

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

DEPARTMENT OF
THE HISTORY OF ART
OXFORD

302737159.

DEPARTMENT OF
THE HISTORY OF ART
OXFORD

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM.

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1515) PRO LATINIS
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGEN-
TER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS
OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS,
AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TONOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI
SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGU-
LARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICAN-
TIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN
ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATI-
STICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM DOGMATICUM, MORALE, LITUR-
GICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ulla EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM
DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, quo CONSILIO, QUIDQUID
NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM ONUSO,
IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, ex quo LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS
OPERUM SUORUM LOCIS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A
PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER
SIMILIS, PRETHI EXIGUITAS, PRÆSENTINQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILIC SPARSORUM,
PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES
ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES LATINA PRIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE LATINÆ
A TERTULLIANO AD INNOCENTIUM III:

ACCURANTE J.-P. MIGNE.

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA.
LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM VICINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA
STAT. MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VICINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA
DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLI-
CTITUR, ET AD NOVEN ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM
TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR. UTRAQUE VIGESIMA QUARTA
DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE NERE
LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTRIQUEQUE VERO, UT PRETHI HUIUS BENEFICIO FRUATUR EM-
PTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272
PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLI-
TUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETHIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM
COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEN VEL
PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ LATINÆ TOMUS CCXX

INDICES.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA D'ANBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISIENSIA.

INDICES,

GENERALES SIMUL ET SPECIALES.

PATROLOGIÆ LATINÆ,

ALPHABETICE, CHRONOLOGICE, STATISTICE,
SYNTHETICE, ANALYTICE, ANALOGICE, LOGICE, THEOLOGICE, HIERARCHICE,
BIBLIOGRAPHICE, BIOGRAPHICE, ETC., ETC., ETC.,
SECUNDUM PERSONARUM CONDITIONEM, REGIONEM, ETC.,
ET RERUM SPECIALITATEM,

CONCINNATI;

LECTORES AD QUÆSITUM QUODLIBET PER IMMENSAM MATERIARUM SYLVAM QUASI MANU DUCTORES;

ET CATHOLICAM TRADITIONEM REDIVIVAM COMPLENTE

ACCURANTE J.-P. MIGNE,
BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ.

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

TOMUS TERTIUS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.

1863

ELENCHUS

INDICUM QUI IN HOC TOMO CCXX CONTINENTUR.

SERIES INDICUM DECIMA TERTIA (*Continuatio*), complectens Indices : De Legislatione civili. — De Immunitatibus. — De Potestate S. Pontificis, col. 40-441.

SERIES INDICUM DECIMA QUARTA, complectens Indices : De Morte. — De Iudicio particulari post mortem. — De Caelo. — De Inferis. — De Purgatorio. — De Cultu erga defunctos. — De Antichristo. — De Resurrectione mortuorum. — De Iudicio ultimo, 198-291.

SERIES INDICUM DECIMA QUINTA, complectens Indicem Moralem. — Bibliothecam moralem Patrum. — Eandem analogice dispositam. — Eandem alphabetice dispositam. — Indicem Asceticum Patrum. — Bibliothecam Patrum Asceticam. — Eandem analogice dispositam. — Eandem alphabetice dispositam. — Indicem de Conscientia, 307-351.

SERIES INDICUM DECIMA SEXTA, complectens Indices : De Decalogo. — De Dilectione inimicorum. — De Eleemosyna. — De Correctione fraterna. — De Præceptis Ecclesie. — De Festis. — De Jejunio. — De Mortificatione sensuum, 355-555.

SERIES INDICUM DECIMA SEPTIMA, complectens Indices : De Fide. — De Spe. — De Charitate. — De Virtutibus. — De Virtutibus sacerdotalibus. — De Continentia clericorum. — De Officiis monachorum. — De Virginibus. — De Monialibus. — De Viduis. — De Regibus. — De Paupertate. — De Anecdotis. — De Sententiis memorabilibus. — De Virtutibus ethnicorum, 571-783.

SERIES INDICUM DECIMA OCTAVA, complectens Indices : De Peccatis. — De Vitiis. — De Homicidio. — De Simonia. — De Voluptatibus illicitis. — De Vitiis et Erroribus ethnicorum, 787-937.

SERIES INDICUM DECIMA NONA, complectens Indices : De Oratione in genere. — De Oratione Dominica, 942-959.

SERIES INDICUM VICESIMA, complectens Indices : De Historiographis. — De Judæis. — De Chronicis. — De Monasteriis. — De Diocesibus. — De Urbibus episcopalibus et Abbatibus. — Biographicum. — Biographicum alterum, 962-1283.

24 JAN 1957

INDICES

PATROLOGIÆ LATINÆ SPECIALES.

SERIES INDICUM DECIMA TERTIA.

(Continuatio.)

CXXIII.

INDEX DE LEGISLATIONE CIVILI,

ORDINE RERUM ALPHABETICO DISPOSITUS, LEGES VARIAS ET DECRETA

REFERENS IN EO QUOD AD RELIGIONEM ATTINENT.

ABBAS. Abbatis vel rectoris Ecclesiæ epistola, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 793.
ABOLITIO. De abolitionibus, Const. Magn. (512-566), VIII, 183.

ABSENS in causis capitalibus accusare non potest, nec accusatus per alium defendi, Angelram., XCVI, 1063. — Contra invasionem rerum absentis, Const. Magn. (512-566), VIII, 522. — Absentis possessio si per vim aut alio modo sit perturbata, *ibid.*, 283. — Absentes nec accusari nec judicari possunt, S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 1193.

ACACIUS. Edictum sententiæ Felicis papæ propter damnationem Acacii, LVIII, 934.

ACCUSANS. Accusantium personæ diligenter investigandæ, S. Greg. Magn., LXXVII, 1293.

ACCUSARE per alium seu accusari absens non potest, S. Ivo Carnot. episcop., CLXI, 1194. — Leges neminem accusare obligant, Petrus Cantor, Clv, 258.

ACCUSATIO. De accusatione et iudicio clericorum, apud S. Silvestrum papam, VIII, 859; in Iulii papæ fragmentis, *ibid.*, 889. — Accusatio de homicidio in scriptis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 790. — Accusatio non debet fieri in scriptis, S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 1193, 1194. — Sub quot fieri debeat testibus accusatio, *ibid.*, 513. — Qui non recipiendi sunt in accusatione, Gratian., CLXXXVII, 675, 676. — Ut criminibus implicati ad accusationem aut testimonium non admittantur, Angelram., XCVI, 1060, 1063.

ACCUSATIONES. Quæ accusationes rejici debeant, S. Ivo Carnot. episcopus, CLXI, 512, 515. — De accusationibus, Const. Magn., VIII, 143, 153, 234, 293, 310; S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 1193.

ACCUSATOR vel testis vel iudex aliquis simul esse non potest, S. Ivo Carnot., CLXI, 511, 514, 1199. De accusatore, Nicolaus I papa, CXIX, 1123. — De accusatore falso, *ibid.*, 1010. — Accusator falsus condemnandus, S. Ivo Carnot., CLXI, 497, 956. — Poena accusatoris si in probatione defecerit, S. Gregor. Magn., LXXVII, 699, 809; Innocent. III, CCXV, 1271.

ACCUSATORES examinandi, S. Ivo Carnot., CLXI, 509. — Qui accusatores excludendi, *ibid.*, 513, 918. — Inimici accusatores esse non possunt, *ibid.*, 545, 593, 1196; Gratian., CLXXXVII, 677; nec non infamis, *ibid.*, 821; nec etiam excommunicatus, *ibid.*, 966. — Quales debeant esse accusatores, S. Stephanus leges, CLI, 1246. — Accusatores esse debent qui careant suspitione, S. Felix papa I, V, 143. — De accusatoribus, Carol. Magn. Codex diplomat., XCVII, 523, 753, 810, 811, 821, 827; Nicolaus papa I, CXIX, 1181, 1185; S. Leo ad imperatorem Carolum, XCVIII, 523 (800-814); Burchard, CXL, 909; S. Ivo Carnot. episcop., CLXI, 411, 522. — De accusatorum acceptione et reprobatione, S. Isidor., Hispal., LXXXIV, 54.

ACCUSATUS non debet criminare accusatorem priusquam se objecto crimine purgaverit, S. Ivo, CLXI, 408. — De duobus accusatis de adulterio, *ibid.*, 595, 596.

ACQUISITIO. De acquirenda et requirenda possessione, Const., VIII, 117. — Sine censu fundum comparari non posse; VIII, 163.

ACTIONARI. S. Greg. Magn., LXXVII, 569, 570, 571, 623, 1150, 1221.

ACTORES. S. Greg. Magn., LXXVII, 569, 570, 571, 623, 639, 1150, 1221. — Ut annuali synodo actores facii præsentent sint, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 353. — De actoribus rei privatis, Const. Magn., VIII, 93.

ACTUARI. De numerariis, actuariis, Const. Magn., VIII, 161, 372, 377 (512-566).

ADJUTORES. De adiutoribus rei privatis et ministris eligendis, Caroli Magni Codex diplomatic., XCVII, 870.

ADMINISTRATIO. De iis quæ administratione distracta vel donata sunt, Const. Magn., VIII, 377. — Diversæ formulæ administrationis, Cassiodor., LXIX, 679. — De administrationibus secularium iudiciorum, Cresconius episc., LXXXVIII, 904.

ADMINISTRATOR. De administratoribus, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 630.

ADMONITIO ad regem et ministros reipublicæ, Hincmar., CCXV, 1077.

ADOPTATIO Epistola cum in loco filiorum nepotes instituantur ab avo, Marculf. monach., LXXXVII, 733.

ADOPTIO quatenus impedit nuptias, Gratian., CLXXXVII, 1444. — Qualiter extraneus homo in locum filii adoptetur, Marculf., *ibid.*, 757, 818; Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 787.

ADULTER. De adulteris, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 77, 108, 273, 584; Caroli Magn. Opera, XCVII, 731; Nicolaus papa I, CXIX, 992; apud Adrevaldum (877, 881), CCXIV, 1067. — De adulteris si ad Ecclesiam confugerint, S. Isidor., LXXXIV, 274, 636. — Lex Julia de adulteris concubinas et meretrices permittens periniqua, S. Zeno, XI, 297. — Lex Antonini de adulteris, S. Aug., XI, 474; Hincmar. Remens. episcop., CCXV, 1024. — Contra adulteros, Cassiod. (535-560), LXIX, 782; Carol. Magn. Codex diplomat., XCVII, 149. — De lege contra mulieres adulteras prolatæ, Cassiod., LXIX, 1041. — Mritus quomodo procedere debeat adversus suspectum adulterum, S. Ivo, CLXI, 935. — Non debet separari conjugium quando ambo conjuges sunt adulteri, Innocent. III, CCXV, 1418.

ADULTERATOR. De adulteratoribus monetur, Carol. Magn. Codex diplom., XCVII, 409, 577.

ADULTERIUM. De adulterio, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 75, 77; Caroli Magn. Opera, XCVII, 736; Nicolaus papa I, app., CXIX, 1185; Isaac Lingon. episcop., CCXIV, 987; Regino Prumiens. abb., CXXXII, 503 seq., 507;

- Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1301. — Contra adulterium ratione societatis et familiæ perturbationis, S. Ambros. (537), XIV, 428, 442; in codice canonum, LVI, 431. — Contra adulteria, Apud S. Cæsarium, LXVII, 1085; in constitutione Henrici III, imperat. (1099), CLI, 1180. — Adulterium quomodo probandum vel purgandum, S. Ivo, CLXII, 254. — De pœna adulterii, Canones Hibernenses, XCVI, 1322 *seqq.*
- ADVENTITIUS. De adventitiis, Caroli Magni Opera, XCVII, 506, 585.
- ADVERSARIUS in judiciis admonendus ut ad audientes testes veniat, S. Greg. Magn., LXXVII, 1235.
- ADVOCATUS. S. Greg. Magn., LXXVII, 357. — De advocato fisci, Constant. Magn., VIII, 116, 378. — De advocatis, Caroli Magni Opera, XCVII, 286, 553, 557, 560, 653. — Advocati quales esse debeant, Codex diplomati., *ibid.*, 560. — Advocati pravi auferantur, Caroli Magni Opera, *ibid.*, 778. — De advocatorum erroribus, Const. Magn., VIII, 200. — Qui a professione advocatorum arcentur, Gratian., CLXXVII, 691, 692. — Contra advocatos, Petrus Cantor., CCV, 159.
- ÆDIFICATIO. De ædificatione et dote Ecclesiæ a villis compositæ, S. Stephani leges, CLI, 1251.
- ÆDIFICIUM. De ædificiis privatis, Const. Magn. (312-366), VIII, 235.
- ELIASANCTA lex, Boetius, LXIV, 1062.
- ÆQUALENTIA vel pactum, Auctor incert., LXXXVII, 771.
- ÆQUALITAS. De æqualitate a missis dominicis faciendis, Carol. Magn. Opera, XCVII, 534.
- ÆTHELREDUS. Æthelredi ducis Merciorum Quarta. App. ad Bedam, XCV, 370, 376. — Æthelredi II leges ecclesiasticæ, CLI, 1165, 1172.
- ÆTHELSTANUS. Æthelstani leges, Opera adespota, CXXXVII, 461, 472.
- AGER. De omni agro deserto et quando steriles fertilibus imponuntur, Const. Magn. (312-366) VIII, 394. — De agrorum finibus ut disceptatio quadrati annorum possessione componatur, S. Gregor. Magn., LXXVII, 455.
- AGNATIO. Charta agnationis si servus ingenuum trahit, Marculf., LXXXVII, 745. — Charta agnationis, *ibid.*, 765.
- AGOBARDI charta, CIV, 519.
- AGRICOLA. De agricolis, censitis et colonis, Const., VIII, 527, 598. — De agricolis et mancipiis dominicis, *ibid.*, 598.
- ALDHELM (S.) diplomata, LXXXIX, 309-314.
- ALDIO. De aldionibus palatii, Capitul. Francorum, XCVII, 145; Capitul. Longobardorum, *ibid.*, 144. — De aldionibus publicis ad jus publicum pertinentibus, Capitul. Ticinens., XCVII, 213.
- ALEXANDRI I regis Scotiæ chartæ, Append. ad Bedam, XCV, 567.
- ALFREDI regis leges ecclesiasticæ, CXXXVIII, 447-458.
- ALHWINI episcopi Huleciorum et Æthelwulfi ducis chirographum, Append. ad Bedam, XCV, 374. — Alhwini charta, *ibid.*.
- ALIENATIO. Non alienatur res quæ minoris venditur quam mandatur, S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 939.
- ALIMENTA. De alimentis, Const. Magn., VIII, 256. — De alimentis quæ parentes inopes de publico thesauro petere debent, *ibid.*, 121.
- ALLEGATIONES litigatorum nullum patiuntur præjudicium propter occupationem principis, S. Ivo, CLXI, 928.
- ALODES. De alode, Carol. Magn. Opera, XCVII, 565. — De alode evindicato, Auctor incert., LXXXVII, 796.
- ALREDI subreguli Huiciorum charta, Append. ad Bedam, XCV, 371.
- ALTARE. Altaris ministros occidens, Canuti I monumenta diplomatica, CLI, 1178.
- AMENS si alter conjugum fiat, non solvitur matrimonium, S. Ivo Carnot., CLXI, 619.
- ANCILLA. De ancilla per chartam facta libera, Caroli Magni Opera, XCVII, 412. — Quicumque ancillæ oculum eruerit liberam eam dimittat, *ibid.*, 755. — De his qui petunt alienas ancillas in uxores, S. Stephani leges, CLI, 1249. — Ancillam in matrimonio susceptam ultro dimittere non licet, Gratian., CLXXXVII, 1455.
- ANCONITANI. De lege ab Anconitanis statuta, Clemens III papa, CCIV, 1479.
- ANIMALIA. De animalium redemptione Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1297.
- ANNATA. De annatis, Innocent. III, CCXIV, 189.
- ANNONA (de), Const. Magn., VIII, 99, 391. — De erogatione militaris annonæ, *ibid.*, 294. — De annonis in hoste raptis vel furatis, Caroli Magni Opera, XCVII, 761.
- ANTIA IEX, Tertul., I, 298.
- ANTONINI lex de adulteris, S. Aug., XI, 474; Hincmar., CXXV, 1024. — De repudiis, *ibid.*, 757.
- ANTRUSTIO. De antrustione regis, Marculf., LXXXVII, 711.
- APPENNIS. *Vide APPENNIS.*
- APES. De apibus, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1534; Edwardi III leges, CLI, 1492.
- APOSTATA. De apostatis, Theod. Magn., XIII, 538; Edwardi senioris leges, CXXXVIII, 459.
- APPELLARE liceat etiam in causis criminalibus, Angellam., XCVI, 1063. — Appellantes nulla detentione arceant, *ibid.*. — De his qui per metum iudicis non appellaverunt, Const. VIII, 358. — A sententia et re iudicata non appellatur quidem, sed iudex suspectus semper recusari potest, Innocent. III, CCXIV, 805. — Exemplo S. Pauli qui ad Cæsarem appellavit licitum est servis Dei ab injustis legibus se tueri, S. Maxim. Taurin., LVII, 668, 669.
- APPELLATIO nisi intra decem dies interponatur, sententia transit in rem iudicatam, Innocent. III, CCXIV, 497. — De pendente appellatione, Const. Magn., VIII, 253. — Si pendente appellatione mors intervenerit, *ibid.*, 219, 233.
- APIELLATIONES ad imperatorem, S. Greg. Magn., LXXVII, 606, 607, 609. — Quorum appellationes non recipiantur, Const. Magn., VIII, 104, 118, 508. — Temerarie appellationes non sunt recipiendæ, Innocent. III, CCXIV, 546. — Frustratorie appellationes non recipiendæ, *ibid.*, 180. — De appellationibus, Const. Magn. VIII, 93, 103 *seqq.*, 129, 131, 142, 147, 156, 199, 214, 231, 308, 318, 319, 351, 374; S. Ivo Carnot., CLXI, 1207, 1212; Clemens III papa, CCXIV, 1481; Celestinus papa, CCVI, 1260; Innocent. III, CCIV, 975, 986; CCXV, 310, 1257. — Lex Julia de appellationibus ad Cæsarem, B. Alcuin., C, 415. — De appellationibus episcoporum et presbyterorum, Hincmar., CXXVI, 230. — De frustratoriis appellationibus, Alexand. III papa, CC, 929.
- APPENNIS, S. Gregor. Turon., LXXI, 1162; Formulæ veteres auctoris incerti, LXXXVII, 775, 790; Formulæ Andegavenses, *ibid.*, 846, 847.
- AQUA. Aquæ frigidæ iudicium, Hincmar., CXXV, 161.
- AQUÆDUCTU (de), Const. Magn., VIII, 347.
- ARBITER. De arbitris, S. Greg. Magn., LXXVII, 511.
- ARIUS. Aril libros comburi jubet Constantinus, VIII, 505, 506.
- ARMA contra patriam non portentur, Caroli Magni Opera, XCVII, 777, 906. — De armis, *ibid.*, 284, 285. — De armis non portantis, *ibid.*, 551, 553. — Arma extra regnum vendere prohibitum, Capitul. Mantican., *ibid.*, 135, 906. — Ne clerici arma ferant, Regino Prumiens. abb., CXXII, 232. — Arma non tribuenda infidelibus, Innocent. III, CCXIV, 163. — Ne quidem pretextu mercaturæ, *ibid.*, 493.
- ARMATURA (de) in hostem habenda, Caroli Magni Opera, XCVII, 551, 752.
- ARTIFEX. De artificum excusationibus, Const., VIII, 581, 594.
- ASSISES de Jerusalem, Godefrid. Hierosolym. rex, CLV, 397-430.
- ASYLI jus ecclesiis servavit Chlodowicus, S. Gregor. Turon., LXXI, 481. — De his qui ad ecclesiam confugiunt, Caroli Magni Opera, XCVII, 257. — De asylo iure, Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1285.
- ATTICÆ leges, Sidonius Apollinaris, LVIII, 534.
- AUCTOR. De auctoribus seditionum vel tumultuum, Caroli Magni Opera, XCVII, 844. — Ut causas auctorum assumendi suorum aliquis licentiam habeat, Marculf., LXXXVII, 721.
- AUDIENTIALIS charta, Marculf., LXXXVII, 716.
- AUGUR. De auguribus, Burchard., CXL, 791; S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 745 *seqq.*
- AUGURIUM. De auguriis, Caroli Magni Opera, XCVII, 516.
- AULA. De aula familiaribus, S. Stephani leges, CLI, 1254.
- AUNARIÆ leges, Arnob., V, 916.
- AVARI, AVARITIA. Contra divites avaros ratione perturbationis ordinis societatis, S. Ambros., XIV, 731, 795. — Avaritia vituperatur, *id.*, XVI, 150, 157.
- BAIOARII. Baioariorum legi capitula addita, Carol. Magn., XCVII, 277.
- BANNIRE. Regino Prumiens., CXXXII, 268, 459. — De illis qui ad placitum banniri debeant, *ibid.*, XCVII, 557.
- BANNUM episcopi aut presbyteri, Regino Prumiens. abb., CXXXII, 286, 541, 563. — De banno, Caroli Magni

Opera, XCII, 901. — De hano persolvendo, *ibid.*, 895.
 — De observatione hano, *ibid.*, 231.
HANNUS regius, Regino Prumiens., CXXII, 199, 291, 321, 336, 337, 312, 374. — Hannus dominicus, *ibid.*, 201, 236, 361, 416, 418. — De hano dominico, Carol. Magn., XCII, 125. — De proprio in hano misso, *ibid.*, 406, 574.
BARONES De baronibus qui suas habent curias et consuetudines, Willelmi Conquestoris leges, CLIX, 1336; Edwardi III leges, CLI, 1191. — De baronibus portuum, Willelmi Conq. leges, CLIX, 1310.
BASTAGARI. De bastagariis, Const. Magn., VIII, 148.
BECHARII. De becharis, Erkembaldus, CXXXVII, 596.
BEILUM. De bellis, S. Ivo Carnot., LXXXII, 639; Nienbus papa, Append., CLIX, 1300. — Justitia etiam in bello servanda, S. Ambros., XVI, 63.
BENEDICTI III diploma, CXV, 701.
BENEFICIUM. De beneficiis capitula, Chonradi II monumenta, CLI, 104; Edictum, *ibid.*, 1042. — De beneficiis destructis, Carol. Magn., XCII, 410, 418. — Beneficiorum fisorumque regalium describendorum formula, *ibid.*, 339, 340. — De his qui habent beneficia regalia, *ibid.*, 351. — De his qui fraudem faciunt in regalibus beneficiis, *ibid.*.
BONA. De bonis vacantibus, Const. Magn., VIII, 97, 156, 317.
BONA ECCLESIAE. Ut, deficientibus cognatis, Ecclesia hereditatem capiat, utque leg. la firma maneat, Const. Magn., VIII, 265. — Ut qui res Ecclesie emerunt aut dono acceperunt, eas restituant, Const. Magn., VIII, 269. — Ut de rebus Ecclesie nihil episcopi auferant, S. Isidor., LXXXIV, 400. — Si de rebus Ecclesie pro praestatione aliquid dari dicatur, causa praestiti cognoscatur, *ibid.*, 433. — Quae de conquestis rebus inter Ecclesiam et sacerdotis haeredes divisio fiat, *ibid.*, 436. — Si episcopus monasterium faciat vel parochianam Ecclesiam detel, quantum partem de rebus Ecclesie conferat, *ibid.*. — Ut episcopus tertiam ecclesiasticarum rerum sibi debitam partem cui elegerit conferat, *ibid.*. — Ne extra constitutum ordinem morientis sacerdotis haeredes rem ejus adire praesumant, *ibid.*, 437. — De invasoribus rerum Ecclesie, *ibid.*, 826. — De gubernatione bonorum Ecclesie, *ibid.*, 576. — De pecunia quae in Ecclesia Dei offertur, fideliter colligenda et dividenda, *ibid.*, 621. — Qualiter stabilitum maneat quod episcopus in amicis suis servis aut libertis de re Ecclesie suae donare voluerit, *ibid.*. — De redditibus Ecclesie vel oblatione fidelium ut quatuor portiones fieri debeant, *ibid.*, 806. — De beneficiis bonis Ecclesie ab episcopis, *ibid.*, 805. — Ut res Ecclesie non alienentur, sed clericis, vel monachis, aut peregrinis in usum tantummodo largiantur, in epistola Symmachi papae, *ibid.*, 811.
BONA MATERNA. De bonis maternis, Const., VIII, 123, 163, 373.
BOS. De bove cornupeta, Carol. Magn., XCII, 755. — De bove qui alterum bovem vulnerarit, S. Ivo, CLI, 966. — Qui foratus bovem quinque boves pro uno restituere debet, *ibid.*, 966.
BREVE sacramentum, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 793. — Breve sacramentum secundum ipsum judicium, *ibid.*, 796.
BREVIS dicitur inventarium seu chartula summarium quarumcumque rerum continens, S. Greg. Magn., LXXVII, 638, 639, 900, 901.
BRUNIA. Debrunais, Caroli Magni, Capitul. Francorum, XCII, 151. — De brunis habendis, Carol. Magn., XCII, 732.
BURDA, BURDATIO, S. Gregor. Magn., LXXVII, 301, 302.
BURGENSES. De Burgensibus, Willelmi Conq. leges, CLIX, 1341.
CÆSARIANI. De Cæsariensis, Constant. Magn., VIII, 148.
CALCIARIUM est pensio in victos ac vestitus subsidium, S. Gregor. Magn., LXXVII, 495.
CALIDA. Calidae aquae judicia, S. Agobard., CIV, 119, 120.
CALUMNIATORES. De calumniatoribus aulæ, S. Stephanus leges, CLI, 1255.
CANCELLARI. De cancellariis, Carol. Magn., XCII, 452. — De capitulis a cancellario palatii ab archiepiscopis et comitibus accipiendis, *ibid.*, 543.
CANDENS. Candentis ferri judicium in Ecclesia fieri prohibetur, Gratian., CLXXXVII, 612.
CANES. Reparatio damni a canibus illati, Abedoc et Ethelwoldus, XCVI, 1305.

CANONES Hibernenses, XCVI, 1311-1326. — Ne quid adversus leges et canones attentetur, Innocent. I., CCXV, 1227.

CANUTI regis leges ecclesiasticæ, CLI, 1171-1188.

CAPITULA. Capitula excerpta, Carol. Magn., XCII, 237. — Capitula Caroli missis suis tradita, Francorum regum capitularia, CXXXVIII, 676. — Capitula ab omnibus conservanda, *ibid.*, 671. — Capitula comitibus proposita ab Hludovico II imperatore, *ibid.*, 573. — Capitula Longobardica, Carol. Magn., XCII, 365. — Capitula quae addita sunt ad legem Longobardorum, *ibid.*, 211. — Capitula in Attinaco constituta, S. Agobard., CIV, 227. — Capitula quae de partibus Saxoniae constituta sunt, Carol. Magn., XCVII, 145. — Capitula quae Carolus fecit apud Caristacum palatium, Monumenta diplomatica, CXXXVI, 1, 645. — Capitula Wormatiensis, Carol. Magn., XCII, 631. — Capitula quae pro lege habenda sunt, *ibid.*, 636. — Capitula missis data, *ibid.*, 269, 639. — Capitula a missis dominicis edita, *ibid.*, 269. — Lex de diversis capitulis ecclesiasticis, Justinian., LXXII, 1019, 1030. — De capitulis a Carolo legibus insertis, S. Ivo Carnot., CLXI, 304. — De capitulis a Lothario Augusto legibus additis, S. Ivo Carnot., CLXI, 305.

CAPTULARE Pippini regis, XCVI, 1516. — Capitulare generale Aquense, Carol. Magn., XCII, 245. — Capitulare Aquitanicum Pippini regis, XCVI, 1519. — Capitulare Attinacense, Carol. Magn., XCII, 415. — Caroli Magni capitulare missorum Aquitanorum, *ibid.*, 671. — Capitulare Bajoaricum, Carol. Magn., XCII, 277. — Capitulare Bononiense, *ibid.*, 335. — Capitulare Francofurtense, *ibid.*, 191. — Capitulare Ingolheimense, *ibid.*, 309. — Carolomanni principis Capitulare Liffinense, *ibid.*, 1505. — Capitulare quod Pippinus rex instituit cum suis iudicibus in Papiæ, *ibid.*, 189. — Capitulare Saxonicum, *ibid.*, 199. — Pippini regis capitulare Suessionense, *id.*, XCVI, 1504. — Capitulare Ticinense, *id.*, XCVII, 211. — Pippini regis capitulare Vermeriense, *id.*, XCVI, 1506. — Pippini regis capitulare Vernense duplex, *ibid.*, 1508. — Capitulare Lamberti imperatoris, Monumenta diplomatica, CXXXVIII, 812. — Capitulare de exercitibus, Carol. Magn., XCII, 335. — Capitulare de exercitu promovendo, *ibid.*, 265. — Capitulare de la-tronibus, *ibid.*, 279. — Capitulare missorum, *ibid.*, 473.
CAPITULARIA Aquensia, Carol. Magn., XCII, 245, 305. — Capitularia Aquilgraniensis, *ibid.*, 221, 261, 313, 323, 329, 338, 353, 393, 411, 825. — Capitularia Longobardica, *ibid.*, 313, 331, 261, 313, 519. — Capitularia Noviomagensia, *ibid.*, 301, 311. — Capitularia sanctionum, S. Agobard., CIV, 71. — Capitularia in Theodonis villa, Carol. Magn., XCII, 281, 445. — Varia capitularia, *ibid.*, 209.

CAPTULUM pro pago Cenomanico, Carol. Magn., XCII, 209.

CAPTIVI. Zelus S. Cyprian et Christianorum ad redimendos captivos, IV, 359. — S. Gregorius Magnus commendat redemptionem captivorum, LXXVII, 616. — Pecuniam mittit S. Gregorius Magnus ad redemptionem captivorum, LXXVII, 825. — Vasa sacra non nisi pro redemptione captivorum sunt alienanda, Gratian., CLXXXVII, 899, 900. — Res Ecclesie licite impenduntur pro redemptione captivorum, *ibid.*, 900. — Res Ecclesie desolate non praeposantur captivis, *ibid.*, 901.

CAROLOMANNI capitulare, XCVI, 1501. Vide Capitularia.

CAROLOMANNI et Pippini diplomata, XCVI, 1501-1590.

CARPENTARI. De carpentariis, Erkembald., CXXXII, 598.

CARTULAIRE du Saint-Sépulchre, CLV, 1105-1261.

CASA DEI. Ad casam Dei qui res suas tradere voluerint, Carol. Magn., XCII, 258.

CASTALDIS (de) Capitular., Longobard., XCII, 158.

CASTRATIO. De eo qui castraverit hominem, Regino Prumiens., CXXXII, 301.

CASTRENSIS. De castrensi omnium palatiorum petulio, Constant., VIII, 203.

CANENLATORES. De canenlatoribus, S. Agobard., CIV, 147.

CAUPO. De cauponibus, Erkembald., CXXXVII, 597.

CAUSA. De qualibet causa inter homines habita, Capitulare Ticinense, XCVII, 214. — Causa inter personam publicam et homines Ecclesie a praepositis Ecclesiarum et iudice publico audienda, Synod. Parisiens., LXXX, 453. — De causa ebrii hominis, Carol. Magn., XCVI, 537. — Lex de causa religionis iudicandi potestatem Romano pontifici tribuens, Theod. XII, 577 seqq. — De

enqui causam iudicalem repetere præsumat. Carol. Magn., XC VII, 259. — De liberali causa, Const., VIII, 235, 257, 246, 569. — Charta de suspensa causa, Marculf., LXXXVII, 715, 815. — De causarum terminis, Carol. Magn., XC VII, 562. — Causæ majores apud Judæos quomodo finientur., S. Gregor. Magn., LXXVII, 785. — Causæ ibi finientur ubi nati, nisi aspecti sint iudices aut causæ ipsæ majores sint, *ibid.*, 813, 814. — Causæ fiscales vel divinarum domus, Constant. Magn., VIII, 153. — Ecclesiastici non suscipiant causas sæculares, S. Isidor., LXXXIV, 166, 182, 191. — Ut causas auctorum assumendi suorum aliquis licentiam habeat, Marculf., LXXXVIII, 721, 810. — De causis, S. Isid., LXXXII, 203. — De causis commendatis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 798. — De causis alterius recipiendis, Marculf., LXXXVII, 712. — Certis de causis concessa est mulieribus publica accusatio, Gratian., CLXXXVII, 977.

CAUSEDICI. Ut causedici qui acquiescere noluerint reculantur, Carol. Magn., XC VII, 778.

CAUSIDICUS. Erkembald., CXXXVII, 583. — De causidicis, Raderius Veronensis, episcop., CXXXVI, 161.

CAUTIO. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 764, 784. — Cautiones diverso modo factæ, Marculf., LXXXVII, 744. — Cautio de clavibus, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 803. — Cautio de homine, Formulæ Andegavenses, LXXXII, 849. — Cautio de infracturis, Formulæ veteres, LXXXVII, 806. — Cautio de vinea, *ibid.*, 776, 832, 844. — Cautio juratoria, S. Greg. Magn., LXXVII, 725. — Cautio juratoria scripto exarata et suscripta in trium capitulorum damnationem usurpata, *ibid.*, 669.

CENSITI. De censitis, Constant., VIII, 327.

CENSURÆ leges. Arnob. V, 917.

CENSUS. S. Gregor. Magn., LXXVII, 753, 756. — De censu Constant. Magn., VIII, 528; Edwardi Senioris leges, CXXXVIII, 460. — De censu sive ascriptione, Constant. Magn., VII, 95, 98. — De censu vel reliquis, *ibid.*, 165. — De censu Ecclesiarum, Carol. Magn., XC VII, 725. — De censu novo, Synod. Parisiens., LXXX, 452. — De censu regali, *ibid.*, 554, 779. — De censu regali inquitrento, *ibid.*, 565. — De solutione census, Innocent. III, 53, 56. — De regionibus census, Abedoc. et Ethelvolfus, XCVI, 1304. — De censibus, Constant., VIII, 95, 98. — De terra censali, Carol. Magn., XCVII, 410. — Liber censuum, *id.*, XCVIII, 475. — Lex de censuum persequutione ac relevatione, Eusebius Pamphilus, VII, 71.

CENTENARIUM. De centenariis, Carol. Magn., XCVII, 535.

CENTONARIUM. De centonariis, Const. Magn., VIII, 129.

CERARIUM. — De cerariis, Carol. Magn., XCVII, 129, 655, 906.

CEREALIA. De translatione cerealium, Cassiod., LXIX, 679. — De venditione cerealium, Caroli Magni Codex diplomaticus, XCVII, 195.

CRESSIO. S. Gregor. Magn., LXXI, 1160, 1161; Formulæ veteres, LXXXVII, 769, 781, 835; Formulæ Andegavenses, *ibid.*, 839, 843, 853, 854; Formulæ ineditæ, *ibid.*, 895. — Censio a die presente, Formulæ veteres, LXXXVII, 794. — Censio a die presente ad Ecclesiam, Marculf., LXXXVII, 73. — Censio ad Ecclesiam, Formulæ veteres, *ibid.*, 767. — Censio ad ecclesiam a novo edificatam, *ibid.*, 762. — Censio ad locum sanctum, Marculf., LXXXVII, 719. — Censationes variae, Marculf., *ibid.*, 810. — Prologi de censationibus regalibus, Marculf., *ibid.*, 709.

CETURIA (de) multa, Wilhelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1507.

CHARITAS sive CARITAS. Charitatis administratio. De administratione charitatis, S. Leo papa, LIV, 164. — Ecclesiarum facultates pauperibus distribui debent ab episcopis et clericis, Gelasius papa, LIX, 57. — De his qui in usum pauperum conferuntur, Dionysius Exiguus, LXVII, 158; S. Isidor., LXXXIV, 115. — De regula collectarum, LXXXIX, 826. — De distributione eleemosynarum, in casu mortis ejus qui eas recepit, Carol. Magn., XCVII, 141. — Eleemosynas faciendæ quisnam debeat esse ordo, modus, causa et finis, Innocent. III, CCXVII, 755.

CHARTA. Per chartam ingenuus, si ad servitium interpellatus fuerit, Carol. Magn., XCVII, 558.

CHARTA agnitionis, Formulæ veteres, LXXXVII, 765. — Charta de causa suspensa, Marculf., *ibid.*, 715. — Charta qua rex concedit Ecclesiæ curiam seu fiscum juris proprii et regalis, Formulæ Beluziane, *ibid.*, 890. — Charta de ducatu, palatinatu vel comitatu, Marculf., *ibid.*, 765. — Charta libertatis, Regino Prumiensis, CXXXII, 190, 457. Charta de Mundeberge regis et principis, Marculf., LXXXII, 815. — Charta paricida, Marculf., *ibid.*, 725. — Charta in puellam facta ab eo qui illam invitam traxerit, Formulæ veteres, *ibid.*, 785. — Charta sacramentalis,

ibid., 757. — Charta tractatoria, *ibid.*, 805. — Chartæ regales sive parentales, *ibid.*, 797. — De chartis regalibus, Marculf., LXXXVII, 697 *seqq.*

CHARTOPHYLACIUM Justiniani tempore S. Gregorii Magni incensum, LXXXVII, 1056.

CHILDEBERTI III placitum quo locum abbati S. Dionysii assignavit, LXXXVIII, 1091. — Diploma quo immunitates concedit, *ibid.*, 1092. — Diploma quo sylvam concedit, *ibid.*, 1095. — Diploma quo villam monasterio concedit, *ibid.*, 1089. — Childeberti III diplomata, *ibid.*, 1093-1107.

CHILDERICI II diplomata, LXXXVII, 1283-1300.

CHILDERICI III diplomata, LXXXVIII, 1147-1154.

CHILPERICI II diplomata, LXXXVIII, 1116-1129.

CHIROGRAPHUM. Althini episcopi Huicicorum et Ethelwulfi ducis, Append. ad Bedani, XCV, 574.

CHLODOVEI diplomata sincera, LXXXVIII, 681-686. — Diplomata spuria, *ibid.*, 683-692.

CHLODOVEI III diploma quo immunitatem monasterio concedit, LXXXVIII, 1079. — Diploma quo immunitatem a teloneis monasterio S. Dionysii concedit, *ibid.*, 1085. — Diploma quo immunitatem et privilegia monasterii Anisolenensis confirmat, *ibid.*, 1083. — Diploma quo villam monasterio concedit, *ibid.*, 1086. — Diploma quo privilegia confirmat, *ibid.*, 1088.

CHLOTARJUS I leges a paganismis expurgavit, S. Greg. Turon., LXXI, 1163 Append.

CHRISTIANISMUS, CHRISTIANI. Christiani orant pro regibus, potestatibus et publica tranquillitate, Tertul., I, 445. — Salus imperatoris cordi est Christianis, *ibid.*, 447. — Religione, pie, verecunde solemnibus publicis celebrant Christiani, *ibid.*, 451. — Christiani patientes in persecutionibus et rebellionis osiores, *ibid.*, 460. — Religio Christiana a nulla, arte a nullo officio civilis detorqueat homines, *ibid.*, 490. — Omnibus compensatione, Carol. Magn., XCVII, 255.

CLIENS. De clientis actione versus dominum, Wilhelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1507. — De clientum prestationibus, *ib.*, 1519. — De clientelari jure, *ib.*, 1518.

CLOTARII III diplomata, LXXXVII, 1277, 1278, 1275, 1280, 1282.

CODEX DIPLOMATICUS Caroli Magni, XCVII, 65-1084; XCVIII, 9-874.

CODICILLUS. De codicillis, Const., VIII, 525, 570. — De codicillis honorariis, *ibid.*, 533. — Codicillus, S. Isidor., LXXXII, 204, 205.

COEMPTORES. De emptione tempore messis causa capitalis et turpis lucri, Carol. Magn., XCVII, 529.

COHORTALES. De cohortalibus, Const., VIII, 120.

COLLATIO. De collatione fundorum patrimonialium vel emphyteuticorum et rei privatæ, Const., VIII, 214. — De his quæ ex publica collatione illata sunt non usurpanda, *ibid.*, 286.

COLLECTA. De malis collectis omnimodis inhibendis, Carol. Magn., XCVII, 904.

COLLECTIO. Epistola collectionis, Formulæ veteres, LXXXVII, 784.

COLONA (de) evindicata, Formulæ veteres, LXXXVII, 759.

COLONITIO. Formulæ veteres, LXXXVII, 769.

COLONUS. Coloni ahi originarii, alii ascripti, S. Gregor. Magn., LXXVII, 690, 691. — Coloni agrorum Ecclesiæ certum modorum frumenti numerum reddere et afferre Romam tenebantur, *ibid.*, 498, 499. — Nummos pro frumento nonnunquam dabant, *ibid.*, 499. — Coloni ut liceret nubere dominis suis munus offerebant, *ibid.*, 501. — In quibus causis coloni cuncti dominos accusare possint, Const., VIII, 599. — De colonis, *ibid.*, 527; Carol. Magn., XCVII, 412, 557, 757; Wilhelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1509. — De colonis fugitivis, Const. Magn., VII, 569. — De colonis patrimonialium, saltuensium et emphyteuticorum fundorum, *ibid.*, 187. — De colonis, Carol. Magn., XCVII, 774. — De colonis evindicatis, Formulæ veteres, LXXXVII, 757. — Per solum colonum non potest domino invito fieri præjudicium, S. Ivo Carnot., CLXI, 1221.

COMES, Carol. Calv., CXXIV, 864. — Decreta de officio comitis sacrarum largitionum, Theodos., XIII, 531. — De comite, Carol. Magn., XCVII, 653, 906; Capitulare Francorum, *ibid.*, 451; Capitulare Mantuan., *ibid.*, 475; Capitulare Longobard., *ibid.*, 458; S. Bernardi, CLXXXII, 719. — Ponderatis apud homines religiosos, majores et frequentiores invenitur virtutes, Tert., I, 506. — De Christiano non vendendo extra regnum, Canoni I Monumenta diplomatica, CLI, 1177.

CHRODEGANGI (S.) diploma, LXXXIX, 1119.

CHUONRADI II constitutiones, CLI, 1039.

CINCIÆ leges, Arnob. V, 917.

ribus poenae inflictæ, S. Greg., LXXVII, 636. — Debituribus olim clericatus et honor quibus interdictus, *ibid.*, 665. — Quid debeat facere debitor non habens quid debita persolvat, S. Ivo Carnot., CLXI, 927. — Quid patiatur debitor qui tempore redditionis voluerit frustrare creditorem, *ibid.*, 928. — Ne quis debitorem ægotantem molestat, *ibid.*, 930. — Quomodo iudicanda tergiversationes debitorum, *ibid.*, 933. — De debitoribus, *ibid.*, 908, 962.

DEBITUM promittens ad solutionem tenetur, S. Ivo Carnot., CLXI, 962. — De debitis regalibus qualiter solvi debeant, Carol. Magn., XCII, 259, 357. — De debitis solvendis, de creditis rebus et compensatione, S. Ivo, CLXI, 947. — Petitio debiti per iuramentum, *ibid.*, 899.

DECIMATIO. De decimatione thaynorum, Æthelredi II monumenta diplomat., CLI, 1166; S. Stephani leges, CLI, 1253.

DECIMÆ. De decimis, S. Maxim. Taurin., LVII, 901; Aledoc et Æthelwulfus, XCVI, 1519, 1520; Carol. Magn., XCVII, 127, 128, 411, 431, 577, 579, 814, 872, 903, 908; Regino Pruniens., CXXXII, 190, 197, 201, 212, 237, 259, 417, 418; S. Ivo Carnot., CLXI, 1093, 1096; Innocent. III, CCXIV, 189; CXXVI, 1215. — De apibus et aliis multis minimis decimis, Willelmi Conq. leges, CLIX, 1334; CLI, 1192. — De decimis ac censu ecclesiasticis, Carol. Magn., XCVII, 725. — Opera adespota, *id.*, CXXXVIII, 490. — De obligatione præstandarum decimarum, *id.*, XCVII, 127. — De decimis præstandis, *ibid.*, 146, 196. — De decimis Ecclesiæ reddendis de ovibus et parcellis, Willelmi Conq. leges, CLIX, 1334; Edwardi III leges, CLI, 1192. — De decimis reddendis, paupere alendo et elemosyna e regis præditiis annuatim eroganda, Æthelstani leges, CXXXVIII, 461, 465. — De decimis exquirendis, Francorum regum capitul., CXXXVIII, 583. — De decimis reddendis, Canuti monumenta diplom., CLI, 1174. — De decimis solvendis, Innocent. III, CXXVI, 163, 502. — De decimis ad Ecclesiam Tehani pertinentibus, Canut. monumenta diplomata, CLI, 1174. — De decimis Templariorum, Monumenta de bello sacro, CLV, 1237.

DECRETIO de servis et asyliis, (Hlothari II Franco- rum regis ecclesiasticæ præceptiones, LXXX, 449-452.

DECRETUM. Decreta maiorum servanda, S. Greg. Magn., LXXVII, 596, 697, 598, 618. — Ut concillorum et presulum Romanorum decreta custodiantur, S. Isidorus, LXXXIV, 531. — Decretum iudicii universalis editum in nomine principis, *ibid.*, 430. — Decretum quod factum fuit ad compendium palatii publicum, Pippini diplomata, XCVI, 757. — Caroli Magni decretum, Carol. Magn., XCVII, 673.

DECURIO. De decurionibus, Constant., VIII, 97, 150, 151, 144, 148, 185, 191, 251, 284, 290, 291, 293, 309, 314-329, 359, 384-390.

DEFENSOR. Codicillis defensoris officium committatur, S. Greg. Magn., LXXVII, 999. — Munia defensorum tum politicorum tum ecclesiasticorum, *ibid.*, 480. — Munia defensorum circa lites componendas, *ibid.*, 534, 670, 1126, 1150, 1221, 1227. — Munia defensorum circa res poenis afficiendos, *ibid.*, 637, 672, 1170. — Munia defensorum circa testamenta, *ibid.*, 832, 835, 863, 977, 978, 1009, 1069. — Causæ laicorum cum episcopis aliquando defensoribus commissæ, *ibid.*, 965. — Defensoris unius causa alteri defensori committitur iudicanda, *ibid.*, 993. — Defensores ab imperatoribus petebantur, *ibid.*, 480. — Defensores Ecclesiæ qui fuerint, quod eorum officium et institutio, *ibid.*, 200. — Defensoris instituendi formula, *ibid.*, 754, 934, 1119.

DELTATOR. De delatoribus, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 53; Carol. Magn., XCVII, 819, 894. — Delatores qua poena multandi, Angelram., XCVI, 1061.

DENARIALE præceptum, Marc. f., LXXXVII, 713.

DENARIALIS charta ante regem, Formulæ veteres, LXXXVII, 757. — De denariis, Carol. Mag. XCVII, 773. DENARIUS. De denario S. Petri (Romescot), Willelmi Conq. leges, CXI, IX, 1303, 1335, 1358. — De denario sanctæ Ecclesiæ dando, Æthelredi II monumenta diplomata, CLI, 1166. — De his qui bonos denarios accipere volunt, Carol. Magn., XCVII, 408, 576.

DENDROPHORI. De dendrophoris, Constant., Magn., VIII, 129.

DENOMINATIO. Charta denominationis ad ecclesiam de terra, mancipiis, Formulæ veteres, CLI, 1438.

DENUNTIATIO. De denuntiatione vel edictione, Constant., VIII, 154. — De denuntiatione vel edictione recepti, *ibid.*, 235. — De reparationibus denuntiationum, *ibid.*, 141.

DEPOSITUM. De deposito, S. Isidor., LXXXII, 207, 218; Carol. Magn., XCVII, 766; S. Ivo, CLXI, 931. — Si quis alicui det depositum tres testes adhibeat, *ibid.*, 931.

DESERTORES. De desertoribus, Capitulare Tici- nense, XCVII, 213.

DESponsatio. De desponsatione impuberum, Innocent. III, CCXIV, 290, 359, 791.

DIACONISSA (de), Carol. Magn., XCVII, 881.

DIGESTUM. Digestorum codex sive Pandectæ, Paul. Warnefrid., XCV, 463.

DIGNITATES. De dignitatibus, Const., VIII, 394. — Palatii Francorum dignitates, Codex Carolinus, XCVIII, 537. — De multa pro dignitate Ecclesiæ conferenda, CLI, 1171.

DII. De diis novis instituendis leges, Tertul., I, 290. — Deos puniunt leges gentium, In Vitius Patrum, LXXII, 535.

DILATIO. De dilationibus, Const., VIII, 112, 330; S. Gregor. Magn., LXXVII, 577, 802.

DIPLOMA. Diploma Ottonis I, XCVIII, 30. — De diplomate Henrici, *ibid.*, 32. — Diplomata, *ibid.*, XCVII, 913-1081. — Diplomata Sigeberti, LXXXVII, 319-326. — Chlodovæi diplomata sincera, *ibid.*, 681-696. — Diplomata ad S. Willibrordum vel ab eo collata, LXXXIX, 533-536. — De diplomatibus Rudolphi regis Romanorum, XCVIII, 41, 863.

DIRIPERE. Invitans alios ad diripiendum quid pati debeat, S. Ivo Carnot., CLXI, 511.

DISCIDIUM, Regio Pruniens. abb., CXXXII, 301. — Sacramentum de discidio incestuoso, *ibid.*, 339.

DISCRETIO. De discretionem causarum, S. Isidorus, LXXXIV, 575.

DISPENSATIO (de) missorum dominicorum, Carol. Magn., XCVII, 443, 583.

DISSOLUTIO matrimonii. Dissolvendi matrimonii formula, Formulæ Andegavenses, LXXXVII, 851.

DIVINÆ leges naturæ, humanæ moribus constant Gratian., CLXXXVII, 29.

DIVISIO. Formulæ Andegav., LXXXVII, 853. — De divisione ubi regis accesserit missus, *ibid.*, 712. — Pactum divisionis inter fratres, *ibid.*, 801. — Divisio imperii, Codex diplomat., XCVII, 295, 373, 611. — Divisionis imperii formula, *ibid.*, 669.

DIVORTIUM. De divortio, Dionysius Exig., LXVII, 247; Innocent. III, CCXVI, 238, 254. — De causa divortii, *ibid.*, 749. — Tribus de causis poterit uxore viro divertere. Hælidis leges, CXXXVIII, 474. — Non licet mulieri dimittere quem sciens servum accepit in virum, Gratian., CLXXXVII, 1134. — Non debet separari conjugium quando ambo conjuges sunt adulteri, Innoc. III, CCXV, 1118. — De divortio propter cognationem spiritalem, *ibid.*, CCXIV, 360, 361. — De divortio Philippi regis, *ibid.*, 617, 881-896. — De divortio Lotharii regis et Tetbergæ reginæ, Hincmar., CXXV, 612-760. — Contra divortium, S. Aug., XL, 100; Codex diplomat., XCVII, 739. — De iis qui uxores, divortio intercedente, relinquunt, In Excerptis canonum S. Isidor., LXXXIV, 476. — Si se nuptiis vinxerunt, adulteri esse monstrantur, *ib.*, 651. — De iis qui uxores, fornicationis causa, relinquere et alias sibi conjungere volunt quid sentiendum, item et de eo qui eam quæ uxor putatur desponsasse se abnegat, Lanfranc. Cantuar. archiepiscop., CL, 514. — Nisi coram Ecclesia consanguinitate probata, uxorem dimittere non licet, Alexander II papa, CXLVI, 1398. — Vir, uxore vivente, alteram ducere non potest, testante Scriptura, Gratian., CLXXXVII, 1428.

DOLUS. De dolo malo, Const. VIII, 170. — Dolum aut metum adhibens ut ad alium res transeat uterque et vi et dolo temebitur, S. Ivo Carnot., CLXI, 944.

DOMINICA DIES. De observatione diei Dominicæ, S. Isidor., LXXXIV, 283. — Observatio Dominicæ diei jubetur, Carol. Magn., XCVII, 196, 239. — De operibus servilibus quæ diebus Dominicis non sunt agenda, *ibid.*, 519.

DOMINIUM. Dominia rerum quædam acquiruntur jura naturali, quædam jure civili, S. Ivo, CLXI, 1226.

DOMINUS. Inter dominum et possessorem distinctio est, S. Greg. Magn., LXXXVII, 685. — Si sciens domino occidit servum, uterque manet culpabilis, S. Ivo, CLXI, 921. — Dominus non servus de repetendis conveniendus, *ibid.*, 922. — De dominis, Rotherius, CXXXVI, 174.

DONARE. De facultate donandi pro homine libero, Carol. Magn., XCVII, 572. — De potestate vendendi et donandi in femina, Capitul. Francorum, XCVII, 144; Capitul. Longobard., *ibid.*. — Donata ab Ammonia Romanæ Ecclesiæ domus, Caliceno illius nepoti reddenda, S. Greg. Mag., LXXVII, 934.

DONATIO. S. Isidor. Hispal., LXXXII, 206; Ansmod., CXXXIX, 908. — Præceptum donationis, Marc. f., LXXXVII, 707. — Præceptum de Loesiverpo, per manum regis,

papa, CXLVI, 1579; Gratian., CLXXXVII, 1676; Wihel. abb. CCLX, 645. — Quarta generatione conjugia copulari debeant, Raban. Maur., CX, 1065; CXII, 1573, 1574. — Post alicujus, nullus de ejus consanguinitate sponsam accipiat, Gratian., CLXXXVIII, 1596. — Frater sponsam fratris post ejus mortem non ducat, *ibid.*, 1595. — Usque ad neptimam generationem, nullus de sua cognatione ducat uxorem, *ibid.*, 1663.

CONSEII criminum susceptoresque latrocinantium pari judiciorum poena legibus constricti, S. Leo, LVI, 657. — De his qui per malum ingenium alium auxiliaverint, Carol. Magn., XCII, 257. — De his qui cum furibus consociati fuerunt, *ibid.*, 767. — Consecii furum ut fures reputandi, S. Ivo Carnot., CLXI, 946.

CONSENSUS matrimonium facit, S. Ivo, CLXI, 587, 616.

CONSILIARII. De consiliariis, Rother., CXXXVI, 175.

CONSPIRATIO. De conspiratione, Carol. Magn., XCVII, 778. — De conspiratione contra regem et reginam, S. Stephanus leges, CLI, 1255. — De conspirationibus, Cresconius episc., LXXXVIII, 904; Carol. Magn., XCVII, 286, 289, 552, 650.

CONSPIRATORES naves sibi invicem prædiant, Reg. Prumiens., CXXXII, 566.

CONSTANTINUS annorum tributorum quæ nomine terræ conferebantur quartam partem agrorum possessoribus donavit, Euseb. Pamphil. VIII, 70. — Constantini constitutio adversus hereticos, *ibid.*, 279. — Constantini leges in gratiam confessorum, *ibid.*, 45. — Constantini lex de pietate in Deum et de Christiana religione, *ibid.*, 41. — Constantini leges pro martyribus et pro ecclesiarum prædiciis, *ibid.*, 45. — Constantini edictum, Vitæ Patrum, I, XXIV, 525.

CONSTITUTIO. S. Isidor., LXXXII, 201. — Quid sit constitutio, Gratian., CLXXXVII, 52. — De constitutionibus et edictis, Const., VIII, 242.

CONSTITUTIONES. Constitutio Theodosii Majoris in hereticos, S. Optat., XI, 1193. — Prima constitutio qua occasione et ejus impulsu data, Marius Mercator, XLVIII, 390. — Constitutio prima, Honorii imperatoris ad Palladium, *ibid.*, 579. — Constitutio in Honorii imperatoris ad Aurelium de subscribenda damnatione Pelagii et Celestii, *ibid.*, 594. — Constitutio Constantii ad Voluianum, *ibid.*, 404. — Constitutio Valentini III ad Amacium, *ibid.*, 409. — Constitutio Valentini III de Manichæis, S. Leo LIV, 622. — Constitutio Justiniani contra Anthimum et Severum hereticos, Justinian., LXXII, 975. — Constitutiones Aquisgranenses, Carol. Magn., XCVII, 573. — Constitutiones Oionnenses, *ibid.*, 457. — Constitutiones Wormatienses, *ibid.*, 601. — Constitutiones Mariani imperatoris de synodo Chalcedonensi, S. Leo, LVI, 547, 549, 551. — Trium Ottonum constitutiones ecclesiasticæ, CXXXVIII, 821. — De libro constitutionum Theodosii, S. Ivo, CLXI, 504.

CONSUETUDO, Carol. Magn., XCVII, 804. — Quid consuetudo, S. Ivo, CLXI, 1120; Gratian., CLXXXVII, 50. — De auctoritate legis et consuetudinis, Capitulare Francorum, XCVII, 145; Capitulare Longobard., *ibid.*, 144. — Consuetudo frustra rationi opponitur, Gratian., CLXXXVII, 46. — Veritate revelata consuetudinem sibi cedere oportet, *ibid.*, 46. — Radicitus est avellenda perniciosa consuetudo, *ibid.* — Quælibet consuetudo veritati est postponenda, *ibid.*, 46, 47. — Non potest consuetudo legem et rationem vincere, S. Ivo Carnot., CLXI, 509, 1120; Gratian., CLXXXVII, 59. — De injustis consuetudinibus, Carol. Magn., XCVII, 408, 414, 576, 579. — Collectio consuetudinum, Apud Richardum abbatem Floriacensem, CXXXVI, 1505. — Norimannorum antiquæ consuetudines, in concilio apud Liliebonam, anno 1080 celebrato, confirmatæ, in legibus Willelmi Conquestoris, CXLIX, 1229.

CONSUL. De consulibus, Innocent. III, CCXIV, 218. CONSULARIS. Consulares et consules olim fiebant per codicillos, S. Greg. Magn., LXXVII, 446. — De consularibus legibus, S. Isidor., LXXXII, 201.

CONSULATUS. Consulatium a Justiniano abolitum frustra restituere tentavit Justinus, S. Greg. Magn., LXXVII, 446, 599, 1239 (Not.).

CONSULTATIO. De consultationibus, Constant. Magn., VIII, 95, 574.

CONTEMPTUS. Contemptus legum exagitur, S. Agobard., CIV, 187 *et seqq.* — De contemptu justii judicii comitis, S. Stephanus leges, CLI, 1252.

CONTROVERSIA. Ad controversiam partium dirimendam unum sufficit juramentum, S. Ivo Carnot., CLXI, 950.

CONTUMAX. De contumacibus, Carol. Magn., XCVII, 767.

CONTURBATOR. De conturbatoribus Ecclesiæ opprimendis, Carol. Magn., XCVII, 804.

CONVENTUS Moguntinus, Henrici IV Constitut., CLI, 1128. — Conventus Oppenheimensis, *ibid.*, 1125. — Conventus Ratisponensis, *ibid.*, 1140. — Conventus Ticiensis, *ibid.*, 1126.

CONVOCATIO. De convocatione episcoporum ad collationem, S. Optat., XI, 818.

CORNELIA lex testamentaria, Gratian., CLXXXVII, 978. — Ad legem Corneliam de falso, Constant., VIII, 153, 501.

CORNICULARII. De corniculariis, Constant., VIII, 120.

CORNUTIANA charta, Ad Anastasium prolegomena, CXXVII, 971.

CORONATIO Caroli Calvi, Hincmar., CXXV, 803. — Coronatio Ludovici II, *ibid.*, 809. — Coronatio Judith Caroli filie, *ibid.*, 811. — Coronatio Herminrudis reginæ, CXXXVIII, 727. — Coronatio Arnulfi imperatoris, *ibid.*, 809.

CORREPTIO. De correptione ejus qui magica arte criminatus sit, Gelasius papa, LIX, 146.

CORREUS dicitur fidei jussor, S. Greg. Magn., LXXVII, 1156.

CREDITOR. Creditoris jus in debitorem varie a legibus variis statutum est, S. Greg. Magn., LXXXII, 636, 719. — Quid creditorem agere oporteat, cui debitum die statuto non solvitur, S. Ivo Carnot., CLXI, 927. — A creditoribus res alienæ injuste non defraudentur, S. Greg. Magn., LXXXII, 504. — Fillum debitoris a creditoribus teneri vetant leges, *ibid.*, 719. — Creditores non urgeant filios debitoris cujus hereditatem tenuerunt adire, *ibid.*, 826. — Quibus penes plebantur creditores qui personam liberam, pro debito retinuerunt, *ibid.*, 718, 719. — Quid ferre creditorem oporteat qui debitorem suum agrotantem molestat, S. Ivo Carnot., CLXI, 950.

CRETIO, S. Isidor. Hispan., LXXXII, 234.

CRIMEN. De indulgentiis criminum, Const., VIII, 225. — De criminibus in lege conscriptis, S. Isidor., LXXXII, 207. — De crimine læsæ majestatis, Carol. Magn., XCVII, 209.

CRIMINALIA negotia infra annum terminentur, S. Ivo, CLXI, 951.

CRUX. De cruce evindicata, Formulæ veter., LXXXVII, 802.

CUPARII. De cupariis, Erkembald., CXXXVII, 596.

CURATOR pupillorum debet jurare quod omnia geret quæ pupillis commoda judicaverit, S. Ivo, CLXI, 951. — Curator civitatis quid sit, S. Greg. Magn., LXXVII, 1022, 1502. — De tutoribus creandis, Constant., VIII, 176, 526. — De curatoribus kalendarum, *ibid.*, 110. — De administratione et periculo curatorum, *ibid.*, 113, 155, 555, 570.

CURIA Moguntina, Henrici IV Constitut., CLI, 1135, 1136.

CURSUS. De cursu publico, Constant., VIII, 117, 118, 142, 299, 514. — De cursu temporis, *ibid.*, 216.

CURTIS, CORTIS, CURTUS. De curtis dominica, Erkembald., CXXXVII, 594. — Capitulare de curtis imperialibus, Carol. Magn., XCVII, 549.

CUSTODIA. De custodia salutis regum et deensione prolis presentium principum, S. Isidor., LXXXIV, 589. — De custodiis docturnis, Willelmi Conquest. leges, CXLIX, 1519. — De custodia reorum, Const., VIII, 199, 589.

CYROTHECARIII. De Cyrothecariis, Erkemb., CXXXVII, 536.

DAGOBERTI I, Francorum regis, diplomata, LXXX, 490-564.

DAGOBERTI II diplomata, LXXXVII, 1501-1514.

DAGOBERTI III diplomata, LXXXVIII, 1111-1155.

DAMNARE, DAMNATUS. Ne sine accusatore legitimo quispiam condemnetur, S. Isidor., LXXXIV, 599. — Damnatii servi res ad dominum pertinent, S. Ivo, CLXI, 98. — De bonis damnatorum, Constant., VIII, 208. — Quid fieri debeat de bonis capitaliter damnati, S. Ivo Carnot., CLXI, 928. — Bona capitali crimine damnatorum ad cognatos deveniant, *ibid.*, 1222.

DAMNUM. De damnis illatis, Hincmar., CXXV, 1078. — De compensatione damni a pecudibus illati, Canones Hibernenses, XCVI, 1522 *et seqq.* — Damnum ex causa plus minusve cadit in dominum rei id inferentis, S. Ivo, CLXI, 1326.

DANEGELDUM. De Danegeldo, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1535; Edward III, CLI, 1185.

DAVIDIS comitis postea regis Scottorum charta, XCV, 568.

DEBILITATIO. De debilitatione membrorum gladio, S. Stephanus leges, CLI, 1253.

DEBITOR. Debitoribus variæ a legibus et imperato-

- 314, 311; Theodos., XIII, 531. — Quod non oporteat principes eligere episcopum, Ex concilio vi generali, (XII), 480. — Indulcus regis ad episcopum ut alium benediceret, Marculf., LXXXVII, 704.
- EPISTOLA. Formulae Andegav., LXXXVII, 848. — Epistola Childerici regis data per Ecclesiam sacerdotum vel omni populo, S. Gregor. Turon., LXXI, 1159. — Epistola si aliqui rem ecclesiae ad usum habeant et de sua proprietate aliquid doneant, Marculf., LXXXVII, 780. — Epistola quam pater et mater faciunt in filio, Formulae Andeg., LXXXVII, 848.
- ERESICUNDAE familiae, Marculf., LXXXVII, 712. *Vid.* HANCISCUNDAE.
- ERROR quomodo dirimit matrimonium, S. Ivo., CLXI, 161, 593.
- ETHELBERTUS. Ethelberti regis charta, LXXX, 542. — Judicia quam Ethelbertus rex constituit, *ibid.*, 545 et *seqq.* — De lege Anglorum ab Ethelberto rege edita, S. Ivo., CLXI, 505.
- EUNOMIANI. Leges Theodori Magni adversus Eunomianos, Marcus Mercator, XLVIII, 1123 (Not.).
- EUNUCHUS. De eunuchis, Const., VIII, 596.
- EVACUATORIA. Marculf., LXXXVII, 748; Auctor incert., *ibid.*, 769, 798.
- EVAGINATIO gladii. De evaginatione gladii sine vulnere, S. Stephani leges, CLI, 1253.
- EVINDICATE iudicio viro illustro, Formulae veteres, CLI, 1253.
- EVINDICATIO. Notitia de colono evindicato, Marculf., LXXXVII, 757, 759. — Judicium evindicatum de colono, *ibid.*, 759.
- EXACTIO. De exactionibus. Constant., VIII, 101, 182, 189, 329, 357. — De exactione Ecclesiarum Galliciae provinciae, S. Isid., I LXXXIV, 407. — Contra exactiones, S. Bernard., CLXXXII, 801.
- EXAMEN. De examine forensi, Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1521, 1522. — De examine aquae frigidae, Codex diplomat., XCVII, 904.
- EXCAMBIUM. Excambii charta seu permutationis inter regem et vasallum hobarum jure possidendarum, Formulae Baluzianae, LXXXVII, 682.
- EXCUSATIO. De excusationibus artificum, Const., VIII, 381, 394. — De excusationibus munerum, *ibid.*, VIII, 400.
- EXORDINARIUM. De exordinariis sive sordidis muneribus, Constant., VIII, 284, 356.
- EXPEDITIO. De expeditione exercituli capitulare, Codex diplom., XCVII, 553. — De expeditione Romana, Carol. Magn., XCVII, 673.
- EXPOSITI. De expositis, Const., VIII, 352.
- EXTRADITIO. De extraditione seu fugitivis., Carol. Magn., XCVII, 144.
- EXTRANSEUS. Extranei adoptio in locum filiorum, Marculf., LXXXVII, 737; Formulae veteres incerti auctoris, LXXXVII, 787, 818.
- EXTRAORDINARIUM. De extraordinariis sive mueneribus, Constant., VIII, 253, 284.
- FABER. Erkembald, CXXXVII, 595.
- FABIA lex. Constant., VIII, 126.
- FABRICA ecclesiarum relevanda ex quarta parte redditum ecclesiasticorum, Regino Prumiens., CXXXII, 205, 258.
- FAIDA (de). Codex diplomat., XCVII, 153, 141, 142, 651, 725, 907; Regino Prumiens. abb., CXXXII, 281, 282, 327, 442, 448. — De falsis coercentis, Codex diplomat., XCVII, 407, 575; Regino Prumiens., CXXXIII, 501.
- FALSARIUS. De falsariis, Innocent. III, CCXIV, 559; CCXVI, 1216; Celestinus III papa, CCVI, 1252. — De falsariis puniendis, Innocent. III, CCXIV, 221. — De pena falsariorum, *ibid.*, 494, 559.
- FALSUM. De falso, Constant., VIII, 155.
- FAMES. De hoc si per plurima loca fames fuerit, Carol. Magn., XCVII, 550.
- FAMILIARIS. Familiares adversus extraneos testimonio non dicant, Gratian., CLXXXVII, 677.
- FAMULUS. De famulis, Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1315.
- FEMINA. Juxta leges civiles viri non sicut ac feminae pudicitiae nexibus constructi, Eusebius abb., LXII, 752. — Edictum contra feminas haereticas, Justinian., LXXII, 1009, 1010. — De potestate vendendi et dandi in femina, Carol. Magn., XCVII, 144. — De femina gravida quae capiti supplicio damnatur, Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1509. — De feminis viros amittentibus, Carol. Magn., XCVII, 525. — Decreta de viris ac feminis Deo dicatis, Burchard., CXL, 791. *Vide* MORTUA.
- FENUS. Regino Prumiens. CXXXII, 214. — Contra feneratorum, Petrus Cantor., CCV, 156.
- FERVENS. Ferventis aquae iudicium in Ecclesia fieri prohibetur, Gratian., CLXXXVII, 612.
- FESTUS DIES. De operibus festi diei, CXXXVIII, 461.
- FEUDUM. Caroli Magni Codex, XCVIII, 718. — Feudum presbyterale, Regino Prumiens., CXXXII, 416. — De feudorum jure, Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1518. — De feudis alienandis vel nou, Innocent. III, CCXV, 1474.
- FIDEI COMMISSUM. S. Isidor., LXXXVII, 205.
- FIDEJUSSOR. Halidha, CXXXVIII, 477. — De fidejussore, Caroli Magni Codex diplomat., XCVII, 147. — De fidejussoribus curatorum Kalendarii, Const., VIII, 110. — De fidejussoribus, Abredoc et Aethelwulfus, XCVI, 1292. — De iustitia publicae fidejussoribus, Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1520. — Fidejussores solutione debiti aequaliter in se dividere debent, S. Ivo., CLXI, 952. — Fidejussores omnes et singuli ad solvendum tenentur, cum obligatus non solvit, *ibid.*, 1225. — Nullus contempto fidejussore debitorem tenere debet, *ibid.*, 967.
- FIDELITAS. De fidelitate promittenda imperatori, Carol. Magn., XCVII, 225.
- FIDES. De fide testium et Instrumentorum, Const. Magn. VII, 295, 372, 579. — De fide catholica, Theodos., XII, 530. — Edictum de fide Constantinopolitanis, Justinian., LXXII, 1044. — De fide et obsequio erga regem, Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1517.
- FIDUCIARUM jus, Innocent. III, CCXIV, 1129.
- FILIA cum fratribus in paterna alode succedere debet, Marculf., LXXXVII, 756. — De iure filiae in res servorum quos frater fecit liberos, Carol. Magn., XCVII, 145, 141.
- FILIUS. De legitimis filiis, Innocent. III, CCXVI, 1271. — Filiis familias inchoato patre pecunia non commendanda, S. Ivo., CLXI, 948. — De filiis militarium, apparitorum et veteranorum, Constant., VIII, 155, 316. — De his quae a filiis et servis acquiruntur, S. Ivo., CLXI, 925. — Charta qualiter pater filium vel nepotem de rebus suis meliorare potest, Formulae veteres, LXXXVII, 787. — De filiis non legitimis, Regino Prumiens., CXXXII, 275. — De filiis naturalibus et matribus eorum, Const., VIII, 386, 388. — Quomodo filii naturales efficiantur legitimi, S. Ivo., CLXI, 951.
- FINIUM regundorum, Const., VIII, 344, 348.
- FISCALIA tributa, S. Greg. Magn., LXXVII, 674, 675, 676.
- FISCALINI. Carol. Magn., XCVII, 557, 737, 774. — De liberis hominibus uxores fiscalinas habentibus, *ibid.*, 554. — De his qui fiscalinas uxores ducunt, S. Ivo., CLXI, 591.
- FISCUS. De iure fisci, Const., VIII, 129, 162, 164, 198, 396. — De advocato fisci, *ibid.*, VIII, 116, 379. — Fisci debito bona etiam antiquitas, signo principis appposito, eidem custodienda iudicabantur, S. Greg. Magn., LXXXVII, 1119. — Fiscorum regalium describendorum formulae, Caroli Magni Codex diplomat., XCVII, 510. — Ubi causae fiscales vel divinae domus, Const., VIII, 153.
- FLAGELLATIO. De his qui flagellantur sua querentes, S. Stephani leges, CLI, 1249.
- FORBANNINE. De forbannitis teloneis, Carol. Magn., XCVII, 725.
- FORBATUDUS. De homine forbatudo, Formulae veteres, LXXXVII, 768.
- FORCAPIUM seu FORISCAPUM. De forcapsis, Carol. Magn., XCVII, 409, 577.
- FORESTES. De forestibus dominicis, Caroli Magni Cod. diplomat., XCVII, 581. — De forestibus noviter institutis, *ibid.*, 411, 577.
- FORMATAE. De formatis epistolis, Formulae veteres, LXXXVII, 838.
- FORMULAE. Marculf., LXXXVII, 697-757.
- FORMULAE veteres incerti auctoris, LXXXVII, 757-780.
- FORMULAE Sirmondicae, LXXXVII, 779-798.
- FORMULAE Bigonianae, LXXXVII, 798-808.
- FORMULAE Lindenbrogii, LXXXVII, 807-818.
- FORMULAE Andegavenses, LXXXVII, 857-876.
- FORMULAE Baluzianae, LXXXVII, 875-926.
- FORMULAE Alsaticae, LXXXVII, 875-922.
- FORMULAE ineditae, LXXXVII, 891-902.
- FORMULAE antiquae, etc., LXXXVII, 901-950.
- FORMULAE veteres. Appendix ad aeculum 1, CLI, 1409-1466.
- FORNICATIO. Carol. Magn., XCVII, 250, 756. — De fornicationibus, Regino Prumiens., CXXXII, 505 et *seqq.* — De liberis fornicantibus cum auxillis alterius domui, S. Stephani leges, CLI, 1249.
- FORNICATOR. De fornicatoribus, CXXXVIII, 454.
- FORUM. Quod omnibus qui lite pulsati sunt, non alibi quam in proprio foro iurgandum sit, Angelram., XCVI, 1063.
- FRACTIO. De fractione pacis Ecclesiae, Willelmi Conq.

quest. leges, CXLIX, 1334; Edwardi III leges, CLI, 1192. FRANCII sua lege vivebant, Regino Prumiens., CXXXII, 416. — Lex Francorum; Agobard., CIV, 117, 126. — De legibus Francorum, S. Greg. Turon., LXXI, 1163. *opp.* — De Francigenæ cæde, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1818.

FRANCIÆ res. Rerum Francicarum status, Adrevaldus abb., CXXIV, 913. — Regni et Ecclesiæ status sub Ludovico Pio, *ibid.*, 922. — Post partitionem regni a filiis Ludovici rerum facies, *ibid.*, 936.

FRATRICIDA. De fratricidis, Caroli Magni Cod. diplomat., XCVII, 231; Regino Prumiens., CXXXII, 290, 291, 296, 300.

FREDERICUS II. Frederici II imperatoris promissio Innocentio III, CCXVII, 301. — Frederici II cessio comitatus Fundani Innocentio III, *ibid.*, 301. — Frederici II promissio de corona Siciliæ ab imperio separanda, *ibid.*, 305.

FREDUM. Freda, Regino Prumiens., CXXXII, 292, 317. — Freda regalia, *ibid.*, 472. — De freda exigenda, Caroli Magni, XCVII, 328, 338. — Ut iudices sive missi fiscales freda non exigant priusquam factus componatur. Carol. Magn. Cod. diplomat., XCVII, 218.

FRUMENTUM. De frumento Carthaginensi, Const. VIII, 131.

FUGIENS. De fugientibus in pugna, Nicolaus I papa, CXIX, 991.

FUGITIVI. De fugitivis, Caroli Magni, Cod. diplomat., XCVII, 143, 144, 311, 314, 327, 333, 337, 774. — De fugitivis colonis, inquilinis et servis, Const., VIII, 369. — De fugitivis contra præceptum dominicum occultatis, Carol. Magn., XCVII, 361.

FUNDATORES ecclesiarum. Ut fundatores ecclesiarum, quousque advixerint, earum habeant curam, ipsique illic ministri eligant servituros, S. Isidor., I, XXXIV, 433.

FUNDUS. Sine censu fundus comparari non potest, Const. VIII, 163. — De fundis emphyteuticis et eorum conductoribus, *ibid.*, 132. — De fundis patrimonialibus, *ibid.*, 396. — Præcepto de commutando fundo, in libro diurno Pontif. Roman., CV, 100. — De collatione fundorum patrimonialium vel emphyteuticorum et rei privatorum, Const. VIII, 214.

FUR. De furibus, S. Isidor. Hispal., I, XXXIV, 77, 273; Carol. Magn., XCVII, 51, 797, 829; Nicolaus I papa, CXIX, 1010; Alfredi leges, CXXXVIII, 449; S. Ivo, CLXI, 804. — De furibus deprehensis, Regino Prumiens., CXXXII, 303. — De furibus animalium, Nicolaus I papa, CXIX, 992. — Fures et latrones occisi, Regino Prumiens., CXXXII, 502. — Non homicidium si fur nocte domum perfodiens occisus fuerit, S. Ivo, CLXI, 706. — Non occiditur fur diurnus sine culpa, sed nocturnus, *ibid.*, 1226. — Fur captus in præda, Regino Prumiens., CXXXII, 474. — Fur necessitate factus, *ibid.*, 368. — Fures quomodo puniendi, S. Ivo, CLXI, 943. — Fur reddat quintuplum furti pretium, *ibid.*, 1226. — Si quis de fure incensus aliquid comparavit, querere debet venditorem, *ibid.*, 93.

FURIOSUS. Furiosus incapax contrahendi matrimonium, S. Ivo, CLXI, 619.

FURTUM. De furto, Cod. diplomat., XCVII, 130; Regino Prumiens., CXXXII, 283, 333; S. Ivo, CLXI, 803, 812. — Furti definitio, Regino Prumiens., CXXXII, 333, 336. — Quæ differentia inter rapinam et furtum, S. Ivo, CLXI, 804. — De furto liberorum, S. Stephani leges, CLI, 1232. — De furto servi, *ibid.*. — De furto mulierum maritalium, *ibid.*, 1230. — Furtum confessus ad quid obligatur, S. Ivo, CLXI, 294. — Quod ex furto quesitum est in societatem non debet converti, *ibid.*, 938. — Furtum sine furandi affectu non committitur, *ibid.*, 1405. — Compensatio furti, Canones Hibernenses, XCVI, 1321, 1322 et seqq. — De furti compositione, S. Ivo, CLXI, 934. — De his qui furto accusati fuerint, Carol. Magn., XCVII, 407. — De illis qui furtum et rapinam exercent, S. Ivo, CLXI, 962. — Furtivam rem qui scienter emerit debet eam restituere, *ibid.*, 945.

GALLINA. Reparatio damni a gallinis illati, Abedoc et Ethelvolfus, XCVI, 1305.

GASINDUS. — Si quis servo suo, gasindo suo aliquid concedere voluerit, Marculf., I, XXXVII, 749, 820.

GELASIUS I papa damnat Lupercalium superstitionem celebrationem, LIX, 110.

GENTILES. Gentilium superstitiones abolendæ, Can. I monumentis diplomatica, CLI, 1178.

GERONTOCOMIA (sunt hospitia senum, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1117, 1118).

GESTA. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 761.

GLADIATORES. De gladiatoribus, Const., VIII, 293.

— Lex de gladiatoribus abolitis, Euseb. Pamph., VIII, 75.

GLADIUS. De his qui hominem gladio occiderunt, S. Stephani leges, CLI, 1233.

GLEBA. De glebæ ascriptiis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1039.

GLYCERII imperatoris edictum contra ordinationes Simoniacas, S. Leo, LVI, 896.

GOSPATRICII comitis de Dombar chartæ, App. ad Bedam, XCV, 309.

GUNDOBADA lex, S. Gregor. Turon., LXXI, 230; S. Agobard., CIV, 113; Hincmar. CCXV, 1026. — Lex Gundobada recepta per omnes ubique provincias, S. Agobard., CIV, 121. — Non lex sed nex, *ibid.*

GUNDEMARI regis decretum, LXXXIV, 482.

GYNÆCIARIUS. De gynæciariis, Constant., VIII, 148.

HADRIANUS. Leges ex Draconis et Solonis libris Atheniensibus ab Hadriano scriptæ, Cassiod., LXXIX, 1232.

HÆREDITAS. S. Isidor., LXXXII, 206; Alexander III, CC, 633. — De hæreditatis petitione, Const., VIII, 296.

— Hæreditas aditur aut dicto aut facto, S. Greg. Magn., LXXVII, 826. — Hæreditas omittitur cum heres se tempore excludi patitur, *ibid.*, 826. — Hæreditas repudiatur cum is ad quem delata est adire recusat, *ibid.*

— Qui ab hæreditate se abstinet onera hæreditaria sustinere non debet, *ibid.*. — Non liceat parentibus liberis, vel liberis parentibus ab hæreditate repellere monachos factos, Gratian., CLXXXVII, 1098.

HÆREDITARIA. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 775, 776, 778.

HÆRES. De hæredibus legitimis, Constant., VIII, 216.

— Filius patris hæres, Alexander III, CC, 843. — Hæres in unam unciam, S. Greg. Magn., I, XXXVII, 1227, 1228.

— Hæres in quatuor uncias, *ibid.*, 522, 1010. — Hæres in sex uncias, *ibid.*, 503, 504, 506, 605, 606. — Hæres in octo uncias, *ibid.*, 548. — De illo qui filius carens in eorum locum alium sibi vult habere hæredem, S. Ivo, CLXI, 939. — Hæredi contra priorem justam definitionem venire non licet, *ibid.*. — Quæ actiones in hæredes transeant, *ibid.*, 949. — Infra annum hæres solvat legata, *ibid.*, 927. — Hæres ad solvendum tenetur, si auctor ejus aliena legaverit, S. Greg. Magn., I, XXXVII, 906, 907.

— Epistola ejus qui de hæredibus alicui aut ecclesiæ delegat, Formulæ Andegav., LXXXVII, 851. — Si hæres iuxta testatoris non impleverint adimplere debet episcopus, S. Ivo, CLXI, 908. — De juramento fidelitatis ab hæredibus regis pontificibus Romanis præstando, Clemens III, CCIV, 1486. — De hærede minorum sine decreto, Const., VIII, 215. — De hæreditatis petitione, Marculf., CXXXVII, 757. — Ut filia cum fratribus, in paternis succedat aliode, *ibid.*, 756. — De uxoris defunctorum quam partem/collaborationis, post obitum maritorum accipere debeant, Carol. Magn., XCVII, 570.

HÆRESIS. An hæresis matrimonium contractum dirimat, Innocent III, C, XIV, 388. — Leges imperiales contra Joviani et Helvidii hæreses, S. Maxim. Taurin., LVII, 240.

HÆRETICI. De hæreticis, Const., VIII, 319; Theodos., XIII, 533; Innocent. III, 537; *ibid.*, CCXVI, 1210. — Pagani et hæretici non possunt accusare Christianos, Causa papa, V, 184. — Constitutio adversus hæreticos, Const., VIII, 279. — Theodosii majoris constitutio in hæreticos, S. Optat., XI, 1192. — Lex imperatoris Theodosii junioris in hæreticos, *ibid.*, 1431. — Leges imperatorum contra hæreticos, S. Aug., XXXIII, 558, 559; XXXVII, 1509; Justinian., LXXII, 1083. — Leges penales imperatorum pro catholica fide adversus hæreticos defenduntur, S. Aug., XLIII, 616. — Lex Theodosii multa decem librarum auri in hæreticos, *id.*, XXXII, 804. — Leges imperatorum hæreticos damnos et exiliis plectunt, *id.*, XXXIII, 526. — Legum severitate non utuntur catholici adversus hæreticos, *id.*, XXXII, 305, 306. — Querela hæreticorum adversus leges imperatorum catholicorum, *id.*, XLIV, 703, 704. — De lege Theodosii erga hæreticos, Cassiod., I, IX, 1136. — Constitutio Justiniani contra hæreticos, I, XLII, 975 seq. — Decretum contra hæreticos, Lucius III, CCL, 1297. — De bonis hæreticorum confiscatis, Innocent. III, CCXVI, 151. — Super extirpatione hæreticorum, *ibid.*, 160. — Cur cum pagani et hæretici alter acium, S. Greg. Magn., LXXVII, 1267. — De tollendis conventiculis hæreticorum, Const., VIII, 281, 318. — Quam periculosæ sint hæreses ratione unitatis perturbatæ, S. Ambros. XVI, 1121.

HAIIRANNUS. Carol. Magn., XCVII, 533. — De hairbanno exactando, *ibid.*, 562. *Vide* HERRANNUS.

HARIBANNATOR. De conjecto haribannatoris, Carol. Magn., XCVII, 537, 737.

HEBREI. Novella de Hebræis, Justinian., LXXII, 1031.

HENRICI comitis, filii Davidis I regis Sclorum, charta, Appendix ad Bedam, XCV, 568.

HENRICI (S.) leges et constitutiones, CXL, 223, 251. — S. Henrici leges Papienses, *ibid.*, 225. — S. Henrici constitutio Arminensis, *ibid.*, 229.

HENRICI I Francorum regis diplomata, CLI, 1025-1010.

HENRICI IV imperatoris constitutiones, CLI, 1123-1163.

HERISCUNDÆ familie, Constant., VIII, 226, 231, 330; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 207.

HERIBANNUS. De heribanno, Carol. Magn., Cod. diplomat., XCVII, 587, 227, 588, 735, 779. — De his qui heribannum solvere debent, *ibid.*, 774.

HERISLIS (de), Carol. Magn., XCVII, 327, 328, 583.

HERIVANNUS. De Herivano, Caroli Magni, XCVII, 213. *Vide* HERIBANNUS.

HERUS. Herorum officium et potestas in servos, S. Ivo, CLI, 925, 924.

HIBERNENSES canones, Abedoc et Ethelwulfus, XCVI, 1511-1526.

HINCMARUS. Hincmar Remensis archiepiscopi expositiones ad Carolum regem pro libertatum Ecclesiarum defensione, CXXV, 1635-1070.

HLOTHARI regis charta, App. ad Bedam, XCV, 789.

HLOTHARI imperatoris conventus compendiosis, Carol. Magn., XCVII, 659. — Hlotharii, Hludovici et Karoli conventus apud Marsnam, *id.*, CXXXVIII, 553, 575. — Hlotharii et Karoli conventus, *ibid.*, 599. — Hlotharii et Karoli conventus apud Leudicam, *ibid.*, 605.

HLUDOVICI II et Karoli pactum Argentoratense, CXXVIII, 527. — Hludovici II imperatoris Titulenses I, II, III, *ibid.*, 557, 609, 617. — Leges ab imperatore Hludovico II promulgatae, *ibid.*, 573, 614. — Hludovici Germanie regis conventus Moguntinus, *ibid.*, 579. — Hludovici II imperatoris constitutiones, *ibid.*, 621. — Hludovici II imperatoris capitula excerpta, *ibid.*, 627. — Hludovici II. Karoli et Hlotharii conventus ad Sablonarias, *ibid.*, 691. — Hludovici Germanici et Karoli II pactum Tuscense, *ibid.*, 717. — Hludovici II imperatoris constitutio de exercitu Beneventum promovendo, *ibid.*, 725. — Hludovici Germanici et Karoli II pactio Aquisgranensis, *ibid.*, 741. — Hludovici Germanici et Karoli II divisio regni Hlotharii, *ibid.*, 745. — Hludovici imperatoris capitula diversa, *ibid.*, 753. — Hludovici Junioris et Hludovici Karoli conventus Furonensis, *ibid.*, 785. — Hludovici II imperatoris capitula duo, *ibid.*, 791.

HODILREDI parentis Sebbi regis Orientalium Saxonum charta, Appendix ad Bedam, XCV, 584.

HOELIDHA leges ecclesiasticas, CXXXVIII, 471-480.

HOMICIDA, Innocent. III, CCXIV, 561. — De homicidia, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 77, 268, 273; Carol. Magn., XCVII, 127, 128, 543, 724, 731, 775, 821, 821, 829, 892, 905; Rahen. Manr., CXXII, 1572; Isaac Lingonensis, CXXIV, 1074, 1087; Regino Prumiensis, CXXXII, 299, 706; Canuti I monumenta diplomatica, CLI, 1178; S. Stephanus, *ibid.*, 1247; Innocent. III, CCXIV, 50, 1187. — De homicidiis si ad Ecclesiam confugerint, LXXXIV, 274; LXXXIX, 829. — Homicida si vera poenitentia submittantur, Dionysius Exig., LXVII, 156. — Contra homicidas decreta, Cassiod., LXIX, 782.

HOMICIDIUM. De homicidio, Formulæ veteres, LXXXVII, 800, 852; Carol. Magn., XCVII, 230, 231, 567; Opera adespota, CXXXVIII, 428; Gratian., CLXXXVIII, 256, 257, 275; Innocent. III, CCXIV, 283; S. Isidor., LXXXIV, 108; LXXXVIII, 428; Burchard., CXL, 763; S. Ivo, CLI, 803, 1505; Baiduini leges, CIX, 915. — De homicidiis patris a servis, Carol. Magn., XCVII, 146. — Contra homicidia, *ibid.*, 230. — Judicium de homicidio, Formulæ Andegav., LXXXVII, 852. — Decreta de homicidiis, Burchard., CXL, 763. — De homicidio involuntario, S. Isidor., LXXXIV, 77; Regino Prumiensis, CXXXII, 298, 283; Nicolaus papa I, CXIX, 992; Innocent. III, CCXIV, 169; CCXVI, 50. — De homicidio voluntario, S. Isidor., LXXXIV, 77; Alfredi leges, CXXXVIII, 449; S. Stephanus leges, CLI, 1218; S. Ivo, CLI, 689 *et seqq.* — De homicidiis infra patriam factis, Carol. Mar., XCVII, 566. — De homicidio seu capitis æstimatione seu Wera, CXLIX, 1299. — De compensatione homicidii, Abedoc et Ethelwulfus, XCVI, 1320, 1321. — De homicidiis infanum, Carol. Magn., XCVII, 819; Isaac Lingon. episc., CXXIV, 1087. — De homicidiis clericorum, Carol. Magn., XCVII, 253, 555. — De homicidio sacerdotis, Isaac Lingonensis episcopus, CXXIV, 1084. — De homicidiis clericorum compensatione, Carol. Magn., XCVII, 253. — De homicidio hominis poenitentiam agentis, *ibid.*, 572. — De homicidio in ecclesia, Regino Prumiensis, CXXXII, 291. — De homicidio in atrio ecclesie, *ibid.*, 293. — De homicidiis in ecclesiis vel in atris eorum perpetratis, Carol. Magn., XCVII, 729; Isaac Lingonensis, CXXIV,

1084. — Non est homicidii reus qui furantem occidit, S. Ivo, CLI, 945, 966. — De homicidiis prohibendis, Carol. Magn., XLVII, 404, 573, 730; Isaac Lingonens., CXXIV, 1085.

HONORARIUS. De codicillis honorariis, Const., VIII, 906.

HONORIUS. Honoris lex in invasores ecclesiarum, S. Optat., XI, 810, 1192. — Lex Honorii qua abrogat edictum quo hæreticis concessa fuerat libertas, *ibid.*, 1222.

HOSPES De hospitibus. Willelmi Conquestoris leges, CXLIX, 1315. — De recipiendis hospitibus, S. Stephanus leges, CLI, 1219.

HOSPITALITAS erga peregrinos commendatur, Carol. Magn., XCVII, 229.

HUMARE. — Nusquam vendendum humani corporis locum, S. Gregor. Mag., LXXVII, 907.

HUNERICUS. Edictum Hunerici regis pro episcopo Carthaginiensi ordinando, Victor Vitens., LVIII, 202, 203, 215. — Edictum Hunerici adversus Catholicos, *ibid.*, 233.

HYPOTHECA, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 208.

IDOLOLATRIA. Childeberti regis constitutio de abolendis reliquiis idololatriæ, LXXXII, 1121.

IDOLUM. De idolorum cultoribus, S. Isidor., LXXXIV, 478, 537. — Leges imperatorum de idolis confringendis, vivo Stilicone, in Africam missas, S. August., XXXIII, 538, 539. — Leges imperiales contra idola eorumque cultores, S. Maxim. Taur., 698. — Ut episcopi cum iudicibus idola destruant, S. Isid., LXXXIV, 534.

IMMUNITAS, Carol. Magn., XCVII, 585. — Immunitas Henrici II imperatoris, CXL, 354; Willelmi Conq. leges, CLI, 1293. — De immunitate Ecclesiarum, Regino Prumiensis., CXXXII, 193. — Quid de immunitate Ecclesiarum decreverunt Constantinus, Constantius, Constans, Hincmar., CXXV, 1038; quid Valens, Valentinianus, *ibid.*, 1038, 1045; quid Arcadius, Honorius; quid reges Francorum, *ibid.*, 1309 *et seqq.* — Theodosianam legem de immunitate Ecclesiarum sancivit Constantinus, *ibid.*, 1045.

— De his qui infra immunitatem confugiant vel damnum aliquod ibi faciunt, Carol. Magn., XCVII, 257. — Edicta Honorii et Theodosii de immunitate Ecclesiarum, *ibid.*, 1047; Innocent. III confirmat decretum regis Anglorum de immunitate Ecclesiarum, CCXIV, 552.

IMPERATOR. Quando imperator inter miseres personas cognoscat, Const., VIII, 383. — De imperatoribus, Nicolaus papa I, CXIX, 1187. — De imperatoria lege, Placidus episcopus, CLXIII, 628. — Leges imperatorum Romanorum Ecclesia servat, S. Ivo, CLXII, 279. — Leges imperatorum custodiri oportet, *id.*, CLXI, 1118. — Lex imperatorum ecclesiastica jura dissolvere non potest, Gratian., CLXXXVII, 51. — Non imperatori obediendum aliquid contra Deum præcipienti, S. Ivo, CLXI, 521. — De fidelitate præstanda imperatori, Innocent., CCXVI, 147.

IMPERIUM. Causæ ruinæ imperii, longa requies, intolerabilis labor, voluptatis amor, Paulus Orosius, XXXI, 706. — Religio Christiana imperii ruinæ præcaveat, *ibid.*, 748. — Super negotio imperii Romani, in registro domini Innocentii III, CCXVI, 993.

IMPIGNORARE. Tres sunt homines quorum nullus potest per regem impignorare contra aliquod iudicium, Basilida, CXXXVIII, 476.

IMPUBERES De desponsatione impuberum, Innocent. III, 290, 539, 791.

INCANTATIONES, Carol. Magn., XCVII, 682.

INCANTATOR. Incantatores, S. Agobard., CIV, 147. — De incantatoribus, Carol. Magn., XCVII, 147, 511, 682; Regino Prumiensis., CXXXII, 284, 349; Edward Senioris leges, CXXXVIII, 462. — S. Ivo Carnot., CLXI, 745 *et seqq.* — Decreta de incantatoribus, Burchard., CXL, 791.

INCENDIARIUS. De incendiariis, Innocent. III, CCXIV, 204, 546. — Incendiarii gravissimis poenis multandi, S. Ivo, CLI, 961. — Incendiarius restituere debet incensa omnia, *ibid.*, 891. — Incendiarius tenetur de damno proveniente ex incendio, *ibid.*, 1226. — Domus incendens abque judiciali auctoritate excommunicetur, Gratian., CLXXXVII, 1261.

INCENDIUM. De incendio, Carol. Magn., XCVII, 893. — De incendiis mansionum, S. Stephanus leges, CLI, 1250.

INCESTUOSUS, INCESTUS. De incestis, Carol. Magn., XCVII, 753, 762, 799, 845, 844; Isaac Lingonensis episcopus, CXXIV, 1090, 1091, 1092, 1093; Regino Prum., CXXXII, 517, 528. — De incestuosis, Carol., XCVII, 548, 731, 682, 905; Nicolaus papa I, CXIX, 992; Isaac Lingonensis., CXXIV, 1090. — De incesta copulatione, S. Ivo, CLXI, 655. — De incestis conjunctionibus, Carol. Magn., XCVII, 853. — De incestis conjugis, S. Isidor., LXXXIV, 76. —

Sacramentum de incestuoso conjugio, S. Ivo, CLXI, 670. — Incestum matrimonium quo supplicio plectendum, *ibid.*, 928.

INCESTUS. De incestu, Carol. Magn., XCVII, 250. — De incestibus, *id.*, CXXXVIII, 451. — Decreta de incestu, Burchard., CXI., 779.

INDICULUS. Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 858, 859. — Indiculi varii, Marculf., *ibid.*, 755, 756; Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 769; Formulæ Baluzianæ, *ibid.*, 858, 859, 860, 861. — Indiculus communitarius ad episcopum, Marculf., LXXXVII, 715. — Indiculus episcopi qui ad altum in resurrectione Domini eulogias dirigit, *ibid.*, 752. — Indiculus regalis, Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 769, 771, 774; (Marculf.?) *ibid.*, 810, 836, 857; Formulæ Baluzianæ, *ibid.*, 857; Formulæ veteres, CL., 1458. — Indiculus ad regem, *ibid.*, 1442. — Indiculus ad episcopum, *ibid.*, 1445. — Indiculus prelatorius ad episcopum, Formulæ veteres, LXXXVII, 806. — Indiculus quem episcopus transmittit ad abbatem, *ibid.*, 807. — Indiculus quem præpositus transmittit ad abbatem, *ibid.*, 806. — Indiculus quem abbas transmittit ad hominem pagensem, *ibid.*, 806. — Indiculus ad laicum, Marculf., *ibid.*, 716. — Indiculus ad maiorem domum, Formulæ ineditæ, *ibid.*, 896. — Indiculus de servis fugacibus, Formulæ Baluzianæ, *ibid.*, 857. — Indiculus si quis in præsentia regis auctor fuerit (Marculf.?) LXXXVII, 835. — Indiculus generalis ad omnes homines, *ibid.*, 755. — Indiculus commendatitius ad viros illustres laicos, *ibid.* — Indiculus ad homines potentes palatinos, maxime ad cognitos sibi, *ibid.*, 755. — Indiculus regis de privilegio, *ibid.*, 810.

INDISSOLUBILITAS. Quæ sit mundana lex indissolubilitati matrimonii contraria, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1160, 1169.

INDUCIÆ. De induciis, S. Ivo, CLXI, 1205. — De induciis homini dandis a iudicibus antequam occidatur, *ibid.*, 703.

INDULGENTIÆ. De indulgentiis criminum, Const., VIII, 221, 225, 215; Theodos., XIII, 527. — Leges suas non infringit imperator quando confessis dat indulgentiam, S. Aug., XXXIV, 590.

INFAMES ad testimonium non admittendi, S. Felix papa II, V, 20. — Infames non possunt accusare, Gratian., CXXXVII, 674. — Non possunt esse iudices, *ibid.*, 689. — Nec procuratores, nec patroni causarum, *ibid.*, 690, 691.

INFANGTHEFE (de), Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1556; Edwardi III leges, *ibid.*, 1193.

INFANS. De infante exposito, LXXXIX, 826.

INFANTICIDIUM. Contra infanticidium, LVI, 441.

INFIRMANDA. De infirmis, Const., VIII, 258. — De infirmis poenis caelibus et orbitatis, *ibid.*, 189. — De infirmis his que sub tyrannis aut barbaris gesta sunt, *ibid.*, 281, 315.

INFRACTORES. De eo qui domum alienam cujuslibet infringit, Carol. Magn., XCVII, 561.

INGENUA conditio, Regino Prumiens., CXXXII, 190.

INGENUARE. De his qui ingenuare volunt, Carol. Magn., XCVII, 258.

INGENUITAS. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 744, 760, 763, 784, 798; Formulæ Andegav., *ibid.*, 845; Appendix ad sæculum x, Cl. I, 1426. — Ingenuitas charta, pagina, titulus, Regino Prumiens., CXXXII, 269, 270, 411. — Ingenuitates diverso modo factæ, Marculf., LXXXVII, 747. — (Marculf.?) *ibid.*, 826. — Ingenuitas a die præsentis, Marculf., *ibid.*, 747; Formulæ Andegav., *ibid.*, 844. — Chartæ de ingenuitate ad Ecclesiam, Append. ad sæcul. x, Cl. I, 1453. — Ingenuitas quam potest servus ad alium servum facere (Marculf.?) LXXXVII, 827. — Ingenuitas alio modo post discessum, *ibid.*, 718.

INGENUUS, Regino Prumiens., CXXXII, 269, 307, 411. — De ingenuis qui tempore tyranni servierunt, Const., VIII, 114. — De his qui de ingenuis quive diversæ conditioni nascuntur, S. Ivo, CLXI, 940. — Ingenua servo semiscens capitaliter puniatur, Regino Prumiens., CXXXII, 511, 512. — Charta de ingenua femina conjugata a servo, Formulæ veteres, CL., 1434. — Charta ad ingenuum relaxandum extra Ecclesiam, *ibid.*

INIMICI non possunt accusare, S. Ivo, CLXI, 1196. — Nemo accusatione inimici condemnandus est, Gratian., CLXXXVII, 682.

INQUILINI. De fugitivis colonis, inquilinis et servis, Constant., VIII, 569.

INSCRIPTIO. De accusationibus et inscriptionibus, Cons., VIII, 143. — De inscriptione temporum, Regino Prumiens., CXXXII, 196.

INSIGNIA. Formulæ tradendi insignia imperialia, Codex Carol., XCVIII, 678, 682, 684.

INSTITUTIO. Institutiones juris civilis ad lites civium sapientias compositæ, Lactant., VI, 116. — Vetusta Romanarum provinciarum institutio, S. Leo, LV, 890. — De institutione regia, Hincmar., CXXV, 946. — Pro institutione Carolomanni et de ordine palatii, *ibid.*, 995. — De institutione iudiciorum et gubernaculis rerum, S. Isidor., LXXXIV, 81. — Charta institutionis monasterii a rege sub ejus et episcopi jurisdictione, Formulæ Baluzianæ, LXXXVIII, 881. — Quatuor institutionum libri, Paul. Diacon., XCV, 468.

INSTRUMENTUM de Castro Nympharum tradito domino papæ Innocentio III, CCXVII. — Præceptum quærum ab hostibus vel alio modo fuerint instrumenta incensa, Marculf., LXXXVII, 719. — De instrumentis legalibus, S. Isidor., LXXXII, 203.

INTESTATUS. De successione intestati, Chlotharii, LXXX, 452. — De intestatorum bonis, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1511, 1539.

INVADIARE. Regino Prumiens., CXXXII, 410.

INVASIO. De invasione domorum, S. Stephani leges, CL., 1251.

INVASOR illud quod invasi amittat, S. Ivo, CLXI, 948. — De invasoribus, Nicol. papa I, CXIX, 1124.

INVITANS alios ad diripiendum quid pati debeat, S. Ivo, CLXI, 311.

INVITUS. Si quis puellam invitam traverit, Marculf., LXXXVII, 758.

INVOCATIO de morte mariti vel uxoris, Regino Prumiens., CXXXII, 530.

ITER. De itinere munitendo, Const. VIII, 160.

ITINERANS. De itinerantibus, Carol. Magn., XCVII, 129.

JACHTIVUS. De Jachtivis, Formulæ veteres, LXXXVII, 766.

JACTUS. De jactu velut ad legem Rhodiam, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1511.

JEJUNIUM. De jejunis, Eduardi Senioris leges, CXXXVIII, 461.

JUDEUS, JUDEI. De Judæis, Constant., VIII, 150, 252, 350, 365, 384; Theod., XIII, 540; S. Isidor., LXXXIV, 354, 386 et seqq.; Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1537; Eduardi III leges, CL., 1193. — Lex contra Judæos, Justinian., LXXII, 986. — De confirmatione legum quæ in Judæorum nequitiam promulgatæ sunt, S. Isid., LXXXIV, 477. — Constitutio pro Judæis, Innocent. III, CCXIV, 864. — Judæi Romanis legibus venire permitti contra rationem non gravandi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 456, 457. — Judæi a Chilperico Neustriæ rege ad baptismum adjecti, *ibid.*, 510; a Childeberto, *ibid.*, 511; a Sisebuto, *ibid.*, 511. — Judæi qui ad Christum fuerunt conversi minuenda pensionum onera, *ibid.*, 729. — Quam diligenter examinandum sit de servis Judæorum, Gelas., LIX, 146. — Judæi de Christianum mancipium habeant, Const. VIII, 77, 385; S. Gregor. Magn., LXXVII, 655, 690, 923, 970, 971; S. Isidor., Hispan., LXXXIV, 581; Regino Prumiens., CXXXII, 349. — Judæi mancipia Christiana emere non debent, S. Ivo, Cl. XI, 821. — Ad libertatem perducantur mancipia Christiana a Judæis comparata, Gratian., CLXXXVII, 296. — Pagana mancipia a Judæis circumcidi leges vetant, S. Greg. Magn., LXXVII, 823, 824. — Judæi ne servos alienæ nationis circumcidant, Regino Prumiens., CXXXII, 501, 502. — Judæi super actiones publicas agere non debent, Synod. Parisiens., LXXX, 452. — Judæi ne officia publica agant, S. Isidor., LXXXIV, 581; S. Ivo, Cl. XI, 820, 826; Gratian., CLXXXVII, 296. — De illis fidelibus Judæorum, ne parentum prevaricatione a bonis suis exsules fiant, S. Isid., LXXXIV, 586. — De Judæis conversis et post prevaricationibus, ut ad testimonium non admittantur, *ibid.*, 581. — Capitula de Judæis, Carol. Magn., XCVII, 369. — Quod Judæi servari debeant non occidi, in epistola Alexandri II papæ, CXLI, 1586.

JUDEX. Unde dicitur judex, S. Ivo, Cl. XI, 688. — De iudicibus, S. Gregor. Magn., LXXVII, 814, 910; Carol. Magn., XCVII, 139, 140, 514, 829, 883; Alcuin., Cl. 628; Nicolaus papa I, CXIX, 1181; Rather., CXXXVI, 161; Erkenbald., CXXXVII, 586; Hincmar., CXXV, 997; S. Anselm., CXLI, 561; S. Ivo, Cl. XI, 725, 724, 726, 727; Alexander III, Cl. 617; Innocent. III, CCXIV, 218. — De iudicibus et eorum sententiis, S. Ivo, Cl. XI, 1205, 1208. — De iudicibus deputatis, Coelestinus III, CCVI, 1260. — Iudices videlicet duces et comites in Gallia, Codex Carolin., XCVIII, 313. — De numero iudicum, S. Isidor., LXXXIV, 85. — De iudicibus quales sint, Carol. Magn., XCVII, 160. — De personis iudicum, Bonifacius Magn. episc., LXXXIX, 829. — De iudicibus pigris, Carol. Magn., XCVII, 151. — Ut iudices non sint venales, *ibid.*, 218. —

Qualiter iudices iudicare debeant, *id.*, XCII, 515. — In iudicandis reis, qua equitate, quo animo se gerere debeant iudices, S. Aug., XXXIII, 652. — Ut rebus humanis consulant iudices, verum virtutes eis necessarias, *ibid.*, 666. — De iudicium officio, Const., VIII, 132, 363, 578; S. Aug., XXXVIII, 1110; Halidus leges, CXXXVIII, 473, Æthelredi II leges, CLI, 1168. — De officio iudicis delegati, Innocent. III, CCXVI, 1256. — De iudicium electione, S. Isidor., LXXXIV, 55. — Iudices et accusatores esse debent qui careant omni suspitione, S. Felix papa, II, 25. — Tres sunt homines quorum nullus potest esse per legem iudex dignus, Halidus leges, CXXXVIII, 476. — Qui inimici sunt iudices esse non possunt, Gratian., CLXXVII, 581. — De iudicibus ad testimonium non admittendis, Carol. Magn., XCVII, 882. — Ut annuali synodo iudices presentes sint, S. Isidor., LXXXIV, 555. — Iudici omnia patienter audienda quae proponuntur priusquam sententiam ferat, Angelram, XCVI, 1061. — Ut iudex non ante reum condemnat quam ipse confiteatur aut per testes revincatur, *ibid.*, 1065. — Olim iudices ecclesiastici et laici de eodem negotio simul cognoscebant et ultione digna vindicabant, S. Greg. Magn., LXXVII, 605. — Iudices quomodo cum iis qui in rebus publicis fraudem fecerunt agere debeant, S. Greg. Magn., LXXVII, 1106, 1109. — Iudex non spernendus, S. Ivo, CLI, 950. — Iudici non conviciandi, *ibid.*, 952. — De iudice corrupto, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1501. — Iudices non debent esse præcepti ad explenda iussa principis, S. Ivo, CLXI, 951. — Iudices sententiam scriptis proferre debent, *ibid.*, 952. — Ne quis sit iudex in re propria, S. Ivo, CLXI, 957. — Iniquus iudex carceri mandandus, *ibid.*, 961; et puniendus, *ibid.*, 964.

JUDICATA. De re iudicata, Constant., VIII, 186. — Non est flagitandum iudicium de causa iudicata, S. Ivo, CLXI, 963.

JUDICIARIUS vigor gratis omnibus adhibendus, Innocent. III, CCXVI, 1241.

JUDICIUM. De iudiciis, Const., VIII, 263, 253, 292, 391; S. Greg. Magn., LXXVII, 455, 456, 605, 844, 911, 915, 917, 958, 963, 1024, 1089, 1034, 1105, 1126, 1221; S. Isidor., LXXXIV, 55, 56; (Marculf.?) LXXXVII, 835; Formulæ Andegav., LXXXVII, 842, 845, 846; Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1511. — De iudicii exordiis, S. Isidor., LXXXIV, 56. — De iudiciorum ordine, Const., VIII, 591. — De iudiciis episcoporum et presbyterorum, Hincmar., CXXVI, 230. — Iudicium evindicati (Marculf.?) LXXXVII, 535. — Iudicium evindicatum, Formulæ veteris incerti auctoris, LXXXVII, 793. — Iudicium evindicatum de colonis, *ibid.*, 759. — Iudicium evindicatum, Marculf., *ibid.*, 722. — Iudicium iuxta quod causa obtinet, Formulæ veteres, *ibid.*, 796. — De iudicio in socium absentem, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1511. — De purgatione forensi in iudiciis publicis, *ibid.*, 1520. — Iudicium olim arbitris quos partes eligere poterant permissum, S. Greg. Magn., LXXVII, 946, 947, 957, 958, 1304, 1305. — Nullum servetur iudicium nisi rationabiliter habitum, S. Ivo, CLXI, 1200. — De his qui ad iudicium venire aliqua necessitate impediuntur, *ibid.*, 956. — Vel qui legitime vocati recusant venire, *ibid.*, 952. — De homine qui post iudicium vita concessa est, Carol. Magn., XCVII, 859. — De iudiciis et iudicibus, Ex collectione canonum, S. Anselmi, CXLIX, 564. — De occasione et iudicio clericorum, Constant., VIII, 859.

JUDICIUM DEI. De iudiciis Dei, Formulæ, LXXXVII, 591. — Liber contra iudicium Dei, S. Agobard., CIV, 249. — De iudicio aquae frigidae, Formulæ ineditæ, LXXXVIII, 952; Hincmar., CXXVI, 161. — De his qui ad iudicium ferri vel aquae iudicati sunt per justitiam regis, Eduardi III regis monumenta diplomatica, CLI, 1195. — Caudentis ferri et ferventis aquae iudicium in ecclesia fieri prohibetur, Gratian., CLXXVII, 612.

JUDICIUS S. S. Gregorius Turon., LXXI, 1161, *app.*

JULIA lex. Tertull., I, 286; S. Aug., XI, 475. — Lex Julia de adulteriis, Constant., VIII, 298, 307; Theodos., XIII, 526; Gratian., CLXXVII, 977. — Ad legem Juliam de adulterio Antonini rescriptum, S. Eusebius abb., LXII, 752. — Lex Julia de adulteriis concubinas et meretrices permittens periniqua, S. Zeno, XI, 297. — Lex Julia de appellacionibus ad Cæsarem, B. Alcuin., C, 415. — Ad legem Juliam majestatis, Constant., VIII, 109, 145. — Papiae et Juliae leges de juniorum conjugio a Severo abrogatae, Tertull., I, 286. — Ad legem Juliam vel de vi publica et privata, Constant., VIII, 146, 174.

JULIANI imperatoris rescriptum in gratiam Donatistarum, S. Optat., XI, 1179.

JURAMENTUM. De juramento, Carol. Magn., XCVII, 245, 289, 532, 778; Codex Carol., XCVIII, 502, 505, 510, 512, 514, 515, 525, 552, 596, 601, 676, 680, 681, 745,

769, 784, 858, 859, 866; S. Nicolaus papa I, CXIX, 1185; Isaac Lingouensis episcopus, CXXIV, 1101; Alfredi leges, CXXXVIII, 451; Eduardi leges, CXXXVIII, 461; Innocent. III, CCXIV, 175; (C. XV, 159. — De licitis et illicitis juramentis, S. Ivo, CLXI, 1325; Innocent. III, CCXVII, 1225. — De observatione juramenti, *id.*, CCXIV, 581. — De juramento solvendo, Abedoc et Ethelvolfus, XCVI, 1293. — Extortum et inhonestum juramentum non servandum, Innocent. III, CCXIV, 592, 809. — De irritando juramento pro satisfactione illicito extorto, Innocent. III, CCXV, 249. — De his qui juramenti profanatores exhibent, S. Isidor., LXXXIV, 544. — Forma juramenti heronum civitatum aliorumque locorum domino Papae danda, Innocent. III, CCXIV, 127-138. — Juramentum comitis Hildebrandini, *id.*, CCXIV, 59. — De juramento comitis Tolosani, *id.*, CCXVI, 845. — Juramentum de reconciliatione conjugatorum, Regino Pramiens., CXXXII, 550. — Juramentum consulum Tolosani, Innocent. III, CCXVI, 846. — A juramento quod Ecclesiae jura defendere quis velit, per appellationem non liberatur, *id.*, CCXIV, 568. — Juramentum fidelitatis, Innocent. III, CCXVII, 286. — Juramentum fidelitatis, Innocentio III præstitum a Petro præfecto urbis, *id.*, CCXIV, 529. — De juramento fidelitatis quod prælati debent imperatori, *id.*, CCXV, 1565. — Juramentum Ottonis regis in Romanorum imperatorem electi, Innocent. III, CCXVI, 1083. — Juramentum pacis Dei, Henrici IV Constitutiones, CLI, 1126. — Juramentum Romanorum in electione Lamberti, CXXXVIII, 809. — Constitutio de juramento calumniæ, CLI, 1081.

JURISDICTIO. De jurisdictione omnium iudicum, Const., VIII, 565.

JUS. Jus dictum quia justum, S. Isidor., LXXXII, 199. — Jus et usus aliquando separantur, S. Greg. Magn., LXXVII, 485. — Jus et vis opponuntur, *ibid.*, 682. — Jus civile, S. Isidor., LXXXVII, 199; Gratian., CLXXXVII, 51. — Aliud est jus civile quod pro moribus varitur, aliud est vero justitia quam uniformem omnibus promittit Deus, Lact., VI, 665. — Jus civile est aequitas constituta his qui ejusdem civitatis sunt ad res suas obtinendas, Boetius, LXIV, 1058. — Utilis juris civilis scientia, *ibid.*, 1059. — Jus colonarium, S. Greg. Magn., LXXVII, 690, 691. — Jus gentium, S. Isidor., LXXXII, 193; Gratian., CLXXXVII, 52. — Jus liberorum, LXXXVII, 849. — Jus militare, S. Isidor., LXXXII, 200; Gratian., CLXXXVII, 52. — Jus naturale, S. Jud., LXXXII, 199; Gratian., CLXXXVII, 51. — Humanum genus naturali jure et moribus geritur, *ibid.*, 29. — Jus publicum, S. Isidor., LXXXII, 200; Gratian., CLXXXVII, 52. — Jus Quiritium, Gratian., CLXXXVII, 52. — De jurebus ac privilegiis imperatorum in imperio Romano, Eutropius CXXIX, 961-968. — De jure urbium pagorumque non melioris, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1519.

JUSJURANDUM. De jurejurando, S. Greg., LXXVII, 1084; Op. ad., CXXXVIII, 428; Clem. III, CCIV, 1495.

JUSSIO. De jussione dominica, Carol. Magn., XCVII, 564.

JUSTINIANUS. Codex Justiniani, Paulus Diacon., XCV, 467; S. Ado, CXXIII, 108; S. Ivo Carnot., CLXI, 501. — De legibus Justiniani, S. Ivo, CLXI, 1116, 1117. — Leges Romanæ a Justiniano imperatore correctæ, Paulus Diacon., XCV, 467. — Leges Justinianæ in Italia viguerunt, S. Leo VI, 516 et *seqq.* — Justinianus edicto jussit ut sanctorum quatuor conciliorum fides ubique terrarum ab episcopis subscriberetur, S. Greg. Magn., LXXVII, 477.

JUSTITIA. De administratione justitiæ, Carol. Magn., XCVII, 135, 138, 139. — Justitia administranda juxta leges unusquisque, *ibid.*, 150. — De administratione justitiæ, *ibid.*, 169. — Justitia administrata ab episcopis, *ibid.*, 194; ut justitia juste reddatur et secundum legem, *ibid.*, 229. — De administratione justitiæ a comitibus, *ibid.*, 243, 245. — Capitula quæ propter justitias intra patriam faciendis constituta sunt, *ibid.*, 515. — Capitula quæ pro justitiis infra patriam faciendis constituta sunt, *ibid.*, 537. — De justitiæ efferenda, Canuti regis leges ecclesiasticæ, CLI, 1177. — De justitiæ ejuslibet a nullo quolibet dilatandæ, Carol. Magn., XCVII, 560. — De justitiis generalibus, *ibid.*, 551. — De justitiis regalibus, *ibid.*, 284, 551, 777, 778.

KARLOMANNI capitula apud Vernis palatium, CXXXVIII, 792.

KAROLI II conventus in villa Colonia, CXXXVIII, 537. — Karoli II conventus in villa Sparnaco, *ibid.*, 545. — Karoli II synodus apud Vernerum, *ibid.*, 595. — Karoli II conventus Atliniacensis, *ibid.*, 605. — Karoli II capitula ad Francos et Aquitanos missa, *ibid.*, 651, 656, 657. — Karoli II et Hlotharii conventus apud sanctum Quintinum, *ibid.*, 649. — Karoli II conventus Ca-

ristiæensis, CXXXVIII, 681. — Karoli II et Hlotharii II synodus Mettensis, *ibid.*, 683. — Karoli II et Hlotharii II, atque Karoli fratrum, conventus apud Saponarias, *ibid.*, 687. — Karoli II edictum Carisiacense, *ibid.*, 681. — Karoli II synodus Pistensis, *ibid.*, 683. — Karoli II edictum Pistense, *ibid.*, 699. — Karoli capitula missis data, *ibid.*, 723. — Karoli II conventus apud Pictas, *ibid.*, 731. — Karoli II coronatio in regno Hlotharii, *ibid.*, 737. — Karoli II conventus apud Gunduldi villam, *ibid.*, 745. — Karoli II capitulare Carisiacense, *ibid.*, 745. — Karoli II conventus Attiniacensis, *ibid.*, 751. — Karoli II imperatoris edictum de tributo Northmannico, *ibid.*, 761. — Karoli II conventus Ticinensis, *ibid.*, 761. — Karoli II imperatoris conventus Carisiacensis, *ibid.*, 773.

LÆSÆ MAJESTATIS accusatio, Gratian., CLXXXVII, 978. — De crimine læsæ majestatis, *id.*, XCVII, 209.

LAICI. De laicis, Carol. Magn., XCVII, 777; Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1539. — Laici decimas a clericis exigere non possunt, Innocent. III, CCXIV, 453.

LATRO. De latronibus, S. Bonif., LXXXIX, 829; Carol. Magn., XCVII, 127, 129, 130, 132, 133, 136, 147, 213, 228, 303, 312, 327, 328, 341, 353, 383, 651, 724, 738, 776, 780, 781, 841, 906, 907; Nicolaus I papa, CLXI, 1010. — Capitulare de latronibus, Carol. Magn., XCVII, 279. — De nimium blasphemis latronibus, *ibid.*, 561. — De latronibus deprehensis, Regino Prumiensis, CXXXII, 502. — Latro capus in præda, *ibid.*, 474. — De latronis prehensione, Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1297. — De latronibus transugis, Carol. Magn., XCVII, 147. — De latrone cum latronio prehenso, Willelmi Conq. leges, CLXIX, 1309. — Nullum damnari pati debet qui latronem comprehenderit, S. Ivo, CLXI, 948. — De latrone forbannito a libero homine suscepto, Carol. Magn., XCVII, 559. — De comite mittente latronem in forbannum, *ibid.* — De latronibus coerendis, *ibid.*, 731. — De latronibus ad placitum comitis exhibendis, *ibid.*, 903. — De latronibus bis per membra et tertio per vitam puniendis, *ibid.*, 725.

LATROCINIUM. De latrocinii reo et fidejussore qui morum ejus periculum in se suscepit, Willel. Conq. leges, CLXIX, 1295.

LEGALITAS pro bona fide in exsequendis promissis, S. Bernard., CLXXXII, 260.

LEGATIO. De legationibus, Carol. Magn., XCVII, 559. — De legatione a domino imperatore directa, *ibid.*, 223. — De admonitorio ad eos qui legatione funguntur, *ibid.*, 543. — De legationibus propter justitias, *ibid.*, 561. — De legatione omnium missorum dominicorum, *ibid.*, 579. — Indiculus ad alium regem cum legato dicitur et verbis suggeritur commendatilis, *id.*, LXXXVII, 706. — De inhonoratione regis propter negligentiam eorum qui legationes male recipiunt, *id.*, XCVII, 539. — De locis in quibus legationes recipiendæ sunt, *ibid.*

LEGATUS. De officio proconsulis et legati, Constant., VII, 99, 186, 201, 398. — Tractoria legatorum, *id.*, LXXXVIII, 706, 813. — De admonitorio ad eos qui legatione funguntur, *id.*, XCVII, 543.

LEGISLATOR justa de causa legem emendat aut tollit, XCVIII, 804. — Legislatores primi Francorum, S. Ivo, CLXI, 611. — De legumlatoribus, Æthelstani leges, CXXXVII, 461. — De auctoribus legum, S. Isidor., LXXXII, 197. — De conditoribus legum, Gratianus, CLXXXVII, 43. — Legislatores ecclesiastici et civiles plerumque sua potestate abutuntur, S. Greg. Magn., LXXVII, 1316.

LEGITIMATIONE (de) liberorum, Innocent. III, CCXIV, 1130.

LENO. Lenones a civitatibus exterminandi, S. Ivo Carnot., CLXI, 651, 928. — Lenonem quemquam esse prohibere debent prætores, *ibid.*, 1222.

LENOCINIUM. De lenocinio, Regino Prumiensis, CXXXII, 311, 312. — Qui questuaria mancipia habet, lenocinia facit, S. Ivo, CLXI, 511, 513.

LEOSINI episcopi charta, App. ad Bedam, XCV, 583.

LEUDESAMIA (ut) promittitur regi (Marculf.), LXXXVII, 816.

LEUDI. Ut leudis sacramentum promittitur regi, Marculf., LXXXVII, 724.

LEX. De legibus, S. Ivo, CLXI, 1113. — Legis nomine quid intelligatur, Gratian., CLXXXVII, 667. — Lex a *legendo* seu *eligendo* dicta est, S. Aug., XXXIV, 681. — Lex (a *legendo*) est constitutio scripta, S. Isidor., LXXII, 199, 200. — Lex generaliter et specialiter accipitur, S. Aug., XXXV, 2007, 2008. — Quid sit lex honesta, S. Ivo Carnot., CLXI, 503. — Lex quare facta, S. Isidor., LXXXII, 203; Gratian., CLXXXVII, 35. — Lex quid possit, S. Isidor., LXXXII, 202. — Lex qualis fieri debeat, *ibid.*, 203; S. Ivo Carnot., CLXI, 1116; Gratian., CLXXXVII, 35. —

Lex supponit liberum arbitrium, Tertullian., II, 280, 290. — Lex dominem a pecude discernit, *ibid.*

Legis utilitas, S. Aug., XXXII, 676. — Lex homines cum Deo devincit, Tertull., II, 289. — Leges in intentione latæ ut proficiant non ut nocent, Lact. VII, 304 (n.). — Non fieri contra legem præjudicatur quod bene sit, Tertull., I, 285. — Leges omnes beatitudinem appetunt, S. Aug., XXXIII, 593. — Leges muniunt et defendunt, Juvenius, XIX, 171. — De legibus divinis et humanis, S. Greg. Magn., LXXVII, 198. — Divinæ leges natura, humanæ moribus constant, Gratian., CLXXXVII, 29. — De legibus mundanis, Carol. Magn., XCVII, 253. — Lex ab hominibus tradita, bonus clypeus, S. Bernard., CLXXXIV, 137. — Veterum optimæ leges de divina lege mutuæ, Tertull., I, 499. — Lex est constitutio scripta, Gratian., CLXXXVII, 30. — Lex est constitutio populi, *ibid.*, 31. — Lex divina sanctio imperatoris dicta, Marius Mercator, XLVIII, 1. — Quidquid imperator per epistolam constituit vel cognoscens decrevit vel edicto, lex est, S. Ivo, CLXI, 504, 505. — Lex humana præfecti edictum dicitur, Marius Mercator, XLVIII, 409. — Quid differant inter se jus, leges et mores, S. Isidor., LXXXII, 199. — De lege et consuetudine, Carol. Magn., XCVII, 804. — Diuturni mores legem imitantur, S. Ivo, CLXI, 940. — Ea quæ ad perpetuam utilitatem sunt instituta inconversa permanere debent, *ibid.*, 961. — Consuetudines in leges transeunt, *ibid.*, 508. Non vincunt tamen leges, *ibid.*, 509. — Bonæ leges et consuetudines non facile mutandæ, *ibid.*, 509, 511. — Males autem sunt evellendæ, *ibid.*, 509, 511, 919.

Legem sola æquitas commendat, Tertull., I, 288, 289. — Lex quæ justa non est, non est lex, S. Aug., XXXII, 1231. — Lex injusta nullum exigit honorem vel obsequium, Tertull., I, 288, 566. — Nulla lex sibi soli conscientiam justitiæ suæ debet, sed eis a quibus obsequium expectat, *ibid.*, 289, 566. — Suspecta lex quæ prohiberi se non vult, improba si non probata dominetur, *ibid.* — Si lex errat, ex hominibus non de cælo venit, *ibid.*, 283. — Leges humanæ imperfectæ, quare, *ibid.*, 289, 499. — Leges non justitiæ sed utilitatis reperiunt, Lactant., VI, 662. — Unaquæque gens id sibi sanxit quod putavit suis rebus utile, *ibid.* — Leges humanæ sæpe sunt noxiæ vel inutiles, Tertull., I, 293. — Leges iniquæ, stultæ, *ibid.*, 289. — Legum humanarum iniqua impunitate decepti, justitiæ veram non noscunt, S. Zeno, XI, 297. — Per humanam legem nonnulla permittuntur quæ per divinam velantur et puniuntur, S. Aug., XXXII, 1232. — Leges a principe justè vindicandæ, Hincmar., CXXV, 831. — Legibus suis reges teneantur, S. Ivo, CLXI, 914. — Lex humana necessario multiplex et variabilis, lex divina una et sempiterna, Lactant., VI, 661. — Lex positiva maxime mobilis est, Petrus Cantor, CCV, 161. — Lex temporalis potest mutari, *ibid.*, 449. — Consensu publico leges mitigantur, Tertull., I, 287. — Leges emendatæ et antiquatæ, *ibid.*, 266; Arnob. V, 914 et seqq. — Lex necessitate soluta, Lactant., VII, 203. — Legum humanarum auctoritas, Tertull., I, 499. — Leges humanæ cum divina connexæ obligant, S. Greg. Magn., LXXVII, 1316. — Subditur legibus qui non amat leges, S. Aug., XXXII, 1188. — Legis auctoritate dissolvitur quod contra eam fit, Hincmar., CXXVI, 633; Gratian., CLXXXVII, 53. — Leges sine die et consule non valent, Regino Prumi., CXXXII, 271. — Illa in legibus prævalent quæ concordant cum ratione juris et legum, S. Ivo, CLXI, 508. — Leges multæ argumentum morum corruptum, Lactant., VI, 574. — Nulla lex prohibet inquirere, Tertull., I, 260. — Nulla lex vetat discuti quod prohibet admitti, *ibid.*, 29. — Nulla lex hominem nisi criminis convictum aut illud confitentem damnare debet, *ibid.*, 566, 702. — Leges legibus impugnant quidem per eloquentiam injusti faventem, S. Zeno, XI, 281. — Legum circumscriptio nibus agere contra justitiam est omni violentia deterius, *ibid.*, 286. — Leges sæculares juraque ex inveterata malitia venduntur ei corruptum, S. Maxim. Taurin., I, VII, 520. — Legum diversitas obsis it unitati Christianæ, S. Agobard., CIV, 116 et seqq. — Lex in præteritum indulgens, in futurum vetat, S. Ivo, CLXI, 911.

Leges humanæ addiscendæ, S. Aug., XXXIV, 62. — Leges nescire nulli liceat, Valentinian., Theodos. et Arcadius; Hincmar., CXXV, 1106. — De servandis legibus S. Ivo, CLXI, 307. — Custodia legum civilis est indicium, Cassiod., LXIV, 630. — Leges temporales postquam sunt institutæ sunt servandæ, S. Ivo Carnot. episc., CLXI, 304, 307, 949. — Serventur ab omnibus principibus Romanis leges, *ibid.*, 1118. — Supplicium acquiritur qui justis imperatorum legibus non obtemperat, *ibid.* — Leges imperatorum custodiri oportet, Gratian., CLXXXVII, 53, 56. — Leges principum nulli contemnendæ, S. Ivo,

Qualiter iudices iudicare debeant, id., XCII, 315. — In iudicandis reis, qua equitate, quo animo se gerere debeant iudices, S. Aug., XXXIII, 652. — Ut rebus humanis consulant iudices, verum virtutes eis necessariae, *ibid.*, 666. — De iudicium officio, Const., VIII, 152, 365, 378; S. Aug., XXXVIII, 1110; Halidus leges, CXXXVIII, 473, Ethelredi II leges, CLI, 1168. — De officio iudicis delegati, Innocent. III, CCXVI, 1256. — De iudicium electione, S. Isidor., LXXXIV, 55. — Iudices et accusatores esse debent qui careant omni suspitione, S. Felix papa, II, 25. — Tres sunt homines quorum nullus potest esse per legem iudex dignus, Halidus leges, CXXXVIII, 476. — Qui inimici sunt iudices esse non possunt, Gratian., CLXXXVII, 581. — De iudicibus ad testimonium non admittendis, Carol. Magn., XCVII, 882. — Ut annuatim synodo iudices praesentes sint, S. Isidor., LXXXIV, 555. — Iudici omnia patienter audienda quam proponentur priusquam sententiam ferat, Angelram, XCVI, 1061. — Ut iudex non ante reum condemnat quam ipse confiteatur aut per testes revincatur, *ibid.*, 1065. — Olim iudices ecclesiastici et laici de eodem negotio simul cognoscebant et ultione digna vindicabant, S. Greg. Magn., LXXVII, 603. — Iudices quomodo cum iis qui in rebus publicis fraudem fecerant agere debeant, S. Greg. Magn., LXXVII, 1106, 1109. — Iudex non spernendus, S. Ivo, CLXI, 950. — Iudici non conviciandum, *ibid.*, 953. — De iudice corrupto, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1501. — Iudices non debent esse precipites ad explenda iussa principis, S. Ivo, CLXI, 951. — Iudices sententiam scriptis proferre debent, *ibid.*, 952. — Ne quis alii iudex in re propria, S. Ivo, CLXI, 957. — Iniquus iudex carceri mancipandus, *ibid.*, 961; et puniendus, *ibid.*, 964.

JUDICATA. De re iudicata, Constant., VIII, 186. — Non est flagellandum iudicium de causa iudicata, S. Ivo, CLXI, 965.

JUDICIARIUS vigor gratis omnibus adhibendus, Innocent. III, CCXVI, 1241.

JUDICIUM. De iudiciis, Const., VIII, 283, 253, 292, 391; S. Greg. Magn., LXXVII, 455, 456, 605, 844, 911, 915, 917, 958, 963, 1024, 1089, 1094, 1105, 1126, 1221; S. Isidor., LXXXIV, 55, 56; (Marculf.?) LXXXVII, 835; Formulæ Andegav., LXXXVII, 843, 845, 846; Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1511. — De iudici exordiis, S. Isidor., LXXXIV, 56. — De iudiciorum ordine, Const., VIII, 291. — De iudiciis episcoporum et presbyterorum, Hincmar., CCXVI, 250. — Iudicium evindicati (Marculf.?) LXXXVII, 535. — Iudicium evindicatum, Formulæ veteris inerti auctoris, LXXXVII, 795. — Iudicium evindicatum de colono, *ibid.*, 759. — Iudicium evindiciale, Marculf., *ibid.*, 722. — Iudicium iuxta quod causa obtinet, Formulæ veteres, *ibid.*, 796. — De iudicio in socium absentem, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1511. — De purgatione forensi in iudiciis publicis, *ibid.*, 1520. — Iudicium olim arbitris quos partes eligere poterant permixtum, S. Greg. Magn., LXXVII, 946, 947, 957, 958, 1504, 1505. — Nullum servetur iudicium nisi rationabiliter habitum, S. Ivo, CLXI, 1200. — De his qui ad iudicium venire aliqua necessitate impediuntur, *ibid.*, 936. — Vel qui legitime vocati recusant venire, *ibid.*, 952. — De homine qui post iudicium vita concessa est, Carol. Magn., XCVII, 859. — De iudiciis et iudicibus, Ex collectione canonum, S. Anselmi, CXLIX, 564. — De accusatione et iudicio clericorum, Constant., VIII, 839.

JUDICIUM DEI. De iudiciis Dei, Formulæ, LXXXVII, 951. — Liber contra iudicium Dei, S. Agobard., CIV, 249. — De iudicio aquae frigidae, Formulæ inedite, LXXXVIII, 959; Hincmar., CCXVI, 161. — De his qui ad iudicium ferri vel aquae iudicati sunt per iustitiam regis, Eduardi III regis monimenta diplomatica, CLI, 1195. — Caudentis ferri et ferventis aquae iudicium in ecclesia fieri prohibetur, Gratian., CLXXXVII, 613.

JUDICIUM S. S. Gregorius Turon., LXXI, 1161, *app.*

JULIA lex. Tertull., I, 286; S. Aug., XI, 475. — Lex Julia de adulteriis, Constant., VIII, 298, 307; Theodos., XIII, 526; Gratian., CLXXXVII, 977. — Ad legem Juliam de adulterio Antonini rescriptum, S. Eusebius abb., LXII, 752. — Lex Julia de adulteriis concubinas et meretrices permittens periniqua, S. Zeno, XI, 297. — Lex Julia de appellationibus ad Caesarem, B. Alcuin., C, 415. — Ad legem Juliam majestatis, Constant., VIII, 109, 145. — Papiae et Juliae leges de juniorum conjugio a Severo abrogatae, Tertull., I, 286. — Ad legem Juliam vel de vi publica et privata, Constant., VIII, 146, 174.

JULIANI imperatoris rescriptum 'n gratiam Donatistarum, S. Optat., XI, 1179.

JURAMENTUM. De juramento, Carol. Magn., XCVII, 245, 289, 552, 776; Codex Carol., XCVIII, 502, 505, 510, 512, 514, 515, 525, 552, 596, 601, 676, 680, 681, 745,

769, 784, 858, 859, 866; S. Nicolans papa I, CXIX, 1185; Isaac Lingonensis epi-copus, CXIV, 1101; Alfredi leges, CXXXVIII, 451; Eduardi leges, CXXXVIII, 461; Innocent. III, CCXIV, 175; CXV, 159. — De licitis et illicitis juramentis, S. Ivo, CLXI, 1525; Innocent. III, CCXVII, 1225. — De observatione juramenti, id., CCXIV, 581. — De juramento solvendo, Abedoc et Ethelvolfus, XCVI, 1293. — Extortum et inhonestum juramentum non servandum, Innocent. III, CCXIV, 392, 509. — De irritando juramento pro satisfactione illicite extorto, Innocent. III, CCXV, 249. — De his qui juramenti profanatores existerint, S. Isidor., LXXXIV, 544. — Forma juramenti heronum civitatum aliorumque locorum domino Papae danda, Innocent. III, CCXVI, 127-138. — Juramentum comitis Hildebrandini, id., CCXIV, 5-9. — De juramento comitis Tolosani, id., CCXVI, 845. — Juramentum de reconciliatione conjugatorum, Regino Prumiens., CXXXII, 550. — Juramentum consulum Tolosae, Innocent. III, CCXVI, 846. — A juramento quod Ecclesiae iura defendere quis velit, per appellationem non liberatur, id., CCXIV, 568. — Juramentum fidelitatis, Innocent. III, CCXVII, 286. — Juramentum fidelitatis, Innocentio III praestitum a Petro praefecto urbis, id., CCXIV, 579. — De juramento fidelitatis quod prelati debent imperatori, id., CCXV, 1565. — Juramentum Ottonis regis in Romanorum imperatorem electi, Innocent. III, CCXVI, 1083. — Juramentum pacis Dei, Henrici IV Constitutiones, CLI, 1126. — Juramentum Romanorum in electione Lamberti, CXXXVIII, 809. — Constitutio de juramento calumniæ, CLI, 1081.

JURISDICTIO. De jurisdictione omnium iudicum, Const., VIII, 565.

JUS. Jus dictum quia justum, S. Isidor., LXXXII, 199. — Jus et usus aliquando separantur, S. Greg. Magn., LXXVII, 485. — Jus et vis opponuntur, *ibid.*, 682. — Jus civile, S. Isidor., LXXXVII, 199; Gratian., CLXXXVII, 51. — Aliud est jus civile quod pro moribus varitur, aliud est vero iustitia quam uniformem omnibus propraet Deus, Lact., VI, 663. — Jus civile est aequitas constituta his qui ejusdem civitatis sunt ad res suas obtinendas, Boetius, LXIV, 1058. — Utilis juris civilis scientia, *ibid.*, 1059. — Jus coloniarum, S. Greg. Magn., LXXVII, 690, 691. — Jus gentium, S. Isidor., LXXXII, 193; Gratian., CLXXXVII, 52. — Jus liberorum, LXXXVII, 849. — Jus militare, S. Isidor., LXXXII, 200; Gratian., CLXXXVII, 52. — Jus naturale, S. Jud., LXXXII, 199; Gratian., CLXXXVII, 51. — Humanum genus naturali jure et moribus geritur, *ibid.*, 29. — Jus publicum, S. Isidor., LXXXII, 200; Gratian., CLXXXVII, 52. — Jus Quiritium, Gratian., CLXXXVII, 52. — De iuribus ac privilegiis imperatorum in imperio Romano, Eutropius CXXXIX, 961-968. — De jure urbium pagorumque non æ melioris, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1519.

JUSJURANDUM. De jurejurando, S. Greg., LXXVII, 1084; Op. ad., CXXXVIII, 428; Clem. III, CCIV, 1495.

JUSSIO. De jussione dominica, Carol. Magn., CCVII, 561.

JUSTINIANUS. Codex Justiniani, Paulus Diacon., XCV, 467; S. Ado, CXXIII, 108; S. Ivo Carnot., CLXI, 501. — De legibus Justiniani, S. Ivo, CLXI, 1116, 1117. — Leges Romanæ a Justiniano imperatore correctæ, Paulus Diacon., XCV, 467. — Leges Justinianæ in Italia viguerunt, S. Leo XVI, 516 et seqq. — Justinianus edicto jussit ut sanctorum quatuor conciliorum fides inique terrarum ab episcopis subscriberetur, S. Greg. Magn., LXXVII, 477.

JUSTITIA. De administratione justitiæ, Carol. Magn., XCVII, 135, 158, 159. — Justitia administranda juxta leges uniuscujusque, *ibid.*, 150. — De administratione justitiæ, *ibid.*, 189. — Justitia administrata ab episcopis, *ibid.*, 194; ut justitia juste reddatur et secundum legem, *ibid.*, 229. — De administratione justitiæ a comitibus, *ibid.*, 243, 245. — Capitula quæ propter justitias intra patriam faciendis constituta sunt, *ibid.*, 315. — Capitula quæ pro justitiis infra patriam faciendis constituta sunt, *ibid.*, 357. — De justitiæ efferenda, Canuti regis leges ecclesiasticæ, CLI, 1177. — De justitiæ ejuslibet a nullo quolibet dilatandæ, Carol. Magn., XCII, 560. — De justitiis generalibus, *ibid.*, 551. — De justitiis regalibus, *ibid.*, 284, 551, 777, 778.

KARLOMANNI capitula apud Vernis palatium, CXXXVII, 792.

KAROLI II conventus in villa Colonia, CXXXVIII, 527. — Karoli II conventus in villa Sparnaco, *ibid.*, 545. — Karoli II synodus apud Vernerum, *ibid.*, 596. — Karoli II conventus Atinacensis, *ibid.*, 605. — Karoli II capitula ad Francos et Aquitanos missa, *ibid.*, 651, 656, 657. — Karoli II et Blotharii conventus apud sanctum Quintinum, *ibid.*, 649. — Karoli II conventus Ca-

Ecclesiam nihil de rebus suis, in alienum liceat transferre dominium, *ibid.*, 459. — Qualiter libertos episcopi faciant vel qualiter liberi a patrocinio Ecclesiam nunquam discedant, *ibid.*, 625. — Ut liberi non sint testes, LXXXIX, 828. — In libertate Ecclesia tuncatur libertos, Gratian., CLXXXVII, 416. — A sacerdotibus defendantur liberi ne in servitutem revocentur, *ibid.* — Liberi qui dicuntur ingenui et qui testamentum possint condere vel non, S. Ivo, CLXI, 1225. — Liberti ingrati patronos accusantes puniendi, *ibid.*, 918, 923, 932, 933. — Inter patronum et libertum constat esse matrimonium legitimum, Gratian., CLXXXVII, 1433.

LICITUM videtur quod publicum est, id est quod vulgo sit, S. Agobard., CIV, 187.

LIGER. De aggeribus juxta Ligerim faciendis, Carol. Magn., XCVII, 570.

LIS. De litium terminis, Carol. Magn., XCVII, 562. — Qualiter omnes lites componi debeant, S. Ivo, CLXI, 933. — Omnes lites secundum leges breviori debent, *ibid.*, 508.

LITIGATOR. De litigatoribus, Carol. Magn., XCVII, 753, 829.

LITIGIOSIS (de), Constant., VIII, 586. — Res in litigio positae in nullam personam transferri debent ante cognitionis eventum, LIX, 146.

LITTERÆ. De despectu litterarum dominicarum, Carol. Magn., XCVII, 408, 573. — Litterarum principum imperii de confirmatione et observatione pacis inter Ecclesiam et imperium, Alexand. III, CC, 55. — De litterarum studiis, Carol. Magn., XCVIII, 695.

LOCATIO. S. Isidor., LXXXII, 207.

LONGOBARDI. Regum Longobardorum diplomata, LXXXVII, 1347-1444. — Capitula Longobardica, Carol. Magn., XCVII, 441. — Lex Longobardorum valde favorabilis erat uxoris, S. Agobard., CIV, 517.

LOTHARIUS constitutio Romana, Carol. Magn., XCVII, 457. — Lotharii constitutiones in Maringo, *ibid.*, 461. — Lotharii imperatoris capitula Longobardica, *ibid.*, 668.

LUCERNA. De pecunia pro lucernis, Canuti monumenta diplomatica, CLI, 1174.

LUCRUM. Turpe lucrum sequitur, qui minus emit ut plus vendat, S. Ivo, CLXI, 1168. — De lucris officiorum, Constant., VIII, 384.

LUDOVICI I imperatoris conventus Compendiensis, Carol. Magn., XCVII, 665. — Ludovici I et Lotharii capitularia, *ibid.*, 571-673. — Ludovici I imperatoris pactum cum Paschali papa, *ibid.*, 679.

LUDOVICI II preceptum de missione S. Ansharii ejusque ordinatione, CXVIII, 1033 App.

LUPERCALIA. Gelasius papa I damnat lupercalium aspersuositatem celebrationem, LIX, 110.

MAGICIS (de) artibus et incantationibus, Carol. Magn., XCVII, 882.

MAGISTRATIBUS (de) municipalibus, Constant., VIII, 285.

MAGISTRI (de officio) officiorum, Constant., VIII, 794. — De magistris, Rother., CXXXVI, 156.

MALEFACTORIBUS (de), Carol. Magn., XCVII, 147, 829, 841; Regino Prumiens., CXXXII, 341.

MAJORATUS. Commentarius de majoratu et senescalia Francie, Hugo, CLXIII, 1033.

MALEFICIS (de), Constant., VIII, 153, 162; Carol. Magn., XCVII, 511, 756, 821; Regino Prumiens., CXXXII, 349; S. Stephani leges, CLI, 1251.

MALEFICIUM. De maleficiis, Constant., VIII, 220; Carol. Magn., XCVII, 516. — De purgatione maleficii, Formulæ veteres incerti auct., LXXXVII, 770. — Resolutio omnium maleficiorum et maleficionum et incantationum, Marculf. app., LXXXVII, 945.

MALLUM. De malo publico, Carol. Magn., XCVII, 660; Regino Prumiens., CXXXII, 219, 271, 507, 544, 546, 547, 548. — De eo qui ad mallum legibus manuitus fuerit et non venerit, Carol. Magn., XCVII, 775.

MANCIPIA. De mancipiis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 800; Carol. Magn., XCVII, 151, 653, 906. — De mancipiis palatii et Ecclesiarum, *ibid.*, 143, 144. — Edictum de mancipiis Ecclesiarum, S. Stephani leges, CLI, 1059. — De agricolis et mancipiis domnicis vel fiscalibus rei publicæ et privatis, Constant., VIII, 598. — De mancipiis a fisco regali occupatis, Carol. Magn., XCVII, 567. — De mancipiis et colonis patrimonialium, saltuensium et emphyteuticorum fundorum, Constant., VIII, 187. — De mancipiis vendendis, *ibid.*, 725. — Preceptum de commutando mancipio. Liber diurnus Pontif., Roman., CV, 100. — De mancipiis in villas dominicas confugientibus, Carol. Magn., XCVII, 411, 577. — Mancipia cur olim in presentia ecclesiasticorum vel iudicum venderentur, S. Gregor. Magn., LXXXVII, 1637. — Quindecim solidorum pretio mancipium

redimitur, *ibid.*, 676. — Causa fidei mancipia invitis dominis, in libertatem asserebantur, nullo dato pretio, *ibid.*, 675. — Hæc facultas non ubique viguit, *ibid.*, 675, 676, 683. — Mancipio ea lege manumisso ut monachus fieret, monasterium deserere non licebat, *ibid.*, 971. — Mancipia et arma extra regnum vendere prohibitum, Carol. Magn., XCVII, 135. — Mancipium Christianum non potest habere paganus, Judæus vel hereticus, *ibid.*, 633, 680, 876, 877. — Pagana mancipia a Judæis circumcidit leges vetant, *ibid.*, 823, 821. — Si pagana mancipia circumciderint Samaritani, illa in libertatem vindicent, *ibid.*, 824; Isaac Lingonens. episc., CXXIV, 1109. — **MANDATORES** cædis, Regino Prumiens., CXXXII, 501.

MANDATUM (*munum dare*), S. Isidor., LXXXII, 205. — Mandatum, Marculf., LXXXVII, 747, 761, 767, 778, 781, 836, 893, 898. — Textus mandati, *ibid.*, 750, 822. — Mandatum qualiter maritus negotium uxoris prosequatur, Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 787. — Mandatum de Saxonibus obsidibus imperatori Moguntiam presentandis, XCVII, 221. — Mandatum episcopis factum, Innocent. III, CCXVI, 97.

MANDATUS, S. Greg. Turon., LXXI, 1160 app.; Formulæ Andegavens., LXXXVII, 859, 851, 852.

MANICHÆI. Valentinianus Manichæos pœnis plectendos decrevit, S. Leo, LV, 947 (not.). — Leges de Manichæis, Justinian., LXXII, 1063.

MANNIRE, Carol. Magn., XCVII, 407, 457, 575.

MANNITIONE (de) secundum legem ad mallum, Carol. Magn., XCVII, 558.

MANSIO. De mansionibus, Regino Prumiens., CXXXII, 415.

MANSIONARIUM, Anastas. Biblioth., CXXVIII, 867, 875, 983.

MANSUS. De manso, Carol. Magn., XCVIII, 521; Regino Prumiens., CXXXII, 497, 416. — De manso Ecclesie, *ibid.*, 187, 197, 300, 393, 409, 416. — Charta exemptionis mansi cuiusdam a tributis, vectigalibus, operibus et araturis, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 879.

MANUMISSIO, Regino Prumiens., CXXXII, 271, 272, 273, 469, 482. — De manumissionibus, Carol. Magn., XCVII, 805; Anastas. Biblioth., CXXVIII, 19. — Manumissio servorum quatuorplex, S. Greg. Magn., LXXXVII, 753, 805. — De manumissionibus in Ecclesia, Constant., VIII, 214. — Gesta manumissionis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 778. — Manumissionis forma cum adjunctis donationibus et conditionibus, S. Greg. Magn., LXXXVII, 801, 805. — Charta regalis manumissionis, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 878.

MANUMISSI. De libertis manumissis servis Ecclesie, S. Ivo, CLXI, 254, 255, 916, 918. — Lex Romana de manumissis, Regino Prumiens., CXXXII, 272. — De his qui a non domino manumissi sunt, Constant., VIII, 167. — Manumissi servi denuo mancipari non debent, S. Ivo, CLXI, 915, 917, 919. — Manumissi ne testificentur, Carol. Magn., XCVII, 767, 786.

MARCA. De vasis dominicis ad marcam custodiendam constitutis, Carol. Magn., XCVII, 569.

MARITIMA custodia. De comitibus ad custodiam maritimam deputatis, Carol., XCVII, 569.

MARITUS. Mandatum qualiter maritus negotium uxoris prosequatur, LXXXVII, 857.

MARTIANI imperatoris lex de juramento clericis prohibito etiam in iudicium citatis, S. Benedict. Anianens., CIII, 811 (not.).

MATERIIS (de) diversis homicidiorum et pœnis eorum, S. Ivo, CLXI, 705.

MATERNIS (de) bonis, Constant., VIII, 123 et seqq., 169, 575.

MATHEMATICIS (de) et cæteris similibus, Constant., VIII, 155, 162.

MATHILDÆ comitissæ chartarum, Codex Carolin., XCVIII, 33, 631, 639.

MATRICULA. Quod pro loco matriculæ nihil a quoquam requiri, vel accipi debeat, CXXV, 797.

MATRIMONIUM. De matrimonio, Nicolaus papa I, CXIX, 1197; Opera adespota, CXXXVIII, 428; S. Ivo, CLXI, 585, 583, 1215; Innocent. III, CCXIV, 510; CCXVI, 1262. — Lex terrena de matrimonio, S. Gregor. Magn., LXXXVII, 1187, 1188, 1189, 1190. — Leges veteres de matrimonio, Hincmar., CXXV, 1023, 1024. — De matrimonio sanctionum virginum vel viduarum, Theodos., XIII, 527. — De impedimentis matrimonii, S. Isidor., LXXXIV, 109; Innocent. III, CCXVI, 975. — Quando irritum sit matrimonium, S. Ivo, CLXI, 596, 929. — De dissolvendo matrimonio, Clemens III, CCIV, 1485; Innocent. III, CCXVI, 29. — Matrimonium sine dote fieri non debet, S. Ivo, CLXI, 616. — Circa matrimonium

dispositio, in fragmentis Julii papae, VIII, 969. — Circa matrimonium canonice, S. Siricii papa, XIII, 1189, 1191. — Circa matrimonium, S. Leo papa, LIV, 1135; S. Gregor. Magn., LXXVII, 1185; S. Isidor., LXXXIV, 75. — Ex concilio Herfordiae, XCIX, 954. — Capitula circa matrimonium, CLXII, 62. — Contra matrimonium catholicorum cum haereticis, S. Gregor. Magn., LXXVII, 130, 273. — De matrimonio prohibita, Carol. Magn., XLVII, 147, 148. — De separatione conjugum, S. Ivo, CLXI, 1279. — Nihil, uxore velata superstite, aliam ducat, Joann. archiepisc. Rothomag., CXLVII, 271. — Ne absentis viri uxor, alteri nubat. priusquam de viri morte compertum habeat, *ibid.* — Uxore mortua, licet viro aliam docere, sed non repudiatam vel desponsatam, Gratian., CLXXXVII, 1396. — De matrimonio servorum, Formulæ Andegav., LXXXVII, 850; S. Egbert. Eborac. archiepisc., LXXXIX, 393. — Licet servo matrimonium contrahere, S. Ivo, CLXI, 1251; Gratian., CLXXXVII, 1433. — Legitima servorum conjugia sua auctoritate domini non dirimant, Gratian., CLXXXVII, 1436. — Inter patronum et libertam constabat esse matrimonium legitimum, *ibid.*, 1433. — Epistola Honorii II de matrimonio Guilielmi de Dampetra cum Margareta, sorore comitissæ Flandrensis, Innocent. III, CXXVI, 553.

MEDICUS (de). Constant., VIII, 225, 310, 375; Rath., CXXVI, 151.

MEMBRUM. De membro truncato post diem tertium subveniendo, Eduardi leges, CXXXVIII, 462. — Membrorum praecisionum estimatio, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1299.

MENDACIO (de). S. Ivo, CLXI, 779.

MENDICITAS. De mendicis, Rath., CXXVI, 136. — De mendicis discurrantibus, XCVII, 529.

MENSURIS (de). Carol. Magn., XCVII, 566, 586, 633, 774; Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1319. — De mensuris vini, Alexand. III, CC, 631. — Contra falsas mensuras, XLVII, 239.

MERCATIO. Ut clerici emere villas vel vendere carius non permittantur, S. Isid., LXXXIV, 311. — Certus interventus prohibiti die dominica, Carol. Magn., XCVII, 146.

MERCATOR. De mercatoribus, S. Bernardi, CLXXII, 719. — Mercatores ad solvendas Ecclesiis decimas cogendi, Innocent. III, CCXIV, 189.

MERCATUS non fiat in die Dominico, Regino Prumiens., CXXXII, 263.

MERCENARIUS. De mercenario et cliente, Rath., CXXVI, 172.

MERETRICES. De meretricibus, S. Ivo, CLXI, 391. — Lex Julia permittens concubinas ac meretrices periret, S. Zeno, XI, 297.

MESSIBUS (de) vel annonis in hoste raptis vel furatis, Carol. Magn., XCVII, 561.

METALLARIIS (de). Constant., VIII, 200.

METALLIS (de). *ibid.*

METUS. De eo quod per vim et metum fit, S. Ivo, CLXI, 937; Innocent. III, CCXVI, 1225. — Qui dolus aut metum adhibet ut res ad alium transeat, uterque vi et dolo tenebitur, Ivo, CLXI, 944. — Vi, metu extorta resignatio non obligat, Innocent. III, CCXIV, 830.

MIGRANTIBUS (de) et patria, Nicol. pap., CXIX, 970.

MILES. De militibus, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1311. — Milites ad conversionem admitti veluit Junianus Apostata, S. Greg., LXXVII, 662, 665. — Si Gregorius Magn. Mauricius precatur ut imperet vel humilet regem qua milites in monasteriis recipi prohibuerat, S. Greg. Magn., LXXVII, 662, 663. — De restituenda re militibus, S. Stephani leges, CLI, 1252. — De privilegiis militum, Joann. Saresb., CCXIX, 601. — Constitutiones militum de Calatrava quas Innocentio III confirmandae proponuntur, Innoc. III, CCXVII, 251. — De militantibus et stipendiis eorum, S. Abbo, CXXXIX, 506.

MILITARI (de) res, Constant., VIII, 251.

MILITARIUM sibi, Constant., VIII, 358, 365, 373.

MILITIA. De militia, Hincmar., CXIV, 981. — Liber de bello Saxonico, Bruno, CXLVII, 491. — S. Bernardus dehortatur principes a bello, CLXXXII, 229. — In bellicis armis milites Deo placere possunt, Gratian., CLXXXVII, 1163. — Militare non est peccatum, *ibid.*, 1164. — Militia delectum exigit, scientiam et exercitationem, Joann. Saresb. Carnot. episc., CCXIX, 592. — Quis sit coarctatus a sacramento militaris et quod sine eo militare non licet, *ibid.*, 592.

MINISTER. De ministris publicis, Rath., CXXVI, 163.

MINISTERIALIBUS (de). Hincmar., CCXV, 1001.

MINISTERIO (de) regali, Carol. Magn., XCVII, 869.

MISSA. De missis, Codex diplomat., XCVII, 758, 775; Codex Carol., XCVIII, 540; Carol. Calvus, CXXIV, 863, 864; Hincmar., CXXV, 1078, 1079. — Capitula missis data, Francorum regum capitula, 621. — Capitula mis-

sorum, *ibid.*, 595, 616, 618. — Capitula de instructione missorum, Carol. Magn., XCVII, 527. — De missorum potestate, *ibid.*, 656. — Missi imperiales, Codex diplomat., XCVIII, 132, 166, 203, 207, 399, 405.

De missis dominicis, Codex diplomat., XCVII, 537, 591, 582, 771. — Capitula missorum dominicorum, *ibid.*, 291. — De cura missorum dominicorum, *ibid.*, 554. — De missorum dominicorum observatione, *ibid.*, 580. — De nominibus locorum in quibus missi dominici legatione funguntur, *ibid.*, 512.

Missi regni principum Francorum, Codex diplomat., XCVIII, 106, 114, 120, 145, 147, 156, 162, 165, 170, 174, 175, 178, 197, 205, 213, 218, 220, 223, 226, 245, 248, 249, 250, 252, 292, 298, 302, 324, 372, 354, 355, 356, 360, 366, 390, 398, 400, 402, 416, 423, 428, 431.

Missi pontificum Romanorum, Codex diplomat., XCVIII, 53, 66, 107, 110, 114, 120, 132, 147, 150, 161, 171, 172, 182, 185, 199, 206, 209, 217, 238, 239, 242, 250, 261, 285, 292, 300, 306, 308, 312, 350, 352, 411.

MOLKNDINARIIS (de). Erkembald., CXXXVII, 597.

MONACHI. De monachis, Theodos., XIII, 532; Justinian., LXXII, 1044. — Valens legem dedit ut monachi militarent, nolentes fustibus necarentur, S. Prosper Aquit., LI, 585. — De eo qui monachis summum concedit, Alfred. leges, CXXXVIII.

MONASTERIUM. De eo qui monasterium, vel ecclesiam fregerit, CXLIX, 1337. — De magna re ejus qui vult xenodochium aut monasterium construere, Marculf., LXXXVII, 725.

MONETA. De moneta, Codex diplomaticus, XLVII, 311, 314. — De falsa moneta, Constant., VIII, 156, 231, 315, 356, 580, 651; Carol. Magn., XCVII, 587, 555, 779. — Capitula de moneta, *ibid.*, 321. — De administratione unius monetae, *ibid.*, 540. — Facultas eudendi monetam, Codex Carol., XLVIII. — De circulatione monetæ, Carol. Magn., XCVII, 194, 408. — Privilegium monetæ, Ludovici diplomata ecclesiastica, CIV, 1276. — De adulteratoribus monetæ, Codex diplomat., XCVII, 409, 577. — Amputanda illi manus qui falsam monetam percussit, S. Ivo, CLXI, 955. — De vera moneta et pondere, Innocent. III, CCXIV, 58.

MONETARIIS. De monetariis, Ethelstani leges, CXXXVIII, 463-466. — De officio magistri monetariorum, Erkembald., CXXXVII, 591. — De falsis monetariis, Codex diplomat., XCVII, 586.

MONIALIS. De contractione monialis, Alfredi leges, CXXXVII, 434.

MORS. De hominibus ad mortem adjudicatis, Codex diplomat., XCVII, 539.

MOS. Quid sit mos, S. Ivo, CLXI, 1120; Gratian., CLXXXVII, 30. — Tibi auctoritas deficit mos populi et majorum instituta pro lege servantur, Gratian., CLXXXVII, 59. — Diuturni mores pro lege sunt habendi, *ibid.*, 63.

MULCTA vel **MULTA**. Hæthelstani leges, CXXXVIII, 475. — De ceturia multa, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1307. — De multa pro dignitate Ecclesiæ contenda, Monumenta diplomatia, LLI, 1171. — Pro mutilationibus, LXX, 351, 352, 353. — Pro vulneribus, Ethelbert., *ibid.*, 351. — Pro homicidio, *ibid.*, 350. — De multa compediti nolentis ad iudicium venire, canones Hibern., XCVI, 1322.

MULIER. De religiosa muliere decepta, Codex diplomat., XCVII, 881. — De muliere vi compressa, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1303. — Jure canonico et gallico admittuntur mulieres ad ferendum testimonium, S. Greg. Magn., LXXVII, 633, 634. — Mulieres in iudicio testimonium dicendi jus habent, Gratian., CLXXXVII, 977. — Certis de causis concessa est mulieribus publica accusatio, *ibid.*, 977. — Mulier nubens intra annum luctus infans, S. Ivo, CLXI, 929. — MulierATRIX liberorum suorum si vult secundo nubere, filiis suis debet providere tutorem, S. Ivo, CLXI, 929, 934. — Mulier quæ secundo nupserit res illis suis a se donatas retinere non potest, *ibid.*, 929. — De muliere servo alieno per vim juncta, Constant., VIII, 115, 298, 361. — De mulieribus quæ se servis propriis junxerunt, *ibid.*, 313.

MUNDEBURDUS, Mundeburdon, Mundeburgum, S. Henrici Monum. diplomat., CXL, 242. — Mundeburdum, Regino Prumiens., CXXXII, 520, 446, 467. — Mundeburdum regium, Regino Prumiens., CXXXII, 383, 471. — Charta de Mundeburgo regis et principis, Marculf., LXXXVII, 714, 815.

MUNICIPALES leges, Erkembald., CXXXVII, 583-598.

MUNIMINE (de) prolis regis, S. Isidor., LXXXIV, 492, 511.

MUNITIONE (de) prolis atque conjugis regis, S. Isidor., LXXXIV, 538.

MUNUS. Munera civilia indicantur, Constant., VIII,

516, 595. — In muneribus leges, Arnob. V, 917. — Edictum contra eos qui munera regis collata ecclesiis subripuerunt, Cassiodorus, LIX, 864.

MUTUS potest matrimonium contrahere, Innocent. III, CXXIV, 304.

MUTUUM. De mutuo, S. Isidor., LXXXII, 207; Capitulare ecclesiast., XCVII, 164.

NAMIUM. De pignore quod namium vocant capiendi, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1313.

NATIVITAS. Ut pro natalitate regis ingenui relaxetur, Marculf., LXXXVII, 724.

NAUFRAGIIS (de). Constant., VIII, 480.

NAUTÆ unde mercedem accipiant, S. Ivo, CLXI, 937.

NAVICULARIIS (de). Constant., VIII, 112, 121, 163, 581, 587. — De naviculariorum prædila, *ibid.*, 320.

NECATORES. Ut episcopus cum iudicibus necatores filiorum acriori disciplina corripiat, S. Isid., LXXXIV, 554.

NEGOTIATORIBUS (de). Codex diplomat., XCVII, 283, 778. — De negotiatoribus quousque procedant, *ibid.*, XCVII, 551.

NEPOS, NEPTIS. Qualiter nepotes et neptes hæreditates inter se partiantur, S. Ivo, CLXI, 928. — Epistola qua inter nepotes in loco filiorum instituuntur ab avo, Marculf., LXXXVII, 733, 787. — (Charta cum in locum filiorum nepotes instituuntur ab avo (Marculf. ?), *ibid.*, 817. — Charta cum quis suo nepote aliquid meliorare voluerit, Marculf., *ibid.*, 736; (Marculf. ?), *ibid.*, 818.

NOBILES. De nobilibus, Rather, CXXXVI, 165.

NULLI (de) sacerdotibus lex, VIII, 75.

NOVA. De Novis, Codex diplomat., XCVII, 411, 851, 577, 579, 725, 902; Regino Prumiens., CXXXII, 203, 201, 202, 417.

NORMANNI. Normannorum antiquæ consuetudines et iustitiæ, Will. Conq. leges, CXLIX, 1529. — De iure Normannorum qui ante adventum Willelmi cives fuerant Anglicani, *ibid.*, 1518. — De Normanni cæde, *ibid.*, 1518.

NOTARII. De notariis, Codex diplomat., XCVII, 283. — De notariis a missis dominicis eligendis, *ibid.*, 557.

NOTITIA sacramentalis, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 769.

NOVALIA rura, Regino Prumiens., CXXXII, 200, 417.

NOVELLA, NOVELLÆ. Novellæ seu leges ad religionem pertinentes, Justinian. imperat., LXXII, 921, 922 et seqq., 1110. — Codex novellarum, Paulus Warnefrid., XCV, 468. — Novellis Justiniani ante sæculi v medium non parebant Franci, S. Greg. Magn., LXXVH, 1044. — De Novellis, S. Ivo, CLXI, 306. — Novells de Hebræis, Justinian., LXXII, 1051.

NUMERARIIS (de) auctariis, Constant., VIII, 164, 372, 577.

NUMMUS. De nummo Romano, Canuti monumenta diplomat., CLI, 1174. — Ut nummos bonos nullus respuat, Codex diplomat., XCVII, 905.

NUNCUPATIO. S. Isidor., LXXXII, 204.

NUNDINÆ. Diploma Pippini regis pro nundinis sancti Dionysii, XCVI, 1524.

NUPTIÆ. De nuptiis, Theod., XIII, 524. — De inutilibus nuptiis, Constant., VIII, 597. — De damnatis nuptiis, Codex diplomat., XCVII, 885. — Lex Romana de ruptis incestis, Regino Prumiens. abb., CXXXII, 275. — De nuptiis occultis, O., CXXXII, 696; CXLVII, 270; CLXXXVII, 1448.

OBLIGATIO. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 782. — Obligatio castorum baronum, CCXVI, 96.

OBLIGATUS. Publicis rationibus obligati neque in clero neque in monasterio suscipiendi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 909.

OBNOXIATIO Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 764, 780. — Charta obnoxiationis a patre in filius facta, Marculf., LXXXVII, 734.

OBTEMPERARE. Regibus non obtemperandum si quid contra Deum præcipiant, S. Ivo, CLXI, 931, 907, 908.

OCIDERE hominem non semper criminiosum, Hincmar., CXXV, 842, 851, 852.

OCTO genera penarum a Tullio descripta, Codex diplomat., XCVH, 667; S. Isidor., LXXXII, 211.

OFFÆ regis chartæ, App. ad Bed., XCV, 372, 375.

OFFICIUM. De officiis diversis, Constant., VIII, 118, 321. — Officiis publicis addicti a sacris ordinibus arcentur nisi ex consensu principis, S. Gregor. Magn., LXXVII, 662. — Hanc legem promovit Innocentius I., instauravit Mauricius imperator, laudat Gregorius Magn., *ibid.*, 662.

OMINE (de) exdodendo, Codex diplomat., XCVII, 412.

OPPIA lex, Orosius, XXXI, 907.

OPPRESSIO. De oppressione infantium, Regino Prumiens., CXXXII, 297. — De oppressionibus liberorum hominum, Codex diplomat., XCVII, 235.

OPTIMATIBUS (de) palatii atque gardingis, sub qua eos iustitiæ cautela examinari conveniat, S. Isid. r., LXXXIV, 490.

OPUS. De operibus publicis, Constant., VIII, 199, 214, 513, 337. — De operibus servilibus quæ diebus dominicis non sunt agenda, Codex diplomat., XCVII, 519.

ORBUS. Correctio legis adversus orbos, Eusebius VIII, 76.

ORDALIUM. De ordalio. Eduardi leges, CXXXVIII, 461; Ætheistani leges, *ibid.*, 464, 467.

ORDINATUS. De ordinatum vinciente aut verberante, Canuti I monumenta diplomat., CLI, 1179.

ORPHANIS (de), Codex diplomat., XCVII, 776; S. Stephani leges, CLI, 1219. — Orphanorum protectio commendatur, Carol. Magn., *ibid.*, 135. — Orphanis subveniendum, *ibid.*, 546.

OTTONIS imperatoris pactum cum Adolfo archiepiscopo Colonienis, Innocent. III, CCXVII, 287.

OVIS. Qui furatus est ovem, oves quatuor pro una restituere debet, S. Ivo, CLXI, 966.

PACTUM, S. Ivo, LXXXII, 203. — De pactis, Constant., VIII, 161; S. Ivo, CLXI, 937. — De pactis conservandis, Codex diplomatic., XCVII, 766, 785. — Pactum inter parentes de eorum hæreditate, Marculf., LXXXVII, 737. — Pactum divisionis inter fratres, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 804. — Pactum inter recipientes, *ibid.*, 789. — S. Henrici pactum cum Benedicto VIII, CXL, 253. — Philippi pactum cum Colonienisibus, Innocent. III, CCXVII, 297. — Pacta quædam canonibus repugnantia dissolvit, *ibid.*, CCXV, 136. — Ottonis imperatoris pactum cum Adolfo archiepiscopo Colonienis, *ibid.*, CCXVII, 287. — De illicito pacto, S. Ivo, CLXI, 942.

PAGANISMUS. Pœna perseverantium in paganismo, mors, Capitular. Saxon., XCVII, 145.

PAGANUS. De paganis sacrificiis et templis, Theodos., XIII, 540. — Leges Theodosii contra paganos templaque eorum, Cassiod., LXXIX, 1149, 1150. — pagani et hæretici non possunt accusare Christianos, Calus pap., V, 184. — Leges imperatorum contra paganos, S. Aug., XXXVIII, 315. — Leges imperatorum paganorum sacrificia capitale plebant, *ibid.*, XXXIII, 326. — Cur cum paganis et hæreticis aliter actum, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1267.

PAGENSES. De pagensibus, Codex diplomatic., XCVII, 904. — De charis pagensibus, Marculf., LXXXVII, 725 et seqq. — Relatio pagensium ad regem directa, *ibid.*, 719.

PALATIUM. Capitulare de disciplina palatii Aquigranensis, Codex diplomatic., XCVII, 319.

PANDECTÆ. Codex Digestorum sive Pandectæ, Paul. Warnefrid., XCV, 468. — De libro Pandectarum, S. Ivo Carnot., CLXI, 304.

PAPIA lex, Lactant., VI, 203, 902. — Papiæ et Julii leges de juniorum conjugio a Severo abrogatæ, Tertull., I, 286, 287. — Lex papia a Claudio Cæsare abrogata, Lact., VI, 903.

PAPIÆ iudices a Carolo constituuntur, Codex Diplomatic., XCVIII, 292.

PARENTELA (de) sacramentum, S. Ivo, CLXI, 670.

PARES. De gradibus parium, Edwardi leges, CXLIX, 1544.

PARLIAMENTUM. Modus tenendi parliamentum, Willelmi Conquest. leges, CXLIX, 1359. — De casibus et iudiciis parliamenti, *ibid.*, 1342. — De modo parliamenti, *ibid.*, 1534. — De negotiis parliamenti, *ibid.*. — De inchoatione parliamenti, *ibid.*. — De diebus et horis ad parliamentum, *ibid.*. — De prædicatione ad parliamentum, *ibid.*, 1345. — De pronuntiatione in parlamento, *ibid.*. — De ostiario parliamenti, *ibid.*, 1546. — De loco et sessionibus in parlamento, *ibid.*. — De absentia regis in parlamento, *ibid.*. — De partitione parliamenti, *ibid.*, 1544.

PAROCHIA. Charta qua rex concedit parochiam jus eligendi episcopi, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 979.

PARRICIDÆ. De parricidis, Carol. Magn., XCVII, 251, 758, 882; Nicolaus papa I, CXLIX, 991; Regino Prumiens., CXXXII, 290, 291, 296, 300, 327. — Parricidarum pœna in lege Romana, Lactant., VI, 548.

PARRICIDIO (de). Constant., VIII, 151.

PARTU (de) ancillæ, ignorante domino, S. Ivo, CLXI, 925. — Ant de illo genito, *ibid.*, 941.

PATER. De patribus qui filios suos distraxerant Constant., VIII, 597.

PATRICIATU (de) charta, Marculf., LXXXVII, 705, 815.

PATRIMONIUM ecclesiæ in Gallia in possessionibus maxime constabat, S. Greg. Magn., LXXVII, 1132. — Regibus Galliarum commendatum, *ibid.*, 1133.

PATROCINIUM. Regis patrocini violatio, Ethelbert.,

LXXX. 348. — Plebei patrocini violatio, *ibid.*, 349.
PAUPERIBUS (de). Carol. Magn., XCVII, 404, 414, 571, 579, 730. — De oppressione pauperum, *ibid.*, 528.
PAX. De religione et pace publica, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1317. — De pace ecclesiastica, Eduardus senioris leges, CXXXVIII, 459; Alfredi regis leges, *ibid.*, 453. — De pace sancta Ecclesiae et avari jure eidem concessa, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1337. — De pace Dei, regis et ecclesiarum, Canot. I regis Diplomata, CLI, 1171. — De multimoda pace regis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1395; Eduard. III, 1891. — De temporibus et diebus pacis regis, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1332; Eduard. III, CLI, 1191. — De pacis publicae violatoribus, Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1295. — Constitutio pacis generalis, Henrici IV, Constitut., CLI, 1157. — Constitutio pacis provincialis, *ibid.*
PECULIUM, S. Isidorus, LXXXII, 207. — De castrensi omnium palatiorum peculio, Constant., VIII, 203.
PECUNIARIA inter Romanos tormenta, nisi cum de rebus hereditariis queritur, non adhibent, Hincmar., CXIV, 1065.
PEJERANTIBUS (de), Canuti I Monumenta diplomata, CLI, 1178.
PELAGIANI. Constitutiones imperatorum adversus Pelagianam heresim, Marius Mercator, XI, VIII, 94 (not.). — Constitutiones Theodotii Junioris adversus Pelagianos, *ibid.*, 413. — Quae auctoritate sancita sit lex subscribendi adversus Pelagianos, an sacerdotali sola, an etiam imperiali, *ibid.*, 435 (not.). — Lex Honorii imperatoris adversus Pelagianos, S. Leo, I, VI, 1027.
PELLIFICIUM (de), Erkembald., CXXXVII, 595.
PENSIO dicitur id quod pro aliquo rei usu penitur, S. Greg. Magn., LXXVII, 583. — Pensio est redditus annuus, *ibid.*, 583.
PERCUSSORE (de), Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1299.
PEREGRINIS (de), Codex Diplomat., XCVII, 585, 774.
PERFECTISSIMATUS (de) dignitate, Constant., VIII, 349.
PERJURIUM. De perjurio, Codex diplomatic., XCVII, 906; Regino Prumiens., CXXXII, 284, 344; S. Ivo, CLXI, 779. — De perjuris, Carol. Magn., XCVII, 127, 130, 233, 296, 291, 292, 311, 314, 533, 587, 651, 724, 778. — Ethelstaniles, CXXXVII, 461, 469; S. Stephani leges, CLI, 1247. — Decreta de perjurio, Burchard., CXI, 875.
PERVASORES rerum alienarum restituere debent, S. Ivo, CLXI, 232, 903. — De pervasoribus finium aliorum, Codex diplomat., XCVII, 818, 840. — Contra pervasores honorum alienorum decreta, Cassiod., LXIX, 782.
PETITIONIBUS (de), Constant., VIII, 94, 184, 343.
PHILIPPI regis Francorum Diplomata et decreta, CLIX, 812.
PIGNUS, S. Isidor., LXXXII, 208. — De pignore, Codex diplomatic., LCVII, 147, 756. — De pignoribus, Constant., VIII, 122. — De pignoribus distrahendis, *ibid.*, 254.
PILAX. De reparatione damni illati a pilicibus, Abedoe et Ethelwulf., XI, VI, 1305.
PIPPINI et Carolomanni diplomata, XCVI, 1501-1590.
PISCATORIBUS (de), Erkembald., CXXXVII, 597.
PISTORIBUS (de) et Catabolensibus, Constant., VIII, 174.
PLACITUM, S. Isidor., LXXXII, 205. — De placito, Carol. Magn., XCVII, 882. — De placitis secularibus, *ibid.*, 882. — Principum placita animo ius condendi facta, habent vim generalis legis, S. Ivo, CLXI, 1117. — De placitis observandis, Carol. Magn., XCVII, 786, 783. — De placitis a liberis hominibus observandis, *ibid.*, 414, 580. — De illis qui ad placitum banamini debent, *ibid.*, 557. — De placitis a missis dominicis comitibus antum faciendis, *ibid.*, 565. — De armis ad placitum non portandis, *ibid.*, 535. — De placito centenarii, *ibid.*, 564, 738. — De placito comitis, *ibid.*, 557.
 Placita Childerberti III, LXXXVIII, 1108, 1110.
 Placitum Childerberti III quo locum abbati S. Dionysii assignit, *ibid.*, 1191.
 Placitum Childerberti III, quo villa monasterio adjudicatur, *ibid.*, 1095.
 Placitum Chlodovei III, de lite, *ibid.*, 1079. — Ex placito sub Pippino rege, S. Greg. Turon., LXXI, 1200, *Append.*
 Pippini placitum de teloneis omnibus in mercato S. Dionysii ad ipsam monasterium evindicatis adversus Gerardum comitem Parisiensem, XCVI, 1540.
 Placitum minorum Caroli in causa Leonis III, Codex Carolinus, XCVIII, 497.
PLEBISCITUM, S. Isidor., LXXXII, 200. — Quid sit, Gratian., CLXXXVII, 31.

POENA. De poenis, Constant., VIII, 102, 119, 172. — Poena violati quadragesimalis jejunii, mors, Capitulare Saxon., XCVII, 145. — De poenis in lege constitutis, S. Isidor., LXXXII, 211. — De poena illius qui in iudicem apostolicum manus violentas injecit, Innocent. III, CXXIV, 804.

POLITICUM regimen, Liber de comparatione regiminis ecclesiastici et politici, S. Agobard., CIV, 292. — De distributione officiorum ex politica constitutione veterum, Joannes Saresb., CXCIX, 390.

POLYGAMIA (de), Nicol. pap. I, CXIX, 999.

PONDERATORIBUS (de) et auri illatione, Constant., VIII, 291.

PONDUS. De ponderibus, Codex diplomat., XCVII, 586; Willelmi Conq. leges, CXLIX, 1319.

PONS. De pontibus publicis, Carol. Magn., XCVII, 581, 904. — De pontibus omnibus faciendis, *ibid.*, 576. — De pontibus ubi antiquitus fuerunt renovandis, *ibid.*, 541. — De pontibus per diversas loca emendandis, *ibid.*, 577. — De duodecim pontibus super Sequanam restaurandis, *ibid.*, 570. — De non cogendo ad pontem ire causa telonei, *ibid.*, 560.

PONTIFEX. De decretis Romanorum pontificum, Nicolaus papa, *app.*, CXIX, 1187.

POSSESSIO. De possessione, S. Ivo, CLXI, 1093-1098. — De acquirenda et requirenda possessione, Constant., VIII, 117. — Possessio quibus probetur argumentis, S. Greg. Magn., LXXVII, 631. — Quomodo valet possessio, S. Ivo, CLXI, 259. — Videtur possessio primum extensa ad 40 annos a S. Gregorio pro ecclesiasticis, S. Gregor. Magn., LXXVII, 435. — Possessio qui interrumpitur, *ibid.*, 436. — De possessione xxx annorum, C. D., XCVII, 661; Regino Prumiens., CXXXII, 198. — Possessio triginta annorum in secularibus rebus sufficit et olim valuit in ecclesiasticis, S. Greg. Magn., LXXVII, 435. — xl annorum possessio valet, Innocent. III, CXXIV, 516; S. Ivo, CLXI, 252. — Triennalis possessio objectiones excludit, *ibid.*, CLXI, 252. — Triennalis possessio intra unam provinciam servari debet, Gratian., CLXXXVII, 1028. — Limitis possessio praescribi non potest, *ibid.*, 1029. — Possessio emphyteutica quid sit, S. Greg. Magn., LXXXVII, 502. — Possessiones ecclesiarum immunes a penitione tributorum ac vectigalium, Regino Prumiens., CXXXII, 197, 416.

POSSESSOR non est dominus sed in re ius habet, S. Greg., LXXVII, 684. — Probatio non a possessore sed a petitoris partibus requirenda, S. Ivo, CLXI, 945. — Nullus rem aliquam sine possessoris voluntate vendere debet, *ibid.*, 946. — De possessore per vim expulso, Carol. Magn., XCVII, 767, 786; S. Ivo, CLXI, 960.

POSSESSORIUM. De iure eligendi quoad possessori-um et petitorium, Innocent. III, CXXIV, 851.

POSTERITAS. Quod omnis posteritas habere debet, *App. ad aencl.* x, CLI, 1421.

POSTUMINIO (de), Theodos., XIII, 525.

POSTULANDO (de), Constant., VIII, 182, 285, 300.

POSTULATIONES, Regino Prumiens., CXXXII, 591.

POTESTAS. Potestas non irritetur nec adulationi aures praebet, S. Ambros., XVI, 86. — Principis potestas, S. Aug., XXXVIII, 109. — De regia potestate, Hugo, CLXIII, 941.

PRÆCEPTIONES Theodorici regis, LXXII, 1112, 1114, 1115.

PRÆCEPTUM donationis, Marculf., LXXXVII, 7-7. — Præceptum de Looiwerpo per manum regis, *ibid.*, 708. — Præceptum Pippini regis impetrato a Sigobaldo abbate, XCVI. — Pippini regis præceptum pro Tabernaclo in pago Parisiaco villae confirmatione, XCVI, 1526. — Præceptum Ludovici regis Francorum, S. Odo Cluniac., CXXXIII, 839. — Præceptum Chounradi imperatoris, *ibid.*, 812.

PRÆDIA. De praediis naviculariorum, Constant., VIII, 525; XCVII, 561.

PRÆFECTUS ab exarcho distinctus magistratus, S. Greg. Magn., LXXVII, 481. — Praefectus cardinalis quinam olim diceretur, *ibid.*, 480, 461. — A praefecto annonae rationes exigebat urbis praefectus, *ibid.*, 484. — Praefectorum vicarius, *ibid.*, 412. — De praefectorum praetorio officio, Constant., VIII, 292, 327, 561.

PRÆPOSITIS (de) et arcariis, Constant., VIII, 210. — De praepositis ab imperatore constitutis, Innocent. III, CLXVI, 147.

PRÆSCRIPTIO. De praescriptione, S. Ivo, CLXI, 1093-1098; Gratian., CLXXXVII, 1027-1038. — Praescriptio una est exceptionum quae ex lapsu temporis sumitur, S. Greg. Magn., LXXXVII, 485. — Temporalis praescriptio ubi currit ubi incumbit furor hostilitatis, Gratian., CLXXXVII, 1035. — Quae humanitatis intuitu aliquibus praestantur

prescribi non possunt, *ibid.*, 1032. — De longi temporis prescriptione, Constant., VIII, 152. — De longi temporis prescriptione quæ pro libertate et non adversus libertatem opponitur, *ibid.*, 117.

De diversis prescriptionibus, Rogerus, CXLVI, 1485-1488. — An prescriptione centenaria soli Romanæ Ecclesiæ sit reservata, S. Greg. Magn., CLXXVII, 455. — Centenaria prescriptione contra Ecclesiam Romanam non admittenda, Innocent. III, CCXVI, 939.

Præscriptio et annorum de quibus et inter quos valeat vel non, Abedoc et Ethilwolf., XCVI, 1293, 1294, 1299. — Præscriptio xl. S. Greg. Magn., LXXVII, 897; Carol. Magn., XCVII, 752; Rogerus, CXLVI, 1491. — Præscriptio xl annorum sola domibus religiosis opponi potest, Carol. Magn., XCVII, 567. — De prescriptione xl annorum servanda etiam contra S. Romanam Ecclesiam, *ibid.*, 455, 456. — Disceptatio de agrorum finibus quadraginta annorum prescriptione componatur, *ibid.*, 455.

Præscriptio tricennalis, S. Isidor., LXXXIV, 806; Regino Prumiens. abb. CXXXII, 196; Rogerus, CXLVI, 1491. — Repet. non possunt quæ xxx annis quiete possidentur, Gelasius pap., LXX, 157; Gratian., CLXXXVIII, 1031. — Rusticanæ parochiæ apud episcopos, qui eas possident xxx annis sine violentia, permaneant immobiles, *ibid.*, 1027.

De prescriptione xx annorum, Roger., CXLVI, 1488. — De prescriptione quinquennali, *ibid.*. — De prescriptione quadriennali, Constant., VIII, 398; Roger., CXLVI, 1488. — De prescriptione biennii et ejus effectibus, *ibid.*, 1487. — De prescriptione annali, *ibid.*, 1486, 1487. — Dialogus de prescriptionibus, *ibid.*, 1491-1502. — Catalogus prescriptionum, *ibid.*, 1501-1504.

PRÆSENTATIONIBUS (de), Cælestinus III, CCVI, 1253.

PRÆSIDES ecclesiarum a publicis functionibus immunesse jubet, Constantius, VIII, 481.

PRÆSTARIA. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 775; (Marculf. ?), *ibid.*, 813, 814. — Præstaria de re ecclesiæ ab episcopo facta, Marculf., *ibid.*, 751. — Præstaria ad Ecclesiam, Formulæ veteres, *ibid.*, 768. — Præstaria ad casam Dei (Marculf. ?), *ibid.*, 811.

PRÆTOR. A quibus in provincia obeunda cavere debeat, S. Greg. Magn., LXXVII, 445. — Prætor ab antiquis dicebatur quicunque militum imperator, *ibid.*, 1073. — De prætoribus, Constant., VII, 194, 328.

PRÆTORIA. Formulæ veteres incerti auctoris LXXXVII, 767, 805; (Marculf. ?) *ibid.*, 814. — Formulæ ineditæ, *ibid.*, 897. — Append. ad sæcul. x, CLI, 1415, 1430, 1424, 1440. — Precaria ad casam Dei (Marculf. ?), LXXXVII, 811.

PRÆCARIUM. S. Isidor., LXXXII, 207.

PRÆCATORIA. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 782.

PRESBYTER. De compositione presbyteri si occisus fuerit, Regino Prumiens., CXXXII, 295, 294.

PRIMUMIARIIBUS (de), Constant., VIII, 120, 148.

PRIMITIIS (de) seminum, Canuti Monumenta diplom., CLI, 1174.

PRINCEPS. De principibus, Constant., VIII, 120. — De his qui principibus maledicere præsumunt, S. Isidor., LXXXIV, 391. — Principes tenentur et ipsi legibus suis, Gratian., CLXXXVII, 49. — In libro de morte persecutorum, Lactantius probat principes, qui contra veram religionem reluctantur, et suam infelicitatem, et populorum ruinam procurant, VII, 189 (304, 328), apud Lactantium. — In Vita Constantini Eusebius Pamphilus demonstrat plurimum imperatorem, providere felicitati subiectorum, VIII, 9 (312, 566), apud Eusebium Pamphilum. — De reverentia erga principes, LXXXIV, 79 (636), in Excerptis canonum, Apud S. Isidorum. — De commotione plebis, ne in principes delinquant; de electione principum; de commotione principum qualiter judicent, *ibid.*, 583. — De custodia salutis regum et defensione penitis presentium principum, *ibid.*, 589. — De incolumitate et adhibenda delectione, regis profus, *ibid.*, 400. — De his qui rege superstitie aut sibi, aut aliis ad futurum provident regnum, et de personis quæ prohibentur ad regnum accedere, *ibid.*, 401. — De custodia vitæ principum et defensione præcedentium regum a sequentibus adhibenda, *ibid.*. — De honore palatii primatilis, *ibid.*, 599. — De remuneratione collata fidelibus regum, *ibid.*. — Ut principes humilitatem cordis habeant, *ibid.*, 858, in Epistola Gregorii papæ. — Si aliquis contra regis voluntatem egerit, securitas qui eum persequi jussit, LXXXVII, 718 (616, 687), in Formulæ Marculfi monachi. — De principibus christianis; officia et gloriæ eorum, CLI, 293 (420, 821), in libro de rectoribus christianis Sedulii Scoti. — De secularium principum officio et

obedientia episcopis præstanda, CXXXII, 9:7 (942, 965), apud Octavianum Cantuariensem episc. — Principes tenentur et ipsi vivere legibus suis, CLXXXVII, 49 (1132, 1133), in 1^a parte Decreti Gratiani. — De differentia principis et tyranni, et quid sit princeps, CXCLIX, 515 (1180, 1182), in Polycrat. Joannis Saresburiensis, Carnotensis episc. — Quod princeps, licet sit legis nexibus absolutus, legis tamen servus est et æqualis, geritque personam publicam, et innocenter sanguinem fundit, *ibid.*, 511. — Quod princeps minister est sacerdotum, et minor eis; et quid sit ministerium principatus fideliter gerere, *ibid.*, 516. — Quod divina legis auctoritate constat principem legi justitiam esse subiectum, *ibid.*, 518. — Quod principem castum esse oporteat, et avaritiam declinare, *ibid.*, 520. — Quod debet legem Dei habere præ mente et oculis semper, et peritus esse in litteris, et litteratorum agi consiliis, *ibid.*, 522. — Quod timorem Dei doceri debet, et humilis esse, et sic servare humilitatem, quod auctoritas publica non minuat, et quod præceptorum alia immobilia, alia mobilia, *ibid.*, 526. — De moderatione justitiæ et clementiæ principis quæ debent in eo ad utilitatem reipublicæ contemperare, *ibid.*, 529. — Quid sit declinare ad dextram, vel sinistram, quod principi prohibetur, *ibid.*, 531. — Quid utilitatis de culta justitiâ principes consequantur, *ibid.*, 532. — Quæ sit alia merces principum, *ibid.*, 533. — Ex quibus causis transferuntur principatus et regna, *ibid.*, 537. — Principes tenentur et ipsi vivere legibus suis, *ibid.*, 49. — Generalia quædam præcepta de officio principis et brevis epilocus quanta sit reverentia ei exhibenda, *ibid.*, 628. — Quod pro merito principis formatur populus, et ex merito populi formatur principatus, *ibid.*, 633.

PRISCILLIANISTÆ Rescriptum Maximi imperatoris in causa Priscillianistarum, S. Damas. pap., XIII, 263 (not.).

PRIVATA lex communem legem facere non potest, Placid. episc., CLXII, 661.

PRIVILEGIUM Theodorici regis, Folquin., CXXXVI, 1192. — De privilegiis eorum qui in sacro palatio militarunt, Constant., VIII, 115, 159, 172, 210, 511. — De privilegiis imperatorum in Imperio Romano, Eutropius, CXXIX, 961-968.

PROBATIO a cunctis furtis probandis, Marculf., App., LXXXVII, 943. — Qui in probatione sunt res. stannum, ferrum et plumbum, S. Greg. Magn., LXXXII, 70. — Probatio certior in paribus illis ubi res acta, *ibid.*, 1318. — Ritum probationis per aquam frigidam, Eugenius II papa, CXXIX, 985-987.

PROCONSUL. De officio proconsulis et legati, Constant., VIII, 99, 186, 201, 398.

PROCURATIO. De procuratoribus immodicia reprimendis, Innocent., CCIV, 674. — De procuratoribus non augmentandis, *id.*, CCXVI, 1203.

PROCURATOR. De procuratoribus, Constant., VIII, 95, 187; S. Greg. Magn., LXXVII, 1267. — Per servum procuratorem, non potest domino invito fieri præjudicium, S. Ivo, CLXI, 1221.

PROFESSIO comitis Fossensis, Innocent. III, CCXVI, 847. — Professio comitis Convenarum, *ibid.*, 848. — Professio Gastonis de Benearno, *ibid.*, 818.

PROFESSORIBUS (de), Constant., VIII, 225, 310, 373.

PROMISSUM cadit in debitum, S. Stephanus leges, CLI, 1253.

PROPINQUITATE (de), Carol. Magn., XCVII, 767.

PROPRIETAS. Quomodo procedi oporteat cum agitur de proprietate, Innocent. III, CCXIV, 938. — Per donationem acquiritur proprietate, per traditionem sola possessio, S. Greg. Magn., LXXVII, 617, 618. — Si quis rem alterius quam excoit ad proprietatem habere vult et non potest et postea eam precaverit, LXXVII, 752, 833.

PROSCRIPTI. De bonis proscriptorum seu damnatorum, Constant., VII, 208.

PSEUDOGRAPIHIS (de) et dubiis narrationibus, Carol. Magn., XCVII, 518.

PUELLA. Charta compositionis si aliquis puellam invitam traxerit (Marculf. ?), LXXXVII, 824. — Puella ante annum septimum sponsalia contrahere non potest, Innocent., III, CCXIV, 299. — Uque ad annum xii paternæ voluntatis puella subjacebit arbitrio, Gratian., CLXXXVIII, 1104. — De puellis invitatis parentibus velatis, *id.*, XCVII, 410.

PUER. Præceptum de dando puero, Liber diurnus Rom. Pontif., CV, 101. — Pueros expositos cuiusunque conditionis nullos in suum dominum vindicare potest, S. Ivo, CLXI, 921. — De pueris, invitatis parentibus, tonsatis aut puellis velatis, Cod. diplom., XCVII, 410.

PUERPERIUM non formatum lex noluit esse homicidium, S. Ivo, CLXI, 706.

PUGNA. De pugna coram senatoribus, Alfredi leges, CXXXVIII, 534. — De pugnis, Alfredi leges, *ibid.*, 434.

PUPILLIS (de), Cod. diplom., XCII, 403, 414, 571, 579, 750. — Epistola qualiter pupilli recipiantur, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 784. — De cura pupillorum et pauperum, S. Isidor., LXXXIV, 575. — Pupilli a comitibus protegenti, XCVI, 185.

PURGATIO. De purgatione criminatorum, Canut. Monument. diplom., CLI, 1172. — De purgatione illius qui furii reus est, Willelmi Conq. leges, CLIX, 1301.

PURGATIONIBUS (de) gladiatorum, Erkembald, CXXXVII, 596.

QUESTIO. De questione, Nicol. pap., CXIX, 1010. — De questionibus, Theodos., XIII, 537.

QUESTORIBUS (de), Constant., VIII, 194.

QUANTITAS. Leges juxta quantitatem delictorum vel criminum statuunt quantitatem pœnarum, Petrus Cantor., CXV, 334.

RAPACIBUS (Je), Isaac Lingon., CXXIV, 1076 et seqq.; Regino Prumiens., CXXXII, 541.

RAPINA (de), Carol. Magn., XCVII, 893; Regino Prumiens., CXXXI, 355, 557 et seqq.; S. Ivo, CLXI, 803, 954. — De rapinis, Hincmar., CXXV, 1078. — De rapinis infra regnum factis, Carol. Magn., XCVII, 761. — Quæ differentia inter rapinam et furtum, S. Ivo, CLXI, 804.

— De illis qui furtum et rapinam exercent, *ibid.*, 962.

RAPTOR. De raptoribus, S. Isidor., LXXXIV, 74, 171, 273, 811; Nicolaus I pap., CXIX, 992; Isaac Lingon., CXXIV, 1093, 1094, 1095, 1096; Regino Prumiens., CXXXII, 275; S. Ivo, CLXI, 805. — De rapitis et earum raptoribus, Carol. Magn., XCVII, 525, 728. — De raptoribus et rapitis virginibus et viduis, *ibid.*, 758. — Collectio de raptoribus, Francor. regum Capitul., CXXVIII, 645. — Lex Justiniani contra raptorem virginum, CLXXVIII, 255. — Uxoris alienæ raptor a stricto puniendus, S. Greg., LXXVII, 682.

RAPTUS. De rapitu, S. Ivo, CLXI, 589. — De rapitu virginum vel viduarum, Constant., VIII, 194. — De rapitu alienarum sponsarum, Carol. Magn., XCVII, 405, 731. — De rapitu puellarum, S. Stephanus leges, CLI, 1249. — De coerendo et existimando rapitu viduarum, puellarum, etc., Hincmar., CXXV, 1017. — Si quando maritus et femina pariter rapitum consenserint, infra quinquennium litigetur, Formulæ veteres, LXXXVII, 792.

RAYMUNDI comitis Tolosani negotii processus, Innocent. III, CXVI, 89-98.

REBAPTIZANS. Honorii leges in rebaptizantes, XI, 1201, 1205, 1208.

RECAREDI regis edictum de confirmatione concilii Tolosani, LXXII, 1121, 1122.

RECLESVINTHO (a) principe lex edita, S. Isidor., LXXXIV, 452.

RECEPTORES furum ut fures reputandi, S. Ivo, CLXI, 946.

RECLAMATIONIS libellus, Regino Prumiens., CXXXII, 591.

RECLAMATORIIUS (de), Cod. diplom., XCVII, 650.

RECONCILIATIONIS leges, Innocent. III, CXXVI, 774.

RECTOR apud jurisconsultos sumitur pro eo qui provincias quovis titulo regit, S. Greg. Magn., LXXVII, 599. — De officio rectoris provincie, Constant., VIII, 150, 354, 550, 562, 586.

REDEMPTIO. De redemptione homicidæ servi, S. Stephanus leges, CLI, 1252.

REDEMPTIONALE. Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 776.

REFUGIIS (de) ad templa, Alfredi leges, CXXXVIII, 453.

REGALIA. De regalibus confirmandis, Cod. diplom., XCVIII, 579. — De regalibus beato Petro concessis, *ibid.*, 625. — Regalia Beneventi sæculi, *ibid.*, 620. — Regalia et fisci res sint intactæ, S. Stephanus leges, CLI, 1246. — Concordia inter Clementem III et senatores et populum Romanum super regalibus, CCIV, 1507-1510.

REGIA jura ihæsa servare niti debent subditi, Willelmi Conq. leges, CLIX, 1319.

REGNUM. De his qui regnum sibi blandiuntur spe, rege superstito, S. Isidor., LXXXIV, 391. — De reprobatione personarum quæ prohibentur adipisci regnum, *ibid.*, 590.

RELATIO coram judicio, Formulæ veteres, LXXXVII, 730. — De relationibus, Constant., VIII, 153.

RELATUM quod dicitur apennis, Formulæ veteres, LXXXVII, 773.

RELEVIVM. De relevio comitis, Willelmi Conq. leges,

CLIX, 1303. — De relevio baronis, *ibid.*, 1305. — De relevio enlonorum, *ibid.*, 1307.

RENUNTIATIO. Litteræ Reginæ Cypride renuntiatione comitatum Campanie et Brise, Innocent. III, CXXVI, 998. — Litteræ Ludovici regis de renuntiatione reginæ Cypride, *ibid.*, 991.

REPARATIONIBUS (de) denuntiationum, Constant., VIII, 141.

REPROBATIONE (de) personarum quæ prohibentur adipisci regnum, S. Isidor., LXXXIV, 590.

REPUDIUM. De repudiis Constant., VIII, 353; Regino Prumiens., CXXXII, 505; S. Ivo, CLXI, 935; Innocent. III, CXXIV, 118-150. — Libellus repudii, Marculf., LXXXVII, 746; Formulæ veteres incerti auctoris, *id.*, 787. — Quando uxor mittat repudium marito, S. Ivo, CLXI, 935. — Lex Antonini de repudiis, Hincmar., CXXV, 737.

RES. De rebus pauperum vel minus potentum mala occasione non emendia, Carol. Magn., XCVII, 546. — De rebus forte inventis, Willelmi Conq. leges, CLIX, 1297. — De eo qui rem alienam minoris vendiderit, S. Ivo, CLXI, 948. — Non debent accipere ecclesiastici res ab illis quorum liberi ad propinquos propter hoc exheredentur, *ibid.*, CLXI, 952.

RESCRIPTIO ad regem, Marculf., LXXXVII, 706.

RESCRIPTUM. Rescripta seu jussa imperatorum dicuntur sacri apices, sacra imperialia seu sacra simpliciter, S. Greg. Magn., LXXVII, 512. — De diversis rescriptis, Constant., VIII, 117, 128, 143, 185, 298, 373. — De rescriptis et eorum interpretationibus, Innocent. III, CXXVI, 1221. — Rescriptum Honorii Augusti in quo statuit ut, si Romæ episcopi ordinati fuerint duo, ambo de civitate pellantur, S. Isidor., LXXXIV, 677.

RESPONSA prudentum, Constant., VIII, 352. — Quæ sint responsa prudentum, Gratian., CLXXXVII, 32.

RESPUBLICA. Quid respublica, secundum Plutarchum, et quid vicem animæ in ipsa obtineat aut membrorum, CXCIX, 510 (1180, 1182), in Polycratice Joannis Saresburiensis, Carnotensis episcopi. — De principe, qui caput est respublicæ, et de electione ejus et privilegiis, et primis virtutis et culpæ, *ibid.*, 548. — Quæ mala vel bona subiectis proveniant de moribus principum, *ibid.*, 554. — De his qui in republica obtinent locum cordis, et quod impli arcendi sunt a consiliis potestatum, et de timore Dei et sapientia, et philosophia, *ibid.*, 560. — De lateribus potestatum, quorum necessitas explenda est, malitia reprimenda, et de caudicibus, quorum lingua damifica, nisi funibus argenteis vineta fuerit, de munere accepto, *ibid.*, et quod munus est a manu, a causa, a tempore, vel loco, vel modo, *ibid.*, 565. — Qui sint pedes respublicæ, et de cura eis impendenda, *ibid.*, 618. — Rempublicam ad naturæ similitudinem ordinantem, et ordinem de apibus mutuandum, *ibid.*, 619. — Quod sine prudentia et sollicitudine nullus magistratus subsistit incolumis, nec viget respublica cujus caput infirmatur, *ibid.*, 620.

RESTITUTIONE (de), Alexand. III, C, 152; Innocent. III, CXXIV, 174; CXXVI, 1258. — De integri restitutione, Constant., VIII, 501.

REUS. De reis requirendis, Constant., VIII, 253. — Reus nemo fiat nisi inscriptione celebrata, Regino Prumiens., CXXXII, 572. — De reo confessarium petente, Canut. I Monument. diplom., CLI, 1179. — De reis ad Ecclesiam fugientibus, Willelmi Conq. leges, CLIX, 1335; Edwardi, CLI, 1192. — Extra provinciam reus noliatus est producendus, Gratian., CLXXXVII, 683.

REVELATIONIBUS (de), Constant. Mag., VIII, 95.

REVERENTIA. De reverentia sacerdotibus præstanda, Canut. Monumenta diplom., CLI, 1172. — De reverentia imperatorum in clericos, Placid. episc., CLXIII, 687.

REWADIARE banuum, Regino Prumiens., CXXXII, 256, 431.

REX. Quid sit regis officium, Willel. Conq. leges, CLIX, 1356; Eduardi III leges, CLI, 1194. — De regibus, Nicol. pap., CXIX, 1188. — Rex mala punire debet, S. Ivo, CLXI, 721. — Reges divinis legibus subditi esse debent, *ibid.*, 507, 907. — Reges legibus suis tenentur, *ibid.*, 908. — Rege vivente, alter non est eligendus, *ibid.*, 908. — De auxilio regis, Willel. Conq. leges, CLIX, 1357. — De fide et obsequio erga regem, *ibid.*, 1317. — Regibus non obtemperandum aliquid contra Deum præcipientibus, S. Ivo, CLXI, 821, 907, 908. — De hominum regis privilegio, Willel. conq., CLIX, 1295.

RHODIÆ leges, S. Isidor., LXXXII, 202; Gratian., CLXXXVII, 51.

RIBUARIA lex, Capitula quæ in lege Ribuarum mittenda sunt, Carol. Magn., XCVII, 263. — Capitula de lege Ribuariense, Francorum regum capitul., CXXXVII, 651.

RIGOR legum quando temperandus, S. Ivo, CLXI, 256.

RITUS coronationis Germaniæ regum, Codex Carol., XCIII. 674.
RIXANTIBUS (de) si alteruter fuerit percussus, S. Ivo, CLXI, 965.
ROBORIA (de) Monum. diplom. Æthelred. II, CLI, 1168.
ROCCIS (de). Cod. diplom., XCIII, 511.
ROMANA lex. S. Gregor. Turon., LXXI, 1160, 1161, app.; leges Romanæ. Hincmar., CXXV, 1026.
SACELLARIUS dicitur quæstor qui aerario præficitur, S. Greg. Mag., LXXVII, 749, 750.
SACERDOS lex Theodori regis contra sacerdotes qui substantiam Ecclesiæ vendere aut donare præsumunt, Justinian., LXXII, 1118. — De injuriis sacerdotum in ecclesiis factis, Carol. Magn., XCIII (800), 403, 571, 750. — De sacerdotum pugna, Alfredi leges, CXXXVIII, 451.
SACHA (de), Willel. Conq. leges, CXLIX, 1356; Edwardi I leges, CLI, 1194.
SACRAMENTALIS. Formulæ Andeg., LXXXVII, 845.
SACRAMENTUM. S. Gregor. Turon., LXXI, 1161, 1162 (app.); S. Isidor., LXXXII, 206. — De sacramentis, Carol. Magn., XCIII, 575, 653, 775, 897. — Sacramentum regis, Franc. Reg. capit., CXXXVIII, 653. — Sacramentum regum Jerosolymorum, Mon. de Bello sacro, CLX, 1238. — Sacramentum fidei ab Ottone exhibitum, Innocent. III, CCXVI, 1169. — De sacramentis ad palatium adhaerentibus, Carol. Magn., XCIII, 560. — De sacramento ab episcopis, abbatibus, comitibus prestando, *ibid.*, 149. — Sacramentum laicorum, Franc. reg. capitul., CXXXVIII, 745. — Sacramentum generale omnium fidelium, *ibid.*, 651, 746. — Sacramentum fidelitatis, Marculf., I, XXVII, 816; XCIII, 185; Colex Carol., XCVIII, 502, 503, 514, 525, 676, 681, 710. — Ubi sacramenta juranda sint, Cod. diplom., XCIII, 407. — Sacramentum Romanorum, etc., *ibid.*, 460.
SACRIFICIUM. De sacrificiis paganorum, Constant., VII, 202. — Leges Constantini contra sacrificia, Euseb. Pamp., VII, 44.
SACRILEGIUM. De sacrilegio, Regino Prumiens., CXXVII, 285; Alfredi regis leges, CXXXVIII, 453. — Pœna sacrilegii, mors, capitul. Saxon., XCVII, 145.
SACRILEGUS. De sacrilegis, Cod. diplom., XCVII, 797. — Sacrilegi ad testimonium non admittendi, S. Felix papa, XIII, 20. — Lex de sacrilegis a Joanne papa Gothico legibus addita in concilio Tricassino, Joann. pap. VIII, CXXVI, 795.
SAGA. De sagis, Cod. diplom., XCVII, 511; Eduardi senioris leges, CXXXVIII, 462; Æthelstani leges, *ibid.*, 463, 466. — De sagis ejciendis, Canut. I Monum. diplom., CLI, 1178.
SAL. De his qui in littore maris saleem faciunt, Cod. diplom., XCVII, 569.
SALGAMO (de) hospitibus non præstando, Constant., VIII, 599.
SALICA lex. Capitula legis Salicæ, Franc. Reg. capit., CXXXVIII, 627. — Leges salicæ, Hincmar., CXXV, 1026. — Capitula legis salicæ addita, Cod. diplom., XCVII, 457. — Capitula legis salicæ addenda, *ibid.*, 255, 459, 780.
SALIGA lex. Capitul. Ticin., XCVII, 213.
SAMARITANIS (de). Const., VIII, 130; Theod., XIII, 540. — Novella seu lex de Samaritanis, Justinian., LXII, 1050. — Lex contra Samaritanos, *ibid.*, 986.
SANGUINOLENTI. De his qui sanguinolentos emptos vel nutriendos acceperint, Constant., VIII, 541.
SATYRA (de) lege, S. Isidor., LXXXII, 202.
SCABINI. De scabinis, Cod. dipl., XCVII, 781. — De malis scabinis ejciendis, *ibid.*, 903.
SCENICIS (de), Theod., XIII, 528; Cod. dipl., XCVII, 752.
SCEUOPHYLACIUM locus in quo ecclesiæ vasa et suppellectile servantur; *scenophylax*, eorumdem custos, S. Greg. Mag., LXXVII, 755.
SCITA PLEBIUM quid, S. Isidor., LXXXII, 200.
SCALIS (de) per singulas urbes habendis, Cod. dipl., XCVII, 862.
SCRIBIS (de). Cod. dipl., XCVII, 283.
SCRIBONUM munus erat in provinciis tyrones legere et probare, S. Greg. Mag., LXXVII, 568, 569.
SCRIPTUM Philippi et legato ad papam, Innoc. III, CCXVII, 298.
SCULDASSIBUS (de), Capit. Long., XCVII, 159.
SCULTETI (de jure), Erkembald., CXXXVII, 585.
SCUTAGIUM Angliæ regi reddendum scribit Innocentius III, CCXVII, 247.
SECRETARIUM apud jurisconsultos locus dicitur in quo judices causas audiunt, S. Greg. Mag., LXXVII, 465, 461.
SECUALES leges, S. Aug., XXXIII, 146.
SECURITAS. Formulæ veteres, LXXXVII, 766, 777; (Marculf.?) *ibid.*, 830; Formulæ Andeg., *ibid.*, 841, 845,

849, 850; Formulæ ineditæ, *ibid.*, 894, 898; Liber Diurnus Pont. Rom., CV, 102, 103. — Securitas de homicidio, Marculf., LXXXVII, 741; Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 795, 801. — Securitas de raptu, Formulæ Andegav., LXXXVII, 850. — Securitas de supersallitione, *ibid.*, 841. — Si quis contra regis voluntatem egerit, securitas cui eum persequi jusserit, Marculf., LXXXVII, 718.

SEDITIONARIJ. Contra seditionarios, S. Isidor., LXXXIV, 275.

SELLARIIS (de), Erkembald., CXXXVII, 595.

SENATORES. Ubi senatores vel clarissimi civiliter vel criminaliter conveniuntur, Constant., VIII, 151.

SENATUS CONSULTUM quid, S. Isidor., LXXXII, 201; Gratian., CXXXVII, 32.

SENTENTIA. De sententiam passis et restitutis et liberis eorum, Constant., VIII, 227. — Sententia (Dubia), S. Henrici de conjugio clericorum, CXL, 252. — De sententia et re iudicata, Innoc. III, CCXVI, 1242.

SEPULCRORUM effractores et violatores, Regino Prumiens., CXXII, 265, 355, 368. — Quomodo puniendi, *ibid.*, 216.

SEPULTURA (de). Cod. diplom., XCVII, 145, 518, 550.

SERVITIUM. Qui se in servitium alterius obnoxiat, Marculf., LXXXVII, 745. — De facultate se ad del servitium tradendi, XCVII, 655.

SERVUS, SERVI. De servis, Constant., VIII, 295; S. Isidor., LXXXIV, 275; Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 758, 766; Cod. diplom., XCVII, 514; Alfredi leges, CXXXVIII, 448; Willel. Conq. leges, CXLIX, 1520. — De servis et eorum manumissione, *ibid.*, 1520. — De servo quem colonus comparat, Formulæ veteres incerti auctoris, LXXXVII, 759. — De libertate servorum, S. Stephani leges, CLI, 1248. — Epistola regi mittenda pro libertate servi sui impetranda (Marculf.?) LXXXVII, 827. — De emendatione servorum, Constant., VIII, 161, 505. — Ne quis servum iudicet alienum, S. Ivo, CLXI, 926. — De servo interfecto ab altero servo, S. Stephani leges, CLI, 1252. — Pœna servi delatoris domini sui, S. Ivo, CLXI, 963, 966. — Servum injuste raptum domini sine pretio vindicare potest, *ibid.*, 962. — Aliorum servi non corrumpebantur aut sollicitandi, S. Stephani leges, CLI, 1249; S. Ivo, CLXI, 925. — Quicumque servo oculum eruerit liberum eum dimittat, Cod. diplom., XCVII, 755. — Ut exceptis servis fiscalibus nullus de servitute ad palatinum officium transeat, S. Isidor., LXXXIV, 495. — Notitia de malis servorum, For. And., LXXXVII, 854.

— De servis fugitivis, Constant., VIII, 140, 370, 394; Cod. diplom., XCVII, 214, Nicolaus pap., CXIX, 990; S. Ivo, CLXI, 815, 916, 920, 921, 940. — De servis in fisco regalem confugientibus, Cod. diplom., XCVII. — Quod servi fugientes dominos suos ad ecclesias intercessionem debent querere non latebras, Gelas., LIX, 152. — Punientibus qui fugitivum servum celaverit, S. Ivo, CLXI, 919. — De servis malefactoribus, S. Ivo, CLXI, 921. — De servo qui damnum intulit, Codex diplom., XCVII, 558, 775. — De servis, inscitis dominis, malum inferentibus, S. Ivo, CLXI, 922, 923, 924. — De servis per contumaciam alicui vim inferentibus, Cod. diplom., XCVII, 567. — Quod securus sit qui alienum servum sibi insidiantem occiderit, S. Ivo, CLXI, 938. — De conjugationibus servorum in Flandris et in Mempisco, Cod. diplom., XCVII, 569.

De conjugis servorum. (Vid. MATRIMONIUM). S. Gregor. Turon., LXXI, 1163, app.; Codex diplom., XCVII, 567; S. Ivo, CLXI, 595. — Legitima sunt servorum matrimonia, *ibid.*, 619.

De ordinatione servorum, Codex diplom., XCVII, 522. — De servis sine consensu dominorum ordinatis, Gelasius, LIX, 144. — De servis ad sacros ordines non mittendis, Cod. diplom., XCVII, 409. — Servi sine domini consensu ad habitum conversionis non admittendi, S. Gregor. Mag., LXXVII, 1636, 657, 665. — Contrariam legem tulit Justinianus, *ibid.*, 665.

Servorum testimonium adversus dominos non recipiendum, S. Stephani leges, CLI, 1248; S. Ivo, CLXI, 917, 924, 947, 1218, 1220. Vid. TESTIMONIUM, TESTIO.

SEXTARIATUM eratonus, exigebatur a colonis supra singulos sextarios, S. Greg. Mag., LXXVII, 498, 499.

SIGILLIS (de) et epistolis et de porturis custodiendis, Codex diplom., XCVII, 145, 146.

SIGNATIS (de). Carol. Magn., XCVII, 587.

SIMONIA. Decreta Athalarici contra simoniacos, Cassiod., I, XIX, 778.

SOBRIETATIS leges apud Romanos, Tertull., I, 502.

SOCA (de), Willel. Conq. leges, CXLIX, 1536; Edwardi III leges, CLI, 1194.

SOCIETAS nullius momenti dolo ac fraude composita, S. Ivo, CLXI, 958.

SODOMITIS (de). S. Isidor., LXXXIV, 538.
SOLENNITATE (de) diei festi, Alfredi leges, CXXXVIII, 458.
SOLSADIA (de). S. Gregor. Turon., LXXI, 1162, app.; Formulæ Andegav., LXXXVII, 843.
SOLUTIO. De solutionibus, Cod. diplomat., XCVII, 583; S. Ivo, CLXI, 957.
SOMPTUARIÆ leges. Tertull., I, 298. — Sumptus cæsarum deffolvere lex Emilia et lex Antia, *ibid.*
SORTILEGIS (de). Regino Prumiensis, CXXXII, 284, 348; Casuti. Monum., CLI, 1178; S. Stephani leges, CLI, 1251; S. Ivo, CLXI, 745 et seqq.
SPECTACULA. Contra spectacula ratione morum, Tertul., I, 637; S. Cyprian., IV, 779; Lact. VI, 1074; Dionysius Exig., LXVII, 204.
SPONSA. De sponsis alienis, Codex diplomat., XCVII, 472. — Triditio ad sponsam, Marcull., LXXXVII, 821.
SPONSALIA. De sponsalibus, Constant., VIII, 161, 177, 346, 565, 587. — Qualiter sponsalia fieri debeant, S. Ivo, CLXI, 939. — Ne ante septennium sponsalia contrahantur, Innocent. III, 290, 791.
STABILIMENTUM cruce signatorum, Innocent. III, CXXVII, 239.
STABULARII unde mercedem accipiant, S. Ivo, CLXI, 957.
STATUTA piorum servare oportet, Gelas., LIX, 148. — Statuta Rhispenensis et Frisingensis (ann. 799), C.-D., XCVII, 20. — Statuta Salisburgensis (799) *ibid.*, 208. — Statuta Ludovici II, imperatoris pro lege posita, Franc. regum capitul., CXXXVIII, 619.
STEPHANI (S.), leges, CLI, 1245-1251.
STIPULATIO, S. Isidor., LXXXII, 206. — De ratione stipulationum et testium, Abedoc et Æthelvolk., XCVI, 1255.
STRIGIBUS (de). S. Stephani leges, CLI, 1250.
STUPRATORIBUS (de) puerorum, LXXXIV, 76.
STUPRO (de), Alfredi leges, CXXXVIII, 451.
SUARIS (de) pecuariis, Constant., VIII, 301. — De suaris pecuariis et susceptoribus vini cæterisque corporatis, *ibid.*, 374.
SUBREPTA imperatoris jussio pro ipso rescindenda, S. Gregor. Magn., LXXV, S. Gregor. Magn., LXXXVII, 1511, 1512.
SUBTERFUGIENTIBUS (de) iudicium, S. Ivo, CLXI, 1203.
SUCCESSIO. Qui a successione abstinere a creditoribus non verendus, S. Greg. Magn., LXXVII, 296. — De successione intestati Chiotarii, LXXI, 452. — Ut regum fideles a successoribus regni a rerum jure non fraudentur pro servitutis mercede, S. Isidor., LXXXIV, 394.
SUGERII. Constitutiones, CLXXXVI, 1445.
SUPPLICATIO ad regem, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 838.
SUPPLICATORIO pro eo qui in monasterio conversare desiderat, Marcull., LXXXVII, 754.
SUPPLICIUM. De suppliciorum modo, W. I. et. Conq. leges, CXI, 1521. — De supplicio ejus qui per capitulum Dei vel barbarum jurat, S. Ivo, CLXI, 788.
SUPPOSITORIUM vel suppositarium, S. Greg. Magn., LXXVII, 504.
SURDUS potest matrimonium contrahere, Innoc. III, CXXIV, 504.
SUSCEPTORIBUS (de), Constant., VIII, 210, 290.
SUTORIBUS (de), Erkembald., CXXXVII, 596.
SYNAGOGA (de) Judæorum transferenda et Ecclesiæ officia impediunt, S. Greg. Magn., LXXVII, 457.
TABELLIO. De tabellionis officio, S. Ivo, LXXI, 931. — Ne clerici sint tabelliones, Innocent. III, CXXV, 486.
TABULÆ duodecim, Lactant., VI, 663. — Nomina eorum qui leges duodecim Tabularum exposuerunt, Gratian., CLXXXVII, 44. — Lex duodecim Tabularum forem noctu deprehensum occidere permittit, S. Ivo, CLXI, 959.
TABULARIIS (de), Carol. Magn., XCVII, 129, 633.
TAURO (de) Cornipeta si quem occiderit, S. Ivo, CLXI, 792.
TELONEUM. De teloneo, Synod. Paris., LXXX, 452; S. Bernard., CLXXXII, 718. — De teloneis, Codex diplomat., XCVII, 132, 287, 535, 653, 753, 779, 906, 908. — De teloneis injustis, *ibid.*, 408, 414, 540, 576. — Quis telonea prohibeantur, S. Ivo, CLXI, 959. — Telonea a negotiatoribus exigere possunt, *ibid.*, 953. — Ubi telonea exigere debeant, Codex diplomat., XCVII, 443. — Nullus exigendus ad locum quemdam ire causa telonei solvendi, Codex diplomat., XCVII, 560; S. Ivo, CLXI, 931.
TEMPESTARII, S. Agobard., CIV, 147.
TEMPLIS (de) pagavorum, Constant., VIII, 202.

TEMPORIBUS (de) justitiæ, Casuti Monum., CLI, 1178.
TENENTES. De universis tenentibus de Ecclesia, Willelmi conq. leges, CLIX, 1353; Edwardi filii leges CLI, 1192.
TERMINIS (de) minime transferendis, S. Isidor., LXXXIV, 635.
TERRA. De terra censali, Cod. diplomat., XCVII, 440, 577, 739; S. Ivo, CLXI, 956; S. Bernard., CLXXXVI, 718. — De terra tributaria, Codex diplomat., XCVII, 410, 577, 739; S. Ivo, CLXI, 956. — De terra eo si dirata, Formulæ veteres, LXXXVII, 759. — De terra hereditaria, Alfredi leges, CXXXVIII, 456.
TESTAMENTUM, S. Isidor., LXXXII, 205. — De testamento, Cod. diplomat., XCVII, 840. — De testamentis Constant., VIII, 525. — Testamentum aliquando sumitur pro scripto adhibitis testibus firmato, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1102. — De inofficioso testamento, Constant., VIII, 158, 206, 357. — De testamento infirmi, Abedoc et Æthelvolk., XCVI, 1291. — De testamento militis, Constant., VIII, 582. — Testamentum olographum, S. Isidor., LXXXII, 204. — Testamentum ad locum sanctum, Formulæ Baluzianæ, LXXXVII, 864. — Testamenti tabulæ, S. Isidor., LXXXII, 205-204.
 Qualiter testamentum quis faciat, Marcull., LXXXVII, 820. — Ad testamentum faciendum formula, Formulæ Baluz., *ibid.*, 863. — Qualiter in uno volumine testamentum duarum personarum condatur, Marcull., *ibid.*, 759. — Gesta juxta consuetudinem Romanorum, qualiter donationes et testamenta legantur, *ibid.*, 749. Testamentum juris civilis quinque testium subscriptione firmatum, S. Isidor., LXXXII, 204. — Testamentum juris prætorii septem testium signum signatum, *ibid.*
 Facultas condendi testamentum data, Innocent. III, CXXIV, 1035. — Quinam possint testamentum facere, S. Ivo, CLXI, 941. — Liberi qui dicuntur ingenui et qui testamentum possint condere et qui non, *ibid.*, 1225. — Ne homines juris ecclesiastici testamenti sibi paginam faciant, Gelas., LIX, 147. — Juris ecclesiastici homines non possunt condere testamentum, S. Ivo, CLXI, 926. — Testamentum irritum, S. Greg. Magn., LXXVII, 945. — Bona patris et matris sine testamento defunctorum ad filium pertinent, *ibid.*, 711. — A principe confirmari debet filius testamentum defuncti patris naturalis, S. Ivo, CLXI, 931.
 Correctio legis de testamentis, Euseb. Pamph., VIII, 76. — Donationes et testamenta episcop. abb., etc., LXXXVIII, 1155-1518. — Testamentum, S. Aredi, abb., S. Greg. Turon., LXXI, 1143. — Testamentum domini Bernonis abb., S. Odo, Append., CXXXIII, 835. — Testamentum, S. Berthichanni, LXXX, 587-610. — Testamentum, Burgundofara, LXXXVII, 1157. — Fragmentum testamenti Dagoberti I, regis Francorum, LXXX, 542. — Testamentum Perpetui Turonensis episc., S. Greg. Turon., Append., LXXI, 1149. — Testamentum Tellonis episcopi, sæculi viii, Monument., XCV, 1535. — Testamentum Willelmi, S. Odo, Append., CXXXIII, 815.
TESTARI. De libera potestate testandi in favorem ecclesiarum, Innoc. III, CCVI, 266, 302, 487, 597. — Monachis testari legibus humanis aliquando licitum, S. Greg. Magn., LXXVII, 506, 915, 948.
TESTATOR. Testatoris arbitrium servari oportet, Gelas., LIX, 151. — De rebus testatoris defuncti, S. Ivo, CLXI, 927.
TESTIMONIALI (de) ex tribunis et protectoribus, Constant., VIII, 99.
TESTIMONIUM. De testimoniis, Coelestin. III, CCVI, 1260. — De eo qui in testimonium assumitur, quis esse debeat, Carol. Magn., XCVII, 280. — Unius testimonium haudquam recipiendum, S. Ivo, CLXI, 941. — Qui ad testimonium non admittendi sint, Dionys. Exig., LXVII, 223; Abedoc Æthelvolk., XCVI, 1286. — Homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, falsi testes nullatenus ad testimonium admittendi, Angelram, XCVI, 1066. — Testimonium ferre non possunt criminum socii, S. Greg. Magn., LXXVII, 634. — Viles personas ad testimonium non facile iudices admittant, S. Ivo, CLXI, 1217. — Nullius recipiatur testimonium nisi ejus quem bona opinio vel dignitas commendat, *ibid.* — De recepto testimonio personarum quas per legem de promotione exercitibus testificandi licentiam perdidit, S. Isidor., LXXXIV, 476. — De non recipiendis servis in testimonio adversus dominos, S. Stephani leges, CLI, 1248. — De testimonio servorum curis præpositorum, *ibid.*, 1253. — Servorum testimonium non recipiendum, S. Ivo, CLXI, 917, 924, 947; Invalham, *ibid.*, 534. — In causis criminalibus mulierum testimo-

nium non recipitur, S. Greg. Magn., LXXVII, 633, 634. — Jure canonico et gallico admittuntur mulieres ad forcenium testimonium, *ibid.* — Mulieres in iudicio testimonium dicens ius habent, Gratian., CLXXXII, 977. — Testimonium clerici adversus laicum nemo recipiat, Constant., VIII, 839. — Testimonium non valet sine juramento, S. Ivo, CLXI, 1218. — De falso testimonio, Regino Prumiens., LXXXII, 234.

TESTIS. De testibus, S. Greg. Magn., LXXVII, 1296, 1299, 1300; S. Isidor., LXXXII, 203; Cod. diplom., XLVII, 214, 758, 753, 785, 821, 829; Isaac. Longon., CLXII, 1108; S. Ivo, CLXI, 930, 941; Gratianus, CLXXXVII, 616, 617; Innocent. III, CCXV, 93. — De testibus publicis, Celest. III, CCVI, 1260. — De numero testium, Harbichus leges, CXXXVIII, 476. — Decreta de testibus, Borchard., CL, 949. — De reprobatione testimonii, S. Isidor., LXXXIV, 51. — Testes sacramentales, S. Greg. Magn., LXXVII, 872. — De juramento testimonii, S. Ivo, CLXI, 670, 943. — Juratorum testimonii formula, *id.*, CLXII, 322. — Non debent produci testes nisi presentibus adversariis, S. Ivo, CLXI, 934. — De testibus ante litem contestationem productis, Innocent. III, CCXVI, 1234. — Testes non dicant testimonium nisi de his que presentialiter et veraciter viderunt, Gratian., CLXXXVII, 701. — De testibus eligendis, Cod. diplom., XCVII, 362. — Examinandis, S. Isidor., LXXXIV, 54. — Innocent. III, CCXVI, 33. — Testes quales esse debeant, S. Greg. Magn., LXXVII, 1299, 1300; S. Stephanus leges, CL, 1246; S. Ivo, CLXI, 411, 522, 935, 944. — De testibus ad testimonium dicendum qualiter adhibeantur, Cod. diplom., XCVII, 560. — De testibus in accusatione recipiendis, S. Ivo, CLXI, 1199-1202. — Debet esse probabilis vitæ testis, *ibid.*, 953.

Qui sint testes cogendi vel non, S. Ivo, CLXI, 939. — Qui non possunt esse accusatores vel testes, Gratian., CLXXXVII, 677, 678, 680. — Iuricus testis non audiendus, S. Ivo, CLXI, 934. — Servi non accipiantur testes contra dominos, *ibid.*, 1218, 1220.

De teste mediatore partium, S. Ivo, CLXI, 934. — De diversitate testimonii pro personarum diversitate, *ibid.*, 930. — Contra extraneos parentes aut propinqui testes esse non debent, *ibid.*, 967. — Plures ex una domo testes a se non possunt negotio adhiberi, *ibid.*, 941.

De testibus admittendis in causa matrimoniali, Innocent., III, CCXV, 192; CCXVI, 43. — De recipiendis testibus super prescriptione, *ibid.*, 262. — De testibus adhibendis in causa separationis propter cognationis propinquitatem, Eugenius III pap., CLXXX, 1566.

De falsis testibus, S. Isid., LXXXIV, 77; Cod. diplom., XCVI, 519, 558, 737, 775, 858. — De falsis testibus conviciendis, *ibid.*, 406, 573, 731, 738. — Ne testes super falsitate ejusdem examinati impediatur verum dicere, Innocent. III, CCXIV, 502.

TUEANO (de), Wilhelmi Conq. leges, CXLI, 1536; Eduardi III leges, CL, 1195.

THEODORICI III Francorum regis diplom., LXXXVII, 1319-1312.

THEODORICI IV diplomata, LXXXVIII, 1132-1146.

THEODOSIANA lex, Hincmar., CCXV, 737.

THEODOSIANUS, Codex, Regino Prumiens., CXXXII, 271. — Codicis Theodosiani leges, S. Leo, I, VI, 6.9.

THEODOSII imperatoris constitutio, Pacid. episc., CLXIII, 6-8.

THEODULPHI capitulare, CV, 207, et seqq.

THEOLONEARI (de) officio, Erkembald., CXXXVII, 201.

THESAURIS (de), Constant., VIII, 120. — De thesauris inventis, Wilhel. Conq. leges, CXLI, 1535; Eduardi III leges, CL, 1194.

THOL (de), Wilhel. Conq. leges, CXLI, 1536; Eduardi III leges, CL, 1194.

THOR longi chartæ, App. ad Bed., XLV, 563.

THRONUM collatio erat omni provinciarum propter possessionem et prædia, S. Greg. Magn., LXXVII, 508.

TITULI sunt tabulæ lignæ in possessionis signum prædii seu corbanis seu rusticanis appositæ, *ibid.*, 522, 708.

TOLONARIIS (da), Cod. diplom., XCVII, 135.

TRACTORIA legatorum vel nuptiarum faciendæ ad istius instar, Marculf., CLXXVII, 706.

TRACTURIA pro iungere peragendo, Formul. veteres, LXXXVII, 761.

TRADERE. Quod homo tradit contra victum et vestitum, Append. ad sacul. x, CL, 1422. — Contractus factus tantum gratia tradentis, perit ejus periculo, S. Ivo, CLXI, 1225.

TRADITIO, Ananod., CXXIX, 901, 915, 920, 921, 922, 924, 927, 929, 931, 932, 933, 939, 941, 947; S. Marci

imperat. diplomata, CL, 291, 293, 296. — Traditiones (Marculf.), LXXXVII, 857. — Traditio cuiunque tradere voluerit, *ibid.*, 853. — Traditio ad sponsam, auct. incert., *ibid.*, 781. — Confirmatio traditionis ad monasterium, Formul. Baluzianæ, *ibid.*, 863. — Charta traditionis, Formulæ veteres, CL, 1439. — Charta traditionis quam vir et uxor ejus faciunt de amborum rebus suis sine aliquo censu, App. ad sac. x, *ibid.*, 1411. — Charta traditionis quam vir et uxor ejus faciunt de omnibus rebus suis et cum censu persolendo omnibus diebus vitæ suæ, *ibid.*, 1414. — Charta traditionis quam vir facit de rebus suis et vult ut uxor ejus habeat post se et vice versa, *ibid.*, 1417. — Charta traditionis quam facit homo et vult ut infantes ejus habeant post se cum censu, *ibid.*, 1418.

TRADITORIA (de), Auct. incert., LXXXVII, 280. — Traditoria de terra, *ibid.*, 768, 773. — Traditoria de venditione, *ibid.*, 761.

TRANSACTIONIBUS (de), Const., VIII, 161; S. Greg., Magn., LXXVII, 991.

TREUGA. Innocent. III, CCXIV, 509, 510; CCXVI, 54, 61. — De treugis, *id.*, CCXIV, 553, 554. — De treuga inter reges Angliæ et Franciæ iuranda, *id.*, CCXVII, 527. — Monumenta de treuga Lomii, Anonym., CL, 737-752.

TRIBUNITIE leges quid, Gratian., CLXXXVII, 55.

TRIBUNORUM varii erant ordines, S. Greg. Magn., LXXVII, 438.

TRIBUTUM (de) tributis, Constant., VIII, 99, 391. — Olim ab omni tributo immunes erant ecclesiasticorum possessiones, S. Greg. Magn., LXXVII, 1040. — De tributorum principali relaxatione implebe, S. Isid., LXXXIV, 491.

TRIGINTA annis ab episcopis possesse immobiles permittantur diocesani, Gratian., CLXXXVIII, 1027.

TRISCABINA charta (Marculf.), LXXXVI, 825.

TRIUMPHANTIS lex, P. Orosius, XXXI, 925.

TRUNCATIONIBUS (de) membrorum, Regino Prumiens., LXXXII, 296.

TRUSTE (de) faciendo, Cod. diplom., XCVII, 129, 653.

TUTOR. De tutoribus et curatoribus, Constant., VIII, 187; Carol. Magn., XCVII, 138. — De tutoribus pupillorum, S. Ivo, 931. — De tutoribus ex auctoritate, Const., VIII, 176, 326. — Tutorum de aduipratione et periculo, *ibid.*, 113, 153, 302, 535, 570. — Tutor pupillos bonis suis privare non debet, S. Ivo, CLXI, 488. — Tutor prohibetur ducere pupillam, S. Greg. Magn., LXXVII, 516. — Si quis eam cujus tutor fuerit corrupperit, Const., VIII, 197.

TUTRIX. Mulier tutrix liberorum suorum si vult secundo nubere illis suis debet providere tutorem, S. Ivo, CLXI, 129, 934.

UCTREDI charta, App. ad Bed., XCV, 590, 595.

UNITAS. Edictum de unitate ab Honorio latum, S. Optat., XI, 817. — Lex Honorii de edicto unitatis, *ibid.*, 1211.

USUCAPIO, S. Isidor., LXXXII, 209.

USUFRUCTUS, *ibid.*

USURA, S. Isidor., LXXXII, 207. — De usura, Constant., VIII, 181, 287, 395, 597; S. Isid., LXXXIV, 583; Cod. diplom., XCVII, 134, 509; S. Ivo, CLXI, 1167-1168. — De crimine usurarum, Innocent. III, CCXVI, 1237. — Contra usuras, S. Leo, LIV, 615. — De usuris prohibendis, Innoc. III, CCXVII, 329. — Quando supra datum exigitur usura est, S. Ivo, CLXI, 1168. — De usu a societatis peste, 988, in Fragmentis Julii papæ. — Contra feneratorum, in republica pestem, XIV, 762, 763, 777, (387), apud S. Ambrosium. — Contra feneratores clericos, VI, 598 (447, 461); in Codice canonum ecclesiasticorum et constitutionum, S. Sedis apostolicæ. — Contra feneratores clericos, LXXXIV, 184 (636), in Excerptis canonum, apud S. Isidorum. — Contra usurarios, *ibid.*, 501. — Quod usuram non solum clerici exigere non debent, sed nec laici christiani, *ibid.*, 782, epistolæ Leonis papæ ad universos episc. — De usura de feneratoribus, XCVII, 529 (300), in Codice diplom., Carol. Magn. — Decretum regis de usuris, CL, 1196 (1099), apud Edwardum Confessorem.

USURARI. De usurariis, Wilhel. Conq. leges, CXLI, 1538; Eduardi III, leges, CL, 1196. — Ut usurarii puniantur non obstante aliqua appellatione, Innocent. III, CCXIV, 576. — Adversus usurarios, *id.*, CCXV, 1308.

USUS, S. Isidor., LXXXII, 208. — Non potest usus legem et rationem vincere, S. Ivo, CLXI, 1120; Gratian., CLXXXVII, 54.

UXOR. Lex Longobardorum valde favorabilis erat uxoribus, S. Agobard., CIV, 517. — Uxor post mortem mariti possidet dotem suam debet nec ad heredes de-

inest hanc pertinet, lvo, CLXI, 930. — De uxoris d-functorum quam partem coniugationis post obitum maritorum accipere debeant, Cod. diplom., XC VII, 570. Punendum facinus quo ablata est ex-usum uxor et steri venduta, S. Greg. Magn., LXXVII, 681. — De his qui suas occidunt uxores, S. Stephani leges, CLI, 1247. — Qui extra regnum a suis aufugiunt uxoris, *ibid.*, 1250. — De uxore a viro dimissa, Cod. diplom., XC VII, 513. — De uxoris captivorum, *ibid.*, LXXIV, 773, 774.

VACUATURIA, Formul. Andeg., LXXXVII, 813, 814.

VADIMONIUM. De violatione vadimonii, Alfredi leges, CXVIII, 453. — De vadimonio demerto, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1315.

VADIUM. De iuramentis et vadis, Alfredi leges, CXXXVIII, 457. — De homine libero qui se loco vadii tradit, *ibid.*, XC VII, 556.

VALENTINIANI Augusti adversus Hilarium constitutio, S. Leo, LIV, 461, 462 (not.). — Valentianus decreto Theodosii Augustus appellatur, S. Prosper, LI, 593.

VASSALUS. De vassalorum praestationibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319.

VASSIS (de), Cod. dipl., XC VII, 723. — De vasis domini, *ibid.*, 582. — De vasis domini ad maria custodiendum constitutus, *ibid.*, 559. — Conquestio de vasso qui iustitiam facere renuit, Marculf., LXXXVII, 836.

VATICINATORIBUS (de) falsis, Cod. diplom., XC VII, 823.

VAVASORIS relevium, Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1305.

VECTIGALIBUS (de), Constant., VIII, 231; Hincmar., CXXV, 984.

VENALIBUS (de) rebus, S. Ivo, CLXI, 960.

VENDITIO, S. Isidor., LXXXII, 305; Auct. incert., LXXXVII, 762, 763, 764; Formul. Andeg., LXXXVII, 841; Cod. diplom., XC VII, 513; Append. ad sacul. x, CLI, 1422. — Venditio de re, Marculf., LXXXVII, 830.

— Venditio de campo, *ibid.*, 742. — Venditio de villa, *ibid.*, 741, 742. — Venditio proprietatis, Formul. Andeg., *ibid.*, 846. — Venditio de terra, Auct. incert., LXXXVII, 799; Formul. Andeg., *ibid.*, 840. — Venditio de homine in esceno posito, *ibid.*. — Venditio de servo, Marculf., *ibid.*, 743; Auctor incertus, *ibid.*, 783, 799. — Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

— Venditio ad ecclesiam, *ibid.*, 794. — Venditio ad monasterium, *ibid.*, 806. — Venditio infra immunitatem ecclesiae vel sacri, Marculf., *ibid.*, 831. — De vadiationibus ubi pretio detractis vel vitiosis, Cod. diplom., XC VII, 749. — Ne venditio fiat ubi coram testibus et in civitatibus, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1319. — Ne quis vendatur extrapatriam, Monument. diplom., Æthelredi II, CL I, 1167. — Venditiones irritas habendas, Innoc. III, CXXIV, 105. — Charta venditionis, Formul. veter., CLI, 1439.

— Venditio qui seipsum vendidit, *ibid.*, 840, 811, 843. — Venditio de semetipso qualiter homo liber venditur, Auct. incert., LXXXVII, 783. — Venditio de arca infra civitatem, Marculf., *ibid.*, 742; Auctor incertus, *ibid.*, 796.

VENIA. De his qui veniam etatis impetrant, Constant., VIII, 210.

VERBERA. Compensatio pro verberibus, XCVI, 1321 et seqq.

VERERANIS (de), Const., VIII, 151, 192, 201, 208.

VIA. De viis publicis, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1307. — De via convincta, LXXXIX, 829.

VICARIUS. De vicariis, Cod. dipl., XC VII, 533. — De vicariis admonendis de constitutione legis, *ibid.*, 581. — De officio vicarii, Constant., VIII, 265.

VICOMES quid sit, S. Greg. Magn., LXXXVII, 921.

VICEDOMINUS, S. Greg., LXXXVII, 457, 458, 858, 1210; Cod. dipl., XC VII, 533. — Ut vicedomini pravi aulerantur, *ibid.*, 778.

VIDUA. De viduis, Carol. Magn., XC VII, 158, 404, 414, 571, 579, 730. — De raptu viduarum, *ibid.*, 404, 572, 730, 758; Carolus Magn. legem Longobardorum de viduis abrogat, *ibid.*, 566.

VIGILIE. A murorum vigiliis nemo excusandus, S. Greg. Magn., LXXXVII, 921.

VILLA. Capitulare de villis imperialibus, Cod. dipl., XC VII, 549. — De eo qui villam alterius occupavit, *ibid.*, 440.

VINDICTA (de) attentum acquirere libertatem, S. Stephani leges, CLI, 1252.

VINEA. Cautio de vinea, Auctor incert., LXXXVII, 776; Formulæ Andeg., *ibid.*, 844.

VIOLATIONIBUS (de) sepulchrorum, Cod. diplom., XC VII, 822. — Isaac. Lingon., CXXIV, 1108.

VIOLENTIA (de), Regino Prumiens., CXXXII, 337 et seqq.

VIR. Decreta de viris ac feminis Deo dicatis, Burchard., CXL, 701.

VIS. Vis publica et privata, Const., VII, 171. — De muliere servo alieno per vim juncta, *ibid.*, 113, 296, 561. — De muliere vi compressa, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1305. — Quæ vi sunt, jure habentur infirma, S. Greg. Magn., LXXXVII, 849. *Vid. Marus.*

VOCATIO lex iniqua, S. Aug., XI, 103.

VOLUNTAS defuncti de monasterio construendo adimplenda, S. Greg. Magn., LXXXVII, 671.

VULNUS. de vulneribus, Alfredi leges, CXXXVIII, 449.

— De vulnere indito, Willelm. conq. leges, CXLIX, 1309. — De vulnere gladii, S. Stephani leges, CLI, 1253. — Compensatio pro vulneribus, Abdeok et Æthelvolk., XCVI, 1321 et seqq.

WERA (de), Willelm. Conq. leges, CXLIX, 1299. — De Weris seu Wergildis, id est capitum estimationibus, Æthelstani leges, CXXXVIII, 469.

WIDONIS regis leges, CXXXVIII, 801.

WILLELM. Conquestoris leges, CXLIX, 1291.

WIRGILDUM. De compositione Wirgildi, Cod. diplom., XC VII, 405, 573, 731.

XENODOCHIUM. Xenodochiorum administratio ex veteri more fuit penes episcopos, S. Greg. Magn. LXXXVII, 697. — Qui xenodochis præsumi quales esse debeant, *ibid.*, 697. — De magna re qui vult xenodochium construere, Marculf., LXXXVII, 72.

— De Weris seu Wergildis, id est capitum estimationibus, Æthelstani leges, CXXXVIII, 469.

WIDONIS regis leges, CXXXVIII, 801.

WILLELM. Conquestoris leges, CXLIX, 1291.

WIRGILDUM. De compositione Wirgildi, Cod. diplom., XC VII, 405, 573, 731.

XENODOCHIUM. Xenodochiorum administratio ex veteri more fuit penes episcopos, S. Greg. Magn. LXXXVII, 697. — Qui xenodochis præsumi quales esse debeant, *ibid.*, 697. — De magna re qui vult xenodochium construere, Marculf., LXXXVII, 72.

— De Weris seu Wergildis, id est capitum estimationibus, Æthelstani leges, CXXXVIII, 469.

WIDONIS regis leges, CXXXVIII, 801.

WILLELM. Conquestoris leges, CXLIX, 1291.

WIRGILDUM. De compositione Wirgildi, Cod. diplom., XC VII, 405, 573, 731.

XENODOCHIUM. Xenodochiorum administratio ex veteri more fuit penes episcopos, S. Greg. Magn. LXXXVII, 697. — Qui xenodochis præsumi quales esse debeant, *ibid.*, 697. — De magna re qui vult xenodochium construere, Marculf., LXXXVII, 72.

— De Weris seu Wergildis, id est capitum estimationibus, Æthelstani leges, CXXXVIII, 469.

WIDONIS regis leges, CXXXVIII, 801.

WILLELM. Conquestoris leges, CXLIX, 1291.

WIRGILDUM. De compositione Wirgildi, Cod. diplom., XC VII, 405, 573, 731.

XENODOCHIUM. Xenodochiorum administratio ex veteri more fuit penes episcopos, S. Greg. Magn. LXXXVII, 697. — Qui xenodochis præsumi quales esse debeant, *ibid.*, 697. — De magna re qui vult xenodochium construere, Marculf., LXXXVII, 72.

— De Weris seu Wergildis, id est capitum estimationibus, Æthelstani leges, CXXXVIII, 469.

WIDONIS regis leges, CXXXVIII, 801.

WILLELM. Conquestoris leges, CXLIX, 1291.

WIRGILDUM. De compositione Wirgildi, Cod. diplom., XC VII, 405, 573, 731.

APPENDIX

ORDINE CHRONOLOGICO EXHIBENS OPERA DE LEGISLATIONE CIVILI TRACTANTIA.

(Ann. 269.) S. Felicis papæ et martyris Epistola (adria), de iudiciis et accusa ionibus et defensionibus sacrorum ordinum, V, 143-148.

(Ann. 512.) Constantini magni Decreta et Constitutiones, VIII, 93-100.

(Ann. 535-538.) S. Felicis II papæ Decreta et Epistolæ, XIII, 11-28.

(Ann. 516-295.) Theodosii selecta de religione Decreta, XIII, 541-542.

(Ann. 447-461.) S. Leo, Documenta juris canonici veteris, XVI, 863-899.

Glycerii imperatoris Edictum contra ordinationes simoniacas, XVI, 896.

(Ann. 527-565.) Justiniani imperatoris, Novellæ electæ, LXXII, 921-1051. — Justiniani leges selectæ, *ibid.*, 1053-1110.

(Ann. 519-604.) S. Gregorii Magni Epistolæ, LXXV, 441-1368.

(Ann. 616.) Ethelberti Anglorum regis Donationes ad diversas ecclesias, LXXX, 311-346. — Decretum de rebus Dei et Ecclesiæ non abstrahendis, LXXX, 345-358.

(Ann. 595.) Chlotarii II, Francorum regis ecclesiasticæ præceptiones, LXXX, 449-461. — Decretum de servis et assillis, *ibid.*, 452.

(Ann. 634.) Dagoberti I Francorum regis ecclesiasticæ præceptiones, LXXX, 499-561.

(Ann. 634.) S. Isidorus Hispalensis, Etymologiarum liber x, de Legibus, LXXXII, 197-214. — Collectio canonum S. Isidori Hispal. ascripta, LXXXIV, 23-911.

(Ann. 648-648.) Marculfi monachi Formularum librum, LXXXVII, 697-766. — Formulæ veteres incerti auctoris, *ibid.*, 757-760. — Formulæ Strmondicæ, *ibid.*, 779-809. — Formulæ Lindenbrogii, *ibid.*, 807-838.

— Formulæ Andegavenses, *ibid.*, 839-856. — Formulæ Balthazari, *ibid.*, 855-876. — Formulæ Alsaticæ, *ibid.*, 875-892. — Formulæ iudicæ, *ibid.*, 891-900. — Formulæ

— Formulæ Strmondicæ, *ibid.*, 779-809. — Formulæ Lindenbrogii, *ibid.*, 807-838.

— Formulæ Andegavenses, *ibid.*, 839-856. — Formulæ Balthazari, *ibid.*, 855-876. — Formulæ Alsaticæ, *ibid.*, 875-892. — Formulæ iudicæ, *ibid.*, 891-900. — Formulæ

— Formulæ Strmondicæ, *ibid.*, 779-809. — Formulæ Lindenbrogii, *ibid.*, 807-838.

— Formulæ Andegavenses, *ibid.*, 839-856. — Formulæ Balthazari, *ibid.*, 855-876. — Formulæ Alsaticæ, *ibid.*, 875-892. — Formulæ iudicæ, *ibid.*, 891-900. — Formulæ

— Formulæ Strmondicæ, *ibid.*, 779-809. — Formulæ Lindenbrogii, *ibid.*, 807-838.

antiquæ promotionum. *ibid.*, 901-930. — Formulae veteres exorcismorum et excommunicationum, *ibid.*, 930-934.

Dissertatio de iudiciis Dei sive experimentis veterum ad scrutandum hominum crimen et innocentiam, LXXXVII 933-963.

(Ann. 660-700.) Francorum regum iv primæ stirpis de rebus ecclesiasticis diplomata et piæ donationes, LXXXVII, 1277-1318.

(Ann. 686-769.) Regum Longobardorum Diplomata ecclesiastica selecta, LXXXVII, 1347-1442.

(Ann. 691-714.) Postremorum regum primæ stirpis Francorum ecclesiasticæ et piæ Donationes ultimæ, LXXXVIII, 1079-1151. — Sæc. vii et viii ecclesiastica monumenta, *ibid.*, 1153-1318.

Canones collecti ex antiqua collectione, Abedoe et Æthelwulfus, abbates Hiberni XCVI, 1281-1312. — Canonones Hibernenses, *ibid.*, 1311-1326.

(Ann. 742-778.) Pippini et Carolomanni Francorum regum diplomata, XCVI, 1501-1590.

(Ann. 800-814.) Caroli Magni imperatoris, Codex diplomaticus, XCVII, 63 1084; XCVIII, 9 874.; capitularia, XCVII, 121-570.

(Ann. 816.) Ludovici I et Lotharii capitularia, XCVII, 571.

Capitularia spuria, Caroli Magni opera, XCVII, 671-698.

Benedicti discipuli Capitularium Collectio, XCVII, 697-912.

Caroli Magni privilegia, XCVII, 913-1081.

Codex Carolinus, XCVIII, 9-158.

Provinciale vetus, Caroli Magni opera, XCVIII, 457-476.

Liber censuum, *ibid.*, XCVIII, 475-488.

Dissertatio de diplomate Ludovici Pil. XCVIII, 531-589.

Dissertatio de diplomate Ottonis I. Aug. et Ottonis II, XCVIII, 587-610.

Dissertatio de diplomate Henrici I, XCVIII, 609-632.

Dissertatio de chartula comitissæ Mathildæ seu donatione S. Sedismel et iterum facta, XCVIII, 631.

De Codice Rudolphino seu de Rudolphi epistolarum libris tribus dissertatio, XCVIII, 661-884.

Dissertatio de Rudolphi regis Romanorum diplomate, XCVIII, 845-874.

(Ann. 821.) Liber diurnus pontificum Romanorum, CV, 9-19.

(Ann. 821.) Theodulphi Aurelian episcopi Capitula, CV, 191-208. — Capitularia, *ibid.*, 207-224.

(Ann. 867.) Nicolai I papæ epistolæ et decreta, CXIX, 769-1203.

(Ann. 877.) Caroli Calvi epistolæ, CXXIV, 861-900.

(Ann. 882.) Hinemarus. De divortio Lotharii et Teibergæ, CXXV, 833-856. — De fide Caroli Magni servanda, *ibid.*, 961-981. — Ad proceres de institutione Carolomanni regis et de ordine palatii, *ibid.*, 993-1008. — Ad episcopos de institutione Carolomanni, *ibid.*, 1007-1018.

— De coerendo raptu viduarum, *ibid.*, 1017-1036. — Expositiones Hincmari Rhemensis, pro ecclesiæ libertatum defensione, *ibid.*, 1035-1070. — Capitula synodalia, 1069-1086.

(Ann. 915.) Regino Prumensis, abbas. De ecclesiasticis disciplinis et religione christiana libri duo, CXXII, 185-456.

Appendix actorum veterum, CXXII, 453-481.

(Ann. 942.) Sancti Odonis archiepiscopi Cantuariensis Constitutiones, CXXIII, 945-950.

(Ann. 991.) Leges municipales quas Argentineni civitati dedit Erkembaldus, CXXVII, 583-598.

(Sæc. x.) Appendix ad sæc. x opera ἀδελφάκη, Canonum prisca Collectio, CXXVIII, 397-446.

Anglo-Saxonum regum leges ecclesiasticæ, CXXVIII, 447-536.

(Ann. 840-921.) Francorum regum, imperatorum, diviso imperio, Capitularia, 525-818.

(Ann. 948-958.) Trium Ottonum Constitutiones ecclesiasticæ, CXXVIII, 821-856.

(Ann. 1022.) S. Henrici imperatoris Augusti leges et Constitutiones, CXL, 225-258. — Diplomata ecclesiastica, CXL, 257-381.

(Ann. 1026.) Burchardi Wormatiensis ecclesiæ episcopi Decretorum libri x, CXL, 491-1058.

(Sæc. xi.) Rogerius. De diversis præscriptionibus, CXLI, 1185-1493. — De præscriptionibus dialogus, CXLI, 1495-1502. — Catalogus præscriptionum, CXLI, 1501-1504.

(Ann. 1157.) Willelmi Conquestoris leges, CXLI, 1291-1548. — Diplomata, *ibid.*, 1549-1574.

(Sæc. xi.) Imperatorum Germaniæ necnon Francorum regum Diplomata et Constitutiones ecclesiasticæ, CLI, 1021-1166.

(Ann. 994-1032.) Radulfi Diplomata, CLI, 1021-1026.

(Ann. 1051-1060.) Henrici I Francorum regis, Diplomata, CLI, 1025-1040.

(Ann. 1021-1039.) Chouaradi II Constitutiones, CLI, 1039-1044.

(Ann. 1039-1056.) Henrici III imperat. Constitutiones, CLI, 1081-1126.

(Ann. 1056-1106.) Henrici IV imperat. Constitutiones, CLI, 1125-1140. — Diplomata, *ibid.*, 1159-1166.

Anglorum regum leges ecclesiasticæ et diplomata, CLI, 1165-1204.

(Ann. 979-1016.) Æthelredi II leges ecclesiasticæ, CLI, 1175-1172.

(Ann. 1014-1036.) Canuti regis leges ecclesiasticæ, CLI, 1171-1184. — Diplomata, *ibid.*, 1185-1188.

(Ann. 1041-1066.) S. Edwardi leges ecclesiasticæ, CLI, 1189-1204.

(Ann. 1039.) S. Stephani leges, CVI, 1213-1256.

(Ann. 1048.) Andream Hungariæ regis Constitutiones ecclesiasticæ, CLI, 1257.

(1039.) Bracilai ducis Bohemiæ leges, CLI, 1277-1260.

Appendix ad sæc. x, Formulae veteres, CLI, 1429-1461.

(Ann. 1115.) Beati Ivoonis Carnotensis, episcopi decretum, CLXI, 47-1046. — Panormia, *ibid.*, 1045-1341.

(Sæc. xii.) Gratiani decretum, CLX XXVII, 9-1870.

(Ann. 1181.) Alexandri III papæ Epistolæ et Decreta, CC, 9-1360.

(Ann. 1216.) Innocentii III papæ Regesta, CCXIV, CCXV, CCXVI, CCXVII.

CXXIV.

INDEX IMMUNITATUM.

EXEMPTIONUM ET PRIVILEGIORUM A POTESTATE TUM ECCLESIASTICA

TUM CIVILI CONCESSORUM ECCLESIIS, MINISTRIS, MONASTERIIS, ETC.

ORDINE CONCEDENTIUM ALPHABETICO DICTUS,

SUMMATIMQUE EXPONENS NATURAM PRIVILEGIORUM ET IMMUNITATUM.

ARSALON episcop. Roskildensis. — Ecclesiam Beati Thomæ de Eskilo in suam protectionem suscipit, eisdem possessiones suas confirmat et piura beneficia ac privilegia confert, CCIX, 715. — Confirmat Wilhelmo abbat. S. Thomæ de Parsclito et eisdem Ecclesiæ fratribus ea quæ cambio aut donatione ab ipso obtinuerant, *ibid.*, 718, 731. — Testamentum quo obiens archiepiscopus

Lundensis sua bona diversis reliquit distribuenda, *ibid.*, 757.

ADALBERO, Leodiens. episcop. — Charta in gratiam Cluniacensis monasterii, CLXXXIX, 1035.

ADEFONSUS imperator. Hispaniæ. — Charta de S. Vincentio de Salamanca, CLXXXIX, 1039.

ADRIANUS I, papa. — Privilegium concedit monasterio

S. Dionysii in Parisiaco, ut proprium ei liceat episcopum habere, XCVI, 1211. — Confirmat novo privilegio antiqua jura ecclesiae Rheimensis, *ibid.*, 1212. — Bulla qua confirmat pacificationem diocesis Argentineusiacalia jura, *ibid.*, 1213.

ADRIANUS II, papa. — Epistola ad Lotharium regem. Monet Lotharium ut uxorem suam Theutbergam in consortium recipiat, etc., CXXII, 1259. — Epist. ad Adonem Viennensem archiepiscopum. Laudat ejus zelum. Ingenitque acumen in praevidendis insidiis impiorum, *ibid.*, 1261. — Epist. ad Synodum Tricassinam. probat illorum in colligendis gestis diligentiam, et pallium concedit Wulfado, etc., *ibid.*, 1261. — Epist. ad Germaniae episcopos. Absolutam a se Waldradam, et congruentibus montis instructam significat, *ibid.*, 1266. — Alardo episcopo ad afflictionem solatium pallii usum concedit, *ibid.*, 1269, 1272. — Ut Alardo episcopo concedat Herardus archiepiscopus Turonensis, monasterium quod in ejus diocesi olim tenuit, etc., *ibid.*, 1275. — Epist. ad Hincmarum Remens. archiepiscopum. Commendat illi ecclesiam Laudunensem, *ibid.*, 1280. — Alis commendationes de diversis, *ibid.*, 1281, 1282. — Confirmatur matrimonium ejusdem absente sacerdote contractum, *ibid.*, 1318. — Bulla concessa pro fundatione monasterii S. Mariae in Balneo in Emilia, CXXIX, 1015. — Bulla pro monasterio Corbeiensis qua Corbelam recipit in tutelam apostolicam et confirmat donationes ei factas, *ibid.*, 1018.

ADRIANUS III, papa. — Privilegium pro monasterio Placentino, CXXVI, 971.

ADRIANUS IV, papa. — Monasterium Tullense sub B. Petri protectione suscipit, et ejus possessiones et jura confirmat, CXXXVIII, 1569. — De monasterio Praemonstratensi, *ibid.*, 1575. — De ecclesia S. Mariae et S. Evodii Brancensis, *ibid.*, 1578. — De monasterio Vallis Serenae, *ibid.*, 1581. — Quartam partem omniul oblatuum quae proveniunt de altari B. Petri ecclesiae Romanae canonicis hujus ecclesiae concedit, *ibid.*, 1582. — Monasterium S. Mansueti Tullensis tuendum suscipit et ejus jura et possessiones confirmat, *ibid.*, 1581. — Henrico patriarchae Gradensi et ejus successoribus primum archiepiscopatus Jadertini et jura consecrandi archiepiscopi concedit, *ibid.*, 1587, 1588. — Monasterium Corbeianse tuendum suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1589. — Privilegium in ratam Rogeri archiepiscopi Eborum quo eum indult pallio pontificali et ei subieci Scotie episcopos, *ibid.*, 1591. — Uberto Prateni praeposito concedit jura provocationis ad Sedem apostolicam, *ibid.*, 1595. — Tuendam suscipit ecclesiam Sanctae Mariae de Portu Ravennate ejusque jura confirmat, *ibid.*, 1595. — De congregatione Camaldulensi, *ibid.*, 1596. — Wihaldo abbati Stahelensi Camaldulensi Heradungenses et S. Petri de Rota commendat, *ibid.*, 1400. — Monasterii Benedictoburani patronium suscipit juraque confirmat, *ibid.*, 1403. — De ecclesia S. Mariae Czerwinkensi, *ibid.*, 1404. — De monasterio Finneffensi, *ibid.*, 1403. — De monasterio Rosenfeldensi, *ibid.*, 1409. — De ecclesia S. Mariae ad Mariatum, *ibid.*, 1411. — De monasterio S. Salvant, *ibid.*, 1415. — Petro abbati Cluniacensi et ejus successoribus monasterium Balmense asserit, *ibid.*, 1415. — Ludovico Francorum regibus canonicos Aurelianenses commendat, *ibid.*, 1417. — Parthenonem Hervodensem tuendum suscipit et ejus privilegia et bona confirmat, *ibid.*, 1415. — Monasterium Stabulense sub Sedis apostolice tuitione suscipit. omneque illius possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1419. — De ecclesia Goslarienti, *ibid.*, 1420. — Epistola commendationis pro Hugone Doctensi archiepiscopo, *ibid.*, 1422. — Privilegium pro monasterio Cluniacensi ut in parochiis ad ipsius jura pertinentibus aullus ordo seu religio nisi Cluniacensis ponatur, *ibid.*, 1426. — Quibusdam episcopis et abbatibus mandat ut monasterium Farlense Friderico Romanorum regi commendent, *ibid.*, 1447. — De monasterio Stabulensi, *ibid.*, 1426. — Monasterium S. Mariae de Carcere tuendum suscipit, bonaque ejus confirmat, *ibid.*, 1428. — De monasterio Hardehugum conditum a Bernardo episcopo Paderbornensi, *ibid.*, 1429. — Pro ecclesia Trevirensi, *ibid.*, 1431. — De monasterio Heidenheimensi, *ibid.*, 1432. — Privilegium pro Hilino Trevirensi archiepiscopo ut exerceat conservationes ecclesiarum, confirmationes hominum et correctiones excessuum secundum synodalem justitiam, *ibid.*, 1435. — Monasterii S. Michaelis Pisanii tutelam suscipit, possessiones privilegiaque confirmat, *ibid.*, 1436. — Concedit Henrico II Angliae regi privilegium ad liberiam occupandam, *ibid.*, 1441. — Ecclesiam Orlolensis seu Castellanae (Venetae) privilegia, petente Joanne episcopo, confirmat, *ibid.*, 1445. — Joanni Toletano archiepiscopo Hispaniarum primum asserit, *ibid.*, 1447. — Eidem parochiam Computeusem

et pallii usum asserit, *ibid.*, 1449. — Ecclesiam Dertusensem sub apostolice Sedis protectione suscipit, ejusque statuta et possessiones confirmat, *ibid.*, 1455. — De monasterio S. Stephani Divionensis, *ibid.*, 1451. — De monasterio S. Lamberti Lutetensis, *ibid.*, 1461. — De monasterio S. Paterni Farlensi, *ibid.*, 1461. — De monasterio Steingadiensi, S. Afrae Augustensis, et de ecclesia S. Vincentii, *ibid.*, 1683 1686. — Privilegium pro Ecclesia Panormitana, cui subieci Agrigentina, Mazarensem et Melitensem, *ibid.*, 1471. — Protectionem suscipit monasterii Haysburgensis et ecclesiarum Bainenensis et Mindoniensis S. Constantii Urbevetae. Aquisensis, Sanctae Mariae Pinetensis et Nemausensis, *ibid.*, 1472-1483. — Monasteriorum S. Dionysii S. Bavonis Gandavensis et S. Petri Aldemburgensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1483-1488. — Berengarii archiepiscopi electionem confirmat, *ibid.*, 1494. — Hospitali domui Cantuariensi asserit Ecclesiam de Northborne, a Silvestro abbate S. Augustini ad solatium peregrinorum et pauperum concessam, *ibid.*, 1497. — Parthenonem S. Mariae Caramagensem Anselmo episcopo Avenisensi conferi, *ibid.*, 1491. — Tuendum suscipit S. Zachariae Venetum parthenonem, monasteria Scriptorum S. Jacobi Ratisponensis, et S. Vitalis Rayennatis, et ecclesiam S. Petri Cusallensem, *ibid.*, 1497-1497. — Sub Sedis apostolice tuitione suscipit monasteria Canusii in pago Regnensi S. Mariae Pontinia eius S. parthenonem S. Mariae Corlicastrensis, et ecclesiam Genovensem, *ibid.*, 1498-1508. — De parthenone Romariensis, de monasterio S. Basilii in Nigra Silva, Engelbergensi, *ibid.*, 1508-1513. — Henrico Gradensi patriarchalem dignitatem confirmat et primum super Jadertinum archiepiscopatum, *ibid.*, 1516. — Eidem jus concedit ut Constantinopoli et in aliis urbibus imperii episcopos ordinare et consecrare possit, *ibid.*, 1519. — Rodulpho priori Camalhilensi ejusque successoribus asserit monasterium Prataliense, *ibid.*, 1521. — Tuendas suscipit ecclesias Ravellensem, Beneventanam, S. Rulberti, monasterium Mediolanense S. Dionysii et parthenonem S. Spiritus Paracleticam, *ibid.*, 1523-1529. — Aliebrardino et Bernarino pradia quaedam beneficaria tribuit, *ibid.*, 1532. — Henrico episcopo Bellonacensi commendat Anselmum abbatem Compenniensem, *ibid.*, 1538. — Consilia et auxilia ministranda Ecclesiae Hierosolymitanae et militibus Templi, *ibid.*, 1537. — Comitibus de Leon et de Lanvio Hugonem archiepiscopum Dolensem commendat, *ibid.*, 1546. — De confirmatione donationis redditus primi anni praebendarum ecclesiarum cathedralis Antissiodorensis, et pro libertate et consuetudinibus Suesionensis ecclesiae, *ibid.*, 1547. — Protectionem suscipit ecclesiarum S. Mariae Traiectensis, Ferrariensis, Raceburgensis, et S. Mariae de Gariberto, *ibid.*, 1548-1552. — Monasterium S. Pancratii Rausvenense et ecclesias SS. Joannis et Pauli, S. Martini sub Romanae Sedis protectione suscipit, *ibid.*, 1551-1557. — Tuendas suscipit ecclesias S. Feliciae Parmensem, S. Sansonis Aurellanensis, parthenonem Vischerensem, monasterium SS. Nazarii et Celsi Veronens, *ibid.*, 1563-1567. — Sub protectione Sedis apostolice suscipit ecclesiam S. Joannis Seibodiensis, Raymundum comitem Barcinonensem, *ibid.*, 1563-1570. — Privilegium Hugoni episcopo Placentino concessum ut ordinet, claram, oleumque sanctum, etc., conficiat pro ecclesiis ad Placentinam parochiam pertinentibus, *ibid.*, 1578. — Commendat Baluinium et Balditium tabellarios ad Emmanuelem imperatorem missos, *ibid.*, 1580. — Ad Ludovicum Francorum regem. Commendat propensorem ejus in religiosos viros directionem quam prout ut Praemonstratenses fratres pro B. Petri et sua reverentia experiantur, *ibid.*, 1582. — Ecclesiam S. Joannis in Vinis sub B. Petri protectione suscipit et ejus privilegia confirmat, *ibid.*, 1585. — Tuendam suscipit ecclesiam S. Audomari, monasteria S. Michaelis in periculo Mariae, S. Dionysii, *ibid.*, 1589 1593. — Sub sanctae Sedis tuitione suscipit monasterium S. Trinitatis de Monte sacro, ecclesiam collegiatam S. Stephani, et abbatiam S. Augustini Lemovicensis, *ibid.*, 1615. — De ecclesia Hamburgensi, de monasterio Jerichteensi, et de canobio S. Maglorii Parisiensis, *ibid.*, 1617-1621. — De monasterio S. Clementis Piscariensis, Pruefeningensis, S. Joannis Hauburensis, et S. Opportuni Parisiensis, *ibid.*, 1623-1631. — De ecclesiis Ultrajectensis, S. Mariae Rossensis, et de monasterio Reichenbergensi, *ibid.*, 1639. — Diploma de abbatia Palmensi, in archiepiscopatu Bisuntinensi cum pertinentiis suis, CXXXIX, 107.

ÆNGELBALDUS, vir illustris. — Charta qua Willibordo Ultrajectensi episcopo concessit quicquid sibi competit in villa Waderlo, LXXXIX, 558.

ÆNGELTUN, vir illustris. — Willibordo episcop.

Nitrajetens. confert dona in Aisheim, loco Toxandriae, LXXXIX, 542-546.

ATHELREDUS II rex Anglorum. — Privilegium pro Ecclesiæ Cantuariensi quo ejectionem clericorum de monasterio Christi Cantuariensi et inductionem monachorum gratulatur et confirmat villas etiam plurimas, et amplissima privilegia concedit, C.I., 1169.

AGAPETUS II, papa. — Privilegium pro monasterio Fuldensi S. Salvatoris, quod nullius Ecclesiæ alicuius jurisdictioni submittatur nisi Romanæ Ecclesiæ, CXXXIII, 800. — Parthenonis Essenensis privilegia confirmat, *ibid.*, 893. — Monasterium Gandersheimense in Saxonia constructum, sub protectione Sedis apostolicæ recipitur, variisque donatur privilegiis, *ibid.*, 896. — Monasterii Fuldensis noviter renovati privilegia confirmat, *ibid.*, 897. — Dissidium ecclesiarum Lauracensis et Salisburgensis concitit; et illis potestatem libere prædicandi per omnes Slavorum terras, episcopos ibi ordinandi, omnique auctoritate apostolica constituendi attribuit, *ibid.*, 898. — Privilegium pro abbatis Cluniacensi, ut libera sit a dominatu cu uscuque regis, aut episcopi, aut comitis, etc., *ibid.*, 900. — Confirmat immunitates S. Maximini, *ibid.*, 902. — Privilegia et possessiones monasteriorum SS. Germani et Michaelis Cuxavensis, Ecclesiæque Uggelensis confirmat, *ibid.*, 905. — De monasteriis S. Marie Ripvulpenensis, Crassensis, Capuani et Ecclesiæ S. Vincentii Matiscensis, *ibid.*, 907-915. — De monasteriis SS. Stephani, Dionysii, et Sylvestri; S. Martini de Levis et montis Cassini, *ibid.*, 916-929.

ALANUS, Antissiodorens. episcop. — Charta pro monasterio Sancti Marii, CII, 1387. — S. Amatoris prioratus S. Salvatoris Bituricensis monasterio unitur, *ibid.*, 1389. — Monachus Douziaci confirmat ecclesias quasdam, *ibid.*, 1390.

ALEXANDER II papa. — Bulla pro stabilitate bonorum Ripvulpenensis monasterii contra cujuscuque personæ infestationem, CXLVI, 1282. — Mandat Gervasio Remensi archiepiscopo ut monasterium Corbeienae Guidonis Ambianensis injuriis tueretur, *ibid.*, 1285. — Confirmat canonicum in Risa ecclesia erectam, et bona ad eam pertinentia, *ibid.*. — Bulla pro ecclesia S. Donati Lucensi, *ibid.*, 1284. — Burchardi Halberstadensis episcopi laudes commendat et pallium pro merito concedit, *ibid.*, 1286. — Monasterium Fructuariense sub apostolicæ sedis protectione recipitur, confirmaturque permutatio terrarum ejusdem inter abbatem et Albertum episcopum iura, *ibid.*, 1288. — Privilegium pro monasterio Vinocemensi, *ibid.*, 1291. — Laufranci abatis monasterium, quod Ca Jonas constituitur, tuendum suscipit, *ibid.*, 1299. — Confirmat donationes et privilegia Conventriensi canobio ab Edwardo rege concessa, *ibid.*. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris et S. Bonifacii Fuldensis, *ibid.*, 1501. — Concedit privilegium monasterio Miniat, *ibid.*, 1503. — Constituit pro monasterio S. Petri Perusini, *ibid.*, 1504. — Privilegium pro abbatis S. Dionysii, *ibid.*, 1506. — Privilegia monasterio S. Dionysii a prædecessoribus contra Parisiensem episcopum concessa confirmat, *ibid.*, 1509. — Bulla ad clerum Veltrensem, *ibid.*. — Privilegium pro monasterio Dervensi, *ibid.*, 1510. — Bulla pro monasterio Cellonensi, *ibid.*, 1511. — Monasterium S. Michaelis Sieburgense munimine apostolico confirmat, *ibid.*, 1512. — Sanctæ Priscæ monasterii donatio Vinocemensis facta, *ibid.*, 1515. — Ecclesiæ Cremonensis possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 1514. — Monasterii Gelleucensis totam ordinationem et dispositionem abbati et congregationi Aniacens. asserit, *ibid.*, 1515. — Cur monasterium Corbeienae ab episcopo exemerit, *ibid.*, 1521. — Privilegium pro ecclesia S. Petri Insulensi, *ibid.*, 1525. — Bulla pro monasterio Casinensi, *ibid.*. — Parthenonem S. Petri Florentinum confirmat, 1530. — Privilegium pro monasterio SS. Dionysii et Rustici et Eleutherii Remensis, *ibid.*. — Privilegium pro monasterio S. Nicasi Remensis, *ibid.*, 1532. — Pro monasterio S. Sylvestri Nonantulani, 1535. — Ecclesiæ Salernitanæ bona a Guillelmo filio Tancredi restituta confirmat, *ibid.*, 1535. — Ecclesiæ Salernitanæ jura possessionesque confirmat, *ibid.*, 1537. — Monasterium S. Stephani Cadomense tuendum suscipit, privilegiisque ornat, *ibid.*, 1539. — Monasterium Gellencium sub defensione Sedis apostolicæ suscipit, *ibid.*, 1541. — Arnaldo archiepiscopo Acherontio pallii usum tribuit, *ibid.*, 1543. — Ecclesiæ S. Mariæ Magdalene Viridunensis protectionem suscipit, bonaque confirmat, *ibid.*, 1544. — Canonicorum Ferrariensium Patavicum suscipit et possessiones confirmat, *ibid.*, 1545. — Canonicam S. Mariæ Spo etiam tuendam suscipit et bona ejus confirmat, *ibid.*, 1551. — Ecclesiæ Normensis canonicorum bona confirmat, *ibid.*, 1552. — Monasterii S. Petri Cæli aurei Papiensis privilegia con-

firmat, *ibid.*. — Confirmat Harlebecani collegii canonicorum institutionem, *ibid.*, 1553. — Concedit Gebelardo Salzbürgen archiepiscopo ut episcopatum unum in sua parochia constituat, *ibid.*, 1554. — Ecclesiæ collegiata S. Mariæ de Belliloco in diocesi Matiscensis in protectionem apostolicæ sedis recipitur, eique bona omnia et privilegia confirmantur, *ibid.*, 1555. — Confirmat privilegia abbatis S. Benigni Fructuariensis, *ibid.*, 1556. — Ecclesiæ Arelinæ possessiones confirmat, *ibid.*, 1557. — Privilegia pro monasterio S. Mariæ de Florentia, *ibid.*, 1558. — Privil. pro Lucensibus episcopis, *ibid.*, 1560. — Recipit in clientelam abbatiam S. Rigaldi et tribuit facultatem fratribus eligendi abbatem secundum regulam S. Benedicti, *ibid.*. — Monasterii S. Joannis Pinnensis protectionem suscipit et privilegia restituit, *ibid.*, 1562. — Monasterium S. Edmundi sub protectione Sedis apostolicæ recipitur, eisque bona omnia confirmantur, *ibid.*, 1565. — Bulla pallium Eboracensi archiepiscopo concessa, *ibid.*, 1566. — Privil. pro ecclesia S. Mariæ Florentinæ, *ibid.*, 1567. — Privil. pro ecclesia S. Petri Damiani, *ibid.*, 1569. — Ecclesiæ Furconensem tuendam suscipit ejusque possessiones confirmat, *ibid.*. — Privilegium pro monasterio S. Prosperi Regiensis, *ibid.*, 1570. — Approbatio congregationis monachorum eremitum Camadulensium, *ibid.*, 1573. — Concessio privilegiorum monasterii Eboracensis bonorumque ad illud spectantium confirmatio, *ibid.*, 1575. — Litteræ in gratiam Ecclesiæ Cabilonensis, *ibid.*, 1577. — Bulla quæ Gerlun episcopum utriusque simul ecclesiæ Tricastinensis et Arasiranæ tuetur et confirmat, *ibid.*, 1585. — Privilegium pro ecclesia Lucensi; bona ejus alienari vetat, *ibid.*, 1593. — Desiderio abbati Casinensi abbatiam SS. Sebastiani et Zozimi tribuit, *ibid.*, 1595. — Monasterio S. Salvatoris de Magella ejusque ecclesiis ac bonis exemptionem ac libertatem asserit perpetuam, *ibid.*. — Episcopatum Trojanum confirmat, *ibid.*, 1600. — Epistola decretalis contra maleficiores ecclesiæ S. Clementis, *ibid.*, 1601. — Epistola ad Wilhelmum regem Anglorum pro exactione denarii Sancti Petri, *ibid.*, 1615. — Prædecessorum suorum decreta confirmat, ut monachis ecclesias cathedrales obtinere liceat, *ibid.*, 1615. — Epistola ad Laufrancum Cantuariensem archiepiscopum; monet ut monasterii Wintonensis statum tueretur, *ibid.*, 1616. — Privilegium pro ecclesia ab Altmano, Patavien. episcopo, ad regularem canonicorum vitam adducta, *ibid.*, 1617. — Privilegium pro ecclesia Sanctæ Mariæ Magdalene Vezuntinensi, *ibid.*, 1618. — Epistola ad Liemarum Hamburgensem archiepiscopum; illi pallium mittit et privilegia ecclesiæ ejus confirmat, *ibid.*, 1619. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris et S. Julii Brixien. *ibid.*. — Bulla confirmatoria omnium privilegiorum et jurium monasterii sacrum virginum Tirineusium, quo appellatur Senatoris, *ibid.*, 1621. — Privil. pro ecclesia S. Salvatoris Wissegradensi, *ibid.*, 1625. — Privil. pro abbatis Montis Casini, *ibid.*, 1625. — Bulla confirmans bona monasterii S. Severi in Classe, *ibid.*, 1626.

ALEXANDER III, papa. — Protectionem suscipit, possessiones et privilegia confirmat S. Sepulchri Hierosolymitanæ ecclesiæ, CC, 75; monasterii Casinensis quod primum totius Italiæ declarat, *ibid.*, 75; Ecclesiæ Gradensis, *ibid.*, 118; canobio S. Martini, *ibid.*, 122; Casri Scuriensis, *ibid.*, 150; monasterii B. Petri Montipessulani, *ibid.*, 154; monasterii Populetensis, *ibid.*, 166; ecclesiæ S. Genovefæ Parisiensis, *ibid.*, 211; monasterii S. Facundi et Primitivi, *ibid.*, 244; monasterii Vallis Vicariæ, *ibid.*, 295; S. Mariæ monasterii Hortensii, *ibid.*, 312; ecclesiæ S. Mariæ Lickensis, *ibid.*, 315; monasterii Cisterciensis, *ibid.*, 340; monasterii Dunensis, *ibid.*, 545; monasterii S. Martini Augustodunensis, *ibid.*, 548; ecclesiæ Parisiensis, *ibid.*, 555; ecclesiæ S. Marci Venetæ, *ibid.*, 562; Ildii monasterii, *ibid.*, 580; monasterii Sancti Damolis, *ibid.*, 588; monasterii S. Joannis Piscariensis, *ibid.*, 609; monasterii S. Savini Tarbiensis, *ibid.*, 661; Ecclesiæ Mutinensis, *ibid.*, 665; parthenonis S. Victorii Beneventani, *ibid.*, 679; monasterii Nonantulani, *ibid.*, 675; monasterii SS. Felicis et Fortunati, *ibid.*, 699; ecclesiæ SS. Hippolyti, et Cassiani et S. Joannis Baptiste Fusciagensis, *ibid.*, 702; ecclesiæ S. Petri Bononiensis, *ibid.*, 704; ecclesiæ Montisfalconis, *ibid.*, 715; Cavensis monasterii S. Petri, *ibid.*, 763; S. Nicasi Romanens. *ibid.*, 767; monasterii Vallumbrosani, *ibid.*, 769; ecclesiæ Ferrariensis, *ibid.*, 778; ecclesiæ Astensis, *ibid.*, 797; parthenonis SS. Fabiani et Damiani, *ibid.*, 803; ecclesiæ S. Medardi de Tremblaco, *ibid.*, 829; monasterii Admontensis, *ibid.*, 718; sedis episcopalis Cephalaodensis, *ibid.*, 725; ecclesiæ S. Mariæ Southeustras, *ibid.*, 731; ecclesiæ Sulthwellensis, *ibid.*, 732; ecclesiæ Stracensis,

ibid., 816; ecclesia Casaraugustana, *ibid.*, 867; monasterii Sanctae Mariae de Monte Lato, *ibid.*, 878; monasterii Sanctae Mariae Trenitensis, *ibid.*, 880; ecclesia Paduana, *ibid.*, 886; monasterii de Cons, *ibid.*, 889; ecclesia S. Eustorgii Mediolanensis, *ibid.*, 907; monasterii de Beino loco, *ibid.*, 911; monachorum S. Petri Mutinensis, *ibid.*, 912; ecclesia S. Donatiani Brugensis, *ibid.*, 913; ecclesia de Castello, *ibid.*, 924; abbatia S. Joannis, *ibid.*, 926; monasterii S. Remigii Remensis, *ibid.*, 934; monasterii Cyrenensis, *ibid.*, 949; ecclesia S. Mariae Montisdesiderii, *ibid.*, 969; monasterii S. Mariae Lichensis, *ibid.*, 971; monasterii S. Mariae Novigentini, *ibid.*, 983.... et aliorum usque ad 1319.

Privilegia, bullae, diplomata, immunitates, etc., pro monasterio Pontiniacensi, *ibid.*, 85; pro monasterio S. Mariae Rievaltensis, *ibid.*, 92; pro ecclesia Morineusi, *ibid.*, 98; pro ecclesia Cuthberti Radfordensis, *ibid.*, 103; pro monasterio Phlempineusi, *ibid.*, 110; pro ecclesia Gradensi, *ibid.*, 118; pro ecclesia S. Mariae Nova, *ibid.*, 126; pro ecclesia SS. Petri et Ursi Augustani, *ibid.*, 131; pro canonicis Ecclesiae Placentinae, *ibid.*, 132; pro monasterio Autaunensi, *ibid.*, 142; pro monasterio S. Mariae Sivenensis, *ibid.*, 143; pro monasterio S. Stephani Nivernensis, *ibid.*, 145; pro monasterio S. Arnulphi Crispelensi, *ibid.*, 147; pro ecclesia S. Ensebii, *ibid.*, 151; pro monast. de Curia Dei, *ibid.*, 153; pro ecclesia S. Stephani Tolosana, *ibid.*, 156; pro ecclesia S. Austini Aureliana, *ibid.*, 159; pro monasterio S. Joannis Kaltenbornensis, *ibid.*, 171; pro ecclesia S. Ambrosii Mediolanensis, *ibid.*, 174; pro monasterio Compediensi, *ibid.*, 180; pro monasterio S. Mariae et S. Rotuldi Thoreugensi, *ibid.*, 190; pro monasterio Fontis Ebraudi, *ibid.*, 197; pro mon. Savignensi, *ibid.*, 200; pro monast. S. Mariae, *ibid.*, 201; pro parthenone S. Spiritus Paracletensi, *ibid.*, 207; pro ecci. S. Mariae Heilvans, *ibid.*, 210; pro eccl. Gerberodensi, *ibid.*, 215; pro ecci. S. Petri Duacensi, *ibid.*, 217; pro eccles. Legionensi, *ibid.*, 219; pro eccl. S. Joannis Ambianensis, *ibid.*, 222; pro monast. S. Fidis Horshamensis, *ibid.*, 225; pro monasterio S. Bertini Sithiens, *ibid.*, 227; pro ecclesia S. Mariae Sulapensi, *ibid.*; pro monasterio S. Salvii Florentini, *ibid.*, 229; pro monasterio S. Mariae Sherbornensis, *ibid.*, 231; pro ecclesia Guesnouensi, *ibid.*, 233; pro monast. S. Martini Caugouensi, *ibid.*, 236; pro monasterio S. Mariae Vitensi, *ibid.*, 241; pro monasterio Gixalensi, *ibid.*, 245; pro monast. S. Mariae Montis Rami, *ibid.*, 267; pro prioratu S. Mariae de Campo in pago Ruscioneusi, *ibid.*, 284; pro ordine Carthusiensis, *ibid.*, 293; pro monast. S. Petri Carnotensis, *ibid.*, 294; de ordinatione metropolis Upsalia, *ibid.*, 305; pro monast. S. Joannis Reomensis, *ibid.*, 316; pro abbacia Fontebraulensi, *ibid.*, 334; pro monasterio Fusiensi, *ibid.*, 338; pro S. Cruce Burdigalensi, *ibid.*, 341; pro monast. Rupensi, *ibid.*, 345; pro monasterio S. Sereni Cantumrule, *ibid.*, 351; pro monast. Regulacensi, *ibid.*, 356; pro monast. Boninontis, *ibid.*, 359; pro canobio S. Satyri, *ibid.*, 361; pro monasterio Manziacensi, *ibid.*, 378; pro mon. Pontuicensi, *ibid.*, 425; pro ecclesia Itaguvia, *ibid.*, 463; pro eccl. Hierosolymitana, *ibid.*, 469; pro ecclesia S. Sepulcri Hierosolymitani, *ibid.*, 474; pro monasterio S. Sylvestri de Nonantula, *ibid.*, 491; pro Joanne Catenensi episcop. *ibid.*, 495; pro monasterio S. Reparatae Marradino, *ibid.*, 501; pro ecclesia B. Nicolai de Nugaroli, *ibid.*, 571; pro ecclesia S. Joannis Madoetiensis, *ibid.*, 576; pro monasterio Corneliensi, *ibid.*, 586; pro ecclesia Syracusana, *ibid.*, 585; pro ecclesia S. Mariae de Reno, *ibid.*, 588; pro ecclesia Bononieusi, *ibid.*, 603; pro ecclesia S. Vincentii Bergonate, *ibid.*, 610; pro ecclesia Pramoustratensi, *ibid.*, 620; pro ecclesia B. Remigii Remensis, *ibid.*; pro ecclesia de Noveio, *ibid.*, 623; pro abbate S. Mariae Virtutensis, *ibid.*, 629; pro monasterio S. Petri Mutinensi, *ibid.*, 633; pro ecclesia S. Mariae Vibergensi, *ibid.*, 649; pro eccl. S. Mammetis Lingonensis, *ibid.*, 661; pro canonicis Pisani, *ibid.*, 663; pro Stephano Remensi canonico, *ibid.*, 664; pro hospitali S. Blasii Madoetiensi, *ibid.*, 685; pro monast. Stephani de Vallibus, *ibid.*, 688; pro Ecclesia S. Andreae Muarianensi, *ibid.*, 693; pro ecclesia S. Sepulcri Hierosolymitani, *ibid.*, 695; pro ecclesia S. Mariae Eugubinae, *ibid.*, 712; pro ecclesia S. Mariae Secoviensis, *ibid.*, 717; pro ecclesia S. Petri Tarrivina, *ibid.*, 722; pro Mainardo abbate Aquistrensi, *ibid.*, 727; pro monasterio S. Mariae Morimundensi, *ibid.*, 731; pro canobio Corbeisensi, *ibid.*, 861; pro parthenone S. Mariae Sinningtwaltes, *ibid.*, 890; pro canonicis Lausanens. ecclesiae, *ibid.*, 908; pro ecclesia S. Martini Turonens. *ibid.*, 915; pro ecclesia Carnotensi, *ibid.*; pro ecclesia B. Thomae, *ibid.*, 917; pro ecclesia Capuana, *ibid.*, 974; pro abbacia

S. Martini de Chora, *ibid.*, 992; pro ecclesia S. Martini Turonens. *ibid.*, 994; pro monasterio S. Bertini Sithiens. *ibid.*, 1041; pro ecclesia S. Mariae Corbeliensis, *ibid.*, 1043; pro monasterio Vallumbrosano, *ibid.*, 1067; pro monasterio S. Joannis in Venere, *ibid.*, 1075; pro monasterio Boscandurensi, *ibid.*, 1077; pro ecclesia Aquileiensi, *ibid.*; pro monasterio Sectorum S. Jacobi Ratisponensi, *ibid.*, 1094; pro ecclesia Parentina, *ibid.*, 1101; pro ecclesia Veronensi, *ibid.*, 1110; pro monasterio S. Mariae Novi Portus, *ibid.*, 1123; pro Ecclesia Bonneni, *ibid.*, 1135; pro ecclesia Ferrariensi, *ibid.*, 1152; pro ecclesia S. Margaritae Eleuteridesmerens, *ibid.*, 1156; pro monasterio S. Nicolai Andegavensi, *ibid.*, 1176; pro ecclesia Tropeicensi, *ibid.*, 1213; pro monasterio S. Georgii in Nigra Silva, *ibid.*, 1216; pro monasterio S. Michaelis, *ibid.*, 1219; pro ecclesia Imoleusi, *ibid.*, 1221; pro monast. Garzensi, *ibid.*, 1221; pro ecclesia SS. Stephani et Wilehadi Bremensis, *ibid.*, 1238; pro ecclesia S. Mariae a Fine, *ibid.*, 1241; pro ecclesia Archerfontana, *ibid.*, 1266; pro ecclesia Asculana, *ibid.*, 1254; pro monasterio S. Apri Tuliensi, *ibid.*, 1252; pro monachis S. Benedicti Seblacensis, *ibid.*, 1263; pro ecclesia Cabillonensi, *ibid.*, 1271; pro monasterio Lutiensi, *ibid.*, 1274; pro monast. Casuensi, *ibid.*, 1303; pro ecclesia Tarvisina, *ibid.*, 1314; pro Cluniacensibus, *ibid.*, 1316.

Ad episcop. Belvacensem, commendatio de perseverantia dilectionis circa Romanam Ecclesiam et personam Alexandri papae et exhortatio ad idem, *ibid.*, 96. — Hugonem Panormitanum archiepiscop. metropolitam constituit episcoporum Aggrentinensis, Mazarenis et Milheusis, *ibid.*, 97. — Regum Francorum ac praesertim Ludovici VII regnantis pietatem et merita erga sedem apostolicam commendat, *ibid.*, 100. — Ad clerum Angliae de canonizatione S. Eduardi Angliae regis, *ibid.*, 106. — Laudat magistrum Nicolai zelum erga sedem apostolicam, *ibid.*, 109. — Laudat Henricum Belvacensem episcop. de suo in sedem apostolicam et in reprimendis schismaticis zelo, *ibid.*, 111. — Ludovico Francorum regi Ecclesiam Ferrariensem commendat, *ibid.*, 120. — Ad Henricum electum Remensem, de transmissione pallii, *ibid.*, 136. — Confirmatio bonorum monasterii Eleutensis facta Bernardo abbati in qua mentio fit fundatoris, *ibid.*, 140. — Ad Hugonem Suesionensem episcop. Sancti Antonii decanum commendat, *ibid.*, 161. — Eberhardum Saizburgensem archiepiscop. gratulatur quod constanter sit fidelis Ecclesiae, *ibid.*, 169. — Commendat ad Ludovicum Francorum regem Bernardum episcop. Portuensem, legatum suum, *ibid.*, 179. — Ad Ludovicum regem Francorum, ut pauperem quendam protegat, *ibid.*, 194. — Pro ecclesia S. Armiti super quadam terra, *ibid.*, 196. — Pro quadam muliere, ut dus ei restitatur, *ibid.*, 205. — Dominico monasterii S. Facundi abbati potestatem ligandi atque solvendi et mitras usum concedit in villa S. Facundi, *ibid.*, 228. — Congregationem Placentinam a Sigefrido episcopo confirmat, jusque eligendi archipresbyteri fratribus datum confirmat, *ibid.*, 245. — Ad Henricum Remensem archiepiscop. pro absoluteione cujusdam, *ibid.*, 244. — Confirmatio de pace jurata inter Cluniacens. eccles. et comitem Forensensem et barones, etc., et remissio penitentiae unius anni illis qui servaverint ipsam pacem, *ibid.*, 249. — Hugonis Suesionensis episcop. devotionem commendat, et omnem gratiam pollicetur, *ibid.*, 262. — Ad Henricum Remensem archiepiscop. pro absoluteione Guillelmi monachi, *ibid.*, 298. — Hospitale Compediense ejusdem urbis abbatibus attribuit, *ibid.*, 314.... et perplura similia beneficia leguntur a col. 318 ad 349.

AMEDEUS comes. — Charta qua dat canobio Cluniacensi ecclesiam S. Mauricii in pago Maltacena, CXLII, 1042.

AMELIUS episcopus Tolosanus. — Cluniaco confirmat ecclesiam Sanctae Columbae, CLXVI 814.

ANASTASIUS III, papa. — Privilegium pro ecclesia Vercellensi, quo Ragenberto episcop. concedit pallii usum ad missarum solemnem celebrationem, CXXI, 1183. — Ecclesiae Hamburgensis privilegia, jura et possessiones confirmat, *ibid.*, 1183.

ANASTASIUS IV, papa. — Privilegium quo ecclesia S. Mariae Pisanae cum pertinentiis sub B. Petri protectione suscipitur, CLXXXVIII, 949. — Ecclesiam Beventanensem tuendam suscipit et Petri archiepiscopi jura confirmat, *ibid.*, 992. — Confirmat jura monasterii S. Anthimi, *ibid.*, 994. — Monasterio Casinensi ecclesiam Sancti Juliani in territorio Farsenensis et ecclesiam S. Cesarii Anagninam assignat, *ibid.*, 995. — Sub Romanis pontificibus protectione suscipit ecclesiam S. Theclae Mediolanensis et omnes ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 996. — Sub Romanis sedis tutela monasterium Vallumbrosanum suscipit, et Ambrosio abbati confirmat omnes

huius monasterii immunitates et possessiones jam concessas, *ibid.*, 997. — Episcopus Aprutinus, ecclesieque possessiones, petente Guidone episcopo, confirmat, *ibid.*, 999. — Monasterii Sancti Laurentii in Campo, ejusque abbati Coltherio jura ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1001. — Ecclesiam Tarvisinam, rogatu Biancolini episcopi, tenendam suscipit et ejus bona confirmat, *ibid.*, 1002. — Privilegium pro monasterio Sancti Dionysii quo monasterium S. Michaelis illi solvat censum, *ibid.*. — Privilegium pro cenobio S. Dionysii, quo illi concedit quasdam novas possessiones, *ibid.*, 1001. — Pacifico abbati Brivellensi Sancti Genesii privilegia antiqua confirmat, *ibid.*. — Rul'a qua, petente Raimundo Magalon. episcopo, Ecclesiam Magalonensem sub sua et R. Petri protectione suscipit, *ibid.*, 1007. — Privilegium pro ecclesia S. Victoris Massiliensis, quo archiepiscopi Arelatensis, Aquevis et Ebrudunensis tenentur solvere decimas jampridem constitutas huic ecclesie, pro diversis locis ab ipsis occupatis, *ibid.*, 1007. — Ecclesiam Arelatensem sub protectione B. Petri et sua recipit et jura confirmat, *ibid.*, 1012. — Massiliensis Ecclesiam bona Petro episcopo confirmat, *ibid.*, 1014. — Pro Ecclesia Vasulana, *ibid.*, 1015. — Epistola ad Petrum Tarentasiensem archiepiscopum; illi confirmat donationem Strate nuperrime factam a comite Maurienne, *ibid.*, 1017. — Monasterium de Agnano sub sua et B. Petri protectione suscipit, et ejus possessiones et loca confirmat, *ibid.*, 1022. — De monasterio Glanfoliense, *ibid.*, 1023. — Rinaldo abbati monasterii S. Sixti Placentini usum mitræ concedit, *ibid.*, 1026. — Sub sedis apostolicæ protectione suscipit Ecclesiam Neatinam, et ejus confirmat iura et possessiones, *ibid.*, 1026. — Pro parthenone S. Spiritus Parisiensis, *ibid.*, 1028. — Ecclesiam de Revigne et aliis bonis, donationibus, decimis datis, acquisitis vel acquirendis Ecclesie S. Joannis Kaltenbornensis confirmat, *ibid.*, 1029. — Bona, possessiones et immunitates S. Germani de Pratis confirmat, *ibid.*, 1030. — Wibaldo abbati Stabulensi annuli usum ad vitam duntaxat concedit, *ibid.*, 1033. — Ecclesiam Pistoriensem tenendam suscipit ejusque bona et jura confirmat, *ibid.*, 1031. — Privilegium de restitutione facienda Petro Cluniacensi abbati ab abbate de Muratorio, post controversiam diuturnam quæ jure iudicio per summum pontificem terminata fuit, *ibid.*, 1037. — Ut Girardus Bergomensis episcopus et ejus successores accipere possint donationes, et præsentem confirmantur; utque canonici Sanctorum Vincentii et Alexandri ipsi exhibeant obedientiam canonicam, *ibid.*, 1038. — Ecclesie S. Mariæ Lunensis patrocinium suscipit, ejusque bona ac jura confirmat, petente Gotifredo episcopo, *ibid.*, 1046. — De parthenone Sancti Firmi de Florizano, *ibid.*. — De monasterio Sanctæ Mariæ de Pomposia, *ibid.*, 1048. — De monasterio Fructuariense, *ibid.*, 1051, 1054. — De abbatis monasterii Saviniacensi, *ibid.*. — De monasterio S. Mariæ de Prato, *ibid.*, 1055. — De domo hospitali de Misericordia Placentina, *ibid.*, 1062. — De monasterio S. Petri Flaviniacensi, *ibid.*, 1063. — De ecclesia S. Michaelis de Virgis, *ibid.*, 1068. — Pro monasterio S. Eusebii, diocesis Aptensis, *ibid.*, 1071. — De prioratu monasterii S. Salvatoris Venetianum, *ibid.*, 1074. — De hospitali Altipessense, *ibid.*, 1076. — Abbatem monasterii Fuldensis induit potestate innodandi excommunicatione malefactores suæ ecclesie, admonitionibus premis, *ibid.*, 1077. — Hospitalis domus Hierosolymitane protectionem suscipit, possessionesque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1078. — De Longipontis monasterio, *ibid.*, 1084.

ANGELRAMNUS Metens. episcop. — Monasterio Gorziensi Fabonem, Gaudiacum et villam Warangesi, et cenobio S. Avoidi prædia quasdam sita in Alasia donat, *LCVI*, 1037-1100.

ANSBALDUS, monac. — Willibrordo Ultraject. episcop. multa dona confert, *LXXXIX*, 541, 545.

ARNOLDUS, vice-comes Ghistellensis. — Dotat Aldenburghensem abbatiam, *CLXXIV*, 1578.

ARNULPHUS (S.) Suesoniensis. episcop. — Diploma de donatione decimarum oppidi Aldenburghensis abbatiam Aldenburghensi, *CLXXIV*, 1569.

AVENTIUS, Metensis episcopus. — Privilegium pro abbatis Gorziensi, quo ei reintegrantur omnia antiqua jura et privilegia, *CXXI*, 1140.

BALDUINUS, Flandriæ comes. — Confirmat Pontio abbati Cluniacensi abbatiam S. Bertini, *CLXVI*, 816. — Confirmat donationes omnium decimarum ecclesie B. Mariæ in Aldenburgh. *CLXXIV*, 1584. — Litteræ de pace facta inter comitem Baldulium et comites de Tornaro, *CXIX*, 915. — Pactum inter ipsummet et regem Angliæ, *ibid.*, 922. — Charta pro monasterio Clarevallens. Provisores Hierosolymam et sanctitatem Clarevallensium mon-

nachorum compunctus, donationem eis facit, *ibid.*, 925. BALDUINUS, Hierosolymitanus rex. — Privilegium de confirmatione omnium S. Sepulcri possessionum, *CLV*, 1112. — De remissione calumnie quam faciebat super Sorianis, etc., *ibid.*, 1119. — De confirmatione Vnetomel, *ibid.*, 1150. — Pro ecclesia Bethleemica, *ibid.*, 1261. — Et alia variorum dona et privilegia pro terra Hierosolymitana, *ibid.*, 1111-1260.

BARTHOLOMÆUS, Laudunens. episc. — Donationes piæ Sancto Norberto et Præmonstratensibus factæ, *CLXX*, 1351. — Charta donationis Præmonstrati, *ibid.*, 1359 et 1362.

BENEDICTUS III, papa. — Confirmat synodum Suesoniensem cum privilegiis ecclesie et archiepiscopi Remensis, *CXV*, 689. — Ad episcopos Galliarum, in confirmationem privilegiorum Corbeie, *ibid.*, 695. — Confirmat privilegia monasterii S. Dionysii in Francia, *ibid.*, 701. — Monasterium Fuldense sub apostolicæ sedis protectione recipit ejusque immunitates confirmat, *ibid.*, 702. — Confirmatio privilegiorum Corbeie, *CXXIX*, 1001. — Privilegium pro monasterio Salvatoris Fuldensi, *ibid.*, 1010. — Pro civitate Interamneni, *ibid.*, 1011.

BENEDICTUS IV, papa. — Privilegium Huogii abbati Fuldensi concessum, quo monasterium sub sanctæ Sedis protectione suscipitur, etc., *CXXII*, 43.

BENEDICTUS VII, papa. — Epistola ad Fredericum Salisburgensem episcopum et ejus comprovinciales ipsi et ejus successoribus vices apostolicas in Noria et Pannonia confert, *CXXIV*, 1061. — Privilegium pro episcopo Theodorico Trevirensi, *ibid.*, 1082. — Monasterii S. Benedicti et Sanctæ Scholasticæ confirmat omnia bona, *ibid.*, 1084. — Privilegium pro monasterio Vizeliacensi, *ibid.*, 1085. — Monasterii S. Petri Rodensis bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1088. — De monasterio S. Ceciliae Montis Serrati, *ibid.*, 1090. — Epistola ad Gallos et Germanos, qua Laureacensem, hoc est Pataviensem ecclesiam metropolitanam esse decernit; hujus et Salisburg. limites constituit Pilgrimo et Lauriacensi archiepiscopo vices apostolicas delegat, *CXXVII*, 515. — Theodorico archiepiscopo Trevirensi ejusque successoribus cellam quatuor Coronatorum donat, *ibid.*, 518. — Confirmat archiepiscopo et ecclesie Trevirensi jus legationis pontificis, privilegia equitandi cum naco et cruce, etc., *ibid.*, 520. — Monasterium S. Martini Trevirensis confirmat, privilegiisque angel, *ibid.*, 525. — De ecclesia Sancti Apollonii, de monasteriis Sancti Pantaleonis, Cassinensi, S. Petri Perusino, de ecclesia Ausonensi, *ibid.*, 525-531. — De monasteriis Cluniacens., S. Petri Rodensi, Bisuldunensi, et de abbatis Ruffilli et Propopulensi, *ibid.*, 532-535. — De monasteriis Corbeiensis, S. Vincentii ad Vulturum, S. Hilarii Carcassonensi, S. Salvatoris et S. Petri Gemblacensi, *ibid.*, 539-545. — De monasterio S. Mariæ Niemburgensi et de ecclesia Tiburtina, *ibid.*, 549.

BENEDICTUS VIII, papa. — Epistola ad Brunonem Lingonens. episcopum, qua illius diocesis privilegia et jura confirmat, *ibid.*, 1580. — Privilegium pro monasterio S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 1581. — Omnia jura ac bona Urgellensis Ecclesie confirmat, *ibid.*, 1592. — De Ecclesia Bambergensi, *ibid.*, 1583. — De cenobio Farfensi, *ibid.*, 1586. — Donatio terrarum facta Farfensi cenobio ejusque abbati ab ipsomet Benedicto VIII, *ibid.*, 1587. — Bulla pro monasterio S. Sepulcri in loco Nocciati, *ibid.*, 1599. — Henrico imperatori tradit curtes tres in ducatu Bavaria sitas pro quibus Colle Caivum regalem curtem accipit, *ibid.*, 1510. — Monasterii B. Petri Bremensis libertatem et possessiones confirmat, *ibid.*, 1591. — Privilegium pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 1592. — Pro Ecclesia Paderbornensi, *ibid.*, 1595. — Castellum Buccinianum nuper a se recuperatum monasterio Farfensi confirmat, *ibid.*, 1596. — Synodus Romana Benedicti VIII, in qua Fructuariensis cenobii privilegium editum est, *ibid.*, 1597. — Popponi archiepiscopo Trevirensi pallium mittit, *ibid.*, 1599. — Archiepiscopo Salernitano pallium tribuit ecclesieque ejus jura confirmat, *ibid.*, 1600. — Erectio Bisuldunensis Ecclesie in episcopatum, *ibid.*, 1604. — Confirmat bona monasterii S. Stephani Balneolensis diocesis Bisuldunensis, *ibid.*, 1604. — Privilegium pro monasterio S. Petri Campitruendi in comitatu Bisuldunensi, *ibid.*, 1635. — Bulla qua Farfensi cenobio concedit monasterium S. Laurentii in Macri comitatu Campanico, *ibid.*, 1616. — Ecclesia Portuensis privilegia possessionesque confirmat, *CXXIX*, 1617. — Amato, archiepiscopo Salernitano pallii usum concedit et privilegia ejus Ecclesie confirmat, *ibid.*, 1635. — Privilegium pro parthenone S. Mariæ et S. Andrea, *ibid.*, 1623. — De confirmatione Babenbergensis episcopi, *ibid.*, 1624. — Monasterii S. Sophiæ Benaventani possessiones et privilegia confirmat, 1625. — De monasterio Pompo-

anno, *ibid.*, 1026. — De monasterio Casinensi, *ibid.*, 1037. — Coecedit ut in ecclesia monasterii Rivipollensis canetur « Alleluia, » et « Gloria in excelsis » in festivitate Hypocanti (sive in festo Purificationis B. Mariæ), etiam si ea incidit post septuagesimam, *ibid.*, 1030. — Monasterii S. Hilarii res et jura confirmat, *ibid.*, 1032. — De monasterio S. Savini, *ibid.*, 1032. — Richardo abbati Fuldensi monasterium S. Andree donat, *ibid.*, 1035. — Upwano archiepiscopo Hamburgensi pallium mittit et successores ejus legationem et archiepiscopalem potestatem in omnia regna Septentrionalia concedit, *ibid.*, 1035. — Bulla qua asserit monasterio Casinensi dona ab Henrico imperatore oblata, pro sibi sanitate restituta, *ibid.*, 1036. — Monasterii S. Petri Luxoviensis privilegia et jura confirmat, *ibid.*, 1036.

BENEDICTUS IX, papa. — Privilegium Gumbaldo Portugalesi S. Crucis abbati concessum in gratiam cellas B. Mariæ de Solaco, CXXI, 1315. — Ecclesiam Silvæ Candidæ bona episcoporumque jura confirmat, *ibid.*, 1347. — Patriarchatus Gradensis integritatem libertatemque confirmat, *ibid.*, 1362.

BERNO, Cluniacensis abb. — Testamentum latius primi abbatis Cluniacensis, CXXXIII, 833.

BERTILENDIS, abbas. — Charta Walibordo Ukractensi episcopo qua donat quicquid de materna hereditate possidet in Toxandria, LXXXIX, 545.

CALIXTUS II, papa. — Ad Bernardum Ausciensem archiepiscopum, concedit ut mortuorum corpora libere deinceps apud ecclesiam S. Mariæ Ausciensem sepeliatur, CLXIII, 1091. — Privilegium Treoricensis, *ibid.*, 1096. — Privil. pro monasterio de Vahe, *ibid.*, 1096. — Bulla qua capitulum Brevatense declaratur Romanæ Ecclesiæ immediate subditum, eique conceditur ut chrism, oleum sanctum, consecrationes ecclesiarum aut altarium et clericorum ordinationes a quo maluerit episcopo suscipere possint, *ibid.*, 1099. — Bulla pro monasterio S. Blasii, *ibid.*, 1100. — Xenodochii Hierosolymitani privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1102. — Bulla pro monasterio B. Mariæ Electensis, *ibid.*. — Monasterii S. Agidii jura ac bona confirmat, *ibid.*, 1103, 1105. — Permittit abbati Massiliensi et fratribus sub divinum officium celebrare in Tarasconensi S. Nicolai ecclesia, eamque consecrari facere, *ibid.*, 1107. — Bulla in gratiam monasterii S. Mariæ Soricensis, *ibid.*, 1108. — Ecclesia S. Polycarpi confirmatur monasterio Electi, *ibid.*. — Bulla de dono Ecclesiæ S. Liberati facio Stephano abbati Cassi Dei ab Hildeberto episcopo Agennensi, *ibid.*, 1110. — Berengario abbati monasterii Crassensis in Septimania ejusque successoribus ecclesiam S. Petri de Valeriis sub censu annuo duorum aureorum concedit, *ibid.*, 1114. — Bulla pro Guidone abbate Turturiaci, *ibid.*, 1117. — Pro S. Trinitate Pictaviensi, *ibid.*, 1119. — Pro comobio Vincentii Silvaneensis, *ibid.*, 1119. — Ad quosdam episcopos. Commendat eis monasterium Saviniacense, *ibid.*, 1120. — Parthenonis S. Mariæ Pontis Ebraldi possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1121. — Monasterii SS. Petri et Pauli, et S. Gisleli Cellensis possessiones confirmat, *ibid.*, 1124. — Monasterii Vindocinensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1125. — Privil. pro abbate S. Dionysii prope Parisios, *ibid.*, 1126. — Godobaldo episcopo Ultrajectensi tribuit mitram episcopalem, *ibid.*, 1130. — Monasterii Murbacensis protectionem suscipit et privilegia confirmat, *ibid.*. — Ecclesiæ S. Martini Turnensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1131. — Monasterii S. Bertini Sithiensis libertatem et privilegium confirmat, *ibid.*, 1133. — Ecclesiæ Cameracensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1134. — Bulla de privilegiis monasterii S. Mariæ Jonaphat, in diocesi Carnotensi, *ibid.*, 1136. — Decretum a Gaufrido episcopo Carnotensi adversus Simonem latum confirmat, *ibid.*, 1137. — Monasterium Springhacense et ejus disciplinam confirmat, *ibid.*, 1138. — Monasterii S. Remigii Remensis privilegia confirmat, *ibid.*. — Monasterii S. Martini de Campis Parisiensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1142. — Bulla pro Pacano abbate et monachis B. Mariæ Stampensis, *ibid.*, 1145. — Cisterciensis monasterii capitula confirmat, *ibid.*, 1147. — Brunoem Treverensem archiepiscopum liberum declarat ab omni potestate legati nisi a latere dirigatur, *ibid.*, 1148. — Eidem metropolitani jus aliisque prius ornamenta constablit, *ibid.*. — Privil. pro monasterio S. Salvatoris Schaifaburgensis, *ibid.*, 1150. — Hugoni Antisiodorensi episcopo facultatem tribuit conferendi ecclesiis canonicorum et monachorum ecclesiis quas laici obtinuerant, *ibid.*, 1152. — Monasterii Vizillacensis immunitatem et possessiones confirmat, *ibid.*, 1155. — Adelberto abbati Schaifusenensi significat se monasterii tutelam suscepisse, *ibid.*, 1156. — Parthenonis Pulchri Loci privilegia confirmat, *ibid.*. — Privil. pro monasterio

S. Mariæ Bonæ Vallis, *ibid.*, 1157. — Bulla pro monasterio Cucuphat in regione Vallens, *ibid.*, 1159. — Ecclesiæ S. Joannis Vesontionensis canonicorum bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1162. — Privil. pro monasterio Cluniacensi, *ibid.*, 1164. — Ecclesiæ Compostellana metropolitana Ecclesiæ Emeritanæ dignitatem delegat, *ibid.*, 1168. — Episcopo, abbatibus, clericis, etc., per Emeritanam et Bracarensem provincias constituta signa fiat se Didaco archiepiscopo Compostellano vices suas in eorum partibus commisisse, *ibid.*, 1170. — Ecclesiæ Portugalensis protectionem suscipit, possessionesque confirmat, *ibid.*, 1171. — Privil. pro ecclesia S. Mariæ Magdalene Vesontionensis, *ibid.*, 1172. — Canonice ad plebem martyrum Ulcensis disciplinam, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1175. — Ecclesiæ S. Joannis Modoceniensis possessiones confirmat, *ibid.*. — Monasterii S. Salvatoris Papiensis bona et jura quecumque confirmat, *ibid.*, 1171. — Monasterii S. Pauli de Arxon patrocinium suscipit, et bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1176. — Ecclesiæ S. Evasii Casalensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*. — Oberto episcopo Cremonensi et ejus successoribus concedit jus abbatum monasterii S. Petri concrancorum, *ibid.*, 1177. — Monasterii S. Saturnini Carolitani possessiones confirmat, *ibid.*, 1178. — Volaterris ecclesiam cathedralem consecrat, *ibid.*, 1178. — Privil. monasterii Sextensis, *ibid.*. — Bulla pro monasterio S. Mariæ de Morrena, ejusque abbate Gerardo, *ibid.*, 1179. — Donationes omnes a Gunario ejusque uxore factas Casinensi monasterio confirmat, *ibid.*, 1181. — Gerardum archiepiscopum Ragusinum consecrat pallioque donat et ecclesiæ ejus possessiones juraque confirmat, *ibid.*, 1184. — Bulla pro monasterio Vulturvensi, *ibid.*. — Monasterium S. Sophiæ Beneventanum theudum suscipit, et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1186. — Eremiti Turritani privilegia confirmat, *ibid.*, 1189. — Ecclesiæ S. Theodori Cluniaci attribuit, *ibid.*. — Bulla pro monasterio SS. apostolorum Petri et Pauli Castulensi, *ibid.*, 1191. — Parthenonis Marciniacensis protectionem suscipit, *ibid.*, 1192. — Canonicorum S. Laurentii Januensis possessiones confirmat, *ibid.*, 1194. — Umebaldi archiepiscopi Lugdunensis primatum confirmat, *ibid.*, 1195. — Ecclesiæ Ravennatis jura confirmat, *ibid.*. — Monasterii SS. Philippo et Jacobi et S. Walburgæ in Sacra Silva protectionem suscipit bonaque confirmat, *ibid.*, 1197. — Monasterio Affligemensi asserit ecclesiam Bornhemiensem, *ibid.*, 1199. — Episcopatum Mutinensem fines, ecclesiæque bona confirmat, *ibid.*, 1200. — Monasterii S. Clementis Piscariensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1201. — Ottoni de Castro Iringi edificandæ ecclesiæ ac monasterii potestatem facit sub certis conditionibus, *ibid.*, 1203. — Ecclesiæ S. Mariæ et S. Walburgæ Furnensis tutelam suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1204. — Regularium canonicorum Bergtadensium institutum approbat, *ibid.*, 1206. — Ad Franconem Treoricensis abbatem, privilegium immunitatis et aliud, *ibid.*, 1207, 1208. — Canonicorum Veronensium jura et bona confirmat, *ibid.*, 1210. — Ad burgenses monasterii S. Agidii, eos absolvit a sacramento fidelitatis exhibito omni Hildebrando qui ad perjurium ipsos compulerat, *ibid.*, 1215. — De confirmatione canonicorum regularium ecclesiæ S. Sepulchri Hierosolymitanæ et eorum possessionum, *ibid.*, 1215. — Archiepiscopo Cameracensi et ceteris episcopis, abbatibus, etc., per Hierosolymitanam provinciam constitutis, Balduino regi, etc., nuntiat se Guarundo patriarchæ palliam misisse, *ibid.*, 1216. — Ludovici Francorum regis rogatu, Noviomensis et Tornacensis episcopatus unitatem confirmat, *ibid.*, 1225. — Ecclesiæ Melitensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1228. — Privil. pro abbate S. Germani a Pratis, *ibid.*, 1230. — Privil. pro monasterio S. Petri Mellitensis, *ibid.*, 1233. — Privil. maternitatis ecclesiæ S. Joannis in ecclesiam S. Sepulchri, *ibid.*, 1235. — Privil. pro monasterio Zwifaltensi, *ibid.*, 1239. — Monasterium SS. Petri et Pauli Echenbrunnense confirmat, *ibid.*, 1240. — Privil. pro monasterio S. Mariæ Godesaveni, *ibid.*. — Monasterii S. Salvatoris Miilsdensis protectionem suscipit juraque confirmat, *ibid.*, 1242. — Ecclesiæ Lucensis privilegia quædam corroborat, *ibid.*, 1243. — Privil. pro monasterio S. Mariæ Præstaltensi, *ibid.*. — Monasterii Salvatoris et S. Bonifacii Fuldensis possessiones ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1244. — Privil. pro monasterio Caricensi, *ibid.*, 1250. — Bulla pro monasterio S. Salvatoris Leutensis, *ibid.*, 1254. — Canonicorum regularium Bernriedensium institutum approbat, *ibid.*, 1257. — Monasterii S. Eustachii de Nervesia jura omnia et privilegia confirmat, *ibid.*, 1258. — Monasterii S. Mariæ Pineolensis possessiones quædam confirmat, *ibid.*, 1261. — Xenodochii S. Joannis Hierosolymitani possessiones et

privilegia confirmat, *ibid.* — Monachos Casinenses hortatur ut Olerisio electo abbati pareant, *ibid.*, 1262. — Monasterii S. Euphemias Brixienensis bona et jura enumerat et sub sanctæ Romanæ Ecclesiæ protectione suscipit, *ibid.* — Frederici archiepiscopi et canonicorum Carpesiam jura omnia ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1263. — Confirmatio privilegiorum ecclesiæ S. Rudperit Salzburgenensis, *ibid.*, 1265. — Privil. pro abbatis S. Mariæ Vangadiciensis, *ibid.*, 1267. — Canonicorum ecclesiæ Cremonensis privilegia et bona confirmat, *ibid.*, 1269. — Monasterii Senensis tutelam suscipit et privilegia confirmat, *ibid.*, 1271. — Privil. pro ecclesia B. Mariæ Blesensis, *ibid.* — Privil. pro monasterio Usunhovensi, *ibid.*, 1272. — Monasterio S. Crucis Burdigalensi ecclesiæ S. Macarii asserit, *ibid.*, 1276. — Ecclesiæ Monopolitanæ libertatem et possessiones confirmat, *ibid.*, 1277. — Hamburgensibus commendat Adalberonem archiepiscopum a sese conservatum et pallio donatum, *ibid.*, 1278. — Confirmatio jurium omnium Ecclesiæ Squillatinæ, *ibid.*, 1279. — De privilegiis Bambergensium ecclesiæ concessis, *ibid.*, 1281. — Privil. pro monasterio S. Benedicti Cremonensis, *ibid.* — Parthenonem S. Satoris et S. Julii Brixiensem tuendum suscipit et usque possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1283. — Privil. pro ecclesia S. Theodati, *ibid.*, 1284. — Monasterio S. Givleni asserit altaria nonnulla a Purcaro episcopo Cameracensi concessa, *ibid.*, 1285. — Pristinæ ecclesiæ Segoviensis jura restituit, *ibid.*, 1290. — Privil. pro S. Victoris Massiliensis monasterio, *ibid.*, 1291. — Privil. pro ecclesia Papiensi, *ibid.*, 1292. — Amelien episcopo Maurianensi præposituram ecclesiæ S. Mariæ Securiensis, ac de ipsa civitate Securia jus parochiale concedit, *ibid.*, 1293. — Monasterii S. Georgii Veneti libertatem, privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1294. — Monasterium S. Mariæ Glestoniensis diocesis sub protectione sedis apostolicæ recipit, et bona omnia et donationes confirmantur, *ibid.*, 1295. — Monasterii Omnium Sanctorum Barenis possessiones, libertatem et privilegia confirmat, *ibid.*, 1296. — Ad Ludovicum Francorum regem Petrum cardinalem, legatum suum commendat, *ibid.*, 1297. — Richardo præposito Springsbacensi et ejus fratribus privilegia quædam concedit, *ibid.*, 1298. — Significat suffraganeis episcopis et abbatibus provincie Bisuntinæ sententiam a se latam pro materalitate ecclesiæ Sancti Joannis, *ibid.* — De privilegiis ecclesiæ Bracarensis, *ibid.*, 1299, 1300. — Benedicto episcopo Lucensi pallii usum concedit, *ibid.*, 1300. — Privil. pro monasterio Andrusi, *ibid.*, 1301. — Omnibus in ecclesia Compasana sepeliendis peccatorum absolutionem concedit, *ibid.*, 1301. — Rata habet privilegia omnia Vinocentium, *ibid.*, 1306. — Monasterii Hugesbollen, a Wernhero comite de Ortenberg fundati bona, jura ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1308. — Bullapro confirmatione rerum ad ecclesiæ S. Mariæ Letoni pertinentium, *ibid.*, 1311. — Privil. pro cenobio montis Angelorum, *ibid.*, 1317. — Privil. pro monasterio Bifurensi, *ibid.*, 1318. — De privilegiis Bambergensium ecclesiæ concessis, *ibid.*, 1319. — Monasterii Dervensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1320. — Commendat Der enas monasterium velut Romanæ Ecclesiæ subditum, *ibid.* — Ecclesiæ S. Frigidiani Lucensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1321. — Monasterii Ravedensis protectionem suscipit et ejus bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1324. — Privil. pro monasterio S. Bertini Sithiensi, *ibid.*, 1327. — Monasterium S. Mariæ Pemposianum tuendum suscipit, ejusque bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1328. — Privil. pro ecclesia S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 1330. — Privil. pro ecclesia S. Stephani Divionensis, *ibid.*, 1335. — Monasterii S. Nicolai Buttenburgensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1334.

CAROLUS MAGNUS, imperator. — Diploma quo priorem Sancti Dondati donat monasterio Sancti Dionysii, XCVII, 914. — Diploma pro immunitate cenobii Sithienensis, CCVI, 917. — Charta qua villas Faberolas et Norontem cenobio Dionysiano confert, XCVII, 920. — Charta immunitatis Murbacensi sabbatis data sub Chariberto abbate, *ibid.*, 925. — Diploma concessum Heddouli episcopo Argentiniensi, quo Ecclesiæ Argentinensi totum in valle Brusiana districtum terræ confirmat, *ibid.*, 926. — Pro Ecclesia Argentinensi, *ibid.*, 928. — Præceptum pro monasterio S. Martini Turonensi, *ibid.*, 931. — Charta pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 933. — Diploma pro Leonobensi monasterio, *ibid.*, 935. — Præceptum quo monachis Dionysiensis donat villam Lusarcham, *ibid.*, 939. — Diploma de immunitate cenobii Dionysiani, *ibid.*, 940, 941. — Præceptum quo varia monasterii Dionysiani bona sub Pippino rege recuperata, eidem monasterio confirmat, *ibid.*, 945. — Præceptum quo quædam prædia dat monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 946. — Præcepta pro mo-

nasteriis Murbacensi, Flavinsacensi, S. Martini Turonensi, *ibid.*, 947, 948, 949. — Diploma quo confirmat privilegium Salomæ contra episcopum Metensem, *ibid.*, 952. — Diploma pro monasterio Urmensi, *ibid.*, 955. — Præceptum pro cenobio Honaugiense, *ibid.*, 951, 957. — Diploma pro Salonenso monasterio, *ibid.*, 958. — Præceptum quo omnes Dionysiani monasterii immunitates confirmat, *ibid.*, 959. — Præceptum pro Nimfrido abbate monasterii Crassensis, *ibid.*, 962. — Diploma quo Ecclesiæ Lebrahensi decimas terrarum ad ipsam spectantium concedit, *ibid.*, 966. — Diploma quo monasterium Honaugiense immune declarat a teloneis, *ibid.*, 967. — Diploma pro monasterio S. Arnulfi Metensi, *ibid.*, 975. — Præceptum pro monasterio Sangermani a Pradia, *ibid.*, 971. — Præceptum de bonis ad Hrodhardo comite monasterio Dionysiano venditis, quæ bona eidem loco rex confirmat, *ibid.*, 977. — Præceptum pro Massiliensi S. Victoris monasterio, *ibid.*, 978. — Præceptum pro Turonensi Sancti Martini monasterio, *ibid.*, 979. — Præceptum de omnibus rebus Ecclesiæ Cenomannicæ, *ibid.*, 981. — Diploma quo donationes factas a Ghisia sorore sua monasterio Dionysiano confirmat, *ibid.*, 985. — Diploma pro monasterio Centulensi, *ibid.*, 980. — Diploma quo Cellam Novam confirmat monasterio Anianensi, *ibid.*, 988. — Præceptum de immunitate monasterii Carroffensis, *ibid.*, 989. — Præceptum pro monachis S. Martini Turonensibus, *ibid.*, 990. — Præceptum pro monasterio Cormariensis et ecclesiæ Cenomannicæ, *ibid.*, 992, 994. — Præceptum quo immunitatis privilegium a Pippino patre Novientensi monasterio concessum confirmat, *ibid.*, 997. — Immunitatum confirmatio facta Frodoeno abbati Novaliensi, *ibid.* — Donatio a Carolo Magno facta monasterio Bobiensi, *ibid.*, 1000. — Charta donationis a Carolo Magno factæ Nonantulano monasterio, *ibid.*, 1002. — Diploma quo Carolus Magnus monasterio Vulturuiensi quasdam privilegia ac jura concedit, *ibid.*, 1006. — Diploma pro ecclesia Regiensi, *ibid.*, 1007, 1009. — Diploma pro Apollinari episcopo Regiensi et ejus ecclesia, *ibid.*, 1010. — Diploma quo privilegium ecclesiæ Aretinæ concedit, *ibid.*, 1014. — Diploma pro Mutinensi ecclesia, *ibid.*, 1015. — Diploma pro monasterio S. Vincentii de Vulturino, *ibid.*, 1016. — Diploma pro ecclesia Beneventana, *ibid.*, 1018. — Diploma pro ecclesia Mediolanensi, *ibid.*, 1019. — Diploma pro ecclesia Cenetensi, *ibid.*, 1020. — Diploma pro ecclesia Aretina, *ibid.*, 1021. — Diploma quo donationem a Ludigaro factam pro Asculana ecclesia confirmat, *ibid.*, 1025. — Diploma pro ecclesia Concordiensi, *ibid.*, 1025. — Diploma quo omnia bona, privilegia et jura Farfensi cenobio confirmat, *ibid.*, 1027. — Diploma pro ecclesia Gradenensi, *ibid.*, 1028. — Diploma pro ecclesia Cuscanensi, *ibid.*, 1029. — Diploma pro monasterio Sanctæ Mariæ de Organo, *ibid.*, 1030. — Diploma pro monasterio Trionfolum, *ibid.*, 1031.

Renovatio testamenti Abbatis patricii pro cenobio Novaliensi, *ibid.*, 1035. — Diploma pro ecclesia Piacentina, *ibid.*, 1036. — Præceptum pro Manfredi, *ibid.*, 1037. — Privilegium pro ecclesia Mediolanensi, *ibid.*, 1038. — Præcepta pro monasterio Cassinensi, *ibid.*, 1041, 1044. — Diploma pro ecclesia Aquileiensi, *ibid.* — Confirmatio donationum a prædecessoribus factarum Ultrajectano monasterio, *ibid.*, 1047. — Præceptum vindictarum datum monasterio Laurehamensi, *ibid.*, 1048, 1049. — Præceptum pro ecclesia Fuldensi, *ibid.*, 1051, 1052. — Immunitas concessa monasterio Prumiensi, *ibid.*, 1053, 1054. — Monasterio Laurehamensi privilegium libertatis concedit, *ibid.*, 1055. — Privilegia, etc. pro monasteriis Lisiduna, S. Maximini, etc., *ibid.*, 1057-1062. — Diploma Paulino patriarchæ pro libertate clero Aquileiensi servanda de electione patriarcharum, XCVIII, 1447-1449. — Monasterium Anianense cum appendiciis suis et adjacentiis suscipit sub sua defensione CIII, 1449.

CANUTUS I rex. — Ecclesiæ Salvatoris in Dorobernia omnium Ecclesiarum regni Angliæ matrem et dominam confirmat, CII, 1185. — Charta pro cenobio S. Benedicti Halmensi in agro Suffolienensi, *ibid.*, 1181. — Pro ecclesia S. Badmundi, *ibid.*, 1186. — Charta qua omnes causas insulae Glastoniæ, tam ecclesiasticas quam sæculares, abbas supponit iudicio, exteris exclusis potestatibus, *ibid.*, 1188.

CAROLOMANNUS rex. — Confirmat monasterio Dionysiano immunitates et exemptionem a teloneis omnibus ad festivitatem seu mercatum S. Dionysii concurrentibus, XCVI, 1572. — De immunitate Ecclesiæ Argenteoli et monasterii Honaugiensis, *ibid.*, 1577. — Charta quo monasterio Novientensi confirmat bona que Adalricus dux Alsatiæ huic monasterio concesserat, *ibid.*, 1578.

CAROLUS, majordomo. — De suscepto in tuitionem ac defensionem episcopo Bonifacio, LXXIX, 506. — Dona confert monasterio Trajectensi, *ibid.*, 551, 552.

CAROLUS, Flandriae comes. — Diploma de donatione decimarum et de omni annona totius Aldenburgensis parochiae, CLXXIV, 1568.

CHRISTOPHORUS, sedis apostolicæ invasor. — Diploma quo confirmat privilegia abbatum Corbeiensis in diocesi Ambianensi, CXXI, 46.

CHUONRADUS II, imper. — Privilegium pro abbacia Yusebiki, CCI, 1046. — Privilegium pro monasterio Corbeiensi, *ibid.*, 1045. — Diploma quo confirmat jura monasterio Lucensi S. Pontiani, *ibid.*, 1046. — De monasterio Farfensi, *ibid.*, 1047. — Pro monasterio sanctimonialium Lucensium Domini Salvatoris, *ibid.*, 1048. — De monasterio Sancti Salvatoris in Amate Clusium diocesis, *ibid.*, 1049. — Privilegia pro ecclesiis Paderbornensi, S. Gorgonii, et S. Chilian, *ibid.*, 1051, 1057. — Privilegium pro monasterio Corbeia Novæ, *ibid.*, 1052. — Hubaldo Cremonensi episcopo jura varia et comitatus ipsius civitatis confirmat, *ibid.*, 1057, 1058. — Privilegium confirmatorium omnium jurum monasterii Ticinensis S. Petri, quod appellatur in Cælo-Aureo, *ibid.*, 1065. — Privilegium pro Ecclesia Bremensi, *ibid.*, 1065. — Diploma quo Ecclesiam Mantuanam sub sua protectione suscipit, ejusque jura confirmat, *ibid.*, 1069. — De monasterio Tarvisino Sancti Theonesti, *ibid.*, 1070. — De monasterio Segusino S. Justi, *ibid.*, 1072. — De perthenone Sancti Xisti in urbe Placentina, *ibid.*, 1074. — De monasterio S. Vincentii ad Vulturum, *ibid.*, 1075. — De Ecclesia Mutinensi, *ibid.*, 1079.

CLEMENS II, papa. — Bulla qua Ecclesiam Fuldensem donat monasterium S. Andreæ situm Romæ juxta Ecclesiam S. Marie ad Præseppe, CCLII, 577. — Privilegium pro monasterio Fuldensi, *ibid.*, 579. — Privilegium pro Ecclesia Hamburgensi, *ibid.*, 585. — Monasterii S. Trinitatis Vindocinensis, a Goffredo conditi, tutelam suscipit et possessiones confirmat, *ibid.*, 584. — Privilegium pro monasterio Tharisiensi, *ibid.*, 585. — Epistola ad Joannem Salernitanum archiepiscopum, factam ejus translationem ex episcopatu Pestano in Salernitanum confirmat, eique pallium con. edit, *ibid.*, 586. — Privilegium pro Ecclesia Bambergensi, *ibid.*, 588.

CLEMENS III, papa. — Omnia monasteria congregationi Camaldulensi confirmat, eaque regimini prioris ejusdem congregationis subijcit, CCIV, 1276. — Monasterio Regiavallis ecclesias de Rengis-valle et de Jovillere asserit, *ibid.*, 1278. — Monasterii Vallumbrosani protectionem suscipit, et possessiones juraque confirmat, *ibid.*, 1279. — De monasterio S. Michaelis Oricariensis, *ibid.*, 1282. — De ecclesia S. Michaelis Aretina, *ibid.*, 1285. — Abbatias Herivallii, Hermeriarum, Montis Estivi et de Gif confirmat, *ibid.*, 1284. — Monasterii S. Cassiani Carisiensis protectionem suscipit, possessiones privilegia confirmat, *ibid.*, 1285. — Mauricio episcopo Parisiensi concedit ut cum præbendis vacare contingerit, eas personis idoneis assignet, *ibid.*, 1295. — Ecclesie Parisiensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1292. — Girardo, abbati Vizeliacensi et ejus successoribus usum sandaliorum concedit, *ibid.*, 1298. — Gunterano, episcopo Senensi, ecclesiam in monte Bonitii sitam asserit, *ibid.*, 1296. — Privilegium pro monasterio S. Marie Florentino, *ibid.*, 1297. — Ecclesiam S. Marie Grandigurgitis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1298. — De Ecclesia Caminensi, *ibid.*, 1301. — Hugoni abbati Cluniacensi monasterio Balmense asserit, *ibid.*, 1303. — Monasterii Cluniacensis protectionem suscipit, et bona quædam et privilegia confirmat, *ibid.*, 1305, 1307. — De monasterio S. Marie Flabonis montis, *ibid.*, 1313. — Bulla abbatiam B. Marie de Heriville confirmans, *ibid.*, 1314. — Monasterio Cluniacensi villam Sanam asserit, *ibid.*, 1317. — Monasterii Sanctæ Marie Moncellensis protectionem suscipit, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1318. — De ecclesia S. Marie de Reno, *ibid.*, 1324. — Abbatibus et fratribus ordinis Præmonstratensis decimarum immunitatem asserit, *ibid.*, 1326. — Ecclesiam S. Plati protectionem suscipit, bonaque et privilegia confirmat, *ibid.*, 1328. — De ecclesia S. Salvatoris Veneta, *ibid.*, 1329. — Priori et capitulo S. Salvatoris Veneto æconomi instituendi facultatem concedit, *ibid.*, 1332. — Monasterii Præmonstratensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1335. — Lanfranco episcopo Bergomati permittit ut Ecclesiam possessiones, invito capitulo alienatas, recolligat, *ibid.*, 1335. — Lanfranco episcopo Bergomati concedit ut clericos inobedientes poena afficiat, *ibid.*, 1336. — Conventui Cassinensi asserit pecuniam fratrum usibus a B. M. Petro abbate deputatam, *ibid.*. — Ecclesiam S. Laurentii Florentinam tuendam suscipit,

ejusque bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1337. — Priori et fratribus Carthusiensibus concedit ut quicumque inferioris religionis clerici sive laici ad ordinis eorum propositum, duxerint ascendendum liberum sit eis eos recipere; aliaque privilegia addit, *ibid.*, 1339. — Monasterii S. Benedicti Gualdenensis protectionem suscipit, possessionesque et privilegia confirmat, *ibid.*. — Sententiam latam inter sorores S. Hilarii et præpositum Florentinum confirmat, *ibid.*, 1342. — Privilegium pro ecclesia S. Joannis Modoetien, *ibid.*. — Privilegium pro ecclesia S. Germani, *ibid.*, 1344. — Pro ecclesia Ravelensi, *ibid.*, 1347. — Ecclesiam Brandeburgensem tuendam suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1348. — Brandenburgensis capituli possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1349. — De ecclesia S. Nicolai Stendalensis, *ibid.*, 1351. — Canonicis ecclesie S. Petri (Romæ) asserit privilegium ab Eugenio III concessum, *ibid.*, 1355. — Privilegium pro monasterio S. Gilberti Novem-Fontium diocesis Claromont, *ibid.*, 1355. — Ecclesiam S. Marie Vibergensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1358. — Absalon archiepiscopo Lundensi permittit ut Ketillum, quandam præpositum S. Marie Vibergensis, in sanctorum numerum referat, *ibid.*, 1360. — Inter Marcum episcopum Castellani (Venetum) et plebanos sacerdotesque ecclesiarum quarundam de quibusdam decimis sententiam a Gerardo episcopo et Vitaliano archidiacono Palavino latam probat. Ecclesiam S. Cantiani possessiones confirmat, *ibid.*, 1361. — Sacerdotibus et clericis Sanctæ Marie portionem decimarum ipsi a Marco Nicolao episcopo Castellano concessam apostolica auctoritate confirmat, atque bona ipsius ecclesie salva et illibata decernit, *ibid.*, 1364. — Ecclesiam S. Cassiani Venetiarum sub S. Petri protectionem recipit, atque ejusdem jura et redditus apostolica auctoritate confirmat, *ibid.*, 1365. — Consulibus Grassensibus ecclesiam S. Honorati commendat, *ibid.*, 1368. — Ecclesiam Ragusinan tuendam suscipit ejusque privilegia confirmat, *ibid.*. — Ecclesiam S. Laurentii Florentinæ protectionem suscipit, bonaque confirmat, *ibid.*, 1371. — Privilegium pro ecclesia S. Ansharii Bremensi, *ibid.*, 1373. — Regulam Grandimontensem confirmat, *ibid.*, 1376. — Mauricio Parisiensi episcopo privilegium tribuit de procuracione et ei et ejus archidiaconibus, parochias circumventibus, a regularibus ecclesiarum canonicis præstanda, *ibid.*, 1377. — Monasterii Jesu Nazareni (Montis Aragonensis) possessiones confirmat, *ibid.*, 1379. — Hartwigo archiepiscopo ecclesieque Hamburgensi asserit Lebecensem, Snerlingensem, Raceburgensem, Uxhullensem episcopatus suffraganeos, *ibid.*, 1380. — Eidem asserit episcopatum Vexhullensem, *ibid.*, 1381. — Privilegium pro monasterio Osterholiensi, *ibid.*, 1382. — Pro ecclesia Furconensi, *ibid.*, 1385. — Donationes factas canonicis ecclesie Caesaris Augustæ confirmat, *ibid.*. — Guillelmo archiepiscopi Montisregalensis privilegia confirmat, pallique usum ei concedit, *ibid.*, 1385. — Sententiam episcoporum Equilenis et Torcellani pro susceptione episcopi Castellani ab abbate S. Nicolai de Litore in die Ascensionis confirmat, *ibid.*, 1389. — Privilegium pro monasterio Casineusi, *ibid.*, 1395. — Casinense monasterium sub B. Petri et Sedis apostolicæ protectione suscipit; Cenobium idem cæteris per Occidentem præferendum esse declarat, etc., *ibid.*. — Ecclesiam S. Michaelis Nonantulanam tuendam suscipit, ejusque possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1396. — Monasterii S. Martini Metensis protectionem suscipit disciplinamque ac possessiones confirmat, *ibid.*, 1398. — Monasterium S. Nicolai de Frutlao tuendam suscipit, ejusque disciplinam, etc., *ibid.*, 1405. — Pacem a Petro S. Cecilie presbytero et Soiredo S. Marie in via Lata diacono cardinalibus conciliatam inter Pisanos et Januenses confirmat, *ibid.*, 1407. — Privilegium pro Roffrido abbate Cassinensi, *ibid.*, 1411. — Pro monasterio S. Petri Masse montis Neronis, *ibid.*, 1412. — Capituli ecclesie S. Alexandri Bergomati jura quædam confirmat, *ibid.*, 1414. — Ecclesiam SS. Felicitæ et Regulæ Turicensis protectionem suscipit possessionesque confirmat, *ibid.*. — Monasterium S. Salvii Florentinum tuendam suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1416. — Monasterium Murense in protectionem B. Petri recipit, omniaque privilegia ab Alexandro papa etiam data confirmat, novaque superaddit, *ibid.*, 1431. — De monasterio S. Marie Esromensi, *ibid.*, 1483. — Priori et fratribus Fontis Avellane concedit ut monasterii S. Victoris statum corrigant, *ibid.*, 1435. — Ecclesiam S. Petri Duacensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1427. — De ecclesia S. Vincentii, *ibid.*, 1450. — Sublacense monasterium ejusque bona sub sanctæ Romanæ Ecclesie protectionem suscipit; jurisdictionem in eodem cenobio habere

privilegia confirmat, *ibid.* — Monachos Casinenses hortatur ut Olerisio electo abbati pareant, *ibid.*, 1262. — Monasterii S. Euphemie Brixienensis bona et jura enumerat et sub sanctæ Romanæ Ecclesiæ protectione suscipit, *ibid.* — Frederici archiepiscopi et canonicorum Carpenstem jura omnia ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1263. — Confirmatio privilegiorum ecclesiæ S. Rudberti Salzburgensis, *ibid.*, 1265. — Privilegium pro abbacia S. Mariæ Vaugadiciensi, *ibid.*, 1267. — Canonicorum ecclesiæ Cremonensis privilegia et bona confirmat, *ibid.*, 1269. — Monasterii Senensis iuribus suscipit et privilegia confirmat, *ibid.*, 1271. — Privilegium pro ecclesia B. Mariæ Blesensis, *ibid.* — Privilegium pro monasterio Usinhovensi, *ibid.*, 1272. — Monasterio S. Crucis Burdigalensi ecclesiæ S. Macarii asserit, *ibid.*, 1276. — Ecclesiæ Monopolitana libertatem et possessiones confirmat, *ibid.*, 1277. — Hamburgensibus commendat Adalberonem archiepiscopum a sese conservatum et pallio donatum, *ibid.*, 1278. — Confirmatio iurium omnium Ecclesiæ Squillatina, *ibid.*, 1279. — De privilegiis Bambergensis ecclesiæ concessis, *ibid.*, 1281. — Privilegium pro monasterio S. Benedicti Cremonensi, *ibid.* — Parthenonem S. Saviouris et S. Julii Brixiensem tuendum suscipit ejusque possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1283. — Privilegium pro ecclesia S. Benedicti, *ibid.*, 1284. — Monasterio S. Gisleni asserit altaria nonnulla a Purcardo episcopo Cameracensi concessa, *ibid.*, 1285. — Pristinæ ecclesiæ Segoviensis jura restituit, *ibid.*, 1290. — Privilegium pro S. Victoris Massiliensi monasterio, *ibid.*, 1291. — Privilegium pro ecclesia Papiensi, *ibid.*, 1292. — Amedeo episcopo Maurianensi prapositionem ecclesiæ S. Mariæ Securiensis, ac de ipsa civitate Securia jura parochiale concedit, *ibid.*, 1293. — Monasterii S. Georgii Veneti libertatem, privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1294. — Monasterium S. Mariæ Glestoniensis diocesis sub protectione sedis apostolicæ recipitur, et bona omnia et donationes confirmantur, *ibid.*, 1295. — Monasterii Omnium Sanctorum Barenis possessiones, libertatem et privilegia confirmat, *ibid.*, 1296. — Ad Ludovicum Francorum regem Petrum cardinalem, legatum suum commendat, *ibid.*, 1297. — Richardo præposito Springabacensi et ejus fratribus privilegia quasdam concedit, *ibid.*, 1298. — Significat suffraganeis episcopis et abbatibus provincie Bistuntina sententiam a se latam pro maternitate ecclesiæ Sancti Joannis, *ibid.* — De privilegiis ecclesiæ Bracarensis, *ibid.*, 1299, 1300. — Benedicto episcopo Lucensi pallii usum concedit, *ibid.*, 1300. — Privilegium pro monasterio Andreus, *ibid.*, 1301. — Omnibus in ecclesia Compansa repeliendis peccatorum absolutionem concedit, *ibid.*, 1301. — Rata habet privilegia omnia Vindocinensium, *ibid.*, 1306. — Monasterii Hugeshoffen, a Wernherio comite de Ortenberg fundati bona, jura ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1308. — Bullapro confirmatione rerum ad ecclesiæ S. Mariæ Leton pertinentium, *ibid.*, 1314. — Privilegium pro cenobio montis Angelorum, *ibid.*, 1317. — Privilegium pro monasterio Bifurensi, *ibid.*, 1318. — De privilegiis Bambergensis ecclesiæ concessis, *ibid.*, 1319. — Monasterii Dervensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1320. — Commendat Der ense monasterium velut Romanæ Ecclesiæ subditum, *ibid.* — Ecclesiæ S. Frigidiani Lucensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1321. — Monasterii Hastedenis protectionem suscipit et ejus bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1324. — Privilegium pro monasterio S. Bertini Sithiensi, *ibid.*, 1327. — Monasterium S. Mariæ Preposianum tuendum suscipit, ejusque bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1328. — Privilegium pro ecclesia S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 1330. — Privilegium pro ecclesia S. Stephani Divionensis, *ibid.*, 1333. — Monasterii S. Nicolai Buttenburgensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1334.

CAROLUS MAGNUS, imperator. — Diploma quo priorem Sancti Dondati donat monasterio Sancti Dionysii, XCII, 914. — Diploma pro immunitate cenobii Sithiensis, CCVI, 917. — Charta qua villas Faberolas et Norostem cenobio Murbacensi abbati data sub Chariberto abbate, *ibid.*, 925. — Diploma concessum Heddoni episcopo Argentineni, quo Ecclesiæ Argentinensi totum in valle Brusiana districtum terre confirmat, *ibid.*, 926. — Pro Ecclesia Argentinensi, *ibid.*, 928. — Præceptum pro monasterio S. Martini Turonensi, *ibid.*, 931. — Charta pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 933. — Diploma pro Leonobensi monasterio, *ibid.*, 935. — Præceptum quo monachis Dionysiis donat villam Lusarcham, *ibid.*, 939. — Diploma de immunitate cenobii Dionysiani, *ibid.*, 940, 941. — Præceptum quo varia monasterii Dionysiani bona sub Pippino rege recuperata, eidem monasterio confirmat, *ibid.*, 945. — Præceptum quo quasdam prædias dat monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 946. — Præcepta pro mo-

nasteriis Murbacensi, Flaviniacensi, S. Martini Turonensi, *ibid.*, 947, 948, 949. — Diploma quo confirmat privilegium Salome contra episcopum Metensem, *ibid.*, 952. — Diploma pro monasterio Uruaciensi, *ibid.*, 953. — Præceptum pro cenobio Honaugense, *ibid.*, 951, 957. — Diploma pro Salonenii monasterio, *ibid.*, 968. — Præceptum quo omnes Dionysiani monasterii immunitates confirmat, *ibid.*, 969. — Præceptum pro Nitrardo abbate monasterii Crassensis, *ibid.*, 962. — Diploma quo Ecclesiæ Lebrahensi decimas terrarum ad ipsam spectantium concedit, *ibid.*, 966. — Diploma quo monasterium Honaugiense immune declarat a teloneis, *ibid.*, 967. — Diploma pro monasterio S. Arnulfi Metensi, *ibid.*, 973. — Præceptum pro monasterio Sangermani a Pralla, *ibid.*, 971. — Præceptum de bonis ad Brothardum comitem monasterio Dionysiano venditis, quas bona eidem loco rex confirmat, *ibid.*, 977. — Præceptum pro Massiliensi S. Victoris monasterio, *ibid.*, 978. — Præceptum pro Turonensi Sancti Martini monasterio, *ibid.*, 979. — Præceptum de omnibus rebus Ecclesiæ Cenomanicæ, *ibid.*, 981. — Diploma quo donationes factas a Ghisia sorore sua monasterio Dionysiano confirmat, *ibid.*, 985. — Diploma pro monasterio Centulensi, *ibid.*, 980. — Diploma quo Cellam Novam confirmat monasterio Anasensi, *ibid.*, 988. — Præceptum de immunitate monasterii Carroffensis, *ibid.*, 989. — Præceptum pro monachis S. Martini Turonensi, *ibid.*, 990. — Præceptum pro monasterio Cormaricensi et ecclesiæ Cenomanica, *ibid.*, 992, 994. — Præceptum quo immunitatis privilegium a Pippino patre Novientensi monasterio concessum confirmat, *ibid.*, 997. — Immunitatum confirmatio facta Frodoeno abbati Novaliensi, *ibid.* — Donatio a Carolo Magno facta monasterio Bobiensi, *ibid.*, 1000. — Charta donationis a Carolo Magno factæ Nouantiano monasterio, *ibid.*, 1002. — Diploma quo Carolus Magnus monasterio Vulturmeni quasdam privilegia ac jura concedit, *ibid.*, 1006. — Diploma pro ecclesia Regiensi, *ibid.*, 1007, 1009. — Diploma pro Apollinari episcopo Regiensi et ejus ecclesia, *ibid.*, 1010. — Diploma quo privilegium ecclesiæ Aretina concedit, *ibid.*, 1014. — Diploma pro Mutinensi ecclesia, *ibid.*, 1013. — Diploma pro monasterio S. Vincentii de Vulturno, *ibid.*, 1016. — Diploma pro ecclesia Beneventana, *ibid.*, 1018. — Diploma pro ecclesia Mediolanensi, *ibid.*, 1019. — Diploma pro ecclesia Cenetensi, *ibid.*, 1020. — Diploma pro ecclesia Aretina, *ibid.*, 1021. — Diploma quo donationem a Ludigaro factam pro Asculana ecclesia confirmat, *ibid.*, 1023. — Diploma pro ecclesia Concordiensi, *ibid.*, 1025. — Diploma quo omnia bona, privilegia et jura Farfensi cenobio confirmat, *ibid.*, 1027. — Diploma pro ecclesia Gadeni, *ibid.*, 1028. — Diploma pro ecclesia Comenica, *ibid.*, 1029. — Diploma pro monasterio Sanctæ Mariæ de Orzano, *ibid.*, 1030. — Diploma pro monasterio Trunfonthum, *ibid.*, 1031.

Renovatio testamenti Abbatis patritii pro cenobio Novaliensi, *ibid.*, 1035. — Diploma pro ecclesia Placentina, *ibid.*, 1036. — Præceptum pro Manfredi, *ibid.*, 1037. — Privilegium pro ecclesia Mediolanensi, *ibid.*, 1038. — Præcepta pro monasterio Cassinensi, *ibid.*, 1041, 1044. — Diploma pro ecclesia Aquileiensi, *ibid.* — Confirmatio donationum a predecessibus factarum Ultrajectano monasterio, *ibid.*, 1047. — Præceptum evindicatum datum monasterio Laurehamensi, *ibid.*, 1048, 1049. — Præceptum pro ecclesia Fuldensi, *ibid.*, 1051, 1052. — Immunitas concessa monasterio Prumiensi, *ibid.*, 1053, 1054. — Monasterio Laurehamensi privilegium libertatis concedit, *ibid.*, 1055. — Privilegia, etc., pro monasteriis Lisiduna, S. Maximini, etc., *ibid.*, 1057-1061. — Diploma Paulino patriarchæ pro libertate clero Aquileiensi servanda de electione patriarcharum, XCIII, 1447-1449. — Monasterium Anianense cum appendiciis suis et adjacentiis suscipit sub sua defensione CII, 1449.

CANUTUS I rex. — Ecclesiæ Salvatoris in Derotheria omnium Ecclesiarum regni Angliæ matrem et dominam confirmat, CII, 1183. — Charta pro cenobio S. Benedicti Hulmensi in agro Suffolciensi, *ibid.*, 1184. — Pro ecclesia S. Radmundi, *ibid.*, 1186. — Charta qua omnes causas insule Glastoniæ, tam ecclesiasticas quam sæculares, abbas supponit iudicio, cæteris exclusis potestatibus, *ibid.*, 1188.

CAROLUS MANNUS rex. — Confirmat monasterio Dionysiano immunitates et exemptionem a teloneis omnibus ad festivitatem seu mercatum S. Dionysii concurrentibus, XCVI, 1572. — De immunitate Ecclesiæ Argentioli et monasterii Honaugiensis, *ibid.*, 1577. — Charta quo monasterio Novientensi confirmat bona que Adalricus dux Alsatiæ huc monasterio concesserat, *ibid.*, 1578.

CAROLUS, majordomus. — De susceptio in tuitionem ac defensionem episcopo Bonifacio, LXXXIX, 506. — Dona confert monasterio Trajectensi, *ibid.*, 551, 552.

CAROLUS, Flandriae comes. — Diploma de donatione decimarum et de omni annona totius Aldenburgensis parochiae, CLXXIV, 1568.

CHRISTOPHORUS, sedis apostolicæ invasor. — Diploma quo confirmat privilegia abbatum Corbeiensis in diocesi Ambianensi, CXXXI, 46.

CHUONRADUS II, imper. — Privilegium pro abbacia Yusebiki, CII, 1044. — Privilegium pro monasterio Corbeensi, *ibid.*, 1045. — Diploma quo confirmat jura monasterio Lucensi S. Pontiani, *ibid.*, 1046. — De monasterio Farfensi, *ibid.*, 1047. — Pro monasterio sanctimonialium Lucensium Domini Salvatoris, *ibid.*, 1048. — De monasterio Sancti Salvatoris in Amate Clusinae diocesis, *ibid.*, 1049. — Privilegia pro ecclesiis Paderbornensi, S. Gorgonii, et S. Chilianii, *ibid.*, 1051, 1057. — Privilegium pro monasterio Corbeia Nova, *ibid.*, 1052. — Hubaldo Cremonensi episcopo jura varia et comitatus ipsius civitatis confirmat, *ibid.*, 1057, 1058. — Privilegium confirmatorium omnium juri monasterii Ticinensis S. Petri, quod appellatur in Cælo-Aureo, *ibid.*, 1063. — Privilegium pro Ecclesia Bremensi, *ibid.*, 1063. — Diploma quo Ecclesiam Mantuanam sub sua protectione suscipit, ejusque jura confirmat, *ibid.*, 1069. — De monasterio Tarvisino Sancti Theonesti, *ibid.*, 1070. — De monasterio Segusino S. Justii, *ibid.*, 1073. — De parthenone Sancti Xisti in urbe Placentina, *ibid.*, 1074. — De monasterio S. Vincenzii ad Vulturum, *ibid.*, 1075. — De Ecclesia Mutinensi, *ibid.*, 1079.

CLEMENS II, papa. — Bulla qua Ecclesiam Fuldeni donat monasterium S. Andreæ situm Romæ juxta Ecclesiam S. Mariæ ad Præsepe, CXLII, 577. — Privilegium pro monasterio Fuldeni, *ibid.*, 579. — Privilegium pro Ecclesia Hamburgensi, *ibid.*, 583. — Monasterii S. Trinitatis Vindocinensis, a Goffredo conditi, tutelam suscipit et possessiones confirmat, *ibid.*, 584. — Privilegium pro monasterio Tharisiensi, *ibid.*, 585. — Epistola ad Joannem Salernitanum archiepiscopum, factam ejus translationem ex episcopatu Pestano in Salernitanum confirmat, eique pallium concedit, *ibid.*, 586. — Privilegium pro Ecclesia Bambergensi, *ibid.*, 588.

CLEMENS III, papa. — Omnia monasteria congregationi Camaldulensi confirmat, eaque regulari prioris ejusdem congregationis subijcit, CCIV, 1276. — Monasterio Regievallis ecclesiam de Rengis-valle et de Jovillere assentit, *ibid.*, 1278. — Monasterii Vallumbrosani protectionem suscipit, et possessiones juraque confirmat, *ibid.*, 1279. — De monasterio S. Michaelis Orticiensis, *ibid.*, 1282. — De ecclesia S. Michaelis Aretina, *ibid.*, 1285. — Abbatias Herivalis, Hermeriarum, Montis Eativi et de Gif confirmat, *ibid.*, 1284. — Monasterii S. Cassiani Carisiensis protectionem suscipit, possessiones privilegia confirmat, *ibid.*, 1285. — Mauricio episcopo Parisiensi concedit ut cum præbendis vacare contingeret, eas personis idoneis assignet, *ibid.*, 1295. — Ecclesiam Parisiensem privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1292. — Girardo, abbati Vizeliacensi et ejus successoribus usum sandaliorum concedit, *ibid.* — Guiterano, episcopo Senensi, ecclesiam in monte Bonitii sitam assentit, *ibid.*, 1296. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ Florentino, *ibid.*, 1297. — Ecclesiam S. Mariæ Grandigurgitis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1298. — De Ecclesia Caminensi, *ibid.*, 1301. — Hugoni abbati Cluniacensi monasterium Balmense assentit, *ibid.*, 1303. — Monasterii Cluniacensis protectionem suscipit, et bona quædam et privilegia confirmat, *ibid.*, 1305, 1307. — De monasterio S. Mariæ Flabonis montis, *ibid.*, 1313. — Bulla abbatiam B. Mariæ de Heriville confirmans, *ibid.*, 1314. — Monasterio Cluniacensi villam Sanam assentit, *ibid.*, 1317. — Monasterii Sanctæ Mariæ Moncellensis protectionem suscipit, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1318. — De ecclesia S. Mariæ de Reno, *ibid.*, 1324. — Abbatibus et fratribus ordinis Præmonstratensis decimarum immunitatem assentit, *ibid.*, 1326. — Ecclesiam S. Plati protectionem suscipit, bonaque et privilegia confirmat, *ibid.*, 1328. — De ecclesia S. Salvatoris Veneta, *ibid.*, 1329. — Priori et capitulo S. Salvatoris Veneto œconomi instituiendi facultatem concedit, *ibid.*, 1332. — Monasterii Præmonstratensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1333. — Lanfranco episcopo Bergomati permittit ut Ecclesiam possessiones, invito capitulo alienatas, recolligat, *ibid.*, 1333. — Lanfranco episcopo Bergomati concedit ut clericos inobedientes pœna afficiat, *ibid.*, 1336. — Conventui Cassinensi assentit pecuniam fratrum usibus a B. M. Petro abbate deputatam, *ibid.* — Ecclesiam S. Laurentii Florentinam tuendam suscipit,

ejusque bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1337. — Priori et fratribus Carthusiensibus concedit ut quicumque inferioris religionis clericis sive laici ad ordinis eorum propositum, duxerint ascendendum liberum illis sit eos recipere; aliaque privilegia addit, *ibid.*, 1339. — Monasterii S. Benedicti Gualdenensis protectionem suscipit, possessionesque et privilegia confirmat, *ibid.* — Sententiam latam inter sorores S. Hilarii et præpositum Florentinum confirmat, *ibid.*, 1342. — Privilegium pro ecclesia S. Joannis Madoctiensis, *ibid.* — Privilegium pro ecclesia S. Germani, *ibid.*, 1344. — Pro ecclesia Ravellesi, *ibid.*, 1347. — Ecclesiam Brandeburgensem tuendam suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1348. — Brandenburgensis capituli possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1349. — De ecclesia S. Nicolai Stendalensis, *ibid.*, 1351. — Canonici ecclesiam S. Petri (Romanæ) assentit privilegium ab Eugenio III concessum, *ibid.*, 1353. — Privilegium pro monasterio S. Gilberti Novem-Fontium diocesis Claromont., *ibid.*, 1353. — Ecclesiam S. Mariæ Vibergensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1358. — Absoloni archiepiscopo Lundensi permittit ut Ketillum, quondam præpositum S. Mariæ Vibergensis, in sanctorum numerum referat, *ibid.*, 1360. — Inter Marcum episcopum Castellani (Venetum) et plebanos sacerdotesque ecclesiarum quarundam de quibusdam decimis sententiam a Gerardo episcopo et Vitaliano archidiacono Patavino latam probat. Ecclesiam S. Cantiani possessiones confirmat, *ibid.*, 1361. — Sacerdotibus et clericis Sanctæ Mariæ portionem decimarum ipsa a Marco Nicolao episcopo Castellano concessam apostolica auctoritate confirmat, atque bona ipsius ecclesiam salva et illibata decernit, *ibid.*, 1364. — Ecclesiam S. Cassiani Venetiarum sub S. Petri protectione recipit, atque ejusdem jura et redditus apostolica auctoritate confirmat, *ibid.*, 1365. — Consulibus Grassensibus ecclesiam S. Honorati commendat, *ibid.*, 1368. — Ecclesiam Ragusinam tuendam suscipit ejusque privilegia confirmat, *ibid.* — Ecclesiam S. Laurentii Florentinæ protectionem suscipit, bonaque confirmat, *ibid.*, 1371. — Privilegium pro ecclesia S. Ansharii Bremensi, *ibid.*, 1373. — Regulam Grandimontensem confirmat, *ibid.*, 1376. — Mauricio Parisiensi episcopo privilegium tribuit de procuratore et ei et ejus archidiaconibus, parochias circumstantibus, a regularibus ecclesiarum canonicis præstanda, *ibid.*, 1377. — Monasterii Jesu Nazareni (Montis Aragonensis) possessiones confirmat, *ibid.*, 1379. — Hartwigo archiepiscopo ecclesiamque Hamburgensem assentit Lebecensem, Suerianensem, Raceburgensem, Uxhullensem episcopatus suffraganeos, *ibid.*, 1380. — Eidem assentit episcopatum Vexhullensem, *ibid.*, 1381. — Privilegium pro monasterio Osterholiensi, *ibid.*, 1382. — Pro ecclesia Furconensi, *ibid.*, 1385. — Donationes factas canonicis ecclesiam Cæsaris Augustæ confirmat, *ibid.* — Guillelmo archiepiscopo Montisregalis privilegia confirmat, pallique usum ei concedit, *ibid.*, 1385. — Sententiam episcoporum Equilensis et Torcellani pro susceptione episcopi Castellani ab abbate S. Nicolai de Litore in die Ascensionis confirmat, *ibid.*, 1389. — Privilegium pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 1395. — Casinense monasterium sub R. Petri et Sedis apostolicæ protectione suscipit; Cœnobium idem cæteris per Occidentem præferendum esse declarat, etc., *ibid.* — Ecclesiam S. Michaelis Nonantulanam tuendam suscipit, ejusque possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1396. — Monasterii S. Martini Metensis protectionem suscipit disciplinamque ac possessiones confirmat, *ibid.*, 1398. — Monasterium S. Nicolai de Fruttis tuendum suscipit, ejusque disciplinam, etc., *ibid.*, 1403. — Pacem a Petro S. Cæcilie presbytero et Solredo S. Mariæ in via Lata diacono cardinalibus conciliatam inter Pisanos et Januenses confirmat, *ibid.*, 1407. — Privilegium pro Rodrigo abbate Cassinensi, *ibid.*, 1411. — Pro monasterio S. Petri Massæ montis Neronis, *ibid.*, 1412. — Capituli ecclesiam S. Alexandri Bergomati jura quædam confirmat, *ibid.*, 1414. — Ecclesiam SS. Felicie et Regulæ Turicensis protectionem suscipit possessionesque confirmat, *ibid.* — Monasterium S. Salvii Florentinum tuendum suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 1416. — Monasterium Murense in protectionem B. Petri recipit, omniaque privilegia ab Alexandro papa etiam data confirmat, novaque superaddit, *ibid.*, 1421. — De monasterio S. Mariæ Esromensi, *ibid.*, 1423. — Priori et fratribus Pontis Avellane concedit ut monasterii S. Victoris statum corrigant, *ibid.*, 1423. — Ecclesiam S. Petri Duacensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1427. — De ecclesia Senensi, *ibid.*, 1430. — Sublacenense monasterium ejusque bona sub sanctæ Romanæ Ecclesiæ protectionem suscipit; jurisdictionem in eodem cœnobio habere

cuiusque præterquam sedi apostolicæ interdicit; abbatibus electionem ad monachos; consecrationem ad summum pontificem spectare declarat... benefactoribus benedictionem elargitur, (CIV, 1432. — Ecclesiæ Ferrariensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1436. — Monasterio S. Dionysii ecclesiæ S. Blasii de Grandiputeo asserit, *ibid.*, 1439. — Monasterii S. Mathæi de Castello tutelam suscipit, etc., *ibid.*, 1440. — Universum capitulum Trevirense et omnem clerum et populum per archiepiscopatum consistentem a Fulmar archiepiscopi, et R. præpositi obedientia in spiritualibus et temporalibus absolvit, *ibid.*, 1442. — Monasterio S. Chrysogoni Jaderensis ecclesiæ S. Martini asserit, *ibid.*, 1444. — Hermann magistro et fratribus hospitalis Hierosolymitani asserit ea quæ Philippus archiepiscopus Coloniensis hospitali de Sancto Sepulchro Duisburgensi donaverat, *ibid.* — Canonicis ecclesiæ S. Thomæ de Luparea Parisiensis asserit possessiones a Roberto comite collatas, *ibid.*, 1445. — Præposito et fratribus ecclesiæ S. Nicolai Stendalensis privilegia concedit, *ibid.*, 1446. — Monasterium Baumburgensem tuendum suscipit, etc., *ibid.*, 1447. — Id. de monasterio S. Quintini Bellouacensi, *ibid.*, 1450. — Sententiam de iure foundationis trium ecclesiarum de Chilcheim, Elmvoelingem et Matra ab Oitone quondam episcopo Constantiensis prolatam confirmat, *ibid.*, 1453. — Abbatem et conventum Cisterciensium asserit ecclesiæ Schardeburgensem a Richardo Anglorum rege donatam, *ibid.*, 1454. — Privilegium pro ecclesiâ Thereni; collata ab Alberto archidiacono ipsi confirmat, *ibid.*, 1456. — Privilegium pro ecclesiâ Radesdorfensi, *ibid.* — Parthenonis S. Cosmæ Taltiacotiensis tutelam suscipit, etc., *ibid.*, 1458. — Privilegium pro ecclesiâ Trevirensi, *ibid.*, 1461. — Fratrum Caribusiensium protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1462. — Prioribus et fratribus ordinis Caribusiensis concedit, ne alicui de prioribus aut fratribus sine consensu capituli domus sua licentia pateat appellandi, *ibid.*, 1464. — Monasterio Elshamensis altaria duo asserit, *ibid.*, 1465. — Pacem inter canonicos S. Vincentii et S. Alexandri Bergomates reconciliatam confirmat, *ibid.* — Bulla canonizationis B. Malachii, *ibid.*, 1466. — Ecclesiæ S. Crucis Gungampensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1467. — Bulla pro confirmatione bonorum ecclesiæ S. Mariæ Deauratæ Tolosanæ, *ibid.*, 1470. — Præposito S. Mariæ Magdeburgensi chirothecarum usum concedit, *ibid.*, 1471. — Monasterii S. Dionysii de Novigento protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1472. — Mauricio Parisiensi episcopo asserit ut quotiescunque decanatus vacaverit, redditum ejus percipiat, *ibid.*, 1475. — Sedem episcopalem constituit in civitate Placentina, etc., *ibid.*, 1476. — Privilegium pro Ecclesiâ Harteriensis, *ibid.*, 1478.

COELESTINUS II, papa. — Privilegium pro ecclesiâ Mariani Eugubina, LXXIX, 705. — Privilegium confirmationis ecclesiæ S. Joannis Madoettensis, *ibid.*, 708. — Varia privilegia pro ecclesiis Cellæ Superioris Wirzburgensi, majori Augustensi, S. Alexandrini Bergomati, *ibid.*, 770-773. — Pro monasteriis S. Martini Abusani, Thenoliensi, SS. Salvatoris et Quirici, Præmonstratensis, *ibid.*, 772-778. — Ecclesiæ S. Mariæ Halberstadensis protectionem suscipit, canonicorumque possessiones confirmat, *ibid.*, 781. — De monasterio Stabulensi, *ibid.*, 785. — Privilegia pro ecclesiâ Aquisani et pro monasterio Rotensi, *ibid.*, 789. — Waltero episcopo Augstano committit tutelam monasterii Rotensis, *ibid.* — Privilegium pro ecclesiâ S. Sepulchri Hierosolymitani, *ibid.*, 790. — Ecclesiæ Lucensis fratribus, Almerici cardinalis hæredibus, id privilegii tribuit ut ex eorum numero in posterum deligantur diaconi cardinales ecclesiæ B. Mariæ Novæ, *ibid.*, 793. — Ad Petrum priorem et canonicos S. Sepulchri Hierosolymitani, illis in urbe Roma ecclesiâ concedit, *ibid.*, 793. — Privilegium pro cœnobio S. Bertini Sithivensi, *ibid.*, 794. — Ad Gerolium præpositum Reicherspergensis. Solatur illum quod multa sustineat ab adversariis, et ut ad se veniat invitat, *ibid.*, 797. — Privilegium pro parthenone S. Hilarii, *ibid.*, 799. — Pro monasteriis Montis S. Joannis, S. Salvatoris de Florentia et pro ecclesiâ Pistoriensi, *ibid.*, 799-801. — Pro ecclesiis S. Mariæ Undersfordensis et Strombergensis, *ibid.*, 804. — Monasterii Emdorsensis protectionem suscipit, bona confirmat, jura statuit, *ibid.*, 805. — Monasterio Cluniacensi asserit ecclesiâ S. Vincentii, concessam a Berengario episcopo Salmanticensi, *ibid.*, 810. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ de Bonosolatio, *ibid.* — Privilegia pro monasterio Michaelfeldensi et pro ecclesiis Insulanis et S. Mariæ Magdalene, *ibid.*, 811. — Privilegia pro ecclesiis Fasselana et Ferrariensi, *ibid.*, 815, 816. — Abbatem Aldenburchensem sub sua protectione suscipit, variisque eam ornat privilegiis, *ibid.*, 1563.

COELESTINUS III, papa. — Ecclesiæ S. Joannis Ra-

storfensis, protectionem suscipit, possessiones a privilegia confirmat, CCVI, 867. — De monasterio S. Mariæ et S. Joannis evangelistæ, *ibid.*, 872, 875. — De ecclesiâ S. Laurentii Florentina, *ibid.*, 876. — De monasterio Nonantulano, *ibid.*, 878. — De ecclesiâ S. Sigismundi, *ibid.*, 879. — De monast. S. Petri Piscariensis, *ibid.*, 881. — De monasterio S. Anastasii, apud Aquas Salvias, *ibid.*, 886. — De monast. Gisleni, *ibid.*, 887. — De monast. Ragniberti Jurens., *ibid.*, 893. — De ecclesiâ S. Nicolai Stendalensis, *ibid.*, 895. — De ecclesiâ S. Mariæ et S. Joannis evangelistæ, *ibid.*, 896. — De monast. S. Petri Savillanensi, *ibid.*, 900. — De monast. Vallis S. Mariæ Helmstadiensi, *ibid.*, 912. — De monasterio Goldbacensi, *ibid.*, 913. — De ecclesiâ Scalensi, *ibid.*, 919. — De parthenone S. Petri Florentino, *ibid.*, 923. — De monasterio S. Justini, *ibid.*, 924. — De monasterio S. Mariæ Locediensi, *ibid.*, 927. — De Ecclesiâ Lucensi, *ibid.*, 931. — De abbatia Boscheti, seu Vallis Lucide, *ibid.*, 931. — De monast. S. Arnulphi Metens., *ibid.*, 933. — De monast. S. Vincentii Metensi, *ibid.*, 938. — De monasterio S. Mariæ in flumine, *ibid.*, 943. — De ecclesiâ SS. Andree et Nicolai Empulensis, *ibid.*, 944. — De parthenone S. Cosmæ Taltiacotiens., *ibid.*, 948. — De monast. o Altorfensi in Alsatia, *ibid.*, 950. — De monast. S. Mariæ Pomposiano, *ibid.*, 958. — De monast. S. Michaelis Hildesheimensis, *ibid.*, 973. — De monasterio S. Benedicti Ringstadiens., *ibid.*, 975. — De monasterio S. Mariæ de Ferrara, *ibid.*, 978. — De monast. S. Mariæ Esromensis, *ibid.*, 980. — De monast. S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 989. — De ecclesiâ B. Petri Guastalliens., *ibid.*, 997. — De monast. S. Mariæ et S. Burmoni Tavistociensi, *ibid.*, 999. — De parthenone Sixenensi, *ibid.*, 1001. — De monast. S. Petri de monte Heisterbacens., *ibid.*, 1005. — De ecclesiâ Melphiens., *ibid.*, 1007. — De ecclesiâ Balneensi, *ibid.*, 1012. — De ecclesiâ S. Joannis Calcarianis, *ibid.*, 1019. — De monasterio S. Laurentii Averano, *ibid.*, 1029. — De ecclesiâ Nidrosiensis, *ibid.*, 1039. — De ecclesiâ S. Petri Eboracensi, *ibid.*, 1042. — De ecclesiâ Aliensi, *ibid.*, 1044. — De parthenone S. Mariæ Hinsbergensi, *ibid.*, 1050. — De monasterio Bonæ Spei, *ibid.*, 1051. — De monasterio S. Crucis Donavertensi, *ibid.*, 1056. — De monasterio Scolorum S. Jacobi Ratipponensi, *ibid.*, 1059. — De ecclesiâ S. Reparatæ Lucensi, *ibid.*, 1060. — De monasterio S. Zenonis Reichenhallense, *ibid.*, 1073. — De ecclesiâ S. Mariæ in Uzna, *ibid.*, 1077. — De monast. Scolorum Wirzburgensi, *ibid.*, 1080. — De monasterio S. Alexandri Parmensi, *ibid.*, 1081. — De monasterio Ranshovense, *ibid.*, 1091. — De parthenone Villichense, *ibid.*, 1093. — De ecclesiâ Ausciense, *ibid.*, 1111. — De ecclesiâ S. Mariæ de Novo Castro, *ibid.*, 1119. — De monasterio S. Mariæ Gemerodense, *ibid.*, 1123. — De monasterio S. Mariæ Daleiense, *ibid.*, 1135. — De monasterio S. Mariæ Baumgartensi, *ibid.*, 1157. — De ecclesiâ S. Albani Basileiensi, *ibid.*, 1158. — De monasterio S. Mauricii Agaunense, *ibid.*, 1159. — De ecclesiâ S. Mariæ de Portu Ravennati, *ibid.*, 1163. — De ecclesiâ Parisiensi, *ibid.*, 1468. — De monasterio S. Trinitatis Fiscanensi, *ibid.*, 1175. — De monasterio Suroensi, *ibid.*, 1193. — De monasterio Capelleni, *ibid.*, 1196. — De ecclesiâ S. Mariæ et S. Joannis evangelistæ, *ibid.*, 1204. — De monasterio Wadegozingensi, *ibid.*, 1208. — De monasterio Amelungesbornensi, *ibid.*, 1226. — De monasterio Cisoniensi, *ibid.*, 1236. — De monasterio Loci Dei, *ibid.*, 1240.

Privilegia, bullæ, diplomata, immunitates, etc., pro Henrico Leone et filiis ejus, CCVI, 892; pro canonizatione S. Bernwardi episcopi, *ibid.*, 970; pro monasterio Fiscanensi, *ibid.*, 983; pro ecclesiâ Januensi, *ibid.*, 992; in gratiam S. Jacobi Provinensis, *ibid.*, 1026; pro ecclesiâ S. Genesii, *ibid.*, 1083; pro monasterio Lucensi, *ibid.*, 1091; pro monasterio Beccensi, *ibid.*, 1120; pro ecclesiâ S. Sepulchri Hierosolymitana, *ibid.*, 1142; pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1188; pro monasterio Teplensi, *ibid.*, 1229; pro monast. Morbacensi, *ibid.*, 1241; pro monasterio S. Modesti Beneventano, *ibid.*, 1243. — Ecclesiæ Portuensi asserit concessionem ab abbate S. Joannis Ravennati factam, *ibid.*, 867. — Priori et conventui Cantuariensi privilegia varia concedit, *ibid.*, 881. — Confirmat translationem Berengarii episc. Herdensis ad metropolim Narbonensem, *ibid.*, 896. — Humberto archiepiscopo Arelatensi concedit ut per censuras ecclesiasticas inordinationes in Provincia exortas compescat, *ibid.*, 897. — Hugoni episcopo Conventrensi possessionem quandam asserit, *ibid.*, 903. — Clericis Cadomansibus ecclesiâ de Lilemon asserit, *ibid.*, 905. — Archiepiscopo Strigoniensi asserit jus regis Hungariæ coronandi, et regis domus officialium præpositos vinculo anathematis

alligandi et in censu spiritualibus iudicandi, *ibid.* — Ecclesiam Teutonicorum Transilvanorum preposituram libertatem confirmat litteris ad Strigoniensem archiepiscopum, *ibid.* — Guillelmi domini Montispessulani bona privilegiaque confirmat, *ibid.* — Theobaldo episcopo Clusiano ejusque ecclesie omnia bona confirmat, *ibid.*, 904. — Monasterii S. Augustini Cantuariensis super benedictione abbatis privilegium confirmat, *ibid.*, 907. — Monasterio S. Augustini Cantuariensi. confirmat prebendam de Gustone ad vestitum monachorum et ecclesiam de Northborne cum capellis ad opus elemosynarum, *ibid.* — Monasterii Murbacensis bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 911. — Capitulo Januensi asserit capellam in urbe Tyro condendam facultatem a Jocio archiepiscopo Tyrensi concessam, *ibid.*, 915. — Ecclesiam Eugubina possessiones rogata Bentivoli episc. confirmat, *ibid.*, 917. — Monasterio Clusiacensi ecclesias quasdam asserit, *ibid.*, 918. — Ecclesiam Scoticam libertates confirmat, *ibid.*, 921. — Abbatii monasterii S. Sixti Placentini annuli usum concedit, *ibid.*, 922. — Conventui Uclensi capellam S. Crucis in Alvernia, sitam in territorio Camalerie asserit, *ibid.*, 934. — Abbatii monasterii S. Dionysii concedit, ut, appellatione frivola non obstante, circa monachorum et conversorum correctionem libere officii sui debitum exsequatur, *ibid.*, 942. — Canonici ecclesie SS. Petri et Andreæ Paderbornensis. prædium Helmgardere et privilegia de præpositis et episcopis eligendis asserit, *ibid.*, 947. — Universis prioribus et fratribus Carthusiensibus concedit ne alicui de prioribus aut fratribus eorum sine consensu et voluntate capituli domus sua vel majoris et sanctoris partis licentia pateat appellandi, *ibid.*, 952. — Canonici ecclesie S. Mariæ Savonensis possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 953. — Prioris et fratrum Carthusiensium privilegia quædam confirmat, *ibid.*, 957. — Monasterii S. Mariæ Pomposiani privilegia confirmat, *ibid.*, 958. — Abbatii et conventui Cisterciensis ecclesiam Schardeburgensem asserit a Richardo Anglorum rege donatam, *ibid.*, 961. — Ecclesiam S. Petri Marchallensis. fundationem approbat, *ibid.*, 966. — Priori et fratribus hospitalis Hierosolymitani ecclesiam Reichartrodensis. asserit, *ibid.*, 968. — Abbatii episcopo. Londensi asserit castrum Hafnense post obitum ejus Roschildensis ecclesie eventurum, *ibid.*, 963. — Monasterio Siringadensi asserit bona a Wellone duce collata, *ibid.*, 1028. — Prioratum Bromholmensem ex ditione monachorum Acrensium eximit, *ibid.*, 1031. — Rogerio abbati monasterii S. Severini Neapolitani annuli usum concedit, *ibid.*, 1051. — Canonici Mauritanensium possessiones quasdam confirmat, *ibid.*, 1065. — Ecclesiam S. Donatiani Brugensi asserit legatum in testamento Margarete, quondam Flandrie comitis, constitutum, *ibid.*, 1069. — Monasterio Kattenbaselacensi capellam Celdiarn asserit, *ibid.*, 1072. — Huberto archiepiscopo Cantuar. legationem apostolicam sedis committit, *ibid.*, 107.... — Et similia privilegia leguntur adhuc a col. 1073 ad 1240.

DAGOBERTUS I. rex Francorum. — Diploma quo abbatem S. Mauricii, seu monasterium Thieologiensem tradit Trevirensi S. Petri ecclesie, LXXX, 499. — Diploma quo res ecclesie B. Petri Trevirensis confirmat; cellam S. Hilarii, seu S. Maximiani jubet in hujus ecclesie jure permanere, et utrique advocatum dat Arnolphum, Austriæ Mosellanicæ ducem, *ibid.*, 501. — Diploma quo res ecclesie B. Petri Trevirensis confirmat; cellam R. Eucharii seu S. Mathias jubet in hujus ecclesie jure permanere et utrique advocatum dat Arnolphum Austriæ Mosellanicæ ducem, *ibid.*, 504. — Diploma quo basilicam Wormatiensem tradit res juris sui in pago Laudenburgensi et ejus possessiones confirmat cum immunitatibus, *ibid.*, 503. — Diploma quo confirmat portionem bonorum inter Ursinum et germanum ejus Beppolenum, *ibid.*, 507. — Preceptum quo jubet ut Desiderius episcopus Caturcensem suscipiat, *ibid.*, 508. — Diploma quo mercatum Sancti Dionysii instituit, *ibid.*, 510. — Ut consecratio Desiderii in episcopum Caturcensem in solemnitate facta sit, *ibid.*, 512. — Diploma de multis ecclesiis a se in honorem S. Dionysii constructis et principali Dionysii ecclesie subditis, *ibid.*, 514. — Diploma quo jus asyli confert monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 515. — Res omnes ad ecclesiam B. Petri Trevirensis pertinentes declarat et confirmat, *ibid.*, 517. — Diploma quo donat Sigranno Longorotum locum ad monasterium construendum, et Mitepecum ad construendam basilicam, *ibid.*, 519. — Diploma quo, inquisitione facta de originibus monasterii S. Maximiani, donat ei privilegia et collata confirmat, et ipse nova dona confert, *ibid.*, 523. — Diploma pro fundatione monasterii Hasselacensis, *ibid.*, 524. — Diploma quo ecclesiam in Weissenburgo a se conditam dona confert et privilegia impertitur, *ibid.*, 527. — De fundatione

ecclesie Crucis S. Andoent, *ibid.*, 530. — Diploma quo donat monasterio S. Dionysii villam Vallem et villam Argenterias, *ibid.*, 533. — Diploma quo prædium Wallare in silva Fania confert Landelino, cum plurimis appenditiis, ad extruendum ibi monasterium, *ibid.*, 535. — Diploma quo villam Sarcidam donat pauperibus matriculariis Sancti Dionysii, *ibid.*, 538. — Diploma quo villam Aquapulam donat monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 536. — Diploma de fundatione monasterii Resbacensis, et concessis illi immunitatibus, *ibid.*, 537. — Diploma quo donat monachis Sancti Dionysii villas Tauriacam, Tibernionem, Rubridam, Monarvillam et Vasconis vallem, *ibid.*, 539. — Diploma quo Mol lacum donat monachis S. Dionysii, *ibid.*, 540. — Diploma quo plurima dona in Lemovicensi et Bituricensi confuso S. Dionysii monasterio confert, *ibid.*, 543. — Diploma quo villas Noth et Porcellarium donat monachis S. Dionysii, *ibid.*, 546. — Diploma, quo villam Hicenascom concedit ecclesie S. Dionysii, *ibid.*, 547. — Diploma, quo concedit Amando episcopo locum inter fluvios Elanem et Scarpum, opportunum ut ibi Deo militantes ordinentur, *ibid.*, 548. — Diploma quo immunitatem ab omni potestate concedit monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 550, 552. — Diploma quo Rulliacum et plurima alia dona confert monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 554. — Diploma quo villas Acuciacum, Coudunum et alias plures, matriculariis ecclesie S. Dionysii donat, *ibid.*, 556. — Diploma quo villam Esterpiniacum donat basilicæ S. Dionysii, *ibid.*, 557. — Diploma quo donat monasterio S. Dionysii villam de Giurella, *ibid.*, 559. — Diploma quo jubet filios mancipiorum aut servorum monasterii S. Dionysii sub lege mancipiorum ecclesiasticorum in perpetuum cum prole sua mancipio subijci, *ibid.*, 560. — Diploma quo confirmatur charta precaris Sigranni, abbatis Anisolensis, et Hadoindi Cenomaneensis episcopi, de monasterio Anisolensi, *ibid.*, 561. — Diploma quo ecclesiam S. Dionysii donat ecclesiam de Plumbata, et alias ecclesias, cum appenditiis, ac eidem privilegia concedit, *ibid.*, 562. — Diploma quo dona multa confert oratorio B. Mariæ Cameracensi, *ibid.*, 564.

DEODUINUS, Leodiensis episcopus. — Privilegium pro collegiata B. Mariæ ecclesia Hoiensi; amplissimam ei facit donationem in ipsius dedicatione, eamque eligit pro sepultura loco, CXLVI, 1443. — In ecclesia Hoiensi quindecim canonicos instituit, *ibid.*, 1446.

EGIDIUS, monachus. — Monasterio Prumiensi facit insignem donationem, XCVI, 1552.

EGINHARDUS, abbas. — Charta, qua annuente Imma uxore sua cellam Michelstadi cum appenditiis, relicto ejusdem usufructu, monasterio Laurehamensi concedit, CIV, 601. — Charta Eginhardi, monasterii Sancti Servasti confessoris abbatis, qua Meghrfrikum ejusdem monasterii servum, ad sacros ordines electum, solemniter manu mittit, *ibid.*, 603. — Charta Eginhardi, Sancti Blandini Gandensis abbatis, qua Nordberto præstare concedit quasdam res ad monasterium Blandiniense ab eodem delegatas, *ibid.*, 603.

EUGENIUS II, papa. — Privilegium pro ecclesia S. Petri Rothomagensi, CXXIX, 968. — Litteræ in gratiam canonici Aganensis, *ibid.*, 987. — Privilegium pro monasterio Lauriacensi, *ibid.*, 989.

EUGENIUS III, papa. — Ecclesiam Ocenensis possessiones confirmat, CLXXX, 1015. — De monasterio S. Trinitatis de Curba-Fossa, *ibid.*, 1017. — Privilegium pro monasterio S. Joannis Kaltenbornensi, *ibid.*, 1018. — Fratrum S. Frigidiani Lucensium privilegium confirmat, *ibid.*, 1020. — Privilegium confirmans libertatem et omnia bona Ecclesie Majoris Monasterii, *ibid.*, 1022. — Elargitio privilegiorum monasterio S. Salvatoris Papiensis diocesis, *ibid.*, 1026. — Privilegium pro monasterio S. Petri Perusini, *ibid.*, 1029. — Pro monasterio S. Bertini Sithiensis, *ibid.*, 1031. — Monasterii S. Bertini Sithiensis et Theoderici, Flandrie comitis, concambium, et ejusdem monasterii de electione Alchiasensi privilegium confirmat, *ibid.*, 1032. — Monasterium S. Georgii Pragæ in sedis apostolicæ protectionem suscipit, ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 1032. — Donationes a Germanis proceribus, episcopis, ceterisque factas monasterio Schyrensi in Bavaria confirmat, *ibid.*, 1034. — Privilegium pro parthenone Fontis Ebnaldi, *ibid.*, 1037. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Veronensi, *ibid.*, 1038. — Pro monasterio S. Mariæ de Columba, *ibid.*, 1041. — Monasterium Liomysense in sedis apostolicæ protectionem suscipit ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 1045. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris, *ibid.*, 1046. — Pro ecclesia S. Petri de Guastella, *ibid.*, 1048. — Pro abbata S. Mariæ Castellonensi, *ibid.*, 1050. — Bulla in gratiam Alberti abbatis S. Theodardi, *ibid.*, 1051. — Privilegium pro ecclesia

Berentesgadensi, *ibid.*, 1037. — Monasterii SS. Petri et Pauli Hadmeralebensis protectionem suscipit ac privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1039. — Confirmatio sive renovatio et nova concessio privilegiorum monasterio S. Joannis evangelistae Parmensis diocesis, ord. S. Benedicti, CLXXX, 1039. — Monasterii Molimensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1062. — Indulgentiam R. Jacobo devotis concedit, *ibid.*, 1063.

Privilegium pro monasterio S. Stephani risiingensi, CLXXX, 1066. — Pro monasterio de Loco restaurato, *ibid.*, 1067. — Pro monasterio S. Remigii Remensis, *ibid.*, 1069. — Pro Carthusianis Montis Dei, *ibid.*, 1071. — Pro monasterio Bellavallis, *ibid.*, 1072. — Pro monasterio S. Mariae Culssiacensi, *ibid.*, 1074. — Pro ecclesia S. Joannis evangelistae Ravennate, *ibid.*, 1077. — Ecclesiam B. Petri Ratisponensem protegendam suscipit possessionesque ejus confirmat, *ibid.*, 1078. — Privilegium pro monasterio S. Mariae Springirsbacensi, *ibid.*, 1080. — Pro ecclesia S. Joannis Kaltenbornensi, *ibid.*, 1084. — Pro monasterio S. Mariae in Regula, *ibid.*, 1088. — Monasterii S. Petri Gandensis, sive Blandiniensis, protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1087. — Privilegium pro parthenone Farense, *ibid.*, 1089. — Pro monasterio S. Lamberti Subenensis, *ibid.*, 1091. — Pro monasterio S. Michaelis Bergensis, *ibid.*, 1092. — Confirmatio honorum omnium et privilegiorum a summis pontificibus Romanis Trenoricensi monasterio concessorum, *ibid.*, 1093. — Bulla de confirmatione bonorum monasterii Crisenonis, *ibid.*, 1096. — Bulla in gratiam monasterii S. Mariani, *ibid.*, 1097. — Privilegium pro monasterio S. Zenonis Reichenhallensi, *ibid.*, 1099. — Pro monasterio Casse Dei, *ibid.*, 1102. — Pro monasterio Nantuaensi, *ibid.*, 1103. — Pro monasterio Mortuimari, *ibid.*, 1104. — Pro monasterio Cluniacensi, *ibid.*, 1105. — Pro ecclesia S. Martini Burgenensi, *ibid.*, 1107.

Bulla pro Sancto Evartio Aurelianensi, *ibid.*, 1109. — Privilegium pro ecclesia S. Mariae Parmensi, *ibid.*, 1111. — Pro ecclesia S. Andreae Roffensi, *ibid.*, 1113. — Confirmat jura et possessiones canonicorum regularium ecclesie B. Petri Tarentasiensis, etc., *ibid.*, 1114. — Privilegium pro cenobio SS. Petri et Pauli Westmonasterii, *ibid.*, 1116. — De primatu Petri Bituricensis archiepiscopi in provincias Bluricensem et Burdigalensem, *ibid.*, 1119. — Bulla pro confirmatione bonorum et immunitatum Tongerlo, *ibid.*, 1120. — Consecratum a se episcopum Tornacensem Anselmum commendat, *ibid.*, 1122. — Privilegium pro monasterio S. Petri Salisburgensi, *ibid.*, 1123. — Pro monasterio S. Nicastii Remensi, *ibid.*, 1127. — Monasterio Fioriacensi privilegia confirmat, *ibid.*, 1129. — Privilegium pro parthenone B. Mariae in Silva Nidi-Morli, *ibid.*, 1130. — Pro canonicis ecclesie S. Ursi de Aosta, *ibid.*, 1133. — Pro monasterio Reicherspergensi, *ibid.*, 1134. — Pro monasterio SS. Petri et Pauli Paderbornensi, *ibid.*, 1137. — Pro ecclesia S. Laurentii Clerholteni, *ibid.*, 1139. — Monasterii Variariensis jura de eligendo abbate ac de deferenda advocatia confirmat, *ibid.*, 1141. — Ecclesiam S. Mariae et S. Blasii Fridesolensis protectionem suscipit, possessionesque confirmat, *ibid.*, 1142. — Privilegium pro monasterio Stabulensi, *ibid.*, 1144. — Ecclesiam S. Sepulchri Jerusalemiani protectionem suscipit et possessiones confirmat, *ibid.*, 1145. — Episcopatum Tornacensem, e Noviomensium episcoporum potestate exemptum confirmat, *ibid.*, 1151. — Bulla pro monasterio Gellonensi, *ibid.*, 1154.

Privilegium pro ecclesia S. Zenonis Halleensi, CLXXX, 1156. — Pro ecclesia S. Donatiani Brugensi, *ibid.*, 1158. — Pro monasterio Petriburgensi, *ibid.*, 1160, 1163. — Pro monasterio S. Georgii in Profeningensi diocesi, *ibid.*, 1163. — Pro monasterio S. Margarethae Osterhovensi, *ibid.*, 1167. — Pro monasterio Windbergensi, *ibid.*, 1168. — Pro monasterio Sanctae Mariae Abbeudonensi, *ibid.*, 1170.

Regularis ordo canonicorum S. Augustini Claustroeburgi institutus, una cum ceteris privilegiis et immunitatibus, tam in temporalibus quam in spiritualibus, auctoritate apostolica confirmatur, CLXXX, 1172. — Eberhardo episcopo Bambergensi jus pallii aliaque privilegia concedit, *ibid.*, 1173. — Conradus Romanorum regi Henricum Moravianensem episcopum remittit et commendat, *ibid.*, 1175. — Privilegium pro monasterio S. Nicolai Septemfontium, *ibid.*, 1176. — Monasterii S. Augustini Cantuariensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1177. — Hugonem archiepiscopum Turonensem tam Dolensium quam entorum Britanniae alterius episcoporum metropolim sedit, *ibid.*, 1183. — Monasterii Vivensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1183. — Privilegium pro monasterio Raitenbaselacensi, *ibid.*,

1186. — Bulla pro Camaldulensi congregatione, *ibid.*, 1187. — Privilegium pro parthenone S. Petri de Lucca, *ibid.*, 1190. — Pro monasterio S. Petri Puteolensi, Lucensis diocesis, *ibid.*, 1192. — Pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1194. — Privilegia et possessiones abbacie SS. Solutoris et Adventoris Tauricensis confirmat, *ibid.*, 1196.

Privilegium pro monasterio Bonavallis ord. Cisterc., CLXXX, 1198. — Pro parthenone Tortensi, *ibid.*, 1199. — Pro ecclesia S. Pancratii in Ranshoven, *ibid.*, 1201. — Pro monasterio Fusniacensi, *ibid.*, 1204. — Pro monasterio S. Mariae Thenoliensi, *ibid.*, 1206. — Pro monasterio Ferrariensi, *ibid.*, 1207. — Pro monasterio Grimbergensi, *ibid.*, 1209. — Pro ecclesia S. Martini Laudunensis, ord. Præmonstratensis, *ibid.*, 1210. — Pro monasterio S. Laurentii Leodiensis, *ibid.*, 1213. — Bulla in gratiam Galtheri abbat. S. Mariae de Capella ad Planas, *ibid.*, 1214. — Privilegium pro monasterio Bellilocensi, *ibid.*, 1215. — Pro monasterio Præmonstratensi, *ibid.*, 1217. — Pro monasterio Calvimontensi, ordinis Præmonstratensis, *ibid.*, 1221. — Cenobii S. Mariae Suesionensis omnia bona possessionesque confirmat, *ibid.*, 1223. — Privilegium pro monasterio S. Mariae Vaverleicensi, *ibid.*, 1226. — Bulla in gratiam monasterii Tironiensis, *ibid.*, 1228. — Privilegium pro ecclesia S. Mariae Bravenst, *ibid.*, 1231. — Pro monasterio Janduricensi, *ibid.*, 1233. — Pro ecclesiis episcop. Parisiensis subjectis, *ibid.*, 1234. — Bulla pro parthenone S. Dionysii Montis-Martyrum, *ibid.*, 1236. — Privilegium pro monasterio S. Martini de Campis, *ibid.*, 1239. — Bulla de dedicatione ecclesie Montis-Martyrum, *ibid.*, 1242. — Privilegium pro monasterio Sancti Heriberti Tuitiensis, *ibid.*, 1244. — Pro monasterio S. Quintini Montensi, *ibid.*, 1245. — Bulla ad honorem abbatem et monachos Rothomenses pro confirmatione eorum privilegiorum, *ibid.*, 1247.

Privilegium pro monasterio S. Martini de Campis, CLXXX, 1250. — Pro ecclesia S. Salvatoris Casaragustana, *ibid.*, 1252. — Pro monasterio S. Mariae Lucelensi, *ibid.*, 1254. — Pro ecclesia S. Mariae Dei Locci, *ibid.*, 1259. — Pro monasterio Trunchiniensi, *ibid.*, 1259. — Pro monasterio S. Mariae Vallis Christianae, *ibid.*, 1260. — Monasterium S. Mariae de Novo Castro Nuemburgensis in tutelam sedis apostolicæ suscipit, *ibid.*, 1262. — Bulla pro Ibenstadieusis ecclesie confirmatione, *ibid.*, 1263. — Monasterium S. Mariae de Alderspach, ordinis Cisterciensis sub sedis apostolicæ protectione recipit, *ibid.*, 1263. — Privilegium pro cenobio S. Mariae Huntingdunensi, *ibid.*, 1266. — Bulla pro confirmatione possessionum abbatis S. Mariae Bertiniae Curtis sive Moncelli, *ibid.*, 1268. — Privilegium pro monasterio Riguacensi, *ibid.*, 1269. — Monasterio Cluniacensi asserit Baernam Monteriam a Guillelmo, Matiscouensi comite, concessam, *ibid.*, 1277. — Bulla confirmans bona et immunitates ecclesie Stivagiensis, *ibid.*, 1274. — Privilegium pro monasterio de Yergua, *ibid.*, 1278. — Pro monasterio S. Mariae de Nienzbas, *ibid.*, 1279. — Pro monasterio S. Viti Prulensi, *ibid.*, 1280. — Confirmat unionem fratrum Savigniensium ordinis Cisterciensis, *ibid.*, 1282.

Privilegium pro monasterio S. Joannis Reomdensi, *ibid.*, 1285. — De monasterio S. Mariae Jattensi, *ibid.*, 1287. — De parthenone S. Mariae Helderensi, *ibid.*, 1287. — De ecclesia Christi Londinensi, *ibid.*, 1289. — De parthenone S. Spiritus Paraclitensi, *ibid.*, 1294. — De monasterio S. Augustini Morinensi, *ibid.*, 1293. — Ecclesiam S. Albini Basilien in tutelam suam recipit, singulasque ejus possessiones nominatim confirmat, *ibid.*, 1297. — Privilegium pro monasterio Larensi, *ibid.*, 1301. — Monasterium S. Petri in Nigra Silva tuendum suscipit et ejus bona confirmat, *ibid.*, 1302. — De monasterio Heilsbronensi, *ibid.*, 1303.

Privilegium pro monasterio S. Mariae Lonnicensi, CLXXX, 1304. — Monasterii S. Disibodi protectionem suscipit, bonaque ei privilegia confirmat, *ibid.*, 1307. — Privilegium pro monasterio Bonifagatensi, *ibid.*, 1307. — Pro ecclesia SS. Apostolorum in monte Cornelio Leodiensi, *ibid.*, 1309. — Pro monasterio S. Mariae Longipontis, *ibid.*, 1311. — Monasterii Benedicti Burani privilegia bonaque confirmat, *ibid.*, 1312. — Privilegium pro monasterio Lareshamensi, *ibid.*, 1314. — Privilegia possessionesque monasterii Manlbrunensis confirmat, *ibid.*, 1316. — Privilegium pro monasterio Helmeswardensi, *ibid.*, 1317. — Privilegium confirmationis bonorum omnium monasterii Althensis, seu Althae Inferioris, Salisburgensis diocesis, *ibid.*, 1318. — Privilegium pro ecclesia S. Mariae Cameracensi, *ibid.*, 1321. — Altaria, possessiones ac privilegia abbatis Eenhamsensis, ordinis S. Benedicti diocesis Mechliniensis, confirmat, *ibid.*, 1325. — Ecclesiam Wladislawiensem in fidem et tutelam

recipit, terminosque episcopatus ac limites diocesis Wladislawiensis ab Egidio Tusculano episcopo et Boleslao duce Polonie statutos confirmat, *ibid.*, 1328. — S. Martinus prebendam perpetuam in ecclesia Ambianensi confirmat, *ibid.*, 1331. — Monasterii S. Facundi et Primitivi Sahagunensis protectionem suscipit, privilegia possessionesque confirmat, *ibid.*, 1332. — Bulla pro abbata S. Mariæ Fiabonis montis, *ibid.* — Privilegium pro paribone S. Andrea Goessensi, *ibid.*, 1335. — Monasterium S. Egidii de Canawella sub protectione sua suscipit, *ibid.*, 1336. — Privilegium pro monasterio S. Theodori Rhemensis, *ibid.* — Pro abbata S. Dionysii Parisiensi, *ibid.*, 1339. — Pro monasterio S. Remigii Rhemensis, *ibid.*, 1342. — Pro monasterio S. Mariæ Baso-Fontensi, *ibid.*, 1343. — Monasterii Theloniensis protectionem suscipit, disciplinamque Præmonstratens. ac bona confirmat, *ibid.*, 1343. — Toletanum primum confirmat, *ibid.* — Privilegium pro monasterio Bellelaciensi, *ibid.*, 1352. — Monasterii Rueggisbergensis protectionem suscipit, possessionesque confirmat, *ibid.*, 1354. — De monasterio Claravallis Mediolanensis, *ibid.* — Privilegium pro monasterio Tollensi, *ibid.*, 1356. — Bulla pro ecclesia S. Ambrosii Mediolanensi, *ibid.*, 1358. — Parthenonis S. Mauricii Mediolanensis protectionem suscipit et possessiones confirmat, 1360. — De monasterio S. Salvatoris, *ibid.*, 1361. — Bulla pro canonica S. Antonii Florentini, *ibid.* — Monasterio S. Salvatoris et Julii martyris Brixien. diocesis, ordinis Casinensis bona omnia, omnimodamque exemptionem confirmat, atque concedit privilegia, *ibid.*, 1365. — Privilegium pro ecclesia B. Mariæ Brixien. *ibid.*, 1366. — Monasterio S. Mariæ in Arena Vratistaviensi confirmat, *ibid.*, 1369. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Lunensi, *ibid.*, 1371. — Bulla qua confirmatur eremo Camaldulensi donationes Hieronymi episcopi Aretini, *ibid.*, 1372. — Bulla pro parthenone S. Hilarii in episcopatu Fesulano sita, *ibid.*, 1374. — Bulla pro monasterio sanctimonialium S. Martini de Agello, *ibid.*, 1375. — Pro abbate S. Mariæ de Morrona, *ibid.*, 1377. — Pro eremo Fontis Avellani, *ibid.*, 1383. — Privilegium pro monasterio S. Petri Mutinensi, *ibid.*, 1384. — Pro monasterio S. Petri Salzbürgensi, *ibid.*, 1387. — De monasterio S. Lucii Curienti, *ibid.*, 1400. — Bulla ad Oberum Mediolanensem archiepiscopum, *ibid.*, 1403. — De primatu Toletano, *ibid.*, 1403. — Fratrum S. Laudi Rothomagensium disciplinam canonicam confirmat, *ibid.*, 1408. — Privilegium pro monasterio S. Martini Anhusano, *ibid.*, 1409. — Pro monasterio S. Benedicti de Placentia, *ibid.*, 1411. — Gilberti præposito et canonicis S. Laurentii Januensis amplum omnium honorum ac iurum, tum et Raymundi comitis donationis confirmationem elargitur, *ibid.* — Privilegium pro ecclesia Fontis Ebraldi, *ibid.*, 1413. — Bona, possessiones, privilegiaque S. Mariæ de Reno confirmat, *ibid.*, 1415. — Monasterii S. Nicolai Andegavensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1419. — Bona omnia, donationes et exemptiones monasterii S. Quirini Tegernseensis confirmat, quod ordinario episcopo subiectum in spiritualibus declarat, *ibid.*, 1425. — Privilegia et immunitates canonice S. Mariæ Montis-Belli confirmat, *ibid.*, 1428. — Privilegium ecclesie canonicorum B. Mariæ in Raintenbuch, Frisingensis diocesis, *ibid.*, 1429. — Possessiones abbatis Lobien. ordinis S. Benedicti in diocesi Leodiensi recenset, ejusque privilegia confirmat et ampliat, *ibid.*, 1431. — Privilegium pro monasterio S. Mariæ Compediensi, *ibid.*, 1435. — Ecclesie Monopolitane possessiones confirmat, *ibid.*, 1437. — Monasterii S. Salvatoris et S. Bonifacii Fuldensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1442. — De abbata S. Salvatoris de Majella, 1444. — Bulla pro episcopis Aurelianensibus, *ibid.*, 1449. — Privilegium pro monasterio S. Trinitatis et S. Michaelis Meletensis, *ibid.*, 1452. — Pro Ecclesia Belvacensi, *ibid.*, 1454, 1458. — Privilegium pro monasterio Michaelstienensi, *ibid.*, 1460. — Bulla pro Guarino abbate S. Joannis in Valeia, *ibid.*, 1462. — Pro Theobaldo abbate Sancti Carauli, *ibid.*, 1463. — Confirmationem privilegiorum a variis summis pontificibus ordini S. Benedicti concessorum, *ibid.*, 1464. — Bulla pro monasterio S. Quirici de Rosis, *ibid.*, 1466. — Roberti archiepiscopi Acheruntini jura metropolitana confirmat, eumque pallio donat, *ibid.*, 1467. — Parthenonis S. Cyriaci Gerandensis protectionem suscipit, etc., *ibid.*, 1469. — Privilegia hospitalia S. Blasii confirmat, *ibid.*, 1470. — Parthenonis S. Petri majoris Florentini bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1471. — Privilegium pro ecclesia Isolensi, *ibid.*, 1473. — Monasterii S. Mariæ in Pongartenberge possessiones confirmat, atque illud in suam protectionem suscipit, *ibid.*, 1476. — De parthenone S. Zachariæ Veneto, *ibid.*, 1479. — Privilegium pro

canonicis Pistoriensibus, *ibid.*, 1480. — Bulla protectoris data monasterio de Earom, *ibid.*, 1482. — Jura et privilegia multorum archiepiscopo et metropolitano ecclesie Coloniensis presbyteria canonicis ante diu concessorum confirmatio, *ibid.*, 1486. — Bulla pro monasterio Velclodorensi, *ibid.*, 1493. — Privilegium pro monasterio Brematensi, *ibid.*, 1501. — Monasterium Heidenheimense in suam recipit tutelam, eique varia concedit privilegia, *ibid.*, 1507. — Confirmatio bonorum omnium et libertatum monasterii Rorensis canonicorum regularium S. Augustini Ratisponensis diocesis, *ibid.*, 1511. — Privilegium pro ecclesia Coventrensi, *ibid.*, 1513. — Pro monasterio Silviniacensi, *ibid.*, 1515. — Pro ecclesia Tarvisina, *ibid.*, 1520. — Monasterii Heilsbronnensis possessiones quasdam confirmat, *ibid.*, 1522. — Privilegium pro ecclesia Trevirensi, *ibid.*, 1523. — Pro monasterio Hemmerodiensi, *ibid.*, 1527. — Pro monasterio Wadegozingensi, *ibid.*, 1529. — Pro abbata Springrabacensi, *ibid.*, 1532. — Confirmatio abbatis advocatus de Altaba inferiore ad episcopum Bambergensem ab imperio translata, *ibid.*, 1536. — Bulla pro S. Joanne Senonensi, *ibid.*, 1538. — Confirmatio Cisterciensium constitutionum, *ibid.*, 1541. — Bulla pro canonica B. Mariæ Fanensi, *ibid.*, 1548. — Pro monasterio S. Joannis in valle Turæ, *ibid.*, 1548. — Privilegium super omnes proprietates monasterii S. Mariæ Bozaviensis, *ibid.*, 1551. — Privilegium contra archidiaconos Parisienses pro auctoritate episcopi, *ibid.*, 1554. — Pro monasterio SS. Laurentii et Hilarii, *ibid.*, 1555. — Bulla pro ecclesia Constantiensis, *ibid.*, 1557. — Ecclesiam S. Rumualdi Mechliniæ, olim collegiatam, nunc metropolitana, cum omnibus suis possessionibus ac decimis in protectionem apostolicam recipit, *ibid.*, 1550. — De abbata S. Corneliæ Ninovensis, *ibid.*, 1561. — Privilegium pro ecclesia S. Laurentii Januensi, *ibid.*, 1562. — Pro monasterio S. Silvestri in monte Suavi, *ibid.*, 1567. — Pro ecclesia Sanctæ Mariæ de Capenberg, *ibid.*, 1568. — Hildensemensem ecclesiam abbatem Ringelheimensem confirmat, *ibid.*, 1570. — Bulla pro parthenone S. Salvatoris Ebroicensi, *ibid.*, 1572. — Privilegium pro ecclesia Alrebatensi, *ibid.*, 1575. — Ecclesiam Verdensis protectionem suscipit, possessionesque ac jura confirmat, *ibid.*, 1584. — Confirmat primum Toletanum, *ibid.*, 1585. — De monasterio Elwangenensi, *ibid.*, 1587. — Privilegium pro monasterio Cantavensi, *ibid.* — Pro monasterio Vallis Bone, *ibid.*, 1589. — Bulla qua fundatum a Pippino et Carolo principibus monasterium Sarlatense, sub sancti Petri tutela recipitur, 1591. — Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Astensi, *ibid.*, 1594. — Pro parthenone Othmarsheimensi, *ibid.*, 1597. — Pro monasterio Trenorensi, *ibid.*, 1600. — Pro abbata Conchensi, *ibid.*, 1601. — Pro monasterio S. Benedicti de Saxo montis Lateronis, *ibid.*, 1603. — Spurius quod Conradus III rex Ecclesiam Ultrasjectensem fertur tribuisse, diploma confirmat, *ibid.*, 1607. — Bona privilegiaque monasterii Hillisneburgensis confirmat, *ibid.*, 1609. — Bulla pro confirmatione instituti Præmonstratensis in Rotlio et possessionum ejusdem monasterii, *ibid.*, 1611.

EVERARDUS, Tornacensis episcopus. — Privilegia varia concedit capellæ de Zaatvoorde, CLXXIV, 1580, 1581.

FORMOSUS, papa. — Immunitatem et bonorum monachorum S. Theuderti firmum et stabile jus concedit, CXXIX, 837. — Bulla pro ecclesia Gerundensi, *ibid.*, 841. — Ad Bernonem abbatem Gigniacensem. De privilegiis ejusdem monasterii, *ibid.*, 845.

FRIDERICUS, Coloniensis archiepiscopus. — Confirmat abbati Corbeiensi decimas de mansis dominicis in suo episcopatu, olim in solemnî concilio tempore Arnoldi imperatoris concessas, CLXVI, 1352. — Diploma pro monasterio Groffschaltensi, *ibid.*, 1353.

FRIDERICUS, imper. — Charta pro monasterio Balmenst, CLXXXIX, 1070.

GAUFRIDUS Catalaunensis episc. — Charta fundationis abbatis Monasterii in Aragona, CLXXIII, 1395. — Charta qua confirmat donationes factas monasterio Trumfontium, *ibid.*, 1396. — Privilegium pro monasterio S. Petri, *ibid.*, 1398. — Anniversarium suum fundat in ecclesia S. Martini de Campis Parisiensi, *ibid.* — Fundatio in abbata Mauri-Montis, *ibid.*, 1399.

GELASIUS II, papa. — Oldegarium, episcopum Barcinonensem. Ecclesiam Tarraconensem præficit, eique pallium tribuit, CLXIII, 489. — Ad Pontium abbat. Cluniacensem: privilegium Cluniacense, *ibid.*, 492. — Bernardo monasterii S. Sophiæ Beneventani abbati, privilegium concedit, de aqua ex Calore flumine decenda, *ibid.*, 493. — Ad Gualterum Ravennatem archiepiscopum, illius electionem post schisma ejuratum confirmat, eique pallium

eam altis jurbus concedit, *ibid.*, 495. — Canonice Lucensium consuetudines approbat et innovat, *ibid.*, 497. — Canonice regularium S. Frigidiani Lucensis jura et libertates confirmat, *ibid.*, 499. — Monasterium S. Maniliani, situm in insula Monte-Christi, tuendum suscipit et eius possessiones juraque confirmat, *ibid.*, 500. — Canonicis Lucensibus affirmat se S. Frigidiani, canonicorum privilegia confirmando, eorum jura non imminuisse, *ibid.*, 501. — Bulla in qua Nobiliaci possessiones recensentur et confirmantur, *ibid.*, 502. — Bernardi primatis Toletani privilegia confirmat, *ibid.*, 503. — Bulla pro abbacia Crassensi, *ibid.*, 504. — Ad exercitum Christianorum civitatem Caesarugustanam obsidentem; omnibus ad eam aliquod conferentibus indulgentiam largitur, *ibid.*, 508. — Ad Pontium abbatem Cluniacensem, monasterii Cluniacensis privilegia confirmat, *ibid.*, 509. — Bulla pro monasterio Caunensi, in diocesi Narbonensi, *ibid.*, 511. — Privilegium pro monasterio S. Andreae Aventinensi, *ibid.*, 412.

GHISELA, Caroli Magni soror. — Charta qua monasterio Dionysiano multa confert prædia quæ a parentibus acceperat, XCII, 984.

GERVASIUS Rhemensis archiepiscopus. — Charta fundationis seu restitutionis duodecim canonicorum in ecclesia SS. Timothei et Apollinaris, CXIII, 1401. — Charta pro fundatione abbacie S. Dionysii Rhemensis *ibid.*, 1402.

GREGORIUS (S.) II. — Tatwinum Dorobernensem archiepiscopum totius Angliæ primatem agnoscit, et mandat agnosci, LXXXIX, 525. — Monasterio S. Maximini Trevirensi immunitatem et alia privilegia largitur, *ibid.*, 529.

GREGORIUS IV, papa. — Privilegium Rabano abbati datum, CXXIX, 931. — Monasterii Patavini Sanctæ Justinae bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 935. — De dignitate et privilegiis monasterii Floriacensis, *ibid.*, 935.

GREGORIUS V, papa. — Privilegia larga pro abbacia Winthone et ecclesia Cameracensi, CXXVII, 901, 904. — Werinfrido abbati confirmat possessiones et jus eligendi abbatis, primum ex Stabulensi, deinde ex Malmundariensi cœnobio, *ibid.*, 906. — Privilegia pro monasterio S. Marini Toronensi et pro ecclesia Ravennate, *ibid.*, 907, 909. — Ottoni Fuldensi abbati jus confirmatur ut missam celebret cum dalmatica et sandaliis, *ibid.*, 912. — Bulla pro monasterio Sublacensi, *ibid.*, 915. — Privilegium Ecclesie Placentinae, cui Monteferetranae subijci, *ibid.*, 919. Confirmat privilegia abbacie S. Ambrosii, *ibid.*, 920. — Epistola ad Gerbertum Ravennatem episcopum, quo illi mittit pallium, et Ravennatem Ecclesiam multis ornat privilegiis, et multis donationibus augeat, *ibid.*, 921. — Privilegia pro monasteriis Sancti Genesii in diocesi Bisuldunensi, Cluniacensi, et ecclesia Montis majoris, *ibid.*, 924-932. — Bulla pro Arnulpho in episcopum Ausonensem eligendo, *ibid.*, 928. — Bulla pro confirmandis jurbus monasterii de Pettershausen in diocesi Constantiensi, *ibid.*, 935.

GREGORIUS VI, papa. — Bulla pro Farfensi cœnobio et ejus abbate, CXLII, 575. — Ecclesiam Florentinæ canonicis ecclesiam S. Domini donat, *ibid.*, 575. — Bulla pro monasterio S. Quintini de Monte, *ibid.*

GREGORIUS VII, papa. — Privilegium pro eremo Camaldulensi, CXLVIII, 616; et pro monasterio SS. Petri et Huberti, *ibid.*, 653. — Bulla pro monasterio Pataviensti, *ibid.*, 659. Privilegia pro monasteriis Cluniacensi, Pictaviensi, Gigniacensi, *ibid.*, 661, 663. — Monasterii S. Petri Condomiensis possessiones confirmat, *ibid.*, 668. — Suscipit monasterium Fontis Avellanæ sub sua protectione, *ibid.*, 669. — Bulla pro ecclesia S. Auberti Cameracensi, *ibid.*, 675. — Monasterium S. Michaelis Pisanum tuendum suscipit et ejus bona et jura confirmat, *ibid.*, 681. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris Septimiani, *ibid.*, 682. — Pro monasterio S. Crucis Kimberlegiensi, *ibid.*, 684. — Pro monasterio S. Benigni Divionensi, *ibid.*, 685. — Pro Casinensti cœnobio, *ibid.*, 688. — Pro monasterio S. Zenonis Pisan., *ibid.*, 698. — Confirmat omnia privilegia Panormitanæ ecclesie, *ibid.*, 702. — Privilegium pro ecclesia S. Quintini, *ibid.*, 704. — Pro ecclesia S. Sophiæ Beneventana, *ibid.*, 710. — Privilegium confirmationis bonorum immunitatumque monasterii Hirsaugiensis quod sub protectione sedis apostolicæ recipitur, *ibid.*, 714. — Bulla pro monasterio S. Petri Juncellensi, *ibid.*, 717. — Privilegium pro monasterio S. Benedicti, *ibid.*, 718. — Privilegia ecclesie S. Audomari in Arthesia, confirmat, *ibid.*, 717. — Privilegium pro ecclesia S. Pauli Romæ, *ibid.*, 721. — Privilegium pro ecclesia S. Audomari, *ibid.*, 728. — Privilegium pro monasterio Vindocinensi, *ibid.*, 729. — Confirmatio primatus ecclesie Viennensis et concessio privilegiorum, *ibid.*, 731.

GREGORIUS VIII, papa. — Monasterii Lucellensti protectionem suscipit, possessiones juraque confirmat, CCL, 1543. — Privilegium pro monasterio de Charitate Fuliensti, *ibid.*, 1546. — Ordinem Calatravæ ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 1548. — Lanfrancum electum episcopum commendat, *ibid.*, 1549. — Canonicos ecclesie S. Salvatoris Venetas solvendis decimis liberat, *ibid.*, 1552. — Ecclesiam S. Salvatoris Venetam tuendam suscipit ejusque privilegia confirmat, *ibid.*, 1553. — Privilegium pro ecclesia S. Apollinaris, *ibid.*, 1555. — Privilegium Tegernseensis abbatis, ab Ottone episcopo Frisingensi constitutum corroborat, *ibid.*, 1560. — Canonicorum ecclesie Januensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1564. — Monasterio S. Mariæ Agnonesi, ecclesiam S. Christinæ de Clano assentit, *ibid.*

GUARINUS, Ambianens. episcopus. — Charta pro monasterio Cluniacensi de concessione duorum altarium, CLXXXIX, 1065.

GUIDO, Flandriæ comes. — Diploma de universis minutis decimis totius Aldenburgensis parochiæ, etc., CLXXIV, 1585.

GUIDO DE CASTELLIONE, Rhemensis archiepiscopus. — Privilegium Odilæ abbatissæ parthenonis S. Petri concessum, CXLII, 1405. — Confirmat donum Manassis de quibusdam terris, *ibid.*, 1406.

GUILLELMUS, abbas S. Benigni Divionensis. — Privilegium pro monasterio Fructuariensi, CXLII, 871.

GUILLELMUS, Bisuntinus, archiepiscopus. — Cluniaco confirmat possessiones de Alta Petra, CLXVI, 247.

HATO, Trecent. episcopus. — Donatio ecclesiarum de Barbona, etc., monasterio Cluniacensi, CLXXXIX, 1066.

HEDDO, episcopus Argentiniens. — Testamentum quo fundat et dotat monasterium Eitenhalmense, XCVI, 1547.

HEDENUS, vir illustris. — Charta qua Willibrordo Ultrajectensi episcopo dona confert, CXXIX, 535.

HENRICUS I, Francorum rex. — Monasterio S. Salvii apud Monerolum avi sui Hugonis patrisque Roberti donationes eidem loco factas confirmat, CII, 1225. — Placitum pro cœnobio S. Medardi adversus Robertum Codiciacens., *ibid.*, 1027. — Canonicis Carnotensibus liberum concedit fiscum Unigradum, *ibid.*, 1028. — Privilegium pro monasterio Sancti Theodorici prope Rhemos. Adjutus ab Alberto abbate in expugnatione Castrinovi, ejus monasterium a jugo advocatorum et vexationibus archidiaconorum absolvit, *ibid.*, 1029. — Privilegium pro Casse Dei monasterio, *ibid.*, 1031. — Charta pro monasterio S. Victoris Nivernensi, erepta et laicorum manu abbatis S. Victoris Nivernensis restauratur, *ibid.*, 1032. — Charta de libertate redditu cuidam Arnaldo, *ibid.*, 1034. — Charta pro monasterio S. Petri, *ibid.*, 1036. — Ecclesias SS. Stephani, Juliani, Severini, et Bacchi canonicis Parisiensibus tradit, *ibid.*, 1038. — Ecclesie Parisiensis concedit abbatolam S. Germani in Laia, *ibid.*, 1059.

HENRICUS I, imper. — De regalibus B. Petro concessis, XCVIII, 625.

HENRICUS II (S.), imperator Augustus. — Donat Godehardo abbati Niederalacensi aream Ratisbonæ sitam, CXL, 239. — Donat monasterio Tegernseensi aream Ratisbonæ sitam, *ibid.*, 240. — Donat reginæ capellæ Veteri a se restauratæ villam sui juris Duveninga cum ejusdem pertinentiis, *ibid.*, 240. — Donat episcopo Brixinensi aream Ratisbonæ sitam, *ibid.*, 241. — Mundiburdium monasterio inferiori concessum, *ibid.*, 242. — Donat collegiatæ ad veterem capellam Ratisbonæ villam Welchina in pago Nordkowe sitam, *ibid.*, 245. — Donat episcopo Brixinensi villam Teigni prope Ratisbonam, *ibid.*, 244. — Præceptum per quod Burchardo Wormatiensi episcopo attribuit omne prædium quod Otto dux in ipsa civitate obtinebat, *ibid.*, 245. — Præceptum per quod regium bannum concedit Wormatiensi ecclesie in alva Forehahl, *ibid.*, 245.

Privilegium domus Godesdihui Herifurdensis monasterii abbatissæ concessum, CXL, 248. — Privilegium pro Nova Corbeia, *ibid.*, 247. — Pro ecclesia Paderbornensi, *ibid.*, 248, 249. — Sigifredo episcopo Parmensi abbatiam Nonantulanam largitur, *ibid.*, 250. — Privilegium pro ecclesia Hamburgensi, *ibid.* — Diploma pro parthenone Molenbechano, quo privilegia eidem ab Arnulfo et Ottone II imperatoribus concessa confirmat, liberam eligendæ abbatissæ potestatem tribuit, *ibid.*, 251. — Confirmat possessiones monasterii S. Rayonis Gandensis ordinis S. Benedicti, *ibid.*, 252. — Diploma concedens Adalberoni comiti bannum super agrestes feras, *ibid.*, 254. — Privilegium Fredericæ abbatissæ concessum, *ibid.*, 255. — Diploma monasterio virginum Kemnadenensi concessum, 256. — Ecclesie Comensis privilegia

confirmat et possessiones auget, *ibid.*, 257. — Diploma per quod pradium Pipinsdorf ecclesie Wormatiensi confert, *ibid.*, 258. — Donat Veteri capellae quoddam sui juris pradium in Nortgowe et quiddam in duabus villis Durrio et Mantalahi possidebat, *ibid.*, 260. — Donat monasterio inferiori pradium in rutilibus Ratisbon., id est in Regensburger Burgfreden, *ibid.*. — Monasterium Steinese, ex Duellio translatus, ab Henrico II dotatur et ecclesie Bambergensi subijcitur, *ibid.*, 261. — Confirmat fundationem collegii canonicorum in ecclesia S. Crucis Leodii, factam per Notgerum Leodiensem episcopum, *ibid.*, 261. — Pradia quaedam donat monasterio Altahensi, *ibid.*, 265. — Innoat praedecessorum suorum immunitates et privilegia monasterio S. Maximini concessa, *ibid.*, 266. — Ecclesie Comensis privilegia confirmat et possessiones auget, *ibid.*, 267. — Praeceptum per quod universas Ecclesie Wormatiensis possessiones eidem confirmat, aliasque superaddit, *ibid.*, 268. — Notgero Leodiensi episcopo ejusque successoribus confirmat abbatias et ecclesias collegiatas, Lobiensem S. Huberti, Broniensem, Gemblacensem, Fossensem, Maloniensem, etc., *ibid.*, 269. — Sub suo mundiburdio suscipit Landulphum Cremonensem episcopum, *ibid.*, 271. — Monasterio Steiensi donat locum Kirchheim, *ibid.*. — Diploma quo Ecclesiam metropolitanae Cameracensis ac Herluino episcopo ejusque successoribus donat comitatum Cameracensem, *ibid.*, 275. — Litterae de erecto a se episcopatu Bambergensi, *ibid.*. — Benefacit Thorensi virginum nobilium canonicarum collegio ad Mosam, 276. — Donat abbatiam Kitzingensem archiepiscopatu Bambergensi, *ibid.*.

Fundatio quaedam a se facta, CXL, 276. — Quemdam sui proprietatis locum Pleriamum dictum donat ad stipendium canonicorum Babenbergensium, *ibid.*, 277. — Abbatiam sui juris seu veterem capellam in proprium dat ecclesie Babenbergensi, a se erecta, *ibid.*, 278. — Praeceptum per quod Ecclesie Wormatiensi attribuit quiddam Beccelinus comes in beneficium possedit, *ibid.*. — Diploma quo Ecclesiam Wirceburgensem tradit Meinungen et Walldorf pro aliis bonis in pago Ratenzgau novo Babenbergensi episcopatu permissis, *ibid.*, 279. — Privilegium pro Ecclesia Vicentina, *ibid.*, 280. — Baldrico episcopo Leodiensi et Baldrico comiti dat banum bestiarum in silvis quas possidebant, *ibid.*, 281. — Donat monasterio Niederaltacensi ecclesiam parochialem in Mandraching cum decimis et mansum, *ibid.*, 282. — Donat monasterio Prul prope Ratisbonam mansum regalem in villa Genstall, *ibid.*, 285. — Donat ecclesie Babenbergensi locum Litchowa in pago Nortgow situm, *ibid.*, 284. — Praeceptum pro ecclesia Cremonensi et abbatia Classensi S. Apollinaris, *ibid.*, 286. — Privilegia abbati Godehardo concessa, *ibid.*, 287, 288. — Ecclesie Nortwald sita in eremo multa praedia confert, *ibid.*, 288. — Parthenoni Obermunster per ipsum a fundamento perfectio et in praesentia sua consecrato quendam sui juris curtem Salach donat, *ibid.*, 289. — Pradium Clarissa Ecclesie Babenbergensi donat, *ibid.*, 290. — Privilegium pro ecclesia Altahensi, *ibid.*, 291. — Diploma datum pro monasterio Tegernseensi, 292. — Diploma per quod integrum comitatum in pago Lobedengouwe reliquis Ecclesie Wormatiensis ditionibus adjicit, *ibid.*, 293. — Privilegium pro ecclesia Paderbornensi, *ibid.*. — Donationes plures Henrici ipsiusmet regis et traditio de Foresti Zunderenhari, et de Marce Lupenco, *ibid.*, 294, 295, 296. — Diploma quo confirmatur abbatia Flierinensis quae est Benedictinorum in diocesi Leodiensi, *ibid.*, 298. — Donat ecclesie Babenbergensi locum Irnsing in pago Kelsgowe et in comitatu de Wittelspach situm, *ibid.*, 299. — Privilegium pro monasterio S. Benedicti Montis Casini, *ibid.*, 300. — Ecclesie Bergomensis, a Reginfredo episcopo male habitae possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 303. — Ecclesie Paderbornensi curtem Berneshusen concedit, *ibid.*, 303. — Istius Paderbornensis ecclesiae privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 304. — Petro episcopo et abbati S. Michaelis in Porcariana, bona sua et jura confirmat, *ibid.*, 305. — Diploma pro monasterio S. Salvatoris Fontenae Taonis, *ibid.*, 306. — Arimannis Mantuanis privilegia confirmat, *ibid.*, 307. — Ecclesie Hamburgensis privilegia confirmat et auget, *ibid.*, 309. — Tavisiniae Ecclesiae privilegia confirmat, *ibid.*, 310. — Episcopo Novariensi jura Ecclesiae suae restituit, ab Arduino marchione ablata, *ibid.*, 311. — Ecclesie Savonensis possessiones confirmat et auget, *ibid.*, 313, 314. — Privilegium pro monasterio SS. Petri Laurentii et Columbani, *ibid.*, 314. — Litterae quibus abbatiam de Schwarzach tradit possidendam Wenrichio episcopo Argentinensi et successoribus ejus, *ibid.*, 317. — Donat abbatiam S. Michaelis praedia quaedam

extra urbem Bambergensem sita, *ibid.*, 320. — Abbatias S. Viti possessiones confirmat, *ibid.*, 321. — Confirmatio iurium ac privilegiorum asceterii sacrarum virginum Lucensium S. Salvatoris, *ibid.*, 322. — Bernardo comiti Parmensi curtis Neromianae possessionem asserit, *ibid.*, 323. — Ecclesie Paderbornensi curtem Monstedt donat, 325. — Ecclesie Bamberg duo loca Schwarzenfeld et Wellendorf in pago Nordgov, *ibid.*, 326. — Alberico episcopo Comensi curtem seu villam Barzanorum largitur, *ibid.*, 327. — Ecclesie Paderbornensi praedia quaedam confert, *ibid.*, 328, 329, 330, 331, 332, 339.

Diploma pro abbatia S. Petri de Piro, CXL, 335. — Fundatio collegiatae ecclesiae Prumiensis, *ibid.*, 337. — Popponi et ecclesiae Trevirensi confert curtem Confluentiam cum omnibus pertinentiis, *ibid.*, 338. — Aquigranense canonicorum S. Adelberti collegium fundat ac dotat, *ibid.*, 340. — Possessiones abbatias S. Gisleni in Hannonia confirmat, *ibid.*, 341. — Locum Berga, qui olim ad Veterem capellam spectabat, donat Ecclesie Babenbergensi, *ibid.*, 342. — Diploma quo monasterio Tegernseensi duas regales masus in Liupana sitos condonat, *ibid.*, 343. — Privilegium pro duabus mansis sitis juxta Liupana, *ibid.*, 344. — Privilegium pro ecclesia Mimigantelfordensi, *ibid.*, 345. — Ecclesiae Paderbornensi abbatiam Seeldice donat, curtem Hammonstedt, etc., *ibid.*, 346, 350, 356. — Monasterio Farlensi S. Mariae res noviter ab ipsa monachis acquisitas, suo diplomate confirmat, *ibid.*, 347. — Abbati Altahensi praedia quaedam confert, *ibid.*, 349. — Monasterio S. Emmerani omnia bona generatim confirmat, *ibid.*, 357, 358. — Donat monasterio Superiori duas terras prope Ratisbonam, *ibid.*, 359. — Diploma concessum Amato Salermitano archiepiscopo, per quod ei confirmat omnia jura, *ibid.*, 360. — Romualdo eremitarum Camaldulensium conditori, abbatiam S. Benedicti in Alpibus ad Bifulcum sitam confirmat, *ibid.*, 362. — Privilegium pro monasterio S. Sophiae Beneventano, *ibid.*, 363. — Ecclesiae Bambergensi donat pradium Hormunze, quod a Poppone archiepiscopo acceperat, *ibid.*, 366. — Monasterio Epternacensi confirmat jus monetae, *ibid.*, 367. — Diploma pro abbatia Mosomagensi, *ibid.*, 371. — Ecclesiae Pergensis privilegia confirmat, *ibid.*, 374. — Monasterii Morbacensi privilegia et jus eligendi abbatem confirmat, *ibid.*, 375. — Ecclesiae Paderbornensi pradium Steini donat, *ibid.*, 377. — Privilegium pro ecclesia Paderbornensi, 378, 379. — Ecclesiae Novariensis privilegia et possessiones confirmat et auget, 382.

HENRICUS III, imper. — Privilegium pro monasterio Corbeensi et parthenone Herfordensi, CII, 1085, 1089, 1096. — Monasterii Stabulensis possessiones et immunitates confirmat, *ibid.*, 1091. — Privilegium pro monasterio S. Petri Mindensis, *ibid.*, 1094. — Confirmatio iurium et privilegiorum Mantuanae Ecclesiae, *ibid.*, 1097. — Diploma quo omnia bona confirmat monasterio Veronensi S. Zenonis, *ibid.*, 1100. — Canonicis Patavinis eorumque Ecclesiae privilegia confirmat, *ibid.*, 1102. — pro canonicis S. Salvatoris, *ibid.*, 1103. — Bernardo Id. Patavino episcopo jus eudens pecuniae elargitur, *ibid.*, 1107. — Diploma pro Sancto Maximino. Interventu Leonis IX papae restituit monasterio S. Maximini curtem Pribinas, et plures villas confirmat ad usus fratrum, *ibid.*, 1110. — Confirmat monasterio Brunwiltensi donationem factam a Richeza regina Poloniae, *ibid.*, 1111, 1113. — Diploma pro monasterio S. Maximini; adversus advocatos quorum iuri et privilegia limites ponit, *ibid.*, 1115. — Diploma quae clerum Volaterranum a jure comitum eximit et ecclesiae Volaterranae omnia illius jura a privilegia confirmat, *ibid.*, 1147. — Id. pro ecclesia Vercellensi, *ibid.*, 1118. — Arimannis Mantuanis jura ac immunitates confirmat, *ibid.*, 1120. — De canonicis Ecclesiae Cremonensis, *ibid.*, 1121. — Privilegium concessum Ferrariensi populo, *ibid.*, 1122. — Monasterii Prumiensis confirmat privilegia et possessiones, *ibid.*, 1123. — De monasterio Stabulensi, *ibid.*, 1160.

HENRICUS IV, imper. — Privilegium pro Ecclesia Hamburgensi, CII, 1139. — Pro ecclesiis S. Petri Mindonensi, Paderbornensi, monasterio Stabulensi confirmat antiquorum regum privilegia, advocatorum oppressiones vetat, jubetque ut duobus monasteriis, Stabulensi et Malmundario, unicuique sit abbas, *ibid.*, 1143. — Privilegia pro ecclesiis Osnaburgensi, *ibid.*, 1144, 1146. — Confirmatio privilegiorum et iurium episcopo Patavino et ejus ecclesiae, *ibid.*, 1149. — Privilegium Petro abbati concessum pro monasterio S. Eugenii in comitatu Senensi, *ibid.*, 1150. — Diploma quo jura omnia ac privilegia Farfensi ex nobis confirmat et auget, *ibid.*, 1153. — Id. pro monasterio S. Zenonis Veronensi, *ibid.*, 1159, 1162. —

Donatio Castri Novi Campitelli, et Scorciaroli facta Cononi Mantuano episcopo et ejus ecclesiæ, ab Henrico IV imperat., *ibid.*, 1165. — Diploma confirmatorium quorundam jurtum Ticinens. ecclesiæ, *ibid.*, 1161. — Decretum pro tutela quorundam honorum, ad monachos Sanctæ Justine, Patavinæ spectantium, *ibid.*, 1164.

HILDEGARDIS, regina. — Donatio pro monasterio Sancti Arn. *ibid.*, XCIII, 972.

HONORIUS I, papa. — Privilegium Boblensi cœnobio datum, *ibid.*, LXXX, 485.

HONORIUS II, papa. — Ecclesiæ S. Vincentii Bergomalis canonicorum protectionem suscipit, et possessiones juraque confirmat, *ibid.*, CLXVI, 1217. — De monasterio Rheingauensi, *ibid.*, 1219. — Confirmatio super abbatiam et electionem abbatis in Salfeld secundum quod institutum est ab Hanne Coloniensi et a Sigefrido archiepiscopo Moguntino, et incorporatio super parochiam Neuhofen et Crolup, et quod nullus in territorio, vel jurisdictione domni abbatis ecclesiæ fundet seu consecret, neque canes pascantur, nec venatoribus stipendia dentur, *ibid.*, 1220. — Privilegia pro congregatione Camaldulensi, et pro cœnobio Cluniacensi, *ibid.*, 1225, 1225, 1228, 1229. — Ecclesiæ Monte Feretranæ, sub Sanctæ Sedis tuitione suscipit, *ibid.*, 1232. — Privilegium pro canonica Portuensi, et privilegia antiqua pro abbatia S. Wulburgis renovantur et amplificatur, *ibid.*, 1235. — Monasterii S. Pauli de Argon patrocinium suscipit bonaque confirmat, *ibid.*, 1237. — Monasterii S. Martini Ahusani primam fundationem confirmat, *ibid.*. — De fundatione cellæ S. Mariæ Brisacensis, *ibid.*, 1239. — Monasterii S. Udalrici Neresheimensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1240. — De monasterio Savignienensi, *ibid.*, 1241. — De Ecclesia Eboracensi, *ibid.*, 1242. — De Ecclesia Ravennatis, *ibid.*, 1243. — De Lincolnensi ecclesia, *ibid.*, 1245. — Privilegium confirmationis possessionum et honorum monasterii S. Theodorici Rhemensis, *ibid.*, 1247. — Fratrum S. Mariæ Præmonstratensis disciplinam possessionesque confirmat, *ibid.*, 1249. — Confirmatio fundationis ecclesiæ Capenbergensis, *ibid.*, 1251. — Privilegia pro ecclesia S. Mariæ Placentinæ, *ibid.*, 1255. — Monasterium S. Blasii in protectionem apostolicam recipit et confirmat liberam advocatiam, *ibid.*, 1256. — De monasterio Wilblingense, *ibid.*, 1257. — Rogerio archiepiscopo Pisano restituit jus consecrandorum episcoporum Corsicanorum, palliumque concedit, *ibid.*, 1261. — Petro abbati Cluniacensem abbatiam asserit, *ibid.*, 1265. — Privilegium pro parthenone Fontis Ebraldi, *ibid.*, 1268. — Monasterii S. Udalrici et S. Afræ Creuzlingensis disciplinam, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1270. — Privilegium pro cœnobio Si Petri Carnotensis de pluribus ab eo confirmatis ecclesiis, *ibid.*, 1275.

Bulla, seu diploma quo abbatie Spanheimensis fundatio confirmatur, *ibid.*, CLXVI, 1274. — De bonis canonicorum Faventinorum, *ibid.*, 1277. — Ecclesiæ Trevirensis privilegia possessionesque confirmat, et Mainero archiepiscopo concedit ut pallio præferendaque cruce utatur, atque in constitutis ecclesiis stationibus cum nacco albo equitet, *ibid.*, 1278. — Tyrus significat se Willelmum Tyri archiepiscopum electum, et a patriarcha Hierosolymitano consecratum, pallio donasse, *ibid.*, 1280. — Privilegium pro ecclesia S. Sepulcri Hierosolymitani, *ibid.*, 1281. — Fleriffensem abbatiam suscipit in tutelam Sedis apostolicæ, ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 1281. — Ad Indovicum VI Francor. reg. Henricum regis filium clericum in suam protectionem suscipit, *ibid.*, 1286. — Bulla pro confirmatione ecclesiæ et bonorum Steinfeldis, *ibid.*, 1289. — Hospitalem domum et ecclesiam S. Mariæ diocesis Cenelenensis sub protectione Sedis apostolicæ suscipit, *ibid.*, 1289. — Regulares canonicos in monasterio Agauensi constitutos confirmat, *ibid.*, 1292. — Privilegium pro ecclesia S. Petri Bononiensi, *ibid.*, 1295. — Bulla pro Vindocinensi monasterio, *ibid.*, 1296. — Monasterium S. Mariæ de Curatio tuendum suscipit, quique diebus quibusdam monasterium adierint, iis centum et quinquaginta annos de injunctis relaxat possidentibus, *ibid.*, 1298. — Privilegia pro monasterio S. Mariæ Amelunxbornensis et pro ecclesia S. Martini Turonensis, *ibid.*, 1301. — Adefonso Hispaniarum regi commendat legatum suum Hubertum presbyterum cardinalem, *ibid.*, 1302. — Monasterii S. Petri in Nigra Silva protectionem suscipit et privilegia confirmat, *ibid.*, 1304. — De ecclesia Hadmerslebenensi, *ibid.*, 1305. — Privilegium pro Ecclesia Meldenst, *ibid.*, 1306. — Pro monasterio S. Georgii Præfeneburgensis, et pro ecclesia Sanctæ Margarietæ Bambergensis, *ibid.*, 1307, 1308. — Confirmatio fundationis ecclesiæ Denckendoffensis, *ibid.*, 1309. — Henrici quondam imperatoris, de jurejurando a clericis non dando legem olim datam confirmat, *ibid.*, 1311.

— Confirmatio fundationis Beyronensis canonice, item benedictionis abbatialis et investituræ cum virga pastoralis concessio, *ibid.*, 1312. — Monasterii Altahensis libertatem confirmat, *ibid.*, 1314.

INNOCENTIUS II, papa. — Diplomata pro monasterio Cluniacensi, *ibid.*, 1062, 1064, 1065.

HORMISDA, papa. — Sallustium constituit per provincias Bœticam et Lusitaniam Sedis apostolicæ vicarium, *ibid.*, 425. — Justinus imperator sollicitudinem de concilianda pace commendat, et coepit monet insistendum, *ibid.*, 428. — Justinus studium erga ecclesiasticam pacem laudet, *ibid.*, 465. — Epiphano Constantinopolitano episcopo, vicariam sedis apostolicæ prefecturam in recipiendis lapsis delegat, *ibid.*, 515.

HUGO (S.) episc. Lincolnensis. — Charta donatorum concessionis recitans et confirmans, *ibid.*, CLIII, 1115. — Charta donatorum concessionis monasterio S. Oswaldi de Bardency recitans et confirmans, *ibid.*, 1119. — Charta confirmationis donationum pro ecclesia S. Andree Northampton, *ibid.*, 1120. — Confirmatio de ecclesia de Waldens, *ibid.*, 1122. — Confirmatio ecclesiarum de Thorneberg et Dodeford monachis Luffeldensis monasterii, *ibid.*. — Charta de confirmatione donationis Rodulphi de Abi ad abbatiam construendam apud Graneleid, *ibid.*, 1122.

HUGO, Lugdunens. archiepisc. — Litteræ de ecclesia Sanctæ Fidis de Castelleto data monasterio Conchensi, *ibid.*, 509. — Litteræ ad Hugonem archiepiscop. Rimsuntia. pro monachis S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 516. — Charta de abolitione Fulconis Andegavensis comitis, *ibid.*, 517. — Ecclesiam S. Desiderii in Britia Clonia. censibus donat, *ibid.*, 518. — Ad abbatem Senonensem, pro abbate S. Petri Vivi, *ibid.*, 522. — Donatio de ecclesia S. Germani, *ibid.*, 537. — Charta donationis ecclesiæ S. Joannis de Bruillolis abbatie Saviniensis, *ibid.*.

INNOCENTIUS III, papa. — Confirmatio super quibusdam ecclesiis præposituræ Calocens. Ecclesiæ de capituli concensu collatis, *ibid.*, 23. — De confirmatione sententiæ latæ per legatos curiæ Romanæ contra Marcovaldum, *ibid.*, 51. — Super concessione et confirmatione Abolensis monasterii, ad Romanam Ecclesiam pertinentis, *ibid.*, 57. — De confirmatione privilegii presbyteris decanatus de Sperton. concessi ab episcopo Carnotensi, *ibid.*, 40. — De confirmatione constitutionis factæ inter archiepiscopum et canonicos Pervinens. *ibid.*, 41. — De confirmatione Turritanen., Calaritan. et Abonen. provinciarum primatus, *ibid.*, 49. — De relaxatione sententiæ quam legatus ecclesiæ Romanæ in episcop. et in ecclesiam Zamorens. tulerat, *ibid.*, 51. — Confirmat electionem Adelmi in episcopum Pictaviens. *ibid.*, 65. — Conferit quendam præbendam in ecclesia Antuerpiana, *ibid.*, 78. — Confirmat fundationem et privilegia hospitalis Sancti Spiritus, *ibid.*, 83. — Confirmat fœdus inter Philippum regem Franciæ et comitem Flandriæ, *ibid.*, 117. — Cœnobii Sancti Vedasti statuta et laudabiles cœnobii iustis consuetudines confirmat et approbat, *ibid.*, 122. — Conventus Viriliacensis consuetudines veteres et laudabiles approbat, et nova iis privilegia confert, *ibid.*. — De immunitate et privilegiis monasterii B. Mariæ Viriliacensis, *ibid.*, 131, 132. — Confirmatio constitutionis ejusdam super fructibus beneficii Ivonis, *ibid.*, 159. — Robertum S. Germani Parisiens. abbat. et ejus fratres recipit sub protectione apostolica, veteraque privilegia, non paucis additis confirmat, *ibid.*, 151. — Monasterii S. Dionysii jura et privilegia confirmat, *ibid.*, 151. — Confirmat sententiæ latam per cardinalem S. Mariæ in causa P. et Jacobi clerici Papiensis, *ibid.*, 160. — Indulgetur conventui S. Germani Antissiodorensis quod sacrum chrisma et oleum atque consecrationes ab alio catholico episcopo accipere liceat, si Antissiodorensis gratis impertire nolit, *ibid.*, 105. — Monasterio S. Trinitatis Cervisfrigidii data bona, in pios usus conferenda, auctoritate apostolica confirmantur, *ibid.*, 215. — Consulibus, iudicibus et populo Benevent. confirmat statutum de palatio iudicum et tabellionum, *ibid.*, 218. — Ultrasilvano episcopo confirmantur privilegia a Gregorio papa sibi concessa, *ibid.*, 228. — De Sanctæ Osyte de Chuc ordinis et privilegiorum confirmatione et norma vivendi, *ibid.*, 240. — Charo archiepiscopo Montis Regalis ejusque successoribus privilegia indulta a prædecessoribus suis confirmat, *ibid.*, 275. — Alfonso episcopo et capitulo Auriens. confirmat statutum illorum de numero canonicorum, *ibid.*, 293.

De privilegio et exemptione canonicorum Burzi S. Domini, ne ab episcopo Parmensi vexentur, *ibid.*, 316. — De privilegiis et immunitate ecclesiæ S. Nicolai, *ibid.*, 317. — Confirmat decretum quoddam regis Anglorum, *ibid.*, 353. — Petro Arundensi episcopo, confirmat statutum de sex præbendarum institutione, *ibid.*, 354.

Uptalensi electo, qualiter pallio utendum sit, *ibid.* — Nobiles viros Uguit et Galdonem Marchion. recipit cum ipsorum subditis in protectionem apostolicam, *ibid.*, 539. — Nobili viro Spelagran. Indulgetur et ut conuobium et ordinem S. Benedicti intrare possit, *ibid.* — Sipontino archiepiscopo concedit ut ecclesia collegiata convertatur in conuobium monachorum, *ibid.*, 576. — Monasterii de Sore privilegia et donationes confirmat, *ibid.*, 579. — Recipit consules et populum Tudert. in protectionem apostolicam, et confirmat vetera eorum privilegia, *ibid.*, 460. — Regnum Hierosolymitanum sub protectione apostolica recipit, *ibid.*, 417. — Santium Portugalensem regem et illius regnum cum omnibus bonis illius recipit sub protectione apostolica, *ibid.*, 419. — Episcopo Petragoricensi datur potestas visitandi conuobia, et ecclesias constituendi et abusus corrigendi, *ibid.*, 421. — Clericis S. Pauli de Castro Corvarii, confirmat sententiam pro illis latam circa jus baptisterii, *ibid.*, 452. — Ricardo abbati et capitulo Compendiensi. Ipsorum iurisdictione et privilegia confirmantur, *ibid.*, 435. — Confirmatur institutio praebendarum facta in Ecclesia Dunelmensi, *ibid.*, 427. — Suscipit praepositum S. Joannis de Clacterio et ejus fratres sub protectione apostolica, *ibid.*, 439. — Monasterium S. Petri Corbeiensis recipit in protectionem suam, *ibid.*, 450. — Certorum bonorum emptionem fratrum militum Templi auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 467. — Transactionem inter commendatorem et fratres domus militum Templi et praepositum et capitulum Magalonense olim initam confirmat, *ibid.*, 467. — Fulconi abbati Corbeiensis concedit usum annuli, *ibid.*, 478. — Canonici S. Laurentii de Spello. confirmat sententiam cardinalis super prioratu S. Laurentii, *ibid.*, 499. — Monasterii Francarum vallium privilegia et bona confirmat, *ibid.*, 501. — De monasterio Boscandonensi, *ibid.*, 504. — Monachos et domum Sancte Trinitatis Cervi Frigidi sub protectione apostolica recipit, *ibid.* — Panormitano archiepiscopo, curam et institutionem monasterii Panormitani committit, *ibid.*, 521. — Patavienso episcopo datur potestas absolviendi incendiarios, *ibid.*, 526. — Capitulo Xanctonensi confirmatur constitutio de quadragenario numero canonicorum, *ibid.*, 545. — De privilegiorum confirmatione facta Donato Aladensi episcopo et ejus successoribus, CCXIV, 548. — Pro abbati S. Mariae de Casa Nova, *ibid.*, 550. — Pro abbati Derelordia, *ibid.*, 564. — Pro ecclesia Corcalensi, *ibid.*, 565. — Pro conuobio S. Bertini, *ibid.*, 577. — Baldinus comes Flandriae et Maria uxor ejus recipientur sub protectione apostolica, CCXIV, 585. — Monasterium de Calatrava recipit sub sua protectione apostolica, *ibid.*, 530. — Confirmantur statuta episcopi Ormenensis facta in ecclesia sua, *ibid.*, 604. — Decanus Toletanus recipitur sub protectione B. Petri et sedis apostolicae, *ibid.*, 606. — Monasterium S. Michaelis sub apostolica sedis protectione recipitur, *ibid.*, 607. — Pro monasterio S. Petri de Insula confirmantur privilegia, *ibid.*, 610. — Pro ecclesia Sagien. *ibid.*, 615. — Pro conuobio S. Petri Eugubini, *ibid.*, 618. — Massiliensis Ecclesiae confirmantur privilegia, CCXIV, 610. — De monasterio S. Crucis, *ibid.*, 645. — De monasterio S. Mariae de Canneto, *ibid.*, 650. — De ecclesia B. Mariae de Rocca, *ibid.*, 651. — De monasterio SS. Sergii et Bacchi, *ibid.* — De monasterio S. Mariae Aquileiensis, *ibid.*, 664. — De monasterio S. Crucis de Waltham, *ibid.*, 665. — Archiepiscopo Wilemsis confirmantur privilegia, *ibid.*, 672. — De monasterio de Waltham, *ibid.*, 674, 675. — Datas a rege Bracarensi ecclesiam decimas confirmat, *ibid.*, 691. — Clericis S. Chrysogoni privilegia confirmantur, *ibid.*, 706. — Andreas Acheruntino archidiacono confirmat archidiaconatum cum omni jure, *ibid.*, 711. — Licil comitem recipit sub protectione apostolica, *ibid.*, 712. — Abbatem S. Mariae de Ferrara confirmat privilegia, *ibid.*, 837. — Theobaldo episcopo Ambianensi, statum et ordinationem quamdam confirmat, *ibid.*, 847. — Crenobli S. Petri Eugubini. confirmat vetera privilegia, *ibid.*, 852. — Wilelmodi hieria presbyter, recipitur sub protectione apostolica, *ibid.*, 858. — Crenobit de Mariadara privilegia confirmantur, *ibid.*, 859. — Guillelmum de Montepesulano dominum recipit sub protectione sedis apostolicae, *ibid.*, 861. — Priori et capitulo Seguntinis De confirmatione quorundam reddituum, *ibid.*, 913. — Ecclesiam S. Mariae de Chirberi confirmantur privilegia, *ibid.*, 944. — Aymonem dominum de ticala recipit sub protectione sua, *ibid.*, 945. — Monasterii Grandimontensis privilegia confirmantur, *ibid.* — Senonensi archiepiscopo. pro absolutione Nivernensis episcopi, *ibid.*, 961. — Electio archiepiscopi Moguntini confirmatur, *ibid.*, 964, 969. — Cabilonensi episcopo et abbati Cisterciensi. De absolutione abbatis S. Sequani, de voto transgrediendi

in terram sanctam, *ibid.*, 970. — Presbytero cardinali tituli S. Praxedis confirmatur legatio in Orientem, *ibid.*, 980. — Abbatem et conventum Dolensem confirmatur concordia inita cum domino Castri Rodulphi, *ibid.*, 1048. — Episcopo Viterbiensi. Confirmatio donationis ecclesiae S. Mariae de Polentano ut castri Ba'nariae eidem per consules Viterbienses facta, *ibid.*, 1087. — Monasterium SS. Petri et Pauli et S. Augustini recipit sub B. Petri protectione et eorum bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1101. — De capitulo Amathitano, *ibid.*, 1104. — Monasterii Jotrensis confirmantur privilegia, *ibid.*, 1135. — Monasterii SS. Petri et Pauli Dorobern. privilegia confirmantur, *ibid.*, 1185.

Monasterio juxta specum B. Benedicti concedit sex monetarum libras ex annuo censu Castri Porciani, CCXV, 9. — Monasterium S. Lupi Trecentis recipit sub B. Petri protectione ejusque jura et privilegia confirmat, *ibid.*, 11. — Transactionem inter Auriensem episcopum et archiepiscopum Compostellanum initam approbat, *ibid.*. — Auriensem ecclesiam sub sedis apostolicae protectione recipit, ejusque jura et privilegia confirmat, *ibid.*, 18. — De Pisana Ecclesia, *ibid.*, 21. — De monasterio S. Mariae Faventino, *ibid.*, 25. — Sententiam a J. Magistro scholarum Aurelianens. ad hoc a papa delegato, in causa electionis prioris Graciensis latam auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 54. — Lanagraviu Thuringiae sub protectione apostolica recipit, *ibid.*, 46. — Monasterio de Beco confirmat S. Albini ecclesiam, *ibid.*. — Cathedrali Archeruntinam erigit apud Wateram, ac ecclesiam Acheruntinam jungit, *ibid.*, 57. — Archiepiscopo Ragusino beneficia in episcopatu Carleolensi confirmat, *ibid.*, 58. — Ecclesiam Oscensem recipit sub B. Petri protectione et enumerat et confirmat bona ad Ecclesiam Oscensem pertinentia, *ibid.*, 78. — Archidiaconi Merseburgensis in episcopum electionem confirmat, *ibid.*, 90.

Hospitalibus S. Spiritus Magabonens. quadam privilegia confirmat, *ibid.*, 113. — Domum S. Trinitatis Cervi-Frigidi in protectionem suam suscipit, *ibid.*, 134. — Magistrum Gualfredum, clericum S. Mauricii de Tarbudiato, suscipit in protectionem, *ibid.*, 110. — Monasterio VII ae Magnae jurisdictionem temporalem in Villa Magna confert, *ibid.*. — Hierosolimitano regi commendat Ecclesiam Tyrensem, *ibid.*, 148. — Ecclesiam Tyrensi decimas confirmat, *ibid.*, 149. — Monasterii de Fiore possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 151. — Factam unionem monasterii de Caracelo cum ordine Cisterciensi confirmat, *ibid.*, 189. — Cistercienses recipit in protectionem suam et ipsorum bona enumerat, *ibid.*. — Monasterium S. Columbani de Hay recipit sub protectione sedis apostolicae et bona ad ipsum pertinentia enumerantur, *ibid.*, 193. — Praenestino episcopo confirmat scolasticam Ecclesiae Moguntinae, *ibid.*, 203. — Monasterii Corbeiensis privilegia confirmat, *ibid.*. — Abbatem monasterii Corbeiensis concedit facultatem utendi annulo, *ibid.*. — Archidiaconum Vientinum confirmat, *ibid.*, 225. — Ecclesiam S. Crucis Colimbriensis recipit sub B. Petri protectione et enumerantur bona ad ipsam spectantia, *ibid.*, 252. — Monasterium de Claretis suscipit sub sua protectione, *ibid.*, 240. — Michaeli subdiacono ecclesiam de Castris beneficii possessionem auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 258.

Privilegium quo Leoni, apostolicae sedis legato, conceditur facultas ungendi in regem Calojoannem Bulgarorum regem, CCXV, 277. — Archiepiscopum Trinovitianum constituit primatem totius Bulgariae et Blaccae, mittitque illi privilegium hujusmodi, *ibid.*, 280. — Anastasio archiepiscopo Beesbudiensi mittit pallium, *ibid.*, 292. — Pro archiepiscopo Trinavianensi, *ibid.*, 294. — Priorem et fratres Hospitalis de Thuregano recipit sub protectione sua, *ibid.*, 300. — Pro priorissa et monialibus de Ruesperra, *ibid.*, 302. — Translationem episcopatus Lunensis ad Sarzanam auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 308.

Ecclesiam S. Crucis de Stampis sub sua protectione recipit, CCXV, 312. — De ecclesia S. Stephani Fanensi, *ibid.*, 315. — De ecclesia Ariminensi, *ibid.*, 321. — Thomae de Disce canonico Vuellensi praebendam ipsi ab archiepiscopo Elhoracensi collatam auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 353. — Privilegia regi Bohemorum ab imperatoribus concessa et ab Ottone nuper confirmata, auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 359. — Magistrum et fratres Hospitalis de Bekekeq recipit sub sua protectione, *ibid.*, 314. — Capitulo S. Caeciliae sententiam quae in ipsorum favorem lata est in quadam causa cum ecclesia S. Laurentii in Fusciola confirmata auctoritate apostolica, *ibid.*, 353. — Petrum de Parisio capellano supra pontem Lincolnensem recipit sub protectione B. Petri, *ibid.*, 362. — Monasterium S. Andreae de Arce recipit sub protectione et enumerantur bona ad ipsum spectantia, *ibid.*,

368. — Ad Capitulum Vicentinum, Præposituram Vicentinam Nicolao subdiacono suo, auctoritate apostolica confirmat, *ibid.*, 582. — Ecclesiam Furconensem recipit sub sua protectione, et ejus possessiones et privilegia confirmat, CXXV, 596. — Carolum canonicum Aquileensem recipit sub sua protectione, *ibid.*, 431.

Ecclesiam Leithglenensem recipit sub sua protectione, CXXV, 432. — De conventu Hospitalis Rivicenarii, *ibid.*, 435. — De monasterio S. Mariæ de Botrano, *ibid.*, 459. — De monasterio Montis Majoris, *ibid.*, 466. — De ecclesia Feltrensi, *ibid.*, 504.

Ricardo, abbati Compendiensi, indulget usum mitræ et annuli, *ibid.*, 504. — Fratres Hospitalis S. Jacobi de Colle Bertanni recipit sub sua protectione, *ibid.*, 509. — Confirmat patriarcham Constantinopolitanum, *ibid.*, 512. — Abbati Cluniacensi concedit facultatem ut in abbatibus ad Cluniacense monasterium pertinentibus, possit corrigere corrigenda, secundum Deum et B. Benedicti regulam, *ibid.*, 526. — Priorem ac fratres Vallis Caullum sub B. Petri protectione accipit, *ibid.*, 531. — Monasterii S. Mariæ de Charitate possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 557. — Monasterium Wintoniense sub sua protectione suscipit, *ibid.*, 561. — Thomæ patriarchæ Constantinopolitano concedit facultatem absolventi a censuris ob clerici percussionem, et inungendi imperatorem Constantinopolitanum, *ibid.*, 576. — Monasterium S. Petri Cablonense recipit sub sua protectione, etc., *ibid.*, 590. — Abbatissæ et monialibus de Gandersheim renovat vetera privilegia et confirmat, *ibid.*, 598. — Dominum de Guirchia recipit sub B. Petri protectione, *ibid.*, 616. — Ecclesiam ab Alferada fundatam sub protectione, recipit, *ibid.*. — Indulgetur archiepiscopo Senonensi quod visitet provinciam Senonensem, et corrigat vitia, *ibid.*, 618. — Domum hospitalis Sancti Rainerii in jus et protectionem accipit, *ibid.*, 629. — Remensi archiepiscopo confirmantur ipsius privilegia, inter quæ præcipuum illud recenetur ut solus Francorum regem inungere ac coronare possit, *ibid.*, 640.

Hospitalem domum S. Trilipatis de Vernolio recipit sub sua protectione, CXXV, 662. — De monasterio S. Juliani de Perario, *ibid.*, 668. — De ecclesia Agennensi, *ibid.*, 681. — Archiepiscopo Bituricensi indulget ut servos suos et Ecclesiæ suæ clericos, a violenta manu injectione possit absolvere, *ibid.*, 726. — Archidiacono Vienneensi in Vivariensem episcopum electo potestatem facit alia beneficia ecclesiastica, præter archidiaconum Vienneensem retinendi, *ibid.*, 727. — Confirmatur quædam compositio inter C. presbyterum cardinalem et clericos S. Laurentii in Lucina, *ibid.*, 739. — Monasterium Vindocinense sub sua protectione recipit, et enumerantur bona ad ipsum spectantia, *ibid.*, 747. — Patriarchæ Hierosolymitano conceditur ut in quavis provincia pallio uti possit, *ibid.*, 752. — Firmans ecclesiæ concedit immunitates ac privilegia, *ibid.*, 767. — Lundensis archiepiscopi quasdam institutiones confirmat, *ibid.*, 774. — Ecclesiæ Nidrosiensis privilegia et concessionem antiquas confirmat, *ibid.*, 798. — Monasterio Pultariensi innovatur privilegium antiquum, *ibid.*, 850. — Conventui de Cupro ordinis Cisterciensis confirmantur quædam bona eis data, *ibid.*, 870. — Ecclesiæ Stendaliensi confirmat quædam bona, *ibid.*, 882. — Monasterium S. Rufi recipit sub sua protectione, *ibid.*, 885. — De Ecclesia S. Mariæ Montis de Gardia, *ibid.*, 894. — De monasterio S. Andree, *ibid.*, 901. — Ecclesiæ Papiensi confirmantur privilegia et statuta, *ibid.*, 905. — Quod reges Aragonum coronari possint per archiepiscopum Tarraconensem, *ibid.*, 915. — Monasterium SS. Innocentium et Anastasii in Gandersheim recipit sub protectione sedis apostolicæ, *ibid.*, 919. — Domum hospitalis de Novo Castro de Driencourt recipit in protectionem suam, 944. — Fratrum Leprosorum de Valliaco confirmantur omnia bona, *ibid.*, 1019. — Fratribus militibus Templi confirmatur donatio Salatiæ eis facta per Venetos, *ibid.*, 1019. — Episcopo Samaritanæ confirmatur concessio de Monte Sancto, *ibid.*, 1030. — Clerici insule Nigripontis recipiunt sub sua protectione, *ibid.*.

— Confirmatur conventui Fossæ-Novæ sententia lata pro eis super quasdam possessiones contra Saracenum, *ibid.*, 1053. — Ducem Cracoviensem sub sua protectione recipit, *ibid.*, 1067. — Confirmantur Luciensis ecclesiæ possessiones et bona, *ibid.*, 1068. — Monasterium de Kening recipit sub B. Petri protectione, *ibid.*, 1073. — Ecclesiam Methonensem recipit sub sua protectione, *ibid.*, 1079. — Confirmat electionem factam de archiepiscopo Magdeburgensi, *ibid.*, 1093. — Ducem Saxonie recipit sub sedis apostolicæ protectione, *ibid.*, 1106. — Monasterium de Radingia Cluniacensis ordinis recipit sub sua protectione et ejus privilegia et jura confirmat, *ibid.*, 1115. — Ecclesia B. Laurentii de Jovisvilla sub

sedis apostolicæ protectione recipitur cum omnibus ejus bonis, libertatibus, immunitatibus ac privilegiis, *ibid.*, 1122. — De monasterio de Radingia, *ibid.*, 1123. — Monasterio sanctimonialium de Sexen conceduntur privilegia et confirmantur libertates et immunitates, *ibid.*, 1135.

Similia quædam adhuc supersunt in tomo CXXV, et in tomis CXXVI et CXXVII, et de his pro isto papa satis jam dicta sunt.

IRMINA, abbatissa. — Charta qua Villibrodo Ultrajecti episcop. concedit quidquid possidet in villa Stanchelm, CXXXIX, 537.

JOANNES IV, papa. — De paschate mere catholico celebrando et reviscente Pelagiana hæresi diligenter cavenda, LXXX, 601. — Ut monachis suorum ecclesiarum sacerdotes instituere liceat, *ibid.*, 608.

JOANNES VIII, papa. — Assertit quædam Ecclesiæ Ravennati prædia, CXXVI, 655. — Privilegia Romanæ Ecclesiæ monialis centum annorum præscriptione tolluntur, *ibid.*, 654. — Monasterium Fuldense cum universis cellis, ecclesiis, decimis, curtibus, aliisque rebus ad idem pertinentibus exemptum ac liberum iterato declarat, *ibid.*, 657. — Monachis S. Vedasii Atrebatensis confirmat omnia contenta in diplomate Caroli imperatoris, *ibid.*, 658. — Privilegium Ansegisio Senonensi archiepiscopo, cum ei concedit vices suas in Gallia et Germania, *ibid.*, 660. — Confirmat partitionem monachorum S. Medardi Sessionensis, *ibid.*, 660. — Oretensis Ecclesiæ Galliciæ metropolitana efficitur, *ibid.*, 665. — Monachorum Tornutiensium omnia, vel regia, vel episcopalia privilegia, pontificia auctoritate sancit, quibus addit exemptionem ab omni cujuslibet antistitis jurisdictione, *ibid.*, 686. — Approbat donationem monasterii S. Porciani illis factam, *ibid.*, 687. — Commendat Carolo Calvo imperatori Wigobum Parmensem episcopum, *ibid.*, 699. — Mittit Carolo Calvo imperatori palmam, etc., 714. — Privilegium monasterio et xenodochio Placentino concessum, 757. — Ticinensi episcopo archiepiscopalia insignia utenda concedit cum facultate vocandi ad synodum archiepiscopos Ravennatensem et Mediolanensem, *ibid.*, 759. — Theotmaro Juvannensi archiepiscopo pallium concedit, etc., *ibid.*, 745. — Ecclesiæ Beredensis, in Anglia, privilegia confirmat, *ibid.*. — Confirmat bona monasterio Tornutiensi olim concessa, *ibid.*, 772. — Epistola ad Rostagum Arelatensem archiepiscopum, quo illi vices suas et pallii usum concedit, 775, 777.

Privilegium pro monasterio S. Ægidii, CXXVI, 792. — Pro ecclesia Pictaviensi, ne quis ejus bona invadat, etc., *ibid.*, 796. — Pro monasterio Floriacensi conceditur in synodo Tricassina, *ibid.*, 797.

Walæ Metensi episcopo pallium concedit certis diebus deferendum, CXXVI, 798. — Confirmat privilegia Ecclesiæ Thuronensi concessa, *ibid.*, 800. — Privilegium pro monasterio Vizeliacensi, quo confirmantur immunitates illi olim concessæ, *ibid.*, 805. — Pro monasterio Sancti Marcelli, *ibid.*, 805. — Pro monasterio Placentino, *ibid.*, 821.

Carolomannum regem hortatur ut in Vercellensi ecclesia Conspectus creetur episcopos, CXXVI, 840. — Ad Bramimurum. Suscipit eum ad Romanæ Ecclesiæ gremium redeuntem, et illi impertitur benedictionem apostolicam quam petierat, *ibid.*, 841. — Confirmat Josephi episcopi Astensis ordinationem qui alias contra canones Vercellensis Ecclesiæ fuerat episcopus constitutus, *ibid.*, 920. — Ad clerum Mediolanensem. Recipit Hadericum sub tutela sedis apostolicæ, et excommunicat omnes qui illi vel ejus ecclesiis molestiam intulerunt, *ibid.*, 926. — Visitationem Faventinæ ecclesiæ, pastore destitutæ, ejusque curam committit Joanni episcopo Ficocleni, donec novus pastor eidem præficiatur, *ibid.*, 934. — Constitutio de jure cardinalium, *ibid.*, 942. — Privilegium pro monasterio Montis Cassini, *ibid.*, 950. — Emblemum ut Carolus rex regem Carolomannum confirmet in Romanæ Ecclesiæ dilectione, *ibid.*, 958. — Epistola ad clerum et populum Augustodunensem. Privilegium concedit unum ex suis, quem clerus et populus proclamaverit, sibi præponendi, non obstantibus contrariis regum vel principum delectu, *ibid.*, 964.

JOANNES X, papa. — Privilegium Halconi abbati concessum, quo monasterii Salvatoris Fuldensis privilegia confirmat, CXXXII, 800. — Ecclesiæ Augustodunensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 801. — Salomoni episcopo Constantiensi et abbati S. Galli privilegium immunitatis ac liberæ electionis ab imperatoribus regibusque eidem monasterio datum iterum roboratum confert, *ibid.*, 805. — Privilegium Paulo episcopo Adriensi concessum, *ibid.*, 804. — Privilegium Honesti Ravennati archiepiscopo concessum, *ibid.*, 805. — Monachis S. Launomari, per paganos fugatis possessiones a Willelmo

comite Arvernensi donatas confirmat, *ibid.*, 809. — Ecclesiam Norbonensis possessiones confirmat, *ibid.*, 811. — Monasterium Cluniacense commendat, cui donatas a Bernone abbate res monasterii Gigniacensis, quas Wido abbas abstulerat, restitui vult, *ibid.*, 812. — Wenni archiepiscopo Hamburgensi pallium mittit et privilegia Hamburgensia confirmat, *ibid.*, 815.

JOANNES XI, papa. — Confirmat sanctum Odonem abbatem in regimine monasterii Cluniacensis, necnon exemptionem ipsius monasterii ab omni dominio. Statuitque electionem abbatis post obitum illius fore liberam et absque cujuslibet consensu faciendam. Confirmat etiam Romanum monasterium concessum Cluniacensi per Rodolphum Burgundiae regem. Dat insuper facultatem suscipiendi monasteria quae offerrentur reformanda; restituit decimas capellarum Cluniacensium ab episcopis subtractas; confirmat pariter monetam propriam sicut Rodolphus rex Francorum concesserat. Dat licentiam recipiendi ad tempus fratres, qui pro melioratione vitae voluerint ex aenis monasteriis ad Cluniacense transigrare. Definuit porro Cluniacense monasterium sanctae sedi apostolicae ad tuendum aique fovendum pertinere; vultque in signum hujusmodi protectionis dari per quinquennium decem solidos Romae, CXXXII, 1035. — Confirmat Cluniacense monasterium cum omnibus rebus et possessionibus quas habet, et in posterum acquirere; et inter cetera monasterium quod dicitur Carus locus in territorio Matiscenensi vult permanere subiectum Cluniacensi cenobio, *ibid.*, 1038. — Privilegium pro monasterio Vizeliacensi, *ibid.*, 1039. — Ecclesiam Augustodunensi assensit jus episcopum libere eligendi, *ibid.*, 1061. — Privilegium pro monasterio S. Mariae et S. Martini Pictaviensi, *ibid.*, 1062.

JOANNES XII, papa. — Confirmat privilegia et possessiones monasteriorum S. Mariae Humiliariensis et S. Viti, CXXXIII, 1015-1018. — Pallii usum concedit Henrico archiepiscopo Trevirensi, *ibid.*, 1019, 1029. — Possessiones et iura confirmat monasterium Sublacensis, S. Salvatoris Fuldensis, SS. Stephani, Dionysii, Silvestri, S. Petri Bivorensi, Vulturis, etc., *ibid.*, 1020-1012.

JOANNES XIII, papa. — Confirmat canonicorum Bononiensium immunitatem, CXXXV, 951. — Bulla pro institutione archiepiscopatus Magdeburgens., *ibid.*, 956. — Privilegium pro ecclesia Ferrariensi, *ibid.*, 956. — Partheonem Gandersheimense tuendum suscipit et eius possessiones et iura confirmat, *ibid.*, 959. — Bulla pro monasteriis S. Maximi Trevirens., et S. Joannis evangelistae Misani, *ibid.*, 960, 961. — Privilegium pro monasterio Dolensi, *ibid.*, 965. — Bulla qua primum inter universos Germaniae praesules Adalberto Magdeburgensi archiepiscopo concedit, et eum aequalem cum primariis Galliae honore constituit, *ibid.*, 966. — Bulla ad eandem, consecrationem episcoporum omnium inter Albiam et Salam jusque pallii illi et successoribus tribuit, *ibid.*, 967. — Privilegium pro monasterio S. Michaelis de Cozano, *ibid.*, 969. — Bulla pro aceterio Quintelemburgensi, *ibid.*, 972. — Privilegium pro ecclesia Trevirensi, *ibid.*, 974. — Theoderico archiepiscopo Trevirensi pallii usum concedit, *ibid.*, 976. — Privilegium pro monasterio Fuldensi, *ibid.*, 979. — Privilegium pro monasterio S. Vincentii Metensi, *ibid.*, 980. — Ecclesiam Ausonensem in archiepiscopalem erigit, *ibid.*, 985. — Significat se ecclesiam Tarraconensem Audonensi subiunxisse, Attonemque archiepiscopum consecrasse ac pallio donasse, *ibid.*, 984. — Privilegium pro monasterio S. Mariae Tangmarsfeldensi, *ibid.*, 986. — Privilegium pro monasterio Cluniacensi, *ibid.*, 990. — Confirmat decretum Adalberti qui monachos in Mosonensi cenobio pro canonicis onerarat, *ibid.*, 991. — Privilegium monasterii S. Remigii, *ibid.*, 992. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris Papiensi, *ibid.*, 995. — Monasterium S. Salvatoris Papiense ab Adelaide, imperatrice, erectum et donatum protectioni, non autem jurisdictioni episcopi Papiensis committit, *ibid.*, 995. — Privilegia pro ecclesia Arelatensi, *ibid.*, 998.

JOANNES XV, papa. — Omnes possessiones monasterii Coeli Aurelii Tiensis confirmat, et Petro abbati concedit usum dalmaticae, sandaliorum, pedulum et chirotecarum, et facultatem in itinere deferendi tintinnabulum in capella, etc., CXXXVII, 827. — Sub apostolica tuitione exipit variegatos privilegia donat ecclesiam Noviomensem et monasteria S. Gregorii, Corbelense, S. Nazarii Laureashamense et Amlanense, *ibid.*, 824-835. — De ecclesia Hamburgensi et de monasteriis S. Petri Rodensi et Brewnowienzi, *ibid.*, 839-847. — Donat pallio Grimoaldum archiepiscopum Salernitanum et eum sancti metropolitani episcopatum Praetani, Acherontini, Nolani, etc., *ibid.*, 848. — Sub tuitione apostolicae sedis Fuldense

monasterium suscipit et liberum facit a jurisdictionibus cujusque ecclesiae, *ibid.*, 849.

JOANNES XVIII, papa. — Monasterii S. Florentii Salmuriensis privilegia et possessiones confirmat, CXXXIX, 1171. — Privilegium pro ecclesia S. Mariae Kergensi, *ibid.*, 1185. — Ecclesiam SS. Cosmae et Damiani ad Micam auream privilegia tribuit, *ibid.*, 1181. — Privilegium pro ecclesia Paderbornensi, *ibid.*, 1183. — Confirmat donum a Rainaldo episcopo Parisiensibus canonicis factum, *ibid.*, 1185. — Privilegium pro monasterio S. Benigni Divionensis, *ibid.*, 1185. — Ecclesiam Pisanam canonicorum possessiones confirmat, *ibid.*, 1186. — Diploma quo confirmat episcopatum Bambergensem, *ibid.*, 1187. — Confirmatio privilegiorum et metropolitani juris S. Ecclesiae Tolosanae, *ibid.*, 1189. — Privilegia monasterii Bellilociensis confirmat, etc., *ibid.*, 1191. — De monasterio S. Victoris Masaliensis, *ibid.*, 1192.

JOANNES XIX, papa. — Privilegium pro ecclesia Portuensi, CXLI, 1115. — Bisuntio archiepiscopo Canusino pallium concedit iuraque ejus confirmat, CXLI, 1125. — Ecclesiam Silvae Candidae possessiones confirmat, *ibid.*, 1125. — Petrum episcopum Silvae Candidae, accepta virga, de universa terra omnium ecclesiarum Galeriae investit, *ibid.*, 1132. — Declarat se confirmare omnia monasteria et loca ad Cluniacense monasterium pertinentia, et ei ab aliquibus fidelibus Christianis, regibus, etc., concessa. Prohibet quoque ne quis episcopum vel sacerdos pro aliqua ordinatione seu consecratione ecclesiae presbyterorum, aut diaconorum, missarumque celebratione, nisi ab abbate Cluniacensi invitatus veniat Cluniacum; sed licet monachis Cluniacensibus cujusque voluerint ordinationis gradum suscipere ubicunque suo placuerit abbati, etc., *ibid.*, 1135. — Ecclesiam Tiburtinam bona iuraque confirmat, *ibid.*, 1139. — Petro episcopo Gerundensi privilegium pallii utendi concedit, *ibid.*, 1143. — Epistola ad Robertum regem Francorum de immunitate Cluniacensis monasterii, *ibid.*, 1145, 1146. — Monasterii Fuldensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1147.

JOSEPHUS Suesionensis episc. — Charta pro monasterio Silvae Majoris, CLXXVI, 1495.

JUSTINIANUS, imper. — Epistola ad Joannem V papam qua confirmat sextam synodum Constantinopolitanam, CXVI, 425.

JUSTINUS imper. — Papae Hormisdas nuntiat se imperatorem electum esse, LXIII, 426. — Ad petitionem concilii Constantinopolitani ab Hormisdas papa petit ut pontifex ad pacem Orientali Ecclesiae conciliandam et ad lapsos recipiendos legatos Constantinopolim mittere dignetur, *ibid.*, 427. — Pro pace et unitate Orientalis Ecclesiae Hormisdas rogat ut si minus se Constantinopolim velit conferre, legatos mittat, *ibid.*, 430.

JORDANUS, Lemovicensis episc. — Diploma quo confert multa capitula Lemovicensi, CXLII, 1351. — Diploma de pace iuncta cum Willelmo comite Pictaviensi, *ibid.*, 1351.

KANUTUS rex. — Confirmat compositionem inter canonicos de Paracito et colonos regios de piscatione Clonae per Andream cancellarium et alios factam, CCIX, 754.

LEO III (S.), papa. — De privilegio capellae in Eresburg, CII, 1028. — Ad Athelardum archiepiscop. Dornernensem mittit pallium, et primum totius Angliae agnoscit, *ibid.*, 1032. — Horreusi virginum Benedictinarum monasterio apud Treveros dat privilegium, *ibid.*, 1067. — Confirmat translationem sedis episcopalis Ratisbonae ex monasterio S. Emmerammi ad ecclesiam S. Stephani, illiusque omnimodam exemptionem promulgat, *ibid.*, 1069. — Privilegium pro monasterio S. Benedicti Cupersamensi, *ibid.*, 1070.

LEO III, papa. — Privilegium pro monasterio San Dicensiano, CXXIX, 967. — Diploma pro ecclesia S. Martini Turonensi, *ibid.*, 971.

LEO IV, papa. — Judicium pro episcopo Senensi contra episcopum Arelatum, in controversia de diversis ecclesiis sive parochiis, CXV, 638. — Ecclesiam cujusdam privilegia confirmat, *ibid.*, 665.

LEO VII, papa. — Monasterii Fuldensis S. Salvatoris privilegia confirmat, CXXXI, 1065. — Monasterio Sublacensi, a Saracenis vacato bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1067. — S. Odoni abbati Cluniacensi et ejus successoribus Escutiolae curtis possessionem assensit, *ibid.*, 1068. — De curte Savinas, *ibid.*, 1069. — Pallium mittit ad Gerhardum Laureacensem archiepiscopum, *ibid.*, 1071. — Petente Odone abbate confirmat Cluniacense cenobium cum omnibus rebus ad ipsum pertinentibus liberum ab omni dominio cujuslibet personae, prohibetque ne unquam ulli, aut canonico aut laico, aut etiam abbati monacho nisi regulariter viventi commendetur. Liberta-

tem quoque electionis ipsius abbatissæ assensit, *ibid.*, 1074. — Monasterii S. Benedicti Floriacensis disciplinam ab Odoue abbate et Hugone rege Francorum restitutam, et possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1075. — Quibusdam episcopis monasterium S. Marie et S. Petri Rhipallense commendat, CXXIII. 1080. — Mittit pallium ad Adalardum Hamburgensem episcopum, *ibid.*, 1085.

LEO VII, antipapa. — Privilegium de investituris, CXXIV, 991. — Privilegium pro monasterio Montis Majoris, *ibid.*, 994. — Cessio donationum Romanæ Ecclesiæ, *ibid.*, 996.

LEO episc. Tullensis, mox LEO IX, papa. — Abbatissæ S. Apri possessiones confirmat, CXLIII, 583. — Consecrat oratorium curtis Bertiniacæ, *ibid.*, 585. — Fundationem prioratus de Dagulino confirmat, *ibid.*, 587.

LEO IX, papa. — Farfensis monasterii bona, jura ac privilegia confirmat, CXLIII, 591. — De monasterio S. Salvatoris Septimiani, *ibid.*, 597. — De ecclesia Portuensi, *ibid.*, 598. — De ecclesia Veronensi, *ibid.*, 606. — De monasterio Fuldensi, *ibid.*, 609. — De parthenone S. Marie in Porto, *ibid.*, 614. — De abbatis S. Dionysii, *ibid.*, 620. — De monasterio Laurehamense, *ibid.*, 624. — De monasterio S. Marie Virdunensi, *ibid.*, 630. — De monasterio S. Marie in Gradibus Arelinae diocesis, *ibid.*, 619. — De monasterio S. Salvatoris in monte Amiato, *ibid.*, 630. — De monasterio S. Mansueti, *ibid.*, 634. — De monasterio SS. Bertarii et Ataleni, *ibid.*, 661. — De ecclesia SS. Martini et Agerici, *ibid.*, 667. — De ecclesia Vesontionensi, *ibid.*, 668. — De monasterio S. Maximi Trevirensi, *ibid.*, 669. — De ecclesia Lucensi, *ibid.*, 671. — De ecclesia Tullensi, *ibid.*, 672. — De ecclesia S. Trinitatis Piscariensi, *ibid.*, 674. — De ecclesia Salmatiana, *ibid.*, 676. — De monasterio S. Marie in Gorgone, 677. — De monasterio Sublacensi, *ibid.*, 678. — De cenobio Farfensi, *ibid.*. — De monasterio S. P. Perusini, *ibid.*, 681. — De monasterio S. Marie de Pomporia, *ibid.*, 685. — De monasterio Casæ Dei, *ibid.*, 686. — De cenobio Altorfiensi, *ibid.*, 689. — De monasterio Castinensi, *ibid.*, 690. — De monasterio Sanctæ Sophiæ Beneventan, *ibid.*, 692. — De ecclesia Asculana, *ibid.*, 693. — De ecclesia Bambergensi, *ibid.*, 697. — De ecclesia Olivolensi, *ibid.*, 704. — De parthenone S. Laurentii in Alsatia, *ibid.*, 740.

Privilegia, pro Ecclesia Trevirensi, CXLIII, 594; pro Richerio abbate, 604; pro monasterio S. Remigii Corbiniensi, 619; pro canonicis Ecclesiæ Virdunensis, 628; pro monasterio Vizellaciensi, 642; pro Ecclesia Carrofeni, 618; pro S. Hugone de ecclesia de Ranigis, 658; pro canonicis Aganensibus, 665.

Bulla pro S. Deodato in Vosago, CXLIII, 632; pro abbatis Electensi, 639; de consecratione ecclesiæ Hohenburgensis, 665; pro confirmatione privilegiorum ac iurium Farfensis cenobii, 678; pro concessione pallii Stephano Aniciensi episcopo, 681; et pro ecclesia S. Arnulphi, 741.

Eberhardo archiepiscopo Trevirensi assensit cellam quatuor Coronatorum, CXLIII, 597. — Richerio abbati Casinensi ejusque successoribus monasterium S. Crucis Romæ situm, subiecit, *ibid.*, 605. — Monasterii Cluniacensis privilegia confirmat, *ibid.*, 607. — Cedula Stabulensis ecclesiæ thesaurario omnes possessiones ad dotem altaris concessas, etc., confirmat, *ibid.*, 618. — Confirmat fundationem et advocatiam monasterii S. Crucis in Werden, *ibid.*, 637. — Approbat prædecessorum privilegia monasterio Corbeiensis concessa, *ibid.*, 641. — Henrico Imperatori Romanorum et regi Burgundionum, e.c., Romanum monasterium commendat, *ibid.*, 683. — Edwardum Anglorum regem, ob seditionem regni statum voto liberat Romam eundi, et ei præcipit ut pecunias ad iter decretas pauperibus dividat et in novum B. P. monasterium condendum aut vetustum rescindendum consumat, *ibid.*, 674. — Stephano Aniciensi episcopo et ejus successoribus usum pallii concedit, ea conditione ut a pontifice Romano ordinentur, *ibid.*, 681. — Privilegia ecclesiæ metropolitane Colonienensis confirmat Hermannus archiepiscopus et ejus successoribus concedit titulum cancellarii S. R. E., et cardinalis S. Joannis ad Portam Latinam, etc., *ibid.*, 687. — Luthbaldo archiepiscopo Moguntino pallii usum concedit, *ibid.*, 674. — Hartwigo episcopo Bambergensis, pallium mittit ter in anno utendum, *ibid.*, 700. — Ecclesiæ Hamburgensis privilegia confirmat et Adalberto archiepiscopo pallii mitreque usum concedit, *ibid.*, 701. — Navem pro usu monasterii Casinensis, cum naulero et sociis, liberam et exemptam ab omni teloneo et solatione concedit, *ibid.*, 731. — Dominicum ex monacho episcopo Valvensem a sese factum confirmat, *ibid.*, 734. — Vaticano S. Petri templo decimam oblationum partem elargitur, *ibid.*, 736. — Confirmat funda-

tionem abbatis S. Joannis Baptistæ Floriacensis, *ibid.*, 742. — De abbatis S. Marie apud Santones, *ibid.*, 745.

LEODEGARIUS, Viennensis archiepiscopus. — Ecclesiæ S. Ferreoli in plena synodo S. Victori concedit, CXLIII, 1403. — Charta qua donat ecclesiæ S. Symphoriani cenobio S. Ferreoli, *ibid.*, 1406.

LEOTALDUS, comes Matiscensis. — Donatio monasterio Cluniacensi facta, CXXIII, 811.

LOTHARIUS I, imperator. — Privilegium pro monasterio Novalliciensi, CIV, 1151. — Privilegium pro monasterio Prumiensi, *ibid.*, 1158. — Monasterio Nonantulano multa confert bona, *ibid.*, 1161. — Diploma pro monasterio Veronensi, *ibid.*, 1223. — Præceptum pro ecclesia Arelina, *ibid.*, 1232. — Præceptum pro monasterio S. Ambrosii Mediolanensis, *ibid.*, 1268. — Diploma pro monasterio Lucerænsi, *ibid.*, 1308.

LUCIUS II, papa. — Privilegium pro monasterio S. Columbanii Boblensi, CLXXIX, 823. — Privilegium confirmationis honorum omnium et iurium Sanctæ Ecclesiæ Ferrariensis quæ sub perpetuo jure sedis apostolicæ cum pertinentiis omnibus esse et fore declaratur, *ibid.*, 823. — Privilegium pro monasterio S. Petri Perusini, *ibid.*, 828. — Privilegium pro parthenone S. Trinitatis Parcellensi, *ibid.*, 850. — Privilegium pro ecclesia Cremonensi, *ibid.*, 851. — Privilegium pro monasterio S. Joannis Parmensis ordinis Cisterciensis, *ibid.*, 878. — Privilegium pro ecclesia Olivolensi et pro monasterio Admonstensi, *ibid.*, 853, 857. — Privilegium pro parthenone Romanicænsi, *ibid.*, 859. — Quasdam monasterii Massiliensis ecclesias tuendas suscipit, ac pactionem a Petro abbate cum Ademaro episcopo Rutenensi factam confirmat, *ibid.*, 843. — Henrici patriarchæ Gradensis privilegia ecclesiæque possessiones confirmat, *ibid.*, 845. — Ecclesiæ Regiæ possessiones diocesisque fines confirmat, *ibid.*, 847. — Privilegia pro monasteriis S. Truberti et S. Zenonis, *ibid.*, 850. — Bulla pro monasterio Pontilieriensi, *ibid.*, 852. — Privilegium pro ecclesia SS. Petri et Ursi Augustensium, *ibid.*, 854. — Privilegium pro cenobio Avellanensi, *ibid.*, 856. — Sententiam ab Innocentio II latam de discordia canonicorum S. Vincentii et S. Alexandri Bergomati, confirmat, *ibid.*, 857. — Confirmatio apostolica generalis super possessiones ecclesiæ Lichfeld. salva canonica iustitia episcopi Conventrensis, *ibid.*, 867. — Rogero episcopo Conventrensi et ecclesiæ Lichfeldens. ecclesias quasdam assensit, *ibid.*, 862. — Bulla confirmatoria omnium iurium ac privilegiorum monasterii S. Marie de Castellione, *ibid.*, 862. — Privilegium pro parthenone Fontis Ebraidi, *ibid.*, 864. — Privilegium pro ecclesia Turonensi, *ibid.*, 866. — Privilegium pro ecclesia Bononiensi, *ibid.*. — Ecclesiæ S. Marie Ardennensem tuendam suscipit, bonaque ejus confirmat, *ibid.*, 869. — Confirmat primum Toletanæ ecclesiæ, *ibid.*, 871. — Privilegium pro monasterio S. Bartholomæi Neuburgensi, *ibid.*, 873. — Bulla confirmatoria sententiæ Urbani II de subiectione ecclesiæ Dolensis ad ecclesiæ Turonensem, *ibid.*, 875. — Ad Briocensem et Trecorens. episcopos. Absolvit eos ab obedientia episcopo et Ecclesiæ Dolensi promissa, *ibid.*, 977. — Bulla pro ecclesia S. Martini Turonensi, *ibid.*, 878.

Privilegia pro ordine Præmonstratensi et ecclesia S. Martini Laudunensis, CLXXIX, 880, 882. — Pro ecclesiis S. Petri Faventini et Ariminensi, *ibid.*, 884. — Monasterio Cluniacensi manerium de Leodecumba assensit, *ibid.*, 887. — Privilegium Cluniacense, *ibid.*, 888. — Pro monasterio S. Bertini Sithiensi, *ibid.*, 891. — Pro monasterio Faventini, *ibid.*, 892. — Ecclesiæ S. Petri Faventinæ tuendam suscipit, canonicorumque possessiones ac privilegia confirmat, *ibid.*, 894. — De monasterio Trenorciensi, *ibid.*, 896. — Privilegium pro monasterio S. Marie de Fonte Vivo, *ibid.*, 900. — Pro ecclesia S. Sepulcri Hierosolymitana, *ibid.*, 905. — Monasterii S. Marie Ebronensis protectionem suscipit, possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 905.

Bulla pro confirmatione monasterii S. Marie hegemburgensis, CLXXIX, 907. — Monasterium Stabulense sub sua protectione suscipit, firmatque ejus privilegia, *ibid.*, 909. — De monasterio Omnium Sanctorum, *ibid.*, 911. — Bulla pro abbatis Classensi S. Apollinaris, *ibid.*, 912. — Privilegium pro ecclesia S. Marie Ibenstadiensis, *ibid.*, 914. — Privilegium de ecclesiis episcopo Parisiensi subjectis et de libertate superleccilium decedentis epi, acopi a Christianissimo rege Ludovico concessa, *ibid.*, 915. — Monasterium Savigniacense sub sua suscipit protectione ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 917. — Privilegium pro abbatis S. Martini de Campis, *ibid.*, 918. — Commendat monachos Savigniacenses, *ibid.*, 920. — Privilegium pro ecclesia B. Marie de Reno, *ibid.*. — Privilegium pro monasterio S. Magni Ratisponens.

ibid., 922. — Bulla pro ecclesia S. Augustini Cantuariensis. *ibid.*, 923. — Wilhelmo patriarcha Hierosolymitano privilegia quondam concedit, *ibid.*, 927, 929. — Privilegium pro monasterio Bambergeni, *ibid.*, 935.

LUCIUS III, papa. — Monasterii S. Petri ad Vincula Ravennatis protectionem suscipit, bonaque ac jura confirmat, CCI, 1071. — De monasterio S. Marie Gallomontensi, *ibid.*. — De ecclesia Lucense, *ibid.*, 1074. — De monasterio Stegburgense, *ibid.*, 1077. — De monasterio S. Petri Cerretensi, *ibid.*, 1079. — De ecclesia S. Salvatoris Veneta, *ibid.*, 1091. — De monasterio Bonifagetense, *ibid.*, 1094. — De ecclesia S. Petri Jovillarense, *ibid.*, 1100. — De monasterio S. Marie Soronensi, *ibid.*, 1104. — De monasterio S. Marie de Nemore, *ibid.*, 1110. — De ecclesia S. Marie Eugubina, *ibid.*, 1115. — De ecclesia Waldetrudis Montensi, *ibid.*, 1116. — De parthenone S. Marie et S. Petri de Caroli castro, *ibid.*, 1118. — De prioratu S. Petri de Rumiliaco, *ibid.*, 1133. — De monasterio Reichenbacensi, *ibid.*, 1134. — De monasterio S. Marie Wirzeburgensi, *ibid.*, 1136. — De ecclesia S. Marie de Reao, *ibid.*, 1138. — De monasterio Dudleyensi, *ibid.*, 1144. — De ecclesia S. Marie Magalense Vesontionensi, *ibid.*, 1150. — De ecclesia S. Marie Lausannensi, *ibid.*. — De monasterio S. Marie Murelensi, *ibid.*, 1158. — De ecclesia Sagnienne, *ibid.*. — De ecclesia Ravellen-e, *ibid.*, 1160. — De monasterio S. Marie Baumgartensi, *ibid.*, 1163. — De monasterio S. Remigii Remensis, *ibid.*, 1168. — De monasterio S. Marie Miram Vallis, *ibid.*, 1173. — De ecclesia S. Dionysii de Passu, *ibid.*, 1176. — De ecclesia S. Eusebii Vercellense, *ibid.*, 1177. — De ecclesia S. Stephani Pratenae, *ibid.*, 1181. — De monasterio S. Laurentii, *ibid.*, 1193. — De ecclesia Eversalense, *ibid.*, 1190. — De ecclesia S. Petri Rathponens, *ibid.*, 1203. — De monasterio S. Martini in insula Barbara, *ibid.*, 1203. — De monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1203. — De monasterio S. Florae et Lucellae Aretin, *ibid.*, 1208. — De monasterio S. Ilmerii, *ibid.*, 1210. — De ecclesia S. Aniani Aurelianensi, *ibid.*, 1213. — De monasterio Ebershelmsensi, *ibid.*, 1217. — De monasterio S. Nicolai Hermeriensis, CCI, 1220. — De capitulo Terracinese, *ibid.*, 1223. — De monasterio S. Petri Thierhauptensi, *ibid.*, 1226. — De monasterio Lehenense, *ibid.*, 1234. — De monasterio S. Trinitatis Florentino, *ibid.*. — De ordine Praemonstratensi, *ibid.*, 1238. — De prioratu S. Aroulli Crispiensi, *ibid.*, 1243. — De ecclesia de capite Ursuli, *ibid.*, 1251. — De ecclesia collegiata Beatae Marie Brugis, *ibid.*, 1252. — De monasterio Latiensi, *ibid.*, 1254. — De monasterio Carpiensi, *ibid.*, 1254. — De canonica S. Ursi de Aosta, *ibid.*, 1257. — De monasterio S. Marie Noviportus, *ibid.*, 1262. — De monasterio S. Bengini Divionensi, *ibid.*, 1266. — De ecclesia S. Petri Nessina, *ibid.*, 1268. — De parthenone SS. Salvatoris et Juliae Brixiensis, *ibid.*, 1269. — De monasterio Altahensi, *ibid.*, 1273. — De monasterio S. Petri Radolienzi, *ibid.*, 1280. — De canonicis Tarvisinis, *ibid.*, 1283. — De monasterio S. Petri Viennensi, *ibid.*, 1288. — De ecclesia Feltriensi, *ibid.*, 1292. — De abbacia Corbiensi, *ibid.*, 1294. — De Domo Carthusiensis, *ibid.*, 1306. — De ecclesia S. Marie Rathponens, *ibid.*, 1336. — De monasterio Parisiensi in pago Alsaciensi, *ibid.*, 1339. — De monasterio S. Marie de Charitate, *ibid.*, 1343. — De Romano monasterio, *ibid.*, 1343. — De monasterio Scottorum, *ibid.*, 1349. — De ecclesia S. Marie Garzensi, *ibid.*, 1371. — De ecclesia Upsaliensi, *ibid.*, 1373.

Privilegia pro abbacia S. Marie SueSSIONENSIS, CCI, 1077; pro parthenone Sancti Hilarii, *ibid.*, 1083; pro ecclesia SS. Crispini et Crespiani de Cavea SueSSIONENSIS, *ibid.*, 1086; pro abbacia S. Germani Parisiensis, *ibid.*, 1088; super redemptione decimarum Osnaburgensis Ecclesiae, *ibid.*, 1120; de decimis lalco non concedendis, *ibid.*, 1121; de sepultura in ecclesia Osnaburgensi, *ibid.*; pro ecclesia Mutinensi, *ibid.*, 1121; pro canonicis ecclesiae Piacentinæ, *ibid.*, 1126; pro monasterio S. Quintini Montensi, *ibid.*, 1130; pro ecclesia S. Marie Aterracensi, *ibid.*, 1146; pro monasterio Wilbacensi, *ibid.*, 1186; pro abbacia S. Gislei, *ibid.*, 1192; pro parthenone S. Zachariae Veneto, *ibid.*, 1215; pro canonicis Regensburgensibus, *ibid.*, 1222; pro abbacia Longiportus, *ibid.*, 1227; pro monasterio S. Matthaei de castelo, *ibid.*, 1229; pro monasterio S. Severi Ravennate, *ibid.*, 1249; de usu mitræ pro abbatibus S. Michaelis Bembergensis, *ibid.*, 1273; pro ecclesia S. Thomae Regiensis, *ibid.*, 1276; pro ecclesia S. Evasii de Casali, *ibid.*, 1278; pro ecclesia Tarvisina, *ibid.*, 1284; pro ecclesia Magdeburgensi, *ibid.*, 1288; pro monasterio SS. Petri et Pauli Munsteriensis, *ibid.*, 1290; pro ecclesia S. Martini Turonensi, *ibid.*, 1296; pro congregatione Veronensi, *ibid.*,

1301; pro ecclesia S. Ursi de Augusta, *ibid.*, 1305; pro monasterio S. Berthini Siliensi, *ibid.*, 1307; pro ecclesia S. Germani Montensi, *ibid.*, 1313; pro ecclesia S. Crucis, *ibid.*, 1316; pro monasterio de Curia Dei, *ibid.*, 1317; pro monasterio Reomensi, *ibid.*, 1321; pro monasterio Leodiensi Sancti Jacobi, *ibid.*, 1323; pro abbate et monachis Lacensis, *ibid.*, 1323; pro priore Carthusiensis, *ibid.*, 1331; pro monasterio S. Gislei, *ibid.*, 1332; pro monasterio Raitenbaseiacensi, *ibid.*, 1338; pro monasterio de Valle S. Joannis Seizen, *ibid.*, 1343; pro monasterio S. Miniatis, *ibid.*, 1343; pro capitulo Pistoriensis, *ibid.*, 1347; pro monasterio S. Marie Holmeoltramensis, *ibid.*, 1351; pro monasterio SS. Petri et Viti Calavenensi, *ibid.*, 1357; pro parthenone Spinalensis, *ibid.*, 1360; de liberate Burgi S. Remigii, *ibid.*, 1369; pro fratribus ordinis S. Joannis Hierosolymitani, *ibid.*, 1361; pro monasterio Burthonensi, *ibid.*, 1366; pro canonicis ecclesiae Spinalensis, *ibid.*, 1368; pro ecclesia Bellunensi, *ibid.*, 1368.

Bulla, pro fratribus Hierosolymitani Hospitalis CCI, 1081; pro capitulo S. Martini Turonensis, *ibid.*, 1239, 1260, 1321; pro monasterio boni Radii, *ibid.*, 1272; pro Herruanno abbate Rheinhardsbornensi, *ibid.*, 1301, 1305; pro canonicis S. Petri SueSSIONENSIS, *ibid.*, 1332. — Abbati Vizeliacensi et ejus successoribus usum mitræ concedit, 1093. — Pacem inter monachos et bergenses Trenordenses confirmat, *ibid.*, 1094. — Inter comitem Joigniaci et abbatissam S. Juliani Autissiodorensis, *ibid.*, 1096.

Burgundi episcopi Argentiniensis statuta de juribus præpositi Haselacensis et canonicorum ibidem confirmat, CCI, 1140. — Monasterio Rephathensi asserit redditum a Liemaro quondam archiepiscopo Hamburgensi concessum, *ibid.*, 1143. — Confirmatio bonorum ecclesiam Silvaneccensis, *ibid.*, 1151. — Petro, Casinensi abbati, asserit ecclesiam S. Nicolai de Gurgo, a Barasoue collatam, *ibid.*, 1155. — Canonicis Astensibus ecclesiam S. Michaelis de Intercisio asserit, *ibid.*, 1163. — Septentiam inter ecclesiam Piacentinam et Alfonsam quondam episcopum Papiensem, latam corroborat, *ibid.*, 1166. — Monasterio S. Dionysii ecclesias ab archiepiscopis Senonensibus concessas asserit, *ibid.*. — Monasterio S. Remigii Remensis varia privilegia concedit, *ibid.*, 1168. — Sententiam ab archiepiscopo Viennensi et episcopo Genevensi in comitem Genevensum latam confirmat, *ibid.*, 1172. — Petro Magalonensi episcopo ecclesias quondam confirmat, *ibid.*, 1177. — Canonicis Mutinensibus episcopum S. Dalmatii asserit, *ibid.*, 1237. — Monasterio S. Georgii in Silva Nigra cellam S. Marie confirmat, *ibid.*. — Donationes Godofridi I, Henrici I et Godofridi II Ibrahantæ ducum in favorem equitum Templariorum confirmat, *ibid.*, 1262. — Ratam habet electionem factam de Lincolnienzi episcopo in Rothomagensi archiepiscopum, *ibid.*, 1300. — Roberto archiepiscopo Viennensi ejusque suffraganeis ordinum Carthusiensem commendat, *ibid.*, 1303. — Canonicis regularibus monasterii Sanctæ Marie ad Carceres privilegia confirmat, *ibid.*, 1309. — Arnaldo Blesensi, canonico ecclesie Rhemensis, villam de Fraillieurt asserit, *ibid.*, 1322. — Civium Remensium consuetudines et libertates a Wilhelmo archiepiscopo concessas confirmat, *ibid.*, 1324. — Monasterio Cluniacensi asserit locum a Joceranno Grosso concessum, *ibid.*, 1326. — Monasterio Altembergensi villam Ischerode asserit, *ibid.*, 1327. — Abbatibus monasterii S. Georgii in Silva Nigra usum mitræ, chirothecarum et sandaliorum concecit, *ibid.*, 1328. — Conventus S. Remigii Remensis et decimarum de Bezenes et quondam privilegia asserit, *ibid.*, 1329. — Adelberto archiepiscopo Salzbουργensi ejusque suffraganeis commendat monasterium Rotense, *ibid.*, 1335.

LUDOVICUS PIUS rex. — Privilegium de regalibus papæ Paschali confirmandis, XCIII, 579. — Pro monasteriis Nobiliacensi, CIV, 979; Cormaricensi, 981; Guellonensi, 982; Duserensi, 983; S. Severini Burdegallensi, 984; Antiocheni, 986; Crasensi, 992, 993; Majoris Monasterii, 998; Ebersholmsensi, 1000; S. Anthymi Senensi, 1003; S. Maximi Trevirensi, 1005; Niciarensi, 1011; Carrofolensi, 1016; Dervensi, 1017; Gorziensi, 1019; Antanensi, 1020; S. Maxentii, 1021; Farfensi, 1023; Balneolensi, 1024; Fontanelensi, 1025; Insula Barbara, 1026; S. Zenonis Verouensi, 1027; Psalmodiensi, 1030; Montis Olivæ, 1031; Prumliensi, 1033; S. Hilari, 1037; S. Germani Autissiodorensis, 1039; Cormariensi, 1040; Sancti Mevæni, 1042; Fontanensi, 1044; Bodoni, sive Bon-Moutier, 1046; Ammatino, 1047; Morbacensi, 1049, 1051; Fossatensi, 1051; Valdensi, 1056; Soridienensi, 1059; Crudatensi, 1063; Solemariensi, 1064; S. Germani a Pratis, 1065; Tornacensi, 1070; S. Galli, 1073, 1076, 1077; Fioriacensi, 1078, 1080; Magalicensi,

1080; Comensi, 1087; Deensi, 1089; Conchensi, 1090; S. Bavonis Gandensi, 1092; Gravensi, 1093; Farfensi, 1097; Arulensi, 1097; Prumiensi, 1098; Nonantulano, 1103; Indensi, 1103; Burchariensi, 1106; Horobacensi, 1107; S. Galli, 1108; Bituricensi S. Sulpitii, 1109; Fuldensi, 1110; Urbis Senonensis, 1111; Eluonensi, 1113; Sanctæ Christianæ, 1115; S. Amandi, 1117; Prumiensi, 1120, 1122; Sanctæ Gratiae, 1125; Masonis, 1126; Corbeis Novæ, 1128; Corbeis in Saxonia, 1129; Trajectensi, 1131; Clonnensi S. Florentii, 1132; Farfensi, 1134; S. Medardi, 1135; Comensi, 1136, 1137; Dionysiano, 1141; Corbeis Novæ, 1150; Anianensi, 1155; Gregoriano, 1157; S. Maxentii, 1160; Nonantulano, 1161; Dervensi, 1162, 1164; Micacensi S. Maximini, 1165; Eremifanensi, 1173; S. Galli, 1174; Sangermanensi, 1175; Farfensi, 1177; S. Andrea Juredensi, 1179; Ebersheimensi, 1180; Centulensi, 1182; S. Philiberti, 1185; Besuensi, 1186; Carroloensi, 1188; Sithiensis, 1190; Prumiensi, 1192; S. Andrea, 1194; Cormaricensis, 1195; Fabariensi, 1199; Dervensi, 1204; Corbeis Novæ, 1205; S. Martini Turonensis, 1211; Majori, 1215; Sandionysiano, 1234; S. Columba, 1237; Corbeis Novæ, 1238, 1239; S. Zenonis, 1258; Campidonensi, 1218; Grumiensi, 1248; Duserensi, 1252; Prumiensi, 1251; Cenomanensi, 1255; Antissiodorensi, 1260; Sithiensis, 1263; S. Carilephi, 1278; Sancti Columba, 1280; Longevillano, 1285; Hohenburgensi, 1285; Nonantulano, 1289; Cormariacensi, 1301; Campidonensi, 1305; Deensi, 1305; Anisolensis, 1330; pro ecclesiis Cenomanensi, 985; Viennensi, 1011, 1015; Vivariensi, 1020; Matiscowensi, 1036; Aurelianiensi, 1058; Cameracensi, 1014; Trevirensis, 1054; Rheimensis, 1058; Sancti Stephani Lemovicensi, 1062; S. Martini Turonensi, 1067; Argentinensi, 1073; Parisiensi, 1100; S. Victoris Massiliensis, 1116; Rheimensis, 1144; Brivatensi, 1149; Argentinensi, 1197; Arelina, 1234; Cenomanensi, 1255; Cabillonensi S. Marcelli, 1261; et Helenensi, 1270; pro abbatibus Aprimasteriensis, 1082; S. Vincentii, 1217; Hohenburgensi, 1287; Campidonensi, 1304; pro Bettone Lingonensi episcopo, 987; pro Hildegino Halberstadensi episcopo, 989; pro Hildebaldo Matiscowensi episcopo, 990; pro Wirundo abbate Stabulensi, 991; pro Christiano Nemausensi episcopo, 994; pro Neffridio Narboneensi archiepiscopo, 999; pro Victore Curiensi episcopo, 1154; pro Prodegario Andegavensi episcopo, 1178; pro Epiphania abbate monasterii Vincentii de Vulturno, 1156; pro Victore episcopo Curiensi, 1202; pro episcopo Arelino, 1233; pro Maxentio patriarcha Aquileiensi, 1210; pro Alberico Lingonensi episcopo, 1249; pro Aldrico Senonensi archiepiscopo, 1267.

Confirmatur commutatio facta inter Petrum abbatem Nonantulanum et Rudolphum rectorem monasterii Briziani S. Salvatoris, CIV, 1007. — Confirmatur Frodoino abbati monasterii Novaliciensis testamentum Abbonis funditoris aliaque jura eiusdem monasterii, *ibid.*, 1009. — Roboratur pactum inter episcopum Constantiensem et monasterium S. Galli initum, *ibid.*, 1018. — Confirmatur mutatio facta inter Bernardum episcopum Argentineensem et Erchangarium comitem Nordgovie, *ibid.*, 1123. — Donationem facit Richodoni abbati Senonensi, *ibid.*, 1149. — Confirmatur commutatio quorundam prædiorum inter Hilduinum abbatem Dionysianum et Ermentrudem abbatissam Jotrensem, *ibid.*, 1302.

LUDOVICUS PIUS, imper. — Varia concedit privilegia Anianeensi monasterio, CII, 1431-1437. — Charta pro monasterio S. Michaelis, *ibid.*, 975. — Charta de libertate et immunitate monasterii S. Michaelis, *ibid.*, 978. — Charta de libertate Carroorum et Sagmariorum, *ibid.*, 979.

LUDOVICUS VI, rex. — Privilegia S. Dionysii in Gallia suget et confirmat, occasione vexilli de altari beatorum martyrum suscepti, CLXXXVI, 1461. — Aliud privilegium conceditur, *ibid.*, 1465.

LUDOVICUS VII, rex. — Varia privilegia concedit monasterio eidem S. Dionysii, CLXXXVI, 1465, 1466, 1468.

LUDOVICUS, rex (ann. 1150). — Chartas pro monasterio Cunnacensi, CLXXXIX, 1060, 1061.

MARINUS, papa. — Privilegium pro monasterio Solemniacensi, CXXVI, 967. — Pro monasterio Saviniensi, *ibid.*, 968.

MARINUS H, papa. — Privilegia pro monasteriis Vizeillacensi, Sancti Bonifacii Fuldensi, Cassinensi, S. Vincentii Vulturnoensi, et S. Silvestri, et pro ecclesiis Reventanas, Saloniensi et Hamburgensi, CXXXIII, 863-879.

MATTHEUS, cardinalis. — Diploma super concordia inter Henricum Senonensem archiepiscopum et canonicos Stampenses, CLXXIII, 1262. — Authenticon super compositione facta inter Stephanum episcopum Parisiensem

et Theobaldum archidiaconum, *ibid.*, 1263. — Electionem Udonis S. Petri Carnotensis abbatis confirmat, *ibid.*, 1261. — Charta pro ecclesia S. Martini de Campis, *ibid.*, 1267.

NICOLAUS I, papa. — De Fuldensi monasterii statu sibi identidem reddi rationem mandat, CXIX, 770. — Adelovino Salzbουργensi archiepiscopo, pallii usum concedit, *ibid.*, 771. — Thiegaudum archiepiscopum Trevirensensem et ejus clerum absolvit a juramento, *ibid.*, 782. — Adoni archiepiscopo, Viennensi pallium mittit, *ibid.*, 796. — Ecclesiam Ballovacensi confirmat monasteria Oratorii et Flaviaci, a Carolo Calvo rege concessa, *ibid.*, 815. — Privilegium pro monasterio Corbeisensi, *ibid.*, 815. — Privilegium pro monasterio Sandionysiano, *ibid.*, 819. — Confirmatio synodi Suesionensis (ann. 853), cum privilegio Hincmari archiepiscopi et Ecclesie Rheimensis, *ibid.*, 821. — Privilegium libertatis monasterio S. Karlefi confirmatur, *ibid.*, 816. — Approbat professionem Adventii episcopi Metensis, eique veniam et pacem indulget quam optabat, *ibid.*, 887. — Epistola ad clerum et plebem ecclesie Romanæ; absolutio et restitutio Rothadi episcopi, *ibid.*, 892. — Remberto archiepiscopo Hammaburgensi pallii usum concedit, *ibid.*, 962. — Erioloni Senonensi archiepiscopo pallium concedit, imitari non probare se dicat, quod ex aliena ecclesia et monasterio assumptus sit, *ibid.*, 975. — Privilegium pro parthenone Vizeliacensi, *ibid.*, 1116. — Monasterialibus disciplinis nullus subiciatur invitus, *ibid.*, 1120. — Confirmat vetus privilegium metropoleos Viennensis, quo quatuor civitates ecclesie Viennensi subijciuntur, *ibid.*, 1131. — Privilegium pro monasterio Salvatoris Fuldensi, CXXIX, 1011. — Bulla qua confirmat diploma Caroli Magni pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1013. — Bulla pro monasterio Sahiacensi, *ibid.*, 1015.

NICOLAUS II, papa. — Confirmat bona et possessiones monasterii S. Petri Perusini, CXLIII, 1301. — Bulla qua monasterio S. Vincentii ad Vulturum et ejus abbati omnia illius bona et jura confirmat, *ibid.*, 1304. — Confirmat bona et privilegia omnia a Leone IX pap. Cassinensi monasterio concessa, *ibid.*, 1305. — Confirmat erectionem capituli B. Mariæ Virginis ad Gradus, *ibid.*, 1309. — Ecclesie Genuensis bona confirmat, *ibid.*, 1312. — Ecclesie Teatinæ possessiones omnesque confirmat, *ibid.*, 1312. — Decimas castrorum Arni, Civitellæ et Pilonci confirmat monasterio S. Petri Perusini, *ibid.*, 1324. — Privilegium pro monasterio S. Martini Augustodonensis, *ibid.*, 1327. — Pro monasterio Sanctæ Felicitatis, *ibid.*, 1328. — Pro ecclesia S. Michaelis et S. Eusebii Pocensis, *ibid.*, 1330. — Ecclesie S. Andrea Massianensis bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1332. — Bulla de consecratione basilicæ S. Laurentii de Florentia, *ibid.*, 1334. — Bulla pro canonicis Pisauriensibus, *ibid.*, 1336. — Confirmat foundationem abbatis S. Petri in urbe Agerensi et privilegia nonnulla ad ejusdem libertatem concedit, *ibid.*, 1337. — Bulla pro confirmatione jurium et bonorum monasterii S. Thomæ de Aposella, *ibid.*, 1359. — Privilegium pro monasterio monialium S. Julii Briziensi, *ibid.*, 1341. — Pro regali monasterio SS. Salvatoris, etc., *ibid.*, 1345. — Consecratio altarium basilicæ Farfensi, *ibid.*, 1345. — Bulla pro monasterio S. Dionysii, *ibid.*, 1351. — Privilegium pro monasterio S. Trinitatis Vinocinensis, *ibid.*, 1352. — Bulla qua confirmat privilegia capituli canonicorum Suanensium, *ibid.*, 1355. — Ecclesie Dorcastrensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1356. — Epistola ad Edwardum Anglorum regem, qua monasterii B. Petri Westmonasteriensis privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 1358. — Privilegium pro Aldredo Eboracensi archiepiscopo, *ibid.*, 1359.

NORBERTUS, Magdeburgensis archiepiscopus. — Charta pro ecclesia S. Mariæ Magdeburgensi, CLXX, 1357. — Hospitalem domum quamdam fratribus Præmonstratensibus in ecclesia B. Mariæ Magdeburgensi constituta tradit, *ibid.* — Charta in favorem hospitalitatis pauperum, 1357, *ibid.*, 1359.

ODO, Cameracensis episcopus. — Confirmat donationes factas abbatibus Jotrensi ordinis Præmonstratensis, CLX, 1151. — Privilegium pro ecclesia canonicorum S. Joannis Baptiste, *ibid.* — Confirmat abbatiam S. Petriordini S. Benedicti, *ibid.*, 1152. — Confirmatio Terneremendatorum collegii canonicorum, *ibid.*, 1153. — Varias ecclesias liberas, aliaque beneficia concedit abbatibus Jotrensi, *ibid.*, 1158. — Privilegium pro ecclesia Nirelensi, *ibid.*, 1157. — Bornheimensis abbatia fundationem ac dotationem a Wenemaro castellano Gandensi factam confirmat, *ibid.*, 1158.

OTTO (S.), Bambergensis episcopus. — litteræ foundationis pro monasterio Michelfeld, CLXXIII, 1328. — Paro-

ebam Michelfeldensem erigit, *ibid.*, 1550. — Charta fundationis monasterii Uraugiensis, *ibid.*, 1551. — Confirmat donationem Michelfeldensi cenobio factam, *ibid.*, 1558. — Littere de restoratione monasterii Benthensis, *ibid.*, 1540. — Littere fundationis monasterii Heilsbronni, *ibid.*, 1546. — Cenobio S. Michaelis capellam seu cellam S. Fidis donat, *ibid.*, 1557, 1549. — Charta de fundatione cenobii Vessera, *ibid.*, 1550.

OTTO I, imper. — De regalibus B. Petro concessis, *ibid.*, 1039.

OTTO, imperator, confirmat jura, privilegia et possessiones monasterii S. Maioli, *ibid.*, 1059.

PASCHALIS I, papa. — Bulla pro monasterio Farfensi, *ibid.*, 977. — Bulla pro monasterio S. Vincentii ad Vulturarn, *ibid.*, 980. — Epistola ad omnes Christianos ad partes Aquilonis. Commendat Eborem archiepiscopum Rheensem et Halitgarium, fidem Christi propagatum missos, *ibid.*, 982.

PASCHALIS II, papa. — Monachis Cluniacensibus asserit altare parochialis ecclesie a Pibone donatum, *ibid.*, 31. — Bertrando Narbonensi archiepiscopo asserit primatum super Aqueensem metropolim, et quidquid dignitatis vel honoris Narbonensis ecclesie habuerit ipsi inconvencum confirmat, *ibid.* — Privilegium monasterii Vindocinensis de professione ab abbate non faciendi confirmat, *ibid.*, 36. — Monasterio Reinhardsbornensi ecclesiam Titebornensem asserit, *ibid.*, 37. — Monasterii Dervensis seu S. Bercharii protectionem suscipit, possessiones ac privilegia confirmat; statuitque insuper ut nullus secularium aut ecclesiasticorum abbatem ejusve successores ad seculari curiam trahat, neque episcopus illius ad synodum, nisi ob causam fidei ire, nec denique monasterii sui solemnitates relinquere et urbanis interesse cogat, *ibid.* — Bulla et privilegium de unione ecclesiarum Araucanicarum ad Tricastinam, *ibid.*, 58, 58. — Norigaudi Augustodunensis episcopi electionem et omnes ejus ecclesie possessiones confirmat, et alia quaedam decernit, *ibid.*, 59. — Privilegium pro ecclesia Matiscenensi, *ibid.*, 40. — Ad exercitum in Palestina militantem. Gratulator et de victoria obrita, et simul ad progrediendum hortatur, *ibid.*, 42. — Fines episcopatus Mazzariensis in Sicilia confirmat, *ibid.*, 45. — De privilegio concessio Alberico abbati novi monasterii Tabionensis, *ibid.*, 47. — Privilegium quo monasterium Silviniacense tanquam Cluniacensis cenobii membrum sub apostolice sedis protectione suscipit, *ibid.*, 50. — Privilegium quo monasterii Cluniacensis bona omnia et jura confirmantur, *ibid.*, 51. — Cenobium Cluniacense commendat, *ibid.*, 53. — Majoris Monasterii protectionem suscipit, possessiones ac privilegia confirmat, *ibid.*, 54. — Privilegium Cluniacense, *ibid.*, 56. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris Papiensis, *ibid.*, 59. — Gerardo archiepiscopo Bracaraensi pallium et privilegium concedit, *ibid.*, 60. — Primatum ecclesiarum Toletanas confirmat, *ibid.* — Privilegium pro monasterio S. Savini Placentini, *ibid.*, 62. — Pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 65. — Ad Velitranos, abrogat quae a Guiberto contra fas instituta apud eos erant. Eorum limites definit, *ibid.*, 66. — Confirmatio donationis monasterii S. Benedicti Alperspacensis, *ibid.*, 67. — Confirmat Atrebatensem episcopatum, *ibid.*, 69. — Ad Henricum regem Anglorum, contra investituras ecclesiasticas, *ibid.*, 70, 91. — Privilegia pro ecclesiis Calviacensi et S. Vincentii Bergomati, *ibid.*, 72, 73. — Abrogat Lavellanum episcopatum. Melphionensis possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 75. — Privilegia et possessiones ecclesiarum Bavelleensis confirmat, *ibid.*, 74. — Privilegia pro cenobio Sanctae Sophiae et pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 75, 77. — Ecclesiam S. Jacobi Compostellanae privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 78. — Gerardo archiepiscopo Eboracensi pallium tribuit, *ibid.*, 82. — Privilegia pro monasteriis Jesse Nazareni et S. Ambrosii Mediodanensis, *ibid.* — Monasterii S. Petri Aurei Coeli Papiensis privilegia confirmat, *ibid.*, 84. — Monasterii Montis Majoris privilegia apud Arelatem confirmat, *ibid.* — De bonis ecclesiarum Feaulanae, *ibid.*

Commotionem inter Geruntionem abbatem S. Benigni Divionensis et Gilbertum abbatem (Adomensem factam, possessionesque monasterii Divionensis confirmat, *ibid.*, 85. — Monasterii S. Dionysii privilegia confirmat, *ibid.*, 88. — Monasterium S. Mariae Rosenfeldense tuendum suscipit, privilegiaque ornat, *ibid.* — Monasterio Becensi asserit ecclesias a Wilhelmo Rothomagensi archiepiscopo, et aliis in salarium collatas, *ibid.*, 90. — Ne monachi prohibeantur habere in monasterio suo cimiterium ad sepeliendos suos, *ibid.*, 95. — Ad Crescentium archiepiscopum Salonitanum. Jura eius metropolitana confirmat ac pallium ei concedit, *ibid.*, 96. — Jura ac privilegia abbatum SS. Philippi et Jacobi et Waburgis

in Silva Hagenoensi confirmat, *ibid.*, 97. — Bulla de fundatione monasterii Cheminovenensis, *ibid.*, 99. — Privilegium pro monasterio Viehpacensi, *ibid.*, 101. — Privilegium pro abbata Vizeliacensi, *ibid.*, 102. — Bulla pro abbata S. Joannis in Valle, *ibid.*, 104. — Monasterii S. Martini in monte Pannoniae privilegia confirmat, *ibid.*, 105. — Petro archiepiscopo Aqueensi pallii usum concedit, *ibid.*, 108. — Confirmat donationes factas abbati S. Auberti canonicorum regularium ordinis S. Augustini Cameracensi, *ibid.* — Privilegia et exemptionem abbatum S. Petri in monte Blandino, ordinis S. Benedicti, confirmat, *ibid.*, 111. — Ecclesie Compostellanae possessiones confirmat, *ibid.* — Privilegium pro cenobio S. Mariae apud Bantium, *ibid.*, 114. — Monasterium Marbacense in protectionem sedis apostolicae recipit, *ibid.*, 116. — Confirmat Anselmo Cantuariensi archiepiscopo primatum, *ibid.*, 119. — Monasterii Casalis Benedicti privilegia confirmat, *ibid.*, 120. — Ecclesie S. Crucis et B. Eulaliae Barcinonensis tutelam suscipit, possessionesque et privilegia confirmat, *ibid.*, 125. — Monasterii Pargaviensis tutelam suscipit et privilegia confirmat, *ibid.*, 128. — Monasterii S. Mariae Bornhemensis protectionem suscipit, bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 129. — De monasteriis Gostvicensi, S. Blasii, S. Orientis et de ecclesia S. Frigidiani, *ibid.*, 129, 132. — Orican episcopo Compostellano pallii usum concedit, *ibid.*, 132. — Privilegia pro monasterio Usenhovensi, *ibid.*, 134. — Privilegia et possessiones ecclesiarum collegiarum S. Amati Duaci confirmat, *ibid.*, 136. — Aspero archiepiscopo Lundensi Sueciae primati pallium mittit, *ibid.*, 138. — Ecclesie Affligemensis immunitatem corroborat, *ibid.*, 142. — Beauvois cenobii possessiones et jura confirmat, *ibid.* — De monasteriis Casinensi, S. Petri Coeli Aurei Papiensi, et S. Benedicti Padilironensi, *ibid.*, 144, 148, 155.

Privilegia, possessiones et jura episcopatus Papiensis confirmat, *ibid.*, 151. — Monasteria subiecta eremo Camaldulensi in protectionem suscipit, *ibid.*, 152. — Monasterii Alufensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 155. — Pontii episcopi Aniciensis privilegia confirmat, *ibid.* — Ad Daimbertum archiepiscopum Senonens. consecratum a se Parisiensem episcopum commendat, *ibid.*, 158. — Erectio collegiarum ecclesiarum S. Mariae Brugensis confirmatur, *ibid.* — Confirmatio honorum ad ecclesiam Ferrariensem sportantium, *ibid.*, 159. — Privilegia pro monasterio Trencoriensi, et proprietate Pontis Ebraui, *ibid.*, 164. — Monasterii S. Michaelis diocesis Virdunensis protectionem suscipit possessionesque confirmat, *ibid.*, 165. — Confirmat antiquam sedis Ovetensis exemptionem, *ibid.*, 168. — Monasteriorum Tutelensis et S. Georgii in Silva Nigra bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 171, 172. — Ecclesiam S. Walburgis Furnensis possessiones quasdam confirmat, *ibid.*, 175. — Privilegium pro episcopatu Pistoriensi, *ibid.* — Privilegium pro abbata S. Nicolai, *ibid.*, 178. — Charta pro confirmatione ecclesiarum quas tenent canonici Lingonenses, *ibid.*, 181. — Bulla pro cenobio S. Petri Carnotensis et S. Valerit, *ibid.*, 183, 184. — S. Fidis in Selestadi monasterii privilegia confirmat, *ibid.*, 185. — Privilegium pro monasterio S. Salvatoris et S. Julii Brixianis, *ibid.*, 189. — Ecclesiam S. Frigidiani Lutetiae privilegia confirmat, *ibid.*, 195. — Petri Acheruntini archiepiscopi electionem confirmat et jura metropolitana Acheruntinae, et mittit pallium, *ibid.*, 194. — Ito la pro Benedicto abbate monasterii S. Salvatoris in Mosi, *ibid.*, 195. — Hugoni abbati S. Agildii abbatiam Seumichensem a Ladislao Hungarorum rege fundatam confirmat, *ibid.*, 198. — Privilegium monasterii S. Stephani, *ibid.*, 199. — Privilegium pro ecclesia Collimbriensi, *ibid.*, 201. — Monasterii Casa Del jura et bona confirmat, *ibid.*, 202. — Confirmat Cluniacensium jura et possessiones, *ibid.*, 204. — Confirmatio ecclesiarum et possessionum monasterii Athanacensis facta abbati Gauceranno, *ibid.*, 205. — Privilegium pro monasterio S. Germani a Pratis, *ibid.*, 207. — Monasteriorum S. Launomri Boscensis et S. Joannis Carnotensis privilegia confirmat, *ibid.*, 208, 209. — Privilegia pro abbata S. Martini de campis et pro monasterio S. Arnulphi, *ibid.*, 209, 210. — Possessiones abbatum Elmonensis seu S. Amandi, ordinis S. Benedicti confirmat easque apostolicis manit privilegia, *ibid.*, 211. — Monasterii S. Remigii Rheimensis privilegia quasdam confirmat, *ibid.*, 216. — Ecclesiam Antissiodorensis bona confirmat, *ibid.*, 217. — Privilegium pro monasterio Insulae Agensis, *ibid.*, 218. — Bulla quae jam exressam bulla Nicolai papae II exemptionem Corbiniacensis cenobii a subiectione Flaviniacensis confirmat, *ibid.*, 220. — Cluniacensibus adjudicat cellam S. Dionysii de Nongento, *ibid.* — Narbonensis ecclesie possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 222. — Monasterio S. Benedicti Padil-

ronensi privilegia quædam concedit, *ibid.*, 226. — Ecclesiæ Lucensis privilegia confirmat, *ibid.* — Gregorii archidiaconi, Huberti archipresbyteri, Rainieri primicerii, Guldouis cantoris fratrum ecclesiæ Lucanæ privilegia quædam confirmat, *ibid.*, 227. — Privilegium Florentini cœnobii, *ibid.* — Privilegium pro parthenone S. Petri de Lucro, CLXIII, 228. — Monasterio Casæ Dei monasteria quædam subijcit, *ibid.*, 232. — Privilegium pro ecclesiâ S. Martini, *ibid.* — Brunoni Trevirensi archiepiscopo committit absolutionem ab excommunicatione episcopi Leodiensis, *ibid.*, 234. — Hugoni abbati Cluniacensi monasterium S. Germani Antissiodorensis addicit, *ibid.*, 235. — Rangerio episcopo Luceusi canonicos S. Frigidiani commendat, *ibid.* — Monasterii S. Michaelis Sleeburgensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 237. — Privilegium pro ecclesiâ Evasi, CLXIII, 237. — Diœcesis Burgensis fines confirmat, *ibid.*, 239. — Privilegium pro ecclesiâ S. Mariæ Vaseriensis, *ibid.*, 241. — Monasterii S. Bertini Sithiensis libertatem, privilegia et possessiones confirmat, *ibid.*, 243. — Privilegium pro monasterio Seibodensi, *ibid.*, 246. — Exemptionem Ecclesiæ Burgensis ejusque statutos in concilio terminos confirmat, *ibid.*, 248, 249. — Privilegium Baldrici Dolensis archiepiscopi de pallio, *ibid.*, 251, 252. — Ecclesiæ S. Frigidiani Lucensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 253. — Bulla protectionis et confirmationis bonorum Calmo-laciensis monasterii, *ibid.*, 254. — Monasterii S. Lamberti protectionem suscipit et bona confirmat, *ibid.*, 256. — Privilegium pro ecclesiâ S. Dendati, *ibid.* — Monasterium Weissencense tuendum suscipit, et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 257. — Bulla pro S. Martino Ambianensi, *ibid.*, 258. — Privilegium pro Monasterio Majori, *ibid.*, 259. — Pontio abbati Cluniacensi confirmat et successoribus ejus omnia ab antecessoribus suis pontificibus monasterio Cluniacensi concessa, collata et confirmata, *ibid.*, 260. — Privilegia Cluniacensis monasterii confirmat, *ibid.*, 262. — Privilegium ad Pontium abbatem Cluniacensem, ad quem mittit pallium candidum ut ex eo sibi paret dalmaticas in usu Ecclesiæ Cluniacensis, concedens ei quod utatur insignibus pontificalibus in octo præcipuis sui monasterii festivitibus, *ibid.* — Privilegium pro monasterio Siegburgensi, *ibid.*, 265. — Privilegium de mercata et de cena que datur in duabus festivitibus S. Remigii, item de immunitate istius ecclesiæ, *ibid.* — Privilegium pro monasterio S. Mariæ Florentino, *ibid.*, 266. — Diœcesis Soranæ fines, ecclesiæque possessiones confirmat, *ibid.*, 267. — Confirmatio donationis et bonorum monasterii S. Benigni Fructuariensis, *ibid.*, 268. — Ecclesiæ Scyllacensis libertatem, privilegia et possessiones confirmat, *ibid.* — Privilegium pro ecclesiâ S. Christophori de Phalempin, *ibid.*, 270. — Privilegium pro monasterio S. Petri Mellicensis, *ibid.* — Ecclesiæ S. Jacobi Compostellane possessiones confirmat, *ibid.*, 272. — Cœnobium S. Maxentii in sanctæ sedis tutelam suscipit, *ibid.*, 274. — Monasterium S. Vincentii Copersanum tuendum suscipit ejusque possessiones ac privilegia confirmat, *ibid.*, 277. — Ecclesiæ Sonnebecanæ possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 278. — Ecclesiæ S. Donatiani Bragensis possessiones confirmat, *ibid.*, 279. — Privilegium de investituris vi extortum, *ibid.*, 281. — Privilegium pro monasterio Horsveldensi, *ibid.*, 287. — Monasterii Corbeienensis privilegia confirmat, *ibid.*, 295. — Casiuense monasterium cæteris per Occidentem cœnobitis præferendum, a quacunque jurisdictione liberum; solique sanctæ Romanæ Ecclesiæ fore subiectum confirmat; ejusque cœnobii abbas in omni episcoporum ac principum consensu superiorem cæteris abbatibus locum habere, prioremque omnibus sui ordinis sententiam dicere, sub anathemate statuit, CLXIII, 295. — Privilegium pro parthenone Fontebraldensi, *ibid.*, 296. — Confirmat privilegia Atrebatensi episcopo concessa, *ibid.*, 297. — Monasterii S. Martini de Valle, cui apostolicæ tuitionis præsidium elargitur, ecclesiæ designat et enumerat privilegia, *ibid.*, 298. — Monasterii S. Bertini Sithiensis protectionem suscipit bonaque confirmat, *ibid.*, 501. — Monasterio Aquilicincto asserit ecclesiâ S. Georgii prope Hesdinum, a Joanne episcopo Moruensi datam, *ibid.*, 503. — Aravanicæ Ecclesiæ a Tricastinensi disjunctæ libertatem confirmat, *ibid.*, 504. — Monasterii Nonantulanæ possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 506. — Privilegium pro monasterio Arevallensi, *ibid.*, 508. — Bulla qua apostolicæ sedis tuitionem concedit xenodochio S. Joannis Hierosolymitano, *ibid.*, 514. — Privilegium pro monasterio S. Nicasi Rhemensis, *ibid.*, 517, 518. — Monasterio Anianensi cellam Giordanicensem subijcit, *ibid.*, 520. — Monasterii S. Victoris Massiliensis possessiones confirmat, *ibid.*, 527. — Bulla qua recensentur et suscipiuntur sub apostolicæ protectione mo-

nasteria Camaldulensia, *ibid.*, 530. — Tornacensis Ecclesiæ clericis concedit habere episcopum, excusso Neco-mensis ecclesiæ jugo, *ibid.*, 532. — Monasterii S. Bertini Sithiensis libertatem contra Pontium abbatem Cluniacensem tuetur, *ibid.*, 534. — Privilegium pro monasterio S. Rufii Avenionensi, *ibid.*, 536. — Privilegium pro ecclesiâ Aytensi, *ibid.*, 537. — Ecclesiæ Marsorum possessiones confirmat, *ibid.*, 538. — De conservanda monasterii S. Bertini Sithiensis libertate, *ibid.*, 538, 540. — Privilegium pro monasterio Tutelensi, *ibid.*, 541. — Bulla pro Ebroicensi monasterio, *ibid.*, 543. — Monasterii Subiacensis possessiones omnes et privilegia confirmat, *ibid.*, 545. — Privilegium pro ecclesiâ B. Laurentii Florentina, *ibid.*, 549. — Privilegium pro ecclesiâ S. Evasii Casalensi, *ibid.*, 550. — Privilegium pro episcopatu ecclesiæ Bononiensis, *ibid.*, 551. — Privilegium pro ecclesiâ Lascurrensi, *ibid.*, 551. — Ecclesiæ B. Mariæ in portu Ravennæ possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 556. — De monasterio S. Mariæ de Charitate, *ibid.*, 557. — Privilegia pro Pontio abbate Cluniacensi, *ibid.*, 558, 559. — Privilegium pro monasterio S. Victoris Parisiensis, regio diplomate concessa canonicis S. Victoris confirmat, *ibid.* — Confirmatio prima fundationis monasterii S. Margarethæ Baumburgensis a fundatore Petro oblato, *ibid.*, 563. — Privilegium pro confirmatione donationum ecclesiæ Berchtsgadensis, *ibid.*, 568. — De privilegiis Ecclesiæ Gerundensis, *ibid.*, 571. — Privilegium pro monasterio Vallumbrosano, *ibid.*, 572. — Monasterii S. Petri Perusini possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 574. — Confirmat judicium Urbani II de concordia inita inter monachos S. Albini et Vindocinenses, *ibid.*, 582.

Bulla pro Maurilio Bracarensi archiepiscopo, CLXIII, 283. — Ecclesiæ Theatinæ possessiones quædam confirmat, 385. — Portugallensem ecclesiâ a metropolitani jurisdictione eximit et ejus diœcesis limites asserit et confirmat, *ibid.* — Oratorium S. Mariæ penes Novum Burgum apud Aldenardam, membrum Eihomensis ecclesiæ tuendum suscipit, *ibid.*, 390. — Monasterii Simbel-mensis privilegia confirmat, *ibid.*, 391. — Privilegium pro canonicis S. Fidelis, *ibid.*, 393. — Ad Bernardum Toletanum. primatem. Segoviensem civitatem ipsius personæ permittit; monasterium S. Servandi donat, *ibid.* — Monasterium Fabariense ab episcopo Basiliensi potestate liberat et bona ejus confirmat, *ibid.*, 397. — Ad clerum et populum Florentinum; innocentem eorum episcopum declarat; ejus calumniatores officis et beneficiis privat, *ibid.* — Gozarano Lugdunensi archiepiscopo primatum confirmat in Lugdunensi provincia, *ibid.*, 399. — Privilegium pro ecclesiâ S. Pancratii Hadmerstebensis, *ibid.* — Bulla pro monasterio S. Tiberii, *ibid.*, 401. — Monasterii S. Facundi Sahagunensis possessiones quædam et privilegia confirmat, *ibid.*, 400. — Monasterium S. Archangelî de Mortua Neapolitanum tuendum suscipit, ejusque bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 401. — Anselmo abbati Sabæ vices apostolicas in Angliâ administrandas, tribuit, *ibid.*, 408. — Declarat Robertum Vithiacensem abbatem esse in apostolicæ sedis tutela, 410. — Decretum quo adversus abbatem Crassen-tem abbati Electensi confirmatur monasterium S. Polycarpi, *ibid.*, 410. — Privilegium ad confirmationem datum omnium bonorum monasterii S. Bartholomæi, *ibid.*, 412. — Privilegium pro ecclesiâ S. Mariæ in Portu, *ibid.*, 414. — Ecclesiâ S. Pancratii Barknangensem tuendam suscipit et ejus possessiones confirmat, *ibid.*, 416. — Privilegium pro monasterio S. Bertini Sithiensis, *ibid.* — Privilegium pro canonicis S. Fidelis, *ibid.*, 417. — Monasterii Micicacensis possessiones confirmat, *ibid.*, 418. — Albino abbati et canonicis S. Mariæ de Bosco capellam B. Nicolai Credonensem asserit, *ibid.*, 419. — Privilegium pro abbati Fontebraldensi, *ibid.* — Confirmatio privilegii regis Ludovici pro ecclesiâ Carnotensi, *ibid.*, 421. — Antonio præposito S. Petri ad oratorium de Sampi-strano, presbytero cardinali privilegia concedit, *ibid.*, 422. — Privilegium S. Petri de Marki S. Nicolai de Mugubi, *ibid.*, 423. — Monasterii Subiacensis possessiones quædam confirmat, *ibid.*, 424. — Privilegium pro ecclesiâ S. Trinitatis Norwicensi, *ibid.*, 432. — Monasterii Andrensis protectionem suscipit, bonaque et privilegia confirmat, *ibid.*, 434. — Privilegium pro ecclesiâ Bellioccensi, *ibid.*, 435. — Monasterium Othoniense ejusque possessiones confirmat, *ibid.*, 439. — Bulla pro Gerardo de Ham, decano ecclesiæ S. Quintinii, *ibid.*, 445.

PETRUS, Burgens. episcop. — Cluniacensi monasterio concedit et confirmat ecclesiâ de Caradiga, CLXVI, 855.

PHILIPPUS Franco-rum rex. — De decima Saladæ,

ne aliquid ulterius ullo modo exigatur occasione restaurationis Terræ Sanctæ, CCIX, 869.

PHILIPPUS ALSATIUS, comes Flandriæ. — Beneficiat abbatia Akenburgensi orilas S. Benedicti, in diocesi Brugensi, CLXXIV, 1574.

PHILIPPUS, Flandriæ et Viromandiarum comes. — Confirmat donationes decimarum de Oudenburg, etc., CLXXIV, 1577. — De decimis totius Aldenburgensis parochiæ, *ibid.*, 1579.

PIBO, episcopus Tullens. — Privilegium pro monasterio S. Apri, CLVII, 419. — Confirmatio privilegiorum prioratus de Asmantia, *ibid.*, 422. — Charta pro ecclesia S. Deodati, *ibid.*, 424. — Fundatio monasterii S. Leonis Tullensis, *ibid.*, 427. — Privilegium pro abbata S. Leonis Tullens, *ibid.*, 431. — Fundatio prioratus S. Theobaldi, *ibid.*, 433. — Privilegium pro ecclesia S. Mariz, *ibid.*, 435. — Fundatio prioratus S. Jacobi in Castello Novo pro abbata S. Mansueti Tullens, *ibid.*, 436. — Fundatio prioratus de Landecourt, *ibid.*, 439. — Charta de consecratione ecclesiæ de Porto, *ibid.*, 440. — Privilegium pro ecclesia S. Gengulfi, *ibid.*, 442.

PIPINUS, vir illustis. — Charta qua concedit Epternacensi monasterio medietatem ipsius Epternaci, LXXXIX, 539. — Charta qua monasterium Epternacense sub sua defensione suscipit et fratribus ibi congregatis concedit, ut, defuncto Willibrordo Ultrajectensis episcop., sibi ex semetipsis constituant abbatem, *ibid.*, 541.

PIPPINUS, rex. — Donat monasterio S. Dionysii castellum ad montem Sancti Michaelis in pago Virdunensi, XCVI, 1528. — Placitum de Teloneis in mercato Sancti Dionysii ad ipsum monasterium evidenciatis, *ibid.*, 1530. — Decretum quo possessiones monasterii Prinaugiensis, abbatia Murbacensi, etc., confirmat, *ibid.*, 1531. — Diploma quo villam Tirmingean Fuldensi ecclesiæ donat, *ibid.*, 1536. — Donationes in gratiam abbatia Prumleusis, *ibid.*, 1537-1546. — Privilegium pro monasterio Sancti Maximini, *ibid.*, 1554.

RADBODUS, Tornacensis episcop., diploma de libertate ecclesiæ S. Aldemb. Petri apostoli, CLXXIV, 1567.

RAIMBALDUS, Arelatensis archiepiscop. — Privilegium pro monasterio S. Victoris, CLXIII, 1395. — Absolutio nem a penitentia impertitur in consecratione ecclesiæ S. Mariz de Correno que dotatur, *ibid.*, 1394. — Charta qua ecclesiæ S. Genesii et S. Honorati dat Victorinis monachis, *ibid.*, 1396.

RAINALDUS II, Rhemensis archiepiscop. — Confirmatio fundationis S. Jodici de Nemore, CLXXII, 1545. — Charta fundationis monasterii Ignicensis, *ibid.*, 1550. — Charta de confirmatione Sancti Wimari, *ibid.*, 1552. — Confirmat omnes possessiones monasterii Silineurtis, *ibid.*, 1554. — Privilegium de aqua Vidula, maresco, herbagio et jurisdictione S. Theodoric usque ad cruceum Raymonis, *ibid.*, 1556. — Charta pro monasterio Cluniacensi, CLXXXIX, 1058.

REMIGIUS, episcop. Argentinens. — Testamentum donationis monasteriorum Aschoris et Werthæ ad ecclesiæ Argentinensem, XCVI, 1563.

RICHARDUS, Constantiens. episcop. — Charta super ecclesiæ de Moralinis, CLXXXIX, 1071.

RIQUINUS, provisor Tullensium. — Charta de Frondensi cella pro Cluniacensi monasterio, CLXVI, 849.

RODULPHUS, rex. — Cluniacensi monasterio dat quendam prædium, CLXII, 1040. — Charta pro cenobio S. Petri Cluniacensi de S. Basii in viculis donatione cum pertinentiis suis, XLII, 1041.

ROHINGUS, vir nobilis. — Charta qua Willibrordo Ultrajectensi episcop., donat ecclesiæ SS. Petri et Pauli in Antwerpo, LXXXIX, 553.

RUDOLPHUS I, rex Romanorum. — Cuidam cardinali gratias agit quod partes suas in curia Romana unice fovit, XCVIII, 718. — Remittit servitium vacante imperio non præstita, *ibid.*, 721. — Promittit pontifici se ejus reformationem contra exorbitantes Germaniæ episcopos exsecuturum, *ibid.*, 737. — Cuidam principi pro litteris missis gratias refert, et significat se cum pontifice familiare Lausanæ colloquium celebrasse, *ibid.*. — Committit cuidam defensionem monasterii devastati, *ibid.*, 800. — Providet cuidam domui regulari de ordine Penitentium, *ibid.*, 806. — Commendat comitibus et baronibus, etc., noviter electum episcop., *ibid.*, 808. — Privilegium civitatis Haliensis, *ibid.*, 810. — Commendat quemdam canonum Leodiensium ecclesiæ, et ut ipsum quamprimum in curiam remittant, *ibid.*, 814. — Continuat episcopi Leodiensium sententiam de terminis duellorum prælegendis, *ibid.*, 815. — Regi Francorum commendat monasterium Aore Vallis, *ibid.*, 816. — Hospitalarios domus Teutonice in suam specialem protectionem accipit, *ibid.*, 817. — Fratres hospitalis Sancti Joannis in Jerusalem recipit

in tutelam et eorum privilegia confirmat, *ibid.*, 819. — Cuidam concedit montes quosdam excolendos, *ibid.*, 826.

— Episcopo cuidam commendat quemdam abbatem, *ibid.*. — Concedit cuidam principi facultatem eudendi novam tam, *ibid.*, 837. — Confirmat ejusdam monasterii privilegia, *ibid.*, 849. — Recipit in tutelam pupillum quinquennem, *ibid.*, 856. — Scribit contra indebite exigentes telonium, *ibid.*, 858. — Commendat quemdam pro beneficio quodam ecclesiastico, *ibid.*, 859. — Diploma quo ecclesiastica jura severo edicto tuetur, *ibid.*, 872.

SERGIUS II, papa. — Anshario Hamburgensi episcopo concedit usum pallii et alia privilegia, CXXIX, 997.

SERGIUS III, papa. — Bulla pro monasterio S. Galli, CXXI, 971. — Privilegium pro ecclesia Silvæ Canadiæ, *ibid.*, 973. — Bremensis Ecclesiæ jura vindicat, *ibid.*, 974. — Privilegium pro capitulo Astensi, cui possessiones confirmat, *ibid.*, 976. — Monasterii Nonantulani privilegia confirmat, *ibid.*, 977. — Ecclesiæ Viennensis privilegia et possessiones confirmat, eique nominatim Maurianensem et Segusianam ecclesiæ asserit, *ibid.*, 978. — Epistola ad Hoyerum Hamburgensem episcop. qua illi mittit pallium, *ibid.*, 980. — Privilegium pro monasterio S. Martini Turonensi, post illatam Turonibus a Normannis cladem privilegia monasterii confirmat, *ibid.*.

SERGIUS IV, papa. — Andreas episcopo Parentino possessionem parochiæ Bavinensis castellorumque duorum asserit, CXXIX, 1499. — Litteris quibus Vediano cuidam castrum Scurlense titulo emphyteusis concedit, *ibid.*, 1501. — Confirmat fundationem parochialis ecclesiæ S. Michaelis apud Nonantulanum cenobium in agro Multinensi, factam a Radulpho ejusdem cenobii abbate, *ibid.*, 1502. — Confirmat bona omnia ad Curanense monasterium pertinentia, *ibid.*, 1504. — De monasterio Rivipullensi, *ibid.*, 1509. — Confirmat fundationem monasterii S. Petri Fentiliotensis et bona ad illum spectantia, *ibid.*, 1514. — Privilegium pro monasterio Canigonensi, quo confirmat privilegia et jura olim illi concessa, *ibid.*, 1516. — Monasterium Arulense sub protectione Sedis apostolicæ recipit, et a cujusvisque personæ, etiam episcopi ordinarii, jurisdictione eximit, *ibid.*, 1517. — Privilegium lucrandi indulgentias iis qui advenierint in consecratione ecclesiæ monasterii Monti-Majori, *ibid.*, 1520. — Monasterii S. Vincentii Vulturvensis possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1522. — De monasterio Bellilocensi, *ibid.*, 1523, 1527. — Michaelis archiepiscopi Salernitani jura metropolitana confirmat, *ibid.*, 1528.

SILVESTER II, papa. — Monasterium S. Lamberti Seouense confirmat et iuribus ornat, *ibid.*, 269. — De monasterio Fuldensi, *ibid.*, 272. — Arnulfo archiepiscopo Remensi concedit ut, recepto baculo et annulo, archiepiscopali officio fungatur et omnibus insignibus soliti more perfruat, cum illi privatus fuerit quodam tempore, *ibid.*, 275. — Sacram coronam Stephano Hungarorum duci mittit, quem regio quoque nomine cohonestat; variisque concessis privilegiis, Strikoniensem ecclesiæ, regni metropolitani instituit, *ibid.*, 274. — Urgellensis ecclesiæ bona et jura confirmat, *ibid.*, 278. — Ad Robertum Vizeiacensem abbatem, confirmat privilegia monasterii Vizeiacensis, *ibid.*, 279. — Ad Odonem episcop. Gerundensem, episcopatum Gerundens. sub suam tutelam recipit, privilegiaque et jura confirmat, *ibid.*, 281. — Bulla qua utrumque monasterium Stabulense et Malmundariense sub sua suscipit protectione, mandat. que ut in abbatis electione ex Sirabulensi, si dignus reperitur, assumatur, *ibid.*, 282. — Monasterium S. Trinitatis et S. Petri Burguliense privilegia ornat, *ibid.*, 283.

SIMON, Tornacensis episcop. — Diploma de donatione ecclesiæ B. Mariz Virginiis, in Aldenberg, cum totius parochiæ, Aldenbergensis integritate, CLXXIV, 1570.

STEPHANUS II, papa. — De hospitali et domo Romæ Fulrado abbati concessa, LXXXIX, 1015. — Bulla ad Fulradum S. Dionysii abbatem, qua plura in monachos Sandionysianos plane nova et inusitata confert, *ibid.*, 1015.

STEPHANUS IV, papa. — Bulla pro monasterio Farfensi, CXXIX, 973.

STEPHANUS V, papa. — Diploma pro monasterio Corbeiensi, CXXIX, 794. — Ad Dominicum Ravennatem archiepiscopum, significat se consecrasse Placentini episcopum; in nihilo tamen velle se juri Ravennatensis metropolitani officere, *ibid.*, 796. Ad clerum et populum Placentinum. Dat illis pontificem Bernardum, et commendat submissionem metropolitano Ravennati, *ibid.*, 799. — Privilegium pro ecclesiæ Placentina, *ibid.*, 812. — Privilegium Huoggi abbati concessum, *ibid.*, 815. — Privilegium pro monasterio S. Ludgeri, *ibid.*, 814. — Privilegium pro monasterio Hericiensi, *ibid.*, 815.

STEPHANUS VI, papa. — Privilegium archiepiscopa-

ina Narbonensis, CXXIX, 853. — Privilegium pro monasterio Vizeliacensi, *ibid.*, 858.

STEPHANUS VII, papa. — Monasterio S. Vincentii Vulturneensis ejusque abbati Raimbaldo omnia jura et bona confirmat, CXXXII, 1051. — Fundationem abbatis Ironeensis, in comitatu Namurcensi confirmat, *ibid.*, 1053.

STEPHANUS VIII, papa. — Monasterium Tullense in diocesi Placentina sub protectione Sedis apostolicæ recipitur, et soli abbati subjectum omnino declaratur, CXXXII, 1089. — Monasterii Buxeriensis a Gauslino abbate Tullensi cunctis privilegiis et possessionibus confirmat, *ibid.*, 1090.

STEPHANUS X, papa. — Epistola ad Gervasium archiepiscopum Remens. qua pro religione fortiter agentis auxilium pollicetur, etc., CXLIII, 869. — Bulla, qua confirmat clerici secularis immunitatem a secularium potestatum iudiciis et oneribus, *ibid.*, 871. — Confirmatio concessionum aliorumque indultorum sacri cenobii S. Petri Perusini, *ibid.*. — Canoniceum Arelinorum bona confirmat, *ibid.*, 874. — Constitutio pro monasterio S. Prosperi Regini, *ibid.*, 876. — Privilegium per quod confirmat omnia monasteria, bona, jura et privilegia monasterio Cluniacensi antea concessa, *ibid.*, 879.

STEPHANUS, Parisiensis episcopus. — Charta pro canonicis S. Marie Parisiensis, CLXXIII, 1431. — Charta pro canonicis regularibus S. Victoris Parisiensis, *ibid.*. — Charta pro canonicis S. Joannis Rotundi, *ibid.*, 1423. — Charta de ecclesia S. Dionysii de Carcere, *ibid.*. — Charta de ecclesia Fossatensi, *ibid.*, 1424. — Charta fundationis abbatis Hederensis, *ibid.*, 1427.

STEPHANUS, rex Anglorum. — Charta pro monasterio Cluniacensi, CLXXXIX, 1063.

TELLO, episcopus Carinensis. — Possessiones concedit ecclesiis Sanctæ Mariæ et Sancti Martini, XCVI, 1538.

THEODORICUS, Flandriæ comes. — Diploma confirmans donationes Cononis et Walteri factas ecclesiis Aldenburensi, CLXXIV, 1569. — Remittit annum censuum a certis bonis, etc., *ibid.*, 1571.

URBANUS II, papa. — Primatus Ecclesiæ Tolitanæ in Hispania restituitur, CLI, 208. — Epistola ad Ildefonsum Galleciæ regem. Tolitanam ecclesiam Saracenis ereptam gratulatur. Commendat Bernardum, archiepiscopum Tolitanum, a sese pallio donatum, primatemque in totis Hispaniarum regnis constitutum, *ibid.*, 209. — Monasterii Cluniacensis possessiones et privilegia confirmat et Hugoni abbati mitræ, dalmaticæ, chirothecarum sandaliorumque usum concedit, *ibid.*, 291. — Privilegium pro abbata S. Joannis de Vineis, *ibid.*, 295. — Epistola ad Gebhardum Constantiensem episcopum qua eidem legationem apostolicam, et procuracionem ecclesiarum in Saxonia et Alemania deferit et confirmat, *ibid.*, 297. — Privilegium pro monasterio Jesu Nazareni, *ibid.*, 301. — Froardo abbati S. Pontii Tomeriarum concedit privilegium quo locum a cuiuscunque episcopi jurisdictione eximit, alique compluribus prerogativis exornat, *ibid.*. — Privilegium pro clericis et laicis Vellitrensibus, *ibid.*, 304. — Epistola ad Rainoldum archiepiscopum Remens. illi pallium tribuit ac totius secundæ Belgicæ provinciæ primatum usque consecrandi Francorum reges asserit, 309. — Monasterii Balmensis apud Sequanos possessiones archiepiscopo confirmat Vesontionensi, *ibid.*, 311. — Bulla pro canonicis Pistoriensibus, *ibid.*, 317. — Pro canonicis Sancti Antonii diocesis Ruthenensis, *ibid.*, 319. — Pro ecclesia Gratianopolitana, *ibid.*, 320. — Monasterii S. Theofredi Calmiliacensis bona confirmat, *ibid.*, 322. — Majoris Monasterii tutelam suscipit, possessionesque ejus confirmat, *ibid.*, 324. — De parthenone S. Crucis Pictaviensis, *ibid.*, 328. — De monasterio S. Bartholomæi in Lipara, *ibid.*, 329. — Confirmatio erectionis canonicæ S. Marie in Mettembach, quæ sub apostolicæ Sedis protectione recipitur; confirmatioque bonis omnibus ad eam spectantibus, nonnulla eidem conceduntur privilegia, *ibid.*, 337. — Monasterium S. Sophiæ Beneventanum tuendum suscipit, et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 341. — De monasterio Reinhardsbornensi, *ibid.*, 342. — Privilegium pro ecclesia Pisana, cui ob civium erga Romanam Ecclesiam merita, episcopatus Corsiacensis subijciit, *ibid.*, 344. — Guarino, monasterii S. Laurentii Aversani abbati, mitræ et annuli usum concedit, *ibid.*, 346. — De Privilegiis monasterio Cavensi concessis, *ibid.*, 347. — S. Brunoni Carthusianorum fundatori et Lanino asserit locum a Rogerio comite concessam, et a Theodoro episcopo Scyllacino confirmatam, *ibid.*, 353.

Epistola ad universos episcopos Britanniarum. Dolensi episcopo concedit pallium, salvo jure Turonensis ecclesiæ, *ibid.*, 359. — Canoniceum Sancti Pauli Narbonensis propositum vitam regularem profitendi confirmat, *ibid.*, 360. — Epistola ad omnes fideles. De ecclesia S. Marie Casinensis monasterii a se consecrata et privilegio mu-

nita, *ibid.*, 363. — Ecclesiam S. Nicolai secus maris orbe Pictaviensis confirmat Monasterio Novo ejusdem urbis, *ibid.*, 367. — Bulla qua donationem a Mathilda comitissa factam monasterio S. Blasii confirmat, *ibid.*, 374. — Monasterii Vindocinensis is jura et possessiones confirmat, *ibid.*, 380. — Privilegium pro Turonense Ecclesia, et ei subijciatur Ecclesia Dolensis, *ibid.*, 385. — Precipit universis episcopis per Britanniam constitutis ut Turonensi archiepiscopo tanquam metropolitano pareant, *ibid.*, 387. — Privilegium pro canonicis Pistoriensibus, *ibid.*, 399. — Bullas pro monasteriis S. Petri de Puteolis et Sancti Agidii, *ibid.*, 398, 399. — Monasteria S. Georgii in Nigra Silva et Hirsaugiense sub Sedis apostolicæ protectione suscipit, et bona ejus ei confirmantur, *ibid.*, 402. Bulla pro abbata S. Petri in Nigra Silva, *ibid.*, 403. — Privilegium pro monasterio Cluniacensi, *ibid.*, 410. — Pro ecclesia S. Petri de Guastalla, *ibid.*, 412. — Pro monasterio S. Abundii Comensis, *ibid.*, 417. — Ecclesie S. Petri Standardmontensis a Mathilde comitissa B. Petre tradite, protectionem suscipit et bona confirmat ea lege ut clerici quotannis denarium aureum, aut quarto quoque anno byzantinum palatio Lateranensi persolvant, *ibid.*, 419. — Privilegium pro Ecclesia Vesontionensi, *ibid.*, 421. — Privilegium pro monasterio monialium S. Petri Blazientis, *ibid.*, 422. — Calurienis ecclesiæ canonici confirmantur in professione vitæ regularis, quam recens professi erant, *ibid.*, 423. — Privilegium pro monasterio Casæ Dei, *ibid.*, 424. — Bulla pro monasterio S. Agidii, *ibid.*, 425. — Confirmat regularem disciplinam canoniceum S. Avenlopiensis ecclesiæ qui cum bonis omnibus ad canonicam ipsam spectantibus sub protectione Sedis apostolicæ suscipiuntur, *ibid.*, 426. — Privilegia pro ecclesiis S. Rufii, et Matisconensi, et pro monasterio Salvinienensi, *ibid.*, 430.

Bulla confirmationis privilegiorum monasterii Celsivienensis, CLI, 452. — Episcopus Engolismensis confirmat preposituram de Julis ab Ademaro illis factam, *ibid.*, 433. — Monasterii Aubechiensis possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 434. — De prioratu Maximalensi, *ibid.*, 442. — Pro monasterio Tutelensi, *ibid.*, 444. — Privilegia ecclesiæ Turonensis confirmat, *ibid.*, 449. — Bainoneensem ecclesiam, a parentibus suis Cluniacensi cenobio donatam, auctoritate sedis apostolicæ munit et Saesione Ecclesiæ jura determinat, *ibid.*, 450. — Trencorensis monasterii bona jureque omnia in tutelam apostolicæ Sedis recipit, *ibid.*, 451. — De monasterio S. Vincentii Metensi, *ibid.*, 452. — De abbata S. Bertini ordinis S. Benedicti Audomaropoli, *ibid.*, 453. — Privilegium pro Marbacensi ecclesia, *ibid.*, 455. — Privilegium quo abbates Cormeriacenses baculum pastorem de sepulchro S. Martini, communi decani et capituli jussu sumant, *ibid.*, 456. — Privilegium pro S. Martini Turonensi, canonicis, *ibid.*, 459. — Bulla pro monasterio Novo Pictaviensi, qua illud sub Sedis apostolicæ protectione suscipit, illudque Cluniacensi monasterio subijciit, *ibid.*, 461. — Pro monasterio S. Martialis Lemovicensis, *ibid.*, 463. — Abbati Anselmo Angeriacensi Burisacensem ecclesiam dono episcopi Belvacensis acquisitam et stipulatione regis Francorum munitam confirmat, *ibid.*, 465. — Monasterio Cluniacensi cellam S. Michaelis de Monte alto asserit, *ibid.*. — Bulla confirmationis privilegiorum monasterii Moyssiensis, *ibid.*, 466. — Diploma de donatione abbatis Belli Locii, *ibid.*, 468. — Confirmat bona monasterii Rivipollensis, cui nonnulla immunitatis ac exemptionis privilegia conceduntur, *ibid.*, 472. — Privilegium pro monasterio Balneolensi, *ibid.*, 474. — De monasteriis Juviniacensi et S. Agidii, *ibid.*, 476, 477. — Bulla pro ecclesia S. Saturnini Tolosæ, *ibid.*, 478. — Monialibus Cremonensibus S. Joannis evangeliste, omnia illarum jura confirmat, *ibid.*, 484. — De monachis monasterii Cluniacensis, *ibid.*, 485. — Casinense cenobium ejusdemque bonis ab omni jurisdictione liberum sub sanctæ Sedis protectione confirmat, ceterisque per occidentem monasteriis preferendum esse declarat, *ibid.*, 492.

Privilegium ad S. Hugonem pro immunitate cellarum Cluniacensium et interdictio ac libertate convocandi apud Cluniacum quem voluerit antistitem ad chrisma faciendum et oleum benedicendum, CLI, 493. — Selmorici pagus Ecclesiæ Gratianopolitane asseritur, *ibid.*, 494. — Ecclesiæ Narbonensis privilegia corroborat, *ibid.*, 495. — Privilegium pro ecclesia Verulana, *ibid.*, 496. — Ecclesiæ S. Marie Buronensis protectionem suscipit; bona confirmat, privilegia constituit, imposito fratribus byzantiæ censu annuo, *ibid.*, 498. — Bulla pro monasterio Willengensi, *ibid.*, 501. — Pro ecclesia Urgellensi, *ibid.*, 502. — Ascensem Ecclesiam caput Jacensis Ecclesiæ constituit, *ibid.*, 504. — De privilegio monarchia Siciliæ, *ibid.*, 506. — Aloano, Salernitano archiepiscopo.

ejusque successoribus Acherontina et Consentina provinciarum primatum asserit, *ibid.*, 507. — Brunois et Lannui eremitarum possessiones concessas a Rogerio comite et Joanne episcopo. Syracusensi confirmat, *ibid.*, 509. — Bulla pro monasterio S. Cucuphalis, *ibid.*, 513. — Bulla pro Casinensi monasterio, *ibid.*, 515. — Pro abbate Majoris monasterii Turonensis, *ibid.*, 518. — Privilegium immunitatis Schafhusano in Hirsugia monasterio concessum, *ibid.*, 519. — Privilegium Raginero abbati monasterii S. Petri Crispulensis Romae concessum, *ibid.*, 522. — De monasterio Latiacensi, *ibid.*, 535. — Pro ecclesia Jaccensi, *ibid.*, 536. — Epist. ad ceteram et populum Paternitanum, *ibid.*, 538. — Ecclesiam S. Trinitatis in loco qui Pons Guinzei dicitur privilegia instituit, ea lege ut clerici Mediolanensis monetae nummos sex quatuor annis Lateranensi palatio persolvant, *ibid.*, 535. — Epistola ad Galonem S. Quintini Bellevacensis praepositum, qua confirmat donationem terrae de Alaccia factam a Guillelmo episcopo Parisiensi, *ibid.*, 537. — Epist. ad Hugonem Lugdunensem archiepiscopum; ei annuit tandem primatum ejus a Daimberto, Senonensi, archiepiscopo agnitionem Romae esse, *ibid.*, 545. — Clero et populo Lemovic. Humbaldum ep. iterum commendat, *ibid.*, 552.

URBANUS III, papa. — Ecclesiam S. Evasii protectionem suscipit, possessiones ac privilegia confirmat, CCII, 1331. — Petro Spoletano archiepiscopo jus praefrendae crucis per totam regnum Hungariae asserit, *ibid.*, 1335. — Privilegium per quod confirmat omnia bona, jura et possessiones prioratus S. Petri de Coniaco, *ibid.*. — Privilegium per quod confirmat omnia bona et jura prioratus B. Mariae Montis Desiderii, *ibid.*, 1336. — Assignmentem decimarum factam ecclesiae S. Silvestri Venetae confirmat, *ibid.*, 1342. — Privilegium pro monasterio S. Trinitatis Lucernensis, *ibid.*, 1347. — Pro monasterio S. Sixti Placentini, *ibid.*, 1353. — Ecclesiam S. Mariae de Reo tuendam suscipit et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 1353. — Privilegium pro monasterio S. Jacobi Pontideni, *ibid.*, 1360. — Pro ecclesia S. Mariae Spoletanae, *ibid.*, 1363. — Monasterii S. Mariae Civitacellensis protectionem suscipit, bonaque ac jura confirmat, *ibid.*, 1364. — Monasterii Cluniacensis protectionem suscipit et bona quaedam et privilegia confirmat, *ibid.*, 1365. — De parthenone S. Petri de Luco, *ibid.*, 1370. — De monasterio S. Apollinaris Cluniensis, *ibid.*, 1371. — De monasterio S. Salvatoris Berardinensis, *ibid.*, 1375. — Hugoni abbat. Cluniacensi asserit capellaniam ecclesiae S. Viviani Broletensis, *ibid.*, 1377. — Monasterii Cluniacensis bona ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1379. — Monasterium Tegeranense suscipit et bona confirmat, *ibid.*, 1385. — De monasterio Rispeni, *ibid.*, 1385. — Privilegium pro domo hospitali fratrum Cruciferorum S. Petri Bolcenis, *ibid.*, 1387. — Monasterium Vallumbrosanum tuendum suscipit et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 1389 et 1415. — De monasterio S. Mariae Magdalenae, de ecclesia Cannensis Gradensi, *ibid.*, 1394, 1397. — Ordinis Eridagamentini instituta ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1399. — Ecclesiarum SS. Joannis et Pauli, S. Martini, S. Stephani majoris et S. Stephani minoris sustentationi canonicorum ecclesiae S. Petri destinatarum possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1403. — Privilegium pro monasterio S. Petri Esolensi, *ibid.*, 1407.

Patribus Grandinontensibus concedit ut in generali terra interdicto pulsare unam campanam liceat, CCII, 1415. — Privilegium pro ecclesia S. Joannis Baptistae Katimponensis, *ibid.*, 1418. — Pro ecclesia S. Joannis Leodiensi, *ibid.*, 1420. — Ecclesiam S. Vincentii Bergomensem tuendam suscipit ejusque bona et privilegia confirmat, *ibid.*, 1429. — De monasterio S. Mariae Seitelstelsensis, *ibid.*, 1431. — De ecclesia Augustensi, *ibid.*, 1434. — De monasterio S. Mariae Tongerloensi, *ibid.*, 1430. — Privilegium pro monasterio S. Cornelii Nino-viensi, *ibid.*, 1457. — Parthenonem S. Grae Bergomensem tuendam suscipit et ejus possessiones et jura confirmat, *ibid.*, 1440. — Canonico-rum Ecclesiae Pisanae possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1448. — Decreta concilii a Petro archiepiscopo Spalatino et ejus suffraganeis celebrati emendat et confirmat, *ibid.*, 1446. — Monasterii S. Mariae de Carcere protectionem suscipit et bona juraque confirmat, *ibid.*, 1449. — Privilegium pro ecclesia S. Castoris Cardonensi, *ibid.*, 1457. — Monasterii S. Petri Gaudensis sive Blandiniensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat, *ibid.*, 1459. — De monasterio S. Mariae Servensis, *ibid.*, 1461. — Privilegium de plenaria libertate monachorum Carmi insulae, *ibid.*, 1463. — Monasterium S. Sepulcri Placentinum tuendum suscipit, etc., *ibid.*, 1463. — Sororibus S. Nicolai Furnensibus annuos solidos quinquaginta donatos a Gertrude quondam comitissa Mauriniana, *ibid.*, 1468.

— Privilegium pro monasterio S. Mariae de Campo Martis Romano, *ibid.*, 1469. — Privilegium pro ecclesia Concordiensi, *ibid.*, 1470. — Ordinis Cisterciensis abbatem privilegia confirmat, *ibid.*, 1472. — Praepositi Regii possessiones confirmat, *ibid.*, 1474. — Henricum Bituricensis archiepiscopum per totam provinciam Bituricensem suum creat legatum, excepto Dolensi monasterio, *ibid.*, 1475. — Michaeli abbati monasterii S. Petri Martiniensis ejusque successoribus usum mitrae, sandalorum, caligarum et chirotecarum concedit, *ibid.*, 1476. — Privilegium pro ecclesia S. Salvii Florentina, *ibid.*. — Canonici S. Ursi asserit vineam ab episcopo Augustensi donatam, *ibid.*, 1477. — Sententiam inter monachos S. Savini et canonicos Majoris ecclesiae Placentinae latam ab arbitris confirmat, *ibid.*, 1478. — Canonici S. Opportuni Parisiensibus asserit ecclesiam Sanctorum Innocentium, *ibid.*, 1479. — Privilegium pro monasterio S. Pauli de Parma, *ibid.*, 1480. — Monasterio Cluniacensi monasterium S. Germani Altimodorensis asserit, *ibid.*, 1483. — Abbati Wiziaciensi et ejus successoribus usum mitrae, chirotecarum et annuli asserit, *ibid.*, 1484.

Hugoni abbati et canonicis ecclesiae Praemonstratensis possessiones quasdam asserit, CCII, 1485. — Domini S. Thomae Parisiensis asserit possessiones quasdam a Roberto comite donatas, *ibid.*, 1487. — Privilegium pro parthenone S. Petri Cremellensis, *ibid.*, 1490. — Fines parochiales ecclesiarum S. Pauli et S. Vitalis Veronensium a duobus cardinalibus constitutos confirmat, *ibid.*, 1491. — Monasterii S. Nicolai in litore Veneti bona et jura confirmat, *ibid.*, 1492. — Monasterii Norimundensis privilegia confirmat, *ibid.*, 1494. — Privilegium pro monasterio Vallis Altae, *ibid.*. — Parthenonem S. Zacharii Veneti possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 1496. — Ecclesiam S. Petri Bononiensem tuendam suscipit ejusque bona et jura confirmat, *ibid.*, 1500. — Privilegium pro abbacia S. Gislei, *ibid.*, 1502. — Monasterium S. Salvatoris de Trebin tuendum suscipit et ejus bona juraque confirmat, *ibid.*, 1505. — Privilegium pro ecclesia Pistoriensi, *ibid.*, 1512. — Bulla pro monasterio B. M. de Voto, *ibid.*. — Parthenonem S. Grae Bergomensem tuendum suscipit et ejus bona confirmat, *ibid.*, 1517. — De Parthenone S. Euphemiae Mutinensi, *ibid.*, 1518. — Ordinis Praemonstratensis privilegia quasdam confirmat, *ibid.*, 1520, 1521. — Ecclesiae Bononiensis bona confirmat, *ibid.*, 1522. — Privilegium pro ecclesia Cervensi, *ibid.*, 1524. — Sententiam a constitutis iudicibus latam inter ecclesiam S. Michaelis Nonantulanam et S. Martini Causiensem confirmat, *ibid.*, 1531. — Privilegium pro monasterio L. Zenonis Veronensi, *ibid.*, 1532.

VICTOR II, papa. — Privilegium ad Hugonem Cluniacensem abbatem, cui confirmat omnia monasteria, bona et jura canobio Cluniacensi concessa, CXLI, 803. — Ferrarienses canonicos tuendos suscipit, bonaque eorum confirmat, *ibid.*, 808. — Privilegium pro ecclesia Bononiensi, *ibid.*, 809. — Praeceptum de possessionibus Molianensis monasterii non invadendis, *ibid.*, 810. — Adalberto archiepiscopo Hamburgensi, pallii mitraeque usum concedit et privilegia ejus ecclesiae corroborat, *ibid.*, 811. — Canonicos ecclesiae S. Mariae Pisanam tuendos suscipit et eorum bona confirmat, *ibid.*, 812. — Ecclesiam Asculanam possessiones et privilegia confirmat, *ibid.*, 813. — Abbatem Andariensis jura et privilegia confirmat, *ibid.*, 815. — Privilegium pro libertate monasterii Eilenensis, *ibid.*, 816. — Rolando episcopo Ferrariensi ejusque Ecclesiae omnia jura ac privilegia confirmat, *ibid.*, 817. — Brunonem abbatem Dervensem Tebalio comiti commendat, *ibid.*, 818. — Bulla pro ecclesia SS. Simonis et Judae, *ibid.*, 822. — Privilegium pro monasterio Fuldensi, *ibid.*, 824. — Pro ecclesia Trevirensi, *ibid.*, 826. — Littera quibus ecclesiam Sylva Candida privilegia Humberti episcopi gratis ampliat, *ibid.*, 828. — Privilegium pro monasterio S. Bertini, *ibid.*, 829. — Bulla pro monasterio Casinensi, *ibid.*, 831. — Privilegium Winimanno archiepiscopo Ebrudunensi concessum, *ib.*, 834. — WALTERIUS, Cabilonensis. episc. — Charta de acquisitione partis comitatus Cabilonensis a Saverio comite, CX, 1166. — Charta pro monasterio Cisterciensi, *ibid.*, 1169. — Charta qua dat Marcello ecclesiam de Boens, *ibid.*, 1170.

WALTERUS DE HEINES. — Diploma confirmans donationes a patre suo et patruo factas ecclesiam Aldenburgensi, *ibid.*, 1172.

WIDO, Remensis archiepisc. — Charta qua Remigianis confert altare de russiniano, CXLI, 1108. — Charta qua altare Germiculi confert canobio Moscomensi, *ibid.*, 1407.

WILLELMUS, Conquestor. — Diploma, pro ecclesia S. Andreae Boffensi, CXLI, 1519, 1530, 1531; pro liber-

tate Meldnensis cœnobii, 1331, 1352; pro ecclesia Petrobουργensi, 1355; pro cœnobio Bathoniensi in agro Samersatensi, 1355; pro ecclesia S. Mariæ, Stowensi, 1355; de excambio Sanctæ Mariæ de Sterne, 1354; pro cœnobio S. Edmundi in agro Suffolciensi, 1354; pro cœnobio de Bello in agro Sussexiensi, 1356; pro fundatione cœnobii Armeithwaytensis in comitatu Cimbriæ, 1359; pro fundatione abbatiæ de Solebi, 1361; pro ecclesia SS. apostolorum Petri et Pauli, 1363; pro ecclesia S. Mariæ Eboracensis, 1363; pro cœnobio S. Dionysii in Francia, 1364; pro fundatione abbatiæ S. Stephani de Cadomo in Northmanniæ ducatu, 1365, 1366; de donatione baronum et nobilium huic cœnobio facta, 1367; pro confirmatione terrarum ad abbatiæ Eveshamensem in Warwicensi comitatu jacentium, 1369; terram de Stanlage et Beremini in Angliā concedit abbatiæ Fiscammensi, 1363; donationes ecclesiarum de Mincherte, Bridetune, Scoretan et Lancesre monasterio Fiscanensi, 1370; pro xenodochio B. Petri Eboracensis, 1370; pro monasterio Floriacensi, 1371; pro monasterio S. Richarii, 1373; pro majori monasterio S. Martini, 1374.

WILLELMUS, Remens. archiepisc. — Iis omnibus qui nundialis interfuerint, quæ die Paschatis juxta hospitale leprosorū celebrabantur, indulgentias concedit, CCIX, 829. — Remenses peioris conditionis esse non ferens quam cæterarum urbium incolas qui suis magistratibus gaudebant, restituit scabinos, jus eis impertiendo civiles causas forensesque excutendi, tribus exceptis casibus in charta contentis, *ibid.*, 830. — Sanremigiani monasterii jura et consuetudines confirmat, *ibid.*, 832. — Charta super pactis inter Ecclesiam Rhemensem et D. Rainaldum de Roseto super villa de Frasicurte habitis, *ibid.*, 833. — Burgesibus castri Beilmontis in Argona, ab ipso constructi, immunitates concedit, *ibid.*, 835. — Ad Rhemenis urbis decus civiumque commodum culturam eis concessit extra urbis ambitum, quo ædificiis de novo constructis, pomerium ejus protenderetur, etc., *ibid.*, 840. — Privilegium de pace facta inter Alanum de Rocio et Rhemenes, *ibid.*, 842. — Ecclesiæ S. Remigii personatum de Driencurto pro anniversario suo et fratris sui Henrici celebrando concedit, quin et aliorum anni-

versaria, ne oblivioni traderentur, enumerat, *ibid.*, 844. — Charta de banno Castellani monasterii S. Remigii restituto, *ibid.*, 845. — Charta qua duodecim libros annuatim percipientes canonici S. Dionysii assignat, recompensatione decimæ quam habebant in Jardo, etc., *ibid.*, 848. — Charta libertatum et consuetudinum habitantium in villa de Thuisy prope septem Salices, *ibid.*, 851. — Omnibus fidelibus qui in solemnitate B. Joannis ad ecclesiam apud virtutum ab Henrico Campaniæ comite fundatam eleemosynas erogaturi accesserint, iis 11 dies de injunctis sibi poenitentis relaxat, *ibid.*, 853. — Charta qua vallem Radiglonis et plura alia confert capitulo Rhemensi, *ibid.*, 855. — Abbatibus S. Remigii, Nicasi et Dionysii facultatem habendi servientem unum, seu burgensem liberum in banno suo cum eadem immunitate, qua fruatur burgenses canonicorum concedit, *ibid.*, 857. — Leposis Rhemenibus, ob nundinarum translationem in vicum Culturæ, centum sextarios in excambium, concedit, CCIX, 859. — Transactio inter Rhemensem archiepiscop. et capitulum de Francis servientibus.

WILLELMUS PIUS, Arvernorum comes et Aquitanorum dux. De constructione Cluniacensis loci, CXXII, 1, 815. WILLELMUS Petragoricens. episc. — Dat Clunisco et Pontio abbati Ecclesiam Theodori de Rocaboucort, CLXVI, 851.

WILLELMUS comes. — Charta de concordia inter ipsum et abbatem Cluniacensem super Mauriacensi et Celsiniacensi monasteriis, CLXXXIX, 1067.

WILLELMUS abbas S. Thomæ de Paracito. — Institutio super anniversaria ejus die, quomodo sit agenda post obitum ejus, CCIX, 755.

WILLIBRODUS (S.), Ultrajectensis episc. — Testamentum quo plurima dona confert Epternacensi monasterio, LXXXIX, 554.

ZACHARIAS (S.), papa. — Epist. ad Burchardum episcopum Wirtzburgensem, qua confirmat ejus sedem episcopalem a Bonifacio archiepiscopo institutam, LXXXIX, 922. — Bonifacio archiepiscopo mittit pallium pro tribus metropolitaniis, LXXXIX, 925. — Moguntinæ sedis in metropolim erectio, LXXXIX, 953. Privilegium pro monasterio Fuldensi, LXXXIX, 954.

CXXV.

INDEX DE S. PONTIFICIS POTESTATE TEMPORALI.

IN HOC INDICE DUAS STATUIMUS PARTES, SCILICET.

1° De hujus potestatis jure; 2° De illius exercitio.

In prima parte sub uno articulo explicantur verba Christi quibus auctoritas Romani pontificis stabilitur in persona B. Petri apostolorum principis, et an in illis agatur de potestate temporali.

In secunda sub binis articulis quæstio in medium profertur: 1° Per notiones et monumenta historica de hac potestate humana; 2° Per rationes desumptas ex jure naturali, jurejurando a summis pontificibus hac de re emisso, commodo et incommodo, et ex donationibus in quas exercetur.

PARS PRIMA.

De privilegiis summorum pontificum, ipsis a Christo in persona B. Petri concessis, et an in illis agatur de potestate temporali.

Incredibile prorsus et inexplicabile est quot homines insanabili odio in pontifices Romanos priscos juxta ac recentiores ardeant, et quot modis hoc suum, non humanum, sed plane tartareum, odium testentur palamque faciant; in quibus primum locum obtinent mendacia, maledicta, convicia, simenta, commenta innumerabilia, quibus omnes propemodum libros complent ac infarciunt, tam immodice et impotenter ut multi ex horum officina profecti libri nil videantur aliud esse quam unum quoddam perenni et nusquam interrupto filo contextum

mendacium et convicium et calumnias, etsi ab omnivero alienissimas, ingerunt, oggerunt, occidunt, recidunt, privatim et publice ingerunt, ut pontifices Romanos omnibus exosos, invidiosque efficiant, memores illius: « Dolus an virtus » falsitas an veritas, « quis in hoste requirit? »

Nunc vox una auditur: « Nunc agite, o Cæsar, reges, principes et magnates, et quicumque prehendere potestis, apprehendite. Maledicta sit manus otiosa et ignava. Et primum, erioite pontifici Romam, Romandiolam. Urbi-

num, Bononiam et omnia quæ tenet et possidet eo nomine quod pontifex sit; nam ille est possessor pessimæ fidei; mendaciis ac fraudibus acquisivit omnia. At quid dico, mendaciis et credibus? Imo blasphemis suis et idololatriis imperio Romano subtrahit, et eripuit, et sibi subiecit, et mercedis loco sua superstitione innumeras animas ad inferos deduxit. Deinde magistratus debebat pontificem et cardinales et reliquos ejus ordinis et supererogationis et impuræ sanctitatis consortes capere, etque, ut blasphemii solent paniri linguas, per cervicem extrahere, et prædiceret patibulo eos ex ordine redigere ad eum plane modum quo ipsi bullis suis signa appendere solent, licet hæc posset longe inferior et mitior esset ipsorum blasphemis et idololatriis. His rite peractis, posset eis sane concedi ut in patibulo inter corvos aut in inferno inter diabulos, unum, aut quot, pro arbitrato suo vellent, celebrarent concilia, CXLVIII, 196.

Lutherus ipse, vassus apostata, in suo libro Contra papatum jam dixerat: Ego vero, si Cæsar essem loco, hoc artum agerem: cunctos nebulones illos nefarios, pontificem et cardinalem et reliquos ejus fariam homines una quasi catena connexos et succinctos, haud longius quam ad tria milliaria, Ostiam, nimirum, abigerem; solui enim et discluci vitæ tam procul abirent eo quo nollent. Est autem in eo loco piscina quædam quam Latini mare Tyrrhenum vocant, salubre balneum contra omnes lues, languores, et morbos immundæ sanctitatis pontificis et omnium cardinalium et totius cathedræ pestilentie. In id vero istos mollissime collocatos lavare strenue. Quod si contingeret ut aquam ferre abhorrerent, quemadmodum male feriati et obsessi solent ad aquam trepidare, aliquid illis adicerem de petra, super quam ipsi et Ecclesia eorum fundata est; imo clavibus illis aliquid annexerem, quibus omnia possent solvere, quæ in cælo et in terra sunt, et aquæ imperarent quæ velent. Pastoralis etiam pedum ac clavium illis oporteret in procinctu esse, quibus aquæ impingerent alas, adeo graves, ut sibi ex ore et naribus sanguis exundaret. Postremo etiam cum illis vaderent pascua sua, quibus in balneo se recrearent ac reficerent, nimirum universa decreta, decretalia Sexti, Clementis, extravagantes, bullæ, indulgentiæ, litteræ butyralis, caseales, lacteales, de collis ipsorum suspensæ, propter omnimodam securitatem, CXLVIII, 196.

Verumenimvero fremant plerique, frendean, insanniant, manus, pedes, calces et capita eorum sua in petram, super quam Sedes apostolica fundata est, illident; conviciis tonent, fulminant, fulgurent, millenis maledictis et mendacissimis fgmentis apostolicæ Sedis antistites læcerant ac lincient; « Qui habitat in cælis iridebit eos, et Dominus subsonabit eos » (Psalm. ii); et nos cum divo Augustino (XLIII, 300) palam et intrepide illis recinimus. Cathedra quid tibi fecit ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit et in qua hodie Anastasius (nunc Pius IX) sedet? Quare appellas cathedram pestilentis Cathedram apostolicam? Si propter homines quos putatis legem loqui et non facere, numquid Dominus, noster Jesus Christus propter Phariseos de quibus ait: « Dicunt enim et non faciunt, cathedræ in qua sedebant ullam fecit injuriam? Nonne illam cathedram Moysi commendavit, et illo servato cathedræ honore redarguit? Ait enim: « Super cathedram Moysi sedent; quæ dicunt facile, » etc. Hæc si cogitaretis, non propter homines quos infamatis blasphemaretis Cathedram apostolicam, cui non communicatis. Sed quid est aliud quam nescire quid dicere, et tamen non posse nisi maledicere.

Porro ut aliqui vita et moribus minus laudabiles et commendabiles cathedram Petri obtinissent, vel tenuissent; quid inde? Quandoquidem de præpositis malis securam fecit plebem suam, ut ait sanctus Augustinus (XXXIII, 403), ne propter illos doctrinæ salutaris cathedra deseratur, in qua coguntur etiam mali bona dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei, qui in cathedra unitatis doctrinam posuit veritatis. — Etiam si in illum ordinem episcoporum, pergit idem Augustinus (XXXIII, 196, 197.) qui dicitur ab ipso Petro usque ad Anastasium (Pium IX), qui nunc super eandem cathedram sedet, quispiam traditor (improbus) per illa tempora subrepsisset nihil præjudicaret Ecclesiæ, et innocentibus Christianis, quibus Dominus providens ait, de præpositis malis: « Quæ dicunt, facite » etc.

« Mais les prétentions des Papes, dit-on, ont de tout temps été excessives, même en ce qui ne touche que le pouvoir spirituel; elles ont souvent été attaquées et combattues par les catholiques les plus orthodoxes. Des évêques, tels que S. Cyrien de Carthage, Isidore de Séville et autres ont semblé les dénier aux Papes au nom de l'Évangile. L'Eglise de France, au temps de

Louis XIV, était de ce sentiment. Cependant la primauté juridictionnelle du Pape n'est-elle que de droit ecclésiastique et humain et non de droit divin? c'est cette question qui est en litige dans cette partie de notre INDEX; car pour ce qui est du pouvoir temporel des Papes, *videtur dici posse*, que la papauté temporelle n'est pas établie de Dieu, et que, tous les pouvoirs spirituels du Pape, même admis, il ne s'ensuivrait nullement, quelque il imités qu'on les veuille, que les États Romains soient sa propriété par le seul titre de la papauté temporelle. »

Cum ista plus minuse lucide deducantur ex sequentibus visum fuit ea per analysim in antecessum hic prænotare.

Sed tandem quidquid sit vel eveniet, sedis apostolicæ patrimonia a summis pontificibus vindicari debent, tum jure patrimonii, tum alio potiori divinis e legis emanante, quo res Deo sacra per summum sacerdotem procurandæ, possidendæ, retinendæ, et vindicandæ et repetendæ sunt a sacrilegis usurpatoribus quoties occupentur. Hinc est quod inter pontifices maximos, qui hæc jura acriter defenderunt, quidam imprimis fuere, inter quos numerantur Gregorius III et Zacharias, ut hos duos nominemus, tacentes Gregorium VII et Bonifacium VIII, et nostris temporibus Pium IX, horum omnium, illusterrimum; Gregorius III vi armorum, et Zacharias, ut ille innocentia morum et vitæ sanctitate celebris, agendo, civitates Sedi apostolicæ ablatas recipere conati sunt, at questiones moveantur, et lector judicabit.

ADRIANUS II, papa ait: Qui B. Petro apostolorum principi Dominus noster oves suas, totam videlicet Ecclesiam, pretioso jam sanguine suo redemptam, post passionis vincula, post clavorem vulnera, et crucis ludibria atque resurrectionis gloriam, tertio commendavit dicens: « Pæce oves meas, pæce agnos meos. » (Joan. xxi) nos vice utique apostolatus illius, Domino in omnibus cooperante, fungentes, in virga æquitas et justitiam, in longanimitate benignam humilitatis et patientiæ gregem Domini pabulo spiritualis vitæ pascendum et cura solenti custodiendum divina susceperimus voluntate — Os apostolatus nostri, septiformis Spiritus gratia plenum.... Aurem cordis tui coelesti, o Inclyte rex Lothari, nunc navigero beato Petro in nobis loquenti aperias, CXXII, 1259.

Nosprocul dubio Cælestinus bonorum lætitiæ adipisci merebimur si super oves dominicas sollicitè vigilemus, ne videat hos vel per insidias odii seu discordiæ vorax lupus invadat, vel per cupiditatem avidus ille leo deglutiat qui, docente Apostolorum principe, circuit quærens quem devoret, CXXII, 1263.

Nemo plane dubitat nullum facinus esse, quod Ecclesia data sibi divinitus potestate ab eo deosensibilis non possit absolvere et penitentibus relaxare, cui dicitur: « Quæcunque dimiseritis super terram, » etc.... in quibuscunque omnia sunt, quantacunque et qualia, sicut.

Tu vero (epist. ad Hincmarum Remens.) quæ siluisti, et contra te facinus saltem leviter non insurrexisti, non solum consors, sed etiam, quod est deterius, hujus tyrannidis auctor esse videris. Et ideo, na et nos ipsi pro taciturnitatis silentio apud Deum redditorum unicuique juxta opus suum reprehensibiles esse videamur, apostolicis somnolentiæ vestram excitemus affatibus, et qui aliter non debemus, ut ad te revertaris præcipimus, 1301, 1302.

ANASTASIUS, Biblioth. — Potestatem regum et principum in subditas sibi gentes a Deo unica profectam esse tam sacra Scriptura tum constans traditio Patrum affirmant. At vero nulla in terris dominatio est, cujus institutio et jurisdictio e Scripturæ oraculis evidentiæ appareat, exercitium pleniori Patrum auctoritate comprobatur, quam divi Petri, quique eum secuti sunt Romanorum pontificum.

Sacra Scriptura constat Veteri et Novo Testamento. Velus Novi præ se ferebat imaginem. Illius ministri varii ministros hujus adumbrabant; proindeque summus Judæorum sacerdos pontificem maximum Christianorum innuebat; etenim summo Judæorum sacerdoti erat certum supremumque tribunal ad sententiam ferendam de rebus omnibus ad religionem pertinentibus, ad verum sensum legum appetendum, ad controversias omnes definiendas. Haud secus pontifex maximus Christianorum sede utitur stabili ac suprema, utpote qui eandem in Ecclesia auctoritatem exercet. Quandoque in Synagoga idem pontifex temporalis administratione cum spirituali conjuncta fungebatur, ita constituta jam atque firmata Ecclesia, cum Romæ imperium, quæ pene omnibus administrata erat plures inter reges discissum, prorsus interlisset, Petri successores vel temporalium absolutos et supremos rerum moderatores divina Providentiâ consil-

taut, in locorum et gentium parte ubi eorum sedes sita est. Quamobrem regale sacerdotium tum lege scriptum tum naturæ adumbratum, in qua patres postes seniores et patriarchali familia sacerdotis officio frangebantur et regni, omnibus absolutum numerum inveniunt. Necnon Christianorum omnium caput et parens, ab omni hujus mundi principe potestate solutus, suam auctoritatem majori cum dignitate ac libertate exercere potest nulli omnino suspectus.

In Novo Testamento, ubi de Ecclesiæ fundatione res est, illud imprimis occurrit, Petrum nempe et ejus successores singulos caput et fundamentum Ecclesiæ designari. Ipse cum antea Simon diceretur, nomen illud Petri assequitur, ipse principem utique occupat locum, per ipsum æternus Pater Jesum Christum manifestat hominibus Filium Dei vivi. Ipsum ejusque successores dignitatis suæ compotes Salvator facit, angularis nempe lapidis Ecclesiæ, stabilientiæ illius gratia, ita ut portæ inferi non prævaleant adversus eam. Ipse domique ac successoribus claves tradit regni cœlorum, supremam scilicet Ecclesiæ gubernandæ potestatem.

Pro hâc idem se Salvator ipse testatur orasse, ut ne eorum fides deficiat, quin etiam fratres suos in fide continent.

Divinus idem Salvator post resurrectionem suam, antequam in cœlum ascendit, Petrum et successores instituit supremos Ecclesiæ totius moderatores, dom agnos ovesque ut pasceret imperavit quibus corpus Ecclesiæ universum conficitur. Agni siquidem Christiani sunt populi, ovesque agnorum matres pastores varii, quorum curæ alia aliis gregum portio demandatur. Itaque agnos et oves, populos nempe et pastores, Petro ejusque successoribus committere ut eos custodiant, perinde est ac supremos totius Ecclesiæ gubernatores declarare, ejus ovile unum ab uno pastore dependet.

Vix dum Jesus Christus ascendit in cœlum, Petrus suo fungi munere orditur, cumque magna nascentis Ecclesiæ partem Hierosolymis congregatam teneret, eam ut pararet ad accipiendum Spiritum sanctum, in proditoris Judæ locum voluit ut alius apostolus sufficeretur explendi causa sacri ejus collegii sedes omnes. Post Pentecostem Evangelii prædicationem Petrus omnium primus est orsus, Veteris Testamenti mysteria reserans, quibus Jesus Christus adumbratur; primus verbum Dei simul atque iterum annuntians octo hominum millia ad Deum conversi baptizari fecit; primus supremum se largitorem gratiarum perpetrandis miraculis demonstrat, infidelibusque anathematibus judicem se delictorum ostendit. Petrus ipse Jacobum Minorem Hierosolymorum episcopum creat; ipsumque tanquam Ecclesiæ caput adit Paulus haud ita multo post conversionem suam. Cum vero jam Evangelium per totam Judæam perque finitimas provincias la'e esset diffusum, idem Petrus invisit Ecclesiæ tum ab apostolis cæteris, tum ab aliis Evangelii præconibus institutus easque in immensum protendit, vicis undequaque pagisque integris Jesu Christo acquisitis. Præterea Petrus salutem gentibus primus annuntiat, sicut primus nuntiavit Judæis. Cum enim nationis utriusque communis pater et pastor supremus futurus sit, ea propter utrique ostium reserat ad ovile. Tandem ubi pro fide victus carcere servatur, Ecclesiæ, id quod pro alio factum ex apostolis nullo unquam esse constat, maxime de illius tanquam sui capitis incolunitate sollicita, pro ejusdem indemnitate publicis supplicationes indicit. — Nunc probatur quod unanimis et constans fuerit traditio, Ecclesiæ in agnoscendis Summis pontificibus in sede Romana succedentibus privilegiis fidei ac Petrus fruebatur. CXXVIII, 957-970.

ANSELMUS (S.) Lacensis episc. — Cum enim Dominus dicat Petro : « Ac tibi dabo claves », etc., Super hanc Petram, etc., Pisce, etc., quæcunque ecclesiæ alterius juris usurpatione corrumpitur, jam non sponsa Christi, sed adultera, non libera, sed ancilla vincitur, sicut dicit B. Ambrosius : « Convenio a comitibus et tribunis ut per me Basilicæ ferret matura traditio, dicentibus imperatorem jure suo jussisse ut quæ in potestate ejus esset, omnia tradi debere; respondi : Si a me peteret quod meum est, id est funtum meum, argentum meum, jus hujusmodi meum me non refragaturum, quamquam omnia quæ mea sunt pauperum sint; verum ea quæ divina sunt imperatoris potestati non esse subjecta. » Et paulo post : « Nec mihi fas est tradere nec tibi imperari, accipere expedit. Domus privati nullo potest jure temerari, Domum Dei existimas auferendam? Allegator imperatori omnia licere, ipse esse universum. Respondet : Noli gravare te, imperator, ut putas te in ea quæ divina sunt imperare aliquid jus te habere. Noli te exaltare, sed si vis divinus imperare esto Deo subditus.

scriptum est enim : « Reddite Cæsari quæ sunt, » etc. Ad imperatorem pertinent palatia, ad sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi munus est commissum, non sacrorum. Iterum dicitur mihi mandasse imperatorem, Debeo et ego unam basilicam habere. Respondet : Non licet tibi ullum habere, CXLIX, 448.

AUGUSTINUS (S.) Hippensis. episc. — « Et ego dico tibi quia tu es Petrus, » etc. Vixerat enim ipse Petrus : « Tu es Christus filius, » etc. Super hanc Petram ædificabo fidem quam confiteris. Super hoc quod dixisti, « Tu es Christus, etc. » Ædificabo Ecclesiæ meam. « Tu enim Petrus. A petra Petrus, non a Petro petra. Sic a petra Petrus, quomodo a Christo Christianus. Vis nosse de qua petra Petrus dicatur? Paulum audi : « Nolo vos ignorare, » etc. « Petra autem erat Christus. »

Dominus Jesus discipulos suos ante passionem suam elegit quos apostolos nominavit. Inter hos penes ubique solus Petrus totius Ecclesiæ meruit gestare personam. Propter ipsam personam quam totius Ecclesiæ solus gestabat audire meruit. « Tibi dabo claves, » etc. Hos enim claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiæ. Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipsius universalitatis et unitatis Ecclesiæ figuram gerat, quando et dictum est : « Tibi dabo, » etc. Quod omnibus traditum est. Nam ut noveritis Ecclesiæ accepisse claves regni cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus apostolis suis : « Accipite Spiritum sanctum; quorum dimiseritis peccata, » etc. Hoc ad claves pertinet, de quibus dictum est : « Quæ solveritis in terra soluta, etc. » Sed hoc Petro dixit. Ut scias quia Petrus universæ Ecclesiæ personam tum gerebat, audi quid ipsi dicatur, quid omnibus fidelibus sanctis : « Si peccaverit in te frater tuus, etc. » Ecclesiæ, columba ligat, columba solvit; ædificium supra petram ligat et solvit, XXXV, 544.

Illud in duobus apostolis, Petro et Joanne, queritur quæ Joannem plus dilexerit Dominus, cum ipsum Dominum plus dilexerit Petrus. Ubique enim se commemorat Joannes, ut nomine suo tacito ipse possit intelligi, hoc addit quod eum diligebat Jesus, quasi solum diligeret, ut hoc signo discernetur a cæteris quos utique diligebat; quid ergo nisi se amplius dilectum, cum hoc diceret, volebat intelligi? Quod absit ut mendaciter diceret; quod autem majus dare potuit Jesus majoris erga eum suæ dilectionis indicium quam ut homo cum cæteris condiscipulis suis socius tantæ salutis, solus tamen discubuerit super pectus ipsius Salvatoris? Porro quod apostolus Petrus plus aliis dilexit Christum possunt quidem documenta multa proferri; sed ut longe in alia non eamus, ipsa tertia manifestatione Domini appareat, ubi dicitur : « Diligis me plus his. » Quod utique Dominus scribat, et tamen interrogat, quod autem in eo quod respondet Petrus « Amo te, » non addidit plus his, hoc respondit quod de seipso scribat; non enim quantum ab alio quolibet diligere scire poterat, qui cor alterius videre non poterat, sed tamen dicendo, « Etiam, Domine, tu scis, » satis et ipse declaravit scientem Dominum interrogasse quod interrogavit, sciebat igitur Dominus non solum quod diligeret, verum etiam quod plus illis eum diligeret Petrus. Et tamen si proponamus quærentes, quis duorum sit melior, utrum qui plus, an qui minus diligit Christum, quis dubitabit respondere eum qui plus diligit esse meliorem? Item si proponamus quis duorum sit melior, utrum quem minus an quem plus diligit, Christus, eum qui plus diligitur a Christo, meliorem procul dubio respondebimus. In illa ergo comparisonem, quam prius posui, Petrus Joanni; in hac vero altera Joannes anteponitur Petro. Proinde tertiam sic proponimus. Quis est duorum discipulorum melior, qui minus quam condiscipulus ejus diligit Christum et plus quam condiscipulus ejus diligitur a Christo, an ille quem minus quam condiscipulum ejus diligit Christus, eum plus ipse quam suus condiscipulus diligit Christum? Hic plane cunctatur responsio, et augetur questio. Quantum autem ipse sapio, meliorem qui plus diligit Christum, feliciorum vero quem plus diligit Christus facile responderem. Si justitiam Liberatoris nostri minus eum diligentiæ a quo plus diligitur, et eum plus a quo minus diligitur quemadmodum defenderem perviderem, XXXV, 1971, 1972.

Sed prius Dominus quod sciebat interrogat, nec semel, sed iterum ac tertio, utrum Petrus eum diligit; nec aliud tertio audit a Petro, quam se diligi; nec aliud toties commendat Petro quam suas oves pasci redditur negationi trine trinis confessionis, ne minus amoris lingua serviat quam timori. Sit amoris officium pascere D mini-cum gregem, qui fuit timoris indicium negare pastorem qui hoc animo pascunt oves Christi, ut suas velint esse, non Christi, se convincuntur amare, non Christum, vel

gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate uno obediendi et subvendi et Deo placendi charitate. Contra hos ergo vigilat tollens inculcata ista vox Christi, quos Apostolus gemit sua querere, non quem Iesus Christi. Nam quid est aliud, « Diligis me, pascere oves meas, » quam si diceretur, Si me diligis, non te pascere cogita, sed oves meas, sicut meas pascere, non sicut tuas; gloriam meam in eis quere, non tuam; dominium meum, non tuum, lucra mea, non tua; ne sis in eorum societate qui pertinent ad tempora periculosa, seipsos amantes, et cetera quae haec malorum initio connectuntur. Merito dicitur Petro: « Diligis me, » et respondet « Amo te, » eique refertur, « Pasce agnos meos; et hoc iterum, hoc tertio. Ubi etiam demonstratur unum atque idem esse amorem et dilectionem; nam etiam Dominus novissime non ait « Diligis me, » sed « Amas me. » Non ergo nos, sed ipsos amemus; et in pascendis ovibus eius ea quae sunt ejus, non ea quae sunt nostra queramus. XXXV, 1967, 1968.

« Tibi dabo claves, etc. » Non enim a Petro petra, sed Petrus a petra, sicut non Christus a christianismo, sed christianismus a Christo vocatur. Ideo quippe ait Dominus, « Super hanc petram, » quia dixerat Petrus, « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Super hanc ergo, inquit, petram quam confessus es, edificabo Ecclesiam meam. « Petra enim erat Christus, » super quod fundamentum etiam ipse edificatus est Petrus; « Fundamentum quippe aliud, » Nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Ecclesia ergo quam fundatur in Christo claves ab eo regal regnum accepit in Petro, id est potestatem ligandi solvendi que peccata. Quod est enim per proprietatem in Christo Ecclesia, hoc est per significationem Petrus in petra: qua significatione intelligitur Christus Petra. Petrus Ecclesia, XXXV, 1973, 1974.

BRUNO (S.) Signiens episcopus. — « Vos autem quem me esse dicitis, etc.? » Docuerat hoc enim Petrum respondisse, quatenus ipse esset princeps apostolorum, ipse Petrus, ait S. Augustinus, in apostolorum ordinis primus, in Christi amore promptissimus, saepe unus respondit pro omnibus. Christus interrogat de se ut homine; Petrus Dei Filium hominis filium esse dicit. Ille igitur qui est Filius Dei, idem ipse est et filius hominis. Unde et beata Virgo vocatur Deum et hominem parientem, seu Deipara, quod quia Nestorius confiteri noluit, ab Ecclesia expulsus et damnatus est... Barjona, hoc est, *Filius columbae*. Sed quare columba filius Petrus dicitur? Legimus enim in specie columbae Spiritum sanctum super Christum Dominum apparuisse. Huius igitur columbae filius est, qui iam sanctum tamque spirituales sensum habet. « Quia caro et sanguis, » etc. Non est haec scientia carnalis; non est haec fides carnis et sanguinis; non parentes tui, vel caro tua ista te docuerunt. « Et ego dico tibi, etc. » Tu dicis et verum dicis quia ego sum Christus Filius Dei vivi; et ego dico tibi, quia tu es Petrus, fide fortis et doctrina stabilis. Nisi enim in hoc nomine fortitudinem et stabilitatem Christus intellexisset, non ea quae sequuntur protinus addidisset: « Et super hanc petram, » etc. R. Petrum non intelligis, petram respice; petra autem erat Christus. Sic igitur a petra Petrus, sicut a Christo christianismus; quia ego petram, tu Petrus. Super hanc petram quoniam in modo in fidei firmamentum posuisti; super hanc fidem, quam tu modo docuisti, dicens: « Tu es Christus Filius Dei vivi, » super hanc petram et super hanc fidem « edificabo Ecclesiam meam. » Haec enim sententia Apostolus concordans ait: « Fundamentum aliud, etc., » ac si dicat, non est aliud fundamentum, cum nisi illa petra quam Petrus posuit in fundamentum diceret: « Tu es Christus Filius, etc.; » super hanc autem petram edificatur tota Ecclesia Dei. « Et portas inferi, etc. » « Qui enim ceciderit super hunc lapidem confringetur; super quem vero ceciderit lapis iste conteret eum. Tanto enim impetu, tantaque fortitudine haec petra fertur ut muros conterat, portas comminuat, et nulla virtus vel fortitudo ei resistere valeat. Sed si vis et aliter intelligere portas inferi, cognosce prius portas caeli. Portae namque caeli apostoli sunt, episcopi et sacerdotes, et alii quorum doctrina et exemplis cali palatium fidelium animae ingrediuntur. Sunt igitur contra portas inferi Iudei et haeretici, omnesque seductores, et fidei catholici corrumptores; per hoc enim infidelium animae in infernum intrant et in tenebras demerguntur. Et isti quidem contra hanc petram, et adversus Ecclesiam quae super eam edificata est, prevalere non poterunt. Hoc enim quod principaliter Petro dicitur, ceteris quoque apostolis dictum esse intelligi debet; et non tantum apostolis, verum etiam episcopis et sacerdotibus. Ista enim et claves et potestas a Domino data est, ut non

solum Ecclesiam, sed et omnes aperiant altis, CLIV, 211 214. CYPRIANUS (S.) Carthaginensis episcopus. — Petrus enim cui oves suas Dominus pascendas tuendasque commendavit, super quem posuit et fundavit Ecclesiam, aurum sibi esse et argentum negat, sed esse se dicit gratia Christi divitem esse fide ejus et virtute locupletem quibus multa magnalia cum miraculo faceret, quibus ad gratiam gloria bonis spiritualibus abundaret, has opes. Has divitias possidere non potest virgo quae se divitem saeculo mavult esse quam Christo, IV, 449.

Sanctus Cyprianus illud penitus in mente praconceptum habuit, apostolos in quibus Ecclesia subaedit ac edificata fuit, neutquam fuisse alios aliis sejunctos, ab uno Christo seorsim sua jura, suam potestatem habentes; imo vero omnes et unumquemque in unum idemque corpus conflatos, ab eadem voluntate, in eadem virgute, ad unum finem convenisse, unumque Petrum esse totius corporis caput apostolorum, unitatis centrum et fastigium; non tantum ergo unum esse apostolici collegii caput, sed et unam apostolicam personam. Hinc dicit: « Petro primum Dominus, super quem fundavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit ut id solveret, in caelis quod ille solvisset in terra. » III, 1114.

Unde ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, unitatis ejusdem originem ab uno indiplantem sua auctoritate disposuit: hoc erant utique et apostoli quod fuit Petrus, pari consortio praediti honoris et potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur et primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia et cathedra una monstraretur. Et pastores sunt omnes et grex unus ostenditur, qui ab apostolicis omnibus unanimi consensione pacatur, ut Ecclesia Christi una monstretur, IV, 499, 500.

Quam unitatem firmiter tenere et vindicare debemus, maxime episcopi, qui in Ecclesia praesidemus, ut episcopatum quoque ipsum atque indivisum probemus Episcopatus unus est, cujus a singulis pars in solidam tenetur, IV, 501.

In pluribus sancti Cypriani, locis perspicitur principium unitatis eius primatus esse non posse. Quis enim ei primatum denegat a quo incipit unitas, et per quem Ecclesia una monstratur? Quomodo prae Petrum non desit unitas, ita nec primatus et principium unitatis, quod Christus auctoritate sua disposuit, quod eo consilio instituit ut Ecclesia una monstraretur. Necesse est igitur ut unitatem, ita et principium et vinculum unitatis in Ecclesia perseverare. Unde existimari potest quanti fuerit Ecclesiam Romanam Cyprianus, quam arte afflux fuerit principio unitatis qui tanto unitatis amore accessus erat. Et adhuc totam suam mentem asseruit circa questionem indicis nostri, nam ad spiritualia etiam labefaciavit potestatem Petri, ad eam effunderet ad corporalia, nec Ariamum, cum tunc ageretur fortissima questio de haeretici rebaptizandis, circa quam summus pontifex Stephanus erronea spargebat, attamen licet acerbissime episcoporum jura defenderit, fortiter legitimum Romanae Sedis primatum agnovit, IV, 494, 529).

Nec Petrus, quem primum Dominus elegit, et super quem fundavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione postmodum discreparet, vindicavit sibi aliquid insolenter aut arroganter assumptis, ut diceret se primatum tenere et obtemperari a novellis et posteris sibi potius oportere. Nec desepit Paulum quod Ecclesia prius persecutor fuisset, sed consilium veritatis admisit et rationi legitime quam Paulus vindicabat facile consensit, documenta scilicet nobis et concordia et patientiae tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus, sed quae aliquando a fratribus et collegis nostris utiliter et salubriter suggeruntur, si sint vera et legitima, ipsa potius nostra ducamus, IV, 410.

Sanctus Cyprianus, Petro primum Dominus super quem edificavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit ut id solveretur in caelis quod ille solvisset in terra, III, 1114.

Dominus in Evangelio, cum eum loquentem discipuli dereliquerant, conversus ad duodecim dixit: « Nunquid et vos vultis ire? Respondit ei Petrus dicens: Domine, ad quem ibimus? Verbum aeternae vitae habes, et nos credimus et cognovimus quia tu es Filius Dei vivi. » Loquitur hic Petrus super quem edificanda fuerat Ecclesia, Ecclesiam nomine docens et ostendens quia, etsi contumax ac superba obaudire nolentium multitudinem discedat, Ecclesia tamen a Christo non recedit, et illi sunt Ecclesia plebs sacerdoti adunata et pastori suo grex adherens. Unde scire debes episcopum in Ecclesia esse et Ecclesiam in episcopo, et si quis cum episcopo non sit, in Ecclesia non esse, et frustra sibi blandiri eos qui

parum cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt et latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesiam quæ catholica et una est, scissa non sit neque divisa, sed sit utique connera et coheræntium sibi invicem sacerdotum glutino copulata, IV, 406.

FIRMIANUS, Cæsareæ Cappadociæ episcopus. — Qualis vero sit error et quanta sit caritas ejus qui remissionem peccatorum dicit apud synagogas hæreticorum dari posse, nec permanet in fundamento unius Ecclesie, quæ semel a Christo supra petram solidata est. Hinc intelligi potest quod soli Petro Christus dixerit: « Quicumque ligaveris, » etc., et iterum in Evangelio quando in solos apostolos insufflavit Christus dicens: « Accipite Spiritum sanctum, » etc. Potestas ergo peccatorum remittendorum apostolis data est, et Ecclesiis quas illi a Christo missi constituerunt, et episcopis qui eis ordinatione vicaria successerunt, III, 1168.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — Cum Petrus apostolus servari adhuc in circumcisione legis consuetudinem vellet, Paulus ei in faciem restitit, eumque hac in re fuisse reprehensibilem dicit. Et hoc ejus studium, discipulis loquens, non solum culpam, sed, quod est majus, hypocrysim, id est simulationem nominat, dicens: « Cum venisset Petrus Antiochiam, ei restitit, quia reprehensibilis erat. » Et paulo post: « Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi. »

Item vero apostolorum primus cum multa discipulos admoneret atque a quibusdam detracti de Pauli scriptis agnosceret, dixit: « Sicut clarissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, loquens in eis de quibus sunt quedam difficultas intellectus, quæ indocti et instabiles depravant, sicut ceteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem. »

Ecce Paulus in Epistola suis scriptis Petrum reprehensibilem, et ecce Petrus in Epistola suis asserit Paulum in his quæ scripserat admirandum. Certe enim nisi legisset Petrus Pauli Epistolas, non laudasset. Si autem legit, quia illic ipse reprehensibilis diceretur invenit. Amicus ergo veritatis laudavit etiam quod reprehensus est, atque ei et hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat quæ aliter quam debuerat sensit. Sequæ etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sectator minoris sui, ut etiam in hoc præiret, quatenus qui primus erat, in apostolatus culmine, esset primus et in humilitate. Tunc ne increpationis verba dedignaretur audire, omnia dous quæ acceperat quasi a memoria repetit ut unum fortiter humilitatis donum teneret, LXXVI, 1002, 1003.

HIERONYMUS (S.), presbyter Stridonensis. — Nota est ejus epistola ad Damasum papam; verba et sensum attendamus: « Quoniam vetusto oriens inter se populorum furore collisus, indissicissimæ Domini tunicae et de super textam, minutatim per frusta discepit; et Christi vineam exterminat vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent difficile ubi fons signatus et hortus fide conclusus sit possit intelligi; ideo mihi cathedram Petri et fidem apostolicam ore laudatam censui consulendam; inde nunc meæ animæ postulans cibum unde olim Christi vestimenti suscepti. Neque vero tanta vastitas elementi liqueatis et interiacens longitudo terrarum, me a pretiosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. « Ubiqueque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquire. » — Prodigato a sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta patrum servatur hereditas. Ibi cespitem terra secundo, Dominici seminis puritatem centeno fructu refert. Hic obruta fulcis frumenta in lolium avenasque degenerant. Nunc in Occidente Sol iustitiæ oritur; in Oriente autem Lucifer ille qui ceciderat supra sidera posuit thronum suum: « Vos estis lux mundi, vos sol terræ, » vos vasa aurea et argentea; hic testacea vasa vel lignea virgam ferream et æternam opperluntur incendium. Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, iuvat tamen humanitas. A sacerdote victimæ salutem, a Pastore præsidium ovium flagito. Facessat invidia, Romanis culminis recedat ambitio, cum successore piscatoris et discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudinis tuæ, id est cathedræ Petri communionem conscior. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noe arca non fuerit, peribit regnante diavolo. . . non novi Vitalem. Melitium respicio, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christum non est, anti-christum est.

Quamobrem obtestor Beatitudinem tuam per crucem mundi salutem hominum Trinitatem, ut mihi epistolis tuis sive tacendarum sive dicendarum hypostasem datur auctoritas, XXII, 335 338.

HENRICUS Augustodunensis, presbyter. — Petrus respondit pro omnibus: « Quia tu es Christus Filius Dei vivi. » Et Dominus fidem ejus beatificavit, quam non, inquit, carnalis progenies sed Pater meus tibi revelavit. Et ideo nomen tuum Petrus mutabo, super petram fidei tuæ quoque Ecclesiam meam fundabo, adversus quam infernales portæ non prævalebunt, nec flumina persecutionum eam subvertere poterunt, teque facio vitæ æternæ, dans tibi claves regni cælorum, atque tibi potestas collata ut quæ in terra a te fuerint ligata in cælis etiam permaneant nexibus implicata, et quæ a te super terram fuerint resoluta, in cælis etiam sint a vinculis solta, CLXXII, 970.

Quamvis sacerdotium transcendat regnum, tamen ob parit et concordiam vinculum monet evangelica et apostolica auctoritas regibus honorem in secularibus negotiis domtaxat deferendum, « Reddite quæ sunt Cæsari, Cæsari, » etc. Ergo in his quæ ad regni ius pertinent oportet et populum regibus parere; sed in his quæ ad ius divinæ legis spectant Deo placere. Sic Sebastianus, sic Mauritius, etc. « Ecce duo gladii hic. » Dominus verba discipulorum sua auctoritate roboravit, quia ad regimen Ecclesiarum in præsentem vitam duos gladios necessarios præmonstravit, unum spirituales scilicet verba Dei, quo sacerdotium utitur ad illuminandos peccantes; alterum materiale, quo regnum utitur ad puniendos in malis perdurantes. Necesse est enim ut hos regalis potestas subgat gladio materiali, qui legi Dei rebelles non possunt corrigi stola sacerdotali, CLXXII, 1266, 1267.

Rex, sive secularis dignitas secularis tantum dignitates, sicut sunt ducatus, præsidatus, comitatus, debet et potest dare; sola autem Ecclesia debet spiritualibus personis commendare. Si obijciat quod Valentinianus imperator ad Ambrosium dixerit: « Ego tibi commendo corpora, Deus autem animas, » sciendum est quod Ambrosius prius iudex provincie fuerit; acceptis autem canonice episcopatu rex provincie curam ei insuper delegavit quem morem adhuc in aliquibus Ecclesiis novimus observari, nempe episcopum utriusque, episcopatus videlicet et ducatus, curam gerere: quod tamen acimus sacerdotibus Christi minime congruere, quia « nemo militans Deo, implicat se secularibus negotiis, » CLXXII, 1228.

Dominus noster Jesus Christus, verus rex et sacerdos secundum ordinem Melchisedech sponse sue leges et jura instituit; et ad hanc gubernandam nos regnum, sed sacerdotium constituit. In quo Petrum apostolum præfecit, cui et dixit: « Tu es Petrus, » etc. Hanc potestatem sacerdoti Petrus a Domino accepit, hanc successoribus suis reliquit. Sicut ergo a tempore Moysi usque ad Samuelem sacerdotes populo Dei præfuerunt, ita a tempore Christi usque ad Silvestrum soli sacerdotes Dei Ecclesiam revereant. Qui ab eis optimismoribus et legibus optime erudiebantur; a regibus vero undique impugnabatur qui eam a cultu veritatis modis omnibus avertere et ad cultum dæmonum convertere, imo compellere nitentur. Postquam autem lapis de monte sine manibus abscessus, ab ædificantibus muram iniquitatis quidem reprobatus, a Deo autem et in caput anguli levatus, in montem magnum excrevit, et universam terram sua magnitudine implevit, mox mutavit tempora et transiit regna; cepit quoque altitudo regni coram Christo pedibus incurvari, ac fastigium Imperii in conventu Ecclesie inclinari. Persecutionis nempe tempus, Deus pacis, sacerdos magnus, tempore pacis permutavit; ac rebelles imperium paganorum rex magnus super omnes deos transiit in regnum Christianorum.

Constantinus itaque princeps principum regni per Sylvestrum principem sacerdotum Ecclesie ad fidem Christi convertitur, et totus mundus novo ritu christianæ religionis induitur, qui Constantinus Romano pontifici coronam regni imposuit, et ut nullus deinceps romanum imperium abaque consensu Apostoli subiret imperiali auctoritate censuit. Hoc privilegium Sylvester a Constantino accepit, hoc suis successoribus reliquit. Cumque sacerdoti cura et regni summa in Sylvestri arbitrio penderet, vir Deo plenus intelligens rebelles sacerdotibus non posse gladio verbi, sed gladio materiali coerceri, eundem Constantinum assumat sibi in agricultura Dei adiutorem, ac contra paganos, Judæos, hereticos Ecclesie defensorem: cui etiam concessit gladium ad vindictam malefactorum, coronam quoque imposuit regni ad laudem bonorum. Abhinc mox cepit Ecclesie reges vel iudices propter iudicia secularia habere, qui paganos Ecclesiam infestantes, vel alios ejus hostes eam impugnantem acriter propulsarent; intus vero divinis lictibus rebelles puniarum terrore Ecclesiam subjugarunt. Ad reges ergo pertinent ista secularia iudicia. Unde cum quidam episcopi scis

episcopos in causam coram Constantino Imperatore posuerunt, ille sciens ad ius suum non pertinere, respondit: « Ite quia Christi estis et ipsi de hac re inter vos videte; ego non ero iudex vester, » CLXXII, 1263, 1264.

IVO (S.). Carnotensis, episc. — In Novo Testamento post Christum Dominum, a Petro sacerdotale corpus ordo, quia ipsi primo pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eum: « Tu es Petrus, etc. » Hic ergo ligandi solvendi potestatem primus accepit a Domino, primoque ad fidem populum virtute sue prædicationis adfluxit. Cæteri vero apostoli cum eodem pari consortio honorem et potestatem acceperunt. Ipsumque principem eorum esse voluerunt; qui etiam jubente Domino, in orbem terrarum dispersi Evangelium prædicaverunt. Ipsi quoque decedentibus, in loco eorum surrexerunt episcopi, quorum ordinatio prætextato fieri debet ordine et modo. Quos qui recipit et verba eorum, Dominum recipit; qui autem spernit eos, eum a quo missi sunt et cujus funguntur legatione spernit, et ipse indubitanter spernetur a Domino. Petri sedes est celesti beneficio Romana Ecclesia quam Petrus et Paulus suo martyrio consecrarunt.... Dedit episcopis Christus potestatem, dedit et principatum multo perfectiorem principalibus terræ, aut numquid justam vobis videtur, si cedat spiritus sanctus, si a terrenis celestia separantur, si divinis præferantur humana? Prædicationis evangelicæ sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, et ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut exsortem se mysterii [al.] ministerii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate discedere. Hunc enim in consortium individuum unitatis assumptum id quod ipse erat voluit nominare, dicendo: « Tu es Petrus, etc., » ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret hanc Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ inferi contra illam prævalerent. Quicunque ab unitate fidei vel societatis Petri apostoli quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec jamnam possunt celestis regni ingredi. Romana Ecclesia vices suas ita aliis impertivit Ecclesie, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, CLXI, 322-330.

LACTANTIUS Firmianus. — Cum jam Nero imperaret, Petrus Romam adventit; et editis quibusdam miraculis quæ virtute ipsius Dei, data sibi ab eo potestate faciebat, convertit multos ad justitiam. Deoque templum fidele ac stabile collocavit. Quare ad Neronem delata, cum animadverteret non modo Romæ, sed ubique quotidie magnam multitudinem delicere a cultu idolorum, et ad religionem normæ, damnata vetustate transire, ut erat execrabilis ac nocens tyrannus prosilivit ad excidendum celeste templum, defendamque justitiam, et primus omnium persecutus Dei servos, Petrum cruci affixit, nec tamen habuit impune; respexit enim Deus vexationem populi sui. Dejectus itaque fastigio imperii ac devolutus a summo tyrannus impotens nusquam repente comparuit; ut ne sepultura quidem locus in terra tam male bestias pararet, VII, 193, 196, 197, 303, 458, 589, 619, 621.

LEO MAGNUS (S.), papa. — « Beatus es, Simon, etc., » id est ideo beatus es, quia Pater meus te docuit, nec opinio terrena te fecerit, sed inspiratio celestis instruxit; et non caro, nec sanguis, sed ille me tibi, cujus sum Gaudentius, indicavit; « et ego dico tibi, etc., » hoc est sicut Pater meus tibi manifestavit divinitatem meam, ita ego notam tibi facio excellentiam tuam, « quia tu es Petrus, » id est, cum ego sim inviolabilis petra, ego lapsus ægularis, qui facio utraque unum; tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mea participatione communia. « Super hanc petram, » etc., super hanc, inquit fortitudinem æternam extruam templum, et Ecclesiam meam celo inserenda sublimitas, in huius fidei firmitate consurgat. Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt. Vox enim ista vox vite est, et sicut confessores suos in celestia provehit, ita negatores ad inferna demergit. « Tibi dabo, » etc. Transiit quidem etiam in apostolos alios ius illius potestatis, sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubicunque ex ipsius fertur æqualitate iudicium, nec nimis est vel severitas, vel remissio, nihil nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligaverit aut solverit, LIV, 429, 430.

Instante autem passione sua Dominus, quæ discipulorum eorum erat turbatura constantiam, inquit, « Simon,

Simon, ecce Satanas, » etc. Commune erat omnibus apostolis periculum de tentatione formidinis, et divini protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diaboli omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; et tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro Petri fide proprie supplicatur, inquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divini gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum apostolis conferatur. Nam et post resurrectionem suam Dominus beato Petro apostolo post regni claves ad trinom æterni amoris professionem mystica insinuatione ter dixit: « Pasce oves meas, » etc., quod et nunc procul dubio facit, et mandatum Domini pius pastor exsequitur, confirmans nos exhortationibus, et pro nobis orare non cessans, ut nulla tentatione superemur. Cum itaque tantum nobis videamus præsidium divinitus institutum, rationabiliter et juste in ducis nostri meritis et dignitate letamur, gratias agentes sempiterno Regi, redemptori nostro Jesu Christo, quod tantam potentiam dedit ei quem totius Ecclesiæ principem fecit, ad gloriam nominis sui, LIV, 431, 432.

Observandum quod, licet sanctus Leo dicat de sancto Petro et de sancto Paulo: « Isti enim sunt viri per quos tibi Evangelium Christi, Roma, resplenduit; isti sunt sancti patres tui verique pastores, LIV, 422, attamen col. 423 sedem episcopalem uni Petro tribuit, « per sacram beati Petri sedem caput orbis effecta, latius præderet religione divina quam dominatione terrena, » sedem, inquit, episcopalem, uni Petro tribuit, ac per eam caput orbis Romam effectam tradit, cujus sedis causa toti orbi præsidet, adeo ut exinde latius præsideat religione divina quam dominatione terrena. Quibus concludunt illa Prosperi in carmine de Ingratis:

*Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honore
Facta caput mundo, quidquid non possidet annis
Religione tenet.*

Hinc autem primatus, dignitas, atque auctoritas, quæ in totum orbem, etiam extra Romanum Imperii fines protenditur, ab imperiali urbe, cui episcopatus Petri fuit adhuc, originem habere non potuit, ut quidam heterodoxorum adhuc hodie somniant. Quod dicitur quoque apud S. Leonem, LIV, 428 « quia illos (id est S. Petrum et S. Paulum) et electio pares, et labor similes, et finis fecit æquales, explicandum: 1° Voces: « Et electio pares » desunt in antiquissimis Vatic. intelligitur, ut illas tamen explicemus. Electio ad apostolatam quo pares fuerunt Petrus et Paulus, quia a Christo uterque apostolus electus fuit; quod primatui nihil præjudicat; nam ut S. Leo tradidit, LIV, 149. « Unus Petrus eligitur qui.... omnibus apostolis præponatur; » Et LIV, 629, de apostolatu loquens ad quem omnes apostoli vocati fuerunt: « Hujus muneris sacramentum, inquit, ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret. Dein vero « similes et æquales » illos tradidit non potestate primatus, sed fine, id est, morte seu martyrio. Hoc autem notanda sunt in refutatione postillæ huic loco affixæ in editionibus Quesnellianis, in qua legitur: « Petrus et Paulus geminus oculus Ecclesiæ, alter alteri æqualis: ipse etiam Quesnellus in opere inscripto: *La discipline de l'Eglise*, allatis illis S. Pauli apostoli verbis: « Nihil minus fui ab iis qui sunt supra modum apostoli » fatetur totam hanc æqualitatem respicere solum apostolatam, non vero primatum apostolatus: « En tout cela l'égalité ne regarde précisément que l'apostolat, non la primauté de l'apostolat. » Et hunc quidem primatum non meri honoris, sed præcipue potestatis ac jurisdictionis primatum esse; ipsi etiam Galilæi theologi cum catholica Ecclesia fatentur; unde et Leo, agnovit, LIV, 425, non merum honorem, sed honorem potestatis ex divinis præordinationibus Petro attributum, LIV, 428.

Ut autem totius generis humani redemptionis inenarrabilis gratiæ effectus per totum mundum diffunderetur effectus, divina Providentia Romanum regnum præparavit; cujus ad eos limites incrementa producta sunt, quibus cunctarum undique gentium vicina et contigua esset universalitas. Disposito namque divinitus operi maxime congruebat, ut multa regna uno confederarentur imperio, et cito pervios haberet populos prædicatio generalis, quos unus teneret regimen civitatis. Hæc autem civitas ignorans suæ protectionis auctorem, cum pene omnibus domnaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus, et magnam sibi videbatur suscipere religionem, quia nullam respuerat falsitatem. Unde quantum erat per diabolum tenacius illigatum, tantum per Christum est mirabiliter absoluta. — Nam cum duodecim

apostoli, accepta per Spiritum sanctum omnium locutione linguarum, imbuedum Evangelio mundum, distribuitis sibi terrarum partibus suscepissent, beatissimus Petrus, princeps apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur imperii, ut lux veritatis quæ in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cujus autem nationi homines in hac tunc urbe non essent? aut quæ usquam gentes ignorarent quod Roma didicisset? Hic conculcandas philosophiæ opiniones, hic dissolvendæ erant terrenæ sapientiæ veritates, hic confutandus demonum cultus; hic omnium sacrificiorum impietas destruenda, ubi diligentissima superstitione habebatur collectum quicquid usquam fuerat variis erroribus institutum. Ad hanc ergo urbem, Tu, beatissime Petre apostole, venire non metuis,.... et silvam istam frementium bestiarum et turbaientissimam profunditatis oceanum, constantior quam cum supra mare gradereris, ingrederis. Nec mundi dominum times Romam, qui in Calphæ domo expaveras sacerdotis armillam. Numquid aut iudicio Pilati, aut sævitia Judæorum minor eras, vel in Claudio potestas, vel in Nerone crudelitatis? vincebat ergo materiam formidinis vis amoris, nec æstimabas pavendos quos suscepas diligendos. Hunc autem intrepidæ charitatis affectum jam tunc profecto conceperas, quando profusio tui amoris in Dominum trine interrogationis est solida mysterio. Nec aliud ab hac mentis tue intentione queritum est, quam ut pascendis ejus quem diligeres ovibus cibum, quo ipse eras opimatus, impenderes.

Augebant quoque fiduciam tuam tot signa miraculorum, tot dona charismatum, tot experimenta virtutum. Jam populos, qui ex circumcissione crediderant, erudieras; jam Antiochenam Ecclesiam, ubi primum Christiani nominis dignitas est orta fundaveras; jam Pontum, Galatiam, Asiam atque Bithyniam legibus evangelicæ prædicationis imbueras, nec aut dubius de proventu operis, aut de spatio tue ignarus ætatis, tropæum crucis Christi Romani arcibus inferebas, quo te divinis præordinationibus anteibat et honor potestatis et gloria passionis, I.V, 430 et passim.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episc. — Cum S. Ileo et S. Maximus Petrum ac Paulum, pares, similes, æquales fuisse prædicant, adeo ut statui nequeat uter alteri sit præponendus, non de dignitate et potestate, quæ uterque fuisse Petrum fatetur Paulo potiorum; sed de mira electione, de virtute, de merito, de martyrii gloria est intelligendum, LVII, 111, 112, 113, 114, 115.

Sanctus Maximus in homilia 73 visus est olim Ecclesiæ unitatem capitis acclivæ, cum claves supremam potestatem significantes divideret, cum unam Petro concesserit, Paulo alteram. Verum prorsus aliena a mente Maximi censenda est hujusmodi interpretatio. Qui enim oratorem agebat, et ante modo admirabilem Petri de Christi divinitate confessionem extulerat, modo ejus electionem ad fundandam, erigendamque Ecclesiam, alios fortitudinem in obeundo crucis supplicio commendaverat; et cum multa etiam de Paulo disseruisset, præcipue quomodo de persecutore Ecclesiæ doctor factus fuerit, quibusve luminibus illustratus, a duplici clavi novum dicendi argumentum assumpit. Præmittit Maximus apostolos omnes parem apud Dominum sanctitatis gratiam obtinuisse, ex quo omnes ad ideam veritatis propaganda opus electi atque vocati fuerint. Verumtamen Petrum et Paulum cæteris eminentiores prædicat, quod eos potioribus muneribus ac privilegiis Christus cumulaverit. Et ut quod sibi proposuerat probaret Maximus, duplicem clavem, duplicem rem significare excogitavit; unam nempe supremam regendi potestatem, alteram cælestium veritatum docendam scientiam. Nam « Petro, inquit Maximus, sicut bono dispensatori clavem regni colorum dedit, Paulo tanquam idoneo doctori magisterium ecclesiasticæ institutionis injunxit, ut scilicet quos iste eruditur ad salutem, ille suscipiat ad quietem, ut quorum corda Paulus patefecit doctrina verborum, eorum animas recipiat Petrus in regna colorum. » Tantum vero abest ut Maximus Ecclesiæ regendam potestatem Petrum inter et Paulum dividere voluerit, quod unitatem potius capitis et præminentiam Petri docere professus est. Cum enim certum sit per solam fidem haberi accessum ad Deum, siquemque gigni ex auditu, scientia est prima dispositio, ac veluti cavis quæ infidelium peccatorumque corda reserat, eaque lumine ac virtute gratiæ perfundit. Quoties ergo ad doctrinam atque legem Dei confirmati fuerint homines, tunc eis præsto est clavis potestatis, quæ a peccatis absolvunt, et capaces æternæ hereditatis fiunt; præcedere enim debet verbi divini ministerium quemcunque tramitem ad salutem. Primum igitur officium scientiæ est præstare lumen, quo credenda con-

spiciuntur; largiendi autem criminum veniam munus aut superioris potestatis a Deo traditæ; illa preparat animas; hac dispositis paratisque fidelibus ecclesiæ aperit regnum. Quod autem hæc, et non alia fuerit sancti Maximi doctrina, ex his etiam constat quod inferiori fidei fundamentum requirit, et in ea sancte perseverantibus Dei favendi possessionem pollicetur. « Ambo igitur, ait S. Maximus, claves a Domino perceperunt, scientia iste, ille potentia; divitiis immortalitatis ille dispensat, scientia thesauros iste largitur. Sunt enim scientiæ thesauri, sicut scriptum est, « In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ. » Appellat etiam Maximus hoc reseranda veritatis munus non clavem absolute, sed quodammodo ut intelligatur se allegorice loqui, et alienum esse a facienda bicipite Ecclesiæ Christi; quod aliqui scriptores posteriorum temporum injuriose nimis ei afflaxerunt. Novit ergo sanctus Maximus in Petro personalem primatus prærogativam in clavibus ei a Christo traditis expressam, nec cum Paulo communem fecit, cui dixit commissam fuisse sapientiæ et mysteriorum Dei dispensationem, ad quam vocati sunt cæteri apostoli, sed super illos doctrina supernæque irradiationibus Paulus excelsit, LVII, 401, 403, 405, 406.

NICOLAUS I, papa. — Principatum divini potestatis quod omnium conditor electis suis apostolis largitus est, super solidam fidem apostolorum principis Petri soliditatem constituitur ejus egregium, imo primam sedem deliberavit: « Tu es Petrus, » etc., Petrus denique a petra firmitate, quæ Christus est, structuram universali Ecclesiæ inconcussam, et fidem robore solidatam, in precibus suis munire non cessat, ut errantium vesanam rectæ fidei norma reformare festinet, necnon inirepde eam consolidatis remanere procurat; quatenus portæ inferi malignorum utique spirituum suggestiones, atque hæreticorum impetus, non prevaleant ejusdem Ecclesiæ unitatem refringere, CXIX, 775.

Postquam B. Petro principi apostolorum Dominus, ligandi atque solvendi in cælo et in terra potestatem tribuit, et januas regni cælestis reserandas concessit supra soliditatem fidei suam sanctam dignatus est stabilire Ecclesiam: « Tu es Petrus, » etc. Ad quam promotionem ætatis apostolicæ institutionis cornu operum hujus fundamenta ex petra lapideis succrescere lapidibus, et annuente divina clementia, per studium structorum et apostolicæ auctoritatis sollicitudinem usque ad culmen insolubiliter perducta perpetuiter mansura sine sistæ auræ impulsu consistere, cuius primatum B. Petrus merito promeruit. Post quem et hujus vicarii sincerissime Deo famulantes, carentes nebularum densitatibus, quæ recto ab itinere impedire assolent, dignius præceperunt, et in cura regiminis quam pro dominicis ovibus susceperunt, solliciti permanserunt. Inter quos et nostram parvitem omnipotentis Dei misericordia commemorare dignatus est Et quia universalis credentium ab hac sancta Romana Ecclesiâ, quæ caput est omnium Ecclesiarum, doctrinam exquirat, integritatem fidei deposcit, criminum solutionem qui digni sunt, et gratia Dei redempti exorant, oportet, etc... Constat enim sanctam Romanam Ecclesiam per beatum Petrum principem apostolorum, omnium Ecclesiarum caput esse, et ab ea rectitudinem atque ordinem in conciliis utilitatem et ecclesiasticis institutionibus, quas secundum canonicas et synodicas sanctorumque Patrum sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retinere, exquirere ac sectari. Et ideo consequens est, ut quod ab hujus sedis rectoribus plena auctoritate sanctiter, nullius consuetudinis præpeditis occasione, proprias tantum acquiendo voluntates removeatur, sed firmitus atque inconcussus retineatur, CXIX, 785, 786.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiensis abbas. — Cum Dominus Jesus dixisset: « Quem dicunt homines esse Filium hominis, » mox subiecit: « Vos ergo quem me esse dicitis; » vos, quia illi ecclis, quem me esse testimini? Mira et stupenda interrogatio; nam coram oculis eorum nihil aliud ipse quam homo apparebat, etiam se esse Filium hominis, quod vere erat, dicebat, et tamen ab eis aliud requirebat. Idcirco nequaquam dixerim quod de se requisierit illud quod ipse confessus est, quod coram oculis, et in eodem loco erat quod manu palpari poterat; sed occultum erat de quo querebat, in quo et usque ad quid fundamenta Ecclesiæ erant facienda et fides omnibus commendanda. Unde mirabilia omnia et inaudita responsio beati Petri emicuit, ut totum quod erat in Domino cerneret et quod in Christo, qui Deus erat, siderat. . . . « Beatus es, Simon Bar-Jona, » Sicut qui id accipiunt simpliciter, ut Simon Petrus filius Joannis juxta carnem intelligatur, secundum alterius loci interrogationem, « Simon Joannis, dilige me? » et vo-

hanc id scriptoris vitio depravatam, ut pro Bar-Joanna corrupte Bar-Jona legatur, inde detracta syllaba. « Et ego dico tibi, qui tu es Petrus, etc. » Ac si patenter dicat non sermone casso et nullum habente effectum operis, sed dico tibi ego, cuius dixisse fecisse est, quia verbum meum omnipotentia plenum est, « Quia tu es Petrus, » quod a petra derivatum est nomen, id est a me super quem edificatur omnis Ecclesia. Non enim, ut quidam male putant, Petrus fundamentum est totius Ecclesie, « Quia fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. » ..... Et notandum quod non hic primum ei hoc impositum est nomen, sed longe supra, juxta Joannem, ubi adduxit eum Andreas ad Christum. « Tu es, inquit, Simon Joannis, in vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. » Et non dixit, tu vocaberis Petrus, quo jam vocatus erat nomine, sed ait signanter : « Tu es Petrus et super hanc petram, » a qua petra factus est. « edificabo Ecclesiam meam. » Non quod jam tam firmus esset, sed quod futurum erat ut fieret a Christo. Nathanael, pone eandem prior confessionem tenuit cum ait : « Babbai, is es Filius Dei, tu es rex Israel. » Sed ille adhuc interrogans affectu ac dubitantis, videre quærere magis quam firmare et hoc ipsum quia visus est sub se. Petrus autem talem ac tantam expressit de corde confessionem ut ejus confessio sit omnium apostolorum. Et sicut simul omnes interrogarentur, ita in eo omnium est responsio una, supra quam fundatur Ecclesia, et contra quam portæ inferi non prævalebunt. Quia seu dicas contra hanc fidem eas non prævalere, seu dicas contra Ecclesiam, quæ hæc fide supra Christum fundata est et firmatur, unum est, eo quod nec fundamentum dissolvitur, nec fides talis tantquam infirmatur, nec Ecclesia inter innumeras aurarum tempestates nec ventorum impulsibus subvertitur.

« Portæ inferi non prævalebunt adversus eam, » vel sicut habent nonnulli codices : « non prævalebunt ei, » recte quæritur, cui ei? vel adversus quam? Utrum adversus Petram super quam edificatur Ecclesia Dei, aut ei Ecclesie non prævalebunt quam edificat Christus supra petram quia id non exprimit manifeste, tamen indubitanter credendum est : quia nec adversus petram, supra quam edificatur Ecclesia, nec adversus Ecclesiam quam edificatur supra hujus modi petram ; alioquin adversus quem portæ prævaluerint inferorum, ille neque petra dicendus est supra quam a Christo edificatur Ecclesia, neque Ecclesia quæ super petram edificatur, CXX, 557, 558, 559, 560, 561.

« Et quodcumque ligaveris super terram, » etc. Qui hanc sibi vult vindicare gratiam debet infirmitatem Petri in petra tenere, fidemque moribus et voce prædicare, deinde claves regni quas habet, eandemque claves non a se, sed a Domino et per Dominum, quasi celestis janitor custodire. Alias autem nisi judicia ejus maneant firma in Christo, quasi Deo judicante per ipsum, timendum ne contra ipsum qui ligat aut solvit prævaleant portæ inferorum, si injusto judicat et non secundum Dei verbum adversus quem autem portæ inferorum non prævaluerint, ipse quem judicat quia claves a Domino jam perceptas secum porat. Propter quod et operit eis qui sibi luti fuerint super terram, ut sint soluti et liberi in caelis. Et claudit eis, qui justo iudicio ejus ligati fuerint super terram, ut sint quasi ligati in caelo et judicati, CXX, 563.

PAULUS, diaconus. — « Tu es Petrus, » etc. Non nunc primum accepisse Petrum hoc nomen credendum est, sed potius tunc quando in initio Dominicæ prædicationis, per Andream ad Jesum adductus in magnum fidei suæ præsigium audivit ab eo : « Tu es Simon, » filius Joannis, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, ut hoc nomine modo appellaverit Dominus dicens. « Tu es Petrus ; » non enim ait, tu vocaberis Petrus, sed « Tu es Petrus, » quod dictum fuerat antea. Sicut enim Christus dedit apostolis nomen, ut lux vel sal terræ vocarentur, ita huic egregio confessori suo qui Simon, id est obediens, antea vocabatur, ob robur invictæ fidei Petri nomen indidit, qui videlicet illi tenaci mente inhaesit de quo scriptum est : « Petrus autem erat Christus. » Petrus non per essentiam, sed per significationem ; quemadmodum enim leo propter fortitudinem vel agnus propter innocentiam, sic etiam petra dicitur firmitatem qui operantibus in se turris est fortitudinis a facie inimici. « Et super hanc petram, » id est, super me quem ore tuo confessus dicens, « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Ipse enim est lapis ille pretiosus in Ecclesie fundamento constitutus de quo Paulus ait. « Fundamentum aliud nemo ponere potest præter id quod positum est, Christus Jesus. » Sive super hanc petram, hoc est,

super hanc fidem qua me Filium Dei vivi confessus est, edificabo Ecclesiam meam. « Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. » Non hoc dixit de conditione temporali mortis, qua legimus cunctos pene apostolos martyrio consummatos, sed portæ inferi vocat vitia atque peccata. Portæ namque inferi mortifera hæreticorum dogmata sunt, quibus imprudentes quoque illicient, et ad perpetuæ mortis damnationem pertrahunt, XCV, 1481, 1482.

« Quodcumque ligaveris super terram, etc. » Hæc solvendi atque ligandi potestas quamvis soli Petro a Domino collata esse videatur, omnibus quoque generaliter apostolis sub ejus persona collata est. Nam et post sum resurrectionis nobilem triumphum, apprensus illis omnibus aperte dixit : « Quorum remisistis, etc. » Nam sicut interrogatis generaliter omnibus, Petrus respondit pro omnibus, ita et quod Dominus Petro respondit, in Petro omnibus respondit. Quin etiam omnibus episcopis ac presbyteris in Ecclesia idem officium committitur, ut videlicet agnitis peccantium causis, juxta modum culpæ vel poenitentiae ligandi et solvendi exerceant potestatem, ita dumtaxat ut quod etiam hoc tempore in nonnullis sacerdotibus invenitur, nec eos qui insontes vel innoxii sunt damnent, nec illos qui merentur damnationem securus tanquam de solutione præsumant reddere, XCV, 1184, 1185.

« Tu es Petrus ; » super hanc, inquit, petram, id est, super Dominum Salvatorem qui fideli confessori suo participium sui nominis donavit : « Portæ inferi non prævalebunt, etc. » Portæ inferi tormenta et blandimenta persecutorum quæ a stabilitate fidei aliquos deterrendo, introitum æternæ mortis aperiunt. Melius itaque sunt portæ inferi, sed harum nulla Ecclesie quam supra petram fundata est, prævalet. Merito igitur cunctis Ecclesiis honorandus qui caput Ecclesie et qui firmissimæ petram soliditatem secutus, inimicos Christi auctoritate S. Spiritus confudit, et insatigatæ patientiæ fortitudine triumphavit, nec infernal portæ adversus eum prævaluit qui sibi portæ æternæ ingressum regem gloriæ confessus aperuit, XCV, 1463, 1464.

PETRUS (S.), apostolus et primus papa. — Beatus Petrus apostolus, princeps apostolorum et primus papa, primum sedit in episcopali cathedra An'inchæ septem annos. Et post ad expugnandum Simonem Magnum, Romam ingressus, Claudi anno secundo, in episcopali cathedra sedit annos viginti quinque, menses duos, tres dies. Qui uno eodemque tempore et die, videlicet, post passionem Domini anno xxxviii, ultimo vero anno Neronis in Kalendas Julii cum Paulo martyrium consummavit. Hic duas Epistolas fecit, quæ canonicæ nominantur, in quarum prima, primo generaliter Ecclesiam instruit, explicans beneficia quibus nos divina pietas ad salutem vocare, vel dona quibus aliquando Judæos, nunc autem nos honorare dignata est. Postmodum vero diversas fidelium personas solerter hortatur, ne se tanta Spiritus gratia carnaliter vivendo, reddant indignos, ac qui regali ac sacerdotali vocabulo sunt insigniti, vitiorum malitia subacti, a condonatis vel promissæ sibi nobilitatis gloria degenerent. Et primo liberos et servos, deinde mulieres et viros specialiter alloquitur ; alique post interlocutionem generalis exhortationis, seniores quoque et adolecentes qualiter sese debeant gerere, ostendit. In secunda vero Epistola, quam eisdem scripsit, quibus et primam, eosdem miseratus, jam ut perfectiores ad majora et perfectiora multipliciter exhortatur et hortatur. Et Evangelium Marci fecisse dicitur, quia Marrus adiutor ejus fuit et filius de baptismo. Ordinavit autem episcopos tres, Linum et Cletum et Clementem, et presbyteros decem, et diaconos septem..... Quamvis Clemens in ordine Catalogi post beatum Petrum tertius invenitur, revera tamen sicut ipse in epistola scripsit Jacobo Hierosolymorum episcopo, post beatum Petrum, primum, nullo interposito, Romanæ sedis gubernaculo procul dubio tenuit ; Linus autem et Cletus ideo velut successores Petri connumerantur, quia ipse eos in vita coadjutores sibi fecit, ut tanto melius ipse vacare posset orationi, CXXIX, 1151, 1152.

PETRUS LOMBARDEUS. — Ex loco Epistolæ Pauli ad Galatas : « Dixi Cepha coram omnibus, » etc. Porphyrius objicit Petrum a Paulo reprehensum, volens et illi erroris maculam, et huic procacitatis incutere et in commune fidei dogmatis accusare mendacium dum inter se Ecclesiarum principes dissiderent. Quod utique facit non intelligens quo sensu Petrus fuisset reprehensibilis, vel ei apostolus Paulus in faciem res idisse dicatur. Nam uterque recte sensit legem non esse tenendam, et in omni gente quicumque timet Deum et operatur justitiam, acceptus est illi, sed uterque cauta simulatione dispen-

nat, ille subtractionem, iste reprehensionem, ut et Judæis superbia et gentibus desperatio tolleretur. Non igitur vel Paulo vel eis cum quibus ante edens se ab eis postea separabat, Petrus vere reprehensibilis erat, nec eis Paulus procaciter resistebat. Paulus enim in Petro hoc reprehendere non potuit, quod ipse fecit nec arguere simulationem cujus et ipse reus erat, sed fuit hæc reprehensio non vera, sed dispensatoria; nec Petrus peccavit, nec Paulus procaciter arguit. Petrus autem, sicut legitur in Actibus apostolorum, auctor fuit hujus decreti, legem post Evangelium non esse servandam, qui post visionem lintel, ubi erant diversi generis animalia, ad Corneliū intravit, et cum gentibus comedit; qui etiam questionem de hac re solvit, ut videtur, Act. xv. Petrus itaque bene sensit de absolute legē, sed simulavit pro timore Judæorum, ne occasione gentium a fide recederent, et sic perderet gregem suum. Simulavit autem Paulus pro simili metu, ut in circumcisione Timothei, et ipse qui coram ex voto nutritus ut Nazærenus, in Cenchris ex lege caput totondit, CXIII, 110, 111.

RADBERTUS (S.), abb. Corbeiensis. — « Et ego dico tibi, » etc., quod a petra derivatum est nomen, id est a me super quem ædificatur omnis Ecclesia. Non enim, ut quidam male putant, Petrus fundamentum totius Ecclesiæ est, quia fundamentum nemo aliud potest ponere præter id quod positum est quod est Christus Jesus. » Licet super eodem fundamento primus, ac si caput Petrus recte positus credatur, tamen in ea petra, de qua nomen sibi ex dono traxit et super eam tota construitur et constabit illa celestis Jerusalem, id est supra Christum, ut forma permaneat in sempiternum. Nec igitur mirum si Petrus a petra dictus est eo quod firmus futurus erat per Spiritum sanctum firmitate fidelium, cum et lux mundi dicitur esse, a lumine quod est Christus... Et ideo nondum beatus erat in se Petrus, sed tantum modo in prædestinatione Dei, a quo non qualis tunc erat, sed qualis futurus erat, æmulator a Domino... Episcopi quibus a Domino eadem cum Petro potestas dimittendi peccata, etc., debent suam infirmitatem in Petro tenere, ipsumque esse eorum caput attendere, CXX, 562, 563.

RUPERTUS, Tulliens. abb. — Porro de Petro quod lapsus est, quod negare permixtum est, nihilominus in dispositione Spiritus sapientiæ pium et pulchrum est. — Princeps quippe apostolorum Petrus destinatus fuerat, et huic specialiter magna post Christum potestas danda, vel jam data erat, dicente Christo Filio Dei vivi, quem confessus fuerat: « Beatus es, etc., Pasce, etc. » Tali et tanta præeunte evangelicæ veritatis auctoritate, Christianissimi imperatores post multa tempora, omnesque Ecclesiarum principes hoc censuerunt, et lege perpetua firaverunt, ut sicut imperatori omnes præfati vel iudices, sic beato Petro, et secundum dignitatem ejus excellenti Romano pontifici cæteri subiecti sint ecclesiarum pontifices. Magnus honor, gravis celsitudo, ait autem ipse ejusdem honoris sive altitudinis auctor: « Qui major est vestrum erit sicut minor, et qui præcessor est sicut ministrator. » Item majores illos sive ministros magno ad clementiam informat studio, quod manifeste colligit ex factis ejus humilissimis. Quando autem vel quomodo sciret homo positus in celsitudine honoris, in magna conscientia sanctitatis condescendere parvis, condolare miseriis? Solus quippe Deus natura humilis, misericors et miserator est, imo ipsa humilitas, ipsa misericordia est. Homo quippe humilis sive misericors, non nisi ex accidenti est. Oportebat igitur prædestinato atque vocato ad tantam celsitudinem Petro apostolum causam rubere, et magnitudinem honoris ejus præire, unde illi humilitatis atque compassionis scientia jugiter posset accidere. Idcirco labi permixtus est; idcirco usque ad triplicandam negationem derelictus est, pulchro et spectabili ordine sapientiæ, ut recte miremur omnes ejusdem sapientiæ periti spectatores, omnes apertos discretionis oculos habentes. Et hoc animadvertentes omnino expedire credimus eis qui præsumunt tam propter semet ipsos quam propter eos quibus præsumunt, quatenus ad humilitatem vel compassionem erudit sint, per magnum et memorabile præteritum infirmitatis experimentum. Aliter quippe infirmitates subditorum aut vix aut nullo modo supportare sciunt, CLXVII, 1638, 1639.

A ce sujet, l'auteur de la *Dissertation historique et chronologique des œuvres de Rupert*, s'exprime ainsi: « Rupert explique que quoique tous les apôtres aient reçu en commun le pouvoir de lier et de délier les pécheurs, cependant saint Pierre a été favorisé d'un privilège particulier, parce qu'il avait le premier confessé la divinité de Jésus-Christ. Ce privilège particulier accordé à saint Pierre consiste en ce que saint Pierre

était destiné à être le prince des apôtres: *Princeps quippe apostolorum destinatus fuerat*. Il devait recevoir spécialement on il avait déjà reçu une grande puissance que Jésus-Christ lui avait donnée en lui disant: « Vous êtes heureux, Simon, fils de Jona..., et moi je vous dis, etc. » Rupert rapporte encore ce que Jésus-Christ dit après sa résurrection au même apôtre: « Simon, aimez-vous plus que ceux-là? Paissez mes agneaux, paissez mes brebis. » Puis il continue ainsi: « Les empereurs chrétiens et les princes de l'Eglise, fondés sur l'autorité de cette vérité évangélique *tali et tanta præeunte evangelicæ veritatis auctoritate*, ont établi longtemps après, par une loi immuable, que comme tous les gouverneurs et les juges obéissent à l'empereur, de même tous les prélats des autres églises seraient soumis à Pierre et au Pontife romain, à cause de l'excellence de sa dignité. Voilà un grand honneur et une grande élévation: *Magnus honor, magna celsitudo*. » Les Cyrilliens, les Basiliens et les autres Pères, surtout dans les premiers siècles de l'Eglise, n'ont pas eu une telle idée du privilège particulier de saint Pierre; les Papes, même les plus saints, tel que saint Grégoire le Grand, ne l'ont point eue... à cette réflexion on peut répondre que l'humilité faisait taire aux Papes leur droit; mais en fin de compte, tous, Papes ou Evêques, ne reconnaissent pas moins la suprématie dans la personne des successeurs de saint Pierre. Et pour en conclure quelque chose de pratique, reconnaissons les prérogatives réelles de saint Pierre, qui ont passé à ses successeurs; reconnaissons sa primauté de droit divin; mais gardons-nous de dégrader ses collègues et ses frères dans l'épiscopat. Gardons-nous de croire que ceux-ci lui doivent la même soumission et la même obéissance que les gouvernements et les rois la doivent aux supérieurs et aux rois. Rupert semble adoucir un peu ce qu'il a avancé en ajoutant que celui qui a conféré une si haute dignité à saint Pierre lui a donné cet avertissement: « Que celui qui est parmi vous le plus grand devienne comme le moindre, et celui qui gouverne comme celui qui sert. » Là, comme on voit, le but de Rupert, est de montrer que Dieu n'a permis la chute énorme de saint Pierre que pour le tenir dans l'humilité, dans le haut degré d'élévation où il avait dessein de le placer, et pour donner dans sa personne à tous ceux qui sont élevés au-dessus des autres un exemple frappant qui leur apprend à être humbles et à supporter avec bonté et compassion les faiblesses de ceux qui sont sous leur conduite, CLXVII, passim.

TERTULLIANUS, Carthagin. præbyt. — Si adhuc clausum putas celum memento claves ejus hie Dominum Petro, et per eum Ecclesiæ reliquisse, quas hic unusquisque confessus interrogatus et feret secum, II, 142. « Totā paradisi clavis tuus (o martyr) sanguis est, » II, 745. In ipso (Petro) Ecclesia exstructa est, id est per ipsum; ipse clavem imbuat. Ipse primus in Christi baptismo reservat aditum celestis regni, quo solvantur alligata retro delicta et alligantur quæ non fuerint soluta secundum veram salutem; et Ananiam vinxit vinculo mortis, et debilem pedibus absolvit vitio valetudinis. Sic et in illa disceptatione custodienda necne legis, primus omnium Petrus Spiritu instinctus et de nationum vocatione præfatus, Act. xv, 10, 11. Tunc sua sententia solvit quæ omnia sunt legis et alligavit quæ reservata sunt, II, 1025, 1026.

Latuit aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ petram dictum, claves regni celorum consecutum et solvendi et alligandi in celis et in terra potestatem, II, 31.

Nihil obstat supra dictis Petri privilegiis reprehensio quam subiit a Paulo, quod cum convixisset ethnicis postea se a convictu illorum separabat personarum respectu, II, 53, 56; nam in ista reprehensione sola questio fuit de lege antiqua, dum ostenditur quid ex ea custodiri conveniret; hoc fiebat ex parte Petri ob quamdam inconstantiam, ob personarum qualitatem, ob ambiguum tantum conversationem, nec ob aliquam divinitatis perversionem, II, 474.

Ecclesiæ apostolicæ suos census per successiones deferunt; Romanorum Ecclesia Clementem a Petro ordinatum edit, II, 41, 45.

Petrus creditur; tum ab alio cingitur, cum cruce astringitur, II, 151; Petrus passioni Dominicæ adæquatur, II, 49.

Septuagies septies jubetur indulgere in persona Petri, itaque si et ipsos beatos apostolos aliquid inducisse constat, cujus venia a Deo non ab homine competere, non ex disciplina, sed ex potestate fuerunt, nam et mortuos suscitaverunt; quod Deus solus et debiles redintegraverunt quod nemo, nisi Christus; imo et plagas inflixerunt, quod noluit Christus, non enim debebat eum

severe, qui pati venerat. Percussus est Ananias morte..., ut hoc ipso probaretur Christum et hæc facere potuisse, T. riv. II, 1924.

ZACHARIAS Chrysopolit. episcop. — « Respondens autem Jesus, dixit : Beatus es Simon Barjona, etc. » (S. Hieronymus.) In Petro respondet omnibus mercedem veræ confessionis quasi dicat : Quod caro et sanguis revelare nequivit, Spiritus sancti gratia revelavit. Ergo ex confessione sortitur vocabulum, quia Barjona sonat « filius columbæ; alii dicunt quod Simon (id est Petrus), filius sit Joannis, ut illud, « Simon Joannis diligis me? » et volunt depravatum hoc esse vitio scriptorum, ut pro Barjonna, id est pro filio Joannis, Barjona scriptum sit, detracta una syllaba. Joanna interpretatur, « Domini gratia » utrumque nomen mystice intelligitur quia et columba Spiritum sanctum et gratia Domini donum significat spirituale. Pater quippe filio columbæ revelavit, quia una est gratia Patris et Filii et Spiritus sancti. Barjona Syrum est et Hebræum : « Tu es Petrus, » etc. (S. Hieronymus.) Tu dixisti me esse Filium Dei vivi, et ego cujus dicere facere est, dico tibi quia, etc. Princeps apostolorum, nunc Petrus, nunc Cephas dicitur, non sensu diverso, sed quam nos Latine et Græce petram vocamus, hanc Hebræi et Syri Cepham vocant. Merito accepit hoc nomen Petrus, quia in Petrum Christum credebatur, et secundum metaphoram petra dicitur ei : « Edificabo Ecclesiam meam super hanc petram, hoc

est super hoc fundamentum fidei, vel ita super hanc petram quam confessus es, id est super me ipsum. Hanc apostolus ait. « Fundamentum aliud nemo potest ponere, » etc. « Et portæ inferi, » etc. Peccata et doctrinæ hæreticorum sunt portæ inferi. Claves regni cælorum ipsam discernendi scientiam potentiamque nominat, qua dignos recipere in regnum, indignos secludere debet a regno. « Quodcumque ligaveris, » etc.... seorsus est : quemcumque super terram, id est, dum vixerit, ligaveris eliminando ab Ecclesia, ligatus erit in cælis, hoc est universæ Ecclesiæ quibus natum fuerit vitabunt illum. Vel ligatus erit in cælis, id est cælestis sententia confirmabit quod eum præsens Ecclesia vitat. Et quemcumque, dum vixerit, solveris ab excommunicatione reconciliando, solutus erit in cælis, id est Ecclesiæ quæ hoc scientiam communicabunt ei; vel solutus erit in cælis, id est cælestis sententia confirmabit ut a præsentis Ecclesiæ recipiatur. Grandis honor, sed grave pondus.... Ideo Petrus claves regni cælorum et principatum judicariæ potestatis specialiter accipit, ut omnes credentes intelligant, quia quicumque ab unitate fidei et societatis illius semetipsos segregant, nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possint regni cælestis ingredi.... Hoc autem fit per ministerium episcopale in ordinatione presbyterorum, vel (quod verius videtur), cum animarum cura presbyteris inungitur, CLXXXVI, 285, 286, 287.

PARS SECUNDA.

ARTICULUS PRIMUS.—*Notiones de potestate pontificia temporali.*

Constantinus imperator, ut scitur, totus fuit ut offerret Deo oblata ut essent patrimonii jure attributa sanctæ Romanæ Ecclesiæ ejusque episcopo Petri successor, tanquam res Deo sacræ sub omni moda potestate maximi pontificatus retineudæ ac conservandæ per Silvestrum ejusque legitimos successores. Jam recens baptizatus postquam Ecclesiam donativis munificentissime locupletasset concilium Romanum a sancto Silvestro pontifice iudicium impensis necessariis piissime promovit. — Et eum in lignum esse judicaret urbem Romanam in qua monarcha totius Ecclesiæ, Christusque in terris vicarius residebat, secularis principis imperio subjectam esse, non urbis Romæ duntaxat, sed totius fere Italiæ aliarumque provinciarum dominum et jurisdictionem temporalem Silvestro ejusque legitimis in Petri Cathedra successoribus munificentissime donavit, VIII, 795.

Roma! Roma! jure mundi caput appellata est; domina et regina urbium. Fertur de eodem imperatore quod in Campum Martium cum admiratione inspicienti, sepulchrum Augusti Cæsaris, Forum Romanum, Jovis Tarpei delubra, thermas, porticus, amphitheatrum, Pompeii theatrum, circum maximum, etc., obstupuisse ac tandem dixisse : « Naturam omnes vires in unam urbem effudisse. » Verissime, etiam nunc de Roma dici potest : « Quemadmodum nihil in universa rerum natura mundo sic in terra Roma nihil melius, nihil præstantius inveniri potest, VIII, 827.

Magis splendor de Roma non minor est hodie ac olim : « C'était le 8 décembre 1851! La ville éternelle était tout entière en mouvement, on accourait de toutes parts dès le matin, vers la place gigantesque de Saint-Pierre. Bientôt la grande basilique de Saint-Pierre était pleine de monde. C'était chose inouïe qu'un semblable concours. Il y avait foule dans cette église immense; car Saint-Pierre, c'est l'immensité en longueur, largeur, profondeur et hauteur. Quand on y entre, l'œil se perd dans cette étendue, et plus on avance, plus on voit en quelque sorte l'espace reculer devant soi. Quand il n'y a que 30,000 personnes dans Saint-Pierre, on y est fort à l'aise dans la grande nef, et il n'y a personne dans les chapelles latérales. Or, ce jour-là, il y avait foule, et le sentiment de la reconnaissance envers Dieu domine partout. Mais les cérémonies saintes se préparent. Le Pape-Roi, Pie IX, entonne l'office d'une voix forte et majestueuse; il commence la messe, et après l'Évangile, après le chant du *Veni Creator*, se levant sur son trône, lit, malgré la plus vive émotion, le décret qui déclare dogme de foi l'Immaculée Conception de la Sainte-Vierge, ainsi conçu :

« Declaramus, pronuntiamus et definimus doctrinam quæ tenet beatissimam Virginem Mariam in primo in-

stanti suæ conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Jesu Salvatoris generis humani, ab omni originalis culpæ labe præservatam immunitem, esse a Deo revelatam, atque idcirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam, »

A ce moment le canon du château Saint-Ange se fait entendre, toutes les cloches des 365 églises de Rome se mettent en branle, etc... Oh! c'était beau que d'être à Rome ce jour-là.

Ce triomphe de la papauté spirituelle, d'où néanmoins la temporelle n'est pas exclue, peut être mis en face avec le triomphe de la papauté temporelle de Boniface VIII. Ce triomphe spirituel vaut bien le triomphe de l'homme, le triomphe où ce dernier parut au milieu du grand jubilé de 1300, avec les doubles insignes de l'autorité spirituelle et temporelle, et répétant à haute voix : « *Ecce duo gladii; hic vides, o Petre, successorem tuum; tu salvificus Christe, cerne tuum vicarium.* » A ces deux spectacles l'Europe est accourue à Rome : « *Et hodie nunc 8 Junio 1862, in sancto Pentecostes die,* » on peut dire qu'un troisième spectacle universel de la Chrétienté se manifesta à Rome. Un journal religieux, le *Rosier de Marie*, daté d'hier, 7 juin, nous dit : « Pour trouver dans Rome un nombre d'évêques supérieur à celui de ce jour (depuis huit jours et chaque jour il en arrivait encore), il faut remonter jusqu'au IVe concile de Latran, sous le pontificat d'Innocent III. A aucune époque la Méditerranée n'a été traversée par des vaisseaux chargés de plus de 200 ecclésiastiques, comme l'était la semaine dernière un bateau à vapeur venant de Marseille. Les révolutions peuvent bien poursuivre toujours leur marche, mais Dieu sait, au milieu d'elles, rendre son Eglise plus forte et plus puissante. On combat la papauté avec violence, mais elle résiste toujours et devient de plus en plus inébranlable. Inutile, disons avec confiance de la combattre, l'œuvre de Dieu ne saurait être vaincue ni détruite. *Quid fiet in posterum et nunc quoad dominum papa temporale nescitur. Deus scit nunc tantum præteritum referamus; futurum Deus providebit. Amen.* »

AMBROSIIUS (S.), episc. — In sermone contra Auxentium, XVI, 1013, magnanimum se ostendit in non tradendis basilicis. « Tu, Domine Jesu, inquit, uno momento mundum redemisti; Auxentius uno momento tot populos quod in ipso est, trucidabit, alios gladio, alios sacrilegio. — Meam basilicam petit cruento ore, sanguinolentis manibus. Cui bene præsens respondit lectio, « Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas? » id est non convenit paci et furori, non convenit Christo et Belial. Meministis enim quod lectum est hodie Nabothem sanctum virum possessorem vineæ suæ interpellatum petitione regia, ut vineam suam daret, ubi rex, surculus vitibus, olus vile sereret; eumque respondisse : « Absit ut ego patrum meorum tradam hereditatem! » Regem con-

tristatum esse, quod sibi esse alienum jus relatione justa uogatum, sed muliebri consilio deceptum. Naboth vineas suas vel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit suam, nos Ecclesiam Christi?

Quid igitur a me responsum est contumaciter: dixit enim conventus: Absit a me ut tradam Christi hereditatem! Si ille patrum hereditatem non tradidit, ego tradam Christi hereditatem? Sed et hoc addidi: Absit ut tradam Christi hereditatem patrum, hoc est hereditatem Dionysii, qui in auxilio in causa fidelis defunctus est, hereditatem Eustorgii confessoris, hereditatem Myroclis, atque omnium retro fidelium episcoporum! Respondi ego, quod sacerdotis est, faciat sacerdos; quod imperatoris est faciat imperator. Prius est ut animam mihi, quam fidem auferat.

At cui tradam? Præsens lectio Evangelii docere nos debet, quid petatur, a quibus petatur. Audistis nempe regi, quod cum Christus super pullum asinæ sederet, clamabant pueruli et moleste ferebant Judæi. Denique interpellaverunt Dominum Jesum, dicentes ut faceret eos tacere; respondit: « Si hi tacuerint, lapides clamabunt. » Deinde ingressus templum, eiecit nummularios et cathedras, et columbas vendentes in templo Dei... Semper ergo Christi laudes verbera perfidorum sunt. Et nunc cum laudatur Christus, dicunt hæretici, quia seditione commoveatur; dicunt hæretici quia his mors paratur; et vere mortem habent in laudibus Christi. Quomodo enim laudes ejus ferre possunt, cujus infirmitatem prædicant?

Geraseni præsentiam Christi ferre non poterant; isti peiores Gerasenis, nec laudationem Christi sustinere possunt. Vident pueros Christi gloriam concinentes, et irridunt istam ætultulam fidelis plenam, cum dicunt: « Ecce quid clamant. » Sed respondit iis Christus: « Si hi tacebunt, lapides clamabunt. » Hoc est fortiores clamabant, clamabant et juvenes, clamabant et maturiores, clamabant et senes, isti lapides ad illum jam solidati lapidem, de quo scriptum est: « Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, » XVI, 1012, 1015; CLXIII, 678, 679.

ANASTASIUS, Biblioth. -- Beatus Petrus apostolus et princeps apostolorum primus sedit cathedram episcopatus in Antiochia annos septem. Hic Petrus ingressus in urbem Romam sub Nerone Cæsare, ibique sedet cathedram episcopatus annos viginti quinque, mensem unum, dies octo.... Hic martyrio coronatur cum Paulo post passionem Domini annis triginta octo....

Vetustiores Romanorum pontificum Catalogi et libri Pontificalis codices plerumque titulum « beati » soli Petro præponunt; in hoc videntur respicere ad Redemptoris eloquium: « Beatus es, Simon Barjona, etc. » Ad quæ respiciens Basiliscus scripsit quod S. Petrus beatitudinem longe ampliorem cæteris omnibus adeptus est. In Novo enim Testamento duo eo titulo cohonestantur, Deipara, quæ divino afflatu Spiritus dixit: « Ex hoc beatam me dicent omnes generationes, » et Petrus Redemptoris voce. Hinc vera origo vocis « beatitudinis et beatissimi quæ Pontificibus Romanis tribuitur a Patribus et conciliis, nec ut antonastice eo titulo designabatur Pontifex Romanus. Ex divina institutione cathedra est una, Petro uni tradita, in successoribus derivata; non admittit Petrus socium alienum. Super unum Christus edificat Ecclesiam suam, ut unitatem manifestaret; unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Deus unus est, et Christus unus et una Ecclesia et cathedra una super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare construi et sacerdotem novum fieri præter unum altare, unum sacerdotem non potest....

Petrum in hac cathedra Romana usque ad mortem sedisse, intelligendum est de auctoritate potestate ac præfectura gubernandi Ecclesias universas, non de ritu locali. Constat enim cum hanc cathedram septem annis administrasset cum Christiani omnes et Judæi, edicto Claudii, Roma expellebantur, Petrum etiam expulsam Hierosolimam rediisse; mortuo tamen Claudio Romam rediit et ibidem finivit vitam.

Character pastoris supremi et universalis est, ut infallibilis sit in grege universo pascendo, cum nullus ipsi superior ad eum dirigendum sit constitutus, præter ipsum Christum Jesum illi dicentem citra facultatem ullam censuræ ac potestatis ab altero supra ipsum exercendæ: « Pasce oves etc., etc., » CXXVIII, 1004-1044. Paulus hic nominatur ut socius Petri, sed tantum in societate prædicationis, non in societate cathedræ quod notandum, etc.

Observandum, cum beato Leone Magno, non fortuitum ad Romam S. Petri adventum, sed divinæ Providentiæ consilio suaviter ac fortiter singula disponente, paratum fuisse. Sic etiam parata fuit, quasi vehiculum Evangelio

in orbem universum perferendo, magnitudo atque auitas imperii Romani, et fœdera cum remotissimis terrarum tractibus a Romanis principibus inita. — Dispositio namque divinitus operi maxime congruebat, ut cito pervos haberet populos prædicationi generalis, quos unus teneret regimen civilis — Nascente Domino, juxta vaticinia prophetarum dum terrarum orbis esset in pace compositus, et per eos Augusti annos quibus edictum vulgatum fuerat ab eodem Cæsare, ut describeretur universus orbis, ordinatio provinciarum sub uno principe non modo facilem aditum parabat designatis præconibus Evangelii, verum etiam ordiebatur in civili dispositione regionum, nexuque oppidatim per eas contextio, quoddam specimen ordinati sæntiorisque regiminis, paulo post contrahendi a pacis principe Christo Domino suis apostolis, eorumque successoribus in episcopatus Christiani hierarchia quam erat proxime fundaturus. Hanc autem divini consilii cum ante Leonem Magnum probe cognosceret princeps apostolicus cœtus, et primus Ecclesiæ sue hierarchia electus a Christo Domino Simon Petrus, orientis et occidentis præcipuis sedibus constitutis adjecti teriam in Ægypto, unde meridionalium regionum tractas amplissimi legatos Christi recipere, ad Indos usque ac Æthiopas potestatis suæ terminos prolaturos; quibus tamen omnibus, ut intelligerent cathedræ illius auctoritatem esse prælatam, quam ipse vivens ac moriens donasset privilegio suæ successionis in amplissima potestate, quanta fuerat sibi a Redemptore humani generis collata supra universos fideles cœtus; hanc in urbe Roma figera voluit, caput orbis, et imperii pridem effectus, per Europam, Asiam et Africam, propagatis, unde facilius possent tum ipse, tum successores in quæcunque terrarum spatia suas leges perinde ac legationes transmittere. Famulabantur consilio divini operis non modo pax et ordinatio provinciarum ac census civium, et fœdera augusti cum remotissimis regibus, verum etiam bella, et victoria, itinera, partitiones provinciarum, militares expeditiones, coloniarum deductio, legionum transectio, præsidium sortitio, ac universa propemodum gesta reipublicæ et Cæsaris consequentium. — Sive in Britanniam moverent Caius, Calligula et Claudius; sive in Armeniam Nero; sive in Judæam Vespasianus; sive Trajanus in Daciam, Parthiam et Mesopotamiam; sive Adrianus Barbaris restitueret ea quæ Trajanus ademerat; sive ipse lustraret, ejusque exemplo Antoninus, provincias, et crebris itineribus totum imperium redderet pervium; sive Romanis legionibus communiaret; sive etiam maris et inferas continentes conjungeret, instructis in Italia classibus, Superi Maris, et Inferi, Ravennati ac Missenati; sive limites imperii firmaret collocatis exercitibus, Britannico, Cappadocico, Daceo, Germanico, Hispanico, Illyrico, Mauritanico, Mœsiaco, Rhætico, Sarmatico, Syriaco, spectandis in nummis Adriani, universa hæc Evangelii perferendi apparatus et comitatus erant, et adjuvamenta, non hominum vano consilio ad temporariam tantum vitam hujus hæc largiente comparata, sed sapientiæ divinæ nutu ac potestate disposita ac ministrata Christi gloriæ et electorum salutis, cui omnem præsto esse creaturam, et servire nec cogitantem, atque etiam contra stimulum calcitrantem jubet. Quantum enim facilitatis conciliabatur missionibus apostolicis ex Urbe dirigendis a summo Ecclesiæ hierarcha in dissitas quæcunque regiones frequens legionum transectio, magistratuum majorum minorumque protectio ferme quotidiana ad provincias et copias regendas! hinc nondum, aut vix apostolorum principe martyrio coronato, Treviri, Lugdunum, Viennæ, Moguntinum, etc., episcopos accipiant e Roma missos, Pothinum, Telesphorum, Severum, Crescentem, etc., CXXVIII, 1256, 1257.

Sancta ac universalis octava synodus, Constantinopoli celebrata habet in Dominicum sermonem quem Christus sanctis apostolis et discipulis suis dixit, quia, « qui vos recipit, me recipit, et qui vos spernit, me spernit; » ad omnes etiam qui eos secundum ipsos facti sunt summi pontifices in Ecclesia catholica dictum esse credentes, definimus neminem prorsus mundi potentium, quemquam eorum qui patriarchalibus sedibus præsent in honore, aut movere a proprio throno tentare, sed omni reverentia et honore dignos judicare; præcipue quidem sanctissimum papam senioris Romæ, deinceps autem Constantinopoleos patriarcham..., sed nec alium quemcumque conscriptiones contra sanctissimum papam senioris Romæ, ac verba complicare ac componere, sub occasione quasi diffamatorum quorundam criminum. Si quis vero aliqua sæculi potestate fruens vel potens pelleret tentaverit præfatam apostolicam cathedræ papam anathema sit... Porro si synodus universalis fuerit congregata et facta fuerit etiam de sancta Romanorum Ecclesia quævis ambiguitas et

controversia, oportet venerabiliter, et cum convenienti reverentia de proposita questione discutiri et solutionem accipere, aut profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romae pontifices, CXXIX, 159, 160.

Eorum vulnere alique livorum quae in membris hominis consistunt multos medicos proliit ars; hanc quidem passionem alio accipiente et alteram altero, et per experientiam amputante et medente; eorum vero quae in membris sunt Christi et Dei Salvatoris, omnium nostrum capitis et sponsae catholicae et apostolicae Ecclesiae, unam et singularem praecellentem atque catholicissimum medicum ipse princeps summus, et fortissimus Sermo, et ordinator et curator, et solus ex toto magister Deus omnium produxit, videlicet papam senioris Romae; propter quod dixit Petro magno et summo apostolorum: «Tu es Petrus, etc.; Tibi do claves, etc...» Tales enim beatas voces non secundum quamdam utique sortem apostolorum principi solum circumscripsit et definivit, sed per eum ad omnes qui post illum secundum ipsum. Efficiendi erant summi pastores et divitissimi sacrique pontifices senioris Romae transmisit; et ideo ab olim et primo tempore in exortis haeresibus et praevicationibus eradicatores et interemptores malorum zizaniorum et tabefactorum et penitus insanabiliter aegrotantium membrorum multi multoties facti sunt eorum qui saeculitatem et summam paternitatem summorum pontificum illic praecesserunt, CXXIX, 60, 61.

Stephanus VI successit Formoso. Bonifacius qui invadens sedem apostolicam tenuit eam diebus quindécim, non est numerandus inter pontifices; utpote qui velut homo nefarius jam antea bis gradu depositus primum a diaconatu ac deinde a presbyteratu in Romana synodo sub Joanne papa IX, damnatus fuit. Et quamquam utique per vim, metum et tyrannidem sedem adepti fuerint, adeoque pariter intrusus intrusum expulerit, tamen Stephanus in numero et serie pontificum communi sententia numeratur, quia ad periculum schismatis avertendum, illum, quamvis homo aeclesiasticus esset, universa clerus approbavit, totaque Ecclesia catholica per Christi vicario et successore Petri agnovit. Pontificatum auspiciatus est a sacrilegio illo quo corpus Formosi papae exhumatum sacerdotibus vestimentis indutum, tribusque digitis mutilatum, in Tiberim projecit, omnesque ab eodem ordinatos iterato consecrari et ordinari praecipit. Sacrilegi pontificis facinus, quo a defuncto poenam inique exegit, quove legitime collatos ordines contra Christi institutionem et Dei mandatum repeiit, novatores haeretici nostri temporis redarguunt et detestantur et merito; verum contra promissiones Christi Petri et Ecclesiae factas propter illud factum impium male insurgunt et praemature nimis de victoria gloriantes triumphum agunt. Omnia enim quae Stephanus contra Formosum dixit vel egit, homo furore percitus impleas id quod exarsuans rabies suavit. Pontificia vero auctoritate legitime usurpata nihil contra fidem vel bonos mores defuit. Unde hac re violentam quidem tyrannidem in factu agnoscamus; errorem autem in fide per Stephanum pontificiam auctoritatem legitime usurpantem definimus vel approbatum fuisse constanter pernegamus, quamquam nihil Sedis apostolicae praedjudicaretur, si daremus invasorem non legitime electum, sed intrusum pseudopontificem in articulis fidei asserendis aberrasse, CXXIX, 855, 856.

Anno quo a nativitate Domini transacti sunt anni nonaginti quatuor, misit papa Formosus in Angliam epistolas quibus dabat excommunicationem et maledictionem regi Edwardo et omnibus subjectis ejus.... Rex Edwardus sese emendavit, papam cum magna humilitate placavit; quod apostolico maxime placuit, et in sinum Ecclesiae eum restituit, CXXIX, 845, 846.

ANASTASIUS papa. — Manichaeos vero quos in urbe Roma invenimus et sequaces eorum nolite recipere, neque eis communicare, aut ullam cum eis habere participationem, priusquam ad rectam convertantur fidem, nec eorum male pululentia semina quae a nobis in urbe extinguuntur, pessimis vobiscum radicibus semineantur vel permenerint. Plurimos vero eorum et suae sequaces impietatis, atque illorum doctores investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, auctoritas et censura coercuit, quos potius emendare corripimus. Et ut damnarent Manichaeum cum praedicatione et disciplinis suis publica in Ecclesia professione et manus suae subscriptione compulsi et ita de voragine impietatis suae confessos poenitentia concedenda levavimus. Aliquantum vero qui se ita demerserunt, ut nullum his auxilium remedium posset subvenire subditi legibus secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem suum contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo sunt exilio

relegati, et omnia quae tam in scriptis quam in oculis traditionibus suis habent profana vel turpia, ut nosset populus quid reuget, aut vitaret, oculis Christianae plebis certa manifestatione probavimus, adeo ut ipse qui dicebatur episcopus a nobis tentus proderet flagitiosa in suis mysteriis quae teneret, sicut gestorum vos series poterit edocere, CXXX, 691, 692.

ANSELMUS, Lucens. episc. — In epistola quam Anselmus episcopus scripsit ad Wibertum antipapam, dicitur Clementem III, il qui illum praevicatorum ac superbium cognominat, inter alia subinfert: «Ut ergo de beato Gregorio patre nostro dicam (iste est Gregorius VII), quod de Cornelio scripsit beatus Cyprianus, factus est episcopus de Dei et Christi ejus iudicio, de clericorum pene omnium, et, ut verius dicam, omnino omnium testimonio, de plebis quae tunc oderat suffragio, de sacerdotum antiquorum et honorum virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Alexandri locus, id est cum locus Petri et gradus sacerdotalis cathedrae vacaret, quo occupato et de Dei voluntate atque omnium nostrum consensu ordinato, quisquis jam episcopus voluerit fieri, foras fiat necesse est, nec habet ecclesiasticam ordinationem, qui ecclesiae non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, licet multum de se iactans, sibi plurimum vindicans, profanus est, alienus est, foris est; et cum post primum secundus esse non potest, quisquis post eum, qui solus debet esse, factus est, jam non secundus ille, sed nullus est.» Sic loquitur S. Anselmus Lucens. episcop., vir litteris apprime eruditus, ingenio acutissimus, secunda praecipuus, et quod omnibus majus est in Dei timore et sancta conservatione nominatissimus, adeo ut tam in vita quam post mortem referatur miracula clarus. Ex Ekkeardo Uraugiensi., CLIV, 952.

Patet, decursis sanctorum Patrum auctoritatibus, Latinorum scilicet et Graecorum, nihil juris imperatoris potestati in pontificum electione seu promotione ab eisdem attributum esse; imo ne qua laicalis potestas sibi quidquam in his vindicet, a quibusdam eorum subanathemate, inhibitu fuisse, CXLIX, 462.

Sunt qui introducunt Gregorium et Ambrosium a saeculi principibus ad pontificatum promotos fuisse, quod falsum est. Sic enim in Gestis eorum describitur vel scriptum habetur de eorum electione vel promotione. «Gregorium, licet totis viribus renitentem, clerus senatusque et populus Romanus sibi concorditer pontificem delegerunt, at ille cum decretum generalitatis evadere nequivit, consensurum se tandem aliquando simulavit, et imperatori Mauricio, cujus filium ex lavacro sancto susceperat, latenter litteras destinavit, adiurans, ne inquam ascensum populo praebere, ut se huius honoris gloria sublimarent. Sed praefectus urbis, Germanus nomine, ejus nuntium anticipavit, comprehensumque a disruptis epistolis, consensum quem populus fecerat imperatori direxit (ex Gestis Gregorii), CXLIX, 465.

Item in Gestis Ambrosii, LXXV, 381, 382. «Cum populus magis magisque acclamaret: Peccatum tuum super nos. Cumque ille videret suam intentionem nihil posse proficere, fugam paravit, egressusque noctis medio civitatem cum Ticinum se pergere putaret, mane ad portam civitatis Mediolanensis quae dicitur Romana inventus. Camque inventus custodiretur, a populo missa relatione ad imperatorem Valentianum, imperator hoc summo gaudio accepit quod iudices ad se directi ad sacerdotium peterentur.» CXLIX, 465. Permulta huiusmodi ad confirmandam potestatem imperatoriam non sese immiscuisse directe ad electionem vel promotionem summorum pontificum, CXLIX, 446-466.

De numero vero sanctorum quibus haec damnabilis consuetudo permansisse dicitur, ut saeculi potestas prohibito pontifices promoveret, iure causari non potest. Nam de diversis consuetudinibus, illa potissimum sequenda est quae cum originem sumeret, catholicos Patres suorum priorum Patrum vestigia sectantes auctores habuit, sicut Patres septima et octava synodi saeculi sunt statuta sanctorum Patrum, Romanorum pontificum et illi consuetudinem ab apostolorum temporibus per omnes ecclesias observatam. Ea vero perversitas quae a saeculi principibus superinducta est, non praedjudicat eidem sanctae consuetudini quantalibet temporum obtinuerit curricula, CXLIX, 466-476.

BEATEDICTUS, diaconus. — Legitur in illius Collectione capitularium: «Principes saeculi nonnunquam intra ecclesiam potestatis adeptae culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi ut quod non praevaleat sacerdos efficere per doctrinae sermonem, potestas hoc imperet per disciplinae terrorem. Saep per regnum terrenum coeleste regnum proficit; ut

qui intra Ecclesiam positi contra fidem et disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore principum conterantur, ipsamque disciplinam quam Ecclesiæ utilitas exercere non prævallet, cervicibus superbiorum potestas principalis imponat, XCVII, 869.

« De rebus Ecclesiæ. » Quia juxta sanctorum Patrum traditionem novimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, prelia peccatorum et patrimonium pauperum, cui non solum habita conservare, verum etiam multa Deo opitulante conferre optamus; tamen ut ab ecclesiasticis de non dividendis rebus illius Ecclesiæ suspicionem dudum conceptam penitus amoveremus, statuimus ut neque nostris neque filiorum et Deo dispensante successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, nullam penitus divisionem aut jacturam patiantur, XCVII, 521 et 873.

« Scimus res Ecclesiæ Deo esse sacratas; scimus eas esse oblationes fidelium et prelia peccatorum. Quapropter si quis eas ab ecclesiasticis quibus a fidelibus collatæ Deoque sacratæ sunt conferri, procul dubio sacrilegium committit; charus enim est qui ista non videt. Quisquis ergo nostrum suas res Ecclesiæ tradit, Domino Deo illas offert atque dedicat, suisque sanctis, et non alteri, dicendo talia et agendo talia. Fecit enim scripturam de ipsis rebus, quas Deo dare desiderat, et ipsam scripturam coram altari aut supra tenet in manu, dicens ejus loci sacerdotibus atque custodibus: « Offero Deo atque dedico omnes res quas hac in chartula tenentur inserat, pro remissione peccatorum meorum ac parentum ac filiorum, etc., ad serviendum ex his Deo in sacrificiis, Missarumque solemnibus, orationibus, luminariis, pauperum ac clericorum elemosynis et cæteris divinis cultibus atque illius Ecclesiæ utilitatibus. Si quis autem eas inde, quod fieri utilitatenus credo, abstulerit, sub pena sacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero atque dedico, districte penas reddat rationes. » Ponit etiam in ea alias conjurationes. Qui eas inde postea auferit, quid agit nisi sacrilegium? Si ergo amico quidpiam rapere furtum est, Ecclesiæ vero fraudare vel auferre indubitanter sacrilegium est. Unde et in sacris canonibus Spiritu Dei conditis habetur ita: « Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit præter episcopi conscientiam vel ejus, cui hujusmodi officia sunt commissæ, nec cum ejus voluerit agere consilio anathema sit. » Absit enim ut rerum ecclesiasticarum cupiditate vel ablatione sacrilegi aut anathema efficiamus, aut talibus laqueis unquam devinciamur, quoniam sciemus anathematos homines vel sacrilegos non solum in flames et a consortio fidelium, priusquam hæc per publicam satisfactionem Ecclesiæ et episcoporum reconciliationem manusque impositionem emendant alienos esse, sed etiam a regno Dei extorres fieri, si in talibus defecerint non dubitamus. Ut ergo omnis suspicio a nobis cunctis sacerdotibus et omnibus Christi et sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus funditus aueratur, profiteamur omnes, stipulas dextris in manibus tenentes easque propriis et manibus ejicientes coram Deo et angelis ejus ac vobis cunctisque sacerdotibus et populis circumstantibus nec talia facere nec facere volentibus consentire, sed magis Deo auxiliante resistere. Et hoc vobis omnibusque fidelibus sanctæ Ecclesiæ et nostris notum esse cupimus, quod cum his qui absque voluntate aut consensu vel datione rectoris illius Ecclesiæ, cujus res juste esse debentur, et maxime proprii episcopi res Ecclesiæ a regibus petere aut retentare, vel auferre, aut invadere vel vastare præsumperint, nec in hostem nec ad pugnam ire, nec cibum sumere, nec ad Ecclesiam vel ad palatium aut in itinere pergere, nec etiam nostros homines cum eorum hominibus, aut caballos vel reliqua pecora cum eorum pecoribus, aut pastum ire aut simul habitare vel manere, vel ullam participationem cum eis nisi pro emendatione, ante publicam emendationem et Ecclesiæ satisfactionem unquam scienter aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus atque flagitiis una cum eis et nos et nostri, quod absit, pereamus. Scimus enim quod perit justus pro iniquo. Tales vero a nobis, si nos fideles habere vultis, segregate et in ergastulum sub publica poenitentia redigite, et postulata concedite, XCVII, 769, 790.

BERNARDUS (S.), abbas. — Nec dulcius, nec amabilius, inquit in epistola ad Conradum regem Romanorum, sed nec arctius omnino regnum sacerdotum conjungi seu complantari in invicem potuerunt, quam ut in persona Domini ambo hæc pariter convenirent, utpote qui factus est nobis ex utraque tribu secundum carnem summus et Sacerdos et Rex. Non solum autem sed et commisit ea nihilominus ac confederavit in suo corpore, quod est populus Christianus, ipse caput illius;

ita ut hoc genus hominum apostolica voce genus electum, regale sacerdotium appelletur. (I. Petri. II, 9.) In aia quoque Scriptura quotquot sunt prædestinati ad vitam, nomine omnes reges et sacerdotes nominantur (Apocal. I, 6; v, 10.) Ergo quæ Deus conjunxit, homo non separet; magis autem quod divina sanxit auctoritas, humana studeat adimplere voluntas; et jungant se animæ, qui juncti sunt institutis. Invicem se foveant, invicem se defendant, invicem sua onera portent. Ait Sapiens: « Frater adjuvans fratrem, ambo consolabuntur. (Prov. XVII, 19.) » ..... Ad hunc locum Sugerius ait: « Cum gloria corporis Christi, videlicet Ecclesiæ Dei, regni et sacerdotii indissolubili unitate consistat, constat profecto quia qui alteri providet, alteri suffragatur, quoniam et temporale regnum per Ecclesiam Dei stare, et Ecclesiam Dei per temporale regnum proficere, omnibus discretis evidenter agnoscitur, CLXXXII, 440, 441.

S. Bernardus disserit de pontificiæ dignitatis et potestatis excellentia: « Age, indagemus adhuc diligentius quis sis, quam gras videlicet pro tempore personam in Ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus pontifex. Tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. Tu es cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt. Sui quidem et alii cœli janitores et gregum pastores, sed in tanto gloriosius, quanto et differentius utrumque præ cæteris nomen hereditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos; tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed et pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem queris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico episcoporum sed etiam apostolorum sic absolute et indiscrete totæ commissæ sunt oves: « Pascite oves meas. » CLXXXII, 751.

Dracones, inquit, me mones pascere, et scorpiones, non oves. Propter hoc, inquam, magis aggredere eos, sed verbo, non ferro. Quid tu denuo usurpare gladium tentes, quem semel jussus es reponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis: « Convertite gladium tuum in vaginam. » Tuus ergo et ipse, tuo forsitan nutu, etsi non tua manu evaginandus. Alioquin si nullo modo ad te pertineret et is, dicentibus apostolis, « Ecce duo gladii hic; » non respondisset Dominus « Satis est; sed, nimis est, uterque ergo Ecclesiæ et spiritualis scilicet gladius et materialis, sedis quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exserendus; ille sacerdotis, is militis in manu, sed sane ad nutum sacerdotis et jussum imperato is. »

Docet S. Bernardus utrumque gladium competere Ecclesiæ, et spirituale scilicet et materiale. Sed illum ab Ecclesia, hunc pro Ecclesia exserendum; illum sacerdotis manu, hunc ejus nutu, sed manu militis et ad jussum imperatoris. His verbis utuntur longa serie politici (ut sectorarios sileam), imo theologi plures et canonistæ, qui olim (et etiam hodie) imperatoribus et principibus contra pontificem armatis navarunt operam; et cum alibi ferro deceretur, illi non minus caiano rem egerunt. Contentum illi non competere pontifici gladium materiale, sed ut supremum caput Ecclesiæ, posse imperatorem, utpote dignum et potentius Ecclesiæ membrum, simili ratione alios principes, ad hoc requirere, ut arma commodet Ecclesiæ, eamque contra hostes defendat; non vero propria auctoritate posse movere bellum. Et ad hoc nituntur præsentī loco S. Bernardi, ut qui velit, non manu, sed nutu tantum pontificis, jussuque imperatoris temporalem gladium exseri. Similia proferunt ejusdem verba ex epistola 256 ad Eugenium papam: « Exserendus, inquit, nunc uterque gladius, Christo denuo patiente, ubi et altera vice passus est. Per quem autem nisi per vos? Petri uterque est, alter suo nutu, alter suam manu, quoties necesse est evaginandus. De quo enim minus videbatur, ad Petrum dictum est: Reconde gladium tuum. Suus ergo erat, sed non sua manu utique educendus, etc., CLXXXII, 77-777.

CAROLUS MAGNUS, imper. — Nil profecto apud historicos tum veteres, tum recentiores, celebris iconomachorum vesania per octavum Ecclesiæ sæculum. Inle enim Italia defectio ab Augustis Orientis, Romanæ Ecclesiæ dominatio, vicissitudo exarchatus, regni Lombardorum excidium, ac præcipue Carolingiorum regum initia et potentia, quæ iidem principi apostolorum eoque successoribus retulerunt accepta. Orthodoxa fides et traditio Patrum, hoc est imaginum sacrarum veneratio, impense commendantur Francorum regibus. Præcipue sancti Petri imago toto terrarum orbe celebratissima vindicanda piis his regibus incutatur. Eam quippe Lau-

res ore blasphemio se contracturam ministri erat Gregori II sub ipsa impietate initia, his verbis: « Romam mittam, et imaginem sancti Petri confringam; sed et Gregorium illum pontificem victum adduci curabo. » Idcirco prima in legatione ad Francorum principem Carolum Martellum adornata, claves Petri, symbolum scilicet potestatis aperiendi claudendi eorum regnum, missa tanto cum successu, ut, quod Carolus non licuit, filius ejus Pippinus, rex Carolinorum primus Petri auctoritate per vicarium seu successorem ejus, rex creatus una cum filio Carolo Magno ac patricii, seu defensoris res Petri et ejus successorum, et pecularis populi, Romanorum scilicet, et totius Romani ducatus incolarum designati, nihil antiquius, nihil sanctius habuerint, quam « clavigeri regni eorum et peculiaris ejus populi » defensionem atque exaltationem apostolicam sedis. Id vero quantum cum fenore uterque rex fecerit, barbarae ut gentes profigat, catholicæ fidei dilatio, timorque legens impiis illis angustis incensus abunde docent.

Ceterum summam illam venerationem qua Carolus pra aliis sanctis principem apostolorum prosequatur, Adrianus pro exemplo adhibuit in epistola ad Constantium et Irenæum, eosdem admonens ut, instar « Caroli regis Francorum et Longobardorum ac patricii Romanorum, » Petri patrocinium implorarent; namque ait: « Super omnes barbaras nationes, beato principe apostolorum Petro vobis comitante, eritis in triumphis Imperantes victores, sicut illius et spiritualis compater noster dominus Carolus rex Francorum et Longobardorum ac patricius Romanorum, nostris obtemperans monitis atque adimplens in omnibus voluntates, omnis Hesperiae occiduaeque partis Barbararum nationes sub suis prosternens calcavit pedibus, omnipotentium illarum domans et suo subiciens regno adunavit. Unde per sua laboriosa certamina eidem Dei apostoli Brevisse ubi nimium amorem pro ura dona perpetuo obtulit possidendo, tam provincias, quam civitates, seu castella et cætera territoria, imo et patrimonia quæ perdidit Longobardorum gente decubantur, brachio forti eidem Dei apostolo cujus et jura esse dignoscantur. Sed et aurum atque argentum quotidie pro luminariorum conclusionibus, seu alimonia pauperum, non desinit offerendo, quatenus ejus regalis memoria non derelinquatur in seculum æculi. » Jam tunc ex his patet quod ad extremum octavi seculi obtinuerat prorsus easque Græca dominatio Romæ. Duo scilicet compieiebatur patriciatus, jurisdictionem quoque regis Francorum utebantur ipsam in urbe Roma ex consensu pontificis populi que Romani, ac defensionem Romanæ Ecclesiæ. Quibus addi omnino debet orthodoxæ fidei patrocinium, quod patriciatus præcipuum erat munus.

Quod verbo Carolus Magnus est pollicitus, comprobavit facto. Nam Leoni III pontifici necessaria fuit defensio quæ patricii Romanorum erat propria. Summa enim vis illi illata fuit media in supplicatione prope monasterium S. Silvestri in Capite; et hinc fugit in Franciam, et mox Carolus Romanam venit, pax componitur et « Romani omnes generatim æ. 799 in vigilia S. Andræ apostoli, cum nimio gaudio pontificem Leonem ex Francia redcem suscepunt. »

Hæc occasione Carolum Magnum de improvviso ac pene invitum corona imperialis redimtum esse auctores omnes veteres consensu affirmant. « Cum ad missam ante Confessionem beati Petri apostoli ab oratione surgeret, dominus Leo papa coronam capiti ejus imposuit, et a cuncto populo Romanorum acclamatum est: Carolus Augustus a Deo coronato magno et pacifico imperatori Romanorum vita et victoria. » Liber pontificalis (sect. 376), adjungit pyram causam acclamationem omnis populi: « Universi fideles Romani videntes tantam defensionem et dilectionem quam erga sanctam Romanam Ecclesiam et ejus vicarium habuit, unanimitè altissima voce, Dei nutu atque beati Petri clavigeri regni eorum exclamarunt: Carolo Augusto, etc. » Estque ergo certum quod ab scelere Romanorum memorato profecto fuisse imperatorem Caroli Magni maiestatem, et Leonem III institutorem fuisse hujus novæ dignitatis, coronam suscipere de altari ante sanctissimum Petri apostoli corpus. Unde cum Augusti numerantur ante anarchiam sæculi, quam abstulit Magnus Otto Germanorum primus imperator, septem scilicet Carolinæ stirpis, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Lotharius I, Ludovicus II, Carolus Calvus, etc., XC. III, 490 505.

Deferuit, incitari non ausim, prius ille ardor, qui ante amplius centum viginti, Pippinum, Carolum Magnum, eorumque nepotes erga principem apostolorum successoremque ejus inflammavit; attingens ac imperatores a majorum exemplis desistere, certo discimus quod ab inde ad plenam renovatam maiestatis indeclem assequen-

dam, in ipso acta coronationis publice legi faciebant pactum confirmationis, seu diploma quo donationes et jura omnia sanctæ sedis confirmabantur, XCVIII, 503, 506.

Capitularia regum Francorum, quibus instituta sacrorum conciliorum et decreta sanctorum Patrum sanxere reverentiam, quibus etiam Romani pontifices obtemperare se velle olim apud principes scripto profitebantur, quorum denique præsidio et auctoritate bona disciplina conservata est, in Ecclesiis Gallicanis, Germanicis, Italicis, etc. Hic consulenda sunt — Capitularia sunt leges partim ecclesiasticæ, partim mundanæ. Attamen Pippinus, Carolus Magnus et alii Francorum reges qui leges ecclesiasticas sive capitularia ad restaurandam disciplinam ecclesiasticam condidere, non sua præcise auctoritate id fecere, sed duto et permissu episcoporum, approbantibus episcopis et conciliis. Imo pleraque eorumdem capitulorum auctoritate Romanorum pontificum condita fuisse, sunt qui hoc dicunt; at sunt qui hoc negant, hoc est qui dicunt capitularia quædam facta fuisse a principibus jure suo extra synodorum et conventuum ecclesiasticorum præsentiam; verbi gratia, Carolum Magnum jure regio istiusmodi leges sancivisse. At sunt qui omnino contrariam viam sequentes, evidenter abutentes verbis Christi Domini quibus claves regni eorum Petro et successoribus ejus promisit, omnem de rebus ecclesiasticis decernendi auctoritatem adimunt principibus, nec imperatorem, iniquentes, nec regem, qua talis est, ullam ecclesiasticam jurisdictionem habere, et Carolum Magnum nihil juris in rebus vel personis ecclesiasticis sibi vindicasse. Hoc falsum esse, nulli obscurum est, cum præcipue constet constitutiones ecclesiasticas episcoporum in consistorio principum examine solitas ævo Caroli Magni, et eorum confirmatione indiguasse ut valerent. Sane reges nostri tum putabant se terræ dominos esse, non vero episcoporum vice dominos, villicos se ministros, quales eos facere voluisse videretur quidem nominatim Gregorius. Testis Carolus Calvus in epistola scripta ad Adrianum II papam, anno 871, in causa Hincmari episcopi Laudunensis (tom. II, 706). « Reges Francorum ex regno genere nati, inquit, non episcoporum vice domini, sed terræ domini hactenus fuimus computati; et ut Leo ac Romana synodus scripsit, reges et imperatores, quos terris divina potentia præcepit præesse, jus distrigendorum negotiorum episcopis sanctis, juxta divinalia constituta permisit, non autem episcoporum villici existerunt. — Et sanctus Augustinus dixit: Per jura regum possidentur possessiones, non autem per episcopale imperium reges villici sunt actoresque episcoporum, XCVII, 63-69, in Prolegomenis.

Ad confirmandam Francorum principum legumque Francicarum auctoritatem etiam in causis episcoporum urbis æternæ, sive illi actores essent, sive defensores, omitti non debet epistola Leonis papæ ad Ludovicum imperatorem, cujus fragmentum exstat apud Ivonem et Gratianum. At antea admonendum fuisse per ea tempora in urbe Roma iudices imperiales, illic assidue morantes, ad deliberandas litigiosas contentiones, et regiam dignitatem semper fuisse Romæ suis confinis usque ad finem dierum Ludovici III. Itaque tunc quoties alia causa, sive levis, sive graves incidere, judicabantur a iudicibus imperialibus. Quod si quis sibi injuriam factam esse quereretur, mittebatur pro tali negotio legatus ab imperatore qui diligenter examinaret rei veritatem. Cum ergo quidam Romani, male tractati a Leone papa fuissent contra legis ordinem, querelamque propterea suam adversus eum ad Ludovicum Plum, vel ad supremum dominum retulissent, isteque haud dubie Leonem redarguisset, missurumque se esse legatos scripsisset qui rei veritatem inquirerent, Leo ad eum rescripsit pariturum se eorum iudicio, rogans tamen principem ut viros sapientes et Deum timentes mittat. « Nos si incompetenter aliquid egimus, inquit, et in subditis justæ legis tramitem conservavimus, vestra ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio, quoniam si nos, qui aliena debemus corrigere peccata, peiora committimus, certe non veritatis discipuli, sed quod dolentes diemur erimus præ cæteris erroris magistri. Iude Magnitudinis Vestræ magnopere clementiam imploramus ut tales ad hæc perquirenda missos in his partibus dirigatis qui Deum pro omnia timeant. . . . Et non tantum hæc sola querimus ut examissim exagitem, sed sive minora, sive etiam majora illa sint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminetur examine, quatenus in posterum nihil sit quod ex eis indicissimum vel indefinitum remaneat, XCVII, 80, in Prolegomenis.

Hæc sententia sunt contradicentes et dicunt, constans esse neminem a minori iudicari posse, papam esse superiorem imperatori et omnibus regibus ac principibus,

eum nullius iudicio præterquam divino esse obnoxium, et ipsum debere de omnibus judicare. At isti confundunt spirituales Romani pontificis auctoritatem cum temporalibus, et causas ejus civiles non distinguunt a criminalibus, cum tamen maximum inter hæc omnia discrimen sit. Et enim ut sciendum est illum esse patrem spirituales regum ac principum Christianorum, et ipsius personam judicari non posse a iudicibus secularibus (id verissimum est ex quo in potestatem papæ pars magna Italiæ redacta est. Cum vero imperatoribus pontifex Romanus obediens, persona ejus sicut et cæterorum fidei et civili potestatis iudicio pendebat. Et si quis forte Romanorum pontificum perditionis vel cujuslibet alterius facinorosi publici, morte multandi, reus fuisset, principis auctoritate potuisset ad supplicium condemnari; hoc probari in promptu esset. Sed ut melius hoc appareat, attendendum est quod si, dum Romanus pontifex parebat imperatoribus, ab eorum jurisdictione et summa potestate ejus persona libera fuisset, quot inde secuta fuissent absurda. Hinc enim, nec personam cæterorum episcoporum omnium, quibus, ut ait S. Cyprianus (cum papa Ecclesiæ capite), episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur, quibuscunque facinoribus contaminaretur, a jurisdictione principum quibus substantur, pendere inferendum esset. Quis vero talem sententiam defenderet, cum Christus dixit: « Regnum meum, etc. » Non est discipulus super magistrum, etc.; Omnis anima potestatibus, etc.; Non est potestas, nisi, etc. » Unde corrumpit ista opinio, personam papæ ab imperatoribus judicari oim non potuisse). A iudicibus secularibus, jam diximus, ita certum est, Romanorum pontificum causas civiles ad forum seculare pertinuisse antiquitus, quandiu Romani in sua potestate habuerunt reges et imperatores, hoc est usque ad mortem Ludovici II imperatoris. Citantur exempla, XCVIII, 80, 81, 82, 83.

Capitularia, partim civilia, partim ecclesiastica sæpe erant; et erant regni leges. Porro lex fit consensu populi et constitutione regis. (Consensu populi, hoc est, hominum principum, optimatum, procerum, episcoporum, abbatum, ducum, comitum. Unde tunc aderant consilio regum episcopi cum regum proceribus, qui omnes admitterentur in conventibus publicis qui a regibus indicabantur; in his sanctiones conciliorum examinabantur, res ad ecclesiasticam politiam ordinabantur et ad omnium utilitatem capitula seu leges promulgabantur omnium ordinum consensu.

Itaque postquam capitula constituta erant a principe, legebantur coram populo, et postquam omnes consentirent, novis illis capitulis omnes subscribebant. Sic omnes scabini, episcopi, abbates, comites, manu propria subsignarunt capitula adjecta (anno 803), ad legem Salicam. Sed quanquam certum sit capitularia condita fuisse a regibus in publicis regni conventibus, astante frequentiori virorum et magistratum corona, est tamen sciendum non omnia in istiusmodi conventibus fuisse constituta, sed plurima etiam capitularia sumpta esse ex conciliis et synodis episcopalibus. Excerpta tamen illa capitulorum synodalia non semper fiebant in conventibus aut synodis publicis, sed cum delegatione principis, in privatis episcoporum virorumque ecclesiasticorum cœlibus, qui tum forte in comitatu erant, ut aliqui dicunt: « Capitula a domino (Carolo et filio eius ac sapientissimis ipsorum episcopis excerpta. » Scilicet tunc ea erat cura regibus, ut cum religionem Christianam salvam incolumemque esse vellent, moresque præterea Christianorum ad optimum exemplar componi, sanctissimarum institutionum capitula colligi facerent ex placitis antiquorum Patrum et canonibus conciliorum, eaque legis locum habere mandarent in omni regno Francorum. Negari tamen non potest quam multa capitularia a principibus nostris jure suo statuta fuerint extra synodum ac conventuum publicorum præsentiam, quæ postea illi, si res ita postulare videretur, in eisdem conventibus relegi a publico omnium consensu recipi procurabant, XCVII, 57, 68, 69, in Prolegomena.

Siquitur capitularia innumera quæ videntur potius esse decreta conciliorum quam leges principum et regum. In omnibus fere sunt similes inscriptiones: « Carolus, gratia Dei rex regni que Francorum rector, et devotus sanctæ Ecclesiæ defensor, atque adiutor in omnibus apostolicæ sedis, » XCVII, 121-1084.

CLEMENS III, antipapa (WIBERTUS). — Clemens III, Guibertus de Corrigit antea vocatus, archiepiscopus Ravennæ ab Alexandro II factus, oim imperatoris Henrici IV cancellarius, et eo auctore in schismate Romanus antipapa creatus, contra Gregorium VII, et ejus successores Victorem III, Urbanum II et Paschalem II, eo

imperante, sedit annis unum et viginti. Creatus Britanni in Norieis a triginta episcopis schismaticis, coronatus fuit Romæ ad S. Petrum an. 1084. Cardinales fecit viginti novem, episcopos quatuor, presbyteros decem. Obiit Romæ an. 1101. Sepultus Ravennæ in cathedrali Ecclesia, et non longe post corpus ejus exhumatum, fusus Paschalis II combustum est. Istud schisma fuit in Ecclesia Romana pessimum, et vicesimum tertium, CXLVIII, 826.

HENRICUS IV rex Natale Domini Romæ apud Sanctum Petrum celebravit, et transivit mox in Campaniam, et magnam Apuliæ partem cepit. Post hæc per legatos Romanorum rogatus ut pacificus rediret, Romam rediit, et ad portam Lateranensem castra ponens, omnes dedicationes accepit, ipseque petentibus, ut, quia Hildebrandus ab ipsis abdicatus auferatur, Wibertum, Ravennatem episcopum eis apostolicum præficeret, et eodem anno 1084, multis stipatus, cum magna gloria Romam intravit, dicens secum prædictum episcopum. Qui sequenti Dominica per multos pontifices, apostolico nomini dicatus, nomenque Clementis accipiens, reverenter est intronizatus. A quo rex cum regina imperiali nomine sublimatus est. Anno 1085, Moguntinæ synodus habetur, cui interfuit Henricus IV; ubi presentibus legatis Romanorum, omnes episcopi rebelles imperatori judicantur deponendi, cæteri vero anathemate, ut videbatur, condemnantur, CLIV, 933, 934.

CONSTANTINUS MAGNUS. — Hic imperator dedit super corpora sanctorum Marcellini et Petri insulam Sardiniam cum posses ionibus omnibus ad eam pertinentibus, CXXVIII, 1524.

Unde Sardiniam insulam iste princeps obtulit basilicæ SS. Marcellini et Petri a se conditæ in dotem ecclesiæ; et sic ista insula fuit juris et proprietatis Ecclesiæ Romanæ, CXXVIII, 1548.

In singulis S. Silvestri vitæ numeris Anastasius Bibliothecarius totus est ut enumeret dona per Constantinum Deo oblata ut essent patrimonii jure attributa. Hæc sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ejusque episcopo Petri successor, tanquam res Deo sacræ sub omnimoda potestate maximi pontificatus retinendæ ac disponendæ per Silvestrum ejusque legitimos successores. Ne igitur astantur ad singulos numeros, morosa perquisitione, eaque satis supervacanea, singulorum fundorum loca, nomina, casum, vicesque consecrantes, placet annotare prædicia patrimonii fundata fuisse a Constantino, sub nomine Sancti Patrimonii, etc., CXXVIII, 1512, 1513, et 1551, 1552, 1593.

Cum episcopatum Romanum obtinisset S. Sylvester, anno 314, qui fuit novus Constantini imperatoris, Maximino et Licinio hostibus et persecutoribus orientis Ecclesiæ devictis, Judæis seditionem moventibus, per Constantinum, eorum auricularum amputantem et rebellioris signum corpori filiorum imprimentem, feliciter oppressis, toti orbi et imprimis universæ Ecclesiæ pax et tranquillitas concessa est. Quæ obtemperata, subito vastatæ Ecclesiæ extrui, et ad mores corruptos emendandos sanctissimæ leges ab ecclesiasticis et secularibus imperit monachis promulgari ceperunt. Et demum ad contumaciam schismaticorum Donatistarum terve quaterve in causa Cæciliani appellantium frenandam; ad incendium Arianæ heresis exortum Alexandriæ restringendum, ad Athanasii electionem contra Arianorum et Miletianorum factionem confirmandam, diversis locis ac temporibus Arelatense, Ancyranum, Neocesariense, Alexandrinum, Laodicæum, Romanum, Nicænum, aliæque plura concilia indicta congregata ac celebrata fuerunt. Inter leges quas imperator adhuc catechumenas et baptismi expertis piissime edixit ac promulgavit notatu dignissimæ sunt illæ quibus ingenuos, per tyrannum servituti subjectos in libertatem vindicavit; puerorum concubitos interdixit; parentum inopiæ in alendis et educandis prolibus succurrit; penam qua miserorum hominum vultus inscribentur sustulit; Christianos exules et ad metalla damnatos, Licinio devicto, revocavit; de gradu dejectos bonique omnibus spoliatos restituit, quoque leges Julianæ et Papianæ adversus turpem fictum et sterilem cœlibatum oim sanctitas et contra verum sanctum atque secundum Christianorum cœlibatum, conversas abrogavit; denique quæ ad Maximum Urbis præfectum de aruspiciibus, ac privatis domos adirent, rescipit, quippe qui ea occasione claudens idololatram venena instillarent. Verum cum hoc suo decreto multorum animos graviter exacerbaret ac fere seditionem concitari videret, specie mitigande seditionis, ad eundem Maximum rescriptum priori contrarium edidit, quo aruspices, si fulgur leticum aliquod tegisset, consulendos, sibi quod respondissent reponendum esse decrevit. Quamobrem ut ipse imperator disceret aliosque suo exemplo doceret, quanta cum Dei

o fensa coniunctum sit religionem temporalem commodi causa dissimulare, Deo vindice permisso est, ut Imperium ejus ante felicissimum, in summam infelicitatem relaberetur, ipsaque Neronia secula quibusdam recrudescere viderentur. Cum enim licitulum juniorem de rebellionis suspectum occidit, et, optimum deinde Crispum Caesarem Christianum, præclaris victoriis auctum, rebus fortiter gestis vere magnam, castitate, cæterisque moribus insignem, quasi novercæ stuprum intenderit, una cum Fausta sua, multisque præterea spectatæ virtutis viris crudelissime interfecit. Ob hæc scelera imperator a Deo lepra percussus cum ab aruspicum responsis, quibus ad lepram curandam innocentium sanguinem sanguini innocenter effuso addere monebatur, malum et infantulorum ejulatu deterritus esset, ad mentem rediit, factum detestatur, et criminis simul ac poenæ expiationem quarit. Ab Osio Cordubensis episcopo, sanctorumque apostolorum Petri et Pauli apparitione didicit, Sylvestrum a latibris ab exilio revocandum, ab eoque lavacrum baptismatis esse expectandum; quod si faceret, futurum e- se eidem imperatori promiserunt, ut ab animi simul et corporis contagione emundetur. Obtemperat apostolorum et episcoporum monitis, Sylvestrum ab exilio revocat, et postquam aliquot diebus per eundem in fide institutus fuisset, baptizatus, et subito a lepra mundatus est. Hujus ille accepti beneficii memor, ut suum erga Deum et Ecclesiam affectum notum faceret, subito deorum gentilium fana diruit, plurimas divino cultui consecrandas ecclesias extruxit, easque amplissimis donis munificentissime exornavit. Et cum indignum esse judicaret, ut jam dictum fuit in Monro, eam urbem in qua monarcha totius Ecclesiæ, Christiane in terris vicarius residebat, secularis principis imperio subjectam esse; non urbis Romæ duntaxat, sed totius fere Italiae aliarumque provinciarum dominam et jurisdictionem temporalem sibi extorsit ejusque legitimis in Petri cathedra successoribus munificentissime donavit; in Notis, VIII, 795, 796, 797.

Qui imperator venerabilis, dum turbati fidem Christi Arianorum infestatione dolebat, missis a latere suo principalibus viris, de universo mundo episcopos congregavit, concilium universale instituit, ubi fides Christi, ab apostolis et prophetis prædicata, firmiter est ore sanctorum corroborata, illuminante eos gratia Spiritus sancti. Ubi ipse tantæ humilitatis apparuit ut humiliori sede quam omnes episcopi sederet in ipso concilio. Comque quidam eorum alios accusarent, ait: « Vos dii estis, ego homo sum. Non ergo dignum est ut homo deos judicet. Iam vos causas audite, et pacem facite; nam ego si viderem sacerdotem Dei peccantem clamare mea eum coopererem. » Qui etiam religiosissimus vir, primus Romanorum imperatorum, fidem veritatis palenter adeptus, licentiam dedit per universum orbem suo degente imperio non solum feri Christianos, sed et fabricandi ecclesias et tribuenda præsidia constituit. Denique idem præfatus princeps donaria immensa et fabricam templi primæ sedis principis apostolorum instituit, adeo ut sedem imperialis, quam Romani principes præsederant reliqueret et B. Petro, suisque præsulibus profutura cederet. Ab illo enim tempore et deinceps viri religiosi non solum possessiones et prædia, quæ possederant, sed et semetipsos consecraverunt, ædificantes basilicas in suis fundis in honorem sanctorum per civitates ac monasteria innumera in quibus cæcis Domino servientium contulerunt. Denique reges ac principes ac magistratus non solum hæc licentiam attribuerunt, sed etiam ipsi propria largiti sunt per universa regna terrarum et ejus Ecclesiæ. De Constantini lepra et curatione per baptismum facta, lege, VIII, 800, notas Severini Boli.

CUNIBERTUS Longobardorum rex. — Felix Lucensis episcopi chartam monasterio S. Frigidiani confirmatam videmus confirmatam a Cuniberto Longobardorum rege, anno 700. Et etiam maiori quam ille studio ceteri Italiani principes atque episcopi, pro peccatorum suorum remissione nova monachorum cœnobita fundarunt. Multa ex his numerantur a Romanis pontificibus aliisque episcopis constructa, multa a principibus Beneventanis, multa denique a ducibus Fori-Julii, Tuscæ, atque ab aliis Italianis magnatibus. Attamen Longobardorum adventu ac populatione factum est ut sæculo vi et vii monasteriorum in Italia fundationes non tam frequentes fuerint atque in Gallia et Britannia. Imo ex his quæ ante condita fuerant non paucæ fuerat excisæ, ita ut ne eorum quidem memoria supersit. Sed illa potissimum celeberrima ac diluissima monasteria evasere, quibus initium dedit quæpiam aut mobilitate generis aut sanctitate vitæ præstans; fundatoris enim virtus, qui lares ibi flegebat, sui nominis celebritate pia genus oblationes crebras et mentem discipulorum atque sodalium copiam ad se

traherat. Ita sanctus Benedictus monasterio Casinensi ac Sublacensi, sanctus Columbanus Robiensi, sanctus Anselmus, etc., etc. Neque solum in ejusmodi studio fuerunt alii reges ac proceres extra Italiam. Quot exempli causa, monachorum domicilia excitavit Carolus Magnus, ejusque filius Ludovicus Pius, etc., etc., LXXXVII, 1349, 1350.

EKKEARDUS, Urugiensis. — Ejus Chronicon universa e historiam chronologicam refert dissertationum Gregorii papæ VII, et regis Henrici IV, CLIV, 948-1012. Fere historiam eadem est ac illa quæ refertur in Bello Saxonico Brunonis clerici Magdeburgensis, CXLVII, 491-586. Hæc historiæ brevitas a nobis datur sub nomine GREGORII VII, papæ.

EUGENIUS III, papa. — Eugenius creatus est pontifex anno Domini 1145 tempore Conradi imperatoris: « Hic, inquit Otto Frisingensis lib. vii, cap. 51, in principis dignitatis susceptæ, eo quod, auctore Arnaldo, populus ad tradenda urbi regalia, sicut antecessores suos, ita ipsum sollicitare vellet, cum episcopis et cardinalibus urbe cedit, ac proxima Dominica in monasterio Farfensi consecratione pontifica, ob persecutionis immolationem, morem mutans, sublimatur. Inde post consecrationem furor populi Romani declinans, ad munita loca se transtulit; postque Viterbium veniens, ibi per aliquod tempus moram sibi. At Romanus populus cum patricio suo Jordano in furoribus versus, præfecturæ dignitatem abolens, omnes principes ac nobiles ex civibus ad subjectionem patricii compellunt; et non solum quorundam illustrium laicorum turres, sed et cardinalium ac clericorum domus subruentes prædam immensam diripiunt. Ecclesiam etiam Beati Petri, omnium ecclesiarum caput, incastellare sacre lege ac profanissime non metuunt; peregrinos causa orationis advenientes ad oblationem, quæstus gratia, plagis ac verberibus eugunt, ac quosdam ex ipsis offerre nolentes in ipso porticu et vestibulo templi nefario ausu occidere non verentur. Quos venerablis pontifex, percussus prius cum quibusdam factoribus suis anathematis gladio Jordane, adjuncta Tiburtinis Romanorum antiquis hostibus milita coercent, tandemque pacem petere coegit quam pacem eo tenore dedit, ut patriciatus dignitatem ex se non carent, et profectum in pristina dignitate acciperent; seniores autem ex ejus auctoritate tenerent. Sicque in Urbem rediens, Nativitatem Domini celebravit, anno 1146. Sic in codice Vaticano Eugendi ingressus in Urbem narratur: « Factum est igitur, Deo auctore, gaudium magnum in tota Urbe ex inopinato accessu ipsius pontificis. Occurrit ei maxima frequens populi multitudo cum ramis. Ad ejus vestigia continuo a currentes, post pedum oscula elevabantur ad oris oscula. Procedebant signiferi cum bandiis; sequebantur scrinarii ac iudices. Judæi quoque non deerant tantæ lætitiæ, portantes super humeris suis legem Moisaicam. Universus enim Romanus chorus psallebat in unum dicens: « Benedictus qui venit in nomine Domini. » Sic itaque cum magno populi gaudio idem pontifex Lateranense palatium conscendere meruit, CLXXX, 1004-1007.

FREDBRICUS imperator. — Iste conventibus archiepiscopis et episcopis Teutonici regni uxorem suam iniuste dimisit et inde magnam sibi calamitatem paravit. A papa Adriano et Rollando cancellario pro uxoris suæ primæ divortio vehementer arguitur. Quod ille ægre ferens, cardinalibus Romanis introitum civitatum et ecclesiarum regni sui interdixit. Inde Adrianus papa et Fredericus imperator epistolas nimis mordaci sermone ad alterutrum conscribunt. Epistola Adriani sic fuit: « Lex divina, sicut parentes honorantibus vitæ longevitatem repromisit, ita maledicentibus patri et matri sententiam nihilominus mortis intendit. Veritatis autem voce docemur, quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Quapropter super prudentia tua non mediocriter admiramur, quod beato Petro et sanctæ Romanæ Ecclesiæ illi commissæ non quantum deberes reverentiam exhibere videris. In litteris enim ad nos missis nomen tuum nostro præpositum; in quo insolentia, ne dicam arrogantia, notam incurris. Quid dicam de fidelitate beato Petro et nobis a te promissa et jurata, quomodo eam observas, qui ab his qui illi sunt et illi Excelsi omnes, episcopi scilicet, hominagium requirunt, fidelitatem exigit, manus eorum consecratas manibus tuis innectis, et manifeste factus nobis contrarius, cardinalibus a latere nostro directis, non solum ecclesiis, sed etiam civitates regni tui claudis? Respice igitur, respice, tibi consulimus, quia dum a nobis consecrationem et coronam merueris, dum in concessa captas, ne concessa perdas, tuæ nobilitati timeamus. »

In rescriptum imperatoris ad eundem: « Lex iustitiam æquique quod sciri est restituit. Non enim parentibus

derogamus quibus in hoc regno nostro debitum exhibemus honorem, a quibus, videlicet progenitoribus nostris et regi dignitate susceptimus et honorem. Nusquam enim ante tempora Constantini Silvester regale aliquid habuisse dignoscitur, sed ejus pietati concessione pax reddita est Ecclesiæ, libertas restituta, et quidquid hodie papatus vester regale habere dignoscitur, largitione principum obtinet. Unde cum Romano pontifici scribimus, jure et antique nomine nostrum vestro præponimus. Ab his autem qui dii sunt per adoptionem et regalia nostra tenent, cur hominagium et regalia sacramenta non exigamus, cum ille noster et vester verus institutor ab homine rege nihil accipiens, et omnia bona omnibus conferens qui pro se et pro Petro censum Cæsari persolvit, et exemplum dedit vobis, ut et vos ita faciatis, doceat vos ita dicens: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde, etc., etc. » His relictis, papa totus in imperatorem invehitur, et cum cardinalibus suis habito concilio, Fredericum imperatorem, qui, vivente uxore sua, aliam superduxerat, excommunicat, etc., CLX, 297-299.

GRATIANUS, monachus S. Benedicti. — (Ex variis decretis): Etsi alijs apostolis imperatur, ut laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur: « Duc in altum, » hoc est in profundum disputationum. Quid enim tam altum quam altitudinem divitiarum videre, scire Dei Filium et professionem divinæ generationis assumere, quam licet mens nequeat humana plenæ rationis investigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo comprehenditur. Est aliud apostolicum piscandi genus, quo genere solum Petrum piscari Dominus jubet, dicens: « Mitte hamum, et eum piscem qui primus ascenderit, tolle. » A recta fide et apostolico tramite propter ullam persecutionem nolite recedere, scientes quod juxta Salvatoris sententiam, beati sunt qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Hæc est apostolorum viva traditio; hæc sancta et apostolica mater omnium ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit, sed, ut in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata finetonus manet. In sede apostolica extra maculam semper est catholica servata religio. Quosiam fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres et coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, id est sui nominis et honoris auctorem referre debere, quod per totum mundum possit ecclesiis omnibus in commune prodesse, CLXXXVII, 1267, 1268, 1269. Sancta Romana Ecclesia, quæ semper immaculata mansit, et Domino providente et B. Petro apostolo opem ferente, in futuro manebit, sine ulla hæreticorum insultatione firma et immobilis omni tempore persistet. Marcellus papa, episcopus per Antiochiam constitutus: « Rogamus vos, ut non aliud doceatis, neque sentiatis quam quod a B. Petro apostolo et reliquis apostolis et Patribus accepistis. Ab illo enim primo instructi estis. Ideo non oportet vos proprium derelinquere patrem et alios sequi. Ipse enim est caput totius Ecclesiæ, cui ait Dominus: « Tu es Petrus, etc. » Ejus enim sedes primitus apud vos fuit, quæ postea, jubente Domino, Romam translata est, cum adminiculante gratia divina hodierna præsidemus die. Nec ab ejus dispositione vos deviare oportet, ad quam cuncta majora ecclesiastica negotia, divina disponente gratia, jussa sunt referri, ut ab ea regulariter disponantur a qua sumpsere principia. Si vero vestra Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cedit aedi, nulla est quæ ejus non sit subjecta ditiori. Cum beatissimus Petrus apostolicum a Domino accepit principatum, et Romana ecclesia in ejus permansit institutis, aetas est credere quod sanctus discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernavit, alijs regulis traditionum suarum decreta formaverit, cum sine dubio de eodem fonte gratiæ unus Spiritus fuerit, et discipuli et magistri, ne aliud ordinatus tradere potuerit quam quod ab ordinatore accepit. Si Petrus volens percussit aurem, docuit quod aurem habere in specie non deberent quam in ministerio non haberent; sed bonus Dominus et ipsi refundit auditum, secundum prophetica dicta demonstrans, et ipsos si convertiantur, posse sanari, qui in passione Domini vulnerati sunt, eo quod omne peccatum fidei mysteriis abluatur. Tollit ergo Petrus aurem. Quare Petrus? Quia ipse est qui accepit claves regni colorum. Ille enim condemnat, qui et absolvit, quoniam ligandi et solvendi idem adeptus est potestatem. Tollit autem male audientis, tollit autem gladio spirituali aurem interlorem male intelligentis. Caveamus ne cui tollatur auricula, dum legitur passio Domini. Si ad divinitatem ejus referimus infirmitatem corporis passionis, excidit auricula, et excidit a Petro, qui

non passus est Christum prophetam æstimari, sed Dei Filium docuit fidei confessione signari, CLXXXVII, 1270, 1271.

GREGORIUS II, papa (anno 714). — Sub Gregorio III, papæ temporibus, Luitprandus rex Longobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiarum Romanæ Ecclesiæ confirmavit, quam Aripertus rex fecerat, CXXVIII, 973, 974. Mox, istius regis jussu, castrum Narniæ a Longobardis pervasum est; et ipse, generali motione facta, Ravennam progressus est, atque illam obsedit per dies aliquot, et castrum pervadens, classes captas abstulit et opes innumeras. Post aliquot dies Basilis dux, Jordanes chartularius, et Joannes subdiaconus, consilium inierunt ut pontificem interficerent. Quibus assensum Marinus, imperialis spatharius, qui Romanum ducatum tenebat, a regia missus urbe, imperatore mandante, hoc probavit. At inceptum effectum caruit. Postmodum idem consilium perficere quidam meditantur. At tandem a Romanis patefactum est, qui Jordanem et Joannem præfatos, primos hujus consilii auctores, interfecerunt. Tunc, variis modis pontifex Gregorius II vexabatur a prædicto Luitprando. Sed moti Romani ad defensionem summi pontificis sese parant.

Jussionibus itaque postmodum missis, decreverat imperator, ut nulla imago cujuslibet sancti, aut martyris, aut angeli haberetur; maledicta enim omnia asserbat; et si acquiesceret in hoc pontifex, gratiam imperatoris haberet; et si hoc fieri præpediret, a suo gradu decederet. Respicens ergo pius vir profanam principis jussionem, jam contra imperatorem quasi contra hostem se armavit, reuens hæresim ejus, scribens ubique eversæ se Christianos eo quod orta fuisset impietas talis. Igaur permoti omnes Pentapolenses atque Venetiarum exercitus contra imperatoris jussionem restiterunt, dicentes, nunquam se in ejusdem pontificis condescendere necesse, sed pro ejus magis defensione viriliter decertare, ut ut anathemati Paulum exarchum vel qui eum direxerat, ejusque consentaneos submittant, sperantes ordinationem ejus sibi omnes ubique in Italia duces elegerunt; et alia hujuscemodii, CXXVIII, 976, 978, 979, 980. At nunc de his quædam explicationes dandæ sunt: A Gregorio II, prima est periodus Italianæ libertatis, in qua Italia Barbarorum Græcorumque jugo sese eximere incipiente, jecerunt fundamenta restaurati postmodum Occidentalis imperii. De hoc Italiani motu sic loquitur Theophanes: Porro sacer ille ac divinus Germanus, decretorum veræ religionis defensor, Byzantii floruit adversus Leonem, ex re nomen habentem, ejusque satellites, tanquam adversus feras depugnans; quemadmodum in veteri Roma viri undequaque sacer et apostolicus, Petri apostolorum coryphæi confessor, eruditione prædixit facinoribus clarebat Gregorius, qui Romanæ atque Italianæ totaque Occidentem a Leonis lætari obedientiam tam civili quam ecclesiasticæ, et ab ejus imperio subtraxit, CXXVIII, 994.

Post hæc dicitur, quod omnis Italia consilium inivit, ut sibi eligerent imperatorem, et Constantinopolim ducerent; sed compescuit tale consilium papa, sperans conversionem principis. Quod de eadem re habemus certum id patet ex epistola Gregorii, papæ, ad Leonem imperatorem. « Invocamus, inquit, principem exercitus omnis creaturæ sedentem in coelis Christum, qui est super omnes exercitus supernarum virtutum, ut immittat tibi dæmonem, sicut ait Apostolus « tradere hujusmodi Satanae in interitum carnis ut spiritus salvus fiat. » Ex quibus nihil aliud videtur intelligi posse quam excommunicationem, CXXVIII, 1014.

Quæ præfatis actis S. Gregorii, papæ, occasionem contra Leonem imperatorem dederunt, causæ sunt istæ. Post hæc claruit Leonis lætari malitis, ita ut compelleret omnes Constantinopolim habitantes, tam virtute quam blandimentis, ut deponerent, ubicunque haberentur, imagines tam Salvatoris quam ejus Genitricis sanctæ, vel omnium sanctorum, easque in medio civitatis, quod dicere crudele est, igni cremarent, et omnes dealbarent depictas ecclesias, CXXVIII, 984. Quæ explicatur. Etenim primis ab ortu Christianæ religionis temporibus, cum adhuc gentilis in eam exardesceret furor, et in hominum mentibus lateret adhuc idolorum superstitio, non tam frequentem fuisse sacrarum usum imaginum ut neque temporum atque basilicarum. Cum enim imagines et eorum genere sint cum ad salutem omnino necessaria non sunt, nec ad substantiam ipsam religionis attinent, in potestate Ecclesiæ est ut ea vel adhibeat vel abigat, pro eo atque satius esse decreverit, cujusmodi positivi vulgo juris esse dicuntur. Ex illo nata est illa invidiosa exprobratio, quæ apud Miancium Felicem his verbis exprimitur: « Car nullas aras habent, templa nulla,

multa nota simulacra? Ergo quidem opinati sunt nefas ac illicitum esse imagines habere. Sed paulatim dedocli sunt Christiani cultum imaginum non damnandum esse et multum prodesse posse ad pietatem. Quamobrem, ut basilicas sive ecclesias et altaria in Dei honorem ac cultum exstruere non dubitarunt Christiani, sic imagines Christi atque sanctorum quarum nondum hactenus protuberat usus, eodem tempore usurpavit Ecclesia, cum jam nullum idololatricæ periculum esset, et ad propagandam Christi ac martyrum sanctorumque cæterorum memoriam, et fideles aulmandos illorum exemplo ad pietatis constantiam, utile id esse videretur. Hinc usum cultumque imaginum Christi ac sanctorum, non solum cum lege Dei non pugnare, sed religioni consentaneum esse et fidelium pietati excitandæ utilem, creditum fuit. Scilicet, exortum est in Oriente monstrum horrendum, hoc est hæresis Iconoclastiarum quæ venerandis imaginibus bellum indixit. Et Leo Isaurus in imagines exarsit. Hujus imperatoris impietati quæ potuit constantia obstitit S. Germanus patriarcha Constantinopolitanus: postea Gregorius II, Romanus pontifex restitit pariter, et, ut vidimus, Italiam liberavit a jugo Barbarorum et Græcorum, CXXVII, 1005, 1006, 1007, 1008.

GREGORIUS III (S.), papa. — Hic fuit autem temporibus Leonis et Constantini imperatoris, ea persecutione grassante quæ per ipsos orta est a depositionem et destructionem sacrarum imaginum Domini nostri Jesu Christi et sanctæ Dei Genitricis, sanctorumque apostolorum, omniumque sanctorum et confessorum, pro quibus islem sanctissimus vir, ut ab hoc respicerent ac se removerent errore, comminatoria scripta vigore apostolicæ sedis instituta, quemadmodum et sanctæ memoriæ decessor ipsius direxerat, misit per Gregorium presbyterum, etc., CXXVIII, 1025-1030.

Inter hujus pontificis acta, ista sunt adnotanda: Anno septingentesimo quadagesimo, Luitprandus, Longobardorum rex, Romanam obsidione cinxit, eo quod Transiundus Spoletanus et Godescalcus Beneventanus, duces sibi infensi, essent in amicitia summi pontificis. Quare papa Gregorius III, an. 741, duplicem legationem ad Carolum Martellum majorem domus regis Francorum cum elavibus sancti Petri et patriciis catenarum misit, duplicemque ad eum scripsit epistolam, ex consilio ut eos a tanta oppressione Longobardorum liberaret,.... videtur quod papa proponebat Carolo pactum, ut si Luitprandus cederet, Romanus consulatus (seu patriciatus) ipsi Carolo sanctificet. Carolus mirifico ac magnifico honore ipsam legationem recepit, et munera pretiosa contulit. Cum hæc legatio Carolo gratis ita fuerit, non dubium quin per missos Luitprando regi bellum denuntiavit, nisi ditione Romana quam primum excederet, et Luitprandum ejus milia ab incepto deterruim, Papam, unde venerat, rediisse, retentis tamen oppidis quatuor quæ occupaverat quæ postea sub Zachari Gregorii successore restituta sunt. Auxilia pontifici promissæ Carolum dubitandi etiam hoc non est, sed cum eodem anno 741 obierit, ea præstare non potuit.

Ex historia horum temporum deducitur et explicatur, consulatum seu patriciatum Carolo Gregorium III, obtulisse, cum dicitur populum Romanum relicta imperatoria dominatione ad suam defensionem Carolum vocasse. Patrocini enim dignitas conferebatur illis qui ad defensionem Ecclesiarum et inopum adversus vim potentiorum eligebantur, ut patet formula quæ princeps patricium renuntiabat. Formula hæc erat: « Hinc honorem tibi concedimus, ut Ecclesiis Dei et pauperibus legem facias et inde apud altissimum Judicem rationem reddas. Tunc induat enim imperator mantum, et ponat ei in dextro laice annulum, et det ei bombacinum propria manu scriptum: Esto patricius misericors et justus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum et dimittat. » Importabat patriciatus quoddam protectionis jus extraordinarium, quod Ecclesiis sibi non subditis, adversus potentiorum vim publicam aut privatam impertiri solent illi qui alias ex munere suo ad id non obligantur; licet enim principes Ecclesias in regnis suis constitutas ex officio tueri teneantur, illud tamen jus protectionis ordinarium est, et a jurisdictione pendit. Jus illud extraordinarium protectionis concedebatur proceribus viris, qui vocabantur patrini, defensores, protectores, advocati, qui protectionem et defensionem singularem Ecclesiis particularibus impendebant, præter eam quæ a regibus ex ordine discipline publicæ expectabatur. Sed patriciatus Ecclesiæ Romanæ, seu patricii Romanorum nomen, duo quadam complectebatur, et jurisdictionem quæ reges Francorum in Urbe ex consensu pontificis et populi Romani potiebantur, et protectionem seu defensionem quæ Romanæ Ecclesiæ polliciti erant; quæ defensio

pactis cum Romanis pontificibus initis constituta erat. Actorum illorum initium de protectione cum Ecclesiâ Romana conventorum confert scriptor Marra, in hæc tempora quibus Gregorius III se suamque Ecclesiâ tuitioni Carli Francorum duels commisit, qui protectionem istam novis quibusdam legibus, a Pippino rege Francorum et Stephano II pontifice Romano, qui patricii dignitatem Pippino et ejus filius attribuit, fuisse ornata scribit.

Hic itaque difficillimis temporibus Carolus Martellum patricium Romanorum et defensorem Ecclesiæ dictum esse, præter historicum Fredegaril continuatorem, evidenter insinuant Carolus Magnus et Ludovicus Pius imperatores. Ille in divisione regni sui, anno 806 inter filios facta, ait: « Super omnia autem jubemus ut ipsi tres fratres curam et defensionem Ecclesiæ sancti Petri simul suscipiant, sicut quondam ab avo nostro Carolo et beatæ memoriæ genitore Pippino rege, et a nobis postea suscepta est, et ut eam cum Dei adjutorio ab hostibus defendere nitantur, et justitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, et ratio postulaverit, habere faciant. » Idem habet Ludovicus Pius in divisione regni sui, qui etiam ait: « Super omnia jubemus atque præcipimus ut ipsi tres fratres curam et defensionem Ecclesiæ sancti Petri simul suscipiant, sicut quondam a proavo nostro Carolo et avo nostro Pippino, et beatæ memoriæ Carolo genitore nostro imperatore, et a nobis postea suscepta est. Ex quibus nobis concludendum est Carolum Martellum primum fuisse omnium principum Francorum, aut cujusque alterius gentis, qui tibi Ecclesiæque Romanæ patrocinium suscepit.

Ex legatione illa Gregori III ad Carolum Martellum, penes quem Franciæ tunc omnis administratio erat, orta videtur origo nuntiorum apostolicorum in Francia. Tunc enim apocriarii Romanæ sedis in Francia visi sunt, qui bis cum Carolo Martello egerunt, ut auxilio consilioque esset Romanis. Qui Romanum pontificatum post Gregorium III gesserunt, ii frequentius nuntios dixerunt in Franciam, reque eo devenit, ut præter legatos, qui pro novis causis emergentibus Roma mittebantur, apocriarii apostolicæ sedis in comitatu regis assidue manserent, nec raro id munus a Romanis pontificibus collatum est et quem rex archicapellanus palatii sui constituerat, CXXVIII, 1039, 1040, 1046.

GREGORIUS VII, papa. — Aistalphe Longobardorum et Pippino Francorum regibus vita sanctis, Carolus Franciæ et Desiderius Longobardi præfuerunt. Quorum ille obsequii erga Romanam Ecclesiam, hic vero odii hæreses fuerunt. Desiderius, Adriano papa, adeo Romanos vexare et oppugnare cepit, ut pontifex, qui longe impar Longobardorum viribus erat, orientalibus auxiliis destitutus coactus sit, exemplo Stephani II, Carolum Magnum Pippini filium Francorum regem, Saxonico bello tunc implicatum, in Italiam, Ecclesiæ Romanæ auxilio evocare. Qui pontifex obtemperans, in Italiam ingenti cum exercitu, Alpihus superatis, venit. Ubi Desiderius arie victo, atque paulo post capto, Longobardorum regnum in Francorum ius transtulit. Qui, ut se gratum Romanæ Ecclesiæ exhiberet, cujus tuendæ causa opulentissimum regnum obtinuerat, tres ex regno Longobardico partes fecit; quarum unam, ipsius scilicet regni Longobardi sedem Ticinum, et omnia, quæ Longobardi in Italia antiquitus acquisierant, sibi retinuit; alteram vero, quæ ea comprehendebat, quæ paulo ante Longobardi in Italia orientalibus ademerant Romanorum imperatoribus, hæc est, exarchatum Umbriæ et Piceni partem Romanæ Ecclesiæ confirmavit, vel de novo largitus est. Quibus ita dispositis, primæ omnium principum, Romanam quam maxime et dignitate et profana ditione, maximisque opibus auxit Ecclesiam.

Tot igitur tantorumque beneficiorum non immerito Adrianus papa, sub quo tam magnifico de Romana Ecclesia Carolus bene meritus fuerat, synodum cum episcoporum, abbatum aliorumque plurimorum prælatorum, anno salutis 785, Laterani in basilica S. Salvatoris congregavit; ex qua, ex totius synodi consensu dedit ei jus et potestatem pontificem eligendi et ordinandi apostolicam sedem. Totum hoc commentum refellit Baronius anno 774. Quid fundaturne, an hæc admittendo, judicium sub lite est cum eo tempore liberi Romani cleri et populi suffragis Romanum pontificem creari mos esset... insuper episcopos, etc., ab eo investituram accipere desinuit, ita ut mire a rege laudarentur et investirentur, episcopus vel abbas a nemine consecrari posset. Cujus rei testis est Anastasius Bibliothecarius, ut legitur apud Gratianum, distinct 63.

Imperatoribus autem qui Carolo Magno successerunt, ad eam ignaviam delapsi, ut non solum ejusmodi privilegium tueri nollent, sed nec ulla imperii jura curarent,

ann occasionem Adriannus papa III nactus sub imperatore Carolo III anno salutis 881, illud quidem quod sub prioribus pontificibus sensim exoleverat, congregato synodo, omnino antiquavit et abrogavit, insinuans ut in papæ electione imperator se non intromitteret. Leo VIII antipapa hoc privilegium Othoni primo imperatori de Romana Ecclesia optime merito restituit; renovavit exemplo Adriani primi qui illud regi Carolo Magno concesserat, et de novo confirmavit.

Porro contra hoc decretum Leonis VIII antipapæ nullus deinceps Romanorum pontificum reclamavit vel aperte contradixit usque ad Gregorium VII. Hic primus fuit qui imperatorem Simoniam offensus, in contrarium editis decretis, hæc duo Adriani primi et Leonis VIII privilegia omnino abrogavit. Satis autem constat Joannem XIII qui Leoni VIII immediate successit, Gregorium V, et Sylvestrum II apostolicæ sedis sola imperatorum auctoritate impositos fuisse, nullis cleri vel populi Romani suffragiis expellitis. Cæteri vero Romani pontifices, qui inter Joannem XIII et Sylvestrum II fuerunt, etsi eos electos fuisse ab imperatoribus non legantur, sed a clero, senatu, populoque Romano, id accidit quod electionis tempore imperatores Urbe absentes, adeo maximis in Germania et alibi bellis impliciti essent, ut de novo pontifice Romanæ sedis providere non possent. Illud tamen constat, dum imperatores, tres Othones autem dico, in Urbe vel prope, aut certe in Italia fuerunt, et Romanam forte Ecclesiam pastore vacare non contigisset, eos novum summum pontificem dedisse. Si vero tempore novæ electionis, eos ab Italia procul esse contigisset, certum est, tum Romanos pontifices a clero, senatu populoque Romano electos non absque imperatorum consensu consecratos fuisse. Fuerunt autem Benedicti VI et VII, Bonifacius VIII, apostolicæ sedis invasor, cui etiam exactus fuit, et Joannes XIV, XV, XVI. Quorum novissimus, ut quidam asserunt, quod sine imperatoris Othonis III consensu electus et consecratus esset, Urbe fugatus, sacerdotio amotus est, Gregorio V subrogato.

Hic igitur privilegium a Leone VIII usque ad Gregorium VII a nemine unquam papa reclamatus est, quamquam non omnino fuerit negligentia imperatorum observatum; unde octo vel novem jam Romani pontifices, sine electione imperatorum a clero, senatu populoque Romano creati fuerant. At Henricus III, in Italiam veniens, imperii hoc privilegium magnifice sibi vindicavit.... novum pontificem creavit, Clementem II, abrogatis tribus pontificibus Benedicto VIII, Sylvestro III, et Joanne XX, cardinalisque, clerum ac senatum, populumque Romanum sacramento adegit in verba sua, jurare cogens se Romanum pontificem nisi suo jussu creatum non suscepturos. Qui dum vixit hoc præstantissimum Imperii jus mordicus retinuit, et Clementem II, Damasum II, Leonem IX et Victorem II, suo arbitrio Romanos pontifices designavit, CXLVIII, 164-167.

Post quadam satis obscura de Romanis pontificibus, Gregorius VI, ipsemet summus pontifex, ex abdicatione trium pontificum schismaticorum, et ipse relegatus schismatis vitandi causa in cornubio Cluniacensi, ubi Hildebrandus erat, redarguitur ab Hildebrando de suæ electionis modo, qui illi dicebat omnino inconveniens esse et contra sanctorum Patrum instituta, a manu laici maxime Christiani orbis pontificem ad totius Ecclesiæ regimen vi immitti; verum, si suis consiliis acquiescere vellet, se utrumque pollicetur effectum, ut quod imperatoris indignationem propter ea non incurreret, quodque libertas ecclesiastica in legitima justaque pontificis ordinatione illæsa conservataque maneret. Cujus monitis Gregorius VI, vir pius et sanctus humiliter parens, purpuream vestem statim, et alia pontificalia indumenta deposuit, peregrinique habitu suscepto, secum ipsum Hildebrandum monachum, qui salubre consilium sibi dederat, comitem assumpsit, et ceptum iter Romam versus cum legatis Romanis, et aliis comitibus episcopis arripuit. Romæ honorificentissime susceptus, altero post adventum suum die, congregatis in basilica S. Petri cardinalibus, clero, senatu, populoque Romano, eos his verbis ab Hildebrando instructus allocutus est: Fratres, legatione vestra cognita, ad imperatorem profectus sum ut voluntatem et propositum ejus requirerem, non ut ab eo Romanus pontifex eligerer, quem scio nihil juris in hujusmodi electione habere, sed eam ad vos libere pertinere. Hæc autem non ob aliam causam veni, quam et apostolorum limina visitarem. Et quoniam hæc apostolica sedes, jam diu pastore vacavit, eam amplius sic manere non expedit. Quapropter vos omnes hortor et moneo ut nulla interposita mora, idoneum vobis quam primum eligatis pastorem et episcopum. » Statim autem Hildebrandi consilio ab omnibus episcopis, cardinalibus, cæterisque

nobilibus ei responsum est: « Te unum, et non alium volumus, atque in Romanum pontificem eligimus. » Tumque archidiaconus S. R. Ecclesiæ more majorum exclamavit: « Brunonem episcopum B. Petrus elegit, » etc. CXLVIII, 153, 154.

Consecratus igitur pontifex, ipsum Hildebrandum monachum, cujus consilio hæc omnia facta fuerant, subdiaconum cardinalem, etc. creavit. Eo vero mortuo, Hildebrandus a clero, senatu populoque Romano ad imperatorem missus est legatus, ut novum ab ipso pontificem expostularet. Victor II electus est, et eum ad Romam adduxit; apud quem etiam plurimum, ut apud Leonem IX in omnibus valuit; erat enim vir rerum gerendarum peritiam valde clarus.

Post obitum Victoris II, Stephanus IX electus est, servato jure ab Hildebrando statuto; postea Nicolaus II pontifex maximus renuntiatus est, et ab ipso Hildebrando creatus est archidiaconus S. R. E. Nicolaus II mortuo, Hildebrandus ecclesiasticæ libertatis anxius, Romani pontificis electionem ex manu imperatorum eripere jam aspirans, maximus auctor fuit, ut in electione Romani pontificis Ecclesia Romana libertatem suam jam diu in electione suorum pontificum amissam recuperare inceperit. Ejus opera ordinatio ad papatum Alexandri II approbata fuit, tanquam quæ legitimis suffragiis facta fuisset; et ipsi recuperavit patrimonium B. Petri in Campania, quod Northmanni occupaverant.

Alexandro II mortuo anno 1073, Hildebrandus cum occupatus esset eodem die obitus et sepulture ejus, exsequiis, repente in Lateranensi basilica maximus cleri et populi Romani factus est concursus, amantium et dicentium: « Hildebrandum archidiaconum Petrus elegit. » Tunc vi raptus, ibidem ipso die, pontifex creatus est, cardinalibus, clero, senatu populoque Romano in locum papæ Alexandri, imperatore Henrico IV inconsulto, nullaque ejus aut Germaniæ episcoporum et principum interposita aut expectata auctoritate, CXLVIII, 153-159.

Attamen Hildebrandus consecrari noluit et coronari, donec imperatoris et principum super electione sua exquireret voluntatem. Primum igitur statim post electionem suam præsul Cæsareo in Italia de sua creatione scripsit. Eadem ratione imperatori Henrico IV, tum in Germania agenti per legatos suos causam et modum electionis de se per violentiam Romanorum factæ renuntiavit, asserens, etsi electus esset, quia populi furoris voluntati resistere non posuisset, se tamen nunquam consecrari voluisse, nec velle, nec pontificatus administrationem se unquam accepturum, nisi prius ipsius Germaniæque episcoporum et principum adesset consensus. Atque ob eam causam quamplurimum a populo, post electionem suam, liber dimissus fuit, statim Albanum extra Urbem concessisse, ne contra morem ab eodem populo consecrationis manus accipere cogeretur.

Litteris autem suis ab imperatore acceptis, episcoporumque conventu congregato, diligenter Gregorius VII electio examinata est. Cum vero imperator eam legitimam esse, omniumque tam cleri quam populi Romani liberis suffragiis factam fuisse cognovisset, tam ipse quam cæteri principes ratam esse voluerunt etque consenserunt. Cumque mox quadam obubilatione evenissent, facile Gregorius eas dimovit; et rex, divina voluntate res ita disponente, cum imperium Romanum a sacerdotali potestate minuendum esset, et ad nihilum fere redigendum, rex ipsius satisfactiones quas Greg. attulit, libenter suscepit.

Gregorius igitur præter spem quod tantopere desiderabat assecutus, ut in ejus electione imperatoris esset consensus, nihil differendum ratus, in proximo Pentecostes festo, presbyterum se ordinari fecit; et natali die apostolorum Petri et Pauli in Romanum pontificem consecratus suæ coronationis insignia suscepit. Confirmatus igitur in Romana sede, quasi nulla amplius hæsitatio in animis hominum obrepere posset de legitima ejus creatione; quippe quod a cardinalibus, clero, senatu populoque Romano, consensu et voluntate imperatoris et principum accedente, jam electus et consecratus erat, atque tunc pro legitimo, vero et indubitato pontifice habebatur; non longe post ejus consecrationem, quod diu ante animo conceperat executioni mandare disposuit, CXLVIII, 159, 160, 161.

Anno igitur 1074, qui primus adhuc erat sui pontificatus, statim tempore hac ratione recuperandæ ecclesiasticæ libertatis principia jecit. Synodus congregatur, canones eduntur, quorum major pars antea parum in usu fuerat et a nemine prædecessorum suorum unquam attentata. Quibus decretis gratum sibi fecit et viam ad ea omnia quæ animo conceperat peragenda. Quibus actis et factis fundamentis in synodo gratia tentandi quod disposuerat benigne primum et humaniter Henricum regem

per litteras suas deprecatus est, ut subjectionem Romanæ Ecclesiæ non abaueret ut catholicus princeps atque se eidem Ecclesiæ devotum fidem exhiberet; hortatusque est eum ut a Simoniacâ heresi, id est, ab episcopatum et abbatium venditione sive mercata quas largitione corruptus conferbat, cunctis se temperaret; et a reliquis vitiis de quibus apud sedem apostolicam, tam sub prædesore suo Alexandro papa II, quam se pontifice renuntiato, inamatus et accusatus fuerat, se contineret; alioquin se usurum in ipsum et delinquentes censuris ecclesiasticis.

Ad prædictorum intelligentiam, dicendum quod tunc erat consuetudo a temporibus Caroli Magni imperatoris, primum ex auctoritate Romani pontificis Adriani I introducta, ut alicujus urbis vel abbatiæ episcopo aut abbati mortuis, statim clerus vel monachi in unum congregati legatos ad imperatorem, qui tunc erat, dirigerent, ad quem defuncti prælati pedum pontificale et anulum deferentes, eum pro novo antistite deligendo, nomine sui collecti interpellabant. Qui statim senatus suo congregato, ex ipsius plerumque sententia, unum vel ex ipsis collegiis, vel ex amicis et capellanis cæterisque domesticis et familiaribus suis, juxta loci dignitatem, ut ei libitum erat, pro arbitrio a se electum, annulo et virga pastoralis defuncti prælati ad se transmissis donabat, illumque de illo sacerdotio diplomate suo imperiali investitum, hoc est, illa dignitate donatum in episcopum vel abbatem consecrari mandabat, absque ulla cleri et monachorum electione. Sic Joannes XIII, Gregorius V, Silvester, Clemens, Damasus, Victor, Nicolaus II et Leo IX, imperatorum sententia, sine cleri Romani suffragiis electi fuerunt summi pontifices et sacri, et ab imperatoribus per anulum et virgam de papatu Romano investiti fuerant.

Tandem Gregorius VII opportunitate nactus quod imperator sibi jura Ecclesiæ vindicare semper ut ubique, denum accedente causa etiam quod cum Henricus IV imperator prædictus multis et maximis belorum occupationibus impeditus ingenti pecunia vi indigeret, episcopatus et abbatias plerumque his qui plus ei offerebant largiebatur. Vocat ad synodum Romanam Henricum, causam d'claris de criminibus quæ ei obiecta fuerant. Nunc apparet antipapa Clemens III, nomine Guiberti Coquitus, CXLVIII, 175, 176, 180, 181.

Sed ad concilium Henricus non venit; imo time inaudita audacia et admirabili superbia, sui facinoris compotes nec dicenda colligit episcopos in civitatem Wormatiam, habitio conciliabulo proscriperunt primæ sedis episcopum. Cum igitur dissimulare tanti facinoris malitiam non posset apostolicus, excommunicavit tam ipsum quam omnes ipsius fautores, atque omnem ipsi regiam dignitatem interdixit, et obligatis ei sacramentis ab omni debito fidelitatis absolvit. Quia (quod verendum etiam est dicere) præter hæreticam culpam Henrici IV aderant in sancto isto concilio nuntii illius sic audientes latrare: « Præcipit dominus noster rex ut sedem apostolicam, papatum utpote eum dimittas, nec locum hunc sanctum ultra impediatis. » Proh nefas! En suum esse dixit quod solum apostolorum principi Petro Christus Dominus commisit! Quam ob causam omnia illa sancta synodus Romana III, jure indignata anathema illi conlucinat atque confirmat.

Gregorius igitur ubi anathematis sententia in synodo percussit regem Henricum et omnes qui perpetrati facinoris fuissent auctores, ad omnes Christi fideles has litteras dedit quibus et sententiam excommunicationis in eodem lata adjuncta. CXLVIII, 792.

En Epistola Gregorii VII ad universos Christianos de excommunicatione lata in Henricum IV: « Audistis, fratres, novam et insulam presumptionem; audistis sceleratam schismaticorum et nomen Domini in beato Petro blasphemantium garrulitatem et audaciam; audistis superbiam ad injuriam et contumeliam sanctæ et apostolicæ sedis statam, qualem vestri patres nec viderunt, nec audierunt unquam, nec scripturarum series aliquando a pagana vel hæretica docet emersam... Quapropter si beato Petro claves regni caelorum a Domino Deo nostro Jesu Christo traditas esse credidit, et vobis per manus ipsius ad æterna vitæ gaudia introitum patere cepit, regnandam vobis est quantum nunc de irrogata sibi injuria dolere debetis, etc. CXLVIII, 454.

Interim eligitur in partibus Teutonicis dux Rodolphus in regem ad defendendam catholicam Ecclesiæ unitatem propter quod magis magisque indignatus Henricus, apertio concilio et auxilio domini papæ in omnes catholici de haccebat inique. Tandem non finem hæc res adhuc habuerunt, etc., sed nos his finem imponere debemus, et si quis amplius desiderat videat CXLVIII, 915, 914, 915, 916, 917, 918, et ferme totum volumen CXLVIII, in quo

congeruntur monumenta Gregoriana de his et aliis a his S. Gregorii VII.

De Henrico IV et Gregorio VII questio longa tractatur in Chronicon universali Ekkeardi, CLIV, 946-1012.

Adhuc quedam de Gregorio VII papa (an 1076). Gregorius papa totus in Henricum imperatorem invehitur, et quoscunque potest ab eo verbis et scriptis averit; animum etiam Agneis matris ipsius ab eo alienat. Principibus Saxonum qui in deditione imperatoris erant, relaxatis per eos quibus commissi erant, Saxones rebelant instinctu Gregorii VII. Ipse papa occurrens (an. 1071) imperatori in Longobardia, sub falsa eum voce absolvit. Omnes enim qui prius Hildebrandum seu Gregorium VII abjuraverant, perjurio perjurium cumulant, imperatorem abjurant, et Rodolphum ducem Burgundionum super se regem statuunt; corona et a papa missa illi erat inscriptum: « Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho. » Hunc Sigifridus archiepiscopus Moguntinæ in regem benedixit, et facta a Moguntinis seditione contra eos, Rodolphus cum archiepiscopo noctu aufugit. Hildebrandus papa omnes adversantes imperatori absolvit ab infidelitate et perjurio. Henricus mox, omnes insidias frustratus, Rodolphum adortus, eum compulsi fugere...

Hildebrandus (an. 1080), quasi divinitus revelatum sibi prædixit, hoc anno falsum regem esse mortuum; etenim scripsit episcopo Tridentino: « Festum beati Petri non prius transeundum quam in cunctorum notitia certissime clareat illum justissime excommunicatum. » Bonizo est totus Gregorio VII deditus: « In secunda feria post Pascha apud S. Petrum, cum regem excommunicasset, adjecti: Omnibus vobis notum sit, quod si usque ad festivitatem S. Petri Henricus non respiciuerit, mortuus erit aut depositus. Quod si hoc non fuerit, mihi credi amplius non oportet. »

Et verum quidem prædixit, sed fecellit eum de falso rege conjectura secundum suum velle, super Henrico rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus gravi prælio congreditur, et in congressu falsus rex Rodolphus cum multis Saxonum principibus extinguitur. Ex Sigeberto Gemblac. monach., CLX, 219, 220.

Gregorius VII innumeris malis quæ continebant ex promotionibus factis a potestate imperatoria, obviare cupiens, Romana synodo quinquaginta episcoporum considente presbyterorum et abbatum multitudine, decreta statuit: « Si quis deinceps episcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter episcopos habeatur, nec illa ei ut episcopo aut abbati audientia concedatur, insuper et gratiam beati Petri et introitum Ecclesiæ interdiciamus. » Item: « Si quis imperatorem, regem, ducem, marchionem, comitem, vel quilibet secularium potestatum aut personarum investituram episcopatum, vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis dare præsumperit, ejusdem sententiæ vinculo se strictum esse sciat, » CXLIX, 468.

HENRICUS IV, imperator. — Cum apud Brixiam Noricam triginta episcoporum conventus, nec non et optimatum exercitus, non solum Italia, sed et Germaniæ jossu regis Henrici congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum papam, cognominatum Gregorium VII, quem pseudomonachum totiusque vesania pestiferum principem et præcipue sanctæ sedis invasorem affirmantes, ab apostolica sede depellendum, quanvis absentem, judicabant et Wigbertum Ravenensem archiepiscopum ipsi subrogandum eligebant. Hujus decreti conclusio hæc est: « Quia, inquit, illum constat non a Deo electum, sed a se ipso in fraude ac pecunia imprudentissime obiectum, qui ecclesiasticum subvertit ordinem, qui Christiani imperii perturbat regnum, qui regi catholico ac pacifico corporis et animæ intentat mortem, qui perjurum defendit regem, qui inter concordem seminat discordiam inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divortia, et quidquid quieti inter pie viventes stare videbatur concussit; nos auctore Deo congregati in unum, legatis ac litteris freti decem et novem episcoporum die sancto præteriti Pentecostes Moguntinæ congregatorum, contra eundem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia ac incendia prædicantem, perjuriam et homicidia defendentem, catholicam et apostolicam fidem de corpore et sanguine Domini in questionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somnolorum cultorem, manifestum necromanticum, phytoneo spiritu laborantem, et ideoque a vera fide exorbitantem, judicamus canonice deponendum et expellendum, et nisi ab ipsa sede his auditis descenderit in perpetuum condemnandum, » CLIV, 951. Scripserunt post hæc Anselmus Lucensis, etc. Vide ANSELMUS, Luc. Et in præsentia iudice, GAZONIS VII.

HENRICUS, princeps Trevirensis, et alii principes. — *Diploma*: « Nos principes imperii N. N., universus presentem paginam inspecturus. Complectens ab olim sibi Romana mater Ecclesiam quadam quasi germana charitate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decoravit, quod est super omne nomen, temporaliter tantum presentium super terram, plantans in ea principes tanquam arbores praeclatas et rigant illas gratia singulari, illud eis dedit incrementum mirandae potentiae, ut ipsius Ecclesiae auctoritate suffulti velut germen electum, per ipsorum electionem illum qui frena Romani teneret imperii germinarent. Hic est illud luminare minus in firmamento militantis ecclesiae, per luminare majus Christi vicarium illustratum. Hic est qui materiam gladium ad ipsius nutum excutit et convertit, ut ejus praesidio pastorum pastor adjutus oves sibi creditas spirituali gladio protegendae communiat, temporali refrenet et corrigat ad vindictam malefactorum, laudem vero credentium et bonorum. Ut igitur omnis materia dissensionis et scandali, seu etiam rancoris occasio inter ipsam Ecclesiam et imperium auferatur, et si duo gladii in domo Domini constituti debito foedere copulati ac ipsos exercent, in utilem reformationem regimini universi, et nos in actu voluntatis et operis inveniamur filii devotissimi et pacis, qui tam Ecclesiam quam imperium confovere tenemur, quicquid per Dominum nostrum Rudolphum Dei gratia Romanorum regem semper Augustum sanctissimum patri ac domino nostro Nicolao papa III e usque successoribus et ipsi Romanae Ecclesiae recognitum, confirmatum, ratificatum, innovatum, de novo donatum, declaratum, sive concessum, juratum, et actum, seu factum est per privilegia, vel quaecunque alia scripta quoruncunque tenorum super recognitionibus et ratificationibus, approbationibus, innovationibus, confirmationibus, donationibus, concessionibus et factis seu gestis tam aliorum imperatorum et regum Romanorum praedecessorum regis ejusdem quam ipsius regis et specialiter super fidelitate, obedientia, honorificentia et reverentia per Romanos imperatores et reges Romanis pontificibus et ipsi Ecclesiae impendendis ac possessionibus, honoribus et juribus ejusdem Ecclesiae et nominatim super tota terra quae est a Radicolano usque ad Ceperanum marchia Anconitana, etc., etc. Nos nostri nomine principatus in omnibus ac per omnia approbamus et ratificamus, ac fideles omnes ubi et singulis et quibuscunque aliis super eisdem per eundem regem quocunque modo factis et in posterum faciendis voluntatem nostram, assensum atque consensum unanimiter atque concorditer exhibemus. Et promittimus quod contra praemissa, vel aliquid praemissorum nullo unquam tempore veniemus. Sed ea omnia et singula pro posse nostro procurabimus inviolabiliter observari.... Actum anno 1279, indict. vii, regnante praedicto domino nostro domino Rudolpho Romanorum rege, glorioso regi ejus anno vi, XLVIII, 870-873.

HINCMARUS, Rhemensis archiepiscopus. — Duo sunt quibus principia iller magnus hic regitur, auctoritas sacra pontificum et regia potestas. Solus enim Dominus noster Jesus Christus fieri potuit rex et sacerdos. Post incarnationem vero, et resurrectionem et ascensionem ejus in caelum, nec rex pontificis dignitatem, nec pontifex regiam potestatem sibi usurpare praesumpsit: sic: etionibus propriis dignitatibusque ab eo distinctis, ut et Christiani reges pro aeterna vita pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium rerum cursu regum dispositionibus uterentur; quatenus spiritualis actio a carnalibus distaret incuris, et ideo militans Deo minime se negotiis secularibus implicaret; ac vicissim non ille rebus divinis praesidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus. Et tanto est dignitas pontificum major quam regum, quia reges in culmen regum sacrantur a pontificibus; pontifices autem a regibus consecrari non possunt; et tanto gravius est pondus sacerdotum quam regum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino reddituri sunt examine rationem; et tanto in humanis rebus regum cura est propensior quam sacerdotum, quanto pro honore et defensione ac quiete sanctae Ecclesiae, ac rectorum et ministrorum ipsius, et leges promulgando, ac militando, a rege regum est eis curae opus impositum. Et in veteri lege cum sacerdotes in regimine regni reges ungebant et diademata caputibus illorum imponebant, legem in manibus eis dabant, ut discerent et scirent qualiter se et subjectos sibi regere, et sacerdotes Domini honorare debeant. Et quod Oras rex praesumpsit incensum ponere quod non regis, sed sacerdotis, erat ministerii lepra est a Deo percussus, et de templo a sacerdotibus ejectus, et in domo sua est usque ad mortem reclusus, CXXV, 1071.

HUGO DE S. VICTORE, canonicus Parisiensis. — In universis autem Christianorum, sive Ecclesia duos ordines complectitur, laicos et clericos, quasi duo latera corporis unius. Quasi enim ad sinistram sunt laici qui vitae praesentis necessitati inserviunt. Non ita dico ad sinistram quemadmodum illi ad sinistram statuerent quibus dicitur: « Ite, maledicti, in ignem aeternum. » Absit a me ut bonos laicos ibi statuere praesumam! Nam qui boni erunt sive laici, sive clerici ibi non erunt; et qui mali erunt, sive laici, sive clerici ibi erunt. In vero laico Christiano est etiam dextera et sinistra. Quod est ad sinistram illius in corpore de corpore est et bonum est, quamvis optimum non sit ut id quod est ad ipsius dexteram: « In dextera ejus longaevitatis vitae, in sinistra autem ejus divitiae et gloria (Prov. iii).

Laici ergo Christiani qui et terrena et terrena vita necessaria tractant, pars corporis Christi sinistra sunt. Clerici vero quoniam ea quae ad spirituales vitam pertinent dispensant, quasi dextera sunt pars corporis Christi. Laici Christiani fidelibus terrenam possidere conceditur. Clericis vero spiritualia conceduntur tantum, quemadmodum olim in illo populo priore caetera tribus quae typum laicorum praeferebant, portiones in hereditate acceperunt. Sola tribus Levi quae ecclesiasticos figurabat, decimis et oblationibus et sacrificiorum victimis pascebatur. In laicis ergo ad quorum studium et providentiam ea quae terrena vita necessaria sunt pertinent, potestas est terrena. In clericis autem ad quorum officium spectant ea quae spiritualis vitae sunt bona, potestas est divina. Illa igitur potestas secularis dicitur, ista spiritualis nominatur. In utraque potestate diversi sunt gradus et ordines potestatum; sub uno tamen utriusque capite distributi, et quasi ab uno principe deducti et ad unum relati. Terrenas potestas caput habet regem. Spiritualis potestas habet summum pontificem. Ad potestatem regis pertinent quae terrena sunt et ad terrenam vitam omnia facta. Ad potestatem summi pontificis pertinent quae spiritualis sunt, et vitae spiritualis attributa omnia. Quanto autem vita spiritualis dignior est quam terrena, et spiritus quam corpus, tanto spiritualis potestas terrenam sive secularem potestatem honore ac dignitate praecellit. Nam spiritualis potestas terrenam potestatem et instituere habet, ut ait, et iudicare habet si bona non fuerit. Ipsa vero a Deo primum instituta est, et cum deviat a solo Deo iudicare potest sicut scriptum est: « Spiritualis dijudicat omnia et ipse a nemine iudicatur. » Quod autem spiritualis potestas (quantum ad divinam institutionem spectat) et prior sit tempore, et maior dignitate, in Veteri Testamento manifeste declaratur, ubi primum a Deo sacerdotium institutum est; postea vero per sacerdotium, jubente Deo, regalis potestas ordinata, CLXXVI, 417, 418.

Potestas terrena pertinet ad vitam terrenam. Et omnia quae ad terrenam vitam spectant subjecta sunt terrenae potestati. Haec autem omnia dupliciter pertinent ad jus terrenae potestatis, ut videlicet ipsa terrena potestas haec et possidentibus secundum iustitiam distribuat, et contra injustitiam impugnantium defendat. Sicut autem praetorium debitum est subjectis possidendis: eo dispensare, et eos contra injustitiam defendere, sic subjectorum debitum est secundum instituta legum et rationabiles consuetudines praestari et in se et in suis servitium exhibere.

Quomodo Ecclesia terrena possident: De terrenis bonis ad terrenam vitam pertinentibus, quae vel possident praetati in subjectis, vel subjecti possident a praetatis, quaedam Ecclesiae Christi devotione fidelium concessa sunt possidenda, salvo tamen jure terrena potestatis. Sic enim rationabile est et bonum, quia Deus noster pacis amator est, et nihil inordinatum approbare potest vera iustitia. Spiritualis siquidem potestas non ideo praesidet ut terrenae in mo jure faciat praedictum, sicut ipsa terrena potestas quod spirituali debetur, nunquam sine culpa usurpat. Sic igitur quando huiusmodi quae ad terrenam spectant potestatem Ecclesiae Christi conceduntur, si quidem largiores sunt muneris, hoc solum concedere possunt in ea quod possident, quia nec subjecti in quod suis superioribus debetur ad aliam possunt transferre potestatem, nec praetati in his quae iuste a subjectis possidentur alienos possessores inducere. Hoc est ut nec praetati id quod subditorum est aliis tribuant, nec subjecti id quod praetatorum est immutare praesumant. Notandum tamen quod principes in terrenis possessionibus quae vel in subjectis, vel alicuius subjectis possident, Ecclesiae aliquando concedunt solam utilitatem aliquando et utilitatem et potestatem. Utilitatem sine potestate concedunt quoniam fructum quidem possessionis ad usum Ecclesiae transferri decernunt, sed potestatem iustitiae exercendam in ipsa

pensione ad ejus jurisdictionem transire non permittunt. Aliquando et potestatem et utilitatem simul tribuunt. Ubi tamen diligenter attendendum est quod, licet Ecclesie fructum terrenarum possessionis in usum arcipiat, potestatem tamen exercendam justitiae per ecclesiasticas personas, aut iudicia secularia non potest exercere; potest tamen ministros habere laicos personas per quas iura ac iudicia ad terrenam potestatem pertinentia secundum tenorem legum et debilius juris terreni exerceat. Sic tamen ut et ipsum quod potestatem habet a principe terreno se habere cognoscat; et ipsas possessiones nunquam ita a regia potestate elongari posse intelligat, quando si ratio postulaverit et necessitas et illis ipsa potestas debeat patrocinium et illi ipsae possessiones debeant in necessitate obsequium. Sicut enim regia potestas patrocinium quod debet alteri non potest dare, sic ipsa possessio etiam ab ecclesiasticis personis contenta, obsequium quod regis potestati pro patrocinio debetur jure negare non potest, sicut scriptum est: « Reddite quae sunt Caesaris, etc. » CLXXVI, 419, 420.

JONAS, Aurelianensis episcopus. — Scilicet omnibus fidelibus est quia universalis Ecclesie corpus est Christus, et ejus caput idem est Christus, et in ea quae principaliter existant extrinsecae personae, sacerdotales videlicet et regalis; tantoque est praestantior sacerdotalis, quanto pro ipsius regibus Deo est rationem redditura, ut ait S. Celsus. Et S. Fulgentius ait: « Quantum attinet ad hujus temporis vitam, in Ecclesia nemo pontifice potior, et in saeculo Christiano imperatore nemo celsior invenitur. » Quasi sit potestas et auctoritas sacerdotalis ex verbis Domini facile advertitur: « Quodcumque ligaveritis, etc. » Unde Constantinus imperator ait: « Deus vos constituit sacerdotes et potestatem dedit de vobis quocumque iudicandi, et ideo nos a vobis recte iudicamur; vos autem non potestis ab hominibus iudicari, » etc.

De officiis et ministeriis regum multa exponuntur, CVI, 285-294. In his post multa legitur: « Regale ministerium specialiter est populum Dei gubernare et regere cum aequitate et iustitia, et ut pacem et concordiam habeant studere. Ipse enim debet primo defensor esse Ecclesiarum et servorum Dei, ipsorum etiam officium est saluti et ministerio sacerdotum solerter praecipere, eorumque armis et protectione Ecclesiam Christi debet tueri... » S. Isidorus ait: « Principes saeculi non nunquam intra Ecclesiam potestatis adeoque culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam montant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi ut quod praevalet sacerdos efficeret per doctrinam sermonem, potestas hoc imperet per disciplinam terrorem. Saepè per regnum terrenum coeleste regnum proficit; ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem et disciplinam Ecclesiae agunt, rigore principum conterantur; ipsamque disciplinam quam Ecclesia utilitas exercere non praevalet, servitibus superbiorum potestas principalis imponat, et ut venerationem mereatur, virtutem potestas imperet. »

Ex multis aliis, in quibus non videtur debere a summo pontifice reges coargui, nec regno spoliari, etc., declaratur quod hic qui post regem populum Dei regere debent, id est duces et comites, necesse est ut tales ad constituendum provideantur, qui sine periculo ejus a quo constituantur constitui possint, scientes se ad hoc positos esse ut plebem Christi sibi natura aequalem recognoscant, eamque clementer salvent et iuste regant, non ut dominentur et affligant, neque ut populum suum aestiment, aut ad suam gloriam sibi illum subiciant; quod non pertinet ad iustitiam sed potius ad tyrannidem et iniquam potestatem. Unde sola conclusio est: « Valde enim exigit necessitas ut quia ipse rex procul dubio, » aequissimo iudicio de commissio sibi ministerio rationem redditurus est, ut etiam singuli qui sub eo constituti sunt ministri diligentissime ab eo inquirantur, ne ipse pro eis iudicium incurrat divinum. Ipsis etiam ministris est denuntiandum quod quicquid iudicaverint in eos reddendum, etc., CVI, 290-291.

JUSTINIANUS, imperator. — Cum iste imperator nobis reliquerit *Novellas* ad religionem pertinentes et selectas leges, LXXII, 921 1110; quae ut *Capitularia* Caroli Magni imperatoris, sunt leges partim ecclesiasticas, partim civiles, de illo imperatore quodam referenda sunt. Nostro iudicio, quae de illo vituperanda sunt, illidem vituperanda sunt de Carolo Magno imperatore; qui reges, etsi vellent, tamen nimis sese rebus ecclesiasticis immiscuerunt. Audiamus iudicium quod protulit Cave de Justiniano; in his, ut scitur, quisque suo sensu abundat; Baronius affert, ut nos iudicet.

Justinianus natus est anno 483. Avunculum habuit Justinum Augustum, a quo educatus fuit et in alium adoptatus. Nondum imperator Theodorum uxorem duxit

Eutychianae heresi perditae addictam. Anno 519, a Justinio imperatore magister militum factus est, et in Orientem cum exercitu missus rem contra Persas bene gessit..... Anno 527, Augustus renuntiatus, cum avunculo regnare cepit. Anno 528, edictum promulgavit quo Nestorianos et Eutychianos, tanquam haereticos poenis civilibus multando decrevit, eodem post quinquennium renovato. Anno 541, Origenem ipse edicto damnavit, etc., etc..... Obiit sano 565.

Non deerant olim, nec desunt hodie qui in sacratissimum principem non minus doctrina, pietate, quam potentia et rerum gestarum gloria clarum, tota calumniarum et conviciorum plaustra exonerant. Nemo vero unquam iniquiori censura et fervere cunctis, dicunt quidam, longe infra summi principis sortem, in augustissimos. In Justiniani manes debachatus est cardinalis Baronius, omnes in hoc eloquentiae nervos intendens, ut ex imperatore non hominem, sed diabolum nobis exhiberet. Fuit Justinianus, inquit Baronius, homo penitus illitteratus, adeo ut nec alphabetum aliquando didicisset. Sacilegus imperator, qui non levem persecutionem excitavit; furore percitus, mente dimotus, corruptus maligno spiritu, agitato a Satana, quique omnem in Ecclesia dissolvit ordinem, feritque ex regno eorum ergastulum in errorum (*Annal.* ad an. 531). At vindicatur, 1° de doctrina ejus et pietate. Hinc Procopius: « Solitum Justinianum tum libris de rebus divinis agentes pervenire, tum de iisdem colloqui cum episcopis et presbyteris in multam noctem pertrahere; in more semper ei fuisse multasante Pascha hebdomadibus corpus vigiliis et inediis per usquam asceticis macerare, semel in biduo cibum capere, non pane aliisque cibariis penitus abstinentiae, herbis tantum sale et aceto conditis atque aqua contritum. De egregio autem illius erga fidem catholicam studio audiamus Agathonem papam: « Et praeter omnia, inquit, simulatore verum, apostolicam fidei pie memoria Justinianus Augustus, cuius fidei rectitudo, quantum pro sincera confessione Deo placuit tantum rempublicam Christianam exaltavit et unque ab omnibus gentibus ejus religionis memoria veneratione digna cessatur, cujus fidei rectitudo per augustissima ejus edicta in toto orbe diffusa laudatur. »

Ex his patet quod Novellae porcant juxta Baronium quod videantur velut bullae pontificales hinc et hinc ecclesiasticis velut negotiis secularibus sese immiscuentes; et quod, juxta alios nihil aliud sint quam confirmationes decretorum pontificum etsi non nominentur, LXXII, 918-1110.

LEO MAGNUS (S.), papa. — Hic ambulavit ad regem Hunnorum, nomine Attilam et liberavit totam Italiam a periculo hostium. Attila post cladem in campis Catalaunensibus acceptam, cruentos Italiam petiit. Aquileiam in limitibus Provinciae slavae triennium obsedit; cumque rebus desperatis obsequium solvere cogitaret, vidisset ciconias ex urbe in agrum suos pollos deserentes, auspicio motus, acrius urbem oppugnavit tandem cepit, diripuit et incendit, nulli hominum generi parrens, flagellum Dei se vocans. Ticinum atque Mediolanum, regias urbes, excidit. Inde vastatis circum circa pluribus locis, cum Romam quoque pararet evertere, Leo Magnus papa adhortante Valentiniano imperatore obviam processit, eumque adeo mitem reddidit, ut illico, promissa pace firmissima, ultra Danubium non rediturus perrexerit, territus duorum virorum minantem mortem, strictis ensibus super caput ejus nisi pontificis sancti verbis acquiesceret.....

Attila, re male gesta in campis Catalaunicis, per Pannonias in Italiam venit, regiasque civitates Aquileiam, Ticinum, Mediolanumque cepit et diripuit. Elatus deinde rerum successum Romam properabat. Jam tota civitas trepidare. Tum Valentinianus imperator Romanus, quoniam vi et armis repellere hostem nequibat, avertere periculum consilio cepit. Mittit S. Leonem Magnum et viros clarissimos ad comites. Ecce magnus Pontifex ad Attilam venit, verbis demulcet ferocem animum, iram frangit eloquentia, pacem recipere persuadeat, et discedere ex Italia compellit. Historici dicunt Attilam rogatum cur facile cessaret, respondisse territum ac prodigio; nam dum Leo loqueretur, vidisse senem venerabilis aspectu, habitu sacerdotali, gladio militanti nudi L.coni obtemperaret; eumque horrore concussam tanquam exhaustis viribus concidisse, LV, 280, 281.

Divinis praeceptis et apostolicis monitis inclamatur, ut pro omnium Ecclesiarum statu impio vigiliis affectus, ut si quid usquam reprehensionem invenit obnoxium, eleri sollicitudine aut ab ignorantia imperitia, aut a presumptionis usurpatione revocemur. Manente enim Dominicae vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus tripa repetitione mysticae sanctionis imbutur, et Christi

ovea, qui Christum diligit, pascat, ipsius sedis cui per abundantiam divinarum gratiarum presumus, reverentia coarctamur, ut periculum desiderii, quantum possumus, declinemus, ne professio summi apostoli, qui se amatorem homini testatus est, non invenitur in nobis, qui negligenter pascens toties commendatum gregem convincitur summum non amare pastorem, LXVII, 281.

LEO III, papa. — Leo III papa Carolo Augusto: Omnia quæ de singulis partibus nobis accidunt necesse est ut vestrae intimentis imperiali potestate. Præsentii si quidem anno direxerunt nobis epistolam monachi qui in sancto monte Oliveti morantur fidei contentionem continentem quas inter se habebant. Nos vero symbolum orthodoxæ fidei illis misimus, quatenus omnes secundum hanc sanctam nostram catholicam et apostolicam rectam et invariabilem teneant fidem. Quam vero epistolam vestra imperia potentia minimis relegendam, CXXIX, 1259.

LIBERIUS, papa. — Liberius a Constantio exilio deportatur, eo quod nolisset hæresi Arianae consentire, et fecit in exilio annos duos. At, elapso biennio Constantius Romam profectus est, ubi a matronis Romanis rogatus, ut eum ab exilio redire iuberet, imperator, cum episcopis suis re communicata, reditum se eis hominem pollicitus est, si in eandem cum epi copis suis concederet sententiam. Liberius itaque et radio victus et desiderio impotentis recuperandæ sedis æstuans, vim etiam et verbera passus, et Athanasium damnavit, et formulæ fidei sibi ab Ariani oblatæ subscripsit, et in urbem Romam ingressus est. Quod Liberius tamen qui Arianorum sordibus libellatus videbatur, ad meliorem frugem conversus profite catholica intrepide stetit, et Arianorum perfidiam subscribere recusavit. patet ex variis actis. Verum quid hæremus, cum de orthodoxia Liberii certissimum argumentum nobis suppeditet Sixtus papa in epistola ad episcopum Tarraconensem. In ea enim assertum non solum Liberium magna animi fiducia, Arianorum prociacæ p rditissimis illis temporibus restitisse, Arianae fidei formulæ in concilio Ariminensi recitatæ non scribendo, ut perierit omnes scribunt, sed ulterius processisse, et concilium illud irritasse et cassasse, CXXVIII, 41, 43, 46.

LUCIUS III, papa. — Lucius papa III cum imperator in Italiam contenderet, exiit urbe Roma, ut obviam ei proficeretur. tractatus cum illo (anno 1184) Christianæ reipublice negotia, quæ in Asia nimium ceperant labefacti. Et cepit imperator tractare cum eo super patrimonio potentis per Italiam domine Mathildis, quæ sub Henricis imperatoribus patræ et filio multa facebat pro Ecclesia; et jam rebus humanis excedens multa reliquerat eidem Ecclesie possidenda, quæ imperator ad ius imperii devocalat, CCI, 1067.

LUDOVICUS Pius imperator. — Sub hoc imperatore, seu rege, quanquam suprema pontificia dominatio in Urbe ac proinde in ejus ducatu constat ex pluribus codicibus Caroli epistolis et dicere et comitari convenit quod dominatio imperialis Pii, Caroli et aliorum in Urbe erat consortium ejusdem supremæ potestatis pontificum. Unde licet pontifices Romani domini essent, illorum dominatio non vacabat mixtura senatus populique Romani, qui sacramentum fidelitatis pontifici, ut summo principi præstabant, salva nihilominus lege seu jure civili Romanorum; atque Romanus pontifex tunc temporis erat quidem summus princeps, sed minime absolutus in republica gerenda. Nec Stephanus IV aut sanctus papa Paschalis quid novi moliti sunt in senatum et populum, cum suam ipsorum potestatem summam in urbe imperiali auctoritate niti deinceps desiderarunt; non enim id unquam consueverunt Romani pontifices, sed ipsissimam illam quæ sui prædecessores usi fuerant, S. P. Q. R. administratione nullatenus imminuta, semper roborari voluerunt. Sunt enim varia diplomata his verbis enuntiata: « Sicut a prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate et ditione tenuistis et disposuistis, CVIII, 567, 568.

Sunt vero multæ ditiones ex liberalitate principum profectæ in quibus solus Romanus pontifex, nulla senatus populique mixtura absolutus princeps dominabatur; eorum quippe dominium uni Petro ejusque successoribus concessum fuerat. At cum in his dicebatur: « Quas beato Petro pro magna animæ vestræ mercede contulistis, » etc., etc.; et alias de multis talibus patrimoniis dicitur: « Quæ per diversos imperatores, patricios etiam et alic Deum timentes pro eorum animæ mercede et venia delictorum in partibus Fuscie, Spoletio atque Corsica, sanctæ et Sabinese patrimonium beato Petro apostolo, sanctæque Dei et apostolicæ Romanæ Ecclesie concessa sunt, » LXVIII, 568.

OTTO I, rex. — De Lujos imperatoris diplomate non mirandum quod litteris aureis exaratur fuisse dicatur.

Jam donatio Ariperti Longobardorum regis eodem modo scripta erat. Dicitur quod « Aripertus donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quæ longa per tempora, a jure Ecclesie privata fuerat, ac ab eadem gente delinibat, in litteris aureis exarata jure proprio beati apostolorum principis reformavit, XCVIII, 589. Diploma Ottonis I de pluribus Caroli donationibus a diplomate Ludovici Pii nonnihil discrepat, XCVIII, 591. » Attamen istud diploma quædam particularia habet, scilicet: « Insuper, addit, offerimus tibi, beate Petre, apostole, vicarioque tuo domno Joanni papæ et successoribus ejus pro nostra animæ remedio, nostrique filii, nostrorumque parentum de proprio regno nostro civitates et oppida, cum piscariis suis, id est, Reale, Amiternum, Furconem, Nursiam, Malvam et Marsium, et alibi civitates Terranem, cum patrimonii suis, etc., » XCVIII, 606-610.

PAULUS (S.) papa (anno Christi 757). — Iste fuit temporibus Constantini et Leonis imperatorum, etc., CXXVII, 1156, etc.

Id consilii Constantinus ceperat adversus apostolicam sedem, ut in possessionem rediret exarchatus Ravennæ, quem Pippinus, devictis Longobardis, legitime in suam potestatem redegerat, ac Romano pontifici cum summa potestate, utillique dominio possidendum concesserat. Probe autem intelligens imperatori fieri nunquam posset ut optatum finem persequeretur, quoad pontifici opes Francorum auxilium ferrent, ac nisi Longobardorum regem ad suas partes traheret, spe utilitatis allectum, ut utrumque evinceret, nihil intentatum reliquit. Propter legatos in Franciam misit, qui nullum non moventes lapidem, ut famam pontificis læderent, et ut retraherent Pippinum regem a fœdere inito cum eodem. Eodem tempore suos Ravennæ, totoque in exarchatu emissarios habebat, qui populos ad defectionem contra pontificem excitabant. Nuptias etiam Leonis filii, quem in consortium imperii sibi asceverat, cum filia Pippini Giselde proponi jussit... At nihil avellere potuit Pippinum a catholica fide et a defensione sanctæ sedis. Quamobrem Constantinus alio se convertens Longobardorum regem admodum aures, qui fœdere cum illo juncti adversus papam promittebat. Pacta his conditionibus stipulata, ambo junctis viribus pugnuros ut Ravennam et Hydruntum suam in ipsorum ditionem redigerent, harum primam possessionem Longobardos, alteram cum finitima regione Græcos; imperatorem continuo expediturum validissimam classem in Italiam ad prædictum finem. Quæ tamen Copronymus non fecit, sibi persuadens fore ut copias, quas in Sicilia finitimisque locis habebat, satis essent ad Ravennam recipiendam atque Longobardorum auxiliis, quo tempore haud poterat rex Pippinus pontifici opem ferre, quippe qui bello cum ducibus sibi subditis Bajorum et Aquitanie detinebatur. At pontifex, consiliis ejus opportune detectis, Pippino regi e statim aperuit, ut Longobardorum regem ipsum, ducemque Spoletinum et Beneventanum cum aliis finitimis tueri sanctam sedem compellerent, si forte adversus eam Græci arma movissent.

Hæc ut imperator percipit, nihil eorum quæ decreverat molitus est. Contra vero Longobardorum rex molestiam toto pontificatus tempore Paulo ingessit. Primo quidem sanctæ sedi noluit reddere civitates Bononiam, Imolam, Anconam aliasque quas redditum se erat pollicitus, ut ejus præsidio uteretur adversus Ratchim pro regno Longobardorum secum decertantem; deinde arma in Pentapollim intulit, depopulatusque est eam; ac postremo eiecit duces Spoletum et Benevento, qui a sancta sede pendebant, aliosque intravit, qui sibi essent subditi... At quadam inexpectata re territus Longobardus partem eorum quæ pontifici juris retinebat, Paulo reddidit, promissique se quicquid reliquum sibi fecerat restitutum. At rex, aut ejus minister Desiderius, promissis non stetit. Unde sancto pontifici, quondam vixit, rex Longobardorum molestus fuit ut novissima pontificis epistola palam facit: « Pro certo agnoscat excellens Christianitas vestra, quia si nobis præfati civi a iura nostrarum ab eisdem Longobardis invasi finæ, atque patrum sua non reddita fuerint, etiam ea quæ primum reddiderunt, invadere insidiabuntur, CXXVIII, 1146, 1147.

PETRUS DAMIANUS (S.) — « Sed cum inter cætera mala quæ non tunc temporibus emergunt, ipsas quoque Ecclesias violenti homines insolenter opprimant ac prædæ vel quolibet bona sacri juris invadant, nonnulli os movent, utrum Ecclesiarum rectores expectare vindictam debeant, ut malis mala, more secularium reddant; nam plerique mox, ut eis vis inferatur injuriæ, ad indicenda proliquis bella prosiliunt, armatorum cuneos instruunt, siquæ hostes suos acriter forte quam læsi fuerant, incursant. Quod mihi plane satis videtur absurdum, ut iusti Domini

sacerdotes attentent quod turbis vulgaribus prohibetur; et quod verbis impugnant operibus asserant. Quid enim magis Christianis legi videtur esse contrarium quam redhibilio læsionum? Ubi, quæso, tot sunt præconia Scripturæ? Ubi quod Dominus dicit: Si quis tibi quod tuum est tolerari, ne repetas? etc., etc.

Vita plane, quam Salvator noster gessit in carne non minus quam prædicatio evangelica nobis est et proposita tenenda linea disciplinæ. Sicut ergo ipse cuncta mundi forentis obstacula, non per districti examinis ultionem, sed per invictam superavit inconcussam patientiæ maiestatem, ita docet mundi rabiem potius æquanimiter ferre quam vel arma corripere, vel lædenti læsionibus respondere, præsertim cum interregnum et sacerdotium propria cuiusque distinguantur officia, ut et rex armis utatur sæculi et sacerdos accingatur gladio spiritus, qui est verbum Dei. Per charitatem Dei Filius de cælo descendit, per patientiam vero diabolum superavit. His muniti virtutibus, et fundatores apostoli sanctam Ecclesiam condiderunt, et propugnatores ejus sancti martyres diversa mortium supplicia triumphaliter pertulerunt. Si ergo pro fide, qua universalis vivit Ecclesia, nusquam ferrea corrigi arma conceditur, quomodo pro terrenis ac transitoriis Ecclesiæ facultatibus loricate acies in gladiis debacchantur? Porro sancti viri cum prævalent hæreticos dolorumque cultores nequam perimunt, sed potius ab eis pro fide catholicæ perimi non refugiant. Quomodo ergo pro rerum vilium detrimento fidelis fidelem gladiis impetat, quem secum utique redemptum Christi sanguine non ignorat? » CXLIV, 314-316 ...

Hæc attente legenda sunt, ne quis vel occasionem errandi sumat, vel auctorem in doctrina aberrasse existimet. Videri enim potest ipsum sensisse non posse pontificem, aut alios ecclesiasticos principes per bellum, si necesse sit, res ecclesiasticas defendere, quia Ecclesia non habet gladium temporalem, sed spirituale tantum, unde ita vult inter regnum et sacerdotium divisa esse officia, ut et rex utatur armis sæculi, et sacerdos accingatur gladio spirituali ...

Ante vero quam hæc damiani verba, et alia quæ satis exaggerat et indistincte profert, ad plura et verum sensum ab ipse verbis, non alienum irahamus, veram et catholicam doctrinam breviter præmittere necesse est. Primo ergo statuendum est hic esse sermonem de principe ecclesiastico, ut talis est, seu de pontifice, ut pontifex est; nam si consideretur ut dominus temporalis, per proprium et directum dominium et jurisdictionem temporalem, quam habet in suis terris, non est dubium quin habeat idem jus belli quod habeat alii supremi reges et temporales domini, quantum ad rationem iustitiæ spectat, quamvis in modo tractandi res bellicas servare debeat religionem et decentiam debitam dignitati pontificali, quæ in eo est præcipua, eumque obligat ut in suo gladii temporalis modum observet dignitatis pontificiæ convenientem. At de hoc pacto non tractat Petrus Damianus.

Secundo statuendum est pontificem ex vi pontificiæ dignitatis habere non solum gladium spiritualem, sed etiam aliquo modo temporalem, ut perplures Patres intellexerunt ex verbis Evangelii: « Ecce duo gladii hic. » Ecclesia etiam sic de Petro loquitur: « Tu es pastor omnium, princeps apostolorum; tibi tradidit Deus omnia regna mundi. » Ratio vero est quia potestas spiritualis nisi habet aliquo modo conjunctam potestatem temporalem, esset inefficax et infirma, et ideo cum opera Dei sint perfecta et recte instituta, cum Petro dedit supremam potestatem spirituales, seu spirituales gladium, dedit etiam temporalem seu materiale quantum ad finem alterius potestatis conveniens sit. Unde Nicolaus papa dicebat ad archiepiscopum Treverensem et defensores ecclesiæ ut spirituali et materiali gladio utantur donec ecclesiasticæ bonæ recuperent.

Hæc, oheu! revocant Castellidardo certamen.... « Castellidardo, terre sainte, terre rouge par le sang des martyrs; champ de bataille où le vaincu a été plus grand que le vainqueur, qui ne se fera jamais bien absoudre de sa victoire; sainte colline, d'où montera à jamais vers Dieu le gémissement éternel du droit frappé. »

Bine tertio statuendum est aliter habere pontificem, ut est pontifex, spirituales gladium et aliter temporalem; nam spirituale habet per se et directe; temporalem autem solum indirecte, id est, ratione spiritualis et quantum ad illius finem conveniens est. Et ideo solus ipse habet a Deo immediate spirituales gladium, et per ipsum ad ecclesiasticas personas derivatur, quæ illum participant; in laicis vero nullo modo invenitur. At temporales gladii per se et directe in imperatore, et temporalibus regibus seu principibus invenitur non per dominationem a pontifice, sed per alios titulos et vias, per

quas illa potestas juste comparari vel hæreditarie jure obtineri consuevit. Nam potestas illa suprema quam indirecte habet pontifex in temporalibus non aufert propria jura aliorum principum, neque eos suis directis dominis et potestate privat. Atque hac ratione solent jura dicere, pontificem ratione pontificatus, non habere jurisdictionem in temporalibus, etc...

Ultimo statuendum est, quamvis pontifex ex vi suæ potestatis gladium habeat materiale modo jam explicato, non tamen debere uti illo per seipsum, nec per ecclesiasticas personas extra propriam defensionem in casu extremæ necessitatis, sed per principes sæculares, quibus præcipere potest, ut illo in suam defensionem aut justam vindictam utantur, quando necesse fuerit, etc. ... Verum hæc, juxta nos, hæc clara sunt; et licet ea intelligamus de facto, quæstio de jure adhuc in ambiguitate relinquatur.... Judicet lector, CXLIV, 317-320.

RUPERTUS, abb. Tuitiens. — En envoyant les apôtres, Jésus-Christ leur défend d'avoir ni or ni argent.... ni bâton (*Matth. x, 9.*) et (*Marc. vi, 8.*) il leur commande de rien porter qu'un bâton. Pour résoudre cette difficulté, Rupert distingue deux sortes de bâtons, l'un des rois des nations, l'autre des disciples de Jésus-Christ. Le bâton des rois des nations est un bâton de domination, le bâton des disciples de Jésus-Christ est un bâton de charité, un bâton de devoir pastoral qui veille attentivement sur le salut des âmes. Le bâton de domination n'a point été donné aux ministres de l'Evangile de la paix; c'est cette domination que Jésus-Christ leur interdit ici en leur disant: « Ne portez ni bâton. » Il la leur défend encore plus expressément par ces autres paroles: « Les rois des nations leur commandent en maîtres, et ceux qui ont autorité sur elles prennent le titre de bienfaiteurs. Pour vous ne faites pas de même. » (*Luc. xxi, 25.*) C'est là le bâton ou la domination que Jésus-Christ interdit à ses disciples. Saint Pierre, instruit de cette vérité, défend aux pasteurs de dominer sur l'héritage du Seigneur. De même saint Paul déclare aux Corinthiens qu'il est très-éloigné de dominer sur leur foi. CLXX, 156. Sic sensu exprimebat Rupertus, CLXVIII, 1489, 1490: « Nolite possidere.... neque virgam; » et alius: « Præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum. » Et quidem ad unam tantum virgam sciemus difficultus ista questio solveretur. Nunc autem duas virgæ sunt, altera regum gentium, alia discipulorum Christi. Virga regum gentium virga est dominationis; virga discipulorum Christi, virga dilectionis, virga pastoralis officii, super curam animarum sollicita vigilantis. Illa virga quæ dominationis est, non est concessa ministris Evangelii pacis, et illa interdictum hic dicendo neque virgam. Amplius autem illic: « Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici vocantur; vos autem non sic. » Porro virgam disciplinæ, virgam pastoralis sollicitudinis ac vigilantis non solum nunquam interdixit, verum etiam ab initio jussit; ab initio, inquam, id est ex quo primum pastores animarum mittere cepit. Talium namque fuerunt Moyses et Aaron. Illis utique, cum mitteret eos, non præcepit Dominus ut quidquam tollerent in via, nisi virgam tantum: « Quid est, ait apud Moysen, quod tenes in manu tua? Respondit Virga Ait: Projice eam in terram. Projecit, et versa est in colubrum, » etc. « Virgam quoque hanc sume in manu tua in qua facturus es signa. » Quid aliud præcepit huic vel fratri ejus Aaron, ut tollerent in via, nisi virgam tantum illam? Sic nimirum evangelistis omnibus, cunctis Evangelii prædicatoribus, nihil aliud præcepit in via sua tollere, nisi vigorem pastoralis cure, nisi legem vitæ ac disciplinæ, et pro hujus rei signo interdum virgam quoque materiale in manu gestare. Porro virgam dominationis apud istum evangelistam interdixit, CLXVIII, 1489, 1490.

URBANUS II, papa. — Solita autem Tolosana synodo, Raynerius Urbanus legatus in Hispaniam pergens per Catalauniam transivit, ubi Raymundus Barcinensis comes, aggregatis Provinciæ optimalibus, urbem Tarraconensem sedi apostolicæ solemniter donavit ea conditione, ut eam et universa quæ ad illam attingebant, ipse et ejus posteri tenerent per manum et vocem sancti Petri, ejusque vicarii Romanæ sedis apostolici, per quinquennium personales ei censum viginti quique librarum purissimi argenti, » quæ donatio facta est per manum domini Raynerii Romanæ Ecclesiæ cardinalis, qui nunc, inquit Raymundus, legatione fungitur in partibus nostris, an. 1097. Hujus donationis instrumentum a Labbeo, Agutrio aliisque conciliorum collectoribus editum est, Cl, 71.

ZACHARIAS (S.) pap. — Hic invenit totam Italiam provinciam valde turbatam simul et duratum Romanum, etc.... At ille, mira legatione apud Luitprandum Longobardorum regem, saluaria illa prædixit, ejus sancti

virī admonitionibus inclinat, prænominatas quatuor quas ducatu Romano abstulerat civitates, reddere promittit; et postea reddidit; hæ civitates sunt, Hortæ, Polimartium, Ameria et Bleda, CXXVIII, 1049.

Rex Longobardorum Zachariæ pontifici Romano reconcessit per donationis titulum in beatum Petrum apostolorum principem, Sabineense patrimonium quod per annos prope triginta fuerat ablatum, atque Narisense, etiam et Auximense atque Anconitanum, necnon et Numanense, et vallem quæ vocatur Magna, sitam in territorio Sutirino.

In primis Amerinam civitatem, deinde Hortanam, dumque in Polimartio castro conventissent et rex Zachariæ receperat, Grimoaldus missus regi Bieranam civitatem pontifici Zachariæ contradidit, CXXVIII, 1051.

Ipsis hæ temporibus Ratchis, Longobardorum rex, ad capiendam civitatem Perusinam, sicut cætera Pentapoleos oppida, vehementi profectus est cum indignatione, quam et circumdatam fortiter expugnabat. Hoc audiens sanctissimus papa, continuo spe divina fretus, assumptis aliquantia ex suo clero cum optimatibus, quantocius ad eandem pervenit civitatem, impensisque eidem regi plurimis muneribus, atque oppido eum deprecans, opitulante Domino, ab obsessione ipsius civitatis, eum amovit. Cui et salutifera prædicans, Deo auctore, voluit anticum ejus in speciali studio inclinare. Et post aliquantos dies idem Ratchis rex, relinquens regalem dignitatem, decore cum uxore et filiis ad brati Petri principis apostolorum conjunxit limina, acceptaque a præfato sanctissimo papa oratione clericisque effectus, monachico indutus est habitu cum uxore et filiis, CXXVIII, 1058.

Hujus temporibus, Carolomanus filius Caroli Francorum regis, vitam præsentis relinquens gloriam atque potestatem terrenam, ad beatum Petrum apostolorum principem devotus cum aliquantulis suis advenit fidelibus, seseque eidem Dei contulit apostolo, atque in speciali habitu se fore spendens permanens, clericatus jugum ab eodem sanctissimo suscepit pontifice. Et inter multa a in dona obtulit beato Petro apostolo ante Confessionem arcum argenteum, etc. Et post aliquantum temporis ad beati Benedicti, quod in Aquinensium finibus situm est, profectus est monasterium, in quo et suam finire vitam jure professus est jurando. Roma ejusque ducatus, a Græcis ad Romanum pontificem propter hæreticalia Leonis edicta, populis detestantibus obedientiam imperatori hæretico, facile pervenit. Porro ducatus Romanus, de quo crebro fit mentio, et cuius rectores ab imperatoribus deligebantur, constabat ex urbe Romana cum castellis, oppidis et viculis etiam in Tuscia partibus. Erant autem Portus, Centumcellæ, Carræ, Bleda, Maturanæ, Sarnum, Nepes, Castellum Gallesii, Orta, Polimartium, Ameria, Tuder, Perusia, Narnia, Otricoli, Signa Anagnina, Ferentinum, Alatrium, Patricum, Frosino, ac Tibur. Hunc ducatum sub Gregorio II. ad arbitrium Romanæ sedis fuisse, vel ex eo constat quod Romanus exercitus, ipso imperante pontifice, seditiosos, ac Tiberium tyrannum compresserit, coegeritque Luitprandum ea loca restituere quæ in hoc ducatu usurpaverat. Igitur a temporibus Gregorii II. (anno 714), et successoribus clariora supremæ potestatis temporalis indicia occurrunt, CXXVIII, 1067 (anno 708, CXXVIII, 960, ducatus Romanus, et respublica Romana gubernabantur per duces ab imperatoribus missos.

Legitur in Vita Caroli imperatoris. Gens Merovingorum, de qua Franci reges ubi creare soliti erant, usque in Childericum regem, qui jussu Stephani Romani pontificis depositus ac detonsus atque in monasterium trusus est durasse putatur; hoc est, quod Zachariæ papa mortuo, ut explicabitur infra, antequam jussu ejus Pippinus coronaretur, Stephanus antecessoris sui Zachariæ mandat confirmasse credendus est. Hic enim non agitur de secunda Pippini coronatione, XCVIII, 27. De his detur explicatio sequens, CXXVIII.

Carolus Martellus qui a Gregorio II. acceperat titulum patricii Romanorum, illos habuit Carolomanum et Pippinum. Horum prior præsentis vitam relinquens gloriam clericatus jugum accepit a summo pontifice, postea ad monasterium profectus est et ibi vitam finivit. Adhuc mansit in palatio Francorum Pippinus. Fœdera cum Francis jamdudum interant pontifices Gregorius II et III, easque renovaverat Zachariæ papa; insuper jam pridem erat cum majores domus Franciæ summam rerum sibi arrogaverant, nihilque factum erat reliqui, præter nomen regium, descendentibus a magno Clodoveo. Et Pippinus, cognomento Brevis, majorum domi novissimus, dum a iugando op. s. magnum aggressus est ut nempè, dignitatem, titulum et jus regium sibi acciret. Id consue-

lium ut exsequeretur firmum atque ratum eventum redderet, intellexit, quod, præter assensum regni procerum, necesse erat auctoritate apostolica sedis illum astruere, ne subdite gentes mutare suo arbitrato reges sese posse arbitrantur.

Occasio valde opportuna se offerebat ad demerendum sanctæ sedis studium rebus Pippini, qui unus Longobardos opprimere ac religionem undequaque periclitantem sustinere potuisset. Nuperrimus auctor (P. Daniel, Hist. de Fr.) Pippinum esse usum sancti archiepiscopi Bonifacii Moguntini opem ad rem gerendam tentandumque autem Zachariæ quisnam futurus esset in re. Postulat ergo Pippinus sibi decerni quis eorum juste rex debeat dici et esse, is qui securus domi sedeat, an ille qui curam totius regni et omnium negotiorum molestias suserit. Zachariæ pontifex mandat melius esse illum vocari regem apud quem summa potestas consisteret; atque auctoritate sua, jussit Pippinum regem constitui. Secundum Romani pontificis sanctionem Pippinus rex Francorum appellatus est et ad hujus dignitatem honoris unctus sacra unctione manu sanctæ memoriæ Bonifacii et more Francorum elevatus in solium, in Suevionum regni civitate. Hildericus vero qui falso regis nomine fugebatur, luto capite, in monasterium missus est, et ultimus Merovingorum Francis imperavit. Tunc quievit terra a præliis, cum Pippinus una cum consilio et consensu omnium Francorum missa relatione a sede apostolica, auctoritate percepta, electione totius Franciæ in sedem regni cum consecratione episcoporum et subiectione principum, una cum regina Bertrada, sublimatur in regem.

Horum actuum ratio apparebit ex sequentibus: Gregorio III. papa succedit Zachariæ; eodem tempore Carolo Martello regi succedit Hilpericus, vel potius Pippinus, de facto, cum Hilpericus minor fuerit quam rex otiosus. Zachariæ vix ad Petri sedem evectus, cum Longobardorum rege per legatos de urbium restitutione agit; qui promittit ut jam promiserat Gregorio III; et promissis non stat. Zachariæ tamen impiger et intrepidus adit castrametatum in Spoleti finibus, nec Romam revertitur, nisi redditus patrimonialis multo antea ereptis, simulque civitatibus quatuor ante biennium ablatiis quarum ipse per se inivit possessionem, deinde Romam est ingressus. Ex his apparet Romanum pontificem tunc indiguissimè protectore forti et valido; Pippinus erat iste; qui jam, et postea, armorum gloria, propagabat undique sanctæ sedis patrimonialia, CXXVIII, 1068, 1069.

Bertini Annales aiunt: « Stephanus papa confirmavit Pippinum unctionis sanctæ, et cum eo inunxit duos filios ejus Carolum et Carolomanum; quare si « confirmavit, » antea inauguratus fuerat. Fuldenses annales habent: « Zachariæ papa ex auctoritate S. Petri apostoli mandat populo Francorum, ut Pippinus qui potestate regis utebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Hæ Hildericus rex, qui ultimus Merovingorum Francis imperavit, depositus et in monasterium missus est. Pippinus vero in civitate Suevionum a sancto Bonifacio archiepiscopo in regem unctus regni honore sublimatus est, CXXVIII, 1070, 1071.

De facto Childerici depositio et Pippini elevatio, estne Stephanus auctor, an Zachariæ? Stephano II autem tribui non potest, eo quod cum Stephanus II inauguratus est, jam Pippinus regnabat. Zachariæ ergo? Minus etiam, licet idem Zachariæ ignoraret qui verus esset Francorum rex; imo licet pro rege habuisse Carolum Martellum patrem Pippini indicet in Epistola ad Bonifacium archiepiscopum Moguntinam... data cum scriptores porro fore omnes Stephanum tandem fecerunt auctorem depositionis Childerici et absolutiōis Pippini a perjurio in regem, quid statuendum?

Tandem ad quid concludendum, dicemus quod Pippinus rex per auctoritatem et imperium sanctæ recordationis domini Zachariæ papæ et per unctionem sancti christianis per manus beatissimorum sacerdotum Galliarum et electionem omnium Francorum, tribus annis antea in regni solio sublimatum fuisse. Postea per manus ejusdem Stephani pontificis die uno in beatorum prædicatorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii ecclesia, in regem et patricium unctum et benedictum fuisse. Itaque Zachariæ et Stephano Childerici deposito et elevato Pippini ad thronum referendū sunt. Annuit nempe Zachariæ papa legatis sibi a gente Francorum missis, Berchardo et Hildel Wirceburgensi episcopo et Fulrado capellano, petentibus ut quem dignum judicaret regem, eumne qui nomen regis haberet, nihil agens præterea, ut Childericius, an vero qui regni negotia omnia obiret, ut Pippinus, ipse promitteret; propuntiaritque auctoritate beati Petri apostoli, regem Pippinum, eumque

joit à Bonifacio archevêque Mogantino l'usage in regem; quod in urbe Suesonum lectum est. Rursus idem Pippinus post tres annos à Stephano papa in monasterio San. Dionysiano simul cum uxore Bertrada, filisque Carolo et Carolomanno unctus est chrismate et coronatus, per quod in concordiam redeunt scriptores, alii Zacharias, Stephano alii Pippini ad thronum evaluisse ascribentes. Si quæ temporum discrepantia in Annalibus penes scriptores diversarum gentium occurrat, cum omnes in momento rei gestæ plenissime concordent, vel negligenda est, vel compendi etiam potestatem ad suos annos uttingenter referantur diversa facta quæ rem hanc antecessere, subsequutaque sunt, CXXVIII, 1081, 1082.

ARTICULUS II. — De exercitio pontificiæ potestatis in temporariis.

Rationes ex jure naturali. — Ni le haut domaine ni aucune loi ne peut rendre un souverain maître de l'État d'un prince ou de la propriété des citoyens sans un dédommagement préalable. Il ne peut prendre pour soi ce qui ne lui appartient pas, ni donner à l'un ce qui appartient à l'autre. Si un roi seul, ou un roi avec un corps politique, ou des corps politiques sans roi peuvent dans un temps quelconque spolier les États, spolier les propriétés de cet État, ils pourront demain ce qu'ils ont pu hier. Là-dessus on ne pourrait s'assurer dans sa position sociale.... Si le droit de propriété n'est pas sacré, la liberté est violée; car c'est la propriété qui est le rempart de la liberté. La liberté dépend à son tour la propriété.... Si celui qui possède quelque chose ce matin, peut ce soir ne posséder rien, et retomber dans la dépendance, alors plus de mœurs nationales; car les mœurs ne se forment que par la permanence des choses: il n'y aura plus aussi en même temps de société durable. Un gouvernement sage et juste doit être arrêté par des idées de morale et d'équité. (CHATEAUBRAND, à un Pair de France.)

Rationes ex religione sacramenti. (Professio pontificia). — In nomine sanctæ et individui Trinitatis. Amen. Ego N. electus ut iam per Dei gratiam hujus sanctæ Ecclesiæ Romanæ sedis apostolicæ humilis magister, profiteor tibi, beate Petre apostolorum princeps, cui claves regni coelorum, etc., sanctæque tuæ Ecclesiæ quam hodie tuo præsidio regendam suscipio, quod, quando vixero, ipsam non deseram, etc., sed rectæ fidei rectitudinem, totis conatibus usque ad sanguinem... et individuas res Ecclesiæ custodire, conservare, neque alienare, seu in feudum, censum... dare, quomodolibet, ex quacunque causa et ut individuas custodiantur operam dare; nihil de traditione, quam a probatissimis prædecessoribus meis canonice traditam et servatam repertum diminuere, vel mutare, aut aliquam novitatem admittere, sed serventer ut eorum discipulus et sequipeda totis mentis meæ conatibus quam tradita canonice reperio servare et venerari.... Ego qui supra, Dei gratia electus hujus apostolicæ sedis Romanæ Ecclesiæ episcopus, hanc professionem meam faciens, iurjurandum corporaliter tibi, beate Petre apostolorum princeps, per a me et conscientiam obtuli.... (Ex libro decimo, CV, 40-44.)

Rationes de communitate. — Régisire VII (Hildebrand), fut le premier pape qui employa le levier de l'autorité spirituelle pour remuer et ébranler le monde. Étant moine de Cluny, Hildebrand n'avait vu régner autour de lui que la violence aveugle et brutale des grands, ou la perverse fourberie, compagne de l'ignorance. Doué d'une de ces âmes souples et superbes qui rêvent les grandes choses et savent les préparer, il espéra réformer tout cela. Il avisa donc à la papauté, et il y parvint, le 20 avril, 1073. Devenu maître de la puissance spirituelle, ce pape voulut imposer sa volonté de fer aux maîtres de la terre, et lança des excommunications afin de disposer des empires, des royaumes, des duchés, des marquisats et des comtés, et son règne ne fut qu'une lutte avec les souverains; mais il eut l'avantage d'affranchir l'Eglise de la servitude où les puissances de la terre voulaient la soumettre. Il mourut le 21 mai 1085. On en a dit autant de Boniface VIII dont nous donnons aussi l'histoire.

Rationes de incommode. — « De notre camp impérial de Vienne, le 17 mai 1809. Napoléon, empereur des Français, roi d'Italie, protecteur de la Confédération du Rhin;

Considérant que, lorsque l'Allemagne empereur des Français et notre auguste prédécesseur fit donation de plusieurs comtés aux évêques de Rome, il ne les leur donna qu'à titre de fiefs et pour le bien de ses États, et par cette donation Rome ne cessa point de faire partie de son empire;

« Considérant que depuis ce mélange d'un pouvoir spirituel avec une autorité temporelle, a été, comme il l'est encore, une source de discussions, et a porté trop souvent les pontifes à employer l'influence de l'un pour soutenir les prétentions de l'autre; qu'ainsi les intérêts spirituels et les affaires du ciel qui sont immuables se sont trouvés mêlés aux affaires terrestres qui par leur nature changent selon les circonstances et la politique des temps;

« Que tout ce que nous avons proposé pour concilier la sûreté de nos armées, la tranquillité et le bien-être de nos peuples, la dignité et l'intégrité de notre empire avec les prétentions temporelles des Papes n'a pu se réaliser, avons décrété, etc... — Art. 1er. Les États du Pape sont réunis à l'empire français, etc... Napoléon. »

Mis prælibatis, questio in examen producitur.

ADRIANUS IV, papa. — Fredericus, Dei gratia, Romanorum imperator, et semper Augustus, universis civibus Tiburtinis. Universitatem vestram nosse volumus, quod, ob reverentiam beati Petri principis apostolorum, dilectissimo atque in Christo reverendo patri nostro Adriano papæ civitatem dimissimus Tiburtinam, salvo tamen per omnia jure imperiali. Hujus rei gratia omnes et singulos cives Tiburtinos a fidelitate, quam nuper nobis jurastis absolvimus, attentius vobis præcipiendo mandantes, quatenus eidem venerabili Adriano papæ fideliter assistatis, devoto servistis, atque sicut Domino, devoto obedire studeatis, scientes sicut jam dictum est, a juramento fidelitatis quod nuper fecistis, vos absolutos, salvo in omnibus jure imperiali, CXXXVIII, 1536.

Willelmus, rex Sicilia, contra matrem ac dominam suam sacrosanciam Romanam Ecclesiam procaciter coram exivit, et congregato exercitu terram beati Petri hostiliter fecit invadi. Ineventuam itaque civitatem aliquandiu exercitus ejus obsedit, et burgus ejus incendit. Deinde fines Campaniam violenter ingrediens, villam Ceperam et Castrum Babucum atque alia immunita loca nihilominus concremavit. Pro his ergo et aliis offensis prædictus Adrianus papa, Petri gladium exerens, ipsam regem excommunicationis gladio percussit, CXXXVIII, 1535.

BENEDICTUS, S. Andreae monachus. — Præcis temporibus imperiale decus floruit Roma, sub cuius dominatione diversa consistebant regna, et cui cunctæ gentes propriis submittantur colla. Consuluit ergo consules qui quotidiano usu regni gubernacula consilio dispocebant. Erant namque distributa officia per senatores et magistratus. Imperiale vero decus laudibus honoribusque ab omnibus tantummodo extollebatur. Post adventum Christi et ejus ascensionis gloriam, Romanum imperium Byzantium se contulit, quæ a Constantino Magno Cæsare Constantinopolis vocata est. Quæ quia Romano gloriabatur imperio, dicta est nova Roma, sic tamen ut antiqua Roma gloriosa præponderet cæteris libere beatus Petrus, et Paulus, doctor gentium, martyrio coronati sunt, ut sicut Roma per antiqua mœnia caput erat multarum gentium in divisione simulacrorum, ita caput et domina vocaretur omnium Christianorum in unitate veræ fidei et inconfusæ veritatis, habens principatum totius Christianitatis in accepto privilegio Christi, ubi ait: « Tu es Petrus, etc. » C. 97.

BONIFACIUS VIII, papa. — Vide Paulus Fulcrum.

CONSTANTINUS AUGUSTUS MAGNUS, imperator. — Constantinus, præter innumera dona quæ contulit S. Silvestro papæ ad ædificandas, ornandasque ecclesias quas condidit, rursum per plura domina ibi etiam concessit, CXXVIII, 1514-1518. Inter ista sunt, domus Latianæ, Cæle in Amphrodisia Pristinæ, Poplæa Hortus Maronæ, possessiones Sibyllæ, Timialis, Euthimicæ, Potinopolis, etc., Patras, Anglesis, Terega, Fatiscæ, Nymphas, Angulas, etc., CXXVII, 1520-1522; possessiones comitum, Timia, Pronimusa, Cypris, Basiles, Sponsas, etc., CXXVI, 1523, 1524. Romano pontifici contulit etiam verum fundum, aquam Turiam, territorium Sabineuse, possessionem Sulutalarum, Micinam, Thermulas, Aruanas, etc., CXXVII, 1525; insuper insulam Sardiniam, Mesenum, Attinam, Duas Casas, Massam Millianam, Fuvium Sutorum, massam Gargillanum, Massam Nenum, Arminionum, etc., CXXVII, 1525, 1526.

Constantinus plurimos agros in Ecclesiis Dei contulit; nunc annonas in alimoniam pauperum viduarum ac pupillorum largiens, VIII, 77.

FREDERICUS, Romanorum imperator. — Fredericus, Dei gratia Romanorum imperator, et semper Augustus, universis civibus Tiburtinis, gratiam suam et bonam voluntatem.

Universitatem vestram nosse volumus, quod ob reverentiam beati Petri principis apostolorum, dilectissimo atque in Christo reverendo patri nostro Adriano papæ civitatem dimissimus Tiburtinam, salvo tamen per omnia

jure imperat. Hoc rei gratia omnes et singulos cives
Tibertinos fidei, quam nuper nobis jurastis, absol-
vimus, attentius vobis præcipiendo mandantes, quatenus
eodem venerabili Adriano papæ fideliter assistatis, devote
servatis, atque, sicut Domino, devote obedire studeatis,
scientes, a juramento fidelitatis, quod nuper fecistis,
ut jam dictum est, vos absolutos, salvo in omnibus jure
imperiali. CLXXXVIII, 1336.

GARNERIUS, albas. — (Morin, *Histoire de l'origine et
des progrès de la souveraineté des Papes*.) Le Pape
Etienne III, pressé plus vivement que jamais par le roi
des Lombards, n'avait plus d'espérance qu'en la valeur
et la piété des Français. Il écrivit donc au commence-
ment de ces nouveaux troubles, au roi Pépin et à ses
enfants pour les avertir de la perdition d'Aistulphe, leur
exposer les outrages qu'il faisait tous les jours aux
Romains, et pour les supplier principalement de le con-
traindre par leur autorité à exécuter la donation qu'ils
avaient faite au Saint-Siège, de laquelle il n'avait accom-
pli aucun article. Pépin sur ces plaintes envoya un abbé
de grande autorité appelé Garnier, pour être informé de
la vérité, et pour inviter les Lombards à tenir leur pro-
messe. Garnier va trouver Aistulphe pour donner satis-
faction au Siège de Rome, et lui parle ainsi : Sire, le
roi de France mon maître m'a envoyé vers Votre Majesté
pour la prier de ne molester plus le Pape ni les Romains,
et d'accomplir sa promesse en remettant l'exarchat de
Ravenne entre les mains de Sa Sainteté sous les condi-
tions convenues avec elle et Votre Majesté, etc., XCVI,
1370, 1371.

GREGORIUS II, papa. — Sancti hujus pontificis tem-
pore multi supremi principes singularem erga sanctam
sedem venerationem testati sunt. Nam Theodon II, Ba-
joarix dux, quem sanctus Rudbertus Salisburgensis, episc.
ad catholicam fidem converterat, Germanorum omnium
principum primus pietatis ergo venit Romam ad visum
D. Petrum ejusque successorem summum pontifi-
cem. Theodoni vero est prælerendus pietate rex Anglorum
Ina qui non modo Romam venit visum apostolorum
sepulchra, sed antequam ab Urbe proficisceretur, denun-
tium ex singulis domibus regni sui beato Petro fertur
concessisse, quod diu ab Anglis *Romescol*, Latine vero
denarius Petri vocabatur. De Eudone Aquitanie duce
apostolicæ sedis auxilium contra Saracenos implorante,
deque admirabili ejus victoria post pontificiam benedi-
ctionem, de Longobardorum rege Luitprando, Cotias
i erum Alpes nuper invasas restituente apostolicæ sedi,
ac demum de Longobardorum Beneventi usurpationibus,
etc., abunde Anastasius loquitur, quem Gallico idiomate
flustrissimus arch. Sommer exprimit, ut principum erga
sanctam sedem obsequia conjunctim narret, LXXXIX,
463, 464.

GREGORIUS VI, papa. — Cum historia hujus pontificis
pertineat quodam modo ad historiam Gregorii VII, ut
homines, res et tempora illius epochæ recte judicentur,
opportune hic exponenda videtur.

Gregorius VI, exactis tribus sacri throni usurpatori-
bus, Benedicto VIII, Silvestro III et Joanne XX, cleri ac
populi Romani suffragis acclamatus est summus pontifex,
an. 1045.

Hic vere germanus ac legitimus pontifex a sanctissimis,
isque doctissimis ejus temporis viris habitus est, nempe
ab Hildebrando postea Gregorio VII, et a Petro Damiano,
aliisque similibus viris Simoniacorum hostibus implacabili-
bus. Non enim Gregorius ambitione, sed zelo pietatis
(mediante licet pecunia), persuasit pseudopontificibus
ut a sancta sede recederent. Quare Romani cives ac
præsertim clerus illum tanquam Ecclesiæ Dei liberato-
rem, præstiti beneficii memores in summum pontificem
elegerunt; et Gregorius ipse VII, in concilio Romano,
anno 1080 celebrato, agnoscit Gregorium hunc legitimum
pontificem. De illo pontifice Glaber auctor hujus tempo-
ris ait : « Tunc cum consensu totius Romani populi,
atque ex præcepto imperatoris ejectus est a sede Bene-
dictus, et loco ejus subrogatus est vir religiosissimus ac
sanctitate præcipuus Gregorius, natione Romanus, cujus
videlicet bona fama quidquid prior sedaverat, in melius
reformavit. »

Sed quænam Gregorius creatus papa egerit videmus.
Guillelmus Malmesburiensis qui paulo post floruit ac-
scripsit ait : « Erat papa Gregorius VI, magnæ religionis
et severitatis. Is ita Romani apostolatus statum per
incuriam antecessorum suorum diminutum invenit, ut
præter pauca oppida Urbis vicina et oblationes fidelium,
pene nihil haberet quo se sustentaret. Civitates et pos-
sessiones in longinquo positæ, quæ ad jus Ecclesiæ per-
tinebant, a prædombus ablatae; admites publici et
straiæ viarum per totam Italiam a latronibus stipabantur

ut nullus peregrinus, nisi eum majori manu impune
transiret.... Super ipsa corpora sanctorum apostolorum
et martyrum, supra sacra altaria gladii nudabantur, et
oblationes accedentium vix dum appositæ, de manibus
abripiebantur, et abreptæ in comensationes et scorio-
rum abusiones consumebantur. .... Gregorius VI mul-
tis ex his malis neminem imposuit de suo posse.

Tandem, cum tamen Henricus III imperator, elegerit
antipapam Clementem III, ipse Gregorius VI, stab ille ut-
cunque vero pontificatu, ut Romanæ Ecclesiæ pacem diu
concupitam conciliaret, atque aliis tribus, qui sanctam
sedem invaserant, memorabili exemplo præiret, Su-
trium ad preces Henrici profectus, in pleno concilio
ibidem celebrato, se ipsum sponte pontificatu quem
annis duobus et mensibus octo laudabiliter rexerat ab-
dicavit, an 1047, et Gregorius VII electus fuit ejus loci,
CXLI, 569-572.

GREGORIUS VII (S.), papa. — Henricus Teutonicorum
rex, et idem Romanorum imperator, a domino Gregorio
papa septimo passus fuerat questionem et controversiam
non modicam, super anulo defunctorum episcoporum et
buculo. Inoleverat enim consuetudo, præsertim in im-
perio, quod defungentibus Ecclesiarum prælati, annulus
et virga pastoralis ad dominum imperatorem dirigebatur.
Unde postmodum unumquemlibet de familiaribus et ca-
pellanis suis investiens, ad ecclesiam vacantem dirigebat,
ut ibi pastoris fungeretur officio, non expectata cleri
electione. Quod dominus papa contra omnem fieri honestatem
considerans, et jura in eo facto conciliari eccle-
siastica perpendens, semel, secundo ac tertio eundem
imperatorum commouit, ut a tam detestabili desideret
præsumptione. Quem præceptis salutaribus comminuit,
cum revocare non posset, vinculo anathematis innotavit.
Quod factum nimis indigne ferens imperator, Romanam
cepit Ecclesiam persequi, et domino papæ Guibertum
Ravennatem archiepiscopum, virum litteratum et locu-
pletem nimis, suscitavit adversarium. Qui de viribus
imperatoris præsumens, et de multitudine divitiarum
confusus, excluso violenter prædicto venerabili viro, sedem
invasit apostolicam, ita delirus et ab intellectus sinceritate
deficiens, ut id se esse crederet, quod falso dicebat.
Hujus schismatis occasione mundus ad deteriora
declivis omnem Dei et hominum post tergum dederat
reverentiam, noxia sequens et declinans salutaria. Ca-
plebantur pontifices, et quilibet Ecclesiarum prælati,
tanquam homicidiorum rei, mancipabantur carceribus,
bonis eorum confisatis, quicunque imperatori in hac sua
perversitate non erant consentientes. Nec solum ad
tempus eis irrogabantur injuriæ, verum exclusi in per-
petuum intrudebantur successores. Fugiens igitur papa
Gregorius imperatoris indignationem, in Apuliam seces-
serat ubi a D. Roberto, Apulie duce benigne susceptus
est; cujus etiam beneficio prædicti imperatoris manus
evaserat. Tandem Salernum veniens, ibi diem vitam
obit extremum, ubi et sepultus est, CII, 229.

Anno ab incarnatione Domini millesimo septuagesimo
quinto, indict. xiv, celebravit ipse dominus Gregorius
papa Romæ synodum in ecclesia Domini Salvatoris, quæ
Constantiniana dicitur, cui interfuit episcoporum et ab-
batum, atque diversi ordinis clericorum et laicorum
copia, in qua inter cætera decreta quæ ibi gesta sunt,
excommunicavit Henricum IV Teutonicorum regem. Ea
forma sive tenor hujus excommunicationis.

« Beate Petre, apostolorum princeps, in cuius a. quas-
sumus, pias aures tuas nobis, et audi me servum tuum
quem ab infantia nutristi, et usque ad hunc diem de
manu iniquorum liberasti, qui me pro tua fidelitate
oderunt et odiunt. Tu mihi testis es, et domina mea
Mater Dei, et B. Paulus frater tuus et omnes sancti, quod
tua sancta Romana Ecclesia me invitum ad sua gubir-
nacula traxit, et ego non rapinam arbitratus sum ad se-
dem tuam ascendere, potiusque volui vitam meam in
peregrinatione finire quam locum tuum pro gloria mundi
seculari ingenio arripere; et ideo ex tua gratia, non
ex meis operibus, credo quod tibi placuit et placet ut
populus Christianus tibi specialiter commissus mihi obe-
diat, specialiter pro vice tua mihi commissæ, et mihi
tua gratia est potestas a Deo data ligandi atque solvendi
in celo et in terra. Hac itaque fiducia fretus pro Eccle-
siæ tuæ honore et defensione, ex parte omnipotentis
Dei Patris et Filii et Spiritus sancti, per tuam potestatem
et auctoritatem, Henrico regi filio Henrici impera-
toris, qui contra tuam Ecclesiam inaudita superbia insur-
xit, totius regni Teutonicorum et Italici gubernacula
contradico, et omnes Christianos a vinculo juramenti,
quod sibi fecere vel facient, absolvo et ut nullus ei
sicut regi serviat interdico. Dignum est enim ut qui
studet honorem Ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem

amittat, quam videtur habere. Et quia sicut Christianus c. atemptit obedire, nec ad Dominum rediit quem dimisit, participando excommunicatis, et multas iniquitates faciendo meaque monita que pro sua salute sibi misi, te teste, spernendo, sequere ab Ecclesia tua, tentans eam aridare, separando, vinculo eum anathematis vice tua alligo et sic eum ex fiducia tua alligo, ut sciant gentes et comprobent, quia tu es Petrus et super tuam petram Filius Dei vivi ædificavit Ecclesiam et portæ inferi non prævalent adversus eam. » (*Matth. xvi*), CXLVIII, 73 et 790.

Eis autem qui dicunt : Regem non oportet excommunicari, licet pro magna fatuitate, nec etiam eis respondere debeamus, tamen ne impatienter eorum insipientiam præterire videamur, ad sanctorum Patrum dicta vel facta illis mittimus, ut eos ad eam doctrinam revocemus. Legunt itaque quid beatus Petrus in ordinatione sancti Clementis populo Christiano præcepit de eo quem seirunt nos habere gratiam pontificis. Addiscant cur Apostolus dicat : « Habentes in promptu ultisci omnem inobedientiam. » (*I Cor. v.*) Et de quibus dicit : « Cum huiusmodi nec cibum sumere. » (*I Cor. v.*) Considerent cur Zacharias papa regem Francorum deposuerit, et omnes Francigenas a vinculo juramenti quod sibi fecerant absolverit. In Registro B. Gregorii addiscant quia in privilegiis, quæ quibusdam Ecclesiis fecit, reges et duces contra sua dicta venientes, non solum excommunicavit, sed etiam ut dignitate careant judicavit. Nec prætermittant quod beatus Ambrosius non solum regem, sed etiam revera imperatorem Theodosium moribus et potestate non tantum excommunicavit, sed etiam ne præsumere in loco sacerdotum in ecclesia manere interdixit. Sed forte hoc volunt prædicti viri intelligere, quod quando Deus Ecclesiam suam ter beato Petro commisit, dicens : « Pæce oves meas », reges exceperit. Cur non attendunt, vel potius erubescendo confitentur, quia ubi Deus beato Petro principaliter dedit potestatem ligandi et solvendi in cælo et in terra, nullum exceperit, nihil ab ejus potestate subtraxit? Nam qui se negat non posse Ecclesiam vinculo ligari, restat ut neget non posse ab ejus potestate absolvi. Et qui hoc impudenter negat, se a Christo omnino sequestrat. Quod si sancta sedes apostolica divinitus sibi collata principali potestate spiritualia decernens dijudicat, cur non et secularia? Reges quidem et principes hujus sæculi qui honorem suum et lucra temporalia jesuitæ Dei præponunt, ejusque bonorum negligenter proprium querunt, cujus sint membra, cuive adhæreant, vestra non ignorat charitas; nam sicut illi qui omni sua voluntati Deum præponunt, ejusque præcepto plusquam hominibus obediunt, membra sunt Christi, ita et illi, de quibus supra diximus, membra sunt Antichristi, CXLVIII, 431, 435.

Si ergo spirituales viri, cum oportet, judicantur, cur non seculares amplius de suis pravis actibus constringunt? sed forte putant quod regia dignitas episcopalem præcelat. Ex eorum principibus colligere possunt quantum a se utraque differunt. Illam quidem superbia humana replet, hanc divina pietas instituit; illa vanam gloriam incessanter capiat, hæc ad cælestem vitam semper aspirat. Et addiscant quid beatus Anastasius, papa, Anastasio imperatori de his dignitatibus scripserit, et quid beatus Ambrosius in suo Pastoralis inter has dignitates decreverit. Honor, inquiunt, et sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus ædæquari. Si regum fulgore compares et principum diademati longe erit inferius, tanquam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares; quippe cum videas regum colla et principum submitti genibus sacerdotum, et exosculata eorum dextra, orationibus eorum credant se communicari (*S. Amb. XVII, 569, 576*). Hæc non ignorans Constantinus Magnus imperator, non primum sessionis sed ultimum inter apostolos egerit locum. Scivit enim quia : superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam (*Jac. iv*). Interes notum sit fraternitati tuæ (Hieronymo episc. Metensi), quia litteris acceptis quorundam fratrum nostrorum præsulum et decum auctoritate apostolicæ sedis licentiam dedimus his episcopis excommunicatos a nobis absolvere, qui non timuerunt se a communione regis abstinere. De ipso autem rege, omnino contradiximus ut nullus eum præsumat absolvere, quoniam illius certa poenitentia et ænera satisfactio nobis per idoneos testes, fuerit notuata, ut simul inveniamus : qualiter, si eum divina pietas respexerit ad honorem Dei et illius salutem eum absolvamus. Non enim nos latet quod sint aliqui vestrum, qui aliqua occasione quasi a nobis accepta, timore vel humana gratia seducti, præsumerent eum, si non contradiceremus absolvere vulnereque pro medicina valens alligere; quibus si aliqui revera episcopi contradicerent,

non eos justitiam defendere, sed inimicitias exercere judicarent Episcoporum autem, qui excommunicato regi communicare præsumunt ordinatio et consecratio apud Deum, teste beato Gregorio, sit execratio. Cum enim obedire apostolicæ sedi superbe contempnunt, scelus idolatriæ, teste Samuele (*I Reg. xv*) incurrit. Nam si ille Dei dicitur, qui ad feriendam villam zelo divini amoris excitatur, profecto esse se Dei denegat, qui in quantum sufficit increpare vitam carnalium recusat. Et si ille maledictus est qui prohibet gladium suum a sanguine, id est prædicationis verbum a carnalis vitæ interfectione, quanto amplius ille maledictus est qui timore vel favore impellit animam fratris sui in æternam perditionem? CXLVIII, 455, 456.

Decuerat regium dignitatem tunc (Epist. ad Henricum reg.) cum te filium Ecclesiæ confiteris honorabilis magistrum Ecclesiæ, hoc est beatum Petrum apostolorum principem intueri, cui si de Dominicis ovibus est, Dominica voce et potestate ad pascendum traditus es, dicente sibi Christo : « Pæce oves meas; » et : « Tibi traditæ sunt claves regni cælorum » etc.; et : « Quodcumque ligaveris, » etc. In cujus sede et apostolica administratione dum nos qualescumque peccatores et indigni divina dispositione vicem suæ potestatis gerimus, profecto quidquid ad nos vel per scripta ut nudis verbis miseris ipse recipit, et dum nos aut elementa percurramus, aut loquentium voces auscultamus, ipse ex quo corde mandata prodierint sub illi inspectione discernit. Quapropter providendum esset tui celsitudini, ne ergo sedem apostolicam in verbis et legationibus tuis aliqua inveniretur discrepantia voluntatis, et in his, per quæ fides Christiana et status Ecclesiæ ad æternam salutem maxime proficit, non nobis, sed Deo omnipotenti debitam non denegares reverentiam, quanquam apostolis eorumque successoribus Dominus dicere dignatus sit : « Qui vos audit me audit, etc. » Non ergo dubium est quin apostolica et evangelica doctrina cujus sedes et fundamentum Christus est, cui omni veneratione a fidelibus per eos qui in ministerium prædicationis electi sunt, suscipienda et tenenda sit. Congregata namque hoc in anno apud sedem apostolicam synodo, cui nos superna dispensatio præsidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum inter cære fideles, videntes ordinem Christianæ religionis jam multis labefactum temporibus, et principales ac proprias luerandam animarum causas diu prolapsas, et suadente diabolo conculcatas, concussi periculo et manifesta perditione Domini gregis, ad sanctorum Patrum decreta doctrinamque recurramus, nihil novi, nihil ad inventionem nostram statuerent, sed primam et unicam ecclesiasticæ disciplinæ regulam, et tritam sanctorum viam relicto errore repetendam et sectandam esse censuimus. Neque enim alium nostræ salutis et æternæ vitæ introitum Christi ovibus eorumque pastoribus patere cognoscimus, nisi quem ab ipso monstratum qui dixit : « Ego sum ostium, » etc., et ab apostolis prædicatum, et a sanctis Patribus observatum in evangelica et in omni divinarum Scripturarum pagina didicimus, CXLVIII, 440, 441.

Ad istorum omnium intelligentiam consequendam legatur in integrum *Saxonicum Bellum*, auctore Brunone clerico Magdeburgensi, CXLVII, 491-586.

(In festo S. Gregorii VII, in Nocturnis) : Antes Henri debrandus,..... mortuo Alexandro secundo, invitatus et mœrens unanimi omnium consensu, decimo Kalendas Maii, anno Christi millesimo septuagesimo tertio, summus pontifex electus, sicut sol effulsit, in domo Dei; nam potens opere et sermone, ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ, fidei propagandæ, libertati Ecclesiæ restituendæ, extirpandis erroribus et corruptelis, tantostudio incubuit, ut ex apostolorum ætate nullus pontificum fuisse tradatur, qui majores pro Ecclesia Dei labores molestiasque pertulerit, aut qui pro ejus libertate acrius pugnaverit. Aliquot provincias a Simoniaca labe expurgavit. Contra Henrici imperatoris impios conatus fortis per omnia athleta impavidus permansit seque pro muro domui Israel ponere non timuit, ac eundem Henricum in profludum malorum prolapsum fidelium communionem ragnoque privavit, atque subditos populos fide ei data liberavit. Postrema morientis Gregorii verba fuerunt : « Dillexi justitiam, et odivi iniquitatem; propterea morior in exilio. Innumera sunt quæ vel fortiter sustinuit, vel multis coactis in Urbe synodis sapienter consultuit, vir vere sanctus, criminum vindox et acerrimus Ecclesiæ deensor. » CXLVIII, 246, 247, 248.

Dès que parut cette Légende, dit le républicain Gregoire, elle excita l'horreur de tous les hommes attachés aux libertés gallicanes. CXLVIII, 248. Aussitôt le parlement de Paris, juge souverain en matières liturgiques, se réunit; et son avocat général, déguisant mal

la haine dont lui et son corps étaient animés contre Rome, veut faire croire que par le seul fait de la publication de l'office de S. Grégoire VII, la nation française est à la veille de secouer le joug de ses anciens rois. Il est vrai que ceci s'est arrivé avant même la fin du siècle dans lequel parlait l'honneur le magistrat; mais il est fort douteux que la légende y ait été pour quelque chose. « On savait assez, dit l'avocat général, que Grégoire VII se célébrait par ses différends avec l'empereur Henri, et celui qu'on a vu porter le plus loin ses prétentions ambitieuses, inouïes dans les premiers siècles de l'Eglise, qui causèrent de si longs troubles, et anéantirent des guerres si cruelles de son temps.

« Mais qu'il soit permis de le dire, ajoute-t-il, on n'avait pas lieu de s'attendre de voir entrer dans son éloge, et célébrer dans un office ecclésiastique l'exécration du conduisant enfin des principes si dangereux. Est-ce donc le chef-d'œuvre de son zèle d'avoir entrepris de priver un roi de sa couronne et de délier ses sujets du serment de fidélité? Et pouvons-nous voir sans douleur qu'on appuie sur un fait si digne d'être enseveli dans l'oubli, les titres qu'on lui donne de défenseur de l'Eglise, de restaurateur de sa liberté, et de rempart de la maison d'Israël?

« Pourquoi faut-il que les vestiges d'une entreprise, dont le temps semblait affaiblir la mémoire, reparussent aujourd'hui jusque sous nos yeux, qu'ils viennent encore exciter notre devoir et notre zèle? Souffririons-nous qu'à la faveur de ce prétendu suppément du Bréviaire Romain, on mit dans les mains des évêques, dans la bouche des ministres de la religion, jusqu'au milieu de nos saints temples et de la solennité du culte divin ce qui tend à ébranler les principes inviolables et sacrés de l'attachement des sujets à leur souverain? »

Les évêques d'Auxerre, de Montpellier, de Metz, de Verdun, de Troyes, de Castres et autres encore signalèrent leur zèle contre l'odite légende. Le parlement de Bretagne s'empessa de suivre les traces de celui de Paris. Là encore le procureur général prononça les phrases suivantes : « Permettez-moi de vous rappeler, Messieurs, que Grégoire VII est le premier de tous les Papes qui ait osé faire éclater ses prétentions sur le temporel des rois, en s'attribuant ouvertement le droit imaginaire de pouvoir les déposer et délier leurs sujets du serment de fidélité. Imagination fatale qui ne s'est que trop perpétuée au delà des mers. .... Le parlement de Bordeaux requiert de prendre certaines précautions qui pourroient à l'avenir à ce qu'il ne se glisse rien dans les livres destinés au service divin et autres livres de piété qui puisse blesser les droits du roi et troubler la tranquillité de l'Etat. .... L'évêque de Verdun disait dans son mandement : « Non, queiques que puisse être les fautes de l'empereur Henri IV, le Pape n'était pas en droit de lui enlever sa couronne, ni de délier les vœux sacrés qui attachaient ses sujets à son service. Ce fait dans lequel ce Pape a si injustement excédé son pouvoir, ce fait qu'il est à présumer qu'il expia par la pénitence, ne peut être un des motifs de sa canonisation; et si l'on ne le regarde que comme un fait historique, ce n'est pas dans une légende de saint, ni au milieu d'un office divin qu'il doit être cité.

Toutes ces invectives contre la légende parlaient du camp des jansénistes et tendaient à faire prescrire aux évêques que la Déclaration du clergé de France, de 1682, devait être inviolablement maintenue et exactement observée. Ce n'était que le gallicanisme qui continuait son système d'audace.

Pendant que ces choses se passaient en France, Rome outragée dans ce qu'elle a de plus cher, l'honneur des saints qu'elle invoque, et sa propre dignité qui, n'étant pas de ce monde, ne doit pas être sacrifiée aux considérations humaines et personnelles, Rome se mit en devoir de se défendre par les armes que le Roi des rois a mises entre ses mains. Benoît XIII donnait en 1729 trois brefs énergiques, condamnant les mandements des évêques d'Auxerre, de Metz, de Troyes, de Castres et de Montpellier, et infligeait aux parlements de Paris et de Bordeaux le châtiment qu'ils avaient mérité par leurs arrêts attentatoires à l'autorité du Saint-Siège et à l'honneur d'un glorieux serviteur de Dieu.

Cependant les maximes qui avaient prévalu depuis longtemps à la cour de Versailles ne permettaient pas qu'on tolérât dans les églises du royaume l'usage de la légende de S. Grégoire VII; mais d'autre part un éclat contre Rome n'aurait amené le parti janséniste, qui ne demandait qu'à se ruer contre cette autorité sacrée que la couronne de France trouvait encore bonne à conserver...

ce n'était donc ni des mandements déclamatoires, ni des arrêts fanatiques qu'il lui fallait, mais tout simplement une résolution prise à l'amiable par le clergé de supprimer sans bruit la légende. Ainsi la cour l'entendit; ainsi fut-elle docilement comprise dans toute l'Eglise de France, en sorte que jusqu'à la destruction de l'ancienne société en 1789, pas une Eglise séculière ou régulier ne s'était pu inaugurer le culte du grand pontife Grégoire VII.

Une adresse déplorable à Louis XV roi de France, signée de quatorze archevêques et de dix-neuf députés du second ordre, discutant la légende de S. Grégoire VII, l'appelle simplement Grégoire VII dans une occasion où il s'agit précisément du culte décerné à ce saint pontife, protestant ainsi contre le Martyrologe et contre l'autorité qui promulgue le calendrier catholique. Point de mandements individuels et passionnés; mais la résolution prise en corps, froidement et d'autorité, par l'assemblée, d'étouffer ce culte, d'arrêter l'effet des volontés apostoliques. Rome dissimula l'outrage, mais elle maintint courageusement la légende. Tout ceci se passait sous le règne de Louis XV, et dans une adresse du clergé Français à ce monarque, l'épiscopat par la bouche de l'évêque de Nîmes s'exprimait par ces fortes paroles : « Votre majesté, dont le règne est fondé sur la catholicité, » On ne pouvait désavouer avec plus de délicatesse tout ce qui s'était fait contre l'héroïque pontife qu'en rappelant en présence du roi même qu'il y avait encore quelque chose au-dessus de sa couronne : l'intérêt de la catholicité — seule allusion dans l'adresse à l'affaire de la légende de S. Grégoire VII. C'était en 1750, et avant la fin du même siècle, cette royauté qui avait voulu être inamissible était déclarée abolie à jamais. — Le successeur de Louis XV, atteint du vertige dont Dieu semblait avoir frappé ceux de sa race, après s'être vu entraîné à sanctionner des actes qui anéantissaient l'Eglise, montait sur un échafaud, sans que sa loyauté, sa vertu, ni son repentir fussent capables de sauver les principes monarchiques éclipsés pour de longues années encore, tandis que, ramené en triomphe, S. Grégoire VII repartait avec une majesté inouïe et partagera désormais avec Charlemagne le titre sublime de fondateur de la société européenne, CXLVIII, 247-260.

Si nous recherchons maintenant ce qui se passa dans plusieurs autres contrées de l'Europe, au sujet de la légende, nous rencontrons des faits analogues à ceux qui se sont passés en France à ce sujet; c'est à Naples, c'est dans les Etats de Hollande et de West-Frise, dans les Pays-Bas, en Belgique, en Autriche, en Portugal, les mêmes doutes, les mêmes tergiversations pour ou contre le contenu de cette légende relativement aux paroles de la 1re leçon : *Contra Henrici imperatoris impus couatus, fortis per omnia athleti impavibus permansi, seque pro muro domui Israel, etc.*

On cite sous la date de 1787 une ordonnance de la régence de la Basse-Autriche, supprimant au bréviaire des chanoines réguliers divers passages de l'office de plusieurs saints papes, entre autres celui-ci dans la cinquième leçon de S. Zacharie, au 15 mars : « Consultus à Francis, regnum illud à Chilperico viro stupido et ignavo, ad Pippinum pietate et fortitudine christianissime auctoritate apostolica transtulit. (et office de S. Zacharie n'est pas au Bréviaire Romain proprement dit, mais fait simplement partie des offices propres du clergé de la ville de Rome.

Le XIXe siècle a bien fourni aussi quelques insultes à la mémoire du S. pontife. Sans parler des blasphèmes qui plus d'une fois, au parlement anglais, sont partis du banc des pairs ecclésiastiques contre la personne du « fougueux Hildebrand, » il en est dont les pays catholiques ont été le théâtre... Parlons de l'Italie.

Jusqu'en 1810, l'office de S. Grégoire VII n'avait cessé d'être célébré dans les Eglises des divers diocèses dont se composait le royaume d'Italie. — L'excommunication encourue par Napoléon, en 1809, le rendit inquiet à l'excès, et l'on sait en général combien de mesures persécutrices pesèrent sur le clergé de cette époque. Mais ce que l'on sait moins, c'est que le grand empereur, en même temps qu'il élevait sa main contre Pie VII, osait délier aussi la majesté d'un pontife, autrefois, comme assiégé et captif, mais depuis et à jamais couronné Pie VII, par celui qui le premier a bu l'eau du torrent avant d'élever la tête. » Une lettre du ministre des cultes, Bigot de Préameneu, écrite en février 1810, enjoignait aux évêques d'Italie d'imiter le silence de l'Eglise gallicane sur le nom et les actes d'Hildebrand. Plusieurs évêques d'Italie préférèrent obéir à César plutôt qu'à l'Eglise; l'archevêque de Turin entre autres, Mr Hyacinthe de

la Tour qui envoya au ministre le mandement qu'il s'est fait un devoir de donner pour interdire l'office de S. Grégoire VII, et dont il déclare que copie est affichée dans toutes les sacristies des églises de son diocèse. La lettre est du 1er mars 1810, CXLVIII, 270-273.

A peine échappé aux violences de l'aigle redoutable, qui étreignait l'Europe, mais toujours debout, à la même place, l'héroïque Hildebrand tomba en proie à ces anarchistes dont les désirs sont aussi des désirs de tyrannie. En France on vit le rigide Grégoire, dans son Essai historique sur les libertés de l'Eglise gallicane, publié en 1818, accumuler contre le saint pape et sa légende tous les blasphèmes des protestants et des jansénistes. En Espagne, au mois de mars 1822, on faisait aux Cortès la proposition de supprimer une partie de l'office de Grégoire VII, « comme attentatoire aux droits de la nation. »

Encore un outrage; ce sera le dernier que nous nommerons. Au commencement de l'année 1828, une nouvelle édition du bréviaire Romain paraissait à Paris, chez le libraire Poussielgue-Rusand. L'éditeur avait cru pouvoir y insérer l'office de S. Grégoire VII, encore ne l'aurait-il placé qu'à la fin du volume, ne se sentant pas pleinement rassuré par la promesse de cette liberté religieuse garantie à tous par la Charte de 1815. Peu de jours après la publication du bréviaire, certaines feuilles, se disant libérales, et fraternisant en toutes choses avec les Cortès espagnoles de 1822, se prirent à crier à l'ultramontanisme, qui débordait chez nous, jusque-là dissimulé, qu'on osait en 1828, imprimer et mettre en vente la légende de Grégoire VII. Leurs clameurs furent entendues, et on vit à Paris, en 1828, la légende de S. Grégoire VII, soumise par ordre de l'archevêché aux mutilations que lui inflige l'Autriche dans ses états (c'est-à-dire l'enlèvement de ces mots : « Contra Henrici imperatoris impios conatus » etc.), sans oublier la suppression charitable de l'épithète (iniqui) appliquée à Henri IV, qui se lit dans la sixième leçon, où il est dit : « Cum ab iniqui Henrici exercitu » etc., si justement assignée à Henri IV par l'Eglise. Mais depuis cette époque plusieurs éditions du bréviaire romain ont été données, tant à Lyon qu'à Paris, et l'office de S. Grégoire VII s'y lit à sa place et dans son entier, et l'édition parisienne de 1828 va s'épuisant de jour en jour, gardant jusqu'ici la trace de cette dernière faiblesse que nous n'aurions pu faire sans pitié.

Mais franchissons quelques années. Le 4 mars 1833 fut donnée au Puy par Mr Louis Jacques Maurice de Bonald, cardinal de la sainte Eglise romaine, archevêque de Lyon, primat des Gaules, cette magnifique et courageuse lettre pastorale sur le chef visible de l'Eglise, qui restera dans les annales de l'Eglise de France comme un des événements les plus graves qu'ait vus notre siècle, qui en a vu un si grand nombre. C'est en ce jour mémorable qu'on entendit professer, avec non moins d'éloquence que de doctrine, du haut de la chaire épiscopale, la foi dans l'infaillibilité du Pontife romain parlant aux Eglises, et proclamer la haute mission imposée par la Providence à S. Grégoire VII, et si dignement accomplie par sa grande âme :

« L'irruption des barbares, disait le Prélat, n'était que l'image d'une invasion plus dangereuse pour l'Eglise et pour le monde civilisé; ce n'était que la figure de cette triple coalition de l'ignorance, du vice et de la cupidité, ligués pour éteindre toute lumière, flétrir toute vertu et étouffer toute justice. Le moyen âge vit cet abîme dilater ses entrailles pour englober la société tout entière. Et la société où ira-t-elle se réfugier dans sa détresse ? Encore aux pieds de la Chaire de S. Pierre. Là, elle trouvera son appui et son salut, dans un pauvre moine élevé au souverain pontificat, mais qui cachait sous le vêtement grossier du cloître, une âme dont l'élévation n'a pas été comprise, et qui le serait difficilement dans nos jours de spéculation et d'indifférence. Hildebrand mesure la profondeur de la plaie du corps social. A tout autre, les obstacles pour la guérir paraîtraient insurmontables; pour Grégoire VII, c'est dans ces obstacles mêmes qu'il puise un nouveau courage, et va ranimer l'énergie de son caractère. Armé d'une force inébranlable et d'une rectitude inflexible de volonté; cédant aussi aux maximes de ses contemporains, et à l'esprit de son temps, il entreprend une lutte terrible contre son siècle et toutes les puissances de son siècle. La science a déserté le sanctuaire; il l'y ramènera. La vertu semble être bannie de tous les cœurs; il la rétablira dans ses droits. La justice est foulée aux pieds; il la fera triompher. Il se croit envoyé pour opposer un front d'airain au vice, qu'il le trouve à l'autel ou sur le trône. Toujours

inaccessibles à la crainte, toujours au-dessus des considérations humaines, Grégoire ne donnera point de repos à son zèle, jusqu'à ce qu'il ait réformé le palais des grands, le sanctuaire de la justice, le cloître des cénobites et la maison de Dieu; jusqu'à ce qu'il ait rallumé le flambeau du savoir, les flammes célestes de la piété, fait passer dans les cœurs des souverains et des prêtres, cet amour de la justice, cette haine de l'iniquité, qui de son âme, où ces vertus surabondantes répandent avec une sainte profusion, dans ses écrits, dans ses actions, dans ses paroles, dans tout son pontificat. Peu lui importent les calomnies, la persécution et la mort, pourvu qu'il abaïsse toute hauteur, et fasse fléchir le genou devant les lois éternelles de la justice et de la vérité. Dans ses démêlés avec les princes de la terre, on n'a voulu voir que des empiétements injustes; on a appelé comme d'abus des saintes entreprises de ce grand pape. Que pouvait-il faire quand les peuples broyés sous la pression du despotisme insensé de leurs maîtres venaient réclamer à genoux, comme un dernier secours et un extrême remède à leurs maux, l'exercice sévère de sa juridiction et les foudres de ses sentences spirituelles ? Ce qui nous étonne, et presque nous scandalise, n'était aux yeux du moyen âge que l'exercice d'un juste droit, et l'accomplissement nécessaire d'une mission divine. Or, combattre pour établir partout le règne de la justice, de la science et de la vertu, qu'est-ce autre chose que de combattre pour civiliser le monde ? Ce furent là les combats de Grégoire VII, et le sujet pour lui d'une gloire immortelle. »

En lisant ces lignes si calmes, si épiscopales dans lesquelles est béni avec tant d'amour le nom de ce Grégoire que nous avons vu poursuivre avec tant d'acharnement dans les papes qui précèdent, ne semble-t-il pas au lecteur catholique qu'il se repose avec suavité dans une paix qui ne sera plus troublée. Après ce mandement, on peut le dire, la bataille est gagnée; il n'y a plus d'Alpes à Rome et la France sont unanimes à célébrer la gloire et les vertus de Grégoire, père de la Chrétienté. Tout est oublié, renouvelé, le Christ est glorifié dans son serviteur... CXLVIII, 276-278.

HENRICUS I, imperator. — De regalibus B. Petro concessis : « In nomine Domini Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Henricus I Dei gratia imperator Augustus spondeo atque promitto per hoc patrum confirmationis nostræ tibi beato Petro principi apostolorum et clavigero regni celorum, et per te vicario tuo domino Beneficio summo pontifici et universali pape, sicut a vestris prædecessoribus usque nunc in vestra potestate ac ditissime tenuistis et disposuistis civitatem Romanam cum ducatu suo et suburbanis suis atque viculis omnibus, etc., Portum, Centumcellas, Cererem, Pledam, Martianum, Sutrium, Nepem, Castellum, Gallisem, Orceum, Polimarcium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum tribus insulis suis, Pulventem, Narniam et Liricum cum omnibus finibus et territoriis ad supradictas civitates pertinentibus.

Necnon et exarchatum Ravennatem sub integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis et castellis que præ recordationis domnus Pippinus, et domnus Carolus, et domnus Ludovicus et Otto filius ejus, prædecessores videlicet nostri, beato Petro apostolo et prædecessoribus, vestris jamdudum per donationis paginam contulerunt, hoc est civitatem Ravennam et Eminam, Bobinum, Cesenam, Forumpopuli, Forumlivii, Faventiam, Imolanam, Bononiam, Ferrariam, Comiacum, Adrianam atque Gabelum; simul et Pentapolim, videlicet Ariminum, Pessanum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximum, Humanam, Hesium, Forumimpronum, Montemfeltri, Ulbinum, et territorium Balneense, Callis, Luciolis et Eugubium cum omnibus finibus et territoriis ad easdem civitates pertinentibus.

Item in partibus Tusciæ, Castellum felicitatis, Ubivertum, Balneum regis, Ferentium Viterbium, Orteum, Martianum, Pledam, Tuscanam, Suanam, Populoniam, Rosellas cum Urbanis, etc. Item cum insula Corsica in Suriano, deinde in monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regia, et exinde in Mantuana atque in monte Silice atque provincia Venetiarum et Isria, circulum Spoletanum ducatum, seu Beneventum. Item in partibus Campaniæ Sora, Arces, Aquinum, Ariminum, Teanum, Capuam, patrimonium Siciliae, civitatem Galetan, etc., etc. Super hoc confirmamus Fuldense monasterium et omnem illam terram quam inter Narniam, Terracenum vel Spoletum ex regni nostri parte habuimus. Sub tuitione præterea sancti Petri et vestra vestrorumque successorum episcoporum Balnebergensium offerimus. Offerimus insuper... etc.

Hæc omnes supradictas provincias, urbes et civitates,

oppida atque castella, viculos ac territoria simulque patrimonia pro statu regni nostri cunctoque populo christiano conservando iam dictæ Ecclesiæ tuæ, beate Petre, vicarioque tuo Benedicto ac successoribus ejus usque in finem sæculi eo modo confirmamus ut in suo delineant jure principatu atque ditione, etc., etc., etc., XCIII, 625, 626-637.

HENRICUS II (S.) imperator. — In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Henricus Dei gratia imperator augustus, spondeo ac promitto, per hoc pactum confirmationis nostræ, tibi beato Petro principi apostolorum et clavifero regni cælorum, et per te vicario tuo domno Benedicto VIII summo pontifici et universali papæ, sicut a prædecessoribus vestris usque nunc in potestate vestra prædicatione tenuistis ac disposuistis, civitatem Romanam cum ducatu suo, et suburbanis, atque viculis omnibus et territoriis ejus, etc., etc., id est Portum, Centumcellas, etc., etc., cum urbibus, civitatibus, oppidis et castellis, quæ piæ recordationis domini Pippini et domni Carolus, et domnus Ludovicus, et Otto, et fidei Otto filius ejus, nostri videlicet prædecessores, beato Petro et prædecessoribus vestris jamdudum per donationis paginam contulerunt, hoc est civitatem Ravennam, etc., etc. Offerimus insuper, firmamus et corroboramus tibi beato Petro, ac vicario tuo domno Benedicto et successoribus ejus, prout bonæ memoriæ papæ Joanni usque successoribus, ab Ottonibus prædecessoribus nostris factum est civitates, Reatem, Amiternam, etc. Simili modo per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus donationes quas piæ recordationis Pippinus rex, et postea domnus Carolus, et Ottonis piissimi beato Petro Christi apostolos pontanea voluntate contulerunt, sicut in iisdem donationibus continetur, et inter sanctæ memoriæ Adriani papam et domnum Carolum imperatorem convenit, quando idem pontifex eidem de ducatibus Tusculano et Spoletano, suæ auctoritatis præceptum confirmavit, scilicet modo ut annis singulis prædictus census ad partem Ecclesiæ S. Petri persolvatur, etc., etc., CXL, 253-258.

HENRICUS IV, rex, an. 1068. Henricus rex adolescentiæ usus libertatis, Saxoniam solum ex omni Romano imperio cepit incolere, principes despiciere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, vexatui, lusuque cæterisque hujusmodi exercitiis plusquam justitiis faciendis, ut iustus est, operam dare, filias illustrium quibuslibet obscure natis conjugare, privata præsidia, nimirum potentibus regni non satisfaciens, instituere. His discordiæ seminariis contigit regi quam plurimos insidiatores tam vitæ quam regni succrescere, CLIV, 944.

Henricus rex manu valida Saxones petiit eisque congregari, et victoria potitur. Rodolphus dux qui postea regnum invasit fortiter cum suis pro rege dimicasse notatus est. Habitum est concilium apud Wormaciam, ubi præsentem regem Henricum, universi pene Teutonici episcopi præter Saxonicos Hildebrandum papam abdicarunt, mittentes ad illum epistolam, post multas culpationes in illum in ætas ita conclusam: « Quia ergo et introitus tuus tantis perjuris est initiatus et Ecclesia Dei tam gravi tempestate per abusionem novitatum tuarum periclitatur, et vitam conversationemque tuam tam multiplice infamia dehonestasti, obedientiam quam tibi nullam promissimus, nec de cætero illam servaturos esse renuntiamus; et quia nomen nostrum, ut tu publice declamabas, tibi hacenus fuit episcopus, tu quoque nulli nostrum amodo eris apostolicus. » Eodem itaque anno colloquium maximum factum est apud Oppenheim, ubi pene totius regni principes subjectioni regis renuntiabant, causam prætendentes, quod a duobus jam apostolicis vocatus ad satisfactionem non venisset, et pro hoc contemptu sententiam excommunicationis in Romana synodo a papa accepisset, cum ipse tamen inauditus et absens fuisset. Hac commotione coactus rex Romam humiliter, utpote veniam ab apostolico postulaturus, inimicis non sperantibus tetendit, inventoque papa in oppido Canusino ibi per triduum ante portam castrum, deposito omni regno cultu, discalceatus et lanceis indutus perstitit; nec prius cum multo fletu apostolicæ miserationis auxilium et consolationem implorare destitit, quam omnium qui ibi aderant precibus et lacrymis intercedentibus, laxato tandem anathematis vinculo in communionis gratiam et sinum matris Ecclesiæ receptus est, acceptis ab eo correctionis in futurum vitæ suæ securitatis multis. Sed ista pax facta inter regem et sacerdotium, qualiter in brevi discerpta sit, totus jam mundus, inde nimis commotus, agnovit, etc.

Sed quia quidam dicunt, istius papæ auctoritate et consilio Rodolphum in regno sublimatum, quidam vero negant Henricum regem ab eo fuisse excommunicatum; ejusdem papæ dicta quædam super his potissime non incongruum videtur annotare. Ait enim in quadam epi-

stola ad universos Teutonici regni principes missa: « Audivimus quorundam inter vos de excommunicatione, quam in regem fecimus dubitare ac qua rere, utrum justa excommunicatus sit, an injuste? Admonuimus eum ut penitentiam ageret de facili suis; verum ipse indigne ferens se a quodam reprehendi, non solum a perpetratis ad emendationem revocari non potuit, sed ampliore furore correptus, non prius cessavit, donec omnia fere Italia episcopos, in Teutonicis vero partibus quicquid potuit, circa fidem Christi naufragare fecit, dum eis beato Petro et apostolicæ sedi debitam obedientiam et honorem a Domino nostro Jesu Christo concessum alnegare fecit. Pro his igitur causis, primum videlicet quid ab eorum communionem, qui pro sacrilegio et reatu sarnoniacæ hæresis excommunicati sunt, se abstinere noluit, deinde quod pro criminosis actibus penitentiam non dico suscipere, sed nec promittere voluit, synodali judicio excommunicavimus. » Item in alia epistola, post datam reconciliationem: « Solum, inquit, et communionem reddidi, non tamen in regno a quo eum in Romana synodo deposueram, restauravi. » Et aliquibus interpositis: « Episcopi, inquit, et principes ultramontani, audientes illum non servare quod mihi promiserat, quasi desperavi de eo, sine consilio meo elegerunt sibi Rodolphum in regem. » CLIV, 947, 948.

Cum apud Brixiam Noricem triginta episcoporum conventus necnon et optimatum exercitus, non solum Italia sed et Germaniæ, jussu regis Henrici congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum papam cognominatum Gregorium VII, quem pseudonachum, totiusque vesaniæ pestiferum principem et præcipue sanctæ Romanæ Ecclesiæ sedis invasorem affirmantes ab apostolica sede depellendum, quamvis absentem dijudicabant, et Vigberium Ravennensem archiepiscopum sibi subrogandum elegebant. Hujus Decreti conclusio hæc est: « Quia, inquit, illum constat non a Deo electum, sed a seipso in fraude ac proclia imprudentissime obiectum, qui ecclesiasticum subvertit ordinem, qui Christiani imperii perturbavit regnum, qui regi catholicæ ac pacifico corporis et animæ intentam mortem, qui perjurum defendit regem, qui inter concordem seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scindit, inter conjuges divortia, et quicquid quietis inter vivos stare videbatur concussit; nos auctore Deo congregati in unum, legis ac litteris freti, decem et novem episcoporum die sancto præsentis Pentecostes Moguntie congregatorum contra eundem Hildebrandum proacristium, sacrilega ac incendia prædicantem, perjurum et homicidiam defendentem, catholicam et apostolicam fidem de corpore et sanguine Domini, in questionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem... judicamus canonice deponendum et expellendum, et nisi ab ipsa sede his auditis descenderit, in perpetuum condemnandum, CLIV, 951.

HENRICUS IV. — Vide GREGORIUM VII.

HENRICUS V, imperator. — Ego Henricus Dei gratia Romanorum imperator Augustus, pro amore Dei et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et domni papæ Calixti et pro remedio animæ meæ, dimitte Deo et sanctis ejus apostolis Petro et Paulo sanctæque catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per anulum et baculum, et concedo in omnibus ecclesiis fieri electionem et liberam consecrationem. Possessiones et regalia beati Petri quæ a principio hujus discordiæ usque ad hodiernam diem, sive tempore patris mei sive etiam meo, ablata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ restituo; quæ autem non habeo, ut restituantur fideliter jurobo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum et principum et aliorum tam clericorum quam laicorum, consilium principum et justitiarum, quæ habeo reddam; quæ non habeo, ut reddantur fideliter jurobo. Et do veram pacem Calixto sanctæque Romanæ Ecclesiæ et omnibus qui in parte ipsius sunt vel fuerunt. Et in quibus sancta Romana Ecclesia auxilium postulaverit fideliter jurobo. Datum anno 1122.

INNOCENTIUS III, papa. — In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Cum placuit Domino nostro Jesu Christo me dominum et imperatorem totius Bulgaricæ et Blaciæ facere, inquisivi antiquorum nostrorum scripturas et libros, et beatæ memoriæ imperatorum nostrorum prædecessorum leges, unde ipsi sumpserunt regnum Bulgarorum et firmamentum imperiale, coronam super caput eorum et patriarchalem benedictionem, et diligenter perscrutantes, in eorum invenimus scripturis quod beæ memoriæ illi imperatores nostri prædecessores, coronam imperii eorum et patriarchalem benedictionem ab ecclesiâ Romanâ, ab apostolicæ sedis principe apostolorum Petro et a sanctissimo Patre nostro, universali papa Innocentio III.

Et quocunque patriarchalis benedictio et mandatum, in civitate imperii mei Trinovi, data et concessa fuerit a domino papa, faciendi et consecrandi archiepiscopos, metropolitans et episcopos et reliquis ecclesiasticis obsecutiones sacramentalis, concedit imperium meum, ut plenissimam in omni tenimento et imperii mei pertinentiis habeant potestatem. Ecclesie eum omnes totius imperii mei et tenimenti, et patriarcha meus metropolitans, episcopi, archiepiscopi et cuncti sacerdotes Romanas subint Ecclesie, et teneant legem, et consuetudinem et observationem quas tenuerunt beata memorie imperatores totius Bulgarie et Blacie, priores illi nostri predecessores, et nos eodem modo vestigia eorum imitantes. Subsignat autem imperium meum ad securitatem Chrysobolum suum, quod nunquam ab Ecclesia Romana et ab apostolica sede, principe apostolorum Petro, ipsum videbunt imperium meum discedet, neque alii imperii mei principes disgregabuntur, sed ut vocatus dilectus filius sacrosanctae et apostolicae Romanae sedis principis apostolorum Petri ero. Et deinceps quascunque terras Christianorum seu paganorum meum acquisiverit imperium, sub potestate et mandato ejusdem sacrosanctae Romanae Ecclesiae et apostolicae sedis erunt, CCXXV, 287, 288.

LEO III, papa. — Leo, servus servorum Dei, etc., abbat venerabilis monasterii sancti Christi martyris Diosysii. Quoniam expetisti a sede apostolica privilegium renovari quod hactenus antecessor noster bonus et sanctae memorie Stephanus papa ex monasteriis a te constructis confirmavit, tibi et omnibus successoribus tuis abbatibus, iterum renovare et confirmare per nostram auctoritatem in antea deberemus, et sub ditione Sanctae Sedis Ecclesiae Romanae semper perpetua conservatione subsistere et permanere omnimodis debeant, eo videlicet ordine ut quicquid ex donatione excellentissimi filii regis nostri Caroli, vel aliorum regum, ac bonorum hominum et parentum tuorum, et ex tua proprietate et commutationibus habere et dominari modo videris, vel in antea acquirere, tu et successores tui potueris, tam in monasteriis aedificandis quam et villis, sive mansiis, in quibuscunque pagis, locis et agris constitutis, ita stabilita et rata in perpetuum maneant et in praedictis monasteriis nullus episcoporum vel sacerdos, absque voluntate praecellentissimi filii nostri Caroli regis, vel tua, licentiam habeat missas celebrare nisi per vestram convocationem, sed proprium habentes episcopum.... et hoc auctoritate beati Petri apostolorum principis auctoritate fulcimus...., ut tradita et confirmata in futurum perseverent, statuentes per hanc seriem scripturarum, atque interdicentes, ut quisquis, vel cujuscunque dignitatis persona a magno gradu usque ad minimum fuerit, qui hoc privilegium irrumpere tentaverit, vel fecerit, sub anathematis vinculo, beati Petri apostolorum principis ac nostra auctoritate, esse alligatum universalis Ecclesiae sciat, nisi digna satisfactione coram Deo et sanctis eius egerit penitentiam, CXXIX, 967, 968. — Passim innumera sunt hujusmodi summorum pontificum privilegia quibus apparet redactam fuisse in usu illorum potestatem tum spirituales, tum temporales.

LUDOVICUS I, imperator (ann. 817). — *Pactum Ludovici I, imperatoris cum Paschali papa.* In nomine Dei omnipotentis Paris et Filii et Spiritus sancti. Ego Ludovicus imperator Augustus, statuo et condo per hoc pactum confirmationis nostrae, tibi beato Petro principi apostolorum et per te vicario tuo domno Paschali, summo pontifici, et universali papae, et successoribus ejus in perpetuum, sicut a praedecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate et ditione tenuistis et disposuistis, civitatem Romanam cum ducatu suo et suburbaniis atque viculis omnibus et territoriis eius montanis, ac maritimis, litoribus ac portibus seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis, ac viculis in Tusciae partibus, id est Portum, Centumcellas, Chere, Bledam, Manturanum, Sutrium, Nepe, Castellum, Gallisem, Hortem, Polinartium, Ameriam, Todem, Perusiam cum tribus insulis suis, id est majorem et minorem, Pulvensim, Narniam, Utriculum cum omnibus finibus ac territoriis ad suprascriptas civitates pertinentibus. Simili modo in partibus Campaniae Segniam, Anagninam, Ferentinum, Alatrium, Petricum, Frisium cum finibus Campaniae, necnon et Tiburim cum omnibus finibus ac territoriis ad easdem civitates pertinentibus, necnon et archiepiscopatum Ravennatensem cum integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis et castellis, quae pater recordationis Pippinus rex ac bonus memorie genitor noster Carolus imperator beato Petro apostolo et praedecessoribus vestris jamdudum per donationis paginam restituerunt, hoc est civitatem Ravennam et Arimiam, Bobium, Cesenam, Forumpopuli, Forumlivii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comacium,

Adrianamque et Gabelum cum omnibus finibus, territoriis atque insulis, terra marique ad praedictas civitates pertinentibus. Similiter et Pentapolim, videlicet Ariminum, Pensaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Ausimum, Hesi, Humanam, Forumimprovi, Montemferetri, Urbium, et territorium Valvenae, Callum, Luciolis, Eugubium cum omnibus finibus ac terris ad easdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinense sicut a genitore nostro Carolo imperatore beato Petro apostolo per donationis scriptum est concessum sub integritate, quemadmodum ab Itherio et Magenario abbatibus, missis illius, inter idem territorium Sabinense atque Reatinum definitum est. Item in partibus Tusciae Longobardorum Castellum Felicitatis, Ubivetum, Baluum regis, Feretri, Castrum Bitervium, Orthos, Marcam, Tuscanam, Susanam, Populonum, Rosellas et insulas, Corsicam, Sardiniam et Siciliam sub integritate, cum omnibus adjacentibus ac territoriis, maritimis, litoribus, portibus ad suprascriptas civitates et insulas pertinentibus. Item in partibus Campaniae Forum, Arceas, Aquinum, Arpium, Theanum et Capuam et patrimonia ad potestatem vestram et ditionem pertinentibus sicut est patrimonium Beneventanum et Salernitanum et patrimonium Calabriae inferioris et superioris, et patrimonium Neapolitanum, et ubicunque in partibus regni atque imperii a Deo nobis commissa patrimonia vestra esse noscuntur. Has omnes suprascriptas provincias, urbes, et civitates et oppida atque castella viculos ac territoria simulque patrimonia jam dictae Ecclesiae tuae, beate Petre apostole, et per te vicario tuo spirituali patri nostro domno Paschali, summo pontifici et universali papae ejusque successoribus usque, in finem saeculi eodem modo confirmamus, ut in suo delineant jure, principatu atque ditione.

Simili modo per hoc nostrae confirmationis decretum firmamus donationes quas pater recordationis domnus Pippinus rex avus noster et postea domnus et genitor noster Carolus imperator beato Petro apostolo spontanea voluntate contulerunt. Necnon et censum et pensionem, seu ceteras donationes quae annuatim in palatio regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia Longobardorum, sive de ducatu Spoletino, sicut in suprascriptis donationibus continentur, et inter sanctae memorie Adrianum papam, et domnum ac genitorem nostrum Carolum imperatorem convenit, quoniam idem pontifex eidem de suprascriptis ducatibus, id est, Tuscano et Spoletino, summa auctoritatis praeceptum confirmavit, eo scilicet modo ut annis singulis praedictus census Ecclesiae beati Petri apostoli persolvatur salva super eodem ducatu nostra in omnibus ditione, et illorum ad nostram partem subjectione. Ceterum, sicut diximus, omnia superius nominata ita ad vestram partem per hoc nostrae confirmationis decretum roboramus, ut in vestro vestrorumque successorum jure permaneat, principatu, atque ditione, ut nec a vobis, nec a filiis, vel successoribus nostris per quodlibet argumentum sive machinationem quacunque parte minuatur vestra potestas, aut vobis de suprascriptis omnibus, vel successoribus vestris inde aliquid subtrahatur, de suprascriptis videlicet provinciis, urbibus, civitatibus, oppidis, castris, viculis, territoriis, atque patrimoniis, necnon et pensionibus atque censibus; ita ut neque nos ea subtrahamus neque quibuslibet subtrahere volentibus consentiamus. Sed potius omnia quae superius leguntur, id est provincias, civitates, urbes, oppida, castella, territoria, patrimonia, atque insulas, census, et pensiones Ecclesiae beati Petri apostoli et pontificibus in sacratissima illius sede in perpetuum recedentibus in quantum possumus nos defendere promittimus. Ad hoc, ut omnia ea in illius ditione ad utendum et fruendum atque disponendum firmiter valeat obtineri. Nullamque in eis nobis partem aut potestatem disponendi, vel judicandi, subtrahendae aut minorandi vindicamus, nisi quatenus, ab illo qui eo tempore hujus sanctae Ecclesiae regimen tenuerit rogati fuerimus. Et si quilibet homo de suprascriptis civitatibus ad vestram Ecclesiam pertinentibus ad nos venerit subtrahere se volens de vestra ditione et potestate, vel aliquam quamlibet iniquam machinationem metuens aut culpam commissam fugiens, nullo modo eum recipiemus, nisi ad justam pro eo faciendam intercessionem, ita dumtaxat si culpa quam commisit venialis fuerit inventa; et in aliter comprehensum vestram potestati eum remittamus. Exceptis his, qui violentiam vel oppressionem potentiorum passi ideo ad nos venerint, ut per nostram intercessionem justitiam accipere mereantur, quorum altera conditio est, et a superioribus est valde disjuncta. Et quando divina vocatione hujus sacratissimae sedis pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex regno nostro aut Francos, aut Longobardos, aut de quolibet gente homo aut

nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice aut private veniendi vel electionem faciendi, nullusque in civilibus, vel territoriis Ecclesie beati Petri apostoli potestatem pertinentibus aliquid malum propter hominem facere presumat. Sed licet Romanis cum omni veneratione et sine qualibet perturbatione honorificam suo pontifici exhibere sepulturam. Et cum quem divina inspiratione et beati Patri intercessione omnes Romani uno consilio atque concordia sine aliqua promissione ad pontificatus ordinem elegerint sine qualibet ambiguitate vel contradictione more canonico consecrari, et dum consecratus fuerit legati ad nos vel ad successores nostros reges Francorum dirigantur, qui inter nos et illum amicitiam et charitatem et pacem sicut tempore piæ recordationis Caroli avi nostri cum domni Pippini avi nostri, vel etiam Caroli imperatoris genitoris nostri consuetudo erat faciendi.

Ut autem hoc ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesie et nostri firmum esse credatur, firmissimeque per futuras generationes et sæcula ventura custodiat, propriæ manus signaculo et venerabili episcoporum atque abbatum, vel etiam optimatum nostrorum sub iurejurando, promissionibus, vel subscriptionibus pactum istud nostræ confirmationis roboravimus et per legatum sanctæ Romanæ Ecclesie Theodorum nomenclatorem domino Paschali papæ direximus. Ego Ludovicus misericordia Dei imperator subscripsi. Et subscripserunt tres filii ejus et episcopi 10, abbates 8, comites 15, bibliothecarius 1, et mansuarius 1, XCIII, 682-686, et XCIII, 579-583.

LUDOVICUS PIUS, imperator. — In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Ludovicus imperator Augustus, statuo et concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi beato Petro principi apostolorum, et per te vicario tuo domino Paschali summo pontifici et universali papæ et successoribus ejus in perpetuum, sicut a prædecessoribus vestris, usque nunc, in vestra potestate et diffione tenuistis et disposuistis civitatem Romanam cum ducatu suo et suburbanis, atque viculis omnibus et territoriis ejus montanis ac maritimis, littoribus ac portibus, seu cunctis civilibus, castellis, oppidis ac viculis in Tuscia partibus, id est, Portum, Centumcellas, Chere, Bledam, Manturanum, Sutrium, etc., etc., cum omnibus finibus ac territoriis ad superscriptas civitates pertinentibus, etc., etc., XCIII, 579-583. — Simili modo per hoc nostræ confirmationis decretum firmamus donationes quas piæ recordationis domnus Pippinus rex avus noster, et postea domnus et genitor noster Carolus imperator beato Petro apostolo spontanea voluntate contulerunt. Necnon et censum et pensionem, seu ceteras donationes, quæ annuatim in palatium regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia, etc., XCIII, 583, 584, 585. — Nullamque in eis nobis partem aut potestatem disponendi, vel iudicandi subtrahendi aut minorandi iudicamus, nisi quando ab illo qui eo tempore hujus sanctæ Ecclesie regimen tenuerit rogati fuerimus. Et si, etc., etc., XCIII, 581, 585, 586, 587, 588.

In hoc diplomate Ludovicus Pius non aliquid Romanæ urbis domini sibi reservavit; nam in hoc apertissime legitur, pontifici jurisdictionem in Romanum ducatum cecisse, sibi tantummodo reservato intercedendi jure pro recurrentibus, atque pro Ecclesie defensione, ac tutela, quam iidem reges sibi cum attributis juribus ac privilegiis (patriciatus nempe, seu patronatus), sibi suisque successoribus reservaverunt, XCIII, 504, 505.

MATHILDIS comitissa. — *Donatio.* Anno ab incarnatione Domini 1102. Ego Mathildis, Dei gratia comitissa pro remedio anime mee et parentum meorum dedi et obtuli Ecclesie S. Petri per interventum domini Gregorii VII, papæ, omnia bona mea jure proprietario, tam quæ tunc habueram quam ea quæ in antea acquisiveram, sive jure successionis, sive alio quocunque jure ad me pertinent. Et tam ea quæ ex hac parte montium habebam, quam illa quæ in ultramontanis partibus ad me pertinere videbantur, omnia per manum domini Gregorii VII, sicut dictum est, papæ Romanæ Ecclesie dedi et tradidi, et cartulam inde fieri rogavi. Sed quia cartula nunquam apparuit, et timeo ne donatio et oblatio mea in dubium revocetur, ideo ego quæ supra, comitissa Mathildis iterum a præseati die dono et offero eidem Romanæ Ecclesie per manum Bernardi cardinalis et legati ejusdem Romanæ Ecclesie, sicut illo tempore dedi per manum domini Gregorii VII, papæ, omnia bona mea tam quæ nunc habeo quam quæ in posterum, Deo propitio, acquisitura sum, et tam ea quæ ex hac parte montium quam quæ in ultramontanis partibus habeo vel habita sum sive jure hæreditario, sive alio quocunque jure pro mercede et remedio anime mee et parentum

meorum. Quæ autem ista mea bona juris mei superioris dicta cum accessionibus et ingressibus, seu cum superioribus et inferioribus suarum qualiter supra legavi in integro, ab hac die in eadem ecclesia dono et offero, et per præsentem cartulam oblationis ibidem habendam confirmo. Insuper per cultellum, etc., Præsentis cartula oblationis cunctis temporibus firma permaneat atque persistat, etc., XCIII, 651-662.

MELCHIADES, papa. — In epistola quam Hispanis episcopis direxit, eos rogando et obsecrando intravit, ut primo semper omnia diligenter inquirant, et cum justitia et charitate desinant, neminem ante verum et justum judicium condemnent, nullum suspicionis arbitrio judicent, sed primum probent, et postea charitative sententiam proferant, et quod sibi fieri noluit, alii non inferant, et episcopos non judicent aut condemnent absque Romanæ sedis auctoritate; quod si fecerint irritum erit et facientes condemnabuntur; quia hoc privilegium ipsi Romanæ sedi a temporibus apostolorum servari statutum est, quia, quamvis cunctorum apostolorum par electio foret, beato tamen Petro concessum est, ut aliis præmineret, et causas et interrogationes, quæ ad querelam venirent, prudenter disponeret, CXXIX, 1180.

DAMASUS (S.), papa. — Hic constituit possessionem Papyrianam territorio Ferentino cum adjacentibus antiquis; possessionem Antonianam in territorio Casia, CXXVIII, 73.

Generatim etiam apud catholicos creditur, quod cum Carolus Magnus donationes fecit Romano pontifici periprium comitatum solum de his ei concessit redditum et quoddam census ad bonum spiritualis regiminis (il ne les lut donna qu'à titre de fief et pour le bien de ses Etats, et par ces donations, Rome et contrées données ne cessèrent point de faire partie de son Empire), cum sæpe sæpius dicitur in his concessionibus, servata potestate imperiali.

NICOLAUS III, papa. — Anno 1279. Nonis Julii Nicolaus III suis litteris inseruit privilegia Ludovici, Ottonis, et Henrici I etque Rudolpho transmisit: « Ne, aias, per hæc nos aliquid novum petere, vel a tuis prædecessoribus imperatoribus Romanis innotitum existimes postulare, ad tuam conscientiam plenius sereneandam qualiter illa certi prædecessores tui Romani imperatores expresserunt, qualiter illa ad Romanam Ecclesiam pertinere sub expressis terrarum distinctionibus declaravit, tibi de verbo ad verbum tenores privilegiorum ipsorum imperatorum, sicut in archivis Romanæ Ecclesie reperimus sub bulla nostra transmittimus. »

Multa etiam Conradus minoris Rudolphi oratori communicavit, regi eidem Romanorum ad pleniorum fidem referenda. Præterea formam ei præscripsit aliis litteris qua uti deberet in privilegio. Etenim quæ a Rudolpho legatis Lugduni ann. 1274 et quæ anno 1275 ab ipso Rudolpho Lausane erat adhibita coram Gregorio X, quia civitates, exarchatus nominatim haud recensebat, causa erroris fuerat ea siquidem juxta ejus ætatis morem ecclesiasticas divisiones ita exprimebat. « Ad has pertinet tota terra, quæ est a Radiconfano usque Ceporanum, marchia Anconitana, ducatus Spoletanus, terra comitissa Mathildis, comitatus Brittenorij exarchatus Ravennæ, Pentapolis, Massa Trabaria cum adjacentibus terris et omnibus aliis ad Romanam Ecclesiam pertinentibus. »

Nicolaus igitur III inter Mathildis et Pentapolis, hæc adjungenda transmisit: « Civitas Ravennæ et Emilia, Bonum, Casena, Forampopuli, Forumlivii, Faventia, Imola, Bononia, Ferrara, etc. » Et post alia multa: « Omnia igitur supradicta tam propriis seu specialibus provinciis, terrarum, civitatum, atque locorum expressa verbis, quam etiam non expressa et quæcumque alia pertinent ad Romanam Ecclesiam de voluntate et conscientia, consilio et consensu principum imperii libere illi dimittimus, renuntiamus et restituiamus; ne non ad omnem scrupulum removendum, prout melius valet et efficacius intelligi, de novo concedimus, conferimus et donamus, ut sublata omni contentione et dissensione materia firma pax et plena concordia inter Ecclesiam et imperium perseveret, XCIII, 863.

ORDERICUS VITALIS, monachus. — Anno ab incarnatione Domini 1084, Henricus Teutonicus rex, Saxones, Alemannos et alias gentes coarceparit, Italiam violenter ingressus, Romam obsedit et expugnavit, Gregorium VII de sede apostolica expulit, et Wibertum, Ravennatum metropolitam et nefarie subrogavit. Tunc Gregorius Beneventum recessit, et maxima dissensio in urbe orta est, quæ magnum illis Ecclesie detrimentum generavit, et ad multorum perniciem diu permansit.

Gregorius qui Hildebrandus, in baptismo dictus fuerat, zelo veritatis et justitiam inflammatus, omnes sceleris

arguebat, nullique contra rectitudinem pro timore seu favore p.r.ebat. Inde persecutionem et exilium ab in-domitis et jugo Domini contrariis perituli, nec tamen ab eis qualibet arte vinci usque ad mortem potuit. Henricum ergo saepe admonuit, corripuit, ad postremum excommuni-cavit, quia divina legis erat praevaricator incorrigibilis. Nam princeps praefatus uxorem suam reliquit, et sordidis adulterii voluptatibus, ut porcus luto gaudens, inhaesit. Idem rex saepe procures suos, quorum uxores, seu filias, seu praedia concupiscebat, ad curiam suam fraudulenter accersebat, et occulte praemissis satellitibus suis, in via securos perimebat. Gregorius papa Henricum sapienter admonuit, et in facinorosis pertinaciter resistentem, iudicio synodi excommunicavit, et sub anathemate obdu-ratum potestate regni damnabiliter usurpata exspoliavit, et Conradum comitem auctoritate apostolica per pluri-morum manus praesulum in regem consecravit. Privatus itaque Henricus per unum annum, in domo propria con-tinuit, et comitatu quem hereditario jure a parentibus suscepit potitus detulit. Sed auxilia multa, sumptibus de thesauro, quem copiosum olim congesterat, dapsilli-ter dedit, procuravit. Deinde multis milibus complicum aggregatis, commune decretum contempsit, publicos hostes rebellavit, contra Conradum regem pugnavit, ipsumque dejectum jugulavit, et exercitum ejus varia clade quassavit.

Henricus itaque, hac victoria elatus, imperium quod amiserat invasit, rebelles coercuit, magnisque sibi viribus adactis, Romam obsedit, totumque consatum contra Gregorium papam exercuit. Inquirentibus vero cur tam horrenda contra caput Ecclesiae praesumpserat, hanc tantam discordiae causam inter se et papam esse, cum cachinno assererat quod medicus egrotum nimis acriter curare impatientem nixus fuerat.

Obsidionem ergo validam rex effrenis Romae applicuit, Romanos minis et viribus terruit, numeribus et promissis lenivi, et his modis cives alliciens, urbem obtinuit. Deficientibus itaque Romanis, Gregorius papa Apuliam expetivit, ibique a Normannis honorifice susceptus, qua-tor annis habitavit, et mansata vitae filius Ecclesiae propinans finem laborum peregit. Tunc Henricus Augustus Witherum Raveannatum metropolitatum, quem Cle-mentem nuncupaverunt, in ovile Domini contra fas in-tromisit, et hac de causa gravis in mundo et diutina dis-sensio multos duplici morte multavit. Mediolanenses et Moguntii et multi alii, qui Withero favebant, Gregorianos omnes anathematizabant, et armis quoque crudeliter impugnabant. Econtra Gregorius cum suis errantes Witherinos ad unitatem Ecclesiae revocabat, et redire con-temnentes secundum jus ecclesiasticum excommunica-bat.

Tunc legati Romanorum venerunt cum litteris apostolicis ad Robertum Wiscardum, qui ex omni ducatu Apu-liae et Calabriae fortem exercitum Normannorum et Lon-gobardorum contraxerat, et auxilium ejus pro papa Gre-gorio contra Henricum Alemannorum regem implorave-runt. Robertus primum anxius, ait laudem : « Semper ob-erundum Deo, qui per communem Ecclesiae catholicae pas-sorem alloquitur, oportet. Auxiliante Deo, jussioni papae obediham. »

Post haec verba bellicosus miles cum paucis commili-tonibus mare mox ingressus est, Idemque ducente in Apu-liam profectus est; et inde assumptis armatorum cor-tibus Romam aggressus est. Henricus imperator, ut compertit quod Robertus dux Constantinopolitanum im-peratorem jam superaverat, valde timuit, et occiduas regi sui partes repetiit. Atamen appropinquanti Rob-erto, surgentes Romani conveenerunt, et cum armis obviam processerunt. Sed repulsi sunt, et Robertus ferro et flamma sibi aditum Romae patefecit, nec ullus civium postea contra eum mutare ausus fuit. Deinde pervenienti ad turrim Crescentis papa cum clero obviam exiit... Iratum di-em contra Romanos papa lenivit, acceptoque consilio, de turre Crescentis cum clero sequaci exiit, et consistante duce cum valida manu ductus Albam adivit. Illic itaque urbem Ascanius Julius Enem filius condidit, et Constantinus Augustus sancto Silvestro papae dedit. Dux autem apostolica benedictione accepta, iter ad mare acceleravit et trans pontum caletus suos festinanter, ut eis juraverat, expellit. CLXXXVIII, 516, 517, 518, 521, 522, 523, 524.

OTTO, imperator. — De regalibus beato Petro concessis. Otto I imperator confirmat ditiones et civitates Ecclesiae Romanae a praedecessoribus suis factas nonnullasque addit : « In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. ego Otto Dei gratia imperator, una cum Ottone glorioso rege filio nostro, divina ordinante pro-videntia spondemus atque promittimus per hoc pactum

confirmationis nostrae tibi beato Petro, principi apostolo-rum et clavigero regni caelorum, et per te vicario tuo domno Joanni summo pontifici XII, papa, sicut a praede-cessoribus vestris usque nunc in vestra potestate ac di-tione tenuistis et disposuistis, civitatem Romanam cum ducatu suo et suburbanis suis, atque viculis omnibus, et territoria ejus montanis ac maritimis, littoribus ac por-tubus seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis ac viculis Tusciae paribus, id est Portum, Centumcellas, Cerem, Bledam, Marturianum, Nepem, castellum Gallisen, Ortem, Pollimartum, Ameriam, Tudam, Perusiam cum tribus insulis, etc., etc., » XCVIII, 804, 805, 806. — Insuper tibi offerimus, beate Petre apostole, vicarioque tuo domno Joanni papa et successoribus ejus pro nostrae animae remedio, nostrique filii et nostrorum parentum de pro-prio regno nostro civitates et oppida cum piscariis suis, id est Reatem, Amiternum, Furconem, Nursiam, Bal-vam et Marsim et alibi civitatem Terracinnam cum pertinen-tiis suis. Has omnes suprascriptas provincias, urbes, etc., ecclesiae tuae jam dictae, beate Petre apostole, et per te vicario tuo, Joanni summo pontifici, ejusque suc-cessoribus usque in finem saeculi eo modo confirmamus, ut in suo detineant jure, principatu atque ditione. Si-militer modo per hoc nostrae delegationis pactum confir-mamus donationes quae pie recordationis domnus Pip-pinus rex, et postea domnus Karus excelentissimus imperator beato Petro apostolo spontanea voluntate contulerunt; necnon et censum vel pensionem quae au-gustum in palatium regis Longobardorum inferri sole-bant, sive de Tuscia, sive de ducatu Spoletano, sicut in suprascriptis donationibus continetur, et inter sanctae memoriae Adrianum papam et domnum Karum conventi, quando idem pontifex eidem de his ducatibus praecipuum confirmavit, salva super eisdem ducatu nostra in omnibus dominatione et illorum ad nostram partem subjectione inde apparet quod caeterae omnes ditiones erant supremi juris pontificum cum quadam conditione huic parti imponuntur; quae ut alia videnda, XCVIII, 806, 807, 808, 809, 810.

PHILIPPUS PULCHER, rex Francorum. — Si le règne de Philippe le Bel occupe une place à part dans l'histoire de la France au moyen âge, c'est qu'à ce règne appartient la tentative à la fois la plus astucieuse et la plus hardie pour s'affranchir de toutes les lois, soit qu'elles reposassent sur des liens sacrés, soit qu'elles fussent leur origine au droit traditionnel de la nation. A cette époque nous voyons la royauté lutter contre la papauté pour ne rien reconnaître au-dessus d'elle, fût-ce un avertissement donné au nom de Dieu, puis com-battre les grands vassaux, afin de ne plus trouver d'égaux à ses côtés.

Gui de Dampierre, comte de Flandre, fut le représen-tant le plus illustre de la résistance des grands vassaux. Celle de l'autorité religieuse fut revendiquée par l'Ordre de Cîteaux. Il y avait relation, amitié et soutiens de part et d'autre dans l'esprit d'opposition aux idées du temps, pour rester unis chacun dans son ordre, religieux ou civil.

Au mois d'octobre 1285, date de l'avènement de Phi-lippe le Bel, quoique éloigné du moment où le roi de France conquerra violemment le comté de Flandre à Gui de Dampierre, etc., nous voyons poindre sur le trône la soif la plus insatiable et la plus démesurée du pouvoir. Philippe le Bel veut des dîmes, l'Ordre de Cîteaux, quoique par anciens privilèges dispensé d'en payer aucune, paye les siennes, avec quelque compo-sition toutefois. En 1292, Philippe le Bel réclama à l'ordre de Cîteaux une ancienne dîme qui lui avait été imposée par Grégoire XV pour le roi de France, il y avait dix-sept ans. L'abbé de Cîteaux réclama... en 1294. Cepen-dant sur la demande de Philippe le Bel, l'Ordre de Cîteaux lui accorda une dîme de deux années pour préser-ver des horreurs de la guerre et des vexations des Anglais les monastères, etc... Par le moyen de cette dîme les Anglais sont repoussés. Mais Philippe a toujours besoin d'argent. Gui de Dampierre est conduit prison-nier au Louvre, et des impôts extraordinaires sont imposés par Philippe le Bel sur les biens meubles et immeubles, soit des clercs, soit des laïques. Toute la France s'en émeut. Ici l'Ordre de Cîteaux prit le premier la défense des immunités ecclésiastiques, alléguant que par privilèges des papes, ils étaient exemptés de ces sortes d'impôts imposés par l'autorité royale. Qu'en cette circonstance l'Ordre de Cîteaux ait compris la gravité de la situation en s'opposant ouvertement aux volontés de Philippe le Bel; qu'appelé à choisir entre le devoir qui parlait à sa conscience et le péril qui menaçait sa per-sonne et ses biens, il ait courageusement préféré la

parti, on ne peut en douter. Déjà, en 1128, cet Ordre avait montré une semblable fermeté envers Louis VI. Donc en 1296, un chapitre général fut convoqué. On répondit d'abord à la monition qui avait été adressée par un prélat, ami de Philippe le Bel, qui était Pierre Barbet, archevêque de Reims, que l'Ordre de Cîteaux était prêt à se soumettre à toutes les taxes qui seraient établies à raison de ses biens ou pour la défense de la patrie, mais qu'il repoussait énergiquement les impôts extraordinaires que le siège pontifical n'avait pas approuvés.

« Jura (disent-ils) maxima dono Dei hominibus a superna clementia sunt collata, sacerdotium videlicet et imperium. Istud præest divinis, imperium autem humanis præsidium. Alibi vocantur duo luminaria magna, sicut sol et luna ita ut luminare majus sit jurisdictioni spiritualis et luminare minus jurisdictioni temporalis; et sicut aurum est pretiosius plumbo et sol luna nobilior, ac divina terrenis nobiliora seu digniora, sic sacerdotalis dignitas excedit regalem, et minor non habet judicare majorem nolentem et invitum. Rex ergo sacerdotes invitos et resistentes, cum suo imperio non subsint, ad subventionem compellere non habet; cum res ecclesiasticæ sint mortificatæ et a temporalis jurisdictione exemptæ, et dicta subventio naviter sapit decimas de quibus rex se non habet intromittere..... præterea si ad dictam subventionem tenerentur sacerdotes et clerici, conferrentur cæteris hominibus deterius conditionis, et sequeretur inextinguibile vitium, quod sub rege christianissimo sacerdotes durius tractarentur quam sub rege Pharaone, sub quo, omnibus servitutis subjectis, soli sacerdotes et eorum bona erant libertate donati. »

Voilà donc que le chapitre de Cîteaux ose dire à l'archevêque de Reims que Philippe le Bel se montre plus dur que Pharaon; il le répéta dans la mémorable protestation qu'il adressa à Rome. Le légat du Pape en France convoque un concile à Paris, le 22 juin 1296; le clergé se plaignait quelque peu des procédés de Philippe le Bel. Mais avant que Boniface VIII le souverain pontife eût reçu les décisions de ce concile, fit droit aux p'aintes de l'Ordre de Cîteaux, en frappant d'interdit Pierre Barbet, archevêque de Reims, et en publiant le 18 août 1296 la célèbre bulle « Clericis laicos. » On sait que Boniface VIII y prononçait l'excommunication des clercs qui paieraient les dîmes sans l'assentiment préalable du pape, et la bulle « Clericis laicos » fut confirmée par la bulle « Ineffabilis amoris, » où Boniface VIII reprochait au roi de France d'avoir perdu un bien précieux, c'est-à-dire l'amour de ses sujets, et annonçait qu'il était prêt à souffrir les persécutions, l'exil et même la mort pour la liberté de l'Eglise.

La réponse de Philippe le Bel commençait par ces mots : « Antequam essent clerici, rex Francie habebat custodiam regni sui, » et ce qui suivait était de ce genre et dans le même ton. Philippe le Bel à force d'intrigues rendit timide Boniface VIII qui naguère était si hardi dans ses Bulles, « Clericis laicos, » etc... Sur une députation de 23 prélats dévoués à Philippe le Bel Boniface VIII tomba désarmé; il se plaignait vivement même de la défection de Gui de Dampierre, duc de Flandre, et il offrait au roi de France tous les biens de l'Eglise et sa propre personne, etc. Dès ce moment la réconciliation du pape et du roi de France est complète. Des impôts à percevoir sont permis par le pape à Philippe le Bel..... etc... Le grand accord existe entre tous.....

Mais l'Ordre de Cîteaux fait le récit le plus navrant de la triste position par la levée incessante de dîmes sur dîmes qui l'opprime. Le duc de Flandre voit également la main de Philippe le Bel s'appesantir sur lui. La saisie du comté de Flandre est prononcée à deux reprises. Gui de Dampierre, comte de Flandre, porte ses plaintes au pape. Boniface VIII se fit remettre, en recevant toutes ces nouvelles, une déclaration par laquelle les fils du comte de Flandre lui reconnaissent le droit de prononcer souverainement sur leurs réclamations et sur leurs griefs. Le pape prononce au palais de Saint-Pierre la sentence d'arbitrage qu'il a refusé d'ajourner plus longtemps. Cette sentence arbitrale du pape ne renfermait aucune réserve en faveur du comte de Flandre..... l'affaire était comme interjetée, pour arriver plus tôt toutes les difficultés..... Gui de Dampierre réclame plus fort que jamais la protection d'Edouard Ier, roi d'Angleterre, pour que justice lui soit rendue de Rome..... Mais de nulle part il n'y a pour lui de réponse favorable. L'influence de Philippe le Bel domine fortement à la cour de Rome dans cette affaire de Gui de Dampierre. Enfin c'est au moment où la cause du comte de Flandre, Gui de Dampierre, paraît à jamais perdue, que l'on voit

poindre les difficultés qui doivent séparer Boniface VIII du roi de France.

Après de grandes discussions politiques, l'alliance de Boniface VIII et de Philippe le Bel se rompit sans retour.

Au moment où Boniface VIII refuse à Philippe le Bel d'approuver un traité qu'il vient de faire avec Albert d'Autriche, les ambassadeurs flamands à Rome, comprenant admirablement la situation des choses, prennent l'initiative de la grande lutte qui se préparait; ils invoquent les droits de la Flandre opprimée, comme le champ le plus noble et le plus légitime où la souveraineté pontificale réunissant le pouvoir temporel au pouvoir spirituel pût combattre les injustices et les usurpations du roi de France. Le Mémoire qu'ils soumettent au pape dans ce but est l'un des documents inédits qui répandent le plus de lumières sur l'histoire des dernières années du pontificat de Boniface VIII.

Ce Mémoire commence par faire le récit le plus navrant des misères où se trouve la Flandre par suite des vexations, tortures de toute espèce qu'y exerce Philippe le Bel qui, non content de se venger sur Gui de Dampierre, comte de ces provinces, s'en prend encore à ses sujets..... Le Mémoire rappelle que Philippe le Bel a refusé en conciliation de se rendre à l'appel que lui avait notifié le Saint-Siège; qu'il a rompu des traités jurés avec serment avec le roi d'Angleterre pour traiter amiablement avec le comte de Flandre; et finit par conclure qu'au moment présent il n'y a plus de juge à chercher pour cette grave affaire qu'auprès du Saint-Siège apostolique, regardé justement seul juge compétent en pareille matière.

Quod autem sanctissimus Pater pontifex sit iudex in præmissis competens, et non alius, probatur.

1° Quia idem summus pontifex iudex est omnium tam in spiritualibus quam in temporalibus, inier illos qui alios habent iudices sæculares. Est enim Christi omnipotentis vicarius...., et plena est sibi hujusmodi vicaria commissa, quæ explicitè et expressim commissa est suis successoribus in persona Petri; idem est successor per omnia jura terreni et celestis imperii : « Quodcumque ligaveris, » etc.; et juxta illud : « Ecce duo gladii, » etc., et juxta illud : « Constitui te super gentes, » etc. Quamvis reges temporales exerceant jurisdictionem, et homines subditi sint regi tanquam præcellenti et ducibus ab eo misis, hoc tamen datum est a Petro, et concessum a Deo, summo principe, cuius Dei, non pueri hominis, ipse pontifex vices gerit in terris; et sic cum omnis potestas a Domino Deo sit, apparet quod jurisdictioni quorumlibet, tam temporalium quam spiritualium, sibi sicut soli vicario ejus, plenarie sit data, et sicut dominus papa non perdit ordinariam jurisdictionem, si prælaturam, ecclesiasticam committit alicubi, sed adiri potest per simplicem querelam ab omnibus, ut dicunt jura, sicut et in aliis potestatibus erit, quia ab ipso sunt, quia sive lex dat hæreditatem, sive datam approbat, dare videtur, juxta illud divinum : « Per me reges regnant, » etc. De hac summa et plenissima potestate, quia residet in summo pontifice, nulla debet esse dubitatio apud quoscunque fideles.

Secunda ratio est quod contra illos qui iudices non cognoscunt, sine hæsitacione aliqua erit iudex summus pontifex, unde imperatorem, quo nullus inter principes sæculares est superior iudicat et deponit summus pontifex. Rex etiam Franciæ qui nullum superiorem recognoscit, per venerabilem tamen pontificem iudicatur et deponitur propter demerita. Et ideo de Romano pontifice dictum est : « Constitui te super gentes et regna, » et iudicem eum esse oportet ita super magnum sicut super parvum, et aliquis potest esse accephalus qui non supra se iudicem habeat constitutum; alias perirent jura et iustitia, si non esset qui ea redderet.

Tertia ratio est, quia jam comes ad hanc sedem legitime appellavit, cum de jure constet quia omnis oppressus libere appellare potest ad Romanam sedem. Edicit autem in proposito casu iudex, quia rex superiorem non cognoscit....

Quarta ratio est quia notorie et patenter peccavit rex Franciæ in comitem, et notum est quod ad summum pontificem spectat quemlibet corripere de peccato....

Quinta ratio est propter sacrilegium commissum in exustione ecclesiarum, occisione clericorum et religionum, quod crimen ecclesiasticum est et coram iudice ecclesiastico debet tractari; præterea quod pro filia comitis detenta specialiter est implorandum iudicium ecclesiasticum ratione pietatis et libertatis cui favent jura, et maxime, si nubere intendat, ponenda est in loco tuto et securo, ne per timorem dicat sibi placere quod odit....

Sexta ratio est, quia antequam ad tot et tanta illicite proderet dominus rex contra comitem, et incepisset domino combi in iurari et super ipso comitatu, comes requisivit sibi per regem concedi iudicium parium, quod in hoc erat competens, quod idem rex sibi facere denegavit, pluries requisitus, et licet aliquando promississet servare iustitiam per iudicium parium, tamen ad ultimum id ei denegavit, et ideo successit iustitia ecclesiastica, et ipse rex, iure quod habebat in comitatu ratione feodi fuit privatus, nec potest dominus rex dicere se iudicem super his, quia in causa sua iudex esse non potest.

Imploratur ergo iudicium contra reges et suos, etc... Similiter dominus papa noster potest regem Francie compellere ad pacem cum comite... hoc docuit semper ille summus magister et verbo et opere, qui semper dicebat : « Pax vobis, pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. » Quae verba sunt attendenda, quia mandatum important, quod exsequendum est per vicarium, et huiusmodi hereditas relicta non est refutanda, nec negligenda, sed manu tendenda et approbanda.

On ne peut douter combien agréablement fut reçue à Rome cette déclaration solennelle où l'on invoquait l'autorité pontificale placée par Dieu au-dessus de toutes les nations et armée des deux glaives trouvés à la montagne des Oliviers, c'est-à-dire de la puissance spirituelle et de la puissance temporelle, non-seulement comme l'unique refuge des opprimés contre les princes qui ne reconnaissent aucun juge au-dessus d'eux, mais aussi comme le pouvoir suprême investi du droit de déposer le roi de France et l'empereur. Bientôt ce Mémoire reçut une éclatante sanction. Le pape parut au milieu du grand jubilé de l'an 1300 avec les doubles insignes de l'autorité spirituelle et temporelle et répétant à haute voix : « Ecce duo gladii ; hic vides, o Petre, successorem tuum ; tu, salutaris Christe, cerne tuum vicarium. » Toute l'Europe était accourue à Rome et le nombre des pèlerins qui se pressaient aux portes des saintes basiliques avait effacé les plus pompeux souvenirs de la cité, deux fois reine du monde. C'était à la fois la manifestation d'un immense enthousiasme religieux et la manifestation de la puissance dont l'autorité pontificale restait armée aux yeux des peuples.

Boniface VIII a envoyé l'évêque de Pamiers ordonner au roi de France de rendre la liberté à Gui de Dampierre ; mais Philippe le Bel ne répond qu'en jetant dans une prison le légat du pape, etc... Boniface VIII, en même temps qu'il accueillait les plaintes du comte de Flandre, se souvient des plaintes non moins vives et non moins fréquentes de l'Ordre de Cîteaux. Le 4 décembre 1301, il suspend tous les privilèges accordés au roi pour la levée des dîmes. Le lendemain deux autres bulles sont publiées. Par la bulle « Ausculta filii, » il expose la puissance dont il est dépositaire, comme vicaire de Jésus Christ, comme successeur de saint Pierre : « Constituit nos Deus super reges et regna ad evellendum, destruendum, dissipandum atque edificandum sub eius nomine et doctrina, Filii charissime, nemo tibi suadeat quod superiorem non habes. » Mais il ne faut pas croire, comme l'ont trop souvent répété les historiens modernes, que la papauté dût être aux yeux de Boniface VIII la réunion, ou pour mieux dire, la confusion des deux pouvoirs exercés si mélangement. Boniface VIII disait lui-même qu'on ne pouvait lui attribuer une si grande ignorance ou un si grand aveuglement que de ne pas connaître la séparation des deux pouvoirs : « Scimus quod duae sunt potestates ordinatae a Deo. Quis ergo debet credere quod tanta fatuitas, tanta insipientia fuerit in capite nostro. » L'empereur et les rois exerçaient seuls la puissance temporelle ; à eux l'usage, l'action, le domaine des faits. Le droit, toutefois, restait subordonné à l'autorité spirituelle, appelée à distinguer ce qui était juste de ce qui était injuste, et investie d'une juridiction incontestable, *radice peccati*, soit qu'il convint de rappeler un chrétien obscur à la pénitence, soit qu'il fallût briser la couronne des princes les plus puissants. Cette théorie s'appuyait sur ce principe alors universellement admis, que la société reposant sur la religion, celle-ci était à la fois modératrice pour les princes et protectrice pour les peuples, à qui elle offrait l'égalité vis-à-vis du tribunal suprême qui représentait sur la terre celui de Dieu.

La bulle « Ausculta, filii » offre d'ailleurs un intérêt tout spécial pour les questions précédemment discutées, les deux griefs qui s'élevaient contre le gouvernement de Philippe le Bel, savoir : d'une part, l'oppression de Gui de Dampierre, c'est-à-dire celle des grands vassaux ; d'autre part, l'oppression du clergé et des ordres religieux. La bulle « Ausculta, filii, » parvenue au roi, fut publiquement brûlée, par son ordre, le dimanche 11 février,

1301 : « Combustae sunt apud eam litterae, in ipsis regis et magnatum praesentia ; quod am illo haeretico, pagano aut tyranno legimus esse factum. » Les états-généraux sont convoqués par le roi pour le 10 avril 1301. Un Mémoire plus ou moins respectueux est adressé au pape ; le clergé même y adhère. Boniface VIII répondit soit directement, soit par la bouche des cardinaux, aux plaintes des trois ordres dont se composaient les états-généraux. En ce même temps il donne une grande bulle qui défend aux évêques de quitter dorénavant leurs diocèses. Au mois d'août un grand consistoire se tient à Rome, présidé par le pape, en présence de l'évêque d'Auxerre, envoyé du roi et des députés du clergé. — Boniface VIII avança en propres termes qu'il avait le droit de déposer Philippe le Bel, et sembla prédire très-prochainement la défaite de l'armée française sous les remparts de Courtrai, dont la nouvelle arriva peu de jours après ce consistoire, et le triomphe dès lors de la Flandre, qui amena l'insurrection du Langue doc.

Boniface VIII avait convoqué un concile à Rome, en novembre 1302. Malgré les menaces de Philippe le Bel, on y vit 4 archevêques, 50 évêques et abbés supérieurs de divers monastères, tels que Cîteaux, Cluny, etc. De suite après leur départ, Philippe le Bel donna à ses baillis l'ordre de prendre possession des biens des prélats et des abbés qui s'étaient rendus à Rome. Cette mesure paraît avoir été principalement dirigée contre l'ordre de Cîteaux. Au même moment, l'évêque de Tournai, obéissant aux instructions secrètes de Philippe le Bel, ordonnait à toutes les autorités ecclésiastiques de la Flandre de cesser les fonctions de leur ministère.

Dans ces conflits incessants, le 14 juin 1303, dans une assemblée convoquée à l'église de Notre-Dame, Philippe le Bel reçoit, non plus comme roi, mais comme champion de la foi et défenseur de l'Eglise (Henri VIII invoqua aussi ce titre au xe siècle) l'acte d'accusation où Guillaume de Plasian reprochait au pape d'avoir voulu réunir la puissance temporelle et la puissance spirituelle. Les députés des trois ordres de l'Etat entendirent l'énumération de tous les chefs d'accusation, la plupart si infâmes qu'on ne peut les reproduire. Puis Philippe le Bel, petit-fils de Louis IX, dont ce même Boniface VIII avait proclamé la béatification, déclara que bien qu'il eût voulu, fils respectueux, cacher au peuple la nudité de Noé, il se trouvait obligé, par la conscience, de déferer au vœu formé par Guillaume de Plasian pour la convocation d'un concile qui jugerait le pape. Les évêques présents adhérèrent après un peu d'hésitation. Une seule voix s'était élevée avec courage pour défendre l'honneur de la papauté et pour protester contre l'usurpation sacrilège des droits et des libertés de l'Eglise ; ce fut celle de l'abbé de Cîteaux. Le roi l'en punit ; il fut traîné aux tours du Châtelet. Boniface VIII voulut honorer le dévouement de cet abbé, Jean de Pontoise ; il lui accorda deux privilèges qui passèrent à ses successeurs : le premier était de sceller en cire blanche, le deuxième était de placer sur son sceau l'image du pape assis dans la chaire de saint Pierre et revêtu des ornements pontificaux. Boniface VIII expliquait ce privilège par ces paroles mémorables adressées à Jean de Pontoise : « Mecum sedisti, mecum sedebis. »

Boniface VIII ne vécut plus que peu de temps après ces faits. Ses contemporains l'avaient accusé d'ambition et d'avarice, il s'était réhabilité aux yeux de la postérité en offrant au martyre un front chargé de 86 années. A peine la tombe est-elle ouverte pour lui, que le comte de Flandre et l'abbé de Cîteaux l'y suivirent. Il semble que le dernier représentant de la puissance temporelle de la papauté ait entraîné avec lui les derniers représentants de la puissance des grands vassaux et des ordres religieux.

Pour Philippe le Bel, il faut descendre jusqu'aux dernières années de sa vie pour trouver les traces d'une réparation dictée, soit par le remords, soit par la crainte d'une insurrection générale ; il n'avait pu cesser de molester l'ordre de Cîteaux et les autres par des dîmes les plus vexatoires ; on en voit une biennale imposée en mai 1301, et une autre dîme d'un cinquième, faite en 1305. Enfin un document conservé aux archives de Lille nous apprend que le roi exempta au mois de septembre 1312 l'Ordre de Cîteaux de toutes les dîmes qui pourraient être levées à l'avenir. C'était un peu tard, car déjà en 1303, on lit dans les statuts de cet Ordre. Cum ordos in magnis debitis, et diversis creditibus obligatus. Et le 20 mars 1313 il annonce dans une lettre qu'il veut venir en aide à l'abbaye de Clairvaux, jadis si célèbre par la pompe et l'éclat des cérémonies religieuses mais déjà menacée d'une ruine complète. « Monast-

num inter cætera monasteria præclarum et nobile, tot et tantorum quere debitorum opprimitur, quod aisi de ceteri remedio providetur, eidem monasterio servientes per loca varia dispergere miserabiliter oportebit; et per consequens in eo divinum officium, quod ibidem hæcenus tam devote, tamque solempniter celebratum existit, omnino destrui, ipsaque monasterium ad irreparabiles desolationis miseriam devenire.

Et c'est Philippe le Bel lui-même, qui, avant de mourir, traçait ainsi la triste histoire de son règne!!! C'était la même plainte suprême et prolongée « senio et agitudine longa tracti. » qu'était vraie pour l'abbé de Cîteaux, l'abbé de Clairvaux, pour le comte de Flandre et pour le pape. Telle était l'histoire triste et malheureuse de la fin du xiiie siècle, de ce siècle remarquable entre tous ceux du moyen-âge par sa science et sa gloire, ses vertus et son génie, CLXXIV, 1833 1920. (*Études sur l'histoire du xiiie siècle, ou Recherches sur la part que l'Ordre de Cîteaux et le comte de Flandre prirent à la lutte de Boniface VIII et de Philippe le Bel*, par Kervyn de Lettenhove.

PLACIDUS, ignota sedis episcopus. — « Qua in re potestatem in Ecclesiâ terreni principes habere debeant. » Qua in re intra Ecclesiâ terrenæ potestates locum habere debeant, et utrum sua auctoritate, an illius evocatione, notandum ex verbis S. Gregorii dicentis : « Sancta Ecclesiâ ad pravorum hominum, qui humiles premitur, duritiam dissolvendam, nonnunquam, quia propria virtute non sufficit, terreni principis opitulationem querit. Quod dum terreni principes agunt, non sibi, sed Deo deserviunt. In electione igitur pastorum sanctæ Ecclesiæ tunc vires suas exercere, ut Deo deserviant, terreni principes debent, cum de electione, ut a volet, inter partes discordia nascitur, et imperio sacerdotum compesci non potest, tunc iudicium sacerdotum juvare et pravorum homines insectari omnimodis debent. Quod etiam ipsa apostolica sede legimus, ubi dum dissidentes populi diu ordinassent Eulaliû et Bouifacium rogati a sacerdotibus et populis catholicis, Placidus Augustus cum filio suo Bonifacium statuerunt; Eulaliû vero de Urbe expulerunt. Sed pro hac re non Ecclesiâ suo juri subdiderunt, sed magis ei servitium suum dederunt; quia postmodum in electione Romani pontificis nulum jus quæsierunt. Simili etiam modo in episcopis et abbatibus catholici imperatores facere debent, si ab Ecclesiâ evocati fuerint. Si vero Romanus imperator catholicus non fuerit, non modo ejus adiutorium Ecclesiâ querere non debet, sed magis contraire in omnibus. Quod si in tantum superbiert, ut alium quasi virtute vel auctoritate sua episcopum Romæ ordinari faciat, non ipse habendus est episcopus, sed magis ille, quem catholica Ecclesiâ sibi elegit. Imperatori autem hoc agenti omnes catholici, Deum timentes, non solum non servire, sed etiam ut prævalent, resistere debent, scientes pro hoc se mercedem æternam a Deo suscepturos, si illud caste et zelo Dei faciunt, sicut e contrario peccatum, si negligant.

« De Gazonio VII, papa. » Hujus rei moderum temporis exemplum habemus, quia cum Romanus imperator, catholicæ fidei resistens, suum episcopum ibi misisset, omnes catholici eum respuentes anathematizaverunt; Gregorium vero VII catholicæ ordinatum dilexerunt, et cum B. Petri vicarium confessi sunt. Cujus doctrinam Deus etiam post mortem ejus confirmans, portas in æri suæ Ecclesiæ prævalere nequaquam permisi, CLXIII, 666.

« Quia non solum nobis, sed etiam imperatori præstamus, si ei ad malum non consentiamus. » Beatus Ambrosius, cum vasa Ecclesiæ tradere compelleretur, ait (Serm. contra Auxent. XVI, 1007-1008.) : Ego, si de me aliquid compelleretur et posceretur, aut si fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id quod mei juris esset, libenter offerrem. Templo Dei nihil possum decerpere, nec tradere. Illud custodiendum, non tradendum acceperam. Deinde consulere me etiam imperatoris salutem, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat autem vocem liberi sacerdotis : si vult sibi esse consultum, recedat a Christi injuria. Plena sunt hæc verba humilitatis, ut arbitror, plena affectus eum quem imperatori debet sacerdos. « Nunc ista consideremus, et sequentes exemplum sancti Patris Ambrosii, absit ut velamus hæreditatem Christi, absit ut tradamus hæreditatem beati Petri apostoli, cui Christus dicere dignatus est : « Tibi dabo claves regni cælorum. » Qui hanc hæreditatem, jubente Salvatore, omnibus suis successoribus in perpetuum tradidit, ipse Petrus et omnes præules, Patres nostri, Spiritum sanctum episcopis tradentes, baculum et anulum eis dederunt, ut per corporale signum, virtutale atque demonstrarent. Nunc autem absit ut

laici et sæculares, vanæ gloriæ servientes et avariæ, quod spiritale est, nostra permissione tradere audeant. Quid enim eis superest, nisi ut manus imponant? Quod si hoc non opere solum, sed et verbo ipso nefas esse creditur, quanto magis a tanta nequitia cessandum est! Valde enim tenendum est quod item beatus Ambrosius subsequitur et dicit : « Christus templum suum ingreditur, et flagellum prendit, et eiecit de templo nummularios, et cathedras, non patitur in suo templo pecunie esse vana-culos. Quid sacræ cathedræ, ni honores? Quia sunt columbæ nisi simplices mentes fidelium, vel animæ fidem candidam et puram sequentes? Ergo ego inducam in templum quem Christus excludit? Jubet enim exire, qui dignitates vendit et honores; jubet enim exire qui vendere vult simplices mentes fidelium, CLXIII, 678, 679.

RUDOLPHUS rex Romanorum — *Diploma*. Sanctissimo in Christo patri et domino Nicolao papa III, Rudolphus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ad perpetuam rei memoriam. Summa reipublice utilitudo stirpe duarum rerum sacerdotii et impetii divina institutione proveniens, vimque suam exinde muniens, humanum genus salubriter gubernavit in posterum, et regem Deo propitio in æternum. Hæc sunt duo dona Dei, maxima quidem in omnibus a superna collata clementia, videlicet auctoritas sacra pontificum et regalis excellentia potestatis. Hæc duo Salvator noster mediator Dei et hominum Jesus Christus sic per seipsum actibus propriis et dignitatibus distinctis exercuit, ut utraque ab ipso, tanquam ex uno eodemque principio manifeste procedere omnibus indicaret.

Ab eo igitur solo vivo et vero Deo recognoscentes omnia a quo reges et regna sumpserunt principia, et sacra sanctæ Romanæ Ecclesiæ beneficia erga nos innumera recolentes plenius excitamur affectibus, ea quæ præsumus illi retribuendo rependere a qua nobis et nostris predecessorum regibus Romanorum tam gaudia, tam excellentia dona conspicimus esse tributa.

Præfati itaque predecessores, inter cætera quæ ipsi Romanæ Ecclesiæ confirmarunt, dimiserunt, seu etiam concesserunt totam terram quæ est a Radicophano usque Ceperanum, marchiam Anconitanam, ducatum Spoletinum, terram comitissæ Mathildis, comitatum Brietenoriam, exarchatum Ravennæ, Pentapolim, massam Trabariam, cum adjacentibus terris, et omnia alia bona, terras, possessiones et jura ad Romanam ecclesiâ pertinentia in multis privilegiis imperatorum, a tempore Ludovici expressa sive contenta, ipsi beato Petro celestis regni clavigeri, ejusque successoribus et Romanæ Ecclesiæ dimiserunt, reddiditaverunt, restituerunt, et confirmarunt, et ad omnem scrupulum removendum, prout melius valeret et efficacius posset intelligi, contulerunt, concesserunt et etiam donaverunt sicut in eorum privilegiis seu litteris continetur.

Nosque postmodum, prout Domino placuit, ad regalis excellentiæ culmen assumpti, ut de susceptis donis innumeris, quæ de manibus dictæ Matris accepimus, non minoris recognitionis debitum solveremus, prædicta omnia in presentia recolentes memorie Gregorii papa I recognovimus, ac ea omnia et singula ipsi pro Romana Ecclesiâ, se suisque successoribus recipienti, confirmavimus, innovavimus, et de novo concessimus, atque donavimus, ipsa nihilominus proprio præstito corporaliter juramento firmantes, etc....

Et quia decet regales actus in omni claritate procedere, ut omnem obscuritatem, quam frequenter generalitas consuevit inducere, nostra tollat regalia expressio, ac jura ipsius matris Ecclesiæ per nostram declarationem, quam decernimus esse perpetuam, plenarie solidentur, recognoscimus, fateamur, et oraculo presentis edicti ad æternam memoriam declaramus, civitatem Ravennatensem et Æmiliam, Bobium, etc., ad beatum Petrum celestis regni clavigerum, et ad vos patrem beatissimum dominum Nicolaum papam III, et ad successores vestros Romanos pontifices, et ad ipsam Ecclesiâ Romanam pleno jure ac integre, non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus, in solidum pertinere, ac vestri et ipsius Romanæ Ecclesiæ, pleni juris, ditionis, ac principatus existere, XCVIII.

Et ad omnem dubitationis scrupulum in posterum abolendum, et ut nostra devotio erga ipsam matrem Ecclesiâ clarius emittescat, prædicta omnia et singula, tam propriis seu specialibus provincialium, terrarum, civitatum, atque locorum expressa vocabulis quam etiam non expressa, prout melius valet et efficacius intelligi, ipsi beatissimo Petro et vobis, sanctissime pater, Nicolae III papa, et per vos successoribus vestris Romanis pontificibus, et ipsi Romanæ Ecclesiæ, de novo libere et plenarie

concedimus, conferimus et donamus, ut sublata omni attentionis et dissensionis materia, firma pax et concordia p'ena inter Ecclesiam et Imperium perseverent, ICVII, 863-868 et 844-865.

SILVESTER (S.) papa. — In S. Sylvestri papæ Vita et in Vita aliorum episcoporum Romanorum frequentissime occurrunt donationes ejusque generis et speciei, post donationes Constantini Magni, factæ sedi apostolicæ seu aliis locis specialiter religioni consecratis. Sic in Vita S. Stephani III papæ dicitur, quod de omnibus receptis civitatibus donationem in scriptis a beato Petro atque a sancta Romana Ecclesia, vel omnibus in perpetuum pontificibus apostolicæ sedis misit possidendum, CXXVII, 218.

In Vita S. Adriani pontificis dicitur: « Sicut in eadem donatione contineri monstratur. » Ejusdem donationis exemplar super corpus B. Petri positum est, CXXVII, 218.

Ita majorem in dies venerationem sanctæ sedis conciliavit divina providentia, temporalem potestatem splendoremque illius in omnium oculis augendo. Fideles divinum summis laudibus consilium efferebant in hoc. Et apostolica sedes paternam semper hereditatem cum fide servavit; frumentum in ea centuplicavit, CXXVII, 950.

De donationibus probandis sufficeret unicum et antiquissimum documentum, scilicet Carta Cornutiæ, publicæ auctoritate signata; ex illa concludi potest sollemnes, per quinque sæcula, ab anno 471 sequentia, fuisse donationes factas ecclesiis honorum tam mobilium quam immobilium, CXXVII, 971.

Notum est istud Codovæ et successorum ejus: « Sceptra dedit Christus mihi, Christo reido coronam. » Etenim piissimorum principum, hoc studium fuit ut regia insignia Christo Domino regum subderent ac dedicarent, etc., CXXVII, 502.

STEPHANUS II, papa. — Stephanus II difficillimis temporibus creatus est pontifex; ipso enim pontificatus ejus initio, Aistulphus Longobardorum rex, rupto fœdere quod cum Ecclesia Romana pepigerat, ipsam Romam petere decrevit, quo tempore imperatoris obsequium Romani nonnumquam deseruerant. Pontifices enim Romani, post sua latifundia invasa et hæresim Leonis imperatoris, ejus et Constantini Copronymi imperium coluerunt, et reipublicæ eam non deseruerunt, et Romana civitas, licet calamitatibus belli ab Aistulpho rege vexata, ejusdem Constantini imperium cognoscebat... Cum Aistulphus rex Romam obsideret, ut eam suæ ditioni subderet, ac Romanæ Ecclesiæ civitates invaderet, Stephanus litteras ad Pippinum misit quibus ad sibi auxilia mittenda sollicitaret. Tunc Pippinus rex legationem ad Aistulphum regem Longobardorum misit, petens ut propter reverentiam beatissimorum Petri et Pauli in partibus Romæ hostiliter non ambularet, et superstitiosas ac impias et contra legis ordinem causas quas antea Romæ nunquam fecerat, propter ejus petitionem facere non deberet. At Aistulphus hoc facere contempsit, et Pippinus omnes Francos convocat ad arma contra Aistulphum et eos ad summen Vidulam ad se venire jubet. Bellum ergo undique parabat contra regem Aistulphum, sed ob gravem et periculosum morbum Stephanus papæ expeditio tantisper retardata fuit. Verum Stephano mox insigni miraculo sancti Dionysii martyris intercessionis sanatus, Pippinum ejusque filios, Carolum et Carolomanum ac uxorem Bertradam, in reges Francorum unxit. Bis itaque Pippinus in regem unctus est, primo a S. Bonifacio apostolicæ sedis legato, ut videtur in Zachariæ papæ actis, secundo a Stephano papa. Qui eos iungens reges, eos Romanorum patricos dicit.

Post hæc, satisfactione ab Aistulpho nulla obtenta, Pippinus, cum toto exercitu Alpes transgrediens, in ipsius montium faucibus, eundem Aistulphum prælio vicit, fugatumque insequens Papæ obsedit. Tunc pontifex novam timens Christiani sanguinis effusionem, cum eo egit; et accepto ab Aistulpho juramento, obsidibusque pro restituenda Ravenna aliisque civitatibus, Romam reversus est, et Pippinus rex victor cum suis in Gallias. Mox Stephanus papa questus est ad Pippinum quod Aistulphus rex promissis minime staret, nihilque cum Ecclesiæ Romanæ, tum reipublicæ Romanorum reddidisset. In litteris ait pontifex de Aistulpho: « Nec unius palmi terræ spatium beato Petro, sanctæque Dei Ecclesiæ, vel reipublicæ Romanorum reddere passus est, etsi illi, nempe Pippinus et filii propria voluntate, per donationis paginam, beato Petro, sanctæque Dei Ecclesiæ et reipublicæ civitates et loca restituenda confirmassent. » Equibus verbis colligere est, cum ventum est ad pacem, inter Stephanum et Aistulphum, legem hanc a Pippino huc fuisse impostam, ut ablata cum Ecclesiæ Romanæ, tum reipublicæ

Romanæ restitueret, non vero Imperio Romano, ut perperam quidam volunt.

Imo Aistulphus rex rursus, ingenti comparato exercitu, ipsam urbem Romam oblatione cinxit. Tunc Pippinus cum exercitu in Longobardos movit, Aistulphum ad Alpium angustias fugatum Papæ obsedit, nec veniam unquam rupti fœderis ei roganti tribuere voluit, quousque Ravennam, cum universo exarchatu, Pentapolimque ac viginti civitates iis provinciis comprehensas, Romano pontifici tradidisset. Et ab hoc tempore plenam in rebus civilibus administrationem pontifices Romani tam Romæ quam in exarchatu Ravennatensi exercuerunt nisi rebellionis et aliis motibus aliquando impirentur. En quod Romani, ab eo tempore quo Pippinus exarchatum Ravennæ principi apostolorum ejusque successoribus concessit, Constantini Copronymi imperatoris hæretici qui eos adversus Longobardos defendere non poterat, dominationem penitus excussere, et rempublicam instituere, cujus caput Romanus pontifex, defensor vero ac protector Pippinus Francorum rex dicti sunt. Hinc quando Stephanus II in suis litteris de Aistulpho et de vexatione urbis Romæ sermonem habet, nusquam meminit imperatoris, et Romanos populum suum appellat. Isdem loquendi formulæ utuntur Paulus papa Stephani successor, Adrianus I. Aistulphus contra pactum quasdam civitates, ad mortem usque, quas donatio Pippini complectebatur retinuit, ut Faventia incola, Ferrara, Auximum, Ancona, Humana, Bononia, etc., et postea summopontifici equaliter restituta sunt hæ civitates cum earum territoriis et finibus, CXXVIII, 1119-1155.

Pacta ista sunt, ut ex dictis apparet, et solemnij juramento firmata, inter Stephanum papam et Pippinum regem circa defensionem et tutelam Romanæ Ecclesiæ; sed non concessa fuit a Stephano jurisdictioni Pippino in urbem Romam et ducatum Romanum. Duo iterum conventa sunt inter Stephanum et Pippinum: alterum quod Stephanus conferret Pippino singularem, insignem et nemini antea cultum honorem patriciatum Romanorum, vicinus Pippinus susceperet tutelam, defensionem et advocacionem Romanæ Ecclesiæ, patrimoniorum beati Petri omniumque jurium et plenarum iustitiarum apostolicæ sedis; et alterum quod Pippinus in vim talis protectionis omnibus viribus interiret ut sua jura redderentur Ecclesiæ, et exarchatus Ravennæ a manibus Longobardorum eriperetur et Romano pontifici traderetur. Primum clare ostenditur ex epistola Stephani ad Pippinum: « Quod nullus de vestris parentibus, inquit, meruit suscipere, vos suscepistis, et princeps apostolorum præ cæteris regibus et gentibus vos suos peculiaries faciens, omnes suas causas vobis commisit, et vos reddetis rationem Deo, quomodo pro justitia ipsius janitoris regni eorum decerneretis. » Alterum similiter ex litteris Stephani constat: « Etenim dum vestris mellifluis obtutibus presentati sumus, omnes causas principis apostolorum in vestris manibus commendavimus, quoniam quidem inspirati a Deo aurem nostris petitionibus accommodare dignati estis, et vos beato Petro polliciti estis ejus iustitiam exigere et defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ procurare. » Et: « Velociter et sine impedimento quod beato Petro promissis per donationem vestram, civitates et loca, atque omnes obsides et captivos beato Petro reddite, vel omnia quæ ipsa donatio continet. »

Hæc sola fuere pacta inter Stephanum et Pippinum constituta, et non alia, neque ullum usquam verbum reperire est in illorum epistolis de concessio Imperio in Urbem aut ducatum Pippino. Frequens sermo est de jurejurando et promissione facta Stephano a Pippino decertandi pro Ecclesia Dei, et reddendi, sive donandi exarchatum Ravennæ Romanæ Ecclesiæ, sed nunquam verbum est de somniata illa jurisdictionis concessione, quam quidam volunt. Quid plura? Si Stephanus conferendo patriciatum Pippino aliquid illi jus contulisset in urbem Romam, in litteris ad eundem Pippinum datis potuisset ne amplius uti iis vocibus et terminis quibus testatum faceret suum plenum dominium super Urbem superque civibus Romanis? Et tamen loquitur de reipublica Romanorum sua, de populo suo, de Romana civitate sua: « Cunctus, ait Stephanus, namque noster populus reipublicæ Romanorum magno dolore et amarissimis lacrymis una nobiscum tribulatur, etc., etc. Qui loquendi modus evidens argumentum est, non alienatæ, aut divisæ jurisdictionis, sed integre a papa retentæ semper et conservatæ. Sed et ipsi primi Francici imperatores de tutela quidem et defensione Romanæ Ecclesiæ in actis suis locuti sunt, nunquam vero de sibi papæ concessa jurisdictione in urbem aut ducatum Romanum, CXXVIII, 1135-1156.

[Additamenta ad Stephanum II.]

Anno 753, mense Octobri, Stephanus II papa, imperatore Constantinopolitano iubente, ad Aistulphum Longobardorum regem profectus, exarchatum Ravennatem et reliqua loca ab eo invasa repetiturus. Quod cum frustra attentasset, Pippinum regem adit, atque primum die 6 Januarii an. 754 Pontigone promissione de auxilio ferendo accepta, in conventu publico Carisiacensi pactum de defensione Ecclesie Romanæ atque de coronatione Pippini filiorumque ejus init, quo Pippinus ea quæ Aistulphus Græcis abstulerat se Romanæ Ecclesie collaturum promisit. Conditio ista his verbis expressa erat : « A Lunis cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in monte Burdone, inde in Bereto, deinde in Parma, deinde in Regio, et exinde in Mantua atque in Montesilicis, simulque universum exarchatum Ravennanum sicut antiquitus erat, atque provincias Venetiarum, et Istriam, necnon cunctum ducatum Spoletinum sive Beneventanum. » Bellum tamen magna cum difficultate susceptum, eum tantum ad finem gestum et anno 753 finitum est, ut Longobardi Pentapolim, Narniam et Cæcanum, Tusciae atque Campanie Romanas urbes ab ipsis invasas et reliqua unde populus Romanus conquerebatur redderent; quibus, bello reparato, anno 756. Comiaculum accessit. Unde confecta Pippini donatio has civitates complectebatur : Ravenna, Ariminum, Pennasaurum, Concam, Fanum, Cesinas, Sinogallias, Esim, Forum populi, Forum Livii cum Sassubio, Montem Feltri, Acerrem, Agiomontem, Montem Lucati, Serram, Castellum sancti Marini, Bobium, Urbinum, Calles, Luciolis, Eugubium et Comiaculum; sed et Faventiam, ducatum Ferrariæ, necnon Imolam, Bononiam et Gabellum simul traditas fuisse ex subsequentibus patet; nec unquam pontificem ulterius quid apud Pippinum impetrasse reperimus. Annis duodeviginis post, Desiderio primum fuso, Spoletini, Reatini, incolæ ducatus Firmani, Auximani, Anconitani, et habitatores castelli Felicitatis ad Adrianum papam se contulerunt, et Carolus rex, Romæ Adriano restitutionem exarchatus a Desiderio invasi pollicitus, præterea donationem Pippini Carisiacensem confirmavit. Quibus promissis, Adrianus papa anno 774 vel 775 partem exarchatus recepit, reliquam vero, scilicet Imolam, Bononiam, Gabellis, Faventiam, ducatum Ferrariæ, Comiaculum, Forumlivii, Forum populi, Cesenam, Bobium, Tribunatum decimum, archiepiscopo Ravennate ren tente, et castellum Felicitatis a duce Clusino invasum, nonnisi anno 775 vel 776 recuperare potuit. At vero Adrianus ad ulteriora progressus, inde ab anno 777 terras flagitare cepit, nec ab ipso, nec a Stephano Paulove unquam possessas, sed quas pontificibus, a regibus Longobardorum aliisque olim ereptas, atque ex donatione Carisiacensi sibi restituendas contendebat. Primo inde ab anno 777 civitates aliquot in Tuscia Longobardorum sitas, ducatus Spoletinum et Beneventanum, Corsicam et patrimonium Sabinese, tum Terracinam occupatam rursusque amissam, Cajetam, Neapolim, et patrimonium partium earum affectabat, obtinuitque a Carolo anno 781 Romæ presente filius ejus Pippino et Ludovico in reges Longobardorum et Aquitanie consecratis, concessionem patrimonii Savinensis pro luminariis conclusionibus atque alimentis pauperum; quod tamen nonnisi anno 785 a missis Caroli B. Petro traditum est. Eodem tempore vel certe anno 787, civitates in Tuscia Longobardorum, Suana Tuscana, Biternum, Balneum regis et cætera, scilicet Castellum Felicitatis, Urbs vetus, Ferentum, Oria, Marca restituta sunt. Quibus Populonum et Rosellias necnon civitates in partibus Beneventi tum Capuam adii annis 787 flagitabat; obtinuit que in tertio Caroli itinere Romano promissionem de tradendo Benevento, irritam tamen, quod rex Grimoaldi ducis favore ductus episcopia quidem monasteria curas publicas et civitates absque incolis papæ contradi, eorum habitatores tamen in Grimoaldi fide persistere concessit. Is Adrianus expostulationibus Caroli, favoribus suis exstitit; nam nec ultra Adrianum aliquid obtinuisse, nec successorem ejus Leonem tertium anno 808 ex pacto Carisiacensi Corsicam insulam efflagitantem meliori fortuna usum fuisse reperimus. Constat igitur, Carolum ea quæ Desiderio Ticinum adhuc tenente, et eventum belli ambiguo, in pacto Carisiacensi renovato pontifici promiserat, integram servare nec voluisse nec potuisse, ea fortasse ratione ductum, quod pontifices jura sua in territoria singula ad meridiem lineæ descriptæ posita, prout tenebantur et polliciti esse videntur, probare nequiverant.

Carolo igitur obeunte, res ita comparata erat, ut pontifices sub imperio Fr. morum, 1° ex antiquo jure urbem

Romam cum ducatu suo, id est, Campaniam cum Maritima usque ad Ceperanum et Terracinam et Tusciam Romanorum, scilicet civitates Portum, Centumcellas, Cererem, Bledam, Marturanum, Sutriam, Nepem, Castellum, Galisum, Ortum, Polimartium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum insulis tribus, Naraiam et Utriculum; 2° ex donatione Pippini et Caroli exarchatum Ravennatem, Pentapolim et Emiliam cum civitatibus supra memoratis; 3° ex pacto Carisiacensi et jure Carolo regi probato territorium Savinense, civitates in Tuscia Longobardorum supra memoratas (fortasse additis Populonio atque Rosellias), et jura in ducatu Beneventano sibi tradita possiderent; affectarent vern, nec tamen evincere possent; 4° plurima a meridie a Lunis cum insula Corsica per Surianum, montem Rardonis, Beretum, Parmam, Regiam, Mantuam, Montem Silicis porrectæ, præcipue Corsicam, Populonum et Rosellias, ducatus Spoletinum et Beneventanum, Capuam, Cajetam, Neapolim, cum patrimonii ibidem sitis, partim a Francis partim a ducibus Beneventanis, partim a Græcis possessa. Quibus a Ludovico imperatore nihil præter curtem legalem in Germania additum est. Unde confirmationem quæ sub nomine ejus circumfertur mentitiæ esse, haud dubie apparet, non solum propter vitia formæ, sed quia insula Sardinia et Sicilia atque Campanie Beneventanas pars cum civitatibus Sora, Arce, Aquino, Arpino, Theano, Capua, et patrimonium Beneventanum, Salernitanum, Neapolitanum, et Calabria superioris et inferioris, quæ ac la potestate Francorum essent, papæ concedi dicanur, Chartæ exemplar omnium quæ existant vetustissimum exstat in codice Vaticano, sæculo xii exarato, XCII, 679, 680, 681.

ZACHARIAS (S.) papa — Foedera cum Francis jam dudum tolerant pontifices Gregorius II et III, cum Pippino, frater Carolomanni, ambo filii Caroli Martelli, cum consulisset utrum frater dignior regio fastigio illi videretur, isne qui otio languens, nihil ad communem populorum utilitatem afferret, an qui dies noctesque de regni salute atque custodia cogitaret? Zacharias se omnino existimare regem illum eligendum qui regni commodis et incoluitati serviret populorum, rogatusque decretum interposuit, ut regem Pippinum substituerent.

Quod sic habetur in notitia in S. Zachariam pap. : « Carolomannus filius Caroli Francorum regis, presentis viæ relinquens gloriam atque potestatem terrenam, ad beatum Petrum apostolorum principem devotus, cum siquantis suis adventit fidelibus, seque eidem Dei contulit apostolo, atque in speciali habitu se fore spondens permansurum, clericatus jugum ab eodem sanctissimo suscepit pontifice, Et inter alia multa dona obtulit beato Petro apostolo ante consessionem arcum argenteum majorem, pensantem libras septuaginta et post aliquantum temporis ad beati Benedicti quod in Aquinensium alium est profectus est monasterium, in quo et suam finire vitam professus est jurando », LXXXIX, 906.

Bertiniani annales ad an. 749, de regno in Pippinum conferendo Burchardum et Fulradum missos egisse produnt; « Burchardus Witzeburgensis episcopus ac Fulradus capellanus missi fuerunt ad Zachariam papam interrogandum de regibus in Francia qui illis temporibus non habentes regalem potestatem... Si bene fuisset an non. Et Zacharias papa mandavit Pippino ut melius esset illum regem vocari qui potestatem haberet, quam illum qui sine regali potestate manebat, ut non conturbaretur ordo. Per auctoritatem ergo apostolicam jussit Pippinum regem fieri; » et ad an. 750. « Pippinus secundum morem Francorum electus est in regem, et unctus per manum sancti. memor. archiepiscop. Bonifacii, et elevatus a Francis in regno, in Suessionis civitate. Hildericus vero, qui falso rex vocabatur, tonsuratus est, et in Sithu monasterium missus. » Item Fredegaril continuator, ad an. 751, scripsit : « Et quidem terra quævis a præliis. Quo tempore una cum consilio et consensu omnium Francorum missa relatione a sede apostolica auctoritate percepta, præclarus Pippinus electione totius Franciæ in sedem regni cum consecratione episcoporum et subiectione principum, una cum regina Bertradona, ut antiquitus ordo deposcit, sublimatur in regno. » Et Annales a Pitheo editis habent; « An. 752 ab incarnatione Domini, Zacharias papa ex auctoritate beati Petri apostoli, mandavit populo Francorum ut Pippinus, qui potestate regia utebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Itaque Hildericus rex qui ultimus Merovingorum Franci imperavit depositus et in monasterium missus est. Pippinus vero in civitate Suessionis a sancto Bonifacio archiepiscopo unctus, regni honore sublimatus est. »

Pippino idem pontifex Zacharias concessit potestatem

minandi episcopos regni Francorum, ut medicam afferrent manuum abusus atque excessibus eorum temporum cum ad electiones deveniri contingebat. Id vero est factum dum adhuc erat majordomus; quippe indultum eiusmodi accepit in concilio Suessionensi, quod fuit celebratum, an. 744, ante annos octo quam regni solium scepseret. « Pippinus exposita necessitate hujus regni Zacharia Romano papae, in synodo cui Bonifacius martyr interfuit, ejus accepit consensum ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum, decedentibus episcopis moderetur. » Lup. abb. Ferrar. epist. 81, ad Amul Lugd., LXXXIX, 966, 967, 968.

ZOSIMUS, pap. — Quamvis Patrum traditio apostolicæ sedis auctoritatem tantam tribuerit, ut de ejus judicio discrepare nullus auderet, idque per canones semper regumque eadem sedes servaverit, et currens adhuc suis legibus ecclesiastica disciplina Petri nomini a quo ipsa quonque descendit, reverentiam quam debet exsolvat; tantum enim huic apostolo canonica antiquitas per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissione, ut et ligata solveret, et soluta vinceret par potestatis data confidit in eos, qui sedis hereditatem ipso annuente meruissent; habet enim ipse cum omnium Ecclesiarum, tum hujus maxime ubi sederat, curam; nec patitur aliquid privilegii aut aliquo titulare auctoritatem, cui ipsa sui nominis firma et nullius hebetata motibus constituit fundamenta, et quæ sine suo periculo temere nullus inceperat. Cum ergo tantæ auctoritatis Petrus sit caput, et sequentia omnium majorum studia firmaverit, ut tam humanis quam divinis legibus et disciplinis omnibus firmetur Romana Ecclesia, cujus locum nos regere, ipsiusque potestatem nominis oblinere non latet vos. Sed nostris, fratres charissimi, et quemadmodum sacerdotes scire debetis; tamen cum tantum nobis esset auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia, nihil egimus quod non ad vestram auctoritatem nostris ultro litteris referrenus, etc., XX, 676.

Præquam hunc absolvamus Indicem, apponere hic statuimus tum summum Pontificis ad episcopos, tum episcoporum ad Summum Pontificem Allocutiones, quæ nostram thesiam, his præsertim temporibus, maxime corroborant.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI PII DIVINA PROVIDENTIA
PAPÆ IX

*Allocutio habita in Consistorio, die
9 Junii 1862,*

Adstantibus etiam patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, solemnibus sanctorumque martyrum in Japonia et Michaelis de Sanctis canonizationis causa Romæ congregatis.

VENERABILES FRATRES,

Maxima quidem lætitia affecti fuimus, venerabiles fratres, cum sanctorum honores et cultum, Deo bene juvante, septem et viginti invictissimis divinx nostræ religionis heroibus hesterno die decernere potnerimus. Vobis lateri nostro adstantibus, qui egregia pietate ac virtute præditi, et in sollicitudinibus nostræ partem vocati in hac tanta temporum asperitate strenue dimicantes pro Domino Israel summo nobis solatio et consolationi estis. Utinam vero dum hujusmodi perfundimur gaudio, nulla meroris, luctusque causa nos allunde contristeret. Non possumus enim non vehementer dolere et angui, cum videamus tristissima, et nunquam satis deploranda mala ac damna, quibus cum permagno animarum detrimento catholica nunc Ecclesia, et ipsa civilis societas miserandum in modum premitur ac divexatur. Optime enim noscitis, venerabiles fratres, terribrium sane bellum contra rem catholicam universam ab iis hominibus confectum, qui inimici crucis Christi sanam non sustentantes doctrinam, ac nefaria inter se societate conjuncti quæcumque ignorant, blasphemant, ac pravis cujusque generis artibus sanctissimæ nostræ religionis, et humanæ societatis fundamenta labefactare, imo si fieri unquam posset, penitus evertere, omniumque animos mentesque perniciosissimis quibusque erroribus imbuerere, corrumpere et a catholica religione avellere moluntur. Nimirum callidissimi isti fraudum artifices, et fabricatores mendacii non cessant monstrosa quæque veterum errorum portenta jam sapientissimis scriptis toties profligata ac depulsa, gravissimoque Ecclesiæ judicio damnata et tenebris excicare, easque novis, variis ac fallacissimis formis verbisque expressa exaggerare, et modis omnibus unquequa-

que disseminare. Hac funestissima ac diabolica prorsus arte rerum omnium scientiam contaminant, deturpant, mortiferum ad animarum perniciem virus diffundunt, effrenatam vivendi licentiam, et pravas quæque cupiditates fovent, religionum ac societatem ordinem invertunt, et omnem justitiam, veritatis, juris, honestatis et religionis ideam extinguere conantur, et sanctissima Christi dogmata, doctrinam irrident, contemnunt, oppugnant. Horret quidem refugitque animus, ac reformidat vel leviter attingere præcipuos tantum pestiferosque errores, quibus hujusmodi homines miserrimis hisce temporibus divina et humana cuncta permiscunt.

Nemo vestrum ignorat, venerabiles fratres, ab hujusmodi hominibus plane destrui necessariam illam coherentiam, quæ Dei voluntate intercedit inter utrumque ordinem, qui tum in natura, tum supra naturam est, itemque ab ipsis omnino immutari, subverti, deleri propriam, veram germanamque divinæ revelationis indolem, auctoritatem, Ecclesiæque constitutionem et potestatem. Atque eo opinandi temeritate progrediuntur, ut omnem veritatem, omnemque legem, potestatem et jus divinæ originis audacissime denegare non metuunt. Siquidem haud erubescunt asserere, philosophicarum rerum, morumque scientiam, itemque civiles leges posse et debere a divina revelatione, et Ecclesiæ auctoritate declinare, et Ecclesiam non esse veram perfectamque societatem plane liberam, nec pollere suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis esse definire, quæ sint Ecclesiæ jura et limites, intra quos eadem jura exercere queat. Hinc perverse comminiscuntur, civilem potestatem posse se immiscere rebus, quæ ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent, atque etiam impedire, quominus sacrorum antistites et fideles populi cum Romano pontifice supremo velius Ecclesiæ Pastore divinitus constituto libere ac mutuo communicent, ut plane dissolvatur necessaria et ætissima illa conjunctio, quæ inter membra mystici corporis Christi, et aspectabile suum caput ex divina ipsius Christi Domini institutione esse omnino debet. Nihil vero timent omni fallacia ac dolo in vulgus proferre, sacros Ecclesiæ ministros, Romanumque Pontificem ab omni rerum temporalium jure ac dominio esse omnino excludendos.

Summa præterea impudentia asserere non dubitant, divinam revelationem non solum nihil prodere, verum etiam nocere hominis perfectioni, ipsamque divinam revelationem esse imperfectam, et ideo subiectam continuo et indefinito progressui, qui humanæ rationis progressionem respondeat. Nec veniant proinde jactare, prophetias et miracula in sacris litteris exposita et narrata esse poetarum commenta, et sacrosancta divinæ fidei nostræ mysteria philosophicarum investigationum summam, ac divinis utriusque Testamenti libris mythica contineri inventa, et ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, horribile dictu! mythicam esse fictionem. Quare hi turbulentissimi perversorum dogmatum cultores blaterant, morum leges divinx haud egere sanctione, et minime opus esse, ut humanæ leges ad naturæ jus conformentur, aut obligant vim a Deo accipiant, ac propterea asserunt, nullam divinam existere legem. Insuper inficari audent omnem Dei in homines mundumque actionem, ac temere affirmant, humanam rationem, nulli prorsus Dei respectu habito, unicuique esse veri et falsi, boni et mali arbitrum, eandemque humanam rationem sibi ipsi esse legem, ac naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficere. Cum autem omnes religionis veritates ex nativæ humane rationis vi perversè derivare audeant, tum cuique homini quoddam veluti primum jus tribuant, ex quo possit libere de religione cogitare et loqui, eumque Deo honorem et cultum exhibere, quem pro suo libito meliorem existimat.

At vero eo impietatis et impudentiæ deveniunt, ut cælum petere, ac Deum ipsum de medio tollere conentur. Insigni enim improbitate ac pari stultitia haud timent asserere, nullum supremum sapientissimum providentissimumque Numen divinum existere ab hac rerum universalitate distinctum, ac Deum idem esse ac rerum naturam, et ideo immutationibus obnoxium, Deumque respice fieri in homine et mundo, atque omnia Deum esse, et ipsissimam Dei habere substantiam, ac unam eandemque rem esse Deum cum mundo, ac proximæ spiritum cum materia, necessitatem cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et justum cum injusto. Quo certe nihil mentitius, nihil magis impium, nihil contra ipsam rationem magis repugnans fingi et excogitari unquam potest. De auctoritate autem et jure ita temere et futuriunt, ut impudenter dicant, auctoritatem nihil aliud esse, nisi numeri, et materialium virium summam, ac jus in

materiali facto consistere, et omnia hominum officia esse nomen inane, et omnia humana facta juris vim habere.

Jam porro commenta commentis, deliramenta deliramentis cumulantes, et omnem legitimam auctoritatem, atque omnia legitima jura, obligationes, officia conculcantes nihil dubitant in veri legitimeque juris locum sublatuere falsa ac mentita virum jura, ac morum ordinem rerum materialium ordini subicere. Neque alias vires agnoscunt, nisi illas quæ in materia positæ sunt, et omnem morum disciplinam honestatemque collocant in cumulandis et augendis quovis modo divitiis, et in pravis quibusque voluptatibus explendis. Atque hisce nefariis abominandisque principiis reprobam carnis spiritui rebellis sensum tuerunt, forant, extollunt, illique naturales dotes ac jura tribuunt, quæ per catholicam doctrinam enucleari dicunt, omnino despicientes monitum Apostoli clamantis: « Si secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis [Ad Rom. vii, 13]. » Omnia præterea legitimum cujusque proprietatis jura invadere, destruere contendunt, ac perperam animo et cogitatione confingunt et imaginantur lusus quoddam nullis circumscriptum limitibus, quo reipublicæ statum pollere existimant, quem omnium jurum originem et fontem esse temere arbitrantur.

Dum vero hos præcipuos infelicissimæ nostræ ætatis errores doleenter ac rapiti perstringimus, recensere omittimus, venerabiles fratres, tot alias fere innumera-biles falsitates et fraudes vobis apprime notas ac perspectas, quibus Dei hominumque hostes rem tum sacram tum publicam perturbare et convellere conantur. Ac silentio prætermittimus multiplices gravissimæque injurias, calumnias, convicia, quibus sacros Ecclesiæ ministros, et hanc apostolicam Sedem dilacerare et insectari non desinunt. Nihil loquimur de iniqua sana hypocrisis, qua funestissime in Italia præsertim perturbationis ac rebellionis duces et satellites ditiunt, se velle Ecclesiæ suam gaudere libertate, dum sacrilego prorsus ausu omnia ipsius Ecclesiæ jura et leges quotidie magis promulcant, ejusque bona diripiunt, et sacrorum antistites, ecclesiasticosque viros suo munere præclare fungentes quoquo modo dirigunt, et in carcerem detruunt, et religiosorum ordinum alumnos, ac virgines Deo sacras o suis cenobitis violenter exturbant, suisque propriis bonis spoliant, nihilque intentatum relinquunt, ut ipsam Ecclesiæ in turpissimam redigant servitutem, et opprimant. Ac dum singularem certe ex optatissima vestra præsentia voluptatem percipimus, vos ipsi videtis, quam libertatem nunc habeant venerabiles fratres sacrorum in Italia antistites, qui strenue constanterque præstantes prelia Domini minime potuerunt cum summo animi nostri dolore, adversantium opera, ad nos venire, et inter vos versari, atque huic adesse conventui, quod summopere optarissent, quemadmodum infelicis Italiæ archiepiscopi et episcopi suis litteris summi erga vos, et hanc sanctam Sedem amoris et obsequii plenissimis significaverunt. Neminem etiam ex sacrorum in Lusitania antistitibus hic adessee cernitis, ac non parum dolemus, inspecta difficultatum natura quæ obstituerunt, quominus ipsi Romanum iter agredi possent. Recensere autem omittimus tot alia sane tristia et horrenda, quæ ab hisce perversarum doctrinarum cultoribus cum incredibili nostro ac vestro, et omnium bonorum luctu patrantur. Nihil item dicimus de impia conspiratione, et pravis cujusque generis molitionibus ac falsis, quibus civilem hujus apostolicæ Sedis principatum omnino evertere ac destruere volunt. Juvat potius hac de re commemorare miram prorsus consensionem, qua vos ipsi una cum aliis venerabilibus fratribus universi catholici orbis sacrorum antistites nunquam intermisistis et epistolis ad nos datis, et pastoralibus litteris ad fideles scriptis hujusmodi fallacias detegere, refutare, ac simul docere, hunc civilem sanctæ Sedis principatum Romano Pontifici fuisse singulari divinæ providentiæ consilio datum, i lumque necessarium esse, ut idem Romanus Pontifex nulli unquam principi aut civili potestati subjectus supremam universi Domini gregis pascendi regendique potestatem auctoritatemque ab ipso Christo Domino divinitus acceptam per universam Ecclesiæ plenissimam libertate exercere, ac majori ejusdem Ecclesiæ, et fidelium bono, utilitati et indigentis consulere possit.

Quæ hactenus lamentati sumus, venerabiles fratres, lectuosum plane exhibent spectaculum. Quis enim non videt pravorum doctrinarum iniquitatem, ac tot nequissimis deliramentis et machinationibus magis in dies christianum populum misere corrupti, et ad exitium impelli, et catholicam Ecclesiæ, ejusque salutarem doctrinam ac veneranda jura et leges, sacrosque ministros oppugari,

et idcirco omnia vitia et scelera iuvare ac propagari, et ipsam civilem societatem evagilari?

Nos itaque apostolici nostri ministerii probe memoris, ac de spirituali omnium populorum bono et salute nobis divinitus commissæ vel maxime solliciti, cum et aliter, ut sanctissimi decessoris nostri Leonis verbis utamur « nobis commissos regere non possumus, nisi hos, qui sunt perditores et perditii, zelo fidei Dominice persequamur, et a sanis mentibus, ne pestis hæc latius divulgetur, severitate, qua possumus, abscindamus » [Epist. 7 ad Episc. per Ital. c. 2 Edit. Baller.], in hoc amplissimo vestro consensu apostolicam nostram attollentes vocem omnes commemoratos præsertim errores non solum catholicæ fidei ac doctrinæ, divinis ecclesiasticisque legibus, verum etiam ipsi sempiternæ ac naturali legi et justitiæ, rectæque rationi omnino repugnantem et summopere adversos reprobamus, proscribimus atque damnamus.

Vos autem, venerabiles fratres, qui estis sal terræ, et Domini gregis custodes, ac pastores, etiam atque etiam excitamus et obtestamur, ut pro eximia vestra religione et episcopali zelo pergatis, veluti adhuc cum summa vestri ordinis laude fecistis, omni cura, sedulitate et studio fideles vobis traditus ab hisce venenatis pascuis arcere, et qua voce, qua opportunitas scriptis tot persarum opinionum monstra repellere et profligare. Optime enim scitis de summa re agi, cum agatur de sanctissima fidei nostræ, ac de catholica Ecclesiæ, ejusque doctrinæ causa, de populorum salute, et humanæ societatis bono ac tranquillitate. Itaque quantum in vobis est, ne desistatis unquam a fidelibus avertere tam dira pestis contagia, id est ab eorum oculis manibusque perniciosos libros et ephemerides eripere, ipsosque fideles sanctissimis augustæ nostræ religionis præceptionibus assidue imbueri et erudire, ac monere et exhortari, ut ab hisce iniquitatis magistris tanquam a facie colubri effugiant. Pergite vestras omnes curas cogitationesque in id potissimum conferre, ut clerus sancte scienterque institutur, omni busque virtutibus fulgeat, ut utriusque sexus juvenis ad morum honestatem, pietatem, omnemque virtutem sedulo formetur, ut salutaris sit studiorum ratio. Ac diligentissime advigile et prospicite, ne in humaniores litteras, severioresque disciplinas tradendas aliquid unquam irrepit quod fidei, religioni, bonisque moribus adversetur. Viriliter agite, venerabiles fratres, et ne animo unquam concidatis in hac tanta temporum perturbatione et iniquitate, sed divino auxilio omnino freti, ac sumentes in omniibus scutum inexpugnabile æquitas et fidei, atque assumentes gladium spiritus, quod est verbum Dei, ne intermittatis omnium catholicæ Ecclesiæ, et hujus apostolicæ Sedis hostium conatibus obsistere eorumque tela retundere et impetus frangere.

Interim vero dies noctesque, sublati ad cælum oculis, non desistamus, venerabiles fratres, clementissimum misericordiarum Patrem, et Deum totius consolationis, qui de tenebris facit lucem splendescere, quique potest est de lapidibus suscitare filios Abrahæ, in humilitate cordis nostri ferventissimis precibus indesinenter orare et obsecrare, ut per merita Unigenii Filii sui Domini nostri Jesu Christi velit christianam et civili reipublicæ auxiliariam porrigere dexteram, omnesque disperdere errores et impietates, ac divinæ suæ gratiæ lumine omnium errantium mentes illustrare, illosque ad se convertere et revocare, quo Ecclesiæ sua sancta optatissimam assequatur pacem, et ubique terrarum majora in dies incrementa suscipiat, ac prospere vigeat et efflorescat. Ut autem quæ petimus et querimus facilius consequi possimus, ne cessemus adhibere primum deprecatoriam apud Deum immaculatam sanctissimamque Deiparam Virginem Mariam, quæ misericordissima et amantissima nostrum omnium mater cunctas semper interemul hereses, et cujus nullum apud Deum præsentius patrocinium. Petamus quoque suffragia tum sancti ejusdem Virginis sponsi Josephi, tum sanctorum apostolorum Petri et Pauli, omniumque coelorum, et illorum præsertim, quos nuper sanctorum fasces adscriptos colimus et veneramus.

Antequam vero dicendi finem faciamus nobis temperare non possumus, quin iterum testemur et confirmemus, summa nos uti consolatione, dum jucundissimo vestrum omnium conspectu fruimur, venerabiles fratres, qui tantæ fidei, pietatis et observantia nobis et huic Petri cathedræ firmiter obstricti, ac ministerium vestrum implentes majorem Dei gloriam, et animarum salutem omni studio procurare gloriamini, quique concordissimis animis, atque admirabili sane cura et amore una cum illis venerabilibus fratribus totius catholici orbis episcopis et fidelibus vestram et illorum curam commissis gravissimis nostras angustias et acerbitates molis omnibus lenire et

ambulare non desinitis. Quocirca hæc etiam occasione amantissimi æque ac gratissimi animi nostri sensus erga vos, et alios omnes venerabiles fratres, et ipsos fideles amplissimis verbis palam publiceque profitemur. A vobis autem exposcimus, ut cum ad vestras redieritis dioceses relictis eisdem fidelibus vestræ vigilantie conceditis hos animi nostri sensus nostro nomine nuntiare, illosque certiores facere de paternæ nostræ in illos charitate, deque apostolica benedictione, quam ex intimo corde profectam, et cum omni veræ felicitatis voto conjunctam vobis ipsis, venerabilis fratres, et eisdem fidelibus impertire rebelementer lætamur.

SACRATISSIMO DOMINO NOSTRO PIO IX PONTIFICI MAXIMO

Sacrorum antistites sacris Solemnibus sanctorum novensilium martyrum xxvi Japoniæ et Michaelis de Sanctis Romæ adstantes die festo Pentecostes anni 1862.

BEATISSIMÆ PATER,

Ex quo apostoli Jesu Christi sacro Pentecostes die Petro Ecclesiæ capiti in oratione adherentes, Spiritum sanctum acceperunt, et divino ejus impulsu actum fere nationum viris in Urbe sancta congregatis, unicuique sua lingua potentiam Dei mirabilem amantiarunt, nunquam, ut credimus, ad hæc usque diem tot eorumdem hæredes, hædem recurrentibus solemnibus, venerandis Petri successorum, orantem circumsteterunt, decernentem audierunt, regentem roborarunt. Quomodo vero apostolis media inter nascentis Ecclesiæ pericula nil jucundius accidere potuit, quam divino Spiritu recens afflato assistere primo Christi in terris Vicario; ita nec nobis præsentibus inter Ecclesiæ sanctæ angustias, a aliquis sanctiusve aliud esse potuit, quam quicquid inest venerationis pietatisque erga Sanctitatem tuam pectoribus nostris, ad pedes Beatitudinis tue deponere, simul et unanimiter decernere, quanta prosequamur admiratione præclaras, quibus supremum Pontifex noster eminet virtutes, quantoque animo iis quæ Petrus alter docuit, vel quæ tam firmiter stata ratæque esse voluit, adherereamus.

Corda nostra motus inflammant ardor, vividior fidei lux mentem illuminat, sanctior animam corripit amor; linguas nostras flammis illius sacri ignis vibrantes sentimus, quæ Mariæ, cui assidebant apostoli, mississimum cor ardentiori pro hominum salute desiderio lucendebant, quos vero apostolos ad magnalia Dei prædicanda impeliebant.

Purioris igitur agentes Beatitudinis tue gratias, quod nos ad pontificium solum difficilissimis hæc temporibus accedere, te afflictum solari, nostrosque tibi, cleri item ac populi nostræ curæ commissorum animi sensus aperire permiseris, tibi uno ore unaque mente acclamamus, omnia lausta, cuncta bona apprecantes. Vive diu, Sancte Pater, valeque ad catholicam regendam Ecclesiam. Perge, ut facis, eam tuo robore tueri, tua prudentia dirigere, tuis exornare virtutibus. Præi nobis, ut bonus Pastor, exemplo, oves et agnos celesti pabulo pascas, aquis Sapientiæ celestis relicta. Nam tu sanæ doctrinæ nobis magister, tu unitatis centrum, tu populis lumen indefensa divina Sapientia præparatum. Tu petra es, et ipsius Ecclesiæ fundamentum, contra quod inferorum portas nunquam prævalerunt. Te loquente, Petrum audimus, te decernente, Christo obtemperamus. Te miramur inter tantas molestias totque proceles fronte serena et imperturbato animo sacri muneris partibus fungentem, invictum et erectum.

Dum tamen justissima in his glorandi nobis suppetunt argumenta, non possumus quin simul oculos ad tristia convertamus. Undequaque enim menti nostræ se sistunt immania eorum facinora, qui pulcherrimam Italiæ terram, cuius tu, beatissime Pater, columen es et decus, misere vastarunt, ipsamque tuam ac sanctæ Sedis principatum, ex quo præclara quæque in civilem societatem veluti ex suo fonte dimanarunt, labefactare, ac funditus evertere conantur. Nam neque perennia sæculorum jura, neque diuturna regiminis pacifica possessio, neque tandem fœdera totius Europæ auctoritate sancita et confirmata impedire potuerunt, quominus omnia suadeque verteeretur, apertis legibus omnibus, quibus hactenus aucta stabant imperia.

Sed et ad nostra propius accedamus, te, beatissime Pater, iis provinciis, quarum ope, et dignitati sanctæ Sedis, et totius Ecclesiæ administrationi æquissime providebatur, nefario usurpatorum hominum scelere, qui

non habent nisi velamen malitiæ libertatem, spoliatum cernimus. Quorum iniquæ violentiæ cum Sanctitatis tuæ invictissimo animo obstiterit, purimas ei gratias, Catholicorum omnium nomine, censemur rependendas.

Civilem enim sanctæ Sedis principatum reu quiddam necessarium ac providente Deo manifeste institutum agnosimus; nec declarare dubitamus, in præsentium rerum humanarum statu, ipsum hunc principatum civilem pro bono ac libero Ecclesiæ animarumve regimine omnino requiri. Oportebat sane totius Ecclesiæ caput Romanum Pontificem nulli principi esse subiectum, imo nullius hospitem; sed in proprio dominio ac regno sedentem suimet juris esse, et in nobili, tranquilla, et alma libertate (atholicam fidem tueri, ac propugnare, totamque regere ac gubernare christianam rempublicam.

Quis autem inficiari possit in hoc rerum humanarum, opinionum, institutionumque conflictu necessarium esse ut servetur extrema in Europa mediis, tres inter veteris mundi continentes, quidam veluti sacer locus, et Sedis augustissima, unde populis principibusque vicissim oritur vox quædam magna potensque, vox nempe justitiæ et veritatis, nulli favens præ cæteris, nullius obsequens arbitrio, quam nec terrendo comescere, nec ullis artibus quisquam possit circumvenire?

Qui porro vel hac vice fieri potuisset, ut Ecclesiæ antistites securi huc ex toto orbe accurrerent cum Sanctitate tua de rebus gravissimis acturi, si ex tot et tam diversis regionibus gentibusque confluentes, principem aliquem invenissent iis oris dominantem, qui vel principes ipsorum in suspitione haberet, vel illis, suspectis ipse, adversaretur? Sua sunt etenim et christiana, et civi officia; haud quidem repugnantia inter se, sed diversa tamen; quæ adimpleri ab episcopis quomodo possent, nisi perstaret Romæ civilis principatus, qualis est pontificum, juris alieni omnino immuniis, et centrum quodammodo universalis concordie, nihil ambitionis humanæ spirans, nihil pro terrena dominatione moliens?

Ad liberum ergo Pontificem Regem venimus liberi, Ecclesiæ rebus utpote pastores, et patriæ utpote cives bene et æque consulentes, neque pastorum, neque civium officia posthabentes.

Quæ cum ita sint, quisnam principatum illum tam veterem, tanta auctoritate, et tanta necessitatis vindictam, audeat impugnare? Cui, si vel ius illud humanum, in quo posita est principum securitas populorumque libertas attendatur, quænam alia potestas possit comparari? Quæ tam venerabilis et sancta? Quæ sive pristinis, sive recentioribus sæculis monarchia vel republica, iuribus tam augustis, tam antiquis, tam invariabilibus possit gloriari? Quæ omnia si semel et in hac sancta Sede despecta atque proculcata fuerint, quisnam vel princeps de regno, vel republica de territorio possint esse securi? Ergo, sanctissime Pater, pro religione quidem, sed et pro justitia, iuribusque, quæ sunt inter gentes rerum humanarum fundamenta, contendis atque decertas.

Sed de hac tam gravi causa vix nos decet amplius verba proferre, qui te de ipsa non tam dissertentem quam docentem sæpe sæpius audivimus. Vox etenim tua, quasi tuba sacerdotalis, toti orbi christianæ proclamavit, quod «singulari prorsus divinæ Providentiæ consilio factum sit, ut Romanus Pontifex, quem Christus totius Ecclesiæ suæ caput centrumque constituit, civilem assequeretur principatum» [Lit. Ap. 26 Mar. 1860, p. 3, 5. Allocutio, 20 Jun. 1859, p. 6. Encycl. 19 Jun. 1866, p. 4. Allocutio, 17 Dec. 1860]; ab omnibus igitur nobis esse pro certissimo tenendum non fortuito hoc regimen temporale sanctæ Sedi accessisse, sed ex speciali divina dispositione illi esse tributum, longave annorum serie, unanimi omnium regnorum et imperiorum consensu, ac pene miraculo corroboratum et conservatum.

Alto pariter et solemniter eloquio declarasti. «Te civilem Romanæ Ecclesiæ principatum ejusque temporales possessiones ac jura, quæ ad universum catholicum orbem pertinent, integra et inviolata constanter tueri, et servare velle; imo sanctæ Sedis principatus beatique Petri patrimonii tutelam ad omnes catholicos pertinere; teque iparatum esse animam potius ponere quam hanc Dei, Ecclesiæ, ac justitiæ causam ullo modo deserere» [Epist. Encycl., 19 Jan. 1860, p. 7, 8]. Quibus præclaris verbis nos acclamantes ac plaudentes respondemus, nos tecum et ad carcerem et ad mortem ire paratos esse; teque humiliter rogamus, ut in hac constantia, ac firmissimo proposito maneat immobilis, angelis et hominibus invicti animi et summæ virtutis spectaculum factus. Id etiam a te postulat Christi Ecclesia pro cuius felici regiimine Romanis Pontificibus civilis principatus providentissime fuit attributus, quæque adeo sensit ejusdem

tutelam ad ipsam pertinere, ut Sede olim apostolica vacante, gravissimis in angustiis, temporales Romanæ Ecclesiæ possessionem omnes Constantiensis concilii Patres, uti ex publicis patet documentis, in unum administrarent; id postulavit Christi fideles per omnes terrarum orbis regiones dispersi, qui libere ad te venire, libereque conscientiam suam consulere gestiunt; id denique ipsa civilis deposcit societas, quæ ex tui regimini subversione sua ipsa putare sentit fundamenta.

Sed quid plura? Tu tandem aliquando scelestos homines et bonorum ecclesiasticorum direptores justo judio damnans omnia quæ patravérant « irrita et nulla » proclamasti [Allocutio, 26 Sept. 1859, p. 7]; actus omnes ab iis intentatos illegitimos omnino et sacrilegos esse decrevistis [Allocutio, 20 Jun. 1859, p. 8]; ipsosque talium facinororum reos poenis et censuris ecclesiasticis obnoxios jure ac merito declarasti. [Litteræ Apostolicæ, 26 Martii 1860].

Hos tam graves tui oris sermones, tamve præclara gesta nostrum est reverenter excipere, iisque plenum assensum renovare. Sicuti enim corpus capiti, cui jungitur membrorum compagine unaque vita, in omnibus condelet, ita nos tecum consentire necesse est. Tibi in omni tua ac acerbissima afflictione, sic conjungimur, ut quæ tibi pati contingat, eadem et nos, amoris consensu, patiamur. Deum interea supplices invocamus, ut tam inique rerum perturbationi finem ponat, Ecclesiamque Fillii sui sponsam, tam misere expoliitam ac oppressam pristino decori ac libertati restituat.

Sed mirum nobis non est tam acriter, et infense Sedis apostolicæ jura impeti et impugnari. Jam enim a pluribus annis, eo devenit nonnullorum hominum insaniam, ut non amplius singulas Ecclesiæ doctrinas rejicere, vel in dubium revocare contentur; sed totam penitus veritatem Christianam, Christianamque rempublicam funditus evertere sibi proponant. Hinc impiissima tentamina vanæ scientiæ, falsæque eruditionis contra sacrarum Litterarum doctrinas, ipsarumque inspirationem; hinc malesana sollicitudo juventutem Ecclesiæ matris tutelam subtrahat quibusvis sæculi erroribus, vel seclusa sæpius omni religiosa institutione, imbuendi; hinc novæ eæque perniciossimæ de sociali, politico æque ac religioso rerum ordinis theoriæ, quæ impune quaquaversus sparguntur; hinc multis familiare, in his præsertim oris, Ecclesiæ auctoritatem spernere, jura sibi vindicare, præcepta proculcare, ministros vilipendere, cultum deridere, ipsos de religione errores, imo ecclesiasticos quoque viros in perditionis viam misere abeuntes laudare ac in honore habere. Venerabiles antistites ac Dei sacerdotes exautorantur, exulare coguntur, aut in carceres detruduntur; quinimo ante tribunalia civilia pro constantia in sacro ministerio obeundo, contumeliose pertrahuntur. Gemunt Christi sponsæ suis expulsæ tectis, inedia fere consumptæ, vel cito consumendæ; viri religiosi ad sæculum invitati remeare coguntur; sacro Ecclesiæ patrimonio violentæ manus injiciuntur; pessimorum librorum, ephemeridum, et inuaginum colluvie, fidelis, moribus, veritati, ipsi verecundis continuum asperitumque bellum infertur.

Sed qui talia moluntur optime norant in sancta Sede, velut in arce inexpugnabili, robur ac vires omnis veritatis ac iustitiæ inesse, quibus relundantur hostium impetus; ibi esse speculam, ex qua vigiles summi Custodis oculi paratas insidias a longe conspiciunt, suis annuntiandas committuntibus. Hinc odium implacabile, hinc insanabilis livor, hinc continuum scelestissimorum hominum studium, ut sanctam Romanam Ecclesiam ejusque

Sedem neprimant, ac si feri nequam posset, prorsus excindant.

Quis, beatissime Pater, talia conspiciens, vel etiam recensita audiens sibi temperet a lacrymis? Justo igitur dolore correpti oculos ac manus ad caelos levamus, divinum illum Spiritum toto mentis affectu implorantes, ut qui hac die olim nascentem Ecclesiam sub Petri regimine sanctificavit et reboravit; eam nunc, te pastore, te duce, tutetur, ampliet, ac glorificet. Testis sit votorum quæ nuncupamus, Maria per te Immaculata titolo hoc ipso in loco solemnitè sucta; testes hi sacri cineres quos veneramur sanctorum Romanæ Ecclesiæ patronorum Petri et Pauli; testes venerandæ exuvie tot pontificum, martyrum ac confessorum, quæ hanc ipsam, quam premimus terram, sanctam reddunt; testes tandem præcipue nobis assistent sancti isti, qui coelitus ordini hac ipsa die supremo tuo judicio ascripti, hodie Ecclesiæ tutelam novo titulo sunt suscepturi, primasque omnipotenti Deo preces pro tua quoque incolumitate suis de altaribus oblaturi.

Astantibus igitur istis omnibus, nos episcopi, ne illud impietas vel ignorare simulet, vel audeat denegare, errores quos tu damnasti, damnamus, doctrinas novas et peregrinas, quæ in damnum Ecclesiæ Jesu Christi passim propalantur, detestamur et rejicimus; sacrilegia, rapinas, immunitatis ecclesiasticæ violationes, alias nefandas in Ecclesiam, Petrique Sedem commissas reprobamus et condemnamus.

Hanc vero protestationem, quam publicis Ecclesiæ tabulis ascribi petimus, Fratrum etiam nostrorum qui absunt nomine, tuto proferimus; sive eorum qui, tot inter angustias, vel detenti domi hodie silent ac plorant, sive qui gravibus negotiis, aut adversa valetudine impediti, nobiscum hodie adesse nequiverunt. Jungimus insuper nobis fidelem nostrum clerum ac populum, qui eodem ac nos in te amore, eadem pia reverentia animati, suum in te studium, quæ precibus sine intermissione fusis, qua opibus in Obulo S. Petri mira, ut plurimum largitate oblati luculentissime comprobant, probe scientes sacrificiis suis id quoque curari, ut dum necessitatibus supremi Pastoris consulitur, simul et ejusdem libertati servandæ prospiciatur.

Utinam ad communem hanc totius orbis Christiani, imo omnis socialis ordinis causam in tuto locandam universi populi conspirarent!

Utinam intelligerent eradirenturque reges et sæculi potestates, causam Pontificis omnium principum regumque esse causam, et quo tendant nefarii adversariorum ejus conatus, ac tandem *novissima providerent!*

Utinam respicerent infelices illi aliquot ecclesiastici et religiosi viri qui vocationis suæ immemores debitam Ecclesiæ præsulibus obedientiam denegantes, atque ipsam quoque Ecclesiæ magistratum temere usurpantes, in viam perditionis abierunt!

Hoc a Domino tecum sententes, beatissime Pater, entro atque ex corde exoramus, dum ad tuos sacros pedes provoluti, a te robor celeste expetimus, quod apostolica ac paternæ benedictio tua valet impertire. Sit hæc copiosa et ex intimis penetralibus cordis tui largiter effluens, ut non tantum nos, sed absentes quoque dilectissimos fratres itemque fideles nobis commissos irriget ac perfundat. Sit talis quæ nostrum et totius orbis dolores leniat et demuteat, infirmitatem sublevet, operam ac laborem fecundet, feliciora demum Ecclesiæ sanctæ Dei tempora acceleret.

Romæ hac die 8 mensis Junii anno Domini 1863.

SERIES DECIMA QUARTA.

Hucusque de dogmatibus disseruimus; sed priusquam adeamus moralia, hic apponere decrevimus Indices de hominum Novissimis, quæ ad dogmaticam simul ac moralem scientiam pertinent. Itaque in hac Serie decima quarta vicissim exhibemus Indices de Morte et de illius certo simul ac incerto die; de Judicio post mortem particulari et privato; de Cælo et cœlesti Beatitudine; de Inferno et æternis damnatorum suppliciis; de Purgatorio ac de suffragiis quibus justorum animæ in eo detentæ adjuvari possunt; de Cultu defunctorum; de Anticristo ac de signis quæ illum præcedere, concomitare et subsequi debent; de Fine hujus mundi ultimo; de Resurrectione mortuorum suprema, et de Judicio generali, in quo omnes simul homines ante tribunal Summi Judicis constituentur.

CXXVI.

INDEX DE MORTE,

ORDINE LOGICO REFERENS QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE EJUS NATURA, CAUSIS ET EFFECTIBUS, ETC.

MONITUM.

In hoc Indice omnium utilitati et præsertim eorum qui verbi divini nuntiandi munus explent, vel regimen habent animarum, bene consulentes, SS. Patrum sententias de re tam magni momenti, non solum quoad sensum, sed persæpe quoad verba recensere volumus, et vicissim agimus. — I. De mortis natura, causis et effectibus. — II. De certitudine et incertitudine mortis. — III. De bene moriendi mediis, præcipue ex justorum vel malorum mortis consideratione desumptis. — IV. De aliquibus bonæ vel malæ mortis præclaris exemplis.

CAPUT PRIMUM. — *Mortis natura, causæ et effectus.*

TERTULLIANUS. — Mors discretio corporis et animæ, II, 736. Ejus regnum nihil operatur quam carnis dissolutionem, 862. Mors est quæ carnem et sanguinem non modo corrumpit verum etiam consumit, 869. Etsi varit exitus mortis, nullus ita levis ut non vi agatur, 739. Ipsa illa ratio operatrix mortis, vis est, *ibid.* Mortes immaturæ et atroces operæ demoniorum, 748. Mortis imago somnus, 724. Mors quam putas profectio est, I, 1264. Non ex natura hominem secuta est, sed ex culpa, ne quidem naturali, 738. Immatura morte præventos eo usque vagari istic, putabant ethnici donec reliquatio compleatur ætatem, 746.

S. CYPRIANUS. — Mors non est exitus sed transitus et temporali itinere decurso ad æternam transgressus, IV, 397.

LACTANTIUS. — Mors est naturæ animantium dissolutio, VI, 321. Mors æterni doloris perpassio; animarum pro meritis ad æterna supplicia damnatio, 321. Mortes duæ propositæ sunt, una pertinet ad corpus quæ secundum naturam fungi necesse est, altera ad animam quæ acerele sequitur, 769. Corpus fictum ex ponderoso et corruptibili elemento corrumpebatur et occidendum, 771, 772. Velut humor fracto vase diffusus, anima evanescit a corpore dissoluta, 773. Mors secula est hominem secundum Dei sententiam, 324.

S. HILARIUS Pictav. episc. — Mors somno significari solet, I, 381, 451. Mortis seles maris profundo designatur, 273. Mors ex peccati lege consequitur, 404. Mors non est interitus animæ sed discessio ejus a corpore, 411. Mors desit postquam in Deum est grassata, 478. Mors sanctorum somnus, 700, 701. Morte animæ ab onere atque consortio infirmis et periculosæ carnis exultat, 61.

S. ZENO. — Corporis sui impedimenta prætermittit justus altitudinem cœli ascensurus, XI, 405.

S. AMBROSIIUS. — Mors absolutio est animæ et corporis et quædam hominis separatio, XIV, 513; XVI, 1321. Magis peccati fuga quam morientis est detrimentum, XIV, 140, 1173. Acerbitatis non mortis esse sed culpæ, 536. Mors non est mala solutio, quia esse Christo melius est, *ibid.* Mors omnifariam bonum est, 546. Qui igitur accusamus mortem quæ aut vitæ pretium luit aut abolet ejus dolorem atque cruciatum, *ibid.* Mors vitæ testimonium est, 536. Mors honesta redemptio vitæ est etiam de coloris aut innoxie firmamentum, 1036. Per eam non admittitur vita sed ad meliora transfertur, 583. Per vitam ad mortem est transitus, per mortem ad vitam reditus, 535. Justis mors portus quietis est, nocentibus vero naufragium, *ibid.* Justis non natura finis sed culpæ est, 1174. Mors stipendiorum plenitudo, summa mercedis, gratia missionis est, 536. Non idem naturæ meritumque finis; nec virtutis gratia cum corpore occidit, XVI, 1310.; Christiani multo majora quam gentiles de morte suorum habent solatia, 1312. Mors non sæculi hujus absolvit ærumnis, 1315. Mors ærumnarum omnium morumque perfrugium est et fida statio securitatis ac portus quietis, 1320. Alii pro mortuis tertium diem et trigesimum, alii septimum et quadragesimum consueverunt, 1586.

S. HIERONYMUS. — Corpus terra suscipit, anima Christo redditur, XXII, 598. Cum bestis ac jumentis corporum una conditio est, 903. Mors sanctorum somnus est, XXIV, 304. Mors dicitur dormina, 291. Dominus mortem non facit sed peccatum, 884, 885. Mors extremum malorum est, XXV, 1004. Nullus miserior homine, antequam vinceretur mors, XXII, 590. O mors quæ fratres dividis, et amore sociatos crudelis ac dura dissocias, 590. Christi

morte, mortua es, devorasti et devorata es, IXII, 530. Regnavit ab Adam usque ad Moysen, *ibid*.

S. AUGUSTINUS. — Mors separatio animæ a corpore, XXXVI, 586, 893. Mors corporis etiam pœnalis, XLV, 1222. Mors pœnalis quæ animam dissolvit a corpore, 1593. Mortem pœnam esse nolunt quidam philosophi, XII, 587. Mortem corporis etiam peccante nullo, in paradiso futuram fuisse contendit Julianus, XLV, 1585. In paradisu non bonorum mortuorum requiem, sed cruciatu morientium intulit Julianus, 1575. Mors pœnalis et peccato debita secundum Julianum non nisi æterna, 1222. Mors corporis quæ usitata merito peccati accidit, 1596, 1603, 1604. Mors non est malum secundum Pelagianos, XLIV, 610. Mors dormitio propter futuram resurrectionem quasi evigilationem, XXIII, 572. Mors a morsu nomen accepit, XI, V, 1617. Somnus vocatur, XXXIX, 2063. Mors privatio est tantum nomen habens non essentiam, XLV, 1616. Si nihil est quomodo videre, tenere, insultare, vinci et damari possit, 1618. Morituru Adam sive peccasset sive non peccasset Pelagiani docent, 1613, 1614. Non naturæ conditio sed pœna peccati est 1667. In arbore facta non fuit sed inventa per hominem, XXXIX, 1737. Mors est vere debitum, XI, 1159. Ut moriantur homines pœna peccati est, XLV, 1616. Mors duplex, XLII, 890, 900; XLV, 1171. Mortes duæ, alia corporis quæ bonorum est et malorum, alia animæ per peccatum, XLV, 1581. Mors prima animam nolentem pellit a corpore, 1873. Ipsa mors hominis indicat eum sine morte fuisse futurum, nisi peccasset, XXIV, 552. Mortis causa, infirma membrorum compago, XII, 710. Mors seminata est a serpente, XXXVI, 933. Mors diabolus, non quia ipse mor, sed quia per ipsum est, 536. Mors ex peccato, XXXIII, 473; XXXIV, 353; XII, 377, 378, 380, 387, 391, 396, 403; XLIV, 111, 197, 406, 826. Mortem non esse ex Deo, XXXII, 919. Mortis corporalis aculeus, peccatum, XLV, 1601. Mors peccatum dicitur quia est pœna peccati, XLII, 296, 297. Primi hominis factum est peccato ut moreremur, XLIV, 992. Mors regnavit in mundo propter originale peccatum, XI, V, 1221, 1224. Mors secutura non fuisset, si peccatum non praecessisset, XI, 160. Mors justa vindicta peccati, plus tamen clementia Dei quam severitatis ostendens, XXIV, 134. Mortis dies cuiusque est novissimus dies, XXXVIII, 952. Mors vehiculum ad regnum, XI, 668. Per temporales mortium mortes Deus utilitatem timoris sui populo imponit, XLII, 412. Mortibus corpora ipsius etiam eorum qui non commiserant peccata vindicavit aliquando Deus, 660, 661, 662. Mors in morientibus omnibus mala est, in mortuis autem quibusdam mala, quibusdam bona, XLV, 1575. Beatitudinis principium est laborum meta, XXXII, 1171. Morituri sint an non, quos iudicii dies vivos reperit, XLII, 1213. Morituros non esse qui novissimo Christi adventu fuerint superstites, XI, 1161.

FASTIDUS BRITANN. episc. — Per mortem boni de malorum consorcio et persecutionibus liberantur: majus vero supplicium expectat et pœna, I, 588.

S. PASCASII AQUITAN. — De peccato mors et omnia quæ sunt mortis oriuntur, LI, 181. Causæ diversæ mortis et cur diversa ætate ignotæ, 768. Divitiis et majorem nobilitatem et patriam et pulchritudinem mors auferit, 496. Circumspecte eos qui ante te similibus splendoribus fulgere; ubi insuperabiles imperatores? ubi exercituum duces, satrapæ tyranni? non omnia pulvis? non omnia favilla? *ibid*. Respicie sepulcra et vide quis servus, quis dominus, quis pauper, quis dives? *ibid*.

S. PETRUS CANTUARIENSIS. — Duræ mortis durior janua, LII, 580. Mors corporum facit vitam de temporali sempiternam, 484. Mors inter homines reparatio pietatis fit, 863.

GERNADIUS MASSIL. — Mors corporalis est pœna peccati non autem et peccatum quod mors est animæ, LVIII, 990.

VITICLIUS TAPSENS. — Mors est, cum diversarum rerum consensu vitam morientium, velut per disidium quoddam ab invicem, discessio, LXII, 351. Igitur mors non consumit unita sed dividit et origini suæ utrumque restituit, *ibid*.

ÆCCEPIUS ABB. AFIC. — Mors corporis corruptibilitas est, LXII, 589. Corpus corrumpitur vel ætate vel morbo vel variis afflictionibus donec veniat ad ultimam quæ mors vocatur, 589.

CASSIODORUS. — Mors est animæ corporisque facta revolutio, LXX, 1301. Anni hominis fugitivæ herbarum, matulis comparantur, 646.

VITA SS. PATRUM. — Post mortem omnia oblivioni tradita, LXXIII, 459. Prima philosophum definitio meditationis mortis, 297. Mors temporalis proprie non est mors, 311.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Mors ab anima dividit carnem, LXXV, 652, 653, 654, 912, 913.

COLUMBANUS ABBAS. — Cadaver nudum vermibus et putredine dissolvendum limus suscipit, LXXX, 38. In morte luxur, jocus, libido, luxuria conticere, 237.

S. JULIANUS TOLET. episc. — Mors in hominibus de peccati propagine venit, XCVI, 461. Primus homo pœna mortis post peccatum juste damnatus, *ibid*. Mors sic dicta quod sit amara vel a morsu primi hominis appellata, 462. Tria genera mortis, acerbæ, immaturæ, naturalis, *ibid*. Quamvis mors bonum non sit, bona bonis est, 463. Mors depositio sarcinæ gravis, id est corporis, 466.

ALCUINUS. — Corporis mors est dum propter necessitatem quamlibet corpus deseritur ab anima, C, 522. Mortis regnum adveniente gratia destructum, 452. Mortis nomine etiam veniunt diabolus et peccatum, 431.

RABANUS MAURUS. — Peccatum mortis causa, CIX, 877. Mors vitæ amaræ prævalet, 984. Cum peccato in omnes homines mundumque introivit mors, CII, 1359. In fine mundi destruetur, CVIII, 1158.

HAYMO HALBERST. episc. — Mors corporis est exhalatio et transitio animæ, CXVI, 841.

LAMFRANCUS CANTUAR. archiepisc. — Mors bonis multum prodest, CL, 166, 167. Morte diabolus intelligitur, 161. Mortis causæ peccatum, 213, 214, 271, 272. Mors amara, 230.

S. BRUNO CARTH. iust. — Mors dicitur tenebræ, CLII, 879. Hominiæ mortis, fames, esuries, febres, et quæcumque miseriæ, CLIII, 58. Caput et completio omnium miseriarum mors, 58.

GUINZARUS ABBAS DE NOVIGENTO. — Moriendi nobis necessitas indicia ex peccato, CLVI, 614. Si peccati non incessisset eventus hominis passionis aut mortis intervire potuisset occurus, 615.

S. ANSELMI CANT. arch. — Sapientiam et justitiam Dei repugnat hominem mori si non peccasset, CXLIII, 401. Justo iudicio decretum ut homo qui peccaverat penam peccati evitare non posset, 368, 401, 402. Mors est præcipuum quietis, laborum meta, preceptorum laborum, 793, 796, 797. Corpus in abjectissimum pulverem dissolvitur, 720.

S. IVO CARUOT. episc. — Si homo obediens permansisset, ad coeternam patriam sine carnis morte transisset, CLII, 976. Mors miseris sine morte fit, *ibid*.

REPERATUS ABBAS TULIENSIS. — Mors duplex animæ et corporis, (LXVII), 1475. Mors misericorditer impensa est a Deo, 585. Mortem corporis praecessit mors animæ 506. Mors a diabolo inventa est, 1622. Sed mortalitas Dei providentia imposita, CLXX, 390. Etiam post reparatum redemptoris mors hominem invadit, ut non illi, sicut et demonibus, misera sit æternitas, 390, CLXXII, 1668.

HUGO A S. VICTORE. — Diabolus auctor mortis imperium mortis habere dicitur, CLXXV, 616. Mors inuasit modis, naturalis, accidentalibus et crudelis, 781.

S. BERNARDUS CLAREVALL. — Mors justa peccati pœna, CLXXII, 431. Opus diaboli, peccati pœna a Christo separata, CLXXIII, 481. Mortem et peccatum duos hominis hostes Christus profligavit, 116, 117.

ROBERTUS PULLUS CARDINALIS. — Nisi primus homo peccasset, pœnam mortis nullum meruisset, CLXXXVI, 748. Variis morbis consumitur corpus, 751.

PERNUS LOMBARDUS. — Quod anima peccato Deum deseruit volens, coacta est deserere corpus volens, CCLII, 301. Morituri sunt qui adveniente Christo vivunt, 304. Mortis regnum sola Christi gratia destruit, CCL, 1588, 1389. Mors victa non penitus interempta, 1403. Mortem Deus non fecit sed homo sibi per peccatum accessit, 1406, 1407. Mors non ex ipsa lege sed hominum vitio, 1420. Lux sapientiam a peccante homine recessit et morte damnatus est, 394. Si nulla esset mortis amaritudo nulla esset martyrum fortitudo, CXLII, 301.

RICHARDUS DE S. VICTORE. — Lucius, dolor, clamor mors non erunt in futura æternitate, (LXVI), 661.

PHILIPPUS DE HAVENC. — Mors transitus est, CCLII, 126. Mori nihil aliud est quam quod fuerat jam non esse, 127.

THOMAS CISTERCIENSIS. — Moriendi varius modus, CCL, 169. Mors hominis triplex, 104, 105, 106. Tres sunt nuntii mortis, casus, iunioritas et senectus, 695.

PATRUS BLESSENSIS. — Mors est peregrinationis terminus, finis miserie, laborum meta, janua patriæ et primæ præmiorum, CCLVII, 473.

CAVOT II. — Mors certa et incerta.

TERTULLIANUS. — Mors ubique et conscientia mortis et testimonium ubique, I, 618. Mortium frequentia utraque vastant, 330. Cuncta moriuntur ut reviviscant, 324. Mortem timeamus quam evadere non possumus, 615.

S. CYPRIANUS. — Moriendi conditio una, IV, 550. Mors omnibus communis, 457, 458. Sine ullo discrimine generis humani, cum iustis moriuntur et iusti, 592.

LACTANTIUS. — Homo creatus mortalit, terreno et fragili corpore flagitur, VII, 21. Quod ideo solubile et mortale est, *ibid.* Non inexpugnabile contra morbos et ictus extraneos *ibid.* Mori debet homo, quia deus non est, 22. Falsum dicitur quod nemo nisi senex mori debeat, *ibid.* Incertitudinem horre mortis adstruit, 23. Si mors certe constituta esset aetali, fieret homo insolentissimus et humanitate omni careret, *ibid.*

S. HILARIUS. — Mors in eos tantum in quos est decreta legitima est, X, 318.

S. AMBROSIIUS. — Mors aequalis est omnibus, indiscreta pauperibus, inexcepta divitibus, XVI, 1317. Nemo se redemit a morte, non dives, non ipsi reges, imo ipsi gravioribus subjacent, 1375. Quis exceptum se putet esse debere a conditione moriendi qui non sit exceptus a conditione nascendi, 1391. Pecunia prelo mors differri non potest et pariter inopem divitemque dies supremus eripit, 1392. Mors nec amara egentibus, nec gravior divitibus, nec injusta senioribus, nec ignava fortibus, 1326. Non est legenda, quia communis est et cunctis debita, 1313.

S. HIERONYMUS. — Aetatis nostrae momenta per singulos actus minuuntur, XII, 601, 602. Omnia morti obnoxia, 60. Reges, duces, civitates, regna mors vastat, trahit, rapit, *ibid.* Considera totius orbis ruinas, gentes gentibus et regnis regna collisa; alios necari, alios absorberi fluctibus; illos nasci, istos mori, 601, 602. Totius mundi homines qui nunc vivunt in brevi spatio defuturi sunt, *ibid.* Quotidie morimur, quotidie commutatur, et tamen aeternus non esse credimus, 602. Senesce quando infans, quando puer, quando juvenis, quando robustae aetatis, quando senex factus sis, 602? Quod dicto, quod scribitur, quod relego... de vita mea tollitur, *ibid.* O miserabilis humana conditio et sine Christo vanum omne quod vivimus, 507! Transactum omne est homini, cui vitae finis advenit et irrecusabilis mortis necessitas, 508. Transibit praesens aetas, sequentur saecula post ventura, 475. Vicina est mors in foribus; vultus, noliis, senectus, 557. Homines et iumenta in favillam et cinerem dissolvuntur, 904. Non fatis sed voluntate Dei, dies mortis praestituta singulis, XXIV, 390. Nullus homo qui vivat et non videat mortem, XXV, 957. Intelligendum est quod forens aetas cito cecidit, XXIV, 412. Tunc ubi decora illa facies, ubi totius corporis dignitas, XII, 597. Falluntur qui gaudent in corporis sanitate et putant adolescentiam atque pueritiam esse perpetuam, XXIX, 412. Nec potentia, nec divitiis, nec felicitate gaudendum; cito omnia illa auferenda sunt, XXV, 390.

S. AUGUSTINUS. — Homo sic conditus erat ut non haberet moriendi necessitatem; peccato autem sic mutatus est naturae status ut hominem necesse sit mori, XI, V, 1112. Homo in moriendi necessitatem contritus est, XXXIII, 547. Mors omnibus statuta, XXXVIII, 1480; XXXIX, 1506, 1515. Debitum est quod nemo evadit, XXXVIII, 1192. Corpus meum non ad me pertinet, 1191. Carver meus ad tempus, catena mea ad tempus, *ibid.* Condiçãoi mortis et legibus inferni obstrictus nascitur omnis homo, XXXVIII, 1195. Moriendi necessitas ab ipso exortu peccati, 489; XLIV, 115. Convenit iudicio Dei ut peccator moriatur, nec tamen operi ejus convenit mors, XLV, 1534, 1555. Neatus moriendi apparet in motu carnis non voluntario, XXXIV, 423. Homines morti obnoxii qui per baptismum a peccato solvuntur, XLI, 579; XLIV, 151. Mors prima, id est, corporis in omnes homines transit, XLV, 1170. Mors prima communis omnibus, non secunda, XLI, 595. Prima omnibus necessario subeunda, secunda solis malis parata, XXXIX, 1515. Mors carnis pertinet ad ignem illum per quem unusquisque opus probatur, XLI, 745. Mori necesse est et nemo vult, XXXVI, 258. Mors sola hic certa, XXXVIII, 590. Incerta caetera omnia, XXXVI, 428. Mortis diem magna misericordia Deus nobis abscondit, 532; XXXVIII, 241. Mortis diem incertum Deus voluit, XXXVII, 1501; XXXIX, 1576. Latet ultimus dies ut observetur omnes dies, XXXVIII, 241. Mortis dies incertus sed vicinus, 241, 859. Paucorum dierum est tota vita hominis, XXXVI, 575. Saeculum quandiu voluit, intelligas punctum esse, 251. Vita hominis longissima, aera est matutina, 361. Festinator tota vita mortalium et quae videtur prolixior vapor aliquando diuturnior, 993. Vita potius umbra vitae quam vita, XXXIX, 1558. Vita nostra mors est, XXXVII, 1589. Vita nostra verius quam vita, XXXIX, 1522. Vita hominis crescendo decrescit, XXXVIII, 122, 257. Diu vivere quid est nisi ad finem currere, 633. Vivere ex quo incipit homo, incipit mori, XLI, 585. Vita ista tibi

debet esse tanquam stabulum visitori, non tanquam domus habitatori, XXXVI, 526. Nemo exit de vita nisi per mortem, XLI, 555. Vitae incertus finis, XXXVIII, 76, 1111. Agamus Deo gratias quia vitae hujus ultimum diem et brevem esse voluerit et incertum, 688. Dominus domus cum vult dicit: Migra, non cautionem tecum fecit et placito se obstrinxit ad certum tempus, XXXVI, 429. Quod homines necessario corpore morituri sint, non parum de Christi gratia beneficium, XLIV, 115.

CASSIANUS. — Mors omni aetati insidiatur, XLIX, 1180.

ANTONINUS HONORATUS (Constantinien. episc.). — Mundus et omnia quae in mundo sunt solvenda, L, 568. Vita corporis tui in potestate est Dei tui, qui tibi confestim auferre potest carnem si dereliqueris fidem, 569.

S. PROSPER Aquit. — Mors nemini citius vel tardius accidit quam Deus voluerit, LI, 159. Homo omni momento morti obnoxius, 708.

S. PETRUS CARYSOLANUS. — Hominem tempus deserit, mutat aetas, hebetat infantia, juvenus praecipit, senectus frangit. LI, 326. Mori naturae est, deperire necesse est, 482. Unde et quando et quo modo et per quem mors venerit ignoratur, *ibid.* Omnia elementa percunt et peritura, 483, 484. Ad mortem non tam voluntas quam necessitas ducit, 505. Venit finis vitae, tempus mortis, jam te apparitio suprema constringit, jam iudicium vocat, 514. Mors destructionis regna, 523. Suis ductibus vel consiliis capivata, vastat, interiecit omnes quos natura praesentem perducit ad vitam; ducit reges, trahit populos; non fleat precibus, non lacrymis moliri, non viribus unquam ista potuit superari, 525.

SALVIANUS. — Ecce morieris, egressurus de domo corporis tui, nesciens quo iturus, quo abduendus, ad quam penalia et quam tetra rapendus, I, 111, 224.

S. PATRICIUS episc. Hiber. — Irridendus est quisque mundi huius caducam fragilitatem et cito perituram carnis voluptatem diligit et querit, I, III, 833.

S. LEO Magnus. — Meditatio sollicitissima debet esse Christiani sapientia, ut, quoniam dies breves istius vitae et incerta sunt spatia, nunquam sit mors improvisa mortituro, LIV, 450.

MAXIMUS Taurin. — Quod moriamur decreto priore statutum est, LVII, 568.

FAUSTUS Rhegiens. — Quando vel qua hora de hoc amulo rapiamur scire non possumus, LVIII, 877. Ultimo die superveniente tabernaculum nostri corporis deposituri sumus, *ibid.*

S. CESARIUS episc. Arelat. — Anima intra carnos et fragiles parietes habitat, LXVI, 67.

CASSIODORUS. — Vita hominis umbra quae discedente corpore per quod sit, ipsa quoque evanescit ac disperit, LXX, 1017. Homo quasi pulvis venio flante transferitur, 1016.

VITA SS. PATRUM. — Ars nulla est qua mortem effugiamus, LXXIII, 459. Quoniam modo quispiam in incertis mortis expectatione, cuius adventus vitari non potest et incertus est, securo animo erit? *ibid.* Ergone mors aliquando me corripit, *ibid.* Morte functus in nihilum dissolvatur, *ibid.* Non vitae annos sed bene mortis annos quisque computet, 510.

S. GREGORIUS MAXIMUS. — Morti omnes obnoxii, iustus et impius, LXXV, 880, 881; LXXVI, 178. Homo singulis vitae momentis ad mortem pergit, LXXV, 984. Hoc ipsum nostrum vivere, quotidie a vita transire est, 984. Praesens vita incerta est et tanto mors subrepens timere debet quanto nunquam praevideri valet, 1008, 1009. Quotidie flagella urgent, repentini casus opprimunt, LXXVI, 1080. Eo momento quo non cogitatur, mors repentina advenit, 1081. Omne quod transit breve, etiam si tardius, terminari videatur, LXXV, 1031. Tempestas qua non putat hora peccatorem opprimet, LXXVI, 53. Mortis dies ignoratur ut semper esse proximus credatur, 988. Tempus mortis ignoratur ut bene operari festinetur, *ibid.* Praeterea dies singulis ab aeterna Dei praesentia nec augeri possunt nec minui, LXXV, 1015. Hiems nec vita nostra, 425. Est ventus transiens, 440. Quandiu vivimus aurora est, non perfectus dies, 478, 479. Vitae suae initium vel finem nemo novit, 496, 497. Vita in carne flos in feno est, 985, 984. Praesentis vitae decursus maris et fluvii comparatione exprimitur, 991. Tota vita punctus est, 1105. Vitae spatium unde crescere creditur, decrescit, 521, 522. Perfecta est vita mortis imitatio, 1052. Diu cum rebus nostris durare non possumus, LXXVI, 52.

COLUMBANUS abbas. — Morte et occasu omnia transeunt et non stant, LXXX, 256. Vita multos decipit, seducit et excaecat, 240. O vita, dum fugis, nihil es; dum videris, umbra es; dum exaltaris, fumus es, 240! De momento in momentum cum incertis aetatis meae concurro

ad mortem, 242. Vita via est aliis longa, aliis brevis, aliis lata, aliis angusta, omnibus irrevocabilis, *ibid.*

TAIO Cæsaraug. episc. — Per momenta tempus deficit, LXXX, 756. Ipsis ætatis suæ augmentis ad detrimentum miser homo compellitur, 756. Semper deicit unde se proficere in spatium vitæ credit, *ibid.*

S. ISIDORUS Hispal. — Quam vita sit brevis et misera considerandum, LXXXIII, 755. Vita suis incrementis deficit, 756. Dum non mori quis existimat tollitur, 756. Divites repente hora qua nesciunt improvise exitu rapiuntur, 757. Doctus pariter et indoctus moriuntur, 595.

S. EUGENIUS Toletan. episc. — Id solum post mortem manebit quod bene, quod recte, quod iuste feceris, LXXXVII, 560. Vita transiit, finis urget, ecce mortis munus, 564. Ab omnibus in morte homo est relinquendus, 564.

BEDA VENERABILIS. — Improvisas mors carnis habitaculum irrupens rapit dominum, XCII, 103.

S. JULIANUS Toletan. episc. — Unicusque innumerabiles mortes comminatur, XCVI, 468.

S. PAULINUS patriarch. Aquil. — Cuncta vana et caduca sunt, CXIX, 241. Cum mors venerit, omnia vana cognoscuntur, 221. Omnia oblectamenta vitæ adveniente morte transeunt, *ibid.* Nemo hominum novit diem exitus sui, 245. Non omnes in senectute moriuntur, sed in diversis ætatibus, *ibid.* Omni momento diei et noctis mors imminet, *ibid.*

JONAS Aurelian. episc. — Qui penitenti veniam spondit, peccanti diem crastinum non promisit, CVI, 256. Diem ultimum nunquam possumus prævidere, *ibid.* Certa mors manet omnibus, 256.

RABANUS MAURUS. — Ipsum quod loquimur, dictamus, et scribimus, de vitæ parte prætervolat, CLX, 858. Homo ante se senem intelligit quam juvenem non esse miretur, *ibid.* Caro fenum flosque præteriens, *ibid.* Humana fragilitas cursus sui terminum transire non potest, 823. Considerandum ut vivas paucis diebus etsi ad senectutem perventurus sis, CX, 107.

S. LUPUS abb. Ferrar. — Certissimum teneo et recens natum cito posse mori et senem diu non posse vivere, CXIX, 440. Utilius est ipsam temporis incerti brevitate cum luctu quam lætitia ducere, *ibid.* Vita hæc brevis et incerta est et juniores nobis quotidie moriuntur, 518. Ad mortem sine intermissione properatur, 575.

S. PASCHASIUS Radbert. abb. Corbeiens. — Mori hominum omnium est, CXXI, 962.

ATTO Vercellensis episc. — Mors in omnibus mundi locis funera cumulat, CXXIV, 176.

S. PETRUS DAMIANUS. — Homines sive potentes sive inopes eandem habituri sunt finem, CXLV, 818.

RADULPHUS Andens. — Unicusque dies mortis suæ instat propinquus, CLV, 1669. In juventutis fortitudine non confidendum, *ibid.* Quam multos subita mors prævenit, *ibid.* Deus mortis nostræ terminum ignorari voluit, ut semper mors expectetur, 1669.

S. ANSELMUS Cantuar. arch. — Nihil certius morte, nihil hora mortis incertius, CLVIII, 741. Instabile et transitorium est quicquid amor mundi parit, *ibid.* Corpus cuius sanitati, commoditati et voluptati cura est, in pulverem et in abjectissimum pulverem dissolvitur, 720. Pereunt et jactantia verborum et ornatus vestium et varietas deliciarum, *ibid.* Hominem invitum mori necesse est, 570, 571. Mors nulli hominum parit vel docto, vel diviti, vel humili, 700, 701, 702. Nulla vis quemquam de hac vita expellere potest quoadque Deo placuerit, 911, 912. Finis sæculi est unicuique hora exitus sui, 620, 621. Quanto diutius vixit aliquis tanto brevius victurus est, 1065, 1066, 1090. Vita præsens finem habet et nescit homo quando ultima dies, ad quam indesinenter die ac nocte propinquat, adveniat, 559, 171.

S. BAZZO Astens. et Sign. episc. — De semita mortis non revertimur cum semel quis moritur, CLXIV, 612. Impii et cogitationes eorum in interitu dissipantur, 612, 615. Impii cum se vivere sperant, non superstites erant, 500, 504. Hoc potest dici quia fuit vel futurum est sed non quomodo est, 852. Potentes omnibus affluentes cadunt et moriuntur, 1002, 1003.

RUPERUS abbas Tuitiensis. — Mortem nullus effugit, CLXVIII, 1475. Mortis tempus accelerat, 998, 999. Omnes morti obnoxii; quisquis ea, vade ad sepulcra mortuorum, ipsa respondebunt et indicabunt tibi, CLXX, 562. Quotidie mortui sepeliuntur a viventibus utique morituri, 562.

HILDEBERTUS Canom. episc. — Morti debentur nos et nostra, CLXXI, 1021. Hæc conditione homo intrat in manum ut exeat, 1028. Omnes morte cogimur..... serius,

oculus sors exitura, 1014. Quidquid ætatis retro est mors tenet, 1017. Toia vita unus dies est, 753.

S. BERNARDUS Clara-Vall. — Mors vanitatis et brevitatibus arguit omnia, CLXXXII, 845. Bona mundi morientem non sequuntur, *ibid.* Vita qua vivimus magis mors; nec simpliciter vita sed vita mortalis, CLXXXIII, 250. Mors adolescentiæ non parit, CLXXXII, 621. Mors senibus in januis, adolescentibus in insidiis, 845. Ex quo incipimus vivere incipimus mori, CLXXXIII, 250. Quid in incertum tibi dies et annos numeras, 511?

PETRUS LOMBARDEUS. — Vita hominis vesper, CXCI, 294. Mors est spiritus hominis vadens de hoc mundo et non rediens ad corpus in hoc mundo, 756. Magna hominis miseria, nolle mori et mori, 505.

ADAMUS Præmonstratensis. — Vita hæc peregrinatio est, CXCIII, 251. Desinit esse qui fuit, eumque edax et consumptrix deglutit mors, 267. Vita currit cito ad mortem, 267. Exinanito corporis post mortem, 508. Certus sum quia oportebit me hinc exire, sed nescio tempus, modum vel locum, 451. Homo fõllum quod vento rapitur, *ibid.* Post mortem corpus erit vermis, post vermem pulvis, 455.

PETRUS CELLENSIS. — Mors certa, hora mortis incerta, CCII, 1131.

PHILIPPUS DE HARTVING. — Mors jura vel pondera non metitur, CCIII, 1115. Felices et infelices invadit, 1114. Mors velle vivere et non posse, *ibid.* Velle mori et non posse mors est, *ibid.* Vita præsens plena mortibus, 127.

PETRUS Cantor. — Hunc ipsam diem qua vivimus cum morte dividimus, CCV, 351. Omni hora domui tuæ dispone, 355. Licet certius sit, morte nihil incertius, 356. Mors subitanea, intempestiva et incerta, *ibid.* Omne caducum est transitorium, 532.

PETRUS Blesensis. — Pari sententia omnes ætates et conditiones mors involvit, CCVII, 472. Jus mortis non mutatur imperio vel favore, 475.

CAPUT III. — Bene moriendi media, præsertim ex bonorum vel malorum mortis consideratione desumpta.

TERTULLIANUS. — Timenda mors ob iudicium subsequens, I, 614. Mortis metus non tantus est quantus tormentorum, 625. Per mortis imaginem fidei initiaris, spem meditari, discis mori et vivere, discis vigilare dum dormis, II, 721. Mortis contemptum docet philosophia, I, 535. Mortis dolor vacare debet cum constet de resurrectione mortuorum, 1265. Non scires autem malam mortem si non scires aliquid timendum post mortem, 615. Mors Christiano utilis et suavis, Deo disponente, II, 155. Mortis Christiani et gentilis differentia, 745. Omnia finire post mortem vel nihil superesse vulgus existimat, 721, 795.

S. CYPRIANUS. — Mors contemnenda est Christiano, IV, 795. Mors contemnenda cui Christus occisus est, *ibid.* Finem mortis doloribus quem tormenta non dabant, coronæ dederunt, 216. Pretiosa mors quæ emit immortalitatem, 217. Beata mors quæ accepit coronam de consummatione virtutis, *ibid.* Dei servus in agonis promissi certamine coronatus, *ibid.*, ad immortalitatem gloriosæ mortis transit, 329. Perversum est Deo accersenti non statim parere, 596. Quid ergo oramus et petimus ut adveniat regnum celorum et captivitas terrena delectat? 595. Eius est mortem timere qui ad Christum nolit ire, 584. Prævaricatores, qui mortuos lugent ut perditos, 596. Gaudendum potius quam dolendum cum chari de sæculo exeunt, 586. Expuncta morte ad immortalitatem venimus, 585. Contra tot impetus mortis incommensi animi virtutibus congregi, quanta pectoris magnitudo est? 592. Magna sublimitas est inter ruinas generis humani stare erectum, nec cum eis, quibus spes in Deum nulla est, jacere prostratum, *ibid.* Mors presens et præsens et lacrymas mundi aufert, 586. Bene morienti vera pax, fida tranquillitas, stabili et firma et perpetua securitas, 585. Mors ergo optanda non timenda, 268. Ad refrigerium morte iusti vocatur, 592.

LACTANTIUS. — In morte suscipienda summum virtutis officium est, VI, 768. Mors non exstinguit hominem, sed ad præmium virtutis admittit, *ibid.* Nemo mortem subit nisi spe vitæ longioris, 581. Bona vel mala mors, quæ ex præteritis actibus est pendenda, 410.

S. HILARIUS. — Animas a corpore excedentes statim excipit aut quies aut pena, IX, 325, 675. Anima iustorum a corpore excedens in Dei susceptione requiescit, 545. Humana vitæ ac mortis finis est resurrectio, et certissimum nostræ militiæ stipendium est incorrupta æternitas, X, 428. Homo post legem mortis futurus est æternus, IX, 650. Mors a sanctis pluribus concupita, *ibid.* Illi morosam corporum dissolutionem desentes, *ibid.* mortem optabat Propheta, 840. Nos proderit exaudium esse nisi beatis locis quieturus excedat e corpore. 841.

812. Mors fidelibus consortium Christi acquirit, 646, 647. Post mortem, peccatores ultorem Deum sentient, quem inter iniquitatem opera non cogitabant, 543. Peccatorum sorde post hanc vitam, 406. Metum mortis aufert fides.

S. Zeno. — Justi et impii statim post mortem, aut premium et quidem æternum aut æternam poenam pro meritis accepturi, XI, 460. Dignus gloriosi exitus finis, 405. Cum mors quæ putatur metuenda gustatur, tunc animæ in æternum manentis gloria beatis in sedibus, reposita felicitas exhibetur, nullas deinceps ærumnas mundi sentiat, 386. In Domino morituri sunt qui probis moribus per gradum divinarum observantiarum præceptorum, quotidie spiritualis itineris gloria, feruntur in cælum, 432.

S. Augustinus. — Mortem non esse metuendam exemplo Christi, XV, 1487, 1488. Mortem non esse terribilem quæ naturæ finis, non poena est, 1727. Non mors ipsa terribilis est, sed metus et opinio de morte, quam prorsus quisque pro sua conscientia perhorrescit, XIV, 555. Non tamen habemus quod in morte metamus, si nihil quod timeandum est vita nostra commisit, *ibid.* Si fortis es, contemne mortem; si imbecillus es, fuge, et Christum qui vita est sequere, XV, 1699. Si volumus Christum non timere, stemus ubi Christus est, *ibid.* Mors corporis non metuenda fortibus, desideranda sapientibus, miseris expetenda, 1709. Justus nullo timore mortis commotus, XIV, 1174. Sola mors requies viro, 516. Ubi resurrectionis fides non mortis est species, sed quietis, XV, 1684. Dominus soporem mortis vertit in gratiam voluptatis, 1699. Proprior est saluti qui moritur ut resurgat, quam ille qui vivit ut moriatur, XIV, 1056. In Christo mori arduum et gloriosum, 1127. Gloriosius est pro Christo mori quam regnare in hoc sæculo, 543. Post mortem neque peccator poenam suæ improbitatis evadit, neque justus æquitas suæ premii defraudatur, XV, 1283, 1286. Mors nec perpetua fidelibus, nec improvisa sapientibus, XVI, 1326. Quanti mortem mereri, quanti mortem formidini præstulerunt iudicantes graviores metum mortis quam mortem, 1341. Laudabilis mortis cum occasio datur, rapienda est illico, *ibid.* Non fugienda mors quam Christus non indignatus est, 1537. Sit quidam quotidianus usus in nobis affectusque moriendi, 1525, 1526. Quid est quod ingemiscamus pro mortuis, cum jam reconciliatio mundi apud Deum facta est per Dominum Jesum? 1101. Non est dicenda mors quæ Christo mortuorum socios, lucrum efficit viventi, XVII, 714. Illa est autem vera mors quæ eam viventem hominem peccatorum mortem constringit, *ibid.*

S. Hieronymus. — Felix excessus, cum a labe peccati melioris vitæ conversatione purgatus, sede sua inos Christus excipiet, XI, 231. Occurrent martyres et prophetae, gaudebunt angeli, lætabunturque archangeli, vinctusque Sathanas cruento licet ore pallescit, *ibid.*

S. Hieronymus. — Omnis vita sapientium meditatio mortis, XXII, 596. In animo habendum est quod aliquando futuri sumus, *ibid.* Nullus intrepidus incertusque de ventura absque pavore præstolatur, XXV, 291. Mortem tanquam longe positam aspiciamus, XXII, 1056. Patremus nobis vaticinium quod longo itinere necessarium est, 557. Homo Christo deditus potest mori, non superari, XXIII, 60. Considera, o homo, dies tuos breves et quia cito esse soluta carne cessabis, 1060. Dies mortis melior die natalitatis, 1061. Ubiunque ceciderimus mortis tempestate subversi, ibi jugiter permanebimus, 1102. Mortis terribilis dies, quia quod indie iudicii futurum est omnibus, post mortem in singula implietur, XXV, 965. Dies Domini, dies exitus universique de corpore, *ibid.* Qui quotidie recordatur se esse morituum contemnit præsentia et ad futura festinat, XXX, 576. Ad evitandam malam mortem, convertatur ad Deum jejuniis, fletu et planctibus necesse est, XXV, 967. Viri sancti timeant mortem propter incertum iudicii et sententiam, XIV, 390. Justum intelligere non emori sed emigrare, et mutare amicos, non relinquere, XXII, 597. Justus consummati operis percipit coronam, 468. Ille jam securus et victor le amicum aspiciet de excelsis et faret laboranti et iuxta se locum præparat, 686. Lugeatur mortuus, sed ille quem gehenna suscipit, quem Tartarus devorat, 468. Non legendum de morte illius quem cælum recepit, 472. Non invidendum gloriæ ejus planctibus et lacrimis, *ibid.* Adversum mortis duritiam et crudelitissimam necessitatem hoc solatio erigimur quod brevi visuri sumus eos quos dolemus absentes, 686. Nos dolendi magis qui quotidie stamus in prælio peccatorum, vitiiis sordidamur, accipimus vulnera et de otioso verbo rationem reddituri sumus, *ibid.*

S. Augustinus. — Mortem horret non opinio, sed natura, XXVIII, 936, 1360, 1574, 1575. Est dulce quoddam vin-

culum corporis et ligatus est homo et solvi non vult, 1566. Natura prima et maxima vox ut homo mortem fugiat, XI, 630. Mortem omnes homines sicut animalia refugiunt, XLI, 630; XI, 676. Mortis metus posteris Adæ congenitus, XLV, 1530. Mortis timorem Deus fecit propter disciplinam, XXXVII, 1162. Mortis timor tormentalis, XLV, 1570, 1571. Mors plus timetur quam labores, 1571. Mortis vitandæ causa quantum homo labore, XXXVIII, 706. Mortis timor maxime pungit quando nobis bene est, 238. Quid agendum ut non moriamur, 881. Mors est, quæ si volueris non erit, XXXIX, 1513. Mors animæ timeunda magis quam corporis, XXXVIII, 450, 880. Non timeunda mors temporalis sed æterna, 1280. Ejus nobis amara mors cujus vita dulcis est, XLI, 635. Mortis quam vano timore teneantur homines, XXXVIII, 881. Mori times et nihil aliud agentes nisi serius mori, non agunt ut non moriantur, *ibid.* Mortis diem omnes differre conantur, XXXIII, 544. Mors accelerata quibusdam est utilis, XXXIV, 780. Mortis genus non quilibet bonis facit, quod obesse possit post mortem, XLI, 471. Unde homo moriatur non cures sed quo liturus sit post mortem, XXXVII, 1945. Qui tanta agit ut paulo serius moriaris, age aliquid ut nunquam moriaris, XXXVIII, 1387. Qui morte imminente turbantur, intueantur Christum ipsum eadem de causa turbatum, XXXV, 1798. Mortem carnis omnes refugiunt, de morte animæ pauci curant, 1747. Mortis corporalis metus facit reos, XLV, 1603. Tota hominis vita contra mortem intrepida fieri potest, XXXIII, 74. Mortem corporis non metuit sapiens nec dolores, XXXII, 971. Satiis est unam mortem perpetui moriendo, quam omnes timere vivendo, XLI, 25. Neque enim facit malam mortem nisi quod sequitur mortem, 26. Mortis metum vincere non parva virtus, XLIV, 165. Nec mortem nec mortis genus metuendum esse, sua morte ostendit Christus, XL, 664. Mortem timeamus licet finiat infirmitatem, XXXVII, 1268. Mortem nemo invocat verbis sed mala vita, XXXVI, 475. Quanquam Christo inhæres cupiamus, mori tamen nolumus, 842.

Mors æquo animo ferenda, XXXV, 1402. Patienter ferenda exemplo Christi, XXXVI, 831. Deo jubente recusanda non est quocunque temporis, XXXIV, 361. Domus ista tibi locata est, non donata, XXXVII, 1915. Mors non est vitanda peccato sed pro iustitia perferenda si facultas datur, XLI, 501. Mortem sapiens debet ferre patienter, sed quæ aliunde accidit quam a seipso, 650. Amor Dei facit ut mors contemnatur imo et desideretur, XXXII, 1338; XXXVII, 1843. Oportandum est ad Christum subveniente morte velocius properare, XLIV, 650. Peregrinationem nostram tanto ardentius finire cupimus quanto fruimur Deo vel per speculum vel in ænigmate, XXXIV, 50. Mors ex misericordia Dei in bonos nos convertitur, XLIX, 613, 614. Mors malis mala est, XLI, 578. Mortem malam non facit aut probat nisi quod sequitur mortem, XXXVIII, 612; XLI, 25, 26. Morientibus quidquid obest ex vita non ex morte contingit, XXXIII, 619. Morienti comes erit aut vita aut poena, XXXVIII, 811. Mors non est mala putanda quam bona vita præcesserit, XLI, 25. Non est in hominis potestate quo exitu hanc vitam finiat, sed est in hominis potestate quomodo vivat ut securus vitam finiat, XXXVIII, 1400. Mori in peccato summum malum, XXXIV, 1678. Non potest male mori qui bene vixerit, XXXVIII, 1162; XL, 676. Sic vive ut moriens pro iudice patrem, pro ministro sævo angelum tollentem in sinum Abraham, pro carcere paradikum invenias, XXXVIII, 658. Morientis statim post veram conversionem Deus non adnotat facultatem, sed coronat voluntatem, 151. Mors bona, sed in eis quorum casta, pia, fidelis, innocens vita, XXXIII, 389. Inter mortem iustorum et peccatorum magnum discrimen, XXVI, 521. Quid sit mors non vident impii, cum vident etiam sapientes morientes, XXXVI, 551. Secundum animam intelligenda est mors aut pessima aut optima, 522. Mors sanctorum pretiosa, XLI, 581. Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito iustitiæ tanquam stipendium vita æterna, XXXIII, 891. Mors in futuro sæculo non erit, XLI, 685.

Semper cogitandum de sola ultima hominis protectione, XXXIII, 74. Inter strepitus inquietosque conventus atque discursus, cum morte familiaritas non habetur, *ibid.* Mors cogitanda quoties lecto decumbimus, XI, 1061. Mortis cogitatio cupiditatem coercet, XXXIX, 2152. Percutitur hac animadversione peccator, ut moriens obliviscatur sui, qui dum viveret oblitus est Dei, 2153, 2221. Morituro dicenda oratio, XL, 1152. Morienti delectabile est et salutare de Christi humanitate loqui et saltari, 1153. Mortem communem non lugere philosophicam, 1199. Mortem ob servitatem conscientie non timere, omnibus mundi deliciis præstat, XXXII, 1471. Morti iustorum

assistunt angeli et auxilium præbent; impios pessimi spiritus de corpore extractos ignibus tradunt, 1173. Morte mala non perire qui piis operibus dediti sint, XL, 1519, 1520, 1521. Intus mortui multi ambulant, et viventes portant funera sua, XXXIX, 1785. Sancti hinc migrantes cælum petunt, XL, 918, 934, 981.

CASSIANUS. — Homo debet motus animi refrenare et injuriarum oblivisci, tristitiasque respuere, dolores quoque a detrimenta contemnere, tanquam quotidie moriturus, XLIX, 266. Quotidie singulisque momentis justus accersendum esse se credit, *ibid.*

PASTORIUS Britann. episc. — Ab omni peccato cavendum, eam non ignoretur peccatoribus judicium et in presenti esse et in futuro servari, L, 589.

S. PETRUS Chrysologus. — Mortuum quoties quis viderit, toties se morti ejulat destinatum; sic de morte non potest non dolere mortalis, LII, 580. Merito ad Dei amicitias sublimatur, qui propter Deum humanas despiciat mortes, 481. Misera et sibi inimica mortalitas dolet se mori, ne resurgere possit oppugnat, 411. Orandum est ut veniens Christus nos inveniat tales quales regni sui cupit et præcipit esse consortes, 590. Mors est desperationis domina: Ecce, inquit, domina tua, animam tuam in nihilum redigens, carnem tuam putredine, ossa tua vetustate consumens, 525. Da insubis infantiam, da deliciis adolescentiam, da voluptatibus juventutem, da senectutem mihi, *ibid.* Mors filia incredulitatis: quasi non moriturus, quasi evasurus mortem, sic de vita disponis; homo, te decipit fides; tu fidelis credis qua ut tollat præsentia, futura promittit, *ibid.* Semper homo bona facere tum cepit, quando mors facienda tempus ademit, 545. Confusionem futuri iudicii pertimescit homo, in quo jam non ponendi tempus est, *ibid.* Plus de conscientia quam de gehennæ erubescit incendio, *ibid.* Quando instat periculum mortis, ad animæ consilium, ad cordis compunctionem, ad misericordiæ suffragium, ad confessionis advocatorem recurrendum est, *ibid.* In articulo mortis locus etiam penitentiae, LII, 637. Justus recipit in morte pro doloribus regnum, pro opprobrio gloriam, pro contumeliis honorem, pro despectu gratiam, pro penis immortalitatem, 588. Injustis vero pro voluptatibus obsequiis, astant ministeria poenarum, *ibid.*

SALVIANUS Massiliensis. — Avarus in lectulo mortis jam non de elemosynis offerendis, sed immemor sui de locupletando hærede suspirat, LIII, 224. Ille potius videat nullum animasua propinquiorem, nullum chariorem, *ibid.*

MAXIMUS Taurinensis. — In hac vita brevi nobis vita prævidenda æterna, LVII, 455, 456. Per bona opera, videlicet jejunium, elemosynas et orationem ad mortem quisque se præparare debet, 456.

S. FAUSTUS Rhegiensis. — Si in Domino mori velimes diem mortis nostræ et terribile ac metuendum iudicium jugiter studeamus cogitare, LVIII, 876. Quam utile sit peccatori ut cogitet horam illam quando erit de hoc sæculo migraturus, *ibid.* Attendendum est quam dura erit examinatio ante tribunal Christi, *ibid.* Ut moriamur in Domino, conscientias nostras purgemus elemosynis, orationibus et portum penitentiae intrare festinemus, 877. Putredines peccatorum curet unusquisque, vulnera delegat, concupiscentiam vincat timore æternæ mortis commotus, 888, 889. Dum tempus est nos condemnemus, nos accusemus quotidie iudici, 889.

S. PAULUS Nolanus. — Vita præsens spernenda ut futuram assequamur, LXI, 670. Mors justî nunquam dicenda sit immatura, quia anima ejus Deo placita, 210, 211. Plurimum est contristari de avulsione charorum, sed sanctum lætificari spe et fide promissionum Dei, 211, 212. Desideremus nostros ut præmissos, sed non desperemus recipiendos, 212. Mors puerorum et lacrymas meretur et gaudium, 676, 677.

ECCEPRIVUS abb. Afric. — Ante mortem agendum quod prosit post mortem, LXII, 1020.

S. FULGENTIUS Ruspensis. — Ex hujus vitæ fine pendet illius vitæ initium in qua quidquid retribuitur non finitur, LXV, 537. Qui in directione iniquitatis finit istam vitam non potest pervenire ad vitam, *ibid.* Qui in hoc tempore indulgentiam noluerit querere, nullatenus post mortem poterit invenire, *ibid.* Nemo securus præsentem vitam terminat, nisi priusquam vitam finiat, ab iniquitate discedat, 572. Tempus mortis non erit remissionis sed retributionis, 535. Non ibi misericordia iustificabit impium, sed iustitia discernet justum et impium, 556. Necesse est ad futuram messis gaudium perveniat qui præsemit tempore in bonæ operationis semine perseverat, 559. Perniciosissimus inimicus quisquis male vivens qui vitam non mutat antequam finiat, 556. Sicut boni actus faciunt carnem cum anima ecclesiæ beatitudinem perfici,

sic opera mala faciunt æterno igni animam cum carne torqueri, *ibid.*

S. BENEDICTUS monach. institutor. — Mortem quotidie sub oculos suspectam habeamus LXVI, 296. Sic vivendum quasi hodie moriendum. *Comm.* 321. Non manebis in hoc mundo nisi præsentis hac die, *ibid.* Judicium Dei pavendum, 266, 267. Vitam æternam omni concupiscentia spirituali desiderare oportet, 296. *Comm.* 325.

VITA SS. PATRUM. — Præ oculis habeamus ultimum diem et momentis singulis æternorum dolorum supplicia formidemus, LXXIII, 265. Mors justis non timenda quia mundum et ea quæ in mundo sunt odio prosequuntur, 450. Metuenda malis quia a præsentibus divelli nequeunt, *ibid.* Erit tempus quando iniquitas cessabit, 265. Multum de exitu animæ in memoriam tradendum est, 574. Nemo in illa hora nos comitabitur nisi opera nostra, *ibid.* Qualis timor et tremor obtineant, cum illam et horrendam horam peritimmerunt Hilario et alii anachoretæ! 578. Octoginta annos, o humilis anima, habes serviens Christo et times extreme! *ibid.* Meditatio mortis vincit pusillanimitatem, 1019.

S. GREGORIUS Maximus. — Omnia sua morientem sequuntur præmia, LXXV, 1040. Qui considerat qualis erit in morte, semper timidus sit in operatione, 1032. Pene mortuum se considerat quia moriturum minime ignorat, *ibid.* Moriens poenam rerum ducit, quamvis omnia pro quibus culpa perpetrata est, relinquatur, LXXVI, 52. Veniet tempus ut evigilet peccator et tunc cognoscat quam vacuum fuerit quod in somno tenebat, *ibid.* Peccatoris oculus mors aperit, 52, 53. Mors electos luci restituit, reprobus lucem tollit, 489. Mors iustorum in adiutorium bonis, malis in testimonium, 1261. Qui de sua spe et operatione securus est, cum tempore propinquæ mortis advenit, de gloria retributionis hilarescit, 1124. Peccator, maxime in fine vitæ, quam duris vexibus teneatur, cognoscit, LXXV, 1046. Justi quotidie prospiciunt diem quando districtus iudex venturus est, LXXVI, 505. Justi mortem timeant etiam ob culpas non commissas, *ibid.* Timore mortis a levibus culpis purgantur, 506. Anima iustorum in articulo mortis faciem Dei aspicit, *ibid.* Justi quo propinquiore morti eo ferventiores, LXXV, 634, 685. De vita brevi et fugitiva reprobi transeunt ad æterna supplicia, 783. Iustus moriens lætitia interna maxime gaudet, LXXVI, 506. Omni jam rerum mutabilitate vicissitudine atque obumbratione calcata, veritatis æternitatis inhæret, *ibid.* Cum illa novissima inimica destruetur mors, tunc nullam habebimus adversarium, nullum metuemus inimicum, LXXIX, 631. Post mortem nihil aut impunitum aut irremuneratum Deus relinquit, 76. Cæcias eorum qui præsentem vitam quasi patriam et non viam attendunt, LXXV, 1157, 1158; LXXVI, 1079, 1080. Vita brevi succedit æternitas pro meritis vel beata vel misera, 999. De obitu justî hominis gaudendum quod ad æterna gaudia pervenerit, LXXVII, 1280. De vita tolluntur iniqui subito et repente quia finem suum cogitando prævidere ne ciunt, LXXVI, 507. Curvabuntur per sententiam iudicis qui nunc curvari negligunt per humilitatem cordis, 521.

COLTMBANUS abbas. — Sapiens non quid est, sed quid erit videt, LXXX, 256. Debet unusquisque vivere quasi quotidie moriatur, *ibid.* Quid tuum est, præter animam? 257. Mors finem dat voluptatibus, *ibid.* Citra cælum mors, ultra cælum ignis æternus, 2-8. Timenda humana vita tam fugitiva, 240. Ad bene moriendum sursum desideremus, sursum sapiamus oportet, 244.

TASO Cæsaraug. — Qui diem æternitatis jam videt agere diem suæ mortalitatis sustinet, LXXX, 758. Horam ultimam Dominus voluit esse incognitam, 910. Ad illam sine intermissione se præparet quisque necesse est, *ibid.* Vir sanctus de vicina morte trepidat et simul exultat, 911. Quod pro vita æterna agitur, post mortem servatur, 910. Dolor mortis peccata diluit, 909. Patientiam auget, *ibid.*

S. ISIDORUS Hispalensis. episc. — Mori hominem in carne mundo, ne moriatur in anima Christo, LXXXIII, 756. Unusquisque terminum vitæ suæ considerare debet, *ibid.* Iniquus moriens multos a culpa terrore tormenti retrahit, 757. Exitus impii formidabilis, *ibid.* Angeli apostatæ praves homines excipiunt morientes, 758. Iniquus post mortem ducitur cruciandus, justus vero dormit post laborem securus, 654. Pertimescit justus ne dignus supplicio sit, 758. Periculosa est securitas in hac vita malorum et bonorum dolor tranquillitas, 655, 656.

S. EUGENIUS Toletan. episc. — Id solum post mortem manebit quod bene, quod recte, quod juste feceris, LXXXVII, 360.

VALENTINUS abbas. — Animæ iustorum ab angelo susceptæ in amantissimum locum post mortem portabuntur,

LXXXVII. 431. Justus mortem non timet fide Domini fultus, 468.

Beda Venerabilis. — Sic vivendum quotidie quasi die ultio judicandum, XCII, 104. Extremus dies metuendus qui prævideri non potest, 107.

S. JULIANUS episc. Tolet. — Laborat ne moriatur homo moriturus et non laborat ne peccet homo in æternum victurus, XCVI, 463. Cum a corpore anima separatur angelos ibi adesse fatendum est, *ibid.* Mors corporis non timeunda (Christianis), 467. Amplectamur diem mortis qui nos paradiso restituit et regno, 470. Non desperatione frangendum est cum imminente morte turbatur, 472. Si nulla esset mortis vel parva molestia, non esset martyrum gloria, *ibid.* Oratori in fine insistere necesse est morientem et se commendare fratrum precibus, 472, 473. Diabolus extremæ vitæ nostræ suis laqueis innectere nititur, *ibid.* Sed fugit ex loco ubi audit nomen Domini, *ibid.* Multi in hora exitus sui, ab insidiante diabolo fraternis precibus liberati sunt, *ibid.* Animæ sanctorum post transitum ad cælum vadunt, peccatorum vero in infernum dicuntur, 473.

S. PAULINUS patriarch. Aquil. — Semper ante oculos versetur ultimus dies, XCIX, 213. Justo morienti occurrunt angelorum chorus, omniumque sanctorum in illius miscentur amplexus, *ibid.*

ALCINUS. — Animæ dum deserunt corpora, gaudium bonæ, malæ tormenta habent, C, 898. Para te, ut ubi dies illa quæ tibi morio appropinquat tibi advenerit, te paratum inveniat, 690, 691.

S. BERNARDUS Anianens. — Semper ante oculos vertetur ultimus dies, CIII, 698. Esto talis in operibus bonis qualem te vis futurum postmodum, *ibid.*

JONAS Aurelian. episc. — Mors ipsa cum venerit vincetur, si priusquam veniat timeatur, CVI, 257. Pœna exspectat in suis facinorosis deprehensos, *ibid.* Tremor eos quatit, pallor ora perfundit, *ibid.*

S. LUCAS, abbas Ferrar. — Post mortem erit ratio de totis annis, mensibus, horis et momentis, CXIX, 560. Pro hac vite brevissima noli tibi sempiternam miseriam comparare, *ibid.*

HILDEBRANDUS, Rhemens. archiepisc. — Justi morientes beata requie suscipiuntur, CXIV, 911. Quod quisque post mortem suam sperat agi per alios, agat ipse dum vivit pro se, 912.

S. BASILIUS, Heribopol. episc. — Peccatorum mors pessima, CLIII, 146. Mors vero sanctorum pretiosa, 422. Transitus gloriosus qui membra Christi imitatores sui capitis facit, *ibid.*

S. PETRUS DAMIANUS. — Mors corporalis principium vitæ æternæ, CLIV, 675. Justus cum spiritibus ignitis emicat post mortem. Mors damnatorum terribilis, CXV, 715. Illis mors sine morte, illis sine fine et defectus sine defectu, *ibid.* Anima egrediens de corpore, anxietatibus magnis coartatur, 757, 758. Recoletis velita quæ commisit, manere satagit, ire compellitur, 758. Totius transactæ vitæ cursum velut unum brevissimum deputat itueris pacem, *ibid.* Erubescit quis propter illam substantiam quæ veribus erat obnoxia, illam neglecti quæ chorus Angelis erat inserenda, *ibid.* Illi animæ damnatæ adest horrenda demonum turba, 758. Intolerabili terrore concutitur, impetus violentia perturbatur et de carnis ergastulo violententer evellitur, *ibid.*

LANFRANCUS Cant. archiepisc. — Peccator in morte imparatus invenitur, CL, 341, 343, 344.

CAROLUS I, rex Angl. — Docemus ut quilibet homo semper finem dierum astare sibi arbitretur, CII, 1177.

S. BASILIUS Carth. inst. — Mors bonis suavissima, malis amarissima, CLII, 1246.

GUINERATUS abbas de Novigento. — Subito post mortem ex variis vel damnationis sententiis proferitur, CLVI, 610, 611.

GOFFRIDUS abbas Vindocin. — Malam vitam mors bona non sequitur, CLVII, 216. Vita præsens ob futuram contemnenda, 184. Mors non differenda quæ facit fructum meliorem, 43.

THOMAS abbas Epternacens. — Felix homo qui ante carnis mortem carni moritur, CLVII, 523. Homo in morte nascitur ad requiem et gloriam, 524.

WERNERUS abbas S. Blasii. — Morientis impij anima amaro terrore concutitur et mordacis conscientie stimulis laceratur, CLVII, 1159. Meditatio mortis concupiscentie motus comprimit, *ibid.*

S. ANSELMUS Cantuar. archiep. — Misero mors in desiderio est, CLVIII, 795. Mortem non timere ob conscientie ardentem omnibus hujus vitæ bonis præstat, *ibid.* Tria mortis timorem auferunt, conscientie serenitas, fidei firmitas, spei certitudo, 793. Dissolvi a mortali corpore beatitudo est, 810. Mors electorum pretiosa, 795. Angeli

assistent mortis electorum et eorum hostibus sese opponunt, *ibid.* Anima justis egrediens de corpore videt omnia opera sua, 732, 733. Et ille gaudet, *ibid.* Mox eam angelus accipit qui eam in vitam custodivit, *ibid.* Eam ante thronum Dei locat, *ibid.* Ei occurrunt alii angeli gratulantes, *ibid.* Vir justus pro nobilissimis suis obsecrat, 641. Quanta pace obdormit, qui in Domino obdormit, 993, 996. Anima peccatoris de corpore extrinsece coacta ab angelis Satanae excipitur, 733, 736. Igneis catenis ad inferni tormenta rapiunt, *ibid.* Illi occurrunt timor timori, dolor dolori, 720. Omnibus tremenda mortis hora, propter examen horridum, judicem districtum et adversarios proceres, 720, 721.

SIGEBERTUS Gemblacens. — Vita in laboribus consummata. in morte celesti gloria coronatur, CIX, 674.

S. BASILIUS, Astens. et Signiens. episc. — Justorum exitus jucundus et felix, CLXIV, 899, 901. Mortem in desiderio habent, 832. In cælum angelicum annumerari cupiunt, 450. Exitus iniquorum malus, 912. Spiritus bonis auferitur ut quiescant in pace, malis ut crucientur, 1096, 1097.

ROBERTUS, abbas Tulliensis. — Mors Christianis lata, CLXVII, 539. Mors sanctorum gloriosior quam vita, 1481. Homines mundani mortem timeant, causam mortis non considerantes, CLXIX, 79. Mors potius optanda quam fugienda, 175, 176. Mortis adventus quam formidabilis, 335, 336. In morte hominum astant spiritus terribissimi insidiantes, 335.

HILDEBRANDUS Cenom., episc. — Mors unius cujusque dies Domini, CLXXI, 465. Mortem omne vivens horret, etiam sancti timeant et etiam ipsæ christi timeant, 1001, 1002. Moritur impius in cumulo vitiorum et justus in cumulo meritorum, 542. Qualis quisque in morte reperietur, talis judicabitur, 831, 832.

GOFFRIDUS abbas, Admontens. — Mortis memoria purificat animam, CLXXIV, 687. Homini morienti insidiantur demones, 920. Daemon etiam falsas crimina objicit ut desperatio obtineatur, 1101. In hora mortis cum malignis hostibus conflictus est habendus, 129. Idcirco oratio fiat indesinenter ad proterendas immundorum spirituum fallacias, *ibid.* Adveniente morte quisque peccata sua constituitur salvandus, 22. Ad misericordiam Christi recurrendum est, *ibid.* Qui auxilium gratiæ præbet, 25, 703, 1101.

HONORIUS, Augustodunensis. — Non subita morte moriuntur quise semper cogitant morituros, CLXXII, 1158. Quocunque moriuntur mali, mala et subita morte moriuntur, utpote non cogitant se esse morituros, *ibid.*

S. BERNARDUS, Clavell. — Sancti viri mortem habent in desiderium, CLXXXIII, 91, 903, 904, 1152, 1153. Hæc non damnum offert sed lucrum, 906. Mortem pretiosam tria faciunt; quies a labore, gaudium de novitate, securitas de æternitate, 687. Bona mors justorum propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem, CLXXXII, 241. Dilectis Domini mors janua vitæ, initium refrigerii, CLXXXIII, 619. Manet eos horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriæ magni Dei, *ibid.* Mors peccatorum pessima. Tria mala patiuntur, ignem vermes et conscientiam, 747. Mala mors peccatorum in mundi amissione, pejus in carnis separatione, pessima in vermis ignisque duplici contritione, CLXXXII, 241. O anima sola ingrediens incognitam penitus regionem, occurrentia tibi catervatim ruere terribilia monstra videbis! CLXXXIII, 619. Quis tuebatur a rugientibus præparatis ad escam? *ibid.* Hora mortis horrenda, 216. Paveo gehennam, paveo judicis vultum, 852. Contremisco ab ira potentis a facie furoris, *ibid.* Horreo vermem rodentem.... et ignem torrentem, *ibid.* Anxietas animæ post separationem a corpore, 216. Memoria mortis in decursu vitæ semper retinenda, CLXXXII, 431. Dum tempus est, flelibus præveniam stridorem dentium, dura vincula et pondus catevarum prementium, stringentium, urentium nec consentium, CLXXXIII, 852. Mors sanctis novæ legis optabilis antiqua vero exosa, CLXXXII, 253, 254, 255. Separatio ab amicis morte durior, 906.

Petrus Lombardus. — Qui bene vivunt bene moriuntur, CXI, 304. Mali timeant mortem propter separationem animæ a corpore, 466. In hora autem mortis iniquitas sola timeunda, 467. Christus mortem timuit infirmitatem humanam representans, 227. Mors cito male agentibus compendium, CXCI, 1575.

ABANUS, Præmonstratensis. — Mors bona effectus bonæ vitæ, CXCVIII, 199. Prævisio mortis timorem inicit, 507. Hora exitus terribilis, 308. Timeo hostem accusantem, conscientiam attestantem, judicem ferientem, *ibid.* Illa hora Jesus Christus in auxilium invocandus est, *ibid.*

Petrus Celliensis. — Citra mortem præparandum unde

post mortem sit feliciter vivendum, CII, 1152. Remedia mitigatoria mortis sunt : confessio peccatorum. penitentia contra aëreas potestates, propugnaculum sanctæ crucis et viaticum corporis Domini, *ibid.* Insuper oleum inunctionis ad fovendam lampadem conscientiæ et removendas mortis tenebras, patrocinium Dei, auxilium omnium sanctorum et oratio fratrum, 1153. Quantæ utilitatis sit mortis consideratio, 1153, 1154.

Petrus Cantor. — Eleemosyna præparandum ad mortem, CCV, 290. Formare animum necesse est tanquam ad extremum ventum fuisset, 332.

Gaufridus, Sanctæ Barbaræ subprior. — Felix decensus qui est ingressus vitæ præmiumque laboris, CCV, 818. Petendum est precibus ut felix mors a Deo obtineatur, 818, 819.

Thomas Cisterciensis. — Mors penitentium et iustum, CCVI, 672, 675. Mors reproborum, *ibid.*

Petrus Blesensis. — De morte amicorum vel parentum consolationem potiusquam merorem habere oportet, CCVII, 485, 488, 472, 475, 474.

Alanus ab Insulis. — In amici morte magis dolendum pro periculo animæ quam pro seclusionem huius vitæ temporalis, CIX, 158. Imminente morte, non dolendum sed præparandum ad mortis instantiam per mentis constantiam, 158. Desiderium vitæ æternæ te invitet ad mortem, *ibid.* Faciamus ut quantum decrevit de temporali vita, tantum crescat de æterna, 155. Mortis timor contemptu terrenorum et spe celestium propulsandus, 154, 155. Mors amara mundanis, 258. Mors bona iustis, 258.

Innocentius III. — Peccator in die mortis videt Christum præsentem ad confusionem, CXXVII, 736. Iustus vero illum videt ad exultationem, *ibid.*

CAPUT IV. — Bonæ vel malæ mortis exempla.

Lactantius. — Mors Decii persecutoris ignominiosa ultioni divinæ attributa, VII, 201. Mors crudelissima Valeriani persecutoris qui, cute abstracta, inter ærremos cruciatus obiit, 205, 306, 482, 619. Galerius feritate et barbarie insignis persecutor, insanabili plaga a Deo percussus, 420, 250. Maximini persecutoribus miserabilis interitus, 271, 374.

Reverius Aquil. presbyter. — Probræ Arli mors blasphemæ et foelida mente digna, XXI, 485.

S. Augustinus. — Quidam adolescens, quem gravitas ætatis ornauerat et pudor, dissolvi desiderans inter

psallendum in Domino obdormit, XXXIII, 694, 697.

Auctor *Vitæ Patrum*. — Consideratione mortis conversa mulier pie moritur, LXXIII, 1048. Mortua corruit mulier vetulum locum habitum dissimulato ingrediens, 537. Pius transitus ad vitam, 460, 461, 462. Cujusdam divitis miserabilis interitus, 1012. Mors calumniam inferentis et sustinentis, 1135, 1140.

S. Wadmarus. — Interfectorem S. Desiderii iusta punitio, LXXX, 198.

Audoenus Noviom. et Rothom. episc. — De homine miserabiliter mortuo qui se perjuraverat, LXXXVII, 580. De exitu illius qui agrum ecclesiæ invaserat; divinitus in actu criminis percussus, *ibid.* Juvenis patrem criminans a demone correptus et percussus, 582, 583.

Alcuinus. — De homine qui interit miserabiliter, propter furtum quod fecerat in Ecclesia Dei, CI, 722.

Asso Dervens. abbas. — Vir quidam qui bona sua erogaverat beatæ immortalitatis inter sanctos præmium accipit, CXXXIV, 630.

Bernardus Scholast. — Matronæ legenda mors, CXL, 162, 165.

Arnoldus Emmeram. — De duodecim viris qui juraverant contra jus, multiplici poena consumptis, CXL, 1010.

Petrus Damianus. — Mors terribilis ejusdem comitis, CXLV, 455. Exemplum præclarum hominis calicem Dominicum allentantis et ab ecclesia subtrahentis, 575. De illo quem, adulterio commisso, malignus spiritus intervenit, 616.

Guineatus abbas de Novigento. — Ob malam conversationem duo monachi fulmine tacti, CLVI, 886.

Sigebertus Gemblacensis. — Quidam vir a demone miserabiliter ludificatur perit subita et æterni morte propter innocentis occisionem, CLX, 780.

Herbertus Turrim Sardinie archiepisc. — De quodam converso feliciter mortuo, CLXXXIV, 1501. — Pii sacerdotis felix obitus, 1548. Puella in ægrotis juvenandis diligentissima, in morte illustris fuit, 1533.

Petrus Venerabilis. — De morte viri, ad ultimum facta confessione, (LXXXIX, 856, 857. De alterius obitu, facta confessione, 857.

Herbertus de Boscum. — Aliquorum militum sacrilegum punitio, CX, 1504, 1505, 1506.

Aelredus abbas Rievall. — De miserabili morte proditoris, CXCV, 762, 765.

CXXVII.

INDEX DE JUDICIO

POST MORTEM CUIUSQUE HOMINIS PARTICULARI ET PRIVATO,

IN QUO VARIE EXPENDUNTUR SS. PATRUM SENTENTIÆ CIRCA ILLIUS CIRCUMSTANTIÆ.

Dei iudicium multiplex in sacris litteris declaratur, unum discretionis, et alterum damnationis; unum occultum, et aliud manifestum. « Occulum iudicium est poena qua nunc unusquisque hominum aut exercetur ad purgationem, aut admonetur ad conversionem; aut si contempserit vocationem et disciplinam Dei, excrucietur ad damnationem. Iudicium manifestum, est illud quo venturus Dominus iudicabit vivos et mortuos, omnibus fatentibus eum esse a quo et bonis præmia, et malis supplicia tribuentur; sed tunc illa confessio non ad remedium malorum, sed ad cumulum damnationis valebit. » (S. Augustinus, in Joan.). Iudicium occultum in hac vita peragitur; manifestum post mortem fiet, cum unicuique necesse erit in conspectu Domini venire, et singularum cogitationum, verborum, operumque omnium rationem reddere, demumque iudicis præsentem subire sententiam. Id porro duobus diversis temporibus fiet, primo statim post uniuscuiusque hominis mortem; secundo in fine mundi. Primum iudicium particulare est ac privatum: cum enim unusquisque nostrum e vita migraverit, statim ad Dei tribunal sistitur, ibique de omnibus iustissimè quæstio habetur, quæcunque aut egerit, aut dixerit, aut cogitaverit, cum hic mortalem vitam ageret. Alterum generale erit, cum uno die, uno in loco, omnes simul homines ad tribunal summi Iudicis stabunt, ac omnibus omnium sæculorum hominibus spectantibus et audientibus, singuli sententiam in se latam excipient, statimque reprobi a sinistris Iudicis in terra stantes, in ignem æternum cum diabolo et angelis ejus detrudentur; electi vero, Christo obviam rapti in aera, cum ipso in regnum æternum, ipsis ante mundi constitutionem paratum convolabant, sicque in cælis semper erunt cum Domino. De iudicio particulari et privato, de quo hic, cum nullus Patrum ex professo tractaverit, et præterea cum de illo in iudiciis de Symbolo ac de Iudicio supremo agatur, ad illos Iudices lectorem revocamus, et optata reperiet.

CXXVIII.

INDEX DE CÆLO

LOGICE EXHIBENS QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE ILLIUS EXISTENTIA

ET SEDE, AC DE BEATITUDINE CÆLESTI.

MONITUM.

In hoc Indice, ut optata facilius Lector reperiat, quindecim statimus capita, ordine logico disposita, scilicet. — I. Definitio nominis. — II. Definitio rei. — III. De notione beatitudinis in genere. — IV. De beatitudine cælesti, et in quo consistat. — V. Quanti facienda, et quantum concupiscenda et expetenda cælestis hæc beatitudo. — VI. Quibus danda et quibus deneganda. — VII. De beatitudinis tempore. — VIII. De regni cælorum sede. — IX. De via ad cælum. — X. Sermones de cælo. — XI. Homiliae de cælo. — XII. Expositio psalmorum de cælo tractantium. — XIII. Explanatio evangeliorum de cælo. — XIV. Tractatus de cælo. — XV. De cælo physice considerato. Quæ vero ad cælestem hierarchiam spectant, in *Indice de Angelis*; quæ ad intercessionem sanctorum, in *Indice de Cultu sanctorum* reperientur.

CAPUT PRIMUM. — Definitio nominis.

Quæ sit origo nominis *cælum*, cur hoc nomen in Scriptura sacra diverso modo accipiat, Raban. Maur., CXI, 263. — *Cælum* unde sic appellatur, Lactant., VI, 142, 7-6; S. Ambros., XIV, 135, 136, 137, 152. — Nominis cæli quid in Genesi significetur, Rupert. Abb., CLXVII, 199. — Quomodo intelligenda sit vox *cælum*, S. Hieronym., XXVI, 547; S. Aug., XL, 1027. — Quis sit sensus spiritualis, sensus materialis huius vocis, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 981. — Paradisi literalis et mystica significatio pulchra, Raban. Maur., CXI, 354. — Vox *cælum* a *celando* venit, S. Aug., XL, 1028; S. Bernard., CLXXXIII, 492. — *Cælum* dictum est quod intra se *celestia*, Aurelius Cassiodor., LXX, 816. — *Cælum* a *cernendo* dictum, Rupertus abb. CLXVIII, 226. — *Cælum* dicitur, quasi *cælum* illius (*καὶ ἐκεῖ*), id est domus solis; quasi *vas cælatum*, quia est stellis insignitum, Honorius Augustodun., CLXXII, 141. — *Cælum* juxta Hebræos ex aqua sortitur vocabulum, S. Hieronym., XXII, 659, 669. — Vox *cælum* triplici modo sumitur, S. Hieronym., XXVI, 500. — Varie sumitur, Rupert. abb., CLXVIII, 1516; Alanus de Insulis, CCX, 214. — De variis *cæli* nominibus, S. Aug., XL, 1013. — Acceptionibus, id., XLIV, 132; Innocentius III, CCXVII, 521. — *Cælum* cælorum ipse Deus, S. Aug., XL, 1030. — Sanctorum hæreditas, S. Hilari., IX, 392. — Merces fidel., S. Aug., XXXV, 1830. — Merces æterna, id., XLIV, 222. — Præmium omnium sanctorum, id., XLI, 518. — Vita æterna, id., XLIV, 117, 118, 715. — Regnum omnium sæculorum est regnum cæleste, S. Bruno Herbipolens., CXLII, 516. — Dominus Domini, vita perpetua, *ibid.*, 123. — Verum cælum supra omne cælum, quod non solum cælum cæli est, sed cælum cælorum, Hugo a S. Victore, CLXXV, 184. — Cælum cæli et cæli cælorum quid, S. Bernard., CLXXXIII, 915 *et seqq.* — Cælum cæli dicitur locus beatorum, Rupert. abb., CLXVII, 201. — Cælum cælorum in quo habitat Rex angelorum, Honor. Augustodun., CLXXXI, 116. — Cælum primum quis teneat, quisne secundum et tertium, Richard. S. Vict., CXCVI, 563. — Cælum tertium quodnam sit ad quod se raptum dicit Paulus, Richard. a S. Victore, *ibid.*, 76; Petrus Lombard., CXCI, 80. — Cælum cæli quod non cernimus, S. Aug., XXXII, 826, 850. — Spirituale cælum hominibus incognitum ubi est habitatio angelorum per novem ordines dispositum, Honor. Augustodun., CLXXII, 146. — Cæli inclinati sunt quando Deus inclinatus deitate homo factus est, Petrus Lombard., CXCI, 1255. — Cælum cælestis Jerusalem, S. Bruno Herbipol., CXLII, 177. — Quid intelligatur per civitatem Jerusalem mystice et allegorice, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 1140; S. Bruno Astensis., CLXV, 891. — Quæ sit cælestis Jerusalem et quænam pax in ea regnet, Hugo S. Victor., CLXXVI, 1159. — De præparatione materiæ civitatis Dei, Henric. de Castro Marciaco, CLII, 273. — De caractere, titulo et testimonio quibus cives suos insigniri voluit Christus, *ibid.*, 265. — De fundamento civitatis Dei, *ibid.*, 285. — De portis civitatis Dei, *ibid.*, 291. — De nomine civitatis

Dei, *ibid.*, 296. — De libertate, dominatione et gloria civitatis Dei, *ibid.*, 304. — Merces donarii, retributio regni cælestis, Hugo a S. Victore, CLXXV, 797. — Cælorum virtutes variæ quid mystice, Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 53. — Cælum moraliter, Vener. Guibert., CLVI, 53, 54. — Cælum Scriptura sacra, *ibid.*, 170; Godefrid. abb., CLXXIV, 562; Garnerus, CXCI, 32. — Cæli sublimitas supernarum potestatum, *ibid.*, 50. — Cælestis vita, *ibid.*, 54. — Angelica natura, Vener. Godefrid., CLXXIV, 463. — Cæli spiritus cælestes et angelici, S. Gregor. Magn., LXXVI, 438; Beda Vener., XCIV, 186; Garnerus, CXCI, 34. — Electi, S. Gregor. Magn., LXXVI, 438. — Cælum, angeli, prælati, contemplativi, Spiritus, Hugo a S. Victore, CLXXV, 635, 636. — Sublimitas vita sanctorum, Garnerus, CXCI, 53. — Cæli mentes perfectorum, *ibid.*, 56. — Sancti, S. Bruno Herbipol., CXLII, 77, 153, 444. — Cælum, Angeli, S. Hilari., IX, 429; S. Aug., XL, 1028. — Cælum, sancti, *ibid.*, 579; S. Ambros., XIV, 147; XV, 1368; S. Aug., XL, 1028; XI, 698. — Cælum, electorum ecclesia, S. Aug., XXXV, 2419, 2422; S. Greg. Magn., LXXVI, 535, 631, 1282. — Cælum, ecclesia, Garnerus, CXCI, 51; Beda Vener., XCII, 106. — Cæli, in ecclesia quinquæ, S. Bernard., CLXXXIII, 920. — Regnum cælorum prædictio Evangelii est, S. Hieronym., XXVI, 89, 90. — Cæli, apostoli, S. Gregor. Mag., LXXVI, 53; Rupert., abb., CLXVIII, 53, 56; CLXIX, 937; CLXX, 41. — Garnerus, CXCI, 53. — Apostoli et prophete, S. Bruno Carthus., CLII, 708; S. Bruno Herbipolens., CXLII, 100, 153. — Cæli dicuntur prædicatores, S. Gregor. Magn., LXXV, 579, 8-3, 864; LXXVI, 420, 530, 1225. — Cæli quilibet sancti doctores, Garner., CXCI, 53. — Justi dicuntur cæli, S. Gregor. Mag., LXXV, 1001, 1100; S. Bruno Herbipolens., episc., CXLII, 77, 153, 444. — Cælum is dicitur qui vitam angelorum custodia integritatis exercet, S. Ambros., CV, 1564. — Cælum cæli mens pura concordissime cum Deo una, S. Aug., XL, 915. — Cælum, anima Just., S. Gregor. Magnus, LXXVI, 508, 953, 1282; S. Bernard., CLXXXIII, 917; Garner., CXCI, 51. — Cæli, populi Judaici sacerdotes, Pharisei, legis doctores, Garnerus, id., 53. — Cælum justii cælo visibili excellentius, S. Prosper, LI, 327. — Cælum erat Paulus, cæli erant Jacobus et Joannes, S. Ambros., XVI, 1020. — Cæli dicuntur pauperes evangelici, S. Greg. Magn., LXXV, 1100, 1101. — Cælum ornamenta sunt virtutes prædicantium, id., LXXVI, 1224. — Ipse Dominus Jesus perpetuum hominis erat cælum, S. Ambros., XIV, 1020. — Cælum tonitruum sunt perfecta desideria electorum, S. Greg. Magn., LXXVI, 89. — Cæli sunt corda sanctorum, Stephan. Tornacens., CCXI, 736. — Qualiter anima sancta cælum dicitur, S. Bernard., CLXXXIII, 912.

Vita æterna designatur per terram Chanaan, S. Bruno Carthus., CLII, 1191. — Per dexteram Dei exprimitur, S. Gregor. Mag., LXXVII, 99. — Gloria cælestis nomine cedri signatur, id., LXXVI, 1648. — Designatur per hunc meum, Aurelius Cassiodor., LXX, 1092. — Per sabbatum æterna requies significatur, S. Bruno, CLII, 791, 792. — Sinus Abraham paradisi significare multi-

placium doctorum sententis definitum. S. Hildeb., XCVI, 476 — Mansiones cœli dicuntur speluncæ, Rupert., CLXXIII, 562.

Quid intelligatur per vocem *Paradisus*; S. Bruno Ast., CLXV, 876.

Paradisus generale nomen est locus omnis ubi feliciter vivitur, S. Aug., XXXIII, 834; Alcuin., C. 969; Aurel. Cassiodor., LXX, 987. — S. Bruno, *Herbipalens.*, CXI, II, 52. — *Paradisus*, vita beata, S. Aug., XXXIV, 202, 214. — *Paradisus*, regni Dei possessio, S. Hilar., IX, 235, 236. — *Paradisus* terra viventium, S. Bruno, *Herbipalens.*, CXLI, 83, 209; Aurel. Cassiodor., LXX, 192, 1006. — *Paradisus* voluptatis, voluntas Dei, Guibert. abb., CLVI, 65. — *Voluptatis* locus, Deus, Vener. Guibert, *ibid.* — *Paradisus* terrenus plantatus ad similitudinem cœlestis, Rupert. abb. CLXVII, 268. — De differentiis paradisorum, S. Hildeb., XCVI, 474. — Quatuor finium nomina quæ a paradiso egredi leguntur totamque terram irrigare mystice interpretantur, S. Bruno Astens., LXV, 971. — Quis sit paradisus de quo Salvator latroni penitenti dicit: *Hodie mecum eris in Paradiso*, Garnerius, XCIII, 1250. — *Militia cœli* quid sit, S. Gregor. Magn., XXVI, 214. — *Cœlorum* concentus quid, *ibid.*, 532-534.

CAPUT II. — *Definitio rei.*

Cœlum, sedes Dei vivi, Tertullian., I, 577. — *Cœlum* illud habitatio Dei non quod videtur, sed Jerusalem quæ edificatur in sanctorum angelorum et hominum glorificatione, S. Prosper, I, 567, 568. — *Beatitude* celestis est Imperium Christi, Vener. Godefrid., CLXXIV, 658. — *Regio* sanctorum quæ, Raban. Maur., CXI, 1048; CXII, 1095. — *Regnum* cœlorum et locus iustorum, S. Greg. Magn., LXXVI, 1168. — *Cœlum*, terra vera viventium, S. Ambros., XXII, 11, 12. — *Cœlum*, patria Christiani, Tertullian., II, 260; S. Cyprian., IV, 601; S. Greg. Mag., LXXVI, 1118; Alcuin., CI, 1507. — *Sion*, civitas omnium electorum, Rupert. abb., CLXIX, 16, 17. — *Terra* exercituum hominis, cœlum corona, S. Ambros., XVI, 1152. — *Cœlum* premium laboris post hanc vitam, Rupert., CLXIX, 659, 660. — *Majorem beatitudinem* regnum Dei dicimus, Eadmerus monachus, CLIX, 635. — *Vera* vita futura est quam nec mortis, nec mororis metus consumptus est, etc., Columban., LXXX, 295. — *Vera* vita quæ sine addito dicitur et sine fine et sine ulla miseria erit, S. Prosper, I, 549. — *Vita* in qua æterna claritas summæ veritatis et contemplatio conditoris appareat, Beda Ven., XIV, 161. — *Vita* æterna, honor verus sine termino, voluptas vera sine fastidio, requies vera sine fine, Radulphus Ardens., CLV, 1134. — *Gaudium* cuius plenitudo nullo cuiuslibet iniquitatis actu minuitur, æternitas nullo unquam termino dissolvitur, Beda Vener., XCIV, 165. — *Premium* Deo servientium est vita æterna, beatitudo æterna, æterna iudicunditas, Eadmer. monach., CLIX, 621. — *Tabernaculum* Dei in quo ipse sanctissimus revelatur, S. Bruno Astens., CLXIV, 761. — *Cellaria* Dei sunt æterna beatitudo, Aurel. Cassiodor., LXX, 1657 et seqq. — *Vita* æterna ipse Deus est, S. Aug., XXXIX, 1588. — *Vita* æterna Christus, *id.*, XLIV, 175. — *Beatitude* hereditatis comparatur, Aurel. Cassiodor., LXX, 456. — *Beatitude* sempiterna, S. Leo, LV, 92. — *Sanctorum* celeste premium, *ibid.*, 52. — *Consummata* beatitudinis delicia, *id.*, X, 370, 371. — *Hæreditas* æterna sors dicitur, Petrus Lombard., CXIII, 261. *Festivitas* hildesheim, sæculum futurum, Raban. Maur., CX, 1031-1032.

Paradisus interpretatur amenissimus locus et felicissimus juvenilitatis æterna securitas, Aurel. Cassiodor., LXX, 987. — *Hortus* deliciarum, Alcuin., C. 949. — *Paradisus* non est locus corporalis, Honorius Augustodun., CLXXII, 1157. — *Paradisus* est locus divine amenitatis recipiendis sanctorum spiritibus destinatus, Tertull., I, 520; II, 297. — *Paradisus* sanctorum æterna regio, S. Hilar., IX, 257, 258. — *Sors* et regnum hereditatis Christi, *ibid.*, 835. — *Paradisus* vita est æterna, Alcuin., C. 1105. — *Paradisus*, mons Dei, S. Hieronym., XXV, 275. — *Paradisus*, terra viventium, Aurel. Cassiodor., LXX, 192, 1106. — *Regio* nostra, paradisus, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1118. — *Paradisus* litteralis et mystica significatio pulchra, Raban., CXI, 334. — *Sonat* hortum, ecclesiam, terram viventium, *ibid.* — *Paradisus* est habitatio sanctorum in cœlo, ubi visione Dei fruuntur, S. Bruno Astens., *id.*, 307. — *Paradisus* super eos estis, regio beata et gloriosa, plena voluptatis et gloriæ suavitatis et lætitiæ, gratiæ et benignitatis, S. Petrus Damian., CXLIV, 958. — *Paradisus* spiritualis mansio beatorum, quam æterna sapientia perficit ab initio, ubi ipsa divinitas ab eis facie ad faciem contuetur, Porcius Augustod., CLXXII, 1157. — *Paradisorum* genera tria sunt, voluptuosa dulcedo visibilium, sincera puritas spiritualium,

deliciosa veritas supercœlestium, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 807. — *Vita* æterna, laboris merces, S. Aug., XXXVIII, 422. — *Merces* est et tamen gratia, *id.*, XXXIII, 881; XL, 282. — *Dierum* longitudo, vita æterna, *id.*, XXXVII, 1169. — *Regnum* Dei salus est hominum, Venerus abb., CLVII, 1068. — *Regnum* est Deus Pater et talem regni in se continet potestatem, S. Petrus Chrysolog., I, II, 401. — *Painna* victoriam electorum designant, Alcuin., C. 1133. — *Regnum* cœlorum comparatur margaritis, S. Petrus Chrysolog., I, II, 551. — *Decem* virginibus, S. Greg. Mag., LXXVI, 1118. — *Thesauri* abscondito, *ibid.*, 1120. — *Spoliis*, S. Bruno Carthusian. Institutor., CLII, 1508. — *Resurrectione* Domini vita æterna significata Eugypius, abb., LXXII, 690.

CAPUT III. — *De beatitudine perfecta in genere.*

Beatitude quid sit, S. Aug., XXXVIII, 1401. — *In* quo consistat, S. Bernard., CLXXXIII, 472. — *Beatitude* vera quæ sit, S. Prosper, I, 456, 556. — *In* quo consistit, Alcuinus, C. 629; CL, 850; Hildebert. Cenoman. episc., CLXXI, 176. — *Felicitatis* summæ plenitudo quid requirat, S. Aug., XLV, 1498; Richard. a S. Victore, CXCVI, 925. — *Gloria* vera, quæ, S. Bernard., CLXXXIII, 47. — *Quæ* sit vita beata et ubinam habenda sit, S. Aug., XXXIII, 795. — *Beatitude* habenda voluntas una omnium, sed de ipsa beatitudine varietas magna voluntatum, *id.*, XLII, 1018. — *Homo* non potest non velle etiam beatitudinem quam majorem intelligat, S. Anselm., CLVIII, 544, 545. — *Qui* vult aliquid propter beatitudinem non vult aliud quam beatitudinem, *ibid.* — *Vult* esse beatus quanto altius hoc esse posse cognoscit, *ibid.* — *Cur* cum omnes beatitudinem velint id eligatur potius quo ab ea receditur, S. Aug., XLII, 1020. — *Voluntas* beatitudinis non est beatitudo, S. Anselm., CLVIII, 541, 542. — *Beatitude* in animo non est ut ante debant stoici, S. Aug., XXXIII, 459. — *Beatitude* est adipsi summum bonum, *id.*, XXXII, 1251, 1260. — *Summum* bonum id dicitur quo cuncta referuntur, *id.*, XXXIII, 458. — *In* fruitione veri et summi boni consistit beatitudo, S. Aug., XLI, 233, 703. — *Sita* est in sola possessione veri et boni, S. Ambros., XIV, 611; XV, 1296. — *In* s. la veri inquisitione eam ponebat academici, S. Aug., XXXII, 908. — *Beatitude* est gaudium de veritate, *ibid.*, 795. — *Perfecta* cognitio veritatis qua fruendum est, *ibid.*, 976. — *Beatitude* bonorum omnium summa et cumulosa, *id.*, XXXVI, 72. — *Beatitude* inherens summo bono, *id.*, XLII, 930. — *Beatitude* hominis Deus vel notitia Dei, *id.*, XXXIII, 840. — *Beatitude* finis cognoscere Deum, S. Hieronym., XXII, 569. — *Beatus* esse non potest nisi qui notitiam Dei habeat et imitationem, S. Aug., XLI, 233. — *Beatitude* summa Deum cognoscere, S. Bernard., CLXXXII, 810, 811. — *Trinitatem* nosse vita æterna est, *id.*, CLXXXII, 799, 800; LXXXIV, 375, 376. — *Beati* vere et perfecte beati qui Deum vere et perfecte amant, CLXXXIV, 375, 376. — *Homini* non sufficit nisi Deus, S. Anselm., CLVIII, 780, 781. — *Beatitude* omnis a Deo, S. Ambros., XLV, 1262. — *Beatitude* hominum et angelorum ex Deo solo, S. Aug., XLI, 217, 220, 269, 279, 280, 270, 349, 656. — *Hoc* agnovērunt et Platonicæ, *ibid.*, 279, 290. — *Beatitude* est ipse Deus, *id.*, XXXII, 848, 965, 968; XXXIII, 505; XLII, 163, 534; Petrus Lombard., CXCI, 335; S. Anselm., CLVIII, 711, 712. — *Finis* æternæ Dei præsentia sive possessio, Hildebert., CLXXI, 662. — *Beatitude* hominis fruitio Dei, S. Aug., XXXII, 787. — *Consecutio* Dei, *ibid.*, 1315, 1319. — *Inhabere* Deo, *ibid.*, 795. — *Gaudere* de Deo, ad Deum, propter Deum, *ibid.* — *Beatitude* summa est Deum videre, Alcuin., C. 385, 386, 486. — *Merces* summa frui Deo et aliis in ipso, S. Aug., XXXIV, 52. — *Beatitude* hominis a multis ad unum currere et apud unum manere, *id.*, XXXVII, 587. — *Beatus* vitæ adesse debet veritas et amicorum cognitio sine metu deceptionis, *ibid.*, 1404. — *Beatitude* non est sine iustitia, S. Anselm., CLVIII, 544, 545, 546. — *Conditiones* duæ ad beatitudinem, fruitio boni incommutabilis et securitas de non amittendo illo, S. Aug., XLI, 528. — *Beatitude* privilegium perfectum non potest obtinere quod æternitatis non circumvallat infinitas, S. Ambros., XVII, 1002, 1005. — *Æternitas* et securitas ad beatitudinem requiruntur, S. Aug., XXXVIII, 1401; XLI, 527, 360, 570, 453. — *Beatitude*, æternitas, veritas, felicitas, *ibid.*, 569. — *Vita* æterna, sola beata, S. Prosper, I, 448, 449. — *Vita* æterna sola vita dicenda, Aurel. Cassiodor., LXX, 857, 858. — *Vita* beata non est nisi æterna, S. Aug., XXXVIII, 1402, 1403; XL, 25; XLII, 605. — *Vita* vera non est nisi quæ æterna et beata, *id.*, XXXV, 1575; XXXVIII, 519, 1402, 1403. — *Vita* sine ullo additamento sola vita æterna est et beata, *id.*, XXXVII, 1535. — *Etsi* multa bona una tamen est vita

eterna, S. Ambros., XV, 1621. — Beatitudinis perfectæ immortalitas sola potest implere mensuram, id., XLII, 667, 1022. — Beatitudo fallax et falsa in qua misera futura aut ignoratur aut timetur, id., XLI, 571. — Beatus non est qui timet ne amittat quod possidet, id., XXXII, 965. — Qui præcisi se in miseriam casurum, id., XLIV, 952, 935. — Beatitudinis non securæ possessio amorem Dei destruit, id., XLI, 571. — Donum perfectum omnibus dandum in glorificatione, S. Fulgentius, LXV, 164. — Illa magna et vera beatitudo quæ in futuro sæculo sanctis promittitur, Eugypsius abb., LXII, 861. — Gloria soa et securæ quæ in cælis expectatur, S. Bernard., CLXXXIII, 529. — Carnalis cogitatio de futura felicitate, S. Aug., XXXVIII, 1189. — Vita temporalis est in fide, vita æterna erit in specie, id., XXXV, 1727. — Vita beata fructus præsentium, vita autem æterna spes futurorum, S. Ambros., XVI, 107. — Illi beati et vere beati sunt quorum rex Christus est, qui æterna ejus visione perfici merentur et gloriam ejus conspiciere, Raban. Maur., CIX, 195. — Felicitas in futuro sæculo qualis speranda, S. Aug., XXXVIII, 54, 56, 135, 1584. — Merces æterna promissa quid, S. Aug., XLIV, 222. — Cæli mysterium docet me Deus ipse qui condidit, non homo qui seipsum ignoravit, S. Ambros., XVI, 974. — Beatitudo non in divitiis, non in potestatibus et honoribus, non in nobilitate generis aut decore, aut pulchritudine, nec in corporis salubritate posita, id., XIV, 927. — Beatitudo est sufficientia in qua nulla est indigentia, S. Anselm., CLVIII, 595, 596. — Status congregatione omnium bonorum perfectissimus, *ibid.*, 597, 598. — Beati dicuntur qui habent quicquid desiderant, *ibid.*, 597. — Qui habent quod volunt et recte volunt, Petrus Lomb., CXCI, 1568. — Pax æterna, beatitudo finalis, S. Aug., XLI, 656, 657. — Bonum vita est, sed æterna, S. Ambros., XLV, 586. — Hæc est vita æterna vivere sine pena et habere gloriam, id., XVII, 212. — Felicitas sita est in æternitate, veritate, charitate, S. Aug., XXXIII, 744. — Dissolvi a corpore et esse cum Christo beatitudo est, S. Anselm., CLVIII, 810-813. — Beatus enim dicitur cui nihil deficit; sanctis autem cum Christo nihil defuturum est, S. Bruno, CLIII, 451. — Beatitudo futura, finis expectationis iustorum, finis prophetiæ et legis, finis totius sanctitatis, S. Bruno Carthusian., CLII, 809.

Capitulum IV. — De beatitudine cælesti.

Cæli præparatio in qua sita sit, S. Hilari., X, 459, 460. — Cælorum regnum quo re potissimum constat, Vita Patrum, LXXXIII, 258. — Beate vitæ status, S. Hilari., IX, 500, 851. — Regni cælorum pretium, S. Aug., XXXIX, 1521. — Visionis æternæ prælium, *ibid.*, XXXVIII, 707; XXXIX, 1518. — Regnum æternum quo sanctis congruuntibus Deus regnabit, S. Hilari., IX, 855, 856. — Status futuri sæculi qui erit, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 67. — Cælestis habitatio in qua dignitas, S. Hilari., IX, 299, 300. — De felici statu patriæ cælestis, S. Bernard., CLXXXII, 994. — Vita æterna, quæ, id., CLXXXIV, 276, 257, 474 et seqq. — Vitæ æternæ laus, S. Aug., XXXV, 1647. — Beatorum status, id., XXXIV, 476; Rupertus, CLXVIII, 1651. — De eo et status beatitudinis, S. Anselm., CLXXXIII, 252. — Beatorum vita æterna, Raban. Maur., CIX, 1029. — Sanctorum exaltatio vita æterna est, S. Aug., XXXVII, 1589; S. Prosper, LI, 569. — Dierum longitudo, vita æterna, S. Aug., XXXVII, 1169. — Vita æterna veritatis contemplatio, *ibid.*, XXXIX, 1635. — Regni Dei bona, S. Patricius, LIII, 851. — Æternæ retributionis affluentia, S. Bernard., CLXXXIII, 1152, 1155. — Beatitudinis conscientia sunt ex bonis hujus mundi, S. Aug., XLI, 792. — Ex morte Christi, *ibid.* — In beatitudine, victoria, veritas, dignitas, sanctitas; pax, felicitas; vita, æternitas, *ibid.*, 78. — Merces æterna, id., XLIV, 222. — Lux æterna quæ sit, S. Gregor. Magn., LXXVI, 507. — Locus poster est lux æterna, id., LXXV, 675, 908. — Lux nostra æterna patria est, *ibid.*, 1158. — Cælestis patriæ præmium, S. Bernard., CLXXXIV, 490. — Pretium, id., CLXXXV, 59. — Cælum quantum sit et quæ ibi mansiones, Rupert., CLXVII, 204. — Cælestis sedes gloriosa in qua animæ sanctorum exultant, S. Leo, LV, 156. — Paradisi potus salubres et salutares, S. Cyprian., III, 1116. — Merces sanctorum certa, S. Gregor. Magn., LXXV, 818. — Beati animæ elogium, S. Bernard., CLXXXIII, 373, 374. — Bonis cælestibus perficere quid sit et quæ sint ea bona, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 817. — Vita æterna non aliunde sed se ipsa alitur atque conservatur, S. Hilari., IX, 468, 469. — Gloria retribuit omne meritum datæ a Deo bonæ voluntatis et operationis incomparabiliter excedit, S. Fulgentius, LXV, 159. — Christiani majora habebunt in

statu futuræ gloriæ quam in statu innocentie, Richard. a S. Victore, CLXXVI, 526. — Possessio absque defectu, Godefrid. abb., CLXXIV, 1089, 1109. — De præmio patriæ cælestis, S. Bernard., CLXXXIV, 492. — Sanctorum præmium, gloria et splendor, Raban. Maur., CIX, 691, 1147; CXI, 1033-1042. — Christus pro parvis magnifica, pro terrenis cælestia, pro temporalibus perpetua præmia cum gloria pollicetur, S. Ambros., XVII, 123, 124. — Duros labores hic sustinent iusti, sed eos præmia manent æterna, S. Gregor. Magn., LXXV, 940. — Justus hic despectus in futura vita magna potestate fulgebit, *ibid.*, 950. — Sanctorum et stellarum comparatio, Walbero abb., CXC, 1049. — Sanctorum pulchritudo aia morum, alia præmiorum, *ibid.*, 963. — Beatorum in cælis festivitas, S. Bernard., CLXXXIII, 375, 952.

Beatitudo cælestis, S. Bernard., CLXXXIV, 259, 260. — Beatitudinis circuitus qualis, *ibid.*, 51. — Vitæ futuræ felicitas, S. Hilari., IX, 877; S. Aug., XXXVIII, 135, 651, 660, 686, 815, 1090; XI, (App.), 820, 917, 918, 995; XLI, 1018; Godefrid. abb., CLVII, 184, 197; S. Bernard., CLXXXIII, 952. — Felicitas et jucunditas, id., CLXXXIV, 493. — Qualis et quanta, S. Hieronym., XXVI, 457; Vener. Hildebert., CLXXI, 167; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 616; S. Bernard., CLXXXIII, 165 et seqq., 664 et seqq. — Hæc superat omnia intellectum, S. August., XLI, 796. — Ineffabilis, id., XXXIV, 25; Aurel. Cassiodor., LXX, 602. — Cum terrenæ felicitate comparatur, S. August., XXXVIII, 136. — Beatitudo cælestis est perfecta Dei cognitio, Godefrid. abb., CLXXIV, 514, 515. — Beatitudo in amore, S. Bernard., CLXXXIV, 1220. — Fidei succedit species quam videbimus et spei succedit beatitudo ipsa ad quam perventuri sumus, Eugypsius, LXII, 942, 943. — Beatitudinis æternæ præconium, *ibid.*, 794. — Præmium, S. Benedictus, LXVI, 257. — Plenitudo, S. Anselmus, CLVIII, 1173. — Amantissima descriptio, Franco abb., CLXVI, 803-806. — Sanctorum beatitudo, Aurel. Cassiodor., LXX, 260, 515, 621; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 784. — Post mortem, S. Hilari., IX, 840. — Post resurrectionem, *ibid.*, 395. — Beatitudo quæ iustis promittitur erit similitudo angelorum Dei, S. Anselm., CLVIII, 524. — Qualem enim beatitudinem Deus habet, talem ab eo habituri sunt sancti, S. Bruno, CLIII, 451. — Æterna beatorum felicitas, S. Patricius, LIII, 852, 857; Eugypsius abb., LXII, 625; Aurelius Cassiodor., LXX, 1501; Alcuin., Cl, 1507; Raban. Maur., CIX, 1147; Vener. Godefrid., CLXXIV, 1143; Richard. a S. Victore, CXCVI, 1091, 1092. — Felicitas et securitas, S. Hilari., IX, 876, 877. — Congratulatio de felicitate beatorum, S. Bernard., CLXXXIV, 415. — Jucunditas, S. Aug., XXXVII, 1108. — Voluptas, Honorius Augustod., CLXXII, 1171. — Beatitudinis cælestis quanta felicitas, quantaque gaudii plenitudo iustorum animas excipient, S. Maximus Taurin., LVII, 275. — Beatitudo quadruplex, Thomas Cisterciens., CCVI, 154. — Beatitudinis causa duplex, S. Bernard., CLXXXIV, 791. — Fluvii quatuor beatos inundantes, *ibid.*, 856. — Animæ in cælis beatitudo, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 174; S. Bernard., CLXXXIV, 459. — Corporis in cælo beatitudo, *ibid.* — Beatitudo corporis et animæ duplici statu exprimitur, Walbero abb., CXC, 1027, 1051.

Paradisi gloria, S. Leo, LIV, 348, 349; S. Greg. Magn., LXXV, 832; Rainerius, CXXXVI, 217; S. Bernard., CLXXXIII, 510; Henricus card., CCIV, 504. — Cælestis regni gloria et felicitas, S. Aug., XXXIX, 2136; XL, 820, 822, 961, 915, 951, 958, 969, 995. — Cælestis gloriæ descriptio, S. Bernard., CLXXXIII, 599. — Regnum Dei Patres consummata in nos cælestis gloria, S. Hilari., IX, 254, 259. — In beatitudine erit vera gloria, verus honor, vera pax, S. Aug., XLI, 801. — Gloria vera et inhabitans unde homini contingat, S. Bernard., CLXXXIII, 584. — Regni Dei gloria, potentia, decor, Petrus Lombard., CXCI, 1362 et seqq. — In cælo gloria est et perpetua laus et indefessa præconia, S. Hieronym., XXII, 684. — Gloriæ cælestis excellentia, contemplatio et obtinendæ modus, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 178. — Gloria futura vere magna, præsens fallax et inania, S. Bernardus, CLXXXIII, 219, 250. — Gloria æterna in duobus consistit, Petrus Cantor., CCV, 565. — Gloria iustorum, S. Bernard., CLXXXIII, 515. — Domini et sanctorum gloria, S. Anselm., CLVIII, 604, 605. — Gloria et laus sanctorum unde, S. Bernard., CLXXXIII, 476. — Beatorum gloria hæc materialis, Vener. Guibert., CLVI, 673. — Deus in eis gloriosus erit, S. Bernard., CLXXXII, 124. — De corona beatorum, Richard. a S. Victore, CLXXVI, 478. — Cæli gloria et gaudia, S. Augustin., XL, 919; Alcuin., Cl, 815; S. Anselmus, CLVIII, 782, 785. — Beatitudinis immensa gaudia, S. Bernard., CLXXXIV, 967. — Quæ sint præcipua gaudia, Vener. Godefrid., CLXXIV, 1143.

— Gaudium et pax in celo, S. Bernard., CLXXXIII, 589.
 — Paradisi summa jucunditas, S. Aug., XXXVII, 1771.
 — Vita eterna delectatio, Eusebius, I, XII, 689. — Vita
 pressens plena laboris, futura, gaudii, S. Bernardus,
 CLXXXIV, 740. — Omne gaudium est gaudium generale,
 verum et æternum, Radulphus Ardens., CLV, 1522. —
 Hoc gaudium non intrabit in gaudentes, sed magis gaude-
 ntes intrabunt in ipsum, S. Anselm., Cl.VIII, 818,
 819. — Erit plenum, *ibid.* — Humanus sermo nec expli-
 care potest, nec mens cogitare quæ et quanta sint gaudia
 in celo, Haymo, CXVIII, 888. — Jucunditas æterna
 in duobus consistit, in cognitione et gaudio sanctorum in
 patria, Petrus Cantor, CCV, 363. — Electos beatitudo
 reficit, S. Gregor. Magn., LXXVII, 363. — Gaudium
 absolutum in celo de subjugatis spiritibus malignis, Ven.
 Godefrid., CLXXIV, 492, 845, 846. — Beatorum gaudia,
 S. Aug., XI, 822; XII, 691; Raban. Maur., CIX, 456-
 458; CXI, 1585; Guillelmus abb., CLXXX, 222-227. —
 Quanta sanctorum lætitia, S. Gregor. Magn., LXXVI,
 1121, 1129. — Lætitia eorum consummata, S. Hilari., IX,
 743, 744. — Tantum gaudebunt quantum amabunt, tan-
 tum amabunt quantum cognoscunt, S. Anselm., CLVIII,
 241, 242, 818. — Gaudium iustorum cum audient: « Ve-
 nite, benedicti, » etc., *ibid.*, 730, 721. — Requies Domini
 plenitudo est beatitudinis, Rupert., CLXXIX, 152, 153.
 — Pax absque perturbatione, Alcuin., Cl, 54; Smaragd.,
 CII, 679. — Pax et gaudium in celo, S. Bernardus,
 CLXXXIII, 589, 590. — Vita æterna in requie ante re-
 surrectionem, S. Aug., XXXV, 1614. — De quiete æternæ
 beatitudinis, Guichard. Lugdunens., CXCIX, 1114. — De
 pace quæ in celesti Jerusalem, Hugo a S. Victore,
 CLXXVI, 1159 (App.). — Nuncupator Jerusalem ut civitas
 pacis, S. Hilari., IX, 876, 877. — Requies sanctorum,
 Vener. Godefrid., CLXXIV, 488, 497, 632. — Sanctorum
 perfecta requies et delectatio in omnibus, S. Bernard.,
 CLXXXIII, 469, 470. — Beati ex requie in requiem transi-
 bunt, S. Aug., XLI, 674.
 De centuplo et vita æterna, Gaufrid. abb., CLXXXIV,
 473. — De nomine civitatis Dei, Henricus cardin., *ibid.*
 — De celesti Hierusalem, Hugo a S. Victore, CLXXVI
 (App.), 1159; Richard. a S. Victore, CXCVI, 860, 875. —
 De portu celestis Hierusalem, *ibid.*, 1162. — De vicis
 celestis Hierusalem, *ibid.*, 1164. — De plateis ejusdem,
ibid., 1166. — De claustris ejusdem, *ibid.*, 1167. — De
 silentio celestis claustris, *ibid.*, 1174. — Celestis Hiera-
 salem descriptio, S. Bernard., CLXXXIV, 1169. — Eius
 porte quatuor, *ibid.*, 1117. — Regni celestis spes, in-
 choatio et perfectio psalmis, CXLVII, CXLVIII. — Tra-
 ctantur, S. Hilari., IX, 878.

Sancti ubicunque sunt cum Deo.

Sancti ubicunque sunt cum Deo, S. Aug., XXXVIII,
 1366. — Deus solus beatorum beatitudo, S. Bernard.,
 CLXXXIV, 491, 492. — Solus Dominus hæreticitas sancto-
 rum est, S. Bruno Astens., CLXIV, 739. — Sanctorum
 in celis cum Deo regnant, S. Paulin., LXI (Append.),
 750. — Collocatio Dei Christo propria est quam et
 apostolis communicat, S. Hilari., IX, 415-417. — Christo
 mediante beati in unitatem paternæ maiestatis assumpti,
ibid., 487, 468. — Vita æterna cum Deo, de Deo et in
 Deo, S. August., XXXVIII, 632. — In vita æterna amor
 præsentis Dei nec minuitur nec finitur, S. Prosper, LI,
 297. — Quomodo sancti Deo similes sint et dissimiles,
 S. Gregor. Magn., LXXVI, 33. — Quomodo sancti similes
 erunt Christo, *ibid.*, 915. — Beati sunt dii, S. Hilari.,
 IX, 770. — Quisque beatus in patria dicitur Christus,
 Hildebert. Cenoman. episc., CLXXI, 480. — Vita æterna
 est Christo cohabitatio, S. Hilari., X, 530. — Paradisus in
 se habet lignum vite Christum, *id.*, IX, 255. — Sancto-
 rum requies aita est in consorcio Christi et angelorum,
ibid., 500. — Sancti Christo conjuncti sunt, S. Aug.,
 XXXVIII, 1425, 1484, 1441. — Sancti post mortem sunt
 cum Christo in celo, S. Hilari., IX, 616; S. Hieronym.,
 XXII, 608, 642, 684. — In regnum Dei sola Christi so-
 cietas, S. Augustin., XLIV, 118. — Facies Dei Christus,
 amicusque sancto adest, S. Hilari., IX, 840, 841. — Animæ
 sanctorum jam modo cum Christo in celis regnant, S.
 Hildefons., XCVI, 496. — Beati quieti cum Christo
 expectant redemptionem corporis sui, S. Augustinus,
 XXXVIII, 1420, 1484. — Vita sanctorum tunc erit in
 splendore quando cum Christo apparebunt in gloria, S.
 Prosper, LI, 319. — Vita nostra futura jam in Christo
 capite nostro completa est, S. Aug., XLII, 249. — Iusti
 cum Christo iudicabunt, Raban. Maur., CIX, 682,
 CXI, 735. — Angeli et animæ sanctorum inloquatur ad
 Deum, Hugo a S. Victore, CLXXVI (App.), 1176. — Deus
 ad animas, *ibid.*, 1177. — Deus hominibus loquetur post
 resurrectionem, *ibid.*, 1178.

Deum vident.

Visio Dei, S. Aug., XXXVIII, 54, 712. — Visio beati-
 fica, Aurel. Cassiodor., LXX, 1505 et seqq. — Meridies
 visio beata, S. Bernard., CLXXXIII, 935. — Visio Dei in
 forma Dei, S. Aug., XXXV, 1572, 1575. — Beatitudo
 æterna in visione Dei consistit, S. Maximus Taurin.,
 LVII, 639, 630; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 583. —
 Beatitudo est videre Dei claritatem, Rupert., abb.,
 CLXX, 761. — Visio Dei finis est noster, S. Aug.,
 XXXVIII, 566. — Beatior finis nullus quam ipsa visio et
 dilectio Dei, S. Bernard., CLXXXIV, 56. — Visio Dei
 nihil sublimius, S. Aug., XLIV, 601. — Visio Dei et an
 Deus videri possit, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 613.
 — Visio triplex, corporalis, spiritalis et intellectualis,
 Vener. Godefrid., CLXXIV, 998. — Visio corporalis et
 spiritalis in futuro, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 616.
 — Visio Dei qualis sit futura, S. Aug., XLI, 797. — Visio Dei
 sicuti est, in altera vita, S. August., XXXV, 1779, 1662.
 — Visio Dei facit ad faciem servatur in resurrectione,
id., XXXVI, 483; S. Leo, LIV, 510. — Christi visio tri-
 plex, in exilio, in iudicio, in regno, Hildebert. Ceno-
 man., CLXXI, 560, 637. — Domus Patris est visio omni-
 potentis, in qua iusti ut in Domino gloriantur, Honorius
 Aug., CLXXII, 1162. — Beatorum et viatorum contem-
 plationis discrimen, S. Bernard., CLXXXIV, 259, 260. —
 Visio Christi tota merces nostra, S. Aug., XXXVII, 1176.
 — Beatis spectaculum est ipse Deus, *ibid.*, 1801. —
 Sancti Deum vident, S. Cyprian., IV, 676. — Ad con-
 spectum et osculum Domini venerunt, *ibid.*, 267, 428.
 — Deum et Christum ejus conspiciunt, *ibid.*, 404, 405. —
 Beati vocabunt, videbunt, amabunt, laudabunt, S. Aug.,
 XXXVII, 1061, 1062, 1403; XXXVIII, 1253, 1147, 1176,
 1185, 1186; XXXIX, 1632; XLI, 801, 804; XLII, 314, 315.
 — Videre Deum et laudare Deum, ipse erit portus labo-
 rum nostrorum, S. Aug., XXXVIII, 235. — Videbimus
 quod credimus, *id.*, XL, 543. — In gloria sancti vident quid-
 quid erit divini luminis, honoris et gloriæ, S. Petrus Chrysolog.,
 LII, 663. — Beati Deum vident non in charitate tan-
 tum, sed in propria ejus natura, S. Greg. Magn., LXXVI,
 96. — Videbitur Deus deorum in Sion, *id.* est, in speculo
 perpetuo quietis, Alcuin., Cl, 54; Smaragd., CII, 679.
 Sine fine Deum videbimus et ipse est finis desideriorum
 nostrorum, S. Hildefons., XCVI, 524. — Omnes sancti
 Deum videbunt, Haymo, CXVIII, 877. — Esca iustorum
 est presens vultus Dei, S. Anselm., CLVIII, 635. — Deus
 a beatis videtur in se et in creaturis, *ibid.*, 651, 635,
 797. — Sancti in celo gloriantur et visione Dei fruuntur,
 S. Bruno Herbipalens., CXLII, 60. — Beati vident et
 expectant Deum, Rupert. abb., CLXXVIII, 1631. — Non
 vident Deum sicut ipse se conspiciat, S. Gregor. Magn.,
 LXXVI, 94. — Visio Dei non corporeis sensibus depre-
 henditur, Paschasius Radbert., CXX, 1144. — Aspectus
 humanus Deum capere non potest, S. Petrus Chrysolog.,
 LII, 534. — Ea visione Deum videbimus qua nunc cum
 angelis vident, S. Hildefons., XCVI, 523. — Visio sancto-
 rum qua Deum visuri sunt est hominum se invicem vi-
 dentium, Eusebius, LXII, 815 et seqq. — In ea claritate
 qua discipuli viderunt Dominum fulgentem in monte,
 Haymo, CXVIII, 880. — Sancti visuri sunt Deum in cor-
 pore isto, S. Hildefons., XCVI, 520; S. Aug., XLI, 797.
 — An per corpus, *ibid.* — Sive ab exteriori homine Deus
 videri possit, sive non possit, certum est enim ab interiore
 homine videndum, S. Aug., XXXII, 628. — Videre
 Deum possumus monte, vel cordis acie interiore, *id.*,
 XXXVIII, 670. — Lumen gloriæ necessarium ad visionem
 beatificam, Aurelius Cassiodor., LXX, 450 et seqq. —
 Ezechiel non gloriam, sed gloriæ Dei similitudinem vidit,
 S. Greg. Magn., LXXVI, 868. — Visio Verbi perfruan-
 tur angeli, S. Aug., XXXV, 1540. — Videri non po-
 test Deus absque gaudio, S. Bernard., CLXXXIV, 47. —
 Beatorum gaudium in Creatoris et creaturarum contem-
 platione, *ibid.*, 532. — Tantum erit sanctorum de Dei
 contemplatione gaudium ut tristitia nullum tribuat in-
 troitum, CLXXI, 1614. — Visio summa felicitas, S. Aug.,
 XXXVIII, 711. — Visionis facies Dei quanta felicitas,
ibid., 931. — Jucunditas, S. Bernard., CLXXXIII, 940.
 — Quanta lætitia erit in celo videntibus Deum, S. Bruno
 Astens., CLXV, 980. — Visio Dei in celis quam beata
 et suavis, S. Bernard., CLXXXIII, 940. — In ex intel-
 lectus noster totus in Deum feretur sine discurra., *id.*,
 CLXXXII, 805. — Beatos facit in patria genium gloriæ
 visio, scilicet humilitatis et divinitatis Christi, Hilde-
 bert. Cenoman., CLXXI, 865. — Qualis requies et finis
 voluntatis in visione censeri debeat, S. Aug., XLII, 992.
 — Angeli et beati quomodo desiderant in Deum prospicere
 quem vident, Hildebert. Cenoman. episc., CLXXI,
 863. — Remuneratio sanctorum visio Dei est que nobis

ineffabile gaudium exhibebit, S. Hildefons., XCVI, 819. — Sola Dei visio vera mentis nostrae refectio, S. Gregor. Mag., LXXVI, 627. — Gloriam ac lumen omnes summat ex contemplatione maiestatis Dei, S. Hilar., IX, 555. — Visio beatifica transformat nos in claritatem Dei, Vener. Godefrid., CLXXIV, 834. — In visione Dei prophetia et scriptura cessant; omnia enim nuda et aperta erunt, S. Maxim. Taurin., LVII, 555. — Dum vultus Dei sine defectu cernitur a sanctis, sine fine mens cibo vilæ satietur, S. Anselm., CLVIII, 653. — Sancti nunquam satiantur visione Dei, S. Greg. Mag., LXXVI, 94. — Visio et amor Dei satiat et non satiat, S. Aug., XXXVII, 1100. — Sine Dei visione quibuslibet aliis bonis præditus, inefficacissimus est, S. Aug., XLI, 294. — Omne quod sine Dei visione abundat, inopia est, S. Greg. Mag., LXXVI, 182. — Visio beata optanda: d. deprehendendas diaboli fraudes, S. Bernard., CLXXXIII, 954, 955.

Deum amant.

Deum amabant, S. Aug., XXXVII, 1061, 1062, 1405; XXXVIII, 235, 1147, 1176, 1185, 1186; XXXIX, 1632; XLI, 801, 804; XLII, 514, 515. — Beati Deum diligunt et se invicem per illum, S. Anselm., CLVIII, 816. — Quia alios et seipsum diligunt, *ibid.*, 818, 819, 1172. — Deus beatos diligit plus quam ille seipsum, *ibid.*, 238, 816. — Ille se et illos diligit per seipsum, *ibid.*, 816.

Deum laudant.

Vita æternæ vox est: *Omnis Spiritus laudet Dominum*, Petrus Lombard., CXCI, 1296. — Laus Dei est cibus sanctorum, Rupert., CI XVIII, 256. — Beatorum spirituum negotium lætari cum Domino et laudare ipsum, S. Bernard., CLXXXIV, 262. — Totum negotium nostrum laus Dei erit, S. Aug., XXXVIII, 1121. — Cælum resonat sanctorum laude et gratiarum actione, Vener. Godefrid., CLXXIV, 899, 901. — Beati cantant iudicium et misericordiam, beatorum carmen, Rupert., CLXIX, 1157, 1158. — Infatigabiliter Deum laudabunt sancti, S. Hildefons., XCVI, 535.

Deum possident.

Beatis Dei fruitio erit honorum omnium loco, S. Aug., XIXVIII, 1189. — Ipse Deus sanctorum satietas, Alcuin., CI 51. — Beatæ mentis cibus Deus, S. Aug., XXXVIII, 709. — Beatorum requies et cibus erit veritas, *id.*, XXXIX, 1635. — Christus dat se nobis in præmium in cælo, Aug. or. incert., CLXXXIV, 789. — Quanta sit beatorum in Dei possessione felicitas, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 859. — Qui Deo fruitur quicquid volet erit; et quod volet non erit, S. Anselm., CLVIII, 238, 785, 816, 1172. — Fuentes Deo filii Dei et dii vocabuntur, S. Anselm., CLVIII, 816, 818.

Se invicem vident et cognoscunt.

In cælo beati se invicem vident, S. Aug., XXXVIII, 1134. — Se omnes invicem divine videbunt quando Deo pleni erunt, *ibid.*, 1146. — Suas invicem videbunt cogitationes, *ibid.*, 1145; XL, 587. — In vita æterna nihil latebit proximum in proximo, *id.*, XXXIII, 518. — In eorum sensu intimi animi sensus conspiciuntur, *id.*, XLIII, 81. — In cælo unusquisque erit conspicibilis alteri, ut nunc sibi, Garnerus abb., CXCH, 505. — Boni bonos cognoscunt, Haymo, CXVII, 882; Honorius Augustod., CLXXII, 1161. — Hoc testatur evangelista, S. Hildefons., XCVI, 486. — Hæc notitia eis est ad lætationem, S. Gregor. Mag., LXXVII, 375. — Cognoscunt etiam bonos quos nunquam viderunt, *ibid.*, 576.

In dispari claritate per gaudium.

Vita æterna par omnibus, sed non par honor, S. Aug., XXXVIII, 553; XXXIX, 1507. — Sanctis cælum commune, splendore dispar, *id.*, XXXVIII, 736. — Una beatitudo, sed dispar retributio, S. Gregor. Mag., LXXVII, 581. — Una est beatitudo quam illic percipiunt et dispar retributio quam per opera diversa consequuntur, S. Ivo Carnot., CLXI, 1001. — Gloriam gradus non idem omnibus, S. Bernard., CLXXXIII, 217; S. Aug., XXXV, 1819; S. Bernard., CLXXXIV, 703. — Regnum cælorum habet præmia diversa, S. Aug., XL, 410; S. Ambros., XIV, 926; XV, 1486. — Merita sanctorum diversa, Vener. Godefrid., CLXXIV, 860; Alan. de Insul., CCX, 537, 538. — Sancti inæquali gloria fruuntur ob meritum diversitatem, S. Aug., XXXV, 1812; Alcuin., C, 146, 147; CI, 55, 60. — De differentiâ mansionum in cælo, Petr. Lombard., CXII, 957; Magist. Bordin., *ibid.*, 1112. — Beatorum gloria et mansiones sunt diversæ, S. Hilar., IX, 415-417, 422 et seqq. — Mansiones diversæ pro diversitate meritum, Honor. Aug., CLXXII, 1162. — Meritorum diversitas visionem diversam facit, S. Salvian., LIII, 49,

50. — In beatitudine erunt quidam præmierum gradus sine invidia, S. Aug., XXXVIII, 553; XLI, 802. — Beati non minus gaudent de bono alieno quam de suo, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 431. — Magis gaudent de felicitate Dei quam de sua et aliorum, S. Anselm., CXLVIII, 1172. — An et quomodo deitur inæqualitas amoris in beatis, S. Bernard., CLXXXIV, 370 et seqq. — Majores et minores in beatis quinam, S. Aug., XLIV, 225. — Sicut in organis varia discrimina sonorum per diapason coadunantur, ita in cælesti regno sancti licet meritis diversi per charitatis concordiam unum resonant, unum sapiunt, Othlonus, CXLVI, 125. — Si ibi erit distantia mansionum, summa in illis erit unius perfectionis æqualitas, quibus erit regni cælestis una felicitas, Haymo, CXVIII, 877. — Erit in dispari claritate per gaudium, Petrus Lombard., CXII, 959; S. Prosper, LI, 486. — Una est beatitudinis vita, S. Gregor. Mag., LXXVI, 977, 1153, 1156; S. Bruno Astens., CLXV 1080. — Vita æterna æqualis omnibus, S. Ambros., XVII, 725. — Vita beata omnium est communis possessio, S. Aug., XXXVIII, 1401. — Sancti habebunt in cælo consonantes, non dissonantes, S. Aug., XXXVII, 1964. — Regnum Dei crescente possessorum numero, non minuitur, quia non dividitur, S. Aug., XXXVIII, 549. — Unicuique integrum est quod concorditer habetur a multis, *ibid.*, 549. — Regnum cælorum pariter ab omnibus, totum a singulis possidetur, *ibid.* — Dei domum omnes habent beati et singuli habent totum, S. Aug., XXXVII, 1061. — Omnes tamen sancti gloriæ cælestis honorem sortiuntur, S. Hilar., IX, 415-417.

Omnibus beatis una erit voluntas, S. Anselm., CLVIII, 258, 816, 1172; Eadmerus monachus, CLIX, 639. — Regnum Domini in pace et unanimitate sanctorum est, S. Hilar., IX, 876, 877. — Sancti summam in se ipsis, inter se et cum Deo pacem obtinebunt, S. Aug., XLI, 797. — Regnare in cælo est unam voluntatem cum Deo et angelis et hominibus sanctis per dilectionem habere, S. Anselm., CLVIII, 1171, 1172. — Pax et unitas formæ cælestis civitatis nobis representat, S. Bern., CLXXXIII, 450. — In vera et summa felicitate sicut nec amor iucundus, sic nec amor mutui potest deesse, Richard. a S. Victore, CXCVI, 917.

Quænam beatorum facultates.

Dotes animarum in beatis, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 818; Honorius Augustod., CLXXII, 1172. — Animarum beatorum dotes explicantur, Guigo Carthusian., CLXXXIV, 534-565. — Gloria sanctorum interior et exterior, S. Bernard., CLXXXIII, 875. — Sancti in cælo animo consistunt, Aurelius Cassiodor., LXX, 909, 910. — Quomodo animæ sanctæ erunt sine macula et ruga, S. Bernard., CLXXXIII, 468-482. — Sancti fulgebunt in cælo tanquam aurum et ut vitrum translucebunt, S. Greg. Mag., LXXVI, 85. — Iusti sunt et sancti participatione divinæ sapientiæ non comparatione, *ibid.*, 86. — Virtutes quænam cessent in cælo, S. Bernard., CLXXXIV, Tales erunt homines in cælo quales nunc sunt boni angeli, S. Anselm., CLVIII, 395, 396. — Martyres in cælo nobis cicatricis suæ corona monstrabit, S. Ambros., XV, 1845, 1846. — Sancti in cælis secure laudantur, S. Bernard., CLXXXIII, 476. — De operatione et gaudio beatorum, Honor. Augustod., CLXXII, 1169. — Beatorum liberum arbitrium quale erit, S. Aug., XLI, 802. — In beatis erit inamissibilis voluntas pietatis et æquitatis quomodo et felicitatis, *ibid.* — Liberum arbitrium erit ab omni malo liberatum, S. Anselm., CLVIII, 804, 805. — Sicut essentia in beatis erit quodam modo immutabilis, *ibid.* — Beati erunt omnipotentes suæ voluntatis ut Deus suæ, *ibid.*, 258, 816. — Beatorum corpora, auro clara, vitro perspicua designantur, S. Gregor. Mag., LXXVI, 84. — Certe ubi valuerit spiritus protinus erit corpus, S. Hildefons., XCVI, 520. — Oculi corporei habebunt aum officium, S. Aug., XLI, 798. — Beatorum scientia, S. Aug., XL (App.), 996; S. Patricius, LIII, 832, 837. — Quid in gloria positi cognoscemus, Aurel. Cassiodor., LXX, 1503. — Sancti jam in luce veritatis positi, S. Aug., XLIII, 188. — Beatorum scientia et sapientia erit plena et perfecta, *id.*, XLI, 724. — Nihil ignorant beati ubi scientem omnia sciunt, S. Gregor. Mag., LXXVII, 576. — Id quod est extra cogniti sunt, S. Aug., XLI, 781. — Omnia videbunt unde absentes sunt corpore, *ibid.*, 797. — Ad omnia videntia non indigebunt oculis corporeis, *ibid.*, 798. — Oculis corporis jam spiritualibus in corporalia videbunt, *ibid.*, 799. — Anima in cælo major, videbit quam speravit et credidit, Vener. Godefrid., CLXXIV, 923. — Sancti in cælo vident quæ in terris sunt, S. Gregor. Mag., LXXV, 999. — Non implorant sed sanctorum animarum tantum sciunt quid possit a viventibus agi, S. Hildefons., XCVI, 493. — Animæ iustorum de sua gloria lætantur,

de absentia autem nostra sollicitantur, Honor. Augustod., CLXXII, 1162. — In coelis expectant nos, S. Bernard., C. XXXIII, 93. — Sancti ignorant salutem aut damnationem vivorum, Alan. de Insulis, 374. — Ignorant diem iudicii, *ibid.* — Utrum aspicere valeant aut boni malus in dolore, aut mali bonos in requie constitutos, S. Hildephons., XCVI, 520 *et seqq.* — Boni videbunt conscientias malorum sed non vice versa, Richard. a S. Victore CXCVI, 1179. — Sancti sciunt quid agatur in suppliciis, S. Aug., XII, 784; S. Hildephons., XCVI, 520. — Justorum non offuscat beatitudinem aspecta poena reproborum, Petrus Lombard., CXCI, 964. — Gaudium visus malorum in suppliciis, S. Bernard., CLXXXIII, 213. — Crescit sanctorum gloria dum debita damnantur impii poena, S. Ivo Carnot., CLXI, 1014. — Cur in coelo sancti non misereantur reprobarum in inferno, S. Greg. Mag., LXXV, 758, 835; LXXVI, 691. — Antitheses beatorum et damnatorum, Honorius Augustod., CLXXII, 1175. — De statu miserorum et beatorum post iudicium, Petrus Lombard., CXCI, 1008. — Sine scrupulo credendum est beatos habituros maiorem gloriam post iudicium quam ante, *ibid.*, 959.

De memoria beatorum, si tunc praecedentia mala teneant, Petrus Lombard., CXCI, 944. — Memoria peccatorum beatitudini non afficit, S. Greg. Mag., LXXV, 678. — Beatorum gaudium de perperis in via laboribus, S. Bernard., CLXXXIV, 981. — Quomodo beati malorum suorum obliviscuntur, S. Aug., XII, 805. — Ibi oblivione pariter et recordationem habebimus, S. Hildephons., XCVI, 522. — Beati an dolent, Petrus Lombard., CXCI, 1446. — Dolent quod amplius pro adipiscenda beatitudine non laboraverint, Vener. Guibert. abb., CLVI, 675, 674. — Gaudium in assumptione animae beatæ, Vener. Godefrid., CLXXIV, 25, 24. — Beatorum actio quanam erit, S. Aug., XXXVIII, 1147. — Quid sanctorum exercitii in coelesti gloria, Vener. Guibert., CLXVI, 675. — Beati non convertuntur in Dei substantiam, S. Aug., XLIV, 265. — In gloria ut sancti exercent officia pia, hic eis praestita, S. Petrus Chrysolog., LII, 529. — Animae sanctorum apparent quando volunt et quibus volunt, sive vigilantibus, sive dormientibus, Honor. Augustod., CLXXII, 1162. — Apparent in humano corpore assumpto de aere, *ibid.* — Sancti quid acturi post resurrectionem, Eusebius, LXII, 815.

In coelo nullum malum.

A coelo omne exsulat malum, omne ibi abundat bonum, S. Bernard., CLXXXIV, 405. — Malorum omnium exclusio, Haymo, CXVIII, 881. — In coelo non est peccatum, S. Hieronym., XXII, 681. — Aeterna satietas nulla vitiorum mole extenuatur, *ibid.*, 780. — Sancti naturam habebunt qua peccare si volunt non possunt, Eusebius, LXII, 637 *et seqq.* — In paradisu frustra volunt Pelagiani concupiscentiam introducere, S. Aug., XLIV, 803. — In civitate superna nulla erit toleranda calamitas, nulla frenanda cupiditas, sed sola Dei et proximi retinenda charitas, *ibid.*, CLXXXIII, 525. — Nec quod pugnet erit, nec quod titillet, totum cedit in pacem, *ibid.*, CLXXVII, 1860. — Nec in animo nec in corpore relinquetur quod rebellet adversus animam, *ibid.*, 1862. — Nec operosa actio, nec requies desideriosa, *ibid.*, XL, 545. — Nec fastidium, nec fames, *ibid.*, XXXV, 1405. — Nullum peccatum nec cum aliqua peccati cupiditate confictus, *ibid.*, XLIV, 600. — Nulla concupiscentia, *ibid.*, 153. — Beati non faciunt opera iniquitatis, *ibid.*, CLXXVII, 1062, 1099, 1108, 1941. — Nullus tristitia aut culpa locus, S. Bernard., CLXXXIII, 630. — Nulla invidia, S. Aug., XXXV, 1812; S. Hildephons., XCVI, 525; S. Petrus Chrysolog., LII, 639. — Beatorum gaudium multiplicatur ex beatitudine et gaudio aliorum, S. Anselm., CLVIII, 241, 818, 819. — Beati nullius egeant ad corporis animaeque substantiam, S. Hilarius, IX, 876. — Electis non opus est alterius intercessione, et precibus, Vener. Godefrid., CLXXIV, 357. — In patria nulla erit indigentia aut labor sed perfecta requies et satietas, S. Fulgentius, LXV, 541. — In hac vita tristitia et solatium mista; non in futura, *ibid.*, 601. — Bene regnum Dei aetati comparatur, quia tunc meritis nostri nubila transeunt, et vitae dies aeterni solis claritate fulgescunt, S. Gregor. Mag., LXXVI, 1080. — Mors, luctus, dolor, clamor manseunt in futura aeternitate Richard. a S. Victore, CXCVI, 861. — Quam ineffabilis erit felicitas illa ubi nullum erit malum, ubi nullum deerit bonum, Alcuin., Cl, 54; Smarag. abb., CII, 679. — Iusti possidebunt terram viventium, quae est sine fine, sine dolore et gemitu, S. Bruno Heribol., CLXII, 159. — Vitam in qua noxia cuncta submoventur et omnia bona administrantur, Venerab. Godefr., LXXIV, 494.

In coelo omne bonum.

Bonorum abundantia in coelo, S. Bernard., CLXXXIII, 595; CLXXXIV, 492; S. Ambros., XIV, 562, 565; S. Aug., XXXVIII, 707, 711; Haymo, CXVIII, 881; Raban. Maur., CXII, 1594; S. Anselm., CLVIII, 703, 795, 797, 798, 881, 882, 897. — Ibi in perfecta pace, bonorumque omnium possessione cum Deo creatore sine fine gaudebunt beati, S. Bruno Astens., CLXIV, 761. — Vita sempiterna, bonorum omnium promissio, S. Hieronym., XXIV, 531. — Tanta beatitudine donandi sunt quae amplior esse non possit, Alcuin., C, 954; Radulphus Ardens, CLV, 1310. — In coelis voluptas, ubertas, vita et veritas, S. Bernard., CLXXXIV, 264. — Beatitudo lux est, pax et fons, *ibid.*, CLXXXIII, 101. — Meridies nesciens vespem, *ibid.*, 952. — In ea Dei triplex Dei fruitio, *ibid.*, 472. — Cogitatio Dei, vita aeterna, beatitudo perfecta, voluptas consummata, *ibid.*, CLXXXIV, 486. — Requies a labore, iucunditas de novitate, de aeternitate, securitas, S. Petrus Damian., CXLIV, 858. — Sanctorum et iustorum animae conquiescent in coelo, S. Ivo Carnot., CLXI, 996. — Ibi erunt bona corporis et animae, S. Anselm., CLVIII, 1172. — Bona quoad animam, S. Bernard., CLXXXIII, 473, 474, 826 *et seqq.* — Bona quoad corpus, *ibid.*, 473, 474. — Beatitudinis tua bona, *ibid.*, 526, 527, 521. — Triplex gaudium, *ibid.*, 466, 467. — Electi tria praestabantur in futuro, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 862. — Electi tria in futuro maneant, *ibid.*, CLXXVI, 617; CLXXVII, 860. — Aeterna satietas, aeterna iucunditas, iucunda voluptas, S. Bernard., CLXXXIV, 1142-1144. — In cellario coelestis patriae sunt quatuor suavitatis olei: corporum glorieficatio, angelorum consociatio, ad dexteram Patris consessio, Dei visio, Thomas Cisterciensis, CCVI, 57. — Coelestis convivii bona septem, S. Bernard., CLXXXIV, 634. — Felicitates aeternae duae frustra inductae a Pelagianis, S. Aug., XLV, 1188.

In regno colorum qualis cibus erit, S. Aug., XXXVIII, 969. — In coelesti mensa vescuntur cum angelorum choris, S. Petrus Chrysolog., LII, 635. — Angelorum choris admisti sunt sancti, S. Bernard., CLXXXIII, 906. — Audiunt semper coelestem symphoniam, S. Petrus Chrysolog., LII, 219. — Beatitudo angelorum crescit ex nostra, S. Bernard., CLXXXIII, 1110, 1111. — Satietas an sit in beatis, *ibid.*, CLXXXIV, 588, 589. — Fastidium in coelo nullum, *ibid.*, 735. — Beatis erit insatiabilis satietas, S. Augustin., 1643. — Beati silentes satiantur et alii satiantur, S. Gregor. Mag., LXXVI, 91.

Coelestis beatitudo aeterna.

Regni Domini tempora, beatitudo, S. Hilarius IX, 693, 694. — Aeternitas beatitudinis, S. Hieronym., XXII, 820; XXVI, 190; S. Aug., XXXIV, 1283; XXXVIII, 663, 1778; XL, 542, 543, 547; S. Prosper, LI, 591; S. Petrus Chrysolog., LII, 596, 450, 456; S. Leo, LIV, 175, 177, 176, 201, 221, 262, 302, 318, 440, 441, 442, 448, 458, 1056; Eusebius, LXII, 882 *et seqq.*; S. Gregor. Mag., LXXVI, 581, 918; Raban. Maur., CX, 321; Haymo, CXVIII, 877; S. Bruno Heribol., CLXII, 86, 190, 287; S. Bruno Carthus., CLII, 800; S. Anselm., CLVIII, 217, 753, 754; S. Bruno Astens., CLXIV, 500; Rupert. abb., CLXII, 961, 972; Venerab. Godefrid., CLXXXIV, 470, 471, 484, 485. — Quidquid in sanctis fiet aeternum et cum beatitudinis sensu, S. Hilarius, IX, 255. — In coelo aeternitas et veritas, S. Aug., XXXIV, 1070. — Vita aeterna dies, unus dies est sine occasu, *ibid.*, XXXVI, 202. — Beati omnes immortales erunt, *ibid.*, XLI, 751. — Beatorum immortalitas peccato auferri non poterit, *ibid.*, 405. — Vita hominis longissima nihil est ad aeternitatem Dei comparata, *ibid.*, XXXVIII, 1176. — Aeternitati vita praesens comparata, velut punctum est temporis, Petrus Cantor, CCV, 552. — In altera vita mortem nec natura sollicita caret, nec ignavia turpiter timet, nec sapientia fortiter sustinet, S. Aug., XXXIII, 461. — Illic omnes vivunt, nullus moritur, S. Petrus Damian., CXLIV, 858. — Sanctorum animae in coelo gaudiis perficiuntur aeternis, S. Ivo Carnotensis, CLXI, 996. — Sancti et iusti aeterni in tabernacula nos recipiunt, Eusebius abb., LXII, 840. — Inferni supplicia et coelestis beatitudo sine fine pariter permanens, Othlonus monachus, CXLVI, 72.

CAPUT V. — Quam estimanda et quantum concupiscenda coelestis beatitudo.

Presentis laboris merces consideranda, S. Hieronym., XXII, 421. — Vita aeterna semper animo sibi proponenda, S. Aug., XXXV, Quantum amanda, *ibid.*, XXXVIII, 519, 706, 1583, 1587; XXXIX, 1513, 1515. — Gaudia aeterna meditanda, *ibid.*, XL, 822. — Beatitudo aeterna ob oculos ponenda, S. Greg., Turicens., LXXI, 1119, 1121. — Gloria contemplatio commendatur, S. Bernard., CLXXXIII,

312. — Anima cogitatione et aviditate in caros commoratur. *ibid.*, 1075, 1076. — Gloriæ celestis meditatio, *id.*, CLXXXIV, 124. — Consideratio patriæ celestis, S. Anselm., CLVIII, 711, 742.

Vita æterna concupiscenda, S. Benedictus monach. pater, LXVI, 324; Smaragd. abb., CII, 620; Greg. Turon., LXXI, 1130, 1133, 1138; S. Anselm., CLVIII, 391, 392, 395 *et seqq.*; Rupert. abb., CLXVIII, 995, 996; S. Bernard., CLXXXIII, 477, 479, 953; CLXXXIV, 235, 237, 503. — Cœlestem patriam ubi nos sancti expectant, anhelare, S. Aug., XXXIX, 2160. — In futuram vitam debet esse Christianorum intentio, *id.*, XXXVIII, 1196; XXXIX, 1630. — Vitam beatam omnes capiunt, S. Benedictus, LXVI, 328. — Omnes volunt adipisci, Aurel. Cassiodor., LXX, 856. — Aspiratio ad cœlestem patriam, S. Bernard., CLXXXIII, 163, 591 *et seqq.* — Ad visionem beatam, *id.*, CLXXXIV, 235. — Triforme electorum desiderium, unanimiter habitare in Domino, victoriam obtinere de mundo, præsentialiter frui Deo, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 860; S. Bernard., CLXXXIV, 1142. — Monasticarum lætitiarum tres origines, desiderium celestis patriæ, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 886. — Beatitudinis delatio auget desiderium ejus et meritum, *ibid.*, 701. — Considerata luce patriæ celestis mens in extasim rapitur, S. Greg. Magn., LXXVI, 417. — Vitæ futuræ recordatio liquescere facit animam, S. Bernard., CLXXXIV, 217. — Anima silit ut Deum videat, caro silit ut resurgat, S. Greg. Magn., LXXXI, 1030. — Desiderium æternæ vitæ virginis filius conversæ animæ dici potest, Vener. Godefr., LXXIV, 767. — Cœlestis patriæ desiderium novæ legi potissimum convenit, S. Bernard., CLXXXIII, 1049. — Sæclitæ desideriorum vita æterna, *id.*, CLXXXIV, 588. — Bona cœlestia quisnam siliat, Richard. a S. Victore, CXVI, 862.

Æternitas querenda, S. Aug., XXXV, 1638. — Æternitatem, veritatem, beatitudinem omnis homo querit, *id.*, XLII, 887. — Non est hic quod querimus, *ibid.* Cœlestis præmii gloria expeienda, S. Leo, LV, 139. — Vita æterna sollicitus perscrutanda, Eusebii, LXII, 562. — Regnum Dei et justitiam ejus querere, Beda Vener., XCIV, 171.

Ad cœlum oculos erigamus, illo nobis contendendum esse arbitremur, illam sedem præferendam terrenis omnibus putemus, S. Ambros., XVI, 1135. — Sit gressus ad superiora, *ibid.*, 1035. — Vita si diligitur, ibi acquiritur ubi nulla morte fruatur, S. Aug., XXXIII, 486. — Vitam æternam petere non desinamus, donec ad eam perveniamus, *id.*, XXXVI, 206. — Ad illam unam vitam quam cum Deo et de Deo vivitur, cætera quæ utiliter et decen-ter optantur sine dubio referenda sunt, *id.*, XXXIII, 499. — Vita nostra modo spes est, postea æternitas erit, *id.*, XXXVII, 1372. — Vita vitæ mortalis spes est vitæ immortalis, *ibid.*, 1389. — Glorificationis sanctorum donorum est perfectissimum, S. Fulgent., LXV, 164. — Si amor ad regnum non trahit, timor manet, S. Greg. Magn., LXXI, 1117. — Regnum cœlorum tantum valet quantum habes, Radulphus, CLV, 107; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1090. — Animæ ad patriam cœlestem suspiranti quot causæ sint lugendi, S. Gregor. Magn., LXXVI, 75, 76. — Quæ sint beatitudines ad quas omnis Christianus aspirare debet, explicatur, S. Bruno Astens., CLXV, 97. — De amore cœlestis patriæ libri tres, Haymo Halberstat. episc., CXVIII, 875-958. — Ad cœlum animæ spiritalibus evolandum docet Apostolus, S. Ambros., XVI, 286; S. Petrus Chrysolog., LII, 521. — Vitæ hujus laboribus moneatur sancti ad desiderandam patriam æternam, S. Gregor. Magnus, LXXV, 756. — Excitatio ad desiderium supernæ et æternæ beatitudinis, S. Bernard., CLXXXIV, 261 *et seqq.* — Beatitudinis spes meliores reddit, Tertullian., I, 529. — Cælo dignos efficit, Vener. Godefrid., CLXXIV, 787, 788. — Sancta spes est adipiscendi regnum Dei et justitiam ejus, S. Anselm., CLXIII, 592. — Reconditio patriæ celestis quantum peccatoribus est utilitatis, S. Gregor. Magn., LXXVI, 414. — Cœlestis gaudii memoria orantes quam suaviter officiat, S. Bernard., CLXXXIII, 591. — Ejus recordationes expellendæ affectiones vitiosæ, *ibid.*, 626. — L. cœlæ ex desiderio celestis patriæ fusa, S. Beatæ; S. Greg. Magn., LXXV, 890; LXXVI, 291. — Regni celestis carnalis excoctatio, S. Aug., XI, 1007. — Æterna bona non carnaliter cogitanda, *id.*, XXXVI, 488. — Æternitatis præmia præsolantes, vires ex adversitatibus sumunt, S. Gregor. Magn., LXXVI, 36. — Præ amore celestis patriæ exsiliis penas amamus, *id.*, LXXV, 775. — Dum amor celestis patriæ provocat, hujus vitæ cruciatum impellat, *id.*, LXXVI, 359, 360. — Requiem æternam desiderat qui pondus diei in hac vita portat, *id.*, LXXV, 809. — Vita præsens non propter se amanda, sed propter futuram toleranda, *id.*, LXXVI, 363.

Beatitudinis adipiscendæ spe mala hujus vitæ plii fortiter perierunt, S. Aug., XXXIII, 668. — Cœli desiderio vitæ hujus prolixitate luxere plures sancti, S. Hilarius, IX, 650. — Omnia pro æternæ vitæ adoptione abjicienda, S. Aug., XXXIII, 499. — Vita præsens in comparatione vitæ æternæ, non vita sed mors deputanda, *ibid.*, 223; XXXVII, 1553; S. Greg. Magn., LXXVI, 1274. — Vita præsens spe futuræ contemnenda, S. Aug., XXIX, 1517; Godefrid. abb., CLVII, 184. — Divites cœlum respicientes conculeant terrena, S. Petrus Chrysolog., LII, 345 *et seqq.* — Pro spe æternorum levissimum docendum est temporalium deliramentum, S. Leo, LIV, 510. — Cor, terrenis despectis, ad sola cœlestia suspirat, S. Greg. Magn., LXXVI, 417, 479. — Beatitudinem qui amat, omnia terrena parvi, pendit, Vener. Guibert. abb., CLVI, 219. — Contempris terrenis querenda cœlestia, S. Bernard., CLXXXIII, 91. — Prosperitas terrena gaudia superna impedire non debet, S. Leo, LV, 68. — Mala temporalia despicit qui retributiones æternas considerat, Aurelius Cassiodor., LXX, 460. — Desideriis cœlestibus quo magis anima afficitur, eo amplius terrenis emoritur, *ibid.*, 1082, 1083 *et seqq.* — Temporalia æternis comparata angusta sunt et contemnenda, S. Greg. Magn., LXXV, 673, 793, 963. Desiderans æterna lassatur ab amore temporalium, *ibid.*, 675, 829, 987, 1115, 1116; LXXVI, 559, 905. — Cœlestia sapienti terrena desipiunt, *ibid.*, 1114; S. Bernard., CLXXXII, 255; CLXXXIV, 929, 1020; Alanus de Insulis, CLX, 591, 592. — Monachi debent terrena oblivisci ad cœlestia anhelare, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 876. — Post grandia maris pericula tussissimum colorum portum festinemus intrare, S. Hieronym., XXII, 793.

Pro æterna gloria certandum, S. Petrus Chrysolog., LII, 524 *et seqq.* — Gloriam æternam laboremus possidere, *ibid.*, 540. Ad cœlestem patriam toto desiderio, totis viribus suspiremus et tendamus, Radulphus, CLV, 1321. — Invitati illuc festinemus intrare, S. Greg. Magn., LXXVI, 1129. — De intranda celesti requie ad quam festinandum, Raban. Maur., CXII, 732. — Ad cœlum tendentes non declinant a Dei itinere, Rupert., CLXXVII, 1082. — Spes beatitudinis futuræ martyrum fortitudo, S. Aug., XXXVII, 1678; XXXVIII, 1425. — Alacri animo pereunt martyres in melius reparandi, S. Maximus Taurinens., LVII, 703. — Sancti spem habent lætitiæ et jucunditatis æternæ, S. Prosper Aquitan., I, 348. — Pii homines ad cœlestem patriam aspirant, Raban. Maur., CVIII, 1220. — Sancti quamvis corpore in terra sint, Spiritu tamen ipsum cœlum volando transcendunt, S. Bruno Ast., CLXIV, 569, 570. — Ejus est moriem timere qui ad Christum ire non vult, S. Cyprian., IV, 581. — Repugnat ut petamus in sæculo diu vivere qui petimus regnum Dei velociter advenire, *ibid.*, 533. — Bonorum futurorum certa promissio ad mortem fortiter obeundam incendere debet, S. Maximus Taurin., LVII, 526. — Præsens vita spernenda ut futuram asequamur, S. Paulin. Nolan., LXI, 670. — Felicitas æterna longe potior est vita præsens, Aurel. Cassiodor., LXX, 434. Tædio hujus vitæ ad æternam requiem sancti semper anhelant, S. Gregor. Magn., LXXV, 986. — De gemilibus animæ suspirantibus ad cœlestem patriam, S. Bernard., CLXXXIII, 1062. — Quotidie morimur, quotidie commutatur et lætamen æternos esse nos credimus, S. Hieronym., XXII, 661. — Cœli oblivioni quas penas imprecatur propheta, S. Hilarius, IX, 780, 781. — Vitam æternam quantum homines negligant præ vita temporali, S. Aug., XXXV, 1747. — Ad promissum regnum qui non anhelat, ignavus, S. Petrus Chrysolog., LII, 404. — Præmia patriæ celestis qui negligunt, in suis hic voluptatibus cadunt, S. Gregor. Magn., LXXV, 964. — Qui justitiam simulat, æternæ retributionis spem non habent, S. Bruno Astens., CLXIV, 636. Vita præsens inter cœlum et infernum sita utriusque clivus habet perscriptos, S. Greg. Magn., LXXVI, 1284. — Vitæ æternæ spes quibus modis foveatur, S. Hilarius, IX, 570. — Nutritur sanctæ scripturæ sensu et intelligentia, Vener. Godefrid., 767. — Martyrum laudibus ad cœlestem præmium populos accenditur, S. Zeno, XI, 451. — Mercedis spem non tollit amor Dei gratuitus, S. Aug., XXXIII, 1482. — Thesaurus noster in cœlo repositus conservatur, S. Petrus Chrysolog., LII, 205. — Temporale plus diligitur antequam habeatur æternum ardentius diligitur adeptum quam desideratum, Eusebii, LXII, 943.

Æternum omnium rerum præstantissimum, *ibid.*, 1083, 1084. — Qui petit ore et corde non desiderat vitam æternam, clamans tacet, S. Gregor. Magn., LXXVI, 257, 258. — Cœlestium præmiorum gustatio, *ibid.*, 913, 904. — Dilectio temporalium et æternorum, Hugo, CLXXVI, 953 *et seqq.* Gaudendum summopere est cuique in regno Dei esse vel ultimum, S. Greg. Magn., LXXVI, 1136. —

Amore celestis gloria graviora sentiuntur peccata perpetrata, LXXVI., 382. — Mors est in voto ei qui tangitur celestis vite desiderio, id., LXXV., 775. — Caelum qui possidet quid illi cum terra, S. Petrus Chrysolog., LII., 239.

CAPUT VI. — Quibus danda et quibus neganda.

Regnum celorum qui gentes rapiant Judæis, S. Hilar., IX., 980, 981. — Quis Deum videat, S. Ambros., XIV., 977. — Quis ille vir qui vias sibi operiat gradusque admoveat per quos ad cæli ascendat regiam, id., XVI., 1132, 1133. — Felix omni dignus beatitudine quis sit, S. Hieronym., XXII., 965. — Regnum Dei intra quos sit, id., XXIV., 300. — Regni Dei qui possessores, S. Aug., XXXII., 612. — Quis magnus et quis minimus in regno celorum, id., XXXVIII., 1168. — Quinam felices æternum futuri sint, S. Fulgentius, LXV., 350. — Quinam celestem intrent civitatem, S. Greg. Mag., LXXVI., 777, 839. — Hoc ascensu quis dignus, S. Bernardus, CLXXXIII., 628. — Quibus et quando celum aperiatur, Robertus Pullus, CLXXXVI., 850. — Paradisi legitimi possessor est Deus, homo vero advena illius, Rupert., CLXVII., 268. — Martyribus patent cæli, S. Cyprian., IV., 532. — Martyres ad divina domicilia properant, *ibid.*, 419. — Relicto mundo celum petunt, *ibid.*, 292. — Inter angelos stant, *ibid.*. — In paradiso apostoli et martyres, *ibid.*, 611. — Martyres statim Deum vident, *ibid.*, 674. — Martyres mortuis regibus in perpetuum regnum celestis gratias honore succedunt, S. Ambros., XV., 1807, 1808. — Corona martyrum de roseis et violis plectitur, confessorum de liliis, S. Hieronym., XXII., 905. — Cælestibus præmiis etiam ante iudicium honorantur martyres, S. Augustin., XXXIX., 2155. — Quanto fortius martyres decertant, tanto densior corona martyrii, id., XLI., 299, 678. — Martyrum maxima præmia, id., XXXVIII., 1281. — Martyrum merces Christum sequentibus et fidem servantibus parata, *ibid.*, 1579, 1394. — Martyrum gloria insipientibus abscondita, *ibid.*, 1400. — Martyrum gloria conquiritur effusione sanguinis, S. Petrus Chrysolog., LII., 512 et seqq. — Qui non exhorret martyrum patientiam perveniet ad eorum gloriam, Raban. Maur., CX., 68. — Illi celorum regna consequuntur qui pro Christianorum defensione vitam profundunt, S. Ivo Carnot., CLXI., 719.

In celo virgines, S. Cyprian., IV., 602. — Virgines in celo familiaris Deo adhaerescunt, S. Paulin. Nolan., LXI., 472. — De tribus commodis futuræ vitæ quæ obtinebunt virgines, auctor. incert., CLXXXIV., 6.9.

Regnabit cum Christo qui ad sacrilega edicta non consenserint, S. Cyprian., IV., 674. — Confessione vocis unus patent regna, *ibid.*, 800. — Paradisus Dei testibus foret, *ibid.*, 793.

Continentes manet celestis beatitudo, Vener. Godefrid., CLXXIV., 1112.

Nonnulli a pacifico Deus videbitur, S. Aug., XXXVIII., 162. — Visio Dei nonnulli mundicordibus spectatim promissa, *ibid.*, 568. — Mundatis oculis cordis lætitia patriæ celestis aperitur, S. Greg. Mag., LXXVI., 292. — Stipendium peccati mors, justitiæ vita æterna, S. Augustin., XXXIII., 881. — Ad refrigerium justi vocantur, S. Cyprian., IV., 592. — Justi habitatores cæli jure vocantur, S. Ambros., XVII., 835. — Celos ad Deum transacta hac vita petunt justi, S. Augustin., XXXV., 2371; XL., 1163. — Justis dabit Christus vitam, regnum, gloriam; justi in morte illudunt mortem et ad vitam transferuntur, S. Petrus Chrysolog., LII., 512 et seqq. — Justi in regno celorum hostiæ ipsi erunt, S. Aug., XLI., 706. — Justi mundi humilia relinquentes ad superiora celestis vitæ fidei suæ verticem sustulerunt, S. Maximus Taurinens., LVII., 6.8. — Regnum celorum penetrare valebit qui hic recte vivere studuerit, S. Greg. Mag., LXXVI., 1117. — Solum hominis bonum intrabit in gaudium Domini sui, Beda Venerab., XCVI., 400; S. Anselm., CLVIII., 607, 608, 753, 754; Hugo a S. Victore, CLXXVII., 759; S. Bernard., CLXXXIV., 1141. — Hac est vera et unica merces eorum qui secundum Deum contristantur, de perpetuo ejus visione gaudere, *ibid.*, 158. — Merces justi visio Christi, Raban. Maur., CXI., 719. — Sanctorum et iustorum animæ in celo cum Christo, Raterius, CLXXIV., 710. — Beati possident terram viventium, S. Aug., XXXVIII., 1420. — Introibunt justi in domum Christi, id est ecclesiam sive celestem Jerusalem, S. Bruno Herbipalensis, episc., CXLI., 59. — Sanctis et justis pro maledictis iniuste illatis præmium redditur, S. Ivo Carnot., CLXI., 829. — Qui bene vivunt catholici vitam æternam habebunt, *ibid.*, 76; S. Aug., XL., 677. — In altera vita justi et poenitentes, Ven. Godefrid. abb., CLXXXIV., 1114, 1148. — Paradisus solis patet immaculatis et quomodo, S. Bernard., CLXXXIII., 616. — Cælum nemini intercluditur

nisi ei quem suæ professio vocis excluderit, S. Ambros., XIV., 531; XV., 1752. — Nulla Dei regno infirmior aitas id., XIV., 348; XV., 1756. — Nullus etiam sexus, id., XV., 927, 928; S. Tertull., I., 507. — Nuptiæ Agni ornantur confessorum livore, martyrum sanguine, liliis virginum, coronis etiam sacerdotum, S. Ambros., XVI., 173, 1354. — Regnum Dei quibus promissum, S. Aug., XXXII., 619, 674. — Vincenti reservata corona, S. Petrus Chrysolog., LII., 532 et seqq. — Fidelibus certantibus promittitur, *ibid.*, 559. — Militantibus in terra dantur coronæ celestes, *ibid.*, 585. — Beatitudo non otiosis sed laborantibus promissa, S. Leo, LIV., 252. — Regna celorum expeditos et alarum levitate subnixos habitatores desiderant, S. Hieronym., XXII., 953. — Regnum celorum constat omnes ingressuros honos, donante gratia, et nullo malo, merente nequitia, S. Prosper Aquitan., II., 87. — Vitam æternam simul accepturi sunt homines, S. Aug., XXXV., 1751. — Omnes qui in Domino moriuntur beati sunt quia post meritum virtutis perveniunt ad præmium beatitudinis, Wernerus abb., CLVII., 1153. — Regnum celorum sine discrimine datur his quos fides commendat et aufertur a malis, Rupert. abb., CLXVII., 562. — Regnum celorum est præmium Evangelium recipientium et prædicatorum, *ibid.*, 1431. — Manet baptizatos poenitentes, martyres et confessores, Vener. Godefrid., CLXXXIV., 983, 1118. — Regnum celorum alii violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii compelluntur ipsum intrare, Hugo a S. Victore, CLXXVII., 861; S. Bernard., CLXXXIII., 726. — Beatus hic et in celo qui Deo et hominibus dilectus est, S. Bernard., CLXXXV., 106, 107. — Vitæ æternæ capax, verus poenitens, bonus obediens, amabilis socius, fidelis servus, id., CLXXXIV., 493. — Ad celum pervolat poenitentia, S. Petrus Chrysolog., LII., 636. — Illi soli in æternum regnabunt in terra viventium qui hic omnem terrenitatem omnemque vanitatem sibi subdiderunt, Rodolph., CLV., 1517. — Quærentibus vitam æternam Deus reddit gloriam, id est claritatem corporis et illuminationem animæ, S. Bruno Carthus., CLIII., 765. — Timentibus se dat Dominus sanitatem incorruptionis, vitam immortalitatis et benedictionem perpetuæ hereditatis, Raban., CLX., 1009. — Equaliter patet omnibus aula celestis, S. Hieronym., XXII., 581; S. Anselmus, CLVIII., 918, 919. — Nulla conditio excluditur ab illa, id., XXVI., 584. — Ad regnum Dei invitati omnes, S. Aug., XXXVIII., 510. — Ad vitam æternam omnes tendimus, id., XXXV., 1574. — Beatitudinem non omnes qui volunt adipiscuntur, id., XXXIII., 395; S. Anselm., CLVIII., 533-538. — Ad regnum celorum vocatur cum fortibus imbecilles, S. Greg. Mag., LXXVI., 777, 839. — Regnum celeste æque Judæis ac gentibus, justis et iniustis ad fidem conversis aperitur, *ibid.*, 1018. — Regnum Dei nemini præcluditur ad donum scientiæ, Rupert., CLXIX., 271, 272. — Cur tam pauci ad beatitudinem perveniunt, S. Aug., XXXII., 1257. — De his qui statim mercedem accipiunt et coronantur, S. Cyprian., III., 786. — Ad cohabitationem Dei non elegantur omnes, S. Hilar., IX., 415, 417. — Regnum celorum quis prave, quis recte desiderat, S. Aug., XXXVIII., 489. — Vitæ futuræ nemo idoneus esse potest qui se ad illam non exercuerit, id., XXXVII., 1957. — De vita æterna nemo securus in hac vita, id., XLV., 1031. — Regnatura propria dimittit, S. Petrus Chrysolog., LII., 265. — Abjiciat vilia, *ibid.*, 269. — Certus de regno mundana despiciat, *ibid.*. — Regnaturi sua præmittant per manus pauperum, *ibid.*. — Deus sanctos magnificat, S. Leo, LV., 91. — Contemptibiles qui in hac vita habentur, in illa induti gloria et maiestate apparebunt, S. Maximus Taurin., LVII., 526, 529. — Animæ piorum corporibus exutæ in paradysum ad Deum statim vadunt, Gennadius Massiliensis., LVIII., 1049, 1050.

Veram iustitiam nisi justificatus non habet, veram gloriam nisi glorificatus non habet, S. Fulgentius, LXV., 164. — Vitam beatam accipiemus, si nos huic vitæ mortuos æstimemus, *ibid.*, 549. — In regnum celorum intrabit qui facit voluntatem Dei, Victor Capuan., LXVIII., 273. — Quicunque se humiliaverit erit maior in regno celorum, *ibid.*, 501. — Patriam celestem quidam vindicant quam tamen non amant, S. Greg. Mag., LXXVI., 418. — Regnum celorum an possit dari murmurantibus, *ibid.*, 1155. — Beatitudinem in spe quinam habent in hac vita, S. Petrus Damian., CXIV., 554. — Qui sollicite studet dum hic vivit bonis moribus et bonis operibus ascendere, in celo collocabitur, S. Anselm., CLIX., 171. — Quæ animæ aliquando beatæ aut quæ aliquando miseræ futuræ sint, comprehendi non potest ab homine, id., CLVIII., 216, 217. — Nulla anima iniuste privatur summo bono, *ibid.*, 218. — Beatitudinem omnes volunt etiam iniusti, *ibid.*, 544, 545. — Beatus esse non potest qui non vult beatitudinem, *ibid.*. — Tot homines assumuntur ad beatitudinem

quot in ea remanserunt angeli, *ibid.*, 389. — Nullus ad beatitudinem pervenire valet cum peccato, *ibid.*, 392, 393, 398, 524. — Qui non solverit Deo quod debet, non potest esse beatus, *ibid.*, 394-398. — Necesse est aliquos homines ad beatitudinem pervenire, *ibid.*, 398.

Quales esse debent quilibet Domini videre desiderant, S. Anselm., *Cl. IX*, 601, 605. — In celestem patriam nullo intrabit sine bonis operibus, S. Bruno Astens., *CLXIV*, 526. — Non omnes ad quos Deus locutus est beati et electi, Rupert. abb., *CLXIX*, 1536. — Bantizatis cur celi sint aperti, Robert. Pullus., *Cl. XXXIV*, 818. — Quid sit baptizatis celos aperiri, *ibid.*, 849. — De duplici ordine salvandorum et damnandorum, *ibid.*, 1005. — Beate quietis honore miseriam vitæ laboriosæ Lazarus demutat, S. Hilarius, *IX*, 621, 635. — Serum ad celestem patriam perduxit Christus quos ex inferno liberavit, S. Aug., *XXXIX*, 2195; Raban. Maur., *CXII*, 1484. — Corpus Mariæ assumptum est in celum, Alan. de Insulis, *CX*, 61. — Paradisus latroni promissus, S. Augustus, *XXIX*, 712. — Latro quomodo die mortis Christi in paraiso cum ipso fuit, *id.*, *XXXIV*, 835. — Cælum latronis introitu honoratum, *id.*, *XXXIX*, 2019. — Cæcilia se et sponsum ad celestia perduxit, S. Leo, *I*, 159. — S. Clementem, habitatio celestis recipit, *ibid.*, 141. — Paradisus quotidie penitentibus aperitur, S. Greg. Mag., *LXXVI*, 1065. — Homines pene desperantibus celestem gloriam promittit Deus, *ibid.*, 411.

Regnum celorum quibus denegabitur, S. Gregorius Nazens., *LXXVI*, 1176. — Non soli hæretici sed et qui male vivunt ad regnum Dei non pertinent, S. August., *XLIII*, 170. — Qui vestem nuptialem perdidit celorum regnum ingredi non poterit, S. Zeno, *XI*, 1062; Hincmarus Remensis archiepisc., *CXXV*, 562. — Rebaptizati regnum Dei possidere non possunt, quia vestem nuptialem perdidit, S. Zeno, *XI*, 1043. — Non intrabunt in regnum celorum qui tantum dicunt: Domine, Domine, Victor Capuanus, *I*, *XVIII*, 273; Raban. Maurus, *CX*, 387. — Pravi homines, S. Greg. Mag., *LXXVI*, 551. — Luxuriosi et superbi, S. Marcellus, abb., *CII*, 548. — Improbri et scelesti, Beatus, *CCII*, 786. — Catechumeni etiam in bonis operibus defuncti, Alcuin., *C*, 519. — Nisi quis de novo renatus fuit non potest videre regnum Dei, Hugo a S. Victore, *CLXXV*, 841. — Iustitia Christiani abundare plus debet quam Scribarum et Phariseorum ut intrare possit in regnum celorum, Raban. Maur., *CX*, 359; Beatus, *CCII*, 403.

A visione Verbi quænam advocat, S. Aug., *XXV*, 1540. — A vita æterna hominem nisi peccata non separant, *id.*, *XLIV*, 129, 141. — A regno Dei excludit vel unum crimen, *id.*, *XLIII*, 171. — Si homo primus non peccasset celum ei et posteris eius patuisset, S. Gregor. Mag., *LXXV*, 176, 177. — Peccatis nostris celum factum est longinqua regio, Ven. Godofrid., *CLXXIV*, 775. — Pravorum morum statibus homines a patria repellantur, S. August., *XXIV*, 25. — Peccatum iter erit debitum retrorsum ad infernum, Robertus Pullus., *CLXXVI*, 765. — Peccatum originale et personale excludit a regno Dei, S. Anselm., *Cl. VIII*, 454, 455. — Regnum Dei caro et sanguis non possidebunt, S. Aug., *XXIX*, 1619. — Spiritualia nequitia habitare non possunt regnum celorum ubi habitat sapientia æterna, Raban. Maur., *CXII*, 470. — Voluptas sola nos paradiso exiit, S. Ambros., *XVI*, 1195. — Homo expulsus est paradiso consiliis diaboli, S. Hieronym., *XXIII*, 214. — Diabolus ut regnum Dei a nobis elonget, S. Petrus Chrysolog., *I*, *II*, 401. — A regno Dei secundas nuptias rejiciunt quidam, S. Hieronym., *XXVI*, 259. — Ab hoc discimus per delectationes illicitas: ad eam revertimur per penitentiam, S. Gregor. Mag., *LXXVI*, 1115.

Capitulum VII. — Quando datur celestis beatitudo.

In paradisu revocabitur homo qualis inde pulsus est, Tertull., *II*, 833. — Reditus ad paradisu unde Adam excessit, figura, S. Hilarius, *IX*, 961. — Vitæ æternæ non longe invitatur Christus, Tertull., *II*, 424. — De hoc mundo recedentibus immortalitas atque æternitas promittitur, S. Cyprian., *IV*, 586. — Beatitudinis æternæ promissiones in prophetis, S. Aug., *XXI*, 753. — Per Jeremiam predicta est merces æterna, *id.*, *XLIV*, 221. — Regnum celorum non promissum fuit in Veteri Testamento, S. Hieronym., *XXIII*, 525; S. Aug., *XXII*, 129, 130. — Regni celorum, nomen non in veteribus libris invenitur, sed in novis, *ibid.*, 368. — Primum prædicatur in Evangelio, S. Hieronym., *XXIII*, 525. — Regnum celorum primum Joannes Baptista expresse prædicavit, Rupert. abb., *CLXVIII*, 1351, 1352 et seq. — Regnum Dei promissum, S. Augustin., *XXXVIII*, 641. — Paradisum promittit qui pendet in ligno, S. Anselm., *CLVIII*, 210,

211. — Evangelium bona æterna promittit, Rupert. abb., *CLXVIII*, 101. — Vitæ æternæ promissio firma, Alan. de Insulis, *CCX*, 246. — Dierum longitudo hic promissa vita est æterna, S. Bernard., *CLXXXIII*, 249, 250. — Spes et promissio peculiaris vitæ æternæ Othlono a Deo facta, Othlon., *CXLVI*, 545. — Merces æterna pertinet ad Novum Testamentum, S. Aug., *XLIV*, 225, 226. — Mercedis a Deo promissæ certitudo, *id.*, *XXXVIII*, 237. — Regnum Christi in celestis Jerusalem tempora reservatum, S. Hilarius, *IX*, 258, 259. — Ex quo in regnum Dei Patris provehemur, *ibid.*, 585. — Merces debita sanctis reposita est in aliam vitam, Rupert., *abb.*, *CLXVII*, 1475. — Pax plena et perfecta alteri vitæ reservatur, S. Bernard., *CLXXXIII*, 102, 317. — Cordis pax plena futura vitæ reservata, *ibid.*, 317. — Vitæ brevi succedit æternitas, S. Greg. Mag., *LXXV*, 908, 999. — Post vitæ præsentis angustias æternæ latitudo, *id.*, *LXXVI*, 972. — Post hanc vitam beatitudo et requies sequitur, S. Bruno Astens., *CLXIV*, 298. — Cras fulguram, *Hodie* præsentem vitam designat, S. Bernard., *CLXXXIII*. — Vita præsens vespere, mane futura, Vener. Gilbert., *Cl. VI*, 39, 40. — Vita nostra duplex sempiterna et temporalis, S. August., *XXXVI*, 725; *XL*, 513. — Felicitas animarum alla ante, alia post resurrectionem, *id.*, *XXXVIII*, 1282. — Ex merito præteritæ voluntatis excedentes a corpore aut quies excipit aut pœna, S. Hilarius, *IX*, 522. — Beatitudinem inter et miseriam non est medius status in quo possit esse creatura rationalis, S. Aug., *XXXVIII*, 832, 1357; *XLI*, 266. — Omnis anima humana aut semper misera, aut aliquando beata, S. Anselmus, *CLVIII*, 218. — Rationalis natura Dei contemplative beata vel est vel futura est, *ibid.*, 581, 582. — Dux sunt vitæ hominis in corpore, una ante mortem, altera post resurrectionem, S. Greg. Mag., *LXXVI*, 561.

Duas vitas sibi divinitus prædicatas novit ecclesia quarum una in tempore, altera in æternitate, etc., Haymo, *CXVIII*, 833. — Triplex est status animarum sanctarum, primus in corpore corruptibili, secundus sine corpore, tertius in corpore jam glorificato, etc., Hugo a S. Victore, *CLXXVII*, 841. — Animarum post mortem tria receptacula, S. Bernard., *CLXXXIV*, 1057, 1058. — Tria sunt loca, celum, terra, infernus et habent singula habitatores suos, S. Bernard., *CLXXXIV*, 1141. — Expuncta morte ad immortalitatem venire, S. Cyprian., *IV*, 583. — Paradiso mors restituit Christianos ei regno, *ibid.*, 601. — Ad immortalitatem morte transgredimur, *ibid.*, 597. — Ad regni sedem venimus, *ibid.*, 498. — Refrigeria paravit Deus, *ibid.*, 514. — Beata vita nobis per misericordiam Dei præparatur, S. Hilarius, *IX*, 403, 404. — Deus beatitudinis suæ hominem participem condidit, *ibid.*, 269, 270. — Morientes fideles in sinu Abrahamæ servantur donec regnum celorum adeant, *ibid.*, 630, 661. — Vita post hanc vitam in Abrahamæ sinu, in qua nomen Dei benedicitur, *ibid.*, 404. — Privilegia post hanc vitam, S. Hilarius, *IX*, 857 et seq. — Vita nisi ad lucrum æternitatis suscepta, miseriarum erit origo, non vita, *ibid.*, 350. — Æterna ad fruendum temporalis præstat Deus ad utendum, S. August., *XXXVIII*, 415. — Vitæ molestias non ægre sustinet fides, sed velut beatitudinis rudimenta reputat, *ibid.*, 36. — Vitam futuram optavit David, *ibid.*, 576. — Hinc eam ostenditur sperare quod ad vitam aspirat qua nondum potitur, *ibid.*, 510, 511. — Vitam veram sciens David se hic obtinere non posse, æternam sperat, *ibid.*, 602, 603. — Vita alia beatorum, S. Hilarius, *IX*, 404. — Beatitudo vera non hic invenitur, S. Ambros., *XV*, 1404. — Aristotelis et Peripateticorum ac Pythagoricorum dogma de beatitudine prius ab Abrahamo agnitus, S. Ambros., *XIV*, 490. — Sanctorum vita non hic in terris sed in celo est, *id.*, *XVI*, 1572. — Multi beati non propter quod adeat, sed propter quod aderit, S. Aug., *XXXVII*, 1501. — Hic iusti fiant, ridebunt in futuro, S. Bruno Heribipolens., *CXLII*, 209. — Sancti post resurrectionem Domini cum Christo sunt, S. Hieronym., *XXIII*, 1086. — Merces quanta apud Deum, si in præsentem pretium non speraretur, S. Hieronym., *XXII*, 532. — Beatitudinem futuram esse vere sempiternam non argumentationibus humanis, sed fidei auxilio didicimus, S. August., *XLII*, 1023. — Beatitudinis immortalitas ex Filii Dei incarnatione crehbilis fit, *ibid.*, 1025. — Omnes animæ sanctorum credendæ sunt esse in celo, S. Ivo Carnotens., *Cl. XI*, 996. — Vita æterna fide credenda, S. Aug., *XXXVIII*, 1196. — Vitæ æternæ fides astruitur ex morte Filii Dei, *id.*, *XXXVII*, 1942. — Incredibilis est quod mortuus est æternus quam ut in æternum vivat immortalis, *ibid.*, 1942. — Vitæ æternæ testimonia ex veteribus libris, *id.*, *XLII*, 563. — Beatitudo omnium non est incerta iustorum, S. Bruno, *CXLII*, 162. — Nihil verius quam quod omnis anima rationalis se

studeat amando desiderare summam beatitudinem, aliquando illam percipiat ad fruendum, S. Anselm., CLVIII, 216; Ratherius, in verba: *Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam*, CXXXVI, 262. — Prosperitas malorum temporalis est electis testimonium æternæ felicitatis, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 609. — Vitam manere post mortem visione duplici edocetur pius medicus, S. Aug., XXXIII, 699, 700. — Pœnæ damnatorum et purgandorum uti et gaudia beatorum euldam ostensa, Othlon., CLXVI, 380. — Visio cujusdam monachi de statu animarum post mortem, Joannes monachus CLXXX, 177. — Pœnæ et præmiorum æternitas aut uitur, S. Greg. Mag., LXXVI, 737. — Martyres nunquam hanc vitam constanter expendissent nisi alteram esse beatorem credidissent, S. Maximus Taurinens., LVII, 703. — Ab illis dum mortis tolerantia indubitanter excipitur, spes immortalitatis evidenter asseritur, *ibid.*, 708. — Si vita æterna finitur inutilis esset omnis labor Christianus, S. Fulgentius, LXV, 250. — In eos qui de vita altera dubitant, S. August., XXXVIII, 1381; XXXIX, 1601. — De beatitudine sanctorum ante diem iudicii quorundam dubitatio arguitur, Alcuin., C, 342. — Contra eos qui asserunt terrena corpora incorruptibilia fieri et æterna non posse, *id.*, 389, 390. — Martyrum certamina vitam futuram arguunt, S. Gregor. Magn., LXXV, 1258. — Regni cœlorum tempus, S. Hilarius, IX, 660. — Quando sit regnum Dei, S. Petrus Chrysologus, LII, 591. — Quando boni et mali Deum videbunt, Robertus Pullus, CLXXXVI, 1003. — Electorum tempus non est vita præsens, sed futura, S. Greg. Magn., LXXV, 766. — Nulla anima ante Christi mortem paradysum celestem ingredi potuit, S. Anselm., CLVIII, 416, 417. — Paulus in paradysum ante martyrium, S. Hilarius, X, 172. — Iusti in paradysum sepe rapiuntur et quomodo, S. Ambros., XIV, 300. — Regni beati civitas quomodo hic crepta post consummationem, S. Hilarius, IX, 876. — Cœlestis Jerusalem prius ædificatur quam congregetur, *ibid.*, 870, 871. — Visio beata in hac vita impossibilis, S. Bernard., CLXXXIII, 638, 940. — In hac vita nemo illi participat, Vener. Godefrid., CLXXIV, 1111, 1114. — Beatitudo ad quam homo factus est, in hac vita haberi non potest, S. Anselm., CLVIII, 375, 376. — Nemo perfecte beatus esse antequam ad futuram perveniat beatitudinem, Haymo, CXVIII, 879, 886; S. Benedictus Anianens., CIII, 590. — Anima dum a mole carnis liberabitur, essentiam divinam plenius intuebitur, S. Bruno Carthusian., CLIII, 126. — Cœlum ingressuro Stephano patuit, S. Hilarius, IX, 363, 376. — Beatitudo an statim post hanc vitam compareat, an in fine sæculi tantum, S. Aug., XXV, 1331. — Depositio onere terrenitatis gaudebimus levitate gloriæ cœlestis, S. Bruno, CLIII, 212. — Visio Dei post hanc vitam, *ibid.*, 1634. — Mors iusto felicitates principium est, S. Aug., XXXII, 1471; S. Hilarius, IX, 8; S. Petrus Damian., CXIIV, 385; S. Bruno Astens., CLXIV, 298. — Sancti de terra assumpti cœlum incolunt, Alan., CCX, 537, 538. — Remuneratio omnium operum fiet post mortem, Vener. Godefrid., CLXXIV, 568, 569, 574. — Sanctorum gloria major post mortem, Rupert, abb., CLXVII, 1485, 1486. — Obitus sanctorum est natalis eorum, Philippus de Harveng., CCIII. — Martyres cœlestis regnum sine ulla cunctatione tenent, S. Cyprian., IV, 212. — Statim Deum vident, *ibid.*, 676. — Beatitudo datur sanctis ex hoc mundo exeuntibus, S. Greg. Magn., LXXV, 666, 868, 869, 1037, 1038; LXXVI, 761, 1136, 1157; LXXVII, 587; S. Hildefons., XCVI, 478, 493; S. Ivo Carnot., CLXI, 997; Haymo, CXVIII, 883; S. Bruno Astens., CLXV, 467, 702, 791; Honorius Augustod., CLXXII, 1157; S. Bernard., CLXXXII, 487. — Non omnes qui salvantur mox ut obierint in beatitudinem recipiuntur, S. Bruno Astens., CLXIV, 467. — Tunc omnium electorum perfecte erit cor et anima una, quando Deus erit omnia in omnibus, Haymo, CXVIII, 886. — Una sanctorum ante resurrectionem post vero duplex beatitudo, S. Greg. Mag., LXXV, 527, 528; LXXVI, 762. — Beatitudinem animarum et corporum recipiendo ecclesia electorum duplicia recipiet in fine temporum, *id.*, LXXV, 527. — Sancti non consummabuntur sine nobis, S. Bernard., CLXXXIII, 183. — Sancti an plene beati ante resurrectionem generalem? *ibid.*, 463-469. — Omni-modam beatitudinem non obtinebunt sancti donec fiat conjunctio corporum cum animabus, post iudicium, S. Paulin. Nolan., LXI, 686, 687; S. Bruno Astens., CLXIV, 517, 508; S. Bernard., CLXXXII, 993; CXXXVIII, 92, 463-468 et seqq., 639. — Nunc animarum sola beatitudine perfruunt electi, post resurrectionem vero animarum simul et corporum, Haymo, CXVIII, 883. — Qualiter Christus ad iudicandum veniet in forma humana et suavis appareat electis, S. Bernard., CLXXXIII, 1134.

De resurrectione.

Beatitudo sicut animæ promittitur, sic carni resurrectionem, S. Aug., XXXVI, 751. — De statu sanctorum ante resurrectionem, S. Bernard., CLXXXIII, 462. — Iis ante resurrectionem deest aliquid de gloria, sed nihil habent de miseria, S. Bernard., CLXXXII, 1006. — No. possuntur perfectione contemplationis, *id.*, CLXXXIII, 693, 700. — Anima beatorum desiderant corpus reassumere, *id.*, CLXXXII, 993. — Sine corporibus nec volunt, nec valent consummari, *ibid.*. — Dux sunt vitæ hominis in corpore, una ante mortem, altera post resurrectionem, S. Gregorius Mag., LXXVI, 561. — Resurrectio corporum certa, S. Hildefons., XCVI, 141-145, 504; Alcuin., CI, 52, 80, 1073; S. Bruno CLIII, 408; S. Anselm., CLVII, 401, 402, 538, 539, 613. — Resurrectio duplex, una a vitis, altera in vitam æternam, S. Bruno Heribol., CLXII. — De duplici nostra resurrectione, Guerricus abb., CLXXXIV, 141. — Resurrectio futura commendatur, S. Bernard., CLXXXIV, 167. — Resurrectio nostra est certa vel ad vitam vel ad damnationem, Vener. Godefrid., CLXXIV, 606. — Probatur per legem naturæ, S. Bruno, CLXII, 209. — Dogma resurrectionis ex testimonio Job plenissime asseritur, S. Bruno Astens., CLXIV, 617, 618, 621; S. Gregorius Magn., LXXVI, 1080. — Sadducæi resurrectionem carnis negantes a Christo Domino confutantur, S. Bruno Astens., CLXV, 256. — Resurrectio corporum cum immutatione et immortalitate, Rupert., CLXX, 174, 175. — Resurgent boni et mali, S. Ivo Carnot., CLXI, 74, 972. — Ad omnes homines pertinet resurrectio, immutatio vero tantum ad sanctos, S. Greg. Magn., LXXV, 1080; S. Hildefons., XCVI, 501; Ratherius, CXXXVI, 248; S. Anselmus, CLVIII, 384, 385. — Resurrectionis modus, Godefrid. abb., CLVII, 237; Werner. abb., *ibid.*, 939; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 603. — De ordine resurgendi et qualiter aut qualia resurgent corpora, Wernerus abb., CLVII, 953; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 604. — Resurrectionis nostræ species transfiguratione Domini exhibitæ, Godefrid. abb., CLVII, 212, 213. — Abortivi et monstra utrum resurgent et qualia, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 602. — Qualitas corporum post resurrectionem, S. Gregor. Magn., LXXV, 1077. — Corpus erit spiritale non natura sed potestate, S. Anselm., CLVIII, 258, 259, 816, 817.

Qualia futura sint humana corpora post resurrectionem, Hugo a S. Victore, LXXVI, 1178. (App.) — Resurgemus omnes in virum perfectum, S. Ivo Carnot., CLXI, 1012, 1015. — De ætate et statura corporum resurgentium, Petrus Lombard., CXCI, 913. — Magister Bandinus, *ibid.*, 1110. — Resurgemus ætate qua Christus mortuus est et resurrexit, *ibid.*, 201. — quod resurgit quid quid fuit de substantia et natura corporis, *ibid.*, 946. — Omnes in eadem statura, Hugo a S. Vict., CLXXVI, 605. — Caro nostra resurget suis omnibus partibus tota, S. Hildefons., XCVI, 510; S. Bruno Astens., CLXV, 596. — Ibi qui nunc a bestiis comeduntur aut diversa laniatione truncantur resurgentes integritatem sui corporis obtinebunt, S. Hildefons., XCVI, 510. — Resurgent omnes tam magni corpore quam erant vel futuri erant ætate juvenili, *ibid.*, 505. — Contra eos qui asserunt terrena corpora incorruptibilia fieri et æterna non posse, S. Aug., XLI, 589, 590. — Gloria resurgentium diversa erit, Petrus Lombard., CXCI, 1684. — De corporum dotibus in beatis, Honorius Augustodun., CLXXII, 1168, 1169; S. Bernard., CLXXXIII, 475; Guigo Carthus., CLXXXIX, 333. — Beatorum corpus erit plene subjectum spiritui, S. Aug., XLI, 802. — Pulchritudine præditus, *ibid.*, 781. — Incorruptione, *id.*, XXXIII, 459. — Resurgent omnium sanctorum corpora omni felicitate gloria immortalitatis conspicua, etc., S. Hildefons., XCVI, 507; Haymo, CXVIII, 881. — In gloria resurrectionis corpus incorruptibile recipiunt, Vener. Godefrid., CLXXIV, 491. — Beatorum corpora in patria erunt sicut sol fulgentis, Hildebert. Cenoman. episc., CLXXI, 818. — Beatitudo consummatur resurrectione per confirmatam gloriam Dei, S. Hilarius, IX, 876, 877. — Beatitudo etiam corporum merces bonorum operum, S. Aug., XLIV, 239. — Post resurrectionem sanctis in carne promissa est cœlorum ascensio, S. Hildefons., XCVI, 520; Ivo Carnot., CLXI, 1014. — Gloriam status post resurrectionem, S. Bernard., CLXXXIII, 544, 545. — Gloria martyrum post resurrectionem major, S. Aug., XXXVIII, 1283, 1454. — Beatitudinis particeps erit corpus, S. Gregor. Magn., LXXVI, 918; Jonas Aurelian., CVI, 276; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 707. — Resurrectionem absolutum in cœlo gaudium sequetur, Vener. Godefrid., CLXXIV, 293, 294, 314, 315. — Quomodo terrena corpora in cœlo maneant, Werner. abb., CLVII, 979; Hugo a S. Vict., CLXXVI, 1178. — In illa

resurrectione sic anima corpus vivificabit ut nullo egens alimento vivat perpetuo, S. Bruno Carthus., CLIII, 212. — An per corpus sancti visuri sunt Deum, S. Aug., XII, 797. — Sancti visuri sunt Deum in ipso corpore, *ibid.*, 797; Raban. Maur., CXII, 125, 126. — Quidam dicunt Deum videndum per corpus spiritale, S. Aug., XXXIII, 719, 623. — Cum corpus spiritale habuerimus, videbimus Trinitatem, sive mentem, sive mirabili modo, etiam corpore, *ibid.*, 460. — Dei substantiam, nec quolibet corpore glorificato, etiam ipsius Domini, videri posse confirmant Eodius et Augustin., S. Aug., XXXIII, 703, 704, 707. — Beati linguas et voces habebunt quibus divinas laudes deprecant, *ibid.*, 580. — Omnia membra et viscera incorruptibilis corporis proficiunt laudibus Dei, Alcuin., Cl, 54; Smaragd., CII, 679.

De resurrectione carnis, S. Bernard., CLXXXIII, 52. — De statu hominum post resurrectionem, Robert. Pullus, CLXXXVI, 988. — Poema de resurrectione corporum, Venerab. Hildebertus Cenoman. episc., CLXXI, 1715.

CAPUT VIII. — Regni cælorum sedes.

Regni cælorum sedes, S. Hilarius, IX, 882, 883. — Quæ sunt animarum post mortem habitacula usque ad ultimam judicii diem, *id.*, XIV, 135, 936; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 1179. — De diversis animarum receptaculis, Petrus Lombard., CXCI, 948. — Cælum visibile non est habitatio digna Deo, S. Hilarius, IX, 668. — Non excluditur tamen publica de Dei sede opinio ut ei cælum cæli thronus sit, *ibid.*, 669. — Æterna beatorum regio, *ibid.*, 237. — Quod ultra cælum est, Deus cæli, S. Ambros., XVI, 1151, 1152. — Regnum Dei ubi intelligitur, S. Aug., XLIV, 518. — Ubi sit paradisus in quo beatorum animas corporibus exiit requiescent, S. Hildefons., XCVI, 475. — Paradisus est ubi Christus est: et esse cum Christo est esse in paradiso, S. Anselmus, CLVIII, 935. — Cælum est ibi ubi cessavit culpa; ubi flagitia torquent, ubi nullum mortis est vulnus, S. Ambros., XVI, 450, 451. — Beatitudo vera non est huius vite, S. Augustin., XXII, 701; XLI, 453, 628, 651, 1106, 1363; XLII, 887. — Bona vita ubi quærenda, *id.*, XXXVIII, 1106. — Beatitudo expectandum in hac vita tenetur, *id.*, XLI, 651, 618. — Cælorum regnum extra hoc corporeum cælum, imo extra omnem locum, *id.*, XL, 1012, 1020. — Neque eo corpore cælo sustentantur corpora sanctorum, *ibid.*, 1029. — Juste cælum visibili excellentius, S. Prosper, I, 527. — Regnum Dei est intra nos in cæpe, S. Petrus Chrysolog., LII, 598. — Cælum quo rapuit est Paulus, S. Aug., XLI, 1028; XXXIV, 482; S. Gregorius Magn., LXXV, 852, 925. — In Christum composuit Stephanus, S. August., XI, 1028. — De Christi ascensione, astantibus apostolis et Maria, Raban. Maur., CXL, 1482.

CAPUT IX. — Via ad cælum.

Via ad gloriam, S. Leo, LIV, 579, 595, 458. — Cæli porta ab Adam clausa jam patet, S. Aug., XXXIX, 2083. — Vita beata via latuit philosophos, lateret ei nos nisi ipsa ad nos venisset, *id.*, XXXVII, 811. — Ad beatitudinem non invenitur via certa sine divina auctoritate, *id.*, XLI, 600. — Vita æterna quomodo acquirenda, *id.*, XLIV, 501, 502; S. Paulin. Nolan., LXI, 597; S. Ivo Carnot., CLXI, 485; Petrus Lombard., CACI, 352, 352. — Quomodo homo efficitur beatus, Smaragd., CII, 680; S. Aug., XLII, 903. — Fusc loquitor de eo quod nos transmittit ad cælum, S. Petrus Chrysolog., LII, 520. — Via electi cunctis in cælum describitur, S. Gregor. Magn., LXXV, 949. — Via electi ad cælum est Scriptura sacra, Rupert. abb., CLXVII, 365. — Compendiosa via ad cælum vita monastica, S. Bernard., CLXXXIII, 595. — Regnum cælorum quo pretio ematur, S. Aug., XXXIX, 2156. — Quam diverso pretio ematur, *id.*, XXXVII, 1463. — Cæli via arcta, Marcus Cassinens., LXXX, 185; Alan. de Insulis, CCX, 529, 530. — Via ad cælum malis angusta est, Rupert., CLXVIII, 1457, 1458; S. Benedict., LXVI, 252; S. Greg. Magn., LXXVI, 415, 416, 1274.

Merito suo sine Dei ope vitam æternam consequi homo non poterit, S. Hilarius, IX, 583, 570. — Non exclusi merendi officio, *ibid.*, 770. — Beatitudinem præmium quomodo dicitur dari in mensura, S. Bernard., CLXXXIII, 261. — Nullus nisi per gratiam valet vitam perpetuam consequi, S. Anselmus, CLVIII, 720, 721; S. Bruno Astens., CLXIV, 817. — Beata vita nobis per misericordiam Dei præparatur, S. Hilarius, IX, 405, 404. — Beatitudinis causa licet sit fidei meritum, maxima tamen est Dei misericordia, *ibid.*, 770. — A Dei misericordia per gratiam justificationis edificatur, *ibid.*, 870, 871. — Vita æterna a Deo solo potest obtineri, S. Aug., XLI, 193, 194. — A diis frust: a

petitur, *ibid.*, 175, 183, 187, 189. — Cum Deus dat vitam æternam perficit quod justificans inchoavit, S. Fulgent., LXV, 189. — Æternæ vite meritum non apprehenditur nisi dono Dei, S. Aug., XXXIV, 419. — Beatitudo sanctorum et de munere misericordiae et de retributione justitiæ, S. Prosper, I, 389, 431. — Vita æterna habetur per gratiam Dei, S. Bruno, CLIII, 61. — Gratia nuncupatur, S. Aug., XXXIII, 881. — Retributio gloriæ misericordia dicitur in Scripturis, S. Fulgentius, LXV, 159. — Deus in glorificatione sanctorum præcavit gratia suæ opera, *ibid.*, 161. — Electio ad gloriam tota in Dei voluntate est, S. Bruno Astens., CLXIV, 573, 574. — Vita æterna est gratia pro gratia, Hildebert. Cenoman., CLXXI, 797; S. Aug., XLIV, 893. — Sancti ex benedictione Domini æternam percipiunt requiem, Angelom. Luxoviens., monach., CXV, 126. — Gloria sanctorum Deo debetur, S. Bernard., CLXXXIII, 837. — Quomodo Deus ad gloriam homines facit pervenire, S. Fulgentius, LXV, 157. — Electorum salutem operatur Deus tribus modis per creaturam, S. Bernard., CLXXXII, 1024, 1025. — Beatitudinis perfectæ unde nobis meritum sit, S. Hilarius, IX, 522. — Nemo potest intrare in cælum nisi per Christum, Rupert. abb., CLXVIII, 679, 680. — Vita bona et vita beata utraque in Christo et a Christo, S. Fulgent., LXV, 159 et seqq. — Ad beatitudinem via Christus, S. Aug., XXXVI, 815; XLIV, 717. — Cæli benedictio in Christo, Rufin. Aquileiens., XXI, 530. — Ante Christi ascensionem flammæ romphæe in paradisi janua erat ne illic homini pateret accessus, Tertull., II, 747; S. Petrus Chrysolog., LII, 536. — Cælestia claustra clausa erant antequam paradisi fores Christus cum latrone reseraret, S. Hieronym., XXIII, 1041. — Christus paradisi portam sanguinis effusione reseravit, S. Bruno Astens., CLXIV, 518.

Ignis paradisi via temperata ex aqua lateris Christi, S. Petrus Chrysolog., LII, 618. — In paradysum reditus nobis per Christum reformatus, S. Ambros., XVI, 1259. — A cælo per Adam eieci ad illud per Christum rediit, S. Petrus Chrysolog., LII, 619. — Visio Dei beatifica ab hominibus comparanda finis et scopus fuit totius dispensationis Christi in mundo, S. Maxim. Taurin., LVII, 628. — Christus venit ut nos cælestes faceret, S. Bernard., CLXXXIII, 917. — Ad vitam æternam nemo pervenit nisi renascatur in Christo, S. Aug., XLIV, 121, 122. — Nisi Christo adhæreat, Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 581, 631. — Nisi Christi vocem audiat et sequatur, Beda Vener., XCIV, 246. — Nisi sit in corpore Christi, id est in Ecclesia, *ibid.*, 200. — Deus unus colendus ad beatitudinem obtinendam, S. Aug., XLI, 280. — Per regnum Domini ad regnum Dei Patris ascendimus, S. Hilarius, IX, 882, 883. — Proximi tum regno Patris cum Filii erimus in regno, *ibid.*, 862, 863. — Nonnisi renatus vitam æternam habere potest, S. Hildefons., XCVI, 478. — Flumen transiendum venturis ad cælum, vel baptisml, vel penitentiam, vel passionem, Godefrid. abb., CLXXIV, 1018. — Pro spe futura beatitudinis regeneratio datur, S. Hildefons., XCVI, 459. — Apostolis, episcopis et sacerdotibus data est potestas ut non solum Ecclesiam sed et cælos aliis aperiant, S. Bruno Astens., CLXIV, 214. — Gloria æterna hic paratur et quomodo, S. Petrus Chrysolog., LII, 585. — Veram beatitudinem temporalis vita non obtinet, S. Aug., XLI, 453. — Vita præsens est via qua ad patriam tendimus, S. Greg. Magn., LXXVI, 279, 280, 1111; S. Petrus Damian., CXLIIV, 653; Werner. abb., CLVII, 1106; Rupert. abb., CLXVII, 1455. — In tempore sic vivendum ut in æternitate vivatur, S. Aug., XXXIII, 499. — Felicitate terrena utendum ad æternam lucra, *ibid.*, 356. — Vita ista temporalis quomodo agenda ut perveniat ad æternam, *ibid.*, 354. — Gloriæ cælesti adipiscendæ tota est impendenda, S. Bernard., LXXVIII, 599. — Meritum ad gloriam, S. Hilarius, IX, 770. — Ad terram promissam plures viæ sunt, *ibid.*, 775, 776; Alan. de Insulis, CCX, 591. — Ad beatitudinem quinque gradus, *ibid.*, 250, 251. — Gradus ad regnum cælorum, S. Chromatius episc., XX, 521-528. — Regnum cælestis quibus gradibus compleatur, S. Hilarius, IX, 879. — Beatitudinis recuperandæ tria a Christo præscripta, S. Bernardus, CLXXXIII, 638. — Gradus cæli, tres: Paupertas, humilitas, charitas, Alan. de Insulis, CCX, 246, 247. — Equi tres quibus evehimur ad cælum, dolor ex penitentiâ, fervor ex religione, desiderium ex amore, S. Bernard., CLXXXIV, 1152. — In cælum quomodo per varias distinctiones ascendat homo, S. Ambros., XIV, 1025. — Electorum profectus quatuor gradibus distinguitur, S. Bernard., CLXXXIII, 228. — De octo ascensionibus anime, Werner. abb., CLVII, 978. — Beatitudinem expectantium qui debeant esse mores, S. Hilarius, IX, 500.

Regnum cælorum vim patitur, S. Gregor. Magnus, LXXVII, 1168; S. Hieronym., XXII, 421. — Regnum

celorum invadendum, S. Petrus Chrysolog., LII, 353. — Quomodo regnum colorum nonnisi violenti rapiant, S. Ambros., XVI, 1666; XVII, 603, 606, 820. — Quomodo sit intra nos et vim patiatur, Rupert., abb., CLXXII, 1516. — Ad celum alis spiritalibus evolandum, S. Ambros., XVI, 286. — Ad beatitudinem non fragilitate carnis, sed alacritate mentis ascenditur, S. Leo, LV, 92. — Visio beata requirit ardens desiderium, S. Bernard., CLXXXIII, 942. — Pudicos aspectus, *ibid.*, 774, 940. — Ad vitam æternam continuo suspirandum, S. Aug., XXXV, 1474. — Quanto desiderio ad eam Propheta suspirabat, *ibid.*, 1404, 1405.

Omnia pro æternæ vitæ adeptione abijcienda, S. August., XXXIII, 499. — Ad eam merendam labore opus est, S. Hilarius, IX, 299, 300. — Labore et ærumnis, Vener. Godofrid., CLXXIV, 810, 946, 949, 950. — Crux sola via ad celum, S. Bernard., CLXXXIV, 739, 760. — Crux via ad gloriam, *id.*, CLXXXIII, 251. — Crux latroni fuit pars brevis ad transeundum de luto fecis ad paradisi voluptatis, *id.*, CLXXXII, 105. — Gloriæ via tribulatio præsens, *id.*, CLXXXIII, 251; S. Petrus Damian., CXLIV, 474. — Tribulatio signum est et pignus celestis gloriæ, *ibid.*, 489, 490. — Felicitatibus terrenis amittit dines miscet Deus ut alia queratur felicitas, cujus dulcedo non est fallax, S. Aug., XXVIII, 621. — De nostro merenda beata æternitas, S. Hilarius, IX, 932, 935. — Exhortatio ad vim cælo inferendam, S. Bernard., CLXXXV, 168, 169. — Per medios cuneos eundem, *id.*, CLXXXII, 204. — Hic certandum pro corona celesti, S. Petrus Chrysolog., LII, 353. — Ad magna præmia per magnos labores perveniendum, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1273. — Gravissima subito certamina prius coronæ præmittantur, S. Petrus Chrysolog., LII, 225. — Difficile videtur ut spes periculis emanet, damnoque præsentium futuræ lucrum mereantur ætatis, S. Ambros., XV, 1710, 1711. — Paradisi gratia non uno die queritur, nec duobus aut paucis mensibus, sed queritur semper et queritur per omnia, *ibid.*, 1257, 1258. — Temporale meritum potest esse dignum sed non condignum æterno præmio, ifugo S. Victor., CLXXV, 890. — Pro merito temporalis militiæ premium æternæ gloriæ, Werner. abb., CLVII, 1098; S. Bruno Astens., CLXIV, 826. — Cur temporalibus meritis æterna retribuitur fiat, Algerius, Scholasticus, LXXX, 825. — Nemo sanctorum ad celestem gloriam nisi patientiam servando, pervenit, S. Gregor. Magn., LXXVI, 846, 847. — Propter vitam æternam non toleratur quod propter idolum toleravit Israelita, S. Aug., XXXIV, 641. — Beatitudo nonnisi virtutibus pervia, Alan., CCX, 519. — Beatitudo merces fidei, S. Aug., XXXV, 1850. — Ad beatitudinem veram nemo nisi per fidem catholicam pervenire potest, Alcuin., CI; S. Aug., XLIII, 1020, 1083. — Fides mundat et præparat oculum mentis ad videndum Deum, S. Bernard., CLXXXIII, 986, 987.

Fide mundantur corda ut possint esse idonea videre Deum, S. Aug., XXXVII, 1646. — Ex merito fidei redditur gloria æterna cujus tamen maxima causa est Dei misericordia, S. Hilarius, IX, 770. — Celestis Jerusalem per fidem et spei opus edificabitur in nobis, *ibid.*, 870, 871. — Fidelis defensio paradisi promeritur, Godofrid., abb., CLVII, 117, 218. — Per fidem, spem et charitatem vivitur in illa vita qua vivitur in Domino, Werner. abb., CLVII, 1154. — Vita æterna soli illi fidei promittenda est quæ per dilectionem operatur, S. Aug., XI, 230. — Amor pro ea requiritur, S. Anselm., CLVIII, 1171, 1172. — Per meritum amoris et obsequii comparatur, S. Hilarius, IX, 270. — Ex charitate Dei statio et spes firmissima æternæ felicitatis, Vener. Godofrid., CLXXIV, 1143. — Tanto major in beatitudine erit requies, quanto hic amore Creatoris nulla requies fuerit, S. Gregor., LXXVII, 703. — Affectu qui fiat capax ad promerenda celestia, *id.*, LXXV, 663. — Tot claves regni celorum, quot virtutes, S. Paschasius Radbert., CXX, 562. — Dux sunt claves januæ paradisi, patientia et charitas, Hugo a S. Victor., CLXXVII, 753. — Paradisi clavis tota est sanguis, Tertullian., II, 747. — Ad Dominum venerunt glorioso itinere martyres, S. Cyprian., IV, 249. — Martyribus compedes in coronam verse sunt, S. Aug., XXXVII, 1506. — Virtutes quæ habentur in præsentia, radii sunt futuræ juvenilitatis, S. Bruno Carthus., CLIII, 108. — Nuptiæ terram replent, virginibus paradisi, S. Hieronym., XVIII, 226. — Humilitas collis januam aperit, Vener. Godofrid., abb., CLXXIV, 1041. — Sine humilitatis via janua celestis non potest inveniri, Beda Vener., XCIV, 199. — Si desideras fieri in regno colorum major, esto hic humilior, Radulphus And., CLV, 1460. — Munditie cordis visio Dei specialiter promissa, S. Anselm., CLIX, 60. — De puritate cordis, Raban. Maur., CXII, 1282-1304. — Pauperias

beatitudinem promeretur auxilio divinæ gratiæ, S. Anselm., CLVIII, 593, 596. — Consilii virtutem dilexerunt omnes in terra qui ad celestem voluerunt conscendere patriam, Smaragdus, abb., CII, 613. — Sanctitatis vis tendendum ad visionem maiestatis, S. Bernard., CLXXXIII, 107. — Nuptiæ celestes paratæ sunt per baptismi regenerationem, per bonam spiritalis vitæ conversationem, Vener. Godofrid., abb., (LXXIV, 611).

Gaudia æternæ beatitudinis quæ obtinere per vitæ perfectionem non possumus per veram et humilem penitentiam adipisci valeamus, Vener. Godofrid., (LXXIV, 616. — Quod hic meremur in futuro recipimus, Robert. Pullus, CLXXXVI, 702. — Tempus acquirendi vitam æternam in ista tantum vita Dei s. dedit, S. Fulgent., LXV, 689. — Qualis exteris ex hac vita, talis redderis illi vitæ, S. Aug., XXXVI, 361. — Ex huius vitæ fine vitæ æternæ pendat initium, S. Fulgent., LXV, 557, 562. — Gradior per semitam iustitiæ ut perveniamus ad mansionem celestis patriæ, Theofrid., CLVII, 416. — Sola iustitia beatificat, S. Bernard., CLXXXIII, 473, 474. — Vitam bonam vita beata sequitur, S. Anselm., CLVIII, 707, 708. — Justa vita in futura vita proderit, S. Fulgent., LXV, 550. — Regnum cœlestis consensuri super nivem dealbabitur, S. Hilarius, IX, 452, 453. — In illam hæreditatem nihil inquinatum intrabit, S. Bruno Astens., CLXIV, 826. — Ad illam perveniri non potest nisi dimissis peccatis, S. Anselm., CLVIII, 5. 3, 576, 595, 596. — Nodi huc volare debemus, S. Hieronym., XXII, 1080. — Omnia terrena quæ possidemus, in futuras mansiones transferamus, S. Paulin. patriarch., XCIX, 243. — Qui ad celestem tendit regnum, ut se præsentibus rebus temperet, Raban., CX, 117. — Per mundi concupiscentiis comparantur etiam celestia, Theofrid., CLVII, 350. — Æterna meretur fastidire terrena, S. Bernard., CLXXXIII, 252. — Æterna ut videatur transilienda temporalia, S. Bernard., CLXXXIV, 523, 524. — Sanctum non faciunt miracula sed virtutes, S. Bernard., CLXXXIII, 496. — Sanctum faciunt victus sobrius, actus iustus, sensus pius, *ibid.*, 683. — Sanctus timor et amor, *id.*, CLXXXII, 806. — Beatæ vitæ status certus est si et pietas in Deum sit et patientia in adversis et contemptus opulentia, S. Hilarius, IX, 393. — Non facit beatum hominem nisi qui fecit hominem, S. Aug., XXXIII, 667, 669, 670. — Præter baptismum et participationem Dominicæ mensæ non pervenit quisquam ad vitam æternam, S. Aug., XLIV, 128. — Vita æterna fructus Eucharistiæ, S. Aug., XXXV, 1615. — Fructus vineæ Domini, Walbero abb., CXC, 1202. — Vitæ æternæ arrha, Spiritus sanctus, S. Aug., XXXII, 1673.

Opera necessaria ad ingressum celestis terræ, Petrus Lombard., CXCI, 211, 1051. — Ad visionem Dei nonnisi bonis operibus pervenitur, S. Hilarius, IX, 933; S. Aug., XXXII, 976, 1321; XXXVIII, 103, 367, 571; S. Benedict., LXVI, 236. — Regnum colorum sola verborum officia non obtinent, S. Hilarius, IX, 932. — Non mirabilibus sed bonis operibus redditur, *ibid.* — Regnum Christi non hæreditaria successione, sed laboribus acquiritur, Rupert. abb., CLXVII, 1094. — Bonorum operum merces iustissima, Raban., CVIII, 551, 552; CLX, 869. — Opera hominis semina æternitatis, S. Bernard., CLXXXII, 815. — Bona præmittenda in celum ante mortem, S. Hieronym., XXII, 557. — Ut in beatissimo statu æterniter quiescamus, in Dei servitio temporaliter laboremus, Eadmer. Monach., CLIX, 678. — Opera Dei ea facientibus vitam possunt præstare æternam, S. Bruno Astens., CLXIV, 1150. — Quomodo vita æterna gratis datur cum pretium sit bonorum operum, S. Ambros., XVII, 573. — Regnum colorum Deus clamat se habere venale, S. Anselm., CLVIII, 1171, 1172. — Martyres celum violentè invaserunt, S. Aug., XXXVIII, 1123. — Cum saepe exigua et bona voluntate acquiritur, Vener. Godofrid., CLXXIV, 682. — Sed tamen nonnisi relinquendo seculum, *ibid.*, 723. — Percipitur pro calice aquæ frigide, S. Aug., XXXVI, 574. — Quidquid in aliorum profectibus laboraveritis, vobis in æterna vita recompensabitur, Vener. Godofrid., CLXXIV, 682. — In celo thesaurizandum, S. Chromatius, XX, 563, 566; Alcuin., C, 614. — Vectores thesauri nostri in celum pauperes, S. Petrus Chrysolog., LII, 205, 208. — Divites mercantur celum a pauperibus, S. Bernard., CLXXXIII, 723. — Perseverantia perducit ad nuptias celestes, Vener. Godofrid., CLXXIV, 109. — Ad cæli gaudia, *ibid.*, 920. — Mercedis promissæ memoria perseverantem facit in opere, S. Aug., XXXV, 2003.

Beatitudo orationibus atque operationibus expetenda, S. Hilarius, IX, 416, 417. — Celos claudit et aperit oratio, Petrus Cantor., CCV, 319. — Vitam æternam petere non desinamus donec ad eam perveniamus, S. Aug., XXXVI, 203. — Omnes

justi qui regna vitæ meruerunt beatæ, orando obtinuerunt. Werner. abb., CLVII, 968.

Regni æterni participes reservat Dominus, S. Hilar., IX, 864. — Angeli animas iustorum in cœlum deducunt, Vener. Godefrid., CLXXIV, 712. — Electorum saluti servit diabolus inactus et invitus, S. Bernard., CLXXXIII, 509. — Sancti qui in hoc mundo pereunt, ad æternam gloriam servantur, S. Gregor. Magn., LXXV, 697, 698. — Ab omni forinsecus strepitu requiescat qui cogitare vult annos æternos, S. Aug., XXXVI, 976. — Æternitatis fructus tantos, Salvian., Massiliens., LMI, 225. — Tanti valet quantum habueris, S. Aug., XXXVI, 574. — Qua ratione ascensio tertii cœli necessaria sit homini et in paradysum rapiatur, S. Ambros., XIV, 500. — Ad videndum Deum oculus mentis triplici est inquinamento purgandus, S. Bernard., CLXXXII, 459, 460. — In cœlum melius de lugurio prostrat quam de palatio, Petrus Cantor., CCV, 257. — In eos qui temporalis vitæ amore perdunt vitam æternam, S. Aug., XXXIX, 1815.

CAPUT X. — Sermones de cœlo.

Sermo de octo beatitudinibus, S. Chromatius, XX, 525. — Sermo 16, de eo quod scriptum est in Psalmo (xxxiii, 13): *Quis est homo qui vult vitam et diligit videre dies bonos*, S. Aug., XXXVIII, 121-124. — Sermo 52, in verba: *Beati misericordes*, etc., *ibid.*, 564-571. — Sermo 84 et 85, in verba: *Si vis venire ad vitam, serva mandata*, *ibid.*, 519, 520-525. — Sermo 87, *Simile est regnum cœlorum*, etc., *ibid.*, 550-558. — Sermo 90, *ibid.*, 559-568. — Sermo 108, in verba: *Sini lumbi vestri accincti*, *ibid.*, 632-635. — Sermo 127, *ibid.*, 705-715. — Sermo 157, *ibid.*, 659-661. — Sermo 188, *ibid.*, 862-867. — Sermo 229, 240, 241, 242, de resurrectione corporum, *ibid.*, 1125-1145. — Sermo 277, de corpore spirituali post resurrectionem, *ibid.*, 1257-1267. — Sermo 280, de gloria martyrum, *ibid.*, 1280-1285. — Sermo 302, *ibid.*, 1385-1395. — Sermo 306, *ibid.*, 1400-1405. — Sermo 357, *ibid.*, 1475, 1577. — Sermo 344, S. Aug., XXXIX, 1542-1516. — Sermo 345, *ibid.*, 1516-1521. — Sermo 346, *ibid.*, 1522-1523. — Sermones 344, 342, *ibid.*, 1599-1637. — Sermo (suppositus), *ibid.*, 1895-1896. — Sermo (suppositus), *ibid.*, 2153-2157. — Sermo (suppositus), *ibid.*, 2158-2160. — Sermo 24, de servo vigili et felicitate regni Dei, S. Petrus Chrysolog., LII, 266. — Sermo 25, de terrenorum cura despicenda et promissione regni, *ibid.*, 269. — Sermo 119, de cursu pro corona gloriæ, *ibid.*, 524. — Sermo 95, S. Leo, LIV, 249, 317, 460; S. Maximus Taurin., LVII, 584, 585, 625, 627, 759, 755; S. Fulgentius (Appendix), LXV, 914, 915, 939, 940; S. Colombanus, LXXX, 238; Vener. Beda, XCIV, 1498; Remigius Antissiodor., CLXXXIX, 848; Rutherius, CXXXVI, 734, 740; S. Odlo abb. Cluniac., CXIII, 1004, 1005, 1041; S. Petrus Damian., CXLIV, 835, 892, 897; Radulphus, CLV, 1922; Godefrid. abb., CLVII, 252, 258; Wernerus abb., CLVII, 915, 924, 945, 947, 972; S. Anselm., CLVIII, 1171; CLIX, 98; S. Ivo Carnot., CLXI, 577; CLXII, 571, 591, Venerab. Hildebert., CLXXI, 491-502; 505-510, 567, 572, 580, 589, 625-708, 715, 753, 814; Vener. Godefrid., CLXXIV, 335, 521, 578, 719, 871, 900, 1045-1049; Hugo a S. Victore, CLXXVII (App.), 960, 1024, 1156, 1159, 1142, 1146, 1149, 1160, 1165, 1207; Abelard., CLXXVIII, 495, 498, 539; S. Bernard., CLXXXIII, 299-324, 453-462, 584, 616, 626, 714, 912, 1062, 1155; Gilbert. abb., CLXXXIV, 26, 52; Ogerius abb., *ibid.*, 902-920; Gueric. abb., CLXXXV, 203-214; Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 227, 228, 235, 390; CLXXXVII, 512, 477; Garnerus abb., CXCVI, 1704, 1741, 1830, 1863; Aelred. abb., CXCV, 235, 303, 309, 536, 339, 548, 553; Petrus Cellens., CCII, 770-783, 785-794, 845-848, 848-869; Petrus Cantor., CCV, 700; Petrus Blesensis, CCVIII, 627, 660, 703; S. Martinus Legion., CCVIII, 1085-1204; Stephan. Tornacensis, CLXI, 152; Hellemaud., CCXII, 658-685; Innocentius III., CCXVII, 127.

CAPUT XI. — Homilies de cœlo.

S. Maximus Taurinens., LVII, 525, 565, 567, 377, 416, 507, 511; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1114-1118, 1118-1123, 1271-1284; Beda Vener., CLIV, 181-189, 189-197, 202, 221-228 (inter homias subtilitatis), 447-450, 450-454, 452-455, 481-489; Raban. Maur., CX, 16, 42, 70, 198, 251, 370, 558, 570; Remigius Antissiod., CXXXI, 878; Radulphus Ardens., CLV, 1156, 1305, 1410, 1430, 1459, 1470, 1475, 1598, 1609, 1621, 1762, 1911, 1917, 1922, 1962, 1979, 1996; S. Anselm., CLVIII, 617, 650; S. Bruno Astens., CLXV, 625, 665, 709, 770, 838, 2017; Godefrid. abb., CLXXIV, 471, 621, 719, 897, 1010, 1040.

CAPUT XII. — Expositio Psalmorum de cœlo tractantium.

Explicatur versiculus Psalmi viii: *Quoniam video cœlos tuos, opera digitorum tuorum*, Cassiodor., LXX, 75; Haymo, CXVI, 220; Theodoricus Paderbrunnens., CXLVII, 665; S. Bruno Astens., CLXIV, 720.

Explicatio in Psalmi xvii, hunc versiculum: *Et inclina vit cœles et descendit*, S. Hieronym., XXI, 704; Haymo, CXVI, 247; Theodoric. Paderbrunnens., CXLVII, 768; S. Bruno Astens., CLXIV, 748.

Explicatur Psalmus xviii: *Cœli enarrant gloriam Dei*, S. Hieronym., XXI, 712; S. Petrus Chrysolog., LII, 518; Aurel. Cassiodor., LXX, 158; Vener. Beda, XCIII, 573; Theodor. Paderbrunnens., CXLVII, 768; S. Bruno Astens., CLXIV, 757; Garnerus, CXCVIII, 895.

Explicatur versiculus 5 Psalmi xliix: *Adrocatit cœlum desursum*, etc., *et terram discernere populum suum*, S. Hieronym., XXI, 844; Cassiodor., LXX, 350; Haymo, CXVI, 565; Remigius Antissiod., CXXXI, 592; Theodoric. Paderbrunn., CXLVII, 855; S. Bruno Astens., CLXIV, 874.

Explicatur versiculus Psalmi lxvii: *Regna terræ, cantate Deo, psallite Domino, psallite Deo qui ascendit super cœlum cœli ad orientem*, Remigius Antissiod., CXXXI, 479; Theodor. Paderbrunn., CXLVII, 821.

In versiculum 59 Psalmi cxlviii: *Laudant eum cœli et terra*, etc., Theodoric., CXLVII, 824; S. Bruno Astens., CLXIV, 961.

In versicul. 9 Psalmi lxxii: *Posuerunt in cœlum os suum*, Remigius Antissiod., CXXXI, 516; Theodor. Paderb., CXLVII, 102; Garnerus, CXCV, 542.

In versicul. 24 Psalmi lxxiii: *Quid enim mihi est in cœlo*, S. Hieronym., XXI, 946; Remigius Antissiod., CXXXI, 516; Theodor. Paderbrunn., CXLVII, 1005; S. Bruno Astens., CLXIV, 878; Garnerus, CXCV, 534.

In versicul. 7 Psalmi lxxvii: *Et mandavit nubibus desuper et januas cœli aperuit. Et prout illis manna ad manducandum et panem cœli dedit eis*, Remigius Antissiod., CXXXI, 515; Theodoric., CXLVII, 1039; S. Bruno Astens., CLXIV, 998.

In Psalmum lxxxiii: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum*, Remig. Antissiod., CXXXI, 582; Theodor. Paderb., CXLVII, 1081; S. Bruno Astens., CLXIV, 1025; Garnerus, CXCV, 514.

Aspiratio ad cœlestem patriam, Psalmus cxxxiii: *Super flumina Babylonis*, etc., Remigius Antissiod., CXXXI, 798; Theodoric. Paderbrunn., CXLVII, 1535; S. Bruno Astens., CLXIV, 1535.

In verba Psalmi lxxii: *Dies pleni incipientur in eis*, S. Bruno Ast., CLXIV, 975.

Sermo super hæc verba: *Et mans videbitis gloriam ejus*, S. Bernard., CLXXXIII, 94-109. — In Job, S. Greg. Magn., LXXV, 1074-1080.

CAPUT XIII. — Explicatur Evangelia de cœlo tractantia.

In verba: *Simile est regnum cœlorum homini patri-familias qui extra primo mane conducere operarios in vineam suam*, Victor Capuan., LXVIII, 509; Smarag. abb., CII, 102; Paschasius Radbert., CXX, 671; Radulphus Ardens., CLV, 1762; Ivo Carnot., CLXI, 1417; Hugo a S. Vict., CLXXV, 797.

In parabolas: *Simile est regnum cœlorum homini regi qui voluit pomere rationem cum servis suis*, Victor Capuan., LXVIII, 504; Vener. Beda, XCV, 1442; Smarag. abb., CII, 498; Paschasius Radbert., CXX, 628; Hugo a S. Vict., CLXXV, 798; Gratianus, CLXXXVII, 390.

In parabolas: *Simile est regnum cœlorum decem virginibus*, etc., Vener. Beda, XCII, 106; Smarag. abb., CII, 519; Raban. Maur., CVI, 1081; S. Bruno Astens., CLXV, 192; Hugo a S. Victore, CLXXV, 791.

In parabolas: *Simile est regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo*, Vict. Capuan., LXVIII, 518; Ven. Beda, XCV, 1444; Smaragd. abb., CII, 487; Hugo a S. Victore, CLXXV, 498; Zacharias Chrysopolitan. episc., CLXXXVI, 390.

In parabolas: *Simile est regnum cœlorum homini qui bonum semen seminavit in agro suo*, Vict. Capuan., LXVIII, 286; S. Bruno Astens., CLXV, 190; Hugo a S. Vict., CLXXV, 791.

In parabolas: *Simile est regnum cœlorum grano sinapis*, etc., S. Maximus Taurin., LVII, 507; Vict. Capuan., LXVIII, 287; Vener. Beda, XCII, 67; Hugo a S. Victore, CLXXV, 795.

In parabolas: *Simile est regnum cœlorum fermento*, etc., S. Maximus Taurin., LVII, 511; Victor. Capuan., LXVIII, 287; Vener. Beda, XCII, 68; Paschasius Radbertus, CXX, 497; S. Bruno Ast., CLXV, 191; Zacharias Chrysopolitan., CLXXXVI, 226.

In parabolam: *Simile est cœlorum regnum thesauro abscondito in agro*, Victor Capuan., LXVIII, 288; Vener. Beda, XCII, 69; Paschasius Radbert., CXX, 502; Hugo a S. Victore, CLXXV, 794.

In parabolam: *Simile est regnum cœlorum sagena missa in mare et ex omni genere piscium congreg.*, Vener. Beda, XCII, 69; Paschasius Radbert., CXX, 506; S. Bruno Astens., CLXV, 193; S. Bernard., CLXXXV, 794; Zacharias Chrysopolit. episc., CLXXXI, 235.

In parabolam: *Simile est regnum cœlorum homini negotiatori querenti bonas margaritas*, Vener. Beda, XCII, 69; Paschasius Radbert., CXX, 504; S. Bruno Ast., CLXV, 194, 1067.

In parabolam: *Simile est regnum cœlorum patrum familias qui profert de thesauro suo nova et vetera*, Victor Capuan., LXVIII, 268; Paschasius Radbert., CXX, 508; Zacharias Chrysopolit. episc., CLXXXVI, 235.

Significatio parabolæ hominis hujus qui fecit cenam magnam et vocavit multos, Hugo a S. Victore, CLXXV, 819.

Explanatio horum verborum Matthæi: *Simile parvos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum*, Ivo Carnotens., CLXII, 1413.

Quomodo interpretanda hæc verba: *Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum cœlorum*, S. Maximus Taurin., LVII, 522; Eegyptius abb., LXII, 844; S. Ivo Carnot., CLXII, 1414.

Explanatio verborum Evangelii, S. Marci: *Et statim ascendens de terra vidit cœlos apertos*, Vener. Beda, XCII, 158, 358.

Quid significant hæc verba J. Christi Petrum vicarium eligentis: *Et tibi dabo claves regni cœlorum*, Raban. Maur., CX, 353; Paschasius Radbert., CXX, 562.

Explanatur hæc S. Evangelii verba: *Non omnis qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum*, etc., Smaragdus abb., CII, 413; Paschasius Radbert., CXX, 525, Vener. Godefrid., CLXXIV, 517.

Explanatur hæc S. Evangelii verba: *Quis putas major erit in regno cœlorum*, Smaragd. abb., CII, 477; S. Bruno Astens., CLXV, 265.

In verba Evangelii secundum Joannem: *Et nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo*, Eegyptius abb., LXII, 1045; Vener. Beda, XCIV, 424; Smaragdus abb., CII, 541; S. Bruno Ast., CLXV, 265.

Quid significant hæc verba: *Cœli et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*, Smaragd., CII, 825. Et hæc altera verba: *Cœli magno impetu transiunt*, etc., *ibid.*, 829.

In verba Evangelii secundum Matthæum: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum*, S. Bruno Astens., CLXV, 83; Rupertus abb., CLXVII, 1515.

In verba S. Matthæi: *Magister bone, quid faciam ut habeam vitam æternam*, S. Bruno Ast., CLXV, 253.

In verba: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*, Paschasius Radbert., CXX, 226.

In verba: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*, Paschasius Radbert., CXX, 226.

In verba: *Envites autem prædicate Evangelium omni creature, dicentes quia appropinquavit regnum cœlorum*, Paschas. Radbert., CXX, 410.

In verba: *A diebus Joannis usque nunc regnum cœlorum vim patitur et violenti rapiunt illud*, Paschas. Radbert., CXX, 440.

In verba: *Amen, amen dico vobis, nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum*, Paschas. Radbert., CXX, 604.

In verba: *Beati sunt servi illi quos cum venerit Dominus invenit vigilantes*, Werner., abb., CLVII, 753.

In verba: *Ecce il qui seminat seminare*, etc., Werner. abb., CLVII, 843, 850.

In verba: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum...* Non intrabitis in regnum cœlorum, Werner. abb., CLVII, 1053.

In verba: *Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam*, etc., S. Bruno Ast., CLXV, 216.

In verba: *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo*, Hugo a S. Victore, CLXXIV, 778.

Explanantur aliâ capita Scripturæ sacre de cœlo.

In verba Isaïæ prophete: *Cœlum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum*, Haymo, CXVI, 1075. — *Et vidi cœlum apertum, et ecce equus albus*, id., CXVII, 1171.

In verba: *Et vidi cœlum novum et terram novam*, Haymo, CXVII, 1191. — *Et civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cœlo a Deo*, *ibid.*, 1192.

In verba: *Ecce ego creo cœlos novos et terram novam, et non erunt in memoria priora et non ascendent super eos*, Hugo a S. Victore, CLXXV, 571.

In verba Apocalypsis: *Post hæc vidi et ecce ostium apertum in cœlo... Et ecce sedes posita erat in cœlo*, S. Ivo Carnot., CLXII, 1516; S. Bruno Astens., CLXV, 625. — *Et signum magnum apparuit in cœlo*, *ibid.*, 1515. — *Et visum est signum magnum in cœlo*, etc., — *Et vidi cœlum apertum*, S. Bruno Ast., CLXV, 709; Rupert. abbas, CLXXI, 1164.

In Orationem Dominicam.

Commentatio in primam petitionem, S. Chromatius, XX, 360, Paschasius Radbert., CXX, 284, 285; Theodorici Paderbrunni., CXLVII, 534; Ivo Carnot., CLXII, 599; Hugo a S. Victore, CLXXIV, 767.

In secundam petitionem, S. Chromatius, CXX, 360; Theodorici Paderbrunni., CXLVII, 534; S. Ivo Carnotens., CLXII, 599; Hugo a S. Victore, CLXXV, 768.

In tertiam orationis petitionem, S. Chromatius, XX, 360; Theodorici Paderbrunni., CXLVII, 536; S. Ivo Carnotens., CLXII, 599; Hugo a S. Victore, CLXXV, 769-781.

In verba: *Hodie mecum eris in paradiso*, Ernaldus Bonavallis abb., CLXXXIX, 1687.

CAPUT XIV. — Tractatus de cœlo.

Cœlestis beatitudinis descriptio, in Passione SS. Martyrum Perpetui et Felicitatis, III, 42-45; Cyprian., IV, 792, 793, 794; S. Ambros., XIV, 176, 864; S. August., XXXII, 612; S. Salvian., LIII, 2-9; S. Benedict. Anianens. abb., CIII, 802; Raban. Maur., CIX, 657; S. Petrus Damian., CXLIV, 748. — Sanctorum cœtus, S. Cyprian., IV, 511. — De octo beatitudinibus, S. Chromatius, XX, 323; S. Hieronym., XXVI, 33-35. De felicitate hominis epistolæ, S. Aug., XXXIII, 451, 666. — De immortalitate animæ liber unus, id., XXXII, 690. — De requie æterna et gloria sanctorum, *ibid.*, 1472. — De regno Dei post judicium, *ibid.*, 1475. — De regni Dei felicitate, *ibid.* — Vita æternæ felicitas, S. Aug., XI, 820 (Appendix). — De gloriæ lumine, S. Aug., XI, 883. — De vita æterna, *ibid.*, 981. — De trina visionis corporali, spirituali et intellectuali, *ibid.*, (Appendix), 996. — Scala paradisi, *ibid.*, 997-1001 (Appendix); Guigo II Carthusian., CLIII, 785. — Scala cœli major, Honorius Augustod., CLXXII, 1229-1240. — Scala cœli minor, *ibid.*, 1239-1242. — De nobilitate corporis spiritualis in quam sanctorum corpus commutabitur, S. Aug., XII, 785. — De qualitate visionis qua in futuro sæculo sancti Deum videbunt, *ibid.*, 796. — De videndo Deo, Raban. Maur., CXII, 1261-1282. — De visionis beatificæ, Lupus Ferrariensis. abb., CXIX, 491-495. — De visionis bonorum et malorum, Magis. Bandinus, CXCLII, 1112. — De æterna felicitate civitatis Dei sabbatoque perpetuo, S. Aug., XII, 801; Eegyptius, LXII, 817 et seqq. — De æterna beatitudine sanctorum, Alcuin., Cf. 54; Smaragdus, CII, 679; Eadmerus monachus, CLIX, 587-605; Jonas Aurelianens., CVI, 275; S. Petrus Damian., CXIV, 748; Petrus Abelardus, (CLXXVIII), 632; Guigo Carthusianus, CLXXXIV, 553; Petrus Cantor., CLV, 365. — Vita et patrie quam dis par sit gaudium, Gilbert. abb., CLXXXIV, 258-261. — De animæ exilio et patria, Honorius Augustod., CLXXII, 1241-1246. — De mansionem æternam que a Deo preparata est sanctis, Smaragd. abb., CII, 679, 611. — De Jerusalem cœlesti vel ejus civibus, Tain. Caracangustanus, LXXX, 757; S. Bruno Astens., CLXV, 891. — Liber sextus dialogorum, Hugo Rothomag., CXCLII, 1215. — Rhythmus de gloria paradisi, S. August., XI, 921. — Cœlestis et terre patris mentio, Eegyptius, LXII, 931. — Regnum nostrum in cœlo quale, S. Petrus Chrysolog., LII, 585. — Cœlestis paradisi descriptio, S. Gregor. Mag., LXXVI, 1275.

CAPUT XV. — De cœlo physice considerato.

Cœlum pro aere usurpatum, S. Hieronym., XXVI, 465; Aurel. Prudentius, LX, 141; Raban. Maur., CVII, 456, 457; Rupert. abb., CLXIX, 1031, 1052; Garner., CXCLII, 146. — Cœlum cœli, Rupert. abb., CLXIX, 1239, 1240. — Aquæum cœlum, Honor. August., CLXXII, 146. Cœli et Uranus idem, Lactant., VI, 182, 185. — Est quasi tectum mundi, Rupert. abb., CLXVII, 228. — Cœli empirei delicia, Alan. de Insulis, CCX, 536. — Cœlum inferius, una firmamenti voce comprehenditur, S. Hilari., IX, 772. — Firmamentum non idem ac cœlum, S. Ambros., XIV, 145. — Cœlum aerium et æthereum quid differant, S. Greg. Mag., LXXVI, 1210; S. Isidor., LXXXI, 19. — Cœlum cur nonnullis Deus, S. Hilari., IX, 426. — Cœlum non est Deus, Lactant., VI, 280; S. Hilari., IX, 427. — Vita Patrum, LXXXII, 648. — Cœlum et terram quidam putant

animantia, S. Hieronym., XXIV, 23, 215; Ansel. Casiodor., LXX, 1042. — Cœli non sunt animati, S. Hilar., IX, 771, 772. — Cœlum an rotundum, Lactant., VI, 426, 933. — Cœlum affirmatur rotundum et in modum sphaeræ volvit, S. Hieronym., XXVI, 490; Alcuin., CI, 977. — Illud volvi quidam negaverint, Lactant., VI, 426, 933. Cœlorum conversio inenarrabilem harmoniam excitari quidam crediderunt, S. Ambros., XIV, 460, 933. — Cœlos stare non putandum ob firmamenti nomen, S. Aug., XXXIV, 272. — Cœlum aere toto firmatum portat aquas, nec portatur, S. Petrus Chrysolog., LII, 481. — Cœli firmas indemutabiles, S. Hilar., IX, 757, 758. — Cœlum multipliciter majus quam terra, S. Ambros., XIV, 948. — Cœlestia spatia quam sint terrestribus latiora, obsecrum, S. August., XXXVIII, 1263. — Cœlum aërem sterilitatem sonat, S. Ambros., XVI, 12. — Cœlo non est ex quatuor elementis secundum Aristotelem, Dionysius Exiguus, LXVII, 587. — Cœli locum igni tribuit Plato, S. Aug., XI, 236. — Cœlum principium operis mundani, S. Ambros., XVI, 1131, 1133. — Cœlum quod Deus primum condidit, invisibilia omnia significanter, S. Aug., XXXV, 2218. — Cœlum quale cum mundo creatum, Raban. Maur., CVII, 444. — Cœlum cœli an fuerit vacuum, *ibid.*, 445.

De numero cœlorum non constat, S. Hilar., IX, 772; S. Ambros., XIV, 146. — Nec certum an id Paulus scriverit, S. Hilar., IX, 772. — Utrum firmamentum sit quod in superioribus cœlum appellavit Deus an aliud, et sint duo cœli an plures, S. Ambros., XIV, 146. — Sunt qui cœlum unum esse dicunt, *ibid.* — Alii innumeros cœlos et mundos esse asserunt, *ibid.* — Cœli dicuntur pluraliter sed singulariter intelliguntur, S. Hieronym., XXIV, 23. — Cœli tres, Rupert., CLXXIX, 1257. — Cœli tres historialiter et tres significant, S. Aug., XLI, 1028. — Plures cœli, S. Hilar., IX, 772; S. Ambros., XIV, 126, 127, 146. — Cœlos 565 ab angelis institutos docuit Basilides, Tertull., II, 63; S. Aug., XLII, 26.

Alii septem, alii octo, alii novem, vel etiam decem perhibent cœlos, S. Aug., XXXIV, 478. — Primum, secundum, tertium cœlum, corporale, spirituale et intellectuale significat, *ibid.*, 483. — Cœlum primum circumfusi Dei accensum virtute, S. Hilar., IX, 772. — Cœlum inclinatum, *ibid.*, 852. — Cœli a Deo rationabiliter temperati, *ibid.*, 772. — Visibilibus cœli obsequium Dei Verbo, *ibid.*, 576, 777. — In cœlum os suum ponunt qui criminem auctoritates scripturalis putant quadam necessitate deferri, S. Ambros., XIV, 134, 842. — Cœlum incorruptibile putatur et præterit, S. Ambros., XVI, 1132. — Cœlos aëris diluvio periisse quomodo intelligendum, S. Aug., XXXIV, 279. — Cœli perierunt per diluvium et peribunt, Petrus Lombard., CXII, 409, 410. — Cœli

an omnes perituri, *id.*, CXCI, 914. — Cœli qui et quomodo peribunt, Hugo a S. Victore, CLXXV, 614. — Cœlum et terra quomodo iransibunt in die Judicii, S. Hieronym., XXVI, 180, 181; Alam. de Insulis, CCX, 337. — Virtutes cœlorum movende quomodo, Vener. Godefrid., CLXXIV, 82. — An perituri sunt in conflagratione novissimi Judicii, S. Aug., XLI, 1028. — Cœli quidam igne perituri sicut disceptatur inter doctos, *id.*, XXXVII, 1313. — Quidam quotidie in cœlo ruinas fieri mentionant, S. Hieronym., XXVI, 45. — Cœlum et terra non peribunt, *id.*, XXIV, 486, 614. — Deus cœlos non dicit finire sed replicari, *ibid.*, 370. — Cœli et terra veterascant et peribunt non ut non sint sed ut aliter sint, S. Prosper., LI, 233, 281. — Ut sint in melius, Vener. Beda, CXII, 26, 104, 265; S. Paschasius Radbert., CXX, 825, 836, 828. — Cœlum et terra specie transcent, in sua natura semper servabuntur, S. Gregor. Mag., LXXVI, 16; Talo Casaraug., LXXX, 749. — Quomodo cœlum fiet novum post judicium, S. Aug., XLI, 682, 684. — Finito judicio incipiet esse cœlum novum et terra nova, S. Hildebrand., XCVI, 518; Ivo Carnot., CLXI, 1014. — Claritas cœlorum et terræ post judicium universale futura et quantas, Vener. Godefrid., CLXXIV, 84. — In cœlo novo et terra nova non omnes resurgentes sed sancti futuri sunt, S. Hildebrand., XCVI, 519.

Cœlorum et mundi situs, S. Hilar., IX, 774. — Questiones variae de figura cœli, S. Aug., XXXIV, 270. — De motu, *ibid.*, 271. — Quid sit Deum extendisse cœlos, S. Greg. Mag., LXXV, 863, 864. — De initio mundi vel creatione cœli et terræ, S. Columban., LXXX, 718; Raban. Maur., CVII, 534. — Quæ sit cœli natura, *ibid.*, 694; S. Ambros., XIV, 132. — In quo Deus fecisset cœlum intelligendus sit, *ibid.*, 127. — Quænam sint sphaeræ cœlestis, situs, motus, cursus, celeritas. Quæ sit axis cœlestis, latitudo, Hispalens., LXXXII, 171. — Quænam sint cœlestes poli, cardines, convexa, janua, geminae cœli facies, quatuor cœli partes, quisque cœli circuli, *ibid.*, 172. — Quinam sint cœli septem plateæ et eorum conversiones, *id.*, LXXXIII, 985. — Quid audiatur per vocem firmamentum, Vener. Beda, XC, 197. — Quæ sit varia cœli altitudo, *ibid.*, 199. — Quodnam sit superius cœlum, *ibid.*, 200. — Quid intelligatur per cœlestes aquas, *ibid.*, 201. — Quid significet cœli arcus, *ibid.*, 110.

Quid sentiendum de tertio cœlo quo raptus est Paulus, S. Aug., XXXIV, 453. — Apostolus nescire potuit an extra corpus paradisum viderit, an viderit in extasi, *ibid.*, 455. — An apostolus certus sit se viderit tertium cœlum, incertus quomodo illud viderit, *ibid.*, 456. — An vere tertium fuerit cœlum quo raptus est Apostolus, S. Aug., XXXIV, 456; Petrus Lombard., CXII, 410. — Sententia quorundam de tertio cœlo, S. Aug., XXXIV, 478, 481.

CXXIX.

INDEX DE INFERNO.

LOGICE EXPONENS QUÆCUNQUE DIXERE PATRES DE ILLIUS EXISTENTIA,

DE PœNIS DAMNATORUM, ET DE ILLARUM ETERNITATE.

MONITUM.

Infernus damnatorum est infima regio terræ, sive carcer teterrimus et obscurissimus, ubi reproborum animæ, Dei visione in æternum privatæ, perpetuo et inextinguibili igne cum diabolo et angelis ejus torquentur; quod est de divina et catholica fide, itaque in hoc indice vicissim agimus: — I. De inferni existentia. — II. De pœnis damnatorum variis. — III. De istarum pœnarum æternitate. — IV. De inferni loco et nominibus. — V. De inferorum vitiatione; de his SS. Patrum sententias revocantes.

I. — INFERNI EXISTENTIA.

1. *Probatur Scriptura sacra.* — Ignis paratur diabolo et angelis ejus, S. Ambr., XV, 1223. — Textu Isaie asseritur infernus, S. Hier., XXIV, 634. — Inferni existentia ex textu evangelico asserta, S. Cæsar. Arelat., LXVII, 1060. — Inferni pœnæ ex Evangelio assertæ, S. Paulinas, LXXI, 688 et seqq. — Existentia inferni ex Scriptura hausto, S. Leo Mag., LIV, 1126. — Christus in

Evangelio gehennam minatur, Bed. Ven., XCI, 778. — Isaias existentiam inferni docet, Rab. Maur., CXI, 279. — Duplici Deuteronomii textu probatur infernus, Robertus Pullus, CLXXXVI, 820. — Dogma inferni testis S. Matthæi Iohannem, *ibid.*, 999. — Testimonia prophetarum de damnatione Impiorum, Petrus Blesensis, CCVII, 861. — Veritas de inferno in Scriptura continetur, Helinandus, CCXII, 530.

2. *Probatur a Sanctis Patribus.* — Christiani injusti

poenam sempiternam pollicentur, Minucius Felix, III, 368. — Christiani ignes prædicant et timent, *ibid.*, 272. — Deus paravit coelum, sed paravit et tartarum, S. Cyp., IV, 514. — Duplex via, ad coelum et ad infernum, Lact., VI, 644. — In docendo inferno Zeno cum sacris Libris congruit, *ibid.*, 761. — Beati in hac vita, miseri in futura, *ibid.*, 769. — Ignis divinus impios cremabit et recreabit, *ibid.*, 803. — Excepit nos statim a morte ultor infernus, S. Hil., IX, 290. — Impii resurgentes ad penam redeunt, *ibid.*, 491. — Alii resurgent in confusionem, alii in gloriam, *ibid.*, 493. — Malorum requies in infernis, S. Amb., XVI, 40, 41. — Justitiae præmia, scelerei gehennae, Aquilinus Juvenius, XIX, 142. — In visione patuit infernus, Rufinus, XXI, 429. — Poena impiorum in praesenti et in futuro, *ibid.*, 875. — Qui negat infernum sentiat quod negavit, S. Hier., XXXIII, 426. — Infernus locus impiorum post mortem, S. Aug., XXXVI, 95. — Exclusis a caelo poena gehennalis, *ibid.*, XXXVIII, 963. — Qui volentes peccant, nolentes cruciabantur, *ibid.*, XXXIII, 863. — Deus aeternis tenebris punit malos, *ibid.*, XXXVI, 998. — De tribus habitaculis: mundo, regno Dei, inferno, S. Patricius, LIII, 851. — Sunt post mortem quaedam poenae non purgatoriae, Egyptus, LXII, 789. — Peccatores homines habet incendere infernus, S. Cas. Arel., LXVII, 1080. — In existentiam inferni argumentum, Cassiod., LXX, 85. — Inferni existentia, S. Greg. Mag., LXXI, 542. — Damnati hominis domus est infernus, *ibid.*, LXXIX, 177. — Deus peccatoribus supplicia rependit, Paulus Diaconus, XCV, 1215. — De ovibus et hœdis, *ibid.*, 1215, 1216, 1217. — Mali mittentur in caminum ignis, *ibid.*, 1535. — Infernalium flammarum professio, Hincmarus, CXXV, 542. — Animas electorum in caelo, iniquorum in inferno, Burchardus, CXI, 1059. — Infernus locus tormentorum, Wernerus, CLVII, 1015. — De duplici civitate, Honorius Aug., CLXXII, 1098. — De duplici ordine salvandorum et damnandorum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 1005.

3. *Probatur testimonio paganorum.* — Gehenna etiam apud paganos fuit, Tert., I, 520. — Plato infernum docuit, Arnob., V, 854. — Vukur Tity inferni testimonium, Lact., VI, 802. — Inferni poenae fabulis poetarum expresse, S. Paulinus, LXXI, 685 *et seqq.* — Quidquid a poetis de inferno dictum est, fabula, Helinandus, CCXII, 550.

II. — INFERNI POENAE.

1. *De poenis inferni in genere.* — Variæ poenarum inferni picturae, Minucius Felix, III, 348, 349; S. Cyp., IV, 798, 799; S. Hil., IX, 351, 1280; S. Amb., XVII, 682, 683, 761, 762, 1003; S. Eucherius, L, 853 *et seqq.*; S. Bened., LXVI, 237; Cassiod., LXX, 1503; XXXIII, 860, 861; S. Greg. Mag., LXXV, 914; Beda Ven., XCII, 517; XCIV, 501, 504; Alcuinus, CI, 851, 852; Helton, CV, 773, 774; Joannes Scotus, CXXII, 971; S. Petrus Dam., CXIV, 828; CXIV, 429; S. Bern., CLXXXIII, 664; Goffridus, CLVII, 185; Eadmerus, CLIX, 660; Hervæus, CLXXXI, 1637; Eberhardus, CCXV, 420, 421, 422; S. Hildegardis, CCVII, 587 *et seqq.*, 901; Petrus Cantor., CCV, 358 *et seqq.*; S. Martinus Leg., CCVIII, 147. — Damnatorum tormenta, S. Amb., XVII, 653, 761, 762. — Damnatis mors, luctus, fletus, stridor, fames, *ibid.*, 918. — Damnatio est æva, Aquilinus Juvenius, XIX, 38. — Infernus locus suppliciorum, S. Hier., XXIV, 218, 219. — Torcular ponitur pro supplicio peccatorum, *ibid.*, 612. — Si stilla furoris Dei tam gravis, quid omnis timor, *ibid.*, XXIX, 753. — Gehennae duplex poena, *ibid.*, XXX, 516; S. Aug., XXXVI, 686. — Gehennae metu martyres roborati sunt, S. Aug., XXXVI, 526. — Acrior poenae post resurrectionem, *ibid.*, XXXVIII, 1453. — Poenis infernalibus nihil comparari potest, *ibid.*, XI, 542. — Inferni poenae, *ibid.*, XXXIX, 2212, 2215; XL, 1064, 1280, 1533, 1536. — Inferni mala et regni Dei bona comparantur, *ibid.*, XL, 991. — Circa damnatorum poenas variae sententiae, *ibid.*, XL, 731, 732. — Quam graves poenae gehennales, *ibid.*, XL, 821, 993, 1186, 1200. — Tantum supplicium, quantum præmium, S. Eucherius, L, 853, 851. — Reprobi interius et exterius torquentur, S. Greg. Mag., LXXV, 785. — Inferni poenae nec transitoriae, nec phantasticae, *ibid.*, 911. — Ex flagellis sanctorum in vita colligitur poena reprobis in inferno, *ibid.* — Dolor in inferno quantus, *ibid.*, 826. — Poena demonum, eadem reprobis. Taio., LXXX, 916. — Poena gehennae duplex, *ibid.*, 983. — Inter hujus vitae et futurae miseriae grandis discretio, S. Isid. Hispalensis, LXXXII, 597. — Locus ubi mittitur stercus, typus inferni, Beda Ven., XC, 1179, 1180. — Reprobi fatigantur tormentis, *ibid.*, XLVI, 501. — De variis supplicis reprobis, Jonas Aurel., CVI, 273 *et seqq.* — Ad comparationem gehennae

parva et omnis poena praesens, Rab. Maur., CIX, 1051. — Damnandorum cruciatus qualis futurus, *ibid.*, CX, 1139, 1620. — Poenarum inferni gravitas, *ibid.*, CX, 1048 *et seqq.* — Inferni poenae nulla vox exponere, quibus sermo explanare potest, Haymo., CXVIII, 952 *et seqq.* — Duplex in inferno poena, *ibid.*, 946; S. Paschasius, CXX, 868. — Poena peccatoribus constituta, Hincmarus, CXXV, 154, 158. — In inferno inenarrabilia tormenta, Raderius, CXXVI, 456. — Nihil in inferno quod non sit maximum damnum, *ibid.*, 620. — Tam terribilis damnatio, ut illius visio in iudicii purgatoria erit electis, Burchardus, CXI, 1052. — Damnatorum cruciatus, S. Petr. Dam., CLXV, 475. — Poena inferni atrox, *ibid.*, 962. — Supplici impiorum quadriplicis genus, Radulphus Ardens., CLV, 1561. — Impiorum in inferno cruciamenta, *ibid.*, CLVI, 50, 676, 677. — Infernus poenis reduplat, Wernerus, CLVII, 922, 1008. — Varietas poenarum poenam supremam in inferno conficit, *ibid.*, 1058. — Damnatio quatuordecim miseris, Eadmerus, CLIX, 628. — Nulla terra poena cum inferno comparari potest, S. Bruno, CLXIX, 249. — Stultitia humana et inferni tormenta, Hæroclitus Aug., CLXXII, 1099. — Novem in inferno poenae, *ibid.*, 1159, 1160; S. Bern., CLXXXIV, 1058 *et seqq.*; Alanus de Insulis, CCX, 250. — Varia de inferno, Robertus Pullus, CLXXXVI, 835 *et seqq.*, 1008. — De qualitate tormentorum inferni, Hugo de S. Vict., CLXXXI, 589. — Inferni terribilis locus, S. Bern., CLXXXIII, 891; CLXXXIV, 1058. — Impii diversis poenis torquentur, Hugo Roth., CXCH, 1112. — Si homo videret poenas inferni talem terrore moretur, S. Stephanus Gaud., CCIV, 1105. — Inferni dolores specie triplices, Thomas Cist., CVI, 69; Alanus de Insulis, CCX, 250. — Infernus est ejus cruciatus, Thomas Cist., CCVI, 855. — De ineffabili angustia damnatorum, Innoc. III, CCXVII, 759.

2. *De poenis inferni speciatim sumptis.* — In inferno est supplicium ignis, Tert., I, 520, 527, 528, 1247; S. Hil., IX, 571; Julius Firmicus, XII, 1041; S. Amb., XVII, 891; S. Gaudensius, XX, 940; S. Hier., XXIV, 482; XXV, 113, 1214; XXX, 540; S. Aug., XXXVI, 814; XLI, 214, 691, 723, 724; XXXVI, 686, 687, 688; XL, 1024; S. Cas. Arel., LXVII, 1080; Cassiod., LXX, 1502; S. Gregor. Mag., LXXV, 912, 915, 1098, 1198, 1415; LXXVII, 521, 565, 572; S. Isid. Hisp., LXXXII, 947; LXXXVIII, 597; Beda Ven., XCI, 178, 1547; XCII, 227; XCIV, 533; Alcuinus, C, 251; Smaragdus, CII, 548; Raban. Maur., CX, 550; Walafridus, CXIV, 82; Haymo, CXVB, 1410, 1160; S. Paschasius, CXX, 868; Joannes Scotus, CXXII, 456; Hincmarus, CXXV, 296; S. Odon., CXXIII, 278; Burchardus, CXI, 1047, 1050; S. Petrus Damian., CXIV, 703; CXIV, 459; Guibertus, CLVI, 674; Wernerus, CLVII, 1015, 1059; Eadmerus, CLIX, 631; S. Bruno, CLXIV, 622; Hugo de S. Vict., CLXXV, 753; CLXXVII, 589, 590; Hervæus, CLXXX, 590, 591; Garnerus, CXIII, 538; Petrus Blesensis, CCVI, 645; S. Martinus Leg., CCVII, 58; Innoc., CCXVII, 739. — In inferno mors indeficiens, Tert., I, 527, 528; Lact., VI, 321; S. Aug., XL, 658, 666, 675, 877; XL, 274, 285; Cassiod., LXX, 1535; S. Greg. Mag., LXXV, 1092; LXXVII, 521, 408; S. Hildegardis, CCVI, 145; Haymo, CXVII, 1112, 1185; CXVIII, 918, 953; Radulphus Ardens., CLV, 2004; Wernerus, CLVII, 923; Eadmerus, CLIX, 629, 634; S. Bern., CLXXII, 865. — In inferno servitus, Tert., II, 657; S. Aug., XXXIII, 562; S. Greg. Mag., LXXVI, 1290, 1297; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598, 917; Smaragdus, CII, 490; Haymon., CXVIII, 951; S. Paschasius, CXX, 748; Burchardus, CXI, 1051; S. Petrus Damian., CXIV, 702; Eadmerus, CLIX, 631, 641; Petrus Blesensis, CCVII, 706. — Quid in inferno fletus et stridor dentium, S. Ambros., XVII, 683; Aquilinus Juvenius, XIX, 216, 146; S. Hier., XXVI, 161, 1261; S. Maximus Taur., LVII, 781, 782; S. Greg. Mag., LXXVI, 1290; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 946; Beda Ven., XCII, 96, 509; Paulus Diaconus, XCV, 1564; S. Julianus Tolet., XCVI, 507; Druthmarus, CVI, 1575; Rab. Maur., CVII, 839; CX, 457; Walafridus, CXIV, 508; Haymon., CXVIII, 725; S. Paschasius, CXX, 748; Guibertus, CLVI, 674; Wernerus, CLVII, 1057, 1058; S. Bruno Segn., CLXV, 255. — In inferno vermes, S. Hier., XXIV, 219; XXX, 617; S. Aug., XLI, 694; S. Isidor., Hisp., LXXXIII, 946; Beda Ven., XCII, 227; XCIV, 501; Rab. Maur., CIX, 587; CXI, 248; S. Odon., CXXIII, 521; Guibertus, CLVI, 676; Eadmerus, CLIX, 641; Hervæus, CLXXX, 590, 591. — De tenebris inferni, S. Aug., XXXVI, 91; Egyptus, LXII, 889; S. Laurentius Horat., LXVI, 115; S. Greg. Mag., LXXVI, 912, 914; Smaragdus, CII, 490; Druthmarus CVI, 1575; Haymon., CXVII, 1185; S. Paschasius, CXX, 748; S. Bruno Segn., CLXX, 253; Hugo de S. Vict., CLXXV, 638; Innoc. III, CCXVII, 739. — In inferno societas demonum, S. Amb., XVII, 91,

935; Aquilinus Juvenus, XIX, 593; S. Hier., XXV, 245; S. Aug., XXXVIII, 690; XLV, 1779; S. Eucherius, L, 835; S. Maximus Taur., LVII, 775; S. Greg. Mag., LXXV, 916; Taio, LXXX, 988; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598; S. Beda Ven., XCIII, 193; S. Julianus Tol., XCVI, 515, 515, 516, 517; Rab. Maur., CVII, 1016; CIV, 687; CXI, 1117; Walafrius, CXIV, 692; Haymon., CXVIII, 590; S. Paschasius, CXX, 868; S. Petrus Dam., CXIV, 838; Rufinus, CL, 1601; Radulphus Ardens, CLV, 1563, 1961; Petrus Alphonsus, CLVII, 665; S. Anselmus Cant., CLVIII, 620. — In inferno confusio, S. Hil., IX, 554; S. Amb., XVII, 894, 895; S. Greg. Mag., LXXV, 857; LXXVI, 545, 697; LXXIX, 793; Beda Ven., XCIII, 630; Radulphus Ardens, CLV, 2002. — In inferno desperatio, S. Amb., XVII, 856. — In inferno horror, S. Amb., XVII, 918; S. Bruno, CLXIV, 592; Abasalon, CXXI, 79. — In inferno tristitia, S. Amb., XVII, 422; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 597; Radulphus Ardens, CLV, 1561; Eadmer., CLIX, 613; S. Martinus Leg., CCVIII, 58. — Damnatis cura et separatio suorum, S. Hier., XXV, 651; S. Aug., XXIV, 1437, 1438; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598; Smaragdus, CII, 351; Radulphus Ardens, CLV, 1963; S. Martinus Leg., CCVIII, 58. — In inferno bellum, S. Aug., XXIV, 658; Guibertus, CLVI, 676; Eadmerus, CLIX, 639. — In inferno est amentia, S. Aug., XXXIV, 167; Cassiod., LXX, 807; Walafrius, CXIV, 739; Guibertus, CLVI, 675, 676; Eadmerus, CLIX, 634, 638; Vea Hildebertus, CLXXI, 451. — Damnatis ad penam servantur memoria et cognitio, S. Greg. Mag., LXXI, 508; Smaragdus, CII, 351; Haymon., CXVI, 1189; Innoc. III, CCXVII, 737. — In inferno timor, Rab. Maur., CIX, 1048, 1049; Radulphus Ardens, CLV, 202; Eadmerus, CLIX, 635. — Ad augmentum poenae damnati gaudium electionem videant, S. Amb., XVII, 1003; S. Aug., XLI, 694; S. Greg. Mag., LXXIX, 118; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598, 817; S. Julianus Tol., XCVI, 486, 492, 493, 520; Smaragdus, CII, 351; Burchardus, CXL, 1051; Werner., CLXVII, 923; Honorius Aug., CLXXII, 1161; Hugo Roth., CXCI, 1112; S. Martinus Leg., CCVIII, 58. — Damnati ad augmentum poenae damnatos vident, LXXI, 1509; S. Greg. Mag., XCIII, 463; S. Julianus Tol., XCVI, 486; Beda Venerab., CLXXVII, 575; Haymon., CVIII, 949; Burchardus, CXL, 1040; Guibertus, CLVI, 676; Honorius Aug., CLXXII, 1161; S. Godefridus, CLXXIV, 1186. — Damnati a nullo misericordiam consequuntur, S. Greg. Mag., LXXV, 755; Eadmerus, CLIX, 638; S. Bernardus, CLXXII, 114. — In inferno infirmitas, Eadmerus, CLIX, 631, 635. — In inferno privatio Dei, S. Aug., XXXVIII, 150, 879, 1357, XL, 285, 824, 995; XLI, 269; Cassiod., LXX, 584; Rab. Maur., CXII, 1519; Guibertus, CLVI, 677; S. Godefridus, CLXXIV, 392; S. Bern., CLXXIII, 215. — Varia de corpore damnatorum, Tert., I, 527, 528; S. Aug., XLI, 578, 695, 723; XL, 284; XXXVIII, 1433; Eusebius, LXII, 784, 785; Beda Ven., XCII, 777; S. Hildephonsus, XCVI, 144; S. Julianus Tol., XCVI, 515, 516; Walafrius, CXIV, 692; Haymon., CXVII, 1184; CXVIII, 721, 957; Radulphus Ardens, CLV, 1553, 1563; Wernerus, CLVII, 1012; S. Anselmus Cant., CLVIII, 1553; Eadmerus, CLIX, 628, 630; Honorius Aug., CLXXII, 1160. — Varia de poenis animae in inferno, Arnob., V, 851, 832; Lact., VI, 800; S. Aug., XLI, 725; S. Petrus Chrysologus, LII, 587, 535; S. Greg. Mag., LXXVII, 153, 156, 368; Taion., LXXX, 988, 989; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 917; S. Julianus Tol., XCVI, 482; Rab. Maur., CIX, 597; Burchardus, CXI, 1501; S. Petrus Damianus, CXIV, 702; Guibertus, CLVI, 674, 675; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 584 et seqq.

5. *Poenarum inferni repartitio.* — In quo peccavit homo puniatur, S. Cyp., III, 830, 801. — Varias poenas pro variis peccatis, S. Hier., XXIV, 481, 482, 1280. — In damnatione sunt gradus diversi, S. Aug., XXXVII, 1406; XXXVIII, 879; XL, 273, 284; XLI, 751; XLIII, 171; XLIV, 117, 250. — Similes in culpa, similes in poena, S. Cae. Arel., LXVII, 1080. — Tanto acius puniuntur, quanto gravius peccaverunt, *ibid.* — Infernus aliis sceleris, aliis militis, Primasius, LXVIII, 617. — Impios dispar poena constringit, Cassiod., LXX, 1302. — Damnati iuxta modum criminis puniuntur, S. Greg. Mag., LXXV, 915. — Iisdem peccatis eadem tormenta, *ibid.* — Novis inventis puniuntur qui ad culpam nova invenerunt, *ibid.*, 1092. — Pares in crimine, pares in supplicio alligabuntur, *ibid.*, LXXVII, 580, 581. — Impii eo magis splendunt, eo acius puniuntur, *ibid.*, LXXV, 1098, 1101. — Unus ignis gehennae, sed non uno modo omnes cruciabit, *ibid.*, LXXVII, 401. — Damnati sicut fasciuli ad usum de similibus alligantur, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 598. — In inferno mansiones multae, *ibid.* — Minor iniquitas, tolerabilior damnatio, S. Hildephonsus, XCVI, 111, 115; Haymon., CXVIII,

946. — In inferno pars inferior, in qua sceleratissimi, S. Julianus Tol., XCVI, 477. — Dissimiles poenae pro dissimilibus culpis, *ibid.*, 517. — Membris quae peccaverunt haeret supplicium, Smaragdus, CII, 350, 490, 491; Rab., Maur., CIX, 296. — Similes in peccatis socii erunt in poenis, Druthmarus, CVI, 1574. — Christiani damnati amplius torquebuntur, Haymon., CXVII, 1180. — Lixus ignis non aequaliter omnes crucians, *ibid.*, CXVIII, 946. — Qui eodem modo peccaverunt in communibus locis detinentur, *ibid.*, 943. — Quantum exigit culpa, tantum sentitur poena, Burchardus, CXL, 1043. — In inferno loca communia, *ibid.*, 1044. — Juxta genus criminum, discretio erit poenarum, *ibid.*, 1501. — Quantum gaudium in terra tantum tormentum in inferno, S. Petrus Dam., CXIV, 745. — Terrestres deliciae vertentur in poenas contrarias, Radulphus Ardens, CLV, 1963; Wernerus, CLVII, 922, 923. — Quanta diversitas culparum, tanta poenarum, Guillelmus abb., CLXXX, 577. — Damnatis dispar poena, communis gehenna, Herveyus, CLXXI, 254. — Probatur in inferno esse varias mansiones, Robertus, Pollus, CLXXXVI, 824, 825. — Damnatus cruciabitur in quo deliquit, *ibid.*, 985. — Poenatorum poena, bulliens aurum, Adamus Scotus, CXCVIII, 159.

III. — AETERNITAS INFERNI.

1. *Probatur Scriptura sacra.* — Per textum Salomonis astringitur poenarum aeternitas, S. Hier., XXV, 653. — Inferni aeternitas ex textu S. Matthaei asserta, S. Cae. Arel., LXVII, 1080. — Evangelium poenarum aeternitatem docet aperte, Beda Ven., XCII, 110; Paulus brianus, XCV, 1218, 1219; Rab. Maur., CXL, 96. — Per Apocalypsis textum probatur poenarum inferni aeternitas, Haymon., CXVII, 1110, 1188. — Aeternitas inferni per textum S. Matthaei comprobata, S. Paschasius, CXX, 870. — Terribilis Scripturae sacrae sententia, Ven. Hildebertus, CLXXI, 429. — Probatio aeternitatis poenarum in Evangelio hausta, Herveyus, CLXXX, 590. — Arbor manet ubi cecidit, Robertus Pollus, CLXXXVI, 945. — Infernorum aeternitas ex Apocalypsi asserta, S. Martinus Leg., CCXII, 594.

2. *Probatur sanctis Patribus.* — Tormentis nullus finis, Minucius Felix, III, 348, 349; S. Cyp., IV, 561, 562. — Infernus non exstinguitur, sed punit in aeternum, Lact., VI, 320, 321. — Impii ignis aeterni aeterna erunt materia, S. Hil., IX, 949. — Impii poenae sine fine, S. Amb., XVII, 261. — Impii aeternis ignibus destinati, S. Gaudentius, XX, 910. — Peccata aeterno traduntur supplicio, S. Hier., XXIV, 554, 481, 609; XXV, 215; XXVI, 190. — In inferno aeterna combustio, S. Aug., XLI, 214, 682. — Poenam inferni finiendam absurdum putare, *ibid.*, 723, 750. — Agitur de poenis aeternis, *ibid.*, XXXVIII, 198, 218; XL, 103, 342, 345. — In inferno nulla satisfactio, S. Leo Magn., LIV, 254. — Pro aeternitate poenarum argumentatio, Eusebius, LXII, 625, 792. — Damnati cruciabuntur in saecula saeculorum, *ibid.*, LXII, 793, 801. — Nullum damnatis remedium poenitentiae, S. Cae. Arel., LXVII, 1080. — Impios aeterna poena habet torquere, Cassiod., LXX, 215. — Nunquam ad gratiam Dei damnati venturi sunt, *ibid.*, 463. — In inferno nulla poenitentia, *ibid.*, LXXIII, 745. — Damnatis non est reditus ad veniam, S. Greg. Mag., LXXV, 820. — Reprobatorum sine fine supplicia, *ibid.*, 836. — Damnati moriuntur, sed nunquam morte consumuntur, *ibid.*, 916. — Poenarum aeternitas astringitur, *ibid.*, LXXVI, 758. — Aeterna gehennae flamma, *ibid.*, 1285. — Semper ardebit, qui gehennae deputantur, *ibid.*, LXXVII, 401. — Justi pro damnatis non orabunt, *ibid.*, 401. — Poenitentia reprobatorum sine fructu, Taion., LXXX, 987. — Ignis inferni nunquam finiet, *ibid.*, 988. — Infernus irremediabilis poena, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 951, 946. — Alii ad praemia, alii ad supplicia aeterna, S. Bonif. Mag., LXXXIX, 863. — Damnatos vorabit ignis perpetuus, Ven. Beda, XCIII, 589. — Ignis gehennae bifaria ratione inextinguibilis, *ibid.*, XCIV, 533. — Manebit sine fine mors damnatorum, S. Hildephonsus, XCVI, 145. — In infernum missi, ibi aeternae permansuri, S. Jul. Tol., XCVI, 480. — Ignis inferni aeternus, *ibid.*, 481. — Beati inutile dicantur pro damnatis orare, *ibid.*, 487. — Flammarum inferni aeternitas, Alcuinus, C, 17 et seqq. — Inter bonos et malos aeterna discretio, *ibid.*, 1036. — Malus aeternis servit cruciatibus, Smaragdus, CII, 351. — Impii in aeternis suppliciis, Druthmarus, CV, 1471. — Ignis et damnati inextinguibiles, Rab. Maur., CVII, 725. — Justis et impis sua retributio perpetua, *ibid.*, CIX, 885. — Impii in aeternam vadunt damnationem, *ibid.*, 1058. — Impii cruciabuntur in saecula saeculorum, *ibid.*, CIX, 1058. — Impii cruciabuntur in saecula saeculorum, *ibid.*, CXL, 1262. — Comparatio aeternitatis inferni cum vita quantumvis longa, *ibid.*, CXII, 1518. — Impii dabunt poenas aeternas, Walafrius, CXIV, 631. — Infideli-

bus æterna damnatio, Valafridus, CXIV, 746. — Peccatoribus damnatio perpetua, Haymon, CXVII, 1078. — Æternitas poenarum varis rationibus stabilita, *ibid.*, 1110, 1111. — Reprobis immortales, *ibid.*, 1189. — Infernus nunquam diell: sufficit, *ibid.*, 1191. — Sine fine sunt tormenta malorum, *id.*, CXVIII, 947. Angeli vel demones animas sine permutatione retinent, *ibid.*, 948. — Nulla post mortem utilis penitentia, *ibid.*, 951. — In eternitatem poenarum argumenta, S. Paschasius, CXX, 868. — In inferno æterna perditio et supplicia, Raderius, CXXXVI, 214, 240, 716, 745. — Pro valde malis inutilia adjumenta, Burchardus, CXL, 1044. — Anima inferni *beate esse*, sed non *esse* perdet, *ibid.*, 1044, 1047. — De Inferno nullus ascensus, *ibid.*, 1045. — Damnatis finis sine defunctu, *ibid.*, 1047. — Damnatis clausa spes salutis, S. Petrus Dam., CXLIV, 8-8. — Damnatio perpetua, S. Bruno, CLII, 903. — Poena post mortem æternæ, Radulphus Ardens, CLV, 1934. In inferno nulla penitentia, Guibertus, CLVI, 610. — Damnati interminabiliter et invariabiliter in tormentis, Wernerus, CLVII, 1038; Eadmerus, CLIX, 645. — Anima peccatrix æternæ misera, S. Anselmus, CLVIII, 217. — Æternæ damnatio impios cruciabit, S. Bruno, CLXIV, 608. — Malls post mortem æternum supplicium. Honorius Aug. CLXXII, 1081. — Damnatis clausa misericordia, *ibid.*, 1161. — Infernus insaturabilis, Ven. Godefridus, CLXXIV, 1405. — Deus impios æternaliter punit, Nervus, CLXXX, 252; S. Bern. CLXXXII, 858; CLXXXIII, 1146. — Ignis inferni æternus, non tamen ut Deus, P. Lombardus, CXCI, 1531. — Plaga mortis æternæ insanabilis, Alredus, CXCV, 421 et 422. — In peccato moriens æternæ cruciatur, S. Martinus Leg., CCVIII, 669. — Testimonia de suppliciis æternalibus, Innoc. III, CCXVII, 742. — De inutili penitentia damnatorum, *ibid.*, 757.

S. Refutantur errores et solvuntur questiones. — Ignis æternus juxta Origenem, S. Hier., XXIII, 428, 429. — Refutantur æternitatem poenarum negantes, *id.*, XXV, 246. — An futurum sit ut aliquando poenæ damnatorum mitigentur, S. Aug., XXXVII, 1406. — Damnatis quibusdam precibus Ecclesiæ poena mitigata, *id.*, XL, 283 not. — Quomodo damnatorum dolor non finiet, *id.*, XLI, 658. — Error Priscillianistarum de æternitate poenarum, *id.*, XLII, 668, 672. — Ignis infernus non est æternus sicut Deus, *ibid.*, 563. — Ignis æternus non est malus, *ibid.* — Refelluntur plures de æternitate poenarum errores, *id.*, XLI, 753, 755. — Cur poena æterna dura et injusta videtur, *ibid.*, 726. — Quam justæ sint poenæ æternæ, *id.*, XL, 1128. — Deliramentum Origenis circa poenarum æternitatem, Genadius Massil., LVIII, 985. — An possint corpora in ustione esse perpetua, Eugypius, LXII, 783, 784. — Refutantur contententes omnes catholicos per ignem salvandos, *ibid.*, 790. — An justitiæ sit, ut non sint longiora tempora poenarum, quam fuerint peccatorum? *ibid.*, 787, 788. — In quo poena æterna injusta videtur? *ibid.*, 788. — Dissolvitur obiectio ex Scriptura hausta, *ibid.*, 790 et seqq. — Exemplis variis explicatur poenarum æternitas, Cassiod., LXX, 1502. — Poena æterna quam justa, S. Greg. Magn., LXXVI, 758. — Culpa transitoria sine fine puniri potest, *ibid.*, 758; LXXVII, 404. — Quo sine reprobi semper ardebunt, *id.*, LXXVII, 404. — Si æternitatem minatus est Deus, tantum ut peccatores compescat, *ibid.*, 401; Haymon, CXVIII, 911, 947. — Poena æterna, quia quantum fieri potest æterna culpa, Ven. Beda, XCIII, 464; Paulus Diaconus, XCV, 1219. — Cur æternus ignis, Druthmarus, CVI, 1471. — Poenarum æternarum aspectu electi ad gratias Deo agendas lucitabuntur, Raban. Maur., CXI, 728. — Reprobis æternæ puniti, quia voluntate æterna peccant, Haymon, CXVII, 1110. — Refutatur error Origenis circa poenam æternam, *id.*, CXVIII, 204. — Constituantur qui fideles in Christo ab inferno liberari credunt, *ibid.*, 938, 936. — Non injustum culpam cum sine commissam sine fine puniri, *ibid.*, 917. — Contra quosdam errores responsio, Burchardus, CXL, 1040. — Poenæ æternæ finis proponitur, *ibid.*, 1040. — Refutantur Christianis promittentes a damnatione liberationem, Raderius, CXXXVI, 214. — Animæ gehennæ dominicis diebus refrigerio fruuntur, S. Petrus Damian., CXLV, 427. — Monachus in inferno damnatus, et postea liberatus, *ibid.*, 429. — In æternitate poenarum relucet justitia Dei, *id.*, CXLVI, 72. — Exemplo bovis pascentis explicatur poenarum æternitas, Radulphus Ardens, CLV, 2002. — Quare qui temporaliter peccaverunt, æternæ punientur, Rupertus, CLXVII, 1823. — Non credas Origeni, Ven. Guibertus, CLXXI, 429. — Quo sensu nocte et die cruciabantur reprobi, Hervæus, CLXXXI, 526. — Poena cur æterna? S. Bernardus, CLXXXII, 1010 et seqq. — Potest aliquando damnatus beari? Robertus Pulius, CLXXXVI,

1128. — Quidam credunt sublevari posse poenas inferni, *ibid.*, 1018. — Cur reprobi nunquam liberabuntur a poenis, Innoc. III, CCXVII, 741.

IV. — DE INFERNI LOCO ET NOMINIBUS.

1. Inferni locus. — Infernus sub terra est, S. Hier., XXIV, 165; XXVI, 498; XXX, 832. — Ex Scriptura infernus in medio terræ, *id.*, XXV, 1133. — Inferni locum nemo novit, S. Aug., XLI, 682. — Inferi sub terris sunt, *id.*, XXXII, 640. — Infernum duplex, superius et inferius, *id.*, XXXVII, 1093, 1094. — De multiplici inferno, Eugypius, LXII, 710, 711. — Mali divitis carnatione patet infernum sub terris esse, *ibid.*, 711. — Infernus sub terris, Cassiod., LXX, 615. — Ubi esse infernus credendus sit? S. Greg. Magn., LXXVII, 400. — De loco infernorum, Taton., LXXX, 974; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 946. — Ex Scriptura probatur infernus sub terra situs, S. Julianus Tol., XCVI, 478. — Locus inferni omnes fugit, *ibid.*, 517. — Infernus in medio terræ, Raban. Maur., CXI, 728. — Infernus est in aere inferiori, Joannes Scotus, CXII, 619. — Locus inferno non est, *ibid.*, 971. — Questiones subiles de loco inferni, *ibid.*, 964 et seqq. — Animæ impiorum sub terra cruciantur, Radulphus Ardens, CLV, 1553; Wernerus, CLVII, 1068. — De loco poenarum, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 586.

2. Inferni nomina. — Infernus dicitur *cancer*, S. Hil., IX, 856. — Dicitur *chaos*, *torrentes flammæ*, *id.*, X, 570. — Damnatio vocatur *vixum ira Dei*, S. Amb., XVII, 891. — Infernus vocatur *lucus*, S. Hier., XXIV, 221. — Infernus dicitur *animas animas gaudens*, *ibid.*, 85. — Inferno nomen *flammæ spirituales*, S. Aug., XXXV, 2258. — Infernus *æterna mors*, S. Leo, LIV, 191. — Infernus dicitur *civitas univisa*, Cassiod., LXX, 780; S. Bruno, Carth., CLII, 1216. — In Scriptura infernus *umbra mortis* dicitur, Cassiod., LXX, 624. — Infernus, cur *terra*, cur *lucus*, S. Greg. Mag., LXXV, 911. — Infernus *terra miserie et tenebrarum*, *id.*, LXXV, 912. — *Gladii* nomine æterna damnatio designatur, *id.*, LXXVI, 726. — Infernus *Assyrius* nominatur, *ibid.*, 726. — Infernus *terra oblivionis*, S. Isid., Hisp., LXXXIII, 946. — Unde dictus sit *infernus*, S. Julianus Tol., XCIV, 478. — Gehennæ etymologia, Smaragdus, CL, 405; Rab. Maur., CX, 560. — De variis nominibus inferno a Scriptura collatis, S. Agobardus, CIV, 284. — Unde *tartarus*, unde *inferus*, Rab. Maur., CXI, 374, 374; CXII, 1139. — Infernus *profundum*, *erebus*, *coctus* vocatur, Rab. Maur., CXI, 375, 574. — Gehennæ vocis origo et etymologia, Valafridus, CXIV, 93; Haymon, CXVIII, 945. — Infernus *stagnum ignis* vocatur, Haymon, CXVII, 1163. — Cur infernus dicitur *ἄνεκ, λύπη, ἄχος*, Joannes Scotus, CXII, 971. — Inferni vocis etymologia, S. Bruno, CXLII, 72. — Inferni sub imagine *crocodilis* expressi, S. Petrus Dam., CXLV, 171. — Infernus vocatur *profundissimus*, S. Bruno, CLXIV, 615. — Cur infernus dicitur *lucus et cancer*? Hervæus, CLXXXI, 258. — Infernus Evangelio per voces *hiems*, *et*, designatur, *id.*, LXXXI, 24.

V. — DE INFERNI VITATIONE.

Inferni poenas qui lunt, Tert., I, 335. — Recordens ignem gehennæ æternum prædicari in poenam æternæ, *id.*, 11, 845. — Exhortatio ad salutem per inferni formidinem, S. Cyp., IV, 561. — Ut carere inferis possis, ad alta et cœlestia suspensum pectus attolle, *ibid.*, 556. — Penitentia hic agenda, ne ad supplicia æterna servemus, S. Amb., XIV, 1015. — Quos in æternum perdere possit, Deus beneficis invitât, *id.*, XVII, 252. — Christus verus inferni januasque confringit, *ibid.*, 674. — Indesinenter meditandum æternæ damnationis supplicium, *ibid.*, 761. — Eleemosynæ æterna ignem extinguunt, *ibid.*, 1065. — Vivida hortatio ad vitanda inferni supplicia, *ibid.*, 1005. — Meditatio gehennæ fructuosa, Bacharius, XI, 1032. — Pensanda sunt ignis æternus et vermis immortalis, Zachariæ, *ibid.*, 1129. — Christus delevit chirographum quod diabolo et angelis ejus feceramus, S. Hier., XXIV, 511. — Audienda ventura supplicia ut vitentur, *id.*, XXV, 1017. — Quænam portæ inferi, S. Hier., XXVI, 118. — Qui non moritur sæculo supplicia luet, S. Aug., XXXVI, 26. — Quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennarum, S. Aug., XXXVI, 845. — Poenæ æternæ erunt animæ, quæ vel una hora vixit ab obligatione peccati non soluta, *id.*, XL, 761. — Infernorum suppliciorum timor ingeritur, *id.*, XXXIX, 1805. — Ad inferni vitacionem exhortatio, S. Eucherius, I, 1210; S. Petrus Chrysologus, LII, 542. — Ministri prædicandi, ignis æternus, S. Prosper Aquil., LI, 415. — Venia erga fratres poenam vincit, *id.*, LII, 574. — De inferno cogitandum, ut carnalis, blandimenta refragentur

Julianus Pomerius, LIX, 492. — Prædicanda poena quam male viventibus Dominus comminatur, Eugypius, LXII, 866. — Hortatio ad inferni visitationem, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1080. — Enumerantur peccata quæ ad infernum ducunt, *ibid.* — Modus inferni vitandi, *ibid.*, 1081. — Divina misericordia, dum nos mavult gehennæ poenas evadere, dignatur sæpius admonere, Cassiod., LXX, 266. — De futuri ignis incendii formidine, Cassiod., LXX, 708. — Per aspera brevissimi temporis vitatur æterna damnatio, S. Greg. Mag., LXX, 331. — Ut vitentur æterna supplicia, hic castigandum esse, *id.*, LXXV, 731. — Justi poenas futuras pavent, *ibid.*, 760. — Inferni poenas praeviasse non prodeat, sed evadere, *ibid.*, 916. — Ad infernum vitandum gratia Christi, Crisost., LXXXVIII, 940. — Ebrietas inferni fovea, S. Bonifacius Mag., LXXXIX, 64. — Portæ inferi vitia et hæreses, Smaragdus, CII, 392. — Lectio assidua timorem locuti gehennæ, Rab. Maur., CX, 69. — Exhortatio ad vitandam gehennam ratione iuncta, *id.*, 1317, 1318. — Quomodo discernuntur destinati cælo ab inferno destinati, Petrus Dam., (XLIV, 702. — Inferni cogitatio libidines refrenat, *id.*, CXLV, 185. — Ultimam inferni veritatem a mente non avocetur, S. Bruno, CLXIV, 612 *et seqq.* — Atrium inferni, vita carnalis, Rufinus, CL, 1601. — Audiamus supplicium inferni ut resurgat anima nostra carnalis, Radulphus

Ardens, CLV, 1626. — Amplitudinem ignis æterni ante oculos nostros semper habeamus, Radulphus Ardens, *ibid.*, 1983. — Qui vult vitam ingredi æternam omni die cogitet supplicia impiorum, S. Anselmus Cant., CLVIII, 688. — Damnationis duæ causæ, Rupertus, CLXIX, 1137. — Quænam sint portæ inferi, Ven. Hildebertus, CLXXI, 498. — Viginti duo peccatorum species, ad infernum ducentes, Honorius Aug., CLXXII, 1160. — Quinam peccatores in inferno comburantur, Hugo de S. Vict., CLXXV, 638. — Miseri, qui per Purgatorii spem, infernum vitare sibi promittunt, Guillelmus abbas, CLXXX, 367. — Sola sufficit ad damnationem inutilitas, S. Bern., CLXXXII, 239. — Ira ducit ad gehennæ puteum, Guericus, CLXXXV, 81. — Infernum peccatores ad poenitentiam invitat, Petrus Cantor., CCV, 236. Poenitentia vitatur horribilis et interminabilis poena, Petrus Blensis, CCVII, 635. — Destructrix inferni Maria, *ibid.*, 674. — Infidelitas in infernum conducit, fides reducit, S. Martinus Leg., CCVIII, 806.

VI. — HOMILIAE DE INFERNO.

Homilia de Inferno, Beda Ven., XCIV, 501 *et seqq.* — Sermo de mali divitis damnatione, S. Petrus Chrysologus, LII, 535.

CXXX.

INDEX DE PURGATORIO,

ORDINE LOGICO REFERENS SS. PATRUM SENTENTIAS DE ILLIUS EXSISTENTIA

ET PÆNIS, AC PROINDE OSTENDENS DE HOC DOGMATE PERPETUAM
ECCLESIAE CATHOLICÆ CONSENSIONEM.

MONITUM.

Purgatorium est locus doloris, in quo justorum animæ luunt poenas suis peccatis debitas, donec ab iis penitus mundatæ, transeant ad societatem beatorum. Fide divina et catholica credimus purgatorium esse, et animas ibi detentas aëlium suffragiis, maxime altaris sacrificio, adjuvari posse. In hoc igitur Indiviciam tractamus. — I. De existentia purgatorii. — II. De illius poenis. — III. Quænam peccata in purgatorio delenda. — IV. An et quomodo sublevari possunt animæ in Purgatorio, detentæ. — V. De relationibus inter Ecclesiam patientem et Ecclesiam triumphantem. — VI. Quisnam defunctorum status respectu vivorum, etc.

CAPUT I. — DE EXSISTENTIA PURGATORII.

Probatio directa ex Scriptura sacra a SS. Patribus deducta.

S. Ambrosius, XLV, 980; XVII, 200; S. Hieronym., XLIV, 317, 677; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 947; Julianus episc. Toletanus, XCVI, 485; Alcuinus, C, 575, 579; Cl. 85; Rabanus Maur., CVII, 557, 773, 930; Walfridus Ruldenis, CXIV, 762; Haymo, CXVI, 214, 1081; CXVIII, 955; Paschasius Radbertus, CXX, 163; S. Odo, CXXXIII, 848; Gerard., CXLII, 1239; Anselmus Laudunens., CLXII, 1563; Rupertus abb., CLIX, 1260; Hildebertus Cenoman., CLXXI, 711. — Variis argumentis statuitur existentia purgatorii, S. Cyprian., III, 889, 931; S. Hieronym., XXIV, 678; S. Augustin., XXXIII, 1127, 1128; XLI, 728; S. Gregorius Magnus, LXXVII, 393; Alcuin., CL, 1074; Raban. Maur., CXII, 37; Haymo, CXVIII, 933, 936; Othlo, CXLVI, 568; Bruno Carthus., CLII, 636, 1507; Radulphus Ardens, CLV, 1485; Anselmus Laudunens., CLXII, 1563; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 741; S. Bernard., CLXXXIII, 1100; CLXXXIV, 1068; Robertus Pullus, CLXXVI, 1039, 1080; Egbertus, CXCV, 15; Bernard. abb., CCIV, 828. — Tractatus de purgatorio, Henricus Salteriens., CLXXX, 977-1004. — Indirecte probatur existentia purgatorii ex infra dicendis de precibus pro mortuis in Ecclesia oblati.

CAPUT II. — DE PURGATORII PÆNIS.

I. — De pænis in genere.

Pœnarum purgatorii descriptio, Alcuinus, CL, 851. — Pœnæ damnatorum et purgandorum cuidam per visionem ostendunt, Orbion., CXLVI, 380. — Qualis sit purgatorii cruciatus, *id.*, CLXXXII, 1158; CLXXXIII, 663; Robertus Pullus, CLXXXVI, 690.

II. — De igne purgatorio.

Purgatorii animæ pro peccatis longo dolore cruciatu diu purgantur igne, S. Cyprian., III, 786. — Sicut animum ita et animæ per ignem purgantur, S. Ambros., XVII, 931. — Ignis purgatorii acerbitas, Rufinus, XXI, 172. — S. Augustinus, XXXVI, 92, 397; XXXVII, 1563; XXXIX,

XL, 2212; XL, 156, 217, 264; S. Isidorus Hispalens., LXXXIII; Julianus Tolet., XCVI, 484; Haymo, CXVIII, 931, 935; Gerardus, CXLII, 1239; S. Bruno Carthusian., CLII, 138; Hugo de S. Victore, CLXVII, 519; S. Bernard., CLXXXV, 76; Robertus Pullus, CLXXXVI, 705.

III. — De Purgatorii poenarum gravitate.

S. Augustinus, XXXVI, 397; XXXIX, 756, 1947; XLI, 1528; XL, 800; S. Gregorius Magnus, LXXIX, 123; S. Bonifacius Magn., *ibid.*, 756; Julianus, XCVI, 486; Haymo, CXVII, 938, 939; Remigius Antissiodor., CXXXI, 511; S. Petrus Damian., CXLIV, 837; S. Bruno Carthus., CLII, 834; S. Bruno Segniensis episc., 18; S. Bernardus Clarevallens., CLXXXIII, 518; CLXXXIV, 121; CLXXXV, 89; Robertus Pullus, CLXXXVI, 526; Petrus Cantor., CCV, 350; Alanus de Insulis, CCX, 174; Absalon abb., CXXI, 243.

IV. — De poenarum Purgatorii duratione. — Eo major quo majora peccata.

Mensibus forte vel etiam annis nostra perdurabit purgatio, S. Aug., XXXIX, 1948. — Tam diu in purgatorio moras habebimus quandiu peccata consumantur, *ibid.*, 1947, 2212. — Ignis purgatorius omnem humanam imaginationem duratione superat, S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, Julian. Toletanus, XCVI, 485, minus vel majus expenditur purgatorii supplicium quanto in terra minus vel amplius bona temporalia dilecta fuerunt. Hic qui per ignem purgatorium salvantur, non uno eademque spatio ignis cruciatum sustinebunt, Haymo, CXVIII, 935. — Alios tardius alios citius ignis iste transitorius purgat pro diversitate peccatorum, *id.*, CXVII, 550, 521. — Animæ sunt in purgatorio usque ad plenam satisfactionem. In die iudicii ultimi absolventur ignis purgatorii. Purgatorii animæ ante iudicium absolventur, S. Ambrosius, XVII, 931. — Nulla purgatoria poena post iudicium ultimum, S. Augustinus, XLI, 730, 734. — In die iudicii animabus in purgatorio detentis præstabitur refrigerium, S. Bonifacius Mag., LXXXIX, 717. — Ignem purgatorium non post sed ante iudicium ultimum perferent animæ, Julian. Toletan., XCVI, 485. — Ultimi diei iudicio evanescent ignis

purgatorius, Alcuinus, CI, 53. — Honorius Augustod., CLXXII, 1157.

Non æternussed transitorius ignis purgatorius, S. Aug., XXXIX, 1916. — Rabanus Maurus, CXII, 58. — Electi post ignis purgationem transibunt ad regnum vitæ, Haymo CXVI, 1081. — Qui in purgatorio sunt expectant redemptionem, S. Bernard., CLXXXIII, 665. — Igne purgati qui punitur se saluos futuros præcognoscunt, Richard., de S. Victore, CXCVI, 1178.

CAPUT III. — QUENAM PECCATA IN PURGATORIO DELENDA SUNT.
I. — *Peccata minuta.*

Quenam peccata purgatorii cruciamentorum materia erunt? S. Isidor. Hisp. LXXXIII, 949. — Enumeratio peccatorum in purgatorio delendorum, Raban. Maur., CXII, 58; Gerardus, CXVII, 1299. — Remigius Antissiodorens., CXXXI. Peccata quæ ad purgatorium ducunt in Scriptura per lignum, fenem et stipulam figurantur. — Minuta tantum peccata purgabit ignis iste, S. Augustin., XXXIX, 1916, 2214. — Peccata levia temporaliter egent correctione purgari, S. Fulgentius, LXV. — Ex Scriptura peccata minima tantum, igne purgatorio delentur, Taio Cesaraugustan., LXXX, 975. — Levia peccata diluuntur in purgatorii cruciatibus, S. Gregorius Magn., LXXVII, 396. — Qui leviter peccaverunt igne purgati ad beatitudinis requiem deducuntur, S. Gregorius Mag., LXXIX, 553. — Animæ minutis obnoxie peccatis ignem purgatorium patientur, Alcuin., CI, 53. — Levia peccata transitorio igne purgantur, Haymo, CXVIII, 933. — Penæ post obitum purgatoris non sunt statutæ criminalibus sed levioribus peccatis, Rotherius, CXXXVI, 703. Peccatum veniale temporali penâ plectitur, Richard., a S. Victore, CXCVI, 1177. — Peccata minuta qua ratione hic post hanc vitam purgantur, S. Augustin., XXXIX, 1947. — Peccata iustorum minuta huius vitæ tribulationibus purganda sunt ut aliorum vitæ ignem vitent, *ibid.*, 1771. — Purgatorium destinatur animabus quæ non male sed non perfecte vixerunt, S. Ildefons., XCVI, 144.

II. — *Reliquiæ peccati.*

Ex gravioribus peccatis quod superest purgatoria pena abolebitur S. Greg. Magn., LXXIX, 123. — In hac vita his qui salvandi sunt remittitur peccatum sed non pena temporalis peccati, S. Pet. Damian., CXLIV, 833. — Penitentia in hac vita incepta sed non perfectæ supplet purgatorii ignis (CLXXXVI), Robertus Pullus CLXXXVI, 556. — Penitentes morte præventi tempus satisfaciendi non habentes, purgatorio igne excoquantur, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1177. — Quinam ignem purgatorii patientur, Haymo, CXVIII, 934. — Multa peccata post hanc vitam igne purgatorio solvantur, S. Bruno Segniensis., CXXV, 190. — Quali forma sunt in purgatorio delenti, Honorius Augustod., CLXXII, 1158, 1159. — Purgatorii ignem pauci evadunt, S. Bernard., Claraevall., CLXXXV, 83. — Purgatorium non sentiunt qui in fine vitæ baptizantur, S. Augustin., XI, 1127.

CAPUT IV. — QUOMODO SUBLEVARI POSSUNT ANIMÆ IN PURGATORIO DETENTÆ.

Quomodo animabus purgatoris subveniendum est, S. August., XI, 1324. — Defunctis subvenire quibus modis possumus id., XXXIX, 2101. — Animabus defunctorum vivorum prosumt suffragia, passio SS. marty. Perpetuæ et Felicit., III, 44, 45. Animæ mortuorum quatuor modis solvantur, Gratianus, CLXXXVII, 918.

I. — *Per Missæ sacrificium et orationes Ecclesiæ.*

Pro defunctis supplicare consuevit universa Ecclesia, S. Aug., XI, 592. — Constant fuit in Ecclesia usus pro mortuis orare et sacrificium offerre, Tertullian., II, 737, 912, 946; S. Cyprian., LV, 399; V, 493; Eusebius Pamphilus, VIII, *ibid.*, 91; S. Zeno Veron., XI, 578; S. Ambrosius, XVI, 754, 1099, 1316, 1386; S. Augustin., XXIII, 777, 780; XXXIII, 92, 694; XXXVIII, 867, 956, 937; XXXIX, 2101, XL, 157, 158, 283, 284, 592, 593, 596; XLII, 59; Cassianus XLIX, 530, 531; S. Leo Magnus LV, 153, 137; Victor Vitensis, LVIII, 187, 233; Benedictus, LXVI, 111; S. Gregor. Magn., LXVI, 201, 202, 303, 304, 356, 357, 773, 774; S. Germanus, LXXII, 137, 142, 143, 144, 145, 146, 211, 212, 222, 262, 264, 289, 435, 456; Vitæ Patrum, LXXIII, 793, 794, 1158, 1159; S. Gregorius Magnus, LXXV, 68, 69; LXXVI, 1279; LXXVII, 141, 416, 425; LXXVIII, 192, 214, 280, 281, 282, 466, 470, 473, 474, 558, 562, 563, 594, 595. Defunctorum memoria in sacrificio missæ Gothicæ fieri consuevit, LXXXI, 677. S. Isidorus Hispalensis. — Sacrificium pro defunctorum requie offerre, ve pro eis orare, credimus quod ab apostolis traditum sit, id., LXXXIII, 757. — Missæ pro defunctis, LXXXIV, 557, 558, 573; Liturgia Mozarabica, LXXXV,

515, 1016, 1029; LXXXVI, 1048, 1223, 1239; S. Thomas XCIX, 143; Vener. Beda, XCLX, 751, 753; S. Julianus Toletanus, XCVI, 476; Carolus Magnus, XCVII, 293, 291, 592; Alcuin., C, 322, 321, 473, 474; CL, 461, 488, 839, 830, 1277, 1280; S. Benedictus, CIII, 808, 809; Amalarius, CV, 1161, 1163; Jonas Aurelianus., CVI, 262, 263; Raban. Maurus, CVII, 40, 93; Valafridus Fuldenis., CXIV, 918, 999, 1000; Haymo, CXVIII, 956, 957; Grimaldus, CXXI, 841, 847; Usuardus, CXXIII, 606, 607; Hincmarus, CXXIV, 841; Isidorus Mercator, CXXX, 395; Rotherius, CXXXVI, 447; Monumenta liturgica, CXXXVIII, 912, 913, 1327, 1330, 1332; Burchard., CXL, 686, 687, 1008, 1009; S. Odilo, CXLI, 837; S. Petrus Damianus, CXLIIV, 117, 146, CXLV, 325, 345, 578; Othlo., CXLI, 432, 433; Adamus, *ibid.*, 783; Joannes Rothomag., 57, 58, 46, 56, 60, 83, 83, 114, 115, 190, 191, 192, 203; S. Gregorius, CXLVIII, 887, 892; S. Anselmus Lucens. episc., CXLI, 558, 566; Lanfranc., Cantuariensis, archiepisc., CL, 445, 452, 569, 477, 516; Bonizo, *ibid.*, 794; S. Guillelmus, *ibid.*, 1017, 1019, 1136, 1146. — Monumenta liturgica, CLI, 834, 860, 869, 873; S. Bruno, CLII, 135, 218, 225, 279, 604; Hugo, CLIV, 517; Godfrid., CLV, 394, 595, 615; Pibo, CLVI, 457; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 858, 919, 921; Sigebertus, CLX, 612, 646, 648, 652; S. Ivo Carnotens., CLXI, 191, 193, 215; S. Stephanus, CLXVII, 1417, 1418, 1440, 1476, 1478; Marbodus, CLXXI, 741, 1672, 1674; Honorius Augustodunens., CLXXII, 585, 798; Hugo de S. Victore, CLXXI, 895; CLXXVII, 156; Willelmus CLXXIX, 1072; Eugenius, CLXXX, 1589; Robertus Pullus, CLXXXVI, 915, 1105; Anastasius bibliothecarius, CLXXXVIII, 996; Petrus Vener., CLXXXIX, 209, 210, 241, 377, 477, 897, 1028; Petrus Lombard., CXCI, 110; Philippus de Harvenag., CCIII, 1500; Bernard., CCIV, 828, 832; Petrus Cantor., CCV, 103, 186; Alanus de Insulis, CCX, 378, 376; Petrus Pictaviensis., CCXI, 1270, 1272; Sicard., CCXIII, 101, 132, 153, 426, 430.

Partem istius questionis mere liturgicam videsis in Indice de Cultu mortuorum.

II. — *Pro defunctis supplicare consueverunt fideles.*

Pro mortuis fidelibus apud antiquos Patres invenitur oratio, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 416, 417; Tertullian., I, 614, 926; II, 79, 757, 942. — Passio SS. Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, III, 33, 34, 154, 155. — S. Cyprian., IV, 599, 489. — Arnobius, V, 494, 493, 1076. — Lactantius, VI, 581; Eusebius Pamphilus, VII, 86, 91; S. Zeno, XI, 566, 578; S. Ambrosius, XVI, 754, 1106, 1039, 1269, 1316, 1319, 1386; S. Augustin., XXII, 777, 780; XXXIII, 92, 694; XXXV, 1331, 1617; XXXVII, 956, 957; XXXIX, 2101; XL, 157, 158, 284, 593, 595, 596, 609, 939, 1025, 1320, 1328; XLI, 756-758; XLII, 28, 59; Cassianus, XLIX, 529-532; S. Leo Magnus, LV, 133-157; S. Germanus, LXXII, 211, 212, 213; S. Gregorius, LXXV, 401; LXXVII, 416-425; S. Isidorus Hispalensis., LXXXIII, 757. — Liturgia Mozarabica, LXXXV, 515, 902, 920, 1016-1029; LXXXVI, 1048, 1223, 12, 1259; S. Thomas, XCX, 145, 152, 192, 208, 569; Venerab. Beda, XCIX, 754, 753; S. Julianus Toletanus episc., XCVI, 474, 476; Carolus Magnus, 293, 291, 592; Alcuin., I, 106, 321, 322, 449, 473, 474, 488, 530; CL, 461, 829, 830, 1277-1280; S. Benedictus, CIII, 808, 809; Amalarius, CV, 1161-1161; Jonas Aurelianus., CVI, 261-263; Raban. Maur., CVII, 40, 93; CIX, 216; Valafrid. Fuldenis., CXIV, 918, 999, 1000; Haymo, CXVIII, 956-958, 949; Grimaldus, CXXI, 841-847; Usuard., CXXIII, 606, 607; Hincmarus, CXXIV, 4138, 1157, 1162, 1370; Hincmarus, CXXV, 771, 776, 814, 911, 912; Isidorus Mercator, CXXX, 334, 512, 518, 593, 597; Remigius, CXXXI, 153; Regino Prumiens., CXXXII, 189, 191, 355; Rotherius, CXXXVI, 289, 417. — Monumenta liturgica, CXXXVIII, 915, 942, 943, 1327, 1330, 1332; S. Burchard., CXL, 686, 687, 701, 1008, 1009; S. Bruno, CXLI, 22, 48; S. Odilo, *ibid.*, 834, 837, 856, 878, 1037; S. Petrus Damian., CXLIIV, 117, 146, 526, 537; CXLV, 325, 336, 515, 568, 580, 930; Othlo., CXLI, 562, 568, 374, 573, 582, 583, 432, 433; Adamus, *ibid.*, 685, 686, 783, 973; Joannes Rothomag., CXLVII, 58, 60, 80, 114, 115, 190, 192, 203; S. Gregorius, CXLVIII, 887, 892; S. Anselmus Lucens. episc., CXLI, 558, 562, 566; Lanfrancus Cantuariensis, archiepisc., CL, 445, 469, 472, 477, 512-514, 516; Bonizo, CL, 794; S. Guillelmus, CL, 986, 1017, 1019, 1136-1146. — Monumenta liturgica, CLI, 834, 869, 873; S. Bruno, CLII, 20, 135, 218, 225, 229, 533, 554, 561, 563, 580, 586, 604; Hugo, CLIV, 517; Godfridus, CLV, 394, 595, 615; Guibertus, CLVI, 1126; Pibo, CLVII, 454, 457; S. Anselmus Cantuariensis, archiepisc., CLVIII, 858, 919, 921; Sigebertus, CLX, 629, 642, 646, 618, 650-653; S. Ivo Carnotens., CLXI, 191, 193, 215, 218, 917, 1210; CLXII, 177; S. Stephanus, CLXVI, 1418,

1430, 1463, 1472, 1573, 1477; Marbodius, CLXXI, 741, 1673-1674; Honorius Augustodunensis, CLXXII, 543, 798, 1150; Hugo a S. Victore, CLXXV, 593, 595; CLXXVII, 456; Abelard, CLXXVIII, 176, 192; Willelmus, CLXXXI, 1006; Eugenius, CLXXX, 1589; S. Bernard, Clarnvalli, CLXXII, 580, 581, 664, 1113, 1114; CLXXXIV, 1089; Robertus Pullus, CLXXXVI, 769, 913, 916, 917, 1105; Odericus, CLXXXVIII, 238; Anastasius Bibliothecarius, CLXXXIX, 96; Petrus Venerab., CLXXXIX, 71, 72, 209, 310, 311, 377, 477, 893, 1028; Petrus Lombardus, CXI, 110, 890; CXII, 40, 301, 302, 948, 949; Philippus de Harveng., CIII, 1300; Bernard, CCIV, 828-832; Petrus Cantor, CCV, 103, 106, 283; Alanus de Insulis, CCX, 373, 376; Petrus Pictaviensis, CCXI, 1668-1692; Sicardus, CCXIII, 132, 153, 426, 430.

III. — *Christi fideles, consueverunt opera bona facere, scilicet jejunia, eleemosynas, etc., tum defunctis, tum sibi post mortem profutura*, Tertull., I, 926; II, 737.

Pro mortuis sit oblatio, S. Cyprianus, IV, 599. — Defunctis in purgatorio detentis prosunt merita martyrum et opera iustorum, *ibid.*, 480. Non lacrymis, sed oblationibus Domini commendandam sororis animam putat S. Ambrosius, XVI, 1096. — Pro defunctis sunt oblationes, S. Aug., XXXIII, 92. — Operatio misericordiae in defunctos praescribitur, *id.*, XXXV, 1830. — Orationibus Ecclesiae, sacrificio salutari, atque eleemosynis adjuvantur spiritus defunctorum, *id.*, CXXXVIII, 936, 937. — Pro defunctis sunt sacrificia altaris et eleemosynarum, *id.*, XL, 158, 283. — Pietatis opera sunt pro mortuis valde bonis gratiarum actiones, pro non valde malis propitiationes, *ibid.*, 284. — Pro mortuis offeruntur sacrificia altaris orationum et eleemosynarum, *ibid.*, 609. — Precibus aliisque piis operibus adjuvantur defuncti, *ibid.*, 1320, 1329. — Perti solent pro defunctis oblationes, Cassianus, XLIX, 529-531. — Pro defunctis sunt oblationes, S. Gregorius Turonensis, LXXI, 875-877. — Oblatio pro defunctis instituta, S. Germanus, LXXII, 289. — Donationes ad oblata pro defunctis peragenda factae, *ibid.*, 435, 456. — Donationes oblatae pro defunctis in offertoriis exceptae, *ibid.*, 225. — Defunctis sit refrigerium per jejunantiam preces et per sacrificium, *ibid.*, 262-264. — Qui oblationes defunctorum retinent, excommunicantur, S. Isidorus Hispalensis, LXXXIV, 239. — (Charitatis munuscula post charos nostros defunctos mittamus, Alcinus. Pro defunctis fidelibus orare, jejunare, eleemosynas dare, missas celebrare, bonum est illis atque salubre, Alcinus, C, 321, 323, 473, 474; Cl, 488. — In Ecclesia sunt pro defunctis eleemosynae, *ibid.*, 1279. — Non negandum est defunctorum animas pietate suorum viventium posse relevari, cum pro illis offertur Mediatoris sacrificium, vel in Ecclesia sunt eleemosynae. — Cum de sacrificiis sive altaris, sive quarumcunque eleemosynarum pro defunctis baptizatis offeruntur, pro non valde malis, sunt propitiationes, Amalarius, CV, 1162, 1163. — Orationibus sanctae Ecclesiae sacrificio salutari, eleemosynis... non est dubitandum mortuos adjuvari, Jonas Aurelianus, CVI, 262. — Christianorum officium ut mortuorum spiritibus per orationes et eleemosynas opem conferant, *ibid.*, 264, 265. — Amicorum precibus, eleemosynis, jejniis, stibus... absoluntur poenis qui in purgatorio detinentur, Haymo, CXVIII, 956, 937. — Pro his qui in bello fideliter bellantes ceciderunt oblationes eleemosynarum, orationum et hostiae sacrae fideliter offerri debent. — Hincmarus, CXV, 811. — Sunt mortui qui piis amicorum fidelium precibus, eleemosynis, jejniis, stibus et hostiae salutaris oblationibus absoluti poenis ad beatorum requiem perveniunt, *ibid.*, 912. — Oblationes defunctorum negantes ecclesiis statim excommunicantur, Isidorus Mercator, CXXX, 318. — Ab ecclesia pellatur defunctorum oblationes defraudans, *ibid.*, 312, 397. — Qui defunctorum oblationes retinent et ecclesiis tradere morantur, hi ut infideles ab Ecclesia ejiciantur, Regino Promiens, CXXXII, 335; Burchard, CXI, 701. — De mortuis contristari non debemus sed potius pietatis officia illis impendere, *id.*, CXL, 1008, 1009. — Mansum ecclesiam celo pro parentibus meis vivis atque defunctis, S. Odilo, CXLII, 634. — Redarguuntur illi qui orationes, oblationes et sacrificia pro defunctis rejiciunt, S. Petrus Damianus, CXI, 337. — Animam viri qui defuncti eleemosynas redimere conatur quendam mulier, *id.*, CXLV, 568. — Fuldensis monachus ob negatam in defunctis gratiam praebendam seu eleemosynam flagellis divitiis caesa, Odilo, CXLVI, 371. — Plures mortuos, ut etiam ante diem iudicii liberentur, adjuvant viventium preces, eleemosynae, jejunia et maxime missarum celebratio, *ibid.*, 362. — Pro excommunicati fratris anima officium atque eleemosynam quasi eodem die obisset, instanter

agere praecipitur, Adamus, CXLVI, 685, 783. — Quam non liceat pro defunctis impiis oblata offerre, S. Anselmus, CXLIX, 566. — Pro defunctis sunt officia et eleemosynae... Hugo, CLIV, 317. — Apud dominum Basilium aliquid dedit Drago de Esraives sancto Manueto pro suis et antecessorum suorum animis, Pibo, CLVII, 434.

Pro animarum suarum salute quoddam praedium tradiderunt, Sigebertus, CLX, 629. — Pro salute et absolutione defuncti datur decima de culturis, *ibid.*, 652. — Pro mortuis sive altaris, sive orationum, sive eleemosynarum sacrificiis solemnter supplicamus, S. Ivo, CLXI, 191. — Qui oblationes defunctorum aut negant ecclesiis aut cum difficultate reddunt tanquam egentium necatores excommunicantur, *ibid.*, 248. — Accipiendum est quod proximi et amici defunctorum propter nomen et redemptionem ipsorum, gratis dare volunt, *ibid.*, 249. — Omnibus Christianae religionis modis adjuvanda est anima defuncti, *ibid.*, 1240. — Pro omnibus defunctis baptizatis offeruntur sive altaris, sive eleemosynarum sacrificia, Hugo a S. Victore, CLXIV, 594, 595. — Surgam in adiutorium mortuis, interpellabo gemitibus, implorabo suspiriis, orationibus intercedam, satisfaciam sacrificio, S. Bernardus, CLXXXII, 631. — De oblatione sacrificii pro mortuis atque de eleemosynis pro ipsis faciendis, Petrus Ven., CLXXXIX, 693. — Contra illos qui dicunt, defunctis fidelibus non prodesse vivorum eleemosynas, jejunia, missarum solemnia, aliave orationes, Bernardus, CLX, 628. — Quantum prosit oblatio fidelium spiritibus defunctorum, *ibid.*, 632. — Vir fortissimus Judas drachmas misit Jerosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, Alanus de Insulis, CCX, 376. — Quicumque decevit in unitate Ecclesiae particeps est omnium benefactorum, quae pro uno mortui sunt, Petrus Pictaviensis, CCXI, 1272. — Mortuorum intuitu sunt eleemosynae, orationes, jejunia et sacrificia, Sicardus, CCXIII, 450.

IV. — *Oblationes sacerdotum, orationes iustorum, eleemosynas charorum, jejunia amicorum aliave hujusmodi bona opera animabus in purgatorio detentis prodesse, constanti fide in Ecclesia catholica creditum est*, Tertull., II, 737.

Passio SS. martyrum Felicitatis et Perpetuae, III, 131, 133; S. Cyprianus, IV, 480; S. Ambrosius, XVI, 751, 1519; S. Augustinus, XXXV, 1351; XXXVIII, 936, 937; XXXIX, 2101; XL, 157, 158, 283, 284, 593, 932, 1320, 1529; S. Leo Magnus, LV, 133-137; S. Gregorius Turonensis, LXXI, 773, 774; S. Germanus, LXXII, 143, 144, 262, 264; Vita Patrum, LXXIII, 596, 597, 793, 794; S. Gregorius, LXXV, 401; LXXVII, 421-425; Liturgia Mozarabica, LXXXV, 902, 920, 1016-1029; LXXXVI, 1048, 1223, 1230; S. Thomas, XCIX, 145, 152, 192, 208; Venerab. Beda, XCIX, 731, 735; Julianus Toletanus, XCVI, 474, 476; Alcinus, C, 106, 321, 322, 449, 473, 474; Cl, 1278, 1280; Amalarius, CV, 1161-1163; Jonas Aurelianus, CVI, 261, 261; Rabanus Maurus, CVII, 93; CIX, 93; Walafrius Fuldensis, CXLIV, 948, 999, 1000; Haymo, CXVIII, 936-938; Grimaldus, CXLI, 841-847; Hincmarus, CXV, 911; Remigius, CXXXI, 133; Ratherius, CXXXVI, 589; Monumenta liturgica, CXXXVIII, 912, 945, 1332. — S. Bruno, CXLII, 48; S. Petrus Damianus, CXLIV, 146; CXLV, 356, 568, 571, 572, 575, 582, 583; Adamus, CXLVI, 973; Joannes Rothomagus, CXLVII, 190; Bonizo, CL, 794; Monumenta liturgica, CL, 854, 860, 869, 870, 872, 873; Godefridus, CLV, 594, 595; Pibo, CLVII, 434; Sigebertus, CLX, 616, 650, 651, 652, 653, 653; S. Ivo Carnotensis, CLXII, 177; Honorius Augustodunensis, CLXXII, 1150; Hugo, CLXXV, 1295; Eugenius, CLXXX, 1589; S. Bernardus Clarnvalli, CLXXXII, 661; Robertus Pullus, CLXXXVI, 916; Odericus, CLXXXVIII, 238; Petrus Lombardus, CXI, 110; CXII, 40, 301; Bernardus, CCIV, 828-832; Petrus Cantor, CCV, 103, 106; Alanus de Insulis, CCX, 373, 376; Petrus Pictaviensis, CCXI, 1268, 1269, 1272.

CAPUT V. — *DE RELATIONIBUS INTER ECCLESIAM PATIENTEM ET ECCLESIAM TRIUMPHANTEM.*

Defunctis in purgatorio detentis prosunt merita martyrum et opera iustorum, S. Cyprianus, IV, 480. — Defunctis prodest sanctorum intercessio, S. Leo Magnus, LV, 136, 137. — A poena purgatorii nos liberat sanctorum martyrum invocatio, S. Gregorius Turonensis, LXXII, 800. — In suae festivitatis Assumptione a poenis purgatorii innumeros homines liberat Virgo Maria, S. Petrus Damianus, CXLV, 586. Sancta Dei Genitrix et omnia sancta seraphim et cherubim agmina, intercedite pro nobis atque pro omnibus vivis ac defunctis fidelibus, *ibid.*, 930. — Sanctorum intercessio efficax pro defunctis, S. Bernardus, CLXXXII, 1497. — Pro defunctis invocandi sunt sancti, *id.*, CLXXXIII, 1037, 1098. — Orationibus et aliis bene-

factis amicorum defunctorum animabus subveniunt sancti, Abens de Insulis, CCX, 576.

Vide Indicem de Cultu sanctorum.

CAPUT VI. — QUISNAM DEFUNCTORUM STATUS RESPECTU VIVORUM?

Solent animæ defunctorum atque curant quæ circa vivos geruntur, S. Aug., XXVII, 1437. — Quid hic agatur, revelante Deo, vel alio modo, cognoscere possunt mortui, id., XI, 605, 799. — Ad vivos mitti possunt ipsi mortui, *ibid.*, 606. — Visitationes mortuorum prænantiantium quod confirmavit eventus, id., XXXIII, 697, 698. — Plures visi sunt mortui ita in domos ingreſsi ut olim soliti fuerant, *ibid.*, 697. — Testantur plures in locis in quibus humata sunt corpora et maxime in basilicis per noctem fieri tumultus et orationes, *ibid.* — Hujusmodi visionis testis est quidam sanctus presby-

ter, *ibid.*, 698. — Mortuis aliquam esse curam de nobis ex Evangelio colligitur, S. Aug., XXVII, 1437; XI, 799. — Defuncti inducitur uxor mariti sui sollicita, id., 1075. — Mortui a viventibus visi sepulturam sibi petunt, id., XI, 600. — Defunctorum animas quandoque hominibus apparent, id., XI, 1026. — Quorundam sanctorum purgatorium Isaac, beati Guntheri discipulo revelatum, Othlo., CXLXI, 368. Ad quosdam vivos consolandos apparet defunctus, S. Stephanus, CLXVI, 1867. — Cui-dam dormienti apparet defunctus, Willelmus, CXXIX, 1077. — Super lectum dormiens quendam vidit animum e rationis sanctæ Mariæ ante plures annos defunctum sibi apparentem, Hermannus, CLXXX, 67. — Quidquid pro fratribus nostris visis vel defunctis agimus, idem reciproca vicissitudine ab eis accipiemus, *ibid.*, 79. — Mortuorum increſcit cruciatus, ex vivorum quos amaverunt cruciatibus, Robertus Pullus, CLXXXVI, 769.

CXXI.

INDEX DE CULTU ET VENER. ERGA DEFUNCTOS. EX HISTORIA, LITURGIA ET MONUMENTIS ECCLESIAE LATINÆ TRADITIONEM DEMONSTRANS.

MONITUM.

Inſpectis undequaque, in hocce volumine, omnibus quæ de immortalitate animæ, de purgatorio, de cultu et veneratione sanctorum, necnon de oratione, a SS. Patribus tradita et prædicata, variis Indicibus designantur, nunc pie lector, benevolenter invenies et percurrere forſan gratum erit quæcunque ad mortuorum obsequium, in tota Patrologia referuntur.

Maniſeſte et indubitanter ex iis concludi poteſt, Chriſtianorum corpora non tantum ſacris honoribus proſequeſta fuiſſe, velut templa Spiritus ſancti, et ad futuram reſurrectionem deſtinata, verum etiam illa teſtimonio hæreticorum confutantur errores.

Nam ſole clarius patet: 1° Defunctorum Chriſtianorum exſequias, quoscunque nationum gentilium ritus, religione ſincera et decenti veneratione, longe ſuperare; 2° In omnibus retro ſæculis, non ſolum preces et luctum, ſed et ſacramentorum uſum, luminaria, Miſſæ ſacrificium in omnibus eccleſiis fuiſſe inſtituta, quemadmodum vigent adhuc et permanent eadem ſuffragia in Eccleſia catholica. Novum illud nec deſpicabile argumentum eſt ad honorem ſanctæ huius Eccleſiæ.

Quadruplicem materiam diviſionem præſenti indici assignavimus, nempe hiftoricam, teſtimonialem quæ verba etiam plurima SS. Patrum renovat; liturgicam quoque et monumentalem in qua non omnia ſed pauciora ſaltem de ſepulcris et epitaphiis referre putavimus.

PARS PRIMA (HISTORICA). — De cultu defunctorum.

TERTULLIANUS. — Oblationes et orationes pro defunctis faciebant Chriſtiani, II, 79, 942.

LACTANTIUS. — Mortuos lavandi ubinam mos obtinuerit, VI, 769. — Defunctorum unctionura apud Chriſtianos, *ibid.* — Aliquando veſtibꝯ pretioſis induti, elati ſunt, *ibid.*

S. ZENO. — De gentium libationibus ad mortuorum ſepulcra, XI, 127. — Mortuorum corpora exponerantur a Chriſtianiſ in eccleſiis, 53. — Veſte aliqua obvolvabantur, 88.

S. CYPRIANUS. — Atræ veſtes non accipiendæ in charorum morte, IV, 234.

S. HIERONYMUS. — Mos antiquus in exſequiis mortuorum, XXII, 536. — Chriſtiani traditio de psalmis et hymnis recitandis ſuper illos, 466.

RUFINUS. — De ſepulcro S. martyris Babylæ, XXI, 512. — De S. Joannis ſepulcro, et de reliquiis ejus apud Alexandriam conſervatis, 536.

S. AUGUSTINUS. — Obſequiæ et funus matris ſuæ S. Montæ, XXXII, 151. — Orat pro matre defuncta, 778. — De ſepultura humanorum corporum, XLI, 26. — Pro defunctis univerſa Eccleſia ſupplicare conſuevit, XLIII, 592. — Etiam ſub generali commemoratione pro omnibus in Chriſtiana ſocietate defunctis orat, XXXVIII, 596. — Funeris et ſepulturæ cura quam laudabiles, 575. — Ut ad ipſum ſacrificium, loco ſuo, commemorarentur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur, hoc a Patribus traditum univerſa obſervat Eccleſia, XXXVII, 986.

LITURGIA GALILICANA. — Mortui epiſcopi cadaver plures per dies generationi expoſitum eſt, LXXII, 167.

— Mortuus ablutus, veſtitusque ſepulturæ traditur, *ibid.*
S. PAULINUS NOLANUS. — Animam demortui fratris Paulinus commendat precibus SS. Delphini et Amandi, epiſt., CCXIX, LXI, 220. — Sepulcra variis S.

Scripturæ exemplis aſſeris, epiſt., LXVIII. — Juxta martyrum corpora ſepeliebantur defuncti, Poemat., LXXI, 686, 768. — Sepeliendi mos in eccleſiis, epiſt., CCII, LXI, 919. — Sepulcrum S. Felicis quoque ampliſſimis baſiſis ornatum, LXI, 431. — Sepulcra SS. Apoſtolorum et Martyrum Romæ quotannis viſitat S. Paulinus, epiſt., XCII, LXI, 97, 199.

CASSIODORUS. — Sepulturæ cura, LXIX, 51. — Arcæ marmoreæ in urbe Ravennate ad ſepelienda mortuorum corpora, 46.

CONSTANTINUS imperator. — Rjus funus, VIII, 89, 90. — Miſſa in apoſtolorum martyrio celebrata in exſequiis Conſtantini, 91. — Decretum ejus ut cœmeteria eccleſiis rediantur, 267.

CASSIANUS. — Sepulturæ ritus apud veteres, XLIX, 995.

PRUDENTIUS AURELIUS. — Defunctorum corpora quomodo olim ſepulta, LX, 153. — Sepulcra dealbata intra urbem, 713. — In viis publicis, *ibid.* — In eccleſiis, 1178. — Sepulcra martyrum floribus ornata, LX, 153. — Sepulcra frequentata, 872. — Sepulcri honores, 551. — Sepulcris martyrum, per foramina, oraria, nardus oleum immittebantur, 1021.

S. ELEUTHERUS. — Ejus ſepultura, et elevatio corporis, LXV, 72, 76, 82.

S. BENEDICTUS monach. inſtitut. — Mortuos ut ſepellire debeat monachus, LXVI, 126.

SYNODUS APUD CARTHAGINEM. — Corporibus defunctorum SS. Euchariſta non datur, et ne mortuos homines baptizari liceat, LXVII, 190, Can. 18.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Romani pontificis corpus quando offertur, nullo tegmine præcipit in concilio Romano, LXXVII, 41. — Preces pro defunctis apud antiquos Patres poſſim occurrant, 464. — Sepulcrum ſibi parandi pia conſueſcunt, 275, 333. — Sepulturæ jus in eccleſiis quorum olim fuerit, LXXVII, 255. — Mos lavandi corpora ante ſepulturam, 927. — Luminaria in ſepulcris

adhibita, *ibid.* — Veterum mos mortuos vestitos sepe-
lire, 1290. — Corpora Christianorum mortuis aromatibus
condita, LXXVIII, 485. — Defunctorum corpora lavari
solebant ex antiquo more Christianorum, 482. — Unge-
bantur et linteis candidis involuebantur, 482, 484. — Epi-
scopi defuncti vestibus induebantur sacerdotalibus seu
pontificalibus, 484. — Ante Caroli Magni statum Missae
pro defunctis erant in usu, 572. — Sacrificium pro de-
functis offerendum assertum ex traditione, 289. — Se-
pultorum violatores quibus penes leges civiles et cano-
nicas afficiant, 472. — Mos erat olim thesauros mortuis
consepeliendi, 481. — Aetate S. Augustini liberum fuit
Christianis infra septi ecclesiarum sepeliri, 486. — Cor-
pore in ecclesiam delato, antequam terrae mandetur, ce-
lebratum Missae sacrificium, juxta antiquum morem,
480.

S. AUGUSTINUS Anglorum apostol. — Ejus sepu-
tura et exsequia, LXXX, 86.

S. ELIGIUS episc. — Pompa funeris ejus, LXXXVII,
568.

S. LEODEGARIUS episc. martyr. — Ejus funus,
XCVI, 565. — Sepultura locus coelitus illustratur, 566. —
Fidelium religio in sacrum corpus : in basilica nova
sanctus ille sepelitur, 572.

S. WILLEHADUS. — Ejus funus et sepultura Bremæ,
CVIII, 1021.

B. CAROLUS MAGNUS. — Ejus obitus et sepultura,
XCVII, 53.

CAPITULARE PADERBURNENSE. — De deferen-
dis corporibus Christianorum ad cimiteria ecclesiarum,
XCVII, 147.

WANDALBERTUS. — Sepultura et translatio S. Goar-
is, CXI, 635.

ISO monach. S. Gallensis. — B. Othmari sepultura et
translatio, CXII, 783.

MILLO monachus. — S. Amandi mors sepultura et ele-
vatio corporis, CXII, 961.

REGINO Prumiens. — Mortui non sepeliantur in ec-
clesia, CXXII, 79. — Sepultura non vendantur, 25, 75.
— Sepulcrorum effractores et violatores quomodo pun-
iendi, 173, 377.

STEPHANUS Leodiæ. episc. — S. Lamberti corporis
translatio, CXXII, 654.

HUCBALDUS monachus. — S. Ritrudis corporis
translatio, CXXII, 818.

FLODARDUS. — Obitus, sepultura et translatio
quorundam præsulum Remensium, CXXV, 69 et seqq.

BERNERUS. — Translatio corporis S. virginis Huue-
gundis, CXXVII, 59.

S. ETHELWOLDUS episc. — Corporis ejus translatio,
CXXVII, 103.

JOANNES abbas Metens. — Translatio corporis S.
Gloesindis, CXXVII, 218.

LETALDUS monach. — Delatio corporis S. Jnniani,
CXXVII, 781.

ALTO Vercellens. — CAPITULARE : Quod in ecclesiis
sepulturae non fiant, CXXIV, 53. — Ut sepulturae non
vendantur, *ibid.* — Ut mortuos penitentes sepeliant, 46.

S. HENRICUS imperator. — Elevatio corporis ejus et
translatio, CXI, 11.

S. LEO IX, papa. — Historia ejus mortis et sepulturae,
CXIII, 525. — Epistola pro cimiterio prioratus, S.
Orientii Cluniacensis, 743.

S. ADALARDUS. — Mira sepulturae ejus manifestatio,
CXVII, 1064.

FOLCARDUS monach. — Qualiter S. Bertinus cime-
terium acquisivit, CXLVII, 1085. — De revelatione cor-
poris S. Audomari, 1134. — Qualiter corpus S. Audomari
S. Folcuis translatum est, 1160.

CESTA PONTIFICUM CAMERACENS. — Eleva-
tiones et translationes quorundam episcoporum et san-
ctorum, CXLIX, 58, 115 et seqq. — Eorum sepulcra,
56, 63.

GODEFRIDUS monach. — De corpore S. Adulphi
Coloniæ translatio, CXLIX, 213.

OSBERNUS monach. — Translatio corporis S. Elphe-
gi, CXLIX, 385. — Ejus sepulcrum gloriosum, 391.

UDALRICUS Cluniacensis monach. — Antiquiores con-
suetudines Cluniacensis monasterii. Quid agendum sit in
fine exitus cujusque fratris, CXLIX, 775. — Si quis obit
in aliqua cella, *ibid.* — Quid agatur pro quolibet
fratre in singulis obedientiis, 776. — De obitu domini
abbatis, 776.

VALCANDUS monach. Mediani monasterii. — Sepul-
tura et elevatio corporum SS. Hydulphi et Deodati,
CI, 601, 620.

S. STEPHANUS Hungarorum rex. — Sepultura ejus,
elevatio corporis et veneratio, CI, 1230.

S. BRUNO Carthusian. institutor. — Ejus obitus an-
nuntiatio in epistola encyclica ipsius discipulorum solita
pro illius anima suffragia postulantium, CLII, 563.

S. JOANNES GUALBERTUS. — Ejus sepultura glo-
riosa, CXI, VI, 758.

DEODUINUS Leodiens episc. — Eligat ecclesiam in
Mariæ Hainensem pro sepultura, CXLI, 1143.

B. LANFRANCUS. — In dedicatione ecclesie offerun-
tur corpora mortuorum, CL, 16. — Mortuus abbas vesti-
bus induitur, CL, a, 46. — Ecclesiam foris civitatem
composuit B. Lanfrancus in qua clericos posuit a quibus
morientes et unde sepulturam sibi possent præparare non
habentes et absque pretio susciperentur, suscepti illuc
differrentur, delati honeste sepelirentur, 100. — Ejus
epistola ad abbatem E. ut excommunicatam adu-
teram de cimiterio ejici præcipiat, 515.

S. WILHELMUS abbas. — Constitutiones Hirsaugien-
ses. — Quomodo et quando frater sepeliatur, CLVIII,
1139. — De duobus vel tribus forte sepeliendis, CL,
1142. — De abbate ex hac vita migrante, *ibid.* — Quid
agatur pro his qui in loco sunt sepulti, 1146.

S. BERNARDUS abbas. — Mortuorum lotio in petra,
CLXXV, 800. — Funus Hispanorum, in eo vestes nigrae,
CLXXXIII, 222.

PETRUS LOMBARDUS. — Defunctus est cura charo-
rum suorum, CXCII, 239.

HARILFUS abbas. (Appendix) — Elevatio corporis
S. Arnulphi episc., CLXXIV, 1559. — Quomodo corpora
SS. Ricardii et Walterii reducta sunt in monasteria sua,
1529. — Qualiter S. Ricardius sepeliri se mandaverit,
obitus et sepellitio ejus, 1553.

HINCMARUS archiep. Remens. — Prebyteri pro se-
pultura nihil exigant, sed congruam cuique provideant,
CXXV, 715, 731. — Quomodo in convivis defunctorum
gerere se debeant, 715, 714. — Sepulcra non violanda,
731. — Hereditario jure non arroganda, sed arbitrio
sacerdotis, 731.

ROBERTUS PELLUS. — Sepulturae locum vendere
non licet, CLXXVI, 402.

S. ARIALDUS diaconus martyr. — Ejus corporis per
decem menses incorruptio et deportatio Mediolanum,
CXIII, 1178.

B. ALCUINUS. — Exsequia mortuorum quam sint
antiqua, et qualiter procurari debent, CI, 512, 1278.

RICHERIUS monachus. — Obitus et sepultura Lotha-
rii, CXXVIII, 125, 126.

S. CODEHARDUS episc. — Ejus gloriosa sepultura et
translatio, CXXVIII, 127.

S. IVO CARNOTENS. episc. — In quodam falso cime-
terio corpora excommunicatorum sepultura traduntur,
CLXII, 396.

S. ROBERTUS DE ARBRISSELLO. — Ejus obitus et
sepultura, CLXII, 1071.

JOANNES diaconus. — Translatio corporis S. Audoeni,
CLXII, 1155, 1160. — Translatio corporis S. Nicasi mar-
tyris et sociorum ejus, 1163.

S. HENRICUS imperator. — Ejus sepultura et sacri
corporis translationes, CXI, 19, 82.

S. WALPURGIS montalis. — Ejus obitus et sepultura,
CXL, 1091.

ALEXANDER III, papa. *Epist. ad archiep. Rothomag.*
— Suum pallium ad altam personam non transeat, sed
quisquam eum eo debet sepeliri, CC, 943. — *Epist. ad archiep. Remens.* In gratiam cujusdam militis qui exstul-
matus fuerat, 690. — *Epist. ad duos abbates*, ut excom-
munitatis sepulturam non præbeat abbatissa S. Michaelis,
ut ei præbuit, exstulmatus, 747. — *Epist. ad Richardum*
Cantuar. archiep. ut hospitalarios e. templarios, sub
excommunicationis pena moneret, ut si quos in excom-
municatione defunctos in cimiteriis ecclesiarum sepe-
lierint, eos ejiciant, 1017.

INNOCENTIUS III, papa. — *Epist. ad Adelam reginam*
Francie, ut possit sepeliri apud Pontinnacum, CXXVII,
106. — *Epist. xxi, ad abbatem*, CXXV, 27.

PETRUS CANTOR. — De sepeliendis mortuis, CCV,
152, 326. — Sepeliri quo ritu debeat monachus prop-
riarius, 334.

LUCIUS III. — Privilegium sepulturae in ecclesia Oen-
burgensi, CCL, 1021.

ECKBERTUS abbas. — S. Elisabeth sororis ejus se-
pultura, CXC, 178.

S. EDWARDUS rex. — Ejus corporis translationes,
CXC, 781.

VENERABILIS GUIDENTUS. — Sepulcra non sunt
aperienda neque contrahenda, CLVI, 557. — Transla-
tiones corporum quorundam sanctorum, 1000. — Quo-
modo plexi sunt qui corpora SS. Pauli et Laurentii
inspexerunt, 41.

S. ANSELMUS Cantuar. — Sepultura martyrum in Hibernia, CLIX, 232.

S. HILDEGARDIS montalis. — Ob sepulturam cuiusdam olim excommunicati Sanctæ Hildegardis ecclesia interdicto subiectur, CXCII, 61. — Hujus sanctæ sepultura et translatio, 1106.

VENERABILIS GERHARDUS. — Obitus et sepultura. S. Wintonis, CXIV, 1434.

GAUFRIDUS GROSSUS. — Obitus et sepultura B. Bernardi a Tironio, CLXXII, 1431.

SIGEBERTUS monachus. — Sepultura et translationes corporis, S. Wigberti, CXL, 675.

GUILIELMUS Tyrensis. — Sepultura Godfridi regis Hierosolym, CCI, 520. — Sepultura Boamundi ducis Antiochiæ, 454. — Regis Baudouini sepultura in ecclesia Iovinici sepulcri, 598. — Rex Hierosolymit. Fulco moritur; ejus sepultura inter suos prædecessores, 654.

S. ODILO Cluniacens. abbas. — Ejus mors et sepultura, CXL, 809. — Eius corporis translationes, 1047.

ODORANNUS. — Translationes SS. corporum SS. martyrum Saviniani, Potentiani et sociorum, CXLII, 777.

PHILIPPI DE HARVENG. — Elevatio corporis S. Amandi, CCIII, 129.

S. STEPHANUS DE MURETO. — Ejus obitus et sepultura, CCIV, 1026.

S. MARTINUS Legionens. — Ejus obitus et sepultura, CCVIII, 22.

THOMAS DE RADOLFO, B. Petri Claravallens. — Obitus, exsequiæ et sepultura, CCIX, 1032.

S. WILHELMUS abbas. — Ejus obitus et sepultura, CCIX, 616.

HUGO V, abbas Cluniac. — *Statuta*. De brevibus mortuorum, CCIX, 894.

S. SALABERGA. — Ejus obitus et sepultura, CLVI, 683.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Gentes cibos apponebant defunctis, LII, 17. — Ejus obitus et de ejus sepulcro glorioso, 57.

LEO MARCANUS. — Translatio corporis S. Meanaus, CLXXIII, 992.

S. OTTO Bambergens. — Sermo in exsequiis S. Ottonis, CLXXIII, 1361.

S. GODEFREDUS Stabulens. monach. — Triumphus S. Remadi, et ejus gloriosum sepulcrum, CXLIX, 293.

STEPHANUS Tornacens. episc. — De morte et sepultura alicujus adolescentis, CCXI, 293.

CELESTINUS III, papa. — Epist. cxc, archipresbytero et primicerio Lucens. de libera sepultura monasterio S. Petri Relcolens. significat, CCVI, 1078. — Epist. cxcv, de eodem libera sepultura monasterio, Petri Relcolens., 1079.

S. EIGIL abbas. — Ejus obitus et sepultura, CLXXX, 417.

WILHELMUS CALCULUS. — *Historia Normannorum*. Mors et sepultura ducum, passim. Imperatrix Mathildis poposcit ut Becchi sepelliretur, CXLIX, 897.

AGNELLUS abbas Ravenn. — Obitus et sepultura pontificum Ravenn., CVI, 475 et passim.

PARS II (TESTIMONIALIS). — *De cultu mortuorum*.

TERTULLIANUS. — Pro defunctis orandum et refrigerium eis ad postulandum, II, 913. — Oblationes publicæ pro defunctis, 757. — Oblationes et orationes pro illis, antequam die faciebant Christiani, 79, 913.

S. CYPRIANUS. — Atræ vestes non accipiendæ in charorum morte, IV, 234. — Christiani mortui non sunt lugendi, 234. — Preces post mortem, 269.

LACTANTIUS. — Mortuorum corpora non mutilata sed integra servata a veteribus, VII, 467. — De mortuis sepultura mandandis, nihil unquam ab ullo legislatorum rithico imperatum est, VI, 997. — Sepultura peregrinorum et pauperum, 681. — In ea exhibenda, mos quorundam hæclesiarum, 681. — Sepultura cadaverum gentiles et Christiani studiosissimi, VII, 477.

S. ZENO. — Gentes libationibus ad mortuorum sepulcrum animarum immortalitatem significabant, XI, 127. — Mortui, solemnibus divinis, a sacerdotibus Dei quiescentes, commendari soliti, I, 133.

S. AMBROSIIUS. — Natales dies defunctorum obliviscitur, et eum quo obierunt diem celebri solemnitate renovamus, XVI, 1136. — In obitu Theodosii imperatoris testimonia, XVI, 1585. — De obitu Valentiniani consolatio, 1367. — De excessu fratris sui Satyri, 1269. — Christiani multo majora quam gentiles de morte suorum habent solatia, 1132.

S. HIERONYMUS. — Epistol. ad Tyrsium, XXII, 278. — Licet flere mortuos, 236. — Mortui Christiani dormientes vocantur, 460. — Epistol. LXXV, 670.

S. AUGUSTINUS. — Præclarum dictum sanctæ matris suæ Monicæ de abicienda sepulcri sui cura. Preces pro ea et sacrificium Missæ, XXXII, 152. — Quæ sit ratio sanctorum corpora sepeliendi, XII, 27. — Mortuorum fidelium animæ ab Ecclesiâ non separantur, XI, 538. — Eius qui de hac vita migrant non amittimus sed præmittimus ad vitam, XXXIV, 318. — Mortuus sive bonus sive malus dormit, CXI, 1751. — Mortuos unde lugere licet, et hunc luctum quid debeat consolari, XXXVII, 936, 937, 939. — Lugentes consolentur fraterna obsequia, 957. — Mortuorum piorum memoria in communicatione corporis Christi, XXXIX, 674. — Mortuo sepultura locus per se non prodest, et qualenus prosit, XXXVIII, 596. — Cum drest sepultura Christianis nihil admittit, 594. — Mortuus ex funeris pompa et sepulcri ornamentis nihil juvari, XXXVI, 552, 560. — Defunctorum animæ pietate suorum viventium relevantur, XXXVIII, 283. — Funeris pompa vitiorum sunt qualiacunque solatia, non ad uitiorum mortuorum, XXXVII, 936. — Hæc tamen, utpote in Scripturis laudata bona opera deputata, quisque pro viribus præstat. Propter eos qui vivunt sunt laudes funebres, XXXIV, 1174. — Defuncti corporis sui redemptionem expectant, XXXII, 606. — Defuncti absentes potius dicendi quam mortui, XXXVI, 1897.

S. LEO MAGNUS. — Defunctis remedia vite collata, I, V, 134. — Sacrificium satisfacti pro defunctis, 153. — Oblatum ut in coelesti sede gloriosi exsultent, 157. — Ut eorum animas lux æterna possideat, 156. — Et sanctorum societas lætentur, 158. — Ipsis etiam prodest intercessio sanctorum, 157.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Cur Christus discipulo non permisit sepellire mortuos, I, II, 63. — Sermo de filio viduæ excitato a mortuis, 487. — Mortui quomodo mortuos sepeliant, 53. — Mortui plangendi, non cantandi, 19.

CASSIODORUS. — Insatiabilis felix est qui humanis non sinitur corporibus interesse, LXIX, 31.

S. FULGENTIUS. — *Epistol.* II, De consolatione super morte mariti, ad Galliam viduam, LXV, 511.

S. REMIGIUS Remensis archiep. — Consolatio in obitu sororis suæ, *Epistol. ad Chlodoverum regem*, LXV, 969.

S. GREGORIUS MAGNUS. — An prosit animabus et earum corpora in ecclesiis fuerint sepulta, I, XXVII, 437.

— Qui dicantur animæ fidelium defunctorum dormire in somno pacis, LXXVIII, 577.

S. ISIDORUS HISPALENSIS. — Defuncti, eorum memoria servanda et commendanda, LXXXI, 117.

LITURGIA MOZARABICA. — Defuncti, pausantes et quiescentes dicti, LXXXIV, 559.

STATUTA SALISBURGENSIA. — Quando quis, Deo juvante, de hoc seculo migraverit, sive episcopus, sive abbas, sive monachus, sive presbyter, seu sanctimonialis femina, etc., de ipso loco designantur litteræ, pro ipsa anima orandum, et litteris notum fiant nomen et tempus, XCVII, 210.

RABANUS MAURUS. — Sepultura mortuorum quid significat? CVII, 651.

ISIDORUS MERCATOR. — Defunctorum piam voluntatem exsequi retardantes excommunicantur, CXXX, 95. Defunctorum oblationes defraudans ab Ecclesiâ pellantur, 29, 94.

REGINO PRUMIENSIS abbas. — Sepultura locus honorificentior in atriis, CXXXII, 560.

BIRCHARDUS WORMATIENS. — *Capitulare*. Quot modis animæ defunctorum solvi debeant, CXXXIV, 33.

— Ut sepultura non vendantur, *ibid.* — Ut mortuos penitentes sepeliant, 46.

S. PETRUS DAMIANI. — Defunctorum alimenta quæ sint, CXLV, 580. — De pietate erga defunctos, 515.

S. BERNARDUS abbas. — An mortui sint lugendi, CLXXXV, 888. — Animæ defunctorum in celum deferuntur angelorum manibus, CLXXXIII, 801. — Mors piorum an et quomodo lugenda, 536. — Mortuos temere lugentes plectendi sunt, 1357. — Pie mortui non ablati, sed translati, 72. — Mortuis debemus compassionem et orationem, 689.

PETRUS LOMBARDUS. — Defunctis quomodo prosunt quæ facit Ecclesiâ, CXCL, 124. — Defunctis quid et qualiter prosit, 201.

WINCMARUS Remens. — Presbyteri nullum in ecclesiâ, sine episcopi licentia et consulto sepeliant, CXIV, 719.

ROBERTUS PULLUS. — Mortuorum increscit cruciatus ex vivorum quos amaverunt cruciatibus, CLXXXVI, 100.

B. ALCUINUS. — Pro defunctis fidelibus orare, jejunare, elemosinas dare, missas celebrare, bonum et illis salubre, C, 131, 212; C, I, 57, 512.

S. IVO Carnotens. — De sepultura pauperum et potentum. *Cl. X*, 347.

PETRUS CANTOR. — Defunctorum sola comes est misericordia. *CCV*, 253.

BERNARDUS abbas Fontis Calidi. — Contra hoc quod dicunt Waldenses, defunctis fidelibus non prodesse vivorum elemosynas, jejunia, missarum solemnia, aliasve orationes. *CCIV*, 835.

ECKBERTUS abbas. — Sermones contra Catharos, et alios haereticos de animabus et cultu mortuorum. *CXCV*, 51.

S. REMIGIUS Lugdun. archiep. — Orate et sacrificium missae offerre pro defunctis fidelibus oportet juxta universalem Ecclesiae consuetudinem affert testimonium S. Augustini. *CXXI*, 1128.

S. ANSELMUS Cantuariens. archiep. — Kalendarium mortuorum. In eo nomen et dies obitus signantur. *CLIX*, 519.

S. STEPHANUS DE NURETO. — De superbia quam fecit aliquis relinquendo proprium cimiterium. *CCIV*, 1108.

PETRUS BLESSENSIS. — Epist. ad Henricum regem. Probat morem lugendi vita defunctos piam esse, si moderatus sit. *CCVII*, 5. — Epistolae de morte quorundam amicorum. 461, 464, 465, 471, 472, 488.

DODANA, pia femina. — Pro defunctis parentibus orare docet. *CVI*, 115, 116.

JONAS Aurelian. episc. — De mortuis sepeliendis et cura pro eorum animabus gerenda. *CVI*, 261.

ALANUS DE INSULIS. — Orandum pro mortuis: orationes vivorum prosunt defunctis. *CCX*, 253. — Oratio quae fit ab Ecclesia, a quocunque proferatur prodest mortuis, 369.

PARS III (LITURGICA). — De cultu mortuorum.

TERTULLIANUS. — Oblationes publicae pro defunctis, II, 757. — Oblationes et orationes pro illis, annua die, celebrant Christiani, 79, 912.

S. CYPRIANUS. — Sacrificium pro dormitione, IV, 111. — Preces post mortem exposulat, 169.

LACTANTIUS. — In sepultura exhibenda mos quarundam ecclesiarum, VI, 681. — Unctura mortuorum viguit apud Christianos, 260.

S. ZENO. — Mortui, solemnitibus divinis a sacerdotibus dei quiescentes commendari soliti, XI, 133. — Mortuorum corpora exponebantur a Christianis in ecclesiis, 53.

S. AMBROSIIUS. — Alii pro mortuis tertium diem et tricesimum, alii septimum et quadragesimum observare consueverunt, XVI, 1585. — Natales dies defunctorum obliuiscimur et eum quo obierunt diem celebri solemnitatem renovamus, 1136.

S. HIERONYMUS. — Mos antiquus in exsequiis mortuorum, XXII, 331. — Christiana traditio de psalmis et hymnis recitandis super illos, 466. — Alleluia cantatum in exsequiis mortuorum, *ibid.*

S. AUGUSTINUS. — Obsequia matris suae S. Monicae, XXXII, 152. — Preces et sacrificium Missae pro ea, *ibid.*

Sacrificium pro defunctis, XXII, 776. — Mortuorum obsequia solemnia, altaris, orationum, et elemosynarum pro ipsis sacrificia. XXXVIII, 609. — Etiam sub generali commemoratione, pro omnibus, in Christiana et catholica societate defunctis, oratur. In precibus sacerdotis quae Deo ad altare ejus funduntur, 595.

Mortuis prodest oblatio quae pro illis fit, 157. — Defunctorum memoria ad altare fieri solita est, XXXII, 778.

Ad altare pro commemoratis defunctis, non pro martyribus oratur, XXXVII, 867, 1291, 1295. — Oratio pro defunctis, XXXIV, 92. — Sacrificium pro defunctis, posito juxta sepulcrum cadavere, XXXII, 777.

Sacrilegium pro se postulat, S. Monica, 778. — Pro patre suo Patricio et matre sua Monica vult orari ad altare S. Augustinus, 780. — Ipsemet orat, XXXVI, 778. — Sacrificium altaris et elemosynae sunt pro baptizatis omnibus defunctis, XXVIII, 285.

His ritibus non comparantur mortuis viva merita, XXXVII, 937. — Sacrificium, orationes, elemosynae eis prosunt, qui cum viverent, haec sibi postea prodesse, meruerunt, *ibid.*

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Mortui quomodo mortuos sepeliunt, LII, 34.

CONSTANTINUS imperator. — Missa in apostolorum martyrio celebrata in exsequiis imperatoris Constantii Magni, VIII, 91.

CASSIANUS. — Pro mortuis oblationes. *Collat.*, II, 5. — Mortuorum anniversarius dies depositionis celebratur, *Collat.*, VII, 1.

Defunctorum memoria et oblatio pro eis, XI, X, 529. — Sepulturae ritus apud veteres, 985.

S. LEO MAGNUS. — Hostiae et oblationes defunctis

prosunt, LV, 131. — Missae pro defunctis, 135. — Oblatum est sacrificium ut in caelesti sede gloriosi exultent, 136.

Cantus in exsequiis defunctorum, *ibid.* — Triplet lingua, Hebraica, Graeca et Latina, 353, 368.

S. PAULINUS NOLANUS. — Sepeliendi mos in ecclesiis, LXI, Epist. ciii, a. 919. — Juxta martyrum corpora, mortui sepeliebantur, Poem. 686, 768.

PRUDENTIUS AURELIUS. — Defunctorum corpora quo more olim sepulta, LX, 153. — Sepulcri bonos, 351.

SYNODUS APUD CARTHAGINEM. — Corporibus defunctorum SS. Eucharistia non detur, et ne mortuos homines baptizari liceat, LXVII, 190.

LITURGIA GALLICANA. — Defunctis refrigerium per jejunantium preces et sacrificium procuratur, LXXII, 253, 255, 256. — Mortuus abatus, vestitusque sepulturae traditur, 167. — Orationes pro defunctis in Missa, 181.

S. BENEDICTUS ABBAS. — Mortuos ut sepelire debet monachus, LXVI, 126.

S. GELASIUS papa. — *Sacramentarium*. Oratio post hominis obitum, LXXIV, 1232. — Oratio antequam corpus ad sepulcrum deferatur, 1233. — Oratio post sepulturam, 1234. — Missae pro defunctis, 1236. — Orationes in cimiteriis, 1241.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Pro sepultis nihil accipiendum, nisi quod parentes vel proximi vel heredes, pro luminibus sponte offerre voluerint, LXXVII, 118. — Preces pro defunctis apud antiquos Patres passim occurrunt, 464. — Sacrificium novae legis pro vivis atque defunctis oblatum, 115, 464, 465, 468, 472. — Sacrificium oblatum pro mortuis, septimo, tricesimo et quadagesimo die, 464. — Luminaria in sepultis adhibita, 927. — Corpora Christianorum mortuis aromatibus condita, LXXVIII, 483. — Elata in sepulcrum cum cantu, 483.

Linteis candido involvebantur, 484. — Episcopi defuncti vestibus induebantur sacerdotalibus seu pontificalibus, *ibid.* — Defunctorum officium, 478. — Oratio pro fidelibus defunctis, in liturgia Missae officio Ecclesiae semper curae fuit, 289, 577. — Cur, in canone Missae, memoriae fidelium defunctorum addatur: *Ei omnibus in Christo quiescentibus*, etc., 290. — Missae pro defunctis, et pro eorum quiete, orationes et exsequiae, atque elemosynae ad eorum refrigerium, 215, 478. — Ante Caroli Magni aetatem missae pro defunctis erant in usu, 572. — Sacrificium pro defunctis asseritur offerendum ex traditione, 289. — Sepulturae officium, 480. — Officium velus sepulturae, 478. — Exsequiarum officium, 476. — Olim alleluia, vox laetitiae, in defunctorum officio, cur praetermissa non fuerit, 480. — Corpore in ecclesiam delato, antequam terra mandetur, celebratum missae sacrificium juxta morem antiquum, *ibid.* — *Kyrie eleison*, in exsequiis canitur juxta veterum morem, 485. — Ad finem ejusque psalmi qui ante sepulcrum canitur oratio seu collecta interponitur, pro more antiquo, *ibid.*

S. ISIDORUS Hispalens. — Missa pro defunctis ab apostolis tradita, LXXXIII, 386.

LITURGIA MOZARABICA. — Defunctorum corpora cum luminibus et cantu ad sepulcrum deferant Christiani, LXXXIV, 617. — Missae defunctorum, 456. — *Memento* mortuorum, LXXXII, 7, 232, 514, 517. — Mozarabes recentiores his faciunt memento mortuorum. Officium in commemoratione defunctorum, LXXXVI, 1347.

S. JULIANUS Toletanus. — De oblationibus quae pro fidelibus defunctis offeruntur, XCVI, 475.

CAPITULA MONACHORUM. — De officio mortuorum celebrando, XCVII, 382. — Pro abbate defuncti: anniversarium fiat officium, 592.

RABANUS MAURUS. — Defunctorum animae sacrificiis curandum est, CVII, 55. — Missae sacrificium pro defunctis, 80.

S. PRUDENTIUS TRECENS. episc. — Post egressum animae in morte alicujus preces et ritus sepeliendi. Preces post lavatum corpus, et antequam de domo efflatur, CXV, 1448.

GRIMALDUS Sen.-Gallensis. — Missa unius defuncti, CXXI, 843. — Orationes pro defunctis poenitentiam desiderantibus et minima consequentibus *ibid.* — Missae plurimorum defunctorum, 844, 845. — Missa in cimiteriis, 924. — *Præfationes*. Pro defuncto, 925. — Pro pluribus defunctis, 924. — In transitu episcopi, monachi, vel abbatis, *ibid.*

ISIDORUS MERCATOR. — Modus funerandi corpora defunctorum, CXXX, 110. — Mortuorum corpora in basilicis sanctorum non sunt sepelienda, 150.

REGINO Prumiensis abbas. — Anniversarius dies defuncti, CXXXII, 25, 107, 685. — Exsequia defunctorum

quomodo sint agendæ, 29, 606, 610, 611. — Mortuorum corpora ad ecclesiam perferenda, 180. — Mortui non sepellantur in ecclesia, 79 et sequent.

S. BRUNO Herbipolensis. — Lamenta sunt in funere. *Psalm.* LXXVII, CXLIII, 69.

GERARDUS Camerac. episc. — De sepultura, CXLII, 1293.

S. PETRUS DAMIANUS. — Trīginta Missarum solemnium pro defunctis, CXLV, 339. — Mortuorum officium quotidie persolvens, in celeste regnum introducit, 601. — Orationes et suffragia sunt alimenta defunctorum, 350. — Orationes, oblationes et sacrificia pro defunctis rejicientes qui dicendi, CXLIV, 141.

JOANNES Rothomag. archiep. — Missa celebranda in commemoratione mortuorum, CXLVII, 81, 131. — Mortuorum officium in commemoratione eorum antequam decedant horæ diei, 26, 114. — In depositione cum novem lectionibus celebrandum, *ibid.* — Tempore paschali, in Dominicis et festis non celebrandum, nisi in depositione et in anniversario, 26, 71, 360. — Sepulcri officium, 141, 211, 139.

SÆCULI XI MONUMENTA. — Missa pro defuncto, CLI, 903. — Missa plurimorum defunctorum, 906. — Missa pro defunctis feminis, 601, 620.

B. LANFRANCUS. — Defunctorum omnium commemoratio, CL, 273. — In dedicatione ecclesiæ, offeruntur corpora mortuorum, v, 16. — Mortuus abbas sacris vestibus induitur, s, 46.

S. WILLELMUS Hirsau. abbas. — De eo qui sepeliendus est in quadragesima et in duodecim lectionibus, CL, 1143. — De eo qui sepeliendus est in tribus Rogationum, vel ante Pascha, *ibid.*

S. BERNARDUS abbas. — Suffragia pro mortuis, CLXXXIII, 689. — Sepultura ritus, 1351.

S. ANSELMUS Cantuariens. archiep. — Sacrificium corporis et sanguinis Domini, offertur pro defunctis, CLIX, 267, 269.

S. RICHARIUS. — Qualiter se sepeliri mandaverit, CLXXIV, 1378.

S. HILDEBERTUS archiep. — Missæ celebrantur etiam pro defunctis, CLXXI, 1186. — Orationes convertuntur ad orientem, sicut et convertuntur pedes defunctorum, 822. — De exsequiis defunctorum, CXXV, 773.

ROBERTUS PUILUS. — Sepultura ecclesiastica non est deneganda munitis sacro morientibus viatico, CLXXXVI, 212, 375.

B. ALCUINUS. — Defunctorum nomina in missa recitari solita, CL, 512. — Tertius, septimus et tricesimus cur celebrantur, *ibid.* — Pro omnibus Missæ possunt celebrari, 1279. — Exsequiis mortuorum quam sint antiquæ et qualiter procurari debent, 512, 1278. — Missæ sacrificio defunctos a peccatis liberari creditur, 250. — Offertur pro requie mortuorum, 18. — Orationes pro defunctis cur sunt ab Ecclesia, 503. — Oratio B. Alcuini pro familiaribus nostris et omnibus fidelibus defunctis, 82.

MONUMENTA VARIA SÆCULI X. — Obsequium circa morientes, CXXXVIII, 1159.

INNOCENTIUS III, papa. — De officio faciendo pro fratribus et sororibus defunctis, CCXVII, 1145, C, 67. — De obsequiis fratrum defunctorum et peregrinorum, CCXVII, 108. — Pro quibus sacrificium offeratur, 813.

PETRUS CANTOR. — Animæ fidelium defunctorum juvantur per Missæ sacrificium, CCV, 81. — S. Gregorius tricennarium fidei pro defunctis instituit, 407. — Missa sicca pro fidelibus defunctis non solet celebrari, 81. — Sepeliri quo ritu debeat monachus proprietarius, 231. — De sepeliendis mortuis, 132, 326.

S. REMIGIUS Remens. archiep. — Oratio et sacrificium offerre pro defunctis fidelibus oportet, juxta universalis Ecclesiæ consuetudinem, CXXI, 1128.

ATTO Vercellens. episcop. — Quod sepultura in ecclesiis non fiant, CXXXIV, 33.

JOANNES BELETHUS. — De anniversariis mortuorum, CCL, 75. — De celebratione mortuorum officii, 161.

INNOCENTIUS III, papa. — *Epistol. xxi. Abbati et monach. S. Germani Anisiodorens.* Indulget eis ut tempore interdicti, defunctos fratres cum certis honoribus sepelire possint, CCXV, 27.

RABANUS MAURUS. — De celebritate defunctorum, CX, 130.

HUGO DE S. VICTORE. — De exsequiis, CLXXVI, 395. — De sacrificio pro defunctis, 393. — De cura pro mortuis habenda, 393. — Missa pro mortuis, 436.

PETRUS PICTAVIENSIS. — De suffragiis mortuorum, CCXI, 1267.

GUIBERTUS Gemb'acens. abbas. — *Epistol. ad abbatem S. Eucharii.* Petit ab eo, post obitum suum suffragiorum suorum participationem, CXXI, 1314.

AMALARIUS SYMPHOSIUS. — De exsequiis mortuorum, et de officiis mortuorum, CV, 1238. — De ordine sepulturae cujuscunque Christiani, 1314.

ALANUS DE INSULIS. — Oratio quæ fit ab Ecclesia prodest mortuis, CCX, 589.

HERICUS Anisiodorens. monach. — Pietas S. Germani erga defunctos, CXXIV, 1161.

LETALDUS. — S. Benedictus fratrum mortuorum salutem curat, CXXIV, 914.

PARS IV (MONUMENTALIS).

S. AUGUSTINUS. — Mortui ex sepulcri ornamentis non juvantur, XXXVI, 532. — Funeris pompa et magnificentia sepulcri, vivorum sunt qualiacunque solatia, non adjutoria mortuorum, XXXVII, 936.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — De ejus sepulcro glorioso, LII, 37.

S. PAULINUS NOLANUS. — Sepulcra variis S. scripturæ exemplis asserta. *Epistol. LXXVI, LXI, 119.* — Sepulcrum apud martyres, veterum religio, LXI Poem. 606 a, 951. — Sepulcrum S. Felicis quinque amplissimæ basilicis ornatum, 431. — Sepulcra sancti rum miraculis clara et floribus ornata, LXI, 952. — Sepulcra SS. apostolorum visitat S. Paulinus, *Epistol. xcvi, 97.*

CASSIODORUS. — Arcæ marmoreæ in urbe Ravennat. ad sepelienda mortuorum corpora, LXIX, 46. — Aurum sepulcris juste detrahatur, LXX, 173.

PRUDENTIUS AURELIUS. — Sepulcra dealbata intra urbem, LX, 713. — In viis publicis, 712. — Sepulcra martyrum floribus ornata et frequentata, 672. — Sepulcri honores, 334.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Sepulcrum sibi paratum pla consuetudo, LXXVII, 273, 352.

S. ISIDORUS Hispalens. — Ejus epitaphium, LXXIII, 109.

VENERABILIS BEDA. — Corpus Edelberti episcopi in tumulo viri Dei ponentes, sarcophagum illius decepti posuerunt, XCIV, 785.

S. HILDEFONSUS. — Carmen sepulcrale pro S. Heladio presule Toletano, XCVI, 525.

S. LEODEGARIUS. — Ejus sepultura locus cælitus illustratur, XCVI, 366.

THEODULPHUS Aurelianens. episc. — Epitaphia quædam, CV, 307.

S. EIGIL Fuldens. abbas. — Ejus sepultura et epitaphium, CV, 417.

S. ADALHARDUS Corbelens. abbas. — Epitaphium, CV, 549. — Mira sepulturae ejus manifestatio, CXLVI, 1064.

DUNGALUS RECLUSUS. — Quædam epitaphia, CV, 529, et passim.

S. EULOGIUS TOLET. — Ejus sepultura et epitaphium, CXV, 742.

S. PASCASIUS RABBERTUS. — Epitaphium Arsenii, CXX, 1337.

MILLO monac. — S. Amandi sepultura et epitaphium, CXXI, 985.

ISIDORUS MERCATOR. — Sepulcra demoliens excommunicatur, CXXX, 115.

REGINO Promiens. abbas. — Sepulcrorum effractores et violatores quomodo puniendi, CXXXII, 173, 377.

S. GREGORIUS VII, papa. — De ejus sepultura, CXLVIII, 109. — De comitis Matildis sepulturae opinione, 1057.

UDALRICUS Cluniens. monach. — Epitaphium abbatis Apollinaris Cassin., CXLIX, 776.

VOLCANDUS Medit. monach. — Sepultura et epitaphia SS. Hydulphi et Deodati, CLI, 601, 620.

S. JOANNES GUALBERTUS. — Ejus sepultura gloriosa, CXLVI, 752.

S. LIETBERTUS. Camerac. episc. — Ejus sepulcrum. Fecit sibi edificare sepulcrum aut quinquennium, 1484.

HELDUINUS abbas. — Versus ad tumulum S. Remigii, CXXIX, 1053.

PETRUS LOMBARDUS. — Sepulcrum, CXXII, 21.

HINCMARUS Rhemens. archiep. — Sepulcra non violanda, CXXV, 731. — Hereditario jure non arroganda, 731.

S. MAURILLIUS Rothomag. archiep. — Epitaphia Rothom. et Guillelmi Longespæthæ, CXLIII, 1389.

S. GODEHARDUS episc. — Ejus sepultura gloriosa, CXXXVIII, 1237.

S. ADVENTIUS Metens. episc. — Ejus epitaphium, CXXI, 1131.

8. ANSELMUS Cantuar. archiep. — Ejus sepulcrum gloriosum et epitaphium triplex, CLVIII, 141.
 8. BERNARDUS abbas. — Eius sepultura, CLXXXV, 913. — Appendix de sepultura et sepulcro glorioso S. Bernardi, 1663. — Sépultures du cœur de l'église de Clairvaux, 1763 et seqq.
 SIGEBERTUS Gemblacens. abbas. — Epitaphium S. Anselmi, CLX, 647. — Epitaphia S. Sigeberti, 650. — Epitaphium Everardi, CXL, 720.
 PETRUS LOMBARDUS. — S. Adjutoris gloriosa sepultura, CXII, 1352.
 VENERABILIS GUIBERTUS. — Sepulcra non apertenda nedom confringenda, CLVI, 337.
 GODEFREDUS Stabulens. — S. Remacii gloriosum sepulcrum, CXLIX, 293.
 OSBERNUS monach. — Sepultura et sepulcrum gloriosum S. Elphegi, CXLIX, 591.

UDALRICUS Cluniacens. monach. — Epitaphium Aynardi abbatis Divensis, CXLIX, 1423. — Epitaphium Mabillon committisse, *ibid.*
 ABELARDUS (Petrus). — Ejus epitaphium, CLXXVIII, 103.
 AGNELLUS abbas. Ravennat. — Sepultura et sepulcra quorundam Pontificum, CVI, 475.
 PETRUS CANTOR. — Sepulcra sumptuosa mortuis sunt potius in augmentum supplicii quam in remedium, C V, 228.
 CONSTITUTIONES. Privilegia, Decreta varia SS. Pontificum pro libertate et ritu sepulturae nec non et sepulcrorum veneratione. — Vide passim in tota Patrologia. Quod superest de mortuorum cultu videsis in Indice de Purgatorio.

CXXXII.

INDEX DE ANTICHRISTO,

LECTORI INDIGITANS, JUXTA SS. PATRUM SENTENTIAS,

VARIA DE ILLIUS ADVENTU SIGNA PRÆNUNTIA, CONCOMITANTIA, ET SUBSEQUENTIA,
 NECNON ULTIMUM ILLIUS FINEM.

PARS PRIMA. — Signa adventus Antichristi prænuntia.

I. — *Prophetiae Veteris Testamenti.* Tertullianus, II, 117; S. Cyprianus, IV, 773; S. Ambrosius, XIV, 684; Rudanus, XXI, 321; S. Augustinus, XXXIV, 788; XLI, 693; Alcuinus, C, 564, 1292; Cl, 1296; S. Bruno Astensis, CLXIV, 438, 884; Rupertus abb., CLXXVII, 536; Ven. Godefridus, CLXXIV, 53, 56; Garnerus abb., CXCH, 87.

II. — *Prophetiae Novi Testamenti.* S. Augustinus, XXXII, 904; XLI, 645; S. Gregorius Magn., LXXVI, 650; Alcuinus, CI, 1294, 1296.

III. — *Figurae et typi* — *Abimelech.* Rabanus Maurus, CVIII, 1172; S. Petrus Damian., CXIV, 392, 470; Petrus Lombardus, CXCI, 501. — *Antiochus.* S. Cyprianus, IV, 412, 669; S. Hieronymus, XXV, 898; S. Gregorius Magn., LXXVI, 651; Rupertus abb., CLXXIX, 1069; Petrus Lombardus, CXCH, 104. — *Arius et quilibet Arianus.* S. Hilarius Pictav., X, 191; S. Ambrosius, XV, 1806. — *Isacutus.* S. Hilarius, X, 616. — *Beelphegor.* Rupertus abb., CLXXVII, 904, 909. — *Constantinus imp.* S. Hilarius, X, 581. — *Doeg.* Cassiodorus, LXX, 373; Rupertus abb., CLXXVII, 1107. — *Heretici et peccatores.* S. Augustinus, XXXIV, 1999; XLI, 679, 684, 687; S. Gregorius Magn., LXXVI, 486. — *Mirrus.* Rupertus abb., CLXXVII, 819. — *Nero.* S. Augustinus, XLI, 686. — *Rabanus.* Rabanus Maurus, CVIII, 1171, 1172. — *Sabellius.* S. Ambrosius, XV, 1808.

IV. — *Tempus adventus Antichristi.* — Tempus persecutionis Antichristi, ignotum est, S. Augustinus, XLI, 616. — Regnum Antichristi ante diem judicii, S. Augustinus, XXXIV, 1996; S. Cyprianus, IV, 358, 400. — Sciet hic in fine mundi, sed a breve tempus, S. Gregor. Magnus, LXXXVI, 449. — Antichristus dominabitur in fine mundi, *ibid.*, 520. — Adventus Antichristi creditus tempore imperatoris Severi, erroris arguitur in computo historici, S. Hieronymus, XXII, 313. — Tempus Antichristi ex divo Paulo nuntiatus, S. Hilarius, X, 611, 612. — Hic quasi solet, quando istud erit? importune oculo, S. Aug., XLI, 616. — Si hoc nobis prodesset nosse a quo melius quam ab ipso Deo magistro interrogantibus discipulis diceretur, *ibid.* — Hoc mysterium iniquitatis quomodo libet intelligatur quid sit, ab alio sic, ab alio autem sic, quandiu autem operetur, occultum est, S. Augustinus, XXXIII, 908. — Mysterium jam operatur iniquitatis; tantum qui tenet, modo teneat, dum de medio fiat et tunc revelabitur illi iniquus, *ibid.* — Prævenit Antichristus, et tunc venit dies judicii, *id.*, XXXIV, 1998. — Sed dictum sunt aliqui: Quomodo novissimum tempus? Quomodo novissima hora? Certe prius venit Antichristus, et tunc venit dies judicii, *ibid.* — Dominabitur in fine mundi a nemine productis luciferum in tempore suo, et vespere super filios terræ consurgere facis? S. Gre-

gorius Magn., LXXVI, 520. — Imminente jam temporum conclusione, Lactantius, VI, 788.

Nondum advenit tempus Antichristi, Alcuinus CI, 1293. — Licet videamus Romanorum regnum maxima parte jam destructum, tamen quandiu reges Francorum duraverint, qui Romanum imperium tenere debent, dignitas Romani imperii ex toto non peribit, quia stabit in regibus suis, *ibid.* — Doctores nostri tradunt quod unus ex regibus Francorum Romanum imperium ex integro tenebit, qui in novissimo tempore erit, *ibid.* — Ipse erit maximus omnium regum et ultimus, qui postquam regnum suum fideliter gubernaverit, ad ultimum Hierosolymam veniet, et in monte Oliveti septimum et coronam suam deponet. Ille erit finis et consummatio Romanorum et Christianorum imperii, *ibid.* — Sicut in Sisy linis versibus habemus, tempore prædicti regis, cuius nomen erit C rex Romanorum totius imperii, statura grandis, aspectu decorus, vultu splendidus, et per singula membrorum li. neamenta compositus decenter, erunt divitiae magnæ et terra dabit fructum suum; post istud tempus Antichristus veniet, *ibid.*, 1296. — Gentes spurcissimæ tunc exsurgent a quillone quas Alexander rex inclusit in Gorch et Magoch; hæc sunt viginti duo regna, quorum numerus est arenamaris; quod tempus præcedet adventum Antichristi, *ibid.* — Quod cum audierit rex Romanorum convocato exercitu, debellabit eos; hic semper habebit præ oculis scripturam ita dicentem: rex Romanorum omne sibi vindicet regnum terrarum, *ibid.* — Tempore Antichristum præcedente, rex Romanorum n'tinus omnes insulas et civitates devastabit, universa idolorum templa destruet, omnes paganos ad baptismum convocabit, et per omnia templa crux Christi erigetur, *ibid.* — Judæi tum convertentur ad Dominum. « In diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter, *ibid.* — Rex ultimus Romanorum impletis centum duodecim regni ejus annis veniet Hierusalem et ibi, ut dictum est, deposito diademate, relinquet Deo Patri et Filio ejus Christo Jesu, regnum Christianorum, *ibid.* — Regis ultimi Romanorum erit sepulcrum gloriosum et hoc proxime præcedet adventum Antichristi, *ibid.* — Nisi, ante Romanum imperium fuerit desolatum, et Antichristus præcesserit, Christus non veniet qui ideo venturus est ut Antichristum destruat, Rabanus Maurus, CXII, 569, 573. — Ut sciamus de his qui nunc sunt, vel adhuc usque ad finem sæculi futuri sunt, in quibus utique Antichristus erit, Hincmarus, CXIV, 276; B. Lanfrancus, CL, 342. — Tempus revelationis sive manifestationis Antichristi, *ibid.*, 344. — Imperio Romano destructo « tantum hoc restat » ut qui tenet, nunc teneat, *ibid.*, 345. — Romanum imperium vel fidem, vel ad nos nihil, nisi tenere fidem, donec de medio fiat, donec destruat Romanum imperium vel Antichristus nascatur, vel qui tenet fidem, teneat donec moriatur. Et tunc revelabitur,

iste iniquus, *ibid.*, 344 — Antichristi adventus sub fine sæculi iterum describitur, S. Bruno, CLXV, 270, 273. — Cum enim sua narrat, quæ sanctæ Ecclesiæ designentur quando draco ille qui nunc in abyssum clausus tenetur, de puteo abyssi educetur, Rupertus, CLXVIII, 1086. — Quoniam nisi venerit discessio primum et revelatus fuerit homo peccati filius perditionis, Hervæus Burgidol., CLXXI, 1591, 1594.

V. — *Causa adventus Antichristi.* — Regnum Antichristi venturum propter peccata populorum, S. Gregorius Magn., LXXVI, 545. — Qui facit regnare hominem hypocritam propter peccata populi, *ibid.* — Qui malis prælatis subiacent, id suæ culpæ tribuant, propter peccata populorum regnatus est Antichristus, *ibid.* — Regem super se Judea regnare noluit, et ideo exigentibus meritis hypocritam accepit, *ibid.*

PARS II. — Signa adventus Antichristi concomitantia.

I. — *Notæ distinctivæ Antichristi.* — Pseudopropheta Antichristus, S. August., XLI, 679. — Refuga Antichristus ex B. Paulo, *ibid.*, 685. — Resurrectionem Neronis suspicantur nonnulli et illum futurum Antichristum, *ibid.*, 686. — Neronem nec occisum putant alii sed subtracum, *ibid.* — Homo peccator Antichristus, S. Gregorius Magn., LXXVI, 486. — Vas perditionis, id est, diabolus in hominem ingressus, Antichristus, *ibid.*, LXXV, 1952. — Homo a diabolo assumptus Antichristus, *ibid.*, 1117, LXXVI, 649, 651, 700. — Regulus, Antichristus, *ibid.*, LXXV, 1030. — Vas diaboli, Antichristus, *ibid.*, LXXVI, 716. — Homo damnatus, Antichristus, *ibid.*, 428. — Antrum diaboli, Antichristus, *ibid.*, LXXV, 1117 et 1118. — Vesper signatur Antichristus, LXXVI, 519, 520. — Gladius diaboli, Antichristus, *ibid.*, 726. — Cauda Behemoth Antichristus, *ibid.*, 649. — Coluber et cerastes, Antichristus, *ibid.*, 593. — Descriptio Antichristi contra Deum manum erigentis, *ibid.*, 1009. — Daniel et Paulus docent Antichristum contra Principem principum consurrecturum esse, et sine manu conterendum, *ibid.*, LXXVI, 652. — Superbia elatus Antichristus, *ibid.*, 436. — Brachium excelsum superba Antichristi celatudo, *ibid.* — Comminatio futuri iudicii ab eo irridetur, *ibid.*, 730. — Ungulas equi mordere qui perhibetur, Antichristus, *ibid.*, 507. — Sævitia Antichristi ad crudelitatem dilatatur, *ibid.*, 449. — Plus metuendus signis quam faciet, quam ex penis quas martyribus intulit, *ibid.*, 650. — Plagis cruciat signis coruscet Antichristus, *ibid.* — Vi superabit alios, alios mentitis virtutibus decipiet, *ibid.*

Caput reproborum Antichristus, *ibid.*, LXXV, 1080. — Extolens se supra omne quod dicitur Deus, aut quod coelit, Antichristus, *ibid.*, LXXVI, 487. — Christum mentitur Antichristus, S. Hieronymus, XXII, 425. — Velamen Antichristi mentis virtus, *ibid.*, 535. — Ob superbiam Aquila Antichristus, *ibid.*, XXV, 568. — Neronem Domitium putant multi ex nostris fore Antichristum, *ibid.* — Homo, Antichristus, S. Hilarius, X, 298. — Homo peccati, filius diaboli Antichristus, *ibid.*, IX, 1075; Tertullianus, II, 889. — Filius diaboli, peccati portio, legis assertor, Antichristus; S. Hilarius, IX, 1036. — Abominatio desolationis Antichristus, *ibid.*, 1034. — Terrorem magnum incutiet Ecclesiæ Antichristus, *ibid.*, 1001, 1002. — Antichristus negator Filium unius cum Patre divinitatis esse, *ibid.*, X, 616. — Anguis metator Antichristus, S. Cyprianus, IV, 280. — Quidam putant hoc, quod dixit divus Apostolus: « Jam enim mysterium iniquitatis operatur, » quod Neronem voluerit intelligi cuius jam facta velut Antichristi videbantur, unde nonnulli ipsum resurrecturum et futurum Antichristum suspicantur, S. Augustinus, XLI, 686. — Alii putant Neronem vivum occidit in vigore ipsius ætatis, in qua fuit, cum crederetur extincus, donec suo tempore reveletur, et restituatur in regnum, *ibid.* — Alter rex orietur ex Syria malo spiritu gentis, evorsor ac perditior generis humani, rex ille terrimus erit quidem et ipse, sed mendaciorum propheta, Lactant., VI, 795. — Inter ea mala exsurrectorum regem impium qui reliquias illius tyranni conteret, cruciabit, vexabit, interficiet, atque hunc futurum Antichristum satis aperte ostendit, *ibid.*, 1008 et 1009. — Cavenda opinio asserentium Antichristum non alium fore quam diabolum quos S. Hieronymus damnat, *ibid.* — Facia et dicta omnia Antichristi sunt peccata, Cassiodorus, LXX, 90. — Quoniam in sceleribus similem non habebit, *ibid.* — Quia iniquus dissuasor erit; ut quos terrore non potest pervertere, altem cometur per noxia præmia declinare; innumerabilia exstabant sine dubitatione peccata, cuius universa vita delictum vocatur. Addit nec invenitur, *ibid.*, 91. — Semitas ejus omnes pollute, *ibid.*, 87.

Ideo dicitur Antichristus, quia in cunctis Christo contrarius erit. Christus venit humilis, ille venturus est superbus, Alcuinus, CI, 1291. — Non de sola virgine, nec de episcopo et monacha sicut alii delirando dogmatizant, sed de immundissima meretrice et crudelissimo nebulone, *ibid.*, 1292. — Antichristus concipietur, generabitur, nascetur in peccato, *ibid.* — In ipso vero etiam germinationis suæ primordio, diabolus simul intrabit in uterum matris suæ caput superbiam, magister erroris, plenitudo malitiæ, *ibid.* — Hic est rex super omnes filios superbiam, cuius virius semper cum illo erit, *ibid.* — Diabolus descendet in matrem Antichristi, *ibid.*, 1293. — Antichristus, homo, et fons omnium peccatorum, *ibid.*, 1293. — Filius perditionis, filius diaboli, non per aeternam sed per imitacionem quia per omnia adimplebit diaboli voluntatem, *ibid.* — Plenitudo diabolici potestatis et totius malitiosi ingenii in eo habitabit: in quo erant omnes thesauri malitiæ et iniquitatis absconditi, *ibid.*

Quid aliud dicturus est Antichristus, nisi Jesum quidem non fuisse Christum, se autem esse quod ille veluti falso creditus fuerit? S. Agobardus, CIV, 91. — In hoc solo blasphemiam Judæorum superat Antichristus quod se præsumit nuncupare Christum, *ibid.* — Deo permitte et ordinate diabolus sibi vas aptissimum, hominem scilicet illum damnatum et perditum caputque perditorem, *ibid.*, 280. — Antichristus ipse est rex super universos filios superbiam, *ibid.*, 281. — De qua (synagoga) ultimis temporibus nequissimus filius, id est, Antichristus generandus est, Rabanus Maurus, CVIII, 1171. — Erit filius (ilicet Antichristus) amissæ, id est, synagoge peccatricis, *ibid.* — Antichristus qui venurus dicitur, quem se alium quam Christum Deum dicturus est, Paschasius Radb., CXX, 798. — Quia ergo per uidearium numerum transgressio exprimitur, hujus bestie cornu undecimo ipse auctor transgressionis iudicatur, apud S. Greg. in lib. Mor. xxxi ita de Antichristo dictum, Hincmarus, CXXV, 276. — Quia purus homo generatur, sed crescit immuniter, qui usque ad conjunctionem sibi vim angelicam fortitudinis proficit, *ibid.* — Quid cauda Vehemoth isidus, nisi illa antiqui hostis extremitas dicitur cum vas proprium illum perditum hominem ingreditur, qui specialiter Antichristus nuncupatur, *ibid.* — Antichristus vocatur quia contrarius Christo, *ibid.*, 281. — Non requirit Deum Antichristus, ut sua peccata crudelia dimittantur, S. Bruno Heribol., CXLII, 75. — De Antichristo dicit omnes semitas esse pollutas, id est cogitationes et facta sordida, *ibid.* et seqq. 209. — Via Antichristi, S. Petr. Dam., CXLV, 287. — Dæm veteribus nova semper augentur, quid aliud agitur quam Antichristi via procul dubio sternitur, ut tam ultra finem sæculi in mundum veniens sine offendiculo liber ingrediatur? *ibid.* — Cum ille vius via nihil aliud prorsus quam nostra sint absque dubio scandala, eadem causa debet vestigia nostra compescere, quam illi spondet liberis posse gressibus adventare, *ibid.* — Antichristi adventus est secundum operationem Satanæ dispositam, vel Satanæ in eo operabitur, B. Lanfrancus, CL, 544. — Veniet Antichristus in nomine suo, se exaltando, quia nova Deo, sed a sua superbia missus prædicare veniet, S. Bruno, CLXV, 492. — Mores Antichristi, Rupertus, CLXVIII, 1030. — Reprehensio Antichristi et descriptio ejus, *ibid.*, 1187. — Cor ejus, inquit Job, indurabitur quasi lapis, quia videlicet nulla unquam conversioe penitentis molietur, *ibid.*, 1192. — Antichristus spiritus mendax, *ibid.*, CLXX, 557. — Antichristus cur dicitur bestia, *ibid.*, 1063. — Conceptio Antichristi, *ibid.* — Locutus ejus nativitalis, *ibid.*, 1067. — Ubi nascetur Antichristus, Hugo de S. Victore, CLXXV, 591. — Quæ erit multitudo Antichristi, *ibid.*, 595. — An purus homo erit Antichristus, *ibid.*, 591. — Vita Antichristi, Petrus Lombardus, CXCI, 159-148. — Descriptio Antichristi, *ibid.*, 501. — Antichristus draco dictus, Rev. Garnerus, CXCIII, 121. — Antichristus coluber dictus, *ibid.*, 126. — Regulus dictus, *ibid.*, 127. — Leo insidians, *ibid.*, 108, 109.

II. — *Notæ distinctivæ discipulorum Antichristi.* — Arius aut Sabellius imo omnes hæretici Antichristi vel ejus discipuli, S. Ambrosius, XV, 1808. — Hæretici appellantur Antichristi in quantum ejus sunt associi, S. Augustinus, XLI, 686, 687. — Antichristi multi in Ecclesiâ, ma i Christiani contrarii Christo, *ibid.*, XXXIV, 1909. — Antichristi qui ore Christum profitentur et moribus discedunt a Christo, *ibid.*, 2001, 2002. — Amor perditionis tabernaculum Antichristi, S. Gregorius Magn., LXXIX, 66. — Testamenta Antichristi non desunt in pace Ecclesiæ, *ibid.*, LXXVI, 489. — Predicatores ejus sunt os Antichristi, *ibid.*, 710. — Predicatores ejus ardent per malitiam, lucent per virtutis simulationem, *ibid.* — Discipuli int-

Christi sunt omnes iniqui, id., LXXV, 1009. — Discipuli Antichristi etiam astuti et duplices, *ibid.*, 1025. — Membris suis jam vivit et sensit Antichristus, id., LXXVI, 481, 485. — Membra sunt Antichristi suo capiti conjuncti omnes iniqui, *ibid.* — Res Antichristi quotidie agitur apud iniquos, *ibid.*, 486. — Homines terræ derelicti subdantur hunc, *ibid.*, 1620. — Testes Antichristi multi jam sunt, *ibid.*, 655. — Ossa Antichristi qui sint et qui sint carnes, *ibid.*, 654. — « Hic est Antichristus qui negat Patrem et Filium. » Ex quibus verbis evidentissime declaratur non solum mendaces sed et Antichristos esse Judæos, S. Agobardus, CIV, 94. — Super omnia vero Jesum, qui ex Maria Virgine ortus est, Christum esse negantes, Antichristi sibi et nomen pariter et eloquium vindicant, *ibid.* — In hoc Judæi nequitiam æquiparant Antichristi, quod Jesum negare audent fuisse Christum, *ibid.* — Si multi jam sunt Antichristi, quod aliud diei possent cum suo capite, quam Pseudo-Christi? Paschasius Radbertus, CIX, 798. — Omne verbum quod a veritate extraneum est et alienum a fide, quid aliud eum dicimus quam Antichristum esse? *ibid.* — Et ideo quia hoc unum verbum est verum, si quod aliud est quod dicitur contra Christum, qui eum portat in corde suo, jure et ipse dicitur Antichristus, *ibid.* — Dicit Beda hæreticos Antichristos, sed et illos qui fidem catholicam quam continent, perveris artibus destruunt, Hincmarus, CXXV, 281. — Omnes illi maximo Antichristo in fine seculi venturo quasi suo capiti testimonium reddunt, *ibid.* — Non nisi Antichristi foras exeunt de Juda præcipuo Antichristo, totius temporis usquequo ille maximus vealut Antichristus, scriptum est, quia « Misit diabolus in cor Judæ et traxerit eum et introivit in eum Satanas, *ibid.*

Judas appellatus est filius perditionis, sicut et maximus Antichristus, *ibid.* — Mysterium iniquitatis jam operatur, id est, secrete per membra, B. Lanfrancus, (L, 345. — Omnis qui est contrarius verbo Christi Antichristus est, S. Ivo, CLXI, 785. — Membra antichristi, *ibid.*, 1009-1012. — Judæos præcipue sui sectatores et proclamatores, faciet, S. Bruno, CLXIV, 458. — Antichristi sunt, quicunque ejus opera faciunt, *ibid.*, 624. — Corpus illius, id est iniqui omnes, quorum ipse caput est, quasi scota fusilia, id., CLXVIII, 1192. — Signum Antichristi habebunt ejus discipuli, Rupertus, CLXIX, 1077. — Antichristi consilii palpebras diluculi nuncupati, Garnerus, CXCIII, 264. — Antichristi servi nequiores et valentiores per ossa figurati, *ibid.*, 214. — Vult Antichristus eos quos sibi vel prece vel minis compellit famulari, suo caractere in frontibus adnotari, Philippus de Harreng, CCIII, 825. — Facinora ejus, *ibid.* — Vult ut nullum humanæ societatis commercium intra suos quis apostatus habere permittatur, nisi quodam apostasiam signaculo muniatur, *ibid.*

III. — *Effectus adventus Antichristi.* — Primus effectus: Operatio seductionis ab Antichristo facta mendaciter, S. Aug., XLI, 687. — Secundus effectus: Tribulatio Antichristi ignis probationis, *ibid.* — Tertius effectus: Commotio magna imminet ex signis Antichristi, S. Greg. Magn. doct., LXXVI, 709 et 710. — Quartus effectus: Electi turbabuntur et titubabunt prodigiis visis Antichristi, *ibid.*, 712. — Quintus effectus: Fides Judæorum in Antichristum, S. Ambros., XIV, 1100. — Sextus effectus: Electi omnes arguant, dum contemunt, dum virtute mentis ejus malitiæ resistunt, S. Gregor. Magn., in cap. xxi, Job LXXV, 1117. — Septimus effectus: Robur sanctorum videtur stipula contra Leviathan et Antichristum, id., LXXVI, 728. — Octavus effectus: Insidiæ Antichristi ex falsis miraculis, id., in cap. xz, Job LXXVI, 704. — Nonus effectus: Tanta enim tunc contra Justos iniquitate effrenabitur, ut etiam electorum corda non parvo pavore feriantur, in cap. xxi, Job LXXV, 1053. — Decimus effectus: Pensamus ergo quæ erit humanæ mentis illa tentatio, quando plus martyr et corpus tormentis subicit, et tamen ante ejus oculos tortor miracula facit, id., in cap. xz, Job LXXVI, 650. — Undecimus effectus: De ore ejus lampades exeunt, quia mentes audientium ad amorem perditionis accendant: et unde quasi per sapientiam lucent, inde procul dubio per nequitiam concremant, *ibid.*, 710. — Duodecimus effectus: Prædicatores ejus ardent per malitiam, lucent per virtutis simulationem, *ibid.* — Decimus tertius effectus: Fumus de naribus ejus procedere dicitur, quia de miraculorum ejus insidiis ad momentum calliginosa dubietas etiam in electorum corde generatur, id., in cap. xz, Job, LXXVI, 712. — Decimus quartus effectus: Velut enim olla fervens est unaquæque tunc anima cogitationum suarum impetus quasi spumas ardentium undarum sustinet, quæ et ignis zeli commovet, et ipsa temporalis et oppressio more illius intrinsecus clausæ tenet,

ibid., 715. — Decimus quintus effectus: Joannes cum hujus bestie signa narraret, adjunxit: « Ita ut ignem faciat de coelo descendere. (Apoc. m, 13.) » *ibid.* — Decimus sextus effectus: In collo ejus morabitur fortitudo. Quid vero collo Leviathan istius, nisi elationis extensio designatur, *ibid.*, 718. — Decimus septimus effectus: Ecclesiæ prophetia absconditur, curatorem grætia auferitur, doctrinæ verba conticescunt, miraculorum prodigia tolluntur, *ibid.*, 721. — Decimus octavus effectus: Neque hasta neque thorax subsistere poterit, ut si supernum adiutorium desit, et prædicantium acumen obtineat, et longanimitatem, patientiam destruat, *ibid.*, 727. — Decimus nonus effectus: Aperte monstratur quia appetendo dudum Dei similitudinem, quasi juxta Deum erigere se voluit, id., in cap. xxxviii, Job LXXVI, 487. — Vicesimus effectus: Sicubi audieris eos qui dicuntur Christi, non a Domino Jesu Christo sed a quoquam alio nuncupari, id., S. Hieronym., XXII, 182. — Vicesimus primus effectus: Et in fine Judæi, qui Antichristum pro Christo suscepturi sunt non latentur in Christo, S. Hieronymus, XXIII, 1051. — Vicesimus secundus effectus: In consummatione mundi, tanta fient ab Antichristo signa atque portenta ut iniquitate crescente, refrigescat charitas multorum, id., Commentar., in Isa., c. xiv, XXIV, 212. — Vicesimus tertius effectus: Susceptus Judæis Antichristus loco sanctificationis insistit; ut ubi sanctorum precibus Deus invocabatur, illic ab infidelibus receptus Dei honore venerabilis sit, id., Pictav., Commentar., in Matth., cap. xxv, IX, 1058. — Vicesimus quartus effectus: Terrorem quem Ecclesiæ incutiet? *ibid.*, 1001, 1002. — Vicesimus quintus effectus: Antichristi ministris in iuris se angelum transformatibus, ab omnium fere sensu et conscientia is qui est Christus aboletur, id., lib., *Contra Auxentium*, I, 611, 612. — Vicesimus sextus effectus: Et quia in magna vexatione positus pseudopropheta, tanquam præsentem in Christo opem sibi indicaturi, multis in locis Christum esse atque haberi mentientur, ut in Antichristi simulatum depressos vexatosque deducant, id., Commentar., in Matth., IX, 1055. — Vicesimus septimus effectus: « Et ideo mittet illis (Judæis) Deus operationem erroris, ut erendant mendacio, et judicentur omnes qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati. » (II, Thess. ii, 3, 11), in Psal., cv, n° 57, S. Aug., XXXVI, 1418. — Vicesimus octavus effectus: Labor et dolor, quibus falsæ dogmata signantur sub lingua ejus, S. Greg. Magn., LXXVI, 704.

IV. — *Astutia, simulationes et insidiæ Antichristi.* — Tunc appropinquabit desolatio, quoniam a vera religione plerique lapsi errore desciscunt, S. Ambrosius, XV, 1808. — Qui intelligit non seducatur, ut credat falsa præ veris, more utique Judæorum, qui verum Christum negaverunt, unde consequens erit ut credant verum esse qui falsus est, *ibid.*, 1809. — Cavenda ergo signa perditionis, quibus breviantur dies atque minuuntur, id., XIV, 1001. — « Diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, » S. Augustinus, XLI, 679. — Sed et in amicum, id est, velut amicus, *ibid.*, 685. — Operabitur mendaciter Antichristus, *ibid.*, 687. — Insidiabitur Antichristus in occulto, velut leo in cubili suo; dicit eum leonem in cubili eum in quo vis et dolus operabitur, id., XXXVI, 127, 128. — Impleturus est Antichristus totam nequitiam impietatemque quam omnes pseudoprophetae inchoaverunt, *ibid.*, 126, 127.

Amor perfidiæ tabernaculum Antichristi est, qui fidei Redemptoris contradicit, S. Gregorius Magn., LXXIX, 66. — Ad prædicandam falsitatem suam astutos ac duplices atque hujus mundi scientiam habentes electurus est, id., LXXV, 1025. — Fluxæ mentes hunc in suis prodigiis admittant et sequuntur, bene de eo dicitur: « Dulcis fuit glareis corvæ. » *ibid.*, 119. — Qui in se enutrienda aspidis consilia recipit, membrum iniqui capitis factis factus in corpus Antichristi accrescit, *ibid.*, 1090. — Quis alius nomine bestie, nisi antiquus hostis accipitur, qui deceptionem primi hominis servus impellit, id., LXXVI, 428. — Sed hæc bestia, cum post adventum Redemptoris,.... illum damnatum hominem qui Antichristus vocatur invaserit, quid aliud quam latibulum suum ingreditur, ut in autro proprio demoretur, *ibid.* — Dolum in manu Antichristi dirigi quid sit. Dolus in manu ejus dirigitur, *ibid.* — In manu Antichristi dolus dirigitur, quia in hoc quod contra bonos proposuerit implere temporaliter, nulla adversitate præpeditur, *ibid.*, 368. — Insidiæ Antichristi ex falsis miraculis, *ibid.*, 704. — Propter perversa dogmata sub lingua ejus labor et dolor est, *ibid.*, 616. — Propter miraculorum speciem sedet in insidiis; propter sæcularis autem gloriæ potestatis, cum divitiis in occultis, *ibid.*, 704. — Simul et miraculorum

fraude et terrena potestate nititur, et in occultis et eam divitiis sedere perhibetur, *ibid.* — Semita Antichristi mirabilis, et sive per se, seu per ministros suos quolibet prodeat, mendacibus signis coruscat, *ibid.*, 116. — Labor et dolor quibus falsa dogmata signantur sub lingua ejus, *ibid.*, 704. — Flamma oris ejus est ipsa instigatio occultis locutionis, *ibid.*, 716. — Pravae suasionis verba ad unius cujusque animum facit, *ibid.* — Flamma est quod de ejus ore egreditur, quia ardet in desideritis animis cum ejus suggestionibus instigatur, *ibid.* — VI superabit alios, alios mentitis virtutibus decipiet, *ibid.*, 650. — De Leviathan naribus fumus exit quia ex ejus prodigiis mendacibus etiam bonarum mentium oculos trepidationis caligo confundit, *ibid.*, 712. — Contra Deum se erigens, cum simulatione sanctitatis etiam timore potestatis extollitur, *ibid.*, 718. — Antichristus regulus, serpentem regulus rex dicitur, id., LXXV, 1090. — In fallacia sua Antichristus gradietur, sed juxta breve tempus vite presentis ipsa illa fallacia prosperabitur, id., LXXVI, 529. — Deinde accipiendus est alius, in nomine eodem veniens. Sed hic homo est, a quo sibi honorem homines sperabunt, et cui honorem reddent vicissim, S. Hilarius Pictav., X, 298. — Et hic quidem Antichristum significari non obscurum est, mendacio paterni nominis gloriantem, *ibid.* — Stylo Antichristi Scriptura composita, *ibid.*, 614. — Quicumque crediderint atque accesserint ei, signabuntur ab eo tanquam pecudes; qui recusaverint, aut in montes fuzient, aut cruciabantur et necabuntur. Lactantius, VI, 794. — Tunc dissolvetur et exiet, et per illud suum vas terribilliter seducet gentes, Alcuinus, Cl, 1292. — Miracu a ejus falsa, mendacia erunt, et a veritate aliena, quia per magicam artem et phantasiam deludet homines, sicut et Simon Magnus illusit illum, qui putans occidere eum, arietem occidit pro eo, *ibid.*, 1295. — Hæc autem omnia miracula omnibus modis per locutiones diabolicas falsa erunt, peccatoribus et incredulis videbuntur vera, *ibid.*, 1294. — Sub lingua ejus dolus et iniquitas, S. Agobardus, CIV, 280. — Insidiatur juxta vestibula in absconditis, ut interficiat innocentem, *ibid.* — Insidiatur in abscondito quasi leo in cubili. *ibid.* — In psalmo: « Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate, etc., » demonstratur quale sit hæc corpus diaboli, atque Antichristi in presenti, et quid illi maneat in futuro, *ibid.*, 281. — Totum cum dolo loquitur Antichristus, S. Bruno Herbipol., CXLII, 209. — Nequitia Antichristi patet eo quod iniquus suator erit, ut quos terrore non potest pervertere, saltem per noxia præmia conetur declinare, *ibid.*, 75. — Dilixit omnia verba prædicationis, lingua dolosa, de Antichristo dicitur qui confusus moribus diligit iniquitatem, *ibid.*, 209. — Estimatione quidem seductorum et simulatione sit agnus erit, revera autem hædes, imo et bestia sive cornu bestie in cujus superbia et credulitate epulabitur, Rupertus, CLXVII, 1401. — Decepti ab Antichristo non creduntur ad fidem redituri, Robertus Pullus, CLXXXVI, 978.

V. Pugna Antichristi contra sanctos Dei. — Martyres sub Antichristo passuri, S. Gregorius Mg., LXXIX, 527. — Unum est tamen quod non similiter repetitur; quia ibi sicut fragmenta mali puniet, hic autem sicut cortex mali puniet dicitur, *ibid.* — Quo nihil designari puto nisi sanguinem martyrum qui sub Antichristo morientur, et unitatem fidei sub qua multi Judæorum stringentur, *ibid.* — In ejus constantia dum sanguinis effusionem patientur, fidei tribulatione quasi cortis rubore decorabuntur, *ibid.* — Draconis cauda in terram dejicit scellas, quia Satanae extremitas illa per audaciam hominis assumpti erecta, quosdam quos velut electos Dei in Ecclesia invenit obtinendo reprobo ostendit, id., LXXVI, 651. — *Képaba* Græce Cornua latine dicuntur, serpentesque hic cornutus esse perhibetur, quia contra fidelium vitam cum morsu pestiferæ predicationis Antichristus armatur etiam cornibus potestatis, *ibid.*, 596. — « Telendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est, » id., LXXV, 1009. — « Cucurrit adversus eum erecto collo et pingui cervice armatus est, » *ibid.* — « Quis arguet coram eo viam ejus? Quis fidelicet hominem illum increpare audeat, cujus visum fere pertimescit? » *ibid.* — In manu quippe Antichristi dolus dirigitur, quia in hoc quod contra bonos proposuerit implere temporaliter nulla adversitate præpeditur, id., LXXVI, 568. — Per Antichristum diabolus ardentius sæviet, non comburit nisi lignum, fenum, stipulam; ejus flammæ extinguunt lacrymæ, *ibid.*, 716. — Flamma de ore ejus egræssa, non comburit nisi lignum, fenum, stipulam, *ibid.* — Robur sanctorum videtur stipula contra Leviathan et Antichristum; « nihil tamen contra eorum animam potest, » *ibid.*, 728. — Judæi conversi tempore Antichristi graves persecutiones patientur, *ibid.*, 921. — Includi

autem propheta in medio domus sue præcipitur; quia Antichristi tempore ab eis gentibus quæ in infidelitate remanserint plebs conversa Judæorum duris persecutionibus angustatur, *ibid.*, 921. — Atrium autem quod est extra templum ejus foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, et civitatem sanctam calcabant mensibus quadraginta duobus, *ibid.* — Tanta tunc contra justos iniquitate effrenabitur, id., LXXV, 1053. — Quis arguet coram eo viam ejus? Quis etenim, nisi Deus, cujus adjutorio electi, ut resistere valeant, fulciuntur? — Quem quævis sævitia ad crudelitatem dilatat superna tamen misericordia dierum brevitate coangustat, id., LXXVI, 449. — « Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet, » *ibid.*, 630. — Ex signis quæ faciet plus metuendus quam ex penis quas martyribus intulit, *ibid.* — Sed considerandum valde est, cum Behemoth iste caudam suam sicut cedrum sublebat, in quo tunc atrocior quam nunc se exerit surgat, *ibid.* — Qui tanta tunc virtute se commovet, ut membra Domini, si potest fieri, etiam electa perturbet, *ibid.*, 709. — In electorum cordibus conspectus terribilibus signis, obscura cogitatio conglobatur, *ibid.*, 712. — Electi quanto tunc zelo astutabunt, « Sicut ollæ succensæ atque ferventis, » *ibid.*, 715. — Pugnatorius est adversus sanctos Domini Antichristus, S. Hieronymus, XXVI, 984. — Et in ultimo eos qui sub Antichristo adversus sanctos Domini pugnaturi sunt, scribere possumus qui idcirco congregantur, ut pereant, *ibid.* — Desolationis autem abominatio, quia belis et rædibus terram cum placulo desolaturus sit, S. Hilarius, IX, 1054. — Dei supra Ecclesiam vigiliæ quatuor. Antichristi terror. Sed inter hæc discipuli vento ac mari differuntur, et totis sæculi moribus immundo spiritu adversante, jactantur, *ibid.*, 1001, 1002. — Veniet enim maxime anxius atque vexatus. Et quia de Antichristi conqueidine ad omnem tentationem novitatem solliciti erunt; etiam ad Domini adventum expavescent, falsas rerum imagines, et subrepentis oculis signamenta metuentes, *ibid.* — Elias et Enoch missi in mundum contra impetum Antichristi, Alcuinus, Cl, 1296. — Contra impetum Antichristi fideles divinis armis duo magni prophetae præmuniunt et instruunt, et confortant et præparant electos ad bellum, *ibid.* — Inieritio Eliæ et Enoch ab Antichristo, *ibid.*, 1297. — Postquam autem impleverint predicationem suam, insurget Antichristus in eos, et interficiet, *ibid.* — Ipsi vero occisi post tres dies a Domino suscitabuntur. Postea ceteros fideles persequens reddet gladio, aut apostatas faciet, *ibid.* — Elias cum Enoch et omnes electi resistent ei, S. Ivo, CLXI, 1010. — Quanta ab Antichristo fiet Christianorum subversio, S. Bruno Astens., CLXV, 270, 273. — Prophetas etiam et Enoch vincet, et martyrio consummabit, *ibid.*, 674. — Antichristus bellum faciet, Rupertus abb., CLXIX, 1029. — Bello multiplici Ecclesie descriptio Joannes subjicit tempore hujus belli diabolus nocere paratum, sed a Deo ne sui torpent vel desperarent refrenatum, Richardus de S. Victore, CXCVI, 770.

VI. Templum in quo sit sessurus. — Templo Dei in quo sit sessurus Antichristus incertum est, S. Augustinus, XI, 685. — Utrum Antichristus sessurus sit in illa ruina templi quod a Salomone regē constructum est, an vero in Ecclesia incertum est, *ibid.* — Non in templo alicujus idoli aut dæmonis sessurus est; non enim templum alicujus idoli aut dæmonis templum Dei Apostolus diceret, *ibid.* — Nonnulli non ipsum principem, sed universum quodammodo corpus ejus, id est, ad eum pertinentem hominum multitudinem, simul cum ipso suo principe hoc loco intelligi Antichristum volunt, *ibid.* — Nonnulli putant rectius etiam latine dici, sicut in Græco est, non in templo Dei; sed in templum Dei sedeat, tanquam ipse sit templum Dei, quod est Ecclesia, sicut dicimus sedet in amicum, id est, velut amicus, *ibid.* — Manifestus futurus est Antichristus ex his Pauli; ait enim: « Ut reveleetur in tempore suo, » *ibid.*, 908. — Regnabit Antichristus sive prius veniet, et tunc veniet dies judicii, id., XXXIV, 1938. — Dominationis ad vanum et inane culmen perveniet Antichristus, id., XXXVI, 126, 137. — Vim in imperio habebit Antichristus; « velut leo in cubili suo; » ad vim relatum est quod dictum est *leo*, *ibid.*, 127, 128. — Tabernaculum Antichristi est amor perfidiæ quo fidei contradicit Redemptoris. In quo Judæi nunc permanent, quia dum perfidiæ suæ alium amant inhabitant, contra Redemptorem pugnant, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 66. — Regulus dicitur Antichristus. Quis vero reproborum caput est nisi Antichristus? Quod ergo confortum fuerit, erumpit in regulum, id., LXXV, 1090. — In arvo tempore permittitur exaltari, ut quo ad modicum gloriari sinitur, eo in perpetuum atrocius po-

natur, *ibid.*, 1009. — Antichristus vocabitur, qui nomen suum longe lateque diffundere conabitur, quod nunc nequaquam imitatur cum de memoria terreni nominis gloriam laudis suae extendere nititur, atque opinione transitoria letatur, *ibid.*, 1052. — Memoriam suam in terra statuere Antichristus conatur, cum in terrena gloria appetit si easse possibile, in perpetuum permanere, *ibid.*, 1055. — Nomen suum in plateis celebrari gaudet, cum longe lateque operationem suam iniquitatis extendit, *ibid.* — Propter peccata populorum regnatorus est Antichristus, *id.*, LXXVI, 345. — Quia post hæc et Antichristus apparebit, hoc illic quantum subdidit Salomon dicens: « Et qui stultus apparuit, postquam elevatus est in sublime, » *ibid.*, 528. — Ipse in sublime elevabitur, cum Deum se esse mentietur, *ibid.* — Potestas explendæ nequitiae superbiæ Antichristi accedet, *ibid.*, 718. — Ex verbis: « Exsurge, Domine, non confortetur homo; judicentur gentes in conspectu tuo. » In tantum enim confortabitur homo ille peccati, ut in templo Dei sedeat, et etiam Deum se dominet, mentionem facere de Antichristo videtur, Rufinus, XXI, 685, 684. — Regnatorus est in mundo Antichristus antequam Christus secundo veniat in terram ad iudicium habendum omnium hominum, S. Maximus Taurin., LVII, 225. — Extolletur vel supra omnes gentium deos, quia maiorem et fortissem per omnes faciet; sed etiam supra omnia quod colitur, id est, supra sanctam Trinitatem, Aculinus, CI, 1295. — Ha se extollet, ut in templo Dei sedeat ostendens se, tanquam sit Deus, *ibid.* — Circumcidet se veniens Iherusalem dicens Iudeis: Ego sum Christus, vobis repromissus, qui ad salutem vestram veni ut vos qui dispersi estis, congregem et defendam, *ibid.*, 1296. — Antichristus in tantam excrescet malitiam, ut homo omnium pessimus ostentare se possit et audiat tanquam sit deus et contra universa consurgat, S. Agobardus, CIV, 290. — Extollet se ut jactet se super omne quod dicitur deus aut quod colitur, *ibid.* — Non est super terram potestas quæ comparatur ei qui factus est ut nullum timeat. Omne sublime videt, *ibid.* — De eo dicitur: « Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax, » *ibid.*, 281. — « Loquitur » Antichristus « in corde suo: Non movebor de generatione in generationem, » *ibid.* — Antichristus congregatis sibi impiis, sicut Abimelech fecit, regnum improbe usurpat, Rabaus Maurus, CVIII, 1171. — Filius perditionis qui adversatur et superextollit se super omne quod dicitur Deus aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus, *id.*, CXII, 569, 575. — In domibus orationum se habet ingrediens quasi ipse sit Christus et propter hoc debeat, ab hominibus adorari in ordinem Dei, *ibid.* — Regnabit, sicut scriptum est, per tempus, et tempora et dimidium temporis, id est non amplius quam tribus annis cum dimidio, S. Bruno Segniensis, CLXIV, 725. — Antichristum autem Iudæi recipient, et quasi Deum ad tempus venerabuntur, *id.*, CLXV, 492. — Vox, exaltatio et odium Antichristi in Christianos, Petrus Lombardus, CXCII, 779-782. — « Pominatio ventura Antichristi, » *ibid.*, 159-148. — Mentietur se esse Deum, Rev. Garnerus, CXCIII, 87. — Antichristus habebit potestatem contra iuge sacrificium propter peccata, *ibid.*, 195. — Antichristi tyrannis quanta, Wolbero abb., CXCIV, 1063.

VII. *Miracula, potentia et gloria brevis Antichristi.* — Dies dimidii ibi Antichristus, cavenda ergo signa perditionis, quibus breviantur dies atque minuuntur, S. Ambrosius, XIV, 1061. — Potentia Antichristi tribus annis et sex mensibus erit, quod tempus quamvis exiguum, utrum ad mille annos pertineat quibus et diabolus ligatum dicit, et sanctos regnare cum Christo; an eisdem annis hoc parvum spatium superaddatur, atque sic extra, merito ambigitur, S. Augustinus, XLI, 678. — Tanta signa facturus est Antichristus, ut deiciat si fieri poterit, etiam electos, *id.*, XXXVI, 126, 127. — Vim habebit in imperio, dolum in miraculis, *ibid.*, 127, 128. — Quid aliud excelsum brachium accipitur, nisi superbia Antichristi caesuo quo super reprobas mentes hominum fastu gloriæ temporalis erigitur? S. Gregorius Magnus, LXXVI, 486. — Dum dona perveris tribuit, dum eos in hoc mundo honoribus extollit, dum eorum oculis prodigia ostendit, fluxus mentes hunc in suis prodigiis admirantur et sequuntur, *id.*, LXXV, 1119. — Gloria quam brevis Antichristi et iniquorum omnium, *ibid.*, 1052. — Ex illa gloria præterita præcipitabitur... in fine mundi cum suis sequacibus, *ibid.*, 1053. — Stultitia Antichristi in sublime elevati apparebit, *id.*, LXXVI, 528. — Communicationem futuri iudicii iridet inde factus est crudellior, *ibid.*, 728. — « Et deridebit vibrantem hastam, » contra Leviathan enim Dominus hastam vibrat, qui in ejus interitu districtam minatur

sententiam, *ibid.*, 750. — Miraculis Antichristi semita lucebit, *ibid.*, 757. — Tantis signis et prodigiis in sanctitatis ostensione elevatur, ut argui ab homine ejus facta non valeant, *id.*, LXXV, 1117. — In fine mundi sæviet, sed ad breve tempus, *id.*, LXXVI, 449. — Signis (ex) quæ faciet metuendus quam ex ponis quas intulit, *ibid.*, 650. — Quanta commotio ex miraculis Antichristi, *ibid.*, 709. — Tantis signis et prodigiis utitur Antichristus ut miraculorum potentia quasi quodam ignis lumine resplendere videatur, *ibid.* — Quia commotum caput illius miraculis clarescere nititur, recte ejus sternutatio splendor ignis vocatur, *ibid.* — Electi turbabuntur et fluctabunt prodigiis visis Antichristi, *ibid.*, 712. — Potestas nequitiae explendæ superbiæ Antichristi accedet, *ibid.*, 718. — Neque hasta neque thorax subsistere poterit, ut si supernum adiutorium desit, et predicantium acumen obtundat, et longanimitatem patientiam destruat, *ibid.*, 727. — Extollet se supra Deum Antichristus, *ibid.*, 487. — Aperte monstratur apud Apostolum: Extollens se supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, (II Thess. II, 4), quia appetendo dudum Dei similitudinem, quasi juxta Deum erigere se voluit, sed in superbia culpa crescendo, jam de supra omne quod dicitur et colitur Deus extollit, *ibid.* — Signa multa operaturus est Antichristus, S. Hieronymus, XLIV, 212. — Et seipsum constituet ac vocabit Deum, et se coli jubebit et Del filium; et dabitur ei potestas ut faciat signa et prodigia, Iacintus, VI, 794. — Sic magna voce David proclamavit: « Exsurge, Domine, non prævaleat homo. » Ipse enim est homo pessimus, quem humana non potest sustinere conditio, in quo tanta erit versutia vel potestas ut sola Domini virtus ejus possit superare nequitiam, Cassiodorus, LXX, 86. — Predicatio ejus et potestas tenebit a mari usque ad mare, ab Oriente usque ad Occidentem, et ab aequilone usque ad septentrionem, Aleuinus, CI, 1295. — Faciet quoque signa multa et miracula magna et inaudita, *ibid.* — Faciet ignem de caelo terribiliter descendere, arbores subito florere et crescere vel arescere, *ibid.* — Faciet mare turbari et subito tranquillari; naturas etiam in diversis figuris mutari et cætera quoque mirabilia, innumerabilia et stupenda, *ibid.* — Faciet moriuos in conspectu hominum resuscitari, « ita ut in errorum inducantur, si fieri potest, etiam electi, » *ibid.* — Dubitabunt perfecti et electi cum viderint tanta et tanta utrum ipse sit Christus qui in fine mundi secundum Scripturas venturus est, annon, *ibid.* — Eriget se tribus modis contra fideles, id est, terrore, muneribus et miraculis, *ibid.*, 1294. — Dabit credentibus in se copias auri et argenti (tempore enim ejus absconditi thesauri revelabuntur), *ibid.* — Quos muneribus corrumpere non poterit, terrore superabit, quos autem terrore non poterit vincere, signis et miraculis seducere tentabit, *ibid.* — Antichristus in omni virtute resurrectionis, et signis miraculorum, et prodigiis mendacibus ad salutem, vel quia videbitur, nec revera operabitur, et in omni seductione iniquitatis illis qui pereunt, eo quod charitate veritatis non receperant, B. Lanfrancus, CV, 341. — Ideo mittet illis Deus operationem erroris, operatorem Antichristum, ut credant mendacio, ut judicentur, damnentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, diabolo, *ibid.* — Quid faciet cum venerit? Sabbatum custodiri jubebit, S. Ivo episc. Carnot., CLXI, 265. — Quia enim mori se et resurgere simulat, haberi vult in veneratione Dominicæ diem, *ibid.* — Antichristi insidiosa miracula generabitur dubietas in cordibus fidelium, Rev. Garnerus, CLXIII, 264, 265.

VIII. — *Beatitudo sive felicitas Antichristi coram hominibus.* — Beatus usque adeo videbitur hominibus Antichristus, ut etiam Deus putetur, S. Augustinus, XXXVI, 126. — Impleturus est Antichristus totam nequitiam impletæque quam omnes pseudopropheteæ inchoaverunt, *ibid.*, 127. — Semita Antichristi miraculis lucebit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 757. — Potestas explendæ nequitiae superbiæ Antichristi accedet, *ibid.*, 718. — Incedet Antichristus feliciter, *ibid.*, 529. — Antichristus universis sæculi pompis abundabit, Cassiodorus, LXX, 575. — Non tantum auro locuples erit sed et numerositate gentium et dominatione terrarum, miraculorum quoque ostensione gaudebit, honoris etiam pravi sceleratione jactabit, et cæteris vitis plenissimus erit, quæ Egypti nomine videntur intelligi, *ibid.*, 576. — Tum obtinens Antichristus temporaliter mundi gloriam, mensuras hominum et honoris culmine et signorum potestate transcendit, Hincmarus, CXXV, 279. — Superbia Antichristi celsitudo per brachium signata, *id.*, CXIII, 193.

IX. — *Persecutiones sævæ Antichristi in electos Dei.* — Gladius diaboli recte appellatur Antichristus, id est tri-

bulatio temporalis, S. Gregorius Magn., LXXVI, 726. — Graves patientur persecutiones tempore Antichristi Judæi cuncti, *ibid.*, 921. — Includi autem propheta in medio domus sue præcipitur, quia Antichristi tempore ab eis gentibus quæ in infidelitate remanserint plebs conversa Judæorum duris persecutionibus angustatur, *ibid.* — Persecutione ultima Antichristi malis Christianis fidei lumen auferetur. « Auferetur ab impiis lux sua, » *ibid.*, 481. — Credentibus et viventibus male fidei lumen auferetur, maxime persecutionis Antichristi tempore, *ibid.* — Neque eos nunc Dei lumen illustrat, qui iniquitatis suæ malitiam fidei nomine palliant, *ibid.* — Antichristum quamvis sævitia ad crudelitatem dilatet, superna tamen misericordia dierum brevitate coaugustat, *ibid.*, 449. — Tormentis cruciabit martyres Antichristus et signis coruscabit, *ibid.*, 650. — Pensemus quæ erit humanæ mentis illa tentatio, quando pius martyr et corpus tormentis subijcit, et tamen ante ejus oculos tortor miracula facit, *ibid.* — Cujus virtus non ab ipso cogitationum fundo qualitur, quando is qui flagris cruciat, signis coruscatur, *ibid.* — Desolationis autem abominatio Antichristus, quia bellis et credibus terram cum piaculo desolaturus sit, S. Hilarius, IX, 1031. — Inter hæc discipuli vento ac mari differuntur, et totis sæculi motibus, immundo spiritu adversante, jactantur, *ibid.*, 1002; S. Cyrillus, IV, 335, 592. — Virtus et constantia fortiorum periclitantur et nisi Deus opem ferat deficient, S. Gregorius Magn., LXXVI, 727. — Ubi tunc infirmi erunt, si fortes sicut paleæ reputantur? *ibid.* — Tunc erueret templum Dei conabitur, et justum populum persequetur, et erit pressura et condilio qualis nunquam fuit ab initio, Lactantius, VI, 791. — Prima persecutio violenta, cum proscriptionibus et tormentis Christiani ad sacrificandum cogerentur. Altera persecutio fraudulenta, quæ per hæreticos et falsos fratres acta est. Tertia superest per Antichristum ventura, quia nihil est periculosius; quia et violenta erit, et fraudulenta, Rufinus, XXI, 683. — Antichristus Charybdis sanguinis, Prudentius, LIX, 837. — In ore habebit blasphemam maledictionem, cum se Dei filium mentietur; amaritudinem, quando resultatoribus suis poenam mortis indicet, et ad supplicia juhebit pervenire qui eum tanquam Numen contempserint adorare, Cassiodorus, LXX, 88. — Inter initia persecutio tantum violenta, altera, etc., ... novissima superest quæ erit violenta nimis ex potestate regni singularis, et deceptiosa miraculis, *ibid.* — Antichristus persequens Ecclesiam inducitur eo modo: « Et ego te servabo ab hora tentationis quæ ventura est in orbem universum » Alcuinus C, 1112. — Tempore Antichristi tanta erit tribulatio quanta non fuit ab initio sæculi, *ibid.* — Dura quippe erunt corporum vulnera, sed graviora adversariorum jacula, *ibid.* — Jus non signis illudere poterit in conspectu omnium mirabili morte cruciatus crudeliter necabit, *id.*, Cl, 1294. — Tunc erit talis tribulatio qualis non fuit super terram ex tempore quo gentes esse coeperunt usque ad illud tempus, *ibid.* — Tunc omnis Christianus qui inventus fuerit, aut Deum negabit, aut sive per ferrum, sive per ignem fornacis, sive per serpentes, sive per bestias, sive per aliud quodlibet tormentorum genus interibit, si in fide permanserit, *ibid.* — Antichristus interfectis nobilibus filiis id est, his quæ ex diversis nationibus et linguis in Christo credentes, a Deo sunt generati, inducturus est persecutionem ut omnes sanctos interficiat, Rabanus Maurus, CVIII, 1171. — Christianis potissimum persecutionem inferet Antichristus, Guibertus, CLVI, 700. — Perspicuum est Antichristum non contra Judæos, non contra gentiles bella facturum, sed juxta etymologiam sui nominis Christianos pervasurum, *ibid.* — Quam vastitatem facturus sit in Ecclesia describit, S. Bruno Sign., CLXV, 675. — Persecutio Antichristi quod magna futura sit: « Væ autem prægnantibus et nutriendis in illis diebus, » etc., Rupertus abb., Cl. XVII, 1802. — Antichristus inducet magnam tribulationem, *id.*, CLXIX, 1064. — Severissime persequetur Ecclesiam, Ven. Godesfridus, CLXXIV, 170. — « Crudelitas Antichristi, » Petrus Lombardus, CXCI, 139, 148. — Persecutio Antichristi, Robertus Pulius, CLXXXVI, 977. — Tribulatio in diebus Antichristi ventura, et tyrannis diabolica imperio Christi refrenanda, Richardus a S. Victore, CXCVI, 769. — Furor crudelitatis tempore Antichristi magis sæviet, *ibid.* — Sancta Ecclesia ubique patietur crudelitatem persecutionis effusione sanguinis, *ibid.* — Omnes per virtutum eminentiam alti, et fluctibus persecutionum quassati se fide et opere a malis dividant, *ibid.* — Tempus erit, quale non fuit ab eo ex quo gentes esse coeperunt usque ad tempus illud, *ibid.*, 770.

X. — Quo tempore durabunt calamitates tentationesque Antichristi. — Dies dimidii ibi, ubi Antichristus, S. Am-

brosius, XIV, 1001. — « Sol enim obscurabitur, stellæ cadent, hoc est, juvi Dei; cum hæc videria crede adhuc tardare Christum; » ubi enim Christus ibi fides clarior: ubi Antichristus, ibi dies dimidii, *ibid.* — Antichristi persecutio tribus annis et mensibus erit, S. Augustinus, XLI, 678. — Hæc persecutio novissima qua futura est ab Antichristo sicut jam diximus quæ et in hoc libro superius (Apoc., x et xi) et apud Danielelem prophetam (Dan., xii) positum est, tribus annis et sex mensibus erit, *ibid.* — Quia parvo tempore permittitur exalari, ut quoad modicam gloriari sinatur eo in perpetuum atrocius puniatur, S. Gregorius Magn., LXXV, 1009. — Cum de memoria terreni nominis gloriam laudis sæpe extendere nititur, atque opinione transitoria lætatur, *ibid.*, 1032. — Citius laudem terrenæ potestatis amittat, et omne gaudium sui nominis perdat, *ibid.*, 1033. — Sæviet Antichristus in fine mundi, hæc breve tempus, *id.*, LXXVI, 670. — Durabit hæc terribilis tribulatio tribus annis et dimidio, in toto mundo; « Tunc abbreviabitur dies propter electos, » Alcuinus, Cl, 1294. — Cum hic Antichristus diaboli filius, et totius malitiam pessimus artifex, per tres annos et dimidium totum mundum vexaverit, ... ad ultimum veniet judicium Dei, *ibid.*, 1297. — De quibus nihil est expectandum quod jam non videatur, nisi solutio Satanae, et publica calcatio sanctæ civitatis mensibus quadraginta diebus; quæ futura est per Antichristum caput omnium iniquorum, S. Agobardus, CIV, 69. — Alloqui scire possent homines illius ævi tempus judicii, si post tres semis annos inchoata persecutionis Antichristi confestim sequeretur, Hincmarus, CXXV, 798. — S. Hieronymus exponens sententiam Danielis: Beati, inquit, qui, interfecto Antichristo, supra mcccx dies id est, tres semis annos dies 45, præstolantur, quibus est Dominus atque Salvator in sua voluntate venturus, *ibid.*, 280. — Regnum ejus per tres annos cum dimidio, Robertus Pullus, CLXXXVI, 979.

PARS III. — Signa subsequentia Antichristi regnum, et finis persecutionum ultimarum.

I. — Apparitio supremi Judicii confundit impium. — Christus solus debellaturus est Antichristum signis et ostensione sanctitatis elatum, S. Gregorius Magn., LXXV, 1117. — Vidit Job quod in fine mundi Satan quem sacra Scriptura appellat Antichristum tanta virtute præcipitur, ... ut argui ab homine ejus facta non valeant, *ibid.* — « Quis arguet coram et viam ejus? » Quis etenim, nisi deus, cujus adjutorio electi, ut resistere valeant, fulciuntur? *ibid.* — Hæc bestia post adventum Redemptoris quid aliud quam latibulum suum ingreditur, ut in autro proprio demoretur? *id.*, LXXVI, 428. — Contra Leviathan Dominus hastam quippe vibrare est æternam ei mortem ex districta animadversione præparare, *ibid.*, 730. — Conterendus sine manu Antichristus, *ibid.*, 710. — Oliveti in monte consumendus juxta quoddam Antichristus, S. Hieronymus, XXIV, 291. — Indignum adventus futuri cum abominationem desolationis stantem in loco sancto videbunt, tunc claritatis reditum intelligendum, S. Hilarius, IX, 1054. — Qui in ipsa elevatione sua per adventum indicis veri, deficiet, S. Gregorius Magn., LXXVI, 528. — Hic est autem qui appellatur Antichristus, sed seipsum Christum mentietur, et contra verum dimicabit, et victus effugiet, et bellum sæpe renovabit, et sæpe viaretur; donec quarto prælio, confectis omnibus impiis debellatus et captus, tandem scelerum suorum lust puenas, Lactantius, VI, 797. — Sed et ceteri principes ac tyranni, qui contriverunt orbem, cum eo victi, adducentur ad Regem qui increpabit eos, et coarguet, *ibid.*, 798. — Antichristus subruetur a Christo. Sic iterum veniet Christus et Antichristum subruat, liberetur orbis, paradisi patria reddatur, mundi perpetuetur libertas sæculi servitus tota tollatur, S. Petrus Chrysologus, LII, 613. — Et sicut lucentes nox subvertitur, ita coruscante Salvatore Antichristus effugatur, S. Maximus Taurin., LVII, 225. — Exstincta clade gentili, ad futurum rerum ordinem venit: quoniam interfecto Antichristo, Domini regnum æternum venturum est. Permittitur enim terris præcurrere scelestum malum, ut gratius regnum Domini suscipiatur optatum (Cassiodorus, LXX, 91. — Sic unus excitat Deus adversus Antichristum, Rabanus Maurus, CVIII, 1175. — Suis manu conteretur (D. vii, 14) quem Dominus interficiet spiritu oris ejus, etc., etc. (II Thess., 1, 8), per adventum Judicii non angelorum bello, non sanctorum certamine, solo oris spiritus morte æterna ferietur, Hincmarus, CXXV, 280. — Antichristus in sua sublimi elevatione deficiet per adventum veri Judicii, Rev. Gargerus, CXCI, 193.

II. — *Jesus Christus occidendo Antichristum spiritu oris, finem regno ejus et potentiam imponet.* — Interficietur Antichristus spiritu oris Christi, S. Augustinus, XXXIII, 998. — Et tunc revelabitur ille iniquus quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, *ibid.* — Conterendus sine manu Antichristus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, S. Gregorius Magn., LXXI, 652. — Sine manu conteretur, quia non angelorum bello, non mactatorum certamine, sed per adventum Judicis solus oris spiritu aeterna morte ferietur, *ibid.* — Scimus tantum istud, illam esse novissimam persecutionem quae ab Antichristo futura est, praesentia sua exstinguet Jesus, S. Augustinus, XII, 616. — Nec mora, ille evaginatio gladio, in frusta concidit, coeciditque Christus ille, qui magis Antichristus nominari debet et mortuus est, dispersique sunt omnes qui cum eo erant, Gregorius Turon., LXXI, 557. — Super eum apostolus Paulus scribit dicens: « Quem Dominus interficiet spiritu oris sui et destruet illustratione adventus sui, Alcuinus, CI, 1297. — Tanta erit eminentia adventus splendoris Christi, ut prae fulgore divini luminis, sordibus ventris per excessum emissis, totus cinquiquies, sic prae timore pereat, *ibid.* — Tradant doctores, ut ait Gregorius papa, quod Michael archangelus illum in monte Oliveti perimet, in papilionem et solio suo, in quo loco unde Dominus ascendit ad caelos, *ibid.*, 1298. — Si Michael Dei faciem venientis ad Judicium praeveniens eum interfecerit, non sua, sed Dei virtus erit et jussio, *ibid.* — Quem Dominus utique Jesus interficiet spiritu oris sui et destruet illuminatione adventus sui, Rabanus Maurus, CVIII, 1171; B. Lanfrancus, *ibid.*, 345. — Antichristo interfecio, consummata erit victoria Verbi Dei, Rupertus, CLIX, 1497. — destructio Antichristi, Petrus Lombardus, CXCI, 139-148. — Interficiendus est Antichristus aut a Christo aut a Michael, Robertus Pullus, CLXXXVI, 979.

III. — *Jesus Christus occidendo Antichristum et eum eradicando de facie terra, quam brevis ejus gloria, quam stultitia fuerit amovabit.* — Manifestum perditionis indicium est quando affectatis iniquitatibus subsequens faveat effectus, et non la contrarietas impedit quod mens perversa conceperit S. Gregorius Magn., LXLVI, 688. — Angeles et homo lapsi, quia Deo similes esse per potentiam, non per justitiam, voverunt, hic casus Antichristi per superbiam, *ibid.*, 486. — Elevatus Antichristus in summe stultus apparebit, qui in ipsa elevatione sua per adventum veri Judicis decedet, *ibid.*, 528. — Quidam volunt telam quam ordita sit super omnes gentes Antichristum intelligi, qui Oliveti in monte consumendus sit quod et in Danielis ultima diximus visio, S. Hieronymus, XXIV, 291. — Quadragesima dies penitentiae ante judicium concessa incantatis et caracteratis, ab Antichristo seducta, Alcuinus, CI, 1298. — Debemus etiam firmissime credere quod cum Antichristus occisus fuerit, non statim veniet dies iudicii nec statim ad judicium Dominus veniet, sed sicut intelligimus ex libro Danielis quadraginta dies penitentiae, etc., *ibid.* — Quantum temporis spatium postea fiat post penitentiam hanc expletam nullus est qui sciat, *ibid.* — In dispensatione Dei manet, qui judicabit saeculum per ignem, ea hora qua praefixit esse iudicandum ante saecula, *ibid.* — Documenta S. Augustini et Hieronymi de hora iudicii ultimi post occisionem Antichristi, *ibid.* — S. Augustinus, in *Epist. Nolimus vos ignorare de dormitionibus*, multa luculentissime de spatio temporis ab interfectione Antichristi ad horam iudicii ultimi declarat, *ibid.* — S. Hieronymus in expositione septem tabularum ad

Everetinum, dat nobis de die et hora ultimi iudicii magnae scientiam documents, *ibid.*, et B. Lanfrancus, CL, 545.

IV. — *Ultima damnationi destinati Antichristus ejusque aspectus.* — Et quoniam traditus in concupiscentiam cordis sui et damnationi ultimae destinatus, etc.; S. Augustinus, XXXVI, 126. — Tenebrae sunt locus Antichristi, in quas cum iniquis detrudetur, S. Gregorius Magn., LXXV, 1084. — Haec sunt tabernacula iniqui, et iste locus ejus qui ignorat Deum, videlicet indicans quia is qui nunc Deum ignorando extollitur, tunc ad propria tabernacula pervenit quando eum sua iniquitas in supplicia demergit, *ibid.* — Et locum suum quandoque inveniet tenebras qui dum hic de falsa gauderet, luce justitiae, locum tenebat alienum, *ibid.* — Dominabitur in fine mundi, nunquid producit Luciferum in tempore suo, et vespere super filios terrae consurgere facit? *ibid.*, LXXIV, 520. — Et diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris quo bestia et pseudopropheta, et cruciabantur die ac nocte in saecula saeculorum, S. Augustinus, XII, 679. — Et exprobrabit his tyrannici facinora ipsorum, et damnabit eos ac meritis cruciatibus tradet, Lactantius, VI, 797. — Dubium non est perire aeternam potestatem, cujus damnandum constat aeternam, Cassiodorus, LXX, 91. — Post completam nequitiam Antichristus damnationis aeternae mercedem in haec percipiet, Rabanus Maurus, CVIII, 1175. — In fine mundi diabolus qui seducebat gentes mittendus est in stagnum ignis et sulphuris ubi est bestia Antichristus cum impiis membris suis et persecutoribus et pseudoprophetae sine dubio haeretici, et cruciabantur die ac nocte in saecula saeculorum, *ibid.*, CXI, 1147. — Causa perditionis Antichristi vel cujuslibet reprobis non a Deo, Hieronymus, LXXV, 465. — Scitum est quod qui dicit aut subintelligere susurrando contendit quoniam Antichristus vel quilibet reprobis ex Deo habeant causam perditionis vel operatione ipsius pereant, non catholicis sed insanis est, *ibid.* — Saeculatio a mortuis Antichristi sicut et aliorum hominum, 283. — Si omnes resurgere debeant, et ille homo qui in nomine suo venit Antichristus, *ibid.* — Si aliquid alia reprobis, Antichristi scilicet membra passio Christi contulit, nec capiti denegavit, *ibid.* — Exacerbabit Dominum peccator id est, ad iracundiam constabit sua, indicibili superbia quod proprie de Antichristo datur intelligi, S. Bruno Heribopol., CXLII, 73. — Antichristus irritat Dominum quando se sua fallacia non solum terrenum regem sed etiam rerum omnium praedicabit Deum, sed hoc ei erit ad ruinam, ideo, et falsus Deus, flammis dignis puniatur, *ibid.* — Propterea Deus destruet te in finem; evellet te et emigrabit te de tabernaculo tuo, *ibid.*, 208. — In finem autem qui destruetur, aeternis suppliciis deputatur, *ibid.* — Radices erant Iudaei Antichristi consentanei, et ideo radicem hujus populi cum ipso esse evellendam dicit Psaltes, *ibid.* — Nec Antichristus nec ministri ejus habebunt portionem in regno beatorum, eam sanctis Domini, *ibid.* — His qui Antichristi opera faciunt, Deus servat dolorem Patris, qui simul cum eo damnati eadem patientur tormenta, S. Bruno Astensis, CLXIV, 625. — Omnes iniquis opera ejus et doctrina placebant, et quicunque ei crediderint, simul cum eo ad inferna decedunt, *ibid.*, 626. — Maledictio Antichristi, memoria illius de terra perat, Rupertus CLXVIII, 104. — Inrepatio et communiatio Antichristi et membrorum ejus, Petrus Lombardus, CXCI, 501. — Deletio et irritio Antichristi, *ibid.*

CXXXIII.

INDEX DE RESURRECTIONE MORTUORUM.

ORDINE LOGICO REFERENS CIRCA ILLUD DOGMA VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS.

MONITUM.

In hoc indice omnia quae a SS. Patribus de mortuorum resurrectione scripta sunt, ad quatuor capita redeuntur, scilicet. — I. Erroris qui de resurrectione mortuorum invalere. — II. Resurrectio mortuorum est dogma fidei. — III. Quando et quomodo fiet haec resurrectio. — IV. Quae in corporibus qualitates vel immutationes, et quomodo erunt in gloriam justis, reprobis vero in confusionem.

I. — *Erroris qui de resurrectione mortuorum invalere.*

TERTULLIANUS. — Nulla philosophia de carnis re-

surrectione consentit, II, 531. Platonici et Pythagorici vindicantes immortalitatem animarum, modum tamen et qualitatem immortalitatis ignoravere, 796. Omnis post

mortem sniri, Epicurus alique philosophi ethnici asseruerunt, 793. Hymeneus et Philetus resurrectionem jam factam esse affirmabant, 820. Nostram indirecte negarunt resurrectionem Marcionitas, asserentes Christi carnem non esse veram carnem, 796, 797. Appelles et Valentinus veram carnem latebantur sed non humanam, siderum nempe et coeles. em, *ibid.* Soli animæ destinata resurrectionem quidam hæretici dicunt, 848.

LACTANTIUS. — Juxta Lactantium duplex erit resurrectio mortuorum : prima fidelium, id est, eorum qui in Dei religione fuerint versati, altera impiorum, id est, infidelium, VI, 801, 802. In prima excitabuntur fidelium animæ ad sua corpora recipienda, 801. Il quorum peccata vel numero vel pondere prævalebunt in poenam damnabuntur et amburentur igne, 802, 803. Justi vero illum ignem non sustinebunt, *ibid.* Tunc Deus constituet civitatem sanctam in medio terræ, ubi regnabit mille annis, cum justis illis qui præerunt viventibus veluti iudices, 806, 809, 810. Post mille annos altera fiet resurrectio, id est, impiorum qui illum verum vel nescierunt vel abnegarunt; omnes mittentur in cruciatus æternos cum principe demoniorum, 813, 814, 815. Justi, renovato mendo, felices ac beati in similitudinem angelorum in conspectu Altissimi semper versabuntur et in æternum servient, *ibid.*

Poeta et philosophi affirmant resurrectionem sed modo deteriori, testante Lactantio, 806. Juxta Millenariorum, illud regnum justorum testatur vaticinia Sibyllæ, 807, 808. De signis illam resurrectionem præcedentibus, 812.

S. ZENO. — Gentilibus resurrectio improbabilis videbatur, XI, 572. Hic videtur S. Zeno resurrectionem vindicare adversus hæreticos, probabiliter Seleucianos, Hermianos vel certe contra Marcionistas, 570, adn. 1. Priscillianistæ etiam qui in hac ætate vivebant pungi a Zenone potuerunt, 571, adn. 1. Pythagoras alique philosophi et poetae, de transmigratione animarum disserentes, resurrectionis modum ignorare, 575. Epicurus et Democritus eam tollebant, utpote animam immortalem negantes, *ibid.*

S. PHILASTRIUS episc. Brisiensis. — Docitheus jndæus genere dicebat secundum carnem solum esse vivendum in lege Domini, de ea non sperans resurrectionem futuram, XII, 1118. Sadducei epicuream demeritam potius quam divinæ legis jura sectantes eam negabant, 1118, 1119.

S. AMBROSIIUS. — Sunt hæretici qui aerium aut phantasticum corpus aut Domini fuisse aut nostrum futurum esse, aut metempsychosin mentiuntur, XVII, 553. Affirmant hoc nostrum corpus paulatim in auras tenues dissolvendum post resurrectionem, 546. Gentiles resurrectionem, 546. Gentiles resurrectionem corporum negabant, qui ex sabæ Hydri dentibus nasci homines posse crederant, XVI, 1335.

S. HIERONYMUS. — Marcionis error et blasphemia de resurrectione, XXIII, 587. Opinio Origenis qui asserit corpus nostrum in resurrectione futurum aerium, nulla propria carne indutum, 575, 576. Opinio hæreticorum, in quorum parte sunt Marcion, Appelles, Valentinus et Mænes qui penitus et carnis et corporum resurrectionem negabant, utpote salutem tantum animæ tribuentes, 576. Amererant nos frustra ad exemplum Domini resurrecturos, cum ipse Dominus in phantasmate resurrexerit, *ibid.* Sententia Joannis Hierosolymitani qui corpus a carne distinguit, 579. Verbotenus resurrectionem carnis fatetur animo negabant, XXII, 747, 748.

S. AUGUSTINUS. — Resurrectionem immerito negant Pionici, XLI, 392, 393. Resurrectionem non credent Sadducei, XLII, 568. Resurrectionem jam esse factam Hymeneus et Philetus apud Paulum existimabant, XXXIII, 206. Resurrectionem non putant futuram Seleuciani, sed quotidie fieri in generatione filiorum, XLII, 41. Resurrectionem corporum futuram negabant Manichæi, 620, 217. Alio modo quam Sadducei, 581. Non resurrectionem sed revolutionem ad istam mortalitatem promittebant suis auditoribus Manichæi, 826. Resurrectionem repellunt Origeniani, 53. De resurrectione non consulendi philosophi nec qui inter antiquos excelsuerunt, 503. Inter ipsos Christianos reperitur aliquando qui contradicant resurrectioni, XXXVI, 944. Resurrectionem mortuorum dolo negant Pagani, XXXV, 2343. Hanc philosophi ex elementorum pondere impugnant, XI, 645. Corpora terrena in cælo esse non posse dogma philosophorum, XLI, 390, 773. Corpus immortale et æternum esse post mortem absurdum videbatur philosophis, 589.

S. NICETAS episc. Aquil. — Multi sunt hæreticorum qui distorquant idem resurrectionis, vindicantes solum animæ salutem, negata carnis resurrectione, LII, 872.

GENNADIUS Massiliensis. — Est opinio Millenariorum et Stephani et Gobari, at duplex futura sit resurrectio mortuorum, prima justorum et secunda peccatorum, LVIII, 983 not., 1016. Putabat Origenes corporales substantias in resurrectione penitus delapsuras, not. 1016.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Eutychius Constantinopolitane urbis episcopus affirmavit corpus in resurrectione futurum impalpabile et aerium, LXXV, 1077.

HAYMO Halberstatensis episc. — Philosophi et gentiles non credebant resurrectionem futuram, CXVII, 770. Multi fideles apud Macedones et Thessalonicenses in eodem errore versati, *ibid.*

S. BRUNO Carthus. institutor. — Quidam hæretici affirmabant corpora in fine mundi adhuc integra posse resurgere, ea vero quæ essent dissoluta in cineres nunquam resurgere, CLIII, 408.

ALANUS ab Insulis. — Waldenses hæretici hunc fidei articulum circa resurrectionem multis rationibus expandere conabantur, CCX, 526.

II. — Resurrectio mortuorum est dogma fidei.

TERTULLIANUS. — Caro restitutio facilior quam institutio, II, 810. Quam Deo maxime possibilis ostenditur, I, 522. Quid novi tibi eveniet, qui non eras, factus es, cum iterum non eris, fies? 524. In ea re non magis dubitandum de Dei viribus, qui tantum corpus hoc mundi de eo quod non fuerat composuit animatum, *ibid.* Redde si potes rationem qua factus es, et tunc require qua fies. Causa et necessitas resurrectionis, congruentissima Deo destinatio iudicii, II, 815. Conveniret hominem ex utraque substantia concretione confectum, in utraque exhibendum et judicandum, *ibid.* Resurrectio probatur ex toto ordine revolvibili rerum, II, 810; I, 524, 525. Tam dictis quam factis Novi et Veteris Testamenti, II, 833, 811, 842 et seqq. Præsertim ex locis Ezechielis, 836; Isaiæ, 839; S. Mathæi, 846, 847. Apostoli, 851, 852, 853 et seqq. Exemplis confirmatur lucis et siderum orientium et occidentium, temporum et fractuum, I, 524, 525, II, 812. Ex Pythagore de transmigratione animarum opinione, I, 521. Platonis, *ibid.* Phœnicis orientalis avis qui semetipsum fuseram renovat, II, 811; et Mithræ, II, 53. Anima mortalis resurrectionem consecratur est, 813. Resurrectionis vocabulum non aliud rem vindicat quam quæ cecidit, 491. Resurrectio janæ regni cælestis et fiducie Christianorum, 796. Spes resurrectionis fatidum est mortis, I, 583. Resurrectio carnis duras creditur quam una Divinitas, II, 797. Illam sæculum, nec cum errat ignorat, 796. Ab ethnicis non est improbanda, 583. Carnis resurrectio a Judæis, simplici et nota jam fide recepta, sine ulla qualitatibus questione, 849. Platonici animam in corpora remeabilem affirmant, etsi non in eadem, etsi non in humana tantummodo, 796. Restitueret omne humanum genus ad expandendam quod in isto ævo, boni seu mali meruit, I, 527.

S. CYPRIANUS. — Resurrecturos credimus mortuos, IV, 434. Plangimus mortuos, quid faceremus si mori tantummodo sine resurrectione præciperet Deus? *ibid.* Spes resurrectionis non debet sentire quancunque jacturam, *ibid.*

S. HILARIUS Pictav. episc. — His corporibus dissolutis et casu mortis contractis, pro voluntate artificis restauratio afferetur, IX, 285. Secundum Dei voluntatem resurgentium corporum instauratio est futura, *ibid.* Scimus et animæ et corpori salutem a Deo esse datam, 402. Resurrectionis possibilitas, 517, 518. Resurrectio ei non est difficilis, cui prima inchoatio fuit facilis, 411. Resurrectionis nostræ spem in Christo resurgente speculari, 489. Resurgentes nos ex mortuis in Christo resurgente contuemur, 415. Resurrectionem nostram in resurrectionem nostri in Christo corporis speculari, 681. Cum resurrectionem annuntiamus, mortuos cum vitiis suis infidelium corpora contradicant, 672. Aternitatis spes nobis insita; ut animæ, ita erit carnis æternitas, 401, 402. Resurrectio firma fide speranda est, 915. Cum Jesus Lazarum ex mortuis excitaverit, ideo nullam esse resurrectionem non indicavit, 477. Resurrectionis sperandam fides in lege continetur, 1046, 1047. Ut decretum doceretur, Moyses cum Christo transfigurato visus est, 1014, 1015. Resurrectio divinæ magnificentie bonitas absoluta, 468. Omnis caro redempta in Christo, ut resurgat necesse est, 569.

S. ZENO. — Resurrectionis dogma a Patribus crebro vindicatum, quod quidam et Christianis Ethnicorum sermonibus in dubitationem adducebantur, XI, 370. Adnot. I. Christianus resurrectionem futuram et audit et sperat, 571, 572. Pythagoras alique philosophi aliquo modo resurrectionem corporum admittebant, 575. Si anima immortalis est, ideo in corpus denuo adducenda, 578. Chri-

stans non dubitare debet in statum pristinum mortuorum exiri, 570. Facilius reformari quod fuerit quam institui quod ante non fuit, *ibid.* Exemplo occasus et ortus solis et stellarum astruitur resurrectio, 580, 581. Et luna, quæ paulatim decrescens moritur ut reviviscat, *ibid.* Phœniceis, *ibid.* Grani framenti quod coaditum terra interit ut efflorescat, 581, 582.

S. AMBROSIIUS. — Resurrectionem mortalis imperare divine solius est potestatis, XV, 1630. Multo divinius est illud quam peccata donare, 1559. Naturale est omnibus animantibus nasci et mori, resurrectionis vero Deus homini præcipue contulit gratiam, ut mortuus reviviscat, XIV, 1076. Resurrectio non facile nisi a perfectioribus et fudatioribus capi potest, XV, 1846. Resurrectio non incredibilior quam miracula Moyses et alia quæ in Evangelio memorantur, XVI, 1535. Car mirremur renasci posse quod fuit cum videamus natum esse quod non fuit, 1535. Resurrectio futura corporis nostri probatur ratione, universalitatis exemplo, et testimonio rei gestæ, 1528. Ratio demonstrat corpus, sicut animam, premium vel poenam actuum suorum habere debere, 1528, 1539. Universalitatis exemplum desumitur ex omnibus productionibus terræ, quæ moriuntur ut resurgant, 1529. Natura est resurgere nascentia omnia, contra naturam est interire, 1530. Exemplis docemur resurrectionem credere, vermis indici, cameleonis et phœniceis, XIV, 258. Si sic de animalibus, Deus sanctos suos perire in æternum non patitur et resurgentem hominem vult reparari, *ibid.* De frugibus et arboribus terræ renovandis divina est providentia, de hominibus autem, num nulla cura? XVI, 1530. Non ergo miretur quomodo fiet resurrectio et quomodo putrefacta solidetur, 1529. Si dicto Dei elementa consurgunt, car dicto mortui non resurgant, *ibid.* Res gesta probat, nam de facto mortui resurrexerunt, *ibid.* Christus plures suscitavit, ut nos exemplis uberioribus crederemus, XVI, 1538, 1539.

Admittenda est resurrectio, ut demonstrata Veteris Testamenti testimonia, 1553 et seqq. Et Novi Testamenti, 1537, 1538. Resurrectionem promisit Christus et ei credere debemus, 1540. Oportet carnem resurgere quam remunerationis suorum est adeptura gestorum, 586. Et hæc est series et causæ iustitæ, ut quoniam corpora inimique communis est actus, utrumque in iudicium veniat, utrumque aut poena dedatur aut gloria renovetur, 1540. Si prævaricator servetur ad poenam, cur iustus non perpetuaretur ad gloriam; si vermis non moritur peccatorum, cur moreretur caro iustorum? *ibid.* Omnes qui sacrosanctæ Ecclesiæ copulati divini nominis appellatione ceasant, prærogativa resurrectionis et delectationis æternæ consequuntur, XVI, 1519. Resurrectionem sancti speraverunt, 1534. Juvat hoc credere, sperare delectat; non credidisse poena est, sperasse gratia, *ibid.* Quem dolorem non soletur resurrectionis gratia? quem non excludat morerem, si credas nihil perire morte? 1515. Quanto istius vitæ nos tæderet, si sine fine futuros solis labores hujus corporis cerneremus? 1531. Resurrectio mortuorum data est ut culpa deficeret et tamen perpetuaretur natura, XIV, 547. Grave sacrilegium in resurrectionem non credere, XVI, 1514. Quia negata nostra resurrectione negatur et Christi resurrectio, *ibid.*

ZACCHÆUS Christianus. — Cum iudicii tempus advenit, defuncti qualibet animæ recepturi sunt corpora, XX, 1091. Resurrectio Deo possibilis, qui omnia creavit, reparare omnia potest, *ibid.* Comparatione arborum et germinantium quæ singulis annis aut mutantur aut pereunt et reviviscant demonstratur, *ibid.* Quod homines facite suscitandi sint eruitur ex Ezechiele, 1163. Aliis Scripturæ sacre testimoniis, 1164.

S. HIERONYMUS. — Non potest perire caro quæ in Christo renata est, XXIII, 589. Corpora vera et incorrupta et immortalia resurrectura confiteor, XXIV, 628. De resurrectione generali non dubitat Hieronymus, 549. Argumentum validum ex Scriptura sacra desumptum ad eam probandam, *ibid.*, XXVI, 164. Resurrectio credita a Judæis et a Christianis, XXIV, 546, 547.

S. AUGUSTINUS. — Resurrectio carnis possibilis suadet, XXXVI, 751; XL, 191, 195, 343, 346, 347, 659. Resurrectio in fidem facere debet creatio, XXXVIII, 715. Et quod Christus præstitit, 727. Christus resuscitavit quodam ut ad resurrectionem generalem præpararemur, XXXV, 1746. Productio arboris ex parvulo grano non minus aut amplius miranda, quam terræ sinus reddens corpora resurrectioni futura integra, XXXIII, 572. Tam facile est omnipotentis Dei quæque recentis, quam diuturno tempore dilapsa cadavera suscitare, *ibid.* Resurrectio est solius creaturæ rationalis, XL, 650. Resurrectionis promissio, tot aliis Dei promissionibus amplius, confirmatur, XXXVIII, 1143. Resurrectionis

commendata est fides, cum filii non dupli, sed totidem redditi sunt Jobe, quot habuerat, XXXIII, 549. Elias et Elizeus mortuos suscitaverunt, 531. Impossibilitas resurrectionis ab infidelibus obiecta, ab ipsis eorum philosophia destruitur, XLI, 794. Ex opinionibus Platonis et Porphyrii veritas resurrectionis carnis elicitur, 795. Mirabilis est animos incorporeos terrenis corporibus illigari, quam corpora terrena celestibus sublimari, 755. Resurrectionem esse posse, ac reapse futuram esse comprobatur, XL, 627, 1163. Idque tum ex promissis Dei tum ex animarum æternitate, 1027. In nulla re sic contradicitur fidei Christianæ, quam in resurrectione carnis, XXXVII, 1154. Resurrectio contra hæreticos astruitur, XXXII, 601, 1077, 1170; XXXV, 1534, 1580; XXVIII, 713, 715, 1151; XXXIX, 1600, 1603, 1609, 1626, 1629; XLI, 754, 771, 796, 798. Astruitur contra Manichæos, XLII, 847. Jam resurreximus mente, fide, spe, caritate; restat ut resurgamus corpore, XXXVI, 899. Resurrectio corporum promittitur, XXXV, 1532. Resurrectio promissa, mortui corporis est contraria, XLIV, 112. Resurrectionem carnis resurrectio spiritus præcedit, 252. Resurget caro per mortem animæ, XXXVIII, 427. Resurrectio carnis futura est omnium hominum, XI, 272. Resurrectio ex omnipotentia et veritate Dei demonstratur, XXXIX, 1961. Ex creatione et seminum vivificatione, *ibid.* Qui grana seminum mortem et putrefacta vivificat, per quæ in hoc sæculo vivas, multo magis te ipsum resuscitabit ut vivas in æternum, 1662. Resurrectionem futuram res creatas testantur, *ibid.* Sicut herba quæ ante vixit et moritur, rursus reviviscit ex pulvere; sic etiam et nostrum corpus reviviscit ex pulvere, 1962. Resurrectio Christi pignus nostræ, *ibid.* Dominus vult resurgere ut nos tali exemplo animati, resurrectionem ex mortuis certissime crederemus, *ibid.* Quam qui non credit futuram, non credit etiam Christum resurrexisse, *ibid.* Non dubitandum de eo quod promisit Christus, *ibid.* Resurrectio beneficium et gratia, XL, 660. Gratia mirabilior est virtus iustos a morte ad æternam beatitudinem reviviscere, quam in mortis experientiam non venire, 160.

CASSIANUS. — Resurrectio generatio nuncupatur, ut ipse regenerans ad vitam, L, 115.

S. PROSPER Aquitanus. — Christus resurrexit ut spes omnium fidelium hoc non dubitare implendum quod in capite processisset, LI, 577, 402. Hæc spes resurrectionis nullis terrendis adversitatibus, nullis terroribus obscuranda, sed usque in finem vitæ, fortiter custodienda, 577.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Citius resuscitatur defunctus a Deo quam dormiens ab homine, LII, 298. Bene credis, si te per Deum credis resurgere ea morte posse, cui resurgunt semper elementa, 560. Caro quæ corrupta est et perit, per Deum resurget, 575. Resurrectio est tota spes fidei Christianæ, 552. Et quis dubitat quod resurgant, vivant, regnent occisi martyres? 514. Necesse est ut oves quæ sunt ad mortem secutas, sequantur ad vitam. Homo, non te turbet fides, spes te longior non fatiget, *ibid.* Quod sepultum est in morte, surget in gloria, 666.

S. NICETAS episc. Aquil. — Resurrectio dicitur, quia Deus omnia de sepulcris corpora suscitabit, LII, 863. Si occasum corporis times, memento quia resurrectio est, 866. Si resurrectionem non credis, frustra in Deum credis, 871. Repelluntur hæretici qui vindicant solius animæ salutem, *ibid.*

S. MAXIMUS Taurinensis. — Resurrectio mortuorum fuit præcipuus Filius Dei carnis sumenda finis, ut carnem perpetuitate donaret, LVII, 459, 440. Credenda est carnis resurrectio, cum religionis nostræ finis et summa credendi est, *ibid.* In fide resurrectionis tota spes Christianorum consistit, 776, 777. Hoc axum magis in nobis debet, nos aliquando cum hinc exterimus, ad corpora nostra esse redituros, 915.

AURELIUS Prudentius. — Resurrectio mortuorum ostenditur ex cura sepulchris debita, LX, 696.

S. PAULUS NOLANUS. — Resurrectio mortuorum Christi redivi exemplo comprobatur, LXI, 222. Dei verbum resurrectionem carnis in vitam æternam et spondit docens et probavit resurgens, *ibid.*, 440, 441. Moriendo per fidem hunc mundo, vivificemur Deo, 204.

PRIMASIUS ADRUMETANUS. — Si caput resurrexit, necesse est ut cætera quoque membra sequantur quia Christus primus in incorruptibilitate resurrexit, LXVIII, 511.

GREGORIUS Turonensis. — Vivere nos post mortem credimus per futuram resurrectionem, LXII, 863. Quæ probatur a Gregorio contra presbyterum sadducæa malignitatis infectum veneno, 540, 541, 542. Omnia ad fidem resurrectionis mundo manifestata sunt, *ibid.* Si resurrectio futura non est, quid proderit iustis bene agere,

quid nocebit peccatoribus male? 813. Decidant cuncti in voluntatibus suis... si resurrectio futura non erit, 543. Miraculo confirmatur, 788, 789.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Procul dubio omnibus constat quod plus sit creati quod non erat, quam reparari quod erat, LXXV, 732, 739. Quid difficile ut per resurrectionem pulvis in membra redeat, dum Conditoris potentiam quotidie cernimus, qui ex grano ligna mirabiliter et adhuc mirabilis fructus ex lignis creat, 739, 740. Quia rationes sumus conditi, spem resurrectionis nostram, ex ipsa debemus rerum specie et contemplatione colligere, 1077. Quid mirum, si tenuissimam pulverem nostris oculis in elementis redactum, cum vult Deus, in hominem reformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arborusta redintegrat, *ibid.* Resurrectionem futuram utronque Testamentum prædicat, LXXVI, 1031, 1032. Fides resurrectionis luculentius et egregie astruitur, LXXV, 1076. Fiduciam nostram roborat multorum, Christo resurgente, resurrectio mortuorum, LXXV, 1076; LXXVI, 1528, 1529. Multa in rerum natura non minus nos latent, quam resurrectio, LXXVI, 1032, 1033. Hominis generatio majus miraculum quam resurrectio, 1033. Sola est in miraculis ratio, potentia facientis, 1034. Christum ostendit exemplo quod nobis promissum in præmio, 1172. Vocanti Deo respondebimus, quando ad summam incorruptionis jussam incorruptibiles surgemus, LXXV, 993. Quam largitatem divinam in misericordia pensare quis valeat, quod ad tantam perducit gloriam, hominem post culpam, 996. Citra resurrectionis fidem cætera frustra creduntur, LXXVI, 1034.

TAIO, Casaraug. episc. — Christus ostendit resurrectionem ut nos resurgere posse confidamus, LXXX, 785. Quidam impossibilitatem resurrectionis proclamant, quod carnem et ossa in pulverem redigi conspiciant, 983. Quid tamen mirum, si hominem ex pulvere resuscitet, qui simul omnia ex nihilo creavit? *ibid.* Astruitur resurrectio multis Scripturæ sacræ testimoniis, LXXX, 983, 984, 985. Resurrectio non intellectu discutienda, sed fide veneranda, 984, 985. De resurrectionis gloria disputas et discutiende dubitas, qui tam multa mysteria, in universis naturæ rebus, sine discussione credidisti? 984. Si ex semine arboris, quod videri non potest produci potest, cur de pulvere carnis humanæ diffidit, quia ex eo reparari forma valeat quæ non videtur? *ibid.*

S. ISIDORUS Hispalensis. — Si id resurgere dicitur quod cadit, caro ergo nostra in veritate resurget sicut in veritate cecidit, LXXXIII, 1250. Omnium hominum erit resurrectio, *ibid.* Eam testantur maxima Patrum turba, *ibid.*

S. HILDEFONSUS episc. Toletan. — Resurget corpus secundum Christianorum fidem, quæ fallere non potest, XCVI, 142.

JONAS Aurelianensis episc. — Non ambigendum de resurrectione mortuorum, utpote utriusque Testamenti et Patrum testimoniis demonstrata, CVI, 265, 266, 268. Mortuus, quomodo ad resurrectionem non pertineat mortuorum, reperire non possumus, 266. Non perit Deo terrena materies de qua mortuorum creatur caro, *ibid.* Probat ex naturæ mirificis rebus, 268. Qui mirum si ossa, nervos, carnem capillosque Deus reducat ex pulvere, qui lignum, fructus, tota in magna mole arboris restauret? *ibid.*

RABANUS MAURUS arch. Mogunt. — Si spes resurrectionis non esset, homo miserabilis et incomprensibilis esset, CX, 287. Si Christus resurrexerit et nos resurgendi, *ibid.* Multis et manifestis rationibus et exemplis resurrectio prædicatur, 288, 289, 290, 839, 840. De definitione rectæ fidei et ecclesiasticorum dogmatum circa resurrectionem mortuorum, CXI, 97, 98.

S. LUPUS abbas Ferrar. — Resurrectio mortuorum confirmatur, CXIX, 624.

REMIGIUS Antissiodorensis. — In fine sæculi, omnes vive vivi in corpore reperti sive de terræ pulvere suscitati resurrectionem consequentur, CXXI, 868.

S. BRUNO Herbipolensis episc. — Resurgere duobus modis Christianus dicitur, scilicet a morte vitiorum et in illa resurrectione in qua iusti æterna præmia accipiunt, CXLII, 101.

S. ODILO abbas Cluniacensis. — Certissima fiducia est, Christianorum divinitus promissa resurrectio mortuorum, CXLII, 101. — Resurrectionem corporum ut futuram dominus sua resurrectione demonstravit, *ibid.* Nunc resuscitandum est in anima per fidem ut etiam corpore ad æternam lætitiā resurgamus, 1003.

LANFRANCUS Cantuariensis arch. — Resurrectionem futuram probat ex verbis Apostoli, CL, 207, 208. Sine resurrectione mortuorum nihil prodest baptismus, nihil promittit dolores et certamina Christianorum in hac vita, 209, 210. Resurrectio quædam generatio est, 521, 522.

S. BRUNO Carthusianorum institutor. — Resurrectio

demonstratur per necessarias rationes et inconvenientia quæ proveniunt ex resurrectione negata, CLIII, 200. Item per potentiam Christi, *ibid.* Et per legem naturæ, 210, 211. Resurrectio Christi causa est et figura nostræ resurrectionis, CLIII, 586.

S. ANSELMUS Cant. arch. — Plena felicitate frui non poterunt animæ donec incorruptibilitate corporum suorum potiantur, CLIX, 590.

IVO Carnot. episc. — Resurrecturam carnem a nullo modo potest dubitare Christianus, CLXI, 972. — Bonos et malos resurrectio attinget, 74.

S. BRUNO Signiensis episc. — Dogma resurrectionis ex testimonio Job plenissime asseritur dicentis spem illius repositam in suo sinu, CLXIV, 618, 619. Arguitur etiam hujusmodi veritas ex eo quod impil in propria carne in æternum cruciabantur; dicente Job de damno: Devorabit eum ignis qui non exstinguetur, affligetur relictus in tabernaculo suo, 622. Postquam enim a corpore separatur anima, nisi divino oraculo usque ad tempus omnibus constitutum, nunquam ad illud revertitur amplius, 1000.

RUPERTUS abbas Tuitiensis. — Resurrectio duplex animi et corporis, CLXX, 175. Illa jam facta in Christo, in omnibus facienda est, CLXVII, 629. Resurrectio necessaria, 1667. Et male a Sadducis negata, CLXIX, 99, 100.

GODEFRIIDUS abbas Admontensis. — Cujuslibet corpus sicut fuit socius meriti in vita, erit et præmii in coelis, CLXXIV, 801, 802. Nostra resurrectio omnibus est certa vel ad vitam vel ad damnationem, 806.

HERVÆUS Burgidolensis monachus. — Omnis spes credentium in hoc est, quæ a mortui resurgunt, CLXXXI, 972.

S. BERNARDUS Clarevallensis abb. s. — Fides astruitur corporum resurrectionis, CLXXXIII, 210.

PETRUS Lombardus. — Resurrectio Christi generalis nostra resurrectio, CXCI, 1514, 1515. Resurrectionis commendatio, 1676, 1678, 1680.

BONACURUS ex hæretico catholicus. — Ex testimoniis tam Veteris quam Novi Testamenti probatur resurrectio, CCIV, 783, 785.

ERMENGAUDUS. — Waldenses corpoream resurrectionem destruentes multis refelluntur sectoriis, CCIV, 1266, 1267.

III. — Quando et quomodo fiet resurrectio mortuorum?

TERTULLIANUS. — Mortuum suscitari nihil aliud est quam integrum fieri, II, 878. Resurgere non est nisi ejus quod cecidit, 491. Resurget caro et quidem omnis, et quidem ipsa, et quidem integra, 883. Quid est credere resurrectionem nisi integram credere? 878. Quocunque modo solutum corpus resurget, I, 525. Ubicumque resolutus fueris, quocunque te materis destruxerit, haurierit, aboleverit, in nihilum prodegerit, reddet te, 525. Sine defectibus resurgemus, II, 878. Si caro de dissolutione reparabitur multo magis de vitiatione revocabitur, *ibid.* Vitiatio corporum accidens res est; integritas propria, *ibid.* Caro et sanguis omnis resurgunt ex æquo in qualitate sua, 868. In resurrectione eadem corpora animæ sunt receptura in quibus decesserunt, 746. Resurrectio post Antichristi eradicationem agitur, II, 833. Fiet ultimo tempore et primo æternitatis lumine, I, 526. Semel tantum resurgendum quia Deus ita voluit, 525. Nec mors jam nec rursus ac rursus resurrectio, sed erimus tunc qui nunc nec alii post, 527.

S. HILARIUS Pictav. episc. — Resurget idem corpus, IX, 361. Non aliud corpus quamvis in aliud resurget, 265. Corpus non amisit originem, sed præfuit ad honorem, *ibid.* De mutatione potius quam creatione novum erit, 285, 286. In resurrectione corporum, substantia non abolebitur, sed gravitas terrena, 974. Resurrectione glorificati corpora solida erit et inde mutabilis natura, 638. Corpora in formam, soliditatemque membrorum coeunt, 467. In sua forma resurrectura sunt semine, 1016. Sine illecebris erunt, *ibid.* Corpora in statura viri perfecti suscitanda, 917. Inutile est querere quæ tum species corporum, quæ alimonia sit futura, 941, 943, 946. De resurrectionis conditionibus, nihil Scripturis prophetibus confiteri, publica opinio est, 1045. Resurrectionis tempus adveniet quando gentium crediturarum consummabitur plenitudo, 760. Resurrectionis tempus manum misericordie, 844. Resurrectionis gloria et tempore ceteros antebant apostoli, 1058.

S. AMBROSIIUS episc. Mediol. — Manente corporis veritate corpus in incorruptionem immutabitur, XIV, 949. Similitudo nobis angelica promittitur non substantia carnis negatur, XVII, 555. Catholicum et rectum est utrumque sexum in carnis resurrectione sine sexus operibus confiteri, *ibid.* Vera carnis resurrectio sine operibus

caris erit, *ibid.* In virum perfectum qui Christus est resurgemus, 536. Nec post resurrectionem comessuri sumus atque bibaturi vel aliis hujusmodi necessitatibus fungi, 537, 538, 539. Refellitur sententia philosophorum qui dicunt nostras animas in corpora ferarum, variorum animalium transire, 1532, 1533. Repugnat hominem cui subiecta sunt animalium genera ceterorum, in subiectum sibi animal meliorem sui parte demigrare, 1335. Integritas corporis reparabitur tunc, quos mare hauserit, bestiae devoraverint, XVI, 1530, 1531. Tandiu suspensa erit resurrectio, quamdiu omnes credant praedestinati ad vitam, XVII, 448.

S. HIERONYMUS. — Hoc quod in homine moritur hoc et vivificatur, XXIII, 585. Resurrectionis veritas sine carne et ossibus, sine sanguine et membris intelligi non potest, 282. Aut coronandus in corpore quod caste egit et iuste aut condemnandus in corpore quod voluptatibus iniquitatisque servivit, 585. In resurrectione eadem erit corporum substantia, qua nunc utimur, licet auctior gloria, 261. Resurrectionis vocabulum significat non aliud mori, aliud suscitari corpus, 585. Elias et Enoch cum eadem carne sua in caelum translati sunt, 580, 581. In virum perfectum et in mensuram aetatis plenitudinis Christi resurrecturi sumus, XXII, 902.

S. AUGUSTINUS. — Caro resurget ipsa quae sepelitur, XXVIII, 1192, 1217. Resurgemus omnes in propriis corporibus, XXXIX, 1965, 2175, 2181, 2182, 2192, 2195. In resurrectione caro erit spiritalis et tamen caro, XL, 783. Erunt tunc corpora spiritalia, manentibus tamen omnibus membris, XXXIII, 350. Membra corporis alia ad usum, alia ad speciem, XXXVIII, 1145, 1146. Nec interiora membra, nec ipsa corda latebunt post resurrectionem, 1145. Resurgent omnes in propriis corporibus ac sexu, XL, 1185. Non sexum sed fragilitatem mutant, XXXIX, 2191. Resurget caro sine defectu, XXXVIII, 1151. Resurgent piorum corpora sine omni vitio, eadem tamen quoad substantiam carnis, XL, 374. In statura et effigie corporis nihil erit indecorum, 293. Terrenum corpus quomodo erit in caelo, XXXVIII, 1140. Facile levabitur in caelum corpus, si non premat spiritum sarcina peccatorum, 1214. Post resurrectionem corpus sumere cibos poterit sed non indigebit, XXXII, 572. Manducandi potestas, sicut in Christo, non necessaria, XXXVIII, 1159.

Caro hominis quae in alterius cibum carnemque transferit, illi reddetur ejus primitus fuit, XL, 275. Superflua quomodo redibunt ad corpus, *ibid.* Difficultates variae circa quantitatem corporum resurgantium, XLI, 776, 777. In qua magnitudine quique resurrecturus est, 785. Ad Domini corporis modum omnium mortuorum corpora resurrectura sunt, 777. Resurgit fetus abortivi, sed integraliter quod nondum erat integrum et instaurabitur quod fuerat viliatum, XL, 272, 273. Homo bimebris non resurget unus homo sed homines duo, *ibid.* Corpora quibuslibet modis dissipata in integrum restituentur in resurrectione, XLI, 782. Parvuli ante vel post baptismum mortui resurgent, sed plena aetate, XXXIII, 750; XXXVIII, 1140.

S. MAXIMUS Taurinensis. — Hoc corpus quod in sua natura caducum est in integrum membrorum suorum soliditatem et in statum pulchritudinis decorisque renovandum, LVII, 945. Sancti, cum resurgent, primigeniam integritatem et gloriae plenitudinem obtinebunt; hac in spe confirmati sumus quia in Christo verum esse hominem cognoscimus, 944, 945.

GENNADIUS Massiliensis. — Resurrectio mortuorum omnium hominum sed una et insimul et semel, LVIII, 982. Non secundum Origenem immutatio erit, id est, aliud novum corpus pro carne, 982 not. 1016. In resurrectione sexus forma non mutabitur, 998. Vir resurget in forma viri, femina in forma feminae, *ibid.* Resurgent etiam abortivi deformati, not. 1015. Resuscitata corpora expertis corruptionis, propria non amittent naturam, not. 1016. Qui reperientur vivi in resurrectione dicantur ab eruditissimis viris, anima manente in corpore, immutandi ad incorruptionem et immortalitatem, 983.

S. FULGENTIUS Ruspensis. — Sexus masculinus aut femineus sicut in creatione fuit, in resurrectione permanebit, LXV, 688, 508. Caro et anima iustorum immutabitur sed eadem permanebit, 702.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Caro nostra post resurrectionem eadem per naturam et diversa futura est per gloriam, LXXV, 1079. Job credidit carnem nostram in integrum statum reducendam, *ibid.* Caro inherendo spiritui servatur in perpetuum; spiritus inherendo carni servatur in Deum, LXXVII, 321. Resurrectionis tempus a Job praesumit et praenuntiatur, LXXVI, 334. Christi resurrectio ad triduum, nostra ad finem mundi dilata, LXXV, 1075.

TAIO Cameracensis episc. — Erit caro nostra subtilis sed palpabilis quia non amittet essentialiam veracis naturae, 965. Erit eadem per naturam, diversa per potentiam, *ibid.*

S. ISIDORUS Hispalensis. — Non erit prima resurrectio iustorum et secunda peccatorum, ut fabula est somniasiorum, sed una omnium, LXXXIII, 1230. Eadem caro corruptibilis quam cadit, tam iustorum quam iniustorum incorruptibilis resurget, *ibid.* Qui in fine mundi reperientur vivi, subito ad immortalitatem immutandi sine morte praecedente, juxta multos eruditos viros, *ibid.* Resurrectio in aetate juventutis, quam profecta non indiget, 591. Resurrectio in mensuram aetatis plenitudinis Christi futura, *ibid.*

S. HILDEFONSUS episc. Tolet. — In resurrectione nihil peribit de humana carne, XCVI, 142. Omnipotens Deus mirabiliter atque ineffabiliter, ex toto quo caro constat, illud in resurrectione, mirabili celeritate restituet, *ibid.* Quod sanctorum corpora spiritalia resurgent, non tamen spiritus erunt, 145.

S. JULIANUS episc. Toletan. — Diem resurrectionis nullus hominum novit, XCVI, 497. In icu oculi erit resurrectio mortuorum, 503. Errorem sequatur qui dicunt duas esse futuras resurrectiones, 504. Ad omnes homines pertinebit resurrectio, immutatio vero tantum ad sanctos, *ibid.* Quod non aerium corpus sed caro quam gerimus sine ulla corruptione resurget, *ibid.* In aetate vel statura futuri sunt resurrecturi homines quam habebant tempore juventutis vel quam habuissent si visissent, 505. Viri et feminae in proprio sexu resurgent. Nulla resurgentes cibi ac potus vel vestimentorum cura sollicitabit, 508. Homo ex quo incipit in matris utero vivere, ex tunc creditur ad resurrectionem ultimam pertinere, 509. Homines qui nascuntur monstra resurrectionem obtinebunt, sed adempta monstris forma, 510. Corpora aliquo modo dispersa vel diversa laniatione truncata integritatem obtinebunt, *ibid.* Utrum cum vitis et deformitatibus impiorum resurgent corpora non investigandum, 515.

ALCUINUS. — Sanctorum resurrectio post Antichristianam persecutionem inducitur, C, 1149. In fine saeculi erit resurrectio non animalium sed corporum, Cl, 59.

RAVANUS MAURUS. — Ordo exponitur et tempora quando futura est resurrectio mortuorum, CX, 287, 288.

HAYMO Halberstadenensis episc. — Deus resuscitabit corpora propriis spiritibus animata, CXVII, 600. In proprio resurget unusquisque hominum corpore, *ibid.* Qui vivi reperiantur in fine saeculi subito morientur subitoque resurgent, 775. Velocitas resurrectionis, 772.

REGINO Prumiensis. — Homines in sua propria carne resurgent, CXXXII, 229, 248.

S. ANSELMUS Cantuar. arch. — Homo cum corpore in quo vivit in hac vita restaurabitur, CLVIII, 401, 402. Talis debet restitui qualis futurus erat si non peccasset, 402.

S. BRUNO Signiensis episc. — In generali resurrectione omnium hominum corpora perfecta, omnibusque partibus integra ad clangorem tubae a monumentis resurgent, CLXIV, 595, 596. Hoc asserit contra haereticos negantes corpora futura integra, 595.

HUGO a S. Victore. — Sancti qui adveniente Christo reperientur vivi mira celeritate per mortem ad immortalitatem transibunt, CLXXVI, 601. Resurrectio erit in vera carne, 602. Quia Christus discipulis dubitantibus carnem suam eandem esse ac antea monstraverit, *ibid.* Si in aërio corpore resurrexero, jam non ero ego qui resurgo, 601. Membrorum omnium quocunque modo dissipatorum reformatio promittitur, 603. Resurgent omnes tam magis corpore quam vel erant vel futuri erant juveni aetate, 605.

ROBERTUS PILLUS. — Duo alimur faciet resurrectio: quae viventibus defuerant, supplebit; quae post mortem quolibet modo dissipata sunt, restituet, CLXXXVI, 985. In resurrectione quaedam resumenda, quaedam relinquenda, 987. Quisque resurrecturus non minus habebit quam decet aut plus, *ibid.* In ea corporis statura resurgent homines quam quisque anno tricesimo sum aetatis aut habuit aut habiturus erat si vixisset, 988.

PETRUS LOMBARDUS. — Resurrectionem futuram Iudaei credebant sed eo modo ut ibi haberent et generarent, CXCL, 1689. Fiet resurrectio in summa celeritate, *ibid.* Qui in fine mundi erunt vivi non resurgent nisi praecedente morte, *ibid.* Resurgemus in virum perfectum, ita ut cuique nihil desit, et nihil plus addendum sit, CXCLII, 202. Et ea aetate qua Christus resurrexit, 201.

ALANUS ab Insulis. — Corpora nostra a quibus separantur animae eadem suscitabuntur, CCX, 323.

IV. — *Quæ in corporibus qualitates vel immutationes et quomodo erunt in gloriam justis, damnatis vero in condemnationem.*

TERTULLIANUS. — Sancti, in resurrectione, superinduti substantia propria æternitatis; profani vero et qui non integri ad Deum in pœna æque jugis ignis, I, 827. In regno Dei caro reformata et angelificata, II, 632. Post resurrectionem caro habitum angelicum susceptura est, 854. Ordine meritorum resurgent mortui, I, 861. Omnes ab initio defuncti suscitabuntur et rearsentur et reformabuntur pro singulorum meritis, 378. Liberabuntur membra ab officiis suis et necessitatibus, II, 882, 883, 884. Sine concupiscentiis et motibus inordinatis resurgemus, 879. Caro manebit impassibilis, 880. Incorruptibilis, *ibid.*

LACTANTIUS. — Caro post resurrectionem insolubilis erit atque mansura neque cruciatibus neque igne deflectura. VI, 801.

S. HILARIUS Pictav. episc. — Resurrectio erit omnium, sed non omnium erit gloriosa, IX, 468. Christus sanctos conformes gloriæ corporis sui faciet, 469. Resurget omnis caro, sed non omnia demutabitur, 481. Omnis caro redempta in Christo, ut resurgat necesse est, non tamen omnibus gloriæ et honor est promiscuus resurgendi, 360. Resurrectione demutabuntur tantum qui cum Christo per fidem commortui sunt, 353. Resurrectio impiorum ad pœnam erit, IX, 258. Corpus eorum pulvi et luto comparatum, 258. Et in naturam tantum periculis substantiæ reservatum, *ibid.* Os eorum vagum, obtritum, ventilatum, dispersum et inquietum manet, *ibid.* Tum confundetur impius quisque et pudore dedecoris sui et comparatione honoris alieni, 334. Confundendi, non in cœlestia correntes sed ad terrena sua et originalia revertentes, 715. Resurgent terreni et in dedecoris corpore, 744, 745. Resurrectio eorum aquas fetidas ac terræ liquefactas comparata, 570. Resurrectio sine demutatione impiorum, salus in nihilum, 360. Plebs sancta, omni corruptione et infirmitate depulsa, superinduta cœlesti honore, 469. Jam non incrementis corporum, escarumque alimentis, infirmitatumque casibus vitæ humanæ demutatio tolerabitur, sed æternitas concitæ quæ naturæ suæ virtute ipsa se continens, id est, quæ se ipsa alit coarctatque donabitur 465. Christus, cum rursus per societatem carnis in nobis sit, absorpta morte immortalem vitam æternam reddet, *ibid.* Habitabimus cœlestem civitatem et Ecclesiam spirituum in Domino fundatorum, 682. Corruptibilia corporum in incorruptionis gloriæ erit resurrectio, 286. Itaque resurrectio iustorum non ambigenda qui substantiis angelorum similes erunt, 948. Iustorum corpora, lilia spirantia, flos semper efflorescens, 948, 949. Resurrectio gloriosa, nuptiæ, 1061. Quidquid in nobis fiet æternum est, cum beatitudinis sensu, 258. In quo alia illa demutatio corporum, 361. Infirmitas corporum detrahetur, lapsus et lacrymæ, *ibid.* Incorruptio corruptionem devorabit; mortem potestas immortalis absorbet, *ibid.* Resurrectione densi nullius egebunt ad corporis animæque substantiam, 876, 877. Post resurrectionem beatitudo perfecta, sine desiderio, sine timore hostium, sine molestiis, 933, 934, 876. Recte perfecteque viventium merces, ut in novam cœlestemque substantiam, ex hac corruptibilis corporis materia transferantur, 949. Resuscamur ideo per novæ natalitatis profectum et in beatam illam ac Deo placentem heretæ reparationis nostræ speciem reformemur, 286.

S. ZENO. — Duplex forma resurgendi, prima sanctorum qui sub duce Christo in beatitudinem adducentur; secunda impiorum qui destinantur ad pœnam, XI, 582. Caro resurget jam pura, jam libera, jam morte superior, jam cœlestis aspirans, et veritatem quærens, spiritualis desiderans, 383.

S. AMBROSIIUS. — Ordine meritorum resuscitabimur, XVI, 1349. Omnes resurgemus, sed reviviscendi gratia dispar, dispar conditio, 1341. Flos resurrectionis immortalitas est, flos resurrectionis incorruptio est, 1329. Ea requies est expetenda cui futuræ resurrectionis voluptas perpetua succedet, ubi nulla criminum series, nulla illecebra delictorum, 1351. Ad clarificationem, iusti omnes in resurrectione transformabuntur, XVII, 651. Mors de terra est, resurrectio vero de cœlis, si tamen immutetur ad gloriam, 293. Impii resurgent sed ad hoc ut pereant, 271. Sancti vero immutabuntur in claritate, *ibid.* Merito dissimiles erunt in gloria, 268. Resurrectionis tempore omnia vincula solventur diaboli, et triumphus omnis illius jam non existet, XIV, 1082. Jam nunc renovemur in gratia, ut renovata caro sumat fulgorem lucis æternæ, XVI, 1349.

ZACCHÆUS Christianus. — Divinæ clementiæ species reparare placuit, ut bonorum corpora splendore exornet et malorum confusio deformitatis obscurat, XI, 1092. Iusti in gaudia æterna surgent; multiplicatum perinde supra solem ex Dei conspectu, lumen infundet, 1094. Secundum diversos iustitiarum gradus, splendorem solis habituri sunt, *ibid.* Ita singuli indeptis felicitatis honoribus perfruentur, ut nec alior effertur, nec speratur inferior, *ibid.* Manebit perpetuo blanda temperies, et inestimabilia illius beatitudinis gaudia, prætorum recordatio nulla vexabit, 1095. Etiamsi præsentis mundi usum abolitio futura non tolleretur, transisse tamen gauderent iusti potius quam dolerent, *ibid.* Quid illis splendor cœlestium dignitatum, quid æternarum divitiarum habitura sint gratias? 1161, 1165. Hoc certum accipias nil illis necessarium, nil defuturum, sed omnium omnibus Deus iustitiarum inestimabilium novitate generabit quod dignum præsentis suæ possessione iudicetur, 1165.

S. HIERONYMUS. — Resurrectio mortuorum incorruptibilis et jugiter permanens erit, XXII, 827. Similitudo ad angelos, non hominum in angelos demutatio, sed profectus immortalitatis et gloriæ est, XXIII, 382. Sanctus et peccator erunt simili resurrectione perfecti, nec inter se variabunt tempore, sed alius ad præmia, alius ad supplicia pertrahetur, XXIV, 616. In eo peccator maledictus erit quod incorrupto corpore pœnas patietur æternas, 648.

S. AUGUSTINUS. — Resurgens caro commutabitur et fiet ipsa corpus cœleste et angelicum, XXXVIII, 1317. Et corpus spiritale, 1142. Corpus nostrum quomodo post resurrectionem futurum spiritale, XXXIII, 628; XXXV, 2061, 2062; XL, 674. Corpus in spiritum esse mutandum nonnulli putant, XXXIII, 618. Qui putant tunc corpus spiritale fieri, cum mutatur in spiritum, refelluntur, 943. Opinionem hanc quæ sequatur in commoda, 619. — Putat Augustinus, etsi non plena fiducia, corpus tum spiritale dicendum, ob ineffabilem quandam facilitatem, 629. Resuscitatum hoc corpus mortale transferitur in habitudinem angelicam et in cœlestem qualitatem, XXVII, 1682. Corporum spiritualium qualitates, Augustino velut indubitata, quod detracta sit eis mortalitas, corruptio, ponderis gravitas, XXXIII, 625.

Corpus sanctorum post resurrectionem immortale, XLIV, 115. Omnes incorrupti resurgent, sed ex his etiam iusti immutabuntur in illam incorruptam, cui omnino nulla possit nocere corruptio, XXXIII, 947. Corpus sanctorum post resurrectionem erit omnino incorruptibile, omnino immortale, omnino ad movendum agile et facile, XXXVIII, 1137. Stabilitas corporum post resurrectionem, XXXII, 603. In beatorum corporibus erit claritas, et diversa species claritatis quia diversa sunt merita charitatis, XXXVIII, 1158. In beatorum corporibus pulchritudo erit, omnibus absoluta, 1146. Resurrectione vita nostra similis angelorum erit, cetera operationibus corruptionis et indigentia, 1623, 1631. Nihil resistet spiritui nostro, XXXVII, 1688. Corpus cœleste, Christi instar, clausis oculis poterit donum intrare, XXXVIII, 1264. Credere debemus talia corpora nos habituros, ut ubi velimus, quando voluerimus, ibi simus, 1140, 1145. Totius hominis in melius commutatio resurrectione perficienda, XL, 193, 194. Corpus melius erit post resurrectionem quam fuit primorum parentum in paradiso, XXXII, 601.

Resurrectio corporis aliis in bonum, aliis in malum, S. Augustinus, XXXVIII, 709; XXXVII, 1672; XXXIV, 114. Non ad passionem dolorum, sicut impij, resurrecturi sumus nec ad gaudia carnalium desideriorum, XXXVIII, 1059. Resurgent mali incorrupti integritate membrorum sed corrumpendi dolore pœnarum, XXXIII, 917. Erunt corporum quædam firmitas, sed firmitas corruptibilis, *ibid.* Quomodo erunt incorruptibilia, si dolebunt; et quomodo corruptibilia, si mori non poterant, XL, 275. In resurrectione distabit gloria meritorum, XXXIII, 947. Post resurrectionem totus homo deificatus inheret incorruptabili veritati, 909. Perfruetur hac primum felicitate, ut incipiat nec velle ultra peccare, nec posse, XXXIX, 1961. Cessante omni miseria, omni merore, totum innocentia, totum felicitas possidebit, *ibid.* In pectoribus hominum, charitas angelorum quibus admitti homines, jam cœlesti recepta carne, sine carnis infirmitate fulgebunt, *ibid.* Nullum ulterius patientur de sempiterna Domini sui virtute fastidium, nullum sub pereanti laudum suarum exultatione defectum, *ibid.*

S. PROSPER Aquitanus. — Resurrectio generatio dicitur quæ sanctos ad incorruptionem beatæ æternitatis creavit, LI, 414.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS — A gloria angelij refertur

species nostras resurrectionis, LII, 411. Homo restituetur ipsa corporis angeli claritate, 419. Ibi caro possidebitur a spiritu, non caro spiritum possidebit, ubi deperit corruptio, culpa, crimen, 522. Innocui resurgentibus, terror et mors impios possidebunt, 419. In resurrectione sancti videntur quidquid est divini luminis, honoris et glorie, 661, 663. Tunc laborans messor quod in semine non videt, videbit in messe, et qui in sulco deflet, gaudebit in fructu, 514. Resonet ergo in ore nostro resurrectio semper, semper resurrectio ad nostras mentis transmittatur auditum, 522. Orandum ut nos moriamur vitia, sepeliatur temporalibus pompis ut aternitati resurgamus in Christo, 431, 432.

S. NICETAS episc. Aquil. — Resuscitata corpora sanctorum amplius jam mori non metuunt, LII, 872. Vivent cum Christo in celo, hæc spes propter quam nascimur, credimus et renascimur, 873. Sit animus semper in celo, spes in resurrectione, desiderium in promissione, 874.

PATRICIUS Hibernorum apost. — Post resurrectionem electis tria visio: corporalis, qua corpora cernuntur; spiritalis, qua similitudines corporum in spiritu et non fallaci phantasia inspicuntur; intellectualis qua puro mentis oculo in Spiritu Deum videbunt et suas animas, et virtutes intimas et spiritus angelicos, LIII, 838.

S. MAXIMUS Taurinensis. — Iusti habebant carnem sine terra, corpus sine doloris sensu, animam sine metu, vitam sine fine, ætatem sine tempore, lucem sine morte, beatitudinem sine fine, LVII, 945. Resurrectio iustis in præmio est, 596. Infideles vero, et peccatores, et qui Dei præcepta non faciunt, ad hoc resurgere debent, ut immortalis eorum facta caro aeternis incendii deputetur, 777, 778.

GENNADIUS Massiliensis. — Eadem caro corruptibilis tam iustorum quam iniustorum incorruptibilis resurget, LVIII, 982. Quæ poenam sufferre possit pro peccatis, vel in gloria æterna manere pro meritis, 983.

JULIANUS Pomerius. — Incorruptio et immortalitas datur corporibus iustorum, nec ipsos consumet immortalis poena, sed puniet, LIX, 420. Beati incorruptione et immortalitate iustorum corpora donabuntur, ut et ipsi in gloria et in ipsi gloria æterna permaneat, 420. Post resurrectionem, corporales oculos nihil visibilis creaturæ latebit, quia incorruptibilium corporum visus utique incorruptibilis erit, *ibid.* Humanæ substantiæ ad Conditoris sui similitudinem sublimatur, omnia bona quæ naturaliter peccato corrupta sunt, reparabuntur in melius, 422. Corporibus immortalitate donatis auferenda est doliitas, non integritas; necessitas, non voluntas, ut ibi sine temporis mora aut ponderis sui sint ubi esse voluerint, 427. Futura vita creditur beate sempiterna et sempiternæ beatæ, ubi est certa securitas, secunda tranquillitas, felix æternitas, æterna felicitas, 430. Humana natura sui gloriæ Conditoris et suam perfecte beatificata visura est, 427.

S. FULGENTIUS Ruspensis. — In resurrectione immutabuntur iusti non vero in usui, LIX, 688. Corporibus impiorum non auferetur corruptio et ignobilitas et infirmitas in quibus seminantur, 688. Diversi gradus gloriæ in resurgentium corporibus, 807. Primus gradus ad virgines, secundus ad continentes, tertius ad conjugatos ostenditur, 507, 508. Iusti in retributione. Angelis æquales futuri, 283. Corpus spiritale erit, non quia ipsum corpus spiritus erit, sed quia, vivificante Spiritu, immortale atque incorruptibile permanebit, 702.

S. GREGORIUS MAGNUS. — In resurrectione erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritalis potentie, sed palpabile per veritatem naturæ, LXXV, 1077. Ad gloriam resurrectionis tota intentione festinandum, LXXVI, 1204.

TAIO Casaraugust. episc. — In resurrectione electi omnes a reprobis divisi gaudebunt, LXXX, 987. Iniqui omnes uisione extrema percussii confundentur, 987.

S. HILDEFONSUS episc. Tolet. — Reproborum corpora resurgent quidem, sed cum vitii et deformitatibus suis pereant iter puniendi, CXVI, 145. Sancta corpora in diversitate sua, hoc solum quod decebit habebunt, *ibid.*

JULIANUS episc. Toletanus. — Quam subtiliores in resurrectione motus corporis, XCVI, 530. Post resurrectionem ea visione Deum videbimus quæ nunc cum angelis vident, 532. Oblivionem pariter et recordationem habebimus, *ibid.* Libertate multo plus firmiori quam in hac vita, omnes sancti usuri sunt, *ibid.* Existet diversitas meritorum et præmiorum in qua tamen nullus sit alii invidiosus, 535.

ALCUINUS. — Corpus resurget incorruptione atque immortalitate vestitum, CI, 52. Quamvis caro non sit spiritus non tamen carnalibus subiacebit vitiiis, *ibid.*

JONAS Aurelian. episc. — Resurgent iusti et in usui, sed iusti ut immutentur; iniusti vero de corruptione ad perpetuam et ineffabilem corruptionem, CVI, 268. Omnibus satagendum ut resurrectio nobis ad gloriam non ad opprobrium proveniat, 269.

RABANUS Maurus archiep. Mongunt. — Qui gloria resurrectionis innovati, sine ullo mortis metu, sine ulla labe corruptionis, perpetua Dei visione fruuntur, CX, 299. Sancti in resurrectione scient plenias, quid boni contulerit Dei gratia, 144. Resurgent et impii unusquisque cum sua carne, ut cum diabolo et angelis ejus puniantur, CX, 144. Diversitas et qualitates corporum in resurrectione futura, 410, 411, 412. Si tanta est consolatio resurrectionis, pereat contristatio mortuorum, 131.

HAYMO Halberstatis episc. — Iustorum dotes gloriosiores; damnatorum vero ignominiosissima deformitas, CXVII. Post resurrectionem humana creatura ita perfecta erit ut in melius aut deterius ultra mutari non possit, CXVIII, 881. Aliquid secretorum non latebit perfecte beatos, CXVIII, 881. Electorum incorruptibilitas, libertas et beatitudo, 882. Incorruptorum gloria corporum quam maxime erit, 881. Tantus erit futuræ lucis splendor, quantum corporis ferre non possit aspectus, *ibid.* Electi cunctos bonos recognoscent, *ibid.* Electi gloriosi elevabuntur ad superna cum Domino, reprobi vero remanebunt in imis inferni partibus, CXVII, 772.

ATTO Vercellensis episc. — Qualitates corporum gloriosæ, CXXXIV, 404, 405. Varia erunt resurgentium merita, 405.

LANFRANCUS Cantuariensis arch. — In resurrectione mortuorum distabit gloria meritorum, CL, 211. Iusti immutabuntur in incorruptelam, quia regnum Dei incorruptela, 213. Iniusti incorrupti quidem erunt integritate membrorum, sed corrumpendi dolore poenarum, 215.

S. BRUNO Carthusianorum institutor. — Tuha in resurrectione inevitabit sanctos ad palmam, impios deteret ad poenam, CLIII, 409. Vere resurgemus impassibiles, *ibid.* Licet omnes resurgent, diversificabuntur tamen in gloria resurrectionis, 211. Dotes corporis in sanctis mirifice, 211, 212.

S. ANSELMUS Cantuar. arch. — Quod magnam vel citatem habuerint corpora in resurrectione, patet ex verbis Apostoli in *ictu oculi*, CLIX, 589. Animos non tardiores vel graviore corpora efficient, 590. Libertas et impassibilitas electorum, 590, 591.

GODEFRIDUS abbas Admontensis. — Post resurrectionem glorificabitur corpus, CLXXIV, 663, 935. Si corpus, quale nunc portamus, Dominus restitueret, nullum gaudium nobis imo magis luctum ejus receptio conferre posset, 935. Tanta libertate et gloria remunerabitur anima, ut ubicunque ipsa voluerit, absque impedimento statim adfuerit corpus, 294, 315.

HUGO a S. VICTORE. — Resurgent sanctorum corpora sine ullo vitio, sine ulla corruptione, onere, difficultate, CLXXVI, 604. Quamta celeritatem et facilitatem possidebunt, 604. Concordia carnis et spiritus post resurrectionem, 605. Non inquirendum est quomodo erit in reprobis corpus incorruptibile si dolere poterit; aut quomodo corruptibile si non poterit, 605. Vana philosophorum arguments de agilitate corporum, quia nunquam explicabunt quantum distat corpus inter præsentem statum et immortalitatem futuram, 606. Insiper omnipotentia Dei contradicunt, *ibid.*

HERVÆUS Burgidolensis monachus. — In resurrectione diversæ gloriæ sanctorum, CLXXXI, 987, 988. Aliter enim ibi lucebit virginitas, aliter lucebit castitas conjugalis, aliter ibi lucebit sancta viduitas, *ibid.* Sic unusquisque apparebit qualis meriti fuerit, 987. Iniusti habebunt incorruptionem carnis in qua doleant, non in qua moriantur, 994. Iusti vero incorrupti et transformati, 994, 995.

S. BERNARDUS Claravallis abbas. — Caro seminata in morte reflorabit in resurrectione, CLXXXII, 979. Septem dotes erunt in corporibus sanctorum pulchritudo, velocitas, fortitudo, libertas, sanitas, voluptas et diuturnitas, CLXXXIV, 355. Fusæ explicantur, 356, 357, 358. His dotibus contrarios defectus habebunt damnati, 363, 364.

ROBERTUS PULLUS. — In transfiguratione exemplum futuræ nostræ claritatis Christus ostendit, CLXXXVI, 988. Sancti alii aliis erunt in resurrectione præstantiores, 989. Qualitates illorum, 989, 990. Levitas magna corporum quæ in nube ascendent, de diversis mundi partibus venientia, 990.

PETRUS Blesensis. — In resurrectione, corpus mortale, animale, ignobile terrenum et luteum configurabitur corpori claritatis Christi.

CXXXIV.

INDEX DE JUDICIO UNIVERSALI ET ULTIMO.

DIVISIO.

I. De iudicio in genere et de certitudine illius. — II. De nominibus et figuris iudicii. — III. Erroris de ultimo iudicio. — IV. De tempore et loco iudicii. — V. De circumstantiis iudicii precedentibus. — VI. De iudice et de qualitatibus adventus illius. — VII. De diversis ordinibus qui erunt in iudicio seu, aliis verbis, de iis qui sunt iudicaturi, iudicandi ac etiam non iudicandi. — VIII. De modo et qualitatibus iudicii, de sententia iudicis necnon de rebus quæ illam subsequuntur. — IX. Appendix, seu quæstiones quædam ad iudicium pertinentes.

I. — De iudicio in genere et de certitudine illius.

Tertulliani liber de Spectaculis, I, 661. Ejusdem Apologeticus, *ibid.*, 523. Ejusdem, libri adversus Marcionem, II, 523. — Incerti auctoris carmina, *ibid.*, 1090. — S. Hilarii tractatus in Psalmos, IX, 562. — Tichonii Afri liber de septem regulis XVIII, 17, 18. — C. V. Aquilini Juvenci Evangelicæ Historiæ liber IV, XIX, 302. — Sulpicii Severi Epistola I ad sororem suam, XX, 223. — Rufini Aquileiensis presbyteri commentarius in symbolum, XXI, 369 *et seqq.* — S. Hieronymi commentarius in Ecclesiasten, XXIII, 1040, 1041. Ejusdem operum Mantissa. Regula monachorum, XXX, 417. — S. Augustini in Joannis Evangelium tractatus, XXXV, 1771. Ejusdem enarratio in Psalmos, XXXVI, 117, 941, 945; XXXVII, 1235. Ejusdem, sermo xxi, XXXVIII, 131; XXXIX, 1846, 2153, 2207, 2209, 2210; XL, 189, 305, 774; XLI, 342, 316, 637, 662, 683, 699. — S. Petri Chrysologi sermones, LII, 561. — Salviani Massiliensis presbyteri de gubernatione Dei, lib. I, LIII, 33. — S. Patricii confessio, *ibid.*, 802. — S. Maximi Taurinensis homilia de secundo adventu Christi, LVII, 223. — D. Eugypii thesaurus ex S. Augustini operibus, LXII, 152. — Vigili Tapsensis de Trinitate, lib. XI, *ibid.*, 302. — S. Eleutherii Tornacensis episcopi sermones, LXXV, 85. — S. Fulgentii de virtute prædestinationis, lib. II, *ibid.*, 667. Ejusdem de fide liber unus, *ibid.*, 702. Ejusdem contra Fabianum fragmenta, *ibid.*, 750. — Facundi episcopi epistola, LXVII, 872. — Fulgentii Ferrandi epistolæ et opuscula, *ibid.*, 941. — S. Casarii homilia, *ibid.*, 1075. — Victoris episcopi evangelicarum harmoniarum interpretatio, LXVIII, 534. Ejusdem commentaria, *ibid.*, 692. — S. Gregorii Turonensis Historia Francorum, LXXI, 193. — De Vita Patrum, lib. I, LXXIII, 472, 860. — S. Gregorii papæ moralium libri, LXXV, 585; LXXVI, 202, 698, 1205, 1148. — Aluli expositio Veteris et Novi Testamenti, LXXIX, 1175. — S. Columbani instructiones, LXXX, 246. — Venantii Fortunati Miscellanea, LXXXVIII, 322. — S. Aldelmi fragmentum de die iudicii, LXXXIX, 298. — S. Bonifacii Moguntini archiepiscopi sermones, *ibid.*, 845, 884. — Bedæ Venerabilis. De die iudicii, XC, 575. Ejusdem Dubia et Spuria, XCIII, 530, 534. Ejusdem hymni de die iudicii, XCIV, 557, 613. — Petri diaconi homiliarius, XCV, 1474. — S. Hildefonsi liber de virginitate, XCVI, 85. — R. Alcuini abbas opera exegetica, C, 1151. — Theodulfi liber de ordine baptismi, CV, 227. — Candidi opusculum de Passione Domini, CVI, 80, 81. — Rabanus Maurus, I, CVII, 809, 995, 1096. — Rabani Mauri commentarium in Ecclesiasten, CIX, 1049. Ejusdem homilia, CX, 529. Ejusdem descriptio iudicii extremi, *id.*, CXII, 730. Ejusdem de adventu Christi carmen, *ibid.*, 1618. Haymonis expositio in epistolas S. Pauli, CXVII, 691. Ejusdem enarratio in Zachariam, *ibid.*, 292. Ejusdem homilia, CXVIII, 18, 203. — Joannes Scoti liber de divisione nature, CXXII, 875, 980. — Ratramnus Corbeiensis. De fide Pharisæorum ad iudicium, CXXI, 310. — Remigii Antissiodorensis enarrationes in Psalmos, CXXXI, 172. Ejusdem homilia, *ibid.*, 863. Ratherii Phræensis, CXXXVI, 590. — S. Odilonis credulitas, CXLII, 1036. — S. Petri Damiani carmina et preces, CXLV, 979. Ejusdem sententiæ scripturarum de die iudicii, *ibid.*, 739. Othloni versus de die iudicii, CXLVI, 298. — Samuelis Marochiani liber de adventu Messie præterito, CXI, IX, 517. — Guilmundi confessio de S. Trinitate, *ibid.*, 1499. — Radulphi

Ardentis homilia de secundo adventu, CLV, 1572, 1678. — Vernerus abbas. De adventu Domini, CLVII, 756, 761. — D. Ivonis decreti, pars I, de fide, CLXI, 74. — Guillelmus de Campellis. De fide catholica, CLXIII, 1072. — Rupert opera, CLXVII, 1298. — Ven. Hildeberti sermones, CLXXI, 548. — Honorii Augustodunensis elucidarium, CLXXII, 1165, 1166. — Ven. Godofridi homilia dominicales, CLXXIV, 66. — Hugonis a S. Victore in Joëlem annotationes, CLXXV, 366, 799. — S. Bernardi epistola. De iudicio, CLXXXII, 74, 101. — Zacharias Christophianus episcopus, CLXXXVI, 578. — Ernaldi liber de cardinalibus operibus Christi, CLXXXIX, 1667. — Petri Venerabilis sermones, *ibid.*, 984. Ejusdem de adventu Christi carmen, *ibid.*, 1015. — Gerhohi commentarium in Psalmos, CXCI, 405. — Richardi S. Victoris exegetica, CXCVI, 815. — Garnerii Lingonensis sermones, CCV, 770. — Thomæ Cisterciensis et Joannis Algrini commentarium in Cantica canticorum, CCVI, 521. — Petri Blesensis sermones, CCVII, 868. Ejusdem versus sibyllæ vasis de ultimo Christi adventu, *ibid.*, 870. — Innocentii III papæ sermones, CCXVII, 811 et 742.

II. — De nominibus et figuris iudicii.

Judicii severitas arcu significata, S. Hilarius, IX, 571. — Iudicium Dei significatur in vultu, *ibid.*, 803. — Dies iudicii dies malus dicitur, S. Hieronymus, XXIV, 791; XXVI, 179. — Dies iudicii insanabilis dies, *id.*, XXV, 959. — Iudicium cur dictum arcus extensus, S. Augustinus, XXXVI, 717. — Iudicii dies per caminum exprimitur, *id.*, XXXVII, 1362. — Clibanus ardens et fumans figura iudicii, *id.*, XXXIX, 1746. — Vox avium strepitum paulo antequam lux emicet figura est nostri iudicii, As relius Prudentius, LIX, 778. — Dies iudicii dies magnitudinis, S. Fulgentius, LXV, 312. — Dies iudicii temporibus Noe et Loth assimilatus, Victor Capuani episcopus, LXVIII, 534. — Cur Psalmista tam frequenter dicit diem iudicii diem malam? Aurel. Cassiodorus, LXX, 296. — Iudicium cur tempestas dictum? *ibid.*, 530. — Dies iudicii tempestati comparatus, *ibid.*, 599. — Iudicii dies dicitur porta regni, S. Gregorius, papa, LXXV, 731. — Mane diem iudicii significat, *ibid.*, 856, 1153; LXXVI, 57. — Iudicium dictum dies furoris Domini, LXXV, 1101. — Cur nox appellatum, LXXVI, 54. — Cur extremum iudicium nomine arcus significetur, *ibid.*, 153. — Iudicium appellatur fulmen, *ibid.*, 723. — Per octavam numerum dies iudicii designatur, *ibid.*, 1050. — De variis nominibus iudicii, *ibid.*, 1121. — In igne terror iudicii exprimitur, *id.*, LXXIX, 143. — Media nox, quando clamor factus est, significat diem iudicii, Anonymus in sæculi, LXXXVIII, 1074. — Iudicium per diluvium designatum, Bedæ Venerabilis, XCI, 86. — Quid significatur per callidem et clibanum ignis post occasum solis factum? *ibid.*, 158. — Mane diem iudicii significat, *ibid.*, 204. — Dies iudicii dies extremos retributionis dicitur, XCII, 435. — Dies ille subitaneus vel diluvii vel ignis sodomitici adventui comparatus, *id.*, XCIII, 77. — Dies iudicii dies secunda resurrectionis, *ibid.*, 489. — Dies iudicii dies octava dicitur, *ibid.*, 511. — Sententia iudicii calix dicta, *ibid.*, 881. — Dies iudicii dicitur dies visitationis, Smaragdus, XII, 359. — Dies iudicii dies annihilationis, Rabanus Maurus, CIX, 963. — Ultimi iudicii concessio apud ventus turbidus dicitur et cur? *id.*, XI, 501. — Mane extremum iudicium significat, *id.*, III, 686. — Dies iudicii dies ira et revelatio, *ibid.*, 1509. — Dies iudicii

cii octavus intelligi potest, Walafridus Strabus, CXIV, 535. — Judicium vocatur dies, Haymo Alberstatensis episcop., CXVI, 530. — Dies iudicii dicitur tempus malum, *ibid.* — Judicium dicitur dies generationis et generationis, *ibid.*, 539. — Dies iudicii dies interfectionis dicitur, *ibid.*, 869. — Dies iudicii dies ultionis dicitur, id., CXVII, 68. — Dies iudicii dies Domini est, *ibid.*, 100. — Josaphat interpretatur Domini iudicium, *ibid.*, 105. — Dies iudicii dies malus dicitur, *ibid.*, 117. — Dies iudicii dies tribulationis dicitur, *ibid.*, 170. — Ultio dies iudicii appellatur ira Dei, *ibid.*, 375. — Dies iudicii dies irae et revelationis, *ibid.*, 382. — Dies adventus vocatur iudicii dies, Atto Vercellensis episcop., CXXXIV, 291. — Dies iudicii dicitur dies tribulationis vel retributionis, Adalgerus, id., 918. — Dies iudicii dies malus, S. Bruno Herbipolensis, CXLII, 174. — Dies iudicii tempestati comparatur, *ibid.*, 314. — Dies iudicii diluvium dicitur, S. Bruno Carthusianorum institutor, CLII, 761. — Dies iudicii cur dicitur dies generationis et generationis, *ibid.*, 922. — Octonario numero dies iudicii designatur, S. Anselmus, CLVIII, 658. — Dies iudicii dicitur tempus malis preparatum, S. Bruno Astensis episcop., CLXIV, 823. — Dies iudicii dies malus dicitur, et cur? *ibid.*, 840. — Judicium finale in incendio Sodomorum figuratum, Rupertus, CLXVIII, 872. — Adventus secundus Christi furi comparatur, id., CLXVII, 625. — Adventus ille figuratur per angelum tenentem gladium evagationem, *ibid.*, 1018. — Dies iudicii est aetas, Hildebertus, CLXXI, 356. — Quare dies iudicii dies irae dicitur potius quam misericordiae, Hugo de S. Victore, CLXXV, 417, 505. — Quomodo apostolus tempus adventus Domini vocet diem? *ibid.*, 590. — Dies iudicii dies irae et dies revelationis iusti iudicii, Hervaeus, CLXXXI, 620. — Dies iudicii dies Domini dicitur et cur? *ibid.*, 842. — Dies iudicii dies tribulationis, *ibid.*, 845. — Dies Domini dies iudicii, Petrus Lombardus, CXCI, 1558. — Judicium dicitur tempestas, *ibid.*, 476. — Judicii tempus dies irae dicitur, *ibid.*, 1344. — Veni nomine concussio extremi iudicii designata, Garnerius, CXCLIII, 55. — Judicii divini terror per ventum turbis expressus, *ibid.*, 60. — Judicii divini excitatio per fulgur designata, *ibid.* — Fulminum nomine tremenda iudicii sententia exprimitur, *ibid.*, 63. — Judicii extremi animadversio, *ibid.*, 65. — Ventura ira, animadversio extremis ultionis, *ibid.*, 129. — Flavii nomine, ignis extremi iudicii designatur, *ibid.*, 291. — Torrentis nomine, ignis extremi iudicii designatur, *ibid.*, 297. — Gladii nomine futuri iudicii sententia designatur, *ibid.*, 325. — Arcus nomine dies iudicii expressus, *ibid.*, 324. — Mane nomine adventus Christi designatur, *ibid.*, 368. — Judicii extremi dies, aetas, *ibid.*, 388. — Octonario numero dies eterni iudicii designatur, *ibid.*, 450. — Cur dies iudicii dicitur octavus, Gerbohus, id., 707. — Furoris nomine supremi iudicii commotio intelligitur, *ibid.*, 716. — Dies iudicii dies irae et revelationis, id., CXCIV, 359. — Quid significat nomen iudicii, Eckbertus, CXCV, 61. — Dies iudicii dicitur dies Domini, *ibid.*, 65. — Dies iudicii dies Domini dicitur, Alredus, id., 395. — Iris significans iudicium et cur, Richardus de S. Victore, CXVI, 747. — Quare sit causa cur Christus adventum suum fulguri potius quam radio solis comparavit, *ibid.*, 1186. Judicium per arcum i guratur, Alanus de Insulis, CLX, 205.

III. — Errores de ultimo iudicio.

Dositheus, Judaeus genere, non futurum iudicium de lege atque prophetis expectans, S. Philastrius, XII, 1118. — Samaritani iudicium futurum non expectant, *ibid.*, 1120. — Marcion, genere Ponticus, Christum iudicem esse omnium negans, *ibid.*, 1162. — Proclitantes Christum in carne venisse negantes, resurrectionem et iudicium non credunt, *ibid.*, 1171. — Floriani sive Carpocratiani iudicium negant, *ibid.*, 1172. — Manichei iudicium non sperant, *ibid.*, 1176. — Symmachiani illud etiam negant, *ibid.*, 1177. — Ariani negant Spiritum S. scire diem iudicii, S. Ambrosius, XVI, 690. — De his qui in novissimo iudicio propter intercessionem SS. neminem hominum putant esse damnandum, S. Augustinus, XI, 732. — Haeresis Gnoitarum, Rabanus Maurus, CVII, 376. — Errores de loco iudicii, Joannes Scotus, CXXII, 996. — De Felicianae haeresi, S. Paschasius Radbertus, CIX, 826.

IV. — De tempore et loco iudicii.

Adventus Christi cur in fine saeculorum? Arnobius, V, 932. — Quando fiet iudicium? Lactantius, VI, 1092. — De loco iudicii, S. Hieronymus, IX, 1036. — Quando erit gloriosus Christi adventus, *ibid.* — Dies novissimus cur veniens cognitus, *ibid.*, 1057. — Filius nescit diem iudi-

cii quia nulli revelat, id., I, 357. — Super his verbis: *De die autem et hora nemo scit* explanatio, S. Ambrosius, XV, 1775. — Solvitur obiectio posita ex his verbis: *De die, etc.*, id., XVI, 699, 708. — Quare sit ratio cur momento iudicii designare noluerit Christus? *ibid.*, 691. — Omnes haereticorum quaestiones qui dicunt Christum nescire, diem iudicii breviter interemptae, *ibid.*, 1046. — Dies iudicii non veniet usque dum impleatur omnis numerus electorum, id., XVII, 456, 840. — Christus diem iudicii ignorare se dicit et cur? S. Hieronymus, XXV, 815. — Quare non expedit apostolis nosse diem iudicii. Refutantur Arius et Eunomius, id., XXVI, 181. — Quare sit causa cur Christus iudicii diem ignorare dicitur, *ibid.*, 181, 182. — De Salvatoris adventu tempora dinumerare non audeat S. Augustinus, S. Augustinus, XXXIII, 890. — Iudicii tempus, diem, horam nemo novit, *ibid.*, 899, 900, 901, 902, 903. — Finis saeculi non adveniet antequam praedicetur Evangelium in universo orbe, *ibid.*, 900. — Christi adventus quandocumque sit futurus sciri non potest, *ibid.*, 907, 908. — Qui dicit Domini adventum citius futurum esse et qui dicit tardius esse futurum, uterque errat, *ibid.*, 924, 925. — Super his verbis: *De die autem, etc.*, explanatio, id., XXXVI, 90. — Adventus Domini ad iudicium, computatis annis ab Adam, post septem annorum milia futurus a nonnullis creditur. Huius opinionis refutatio, *ibid.* — Cur Christus diem iudicii nescire dicitur? id., XXXVI, 555 et XL, 48. — Cur Deus latere voluit illum diem? *ibid.*, 554. — Respondetur illis qui dicunt: Longe est iudicium, id., XXXVIII, 128. — Iudicii dies occultus, *ibid.*, 271. — Discipulorum inquisitio de tempore futuri adventus Christi et responsum Christi, *ibid.*, 1219. — Qui dicunt illud quod scriptum est: *De die autem et hora nesciunt neque angeli neque Filius* iuxta blasphemiam Arianorum et non propter dispensationem carnis assumptam, verum esse, anathema sit, M. Mercator, XLVIII, 247. — Iudicii dies, etiam occultus, non dubitatur esse vicinus, S. Leo Magnus, LIV, 186. — Iudicii dies cur dilatus? *ibid.*, 252. — Iudicium non erit donec peragantur tempora multiplicandis Ecclesiae filiis praestituta, *ibid.*, 598. — Vae illis qui dicunt Dei Filium diem et horam iudicii ignorare, Vigilus Tapsensis, LXII, 290, 281. — Ubi dicitur diem iudicii Filium scire non potuisse, *ibid.*, 580. — Qua ratione nescire dicatur Filius Dei diem et horam quam scit Pater? Eugippius, LXII, 910. — Ratio quia dies iudicii differtur, S. Fulgentius Ruspinensis episcop., LXV, 555. — Quando fiet iudicium? Aur. Cassiodorus, LXX, 59. — Super his verbis: *De die autem, etc.*, explanatio, *ibid.*, 91, 92. — Filius hominis an ignoravit diem iudicii? S. Gregorius Turonensis, LXXI, 163. — De imminente iudicii die, S. Gregorius papa, LXXVI, 603. — Cur differt Deus diem iudicii, *ibid.*, 1114. — Dies Domini tanquam fur in nocte incautos opprimit, *ibid.*, 1120. — Super his verbis: *De die autem, etc.*, explanatio, id., LXXVII, 1097, 1098. — Dies Domini repente veniet, Alulfus, LXXX, 1568. — De irina opinione fidelium quando veniet Dominus, Beda Venerabilis, XC, 575. — Cur Christus diem iudicii nescire dicitur, id., XCII, 104. — Cur dixerit Christus: *De die autem et hora nemo scit*? id., XCIII, 511 et XCIV, 674. — Quod tempus et diem iudicii nullus hominum noverit, S. Julianus episcop. Toletanus, XCVI, 947. — Utrum specialis locus esse credatur ubi iudicium a Domino agatur, *ibid.*, 497. — Quomodo Filius ignorare diem iudicii dicitur cum iudicium ad ipsum spectet, S. Paulinus, XCIX, 444. — Quo sensu dicitur in Evangelio Filium nescire diem iudicii, Alcuinus, CI, 51. — Super his verbis: *De die autem et hora...* explanatio, *ibid.*, 196. — Quando veniet Christus ad iudicium, *ibid.*, 1298. — Diem iudicii latere voluit Deus, Amalarius, CV, 838. — De die iudicii loquens Christus non dicit: *Nescimus sed nescitis qua hora Dominus vester venturus sit*, Christianus Druthmarus, CVI, 1460, 1461. — De loco iudicii, *ibid.*, 1469. — Christus horam et diem iudicii scit certe, *ibid.* — Super his verbis: *De die autem et hora...* explicatio, Rabanus Maurus, CVII, 1077, 1080. — Statim ut iudicium populus in Redemptore crediderit, idem Redemptor noster ad iudicium apparebit, id., CVIII, 25. — Quare sit ratio cur ultimum horam semper ignorari voluerit Dominus? Walafridus Strabus, CXIV, 298. — Nulli tempus iudicii notum est, Haymo Halberstatensis, CXVI, 215. — Quomodo intelligenda sint haec verba: *Judicium Domini veniet in valle Josaphat*? id., CXVII, 772. — Super his verbis: *De die autem et hora...* explanatio, *ibid.*, 775. — Quando Christus ad iudicium veniet? *ibid.*, 781. — Post tribulationes Antichristi parvum tempus erit quousque veniat dies iudicii, S. Paschasius Radbertus, CIX, 816. — Multum tempus est ab ascensione Christi usque ad adventum ejus, quando venturus est ad iudicium, *ibid.*, 823.

— Percussio Antichristo non continuo dies iudicii securus esse credendus est, Hincmarus, CXXV, 280. — Statim ut Iudaea populus in Redemptorem crediderit, idem Redemptor ad iudicium apparebit, S. Petrus Damianus, CLXV, 1015. — Quo loco erit iudicium? Wernerus abbas, CLVH, 748. — Qua hora fiet iudicium, *ibid.*, 750. — De incertitudine temporis iudicii, S. Anselmus Cantuariensis, CLVIII, 603. — *De die autem et hora nemo scit*, Anselmus Scholasticus, CLXII, 1455. — Sicut dies di. viii improvisus erit adventus Filii hominis, *ibid.* — Iudicium finite erit tempore quo homines ferventiore voluptate detinebuntur, Rupertus, CLXVII, 356. — Iudicium finale erit improvisum, *ibid.*, 625, 1216, 1510. — Iudicium finale fiet in valle Josaphat, et quare? *id.*, CLXVIII, 243. — In valle Josaphat erit iudicium, Honorius Augustodunensis, CLXXII, 778. — Adventus Christi ultimus quando erit? Hugo de S. Victore, CLXXVI, 597. — Iudicii diem Christus ignoravit scientia experimental, S. Bernardus, CLXXXII, 947. — Iudicii diem angeli prorsus ignorant, *ibid.*, 1045. — De loco iudicii, Robertus Pullus, CLXXXVI, 1001. — Quare non expedit apostolis nosse diem iudicii? Odo, CLXXXVIII, 1055. — Iudicium quando futurum, Petrus Lombardus, CXCI, 105. — Diem iudicii quo sensu nescit Filius? *ibid.* — De tempore iudicii, *id.*, CXCI, 316. — De loco iudicii, *ibid.*, 956. — De loco iudicii, Magister Bandinus, CXCI, 1111. — Cur Filius dicit se nescire qua hora sit venturus, Gerhohus, CXCI, 753. — Quae sit causa dilationis iudicii? Aelfredus abbas, CXCV, 416. — Solus Pater novit diem iudicii, Petrus Comestor, CXCVIII, 1611. — De loco iudicii, S. Martinus Legionensis, CCVIII, 58. — Iudicii diem ignorant sancti, Alanus de Insulis, CCX, 374.

V. — De circumstantiis iudicii præcedentibus.

De temporibus postremis, Lactantius, VI, 769. — De mundi vastatione, *ibid.*, 784. — Adventum Christi novissimum qui præventuri sunt, S. Hilarius, IX, 1052. — Adventus Christi iudicium, *ibid.*, 1053. — Enoch et Elias ultimo tempore futuri sunt apostoli, S. Ambrosius, XVII, 204. — De signo adventus Domini, Ticonius Afer, XVIII, 18. — De adventu Eliæ ante iudicium, Aquilinus Juvenius, XIX, 244. — De circumstantiis quæ iudicium præcedent, *ibid.*, 491. — Iudicium Domino lugubra mundus innuget, S. Hieronymus, XXII, 354. — De abominatione desolationis, *ibid.*, 1014, 1015. — Signum Domini adventus, *id.*, XXVI, 177. — De abominatione desolationis, *ibid.* — Ex signis possumus extremum mundi tempus conicere, S. Augustinus, XXXIII, 903, 909. — De abominatione desolationis, *ibid.*, 915. — Mali quæ extremum Domini adventum præcessura sunt bonis et malis non erunt communia, *ibid.*, 918, 919. — De signis iudicii, *id.*, XXXV, 1527. — Persecutio per Antichristum ventura, violenta et fraudulenta erit, *id.*, XXXVI, 126. — Antichristus totam nequitiam et impietatem quam omnes pseudoprophetae ludoaverunt, impleturus est, *ibid.*, 127. — De adventu Eliæ ante iudicium, *id.*, XLI, 763. — De adventu Eliæ ante iudicium, D. Eugypsius, XLII, 785. — Quantum pavor iniquorum iudicio Dei appropinquante, S. Gregorius papa, LXXV, 783. — Antichristi sæva persecutio, *ibid.*, 1053 et LXXVI, 649, 656. — Extremi iudicii signa prævia, *id.*, LXXVI, 210, 1078. — Cam cooperit impleri quod dictum est: *Sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum*, etc., quæ mens erit hominis eterni iudicis sententiam non formidantis, *ibid.*, 802. — Elias adventum Christi iudicis præveniet, *ibid.*, 1100. — Ultima tribulatio multis tribulationibus prævenietur, *ibid.*, 1250. — De tuba novissima, *id.*, LXXIX, 674. — De adventu Eliæ, *ibid.*, 1189. — De tribulatione magna quæ præcedet iudicium, *ibid.*, 1195. — Si gravis fuit persecutio in initio fidei quanto magis in fine, S. Columbanus, LXXX, 282. — De temporibus Antichristi, Taisus Casaragustanus, *id.*, 978. — De temporibus Antichristi, Beata Venerabilis, *id.*, 575. — De persecutione magna et de signis quæ præcedent iudicium, *ibid.*, 1186. — In fine sæculi tanta erit tribulatio ut in errorem inducentur, si fieri potest, etiam electi, *id.*, XCI, 58. — Sidera in die iudicii videbuntur obscurari non diminutione sui lucis accedente, sed superveniente veræ lucis claritate, *id.*, XCII, 104. — De rebus quæ iudicium antevenerint, *ibid.*, 588, 589. — De novissima tuba, *id.*, XCIV, 139. — Iudicii signum, Paulus diaconus, XCV, 1474. — De terrore visionis diaboli, cum sublatu fuerit ut ad iudicium adduceatur, S. Julianus, XCVI, 500. — De rebus quæ iudicium prævenient, Heterius et S. Beatus presbyter, XCVI, 977. — Iudex, Elias et Enoch prædicantibus, ante pedes Christi adoratori venient, Alcuinus, C, 1112. — De septimo angelo tuba cecidente, *ibid.*,

1151. — De rebus iudicium præcedentibus, *id.*, CI, 1296. — De signis iudicium præcedentibus, Jonas Aurelianensis episcopus, CVI, 1458, 1459. — Enoch creditur esse venturus cum Eliâ iuxta finem mundi, Rabanus Maurus, CIX, 1084. — De adventu Eliæ ante diem iudicii, *ibid.*, 1101. — De signis iudicium præcedentibus, *id.*, CX, 413. — De eodem objecto, Walatridus Strabus, CXIV, 353. — De terrore peccatorum imminente die iudicii, Haymo Halberstatensis, CXVII, 76, 83. — De rebus quæ iudicium prævenient, *ibid.*, 102. — De tribulatione impiorum in fine mundi, *ibid.*, 201, 902. — Cum dies Domini adveniet... Satan... ad tentandas et subvertendas animas vehementius pugnet, *ibid.*, 106. — De igne præcedente Christum in iudicio, *ibid.*, 778. — De tribulatione quæ præcedet ultimum iudicium, *ibid.*, 936, 1140. — Appropinquante iudicio erunt qui cum maxima aviditate Verbum Dei susceperunt sunt prædicantibus Eliâ et Enoch, *ibid.*, 1216. — Pastor stultus et imperitus Antichristus est qui in consummatione sæculi dicitur esse venturus, *ibid.*, 261. — De rebus adventum Christi præcedentibus, S. Paschasius Radbertus, CXX, 799, 807, 816, 828. — Quis locus erit spei cum venerit Iudex... præcedentibus tubis, conclamantibus angelis, elementis ardentibus, S. Petrus Damianus, CXLIIV, 818. — Allegoria de consummatione mundi, *ibid.*, 228. — De rebus novissimis loqui difficile est, *id.*, CXLV, 837. — A morte Antichristi ad Christi adventum, quot dies intererunt, *ibid.*, 839. — Signa præcedentia iudicii diem ex Hieronymi sententia, *ibid.*, 840. — De tempore Antichristi novissimo et de ultima tribulatione, Wernerus abbas, CLVII, 739 et 757. — De Antichristo, D. Ivo, CLXI, 1069, 1010. — De tribulatione magna quæ præcedet adventum Filii hominis, Anselmus Laudunensis, CLXII, 1455. — Quæ præcedent signa extremi iudicii quantumque tremor universi oris, S. Bruno Signiensis episcopus, CLXV, 270, 442, 747. — Quomodo congregandæ sint ante iudicem omnes gentes, easente novissima tuba, Rupertus, CLXVII, 1812. — De Antichristo, *id.*, CLXIX, 1496. — De signis quæ præcedent iudicium, Ven. Godefridus, CLXXIV, 53. — Nonne Antichristus prius interfici tur antequam Dominus veniat ad iudicium, Hugo de S. Victore, CLXXV, 592. — De ultima tribulatione. Quanto tempore erit illa tribulatio, *id.*, CLXXVI, 498. — De Antichristo, Hervæus Burpodensis monachus, CLXXXI, 1592. — De Eliâ et Enoch, Robertus Pullus, CLXXXVI, 978. — Quæ præcedent adventum Christi et de doctrina apostoli, *ibid.*, 979. — De electis et ministris Antichristi, *ibid.*, 981. — De ultimo igne, *ibid.*, 982. — De tuba et adventu Domini et igne, *ibid.*, 993. — De signis præcedentibus iudicium, Petrus Lombardus, CACII, 514. — Quid sit tuba extremi iudicii, Magister Bandinus, *id.*, 1110. — De circumstantiis præcedentibus iudicium, Richardus S. Victoris, CXCVI, 770. — Signa adventus Christi iudicis, Petrus Comestor, CXCVIII, 1610. — De signis quindecim dierum ante iudicium, *ibid.*, 1611. — De signis iudicium præcedentibus, Alanus de Insulis, CCX, 229. — De tribulatione iudicium præcedente, Innocentius III papa, CCXVII, 745.

VI. — De iudice et de qualitatibus adventus illius.

De secundo adventu Christi, Tertullianus, II, 330. — Deus iudex justus et severus, *ibid.*, 502. — Christus de Patre omne iudicium solus accepit, S. Cyrillus, IV, 480. — Christus ipse iudex venturus est, *ibid.*, 719, 723. — Christus venit in potestate manifestus, *ibid.*, 657. — De Christo iudice, *ibid.*, 1029, 1031. — In die iudicii Christus in nubibus cœli ut Filius hominis veniet, Lactantius, VI, 481. — Omne iudicium Filio datum, *ibid.*, 736. — De Christo iudice, S. Hilarius, IX, 926. — Qualis erit adventus Christi? *ibid.*, 1056. — In carne Christum iudicis die omnes videbunt, *id.*, X, 85. — Cur Dominus in igne venturus sit? S. Ambrosius, XV, 1753, 1754. — In die iudicii omnes tribus terrarum videbunt Filium hominis venientem cum virtute magna et maiestate excelsa, *id.*, XVII, 651. — Qualis videbitur Christus in die iudicii, *ibid.*, 768. — Christus sublimis iudex, Aquilinus Juvenius, XIX, 136. — Secundus adventus Christi erit in gloria, S. Hieronymus, XXVI, 179. — Christo omnes omnium ordinum ratione redditi sunt, S. Augustinus, XXXIII, 1028. — Quomodo Christus ad iudicium veniet? *ibid.*, 1406, 1624, 1675. — Ad iudicium Pater non veniet, *id.*, XXXV, 1571. — In qua forma Christus apparebit, *ibid.*, 1553, 1580; XXXVIII, 711, 1070, 1219. — Christus ut homo accepit potestatem iudicium faciendi, *id.*, XXXV, 691, 1580. — Christus cum magna humilitate iudicatus cum magna potestate iudicabit, *id.*, XXXVI, 408. — Qui venit occultus iudicandus veniet manifestus iudicandus, *ibid.*, 568. — Christus in forma hominis veniet ad iudicandum, *id.*, XXXVII, 1096. — Quam se-

verus futurus est iudex, *ibid.*, 1197, 1198. — Christus totum orbem iudicabit, quia pro toto pretium dedit, *ibid.*, 1236. — In die iudicii ipse erit causae suae qui modo testis est vitae suae, *id.*, XXXVIII, 75. — Christus quando veniet iudicare manifestus erit, *ibid.*, 121, 128. — In ultimo iudicio Deus iudex incorruptus, *ibid.*, 75, 299, 619. — Christus qualis veniet, *ibid.*, 1369. — Iudex noster a diabolo falsi non potest, *ibid.*, 568. — Ad homines veniet, homo veniet; sed Deus homo veniet. Veniet verus homo et Deus, ut faciat homines deos, *id.*, *ibid.*, 1219. — Venturus est Christus cum angelis suis et apparebit in laetitia omnibus etiam resurgentibus, *ibid.*, 1455. — Deus Filio potestatem dedit iudicium faciendi, *id.*, XXXIX, 1629, 1925. — Adventus Christi secundus latens non erit, *ibid.*, 2051. — Christus venturus est ad iudicium vivorum et mortuorum, *ibid.*, 2182. — In qua forma Christus veniet ad iudicium, *id.*, XL, 647. — Ille qui prius venit occultus, veniet in potestate manifestus, *ibid.*, 653, 666. — Christum iudicem venturum non solum Veteri sed etiam Novo Testamento expressum, *id.*, XLI, 703. — Christus ut homo accepit potestatem iudicium faciendi, *id.*, XLII, 222. — Christus in forma hominis ad iudicium veniet, *ibid.*, 691. — Impii videbunt Christum in forma servi, iusti in forma Dei, *id.*, XLIV, 225. — Si quis non dixerit quod (Christus) in carne quam assumpsit sedet ad dexteram Patris, in qua venturus est iudicare vivos et mortuos, anathema sit, Arabius Junior, LIII, 321. — Christus futurus est iudex S. Patrum, *ibid.*, 892. — De maiestate iudicis, S. Leo Magnus, LIV, 315. — Cur in adventu Christi aderit multitudo angelorum? *ibid.*, 161. — Christus ad iudicium in eadem carne in qua ascendit adveniet, *ibid.*, 598, 599. — Discussio omnium hominum facienda a Christo in extremo iudicio, S. Maximus Taurinensis, LVII, 436. — Iudicis quanta maiestas, Julianus Pomerius, LIX, 491. — Cur potestas iudicandi Filio data? Vigilius Tapsensis, LXII, 41. — Filius Dei potestate propria facturus est iudicium, *ibid.*, 363, 369. — Christus qui iudicandus primo venit occultus, iudicaturus veniet manifestus, Primasius, LXVIII, 798. — Filius hominis veniet ad iudicium in gloria Patris, S. Gregorius Turonensis, LXXI, 541. — Primus Christi adventus in humilitate, secundus in terrore, S. Gregorius papa, LXXIV, 37. — Ipse autem iudex venturus est qui cuncta penetret, cuncta perstringat, *ibid.*, 652. — Adventus Christi secundus in quo differat a primo, *ibid.*, 951, 952. — Reprobi in iudicio Christum non videbunt in divinitatis forma, *id.*, LXXVI, 403. — Incomprehensibilis atque inconsiderabilis magnitudo secundi adventus Christi, *ibid.*, 58. — Iudicis splendor in secundo adventu nullum peccatorem latere sinet, *ibid.*, 802. — In die iudicii iudex apparebit et speciosus iustis et terribilis iniustis, *ibid.*, 850. — Qua forma Christus apparebit, *ibid.*, 1126. — Christum pariter videbunt electi et reprobi, *ibid.*, 1168. — Christus qui placidus in caelum ascendit, terribilis redibit, *ibid.*, 1219. — Omne iudicium Filio datum, Alcuinus, LXXIX, 1244.

De terribili venturi iudicis ira, S. Columbanus, LXXX, 247. — De compunctione et vigilantia qua iudicis adventus expectandus est, *ibid.*, 252. — Christus in extremo iudicio terribilis apparebit, Taio Caesar August., LXXX, 982, 983. — Quid ergo facturus est Christus cum iudicaturus venerit, qui una voce hostes suos pertulit etiam cum iudicandus venit, *ibid.*, 770. — Christus blandus iustis et terribilis apparebit iniustis, *ibid.*, 985. — Quam terribilis iudex ad iudicandum veniet, S. Eligius, LXXXVII, 612. — In die iudicii Dominus sedebit super sedem maiestatis suae, Beda Venerabilis, XCII, 109. — Adventus Christi repetitus adveniet, *ibid.*, 516. — Quomodo Christus ad iudicium veniet, *ibid.*, 830. — Per quod Filius non est aequalis Patri per hoc erat iturus ad Patrem, a quo et venturus est iudicaturus vivos et mortuos, *ibid.*, 835. — Secundus Christi adventus non in humilitate ut prius, sed in gloria et maiestate futurus est, *ibid.*, 515, 589. — Filius Dei venturus est districtus ut iudicet, *id.*, XCIII, 110. — Christus iudicabit manifeste iudicio in fine orbem terrarum, *ibid.*, 531. — Cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suae tunc congregabuntur ante eum omnes gentes, *ibid.*, 193. — Omne iudicium Filio datum, *ibid.*, 519. — Filius hominis veniet ad iudicium in gloria Patris sui cum angelis suis, *id.*, XCIV, 96. — De adventu Christi in natura a-sumptae humanitatis, Paulus diaconus, XCV, 1214. — Super his verbis: Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in caelum explicatione, *ibid.*, 1215. — In die iudicii iudex terribilis apparebit, S. Hildephonus, XCVI, 57. — In ea forma qua iudicatus est Christus, in ipsa ad iudicium veniet, S. Julianus, *ibid.*, 498. — Christus praecedente cruce, ad iudicium veniet, *ibid.*, 499. — Christus iustis et terribilis

iniustus apparebit, *ibid.*, 501. — Christum in carne ad iudicium venientem iusti et iniusti carnis oculis videbunt, *ibid.*. — Quod non Pater, sed tantum Filius ad iudicium faciendum venturus esse credatur, *ibid.*. — Omne iudicium Filio datum, *ibid.*, 676. — Redemptor noster iudex in fine videbitur, *ibid.*, 671. — In die iudicii impius visurus est formam hominis sed non formam Dei quam soli iusti videbunt, *ibid.*, 623. — Christus in ea natura quam ex Virgine sumpsit venturus est iudicare vivos et mortuos, S. Paulinus Aquileiensis patriarcha, XCIX, 295. — Qua forma Christus videbitur in iudicio, Alcuinus, C, 814. — Nemo iustius iudicabit quam qui iniuste iudicatus est, *ibid.*, 861. — Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi, *ibid.*, 1094. — Christus in forma servi non in forma divinitatis ad iudicium veniet, *ibid.*. — Forma illa erit iudex qua sub iudice stetit, *id.*, CI, 51. — Quis est vero qui iudicaturus est mundum, homo tantum solitarius vel Deus Filius hominis? *ibid.*, 179. — Iudex hominum (Christus) verus Deus non nuncupativus, *ibid.*, 197. — Qualis apparebit Christus in fine saeculi, *ibid.*. — Christus electis cunctis patebit nobilibus et sublimis sedens cum senatoribus terrarum, Smaragdus abbas, CII, 428. — Christus in eadem forma carnis atque substantiae veniet iudicaturus in qua venerat iudicandus, *ibid.*, 310. — Filius Dei qui venit militis ut salvaret, venturus est districtus ut iudicet, *ibid.*, 316. — De adventu Christi cum potestate magna et maiestate, *ibid.*, 518. — In die iudicii in sanctis suis glorificatus apparebit qui iniquis apparuit in passione sua despectus, *ibid.*, 559. — Veniet tempus quo Christus iudicabit ipse illuminans abscondita tenebrarum, Candorius, Fuldensis monachus, CVI, 81. — Cum angelis Christus ipse venturus est ad iudicium in gloria Patris sui, *ibid.*, 86. — Cum virtute et maiestate visuri sunt homines quem in humilitate positum audire noluerunt, Christianus Druthmarus, CVI, 1459. — Scimus quale iudicium dedit Pater Filio, *ibid.*, 1469. — Pater non iudicat quemquam sed omne iudicium dedit Filio, Rabanus Maurus, CVII, 774, 810. — Quomodo in ipso tempore iudicii apparebit Christus? *ibid.*, 997. — Christus in ipso corpore venturus est ad iudicium in quo ascendit in caelum, *id.*, CX, 28. — Deus in iudicio et blandus iustis et terribilis iniustis apparebit, *ibid.*, 142. — In die iudicii suae passionis iudicia et ipsam pariter crucem monstrando Christus venturus est impletatem superbiorum confundere, *ibid.*, 149, 178. — Secundus Salvatoris adventus non in humilitate ut prius sed in gloria et maiestate erit, *ibid.*, 424. — Unigenitum Dei Filium in forma divinitatis conspiciere reprobi non permittentur, *ibid.*, 504. — In die iudicii Redemptor noster in suo terrore videbitur, *ibid.*, 505. — Deus et blandus iustis et terribilis apparebit impiis, Walafridus Strabus, CXIII, 115, 225. — Quomodo veniet Christus ad iudicium, *id.*, CXIV, 251, 521. — Christus in gloria Patris sui venturus est ad iudicium, Angelomus Luxoviensis monachus, CXV, 265. — In iudicio, veniente Domino Iudaei videbunt in eo vulnera quae intulerunt, Amalo episcopus Lugdunensis, CXVI, 150. — Deus qui aliquando occultus fuit quia divinitas latebat in humanitate manifeste veniet in iudicio, Haymo Halberstatensis episcopus, *ibid.*, 565.

Omne iudicium Filio datum, Haymo Halberstatensis, episcopus, CXVI, 434; CXVII, 14, 153, 381, 828. — Dominus ad iudicium veniet cum patriarchis et prophetis et cum principibus ejus, *ibid.*, 272, 740. — Christus manifeste veniet ad iudicium ut ab omnibus possit videri, *id.*, CXVII, 772. — De secundo adventu Christi in potentia, *ibid.*, 779. — In die iudicii omnes Christum et electi et reprobi pariter videbunt, *id.*, CXVIII, 41. — Clarificatam Dominici corporis maiestatem, claritatem sanctorum corporum, nullus in iudicio reproborum videre putandus est, *ibid.*, 225. — In iudicio sola Filii forma qua iudicatus est iniuste videbitur, *ibid.*, 512. — Iustum et aequum est ut Filius Dei in universali iudicio iudex vivorum et mortuorum appareat, *ibid.*, 531. — De valde tremendo Christi adventu ad iudicium, *ibid.*, 959. — Quod secundus adventus non in humilitate ut prius sed in gloria demonstrandus sit, *ibid.*, 946. — In iudicio ultimo Christus iniis apparebit electis et terribilis reprobis, *ibid.*, 912. — Quam districta aeternus iudex venturus sit in die iudicii, *ibid.*, 944. — Qualiter et a quibus videbitur Christus, S. Paschasius Radbertus, CXX, 820. — Quam iuste et quam debite ipse potens adveniet Filius hominis ad iudicium, *ibid.*, 859. — De adventu Filii hominis, *ibid.*, 860. — In adventu Christi solum manifestatio secundum hominem erit, *ibid.*, 861. — Fides catholica incunctanter credit Dominum nostrum Jesum Christum iudicare vivos et mortuos venturum, Joannes Scotus, CXXII, 980. — Terribilem iudicem venientem ad iudicium tempestas ignisque comitabuntur, Hincmarus,

CXXVI, 163. — So: i mundo corde iudicem in forma Dei videbunt, Remigius Antistodorensis, CXXI, 598. — Cur attribuitur iudicium Dominico homini, *ibid.*, 190. — Christus cum venerit in maiestate Patris, terribilis erit malis et blandus iustis, *ibid.*, 534. — Voluit iudicari mitis ut veniret iudicare terribilis, *ibid.*. — Quomodo et per quem Deus iudicaturus sit? Atto Vercellensis episcopus, CXXXIV, 150. — Qui hic in humilitate iudicatus est, ibi in maiestate iudicaturus adveniet, S. Bruno Herbipolensis, CXLII, 70. — Iudicium Christo datum secundum humanam naturam, *ibid.*, 270. — Cum ipso corpore cum quo ascendit in celum venturus est Christus iudicare vivos et mortuos, *ibid.*, 560. — Veniet in eadem forma in qua crucifixus, in qua mortuus, in qua sepultus est et in qua resurrexit, et cur? *ibid.*, 568. — Adventus Christi ad iudicium qualis, S. Petrus Damianus, CXLIV, 477. — Quis locus erit spei cum venerit iudex qui stetit sub iudice, præcipientibus tubis, conclamantibus angelis, elementis ardentibus? *ibid.*, 818. — Gloria Christi et maiestas erit manifesta in secundo adventu ejus, Samuel Marochianus, CXLIX, 545. — In die iudicii veniet Christus cum potestate magna et maiestate — S. Bruno Carthusianorum institutor CLIII, 480. — Christus venturus est cum potestate et maiestate iudicare sæculum per ignem, Joannes Carthusius Portarum monachus, *ibid.*, 901. — De iudice, Radulphus Ardens, CLV, 1537. — Qualis sit venturus Christus ad iudicium et cum quibus insignibus, *ibid.*, 1572. — Persona solius Filii in iudicio apparebit, *ibid.*, 1488. — Num in die iudicii vulnerum cicatrices Christi apparebunt? Ven. Gilbertus, CLVI, 66. — Christo iudicandi munus et potestas, Goffridus, CLVII, 252, 260. — In iudicio forma hominis videbitur quæ in Dei Filio et Dei Filius in ea iudicabit, *ibid.*, 261. — In carne Christus ad iudicium veniet, *ibid.*, 268. — Qua forma apparebit Christus in iudicio? Vernerus abbas S. Blasii, *ibid.*, 750, 756. — De qualitate personæ iudicis, *ibid.*, 761. — Deus iudicabit... per Jesum Christum, S. Anselmus, CLVIII, 621. — Iudex districtus ad iudicium veniet, S. Ivo, CLXI, 1015. — Qualis venit et qualis veniet Christus? *id.*, CLXII, 567, 568. — Ad iudicium veniet Filius hominis et Filius Dei, Anselmus Laudunensis, *ibid.*, 1463. — Dignum est ut ille iudicet qui iudicatus est, S. Bruno Astensis, CLXIV, 774. — In secundo adventu veniet Christus manifestus non iudicandus sed iudicaturus, *ibid.*, 874. — De adventu Christi in gloria et maiestate, *id.*, CLV, 217. — Adventus Christi electis erit in misericordia, impiis in ira, Rupertus, CLXVII, 405. — Adventus secundus Christi terribilis erit, *ibid.*, 863. — De adventu tremendi iudicis, quomodo sedebit ipse super sedem maiestatis suæ, *ibid.*, 1811. — In die iudicii iudex apparebit Christus Filius Dei, *ibid.*, 1018. — Secundi adventus Christi descriptio, *ibid.*, 1298. — In iudicio apparebit Christus et constabit quod fuerit homo, *ibid.*, 1431. — Iudicium facere ad Filium attinet, *id.*, 169, 420. — Adventus Christi secundus, sicut fur in nocte, *id.*, CLXX, 196. — Adventus ille tremefaciet, terrenos sicut angelus milites circa sepulcrum, *ibid.*, 197. Veniet Dominus in igne, Ven. Hildebertus, CLXXI, 553. — In die iudicii videbunt Christum impii in corona potentis, videbunt autem iusti in corona gloriæ, *ibid.*, 567. — Deus Pater Filio secundum humanam naturam dedit potestatem et iudicium facere, Ven. Godefridus, CLXXIV, 978. — Iudex Christus veniet in carne humana, *ibid.*, 44. — Aspectus iudicis alius erit probis, alius reprobis, *ibid.*, 53. — In die iudicii iustum et impium iudicabit Dominus, Hugo de S. Victore, CLXXV, 243. — Queritur, quid sit Patrem non iudicare, sed omne iudicium dedisse Filio? *ibid.*, 948. — De qualitate personæ iudicis, *id.*, CLXXVI, 598. — Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio, *id.*, CLXXVII, 561. — Cur Christus dicitur omne iudicium a Patre accepisse, *ibid.*, 565. — Tertius adventus in fulmine, *ibid.*, 852. — In novissimo adventu Deus videndus est terribilis, *id.*, 656. — Christus a Patre potestatem iudicandi accepit, *ibid.*, 811. — De adventu Domini qui veniet ut impiis furorē suum cum magna indignatione reddat, Hervæus Burgidolensis, CLXXXI, 584. — De adventu filii hominis cum virtute magna et maiestate, *ibid.*, 370. — Omnes astabimus Christo iudici, *ibid.*, 789. — De terribili adventu Christi, *ibid.*, 53, 82. — Christus iudex et testis in die novissimo, *ibid.*, 507. — De iudice ventilabro purgante aream suam, *ibid.*, 81. — In ultimo adventu Christus veniet in gloria et maiestate, S. Bernardus, CLXXXIII, 50, 505. — In ultimo adventu Christus veniet in ira et indignatione tanquam furibundus, *ibid.*, 153. — Christus ad iudicandum veniet in forma humana ut suavis appareat electis, *ibid.*, 1136. — Deus iudicandi potestatem dedit Filio et homini et quare? *ibid.*, 1136. — De secundo

adventu Christi, Guericus abbas Ignaconensis, CLXXIV, 12. — Ultimus adventus Christi manifestus erit et admirabilis, *ibid.*, 16. — Christus Deus et homo iudex, Petrus Lombardus, CXCI, 689. — Qualiter ad iudicium Christus veniet, *ibid.*, 476. — Qualis apparebit Christus credentibus et qualis incredulis, *id.*, CXCLII, 515. — De forma iudicis, *ibid.*, 955. — In die iudicii Christus apparebit in forma servi, *ibid.*, 956. — Quare secundum formam servi dicitur Christus suscitaturus corpora, *ibid.*, 956. — Qui pro nobis iudicari venit in humilitate, venturus est iudicare omnes in maiestate, Hugo Rothomagensis arch., CXCLII, 1526. — In iudicio extremo Deus apparebit iustis tranquillius, iniustus iratus, Garnerius, CXCLII, 71. — Ad Filium principaliter ac specialiter respicit facere iudicium, Gerhobus, *ibid.*, 735, 844. — Et ipse qui iudicatus est inique, iudicio manifesto iudicabit orbem terræ, *ibid.*, 759. — Deus homo fiet et omnibus conspicibilis veniet, *ibid.*, 1596, 1597. — De adventu Christi cum potestate magna, *ibid.*, 1754. — Omne iudicium Filio datum et cur? *id.*, CXCLIV, 515, 514. — Quomodo veniet Christus in secundo adventu, *ibid.*, 325, 324. — Christus iniuste iudicatus in humana forma iudicabit, *ibid.*, 582, 583. — Christus Deus et homo in iudicio terrenos damnet, *ibid.*, 506. — Christus ultor, iustus iudex in iudicio malos poniet, *ibid.*, 576. — Dominus iudicabit terram, *ibid.*, 1016. — In qua forma Christus in iudicio venturus, B. Aelredus, CXCV, 219. — In die iudicii Christus videbitur oculo corporali et spiritali, Richardus S. Victoris, CXCVI, 699. — De Christo iudicante, *ibid.*, 850. — De iudiciaria potestate in finali et universali iudicio, *ibid.*, 1177. — In fine sæculi Filius Dei veniet iudicare vivos et mortuos, S. Hildegardis, CXCVII, 1078. — In tertio adventu ejus Christus veniet ad salvandum, Thomas Cisterciensis et Joannes Aligrinus, CCVI, 250. — De adventu Christi ultimo, Petrus Blesensis, CCVII, 622. — In die iudicii Christus non humilis ut iudicetur sed ut fortis iudicet, egrediatur, S. Marius Legionensis, CCVIII, 40, 41. — In qua forma apparebit, *ibid.*, 53, 54. — Veniet ad iudicium Deus et homo Jesus Christus, non sicut pluvia in vellus, sed tanquam ruina trahens inevitabile pondus, *ibid.*, 1197. — Christus cum senatoribus terræ ad iudicium sessurus est, *id.*, CCXII, 65. — Dominus veniet ad iudicium, cum sono, igne et lingua, D. Garnerius, Lingonensis episc., CCXII, 622. — Christus rex in die iudicii veniet manifeste et non si-lebit, Sicardus, CCXIII, 282. — Christus visibiliter in homine domino de cælo veniet iudicare vivos et mortuos, Anonymus sæculi xii, CCXIII, 722. — Qua potestate Filius Dei iudicaturus est, *ibid.*, 747. — De potentia, sapientia et iustitia iudicis, CCXVII, 744. — In iudicio Christus erit iudex et advocatus, accusator et testis, Innocentius III, papa, CCXVII, 988. — Solus Filius Dei in iudicio apparebit, *ibid.*, 1120.

VII. — De diversis ordinibus hominum qui erant in iudicio seu aliis verbis: De iis qui sunt iudicaturi, iudicandi ac etiam non iudicandi.

In die iudicii non universi a Deo iudicabuntur, sed tantum qui sunt in Dei religione versati, Lactantius, VI, 978. — In illo die quoniam sunt iudicandi et non iudicandi? S. Hilarius, IX, 239, 875. — Iudicandi potestas sanctis data, *ibid.*, 887. — Super his verbis Christi explicatio: Qui credit in me non iudicabitur, qui autem non credit jam iudicatus est, S. Zeno, XI, 457. — Qui non credit in Christum jam iudicatus est, S. Ambrosius, XIV, 949. — Cur impii et perfidi qui in Christum non crediderunt, in iudicio ultimo non sunt iudicandi, *ibid.*, 948. — De triplici ordine hominum qui in ultimo Christi iudicio interesse debent, *ibid.*. — Cur sanctus ad iudicium veniat, impius non veniat, *id.*, XV, 1491. — Impii in iudicio non resurgunt sed tanquam iudicio habito puniuntur, *ibid.*, 1701. — Non duodecim apostoli tantum iudicabunt nec duodecim tribus iudicabuntur, S. Augustinus, XLI, 663. — Jam iudicatus est qui non credit, quare iudicatus? *id.*, XXXV, 1490. In die iudicii fiet separatio... ut alii stent iudicandi, alii stent cum Domino iudicaturi, *id.*, XXXVI, 570. — In iudicio iudicabunt omnes perfecti, *ibid.*, 572; XXXVII, 1156 et 1407. — Qui vivent, qui mortui in die iudicii, *id.*, XXXIX, 1085. — Reproborum alii iudicantur, alii non iudicantur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 378. — Quoniam in extremo iudicio non iudicandi sed iudices sunt futuri, *ibid.*, 379. — In die iudicii sancti omnes qui mundum perfecti reliquerunt iudices venient, *ibid.*, 805. — Quoniam iudicabuntur et quoniam non iudicabuntur, *id.*, LXXIX, 666. — In iudicio duo ordines electorum, *ibid.*, 1170. — In fine sæculi cum Deo iudices venient qui nunc pro Deo iniuste iudicantur, Tasio Augustinus episcopus, LXXX, 806. — In die iudicii duo

erunt hominum ordines qui tamen in quatuor dividuntur, *Reda Venerabilis*, XCII, 109. — Venientium ad iudicium alii judicabunt et alii judicabuntur, *id.*, XCIII, 488. — Duo ordines erunt electorum simulque duo ordines reproborum, *Paulus Winfridus diaconus*, XCV, 1216. — De sedibus iudicantium, *S. Iulianus Toletanus episcopus*, MVI, 502. — De his qui cum Domino ad iudicandum sessuri sunt, *ibid.* — Quod duodecim sedibus non solum duodecim apostoli sessuri sunt, sed omnis perfectorum numerus qui in duodenarium numerum partiuntur, *ibid.* — De ordine futuri iudicii, *ibid.*, 515. — Cum Christo iudices videbuntur qui modo perfecta opera juxta evangelica praecepta secuti sunt, *Smaragdus*, CII, 1075. — De his qui iudicaturi sunt cum Filio hominis, *ibid.*, 597. — De quatuor ordinibus qui in paventi examina die erunt, *Jonas Aurelianensis episcopus*, CVI, 271, 272. — Quis, ut iudicet, praeter Filium Dei, in iudicio sedebit, *ibid.*, 271, 272. — Ordines duo sunt electorum et duo reproborum, *Rabanus Maurus*, CVII, 1021. — Ad iudicium venturum ipsum Deum cum ceteris qui iudicant orbem terrae in aequitate, mitem et pium invenire merebuntur, CX, 53. — Quomodo intelligenda sunt haec verba: *Qui credit in me non judicabitur*, *Rabanus Maurus*, CXI, 1517. — Qui judicabuntur in die iudicii, CXII, 57. — Dominus constituit principes qui iudicant de minoribus causis, verbum autem quod gravior fuerit, re'erant ad ipsum, *Walafridus Strabus*, CXIII, 246. — In iudicio quatuor erunt ordines, *ibid.*, 845. — De his qui sunt iudicaturi cum Christo et de his qui iudicandi, CXIV, 149. — Cur qui non credit iudicatur? *ibid.*, 588. — Apostoli Iudeorum iudices, *Angelomus Luxoviensis monachus*, CXV, 370. — De his qui non judicabuntur et qui judicabunt, *Haymo Halberstadiensis episcopus*, CXVI, 200. — Quod in futuro iudicio duo erunt ordines electorum et duo reproborum, *id.*, CXVIII, 942. — Quid inter se differant duo electorum ordines in iudicio et duo reproborum et quid unicuique opponatur ordini, *ibid.*, 943. — Sancti cum Domino in futuro iudicio judicabunt, *Hincmarus*, CXXVI, 15. — Resurgentium alii ad iudicium, alii non ad iudicium resurgent, *Remigius Antiasiodorensis*, CXXXI, 153. — Quatuor futuri sunt ordines in iudicio, *Ratherius Veronensis episcopus*, CXXXVI, 260, 701. — In die iudicii duo ordines in quatuor dividuntur, *Burchardus Wormaciensis episcopus*, CXL, 1046. — Resurgent impii sed non iudicio, *Iustus* surget ut iudicet, peccator ut iudicetur, *S. Bruno Herbipolensis episcopus*, CXLII, 51. — Judicabunt sancti hunc mundum, *B. Lanfrancus*, CL, 172. — Quinam judicabunt et judicabuntur, *S. Bruno Carthusianorum institutor*, CLII, 612. — Quos ad iudicandum Christus secum sit congregaturus, *Radulphus Ardens*, CLV, 1337. — Quatuor ordines erunt in iudicio, *ibid.*, 1685. — In die iudicii duo ordines in quatuor dividuntur, *Ivo Carnotensis episcopus*, CLXI, 1013. — Duo ordines erunt in iudicio electorum et reproborum, *id.*, CLXII, 1461. — Resurgent impii et peccatores sed non in iudicio, jam enim iudicati sunt, *S. Bruno Aquisgranensis*, CLXIV, 699. — Neque enim omnes qui salvandi sunt, etiam judicabunt sed pauci iudices super thronos sedebunt, *Rupertus abbas Tuitiensis*, CLXVII, 910. — Seniores populi ad iudicium cum Christo venientes iudicarios habebunt gladios in manibus suis, *ibid.*, 1018. — In iudicio erit quadruplex genus hominum, *id.*, CLXVIII, 1579. — In iudicio ultimo qui condemnandi sunt, *ibid.*, 656. — Sancti iudicium facient universaliter in die iudicii, *id.*, CLXIX, 115. — In iudicio erunt tres ordines hominum, iudicandi scilicet, iudicantes, iudicati, *Ven. Hildebertus*, CLXXI, 411. — Quomodo intelligendum sit de sanctis quod judicabunt malos, *Hugo de S. Victore*, CLXXV, 447, 525. — Si sancti in hora iudicii sedebunt quomodo stabunt? vel si stabunt quomodo sedebunt, *ibid.*, 509. — Queritur qualiter sancti in iudicis sunt iudicaturi, *ibid.*, 525. — Quatuor sunt genera hominum qui ad iudicium venient, *ibid.*, 589. — Queritur an parvuli morientes vel perfecti iusti iudicandi sunt in die iudicii, *Petrus Abaelardus*, CLXXVIII, 651. — In die iudicii apostoli iudices erunt, *Hervaeus Burgildolensis*, CLXXXI, 475. — Sancti cum Christo ad iudicium venient, *ibid.*, 865. — Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui et principibus, *ibid.*, 62. — Explanatio super his verbis: *Qui credit non iudicatur, qui autem non credit iam iudicatus est*, *Zacharias Chrysopolitanus episcopus*, CLXVIII, 578. — De dupli ordine salvatorum et damnandorum, *Robertus Pullus*, CLXXXVI, 1005. — De iudicio Domini et sanctorum, *ibid.*, 1007. — Quatuor ordines in iudicio erunt, *Petrus Lombardus*, CXCI, 65. — Qui judicabunt et qui judicabuntur, *ibid.*, 476. — In die iudicii judicabunt qui se reliquerunt, *ibid.*, 1145. — Quod judicabunt sancti et quomodo, *id.*, CXCII, 861. — De ordine iudicii

et ministerio angelorum, *ibid.*, 935. — De ordine eorum qui iudicandi sunt, *Magister Randinus*, *ibid.*, 111. — In iudicio quinam a Christo vocabuntur ad consendendum, *Garnerius*, CXCLII, 247. — Sancti perfectissimi cum Domino judicabunt, *Gerhohus*, *ibid.*, 740, 1610, 1754. — In die iudicii apostoli erunt iudices Iudeorum, *ibid.*, 663. — Soli amatores fidei iudices erunt hujus mundi, *ibid.*, 1597. — De his qui etiam angelos judicabunt, *id.*, CXCV, 265. — In fine perfectissimi cum Deo mundum judicabunt, *Eckbertus*, CXCV, 59. — Perfecti cum Deo sedebunt et iudicandos judicabunt, *Richardus de S. Victore*, CXCVI, 747. — De ordinibus iudicandorum et iudicantium, salvandorum et damnandorum, *ibid.*, 1177. — Judicandi qui sint a viris apostolicis, *ibid.*, 1179. — Filii hominum erunt conjuges Filii hominis, *Garnerius*, CCV, 771. — In die iudicii qui viles et contemptibiles iudicantur divites judicabunt, *Petrus Blesensis*, CCVII, 693.

VIII. — De modo et qualitatibus iudicii. — De sententia iudicis nec non iis qui illam subsequuntur.

Juxta Tertullianum accurate examinentur in ultimo Christi iudicio singulorum hominum merita, *Tertullianus*, I, 415. — In die iudicii restituetur omne humanum genus, *ibid.*, 527. — Iudicium tanto magis erit iustum quanto tardum, *Marcus Minutius Felix*, III, 348. — Iustum iudicium Dei quare verum est, *S. Cyprianus*, IV, 625. — In die iudicii venit novissima ira Dei super gentes et debellabit eas neque ad unum, *Firm. Lactantius*, VI, 814. — Nemo a iudicio erit immunis, *id.*, VII, 151. — Impiorum post iudicium quale corpus, *S. Hilarius*, IX, 298. — Iudicii futuri divisio, *ibid.*, 587. — Nemo ab extremo iudicio immunis erit, *ibid.*, 525. — Si in iudicii aeveritatem Virgo capax Dei ventura sit, desiderare quis undebita Deo iudicari, *ibid.*, 525. — De severitate iudicii, *ibid.*, 1056. — In adventu Christi neminem iurabunt aliena merita, *ibid.*, 1060. — Malorum et bonorum discretio in iudicio, *ibid.*, 1063. — Iudicium Christi ultimum quale erit, *D. Ambrosius*, XIV, 950. — Quam terribilia sunt divina iudicia, *id.*, XV, 1296. — In iudicio nemo innocens periclitabitur, nemo sceleratus eludet, *ibid.*, 1427, 1430. — Iudicio Dei solus iustus exsolabit, ceteri pavebunt, *S. Hieronymus*, XII, 354. — Nullus intrepidus vadit ad iudicium Domini, *XXIII*, 539. — De restitutione principalium quae fiet in novissimo die, *ibid.*, 1017. — Dies iudicii dies formidolosa et terribilis, *XXIV*, 209, 210. — In die iudicii omnis creatura nihil esse se sentiet, *ibid.*, 50. — Iudicium Dei neminem impunitum absire patietur, *ibid.*, 552. — Omnia occulta revelabuntur et abscondita manifestabuntur, *ibid.*, 504. — Iudicii dies pavendus, *XXV*, 290, 985, 1052, 1256. — Dies iudicii severitas quanta, *ibid.*, 959, 985. — Dies Domini dies est tenebrae et non lux, et terribilis valde, *ibid.*, 986. — In die iudicii non erit locus poenitentiae, *XXVI*, 161. — Post diem iudicii bonorum operum et iustitiae occasio non erit, *ibid.*, 185. — De die iudicii ultimi tremendo, *XXX*, 574. — De horrore diei iudicii, *S. Augustinus*, XXXII, 1472. — De effectibus timoris iudicii, *ibid.*, 572. — Quomodo futurum sit iudicium, *XXXIII*, 906, 907. — Non iudicabitur homo nisi secundum ea quae per corpus gessit, non secundum ea quae si diutius viveret gessurus esset, *ibid.*, 984, 986. — De effectibus timoris adventus Christi, *XXXIV*, 25. — Quomodo iudicium peragetur, *XXXV*, 1554. — Si credimus futurum iudicium bene vivamus, tempus misericordiae nunc est, tempus iudicii tunc erit, *XXXVI*, 569. — Deus iudicabit orbem terrarum in aequitate, *ibid.*, 121. — Cum venerit tempus iudicii, erit poenitentia sed infructuosa, quia sera, *ibid.*, 608. — Eleemosyna materia iudicii, *XXXVII*, 1235. — Iudicium sine misericordia quibusnam faciet Dominus, *ibid.*, 1236. — In die iudicii poenitentia erit, sed poenitentia cruciatuosa, non sanabilis, *XXXVIII*, 131. — Opera misericordiae sola commemoranda sunt in iudicio, *ibid.*, 406. — Ratio cur de eleemosynis tantum agatur in iudicio, *ibid.*, 407. — De ultima Christi sententia in die iudicii, *XXXIX*, 1545. — De solis eleemosynis mentio fit in ultimo iudicio, *ibid.*, 1700. — Sors triplex hominum in iudicio, *ibid.*, 1919. — Quales erimus in die iudicii, *ibid.*, 1965. — Iudicium futurum magna peccati poena, *ibid.*, 2045. — Quae de beneficiis Dei ratio in iudicii die repetenda, *ibid.*, 2207. — An in iudicio securus futurus sit qui aliena non tulit, *ibid.*, 2252. — In iudicio nullam incurrit perniciem qui comparaverit eleemosynas pietatem, *ibid.*, 2252. — Iudicia Dei apparebunt iustissima in ultimo die, *XLI*, 660. — Deus iudicabit de angelorum operibus, *659*. — In iudicio separatio bonorum et malorum, *ibid.*, 702. — Ordo rerum gerendarum in novissimo iudicio, *709*. — Quomodo fiet iudicium, difficile in Scripturis sanctis comprehendi potest, *XLIV*, 535. — Iudicabitur homo

secundum opera sua, *ibid.*, 877, 878. In iudicio Dei misericordia et misericordia, *ibid.*, 239.

In finali iudicio Deus cetera tacens, de misericordia in pauperes clamabit, S. Petrus Chrysologus, LII, 253, 254. — Veniens Christus ante de misericordia disputat quam iudicet de reatu, *ibid.*, 319. — De discretionem supernam quæ fiet ab angelis, *ibid.*, 332, 333. — Tempus iudicii non jam poenitentiae tempus, *ibid.*, 545. — Deus iudicabit orbem terræ in aequitate, Salvianus, LIII, 56. — Hæretici an in die iudicii gravius punientur quam catholici peccatores, *ibid.*, 96. — In die iudicii reddenda erit ratio etiam minimorum peccatorum, S. Patricius Hibernorum apostolus, *ibid.*, 803. — De sententia iudicis, S. Leo Magnus, LIV, 290. — De materia examinis ultimi, *ibid.*, 165, 167. — De iudicio Dei timendo, S. Maximus Taurinensis, LVII, 528. — Separatio bonorum a malis, Julianus Pomerius, LIX, 420. De metuendo Dei iudicio, S. Psellinus Nolanus, LXI, 460. — Iudicium tempus vindictæ et non indulgentiæ, S. Fulgentius, LXV, 535. — Tremendum et terribile erit iudicium, S. P. Benedictus, LXVI, 267. — De iudicio Dei tremendo, *ibid.*, 324. — Horrendum et valde extimendum iudicium Dei, Primasius Adrumentanus episcopus, LXVIII, 756. — In die iudicii iudicabit Deus occulta hominum, *ibid.*, 424. — In iudicio nihil occultum quod non reveletur, *ibid.*, 669. — Dies iudicii dies iræ, dies tribulationis et angustiarum, LXX, 61. — Quomodo fiet iudicium? *ibid.*, 42, 259. — Deus iudicabit orbem in aequitate, *ibid.*, 82. — Qui in die iudicii condemnandi, *ibid.*, 88. — De timendo Dei iudicio, *ibid.*, 60, 599. — Reprobatorum trepidatio, S. Gregorius Papa, LXXV, 795. — De sententia iudicis, S. Gregorius, *ibid.*, 734. — Deus cognoscat in iudicio illos qui eum hic spreverunt, *ibid.*, 821. — Tanto maior in iudicio erit severitas quanto maior tunc est misericordia, *ibid.*, 46, 592. — Reprobi unde erubescant in die iudicii, *ibid.*, 857. — Iudicii extremi quantæ severitas, *ibid.*, 876. — De tremendo die iudicii, *ibid.*, 1032. — Iniqui in iudicio accusatores experientur justos et injustos, *ibid.*, 1100. — In iudicio mala intus latentia revelabuntur, *ibid.*, 1101. — In iudicio vel minima mala punientur, *ibid.*, 1102. — In die iudicii poenitentia impiorum irrita, LXXVI, 690, 1121. — In die iudicii omnis argutio atque correptio furor et ira est quæ venia post correptionem non est, *ibid.*, 973. — De iustitia iustorum in die iudicii, *ibid.*, 1120. — In die iudicii erit poenitentia sed fructuosa jam non erit, *ibid.*, 1121. — In distinctione ultimæ increpationis cessat omne excusationis argumentum, *ibid.*, 1289. — In iudicio extremo sanctis novus fiet gloria cumulus, LXXVII, 557. — Qualis hinc quisque egreditur talis in iudicio presentatur, *ibid.*, 596. — Districtus iudex non ex præcognita sublimioris gradus, sed ex operum meritis unumquemque approbabit, *ibid.*, 551. — In iudicio Deus tanto nos majore gratia consolabitur quanto nunc conspiciat quod a nobis nostra delicta puniuntur, *ibid.*, 627. — Quis in iudicio securus stabit? *ibid.*, 640. — In iudicio nihil aut impunitum aut irremuneratum Deus relinquet, LXXIX, 76. — Non solum verba sed etiam cogitationes a Deo iudicabuntur, *ibid.*, 81. — In iudicioque nobis obiecturi sunt demones? *ibid.*, 545.

In iudicio non solum de injuriis sed etiam de otiosis sermonibus rationem reddemus, S. Columbanus, LXXX, 251. — De sententia iudicis, Taio Cassar August. episcopus, *ibid.*, 730. — De poenitentia reprobatorum sine fructu, *ibid.*, 987. — Iudicii novissima dies expavescenda, S. Gallus, abbas et confessor, LXXXVII, 26. — De sententia iudicis, S. Valerius abbas, *ibid.*, 428, 429. — De terrore et examinatione diei iudicii, auctor incertus anni sæculi vii incerti, LXXXVIII, 1074, 1075. — Qui eleemosynam fratribus tribuunt, in die iudicii elementem sententiam auditori sunt, S. Bonifacius, LXXXIX, 757. — In ultimo examine quid adveniet, Beda Venerabilis, XCI, 149. — Iudicii dies in qua bonorum virtus et malorum demonstrabitur nequitia, *ibid.*, XCII, 54. — In die iudicii Deus iudicabit occulta hominum, *ibid.*, 487, 547. — In iudicio Dei damnatus dolebit, remuneratus exsultabit, *ibid.*, XCIII, 20, 21. — In quo inventum erit opus misericordiae peccati ignis exstinguetur, *ibid.*, 21. — De sententia iudicis, Paulus diaconus, XCV, 1216. — De bonorum malorumque discretionem, S. Julianus Toletanus episcopus, XCVI, 514. — Separatis in dexteram partem bonis, in sinistram vero malis, libri aperti erunt, id est conscientiarum singulorum, *ibid.*. — In die iudicii nullus acceptio erit, S. Paulinus patriarcha Aquileiensis, XCIX, 271. — Horrendum est incidere in manus Dei viventis, B. Alcuinus, C, 1082. — Cum iudicii tempus advenit, unusquisque sub indice stabit et recipiet pro opere suo sive mali quid gesserit sive boni, *ibid.*, 720. — Impii quantum legabunt in die supremo iudicii, *ibid.*, 1094. — Quod dicent

in hoc supremo die, *ibid.*, 1128. — Sicut unusquisque sanctus in futuro iudicio pro quantitate virtutum glorificabitur, ita et unusquisque impius pro qualitate facinorum condemnabitur, Smaragdus, CII, 810. — Dies iudicii timenda, *ibid.*, 777. — Oportet nos stare ante tribunal Christi et de singulis non solum operibus sed et cogitationibus iudicari, S. Benedictus abbas Anianensis, CIII, 457. — Quomodo possumus timere iudicia Dei, *ibid.*, 807. — In die iudicii duas cogitationes in homine accersabunt invicem bona et mala, Sedulius Scotus, *ibid.*, 21. — In illo die Christus in suis glorificabitur membris cum solis splendore fulgebunt, *ibid.*, 221. — Quid dicant impii in die iudicii, S. Agobardus, CIV, 272. — In retributione meritorum iuxta suum quisque opus suum recipiet, Claudius Taurinensis, *ibid.*, 690. — In iudicio unusquisque suum portabit, *ibid.*, 906. — In die iudicii non solum de opera verum etiam de otioso sermone reddenda erit ratio, Jonas Aurelianensis episcopus, CVI, 219. — Quod dies iudicii sit timenda atque expavescenda innumerabilia testimonia inveniunt, *ibid.*, 270. — De horrore diei iudicii, Christianus Druthmarus, *ibid.*, 469. — De separatione ovium ab hœdis et de sententia iudicis, *ibid.*, 1170.

De separatione malorum de medio iustorum ab angelis, Rabanus Maurus, CVII, 955. — De separatione agnorum ab hœdis in ultimo iudicio, *ibid.*, 819. — De modo quo fiet iudicium, *ibid.*, 1097 et 1098. — Quandam completæ erit sententia iudicii universalis, *ibid.*, CIX, 683. — Quomodo stabunt impii et iusti in die iudicii, *ibid.*, 684. — Quomodo in die iudicii cogitationes vel accusabit animam vel defendeat, *ibid.*, CXI, 1521. — De modo quo Dominus iudicabit populum suum, *ibid.*, CXII, 1147, 1148. — De terribilitate futuri iudicii, *ibid.*, 1520. — De metuendo iudicio, Walafridus Strabus, CXIV, 295. — De raritate iustorum in die iudicii, CXIV, 522. — De separatione impiorum a iustis, *ibid.*, 765. — Deus bonis et malis per iudicem vivorum et mortuorum præmia certa in futuro restituet, Angelomus, CXV, 595. — In die iudicii unusquisque secundum opera sua recipiet, Amulo episcopus Lugdunensis, CXVI, 99 et 127. — In die iudicii anima pro omnibus in quibus hic peccavit, punietur, Haymo Halberstatensis, *ibid.*, 219. — In illo die dominum diaboli prorsus destruetur, *ibid.*, 222. — In illo die timor iustorum non erit tristitia sed gaudium, *ibid.*, 574. — De discretionem diei iudicii, *ibid.*, 750. — Dominus in die iudicii reddet unicuique secundum quod meretur, *ibid.*, 835. — Hæretici ferient sedes cum amaritudinis iudicio, *ibid.*, CXVII, 74. — Dies Domini terribilis valde, *ibid.*, 102. — De formidine reprobatorum in die iudicii, *ibid.*, 168. — In die iudicii omnia abscondita in lucem proferentur, *ibid.*, 200. — In iudicio alii ad dexteram collocabuntur coronandi, alii stantur ad sinistram damnandi, *ibid.*, 266 et 1159. — Dies Domini manifestabit omnia opera hominum, *ibid.*, 526. — In die iudicii Deus non solum opera revelabit, sed etiam singulis electis manifestabit opera et cogitationes omnium electorum, *ibid.*, 532. — Christus ad iudicium veniens non solum opera, sed etiam ipsas damnabit cogitationes cordis, *ibid.*, 582. — De horrore Dei iudicio, *ibid.*, 897. — In die iudicii separabuntur omnes mali nec ultra invenientur in societate bonorum, *ibid.*, 1163. — In die iudicii nulla poenibilis excusatio, *ibid.*, CXVIII, 941. — Quod etiam minima peccata deducuntur ad iudicium futurum, *ibid.*. — Quod longanimitatem et patientiam Dei nullus negligat quia districtè in iudicio iudicabit, *ibid.*, 944. — Iudicii in seculo cum sederit Christus tremendo a dextris stare iusti oves, hœdosque sinistris. Hos tre in flammis, illos ad pascua vitæ, Florus diaconus Lugdunensis, CXIX, 261. — De separatione bonorum a malis, S. Paschasius Radbertus, CXX, 245, 507, 640, 821. — De modo quo fiet iudicium, *ibid.*, 168. — De sententia iudicis, *ibid.*, 865. — De terribilitate diei iudicii, Hincmarus Rheimensis archiepiscopus, CXXV, 892, 893. — Deus revera in futuro iudicabit manifeste qui nunc iudicat in occulto, Remigius Autissiodorensis, CXXXI, 180. — In futuro iudicio qui in ira emendentur, sic tamen quasi per ignem, qui autem in furore mittentur in ignem æternum, *ibid.*, 341. — De ultimo examine, *ibid.*, 717. — Quomodo cogitationes accusabunt aut defendent in die iudicii, Alto Verelli episcopus, CXXXIV, 150. — Quale futurum est iudicium, *ibid.*, 268. — In die iudicii Dominus adveniet punire malos et glorificare bonos, *ibid.*, 657. — De metuendo Dei iudicio, *ibid.*, 795. — In die iudicii verecundia damnatorum quanta, Raderius, CXXXIV, 577. — Deus ad iudicium veniet ad feriendum videns et ad salvandum non videntes, Burchardus Wormaciensis episcopus, CXL, 1040. — Iusti in die iudicii, animarum simul et corporum gloria lætabuntur, *ibid.*, 1041. — Iudicii divini severitas, S. Petrus Damianus, CXLIV, 515. — Iudicii dies time-

das, *ibid.*, 477, 478, 479. — Iniqui, in die iudicii, seipsum accusabunt, *ibid.*, 481. — Terribilis ultimi iudicii dies, *ibid.*, 500. — In tremendi examinis die, crux ulula archetypus angelorum et ante omnium ponetur ora mortuorum, *ibid.*, 775. — In illa die occulta singulorum patebunt, S. Petrus Dam., CXLV, 979.

Judicis his qui scripti non sunt in libro vite et in ignem eternum missis tunc figura hujus mundi munitionum ignem conflagratione præteribit, B. Lanfrancus, CL, 179. — In die iudicii quid mali malis et quid boni bonis sit collaturus Christus, Radulphus Ardens, CLV, 1337. — Tunc omnia occulta patebunt, *ibid.*, 1685. — Justorum in iudicio securitas, Godefridus abbas Vindocinensis, CLVII, 268. — De severitate hujus iudicii, *ibid.*, 718. — De forma iudicii, *ibid.*, 1012. In die iudicii de singulis actibus rationem reddemus, S. Anselmus Cantuariensis archiep., CLVIII, 617. — De tremendo Dei iudicio. Angustia anime in die novissimo. Non erit tunc tempus misericordiae, *ibid.*, 721, 722, 725, 796. — Quidquid operamur quasi in libro scribitur et in die iudicii coram Christo recitetur, *ibid.*, 657. — In illo die universa peccata manifestabuntur in conspectu angelorum, *ibid.*, 881. — Justi in die iudicii animarum simul et corporum gloria lætabuntur, Ivo Carnotensis episcop., CLXI, 997. — Finito iudicio, incipiet esse cælum novum et terra nova, *ibid.*, 1014. — Quam terribilis erit Christi sententia super iniquos in die iudicii, S. Bruno Astensis, CLXIV, 668. — De terribili iudicio Dei, Rupertus abbas Tuitiensis, CLXVII, 1811. — De separatione ovium ab hœdis, *ibid.*, 1816. — De sententia iudicis, *ibid.*, 1818 et seqq. — Iudicium universale, in duas partes divisum erit, *ibid.*, 960. — De horrore et magnitudine diei iudicii, *ibid.*, 1452. — Dies iudicii dies magnus et horribilis, CLXVIII, 244. — Iudicii finalis planetus qualis futurus sit, *ibid.*, 797. — Justi quoque in iudicio timebunt, tantus erit terror, *ibid.*, CLXIX, 1031. — Iudicium per ignem quomodo veniet, *ibid.*, 963. — Horrendum Dei iudicium, Ven. Hildeb., CLXXI, 423. — In sinistra stantur hœdi, peccatores et mali... In dextera oves et agni, *ibid.*, 625. — In iudicio non erit spatium redemptionis, *ibid.*, 947. — In die iudicii Christus districtè discutiet singula momenta, Ven. Godefridus, CLXXIV, 105. — Iudicium extremum omnibus erit terribile, sed diversimode, *ibid.*, 607. — Dies iudicii dies furoris Domini, Hugo de S. Victore CLXXV, 531. — Quomodo sit intellegendum quod legitur: *Tremebunt angeli in die iudicii?* *ibid.*, 514. — Quale sit futurum iudicium, CLXXVI, 607 et seqq. — De celebratione iudicii, *ibid.*, 598. — Deus conscientia nostra teste utetur ad iudicandum nos, *ibid.*, 607. — De iudicio Dei tremendo, CLXXVII, 775.

In die iudicii Christus conteret acescentes, Hervannus Burgidolensis, CLXXXI, 45. — In illo die impij super peccatis graviter erubescunt confusione pleni stantur ante tribunal æterni iudicis, *ibid.*, 41. — In iudicio oculi sublimis hominis humiliaabuntur et incurvabitur altitudo virorum, *ibid.*, 51. — De sententia iudicis in die iudicii, *ibid.*, 380, 476. — De discussione quæ fiet in ultimo examine, *ibid.*, 459. — Cum Christus in iudicio venerit et videri potest et inveniri non potest. Modo non videtur et prope est, tunc videtur et prope non erit, *ibid.*, 507. — In die iudicii Deus tam iuste iudicabit ut reddat unicuique secundum opera ejus, *ibid.*, 620. — In iudicio omnes nostræ cogitationes subtiliter exquirentur, *ibid.*, 621. — In die iudicii omnia omnibus patebunt, *ibid.*, 880. — Iudicium ultimum improvisum erit, *ibid.*, 1577. — De sententia iudicis, *ibid.*, 1637. — In die iudicii iusti sicut sol fulgebunt, S. Bernardus, CLXXXIII, 48. — Iudicium Dei quam terribile futurum, *ibid.*, 215. — Iudicium futurum non fiet sine misericordia, *ibid.*, 229. — Iudicium Dei maxime timendum, præsertim peccatoribus, *ibid.*, 551, 552. — De ultimo examine, *ibid.*, 1045. — Iudicium Dei omnibus timendum atque impenetrabile, *ibid.*, CLXXXIV, 554. — Pro meritorum diversitate diversa erit facies iudicis, *ibid.*, 1505, 1504. — De distinctione supremi iudicis, *ibid.*, 487. — Opera misericordiae in extremo iudicio solum laudanda, *ibid.*, 705. — Qualis erit dies iudicii, *ibid.*, 1016. — In iudicio nulla erit acceptio personarum, nulla ibi tergiversatio poterit suffragari, *ibid.*, 1093. — Iudicium non debet esse sine misericordia nec vicissim. Guerricus abbas, CLXXXIV, 216. — Qui prius remanerandi, boni an mali, iuxta merita? Robertus Pulvis, CLXXXVI, 999. — De bonis et malis manifestandis, *ibid.*, 1002. — Quomodo boni et mali Deum videbunt, *ibid.*, 1004. — De statu miserorum post iudicium, *ibid.*, 1008. — In die iudicii ab omnibus cognoscetur Deus, Josueus Suesoniensis episcop., *ibid.*, 1492. — Quinam sint quos Christus potius damnaturus est in iudicio, S. Thomas Cantuariensis, CLXXXIX, 1015. — In die ju-

dicii patebunt secreta cordium, Petrus Lombardus, CXCI, 1568. — Quomodo futurus sit iudicii dies scire expedit, CXCI, 308. — Iudicabitur talis qualis quisque moritur, *ibid.*, 316. — De qualitate luminarium et temporis post iudicium, *ibid.*, 957. — De sententia iudicii, *ibid.*, 954. — Si post iudicium demones præerunt hominibus ad puniendum, *ibid.*, 955. — De sententia iudicii, Magister Bandinus, *ibid.*, 1111. — Dies iudicii quo plus differitur eo districtius in eo iudicabitur, Garnerius, CLXCIII, 324. — In die iudicii revera miseri erunt qui non credunt in Christum, Gerhohus, *ibid.*, 670. — De separatione universali quæ fiet in futuro iudicio, *ibid.*, 739. — Non resurgent impii in iudicio, Gerhohus, *ibid.*, 649, 1610. — De terrore iudicii divini, *ibid.*, 1611, 1608. — In die iudicii obstrictam erit os loquentium iniqua, *ibid.*, 1801. — Iudicium quanto tardius tanto gravius futurum est, *ibid.*, 1735. — In die tremendi iudicii terra tremet, amatores terrenorum tremunt, *ibid.*, CXCV, 405. — In ultimo die nec sine misericordia iudicium nec sine iudicio misericordia erit, *ibid.*, 408. — De sententia iudicis, *ibid.*, 492. — De die iudicii tremendo, B. Aelredus, CXCV, 210. — Iudicium extremum erit plenum indignationis, *ibid.*, 400, 401 et seqq. — Adversitates diversæ diei iudicii, Richardus de S. Victore, CXCVI, 203, 201. — Formido futura insignis in die iudicii, *ibid.*, 204. — De die iudicii et qualitate ejus, *ibid.*, 838. — De modo iudicii, *ibid.*, 1181.

De iudicio superni iudicis metuendo, S. Hildegardis, CXCVII, 429. — De qualitate iudiciorum Dei circa finem mundi, *ibid.*, 1027. — In die iudicii omnes de propriis operibus suis quæ in mortuo corpore operati sunt iudicii suo respondebunt et ibi nulla erit excusatio, *ibid.*, 1078. — In die iudicii utrum capillos capitis numerabit, Garnerius Lingonensis episcop., CCV, 645. — De tremendo die iudicii, *ibid.*, 736. — Iudicium extremum manifestum et immutabile erit secundum retributionem, *ibid.*, 784. — In iudicio retributionis quisque coram hominibus a Deo iudicabitur, Thomas Cisterciensis et Joannes Agrius, CCVI, 58. Dies iudicii dies terribilis, Petrus Blesensis, CCVII, 637. — In die iudicii Christus prope non erit reprobus, Martinus Legionensis, CCVIII, 577. — In illo die reddet Dominus consolationem bonis, CLXII, 162. — De timore iudicii insignis concio, Alanus de Insulis, CCX, 205. — Iudicii extremi severitas, *ibid.*, 229. — Iudicii extremi die elementa erunt nova, CCX, 527. — De effectibus ultimi Christi adventus, Helinandus, CCXII, 484. — De sententia iudicis et de iis quæ sequuntur, Innocentius III, papa, CXVII, 745.

IX. — APPENDIX.

Questiones quædam ad iudicium pertinentes.

Quid sit intelligendum per hæc verba: *Judicare vivos et mortuos*, S. Ambrosius, XVII, 527. — De eadem questione, Rufinus Aquileiensis, XXI, 369. De eadem questione, S. Augustinus, XXXIII, 875. — Quid est habere fiduciam in iudicio? *ibid.*, XXXV, 2046. — Cur crux in iudicio apparebit, XXXIX, 2051, 2052. — Utrum statim in adventu Domini credendum sit futurum esse iudicium, XL, 159. — Anve illi mortui sunt qui rapiuntur in nubibus obviam Domino, *ibid.* Quid sit accipiendum per vivos et mortuos, *ibid.*, 188 et 258. — An morientur qui in die iudicii invenientur vivi, *ibid.*, 1161. — Queritur an illi quos viventes inveniet Christus, ad immortalitatem per mortem mira celeritate transibunt, *ibid.*, XII, 688. Quid per vivos et mortuos, S. Petrus Chrysologus, LII, 360. — Num senserit S. Nicetas ad iudicium extremum venturos absque morte eos quos Christi adventus vivos reperit, *ibid.*, 1112, 1115. — Fulvius S. Nicetas ex eorum numero qui putarant coronam gloriæ pro vitæ merito iustis non esse reddendam nisi in die iudicii, et interim iustorum animas a corpore solutas ad illum usque diem Christi consortio et beatifica Dei visione privari, sicut etiam a gehennæ incendiis interim eximi animas impiorum? *ibid.*, 1119 (F. Braide dissertatio in S. Nicetam). — Quid per vivos et mortuos intelligendum, S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 1250. De eadem questione, Venantius Fortunatus, LXXXVIII, 350, 592. — Quomodo intelligendum sit quod de die iudicii Isaias dicit inter cætera: *Et clauduntur ibi in carcere et post dies multos visitabuntur*, Beda Venerabilis, XCIV 762. — Quid per oves et hœdos intelligendum, Paulus diaconus, XCV, 1615. — Quid per sedem super quam Dominus sessurus est iudicio, *ibid.*, 195. — Quid per vivos sit accipiendum, S. Hildefonsus, XCVI, 151. — De eadem questione, S. Julian. Toletanus episcop., *ibid.*, 502. — Per quot dies futurum iudicium extensurum sit, *ibid.*, 498. — Quid per vivos et mortuos, Alcuinus, CI, 1075. — Quid per hæc verba in-

telligendum : *Dominus judicabit extrema terre*. Claudius, Taurinensis episcop., CIV, 644. Quid sit accipiendum per hæc verba : *Dominus judicabit orbem terre in æquitate.... Judicabit populos in justitia... Dominus judicabit fines terre*. Angelomus, CXV, 271. — Si electi qui reperi fuerint (in fine mundi) rapiuntur in æra, quomodo complebitur quod dictum est a Deo primo homini et in ipso omni semini ejus : *Terra es et in terram ibis*. — Haymo Halberstatis, CXVII, 773. — Qualiter intelligendum est quod Christus venturus sit de cælo judicaturus vivos et mortuos, CXVIII, 940.

Quinam sint electi qui congregandi sint ab angelis in die judicii, S. Paschasius Radbertus, CXX, 822. — Quid per vivos et mortuos, Joannes Scotus, CXII, 980. — Quid sit intelligendum per *librum vitæ*, Burchardus, CXL, 1057. — Quid sunt vivi et quid sunt mortui, S. Bruno Herbipolensis, CXLII, 560, 568. — In die judicii quales mutationes rerum sit facturus Dominus, Radulphus Ardens, CLV, 1375. — Quid per *librum vitæ* sit intelligendum, Ivo Carnotensis, CLXI, 1015. — Quomodo intelligatur quod vivi et mortui dicantur judicandi, *ibid.*, 1019. — Quid per vivos et mortuos, *id.*, CLXII, 606. — Queritur an Dominus sit venturus in die ad judicium?

Hugo de S. Victore, CLXXV, 514. — Cum nemo scit an die an nocte Dominus venturus sit ad judicium, queritur quomodo Apostolus tempus adventus Domini vocet diem? *ibid.*, 590. — Quomodo intelligendum sit quod scriptum est : *Vivos et mortuos judicabit Dominus*, *id.*, CLXXVI, 601. — Quare Dominus judicium suum in finem servaverit, *id.*, CLXXVII, 634. — Quid per vivos et mortuos, Petrus Abaelardus, CLXXVIII, 628. — De eadem questione, Joannes, CLXXVI, 1487. — Morituri an sint qui, adveniente Christo, vivant, Petrus Lombardus, CXCL, 304, 945. — Quomodo intelligitur Christus iudex vivorum et mortuorum, Petrus Lombardus, *ibid.*, 945. — Queritur si beatitudo sanctorum major sit futura post judicium quam interitua, Petrus Lombardus, *ibid.*, 959. — Quid per vivos et mortuos, Hugo Rothomagensis archiep., *ibid.*, 1526. — In quo differt judicium quod fit in uniuscujusque morte ab eo quod futurum est in communi omnium resurrectione, Richardus de S. Victore, CXCVI, 1181. — Judicare mortuos quid sit, *ibid.*, 796. — Cur Josaphat *judicium* interpretatur, Garnerius, CCV, 771. — Quid per vivos et mortuos, S. Martinus Legionensis, CCVIII, 1528. — De eadem questione, Anonymus sæc. XI, CCXIII, 754.

SERIES DECIMA QUINTA.

In hac Serie, omnia exhibemus SS. Patrum opera vel etiam opuscula de virtutibus moralibus, et de perfectione evangelica. Hinc octo Indices; alphabetici, chronologici et analogici auctorum ac operum, uniuscujusque compendiosam præbentes analysim, maximum et optimum Lectori juvamen. His præterea subnectitur Index de Conscientia; quæ est rationis dictamen et interna moralium actionum regula.

CXXXV.

INDEX MORALIS.

SIVE

ALPHABETICA SYNOPSIS AUCTORUM OMNIUM QUI MORALES EXPLANARUNT
VERITATES, ET QUORUM SCRIPTA IN TOTO PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU INVENIUNTUR.

Agobardus (S.), episc. Lugdunens., CIV, 323.
Ailanus (S.), abb. Scoto-Hiber., LXXX, 527, 535.
Ailanus de Insulis, CCX, 451.
Ambrosius (S.), episc. Mediolan., eccles. doct., XIV, 275, 361, 419, 593, 644, 731, 759; XVI, 187, 233, 265; XVII, 971, 1057.
Anonymus, CCXIII, 719, 725, 755, 807, 851, 865, 905, 911.
Atto, episc. Vercellens., CXXXIV, 27.
Auctores varii, LXXIII; LXXIV, *passim*.
Augustinus (S.), episc. Hipponens. eccles. doct., XXXII, 959; XL, 575, 429, 431, 591, 831, 1091; XLI, 15; XLIV, 109, 291, 415; XLV, 995.
Bacharius monach., XX, 1057.
Baldwinus, archiepisc. Cantuar., CCIV, 415, 429, 411.
Bernardus (S.), abb. Claravall., CLXXXII, 727, 809; CLXXXIII, 757, 1197.
Boetius Severinus, LXIII, 501.
Burchardus, episc. Wormaciens., CXL, 537.
Casarius (S.), episc. Arelat., LXVII, 1094, 1151, 1154, 1160.
Cassiodorus senator, abb. Vivariens., LXX, 1279.
Chromatius (S.), episcop., XX, 325.
Columbanus (S.), abb. et confess., LXXX, 225.

Commianus (S.), abbas, LXXVII, 981.
Cyprianus (S.), episc. Carthag., IV, 181, 601, 631, 775, 819, 827.
Dionysius Exiguus, monachus, LXVII, 347.
Egbertus (S.), episc. Eboracens., LXXXIX, 579, 101.
Eugyppius, abb. African., LXII, 561.
Evagrius monachus, XX, 1186.
Fulgentius (S.), Ruspens., LXV, 503, 511, 537.
Gerbertus vel Sylvester II pap., CXXXIX, 169.
Gerhohus preposit., Reichersperg., CXCV, 1187.
Godefridus, abbas Admont., CLXXIV, 1157.
Gregorius Magnus (S.), eccles. doct., LXXV, 527; LXXVI, 9; LXXVII, 149.
Gunterus Cisterciensis, CCXII, 97, 721, 733, 745.
Herbertus de Roseham, CX, 1295.
Hieronymus (S.), presbyter, eccles. doct., XXII *passim*; XXVI, 825.
Hilarius (S.), episc. Pictav., eccles. doct., X, 549.
Hilbertus, archiepisc. Turon., CLXXI, 939, 1007.
Hilthephusus (S.), episc. Tolet., XCVI, 171.
Hincmarus, archiepisc. Remens., CXIV, 835, 985, 989, 993, 1069, 1087, 1091.
Hugo de S. Victore, CLXXV, 405; CLXXVI, 1282; CLXXVII, 15, 469.

Innocentius III pap., CCXVII, 601, 701, 746, 761, 774, 967.
 Isidorus (S.), episc. Hispal., LXXXIII, 599, 756, 827.
 Joannes Saresberiens., episc. Carnot., CXCIX, 579.
 Jonas, episc. Aurelian., CVI, 279.
 Lactantius Firm., VI, 110; VII, 190.
 Laurentius (S.), episc. Novariensis., LXVI, 89, 103, 116.
 Liberius papa, VIII, 1345.
 Lucifer, episc. Caralitan., XLII, 1007.
 Maximus (S.), episc. Taurin., LVII, 775, 921, 953.
 Othlonos, presbyt. monach., CXLVI, 59, 159, 245.
 Pacianus (S.), episc. Barc., XIII, 1651.
 Paelianus (S.), patriarcha Aquileiens., XCIX, 197.
 Petrus Blesens., archidisc., CCVII, 795.
 Petrus Cantor., canonic. Parisiens., CCV, 22.
 Petrus Damiani cardinalis, CXLV, 160, 529.
 Philippus de Harveng., abb. Bonae Spei. CCIII, 489.
 Pirmanius (S.), abbas, LXXXIX, 1029.
 Prosper (S.), Aquitanus, LI, 427, 617.
 Rabanus Maurus, abb. Fuldens., CVII, 419; CX, 471.
 Rainerius, episc. Veronens., CXXXVI, 145.

Regino, abb. Prumiens., CLXXH, 186.
 Rodolphus, episc. Bituricens., CXIX, 705.
 Rufinus presbyt. Aquileiens., XXI, 591.
 Rupertus, abb. Tutlens., CLXX, 545.
 Salvianus (S.), presbyt. Massil., LIII, 25, 175.
 Sedulius Scotus, CIII, 291.
 Sicardus, episc. Cremonens., CCXIII, 14.
 Sulpicius Severus, XX, 183, 225, 227.
 Taio, episc. Casaraugustan., LXXX, 751.
 Theodorus, archiepisc. Cantuariensis., XCIX, 901.
 Theodulphus, episc. Aurelian., CV, 191, 207.
 Tertullianus presbyt., I, 1275, 1303; II, 887, 915, 929, 979.
 Valerius (S.), abbas, LXXXVII, 425.
 Veranus (S.), episc. Cabellitan., LXXII, 701.
 Victorinus rhetor., VIII, 1255.
 Victorius (S.), episc. Rothomag., XX, 445.
 Walafridus Strabus, monach. Fuldens., CXIV, 965.
 Zachaeus Christianus, XX, 1071.
 Zeno (S.), episc. Veronens., XI, 253.

NOTA. Hic Index auctores tantum exhibet qui de Ethica specialiter tractarunt; sed cum sapientissime scripta moralia et ascetica vix inter se differant, Indicem asceticum sequentem adeat Lector benevolus.

CXXXVI.

BIBLIOTHECA PATRUM MORALIS.

SIVE

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIAE LATINAE DE ETHICA CHRISTIANA

OPERA VEL ETIAM OPUSCULA, ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DIGESTA.

AGOBARDUS (S.), episc. Lugdunens. — De spe et timore libellus; in quo metum, si sine spe fuerit, desperationem rectius vocari, spem vero, si fuerit sine metu, vanam esse presumptionem ostendit, CIV, 323.

AILERANUS (S.), abb. Scoto-libern. — Christi primogenitorum interpretatio mystica, LXXX, 527. — Eorundem nominum interpretatio moralis, *ibid.*, 535. — In his duobus opusculis auctor genealogiae Dominicae nomina juxta sensum mysticum et moralem exponit, et inde nos docet quid sciendum ut digni efficiamur promissionibus Christi.

ALANUS de Insula. — De planctu naturae liber; ubi contra vitia plurima acriter invehitur, CCX, 451.

AMBROSIIUS (S.), episc. Mediolan. eccles. — De paradiso liber; in quo ostendit quid, qualis, ubi fuerit; quid egerint in eo primi parentes; qua fraude, quo ordine, qua arte diabolo tentati in peccatum tandem lapsi sint. In eo bene multa existant ad informandos Christianorum mores, XIV, 375. — De Noe et arca liber; hic Noe vitam, mores, gesta et mentis altitudinem describit, et hunc justum omnium imitationi proponit, *ibid.* 561. — De Abraham libri duo; in priorē vitam et virtutes Abraham exponit et moralem sensum; in posteriore vero ad allegoriam transit, et quemadmodum animae praecipitur ut exeat de terra sua et de cognatione sua, necnon a quibus ad perfectam purificationem recedendum sit, explicat, *ibid.*, 419. — De Jacob et vita beata libri duo; hic de historia patriarchae Jacob, et de rebus ad beatam vitam pertinentibus agit. Docet passiones coercendas esse, virtutesque ex exemplis Jacob et aliorum colendas, ut beatitudo quam in a summi boni, scilicet Dei possessione constituit, acquiratur, *ibid.*, 595. — De Joseph patriarcha liber; docet Josephum nobis proponi tanquam speculum castitatis, cum ea virtus simul et quidam castimoniae comes nitor gratiae in ejus moribus factisque omnibus perfectissime refulgeat; *ibid.*, 641. — De Nabutha Israelita ubi crudelitatem avari divitis et pauperis extrema omnia perperentia calamitatem ob oculos ponit, ac deinceps ad elemosinam divites hortatur, *ibid.*, 751. — De Tobia liber; hic in usuram invehitur auctor; probat malum esse, et execrandum, id quidem, utpote divina lege prohibitum, neque idolotria neque homicidio levius. Describit atque

reprehendit sceleratas feneratorum technas, quibus illi egenos homines ad pecuniam suam cum solvendi feneratoris conditione accipiendam cogunt, *ibid.*, 759. — De virginibus libri tres; in primo virginitatis dignitatem expendit; in secundo virginum instituere mores aggressus, id a se negat commodius praestari posse quam exemplis, quorum primum ac praecipuum a Dei Matre virginum omnium antesignana mutuatur; intertio quid sequi, quidve fugere virgines oporteat, praescribit; XVI, 187. — De viduis liber; viduitatis professionem proxime ad virginitatem accedere, necnon matrimonio longe praecellere asseverat. Hujus rei argumentum profert non modo apostolicum testimonium, verum etiam exempla Veteris Testamenti; tandem viduas ad perseverandum in vita castitatis cujus sanctitatem, munera, propriasque virtutes ibi describit quanta verborum valet efficacia, compellit, *ibid.*, 253. — De virginitate liber; ubi virginis instituti defectionem aggressus factum quidem suum potissimum tuetur exemplo Praecursoris; virgineam vero conditionem attollit inde quod Christus virginis quibus redivivus apparere, elegit; Deinde ad objectas difficultates pulchre respondet, *ibid.*, 365. — De poenitentia liber; officia et merita poenitentiae narrat, XVII, 971, in Append. — De vitiorum virtutumque conflictu liber, ad Simplicianum. Ibi auctor hostis nostri fortia castra, quibus pie viventes in Christo non desunt impugnare, breviter demonstrat, *ibid.*, 1057, in Append. Haec omnia S. Ambrosii opuscula morum informationi praesertim utilis, magnam redeunt pietatem. Plurima sunt adhuc alia quae in ascetica bibliotheca reperiet lector benevolus.

ANONYMUS. — Explanatio Orationis Dominicae, CCXIII, 719. — Explanatio Symboli apostolici, Athanasii, *ibid.*, 725, 735. — Liber de diversis ordinibus et professionibus quae sunt in ecclesia, *ibid.*, 807. — Dialogus de conflictu amoris Dei et linguae dolose, *ibid.*, 851. — Liber de poenitentia et tentationibus religiosorum, *ibid.*, 865. — Libellus de conscientia, *ibid.*, 905. — Liber de stabilitate animae, *ibid.*, 941.
 ATTO episc. Vercellens. — Capitulare, scilicet monita ad presbyteros, CXXXIV, 27.
 AUCTORES VARII. — Vita SS. Patrum, ubi multa re-

perire est moralia, præsertim de colendis virtutibus et vitis vitandis. Qui has SS. Patrum vitas legerint, multum ad mores informandos referent fructum, LXXIII, LXXIV, passim.

AUGUSTINUS (S.), episc. Hippon. eccles. doct. — De vita beata liber, ubi probatur beatam vitam non nisi in perfecta Dei cognitione consistere, XXXII, 939. — De bono conjugali liber; in quo docet nuptias male hominibus esse honorabiles, et non tantum in fornicationis comparatione, sed ex proprio genere bonas ac de se ab omni peccato immunes; continentiam vero longe esse præstantiorem, XL, 375. — De bono viduitatis liber; viduas hic docet et exhortatur, sanctæ viduitatis professionem nuptiis anteponebam; nuptias tamen secundas, imo et tertias et quartaslibet esse licitas, nec unquam malas docendo probat, *ibid.*, 429. — De conjugii adulterinis libri duo; ubi probatur: 1 mulieres a viris non posse recedere nisi fornicationis causa; 2 conjuges fideles in relinquendis infidelibus permissa licentia non uti debere, *ibid.*, 431. — De cura pro mortuis gerenda liber; in quo probatur: 1 sepulturam corporibus defunctorum omnino denegatam nihil mortuis ipsis obesse; 2 locum sepulture non per se prodesse quicquam, sed per occasionem duntaxat; 3 curam sepulture, cum ad felicitatem aut miseriam nihil intersit, a sanctis merito contemptam fuisse; 4 loquitur de mortuis qui narrantur viventibus apparuisse, ut suis corporibus sepultura præberetur; 5 an mortui curis intersint ac rebus humanis, *ibid.*, 591. — De amicitia liber; ubi disseritur de triplici amicitia, scilicet carnali, mundiali, et spiritali, *ibid.*, 831. — De vitiorum et virtutum conflictu liber; hic vicissim virtus et virtutum contrarium a tercia voce alloquitur christianum ut ad sua castra transeat, *ibid.*, 1091, in Append. — De civitate Dei libri viginti duo; in quibus multa reperire est moralia simul ac dogmatica, XI, I, 13. — De peccatorum meritis et remissione, et de baptismo parvulorum libri tres; hic disserit: 1 de peccato originis et ejus propagatione; 2 probat nullum unquam fuisse, nec esse, nec fore, excepto Mediatore, ab omni peccato immunem; 3 agit de parvulorum baptismo, XLIV, 109. — De perfectione justitiæ hominis liber; in quo docet perfectionem plenitudinemque justitiæ illam, qua homo sine ullo prorsus peccato sit, nec sine gratia possibilem per vires naturæ, præsertim vitæ, nec unquam esse præsentis hujus vitæ, *ibid.*, 291. — De nuptiis et concupiscentia libri duo; nuptiarum propria et naturalia bona exponit; et in illis bonis non computandam carnis concupiscentiam probat, *ibid.*, 415. — De dono perseverantiam liber; in quo probat perseverantiam illam, qua in Christo perseveratur usque in finem, esse donum Dei, hoc enim a Deo irrisorie peti, si a Deo dari non credatur, XLV, 995. — Quoad alia opera vel opuscula S. Augustini moralia, vide Bibliothecam asceticam.

BACHARIUS monachus. — De reparatione lapsi liber; vel de lapsi recipiendis, in quo docet peccatores summa cum charitate ad penitentiam recipiendos, XI, 1037.

BALDUINUS, archiepisc. Cantuar. — De corruptis moribus cleri et populi tractatus, CCIV, 415. — De duplici resurrectione, quæ per obedientiam perseverantiam obtinetur, *ibid.*, 429. — De reque quam sibi et nobis Christus quæsit et paravit tractatus, *ibid.*, 441. — Plura alia scripsit auctor quæ in bibliothecam asceticam reperiuntur.

BERNARDUS (S.), abb. Claravall. — De consideratione libri quinque, ubi disserit de pontificis dignitate, potestate et virtutibus, etc.; CLXXXII, 727. — De episcoporum moribus et officio tractatus, *ibid.*, 809. — Sententiæ, CLXXXIII, 747, 751. — Parabole, *ibid.*, 757. — Flores vel sententiæ ex S. Bernardi operibus depromptæ, *ibid.*, 1197. — His in tribus opusculis præsertim de vitis et virtutibus variis agit. — Plurima ejusdem opera vel opuscula moralia sunt et ascetica, quæ in bibliothecam asceticam recensentur.

BORTIUS SEVERINUS. — De consolatione philosophiæ libri quinque; opus hoc, mole parvum, doctrina maximum, constat serie argumentorum naturali lumine cognitorum, quibus mens humana adversis casibus suscitata, ad primam causam ultimamque finem attentione sic erigitur, ut hæc, exultis præjudiciis, veritati assequenda virtutis colenda aptior efficiatur, LXIII, 581.

BURCHARDUS, episc. Wormaciens. — Decretorum libri viginti; in quibus auctor totum ecclesiasticum munus luculenta brevitate et veteres ecclesiarum observantias complectitur; eos qui legerint fructum non vulgarem sentiet se brevi consequi posse, CXL, 837.

CÆSARIUS (S.), episc. Arelat. — De viduitate servanda opusculum, LXVII, 1091. — De charitate tenenda vel custodienda exhortatio, *ibid.*, 1151. — Epistola ad quosdam germanos; ubi præsertim disserit de castitate,

et obiter de aliis virtutibus ad virginitatem spectantibus, *ibid.*, 1154. — De decem virginibus exhortatio; ubi de castitate, *ibid.*, 1160. — Quoad alia, vide bibliothecam asceticam.

CASSIODORUS senator, abb. Vivariens. — De anima liber; hoc opusculum, inter dogmatica referendum, hic memoratur, quia multa ex eo defluunt moralia, præsertim de virtutibus et qualitate animæ disseritur, LXX, 1279.

CHROMATIUS (S.), episc. — De octo bestitudinibus tractatus singularis, ubi de mundina spirituali et de variis virtutibus acquirendis, XX, 323.

COLUMBANUS (S.), abbas et confess. — De penitentiarum mensura taxanda liber, in quo juxta corporum magnitudinem longitudo penitentiarum statuitur, LXXI, 225.

CUMNIANUS (S.), abbas. — De mensura penitentiarum liber; ubi de variis peccatis et de penitentis impo-

endis, LXXXVII, 981. — CYPRIANUS (S.), episc. Carthag. — De mortalitate liber, a quo christianis mollioris affectus circa amissionem suorum aut, quod majus est, fidei parvioris, consolaretur spe futurorum, IV, 581. — De opere et elemosynis liber; in quo quantas vires habeat misericordia et quibus dovanda sit præmissis demonstrat, *ibid.*, 601. — Epistola ad Fortunatum, de exhortatione martyrii; in qua Christi milites ad celeste et spiritale certamen hortatur et animat, *ibid.*, 631. — De disciplina et bono pudicitia liber; auctor probat pudicitiam locum primum in virginibus tenere, secundum in continentibus, tertium in matrimoniis, et in his omnibus gloriosam esse cum gradibus suis, *ibid.*, 819, opusculum dubium. — De aleatoribus liber; sacerdotes auctor alloquitur; probat aleam esse nocivam et crimen mortale et eos ad illam fugientem hortatur, *ibid.*, 827, opusculum suppositum. — Plurima sunt alia S. Cypriani opera quæ inter ascetica referuntur; vide Bibliothecam asceticam.

DIONYSIUS EXIGUUS, monachus. — De creatione hominis liber; opus D. Gregorii Nysseni de Græco in Latinum conversum, ubi multa dogmaticis moralia miscetur, et præsertim de anima, LXVII, 547.

EGBERTUS (S.), episc. Eboracens. — Exceptiones a dictis et canonibus SS. Patrum concinnat; ibi plurima reperiuntur regulæ ad ecclesiasticam poliitiæ institutionem conducentes, LXXXIX, 379. — Penitentiale, sive libri quatuor penitentiales; in quibus auctor Ecclesie disciplinam refert, ad fletum et compunctionem invitatur, *ibid.*, 401.

EUGYPIUS, abb. Afric. — Thesaurus ex S. Augustini operibus; illud opus multa moralia simul et dogmatica exhibet, et præsertim de virtutibus scilicet charitate, prudentia, temperantia, fortitudine et justitia, necnon et de vitis vitandis ad assequendam vitam æternam, LXII, 561.

EVAGRIUS, monachus. — Sententiæ ad eos qui in cœnobis et xenodochiis habitant, scilicet quid faciendum sit et quid vitandum, XX, 1181. — Sententiæ ad virgines; de colendis virtutibus et vitandis vitis, *ibid.*, 1186.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. — Epistola I, ubi dicitur de conjugali debito et voto continentia ac conjugibus emissio, LXV, 503. — Epist. II, ad Gallum viduum; in qua de consolatione mariti defuncti, et de statu viduarum, *ibid.*, 511. — De remissione peccatorum libri duo; ubi auctor demonstrat quilibet Deus peccata dimittat, ubi et quando dimittat, *ibid.*, 527. — Plurima sunt alia ejusdem S. Fulgentii opera moralia, de quibus vide Bibliothecam asceticam.

GERBERTUS vel SYLVESTER II papa. — De informatione episcoporum liber, CXXXIX, 169.

GERHOLDUS præpositus Reichersperg. — De edificio Dei liber; ubi de moribus sacerdotum et de disciplina ecclesiastica, CXCIV, 1187.

GODEFRIIDUS, abbas Admont. — De decem operibus Isaiæ liber, quæ figurative auctor explicat ad peccata hominum referens, et inde peccatores docet veram penitentiam, CLXXIV, 1157.

GREGORIUS MAGNUS (S.), Eccles. doct. — Moraliæ libri xxv, in quibus historico, allegorico et morali sensu librum Job explanat; hic præsertim elucet humilitas et in tribulationibus patientia, LXXV, 527, et LXXVI, 9 ad 780. Hæc legendo patientes magnam percipient consolationem. — Dialogorum libri quatuor, sive de vita et miraculis Patrum Italicorum; hic de virtutibus et vitis, qui studiosè libros illos legerint thesaurum invenient indeficientem, LXXVII, 149.

GUNTHERUS CISTERCIENSIS. — De oratione, jejuniis et elemosyna libri tredecim, CXXII, 97. — De cognitione sui opusculum, *ibid.*, 721. — De bono regimine

principio; docet quid a rege sit faciendum, quidque vitandum ut Dei regnum obtineat, *ibid.*, 735. — De reparatione lapsum, scilicet exhortatio ad penitentiam, in qua docet modos resurgendi ad gratiam, *ibid.*, 745.

HERBERTUS DE BOSEHAM. — Meliorum liber, ubi 1. de consensu visibilis pugnae militis, id est S. Thome ad visibilem pugnam imperatoris, id est Christi; 2. de consensu visibilis palmarum militis ad visibilem palmarum imperatoris, CXC, 1295.

HIERONYMUS (S.), presbyt. Eccles. doct. — Epistolae, inter quas plurimas exhibent ad informandos mores utilissimas, vide Bibliothecam asceticam, necnon et indicem materiarum ad calrem loci XXII — Breviarium in Psalmos, ubi multa reperire est moralia, scilicet quae ad virtutes praesertim et vitia spectant, XXVI, 835.

HILARIUS (S.), episc. Pictav. Eccles. doct. — Epistola ad Abram filium suum; illam hortatur ut modestis utatur vestibus, et promittit ei vestem et margaritam inestimabilem pretii, X, 549.

HILDEBERTUS, archiepisc. Turon. — De querimonia et conflictu carnis et animae; ubi carnes adversus spiritum et spiritum adversus carnes concupiscere demonstrat, CLXXI, 989. — De honesto et utili liber; ubi: 1. Quod sit honestum; 2. De collatione honestorum; 3. Quid sit utile; 4. De utilium comparatione; 5. Quando id quod videtur honestum pugnare videtur cum eo quod utile videtur, *ibid.*, 1007.

HILDEFONSUS (S.), episc. Tolet. — De itinere deserti liber; ubi innuit qualiter post baptismum ad mansionem aeternam vitae, veluti post transitum maris usque ad terram repromissionis, per custodiam divinarum praeceptorum, homo propeat pervenire, XCVI, 171.

HINCARUS, archiepisc. Remens. — De regis persona et regio ministerio opusculum; ubi ex Scriptura et SS. Patribus documenta ad mores regis informandos idonea et perutilia praebet, CXIV, 835. — Instructio ad Ludovicum Balbum, *ibid.*, 935. — De institutione regis, *ibid.*, 989. — Ad proceres regni pro institutione Carolomanni regis, *ibid.*, 995. Haec tria opuscula ad principis vel regis informationem utilia. — Capitula synodalia, *ibid.*, 1069. — De officiis episcoporum, *ibid.*, 1087. — De presbyteris criminosis, *ibid.*, 1091. His in tribus opusculis episcopos docet et presbyteros, ostendens quid sit sciendum, quid vitandum ut et suam et aliorum salutem operentur, et ad coronam celestem perveniant.

HUGO DE S. VICTORE. — De quinque septenis seu septenariis opusculum; ubi de septem vitiis, de septem Orationis Dominicæ petitionibus, et de septem Spiritus sancti donis, CI, XXV, 403. — De nuptiis libri duo; prior de nuptiis carnalibus vitandis, posterior de nuptiis spiritualibus amplexandis, CI, XXVI, 1202. — De bestiis et aliis rebus libri tres, CLXXVII, 15, in Append. — Miscellanea, *ibid.*, 469, in Append. His in duobus opusculis multa reperire est ad mores informandos utilia, praesertim quoad virtutes et vitia. Praeterea vide Biblioth. asceticam.

INNOCENTIUS III, papa. — Dialogus inter Deum et peccatorem, CLXVII, 691. — De contemptu mundi, sive de miseria conditionis humanae, *ibid.*, 701. — De elemosyna libellus, *ibid.*, 746. — Charitatis encomium, *ibid.*, 761. — De sacro altaris mysterio libri sex, *ibid.*, 774. — Commentarium in septem psalmos penitentiales, *ibid.*, 967.

ISIDORUS (S.), episc. Hispalens. — Sententiarum liber secundus et tertius; ubi disserit de vitiis et virtutibus, LXXXIII, 599, 736. — Synonymorum libri duo, sive potius de lamentatione animae peccatricis. Hoc in opere quisquis intenta mente pergere nititur, sine dubio reperiet quo pacto vitia caveat, debeat commissa, et qualiter per penitentiam lamenta reparatus, praemiis doneatur aeternis, *ibid.*, 827. Quoad alia S. Isidori opera, vide Biblioth. thecam asceticam.

JOANNES SARRSBERIENSIS, episc. Carnot. — Polyraticus, sive de nugis curialium et vestigiis philosophorum libri octo; in quibus omnia cedere in usum sapientiae, habereque materiam virtutis exercendae, quaecumque dicuntur aut fiunt, auctor probat, CXI, 579.

JONAS, episc. Aurelian. — De institutione regis opusculum; in quo auctor ad regem informandum dat praecepta, CVI, 379.

LACTANTIUS FIRM. — Institutionum divinarum libri septem; ubi: 1. De falsa religione; 2. De origine erroris; 3. De falsa sapientia philosophorum; 4. De vera sapientia; 5. De iustitia; 6. De vero cultu; 7. De vita beata. Hic auctor multa inter dogmatica, plurima recenset ad mores Christianorum informandos utilia, ideoque hoc

opus locum obtinuit inter moralia et cum fructu legetur, VI, 110.

LAURENTIUS (S.), episc. Novariensis. — De penitentia, de elemosyna et de muliere Chanaan, ubi de orationis perseverantia et effectu, et plura alia ad mores informandos, LXVI, 89, 105, 116.

LIBERIUS papa. — Oratio ad Marcellinum S. Ambrosii sororem, dato virginitalis velo, in qua de virginitali, de silentio et de vita religiosa, VIII, 1345.

LUCIFERUS episc. Caralitani. — Moriendum esse pro Dei Filio, liber ad Constantium imperatorem; auctor imperatori crudelitatem exprobat, illi minatur poenam aeternam, et Christianis patientibus regnum incorruptibile promittit, XIII, 1007.

MAXIMUS (S.), episc. Taurin. — De baptismo tractatus tres; quibus contra Judaeos Jesum Christum verum Deum verumque hominem, Redemptorem nostrum, audiendum et adorandum demonstrat; et ut ab obduratione respiciant atque in Christo aumen veritatis aspiciant, vitae aeternae promissione adhortatur, LVII, 775. — Epistolae duae, in quibus de sevitutine toleranda et de perfecto viro agitur, *ibid.*, 941, 935.

OTHLONUS, presbyt. monach. — Dialogus de tribus questionibus, scilicet de divinis pietatis agnitione, de iudiciorum divinarum diversitate, necnon et de varia bene agendi facultate, CXI, VI, 59. — De cursu spiritali liber, vel aliter de modo currendi in hac vita, ut comprehendatur aeternus; ad omnes Christianos, sed praesertim ad peccatores ut reviviscant, *ibid.*, 139. — De admonitione clericorum et laborum liber; scilicet monita per quae a carnalibus ad spiritualia, a visibilibus ad invisibilia omnes possint animum suspendo et, et superna conspiciere, *ibid.*, 243.

PACIANUS (S.), episc. Bare. — Epistola ad Sympronianum Novatianum; ubi multa de nomine Christiano et catholico, XIII, 1050.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiens. — Exhortationis ad Henricum Forojulie sem liber, sive de salutaribus documentis. Opus hoc ad mores pertinet et concionatoribus perutile est, praesertim sacerdotibus quibus populi verba faciendi onus incumbit, XCIX, 197.

PETRUS Bleensis archidiacon. — Compendium in Joh. ad Henricum II, Anglorum regem; hic ad penitentiam et ad virtutes varias informatur Christianus, C, VIII, 795.

PETRUS CANTOR, canonic. Parisiens. — Verbum abbreviatum; hoc opus salutare et fructuosum est ad peccati fugam et tutelam, ad mores informandos, contemplandas virtutes, et ad amorem Dei mundique contemptum instillandum animo, CCV, 23.

PETRUS DAMIANI cardinalis. — Gomorrhianus liber; hic nefandum et detestabile crimen, in quod Deo dicunt sui temporis probabantur, deplorat, eoque, utpote indignos, a sacris ordinibus remouendos esse contendit, CXLV, 160. — Contra philargyriam et numerum cupiditatem; ubi vitium avaritiae et praecipue in accipiendis muneribus gravissime detestatur, et episcopos hortatur ut illud ab Ecclesia evellere et exterminare conentur, *ibid.*, 529.

PHILIPPUS de Harveng, abb. Bonae Spei. — Morali-tutes in Cantica canticorum, ubi multa reperire est moralia, et specialiter quoad virtutes colendas vitiaque vitanda, CCIII, 489.

PRIMINUS (S.), abbas. — De singulis libris canonici scarapsus, sive collectio; hic auctor omnes a Christianis colendas virtutes et vitia fugienda enumerat, LXXXIX, 1029.

PROSPER (S.), Aquitanus. — Sententiarum ex S. Augustini operibus de libatibus liber, ubi praesertim de virtutibus et vitiis, LI, 427. — De Providentia divina carmen, *ibid.*, 617.

RABANUS Maurus, abb. Fuldens. — De oblatione puerorum liber; probat auctor mundum fugiendum esse et laudandos eos qui, omnia relinquentes, in solitudine vivunt ut caelum lucifaciant, CVII, 419. — Penitentiale; in quo de variis sceleribus quid sacri canonis sanciant, et qualiter penitentia his agenda sit qui commiserint breviter denotat, CX, 471. Quod alia eiusdem auctoris moralia, vide Bibliothecam asceticam.

RATHERIUS, episc. Veronens. — Praeceptorum libri tres; omnes cujuscunque gradus, conditionis, sexus et aetatis ad vitam informat Christianus, CXXXVI, 145.

REGINO, abb. Prumliens. — De ecclesiasticis disciplinis et religione Christiana libri duo; hic episcopi, presbyteri necnon et clerici magna reperire documenta ad morum informationem et ad regulam vitae, CXXXII, 185.

RODULFUS, episc. Bituricens. — Capitula; opus ex SS. Patrum canonumque sententiis excerptum, et ad

sacerdotum mores informandos maxime aptum, CXIX, 703.

RUFINUS, presbyt. Aquileiens. — Historia monachorum, seu de vita Patrum liber; ubi ostendit mirabilia magna ad posteritatis memoriam profutura, ita ut opera eorum discentes vitamque perfectam lectionis indicio colligentes, ad imitationem sancti operis invitentur, et perfectæ sapientiæ palmam vel patientiæ requirant, XXI, 591.

RUPERTUS, abb. Tuitiens. — De læsione virginitatis, et an possit consecrari corrupta, CLXX, 545. Quoad alia Ruperti moralia, vide Bibliothecam asceticam.

SALVIANUS (S.), presbyt. Massil. — De gubernatione Dei libri duo; quibus præclare divina in omnibus et super omnia adstruitur Providentia, LIII, 25. — Adversus avaritiam libri quatuor; in quibus auctor contra hanc idololatricam servitutem invehitur, et probat bonum Christianorum speciale misericordiam esse et largitatem, *ibid.*, 175.

SEDULIUS Scotus. — De rectoribus Christianis et convenientibus regulis quibus est res publica rite gubernanda; opus ad principem vel regem informandum perutile, CIII, 291.

SICARDUS, episc. Cremonens. — Mitræ, seu de officiis ecclesiasticis summa, CCXIII, 14, et præsertim liber tertius in quo præcipue de ministrorum officiis agit.

SULPICIUS Severus. — Dialogi tres; describit auctor Orientis monasteria, variè refert miracula et obiter disserit de vitis et virtutibus, XX, 183. — Epistolæ duæ ad sororem suam; in quibus de ultimo iudicio et de virginitate, *ibid.*, 225, 227.

TALIO, episc. Casaraugustan. — Sententiarum libri quinque; hic auctor sumens exordium ab omnipotentis Domini incommutabilis essentia Trinitate, atque ab origine mundi hominumque plasmatione usque ad hujus sæculi consummationem, omnia fere religionis Christianæ documenta revolvit, et ea dogmaticè et moraliter elegantè sermone explanat. Ibi lector reperiet in quibus tenacius hærerè debeat et a quibus quantocius studeat discedere, LXXX, 751.

TERTULLIANUS presbyt. — Ad uxorem libri duo; hortatur uxorem ut a secundis nuptiis absteineat, vel si nubere velit, cum viro Christiano tantum conjungatur, I, 1273. — De cultu feminarum libri duo; ubi de auri, gemmarum et vestium vanitate, necnon et de fucis et pigmentis vitandis, *ibid.*, 1305. — De virginibus velandis liber; velandas esse virgines ex Scriptura, ex disciplina Ecclesiæ, sanctorum exemplis et ipsismet virginum non ve starum periculis probat, II, 887. — De exhortatione castitatis; fratrem quemdam viduum a secundis dehortatur nuptiis, quas modo diserte permittit, nec a S. Paulo

prohibitæ asserit; modo damnat et tanquam adulterium traducit. Hic tractatus a Tertulliano Montaniæ exarsus est, *ibid.*, 913. — De monogamia liber; medianæ viam asserit tenere inter eos qui negant nuptias et alios qui plures repetitas inducunt, ideoque monogamiam laudat, docetque novam non esse hanc disciplinam, sed veterem et propriam Christianorum. Hoc opus jure ab Ecclesiâ reprehensum damnatumque est, *ibid.*, 929. — De pudicitia liber; hic auctor, præmissa pudicitia laude, errorem Montani prosecutus, de non recipiendis continentibus, saltem mæchis et fornicatoribus, agit, *ibid.*, 979.

THEODORUS, archiepisc. Cantuar. — Pœnitentiæ, ubi reperire est velut exemplar totius doctrinæ Christianæ et disciplinæ ecclesiasticæ præstantissimum ad morum informationem, XCIX, 901.

THEODULFUS, episc. Aurelian. — Capitula ad presbyteros Ecclesiæ suæ; quorum lectione eos hortatur mores componere, vitam emendare, ut cum subditis populis ad cœlestia regna pergere certent, CV, 191. — Capitula ejusdem ad eosdem, hic sacerdotibus modum agendi in ministerio prudentem præscribit, *ibid.*, 207.

VALERIUS (S.), abbas. — De vana sæculi sapientiâ; hic auctor brevitè religionis Christianæ revolvens historiam, et illius prælia simul et triumphos, quantula sit præ illa sæculi sapientiâ demonstrat, LXXXVII, 423.

VERANUS (S.), episc. Cabellitan. — De sacerdotum castitate sententia, LXXII, 701.

VICTORINUS rhetor; — In epistolam Pauli ad Ephesios libri duo, et præsertim secundus, qui præcepta vivendi Christianis vel singulis vel omnibus conveniens continet; quid dominus apud servum, apud patrem quid filius, quid maritus apud uxorem oporteat facere, VIII, 1235.

VICTRICIUS (S.), episc. Rothomag. — De laude sanctorum liber; ad imitationem sanctorum hortatur, et de virtutibus quibus claruerunt disserit, XX, 445.

WALAFRIEDUS Strabus, monach. Fuldens. — De subversione Jerusalem tractatus; illam auctor anagogicè, moraliter et mysticè explanat, et ad animam peccatricem refert; hic perinde multa ad conversionem peccatoris utilia, CXIV, 965.

ZACCHÆUS Christianus. — Consultationum libri tres; tertius præsertim, in quo plurima de vita Christiana, monastica, de virginitate et continentia, XX, 1071.

ZENO (S.), episc. Veronens. — Tractatum liber primus; ubi de fide, spe et charitatè, de justitia, pudicitia, continentia, patientia, timore, avaritia, necnon et de spiritu et corpore, de circumcisione, spiritali edificatione domus Dei et de resurrectione, XI, 252.

CXXXVII.

BIBLIOTHECA EADEM PATRUM LATINORUM MORALIS

ANALOGICE DISPOSITA, SED IN ANALOGIA SERVANS ORDINEM

ALPHABETICUM NECNON ET CHRONOLOGICUM.

Aulcitia. — De amicitiâ liber, S. Augustinus, XL, 831.

Animæ. — De Abraham libri duo, S. Ambrosius, XIV, 419. — De creatione hominis liber, Dionysius Exiguus, LXVII, 517. — De anima liber, Cassiodorus, LXX, 1279.

— De stabilitate animæ liber, anonymus, CCXIII, 911.

Avaritia. — Tractatum liber primus, S. Zeno, XI, 253. — De Nabuthæ Jezraelita, S. Ambrosius, XIV, 731.

— De Tobia liber, *ibid.*, 759. — Adversus avaritiam libri quatuor, S. Salvianus, LIII, 175. — Contra philargyriam et munerum cupiditatem, S. Petrus Damianus, CXLV, 829.

Castitas, pudicitia, virginitas. — De virginibus velandis liber, Tertullianus, II, 887. — De castitatis exhortatione, *ibid.*, 913. — De pudicitia liber, *ibid.*, 979. — De disciplina et bono pudicitia liber, S. Cyprianus, IV, 819. — Oratio ad Marcellinam S. Ambrosii sororem, Liberius papa, VIII, 1545. — Tractatum liber primus, S. Zeno, XI, 253. — De Joseph patriarcha liber, S. Ambrosius, XIV, 611. — De virginibus libri

tres, idem, XVI, 187. — De virginitate liber, *ibid.*, 265. — Epistolæ duæ ad sororem suam, Sulpicius Severus, XX, 225, 227. — Consultationum libri tres, Zacchæus Christianus, *ibid.*, 1071. — Sententiæ ad virgines, Evagrius, *ibid.*, 1186. — Epistola ad quosdam germanos, S. Casarius Arelatensis, LXVII, 1154. — De decem virginibus exhortatio, *ibid.*, 1160. — De castitate sacerdotum sententia, S. Veranus, LXXII, 701. — Gomorrhianus liber, S. Petrus Damianus, CXLV, 160. — De læsione virginitatis, Rupertus, CLXX, 545.

Charitas. — De charitate tenenda vel custodienda, S. Casarius Arelat., LXVII, 1151. — De conflictu amoris Dei et linguae dolosæ, anonymus, CCXIII, 851. — Charitatis encomium, Innocentius III, CCXVII, 761.

Christianus, quid sit et quid ei faciendum. — In Epistolam Pauli ad Ephesios libri duo, Victorinus, VIII, 1235. — Epistola ad Sympronianum Novatianum, S. Pacianus, XIII, 1051. — De paradiso liber, S. Ambrosius, XIV, 275. — De Noe et arca liber, *ibid.*, 361. — Consultationum libri

tes, Zacharias Christianus, XX, 1071. — De civitate Dei liber, S. Augustinus, XII, 15. — De viro perfecto epistola d. S. Maximus, LVII, 921, 933. — De consolatione philosophiæ libri quinque, Boetius, LXIII, 581. — Moralium libri xiv, S. Gregorius Magnus, LXXV, 537; LXXVI, 9. — Christi primogenitorum interpretatio mystica, S. Aileranus, LXXX, 527. — Eorundem nominum interpretatio moralis, *ibid.*, 533. — Sententiarum libri quinque, Faio, LXXX, 751. — De itinere deserti liber, S. Hildefonsus, XCVI, 171. — De salutaribus documentis, S. Paulinus, XCIX, 197. — De oblatione puerorum liber, Rabanus Maurus, CVII, 419. — Præloquiorum libri tres, Rotherius, CXXXVI, 145. — Dialogus de tribus questionibus, Othlonus, CXLVI, 59. — De cursu spirituali liber, *ibid.*, 139. — De admonitione laicorum liber, *ibid.*, 243. — De honesto et utili liber, Hildebertus, CLXI, 1007. — De corruptis populi moribus, Baldulfus, CLIV, 415. — De requie quam sibi et nobis Christus quærit et paravit, *ibid.*, 441. — Compendium in Job, Petrus Blesensis, CCVII, 795. — De miseria conditionis humanæ, Innocentius III, CCXVII, 701.

Cognitio sui. — De cognitione sui opusculum, Guntherus, CCXII, 721.

Eleemosyna, misericordia. — De opere et eleemosynis liber, S. Cyprianus, IV, 601. — De Nabuche Jezraelita, S. Ambrosius, XIV, 751. — De Tobia liber, *ibid.*, 759. — Adversus avaritiam libri quatuor, S. Salvianus, LIII, 173. — De eleemosyna, S. Laurentius Novariensis, LXVI, 103. — De eleemosyna, jejuniis et oratione libri tredecim, Guntherus, CCXII, 97. — De eleemosyna libellus, Innocentius III, CCXVII, 746.

Judicium extremum. — Epistola d. ad sororem suam, Sulpicius Severus, XX, 225, 227.

Justitia. — Institutionum divinarum libri septem, Lactantius, VI, 110. — Tractatum liber primus, S. Zeno, XI, 253. — De perfectione justitiæ hominis liber, S. Augustinus, XLIV, 291. — Thesaurus ex S. Augustini operibus, Eugypius, LXII, 561.

Martyres, Martyrium. — Epistola ad Fortunatum, de exhortatione martyrii, S. Cyprianus, IV, 631.

Mors proximorum, Mortalitas. — De mortalitate liber, S. Cyprianus, IV, 581. — De cura pro mortuis gerenda liber, S. Augustinus, XI, 591. — Epistola II, ad Gallam viduam, S. Fulgentius, LXV, 511.

Nuptia, Conjugia. — Ad uxorem libri duo, Tertullianus, I, 1273. — De castitatis exhortatione, *ibid.*, II, 915. — De monogamia liber, *ibid.*, 929. — De bono conjugali liber, S. Augustinus, XL, 575. — De conjugii adulterinis libri duo, *ibid.*, 451. — De nuptiis et concupiscentia libri duo, *ibid.*, XLIV, 415. — Epistola I, S. Fulgentius, LXV, 503. — De nuptiis libri duo, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1202.

Oratio, Preces. — De orationis perseverantiæ et effectu, S. Laurentius Novar., LXVI, 116. De quinque septenis seu septenariis opusculum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 405. — De oratione, jejuniis et eleemosyna libri tredecim, Guntherus, CCXII, 97. — Explanatio Orationis Dominicae, anonymus, CCXIII, 719.

Patientia. — De moribus persecutorum liber, ad Donatum confessorem, Lactantius, VII, 190. — Tractatum liber primus, S. Zeno, XI, 253. — Moriendum esse pro Dei Filio, liber ad Constantium, Lucifer, XIII, 1007. — De agritudine toleranda epistolæ d. S. Maximus, LVII, 921, 933. — De consolatione philosophiæ libri quinque, Boetius, LXIII, 581. Moralium libri xiv, S. Gregorius Magnus, LXXV, 527; LXXVI, 9. — Compendium in Job, Petrus Blesensis, CCVII, 795.

Perseverantia. — De dono perseverantiæ liber, S. Augustinus, XLV, 595. — De duplici resurrectione quæ per obedientiam perseverantiæ obtinetur, Baldulfus, CLIV, 429.

Pœnitentia, Lapsi penitentes. — De pœnitentia liber, S. Ambrosius, XII, 971. — De reparatione lapsi liber, Bacharius, XX, 1057. — De peccatorum meritis et remissione, S. Augustinus, XLIV, 109. — De baptismo tractatus tres, S. Maximus, LVII, 775. — De remissione peccatorum libri duo, S. Fulgentius, LXV, 527. — De pœnitentia liber, S. Laurentius Novariensis, LXVI, 89. — De pœnitentiarum mensura taxanda liber, S. Columbanus, LXXX, 225. — Synonymorum libri duo, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 827. — De mensura pœnitentiarum liber, S. Cummanus, LXXXVII, 981. — Pœnitentiale, sive libri quatuor pœnitentiales, S. Eghertus, LXXXIX, 401. — Pœnitentiale, Theodorus, XCIX, 901. — Pœnitentiale, Rabanus Maurus, CX, 471. — De subversione Jerusalemi tractatus, Walafridus Strabus, CXIV, 965. — De cursu spirituali liber, Othlonus, CXLVI, 59. — De decem operibus Isaie liber, Godefridus, CLXXIV, 1157.

— De reparatione lapsi, Guntherus, CCXII, 745. — De pœnitentia religiosorum, anonymus, CCXIII, 865. — Dialogus inter Deum et peccatorem, Innocentius III, CXVIII, 691. — Commentarius in septem psalmos pœnitentiales, Innocentius III, CCXVII, 967.

Principes, reges. — De rectoribus Christianis, Sedulius Scotus, CIII, 291. — De institutione regia opusculum, Jonas, CVI, 279. — De regia persona et regio ministerii opusculum, Hincmarus, CXXV, 835. — Instructio ad Ludovicum Balbum, *ibid.*, 985. — De institutione regia, *ibid.*, 989. — Ad proceres regni pro institutione Carolomanni regis, *ibid.*, 993. — De bono regimine principis, Guntherus, CCXII, 735.

Providentia. — De Providentia divina, S. Prosper, LI, 617. — De gubernatione Dei libri octo; S. Salvianus, LIII, 25.

Sacerdotes, Sacerdotium, Episcopatus, Episcopi. — De sacerdotibus liber, S. Cyprianus, IV, 627. — De sacerdotum castitate sententia, S. Veranus, LXXII, 701. — Excerptiones e dictis canonibus et SS. Patrum concinnatæ, S. Eghertus, LXXXIX, 379. — Exhortationis ad Henricum Forojuliensem liber, S. Paulinus, XCIX, 197. — Capitula ad presbyteros Ecclesiæ suæ, Theodulfus, CV, 191. — Capitula ejusdem ad eandem, *ibid.*, 207. — Capitula, Rodulfus Bituricensis, CXIX, 703. — Capitula synodalia, Hincmarus, CXXV, 1069. — De officiis episcoporum, *ibid.*, 1087. — De presbyteris criminosis, *ibid.*, 1091. — De ecclesiasticis disciplinis libri duo, Regino, CXXXII, 185. — Capitularia, Atto Vercellensis, CXXXIV, 27. — De informatione episcoporum liber, Gerbertus, CXXXIX, 169. — Decretorum libri viginti, Bernhardus, CXI, 557. — Gomorrhianus liber, S. Petrus Damianus, CXLV, 160. — Contra philargyriam et munus erupitatem, *ibid.*, 529. — De admonitione clericorum liber, Othlonus, CXLVI, 215. — De consideratione libri quinque, S. Bernardus, CLXXXII, 727. — De episcoporum moribus et officio tractatus, *ibid.*, 809. — Melorum liber, Herbertus de Boseham, CX, 1295. — De edificio Dei liber, Gerhohus, CXIV, 1187. — De corruptis clerici moribus, Baldulfus, CLIV, 415. — Verbum abbreviatum, Petrus Cantor, CCV, 25. — Mitrale, seu de officiis ecclesiasticis summa, Sicardus, CCXIII, 14. — De diversis ordinibus in Ecclesia, Anonymus, *ibid.*, 807.

Sapientia vera et falsa. — Institutionum divinarum libri septem, Lactantius, VI, 110. — De vana sæculi sapientia, S. Valerius, LXXXVII, 425. — Polycraticus, Joannes Saresburiensis, CXCI, 579.

Spectacula. — De spectaculis liber, S. Cyprianus, IV, 779. — Vanitas. — De cultu feminarum libri duo, vel de vanitate vestium, Tertullianus, I, 1503. — Epistola ad Abram filium suam, S. Hilarius Pictav., X, 549. — Verbum abbreviatum, Petrus Cantor., CCV, 25.

Viduitas, Vidua. — De viduis liber, S. Ambrosius, XVI, 235. — De bono viduitatis liber, S. Augustinus, XL, 429. — Epistola II, ad Gallam viduam, S. Fulgentius, LXV, 511. — De viduitate servanda opusculum, S. Cassarius Arelat., LXVII, 1094.

Virtutes et vitia. — De Jacob et vita beata libri duo, S. Ambrosius, XIV, 595. — De vitiorum et virtutum conflictu liber, *id.*, XVII, 1057. — Dialogi tres, Sulpicius Severus, XX, 185. — De octo beatitudinibus tractatus singularis, S. Chromatius, *ibid.*, 525. — Sententiæ ad eos qui in cenobis habitant, Evagrius, *ibid.*, 1181. — Sententiæ ad virgines, *ibid.*, 1186. — Breviarium in Psalmos, S. Hieronymus, XXVI, 825. — De vitiorum et virtutum conflictu liber, S. Augustinus, XL, 1091. — Sententiarum ex S. Augustini operibus delibatarum liber, S. Prosper, LI, 427. — Thesaurus ex S. Augustini operibus, Eugypius, LXII, 561. — De anima liber, ubi de virtutibus, Cassiodorus, LXX, 1279. — Vita SS. Patrum, auctores varii, LXXXIII, LXXXIV, passim. — Dialogorum libri quatuor, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 149. — Sententiarum liber secundus et tertius, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 599, 756. — De singulis libris canonicis scarapsus vel collectio, S. Pirminius, LXXXIX, 1029. — De spe et timore libellus, S. Agobardus, CIV, 325. — De querimonia et conflictu carnis et animæ, Hildebertus, CLXXI, 989. — De honesto et utili liber, *ibid.*, 1007. — De quinque septenis seu septenariis opusculum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 405. — De bestiis et aliis rebus libri tres, ubi de vitis et virtutibus, *id.*, CLXXVII, 15. — Miscellanea, *ibid.*, 469. — Sententiæ, S. Bernardus, CLXXXIII, 747, 751. — Parabole, *ibid.*, 757. — Sententiæ ex S. Bernardi operibus de promptis, *ibid.*, 1197. — Melorum liber, Herbertus de Boseham, CX, 1295. — Moralitates in Cantica canticorum, Philippus de Harveng, CCIII, 489. — De plianctu naturæ liber, Alanus de Insulis, CCX, 451.

Vita beata. — De Jacob et vita beata libri duo, S. Ambrosius, XIV, 595. — De vita beata liber, S. Augustinus, XXXII, 959.

Vita Patrum, exempla Christianorum. — Dialogi tres, Sulpicius Severus, XX, 183. — De laude sanctorum

liber, S. Victorius, *ibid.*, 443. — *Historia monachorum.* seu de vitis Patrum liber, Rufinus, XXI, 591. — *Vita SS. Patrum, auctores varii*, LXXIII, LXXIV, passim. — *Dialogorum libri quatuor*, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 149.

CXXXVIII.

INDEX

ALPHABETICUS OMNIUM DE CHRISTIANA MORALI OPERUM

VEL OPUSCULORUM DE QUIBUS IN DUOBUS MORALIBUS PATRUM LATINORUM

BIBLIOTHECIS PRÆCEDENTIBUS AGITUR.

Abraham (libri duo de), S. Ambrosius, XIV, 419.
 Aleatoribus (liber de), Cyprianus, IV, 827.
 Altaris mysterio (libri sex de sacro), Innocentius III, CCXVII, 771.
 Amicitia (liber de), S. Augustinus, XL, 831.
 Anima (liber de), Cassiodorus, LXX, 1279.
 Animus (liber de stabilitate), Anonymus, CCXIII, 911.
 Avaritiam (libri quatuor adversus), S. Salvianus, LIII, 173.
 Edificio Dei (liber de), Gerhohus, CXCIV, 1187.
 Egritudine toleranda (epistolæ de), S. Maximus, LVII, 921, 933.
 Baptismo (tractatus tres de), S. Maximus, LVII, 773.
 Beatitude octo (tractatus singularis de), S. Chromatius, XX, 523.
 Bestiis et aliis rebus (libri tres de), Hugo de S. Victore, CLXXVII, 15.
 Breviarium in Psalmos, S. Hieronymus, XXVI, 823.
 Capitula, Rodulfus Bituricensis, CXIX, 703.
 Capitula ad presbyteros Ecclesiæ suæ; Theodulfus, CV, 191.
 Capitula synodalia, Hincmarus, CXXV, 1069.
 Capitulare, Alto Vercellensis, CXXXIV, 27.
 Capitulare ad presbyteros Ecclesiæ suæ, Theodulfus, CV, 207.
 Carnis et animæ querimonia et conflictu (de), Hildebertus, CLXXI, 959.
 Castitate sacerdotum (sententiæ de), S. Veranus, LXXII, 701.
 Castitatis exhortatione (de), Tertullianus, II, 913.
 Charitate tenenda vel custodienda (de), S. Casarius Arel., LXVII, 1151.
 Charitatis encomium, Innocentius III, CCXVII, 761.
 Christi primogenitorum interpretatio moralis, *ibid.*, 353.
 Christi primogenitorum interpretatio mystica, S. Allenus, LXXX, 527.
 Civitate Dei (liber de), S. Augustinus, XLI, 13.
 Clerici moribus corruptis (de), Balduinus, CCIV, 415.
 Clericorum admonitione (liber de), S. Bernardus, CLXXXII, 727.
 Cognitione sui (opusculum de), Guntherus, CLXII, 721.
 Compendium in Job, Petrus Blesensis, CLVII, 793.
 Concupiscentia et nuptiis (libri duo de), S. Augustinus, XI, IV, 413.
 Conflictu amoris Dei et linguæ dolosæ (liber de), Anonymus, CCXIII, 851.
 Conjugali bono (liber de), S. Augustinus, XL, 373.
 Conjugii adulterini (libri duo de), *ibid.*, 451.
 Conscientia (libellus de), Anonymus, CCXIII, 903.
 Consideratione (libri quinque de), S. Bernardus, CLXXXII, 727.
 Consolatione philosophiæ (libri quinque de), Boetius, LXIII, 581.
 Consultationum libri tres, Zachæus Christianus, XX, 1071.
 Contemptu mundi (liber de), Innocentius III, CCXVII, 701.
 Creatione hominis (liber de), Dionysius Exiguus, LXVIII, 547.

Cura pro mortuis gerenda (liber de), S. Augustinus, XL, 591.
 Cursu spirituali (liber de), Othlonus, CXLVI, 139.
 Decretorum libri viginti, Burchardus, CXL, 537.
 Deserti itinere (liber de), S. Hildefonsus, XCVI, 171.
 Dialogi tres, Sulpicius Severus, XX, 183.
 Dialogorum libri quatuor, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 149.
 Dialogus de tribus questionibus, Othlonus, CXLVI, 39.
 Dialogus inter Deum et peccatorem, Innocentius III, CCXVII, 691.
 Disciplina (liber de), S. Cyprianus, IV, 819.
 Disciplinis ecclesiasticis (libri duo de), Regius, CXXXII, 183.
 Documentis salutaribus (de), S. Paulinus, XCIX, 197.
 Eleemosyna (de), S. Laurentius Novar., LXVI, 105.
 Eleemosyna, jejunio et oratione (libri tredecim de), Guntherus, CLXII, 97.
 Eleemosyna (libellus de), Innocentius III, CCXVII, 740.
 Eleemosynis et opere (liber de), Cyprianus, IV, 601.
 Episcoporum informatione (liber de), Gerbertus, CXXXIX, 169.
 Episcoporum moribus et officio (tractatus de), S. Bernardus, CLXXXII, 809.
 Episcoporum officiis (de), Hincmarus, CXXV, 1067.
 Epistola ad Abram Giliam suam, S. Hilarius Pictav., I, 519.
 Epistola ad Gallam viduam, S. Fulgentius, LXV, 511.
 Epistola ad quosdam germanos, S. Casarius Arel., LXVII, 1154.
 Epistola ad Sympronianum Novatianum, S. Pacianus, XIII, 1051.
 Epistola I, S. Fulgentius, LXV, 503.
 Epistolam Pauli ad Ephesios (libri duo in), Victorius, VIII, 1235.
 Epistolæ duæ ad sororem suam, Sulpicius Severus, XX, 225, 227.
 Epistolæ duæ de viro perfecto, S. Maximus, LVII, 921, 633.
 Excerptiones e dictis et canonibus SS. Patrum continuatæ, S. Ekbertus, LXXXIX, 373.
 Exhortationis ad Henricum Porcjuhensem liber, S. Paulinus, XCIX, 197.
 Feminarum cultu (libri duo de), Tertullianus, I, 1303.
 Gomorrhianus liber, S. Petrus Damianus, CXLV, 150.
 Gubernatione Dei (libri octo de), S. Salvianus, LIII, 25.
 Hominis creatione (liber de), Dionysius Exiguus, LXVII, 517.
 Honesti et utili (liber de), Hildebertus, CLXXI, 1007.
 Institutione regia (de), Hincmarus, CXXV, 989.
 Institutione regia (opusculum de), Jonas, CVI, 279.
 Institutione regis Carolomanui (de), Hincmarus, CXXV, 995.
 Institutionum divinarum libri septem, Lactantius, VI, 110.
 Instructio ad Ludovicum Balbum, Hincmarus, CXXV, 835.
 Isatæ decem oneribus (liber de), Godofridus, CLXXIV, 1157.
 Jacob et vita beata (libri duo de), S. Ambrosius, XIV, 595.

Jejunio, eleemosyna et oratione (libri tredecim de), Guntherus, CCXII, 97.
 Jerusalem subversione (tractatus de), Walafridus Strabus, CXIV, 963.
 Joseph patriarcha (liber de), S. Ambrosius, XIV, 641.
 Iustitiam hominis perfectione (liber de), S. Augustinus, XLIV, 391.
 Iacorum admonitione (liber de), Othlonus, CXLVI, 215.
 Ipsi reparatione (liber de), Rachiarus, XX, 1057.
 Ipsi reparatione (de), Guntherus, CCXII, 745.
 Martyri exhortatione (epistola de), S. Cyprianus, IV, 631.
 Melorum liber, Herbertus de Boseham, CXC, 1293.
 Miscellanea, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 469.
 Mitræ, seu de officiis ecclesiasticis summa, Sicardus, CCXIII, 14.
 Monachorum historia, Rufinus, XXI, 391.
 Monogamia (liber de), Tertullianus, II, 929.
 Moralitates in Cantica canticorum, Philippus de Harveng, C III, 489.
 Moralium libri xiv, S. Gregorius Magnus, LXXV, 527; LXXVI, 9.
 Moribus clerici corruptis (de), Baluinus, CCIV, 415.
 Moriendum esse pro Dei Filio, Luciferus, XIII, 1007.
 Mortalitate (liber de), S. Cyprianus, IV, 581.
 Moribus persecutorum (liber de), Lactantius, VII, 190.
 Munerum cupiditatem (contra), S. Petrus Damianus, CXLV, 529.
 Nabuthæ Jezraelita (de), S. Ambrosius, XIV, 751.
 Naturæ placentia (liber de), Alanus de Insulis, CXC, 451.
 Noe et archa (liber de), S. Ambrosius, XIV, 561.
 Nuptiis (libri duo de), Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1292.
 Nuptiis et concupiscentia (libri duo de), S. Augustinus, XLIV, 445.
 Oratio ad Marcellianam S. Ambrosii sororem, Liberius papa, VIII, 1315.
 Oratio, jejunio et elemosyna (libri tredecim de), Guntherus, CCXII, 97.
 Orationis perseverantia et effectu (de), S. Laurentius Novar., LXVI, 116.
 Orationis Dominicæ explanatio, Anonymus, CCXIII, 749.
 Ordines diversis et professionibus quæ sunt in Ecclesia (liber de), Anonymus, CCXIII, 807.
 Parabolas, S. Bernardus, CLXXXIII, 757.
 Paradiso (liber de), S. Ambrosius, XIV, 375.
 Peccatorum meritis et remissione (de), S. Augustinus, XLIV, 109.
 Peccatorum remissione (libri duo de), S. Fulgentius, LIV, 527.
 Perseverantiam dono (liber de), S. Augustinus, XLV, 993.
 Philargyriam et munerum cupiditatem (contra), S. Petrus Damianus, CXLV, 529.
 Philosophiæ consolatione (libri quisque de), Boetius, LXIII, 581.
 Pœnitentia (liber de), S. Ambrosius, XVII, 971.
 Pœnitentia (liber de), S. Laurentius Novar., LXVI, 89.
 Pœnitentia et tentationibus religiosorum (liber de), Anonymus, CCXIII, 863.
 Pœnitentiale, S. Egbertus, LXXXIX, 401.
 Pœnitentiale, Theodorus, XCIX, 901.
 Pœnitentiale, Rabanus Maurus, CX, 471.
 Pœnitentiales psalmos (commentarium in septem), Innocentius III, CCXVII, 967.
 Pœnitentiarum mensura (liber de), S. Commianus, LXXXVII, 981.

Pœnitentiarum mensura texanda (liber de), S. Columbanus, LXXX, 225.
 Polycraticus, Joannes Saresberiensis, CXCI, 379.
 Præloquiorum libri tres, Raderius, CXXXVI, 145.
 Presbyteris criminosis (de), Hincmarus, CXXV, 1091.
 Providentia divina (de), S. Prosper, LI, 617.
 Pudicitia (liber de), Tertullianus, II, 979.
 Pudicitiam bono (liber de), S. Cyprianus, IV, 819.
 Puerorum oblatione (liber de), Rabanus Maurus, CVII, 419.
 Rectoribus Christianis (de), Sedulius Scotus, CIII, 291.
 Regimine bono principis (de), Guntherus, CCXII, 755.
 Regis persona et regio ministerio (opusculum de), Hincmarus, CXXV, 835.
 Requite quam sibi et nobis Christus paravit (de), Balduinus, CCIV, 441.
 Resurrectione duplici quæ per obedientiam perseverantiam obtinetur (de), *ibid.*, 429.
 Sacerdotum castitate (sententia de), S. Veranus, LXXII, 701.
 Sanctorum laude (liber de), S. Victorius, XX, 445.
 Sapientia sæculi vana (de), S. Valerius, LXXXVII, 425.
 Scarapsus vel collectio de singulis libris canonicis, S. Pirminius, LXXXIX, 1029.
 Sententiæ, S. Bernardus, CLXXXIII, 747, 751.
 Sententiæ ad eos qui in cœnobis habitant, Evagrius, XI, 1151.
 Sententiæ ad virgines, *ibid.*, 1186.
 Sententiæ ex S. Bernardi operibus depromptæ, S. Bernardus, CLXXXIII, 1197.
 Sententiarum ex S. Augustini operibus delibatarum liber, S. Prosper, LI, 437.
 Sententiarum liber secundus et tertius, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 599, 726.
 Sententiarum libri quinque, Talo, LXXX, 731.
 Septenis vel septenariis quinque (opusculum de), Hugo de S. Victore, CLXXV, 405.
 Spe et timore (libellus de), S. Agobardus, CIV, 525.
 Spectaculis (liber de), S. Cyprianus, IV, 779.
 Symboli apostolici et Athanasii explanatio, Anonymus, CCXIII, 725, 735.
 Synonymorum libri duo, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 827.
 Thesaurus ex S. Augustini operibus, Eugippius, LXII, 561.
 Tobia (liber de), S. Ambrosius, XIV, 759.
 Tractatum liber primus, S. Zeno, XI, 253.
 Uxorem (libri duo ad), Tertullianus, I, 1275.
 Verbum abbreviatum, Petrus Cantor, CCV, 25.
 Vellum vanitate (libri duo de), Tertullianus, I, 1305.
 Viduis (liber de), S. Ambrosius, XVI, 253.
 Viduitate servanda (opusculum de), S. Casarius Arelat., LXVII, 1091.
 Viduitatis bono (liber de), S. Augustinus, XI, 429.
 Virgines (sententiæ ad), Evagrius, XI, 1186.
 Virginibus (libri tres de), S. Ambrosius, XVI, 167.
 Virginibus decem (exhortatio de), S. Casarius Arelat., LXVII, 1160.
 Virginitas velandis (liber de), Tertullianus, II, 887.
 Virginitate (liber de), S. Ambrosius, XVI, 265.
 Virginitatis latione (de), Rupertus, CLXX, 545.
 Viro perfecto (epistolæ quæ de), S. Maximus, LVII, 921, 935.
 Vita beata (liber de), S. Augustinus, XXXII, 959.
 Vita SS. Patrum, Auctores varii, LXXIII, LXXIV, *passim*.
 Vitiorum et virtutum conflictu (liber de), S. Augustinus, XI, 1091.
 Vitiorum et virtutum conflictu (liber de), S. Ambrosius, XVII, 1057.

CXXXIX.

INDEX ASCETICUS

SIVE

ALPHABETICA SYNOPSIS AUCTORUM OMNIUM QUI DE CHRISTIANA

ET RELIGIOSA PERFECTIONE TRACTARUNT ET QUORUM OPERA

VEL ETIAM OPUSCULA IN TOTO PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU REPERIUNTUR.

- Abelardus Petrus, CLXXVIII, 611, 618, 639, 653, 677.
 Adalgerus episc., ordinis S. Benedicti, CXXXIV, 917.
 Adamus Scotus, canonic. Præmonstr., CXCIII, 439, 609, 795, 843.
 Aelredus, abb. Rievallens., CXC, 505, 621, 659, 701.
 Alanus de Insulis, CCX, 269, 281.
 Alcuinus (B.), C, 569; CL, 465, 615, 639, 650.
 Aldhelmus (S.), episc. Schireburn., LXXXIX, 103, 337, 281.
 Algerus (S.), canonic. Leodlens., CLXXX, 857.
 Amalarius Symphosius, presbyt. Metens., CV, 816.
 Ambrosius (S.), episc. Mediolan. Eccles. doct., XIV, 515, 502, 539, 697, 798, 851, 887, 921; XVI, 25, 505, 335, 567, 465, 1095, 1155, 1178, 1263; XVII, 567, 579.
 Anonymi sæculi XII, CCXIII, 719, 725, 851, 865, 905.
 Anselmus (S.), episc. Cantuar., CLVIII, 677, 687, 709, 821, 835, 1015, 1021, 1065, 1072, 1093, 1115, 1135, 1160; CLIX, 9, 289.
 Anselmus episc. Havelberg., CLXXXVIII, 1091, 1117.
 Antoninus Honoratus, episc. Constant., L, 567.
 Arno præpositus Reichersperg., CXCIV, 1493.
 Auctor anonymus, XVIII, 71, 77; Alius, LXXXVIII, 1055.
 Augustinus (S.), episc. Hippou. Eccles. doct., XXXII, 747, 869, 977, 1509, 1577, 1451; XXXIII, passim inter epistolas; XXXIV, 15, 215, 887, 1229; XL, 197, 231, 289, 509, 549, 595, 487, 517, 547, 612, 669, usque ad finem; XLIV, 915.
 Aurelianus (S.), episc. Arelat., LXVIII, 585, 599.
 Bacharius monachus, XV, 1057.
 Balduinus, archiepisc. Cantuar., CCIV, 417, 429, 467, 477, 485, 529, 545.
 Beda Venerabilis, XCIV, 531, 540, 561, 568.
 Benedictus (S.) abbas, monach. institutor, LXVI, 215, 957, 919.
 Benedictus (S.), abbas Anian., CIII, 717.
 Berengosus, abb. S. Maximi Trevir., CLX, 981.
 Bernardus, prior Carthusiæ Portar., CLIII, 885, 892.
 Bernardus (S.), abb. Clarea Vall., CLXXXII, passim inter epistolas; 833, 859, 911, 975, 1153; CLXXXIII, 794, 815, 919, 945, 848, 867, 878 ad 1195.
 Bruno (S.) Astensis, episc. Signiens., CLXV, 875.
 Casarius (S.), episc. Arelat., LXVII, 1097, 1107, 1121, 1125, 1135.
 Cassianus, presbyt. Massil., XLIX, 55, 477.
 Chrodegangus (S.), episc. Metens., LXXXIX, 1057.
 Chromatius (S.), episc. Aquileiens., XX, 525.
 Columbanus (S.), abb. et confess., LXXX, 209, 229.
 Cyprianus (S.), episc. Carthag., IV, passim inter epistolas; 441, 467, 495, 545, 581, 621, 637, 723, 787, 869, 881.
 Defensor, monach. Locoring., LXXXVIII, 597.
 Donatus (S.), episc. Vesont., LXXXVII, 275.
 Drogo cardin., episc. Ostiens., CLXVI, 1557.
 Durandus, abb. Troarn., CXLIX, 1575.
 Eadmerus, monach. Cantuar., CLIX, 547, 605.
 Eckbertus, abb. Schonau., CXC, 103, 105, 114.
 Ernaldus, abb. Bonavallis, CLXXXIX, 1677, 1735.
 Eucherius (S.), episc. Lugdun., L, 701, 711, 853, 867, 877.
 Eulogius (S.), episc. Tolet., CXV, 821.
 Eutropius (S.), abb. et episc., LXXX, 9.
 Eutychianus (S.), papa, V, 165.
 Fastidius, episc. Brit., L, 585.
 Florus, diac. Lugdun., CXIX, 15.
 Fructuosus (S.), episc. Bracar., LXXXVII, 1097.
 Fulgentius (S.), episc. Ruspens., LXV, 524, 539, 544, 549, 552, 527.
 Gregorius (S.), episc. Turon., LXXI, 705, 828, 915, 1009.
 Gregorius Magn., Eccles. doct., LXXVII, 15; LXXIX, 530.
 Guilbertus, abb. de Novigento., CLVI, 51, 579.
 Guigo I, Carthusiæ maj. prior, CLIII, 601.
 Guigo II, Carthusiæ maj. prior, CLIII, 885, 892.
 Guilelmus, abb. S. Theoderici, CLXXX, 205, 206, 249, 565, 597.
 Guilmundus, archiepisc. Aversan., CXLIX, 1437.
 Halitgarius, episc. Camerac., CV, 651.
 Haymo, episc. Halberst., CXVIII, 875.
 Henricus, archidiaconus Huntingdon., CXC, 979.
 Henricus de Castro Marsiaco, cardin., CCIV, 251.
 Hieronymus (S.), presbyt. Eccles. doct., XXII, passim inter epistolas; XXX, passim inter epistolas, et 511, 519, 591.
 Hildebertus, archiepisc. Turon., CLXXI, 1415, 1140, 1155, 1195.
 Hildebrandus Junior, CLXXXI, 1691.
 Hildegardis (S.), abbatisa, CXCII, 1053, 1065.
 Hincmarus, archiepisc. Remens., CXXV, 857, 1087.
 Honorius Augustodunens., CLXXII, 1229, 1259, 1215, 1247, 1249.
 Hugo, archiepisc. Rothomag., CXCII, 1525.
 Hugo de S. Victore, CLXXVI, 618, 677, 705, 881, 925, 951, 969, 977, 995, 997, 1017, 1183; CLXXVII, 165.
 Isaac, abbas de Stella, CXCIV, 1889.
 Isidorus (S.), episc. Hispal., LXXXIII, 867, 1151, 1155, 1201, 1245, 1247.
 Joannes Carthus., Portarum monach., CLIII, 900.
 Joannes Michaelens., CLXVI, 857.
 Joannes Saresber., episc. Carnot., CXCIX, 945.
 Jonas, episc. Aurelian., CVI, 121.
 Josleus, episc. Suession., CLXXXVI, 1479.
 Julianus Pomerius, LIX, 415.
 Julianus (S.), episc. Tolet., XCVI, 455.
 Lactantius Firmianus, VI, 547, 545, 635.
 Lanfrancus, archiepisc. Cantuar., CL, 445.
 Laurentius (S.), Novariensis, LXVI, 89.
 Leander (S.), Hispal., LXXII, 875.
 Leo (S.) Magnus, LV, 161.
 Leo (S.) IX, papa, CXLIII, 559.
 Magister cognomine auctor incertus, LXXXVIII, 915.
 Martinus, episc. Domens., LXXII, 21, 29, 51, 55, 59, 41.
 Maximus (S.), episc. Taurin., LVII, 921.
 Nicetas (S.), episc. Aquileiens., LII, 865.
 Nicetus (S.), episc. Trevir., LXVIII, 565, 571.
 Novatus Catholicus, XVIII, 67.
 Odo (S.), abb. Cluniac., CXXXIII, 105, 517.
 Odo (S.), archiepisc. Camerac., CLX, 1035.
 Othlonus, presbyt. monach., CXLVI, 141.
 Pacianus (S.), episc. Rarcin., XIII, 1048.
 Paschasius (S.), Radbertus, CXX, 995, 1267, 1351, 1587.
 Patricius (S.), episc. Hibern., LIII, 851.
 Paulinus (S.), patriarcha Aquil., XCIX, 197.
 Petrus Blesens., archidiaconus, CCVII, 871, 895, 989, 1077.
 Petrus Cellens., episc. Carnot., CCII, 927, 1047, 1085, 1101.
 Petrus Damian., cardinal., CXLIV, passim inter epistolas, et 912, 919, CXI, V, 207, 221, 251, 253, 297, 335, 387, 455, 463, 471, 479, 491, 505, 517, 619, 687, 695, 705, 710, 715, 721, 749, 791, 807, 851.
 Petrus de Honestis, cleric. Ravenn., CLXIII, 705.
 Philippus, abb. Bonæ Spel., CCH, 665.
 Rabanus Maurus, CX, 1109; CXII, 1229, 1261, 1355, 1425.

Reimerus, monach. Leodiens., CCIV, 51, 61, 69, 153, 161.
 Richarius a S. Victore, CXCVI, 1, 65, 201, 265, 1075, 1115, 1195, 1207, 1229.
 Robertus de Arbrissello, monach., CLXII, 1079.
 Rufinus, presbyt. Aquileiens., XXI, 587.
 Rufinus sedis incertae episc., CL, 1595.
 Rupertus, abb. Tulliens., CLXVII, 1571; CLXI, 13, 357, 477.
 Salvianus (S.), presbyt. Massil., LHI, 23, 175.
 Smaragdus, abbas, CII, 595, 691, 938.

Stephanus (S.), abb. Cisterc., CLXVI, 1581.
 Stephanus de Balgiaco, CLXXII, 1375.
 Stephanus (S.), de Mureto, CCIV, 1063, 1155.
 Sulpicius Severus, XX, 223, 227.
 Talo, episc. Caesaraugustan., LXXX, 727.
 Tertullianus, presbyt., I, 619, 1145, 1213, 1249; II, 101, 121, 935.
 Theodoricus, canonic. Paderbrun., CLXVII, 535.
 Vigilus diaconus, I, 575.
 Willielmus (S.), abbas Hirsau., CL, 927.

Nota. Hic Index auctores tantum exhibet qui de Christiana et religiosa perfectione scripserunt, sed cum saepe saepius ascetica opera moralibus operibus assimilentur, Indicem moralem adeat lector benevolus.

CXL.

BIBLIOTHECA PATRUM ASCETICA,

SIVE

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIAE LATINAE DE CHRISTIANA ET RELIGIOSA

PERFECTIONE OPERA VEL ETIAM OPUSCULA, ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DIGESTA.

ABELARDUS PETRUS. — Expositio Orationis Dominicae, CLXXVIII, 611. — Expositio Symboli apostolorum, *ibid.*, 618. — Expositio fidei in Symbolum Athanasii, *ibid.*, 629. — Ethica, seu liber dictus *Scito teipsum*, *ibid.*, 635. — Problemata Heloisae cum P. Abelardi solutionibus, *ibid.*, 677.

ADALGERUS, episc. ordinis S. Benedicti. — Liber de studio virtutum, seu admonitio ad Nonsuadam reclusam, CXXIV, 917.

ADAMUS SCOTUS, canonic. Praemonstrat. — Liber de ordine, habitu et professione canonicorum Praemonstratensium, CXCVIII, 439. — De tripartito tabernaculo, praesertim pars tertia, *ibid.*, 609. — De triplici genere contemplationis, *ibid.*, 795. — Libri duo soliloquiorum de instructione animae, *ibid.*, 845.

AELREDUS, abb. Rievallens. — Speculum charitatis, CXCIV, 805. — Compendium speculi charitatis, *ibid.*, 621. — Liber de spirituali amicitia, *ibid.*, 639. — Regula sive institutio inclusarum, *ibid.*, 701.

ALANUS DE INSULIS. — De sex alis Cherubim, CCX, 269. — Liber penitentialis, *ibid.*, 281.

ALCUINUS (Beatus). — Liber de Psalmorum usu, seu de variis precandi formulis, CI, 463. — Liber de virtutibus et vitiis, *ibid.*, 613. — Liber de animae ratione, *ibid.*, 639. — Liber de confessione peccatorum, *ibid.*, 650. — Expositio pia et brevis in Psalmos penitenciales et graduales, C, 569. — Inter epistolas ejusdem Alcuini, plurimas reperire est quae ad ascetica referri, et perutiliter legi possunt, C, passim.

ALDHELMUS (S) episc. Schireburn. — Tractatus de laudibus virginitalis, LXXXIX, 103. — Poema de laudibus virginum, *ibid.*, 257. — Poema de octo principalibus vitiis, *ibid.*, 281.

ALGERUS (S.), canonic. Leodiens. — Liber de misericordia et justitia, CLXXX, 857.

AMALARIUS SYMPHOSIUS, presbyt. Metens. — Libri de regula canonicorum et sauctimonialium, CV, 816.

AMBROSIIUS (S.), episc. Mediolan. Eccles. doct. — Liber primus de Cain et Abel; ubi a quarto capite leguntur praecara de voluptate hominum animos irretiente, item quod fortiter resistendum sit tentationibus; quod non nisi labore virtus comparatur; quod vota sine mora solvenda sint, XIV, 315. — Liber de Isaac et anima, sive de spirituali animae ad virtutem tendentis progressu, *ibid.*, 592. — Liber de bono mortis; hic mortem non esse timendam efficacibus et Christianis rationibus ostenditur, *ibid.*, 539. — Liber de fuga saeculi; in quo haec fuga posita sit, et quam gloriosa, utilis et necessaria propositis patriarcharum, prophetarum, Apostoli et etiam ipsius Christi Domini exemplis probatur, *ibid.*, 569. — Liber de Elia et jeju-

nio; hic est perelegans de vi et efficacia jejunii tractatus, *ibid.*, 697. — Apologiae David prior ac posterior; peccant scilicet ac penitentis Davidis descriptio, *ibid.*, 851, 887. — Libri de interpretatione Job et David; ubi de corporea et spirituali hominis infirmitate, nec non et de adversitatum tolerantia, *ibid.*, 798. — Libri duo de penitentia, a novitiis praesertim et recenter conversis legendi, XVI, 465. — Enarrationes in Psalmos; quae morales sunt et singulari elegantia adornatae, XIV, 921. — Libri tres de officiis ministrorum; perpulchram continent ethicam Christianam, XVI, 23. — Liber de institutione virginis, *ibid.*, 305. — Liber de exhortatione virginitalis, *ibid.*, 335. — Liber de lapsu virginitalis consecratae, *ibid.*, 367. — Liber ad virginem devotam, XVII, 579. Haec ultima quatuor opuscula a monachis et ab his qui virginitatem voverint, mulier leguntur. — Liber de dignitate sacerdotali, XVII, 567. — Inter varias S. Ambrosii epistolas, vide praesertim epist. 58, ad Simplicianum, quae sint Christianae vitae divitiae, XVI, 1095; — epist. 49, ad Sabinum, de solitaria et humili vita, ubi explicat illud: *Nunquam minus solus sum, quam cum solus*, *ibid.*, 1155; — epist. 58, ad eundem, de eadem vita, *ibid.*, 1178; — epist. 77, ad Honoratianum, quae sit haereditas Christianorum, *ibid.*, 1263. — Plurimas etiam reperies ad episcopos, in quibus praetati munera praclare describit.

ANONYMI saeculi XII. — Explanatio Orationis Dominicae, CCXIII, 719. — Explanatio Symboli, *ibid.*, 725. — Dialogus de conflictu amoris Dei et linguae dolosae, *ibid.*, 831. — Liber de penitentia et tentationibus religiosorum, *ibid.*, 865. — Libellus de consuetudine, *ibid.*, 905. Liber de stabilitate animae, *ibid.*, 911.

ANSELMUS (S.), episc. Cantuar. — De contemptu temporalium et desiderio aeternorum, CLVIII, 677. — Carmen de contemptu mundi, *ibid.*, 687. — Liber meditationum, *ibid.*, 709. — Meditatio super *Miserere*, *ibid.*, 821. — Orationes, *ibid.*, 835. — Tractatus de pace et concordia, *ibid.*, 1015. — Tractatus asceticus, *ibid.*, 1021. — Epistola 2, lib. I, *ibid.*, 1063; ubi perfectae vitae normam praescribit. — Epist. 8, lib. I, 1072; de saeculi odio. — Epist. 29, lib. I, 1095; de vigilantia. — Epist. 43, lib. I, 1113; de profectu religioso. — Epist. 61, lib. I, 1155; de obedientia patienter exhibenda. — Epist. 12, lib. II, 1160; de insidia Satanæ adversus monachos. — Plurimas etiam alias reperies in lib. III, CLIX, *passim*.

ANSELMUS, episc. Havelberg. — Liber de ordine canonicorum regularium, CLXXXVIII, 1091. — Epistola apologetica pro ordine canonicorum regularium, *ibid.*, 1117.

ANTONINUS Honoratus. — Epist. consolatoria ad Arcadium actum in exilium a Genserico rege Vandalorum.

rum Eum hortatur ad subeundos æquanimiter pro Christo labores, mortemque superandam. Hæc epistola styli apostolici parum non redolet, et ab afflicto et patientibus multo cum fructu legenda, L, 567.

ARNO præpositus Reichersperg. — Scutum canonicorum, (XCIV, 1493).

AUCTOR ANONYMUS. — Exhortatio ad monachos, XVIII, 71. — Exhortatio ad sponsam Christi, *ibid.*, 77. — Alius. — Regula ad virgines, LXXXVIII, 1053.

AUGUSTINUS (S.), episc. Hippon. Eccles. doct. — Confessionum liber octavus, ubi de conversione sua; a lapsis et poenitentibus præcipue legendus; XXXII, 747. — Libri duo de ordine; ubi de providentia Dei super bonos et malos tyronibus; in rebus fidei, *ibid.*, 977. — Libri deo soliloquiorum, *ibid.*, 869. — Liber de moribus Ecclesiæ catholicæ; complectitur totam Christianam ethicam, ac proinde novitissimè utilis; *ibid.*, 1309. — Regula ad servos Dei, *ibid.*, 1377. — Liber de vita eremitica, ad sororem, *ibid.*, 1431. Quod opus falso attribuitur Augustino.

Inter epistolas multæ sunt morales, sed specialiter quæ sequuntur notandæ: Epist. 243, ad Lætum; in qua contemptum sæcularium et temporalium suadere conatur, XXXIII, 1054. — Epist. 26, ad Licentium; ejusdem argumenti, *ibid.*, 103. — Epist. 127, ad Armenarium et Paulinam; de eodem argumento, ac ad volum continentia quod emisit solvendum impellit, *ibid.*, 483. — Epist. 153, ad Macedonium; de vera felicitate, *ibid.*, 666. — Epist. 118, ad Dioscorum; de non inquirendis vanis et curiosis, *ibid.*, 432. — Epist. 193, ad Coelestinum; de vera charitate et amicitia, *ibid.*, 868. — Epist. 22, ad Aurelium episc., de contentione et dolo, et de contemptu humanæ laudis, *ibid.*, 90. — Epist. 48, ad Eudoxium abbatem et ejus monachos; ne otio et solitudine ad ignaviam abutantur, *ibid.*, 187. — Epist. 210, ad Felicitatem et Rusticum; de malis et fraterna correptione patienter tolerandis, *ibid.*, 957. — Epist. 211, ad sanctimoniales; eas ad subjectionem et pacem adhortatur, regulasque religiose vivendi præscribit, *ibid.*, 958. — Epist. 140, ad Honoratum; quanta est gratia novi testamenti, ac in prosperis hujus sæculi rebus apem nostram non ponendam, sed potius in tribulationibus, *ibid.*, 538. — Epist. 130, ad Probam viduam; quomodo Deus orandus sit, *ibid.*, 493. — Epist. 111, ad Victorianum presbyterum; in adversis ad patientiam hortatoria, *ibid.*, 421. — Epist. 101, ad Memorium episc.; de divinis disciplinis liberales, nisi adsit studium pietatis, *ibid.*, 367. — Epist. 77, ad Felicem et Hilarium episcopos; adhortatur ad sufferenda hominum maledicta patienter, ac temere non judicandum, *ibid.*, 268. — Epist. 188, ad Julianam; virginem docet non nisi a Deo virtutes, maxime continentiam, accepisse, ideo eas ipsi referre debere, *ibid.*, 848. — Epist. 145, ad Anastasium; eleganter ostendit servilem timorem ad vincendum vel expiandum peccatum non sufficere, *ibid.*, 592. — Epist. 21, ad Valerium episc.; de secessu necessario prælatis et superioribus, ut idonei sint imposito muneri, *ibid.*, 88. — Epist. 38, ad Profuturum; de toleranda adversa valetudine, et de cohibenda ira, *ibid.*, 132. — Epist. 3, ad Nebridium, de vera beatitudine, *ibid.*, 63. — Epist. 189, ad Bonifacium; in quo consistat vita Christiana, *ibid.*, 854. — Epist. 218, ad Palatinum; ut terrena, quod jam cœperat, contemnere, in Christi sapientia sese exercent, *ibid.*, 969. — Epist. 263, ad Sapidam virginem; super mortui fratris consolatio, *ibid.*, 1080. — Epist. 95 ad Paulinum et Therasiam; quomodo sit degenda præsens vita, ut ad æternam perveniat, *ibid.*, 351. — Epist. 231, ad Naricum; de humanæ laudis amore, *ibid.*, 1022. — Libri quatuor de doctrina Christiana, XXXIV, 15; præsertim a doctis et Christianam religionem docentibus legendi. — Libri de Genesi ad litteram, *ibid.*, 245; opus sacram litterarum intelligentiæ studiosis utilissimum. — Speculum de Scriptura sacra; quod ad eodem congruit, *ibid.*, 887. — Libri de sermone Domini in monte, *ibid.*, 1229. Si quis hoc opus pie consideraverit, puto quod inveniet in eo, quantum ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Christianæ modum. — Liber de fide et operibus, XL, 197; tyronibus in rebus fidei et docentibus. — Enchiridion ad Laurentium, sive liber de fide, spe et charitate; ubi quomodo Deus sit colendus; ad eodem, *ibid.*, 231. — Liber de agone Christiano, ubi hortatur et instituit ad decertandum Christiana pugna cum diabolo, *ibid.*, 289. Hic liber maxime necessarius his qui, calcato sæculo, descedant in certamine Christiano. — Liber de catechizandis rudibus; ibi præcepta tradit ut id officii non tantum certa methodo, sed etiam sine tædio et cum hilaritate impleatur; catechizantibus perutilis, *ibid.*, 309. — Liber de continentia; docet continentiam virtutem

pro suo officio coerendas habere libidines et corporis et animi; monachis legendus, *ibid.*, 349. — Liber de sancta virginitate; scilicet de præstantia sacrae ac Deo dicatæ virginitatis, *ibid.*, 593; Christi virginibus. — Liber de mendacio; in quo quid sit mendacium, et utrum aliquando admittendum sit, exemplis momentisque rationum in utramque partem libratim disquirunt, *ibid.*, 487. — Liber contra mendacium; in quo probatur nunquam mentium in his maxime rebus quæ ad doctrinam religionis pertinent, *ibid.*, 517. — Liber de opere monachorum, *ibid.*, 547. — Liber de patientia; afflictis et poenitentibus, *ibid.*, 612. — Liber de disciplina Christiana; ubi quid sit bene vivere; quæ sit merces bonæ vitæ; qui sint veri Christiani; quis sit verus magister; novitiis et tyronibus in rebus fidei, *ibid.*, 669. — De cantico novo, vel de reditu ad celestem patriam ac vitæ periculis, *ibid.*, 677. — De cultura agri Domini, *ibid.*, 685. — De cataclysmo, *ibid.*, 691. — De tempore barbarico, *ibid.*, 700. — De utilitate jejunii, *ibid.*, 707. — De urbis incendio, *ibid.*, 715. Hæc sex opuscula præsertim ad recentes conversos, ad novitiis, et etiam ad afflictos proponenda.

Inter subditis in Appendice tomii XX opuscula, hæc quæ sequuntur, velut ascetica, referenda nobis visa sunt: Liber de substantia dilectionis, 843. — De diligendo Deo, 847. — Soliloquia, 863. — Meditationes, 901. — De contritione cordis, 943. — Manuale, 951. — Speculum, 967. — Speculum peccatoris, 983. — De triplici habitaculo, 991. — De scala paradisi, 997. — De cognitione veræ vitæ, 1005. De vita Christiana, 1031. — De salutaribus documentis, 1047. — De duodecim abusionum gradibus, 1079. — De sobrietate et castitate, 1105. — De vera et falsa poenitentia, 1113. — De visitatione infirmorum, 1147. — De rectitudine catholicæ conversationis, 1169. — Sermones ad fratres in eremo commorantes, 1235. — De correptione et gratia; ubi de necessitate et utilitate correptionis, XLIV, 915. Multa alia reperire est ascetica, inter ejusdem S. Augustini homilias et sermones, quos ipse lector benevolus compulsare poterit.

AURELIANUS (S.), episc. Arelat. — Regula ad monachos, LXVIII, 385. — Regula ad virgines, *ibid.*, 399.

BACHARIUS monachus. — Liber ad Januarium de reparatione lapsi, XX, 1037; noviter conversis et poenitentibus legendus.

MALDUINUS, archiepisc. Cantuar. — Tractatus varii inter quos specialiter: De dilectione Dei, CCIV, 417. — De duplici resurrectione, quæ per obedientiam perseverantiam obtinetur, *ibid.*, 429. — De Salutatione angelica, ubi de triplici gratia Dei, scilicet decoris, favoris et honoris, *ibid.*, 467. — De vulnere charitatis, quod sponsa infligit sponso, *ibid.*, 477. — De beatitudinibus evangelicis, *ibid.*, 483. — Exhortatio ad sacerdotes, *ibid.*, 529. — De vita cœnobitica, seu communi, *ibid.*, 545.

BEDA VENERABILIS. — Libellus de officiis, XCIV, 531. — Excerpta ex SS. Patribus, *ibid.*, 540. — De meditatione Passionis, *ibid.*, 561. — De remediis peccatorum, *ibid.*, 568.

BENEDICTUS (S.), abbas Anian. — De concordia regularum, CIII, 717.

BENEDICTUS (S.), abb., monach. institutor. — Regula commentata, LXVI, 213. — Ordo monasticus; qualiter fratribus in monasterio religiose ac studiose conversari, ac Domino militare oporteat, *ibid.*, 937. — Variæ ad monachos regulæ in Appendice ad opera S. Benedicti reperiuntur quas ad revolvendas monachos hortatur, *ibid.*, 949 et seqq.

BERENGOSUS, abb. S. Maximi Trevir. — Libellus insignis de mysterio ligni Dominici, CLX, 981.

BERNARDUS, prior Carthusiæ Portar. — Epistola; ubi de fuga sæculi, CLIII, 885, et qualiter coram Domino sit vivendum, *ibid.*, 892.

BERNARDUS (S.), abb. Claravall. — Omnia S. Bernardi opera maximam redolent pietatem; altamen specialiter ut ascetica præponi nobis videntur sequentia, scilicet: 1. Epistolæ, ubi de vocatione, statu et reigosorum virtutibus agit auctor et quæ sunt: Hortationes, ut animæ cura præferatur corporis sollicitudini, et ut sæculo renuntiaretur, CLXXII, epist., 440. — Parænetice, ad ingressum in religionem, epist. 104, 108, 411, 412. — Ad profectum, epist. 234, 315, 385. — Ad studium disciplinæ regularis; epist. 275. — De moribus primorum Cisterciensium, epist. 468, 492. — De electione rursus religiosæ, epist. 51, 34, 109, 131, 322. — De reformatione monasterii, epist., 489. — Ad revocandos eos qui ad alios desciverant, epist., 1. — Ad revocandos apostatas, epist. 2, 112, 415. — Ad revocandos errantes, epist. 4, 7. — Contra eos qui a vita religioſa alii avocant, epist. 292. — De amore solitudinis et silentii,

epist. 21, 48, 52, 69. — De vitanda monachis peregrinatione, epist. 57, 599. — De usu pharmacorum, epist. 515. — De consortio mulierum monachis vitando, epist. 73, 403. — Pro pace inter Christianos et Chamaeos, epist. 229. — De brevitate et paritate litterarum, epist. 88, 90. — De religioso qui nupserat, epist., 76. — De transitu ad aliam religionem, epist. 94, 513, 443. — De admissione alienorum religiosorum, epist. 5, 32, 53, 65, 68, 255, 293, 382, 505. — De virginitatis prerogativa, epist., 113. — Ad sanctimonialem quæ ad meliorem frugem se receperat, epist. 114. — 2. Tractatus vari, scilicet: Liber de conversione ad clericos, CLXXIII, 853. Liber de præcepto et dispensatione, *ibid.*, 851. — Tractatus de gradibus humilitatis et superbie, *ibid.*, 941. — Liber de diligendo Deo, *ibid.*, 975. — Liber de passione Christi et doloribus Matris ejus, *ibid.*, 1133. Sermones S. Bernardi fere omnes qui in tomo CLXXIII, continentur, inter opera ascetica referendi sunt, præsertim sermones de diversis, et ex sermonibus in Cantica sequentes: serm. 5 et 4, de osculo pedis, manus, oris, et de triplici animæ profectu, *ibid.*, 794. — Serm. 9, de Dei amore, 815. — Serm. 15, de efficacia et suavia et nominis Jesu, 815. — Serm. 16, de contritione cordis, et de tribus speciebus veræ confessionis, 848. — Serm. 20, de triplici modo dilectionis, 867. — Serm. 22, de quatuor virtutibus cardinalibus, 878. — Serm. 25, de tribus modis contemplationis, 881, et 1029, serm. 32. — Serm. 37, de ornatu sponsæ, quo tota celestis redditur, 912. — Serm. 33, de quatuor generibus temptationum evitandis, 951. — Serm. 34, de humilitate et patientia, 959. — Serm. 42, de duplici humilitate, 987. — Serm. 43, qualiter inter prospera et adversa, illæsa permaneat anima intuitu passionis Christi, 993. — Serm. 46, quod a tria via sit via ad contemplationem, 1001. — Serm. 47, de virginitate et martyrio, 1008. — Serm. 49, de duplici charitate, 1016. — Serm. 55, de vera poenitentia, 1044. — Serm. 57 et 74, de variis visitationibus Domini, 1050, 1159. — Serm. 63, de perfecta mentis puritate, 1075. — Serm. 70, de virtutibus inter quas, velut inter illa, sponsus pascitur, 1116. — Serm. 75, de querendo Deum debet tempore, modo et loco, 1144. — Serm. 79, de perfecta adhesionem animæ cum Deo per amorem, 1163. — Serm. 86, de cautela et verecundia sponsæ querentis Verbum, 1195. — Inter supposititia S. Bernardi opera, quæ sequuntur præsertim animadvertenda sunt, scilicet: Tractatus ad fratres de Monte-Dei, CLXXXIV, 107. — Tractatus de contemplando Deo, *ibid.*, 763. — Tractatus de natura et dignitate amoris, *ibid.*, 579. — Scala claustralium, *ibid.*, 475. — Meditationes pissimæ de cognitione humanæ conditionis, *ibid.*, 495. — Tractatus de interiori domo, *ibid.*, 507. — De ordine vite et morum institutione, præsertim ad novitios, *ibid.*, 859. — Liber de charitate, *ibid.*, 883. — Vitis mystica, seu tractatus de passione Domini, *ibid.*, 635. — Meditatio in passionem et resurrectionem Domini, *ibid.*, 741. — Instructio sacerdotis, seu tractatus de præcipuis mysteriis nostræ religionis, *ibid.*, 771. — Tractatus de statu virtutum, *ibid.*, 791. — Liber sententiarum, *ibid.*, 1133. — Speculum monachorum, *ibid.*, 1175. — Opusculum in hæc verba: *Ad quid venisti?* *ibid.*, 1169. — Liber de modo bene vivendi, *ibid.*, 1200.

BRUNO (S.), episc. Signiens. — Sententiarum libri tres, et maxime liber secundus, de ornamentis Ecclesiæ, ubi de variis virtutibus, CLXV, 875.

CÆSARIUS (S.), episc. Arelat. — Regula ad monachos, LXVII, 1097. — Regula ad virgines, *ibid.*, 1107. — Sermo ad sanctimoniales, *ibid.*, 1121. — Epistolæ duæ ad abbatissam et ejus congregationem, *ibid.*, 1123. — Epistola ad virginem Deo dicatam hortatoria, *ibid.*, 1135.

CASSIANUS, presbyt. Massil. — Libri duodecim de cenobiorum institutis, ubi de virtutibus quas colere et vitis quæ fugere debent monachi, disseritur, XLIX, 83. — Collationum xxv collectio, *ibid.*, 477. — Hæc ex mente S. Benedicti, a cenobitis continuo, præ cæteris libris, revolvenda.

CHRODEGANGUS (S.), episc. Metens. — Regula canonicorum, LXXXIX, 1057.

CHROMATIUS (S.), episc. Aquileiens. — Tractatus singularis de octo beatitudinibus, a novitiis præsertim et monachis perlegendus, XX, 525.

COLUMBANUS (S.), alb. et confess. — Regula cenobialis, LXXX, 209. — Instructiones variæ ad monachos, *ibid.*, 229.

CYPRIANUS (S.), episc. Carthagin. — Omnia fere ejus opera moralia sunt, ex his tamen magis ascetica videntur sequentia: Epist. I. ad Donatum, elegantissima omnium, admirabilem efficaciam divinæ gratiæ in mutandis hominum animis ex seipso ostendit, IV, 192. — Epist.

II, ad martyres, 245. — Epist. 15, ad Moysen, 261. — Epist. 26, Moysis ad Cyprianum, 290. — Epist. 56, ad Theobertum, de exhortatione martyrii, 519. — Epist. 77, ad Nemesianum et cæteros, ... ad metalla damnatio, 414. — Epist. 81, ad Sergium et Rogatianum, in carcere constitutos, 421. — Epist. ad Fortunatum, de exhortatione martyrii, 651. — Liber de laude martyrii, 787. — Liber de duplici martyrio 881. — In his omnibus præclare ad patendum pro Christo inveniuntur adhortationes. — Liber de bono patientiæ, ad imitationem Tertulliani, IV, 621. — Epist. 69, ad Florentinum, de ferendis æquanimiter obrectatorum calumniis, 401. — Liber ad Demetrianum, calamitates probat non Christianis sed idololatriæ impolari debere, *ibid.*, 545. — Liber de zelo et livore, *ibid.*, 637. — Liber de mortalitate, *ibid.*, 581. — Epist. 4, 5, 36, de cura pauperum, 250, 251, 526. — Epist. 37, 40, de charitate afflictis exhibenda, 527, 559. — Epist. 6, ad Rogatianum, de observanda disciplina, 255. — Epist. 7, ad clericum et plebem, de deprecando Deo pro peccatis, 240. — Epist. 65, ad Rogatianum, de superbo diacono, 393. — Epist. 9, 10, 11, 13, 51, de non facie danda venia lapsis, 250, 253, 256, 260, 307. — Liber de lapsis, IV, 467. — Liber de unitate Ecclesiæ, ubi de pace et concordia, *ibid.*, 495. — Epist. 55, de Aurelio lectore ordinato, 519. — Epist. 54, de Celerino lectore ordinato, 522. — Epist. 55, de Numidico ordinato presbytero, 526. — Liber de singularitate clericorum, *ibid.*, 835. Hæc quatuor ad sacros ordines promovendi cum utilitate legendi. — Liber de habita virginum, IV, 441. — Liber tertius ad Quirinum, ubi dogmata vitæ Christianæ, *ibid.*, 723. — Tractatus de duodecim abusibus sæculi, *ibid.*, 869. Hæc duo præsertim in rebus fidei tyrionibus proponantur.

DEFENSOR, monach. Torcoring. — Liber sententiarum, ubi de virtutibus et vitiis ex S. Scriptura et SS. Patribus, LXXXVIII, 897.

DONATUS (S.), episc. Vesonit. — Regula ad virgines, LXXXVII, 273.

DROGO, cardin. episc. Osiens. — Liber de divinis officiis, seu de Horis canonicis, CLXVI, 157.

DURANDUS, abbas Troarn. — Liber de corpore et sanguine Christi, CLXIX, 1375.

EADMERUS, monach. Cantuar. — Liber de beatitudine celestis patriæ, CLIX, 587. — Liber de S. Anselmi similitudinibus, *ibid.*, 605.

ECKBERTUS, abbas Schœnaug. — Opusculum de laude crucis, CXCV, 105. — Soliloquium, seu meditationes, *ibid.*, 105. — Stimulus amoris, *ibid.*, 114.

ERNSTUS, abbas Bonnavallis. — Tractatus de septem verbis Domini in cruce, CLXXXIX, 1077. — Meditationes, *ibid.*, 1735.

EUCHERIUS (S.), episc. Lugdun. — Libellus de laude crenni ad Hilariu Lirinensem presbyterum, I, 701. — Epistolæ paræneticæ ad Valerium cognatum, de contemptu mundi et seculari philosophiæ, *ibid.*, 711. — Homilium quædam ad monachos, *ibid.*, 835. — Liber de canonicis cenobiorum institutis, *ibid.*, 867. — Liber de octu malitiæ cogitationibus, *ibid.*, 877. Hæc varia S. Eucherii opuscula præsertim novitiis, monachis et ad perfectionem aspirantibus proponenda.

EULOGIUS (S.), episc. Tolet. — Documentum martyrii, sive exhortatio ad virgines in carceribus propter fidem detentas, ut martyrium alacriter subeant, CLV, 821.

EUTROPIUS (S.), abbas et episc. — De octo vitiis, LXXX, 9.

EUTYCHIANUS (S.), papa. — Exhortatio ad presbyteros, ex antiquo codice Vaticano, ubi omnia ad quæ tenentur sacerdotes, breviter exponit, V, 165.

FASTIDIUS, episc. Brit. — Liber de vita Christiana, ubi quid Christianum facere conveniat, expositor, I, 583. Opus a tyrionibus in rebus fidei revolvendum.

FLORUS, diaconus Lugdun. — Opusculum de expositione missæ, CXIX, 15.

FRUCTUOSUS (S.), episc. Bracar. — Regula monachorum, LXXXVII, 1097.

FULGENTIUS (S.), episc. Ruspens. — Epist. ad Probam, de virginitate et humilitate, LXV, 324. — Epist. ad eandem, de oratione ad Deum, et de compunctione cordis, *ibid.*, 539. — Epist. ad Euphyppium abbatem, de charitate et dilectione, *ibid.*, 544. — Epist. ad Venantiam, de recta poenitentia, et futura retributione, *ibid.*, 552. — Libri duo de remissione peccatorum, *ibid.*, 527.

GREGORIUS (S.), episc. Turon. — Libri duo miraculorum, LXXI, 705. — Liber de gloria confessorum, *ibid.*, 828. — Libri quatuor de miraculis S. Martini, *ibid.*, 913. — Liber de vita Patrum, *ibid.*, 1009. Hæc varia opuscula, licet inter ascetica collocari non valeant, nobis tamen huc

memoranda videntur, etenim multum fructum colligit ex illis lector benevolus.

GREGORIUS MAGNUS, Eccles. doct. — Liber regule pastoralis, LXXVII, 13. — Expositio in septem psalmos penitenciales, *ibid.*, 350.

GUIBERTUS, abbas de Novigento. — Libri moralium in Genesis, CLVI, 31. — Opusculum de virginitate, *ibid.*, 579.

GUIGO I, Carthus. Maj. prior. — Meditationes, CLIII, 601.

GUIGO II, Carthus. Maj. prior. — Liber de exercitio cellæ, CLIII, 787.

GUILIELMUS, abbas S. Theoderici. — De vita solitaria, CLXXX, 205. — Meditative orationes, *ibid.*, 206. — Liber de contemplando Deo, *ibid.*, 243. — De natura et dignitate divini amoris, *ibid.*, 249. — Speculum fidei, *ibid.*, 381. — Ænigma fidei, *ibid.*, 397.

GUITHMUNDUS, archiepisc. Aversan. — Libri tres de corporis et sanguinis Christi veritate in Eucharistia, CXLIX, 1427.

HALITGARUS, episc. Camerac. — Libri quinque de vitiis et virtutibus, CV, 631.

HAYMO, episc. Halberst. — Libri tres de varietate librorum, sive de amore celestis patrie, ubi de qualitate patrie celestis, quibus hæc acquiratur operibus, et de qualitate supplicii penisque perpetuis, CXVIII, 875.

HENRICUS, archidiac. Huntingdon. — Libellus, seu epistola de contemptu mundi, CXCV, 979.

HENRICUS de Castro Marsiac. cardinal. — Tractatus de peregrinante civitate Dei, CCLV, 251.

HIERONYMUS (S.), presbyt., Eccles. doct. — Inter epistolas S. Hieronymi plurimas invenies quas magnam redolent pietatem, inter quas præsertim sequentes: Epist. 14, de laude solitariae vite, XXII, 347. — Epist. 22, de custodia virginitatis, *ibid.*, 394. — Epist. 52, de vita clericorum et sacerdotum, *ibid.*, 527. — Epist. 63, hortatio ad sacrarum Scripturarum studium, *ibid.*, 540. — Epist. 78, de institutione monachi, *ibid.*, 579. — Epist. 125, vivendi forma, *ibid.*, 1072. — Epist. 130, de virginitate servanda, *ibid.*, 1105. — Inter dubias, epist. 2, de contemptu hæreticorum, XXX, 45. — Epist. 3, exhortatio ad adversa toleranda, *ibid.*, 50. — Epist. 4, consolatio ad virginem in exilium missam, *ibid.*, 55. — Epist. 5, G. ad amicum ægrotum, *ibid.*, 61, 75. — Epist. 12, de septem ordinibus Ecclesie, *ibid.*, 148. — Epist. 13, laus virginitatis, *ibid.*, 163. — Epist. 19, de vera circumcissione, *ibid.*, 188. — Epist. 41, de ferendis opprobriis, 282. — Epist. 42, de vita clericorum, *ibid.*, 284. — Homilia ad monachos, *ibid.*, 311. — Regula monachorum, *ibid.*, 319, 391.

HILDEBERTUS, archiepisc. Turon. — Tractatus brevis de sacramento altaris, CLXXI, 1149. — Liber de expositione missæ, *ibid.*, 1153. — Liber de farræ Eucharistie, *ibid.*, 1193. — Liber epistolarum primus, quas scilicet epistolæ ad diversos scriptæ, sunt asceticæ et morales, *ibid.*, 144.

HILDEBRANDUS Junior. — Libellus de contemplatione, CLXXXI, 1091.

HILDEGARDIS (S.), abbatissa — Explanatio Regule S. Benedicti, CXCVII, 1053. — Explanatio Symboli S. Athanasii, *ibid.*, 1065.

WINCMARUS, archiepisc. Rhemens. — De cavendis vitiis et virtutibus exercendis, CXXV, 837. — De officio episcoporum, *ibid.*, 1007.

HONORIUS Augustodunens. — Scala Dei major, CLXXII, 1229. — Scala Dei minor, *ibid.*, 1239. — De animæ exilio et patria, *ibid.*, 1242. — De vita claustrali, *ibid.*, 1247. — Eucharistia, sive liber de corpore et sanguine Christi, *ibid.*, 1249.

HUGO Ambian., archiepisc. Rothomag. — Liber de fide catholica et Oratione Dominica, CLCII, 1323.

HUGO DE S. VICTORE. — Libri quatuor de vanitate mundi, CLXXVI, 705. — Expositio in Regulam S. Augustini, *ibid.*, 881. — Liber de institutione novitiorum, *ibid.*, 925. — Soliloquium de artha animæ, *ibid.*, 951. — Liber de laude charitatis, *ibid.*, 969. — De modo orandi, 977. — De amore sponsi ad sponsam, *ibid.*, 987. — Opusculum aureum de meditando, seu meditando arte, *ibid.*, 993. — De fructibus carnis et spiritus, *ibid.*, 997. — Libri quatuor de claustræ animæ, *ibid.*, 1017. — Libri quatuor de arca Noe morali, *ibid.*, 618. — Liber de arca Noe mystica, *ibid.*, 677. — De medicina animæ spirituali cum corporali comparata, *ibid.*, 1183. — De anima et ejus ad sui et ad Dei cognitionem et ad veram pietatem institutione, CLXXVII, 163.

ISAAC, abbas de Stella. — De officio mixæ, CXCIV, 1840.

ISIDORUS (S.), episcop. Hispal. — Regula monacho-

rum LXXXIII, 867. — Liber de conflictu vitiorum et virtutum, *ibid.*, 1131. — Liber sententiarum, *ibid.*, 115. — Exhortatio humilitatis, *ibid.*, 1201. — Sententia de penitentiarum de activa vita atque contemplativa, *ibid.*, 1215. — Norma vivendi, *ibid.*, 1217.

JOANNES Carthus. Portarum monachus. — Epistolæ quinque, ubi de fuga sæculi, de modo orandi, de custodia cordis, de consuetudine in proposito, CLIII, 900.

JOANNES Michaciens. — Regula templariorum, CLXVI, 857.

JOANNES Saresberiens., episc. Carnot. — De septem septenis, CXCIX, 945.

JONAS, episc. Aurelian. — Libri tres de institutione laicali, CVI, 121.

JOSLENNUS, episc. Suevion. — Epistola in Symbolum et Orationem Dominicam, CLXXVI, 1479.

JULIANUS (S.), episc. Tolet. — Libri tres Prognosticon. — Ubi de animorum nostrorum statu tum mortis tempore, tum post mortem ante judicium extremum, tum denique in ipso judicio questio, XCVI, 455.

JULIANUS POMERIUS. — Libri tres de vita contemplativa, LIX, 415.

LACTANTIUS FIRMIANUS. — Liber de falsa sapientia philosophorum, VI, 347. — Liber de justitia, *ibid.*, 345. — Liber de vero cultu, *ibid.*, 653. Hic auctor in multis sapit philosophum Platonem, ideoque a solis doctis hæc legenda.

LANFRANCUS, archiepisc. Cantuar. — Decreta seu statuta pro ordine S. Benedicti, CL, 445.

LAURENTIUS (S.), Novariensis. — Homilia de penitentia, LXVI, 89.

LKANDER (S.), Hispal. — Regula sive liber de institutione virginum et contemptu mundi, LXXII, 873.

LEO (S.) MAGNUS. — Epistola ad Demetriadem, seu tractatus de humilitate; opus dubium Leoni Magno a Quesnello attributum. Auctor magnis laudibus humilitatem commendat, LV, 161.

LEO (S.) IX, pontifex Romanus. — Libellus de conflictu vitiorum atque virtutum, CXLIII, 559.

MAGISTER cognomine auctor Incertus. — Regula ad monachos, LXXXVIII, 943.

MARINUS, episcop. Dumtens. — Formula honestæ vite, LXXII, 31. — Libellus de moribus, *ibid.*, 29. — De repellenda jactantia, *ibid.*, 31. — De superbia, *ibid.*, 53. — Exhortatio humilitatis, *ibid.*, 39. — De ira, *ibid.*, 41.

MAXIMUS (S.), episc. Taurin. — Epistolæ duæ ad amicum ægrotum; prima scilicet consolatoria, secunda de viro perfecto tractat. Inter dubia S. Maximi opera referuntur LVII, 921.

NICETAS (S.), episc. Aquileiens. — Explanatio Symboli apostolici, ad tirone in rebus fidei, LII, 865.

NICETIUS (S.), episc. Trevir. — Opusculum de vigiliis servorum Dei, LXVIII, 363. — De psalmodia bona, *ibid.*, 571.

NOVATUS CATHOLICUS. — Sententia de humilitate et obedientia, et de calcanda superbia, ad monachos, XVIII, 67.

ODO (S.), abbas Cluniac. — Epitome Moralium S. Gregorii in Job, CXXXIII, 405. — Libri tres collationum: in primo, de variis hujus vite afflictionibus et contra eos qui censuras ecclesiasticas contemnunt; in secundo, de his qui malorum exemplo in vita prolapsi sunt et ad sacramenta indigni accedunt, vel ut liberius peccent ab his abstinere; in tertio, de superiorum et inferiorum virtutibus et vitiis, *ibid.*, 517.

ODO (S.), archiepisc. Cameracens. — Expositio in canonem missæ, CLX, 1035.

OTHLONUS, presbyt. monach. — Liber de cursu spirituali, CXLYI, 141.

PACIANUS (S.), episc. Barcin. — Parænesis, sive exhortatorius libellus ad penitentiam, XIII, 1018.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.). — Tractatus de corpore et sanguine Christi Domini, CXX, 1267, opus piissimum et doctum. — Libri tres de fide, spe et charitate, *ibid.*, 1387. — Epistola ad Frudegardum, de corpore et sanguine Domini, *ibid.*, 1381. — Expositio in Psalmum LXXV, ad virgines Suevionenses, *ibid.*, 993.

PATRICIUS (S.), episc. Hibern. — Liber de tribus habitaculis, scilicet regno Dei, mundo et inferno, LIII, 831.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiens. — Liber exhortationis sive de salutaribus documentis, CXIX, 197.

PETRUS BLESSENS., archidiac. — Liber de amicitia Christiana, CVII, 871. — Liber de charitate Dei et proximi, *ibid.*, 835. — Liber de duodecim utilitatibus tribulationis, *ibid.*, 989. — Liber de confessione sacramentali, *ibid.*, 1077.

PETRUS CELLENS., episc. Carnot. — Liber de pas-

loc. CCL, 927. — Tabernaculi Moisei expositio mystica, *ibid.*, 1047. — Liber de concientia, *ibid.*, 1093. — Tractatus de disciplina claustrali, *ibid.*, 1101.
PETRUS (S.) DAMIANUS. — Omnes S. Petri Damiani apostole saluberrimis referat sunt documentis, maxime tamen sequentes notandæ. — Epist. 15, lib. i; de scelibus temporis illius, CXLIV, 225. — Epist. 1, lib. ii; de officio pastoralis, *ibid.*, 253. — Epist. 5, lib. ii; de sabbatismo, seu de vera requie et pace iustorum in hac vita, *ibid.*, 260. — Epist. 11 et 12, lib. ii; de munere abbatis, 273. — Epist. 5, lib. iv; de iudicio extremæ, *ibid.*, 300. — Epist. 15, lib. iv; de munere pastoralis, *ibid.*, 325. — Epist. 5, lib. v; quid peccatoribus in morte veniat, *ibid.*, 343. — Epist. 4, lib. v; de clericorum vitis, *ibid.*, 344. — Lib. vi, per totum; de vita eremitica, de virtutibus et vitiis monachorum, et de abbatis munere, *ibid.*, 371. — Epist. 6, lib. vii; exhortatio ad ferendos æquanimiter labores, *ibid.*, 443. — Epist. 1, lib. viii; de officio concionatoris, *ibid.*, 461. — Epist. 6, lib. viii; de adversitate æquanimiter toleranda, *ibid.*, 473. — Epist. 8, lib. viii; de vanitate temporalium et de die iudicii, *ibid.*, 476. — Epist. 12, lib. viii; contra superbiam, *ibid.*, 485.
Inter Opera et Opuscula. — Sermo de vitio linguæ, CXLIV, 912. — Sermo de spirituali certamine, *ibid.*, 919. — Opusculum de eleemosyna, CXLV, 207. — De horis canonicis, *ibid.*, 221. — Liber qui appellatur *Dominus rubeus*, ubi de laude vite eremiticæ, *ibid.*, 231. — Opusculum apologeticum de contemptu sæculi contra monachos regularem observantiam parvipendentes, *ibid.*, 251. — De perfectione monachorum, *ibid.*, 291. — De sum congregationis institutis, ubi Stephano cuidam qui ex tunc ad eremum emigraverat, eremiticam vitam et conversionis præcepta desideranti depromit, *ibid.*, 335. — Contra intemperantes clericos, *ibid.*, 387. — De fuga dignitatum ecclesiasticarum, *ibid.*, 453. — Contra clericos aulicos, et ad dignitates provehantur, *ibid.*, 463. — De brevitate vite pontificum Romanorum, ubi et de bonitate Dei et providentia, *ibid.*. — Contra clericos regulares proprietarios, *ibid.*, 479. — De dignitate sacerdotii, *ibid.*, 491. — De vita communi canonicorum, *ibid.*, 505. — De vii vestitu ecclesiasticorum, *ibid.*, 517. — De frenanda ira et simultatibus extirpandis, *ibid.*, 649. — De fide Deo obstricta non fallenda, *ibid.*, 667. — De sancta simplicitate scientiæ infantii anteponenda, *ibid.*, 693. — De ferenda æquanimiter correptione, *ibid.*, 703. — De castitate et mediis eam tuendi, *ibid.*, 710. — De spiritualibus deliciis, *ibid.*, 715. — De perfecta monachi informatione, *ibid.*, 721. — De vita eremitica, et probatis eremitis, *ibid.*, 749. — De patientia in insectatione improborum, *ibid.*, 791. — De fluxu mundi gloria et sæculi despectione, *ibid.*, 807. — De vera felicitate et sapientia, *ibid.*, 831.
PETRUS DE HONESTIS, cleric. Ravenn. — Regula clericorum, CXLIII, 703.
PHILIPPUS, abb. Bonæ Spel. — Tractatus sex de institutione clericorum, CCIII, 663.
RABANUS MAURUS. — Tractatus de anima, ubi de virtutibus moralibus, CX, 1109. — Liber de agone Christiano, CXII, 1229. — Libri tres de videndo Deo, de puritate cordis et modo penitentiae, *ibid.*, 1261. — De virtutibus et vitiis et peccatorum satisfactione, *ibid.*, 1335. — De passione Christi, *ibid.*, 1425.
REINERUS, monachus Leodiens. — Speculum penitentiae, CCIV, 51. — Palmarium virginale, *ibid.*, 61. — Flores eremi, *ibid.*, 69. — Libelli tres lacrymarum, *ibid.*, 153. — Libri de profectu mortis, *ibid.*, 181.
RICHARDUS A S. VICTORE. — Liber de prepara-

tione animi ad contemplationem, CXCVI, 1. — Libri quinque de gratia contemplationis, *ibid.*, 65. — Libellus de meditatione novissimorum, *ibid.*, 201. — Mysticæ et piæ narrationes in psalmos aliquot, *ibid.*, 265. — Tractatus de exterminatione mali et promotione boni, *ibid.*, 1073. — Libri tres de statu interioris hominis, *ibid.*, 1115. — Liber de gradibus charitatis, *ibid.*, 1207. — De eruditione hominis interioria, *ibid.*, 1239.

ROBERTUS DE ARBRISSELLO, monach. — Regula sacramentalium et præcepta recte vivendi, CLXII, 1079.

RUFINUS, presbyt. Aquileiens. — Historia monachorum, XXI, 387. — Hoc quidem opusculum hic improprie ad ascetica refertur, sed eo quod a monachis multo cum fructu legi possit, notandum nobis visum est.

RUFINUS, sedis incertæ episc. — Libri duo de bono parisi, CL, 1393.

RUPERTUS, abb. Tuitiens. — Libri de operibus Spiritus sancti, et præsertim liber ii, CLXVII, 1571.

Libri vii, de divinis officiis, in quibus ecclesiastici ritus tropologicè explicantur, CLXX, 15. — Libri duo de meditatione mortis, *ibid.*, 357. — Libri tres super quadam capiti Regulæ S. Benedicti, *ibid.*, 477.

SALVIANUS (S.), presbyt. Massil. — Libri octo de gubernatione Dei, LIII, 25. Ibi præclare divina in omnibus et super omnia Providentia astruitur. — Libri quatuor adversus avaritiam, *ibid.*, 173.

SMARAGDUS, abbas. — Diadema monachorum, ubi de vitiis fugiendis et virtutibus adipiscendis, CII, 583. — Commentaria in Regulam S. Benedicti, *ibid.*, 691. — Via regia, *ibid.*, 938.

STEPHANUS (S.), abb. Cisterc. — Usus antiquiores ordinis Cisterciensis, CLXVI, 1584.

STEPHANUS de Balgato. — Tractatus de sacramento altaris, CLXXII, 1373.

STEPHANUS (S.), de Mureto. — Liber sententiarum seu rationum, CCIV, 1085. — Regula S. Stephani, *ibid.*, 1135.

SULPICIIUS SEVERUS. — Epistola ad Clandiam sororem suam, de ultimo iudicio, XX, 225. — Epistola ad eandem, de virginitate, *ibid.*, 227.

TAIO, episc. Casaraugustan. — Libri quinque sententiarum, LXXX, 727.

TERTULLIANUS, presbyter. — De patientia, opus asceticum et paræneticum, I, 1259. — Ad martyres; Christianos in carcere propter fidem delentos consolatur, et ad martyrium hortatur, *ibid.*, 619. — De penitentia; probe intelligendus usitatus olim in Ecclesia penitentia publicæ ritus, ne in dubium quis incidat secunda post lapsum venia, *ibid.*, 1223; hæc præsertim ad afflictos. — Scorpiace adversus Gnosticos; de laude martyrii; quam gloriosum et utile sit pro Deo et Christo pati, II, 121. — De oratione; brevis est Oratio Domini explicatio, I, 1143. — Multa et moralia reperies de ferendis æquanimiter pro Christo persecutionibus in libro de fuga in persecutione, II, 101. — Item mira de jejuniis et abstinentia in libro de ieiuniis, II, 983. Sed cave Montani hæretici dogmata quæ ibi tuentur; in illo quidem docet non licere fugere in persecutione, in hoc vero nimium rigorem jejuniorum, quæ omnes astringit, saltem conator.

THEODORICUS, canonic. Paderborn. — Commentarius in Orationem Dominicam, CXLVII, 583.

VIGILIUS, diaconus. — Regula monachorum, quæ va'go dicitur Regula orientalis, I, 373.

WILLELMUS (S.), abb. Hirsaug. — Constitutiones Hirsaugienses, seu Gengenbacenses, CL, 927.

CXLI.

BIBLIOTHECA

KADEM PATRUM ASCETICA ANALOGICE DISPOSITA, SED, IN ANALOGIA,

SERVANS ORDINEM ALPHABETICUM NECNON ET CHRONOLOGICUM.

Amicitia. — De amicitia, S. Augustinus, XXXII, epist. 92, col. 868. — De amicitia spirituali, Aelredus abbas, CXIV, 659. — De amicitia Christiana liber, Petrus Blesensis, CCVII, 871.

Amor, Charitas Dei. — De dilectionis substantia liber, S. Augustinus, XI, 843. — De diligendo Deo, *ibid.*, 817. — De charitate et dilectione, S. Fulgentius, LXV, 514. — Scala Dei minor, seu de gradibus charitatis, Bonaventura, CLXXII,

1239. — De laude charitatis liber, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 967. — De amore sponsi ad sponsam, *ibid.*, 997. — De natura et dignitate divini amoris, Guilelmus abbas, CLXXX, 249. — De diligendo Deo, S. Bernardus, CLXXXII, 973. — De Dei amore, *id.*, CLXXXIII, 815. — De triplici modo dilectionis, *ibid.*, 867. — De duplici charitate, *ibid.*, 1016. — De perfecta adhesionem animæ eum Deo per amorem, *ibid.*, 1193. — De natura et dignitate amoris, *id.*, CLXXXIV, 373. — De charitate liber, *ibid.*, 583. — Stimulus amoris, Eckbertus abbas, CXC, 114. — Speculum charitatis, Aelfredus abbas, *ibid.*, 505. — Compendium speculi charitatis, *ibid.*, 621. — De gradibus charitatis, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1195. — De quatuor gradibus violentæ charitatis, *ibid.*, 1207. — De dilectione Dei, Baldinus, CLIV, 417. — De vulneribus charitatis, quod sponsa sponso infligit, *ibid.*, 477. — De charitate Dei et proximi, Petrus Blesensis, CXXII, 893. — Dialogus de conflictu amoris Dei, et linguae dolores, anonymus, CXXI, 831.

Amor, Charitas in proximum. — Charitas afflictis exhibenda, S. Cyprianus, IV, epist. 57, 60, col. 327, 359. — De cura pauperum, *ibid.*, epist. 4, 5, 36, col. 430, 251, 526. — De vera charitate, S. Augustinus, XXXII, epist. 92, col. 948. — De visitatione infirmorum, *id.*, XI, 1147. — De eleemosyna opusculum, Petrus Damianus, CXLV, 207.

Anima, Animus; Mens. — Prognosticon libri tres, S. Iulianus, XCVI, 435. — De animæ ratione liber, Alcuinus, CI, 639. — De anima tractatus, Rahanus, CX, 1409. — De animæ exilio et patriâ, Honorius, CLXXII, 1212. — De animæ arrha soliloquium, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 451. — De claustrum animæ libri quatuor, *ibid.*, 1017. — De animæ medicina spirituali cum corporali comparanda, *ibid.*, 1183. — De anima et ejus institutione ad veram pietatem, *id.*, CLXXVII, 165. — De animæ triplici profectu, S. Bernardus, CLXXXIII, 794. — De perfecta mentis puritate, *ibid.*, 1073. — De animæ instructione libri duo, Adamus Scotus, CXCIII, 843. — De tabernaculo tripartito, pars tertia, *ibid.*, 798. — De septem aptitudinibus, Joannes Saresburiensis, CXCIX, 943. — De animæ stabilitate, anonymus, CXXIII, 911.

Avaritia. — Adversus avaritiam libri quatuor, S. Salvianus, I, III, 173.

Beatitudines, Beatitude, Felicitas. — De octo beatitudinibus tractatus, S. Chromatius, XX, 523. — De vera beatitudine, S. Augustinus, XXXIII, epist. 3, col. 66. — De vera felicitate, *ibid.*, epist. 155, col. 616. — De sermone in monte libri, *id.*, XXXIV, 429. — De vera felicitate, Petrus Damianus, CXIV, 851. — De beatitudine celestis patriæ liber, Eadmerus, CLIX, 587. — De beatitudinibus evangelicis, Baldinus, CLIV, 485.

Canonicatus, Canonici. — Regula canonicorum, S. Chromatius, LXXXIX, 1057. — De regula canonicorum, Amalarius, CV, 816. — De ordine canonicorum regularium liber, Anselmus, CLXXXVIII, 1091. — Pro ordine canonicorum regularium epistola apologetica, *ibid.*, 1117. — Scutum canonicorum, Arno, CXIV, 1193. — De canonicorum ordine, habita et professione, Adamus Scotus, CXCIII, 459.

Clericatus, clerici. — De lectione ordinato, S. Cyprianus, IV, epist. 33, 34, col. 319, 322. — De clericorum singularitate, *ibid.*, 835. — De vita clericorum, S. Hieronymus, XXII, epist. 52, col. 527. — De septem ordinibus Ecclesiæ, *id.*, XXX, epist. 12, col. 148. — De acta clericorum, *ibid.*, epist. 42, col. 288. — De clericorum vitiis, Petrus Damianus, CXIV, 344. — Contra clericos intemperantes, *ibid.*, 387. — Contra clericos avaros, *ibid.*, 463. — Contra clericos regulares proprietarios, *ibid.*, 479. — Regula clericorum, Petrus de Honestis, CLXIII, 703. — De conversione ad clericos, S. Bernardus, CLXXXII, 835. — De institutione clericorum, Philippus Bona Spei, CCIII, 663.

Conscientia. — De conscientia liber, Petrus Cellensis, CII, 1063. — De conscientia libellus, Anonymus, CCXII, 103.

Contemptus et fuga sæculi vel mundi. — De fuga sæculi liber, S. Ambrosius, XIV, 569. — De commendanda hereditate, S. Hieronymus, XXX, epist. 2, col. 45. — De contemptu sæculi, S. Augustinus, XXXIII, epist. 23, 26, 77, 218, 253. — De contemptu mundi, S. Eucherius, I, 711. — De conversione a sæculo, S. Fulgentius, LXV, 348. — De contemptu sæculi opusculum, Petrus Damianus, CXLV, 251. — De fluxa mundi gloria et sæculi despectione, *ibid.*, 407. — De fuga sæculi, Joannes monachus, CLIII, 906. — De contemptu temporalium, S. Anselmus, CLVIII, 677. — De contemptu mundi carmen, *ibid.*, 687. — De sæculi odio, *ibid.*, 1072. — De vanitate mundi libri quatuor, Hugo de S. Victore,

CLXXVI, 703. — De contemptu mundi libellus, Hecucus, CACV, 979.

Correptione. — De correptione et gratia, S. Augustinus, XLIV, 915. — De correptione æquanimiter ferenda, Petrus Damianus, CXLV, 703.

Cultus. — De vero cultu liber, Iacantius, VI, 633.

Disciplina. — De disciplina observandi, S. Cyprianus, IV, epist. 6, col. 235. — De disciplina Christiana liber, S. Augustinus, XI, 699. — De disciplina claustrali, Petrus Cellensis, CCII, 1101.

Doctrina christiana. — De doctrina Christiana, S. Augustinus, XXXIV, 15. — De salutaribus documentis, *id.*, XL, 1047. — De salutaribus documentis, S. Paulinus, XCIX, 197. — De varietate librorum libri tres, Haymo, CXVIII, 873.

Eucharistia. — De corpore et sanguine Christi liber, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1267. — De corpore et sanguine Domini epistola, *ibid.*, 1331. — De corpore et sanguine Christi liber, Durandus, CXLIX, 1375. — De corporis et sanguinis Christi veritate in Eucharistia liber, Guimundus, CXLI, 1427. — De sacramento altaris tractatus brevis, Hildebertus, CLXXI, 1119. — De sacra Eucharistia liber, *ibid.*, 1193. — Eucharistion, sive liber de corpore et sanguine Christi, Honorius, CLXXII, 1249. — De sacramento altaris tractatus, Siephanus de Bulgario, CLXXII, 1273.

Fides. — De fide et operibus liber, S. Augustinus, XI, 197. — Enchiridion, sive liber de fide, spe et charitate, *ibid.*, 251. — De fide, spe et charitate libri tres, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1387. — De fide Deo obstricta non fallenda, Petrus Damianus, CXIV, 687. — Speculum fidei, Guilelmus abbas, CLXXX, 363. — Enigma fidei, *ibid.*, 597. — De fide catholica et oratione Dominica liber, Hugo Amb. CXXI, 1525.

Gratia divina. — Gratia divinæ efficaciam in mutandis hominum animis, S. Cyprianus, IV, epist. 1, col. 192. — De Salutatione angelica, vel de triplici gratia Dei, Baldinus, CCIV, 467.

Humo interior. — De statu interioris hominis, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1115. — De eruditione hominis interioris, *ibid.*, 1229. — Tabernaculi Moysi explicatio mystica, Petrus Cellensis, CCII, 1047.

Humilitas. De humili vita, S. Ambrosius, XVI, epist. 58, col. 1178. — De humilitate et obedientia sententia, Novatus, XVIII, 67. — De humilitate liber, S. Leo Magnus, IV, 161. — Humilitatis exhortatio, S. Martinus Dum., LXXII, 59. — Humilitatis exhortatio, S. Isidorus, LXXXIII, 1201. — De sancta simplicitate amentis instanti antepouenda, Petrus Damianus, CXIV, 625. — De gradibus humilitatis et superbiæ tractatus, S. Bernardus, CLXXXIII, 941. — De humilitate et patientia, *id.*, CLXXXIII, 959. — De duplici humilitate, *ibid.*, 987.

Ira. — De ira libellus, S. Martinus Dum., LXXII, II. — De frenanda ira, Petrus Damianus, CXIV, 449.

Jejunium. — De jejunio liber, Tertullianus, II, 953. — De Elia et jejunio liber, S. Ambrosius, XIV, 687. — De jejunii utilitate, S. Augustinus, XI, 707.

Jesus nomen. — De efficacia et suavitate nominis Jesu, S. Bernardus, CLXXXIII, 815.

Judicium ultimum. De ultimo judicio, Sulpicius Severus, XX, 223. — De judicio extremo, Petrus Damianus, CXIV, 590. — De die judicii, *ibid.*, 476.

Justitia. — De Justitia liber, Iacantius, VI, 545. — De justitia et misericordia liber, D. Algerus, CLXXI, 857.

Lapsi, Lapsus. — De lapsis liber, S. Cyprianus, IV, 467. — De non facile danda venia lapsis, *ibid.*, epist. 9, 10, 11, 13, 31. — De lapsu virginis consecrata liber, S. Ambrosius, XVI, 367. — De reparatione lapsi liber, Bacharius, XX, 1037. — Confessionum liber octavus, S. Augustinus, XXXII, 747.

Lingua. — De linguae vitio, Petrus Damianus, CXLIV, 912.

Martyres, martyrium. Ad martyres liber, Tertullianus, I, 649. — Scorpiæ adversus Gnosticos, seu de laude martyrii, *id.*, II, 121. — Ad martyres, S. Cyprianus, IV, epist. 8, col. 245. — De martyrio, exhortatio ad martyrium, *ibid.*, epist. 15, 26, 56, 77, 81. — De laude martyrii liber, *ibid.*, 787. — De duplici martyrio liber, *ibid.*, 841. — De gloria confessorum liber, S. Gregorius Turon. LXXI, 828. — Documentum martyrii, S. Fulgentius, CXV, 821.

Meditatio, meditationes. — Meditationes, S. Augustinus, XI, 901. — Meditationes, Guigo I, CLIII, 601. — Meditationum liber, S. Anselmus, CLVIII, 709. — Meditatio super Miserere, *ibid.*, 821. — De meditando atque

- de opusculum aureum. Hugo de S. Victore, CLXXVI, 93. — Meditativa orationes. Guillelmus abbas, CLXXX, 206. — Meditationes de cognitione humanæ conditionis, S. Bernardus, CLXXXIV, 485. — Meditationes. Erasmus abbas, CLXXXIX, 1735. — Meditationes, seu soliloquium, Eckbertus abbas, CCXV, 105.
- Menacium.** — De menaculo liber, S. Augustinus, XL, 487. — Contra mendacium liber, *ibid.*, 517.
- Missæ.** — De expositione missæ, Florus, CXIX, 15. — Expositione in canonem missæ, R. Odo, CLX, 1053. — De expositione missæ liber, Hildebertus, CLXXI, 1153. — De officio missæ, Isaac abbas, CCXIV, 1889.
- Monachi, Monastica vita.** — Exhortatio ad monachos, Anonymus, XVI, 71. — Historia monachorum, Rufinus, XII, 187. — De institutione monachi, S. Hieronymus, XIII, epist. 58, col. 579. — Forma vite ad monachum, *ibid.*, epist. 125, col. 1072. — Homilia ad monachos, *ibid.*, XXX, 311. — Regula monachorum, *ibid.*, 519. — Regula ad servos Dei, S. Augustinus, XXXII, 1377. — Ad monachos, ne otio et solitudine ad ignaviam abutantur, *ibid.*, XXXIII, 187. — De opere monachorum, *ibid.*, XI, 547. — Sermones ad fratres in eremo commorantes, *ibid.*, 1235. — De cenobiorum institutis libri duo, in, Cassianus, XLIX, 53. — Collationum xxiv collectio, *ibid.*, 477. — Regula monachorum, Vigilus, I, 375. — Homilia ad monachos, S. Eucherius, I, 835. — De canonicis cenobiorum institutis liber, *ibid.*, 867. — Regula commentata, S. Benedictus, LXVI, 215. — Ordo monasterii, *ibid.*, 957. — Regula ad monachos variæ, *ibid.*, 919. — Regula ad monachos, S. Casarius Arelat., LXVII, 1097. — De vigiliis servorum Dei, S. Nicetius, LXXIII, 363. — De psalmodia bono, *ibid.*, 371. — Regula ad monachos, S. Aurelianus, LXVIII, 383. — De vita Patrum liber, S. Gregorius Turon. LXXI, 1009. — Regula cenobialis, S. Columbanus, LXXX, 209. — Instructiones variæ, *ibid.*, 229. — Regula monachorum, S. Fructuosus, LXXXVIII, 1097. — Regula ad monachos, Anonymus, LXXXVIII, 945. — Dilemma monachorum, Smaragdus, CII, 593. — Commentaria in Regulam S. Benedicti, *ibid.*, 611. — De concordia Regularum, S. Benedictus, CIII, 717. — De munere abbatis, Petrus Damianus, CXLIV, 273. — Liber qui appellatur *Domini robicium*, *ibid.*, CXLV, 251. — De perfectione monachorum, *ibid.*, 291. — De perfecta monachi informatione, *ibid.*, 721. — Decreta, seu statuta pro ordine S. Benedicti, Lanfrancus, CL, 445. — Constitutiones Hirsingenses, S. Wilhelmus, CL, 927. — De exercitio cellæ liber, Guigo II, CIII, 787. — Tractatus asceticus, S. Anselmus, CLVIII, 1021. — De profectu religioso, *ibid.*, 1115. — De obedientia monachorum, *ibid.*, 1135. — De insidiis Satanae adversus monachos, *ibid.*, 1160. — De S. Anselmi similitudinibus III or, I admerus, CLIX, 605. — Regula Templariorum, Joannes Michaelensis, CLXVI, 857. — Usus antiquiores ordinis Cisterciensis, S. Stephanus abbas, CLXVI, 1384. — Super quamdam capitula regulæ S. Benedicti libri tres, Rupertus, CLXX, 477. — Expositio in Regulam B. Augustini, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 881. — De institutione novitiorum, *ibid.*, 925. — De vocatione, statu, virtutibus religiosorum, S. Bernardus, CLXXVII, in epistolis asceticis et aliis (vide Indicem præcedentem, ad S. Bernardum). — De præcepto et dispensatione, S. Bernardus, CLXXVII, 859. — Tractatus ad fratres de Monte-Dei, *ibid.*, CLXXXIV, 308. — Speculum monachorum, *ibid.*, 1175. — Opusculum in hæc verba: *Ad quid venisti?* *ibid.*, 1189. — Regula S. Benedicti explanatio, S. Hildegardis abbatisa, CCXVII, 1035. — De panibus liber, Petrus Cellensis, CCII, 927. — Flos eremi, Reinerus, CCIV, 69. — De peregrinante civitate Dei, Henricus de Castro Marsiano, CCIV, 251. — De vita cenobialis vel communis, Balduinus, CCIV, 515. — Regula S. Stephani, S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1133.
- Mortalitas, Mors.** — De mortalitate liber, S. Cyprianus, IV, 541. — De bono mortis liber, S. Ambrosius, XIV, 539. — De meditatione mortis libri duo, Rupertus, CLXX, 357. — De meditatione novissimorum, Richardus a S. Victore, CCXVI, 201. — De mortis profectu libri, Reinerus, CCIV, 181.
- Officia divina, Horæ.** — De officiis divinis libellus, Vener. Bedæ, XCIV, 551. — De horis canonicis, Petrus Damianus, CXIV, 221. — De divinis officiis, seu horis canonicis liber, Dringo, CLXVI, 1557. — De divinis officiis libri duodecim, Rupertus, CLXX, 13.
- Oratio, Precatio.** — De oratione liber, alve explicatio Orationis Dominicæ, Tertullianus, I, 1113. — De deprecando Deo pro peccatis, S. Cyprianus, IV, epist. vii, 210. — Quomodo Deus sit orandus, S. Augustinus, LXXIII, epist. cxxx, 493. — De oratione ad Deum, et computatione cordis, S. Fulgentius, LXV, 339. — In Orationem Dominicam commentarius, Theodoricos, CXLVII, 335. — Orationes, S. Anselmus, CLVIII, 853. — De modo orandi liber, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 977. — Expositio Orationis Dominicæ, Abalarus, CLXXVIII, 611. — Orationis Dominicæ explanatio, Anonymus, CCXIII, 749. — *Passio Christi, Crux.* — De meditatione Passionis, Ven. Bedæ, XCIV, 561. — De passionis Domini, Rabanus, CXII, 1425. — De memoracione crucis, S. Anselmus, CLIX, 289. — De mysterio ligni Domini libellus iniquis, Berengarius, CLX, 981. — De passione Christi et doloribus Matris ejus, S. Bernardus, CLXXII, 1133. — Qualiter Passionis intuitu inter prospera et adversa illa permansit anima, *ibid.*, CLXXXIII, 903. — Vitis mystica, seu tractatus de passione Domini, *ibid.*, CLXXXIV, 635. — Meditatio in passionem Domini, *ibid.*, 741. — De septem verbis Domini in cruce tractatus, Erasmus abbas, CLXXXIX, 1677. — De laude crucis opusculum, Eckbertus abbas, CCXV, 103.
- Patientia, adversitatum tolerantia.** — De patientia bono liber, Tertullianus, I, 1219. — De patientia bono liber, S. Cyprianus, IV, 621. — De ferendis calumniis, *ibid.*, epist. cxx, 410. — Ad Demetrium liber, *ibid.*, 513. — De interpellatione Job et David liber, S. Ambrosius, XIV, 921. — Exhortatio ad tolerantiam adversa, S. Hieronymus, XXX, epist. iii, 5. — Consolatio ad virginem in exilio missam, *ibid.*, epist. iv, 83. — Ad amicum ægrotum, *ibid.*, epist. v, vi, 61, 75. — De ferendis opprobriis, *ibid.*, epist. xii, 282. — De malis patienter tolerandis, S. Augustinus, XXVIII, epist. 58, 78, 109, 140, 210, 244, 265. — De patientia liber, *ibid.*, XI, 612. — De cataclysmo, *ibid.*, 693. — De tempore barbarico, *ibid.*, 700. — De urbis exordio, *ibid.*, 715. — De laboribus pro Christo subeundis, Antoninus, I, 567. — Ad amicum ægrotum, S. Maximus, LVII, 921. — Epitome moralium S. Gregorii in Job, S. Odo, CXXXIII, 165. — Libri tres collationum, *ibid.*, 517. — Ad ferendos æquanimiter labores exhortatio, Petrus Damianus, CXLIV, 443. — De adversitate æquanimiter toleranda, *ibid.*, 473. — De patientia in insectatione improborum, *ibid.*, CXLV, 791. — De duodecim utilitatibus tribulationis liber, Petrus Blesensis, CCVII, 989.
- Pax, concordia.** — De unitate Ecclesiæ liber, S. Cyprianus, IV, 493. — De Sabbathismo, Petrus Damianus, CXLIV, 260. — De bono pacis, Rufinus, CL, 1595. — De pace et concordia liber, S. Anselmus, CLVIII, 1015.
- Persecutio.** — De fuga in persecutione, Tertullianus II, 101.
- Pœnitentia, contritio, confessio.** — De pœnitentia liber, Tertullianus, I, 1223. — Ad pœnitentiam libellus exhortatorius, S. Pacianus, XIII, 1018. — Apologia David priorae posterior, S. Ambrosius, XIV, 465. — De pœnitentia libri duo, *ibid.*, XVI, 463. — De vera circumcissione, S. Hieronymus, XXX, epistola, 19, 194. — Timorem servilem non sufficere ad expiandum peccatum, S. Augustinus, XXVIII, 592. — De contritione cordis, *ibid.*, XI, 915. — Speculum peccatoris, *ibid.*, 983. — De vera et falsa pœnitentia, *ibid.*, 1115. — De recta pœnitentia, et futura retributione, S. Fulgentius, LXV, 352. — De remissione peccatorum libri duo, *ibid.*, 527. — De pœnitentia homilia, S. Laurentius Novar., LXVI, 89. — In septem pœnitentiales psalmos expositio, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 550. — De remediis peccatorum, Ven. Bedæ, XCIV, 518. — De confessione peccatorum, Alcuinus, CI, 650. — In pœnitentiales psalmos expositio pia, *ibid.*, C, 569. — De contritione cordis, S. Bernardus, CLXXXIII, 848. — De vera pœnitentia, *ibid.*, 1011. — Speculum pœnitentiae, Reinerus, CCIV, 61. — Lacrymarum tres libelli, *ibid.*, 155. — De confessione sacramentali liber, Petrus Blesensis, CCVII, 1077. — Pœnitentialis liber, Alanus, CCX, 281. — De pœnitentia liber, Anonymus, CCXIII, 863.
- Providentia divina.** — De ordine libri duo, S. Augustinus, XXXII, 977. — De gubernatione Dei libri duo, S. Salvianus, LIII, 25. — De brevitate vite pontificum Romanorum, Petrus Damianus, CXLV, 471.
- Sacerdotes, Sacerdotium, Episcopi.** — De presbytero ordinato, S. Cyprianus, IV, epist. 35, 326. — Ad presbyteros exhortatio, Eutychianus papa, V, 163. — De ministrorum officiis libri tres, S. Ambrosius, XVI, 25. — De sacerdotali dignitate liber, *ibid.*, 567. — De recessu necessario prælati et superioribus ut idonei sint imposito muneri implendo, S. Augustinus, LXXIII, epist. 21, 88. — De catechizandis rudibus, *ibid.*, XL, 509. — Pastoralis Regula liber, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 15. — De officiis episcoporum, Hincmarus, CXXV, 1067. — De officio pastoralis, Petrus Damianus, CXLIV, 253. — De munere pastoralis, *ibid.*, 325. — De officio concionatoris, *ibid.*, 461. — De fuga dignitatum ecclesiasticarum, *ibid.*, CXLV, 453. — De dignitate sacerdotii, *ibid.*, 491. — De vii vestitu ecclesiasticorum, *ibid.*, 517. — Sacerdotis

Instructio, S. Bernardus, CLXXXIV, 771. — Ad sacerdotes exhortatio, Baldinus, CCIV, 529.

Sanctimoniales. — Monacharum regula, S. Hieronymus, XXX, 391. — Regule vivendi religiose, S. Augustinus, XXXIII, epist. 211, 958. — Ad sanctimoniales sermo, S. Caesarius Arel., LXVII, 1121. — Ad abbatissam et ejus congregationem epistola, *ibid.*, 1125. — De spiritualibus deliciis, Petrus Damianus, CXIV, 715. — Sanctimonialium regula, B. Robertus de Arbrissello, CLXII, 1079. — De vita claustrali, Honorius, CLXXII, 1247. — De ornatu sponsæ, quo tota celestis reddatur, S. Bernardus, CLXXXIII, 912. — Scala claustralium, *id.*, CLXXXIV, 475. — Regula, sive institutio inclusarum, Aelredus abbas, CXC, 701.

Sapientia. — De falsa sapientia philosophorum, Lactantius, VI, 347.

Scriptura sacra. — Ad sacrarum Scripturarum studium exhortatio, S. Hieronymus, XXII, epist. 55, 540. — De Genesi ad litteram libri, S. Augustinus, XXXIV, 245. — Speculum de Scriptura sacra, *ibid.*, 887. — De usu Psalmorum, Alcuinus, CI, 465. — In Psalmos aliquod enarrationes mysticæ, Richardus a S. Victore, CXCVI, 265.

Sententiæ. — Sententiarum libri quinque, Talo, LXXX, 727. — Sententiarum liber, S. Isidorus, LXXXIII, 1151. — Sententiarum libri tres, S. Bruno Astensis, CLXV, 875. — Sententiarum liber, S. Bernardus, CLXXXIV, 1155. — Sententiarum liber, S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1155.

Spiritus sanctus. — De operibus Spiritus sancti libri, Rupertus, CLXVIII, 1571.

Superbia, Superbus. — De superbo diacono, Cyprianus, IV, epist. LV, 595. — De jactantia repellenda libellus, S. Martinus Dum., LXXII, 51. — De superbia libellus, *ibid.*, 55. — Contra superbiam, Petrus Damianus, CXLIV, 455.

Symbolum. — Symboli explanatio, Nicetus, LII, 865. — Symboli apostolorum expositio, Abaelardus, CLXXVIII, 629. — Expositio fidei in Symbolum Athanasii, *ibid.*, 655. In Symbolum et Orationem hominicum expositio, Jostenus, CLXXXV, 1179. — Symboli S. Athanasii explanatio, S. Hildegardis abbatissa, CXCIV, 1065. — Symboli expositio, Anonymus, CCXIII, 725.

Virgines, Virginitas, Castitas. — De virginum habitu liber, S. Cyprianus, IV, 441. — De virginis institutione liber, S. Ambrosius, XVI, 505. — De virginitatis exhortatione liber, *ibid.*, 555. — Ad virginem devotam liber, *ibid.*, 579. — Ad sponsam Christi exhortatio, Anonymus, XVIII, 77. — De virginitate, Sulpicius Severus, XX, 227. — De virginitatis custodia, S. Hieronymus, XXII, epist. xxv, 591. — De virginitate servanda, *ibid.*, epist. cxxx, 1105. — Virginitatis laus, *id.*, XXX, epist. xii, col. 163. — De continentia a Deo accepta, a Deo referenda, S. Augustinus, XXXIII, epist. cxxxviii, 848. — De continentia liber, *id.*, XL, 549. — De sancta virginitate, *ibid.*, 595. — De castitate et sobrietate, *ibid.*, 1105. — De virginitate et humilitate, S. Fulgentius, LXV, 324. — Ad virginem regula, S. Caesarius Arelat., LXVII, 1107. — Ad virginem Deo dicatam hortatoria, *ibid.*, 1135. — Ad virginem regula, S. Aurelianus, LXVIII, 599. — De virginum institutione liber, S. Leander, LXXII, 875. — Ad virginem regula, S. Donatus, LXXXVII, 275. — De virginitatis laudibus tractatus, S. Aldhelmus, LXXXIX, 105. — De virginum laudibus poema, *ibid.*, 257. — Ad virginem expositio in psalmum xxiv, S. Paschasius Radbertus, CXX, 995. — De castitate et mediis eam tuendi, Petrus Damianus, CXLV, 710. — De virginitate opusculum, Guibertus, Cl. VI, 579. — De virginitate et martyrio, S. Bernardus, CLXXXIII, 1008. — Palmarium virginale, Reinerus, CIV, 61.

Virtutes et vitia. — De octo malitiarum cogitationibus, S. Eucherius, I, 877. — De octo vitis, S. Eutropius,

LXXX, 9. — De vitiorum et virtutum conflictu liber, S. Isidorus, LXXXIII, 1151. — Scintillarum liber, vel de virtutibus et vitiis, Defensor, LXXXVIII, 597. — De octo vitis principalibus poema, S. Aldhelmus, LXXXIX, 291. — De virtutibus et vitiis liber, Alcuinus, CI, 613. — De vitiis et virtutibus libri quinque, Halitgarus, CV, 651. — De virtutibus et vitiis, Rabanus, CXII, 1355. — De vitiis cavendis et virtutibus exercendis, Himerius, CXV, 857. — De virtutum studio liber, Adalgerus, CXXXIV, 917. — De vitiorum et virtutum conflictu, S. Leo IX, CXLIII, 559. — De fructibus carnis et spiritus, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 997. — De quatuor virtutibus cardinalibus, S. Bernardus, CLXXXIII, 878. — De virtutibus inter quas, velut inter lilia, sponsa pacitur, *ibid.*, 1116. — De virtutum statu, *id.*, CLXXXIV, 791. — De exterminatione mali et promotione boni, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1075. — De sex alis Cherubim, sive de virtutibus, Alanus, CCX, 269.

Vita Christiana. — Ad Quinquagesimam liber tertius, S. Cyprianus, IV, 745. — De duodecim abundantibus aemuli, *ibid.*, 867. — De Cain et Abel liber primus, S. Ambrosius, XIV, 315. — De Isaac et anima liber, *ibid.*, 502. — Vita Christianæ divitiarum quæ sint, *id.*, XVI, epist. xxxviii, 1095. — Christianorum quæ sit hereditas, *ibid.*, epist. lxxvii, 1267. — De moribus Ecclesiæ catholicæ liber, S. Augustinus, XXXII, 1509. — Vita Christiana in qua consistat, *id.*, XXXIII, epist. cxxxix, 851. — Vita præsens quomodo deprecanda, ut perveniat ad æternam, *ibid.*, epist. xc, 551. — De agone Christiano, *id.*, XL, 289. — De cultura agræ Domini, *ibid.*, 685. — De vita Christiana, *ibid.*, 1051. — De duodecim abundantum gradibus, *ibid.*, 1079. — De rectitudine catholice conversationis, *ibid.*, 1169. — De vita Christiana liber, Fastidius, I, 585. — Vitæ honestæ formula, S. Martinus Dum., LXXII, 21. — De moribus libellus, *ibid.*, 29. — Norma vivendi, S. Isidorus, LXXXIII, 1217. — Via regia, Smeragdus, CII, 955. — De institutione laicali libri tres, Jonas, CXL, 121. — De agone Christiano, Rabanus, CXL, 1229. — De cursu spirituali liber, Othlonus, CXI, 141. — De quatuor generibus tentationum evitandis, S. Bernardus, CLXXXIII, 951. — De ordine vitæ et morum institutione, *id.*, CLXXXIV, 559. — De modo bene vivendi, *ibid.*, 1200.

Vita contemplativa, Contemplatio. — Manuale, S. Augustinus, XI, 951. — Speculum, *ibid.*, 967. — De triplici habitaculo, *ibid.*, 991. — De scala paradisi, *ibid.*, 997. — De tribus habitaculis liber, S. Patricius, LIII, 831. — De vita contemplativa, S. Julianus Pomerius, LIX, 415. — Contemplativa inter et activam vitam differentiarum sententiæ, S. Isidorus, LXXXIII, 1215. — De videndi Deo, Rabanus, CXII, 4261. — Scala Dei major, Hogorius, CLXXII, 1229. — De arca Noe morali et mystica, Abaelardus, CLXXVI, 618. — De contemplando Deo liber, Guillelmus abbas, CLXXX, 249. — De contemplatione libellus, Hildebrandus junior, CLXXXI, 1091. — De tribus modis contemplationis, S. Bernardus, CLXXXIII, 961, 1029. — Quod activa vita sit via ad contemplativam, *ibid.*, 1044. — De contemplando Deo, *id.*, CLXXXIV, 565. — De interiori domo, *ibid.*, 507. — De preparatione animi ad contemplationem, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1. — De gratia contemplationis, *ibid.*, 65. — De triplici contemplationis genere, Adamus Scotus, CXCVIII, 785.

Vita eremitica, solitaria. — De vitæ solitarie laude, S. Hieronymus, XXII, epist. xiv, 517. — De vita eremitica liber, S. Augustinus, XXXII, 1451. — De laude eremi, S. Eucherius, I, 701. — De vita eremitica, Petrus Damianus, CXLIV, 571. — De vitæ eremitice, *id.*, CXLV, 749. — De vita solitaria, Guillelmus abbas, CLXXX, 205.

Zelus et Liror. — De zelo et livore liber, S. Cyprianus, IV, 637.

CXLII.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM DE CHRISTIANA ET RELIGIOSA PERFECTIONE OPERUM

VEL ETIAM OPUSCULORUM

DE QUIBUS IN DUABUS ASCETICIS PATRUM LATINORUM BIBLIOTHECIS PRÆCEDENTIBUS AGITER.

- Abbas munere (de), Petrus Dam., CXLIV, 275.
 Abbatissam et ejus congregationem (epistola ad), S. Cæsarius Arel., LXVII, 1125.
 Abusioibus duodecim sæculi (de), S. Cyprianus, IV, 869.
 Abusioium gradibus duodecim (de), S. Augustinus, XL, 1079.
 Ad quid venisti (hæc in verba opusculum.), S. Bernardus, CLXXXIV, 1189.
 Adversa toleranda (exhortatio ad), S. Hieronymus, XIX, epist. iii, 56.
 Adversitate equanimiter toleranda (de), Petrus Dam., CXLIV, 475.
 Agrotum amicum (consolatio ad), S. Hieronymus, epist. v, vi, 61, 75.
 Agrotum amicum (consolatio ad), S. Maximus, LVII, 921.
 Agone Christiano (de), S. Augustinus, XI, 289.
 Agone Christiano (de), Rabanus, CXII, 1229.
 Agri Domini cultura (de), S. Augustinus, XI, 635.
 Alia Cherubim (de sex), vel de virtutibus, Alanus, CCX, 269.
 Altaris sacramento (tractatus brevis de), Hildebertus, CLXI, 1149.
 Altaris sacramento (tractatus de), Stephanus de Balgisco, CLXXII, 1275.
 Amicitia Christiana (liber de), Petrus Blesensis, CCVII, 871.
 Amicitia (epistola de), S. Augustinus, XXXII, 868.
 Amicitia spirituali (liber de), Aelredus abbas, CXC, 869.
 Amore Dei (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 815.
 Amore sponsi ad sponsam (liber de), Hugo de S. Victore, CLXIV, 987.
 Amoris (de natura et dignitate), S. Bernardus, CLXXXIV, 579.
 Amoris divini (de natura et dignitate), Guillelmus abb., CLXX, 349.
 Amoris stimulus, Eckbertus abbas, CXC, 114.
 Anima et ejus institutione ad veram pietatem (liber de), Hugo de S. Victore, CLXXVII, 165.
 Anima et Isaac (liber de), ubi de vita Christiana, S. Ambrosius, XIV, 302.
 Anima (tractatus de), Rabanus Maurus, CIX, 1109.
 Anima qualiter illa permaneat inter prospera et adversa Passionis intuitu, S. Bernardus, CLXXXIII, 993.
 Animæ arrha (soliloquium de), Hugo de S. Victore, CLXXVI, 951.
 Animæ Claustro (libri quatuor de), *ibid.*, 1017.
 Animæ cum Deo per amorem adhesionem perfecta (de), S. Bern., CLXXXIII, 1198.
 Animæ exsilio et patriâ (de), Honorius, CLXXII, 1242.
 Animæ instructione (libri duo de), Adamus Scotus, CXCIII, 845.
 Animæ medicina spirituali cum corporali comparanda (liber de), Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1185.
 Animæ ratione (liber de), Alcuinus, CI, 659.
 Animæ stabilitate (liber de), Anonymus, CCXIII, 911.
 Animæ triplici profectu (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 794.
 Animi præparatione ad contemplationem (de), Richardus, a S. Vict., CXCVI, 1.
 Arca Noe morali et mystica (de), Abelardus, CLXXVI, 618.
 Avaritiam (libri quatuor adversus), S. Salvianus, LIII, 175.
 Beatitudine celestis patriæ (liber de), Eadmerus, CLXI, 587.
 Beatitudine vera (de), S. Augustinus, XXXIII, 65.
 Beatitudinibus evangelicis (de), Balduinus, CCIV, 483.
 Beatitudinibus (tractatus de octo), S. Chromatius, XX, 525.
 Boni promotione et mali exterminatione (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 1075.
 Cain et Abel (liber primus de), ubi de vita Christiana, S. Ambrosius, XIV, 315.
 Columnis ferendis (de), S. Cyprianus, IV, epist. LXIX, 400.
 Canonicoium ordine, habitu, professione (de), Adamus Scotus, CXCVIII, 439.
 Canonicoium regula, S. Chrodegangus, LXXXIX, 1057.
 Canonicoium regula (de), Amalarius, CV, 816.
 Canonicoium regularium ordine (epistola apologetica pro), S. Anselmus, LXXXVIII, 1117.
 Canonicoium regularium ordine (liber de), *ibid.*, 1091.
 Canonicoium scutum, Arnus, CXCVI, 1193.
 Carnis et spiritus fructibus (de), Hugo de S. Victore, CLXXXVI, 987.
 Castitate et mediis eam tenendi (de), Petrus Dam., CXLV, 710.
 Castitate et sobrietate (de), S. Augustinus, XL, 1108.
 Cataclysmo (de), *ibid.*, 695.
 Catechizandis rudibus (de), *ibid.*, 309.
 Cella exercitio (liber de), Guigo II, CLIII, 787.
 Caritas afflictis exhibenda, S. Cyprianus, IV, 527, 359.
 Caritas (liber de), S. Bernardus, CLXXXIV, 885.
 Caritas Dei et proximi (liber de), Petrus Blesensis, CCVII, 893.
 Caritas duplici (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 1016.
 Caritas et dilectione (liber de), S. Fulgentius, LXV, 544.
 Caritas vera (de), S. Augustinus, XXXII, 868.
 Caritas gradibus (liber de), Richardus a S. Victore, CXCVI, 1195.
 Caritas laude (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 989.
 Caritas speculi compendium, Aelredus abbas, CXC, 621.
 Caritas speculum, *ibid.*, 505.
 Caritas violenta quatuor gradibus (liber de), Richardus a S. Vict., CXVI, 1207.
 Caritas vultu, quod sponsa sponso infligit (de), Balduinus, CCIV, 477.
 Cherubim sex alis (de), vel de virtutibus, Alanus, CCX, 269.
 Christianorum quæ sit hæreditas, S. Ambrosius, XVI, epist. 77, col. 1261.
 Circumcisione vera (de), S. Hieronymus, XIX, epist. xix, 188.
 Civitate Dei peregrinante (de), Hiericus de Castro Marsiaeo, CCIV, 251.
 Claustrali vita (de), Honorius, CLXXII, 1247.
 Claustrium scæla, S. Bernardus, CLXXXIV, 475.
 Clericorum institutione (liber de), Philippus Bous-Spei, CCIII, 665.
 Clericorum regula, Petrus de Honestis, CLXIII, 705.
 Clericorum singularitate (de), S. Cyprianus, IV, 835.
 Clericorum vita (de), S. Hieronymus, XIII, 527.
 Clericorum vita (de), *id.*, XXX, 288.
 Clericorum vitis (de), Petrus Dam., CXLIV, 544.
 Clericos aulicos (liber contra), *ibid.*, 465.
 Clericos intemperantes (liber contra), *ibid.*, 387.
 Clericos regulares proprietarios (liber contra), *ibid.*, 479.

Clericos (de conversione ad), S. Bernard., CLXXXII, 853.
 Cenobiorum institutis (libri duodecim de), Cassianus, XLIX, 53.
 Cenobiorum institutis canonicis (liber de), S. Eucherius, L, 867.
 Cogitationibus malitiæ (de octo), *ibid.*, 877.
 Collationum xxiv collectio, Cassianus, XI, IV, 477.
 Collationum libri tres, S. Odo, CXXXIII, 517.
 Compunctione cordis (de), S. Fulgentius, LXV, 339.
 Concionatoris officio (de), Petrus Dam., CXLIV, 461.
 Concordia et pace (liber de), S. Anselmus, CLVIII, 1015.
 Confessione peccatorum (de), Alcuinus, CI, 630.
 Confessione sacramentali (liber de), Petrus Blesens., CCVII, 1077.
 Confessionum liber octavus, ubi de lapsis, S. August., XXXII, 747.
 Confessorum gloria (liber de), S. Gregorius Turon., LXXI, 828.
 Conflictu vitiorum et virtutum (de), S. Leo XI, CXIIII, 539.
 Conflictu vitiorum et virtutum (liber de), S. Isidorus, LXXXIII, 1151.
 Conscientia (libellus de), anonymus, CCXIII, 903.
 Conscientia (liber de), Petrus Cellensis, CCI, 1085.
 Consolatio ad virginem in exilio missam, S. Hieronymus, XXX, epist. iv, 53.
 Constitutiones Hirsaugienses, S. Wilhelmus, CL, 927.
 Contemplando Deo (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 363.
 Contemplando Deo (liber de), Guillelmus abbas, CLXXX, 219.
 Contemplatione (libellus de), Hildebrandus Junior, CLXXXI, 1691.
 Contemplationem (de præparatione animi ad), Richardus a S. Vict., CXCVI, 1.
 Contemplationis genere triplici (de), Adamus Scotus, CXCIII, 795.
 Contemplationis gratia (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 63.
 Contemplationis modis tribus (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 884, 1029.
 Contemptu mundi (carmen de), S. Anselmus, CLVIII, 687.
 Contemptu mundi (de), S. Eucherius, L, 711.
 Contemptu mundi (libellus de), Henricus, CXCV, 979.
 Contemptu sæcularium (de), S. Augustinus, XXXIII, 90, 103, 483, 489, 1054.
 Contemptu sæculi (opusculum de), Petrus Dam., CXLV, 231.
 Contemptu temporalium (liber de), S. Anselmus, CLVIII, 677.
 Continentia a Deo accepta, ad Deum referenda (de), S. August., XXXIII, epist. 148, col. 848.
 Continentia (liber de), *id.*, XL, 349.
 Contritione cordis (de), *ibid.*, 945.
 Contritione cordis (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 849.
 Conversationis catholicæ rectitudine (de), S. Augustinus, XL, 1169.
 Conversione a sæculo (liber de), S. Fulgentius, LXV, 348.
 Corpore et sanguine Christi (epistola de), S. Paschasius Radbertus, CXX, 1531.
 Corpore et sanguine Christi (liber de), *ibid.*, 1267.
 Corpore et sanguine Christi (liber de), Durandus, CXLIX, 1573.
 Corporis et sanguinis Christi veritate in Eucharistia (liber de), Guilmundus, CXLIX, 1427.
 Correptione æquanimiter ferenda (liber de), Petrus Dam., CXLV, 703.
 Correptione et gratia (liber de), S. August., XLIV, 915.
 Cruce (tractatus de septem verbis Domini in), Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1677.
 Crucis lauro (opusculum de), Eckbertus abbas, CXCIV, 105.
 Crucis measurementem (de), S. Anselmus, CLIX, 289.
 Cultu vero (liber de), Lactantius, VI, 835.
 Cultura agri Domini (de), S. Augustinus, XL, 683.
 Cursu spirituum (liber de), Othlonus, CXLI, 141.
 David apologiæ, prior ac posterior, S. Ambrosius, XIV, 465.
 Dei scala major, Honorius, CLXXII, 1229.
 Deo contemplando (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 363.
 Deo contemplando (liber de), Guillelmus abbas, CLXXX, 219.
 Deo diligendo (liber de), S. Augustinus, XI, 847.
 Deo diligendo (liber de), S. Bernardus, CLXXXII, 973.

Deo videndo (de), Rahanus, CXII, 1261.
 Delictis spiritualibus (de), Petrus Dam., CXLV, 715.
 De arono superbo (de), S. Cyprianus, IV, epist. 63, col. 393.
 Dignitate sacerdotali (liber de), S. Ambrosius, XVI, 867.
 Dignitate sacerdotii (de), Petrus Dam., CXLV, 491.
 Dignitatum ecclesiasticarum fuga (de), *ibid.*, 435.
 Dilertione Dei (liber de), Balduinus, CXLV, 417.
 Dilectionis modo triplici (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 867.
 Dilectionis substantia (liber de), S. Augustinus, XI, 815.
 Disciplina Christiana (liber de), *ibid.*, 609.
 Disciplina claustrali (liber de), Petrus Cellensis, CCII, 1101.
 Disciplina observanda (liber de), S. Cyprianus, IV, 235.
 Doctrina Christiana (liber de), S. Augustinus, XXXIV, 15.
 Documentis salubribus (liber de), *idem*, XL, 1047.
 Documentis salubribus (liber de), S. Paulinus, XCIX, 197.
 Dominus vobiscum (liber qui dicitur), Petrus Dam., CXLV, 231.
 Domo interiori (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 507.
 Ecclesiæ catholicæ moribus (liber de), S. Augustinus, XXXII, 1451.
 Ecclesiæ unitate (liber de), S. Cyprianus, IV, 495.
 Ecclesiasticorum vestitu villi (de), Petrus Dam., CXLV, 517.
 Eleemosyna (opusculum de), Petrus Dam., CXLV, 207.
 Elia et jejunio (liber de), S. Ambrosius, XIV, 697.
 Enchiridion, sive liber de fide, spe et charitate, S. Augustinus, XL, 231.
 Episcoporum officiis (de), Hincmarus, CXXV, 1087.
 Eremiti illos, Reinerus, CCIV, 69.
 Eremiti laude (de), S. Eucherius, I, 701.
 Eremiti (sermones ad fratres commanentes in), S. August., XL, 1235.
 Eremitica vita (liber de), S. August., XXXII, 1451.
 Eremitica vita (de), Petrus Dam., CXLV, 571.
 Eremitica vita (de), *id.*, CXLV, 749.
 Eucharistia sacra (liber de), Hildebertus, CLXXI, 1195.
 Eucharistia, Honorius, CLXXII, 1249.
 Expositio in psalmum xiv ad virgines, S. Paschasius Radbertus, CXX, 993.
 Felicitate vera (de), S. Augustinus, XXXIV, 666.
 Felicitate vera (liber de), Petrus Dam., CXLV, 871.
 Fide catholica (liber de), Hugo Ambrian., CXII, 1325.
 Fide Deo obstricta non falenda (liber de), Petrus Dam., CXLV, 667.
 Fide et operibus (liber de), S. Augustinus, XI, 137.
 Fide, spe et charitate (libri tres de), S. Paschasius Radbertus, CXX, 1387.
 Fidelis ænigma, Guillelmus abbas, CLXXX, 597.
 Fidelis speculum, *ibid.*, 563.
 Formula vite honestæ, S. Martinus Dam., LXXII, 21.
 Fuga in persecutione (de), Tertullianus, II, 101.
 Genere triplici contemplationis (de), Adamus Scotus, CXCIII, 795.
 Genesi ad litteram (libri de), S. Augustinus, XXXIV, 245.
 Gratia contemplationis (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 65.
 Gratia et correptione (liber de), S. August., XLIV, 913.
 Gratia triplici Dei (de), Balduinus, CXLV, 467.
 Gratia divinæ efficaciam in mutantis hominum animis, S. Cyprianus, IV, epist. 1, col. 192.
 Gubernatione Dei (libri duo de), S. Salvianus, LIII, 825.
 Habitaculis tribus (liber de), S. Patricius, LIII, 831.
 Habitaculo triplici (de), S. Augustinus, XL, 991.
 Habitu virginum (liber de), S. Cyprianus, IV, 411.
 Hereditate contemnenda (de), S. Hieronymus, XIX, 46.
 Hominis interioris eruditione (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 1229.
 Hominis interioris statu (de), *ibid.*, 1115.
 Horis canonicis (de), Petrus Damianus, CXLV, 221.
 Horis canonicis (liber de), Drago, CLXVI, 1357.
 Humilitate (liber de), S. Leo Magnus, I, V, 161.
 Humilitate duplici (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 967.
 Humilitate et patientia (de), *ibid.*, 959.
 Humilitate et virginitate (de), S. Fulgentius, I, XV, 321.
 Humilitate (sententia de), Novatus, XVII, 67.
 Humilitatis exhortatio, S. Isidorus, LXXXIII, 1201.
 Humilitatis gradibus (de), S. Bernardus, CLXXXII, 911.
 Infirmorum visitatione (de), S. Augustinus, XI, 1117.

- Institutione clericorum (liber de), Philippus Bonæ Spei, C.I.I, 663.
 Institutione laicali (libri tres de), Jonas, C.VI, 121.
 Institutione morum et ordine vite (de), S. Bernardus, CLXXIV, 389.
 Institutione novitiorum (de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 925.
 Institutione virginis (liber de), S. Ambrosius XVI, 302.
 Institutione virginum (liber de), S. Alexander, LXXII, 873.
 Instructio animæ (libri duo de), Adamus Scotus, CACVIII, 813.
 Instructioes variae ad monachos, S. Columbanus, LXX, 209.
 Interpellatione Job et David (liber de), in quo de patientia, S. Ambrosius, XVI, 921.
 Ira (libellus de), S. Martinus Dumens. LXXII, 41.
 Ira frenanda (de), Petrus Dam., CXLV, 649.
 Iactantia repeleuda (libellus de), S. Martinus Dum., LXXII, 31.
 Jejunii utilitate (de), S. Augustinus, XI, 707.
 Jejunio (liber de), Tertullianus, II, 933.
 Jejunio et Elia (liber de), S. Ambrosius, XIV, 647.
 Jesu (de efficacia et suavitate nominis), S. Bernardus, CLXXXIII, 843.
 Judici de (de), Petrus Damianus, CXLIV, 476.
 Judici extremo (de), idem, *ibid.* 500.
 Judici ultimo (de), Supplicius Severus, XX, 223.
 Justitia (liber de), Lactantius, VI, 543.
 Justitia et misericordia (liber de), D. Algerus, CLXXX, 837.
 Labores æquanimiter ferendos (exhortatio ad), Petrus Dam., CXLIV, 445.
 Laboribus pro Christo subeundis (de), Antoninus, L, 367.
 Lacrymarum tres libelli, Reimerus, CCLV, 153.
 Lapsi reparatione (liber de), Bacharius, XX, 1037.
 Lapsis (liber de), S. Cyprianus, IV, 467.
 Lapsus (de non facile danda venia), idem, *ibid.* Epist. 9, 10, 11, 13, 31.
 Lapsu virginis consecratæ (liber de), S. Ambrosius, XVI, 567.
 Lectore ordinato (liber de), S. Cyprianus, IV, 319, 322.
 Librorum varietate (libri tres de), Illyricus, CXXVIII, 873.
 Ligni Domini mysterio (libellus insigui de), Bernosus, CLX, 981.
 Linguae vitæ (de), Petrus Dam., CXLIV, 912.
 Livore et zelo (liber de), S. Cyprianus, IV, 637.
 Mali exterminatione et boni promotione (de), Richardus a S. Vict., LXCVI, 1073.
 Malis patienter tolerandis (de), S. Augustinus, XXXIII, epist. 58, 78, 109, 140, 210, 244, 263.
 Malitis octo cogitationibus (liber de), S. Eucherius, I, 877.
 Manuale, S. Augustinus, XL, 931.
 Mariæ matris Jesu doloribus (de), S. Bernardus, C.LXXXII, 1133.
 Martyres (ad), S. Cyprianus, IV, epist. 8, col. 243.
 Martyres (liber ad), Tertullianus, I, 619.
 Martyrii documentum; S. Eulogius, CXV, 821.
 Martyrii laude (de), adversus Gnosticos, Tertullianus, II, 121.
 Martyrii laude (liber de), S. Cyprianus, IV, 787.
 Martyrio (de), et exhortatio ad martyrium, idem, *ibid.* Epist. 13, 26, 56, 77, 81.
 Martyrio duplici (liber de), idem, *ibid.* 881.
 Martyrio et virginitate (de), S. Bernardus, CLXXXII, 1008.
 Medicina animæ spiritualis cum corporali comparanda (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 1183.
 Meditandi (opusculum aureum de artificio), idem, *ibid.*, 993.
 Meditatio in passionem Domini, Bernardus, CLXXXIV, 741.
 Meditatio super *Miserere*, S. Anselmus, CLVIII, 821.
 Meditatione novissimorum (de), Richardus a S. Vict., CXCVI, 201.
 Meditationes, S. Augustinus, XI, 901.
 Meditationes, Guigo I, C.LIII, 601.
 Meditationes, Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1733.
 Meditationes de cognitione humanæ conditionis, S. Bernardus, CLXXXIV, 483.
 Meditationes, seu soliloquium, Eckbertus abbas, CXCIV, 103.
 Meditationum liber, S. Anselmus, CLVIII, 821.
 Meditativæ orationes, Guallelmus abbas, CLXXX, 206.
 Mendacio (liber de), S. Augustinus, XI, 887.
 Mendica iura (liber contra), *ibid.*, 317.
 Mentis puritate perfecta (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 1073.
 Ministrorum officia (libri tres de), S. Ambrosius, XVI, 23.
 Misericordia et justitia (liber de), D. Algerus, CLXXX, 837.
 Missæ expositione (de), Florus, CXIX, 15.
 Missæ expositione (liber de), Hildebertus, CLXXI, 1153.
 Missæ (expositio in canonem), B. Odo, C.LX, 1033.
 Missæ officio (de), Isaac abbas, CXIV, 1889.
 Monachorum regula, S. Hieronymus, LXX, 391.
 Monachi informatione perfectæ (de), Petrus Dam., CXLV, 721.
 Monachi institutione (de), S. Hieronymus, XXII, epist. 58, col. 579.
 Monachorum diadema, Smaragdus, CII, 593.
 Monachorum forma vivendi, S. Hieronymus, XXII, epist. 123, col. 1072.
 Monachorum historia, Rufinus, XXI, 387.
 Monachorum obedientia (de), Auselmus, CLVIII, 1173.
 Monachorum opere (de), S. Augustinus, XL, 547.
 Monachorum perfectione (de), Petrus Dam., CXLV, 291.
 Monachorum regula, S. Hieronymus, XXX, 319.
 Monachorum regula, Vigilius, I, 875.
 Monachorum regula, S. Fructuosus, LXXXVII, 1097.
 Monachorum speculum, S. Bernardus, CLXXXIV, 1176.
 Monachos (ad), ne otio et solitudine ad ignaviam abutantur, S. Augustinus, XXXIII, 187.
 Monachos exhortatio (ad), Anonym. XVIII, 71.
 Monachos humilia (ad), S. Hieronymus, XXX, 311.
 Monachos humilia (ad), S. Eucherius, I, 813.
 Monachos (de insidiis Satanæ adversus), S. Anselmus, CLVIII, 1160.
 Monachos regula (ad), S. Cassarius Arelat. LXVII, 1097.
 Monachos regula (ad), S. Aurelianus, LXXVIII, 385.
 Monachos regula (ad), Anonym. LXXXVIII, 945.
 Monachos regulæ variae (ad), S. Benedictus, LXVI, 919.
 Monachos variae instructiones (ad), S. Columbanus, LXXX, 229.
 Monasticus ordo, S. Benedictus, LXVI, 215.
 Moralem S. Gregorii in Job epitome, S. Odo, CXXXIII, 1015.
 Moribus Ecclesiæ catholice (liber de), S. Augustinus, XXXII, 1309.
 Moribus (libellus de), S. Martinus Dumens., LXXII, 2.
 Morum institutione et ordine vite (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 539.
 Mortalitate (liber de), S. Cyprianus, IV, 781.
 Mortis bono (liber de), S. Ambrosius, XIV, 539.
 Mortis meditatione (libri duo de), Rupertus, CLXX, 337.
 Mortis profectu (libri de), Reimerus, CCLV, 181.
 Mundi contemptu (carmen de), S. Anselmus, CLVIII, 687.
 Mundi contemptu (libellus de), Henricus, CXCIV, 979.
 Mundi contemptu (liber de), S. Eucherius, I, 711.
 Mundi gloria fluxa et sæculi despectione (de), Petrus Dam., CXLV, 807.
 Mundi vanitate (libri quatuor de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 703.
 Munere pastoralis (de), Petrus Damianus, CXLIV, 323.
 Noe arca moralis et mystica (de), Abelardus, CLXXI, 618.
 Norma vivendi, S. Isidorus, LXXVIII, 1247.
 Novissimorum meditatione (de), Richardus a S. Vict., CXCIV, 201.
 Novitiorum institutione (de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 923.
 Obedientia monachorum (de), S. Anselmus, CLVIII, 1135.
 Obedientia (sententia de), Novatus, XVI, 67.
 Officiis divinis (libellus de), Beata Vener., XCIV, 531.
 Officiis divinis (liber de), Drago, C.LXVI, 1387.
 Officiis divinis (libri duodecim de), Rupertus, CLXX, 13.
 Officiis episcoporum (de), Hincmarus, CXXV, 1087.
 Officiis ministrorum (libri tres de), S. Ambrosius, XVI, 23.
 Officio conclusionatoris (de), Petrus Damianus, CXLIV, 461.
 Officio pasionali (de), *ibid.*, 253.
 Operibus Spiritus sancti (de), Rupertus, CLXVIII, 1571.
 Opprobriis ferendis (de), S. Hieronymus, XXX, epist. 41, col. 282.
 Orandi modo (liber de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 977.

- Orando Deo pro peccatis (de), S. Cyprianus, IV, epist. 7, col. 240.
 Orandus quomodo sit Deus, S. Augustinus, XXIII, epist. 150, col. 493.
 Oratione ad Deum (de), et compunctione cordis, S. Fulgentius, LXV, 539.
 Oratione (liber de), Tertullianus, I, 1145.
 Oratione Dominica (liber de), Hugo Ambian., CXII, 1325.
 Orationem Dominicam (commentarius in), Theodoricus, CXLVII, 333.
 Orationes, S. Anselmus, CLVIII, 835.
 Orationes meditativæ, Guillelmus abbas, CLXXX 206.
 Orationis Dominicæ explanatio, Anonym., CCXII, 719.
 Orationis Dominicæ expositio, Abaelardus, CLXXVIII, 611.
 Ordine (libri duo de), S. Augustinus, XXXII, 977.
 Ordine canonicorum regularium (epist. apologetica de), Anselmus, CLXXXVII, 1117.
 Ordine canonicorum regularium (liber de), *ibid.*, 1091.
 Ordine, habitu, professione canonicorum (liber de), Ariamus Scotus, CXVIII, 439.
 Ordinibus Ecclesiæ (liber de septem), S. Hieronymus, XX, 148.
 Ordinis Cisterciensis usus antiquiores, S. Stephanus abbas, CLXVI, 1394.
 Ornatu sponsæ, quo tota cœlestis reddatur (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 913.
 Pace et concordia (liber de), S. Anselmus, CLVIII, 1035.
 Pacis bono (de), Rufinus, CL, 1593.
 Palmarium virginale, Reinerus, CCIV, 61.
 Paulus (liber de), Petrus Cellens., CCL, 927.
 Paralisi scata, S. Augustinus, XL, 997.
 Passione Christi (de), et doloribus matris ejus, S. Bernardus, CLXXXII, 1133.
 Passione Domini (de), Rabanus, CXII, 1425.
 Passione Domini (tractatus de), S. Bernardus, CLXXXIV, 635.
 Passionem Domini (meditatio in), *ibid.*, 741.
 Passionis intuitu qua iter inter prospera et adversa illusa permaneat anima, *id.*, CLXXXIII, 993.
 Passionis meditatione (de), Beda Vener., XCIV, 561.
 Patientia in insectatione improborum (de), Petrus Damian., CXLV, 791.
 Patientia (liber ad Demetrium, ubi de), S. Cyprianus, IV, 545.
 Patientia (liber de), S. Augustinus, XL, 612.
 Patientiæ bono (liber de), Tertullianus, I, 1249.
 Patientiæ bono (liber de), S. Cyprianus, IV, 621.
 Patrum vita (liber de), S. Gregorius Turonens., LXXI, 1049.
 Pauperum cura (de), S. Cyprianus, IV, 250, 251, 526.
 Peccatoris speculum, S. Augustinus, XI, 985.
 Peccatorum confessione (de), Alcuinus, CL, 640.
 Peccatorum remediis (de), Beda Vener., X, IV, 562.
 Peccatorum remissione (libri duo de), S. Fulgentius, LXV, 527.
 Persecutione (de fuga in), Tertullianus, II, 101.
 Philosophorum falsa sapientia (de), Lactantius, VI, 517.
 Penitentia (humilia de), S. Laurent. Novar., LXVI, 89.
 Penitentia (liber de), Tertullianus, I, 1225.
 Penitentia (liber de), Anonym., CCXIII, 865.
 Penitentia (libri duo de), S. Ambrosius, XVI, 463.
 Penitentia recta, et futura retributione (de), S. Fulgentius, LXV, 532.
 Penitentia vera (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 1044.
 Penitentia vera et falsa (de), S. Augustinus, XL, 1115.
 Penitentiae speculum, Reinerus, CCIV, 51.
 Penitentiam (libellus exhortatorius ad), S. Pacianus, XIII, 1018.
 Penitentialis liber, Alanus, CCX, 281.
 Pontificum Romanorum vitæ brevitæ (de), Petrus Damian., CXLV, 471.
 Præcepto et dispensatione (de), S. Bernard., CLXXXVII, 851.
 Presbytero ordinato (de), S. Cyprianus, IV, epist. 35, col. 526.
 Presbyteros (exhortatio ad), Eutichianus papa, V, 165.
 Profectu animæ triplici (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 794.
 Profectu religioso (de), S. Anselmus, CLVIII, 1115.
 Prognosticon (libri tres), S. Julianus, XCVI, 453.
 Psalmody bono (de), S. Nicetius, LXVIII, 571.
 Psalmorum usu (de), Alcuinus, CL, 465.
 Psalmos aliquot enarrationes mysticæ (in), Richardus a S. Vict., CXLVI, 265.
 Psalmos penitenciales (expositio pia in), Alcuinus, C, 509.
 Psalmos penitenciales septem (expositio in), S. Gregorius Mag., LXXVII, 550.
 Puritate mentis perfecta (liber de), S. Bernardus, CLXXXIII, 794.
 Quirinum (liber tertius ad), ubi de vita christiana, S. Cyprianus, IV, 745.
 Regula ad monachos, S. Casarius Arelat., LXVIII, 1097.
 Regula ad monachos, S. Aurelianus, LXVIII, 585.
 Regula ad monachos, Anonymus, LXXXVIII, 943.
 Regula ad servos Dei, S. Augustinus, XXXII, 1577.
 Regula ad virgines, S. Aurelianus, LXVIII, 539.
 Regula ad virgines, S. Casarius Arelat., LXVIII, 1107.
 Regula ad virgines, S. Donatus, LXXXVII, 275.
 Regula canonicorum, S. Chrodegangus, LXXIX, 1057.
 Regula canonicorum (de), Amalarius, CV, 816.
 Regula clericorum, Petrus de Honestis, CLXII, 703.
 Regula cenobialis, S. Columbanus, LXXX, 209.
 Regula commentata, S. Benedictus, LXVI, 215.
 Regula inclusarum, Alredus abbas, CXCIV, 701.
 Regula monachorum, S. Hieronymus, LXX, 519.
 Regula monachorum, Vigilius, L, 575.
 Regula monachorum, S. Fructuosus, LXXXVII, 1097.
 Regula monachorum, S. Hieronymus, XXX, 591.
 Regula S. Stephani, S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1135.
 Regula Templariorum, Joannes Michaelensis, CLXI, 267.
 Regulæ ad monachos variæ, S. Benedictus, LXVI, 916.
 Regulæ pastoralis liber, S. Gregor. Mag., LXXVII, 13.
 Regulæ S. Benedicti explanatio, S. Hildegardis abba, CXCVII, 1055.
 Regulæ S. Benedicti (libri tres super quedam capitula), Rupertus, CLXX, 477.
 Regulæ sanctimonialium, B. Robertus de Arbris, CLXII, 1079.
 Regulæ vivendi religiose, S. Augustinus, XXXIII, epist. 211, col. 958.
 Regulam B. Augustini (expositio in), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 881.
 Regulam S. Benedicti (commentaria in), Smaragdus, CL, 691.
 Regularum concordia (de), S. Benedictus, CIII, 717.
 Remediis peccatorum (de), Beda Vener., XCIV, 568.
 Remissione peccatorum (libri duo de), S. Fulgentius, LXV, 527.
 Retributione futura et recta penitentia (de), *ibid.*, 532.
 Sabbatismo (de), Petrus Damianus, CXLIV, 260.
 Sacerdotali dignitate (liber de), S. Ambrosius, XVI, 567.
 Sacerdotes (exhortatio ad), Balduinus, CCIV, 539.
 Sacerdotii dignitate (de), Petrus Damian., CXLV, 491.
 Sacerdotis instructio, S. Bernardus, CLXXXIV, 771.
 Salutatione angelica (de), Balduinus, CCIV, 467.
 Sanctimonialis (sermo ad), S. Casarius Arelat., LXVII, 1121.
 Sanctimonialiam regulæ, B. Robertus de Arbrissello, CLXII, 1079.
 Sapientiæ falsa philosophorum (de), Lactantius, VI, 547.
 Satanæ insidia adversus monachos (de), S. Anselmus, CLVII, 1160.
 Sæcularium contemptu (de), S. Augustinus, XXXIII, 90, 103, 483, 489, 1054.
 Sæculi abusionibus duodecim (de), S. Cyprianus, IV, 863.
 Sæculi contemptu (opusculum de), Petrus Damian., CXLV, 251.
 Sæculi fuga (liber de), S. Ambrosius, XIV, 569.
 Sæculi fuga (liber de), Joannes monachus, CLIII, 900.
 Sæculi odio (de), S. Anselmus, CLVIII, 1079.
 Sæcula cæcitate ium, S. Bernardus, CLXXXIV, 475.
 Scala Dei major, Honorius, CLXXII, 1229.
 Scala Dei minor, seu de gradibus charitatis, *ibid.*, 1239.
 Scala paradisi, S. Augustinus, XI, 997.
 Scintillarum liber, vel de virtutibus et vitiis, Defensor, LXXXVIII, 597.
 Scripturarum sacrarum studium (exhortatio ad), S. Hieronymus, XXII, epist. 53, 540.
 Scutum canonicorum, Arno, CXIV, 1495.
 Secessu (de) necessario præiatis et superioribus ut idem sint imposito muneri implendo, S. Augustinus, XXXII, epist. 21, 88.
 Sententiarum liber, S. Isidorus, LXXXIII, 1131.
 Sententiarum liber, S. Bernardus, CLXXXIV, 1135.
 Sententiarum liber, S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1135.

- Sententiarum libri quinque, Talo, LXXX, 727.
 Sententiarum libri tres, S. Bruno Aveniensis, CLXV, 875.
 Septem septem (de), Joannes Saresberienensis, CXCIX, 915.
 Sermones in monte (libri de), S. Augustinus, XXXIV, 1229.
 Similitudinibus S. Anselmi (liber de), Eadmerus, CLIX, 635.
 Simpliciter scientie infantis anteponenda (de sancta), Petrus Dam., CXLV, 695.
 Sobrietate et castitate (de), S. Augustinus, XL, 1105.
 Soliloquium de artha anime, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 951.
 Solitaria vita (de), Guillelmus abbas, CLXXX, 305.
 Solita in vitam laude (de), S. Hieronymus, XXII, epist., 11, 347.
 Speculum, S. Augustinus, XL, 997.
 Speculum de Scriptura sacra, id., XXXIV, 887.
 Speculum monachorum, S. Bernardus, CLXXIV, 1175.
 Speculum peccatoris, S. Augustinus, XL, 985.
 Speculum penitentiae, Reinerus, CCIV, 51.
 Spiritus sancti operibus (de), Rupertus, CLXVIII, 1371.
 Sponsa ornata, quo tota ecclesia reddatur (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 912.
 Sponsam Christi (exhortatio ad), Anonym., XVIII, 77.
 Stabilitate animae (liber de), Anonym., CCXIII, 911.
 Status virtutum (de), S. Bernardus, CLXXIV, 791.
 Statuta pro ordine S. Benedicti, Lanfrancus, CL, 415.
 Studio virtutum (liber de), Adalgerus, CXXXIV, 917.
 Superbia (libellus de), S. Martinus Dumensis, LXXII, 55.
 Superbia gradibus (de), S. Bernardus, CLXXXII, 911.
 Superbiam (contra), Petrus Dam., CXLIV, 485.
 Symboli apostolorum expositio, Abaelardus, CLXXVIII, 639.
 Symboli Athanasii explanatio, S. Hildegardis abbat., CXVII, 1065.
 Symboli explanatio, Nicetas, LII, 845.
 Symboli expositio, Anonymus, CCXIII, 725.
 Symbolus Athanasii (expositio fidelium), Abaelardus, CLXXVIII, 635.
 Tabernaculi Moysis explicatio mystica, Petrus Collesia, CII, 1047.
 Tabernaculo tripartito (pars tertia de), Adamus Scotus, CXCVIII, 795.
 Templariorum regula, Joannes Michaelensis, CLXVI, 857.
 Tempora herbarum (de), S. Augustinus, XI, 700.
 Tentationum generibus quatuor evitandis (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 951.
 Timorem servilem non sufficere ad expiandum peccatum, S. Augustinus, XXXIII, 592.
 Tractatus ad fratres de Monte-Dei, S. Bernardus, CLXXXIV, 507.
 Tractatus asceticus, S. Anselmus, CLVIII, 1021.
 Tribulationis duodecim utilitatibus (liber de), Petrus Blesensis, CCVII, 989.
 Unitate Ecclesie (liber de), S. Cyprianus, IV, 495.
 Utrius excidio (de), S. Augustinus, XI, 715.
 Usus psalmorum (de), Alcuinus, CI, 465.
 Usus antiquiores ordinis Cisterciensis, S. Stephanus abbas, CLXVI, 1581.
 Vanitate mundi (libri quatuor de), Hugo de S. Vict., CLXXVI, 703.
 Verbis septem Domini in cruce (tractatus de), Ernaldus, CLXXXIX, 1677.
 Vestitu viri ecclesiasticorum (de), Petrus Dam., CXLV, 517.
 Via regia, Smaragdus, CH, 935.
 Viderio Deo (de), Rabanus, CXII, 1261.
 Vigilis servorum Dei (de), S. Nicetius, LXVIII, 565.
 Virginalis palmarum, Reinerus, CCIV, 51.
 Virginitas consecrata (liber de lapsu), S. Ambrosius, XVI, 567.
 Virginitas institutio (liber de), *ibid.*, 565.
 Virginem Deo dicatam (hortatoria ad), S. Cassianus Arelat., XLVII, 1135.
 Virginem devotam (liber ad), S. Ambrosius, XVI, 535.
 Virgines expositio in Paschum xlv (ad), S. Paschasius Radbertus, CX, 933.
 Virgines (regula ad), S. Cassianus Arelat., LXVII, 1107.
 Virgines (regula ad), S. Aurelianus, LXVIII, 599.
 Virgines (regula ad), S. Donatus, LXXVII, 275.
 Virginum habitu (liber de), S. Cyprianus, IV, 441.
 Virginum institutione (liber de), S. Leander, LXXII, 875.
 Virginum laudibus (poema de), S. Adhelmus, LXXXIX, 237.
 Virginitatis custodia (de), S. Hieronymus, XXII, epist., 22, 591.
 Virginitatis exhortatione (liber de), S. Ambrosius, XVI, 535.
 Virginitatis laudibus (tractatus de), S. Adhelmus, LXXXIX, 105.
 Virginitatis laus, S. Hieronymus, XXX, epist. 13, 165.
 Virginitate (de), Sulpicius Severus, XX, 227.
 Virginitate et Humilitate (de), S. Fulgentius, LXV, 521.
 Virginitate et martyrio (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 1008.
 Virginitate opusculum (de), Gilbertus, CLVI, 579.
 Virginitate sancta (de), S. Augustinus, XI, 395.
 Virginitate servanda (de), S. Hieronymus, XXII, epist. 150, 1185.
 Virtutibus (de), inter quas velint inter lilia, sponsus paratur, S. Bernardus, CLXXXIII, 1116.
 Virtutibus et vitiis (liber de), Alcuinus, CI, 615.
 Virtutibus et vitiis (de), Rabanus, CXII, 1335.
 Virtutibus quatuor cardinalibus (de), S. Bernardus, CLXXXIII, 878.
 Virtutum status (de), CLXXXIV, 791.
 Virtutum studio (liber de), Adalgerus, CXXXIV, 917.
 Vita activa quod sit via ad contemplativam, S. Bernardus, CLXXXIII, 1004.
 Vita Christiana (de), S. Augustinus, LX, 1031.
 Vita Christiana (liber de), Paschius, L, 585.
 Vita Christiana in quo consistat, S. Augustinus, XXVIII, epist. 189, 854.
 Vita claustralii (de), Honorius, CLXXII, 1247.
 Vita comobitica vel communis (de), Balduinus, CCIV, 845.
 Vita contemplativa (de), S. Julianus Pomerius, LIX, 415.
 Vita eremitica (de), Petrus Damianus, CXLIV, 371.
 Vita eremitica (de), id., CXLV, 749.
 Vita eremitica (liber de), S. Augustinus, XXXII, 1451.
 Vita humilis (de), S. Ambrosius, XVI, epist. 58, col. 1178.
 Vita Patrum (liber de), S. Gregorius Turon., LXXI, 1090.
 Vita presens quomodo degenda, ut pervenitur ad eternam, S. Augustinus, XXXIII, epist. 9, col. 351.
 Vita solitaria (de), Guillelmus abbas, CLXXX, 205.
 Vitae brevitate pontificum Romanorum (de), Petrus Damianus, CXLV, 471.
 Vitae christianae divitiae quae sint, S. Ambrosius, XVI, epist. 58, col. 1095.
 Vitae honestae formula, S. Martinus Dumensis, LXXII, 21.
 Vitae ordine et morum institutione (de), S. Bernardus, CLXXXIV, 539.
 Vitae solitariae laude (de), S. Hieronymus, XXII, epist. 11, col. 547.
 Vitam inter contemplativam et activam differentiarum sententiae, S. Isidorus, LXXXIII, 1243.
 Vivendi (de modo bene), S. Bernardus, CLXXXIV, 1200.
 Vivendi norma, S. Isidorus, LXXXIII, 1217.
 Vivendi religiose regula, S. Augustinus, XXXIII, epist. 211, col. 958.
 Vitiis et virtutum consuetudo (liber de), S. Isidorus, LXXXIII, 1151.
 Vitiis et virtutum conflictu (de), S. Leo IX, CXLHI, 539.
 Vitiis cavendis et vitiis exercendis (de), Hincmarus, CXXV, 857.
 Vitiis et virtutibus (libri quinque de), Haliarius, CV, 651.
 Vitiis octo (de), S. Eutropius, LXXX, 9.
 Vitiis octo principalibus (poema de), S. Adhelmus, LXXXIX, 281.
 Vita mystica, sive tractatus de passione Domini, S. Bernardus, CLXXXIV, 635.
 Vocatione, statu, virtutibus religionis (de), S. Bernardus, CLXXXII, in epistolis asceticis et aliis; vidu indec. precedentem ad S. Bernardum.
 Zelo et livore (liber de), S. Cyprianus, IV, 637.

CXLIII.

INDEX DE CONSCIENTIA,

VARIAS REFERENS SS. PATRUM SENTENTIAS DE HOC RATIONIS DICTAMINE,
QUO COMMUNITER STATUITUR INTERNA MORALIUM ACTIONUM REGULA, ETC.

TERTULLIANUS. — Vultis ut Deum ex animæ ipsius testimonio comprobemus? quæ, licet carcere corporis pressa, licet institutionibus pravis circumscripta, licet libidinibus ac concupiscentiis evigorata, licet falsis diis excandillata, cum tamen respicitur, ut ex crapula, ut ex somno, ut ex aliqua valetudine, et sanitatem suam petitur. *Deum nominat*, hoc solo nomine, quia proprio *Dei veri*. *Deus magnus! Deus bonus!* et quod, *Deus delerit*; omnium vox est, I, 376, 377. — Judicem quoque constitutum illum: *Deus videt et Deo commendo et Deus mihi reddet*. O testimonium animæ naturaliter christianæ! Denique pronuntias hæc, non ad Capitulum, sed ad cœlum respicit, *ibid.* — Corpus sumus de conscientia religionis, et disciplinæ divinitate et spei fœdere, *ibid.*, 468. — Consiste in medio, anima seu divina, seu humana, unde et quomodo faris animal rationale, sensus et scientiæ capacissimum, *ibid.*, 610. — Te compello simplicem et idiotam, ea expositulo quæ in hominem inferis, quæ aut ex temetipsa, aut ex quocunque auctore tuo didicisti, *ibid.* — Solum enim Deum confirmas, cum tantum Deum nominas. De naturæ quoque Dei quam prædicamus, nec te latet: *Deus bonus est; Deus benefacit*, tua vox est. *Benedicat te Deus!* tam facile pronuntias quam Christiano necesse est, *ibid.*, 613. — Hæc testimonia animæ, quanto vera, tanto simplicia; quanto simplicia, tanto vulgaria, quanto vulgaria, tanto communia; quanto communia, tanto naturalia; quanto naturalia, tanto divina, *ibid.*, 613. — Quod, cum ita sit, non multum refert, an a Deo formata sit animæ conscientia, an litteris Dei, *ibid.*, 617. — Testimonio animæ naturaliter christianæ comproba ut unum esse Deum; ubi enim respicitur aut redit ad seipsum, non deos, sed *unum Deum* exclamatur, unumque judicem contestatur, *ibid.*, 376, 377. — Debeamus quidem, ita sancte, et tota fidei substantia incedere, ut confessi et securi sumus de conscientia nostra, optante perseverare id in nobis, non tamen præsumentes, *ibid.*, 1317. — Omnis animæ immortalis; utar et conscientia populi testantibus Deum deorum; utar et relictis communibus sensibus qui Deum judicem prædicant: *Deus videt; et Deo commendo, ibid.*

ARNOBIVS. — Nam cum hominum vis tanta, magister ejus acceperimus ac legibus, malum pro malo respondendi non oportere, injuriam perpetui quam irrogare esse præstantius, suum potius sanguinem fundere quam alieno polluere manus et conscientiam erueri; habet a Christo beneficium jandudum orbis ingratus per quem fertilitas motu est rabies atque hostiles manus cohibere a sanguine cognati animantis cepit, V, 750. — Deum esse omnes naturaliter scimus, sive cum exclamamus, *o Deus*, sive, cum illum testem constituimus improborum, et quasi nos cernat, faciem sublevamus ad cœlum, *ibid.*, 815. — Innata cunctis hominibus Dei unus idea et agnitione ac intima omnium conscientia. Singulorum enim animis a Deo insita est ea notio, ut facile agnoscat se a Deo vero accepisse, non solum quod sint homines, sed quod ab illo omnia creata sint, ejusque providentia regantur. lib. II, 45.

LACTANTIUS. — Distulerat Deus penas tyrannorum, ut deleret in eos magna et mirabilia exempla quibus poseri discerent et Deum esse unum et eundem vindicem, digna videlicet supplicis impiis et persecutoribus irrogaret, VII, 192. — Conscientia boni operis est animarum lux, XI, 795. — Conscientiæ recte curam testibus securitas, conscientie prave trepidatio, *ibid.*, 287.

S. ILLARIUS, Pictav. episc. — Interioris conscientie nitor est obtinendus ut ea quæ forinsecus sunt eluantur, IX, 793. — Sepulchris quoque eos comparavit quæ humano opere cultique splendens, mortuorum ossibus et calaverum immunditias sortiscent; præferant scilicet inanibus verbis justitiæ speciositatem, habeant

vero intra se conscientiam suam mentisque nitorem, *ibid.*, 1050. — Non timet Propheta vitæ suæ testes, et conscientia spectantium se ac contentium grata est ex minatio; trepidat enim ad omnem intercessionem polute conscientie metus; cæterum ubi conscius innocentis vitæ fiducia est, plurium testium interventio jucunda est, *ibid.*, 515.

S. AMBROSIVS. — Conscientia boni facti merces piæ menti XIV, 476. — Nulla melior est voluptas quam mundata conscientia gratia, XIV, 497. — Propositum piæ mentis mercedem non expetit, sed pro mercede habet benefacti conscientiam et justis operis effectum, 1127. — Bona conscientia quæ, cum examinatur, probatur, XIV, 1335. — Arbitrum justitiæ, remuneratoreque meritorum innocens non metuit conscientia, XV, 1211. — Conscientia uniuscujusque apud Deum se prodit et cogitatio hominis apud eam se aut condemnat, aut purgat, XIV, 1127. — Non possunt aliena verba crimen affigere quod propria non recipit conscientia, *ibid.*, 1045. — Ipsa obmutescit facundia, si ægra sit conscientia, conscientia testis sibi locuples abundat, XVI, 881, XV, 1277. — Ne timeas verborum sonum, si munda est conscientia tua, XVI, 561. — Apud sapientem non impudenda publicatio flagitii est quam conscientia, *ibid.*, 153. — Quæ pena gravior quam interioris vulnus conscientie, quod severius judicium quam domesticum, quo unusquisque sibi reus est, seque arguit ipse quod injuriam fratri indigne fecerit? Nonne hoc magis fugiendum quam mors, quam exilium, quam debilitatis dolor? Quis enim vitium corporis, aut patrimonii damnum non levius decet vitio animi et existimationis dispendio? *ibid.*, 152. — Nihil sapiens nisi quod cum sinceritate, sine fraude sit; nec quidquam faciet in quo se crimine quoquam obliget, etiam si latere possit; sibi enim reus est prius quam cæteris, *ibid.*, 151, 153. — Etiam si latere possit, non delinquit sapiens, non minus fugiet peccatorum contagium quam si non posset latere; non hiebra sapientis spes impenitentiæ, sed innocentia est quæ justas legem habet mentis suæ et aequalis ac justitiæ suæ normam; illeque non terrore penæ revocatur a culpa, sed honestatis regula, *ibid.*, 151, 153. — Gravis conscientie culpa est, ut sine iudice se puniat et velare se capiat et tamen apud Deum anda sit, XVI, 522. — Conscientia reum suum semper tacita sine contradictione convincit et judicat, XVII, 710. — Cum non habeat loquelium, nescit tamen tenere silentium, XVII, 973. — Malesibi conscius meus loqui trepidat, sensum perdit, in verbis errat, XVII, 501. — Conscientia vermis, *ibid.*, 516. — Potest conscius morte subduci, conscientia sceleris tui semper tecum est, et sine te non est, hæc et perituri, nec unquam te deserit, tenet te reum et in sua ditione semper captivum. Si quando mentem tuam sætor secularium rerum flatus vocaverit, subito illa te stimulat, illa medullitus pulsat et interrumpit. Potest tibi conscius auro corrumpi, potest pecunia comparari, conscientia nihil corruptionis admittit, manet integrum ejus testimonium, tota fidei firmitate vallatum, XVII, 977.

S. HIERONYMVS. — Peccatores propria torquentur conscientia, uranturque igne quem sibi succederunt, XXIV, 210. — Felix conscientia quæ pro Deo sustinet opprobrium! *ibid.*, 772. — Felix conscientia quæ afflictionis tempore, honorum operum recordatur! *ibid.*, 590. — Si quis passione superatus fuerit, dolebit super vulnere suo et conscientie tormenta patietur quia liberam frontem et purissimam immaculatam mentis suæ amiserit, XXVI, 506. — Bona conscientia nullius oculos fugit, XII, 789. — Verum conscientia judicium formidemus, *ibid.*, 611. — Bona conscientia vetat circa se sœvire tormenta, *ibid.*

S. AUGUSTINUS. — Conscientia est tanquam ars 13

que immolator Deo, XXXVf. 578. — Qui erubescit conscientie sue potuit motum iniquitatis, XXXVIII. 1457. — Conscientia erronea obligat, XXXII. 1560. — Si quis hominem putaverit quod malum est et fecerit, hoc putando nique peccat, XXXIII. 186. — Conscientia neuter interioris hominis, XXXV. 1615. — Conscientia plorum, sedes Dei, XXXVI. 520. — Conscientia impiorum, quomodo magna est poena, sic, magnum gaudium est plorum conscientia, *ibid.* 625. — Quomodo conscientia mala tota in respiratione est, ita conscientia bona, tota in spe conquiescit, *ibid.* 261. — Refugium in tribulatione sana conscientia, ubi homo inveniet Deum, *ibid.* 515. — Conscientia in eremo habitatio et quies XXXVII. 511. — Conscientia, desertum ubi invenitur requies et consolatio, XXXVI. 655. — Conscientia bona aliquando non sufficit, XXXVII. 475, 480. — Quando sufficit, XXXVIII. 302. — Conscientia bona non sufficit si est negligens coram hominibus conversatio, *ibid.* 301. — Conscientia mala, fovea quo cadit impius, XXXVI. 670. — Conscientia mala non fugit seipsam XXXV. 1691. — Conscientie discussio, XXXVIII. 110. — Conscientie abyssus nuda oculis Dei, XXXII. 779. — Conscientia cito mundanda, XXXVIII. 300. — Quomodo, *ibid.* 312. — Conscientia malorum non sanat nisi indulgentia, *ibid.* 316. — Conscientie bonae latus, paradisus est, XXXIV. 488. — Conscientie testimonio virtus melior contenta est, XI. 136. — Conscientie bonae accedere debet cura de fama, XXXIX. 1308 1506. — Ad existimationem hominum, magna hominum copia necessaria est, ad Dei vero conspectum sola conscientia requiritur, XIII. 515. — Non maior tribulatio quam conscientia delictorum, XXXVI. 513. — Horrendissimos carceres, dirisimisque carnificum tormenta et inferos ipsos vincit sceleratorum conscientia, XXXIII. 651. — Quidquid vis, potes fugere, o homo, præter conscientiam tuam, XXXVI. 234. — Conscientia mala cum uxore mala et incommodo mala comparatur, *ibid.* 512, 544, 515; XXXVII. 1286. — CASSIANUS. — Conscientia, mille testes, iudex et vindex criminum est, XXXIX. 856.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Nullum est supplicium damna ubi nullus rei; conscientia sola rea est, LII. 566.

S. LEO MAGNUS PAPA. — Circumspiciat se omnia anima christiana et severo examine conscientie sue interiora discutat, videat ne quid ibi discordie inhæserit, ne quid cupiditatis insederit. Castitas in continentiam prorul pellit, tenebras simulationis prorul lux abigit veritatis. Detumescat superbia, respiciat iracundia, comminuantur jacula noxarum et obreccatio lingue frenetur; cessent vindictæ et oblivioni mandentur injuriæ, LIV. 263. — Scrutetur quisque conscientiam suam videatque si in secreto cordis sui, illam quam Christus dat inveniat pacem, si humilia non spernat, si inique non delectetur lucro, et aliena felicitate non uratur, *ibid.* 273, 283. — Discutiant ergo se mentes et iustior sui cordis affectus vera existimatione diffundant, ac si repositum aliquid in conscientia suis de fructibus charitatis invenerint, Deum sibi tacere non dubitent, et ut magis ac magis tanti hospitii sint capaces, fiant perseverantis misericordie operibus ampliores. Si enim dilectio, Deus est, nullum habere debet terminum caritatis, quam nullo potest elaudii fine divinitas, LIV. 519.

BOETIUS. — Quoties conscientie libertatem adhibui pro-tuendo jure, spreto potentium offensione? LIII. 817. — Quid adicerent sapientis conscientie laudes, qui hominem suum, non populari rumore, sed conscientie veritate metitur? *ibid.*, 745. — Hic fudatam probis conscientiam spectans, et se cum fortuna sua comparans, forsitan pertimescit, ne cæsus et jucundus, usus est, sit tristis amissio, *ibid.*, 519.

CASSIODORUS. — Bona et munda conscientia sola est aula regalis et habitatio Spiritus sancti, LXX. 129. — Gravior est enim bonæ conscientie melius errare, post veniam, ut qui debet gratiam, iterum incurrat offensam, *ibid.* 279.

S. GREGORIUS MAGNUS. Qui male agit, sibi conscientiam carcerem facit, LV. 958. Fugiam ergo iniqui humanos oculos, semetipsum certe fugere non possunt; quia enim malum quod faciunt, noverunt, habent testem conscientiam, habent iudicem rationem suam, LVI. 427. — Certe sibi ipsi in conscientia testes sunt, quia inexcusabiles non sunt. Eo enim ipso quo rationabilem creaturam Deus condidit hominem, in manu omnium signat, ut noverint singuli opera sua, LVI. 427. — In omni anima quod de vobis dicitur, semper taciti recurrere ad mentem debemus, interirent talem et iudicem querere. Quid enim pro est, si omnes nobis decessent et conscientia sola nos defendat? *ibid.*, 876.

S. ISIDORUS Hispalensis. — Nemo potest seipsum effugere, et si te non damnat publica fama, condemnat propria conscientia; vis autem esse non tristis, bene vivere, Secura mens tristitiam leniter sustinet, bona vita gaudium semper habet; conscientia, autem, rei semper iu pona est, propriis agitur stimulis, LXXXIII. 859. — Conscientia bona non est quæ est malorum permista, CXXX. 962.

S. PETRUS DAMIAN. — Conscientia sibi secura gaudium firmissimum habet, CXLV. 148.

GIHERIUS abb. — Mens male conscia propriis semper agitur stimulis. — Homo autem conscientia, quid scivius, quid in præsentem præmium felicis, CLVI. 605.

VEN. HILDEBERTUS. — Conscientie bonæ testimonium, intissimum in adversis solatio, CLXI. 191. — Conscientia bona nihil felicis, nihil jucundius, *ibid.*, 503, 501. — Conscientia, bonis lectus molis, durus autem malis, CLXVI. 616.

HUGO A SANCTO VICTORE. — Conscientia et fama; conscientia oleum in vase; fama, oleum in lampide. Propter conscientiam ingredimur, propter famam egredimur; conscientia irriguum superius, fama irriguum inferius. Ad conscientiam meditatio, ad famam predicationis; ad conscientiam silentium, ad famam verbum; per silentium seminas agrum tuum, per verbum seminas agrum proximi tui, LXXVII. 524. — Sit anima beatæ culcitra conscientie sue portus; sit cervical aut capitale, tranquillitas, exuperiorum, securitas, et in hoc strato feliciter dormiat et feliciter requiescat, *ibid.*, 747. — Propterea Deus conscientias hominum in præsentem vitam no'uit esse manifestas ad invicem, ne videntes, ad malum provocarentur, et habentes, confunderentur. Tanta etenim mala quæ in cordibus hominum versantur, si paterent, et videntibus mutuo essent iactamentum ad culpam, et habentibus testimonium ad ignominiam. Propter hoc velata sunt oculis cordium, ut in futuro iudicio locus esset, LXXVII. 506.

S. BERNARDUS Claraevallensis abbas. — Tractatus de conscientia edificanda, CLXXXIV. 307. — Conscientia prius mundanda est; quis autem eam mundabit? Deus et homo; homo per cogitationes et affectiones, Deus vero, per misericordiam et gratiam, CLXXXIV. 507. — Felix conscientia in qua misericordia et veritas abjaverunt sibi, iustitia et pax oculatæ sunt, *ibid.* — Conscientia domus septem columnis edificanda; prima, bona voluntas; 2. Memoria beneficiorum Dei; 3. cor mundum; 4. liber animus; 5. rectus spiritus; 6. mens devota; 7. ratio illuminata, CLXXXIV. 511 et seqq. — Pura conscientia letificat animam et exhibet se Deo gratum et hominibus ac angelis reverendam et sibi semetipsi placata et quietæ existit, *ibid.*, 516. — Conscientia est cordis scientia; nihil est jucundius, nihil iucundius, nihil tutius, nihil ditius bona conscientia. Premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus et illa erit secura, *ibid.* — Cum corpus morietur, secura erit bona conscientia secura, cum ad tribunal supremi iudicis statuetur. Non est certius testimonium futuræ beatitudinis quam bona conscientia, *ibid.* — Conscientia alia bona et tranquilla, alia bona et turbata; alia mala et tranquilla, alia mala et turbata, *ibid.*, 531. (Consul' potest tractatus De conscientia S. Bernardi attributus, *ibid.*, 531.)

ADAMUS SCOTUS canonicus. — Reprehensio cordis nostri duplex est, quia cum malo arguimur, non solum tribulatione temporali, sed, cum in malo perseveramus, æterna nos damnatione iudicat dignos, CXCVIII. 786. — Similiter et cordis nostri consolatio gemina est, nam cum bonum anione dignum et exorcismus, non tantum in mentis cubili suaviter pausamus, sed ad æternam supernæ quietis securitatem nos venturos esse confidenter speramus, *ibid.*

PETRUS Colensis. — Conscientia bona quidquid delectabilis est, quidquid paucius, quidquid utilius, quidquid jucundius, quidquid melius, quidquid salubrius potest dici vel cogitari; est futura pignus beatitudinis conscientia bona, CII. 1086. — Conscientia nihil aliud est quam cordis scientia. Quando autem quæ intra se sunt novit cor, vocatur conscientia; quando vero, quæ sunt extra se, scientia appellatur, *ibid.*, 1090. (Uti iter consulatur hujusce auctoris De conscientia liber, *ibid.*, 1081.)

THOMAS Cisterciensis. — Non quiescit qui sentit verum pravam conscientia; a quo nemo nocens absolvitur, CCVI. 126. — Bona autem conscientia habet gloriam, non timet infamiam, expectat coronam, *ibid.* — Quater aperitur conscientia nostra; 1. sacerdoti; 2. proximo; 3. Deo; 4. Deo et homini et angelis. 1. In confessione; 2. in attritione; 3. in gratiarum actione; 4. in iudicio, in reddenda ratione. Prima apertio pacificat; secunda,

edificat; tertia, gratificat; quarta, examinat. CCVI, 507.
 ALANUS DE INSULIS. — Conscientia mundana est ante assumptionem corporis Christi, CCX, 191, 592. — Quomodo conscientia examinanda est, *ibid.*, 171, 196. — Conscientia puritas perpetuum affert gaudium, *ibid.*, 16,

138, 139. — Conscientiæ testimonium edat, *ibid.*, 315.
 — Conscientiæ errorum effectus, *ibid.* — Conscientia vitiosa miseria, *ibid.* — Conscientia mala liber est diaboli, CCX, 138, 139.

SERIES DECIMA SEXTA.

Lex Dei principium est et actuum mensura, secundum quam inducimur ad bonum agendum et a malo reducimur; hinc, in hac decima sexta Serie, cœdunamus quæcunque circa legem vel Decalogum et Ecclesiæ præcepta aguntur. Attamen ne Indices nostri majori crescerent numero, in eodem de Decalogo in genere et de unoquoque Decalogi præcepto singulatim disserimus aliud ab alio accurate seponentes, ut vitetur confusio et lector utilius adjuvetur. Circa Ecclesiæ præcepta eadem servatur methodus. Quædam tamen majoris momenti seorsum tractantur; hinc Indices de Dilectione inimicorum et injuriarum Condonatione; de Eleemosynâ; de fraterna Correctione; de Festis; de Jejunio et Abstinencia; de Mortificatione sensuum, cordis et mentis, quos subjicimus.

CXLIV.

INDEX DE DECALOGO,

LOGICÆ COLLIGENS QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE DECËM DEI MANDATIS,

ET DE ADIMPLENDA ILLORUM OBSERVANTIÀ,

PRINCEPS ORDINATIM UNIUSCUIUSQUE PRÆCEPTI EXPONENS VARIAS OBLIGATIONES.

MONITUM.

In isto de Decalogo indice omnia conglobati sunt hominis officia erga Deum, proximum et semelipsam, vel omnium actuum humanorum regulæ, in ordine Christiano continentur.

Illum duas in sectiones dividimus. In prima agimus de Decalogo generatim spectato, hoc est, prout explanat legem naturalem, de ipsius promulgatione, etc.; et in secunda de unoquoque præcepto, prout affirmativum et negativum est, sed de his quæ præcipit et prohibet, etc.

SECTIO PRIMA.

— *Decalogi præcepta, et illorum divisio.*

I. « Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque roles. Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea.

II. « Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim habebit insonem Dominus eum qui assumpserit nomen Dei sui frustra.

III. « Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est; non facies omne opus in eo, tu et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, jumentum tuum, et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cælum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo; idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, et sanctificavit eum.

IV. « Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quia Dominus Deus tuus datus tibi.

V. « Non occides.

VI. « Non moechaberis.

VII. « Non furtum facies.

VIII. « Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IX. « Non concupisces uxorem proximi tui.

X. « Non desiderabis domum proximi tui, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt. » (Exod., XX, 2-17).

NOTA. Pars major Patrum talem numerandi præcepti modum sequitur juxta versionem, LXX interpretum; sed sunt alii qui Hebræicæ et S. Hieronymi versionibus adherentes, duo inveniunt præcepta in supra memorato primo, et unicuique in duobus ultimis..... Hæc differentia numerorum servata fuit cuilibet Patri; solummodo notatur quod Patres præfatum computandi præcepta modum sequuntur, quando non aliter indicatur; quod satis apparebit cum loco numerationis a nobis indicato aberrant alii alium modum sequentes.

II. — *De Decalogo in genere; de ipsius nomine, promulgationis convenientiâ, modo, deque ejus observandi commendatione in lege evangelica.*

ALANUS DE INSULIS. — Religio Christiana hostes asserunt a principe tenebrarum, id est a deo maligno legem Moysicam esse datam; a principe vero lucis, id est a Deo benigno, legem evangelicam ut sicut duo principia rerum, ita ab eis duo sint tradita Testamenta. Quod autem dator Veteris Testamenti malignus fuit, multipliciter volunt asserere, verb. grat., malignus fuit qui colligentem ligna in Sabbato, sine omni misericordia lapidari praecepit. Item, quomodo bonus esse potuit, qui in multis homicidium exercuit? Item, quae iustitia fuit, quae David homicidam, perjurum, adulterum, superbum pepercit, et Saul, quia regem Amaleitarum ad vitam servaverat, reprobarit? Item, lex Moysaica, lex mortis, lex peccati dicitur; ergo mala fuit. Item, Apostolus ait: «Lex subintravit ut abundaret delictum,» et alibi quod «lex neminem ducit ad perfectionem.» Item, si lex Moysaica, quare deleta, etc., CCX, 337...

Ad supra objecta perapte respondetur, CCX, 337-340, et ad conclusionem mirae adducitur: Quomodo negabitur lex esse bona, cum praecepta quae in illa continentur sint bona et sancta, ut praecepta Decalogi: «Honora patrem tuum et matrem tuam; Non occides; Non moechaberis; Non furum facies, et similia...», CCX, 341.

ATTU, Vercellensis, episcopus. — Bene Moyses legem Decalogi accipiens quater decies jejunavit, ut per hanc ostenderet in Decalogo nullam esse perfectionem, nisi sancti Evangelii gratia illustraretur... Etiam quoque hoc jejunium concessum est prophetae, quia et Veteris existit Testamenti praedicator et testis, et Novi etiam adhuc reservatus occurret. Dominus autem postea Jesus Christus hoc etiam jejunium iure celebrare dignatus est, quia sicut ipse ait, non venit solvere legem sed adimplere, seu ut se ostenderet eundem Veteris et Novi Testamenti auctorem. Quia sancta quatuor Evangelia Decalogum non destrunt, sed magis stabilire contendunt, sive quia eundem Decalogum prius apud Iudeos signatum et incussum idem Dominus solvere et per quatuor mundi partes praedicare.... per istos enim quadraginta dies totum activae vitae tempus significatur, cui opus est continentia, ut ab istius mundi jejunemus illecebris, sola quae Dei sunt meditantur, ac divinus pabula ruminantes, ut ad contemplativam vitam, quae per paschale gaudium intelligitur, pervenire mereamur orantes, CCXIV, 840, 841.

AUGUSTINUS (S.), Hipponeus, episcopus. — Certe legem Moyses in instrumendo populo accepit in monte, scriptam in lapideis tabulis digito Dei; haec decem praeceptis conscribitur.... ubi nihil de circumcisione mandatum est, nihil de victimis pecorum, quae tunc a Christianis non immolantur. In illis igitur decem praeceptis, excepta Sabbathi observatione, dicitur mihi quid non sit observandum a Christiano, sive de non faciendis colendisque idolis aliisque ullis diis praeter unum verum Deum, sive de non accipiendum nomine Dei in vanum, sive de honore parentibus deferendo, sive de cavendis fornicationibus, homicidiis, furtis, falsis testimoniis, adulteriis, re aliena concupiscenda. Quis horum quisquam dixerit christianum non debere servare?

In hac mirabili congruentia illud certe plurimum distat, quod ibi populus accedere ad locum ubi lex dabatur, horrendo terrore prohibetur; hic autem in eos supervenit Spiritus sanctus, qui eum promissum expectantes, in unum fuerant congregati. Ibi in tabulis lapideis digitus Dei operatus est; hic, in cordibus hominum. Ibi ergo lex extrinsecus posita est, qua iniusti terreantur; hic intrinsecus data est, qua iustificarentur. Nam, «Non adulterabis, non homicidium facies, non concupisces, et si quod est aliud mandatum,» quod utique in illis tabulis scriptum est, in hoc, inquit, sermone recapitulatur, in eo, quod «Diligas proximum tuum tanquam teipsum. Directio proximi iunium non operatur. Plenitudo autem legis est caritas.» Haec non in tabulis conscripta est lapideis, sed diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Lex ergo Dei est caritas..., XLIV, 215, 218.

Primum lex formata in litteris dari non debuit, quia in natura ipsa quodammodo iussu est, et Creatoris notitia ex traduce non latebat. Nam quis nesciat quid bonae vitae conveniat; aut ignoret, quia quod sibi fieri non vult, alii minime debeat facere? At ubi naturalis lex orationis, oppressa consuetudine delinquendi, tunc oportuit legem manifestari, ut in Iudeis omnes homines audirent. Non quod penitus oblitterata esset, sed quia maxima eius auctoritate carebant, idololatriam studebant. Timor Dei in terris non erat; fornicatio operabatur; circa rem proximam avida erat concupiscentia. Danda ergo lex erat, ut ei quae sciebantur auctoritatem haberent, et quae latere coeperant, manifestarentur. Nam invenimus ante Moysen non solum non latuisse, sed etiam vindicata esse peccata.

Quomobrem et iusti fuisse reperiantur multi, qui scientes Deum vindicem, timebant peccare. Quod cum cognisset iam negligi, legem naturalem revelari oportuit, ut scirent cuncti, aperta ratione, Deum requiriturum actus humanos. Quamvis per diluvium vindictam legatur, et in Sodomam et Gomorram, sed haec vetustatis oblivio texerat. Unde per Moysen terroris causa ad disciplinam corrigendam, et fidem in Deum reformandam, commemorata sunt. Quare et Apostolus, «Iustis, ait, lex non est posita, sed iniustis...», XXXV, 2219, 2220.

Decem ventientias, decem verba appellavit, quia et Salvator sensum verbum significavit, dicens inter caetera ad Iudeos: «Interrogo vos et ego unum verbum...» Hunc sensum verbum appellavit. Simili modo et in duabus tabulis decem verba scripta dicuntur, quae decem sensus sunt. Denique dicit: «Non sint tibi dii alii praeter me;» primum verbum hoc est; et subiecit secundum, «Non facies tibi ullam similitudinem;» tertium est: «Non assumes nomen Dei tui...;» quartum: «Sabbatum Dei tui servabis...» Haec quatuor verba ad Deum proprie pertinent et in prima tabula continentur. Reliqua haec sunt.... Haec in secunda tabula scripta probat Apostolus, dicens: «Honora patrem et matrem quod est mandatum primum in promissione.» Quomodo enim esset primum, nisi in secunda tabula ab ipso capisset? In promissione autem ille dicit quia statim subiecit, «Ut sis longevus super terram...» Haec est promissio facta his qui mandata custodiunt..., XXXV, 1221, 1222.

Accepta potestate in peccatores cum honorificatis descendit de monte, facie gloriosa. Lex enim contra peccatores data est. Moyses ergo, quia non peccaverat, gloriosus apparuit, et in tantum ut a peccatoribus videri non posset. Ostensum enim in eo est quia peccatores gloriam Dei non merentur aspicere. Post simulacrum enim vituli fassilis, et contractionem tabularum in quibus data lex fuerat, rursus ascendit Moyses in montem eum tabulis in quibus accepta lege, cum descenderat, gloriosa facta est facies ejus, ita ut non possent aspicere filii Israel vultum ejus, neque Aaron, quia et ipse peccaverat. Sed interposito veanimo loquebatur ad illos, ut tamdiu indigni essent gloria Dei, quamdiu in peccatis versarentur..., XXXV, 2223.

«Mensis autem tertii exitus filiorum Israel de terra Aegypti, hac die venerunt in eremum Sina... et apprehendit Israel ibi contra montem...» Tertia die descendit in montem Sina coram omni populo.... Hic die reperitur data lex, quae in tabulis lapideis scripta est digito Dei. Dies autem iste tertius apparet tertii mensis ab exitu Israel ex Aegypto. Ex die ergo quod Pascha fecerunt, id est, agnum immolaverunt et ederunt, qui fuit quartus decimus primi mensis, usque ad istam quae lex datur, dies quinquaginta numerantur..., XXXIV, 621.

Queritur decem praecepta legis quemadmodum dividenda sint: utrum quatuor sint usque ad praeceptum de Sabbatho, quae ad ipsum Deum pertinent; sex autem reliqua, quorum primum est, «Honora patrem, etc.,» quae ad hominem pertinent; an potius illa tria, et ista septem. Qui enim dicunt illa quatuor esse, separant quod dictum est: «Non erunt tibi dii alii praeter me,» ut aliud praeceptum sit, «Non facies tibi idolum, etc.,» ubi signata colenda prohibentur. Unum autem volunt esse, «Non concupisces uxorem proximi tui;» Non concupisces domum proximi tui. Qui vero tria illa esse dicunt, et ista septem, unum volunt esse, quicquid de uno Deo colendo praecipitur, ne aliquid aliud praeter illum pro Deo colatur. Haec autem extrema in duo dividunt, ut aliud sit, «Non concupisces uxorem proximi tui;» et aliud, «Non concupisces domum proximi tui.» Decem tamen esse praecepta neutri ambigunt, quoniam hoc Scriptura testatur.

Mihi tamen videtur congruentius accipi tria illa, et ista septem, quia et Trinitatem videntur illa quae ad Deum pertinent insinuare diligentius intuentibus. Et revera quod dictum est, «Non erunt tibi dii alii praeter me,» hoc ipsum perfectius explicatur cum prohibetur cheludaligmenta. Concupiscentia porto uxoris alienae, et concupiscentia domus alienae, tantum in peccando differunt, ut illi quod dictum est, «Non concupisces domum proximi tui,» adjuncta sint et alia, dicens Scriptura, «neque agrum ejus, neque servum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus, neque subjugale ejus; neque pecus ejus, neque quaecunque proximi tui sunt.» Invenisse autem videtur concupiscentiam uxoris alienae et concupiscentiam cujuslibet rei alienae, quando utrumque sic cepit, «Non concupisces uxorem proximi tui;» Non concupisces domum proximi tui, et hunc cepit caetera adungere. Non autem cum dixisset, «Non concupisces uxorem proximi tui, hunc connexuit, alia dicens, neque

domum ejus, neque agrum ejus, neque servum ejus, etc.; sed omnino apparet hæc esse conjuncta quæ uno præcepto videntur contineri, et dicere ab illo ubi uxor nominata est. Illud autem ubi dictum est, « Non erunt tibi filii alii præter me, » apparet hujus rei diligentiorum executionem esse in his quæ subjecta sunt; quo enim pertinet, « Non facies tibi idolum, etc., nisi ad id quod dictum est, « Non erunt tibi filii alii præter me? »

Sed iterum queritur quo differat, « Non furtum facies, » ab eo quod paulo post de non concupiscendis proximi rebus præcipitur. Non quidem omnis qui rem proximi sui concupiscit furatur; sed si omnis qui furatur, rem proximi concupiscit, poterat in hac generalitate, ubi de non concupiscenda re proximi præcipitur, etiam illud quod ad furtum pertinet contineri.

Similiter etiam queritur quo differat, « Non moechaberis, » ab eo quod paulo post dicitur, « Non concupisces uxorem proximi tui. » In eo quippe quod dictum est, « Non moechaberis, » poterat et illud intelligi. Nisi forte in illis duobus præceptis, non moechandi et non furandi, ipsa opera notata sunt; in his vero extremis ipsa concupiscentia: quæ tantum differunt, ut aliquando moechetur, qui non concupiscit uxorem proximi, cum alia aliqua causa illi miscetur; aliquando autem concupiscat, licet ei miscetur, penam timens; et hoc fortasse lex ostendere voluit, quod utraque peccata sint.

Item quæri solet utrum moechiæ nomine etiam fornicatio teneatur. Hoc enim Græcum verbum est, quo jam Scriptura utitur pro Latino. Mœchus tamen Græci monachi adulteros dicunt. Sed utique ista lex non solis viris in populo, verum etiam feminis data est. Neque enim quia dictum est, « Non concupisces uxorem proximi tui, » nihil hic sibi præceptum debet putare femina, et tanquam licet concupiscere virum proximi suæ. Si ergo hic ex illo quod viro dictum est, intelligitur, quamvis non dictum sit, quod etiam ad feminam pertineat; quanto magis eo quod dictum est, « Non moechaberis, » uterque sexus astringitur, cum et ipsum præceptum potest referri ad utranque, sicut, « Non occides, Non furaberis, » et quæ alia similiter non expresso uno sexu utrique videntur sonare communiter. Tamen ubi unus exprimitur, honoratur utique exprimitur, id est masculinus, ut ex hoc intelligat etiam femina quid sibi præceptum sit. Ac per hoc si femina moechæ est, habens virum, concubendo cum eo qui vir ejus non est, etiam si ille non habeat uxorem, profecto moechus est et vir habens uxorem, concubendo lo cum ea quæ uxor ejus non est, etiam si ille non habeat virum. Sed utrum, si faciat qui uxorem non habet cum femina quæ virum non habet, ambo præcepti hujus transgressionem teneantur, merito queritur. Si enim non teneantur non est prohibita in Decalogo fornicatio, sed sola moechia, id est, adulterium, quamvis omnis moechia etiam fornicatio esse intelligitur, sicut loquuntur Scripturæ..... Dominus enim dicit in Evangelio: « Quicumque dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam moechari. » Hic utique fornicationem appellavit, si cum alio peccet qui virum habet, quod est moechus, hoc est, adulterium. Omnis ergo moechia etiam fornicatio in Scripturis dicitur. Sed utrum etiam omnis fornicatio moechia dici possit, in eisdem Scripturis non mihi interim occurrit locutionis exemplum. Sed si non omnis fornicatio etiam moechia dici potest, ubi sit in Decalogo prohibita illa fornicatio quam faciunt viri qui uxores non habent, cum feminis quæ maritos non habent, utrum inveniri possit, ignoro. Sed si furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ (non enim rapinam permittit qui furtum prohibuit; sed utique a parte totum in eligi voluit, quicquid illicite rerum proximi auferitur), profecto et nomine moechiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi. XXXIV, 621, 622.

BEDA Venerabilis. — Successit itaque populus quadragesima septima die egressionis ex Aegypto ad montem Sinai, ibique Moyses ascendit ad Dominum, et Dominus ad eum descendit. Sed quid est moraliter quod Moyses ad montem ascendit, et Dominus in monte descendit? Mons quippe altitudo contemplationis nostræ est, in qua ascendimus ut ad ea quæ ultra infirmitatem nostram sunt intuitu subleuemur. Sed in hunc Dominus descendit, quia sanctis multum proficientibus, parum de se aliquid eorum sensibus aperuit. XCIII, 373.

Jam deinde quinquagesima die post actum pascha data est lex Moysi..... Dicitur scripta lex digito Dei, et Dominus dicit de Spiritu sancto: « In digito Dei effuso domonia. » Apostoli hic cunctos populus voces et lampades, montemque fumantem tonitruis et fulgura, clangoremque buccinæ perserpentem. In vocibus namque et tonitruis clamor prædicationum intelligitur, in lampade

bus claritas miraculorum, in sonitu buccinæ foris prædicatio sanctorum, quæ omnia in adventu Christi..... Dat igitur inde Dominus Moysi legem innocentie nostræ et cognitionis suæ, eandemque in decem verba constituit, et sexies tabulis digito suo scripsit; et hæc quidem præcepta ita sunt distributa, ut ita pertineant ad dilectionem Trinitatis divinæ, septem vero ad amoram fraternitatis, quibus societas humana non læditur. XCIII, 373.

EDUHERIUS (S.). Lugdunensis episcopus. — Quæ referenda sunt iniquitibus quam ob causam Deus uni tantum genti per Moysen legem dederit, atque hanc ipsam multa jam sæcula ita e transmissa? Respond. quod non J. d. i. tantum lex illa promissa sit, quæ omnibus gentibus constitutione naturalis legis innascitur, Apostolo hoc etiam confirmante et dicente: « Cum enim, quæ legem non habent naturaliter quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, sibi ipsi sunt lex, qui opus legis ostendunt scriptum in cordibus suis. » Alio loco non sero Dominus legem innocentie in decem verba collegit, cujus jam insita in pectoribus humanis origo præcesserat. Nam tarde eam sexies tabulis rursus inscripsit, quam jam antea paginis cordis insculperat. Etenim ante hanc Moysi legem habebat natura legem suam, per quam et Deus mundi vitæque auctorem agnoscere, et per hoc diligere, in promptu erat, et justitiam erga proximum dilectionemque servare. In quibus mandatis duobus omnis lex pendet et prophæta. Igitur et illud ante jam noverant: « Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite eis. » Et ut hoc exemplis etiam probemus: ante hanc legem literæ per illam naturæ legem Abel justus agnoscitur, Enoch rapitur, Noe eligitur, Abraham pater gentium nuncupatur. Quamobrem hanc Moysi legem non sero esse promissam, præteritus effectus lex naturæ, per quam multi Deo probabiles existerunt. Quis ille est digitus Dei, quo dum legis tabulæ leguntur scriptæ? Resp. Dignus Dei hic est accipiendus Spiritus sanctus, I., 779, 780.

HIERONYMUS (S.), presbyter. — Locutus est Dominus cunctos sermones hos: [Præceptum 1.] Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, ut domo servitutus.

[Præcept. 2.] Non habebis, Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile neque omnem similitudinem, quæ est inculo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis, neque coles; ego enim sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertium et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me et custodiunt præcepta mea.

[Præcept. 3.] Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum; nec enim habebit ius suum Dominus eum qui assumpsit nomen Dei sui frustra.

[Præcept. 4.] Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui; non facies in eo omne opus, tu, et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, jumentum tuum, et advena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus celum et terram, et mare et omnia quæ in eis sunt, et requiem in die septimo; ideoque benedixit Dominus diem Sabbati et sanctificavit eum.

[Præcept. 5.] Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

[Præcept. 6.] Non occides.

[Præcept. 7.] Non moechaberis.

[Præcept. 8.] Non furtum facies.

[Præcept. 9.] Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

[Præcept. 10.] Non concupisces domum proximi tui; nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, nec asinum, nec omnia quæ illius sunt.

Cunctus autem populus videbat voces, et lampades, et sonitum buccinæ, montemque fumantem, et perterriti ac pavore concussi steterunt procul, dicentes Moysi: Loquere tu nobis et audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere, ut enim probaret vos venit Deus, et ut terror illius esset in vobis et non peccaretis. Stetitque populus de longe..... XXVIII, 263, 266.

HILDEBERTUS Venerabilis. Cenomanens. episcopus. — De lege scripta ista sunt consideranda: quare sit data, et quibus, et quando, et ubi? Lex scripta ideo data est, ut repararet legem naturalem, et eam reviviscere faceret, quæ per peccatum obsoleta erat, et ut populum rudem legalibus figuris ad futuram veritatem præpararet. Primum effectus per naturalia decem præcepta..... quibus data est? Se-

mini Abraham in duodecim tribubus, quæ a duodecim filiis Israel processerunt.

Hic potest quæri quare istis solis? ad quod dici potest, quod ideo illi populo, et non alteri sit data, quia in figura fuit proposita. Unde Apostolus: « Omnia in figura contingebant illis, » et sufficiebat in uno ostendere, quod causa figuræ et exempli proponebatur a Deo. Sed nova lex omnibus imperatur, quæ non figura, sed res ipsa figurata est; et cum essent in populo illo aliqui perfecti, mediocres, pessimi, perfectis in signum fuit data; mediocribus in pædagogum, ut faciendâ doceret, vitandâ prohiberet, errata puniendo corrigeret; pessimis id est, spiritus scribens in corde, quinquagesimo die post immolationem veri Agni, id est Christi. (hi? In monte Sina, sicut sermo perfectionem Novi Testamenti continens, quem fecit Christus in monte. In Veteri Testamento sicut in Novo tria continentur. .... In præceptis comprehenduntur naturalia et figurativa. Naturalia dicuntur illa decem, quæ a naturali lege manant, nec sunt in scripta lege iuncta, sed renovata, quia per peccata erant deleta. Hæc sunt decem illa mandata, quæ et moralia dicuntur, nec sunt terminata in nova lege, imo perfectius adimpleta. ... CLXXI, 1148-1150.

HUCO DE S. VICTORE. — Lex scripta ideo data est ut repararet legem naturalem, et reviviscere faceret quæ per peccatum abolita erant, et ut populum rudem legalibus figuris ad futuram veritatem præpararet. Primum efficit per naturalia decem præcepta, de quibus solis in Decalogo agitur. Quibus data est? Semini Abraham, id est duodecim tribubus quæ a duodecim filiis Israel processerunt... quando data est? Quinquagesimo die ab exitu de Ægypto, et immolatione agni paschalis. (hi? In monte Sinai....

Naturalia præcepta dicuntur illa decem quæ a naturali manant lege; etiam moralia dicuntur; nec sunt terminata in lege nova, imo perfectius adimpleta. In illis decem præceptis dilectio Dei et proximi imperatur. Tria quæ in prima tabula, ad dilectionem Dei; septem alia quæ in secunda tabula ad dilectionem proximi referuntur. (LXXVI, 420.

MARTINUS (S.) Legionens., canonicus reguaris. — Populus quadragesima septima die egressionis ex Ægypto, ad montem Sina accessit, ibique Moyses ad Dominum ascendit, et Dominus ad eum descendit. .... Jam deinde quinquagesima die post peractum pascha, lex data est Moysi. .... Dicitur illic Dei digito lex scripta, qui eiecit demonia. Aspicit illic cunctos populus voces et lampades, montemque fumantem, tonitruum et fulgura, clangoremque buccinarum perstreptentem. .... Dat deinde Deus legem Moysi innocentie et cognitionis suæ, eamque in decem verbis constituit, et sexis tabulis digito suo scripsit. Et hæc quidem præcepta ita sunt distributa, ut tria pertineant ad divinæ Trinitatis dilectionem, septem vero ad amorem fratrum quibus societas humana non læditur. In quorum præcepto ambitionem sæculi damnat, et rerum concupiscentiam refrenat. Itaque eorum primum prohibet superstitionem; secundum errorem; tertium, interficit sæculi amorem; quartum, impietatem; quintum, illiciti fornicationem; sextum, crudelitatem; septimum, rapacitatem; octavum, perimuit falsitatem; nonum, adulterii cogitationem; decimum, mundi cupiditatem. (CVIII, 781-783.

Et notandum quia sicut decem plagis percutiuntur Ægyptii, sic decem præceptis conscribuntur tabulæ quibus regitur populi Dei. Cur autem in duabus tabulis scripta est lex, nisi aut propter Testamenta duo significanda, aut propter illa duo præcepta dilectionis Dei videlicet et proximi, in quibus lex pendet tota et propheta. Hæc enim in singulis tabulis explicanda sunt. In una enim continentur tria Dei præcepta pertinentia ad caritatem; in alia vero septem pertinentia ad proximi societatem. .... Sed cur lapideæ eadem tabulæ fuerunt, nisi ad significandum cor lapideum Judæorum? .... Descendens itaque Moyses de monte cum tabulis, cum audisset populum consecratum in idolis, indignos eos iudicans accipere legem, projecit tabulas et manibus suis. Quibus fractis, vitulum quem fecerant incendit minutissimeque concidit et in aquas aspergens peculum populo dedit. .... Ascendit denuo Moyses in montem, iterumque dei et Deus legem in aliis tabulis instar priorum præcepit. (CVIII, 783, 781.

PETRUS COMESTOR. — Mense ergo tertio egressionis de Ægypto, id est, Junio, die hæc, in Kaendis Junii, Hebræi venerunt ad montem Sinai, fixeruntque tentoria e regione montis, quadragesima septima die sei-

liet a Phase. In exponendo enim Scripturas triginta dies pro mense ponimus quasi mediam, inter lunares et solares menses eligendo viam. Lunares enim infra tricenarium inveniuntur quidem, ultra vero non; solares vero plures hunc numerum excedunt. A Phase quidem sexdecim dies primi mensis restabant; fluxerunt vero postea triginta secundi mensis. Restat ergo quod primi dies Junii quadragesima septima fuerit. Sequenti die diluculo ascendit Moyses in montem ad Deum qui dixit ei: « Dices domui Jacob: vidistis quæ fecerim vobis; nunc adjiciam ut etiam loquar vobis: Si ergo custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculiū de cunctis populis. » Quæ enim Moyses retulisset populo, respondit: « Cuncta quæ locutus est Dominus faciemus. » Cumque retulisset Moyses ad Dominum, ait ei Dominus: « Veniam ad te in caligine, ut audiat me populus loquentem ad te. Vade et sanctifica populum hodie et cras, id est, lavent se et vestimenta sua. Vacent ab amplexibus, et sint parati in diem tertium, et constituas terminos per circuitum montis, quos quis transierit tunc, et tulerit, morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidabitur, aut jaculis confodietur, sive jumentum, sive homo. » Utebantur autem, ut dicit Josephus, in his duobus diebus convivis opulenter et ornamentis decenter, (CXCVIII, 1162, 1163.

« Jam advenerat dies tertius et ante solis ortum ceperunt audiri tonitrua ac micare fulgura; et nubæ densa operuit montem, et clangor hucincæ perstrebat. Fumabat mons, quia descenderat Dominus in igne, et fumus ferebatur quasi de fornace; » et mons tremuit, ut aiunt Hebræi. Timuit populus; sed et Moysen ira Dei perisse putabant. Tandem lætus apparuit Moyses, et serenus aer cum eo reversus est inter eos. Et ait eis: Hodie non audietis Moysen filium Aram et Jacobeth, sed illum qui pro vobis percussit Ægyptum, qui per mare iter dedit, quicquid de celo misit, potum de petra concessit, per quem Adam de fructibus terræ comedit, Noë ex imbris ereptus vel exceptus est; Abraham Chanaanem obtinuit, Isaac natus est de senibus, Jacob prole ditatus, Joseph sublimatus. Fiant ergo verba hæc vobis amabiliora quam filii vel uxores. Et eduxit populum in occursum Domini ad radicem montis. Ascenderunt autem Domino iubente, Moyses et Aaron, ultra terminos, sacerdotes, id est majores, et populus non transierunt. Locutus est eis Dominus, ita ut nullum vox efferret; et sic quinquagesimo die dedit eis legem, verbo tantum, in figura, quod daturus erat per Spiritum sanctum die quinquagesimo.

« Non habebis deos alienos coram me. » Quod non nisi decem præcepta Dominus dedit omnes asserunt sancti, sed in distinctione eorum differunt. Primum enim et unum, secundum Augustinum, dividit Origenes in duo, et quæ sunt duo ultima, secundum Augustinum, colligit in unum cui consentit Josephus. Præterea dicit Augustinus tria fuisse in una tabula, et septem in alia. Josephus vero et Hebræi quinque in utroque. Forte quia Augustinus voluit tria pertinere ad dilectionem Dei, et septem ad dilectionem proximi, pia dignitate potius quam pro Scriptura, dixit ea esse primæ et secundæ tabulæ; sicut dicere consuevimus homines primæ classis et secundæ. Quocunque vero modo distinguatur idem est sensus. Joseph dicit se vidisse tabulas duas legis lapideas, quarum quælibet continebat duo mandata et dimidium, tam exterior quam interior, (CXCVIII, 1161.

« Et ait Dominus ad Moysen: Præcide tibi duas tabulas instar priorum, et scribam super eas verba quæ habuerunt tabulæ quas fregisti. » In Deuteronomio etiam dicitur Deus scripsisse. In sequentibus vero dicit: « Scribe tibi hæc, etc. » Et paulo post: « Fuit Moyses cum Domino quadraginta diebus, et scripsit in tabulis verba fœderis decem. » Potest dici quod auctoritas scribendi fuit in Domino, ministerium in Moysen. Cum excidisset Moyses tabulas, de nocte consurgens montem ascendit, et transeunte Domino coram eo in turbine, pronus in terram adorans, ait: « Obsecro ut gradiaris nobiscum, auferasque iniquitates nostras, et possideas nos. » Cui breviter Dominus memoravit quædam, quæ etiam prædixerat de tribus solemnitatibus, de oblatione primitiarum et primogenitorum, et addidit ne cum gentibus terræ promissionis aliquod haberent participium. « Fuitque Moyses secundo cum Domino quadraginta diebus et quadraginta noctibus. Panem non comedit et aquam non bibit. Cumque descendisset de monte cum tabulis apparuit facies ejus corquæta, et ipse ignorabat, » id est miri splendoris radii ferebantur de facie ejus, qui reverberabant oculos intuentium, quos gloriæ velamen super faciem

suam, cum loqueretur filiis Israel. Locutus quoque est eis omnia quæ sibi fuerant imperata. Quantum autem hæc gloria duraverit, et utrum semel, vel pluries hoc acciderit, ignoramus. Et tradunt Hebræi, quia adhuc tertio ascendit ad Dominum, ad impetrandam ei veniæ certitudinem, et iterum fuit cum Domino quadraginta diebus et quadraginta noctibus jejunans. Cumque redisset cum certitudine veniæ erat nona dies septimi mensis, et in crastino solemnitate agentes pro venia data, affligerunt animas suas jejunantes, et deinceps dicta est decima dies mensis hujus dies propitiationis, CXCIII, 1192, 1193.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — Decalogus decem habet præcepta quæ sunt decachordum psalterium quæ sic sunt distributa, ut tria quæ sunt in prima tabula pertineant ad Deum, scilicet ad cognitionem et dilectionem Trinitatis; septem quæ in secunda tabula ad dilectionem proximi, CXCII, 830.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — Sunt autem præcepta decem, quæ sic verior translatio distinxit: « Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ in aquis sunt sub terra, non adorabis ea neque coles ea. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Memento ut diem Sabbati sanctifices. Honora patrem tuum et matrem tuam. Non occides. Non moechaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt, » CLXVII, 1720.

Locutus est Deus cunctos sermones hos: « Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Egypti, de domo servitutis. Non habebis deos alios coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, neque eorum quæ in aquis sunt sub terra. Non adorabis ea, neque coles... » Hic Decalogus in capite legis positus est, id est decem præceptorum numerus quorum primum est: « Non habebis deos alienos coram me, » et ultimum, « Non concupisces; » dixit autem Apostolus: « Quia radix omnium malorum est cupiditas. » Cur ergo non hic primum positum est, « Non concupisces? » Sed sciendum quia sicut malæ arboris superiores primum rami præceduntur, et sic paulatim usque ad radices pervenitur, sic prius opera mala, prout cupiditati viciniora paulatim præceduntur, et sic ad ultimum ipsa cupiditas, vel concupiscentia voce prohibentis amputatur. Notandum quippe quod prohibendo pene cuncta hæc enuntiantur. Unde verissime Apostolus dicit: « Quia lex justo non posita est, sed injustis, impiis, et peccatoribus, sceleratis et contaminatis. » Injustos nempe et totos cupiditati deditos homines, Deus curandus suscepit, et idcirco tantam negotioso agricolæ, primum hæc illi cura impendebatur, ut malis radicibus occupatam terram sarcitudo meliori plantationi præpararet, scilicet charitati quæ sola justo posita est. Nam et idem Apostolus antequam diceret quia injustis et non subditis lex posita est justo, id est, Timotheo dixerat: « Finis præcepti est charitas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. » Etenim ubi charitas est, non opus est dicere: « Non occides, Non moechaberis... » Proinde interrogatus Dominus a legisperito dicente: « Magister, quod est mandatum magnum in lege? » respondit: « Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo... In his duobus mandatis universa lex pendet et propheta... » Igitur hic initio non jam charitas imperatur, sed quæ contraria sunt charitati prohibentur, ut in illis extirpatis tunc demum ipsa charitas radix omnium horum substituitur, CLXVII, 679, 680.

Quatuor ex his dilectioni Dei, sex dilectioni suberviunt proximi: « Non habebis Deos alienos coram me; Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem; Non assumes nomen Dei tui in vanum; Memento ut diem Sabbati sanctifices. » Quatuor ista Dei dilectioni repugnantia prohibendo, locum eidem dilectioni Dei sermo Dei parare intendit, habere namque deos alienos et Deum verum diligere simul non potes. At ergo: « Non habebis deos alienos coram me, » id est neminem æstimabis Deum præter unum Creatorem cæli et terræ. Item facere sculptile vel ullam similitudinem eorum quæ in cælo, vel in terra, vel in aquis sunt, et æstimare alicui horum Dei similem esse, iniquitas est, et dilectioni Dei repugnat. « Cui similem inquit propheta, fecistis Deum? aut quem imaginem ponetis ei? hoc adversus humaniformes valet, qui Deum humanis putant esse compactum membris, nimirum hoc pacto grande sibi fingunt simulacrum, quod in cælo sedet et terram pedibus contingat, dicente ipso: « Cælium mihi sedes est, terra autem sca-

bellum pedum meorum; » dicit itaque, « Non facies tibi sculptile... »

Sane quod ait Deus: « Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in mille his qui diligunt me et custodiunt præcepta mea. » Hoc in omni præcepto subaudiendum est, videlicet ut timeat penam transgressor, speret præmium præcepti exsecutor. Opportuno quoque tempore fortis se et reddentem iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem hic asserit, videlicet ubi totus mons Sinai fumigabat, et lotus erat terribilis eo quod descendisset Dominus, quod erat indicium fortitudinis, et iniquitatem patrum, qui Joseph fratrem suum venderant, nunc reddiderant in tertiam et quartam generationem, non absque misericordia, solita nempe captivitate, revertebantur de Egypto, generatione quarta. Item assumere nomen Dei in vanum (quod poetæ faciunt), vel reverentia dignum non æstimare ubicunque nomen Domini fuerit invocatum, dilectioni Dei omnino est adversum. At ergo: « Non accipies nomen Dei tui in vanum; » nec enim insonem Dominus habebit eum qui assumpserit nomen Dei sui in vanum. Item, aliquid boni facere non ad laudem Dei, sive ob spem æternæ retributionis, sed ut videaris ab hominibus, dilectioni Dei contrarium est. Dicit ergo: « Memento ut diem Sabbati sanctifices, » id est in omnibus operibus tuis Dei retributionem attende; vel in Deo requiem tibi præpara pro mercede: quod vere est diem Sabbati sanctificare...

« Honora patrem tuum, etc.; Non occides, » etc. Cuncta quæ dilectioni proximi sunt inimica extirpant, legemque adjuvant naturalem quæ dicit: « Quod tibi fieri non vis alteri ne feceris. » Hoc a gentibus, sive honestioribus gentilibus, utcumque observari potuerunt sed ad vitam illis absque dilectione Dei non profuerunt, upote deos alienos habentes, et cætera quæ quatuor præceptis inhibentur facientes, beatitudinem non sunt consecuti.

Decem præceptorum distinctio nunc in nostris codicibus ex translatione beati Hieronymi sic habetur.

Cæterum alias quatuor præcepta quæ ad dilectionem Dei pertinent, in tria esse redacta; et e contrario eorum quæ ad dilectionem proximi spectant, ultimum, id est, « Non concupisces, » in duo divisum legitur, ut aliud sit in auditum, « Non concupisces uxorem proximi tui » et aliud, « Non concupisces rem proximi tui, » et ita ad dilectionem quidem Dei tria, ad dilectionem vero proximi septem pertinet præcepta. Quod ex Septuaginta Interpretibus sumptum fuisse arbitramur, CLXVII, 680, 681.

Verum igitur veritas dixit, tam veraciter quam grater Christus locutus est: « Nolite putare quia veni solvere legem aut prophetas. Non veni solvere, sed adimplere. » Verum, inquam, et matura gravitate ponderatum verbum locutus est, nimirum conscius sibi met hujus Spiritus sancti, Spiritus consilii, quem daturus erat; per quem et multo melius, et multo abundantius, quam dicere possumus, legem implere habebat. Quibus autem et quomobrem sic dixit et sic locutus est? Dixit nimirum, presentibus discipulis suis, Christum, sive secundum linguam ipsorum Messiam, venisse, et hunc illum esse credentibus atque gaudentibus, locutus est suis adversariis, Scribis et Phariseis de proximo audituris, sibi insidias atque calumniam structuris, tanquam adversario legis. Isti carnale Christi regnum carnali sensu expectantibus, illis invidia spiritu pro eodem rege torquendis frustra quasituris quomodo doctrinam ejus quasi juste calumniarentur. Et de illis quidem manifestum est quam vere, quam constanter præcælit sint tali promissione, præcælit quia dicta complevit rerum veritate, quia neminem docuit legem solvere aut prophetas, docendo potius ut quod minus jussit infirma lex, super adicerent spontanea sui consilii electione. Porro de discipulis ejus carnale regnum ejus fore opinantibus, quid aliud dicamus nisi quia putabant eum legem et prophetas velle dissolvere? cum enim putarent in regno ejus fore licitum occidere et gentium spolia detrahare, aureamque et gemmatam Hierusalem exstruere, quid aliud expectabant quam sine lege vivere, et sub regno Dei nomine, regnum concupiscentiæ? Tales quidem invenit, et tales vocavit, sed longe alios fecit, datus Spiritus sanctus. Insuper singulis præceptis addidit speciale consilium, quia, juxta doctrinam evangelicam, sola præcepti executio servorum est, et non magis meretur gratiam, CLXVII, 1729, 1730.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach. — « Mensis autem tertii exitus filiorum Israel de terra Egypti; hac die venerunt in eremum Sina, et proteci sunt ex Raphidim, et venerunt in eremum Sina, et ap-

placuit ibi Israel contra montem et Moyses ascendit in montem Dei, et vocavit eum Domus...; tertia enim die descendit Dominus in montem Sina coram omni populo. Hoc die reperitur dari lex, quæ in tabula lapideis scripta est digito Dei... Dies autem iste tertius apparet tertii mensis ab exitu filiorum Israel de Ægypto; ex quo die pacta fecerunt, id est agnum immolaverunt et ederunt, qui fuit quartus decimus primi mensis, usque ad istum quo lex datur, dies quinquaginta numerantur, septemdecim scilicet primi mensis, reliqui ab ipso quarto decimo. Deinde omnes triginta secundi mensis, qui sunt quadraginta septem, et tertius tertii mensis qui a solemnitate dicitur agni est quinquagesimus; ac per hoc in ista umbra futuri secundum agni immolati diem festum quia quinquagesimo die lex data est, scripta digito Dei..., CXIII, 217, 218.

In præceptis Decalogi enumerandis Origenes et Augustinus videntur contrarias sequi sententias. Nam Origenes existimat non posse computari decem mandata nisi secundum alit: «Non facies tibi idolum neque ullam similitudinem, etc.» Augustinus autem licet illam Origenis enumerationem non rejiciat, aliam tamen diversam iudicat aptior, ut prohibitionem de idolis et simulacris adorationis causa faciendis existimet esse primi præcepti explicationem, et deinde duo præcepta statuit ad vitia desideria cohibenda, unum quo concupiscentia uxoris alienæ, alterum quo concupiscentia omnium aliarum rerum quo proximi sunt referentur. Origenes sequuntur Athanasius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius. Augustinus autem enumerationem eo sensu sequuntur doctores scholastici quo ipsemet Augustinus, ita scilicet eam priori præferentes, ut tamen priorem non reputet incongruam. Et revera repugnantia quam invenit pravus affectus in duobus illis concupiscentiis subiugandis, videtur potius expetisse duo distincta præcepta, cum sint qui concupiscant uxorem alterius, et dignentur tamen divitiis aut mancipia alterius concupiscere, et vice versa; at nemo est veri Dei cultor qui difficultatem patitur in idolis spernendis. Ceterum hæc diversitas enumerandi in re ipsa nulla est; non enim ponitur aliquid præceptum ab Augustino quod negatur ab Origene, aut vice versa, sed unus præcepta ratione cuiusdam subordinationis conjungit; quæ alter ratione verbalis connexionis separat et e converso. Nam conjungit Augustinus præceptum non faciendi idola præcepto non colendi nisi unum Deum, quia illud huic subordinatur, et est explicatio ejus etiam ad cæremomias gentilium vetandas extensio. Origenes autem ea in duo præcepta disperdit, quia contextu ipso sermonis discerni videntur, sine ulla nota connexionis, sicut cætera sequentia: «Non habebis Deos alienos; Non facies tibi sculptile; Non assumes, etc.» Rursum illas duas concupiscentias duplicis prohibitiones in unum præceptum conjicit Origenes, propter consequentiam contextus, videntur ad unam pertinere sententiam. «Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, neque, etc.» Augustinus autem eas in duo præcepta divisit, quia, ut dixi, præceptum de uxore non concupiscentia non subordinatur divitis non concupiscentiis, sicut nec ipsa concupiscentia vitium voluptatis ordinatur ad concupiscentiam possessionum, sed diversi generis vitia processat, quæ proinde diversis legibus prohibeantur. Quare hæc tota diversitas jure ipso consentit; sive enim una lege, sive duabus distinctis prohibeantur aliqua, item est, modo fatearis eisdem verbis esse eadem prohibita, licet ambiguis faciant, ne verba illa etiam an duas leges, CXIII, 253-258.

ZACHÆUS, Christianus. — Moyses ad suscipiendam legem vocatur in montem, et quadraginta diebus et noctibus Dei tentus alloquitur, scripta in lapideis tabulis refert præcepta; probetis corruptos sacrilegio quos reliquerat deprehendens, dum adhuc manna et celestis oblectatione essent refecti. Cum enim ejusdem Moysi moras velut non reddiuri idem populus incusaret, prædicta abundantia saturatus cito Deum a quo ex Ægypto eductus esset, oblitus est; poscere per luxuriam quos convenerat deos eripit; missisque in ignem mulierum mobilibus, illi se dandum professus est religioni, qua culti in Ægypto idoli formam referret. Reversus Moyses fideliter servit in facinus et reducto in pulverem tauri capite quod factum in similitudinem abominationis Ægypti fuerat, delatas in legem tabulas indignatione confringit, in lignos fore Dei litteris iudicans quos talis austeritas pollicisset. Nec prius ab ira impetu destitit quam missis per castra sectoribus multorum ræde piaretur admittum, et sedata iudicia Dei reflecta in tabulis reportarentur præcepta; quorum reparatione monstra tum est, Deum non odisse quos permisit corrigi, sed deleri

noluisse, quos sic valuerit castigari... Tunc lex divinitus lata est, quæ sui editione non præceptorum novitatem, sed reparationem iustitiæ originalis asserret, ut quod ante pauci animatum et sapientes celebrant, omnes nunc intueantur et perlegant, nec excusandi habeat ignorantia locum, cum id quod sibi ingenuum quis fore non sentit, non solis sensibus querat, sed visibus recognoscat. XI, 1087, 1088.

SECTIO SECUNDA.

Primum præceptum.

«Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in tertium et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me et custodiunt præcepta mea.»

ADAMUS, Præmonstratens. — Quæ tibi maxima videatur esse præcepta? Maximum videtur esse præceptum, quo nobis jubetur diligere Deum nostrum et cætera in hunc modum. Maxima vero, ut æstimò, prohibitiones sunt, quibus prohibemur adulterari, furari, falsum testimonium dicere, et si quæ sunt hujusmodi similes, CXCVIII, 832.

AGOBARDUS (S.), Lugdunens. episcop. — Fides est, quæ credimus unum Deum omnipotentem, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, veram Trinitatem, veram unitatem. O quam vera Trinitas, ubi nullus nascitur ex se, nullus procedit a se, sed alter ex altero! Filius vero nascitur ex Patre, Spiritus sanctus procedit ex Patre et ex Filio. Procul dubio igitur apparet quod si quis sit qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque procedit. O quam vera unitas, ubi non est alius spiritus Patris, alius Filii, sed unus utriusque; nec prius procedit ex Patre in Filium, deinde ex Filio ad diffundendum in cordibus fidelium charitatis donum; sed simul ex utroque. Non est alia deitas Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti, sed una trium deitas, et ideoque vere unus Deus... CIV, 269-287.

Primum præceptum Decalogi est, dicente Deo: «Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos in conspectu meo; non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium quæ in cælo sunt desuper, et quæ versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea et non coles.» Ad quæ verba S. Augustinus brevissime subiungit, dicens: «In primo præcepto prohibentur aliqua in figuris hominum Dei similitudo; non quia non habet imaginem Deus, sed quia nulla ejus imago coli debet, nisi illa quæ et hoc est quod ipse, nec ipse pro illo, sed cum illo.» Hæc dicens docet nos breviter qualiter et cætera hujusmodi præcepta intelligere debeamus. Nam cum distincte dicatur non faciendam similitudinem omnium quæ in cælo sunt, aut quæ in terra, non de solis similitudinibus alienorum deorum intelligitur dictum, sed et de celestibus creaturis, aut quæ in honore Creatoris humanus sensus potuit excogitare... CIV, 199.

Quod autem imagines apostolorum et ipsius Domini ab amore potius et recordationem, quam ob religionis honorem aut aliquam venerationem more gentiliū, ab antiquis expressæ vel conservatæ sint, audiat Eusebius. At ergo: Verum quia Cæsareæ urbis Philippi mentionem fecimus, justum videtur commemorare etiam illud in ea gestum, quod historia dignum duximus. Mulierem quam sanguinis profluvio laborantem a Salvatore curatam Evangelia tradiderunt, hujus urbis civem fuisse constat; domusque ejus in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus vero domus ipsius basis quædam in loco editiori collocata monstratur, in qua mulieris ipsius veluti genibus provolutæ palmasque suppliciter tendentes imago sic expressa videtur... Et nihil mirum, si hi qui ex gentibus crediderant pro beneficiis quæ a Salvatore fuerant consecuti, hujusmodi velut minus videbantur offerre, cum videamus etiam nunc et apostolorum Petri vel Pauli, et ipsius Salvatoris imagine designari, tabulasque depingi, sed et antiquas ipsorum imagines a quibusdam conservatas nos vidimus. Quod mihi videtur ex gentili consuetudine indifferenter observatum, quod ita soleant honorare quos honore dignos duxerint; insignis etenim veterum reservari ad posterorum memoriam, illorum honoris, horum vero amoris indicium est... CIV, 215.

Notandum sane, inquit, Ven. Bedæ, quia sunt qui

putant lege Dei prohibitum, ne vel hominem, vel quorūlibet animalium sive rerum similitudines sculptamus, aut depingamus in ecclesia, vel alio quolibet loco, eo quod in Decalogo legis dixerit: « Non facies tibi sculptile.... » Qui nequaquam hoc putarent, si vel Salomonis opus ad memoriam revocassent, quo et in templo intus palmas fecit et cherubim, cum variis cœlaturis, et in columnis illius mala gravata et retes, in mari quoque æneo duodecim boves et sculpturas histriatas, sed et in vasibus laterum, leones cum bobus, palmas, axes et rotas, cum cherubim et vario picturarum genere fecit; vel certe ipsius Moysi opera considerassent, qui, jubente Domino, et cherubim prius in propitiatorio, et postea serpentem fecit æneum in eremo, cujus intuitu populus a ferarum serpentum veneno salvaretur. Si enim licebat serpentem exaltari æneum in ligno, quem aspicientes filii Israel viverent, cur non licet exaltationem Domini Salvatoris in cruce, qua mortem vicit, ad memoriam fidelibus depingendo reduci, vel ad alia ejus miracula et sanationes, quibus de eodem mortis auctore mirabiliter triumphavit, cum horum aspectus multum sepe compunctionis soleat præstare contuentibus, et eis quoque qui litteras ignorant quasi vivam Dominicæ historiæ pandere lectionem?..... Si licuit duodecim boves æneos facere, qui mare superpositum ferentes quatuor mundi plagas terræ respicerent, quid prohibet duodecim apostolos pingere, quomodo euntes, omnes gentes baptizantes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.....? Legis verbis aperte declaratur quod illæ similitudines fieri prohibentur ab hominibus, quæ in venerationem deorum alienorum facere solent impii, quæque ad colendum atque adorandum gentilitas erribunda reperit. Cæterum simpliciter hæc fieri nulla, ut reor, legis divinæ littera vetat. Alioquin et Dominus tentantibus se Pharisæis de tributo Cæsari reddendo, in quo nomen et imaginem Cæsaris expressam esse dicebant, nequaquam ita responderet: « Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. Sed potius eorum corrigeret errorem, dicens: Non licet vobis in percussura auri vestri imaginem facere Cæsaris, quia talem sculpturam lex divina prohibet. Esset namque locus ut ostenso sibi numismate census hæc diceret, si in eo Cæsaris imago, cujus idololatriæ, et non ad iudicium magis regis potentis, esset formata....., CIV, 216, 217.

De hac questione amplissime habetur, CIV, a col. 199 ad 227.

ALANUS DE INSULIS. — De dilectione Dei, CCX, 181.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episc. — Quomodo loquitur amor Dei, XVII, 1069.

ANTONIUS. — Carmen adversus gentes, V, 262.

ARNOBIUS AFER, apologeta. — Disputatio adversus gentes, V, 718 et seqq.

ARNOBIUS JUNIOR. — Quando audis, « Deus unus est, alterum deum omnino non quæras. Pater cum Filio et Spiritu sancto Deus unus penitus est..... », LIII, 245-252.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — Omnes qui de Trinitate, quæ Deus est, divinarum Librorum catholici tractatores, hoc intenderant secundum Scripturas, docere quod Pater et Filius et Spiritus sanctus, unus ejusdemque substantiæ inseparabili æqualitate divinam insinuent unitatem, ideoque non sint tres dii sed unus Deus, quamvis Pater Filium genuerit et ideo Filius non sit qui Pater est; Filiusque a Patre sit genitus, et ideo Pater non sit qui Filius est; Spiritusque sanctus nec Pater sit, nec Filius, sed tantum Patris et Filii Spiritus, Patri et Filio etiam ipse cœqualis, et ad Trinitatis pertinet unitatem... Non tamen eandem Trinitatem natam de Virgine Maria..., sed tantummodo Filium; nec eandem Trinitatem descendisse in specie columbæ super Jesum baptizatum, sed tantummodo Spiritum sanctum; nec eandem Trinitatem dixisse de cœlo: « Tu es Filius meus, » sed tantummodo vocem Patris fuisse ad Filium factam, quamvis Pater, et Filius et Spiritus sanctus, sicut inseparabiles sunt, ita inseparabiliter operentur. Hæc est fides catholica.

Sed in ea nonnulli perturbantur, cum addunt Deum Patrem, Deum Filium et Deum Spiritum sanctum, et tamen hanc Trinitatem non tres Deos sed unum Deum, et tamen eadem id intelligant querunt; præsertim cum dicitur, inseparabiliter operari Trinitatem in omni re quam Deus operatur, et tamen quandam vocem Patris sonuisse quæ vox Filii non sit; in carne autem unum, nonnisi Filium, in columbæ autem specie venisse, nonnisi Spiritum sanctum, intelligere volunt quomodo et illam vocem quæ nonnisi Patris fuit, Trinitas fecerit; et illam carnem in qua nonnisi Filius de Virgine natus est, eadem

Trinitas creaverit; et illam columbæ speciem, in qua nonnisi Spiritus sanctus apparuit, ipsa Trinitas operata sit. Alioquin non inseparabiliter Trinitas operatur sed alia Pater facit, alia Filius, alia Spiritus sanctus; aut si quædam simul faciunt, quædam sive invicem, jam non inseparabilis est Trinitas... Movet etiam quomodo Spiritus sanctus in Trinitate sit, quem nec Pater, nec Filius, nec ambo genuerint, cum sit Spiritus et Patris et Filii, XII, 824.

Deus unice diligendus, XXXII, 1319; de charitate Dei unione cordium, *ibid.*, 1378; de dilectione Dei, *ibid.*, 1463; de dilectione Dei concilianda in meditatione mysteriorum Dei, *ibid.*, 1465; de origine idololatriæ, XXXIV, 152; de Deo ex toto corde amando, *ibid.*, 160, 948; de idololatria, *ibid.*, 749, 890, 1060, 1066; solus colendus est Deus, *ibid.*, 1055; de dilectione Dei, XXXV, 1831, 8099; servite Domino in jucunditate, XXXVII, 1275; de idololatria, *ibid.*, 1485; non erunt tibi dii alieni præter me, de decem chordis, XXXVIII, 67, 75; de idolis, *ibid.*, 102, 165; XL, 89; stultitia colentium idola, XXXVIII, 77; XL, 653, 654; de amore Dei, XXXIX, 1512; Deus corde laudandus... *ibid.*, 1643; de diligendo Deo, XL, 848; de reiiciendo deorum cultu, XLI, 77, 121, 152...; Deus solus est colendus, XLVI, 948.

BALDUINUS, Cantuariens. archiepisc. — De dilectione Dei, CCIV, 418.

BEDA Venerabil. — Secundum præceptum ad Filium pertinet, dum dicit: « Non assumes nomen Dei tui in vanum, » — id est, ne æstimes creaturam esse Filium hominis, quia omnis creatura vanitati subjecta est; sed credas eum esse æqualem Patri, Deum deum. Verbum apud Deum, per quem omnia facta sunt, XCIII, 374.

BEDA Venerabil., presbyter. — Dilige Dominum, XCI, 584; XCIV, 214.

BERNARDUS (S.) abb. Claravallens. — Liber de diligendo Deo, CLXXXII, 974; de triplici dilectione Dei, CLXXXIII, 620, 806; de dilectione Dei, CLXXXIV, 1240.

BRUNO (S.), Carthusianor. institut. — De cultu idolorum, CIII, 175.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Non habebis deos alienos coram me, CLXIV, 278.

CANUTUS I, Anglorum rex. — Agedum faciamus etiam seduli simus semper Domino nostro obsequentes et fideles, et perpetuo omnibus viribus cultum ipsius tueamur, et voluntatem ejus operemur. Omne namque, quod unquam pro vero Domino fideliter fecerimus, omne illud nobis ipsis facimus ad majorem utilitatem. Illi namque certe Deus gratus est, qui Domino suo vere obsequas est. Magna etiam cultibus domino est utilitas ut famulus suos juste gubernet, CLI, 1176.

CANUTUS I, Anglorum rex. — Docemus etiam ut quilibet Christianus discat, ut saltem possit veram fidem recte intelligere, et Pater noster ac Credo discat, quoniam uno quilibet Christianus Deum implorare, et altero veram fidem ostendere debet. Christus ipse orabat prius Pater noster, et hanc orationem discipulos suos docebat. Et in oratione hac ecclesiastica sunt septem petitiones; hanc si quis ex animo oraverit, nuntium semper militi ad Deum ipsum pro quolibet commodo quod ipsi necessarium est, sive in hac vita, sive in futura. Sed quomodo quis unquam ex animo ad Deum orare potest, nisi internam habet charitatem et veram in Deum fidem, quoniam ille deinceps non obit mortem in Christianorum communione nec in consecrato cœmeterio quiescit, neque in vita sua sanctam Eucharistiam percipit, neque bonus est Christianus, qui hoc discere nolit; neque ille debite alium suscipere potest ad baptismum, vel ad confirmationem nisi hæc discat, ut bene illo norit, CLI, 1176.

COMMODIANUS. — Instructiones adversus gentem deos, V, 202 et seqq.

Non pudet, non pudet, inquam, fideles homines et Christiani sibi nominis auctoritatem vindicantes superstitiones vana gentium cum spectaculis mistas de Scripturis cœlestibus vindicare et divinam auctoritatem idololatriæ conferre... Quid Scriptura interdixit? Prohibuit spectari quod prohibet geri. Omnia, inquam, ista spectulorum genera damnavit, quando idololatriam sustulit, ludorum omnium matrem, unde hæc vanitatis et levitatis monstra venerunt... Ergo ut tacemus quidquid latius idololatria probat, quam vana sunt ipsa certamina, lites in coloribus, contentiones in cursibus, favores in honoribus... Quam hoc totum otiosum negotium, imo quam turpe et ignominiosum!... Sed ut de hoc scenæ iniquissimo inverecundo jam transitum faciam, pudet referre quæ dicuntur; pudet etiam accusare quæ fiunt, argumentorum strophas, adulterorum fallacias, mulierum impudicias, scurriles jocos, parasitos sordidos, ipsos quoque patrisfamilias togatos, modo stupidos, modo obscenos, in omni-

bus studios, in omnibus inverecundos... commune dedecus delectat, videre vel recognoscere otio vel discere. Concurrunt illuc ad pudorem publicum lupanaris, ad obscenitatis magisterium, ne quid secreto minus agatur quam quod in publico discitur, et inter ipsas leges docetur quicquid legibus interdicitur. Quid inter hæc Christianus fidelis facit cui vitia non licet nec cogitare? Quid oblectatur simulacris libidinis, ut in ipsis deposita verecundia audacior fiat ad crimina? Discit et facere, dum consuevit videre... etc., in libro De spectaculis, IV, 779-783.

Evangelica præcepta nihil aliud sunt quam magisteria divina, fundamenta spei ædificandæ, firmamenta corroborandæ fidei, nutrimenta cordis fovendi, gubernacula dirigendi itineris, præsidia obtinendæ salutis; quæ, dum dulces credentium mentes in terris instrunt, ad celestia regna perducunt. Multa et per prophetas servos summi Dei voluit et audiri; sed quanto majora quæ Filius loquitur, quæ Dei sermo, qui in prophetis fuit, propria voce testatur, non jam mandans ut pareatur venienti via, sed ipse veniens, et viam nobis aperiens et ostendens; ut qui in tenebris mortis errantes, improvidi et cæci prius fuitus, luce gratiæ luminati, iter vitæ duce et rectore Domino teneremus...

Qui inter cætera salutaria sua monita et præcepta divina quibus populo suo consulit ad salutem, etiam orandi ipse formam dedit, ipse quid precaretur monuit et instruxit. Qui fecit vivere docuit et orare, benignitate ea scilicet qua et cætera dare et conferre dignatus est, ut dum prece et oratione quam Filius docuit apud Patrem loquimur, facilius audiamur. Jam prædixerat horam venire quando veri adoratores adorarent Patrem, in spiritu et veritate, IV, 519.

Adorans autem, nec illud ignoret quemadmodum in templo cetera Pharisæo publicanus oraverit, non allevatis in celum imprudenter oculis, nec manibus insolenter erectis, sed pectus suum pulsans, et peccata intus inclusa contestans, divinæ misericordiæ implorabat auxilium... sic, inquit Dominus, orabitis: Pater noster qui es in caelis, etc., IV, 522-544.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis. episc. — De idolorum vanitate, IV, 563 et seqq.; Idola dii non sunt, id., 653; De comminatione Dei adversus idololatrias, id., 657 et seqq.; Dilectioni Dei et Christi nihil anteponeendum, id., 746.

DODANA. — De diligendo Deum, CVI, 111.

DRUTHMARUS, Christianus. — Adorare Deum quid, CVI, 1299.

FASTIDIUS, Britannorum episc. — Deum quis diligat, I, 582.

FIRMICUS MATERNUS. — De errore profanarum religionum, XII, 982 et seqq.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis. episc. — Fides de Deo quam sancti patriarchas atque prophete ante incarnationem Filii Dei divinitus acceperunt, quam etiam sancti apostoli ab ipso Domino in carne posito audierunt, et Spiritus sancti magisterio instructi, non solum sermone prædicaverunt, verum etiam ad instructionem saluberrimam posteriorum scriptis suis inditam reliquerunt, unum Deum prædicat Trinitatem, id est Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Sed Trinitas vera non esset, si una eademque persona diceretur Pater et Filius et Spiritus sanctus. Si enim sicut est Pater et Filius et Spiritus sancti una substantia, sic esset una persona, nihil omnino esset in quo veraciter Trinitas diceretur. Rursus Trinitas vera esset quidem, sed unus Deus Trinitas ipsa non esset, si quemadmodum Pater et Filius et Spiritus sanctus personarum sunt ab invicem proprietate distincti, sic fuissent naturarum quoque diversitate discreti. Sed quia in illo uno vero Deo Trinitate, non solum quod unus Deus est, sed etiam quod Trinitas est, naturaliter verum est, propterea ipse verus Deus in personis Trinitas est, et in una natura unus est: Per hanc unitatem naturalem totus Pater in Filio et Spiritu sancto est, et totus Filius in Patre et Spiritu sancto est, totusque Spiritus sanctus in Patre et Filio est. Nullus eorum extra quemlibet ipsorum est, quia nemo alium aut præcedit æternitate, aut excedit magnitudine aut superat potestate, quia nec Filio, nec Spiritu sancto, quantum ad naturæ divinæ unitatem pertinet, aut anterior aut major est Pater, nec Filii immensitas atque æternitas, velut anterior aut major, Spiritus sancti æternitatem immensitatemque excedere aut præcedere aut excedere naturaliter potest. Sicut ergo nec Filius posterior aut minor est Patre, ita nec Spiritus sanctus posterior aut minor est Filio: æternum quippe est et sine initio est, quod Filius de Patris natura natus existit; et æternum ac sine initio est, quod Spiritus sanctus de natura Patris Filiique procedit. Ob hoc ergo tres

unum recte credimus et dicimus Deum, quia una prorsus æternitas, una immensitas, una naturaliter trium est divinitas personarum.

Teneamus igitur Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum esse naturaliter Deum; neque tamen ipsum Patrem esse qui Filius est, neque Filium ipsum esse qui Pater est, neque Spiritum sanctum ipsum esse qui Pater aut Filius est. Una est enim Patris et Filii et Spiritus sancti essentia, in qua non est aliud Pater, et aliud Filius, et aliud Spiritus sanctus, quamvis personaliter sit alius Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus... LXV, 675, 674.

GARNERIUS, Lingonensis. episc. — Ad Trinitatem comprobandam Propheta dicit: « Verbo Domini caeli firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. » — Per Verbum Filium, per Dominum Patrem, et per Spiritum oris ejus Spiritum sanctum significare debemus. Sed quoniam per Filium et Spiritum sanctum, sicut per Patrem, eam et omnis virtus eorum, firmati sunt, patet in personis æqualitas. Singularitatem vero substantiæ probat ipse Dominus, « Audi, Israel, Deus tuus, Deus unus est. » Hæc pertinent ad primum Testamentum. De secundo vero, ipsa Veritas eandem pluralitatem probat, præcipiens discipulis, et dicens: « Ite baptizantes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. » In nomine, sit, non in nominibus, ut ostendat unum nomen esse Patris, et Filii et Spiritus sancti. Sed et apertius personarum pluralitas ostensa est, ubi, baptizato Domino, Spiritus sanctus in similitudinem columbæ super eum descendit, et vox Patris audita est: « Hic est Filius meus dilectus; » substantiæ vero singularitatem ipsa etiam Veritas comprobavit, dicens: « Ego et Pater unum sumus, » etc., CCV, 715 — 718.

GILBERTUS de Hollandia, Cisterciensis. abb. — Supra Deum nihil amandum, CLXXXIV, 575. De natura et dignitate amoris, CLXXXIV, 579.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — Deum timere quid sit, LXXV, 530.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis. presbyt. — De idololatria, XXV, 519. Diliges Dominum Deum tuum XXVI, 277.

HILARIUS (S.), Pictaviensis. episc. — Contra idololatrias, IX, 763. Rationes cur Deus sit laudandus, IX, 837. Quid infidelitas, IX, 950. Infidelitas quid, IX, 998.

HILDEBERTUS Venerab. Cenoman. episc. — De amore Dei, CLXXI, 458.

HONORIUS Augustodunensis. — Primum præceptum est: « Unum Deum adora, » quod pertinet ad Patrem.

HUGO DES VICTOIRE. — Primum præceptum primæ tabulæ tale est: « Dominus Deus tuus est; ipsum adorabis et ipsi soli servies. » Inde videndum est quod alio est servitus quæ soli Deo exhibenda est, quæ Græce dicitur latría; et alia quæ etiam hominibus potest exhiberi, quæ Græce dicitur dulia. Debemus etiam hominibus reverentiam exhibere, sicut præcipit Apostolus, sed non sicut Deo. Unde illud: « Honorem meum nulli dabo. » Honor iste est illa reverentia quam soli Deo exhibemus; quod est totam mentem per humilitatem et devotionem ei subternere; et ipsum principium et finem omnis boni credere. Et hoc modo solus Deus est adorandus. Et servitus ista latría dicitur, ad diximus. Unde idololatriæ dicuntur qui hunc cultum creaturæ tribuunt, servientes creaturæ potius quam Creatori, scilicet quod Dei idolo est attribuentes; de quo dicit Apostolus quod nihil est idolum. Quod nec de materia dictum est, sicut de lapide vel ligno: quoniam creaturæ Dei sunt; sed de forma videtur esse dictum: quæ forma non est opus Dei, sed hominis opus imitantis Deum; quæ re nihil est, CLXXVI, 121, 352-354.

Magiæ repertor primus creditur Zoroaster, rex Bactria: orum quem nonnulli asserunt esse Cham ipsum, filium Noe, sed nomine mutato. Hunc postea Ninus, rex Assyriorum, bello victum interfecit, ejusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod usque ad bis et vicies centum millia versuum ejus de arte magica ab ipso dictatos, libri ejus usque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliorit, tempore quo Hippocrates in arte medicum insignis habebatur. Magia in philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis et malitiæ magistra, de vero mentiens, et veraciter lædens animos, seducit a religione divina, culturam demonum suadet, morum corruptionem ingerit, et ad omne scelus et nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta quinquæ complectitur genera maleficiorum: mantice, quod sonat divinationem; et mathematicam vanam, sortilegia, maleficia, præstigia. Mantice autem quinquæ continet species sub se: Primam necromantiam, unde divinatio, quæ fit per sacrificium sanguinis humani, quem demones sitiunt, CLXXVI, 810-

812, 1246, 1247. — De dilectione Dei, *ibid.*, 126-333; quod amor Dei sit vita cordis, (LXXVII, 563; quid sit diligere Deum, *ibid.*, 766; sermo de timore Dei, *ibid.*, 920; de mandato dilectionis, *ibid.*, 1177.

IVO (S.). Carnotens. episc. — Si quis hariosos, aruspices, vel incantatores observaverit, aut phylacteris usus fuerit, anathema sit, CLXI, 745.

Qui divinationes expellunt, et morem gentiliū subsecuntur, vel in domos suas huiusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte magica, aut expandi causa, sub regula quinquennii jaceant secundum gradus poenitentiam definitos, CLXI, 747.

Aliquantis clericis vel laici student auguriis, et sub nomine fictæ religionis per eas, quas sanctorum sortes vocant, scientiam divinationis profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione futura promittunt. Hoc quicumque clericus aut laicus detectus fuerit, vel consulare vel docere, ab ecclesia habeatur extraneus, CLXI, 747.

Spiritus mundi hic est, per quem corripuntur phantici qui sine Deo sunt. Est enim inter mundanos spiritus potior; unde solet conjecturis quæ mundi sunt divinare, quem Pythonem appellant. Hic est qui per verisimilia fallitur et fallit; hic est qui per Sihyllam locutus est sensum nostrorum secutus, locum volens inter celestes habere, (CLXI, 747).

De Kalendis Januariis, vel cæteris auguriis.... hoc et nobis et omnibus Christianis detestabile et perniciosum esse judicamus.... Sortes quibus vos cuncta in vestris discriminatis provinciis, nihil aliud quam quod alii Patres damnaverunt divinationes et maleficia esse decernimus. Quam ob rem volumus illas omnino damnari, et ultra inter Christianos nolumus nominari, et ut abscondantur sub anathematis interdictionem prohibemus, CLXI, 747.

Illi qui, cum Christiani sint, solemnitates gentiliū celebrant, anathema in Ecclesiam introducunt. Et qui de astrorum cursibus vitas hominum et gesta perquirunt; qui volatus avium, et cætera huiusmodi, quæ in sæculo prius observabantur inquirunt, de Jericho anathema inferunt in Ecclesiam, et polluant castra Domini, et vinci faciunt populum Dei, CLXI, 748.

Eos culpæ Apostoli qui dicunt: Non proficiscar hodie, quia dies posterus est, aut quia luna sic fertur; vel: Proficiscar ut prospera cedant, quia ita se habet positio siderum. Non agam hoc in mense commercium, quia illa stella mihi agit mensem; vel: Agam quia suscepit mensem; non plantabo vineam in hoc anno, quia bissextus est. Non autem quicquam sapiens arbitratur observatores temporum reprehendendos qui dicunt: Non proficiscar quia tempestas exorta est, aut: Non navigem, quia hibernæ sunt reliquæ; aut: Tempus seminandi quia imbricibus autumnalibus terra satiata est; vel si forte alii naturales effectus circa motum aeris et humoris ad variandas temporum qualitates in siderum ordinatissima conversione notati sunt, CLXI, 751.

Et de his et aliis incantationibus explicatio datur in vol. CLXI, 751-780.

JOANNES, Saresberiens., Carnotens. episc. — Quid de necromantiis dicam, quorum impietas, Deo auctore, per seipsam ubique jam viluit, nisi quod morte digni sunt, qui a morte conantur scientiam mutuare? Nam de auspiciis, auguriis, salissatoribus, ariolis, pythonicis, aruspices et aliis, quorum, præ multitudine, tedious est enumeratio, prolixior sermonem texere, cum nemo istorum jam progrediatur in locum, sed in latibulis, si quis est, exercet opera tenebrarum, supervacuum est. Quædam tamen eorum certis de causis aliquatenus tangenda sunt. Et, si lateant, supersunt adhuc malo suo aruspices. Hos pro parte in extis animalium divinare prædictum est. Extorum quidem censetur nomine omnia quæ cutis extremitate teguntur. Unde et illos, qui in humerulis arietum, vel quorumcunque ossibus animalium vaticinantur, eis connumerandos esse manifestum est. Chiromantici quoque vera, quæ in rugis manuum latent, se nosse gloriantur. Quorum errorem qua ratione non militat, non necesse est rationibus impugnare, licet eo ipso illos expugnet ratio, quod deficiunt ratione. Unum tamen est quod a te, si me patienter audias, attentissime quero. Quid auguratores isti, quoniam eos tibi notos esse non ambigo, quando de dubiis interrogati sunt, profertur?.... Chiromantici adhibitis, et consultis quid contulit?.... Pythonicorum vero eo perniciosior est consultatio, quo fallacia malignorum spirituum in illis manifestior est; qui sive mentiantur, sive non, in proposito semper habent ut noceant. Fallunt autem interdum studio fallendi, interdum cæcitate suæ errore decepti; id tamen agunt assidue, ut futurorum consilii per omnia videantur. Inde est quod ambiguitate verborum obnubi-

lare student oracula, ut enim mendaces aut fallaces inventi fuerint, aliquo rationis velamento suam querant tueri fallaciam. Sic utique fallere non desistunt donec auditores suos præcipitent in ruinam. Cui enim a sæculo vatum profuere responsa? Cræsonem, an Pyrrho, aut præcedentium aut subsequendum cuiquam? Dux Thebanus dum de oraculo sperat victoriam, fratris mucrone perfoliatur. Et tamen avus Lais belli visus est successus polliceri.... Cræsus maxima regna, si Hælyn transgrediatur, de oraculorum fide sibi subjectum iri confidit; sed cum res in contrarium cessisset, fallax Apollo se unius verbuli æquivocatione absolvit ab invidia mentiendi. Quid Pyrrhus?.....

Sed ne fallacitatis nota in historias non oracula refudatur, canonica, et cui fides incolumis acquiescit, discatur historia. Saul in tyrannum versus ex principe, cum exigentibus culpis esset a Domino derelictus, et adversus populum Domini, eo dux invaderet manus hostilis, sollicitus fractis rebus exitum inquirebat. Consultavit ergo Dominum, et non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. Ille tamen ei ante denuntiaverat Samuel, quia Dominum poenitebat, quod eum constituerat regem....., CXCI, 461-466.

Mutavit Saul ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis, et abiit ipse et duo viri cum eo veneruntque ad mulierem nocte; et ait Saul ad mulierem (mulieres enim frequentius spiritus Pythonici implent): «Dirina mihi in Pythone et suscita mihi omnes dixeris tibi.» Lege libros, revolve historias, scrutare quædam angulos Scripturarum, nusquam fere in bona significatione divinationem invenies.... Iste primo negligens, deinde inobediens, postmodum contumax, exinde obstinatus, postremo ad eum prolapsus est cæcitate, ut nec prædictum articulum fidei sibi servet incolumem. Deum etenim iustum usquequaque non credit, opinans etiam in sanctos post exitum vitæ huius, malignis spiritibus concessam potestatem..... Non dicit Scriptura Samuellem Pythonis imperio suscitatum, sed cæcitate impij sensus prudenter expressit. Ait enim: Audita forma viri et habitu c. intellexit Saul quod Samuel esset. » Deceptus utique intellexit; quod et ex eo probatur quod subiungit, «et inclinauit se et adoravit eum.» Si enim fuisset Samuel, nequaquam se permisisset ab homine adorari, qui secundum legem crederet, et doceret unum Deum et Dominum adorandum. Præterea sanctæ animæ a potestate malignorum spirituum exemptæ sunt.... Licet eum qui loquebatur crederet Samuellem, tamen in veritate erat angelus Satanae.... Cum enim dicit: Dominum impletorum quæ locutus est in manu mea, se procul dabo simulat Samuellem per quem Sauli, quæ denuntiavit, locutus erat Dominus. Cum autem subiungit: «Cras tu et filii tui mecum eritis,» verum quidem sed fraudulenter enuntiat; erat enim die sequenti sibi manum ex desperatione inficiens, ad inferos transiturus, habiturus partem cum eo.... Sed falso blanditur, ingerens spem quietis, dum se gesta et verbis mentitur Samuellem, cui certum est, collatum esse in quiete sedem a Domino, inter eos qui invocant nomen ejus.... quid ergo Sauli Samuelis sol, vel potius Pythonis profuere responsa? Poterat forte non præmonitus sperare meliora et saltem dum alieno confoderetur gladio expectare. Oraculi vero vanitate certioratus gladio suo incubuit, et in extremis agens, dum propriæ gloriæ consulebat, qui fortis mori potuisset in prælio, auram verborum pertulit, et infirmi et prostrati animi consilio, corporis et animæ mortem accevit, CXCI, 466-470.

Glorientur gentes in fortitudine sua.... Bibat illis auctoribus Cato venenum. Vultus dextras et mentes sociorum armet ad voluntariam mortem. Per mamillas ad eor venenum aspidum insanabile Cleopatra trajicit, Læcretia alienam impudiciciam sanguinis sui effusione condemnet, ego evenire non posse arbitror, ut cuiuscuque difficultatis articulo, liceat propria auctoritate homini sibi mortem inferre, nec etiam ubi castitas periclitatur, licet hunc casum videatur excipere S. Augustinus, CXCI, 470-472.

Adhuc de similibus sunt multa a col. 472 ad 479 huius tomi, CXCI.

JONAS, Aurelianens. episc. — Verum est sanæque fidei congruentissimum nullam prorsus similitudinem omnium quæ in cælo, vel quæ in terra, vel quæ subter terram sunt facendam, cui cultus aut adoratio, quæ soli Deo debetur, quodammodo exhibeatur. Quia igitur Deus ubique est omnique continet et nusquam continetur, estque invisibilis, teste Apostolo, omni creatura ejus, idcirco, ne corporeus credatur, et bonum quæ dicta sunt similitudinem nobis facere inhibetur. Sed cum barbaræ sententiæ manifestus sit sensus, qui utique a sanctis Patribus nobis copiosissime constat expositus, et non

ais ad rem pertineat, Intuendum est ne forte similitudinis nomine imagines sanctorum et historiarum rerum gestarum in ecclesiis ob pulchritudinem et recordationem depictas, volueris comprehendere. Quod si ita est, quæro sibi te cur, præcipiente Domino, Moyses duos cherubim aëreos et cætera quæ in Exodo leguntur in tabernaculo Domini fecerit, et Salomon in domo Domini similitudines bonæ et leonum expresserit? quod cum responderis, hoc in mysteriorum figura præcessisse, nullatenus tamen negare poteris quin similitudines celestium terrestriumque creaturarum extiterint. Et si illa non a Deo ad adorationem sed ut typos futurorum prætenderent, in tabernaculo, in domo Domini sunt facta, sinantur a te imagines sanctorum et historiarum quæque sanctorum, non ut adorentur, sed potius ut quamdam pulchritudinem reddant, et quarundam præteritarum rerum memoriam sensibus imperitorum ingerant, in ecclesiis depingi. Creaturam vero adorari, eique aliquid divinæ servitutis impeniti nefas ducimus, hujusque sceleris patratores detestandum et anathematizandum libera voce proclamamus. CVI, 318.

Alia est adoratio quæ non nisi soli Deo debetur, alia quæ a mortalibus humilitatis et subjectionis gratia æque mortalibus exhibetur. Rursus alius est cultus quo non nisi divinæ potentis famulandum est, et alius est qui non solum rationalibus, verum etiam irrationalibus creaturis juxta modum proprium exhibetur. De diversitate itaque cultus habetur S. Augustinus (De civitate Dei, x, l) ... CVI, 318 — 320.

Aliud est colere, aliud adorare. Potest quis interdum et invitus adorare, sicut nonnulli regibus adstantes, cum eos in hujusmodi studia deditos viderint, adorare se simulant idola, cum in corde ipsorum certum sit quia nihil sit idola. Colere vero est toto hic affectu et studio mancipari, CVI, 321, 323.

Potaverunt quidam angelis deferendum honorem (vel adorando vel sacrificando), qui Deo debetur, et eorum sunt admonitione prohibiti, jussique hæc ei deferre, cui uni fas esse noverunt. Invitati sunt angelos sanctos etiam sancti homines Dei. Nam Paulus et Barnabas in Lycaonia facto quodam miraculo sanitatis putati dii, eisque Lycaoni victimas immolare voluerunt, quod a se pietate humiliter removens, eis in quem crederent annuntiaverunt Deum... Nos autem martyribus nostris non templa sicut diis sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt spiritus, fabricamus. Nec ibi erigimus altaria in quibus sacrificemus martyribus, sed uni Deo, et martyrum et nostro sacrificium immolamus, ad quod sacrificium sicut homines Dei qui mundum in ejus confessione vicerunt, suo loco et ordine nominantur, non tamen a sacerdote qui sacrificat, invocantur. Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamvis in memoria sacrificet eorum quia Dei sacerdos est, non illorum. Ipsum vero sacrificium corpus est Christi, quod non offertur ipsis, quia hoc sunt ut ipsi... homines autem in sanctos attendite, qui sunt similes angelis. Cum invenieritis hominem aliquem sanctum servum Dei, si volueris eum colere et adorare pro Deo, prohibet te, non vult sibi arrogare honorem Dei, non vult tibi esse pro Deo, sed tecum esse sub Deo... Nemo dicat: Timeo ne irascatur mihi ange us si non colam illum pro Deo meo. Tunc enim tibi irascitur, quando ipsum colere volueris; bonus est enim et Deum amat. Quomodo dæmones irascuntur si non colantur, sic angeli indignantur si pro Deo colantur, CVI, 322 — 325.

Quod ergo ob recordationem redemptionis sum sancta Ecclesia ex Patrum traditione crucem Christi reveretur, adoret, colat non cultu et adoratione quæ solius divinitatis est sed eo potius modo humilitatis et recordationis, de quo superius dictum, nemo nisi qui ab ecclesiastica traditione dissentit, ignorat. Unde ob recordationem salutiferæ passionis, Dominicæ annuatim in sanctissimo die Parasceves, secundum traditionem ecclesiasticam crucem Christi adorat, id est supplicando salutem, quæ etiam diffusa totum per orbem in Christi laudem prorumpens gratulabunda canit: «Crucem tuam adoramus, Domine; ecce lignum crucis, in quo salus mundi pendit, venite, adoremus, CVI, » 331 — 334.

Pretiosa sunt martyrum corpora, quoniam plagas pro Domino susceperunt, et quia stigmata propter Christum membris suis impressa ferunt; et sicut corona regalis, nudique decorata, fulgores varios emittit, ita et sanctorum martyrum corpora, sicut pretiosis lapidibus, exceptis pro Christo vulneribus distincta omni regum diademate pretiosiora et spectabiliora redduntur. Manifestum est enim cunctis fidelibus eorumdem sanctorum corpora multis magnisque miraculis divinitus honorari, nec immerito. Equum quippe est ut qui corpora sua membra justitiæ utiliter exhibuerunt et in eis diabolus trium-

pharunt, tam evidentibus coruscant miraculis, quatenus præclaris divinæ remunerationis appareat indicis quam pretiosa sit mors in conspectu Domini, et quod magna sit eorum virtus apud Altissimum. Nec contemnenda sunt, inquit S. Augustinus, et abjicienda corpora defunctorum maximeque justorum atque fidelium, quibus tanquam organis et vasis ad omnia bona opera sanctus Spiritus usus est. Si enim paterina vestis et annulus, ac si quid hujusmodi tanto charius est posteris, quanto erga parentes major exstat affectus, nullo modo spernenda sunt corpora, quæ utique multo familiarius atque conjunctius quam quælibet indumenta gestamus. Quid vero corpora sanctorum sint a fidelibus honoranda, scribit B. Hieronymus: «Honoramus, inquit, reliquias martyrum, ut eum cuius martyres sunt adoremus. Honoramus servos ut honor servorum redundet ad Dominum... CVI, 328, 329.

Ad sanctorum cineres, ait S. Hieronymus, dæmones rugini, et de obsecris corporibus aufugiunt, et alia multa innumera eorum interventu suffragante et Christi gratia cooperante sunt, CVI, 327.

Tandem in isto tractatu de cultu imaginum, ex qua ista excerptimus, multa sunt de præsentis quæstione consulenda, CVI, 303 — 394.

LACTANTIUS FIRMICUS. — Dæmonum inventa sunt astrologia, et aruspicia, et auguratio, et ipsæ quæ dicuntur oracula, et necromantia et ars magica, et quidquid præterea malorum exercent homines vel palam vel occulte. Hominum credulitatem mentia divinitate deludunt, quod illis verum aperire non expedit. Hi sunt qui imagines et simulacra fingere docuerunt, qui, ut hominum mentes a cultu veri Dei averterent, et fictos mortuorum regum vultus et ornatos exquisitis pulchritudine statui consecrarique fecerunt... VI, 336, 337.

LACTANTIUS, rhetor, apologeta. — Divinæ institutiones, VI, 111 et seqq. De Deo eoque uno, VII, 110.

LEO MAGNUS (S.) papa. — De cultu Dei, LIV, 187.

MARTINUS (S.), Legionensis. canonic. regul. — Quælibet senes ac juvenes Deo servire debeant, CCIX, 119.

Primum Decalogi mandatum ad Deum Patrem pertinet, dum dicit: «Dominus Deus tuus unus est,» utique ut hic audiens, unum Deum Patrem colas, et in multis fictos deos fornicationem tuam non offendas, CCVIII, 782.

Debemus Patrem et Filium et Spiritum sanctum, unum scilicet et verum Deum ante omnia credere, et inventum in eum fideliter credere, in omnibus illum et super omnia diligere; qui sua nos gratuita bonitate, prius ex nihilo dignatus est creare, et post primi parentis gravissimam transgressionis culpam, in primo, imo in meliori statu misericorditer reformare. Non posse quempiam pervenire credimus ad veram beatitudinem, nisi per veram fidem. Beatus vir, qui et recte credendo bene vivit, et bene vivendo fidem rectam custodit, CCVIII, 1325.

MAXIMUS (S.), Taurinensis. episc. — De superstitionibus fests, LVII, 255. Idololatriæ malum, LVII, 755.

NOVATIANUS, presbyter. — Regula exigit veritatem ut primo omnium credamus in Deum Patrem et Dominum omnipotentem, id est rerum omnium perfectissimum conditorem, qui cælum alta sublimitate suspendit, terram dejecta mole solidaverit, maris soluto liquore diffuderit, et hæc omnia propria et condignis instrumentis et ornata et plena digesserit. Nam et in solidamento cæli luciferos ortus solis excitavit, ignæ candentem globum ad solatum noctis mensuris incrementis orbis implevit, astrorum etiam radios varis fulgoribus micantis lucis accendit, et hæc omnia legitimis meatibus circumire totum mundi ambitum voluit, humano generi dies, menses, annos, signa, tempora utilitatesque factura. In terris quoque altissimos montes in verticem sustulit, vales in imo deiecit, campos æqualiter stravit, animalium greges ad varias hominum servitutes utiliter instituit. Silvarum quoque robora humanis usibus profutura solidavit, fruges in cibum elicit, fontium ora reseravit, et lapsuris fluminibus infudit... Post quæ, ne non etiam ipsi quoque delicias procurasset oculorum, varis florum coloribus ad voluptatem spectantium cuncta vestivit. In ipso quoque mari, quamvis esset et magnitudine et utilitate mirabile, multimoda animalia, nunc mediocri, nunc vasti corporis finxit, ingenium artificis de institutionis varietate testantia. Quibus non contentus, ne forte fremitus et cursus aquarum cum dispendio possessoris humani alienum occuparet elementum, fines littoribus includit; quo cum frems fluctus et ex alto sinu spumans unda venisset, rursum in se rediret, nec terminos concessos excederet, servans jura præscripta, ut divinas leges tanto magis homo custodiret, quanto illas etiam elementa servassent. Post quæ hominem quoque mundo præposuit... III, 886, 887.

Hunc igitur agnoscimus et scimus Deum, conditorem

rum omnium; hunc Deum novit et veneratur Ecclesia; cui testimonium reddit tam invisibilem quam etiam visibilem et semper et tota natura, quem angeli adorant, astra mirantur, maria benedicunt, terræ reverentur, inferna quæque suspiciunt..... III, 891-899.

Eadem regula veritatis nos docet credere, post Patrem, etiam in Filium Dei, verum Deum, et in Spiritum sanctum æqualiter Deum, ita ut sint unus Deus in substantia licet tres sint personæ, etc.... est de hoc tractatus de Trinitate, III, 883-952.

PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch. — De amore Dei, CXIX, 197-211.

PETRUS CANTOR. — Quaternarius est virtutum cardinalium numerus, scilicet, prudentiæ, fortitudinis, temperantiæ et iustitiæ. Est autem prudentia prudens et dispositissima electio, qua transitoria aeterna, vitia virtutes, exilio patriam, servituti libertatem præferimus. De qua electione S. Augustinus ad Macedonium ait: « Virtus nihil aliud est quam diligere id quod est diligendum. Id autem eligere quod eligendum est, prudentia est; nullis inde averti molestiis, fortitudo est; nullis illecebris inde averti, temperantia est; nulla superbia inde averti, iustitia est....

Porro his paucis ostensa est vitæ perfectio Christianæ. Hæc ea quadriga est, quam non habentes hic manentem civitatem futuram inquirunt, etc., CLV, 503-509.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennat. archiepiscopus. — De paternæ Dei in nos dilectione, LII, 352.

PETRUS COMESTOR. — PRIMUM PRÆCEPTUM. « Non habebis deos alienos coram me » id est, me solum habebis Deum. Et ponitur, « non habebis », pro, non habebas, imperatively, secundum idioma Hebræorum. Non enim asserit hoc Deus, cum quandoque habuerint: « Non facies tibi sculptile » vel idolum. Alia littera « quod nihil est in mundo », id est nullius rei naturalis representativum, ut fiebat Ammon capite arietino, Anubis, id est Mercurius, capite canino sine barba. « Nec omnem similitudinem, capite canino sine barba. » Nec omnem similitudinem, quæ est in cælo, vel terra, vel aquis, vel sub terra, « quasi nec facias tibi pro Deo simulacrum solis, et lunæ, et huiusmodi, nec hominis, aut iumentis, aut huiusmodi, nec draconis, vel reptilis cujuscunque, quæ colebat diversus hominum error: « Non coles, nec etiam adorabis ea. » Colere enim est mente adorare. Adorare autem est, si non animo, saltem pro metu, vel adulando regibus adorare. Postea ad inculcandam custodiam dicti et dicendorum, addidit incidenter: Ego sum Dominus Deus tuus fortis et zelotes, visitans peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem, eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me et custodiunt præcepta mea. » Zelus dicitur invidia, dicitur etiam amor, sed proprie amor viri in uxorem, pro quo sustinere nequit alterius accessum ad eam. In modum hunc dicit Dominus: « Ego sum zelotes », id est non patiar te fornicari post deos alienos. Quod addidit se visitare peccata patrum in filios, sunt hæretici: Non est bonus hic sermo, ut pro peccato alterius quis puniatur. Et dicunt Vetus Testamentum non esse datum a Deo. Non enim sic crudelis est Deus, sed deorata in his multis apparet, quod etiam hoc nomine visitans innotuit. Ex pietate enim visitamus infirmos, et ipse ex mansuetudine non statim peccantem punit, sed expectat etiam usque ad quartam generationem, quandiu scilicet patres vivere solent, et si corripitur pater vel filii non imitabuntur ipsum, parcat; alioquin quasi post longam expectationem iustus punit. Et de temporali poena tantum intelligendum est. Sicut de Achab, et Jehu in posteris vindictam sumptam legimus. Vel potest exprimi severitas iuste iudicantis. Gravius enim puniuntur peccantes, si filios pro se etiam videant puniri et iustus pro expectatione. Origenes tamen hic intelligit per patres, demones, per posteros coadjutores, quos quandoque in peccando nobis adiungimus, « utpote primo intravit diabolus in corde Judæ. Ecce pater; post accessit ad principes, ut et ipsi in hoc peccarent; ecce filii; post accepit ab illis cohortem, et ministros, ecce tertia et quarta generatio. Dominus autem non visitat hic peccata patrum, qui reservantur igni æterno, modo tamen sæpe punit homines, CXCIII, 1161, 1163.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Tres sunt gradus in amore Dei, CXLIV, 647. Deus solus est adorandus, CXLV, 1016.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc. — Primum mandatum in prima tabula est: « Non habebis deos alienos; non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, etc. » Hæc Origenes dicit duo mandata; sed Augustinus (lib. De decem chordis) unum; hoc enim ipsum quod dixerat, « Non habebis deos alienos, » perfectius explicat cum prohibet coli signata, scilicet idolum, vel

similitudinem alicujus rei, quæ duo Origenes ita dicit, distare, ut idolum sit quod nihil habet simile sui; similitudo vero, quod habet speciem alicujus rei, ut, verbi gratia, si quis in auro vel in ligno vel alia re faciat speciem serpentis, vel avis, vel alterius rei, et statuat ad adorandum, non idolum sed similitudinem facit. Qui vero facit speciem quam non vidit oculus, sed animus sibi finxit, ut si quis humanis membris caput canis vel arietis formet, vel in uno habitu hominis duas facies, non similitudinem, sed idolum facit, quia facit quod non habet aliquid simile sui. Ideo dicit Apostolus « quia idolum nihil est in mundo » Non enim aliqua ex rebus constantibus assumitur species, sed quod mens otiosa et curiosa reperit. Similitudo vero est, cum aliquid ex his quæ sunt vel in cælo vel in terra vel aquis formatur. Augustinus vero ita exponit illud: « Idolum nihil est in mundo, » id est, inter creaturas mundi non est forma idoli; materiam enim formavit Deus, sed stultitia hominum formam dedit. Quæcunque facta sunt, naturaliter facta sunt per verbum, sed forma hominis in idolo non est facta per verbum, sicut peccatum non est factum per Verbum, sed est nihil et nihil sunt homines, cum peccant. Sed quaeritur quomodo hic dicatur forma idoli non esse facta per Verbum, cum alibi legatur: Omnis forma, omnis compago, omnis concordia partium facta est per Verbum. Hoc autem a diversis varie solvitur. Quidam enim dicunt omnem formam et quidquid est, a Deo esse in quantum est, et formam idoli in quantum est, vel in quantum forma est, a Deo esse, sed non in quantum idoli est, id est posita ad adorandum. In hoc enim non est creatura, sed perversio creaturæ. Sicut illud quod peccatum est, in quantum peccatum est, nihil est; et homines cum peccant nihil fiunt quia ab illo qui vere est separantur. Unde Hieronymus: « Quod ex Deo non est, qui solus verus est, non esse dicitur. » Ideoque peccatum quod non a vero esse abducit, nihil esse vel non esse dicitur. Alii vero dicunt omnem formam, quæ scilicet naturaliter est, et omne quod naturaliter est, esse a Deo; sed forma idoli non est naturaliter quia naturæ justitiæ non servit. Id enim naturaliter esse dicitur, quod simpliciter naturæ justitiæ quæ Deus est, militat non resultat, et creatam naturam non vitiat, CXCII, 851.

PROSPER (S.), Aquitanus. — De idolis, LI, 457-469, 491-501.

RUPERTUS Tuitiensis abbas. — « Non enim, inquit Dominus, habebis deos alienos coram me. » Secundum hoc præceptum tota servi iustitia est non coluisse Baal, nec servisse Astaroth, non initiatum fuisse Beelphegor, vel quempiam huiusmodi, quod veræ divinitati adversum sit, non possuit in templo Dei. Qui autem servilem modum excedere gestit, non solum significatum locum istarum, id est deorum alienorum sed et nominis huius quod est Deus etymologiam attendit, ut videlicet non solum secundum præceptum, deos alienos coram Deo non habeat, sed et nullum alium, propter solum et rerum Deum timeat. Deus enim Græce *Theos* dicitur, quod interpretatur *timor*. Idcirco autem Creator tali nomine nuncupatur, quia timeendus est, et hoc ab omni rationali creatura jure exigitur ut timeatur. Igitur ultra præceptum hoc tunc acceptatur consilium, quando servus bonus et amore vel gratia dignus solum proponit sibi Deum esse timeundum, nullum alium timore suo dignum arbitratus Deum et Dominum. Quod si etiam supplicio mortis cogatur ut timeat, non flebitur a iustitia, constans propter Deum verum ac Dominum, amicitia gratia cum qua sic ille suos alloquitur: « Dico autem vobis amicis meis: Ne timeamini ab his qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant. Time te eum qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis: Hunc time te, » CLXVII, 1720, 1721.

« Non habebis deos alienos coram me, » id est neminem adorabis Deum præter unum creatorem cæli et terræ. Item, facere sculptile, vel ullam similitudinem eorum quæ in cælo, vel in terra vel in aquis sunt, et æstimare alicui horum Dei similem esse, iniquitas est et dilectioni Dei repugnat..... CLXVIII, 680.

SMARAGDUS, abbas. — De dilectione Dei, CII, 396-648.

TAIO, Casaraugustanus episc. — Spirituales Patres Veteris Testamenti Deum omnipotentem Trinitatem esse crediderunt, sicut eisdem Trinitatem Novi Testamenti Patres aperte locuti sunt. Moyses dixit: « In principio creavit Deus cælum et terram, et spiritus Dei ierebatur super aquas... » Procul dubio in Dei nomine; Pater; in Principii nomine, Filius; in Spiritu Dei, idem Spiritus sanctus intelligendus est. Deus Trinitas est in gignente, genito et procedente, id est, in Patre, et Filio, et Spi-

ritu sacro, in appellativis videlicet, vel relativis nominibus....., LXXX. 758, 759.

RABANUS MAURUS. — In concilio Agathensi de sortilegis vel augurum servantibus scriptum est: « Ne de eo fortasse videatur omisum, quod maxime fidem catholicam religionis instat quod aliqui, sive clerici, sive laici student auguriis, et sub nomine ficto religionis, quas sanctorum sortes divinationis scientiam profiterentur, aut quarumcumque scripturarum inspectione, futura promittunt. Hoc quicumque clericus vel laicus detectus fuerit vel consilare, vel docere, ab Ecclesia habeatur extraneus, CX, 492. Et de magicis artibus est integer tractatus, CX, 1093-1110.

De idolis non faciendis, CVIII, 530. De diligendo Deum, CVIII, 865. De idololatriæ errore, CIX, 720. Dilectio Dei, CX, 548. De penis idololatriæ, CX, 603-741. Incursio idololatriæ, CXI, 877.

RODULPHUS, Bituricens. episc. — Quicumque fidelium auguria et auspicia sive somnia vel divinationes quaslibet more gentilium observaverint, sive sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quos clerici vel laici detecti fuerint vel consilare vel docere, aut in domos suas huiusmodi homines introduxerint exquirendi aliquid arte malefica, aut domos suas lustraverint, ab ecclesia quiescunt habereant extranei poenitentiam agentes secundum antiquas regulas constitutas. Non enim licet Christianis traditiones gentilium observare, vel colere elementa, aut lunas, aut stellarum cursus, aut inanem signorum fallaciam, pro domo faciendâ, vel segete vel arboribus plantandis, vel conjugii sociandis. Scriptum est enim: « Omnia quaecumque fecit, in nomine Domini facite. » Nec licet in collectionibus herbarum aliquas observationes vel incantationes attendere, nisi tantum cum Symbolo divino et Oratione Dominica....., CXIX, 722.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyter. — Proxima facta est liberalitas præstantissimorum imperatorum; expungebantur in castris milites laureati. Adhibetur quidam illic magis Dei miles, cæteris constantior fratribus, qui se duobus dominis servire posse præsumperant, solus libero capite, coronamento in manu otioso..... Murmur tribuno defertur; et persona jam ex ordine accesserat. Statim tribunus: Cur, inquit, tam diversus habitus? Negavit ille cum cæteris sibi licere; causas expostulatus, Christianus sum respondit. O militem in Deo gloriosum! reus ad præfectos; ibidem gravissimas penulas posuit, relevari auspicatus, speculatoriam morosissimam, de pedibus absolvit... gladium nec dominicæ defensionis necessarium reddidit; laurea et de manu corruit,.... et donativum Christi in carcere exspectat...., ubi prohibemur coronari, dicunt quidam.... et alunt veri Christiani; ubi scriptum est ut coronemur, II, 76-78.

Et quando per hanc lineam.... Hanc si nulla scriptura determinavit, certe consuetudo corroboravit, quæ sine dubio de traditione manavit. Quomodo enim usurpari quid potest, si traditum prius non est? Etiam in traditionis obtentu exigenda est, inquis, auctoritas scripta. Ergo queramus an et traditio debeat recipi. Plane negabimus recipiendam, si nulla exempla præjudicent aliarum observationum quas sine ullius scripturæ iustamento, solius traditionis titulo et exinde consuetudinis patrocinio vindicamus, II, 78, 79.

Sed cur major efficitur ratio Christianarum observationum, cum illas etiam natura defendit? Ideoque hæc prima scribit coronam capiti non convenire...., II, 82. Ita et corona idololatriæ efficitur. Propterea Apostolus iuramat: « Fugite idololatriam » ..... « Filioli, ait B. Joannes, recedite ab idolis, » II, 90-99.

Ad nationes, I, 559 et seqq. De idololatriâ, I, 661 et seqq. De animo grato erga Deum, I, 1255. De cultu idolorum, II, 90, 91.

VENANTIUS, FORTUNATUS. — Exemplar Athanasiani symboli: « Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem....., ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremur, neque confundentes personas neque substantiam separantes. Alia enim est persona Patris, alia persona Filii, alia persona Spiritus sancti; una est divinitas, æqualis gloria, cœterna maiestas. Qualis Pater, talis Filius, talis et Spiritus sanctus. Inceatus Pater, increatus Filius, increatus Spiritus sanctus. Imensus Pater, immensus Filius..... Æternus Pater. .... et tamen non tres æterni, nec tres increati, nec tres immensi, sed unus æternus, unus increatus, etc..... Similiter omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus sanctus, et non tres omnipotentes, sed unus omnipotens....? Ita Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, et tamen non

tres dii, sed unus Deus ...., » LXXXVIII, 595.

Explicatio succincta hujus symboli, LXXXVIII, 586-592.

ZENO (S.). — Tribus in rebus Christiani culminis fundamenta consistunt, id est, in spe, in fide et in charitate, quæ ita invicem sibi videntur esse connexa ut sint alii alia necessaria. Spes enim nisi præcedat, cui laborat fides? fides si non sit, quomodo spes ipsa nascetur? quibus si deneges charitatem, utraque cessabit, quia neque fides sine charitate, neque spes poterit operari sine fide. Itaque Christianus tribus in rebus, si cupit esse perfectus, debet esse constructus; si quid enim ei ex his defuerit, perfectionem sui operis non habebit. Unde primo omnium spes nobis proponenda est futurorum, sine qua nec præsentia quidem ipsa stare posse perspicimus. Adeo tolle spem, torpet humanitas tota. Tolle spem, artes universæque virtutes cessabunt. Tolle spem, et interempta sunt omnia....

Sed spes ex fide est, quæ quamvis in futuro sit posita, fidei tamen est jure subjecta; ubi enim fides non est, nec spes est; fides enim spei substantia est, et spes fidei gloria, quoniam præmium quod spes habet, fides meretur; quæ quidem pro spe pugnat, sed sibi vincit.... ipsa enim fides est vitæ nostræ immobile fundamentum, invictum adversus diaboli impetus propugnaculum, pariter ac telum, animæ nostræ impeneberrabilis lorica, legis compendiosa ac vera scientia, terror dæmonum, martyrum virtus, Ecclesiæ pulchritudo, vel murus, Dei ministra, Christi amica, Spiritus sancti conviva.....

Triumphet, licet, quibus vult virtutibus fides, ac spes nulla et magna proponat, tamen sine charitate utraque non stabunt; fides primo omnium. Si seipsum non amet; spes, si non ametur. Adde quod fides sibi soli prodest, charitas omnibus. Adde quod fides non gratis pugnat, charitas autem etiam ingratum conferre consuevit. Adde quod fides non transit in alium; charitas parum est dicere transit in alium, quæ transit in populum. Adde quod fides paucorum est; charitas omnium. Adde quod spes ac fides tempus habent; charitas autem finem non habet; momentis omnibus crescit, quantoque ab ea diligentibus invicem creditur, tanto invicem plus debetur, etc....., XI, 269-275.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach. — « Ego sum Dominus Deus tuus. » Qui contemnit præsens sæculum, scilicet Ægyptum, et per Verbum Dei transiens non invenitur, quia ad futurum sæculum festinet; de eo dicit Deus: « Ego sum....., » non ad illos tantum qui de Ægypto profecti sunt, sed et ad eos qui ultra Ægyptum non serviunt, de Ægyptoeducti de domo servitutis. Negotia sæculi, actus carnis, domus servitutis est, sicut relinquere sæcularia, et secundum Deum vivere, domus libertatis est. Unde Joan.: « Si permanseritis in sermone meo, agnoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. » Ergo Ægyptus est domus servitutis; Judæa et Hierusalem domus libertatis. Unde Galat.: « Quæ sursum est Hierusalem, libera est. » Sicut ergo terrena Ægyptus filius Israel domus dicitur servitutis ad comparationem Judææ et Hierusalem, quæ eis est domus libertatis, ita ad comparationem celestis Hierusalem, quæ est mater libertatis, totus mundus et quæ in eo sunt, domus dicitur servitutis; et quia de paradiso libertatis per peccatum ventum est ad servitutem mundi, primus sermo Decalogi de libertate est: « Ego sum.... qui eduxi te de terra Ægypti; » hanc vocem in Ægypto audire non poteris. Et si tibi injungatur ut facias l'ascha, accingas lumbos, accipias sandalia in pedibus, virgam teneas in manu, et azyma cum amaritudine comedas. Sed nec in prima mansione, nec in secunda, nec in tertia, nec cum transferis mare Rubrum, etiamsi ad mare veneris, et fuerit tibi amaritudo in dulcedinem versa, nec in flum, ubi erant duodecim fontes aquarum, et septuaginta arbores palmarum, etiamsi Raphidim præterieris, cæterosque profectus ascenderis, nondum idoneus judicaris, sed cum veneris ad montem Sina vix ergo mereberis aliquando suscipere præcepta libertatis, et audire: « Ego sum..... qui eduxi te de terra..... » hic tamen non est sermo mandati, sed quis sit qui mandat ostendit. Primum mandatum ergo est: « Non erunt tibi dii alii præter me. » Isrud primum mandatum pertinet ad Deum Patrem, « Dominus Deus tuus Deus unus est, » ut hoc audiens unum Deum colas Patrem, et in multis fectos deos fornicationem non effundas. « Non facies tibi idolum, neque ullam similitudinem. » Hæc omnia quidam simul putant esse unum mandatum. Quod si ita computetur, non complebitur numerus decem mandatorum. Est ergo primum mandatum, « Non erunt tibi dii alii præter me, etc. » Secundum: « Non facies tibi idolum, neque ullam similitudinem, etc. »

Incipiamus ergo a primo mandato, « Non erunt tibi dii alii præter me. » Si dixisset, non sunt, absolutior sermo videretur; sed quia dixit, Non erunt, non negavit quia sint, sed ne illi sunt, cui hæc præcepta dantur habebit. Hinc Paulum sumpsisse puto: « Siquidem sunt qui dicuntur dii sive in celo, sive in terra. » In aliisque locis invenies deos nominari sicut ibi: « Rex magnus super omnes deos, » et, « Deus Deo locutus est. » De dominis idem Apostolus dicit: « Sive throni, sive dominationes, etc. » Dominationes vero non aliud sunt quam ordo quidam dominorum et multitudo. In quo videtur sensum legis aperire Apostolus, ac si dicat, Licet « multi quidam domini, qui aliis gentibus dominantur, et dii multi qui ab illis coluntur; sed tamen unus Deus est nobis et unus est Dominus. Unde: « Cur divideret Excelsus gentes et separabat filios Adam, statuit terminos gentium secundum numerum angelorum Dei. » Angelos ergo, quibus gentes commisit Excelsus, dominos vel deos appellat Scriptura, deos quasi a Deo datos, et dominos a Domino potestatem sortitos. Unde eis dicitur: « Ego dixi: Di estis, et filii Excelsi omnes. » Tibi ergo, o Israel, qui pars Dei et funiculus ejus es, « Non erunt, inquit, tibi dii alii præter me, » quia vere Deus, unus est Deus, et vere Dominus, unus est Dominus; cæteris vero ab ipso creatis contulit hoc nomen non natura, sed gratia. Non hoc tantum dicuntur ad Israel secundum carnem, imo ad te qui Israel effectus es mente Deum videndo, et circumcisus corde, non carne, si tamen ita agas ut dignus sis esse pars Dei, et in funiculo hereditatis ejus metiri, alioquin exemplo tibi sint qui ad hoc vocati fuerant ut essent pars Dei, et exigentibus peccatis dispersi sunt per omnes gentes, et educi de domo servitutis jam non Ægyptiis solis, sed omnibus gentibus serviunt: « Qui enim peccat, æternus est peccati, » CXIII, 249-251.

« Non facies tibi ipsi idolum, neque omnem similitudinem... » Aliud sunt idola, aliud sunt dii. De diis enim dicit Apostolus: « Si quidem sunt dii multi, et domini multi. » De idolis vero, quia « Nihil est idolum in mundo; de similitudinibus non addidit quia nihil sunt. » Hic autem dicitur: « Non facies tibi idolum... » Aliud est ergo facere idolum, aliud similitudinem, verbi causa, si quis in auro et argento, ligno vel lapide faciat speciem quadropedis, vel serpentis, vel avis, et statuat adorandum, non idolum, sed similitudinem facit. Qui vero facit quod non est, speciem scilicet quam oculus non videt, sed animus sibi fingit; ut si quis humanis membris caput canis aut arietis formet, vel in uno hominis habitu duas facies, aut humano pectore postremas partes equi aut piscis; hoc facit, non similitudinem, sed idolum facit, facit enim quod non est, nec habet aliquid simile sui. Ideo dicit Apostolus: « quia idolum nihil est in mundo. » Non enim aliqua ex rebus constantibus assumitur species, sed quod mens otiosa et curiosa reperit. Similitudo vero est cum aliquid ex his quas sunt vel in celo vel in terra vel in aquis formatur. Sed non sicut de his quas in terra sunt vel in mari similitudinibus promptum est pronuntiare; ita etiam de celestibus, nisi quis dicat de sole, et luna et stellis hoc posse sentiri, quorum formas exprimit gentilitas. Sed Moses eruditus omni sapientia Ægyptiorum: ciam quæ illos apud erant in oculis prohibere cupiebat, sicut Hecatem aliasque demonum formas, quæ Apostolus « spiritualia nequitiæ in celestibus vocat, » his enim formis et similitudinibus invocantur demonia ad repellenda vel vitanda mala. Sciendum tamen quia cum decreveris hoc servare mandatum, et habere unum tantum Deum et Dominum, hoc est bellum denuntiare omnibus aliis quibus in baptismo renuntiasti, solum Deum confitens Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Sed hoc confitentes nisi toto corde diligamus Dominum Deum nostrum tota anima, tota virtute et adherentes, non sumus effecti pars Domini, sed in confinio positi illos patimur offensos quos fugimus, et ad quem fugimus, propitium non efficimus. Quibus propheta dicit: « Vae duplici animo »... Nulla ergo societas templo Dei cum idolis. Si Dei discipuli tales esse debemus in quibus habitet et inambulet Deus... CXIII, 251, 252.

« Non adorabis ea, etc. » aliud est colere, aliud adorare. Potest quis invitatus adorare, vel adulando regibus idololatrias, vel tormentis victus, cum sciat quia idolum nil est. Colere vero est toto his affectu et studio mancipari. Utrumque ergo resecat, ut nec affectu adores, CXIII, 252.

« Ego sum Dominus, etc. » Unde benignitatem Dei, ut nos doceat et perfectos faciat fragilitatem humanorum affectuum non recusat; omnia agit et patitur propter nos, notis et utilitatibus nobis loquitur affectibus.

« Zelotes. » Omnis mulier aut sub viro est, et subjecta est legibus viri, aut meretrix est, et utilis libertate

peccandi. Qui ingreditur ad meretricem, scit quod ad prostitutam et cunctis patentem ingressus est; ideo de aliis indignari non potest. Qui legitimo utitur matrimonio, non patitur uxorem peccare, sed accenditur zelo ad servandam castitatem matrimonii ut possit legitimus fieri pater. Sic omnis anima aut prostituta est cum demonibus, et habet plures amatores ut intrent ad eam, modo spiritu fornicationis, modo avaritiæ; post hanc valet spiritus superbiæ, et alii plurimi; alter tamen alteri non invidet, nec zelotypia movetur, sed sese invicem invitant... Sic nullam zelotypiam amatorum suorum patitur anima quæ demonibus est prostituta; si vero conjuncta fuerit viro legitimo, id est Christo, aliāsi aliquando fuerit peccatrix, ultra eam peccare non patitur, nec ferre potest ut alludat adulteris; excitatur super eam zelus ejus, et defendit conjugii castitatem; si autem videat eam temerantem conjugii jura, et occasionem querere peccandi, dat ei libellum repudii unde Isaias: « Propter iniquitates vestras dimisit matrem vestram; » hæc qui loquitur et zelans est et zelo commotus hoc dicit. Est etiam novum genus hoc bonitatis ejus, ut etiam post adulterium revertentem et toto corde poenitentem suscipiat... Hic ergo Deus zelans si requirat et desiderat animam tuam sibi adherere, si servat, corripit et indignatur, velut zelotypia quædam erga te usus spes tibi esse salutis agnosce. Si vero correptionem contemnis, discedit a te zelus ejus, secundum illud: « Propterea discedit zelus meus a te, » vide misericordiam et pietatem Dei; quando vult misereri, indignari se dicit et irasci... hoc autem terribile, hoc extremum; si non corripimur pro peccatis; cum enim modum zelandi excedimus, auferetur a nobis etiam zelus Dei, nec ultra irascitur, CXIII, 252, 253.

« Visitans iniquitatem patrum, etc. » Aliud heretici quod non boni Dei sermo sit, qui pro peccatis alterius alterum dicat plecti; Deum tamen legis justum dicunt, nec possunt ostendere quomodo injustus est, si alium alio peccante punit. Sed interior homo noster aut dicitur habere Deum Patrem, si secundum Deum vivit; aut diabolum, si voluntatem illius facit. Unde: « vos de patre diabolo, etc. » Videamus ergo quomodo peccata patrum reddat Deus in filios in teriam et quartam progeniem et non in ipso. De patribus enim nihil dicitur. Diabolus ergo, quia jam peccandi modum excessit, tanquam vestimentum concretum in sanguine non erit mundus in sæculo; non flagellatur pro peccato; omnia enim ei servantur in futurum. Unde, « Quid venisti ante tempus perdere nos? » Redduntur autem peccata in filios quos genuit per peccatum, qui in carne positi flagellantur. « Non vult enim Deus mortem peccatoris sed ut magis convertatur et vivat. » Misericors ergo reddit peccata patrum in filios, quia diabolus et angeli ejus, qui etiam peccati patres efficiuntur, indigni sunt quod in presenti corripiantur; filii eorum et qui per ipsos ad societatem peccati asciti sunt recipiunt in presenti quod gesserunt, ut purgati, diabolo in poena socii non efficiantur. Unde: « Visitabo in virga iniquitates, etc. » Deus enim zelans est et animam quam sibi despondit in fide non vult in contaminatione peccati permanere, sed cito purgari. Si autem noluerit purgari, in interitum eorum ridebit, dicens eis: « Discedite a me... » Sciamus ergo nos in presenti corripi, ut in futuro quiescamus. Unde: « Cum castigamur, a Domino corripimur ne cum hoc mundo damnemur, » CXIII, 253, etc.

WERNERUS, abbas. — De mensura diligendi Deum, CLVII, 834-861.

Secundum præceptum.

« Non assumes nomen Dei tui in vanum. Nec enim habet hit insontem Dominus eum qui assumpsit nomen Domini Dei sui frustra. »

ALGERUS, Leodiensis. Scholastic. — Ut turpe promissum non fiat, CLXXX, 864.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis. episcop. — De juramento, XXXIII, 184; De exsolvendo juramento, XXXIII, 475; De voto, XXXIV, 744; De juramento, XXXIV, 890; De voto, XXXVI, 967; Quid votum, XXXVII, 1717; Non accipies nomen Dei tui in vanum, XXXVIII, 68; De decem chordis, XXXVIII, 75; Blasphemia vitanda est, XXXVIII, 457; De cavenda juratione, XXXVIII, 972; Jurare quid sit, XXXVIII, 975; De juratione, XXXVIII, 1108; De voto, XLV, 1860; Non accipies nomen Dei tui in vanum, XLVI, 948.

AUXILIUS, Francus presbyt. — Ut juramentum pro re mala non sit observandum, CXXIX, 1085; Quod juramentum, etiam per vim datum nisi ad peccandum pertineat, irrefragabiliter sit observandum, *ibid.*, 1101.

BEDA, Venerabil. presbyt. — De juramento Herodis, XLIV, 253.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Non assumes nomen Dei in vanum, CLXIV, 278; de voto, *ibid.*, 459.

BURCHARDUS, Wormaciens. episcop. — Ut multiplex juramentorum et perjuriorum confusio, per quam multas fidelium animas perditas esse noscuntur, quam sit detestanda et Deo odibilis, attente omnibus annuntiatur. Tantum namque hoc malum est, ut ad sanctuaria martyrum, ubi diversorum aegritudines sanantur, ibi perjuri, licet manifeste interdum vexari non videantur, justo Dei judicio a demonibus arripiantur. Et sicut dicit S. Gregorius, ad horum corpora egri veniunt et curantur, et perjuri a demonio vexantur, CXL, 875.

Sicut mentiri non potest qui non loquitur, sic pejorare non potuerit qui jurare non appetit. Cavendum igitur est juramentum, nec eo utendum nisi sola necessitate. Non est contra Dei praeceptum jurare, sed dum usum jurandi facimus, perjurii crimen incurrimus. Nunquam ergo jurat, qui pejorare timet. Multi dum loquuntur, jurare semper delectantur, dum oporteat hoc tantum esse in ore: Est, est, Non, non. Amplius enim quam, Est, et non Est, a malo est. Multi ut fallant pejorant, ut per fidem sacramenti fidem faciant verborum; sic fallendo dum pejorant et mentiuntur, hominem incautum decipiunt. Interdum et faisis lacrymis seducti decipiuntur, et creditur dum plorant, quibus credendum non erat. Plerumque sine juramento loqui disponimus, sed incredulitate eorum qui non credunt quod dicimus, jurare compellimur, talique necessitate jurandi consuetudinem facimus. Sunt multi ad credendum pigri, qui non moventur ad fidem verba. Gravior autem delinquant, qui sibi loquentes jurare cogunt. Quaecumque arte verborum quisque juret, Deus tamen, qui conscientiam testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui juratur intelligit. Duplex iter reus erit, qui et Dei nomen in vanum assumit et proximum dolo capit. Non est conservandum sacramentum quod malum incaute promittitur, veluti si quispiam adulteriam perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilis est enim non implere sacramentum quam permanere in stupri flagitio. Jurare, est Dei illa providentia, quae statuit non evellere statuta. ..., etc., CIL, 877-884.

CHROMATIUS (S.), Aquileiens. episcop. — De juramento, XI, 352.

CYPRIANUS (S.), Carthaginens. episcop. — Non est jurandum, IV, 741; non maledicendum, *ibid.*: Nunquam maledicendum, sed circa omnia quae accidunt Deum benedicendum, IV, 742; quod qui Deo reverit, cito reddendum, *ibid.*, 752; nihil licere diabolo in hominem nisi Deus permiserit, *ibid.*, 772.

DEFENSOR, Locociagens. monach. — De juramento, LXXXVIII, 663.

DONATUS (S.), Vesontion. episc. — Ut jurare omnino non liceat, LXXXVIII, 245.

ERMENGAUDUS. — De juramento, CCIV, 1269.

GERHOBUS, Venerab. — De juramento, CXCIII, 825.

GREGORIUS VII (S.), papa. — De solutione juramentorum tractatus, CXLVIII, 1250.

HERVEUS, Remens. archiepisc. — De perjuriis coblandis, CXXXII, 704.

HIERONYMUS (S.), presbyt. — De voto, XXIII, 1032; Non maledicendum, *ibid.*, 1100; Non jurandum nisi per Deum, XXVI, 40; De juramento Herodis, *ibid.*, 97; Qui jurat et non decipit, *ibid.*, 855; De juramento prohibendo, XXX, 369.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — Jurandi consuetudo Christianis sublata, IX, 940.

HINCMARUS, Remens. archiepisc. — De juramentis et perjuriis, CCXV, 882.

GREGORIUS (S.), Turonens. episc. — De perjuriis, LXXI, 825.

HUGO DE S. VICTORE. — Secundum praeceptum est: « Non assumes nomen Dei tui in vanum. » Et sicut praeceptum primum pertinet ad Patrem, ita istud ad Filium. In vanum nomen Dei assumit qui credit Filium Dei tantum esse hominem. In vanum assumit, qui eum non adorat, et quia ab eo factus et quia ab eo redemptus. Unde et ipse dixit: « Creditis in Deum et in me credite, » ut intelligamus eum non solum adorandum a nobis in divinitate quae condidit, sed etiam in humanitate quae redemit. Unde propheta: « Adorate scabellum pedum ejus. » Qui enim sic adorat humanitatem Christi Jesu, id est eum qui in humanitate nos redemit, non creaturam sed Creatorem adorat. CLXXVI, 121.

HUGO DE S. VICTORE. — Votum est testificatio quaedam promissionis spontanea quae ad solum Deum et ad ea quae Dei sunt magis proprie refertur. Vovere si-

quidem est testificatione promissionis spontanea Deo se obligare ac debitorem statuere. Nam qui promittit simpliciter, spondet se facturum aliquid; qui vero vovet contestatur promissioni suae et affirmat ipsam promissionem. Ubi in quantum est promissio, tenetur, et in quantum est contestatio obligatur. Votum autem aliud occultum est ad Deum et coram Deo, aliud manifestum ad Deum coram homine occultum votum fructum, peccatum est. Manifestum autem votum fructum, peccatum est et scandalum. In illo Deus offenditur; in isto vero etiam in proximum peccatur. Quod si quisque quas vota omnino tenenda sint..., etc., CLXXVI, 521-524. — De votis, *ibid.*, 519; De votis reddendis, *ibid.*, 1054.

HUMBERTUS, cardin. — De voto reddendo, CXLIII, 1070.

INNOCENTIUS III, papa. — De licitis et illicitis juramentis, CCXVI, 1225; De voto, *ibid.*, 1257.

IVO (S.), Carnotens. episcop. — Omne quod in peccata venerit, tunc solidius substat, cum juramenti hoc interpositio roborat; sed et omne quod animos amicorum conciliat, tunc fidelius durat, cum eos sacramenti vincula ligant. Omne enim quod testis aspicitur, verius consistit, cum id adjectio jurationis affirmat. Quod et si testis desiciat, innocentis fidem sola iurijurandi taxatio manifestat, CLXI, 781.

Non est contra praeceptum Dei juratio, quae a malo est non jurantis, sed incredulitatis ejus a quo jurare cogitur. Nunc hinc intelligitur ita Dominum prohibuisse a jurando, ut quantum in ipso est, quique non juret, quod multi faciunt, in ore habentes jurationem tanquam magnum et suave aliquid. Nam utique Apostolus noverat praeceptum Domini, et juravit tamen. Non enim audendi sunt qui has jurationes esse non putant. Quid enim facient de illa: « Quotidie mori per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu Domino nostro, » quam Graeca exemplaria manifestam esse jurationem convincunt? Quantum ergo in ipso est non jurat Apostolus; non enim appetit jurationem cupiditate aut delectatione jurandi. Amplius enim quam est, est, non, non; et ideo a malo est, sed infirmitas aut incredulitas eorum qui aliter moventur ad fidem, CLXI, 781.

In Novo Testamento dictum est ne omnino juremus; quod mihi quidem propterea dictum videtur, non quia jurare peccatum est, sed quia perjurare immane peccatum est; a quo nos longe esse voluit, qui omnino ne juremus commonuit. Quamvis dictum sit, Ne juremus, nusquam in Scripturis sanctis legimus ne memini, ne ab alio jurationem accipiamus, CLXI, 781.

Tu non malum facis, qui bene uteris juratione, quia etsi non bona tamen necessaria est, ut alteri persuadeas quod utiliter suades; sed a malo est illius cujus infirmitate jurare cogaris, CLXI, 782.

Considera quod Salvator non per Deum jurare prohibuit, sed per caelum et per terram, et Hierusalem, et per caput tuum. Et hoc quasi parvulis fuerat lege concessum, ut quo modo victimas immolabant Deo, ne eas immolarent idolis, sic et jurare permitterentur in Deum, non quod recte hoc facerent, sed quod melius esset Deo id exhibere quam demonibus.

Non est contra Dei praeceptum jurare; sed dum jurandi usum facimus, perjurii crimen incurrimus, CLXI, 782.

Si peccatum esset juratio, nec in veteri lege dicebatur: « Non perjurabis, reddes autem Domino iurandum tuum. » Non enim peccatum praeciperetur vobis... Non vobis dicimus nos non jurare; si enim hoc dicimus, mentimur. Quantum ad me pertinet, juro; sed quantum mihi videtur, magna necessitate compulsus. Cum videro, nisi faciam, mihi non credi, et ei qui mihi non credit non expedire quod non credit; hac perpensa ratione et consideratione librata, cum magno timore dico: Coram Deo, aut testis est Deus, aut scit Christus quod sic est esse in animo meo. Et video quia plus est, id est, quod amplius est quam: Est, est, Non, non, etc., et si non a malo jurantis a malo est non credentis, CLXI, 782. — Et alia deinceps, *ib.*, a col. 782 ad 802. De juramento, *ib.*, 801.

JONAS, Aurelianus. episcop. — Cum in multis omnes, apostolo Jacobo teste, offendamus, apud utrumque ordinem, clericalem videlicet et laicalem, inuapud utrumque sexum, in incauta juratione valde et miserabiliter delinquitur, CVI, 221. De vitanda juratione, CVI, 221. De falso testimonio, CVI, 225.

MARTINUS (S.), Legionens. canonicus regular. — Secundum praeceptum ad Filium pertinet, cum dicit: « Non assumes nomen Dei tui in vanum, id est non assumes creaturam esse Filium Dei Christum, quoniam omnis creatura vanitati est subjecta; sed credas eum aequalem esse Patri, Deum de Deo, Verbum verum apud Deum, per quem facta sunt omnia, CCVIII, 782.

NICOLAUS I. papa. — Perhibetis vos, Bulgari, consuetudinem habuisse, quotiescunque aliquem iurejurando pro qualibet re disponebatis obligare, spatham in medium asferre, et per eam iuramentum agebatur; nunc autem per quos jurare debeatis a nobis iuberi deposcitis. Sed nos ante omnia non solum per spatham, verum etiam per aliam omnino conditam speciem iurari iudicamus indignum. Per quem enim quis iurat, profecto et diligit et veneratur, sed et fiduciam suam ei firma stabilitate commendat; quamobrem per Deum iurandum est, qui ab hominibus diligendus et venerandus, et in quo omnis spes et fiducia est locanda, et a quo prae cunctis creaturis est semper auxilium expectandum; nam cum a Domino per coelum, terram, caput et Jerusalem non jurare iubetur, nil nisi ut per creaturam iuretur, procul dubio inhibetur. Quod autem per Dei nomen jurare precipiamur, ipso iubente, didicimus. Sane possumus per eas duntaxat creaturas jurare, quae divinis sunt cultibus deputatae, ut est templum et altare, in quibus qui iurat, iurat in ipsis, et qui habitat in ipsis, et si quae sunt talia. Quapropter iure per Evangelium iurandum est in quo quidquid continetur, nihil nisi Dei, qui in eo scribitur et legitur esse, profecto dignoscitur; ipsum est enim lex nostra, ipsum testamentum nostrum, quod legifer et testator Dominus et Redemptor noster electis suis disposuit, et si hoc amamus per ipsum etiam iuramus; etenim omnis vera qui dicit, per eum iurat quem amat; nos ergo si per Evangelium iuramus, et testatorem et ipsum testamentum diligere comprobamur, et ab ejus mandatis nos nolle recedere procul dubio significamus... CXIX. 1005.

OTHLONUS, monach. — Perjurio quanta poena maeat. CXLVI. 568.

PASCHASIUS RADBERTUS, Corbeiens. abb. — De iuramento. CXIX. 253.

PETRUS, Cantor. — De vitando iuramento, CCV. 322.

PETRUS COMESTOR. — Non assumes nomen Dei tui in vanum, id est nec falso, nec superflue, nec dolose iurabis per nomen Dei, nec honorem ejus, quantum in te est, evanescere facias, de eo prave sentiendo, CXCIII. 1165.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Votum solvere contemnens infelicitate perit, CXLV. 656. 1667. In vanum nomen Dei non est sumendum, CXLV. 1017.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. archiepiscop. — Perjurium est mendacium iuramento firmatum. Hic quaeritur utrum sit perjurium, ubi non est mendacium: quod quibusdam videtur ex auctoritate S. Hieronymi dicentis: «Advertendum est quod iuramentum tres habet communes, veritatem, iudicium et iustitiam; si ista defuerint, non erit iuramentum sed perjurium. Ubi autem falsum iuratur, veritas deest.» Si ergo falsum iuretur, etsi non sit ibi intentio fallendi, videtur esse perjurium, quia deest veritas. Quibusdam placet non esse perjurium, ubi non est mendacium; et sicut dicitur aliquando falsum sine mendacio, ita iuratur falsum sine perjurio. Falsum forte dicit Apostolus, cum se venturum ad Corinthios promisit; nec tamen sicut ei imponebatur, culpam mendacii contraxit, quia scit animo sentiebat; etiamsi iuramento illud firmasset, non perjurium incurrisset, quia quantum in ipso fuit, verum dixit, et si iurationem addidisset, quantum in se foret, verum iurasset, etsi aliter eveniret quam dixit. Ideo sicut quis non est mendax, nisi aliter sentiat animo quam dicit, sive ita sit, sive non, ita videtur quibusdam neminem perjurium constitui, nisi aliter sentiat animo quam loquitur, sive ita sit, sive non, CXCII. 853.

Creditur et ille pejerare qui falsum voluntate fallendi iurat, et qui falsum putans quod verum est iurat, et qui verum putans quod falsum est iurat. Unde S. Augustinus: «homines falsum iurant vel cum fallunt vel cum falluntur. Aut putat homo verum esse quod falsum est, et temere iurat; aut scit vel putat falsum esse, et tamen pro vero iurat, et nihilominus cum scelere iurat.» Distant autem duo perjurii quae commemoravit. Fac illum iurare quod verum esse putat; pro quo iurat, verum esse putat, et tamen falsum est; non ex animo iste pejerat, sed fallitur. Hoc pro vero habet quod falsum est, non pro falsa re sciens iurationem interponit. Da alium qui scit falsum esse et iurat tanquam verum sit quod scit falsum esse, v. g., ut intelligatis: Pluit in illo loco; interrogas hominem et dicit pluisse; et tunc pluit ibi, sed putat non pluisse, perjurus est. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo. ream linguam non facit, nisi rea mens sit. His evidenter traditur quod tripliciter pejerat homo, ut diximus, dum vel sciens falsum iurat, vel putans falsum quod verum est iurat, vel aestimans verum quod falsum est iurat. Sed hoc extremum non videtur esse perjurium, etiamsi perjurum non iulur;

eo quod falsum iuratur, non videatur res esse perijuri qui sic iurat, quia non est mens ejus rea, et ideo nec lingua. Imo ejus mens rea est, dum iurare praesumit quid perspicue verum non deprehendit. Non ergo omne perjurium mendacium est, nec omnis qui pejerat mentitur, sed omnis mentiundo, iurans pejerat, et omnis qui falsum iurat, sive mentiens sive non, pejerat. Cum vero quis iurat quod verum est, existimans esse falsum quaeritur quid sit ibi perjurium. Ipsa enim significatio vocis vera est, quia verum nescienter loquitur. Non ergo ipsa significatio vel falsum vel mendacium est quia vera est, et quod verum est, perjurium non videtur esse. Ad hoc dicimus loqui sic, scilicet contra mentem, sub atestatione iuramenti, esse perjurium.... CXII. 853. 856.

Si autem quaeritur utrum iurare sit malum, dicimus aliquando esse malum, aliquando non. Sponte enim et sine necessitate iurare, vel falsum iurare, peccatum grande est. Ex necessitate autem iurare, scilicet vel ad asserendam innocentiam, vel ad foderam pacis confirmanda, vel ad persuadendum auditoribus quod est eis utile, malum non est, quia necessarium eis est. Unde Augustinus: Iuramentum faciendum est in necessariis, cum pigri sint homines credere quod eis est utile. Iuratio non est bona; non tamen mala cum necessaria, id est non est appetenda sicut bona, nec tamen fugienda tanquam mala, cum est necessaria. Non est enim contra praeceptum Dei iuratio, sed intelligitur ita Dominus prohibuisse a iuramento, ut quantum in ipso est quisque non iuret. Quod multi faciunt, in ore habentes iurationem tanquam malum atque suave aliquid. Apostolus enim novit praeceptum Domini, et tamen iuravit. Prohibetur enim iurare vel cupiditate, vel delectatione iurandi. Quod ergo Christus ait in Evangelio: «Ego dico vobis non iurare omnino,» ita intelligitur praecipisse ne quisquam sicut bonum appetat iuramentum, et assidue iurandi labatur in perjurium. Quod vero addidit: «Sit sermo vester, Est, est, Non, non,» bonum est et appetendum. «Quod autem amplius est a malo est,» id est, si iurare cogis, scias de necessitate venire infirmitatis eorum quibus aliquid suades; quae infirmitas utique malum est. Unde nos quotidie liberari precamur, dicentes: «Libera nos a malo.» Ideoque non dixit, quod amplius est, malum est. Tu enim non facis malum, qui bene uteris iuratioe; sed a malo est illius qui aliter non credit, id est ab infirmitate, quae aliquando poena est, aliquando poena et culpa. Ibi enim Dominus prohibuit malum, ausuit bonum, indulsit necessarium, CXCII. 856.

Quaeritur utrum liceat iurare per creaturas. Quod non videtur, cum in lege scriptum sit: «Reddes Domino iuramenta tua,» et Christus in Evangelio praecipit, non iurare omnino, nec per coelum, nec per terram, nec per Hierosolimam, nec per caput tuum. «Judaeis quasi parvulis est concessum iurare per Creatorem, et praeceptum, ut si iurare contingeret, non nisi per Creatorem iurarent, non per creaturam, quia iurantes per angelos et elementa creaturas venerabantur honore, et melius erat hoc exhiberi Deo quam creaturis. Infirmitas ergo illud prohibuit; sanctis vero, qui in creaturis Creatorem venerabantur tantum non prohibuit. Unde Joseph per salutem Pharaonis iuravit, Dei iudicium in eo veneratur, quo positus erat in infirmitate. Christus vero ita creaturas iurare prohibuit, ne vel aliquid divinum in eis crederetur, pro quo reverentia eis deberetur; vel ne per eas iurantes falsum, homines se iuramento teneri non putarent, CXCII. 856.

Quaeritur quid sit dicere: Per Deum iuro, hoc est testem Deum adhibere. Iuravit enim Apostolus dicens: «Testis est mihi Deus,» ac si dixisset, per Deum ita est. Unde Augustinus: Ridiculum est putare hoc: si dicas, per Deum? iuras; si dicas, testis est mihi Deus, non iuras. Quod enim est, per Deum, nisi, testis est mihi Deus? Aut quid est, testis est mihi Deus, nisi, per Deum? Quid est autem iurare, nisi ius Deo reddere, quando per Deum iuras? Ius scilicet veritatis, et non falsitatis. Item, ecce dico charitati vestrae: et qui per lapidem iurat falsum, perjurus est, quia non lapidem qui non audit, sed ejus Creatorem adhibet testem. Hoc est ergo iurare, per quamlibet creaturam, scilicet Creatorem ejus testem adhibere. Est etiam quoddam genus iuramenti gravissimum, quod fit per execrationem, ut cum homo dicit: Si illud feci, illud patiar, vel illud contingat filiis meis, secundum quem modum accipitur etiam interdum cum aliquis iurando dicit: Per salutem meam, vel, per filios meos, et huiusmodi. Obligat hoc enim Deo, CXCII. 857.

De eis qui iurant per falsos deos, CXCII. 857.

Videndum utrum omne iuramentum implendum sit. Si enim quis alicui iuraverit contra fidem et charitatem.

quod observatum pejorem vergat in exitum, potius est mutandum quam implendum. Unde Ambrosius: Est contra officium Dei nonnullum promissum solvere sacramentum, ut Herodes fecit. Item Isidorus: In malis promissis resiste fidem, in turpi voto muta decretum. Quod iurante vovisti, ne facias; impia est promissio quæ scelere adimpletur. Idem: Non est observandum sacramentum, quo malum incante promittitur, ut si quis adulteræ perpetuam fidem cum ea permanendi pollicetur. Tolerabilius enim est non implere sacramentum, quam permanere in stupro. Item Beda. Si quid nos incautus iurare contigerit, quod observatum pejorem vergat in exitum, libere illud salubriori consilio mutandum noverimus..... CXCLII, 837, 838.

« Non assumes nomen Dei tui in vanum, » quod est dicere, secundum litteram: Non iurabis pro nihilo nomen Dei. Allegorice vero præcipitur, ut non putes creaturam esse Christum Dei Filium quia omnis creatura vanitati est subjecta; sed æqualem Patri, CXCLII, 831.

De perjurio, CXCLII, 835. — De voto, CXCLII, 932.

PETRUS PICTAVIENS. — De perjurio et modis iuramenti, CCXI, 1157.

PROSPERUS (S.), Aquitan. — De rolando Deo, LI, 429, 435, 703.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De voto implendo, CVIII, 568, 791. Cavendum est a iuramento, CIX, 917.

RODULFUS, Bituricens. episcop. — De perjurio, CXIX, 721.

RUFINUS, Aquileiens. presbyt. — De iuramenti servitio bono, XXI, 686. De voto, XXI, 958.

RUPERTUS, Tulliens. abb. — Assumere nomen Dei in vanum (quod poetæ faciunt), vel reverentia dignum non estimare, ubicunque nomen Domini invocatum fuerit, dilectioni Dei omnino est adversum, CLXVII, 681.

De voto, CLXVIII, 1245.

Sic se habet secundum præceptum: « Non facies sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in celo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra; non adorabis, neque coles ea. » Et per hoc præceptum illud a servo exigitur, ut illius unius vel unici Dei, coram quo non debet deos alienos habere, neque in celo, neque in terra, neque in mari, ullam suspicetur similitudinem existere. Hoc, inquam, ab illo exigitur, ut sciat Deum verum, nulla forma circumscriptum esse, quod humaniformi putaverunt, dicentes Deum velut hominem membris suis, secundum humanam formam circumscriptum esse, aut determinatum, grande ubi in animo suo pingentes idolum, vel juxta visionem biniellis, senem venerabilem vel Antiquum dierum. Quorum in corde sive errore quantum potas simulabatur umulacrum, cum audirent dicentem: « Cælum mihi sedes est, et terra scabellum pedum meorum. » A quibus si quaeretur illud quod scriptum est: « Qui mensus est pugilum aquas, et cælos palmo ponderavit, » nimirum quid respondere, aut quid secundum eandem phantasiam animo præpingere potuerunt? hoc ergo, ut dictum est, a servo per præceptum exigitur, ut Deus illocalem atque incircumscripsum fateatur, ut nullam creaturam Deo similem esse vel fieri posse suspicetur, ne contra re experitur dictum quod subiunctum est: « Ego enim sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitates patrum in filiis in tertiam et quartam generationem. » Qui enim talesibi pinxit idolum, magnam Dei fortis, Dei zelotis thesaurizat iram; utpote consequenter male de Dei Filio sentiens..... Quod si amicus esse gestit homo, post hoc præceptum ad consilium quoque totum animum extendit, ut videlicet eo non contentus sit quod non ita de Deo sentit, sed et quantum potest pro salute aliorum emittens ostendat pulchro dogmate, quia non secundum corporeas..... CLXVII, 1721, 1722.

TERTULLIANUS, Carthagin. presbyt. — De blasphemis, I, 681. De respectu pro nomine Dei, I, 691.

VALERIANUS, Cameliens. episcop. — De promissis et non redditis, LII, 702.

VICTOR, Capuan. episcop. — De iuramento, LXVIII, 269.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episcop. — De iuramento, CLXXVI, 152.

WALTERIUS, Aurelianens. episcop. — De iuramentis vitandis, CLIX, 736.

Tertium præceptum.

Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est; non facies omne opus in eo, tu et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum et advena qui est intra portas tuas.

Sex enim diebus fecit Dominus cælum et terram et mare et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo. Idcirco benedixit Dominus diei Sabbati et sanctificavit eum. »

ALCUINUS, abb. — De die Dominica, CI, 1236.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episc. — Increpatio ad populum quod ecclesiam non frequentet, XVII, 689.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — De otio Sabbati, XXXIII, 212. De Sabbati observatione, XXXIV, 305. De laudando Deo, XXXVI, 509. Memento ut diem Sabbati sanctifices, XXXVIII, 69, 75. De iis qui raro ecclesiam adeunt, XXXIX, 1753. De die Dominica, XXXIX, 2274; XLI, 535; XLV, 1868. De vero Sabbato, XLV, 1889; XLIV, 930.

AUNARIUS (S.), episc. — De observatione diei Dominice, LXXII, 764.

BEDA Venerab. — Tertium mandatum de Sabbato ad Spiritum sanctum pertinet, cujus dono requies nobis sempiterna promittitur. Nam quia Spiritus sanctus dicitur, propterea et septimum diem sanctificavit. In aliis enim diebus operum non est nominata sanctificatio nisi in Sabbato, ubi dicitur, « requievit Deus. » Proinde igitur hoc mandatum pertinet ad Spiritum sanctum, tam propter nomen sanctificationis quam etiam propter æternam requiem, ad donum Spiritus sancti pertinentem. Dicitur enim ibi: « Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex dies operaberis et facies omnia opera tua; septimus autem dies Sabbatum est Domini Dei tui. » In sex dierum opere sex millium annorum operatio continetur; in septimo vero requies beati illius temporis regni ostenditur, quod carnaliter Judæi celebrantes peccant; et hoc non nos ad fidem mendacii fallentis aptamus. Clamat per prophetam Deus: « Neomenia et Sabbata vestra odit anima mea. » Quomodo ergo sanctificata sunt Sabbata illa quæ odit Dominus? Illud ergo Sabbatum est sanctificatum, ubi post bona vitæ hujus opera requies nobis æterna promittitur; ideoque quidquid agimus, si propter futuri sæculi requiem faciamus, veraciter Sabbatum observamus, XCIII, 574.

De Sabbato, XCIV, 85.

BERNARDUS (S.), Clarnavallens. abb. — De reverentia locis sacris debita, CLXXXIII, 535.

BRUNO (S.), Astens. abb. — Memento ut diem Sabbati sanctifices, CLXIV, 279.

CANUTUS I, rex Anglorum. — Die Solis mercaturam etiam severissime prohibemus, et omnem conventum populi, nisi pro maxima necessitate sit, et venationem, et ab omnibus mundanis operibus, in hoc sancto die, sedulo cessandum est, CLI, 1175.

EUGYPIUS, abbas. — De Sabbati requie, LXII, 685.

GAUDENTIUS (S.) Brixien. episc. — De Sabbato, XX, 920.

HIERONYMUS (S.), presbyt. — De bonis implendis Sabbati, XXIV, 540. De modo incoleandi Sabbati, XLIV, 575. Domus mea, domus orationis XXVI, 150.

HUGO DE S. VICTORE. — Tertium præceptum ad Spiritum sanctum pertinet. « Observare diem Sabbati » id est, expectare requiem per bonitatem Dei, id est, Spiritum sanctum, CLXXXVI, 132, 354.

JONAS, Aurelianens. episc. — Nam in hoc obaire deprecatur, ut in observatione Dominice diei, quo Deus lucem mundi condidit, et quo auctor vitæ a mortis resurrexit, quo etiam Spiritum sanctum Paracletum de cælis apostolis misit, sicuti dudum gentiorem vestrum admonendo sumus deprecati debitam adhibeatis curam, et tanto diei debitum impendatis honorem, scilicet at ipsa quantum potestis, a curis et mundanis sollicitudinibus vos exualis, et quod tanti diei venerationem competit ut vos faciat, et vestros exemplo vestro ad id faciendum erudiat et agere doceatis, CVI, 505. — De observatione diei Dominice, *ibid.*, 304.

Martinus (S.), Legionens. canonic. regular. — Tertium mandatum est de Sabbato, et pertinet ad Spiritum sanctum, cujus dono requies nobis sempiterna promittitur in coelis. Nam quia dicitur Spiritus, propterea et septimum diem sanctificavit Dominus. In aliis enim diebus operum non est nominata sanctificatio nisi in Sabbato, ubi dicit: « Requievit Deus ab omni opere suo. » Proinde igitur hoc mandatum pertinet ad Spiritum sanctum tam propter sanctificationis nomen, quam etiam propter æternam requiem ad Spiritum sancti donum pertinentem. Dicitur enim ibi: « Memento ut diem Sabbati, etc. » In sex diebus operum continetur operatio sex millium annorum. In septimo vero requies beati illius regni, tempusque ostenditur, quod carnaliter Judæi celebrantes peccant. CCVIII, 782.

HUMBERTUS, S. R. E. cardinalis. — Ecclesia com-

patione passio et sepulto Domino, congaudet resurgenti in die Dominica; quando Judæos nimia occupavit mestitia, et custodes sepulcri conati sunt corrumpere pecunia. Unde nos traditionem apostolicam usque in hodiernum diem de Sabbato retinentes, et usque in finem retinere cupientes, hic subscribere curavimus quid super hoc senserint et confirmaverint nostri antiqui et venerabiles Patres. Ex quorum numero beatissimus papa Silvester. Magni Constantini Augusti pater spiritualis, inter alia dixit: « Si omnis Dominicus dies resurrectionis gratia est colendus in gaudio Christianorum, omnis ergo Sabbati dies sepulture et putandus est in execratione Judæorum. Omnes enim discipuli Domini Sabbato letum habuerunt, sepultum Dominum suspirantes, et Judæis exultantibus lætitia inerat. Apostolis autem jejunantibus tristitia imperabat. Tristemur itaque cum tristantibus de sepultura Domini, si volumus cum eisdem de resurrectione gaudere. Neque enim fas est ut destructionis ciborum et caeremoniarum Judæorum more Judaico observemus. » Cujus sententiæ concordans sanctus papa Innocentius ait: « Sabbato jejunandum esse ratio evidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicam, ob venerationem resurrectionis Domini nostri Jesu Christi non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulas hebdomadas ipsius diei imaginem frequentius, ac sexta feria propter passionem Domini jejunamus. Sabbatum non debemus prætermittere, quod inter tristitiam atque lætiam temporis illius videtur inclusum. Quod utique constat apostolis biduo isto et in morore fuisse, et propter metum Judæorum se occubuisse. Quod utique non dubium est, et in tantum eos jejunasse biduo memoratur, ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta positus non celebrari. Quæ forma utique per singulas hebdomadas est tenenda, propter quod commemoratio diei illius semper est celebranda. » Quod si putatis semel atque uno Sabbato jejunandum, ergo et dies Dominica et sexta feria semel in Pascha erit utique celebranda. Si autem Dominicæ diei ac sextæ ferie per singulas hebdomadas reparanda imago est, dementis est, bidui agere consuetudine Sabbato prætermisso, cum non disparem causam habeat a sexta videlicet feria in qua Dominus passus, quando est apud inferos fuit, ut die tertia resurgens redderet lætitiā, post biduanam præcedentem mortaliā. Non ergo nos negamus sexta feria jejunandum, sed dicimus in Sabbato hoc agendum, quiaambo dies tristitiā apostolis et his qui Christum secuti sunt indixerunt, qui die Dominico exhilarati non solum ipsum festivissimum esse voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt... CXLIII. 936. 937.

Vos, o miserandi Judæi, Sabbatum carnaliter custoditis, et tamen quid sit Sabbatum omnino ignoratis. Bene illud custodiretis, si spiritaliter intelligeretis. Nomen igitur Sabbati usurpatis, quia non spiritaliter, sed carnaliter illud observatis. Vos delectat legem carnaliter custodire, cum illam debeatis spiritaliter intelligere, Domino per prophetam attestante: « Aperiam in parabolis os meum... » et, « Patres nostri annuntiaverunt nobis... » Patres igitur Veteris Testamenti, id est patriarchæ et prophætæ narraverunt nobis hæc. Si ergo lex et prophætæ in parabolis et ænigmatibus constant, quod omnino negare minime potestis, non est accipienda Sabbati observatio carnaliter, sed spiritaliter. Nam carnalia ejusmodi et a Domino et a Patribus omnino dissoluta sunt. Legimus in Genesi quod benedixit Deus diei septimo et sanctificaverit illum, quia in eo cessaverat ab omni opere suo quod patrarat. In quo tamen nihil novum creasse dicitur, nisi forte dicitur die septimo complevisse opus, qui ipsum benedixit et sanctificavit. Ut enim ait Magister Petrus: Benedictio et sanctificatio opus est; nam et Salomon aliquod operis fecit, cum templum dedicavit; septimum ergo diem sanctificasse et benedixisse dicitur, quia mysticæ præ cæteris benedictioni et sanctificationi eam donavit. Unde in lege dicitur: « Memento ut sanctifices diem Sabbati. » Item, si crimen est Sabbati otia non observare, dicite cur Jesu Nave discipulus ac successor Moyse, Domino præcipiente, septem diebus continuâ, inter quos utique Sabbatum continetur, exercitum et arma produxit, atque circumdante arca tubis clangentibus Jericho muros subvertit. Quid iterum de Machabæis eloquar de quibus scriptum est: « Et nolabant Judæi in die Sabbati vindicare se de alienigenis, postea vero consilio accepto pugnaverunt die Sabbati, et triumphaverunt de hostibus. » Quibus testimoniis edocemur non pertinere ad fidem istam Sabbati elementarium diem, sed alium spiritalem. Scitote igitur, o Judæi, hoc carnale Sabbatum non esse datum propter purificationem, sed propter tentationem, dicente Domino in Deuteronomio: « Dabo eis præcepta, ut tentem eos utrum ambu-

lent in viis meis, an non. Hinc est quod loquitur Dominus per Ezechielem prophetam dicens: « Ego dedi eis præcepta non bona, et judicia in quibus non vivant. » Utiq̃ue, quia quædam carnalia, o Judæi, vobis carnaliter viventibus permixta sunt, quæ tamen adventiente Evangelio cessaverunt, sicut Ezechiel propheta dicit: « Cessare faciam omne gaudium ejus et Sabbata ejus; » subaudiis populi Israelitici. Vos interrogo, o Judæi, si Sabbata vestra æterna sunt, cur ea Dominus cessare mandavit? et si bona sunt, cur odit. Sed quia tam evidenti sententiæ tamque subtili nihil omnino respondere potestis, Dei me præveniente, comitante et subsequente gratia, breviter et diligenter illam exponam vobis, CCVIII, 1353, 1356.

Apostoli verba hæc sunt: « Non prius quod spiritalis est, sed quod animale. » Primus homo secundum carnem nos generavit, secundus homo, Deus videlicet et homo Jesus Christus, per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti nos spirituales Dei filios efficit. Prius ergo, o Judæi, vobis cognitione rudibus et carnaliter viventibus dedit Deus carnalia præcepta, nec tamen semper permansura, quia præciebat vos peccata et idola adoratos. Lacte vobis erat opus, non solido cibo; nondum enim poteratis, sed et nunc quidem potestis. Non ergo oportebat coram vobis adhuc rudibus et in Dei cognitione parvulis margaritas ponere, spiritalia videlicet sacramenta tradere, sed legalibus vos oneribus experiri vel tentare. In quibus præceptis, si secundum ipsius beneplacitum perseverassetis, vos ad spiritalia Evangelii sacramenta cum cæteris Ecclesiæ filiis transferret, et in spirituales filios adoptaret. Bona igitur Dei præcepta vestris exigentibus culpis vobis sunt damnabilia, et Deo odio habita. Dei quoque præceptum sibi obediens salvat, et inobedientes condemnat. Sabbatum enim requies interpretatur. Sed vos istam Sabbati otiosam festivalem consummatis in comestationibus et ebrietatibus.

Sed forte dicit aliquis: Si non est Sabbatum custodiendum, quare dictum est in mandatis Dei: « Memento ut sanctifices diem Sabbati? » Cui respondendum quia in opere sex dierum sex millium sanctorum opera demonstrantur. Mille namque anni apud Deum unius diei comparantur. Horum itaque dierum Sabbatum septimi millesimi anni tempus et requies futuri regni ac sæculi est, ubi nulla erit jam operatio rerum, sed sola requies sanctorum, nam ista temporaria Sabbata odit Dominus... Bene Sabbata vestra dixit, quia jam non sunt illa, quæ ipse Dominus præcepit, sed sunt illa, quæ vos invenistis vobis, in quibus abundantius comestationibus et ebrietatibus deserviretis... Dominicam diem, ait Isidorus Hispaniarum doctor, idem sancti apostoli religiosa solemnitate celebrari sanxerunt, quia in eodem die Redemptor noster a mortuis resurrexit. Ideo autem Dominicus dies appellatur, ut in eo a terrenis operibus, vel mundi illecebris abstinentes tantum divinis cultibus serviamus, dantes scilicet diei huius honorem et reverentiam propter spem resurrectionis nostræ, quam habemus in illa. Nam sicut ipse Dominus noster Jesus Christus, et Salvator noster tertia die resurrexit a mortuis, ita et nos resurrecturos in novissimo die speramus. Unde et in eodem Dominico die stantes oramus, quod est signum future vite. Hoc agit universa Ecclesia, quæ hac in peregrinatione est mortalitatis constituta, expectans in finem sæculi, quod in Domini nostri Jesu Christi corpore præmonstratum est, qui est primogenitus mortuorum. CCVIII, 1356-1358.

MAXIMUS (S.), Taurinensis. episc. — De Sabbato, LVII, 516, 527, 717.

NICOLAUS I, papa. — Nosse cupitis, si liceat alicui Sabbato vel Dominica die laborationem aliquam exercere. De hoc S. papa Gregorius Romanos alloquens ait: « Pervenit ad me quosdam perversi spiritus homines prava inter vos aliqua et sanctæ fidei adversa seminare, ita ut die Sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi Antichristi prædicatores dixerim, qui veniens diem Sabbatum atque Dominicum ab omni faciet opera custodiri? » Quia enim mori se et resurgere simul, haberi in veneratione vult diem Dominicum; et quia judicare populum compellit, ut exteriorum legis ritum revocet, et sibi Judæorum perdidam subdat, collit vult Sabbatum. Hoc enim quod per prophetam dicitur: « Ne inferatis opera per portas vestras die Sabbati, tandiu teneri putant, quandiu legem licet juxta litteram custodiri. At postquam gratia omnipotentis Dei Domini nostri Jesu Christi apparuit, præcepta legis quæ per figuram dicta sunt, juxta litteram servari non possunt. Nam si quis dicit hoc de Sabbato esse servandum, dicat necesse est etiam carnalia sacrificia persolvenda; dicat præceptum quoque de circumcissione corporis adhuc esse retinendum. Sed contra se Paulum apostolum audiat dicentem: « Si circum-

mini, Christus vobis nihil prodest. » Nos itaque quod de Sabbato dictum est, spiritaliter acceptimus, spiritaliter tenemus. Sabbatum enim requies dicitur, verum autem Sabbatum ipsam Redemptorem nostrum Jesum Christum Dominum habemus; et qui lucem fidei ejus cognoscit, si peccatum concupiscentie mentem per oculos trahit, in die Sabbati onera per portas introducti. Non ergo in die Sabbati onera per portas introducimus, si in Redemptoris nostri gratia constituti pondera peccati ad animam per sensus corporeos non trahimus. Nam idem Dominus et Redemptor noster multa in die Sabbati legitur operasse, ita ut Judæos reprehenderet, dicens: « Quid vestrum bovem aut asinum suum non solvit in die Sabbati, et ducit adquare? » Si ergo ipsa per se veritas non custodiri juxta litteram Sabbatum præcepit, quisquis otium Sabbati secundum legis litteram custodit, cui alteri nisi ipsi Veritati contradicit? Dominico vero die a labore terreno cessandum est, atque omnimodo orationibus insistendum, ut quod negligenter per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominice expiatur, CXIX, 984, 985.

PETRUS COMESTOR. — « Non moneberis, » id est, non miscearis alicui, excepto fœdere matrimonii, CXCVIII, 1163.

« Memento ut diem Sabbati sanctifices, » id est sanctum et festum habeam. « Non facies in eo omne opus, tu et filius tuus, et filia tua, ne servus, nec ancilla tua, nec jumentum tuum, nec advena, qui juxta portas tuas est, » id est tecum in domo tua serviens, quia, « Deus quærit die septimo, » et nos diem septimum servamus, etsi non hunc quem illi. Nam et Josephus sic ait: Quartus sermo secundum servandas septimanas, cum ab omni opere forent cessaturi, propterea de opere servilli dictum intelligendum, CXCVIII, 1165.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Memento ut diem sabbati sanctifices, CXLV, 1017.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — Tertium præceptum est: « Memento ut diem Sabbati sanctifices, » ubi secundum litteram præcipitur observantia Sabbati. Allegorice vero, ut requiem et hic a vitiliis, et in futuro in Dei contemplatione exspectes ex Spiritu sancto, id est ex charitate et dono Dei, non quod Spiritus sanctus sine Patre et Filio hoc operetur, accepti utique Ecclesia hoc donum, ut in Spiritu sancto fiat remissio peccatorum. Quam remissionem cum Trinitas faciat, proprie tamen ad Spiritum sanctum dicitur pertinere, quia ipse est Spiritus adoptionis filiorum, ipse Patris et Filii amor et connexio vel communitas. Ideoque justificatio nostra et requies ei attribuitur sapius, CXCLII, 851.

PROSPERUS (S.), Aquilan. — De Sabbato, LI, 412, 468, 477, 524.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De die Dominica, CVII, 108, 335, 445. Homilia de Domini diebus, CX, 76.

RODULPHUS, Bituricens. episcop. — Diem Dominicum apostoli ideo religiosa sanxerunt solemnitate, quia in eodem die Redemptor noster a mortuis resurrexit. Quique ideo Dominicus appellatur ut in eo a terrenis operibus et a mundi illecebris abstinentes, tantum divinis cultibus serviamus. Nam sicut ipse Dominus Jesus Christus et Salvator noster tertio die resurrexit a mortuis, ita et nos resurrecturos in novissimo sæculo speramus. Unde etiam in Dominica die stantes oramus; quod est signum futuræ resurrectionis...

Dies autem Dominicus a Christianis post resurrectionem Domini celebratus est, et ex illo cepit habere festivitatem suam. Tanta ergo hujus diei debet esse observantia, ut præter orationes et missarum solemnitas, et ea quæ ad vescendum pertinent nihil aliud fiat, videlicet, ut nec opera servilia in eo agantur, nec viri ruralia exercent, nec vineas colant, nec campos arent, nec messes metant, nec fenum secant, nec sepe ponant, nec silvas stirpent, nec arbores cedant, nec in petris laborent, nec domos construant, nec hortum faciant, nec terram moveant, nec ad placita convenient, nec venationes exercent, nisi tantum cibi vel frigoris necessitate. Item feminæ opera textilia non faciant, nec vestimenta capulent, nec consuant, nec vestimenta lavent, nec liniant, nec linum battant, nec lanam carpere præsumant, nec herbes tondent, ut omnimodis bonorum requies diei Dominico persolvatur. Ipse est enim primus dies sæculi. In ipsa formata sunt elementa mundi, in ipso creati sunt angeli, in eo manna de celo datum est, in eo Redemptor humani generis a mortuis resurrexit, in eo Spiritus sanctus super discipulos descendit..., CXIX, 716.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Memento ut diem Sabbati sanctifices. » Hoc præceptum legitimum est, et in eo legitime servatur, ut quod operatur servus, cum bene operatur, non suam, sed Domini sui gloriam querat, non præsentem ab ore conservorum suorum sibi laudem

exquirat, vanamque gloriam suo nomini constituere proponat, sed Scripturam dicentem attendat: « Videant opera vestra bona, » non ut vos videant, sed ut glorificent Patrem vestrum qui in caelis est. » Hoc revera meminisse est Sabbati sanctificandi, id est, hoc intendere servum, ut bene operando mereatur introire in requiem Domini sui. Nam illius Sabbati meminisse, cujus meminit hodieque Judæus, jam non pro præcepto habemus, imo contra præceptum, et contra voluntatem Domini esse scitur, quia videlicet Sabbatum illud jam ex illo magno die Sabbati, quo instante crucifixerunt Dominum, pollutum est a servis malignis, sanguine Domini sui; et ex tunc omne Sabbatum et omne festum illorum profundo odio odit anima Domini. Hoc ergo præceptum est, « Memento ut diem Sabbati sanctifices, » id est ut bene operando finem totum operis illic constituas, ubi sancta et vera est requies. Consilium autem hoc est, ut nunc etiam sabbatizes, id est ut activam excedens vitam, contemplationi vaces, quæ pars tanto melior est quantum fidei servo dulcis amicitia præpollat, testante ipso cum dicit: « Martha, Martha, sollicita es... » Martiæ servitium non reprehendit, sed Martiæ partem prætulit, tanquam bonæ id quod optimum sit..., CLXVII, 123. 124.

Lex etiam Sabbati carnalis, lex fuit sancta et justa et bona. Nam sicut signum circumcisionis incarnationem, et immolatio paschalis Agni passionem futuram predicabant ejusdem unigeniti Filii Dei, ite et Sabbatismus ille requiem annuntiabat, quæ post hanc vitam reposita est sanctis et electis, ubi Deus in loca aspicimus requiescit, qui et ipsam requiem illis pro mercede præparavit. Porro spiritualis homo non uno die hebdomadis, sed omni tempore Sabbatizare satagit, semper intentus Verbo Dei, juxta Psalmistam, qui de hoc sabbato loquitur; imo per quem loquitur, ipse Sabbatorum Dominus: « Vacate, inquit, et videte quoniam ego sum Deus » vacate, namque a sæculi actibus et in sancto et quieto studio videte quoniam Dominus est Deus, illius inchoatio Sabbati est, quam et contemplativam vitam dicimus, quam optimam partem esse testatur ipsa Veritas: « Maria, inquit, optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. » Cujus suavitatem jam in præsentis vite amantibus dulciter aspirantem actens idem Dominus alibi loquitur: « Venite ad me, omnes, etc. » CLXVII, 263, 264.

Aliqui boni facere, non ad laudem Dei, sive ob spem æternæ retributionis, sed ut videaris ab hominibus, dilectioni Dei est contrarium. Dicit ergo: « Memento ut diem Sabbatorum sanctifices, » id est in omnibus operibus tuis, Dei retributionem attende, vel in Deo requiem tibi præpara pro mercede; quod vere est diem Sabbati sanctificare; nam hæc de carnali Judæorum Sabbatismo dictum est, videlicet quod hæc.

« Non assumes nomen Dei tui in vanum. » Hoc necessario servus audit et obaudit, si non vult plagis servillibus male discedere aut periri. Quid est enim assumere nomen Domini Dei sui, nisi peiorare nomen Dei sui, aut in rebus vilibus, aut ludicris, caelis et terris reverendum nomen habere ostentui? Non ergo assumere nomen Dei sui in vanum, necessarium atque legitimum est præceptum, quod qui custodierit servus, ponam evadat, quanta sub hac intentione valet intelligi. « Nec enim insontem habebit Dominus eum qui assumpserit nomen Dei sui in vanum. » Quodsi ingenuitatem desiderat amici, consilium est ut omnino non juret. Dicit enim in Evangelio Dominus ille et Angelus magis consilii. « Audistis quia... Non pejerabis... ego autem dico vobis non jurare omnino... » Non præceptum hoc esse, sed id quod supra præceptum est, id est consilium ex eo fateri compellimur, quia legem sanctam et bonam, et justam Evangelio, vel Evangelium legi contrarium esse non putamus, imo istud vel suspicari ut nefas devitamus..., CLVII, 1732, 1733.

THODULPHUS, Aurelianens. episcop. — De observatione diei Dominica, CV, 198.

Quartum præceptum.

« Honora patrem tuum et matrem tuam ut longævis sis super terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi. »

ABALO, abb. — De obedientia, CCXI, 175, 233.

ADALGERUS, monach. — De obedientia, CXXXIV, 918.

ADAMUS SCOTUS, monach. — De obedientia, CXCVIII, 231.

ALANUS DE INSULIS, doctor. — De obedientia, CXX, 144.

ALGERUS, scholast. Leodiens. — In malo non est obediendum, CLXXX, 869.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episcop. — Equalem esse debere parentum affectum et filiorum gratiam XIV,

645. Honora patrem et matrem, XV, 1787. Exhortatio ad parentes ut ad virginitatem filios suos astruant, XVII, 198. De inobedientia filiorum, XVII, 62. De obedientia erga potestates, XVII, 162. De obedientia servorum, XVII, 407. Responsio submissionis in libro de virtutum virtutumque conflictu, XVII, 1081.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis. archiepisc. — De obedientia, CLVIII, 1017, 1135; CLIX, 606, 658.

ATTO, Vercellensis. episcop. — Reddito Caesaris, etc., CXXXIV, 260. Filii, obedite, etc., CXXXIV, 581.

Non leve est regalem impugnare majestatem, etsi iniusti in aliquo videatur. Dei enim ordinatio est; Dei est dispensatio. Profanum est enim violare quod Deus ordinat: ait enim Dominus per Moysen: « Principem populi tui ne maledicas. » Nam cui nec maledicere licet, liquido patet quia et persequi non licet. Et per B. David: « Nolite tangere christos meos. » Quod quanta mansuetudine ipse observaverit manifestum est. (Certe jam Saul sua protervia ab ipso Deo fuerat reprobatus; jam et ipse David divina gratia in regem fuerat unctus; et tamen cum in spelunca in manu ipsius Saul incidisset, dixerunt servi David ad eum: « Ecce dies de qua Dominus locutus est ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, et praecidit oram chlamydis Saul silenter.... » Quamvis enim de illius abjectione, suaeque electionis minime dubitaret, eoque persequente usque ad interna coarctaretur spelunca, tamen manum in eum extendere noluit, sed divinum iudicium expectavit. Et quod oram tantummodo chlamydis ipsius absciderit, postea eum penituit....

« Reddito Caesaris qui sunt Caesaris. » In quo non tantum tributi redditio, sed totius debiti honoris reverentia intelligendum est. Quod etiam ipse cum ab exactoribus ut redderet urgeretur, non dignatus est persolvere, sed ait Petro: « Vade ad mare, » etc. unde et ipse tanta Magistri eruditus doctrina, admonet Ecclesiam omnimode regibus servare obedientiam. Ait enim: « Deum timeo, legem honorifico, ... » CXXXIV, 96, 97.

AUGUSTINUS (S.), Hippoensis. episcop. — Obedientia et inobedientia, XXXIV, 577. De reverentia erga parentes, XXXIV, 704, 809, 950, 969. De officiis parentum erga filios, XXXIV, 964. Potestatibus superioribus obediendum, XXXV, 2085; XXXVIII, 109. Honora patrem, XXXIII, 69, 75, 605; XL, 1248, 1262, 1544. Obedientia Jesu, XXXVIII, 543. Obedientia Mariæ, XXXIX, 2104. De dilectione parentum, XXXIX, 2264; XL, 1054, 1080. Honora patrem, XLXI, 930.

BEDA Venerab. — Post tria priora praecepta septenarius succedit numerus praeceptorum, ad dilectionem proximi pertinens, et incipit ab honore parentum, quod tamen in ordine quartum est: « Honora patrem tuum et matrem tuam: » a parentibus enim suis homo aperit oculos, et hæc vita ab eorum dilectione sumit exordium; inde hoc mandatum primum est in septem, sicut et Dominus in Evangelio ait: « Honora patrem... » Quod est mandatum primum. Sed quomodo primum quia quartum, nisi quia prædictum est in septenario numero; quia pertinet ad dilectionem proximi, primum est in altera tabula. Nam ideo duæ tabulae legis datæ sunt. Jubetur ergo in hoc praecepto filiis honorare parentes, neque contumeliosos illis existere, sed officio pietatis debitam reverentiam prestare. Nam qui parentibus honorem deferre non novit, quibus parere poterit, qui suos odit, XCIII, 374. De obedientia, XCIV, 67.

BENEDICTUS (S.), monach. pater. — De obedientia, LXVI, 221, 549.

BERNARDUS (S.), Clarevallensis. abb. — De obedientia, CLXXXII, 888; CLXXXIII, 60, 542. De virtute obedientie, et septem ejus gradibus, CLXXXIII, 633.

BRUNO (S.), Carthusiacorum institut. — De obedientia erga potestates, CLIII, 105, 153; 563. De obedientia erga parentes, CLIII, 547.

BRUNO (S.), Astensis. abb. — Honora patrem tuum, CLXIV, 260. De obedientia, CLXV, 935.

CASSIANUS, Massiliensis. presbyt. — De obedientia, XLIX, 162, 185.

CASSIODORUS, senat. et abb. — Fidem regi servandam, LXX, 807.

COLUMBANUS (S.), abb. — De obedientia, LXXX, 688.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis. episc. — Parentibus obsequendum, IV, 770. Patres asperos esse circa filios non oportere, IV, 771. De servis erga dominos et vice versa, IV, 771.

DEFENSOR, monach. — De honore parentum, LXXXVIII, 685. De filiis, *ibid.*, 687.

GILBERTUS DE HOILANDIA, abb. — Obedientia

promptitudo commendatur, CLXXXIV, 576. De obedientia, CLXXXIV, 799.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — De obedientia, LXXVI, 765. De obedientia tribuno debita exhibenda, LXXVII, 585. De obedientia episcopo debita exhibenda, LXXVII,

HAYMO, Halberstatensis. episcop. — De honore parentum, CXIX, 717.

HERVEUS, monach. — De obedientia, (LXXXI, 774.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis. presbyt. — Honora patrem et matrem, XXV, 105. Obedientia erga parentes, XXVI, 537. Servi erga dominos, XXVI, 541. Exemplum bonum a parentibus illis præbendum, XXVI, 582. Potestatibus superioribus obediendum, XXVI, 590. De honorandis parentibus, XXX, 145. De obedientia, *ibid.*, 521. De obedientia praelatis, 598.

HILDEGARDIS (sancta), abbatissa. — De obedientia, CXCII, 339.

HUGO DE S. VICTORE. — Primum secundæ tabulae præceptum ad carnalem patrem refertur, sicut primum primæ tabulae ad Patrem coelestem; quod tale est: « Honora patrem tuum et matrem tuam, et sis longævus super terram. » In his honora quæ contra Deum summum non sunt, obediendo et in necessitatibus suis quantum potes subveniendo. « Ut sis longævus super terram » scilicet viventium, CLXXVI, 122, 352, 355.

De obedientia, CLXXVI, 919. Quibus sit præstanda obedientia, CLXXVII, 581. De quintuplici obedientia, *ibid.*, 841.

INNOCENTIUS III, papa. — De obedientia, CCVII, 1150.

JOANNES, Saresberiensis, Carnotensis. — Reverentia quæ corporaliter impenditur, aut in personis consistit, aut in rebus. Personarum vero ratio habetur aut a natura, aut ab officio, aut a moribus, aut a conditione, aut a fortuna. Natura parentes veneramus et liberos, et quos nobis caro conjunxit, ut puta uxorem, cognatos et affines. Unde et gentiliū jure receptum est, eo quod peræque sit apud omnes gentes. Ad hoc etiam divino jure arguemur, qui scriptum novimus: « Honora patrem, » etc.... Liberos autem non multum oportuit commendari eo quod « nemo carnem suam odio habuit; » sed nec uxorem, propter quam homo patrem reliquit et matrem, adherens « uxori suæ » ut sunt, « duo in carne una. » Non tamen in hoc parte divinæ legis mandata desunt. Easi propter naturæ stimulum, qui satis urget, rarius inserantur, proteaduntur tamen ad cognatos et affines, quos per se natura commendat. Officium vero est debitum exsequendi quæ unicuique ex institutis aut moribus agenda sunt. Ex eo namque personis singulis proprii congruunt actus.... Non autem quibus de cælo veritas illuxit, non deorum, qui nulli sunt, sed veri Dei ministri et amici magnam reverentiam credimus exhibendam; sed ut inimicis ejus interdum, quoniam hoc ipse præcepit, qui sæpe maximam ad eruditionem morum, pessimis hominibus contulit potestatem. Unde illud: « Subjecti estote, etc., » CXCIX, 514-531.

JONAS, Aurelianensis. episcop. — Sunt multi qui liberos suos plus spiritu quam carne et sunt qui plus carnis quam spiritu diligunt. Sunt item alii qui plus eos legem cæli quam mundi, et sunt e contrario qui plus legem mundi quam cæli discere suadent. Sunt etiam qui plus coelestibus quam terrenis et sunt e contrario qui plus terrenis quam coelestibus eos inhilare docent. Audiant igitur qui carnaliter filios suos diligunt, et legibus mundi potius quam coelestibus eos instruere satagunt, quid Dominus in Deuteronomio dicat: ..... « Imitentur ergo B. Job, cujus studium circa filios erudiendos tale extitit, ut non solum eos exteriori perfectos opere et sermone efficeret, verum eorum etiam corda sacrificii oblatione mundaret.... attendant etiam et Davidi instruendum Salomonem filium suum... Attendant et Tobie... CVI, 192-194.

Instruimur, inquit S. Ambrosius, quælis esse debeat affectus parentum filiorumque gratia; sed frequenter amor ipse patrius nisi moderationem teneat, nocet liberis, si aut nimia indulgentia delictum resolvat, aut pietas unius ceteros ab affectu germanitatis avertat. Plus acquiritur filio, cui fratrum acquiritur amor. Hæc præclarior munificencia patrum, hæc ditior hereditas filiorum. Jungat filios æqualis gratia, quos junxit æqualis natura. Lucrum pietas necit periculis in quo pietatis dispendium est. Quid miraris, si propter fundum aut domum oriuntur inter fratres jurgia, quando propter tunicam inter Jacob sancti filios exarsit invidia? Quis ergo? Reprehendendus est Jacob, quia præferebat unum cæteris? Sed nec libertatem possumus auferre parentibus, ne eos plus diligant quos plus credant mereri, nec filius

reserare studium debemus plus placendi. Denique et Jacob plus illum amabat, in quo majora virtutum insignia predebat.

Quidam sunt qui filios suos blandis tantum horantur sermonibus, et non deterrentur exemplo feli sacerdotis, qui filios suos verbis tantum coercuit, et averyissima distinctione ferre detrectavit. Porro sunt plerique parentes qui filios suos, dum lubrici ætatis existunt, verberibus ad bene agendum corrigere negligunt; qui, cum ad intelligibilem ætatem pervenerint et malis operibus deservire ceperint, non facile a malo cohiberi parentum castigatione possunt; quorum peccata parentibus, qui eos in tenera ætate castigare noluerunt, imputari dubium non est, CVI, 194, 195.

Sicut sunt autem qui parentibus honorem digne reverenterque impendunt, ita sunt e contrario qui id facere negligunt, non animadvertentes, aut certe animadvertere nolentes, quod qui parentes dehonorent, Deo, qui omnium creator verusque pater est, injuriam faciunt, et quod Dominus injurias parentum, nisi digna poenitentia subsequuta fuerit, minime impune remanere patitur. Quamvis igitur sit damnationis, quantumque ab humana dignitate remotum parentes venerabiliter non agnoscere, quantæque sit remunerationis eis debitum horum obedienter impendere, demonstrandum est..... At Deus in lege : « Honora patrem tuum, etc. » S. Ambrosius in libro *De Joseph* ait : « Primum omnium, quantum discimus parentibus deferre reverentiam, cum legimus, quoniam qui benedicebatur a patre, benedictus erat, et qui maledicebatur, maledictus erat? Ideo hanc parentibus gratiam donavit Deus, ut filiorum pietas provocaretur. Prærogativa parentum, disciplina est filiorum. Honora ergo patrem, ut benedictus te; honoret patrem plus propter gratiam, ingratus propter timorem. Etsi pauper est pater, et non habet divitiarum copias, quas relinquit filiis, habet tamen ultimæ benedictionis hereditatem, quas sanctificationis opes successoribus largiatur. Et merito plus est beatum quam divitem fieri. » Sunt nempe perversæ voluntatis filii qui honorem parentibus impendendum male intelligentes, eum in eo solo constare dissimulant, quod parentes recognoscunt, easque se corpore non animo humiliant, et ea quibus indigent eis administrare refugiant. Animadvertant ergo, quod honor in Scripturis, non tantum in salutationum officiis deferendis, quantum in elemosynis ac munerum oblatione sentitur. Præcepit Dominus, vel imbecillitates, vel ætates, vel penurias parentum considerans, ut filii honorarent, etiam in vitæ necessariis ministrandis, parentes suos, CVI, 195, 196.

LEO MAGNUS (S.), papa. — Hortatio ad obedientiam, LIV, 645.

LEO IX (S.), papa. — De obedientia, CXLIII, 563.

MARTINUS (S.), Legionens. canonic. regularis. — Post tria præcepta primæ tabulæ, succedit septenarius numerus mandatorum ad dilectionem pertinens proximorum. Primus est in altera tabula, et incipit ab honore parentum. Quod tamen in ordine est quartum? « Honora patrem tuum et matrem tuam. » Quod est ergo mandatum primum nisi quartum? Hoc est quod in septenario a mero, qui pertinet ad dilectionem proximi, primus est in altera tabula; nam a Deo dum tabulæ legis datæ sunt, jubentur ergo in hoc præcepto filii parentes honorare, nec contumeliosi existere, sed officio pietatis debitam reverentiam præstare. Nam qui parentibus honorem deferre non novit, vel parcere vel præstare poterit? aut quomodo alios diligere poterit, qui suos odit, CCVIII, 783. — Sermo de obedientia, CCIX, 101.

MAXIMUS (S.), Tarrinens. episc. — De dilectione erga parentes, LVII, 905.

NOVATUS, Catholicus. — Sententia de obedientia, XVIII, 67.

ODO S. Victoris prior. — De obedientia, CXCVI, 1402, 1404.

OTHLOMUS, monach. — De obedientia, CXLVI, 285.

PETRUS CANTOR. — De obedientia, CCV, 314.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennat. archiep. — Dilectio patrum in filios, LII, 352.

PETRUS COMESTOR. — « Honora patrem tuum et matrem tuam, » duplici honore, reverendo scilicet, et necessaria ministrando. In his enim quæ sequuntur, fere et in omnibus, a parte totum intelligitur. Unde et Dominus docens totaliter intelligenda, implevit legem, CXCVIII, 1165.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — De obedientia, CXLIV, 680. Quæ sit vis obedientiæ, CXLV, 570. De obedientia erga parentes, CXLV, 1018.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — In secunda vero tabula erant septem mandata, ad dilectionem

proximi pertinentia, quorum primum ad patrem carnalem refertur, sicut primum primæ tabulæ ad patrem celestem. Quod est : « Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, scilicet viventium. » Parentes vero sic sunt honorandi, ut eis debita reverentia exhibeatur, et necessaria ministrentur, CXII, 832.

De obedientia, CXCI, 1503; CXII, 217. De reverentia erga dominos, CXII, 559, 591.

PHILIPPUS DE HARVENG, abb. — De obedientia, CCIII, 859.

PROSPER (S.) Aquitan. — De obedientia, LI, 452, 461.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — Honorandos parentes a filiis, CIX, 777, 808. De obedientia, CXI, 1560.

RAIDULPHUS ARDENS. — De obedientia, CLV, 1828.

RATHERIUS, Veron. episc. — De dominis, CXXXVI, 174. De servis, *ibid.*, 175. De patre et matre et filiis, *ibid.*, 201.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Quintum præceptum : « Honora patrem tuum et matrem tuam, » magnum præceptum et magna observatione dignum, magnaue et pulchra remuneratione compensandum, quam continuo proponens sermo bene audienti, « Ut sis longævus, inquit, super terram. » Super hoc præceptum majus atque excellentius est consilium, non habere patrem aut matrem præter Deum. Et hoc quidem consilium palam prædicat majoritas Evangelii, sed nec ipsa omnino tacuit humilitas legis. At enim : « Qui dixit patri suo : Nescio vos... » Igitur præceptum est patrem et matrem honorare; consilium autem patrem et matrem nescire, non modo contrario quo pater et mater inhonorantur, sed modo rationabili et justo, quo Deus cunctos affectus excellens patri et matri jure præferatur. Neque enim genitores inhonorantur ubi solus Creator ipsis præferatur..., CLXVII, 1721-1726.

SMARAGDUS, abb. — De obedientia, CIII, 519, 649.

STEPHANUS DE MURETO, monach. — De obedientia, CCIV, 1139.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt. — De honore erga potestatem a Deo constitutam, I, 700. De obedientia in genere, *ibid.*, 1234.

THEODULFUS, Aurelianens. episcop. — De officio filiorum erga parentes et vice versa, CV, 202.

Quintum præceptum.

« Non occides. »

ADALGERUS, monach. — De charitate, CXXXIV, 917.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens. — De virtute charitatis, CXCVIII, 265.

ADAMUS, Persenæ abb. — De charitate, CCXI, 1095.

AELREDUS, abb. Rievallens. — Speculum charitatis, CXCV, 505. De spiritali amicitia, *ibid.*, 661.

ALANUS DE INSULIS. — En auctoritates quæ remedium præstant contra detractiones. Hieronymus ait : « Cum factum aliquod a maledico fingitur, alterius fama vexatur. » Idem ait : « Non juste potes in aliis reprehendere quod ipse facis, nec arguere simulationem potes cum ipse reus tentaris. » Item : « Cave ne aut linguam aut aures habeas prurientes, id est, ne ipse aut aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. Nulli detrahas, nec in eo te sanctum putes, si cæteros laceres, si detractionibus tuis alios vulneres. Non est hoc emendare, sed vitio tuo satisfacere. » Item : « Incongruum est latere corpore, et lingua per totum orbem vagari. Vide ne, dum reprehendis vitia, vitium detractionis incurras. » Item : « Queralum est servorum genus, et quantumcunque tribulatur, illis minus est; non enim considerant quid, sed quantum detur, doloremque suum solum detractionibus consolantur. » Idem : « Qui aliis crebro detrahit, quamplurimos offendit; turpe est lacerare absentes, et alienam vitam describere; minus disertus est, qui se excusat alieno errore. Detraitor scorpionis gerit imaginem, quia sicut scorpio præfert virginis vultum, et consequenter emittit aculeum, et a superiori vulnus infert acutum; sic detraitor in facie hominum verba favorabilia proponit, et in occulto aculeum detractionis concludit, et quasi a superiori vulnerans, melioribus detrahit. O homo, quid de te cogitas, dum jaculum detractionis vibras? Prima sagitta in te reveritur, et prius tibi quam aliis vulnus inferitur. Male velas tui facti enormitatem, qui eam palliare cupis per alienam detractionem. Dum detrahis hominibus, suspectum te reddis, omnibus te odiosum facis, et quos honestis sermonibus amicare deberes, veneno detractionis eis inimicari studes. Dum alios deturpare niteris, te profundius inficis, et quod in alios commentaris falsum, in te invenis verum. De detractoribus dicitur : « Sepulcrum patens est guttur

eorum. » Sepulcrum dealbatum exterius, foetorem cadaveris tenet iustus; sic detractor interiori malitiam colorare volens, in morsus detractionis exit. Sed per hoc potius sepulcrum aperitur, et interioris malitiae fetor egreditur. Detractores canum gerunt imaginem, qui indiscrete latratus intendunt et omnibus morsus inferunt. Hi sunt qui in scirpo inveniunt nodum, in immaculato maculam, in rotundo angulum; in splendido tenebrosus. Hæc est pestis hypocritarum, morsus invidiorum; pestis illa nulli parcat, auget culpam, dimittit gratiam, errat in proximum, peccat in Spiritum sanctum. Hæc maligna peste intonantes scribæ et Pharisei dicebant: « In Beelsebub principe... »; et alibi clamaverunt: « Samaritanus es... » O homo, quæ commoditas in detractione? quæ utilitas in maledico dente? Dum proximo nocere credis, magis honori ejus accedis, quia solet detrabi bonis, et in virtutem deservit tibi livoris. Detractio est inimica virtutum matri, scilicet charitati, quam a se fugat qui proximum detractione sugillat, quia Spiritus sanctus detractioni effugiet augmentum, mendacium abhorret reprehensionis, detractionis peccatum. Nec hic, neque in futuro locum remissionis vix invenit, qui Spiritum sanctum offendit. O homo, qui cinis es et pulvis, qua fronte, quo supercilio verecundiam perfusus characterem in meliorem aures detractionis venenum evomere, sut in minus malum, vel parum iudicii sententiam ferre? si proximum iudicas injuste, a maiori iudicaberis juste, pro iudicio detractionis, æternæ sententiae iudicium damnationis, CCX, 161-167.

Contra invidiam, CCX, 128. Contra iram, CCX, 129. De dilectione proximi, CCX, 135.

ALCUINUS, abb. — Hortatio ad charitatem, C, 498, 504. De misericordia et indulgentia, C, 617. De iracundia, CI, 631, 1193.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis. episc. — Occisionis scelus, XIV, 403. Invidia si exorta sit, quomodo declinanda, XIV, 623. Job exemplum patientiæ, XIV, 798, 829. De ira, XIV, 975. Justus inter insolentes, XIV, 1043. De charitate, XV, 1636. De scandalo, XV, 1781. De indignatione, amaritudine amovendis et de benignitate excoercenda, XVII, 393. Ambulandum est in dilectione, XVII, 394. De dilectione fraterna, XVII, 1061.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis. archiepisc. — De pace et concordia, CLVIII, 1015. De amicitia et inimicitia, CLIX, 638. De concordia et discordia, CLIX, 638. Commendatio charitatis, CLIX, 686.

ATHANASIUS (S.) — De operibus charitatis, XVIII, 80. ATTO, Vercellensis. episc. — De fraterna dilectione, CXXXIV, 235. De charitatibus, CXXXIV, 387.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis. episc. — Quod dictum est: « Non occides », non putandum est fieri contra hoc præceptum quando lex occidit, vel occidit aliquem Deus jubet. Ille enim facit qui jubet, quando ministerium negare non licet, XXXIV, 622.

« Audistis, quia dictum est antiquis, Non occides...., ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo, etc.... » Audiendum est itaque quantum intersit inter iustitiam Phariseorum, et istam maiorem quam in regnum cælorum introducit, quod cum sit gravius occidere quam verbo irrogare convicium, ibi occisio reum facit iudicio, hic autem ira facit reum iudicio...., XXXIV, 1210-1245.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis. episc. — Dilectio sui et proximi, XXXII, 1351, 1453. De charitate proximi unione cordium, XXXII, 1379. De cohibenda ira, XXXIII, 152. De homicidio, XXXIII, 183. De discordia, XXXIII, 245. De dilectione proximi, XXXIV, 161. De scandalo, XXXIII, 930. De dotibus charitatis, XXXV, 2157, 2043; XXXVI, 260. Irascimini et nolite peccare, XXXVI, 80, 189. Non occides, XXXVIII, 70, 75. Proximus quantum diligendus, XXXVIII, 212. De scandalo, XXXVIII, 418, 499. Proximus omnis homo, XXXVIII, 563. Charitas quantum bonum, XXXVIII, 764. Amor impudicus non est amor, XXXIX, 1567. Virtutes et vires charitatis, XXXIX, 1952. De odio vitando, XXXIX, 1973. De nutrienda charitate, XL, 23, 80, 288. Liber de patientia, XL, 611. Mandatum diligendi proximum; quis proximus, XL, 670, 1039, 1035. De amicitia, XL, 832, 1049. De ira et odio, XL, 123. Qui fratrem diligit, Deum diligit, XLII, 957; XLIV, 242; XLV, 1891. Charitas major omnibus donis, XLVI, 887, 997. Non occides, XLVI, 951. Liber de quatuor virtutibus charitatis, XLVII, 1127.

BEDA VENERABIL. — « Non occides. » Etenim non solum opere perpetrans homicidium facit, sed etiam et qui incurrit in eum esurientem vel nudum, qui mori possit nisi indumentum cibumque porrigendo subveniat, et idem homicida tenebitur, XCIII, 575. — De scandalo, XCIV, 442.

BENEDICTUS (S.), Anianensis. abb. — De charitate erga proximum, CIII, 512, 687.

BERNARDUS (S.), Claravall. abb. — De lege vera charitatis, CLXXXII, 208. De vindicta, CLXXXII, 201. De scandalo, CLXXXIII, 431. De duplici charitate, CLXXXIII, 1020.

BRUNO (S.), Astensis. abb. — De homicidio, CLXIV, 286; CLXV, 104. Diliges proximum, CLXV, 110. De charitate, CLXV, 907. De misericordia, CLXV, 919.

BRUNO (S.), Carthusianor. institut. — De charitate, CLIII, 193, 194, 258.

CÆSARIUS (S.), Arelatensis. episc. — De charitate tenenda, LXVII, 1151.

CASSIANUS, Massiliensis. presbyt. — De spiritu ira, XLIX, 523. Perfectio charitatis, XLIX, 837. De amicitia, XLIX, 1011. De invidia malo, XLIX, 1123.

CASSIODORUS, senator, abb. — Contra homicidas, LXIX, 783.

CHROMATIUS (S.), Aquileiens. episc. — De vindicta, XX, 353. De dilectione proximi, XX, 355. De homicidio et dilectione fraterna, XX, 343. De scandalo, XX, 349.

COLUMBANUS (S.), abb. — De dilectione proximi, LXXX, 250.

COMMNIANUS (S.), abb. — De homicidio, de ira et invidia, LXXVII, 989.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis. episc. — De iracundia vincenda, IV, 757. De charitate inter fratres, ibid. Infirmos visitandos, IV, 777. Viduam et pupillos protegi oportet, IV, 778.

DEFENSOR, Locociagensis monach. — De charitate, LXXXVIII, 599. De dilectione proximi, LXXXVIII, 608, 610, 664, 674, 678. De invidia, LXXXVIII, 634. De iracundia, LXXXVIII, 644. De amicitia et inimicitia, LXXXVIII, 696.

ELIGIUS (S.), Noviomensis. episc. — De vera charitate, LXXVII, 638.

EUCHERIUS (S.), Lugdunensis. episc. — De iracundia, L, 485.

EUGYPIUS, abb. — Sermo de laude charitatis, LXII, 1085.

FASTIDIUS, Britanni. episc. — Proximi dilectio, L, 393.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis. episc. — De charitate, LXV, 344, 738.

GILBERTUS DE HOILANDIA, abb. — De charitate, CLXXXIX, 83. De dilectione proximi, CLXXXIV, 705.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — De iracundia, LXXV, 725. De invidia, LXXV, 727. Proximi dilectio, LXXV, 780, 922, 923. De charitate tenenda, LXXVII, 586. GUIGO I, Carthusianor. prior. — De dilectione proximi, CLIII, 628.

HALITGARIUS, Cameracensis. episc. — De vitio invidiæ et ira, CV, 662, 663.

HAYMO, Halberstatis. episc. — De charitate, CXVIII, 584, 618, 731.

HERVÆUS, Burgidolensis. monach. — Nulli malum pro malo reddentes, CLXXXI, 771.

HERVÆUS, Remensis. archiepisc. — De iracundia et de homicidiis, CXXXII, 705.

HIERONYMUS (S.), presb. — De scandalo, XXVI, 129. Diliges proximum tuum, XXVI, 408, 494, 517. Irascimini et nolite peccare, XXVI, 510. Exhortatio ad adversa toleranda, XXX, 50. Dilectio proximi adimpletio legis, XXX, 705. Dotes charitatis, XXX, 758.

HILARIUS (S.), Pictaviensis. episc. — Exhortatio ad constantiam, IX, 557. Proximi dilectio, charitatis affectus, IX, 637. Injurias inferens miseratione dignus, non ira, IX, 712. Tribulationis utilitas, IX, 790. Odium pium, IX, 815. Ira sine causa homicidii rea, IX, 937. Lex charitatis, IX, 950. De scandalo, IX, 1019.

HILDEBERTUS, Cenomaniensis. episc. — Dilectio proximi, CLXXI, 530, 833. De operibus misericordiarum, CLXXI, 838.

HUGO DE S. VICTORE. — Secundum præceptum est: « Non occides. » Homicidium fit manu, lingua, consensu. Judei enim, quamvis Christum manu non occiderunt, linguis suis tamen occiderunt. Consensu quoque voluntatis multi homicidæ sunt unde; « Qui odit fratrem suum homicida est. » Iudici licet occidere, et si zelo iustitiae hoc facit non committit homicidium, CLXXVI, 122, 356. De dilectione proximi, CLXXVI, 125, 550. Laus charitatis, CLXXVI, 971. De invidia et consiliis ejus, CLXXVI, 1000. De duplici scandalo, CLXXVII, 753. Sed sunt opera misericordiarum, CLXXVII, 986.

INNOCENTIUS III, papa. — De injuriis vitandis, CCXVII, 1146.

ISAAC DE STELLA, Cisterciensis. abb. — Beati poëti, CCXIV, 1704.

ISIDORUS Mercator. — De fraterna dilectione, CXXX, 145.

IVO (S.), Carnotensis. episc. — De occidendis hominibus ne ab eis quicquam occidatur, non mihi placet consilium, nisi forte sit miles aut publicam functionem teneat, ut pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate, si ejus congruit personae. Qui vero repellitur aliquo errore ne male faciant, etiam ipsi fortasse aliquid praestatur. Hinc autem dictum est, « Non resistamus malo, » ne nos vindicta delectet, quae alieno malo animum pascit, non ut correctionem hominum negligamus; unde non reus est Christianus, mortali peccato, si cum suae possessioni murorum ambitum circumdoxerit, alius ex ipsorum usu percussus intereat. Neque enim reus est si bos ejus aliquando feriendo, vel equus calcem jaciendo aliquem occidat; aut ideo non debent Christianorum boves habere cornua, aut equus ungulas, aut canes dentes. Aut vero, quoniam Paulus apostolus ait, ut in tribunis notitiam perferret insidias sibi esse a quibusdam perditis preparatas, et ob hoc deductores acceperit armatos, si in illos scelerati homines incidissent, Paulus in effusione sanguinis illorum suum crimen agnosceret? Absit, ut ea quae propter bonum aut licitum facimus aut habemus, siquidem per hoc praeter nostram voluntatem cuiquam mali si quid acciderit, nobis imputetur. Alioquin nec ferra menta domestica et agrestia sunt habenda, ne quis eis vel se vel alterum interimat. Et quid plura commemorem cum ea commemorando finire non possum; quod est in usu hominum bonum aut licitum, unde non possit perniciem irrogari, si ipsum etiam perimere nulla legis auctoritate permittitur, CLXI, 1504, 1505.

Si non licet privata potestate alicui hominem occidere vel innocentem, ejus occidendi licentiam lex nulla concedit, profecto etiam qui seipsum occidit homicida est; et tanto sit nocentior, cum se occiderit, quanto innocentior in ea causa fuit quae se occidendum putavit — Non licet homini seipsum occidere, cum in eo quod scriptum est, « Non occides, » mihi deinde addito, nec ipse utique qui praecipitur intelligatur exceptus. « Non occides, » nec te, nec alterum. Neque enim qui se occidit, aliud quam hominem occidit... Quasdam vero exceptiones eadem ipsa divina fecit auctoritas. Sed his exceptis quos Deus occidi jubet sine causa lege ad personam pro tempore expressa jussione, sive autem ipse qui occidit, qui ministerium debet jubenti, sicut gladius adminiculum utenti, et ideo nequaquam contra hoc praecceptum fecerunt quod dictum est, « Non occides, » qui Deo auctore bella gesserunt, aut personas gentes publicae potestate secundum leges ejus, hoc est iustissimum rationis imperio, sceleratos morte punierunt. Et Abraham non solum est culpatus crudelitatis crimine, verum etiam laudatus est nomine pietatis quod voluit filium nequaquam scelerato, sed obediens occidere. Et merito quaeritur utrum pro jussu Dei habendum sit, quod Jephthae filiam quae patri occurrit occidit, cum se id volisset immolari Deo quod ei redeunt de praelio victori primitus occurrisset. Nec Samson aliter excusatur quod seipsum cum hostibus ruina domus oppressit, nisi quia Spiritus hoc jussu latenter, qui per illum miracula faciebat. His ergo exceptis quos vel lex iusta generaliter, vel ipse iustitiae fons Deus occidi jubet, quisquis hominem vel seipsum, vel quilibet occiderit, homicidii crimine innectitur... CLXI, 1505, 1506.

JOANNES Carnotensis. episc. — Quid enim faciet filius, nisi quod patrem viderit facientem, CXCI, 400.

Tenera aetas libidinibus, et voluptate parente vitiorum, arcenda propensius, et ne quid licentius, pueris praesentibus, a maioribus fiat, diligenter praevendum. Egregie quidem Eleazarus cum redimenda vitae causa sollicitaretur committere in legem Domini, exempli periculum opposuit, dicens: « Quis ego sum Eleazarus nonaginta annorum ut transeam ad vitam alienigenarum, et juvenes re-ignos seducam? CXCI, 40.

Nititur in vitellum semper, cupimusque negata. (Ovid.) Et aquae furtivae dulciores, et panis absconditus suavior est. CXCI, 405.

JONAS, Aurelianensis. episc. — De charitate, CVI, 255. De odio et invidia, CVI, 241. De operibus misericordiae, CVI, 250.

JULIANUS POMERIUS. — Divina Scriptura immobilis sententiam protulit, dicens: « Initium omnis peccati superbia. » Quid potest apertius, quid probabilius dici? Initium, inquit, non alicujus, sed omnis peccati superbia, ut e videnter ostenderet quod ipsa sit peccatorum omnium causa, quoniam non solum peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest aut poterit sine ipsa; siquidem nihil aliud omne peccatum, nisi Dei contemptus est, quo ejus praeccepta calcantur. Quem contemptum

Dei nulla res alia persuadet hominibus, nisi superbia, quae etiam in ipso diabolo, ut diabolus ex angelo fieret, aeternae perditionis exstitit causa, etc...., LIX, 476.

Jam nunc videamus quibus indicibus possit superbi deprehendi, ut signa ejus eluceant, quibus cavenda possit ostendi. Omitto illos quos etiam ipse habitus et incessus superbos ostendunt; quorum erecta cervix, facies torva, truces oculi et sermo terribilis nudam superbiam clamant; qui libidine dominandi possessi, quos possunt violententer sibi subiciunt, humana jura divinaque confundunt, honoribus intumescunt, passim cuncta diripiunt, suis criminibus gaudent, et seipsos, superbiae morbo corrupti, non capiunt. Hos ergo praetereo, in quibus superbia tam aperte regnat, ut nec dignetur se occultare, nec valet... Ipsa in cordibus talium locum diabolo facit; ipsa et advenientem pectus immunitum familiariter pandit; ipsa introentem suscipit; ipsa capitis jus perditie vivendi constituit; ipsa omnes virtutibus exarmat quos semel invaserit; ipsa quicquid in eis remanserit quod vitis posset obniti, ne contra se forte convalescat, interimit.

Inde et quod hi quos superbiae mentis tabes parvulenta corripuit seniorum suorum non observant imperata, sed judicant; de suis negligentis objurgati aut rebelant insolenter aut murmurant; de loco superiori disceperant; praefert se etiam melioribus impudenter affectant, etc....; non servant in obsequio reverentiam, in sermone modestiam, in moribus disciplinam, habent in intentione pertinationem, in corde duritiam, in sermocinatione jactantiam; in humilitate fallaces, in odio pertinaces, subjectionis impatientes, potentiae sectatores, omnibus bonis odibiles; ad opus bonum pigri, etc.... Haec sunt superbiae grassantis indicia quibus Deus offenditur, et recedit et superba corda destituit. His malis diabolus pastos exsulat, invitatur ut veniat..., etc.... LIX, 484-486. De invidia, LIX, 486. De laude charitatis, LIX, 845.

LEO MAGNUS (S.), papa. — Diligendus proximus a nobis quo modo nos a Deo, LIV, 189.

LEO IX (S.), papa. — De vera charitate, CXI, III, 561. De ira et patientia, CXLI, 565. De misericordia, CXLI, 570.

MARTINUS (S.), Bracarensis episcop. — De ira, LXXII, 42.

MARTINUS (S.), Legionensis. canon. reg. — Sextum mandatum est: « Non occides. » Non solum perpetrans homicidium, sed etiam qui viderit esurientem vel nudum, nisi indumentum cibumque porrigendo subvenerit, idem homicida tenetur, CCVII, 785. De charitate, CCIX, 372, 281.

MAXIMUS (S.), Taurinensis. episcop. — De scandalo, LVII, 445, 755. Odium corde repellendum, LVII, 845.

OTHILONUS, monach. — De dilectione proximi, CXLI, 268.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiens. abb. — De misericordia, CXX, 121, 231, 624. Non occides, CXX, 239. De scandalo, CXX, 605.

PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch. — De amicitia, XCIX, 202.

PAULINUS (S.), Nolan. episcop. — Caritas laudatur; LXI, 256, 286.

PETRUS Cantor. — Contra invidiam, CCV, 61. De misericordia generali, CCV, 278.

PETRUS Blesens. — Beati misericordes, CCVII, 698. Beati pacifici, CCVII, 701. De amicitia Christiana et de charitate Dei, CCVII, 871.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennat. archiepisc. — De injuria a quo animo toleranda, LII, 506. De dote et Lazaro, LII, 386, 529. De scandalo tolerando, LII, 572.

PETRUS COMESTOR. — « Non occides, » manu, vel mente, vel consensu, nec violentiam manum inferes insonti, nec subtrahes auxilium vitae, cui potes et debes dare. Juxta quidem non occidit, sed lex. CXCVIII, 1165.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc. — Secundum secundae tabulae mandatum est, « Non occides. » Ubi secundum litteram actus homicidii prohibetur, secundum spiritum vero etiam voluntas occidendi. Unde huic mandato secundum litteram fit superadditio in Evangelio, quia littera Evangelii exprimit quod legis littera non exprimebatur. Evangelii littera exprimit intelligentiam spirituales, id est quam spirituales habent, et secundum quam spiritualiter vivitur; littera legis sensum carnalem, id est quem carnales habent et secundum quem carnaliter vivitur, cui facta est superadditio. CXCI, 832. De charitate, CXCI, 1381, 1501; CXCI, 528. De praeccepto et ordine charitatis, CXCI, 814. An melius sit diligere amicos quam inimicos, CXCI, 1084.

PETRUS Venerabil. abb. — De charitate fraterna, CLXXXIX, 172.

RABANUS MAURUS, Fuldensis. abb. — De indulgentia,

CX. 25, 69. De charitate, CX, 85, 245, 303, 359. De homicidio cavendo, CX, 112. Contra invidiam et odium, CX, 114. De scandalo, CX, 301. De charitatis excellentia, CXII, 117.

RADULPHUS ARDENS. — De scandalo, CLV, 1462. Quanta sit benignitas iustorum in malos, CLV, 1435. De misericordia, CLV, 1480, 1754, 2110. Non malum reddendum pro malo, CLV, 1749. De operibus misericordiam, CLV, 1930. De homicidio, CLV, 1998. De ordine diligendi, 153, 277.

RICHARDUS A S. VICTORE. — De gradibus charitatis, CXCVI, 1195. De vitio invidiam, CXCVI, 1356.

RODULPHUS Bituricens. episcop. — De homicidio, CXLIX, 722. De operibus misericordiam exercendis, CXLIX, 737.

RUFINUS, Aquileiens. presbyt. — Beatus qui intelligit super egeum, XXI, 799.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Non occides. » Præceptum subauditione indiget, quatenus iudex sive potestas, quæ gladium portat, non prævaricari existimatur, cum illum occiderit qui iure occidendus erat, sive propinquus occisi, cum illum ex permissione legis vindicat. Itaque cum dicitur. « Non occides, » subaudiendum est accipiendo gladium qui tibi datus non est. Dominus enim Christus dixit: « Qui acciperint gladium gladio peribunt; » et Ieronimus gladio de quo Psalmista ait: « De gladio maligno eripe me. » Porro ultra hoc præceptum perfectionis est consilium, « Non resistere malo; sed si quis te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe illi et alteram... »

Quod dictum est: « Diliges proximum tuum et odio habebis inimicum tuum, oculum pro oculo et dentem pro dente... » neque præceptum, neque consilium est, sed tantummodo permissum. Cæterum vera et vera Christiana innocentia in tantum abhorret sanguinem ut non resistere malo et inimicum quoque diligere tanquam præceptum audiat et prædicet, CLXVII, 1726.

SMARAGDUS, abb. — De dilectione proximi, CII, 598, 637, 935. De misericordia, CII, 950.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimontensis monach. — De iracundia, CCIV, 1115. De excellentia charitatis, CCIV, 1121.

TAIUS Cæsaraugustan. episcop. — De non reddendo malo pro bono, LXXX, 881. De iracundia, LXXX, 952. De odio, LXXX, 939.

THEODULFUS, Aurelianens. episcop. — Vera charitas quænam sit, CV, 202.

VALERIANUS (S.), Cemeliens. episcop. — De misericordia, LII, 715.

VICTOR, Capuan. episcop. — Iracundia prohibita, LXVIII, 269. De diligendo proximo, LXVIII, 270.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episcop. — Iracundia prohibita, CLXXXVI, 127. De diligendo proximo, CLXXXVI, 133.

WERNERUS, abb. — De mensura diligendi proximum, CLVII, 855. De invidia, CLVII, 1030. De amatoribus misericordiam, CLVII, 1041. De ira, CLVII, 1056. De charitate, CLVII, 1172. Ad complementum hujus præcepti, vide indices CXLV, CXLVI, CXLVII.)

Sextum præceptum.

« Non moechaberis. »

ADALGERUS, monach. — De continentia et ejus diversitate, CXXIV, 920.

ADAMUS, Præmonstratens. — Unde ergo tentaris? cogito multitudinem comparum et pulchrum mulierum. Quid tibi de eis videtur? Quales eas apud te depingis, et quales tibi in cogitatione apparent? Valde speciosas, valde suaves et valde dulces.

Ad quid speciosæ et suaves et ad quid dulces? Speciosas ad videndum, suaves ad amplectendum et ad osculandum dulces.

Qualiter tecum agitur, quando ista cogitas? Suspirat mens mea, stimulator corpus meum, et ad voluptatis exploitationem pervenire desiderat cor meum, et caro mea exultat.

Valde plangenda et deflenda est talis exultatio. Quare non potius cor tuum et caro tua exultant in Deum vivum? Deberes nanque esse non quasi corvus, sed quasi columba ad fenestras tuas, ne per eas mors intraret, ut cum forte vel mentis vel corporis motu ab arca quietis tuæ ad mundi hujus diluvium egredieris, ubi cordis tui pedem per amorem figas non invenias. Nunc autem e contrario decore fallit exterior, et dum temere ad eum intuemum carnis tuæ oculum invitat interiorem, etiam aspectum tuum damnabiliter exerceat. Unde fit miserabiliter ut quo vivacius ad videndum quod exterius apparet corporalis in te oculus viget, eo periculosius ad discernendum quod intrinsecus latet intus in te spiritualis caliget. Et ideo ad se desiderandum te trahit quod exterius

nitet, quia non intueris quod interius foetet. Nescis quia, quando defigente et voluptuoso oculo mulierem intueris, latrinam depictam tenere quæris? Cumque tibi illicite placet quod apparet exterius pulchrum, non vides quod latet interius foedum? Et quando mulierem correptam luxuriose amplecti desideras, saccum quoque sericeum stercoribus plenum habere inter brachia optas. Sed cum suavis sit saccus ad tangendum, quod intus continet vel intra continetur foetidum est ad odorandum. Et quidem placere non debet quod exterius fulget, dum sic intra se continet quod foetet. Quid enim tibi inhonesta est mulier, dum eam inhoneste diligis, corpora quidem pulchra, sed multimodis quæ nec nominandæ sunt spurciis plena, nisi monumentum quoddam et foetidis mortuorum sordibus, et sordidis foetoribus plenum? Quando vero decorem mulieris, os breve, labia mollia, genas rubicundas, faciem suavem, oculos ridentes, blandientes, ianuentes, loquentes, offerentes, expetentes, attrahentes, capientes, etc., in ea hujuscemodi osculari cupis cum libidine; cum corpus gracile vel gratiale et membra apta et acceptabilia immundo amore admiraris, sepulcrum dealbatum forassecus, foetentibus mortuorum ossibus intus et saviisimam plenum serpentibus et intuemum desideras, et desiderando intueris. Quid enim tibi inhonesta est mulier, nisi monumentum quoddam sordidis foetoribus plenum? quid ejus verba mortifera? quid oculi seculentes? quid tænea membra illicientia et a te illicite concupita sunt, nisi quædam repentina, mordentia et mordendo perimentia? Ideo cavendum omni modo, ne, dum nimis diligis hoc quod extrinsecus nitidum et speciosum certis et blandum, et in id damnabiliter corruas quod intrinsecus inquinat et necat. Ad extremum quidem quando carnis tuæ cum ea voluptatem explere desideras inhiante et desiderante proponis mortiferam escam qua hamum occultat esuriam. Cumque gustare appetis quod dulcescit, ille qui sub dulcedine latet aculeus tuum lethaliter guttur transfigit. Ecce tales sunt mulieres de quibus cogitas; sic speciosas sunt, sic suaves sunt, sic dulces; quid tibi videtur? nonne tales sunt? Prorsus tales.

Utique tales sunt, et si non in se, tamen in te qui illicite concupiscis. Non enim vel eas, si honestæ fuerint; vel earum, quam in eis Deus creavit, etiam quamvis ipsæ honestæ non fuerint, formam vel pulchritudinem reprehendo, sed inordinatam mentis tuæ concupiscentiam vel complacentiam, qua eas propter suam immundo illiciti desiderii oculo speciem intueris, condemno. Non, inquam, in eis ligni scientiæ boni et mali vel decorem vel dulcedinem culpo, sed in te Evæ aspectum lascivum et gustum gulosum accuso. Bene dicis.

Igitur a radice colubri de quo egreditur regulus te observa, ne forte semen ejus absorbeat volucrum. Multoties in Isaiâ hæc verba audivi, sed quomodo intelligenda sint nescio.

Coluber est serpens antiquus, radix pestifera ejus suggestio; regulus vero motus animi, semen reguli malus actus; volucris anima quæ et puritate levis est et contemplatione sublimis. De radice ergo colubri egreditur regulus et semen ejus absorbet volucrum; quia et per suggestionem diaboli concutitur animus et opus illicitum perimit animam, quia et peccatum, cum consummatum fuerit, generat mortem. Igitur crebra Scripturarum meditatione, assidua Psalmorum ruminatione, pura et humili confessione ab immundis te cogitationibus expurga; membra tua, quæ sunt super terram, cum vitulis et concupiscentiis mortifica, ut et Babylonis parvulus tenens ad petram allidas et carnis tuæ terrat superbiam potus cibique parcitas... Multum me tua verba et tristis iustificatio, et nescium erudiunt, et infirmum corroborant. Jam mihi ostendisti, et quando me hoc vitium testat, non debere me nimis dolere; et spernendo id quod nitet et dulcescit, atque plene intuemum quid sit, et ad quam perditionem trahat, posse me illud per gratiam Dei superare, ut sic testa saniem sciam in ulcere meo radere, CXCIII, 845-847.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens. — De munditiis, CXCIII, 203.

ALANUS DE INSULIS. — Si prædicator ad fugam luxuriæ auditores vult instruere, ab hac auctoritate potest initium sumere: Fugite fornicationem. Dominus dicit in Evangelio: « Sint lumbi vestri præcincti et lucernas ardentes in manibus vestris. » Paulus ait: « Fornicatores et adulteros judicabit Deus. » Salomon: « Foras profunda est meretrix; insidiatur in via quasi latro; quos incantans videt interficere. » Jesus filius Sirac: « Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediar in virtute tua et confundaris. » Hieronymus: « Vae illi qui tunc habuit terminum luxuriæ, quando vitæ. Difficile enim inter divitias servatur pudicitia. Qui luxuriatur, rivas

mortuus est, et qui inebriatur, mortuus est sepultus. » Gregorius : « Dum satietate venter extenditur, aculeus libidinis excitatur. » Qui delectationem refrenat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis. Si plus oblectat delectatio fornicationis quam amor castitatis, adhuc in homine regnat peccatum. Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur; melius est mori quam fornicari; melius est mori quam libidine maculari. Libido hominem in infernum mergit. Gravius libido urit quem otiosum repererit; magis approximes igni ardenti quam mulieri juveni, cum et ipse sis juvenis..... Quod monstruosius est monstrum luxuria..... Hæc est pestis illa, in qua cito præterit quod delectat, permanet sine fine quod cruciat..... Hæc est pestis quæ lucem odit, tenebras appetit, velamen querit, janitorem in porta ponit...., CCX, 121, 122.

Si prædicator vult invitare auditores ad gulæ fugam, hæc auctoritate uti potest : « Castigo corpus meum, etc.; et sobrie, et iuste, et pie vivamus in hoc sæculo. » Corpus, inquam, castigandum est ut nobis serviat; indulgendum est ei, non serviendum; oportet enim multis servire qui corpori servit, qui pro illo nimium timet qui ad illud omnia refert..... Dicit Isidorus : « Ubiunque saturitas et ebrietas fuerit, ibi libido dominatur. » Sic ergo te debes gerere, o homo, ut non propter corpus vivere videaris, sed tanquam sine corpore vivere possis te ipso utere, et tui optima parte, carnem magis crede necessariam rem quam magnam..... Castiga ergo carnem, quæ similis est cani, servo, jumento.

Quanto autem magis indulgetur servo, tanto magis dissolvitur otio; quanto magis canis percutitur, tanto magis latratibus indulget; quanto magis nutritur jumentum, tanto magis recalcitrat in dominum. Quanto ergo studio fugienda est gula, quæ corporis domicilium, spiritus et animæ receptaculum reducit ad sterquilinum, et carnis nostræ massam reducit in lutum!... CCX, 119, 120.

Considera, o homo, quomodo Adam per gulam perdidit paradysum; Elias per abstinentiam ascendit in cælum; Noë per gulam denudavit femora; Moyses per abstinentiam meruit Dei colloquia; Lot per ebrietatem dedit in incestum; David per abstinentiam penitentiam consecutus est remedium. O homo, consule naturam, illa tibi dicat quæ debeat esse lex vivendi. Lex naturæ est ut famem sitimque depellas. ad hoc necesse non est ut transires maria, ut squaris castra, parabile est et oppositum quod desiderat natura..... Assume medicamenta jejunii contra insultus tanti morbi, jejuna a cibo, ne caro lasciviat; jejuna a temporali voluptate, ne mæss languescat; jejuna a peccato, ne animus torpeat, CCX, 121. Contra luxuriam, *ibid.* ad virgines, CCX, 194. Pudicitiam dona, CCX, 331.

ALCUINUS, abb. — Hortatio ad castitatem, C, 469, 626. De fornicatione, CI, 615.

ALDELMUS (S.), Schirburnens. episcop. — De laudibus virginum, LXXXIX, 239.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episcop. — Quomodo de voluptate tentationibus resistendum, XIV, 324. Adulterii scelus exemplo Pharaonis demonstratum, XIV, 423. Adulterii scelus exemplo Abimelech demonstratum, IV, 442. Joseph castitatis speculum, XIV, 641. Luxuriosus exitum Israh prophetia demonstratur, XIV, 721. Fugiendas commensationes, XIV, 736. Quali otio indulgendum ad conservandam verecundiam, XVI, 50. Virginibus Mariæ exemplum proponitur, XVI, 208. Remedia adversus mulierum tentationes, XVI, 312. Infelicitas illius qui virginitalis beneficium amisit, XVI, 369. Non habitandum est in locis depressis more luxuriosorum, XVI, 1061. Quare lex viros veste muliebri ac mulieres virili uti prohibet, XVI, 1232. De fornicatione, XVII, 207. Verba castitatis, XVII, 1072. De spiritali fornicatione, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepiscop. — De virginitate amissa, CXVIII, 725. De munditia cordis, CLVIII, 1019. De concupiscentia carnis et spiritus, CLVIII, 1026. De castitate, CLVIII, 1029. Quomodo cogitationes timende sunt, CLIX, 167.

ATHANASIUS (S.). De castitate, XVIII, 84.

ATTO, Vercell. episc. — De fornicatione, CXXXIV, 345.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — In libro Sapientiæ scriptum habemus, nisi Deus det, continentem nomen esse posse... Dominus autem de ipsa majore et gloriose continentia, qua continetur a conjugalī vinculo, ait : « Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est, » XL, 350, 352.

Nunc autem quando concupiscit caro adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, sat est nobis non consentire malis quæ sentimus in nobis. Cum autem ista consensio, tunc exit ex ore cordis quod inquinat hominem. Cum vero per consensum, consensio non tenet-

tur, malum concupiscentiæ carnalis, contra quod pugnat concupiscentia spiritalis, nocere non sinitur, XL, 353. Est in nobis peccati concupiscentia, quæ non est permittenda regnare; sunt ejus desideria, quibus non est obediendum, ne obedientibus regnet. Propter quod membra nostra non sibi usurpet concupiscentia, sed sibi vindicet continentia, ut sint arma iustitiæ Deo, ne sint iniquitatis arma peccato; sic enim nobis peccatum non dominabitur. Apostolus hortatur ut non secundum carnem vivamus, ne moriamur, sed spiritu facta carnis mortificemus ut vivamus. Ista carnis opera quæ sicut ut sciamus, ait : « Manifesta sunt autem opera carnis quæ sunt fornicationes, immundities, luxuriae..... XL, 354.

Sunt in nobis desideria mala, quibus non consentiendo, non vivimus male; sunt in nobis concupiscentiæ peccatorum, quibus non obediendo non perficimus malum, sed eas habendo nondum perficimus bonum. Utrumque ostendit Apostolus, nec bonum hic perfici ubi malum sic concupiscitur, nec malum hic perfici quando talis concupiscentia non obeditur. Fiunt itaque in nobis concupiscentiæ malæ, quando id quod non licet libet; sed non perficiuntur, cum legi Dei mente serviente libidines continentur. Et bonum fit, cum id quod male libet, vincente bona delectatione non fit; sed boni perfectio non impletur, quando legi peccati carne serviente libido illicet, et quamvis contineatur, tamen movetur, non enim opus esset ut contineretur, nisi moveretur. Non igitur mala est caro, si malo careat, id est vitio quo vitialis est homo, non factus male, sed ipse faciens...., XL, 361, 362.

Ad vos mihi sermo est, o juvenes, flos ætatis, periculum mentis. Tempus quidem omne atque omnis ætas, quæ corruptibilis caro illa potatur, vacare a tentationibus non potest. Et tandiu quisque bonus in agone luctatur, ne ab adversario superetur, in periculis agit, quandiu cum illo, sicut in arenoso quodam stadio, sic in ista mortalitate contendit... Quod si nec infantia mortalis hominis propter corruptionis vinculum a tentationibus vacat, quid de cæteris ætatibus dicam? An forte senilis excepta est, et in carne jam vicina cadaveri sanguis ac membra illicitæ concupiscentiæ frigerunt, et a fesso ac prope mortuo jam corpore materies tentationis emarcuit?..... Si ergo puerilis et senilis ætas non est a tentationibus libera, quarum altera, id est puerilis, nondum pene ingreditur, altera jam egreditur istam vitam; et altera paulo ante non erat, altera paulo post non erit, quid sciendum est, quid dicendum est de flagrantia juvenilis ætatis, quæ utriusque in medio constituta, et ab infirmitate pueriliæ jam recessit, et nondum ad torporem senectutis accessit? Hæc pluribus atque majoribus tentationum tempestatibus quatitur; hæc fluctuum crebriorum impetu sæculi exundantis operitur, præsumit viribus, formæ dignitate jactatur, pompa rerum temporalium præfulgere aut exoptat, aut gaudet..... Nec vos, feminae adolescentule, alienum a vobis arbitremini hunc esse sermonem. Ad vos enim, non tamen ut confundam vos, hæc dico, sed ut filias meas charissimas moneo, juvenilia desideria fuge. Nuptiæ Susannam, viduæ Annam, virgines Mariam cogitate. Nec in publicum propterea procedatis, ut florem feni vestri oculis hominum ostentare cupientes, in domo vitæ mortem queratis....., XXXIX, 1706-1709.

« Audistis quia dictum est antiquis : Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. » Justitia ergo minor est non mœchari corporum conjunctione; justitia vero major regni Dei, non mœchari in corde. Quisquis autem non mœchatur in corde, multo facilius custodit ne mœchetur in corpore. Illud ergo confirmavit qui hoc præcepit; non enim venit legem solvere, sed implere. Sane considerandum est quod non dixit : Omnis qui concupiverit mulierem; sed qui viderit ad concupiscendum eam, id est hoc fine et hoc animo attenderit ut eam concupiscat; quod jam non est titillari delectatione carnis, sed plene consentire libidini, ita ut non refrenetur illicitus appetitus, sed, si facultas data fuerit, satiatur.

Nam tria sunt quibus impletur præceptum : suggestionem, delectationem et consensum. Suggestio, sive per memoriam fit, sive per corporis sensus, cum aliquid videmus, vel audimus, vel olfacimus, vel gustamus, vel tangimus. Quod si frui delectaverit, delectatio illicita refrenanda est. Velut cum jejunamus et visis cibi palati appetitus assurgit, non fit nisi delectatione..... Verumtamen delectatio ante consuetudinem vel nulla est, vel tam tenuis ut prope nulla sit; cui consentire magnum peccatum est, cum illicita est. Cum autem quisque consenserit, committit peccatum in corde. Si autem etiam in factum processerit, videtur salari et extinguere cupiditas; sed postea cum suggestio repetitur, major ac-

conditur delectatio; quæ tamen adhuc multo minor est quam illa quæ assiduè factis in consuetudinem venit. Hanc enim vincere difficilissimum est, et tamen etiam ipsam consuetudinem, si se quisque non deserat, et Christianam militiam non reformidet, illo duce atque adiutore superabit....

Sicut ergo tribus gradibus ad peccatum pervenitur, suggestione, delectatione, consensione; ita ipsius peccati tres sunt differentie, in corde, in facto, in consuetudine, tanquam tres mortes..... quæ tria genera mortuorum Dominum resuscitasse, quisquis Evangelium legit, agnoscit....

Quapropter nomine mœchæntium omnem carnalem et libidinosam concupiscentiam oportet intelligi.... et quis dubitet omnem malam concupiscentiam recte fornicationem vocari, quando anima neglecta superiore lege quæ regitur inferiorum naturarum turpi voluptate, quasi mercede, prostituta corrumptur? Et ideo quisquis carnalem delectationem adversus rectam voluntatem suam rebellare sentit per consuetudinem peccatorum cujus indomita violentia trahitur in captivitatem, recolat quatenus potest qualem pacem peccando amiserit et exclamat: « Infelix ego homo, » etc..... XXXIV, 1246, 1247.

Opus vero ipsum libidinis, non solum in quibusdam atropis, ubi litem ad subterfugienda humana iudicia requiruntur, verum etiam in usu scortorum, quam terrena civitas licitam turpitudinem fecit, quamvis id agatur, quod ejus civitatis nulla lex vindicat, deviat tamen publicum etiam permissa atque impunita libido conspectum (S. Hieronymus ait: « Aliæ sunt leges Cæsarium, aliæ Christi; aliud Papias, aliud Paulus noster præcipit. Apud illos viris impudicitia frena laxantur, et solo stupro atque adulterio condemnato, passim per lupanaria et ancillulas libido permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas), et verecundia naturali habent provisionem lupanaria ipsa secretum, faciliusque potuit impudicitia non habere vincula prohibitionis, quam impudentia removere latibula illius fœditatis. Sed hanc etiam ipsi turpes turpitudinem vocant, cujus licet sint amatores, ostentatores esse non audent. Quid? concubitus conjugalis qui secundum matrimonium præscripta tabularum procreandum fit causa liberorum. Nonne et ipse, quamquam licitus sit et honestus, remotum ab arbitris cubitis requirit? nonne omnes famulos, atque ipsos etiam parasymphos, et quoscunque ingredi quælibet necessitudo permiserat, ante mittit foras, quam vel blandiri conjux conjugi incipiat? Et quoniam, sicut ait Cicero, Romani eloquii maximus auctor, omnia recte facta in luce se collocari volunt, id est appetunt sciri, hoc recte factum aie appetit sciri ut tamen erubescat videri. Quis enim nescit, ut filii procreentur, quid inter se conjuges agant, quando quidem, ut id agatur, tanta celebritate ducuntur uxores? et tamen cum agitur unde filii nascentur, nec ipsi filii, si qui inde jam nati sunt, testes fieri permittuntur. Sic enim hoc recte factum ad sui notitiam lucem appetit animorum, ut tamen refugiat oculorum. Unde hoc, nisi quia sic geritur quod deceat ex natura, ut etiam quod pudeat comiter ex pœna, XLI, 426, 427.

Com sint multarum libidines rerum, tamen cum libido dicitur, neque ejus rei libido sit additur, non fere assolet animo occurrere nisi illa qua obscenæ corporis partes excitantur. Hæc autem sibi non solum totum corpus, nec solum extrinsecus, verum etiam intrinsecus vindicat, totumque commovet hominem animi simul affectu cum carnis appetitu conjuncto atque permixto, ut ea voluptas sequatur, qua major in corporis voluptatibus nulla est: ita ut momento ipso temporis quo ad ejus pervenit extremum, pene omnis acies et quasi vigilia cogitationis obruatur. Quis autem amicus sapientia sanctorumque gaudiorum, conjugalem agens vitam, sed, sicut Apostolus monuit, « sciens vas suum possidere in sanctificatione et honore, non in morbo desiderit, sicut et gentes quæ ignorant Deum, » non mallet, si posset, sine hac libidine filios procreare; ut etiam in hoc serendam prolis officio, sic ejus menti ea quæ ad hoc opus creata sunt, quemadmodum cætera suis quæque operibus distributa membra servirent, nuda voluntatis acta non æstu libidinis incitata? Sed neque ipsi amatores hujus voluptatis, sive ad concubitus conjugales, sive ad immunditias flagitiorum, cum voluerint commoverentur; sed aliquando motus ille importunus est, nullo poscente; aliquando autem destituit inhiantem, et cum in animo concupiscentia ferveat, friget in corpore; atque ita mirum in modum non solum generandi voluntati, verum etiam lasciviendi libidini libido non servit; et cum tota plerumque menti cohibenti adversetur, nonnunquam et adversus se ipsam dividitur, commotoque animo in commovendo corpore se ipsa non sequitur, XLI, 424, 425.

Virgo juxta cogitans virginitatis pretiosissimum thesaurum, qui tam utiliter possidetur, tam irreparabiliter amittitur, summa diligentia, summo studio custodiat. Cogitet sine intermissione ad ejus thalamum ordinat, ad ejus præparatorem amplexum; proponat sibi Agnam quem sequi habet quocunque ierit. Contempletur beatissimam Mariam præcedentem choros virginum, et præmentem dulce illud cum virginitatis tympano canticum quod nemo potest cantare nisi utriusque sexus virgines: « Hi sunt, scriptum est, qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt. » Nec sic hoc dictum æstimes quasi vir non sine muliere, aut mulier sine viro possit fudari. Cum detestandum illud acelus quo vir in virum, vel femina in feminam omnibus flagitiis damabilius judicatur. Sed absque alienæ carnis consortio virginitas plerumque corrumpitur, castitas violatur.... Si vehementior æstus carnem concutens flagitiis damabili subdidit et rapuerit membra, cogitet virgo super omnia sua sanctificata Deo, incorrupta Christo, Spiritui sancto dedicata. Indignum judicet quod Christi est, tradere Satanæ, et virgines ejus membra erubescat vel simpliciter motu maculari, XXXII, 1459.

Nemo se palpet, nemo blandiatur sibi, nemo se fallat. Nunquam ab adolescentibus sine magna cordis coactione et carnis afflictione castitas conquiritur, vel servatur, quæ plerumque ægræ vel senilis periclitatur. Nam licet continentia sit donum Dei.... illos tamen tanto dono indignos judicat, qui aliquid laboris pro eo subire delectant, volentes inter delicias casti esse, inter epulas continentes, inter pueros et puellas conversari, et non tentari; in comensationibus et ebrietatibus fœdis distendi humoribus, et non coinquinari; ligare visum suum cum flammis, et non exuri...., XXXII, 1459, 1460.

De spectaculis, XXXII, 683. De spectaculorum periculo, XXXII, 726. De virginitate, XXXII, 1459. In tentationibus impudicitie recogitanda est sanctæ Agnetis historia, XXXII, 1459. Castitas difficile stat integra in juvenili ætate, XXXII, 1460. De continentia, XXXIII, 485. De pudicitia, XXXIII, 1075. De malis cogitationibus, XXXIII, 1113. Carnalis concupiscentia causa, XXXIV, 416. De somnis venereis, XXXIV, 466. Non mœchaberis, XXXIV, 622, 705, 890, 933. De Sodomitica vindicta, XXXV, 2160. Non mœchaberis, XXXVIII, 69, 71, 75. Animæ adulteræ et fornicariæ, XXXVIII, 117. Lucta carnis et spiritus, XXXVIII, 189, 715, 717. De munditie carnis, XXXVIII, 268. Adulterium unde, XXXVIII, 343. Concupiscentia resistendum, XXXVIII, 597, 512, 616, 815. De luxuria loquellæ, XXXVI. I. 526. Quis totus carnalis, quis ex parte, vel totus spiritualis, XXXVIII, 856. Prudentia carnis, XXXVIII, 816, 855. Virginitas Mariæ imitanda, XXXVIII, 1011. De malitia diaboli circa peccata carnis, XXXVIII, 1094. Castitas donum Dei; exemplum Susannæ et Joseph, XXXIX, 1505, 1705. De habita impudico, XXXIX, 1887. Necessitas castitatis, XXXIX, 1993, 2022. Mulieris præsentia quam periculosa, XXXIX, 2052. De castitate, continentia, etc., XXXIX, 2288. De incantibus familiaritate mulierum, XXXIX, 2501. Continentia Dei donum, XL, 350, 858. Liber de virginitate, XL, 593. De bono viduitatis, XL, 450. De conjugis adulteriis, XL, 451. Contra immunditiam et luxuriam, XL, 1124, 1501. De stupris, de ærenicis ludis, et de vitis Romanorum, XL (passim). De vitio carnali, XLI, 405, 424. Gradus ad turpissimam; imago peccatis in homine, XLII, 1105. Concupiscentia quatenus in nobis, XLIV, 152. De nuptiis et concupiscentia, XLIV, 415. Non mœchaberis, XLIV, 950.

AVITUS (S.), Viennens. episc. — De laude castitatis, LIX, 569.

BALDUINUS, Cantuariens. archiepisc. — De homine carnali, CCIV, 524.

BEDA VENERABILIS — « Non mœchaberis, » id est ne quisquam propter matrimonii fœdera aliis feminis miscetur ad explendam libidinem. Nam specialiter adulterium facit, qui præter suam ad alteram accedit, XCIII, 574.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb. — Quid est immunditia et impudicitia, CIII, 549. De crapula cavenda, CIII, 654.

BENEDICTUS (S.), monach. occident. pater. — Tentatio carnis superata, LXVI, 132.

BERNARDUS (S.), Clarnavallens. abb. — Voluptatem carnalium vanitas, CLXXXII, 841. De muliere adultera, CLXXXIII, 592. Beati mundo corde, CLXXXIII, 460. De corruptione hominum, CLXXXIII, 695. De luxuria, CLXXXIII, 977.

BRUNO (S.), Carthusianor. institut. — De fornicatione, CLIII, 152.

BRUNO (S.), Astens. monach. — Non mœchaberis, CLXV, 106. De castitate, CLXV, 929.

CÆSARIUS (S.), Arelatensis. episcop. — De adulterio, LXVII, 1063. De concupiscentia oculorum, LXVII, 1010. De fornicatione fugienda, LXVII, 1123.

CANUTUS I, rex Anglorum. — Docemus etiam ut homines a turpi stupro et ab illicito concubitu, et ab omni adulterio moneantur semper se abstinere, CLI, 1177.

CASSIANUS, (J.), Massiliensis presb. — Nobis, juxta traditionem Patrum, adversus spiritum fornicationis certamen est, longum præ cæteris ac diuturnum, et perpaucis ad porum devictum, immane bellum, et quod cum a primo tempore perturbatis impugnare incipiat hominum genus, non, nisi prius cætera vitia superentur, exstinguitur..., XLIX, 266, 267. Porro naturam vitii hujus ejusque expugnandi modum pulchre describit S. Gregorius Magnus; papa, explicans illud quod de Amalech ad populum Israël dictum est: « Non parcas ei, et non concupiscas illius aliquid; sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum, et lactentem, et bovem, et asinam, et ovem, et camelum. » Quis est autem, inquit, qui parcit Amalech, nisi qui aut in cogitatione, aut in ore, aut in carne lascivie aliquid retinet? Nam plerique turpitudinis opera non exercent, sed linguam a turpi locutione non cohibent; plerique per opus luxuriam vitant, per cogitationem non vitant; quidam nihil turpe agunt, sed quod actu refugiant, corde concupiscunt. Parcit itaque Amalech, qui blandimenta lascivie aut in locutione, aut per intentionem, aut per cogitationem tenet. Dixit: « Non parcas ei, » quia de tam nequissimo vitio nihil accendi debet in mente, nihil permitti ardere in opere. « Non concupiscas illius aliquid, » ut penitus eradicetur a cogitatione. Quis autem viri interficiendi nisi suadentes motus turpitudinis? Viri etenim sunt, quia violententer suggerunt, et corruptis mentibus semina pravitatis infundunt, etc..., XLIX, 266, 267.

Quam difficile, diuturnum et periculosum sit certamen quod adversus spiritum fornicationis, id est, luxuriam seu carnis concupiscentiam nobis assidue gerendum est, divus Hieronymus expressit his verbis: Avaritia calcatur a plerisque et cum marsupio deponitur. Maledictam linguam indictum emendat silentium. Cultus corporis et habitus vestium unius hominis spatio commutatur. Omnia alia peccata extrinsecus sunt; et quod foris est facile abjicitur. Sola libido insita a Deo ob liberorum procreationem, fines suos egreditur, redundat in vitium, et quadam lege naturæ in scelus erumpit. Grandis virtutis est, et sollicitæ diligentie superare quod natus sis, in carne non carnaliter vivere, tecum pugnare quotidie, et includere hostem, Argi, ut fabulis ferunt, centum oculis observare. Hoc est quod Apostolus aiebat: « Omne peccatum quod fecerit homo extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. » Et alibi: Non sic avaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio, facile aliis caremus vitis; hic hostis in nobis inclusus est; quocunque pergimus, nobiscum portamus inimicum, XLIX, 267.

Rursus ibidem, eandem difficultatem suo exemplo et experimento exaggerans, et quantas ab hoc hoste domestico molestias etiam in summa austeritate vite esset expertus, commemorans: « O quoties, inquit, in eremo constitutus, et in illa vasta solitudine, quæ solis exusta ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis! Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram; horrebant sacco membra deformia, et squalida cutis situm Æthiopice carnis obduerat. Quotidie lacrymæ, quotidie gemitus; et si quando repugnante somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaveram, scorpionum tantum socius et ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Paltebant ora jejuniis, et mens desideris astuabat in frigido corpore, et ante hominem sua jam carne præmortuum sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus ad Jesu jacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, et repugnantem carnem hebdomadarum inedia superabam... etc. »

S. Hieronymo consentiens S. Augustinus ait: Inter omnia certamina Christianorum, sola dura sunt prælia castitatis, ubi quotidiana est pugna et rara victoria. Gravem namque sortita est castitas inimicum, cui quotidie resistitur, et semper timetur, XLIX, 267.

Liber de spiritu fornicationis, XLIX, 265. De concupiscentia carnis et spiritus, XLIX, 585. De castitate, XLIX, 469, 1145. Generalis continentie modus, XLIX, 507.

CASSIODORUS, senator et abb. — Contra adulteros LXIX, 784.

CHROMATIUS (S.), Aquileiens. episcop. — Non moechaberis, XX, 548.

COLUMBANUS (S.), abb. — De castitate, LXXX, 311. De libidine, LXXX, 284.

CUMMIANUS (S.), abb. — De fornicatione, adulterio, etc., LXXXVII, 983.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis. episc. et martyr. — Pudicitia est honor corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, vinculum pudoris, fons castitatis, pax domus, concordiam caput. Pudicitia sollicita non est cui placeat, nisi sibi; pudicitia semper verecunda, dum innocentie mater est; pudicitia semper ornatur solo pudore, bene sibi tunc conscia de pulchritudine, si improbis displicet; pudicitia nihil ornamentorum querit, decus suum ipsa est. Hæc nos commendat Domino, connectit Christo; hæc expugnat omnia de membris illicita desideriorum prælia, pacem nostris corporibus inducit. Beata ipsa et beatos efficiens apud quoscunque habitare dignatur; quam nunquam accusare possunt, nec qui eam non habent; venerabilis etiam hostibus suis, dum illam multo magis mirantur, qui eam expugnare non possunt, IV, 831.

Nihil animum fidelem sic delectat quam integra immaculati pudoris conscientia. Voluptatem vicie, voluptas est maxima, nec ulla major est victoria, quam ea quæ de cupiditatibus refertur. Qui hostem vicit, fortior fuit, sed altero; qui libidinem repressit, seipso fortior fuit. Qui inimicum prostravit, externum hostem percussit; qui cupiditatem depressit, hostem domesticum superavit. Malum omne facilius vincitur quam voluptas; quia illud quidquid est, horridum est, nec blandum est. Nihil tam difficile opprimitur, quam quod per illud armatur. Qui cupiditates tollit et metus sustulit; nam ex cupiditatibus metus vegiunt, qui cupiditates vincit, de peccato triumphat; qui cupiditates vincit, malum generis humani sub pedibus suis jacere ostendit; qui cupiditates vicit, pacem sibi perpetuam dedit... Contra carnis insidias, quibus se diabolus et socium ingerit et ducem facit, oblectandum est omni genere virtutis. Assumatur, secundum Apostolum, Christi opera, et a consortio carnis, quantum potest, animus colligatur; separetur consensus a corpore, vitia semper castigentur ut odiantur; ante oculos observetur deformis iste atque dejectus peccati pudor, IV, 825, 826.

Exemplum pudicitie a Joseph cepit. Adolescens Hebræus generosus de patre, generosior de innocentia ob invidiam revelationum distractus a fratribus Israëlitis, in domum devenit hominis Ægyptii, obsequio et innocentie et tota servitutis fide facilem et benevolam in se animum sui provocaverat domini, cujus faciem tam sermo liberalis quam ætas omnibus commendaverat. Sed ista generositas ab uxore domini aliter quam decebat accepta est; in domus parte secreta et absque arbitrio, alta et facinorosis accommoda, putavit se pudicitiam adolescentis incontinens mulieris impudicitia, nunc promissis, nunc minis posse superare. Et cum retentus esset vestibus, eo quod moliretur fugam, propter tanti facinoris audaciam ipsas vestes relinquens, et corporis audi sinceritatem habiturus innocentie testem, ad crimen impudicitie suæ imprudens mulier abjicere non dubitavit calumniam; et cæteris et marito, squalida et ferveris, spreto desiderio suo, conquesta est dolore simulato, quod Hebræus adolescens vim sibi molitus fuisset inferre, quam ipsa conata fuerat irrogare. Maritalis ardor rerum inscius, et uxoris accusatione graviter inflammatus, accenditur. Pudicus vero juvenis, quia delicto conscientiam non miscuit, in limum carceris detruditur. Sed sola non est in carcere pudicitia; nam et cum Joseph Deus, et nocentes dantur in manu ejus, quia innocens fuerat..., IV, 825.

Sed non minus, ex parte diversa, aliud nobis pudicitie simile de continentia feminarum exoritur exemplum. Fuit, ut legimus, Susanna uxor Joachim pulcherrima, pulchrior moribus... Hanc e senioribus duo ceperant deperire, nihil memores nec divini timoris, sed nec suæ annis jam marcescentis ætatis; illa illos in flagrantibus transactis juventutis incendiis, recidivæ libidinis flamma revocabat; pudicitie latrones amores prostantur, sed oderant. Resistenti manant calumnias, adulterii se dicunt accusatores voto adulteri. Inter quos libidinis scopulos auxilium de Domino petebat, quia viribus corporis repugnare non valebat. Et exaudivit de cælo clamantem ad se pudicitiam Dominus; et cum iniquitate oppressa duceretur ad penam, vidit inimicorum liberata vindictam. Bis victrix, et in periculo suo tam funesta toties concepta et libidinem evasit et mortem..., IV, 824. Et de his liber de disciplina et bono pudicitie, IV, 819-828.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis. episcop. — De habitu virginum, IV, 459. De bono virginitatis et continentie, IV, 753. Mulierem sæculariter amari non debere, IV, 758.

Grave delictum esse fornicationem, IV, 768. De spectaculis, IV, 780. De bono pudicitiae, IV, 819.

DEFENSOR, Locociagens. monach. — De virginitate, LXXXVIII, 631. De fornicatione, LXXXVIII, 647.

DONATUS (S.), Vesonion. episc. — De custodia oculorum, LXXXVII, 288.

DRUTHMERUS, Christian. monach. — Non moechaberis, CVI, 1509.

EUCHEMIUS (S.), Lugdunens. episc. — De spiritu fornicationis et de concupiscentia carnis, L, 880.

EUGYPIUS, abbas. — Ad voluptates, LXII, 601. De peccato David in uxorem Urias, LXII, 697. De adultero, LXII, 732. De concupiscentia carnis, LXII, 1003. De nocturna illusionem, LXII, 1043.

EUTROPIUS (S.), abb. — De fornicatione, LXXVI, 558.

EVAGRIUS, monach. — Ad virgines, XX, 1185.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc. — De virginitate, LXV, 521.

GILBERTUS DE HOFLANDIA, abb. — De mundo corde, CLXXXIV, 512. De flore castitatis, CLXXXIV, 672. De excellentia verae virginitatis, CLXXXIV, 692.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — Cogitationes pravae non sunt spernendae, LXXV, 628. Salubris moror de prava delectatione, LXXV, 634. Ostia concupiscentiae, LXXV, 660. Pepigi foedus cum oculis meis, LXXVI, 189. De adulterio et fornicatione, LXXVI, 200. Carnis desideria, non caro, occidenda, LXXVI, 538.

GUIBERTUS Venerab., abb. — Opusculum de virginitate, CLVI, 580.

HALITGARIUS, Cameracens. episc. — De vitio luxurie, CV, 668.

HAYMO, Halberstatens. episc. — De castitate, CXVIII, 913.

HERVÆUS, Remens. archiepisc. — De fugienda luxuria, CXXXII, 703.

HIERONYMUS (S.), presbyter. — Merces virginum et pudicitiae, XXII, 424, 550, 1046, 1097, 1105. De penis fornicationis impositis, XXV, 141. De meretrice, XXV, 149. Beati mundo corde, XXV, 717. De effectibus fornicationis, XXV, 850. Desideria carnis non pernicienda, XXVI, 410. Fornicatio... nec nominetur in vobis, *ibid.* Laus virginitatis, XXX, 163. De castitate, XXX, 326. De consortio marium fugiendo, XXX, 412.

IIIARIUS (S.), Pictaviens. episc. — Voluptas quid? IX, 998.

HILDEBERTUS, Cenomanens. episc. — Si quid usu jucundum est, ad id esse gratuito declinatur; hinc est quod caro carnalia suspirat oblectamenta, quorum quanto experientia gratior est, tanto intemperantior appetitus. Hanc membrorum legem nec baptismus oblituit, nec tempus destruit, nec voluntas abradit... Raptus usque ad tertium coelum, et audiens arcana verba, quae non licet homini loqui, sentire tamen se conqueritur Paulus hanc legem in membris suis, repugnantem legi mentis suae, et captivum eum trahentem sub lege peccati, CLXXI, 998.

Totus liber de conflictu carnis et animae constat hac questione, CLXXI, 989-1005.

HILDEBERTUS Venerab., Cenomanens. episc. — De virginitate, CLXXI, 195. Concupiscentia oculorum quid? CLXXI, 469.

HINCMARUS, Remens. archiepisc. — De fuga luxurie, CXXV, 868. De pravis cogitationibus, CXXV, 908.

HONORIUS Augustodunens. — Quid sit concupiscentia, CLXXII, 1143.

HUGO DE S. VICTORE. — Tertium praeceptum est: « Non moechaberis. » Duplex est fornicatio; spiritualis de qua dicitur: « Perdidisti omnes qui fornicantur abs te; » et corporalis de qua hic agitur. Et in Evangelio prohibet Christus omnem illicitam concupiscentiam dicens: « Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. » In lege enim inchoata sunt haec mandata, et in Evangelio consummata, CLXXVI, 122, 536.

Lex corporalem moechiam prohibuit, concupiscentiam prohibuit. Quid amplius habuit Evangelium, quod faceret? Sed sciendum est quod vetus lex, quamvis concupiscentiam hominis a re aliena cohibuit, in propriis tamen minimis temperavit quia qui dixit: « Non concupisces uxorem et rem proximi tui, » mulierem et rem omnino concupiscendum non vetuit, sed ab aliena tantum appetitum cohibendum demonstravit. Nova autem lex et in propriis temperatum esse debere edocuit, ut omnem illicitam concupiscentiam excluderet. Potest autem et alio intellectu convenienter dici veterem legem concupiscentiam uxoris sive rei alienae non illam significasse quam sola voluntate agitur, sed ambitionem et machinationem quaestudio quodam et adnisi ad implendum desiderium et ad obtinendum id quod in desiderio est exter-

ius opere exercetur. Nova autem lex non solum damnavit illicitam concupiscentiam foris in studio operis, sed intus quoque damnablem esse ostendit in desiderio voluntatis, CLXXVI, 358, 369.

De concupiscentia carnis, CLXXV, 121. Non concupisces uxorem proximi tui, CLXXVI, 124. De luxuria et ejus comitatu, CLXXVI, 1002. Reprobatio luxurie, CLXXVII, 607. De triplici virginitate, CLXXVII, 815.

INNOCENTIUS III, pap. — De luxuria, CXVII, 723. De coitu contra naturam, CCXVII, 726. De immunditia cordis, CCXVII, 724.

ISAAC, abb. Cisterciens. — Beati mundo corde, CXCVI, 1701.

IVO (S.), Carnotens. episc. — De virginitate, CLXII, 22. De adulterino habitu, CLXII, 617.

JOANNES Saresburiens. Carnotens. episc. — De luxuria et libidine, CXCI, 723.

JONAS, Aurelianens. episc. — Sicut sunt plerique qui turpiloquiis, et scurrilitatibus, conviciisque, atque otiosis sermonibus vacando, ita existunt quamplures, qui dum vanis et immundis cogitationibus delectantur, se minime deliquisse credant. Ita quippe non solum dicuntur, verum etiam aures libenter accomodantibus peccati maculam ingerunt. Porro cogitationes immundas plerumque ad prava pertrahunt... Manifestum est autem quia sicut cogitationes sanctae custodiunt, ita contrario immundae, dum delectant, inquinant. Quaecunque autem, ut ait Beda Venerabilis presbyter, saepius agere, loqui vel audire solemus, eadem necesse est saepius ad animam quasi solitam proprietatem recurrant ad sedem. Et sicut volutabrasues pulstria, columbas limpida solet frequentare fluentia, ita cogitationes impuram mentem impurae perturbant, cassam spirituales sanctificant. Scribit etiam S. Isidorus: « Quamvis et si opere malo quisque vacet, pro solius tamen pravae cogitationis malitia non erit innocens... Non solum factis sed et cogitatibus delinquimus, si eis illicite occurrentibus delectemur... »

CVI, 154, 155. De cogitationibus immundis cavendis, CVI, 154. De turpiloquio, CVI, 250.

JULIANUS POMERIUS. — Cum iste perplura tractaverit quae ad sextum praeceptum spectant, LIX, 480-482, addit: Ac ne me ista veraciter arguentem quisquam judicet arguendum, noverit propter hoc forte ab antiquis fuisse decretum ne qui adolescentium legerent Genesios librum, ac partem pariter Ezechielis prophetam, vel Canticum canticorum, et caetera talia, in quibus generationes, et actus, et nomina quarundam scripta sunt mulierum. Quas licet secundum historiam fuisse credamus, earum tamen nominibus virtutes figuratas accipimus. Quoniam sicut illae non solum viris suis per sanctos mores, sed etiam extraneis, sine dispendio sui pudoris, ob nimiam pulchritudinem pluerunt: ita sanctae virtutes et suos mirabiles omnibus reddunt, et extraneos quadam admiratione sui perstringunt. Hinc est quod et ipsi qui vitiose vivunt, virtutes vitis anteponunt, quia aliud est quod faciant morbo, aliud quod cogni ut probare judicio. Sed ne forte haec spiritualia secundum carnem adhuc carnales acciperent, nec virtutes cogitarent quas mulieres illae significant, sed ipsas cogitando carnaliter deperirent, consilio juniores legere sibi illa prohibuit, quae sicut spiritualiter accepta vivificant, ita carnaliter intelligentibus, ipsae carnales intelligentia occasiones carnis concupiscentiae subministrant. Eorum quisque nomina frequenter habet in ore, quarum desideria vulnerato gestat in corde, ac turpitudinem quam exercere verecundatur in facto, tenet in animo, reus non humano judicio, sed divino, LIX, 483. Luctuosa descriptio sacerdotis carnaliter vitantis, LIX, 455.

JUSTIANUS, imperator. — De poena luxurie contra naturam, LXXII, 1001.

LEO MAGNUS (S.), pap. — Ager carnis quomodo colatur, LIV, 173. De poena fornicationis et necationis raptus, LVI, 441. Ut mulier veste virili non utatur, LVI, 450.

LEO IX (S.), pap. — De luxuria, CXLIII, 572.

MARBODUS, Redonens. episc. — Carmina de mulieribus, CLXXI, 149. De voluntate, CLXXI, 707.

MARTINUS (S.), Bracaraens. episc. — De continentia, LXXII, 25.

MARTINUS (S.), Legionens. canonic. regular. — Quintum mandatum est: « Non moechatus fueris, » id est ne quaque praeter matrimonii foedus ad explendum libidinem aliis misceatur feminis: nam specialiter adulterium facit, qui praeter suam ad alteram accedit, CCVIII, 783.

MARTINUS (S.), Taurinens. episc. — De castitatis studio, LVII, 750.

ODO, S. Victor. prior. — De castitate, CXCVI, 1400.

OTHLONUS, S. Emmeran. monach. — De carnalis concupiscentiæ tentatione superanda, CXLVI, 236.

PASCHASIUS HALBERTUS (S.), Corbeiens. abb. — Non moechaberis, CXK, 247.

PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch. — Caro domanda, CXIX, 253.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Operæ quoque pretium est ut promissa castitati præmia incessanter aspicias, quorum dulcedine provocatus, quicquid versutis callidi insidiorum opponitur, libero fidei pede transcendas. Si enim felicitas attendatur, ad quam non sine transitu attingitur, leve sit quod transeundo laboratur, et conductus fessor ledium laboris alleviat, dum mercedem operis, qua debetur, lubanter expectat. Perpende ergo, quod de militibus castitatis per prophetam dicitur: « Hæc dicit Dominus eunuchis qui custodierunt Sabbata mea, et elegerint quod volui, et teneverint fœdus meum: Dabo eis in domo mea et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et filiabus. » Eunuchi quippe sunt qui incontinentes carnis impetus reprimunt, effectumque a se pravæ operationis absciunt. Plerique autem eorum qui voluptati illecebraz carnalis inserviunt, memoriam sui nominis post se relinquere per posteritatem solum concupiscunt; et in hoc toto mentis affectu idcirco desiterant, quia nequaquam se huic mundo mori funditus deputant, si nominis sui titulum per superstitis residuum proles germen extendant.

Sed multo clarius, multoque felicius hoc ipsum emblema munus accipiunt, ad quod proletarii, tam fervide ambitionis æstibus inflammantur, quia apud illorum memoria semper vivit, qui per æternitatis statum nulla temporum lege pertransit. Nomen igitur eunuchis melius a filiis et filiabus divina voce promittitur, quia memoriam nominis quam illorum posteritas per breve temporis spatium potuisset extendere, isti merentur absque ullo oblivionis obstaculo in perpetuum possidere: « In memoria enim æterna erit justus. » Et iterum in Apocalypsi per Joannem dicitur: « Ambulant mecum in albis, quia dixi sunt, et non delebo nomina eorum de libro vitæ. » Ubi iterum dicitur: « Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coniuncti; virgines enim sunt, qui sequuntur Agnum quocunque ierit. » Et quod canticum cantant quod nemo possit dicere, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Singulare quippe canticum Agno virgines cantant, quia cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus, etiam de incorruptione carnis exsultant. Quod videlicet aii iusti dicere nequeunt, licet in eadem beatitudine positi mereantur audire, quia per charitatem quidem illorum celsitudinem gratanter aspicunt, ad eorum tamen præmia non assurgunt. Quapropter pensandum est, atque in mente nostra omni studio revolvendum, quantæ dignitatis, quantæque sit excellentiæ illis fieri summum, ubi summa felicitas esse vel ultimum; illic privilegii celsa consendere, ubi beatissimum est patria æquitas iura servare; nimirum sicut attestante Veritate, « non omnes capiunt verbum hoc in hoc sæculo; » sic ad illam egregiæ enumerationis gloriam non omnes perveniunt in futuro.

Hæc et alia multa huiusmodi, quisquis es, intra mentis tue secreta considera, totisque viribus carnem tuam ab omni peste libidinis immunem servare festina, ut, juxta apostolicæ doctrinæ sententiam, scias vas tuum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut et gentes, quæ ignorant Deum. Si adhuc stas, præcipitum cave; quod si lapsus es, ad unicum poenitentiam, qui ubique præsto est, manum fiducialiter tende; ut qui non potuisti cum Abraham procul a Sodomis degere, liceat vel cum Lot, propinqua combustionis excidio jamjam urgente, migrare... CXLV, 186, 187.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Primo omnium castitatem servare vigilant! solertia satage, et omne crimen letiferæ pollutionis excludi, ut scias, juxta Apostolum, vas tuum possidere in sanctificatione et honore. Hæc est enim sanctimonia, sine qua nemo videbit Deum. Serveat munda corporis tui tunica, et in tanti regis nuptiis nulla petulantis luxuriæ repertiatur aqualore fedata.

Sit ergo tibi castitas semper in corpore, sit semper in mente, quatenus sic illa indisciplinata carnis velut exarata terra cultura candescant, ut radix quoque in sul viroris gratia inconculsa permaneat. Carnis utilitas illecebraz, surgunt libidinis lacerantia, ad apostolica mox tela prosiliens, evangelicum quoque gladium bellator fervidus arripit, et frementes cuneos hostiumque barbariem, duce Christo, facile poteris obtruncare.....

Ut ergo non sentiat pudicitia periclitata naufragium inter fluctuantis hujus vitæ discrimina sobrietatis magistra tui corpora teneat clavum. Abigendis quoque cogitationibus sollicitus semper invigila, quia non enixius expe-

dit carnem ab illecebrosa titillatione reprimere, quam mentem quoque a turpium cogitationum phantasmate custodire. Novi fratrem in Christo, qui districtam hæc mentis suæ regulam jugi ac pervigili servat intuitu, ut quotiescunque libidinis suggestio subrepat, mox cogitationi suæ, velut expeditus ad proficiendum dicat: «amus ad circum. Illico omnia circumeteria ac sepulturas imaginando perlustrans, putrescentium virus saniemque cadaverum, scatentes quoque vermes et fetentium jus carni curio rimatur intuitu; cumque considerat quia olim carnes illæ, in sua viriditate florescentes, his subiacere molestiis, corpus etiam suum paulo post futurum esse, non ambigit quod illas esse jam cernit. Compendium dat luxuriæ, qui præbet oculum corruptelæ; nec est libidini diversorium, in qua versatur mente sepulcrum. O quoties ille frater candentem cultrum et vomerem, quasi cauterium quoddam, genitalibus impressit ita ut crepitante quodammodo præfixæ carnis incendio, ad naves usque fumus per energiam exhalare videretur.

Cum ergo necessitatis aliquando casus exigerit, ut tuum femine colloquium negare non possis, limis semper oculis, et velut aliorum intentus, absentem tui præsentiam exhibe, longinquus alloquere, confabulator abasiste, terræque defixis obtutibus, ut neque pallentem, neque rubentem ejus faciem possis judicare. Beatus aliquando Romualdus rediens a Sibyllæ comitis colloquio, comitanti fertur callide dixisse discipulo: « Quam elegantis et venusti vultus femina, nisi, prohi dolor! unius oculi dispendio laboraret! Cui discipulus: Absit, magister, inquit, sicut decora certa facies, ita quoque oculi, prout sagaciter deprehendi, nihilominus incolumes vigent. Quem magister acerrima protinus animi diversione corripiens: Et quis te, inquit, in faciem feminarum respicere docuit? Tunc ille circumventum se esse respiciens, poenitentia ductus erubuit..... CXLV, 722, 725, 724.

PETRUS BLESSENSIS. — Laudatur virginitas, CCVII, 114. Beati mundo corde, CCVI, 700. De luctu carnis et spiritus, CCVII, 1127.

PETRUS CANTOR. — De suggestionem carnalis affectu, CCV, 209. De fornicatione et adulterio, *ibid.*, 332.

PETRUS CELLENS. — Carnotens. episcop. — De gradibus castitatis, CCII, 636.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — De fornicatione, CXLV, 172. De castitate et mediis eam tenendis, *ibid.*, 710. De cura castitatis tuendæ, *ibid.*, 721. Feminarum aspectus est fugiendus, *ibid.*, 769. Non moechaberis, *ibid.*, 1018.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc. — Tertium mandatum est: Non moechaberis, id est, ne cuiuslibet miscearis, excepto fœdere matrimonii; a parte enim totum intelligitur. Nomine ergo moechiæ omnis concubitus illicitus, illorum quoque membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi, CXCI, 832.

De fornicatione, CXCI, 1583. Quid per concupiscentiam intelligitur, CXCI, 1060. Non moechaberis, CXCI, 838.

PETRUS, Pictaviens. — De virginitate, CCXI, 1095.

PHILIPPUS DE HARVENG., abb. — De continentia, CCIII, 737.

PROSPER (S.), Aquitan. episc. — De cupiditate carnis vincenda, LI, 450, 445.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De adulterio, CVIII, 928. Vir castus a potestate mulieris fugat, CIX, 819. De castitate, CX, 87. De continentia, CX, 92. Non moechaberis, CX, 329. Fornicatio est idololatria, CX, 393. De fornicatione fugienda, CX, 419.

RADULPHUS Ardens. — De virginitate, CIV, 1526.

RATHERIUS, Veronens. episc. — De virginitate, CXXXVI, 202. Abstinentum a carnalibus desideriis CXXXVI, 690.

RICHARDUS a S. Victore. — De munditia, CXCVI, 442. De concupiscentia mali, CXCVI, 1039.

RODULFUS, Bituricens. episc. — De adulterio et fornicatione, CXIX, 725. De pollutionibus nocturnis, CXIX, 725.

RUPERTUS, Tulliens. abb. — « Non moechaberis. » Præceptum hoc olim laxius fecerat permissio legis; nunc autem fortius et acrius stringit avertitas Evangelii. Moyses enim mandavit dari libellum repudii. Christus autem .... Itaque præceptum est non moechari; consilium autem supra hoc præceptum conjungo penitus abstinere..... CLXVII, 1726, 1727. De læsione virginitatis liber CLXX, 545.

SMARAGHUS, abb. — De continentia, CII, 623. Quid sit impetus carnis, CII, 685.

SULPICIUS SEVERUS, presbyt. — De virginitate, XX, 237.

TAIO Cæsaraugustan. episc. — Malum luxuriæ aut co-

gitatione perpetraret aut opere. Callidus namque adversarius noster, cum ab effectu operis expellitur, secreta pollueret cogitationis molitur. Serpenti a Domino dicitur : « Pectore et ventre reptes. » Serpens videlicet ventre rept, quando hostis lubricus per humana membra sibi met subdita usque ad expletionem operis luxuriam exercet; serpens autem rept pectore, quando eos quos in opere luxuria non valet, in cogitatione polluit. Quisquis luxuriam perpetrat actione, huic serpens rept ex ventre; quisquis autem perpetranda versat in mente, huic serpens rept ex pectore. Ardentem quasi Sodomam fugere, est illicita carnis incendia declinare. Quisquis mundi hujus successibus elevatur, lenocinante cordis lætitia tentari se luxuriae stimulis sentit, Joseph factum ad memoriam revocet, et in arce se castitatis servet (Moral. xxx, 10), LXXX, 945.

Sciendum nobis magnopere est aliud esse, quod animus de tentatione carnis patitur, aliud, cum per consensum delectationibus obligatur. Plerumque enim cogitatione prava pulsatur, sed renititur. Plerumque autem cum perversum quid concipit, hoc intra semetipsum etiam per desiderium volvit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulsatur, sed cum hanc sibi per delectationem subjungit Paulus prædicator egregius ait : « Tentatio vos non apprehendat nisi humana. » Humana quippe tentatio est qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes, quia ut nonnunquam et illicita ad animum veniant, hoc utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Dæmoniaca est et non humana tentatio, cum ad hoc quod carnis corruptibilitas suggerit, per consensum se animus astringit. Idem Paulus ait : « Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. » Peccatum quippe in mortali corpore, non esse, sed regnare prohibuit, quia in carne corruptibili non regnare potest, sed non esse non potest humano generi de peccato tentari peccatum est, quo, quia quoad vivimus perfecte omnimodo non caremus; sancta prædicatione, quoniam hoc expellere non potuit, ei de nostro cordis habitaculo regnum tulit, ut appetitus illicitus etsi plerumque bonis nostris cogitationibus occulte se quasi fur inserit, saltem, si ingreditur, non dominetur. In Genesi scriptum est : « Pluit Dominus super Sodomam et Gomorram sulphur et ignem. » Quid in sulphure nisi fœtor carnis, et quid per ignem, nisi ardor desiderii carnalis exprimitur? Cum ergo habitantium Sodomis vel Gomorrah carnis scelera punire Dominus decrevisset, in ipsa qualitate ultionis notavit maculam criminis; sulphur quippe fetorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad perversa desideria ex carnis fetore arserant, dignum fuit ut simul sulphure et igne perirent, quatenus ex justa pena discerent ex infusto desiderio quid fecissent, LXXX, 946, 947. De virginibus et continentibus, *ibid.*, 858. De concupiscentia oculorum, *ibid.*, 939. De luxuria, *ibid.*, 945.

TERTULLIANUS, Carthaginiensis, presbyt. — Mœchia, quod etiam fornicationis est res, secundum opus criminis quanti æstimanda sit sceleris prima lex Dei præsto est; siquidem post interdictum alienorum deorum superstitionem, ipsorumque idololorum fabricationem; post commendatam Sabbati venerationem; post imperatam in parentes secundam a Deo religionem, nullum aliud in talibus titulis firmandis monendisque substruxit præceptum, quam : « Non mœchaberis, »..... quale delictum jam intellige, cujus prohibitionem post idololatriam ordinavit. Nihil secundum longinquat a primo; nihil tam proximum primo, quam secundum; quod fit ex primo aliud, quodammodo primum est. Itaque mœchia affinis idololatriæ; nam et idololatria mœchiæ nomine et fornicationis sæpe populo exprobrata, etiam sorte conjungitur illi, sicut et serie; etiam damnatione cohærebit illi sicut et dispositione. Eo amplius præmittens, « Non mœchaberis, » adjungit, « Non occides; » oneravit utique mœchiam, quam homicidio antepont.

In prima itaque fronte sanctissimæ legis, in primis titulis celestis edicti, principalium utique delictorum proscriptio signata, de loco modum, de ordine statum, de confinio meritum cujusque dignoscas. Est et maii dignitas, quod in summo aut in medio pessimorum collocatur. Pompam quamdam atque suggestum aspicio mœchiæ, hinc ducatum idololatriæ antecedentis, hinc comitatum homicidii insequentis. Inter duos apices facinorum eminentissimos sine dubio digna consedit, et per medium eorum, quasi vacantem locum pari criminis auctoritate, complevit. Quis eam lateribus talibus inclusam, talibus costis circumfultam a coherentium corpore divellet de vicinorum criminum nexu, de propinquo scelerum complexu. Idololatria et homicidium conclamant: mœchia noster hic caneus est, nostra compago..... Concorporavit

nos Scriptura divina..... Ego quidem idololatriæ impiissime mœchiæ occasionem subministro. Sciunt luci mei et mei montes, et vivæ aquæ, ipsaque in uribus templa, quantum evertendæ pudicitias procuremus. Ego quoque homicidium nonnunquam mœchiæ elaboro. Ut tragœdias omittam, sciunt hodie venenarii, sciunt magi, quot pellicatus ulciscar, quot rivalitates defendam, quot custodes, quot delatores, quot consocios auferam. Sciunt etiam obstetrices, quot adulteri conceptus trucidentur. Etiam apud Christianos, non est mœchia sine nobis; ibidem sunt idololatriæ, ubi immundi spiritus res est; ibidem est et homicidium, ubi homo, cum inquinatur, occiditur. Igitur, aut nec illis..... Idololatriam quidem et homicidium semel damnas, mœchum vero de medio excipis idololatriæ successorem, homicidæ antecessorem, utriusque collegam?..... II, 987-989. De spectaculis, I, 627. De cultu feminarum, *ibid.*, 1305. De virginibus velandis, II, 887. De exhortatione castitatis, *ibid.*, 915. De pudicitia, *ibid.*, 979. De Sodoma, *ibid.*, 1101.

VICTOR (S.), Capuanus episcopus. — De adulterio concupiscentiæ, LXVIII, 269.

ZACHARIAS, Chrysopolitanus. — De adulterio concupiscentiæ, CLXXXVI, 129.

ZENO (S.), Veron. episcopus. — De pudicitia, XI, 388. De continentia, *ibid.*, 501. (Ad complementum hujus præcepti, *Vid.* Judicem, CLI.)

SECTIO SECUNDA.

Septimum præceptum.

« Non furtum facies. »

ALCUINUS, abb. De fraude cavenda, CI, 637.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis, episcopus. — Inhumanitas et scelus feneratoris, XIV, 762. Usura lege divina prohibetur, XIV, 777. Quodve feneratori genus Tobias nos doceat, XIV, 794. De fraude, XVII, 1070.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis, episcopus. — De furto, XXXII, 678. De restitutione facienda, XXXIII, 707, 890. Non furtum facies, XXXIV, 707, 890. De poena furti, XXXIV, 764. Non feneratorum, XXXVI, 586. Non furaberis, XXXVIII, 70, 71. De decem chordis, XLVI, 953.

BEDA Venerabilis. — « Non furtum facies. » Quod est vitium rapacitatis, XCIII, 575.

BRUNO (S.), Astensis, abb. — De furto, CLXIV, 290. De usura, CLXIV, 295.

CASSIODORUS, Vivariensis, abb. — Contra perassores bonorum alienorum, LXIX, 783.

CUMMIANUS (S.), abb. — De furto, LXXXVII, 987. De usura, LXXXVII, 991.

CYPRIANUS (S.), Carthaginiensis, episcopus. — Non feneratorum, IV, 759.

HERVÆUS, Rhemensis, archiepiscopus. — De rapinis, CXXXII, 694.

HILARIUS (S.), Pictaviensis, archiepiscopus. — De usura iniquitate, IX, 507.

HUGO DE S. VICTORE. — Quartum præceptum est : « Non furtum facies. » Sub furto comprehenditur sacrilegium; quod est auferre vel sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro. Sacrum appellatur quicquid manipulator cultui divino, sive sit templum, sive res templi. Rapina etiam sub furto comprehenditur qui enim furum prohibuit, rapinam non permisit. De qua inquit S. Augustinus : « Quando res propter quam peccatum est non redditur, non agitur poenitentia sed fingitur. » Sub rapina usura comprehenditur. Hieronymus : « Usuras querere, aut fraudare aut rapere nihil interest. Comoda fratri tuo et accipe quod dedisti, et nihil superfluum quaeras. » Augustinus : « Usura est plus accipere quam dare. » Quod filii Israel Egyp̄ti fecerunt non fuit furtum, quia ex familiari mandato hoc fecerunt. Si enim ille qui legem edit aliter præcipit, non transgreditur legem qui ei obedit, CLXXVI, 122, 536.

INNOCENTIUS III, pap. — De crimine usurarum, CCXVI, 1237. De restitutione, CCXVI, 1239.

IVO (S.), Carnotensis, episcopus. — Est in antiquis Ecclesiæ statutis decretum ut qui aliena invadit non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Unde et in Evangelio scriptum est : « Quid si aliquid defraudavi, reddo quadruplum; et in legibus sæculi cautum habetur : Qui rem subripit alienam illi cujus res direpta est, in undecuplum quæ sublata sunt, restituat..... CLXI, 805.

« Dixit Dominus ad Moysem : Petat vir a proximo, et mulier a proxima vasa aurea, et argentea, et vestem. » Non hinc quicquam sumendum exemplum putare debet ad exspoliandum modo isto proximum; hoc enim Deus jussit, qui novit quid quæque pati oporteret, nec Israelitæ furtum fecerunt, sed Deo jubente ministerium

præberent, quemadmodum cum minister iudicis occidit eum quem iudex iussit occidi, profecto si id sponte fecit, homicida est, etiamsi eam occidat quem scit a iudice debuisse occidi, (LXI, 803.

Prævaleat occulte auferre, multo majoris poenæ est visibiliter eripere. Auferre ergo nolenti, sive occulte, sive palam habet præceptum suum. Furti enim nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatione rei alienæ; non enim rapinam permisit qui furtum prohibuit, sed utique sub furti nomine in lege Veteris Testamenti et rapinam intelligi voluit. A parte enim totum significavit, quicquid illicite rerum proximi auferitur, *ibid.*

Si res aliena propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur poenitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum, sed (ut dixi) cum restitui potest. Plerumque eum qui auferit, amittit, sive alios patiendos malos, sive ipse male vivendo, nec aliud habet unde restituit. Huic certe non possumus dicere: Redde quod substulisti, nisi cum habere credimus et negare. Ubi quidem si aliquos sustinet cruciatus repente dum existimatur habere quod reddat, nulla est iniquitas. Quia etsi non est unde luat (reddat) ablatam pecuniam, tamen dum eam per molestias corporales reddere compellitur, peccati quo male ablata est poenâ luit. Sed inhumanum non est etiam pro talibus intercedere, non ad hoc ut minime restituantur aliena, sed ne frustra homo in hominem sæviat, CLXI, 803, 804.

De his adhuc multa exstant. CLXI, 804-808.

LEO MAGNUS (S.), papa. — De feneratione, LIV, 180, 610; LVI, 598. De usura, LIV, 610.

LEO IX (S.), papa. — De furto, CXLI, 571. De cupiditate, CXLI, 569.

LUCULENTIUS. — Non concupisceas rem proximi tui, LXXII, 824.

MARTINUS (S.), Legionensis. canonic. regular. — Septimum mandatum est, « Non furtum facies, » quod est vitium rapacitatis, CVIII, 783.

PETRUS CANTOR. — Contra feneratores, CCV, 156.

PETRUS COMESTOR. — « Non furtum facies, » nec etiam rapies aliena, CXCIII, 1168.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Non furaberis, CXIV, 1019.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — Quantum præceptum est: « Non furtum facies, » ubi sacrilegium et rapina omnis prohibetur. Non enim rapinam permisit qui furtum prohibuit; sed furti nomine bene intelligi voluit omnem illicitam usurpationem rei alienæ. Sacrilegium tribus modis committitur, quando scilicet vel sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro auferitur. Sacrum vero dicitur, quicquid mancipatum est cultui divino, ut ecclesia vel res ecclesiæ. Hinc etiam usura prohibetur, quæ sub rapina continetur. Unde Hieronymus: « Usuras querere vel fraudare, aut rapere nihil interest. Commoda fratri tuo, et accipe quod dedisti, et nihil superfluum quæras, quia sobrius abundantiæ usura computatur. » Est enim usura, ut ait S. Augustinus, cum quis plus exigit, in injuria vel qualibet re, quam accepit. Item Hieronymus: « Putant aliqui usuram tantum esse in pecunia, sed intelligant usuram vocari superabundantiam, scilicet quicquid est si ab eo quod dederit plus est; ut si in hieme demus decem modios et in messe quindecim recipiamus. Si vero queritur de filiis Israel, qui Domino iubente ab Ægyptiis mutaverunt vasa aurea et argentea et vestes pretiosas, et asportaverunt, utrum furtum commiserint, dicimus eos qui ut parerent, Deo iubente, illud fecerunt, non fecisse furtum, nec omnino peccasse. » Unde Augustinus: « Israelitæ non furtum fecerunt, sed Deo iubente ministerium præbuerunt. Hoc enim Deus iussit qui legem dedit. Sicut minister iudicis sine peccato occidit quem lex præcipit occidi; sed si id sponte fecit, homicida est, etiamsi eum occidat quem scit a iudice occidendum. Infirmi autem qui ex cupiditate Ægyptios deceperunt, magis permisi sunt hoc facere illis qui iure Italia passi sunt, quam iusti. » CXII, 833.

RABANUS MAURUS, abb. — De usuris non accipiendis, CVIII, 515, 934. De fenore, CIX, 973. Contra fraudem, CX, 117.

RODULFUS, Bituricens. episcop. — De usuris et fenore, CIX, 720. De furto et rapina, CLIX, 721.

RUPERTUS, Tuitiens. abb. « Non furtum facies. » Secundum hoc præceptum Apostolus cum dixisset: « Qui furabatur, jam non furetur, » statim consilium, subiunxit, « magis, inquit, laboret manibus suis operando quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatibus patienti. » Verumtamen consilium hoc parum distat a fortitudine præcepti. Cum enim dicit: « Laboret operando manibus

suis quod bonus est, » subaudiri vult, si mandare velit. Nam et alibi dicit: « Qui non vult operari, nec manducet. » Item dicendo, tribuat necessitatibus patienti, subaudiri vult, si velit et sibi in necessitatibus subveniri ...., CLXVII, 1727.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimontens. abb. — De usura, CCIV, 1111.

TERTULLIANUS, Carthaginiens. presbyt. — De usura, II, 398.

Præceptum octavum.

« Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. »

ADALGERIUS, S. Benedicti monac. — De continentia linguae, CXXIV, 923.

ALANUS DE INSULIS. — Qui vult mendacii vitare perniciem his se informet sententiis; legitur in Evangelio: « Non falsum testimonium dices; » et Paulus ait: « Depoñentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo. » Salomon autem ait: « Qui mentitur, testis est fraudulentus. ... » Isidorus ait: « Omne quod a veritate discordat, iniquitas est. O homo, quantum a summa veritate discordes, dum figmentis mendaciorum operam præstas! Quomodo putas te venturum ad verum, si es in verbis dissensus a vero, nescio qua conscientia ex lingua quis rogat Deum qua eruciat mendacium. Nullum est peccatum quo ita cauteriatur conscientia ac mendacii nota. Cum omne peccatum mortale hominem alienet a vero, nullum malum magis quam mendacium quod derogat veritatis naturæ. Hoc est quod falsa testimonia commentatus, fabricat adulationes, invenit fraudes, consummat detractiones. Per hoc vitium corde et ore quis loquitur, et in semetipso diversificatur. Negat ore quod tenet in corde. Per hoc vitium, cor contradicit cordi, os obviat cordi. Hoc vitium hæresim parit; schismata facit, generat suspiciones, inauditos concinnat rumores, colorat probra, palliat denudanda, denudat velanda. Hoc assistit perjuris, assidet actionibus inhonestis, contra omnes res lege naturali ad utilitatem proximorum tendit, cum ipsam etiam veritatem oppugnat. Hoc tantæ malitiæ rubiginem in se continet, quod ea nulla ratione excusari possit. Non hanc solvit a reatu in obstetricibus naturalis pietas; non in Gabonitis rationabilis timiditas, non in Petro error mentis, non in Anania providentia necessitatis.

Nullum est peccatum quod ita aspirat ad dolum, tendit ad fraudem, speciat ad deceptionem, anhelat ad proditorem, sicut mendacii vitium, falsitatis flagitium. O Filii hominum, usquequo gravi corde.... nimis vultis sectari nostræ naturæ vanitatem, qui et in verbo commutatis veritatem. Sed si modo in mendacio fuerit culpa, in veritate, in futuro non deerit poenâ; et qui nunc fuerit per mendacium falsus, in futuro erit in gehennâ verus. Scis quoniam imitator per mendacium patrem mendacii diabolum, qui in veritate non stetit, sed per superbiam vanitatem decidit. Hujus filii sunt, qui recedunt a vero. Hujus sunt complices qui indulgent falsis. O homo, si in tuo mendacio est falsitas, in culpa erit veritas, CCX, 161-166. Contra verborum, CCX, 162. Contra detractiones, CCX, 166. Contra mendacium, CCX, 161.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episcop. — Lingua custodiam esse ponendam, XIV, 1040. De mendacio fugiendo, XVII, 666. De detractione fugienda, XVII, 1062. Quomodo loquitur veritas, XVII, 1070. De multiloquio, XVII, 1071.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepiscop. — De mendacio, CLIX, 680. De detractione, CLIX, 685.

ANSELMUS (S.), Laudunens. canonic. — Nolite judicare, CLXII, 1315.

ATHANASIUS (S.), presbyt. — Ori custodiam esse ponendam, XVIII, 83.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episcop. — Videndum quid sit mendacium. Verum hic difficillima et latebrosissima gignitur questio: Utrum ad officium hominis iusti pertineat aliquando mentiri. Nonnulli enim eosque progrediuntur, ut et pejorare, et de rebus ad Dei cultum pertinentibus, ac de ipsa Dei natura falsum aliquid dicere, nonnunquam bonum plerumque opus esse contendunt. Mihi autem videtur peccatum quidem esse omne mendacium, sed multum interesse quo animo et quibus de rebus quisque mentiatur. Non enim sic peccat ille qui consulendi, quomodo ille qui nocendi voluntate mentitur; aut vero tantum nocet qui videremur mentiendo in diversum iter mittit, quantum hic qui viam vitæ mendacio fallente depravat. Nemo sane mentiens iudicandus est, qui dicit falsum quod putat verum, quoniam quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur. Non itaque mendacii, sed aliquando lemeritatis, arguendus est, quæ

falsa incautus credita pro veris habet. Potiusque e contrario quantum in ipso est, ille mentitur qui dicit verum quod putat falsum. Quantum enim ad animum ejus attinet, quia non quod sentit hoc dicit, non verum dicit, quamvis verum inveniat esse quod dicit; nec ullo modo liber est a mendacio qui ore nesciens verum loquitur, sciens autem voluntate mentitur, XL, 240.

Non enim omnis qui falsum dicit mentitur, si credit aut opinatur verum esse quod dicit. Inter credere autem atque opinari hoc distat, quod aliquando ille qui credit, sentit se ignorare quod credit, quamvis de re quam se ignorare novit omnino non dubitet, si eam fortissime credit; qui autem opinatur putat se scire quod nescit. Quisquis enim hoc enuntiat quod vel creditum animo, vel opinatum tenet, etiamsi falsum sit non mentitur. Hoc enim debet enuntiationis suae fidei, ut illud per eam proferat quod animo tenet, et sic habet ut profert. Nec ideo tamen sine vitio est, quamvis non mentiat, si aut non credenda credit, aut quod ignorat nosse se putat, etiamsi verum sit; incognitum enim habet quo cognito. Quapropter ille mentitur qui aliud habet in animo, et aliud verbis vel quibuslibet enuntiationibus enuntiat. Unde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, id est, duplex cogitatio, una rei ejus quam veram esse vel scit vel putat, et non profert; altera ejus rei quam pro ista profert, sciens falsam esse vel putans. Ex quo fit ut falsum possit dicere non mentiens, si putat ita esse ut dicit, quamvis non ita sit; et ut possit verum dicere mentiens, si putat falsum esse et pro vero enuntiat, quamvis revera ita sit ut enuntiat. Ex animi enim sui sententia, non ex rerum ipsarum veritate vel falsitate mentiens aut non mentiens judicandus est.... Culpa vero mentientis est, in enuntians animo suo fallendi cupiditas, sive fallat cum ei creditur falsum enuntians; sive non fallat, vel cum ei non creditur, vel cum verum enuntiat voluntate fallendi, quod non putat verum.... XL, 188, 189.

Estne vero aliquando utile falsum aliquid enuntiare cum voluntate fallendi? Qui hoc sentiunt adhibent testimoniis sententiam suam, commemorantes Saram cum risisset, angelis negare quod riserit; Jacob a patre interrogatum, respondisse quod ipse esset Esau major filius ejus; Ægyptias quoque obstetrices, ne infantes Hebræi nascentes interficerentur, etiam Deo approbante et mentias remunerante; et multa ejusdem exempla eligentes, eorum hominum mendacia commemorant, quos culpae non audeas, atque ita fatearis aliquando esse posse non solum reprehensione non dignum, sed etiam dignum laude mendacium....

Contra illi, quibus placet nunquam mentiendum, multo fortius agunt, utentes primo auctoritate divina, quoniam in ipso Decalogo scriptum est: « Falsum testimonium non dices; » quo genere complectitur omne mendacium; quisquis enim aliquid enuntiat, testimonium perhibet animo suo. Item: « Os quod mentitur occidit animam, etc.... » Nec illis quæ de veteribus Libris exempla mendaciorum prolata sunt, terrore se dicunt, ubi quidquid gestum est, figurate accipi potest, quamvis revera contigerit; quidquid autem figurate fit aut dicitur, non est mendacium. Omnis enim enuntiatio, ad id quod enuntiat referenda est. Omne autem figurate aut factum aut dictum hoc enuntiat quod significat eis quibus intelligendum prolatur est. Unde credendum est illos homines qui prophetici temporibus digni auctoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse atque dixisse; nec minus prophetice eis accidisse, quæcumque sic acciderunt, ut eodem prophetico spiritu memoris litterisque mandata judicarentur.

De obstetricibus autem, quia non eas possunt prophetico spiritu significandi futuri veri gratia, aliud pro alio renuntiassent Pharaoni, etiamsi aliquid ipsis nascentibus, quod per eas actum est significavit, pro gradu suo dicunt approbatas et remuneratas a Deo.... XL, 491, 492.

Et ideo de libris Novi Testamenti, exceptis significationibus Domini, ac vitam moresque sanctorum ac facta ac dicta consideres, nihil tale proferri potest, quod ad imitationem provocet mentiendi, XL, 492, 540, 543. Cum, ex sacra Scriptura, mentiendi vita æterna amittatur, nunquam pro cujusquam temporali vita mentiendum.... XL, 493-500. Variis mendacii generibus sine ulla dubitatione damnatis, sequitur genus aliud, tanquam gradatim ad meliora surgentibus, quod benevolis et bonis vulgo tribui solet, cum ille qui mentitur, non solum alteri non obest, sed etiam prodest alicui. De isto genere est tota contentio, utrumne sibi obsit, qui sic prodest alteri, ut faciat contra veritatem, aut si veritas illa sola dicenda est, quæ ipsas mentes intimo atque

incommutabili lumine illustrat; facit certe contra aliquid verum, quis, etiam fallantur corporis sensus, contra verum tamen facit qui dicit aliquid ita esse, vel non ita, quod ei nec mens, nec sensus, nec opinatio sua fidesve renuntiat. Utrum ergo non sibi obsit, qui hoc modo alteri prodest; an illa compensatione non obsit sibi, qua prodest alteri, magna questio est. Si ita est, consequenter etiam sibi prodesse debet per mendacium quod nulli obest. Sed ea connexa sunt, et isti concessus necessario trahuntur quæ multum conturbant. Si enim quaratur quid obsit homini copis superfluis redundanti, si de innumeris millibus frumentorum amittat unum modium, qui tamen modius possit ad necessarium victum prodesse furanti, consequens erit ut et furum sine reprehensione fieri possit, et falsum testimonium sine peccato dici. Quod hoc perversius dici potest?... XL, 501, 510, 546, 547.

Discutiuntur loca Evangelii quæ videntur patrocinari mendacio; item loca Actuum apostolorum et Epistolarum apostoli B. Pauli... XC, 556-540.

Scriptum est etiam: « Ego autem dico vobis, non jurare omnino. » Juravit autem ipse Apostolus in Epistolis suis... Et sic ostendit quomodo hæc verba sint accipienda; ne scilicet jurando ad facilitatem jurandi veniatur, ex facilitate ad consuetudinem, atque ita ex consuetudine in perjurium decidatur. Et ideo non invenisse jurasse ni scribens, ubi consideratio cautior non habet linguam precipitem...; illud quod positum est « omnino, » ad hoc est positum, ut quantum in te est, non affectes, non ames, non quasi pro bono cum aliqua delectatione appetas jurandum.... XL, 507-509.

Et de falso testimonio, quod in decem præceptis legis positum est, nullo modo quidem contendit potest dilectionem veritatis in corde servandam, et proferendum falsum ad eum apud quem dicitur testimonium. Cum enim Deus tantum dicitur, tunc tantum in corde veritas amplectenda est; cum autem homini dicitur, etiam ore corporis verum proferendum est, quia homo non est cordis inspector. Sed place de ipso testimonio non absurdo queritur apud quem quique testis est. Non enim apud quoscunque loquimur testes sumus; sed apud eos quibus expedit et debet per nos cognoscere aut credere veritatem, sicut est iudex, de in judicando erret; aut qui docetur doctrinæ religionis, ne erret in fide, aut ipsa doctoris auctoritate dubius fluctet. Cum autem ille te interrogat, aut vult ex te aliquid nosse qui eam rem querit quæ ad eum non pertinet, aut ei nomen non expedit, non testem sed proditorem requirit. Itaque si ei mentiaris, a falso fortasse testimonio alienus eras, sed a mendacio profecto non eras, CL, 511-515.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis. episc. — In eo quod dictum est: « Falsum testimonium non dices adversus proximum tuum, » queri solet utrum prohibuit et hoc præceptum adversus eos qui dicunt tunc esse mentiendum quando id mendacium prodest alicui, et nihil obest ei cui mentiris. Tale quippe non est adversus proximum tuum ut ideo videatur hoc addidisse Scripturæ quæ posset breviter dicere, « Falsum testimonium non dices, sicut dixit, « Non occides, Non moechaberis, Non furaberis. » Sed hinc magna questio est, nec a festinantibus commode explicari potest, quomodo accipiendum sit, « Perdes omnes qui loquuntur mendacium » et « Nolle mentiri omne mendacium » et cætera hujusmodi, XXXII, 622, 623.

Veri et falsi natura, XXXII, 898. Quid sit error, XXXII, 911. De judicis temerariis, XXXIII, 270. De mendacio officio XXXIII, 778. Non mentiendum est, XXXIV, 622, 898, 984. Nolite judicare personaliter, XXXV, 1635. De peram mendacii, XXXVI, 85. Contine linguam a malo, XLVI, 518. De malitia oris, XXXVI, 581. Lingua dolosa, XXXVII, 1600, 1812; XL, 1287. Quid dolus? XXXVIII, 45. Falsum testimonium non dices, XXXVIII, 75, 77. Bonæ conversationis cura, XXXVIII, 505. Deus lingue domitor, XXXVIII, 573. De mendacio, XXXVIII, 502. Lingua cohibenda, XXXVIII, 635; XL, 1062. Mentiri et falli, XXXVIII, 738. De judicio temerario, XXXIX, 1875. De mendacio, XL, 240, 487, 1100; XLV, 1880. De detractioe, XL, 1036, 1277. Usus lingue tam necessarius quam periculosus, XLVI, 898. Falsum testimonium non dices, XLVI, 952.

BEDA Venerabilis. — « Non falsum testimonium dices, » quod est crimen mendacii et falsitatis, XCIII, 573. BENEDICTUS (S.), Anianensis. abb. — De verbis otiosis, C II, 515. Quid est detractio, CIII, 515, 633.

BERNARDUS (S.), Clarevall. abb. — De custodia lingue, CLXXXIII, 583.

BRUNO (S.), Astensis. abb. — Nolite judicare, CLXV, 125.

CASSIANUS (S.), presbyter. — De mendacio, XLIX, 1062.

CHROMATIUS (S.), Aquileiens. episc. — Fac ori tuo
sens, XX, 245.

COLUMBANUS (S.), abb. — De discretione, LXXX, 215.
CUMMIANUS (S.), abb. — De perjurio et mendacio.
LXXVII, 938.

CYPRIANUS (S.), Carthaginens. episc., et martyr. —
Quod non sit mendacium, IV, 777.

DEFENSOR, Locociagens. monach. — De lingua,
LXXVIII, 636. De mendacio, LXXVIII, 668. De tra-
dictione, LXXVIII, 671.

EUGYPIUS, African. abb. — De mendaci generibus,
LXII, 849. De iudicio temerario, LXII, 1038.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc. — Firmissime
tene, et nullatenus dubites omnem creaturam Dei bonam
esse, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione
percipitur: et Dei seruos qui a carnibus aut vino absti-
nent, non tanquam immunda quæ a Deo facti sunt re-
spuere, sed a fortiori cibo et potu, pro sola castigatione cor-
poris abstinere, LXV, 704. De lingua molestis, LXV, 949.

GERHOUS, præposit. — De mendacio, CXIII, 69.

GILBERTUS DE HOILANDIA, abb. Cisterc. — De
damnis detractionis, CLXXIV, 552. Monita de vitandis
mendacio et vaniloquio, CLXXIV, 533.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — Non temere ju-
dicandum, LXXV, 533. De dolo, LXXV, 536. De
multiloquio, LXXV, 800. De detractoribus, LXXV, 1070.
De mendacio, LXXVI, 40. Tacere saepe est sapere,
LXXVI, 258. De verbo otioso, LXXVI, 634.

HELINANDUS, monach. — De mendacio, CCXII, 599.

HERVÆUS, Rhemens. archiepisc. — De mendacibus,
CXIII, 706.

HIERONYMUS (S.), Stridonens. presbyter. — Recen-
dendum est a calomnia, XXIV, 536. De verbo otioso,
XXVI, 82. Omnis sermo malus de ore tuo non procedat,
XXVI, 513. Non decipiendum inanibus verbis procacium,
XXVI, 522. Qui loquitur veritatem in corde suo, XXVI,
854. Pone custodiam ori tuo, XXVI, 1235. De detractione
vitanda, XXX, 369. De refrenatione lingue, XXX, 411.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — De mendacio
officioso, IX, 304. Calumnia, quid? IX, 618. Lingua la-
psus et remedia, IX, 826.

HILDEBERTUS, Cenomanens. episc. — De lingua,
CLXI, 516.

HUGO DE S. VICTORE. — Octavum præceptum est:
« Non falsum testimonium dices. » hic prohibetur per-
jurium; sed quia omne perjurium est mendacium, dicen-
dum est quid sit mendacium, et quod mendacium sit
perjurium. Augustinus: Mentiri est contra hoc quod soli-
mo sentitur loqui. Opponitur de Jacob qui patri dixit:
« Ego sum Esau, » matre consulente quod ipse contra
conscientiam dicebat; vere enim sciebat se non esse Esau.
Augustinus tamen inquit: Jacob quod matre fecit auctore
ut patrem fallere videretur, non est mendacium, sed
mysterium. Item opponitur de Joseph qui fratribus suis
dixit: « Per salutem Pharaonis exploratores estis. » et
dixit se sugurari in scypho; quod tamen verum non fuit.
Dicunt quidam quod mendacium fuit, sed non tale
mendacium quod peccatum sit. Dicunt enim quod non
omne mendacium peccatum sit, sed illud solum quod
dicitur intentione fallendi. Intentio autem Jacob erat
matri obedire. Similiter Joseph non intendebat fallere;
sed non tam cito volebat se manifestare. Sed hoc
non videtur velle Augustinus, dicens quod nec pro
vita alicujus mentiendum sit. Melius itaque videtur esse
ut eos non esse mentitos dicamus, sed familiari mandato
hoc dixisse, sicut et Hebraei a furto excusantur, familiari
mandato. Cum enim mater Jacob per Spiritum sanctum
hoc ei præciperet, matri obediendo Spiritui sancto ob-
temperabat.... Augustinus: Nemo sane mentiri judican-
dus est qui dicit falsum quod putat esse verum; quia
quantum est in ipso non fallit, sed ipse fallitur. Ille po-
tius e contrario mentitur qui dicit verum quod putat fal-
sum; mendacium est falsa significatio vocis cum inten-
tione fallendi; cum causa humilitatis mentiris, si ante-
quam mentieris peccator non eras, mendacio reus effi-
ceris. Si enim peccatorem te dicas et ita non credis, veritas
in te non est. Celare licet veritatem, ut non pro-
dat eum qui queritur ad occidendum; sed negare non
debet veritatem. Opponitur contra illud: Si bona est
intentio, bona est operatio; et qui negat se vidisse eum,
cum tamen viderit, bona intentione facit ut liberet eum
a morte. Ad quod respondetur quod non debet dici bona
intentio illa quæ non est secundum scientiam, licet sit
pia. Hec enim debet habere bona intentio et ut sit pia et
ut sit recta, quia non est virtus misericordia sine iustitia.
Opponitur de obstrictibus et de Raab quo pro tali men-
dacio remuneratæ sunt. Sed, sicut dicit S. Augustinus,

non pro mendacio sunt remuneratæ, sed pro pietate. Duo
enim in huiusmodi mendaciis attenduntur: affectus pio-
tatis quo hæc dicuntur, et ipsum mendacium; affectus
remuneratur, non mendacium. Jocosæ mendaciæ et iro-
nicæ mendaciæ non sunt.

Nunc videndum est quid sit perjurium. Perjurium est
mendacium juramento confirmatum. Si aliquem aliter
facturum se aliquid mali contigerit, melius est frangere
juramentum quam implere. Debet autem penitere quia
temere juravit. Isidorus: Non est conservandum sacra-
mentum quo malum incaute promittitur. Velut si quisdam
adulteræ perpetuum cum ea permanendi fidem polliceat-
ur; tolerabilis est enim non implere sacramentum
quam permanere in stupro. Beila: Denique juravit per
Dominum David interficere Nabal virum stultum; sed ad
primam intercessionem Abigail feminæ prudentis minas
remisit, ense in vaginam revocavit, neque aliquid culpæ
perjurio tali se contraxisse doluit. Item dicit Isidorus:
Qui arte verborum jurat, Deus qui inspector est cogi-
tationum sic aspiciit ut cui juratur intelligit. Quod sic
exponendum est, arte verborum, id est qui ad fraudan-
dum alium jurat. Deus autem tunc vere sic aspiciit, ut ille
qui injuste decipitur intelligit, hoc est, si autem aliquid
per vitando periculo, non ut proximum lædat, sed ut se
vel alium a necessitate liberet, veritatem dixerit, et
tamen per hanc veritatem aliud occultaverit quod reve-
latum periculo foret, non peccat, sicut Abraham de Sara,
soror mea est, non est mentius, cum illa esset soror,
id est, cognata, etsi illud jurasset non peccasset, (LXXVI,
121-124).

HUGO DE S. VICTORE, canonic. regni. — De men-
dacio, CLXXVI, 123. De lingua, CLXXVI, 945.

ISIDORUS MERCATOR. — Detractio vitanda est,
CXXX, 99.

IVO, Carnotens. episc. — Descriptio mendacii, CLXI, 795.

JOANNES Saresb., episc. Carnot. — De detractoribus,
CXCI, 701.

JONAS, Aurelianens. episcop. — Inter decem præcepta
quæ Dominus in monte Sina per famulum suum Moysen
Israelitico populo dedit, falsum testimonium specialiter
prohibuit. « Non falsum testimonium dices. » Justus ita-
que Dominus iustitiam diligendam monuit, et falsitatem
promendam inhibuit. Attende quis, quale edictum mor-
talibus servandum proposuerit, Rex scilicet regum, et
Dominus dominantium omniumque creator, inter flammam
ignium et fulgura micantia, fragorem quoque tonitruo-
rum et clangorem buccinæ, hanc legem terribiliter pro-
mulgavit quæ malum vetatur et bonum jubetur, quæ etiam
veritas sectanda et falsitas evitanda censetur; et quod
valde tremendum et expavescendum est, contemnunt,
quoniam in tantum transgressio huius Domini præcepti
in usum quibusdam devenit, ut pene illud, utpote legem
frequentent et cum illud proferunt, aut nihil aut pene nihil
se delinquere creant, nisi id quod falso protulerint, ver-
um esse iurejurando affirmant. Hi certe vana spe se-
metipsos decipiunt..... Falsi testes diligentissime per-
scrutari in Deuteronomio jubentur... Testis falsidicus, ait
S. Isidorus, tribus personis est obnoxius. Primum Deo,
quem iurejurando contemnit; secundo iudici, quem
mentiendo fallit; postremo innocenti, quem falso testi-
monio lædit. Testibus falsis conviciis tarde mendacii
falsitas reperitur; quod si separati fuerint, examine ju-
dicantis cito manifestatur, CVI, 225-227.

Primum est, inquit S. Augustinus in lib. contra men-
daciæ, c. 14, capitale mendacium longe fugiendum quod
fit in doctrina religionis; ad quod mendacium nulla con-
ditione quisquam debet adduci. Secundum ut aliquem
lædat injuste, quod tale est, ut et nulli prosit, et obsit alicui.
Tertium, quod ita prodest alteri, ut obsit alteri quamvis non
ad immunditiam obsit corporealem. Quartum, sola mentiendi
faciendique libidine; quod verum est mendacium. Quint-
um, quod fit placendi cupiditate, de suavi eloquio. His
omnibus penitus vitatis atque rejectis, sequitur sextum
genus, quod et nulli obsit et prodest alicui, velut si
quispiam pecuniam alicujus injuste tollendam, sciens ubi
sit nescire se mentiar. Septimum, quod et nulli obsit,
et prodest alicui, velut si nolens hominem ad mortem
quisitum prodere, mentiar, non solum iustum atque
innocentem, sed et reum, quia Christianæ disciplinæ est,
ut neque de cuiusdam correctione desperetur, neque
cuiquam poenitendi aditus intercludatur.... Non ergo
mentiendum querenti ubi sit, qui se fidei cuiuspiam
commiserit, sed potius respondendum. « Nec prodam,
nec mentiar.... Octavum est genus mendacii quod et
nulli obsit, et ad hoc prodest ut ab immunditia corporali
quemquam tueatur. Non igitur est mentiendum in do-
ctrina pietatis. Magnum enim scelus est, et primum ge-
nus detestabilis mendacii. Non mentiendum secundo

genere, quia nulli est facienda injuria. Non est mentientium tertio genere, quia nulli cum alterius injuria est consulendum. Non est mentientium quarto genere, propter mendacii libidinem, quæ per semetipsam vitiosa est. Non est mentientium quinto genere, quia nec ipsa veritas sine placendi hominibus enuntianda est; quanto magis mendacium, quod per semetipsum, quia mendacium est, turpe est! Non est mentientium sexto genere; neque enim recte etiam testimonii veritas, pro cuiusquam temporali commodum ac salute corrumpitur. Ad sempiternam vero salutem nullus ducendus est, opitulante mendacio; nemo enim malis convertentium moribus ad bonos mores convertendus est, quia quod erga illum faciendum est, debet etiam ipse conversus facere erga alios. Atque ita non ad bonos, sed malos mores convertetur, cum hoc ei præberit imitandum converso, quod ei præstatum est convertendo. Neque septimo genere mentientium est; non enim cuiusdam commoditas aut salus temporalis perficienda fidei est præferenda. Nec si quisquam pro recte factis nostris tum male movetur, ut fiat etiam animo deterior, longeque a pietate remotior; propterea recta facta deserenda sunt, cum id nobis præcipue sit referendum, quo vocare atque invitare debemus, quos sicut nosmetipsos diligamus.... Nec octavo genere mentientium est, quia et in bonis castitas animi pudicitia corporis; et in malis id quid ipsi facimus, eo quod fieri sinimus, majus est. In his autem octo generibus, tanto quisque minus peccat cum mentitur, quanto emergit ad octavum; tanto amplius quanto emergit ad primum. Quisquis autem esse aliquid genus mendacii, quod peccatum, non sit putaverit, decipit seipsum turpiter cum honestum se deceptorum arbitratur aliorum, CVI, 227, 228.

De mendacio, CVI, 227; CIX, 676. De detractio, CVI, 247. De otiosis sermonibus, CVI, 248.

LEO IX (S.), pap. — De detractio, CXIII, 564. De mendacio, CXIII, 571.

MARTINUS (S.), Legionensis, canonic. regular. — Octavum mandatum est: « Non falsum testimonium dices » quod est crimen mendacii et falsitatis, CCVIII, 783. De lingua, CCIX, 193.

MAXIMUS (S.), Taurinensis, episc. — De lingua mala, LVII, 498.

PAULINUS (S.), Aquileiens., patriarch. — Detractionis mala, CXIX, 221. Linguae custodia, CXIX, 244.

PAULUS WINFRIDUS, diacon. — Nolite iudicare, XCV, 1364.

PETRUS CANTOR. — Contra detractio, CCV, 54. De vitio linguae, CCV, 195.

PETRUS COMESTOR. — « Non falsum testimonium dices contra proximum tuum. » Hic prohibet omne mendacium. Licet quidam male senserint. Deum tacite concessisse mendacium quod prodest, si nulli obest, CXVIII, 1165.

PETRUS DAMIANUS, (S.), cardinal. — De vitio linguae, CXLIV, 912. De vaniloquio temeritate, CXLV, 786. Non falsum testimonium dices, CXLV, 1020.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc. — Octavum præceptum est: « Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, » ubi crimen mendacii et perjurii prohibetur. Solet etiam quæri utrum prohibitum sit omne mendacium. Quidam dicunt illud tantum prohiberi quod obest et non prodest ei cui dicitur. Tale enim non est adversus proximum, ut ideo videatur hoc addidisse Scriptura, CXII, 835.

PETRUS LOMBARDUS, magist. Sententiar. — De mendacio, CXCI, 98; CXCI, 1088.

PETRUS PICTAVIENS. — De mendacio et ejus speciebus, CCXI, 1152.

PROSPER (S.), Aquitan. — De mendacio, LI, 462. De adulatione, LI, 525.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De mendacio, CIX, 801. Beatus vir qui non lapsus est in ore suo, CIX, 834. De malo linguae in susurrone, CIX, 971. Ananias propter mendacium punitus, CXI, 1013. De judiciis temerariis, CXII, 45.

RATHERIUS, Veronensis, episc. — De verbo otioso, CXXXVI, 575. De mendacio, CXXXVI, 704.

RICHARDUS A S. Victore. — De discretionis utilitate, CXCVI, 48. De custodia linguae, CXCVI, 461. De vitio fraudulentis, CXCVI, 1558.

RUFINUS, Aquileiens. presbyt. — De mendacio, XXI, 660. De veritatis bono, XXI, 695.

RUPERTUS, Tuliensis. abb. — « Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, » Super hoc præceptum magnum et laude dignum est, pro tempore et re falsum pati, cum possis refellere testimonium, juxta illud Domini nostri exemplum. « Novissime veneram duo falsi testes et dixerunt: Hic dixit: Possum destruere

templum Dei, et post triduum reedificare illud. » Cum hoc dicerent, et princeps quoque sacerdotum surgens urgeret, « Nihil, inquiens, respondes ad ista que isti adversum te testificantur? Jesus autem ait evangelista, tacebat. » Item, « cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, » et Pilatus instaret dicens: « Non audis quanta adversum te dicunt testimonia, non respondit ei ullum verbum, ita ut miraretur præses vehementer. » Quare, quia « si dixero vobis, inquit, non creditis mihi, neque dimittetis. » Cui ergo placeat exemplum hujus in sufferenda temeritate falsi testimonii, placeat et respectus rationis, ut videlicet si sperare licet, falsitatem vera posse responsione corrigi respondeat, et respondendo lucretur, ut nonnunquam factum est, animas obloquentium, si non omnium, at saltem aliquorum ex illis qui audirent sanguinem, non scierent aut eis deliberatione, sed falso testimonio induci. Sic enim Jeremias cum testificaretur adversus eum sacerdotes et prophetam ad principes, et ad omnem populum dicentes: « Judicium mortis est viri huic... » non tacuit sed ait: « Dominus misit ut prophetarem... » Contra Naboth Jezarellites, quia non per errorem vel subitam animorum perturbationem; sed per malitiosam Jezabelis et optimatum sive majorum natu deliberationem, submissis testibus viris diabolicis accusabatur sive judicabatur, tacuisse et nihil respondisse legitur, recte nimirum et sapienter. Frustra namque effunderet sermonem, ubi non erat auditus... CXLVII, 1727, 1728. De detractio, CXVIII, 1292. De judicio temerario, CXLVIII, 1453.

SMARAGDUS, abb. — De multiloquio, CII, 634.

STEPHANUS DE MURETO, abb. Grandimontens. — De veritate proferenda, CCIV, 1101.

TALIO, Caesarugustan. episc. — Plans est omnino veritatis via, et grave est iter mendacii... quisquis, relicta veritate, mentiri deliberat, ut audientium animam fallat, quantum ei labor est sollicite custodire ad ipsa ejus fallacia deprehendi queat. Ponit quippe ante oculos quid sibi a veritatem scientibus responderi possit, et cum magno cogitatu pertractat quomodo per argumenta falsitatis documenta veritatis exsuperet. Fallacia laborans mendacii hinc inde se circumtegit, et contra hoc, ubi deprehendi potuerit, veritatis similem responsum querit; qui si vellet verum dicere, utique sine labore potuisset. Omne mendacium iniquitas est, et omnis iniquitas mendacium, quia profecto ab æquitate discrepat quicquid a veritate discordat. Nonnunquam pejus est mendacium meditari quam loqui. Nam loqui plerumque præcipitationis est, meditari vero studiosi pravitatis; et quis ignoret in quantâ distantia culpa distinguatur sutrum præcipitatione aliquis an studio mentiat? Summopere cavendum est omne mendacium, quamvis nonnunquam sit aliquod mendacii genus culpa levioris, si quispiam præstando mentiat... hoc quoque mendacii genus perfecti viri summopere fugiunt, ut nec vita ejuslibet, per eorum fallaciam defendatur, nec sus animas noceant, dum præstare carni nituntur alienæ, quamquam hoc ipsum peccati genus facillime cedimus relaxari. Nam si quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quanto magis hoc facile abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur. Nonnulli ex obstrictum fallacia conantur asserere hoc mendacii genus non esse peccatum, etc. De cavenda detractio, LXXX, 690. De multiloquio, LXXX, 941. De mendacio, LXXX, 949.

TERTULLIANUS, Carthaginensis, presbyt. — De judicio temerario, II, 400.

VALERIANUS (S.), Cemelienis, episc. — De oris insolentia, LII, 706. De otiosis verbis, LII, 709.

WERNERUS, abb. — De mendacio, CLVII, 1073.

WIBALDUS, abb. Stabulens. — Discrimen inter mentiri et falsum dicere, CLXXXIX, 1210.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episc. — Non judicandum nec condemnandum, CLXXXVI, 147.

Præceptum nonum.

« Non concupisces uxorem proximi tui. »

BEDA, Venerabilis. — « Non concupisces uxorem proximi tui. » In hoc præcepto vetat intentionem adulteræ cogitationis. Nam aliud est facere aliquid tale propter uxorem; aliud, non appetere alienam uxorem. Ideo sunt duo præcepta: « Non moechaberis, et non concupisces uxorem proximi tui, XCIII, 375.

HUGO DE S. VICTORE — Sextum præceptum est: « Non concupisces uxorem proximi tui. » Hic opponitur de hoc quod Dominus in Evangelio, cum scriperet illud præceptum, « Non moechaberis » dicit: « Ego autem dico vobis: Qui viderit mulierem ad con-

cupiscendum eam, cum moechatus est eam. » Sed hoc non fuit superaddere, cum in lege idem prohibetur, ut in hoc præcepto : « Non concupisces uxorem proximi tui. » Hic enim concupiscentia prohiberi videtur sicut ibi. Ad quod potest dici quod vere hoc præceptum bene intellectum et actum prohibet et voluntatem et qui hoc præcepto sic intellecto et opere et voluntate a malo cessant, non homines Veteris Testamenti sed Novi dicendi sunt, et lex eis sic intellecta, non vetus sed nova erat. Et secundum hoc in Evangelio nulla superadditio facta est, sed explanatur quod ibi occultum fuerat. Sed cum utrumque prohiberet lex bene intellecta secundum quod non littera sed spiritu dicenda erat; carnales autem alterum tantum intelligebant scilicet actum prohiberi, et hoc secundum litteram legis. Unde illud : « Littera occidit, spiritus autem vivificat. » Et secundum hoc facta est superadditio, CLXXVI, 124, 358, 359.

PETRUS COMESTOR. — « Non desiderabis uxorem ejus, nec servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia que illius sunt. » Hic prohibet concupiscentiam rei mobilis. Secundum Origenem, unum est præceptum, CXCIII, 1166.

(Ad complementum vide præceptum sextum in hoc indice, supra.)

RUPERTUS, Tuitiens. abb. — « Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia que illius sunt. » Præcepti hujus decimi quasi quadam ferrea securi cunctarum prævaricationum radix amputatur, sive extirpatur. « Radix enim omnium malorum cupiditas. » Et notandum quia septem quasi percussionebus, quo numero percutitur universitas designatur, universa cupiditas percutitur dum septenaria prohibitionem inibetur. Nam cum sufficere posset ut diceret, « Non concupisces, » etiam si nihil addidisset, maluit septenariam facere prohibitionem. Primo, « Non concupisces domum proximi tui. » Secundo, « Non desiderabis uxorem ejus. » Tertio « Non servum. » Quarto « Non ancillam... » Et septimo, « Nec omnia que illius sunt. » Omnium igitur que in mundo sunt dilectio damnata est, « quoniam omne quod est in mundo, inquit apostolus Jacobus, concupiscentia carnis est... » Hujus præcepti transgressor, jam tunc quisque addicitur, cum in voluntate habet moechari, aut furari, sive aliquid quidpiam talium prævaricationum perpetrare, etiam si voluntatem ipsam nequeat actu adimplere. Et quid dicemus de superadditendo consilio, quando vix aut fere nullus perfectus invenitur in adimplendo præcepto isto? « Quis enim gloriabitur castum se habere cor. » Audenter dico plures esse vel fuisse qui acceperunt consilium quam qui perfecte adimpleverunt mandatum. Plures enim, id est aliquos, non dubitamus dicere vel dixisse : « Cupio dissolvi et esse cum Christo, » qui autem gloriatur castum se habere cor, nullus aut rarissimus est. Hoc itaque tantum dixisse libet, præceptum esse, non concupiscere; consilium autem cupere dissolvi et esse cum Christo, CLXVII, 1728.

Præceptum decimum.

« Non concupisces domum proximi tui, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia que illius sunt. »

BEDA VENERABILIS. — « Non concupisces rem proximi tui. » In hoc præcepto damnat ambitionem sæculi et refrenat concupiscentiam rerum et mundi cupiditatem, XCIII, 575.

HUGO DE S. VICTORE. — Septimum præceptum est : « Non concupisces rem proximi tui, » ibi prohibetur voluntas et actus. Voluntas secundum quod littera sonat..., CLXXVI, 124.

JOANNES Saresberiens., Carnotens. episcop. — Qui solas divitias congerere curant nihil in vita potius credi volunt via, quam cæteris prætulerunt : Ut eis indigentia expleatur, diversa probantur a diversis. Nullum grave periculum est, si spes dolosi nummi refulgeat. Ipsam fere naturam vincit amor pecuniæ, et res pene impossibiles ad possibilem redigit facultatem. Avaro nihil velle videtur, aut sordidum, et sibilante populo seipsum consolatur, imo et sibi applaudit, simul ac nummos contemplantur in arca... Dum itaque quæratum faciat, nulla pars mundi videtur inaccessibilis, et ipsius torridæ æstui major avaritiæ ignis exsuperat..., CXCIX, 675.

PETRUS COMESTOR. — « Non concupisces domum proximi tui. » Secundum S. Augustinum, hic prohibet concupiscentiam rei immobilis alienæ, CXCIII, 1165.

(Ad complementum, vide septimum præceptum, supra, in hoc indice.)

PETRUS DAMIANUS (S.). — Hæc sunt divins legis edicta. Ab his omnia Scripturæ sacre prodeunt instrumenta; his omnibus sancta religionis innititur disciplina. Hæc certe fluentium vulnorum vincula; hæc salubris est animarum languentium medicina. Omnes plane plagas, quas in Ægypto pertulimus, imo cunctos interiorum agitudinum morbos, quos in plantis secularis vitæ concepimus, apud montem Sinai, hoc est in sublimitate sacri propositi, curare debemus. In his itaque, homo, semper Esto. Hæc sedulus meditare. et, ut ita loquar, hæc pigmenta vel species in pisanario mentis tue jugiter tere. Ex hac igitur aromatatum cella non exas; sed hic omnes animæ tuæ latebras curiosius inspicere; cuncta viscerum tuorum arcana scrutare; medicamenta vulneribus, prout cuique apta perspexeris, adhibere, et incolomitatem, postquam semel adeptus fueris, pervigili satage solertia custodire. Nam peior est recidiva quam febris, et, sicut medici perhibent, diæta non minus est observanda quam cura, videlicet ut alimenta que sunt contraria caveas, et quidquid noxium, quidquid acceptis antidotis probatur adversum, tanquam virus lethale contemnas. Hoc est plane decachordum illud psalterium, quod crebra plectri jubemus impulsione percutere. Hoc est sanctis operibus quasi tot chordas quot sunt mandata, crispare. His itaque bene compositis, cum Moyse montana conscende, districtioris vitæ fastidium arripe, ut cum eo simul merearis audire : « Vade et dic eis : Revertimini in tentoria vestra; in vero sta hic, et loquar tibi omnia mandata, et cæremonias et judicia. » Tu quoque dans mundo repudium, cum Domino jugiter permans, et in ejus conspectu promptus assiste. Neque enim dicti : Sede hic, vel recumbe mecum, sed, sta hic mecum, ut intelligas ipsum spirituale otium in laboris exercitio constitutum. Sta igitur in monte cum Domino, ut infederabile bellum cum spiritibus nequitiæ jugiter conseras, ut illices passionum carnalium perulantibus non enerviter frangas. Sic itaque adversus ingruentium vitiorum barbariem dimica, ut rebelles cum Josue victor obtineas reges; ipseque te jubeat victricibus plantis eorum calcare cervices, quatenus hostium manibus opulentus, et victoriarum titulis insignitus, terram reppromissionis triumphator attingas, imo cum veris Israelitis terram viventium hæreditario semper munere possideas. CXLV, 694.

CXLV.

INDEX DE DILECTIONE INIMICORUM,

ET DE INJURIARUM CONDONATIONE,

EX PATRIBUS OSTENDENS QUOAD NOS HUIUS OBLIGATIONIS EFFECTUS.

Hunc indicem duas in partes dividimus : prima pars quæstionem tractat ordine Patrum chronologico, et pars secunda ordine alphabetico, etc.

PARS PRIMA.

Quæstio hic tractatur juxta ordinem chronologicum Patrum.

TERTULLIANUS, Carthaginis presbyter et apologeta.

— Diligite inimicos vestros et benedicite eis qui oderunt vos, et orate pro eis qui vos calumniantur, dicite : Fratres nostri estis, eis qui vos oderunt. Si enim qui inimici sunt et oderunt et calumniantur, fratres appellandi sunt, utique et benedicti odientes, orari pro calumniatoribus

jussit qui eos fratres deputari præcipit, II, 595 sq. Quid eruditius de maleficio an de malloquio interdicere? Quid instructius injuriarum non permittere, an nec vicem injuriarum sinere, I, 499. Scito ad redundantiam benignitatis ex Libris sacris præceptum esse nobis etiam pro inimicis Deum orare et persecutoribus nostris bona precari, *ibid.*, 416. Disciplina enim divina jubetur diligere inimicos quoque et orare pro eis qui nos persequuntur, ut hæc sit perfecta et propria bonitas nostra, non communis. Amicos enim diligere, omnium est; inimicos autem, solum Christianorum, *ibid.*, 696.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis episc. et martyr — Quoniam et qui petitur flecti debet et non imitari; debet et censura divina adhiberi et sicut scriptum est: Donavi tibi debitum quoniam rogasti me; Deus ut est indulgens, et nos indulgentes esse debemus, IV, 514. Ex Christi exemplis diligendi sunt inimici illique patienter tolerandi, *ibid.*, 626.

ARNOBIUS, rhetor et apologeta. — Nam, cum Christi magisteriis acceperimus, malum pro malo rependi non oportere, injuriam perpeti quam irrogare esse præstantius, suum sanguinem potius fundere quam alieno cruore manus et conscientiam pollueri; habet jamdudum hoc Christi beneficium ingratus orbis universus per quod feritatis mollitas est rabies, V, 728.

LA TANTIUS, apologeta. — Magna est misericordiae merces cui Deus pollicetur peccata se omnia remissurum esse; si audieris, inquit, preces supplicis tui et ego audiam tuas, VI, 676 sq. Dando igitur operam, ut inducuntur iustitiae pietatisque velemur quo nos exuat nemo, quod nobis sempiternum præbeat ornatum, *ibid.*, 686.

HILARIUS (S.), Pictaviensis episc. — Præcepit Dominus ut boni omnibus simus, communia omnibus existimantes, IX, 932. — Misericordibus misericordiam munera præparat, ita ut solis misericordiis misericordiam suam præstaturus sit, *ibid.* Mutua universos charitate devociens, nullam impacificam orationis fieri precem patitur; sed altari munera offerentes, si recordentur habere se cum fratribus aliquid simulatum, reconciliatos humana pace reverti jubet in divinam pacem, in Dei charitatem de charitate bonitum transituros, *ibid.*, 938. Fides autem, nullius tam gravem dolorem esse patitur injuriarum ut ultionem expetat, et illata sibi quisquam vindex sit contumelie, quia in iudicio Dei et perpeccis injuriam pro us est consolationis et poena severior injuriis, *ibid.*, 941. Concluit omnia bonitate perfecta: Diligit inimicos fides præcipit et petulantibus humanarum mentium motus publicae charitatis affectu frangit. Vocat igitur nos in Dei imitationem qui solem et pluviam tribuit bonis et malis, ut et ipsi perfecti simus sicut et Pater noster celestis perfectus est, *ibid.*, 942. Semper inimicis nostris indulgendum est, quia semper nobis Dominus indulget, *ibid.*, 1022. Inimicos omnes diligere Christus docuit, Judæ osculum non respuendo, *ibid.*, 804. Ubi non evidens est malitia, de aliis tutius est bene quam male judicari (ejusdem). Inimicorum dilectione in Dei ut hereditatem, ita et imitationem vocamus, *ibid.*, 688.

FELIX (S.), papa. — Nos qui injusta patimur, hæc reservare debemus iudicio Dei qui reddet unicuique secundum opera sua, qui per ministros intonuit: mihi vindicta, ego retribuam, XIII, 26. Non educti sumus ita vincere, sed in patientia longanimitatis et humilitatis... ut vel paulatim valeamus imitari eum qui propter nos se humiliare dignatus est, *ibid.*, 27.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis episc. — Bona est hospitalitas: Habet mercedem suam primo munere gratia; deinde quod majus est, resurrectionis divinae; omnes in hoc incolati hospites sumus, XIV, 455. Et ideo anima nostra induat charitatem et charitatem hujusmodi quæ sit valida ut mors; quia sicut mors finis peccatorum est, ita et charitas, *ibid.*, 530. Cognoscamus virum perfectum non moveri ulciscendi doloris injuria, nec malorum rependere vicem. Jure ergo mirandus est Joseph qui hoc fuit ante Evangelium, ut læsus parceret, venditus non releret injuriam, sed gratiam pro contumeliis solveret, *ibid.*, 642. Quam latum est mandatum charitatis, diligite, inquit, inimicos; omnes utique in effectu charitatis inclusit qui non exclusit inimicos, XV, 1579. Christiano, inimicos non licet non amare, nam audi latum mandatum: benedicite eos qui persequuntur vos, et nolite maledicere, *ibid.* Justus adversus maledicentes sibi, tacet et orat, *ibid.*, 845. Injuria æquanimiter subeunda est, XV, 1525. Rogare autem Christianus debet pro inimicis, orare etiam pro persequentibus, sicut Dominus oravit dicens: Pater, dimitte illis; non enim sciunt quid faciunt, XVI, 1570. Bonus est misericors homo qui dum aliis subvenit, sibi consulit et in alieno remedio sua vulnera curat; ignoscendo enim, agnoscit sese esse hominem, *ibid.*,

1591. Et vos igitur donate injurias. Bonum scatum oratio quæ contumelia excluditur, maledictum expellitur, et in ipsos qui maledixerint frequenter retorquetur, *ibid.*, 1217. Christiani docentur non malum pro malo reddere ut perfecti sint, XVII, 166. Deus vult etiam beneficia dari nostris inimicis ut illos acquiramus ad vitam, illosque in bono vincamus, *ibid.*

CAIUS VETTIUS, Aquilinus, poeta. — Ast ego præcipiam ne quis consurgere in iras audeat, atque in odio fratris fervente moveri; et prius ad pacem properans transcurri petendam fraterno demum jam conciliatus amari, offer grata Deo, tranquillo pectore, dona, *ibid.*, 125.

COELIUS SEDULIUS, poeta. — Debita laxari nobis, qui cuncta rogamus, nos quoque laxemus; graviusque salutem necitur, alterius si solvere vincula negamus, XVII, 420.

SULPICIUS SEVERUS, historicus ac poeta. — Tantam patientiam, adversus omnes injurias, S. Martinus assumpserat, ut quantum in ipso erat, nullum quo læsus fuerat a sua charitate repulerit, XX, 176.

CHROMATIUS (S.), Aquileiensis episc. — Nonne solum evangelico præcepto jubetur ut inimicos diligamus, odientes amemus, pro calumniantibus oremus, ut vere filii Dei esse mereamur? XX, 555. Nullus est hostis, si tribuatis indulgentiam peccatorum, *ibid.* Remittite delicta et nulla bella vos turbabunt, si parcitis hostibus subacutibus, *ibid.*, 448.

EVAGRIUS, monach. — Animositatem et iram longe facito a te, et memoria malitiae non demoretur apud te, XX, 1083.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis presbyter. — Sciendum est Christum non impossibilia præcipere sed perfecta. Stephanus quoque martyr pro lapidantibus inimicis deprecatus est, et Paulus cupit anathema esse pro persecutoribus suis. Hæc autem docuit et fecit Jesus dicens: «Pater, ignosce illis», XXVI, 41. Nam sine ista dilectione qua inimicos et persecutores diligere jubemur, non possumus Domini legem implere qua dixit: «Diligite inimicos vestros, benefacite illis qui oderunt vos», XXXI, 1264.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis episc. — Misere mihi igitur tanquam misericordes, quia in eo quod diligitis inimicos, fratres vestros diligitis, XXXV, 2041. Admirabilis justitia descriptio a S. Augustino. «Justitia non novit fratrem, non novit matrem, non novit patrem; veritatem novit, personam non accipit, Dominum imitatur», XXXVII, 1967. Ora pro inimico tuo, ut sit filius Patris sui, et sic filius Altissimi; cogita Patrem et agnosce hereditatem, XXXVIII, 120. Ignosci vobis vultis? Ignoscite, *ibid.*, 315. Si non diligitis inimicos vestros, nolite orare; nolite in Dominica oratione dicere: Dimitte nobis debita nostra, *ibid.*, 384. Exercete vos, quantum potestis, ad exhibendam mansuetudinem etiam erga inimicos vestros, *ibid.*, 1430. Charitas etiam ad inimicos extendi debet. Dimittendum est ut dimittatur nobis. Rogas me pro misericordia, noli piger esse in misericordia, XXXIX, 1693 et seqq. Diligendi sunt inimici; dilexit nos Deus etiam inimicos, *ibid.*, 2256. Non frustra sperat parcendum peccatis suis qui ignoscit alienis, XXXV, 1862. Beatus qui amat inimicum propter Deum, *ibid.*, 1874. Orandum est pro inimicis nostris, aut ut obtineatur eorum conversio, aut in nobis divina bonitatis inveniat imitatio, XLV, 1876. Amplectenda quippe est homini tam benigna conditio: ut dimittendo delicta aliena, diluat sua, *ibid.*, 1892. Deus similiter jubet ut fratri nostro reconciliemur, seu iuste, seu iniuste, illum aliquid habere contra nos avertimus, XLIX, 545.

CASSIANUS, monachus. — Si imitationem Dei fuerit assecutus, tunc visceribus Dominicæ longanimitatis indutus, pro peccatoribus quoque orabit dicens: Pater ignosce illis, XLIX, 881.

PROSPER (S.), poeta. — Injustis etiam præstatur justa voluntas, nec quanquam spernant vota benigna hominum, LI, 507.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennatis episc. — Invidia, malum vetustum, prima labe, sæculorum venenum, ipsum angelum dejecit de caelo, LII, 195.

VALERIANUS (S.), Cemeiensis episc. — Dimittat ergo unusquisque ex toto corde suo fratri; nullus reculat injuriam, nemo querat vindictam. Sint tibi cum inimico blanda et pura colloquia, LII, 731. Hoc est inimicos diligere, odii non prosequere, contumelias patienter fere, donare injuriam aut manu aut verbis factam, *ibid.*, 733. Obediamus Christo, fratrum furentium injurias tolerando, *ibid.*, 709. Dimitte ergo delinquentibus in te totum, si vis ipse nihil de tuis Domino debere debilis, *ibid.*, 400.

LEO MAGNUS (S.), papa. — Eleemosynæ poenitentia dolent, mortem perimunt et poenam perpetui ignis evadunt.

gaunt. Hæc virtus omnes illas facit esse virtutes. In qua habebuntur qui ad dexteram stabunt, nisi in operibus benevolentiae et charitatis officiis quæ Dominus Jesus sibi impensa reputabit; sinistra vero quid obijciatur, nisi neglectus dilectionis, duritia inhumanitatis et pauperibus misericordia denegata? LIV, 163. Qui enim temporalem relevat miseriam laborantis, evadit æternum supplicium peccatoris, *ibid.* Et merito etiam Dominus præcipit inimicos diligere et pro peccatoribus supplicari, *ibid.*, 170. Formam diligendi proximum a dilectione Dei sumamus qui etiam malis bonus est et etiam negatores suos suis donis confovet, *ibid.*, 190. Nemo diffidat sibi nitorem etiam post multa peccata restitui qui eleemosynam studuerit purificatione mundari, *ibid.* Charitatis lance omnis opera pensantur, *ibid.*, 169.

MAXIMUS (S.), Taurinensis episc. — Vide ergo quæ sit misericordiae gratia, quæ una et sola virtus est cunctorum redemptio peccatorum. Ita igitur eleemosyna extinguit peccata, sicut aqua baptismi gehennam exstinguit incendium. Indulgentior est eleemosyna, quoniam baptismi lavacrum semel datur; eleemosynam autem quoties feceris, toties veniam promerentis, LVII, 483. Ille viam Domino non parat qui in fratres odio feralis invidiam inardescit, *ibid.*, 386.

SALVIANUS, Massienensis presbyter. — Christus jubet ut inimicos diligamus et persequentibus beneficiamus. LIII, 63.

PAULINUS (S.), Nolæ episc. — Vicem injuriis reddere, humana ultio est; at inimicum diligere, vindicta celestis, LXI, 296.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis episc. — Dominus usque ad inimicos charitatem jubet extendi et usque ad peccatores benevolentiam distendi. Qui enim dilexerint suos inimicos, filii Dei erunt, LV, 739.

BENEDICTUS (S.), abbas. — Si memineris quod aliquis tibi mala fecerit, surge velociter, et pro eo ora ut Deus illi pareat, LVI, 347.

CASSIODORUS, abbas. — Perfectum odium est nostris inimicos diligere, quia homines sunt, et eorum vitia semper horrere, LVI, 994.

GREGORIUS (S.), Turonensis episc. — Amico inimicoque semper bonum præbe consilium, LXXI, 599. Verbum autem malum non habet in corde tuo adversus eum qui te lædit, ut possis dicere: Dimitte nobis debita nostra, LXXIII, 975.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — Injuriarum perpersio est porta cæli, LXXIII, 659. Injuriarum perferre, nec paria reddere est ponere animam pro proximo, *ibid.*, 681. Dimittamus ergo quod debetur nobis ut dimittatur quod debetur a nobis, LXXIV, 1810. Lata est ergo charitas quia et inimicorum dilectionem capit, *ibid.*, 840. Dominus jubet amicos diligere in se et inimicos propter se qui crucis patibulum sustinet et tamen suis persecutoribus effectum dilectionis impendit, LXXIV, 1201.

TALIO, Cæsareugustanus episc. — Ille veraciter charitatem habet qui et amicum diligit in Deo et inimicum propter Deum, LXXX, 896.

DEFENSOR, Logognanensis monach. — Ille propter Deum diligit qui etiam diligit eos a quibus non diligitur, LXXX, 607. Quomodo Deus nobis peccata donavit, sic etiam nos illis qui in nos peccant dimittamus, *ibid.*, 611. Si eeciderit inimicus tuus, noli gratulari, *ibid.*, 698.

BONIFACIUS (S.), Moguntiacus archiepisc. — Quoniam sacra Scriptura erudimur, ne malum pro malo, sed etiam bona pro malis reddamus, LXXXIX, 628.

BEDA Venerabilis. — Inimicorum dilectione filii Dei efficiuntur, imitare igitur Dominum tuum, pro inimicis intercede, LXXXIX, 616.

ALCUNUS, abbas. — Non potest a Deo peccator misericordiam petere et sperare, qui misericordiam non facit peccantibus in se, CL, 617. Unusquisque talem indulgentiam recepturus est a Deo qualem et ipse dederit proximo suo, *ibid.*

SMARAGDUS, abbas. — Amicus pariter diligatur et inimicus propter Deum, CL, 936.

JONAS, Aurelianensis episc. — Porro Christianorum proprium est, et amicum diligere in Deo et inimicum propter Deum, CVI, 233.

DRUTHMARUS, Corbelensis monach. — Domine, dimitte nobis quæcumque in te peccavimus, quia et nos secundum præceptum tuum dimittimus his qui in nos peccant, CVI, 1515.

RABANUS MAURUS, Moguntiacus archiepisc. — Inimicos amare debemus non ut inimici permaneant, sed ut fratres fiant et ut Patris nostri perfectionem, quantum in nobis est, æsequamur, CVII, 832, *seqq.* Itaque, fratres, rogo vos ut ex corde ignoscatis ei qui vos offendit ut dimittantur peccata vestra, CX, 41.

PATROL. CCXX INDICUM III.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach. — Non tantum fratres diligere debemus, cum Dominus dicat et pro inimicis orandum, CXIV, 98. Hanc cautionem cum Domino facimus; si dimittimus, dimittetur nobis, *ibid.*, 976. Hæc illis dimitte, precor, nec reddere, iudex, quæ te erit mihi;... ita la qui mandas, exaudi talia clemens. (Sic orabat sanctus Marcellinus dum a suis tortoribus cruciaretur,) CXIV, 1061.

HAYMOINUS, Halberstatensis episc. — In tali videlicet charitate quæ ad imitationem divinæ bonitatis etiam inimicis benefacere et hos diligere novit, CXVIII, 588. Dimitte proximo tuo nocenti tibi, et tunc deprecanti tibi peccata solvuntur, *ibid.*, 912.

RODULPHUS, Bituricensis episc. — Placuit ut a cuncta Ecclesia expellantur ii qui odio inter se discesserint, quoadusque ad charitatem quo operit multitudinem peccatorum venerint, CXIX, 716.

PASCHASIUS RABERTUS (S.), Corbeiensis abbas. — Filiorum dilectio sola charitate acquiritur; charitas vero inimicorum dilectione firmatur, CXX, 263, *seqq.* Sola imitatione Patriæ celestis filii ejus esse possumus. Diligite inimicos vestros misericorditer et hæc sola dilectione supplete omnia quæ mandavi vobis, ut sitis filii Patris vestri, *ibid.*, Nullus est homo exceptus cui misericordiam denegamus, quando etiam inimicos diligere debemus, *ibid.*, 1470.

ABDO, Sangermanensis monachus. — Debetis dimittere ut dimittatur vobis et non decipiatis homines alios per vitiosa mendacia, CXXXII, 768.

HUGOBALDUS, monachus. — Sine charitate alias virtutes homini minime prodesse possunt, CXXXIV, 917.

ADALGERUS (S.), episc. — Dignum est enim ut nos inimicos nostros, post offensam veniam, in pristinae amicitiae plenitudinem referamus, CXLIV, 579.

PETRUS DAMIANUS (S.), S. R. E. cardinalis. — Dimitte nobis, Domine, quia nos donamus nostris debitoribus in tuo nomine, CXLVII, 338.

THEODORICUS Paderbornensis canonicus. — Ad eum qui tibi injuriam fecit, assabilem magis te exhibe, CLIII, 626.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis archiepisc. — In oratione pro inimicis, sic Deum precetur: Exaudi, Domine, et tribus non solum amicis, sed etiam inimicis ea quæ tu scis unicuique expedire et omnibus vivis et defunctis misericordiam, CLVIII, 910. Deus præcipit nobis omnino dimittere in nos peccantibus, *ibid.*, 79. Dimittere debemus in nos peccantibus, si ea quæ peccavimus in Deum dimitti volumus, *ibid.*, 167.

ANSELMUS, Landanensis canonicus. — Diligite inimicos vestros ut imitemini illum qui semper Pater vester est benevolus malis et bonis, CLXII, 1305. Diligite inimicos vestros, non tantum amicos, quis, si tantum amatis eos qui vos diligunt, nullam mercedem habebitis, *ibid.* Inimicos diligere debetis, ut sicut estis filii Dei per creationem, sitis etiam per imitationem, CLXIII.

BRUNO (S.), Signinensis monachus. — Tu itaque sponte contenti dimittes, CLXVII, 949.

RUPERTUS, Tulliensis abbas. — Sicut Christus vos dilexit cum essetis inimici ut amicos vos faceret, ita et vos inimicos amate ut amici fiant. Imitantes S. Stephanum qui pro lapidantibus oravit, CLXIII, 1421, *seqq.*

HILDEBERTUS, Cenomanensis episc. — Dimittis, dimittetur tibi; si non dimittis, Deo mentiris; Deo mentiri potes, sed non illum fallere potes, CLXXI, 1170. Qui flecte osculatur inimicum, socius erit Judæ. Dilectio est terminus perfectionis, *ibid.*, 834.

GODEFRIDUS, Admontensis abbas. — Superexaltent misericordiam iudicio, ut et ipsi misericordiam consequantur, CLXXIV, 442, *seqq.*

HUGO DE S. VICTORE, abbas. — Perfectorum est puro corde omnia debitoribus dimittere et officia charitatis tribuere, CLXXV, 772. Sic diligamus homines ut non diligamus errores; diligamus naturam, non diligamus culpam. Charitas est fons omnium virtutum; charitate Deus in nobis manet, nam Deus charitas est, CLXXVI, 978, *seqq.*

ALGERUS, Leodiensis canonicus. — Plus erga corrigendos agat benevolentia quam severitas, charitas quam potestas, et merito exaltat Psalmista misericordiam super iudicium, CLXXX, 866. Princeps apostolorum lapsus est ut lapsorum culpis ignosceret, *ibid.*, 159. Inimicus diligendus est ut Deum diligit, CLXXXIII, 1021.

BERNARDUS (S.), Claravallis abbas. — Inimicorum dilectione homo filius Dei efficitur; hac divinæ bonitatis imago plenissime reparatur. Ita dimittitur qui dimittit: sic filius Dei et heres, coheres autem Christi efficitur, CLXXXIV, 612. Per charitatem homo in Deo et Deus in homine est, *ibid.*, 587. Inimicorum dilectio Filium Dei hominem facit, CLXXXIII, 410. Inimicos diligere magis

divinum est quam humanum, CLXXXIII, 443. Proinde potestis, perfecti estote, ut queratis prodesset etiam inimicis, quod Deum facere manifestum est, CLXXXVI, 137.

ZACHARIAS, Chrysopolitanus episcopus. — Ipse Christus omnium iudex gladium in vaginam revocari præcipiens, pro suis interfectores in cruce orat ac veniam petit, CLXXXIX, 1763.

ERNALDUS, Bonnavallis abbas. — Jugum Christi suave, charitas est, et onus leve, fraterna dilectio, CXC, 531.

ÆLREDUS (B.), Rievallensis abbas. — Quis illam audientem vocem plenam dulcedinis, plenam charitatis: « Pater ignosce illis, » non statim omni affectu suum amplectitur inimicos? CXC, 532. Ut perfectius ac suavius in fraterna charitate quiescat, etiam inimicos in brachiis veri amoris astringat, *ibid.*

RICHARDUS A S. VICTORE, abbas. — Magna dilatio charitatis quæ se ad inimicos extendit et omnes in suo sinu includit, CXCVI, 526.

ADAMUS, Præmonstratensis regularis canonicus. — Nobis præcipitur ut et amicum diligamus in Deo et inimicum propter Deum, CXCIII, 782.

STEPHANUS (S.), Gradimontis abbas. — Qui bonum pro malo reddit inimico, de malitia ejus plene ulciscitur quia illum destruit, (CIV, 1112.

PETRUS Comestor. — Jugum Domini suave est charitas Dei, et onus leve est dilectio proximi, CCVII, 904. Si ergo imitator es Christi, semper tibi injuriam inferenti ignosce, CCV, 280.

PETRUS Blesensis. — Quomodo Christus seipsum vobis dabit, si viscera misericordiæ indigentibus clauditis? CCVIII, 728.

GUATHERUS Cisterciensis, monachus. — Attende conditionem; si enim culpam debita relaxari a Patre celesti cupimus, necesse est ut et nos dimittamus, CCXIII, 193.

INNOCENTIUS III, papa. — Charitatis latitudo usque ad inimicum extenditur, CCXVII, 763. — De offensa debes omnino dimittere, cum ex præcepto divino tenearis diligere inimicos, *ibid.*, 758. Diligite inimicos corde, orate pro eis ore, benefacite opere, *ibid.*, 756. Eleemosyna mundat, liberat, redimit, protegit, postulat, impetrat, perficit, benedicit, justificat, resuscitat, salvat, *ibid.*, 747.

PARS SECUNDA.

Quæstio de dilectione inimicorum; in hac parte quæstio tractatur juxta ordinem Patrum alphabeticum.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis episcopus. — Joseph oblivionis injuriarum exemplum, XIV, 612. De patientia erga conviciantes, XIV, 1035. De bono convivium ferendi et illud non referendi, XV, 1272. Inimicis non solum ignoscendum, sed etiam benefaciendum, XVII, 161. Ne sol occidat super iracundiam vestram, XVII, 392. Exemplum charitatis a Christo datum, XV, 1637.

AUGUSTINUS (S.), Hipponeus episcopus. — In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, XXXIII, 379. Diligite inimicos, XXXV, 1089, 2055, 2183. Qui odit fratrem in tenebris est, XXIV, 2016, 2053. Inimicos diligendos, XXXVII, 1273, 1453. Delicta remittenda inimicis, XXXVIII, 55, 534, 526, 585, 591, 401. De remittenda injuria, XXXVIII, 514, 652, 806. De fraterna concordia et condonatione offensarum, XXXVIII, 1081, 1274. Præceptum de inimicis diligendis, XXXIX, 1684, 1696, 1859, 1870, 1907, 1937, 2137. De odio vitando, XXXIX, 1973. Modus diligendi amicos et inimicos, XXXIX, 2156, 2160, 2250, 2253, 2256. Quo odio odiesci sunt mali, XLV, 1863.

BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas. — Quomodo diligamus inimicos, CIII, 510.

BRUNO (S.), Astensis abbas. — Dimittendum est proximo, CLIV, 226.

CASSIANUS, Massiliensis presbyter. — Dimittenda debita, XLIX, 796.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis episcopus. — De bono patientiæ, IV, 621. Accepta injuria remittendum et ignoscendum, IV, 760, 777.

DRUTHMARUS, Christianus Corbeiensis abbas. — Dimittendum est fratribus, CVI, 1508.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — Orationis pro inimicis virtus, LXXV, 873.

HIERONYMUS (S.), presbyter. — Diligite inimicos, XXV, 41. Oblivio injuriarum, XXVI, 173. Exhortatio ad ferenda opprobria, XXX, 282. De vindicta prohibenda, XXX, 569.

HILARIUS (S.), Pictaviensis episcopus. — De patientia, IX, 398. Inimicos diligere est præceptum, IX, 399. Vindicta Deo demittenda, IX, 791. Ulciscendi libido coer-

ceatur, IX, 941. Inimicorum dilectio, IX, 942. De oblivione injuriarum, IX, 1022.

LEO MAGNUS (S.), papa. — Inimicos diligendos esse, LIV, 167, 391.

PASCHASIUS RADBERT., Corbeiensis abbas. — Inimicos diligendos, CXX, 262, 631.

PAULUS WINFRIDUS, diaconus. — Ignoscendum est fratri, XCV, 1264, 1445. Diligite inimicos, XCV, 1538, 1545.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennatis archiepiscopus. — Dimittite nobis debita, etc., LII, 392, 393, 400, 406. De remittendo fratri delicto, LII, 672.

PETRUS, Blesensis. — Inter proximis diligere præcipitur inimicum, et præcedentibus adversari videtur, habere odio inimicum; quod mirabili artificio charitatis dispensatio divina decrevit; ut scilicet voluntas hominis, quæ prompta est in odium inimici, mandatis dilectionis imperio refrenetur, et quæ nimis erat præcepte ad diligendum amicum, censura divinus legis, quæ inimico indicit odium temperetur. De virginitate, de eleemosyna, de humilitate, de possessione dimittenda et danda pauperibus, de visitandis infirmis, et de aliis operibus misericordiæ consilium habemus a Domino, et de his, licet indiciam quandoque necessitatem non habeant, retributionem expectamus æternam. Verumtamen de inimici dilectione certo et expresso sententiam decrevit Dominus in Evangelio nos astringit, ita quod si quis inimicum non diligit, divinæ legis prævaricator existit. « Diligite, inquit, inimicos vestros, et benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumulantibus vos, et modum mercedis adjungens, « Ut sitis, inquit, filii Patris vestri qui in caelis est. » Summa bonitas Deus est, in cuius amore vim tuam voluntati facere te oportet, ut sicut solem suum oriri facit super bonos et malos, ita eodem oculo gratiæ amicum et inimicum pro Christo respicias. Si amicum diligis, quia te amat, lex amicitiae hoc exigit; si amicum pro Christo amas, hoc accedit ad meritum. Sed tanto differentius et eminentius mereris gratiam Dei, si tuus pro Christo imperans voluntati, inimicum diligis propter Deum. Adde quid Veritas in Evangelio dicat: « Si diligitis eos qui diligunt vos, quam mercedem habebitis? Nonne et publicani hoc faciunt? » Sed et uras et leones et laniæ circa suorum dilectionem naturæ inserviunt. At si Christi discipulus es aut professor, maleficientibus benefacere, et maledicentibus benedicere et orare pro persequentibus te oportet. Exigit enim ordo celestis iustitiam et divinæ regulæ aequitatem, ut qui jam sunt illuminiati a Sole iustitiæ orient, ut eorum illuminentur adversarii, et qui tenebræ sunt, fiant lux in Domino, juxta orationem Prophetæ dicentis: « Quosiam tu illuminas lucernam meam, Domine, illumina tenebras meas. » Paulus dicit: « Nemini malum pro malo reddentes nec maledictum pro maledicto. » Christus, teste B. Petro, pro nobis passus nobis reliquit exemplum ut sequamur vestigia ejus. Ipse pro suis crucifixoribus exoravit, « Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. » Hæc vestigia secuti sunt Jacobus et Stephanus, quam plures etiam alii, qui inter angustias mortis occisores suis totis precordiis animæ sibi astringerunt amplexibus intimam charitatem. Ille siquidem quem tuum reputas inimicum, sibi et non tibi est inimicus. Tibi obest, et non tibi nocere hunc æstimas, et ipse ad innocentiam te promoveret. Scriptum est enim, Abel non esse potest quem Cain malitia non exercet. Si malum pro malo, maledictum pro maledicto retribuisti, jus in causa propria tibi dicis, teque in re tua iudicem faciens, eum cui omne iudicium dedit Deus Pater, qui dicit: « Mihi vindictam ego retribuam, » quantum in te est iudicandi atque retribuendi potestate destitutus. Tuus ergo pro Christo inimicis illum amorem exhibeas, quem te diligentibus exhiberes. Licet enim hoc tibi grave prima facie videatur, colliges tamen ex hoc amore dulcissimos vite fructus. Novum quidem præceptum est, a quo emanat ista dilectio. Nam cum veteris legis edicto præcipimur amicum diligere et habere odio inimicum, novæ legis censura constringimur inimicum diligere, non umbratice nec simulatorie, sed opere et veritate. Ideo legislator non contentus dicere, « Diligite inimicos vestros, » sed aperte insinuans voluntate et opere diligendos adjecit: « Benefacite his qui oderunt vos; » et item: « Si esurierit inimicus tuus, cibus illius, et si sitit, da illi potum. Hoc enim faciens carbonem congeres super caput ejus. » Caput interioris hominis est ratio, nec ut ego puto, alias aliquis adeo crudelis est, qui ad collata beneficia non mitescat; qui ad proximam benevolentiam odium odio non habeat, qui cogitatione charitatis quasi carbonem ignis remoto calore iracundia non accendat. In eo itaque qui te molestius inquirit,

dilige imaginem Dei naturae consortem, et sic peccatum eius odio habes, ut diligas peccatorem. Hoc est enim odium perfectorum. « Perfecto, inquit, odio oderam illos. » Recole charitatem Joseph ad fratres impios; Moysi ad populum rebellem; David lugentis persecutores gravissimos, Saul et filium periclitum. Et licet evangelicus legislator Christus prius promulgaverit hujus dilectionis decretum, multi tamen Patres antiqui, ejus gratia inspirante, humiliter observantiam coluerant, CXVII, 936-938.

Imprimis dilectio nostra naturali ordine ad domesticos nostri sanguinis derivatur, quos diligere, sicut ex naturae necessitate tenemur, sic nimis inhumani est quod a nostro dilectionis sacro repellantur. Nam teste Apostolo, « Qui suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidei transgressor est, et deterior infidelis. » Hinc est quod haec dilectio, quae ex natura proficiscitur in mandatis quae pertinent ad dilectionem proximi, primum Deo praecipiente sanctetur. « Honora, inquit, patrem tuum et matrem tuam. » Hinc ad eos qui nobis spectantur amicitiae vel officii vicinitudine copulantur dilectio nostra progrediens, quodam sinu diffusiore laxatur. Verumtamen ista dilectio Pharisaicorum justitiam non transcendit, quibus dictum est : « Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum. » Sane et parentum et amicorum affectio, quamvis servata parum praemii consequatur, quippe cum ad illam lex naturalis inducat; ad istam mutua obsequia nos provocent; utraque tamen, si neglecta fuerit, cumulum damnationis importat.

Veritas in Evangelio dicit : « Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne quilibet hoc facit? Et si malaveritis fratres vestros, quid amplius facitis? » Utergo in maiorem amplitudinem dilectio nostra se porrigat, amplectatur et eos qui nobiscum Deo militant, et ejusdem vitae professionem nobis in vinculo pacis et spiritus unitate coherent. Deos equidem hujus dilectionis est causa efficiens, dum a capite in barbam

Aaron, et usque in oram vestimenti unctione spirituali, emanat, ut qui ab uncto uncti, a Christo Christiani vocantur, omnes in participium nominis Jesu se communi vinculo mutuae charitatis invicem complectantur. Adhuc duo genera hominum restant, illi videlicet qui foris sunt, gentiliū videlicet ac Judaeorum, schismaticorum etiam et haereticorum.... Adhuc dilatat tentorium suum charitas et pallium, quod veteris legis tempore erat breve, sic ampliat, sic extendit, ut duos operire sufficiat, dum inimicum suum animam suam nova Spiritus sancti unctione conglutinat. Haec dilectione homo Dei filius efficitur, ac divinae bonitatis imago plenissime reparatur. « Diligite, inquit Dominus, inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in caelis est. » Ita dimittitur qui dimittit. Haec dilectio dum inimicum simpliciter oculo insuetur, securissime dicere potest : « Dimitte nobis sicut et nos dimittimus. » Sic filius Dei, sic haeres Dei et Christi cohaeres efficitur. Attende, homo, quam securum, quam dulce sit, quam jucundum inimicis compati, injuriis non moveri, eum amare pro Christo, a quo me sentio non amari, et eam affectionem gerere erga ipsum quam indulgentissimus pater erga charissimum sibi filium phrenesi laborantem, ut quo majores ab eo irrogantur injuriae, propensiore erga eum ferveat charitate, CCVII, 912, 913.

PROSPER (S.), Aquitan. episcop. — De inimicis diligendis, LI, 427, 435, 450, 452, 466.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandmontensis monach. — De ultione inimicorum, CCIV, 1125.

STEPHANUS, Tornacensis episcop. — De injuriarum oblivione, CCVI, 410.

TERTULLIANUS, presbyt. — De charitate erga inimicos, I, 697. De oblivione injuriarum, I, 1264.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episc. — De remittendo fratribus ex toto corde, CLXXXVI, 310.

CXLVI.

INDEX DE ELEEMOSYNA.

ORDINE LOGICO REFERENS VARIA SCRIPTURARUM ET PATRUM DICTA DE ILLIUS NATURA ET NECESSITATE, DE CONDITIONIBUS, SUBJECTO, ETC.

Hic index duas in partes dividitur; in prima parte quaedam specialia habentur relative ad eleemosynam, et in secunda quæstio tractatur unico secundum ordinem alphabeticum.

PARS PRIMA.

SPECIALIA QUÆDAM CIRCA ELEEMOSYNAM.

Eleemosynæ natura et necessitas.

BILANIUS (S.). — Indigentium vel sitim pota, vel famem cibo, vel nuditatem vestita arcendi præceptum, IX, 941.

ZENO (S.). — Eleemosynam denegare homini inopia morienti est ipsum occidere, XI, 287.

AMBROSIIUS (S.). — Dives eleemosynam debet pauperibus, XIV, 740, 746, 749, 753. Eleemosynam qui facit debitum reddit, non largitur indebitum, 745. Quam justum et de bonis tuis aliquid pauperibus aspergas, XV, 1305. Unusquisque, secundum quod habet, debet tribuere egentibus, XVII, 633. Haec est justitia, ut quia Deus dat, retribuat ei eo homo et cui deest, 515. Quam male aliqui se exercent ab erogandis eleemosynis, 683. Non alieno spolio misericordem te ostendas, 750.

JUVENUS. — Eleemosyna commendatur, XIX, 123.

HIERONYMUS (S.). — Quidquid supra victum et vestimentum habere possumus, in pauperibus nutriendis et egentium largitione consumendum, XXIII, 360.

AUGUSTINUS (S.). — Eleemosyna Græce misericordia est, XXXVIII, 1045; XI., 268. Commendatur, XXXV, 2025; XXXVI, 435; XI., 25. Eleemosynam impendi Deus jubet. XXXIV, 1092. Eleemosynæ munera sunt in quibus

rex adoratur, XXXVI, 1511. Consilium Dei de faciendis eleemosynis amplectendum, XXXVIII, 530. Christus in paupere eget, 240, 615, 524, 285, 1129. Christus nihil a te petit, nisi quod tibi dedit : ipse largitor vult fieri dehilor, 686, 526. Deo credimus quæ pauperi largimur, XXXIII, 1692. Eleemosyna vide quid emas, quando emas, quanti emas, XXXVII, 1526. Avaritia se excusat specie pietatis erga filios, XXXVIII, 89. Eleemosynas facere quomodo possint pauperes, XXXVII, 1664, 1665. Repone aliquid tanquam debitum, quasi facio reddendum, XXXVII, 1911.

CASSIANUS. — Eleemosynarum erogandarum necessitas, XLIX, 1159.

VALERIANUS. — Eleemosynæ necessitas, LII, 739. Misericordia opus est, ut nobis patpat regnum caleste, 711. Sapius exercenda, 718.

LEO MAGNUS (S.). — Qui necessitatibus alienis non consulit nihil distat a beatis, LIV, 189. Ejus omnis damnationis ratio, *ibid.* 164, 184.

EUGYPIIUS. — Eleemosynarum neglectiores æterna pena plectendi, LXII, 795.

FULGENTIUS (S.). — Divitiæ ad Christum præmittendæ, LXV, 321. De apparatibus subtrahi debet quod egenis expendatur, *ibid.* Si non omnes possunt implere quod Dominus ait, « Vendite quæ possidetis, » illud tamen quod adjicit dicens, « Date eleemosynam, » omnibus est possibile, cunctis debet esse commune, 736.

VITA SS. PATRUM. — Eleemosyna, virginitas species

oliva coronata sancto Joanni Eleemosynario apparet, LXXIII, 344.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Pauperes fovendi et sermone blando, et largitis ministerio, LXXVI, 206. Huius ex necessariis eleemosyna eroganda, 1163. Eleemosyna opus est iustitie non misericordie, LXXVII, 265. Quod superest in eleemosynam distribuendum, 1186.

ALCUINUS. — Eleemosyna omnibus commendatur, C, 224. Ab omnibus bona terrena habentibus facienda, CI, 623.

RABANUS. — Eleemosynam facit qui bona temporalia cum fratribus suis participare non desinit. Qui victum et vestitum indigentibus præbet, qui hospitio suscipit, qui infirmos visitat, qui ad mortem et ad supplicia destinatos eruere non cessat, CVII, 340. Per eleemosynas de peccatis præteritis est propitiandus Deus, CIX, 783. Ab inopie non avertendi sunt oculi, 784. Eleemosynam ut Corinthii pauperibus Hierusalem mittant adhortatur, CXII, 207. Eamque laudam esse velociter et abundanter, 211. Donum eleemosynæ non protrahendum, CIX, 783.

REGINO. — Eleemosynis redimenda peccata, CXXXII, 212, 216.

RATHERIUS. — Eleemosyna eroganda, CXXXVI, 179, 180. A divitibus facienda dum vivunt, 179.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Eleemosyna fortis armatura, CXLIV, 775.

BRUNO (S.). Carthus. fund. — Eleemosyna substantia vocata, CLII, 258.

ZACHARIAS. — Quisquis in quacunque necessitate mortuorum succurrere potest, si non fecerit, occidit, CLXXXVI, 133.

PETRUS LOMBARDUS. — Eleemosyna odor suavitatis, et incensum Dei, CXII, 253.

PETRUS CANTOR. — Eleemosyna filia est misericordie, CCV, 265.

Conditiones eleemosynæ.

CYPRIANUS (S.). Eleemosyna non fiat ad ostentationem, IV, 756.

AMBROSIIUS (S.). Largiendo pauperibus, angelorum nobis cæterorumque sanctorum gratiam comparemus, XV, 1765. Multi qui sua pauperibus donaverunt, locupletati non debent a Domino sæculorum huiusmodi exigere mercedem, 1297. Dominus non vult simul effundi opes, sed dispensari, XVI, 66. Sic dandum est, ut non egestatem præstet dantibus, XVII, 304. Non solum queritur quantum, sed et de quanto et quo animo detur, 313. Quid sit largiri in simplicitate, 156.

JUVENCUS. — Eleemosyna occulte facienda, XIX, 151. CHROMATIUS (S.). — Eleemosynam facientes tuba canere non debent, XX, 70, 71.

HIERONYMUS (S.). — Substantia Christi non imprudenter effundenda, XXII, 583. Prudentia in danda eleemosyna facit, ut nulus pauperum vacuum remittatur, 591. Quotiescumque manum extendit, Christum cogitat, 596. Cum facis eleemosynam, Deus solus videat, 612. Multi illam faciunt vanitatis causa, 617. Singulis dandum non ad luxuriam, sed ad necessitatem, 583. Da quo necessitas sustentetur, non augeantur opes, 642. In eleemosyna querimus vanam gloriam, XXIII, 546. Rarus qui ea mente non faciat, *ibid.* Non omnis eleemosyna placet Deo, XXVI, 242.

AUGUSTINUS (S.). — Eleemosyna non de rapinis, sed de iustis laboribus facienda, XXXVIII, 648, 962. Eleemosyna qua mensura, et quo fine facienda, 243, 253. Ex animo facienda, XXXVI, 482. Eroganda est cum humilitate et hilaritate, XXXVIII, 1200. Non superbe, neque parce facienda, 89. Super pauperem non sese efferat, qui ipsum adjuvat, 1128. Si panem dederis tristici, et panem et meritum perdidisti, XXXVI, 482. Eleemosyna de corde procedit, XXXVII, 1660. Fiat in occulto, XXXVI, 512.

VALERIANUS. — Eleemosyna sit spontanea, LII, 716. PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). Eleemosyna sit comes jejunii, et maxima inde bona, LII, 204. Sit secreta ob pauperis verecundiam. In ea dextera nesciat sinistram, et quomodo, 226 et *seq.* Semper sit cum oratione et jejuniis, 319. Offerenti damnosa, cum sit de fraudibus, vel bonis alienis, *ibid.* Eleemosynam qui de suis non facit, criminosa est, 537.

LEO MAGNUS (S.). — In eleemosyna si non est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas, LIV, 159, 168, 173, 175. Potest eorum esse par animus, quorum impar est census, 442. Cum jejuniis copulanda, 439. Abundantiores sint eorum eleemosynæ, qui jejuniare non possunt, *ibid.* Eleemosynæ largitas sic temperanda

ut de illa et pauperum refectio gaudeat, et domesticis sufficientia non laboret, 443.

PRUDENTIUS. — Eleemosyna occulta, et laus inde exurgens, LIX, 853. Eleemosynas ei maxime faciunt qui divitias templis conferunt, 634.

EUGYPPIUS. — Eleemosynæ dignæ, LXII, 796.

FULGENTIUS (S.). — Qui dat non debet se ei cui dat superiorem existimare, LXV, 321.

VICTOR CAPUAN. — De occulta eleemosyna, LXVIII, 270.

CASSIODORUS. — Eleemosyna perfecta quæ sit, LXX, 265. Quomodo danda, 295. Non morose danda, 1092.

Vita Patrum. — Eleemosyna sine mensura danda, LXXIII, 1945. Danda in hilaritate, 1187. Non ex naturali affectu, sed ex pietate danda pauperibus, LXXIV, 33.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Eleemosyna quo fine et quo modo facienda, LXXV, 923. Ex mentis affectu potissimum æstimanda, LXXVI, 178. Eleemosyna de rapinis mala, LXXV, 1013. Eleemosyna, quæ perfecta, LXXVI, 178. Ex animo mundo procedere debet, 229. Quæ cautio in eleemosynis adhibenda, LXXVII, 84. Ex furto non facienda, 87. Quenam eleemosyna oculis Redemptoris placeat, 1029. Eleemosynarum sapienter facienda distributio, 1146. Eleemosynarum largiores non tumor subievel, sed premit timor, 84.

PAULINUS (S.). Aquil. — Eleemosyna ut danda, CXL, 201. De suo, non de alieno facienda, 223, 258.

RABANUS. — Simpliciter animo facienda est eleemosyna, CIX, 845.

PASCHASIUS (S.). — Eleemosyna tam occulte fiat, ut nec sinistræ id scire liceat, CXX, 279.

HINCMARUS. — Eleemosyna Dei oculis illa placet, quæ non de illicitis et iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis et bene acquisitis impenditur, CXXV, 863.

ISIDORUS MERCATOR. — Eleemosyna de alienis non est facienda, CXXX, 269.

RATHERIUS. — Eleemosyna non facienda ex alieno, CXXXVI, 150, 273, 698. Nec ex eo quod ab aliquo datum fuit in altum numus, etiam pium, 631 et *seq.* Vitanda inanis gloria, 698. Nam eleemosyna facta ob inane gloriam viliosa est, 276.

ANSELMUS (S.). — Non ex rapinis et usuris et fraudibus acquirere debemus, unde eleemosynas facimus, CLVIII, 657. Eleemosyna pauperum non minuenda, CLIX, 57.

RUPERTUS. — Eleemosyna fiat de eo quod abundat, CLVIII, 814.

HILDEBERTUS. — Eleemosyna detur hilariter, CLXII, 1569. Dandum sine exprobratione, 1016, 1017.

ZACHARIAS. — Cum facis eleemosynam vel quodlibet bonum, noli humanam laudem admiscere, CLXXXVI, 137.

ROBERTUS PULLUS. — Si languore aut carcere devinctos visitare disponimus, si nudos, sitientes, famelicos, viatores aut qualibet necessitate prægravatos, aut consilio desolatos confortemus, aut reipsa subveniamus, CLXXXVI, 917.

GRATIANUS. — Nolite velle eleemosynas facere de scenore et usuris, CLXXXVII, 961. Oblatio de rapina reprobat a Deo, *ibid.* Non est aliquid rapiendum a divitibus ut detur egenis, *ibid.*

PETRUS CANTOR. — Quomodo est quo ordine facienda sit eleemosyna, CCV, 148, 182, 183, 492. Eleemosyna danda est ex solo Dei intuitu, 288. Eleemosynam a sacerdote Simoniano factam abiecit Stephanus abbas, 144. Ex illicite acquisitis non sunt faciendæ eleemosynæ, 116.

ALANUS DE INSULIS. — Eleemosynæ largiende ex propriis, CCX, 316.

GUNTHERUS. — Occulte fieri debet eleemosyna, CCXII, 212. Eleemosynam facienti convenienti mentis puritas, simplicitas, humilitas, liberalitas, hilaritas, 211.

INNOCENTIUS III. — Eleemosyna fieri debet ex charitate, propter beatitudinem, ex hilaritate et secundum regulam, CCXVII, 753 et *seq.*

Laus eleemosynæ.

CYPRIANUS (S.). — Eleemosynæ bonum, IV, 729. Monet ne viduas, infirmos, pauperesve aut peregrinos negligant, 326.

AMBROSIIUS (S.). — Vilis pecunia, cum conditur; pretiosa, cum dispergitur, XIV, 1020. Fac de instrumentis avaritiæ subsidium misericordie, sinceritatis gratiam de corruptionis illecebra, 724. Quid prodest misereri inopi, nisi alimoniam eidem largiaris, XV, 1376.

HIERONYMUS (S.). — Eleemosynas exercuisse, magnum est, XXII, 726. Præferuntur ædificationi ecclesiarum

rum, 1119. Eleemosyna et humilitas, si veræ sint, pro victimis deputata, XXVI, 64.

LEO MAGNUS (S.). — Eleemosynæ meritum et utilitas, I, IV, 157, 289, 439. Qui dat eleemosynam, est minister misericordiæ divinæ, 304.

MAXIMUS (S.). — Eleemosynæ meritum commendatur, LVII, 297, 478, 759.

ISIDORUS (S.), Hispal. — Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, LXXXIII, 1241.

INNOCENTIVS III. — Eleemosyna jejuniis et oratione melior, CXXVII, 752.

Eleemosyna spiritualis.

BENEDICTUS (S.). — Qui doctrinam stultis et scientiæ verbum ministrat ignavis, eleemosynarii dignus est laudari præconis, LXVI, 514.

AUGUSTINUS (S.). — Eleemosyna una sit de corde, XXXVIII, 598. — Eleemosynæ duplex genus, dimittere et dare, 252, 1199. — Eleemosynæ genus alterum, parcere inimicis, 1042, 1045, 1053. Ea nihil est majus, quæ ex corde dimittimus quod in nos quisque peccavit, XI, 266.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Pauperes vitiosi corripendi sunt, LXXVI, 1309.

ALCUINUS. — Fiat eleemosyna tua in salvandis animabus, C, 224. Est eleemosyna spiritualis, dimittere ei a quo læsus fueris, CI, 626.

RABANUS. — Eleemosynam facit, qui peccantem et pravis operibus insistentem corrigit; qui errantem in viam veritatis deducit, qui indoctum docet, qui verbum Dei proximis suis prædicat, CVII, 510. Qui dat veniam peccati, qui emendat verbere, eleemosynam dat, CIX, 783.

HAYMO. — Qui dat veniam peccati; qui emendat verbere vel coercet aliqua disciplina eleemosynam dat, CXVIII, 905.

RATHERIUS. — Eleemosynæ species, si proximus recto consilio, sive arguendo, sive obsecrando, sive increpando in viam Domini dirigamus, CXXXVI, 698.

HILDEBERTUS (S.). — Eleemosyna duplex, dando bona sua, remittendo aliis mala sua, CLXXI, 448.

ROBERTUS PULIUS. — Entiamur proximo prodere ut, si malus est, ab errato revocetur; sin bonus, in proposito provehatur, CLXXXVI, 916.

PETRUS CANTOR. — Multiplex est eleemosyna hominis ad proximum in correptione fratris, ut corrigit; in oratione pro ipso, in compassione, in consilii sancti datione, CCV, 290.

ALANUS DE INSULIS. — Eleemosyna est, ignorare eis qui nos læserunt, CCX, 501.

GUNTHERUS Cisterciensis. — Proximo miseremur oratione, correctione, consilio, CCXII, 210.

Subjectum.

CYPRIANUS (S.). — Eleemosyna nemini neganda, IV, 750.

HIERONYMUS (S.). — Eleemosyna quibus facienda, XXII, 535, 962; XXV, 174. Quibus potissimum facienda, XXIII, 350. Non eligendus qui bonum faciamus, 416. Qui considerat cui beneficiat, et non omni petenti se tribuit, saepe præterit eum qui meretur accipere, 417.

AUGUSTINUS (S.). — Querendi sunt quibus eleemosynam faciamus, XXXVII, 1366, 1367. Eleemosyna in pauperes etiam stimulatorum, XXXVIII, 1251. Quomodo juhemur dare omni petenti, et prohibemur dare peccatori, XXXVII, 1327. Eleemosynæ pro mortuis, XL, 153.

LEO MAGNUS (S.). — Quibus maxime danda eleemosyna, LIV, 62. Infidelibus etiam danda, 274. Fideles præferendi, *ibid.* Vererendis ita danda, ut consulatur et paupertati et pudori, 162. Indigentibus danda antequam petant, 490.

CASSIODORUS. — Eleemosyna indigentibus danda, sed præcipue viris sanctis, LXX, 295.

Vita Patrum. — Eleemosyna quæ in pauperes confertur, a Christo tanquam sibi exhibita suscipitur, LXXIII, 499. Optime pauperibus impenditur, 920, 922. Danda potius non emendatibus, 950. Eleemosynæ nomine pauperibus utiliter datur hereditas, 1053.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Apud Deum intercessores querendi sunt pauperes, LXXVI, 1309. Etiam incognitis erogatur eleemosyna, 307. Non omnibus equaliter est præbenda, LXXVII, 1147. Utrum pauperi peccatori præbenda, 85. Prius fidelibus, deinde Ecclesiæ hostibus facienda, 883.

ALCUINUS. — Omni petenti absque discrimine facienda eleemosyna, C, 712.

BENEDICTUS (S.), Anian. — Eleemosyna omni petenti danda, CIII, 1049.

RATHERIUS. — Eleemosyna quibus facienda, CXXXVI, 272. Præcipue sanctis et pauperibus spiritu, 633. His polius tribuenda, qui dum accipiunt erubescunt, 607. Tribuamus polius bono quam malo si possint discerni, 686.

PETRUS DAMIANUS. — Eleemosynæ quibus tribuenda, CXLIV, 297.

BERNARDUS (S.). — Eleemosyna ei præsertim tribuenda qui invitatus petit, verecunde accipit, accipiens glorificat Deum, CLXXXII, 573.

ZACHARIAS. — Sine discriptione omnibus indigentibus simpliciter tribuamus, non querentes cui, sed quare deamus, CLXXXVI, 135.

PETRUS LOMBARDO. — Eleemosyna etiam malis peccatoribusque tradenda, CXII, 165.

Fructus.

CYPRIANUS (S.). — Eleemosyna purgat peccata, IV, 603.

LACTANTIUS. — Eleemosynæ Deus tribuit veniam peccatorum, VI, 686.

HILARIUS (S.). — Eleemosynæ fructus, IX, 1061. Eleemosynæ sunt plane ambitiosæ apud Deum humani thesauri legationes, 520.

AMBROSIVS (S.). — Ad meritum proficit, cum quis de proprio tribuit egenis, XVII, 591. Eleemosynam facere ipsi proficit, qui largitur, 685. Et hinc fit ditior, *ibid.* Quam gratum eleemosyna opus est, ut omnem maculam hominis et sordes emundet, 419. Bonum munus est eleemosynæ, quæ purgat omnem sordem et aequalitatem, 545, 658.

HIERONYMUS (S.). — Eleemosyna quantas habet vires et præmia, XXII, 612. In ea non sit substantiæ diminutio sed commutatio, *ibid.* Quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa, 549.

AUGUSTINUS (S.). — Eleemosynam facientes mercedem, XXXVIII, 410. Illi dant pretium redemptionis anime suæ, qui non cessant eleemosynas facere, XXXVI, 549. Eleemosynæ munus adiuvant orationem, XXXIII, 509. Earum virtus ad redimenda peccata, XXXVIII, 407. Eleemosynæ illis prosunt, qui vitam mutarunt, *id.*, 215; XL, 263, 267, 294. Nihil prosunt iis qui a libidinibus et criminibus non abstinuerint, XXXIII, 675.

PROSPER (S.). — Eleemosynarum fructus æternus, LI, 571.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Eleemosyna facit beatum; est auxilium adversus sæculi mala; dicit, et quomodo, LII, 260. Sanat manum aridam, 291. Cum jejuniis quas afferat virtutes et bona, 315. Ubi dicitur effectus. Quomodo credat vivere post mortem eleemosynarius, 333. Supplicat pro delictis, 499.

LEO MAGNUS (S.). — Eleemosyna est quidam baptismus, et alterum a peccatis lavacrum, LIV, 158, 160. Ejus purificatione mundantur peccata, 163, 190, 363. Misericordia in pauperes quam Deo grata, 300. Misericordiæ opera salvant homines, 161. Eleemosynæ mortuorum refrigeria, LV, 1145.

MAXIMUS (S.). — Eleemosynæ fructus recensentur, LVII, 424. Exigua eleemosyna magnam habere potest remunerationem apud Deum, 518. Misericordia in pauperes quam grata sit Deo, et quam utilis ad promerendam peccatorum veniam, 266.

PAULINUS (S.), Nol. — Eleemosynas pauperibus largiri quam utile, LXI, 539 *et seqq.* Illa demonum insidias et laqueos evadimus, 549 *et seqq.*

EUGYPIUS. — Eleemosynæ ad priora delenda valent, LXII, 793.

LAURENTIUS (S.). — Eleemosyna non solum peccata purgat, et vulnera conscientie curat, sed etiam animam ipsam de morte revocat, regnorumque celestium facit esse consortem, LXVI, 105. Si iustum invenit eleemosyna, cumulat eum meritis; si peccatorem, absolvit a peccatis; si ægrotum, sublevat a doloribus, 106.

CASSIODORUS. — Merces eleemosynæ facientis, LXX, 285. Deo acceptissima est, 286. Generis hominis est reconciliatrix, 295. Per eam purgatio fit peccatorum, *ibid.*

GREGORIUS (S.), Turon. — Eleemosyna semper Dominum ad misericordiam deflectit, LXI, 194. Dum Tiburinus Cæsar hilari distributione pauperibus opera præstat, magis ac magis Dominus ei subministrat, 539.

Vita Patrum. — Eleemosyna palatium in cælo parat, LXXIII, 364. Ejus virtus stannum in argentum convertit, 346. Eleemosynam in cælum præmittere pulchra parabola docetur, 491, 496.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Eleemosynæ prosunt

et in peccata plangitibus et abdicamus, LXXV, 1012. Eleemosyna dicitur pretium peccatorum, *ibid.* Ejus virtus quantitas, LXXI, 1165. Qui præmissis probis eleemosynam triumunt, vix pro illata injuria satisfaciunt, 206. Eleemosyna nobis aurea domus in celo ædificatur, LXXVII, 484, 495.

TAIO. — Quoties post culpam eleemosynam facimus, quasi pro pravis actibus pretium damus, LXXX, 891.

ALCUINUS. — Efficacissima pro peccatis deprecatio est in eleemosyna, CI, 625.

RAHANUS. — Qui promptus est ad misericordiam et largus ad præbendam eleemosynam, pro hoc mercedem bonam sibi in futuro præparat, CIX, 973.

HAYMO. — Per eleemosynam omnium peccatorum tribuitur remissio, CXVIII, 901. Deus eleemosynas pauperum fenerator, et cum datur minimis, Christo datur, *ibid.*

WALTERIUS. — Operibus misericordie propitiatio Dei obtinetur, CXIX, 757.

BATHERIUS. — Eleemosyna pro peccatis erogata merium, CXXVI, 276.

SALVIANUS. — Eleemosyna exstinguit peccatum, sicut ignem aqua, CXL, 183.

ANSELMUS (S.). — Si quis eorum qui habent substantiam mundi dederit indigenti vel calicem aquæ frigida, propter verum amorem Dei et proximi, eleemosynam facit, et non perdet mercedem suam, CLVIII, 1112. Per eleemosynam pervenitur ad æternam vitam, 802.

BRUNO AST. (S.). — Quantum Deo accepta sit eleemosyna, quamque mercedem accipit, CLXV, 165.

RUPERTUS. — Eleemosyna salvabit in judicio, CLXVII, 1777.

HILDEBERTUS. — Eleemosynæ quam utiles, CLXXI, 180. Eleemosynarius divitiis in ultimo judicio, *ibid.* Per eam regnum celorum, quod est pauperum, sit regnum divinum, 837. Qui pro Deo seminat, mercedem cito metet, 840.

PETRUS IOMARDUS. — Eleemosyna utilior danti quam recipienti, CXCII, 58.

GUNTHERUS. — Proveniant ex eleemosyna quinque hæc: remissio peccatorum, charitatis augmentum, spirituale gaudium, certa spes promissionum, perceptio præmiorum, CXCII, 214.

INNOCENTIUS III. — Eleemosyna mundat, liberat, protegit, postulat, impetrat, perficit, benedicit, justificat, resuscitat, CXCIII, 748.

Charitatis et eleemosynæ exempla mirabilia.

TERTULLIANUS. — Christianorum erga invicem charitas quantitas, 471. Sese invicem fratres appellabant, *ibid.* Charitate omnia habebant communia, 472. Illorum quantitas in egenos, ac potissimum, martyres, charitas, 470, 475, 619. Homines et diis gentiliū mendicantibus operæ ferre non sufficiebant, 494. Charitas mutua Christianorum ipsius ethnicis valde miranda, 704. Inter fratres atque conservos communis spes, melius, gaudium, dolor, passio, quia communis spiritus, 1245.

EUSEBIUS. — Constantini in pauperes beneficentia, VIII, 27. Nullus unquam ad illum propius accessit qui fructum alicuius beneficii non retulerit. Extraneis qui ipsum adirent, humanum se ac liberalem præbebat, *ibid.* Suis victoriam adaptis præcipiebat, ut victis parcerent, 49.

PAULINUS NOLAN. — Pauperibus subveniendum esse, exemplo Lazari et divitis epulonis evangelici ostenditur, LXI, 216, 217, 686. Pauperibus omnibus Romæ in basilica S. Petri epulum præbuit Pammachius pro defunctæ uxoris suæ anima, 215, 214. Quam bene eleemosynam largiebatur S. Felix, 482. Martinianus a fratribus amice excipitur, 620. A Paulino cohospite Theridii vestibus donatur, 621. Maximum episcopum humeris sublatum feminæ cuidam sanctæ commendat Felix, 474.

BENEDICTUS (S.). Eleemosynæ largæ monachorum Ægyptiorum, LXVI, 510. Benedictiorum, 511, 512. Erga pauperes quam propensus S. Benedictus, 510. In gratiam pauperum erecta xenodochia in monasteriis, 512. Vasa sacra vendita, 513. Pauperibus datæ monasteriorum decimæ, 510, 511. Pars quinta reddituum monasterii, *ibid.* Item tertia pars, *ibid.* Pauperibus datæ ciborum reliquias, *ibid.* Eis distribuendæ vestes vetustæ, 788. Tribus pauperibus pedes quotidie lavandi, eisque eleemosyna tribuenda, 765. Amator mittit Sylvio manuscula ad levandum exilii inopiam, 86.

SYLVERIUS. — Amatorem laudat Sylvius quod non solum de eo sciscitando et visitando curam habeat, sed etiam bonis suis fulcire eum et sustentare non desinat.

GREGORIUS TURON. (S.). — Multitudo pauperum, sicut apes ad alvearium, conveniebant ad Aridum, et nullus vacuus ab eo recedebat, LXXI, 1122. Quidquid habuit

totum in pauperibus vel in cœnobis, vel per diversas ecclesias vel etiam monasterio suo distribuit, *ibid.* Erat pes claudorum, oculus cæcorum, orphanorum pater, vi duarum consolator, 1129. Quintianus in eleemosynis magnificus fuit, 1025. Seneca dabat quæ accipiebat, in diversis necessitatibus indigentium, ita ut in vita sua de his amplius quam ducentos a nexu servitutis debitiq; onere sublevaret, 1072. S. Martinus innocenti opem fert, 566. Vinum pauperi procurat, 947. Tiberius Cæsar eleemosynarius, pauperum optimus defensor, capitorum redemptor, 539. S. Paulinus Nolanus venditis omnibus quæ habebat, pauperibus erogavit. Pauperibus thesauros Guntramus largitur, 444, 450. Perpetuus egenos, mendicos, agros, viduas, orphanos heredes suos eribit, dicit, statuit, 1152. Benedictus Agricola ædificat xenodochium leprosororum, 895.

RADEGUNDIS (S.), regina Franciæ, præter quotidianam mensam quæ relevabat egenos, capita eorum lavans, purulentam lineam non fistidens, interdum et vermes extrahens, sigillatim capita pretebat quæ ipsa lavaret. Ulcera cicatricum oleo superfluo mulcebat morbi contagium. Languidis et cæcis non cessabat cibos cum cochleari porrigere, LXXII, 657, 658.

DOMNOLUS (S.) monasticum institutum mirifice augmentavit ad recipiendos monachos, peregrinos et adventantes. Aliud xenodochium ædificavit in pauperes, peregrinos egentesque, LXXII, 631.

GERMANUS (S.) e carcere captivos educit, LXXII, 75. Contentus casula vel tunica, quidquid erat residui, nudum pauperem vestiebat, 76.

COGITASUS. — S. Brigida nunquam inopes a se recedere sinu vacuo passa est, LXXII, 786.

Vita Patrum. — Joannes Eleemosynarius quos hospite recipiebat, et consolabatur non tanquam captivos, sed quasi natura veraciter fratres, LXXIII, 544. Plagos et infirmos in xenodochiis et nosocomiis fecit recumbere precipiens curam eis et medicinam gratis impendi, *ibid.* et seqq. Egrotos visitat his, vel ter in septimana, 285. Caritas Abrahamis pro affligentibus se infidelibus intercedens, LXXIV, 76. Achilles, indigniori beneficium præstantis, 913; Anastasi, leprosum domi fovens, LXXIII, 506.

Charitas Apollinis in proximo Christum cogitantis, 1078; Apollinis patriarchæ insigni arte verecumque adolescentem adjuvantis, LXXIV, 220, 222. Apollonii, medicum se ei pharmacopolam fratribus exhibentis, LXXIII, 1103; LXXIV, 265. Christianorum in milites, LXXIII, 231. Ermitæ cuiusdam, latrones sui causâ comprehensos liberantis, *ibid.*, 1031. Eulogii elephantiosum et mutilatum foventis, *ibid.*, 1040, 1123. Fratris cuiusdam patrem suum a lapsu servantis, *ibid.*, 880. Fratris cuiusdam in egrotum panem calidum ex Ægypto afferentis, *ibid.*, 973. Fratris cuiusdam, ut seni ex vulnere decubentis inservire pergit, lavaturam vulneris ehibentis, *ibid.*, 977. Fratris cuiusdam, pro fornicato fratre se affligentis, LXXIV, 166. Fratrum quorundam, deficientibus in monasterio lignis, LXXIII, 830. Fratrum pro infirmo laborantium, et mercedem ut accipiat cogentium, *ibid.*, 976. Joannis Eleemosynarii pauperes dormitus suos vocantis, *ibid.*, 543. Eiusdem convicianti nepotem suum beneficientis, *ibid.*, 352. Eiusdem datum sibi stragulum pretiosius aliquoties vendi curantis, *ibid.*, 553. Joannis abbatis fratris errorem legentis, *ibid.*, 974. Monachorum quam ad proximos transmittentium, *ibid.*, 764. Monachorum Ægypti, ut pauperibus subveniant operantium, *ibid.*, 838. Moysis actui hydras monachorum aqua replentis, *ibid.*, 1120. Pachomii absentium fratrum officium suppletis, *ibid.*, 244. Pambonis camelum suum alteri cedentis, *ibid.*, 788. Polychronii septem dies jejuniarii soliti, refectionis aliquid sumentis ut egrotum ad id inducat, LXXIV, 85. Senis cuiusdam apertellarum scarum retinacula alteri dantis, LXXIII, 790, 975. Senis cuiusdam docentis debitum a fratribus sollicite non esse exigendum, *ibid.*, 797. Senis cuiusdam charitatis admiranda in vivos et mortuos, LXXIV, 129. Serapionis omnia ad ipsum usque scriptura Evangeliorum elargientis, LXXIII, 772, 888. Serapionis Sindonitis mercedem laborum fratrum sibi subditorum pauperibus distribuentis, *ibid.*, 1176. Eiusdem, nimis et Manichæo cuidam ut illos Deo lucraretur se vendentis, *ibid.*, 1178, 1180. Simeonis Sylicæ suos cibos pauperibus erogantis, *ibid.*, 528. Sui cum hospite discessuro, jejunii tempore, gustantis, *ibid.*, 907. Theodori singularitatem cibi in communitate improbandis, *ibid.*, 767.

Eleemosyna Onuphri, LXXIII, 217. Joannis, *ibid.*, 256. Eleemonis liberos vendentis ut pauperibus subveniat, *ibid.*, 1197. Agas quidquid manu lucratur in templo erogantis, LXXIV, 183. Eleemosyna Zenobii imp. a pascua

liberat, *ibid.*, 305. Mulieri miseram praestita Moreham e carcere liberat, *ibid.*, 215. Petri Telonearii in pauperem aulicem panem proiecit, LXXIII, 355. Insignis eleemosynator evadit, *ibid.* Vestem suam interiori pauperi largitur; vendi se jubet, et pretium pauperibus distribui, *ibid.*, 357. Serapionis ut pauperibus subveniat, cum monachis operam suam messi tempore elucantia, *ibid.*, 1176. Vendentis Evangelium, *ibid.*, 559. Seae vendentis ut illos iustificet, *ibid.*, 358, 1178. Eleemosyna Josephat in pauperes, *ibid.*, 579, 586, 591. Eleemosyna larga Olympie, *ibid.*, 1299.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Ecclesiam Romanam servos libertate donat, LXXV, 658. Eorum qui schisma vel haeresim decrebent sustentationi providebat, *ibid.* Tribus montium millibus subvenit, *ibid.*, 859. Pro populis exactionibus oppressis ad Mauricum scribit, 794. Episcoporum redditus, qui ad pauperes alendos minime sufficerent, ipse quoque satis essent suppediebat, *ibid.*, 838. Totus erga animarum lucra vacabat, *ibid.*, 742. Gregorii in faciendis eleemosynis studium, *ibid.*, 452. Fundatis monasteriis facultates suas vendit, ac pauperibus largitur, *ibid.*, 242, 252. Eleemosynam ex patrimonio quater in anno pauperibus erogabat, *ibid.*, 66. Eleemosynas ipse localiter et personaliter ordinabat, *ibid.*, 111 et seqq. Nihil habens unde eleemosynam tribueret, scateilum argenteum pauperi dari praecepit, *ibid.*, 63. Pauperum qualem curam gesserit, *ibid.*, 106, 124, 291. Nilam post mortem, *ibid.*, 252, 23. Episcoporum defunctorum bona pro pauperibus servari voluit, *ibid.*, 391. Pro paupere inopia defuncto, tanquam si propriis manibus peremisset, deflet, *ibid.*, 96. Xenodochium Jerusalem instituit, *ibid.*, 110. Xenodochia rectores constituit pro rebus pauperum strenue gubernanda, *ibid.* S. VH. S. Desiderius erat puerulorum auctor, senum tutor, viduarum protector, pupillorum defensor, *ibid.*, 87, 239.

ELIGIUS (S.) assidue turbis pauperum constipatis incedebat, quibus alimoniam pariter et eleemosynam tribuebat: quicquid habuit, excepto tegumento et victu, totum egenis et monasteriis dispersit, LXXXVII, 489. Maximam semper dilectionem erga pauperes habuit, et inter cetera, senibus se viduae atque pupillis existeret, *ibid.*, 307, 308. Extrema bonitate peregrinos lovebat, *ibid.*, 506.

VENANTIUS. — S. Merardus quicquid ad escam accipere deberet, si pauperem vidisset, cibum egeni porrigebat, ipse ferens inopiam, LXXXVIII, 535. S. Maurilius infirmos tanquam verbi Dei fidelissimi dispensator circumiecit, *ibid.*, 567.

WALAFRIDUS STRABUS. — Quantam S. Othmarus in pauperes misericordiam habuerit, CXIV, 1034, 1035.

S. BERNARDUS. — Caritas Moysis sese pro delinquentibus obiectis. Caritas Jeremias qui, libertate uti nolens, maluit captivus adduci cum populo; Pauli optantis anathema esse ab ipso Christo pro fratribus; David in eo potius transferri divinam ultionem flagrantis, (LXXXII), 192.

ANASTASIUS. — Eleemosyna quotidiana assignata ab Adriano I centum pauperibus, CXVIII, 1183. Pauperum cura singularis exercebatur a S. Nicolao I, *ibid.*, 1569.

Libri de eleemosyna tractantes, homiliae, sermones.

De faciendis eleemosynis sermones, S. Augustinus, XXXIX, 1700, 1701, 1705, 2335, 2338, 2540, 2542, 2545. — Sermones de eleemosyna, S. Petrus Chrysol., LI, 202, 205, 231, 314, 320. — De eleemosyna sermones, S. Leo Magnus, LIV, 157, 159, 164, 168, 174, 176, 297. — Homilia de eleemosyna, S. Laurentius Novar., LXVI, 105. — De eleemosynis, Talo Casaragust., LXXX, 891. — De operibus misericordiae, et quod unusquisque a seipso eleemosynam incipere debeat, Jonas Aurelian., CVI, 251. — De eleemosyna, Haymo Halberst., CXVIII, 902 et seqq. — Quod eleemosyna de alienis fieri non debeat, Hincmarus Rem., CCXV, 863. — De eleemosyna, S. Petrus Damianus, CXLV, 207 et seqq. — De eleemosyna, Alanus de Insulis, CCX, 175.

PARS SECUNDA.

DE ELEEMOSYNA.

Quaestio per supplementum tractatur juxta ordinem alphabetum Patrum.

ALANUS DE INSULIS. — « Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam. » Et alibi: « Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. » Item: « Omnipotenti te tribue. » Item: « Bestias qui praevenerit msum periturum. Item: Si vides famo pereuntem et non subvenis, occidisti. »

O homo, eleemosyna est condimentum jejunii, ornamentum orationis, vigiliarum decus, largitatis insigne, peccati remedium speciale. Ad hanc invitat te Christus, exemplo pauperis omnia erogans, verbo opera misericordiae praedicans, ab hac nulla paupertate te excusae. Si pecuniam dare non potes, da frustum panis; si hoc non vales, saltem aquam frigidam potum. Si proximo non potes subvenire facio, subveni verbo, vel pro eo intercedens, vel eum instruens. Est enim eleemosyna multiplex, a manu largiendo pauperi; ab officio, ministrando eroganti; a lingua, proximo instruendo, vel pro eo intercedendo; ab animo, peccanti compatiendo, vel injurias remittendo. Sunt autem quaedam eleemosynae ordinatae, quaedam exordinales. Ordinatae sunt quae circumstantiis suis formantur: exordinales quae privatae sunt. Circumstantiae eleemosynarum haec sunt: Quis, quid, quantum, cui, ubi, quando, quare. Quis, si sit dives vel pauper; grator est enim eleemosyna pauperis quam divitis. Unde Dominus dicit in Evangelio, pauperescalem mulierem quae posuit duo minuta in gazophylacium plus minime quam divites qui miserant magnas summas. Per quid, etiam intelligitur, utrum iustus sit vel iniustus. Quia si iustus det eleemosynam, ad utrumque valet; si vero iniustus det eleemosynam, valet ei ad fugam poenae, non ad meritum gloriae. Per quid, imminuitur quod de proprio debeat fieri eleemosyna, non de alieno. Non enim de furto vel de rapina recte fit eleemosyna, quia ut dicit Scriptura, facere eleemosynam de substantia pauperis, hoc est filium mactare in conspectu patris. Per quantum, ostenditur quod non totum uni, sed plura pluribus particulatim distribuenda sunt. Per cui, innuitur quod potius pauperi quam diviti largienda sit eleemosyna, potius cognato, vel affini quam extraneo, potius domesticis fidei quam dyabolis. Unde ad insinuandum, quantum, et cui, dictum est: « Disperdit, dedit pauperibus. » Ubi scilicet in aperto ad aliorum instructionem, procul tamen omni humana laude remota. Unde ait Dominus: « Sic luceant opera vestra... » Quando, tempore necessitatis. Quare intuitu Dei, non terreni emolumenti, vel favoris humani. Eleemosyna est ros coelestis, extinguens peccati carnium, quae sole allegat apud Deum, quae sola allegabit pro te apud districtum Iudicem. Pro quo enim a Christo laudabimur beati in iudicio? quod silentium tenuerunt? non; quia continentis fuerunt? minime; quia vigiliis insudaverunt? nequaquam, sed quia eleemosynis operam tribuerunt.

Eleemosyna gerit similitudinem olei, sejunctum luminis. Sicut enim lumen subtrahito oleo extinguitur, sic jejuniis sine eleemosyna meriti privatur virtute. Illo speciali et naturali praecepto quo dicitur, « Quod vis ut faciant tibi homines, et tu fac illis, » obviat, qui eleemosynam indigenti negat.

Est autem triplex eleemosyna, frigida, tepida, calida. Frigida est quae non fit instinctu naturalis pietatis vel fervore charitatis, sed tantum humani favoris; tepida est, quae fit instinctu naturalis pietatis, ut illa quae fit indelibus, motu naturalis affectionis; calida vero, quae fit actu charitatis. Prima meretur poenam; secunda vitam eam; tertia consequitur gratiam. Eleemosyna non solum de superfluis, sed et de necessariis fieri debet. Unde dictum est: « Qui habet duas tunicas, det non habenti. » ideo tunicam nominat, non pallium, quia tunica est magis necessaria; ad insinuandum quod non tantum superflua, verum etiam necessaria dare tenemur. Quod in beato Martino claruit, qui asperitatem temporis partem chlamydis quae sola indutus erat pauperi erogavit. Sunt quidem qui ea quae vix porcis exponenda erant erogant pauperibus, quibus sua peccata redimi putant; et hoc est quasi in Deum blasphemia, indignis honorare divos, et quae proculcanda sunt a porcis offerre coelestibus margaritis, CCX, 175, 176.

Hospitalitatem nolite oblivisci.... O homo, Christus in membris suis clamat ad ostium, petit hospitium. Suscipe peregrinum in terra, ut te recipiat exultantem in patria. Abraham, quia angelos suscepit sub specie hospitum, meruit donari filio. Lot, quia angelos quasi hospites suscepit, meruit liberari a Sodomorum incendio. Vidua quae hospitii beneficio Eliam honorabat, meruit suscitationem filii. Euntes in Emmaus discipuli per Christi doctrinam illuminati sunt, sed per hospitalitatis obsequium plenius et perfectius ab ipso illuminari meruerunt. O homo, si scias te advenam et peregrinum in hoc saeculo, si recognoscas peregrinationis tuae statum, non negabis peregrino hospitium. Nam si pauperem Christi ex ludis a tecto, ipsum Christum excludis a pectoris tui hospitio... Audi quid ipse dicat: « Quod uni ex minimis meis fecistis... » Debet autem ipsa hospitalitas esse laeta, munifica, humilitatem exhibens, largitatem amplectens. Magna enim pars hospitalitatis honesta est vultus serenitas.

Munificentia quoque hospitalitatis est portio, ut non suscipiamus postulantes veluti fastidio, sed etiam preveniamus præcipienti officio. Exemplo enim illorum euntem in Emmaus, non solum hospites invitandi sunt, sed trabendi. Exhibenda est quoque hospitibus humilitas, ut gratia humilitatis, quam etiam totam consummat hospitalitatem, gratius sit obsequium quod impendit. Recipiamus igitur in peregrino illum qui pro nobis in terra peregrinatus est de caelo, qui pro nobis egressus de patria, mendicus existit in via. O felix hospitium, quod Christo exhibetur in paupere! o felix lectus, in quo requiescit Christus in corpore! felix mensa ad quam sedet homo Deus in homine! O homo apud gentiles iura hospitalitatis servatur, apud fideles franguntur. Bruta animantis in adventu similitudo gaudet, et eis quodammodo ius familiaritatis exhibent; homines vero humanitatis officium inhibent. « Erubescere, Sion, ait mare. » Erubescat mare a fluminibus adjuvari, Erubescat rationale ab irrationali instrui. Erubescat sol a camino et facibus calefieri...., CXX, 181, 182. De elemosyna, CXX, 175.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis. episcop. — De elemosyna facienda, XIV, 724. De elemosynæ bonis, XIV, 1069. Liberalitatis exemplum erga pauperes a vidua evangelica propositum, XVI, 242.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis. archiepiscop. — De elemosyna, CLIX, 56.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis. episcop. — Sane cavendum ne quisquam existimet infanda illa crimina qualia qui agunt, et regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, et elemosynis quotidie redimenda. In melius quippe est vita mutanda, et per elemosynas de peccatis præteritis est propitiandus Deus, non ad hoc emendus quodam modo, ut ea semper liceat impune committere, XL, 265.

Sane qui sceleratissime vivunt nec curant talem vitam moresque corrigere, et inter ipsa facinora et flagitia sua elemosynas frequentare non cessant, frustra ideo sibi blandiuntur, quoniam Dominus ait: « Date elemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. » ..... XL, 267.

Qui enim vult ordinate dare elemosynam, a se ipso debet incipere, et eam sibi primum dare: « Miserere animæ tuæ placeas Deo. » ..... Propter quem dilectionis ordinem dictum est: « Diliges proximum tuum sicut teipsum. » Cum ergo Dominus Pharisæos increpasset quod forissecus se lavabant, intus autem rapina et iniquitate pleni erant, admonens quadam elemosyna, quam sibi homo debet primum dare, interiora mundari: « Verumtamen, inquit, date elemosynam...., XL, 268.

Cum auditis omnia male facta elemosynis redimi, nolite sic intelligere, ut intelligunt quidam perversi. Elemosynas enim possunt tibi prodesse ad delenda peccata præterita, et mores mutaveris. Si autem in eisdem malis perseveras, elemosynis tuis non corruptis iudicem. Ego dico propter illa scelera et crimina quæ omnes modo vitare debent qui accipiunt corpus Domini et sanguinem. Cæterum non me latet, vitam istam mortalem et in carne corruptibilem constitutam sine peccatis esse non posse, sed illa quotidiana et levia habent etiam sua lavacula quotidiana.... Quod enim Deus statuit ut elemosynæ, propter levia peccata, ille putat ad illa gravia sibi posse optulari, a quibus non vult discedere, sed in his cupit permanere perpetuo. Faciat pro his elemosynas, sed vita mutata; inde recedat, et huc accedat. Si autem dixerit in animo suo: « Si quotidiana faciam latrocinia, etsi quotidianis corruptionibus adulterium me contaminem...., et a tali vita omnino non recedam, faciens tamen quotidianas elemosynas extinguo omnia peccata; tamen extinguas, sed cum extingueris...., pereunt ergo peccata, sed tecum. Si autem vitam mutaveris, illa pereunt, tu invenieris...., XXXIX, 1701, 1901, 2543.

Sed ne putetis, quia facienda sunt quotidie adulteria, et elemosynis quotidianis mundanda sunt. Ad illa majora scelera non sufficiunt quotidianæ elemosynæ, ut ea mundent. Aliud est ubi mutes vitam; aliud est ubi tolere vitam. Illa mutanda est; si mœchus eras, noli mœchus esse; si fornicator eras, noli fornicari; si homicida, noli esse homicida...., arbitraris hæc, nisi fieri desinant, quotidianæ elemosynis posse mundari?..... XXXVIII, 88.

Beneficentia in corpus et animam proximi, XXXII, 1332. De sublevandis pauperibus, XXXIII, 471. De mercede elemosynæ, XXXVI, 388, 455. Misericordia est exercenda. XXXVII, 1328. Christus in pauperes vestiens, XXXVIII, 170, 219, 259, 245, 250, 253, 524. De operibus misericordiarum, XXXVIII, 406, 453, 1198, 1199. Quid elemosyna sine fide. XXXVIII, 626. Elemosyna iustis laboribus facienda, XXXVIII, 648, 1200. Duo genera elemosynarum, XXXVIII, 1041, 1045, 1055. Christus accipit quod pauperibus erogatur, XXXIX, 1519. De charitate

humana, XXXIX, 1550, 1555, 1556, 1590, 1651, 1671, 1680. De faciendis elemosynis, XXXIX, 1700, 1842, 1846, 1676, 1897, 1937, 1949. Elemosynæ iustas; an Deus velit elemosynam fieri, XXXIX, 2269, 2250. Elemosynarum genera multa, XL, 266. De visitatione infirmorum, XL, 1147. De misericordia, XL, 1246. De generalitate elemosynarum, XLI, 1225. Opera misericordiarum sanctorum, XLIV, 152.

BEDA Venerab., presbyt. — De elemosyna, CXLV, 268.

BERNARDUS (S.), Clarevallensis. abb. — Beneficentia erga pauperes laudatur, CLXXXII, 235.

BRUNO (S.), Astensis. abb. — De elemosyna, CLIV, 422.

CÆSARIUS (S.), Arelatensis. episcop. — De elemosyna, XLVII, 1077.

CHROMATIUS (S.), Aquileiensis. episcop. — De elemosyna, XX, 551.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis. episcop. et martyr — Loquitur in Scripturis divinis spiritus sanctus: « Elemosynis et fide delicta purgantur. » Et: « Verum date elemosynam, et ecce vobis omnia munda », etc.... Quorum præceptorum memor Daniel, cum rex Nabuchodonosor, adverso somnio territus, æstuaret, pro averendis malis ad divinam opem impetrandam remedium dedit dicens: « Propterea, o rex, peccata tua elemosynis redime et iniustitias tuas misericordias pauperum. » Cui rex non obtemperans, adversa cura videret et infesta perpesus est; quæ evadere et vitare potuisset, si peccata sua elemosynis redemisset. Raphael quoque angelus paria testatur, ut et elemosyna liberet ac largiter fiat hortatur, dicens: « Bona est oratio cum jejuniis et elemosyna, quæ elemosyna a morte liberat, et ipsa purgat peccata, ostendit orationes nostras ac jejuniis melius posse, nisi elemosynis adjuvantur; deprecationes solas ad impetrandum parum valere, nisi factorum et operum occasione adjuvantur, IV, 605, 606.

Nec sic ista proferimus, ut non quod Raphael angelus dixit veritatis testimonio comprobemus. In Actibus apostolorum facti fides posita est, et quod elemosynis, non tantum a secunda, sed a prima morte animæ, liberaret gentes et impletis res probatione compertum est. Tabitha, operationibus iustis et elemosynis præstatis plurimum dedita, cum infirmata esset et mortua, ad cadaver exanime Petrus accitus est; qui cum impigre pro apostolica humanitate venisset, circumsteterunt eum viduæ fletus et rogantes, pallia, et tunicas, et omnia illa quæ prius sumpserant indumenta monstrantes, nec pro defuncta suis vocibus, sed ipsius operibus deprecantes. Sensit Petrus impetrari posse quod sic petebatur, nec defuturum Christi auxilium viduis deprecantibus, quando esset in viduis ipse vestitus. Cum itaque genibus aius orasset, viduarum ac pauperum idoneus advocatus legalis sibi preces ad Dominum pertulisset, conversus ad corpus, quod in tabula jam lotum iacebat: « Tabitha, inquit, exurge in nomine Christi. » Mors itaque suspenditur, et spiritus redditur, ac mirantibus et stupentibus cunctis, ad hanc mundi denuo locum reditum corpus animatur.... IV, 606, 607.

Plura de hac questione leguntur in opere. De elemosynis, IV, 601, 622.

De elemosyna, IV, 601. De bono operis et misericordiarum, IV, 723.

ELIGIUS (S.), Noviomensis. episcop. — De elemosyna, LXXXVII, 593.

FASTIDIUS, Britannor. episcop. — Elemosynæ de lucris iniustis, I, 596.

GAUDENTIUS (S.), Briz. episcop. — Sermo contra avaritiam et pro pauperibus, XI, 955. De mammona iniquitatis facite vobis amicos, ibid., 975.

GEZO, abb. Dertonensis. — De iis qui elemosynas faciunt et peccata non dimittunt, CXXVII, 495.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap. — De elemosynis, LXXVI, 122, 179, 206, 229.

GUIGO I, Carthusianor. prior. — De cura infirmorum, CLIII, 622.

GUNTHERUS, Cisterciensis. monach. — Proximo autem miseremur pluribus modis, videlicet compassionem, orationem, correctionem, consilio, auxilio et beneficio. Compassione miseremur proximo, quando vel ejus peccata vel ærumnis misericorditer condonemus. Peccatis Absalon filii sui condolebat David, cum ille patrem persequeretur, et condolebat arumamis, cum ipse miserabiliter ejus mortem lamentaretur. Oratione similiter miseremur proximo duobus modis, cum vel pro peccatis ejus vel miseris Deum orando humiliter imploramus. Pro peccatis proximorum orabat Stephanus, cum pro se lapidantibus imploraret, pro miseris autem Paulus, cum juvenem

Elychum misera sorte peremptum orando suscitaret. Correctione quoque miseremur proximo duobus modis, cum vel eum de letis suis jam male lucrepantes corripiamus; vel a facendis misericorditer abstrahimus... Consilio quoque proximo miseremur quando erranti et sui prorsus ignaro salutari consilio subvenimus. Auxilio etiam eidem proximo miseremur, quando ad faciendum vel obtinendum bonum quod per se non potest, auxilium ei misericorditer obtinemus, vel exhibemus. Beneficio autem eidem miseremur, quando indigenti materiale stipendium, ut puta cibi vel potus, aut vestis, vel pecunie effectum pietatis impertimur. In ejus beneficii exhibitione ista candida sunt, ne fiat de alieno, ne absque modo, ne detur indigno. Ne fiat de alieno...; ne absque modo, velut si uni dederis, unde pluribus poteras subvenire, ne dederis indigno, si dignus esse indigens valeat reperiri, quem admodum scriptum est: «Sudet eleemosyna tua in manu, donec invenies justum cui dederis,» licet alibi scriptum sit: «Omni potenti tribue,» tamen hæc nostra beneficia ad domesticos fidei, et vicinos seu familiares nostros copiosius et frequentius debent extendi, CCXII, 210, 211.

Eleemosynam facienti ista conveniunt: mentis puritas, simplicitas, humilitas, liberalitas, hilaritas. Mentis puritas est valde necessaria est, siue qua nec esset eleemosyna quicquid facere posset; quia cum eleemosyna nihil aliud sit quam misericordia, nulli misericors esse potest qui sibi ipsi per cordis impuritatem impius et immisericors esse convincitur. Quocirca si eleemosynam facere meditari, necesse est eam a te ipso incipere et transire in proximum... Competit et etiam simplicitas, ut ex eo quod sola pietatis causa fieri debet, non querat favorem hominum, velut Pharisei. Humilitas etiam eidem multum est necessaria, ne quod ob amorem Dei et proximi humiliter faciendum est, arroganter et superbe fiat, ut faciunt quidam homines perditissimi, qui ea quæ pauperibus erogando erunt scurris et histrionibus largiuntur... Liberalitas quoque facienti eleemosynam adesse debet, ne sit ex angustis et aridus in erogando, sed pro modo facultatis fratri libenter impertiat, non tam limeus in posterum defectum suum quam præsentem illius attendens penuriam. Meminisse siquidem debet, quoniam qui dedit præsentia poterit, illis erogatis, alia copiosius ministrare... Hilaritas facienti eleemosynam semper adesse debet, ut id ipsum quod dat læto animo largiatur....

Proveniant autem ex eleemosyna quinque hæc: remissio peccatorum, charitatis augmentum, spirituale gaudium, certa spes promissorum, perceptio præmiorum. Remissionem peccatorum ex eleemosyna provenire nulli dubium e se debet... Charitatis augmentum provenit ex eleemosyna tum erga Deum quam erga proximum... et alia, CCXII, 209-222.

De eleemosyna, CCXII, 210.

HAYMO, Halberstensis. episcop. — De modo largiendi eleemosynas, CXVIII, 148. — De eleemosyna, *ibid.*, 1902.

RILDEBERTUS, Cenomanensis. episcop. — Beneficentia erga pauperes, CLXXI, 189.

HINCMARUS, Remensis. archiepiscop. — Quod eleemosynas de alienis fieri non debent, CCXV, 863 De operibus misericordie, CCXV, 888.

HIERONYMUS (S.), presbyt. — Hortatio ad eleemosynam, XXIII, 1101. Merces eleemosynæ, XXVI, 69. De infirmis et pauperibus recreandis, XX, 583. De charitate erga infirmos, *ibid.*, 421.

INNOCENTIUS III, papa. — «Date eleemosynam et ecce omnia munda sunt vobis.» Nemo dignus posset eleemosynam commendare quam ipsa Veritas commendavit, quæ per eleemosynam acribit universa mundari. Unde bene congruit nomen effectui, et interpretatio veritatis. Nam eleemosyna dicitur ab *elimino*, vel ab *eff*, quod est *Deus*, et Moys, quod est *aqua*, quia Deus per eleemosynam maculas peccatorum eliminat, et sordes abluunt vitiorum. Eleemosyna quidem est, indigenti pietatis intuitu subvenire, ejus quantum sit fructus Scriptura sacra demonstrat. Nam eleemosyna mundet, eleemosyna liberat, eleemosyna redimit, eleemosyna protegit, eleemosyna postulat, eleemosyna impetrat, eleemosyna perficit, eleemosyna benedicit, eleemosyna justificat, eleemosyna resuscitat, eleemosyna salvat.

Audi de singulis exempla per ordinem: «Date, inquit Dominus, eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis;» ecce qualiter eleemosyna mundat. Raphael angelus ad Tobiam: «Bona est, inquit, oratio cum jejunio et eleemosyna, magis quam thesaurus auri recondere, quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est quæ purgat peccata, et facit invenire vitam æternam;» ecce qualiter eleemosyna liberat. Daniel autem dixit ad Nabuchodonosor: «Placeat tibi consilium meum, rex, et peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas mi-

sericordiis pauperum, forsitan ignoscat Deus delicta tua,» ecce qualiter eleemosyna redimit. Tobias vero, quia pergens et per omnem cognationem suam, dividit tamenque prout poterat de facultatibus suis, esurientes aliebat, nudisque vestimenta præbebat, et mortuis sepulcrum sollicitus impendebat. Cum rex iussisset illum occidi, fugiens nudus latuit, quia multi diligebant eum;» ecce qualiter eleemosyna protegit. «Absconde, inquit, eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa orabit pro te» quia ignem ardentem aqua exstinguit, et eleemosyna resistit peccatis; ecce qualiter eleemosyna postulat. Cornelius autem centurio, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper, vidit in visu manifeste angelum Dei dicentem sibi: «Orationes tuas et eleemosynas tuas ascenderunt in memoriam in conspectu Dei;» ecce qualiter eleemosyna impetrat. Dominus quoque dicit: «Si vis esse perfectus, vende et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum multum in celis;» ecce quomodo eleemosyna perficit. «Anno tertio, dicit Dominus, separabis aliam decimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore, et repones intra januas tuas, venietque Levites, qui aliam non habet possessionem tecum, et peregrinus, et pupillus ac viduus, qui intra portas sunt, et comedent et saturabuntur, ut benedicti tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris;» ecce qualiter eleemosyna benedicit. «Dispersit, dedit pauperibus, iustitia ejus manet in sæculum sæculi, cornu ejus exaltabitur in gloria;» ecce qualiter eleemosyna justificat. Eum Tabitha, quæ plena erat bonis operibus et eleemosynis, obiisset, circumsteterunt Petrum omnes viduæ fientes et ostendentes tunicas et vestes quæ faciebat eis; qui ponens gentes oravit, et dixit: Tabitha, surge, et illa aperuit oculos, et viso Petro resedit;» ecce qualiter eleemosyna resuscitat. «Stans autem Zachæus dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. At Jesus ad eum: Quia salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit Abraham. Venit enim Filius hominis querere et salvare quod perierat;» ecce qualiter eleemosyna salvat, CCXVII, 743-748.

Sunt quoque et alii plures eleemosynarum effectus, quos ex subjectis testimoniis poteris cognoscere. Dominus in iudicio pietatis opera commendavit, pro quibus ipse misericordibus regnum largietur æternum, «Venite, inquit, benedicti Patris... esurivi enim et dedistis mihi manducare... Beati misericordes... In qua mensura mensi fueritis, remetietur... Dives ille qui induebatur purpura et bysso et epulabatur quotidie splendide, quia non misertus mendico, nomine Lazaro... mortuus est et sepultus in inferno... Servus ille qui noluit misereri conservo suo, sicut dominus fuerit et misertus, traditus est tortoribus...» etc... CCXVII, 748, 749, 750. De eleemosynis, CCXVII, 743, 747, 1143.

Quod eleemosyna in peccata facta non valet ad meritum, nec suum effectum sortitur, sed est tamen præparatoria ad Dei gratiam consequendam... Verum si tantæ virtutis est eleemosyna, vel potius tantæ est eleemosynæ virtus, faciant igitur homines quæcumque libuerint, et eleemosynis duntaxat insistant, securi de Veritate quæ dicit: «Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis.» Numquid ergo facientibus eleemosynas omnia munda sunt, ebriosi, adulteri, homicidæ, cæterisque vitiorum sordibus involutis? Licenter ergo suas exercent turpitudines, et peragant voluptates, si eleemosyna sufficit ad redimenda peccata. Absit omnino! qui teste Scripturæ, «quidquid immundus tetigerit immundum erit.» Non enim offerentes a muneribus placent, sed munera ab offerentibus... attende prudenter quod dicit Apostolus: «Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum... charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest...» Vera igitur eleemosyna de vera charitate procedit. Nam secundum charitatis mandatum hoc est: «Dilige proximum tuum sicut teipsum.» Ad quod pertinet illud: «Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis.» Sicut ergo volumus nobis ab aliis in nostris necessitatibus subveniri, sic et nos debemus aliis in suis necessitatibus subvenire, ut sicut nos, ita proximum diligamus. Nisi enim ramus eleemosynæ de charitatis radice procedat, non habet pinguedinem vel humorem ut suavem vel maturum fructum producat. Nam vere eleemosyna fructus est charitatis. «Charitas autem operit multitudinem peccatorum.» De qua Veritas ait: «Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.» Eleemosyna quæ de charitate procedit, ipso profecto mundat a vitis et redimit a peccatis... Sic eleemosyna præter charitatem vel potius ante charitatem donata, proficit quidem, etsi non sufficit; præparatoria, licet non

promeritoria gratia vel salutis, per quam tamen pervenitur ad gratiam et salutem. Reddit enim hominem habilem, reddit aptum, reddit idoneum, velut sitientem, velut anhelantem, velut appropinquantem ad fontem gratiæ salutariæ, per quem liberatur a morte, mandator a culpa, redimitur a peccato, CCXVII, 750, 751, 752.

Inter opera pietatis, quæ, secundum Apostolum, promissionem habent vitæ, quæ nunc est, pariter et futuræ, hospitalitatem nobis specialiter et frequenter divina Scriptura commendat, utpote quæ illa omnia comprehendit, propter quæ Dominus in ultimæ discussionis examine remuneraturum se bonos et malos asserit punitorum. Hæc enim pascit esurientes, sitientes potat, colligit hospites, nudos vestit, et non solum infirmos visitat, sed eorum in se infirmitates assumens, infirmantium curam agit, in carcere positos subvenit, et quibus vivis in infirmitate communicat, participat in sepultura defunctorum. Per hanc quidam angelis receptis hospitio placuerunt, cum Abraham et Lot hospitalitati vacantes angelos munerunt hospitari, per quos Abraham jam senex futuræ sobolis accepit promissionem, et Lot fuit de incendio Sodamæ liberatus. Duo quoque discipuli, qui Jesum hospitio coegunt, quem in expositione Scripturæ non noverant, in panis fractione noverunt. Per hanc superflua divitum quæ congregata forte servarentur ad mortem, in necessitates pauperum erogantur ad vitam. Per hanc terrena in coelestia, et transitoria in æterna felici commercio transmutantur, dum per manus pauperum thesaurizamus in coelis, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt nec furantur; et facimus nobis de mammona iniquitatis amicos, qui, cum defecerimus, in æterna tabernacula nos admittant, CCXV, 77.

Bonum est jejunium, sed melior est eleemosyna, quia quod jejunium subtrahit, eleemosyna tribuit. Alioquin quod jejunium subtrahit voluptati, reponit cupiditati. Qui vero dat eleemosynam, quodcumque sibi subducit, alii totum impendit. Per jejunium enim affigitur caro propria, per eleemosynam vero reficitur aliena. Illud præstat esuriem, ista vero satietatem procurat. Rursum, bonum est orare, sed melius erogare, quoniam eleemosyna agit utrumque descendens ad proximum et ascendens ad Deum. Audi super hoc sententiam Sapientis: « Conclude eleemosynam, inquit, in corde pauperis, et ipsa pro te orabit ad Dominum. » Non enim desistit orare, qui non desistit bene agere, cum melius sit orare opere, quam sermone. Sed dices: Ego sum pauper, egenus et inops. Non habeo panem, non habeo vestem, non habeo alipem, ut quidquam valeam erogare. Verum attende quod apud Deum sufficit bona voluntas, ubi deest opportuna facultas. Nec tam attendit in munere quantitatem, quam devotionem in opere, pensans magis ex quanto, quam quantum. Respicens enim Jesus, vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium divites. Vidit autem quandam viduam pauperulam mittentem æra minuta duo, et dixit: « Amen dico vobis quia vidua pauper plus quam omnes misit. Nam hi omnes ex abundantia sibi miserunt, in munera Dei; hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit misit, CCXVII, 752.

Cæterum solerter attende quod nisi dederis eleemosynam cordis, Deus non acceptat eleemosynam operis, ipso dicente: « Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater coelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis, nec Pater vester vobis dimittet, CCXVII, 753. Vides aperte quod Deus non approbat munus operis, nisi prius offeras munus cordis. Eleemosynam vero cordis prudenter impendis, cum aut offendenti dimittis, aut satisfacis offenso, ut nec ille contra te rancorem vel odium in corde retineat, nec tu contra ipsum retineas rancorem, vel odium in corde, CCXVII, 753-757.

Quod ad eleemosynam sicut ad aliquid et quodlibet opus bonum requiritur perseverantia, vide, CCXVII, 759, 762.

Restat dicendum de quibus sit eleemosyna facienda. Videtur profecto de his quæ juste possides et rationabiliter acquisisti, secundum illud Sapientis: « Noli offerre munera prava; non enim suscipiet illa Deus. » Multa sunt talia in Scripturis. Contrarium autem videtur Dominus in Evangelio docuisse: « Facite, inquit, vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. » Verum inter ea quæ acquiruntur injuste, quedam sunt in quibus transfertur dominium, quedam in quibus non transfertur. De illis ergo in quibus transfertur dominium, ut in negotiatione, militiis, et hujusmodi, licite potest eleemosyna erogari, quia, cum effecta sint tua, licite offenderis illicite acquiritur, jam tamen, quasi de tuis, licite poteris erogare. De illis autem in quibus dominium non transfertur, ut de furto, rapina, sacrilegio et usura, non licet eleemosynam erogare, quia cum aui aliena, non tua, teneris ea his,

quorum sunt, restituere, non autem ea leviter dominis contrectare.... Quod autem de mammona iniquitatis in Evangelio legitur, ad illas acquisitiones injustas, in quibus transfertur dominium, refertur, de quibus licite potest eleemosyna erogari. Quia vero, non auditores legis sed factores justitiae vult apud Deum, rogo te, frater, et hortor, et precor, et moneo, quisquis es, Christiane, si vis esse quod diceris, ut studeas facere quod audis, tenens pro certo quod eleemosyna quæ datur a de corde puro et conscientia bona et fide non ficta, magnam præstat fiduciam apud Altissimum, et ipsa contra omne periculum salutaris est medicina, CCXVII, 758, 759. Eucharistiam charitatis, CCXVII, 761-764.

Circa eleemosynam quatuor diligenter attendas, videlicet causam, finem, modum et ordinem: causam, ut fiat ex charitate; finem ut fiat propter beatitudinem; modum, ut fiat ex hilaritate; ordinem, ut fiat secundum regulam.

Ex charitate autem danda est eleemosyna; quia sicut arbor ad fructum, ita charitas se habet ad eleemosynam. « Non enim potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala bonos fructus facere. » Propterea dicit Apostolus: « Si distribuero omnes facultates meas, et eleemosynam sine charitate sibi posse sufficere ad salutem, licet ad tria valeat eleemosyna extra charitatem distributa. Vel ad habilitatem suscipiendi gratiam, vel ad pœnæ æternæ mitigationem, vel ad obtinendum bonum aliquod temporale.

Cum ergo quis erogat eleemosynam, debet eam propter æternam beatitudinem erogare, non propter famem mundanam, vel propter humanam retributionem. Unde Veritas inquit in Evangelio: « Cum facis eleemosynam noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis et vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. » Non est contrarium quod Dominus alibi ait: « Luceat lux vestra coram hominibus, et videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum qui in coelis est. » Primo quia intentio potest existere in abscondito, et operatio in aperto, ut propter intentionem absconditam, nesciat sinistra quid faciat dextra. Et propter operationem operantem, videntes opera bona glorificent Patrem. Secundo, quia nemo debet facere opus bonum, ut ipse glorificetur ab hominibus, sed ut homines glorificent Deum. Cuius primum prohibetur, secundum præcipitur. Rursum alibi Veritas ait: « Cum facies prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos aut fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ne forte et ipsi te retribuant, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos et cæcos, et beatus es, qui non habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in retributione iustorum. » Hic finis, hæc merces, hoc premium propter quod facienda est eleemosyna.

Porro danda est eleemosyna non ex tristitia, sed cum hilaritate; non cum mora, sed cum velocitate. Iuxta quod docet Apostolus, dicens: « Unusquisque, prout destitavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate. Hilariter enim datorem diligit Deus. »

Cæterum in eleemosyna danda serva regulam ordinatam. Triplex enim eleemosyna est, cordis videlicet, oris et operis: ex corde datur per compassionem, ex ore per correctionem, ex opere per largitionem. De prima dicit Apostolus: « Quis infirmatur, et etc. » de secunda Dominus ait: « Si peccaverit in te frater tuus, et etc. » de tertia dicit propheta: « Frange esurienti panem tuum. » Verum hæc triplex eleemosyna danda est ordinate. Primo nobis, secundo proximo. Crudelis est enim et fuit, qui alii compatitur, et sibi non misereatur; qui alium castigat, et seipsum non emendat; qui alii subvenit, et se despiciit. Et contra præcipitur: « Misereere animam tuam placens Deo. » Ergo tibi ipsi primo danda est eleemosyna. Post te da proximis eleemosynam, et in eis quoque ordinem serva, præferens sodes, domesticos, propinquos. Propter quod dicit Apostolus: « Operamini bonum ad omnes, maxime ad domesticos fideles. » Nam hoc exigit charitas ordinata. Sed inter hos præferendi sunt iusti, si cætera circumstantia pares existant. Cum enim omnis homo tam bonus quam malus nobis ratione natura sit proximus, et ex præcepto divino tenemur diligere proximos sicut nos ipsos, profecto videtur, quod passim omni homini tenemur indigenti, cum possumus, subvenire, et cum majoris meriti videatur, inimicis benefecere quam amicis. Et contra Veritas ipsa testatur: « Quicum-

que recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet...)

Nullum ergo contingeret elemosynam retardari, si semper oporteret inter bonos et malos discerni. Sed cur in elemosyna danda non praeferas iustum iniquo, cum ipse tibi meritis et precibus suis plus valeat apud Dominum promereri? Sane beneficiendum est et bonis et malis, et iustis et impiis, et amicis et inimicis, cum necessitas exigit et facultas permittit; sed in talibus ponderandae sunt circumstantiae, ut possit discerni, quando et quomodo, et ubi, et cui magis debeat subveniri. Contingere enim potest, ut aliquando magis subveniendum sit malo quam bono, si videlicet premittat maiori egestate, praeventum cum abaque periculo non potest subventio prorogari. Et licet maioris sit meriti benefacere inimicis, quia tunc maxime propter Deum animo vis inferatur; unde: « A diebus Joannis Baptiste, regnum colorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. » Si tamen parentes indigeant, eis credo potius succurrendum, propter illud speciale mandatum: « Honora patrem tuum et matrem tuam. » ... Licet ergo beneficiendum sit generaliter omnibus proximis, amplius tamen bonis quam malis, iustis quam impiis, nisi regulae generali detrahat aliqua specialis exceptio, circumstantiis ponderatis.

LAURENTIUS (S.), Novariensis. episc. — Inter multa utilia et salutaria praecepta quae scripta sunt in divinis Paginis, nulla est alia tam efficax, tam valida et velox nostrorum vulnium medicina, quam praeceptum elemosynae; siquidem elemosyna non solum peccata purgat et vulnera conscientiae curat, sed etiam animam ipsam de morte revocat, regnorumque coelestium facit esse consortem. Hujus praeceptionis vel operis suctor est iustissimus Tobias, rarus corpore, et clarus opere; tentatus ad tempos et non mortificatus; temporali aspectu pauperum privatus, et perpetuo bonorum operum lumine plenus. His talibus monitis instruebat filium: « Fili, de substantia tua fac elemosynam, et ne avertas faciem tuam ab omni paupere; sic fiet ut a te non avertatur facies Dei. » Tulit etiam scrupulum de animo trepide vel dubie largientis, ut sive de multo, sive de modico, quispiam largiri non desinat. « Fili, secundum quod tibi est factum; si largior est substantia, largius eroga; si modica, porridge modicum. » Et noli dubitare dum erogas, noli diffidere, dicens: Ne forte non sufficiat nobis; sed esto laetus, dum erogas, quia hilarem datorem diligit Deus.

Homines cum simus in lubrica natura plerumque peccantes, non cesset anima iustitiam aqua exuberans. Radix omnium malorum quid est? Avaritia. Radix omnium bonorum quid est? Elemosyna. Et qui nunc vulneratus es per avaritiam, cura te per elemosynam. Mortuus es per avaritiam? vivifica te per elemosynam. Exulcerata est peccatis anima tua? unge eam pietatis ac iustitiae opere. Audisti compositionem iusti: « Elemosyna de morte liberali et non permittit latrare in tenebra. » Implicavit te cupiditas, habes multa piacula. Jaces avaritia perditus, depravatus luxuria, derogasti, blasphemasti, quia plurimis saepe meatus es, plerumque pejerasti? his nequitiae partibus, allicite similibus obruta est mens, convulsa est conscientia? quid modo? nunquid desperandum est inter haec? Non sic jubet Dominus. Sed quid praecipit? « Facite, inquit, elemosynam, et erant vobis omnia munda?... » LXVI, 105, 116.

LAURENTIUS (S.), Novariensis. episc. — De elemosyna, LXVI, 105.

LEO MAGNUS (S.), pap. — De elemosyna, LIV, 157, 159, 161, 166, 263, 281, 294, 297, 301, 438, 444, 490; misericordiam exercendam, LIV, 305, 444, 460.

LEO IX (S.), pap. — De elemosyna, CXLIII, 1093.

LUCULENTIUS. — De elemosyna, LXXII, 822, 831, 848.

MAXIMUS (S.), Taurinensis. episc. — Misericordia erga indigentes, LVII, 473, 478, 480, 531, 759.

NICOLAUS I, pap. — Quibus elemosyna sit eroganda investigatis, Bulgares, quod Dominus in Evangelio manifeste demonstrat, dicens: « Omni petentia, » etc... verumtamen est in elemosyna facienda quidam ordo discretionis observandus, quem nos pleniter exponere studio nunc brevitate omittimus. Sed quidnam hoc nomen signet primitus indicemus; elemosyna quippe Graece, Latine misericordia dicitur; et certe scriptum est: « Miserere animae tuae placens Deo. » Ergo primum sibi debet homo praeteritis elemosynam facere, siquidem omnem regulam bene agendi a se debet homo incipere, placens scilicet Deo per munditiam mentis et corporis ac per hoc sibi tribuens illum panem vivum, qui de caelo descendit. Deinde vero elemosyna exhi-

benda est propinquo egestatem patientibus, sicut scriptum est: « Carnem tuam ne despexeris; » nam et ipsa natura docet nos de hoc; et quod ipse propinquo meo non exhibuero quando extraneus exhibebit? Inde autem his maxime misericordia praestanda est qui petere confunduntur. Sane notandum est, quia sunt nonnulli quibus nihil conferri debet, acut scriptum est: « Da bono et ne receperis peccatorem... » etc., CXIX, 1013, 1014.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiensis. abb. — De modo elemosynam exercendi, CXX, 270.

PAULINUS (S.), Aquileiensis. patriarch. — De elemosynis et piis operibus, XCIX, 200, 227.

PAULUS WINFRIIDUS, diacon. — De elemosyna, XCV, 1215, 1246.

PETRUS Cantor. — De elemosyna, CCV, 286.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennat. archiepisc. — De elemosyna, LII, 208, 251, 314, 320.

PETRUS DAMIANUS (S.). — LAUS ELEMOSYNAE: O virtus elemosynae, quae velut fluentum fontis irrigui, et peccatorum inquinamenta detergis, et aestuantium vitiorum flammam extinguis! o felix elemosyna, quae de gehennae barathro tenebrarum filios extrahis, et adoptatos in perpetuum regnis coelestibus introduces! Tu de manibus pauperum volas in caelum, et illic tuis amatoribus paras hospitium. Si vinum es, non coacescis; si panis, non emittis mucorem; si caro vel piscis, non verteris in putredinem; si vestis praetera, nullam contrahis velustatem; recens, jugiter servaris et nova, et mox ut tuis oblator obierit, ad eum illico multiplicata reverteris. Tu de jacentibus sub criminum squalore conspicuos; tu de damnabilibus sanctos; tu facis de gentilibus Christianos. Quod nimirum Cornelius probat, cuius elemosynae ad divini conspectus culmen ascenderant.

O dives elemosyna, quae tuis amatoribus praebes hereditatem immarcescibilem, et coelestis curiae dignitatem! o miranda misericordiae virtus quae peccatorum omnium rubiginem purgat, frumentum vitiorum incensamenta mortificat, et splendore coelestis gratiae tenebras hominum mentes illustrat! Hoc Deum facit hominibus debitorem, ut regnum sibi colorum non jam quasi quod alienum est, querant; sed veluti quod sui juris est, audacter invadant. O felix misericordia, quae de miseria quidem naceris, sed veram tuis execratoribus beatitudinem parat! Tu negotiatrix omni mangone prudentior, quae terrenis mercibus coelestia comparas, et transitoria aeterna permultas! Felices nundinae tuae, in quibus datur hospitium, suscipitur habitaculum, praebetur panis exiguus, recipitur regnum, porrigitur nummus, comparatur aula colorum..., CXIV, 222.

Opusculum iste S. Pater habet de elemosyna, in quo optima leguntur, CXIV, 207-227.

Quamvis unusquisque sanctus omnibus florere virtutibus necessario debeat (neque enim singula quaeque vere virtus est, si mixta aliis virtutibus non est), una tamen virtus cuique est praerogativa eligenda, cui mens familiarius inhaerendo deserviat, atque ab ejus, ut ita loquar, obsequio non recedat. In cunctis quippe virtutibus quae nos exercere non possumus, sed dum unam arctius custodimus, in hac, quod ex reliquis mixta est, adimplemus; et dum hanc indesinenter amplectendo constringimus, quasi totum virtutum corpus unius membri participatione tenemus.

Quam itaque virtutem tibi persuadeo peculiariter exsequendam? Numquid jejuniium? sed continuo respondebis: Si immoderatis corpus meum jejuniis attero, imminuentibus tot causarum discursuque laboribus mox succumbo. Si psalmodiae meditationes indixero, ab orationis, inquit, assiduitate praepeditor; quoniam ad respondendum salutationibus amicorum ac miscenda colloquia quotidie coactus impellor. Si nudis te, juxta morem apostolorum, pedibus hortor tondere; si davis, instar Joannis, membra tuis ciliis edomare; si denique te in exilium prodiscei; si carcerali custodia te jubeam penitentium more concludi, imminuentem praesto casaberis agilitatem, vel potius non te posse perferre tam duram corporis tui adhuc times affligere, imo quia temetipsum per acrimoniam penitentiae secundum vales Deo sacrificium offerre, ad ea, quae circa te sunt manum porrigere, et quia non te, saltem quae tua sent, impertire, CXIV, 209, 210.

« Quod fructus ex divitiis capitar, si dispensentur pauperibus. » Nulla sane putredo vulneris in Dei naribus intolerabilis fetet, quam stercus avaritiae. Et cupidus quisque dum sordentis pecuniae quasvis accumulatur, verrens exedram in latrinam, quasi molem stercoris coacervat. Hinc est quod per Ezechielem dicitur: « Argentum eorum foras projicietur, et aurum eorum in sterquil-

nium erit; argentum eorum et aurum non valebit liberare eos in die furoris Domini. » Et alibi: « Vae ei, qui multiplicat non sua, usquequo, et aggravat et contra se densum lutum! Avaro sane contra se densum lutum aggravare, est terrena iura cum peccati pondere cumulare..... Sit ergo quilibet castus sit, sobrius sit, indigentibus alendis intentus, hospitalitati deditus, jejundet, vigilet, diem nocti pallendo continuet, si tamen avarus est, totum perdit, ita ut inter omnium criminum reos nequiores se invenire non possit. Nihil est enim avaro scelestius, nihil iniquius quam amare pecuniam. » Quid ergo proderit non occidere, non mœchari, non rapere, non denique perjurare, immensemque te prorsus a cunctis criminibus custodire, dummodo si a te avaritia non expellitur, nihil te nequius, nihil scelestius reperitur? CXLV, 532, 535.

De eleemosynæ bonis et effectibus, CXLV, 307. De

charitate, CXLV, 526. De frenanda ira, CXLV, 649. Non occides, CXLV, 1019.

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De eleemosyna faciunda, CVII, 814. De eleemosynis et pauperibus, CIX, 783, 845. De eleemosynarum largitate, CX, 25, 97, 112, 205.

RATHERIUS, Veronens. episcop. De eleemosyna, CXXXVI, 698.

TAIO, Cæsaraugust. episcop. — Qui indigenti proximo exteriorum substantiam præbet, sed vitam suam a nequitia non custodit, rem suam Deo tribuit, et se percat. Hoc quod minus est obtulit Auctori, et hoc quod majus est, servavit iniquitati. Nonnunquam divites elat inferiores opprimunt et aliena rapiunt; et tamen quasi quædam aliis largiuntur..... LXXX, 891-895.

De eleemosynis, LXXX, 969.

CXLVII.

INDEX DE CORRECTIONE FRATERNA, EXPONENS CIRCUMSTANTIAS ET CONDICTIONES REQUISITAS UT HOC PRÆCEPTO UNUSQUISQUE CIRCA PROXIMUM OBLIGETUR, ET FRUCTUS EX ILLA PERCIPIENDOS.

MONITUM.

Hic index duas in partes distribuitur; in prima parte sunt quædam notiones generales in ordine alphabetico, et in secunda sunt solutionis hujus questiones, velut appendix ad Indicem CXLV de dilectione inimicorum, in ordine chronologico.

PARS PRIMA.

Notiones speciales de correctione fraterna, in ordine alphabetico.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — Cavete ne sic ab alterius oculo festucam ejiciatis, ut in oculo proprio trabem non videatis, nec sic alterius velitis relevare lapsum, ut vestrum non videatis casum. Nec sic alterius curare debetis morbum, ut et vos ipsos postponatis ægrotos, ne culibet vestrum dicatur: « Medice, cura te ipsum, » Cura ergo primo teipsum, ut curatis alterius vulnera curare possis. Audite quid Dominus dixerit Pharisæis adulteram accusantibus: « Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. » Qua fronte poterimus arguere alios de eo quod in nobis gravius invenimus? Ad nos igitur pertinet mundos esse et sanctos; et si tunc fratrem nostrum peccare videmus, reprehendere eum cum omni mansuetudine debemus, ne per nostram negligentiam pereat. Charitas autem non odit, non rancoris, sed zelo justitiæ gladium correctionis evaginare debet. Tunc semper misericordia ligata sit in cordibus vestris, ne velut Judas, ille qui peccavit, desperatus ad suspendium pergat, XL, 1258.

PETRUS DAMIANUS. — Inter cætera sanctæ conversationis insignia, unum præ cæteris cave ne correptiones aliquando graviter feras, ne qualibet occasione redargui a tuis quoque junioribus erubescas. Quod videlicet hujus loci tam familiaris est atque nativum, ut qui corripitur fugit... ad hoc enim homo de sæculo magisterio regularis disciplinæ submittitur, ut rubiginem quam de mundo leuocinante contraxerat, asperæ correptionis lima detergat. Unde est quod Sapientia loquitur in Proverbiis: « Convertimini ad correctionem meam; et proferam vobis Spiritum meum. »... Jure non hominis sed Domini correctio dicitur, cum in amore Christi a proximo in proximum quælibet severitas irrogatur, et nimis a sapientia deviat qui superbum cor divinis increpationibus non inclinat. Unde et Salomon ait: « Qui diligit disciplinam, diligit sapientiam; qui autem odit increpationes, incipiens est. » Quapropter idem dicit: « Cur detestatus sum disciplinam, et increpationibus non acquievit cor meum, nec audiui vocem docentium me et magistris non inclinaui aurem meam?... CXLV, 704, 705, 706.

Nunc ad memoriam redit quod Paulus, sicut ad Galatas scribit, beatum Petrum coapostolum increpavit; sed ei

quem velut discordando redarguit, votis interioribus concordavit. « Cum venisset, inquit Petrus Antiochiam. in faciem ei restitit... » O quam dura superficie tenus verba. et si solis attendatur in syllabis, ab apostolici culmini gravitate funditus aliena! Reprehensibilis est Petrus, cui ad reprehendum et ad corrigendum commissa sunt omnia regna terrarum. In faciem ei resistit ad cujus imperium janna regni cælestis Christi fidelibus aperitur; simulationis auctor asseritur, qui primus est in prædicatoribus veritatis. « Sed cum vidissem quod non recte ambularent in veritate Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus... » Quid est hoc, beate Paule, quod priorem tuum increpationibus laceras, objurcationibus exacerbas? Quo pacto non vereris eum ante hominum ora confundere, cui speciali jure concessum est universalis totius orbis Ecclesiæ præsidere? An fortassis excidit quod vos communis utriusque Doctor instruxit? « Si peccaverit, inquit, in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum; si autem te non audierit, adhibe duos vel tres testes. » Tu vero non private conventum, non clam coram testibus allocutum, sed palam omnibus arguis, et insuper ad posteritatis venturæ notitiam, quod gravius est, hoc te facisse conscribis. An et illud es oblitus quod Timotheo ipse jussisti: « Senem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem? » Sed in eo quod B. Petrum Paulus coram omnibus manifeste redarguit, foris quidem contradicitor apparuit, sed cordis ejus vota complevit. Gentiles enim venientes ad fidem non audebat Petrus, eis præsentibus qui ex circumcisione crediderant, in convescendi societate recipere, ne videlicet illi scandalum sustinerent, et mox a fide adhuc tenera sub hac occasione re ederent. El ideo qui cum gentibus edere consueverat, quibusdam a Jacobo venientibus, ab eorum se consortio subtraherebat, timens scilicet ex circumcisione credentibus, ne, si eum convesci gentibus cernerent, perfidiam periculum sustinerent. Nam quia Petrus ita per omnia sentiebat ut Paulus, gentes scilicet observare ritus Judæicos non debere, qui Actus apostolorum legit dubitare non poterit; imo hujus sententiæ primus auctor Petrus inter apostolos indubitanter invenitur, cujus nunc a Paulo quasi prævaricator arguitur. Ait enim: « Nunc ergo quid tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, etc...? » Videbat ergo Petrus permixtione coram omnibus argui, gaudebat oburgantis inventionem confundi, ut id quod invitus agebat, correptus amitteret, et in eo quod solus

stentare timuerat, socium inveniret. Paulus ergo cum Petro restitit, eique procul dubio intrinsecus concordavit, quem intrinsecus arguit; alioquin quomodo Paulus in illo condemnaret quod ipse non dissimili necessitate compulsum exisset? Nam propter Judaeos, qui legis observantiam et veteres ritus tenendos esse perhibebant, et Timotheum, gentilis videlicet hominis filium circumcidit, et ipsa vtrum solvens, sibimetipsi caput rasit, et sacrificium juxta veteris legis caeremonias obtulit, CXLV, 708, 709, 710.

PETRUS BLESSENS. — Amicus sic faciem revereat ut aures vel oculos ejus verbo sive gestu vel opere non offendant. Optimus amicitiae comes et ornamentum pretiosissimum verecundia est. E diverso peremptoria ejus est inverecundia, et attrite frontis infrunitas. Plebisque credit quod, cum iracundiae ignis in eorum corde conceptus jam prodiret in publicum, aut cum jam verbum contumeliae protulisset ad fauces, supervenientis aspectus amici sedabat aestuantis animi motum, turbantemque mentis faciem quodam plamore vultus et auctoritate venerabili subito serenabat. In hoc etiam apparet amicitiae magna virtus, quod in suadendo vel dissuadendo aliquid multum potest. Quippe cum nec fides ejus sit dubia, nec blanda admonitio ejus suspecta. Amico igitur quod honestum est audeas aperte, libere et secure; et, si utilitas ejus exegerit, eundem ne timeas objurgare. Cum autem plerumque molesta sit veritas, et propter hoc amicitia quandoque turbetur, illud quidem obsequium damnable est quod amicum indulgentiorem vitiis facit. Fiat itaque admonitio non acerba, objurgatio non contumeliosa, adsit honesta et suavis adfabilitas. Omnis autem assentatio sit procul a conditione amicitiae aliena. Verbum B. Ambrosii est: Si quid vitiosum deprehendis in amico, illum prius occulte corripe; si te non audierit, corripe eum palam; si vero se laedi putat, tu tamen eum corripe; et si animum ejus vulneret amara correptio, tu tamen corripe. Tolerabilia enim magis sunt amici vulnera quam adulantium oscula. Sicut Romani scribit auctor eloqui, objurgationes nonnunquam necessariae sunt, quas fieri oportet et majore vocis contentione, et acriore gravitate verborum, ita ut videamur irati; verum sicut ad urendum et secandum, sic ad hoc genus castigandi inviti et rarissime venimus, maxime si nulla alia medicina supersit. Ira vero procul absit, cum qua nihil considerate, nihil recte fieri potest. Castigatio ergo ex gravitate et clementia conditur, ut repellatur contumelia, et qui objurgatur se ipsum causam esse hujus acerbitalis agnoscat. In omnibus itaque servetur consensio modestiae, ne videatur quis iracundiae suae plus satisfacere quam amor. Sunt enim qui ebullunt interius, et astum vesaniae nomine vel palliant et colorant; sed qui sequuntur suae mentis impetum, et non potius rationem, vix aut nunquam in corripiendo proficiunt. Sit ergo, quareo, in corripiendo sermo tristior, dejectior vultus, intercipiant verba singultus et lacrymae; ut sentiat qui corripitur totum hoc ex amore, non ex rancore procedere. Si primam correctionem forte respuerit, recipiet vel secundam. Interim ora, plora, suspira, et vocem gemitus intercidat. Agat amicus in veritate quidquid emollire potest animum alterius; nihil tamen sit in verbo vel placentu aut singultu simulatione aliqua subornatum. Simulatio siquidem et assentatio duae virulentissimae pestes sunt, quae semper procul ab amicitia releguntur. Amici ergo correctio tota de medullis animae et de ultima compassione procedat, ut sic se habeat in mellioratione amici, sicut circa se fieri Propheta desiderat, dicens: « Utinam corripiat me justus in misericordia et increpet me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum .... » Sicut autem simulatio assentatioque amicitiae intoxicant puritatem, sic dissimulatio inter amicos quandoque parit et nutrit affectum puritatem. Est enim quaedam simulatoria, sed dispensatoria correctionis dilatio pro loco, pro tempore, pro persona. Nam si amicus publice objurgandus est, quantum salva lege amicitiae fieri potest, decet nos ejus dissimulare aut excusare etratum, et ad correctionem ejus tempus exquirere opportunum et familiare secretum. Dum enim ex turbatione recenti adhuc est inquietior aeger animus, tanta dissimulatione opus est, donec mentis nubilo serenato, peccator verba blande monentis admittat. Certe cum rex David adulterio prodicionem et homicidium adiecisset, correptum eum propheta Nathan, regis tamen deferens majestati, non subito, non mente turbata, tanti sceleris ei crimen impegit, sed congrua dissimulatione praemissa, et proposito zeigmate competenti sententiam contra se judicantis extorsit, CCVII, 891-893.

SMARAGDUS, abb. — Paulus apostolus ait: « Si quis aeternum non obaudit verbo nostro, per Epistolam hanc notate, et non commisceamini cum illo, ut confundatur; et nocte quasi inimicum existimate illum, sed corripite ut fratrem. » Ac si diceret, si eum auctoritas Epistolae nostrae non corrigit, per litteras vestras quis sit ipse nobis notificare, ut a nobis corripatur, vel etiam per nostram Epistolam excommunicetur. Et vos non commisceamini cum excommunicato tandiu donec obediens praecipis consentiat apostolicis. Apertum hoc in loco dat Apostolus indicium, ut cum excommunicato nec in actu, nec in consilio, nec in aliquo commisceamur consortio. In uno eodemque homine et fraternitatem simul diligere, et vitia possumus odiare. Aliud enim est quod frater est, aliud quod vitiosus est homo. Diligamus ergo in eo fraternitatem nostram, et odio habeamus vitiositatem ejus. Persequamur in eo vitium, et emendatum ut nosmetipsos diligamus eum. Hinc beatus Gregorius: Sic nimirum proximi nostris exhibere odii discretionem debemus, ut in eis et diligamus quod homines sunt, et habeamus odio quod in Dei nobis illudere obstitant. Dixit quidem senex: Quis debet homo mortificare se ipsum ab omni re mala, priusquam egrediatur de corpore, et non laedat ullum hominem. Et nisi habuerit homo in corde suo quod peccator est, Deus non exaudiet illum. Quid est in corde habere quod peccator est? Id est, si quis supponat peccata sua et non videt peccata proximi sui. Quando enim dimiserit homo voluntatem suam, tunc ei reconciliabitur Deus et suscipit orationem ejus. Si enim conspexerimus peccata nostra, non videmus peccata proximi. Stultitia est enim homini habenti mortuum suum, et relicto eo abire et flere mortuum proximi sui. Unusquisque ergo mortuum, id est peccatum suum plangere debet. Peccatum enim mortuum dicit propheta, ubi ait: « Qui lavatur a mortuo, et iterum tangit mortuum, id est, qui plangit peccatum, et iterum committit peccatum, sibi proficit lavatio ejus. » CII, 672, 673.

PARS SECUNDA.

Divisiones variae de correctione fraterna in ordine chronologico.

1. *Correctionis fraternalis negligentia sublati.* — S. Ambrosius, XVII, 715. — S. Augustinus (?), V, 111, 519; IX, 83, 98; X, 918; VII, 21. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 72. — Rabanus Maurus, CXII, 47. — Amulo, episc. Lugdun., CXVI, 128. — Hatherius, episc. Veron., CXXVI, 414. — Ivo Carnot., episc., CLXV, 712; CLXI, 830. — Hildebertus, Cenoman., CLXXI, 605. — Algerus Scholastic., CLXXX, 901. — Petrus Lombardus, CXII, 373.

2. *Correctionis fraternalis exercitium, pietas, negligentia, crudelitas.* — S. Augustinus, V, 111. — Sidonius Apollinaris, LVIII, 747. — S. Benedictus, LXVI, 278. — Petrus Damianus, CXLV, 708. — S. Bernardus, abbas Clairvaux., CLXXXI, 108.

3. *Correctio fraterna, officium, munus, obligatio.* — S. Augustinus, XXXIII, 637; XXXIX, 1686; 1697, 1698; XLI, 21. — Leo Magnus, LIV, 1126. — S. Greg., episc. Turon., LXXI, 521. — S. Gregorius Magnus, I, XXV, 924; LXXVI, 895. — S. Columbanus, abbas, LXXX, 218. — Rabanus Maurus, CX, 89. — Hugo, episc. Lincoln., CLIII, 1042. — S. Anselmus, Cantuar., CLIX, 174. — Ivo Carnot., episc., CLXI, 741. — Algerus Scholastic., CLXXX, 873. — Adamus, Praemonstrat. abbas, CXVIII, 558. — Philippus de Harveng, abbas bonae Spei, CCIII, 1197.

4. *Correctionis fraternalis necessitas, utilitas.* — S. Ambrosius, Mediolan. arch., XV, 1715; XVII, 596. — S. Augustinus, XXXIX, 2289; XL, 202; XLV, 919-931. — Petrus Damianus, CXLV, 707. — Rupertus, abbas, CLXVIII, 1002. — Algerus Scholastic., CLXXX, 863, 870, 901, 903, 905, 906, 909, 910. — Gandefridus, abbas, CLXXIV, 500. — S. Hildegardis, CXCIII, 151, 202, 218, 298. — Philippus de Harveng, abbas bonae Spei, CCIII, 199. — Coelestinus III, CCVI, 1065. — Innocentius III, CXV, 62; CCXVI, 564; CCXVII, 1143.

5. *Correctio fraterna, commodum publicum, commune.* — S. Ambrosius, XVII, 307, 337. — S. Augustinus, XXXIX, 2285; XLI, 644. — Petrus Cantor, CCV, 283. — Petrus Blesensis, CCVII, 891. — Petrus Damianus, CXLV, 701.

6. *Correctio fraterna, medicamentum, remedium.* — S. Ambrosius, XIV, 591, 592, 1057. — S. Hieronymus, XXVI, 515; XXIII, 587. — S. Augustinus, XL, 722; XLVI, 228. — Cassiodorus, LXIX, 584, 617. — S. Gregor. Turon., LXXI, 523. — S. Eligius, episcop. Noviom., LXXXVII, 589. — Petrus Damianus, CXLIV, 276; CXLV, 706. —

(*) Tomi hujus Paris indicantur separatim et tomis Patrologiae.

Algerus Scholastic., CLXXX, 915. — Guericus, abbas, CLXXXV, 111.

7. *Correctio fratrum, præceptum Domini pro omnibus.* — S. Ambrosius, Mediolan. arch., XVII, 50, 209. — S. Augustinus, XI, 200; XLV, 951, 916, 944; XL, 200; XLII, 21. — Ekkehardus Uratisiensis, CLIV, 814, 815. — Guichardus, Lugdun. arch., CXCIX, 1107.

8. *Libertas in praxi Correctionis (pia et sancta).* — S. Augustinus, XXXIII, 1074. — S. Petrus Chrysologus, LII, 617. — S. Benedictus, LXVI, 277, 922. — Petrus Damianus, CXLV, 416.

9. *Correctionis fratrum natura.* — S. Ambrosius, XVII, 777. — S. Petrus Chrysologus, LII, 573, 575. — Cassiodorus, LXIX, 766. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 50, 472. — B. Albinus seu Alcuinus, C, 775. — Petrus Lombardus, CXCII, 505.

10. *Correctio fratrum, licita quatenus.* — S. Augustinus, XLIII, 452.

11. *Conditiones, qualitates correctionis fratrum; quo animo?* — Tertullianus, I, 121, 122, 697; II, 152, 153, 195, 196, 259, 240. — S. Ambrosius, XIV, 391, 392. — S. Hieronymus, XXVI, 425. — S. Augustinus, XI, 200, 1095; XXXIV, 1261, 1263, 1265, 1298, 2145; XXXIII, 551; XXXVIII, 507, 549, 1698; XL, 199. — Leo Magnus, LIV, 1126. — S. Benedictus, LXVI, 278. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 799, 1070; LXXVI, 352; LXXV, 1057; LXXVI, 547; LXXVII, 56. — Rabanus Maurus, CVIII, 1200; CXII, 55. — Ivo, Carnot. episc., CLXI, 997. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 268.

12. *Correctio fratrum ex auctoritate et potestate superiorum. Quomodo?* — S. Augustinus, XXXVIII, 274, 549, 762. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 114. — S. Jonas, abbas Eimon., LXXXVII, 1078. — Halligarius, episc. Camerac., CV, 691. — Amalarius, presb. Metens., CV, 966, 967. — Rabanus Maurus, CIX, 981; CXII, 43. — Walafridus Strabus, CXIV, 940. — S. Lupus, abbas Ferrar., CXIX, 614. — Hincmarus, Rhem. arch., CXXV, 830. — Joannes VIII, papa, CXXVI, 750, 844. — Joannes, arch. Rotomag., CXLVII, 51. — S. Anselmus, CLIX, 146, 173, 175. — Sigebertus Gemblacensis, CLX, 798. — Algerus Scholastic., CLXXX, 869. — Gillebertus, abbas CLXXXIV, 123. — Guichardus, Lugdun. arch., CXCIX, 1107. — Innocentius III, CCV, 595, 596, 723, 1146, 1539.

13. *Correctio fratrum, quomodo recipienda?* — B. Lanfrancus, Cantuar. arch., CL, 565, 651. — Gillebertus, abbas, CLXXXIV, 238. — Ogerius, ibid., 1192.

14. *Correctio fratrum, non est redditio mali pro malo.* — S. Hieronymus, XXV, 1044. — S. Augustinus, XXXIX, 1698; XL, 1253; XLIII, 550; XXXIII, 938. — B. Lanfrancus, Cantuar. arch., CL, 539.

15. *Correctio fratrum redditio boni pro malo.* — S. Augustinus, doct., XLIV vel XLV, 948.

16. *Correctionis fratrum utilitas a Deo.* — S. Hieronymus, XXV, 1567. — S. Augustinus, XLV, 920. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 73, 90.

17. *Correctio fratrum non fit sine auxilio divino.* — S. Augustinus, XLV, 1246. — Amulo, episcop. Lugd., CXVI, 129. — Petrus Lombardus, CXCII, 575.

18. *Iussu corripuntur inobedientes etiam gratia nondum accepta.* — S. Hieronymus, XXV, 1576. — S. Augustinus, XLV, 920. — Amulo, episcop. Lugd., CXVI, 129.

19. *Correctio fratrum in regeneratos vel non.* — S. Augustinus, doct., XLV, 921.

20. *Correctio fratrum, prædestinato medicamentum, reprobo penale tormentum.* — S. Augustinus, doct., XLV, 942, 945.

21. *Dei eadem mansuetudo sive in corripiendo sive in erudiendo.* — S. Ambrosius, episc. Mediol., XIV, 1017. — S. Augustinus, doct., XL, 98; XXXVI, 1145. — S. Benedictus, LXVI, 553. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 551; 912; LXXVII, 45. — Walafridus Strabus, Fuld. mon., CXIII, 254. — Wernerus, abbas S. Blasii, CLVII, 1201, 1202. — Rupertus, abbas, CLXVII, 415. — Richardus S. Victoris, CXCIV, 1357.

22. *Usus præcepti correctionis fratrum et orationis.* — S. Ambrosius, doct., XIV, 1324; XVII, 311. — S. Augustinus, doct., XXXIX, 2269; XLV, 919. — Hincmarus, Rhem. arch., CXXV, 845. — Guichardus, Lugdun. arch., CXCIX, 1105.

23. *Correctionis fratrum, viae sive modi, oburgatio, monitio, oratio.* — S. Augustinus, Hipp. episcop., doct., XXXIX, 2279; XL, 125; XLI, 21; XXXIV vel XXXV, 1265; XXXIII, 23. — Cassianus, XLIX, 172-174, 175-174. — S. Prosper Aquitanus, LI, 185. — Cassiodorus, LXIX, 827. — S. Gregorius Magnus, doct. eccl., LXXVI, 511-508, 399; LXXVII, 91. — S. Chrodegangus, episc. Metens., LXXXIX, 1080. — Amulo, episc. Lugdun., CXVI,

128. — Paschalis II, papa, CLXIII, 436. — Rupertus, abbas Tulliensis, CLXVII, 1125. — Ven. Hildebertus, Cenoman. episc., CLXXI, 279. — Algerus Scholasticus, CLXXX, 866. — Ogerius, abbas Laced., CLXXIV, 1232. — Gerhobus, præpos., Reichersp., CXCIV, 1506. — S. Stephanus, Grandimontens., CCIV, 1096.

24. *Correctio fratrum et gratia non se invicem tollunt.* — S. Ambrosius, Mediol. arch. doct., XIV, 391-393. — S. Hieronymus, presbyt. doct. eccl., XLIII, 565. — S. Augustinus, Hippon. episc. doct., XLII, 442; XLV, 942. — Supplementum ad opera S. Augustini, XLVII, 561. — Cassianus, XLIX, 532, 417, 418, 514, 518. — S. Leo Magnus, pap. doct., LIV, 263. — S. Eugyppius, abbas, LXII, 998. — Cassiodorus, LXIX, 602. — S. Gregorius Magnus, doct., LXXVII, 46, 792. — Amulo, episcop. Lugd., CLVI, 129. — Isidorus Mercator, CXXX, 856. — Petrus Damianus, CXLV, 705.

25. *Correctio fratrum, quomodo facienda?* — S. Hilarius, Pictav. episc. doct., IX, 1021. — Eusebius Vercellens., XII, 261. — S. Hieronymus, presbyt. doct., XXVI, 131. — Ambrosius, arch. Mediol., XV, 1507. — S. Hieronymus, presb. doct., XXIX, 565. — S. Augustinus, Hippon. episc. doct., XXXII, 1581; XLIII, 81, 82; XLV, 942, 946; XLIII, 83, 81. — Cassianus, XLIX, 172, 551, 553, 555. — S. Petrus Chrysologus, LII, 617. — S. Leo Magnus, LIV, 688. — S. Maximus Turinensis, LVII, 747. — S. Benedictus, LXVI, 921. — S. Casarius, Arelat. episcop., LXXII, 1096. — S. Gregorius Magnus, doct., LXXVII, 488. — S. Albinus seu Alcuinus, C, 775. — Smaragdus, abbas, CII, 672. — Sedulius Scotus, CII, 224. — Rabanus Maurus, CIX, 891. — Lanfrancus, Cantuar. arch., CL, 565, 651. — Rupertus, abbas Tulliens., CLXVII, 919. — Algerus Scholastic., CLXXX, 869. — Ogerius, abbas, CLXXXIV, 1184. — Adamus, Præmonstrat., CXCVIII, 558 et seqq. — Alanus de Insula, CII, 161.

26. *In correctione fratrum diversitas pro culpa diversis.* — S. Augustinus, Hippon. episc., XXXVIII, 799; XLV, 944. — S. Leo Magnus, papa et doct., LIV, 669. — Julianus Pomerius, LIX, 445. — Amulo, episc. Lugdun., CXVI, 129. — S. Anselmus, Cantuar. episc., CLIX, 150. — L. Guillelmus, abb. Hirs., CL, 1042, 1044, 1046, 1047, 1048.

27. *Correctio fratrum, alia secreta, alia publica.* — Aquileius Juvencus, XIX, 250, 450. — S. Hieronymus, XXVI, 315; XXXIII, 460. — S. Augustinus Hipponeus, XXXIV, 1154; XXXVIII, 506, 652; XL, 842; XXXIII vel XXXIX, 127, 510, 511, 948. — S. Benedictus, LXVI, 921. — S. Gregorius Magnus, doct., LXXV, 1021. — Leges Redit. Ven., CXII, 85, 81. — Rabanus Maurus, archiep. Mog., CVII, 1011; CX, 475. — Walafridus Strabus, Fuld. monach., CXIV, 146. — Petrus Damianus, CXLV, 705, 708. — B. Lanfrancus, arch. Cantuar., CL, 257, 357. — S. Guillelmus, abbas Hirsang., CLIII, 950. — S. Hieronymus (supra legitur), XXVI, 315. — Ivo Carnot. episc., CLXI, 868. — S. Bruno, episc. Signiens., CLXIII, 797. — Rupertus, abb. Tulliens., CLXVII, 637; CLXVIII, 1411; CLXIX, 869. — Hildebertus, Cenoman., CLXXI, 250. — Algerus Scholastic., CLXXX, 909, 921. — Ogerius, abbas, CLXXIV, 1184. — Petrus Lombardus, CXCII, 535. — Gerhobus, præpos. Reichersp., CXCIV, 1280. — Burchardus, Wormat. episc., CLX, 926. — Regino, Prumiensis abbas, CXXIII, 554. — Haymon, Halberstad. episc., CXXVIII, 266. — S. Eugyppius, abbas, LXII, 863.

28. *In correctione fratrum, scire non licet in malis.* — S. Augustinus, Hipponensis episc., XI, 1097; XXXII, 1589. — S. Gregorius Magnus, pap. doct., LXXV, 926.

29. *Correctio fratrum, sanatio per confusionem.* — S. Ambrosius, arch. Mediol., XIV, 910; XV, 1524. — S. Hieronymus, presb. doct., XXIV, 685; XXXI, 536, 557. — S. Augustinus, Hippon. episc., XLIII, 651; XXXVIII et XXXIX, 779, 780. — S. Petrus Chrysologus, LII, 530, 569. — S. Gregorius Magnus, pap. doct., LXXVI, 912, 915, 1018; LXXVII, 145. — Isidorus Mercator, CXXX, 852.

30. *Correctionis fratrum origo (ex charitate).* — Tertullianus, III, 105. — S. Hieronymus, presb. doct., XXV, 853. — S. Augustinus, Hippon., XLIV et XLV, 942-944. — S. Leo Magnus, pap. doct., LIV, 554.

31. *Correctio fratrum, officium dilectionis est.* — S. Ambrosius, Mediolan. arch., XV, 1525. — S. Augustinus, Hippon. episc., XXXIX, 2116; XXXVII, 51. — S. Leo Magnus, papa, doct., LIV, 669. — S. Gregorius Magnus, papa, doct., LXXVII, 476. — Walafridus Strabus, CII, 517. — Amulo, episc. Lugdun., CXVI, 128. — Florus, disc. monach., CXIX, 398. — Petrus Damianus, CXLVII, 787. — Rupertus, abbas Tulliens., CLXVII, 1803. — Ven. Hildebertus, episc. Cenom., CLXXI, 279, 774. — Algerus,

- pholasticus, CLXXX, 895, 896, 901. — Hervens, Burgul. monach., CLXXXI, 1401. — Petrus Lombardus, CXII, 52. — Joannes Saresberiensis, CXCLIX, 996. — Innocentius III, papa, CCXVII, 1147.
52. *In correctione fraterna, severitas et charitas servantur.* — S. Ambrosius, Mediol. arch., XIV, 1017. — S. Hieronymus presb. doctor, XXV, 111. — S. Augustinus, doct., XXVI, XXXVII, 504; XXXIII, 536. — S. Benedictus, LXVI, 278. — S. Gregor. Magnus, papa doct., LXXV, 311, 594, 970; LXXVI, 594, 912; LXXVII, 727, 1077. — Regino Prumiens. abbas, CXXXII, 534. — Burchardus, Wormat. episc., CXL, 926. — Ivo, Carnot. episc., CLXI, 717. — Algerus, Scholasticus, CLXXX, 898. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 272.
53. *In correctione fraterna melior cum severitate dilectio quam cum lenitate deceptio.* — S. Ambrosius, Mediolan. arch., XVI, 180. — S. Augustinus, Hippo. episc., XXXVIII, 124; XXXIX, 169; XLI, 21. — S. Augustinus, Hippo. episc., XXXIII, 525. — S. Gregor. Magnus, pap., doct. LXXVII, 72, 73, 788, 1077. — Regino, Prumiens. abb., CXXXII, 210, 251. — Petrus Damianus, CXIV, 709. — S. Anselmus, Cantuar. arch., (LIX, 118. — Ivo, Carnot. episc., CLXI, 536. — Hildebertus, Cenoman., CLXXI, 996. — Algerus, Scholastic. CLXXX, 905. — Richardus S. Victoris, CXCV, 1537. — Petrus Celesensis, CCLII, 478.
54. *In correctione fraterna multa cum patientia agenda, etiam cum invitio benigne et severe plectendis.* — S. Augustinus, XXXIII, 551. — Petrus Damianus, CXIV, 705.
55. *Ubi nullus locus correctionis, ibi iuste poenitur vindicta ultima.* — Tertullianus, II, 48. — S. Augustinus, XXXIII, 550.
56. *Correctionis fraternalis opportunitas, tempus.* — S. Cyprianus, IV, 772. — S. Benedictus, LXVI, 277. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 596. — S. Columbanus, abbas, LXXX, 218.
57. *Correctionis fraternalis vis et efficacia unde?* S. Augustinus, XLIV, 942; XXXVI, 595.
58. *Correctionis fraternalis utilitas unde?* — S. Augustinus, XL, 1150. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 1020. — Amulo. episc. Lugdun., CXVI, 129. — S. Augustinus, XIIV, 914.
59. *In correctione fraterna opus est magna consideratione ne peccetur.* — Tertullianus, III, 1645. — Sixtus, pap. II, V, 87. — S. Julius, pap. I, VIII, 986. — S. Hieronymus, XXII. — S. Augustinus, XXXIII, 555. — S. Leo Magnus, LVI, 891. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 266, 552; LXXVII, 48, 1166, 1055, 1101, 1307. — Hildebertus Ven., Cenom. ep., CLXXI, 27, 774; CLXXI, 1020. — Ogerius, abbas Luce., CLXXXIV, 676.
60. *In correctione fraterna facienda, quotidie peccatur.* — S. Ambrosius, arch. Mediol., XV, 1771. — S. Augustinus, doctor eccl., XXXIII, 553. — S. Gregorius Magnus, I. XXVII, 1044. — Adamus, Præmonstrat. abb., CXCVIII, 559. — Stephanus, Tornac. episc., CCXI, 495.
61. *Melius vel facilius corriguntur parrus homo et indoctus docilis, quam franguntur durus et perversus.* — S. Cyprianus, IV, 776. — S. Augustinus, doctor eccl., XXXIII, 875; XL, 160.
62. *Correctio fraterna neglecta vel omissa aliquando ex consilio charitatis.* — S. Ambrosius, arch. Mediol., XVII, 214. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXIX, 2116; XI. I, 21. — S. Leo Magnus, doct. eccl., LIV, 1059. — S. Gregor. Magnus, LXXVII, 669. — Raderius, episc. Veron., CXXXVI, 414.
63. *Incorrigibiles tolerandi.* — S. Augustinus, XL, 199, 200; XXXVI, 1692. — S. Prosper. Aquitanus, LI, 274. — S. Benedictus, LXVI, 519, 864. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 1017, LXXVII, 91. — S. Algerus, Scholastic. Leodiens., CLXXX, 891. Petrus Blesensis, CLVII, 881.
64. *Correctio fraterna a minore quolibet non dediganda.* — S. Hieronymus, XXII. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXIII, 290.
65. *Contra incorrigibiles.* — S. Hieronymus, presb. doct., XXVI, 426. — S. Augustinus, doct. eccl., XLI, 45; XLIV, 920, 921. — S. Leo Magnus, LIV, 1017, 18, 1126. — Cassiodorus, LXIX, 776. — S. Gregor. Magnus, LXXVI, 708; LXXV, 920, 812, 1021; LXXVI, 704, 881, 892, 893, 1250, 1310; LXXVII, 1279, 46, 45. — Walafrius Strabus, CXIV, 517, 565. — Haymon, Halberst., episc., CXVII, 785. — Petrus Damianus, CXIV, 706. — S. Hincmarus, arch. Rhem., CXIV, 798. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 139. — S. Bernardus, abbas Clarac., CLXXXI, 1170. — Gerhohus præpos. Reichersp., CXCIV, 1290.
66. *Correctionem fraternam moleste ferentes disputant cum his qui secum sedulo agunt, eosque objurgant.* — S. Ambrosius, arch. Mediol., XVII, 205. — S. Augustinus, Hipp. ep., XXXIX, 2321; XXXVIII, 73; XLIII, 450. — S. Leo Magnus, LVI, 891. — Lanfrancus, arch. Cantuar., CL, 357. — Hildebertus, episc. Cenoman., CLXXI, 1474.
67. *Corrumpi pudere vitium superborum.* — S. Ambrosius, doct. eccl., XVII, 207. — S. Augustinus, doct. eccl., XII, 509. — S. Columbanus, abbas, LXXX, 218. — S. Isidorus, Hispal., LXXXIII, 1206.
68. *In correctione fraterna quot fructus in honestioribus?* — S. Cyprianus, III, 1011. — S. Ambrosius, XVII, 690. — S. Augustinus, doct. eccl., I, 725. — Petrus Damianus, CXIV, 590.
69. *Correctio fraterna facilius in aliis quam lubens in nobis.* — S. Augustinus, doct. eccl., XL, 1258; XXXV, 2114. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 594. — Petrus Damianus, CXIV, 518. — Hildebertus, abbas, CLXXXIV, 121.
70. *Laudabilis libenter accipere corrigentem, quam audacter corrigere deviantem.* — S. Augustinus doct. eccl., XXXIII, 286. — Algerus, Scholastic., CLXXX, 869.
71. *Petrus humilis in correctione accepta magis edificat, quam Paulus corripiens.* — S. Augustinus, XXXIII, 112, 208, 277, 779; XI, 493; XXXIII, 285. — S. Petrus Damianus, CXIV, 708. — Hildebertus Cenoman., CLXXI, 997. — Algerus Scholastic., CLXXX, 869. — Gerhohus Reichersp., CXCIV, 1316.
72. *Correctio promissa facit veniabiliora peccata.* — S. Augustinus, doct. eccl., XXXIII, 654.
73. *Dum verum nos molestat, a Christo non ab homine forte peccatore emendamur.* — S. Augustinus ep. Hipp., XXXIII, 217, 975; XXXIII, 150.
74. *Paulus non parciit vitii sibi honorem exhibentium.* — S. Hieronymus preb. doct., XXIII, 1022. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXVIII, 275.
75. *Quomodo Deus corrigit.* — S. Augustinus, doct. eccl., CLIV, 921, 946; XLI, 159. — S. Prosper. Aquitan., LI, 653. — S. Petrus Chrysologus, LI, 629-650; 617. — S. Leo Magnus, LV, 71. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 575. — Rabanus Maurus, arch. Mog., CIX, 25.
76. *Flagellum Dei patienter ferendum.* — S. Ambrosius arch. Mediol., XV, 1440. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXVIII, 146. — S. Gregor. Turon. episc., LXXI, 529. — S. Gregor. Mag., LXXV, 919-920; LXXVII, 651, 1166.
77. *Correctio hereticorum quo modo?* — S. Augustinus doct. eccl., XXXII, 650, 656; XI. II, 175. — S. Leo Magnus, LIV, 914, 1098, 1109, 1110, 1152, 1148.
78. *Correctio hominis, per visum cæsi.* — S. Augustinus, doct. eccl., XXXVIII, 1410. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 915; 1051. — Rabanus Maurus, arch. Mog. CVIII, 941. — Wernus, abb. S. Blasii, CLVII, 1202.
79. *Omne quod corrigitur imperfectum est.* — S. Hieronymus, presb., doct., XXVI, 36. — Innocentius III, pap., CCXV, 62.
80. *Correctio proximi semper optanda.* — S. Leo Magnus, pap., doct., LIV, 290; 1305. — S. Augustinus, doct. eccl., XXXVIII, 761.

CXLVIII.

INDEX DE SEX ECCLESIAE PRÆCEPTIS,

LOGICE REFERENS PATRUM SENTENTIAS DE NECESSITATE ILLA ADIMPLENDI,
ET ORDINATIM MEMORANS, CIRCA UNUMQUODQUE CHRISTIANORUM OFFICIA.

Ecclesia hæc sex præcepta Gallicæ sic nobis proponit :

1. <i>Les dimanches messe ouïras</i> <i>Et les fêtes de commandement.</i> 2. <i>Les fêtes tu sanctifieras.</i> <i>Qui le sont de commandement,</i> 3. <i>Tous les péchés confesseras</i> <i>À tout le moins une fois l'an.</i>	4. <i>Ton Créateur tu recevras</i> <i>Au moins à Pâques humblement,</i> 5. <i>Quatre-Temps, vigiles jeûneras,</i> <i>Et le carême entièrement.</i> 6. <i>Vendredi chair ne mangeras</i> <i>Ni le samedi même.</i>

MONITUM DE POTESTATE ECCLESIAE.

Postquam beato Petro principi apostolorum Dominus ac Redemptor noster Jesus Christus ex utero Virginis pro nostra redemptione, ut erat verus Deus ante secula, verus homo in fine sæculorum apparere dignatus est, ligandi atque solvendi in cælo et in terra potestatem tribuit, et januas regni cælestis reserandas concessit, supra soliditatem fidei suam sanctam dignatus est stabilire Ecclesiam, secundum illius veridicam vocem dicentis : « Tu es Petrus, etc. » ad quam promissionem sanctæ apostolicæ institutionis cemento cæperunt hujus fundamenta ex pretiosis succrescere lapidibus et annuente divina clementia, per studium structorum, et apostolicæ auctoritatis sollicitudinem usque ad culmen insolubiliter perducta perpetualiter mensura sine sinistra auræ impulsu consistere, cujus primatum B. Petrus merito promeruit. Post quem et hujus vicarii sincerissime Deo famulantes, carentes nebulæ densitatibus, quæ recto ab itinere impedire assolent, dignius perceperunt, et in cura regiminis, quam pro dominicis ovibus susceperant sollicite permanserunt. .... Constat enim sanctam Romanam Ecclesiam per beatum Petrum principem apostolorum qui Dominico ore primatum Ecclesiarum suscipere promeruit, omnium Ecclesiarum esse caput, et ab ea rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus et ecclesiasticis institutionibus, quas secundum canonicas et synodicas, sanctorumque Patrum sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retineret exquirere ac sectari. — Et ideo consequens est ut, quod ab hujus sedis rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis propèrte occasione, proprias tantum sequendo voluntates removeatur, sed firmiter et inconcusse teneatur, Nicolaus II papa, CXIX, 785, 786.

Sæpe, inquit in epistola ad Adonem Viennensem archiepisc., Sanctitatis vestræ litteras suscepimus, quæ nos monebant et obnixè rogabant, ut de ecclesiasticis causis Ecclesiam vestram qualiter agere deberet instrueremus. Unde nobis nihil melius visum est ut sanctitatem vestram ex decretis et institutis prædecessorum nostrorum doceremus, qui quo ordine Ecclesia in Deo auctore præstare dignoscimur, sive aliter ab ipsa longe lateque fundatæ versetur, in scriptis suis evidentissime nobis tenendum reliquerunt. Beatissimus Innocentius papa, ita instruendo posuit : Si instituta ecclesiastica, ut sunt a beatis apostolis tradita, integra vellent Domini sacerdotes observare, nulla varietas, nulla diversitas, in ipsis ordinibus ac consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diversa in diversis ecclesiis aut tenere aut celebrare videntur : ac ut scandalum populi, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesias non convenire, aut ab apostolis ipsam contrarietatem iudicant. Quis enim nesciat, aut non advertat id quod a principe apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec sperdici aut introduci aliquid quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde videatur accipere exemplum ? .... Oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis affectionibus student, caput institutionum videantur amittere. .... Si prædecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerunt, idcirco nunc respondemus non quod te ignorare credamus, sed ut majore auctoritate vel tuos instituas, vel si qui a Romanæ Ecclesiæ institutionibus errant, aut commoveas, aut judicare non differas, ut scire valeamus quæ sint quæ aut novitates inducant, aut alterius Ecclesiæ, quam Romanæ existimant consuetudinem esse servandam, Nicolaus, CXIX, 889, 890.

PRIMUM PRÆCEPTUM.

Les dimanches messe ouïras,
Et les fêtes de commandement.

FLORUS, Lugdunens. diaconus. — Erant autem sacrificia autem Judæorum secundum Aaron in victimis pecorum, et in hoc mysterio novum erat sacrificium corporis et sanguinis Domini, quod nunc diffusum est toto orbe terrarum. .... Scriptum est enim : « Juravit Dominus et non positebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. » .... Sublatum est enim sacrificium Aaron, et cepit esse sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Dominus itaque noster Jesus Christus in

corpore et sanguine suo voluit esse salutem nostram. .... Ipse ergo a Domino Deo missus sacerdos noster assumptus a nobis quid offerret Deo ; illas sanctas primitias carnis ex utero Virginis holocaustum obtulit Deo. .... Tu sacerdos, tu victima, tu oblator, tu oblatio. Ipse sacerdos est qui nunc ingressus est interiora veli. .... Sancti Patres in Veteri Testamento uni Deo et Creatori omnium victimas obtulerant, quas sibi ipse offerri voluit, per eorum similitudinem promittens victimam veram, per quam nos sibi peccatorum remissione reconciliavit in Christo Jesu Domino nostro, ut ei offerretur similitudo, promittens veritatem sacrificii, cui erat offerenda ipsa reddita veritas in passione corporis et sanguinis Christi : hujus sacrificii caro et sanguis ante adventum Christi per victimas simi-

litandine promittebatur, in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur, post ascensum Christi per sacramentum memoria celebratur. Proinde prima sacramenta, quæ observantur et celebrantur ex lege, erant prænuntiatio Christi venturi, quæ cum suo adventu Christus implevisset, oblata sunt; et ideo oblata, quia impleta; non enim venit legem solvere, sed adimplere. Alia sunt instituta virtute maiora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora....., ut in ipso sacerdote ac sacrificio fieret remissio peccatorum..... CXIX, 11-21.

Hanc igitur gratiam purgationis et redemptionis nostre, quam nobis Dominus et Salvator in sacramento sui corporis et sanguinis commendavit, longe antequam pateretur in populo prædicavit; sed pridie quam pateretur, id est ea nocte qua tradebatur, in Cœna suis discipulis tradidit....., CXIX, 11-21.

Huc est quod in illa Cœna paschali, quando Dominus traditus est, nihil de ipso corporis et sanguinis mysterio idem Joannes commemorat, quia videlicet copiosius hoc et sublimius in præcedentibus Evangelii sui partibus explicaverat, et a reliquis tribus evangelistis, quod in eadem Cœna in commemorationem Dominicæ passionis ad salutem fidelium fuerat traditum, diligenter noverat commendatum. Matthæi enim verba hæc sunt, etc....., CXIX, 21-24.

Primo igitur convenientibus in unum, et astantibus in domo Dei fidelibus, præcedente modulatione divinarum laudum, præcedente lectione apostolorum et evangeliorum, præcedente etiam nonnunquam sermone et allocutione magistrorum, subijuncta quoque Symboli confessione, et oblatione populorum, et initiata consecratione sacramentorum, in quibus mens astantium ad divina et celestia cogitanda ac desideranda præparatur, assistit sacerdos altari, et celebraturus divina mysteria, Ecclesiam salutem orat, et orando salutem, dicens: « Dominus vobiscum... sursum corda, etc. », CXIX, 25-72.

IVO (S.). Carnotensis. episcop. — Oportet ut in diebus Dominicis vel festis post sermonem missarum intra solemnia habitum, plebem sacerdos admoneat, ut juxta apostolicam institutionem, omnes in commune pro diversis necessitatibus preces fundant ad Dominum pro rege, et episcopis et rectoribus Ecclesiarum, pro pace, pro peste, pro infirmis qui in ipsa parochia lecto decumbant, pro super defunctis, in quibus singulatum precibus orationem Dominicam sub silentio dicat. Sacerdos vero orationes ad hoc pertinentes per singulas admonitiones solemniter expleat. Post hæc celebratur sacra oblatio: ait enim Apostolus: « Obsecro primo omnium fieri orationes, etc..... », CXLI, 193.

Admonere debent sacerdotes plebes subditas sibi, ut bubulos atque porcarios, et alios pastores vel aratores, qui in agris assidue commorantur, vel in silvis, et idem more pecudum vivunt, in Dominicis et in aliis festis diebus saltem vel ad missam faciant vel permittant venire. Nam et hos Christus pretioso sanguine suo redemit....., CXLI, 194.

Ut Dominicis vel festis diebus presbyteri antequam missas celebrent plebem interrogent, si alterius parochianus in ecclesia sit qui, proprio contempto presbytero, ibi velit missam audire. Quem si invenerint, statim ab ecclesia ejiciant, et ad suam parochiam redire compellatur....., CXLI, 194.

IVO (S.). — In Scripturis quidem veteribus ad agendum Pascha non est præceptum tempus, nisi ex mense Notorum luna decima quarta usque ad vicesimam primam. Ex Evangelio tamen quia manifestum est quo etiam die Dominus crucifixus sit, et in sepultura fuerit, et resurrexerit, adjuncta est etiam ipsorum dierum observatio per Patrum concilia, et orbi universo Christiano persuasum, eo modo Pascha celebrari oportere. Quadragesima juniorum habet auctoritatem et in veteribus Libris ex jejuniis Moysi et Eliæ, et ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire a lege et prophetis. In persona quippe Moysi lex, in persona Eliæ propheta accipiuntur, inter quos in monte gloriosus apparuit Dominus, ut evidenter emineret, quod de illo dicit Apostolus: « Testimonium habens a lege et prophetis. » In qua ergo parte anni congruentius observatio Quadragesimæ constitueretur, nisi confinis atque contigua Dominicæ passionis? Quia in ea significatur hæc vita laboriosa, cuius est hæc continentia, ut ab ipsius mundi amicitia repellatur, quæ utique fallaciter blanditur; et illecebrarum succos circumspargere atque jacere non cessat, CXLI, 190. (Vide tertium Deralogi præceptum, in indice, 145, et indicem de festis, 149.)

SECUNDUM PRÆCEPTUM.

*Les fêtes tu sanctifieras
Qui te sont de commandement.*

NICOLAUS I, papa. — In quorum apostolorum vel martyrum, seu confessorum atque virginum diebus festis a labore terreno recedere debeatis, inquiritis. In solemnitatibus utique beatæ Mariæ Virginis et sanctorum duodecim apostolorum, ac evangelistarum, atque præcursoris Domini Joannis, et S. Stephani primi martyris, necnon et in eorum sanctorum natalitiis, quorum apud vos, Deo favente, memoria celebris et dies festivi habentur. Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano est cessandum, ut liberius ad ecclesiam ire, palmis et hymnis et canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, elemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus. Quæ omnia si quis negligens, orationi tantum vacare conuerit, et ad ceteras mundi vanitates licitos labores converterit, melius illi fuerat ipso die beati apostoli Pauli præceptis obaudire laborare manibus suis, ut haberet unde tribueret necessitatem patientibus, quemadmodum ipse, qui licet Dominum ordinasse dicat, ut qui Evangelium annuntiaret, de Evangelio viveret, non tamen usus est hac potestate, sed manibus suis laborabat ne quem eorum quibus Evangelium prædicabat, gravaret.

Quod interrogatis: Utrum liceat in festivitibus sanctorum judicium peragi, et utrum eadem die debeat homo, si dignus fuerit, ad moriæm judicari, sciendum quoniam in his festivitibus, in quibus superius ab omni opere mundano cessandum esse monstravimus, multo magis a secularibus negotiis, et adhuc a moribus abstinendum fore decernimus, quoniam, quamvis utrumque fortasse sine culpa valeat exerceri, quando tamen his quæ Dei sunt, arctius homo debet hærrere, quæ mundi sunt a se convenit penitus rescindere, præcipue enim eo die ad militiam divinam accedens homo, implicari non debeat negotiis secularibus, et ob reverentiam tantæ solemnitatis non oporteat in medium proferri, nisi unde omnibus gaudium, pax, et spiritualis lætitia generetur, CXIX, 985, 986.

RODULFUS, Bituricens. episcop. — Festos dies in anno celebrare sanximus, hoc est, diem Dominicum Paschæ cum omni honore et sobrietate venerari, simili modo totam hebdomadam illam observare decrevimus, diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. In Pentecosten similiter ut in Pascha, Nativitatem sancti Joannis Baptiste, Petri et Pauli diem unum, sancti Laurentii, Assumptionem sanctæ Mariæ, Dedicationem S. Michaelis, Natalem sancti Martini, sancti Andreae et omnium apostolorum..... Et illas festivitates sanctorum observare decrevimus quorum in unaquaque parochia sancta corpora requiescunt, vel reliquæ venerantur: his predictis diebus ab operibus quiescendum esse diximus. Cæteras festivitates sanctorum apostolorum, martyrum, confessorum, atque virginum congruo honore celebrandas eas censemus, CXIX, 717. (De hoc præcepto vide indicem amplissimum de festis infra, 149.)

TERTIUM PRÆCEPTUM.

*Tous les péchés confesseras
Au moins une fois l'an.*

CANUTUS I, Anglorum rex. — Rogamus etiam per Dei amorem ut quilibet Christianus intelligat sedulo proprium suum commodum..... sed agendum, quam diligentissima a peccatis reverentiam, et singuli delicta nostra confessario nostro sedulo confiteamur, ut semper abstinemus, ac sedulo compensemur, CXL, 1175.

REGINO, Prumiens. abb. (ex Burchard.). — Presbyteri debent admonere plebem sibi subjectam, ut omni qui se sentit mortifero peccati vulnere sauciatus, feria quarta ante Quadragesimam cum omni festinatione recurrat ad vivificantem matrem Ecclesiam, ubi quod male commisit cum omni humilitate et contritione cordis simpliciter confessus suscipiat remedia penitentiae secundum modum canonicis auctoritatibus præfixum, tradaturque Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Non solum autem ille qui mortale aliquod commisit, sed etiam omnis homo quicunque se recognoscit immaculatam Christi tunicam quam in baptismo accepit, peccati macula polluisse, ad proprium sacerdotem venire festinet....., CXXXII, 215. (Vide sequens præceptum.)

QUANTUM PRÆCEPTUM.

*Ton Créateur tu recevras
Au moins à Pâques humblement.*

FLORUS, Lugdunens. diaconus. — « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. » Qua petitione nostra sufficientiam quotidiani victus petimus; nomine panis totum significantes, quoniam panis dicitur totum id sacramentum fidei, quod in hoc quoque tempore necessarium est non tamen ad hujus temporis, sed ad illam æternam felicitatem assequendam. Nam panis vitæ Christus est, quam dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus et Eucharistiam quotidie sumimus, intercedente aliquo gravi delicto, a Christi corpore separemur..... Et ideo panem nostrum, id est Christum, quotidie nobis dari petimus, ut qui in eo manemus et vivimus, a sanctificatione ejus et corpore non recedamus, sine quo vivere in æternum non valemus, CXIX, 67.

GEZO, Dertouens. abb. — Confessiones autem dari diligentius præcipimus, maxime de commotionibus animi, antequam ad missam eatur, ne forte quis accedat indignus ad altare, id est, si cor mundum non habuerit. Melius est enim expectare donec sanum fuerit et alienum a scandalo atque invidia, quam accedere audacter ad iudicium tribunalis. Tribunal enim Christi altare est, et corpus suum iubi cum sanguine iudicat indigne accedentes. Sic, ut ergo a peccatis carnalibus et capitalibus temperandum est antequam communicandum sit, ita etiam ab interioribus vitiiis et morbis languentis animæ abstinendum est ante veram pacis conjunctionem et æternæ salutis compaginem. Cum itaque ad terribilem mensam opportunum tempus invitat, præcavendum est summopere ut nullus ibi Judæus reperiatur, nullus malignus accedat, non fucata lingua proferat, nec insidiam mente condantur, sed quod voluntas possidet, sermo declare. Et nunc ille præsto est Christus, qui illam ornavit mensam, ipse istam quoque consecrat. Non enim homo est, qui proposita corpus Christi facit et sanguinem, sed ille qui crucifixus pro nobis est Christus. Ore sacerdotis verba proferuntur, et Dei virtute consecrantur et gratia: « Hoc est, ait, corpus meum. » Hoc verbo proposita consecrantur, et sic illa vox quam dicit: Crescite et multiplicamini et complete terram, et semel quidem dicta est, sed omnium tempore sentit effectum, ad generationem operante natura; ita et vox illa simul quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ usque ad hodiernum diem et usque ad ejus adventum præstat sacrificio firmitatem. Nul us igitur fucus accedat, nullus fucato animo tantis audeat proximare mysteriis, ne condemnetur et sententiam mereatur et quod Judas sustinuit patiatur. Nam illum post communicationem mensæ diaboli intravit, non quia contempserat Dominicum corpus, sed quia impudentia et malignitas mentis ejus ut adversarius in eo habitaret effecit, ut discas quod indignis et fucate mysteriorum secreta celebrantibus, a diabolo præparantur insidie, et magis magisque ademptantur, qui non equo animo communicare festinant. Et hæc dico, non ut vos terream, sed ut cautiore efficiam. Nemo sit Judas in mensa. Hoc sacrificium cibis est spiritualis; nam sicut corporalis cibus cum ventrem invenerit adversis humoribus occupatum amplius laedit, magis nocet, nullum præstat auxilium, ita est iste spiritualis cibus si aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdit, non sua natura, sed accipientis ex vitiis. Pura igitur mens, etc., CXXXVII 391, 392.

IVO (S.), Carnotens. episcopus. Liquido apparet quando primo acceperunt discipuli corpus et sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos. Nunquid tamen propterea calumniam est universæ Ecclesiæ, quod a jejuniis semper accipitur? Ex hoc enim placuit spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti prius in eo Christiani Dominicum corpus intraret quam cæteri cibi. Nam ideo per universum orbem hoc iste servatur. Neque enim quia post cibos Dominus dedit, propterea pransi aut curnati fratres ad illud sacramentum accipiendum convenire debent, aut sicut faciebant quos Apostolus arguit, et emendat, inepit suis ista miscere. Namque Salvator quo vehementius commendaret mysterii istius altitudinem altitum hoc voluit tangere cordibus et memoriis discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. Et ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, ut apostolis per quos Ecclesiæ dispositus erat, servaret hæc locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo quod eum morem nemo variasset. Cum vero ait Apostolus, de hoc sacramento loquens: Propter quod, o fratres, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate; si quis esurit, domi manducet ut non ad iudicium conveniat; statim subiecit: « Cætera autem, cum venero, ordinabo. » Unde intelligi datur quia

multum erat, ut totum illis agendi ordinem insinueret, quem universa per orbem servat Ecclesiæ, ob ipsum ordinatum esse, quod nulla horarum diversitate variatur, CXXI, 190, 191.

JONAS, Aurelianens. episcopus. — Ad perceptionem vero sacri corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi nihilominus monemus, ut sicut Christianæ religioni expedit, congruis temporibus salubriter vos præparetis, attendentes illud evangelicum: « Qui manducat..., etc. » CVI, 304.

NICOLAUS I, papa... — Corpori et sanguini Domini quotidie in Quadragesima majori si deberetis communicare consultis; quod ut fiat Dominum omnipotentem suppliciter exoramus, et vos omnes vehementissime exhortamur, si tamen mens in affectu peccandi non sit, vel si hanc non de criminalibus peccatis conscientia impetens, vel non reconciliata fortassis accuset, vel si fratri discordanti quis vestrum quo vitiis reconciliatus minus existat. Nam quem de horum aliquo conscientia mordet, gravi tanto munere potius quam remedium consequi quolibet arbitramur: Verum de hoc et de his qui Ecclesiæ quidem intrant, nec tamen facta oblatione communicant, sacri canones forte sufficienter enuntiant, qui antistiti vestro sunt, qui Deo vobis auctore per mediocritatem nostram ordinandus est, tribuendi, et ab eo sacerdotibus, qui claves tenent scientiæ duntaxat aperiendi, et vobis nihilominus, in quibus opus est et minime prohibetur, insinuandi. Interim tantum Quadragesima, quam nos Ecclesiæ majorem appellat, omni est die servato superiore tenore communicandum quoniam semper est orationi vacandum, et sacrificiis fidelium concurrendum..., CXXIX, 983, 984.

Tunc recte non licet cuilibet communionem Christi percipere, quando gula deditus non invenitur jejunos, adeo ut mysticam mensam parvipendens prius cibi laud sumptu jejunium solvisse videatur, Christianique venerandum corpus ac pretiosum sanguinem a cæteris non discernens alimentis non præposuisse omni humane refectio, sed postposuisse noscatur. Remedium quippe saluiferum est corpus Christi contra peccatum, et qui hoc ante omnem escam venerant non sumit.... Et certe quotidie medicos vacuis visceribus sua cernimus pocula propitiare; et si hoc pro sanitate corporis agitur quanto potius est pro animæ salute patrandum? Cæterum quamobrem non debeat is cui sanguis ex ore vel tharibus profuserit corpus ac sanguinem Christi percipere, regum nulla docet. Nam quod invitus quis patitur, in culpam ei non debet imputari, ac per hoc nec a participatione tanti remedi coerceri: novimus namque quia mulier quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum Domini humiliter teniens vestimentum ejus solum sibi tangit, atque ab ea statim infirmitas recessit. Si itaque mulier hæc infusa sanguinis posita vestimentum Domini tactu non iudicaret indigna, ipsius imo Domini; nam ipse dixit: « Tangit me aliquis » cur ei qui sanguinis ex ore vel naribus fluxum sustinet, non liceat saluifera Christi sacramenta percipere, CXXIX, 1001, 1005.

TAIO, Casaraugustanus episcopus. — Unusquisque peccator redemptionis cruce pretium sumens constiterit et laudet Deum... Ut sacramentum Domini passionis in nobis non sit otiosum, debemus imitari quod sumimus, et prædicare cæteris quod veneramus..., LXXX, 785.

QUINTUM PRÆCEPTUM.

*Quatre-temps, Vigiles jejunemus,
Et le Carême entièrement.*

ANSALON, Sprinkirsburgens. abb. — Videres homines, oblitos mandatorum Dei, etiam ipsos dies jejuniorum in derisum sibi potius, quam in fructum convertere, quæ etsi quandoque jejunent, neque integre, neque pie, neque sobrie jejunant. Non integre, quia semel aut in hebdomada jejunantes, cæteris diebus vacant comestitionibus et calicibus epotandis, cum tamen omnes a quinto decimo anno et supra ad universum tenentur jejunium, nisi infirmitate, vel alia certa et rationabili causa excusentur. Non pie jejunant, quia, etsi abstinent a cibis, sed a vitulis nunquam, cum tamen infructuosus sit ciborum abstinentia, cui comes non est abstinentia vitiorum. Eo etiam pie non jejunant, quia quod corpori jejunando subtrahunt, in arca respondent, iterum ventri offerendum, teste Gregorio, non Dei, sed ventris debet appellari eo quod alienam paupertatem impendi debeat quod per abstinentiam sibi nobis possumus defraudare. Non sobrie jejunant, quia aut avidius, aut splendidius, aut citius, aut abundantiori cibo et potu quam oportet, jejunium solvunt. Avidè enim comedere reprehenditur Esau, qui propter avidam comestionem hereditatem primogenituræ perdidit dignitatem. Sic etiam

splendide nimium comedere reprehenditur in divite evangelico de quo dicitur: Qui epulatur quotidie splendide. Cilius etiam quam oportet, jejunium solvere, ecclesiastica sanctio probat esse vitiosum, quæ stabilivit jejunandum esse usque ad horam nonam. Unde beatus Hieronymus dicit: Tertiam et Sextam et Nonam, Vesperum quoque et diluculum nemo est qui nesciat, nec cibum ante sumatur quam istæ orationes Deo solvantur. Quod utique de tempore jejuniorum recte intelligi potest. Abundantior etiam cibo vel potu quam decet, jejunium solvere, probat ipsa ratio esse vitiosum, quando quidem hoc non est abstinere sed voluptati operam dare...., CCXI, 105-108.

ALANUS DE INSULIS. — De vigiliis, CCX, 178.

ATTO, Vercellensis. episc. — De jejunio quadragesimali, CXXXIV, 40.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis. episc. — Quadragesima sex septimanas habet, cui addidit Telesphorus septimam hebdomadam, et vocatum est hoc tempus Quinquagesima. Quadragesima ideo servatur, quia Moyses et Elias et Salvator quadragesima diebus et noctibus jejunasse leguntur. XVII, 833.

AUGUSTINUS (S.), Hippoensis. episc. — Scire debetis quod hoc solemne jejunium quod alma mater Ecclesia bodierna die præcipit observari, a creatione hominis in ipso mundi primordio præcepit Deus in paradiso Adam et Evæ, ut a fructu arboris abstinerent. Hoc etiam ante Ierem Moyses sanctus observavit et legem suscepit. Hoc sub lege Elias astrinxit, et ad celum in cursu volavit. Eva quando abstulit, virgo fuit, et in paradiso permansit; sed dum jejunium violavit, in miseriam corruit, libidinis corruptionem persensit, sub domino constituta remansit, et de paradiso expulsa fuit. Moyses etiam post jejunium cum Deo facie ad faciem locutus est, qui ante jejunium Deum nec videre, nec ad eum accedere ausus fuerat. Ierosolyma a Sennacherib tempore Ezechie regis et Isaiæ per jejunium liberatur, et centum et octoginta quinque milia cœlitus interfecit sunt in nocte una, et ne feterent eorum corpora, incinerati et in pulverem redacti sunt. Tempore etiam Jonæ jejunium prædicantis in cinere et cilicio veniam impetravit. Nonquid et Josue filius Nave jejunavit, priusquam per diem et cursum solis et lunæ temperavit et hostes superavit?... Sed scitote quod antiquitus patres nostri fideles jejunare consueverunt in vigiliis magnarum solemnitate usque ad noctem; quod laudandum erat et bonum.... Nolo tamen quod diebus Dominicis jejunetis...., XI, 1278, 1276. De utilitate Jejunii, XL, 707-716. De quadragesimali jejunio, XXXII, 1456. De jejunio filiorum sponsi, XXXV, 1539. De jejunio quadragesima dierum, XXXV, 2170. Quadragesimarius numerus in jejunio, XXXVIII, 695, 811.

BENEDICTUS (S.), monach. institut. — De observatione quadragesimali, LXVI, 781.

BERNO, Augiensis abbas. — Ut ex veterum, præcipue S. Augustini sermonibus potest intelligi, necessarium est nostræ religioni annuatim quatuor jejunia celebrare. Nam quatuor temporibus voluit annus, vere, æstate, autumno et hieme. Hæc quatuor tempora solent nos per delectamenta sua revocare a Creatoris amore, qua de re jejunandum est in unoquoque tempore ut castigentur nostra quatuor elementa, nec subripiantur a delectatione mundi...., CXII, 1090.

BERNO, Augiensis abbas. — De jejunio Quatuor Temporum, CXLII, 1073. Dialogus de jejunio Quatuor Temporum, CXII, 1087.

BERNARDUS (S.), Claravallensis. abb. — De jejunio Quadragesimæ, CLXXXIII, 173. De vigiliis sanctorum jejunio celebrandis, CLXXXIII, 501.

HERTARIUS (S.), Cassinensis. abb. — Quomodo per annum jejunandum sit, CCXVI, 987.

BONIFACIUS (S.), Moguntin. episc. — Exhortatio de jejunio Quadragesimæ, LXXXIX, 864.

BURCHARDUS, Wormaciensis. episc. — Quadragesima summa observatione est observanda, ut jejunium in ea præter Dominicos qui de abstinentia subtrahuntur, nisi quem infirmitas impederit, nullatenus solvatur, qui ipsi dies decimæ sunt anni. A prima igitur Dominica Quadragesimæ usque in Pascha Domini sex hebdomadæ computantur, quarum videlicet dierum x et v sunt. Ex quibus dum sex dies Dominici abstinentiæ subtrahuntur, non plus in abstinentia quam triginta et sex dies remanent, v. g. si per octiduum dies annus ducitur, nos autem per xxxvi dies affigimur, quasi anni decimas Deo damus. Et ut sacer numerus quadragesima dierum adimpleatur, quem Salvator noster suo sacro jejunio consecraverat, quatuor dies prioris hebdomadæ ad supplementum quadragesima dierum tollantur, id est, quarta feria, quæ caput jejunii subnotatur, et quinta feria sequens, sexta et Sab-

batum. Nisi istos quatuor dies superioribus triginta et sex adjunxerimus, quadragesima dies in abstinentia non habebimus. Jubemur autem ab omnipotenti Deo omnium bonorum nostrorum decimas dare. Quapropter ut omnia decima a nobis Deo rite persolvatur, tollamus decimam anni, et in ea peccata nostra confitendo, corrigendo nos, jejunando, vigilando, orando, eleemosynas largiendo, abstergamus, et carnem nostram decimemus, ut ad sanctum Pascha securi pervenire possimus, CXL, 884-885.

Constituimus ut Quatuor Tempora anni, ab omnibus cum jejunio observentur, id est, in Martio hebdomada prima; in Janio, secunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta: quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, id est, feria quarta, et sexta et Sabbato.

Cum, exigentibus peccatis, Galliarum populi luporibus acriter interimerentur, nec hujus flagitii aliquod remedium inveniri posset, congregati traduntur Galliarum episcopi apud Viennam urbem, atque in commune statuerunt ut triduum jejunium facerent. Cumque Dominus pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinem annuæ celebritatis venerunt, ut per Galliarum provincias, ante Ascensionis Domini diem, celebrarentur. Agamus et nos hos dies cum summa reverentia et devotione, cum abstinentia carnis et humilitate cordis, non ut visibilibus luporum rabiem evadamus, sed ut invisibilibus, id est, spirituum immundorum tentamenta vincere valeamus. Nullus autem his diebus vestimentis pretiosis induatur, qui in sacco et cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates et comestationes. CXL, 886. Presbyteri cum sacras festivitates populo annuntiant, etiam jejunium vigiliarum eos omnimodis servare moneant, CXL, 887.

CALIXTUS, papa. — Sic Benedictum coepiscopum alloquitur: « Fraternitatis amore constringimur, et apostolico moderamine cogimur, ut consulti fratrum, prout Dominus dederit respondeamus, eo-que apostolicæ sedis auctoritate instruamus. » Jejunium quod ter in anno apud vos celebrare didicistis, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, ut sicut annus per quatuor voluitur tempora, sic et nos quaternum solemne agamus jejunium, per anni quatuor tempora, et sicut replemur frumento, vino et oleo ad alenda corpora, sic repleamur jejunio ad alenda animas...., CXXX, 129.

CANUTUS, Anglorum rex. — De jejunio violante, CII, 1170.

CHRODEGANGUS (S.), Metensis. episc. — De Quadragesimæ observationibus, LXXXIX, 1073.

ERNALDUS, Bon. Val. abb. — De jejunio Christi, CLXXXIX, 1165.

GUIDO, abb. Farfensis. — De jejunio Quatuor temporum, CL, 1237.

HONORIUS, Augustodunensis. — De Quadragesimæ, CLXXII, 835. De jejunio Domini, et cur nos non jejunemus eo tempore quo ipse jejunavit, CLXXII, 838. De jejunio Quatuor temporum, CLXXII, 684.

HUGO DE S. VICTORE. — De capite jejunii et penitentia eadem die incipienda, CLXXVII, 881.

IYO, Carnotensis. episc. — De capite jejunii, CLXII, 578.

JOANNES BELETHUS, Parisiens. theolog. — De institutione Quadragesimæ et reliquis jejunandi formis, CCII, 22. Quare non jejunemus eo tempore quo Christus jejunavit, CCII, 90. De jejunio Quatuor temporum et de illorum institutione, CCII, 137. De vigilia sancti Joannis, CCII, 141.

LEO MAGNUS (S.), pap. — Cur Quatuor temporum jejunia instituta, LIV, 185. De quadragesimali jejunio, LIV, 263. De jejunio Pentecostes institutione, LIV, 418. De modo implendi jejunium, LIV, 453. Dissertatio de jejunio Sabbati, LV, 627.

MARTINUS (S.), Legionensis. canonic. regular. — Quid autem sibi vult, quod Moyses quadragesima diebus jejunavit? Cujus jejunium quædam figura est in consideratione hujus numeri. Quadragesimarius enim numerus dierum Moyses et Elias, et ipsæ Domini jejunaverunt. Præcipitur enim nobis ex lege et ex prophetis (unde etiam in monte inter utrasque personas medius Salvator effulsit), ut ab omnibus mundi illicebis aviditatem nostram tanquam jejunio temperantia refrenantes, quandiu perfectio Verbalogi legis per quatuor ejusdem mundi partes, id est in toto orbe prædicatur, ut decem quater decia quadragesimarius numerus signent, CCVII, 785.

Notandum præterea quia dierum sanctæ Quadragesimæ numerus non solum a sanctis Patribus est institutus, sed etiam a Domino Jesu Christo est consecratus. Quod Moyses in monte Sinai quadragesima diebus et totidem noctibus jejunavit, non hoc propria virtute, sed divina dispensatione gratia fecit. Elias etiam in fortitudine vel

refectione unius submericii panis quadraginta diebus et quadraginta noctibus abstinere non posset, nisi hoc illi Dei clementia prestitisset. Hunc etiam numerum Dei Filius per seipsum jejunando consecravit et in remissionem peccatorum Ecclesiae omni suae id fieri mandavit. Non sunt ergo hoc sacra jejunia a fidelibus vilipendenda, nec otiose vel negligenter prætereunda, quia non humana voluntate aut sapientia, sed divina dispensatione sunt instituta. Non igitur homo in remissionem peccatorum suorum negligit facere, quod Dei et hominis Filius, qui peccatum non fecit, et in cuius ore non est inventus dolus, ut nobis exemplum daret abstinentiae, cognoscitur fecisse .... CCVIII, 785.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episcop. — Sanctae Quadragesimae rationem, ejus hodie initium celebramus, frequenter edidimus, et cur tot dierum numero jejunemus sæpe docuimus. Maximus enim quod Dominus Jesus Christus hunc eundem numerum jejunii consecraverit, et continuatis diebus et noctibus, non capiens cibum, unum jejunii corpus effecerit, hoc est, licet diei ordo noctis interrumpatur adventu, non tamen interruptus est ordo jejunii....., LVII, 311.

Adverite quanta nobis spiritualis vitae documenta succrescunt, quamque magnificis ad propositum sanctitatis provocamus exemplis, quod quadragenis diebus referuntur beatus Moyses et Dei Filius jejunasse. Illud sane perspicite quia quantum distat servus a domino, tantum necesse est eorum distare jejunium. Moyses enim veteris editor legis est, Christi Novi conditor Testamenti. Jejunat Moyses ut præceptis legalibus unius populi erudit disciplinam; Christus jejunat ut universas redimat gentes..... LVII 525. Nos vero, quibus propugnator invictus hanc venerabilem Quadragesimam dedicavit, repulantes carnalia desideria, sic castigemus falsa jejunia, ut animas virtutibus saginemus. Jejunet in nobis perniciose luxuries, jejunet omnis iniquitas, jejunet odiosa contentio; abstinemus ab epulis, magis abstinemus a vitiis; sic nos temperemus, sic sobrii simus a vino, ut nulla nobis voluptatum dominetur ebrietas. Quid enim prodest observatione quadraginta dierum jejunandi nos tempora custodire, et legem non tenere jejunii? Quid prodest vobis vacare a conviviiis et diem litibus occupare? Quid prodest proprium non edere panem, et victum diripere miserorum? Jejunium Christiani egentis debet esse refectio....., LVII, 326, 328, 361, 368.

De jejunio quadragesimali, LVII, 503. De jejunio generali, LVII, 558. De jejunio Domini in festo, LVII, 561.

NICOLAUS I, papa. — Consulentibus Bulgaris si liceat absque jejuniorum tempore quantumcumque valde mane comedere, respondemus, quoniam neminem patrum nostrorum ante horam hanc tertiam manducasse, nec sancta Ecclesia ante horam hanc traditionem sumendi cibum accepisse, recolimus, vel monumentis quibuscunque reperimus; e contrario vero quosdam eorum usque ad vespertinam, alios autem usque ad nonam horam diei, porro alios usque ad sextam invenimus jejunasse; nullum autem mane ubi quantumcumque sumpsisse comperimus, cum potius per dictum qui mane comedunt fuisse legerimus. Quamobrem ab isto maledicto vos alienos esse desiderantes hortamur, ut ante horam diei tertiam, nullum omnino corporalem cibum, etiam in ipsis insignibus solemnitatibus omnino sumatis; nam quæ sollemnitates potest esse Pentecoste sublimior, in qua Spiritus sanctus super apostolos descendit, ac per hoc homines meruerunt in se suscipere Dominum? In ista nempe festivitate sancti apostoli cum aliis nonnullis hora diei tertia reperuntur fuisse jejuni, cum repletos Spiritu sancto, et loquentes omnium gentium linguis, quibusdam incredulis audientibus et obstupescenibus, eo quod musto essent repleti illis, qui simul aderant falso dicentibus, Petrus apostolorum princeps responderit dicens: « Non enim, sicut vos aestimatis, ebrii sunt isti, cum sit hora diei tertia. » Ubi notandum quod non solum apostoli, sed et omnes qui cum ipsis erant, id est centum viginti viri, super quos Spiritus sanctus cecidit, hora diei tertia jejuni reperiantur. Simul etiam notandum quod non dixerit beatus Petrus simpliciter..... Sed addiderit, « cum sit hora diei tertia, » ac si patenter diceret: Ipsi liquido nostis, quod non sit istis consuetudini ante horam diei tertiam jejuniumolvere, quamobrem frustra illos ebrios esse putatis. Imitamini itaque hos, ut Spiritus sanctus, etiam non tardius, saltem hora tertia diei vos jejunos inveniens, sicut istos, vos quoque inspiratione sua gratias prebeat. (CXI, 1002, 1003).

PETRUS CHRYSOLOGUS, Ravennat. archiepisc. — De jejunio quadragesimali, LII, 631, 678.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — De vigiliarum jejunio, CXLV, 800. De triduo jejunio, CXLV, 962.

PETRUS DE HONESTIS, Ravennat. cleric. — De jejunio Quatuor temporum et vigiliarum, CLXIII, 722.

PRUDENTIUS, poeta:

*Jejuniorum dum litamus victimam
Nil hoc profecto purius mysterio.
Quo fibra cordis expiatur ovis.
Intemperata quo domantur viscera.
Hinc si licenter diffuens potu et cibo;
Jejuna rite membra non coarctas,
Sequitur, frequenti marcidet oblectamine,
Scintilla mentis, ut leprosal nobilis.
Animusque pigris stertat in precordiis.
Frenentur ergo corporum cupidines.... etc.
(LIX, 812-814.)*

RABANUS MAURUS, Fuldens. abb. — De jejunio quadragesimali et Pentecostes, CVII, 335. De jejunio decimi mensis, CX, 15. De jejunio quadragesimali, CX, 20. De jejunio quarti mensis, CX, 43. De jejunio septimi mensis, CX, 56. De vigiliis, CX, 90. De jejunio, CXI, 156.

REMIGIUS, Cariens. episc. — De jejunio septem hebdomadarum ante Pascha, CII, 1105.

REGINO, Prumiens. abb. (ex concilio Moguntin.). —

Constituitur ut Quatuor tempora anni ab omnibus cum jejunio observentur, id est in Martio, hebdomade prima, in Junio, secunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta, quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, id est feria quarta et sexta et Sabbato. Veniant omnes ad ecclesiam hora nona cum litanis ad missarum sollemnia, CXXXII, 245.

(Ex Burchardo). — Presbyteri cum sacras festivitates populo annuntiant, etiam jejunium vigiliarum eos omnimodis servare moneant, CXXXII, 244.

(Ex concilio Moguntin.). — Si quis indictum jejunium superbiendo contempnit et observare cum ceteris Christianis noluerit, in Gangrensi concilio præcipitur ut anathematizetur. Quicumque indictum jejunium violant sine gravi necessitate, memorentur Joathas filii Saul regis, qui maledictum patris parvipendens parumper mellis in summitate virgæ comedit, et idcirco mortis sententiam promeruit, CXXXII, 244.

REGINO, Prumiens. abb. — De jejunio Rogationum, CXXXII, 245. De jejunio Quatuor temporum, CXXXII, 245. De vigiliis sanctorum, CXXXII, 244.

RODULFUS, Bitericens. episc. — Dies autem quadragesimales cum summa observatione custodiendi sunt, ut jejunium in eis, præter dies Dominicos, qui ab abstinentia subtrahuntur, nullatenus solvantur, quia ipsi dies decimæ sunt anni nostri, quos cum omni religione et sanctitate transigere debemus. Nulla enim in his occasio sit resolvendi jejunii, quia alio tempore solet jejunium charitatis causa dissolvi. Isto vero nunquam debet, et in alio tempore jejunare præmium acquirere est. In hoc vero præter infirmos aut parvulos, quisquis non jejunii penam sibi acquirit quia eosdem dies Dominus et per Moysen et per Eliam et per semetipsum sacro jejunio consecravit....., CXIX, 718.

De jejunio in quatuor anni temporibus conservando, quando lectiones duodecim in Sabbato leguntur, statutum est a sanctis Patribus ut in primo mense in prima hebdomada, in Junio in secunda hebdomada, in Septembri in tertia hebdomada, in Decembri in quarta hebdomada, tribus diebus, id est, quarta et sexta et septima feria, omnes exceptis infirmis et infirmis, usque ad nonam jejunent et abstineant se a carne. Eodem modo in diebus Rogationum jejunandum est, et a carne triduo abstinendum est. Jejunia vero a sacerdotibus indicta, sine necessitate rationabili solvenda non sunt. In diebus itaque jejunii eleemosyna facienda est, et cibum et potum quo quisque uti vellet, si non jejunaret, pauperibus eroget, quia jejunare et cibos prandii ad cenam reservare non mercedis, sed ciborum est incrementum, CXIX, 718.

RUPERTUS, Tulliens. abb. — De Quatuor temporum jejunio, CLXX, 62.

SIGEBERTUS, Gemblacens. — De differentia Quatuor temporum, CLX, 814.

STEPHANUS, Cisterciens. abb. — Qua septimana jejunia Quatuor temporum in mense Septembri agendis sunt, CLXVI, 1412.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimontens. instit. — De temporibus jejunandi, CCIV, 1158.

UDALRICUS, Cluniacens. monach. — De jejunio Quatuor temporum in mense Junio, CXLIX, 675. De septimana jejunii Quatuor temporum, CXLIX, 691. De capite jejunii et de Quadragesima, CXLIX, 696. De jejunio Quatuor temporum in mense Martio, CXLIX, 697.

URBANUS III, pap. — De jejunio servando, CLII, 1359.

AUCTOR incertus. — De vernali jejunio, CII, 995. De aestivali jejunio, CII, 997. De autumnali jejunio, CII, 1000. De hiemali jejunio, *ibid.* De capite jejunii et de Quadragesima, CII, 1015.

TERTULLIANUS, presb. Carthaginiensis. — *Aequae stationes* (jejunia, secundum Pamelium) nostras, ut indigenas; quasdam vero et in serum constitutas, novitatis romine iucasant, hoc quoque munus et ex arbitrio obvenit esse dicentes, et non ultra bonam detinendum, de suo scilicet more. Sed quod pertinet ad interdictionem questionem, semel pro omnibus causis respondebo... Si quia Petrus, et qui cum eo, ad horam unam orationis templum introgressi leguntur, quis mihi probabit illos illa die statione functos, ut horam unam ad clausulam et expansionem stationis interpretetur?... Atqui facilius invenias Petrum hoc a sexta capiendi cibi causas, prius in superiora ad orandum ascendisse, quo magis sexta diei finiri officio hunc possit, quae illud absolutura post orationem videbatur. Porro, cum in eodem commentario Lucas, et tertia hora orationis demonstretur, sub qua Spiritu sancto initiati, pro ebriis habebantur, et sexta, qua Petrus ascendit in superiora, et nona qua templum sunt introgressi, cur, non intelligamus, salva plane indifferentia semper et ubique et omni tempore orandi? II, 966, 967.

Horum igitur tempora observantes, et dies, et menses, et annos galaticamur? Plane, si Judaicarum caeremoniarum, si legalium solemnitate observantes sumus; illos enim Apostolus dedocat, compescens Veteris Testamenti in Christo sepulti per everantiam, et Novi sistens. Quod a nova conditio in Christo, jam nova et solennia esse debebant; aut si omnem in totam devotionem temporum et dierum et mensium et annorum erasit Apostolus, cur Pascha celebramus annuo circulo in mense primo? Cur quinquaginta exinde diebus in omni exultatione decurrimus? Cur stationibus quartam et sextam Sabbati dicamus, et jejunii Pasceven? II, 973, 974.

Processimus itaque ad exempla... Deliquerat Israel in astatione apud Maspha, congregatus a Samuele, sed ita statim delictum jejunium diluit, ut periculum praeiit simul fugerit. Cum maxime Samuel offerebat holocaustum, in nullo magis procuratam audimus Dei clementiam quam abstinentia populi.... II, 962, 963.

Redeamus et ad nova documenta properamus, in limine E angeli, Anna prophetis filia Phanuelis, quae infantem Dominum et agnovit. Jejuniorum quoque testimonio augeatur; ipse mox Dominus baptisma suum, et in suo carnium, jejunia dedicavit.... Docuit etiam adversus diriora demonia jejunii praeliandum. Denique ut in centurionem Cornelium, necdum tinctum dignatio Spiritus sancti cum charismate insuper prophetiae festaret, jejunia ejus legitimis exaudita. Puto autem et Apostolos inter labores suos et pericula et incommoda post famem et sitim, jejunia quoque plurima enumerat, II, 963, 964.

THEODULFUS, Ambianensis. episc. — De jejunio quadragesimali, CV, 203.

(Vide INDICES. — De jejunio et abstinentia CL; et De seussum mortificatione, CII, infra).

SEXTUM PRAECEPTUM.

*Vendredi chair ne mangeras
Ni le samedi inémeent.*

NICOLAUS I, papa. — Quot temporibus vel diebus in circuitu sit anni a carnibus abstinendum.... Verum

interim in diebus jejuniorum, in quibus per abstinentiam et lamentum penitentiae praecipue Domino supplicandum est, modis omnibus est a carnibus abstinendum. Quoniam licet omnibus orare et abstinere conveniat, jejuniorum tamen temporibus amplius abstinentiae inservire oportet, videlicet, ut qui se scriperit illicite perpetrasse, secundum sacra decretalia in his etiam a licitis seculibusdam absteat, quadragesimali videlicet tempore quod est ante Pascha; jejunio post Pentecosten, jejunio ante solennitatem Assumptionis sanctae Dei Genitricis et semper virginis Dominae nostrae Mariae, necnon jejunio ante Natalis Domini nostri Jesu Christi festivitatem: quae jejunia sancta Romana suscepit antiquitas et tenet Ecclesia. In sexta vero feria omnis hebdomadae, et in cunctis vigiliis insignium festivitatum a carnium esu cavendum et jejunio incumbendum, ut veraciter cum Psalmodiographo dici valeat: « Ad vespertum demorabitur fletus et ad matutinum letitia. » Si quis vero vestrum alia voluerit forte diebus a carnibus abstinere, non est prohibendum, quoniam quanto quis hic in lacrymis magis seminaverit, tanto amplius in gaudio messurus est in vita aeterna...., CXIX, 980, 981.

Quarta feria quamvis e ceteris diebus praeter sextam feriam sit amplius horroribus operandum, pro eo quod Dominus ipso jam die in corde terrae, hoc est Juda traditoris, quodammodo sepultus erat, dum hunc ipse morti tradere meditabatur; tamen si vestrum quis eodem die vult, potest omnino carnes comedere, nisi forte sibi aut a sacerdote esset interdictum, quoniam scriptum est: « Melior obedientia quam sacrificium, » aut ipsam feriam inter dies jejuniorum evenire contigerit....

Sexta vero feria passionem Dominicam, et apostolorum mestitiam recolentes, ab omnium carnium epulis, et pinguedine gustus postea arcendus est, praeter si Nativitas Domini et Epiphaniarum ejus, aut festivitas beatae Matris Domini et intemeratae Virginis Mariae, seu apostolorum principum Petri et Pauli, atque sancti Joannis Baptistae, seu B. Joannis evangelistae, necnon et clavigeri caeli germani, Andreae scilicet apostoli, quin etiam et beati Stephani protomartyris ipso die fortassis evenire contigerit. Nam quod sancta Ecclesia, ut si e'is anima in festivitate eorum jejunia, vel abstinentias quae non sunt perpetuo voto propositae,olvere debeat, Dominus testatur in Evangelio dicens: « Mulier cum parit tristitiam habet; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuram propter gaudium, quia natus est homo in mundum, » mulierem dicit sanctam Ecclesiam. Sicut enim mulier nato in hunc mundum homine letatur, ita Ecclesia in vitam futuram fidellum populo migrante digna exultatione repletur, pro qua ejus nativitas multum laborans et gemens in praesenti quasi parturiens dolet; nec novum debet cuiquam videri, si natus dicitur qui ex hac vita migraverit; quomodo enim usitato more dicitur nasci, quando quis ex utero materno procedens in hanc lucem exit; sic quoque jure natus appellari potest quilibet ab hujus saeculi tenebris ad lumen perlingens viventium: pro qua ergo re apte consuetudine tenetur ecclesiastica, ut sollemnes beatorum martyrum, vel confessorum Christi dies, quibus de hoc mundo ad regionem migrare vivorum, nuncupentur natales, sed et eorum solennia non funebria tanquam morientium, sed utpote in vera vita nascentium natalitia vocentur...., CXIX, 980-982.

(Vide Indices CXI.X et CL, in quibus hoc praecceptum per occurrentiam frequentius tractatur).

CXLIX.

INDEX DE FESTIS,

IN QUO VICISSIM ET LOGICE DISSERITUR DE FESTIS IN GENERE,
ET DE ILLORUM ORIGINE, NUMERO ET ANTIQUITATE;
DE VIGILIIS ET OCTAVIS,

DE FESTIS DOMINI, B. MARIE VIRGINIS, SANCTORUM ET SANCTARUM,
ET DE DIE DOMINICA, ETC.

MONITUM.

Hic: De festis in genere et in specie Index analyticus quinque partes includit: Primam scilicet de festis in genere, de Vigiliis et de Octavis; — Secundam de festis Domini; — Tertiam de festis B. Mariae; — Quartam de festis sanctorum tum in genere, tum in specie spectatis; — Quintam denique de die Do-

minica in genere et de singulis Dominicis per annum. Pars quæque in capita iterum iterumque subdividenda dividitur. Res ad quodlibet festum vel ad quancunque diem Dominicam spectantes, ex SS. Patribus accuratissime excerptæ, in unum coactæ et secundum ordinem logicum digestæ, uno capite vel articulo concluduntur. — Festis ejusque datur definitio litteralis, logica; interpretatio mystica; exponuntur institutio, antiquitas, excellentia, modus rationesque quibus est observandum: et sub fine cujuslibet articuli, ad instar appendicis, indicantur officium, missa, preces liturgicæ, sermones, homilæ, hymni, carmina, etc., etc., quæ ad illud festum pertinent. Hunc de festis diligentius exaratum et maxime empletum indicem non sine multo fructu consulere possunt, quicunque prædicatores vel scriptores hanc materiam sunt aggressuri.

PARS PRIMA.

DE FESTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM. — De definitione, institutione et numero festorum.

Festi inde vocantur dies quod jus in eis saturet et nefasti quibus jus non dicitur; feriæ alando dicuntur, Raban. Maurus, CX, 361. — Festivitas a festis diebus quasi festivitas quod in eis sola res divina sit, id., CXI, 307; S. Isidorus, LXXXII, 250. — Festivitas quasi festi divinitas, Honorius, Augustodun., CLXXII, 644. — Dies festus mystice communio fidelium, Godefrid. abb., CLXXXIV, 102. — Festus dies de malo in bonum transire, *ibid.*, 170. — Quid per festivitatem nisi gaudium internum, quid per Sabbatum nisi quies mentis accipitur? Hugo a S. Vict., CLXXV, 587. — Festivitas indesinens inculo celebratur, Rabanus Maurus, CX, 1032. — Ea in Ecclesia anniversarie celebrantur quæ insigniter certis diebus facta sunt, S. August., XLII, 505. — Dies miraculo aut mysterio aliquo nobilitati quotannis festivitate celebriori coluntur, S. Paulin. Nolan., LXI, 649. — Festus dies sollemnis in honore Dei et sanctorum confessione sacratus, Aur. Cassiod., LXX, 823. — Solemnia festa vocat Ecclesia quæ certa sunt observatione constituta. Beleh., CII, 17. — Diem festum eculo nobis præstat Deus, S. Petrus Chrysol., LII, 472. — Festos dies instituit Deus, Joann. Rothomag. archiepisc., CXLVII, 235. — Festivitas ecclesiastica non est infructuosa, S. Petrus Chrysolog., LII, 467, 468. — Non consecranda pro nostris voluntatibus sed pro suis virtutibus *ibid.*, 471, 472. — Festivitates Domini suis vocabulis suas causas eloquuntur, *ibid.*, 615. — Variis nominibus concordant, Anonym., XIII, 652. — Pluribus nominibus exprimi solent: Festivitas, Festum, Celebratio, Exitus, Obitus, Transitus, Assumptio, Deposito, Dormitio, Passio, Dedicatio, Nativitas, Natalis vel Natale et Natalitium, Beleh., CII, 17. — Festa quedam generalia, quedam particularia, *ibid.*, 18. — Triplex sollemnitas, sollemnitas peccatorum, sollemnitas iustorum, sollemnitas beatorum; primam celebrat caro exterior, secundam spiritus, tertiam angeli et homo glorificatus, Thom. Cisterciens., CCVI, 220.

Festis ethnicorum abstinendum Christiani, Tertull., I, 402. A feriis gentium abstinendum et cur, S. Ambrosius, XVII, 617, 618. — Christiani celebrabant festa a Judæorum et Ethnicorum festis prorsus distincta; Tertull., I, 642. — Si Judæorum caeremoniarum observantes sumus, gallicamur, id., II, 973. — Non tantum gentium sed et Judæorum vitanda sunt consortia, S. Ambrosius, XVII, 617, 618. — Dies festi Judæorum post Evangelium non observandi, S. Hieron., XXII, 1220, 1221. — Festivitates Judæorum signis festivitatum Christianorum, Raban. Maur., CVII, 359. — Festivitates Judæorum causas terrenas habuerunt, Rupert., Cl. XVII, 1756. — Nostræ vero spirituales sunt, *ibid.*, 1647. — Populus Israëliticus quatuor præcipue celebrabat sollemnitates, Pascha, Pentecosten, Scenopegium et Encarniam; nos autem tantum duo istorum servamus Pascha, Pentecosten sed alia et alia ratione, Beleh., CCII, 135; Sicard., CCXIII, 378. — Ecclesia anathematizat eos qui cum Judæis in festivitate paschali decimum quartum diem celebrari deficiunt et Sabbata, S. Hieron., XXII, 1222. — Festivitatum pompa reddidit Judæos obstinatos, S. Petrus Chrysolog., LII, 219, 220. — Festi dies Christianorum et dies sollemnes paganorum, S. August., XL, 543. — Festi dies Christianorum non illi ubique. — Aurel. Cassiod., LXXIX, 1045, 1055. — Apostolus et Evangelia festivitatem Paschæ et alias celebratas honorandas esse dixerunt, Aurel. Cassiod., LXXIX, 1051, 1153. — Origo sanctorum synaxium. — Walafrid. Strab., (CLV, 921; Arnob., V, 1076. — Festivis diebus convivia, S. Gregor. Turon., LXXI, 342.

Christiani celebrabant diem Dominicum, Tertull., II, 79. — Natalitia martyrum, *ibid.*, S. August., XL, 676, S. Paulin. Nolan., LXI, 572, 573. — Oblationes pro defunctis offerebant, Tertull., II, 79. — Octo festivitates Ecclesia catholica detinet, Sabbatum, Domini Natalem, diem

Epiphaniæ, Jejunium Quadragesimæ, Quartum Sabbati, Parasceven, Paschæ festivitatem, Pentecosten, S. Philast. XII, 1275, 1276. — Ascensionis Domini et adventus Spiritus sancti festa traditione recepta, S. August., LXXIII, 200. — Solemnitates Christianorum recenset S. Paulin. Nolan., LXI, 649, 658. — Festa Nativitatis, Epiphaniæ et Ascensionis Christi antiquitus instituta, *ibid.*, 648. — Distinctis temporibus in Ecclesia celebrantur, *ibid.*, 649, 650. — Sanctorum festa antiquitus in Gallia recepta, Liturg. Gallican. LXXII, 169, 170, 171. — Solemnitas Circumcisionis circa medium sæculi vii, inter præcipuas festivitates relata, S. Isidor., LXXXI, 478 (n.). — Festa ætate Paulini aquileiensis iudicis Dominicæ sabbatizanda, S. Paulin. Aquileiens., XCLX, 559 (n.). — Festa in medio sæculi xvi in Gallia recepta, Adalhard., *Statuta pro monachis*, CV, 557, 558. — Dies quibus monachis ab opere Dominico parendum, *ibid.*, Festivitates in quibus melius dabatur, *ibid.*, 544. — Tempora feriendi per annum, Hatto, CV, 764; Rodulf. CXXI, 717; Walter, *ibid.*, 740; Grimald., CXXI, 768; Regino CXXXII, 263; Ludovici II Capitularia ecclesiastica, CXXXVIII, 624, 625; S. Ivo, CXXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Festa absque omni formæ opere excolenda, Florant., CXXXV, 498. — Quibusnam festis præsulibus Beneventana cathedræ pallii usus concessus, Joann. XIII, CXXXV, 677; Joann. XIX, CXXI, 1138. — Solemnitatum octo veteris legis cum octo festivitibus novæ legis mira concordantia, S. Petrus Damian., CXLIV, 531-534. — Quatuor gradus festivitatum in monasterio Cluniacensi, Uldaric., CXLIX, 654-656. — In ordine S. Benedicti, Ianfranc., CL, 475. — Apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 651-654. — Novem præfationes tenet Ecclesia sacra Romana et quibusnam festis, Gratian., CLXXXII, 7511. — Quid sit statio vel processio, Beleh., CII, 18. — Videntur stationes a veteri lege ad nos fluxisse, *ibid.*, Processiones dæ sunt, una in ramis Palmarum, altera in Dominicis diebus in ejus memoriam quam discipuli Christo exhibuerunt in die Ascensionis, *ibid.*, 20.

Litanis supplicatio vel rogatio interpretatur; duplet major et minor. Quare, Beleh., CII, 28. — Major litanis celebratur in festo B. Marci, minores litanis celebrantur cum jejunio et processionibus in triduo ante Ascensionem, S. card., CCXIII, 567.

Primitiva Ecclesia quamquam feriam observabat in memoriam Ascensionis sicut et Dominicum in memoriam Resurrectionis, Sicard., CCXIII, 574. — Baptismus ad diem Dominicam et ad horam tertiam pertinet, sed in Sabbato ponitur et quare.

Festi tantum diebus et solo sollemnitate studio Ecclesiam adeuntes, ab Origene increpantur, S. Augustinus, XXXIX, 1745, 1757. Festivitates Turonum, S. Gregor. Turonens., LXXI, 565. — Festum duplex aut triplex in Dominica occurrens celebratur, Joann. Rothomag. archiepisc., CXLVII, 39. — Festa nova non temere et incassum a sede apostolica instituenda, S. Bernard., CLXXXII, 533.

CAP. II. — De agendis vel vitandis in celebratione festorum.

Quomodo Dominica sollemnitas celebrabimus? Utique quomodo et apostoli, fide non pecunia tuiti. Tertull., I, 119. — Pim et sanctæ Christianorum synaxes, *ibid.*, 168. — Nefas Christianis turpia gentium convivia in collegio frequentare, S. Cyprian., III, 1030. — Festi dies non agendi cum Judæis vel hæreticis, nec cum paganis, S. Ambr., XVII, 617, 618; S. Leo Magn., LVI, 718. — Christiani ad congregationes idololatricas non evigilantur, S. Isidor. conc. Laodicena., LXXXIV, 132, 133. — Festa cum paganis non celebrantur, *ibid.* — Convivia Judæorum Christianis interdiciuntur, *ibid.*; Concil. Aurel., II, 261. — Celebrare festa cum hæreticis, Judæis vel paganis ut ab eis munera festiva recipere velint, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 187, 872; Raban. Maur., CXII, 1417, 1418; Isidor. Mercat., CXXX, 229. — Festivitates celebrare spiritualiter est a malis operibus vacare, Rupert. abb., CLXVIII, 679. — Sanctificantes nosmet ipsos ut sanctum diem in sanctitate celebremus, S. Hieronym., XLII,

99. — Solemnitatum gaudia nescit cui nec cor purum nec corpus castum, S. Augustin., XXXIX, 2169. — Per omnes festivitates castitas servanda, S. Ambros., XVII, 605. — Festa religiose observanda, S. Augustin., XXXVIII, 374. — Festa quadam celebrata cum lœtitiâ convitantium in publicis mensis, *ibid.*; S. Gregor. Turonens., LXXI, 542; S. Gregor. Magn., LXXVII, 518. — Festivis diebus convivium sibi parant seculares, cordis delicias religiosi, S. Bernard., LXXXIII, 452. — Principio permissum fuit Ecclesiæ festos dies martyrum cum luxu celebrare, S. August., XXXIII, 118. — Per diversa loca diebus Dominicis et quinquaginta post Pascha et solemnibus martyrum et festis quibusque, prandetur, *ibid.*, 148. — Solemnitatibus martyrum insultant Christiani quidam luxuriis suis, *id.*, XXXVI, 867. — Festa in vanitatem et delicias veni indignum, S. Bernard., CLXXXIII, 44. — Abusus in iestis sanctorum, *ibid.*, 480. — In festis paschalibus, *ibid.*, 282. — Festivitates sanctorum non in epulis profusioribus sed in eorum imitatione celebrantur, S. Petr. Chrysolog., LII, 555. — Festivitates bonis operibus ante plures dies debent præveniri, S. August., XXXIX, 1974, 1976. — Observatio Sabbati bonis operibus intendere, S. Prosper Aquitan., LI, 417. — Vera Sabbati observatio, abstinentia a peccato, *ibid.*, 477. — Male celebrat Sabbatum qui ab operibus bonis vacat, *ibid.*, 467. — Festivitatis gaudium habeat misericordiam in egenos, S. Petr. Chrysolog., LII, 489. — Festivitates cœlestes Judeus decimis honoravit, Christianus vel centesimis honoret, *ibid.*, 219, 220. — Gaudia festivitatum sint cauta, *ibid.*, 549, 550. — In festivitatibus procurandum, ut omnes ad Dei gratiam recurrant, *ibid.*, 214.

Diebus festis restitui nitidior, S. Leo Magn., LIV, 272. — Tempora oratori, *ibid.*; S. Paulin. Nolan., LXI, 464, 908, 909; Floribus, *ibid.*, 467, 909; Vellis, *ibid.*, 909. — Anima maxime purganda, S. Leo Magn., LIV, 272. — Dies festi ieiunialitate tum externa, tum interna celebrandi, *ibid.* — Cessandum a peccatis, cessandum a labore, *ibid.*, 506. — Festis diebus pulmentaria augenda, S. Benedicti. abb., CIII, 1222, 1223. — In solemnitatibus Natalis Domini et Pasche pulmentaria monachis aucta, Anonym., CV, 749. — Festis diebus antiqui Christiani vacabant prorsus orationi, S. Agobard., CIV, 75. — Festum diem agere vacare ab operibus noxiis et cohiberi a quibusque superfluis, Godefrid. abb., CLXXIV, 96. — Festi dies solemnnes a jejuniis immunes, Tertull., II, 79; S. Petr. Damian., CLV, 351.

In die Dominico aut a iis maioribus festivitatibus integre audienda divina mysteria, S. Augustin., XXXIX, 2276, 2278. — In missis unius vel duarum horarum spatio standum, *ibid.*, 2277, 2278, 2279. — Missarum solemnitas, S. Gregor. Turon., LXXI, 820, 821. — In festivitatibus si una agenda non suffecerit, nulla sit dubitatio iterare sacrificium, S. Isidor., Epistol. Leon., LXXXIV, 119. — Missæ in præcipuis duntaxat solemnitatibus hora tertia celebrantur, *ibid.*; Conc. Aurelian., II, 281. — Quibusdam diebus fiebant eulogiarii distributiones, S. Euthychian., V, 166; Udalric., CXXXV, 1073; RATHERIUS, CXXXVI, 682. — In solemnitatibus beatæ Mariæ Virginis et sanctorum duodecim Apostolorum ac Evangelistarum, etc., ab opere mundano cessandum et divino vacandum, Nicol. papa, CLIX, 906. — Die Dominica vel cæteris festis diebus, etiam urgente bello, aptius ab armis quam ab oratione cessandum, *ibid.* — Lucerna constituta in ecclesiis ad sacras lectiones diebus Dominicis et festis, Anastas. biblioth., CXXVIII, 1227, 1245. — Festis diebus stantes oportet orare, Regino, CXXXII, 348. — Quibusdam festis non genuflectitur, S. Ivo, CLXI, 261, 267. — Parocharii et bubulci diebus Dominicis et festis ad missam veniant, Regino, CXXXII, 279, 565, 457, 459, 461; Burchard., CL, 658. — Missarum solemnitas non ante horam tertiam celebranda, Regino, CXXXII, 188. — Telesphorus papa constituit ut nullus ante horam tertiam missas celebraret, Gilbert., CXXXIX, 557. — Dies Dominica et approbata sacerdotibus festivitates observanda, Atto, CXXXIV, 106. — A proprio episcopo prædicata, Ludovici Germaniæ regis conventus, CXXXVIII, 614. — Regem procedere coronatum in diebus festis non usu receptum, Atto, CXXXIV, 982. — Beatus Remigius petit ut pro sua commemoratione omnibus diebus festis ac Dominicis ab alio offeratur, Flodoard., CXXXV, 63. — Quodlibet diei solis festum celebratur ab hora pomeridiana diei Saturni, usque ad diluculum diei Lunæ, Anonymus, CXXXVIII, 514. — Ut Paschalis hebdomada festive tota celebraretur, et in Pentecoste feriæ II, III, IV, non minus quam dies Dominicis solemniter honorarentur, Ottonis Magni Constitutiones, *id.*, 832. — Dies quibus forense opus agere prohibetur, *ibid.*; Ottonis III Edictum, CXXXVIII, 654. — Ne per missas peculiares plebs a

missis publicis abstrahatur, Burchard., CL, 655. — Presbyteri cum sacras festivitates populo annuntiant, etiam jejunium vigiliarum esse omnimodis servare monent, *ibid.*; Conc. Aurel., CXI, 887. — In exordio nascentis Ecclesiæ non eo quo nunc modo vel ordinis sacra celebrabantur missarum solemnitas, Berno abb., CLXII, 1085, 1086. — Ad missarum solemnitas semper est aliquid offerendum, Gratian., CLXXXVII, 1720. — Celebratio missarum solemnium in Ecclesia Lugdunensi juxta antiqua statuta, *Statuta Eccles. Lugdunens.*, CXLIX, 1093, 1095.

Quater in anno, id est, Natale Domini, et Ascensio Domini, Pascha et Pentecoste, omnes fideles communicare debent, Udalric., CXXXV, 1075; RATHER., CXXXVI, 582 (N.); Burchard., CL, 965. — Ter in anno quisque fidelium communicet in Pascha videlicet et Pentecoste et Natali Domini, RATHER., CXXXVI, 582 (N.); Gratian., CLXXXVII, 1738.

Apud Saxones populus debebat solvere aratri et commensas xv dies a Paschate et festum decimas ad Pentecosten et frugum terræ ad Omnium Sanctorum festum et denarium S. Petri ad S. Petri festum et census ecclesiam ad S. Martini festum, Opera adespota, CXXXVIII, 454; Sæculi XI Monument. liturgica, CLII, 1174, 1195.

Fidelibus aliquid de Evangelio aut epistola omni die Dominico vel festis diebus annuntiandum, Leo IV papa, CXV, 679. — In festis diebus concio ad populum habenda, Flodoard., CXXXV, 408. — Ut unus sit omnibus sacerdotibus modus orandi, Edgard. regis canonem, CXXXVII, 502. — Ut omnis presbyter in diebus festis populo admonereat quas preces ad Deum fundere debeat, Burchard., CL, 658; S. Ivo, CLXI, 195. — Parochia absentes a divinis officiis in Dominicis et festis observant et nutrentur, Joannes Rothomagus archiepiscopus, CXLVII, 234. — Festivis diebus quales sermones conveniant, S. Bernard., CLXXXIII, 44. — Ecclesia sua prelati non debet abesse, Petr. Cantor., CCV, 179. — Festa in quibus Rothomagus archiepiscopi capitulo distributiones faciebant et quibus panem et vinum offerebant, Petr. Blesensis, CCVII, 1179. — In festis vinum populo in atrio Ecclesiæ distribuebatur, Gregor. Turon., LXXI, 1021. — Festivitates apostolorum, martyrum, confessorum atque virginum congruo honore celebrande sunt, Rudolph., CLIX, 717.

Festa quibus olim carnes edere licitum erat in feria sexta contingerent, Nicolaus papa, CLIX, 901. — Festivitates quadam non suo tempore celebrantur, Quares., S. Petr. Damian., CXLV, 245. — Sic Paschalis festivitas, Ascensio Domini, Pentecoste, Decollatio S. Joannis Baptistæ, festivitas S. Jacobi nec non et B. Petri a Vinculis, *ibid.* — In festis so emuloribus omnes campanas pulsande, Joannes Rothomagus archiepiscopus, CXLVII, 32, 40, 55, 57, 59, 59, 73, 84, 103, 160, 161, 178, 181, 187, 189. — Festa quibus Credo cantatur, *ibid.*, 58. — Quibusdam festis in ordine S. Benedicti dicebatur Credo, Lanfrancus, CL, 481. — In festis tempore Adventus et Quadragesimæ non psaliebatur Gloria in excelsis, Joannes Rothomagus archiepiscopus, CXLVII, 58, 81, 165. — Festa si in Quadragesima contingant ut dies Dominicis celebrantur, Udalric., CLIX, 626. — Tempora et festa quibus datur pax Dei et sanctæ Ecclesiæ per omne regnum, Edward. III, leges, CLII, 1191. — Solemnitates dedicationum ecclesiarum singulis annis octo diebus sunt celebrande, S. Ivo, CLXI, 203. — Curia regum in Natali, Pascha et Pentecoste; in Hispania in quatuor solemnitatibus archiepiscopi, Natalis, Paschæ, Pentecostes et S. Jacobi, *id.*, CLXII, 528. — In omnibus festis diebus quando pulsantur magnæ campanæ, cantant canonici Vesperas, Matutinum et missam Dominicam per totum annum, Guichard., CXCIX, 1094. — Quodlibet festum sive apostolorum, sive martyrum, si Dominicis privilegiatis contingat, ad feriam secundam remittendum, Belet., CCLII, 75. — Prohibetur festum fatuorum quod singulis annis in festo lunæcentum, aut S. Stephani aut Circumcisionis fieri solebat, Petrus Blesensis, CCVII, 1168, 1175. — In solemnibus diebus ut Dominicis et aliis officiis per tres nocturnos distinguimus, Sicard., CCXIII, 154. — In solemnitatibus quoque sanctorum tres nocturnos aut Vigiliis celebramus, *ibid.*, 158.

In festivitatibus Domini et S. Mariæ, vel duodecim apostolorum seu reliquorum sanctorum quorum usus est in Provincia, annis singulis officium divinum diu nocturno procurandum, S. Throdegang., LXXXIX, 1074. — Festa in quibus episcopus cœris suis refectionem faciebat, *ibid.* — In solemnitatibus præcipuis officium plenarium celebratur et bis recitatur, *ibid.*, 1089. — Festa quorum Vigiliis in pane et aqua faciunt Carthusiani, Guign. CLIII, 646. — Quibusdam testis et Octavis officium defunctorum non celebrant Carthusiani, *ibid.*, 656. — In Nativitate quoque Pascha et Pentecoste cum fratre ai-

quis professionem facturus est missam cantat majorem, LXXXIX, 666. — In festis Purificationis et Annuntiationis dicitur *Gloria in excelsis*. quandocunque contingant, *ibid.*, 1146. — Festa in quibus fratres Carthusiani bis habent vinum, *ibid.*, 733. — Festa semel in anno cum capitulo celebranda, *ibid.*, 1149. — Monachi festis diebus stant in albis, Rupertus, abb., CLXX, 53.

Dies Dominica et aliae festivitates absque opere servili a vespera in vespem celebrandæ, S. Eutychian., papa, V, 166; S. Hieronym., XII, 122; Regino, CXXXII, 190, 283, 336; Udalric., CXXXV, 1073; Rather., CXXXVI, 453, 562 (n.). — Festorum ac Dominici otium a Patribus sancitum S. Augustin., XXXIX, 2274. — Feriatis diebus in quibus res divina fit et abstinere homines a litibus oportet, S. Isidorus, LXXXIII, 963. — Dies Dominicus et alia festa colenda cessando ab operibus servitutis et carnis, et operibus sanctis vacando et audiendo verbum sacrum, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 336, 337. — Abstinere primum oportet ab omni peccato, et ab omni opere terreno, cessante omni causarum strepitu, *ibid.*, 338 (n.). — Deus prohibet laborem in die festo, Haymo, CXVIII, 1003. — Festa quibus ab operibus quiescendum, Rodolph., CXIX, 717; Nicol., *ibid.*, 986. — In his festivitibus nulla sint iudicia, *ibid.*. — Super omnia Dominicum diem et sanctorum festivitates ab omni sæculari opere cautissime custodire procuremus, S. Odo abb., CXXXIII, 950. — In diebus festis etiam a licitis vacandum est cum urgeat Ecclesiæ mandatum, S. Bruno Astens., CLXIV, 279. — Festis diebus aliquando laborare permissum, Regino, CXXXII, 438. — Tempora quibus malum vel placitum publicum prohibitum, Adrevald., CXXIV, 1077; Ludovici Germaniæ regis conventus, CXXXVIII, 593; Burchard., CXL, 888; S. Ivo, CLXI, 274. — Festa et jejunia celebranda, *Cuncti regis edicta*, CLI, 1173. Festa et tempora quibus iudicia et iuramenta prohibita, *ibid.*. — Festivitatum violatores puniendi, S. Gregor. Turon., LXXI, 1139. — Deus transgressores punit, Haymo, CXVIII, 1006. — Ratherius cum excommunicatione interdixit ut Dominica die ab opere servili cessaretur; idque vi obtinuit, Rather., CXXXVI, 662.

Si liber diebus festis operetur perdat libertatem, si servus, perdat corium vel iugildum, Aifredi Magni leges eccles., CXXXVIII, 438. — Eduardi Senioris leges, *ibid.*, 461. — Si dominus servos suos die festo ad opus cogat, puniatur, *ibid.*, 461. — Perdat servus et solvat violatæ legis poenam apud Danos, multam apud Anglos, Cuncti regis edicta, CLI, 1179. — Abstinere primum oportet a peccato, S. Prosper Aquit., LI, 477; S. Leo Magnus, LIV, 506; S. Paulinus Aquileiensis, XCIX, 336. — Dominica die cibis carnisuse ingurgitare improbat, Gregor. Turon., LXXVII, 1341, 1352. — Tempora in quibus ab uxoriis et a nuptiis abstinendum, S. Eutychian., papa, V, 166, 167; S. Paulin. Aquileiensis, XCIX, 338; Burchard., CXL, 960, 100, 1013; Beluthus, CLII, 72. — Item tribus hebdomadibus ante festivitatem S. Joannis Baptistæ, S. Ivo, CLXI, 616. — Nec non et in sanctorum solemnitatibus, Gratian., CLXXXVII, 1613. — Quadragesimæ, noctis Dominica, aut festivitatis ulius præclaræ violatores, quadragesima diebus poenitentiam agant, Rather., CXXXVI, 573. — Christiani abstinere debeat a solemnitate nuptiarum, a choreis et clamorosis venationibus, S. Bruno Ast., CLXIV, 720. — Ut in diebus festis spectacula minime celebrentur, Fulgentius Ferrand., LXXXVIII, 931; Atto, CXXXIV, 43. — Festis solemnibus saltationes et tripudia vetita, Isidorus Mercat., CXXX, 455. — Qui die solemnæ ad spectacula vadit, excommunicatur, S. Ivo, CLXI, 263. — Ut nullus festivitates majores in villa celebret, *ibid.*, 266. — Diebus festis saltem tempore divini officii campanæ occludantur, Joannes Rothomag. archiepisc., CLXVII, 45. — Nundinæ diebus festis non fiant, *ibid.*, 233.

CAP. III. — De Vigiliis in genere.

Dies festi præcedens dicitur Vigilia vel ejus loco jejunium quod vice Vigiliarum est institutum, Beletus, CLII, 141. — Vigiliarum devotio perantiqua, Tertull., I, 1291; Alcuin., CI, 1273. — Antiqua est Vigiliarum devotio, familiaris bonum omnibus sanctis, S. Hieronym., XXX, 231; S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 759; S. Chrodegand., LXXXIX. — Vigiliæ antiquæ et auctoritate fundatæ, S. Hieronym., XXX, 237. — Testamento tum Veteri, tum Novo consignatur gratia Vigiliarum, *ibid.*, 235. — Contra exemplis et monitis, *ibid.*. — Vigiliæ a pastoribus ceperunt qui vigilas super greges suos nascente Christo custodierunt, Honorius, CLXXII, 644; Sicard., CXIII, 216. — Institutæ fuerunt forsitan ad corrigendas pag-

norum vigilas, S. Paulin. Aquileien., XCIX, 331 (n.). — Hæretici Nyctages superfluas esse Vigiliæ aestimabant, S. Chrodegand., LXXXIX, 1067.

Vigiliæ vocantur nocturni, Aurel. Cassiodor., LXX, 347. — Vigiliæ nocturnæ, S. Greg. Turon., LXXI, 432; Regino, CXXXII, 336. — Vigiliæ tres de nocte olim in Ecclesia, Joann. Rotomag. archiepisc., CLXVII, 83, 84. — Vigiliæ nocturnæ in tres nocturnas dispartitur, Rupert., abb., CLXX, 14; Sicard., CCXIII, 138. — Vigiliæ matutinae, S. Greg. Turon., LXXI, 291. — Vigiliæ sunt duplices spirituales et materiales, Alanus de Ins., CCI, 178, 179. — Vigiliæ spirituales materialibus præferenda, *ibid.*. — Vigiliæ aliae carnalium, a iis spiritualium, S. Bernard., CLXXXIII, 403.

Vigiliæ Dominicae, S. Greg. Turon., LXXI, 807, 978. — Vigiliæ S. Mariæ, S. Eutych., V, 166. — Vigiliæ sanctorum, S. Paulin. Nolan., LXI, 660; Sicard., CCXIII, 158. — Vigiliæ apostolorum, Leo IV, CXV, 681. — Vigiliæ martyrum, Flodoard., CXXXV, 41. — Vigiliæ solemnes mortuorum, Atto., CXXXIV, 974.

Vigiliæ utiles, S. Bernard., CLXXXIII, 678. — Vigiliarum utilitates, Alan. de Insul., CLX, 178, 179. — Fructuosæ, S. Aug., XLII, 1117. — Vigiliarum locus et necessitas, Raban. Maur., CX, 90. — Observatio Vigiliarum, Aurel. Cassiod., LXIX, 962, 983, 1189. — Vigiliæ frequentandæ, S. Aug., XXXIX, 1977, 2019, 2022, 2029. — Ante lucem ad Vigiliæ conveniendum in Ecclesiis, *ibid.*, 2275, 2280. — Ad Vigiliæ cum pueris baptizandis mulieres venebant Quadragesima, *ibid.*, 1751. — Vigiliis pauperes et artifices diebus etiam non festis interesse innotuit, *ibid.*, 2284. — Vigiliæ Dominicae a fidelibus frequentatæ, S. Greg. Turon., LXXI, 807, 978. — Vigiliæ devote celebrandæ, *ibid.*, 782. — Vigiliæ in jejuniis agendæ ut purificati per abstinentiam dignis celebrentur sequens festi lætitiæ, Alcuin., CI, 1214; S. Bernard., CLXXXIII, 501. — Vigiliis sanctorum necesse et vigilare hominem spiritualem qui solemnitate celebrare desiderat in spiritu et veritate, *ibid.*, 403. — In Vigiliis solemnitate sanctificatio requiritur, Adam. Scot., CXCVIII, 209. — Vigiliis in sanctorum festivitibus populus interesse studuit, Alcuin., CI, 713. — Sanctorum solemnitates antiquitus privilegio celebratæ, S. Paulin. Nol., LII, 660. — Vigiliæ apostolorum observandæ, Leo IV, CXV, 681. — Vigiliæ martyrum religiosissime observatæ, Flodoard., CXXXV, 41. — Vigiliæ apud sepulchra martyrum extra templum, Aurel. Cassiod., LXXXIX, 1003. — Quomodo observantur in sanctorum festivitibus vel omnibus solemnitatibus Vigiliæ, S. Benedict., CIII, 897. — In Vigiliis omnium festivitatum ab uxoriis abstinendum, Ratherius, CXXXVI, 566. — In Vigiliis debet celebrator affligi ut in solemnitate valeat gratulari, S. Petri Damian., CXLIV, 548. — Ut in omnibus Vigiliis sit ubique, sæc. xi, monum. liturg., CLI, 1191, 1134. — Ut clerici Vigiliis non desint, Atto, CXXXIV, 38. — In Vigiliis sanctæ Mariæ, sancti Joannis et Vigiliis indicit aliorum sanctorum eulogiæ post missam p. ebi distribuendæ, S. Eutychian., V, 166. — Vigiliæ nocturnæ in festis ab omnibus celebrantur, S. Greg. Turon., LXXI, 821, 898, 978. — Vigiliæ singulis hebdomadibus a vespere illucescente Sabbato celebrantur, Cassian., XLIX, 141. — Vigiliæ et plures et strictiores in monasteriis *ibid.*, 134. — Longiores in Sabbato, *ibid.*, 145. — In Vigiliis jejunabant, Regino, CXXXII, 244; S. Paulin. Nolan., LII, 610. — In Vigiliis sanctorum in quadragesimali cibo jejunetur, S. Aug., XXXII, 1438. — In nonnullis sanctorum Vigiliis jejuna instituta, id., XI, 1276; Alcuin., CI, 1213. — Jejunium ante Assumptionem et ante Nativitatem Domini antiquitus ab Ecclesia Romana receptum et servatum, Nicolaus, pap., CXIX, 931.

Praxis Vigiliarum, S. Paulin. Aquileien., XCIX, 337. — Vigiliæ a Paschali primo de more celebratæ Sabbato in basilica, S. Petri Anast., Biblioth., CXXXVIII, 1263. — De existentia et celebratione sacrarum Vigiliarum in Ecclesia Aquileiense ætate S. Nicetæ, S. Nicetæ, LII, 1091. — Stationes Vigiliarum in præcipuis solemnitatibus a Perpetuo episcopo Turonens. in Ecclesia Turonensi institutæ, S. Greg. Turon., LXXI, 567. — Quibusnam Vigiliis ætate S. Paulini, jejunium indictum, S. Paulin. Aquileien., XCIX, 233. — Gregorius III regulas celebrandi solemnium Vigiliarum restauravit ampliatque, Anast. Biblioth., CXXXVIII, 1029, 1030. — Praxis Vigiliarum in Ecclesia Antissiodorensi ab Anario episcopo statuta, Anonym., l. ii., 233. — Apud monachos Cluniacenses, Lanfranc., CL, 573. — Apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 616. — Quando Vigilia die Dominico contigerit fiat jejunium et commemoratio die Sabbati, *ibid.*, 1145. — Presbyteri fideles jejunium Vigiliarum servare moneant, Burchard., CXL, 887.

Vigiliarum praxis in jejunio commutata, S. Pauli. Aguleiens, CXIX, 251; Joannes Rothomag., CXLVII, 84; Beeth., CII, 141.

Mores antiquo duo nocturnalia præcipuis festivitatis agebantur officia, unum in initio noctis a pontifice cum capellanis, alterum in medio noctis articulo cui populus aderat, Sicard., CCXIII, 216. — Postea Vigiliis interdicitur jejunium locum et nomen retinuit, *ibid.*, 373. — De Vigiliis, Regino Promiens., CXXII, 223, 476.

CAP. IV. — De Vigiliis in particulari.

§ I. — De Vigiliis Domini.

De Vigilia Nativitatis Domini. — Praxis Ecclesie, S. Greg. Magn., LXXVIII, 29; S. Protad., LXXX, 422; S. Isidor. Hispal., LXXIV, 112; Christian Druthmar., CIV, 1261; Grimald., CXXI, 859, 844, 886; Isuard., CXXIII, 833; Ado, *id.*, 177, 201; Robert. rex., CXLI, 945; Udalric., CXLI, 691; CLI, 951; Stephanus, CLXVI, 1583; Honor., CLXXII, 729, 753; Beeth., CII, 75. — Vigilia Nativitatis jejunio celebranda, Nicolaus, pap., CLIX, 981; S. Petr. Damian., CLV, 800, 801. — Inter Vigiliis præcipua proprium officium habens nocturnum atque diurnum, Sicard., CCXIII, 575; Sermones, S. Bernard., CLXXXIII, 87, 90, 94, 100, 105; Adam. Scot., XCIV, 210, 203, 208, 213; Petr. Collens., CII, 654. — *Homiliae*; S. Greg. Magn., LXXVI, 1103; Beda Vener., XCIV, 51; Paul. Winfrid., XLV, 1162; Haymo, CXVIII, 47; Godefrid., CLXXIV, 639, 612, 645, 648, 651, 655.

De Vigilia Epiphaniæ. — Praxis Ecclesie, S. Greg. Magn., LXXVIII, 38; S. Protad., LXXX, 412; S. Isidor., LXXV, 626; LXXVI, 150; Raban., CX, 1121; Grimald., CXXI, 859, 851, 886; Sæc. XI, Monument. liturg., CLI, 952; Stephan., CLXVI, 1391. — Vigilia Epiphaniæ jejunio caret, S. Greg. Magn., LXXVIII, 35 (n.); Helperich., CXXVII, 487. — Jejunium tamen olim in ea celebratum, Joannes Rothomag., CXLVII, 45, 99. — *Homiliae*, Paul. Winfrid., XCV, 1186.

De Vigilia Paschæ. — Pars dicitur nox Vigiliarum, S. Gaudent., XX, 843. — Pascha Vigilia velut mater omnium sanctorum Vigiliarum, S. Aug., XXXVIII, 1088. — Paschæ noctem pervigiliabant Christiani, hanc Vigiliam habebant solemnem, Tertul., I, 1291. — Celeberrimam, Aurelius Prudent., LIX, 818. — Paschæ Vigiliam forissecus et intrinsecus celeberrimus, S. Aug., XXXVIII, 1088. — In Vigilia Paschæ Gloria in excelsis Deo cantitur pro baptizandis, S. Petr. Damian., CXIV, 801. — Missa in nocte, S. Greg. Turon., LXXI, 251, 252. — De Vigilia Paschæ, Alcuin., CI, 1215. — Noctis Paschalis mera præconia, Rupert., CLXX, 168. — *Homiliae*; Beda Vener., XCIV, 135; Paul. Winfrid., XCV, 1226; Raban. Maur., CX, 135, 137; Haymo, CXVIII, 444 (*Vide Sabbatum sanctum*).

De Vigilia Ascensionis. — Praxis Ecclesie, Amalar., CV, 1300; Grimald., CXXI, 896; Honor., CLXXII, 700; Eginhard., CIV, 418; Sicard., CCXIII, 375. — In Vigilia Ascensionis olim jejunium, S. Greg. Magn., LXXVIII, 688. — *Homiliae*, S. Aug., XXXV, 1901; Raban. Maur., CX, 225, 228.

De Vigilia Pentecostes. — Praxis Ecclesie, S. Greg. Magn., LXXVIII, 110; S. Isidor. Hispal., LXXV, 609; LXXVI, 685; Alcuin., CI, 1225, 1226; Amalar., CV, 1068, 1215; Grimald., CXXI, 868, 896; Joannes Rothomag., CXLI, 57; Udalric., CXLI, 671; Stephan., CLXVI, 1407; Honor., CLXXII, 701, 735, 756; Sicard., CCXIII, 375. — Jejunium in Vigilia Pentecostes, Liturg. Gall., I, CXXII, 206, 207. — In Vigilia Pentecostes leguntur lectiones, Alcuin., CI, 1225, 1226. — Baptismus in Vigilia Pentecostes, Alcuin., 1225, 1226; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 453; Sicard., CCXIII, 375. — *Homiliae*, Beda Vener., XCIV, 189; Godefrid., CLXXIV, 876; Raban. Maur., CX, 247, 249, 252, 253. (*Vide Pentecostem*.)

§ II. — De Vigiliis B. Mariæ Virginis.

Vigilia Nativitatis B. Mariæ celebrata et miraculum in ea obtentum, Joann. XIII, CXXXV, 1066. — Olim jejunium ante Purificationem B. Mariæ, Joannes Rothomag., CXLVII, 90.

De Vigilia Assumptionis. — Praxis Ecclesie, S. Greg. Magn., LXXVIII, 150, 152; S. Protad., LXXX, 418; Amalar., CV, 1306; Grimald., CXXI, 912; Sæc. XI, Monument. liturg., CLI, 897, 967. — Vigilia Assumptionis jejunio celebranda, S. Paulin. Aquil., XCIX, 253 (n.); Nicolaus, CXIX, 961; Petrus Damian., CLV, 800, 801. — *Homiliae*, Godefrid., CLXXIV, 957.

§ III. — De Vigiliis sanctorum.

De Vigiliis sanctorum, Stephan., CLXV, 1415; Honor.,

CLXXII, 644. — Missa in Vigilia apostolorum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 150; Sæc. XI Monument. liturg., CI, 945. — Missa in Vigilia unius martyris, S. Greg. Magn., LXXVIII, 165. — Missa in Vigilia plurimorum martirum, *ibid.*, 165. — Missa in Vigilia confessorum, *ibid.*, 167, 169. — Missa in Vigilia Virginum, *ibid.*, 171.

De Vigilia S. Joannis Baptiste. — Praxis Ecclesie, S. Greg. Magn., LXXVIII, 120; S. Protad., LXXX, 417; Grina d., CXVI, 909; Guido abb., CL, 1219; CII, 892; Honor., CLXXII, 700; Eginhard., CIV, 389. — Missa in Vigilia S. Joannis Baptiste post solis occubitum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 394, 635. — *Homiliae*, Beda Vener., XCIV, 202; Raban. Maur., CX, 336, 337.

De Vigiliis apostolorum Petri et Pauli. — Praxis Ecclesie, S. Greg. Magn., LXXVIII, 123; S. Protad., LXXX, 417; Amalar., CV, 1306; Guido abb., CL, 1221; Sæc. XI, Monument. liturg., CLI, 892; Sermones, Bernard., CLXXIII, 401; Odilo, CXLI, 1020. — *Homiliae*, Beda Vener., XCIV, 214; Raban. Maur., CX, 345, 348; Bruno Ast., CLXV, 825.

De Vigilia Omnium Sanctorum. — Praxis Ecclesie, S. Greg. Magn., LXXVIII, 146; S. Protad., LXXX, 420; Guido abb., CL, 1240. — Vigilia sanctorum omnium dies est afflictionis, Sicard., CCXIII, 424.

CAP. V. — De Octavis.

Cum Octava celebrantur festa Christianorum, non autem ethnicorum, Tertul., I, 682. — Octavam diem celebrandum Leviticus liber insinuat dicens: « Dies octava erit celeberrima atque sanctissima. » Sicard., CCXIII, 226. — Per Octavam secundus Christi adventus significatur, Aurel. Cassiod., LXX, 58. — Octava ad æternam pertinet requiem, *ibid.*, 94. — Octavarum dies sancti, S. Aug., XL, 581. — Sunt Octavæ institutionis, nonnullæ devotionis, nonnullæ etiam venerationis, Beeth., CII, 78.

Octavæ celebrantur diversis et specialibus causis, — Sicard., CCXIII, 226. — Ob similem causam celebratur Octava Epiphaniæ *ibid.* — Non celebratur Octava Ascensionis quia superveniens festum lætitiæ obumbrat et abolet commemorationem tristitiæ, *ibid.*

Octavæ sanctorum eur celebrantur, Rupert., CLXX, 218. — Octavæ paschalis solemnitas, *ibid.* — Cur paschalis sacra solemnitas Octavas habeat, *ibid.*, 108. — Octavæ regeneratorum, S. Aug., XXXIV, 1235. — Octo dies Neophytorum distincti, *id.*, XXXIII, 920. — Octavarum dies tertius vel etiam ipse octavus ad latitudinem pedum a nonnullis electus, *ibid.*

Oblationes panis et vini in Octavis Paschæ et Pentecostes capitulo Rothomagensi factæ, Petr. Biesens., CCVII, 1179. — De Octavis Domini et sanctorum, Stephan., CLXVI, 1415.

PARS SECUNDA.

DE FESTIS DOMINI.

CAPUT PRIMUM. — De Nativitate Domini.

Dies in quo Christus natus est, S. Philastrius, XII, 1273. — Nativitas dicitur quod in ea Christus natus est, Alcuin., CI, 1173. — Christus in sexta feria conceptus et crucifixus, in Dominica natus est et resurrexit, Sicard., CCXIII, 218. — Natalis Domini a Patribus votivæ solemnitatis institutus quia in eo Christus pro redemptione mundi corporaliter nasci voluit, S. Isid. Hisp., LXXXII, 761; Raban. Maur., CVII, 345. — Annue celebratur ad memoriam duplicis adventus revocandam, Godefrid., CLXXIV, 21, 36, 42. — Celebratur vni Kalend. Januarii, S. Protad., LXXX, 422; S. Isid. Hisp., LXXXIV, 441; Raban. Maur., CX, 1186. — Non idem ac Epiphaniarum dies, S. Hieronym., XXXI, 18, 19. — Etsi in Ægypte eadem solemnitate celebratus, Cassian., XLIX, 820, 821. — Non ad eandem recurrit diem quia non in sacramento celebratur, S. Aug., XXXIII, 205; Alcuin., CI, 1175. — Nativitatis Domini festivitatis Lanfranc., CL, 448; Adam. Scot., CXCVIII, 263. Pompa et celebras, S. Bernard., LXXXIII, 126. — Festivitates Domini suis vocabulis suas causas eloquuntur, nascendo diem dedit Natalem, S. Petr. Chrysolog., LII, 615. — Celebratur in Ecclesia tantum Natalis dies Christi et Joannis, S. Aug., XXXVIII, 1511, 1509; Godefrid., CLXXIV, 43. — Et Mariæ, *ibid.*, — Dominicæ Nativitatis magna, nova et gloriosa solemnitas, adventus Dei ad homines, S. Isidor., LXXXII, 762. — Dies Natalis sol novus recte dictus S. Ambros., XVII, 615. — In quo sol justitiæ, Deo auctore nobis oritur, *ibid.*, 614, 615. — In tenebris æsculi lumen ingressum est, S. Hieronym., XXV, 220. — Natalitia Domini a sole revocata, S. Petr. Chrysolog., I, II, 471, 472. — Tempus desideratissimum, Godefrid., CLXXIV, 21, 56, 42. — Mira hujus mysterii dispensatio, S. Leo Mag., LIV, 190.

— Novo ordine, nova nativitate Filius Dei est generatus, l. IV, 195. — Ecclesia, dum Christi ortum veneratur, solem celebrat, *ibid.*, 213. — Natale Christi Ecclesia nupit, Hildebert., CLXXI, 598. — Natalis est pacis, S. Leo Mag. LIV, 215. — Visitatio, potest appellari, Aurel. Cassiod., LXX, 75. — Nos Nativitatis Domini plena gratia, Godefrid. abb., CLXXIV, 41. — Mira et rara in Christi Nativitate, Nicolaus Claraval., CLXXXIV, 837. — Christi Nativitas miranda, S. Bernard., CLXXXIII, 86. — Dies redemptionis novae, reparationis antiquae, felicitatis aeternae, *ibid.*, 96. — Debet semper nova videri, *ibid.*, 111. — Portenta et signa quae Nativitatem praecesserunt, Alcuin., CI, 1175. — Nativitatis et infantie Christi mysteria nunquam satis recolenda, S. Leo Mag. l. IV, 212. — Incarnatio Filii Dei, opus Dei maximum est, Adam. Scot., 215. — Illius sublimitas et incomprehensibilitas, *ibid.*, 219. — Duplex Christi adventus, Habitus Samuel., CXLIX, 515. — Christi genuina nativitas describitur, Adam. Scot., CXCIII, 199. explicatur, *ibid.*, 200. — Nativitates Christi tres, Thomas Cister., CCVI, 128. — Nativitatis locus, S. Bernard., CLXXVIII, 112; Adam. Scot., CXCIII, 235, fructus; S. Bernard., CLXXXIII, 87; S. Thomas Cisterciensis, CCVI, 338. — Circumstantia S. Bernard., CLXXXIII, 121. — Adam. Scot., CXCIII, 235. — Mirabiles effectus, Aurel. Cassiodor., LXX, 125, 416, 450, 663; LXX, 136. — Deus factus est homo ut homo fieret Deus, S. Hieronym., XXX, 220. — Natus est in carne ut renasceremur ex spiritu, S. Leo Mag., LIV, 198. — Incarnatio Filii Dei fecit nos fratres ipsius et filios adoptatos Dei Patris, Adam. Scot., CXCIII, 116. — In fine anni nasci voluit ut ostenderet se venire in ultima aetate mundi, Sicard., CXXIII, 218. — Natus Jesus est humilitatis et mansuetudinis exemplum, Adam. Scot., CXCIII, 241. — Nocte natus docet ostentationem fugiendam; hieme natus molesta docet eligenda, S. Bernard., CLXXXIII, 125. — Remedia ex Nativitate alata, *ibid.*, 100. — Nativitas Christi quid a nobis exigit? Aetred., CLXXXIV, 856. — Christum omnes dormientes perdat, vigilantes inveniant, S. Ambros., XVII, 606, 608, 615. — In tanta festivitate ad magnificandum Deum deficiente humana loquela recurendum ad angelorum praecordia, S. Ambros., XVII, 612. — Lestandum in ea, Aurel. Cassiodor., LXX, 852. — Nemo extraneus esse debet a laetitia Nativitatis, S. Leo Mag., LIV, 190. — Nativitas non carnali sed spirituali laetitia celebranda, *ibid.*, 199. — Quanta laetitia mysterium Christi nascentis sibi excludendum, *ibid.*, 221. — Nativitas Christi de Virgine causa est exultationis nostrae, Rupert. abb., CLXVIII, 253.

Festum Nativitatis antiquitus institutum, S. Paulinus Nolan., LXI, 614, 619, 922; L. Greg. Turon., LXXI, 567; Raban. Maur., CX, 1686. — Antiquitus in Gallia receptum, Liturg. Gallica, LXVII, 189.

Nativitas Domini ferianda, Adalhard., CV, 544; Hetto, *ibid.*, 764; Rodulf., CXL, 717; Regino., CXVII, 265; Flodoard., CXXXV, 409; Anonym., CXAXVIII, 624; S. Ivo, CLXI, 266, 267. In nativitate feriandae dies quatuor, Rodulf., CXIX, 717; Walter., *ibid.*, 741. — Guigo., CLIII, 755. Dies octo, Sec., xi, Displ. CLI, 1194. — Natale festum generale Beth., CCH, 18. — Inter praecipuas festivitates recensetur, Udalric., CXLIX, 691; Laufranc., CL, 475. — Habet Vigilias, S. Greg. Turon., LXXI, 567; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 255 (n.). — Joan. arch. Rothomag., CXI, VII, 85, 8; Rupert., CLXX, 68; Udalric., CXLIX, 691. — Cum jejunio celebrandum, S. Petr. Damian., CXLV, 800. — Prostratio in Vigilia Nativitatis ad lectionem Martyrologii, S. Bernard., CLXXXIII, 110; Adam. Scot., CXCIII, 291. — Habet Jejunium S. Greg. Turon., LXXI, 567; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 255 (n.). — Jejunium ante Nativitatem indicium, Raban. Maur., CCVII, 554. — Ab Ecclesia Romana antiquitus susceptum et servatum, Nicolaus papa, CXIX, 981. — Habet Octavam, S. Protad., LXXX, 423. — S. Chrodegang., LXXXIX, 1074. — In Octava Nativitatis Jejunium excluditur, Petr. de Honestis, CLXIII, 721. — Octava Nativitatis venerationis est, Betheluz., CCH, 78. — Infra Octavam Nativitatis Carthusiani non faciunt officium defunctorum nisi praesente corpore, Guigo., CLIII, 656.

Nativitas Domini novius in civitate et parochiis celebranda, Isidor. Mercat., CXXX, 411; S. Ivo, CLXI, 266; Gratian., CLXXXIV, 1785. — Ante Natale Domini abstinentia a carnibus quatuor Septimanis praescripta, Rather., LXXXVI, 565. — Si Nativitas Domini in feria sexta contigerit carnes edere licitum, Nicolaus papa, CXIX, 981. — Jejunare die Nativitatis haeresim sapit, Isidor. Mercat., CXXX, 814. — Natale i bristi secundum carnem non vere honoras haereticus est, *ibid.*, 410. — Priscillianista in Natali Domini jejunantes damnantur, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 169; A natati Domini usque ad Circumcisionem jejunium a SS. Patribus dissolutum, S. Benedict., CII,

1146. — Ante Natale Domini ab uxoribus abstinendum, Regino., CXXXII, 249. — In Natali Domini baptismus olim celebratus, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 590 (n.); Isidor. Hisp., LXXXIV, 514. — Miraculum circa baptismum S. Marcellini, S. Greg. Mag., LXXVIII, 590 (n.); — In Natali non baptizandum, S. Siric. pap., XIII, 1134. — Omnes fideles communicare debent, *ibid.*, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 266; Leo IV pap., CXV, 681; Regino., CXXXII, 189, 227; Atto, CXXXIV, 42; Udalric., CXLIV, 1073; Rather., CXXXVI, 563; S. Ivo, CLXI, 168; Gratian., CLXXXVIII, 1758. — Qui non communicat non reputandus Catholicus, Egbert. Eborac. episc., LXXXIX, 385. — Viginti dies in pane et aqua debet puerpere, Burchard. CAL, 963. — Coram altare aduretur incensum novem diebus ante Nativitatem Domini, Joannes archiepisc. Rothomag., CXI, VII, 41, 86, 160. — Octo diebus ante Nativitatem Domini antiphona, *ibid.*, 125, 159, 184. — Missa una Natali Domini olim in ordine Gallicano, Liturgia Gall., LXXII, 170. — Missa in Nativitate, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 29, 30, 31; Alcuin., CI, 1175; Anonym., CLI, 856; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 441, 877; Petr. Lombard., CXCI, 12, 7; Petr. Cantor., CCV, 100; Sicard., CXXIII, 221. — Tres missae non in eadem ecclesia nec ab eodem sacerdote celebrantur, Liturg. Gall., LXXII, 173, 174. — A 5 diversis presbyteris, Joannes archiepisc. Rothomag., CXI, VII, 41, 86, 160. — In Ecclesia Lugdunensi olim omnes tres missae archiepiscopi erant, Statuta antiqua., CXCIX, 1091. — Tres missae Deo Creatori, Redemptori et Remaneratori offeruntur, Godefrid. abb., CLXXIV, 45. — Tres missae tria tempora significant.

Nocte prior, sub luce sequens, in luce suprema... Nov, aurora, dies, umbra, figura, Deus, Sicard., CXXIII, 221. — In ordine missarum mysterium, Petr. Lombard., CXI, 401. — In prima aeterna generatio cantatur, in secunda promissio adventus, in tertia promissionis adimpletio, *ibid.*, Duae missae in nocte celebrantur propter duas Nativitates, Rupert., CLXX, 75, 76. — Missa de Nocte a Telesphoro papa instituta, S. Greg. Mag., LXXVIII, 29; Raban. Maur., CVII, 544; Ardo, CXIII, 209; Anastas., CXXVII, 1175; Gilbert., CXXXIX, 57; sec. n., monum. Liturg., 856; Ordere. Vital., CLXXXVIII, 200; Sicard., CXXIII, 221-223. — Aliis temporibus missa non ante horam diei tertiam celebranda, S. Ivo (CLI), 175; Gratian., CLXXVII, 1721. — In nocte Nativitatis Gloria in Excelsis celebrabitur cantabatur, Joannes archiepisc. Rothomag., CXI, VII, 161. — Nocte Dominica hymni et sacra mysteria, Incertus, LXXIII, 611. — Nativitas Domini Matutinis celebrabantur, S. Aug. XXXVIII, 555. — Prime Nativitatis omnes campanae pulsantur, Joannes archiepisc. Rothomag., CXI, VII, 40, 55, 56, 161. — Processio post tertiam, *ibid.*, 41, 162. — Benedictio episcopalis ad missam, *ibid.*, 151. In Nativitate Credo cantatur *ibid.*, 53. — In primo die Dominicae Nativitatis, Laufranc., CL, 481. — Nativitas solemnitas apud Carthusianos, Guigo., CLIII, 651, 654, 666, 735. — Infra Octavam officium plenarium celebratur et bis recitatur, S. Chrodegang., LXXXIX, 1069. — In Nativitate in domo sua episc. e. arces refectionem facit, *ibid.*, 1074. — Quasdam distributiones faciebant, Rothomag. archiepisc., Petr. Blesens., CCVII, 1179. — In Nata Gallia episcopi eulogias sibi mutuo vel ipsi regi mittebant, S. Protad., LXXX, 595; Marculf. monach., LXXXVII, 752, 753. — In Natali pax regis dies octo, sec. xi diplomat. CLI, 1194. — Curia regum, S. Ivo, CLXII, 328. — Usus pallii concessus, Heribert., CXLII, 1158. — Oratio et Juramenta prohibita, Adrevald. CXI, 1077; sec. xi diplomat. CLI, 1175. Annus a Natali Domini incipit, Liturg. Gall., LXXII, 517. — Natalitius dies Domini in castris celebratur, Eginhard., CIV, 421, 423; etiam in bello, *ibid.*, 429, 435, 477, 440, 441, 444, 445, 448, 449, 452, 453, 457, 465, 469. — Baldwinus Natale Domini Hierosolyma celebrat, Willelmus, CXLIX, 1338. — Bethleem die Natalis coronatur, *ibid.*, 1332. — Carolus Mag. a Leone papa in die Natalis coronatus est, Ordere. Vital., CXXXVIII, 223. — Nativitas Domini, S. Greg. Mag., LXXVIII, 29, 30, 31; S. Protad., LXXX, 423; Tm. *ibid.*, 775; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 185. LXXXVI, 111; Alcuin., CL, 1175; Eginhard., CIV, 958; Adalhard., CI, 557; Hetto, *ibid.*, 1159, 1221; Raban. Maur., CVII, 751; CX, 1186; Wandaibert., CXL, 62; Ratramon., *ibid.*, 81; Ardo, CXXIII, 177, 203; Usuard., CXXIV, 835; Kalendarii et Martyrolog., CXXXVIII, 1188, 1194, 1201, 1210, 1257, 1261, 1279; Joannes archiepisc., CXLVII, 40; Udalric., CXLIX, 691; Laufranc., CL, 448; sec. xi monum. Liturg., CLI, 1001; Bruno Ast., CLXV, 981; Stephan. abb., CLXVII, 1387; Rupert., abb., CLXX, 68, 75; Honor., CLXII, 611, 723, 753, 780, 797, 807, 815; Godefrid. abb., CLXIV, 636, 639, 663; Ordere. Vital., CLXXXVIII, 17; Erpold. abb., CLXXXIX, 1645; Petr.

Comest., CXCXVIII, 1837; Beletth., CCII, 75; Ermengaud., CCIV, 1943; Alan. de Insul., CCX, 252, 254; S. Sicard., CCIII, 218, 229.

De nativitate Domini sermones, S. Ambros., XVII, 608, 609, 610, 612, 614, 615; S. Petrus Chrysolog., LII, 636, 698; S. Leo Mag., LIV, 190, 193, 199, 203, 204, 212, 216, 221, 226, 229, 487; S. Maxim. Taurin., LVII, 237, 239, 241, 247, 249, 251, 253, 538, 537, 541, 549, 847; S. Fulgent., LXV, 726, 858; S. Eleuther., *ibid.*, 91, 93; Alito, CXXXIV, 435; Odilo, CXLI, 999; Godfrid., CLVII, 257, 240, 241, 248; Werner. abb., *ibid.*, 773; 778, 783, 788; S. Ivo, CLXII, 568; Hildebert., CLXXI, 576, 581, 588, 590; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 946, 1029, 1092; Abaelard., CLXXVIII, 387; S. Bernard., CLXXXIII, 115, 119, 122, 126, 127; Nicolaus Clarevall., CLXXXIV, 827, 832, 839; Guericc. abb., CLXXXV, 29, 32, 33, 38, 43; Odo abb., CLXXXVIII, 1646, 1653; Aelred. abb., CXC, 220; Adam. Scot., CXCVIII, 219, 220, 235, 241, 251, 259; Petr. Comest., *ibid.*, 1738; Petr. Cellens., CCII, 628, 661, 664, 666, 669; Garner. Ling., CCIV, 599, 608, 615; Petr. Blesens., CCVII, 575; S. Martin. Legion., CCVIII, 65, 83; Absalon abb., CCXI, 45, 48, 53; Helinand., CCXII, 486; Innocent. III, CCXVII, 451, 455, 459.

Homiliae, S. Aug., XXXVIII, 999; XXXIX, 1635, 2176; S. Leo Mag., LIV, 190, 193; S. Maxim. Taurin., LVII, 215; S. Greg. Magn., LXXVI, 1115; S. Elig., LXXXVII, 593; Meda Vener., XCIV, 34, 58, 333, 498; Paul. Winfrid., XCV, 1167; Raban. Maur., CX, 14, 16; Haymo, CXVIII, 54; S. Petr. Damian., CXLI, 646; Radulph., CLV, 1696, 1699, 1701, 1707; Bruno Ast., CLXV, 736; Amadeus Lausannens. episc., CLXXXVIII, 1519.

Hymni, S. Ambros., XVI, 1171, 1190, 1260, 1201; Anonym., LXXXVII, 51, 54, 55; Venant. Fortunat., LXXXVIII, 264; S. Paulin. Aquileiens., XCI, 498; Alcuin., CI, 582; Sedul. episc., *ibid.*, 609; Raban. Maur., CII, 1631, 1639; Walafrid. Strab., CXIV, 1045; Robert. rex, CXI, 945; Heribert., CXLI, 596, 598; Abaelard., CLXXVIII, 1789.

Sequentiae, Notker, CXXXI, 1005, 1006; Fulbert., CXLI, 541; sac. xi. Monument. liturg., CLI, 836. Prefatio, Grimald., CXXI, 885.

Benedictiones, *ibid.*, 859, 860. Carmina, Alcuin., CI, 735; Froumand., CXII, 1297; Alphan., CXVII, 1241; Hildebert., CLXXI, 1416; Arnulf. episc., CII, 195.

Tractatus de incarnatione, Samuel Marochian., CXIX, 345; Hildebert., CLXXI, 811; Hugo a S. Vict., CLXXVI, 371; Robert. Pull., (LXXXVI, 790; Herman. abb., CLXXX, 9; Petr. Lombard., CXII, 757.

Fragmenta officii, Joannes archiepisc., Rothomag., CXLVII, 124. — De tribus missis in die Nativitatis, Godfrid., CLXXV, 656, 659, 663; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 877.

Liber Ratramni de Nativitate Christi a Dacherio evulgatus, CLXXXVI, 1043.

CAP. II. — De Circumcisione Domini.

Kalendae Januariæ varia gentium superstitione polluebantur, S. Petr. Chrysolog., LII, 609; Alcuin., CI, 1176. — Olim Christiani superstitionibus paganorum obnoxii, S. Greg. Magn., LXXVIII, 291 (n.) — Festum dñorum, Petr. Blesens., CCVII, 1168, 1173. — Jejunium publicum Kalendis Januariis per omnes ecclesias indictum, S. Aug., XXXIX, 2002, 2004; S. Benedict., CIII, 1441. — Propter gentium errorem, S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 774. — Et profanationem, S. Alcuin., CI, 1177. — Qui joci voluerit cum diabolo non poterit gaudere cum Christo, S. Ambros., XVII, 617, 618; S. Petr. Chrysolog., LII, 610, 611. — Ut nullus Kalendas Januarii colere aut choros ducere præsumat, Alito, CXXXIV, 43. — Hac die missa assignatur ad prohibendum ab idolis, S. Greg. Magn., LXXXVIII, 291. (n.)

Circumcisionis festum concurrit cum octavo die Natalis Domini, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 291 (n.); Raban. Maur., CX, 1421, 1422. — In circumcisione duo simul festa concurrunt Parentis scilicet et Partus propter eam as, Beletth., CCII, 78. — Circumcisionis mysterium, Alan. de Insul., CCX, 256. — Christus circumcisionem non respuit ut non in spiritum circumcideremur, Alcuin., CI, 1176. — Lexalia suscepit ut nos ab eis liberaret, Hildebert., CLXXI, 339. — Circumcisio Christi explicatur, S. Ivo, CLXII, 571. — Christi circumcisio veritatem humanitatis assumpsit probat, S. Bernard., CLXXXIII, 152. — Christi humilitas in circumcisione, *ibid.*, 151. — In ea nos docet aliquid amandum, aliquid admirandum, aliquid imitandum, *ibid.*, 156. — Circumcisio cordis melior cir-

cumcisione carnis, Godfrid. abb., CLXXIV, 444. — Circumcisioni successit baptismus, Alan. de Insul., CCX, 348. — Antiqua circumcisionis celebritas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 291. — Circa medium sæculi vi legibus Wisigothorum inter festivitatem quibus forum vacabat, relata est, S. Isidor. Hisp., LXXXI, 478.

Circumcisionis solemnitas apud Christianos, Guigo, CLIII, 753. — Apud Cluniacenses monachos missa finita, omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 658. — Credo ad missam majorem dicitur, Lanfranc., CL, 481. — In die circumcisionis Rothomag. archiepiscopi quasdam distributiones faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — Circumcisio ferianda, Gratian., CLXXXVII, 1781. — De Kalendis Januariis in octavis Domini, S. Greg. Magn., LXXVIII, 36; Alcuin., CI, 1176, 1177; Raban. Maur., CX, 1421, 1422; Wandalbert., CXXI, 585; Martyrologia Adonis, CXXIII, 145, 205; Usuardi, *ibid.*, 601; Notkeri, CXXXI, 1039; Kalendaris et martyrol. antiqua, CXXXVIII, 1185, 1193, 1203, 1209, 1257, 1263; Udalric., CLIX, 693; sac. xi. Monum. liturg., CLI, 1007; Stephan., CLXVI, 1388; Honorius, CLXXII, 647, 839.

De circumcisione, S. Hieronym., XXX, 457; Flodoard., CXXXV, 442; S. Protad., LXXX, 411; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 217; LXXXVI, 139; Alcuin., CI, 1176; Raban. Maur., CX, 1421, 1422; Lanfranc., CL, 481; Bruno Ast., CLXV, 987; Honor., CLXXII, 797; Ernald., abb., CLXXXIX, 1621; Beletth., CCII, 78.

De Octavia Natalis, Kalendis Januarii et circumcisione sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 609; S. Maxim. Taurin., LVII, 543; Alito, CXXXIV, 835; Werner. abb., CLVII, 801; S. Ivo, CLXII, 571; Hildebert., CLXXI, 59; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1034; Abaelard., CLXXXVI, 597; S. Bernard., CLXXXIII, 151, 135, 137, 675; Adam. Scot., CXCVIII, 372, 382; Petr. Blesens., CCVII, 583, 585; Innocent. III, CCXVII, 463.

Homiliae, S. Maxim. Taurin., LVII, 235; Beda Ven., XCIV, 55, 539; Paul. Winfrid., XCV, 1183, 1186; Raban. Maur., CX, 17; Haymo, CXVIII, 80; Radulph., CLV, 1735; Bruno Ast., CLXV, 763; Godfrid., CLXXIV, 673. Sequentiae, sac. xi. Monum. liturg., CLI, 837, 874. Benedic. lo, Grimald., CXXI, 861; Prefatio, *ibid.*, 886.

Hymni, Aurel. Prudent., LIX, 888; Walafrid. Strab., CXLV, 1083. — Júbilus rhythmicus de nomine Jesu, S. Bernardo ascriptus, CLXXXIV, 1517.

CAP. III. — De Epiphania Domini.

Epiphania dicitur, id est apparitio vel manifestatio, Hildebert., CLXXI, 401; Alcuin., CI, 1178. — Theophania, *ibid.*, 413. — Dies luminum, Guericc. abb., CLXXXV, 51. — Dies apparitionem quæ plures leguntur fuisse eodem die, annis tamen diversis, Beletth., CCII, 79. — Epiphania, Dei apparitio, Epiphania sacra dies, S. Greg. Magn., LXXVIII, 292 (n.) — Epiphania prima Christi in mundo manifestatio, S. Ambros., XVII, 619, 620; S. Philastr., XII, 1275. — Apparet non tam oculis hominum quam salutem, S. Ambros., XVII, 619, 620. — Epiphania fit quotannis ad memoriam hominum, S. Petr. Chrysolog., LII, 614, 615. — Mense Januario ex antiquo ritu celebratur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 293 (n.), 619. — Non idem Epiphaniarum ac natalis dies, S. Hieronym., XXXI, 18, 19. — Etiam in Ægypto eodem die celebratur, Cassian., XLIX, 820, 821. — Epiphania festum majus quam Nativitatis Christi, Hildebert., CLXXI, 415. — Solemnitas hæc sacratissima multimoda in se continet mysteria, Alcuin., CI, 1178.

Epiphaniarum diem festa solemnitate viri apostolici signaverunt, quia in eo est proditus stella Salvator, S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 762; Raban. Maur., CVII, 544. — Dies triplici de causa celebris, S. Ivo, CLXII, 573. — Tribus miraculis ornata, Sicard., CXXIII, 235. — Est solemnitas una de trina ostensione Christi, S. Petr. Chrysolog., LII, 620; Guericc. abb., CLXXXV, 58. — Revelat tribus modis Deum humanatum, *ibid.*, 641, 620. — Quatuor festa sunt uno die, Beletth., CCII, 79. — In ea magis Deum confitentur muneribus, in ea Christiani aquam transferunt in vinum, baptizatur in Jordane, S. Petr. Chrysolog., 620 et seqq.; S. Gregor. Turon., LXXI, 467, 707; S. Isidor. Hisp., LXXXII, 250. — Christus magis apparuit paucis post natiuitatem diebus, S. Bernard., CLXXXIII, 149. — Triplex una die manifestatio, *ibid.*, 147, 148. — In prima verus homo, in secunda Filius Dei, in tertia verus Deus innotuit, *ibid.*, 147, 151. — Christus eodem die baptizatus quo et a magis adoratus, *ibid.*, 145. — Sunt tria hujus festivitatis evangelia, primum de baptismo, secundum de magia, tertium de Nuptiis, Beletth., CCII, 80. — Christus natus ab oculis vult

agnosce, S. Leo, LIV, 251. — Stella Gratiam, magi omnes gentes, Herodes paganos, infantes occisi martyres figurant, omnium est temporum præsens festivitas, *ibid.*, 260. — Baptismus Christi Nativitas Christiani, Hildebert., CLXXI, 415. — Epiphania, Nativitas Christianorum, Gueric. abb. CLXXXV, 58. — Christus vinum in aquam mutans mysterium et formam futuræ resurrectionis ostendit, S. Ambros., XVII, 619, 620. — Manifestatio Trinitatis in baptismo Christi *ibid.*, 623, 624.

Magi tres interiori illuminati, Adam Scot., CXCVIII, 594. — Muneribus fidem suam protestantur, S. Leo, LIV, 254. — Magorum vocatio vocationis nostræ primordia, *ibid.*, 257, 260; Adam Scot., CXCVIII, 594. — Magorum munera quisque debet æmulari, S. Leo, LIV, 257. — Cum gratiarum actione celebranda hæc festivitas, *ibid.*, 260.

Festum Epiphaniæ antiquitus institutum, S. Paulin. Nolan., LXI, 614. — Antiquitus in Gallia receptum, Liturg. Gall., LXXII, 169, 170. — Feriandum, S. Philast., XII, 1275; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 539 (a); Adalhard., CV, 537, 558; Hietto, *ibid.*, 764; Rodulf., CXIX, 717; Walter., *ibid.*, 746; Regino, CXXXII, 265; Flodoard., CXXXV, 408; Joannes, XIII, *ibid.*, 977; S. Chrodegang., LXXXIX, 1074, 1089; Anonym., CXXXVIII, 624, 625; S. Ivo, CLXI, 266. — Non nisi in civitatibus et parochiis celebrandum, *ibid.*. — Inter præcipuas solemnitates recensetur, Lanfranc., CL, 475. — Et celebratur, Udalric., CXLIX, 655. — Carer invitatorio, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 12, 89, 184. — Venite, exultemus in tertio nocturno psallebatur, *ibid.*, 42, 189. — Cantatur Credo ad majorem missam, Lanfranc., CL, 481. — Fit processio, S. Greg. Turon., LXXI, 519, 525; Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 135. — In die Epiphaniæ nuntiatur Quadragesimæ initium, Liturgia Gall., LXXII, 174. — Annuntiatur Pascha, S. Greg. Mag., LXXVII, 947; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 567. — Aqua benedicebatur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 293 (n.). — Virginibus velamen imponebatur, Isidor. Mercat., CXXX, 913. — Epiphaniæ in Vigilia sermo de Innocentibus ab Herode occisis, Liturg. Gall., LXXII, 432. — Herodes Christum natum mundo nuntiat, eum tentat auferre, S. Leo Mag., LIV, 257. — In Epiphania non baptizandum, Dionys. Exiguus, LXVII, 281; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 165; Alcuin., CL, 1178, 1256; S. Ivo, CLXI, 79, 81; Rupert., CLXX, 84. — In quibusdam locis baptismus solemniter conferebatur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 389, 723. — In Epiphania in Cænesium civitate baptisterium sudat, Anonym., LXXIV, 257. — Non jejunandum in Epiphania, S. Benedict., CII, 1116. — Infra Octavam Epiphaniæ, Petr. de Honestis, CLXIII, 721. — Si feria sexta contingat epiphania carnes edere licitum, Nicolaus pap., CXIX, 941. — Abstinentium a uxoriis et nuptiis, S. Euthychian., p. 166. — A motu iudiciario, Anonym., CXXXVIII, 84. — Quomodo apud Carthianos celebratur Epiphania, Gulgo, CLIII, 753, 1115. — Epiphaniæ festo communicabat Evagrius, ex Vitis Patrum., LXXIII, 1184. — Rothomag. archiepiscopi, quasdam distributiones faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179.

De Epiphania, Calendarium antiq., XIII, 676; S. Hieronym., XXX, 457; S. Greg. Magn., LXXVIII, 58, 40; S. Protd., LXXX, 412; Isidor. Mercat., LXXXV, 250; LXXXVI, 175; Raban. Maur., CX, 18, 1124; Alcuin., CL, 1178; Amalar., CV, 1226, 1273, 1278; Christian. Denthmar., CVI, 1279; Wandalbert., CXXI, 585; Ado, CXXXIII, 145, 211; Usuard., *ibid.*, 619; Notker., CXXVI, 1032; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1185, 1193, 1203, 1210, 1257, 1265; Udalric., CXLIX, 654, 695; Lanfranc., CL, 191; sæc. XI monum. Liturg., CII, 1008; S. Ivo, CLXII, 584; Bruno Ast., CLXV, 989, 992; Rupert. abb., CLXX, 84; Honorius, CLXXII, 647, 751, 781, 797, 815; Suard., CCXIII, 235.

De Epiphania Sermones, S. Ambros., XVII, 618, 620, 621, 622, 624, 626; S. Petr. Chrysolog., LII, 611, 614, 616, 619, 620; S. Leo Mag., LIV, 251, 257, 264, 267, 269, 273, 277, 280; S. Maxim. Taurin., LVII, 545, 547, 549, 551; S. Fulgent., LXV, 752, 865; Atto, CXXXIV, 878; Odilo, CXII, 995; CXIIV, 505; Werner. abb., CLVII, 805; S. Ivo, CLXII, 573; Bruno Ast., CLXV, 865; Hildebert., CLXXI, 401, 409, 415; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 931, 988; Abailard., CLXXXVIII, 409; S. Bernard., CLXXXIII, 141, 147, 149; Gueric., CLXXXV, 45, 51, 54, 59; Aelred abb., CXCIV, 227; Adam Scot., CXCVIII, 599, 401; Petr. Comest., *ibid.*, 1741; Garner. Lingonens., CCV, 625, 628; Petr. Blesens., CCVII, 587; S. Martin Legionen., CCVIII, 549; Absalon abb., CCXI, 87, 63, 68, 76, 81; Helinand., CCXII, 511, 521; Innocent III, CCXVII, 485.

Homiliae, S. Leo, papa, LIV, 235; S. Maxim. Taurin.,

LVII, 71, 259, 261, 265, 265, 269, 272, 277, 279, 281, 283, 287; Sedatus, LXXII, 771; S. Greg. Mag., LXXVI, 1110; Beda Ven., XCIV, 58; Haymo, CXVIII, 107; Rodolphus, CLV, 1727, 1751; Bruno Astens., CLXV, 766; Godefrid. abb., CLXXIV, 677, 685.

Sequentiæ, Notkerus, CXXXI, 1008; sæc. XI Monum. Liturg., CII, 857.

Benedictio, Grimald., CXXI, 862.

Hymni, Aurelian. Prudentius, LIX, 901; Anonym., LXXXVII, 51, 54, 55; Raban. Maur., CXII, 634; Walafrid. Strab., CXIV, 1083; Abailard., CLXXVIII, 1791.

Versus de Epiphania, Marbod., CLXXI, 1661; Hildebert., *ibid.*, 1446.

De baptismo Domini, Alcuin., CI, 1180. — De baptismo Christi et manifestatione Trinitatis, Ernald. abb., CLXXXIX, 1628.

Sermones de baptismo Christi, S. Maxim. Taurin., LVII, 553, 555, 557.

Homiliae de baptismo Christi, *ibid.*, 289, 291, 293, 295, 297, 299.

De stella et Magis, Ernald., abb., CLXXXIX, 1625; Petr. Comest., CXCVIII, 1541, 1542.

De Octava Epiphaniæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 40; Amalar., CV, 1226, 1275, 1278; Udalric., CXLIX, 654, 695; Bruno Ast., CLXV, 992; Honor., CLXXII, 648.

Benedictio in Octava Theophaniæ, Grimald., CXL, 862; Præfatio, *ibid.*, 886.

Sermones de Octava Epiphaniæ, S. Bernard., CLXXXIII, 153, 677.

Homiliae in Octava Epiphaniæ, Beda Ven., XCIV, 71; Haymo, CXVIII, 115; Godefrid., CLXXIV, 696, 699, 703.

CAP. IV. — De Presentatione Domini.

(Vide Purificationem B. Mariæ.)

CAP. V. — De Incarnatione Verbi.

(Vide Annuntiationem.)

CAP. VI. — De Resurrectione Domini.

Pascha Hebræorum nomen non Græcorum, S. August., XXXVI, 842; XXXVI, 1609, 1709; Eusebius, I, 13, 132; Alcuin., C, 925; Raban. Maur., CVII, 551; Petr. Lombard., CXCI, 1599. — A Phase nomen acceptum, S. Hieronym., XXV, 1229; XXVI, 190; Beletth., CCII, 118. — Transitus dicitur, S. Ambros., XVII, 672; S. August., XXXVI, 785; S. Leo, LIV, 608; S. Fulgent., LXV, 741; Alcuin., C, 925; S. Paschas. Ratbert., CXX, 1335; S. Bruno, CLIII, 147; Godefrid. abb., CLXXIV, 173; S. Bernard., CLXXXIII, 280; Petr. Lombard., CXCI, 1572; Richard. a S. Vict., CXCVI, 1060. — Quia Christus transitit de morte ad vitam, Candid., CVI, 60, 61; Rother., CXXXVI, 555. — Quia per hoc mysterium de peioribus ad meliora transimus, S. Maxim. Taurin., LVII, 515; Beda Vener., XCIII, 570. — Pascha, Phase Hebræice, Pascha Græce, transitus Latine dicitur, Bonorius, CLXXII, 676. — Pascha non passionem sed transitum significat, S. Hieronym., XXIV, 356; Beda Ven., XCIV, 556; Beletth., CCII, 117. — Hoc nomen Pascha divina dispositione compositum est a Græco πάσχα et Hebræo Phase (transitus), quoniam in passione Domini fuit transitus ejus, Beletth., CCII, 118; Suard., CXLII, 545. — Pascha transitus animarum a vitia ad virtutem, S. Ambros., XIV, 129; XVI, 907. — Appellatur Pascha ipsa dies resurrectionis, S. Philast., XII, 1278; Beletth., CCII, 117, 118; Suard., CCXIII, 510.

A Paschate Judæorum figuratum, Tertull., I, 194; II, 460; S. Ambros., XVI, 1034, 1035; S. August., XXXI, 1758; XLI, 322; S. Isidor., LXXXIII, 766; Beda Ven., XCIV, 555; Alcuin., C, 901; Raban. Maur., CVII, 559.

— Paschæ traditio ex antiquis Judæis notatur, Rupert., CLXVIII, 1531. — Paschæ Judaici observantia spiritualibus typis referta, S. Gaudent., XX, 867. — Quinquagesimæ typus in veteri lege, Cassian., XLIX, 1194.

— Pascha, Pentecoste et Srenopegia Judæorum triplicem Christianæ religionis significabant statum, nempe penitentiam, justitiam et gloriam, Petr. Lombard., CXCI, 970.

— Pascha Judæorum ultimum, Rupert., CLXIX, 617.

— Antiqua illa festivitas populi Judæorum diei istius solemnitate mutata est, S. Hieronym., XXX, 235. — Pascha mysticum abolitum est immolatione Agni veri Paschalis Christi, Gerz. abb., CXXXVII, 398. — Christo a mortuis resurgente Judæorum solemnitates completæ sunt, S. Anselm., CLVIII, 627. — Manducavit Christus Pascha quæ passurus significabatur antequam voluntarie pateretur, S. Fulgent., LXV, 451. — In eadem cœna Christus Judæorum Pascha comedit et nostrum instituit, *ibid.*

Pascha nostrum a Pascha Judæorum discretum, Et

gypt. abb., LXII, 757. — Pascha vetus in Azymis celebratum, S. Anselm., CLVIII, 541, 543; Richard. a S. Vict., CXCVI, 264. — Est Azura nostri, *ibid.*; Godefrid., CLXXIV, 269. — Novum Pascha in Azymis sinceritatis et veritatis celebrandum, Jul. Hilarian., XIII, 1106; S. Petr. Chrysolog., LN, 850; Rupert., CLXX, 207; Richard., CXCVI, 264. — Pascha Judaeorum in umbra, nostrum la luce, Alcuin., C, 904. — Judaei in Paschate suam liberationem celebrabant, Christiani suam Redemptionem, Belet., CCII, 435. — Paschalis solemnitas nova vetera non conjungit, sed novae regenerationis oblatat infantiam, S. Petr. Chrysolog., LII, 406, 407. — Non conjungitur cum vetustate Judaica Paschalis solemnitas, *ibid.*, 650. — In eo Agnus immolatur, in eo Christus natus et immutatus ad totam letitiam et gloriam, *ibid.*, 651. — Pascha verum Christianorum, Eugyp., sabb., LXII, 850. — Pascha verissimum in Christo celebratum, S. Aug., XXXVIII, 844. — Verum Pascha, Christi immolatio, *id.*, XXXV, 1785. — Paschalis Agnus in una Ecclesia comeditur, *id.*, XL, 1196, 1201. — Christus est Pascha nostrum, S. Greg. Magn., LXXVI, 1177. — Et tot festis Judaeorum Christus Pascha diem elegit; Christus legis destructor etiam Pascha servare concupiscit, Tertull., II, 460. — Paschalis ritus Judaicus cum Christiano Paschate collatus, Hildebert., CLXXI, 475. — Ratio celebrandi Pascha, Rab. Maur., CVIII, 501. — Veteris et Novi Testamenti consensus quoad celebritatem Pascha, S. Aug., XXXIII, 217, 218; Ceolfrid., LXXXIX, 350. — Paschale tempus Veteri Testamento quadrupliciter praescriptum, Raban. Maur., CVIII, 639-645. — Quo mense et qua die mensis creditur crucifixus Christus et ubi resurrectio ejus primum celebrata est hoc diverse a Patribus nuntiatur, *id.*, CVII, 704, 721. — Apostoli quomodo Pascha deberent observare nihil ordinare poterunt; Pascha decima quarta luna Martii celebratur, Beda Vener., XC, 607. — Dubitas de celebratione Paschae, S. Greg. Turon., LXXI, 564. — Quaesitio de Paschalis die, S. Prosper Aquitan., LI, 565. — Dies et multum agitur, S. Greg. Magn., LXXVII, 948. — Non eodem tempore apud omnes celebratur, S. Cyprian., III, 1159; Eusebius Pampbil., VIII, 50; Julius Hilarian., XIII, 1106; S. Bernard., CLXXXII, 405; Petr. Lombard., CXCLII, 505. — Quando a Graecis et Latinis celebratur, Alcuin., CI, 984. — Cum Judaeis xiv luna celebrant Asiae episcopi, S. Hieronym., XLVIII, 657; Tessaracacatit., S. Aug., XLII, 51; Quartodecimani, S. Leo, LVI, 715. — In assignando Paschalis die Scoti ab Ecclesia dissidebant, S. Gregor. Magn., LXXVII, 951-953. — S. Leo de die Paschalis determinanda S. Cyrillo et Paschasio scribit, S. Leo, LIV, 606. — Contentio, *ibid.*, 601, 602. — Gallicanae ecclesiae cyclum Paschalem Anatolii amplexae sunt, S. Greg. Magn., LXXVII, 952.

Pascha ab omnibus eodem die celebrandum censet concil. Arelatense, S. Aug., XLIII, 787; Concil. Antioch., S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 125; Concilium Aurel., *ibid.*, 258; Conc. Carth., IV, *ibid.*, 204; S. Leo, LIV, 1079; LVI, 886; Isidor. Mercat., CXXX, 372; S. Ivo, CLXI, 265, 267. — Statuit concil. Nicenum ut omnes Christiani Pascha uno eodemque tempore peragerent, S. Ambros., XVI, 1027; Gennad., LVIII, 1000, 1035; Isidor. Mercat., CXXX, 277. — Haec de celebrando Paschate Nicena regula illustratione sancti Spiritus sancta, Dionys. Exig., LXVII, 19.

Pascha celebrandum primo mense, Tertull., II, 973; S. Ambros., XVI, 1032; Gaudent. episc., XX, 854, 844; Ceolfrid., LXXXIX, 350; Beda Vener., XC, 512; Theod. archiepisc., XCIX, 952; Raban. Maur., CVII, 714, 722, 725; CVIII, 895; S. Abbo, CXXXIV, 538; S. Ivo, CLXI, 190. — Propter innovationem vitae quam significat, S. Aug., XXXIII, 208, 209.

In secundum mensem aliquando differri exstat auctoritas, S. Ambros., XVI, 1033; Gaudent., XX, 846, 847; S. Aug., XXXIV, 722; Rabert., CXX, 1542. — Ante sexennium Pascha xi Kal. Mali celebratur, S. Ambros., XVI, 1033; ix Kal. Mali, S. Prosper Aquit., LI, 600; vii Kal. Mali per errorem, *ibid.*, 605. — Anno 444, vii Kal. Aprilis, S. Leo, LIV, 601, 602. — Anno 457, vi Kal. Aprilis, Victor, LXVIII, 945.

Post vernalis aequinoctium, S. Aug., XLII, 1231; Gennad. Massil., LVIII, 1000, 1035; Dionys., LXVII, 142, 148; S. Fulgentius, LXXXVIII, 840; Ceolfridus, LXXXIX, 350; Beda Vener., XC, 512; Isidor. Mercat., CXXX, 15, 121, 858; S. Ivo, CLXI, 190. — Non ante plenitunum quod primum occurrit post vernalis aequinoctium, S. Aug., XLII, 1231; Rupert., CLXX, 160.

Tertia mensis primi septimana, Ceolfrid., LXXXIX, 350; Beda Vener., XC, 512; S. Ivo, CLXI, 190. —

Christiani an solis et unae computationem Pascha celebrant, S. Aug., XXXIII, 209.

Nec intra decimam quartam lunam, nec ultra vicesimam primam, Julius Hilarian., XIII, 1106, 1114; S. Ambros., XVI, 510, 1033, 1086; Gaudent., XX, 847; Eugyp., LXXII, 757; Beda Vener., XC, 510, 607, 609, 610; XCIV, 675, 676, 682; Theod., archiepisc., XCIX, 952; Raban. Maur., CVII, 715, 714, 720, 722, 725; CVIII, 501; Anonym., CXXXIX, 1299; Abbo, CXXXIX, 538; Humbert., CXLIII, 935; S. Ivo, CLXI, 190; Rupert., CLXVIII, 1535.

Non celebrandum cum Judaeis, Tertull., II, 72; S. Hieronym., XXII, 1222; S. Ivo, LVI, 706; Dionys. Exig., LXVII, 22, 142, 148, 458, 459; S. Gregorius Turon., LXXI, 564; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 125; Fulgent. Ferrant., LXXXVIII, 822; Isidor. Mercat., CXXX, 15, 121, 838. — Pascha nostrum non ad diem Judaeorum occurrit, S. Aug., XLII, 505. — Victor papa cum Judaeis Pascha celebrari prohibuit, S. Greg. Magn., LXXVII, 952. — Joannes pap. IV quosdam reprehendit Scottos Christianos a celebrando cum Judaeis Pascha, S. Protat., LXXX, 601. — Illius legis violatores Ecclesia anathematizat, S. Hieronym., XXII, 1222; Excommunicat, Dionys. Exig., LXVII, 22, 458, 459; Abjicit, *ibid.*, 142, 148; S. Leo Magn., LVI, 706.

Paschae festivitas non nisi die Dominica celebranda, S. Ambros., XVI, 1029, 1030; S. Aug., XXXIII, 209, 211; Ceolfrid., LXXXIX, 350; Beda Vener., XC, 510, 512; Theod. archiepisc., XCIX, 952; Raban. Maur., CVI, 715, 720; Helperich., CXXXVII, 43; S. Ivo, CLXI, 190, 265, 267. — Resurrectio Domini contigit prima die hebdomadae, S. Greg. Turon., LXXI, 172, 572; S. Anselm., CLVIII, 62; Rupert., CLXX, 198. — Christus eodem die resurrexit quo mundum creaverat, S. Gaudent. XV, 845. — Diem resurrectionis observari oportet, S. Ambros., XVI, 996, 1029, 1030. — Victor papa constituit ut Pascha die Dominica celebraretur, S. Abbo, CXXXIX, 538; sic Pius papa, Anast. Biblioth., CXXVII, 141, 1214; S. Abbo, CXXXIX, 537; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 200; Sic Eleuther., Anast. Biblioth., CXXVII, 1279.

Dies Paschalis concilio denuntianda, Dionys. Exig., LXXVII, 205. — Paschalis celebritas et ineundi concilii fieri debet instantio, Isidor. Mercat., CXXX, 554. — Conciliis provincialibus designanda, *ibid.*, 571. — De annuntiatione Paschae ante Epiphaniam inter episcopos inquirenda, conc. Toletan., IV, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 367. — Dies Paschae formatum subscriptione omnibus intimitur, Conc. Carth., V, *ibid.*, 210. — Per singulos annos Pascha a metropolitano episcopo praenuntiatur, Conc. Bracar., II, *ibid.*, 575. — Apud Hispanos a metropolitano annuntiatur sacerdotibus, Isidor. Mercat., CXXX, 465. — Per epistolas episcopi Alexandrini dies Paschalis designabatur, Cassian., XLIX, 820, 821; S. Leo, LIV, 1053, 1071. — Denuntiatio pontifici Romano commissi, S. Greg. Magn., LXXVII, 947. — Die Epiphaniae sebat ista denuntiatio, *ibid.* — Paschalis dies omnibus Orientalibus a summo Pontifice indicitur, S. Leo, LIV, 1110. — In Sardinia denuntiatio ad metropolitano pertinebat, S. Greg. Magn., LXXVII, 948, 947. — Paschae dies ab ecclesia Carthaginiensi audatur, S. Leo Magn., LVI, 420; Dionys. Exig., LXVII, 196; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 930. — Dies Paschalis apud Afros designabatur per synodum et divulgabatur per legatos a concilio missos, Isidor. Mercat., CXXX, 556. — Paschalis dies anni 417, per miraculum declaratur, S. Leo, LIV, 609. — Constantinus de festo Paschali ad Eusebium epistolam scribit, Euseb., VIII, 79. — Post concilium Nicenum congratulatur Ecclesiae de consensu in celebratione Paschae, *ibid.*, 501. — Tres epistolae Paschales (annis 401, 402, 403) Theophili Alexandrini ab Hieronymo interpretatae, S. Hieron., XLII, 773, 792, 815. — Victor Romanae urbis episcopus, Narcissus Hierosolymorum, Polycrates, Irenaeus et Bachilus de hac questione scripserunt, S. Prosper Aquit., LI, 568. — Cycli Paschalis, primo ab Hippolyto conscriptus, postremum a beatissimo Cyrillo perfectus, Raban. Maur., CXI, 125. — Computi Paschalis auctores Hippolyt., Eusebius, Theophilus, et Prosper, post quos Victorinus rem diligentius instauravit, S. Petr. Damian., CXI, 632. — Benedicto papa, Dionys. abbas Paschalem calculum mira argumentatione composuit, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 215. — Per Paschalem terminum ceteri inventiuntur, Helperich., CXXXVII, 43.

Paschae dies laus, S. Aug., XXXV, 2568. — Apostolus et Evangelia festivitatem Paschae honorandam esse dixerunt, Aurel. Cassiodor., LXIX, 1053. — Dies a Jeremia propheta praenuntiatus, Tertull., I, 1222. — Dies sacramenti Domini in signum portare, quatuor temporum munera expungens, Zeno, XI, 605, 506, 507,

SM. — Dies in quo Christus resurrexit. S. Philastrius, XII, 1273. — Quasi festivitatum corona et perfectionis et felicitatis adipiscendæ et consummandæ quedam figura, *ibid.*, 1275. — Per magna habebantur solemnia Paschæ. S. Cyprianus, IV, 348. — Festivitates Domini suis vocabulis suas causas eloquuntur, resurgendo resurrectionis diem dedit, S. Petrus Chrysolog., I, 11, 615. — Pascha dies solus magnus dicendus, S. Leo Magn., I, IV, 498. — Festorum maximum, *ibid.*, 294, 297, 300, 303, 911, 1100. — Solemnitas solemnitas, S. Greg. Mag., 1177; S. Aug., XXXIX, 2068; Rupert. abb., CLXX, 195. — Umbra solemnitas venturæ, *ibid.*, 1203. — Festivitas omnium prima, S. Isidorus Hispalensis, LXXXII, 250. — Dies celsior cunctis, lucidior universis, solemnitas solemnitas non immerito dicta, Raban. Maur., CX, 54, 55. — Paschæ et Pentecostes solemnitates maximum omnium festivitatum, *ibid.*, CXI, 307. — Festum ad superlativum gradum pertingens, Udalric., CXLIX, 656; Lafranc., CL, 473. — Dies celeberrimus, Rupert. abb., CLXVIII, 39. — Est festivitatum maxima et consolationis plena, Godefrid., CLXXIV, 186. — Hæc solemnitas usque adeo est magna ut per antonomasiam atque excellentiam vocetur solemnitas solemnitas, Beletus, CII, 119. — Paschæ epitheta honorabilia, S. Benedict., CIII, 1196. — Paschæ festum, S. Greg. Turon., LXXI, 387, 393, 406, 549, 602, 963, 981. — Sanctum, *ibid.*, 707, 1093. — Resurrectionis festum, *ibid.*, 302, 303, 566. — Festivitas magnifica et desiderabilis, *ibid.*, 916. — A Domnica resurrectione dicta dies Dominica, *ibid.*, 173; S. Greg. Mag., LXXVIII, 476 (n.). — Paschæ dies festus universalis Christianorum, Ex Vitis Patrum, LXXIII, 235. — Paschalis diei solemnitas, Alcuin., 1221; Raban. Maur., CVIII, 504. — Festivitas veneranda, Eginhard., CIV, 953. — Resurrectio Christi ferit illum conspicuum, Rupert. abb., CLXVIII, 1696. — Resurrectionis dies est Octava in qua Sabbatum et requies nostra est, *ibid.*, 1712. — Resurrectionem Christi docet Petrus ex psalms, *ibid.*, 1673. — Apostolorum metus et silentium a Pascha usque ad Pentecosten, CLXX, 15. — Apostoli viderunt Christum die octavo Paschæ in Nazareth in domo Mariæ, *ibid.*, 232. — Dies resurrectionis Dominicæ duplici munere gaudet: solemnitas est inenarrabilis, inestimabilis ac infinitæ dignitatis, *ibid.*, 154. — Mystrium Paschæ, in plenitudo, *ibid.*, 166.

Paschalis solemnitas tres præcipue causas, redemptionis animarum, resurrectionis corporum, baptismi solemnitas, *ibid.*, 169. — Pascha dupliciter sumitur, Alan. de Insul., CX, 567. — Paschæ mystica interpretatio, *ibid.*, 337. — Tempus ante Pascha significat tribulationem in qua modo sumus, S. Aug., XXXVII, 1937. — Pascha significat futuram vitam, *ibid.*, 1938. — Eternam felicitatem, Honorius August., CLXXII, 651. — Paschæ tempus significat tempus futuræ gratulationis, sex hebdomadæ quadragesimales sunt sex ætates mundi, *ibid.*, 638. — Ex hac solemnitate exemplum futuræ resurrectionis, S. Greg. Mag., LXXVI, 1177. — Pascha nunquam rite celebrat qui adhuc residet per negligentiam et desidiam, S. Paschas. Rather., CXX, 1345. — Qui quotidie missam celebrant quotidie pascha faciunt, id est carnem Agni comedunt, Rather., CXXVI, 557. — Solemne Pascha Domine quilibet agit qui illud agere satagit quod Deus præcepit, *ibid.*, 726. — Pascha immolatio est, Petr. Lombard., CXCI, 1572. — Festum Pascha legitimum sapientissime cum reverentia edendum, Gezo abb., CXXXVII, 598. — Verum pascha celebramus si quod rerum et temporum mysteris exprimitur vita et moribus semper tenemus, S. Ivo Carnot., CLXII, 590. — Pascha quando alleluia canitur, innuit transitum de labore ad felicitatem, Honor., CLXXII, 651. — Pascha Dei jucundum, conversio hominis, Godefrid., CLXXIV, 170.

Paschæ festivitas quam antiqua, S. Paulina Nolan., LXI, 98, 619, 828. — Paschæ noctem pervigilabant Christiani, Tertull., I, 1294. — Resurrectionem Domini mane celebramus, S. Cyprianus, IV, 347. — Antiquitus in Gallia recepta, Liturg. Gall., 169, 170. — Paschalis celebritas anniversaria, S. Aug., XXXVI, 171. — Pascha agitur et in sacramento et in memoria rei quæ gesta est, XXXIII, 285. — Dies anniversarius paschalis non ad eundem anni diem redit, propter dominicum diem et Iomam, S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 768; Raban. Maur., CVII, 351; Honor., CLXXII, 651. — Non nisi in civitatibus et parochiis celebrande, S. Ivo, CLXI, 266; Gratian., CLXXXVII, 1785; Regius, CLXXII, 306. — Resurrectio Christi ad quid nobis profuit, Petr. Lombard., CXII, 245. — Justificatio nostra est, *ibid.* — Paschalis festivitas ferventiores facit, S. Aug., XLIII, 350. — Resurgente Domino spem resurrectionis membra perceperunt, Aurel. Cassiod., LXX, 635. — Resurrectio et Ascensio Christi celestium

spem in nobis confirmant, Godefrid., CLXXIV, 361. — Resurrectio Christi ejus divinitatem manifestat, *ibid.*, 879. — Omnem ambiguitatem et diffidentiam excludit, Petr. Lombard., CXCI, 1514. — Resurrectio Christi duplicem animæ præparat resurrectionis gratiam, Gerlic. abb., CLXXV, 148. — Resurrectionis Dominicæ jucunditas, *ibid.*, CLXXIV, 736. — Resurrectionis fides pura non gentilium aut Judæorum sed Christianorum, *ibid.*, 168. — Pascha a quibus celebrandum, Alan. de Insul., CCX, 357.

Paschæ sanctificatio, Raban. Maur., CVIII, 148, 149, 696. — Paschæ dies observantia religiøsæ mentis observari debet, S. Ambros., XVI, 1027. — Quisquis bene hic Domini Pascha celebraverit in perpetuo lumine erit, *ibid.*, 1398. — In azymis sinceritatis et veritatis celebrandum, Jul. Hilarian., XIII, 106, 1141; S. Petr. Chrysolog., LII, 60. — Castos et sanctificatos oportet celebrare Pascha Domini, S. Ambros., XIV, 129; XVI, 907; S. Hieronym., XLIII, 39. — Cessandum a peccatis initia virtutum consuetudine ut corda ad celebrandum Pascha præparentur, S. Hieronym., XXII, 789. — Charitate et puritate parari corda ad paschalis festum celebrandum, S. Leo, IV, 522. — Qui paschalis gaudii solemnitate celebrare desiderat Agni carnes assas igni comedit ut dispensari omnia per Spiritus sancti patientiam sciat, S. Greg. Mag., LXXVI, 1179. — Virgines in Paschate re-lantur, S. Ambros., XIV, 708; XVI, 318; XVII, 64. — In Albis velamen virginibus imponebatur, Isidor. Mercat., CXXX, 943. — Consecratio virginis in feria II Paschæ, anonym., CXXXVIII, 1094, 1104.

In die Paschali vinculis contracti olim solebant laxari, S. Ambros., XVI, 996. — Rei ab imperatoribus relaxati, S. Leo, I, IV, 271, 297, 550.

Nihil cruentum statuendum, S. Ambros., XVI, 1027. — A septuagesima usque in Octavas Paschæ abstinentia nuptiis, S. Eutychian., V, 167; S. Ivo, CLXI, 616. — Abstinentium ab uxoriis a Septuagesima usque ad transactas octavas Paschæ, S. Eutychian., V, 167. — In octava Paschæ, Rather., CXXXVI, 566. — In solemnitate, Beletus, CII, 72. — A Iltibus per xv dies cessandum, S. August., XXXVIII, 1201. — In Paschate pax regis dies octo, sec. xi. Diplomata, CII, 1194. — In Pascha solemnne celebrantur Junium, S. Philastrius, XII, 1266; S. Aug., XXXIII, 222; Rupert., CLXX, 169. — Sacentibus omnibus est decretum ut ante solemnitate Paschæ Quadragesima teneatur, Gratian., CLXXXVII, 1785. (Fid. Quadrag.) — Paschale gaudium etiam præcedenti Jejunio ampliatur, *ibid.* — A Paschate ad Pentecosten rasci Jejunia, Tertull., II, 79; S. Ambros., XIV, 866; S. Aug., XXXIII, 218; Cassian., XLIX, 1184, 1193, 1194; S. Greg. Mag., LXXVIII, 586; S. Benedict. abb., CIII, 103. 1146; Rather., CXXXVI, 734; Petr. de Honestis, CLVIII, 721. — Per quadragesima dies Jejunium Ecclesiæ prohibuit, quia per xii dies post resurrectionem cum hominibus conversatus est, Hildebert., CLXXI, 579. — Per tempus paschale genus non curvantur, Cassian., XLIX, 110, 111, 1184, 1193; S. Leo, LVI, 925; Borchard., CXI, 641; Rupert., CLXX, 211. — Tempus remissionis et indulgentiæ dies paschales, S. Aug., XXXIX, 2075. — Tempus lætitiæ, Tertull., II, 80, 875; S. Ambros., XIV, 866; XVI, 1054, 1055; S. Aug., XXXIII, 218; Venant. Fortunat., LXXXVIII, 150; Rather., CXXXVI, 730. — Quinquaginta dies Paschæ celebrantur, S. Ambros., XIV, 773. — Juxta majorum præcepta Paschæ festum publicis seditis læti exultantesque celebrant fideles, *ibid.*, XVI, 1034, 1035. — Pascha signum exultationis et lætitiæ in celo et in terra, S. Hieronym., XXX, 218. — Tempus Resurrectionis dies lætitiæ cordis Jesu, Wolbero, CLV, 1146. — A Pascha ad Pentecosten quadragesima lætitiæ, Beletus, CII, 84. — Dominica a Pascha ad Ascensionem pertinent ad gaudium resurrectionis quod Dominus promiserat futurum post tristitiam passionis, Sicard., CXXIII, 561. — A Paschate ad Pentecosten laus Deo dicitur, Alleluia cantatur, S. Ambros., XIV, 866; S. Benedict., LXVI, 452, 455, 454. — Alleluia die nocturne canendum, Rather., CXXXVI, 734. — Non cantatur responsorium, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 454. — Paschalis hebdomada in Albis celebratur, *ibid.*, 453. — Eulogias sibi mutuo vel ipsi regi in solemnitate Paschæ episcopi Gallia transmittant, S. Protas., LXXX, 594; Marculf., monachus, LXXXVII, 752, 753. — In Paschate curia regnat, S. Ivo, CLXI, 336.

Paschali solemnitati fideles sese præparare debent, S. Aug., XXXIX, 1801. — Pascha Domino præparandum et in alto non in imo, Hildebert., CLXXI, 357. — Pascha impingente ingravescere solent tentationes, S. Aug., XXXIX, 1776. — Paschalis solemnitas conclusionem prophorum habitas commutatur, *ibid.*, 2075. — Cum Christo

meritoque et cum Christo resurgamus, S. Leo Mag., LIV, 382, 384, 392. — Negligere paschale festum maximum malum *ibid.*, 383. — Tales permanere debemus quales in festo dignum est inveniri, *ibid.*, 375. — Resurrectio Christi exigit a nobis transitum ad meliorem vitam, S. Bernard., CLXXXIII, 385. — In Paschate confitendum, S. Bernard., CLXXXVIII, 281. — Ad confessionem in Paschate accedendum etiam nullius peccati quis sibi conscius sit, Alan. de Insul., CCX, 107, 298. — Commemorandum, S. Euthym., V, 167; S. Leo Mag., LIV, 305; S. Isidor., LXXXIV, 266; S. Egbert., LXXXIX, 330; S. Leo, CXV, 681; Regino Promieas, CXXXII, 189, 227; Udalric., CXXXV, 1073; Rather., CXXXVI, 719, 730, 722, 724; S. Ivo, CLXI, 167, 168; Gratian., CLXXXVII, 1738; S. Bernard., CLXXXIII, 281. — Qui non communicaverint non inter Catholicos reputandi, S. Egbert., LXXXIX, 350; Alto, CXXXIV, 42. — xx dies in pace et aqua debent ponere, Burchard., CXL, 963. — Parvuli baptizati omnibus diebus septimanæ communicare debent, Anonym., CXXXVIII, 1076. — Paschatis caeremonie, Alcuin., CL, 1221. — Ritus, Raban. Maur., CVIII, 148, 149, 696. — Festivitas et precum ordo, Isidor. Mercat., CXXX, 1077. — Symbolum octo dies ante Pascha publice in omnibus ecclesiis recitandum, S. Ivo, CLXI, 114. — Paschali tempore sacramenta symboli explicabatur, S. Petr. Chrysologus, LII, 338. — In celebratione Paschæ observandum triduum, crucifixi, sepulti, suscitati, S. Aug., XXXIII, 215. In vigilia Paschæ fit baptismus sollemnis, Tertull., I, 1222; S. Euthym., V, 166; S. Siric. pap., XIII, 1188; S. Ambros., XIV, 708; XVI, 318; XVII, 674; Dionys. Exig., LXVII, 281; S. Isidor., LXXXIV, 167, 183, 314; Fulgent. Ferrand., LXXXVII, 906; Hatto, CV, 764; Leo IV, CXV, 679; Isidor. Mercat., CXXX, 328; Regino Promieas, CXXXII, 210, 241; Udalric., CXXXV, 1073; Ratherius, CXXXVI, 535, 536; Anonym., CXXXVIII, 624; Burchard., CAL, 720, 729; Joannes Rothomag., CXLVII, 272; S. Ivo, CLXI, 81, 82, 110; Rupert., CLXX, 84, 169; Gratian., CLXXXVII, 1798, 1799. — In Thessalia in diebus Paschæ tantum baptizabatur, Rattramn. Corbeien., CXXI, 308. — Baptismus Paschæ non olim celebrabatur in basilica, S. Agnetis, Anast. Biblioth., CXXXVIII, 185. — In monasterio beati Martialis in Pascha baptismus agitur et ibi servi a Domini sui libertate donatur, Jordan. Lemoicensis (pisc.), CXLII, 1394. — Pascha olim incipiebat celebrari post vesperam sabbati, S. Greg. Mag., LXXXVIII, 380 (n.). — Olim missæ tres in Paschate, Liturg. Gall., LXXII, 175. — Rogationes seu processiones ubique in Paschate, S. Greg. Turon., LXXI, 1034, 1175. — Litaniæ ad missam, S. Hieron. imp. acta, CXL, 54. — Processio in Pascha quadruplex, Joannes arch. Rothomag., CXLVII, 54, 104. — In laudibus ad crucifixum in octava Paschæ, *ibid.* — Archiepisc. Rothomag. olim in die Paschæ ad laudes clericis oscum pacis dabat, *ibid.*, 101. — In die resurrectionis usque in Sabbatum in Albis tres psalmi tantum ad nocturnos tresque lectiones antiphona more leguntur, Gratian., CLXXXVII, 1650. — Tres nocturnæ tempore Paschali, Joannes Rothomag., CXLVII, 85, 107, 160. — Tempore Paschali officium mortuorum non celebrandum nisi in depositione aut anniversario, *ibid.*, 57, 58, 191. — In octo diebus Paschæ Credo cantabitur, *ibid.*, 38. — Ad majorem missam in prima die Dominice resurrectionis, Infranc., CL, 481. — Paschæ statio Romæ ad sanctam Mariam, Rupert., CLXX, 53, 204. — In Paschate unicum cantatur Alleluia, duplex autem in Sabbato, Alan. de Insulis, 209, 210. — Solemnitas Paschæ apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 646, 655, 656, 666, 753. — Octava Paschæ octava venerationis Christi, Belet., CCL, 78. — Paschales dies olim octo solemnes dies sancti appellati, in quibus conciones quotidie ad populum habiti, S. Gaudent., XI, 828, 829 (n.). — Paschæ hebdomada, ferianda, Liturg. Gall., LXXII, 201, 283, 377, 578; S. Benedict. abb., CIII, 1196; Rattramn. Corbeien., CXL, 770; Anonym., CXXXVIII, 632; Berno abb., CXLII, 1061; S. Ivo, CXL, 268, 267. — Resurrectio Domini per dies paschales secundum quatuor evangelistas veritate solita, S. August., XXXVIII, 1107, 1128. — Resurrectio secundum omnes evangelistas per septem dies octavarum Paschæ legitur in ecclesia, S. Greg. Magnus, LXXVIII, 515, 546. — Octavas Paschalis solemnitas, Rupert., CLXX, 218. — Cur hæc paschalis sacra solemnitas octavas habeat, *ibid.*, 198. — In quinquagesima dum lectiones una de Apostolo, altera de Evangelio sicut in Dominicis et Sabbatis habent, Cassian., XLIX, 90. — Persolvatur orationis elemosyna decimo quarto die Paschate, *ibid.*, 90. — Diplom., CII, 1174.

Paschæ festum piissime celebratum a Constantino Magno, Euseb. Pamph., VIII, 74. — Maxima solemnitate a monachis, S. Hieronym., XXIII, 92. — Tepidissima celebritate frequentatum a paucis Manichæis, S. Aug., XLII, 178. — Piissime a Ludovico I. Eginhard., CIV, 967; S. Eulogius, CXV, 1377, 1378, 1381, 1390. — Celebratio Paschæ in expeditione militari, Heribert., CXXI, 596, 598. — Sisinnius a Clemente papa cum 523 in Paschate baptizatus est, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 198. — In Pascha Rothomagens. archiepiscopi quasdam distributiones Rothomag. capitulo faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — Nundinæ die Paschatis celebratæ, Martin., Legion., CCIX, 899.

Annus a Paschate inceptus Liturg. Gallica, LXXII, 405. — Pascha clausum seu clausum Paschæ, *ibid.*, 200, 201. — Annotinum Pascha celebratum fuisse videtur post Dominicam in Albis, S. Greg. Mag., LXXVII, 581 (n.), 775. — Pascha annotinum est anniversarium Paschæ præteritæ, Beda Vener., XCIV, 536. — Vocatur Pascha annotinum quando quis diem quo baptismus suscepit, annum celebrat Belet., CCL, 88.

De Paschæ festivitate. — Sermones, S. Zeno, XI, 500, 503, 506, 507, 508; S. Ambros., XVII, 671, 672; S. Petr. Chrysolog., LII, 401, 406, 408, 411, 414, 417, 422, 424, 430; S. Leo Mag., LIV, 590, 595, 495, 497, 499; LVI, 1131, 1136; S. Maximus Taurin., LVII, 590, 594, 597, 598, 601, 603, 605, 609, 611, 613, 615, 617, 619, 621, 903; Faust. Rhegiens., LVIII, 877; Alto, CXXXIV, 843; Rather., CXXXVI, 719, 729; Odilo, CXLII, 1001, 1005, 1009; Werner. abb., CXLVII, 915, 921, 952; S. Ivo, CLXI, 590; Bruno Ast., CLXV, 1011; Hildebertus, CLXXI, 568, 564; Hugo a S. Victore, CLXXXVII, 1191; Abaelardus, CLXXXVIII, 484; S. Bernard., CLXXXIII, 273, 283, 288; Gueric., CLXXXV, 142, 144, 148; Isaac abb., CXCIV, 1831, 1827; Aelredus abb., CXCIV, 271, 278; Richardus a S. Vict., CXCVI, 1067; Garnerius Ling., CIV, 681, 686, 694; Petr. Celliens., CCL, 770, 771, 772, 778, 779, 780, 783, 785; Petr. Blesens., CCVII, 618, 621; S. Martinus Legion., CCVIII, 921, 925, 951; Alan. de Insulis, CCX, 206; Absalon abb., CCXI, 153; Helinandus, CCXII, 588; Innocent. III, CCXVII, 469.

Sermones in hebdomada Paschæ, S. Petr. Chrysologus, LII, 246, 420; S. Fulgent., LXV, 897, 900, 901, 902, 903, 905; Ogerius abb., CLXXXIV, 965; Alto, CXXXIV, 844. — Homiliae in die Paschæ, S. Bernard., CLXXXIII, 291, 296; S. Maxim. Taurin., LVII, 535, 539, 561, 563, 565; S. Caesar. Arelat., LXVII, 1041, 1043, 1047, 1050, 1053, 1056; S. Greg. Mag., LXXVI, 1169; Beda Venerabilis, XCIV, 425; Raban. Maur., CX, 34, 135, 140, 141; Haymo, CXVIII, 415; Anonym., CXXXIX, 1453; S. Petr. Damian., CXLIV; Radulph., CLV, 1818, 1852; Bruno Ast., CLXV, 807; Godefrid., CLXXIV, 795, 801.

Homiliae in Hebdomada Paschæ, S. Aug., XXXIX, 2075; S. Maxim. Taurin., LVII, 530; S. Greg. Mag., LXXVI, 1174, 1181, 1185, 1188, 1197; Beda Vener., XCIV, 159; Paulus Winfrid., XC, 1329; Raban. Maur., CX, 36, 142, 144, 145, 173, 176; Haymo, CXVIII, 455, 461, 466, 487, 489; Rather., CXXXVI, 726, 732; Beda Venerabilis, XCIV, 427; Radulph. Ard., CLV, 1837; Werner., CXLVII, 929, 931, 933, 937; Bruno Astem., CLXV, 807, 808; Godefrid., CLXXIV, 807, 811. — Homiliae de tempore paschali, *ibid.*, 296.

De sancto Paschate, S. Greg. Turon., LXXI, 172, 707; Liturg. Gall., LXXII, 405; ex vitis Patrum, LXXIII, 467; S. Greg. Mag., LXXVIII, 92; Talo, LXXX, 783; Alcuin., CL, 1222; CV, 1061, 1245; Dunstan., CXXXVII; Udalric., CLIX, 661; *sec. xi monum. liturg.*, CII, 847; Godefrid. abb., CLVII, 252; Rupert., abb., CLXX, 193, 195, 229; Hildebert., CLXXI, 562; Honorius Augustod., CLXXII, 651, 676, 692, 694, 695, 735, 787, 798, 927; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 60; Ernaldus, CLXXXIX, 1662; Emengaudus, CCIV, 1143.

De Hebdomada Paschæ, S. Greg. Mag., LXXVIII, 98-97; Dunstanus, CXXXVII, 496; Guido abb., CL, 1807, *sec. xi monum. liturg.*, CII, 848; Stephan., CLXVI, 1405, 1406; Honorius CLXXII, 754, 955.

De ratione Paschæ, Epistola, Dionys. Exiguus, LXVII, 19, 515. — Liber Beda Venerabilis, XCIV, 536. — Tractatus, Anonym., CXXXIX, 1560, 1562.

De celebratione Paschæ. — Dionysius Exig., LXVII, 485; Martinus Damien., LXXII, 49; Beda Ven., XC, 599; XCIV, 675; Chris. Druthmarus, CV, 1481; Raban. Maur., CVIII, 501; Anonym., CXXXIX, 1287; Joannes Rothomag., CXLVII, 83, *sec. xi monum. liturg.*, CII, 1016, 1017. — Argumenta paschalia, Dionys. Exig., LXVII, 407; Beda Vener., XC, 510.

De quarta decima luna paschali, Beda Ven., XC, 510; Raban. Maur., CVII, 720, 775; Anonym., CXXXIX, 1299.

De cyclo paschali, Beda Venerab., XC, 519; Rabanus Maur., CXL, 125; Beda presbyter CXXXIX, 578.

De computo, Anonym., CXXXIX, 1275; Heiperichus, CXXXVII, 17.

De termino Paschali, Anonym., CXXIV, 1282, 1283, 1300, 1308, 1309; Regino Prum., CXXXII, 191; Heiperich., CXXXVII, 40, 43.

Tabula Paschalis auctoritate sacri concilii Nicæni statuta, Anast. Biblioth., CXXVIII, 314; Joannes Rothomag., archiep., CXLVII, 151.

De tempore Paschatis Lanfranc., CL, 468. — Mores paschales in Farlesiu monasterio, Guido, CL, 1205. — Pascha annuina, *ibid.*, 1208; CL, 1018; Honorius, CLXXII, 620. — De varietatibus temporis Paschalis, Beletius, CCII, 131, 135. — De genuino Paschate, Richard. a S. Victore, CXCVI, 1059. — Phase quinque, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 454. — De quinquagesima Pasche et de his que circa hoc tempus sunt observanda, Honorius, CLXXII, 677, 679, 680, 681, 754, 753, 760; Beletius, CCII, 119. — De Pascha et diversis nominis hujus acceptationibus, Petr. Comestor, CXCVIII, 1614. — De diebus Pentecostes, Amalarius, CV, 1064. — De completionem dierum Pentecostes, *ibid.*, 1160, 1224, 1281. — Decreta SS. PP. Pii, Victoris et Leonis de Pascha, Isidor. Mercat., CXXX, 858, 859. — Schisma exortum de Paschatis celebratione, Prilegodus, CXXXII, 987. — Paschalis festa et gaudia celebrat, Venant. Fortunatus LXXXVIII, 130. — Officium in dominica resurrectionis, S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 239; LXXXV, 478, LXXXVI, 615; sec. xi monum. liturg. 956. — Officium in hebdomad., S. Isidor., LXXXV, 487, 493, 569; LXXXVI, 621, 623, 639. — De festis intra paschale tempus, sec. xi monum. liturg., CL, 1017. — Vetus missa in die Pasche, S. Greg. Mag., LXXXVIII, 259. — Benedictiones in Paschate, Grimald., CXXI, 866, 867. — Præfationes, *ibid.*, 896, 897. — Completorium in octava Pasche, Joannes archiep. Rothomag., CXLVII, 179.

De resurrectione sequentis, Notkerus, CXXVI, 1009; Adam a S. Vict., CACVI, 1435, 1459, 1440, 1442.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1207; Anonym., LXXXVII, 52; S. Paulin. Aquileien., XCIX, 490; Sedulius, Cl, 609; Raban. Maur., CXL, 1635; Walafrid. Strab., CXIV, 1083; Fulbertus, CXL, 353; Robert. rex, *ibid.*, 940, 941; Abælard., CLXXVIII, 1793.

Carmina, Theodulfus, CV, 379; Joannes Scotus, CXXII, 1225, 1228; S. Petr. Damiani., CXLV, 951; Petr., Ven., CLXXXIX, 1017.

Homilia de gaudio et admiratione B. Mariæ in resurrectione Filii sui, Amadeus Lausann. episc., CLXXVIII, 1331.

Sancta Elisabeth mysteria resurrectionis videt, CXC, 117.

CAP. VII. — De Ascensione

Quadragesima a Resurrectione die Ascensio Domini celebratur, Anonym., CXXXVIII, 624; S. Anselmus, CLVIII, 729. Ideo celebratur quia ascendere Christus memoratur ad coelos, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 768; Alcuin., Cl, 1225; Raban. Maur., CVII, 353, 357. — Christus antequam ascenderet omnia consummavit, S. Leo Magn., LV, 58. — In Ascensione completa sacramentorum quæ in lege et prophetis scripta erant revelata, S. Maxim. Taurin., LVII, 628. — Ascendit Christus in celum videntibus discipulis, *ibid.*, 571; S. Greg. Turon., LXXI, 175, 484, 1025. — Ascensio Christi altorum solennitatum consummationem habet, fructum declarat, augeat gratiam, S. Bernard., (LXXXI), 309. — Ascensio apostolis et toti Ecclesie utilis, Aurel. Cassiodor., LXX, 1104. Ascensio Christi pignus nostræ, S. Aug., LXXVIII, 1210. — Cautio et arrha nostræ, *id.*, XXXIX, 2081, 2082. — Glorificatio nostra, *ibid.*, 2083; S. Bernard., (LXXXIII), 383. — Post dies quadraginta data ad nostram fidem firmandam; S. Leo Magn., LIV, 394, 395. — Nobis causa gaudiorum, *ibid.*, 398; LV, 37; Rupert, CLXIX, 734; Gueric. abb., (LXXXIV), 736. — Non erat differenda, S. Bernard., CLXXXIII, 1151. — Ejus fides, *ibid.*, 1163. — Ascensionis Dominica effectus oculi desiderium, S. S. Leo Magn., LIV, 500. — Ascendendum post Christum scilicet corde, S. Aug., XXXIX, 2082. — Qui vult festivitatem Christi participare fieri studeat quod facit et ipse facere, Rather., CXXXVI, 743. — Resurrectio et Ascensio Christi celestem spem in nobis confirmant, Godefrid., abb., CLXXIV, 561. — Ascensus Domini triumphalis, S. Greg. Turon., LXXI, 231; Rather., CXXXVI, 735. — Ascensio Filii et Mariæ Assumptio simili stylo describuntur, S. Petr. Damian., CXLIV, 715. — Ascensio duplex ab Apostolo commendata, S. Bernard., CLXXXIII,

517. — Ascensionis quatuor gradus, *ibid.*, 740. — Ascensus Domini trifloris, Gueric. abb., CLXXXIV, 1146. — Ascendit in crucis patibulum, ascendit ad resurrectionis triumphum, ascendit in celum, Alan. de Insul., CCI, 242. — Triplicis hujus ascensus effectus, *ibid.* — Christus in corpore ascendit in celum, *ibid.*, 521. — Ascendit ut vitam doceat futuram, S. Damas., pap., XIII, 577. — Ut captivitatem captivam ducat, S. Maxim. Taurin., LVII, 571; Alan. de Insul., CCI, 244. — Ascensionis festum traditione receptum, S. Aug., XXXIII, 200. — Antiquitus institutum, S. Paulin. Nolan., LXI, 648. — Et in Gallia receptum, Liturg. Gall., LXXII, 169, 170. — Dies Ascensionis ferianda, Anonym., CXXXVIII, 624, Udalric., CXLIX, 635; Lanfranc., CL, 475; S. Ivo, CLXI, 266. — Non nisi in civitatibus et parochiis celebranda, *ibid.* — Processionem discipuli exhibuerunt Christo in die Ascensionis, Beletius, CCII, 20. — Processio in Ascensione in qua reus solvitur, Joannes archiep. Rothomag., CXLVII, 110, 122. — Prohibetur motus judiciorum, Anonym., CXXXVIII, 854. — Ad missam *Creto* cantatur, Lanfranc., CL, 481. — Festum Ascensionis et depositionis S. Leontii eodem die celebratur, S. Aug., XXXVII, 1208. — De die Ascensionis in basilica domus Martini, S. Greg. Turon., LXX, 556. — Ascensio Domini celebrata in ecclesia cathedrali Rothomagi, Joannes archiep., CXLVII, 57, 110. — Apud thulacenses monachos, Udalric., CXLIX, 634. — Apud Carthusianos, Guido, CLIII, 646, 753, 1143. — In Ascensione archiep., Rothomag., quasdam distributiones faciebant, Petr. Blesens., (CVII), 1179. — S. Elisabeth videt mysteria Ascensionis, Egbert., CXCIV, 147. — Primitiva Ecclesia feriam quintam in memoriam Ascensionis obervabat, Sicard., (CXIII), 374. — Octava Ascensionis usque ad Pentecosten proenditur, *ibid.*, 375.

De Ascensione Domini, Tertul., I, 1222; S. Philast., XII, 1273, 1286; S. Hieronym., XXX, 508; S. Greg. Turon., LXXI, 172, 325, 707; ex vitis Patrum, LXXII, 467; S. Greg. Magn., LXXXVIII, 104; S. Isidor., LXXX, 598; LXXXVI, 631; Alcuin., Cl, 1225; Raban. Maur., CVII, 553; Rather., (CXXXVI), 756; Joannes Rothomag., archiepisc., CXLVII, 57, 125; Samuel. Maroch., CXLII, 547; Guido abb., CL, 1213; sec. xi Monum. liturg., CL, 849; Godefrid. abb., CLVII, 256; Stephan., CLVI, 1407; Rupert. abb., CLXX, 253; Honor., CLXXII, 683, 700, 935; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 60; Ernald. abb., CLXXXIX, 1667; Sicard., CCXIII, 572; Innocent. III, CCXVII, 469. — De triplici ascensu Domini, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 806. — De gaudio et admiratione B. Mariæ in Ascensione filii sui, Amadeus Lausann. episc., CLXXXVIII, 1331.

De Ascensione Domini Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 432; S. Leo Mag., LIV, 394, 396, 499; S. Maxim. Taurin., LVII, 623, 625, 627, 853; S. Fulgentius, LXV, 914, 915; Auto, CXXXIV, 845; Rather., (CXVI), 734, 740; Odilo, CXLII, 1011; Werner. abb., CLVII, 952, 969, 972; S. Ivo, CLXXII, 591; Bruno Ast., CXLV, 1012, 1014; Heribert., CLXXI, 580, 585; Honor., CLXII, 1127; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1200, 1114; Abælard., CLXXVIII, 495; S. Bernard., (LXXXIII), 299, 301, 303, 309, 516; Gueric. abb., CLXXXV, 153; Isaac, (CXV), 1829; Aelred. abb., CXC, 283; Petr. Comest., CXCIII, 1778; Petr. Ceilens., CCII, 785, 788, 791; Garner. Lingonen., CCV, 700; Petr. Blesens., (CVII), 627; S. Martin. Legion., CCVIII, 1085, 1197; Absalon, CCXI, 182, 187, 195; Helinand., CCXII, CII, 594, 595.

Homiliae, S. Leo, papa, LIV, 394; S. Maxim. Taurin., LVII, 367; S. Greg. Magn., LXXVI, 1213; Beda Vener., XCIV, 174, 429; Raban. Maur., CX, 42, 231, 233; Haymo, CXVIII, 540, 542; Radulph., CLV, 1917, 1923; Bruno Ast., CLXV, 817; Godefrid., CLXXIV, 861, 871.

Sequentia, Notker., CXXXI, 1012; Robert. rex, CXXI, 941.

Benedictio, Grimald.; CXXI, 869. — Præfatio, *ibid.*, 898.

Hymni, Ennodius episc., LXIII, 550; Sedul., Cl, 609; Raban. Maur., CXL, 1634, 1656, 1657; Walafrid. Strab., CXIV, 1081; S. Petr. Damian., CXLV, 933, 961; Abælard., CLXXXVIII, 1795, 1796, 1797, 1798.

Carmina, Beda Vener., XCIV, 624; Marbod., CLXI, 1654.

Responsorium in die Ascensionis, Robert. rex, CXXI, 945. — Sermon in Octava Ascens., Abælard., CLXXXVIII, 494.

CAP. VIII. — De Pentecoste

Dicitur Pentecoste a πεντηκоста (quinquaginta), quia dies hæc a Resurrectione Domini distat quinquaginta diebus, Belet., CCII, 157. — Aliud Pentecoste, aliud Quin-

quagesima, *ibid.*, 153. — Pentecoste *Quinquagesima* interpretatur, sed non omnis Quinquagesima vocatur Pentecoste, Sicard., CCXIII, 378. — Pentecosten facit octavam hebdomadis initium, S. Ambros., XV, 1773. — Pentecoste dicitur festum in Quinquagesimo, S. Greg. Magn., LXVIII, 381 (n.). — Pentecoste apud Hebræos celebris dies erat quæ post quinque decadas celebratur, S. Isidor., Hispal., LXXXII, 250. — Quinquagesimo die post occisionem agni lex datur in Sina, quinquagesimo post resurrectionem Christi die Spiritus sanctus apostolis mittitur, Rather., CXXXVI, 748; S. Cyrillus, III, 1189, 1202. — Dies Pentecostes, id est tempus paschalis Quinquagesimæ, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 87. — Veteris et Novi Testamenti consensus quoad celebritatem Paschæ et Pentecostes, S. Aug., XXXIII, 217, 218. — Pentecostes dies festus de Septimanis factus, *ibid.*, XXXVIII, 73. — Pentecoste Judæorum figura Pentecostes Christianorum, *ibid.*, XLII, 505. — Causa festivitatis Pentecostes lex data in Sina, adventus Spiritus sancti, S. Isidor., Hispal., LXXXIII, 768; Beda Vener., XCIV, 537; Alcuin., CI, 1236; Raban. Maur., CVII, 354. — Pascha, Pentecoste et Cænopegia Judæorum triplicem religionis Christianæ statum figurant, nempe penitentiam, justitiam et gloriæ, Petrus Lombard., CACI, 970. — Pentecostes festum causam magis sacram habuit quam ceteras festivitates Judæorum, Rupert. abb., CLXVII, 1756. — Judæi celebrant Pentecosten quod tunc legem acceperant, nos quia Spiritum sanctum accepimus, Belet., CCII, 155. — Adventus Spiritus sancti solemnitas est veneranda tum propter personam, tum propter causam, Sicard., CCXIII, 375. — Tantum Deus Christum in die Pentecostes glorificavit, quantum a Judæis in Parasceve deonestatus est, Balduin., CCIV, 1153. — In Pentecoste apostoli receperunt perfecti baptismatis atque omniæ consecrationis mysterium, S. Petr. Damian., CXV, 103. — Receperunt secundam gratiam S. Spiritus, Rupertus, CLXVII, 1647. — Nunc Spiritus sancti adventum præfiguratur baptismus in Sabbato constitutus, Sicard., CCXIII, 375. — Dies festus a Jeremia significatur, dies proprie festus, Tertull., I, 1223. — Dies omni ævo præ ceteris sollemnis, S. Aug., XXXIX, 2094. — Pentecostes festum comparatur cum festo incarnationis, S. Greg. Magn., LXI.VI, 1225. — Solemnitas Pentecostes quam honorabilis, *ibid.* — Pentecostes lætitiæ, S. Philastr., XII, 1275; Nicolaus papa, CXLX, 1210. — In lætitiis celebranda, Raban. Maur., CVII, 354. — Per Quinquagesimam Pentecostes æterna lætitiæ ostenditur, Haymo, CXVIII, 883. — Paschæ et Pentecostes sollemnitas omnium maximæ festivitatum, Raban. Maur., CXI, 307. — Pentecostes festum antiquum, S. Paulin. Nolan., LXI, 95, 619, 828. — Traditione acceptionis, S. Aug., XXXIII, 200. — Antiquitus in Gallia receptum, Liturg. Gall., LXXII, 169, 170. — Generale, Belet., CCII, 18. — Non nisi in civitatibus et parochiis celebrandum, S. Ivo, CLXI, 266. — Ad superlativum gradum pertingit, Udalric., XLIX, 656; Laufranc., CL, 475. — Dominico die semper agebatur Pentecostes festum, S. Aug., XXXV, 2289; Egbert. Eborac., episc., LXXXIX, 384. — Pentecostes die Christum ad coelos ascendisse multi putant, S. Aug., XLV, 2095. — A Paschate ad Pentecosten jejunare nefas putabant, Tertull., II, 79; S. Ambros., XV, 1773; S. Maxim. Taurin., LVII, 372; S. Benedict. abb., CIII, 1137, 1146; Petr. de Honestis, CLX, 111, 721. — Causa lætitiæ et ob conversationem Christi cum apostolis, S. Maxim. Taurin., LVII, 372. — Pentecostes finito festo jejunia relaxantur, Eugipp., LXII, 760. — In diebus Pentecostes non flectuntur genua, Dionys. Exig., LXVII, 153; S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 768; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 828, 829, 887; S. Ivo, CLXI, 267; Gratian., CLXXXVII, 1784. — Quinquagesima Pentecostes futuram vitam significat, S. Bernard., CLXXXIII, 326. — Sancti dies Pentecostes feriandi, Gratian., CLXXXVII, 1781. — Sunt omnes dies tanquam Dominice, S. Ambros., XV, 1773. — Infra Pentecosten non cantatur graduale, Rupert., CLXX, 29. — A Pascha ad Pentecosten non cantatur responsorium, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 454. — A rogationibus usque ad transactas Octavas Pentecostes ab uxoriis et nuptiis abstinendum, S. Eutychian., V, 167. — Ante Pentecosten ab uxoriis abstinendum, Regino, CXXXII, 249. — In Pentecoste, Belet., CCII, 72. — In Octava, Rather., CXXXVI, 866. — Sabbatum Pentecostes sabbato sancto æquiparandum, Rab. Maur., CVII, 353. — Eodem modo celebrandum, Anonymus, CXXXVIII, 1076; Belet., CCII, 137. — Pentecoste ordinandis lavacris latissimum spatium est, Tertull., I, 1222. — Vigilia Paschæ et Pentecostes, duo ad baptizandum tempora legitima, S. Eutychian., V, 166; S. Siric., papa, XIII, 1134; Dionys. Exig., LXVII, 232, 284; Isid.

Hispal., LXXXIV, 167, 183; Hetta, CV, 784; Leo IV, CXV, 679; Regino, CXXXII, 240, 241; Rather., CXXXVI, 535, 536; Anonym., CXXXVIII, 624; Burchard., CXL, 725; Jordan., CXLII, 1391; S. Ivo, CLXI, 81, 82, 110; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 455; Gratian., CLXXXVII, 1798, 1799. — In monasterio beati Martialis in Pentecoste baptizamus agitur et servi a Domini libertate donantur, Jordan. Lemov., episc., CXI.II, 1594. — In Sabbato Pentecostes tres litanie nulla ratione prætermitti possunt, *ibid.*, 1395; Joann. Rothomag., CXI.VII, 52, 103, 176. — Omnes campanæ pulsantur ad Gloria in excelsis in Sabbato Pentecostes, *ibid.*, 42, 105, 177, 181. — In Sabbato Pentecostes Credo non cantatur, *ibid.*, 58. — Aqua benedicebatur, Ratramn., CXXI, 768. — Vigilia Pentecostes cum lectionibus celebrabatur, *ibid.*, 770. — Jejunium in eo, Liturg. Gall., LXXII, 206, 207. — Dies Pentecostes incipiebat olim celebrari post vespem Sabbati, S. Greg. Magn., LXXXVIII, 580 (n.). — Flores ad tertiam olim in die Pentecostes projiciebantur, Joannes Rothomag., CXVII, 58, 112. — Altare incensatur a septem presbyteris casulatis, *ibid.*, 111. — Infra Octavam a celebrante tantum et diacono, *ibid.* — In Pentecoste olim missæ tres, Liturg. Gall., LXXII, 175. — In Pentecoste omnes fideles communicare debent, S. Eutych., V, 166; S. Isidor., LXXXIV, 266; Egbert. Eborac., episc., LXXXIX, 385; Regino, CXXXII, 183, 227; Atto, CXXXVI, 42; Udalric., CXXXV, 1073; Rather., CXXXVI, 542 (n.); S. Ivo, CLXI, 163; Gratian., CLXXXVIII, 1738. — Qui non communicat non reputandus catholicus, Egbertus, LXXXIX, 385; Atto, CXXXIV, 42. — Viginti dies in pane et aqua debet penitere, Burchard., CXL, 963. — Cum pietate Ludovicus I Pentecosten celebrabat, Eginhard., CIV, 957. — In Pentecoste motus judicarios exequi penitus prohibitum, Anonym., CXXXVIII, 854. — Apud Saxones populus solvebat septimum decimas, *ibid.*, 505, 514; sæc. XI, Diplom., C.II, 1174. — In Pentecoste pax regis dies octo, *ibid.*, 1191, 1191. — Curia regum, S. Ivo, CLVII, 528. — S. Elisabeth videt mysteria Pentecostes, Egbert. abb., CXCIV, 147. — In die Pentecostes usque in Sabbatum tres Psalmi ad nocturnos tresque lectiones antiquo more dicuntur, Gratian., CLXXCVII, 1859. — In octo diebus Credo cantatur, Joannes Rothomag., CXLVII, 58. — Octava Pentecostes, venerationis, Belet., CCII, 78. — Octavæ Paschæ et Pentecostes olim feriabantur, Ratramn., CXXI, 770; Berno, CXLII, 1061. — In Pentecoste secunda, tertia et quarta feria non minus quam dies Dominicus solemniter honorabantur, Anonymus, CXXXVIII, 852. — Litanie post Pentecosten a quinta feria ad Sabbatum celebrabantur, S. Isidor. Hispalensis, LXXXIV, 514. — Solemnitas Pentecostes apud Carthaginienses, Guigo, C.LIII, 646, 656, 666, 733. — In ordine S. Benedicti, Laufranc., CL, 471. — In die Pentecostes archiepiscopi Rothomagi quasdam distributiones faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — Jejunium in Pentecoste celebratum, S. Philastr., XII, 1286; Rupert., CLXX, 29. — Ex traditione apostolica et institutione Spiritus sancti, S. Leo Magn., LIV, 415. — Quadragesima post Pentecosten, Egbert., LXXXIX, 425, 426. — Jejunium non contrariat sollemnitatem Spiritus sancti, Rupert., CLXX, 26. — Pentecostes festum, S. Hieronym., XXX, 509; Eugipp., LXXII, 702; S. Greg. Magn., LXXXVIII, 111; S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 615; LXXXVI, 689; Alcuin., CI, 1226; Amalar., CV, 1501; Raban. Maur., CVII, 354; Heribert., CXLI, 609; Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 58, 126; Udalric., CXLIX, 672; Laufranc., CL, 471; Guido, *ibid.*, 1214, 1215; sæc. XI Monument. liturg., CLI, 849, 850, 1018; S. Ivo, CLXI, 267; Rupert., CLXX, 276; Honor., CLXXII, 651, 693, 701, 939; Orderic., CLXXXVIII, 65; Ernald., CLXXXIX, 1671; Belet., CCII, 155, 157; Petr. Cellens., CCII, 795, 798, 802, 805; Stephan. de Mureto, CCIV, 1132; Sicard., CCXIII, 378. — De Pentecostes celebratione ejusque ceremoniis apud Judæos, Raban. Maur., CVIII, 897. — Terminus Pentecostes, Anonym., CXXXIX, 1285. — Argumentum inveniendi Pentecosten, *ibid.*, 1299. — Hebdomada Pentecostes, Dunal., CXXXVII, 498. — De Pentecostali tempore, Honorius, CLXXII, 733. — De officio missarum infra hebdomadam Pentecostes, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 456. — De Octavis Pentecostes, Udalric., CXLIX, 672; sæc. XI Monument. liturg., CLI, 1019. — Differentia officii sabbati Pentecostes cum Sabbato sancto, Belet., CCII, 137.

De Pentecoste Sermones, S. Ambros., XVII, 675; S. Leo Magn., C.IX, 400, 404, 411; S. Maxim. Taurin., LVII, 629, 631, 653, 655, 657, 659, 641, 857; S. Fulgent., LXV, 742, 916, 917, 918; Atto, CXXXIV, 846; Rather., CXXXVI, 745; Odilo, CXLI, 1014; S. Petr. Damian., CXLIV, 619; Werner. abb., CLVII, 979, 983; S. Ivo, CLXII, 592; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1119; Abtard., CLXXVIII,

501; S. Bernard., CLXXXIII, 225, 226, 230; Guerric. abb., CLXXXV, 157; Isaac abb., CXIV, 1835, 1838, 1841; Garnerius Lingon., CCV, 701; Petrus Blesens., CCVII, 650, 634; S. Martin. Legionens., CCVIII, 1203, 1265; Alnus., CCX, 218, 221; Absalon abb., CCXI, 199, 203, 209, 213; Helinand., CCXII, 611, 620, 623; Innocent. III., CCXVII, 415, 419, 421.

Homiliae. S. Maxim. Taurin., LVII, 371, 375, 377; S. Greg. Magn., LXXVI, 1214; LXXVII, 1220; Raban. Maur., CX, 43, 253, 256; Haymo, CXVIII, 556; Radulph., CLV, 1935, 1940; Bruno Ast., CLXV, 818; Godefridus, CLXXIV, 883, 891.

Sermones de jejunio Pentecostes, S. Leo Magn., LIV, 415, 418, 420.

Sermones in hebdomadam Pentecostes, Werner. abb., CLVII, 989, 991; Abelard., CLXXVIII, 516. — Homiliae in hebdomadam Pentecostes, S. Aug., XXXV, 1484, 1719; XXXIX, 1909; Beda Vener., XCIV, 197; Raban. Maur., CX, 260, 261, 262, 263; Haymo, CXVIII, 562, 564. De Pentecoste sequentiæ, Nokter., CXXI, 1012; Robert. rex, CXLI, 942; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1446. — Benedictio, Grimald., CXXI, 869.

Responsorium, Robert. rex, CXLI, 944.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1194; Ennod. episc., LXIII, 328; Raban. Maur., CXII, 1659; Walafrid. Strab., CXIV, 1084; Robert. rex, CXLI, 939; Abelard., CLXXVIII, 1797, 1798.

CAP. IX. — De festo corporis Christi.

Festum corporis Christi olim celebrabatur in feria quinta majoris hebdomadæ sub nomine Natalis calicis, S. Isidor. Hispal., LXXXV, 623. (Vide feriam v in Cena Domini.) — Incensator in ecclesia cathedrali corpus Christi a quatuor clericis in festo Eucharistiæ, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 123. — Processio in festo corporis Christi.

De corpore et sanguine Christi, Gezo abbas, CXXXVI, 369; Burchard., CXI, 751; Gerard., CXIII, 1278; Lanfranc., CL, 407; Hugo a S. Vict., CLXXVI, 461; S. Hildegardis abbatissa, CXCII, 212; Balduin. Cantuariens. episc., CIV, 403.

Libri de SS. Sacramento altaris, S. Paschas. Radbert., CXX, 1262; Ratramn., CXXI, 105; Gilbert., CXXXIX, 178; Hermann. abb., CLXXX, 727, 746.

Tractatus de SS. Sacramento altaris, Goffrid. abb., CLVII, 211; Stephan. de Balgatico, CLXXII, 1275; S. Bernard., CLXXXII, 1149.

Epistolæ de corpore et sanguine Christi, S. Paschas. Radbert., CX, 1352; Rather., CXXXVI, 643.

Sermones de Sacramento altaris, S. Fulgent., LXV, 896; Hildebert., CLXXI, 601; Egbert., CXC, 15.

Sermones in festivitatem corporis Christi, Werner. abb., CLVII, 1021; S. Anselm., CLVIII, 631; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 956.

Fragmenta officii in festo Corporis Christi, Joannes archiepisc. Rothomag., CXI.VII, 126.

Responsoria in festo sacramenti Eucharistiæ, Robert. rex, CXLI, 944.

Hymnus de sacramento corporis et sanguinis Christi, S. Odo abb., CXXXIII, 513.

Versus de corpore et sanguine Christi, S. Paschas. Radbert., CXX, 1262.

CAP. X. — De transfiguratione Domini.

VIII Idus Augusti celebratur transfiguratio Domini in monte Thabor, Joannes Witzburgens., CLV, 1089; Alanus de Insulis, CCX, 322. — Hac die celebratur non quia hac die facta fuit sed ab apostolis hac die manifestata, Sicard., CCXIII, 419. — Transfigurati Christi vestes albæ sanctos significant, Petr. Lombard., CXCI, 486. — Oblationes panis et vini capitulo Rothomagensi in Transfiguratione factæ, Petr. Blesens., CXLII, 1179. — Olim missæ tres in Transfiguratione, Liturgia Gall., LXXII, 175.

De Transfiguratione, S. Greg. Turon., LXXI, 408; S. Anselm., CLVIII, 515, 602, 604, 607; Petr. Lombard., CXCI, 1081; Petr. Comest., CXCVIII, 1581; Belet., CXLII, 147; Petrus Blesens., CCVII, 777; Sicard., CCXIII, 419.

De Transfiguratione sermones, S. Leo, LIV, 530; Petr. Vener., CLXXXIX, 953; Petr. Celensis., CXLII, 840, 843. — Homilia, S. Ambros. Autpert., LXXXIX, 1505. — Officium, S. Isidor. Hispal., LXXXV, 806.

PARS TERTIA.

DE FESTIS B. MARIE VIRGINIS.

CAPUT PRIMUM. — De festis B. Mariæ in genere.

Opus Mariam venerati sunt discipuli eique singula-

bantur affectu dilectionis, S. Hieronym., XXX, 124. — Festa B. Mariæ celebrantes ejus intercessione digni sunt, Godefrid. abb., CLXXIV, 574. — In quatuor festivitibus B. Mariæ usum pallii Popponi Aquileiensi patriarchæ permisit Joannes XIX, Joannes XIX, CXLI, 1158. — In festivitibus B. Mariæ, excepta annuntiatione, dicitur Credo Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 38. — In omnibus festivitibus B. Mariæ Credo ad majorem missam dicatur, Lanfranc., CL, 481. — Vigilii et festis S. Mariæ par Dei et sanctæ Ecclesiæ per omne regnum, Edwardi III leges ecclesiasticæ, CLII, 1191. — Festa B. Mariæ generalia, Belet., CCLII, 18. — Quinque festa B. Mariæ authentica ac comprobata, *ibid.*, 149, 150. — Festum Assumptionis, festum Parientis in natali Domini, festum Natalitatis, Annuntiationis, festum Mariæ ad martyres quod modo festum Omnium sanctorum appellatum est, *ibid.*; Sicard., CXIII, 414. — Festivitas B. Mariæ, Goffrid. abb., CLVI, 149. — De omni festivitate Matris Domini, *ibid.*, 266. — Sabbatum B. Virginis dicatur, S. Petr. Damian., CLV, 566. — Pia devotio B. Virginis officium recitandi ei missarum solemnitas ad ejus honorem singulis sabbatis celebrandi, *ibid.*, 564. — Sabbati jejunium coelesti virtutis celebratum est, *ibid.*, 804. — Missa Beatae Mariæ in sabbatis, in festis capituli et candelarum dicatur privatim, exceptis diebus Natalis Domini, Sabbato S. et quatuor festis B. Mariæ, Guigo, CLIII, 1144, 1145. — Mariæ Virginis sacratissimus dies Sabbati, Guerric. abb., CLXXIV, 638. — Sermo de laudibus Mariæ ex partu Salvatoris, S. Fulgent., LXV, 898. — Homilia de solemnitate perpetuæ Virginis Mariæ, Haymo, CXVIII, 765. — Sermo in festo B. Mariæ, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 770. — Sermo de B. Maria, Aelredus abb., CLXXVIII, 353.

Hymni de S. Maria, Ennod. episc., LXIII, 332; Venant. Fortunat., LXXXVIII, 265; Walafrid. Strab., CXIV, 1090; Abelard., CLXXVIII, 1805. — Prosa de Beata Virgine, Fulbert., CXLI, 345. — Versus de ecclesia B. Virginis Mariæ, Flodoard., CXXX, 495. — Carmen de Virgine Maria, Hildebert., CLXXI, 1407. — Mariæ Virginis laudes, S. Petr. Damian., CXLIV, 933, 931. — Ad eandem oratio carminica, *ibid.*, 937. — De B. Mariæ semper Virgine præconiis, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 770. — Tractatus ad laudem gloriosæ Virginis, S. Bernard., CLXXII, 1141. — Sententiæ de S. Maria, Alan. de Insulis, CCL, 246. — Mariæ, Adam. Scot., CCXI, 753. — De partu Virginis, *ibid.*, 699, 711. — Fragmenta Mariana, *ibid.*, 745, 753. — Missa in honorem S. Mariæ, Monumentum liturgica sacra XI, CLI, 907. — Benedictiones in festivitatem B. Mariæ, Grimald., CXXI, 876.

CAP. II. — De singulis festis B. Mariæ.

§ I. — De Conceptione.

In Conceptione B. Mariæ officium, S. Isidor. Hispal., LXXXV, 932. — Festum Conceptionis beatæ Mariæ a S. Anselmo primum in Anglia institutum. Apud eundem, *ibid.* (w.). — In Grecia ab anno 1166 inter eas festivitates quibus forum vacat, *ibid.*, 933 (n.). — Beatae Mariæ Conceptio immaculata innuitur, Hildebert., CLXXI, 629. — Immaculata asseritur, Oger. abb., CLXXXIV, 910. — Miraculis declaratione celebranda, S. Anselm., CLIX 319, 323; Sicard., CXLII, 431. — Maria ab originali et actuali peccato immunis, Guerric. abb., CLXXXV, 192; CLXXIV, 1074. — Festum Conceptionis ab aliquibus jampridem celebratum, sed nondum authenticum ac comprobatum, Belet., CCLII, 149, 150. — In Conceptione B. Mariæ Rothomagensis archiepiscopi quasdam distributiones Rothomagensi capitulo faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — Conceptio Beatae Virginis celebrata ob revelationem cuidam abbati factam, Sicard., CXLII, 421. — Tractatus de Conceptione B. Mariæ, S. Anselm., CLII, 511. — Sermo de Conceptione B. Mariæ, *ibid.*, 519. — Sermo de Conceptione B. Mariæ, Oger. abb., CLXXVII, 918.

§ II. — De Nativitate B. Mariæ.

Nativitatis festum, S. Hieronym., XXX, 437; Adalard., CV, 544; Flodoard., CXXXV, 408; Joannes XII., *ibid.*, 977; Joannes XIX, CXLI, 1158; Udalric., CXLIX, 655; Lanfranc., CL, 478. — Nativitas S. Mariæ feranda, S. Ivo, CLXI, 268, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 136, 137. — Nativitas B. Mariæ a Bonifacio martyre notata, ex Liturgia Gallicana, LXII, 171, 172. — Item a concilio Narbonensi et Gregorio Turonensi, *ibid.* — Nativitatis B. Mariæ festum authenticum ac comprobatum, Belet., CCLII, 149, 150. — Festum Nativitatis per revelationem institutum, *ibid.*, 152. —

Habet octavam non institutionis bene vero devotionis, *ibid.* — Nativitas B. Mariæ per revelationem celebranda declaratur, Sicard., (CXII, 421. — Tempore S. Anselmi ortas Nativitates B. Mariæ in pluribus ecclesiis jam habuit, S. Anselm., CLIX, 224. — Ut fierent in ecclesia Cantuariensi plures rogabant, *ibid.* — Mariæ Nativitas sancta, S. Bernard., CLXXXII, 332, 334. — Nativitatis festum receptum, *ibid.* — Quanto studio Ecclesia Del colit Nataleni diem B. Mariæ, S. Petr. Damian., CXLI, 741; Godefrid. abb., CLXXIV, 1010. — In die Nativitatis B. Mariæ demoniacus liberatus, Flodoard., CXXIV, 486. — In nativitate B. Mariæ fratres Carthusiani bis habent vinum, Guigo, CLIII, 733. — In Nativitate archiepiscopi Rothomagensis quasdam distributiones capitulo Rothomagensi faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — Infra octavam Nativitatis B. Mariæ dicatur feriale Kyrie eleison sine Gloria in excelsis nisi in sabbato aut festo xii lectionum, Guigo, CLIII, 1143.

Sermones de Nativitate, auctores incerti, XCVI, 277, 279, 280; Odilo, CXIII, 1028, 1029; S. Petr. Damian., CXIV, 736, 740; CXLV, 1038, 1119, 1150, 1161, 1171; Bruno Astens., CLXY, 1022; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 907, 979, 1102; S. Bernard., CLXXXIII, 437; Odo abb., CLXXXVIII, 1633; B. Pater Isaac, CXIV, 487; Aelred., CXCV, 516, 522, 526; Garner. Lingon., CCV, 759, 763, 774; Petrus Blevensis, CCVII, 672; S. Martin. Legionens., CCIX, 25; Absalon abb., CCXI, 263; Helinand., CCXII, 652, 661; Innocent. III, CCXVII, 497, 583.

Homiliæ de Nativitate, Paul. Winfrid., XCV, 1514; Vener. Beda, XCIV, 413; Raban. Maur., CX, 51; Radulph. Ardens., CLV, 1439, 1443; Godefrid., CLXXIV, 1003, 1006, 1010, 1012.

Officium in Nativitate gloriosæ Virginis, S. Isidor., LXXV, 844. — Prefatio in Nativitate, Grimald., CXXI, 913. — Sequentia in Nativitate, Notker., CXXXI, 1015. — Responsorium, Robert. rex, CXLI, 946; sæculi xi, Monumenta liturgica, CLII, 853, 875. — De Nativitate Mariæ Virginis, Honor. Augustodun., CLXXII, 689, 769, 1000. — Carmen de Nativitate, Beda Vener., XCIV, 631. — De Nativitate B. Mariæ agitur in Martyrologio, S. Protodii Mart., LXXX, 419; Martyrol. Rabani, CX, 1167; Wandalbertis, CXXI, 610; Adonis, CXXIII, 167, 201, 348; Usuardi, *ibid.*, 449; Notkeri, CXXXI, 1148; Kalendaris et Martyrologis antiquis, CXXXVIII, 1188, 1191, 1200, 1206, 1241, 1262, 1275.

§ III. — De Presentatione B. Mariæ in templo.

XI Kal. Decembris Presentatio B. Virginis in templo, Joannes Wirzburgens., CLV, 1090. — Mariæ Presentatio in templo, S. Anselm., CLVIII, 748.

§ IV. — De Annuntiatione.

Annuntiationis festum, Kalendar. S. Hieronym., XXX, 437; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 52; Martyrol. S. Protodii, LXXX, 414; Adalhard., CV, 544; Raban. Maur., CX, 1137; Wandalbert., CXXI, 593; Ado, CXXIII, 151, 242; Usuardi, *ibid.*, 871; Notker., CXXXI, 1058; Flodoard., CXXXIV, 408; Joannes XIII, *ibid.*, 977; Kalendaris et Martyrolog. antiqua, CXXXVIII, 1187, 1193, 1205, 1220, 1260, 1267; Joannes XIX, CXLI, 1158; S. Anselm., CLVIII, 963; CLIX, 560; S. Ivo, CLII, 583; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 699, 700; Alan. de Insul., CCX, 200. — Annuntiatio Christi inter festivitates præcipuas secundæ classis recensetur, Lanfranc., CL, 475. — Miracula in solemnitate Annuntiationis Domini, Flodoard., CXXXV, 446. — Christi de coelo descensus Mariæ Assumptione mirabilior, S. Bernard., CLXXXIII, 425. — Annuntiationis circumstantiæ exponuntur, *ibid.*, 393. — Solemnitas Dominicæ Matris in die xv Kalendarum Januariarum omnimodo celebratur, S. Isidor., Concil. Tolet. I, LXXXIV, 441. — Annuntiatio B. Mariæ 18 decembris celebrabatur, festum S. Mariæ Virginis dicta, LXXXV, 170. — Græci in festo Annuntiationis ex more antiquo in Quadragesima consecrant et non jejunant, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 324. — In Annuntiationis Credo non cantatur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 38. — In Annuntiatione nihil amplius agitur quam in quolibet Dominicæ, Udalric., CXLI, 654. — In Annuntiatione si die Dominica contigerit fratres Carthusiani his habent vinum, Guigo, CLIII, 733. — Gloria in excelsis dicitur quodocunque contingat, *ibid.*, 1145. — Quando Annuntiatio celebratur post Pascha, dicitur responsum, *Prope est Dominus alleluia*, *ibid.* — Annuntiationis festum congrue celebratur in Quadragesima, Guigo, *ibid.*, CLXXV, 115. — Annuntiationis Dominicæ lætitia et effectus, *ibid.* — Si festum Annuntiationis infra

Septuagesimam celebrari contingat non omittuntur ecclesiæ lætitiæ præter *Alleluia*, Belet., CCII, 87; Sicard., CCXIII, 410. — In Annuntiationis festo quasdam distributiones faciebant capitulo Rothomag., archiepisc., CCVII, 1179.

Sermones de Annuntiatione, S. Petr. Chrysolog., LII, 517, 575, 579, 582, 585; S. Leo Magn., LIV, 501, 508, 509; LVI, 1140; Eleuther., LXV, 96; Odilo, CLIII, 1001; S. Ivo, CLXII, 583; Bruno Astens., CLXV, 1028; Hildebert., CLXXI, 605; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 933, 975; Abaelard., CLXXVIII, 579; S. Bernard., CLXXXIII, 55, 109; Gueric. abb., CLXXXV, 115, 120, 124; Aelred. abb., CXCV, 251; Petr. Comest., CXCVIII, 1537; Arnulf. Lexoviens. episc., CCI, 167; Petr. Celliens., CCII, 705, 708, 711, 718, 718, 722; Alan. de Insul., CCX, 200; Absalon abb., CCXI, 118, 124, 130; Innocent., CCXVII, 521.

Homiliæ, S. Ambros., XV, 1531; S. August., XXXIX, 2104; Beda Vener., XCIV, 9; Paul. Winfrid., XCV, 1470; Radulph. Ardens., CLV, 1553, 1558; Godefrid., CLXXIV, 747, 758; Amed. Lausan., episc., CLXXXVIII, 1313. — Missa, S. Isidor., LXXV, 170. — Officium, *ibid.* — Prefatio, Grimald., CXXI, 908. — Hymni, Raban. Maur., CXII, 1665; Abaelard., CLXXVIII, 1816. — Carmen, S. Petr. Damian., CXLV, 933, 934. — Tractatus, *id.*, CXI, 537; sæculi xi, Monum. liturgica, CLII, 840, 873, 891; Honor., CLXXII, 901; Ermengaudus, CCIV, 1243; Adam. CCXI, 699; Sicard., CCXIII, 411.

§ V. — De Visitatione.

Homilia in festo Visitationis B. Mariæ, Beda Vener., XCIV, 15.

§ VI. — De partu Virginis.

Festum Partientis in Natali Domini, Sicard., CCXIII, 414; Adam., CCXI, 753.

§ VII. — De Purificatione B. Virginis et presentatione Domini.

Purificatio Kalendar., S. Hieronym., XXX, 437; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 46, 297 (n.); Martyrol. S. Protodii, LXXX, 415; S. Paulin. Aquil., XCIX, 539; Adalhard., CV, 537, 538; Hetta, *ibid.*, 764; Martyrol. Rabani, CX, 1150; Wandalberti, CXXI, 588; Radulph., CXIX, 717; Walter., *ibid.*, 740; Grimald., CXXI, 768; Martyrol. Adonis, CXXIII, 119, 225; Usuardi, *ibid.*, 721; Notkeri, CXXXI, 1012; Regino, CXXXII, 265; Joannes XIII, 977; in capitulis ecclesiasticis Ludovici, CXXXVIII, 624; in capitulis Caroli II, *ibid.*, 714; Martyrol. antiqua, *ibid.*, 1168, 1194, 1204, 1214, 1259, 1265; Joannes XIX, CXLI, 1158; sæculi xi, Monumenta liturgica, CLII, 889; S. Anselm., CLVIII, 620, 624; S. Ivo, CLXII, 575. — Dicitur vel Purificatio, vel Candelaria vel *ἡσάβη*; Purificatio propter præceptum legis, Candelaria propter candelas quas in processione deferendis mos est, *ἡσάβη* quod Simeon et Anna prophetissa Christo obviaverunt, Belet., CCII, 87. — Maria Purificationis lege non obstricta, S. Bernard., CLXXX II, 569. — Purificatio B. Mariæ humilitatem docet, Gueric. abb., CLXXXV, 75. — Maria purificationem implevit ut simul et obedientissimæ humilitatis virtutem et evangelicæ Purificationis insinuaret veritatem, *ibid.*, 65. — Purificatio B. Mariæ digne celebrandæ præparatio, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 445. — Purificationis festum feriandum, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Authenticum ac comprobatum, Belet., CCII, 149, 150. — Majore solemnitate celebratum, Udalric., CXLI, 653. — Inter præcipuas secundæ classis festivitates deputatum, Lanfranc., CL, 475. — Piissime peractum, S. Eulog., CXV, 1390. — Dies Purificationis sanctæ Mariæ festive ut Assumptionis celebratur, exceptis vigiliis et octavis, Joannes Rothomag. archiep., CXLVII, 43, 44. — Presentatio Domini comparatur cum animæ confessoris deportatione in cælum per angelos, S. Petr. Damian., CXLI, 522. — Duplex solemnitas, Partientis scilicet et Partus, quoad Matrem dicitur Purificatio, quoad Filium *apopante* vel obviatio nuncupatur, Sicard., CCXIII, 245. — Purificationi Mariæ concurrentes in templo, Joseph, Anna, Simeon, Thom. Cisterciens., CCVI, 130. — Dicitur etiam festum Simeonis, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 207 (n.). — Ex more antiquo sunt in hoc festo cum cereis ardentibus processiones, S. Gregor. Mag., *ibid.*, 297, 298 (n.); S. Isidor., LXXX, 693; Raban. Maur., CVII, 545; Helperich., CXXXVII, 787, 788; Joannes Rothomag. archiep., CXLVII, 43, 44; S. Anselm., CLVIII, 625; Rupert. abb., CLXV, 87; Sicard., CCXIII, 243. — Cereorum origo in festo Purificationis ex februalibus paganorum

festis, Alcuin., CI, 1181. — Sergius papa præcepit in ea litaniis fieri, *ibid.* — Theophanes refert ad annum 512 festi hujus institutionem. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 218. — Institutum fuit juxta quosdam ex occasione lustrationis urbis quæ Romæ agebatur, *ibid.*, 299. — Quadagesima die a Nativitate Domini Purificatio sanctæ Mariæ. CXXXVIII, 714. — Benedictio super cereos in Purificatione sanctæ Mariæ, sæculi xi. Monum. liturgica, CLI, 834. — Ecclesiæ mos ut fideles in festo Purificationis cereos sive candelas portent, S. Anselm., CLXVIII, 625. — In Purificatione S. Mariæ candelas portamus ut felici gaudio justis Simeonis aliquatenus participemus, Rupert. abb., CLXX, 87. — Remis in ecclesia B. Mariæ miracula in die Purificationis bis obtenta, Flodoard., CXXXV, 441, 412. — Si Purificat infra Septuagesimam evenierit nihil in ea juxta romanam consuetudinem præter *Alleluia* de solita glorificatione mutandum, sæculi xi. Monumenta liturgica, CLI, 1012; Sicard., CXXIII, 410. — In festo Purificationis *Gloria in excelsis* dicatur quodcumque contingat, Guigo, CLIII, 1145. — In Purificatione fratres Carthusiani bis habent vinum, *ibid.*, 735. — In Purificatione Rothomag. archiepisc. quasdam distributiones Rothomagensi capitulo faciebant, Petr. Blesens., CCVII, 1179.

De Purificatione sermones, Anonym., XCVI, 272; Odilo, CXLII, 999; S. Anselm., CLVIII, 621; S. Ivo, CLXII, 575; Bruno Astens., CLXV, 865, 1025; Hildebert., CLXXI, 611, 615, 625; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 1006, 1009, 1181; Abelard., CLXXVIII, 417; S. Bernard., CLXXXIII, 363, 368, 369, 373; Gueric. abb., CLXXXV, 63, 67, 71, 73, 79; Aelfred., CXCIV, 254; Petr. Comest., CXCVIII, 1344; Petr. Cellens., CCII, 674; Garner. Lingon., CCV, 635, 636, 645; Petr. Blesens., CCVII, 592, 596; Absalon abb., CCVI, 87, 92, 97; Helinand., CCXII, 529, 535; Innocent. III., CCXVII, 503.

Homiliæ. S. Eligii, LXXXVII, 597; Ambros. Rulpert., LXXXIX, 129; Beda Vener., XCIV, 79; Paul. Winfrid. (ex Herico), XCV, 1200, 1461; Raban. Maur., CX, 19; Radulph. Ardens., CLV, 1339, 1512; Bruno Astens., CLXV, 768; Godfrid., CLXXIV, 708. — Missa in die Purificationis, sæculi xi. Monumenta liturgica, CLI, 839. — Officium in Purificatione, *ibid.*, 958. — Fragmenta officii Joannes Rothomag. archiepiscopi, CXLVII, 426. — Prefatio, Grimald., CXXI, 886. — Benedictio in Purificatione, *ibid.*, 893. — Responsorium in Purificatione, Robert. rex, CXXI, 915.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1008; Adamus, CXCVI, 1481.

Hymni, Raban. Maur., CXII, 1638; Walafrid. Strah., CXIV, 1085; Abelard., CLXXVIII, 1792. — De Purificatione, Alcuin., CI, 1181. — De Purificatione et processione candelarum, Raban. Maur., CVII, 345. — De Purificatione, Lanfranc., CXIX, 695; Godfrid. abb., CLVII, 262; Stephan., CLXVI, 1417; Honor. Augustodun., CLXXII, 649, 734, 782, 798, 819; Adam., CXXI, 726. — De Hypapante Domini, Petr. Comest., CXCVIII, 1512; Sicard., CXXIII, 242. — Versus de Hypapante Domini, Marbod., CLXXI, 1663.

§ VIII. — De Compassione B. Mariæ.

De Compassione Beatæ Mariæ pro Filio crucifixo, S. Anselm., CLIX, 566. — Liber de doloribus Mariæ Domini, S. Bernard., CLXXXII, 1154. — Homilia de mentis robore seu martyrio B. Virginis, Amedeus Lausannensis episc., CLXXXVIII, 1525.

§ IX. — De Assumptione B. Mariæ.

Assumptionis festum, Kalend. S. Hieronym., XXX, 457; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 132, 134; Martyrol. S. Protadii, LXXX, 418; Eginhard., CIV, 285; Martyrol. Rahani, CX, 1163; Wandalberti, CXXI, 607; Adonis, CXXIII, 165, 331; Usuardi, CXXIV, 565; Notkeri, CXXXI, 1141; Kalendar. et Martyrol. antiqua, CXXXVIII, 1189, 1190, 1199, 1206, 1258, 1262, 1273; Adalhardus, CV, 544; Helto, *ibid.*, 764; Rodolphus, CXIX, 717; Walter., *ibid.*, 740; Grimaldus, CXXI, 768; Regino, CXXXII, 265; Flodoardus, CXXXV, 408; Joannes XIII., *ibid.*, 977; in capitulis ecclesiast. Ludovici II., CXXXVIII, 624; Joannes XIX, CXXI, 1138; S. Petr. Damian., CXLIV, 521; Udalic., CXLIX, 473; Godfrid., abb., CLVII, 63; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 807, 808; Gratianus, CLXXXVIII, 1781.

Hodie gloriosa semper Virgo Maria cælos ascendit, S. Hieronym., XXX, 126. — Merito Beata Maria a nobis præconio attollitur quæ singulare commercium mundo præbuit, *ibid.*, 143. — Assumptionis B. Mariæ solemnitas martyrum solemnitatibus præferenda, S. Augustinus, XXXIX, 2130. — Ad cælos assumpta creditur, *ibid.* —

Nihil divina Scriptura commendat, *id.*, XL, 1144. — Vere reginam cælorum Mariam fateamur, *id.*, XXXIX, 2130. — De B. Mariæ corporis Assumptione in cælum, S. Gregor. Turon., *ibid.* Primus omnium litteris commendavit, *id.*, LXXXI, 707. — Assumptio et Nativitas B. Mariæ a Bonifacio martyre notata, Liturgia Gallicana, LXXII, 171, 172. — Item concilio Narbonensi et Gregorio Turonensi, *ibid.* — Ascensio Filii et Assumptio Matris simili stylo describuntur, S. Petr. Damian., CXLIV, 715. — Maria ad cælos assumpta a dextris Filii sui residet, *ibid.*, 717. — Maria assumpta, Christus vero ascendisse dicitur, quia Salvator descendit potestativæ virtutis imperio, Maria assumpta est gratiæ sublevantis auxilio, *ibid.* — Assumpta Mariæ celebritas, encomium, Raban. Maur., CX, 453, 455. — Assumptionis Mariæ gloria et felicitas, S. Anselmus, CLVIII, 964. — In Assumptione B. Mariæ angeli admiratione percussit, S. Bernard., CLXXXIII, 425. — Christi generatio et Mariæ Assumptio inenarrabiles, *ibid.*, 415. — Christi de cælo descensus Mariæ Assumptione mirabilior, *ibid.*, 425. — De Mariæ Assumptione sententia Gatteri a Victore, Robert. Pullius, CLXXXVI, 1061, 1063. — Beatam Mariam jam in carne glorificatam credit ecclesia, nec dissentit Pullius, *ibid.* — Assumpta est Maria, Thomas Cisterciensis et Joannes Algrinus, CCVI, 765. — Triplex assumptio, *ibid.* — Corpus Mariæ assumptum, Alanus de Insulis, CCX, 64. — Maria Christum invenit in Assumptione sua, *ibid.*, 72. — Transitus B. Mariæ autonomastice Assumptio nominatur, quia prius est assumpta in anima et postmodum sicut pie creditur assumpta est in corpus, Sicardus, CXXIII, 420. — Dies Assumptionis B. Mariæ ferianda, S. Ivo, CLXI, 266, 267. — Gratianus, CLXXXVII, 1781. — Assumptio B. Mariæ inter ejus festivitates præcipua, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 39. — Dies Assumptionis festive celebratur, *ibid.*, 43, 44. — Assumptio S. Mariæ ad superlativum gradum pertingit, Udalicus, CXLIX, 656. — Inter præcipuas festivitates recensetur, Lanfrancus, CL, 475. — B. Mariæ Assumptionem solemniter celebrandam suadet Hildebertus, CLXXI, 266. — Assumptionis festum receptum, S. Bernardus, CLXXXII, 535. — Sacerdotes omnes celebrant in hoc festo, *id.*, CLXXXIII, 715. — Quinque festa B. Mariæ authentica ac comprobata, Beethus, CCII, 149, 150. — Festum Parientis in Natali Domini, festum Nativitatis et Annuntiationis, festum S. Mariæ ad martyres et festum Assumptionis, *ibid.* — Beata Maria Constantinus dedicavit basilicam, S. Gregorius Turon., LXXI, 715. — Festivitas Beatæ Mariæ mense undecimo, *ibid.* — Olim in Gallia Assumptio in mense Januario celebrabatur, *ibid.*, Liturgia Gallicana, LXXII, 179, 180. — Assumptio B. Virginis die 18 Januarii aliquando celebrata, S. Isidorus, LXXXV, 819; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 401 (n.). — Die 15 mensis Augusti solemnitas de Pausatione S. Mariæ, *ibid.*, 132. — Dormitio sanctissimæ Deiparæ, *ibid.*, 401. — Gloriosissima sanctæ Dei Matris emigratio, *ibid.* — Assumptionis B. Mariæ ceremoniæ, Guido abb., CL, 1226. — Octava S. Mariæ, *ibid.*, 1229. — S. Leo octavam Assumptionis diem celebrari præcepit, Anastasius, CXXVIII, 1511. — Infra octavam Assumptionis dicatur feriale *Kyrie eleison* suæ *Gloria in excelsis*, nisi in Sabbato aut festo XII lectionum, Guigo, CLIII, 1145. — In Assumptione legitur evangelium *Intraivit Jesus*, Guibertus abb., CLVI, 557. — *Credo* ad majorem missam cantatur, Lanfrancus, CL, 481. — In octava Assumptionis S. Mariæ sequentia cantatur, Udalicus, CXLIX, 655. — Octava dies Assumptionis, Lanfrancus, CL, 475. — In Assumptione, tempore nocturno, orationes et litaniæ fieri solebant, S. Petrus Damian., CXLV, 536. — Olim ad *Magnificat* antiphona *Ascendit Christus* tria repetitione cantabatur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 155. — Olim in Assumptione aliam ac suam orationem dicebat Ecclesia, Hildebertus, CLXXI, 631. — Assumptio si in feria sexta contingerit, carnes edere licitum, Nicolaus papa, CXIX, 981. — Celebratio Assumptionis etiam in expeditione militari, Heribert., CXXI, 598. — Maria in suæ Assumptionis festivitate innumeros liberat a penis purgatorii, S. Petr. Damian., CXLV, 586. — In Assumptione fratres Carthusiani bis habent vinum, Guigo, CLIII, 737. — In festo Assumptionis Rothomag. archiepisc. distributiones quasdam Rothomagensi capitulo faciebant, Petrus Blesensis, CCVII, 1179.

Officium in festo Assumptionis, S. Isidor., LXXXV, 819; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 701, 705, 798, 801. — Fragmenta officii in Assumptione, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 129, sæculi xi. Monumenta liturgica, CLI, 968, 669. — Missa de Assumptione, S. Isidor., LXXXV, 819; Guibertus abb., CLVI, 888. — Sequentia in Assumptione, Notkerus, CXXXI, 1015; Anonymus, CLI, 807; Adamus a S. Victore, CXCVI, 1501. — Prefatio in die

Assumptionis, Grimaldus, CXXI, 912. — Hymni, Raban. Maur., CXII, 1758; Walafrius Strabus, CXIV, 1064. — Carmen in Assumptione, S. Petrus Damian., CXLV, 934. — Tractatus de Assumptione, S. Augustinus, XL, 1141. — De Assumptione, Udalricus, CXLIX, 685. — In die Assumptionis S. Mariæ, sæcul. xi Monumenta liturgica, CII, 832, 897. — De Assumptione, Honorius, CLXXII, 991. — De Assumptione B. Mariæ ejusque laudibus, Richardus a S. Victore, CXCVI, 522. — De Assumptione B. Mariæ, Beletus, CCII, 148. — Mariæ, in Assumptione, Adamus, CCXI, 735. — Sermones de Assumptione, S. Maximus Taurinensis, LVII, 863, 867; Auctor. incert., XCVI, 239, 250, 254, 258, 259, 264, 267, 269, 271; Atto, CXXXIV, 856; Odilo, CXII, 1028, 1029; S. Petr. Damian., CXLIV, 717; S. Anselmus, CLVIII, 641; Bruno Astens., CLXV, 1032; Hildebert., CLXXI, 627, 631, 636; Hugo a S. Victore, CXXVII, 979, 1024, 1025, 1207; Abbeard., CLXXVIII, 539; S. Bernard., CLXXXIII, 415, 417, 421, 423; Oger., abb., CLXXXIV, 1001; Guericus, abb., CLXXXV, 187, 190, 493, 197; R. Pater Isaac, CXIV, 1862, 1866, 1870; Alredus abb., CXCV, 503, 509; Petr. Comest., CXCVIII, 774; Petr. Cellensis, CCII, 818, 850, 851, 860, 861, 863, 864, 867; Garner. Lingonensis, CCV, 741, 750; Petr. Blesensis, CVII, 660, 663, 665, 667; S. Martin. Legionensis, CCIX, 19; Absalon abb., CCXI, 245, 250; Helinandus, CCXII, 656, 646; Innocent. III, CCXVII, 575, 581. — Homiliæ, S. Hieronym., XXX, 122; S. Augustin., XXXVIII, 613; Beda Vener., XCV, 420, 421, 422; Paul. Winfrid., XCV, 1494, 1503, 1563; Raban. Maur., CX, 55, 433, 435; Haymo, CXVIII, 767; Radulphus Ardens., CIV, 1621, 1425; Bruno Astens., CLXV, 839; Godefrid. abb., CLXXIV, 959, 964, 971, 974, 977, 979, 985, 988; Amed., Lausana. episcop., CLXXXVIII, 1536.

PARS QUARTA.

DE FESTIS SANCTORUM.

CAPUT PRIMUM. — De festis sanctorum in genere.

Christiani celebrabant Natalitia, Tertull., II, 79. — Multum valent merita martyrum si nihil petant contra judicem et contra legem Domini, S. Cyprianus, IV, 480. — Festivitas Omnium Sanctorum, S. Hieronym., XXX, 437. — Sanctorum exempla nobis proficiunt, S. Leo Magn., LV, 198; sicut et eorum memoria, *ibid.*, 23; nec non solemnia frequentata, *ibid.*, 28. — Memoriam sanctorum patrum in religiosis christianorum conventibus celebrabantur, virtutes eorum in mentes revocantes, S. Maxim. Taurin., LVII, 415. — Festi dies in honorem sanctorum antiquitus instituti, S. Paulin. Nolan., LXI, 572, 573. — Festa sanctorum Romæ instituta a Gregorio III, Anastas., CXXVIII, 1025, 1029. — Sanctorum antiqua veneratio, S. Paulin. Nolan., LXI, 529; Liturgia Gallicana, LXXII, 169. — Invocatio sanctorum, S. Paulin. Nolan., LXI, 463, 464, 468; S. Gregorius Turon., LXXI, 800; Raban. Maur., CXII, 1603; S. Anselm., CLVIII, 752. — Intercessio et invocatio, Alcuin., CI, 1258. — Invocatio sanctorum propugnatur, Hildebert., CLXXI, 259. — Sancti honorandi, S. Gregor. Turon., LXXI, 991; invocandi ex Vitis patrum, *id.*, LXXIV, 87. — Sanctorum solemnitates antiquitus pervigilio celebratæ, S. Paulin. Nolan., LXI, 166; S. Greg. Turon., LXXI, 566, 815. — Sanctorum merita perpetuo celebrantur, S. Paulin. Nolan., LXI, 670. — Sanctis detractis divinitus punitur, S. Gregor. Turon., LXXI, 281. — Sanctorum invocatio in missa, *ibid.*, 1361. — Sanctorum vitæ et gesta scribere utilissimum, *ibid.*, 1117, 1119; Arevald., CXXIV, 106. — Innumera sanctorum virtutes, Eginhard., *ibid.*, 394. — Deus virtutes per sanctorum intercessionem operatur, Joseph. sacerdos, CVI, 898. — Sancti sunt potentes intercessores nostri, Alcuin., C, 296. — Advocati nostri apud Christum judicem, S. Petr. Damian., CXLIV, 815; consilarii nostri, *ibid.*. — Sanctorum patrocinia magni facienda, *ibid.*, 591. — Sanctorum præcedentium æquiparare triumphos gloriosum, *ibid.*, 453. — Sanctorum mors vitæ initium, *ibid.*, 585. — Natalitia vocantur dies transitus sanctorum de sæculo, Alcuin., C, 963. — Natales dicuntur quia ad gloriam nascuntur, *id.*, CI, 1213; CLXXXIV, 995; Nicolaus, papa, CXIX, 982. — Mortem sanctorum celebrat Ecclesia quia est introitus ad vitam, S. Bernard., CLXXXIII, 410. — Festivitates sanctorum celebrandæ, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 43. — Festa Beatæ Mariæ et sanctorum celebrantes eorum intercessione digni sunt, Godefrid. abb., CLXXIV, 374. — Festa sanctorum recolenda, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 34, 540 541. — Festa Virginitum, confessorum et martyrum, *ibid.*, 510. — Festa sanctorum triplici fructu celebrantur, S. Bernardus,

CLXXIII, 462. — Festivitates sanctorum triplex in nobis excitant desiderium, *ibid.*, 477. — Tria in festivitatibus sanctorum consideranda, auxilium sancti, exemplum ejus et confusio nostra, *ibid.*, 404. — Per sanctorum preces in Ecclesia peccata dimitti confidimus, Alcuin., C, 469. — Preces sanctorum, murus fortissimus, Raban. Maur., CX, 651. — Ex parte sancti in hoc mundo festum agunt, *id.*, CVIII, 788. — Tranquille Deo vacant, *id.*, CIX, 610. — Suffragia sanctorum nobis imploranda et speranda quatuor ex causis, S. Bernard., CLXXVIII, 480. — Octava sanctorum cur celebrantur, Rupert. abb., CLXX, 216. — Sanctorum exempla ad tria nobis excitant, Adam. Scot., CXCVIII, 749. — Reliquiæ sanctorum honorantur ex Vitis Patrum, LXXII, 531; Alcuin., CI, 775. — Altaris cum reliquiis sanctorum dedicatio; altari impositæ reliquiæ, S. Gregor. Turon., LXXI, 734, 753; S. Gregor. Mag., LXXVII, 285, 310, 619, 812, 832, 854, 904, 904. — Antiquum est ecclesiæ institutum basilicas reliquiarum sanctorum illatione et appositione dedicare, *id.*, LXXVIII, 422 (n.). — Reliquiarum inferendarum in novam basilicam ritus, *ibid.*. — Reliquiæ solemniter processione in novam transferuntur, *ibid.*. — Translationis reliquiarum sanctorum solemnitas, Eginhard., CIV, 450. — Reliquiarum vis et efficacia contra demones, Alcuin., CI, 821. — Reliquiarum S. Crucis et aliarum patrocinia petit Alcuin., C, 202. — Magnus ad sanctorum reliquias concursus, *id.*, CI, 708.

Gregorius III Regulas celebrandi solemnia omnium sanctorum, restauravit ampliatque, Anast. Biblioth., CXXVIII, 1029, 1030. — Corpora sanctorum quorum nomina soli Deo sunt cognita, cum aliis notis, simul sub altari reconduntur a Sergio II, *ibid.*, 1299.

Martialis duo oratoria construxit, unum in honore S. Stephani protomartyris, aliud in honore S. Petri apostoli, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 193; et solemniter dedicavit, *ibid.*, 195. — Hilarius Sardus multa pretiosa ornamenta in basilicis sanctorum perfecit, *ibid.*, 209. — Symmachus Sardus basilicas sanctorum multimodis ornamentis decoravit, *ibid.*, 210. — In primitiva ecclesia cum apostoli nondum haberent particulares solemnitates statutum fuit ut ipsis Kalendis Maii celebraretur solemnitas in honorem omnium apostolorum, Beletus, CCII, 131.

Bonifacius quartus Pantheon a Phoca obtentum dedicavit in honorem Beatæ Mariæ et omnium martyrum (nondum enim fiebant festa confessoribus), et statuit ut singulis annis celebraretur illo die festum martyrum, sicut ipsis Kalendis Maii festum apostolorum, *ibid.*, 133. — Gregorius quartus duo festa hæc transtulit in Kalendis Novembris, *ibid.*, 133, 134. — Non celebramus festa sanctorum qui cum Christo surrexerunt, quare, *ibid.*. — Gloria omnium sanctorum, Thom. Asterciens., CCV, 562.

Sanctorum festa antiquitus in Gallia recepta, Liturgia Gallicana, LXXII, 199, 170, 171. — Festa S. Stephani, S. Joannis evangelistæ atque Innocentium, S. Genovefæ, S. Mariæ, cathedra S. Petri, festivitas S. Joannis Baptistæ, festum apostolorum Petri et Pauli, Passio S. Joannis Baptistæ, deinde Commune martyrum et confessorum, *ibid.*.

Confessorum commemorationes inter martyrum memorias celebrantur, S. Cyprian., IV, 328. — Qui toleraverunt mala propter Christum debent et gloriam habere cum Christo: « Sicuti socii passionum estis, sic resurrectionis eritis. » S. Ambros., XVII, 713, 718. — Martyrum sanguis in veneratione habitus a Christianis, S. Augustinus, XLI, 612. — Martyrum memorie, *id.*, XXXVII, 1782. — Martyrum Natalitia celebrantur, *id.*, XL, 676; Liturgia Gallicana, LXXII, 281, 299, 300; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 830; S. Paulinus Nolan., LXI, 578. — Martyrum memorias honorant Christiani, S. Augustin., XLI, 255; XLII, 584. — Martyrum memorie in ecclesia celebrandæ, S. Maxim. Taur., LVII, 871. — Martyres præcipuo honore colendi, *ibid.*, 709. — Memorie non contemnendæ, Fulgentius Ferrand., LXXXVIII, 826. — Martyrum octo basilica, S. August. XXXVIII, 1578. — Martyrum viginti natale, *ibid.*, 1447. — Martyribus templa, altaria, sacrificia, sacerdotia non constituuntur, *ibid.*, 1251, 1437; XLI, 255, 772. — Nos martyribus non templas memorias fabricamus, Jonas Aurelian. episc. — Sed ipsi Deo martyrum quavis in memorias martyrum constituamus altaria, S. Augustin., XLII, 584, 585; Raban. Maur., CVII, 336. — Martyres non cultu laicis coluntur, S. Augustin., XLII, 581, 385.

Soli sancti martyres antiquitus in ecclesia colebantur, festo die indicto cum peculiario officio et missa, paucis tantum decursu temporis, easque celebrantibus, inductis confessoribus, S. Nicetas, LII, 1076, 1077. — Festum

omnium apostolorum infra Octavam SS. Petri et Pauli celebratum, S. Leo Magn., LV, 58. — Ad martyrum festa multitudo concurrebat, *ibid.*, 53.

Martyrum obitus in Ecclesia Dei veluti genuinus natalis excollitur, Maxim. Taurin., LVII, 684; S. Bruno, CLII, 1252. — Martyrum suffragia imploranda, S. Greg. Magn., LXXV, 1151. — Martyres diligendi sunt et venerandi tanquam discipuli Domini, S. Agobard., CIV, 214. — Beatus Gregorius papa constituit supra corpus martyrum missas celebrari, Raban. Maur., CVII, 357; CXXVII, 142, 1433. — Fidelium mos est ecclesias visitare et atria venerabilium martyrum pro devotionis affectu requirere, S. Eulog., CXV, 789. — Solemnnes beatorum martyrum Christi dies, nuncupantur Natales, Nicolaus papa, CXIX, 982. — Symmachus papa constituit ut omni die Dominico vel natali martyrum *Gloria in excelsis* diceretur, Anastas. Biblioth., CXXVII, 145. — Bonifacius impetravit a Phoea templum Pantheon in quo fecit ecclesiam S. Mariæ et omnium martyrum, *ibid.*

Martyres honorantur, S. Gregor. Turon., LXXI, 1009. — Martyrum patrocinia, *ibid.*, 826; encomia, *ibid.*, 799. — Missa in honorem martyrum, *ibid.*, 748. — Basilica quadraginta octo martyrum, *ibid.*, 535. — Antiquitus baptismus solemniter conferebatur in solemnitatibus martyrum quod postea prohibitum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 591. — Oblata per festivitates martyrum aequiliter sunt clericis dividenda, Isidor. Mercat., CXXX, 568. — Exempla sanctorum muniunt nos contra irruentia mala, S. Bruno, CLIII, 535. — Martyres sunt murus Ecclesie, Rupert. abb., CLXVIII, 954. — Ecclesia catholica sola martyres veros habet, *ibid.*, 1077. — Martyrius Veteris Testamenti dies festos non discernit ecclesia, quia non eandem adepti sunt martyrii formam, S. Bernard., CLXXXII, 231.

Ab initio in Ecclesia nulla non martyrum veneratio aut cultus, S. Nicet., LII, 1076, 1077. — Sanctorum non martyrum paulo antiquiorum canonizatio ab inventione corporum sumebat exordium, *ibid.*, 1079. — Confessorum memorie in Ecclesia celebrantur, confessorum encomium, Raban. Maur., CX, 70. — Solemnnes confessorum Christi dies, nuncupantur natales, Nicol., papa, CXIX, 982.

Festivitates martyrum ad hoc institutæ ut eos admodum imitari, S. Augustin., XXXVIII, 52, 1293, 1252, 1364, 1414, 1447. — Ut ad eorum imitationem accendamus, *id.*, XXXV, 1248. — Martyrum solemnitates martyriorum sunt exhortationes, *id.*, XXXIX, 2160. — Festivitates sanctorum annuæ celebrantur ad nostram recordationem, S. Petr. Chrysolog., LII, 356. — Martyrum celebramus triumphum ut eorum imitemur constantiam, S. Leo Magn., LV, 26. — Ut nulla omnino martyrum memoria probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus aut reliquie sunt, Dionys. Exig., LXVII, 170. — Sanctorum memoria ad virtutem via, ex Vitis Patrum, LXXII, 551. — Festivitates apostolorum seu in honorem martyrum solemnitates cur institutæ, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 770; Raban. Maur., CVII, 356.

Sanctorum solemnia piissime celebranda, S. Leo Magn., LV, 84. — Sanctorum commemoratione lætandum, *id.*, LIV, 426. — Solemnia sanctorum celebrantur habeamus mentis puritatem, *id.*, LV, 84. — Cum lætitia celebrandi dies obitus eorum ad gloriam et felicitatem fratrum nostrorum, Alcuin., CI, 1211, 1212, 1213, 1214. — In natalitiis sanctorum jucundamus de illorum gloria, S. Anselmus, CLVIII, 584. — Ecclesia lætatur in Filii sui Nativitate, S. Petr. Chrysolog., LII, 356. — Natales martyrum annua lætitia celebrantur ad memoriam facti, *ibid.*, 565. — Non tam mors quam fides et devotio facit martyrem, *ibid.*, 552, 553. — In morte martyris stat turba, sicut et in annua festivitate, sed modo diverso, *ibid.*, 555. — Festa illorum celebrantur oratione fervente et imitatione fidei, *ibid.*, 602. — Solemnitates martyrum celebrandæ imitatione virtutum, S. Augustin., XXXVIII, 1414. — Festivitates martyrum honorare et non imitari nihil aliud est quam mendaciter adulari, *ibid.*, 1447. — Solemnitatibus martyrum insultant Christiani quidam luxurii suis, *id.*, XXXVI, 897. — Qui vult recte celebrare Natalitia martyrum, desideret imitationem martyrum, *ibid.*, 869. — Eos vere colunt qui imitantur, *id.*, XXXIX, 2160. — Martyrum cultu laudatur Salvator, *ibid.*, 2154. — Sanctorum festivitates honorandæ cum laude divina et elemosyna, Alcuin., C, 472. — Eorum memorias ab hoc tantum celebrare debemus ut posteritas ad eorum imitationem excitetur, S. Agobard., CIV, 214. — Memorias sanctorum ambitione honorare ad captandam gloriam popularem reprehensibile est, *ibid.*, 215. — A vitii et peccatis maxime cessandum in diebus festis, Joannes archiepisc., Rothomag., CXLVII, 265. — Superfluum nos agendæ, *ibid.*, 59. — Festis sanctorum præcipuis præ-

missa jejunia ut per abstinentiæ purificationem digniores et capiores inveniamur spiritualium gaudiorum, S. Bernard., CLXXXIII, 501. — In Vigilia sanctæ Mariæ, S. Joannis, et apostolorum et Vigiliis indicis aliorum sanctorum et eorum festis eulogiæ post missam plebi distribuendæ, S. Eutychian., papa, V, 166. — Per diversa loca solemnibus martyrum et festis quibusque prandelur, S. Augustin., XXXIII, 146. — Principio permissum fuit Ecclesiæ festos dies martyrum cum luxu celebrari, *ibid.*, 118. — Convivia in natalitiis martyrum, *ibid.*, 115. — Epulæ ad sepulcra martyrum, S. Paulin. Nolan., LLI, 601. — Abusus, S. Bernard., CLXXXIII, 480. — Festivitates sanctorum non celebrantur in epulis profusioribus sed in eorum imitatione, S. Petr. Chrysolog., LII, 555. — Bene virtutes sanctorum admiramur cum eas Creatoris bonitati ascribimus, S. Gregor. Magn., LXXIX, 302. — Sanctorum exemplis fideles ad virtutem adhortandi, *ibid.*, 359. — In sanctorum solemnitatibus a conjugali concubitu abstinendum, Gratian., CLXXXVII, 1615. — Divinis officiis non saltationibus vel cantilenis populi debent vacare, *ibid.*, 1782. — Spectacula minime celebrantur, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 951. — Passiones martyrum in anniversario die lectæ in ecclesiis, S. Leo Magn., LVI, 429; Dionys. Exig., LXVII, 196; S. Greg. Turon., XXXI, 781, 1119; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 850; S. Benedic. abb., CIII, 890. — Sanctorum vitam libenter audiendæ, S. Petr. Damian., CXLV, 747.

Ut Natalitia in Quadragesima non fiant, Dionys. Exig., LXVII, 170; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 828; Regino Prumiens., CXXXII, 571; Joannes Rothomag., CLVII, 46, 91. — Nisi Sabbato et Dominica, S. Gregor. Max., LXXVIII, 524 (n.). S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 154. — Alto, CXXXIV, 44. Joannes Rothomag., CXLVII, 46, 94. — Commemorationes martyrum ne fiant diebus jejuniorum, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 899. — Neque in Dominicis post Pascha, Joannes archiepisc., Rothomag., CXLVII, 56. — Corpora martyrum recte sub ara collocantur qua super aram Christus imponitur, S. Maximus Taurin., LVII, 689. — Corpora translata sepeliuntur juxta altare, S. Greg. Turon., LXXI, 883. — Martyres loca in quibus passi sunt ramis sume protectionis obumbrant, S. Petr. Damian., CXLIV, 879. — Sanctorum sepulcra invisiendi quantus amor, *ibid.*, 835. — Lumina ad sanctorum sepulcra S. Gregor. Turon., LXXI, 872. — Luminaria appendenda in cœmeteriis circum Romam, die Natalitiorum, Anastas. Biblioth., CXXVIII, 1929. Appenda in cœmeteriis martyrum per omnes Dominicas de Lateranis ministranda *ibid.*, 625. Missarum solemnia in cœmeteriis celebrata vi etiam sæculo *ibid.*, 891.

Frequentia et pietas Natalem S. Feliciæ celebrantur S. Paulin. Nolan., LLI, 405. — Cantica in festis martyrum Aurel. Cassiodor., LXIX, 1114. Laudes sanctorum quorum reliquie in Naumetensi basilica repositæ sunt, Verant. Fortunat., LXXXVIII, 126. — Dies festus anniversarius S. Juventii et Maximini, Aurel. Cassiodor., LXIX, 1054. Festa sanctorum quæ cum capitulo apud Carthusianos celebrantur, Guigo, CLIII, 1149. — Festa nova non temere et inconsulte, sede apostolica instituenda, S. Bernard., CLXXXII, 535. De sanctorum festivitatibus colendis, Prudent., CV, 486; Amalar., *ibid.*, 1300; Raban. Maur., CVII, 356; Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 184. — De variorum apostolorum et sanctorum festivitatibus, Raban. Maur., CXII, 1659. — Januarii dies festivi, *id.*, CX, 1122. — Aprilis festarum sanctorum quæ enumeratio copiosa, *ibid.*, 1158. — Descriptio festorum Junii, *ibid.*, 1148; Julii, 1154; Augusti, 1160. — De sanctorum festivitatibus indicendis et observandis, Rodulf., CXIX, 740. — Transferendis, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLIX, 272.

De sanctorum festivitatibus in Cluniacensi monasterio, Udalic. CXLIX, 674.

De veneratione sanctorum, Thiafrid., CLVII, 507. — De Natalitiis sanctorum, de octavis Natalitiorum sanctorum, Amalar., CV, 1228. — Memoriale sanctorum, S. Eulog., CXV, 759. — Documentum martyriale, *ibid.*, 821. — Historia translationis corporum sanctorum, Joseph. sacerdos, CVI, 891. — Reliquiarum inferendarum in novam basilicam ritus, S. Greg. Magn., LXXVIII, 422. De Dedicacione Ecclesiæ reliquiis sanctorum et de virtutibus quas Dominus ipso die per servos suos ostendit, Joseph. sacerdos, CVI, 898.

CAP. II. — Commune sanctorum.

§ I. — Commune apostolorum.

Kalend. Hieronym. XXX, 457. — Natalitia apostolorum ferianda S. Ivo CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. Festa apostolorum festa generalia, Beeth., CII, 18. —

Festum apostolorum omnium infra Octavam SS. Petri et Pauli celebratum, S. Leo Magn., LV, 57. — Kalendis Maii celebratum, Belet., CCII, 87. — In festivitatibus apostolorum *Credo* cantatur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 38. — Lanfranc., CL, 481. — Festa quatuor Evangelistarum cum capitulo apud Carthusianos celebrantur, Guigo, CLIII, 1149. — In Vigiliis et festis apostolorum omnium pars Dei et sanctæ Ecclesiæ, Edwardi III leges ecclesiasticæ, CLI, 1191. — Apostoli quatuor nobis prætant, S. Bernard., CLXXXIII, 414.

De apostolis sermones, S. Fulgent., LXV, 939; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 914, 971, 1039; Petr. Cellens., CCII, 882; Innocent. III, CCXVII, 595, 604, 605.

Homiliæ, S. Augustin., XXXV, 1852; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1089, 1205; Beda Venerabilis, XCIV, 453; Raban. Maur., CX, 66; Radolph. Ardens., CLIV, 1489, 1494, 1498, 1501, 1506, 1509, 1515, 1517; Bruno Astens., CLXV, 816, 842, 843, 844, 845.

Missæ, Alcuin., CL, 456, 457; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 945.

Officium, Grimald., CXXI, 816.

Sequentiæ, Notker., CXXX, 1022; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 860, 861.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 877.

Hymni, Walafridus Strabus, CXIV, 1084; Abælard., CLXXVIII, 1803, 1806.

Versus in honorem apostolorum omnium, S. Adhelm., LXXXIX, 291, 292, 297, 298.

De SS. apostolis et evangelistis, Taio, LXXX, 787, 788; Bruno Astens., CLXV, 1070. — Libellus de festivitatibus apostolorum; Adu., CXXIII, 209. — De gloria apostolorum, Henric. cardinal., CCIV, 512.

In Octavis apostolorum, Guido CL, 1224; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 1010.

§ II. — *Commune unius martyris.*

Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 565, 566, 568, 569; S. Valerian. episc., LII, 758, 741, 744, 746; S. Leo Magnus, LVI, 1144; S. Maxim. Taurin., LVII, 683, 685, 687, 689; S. Fulgent., LXV, 740, 944; Innocent., III, CCXVII, 609, 613.

Homiliæ, S. Hilar., LX, 975; Paul. Winfrid. (ex Opp. beati Chrysostomi), XCV, 1539; S. Maximus Taurin., LVII, 423, 425; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1204, 1232, 1239, 1274; Radolph. Ardens., CLV, 1522, 1526, 1533, 1534, 1541; Bruno Astens., CLXV, 850, 851, 860.

Missæ, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 164; Alcuin., CL, 457; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 944.

Officium, S. Isidor., LXXXV, 666, 947, 953, LXXXVI, 990, 996; Grimald., CXXI, 817.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1023; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 861.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 877.

Præfatio, *ibid.*, 917.

De Natali unius martyris, Bruno Astens., CLXV, 1034.

§ III. — *Commune plurimorum martyrum.*

In Nataliis martyrum *Gloria in excelsis* dicitur, Beron abb., CXLII, 1039.

Sermones, S. Ambros., XVII, 728; S. Valerian. episc., LII, 758, 741, 744, 746; S. Leo Magn., LIV, 517; S. Maxim. Taurinen., LVII, 705, 705, 707, 711, 714, 715, 717, 869, 871; S. Fulgent., LXV, 940, 441; Berengos. abb., CLX, 1011, 1018; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 930; Innocent. III, CCXVII, 617, 621, 627, 633.

Homiliæ, S. Maxim. Taurinens., LVII, 429; Beatus Hieronym., XXVI, 65; S. Augustin., XXXV, 1229; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1239; Vener. Beda, XCIV, 457, 460; Paul. Winfrid. (ex Leone papa?), XCV, 1543 (ex Haymo.), 1545; Raban. Maur., CX, 68; Haymo, CXVIII, 776; Radolph. Ardens., CLV, 1514, 1518, 1552, 1553, 1559, 1564; Bruno Astens., CLXV, 849, 850.

Missæ, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 123, 166, 695, 787; Alcuin., CL, 458, 459; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 944, 945.

Officium, Liturgica gallica, LXXII, 299; S. Isidorus, LXXXV, 655, 958, 962; LXXXVI, 998; Grimald., CXXI, 817.

Responsorium, Robertus rex, CXLI, 941.

Sequentiæ, Notkerus, CXXXI, 1023; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 861, 909.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 877.

Præfatio, *ibid.*, 918.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1182; Walafrid. Strab., CXIV, 1085; Abælard., CLXXVIII, 1810. — Rhythmus martyrum Marcellini et Petri, Eginhard., CIV, 595.

De martyribus, Taio, LXXX, 805; Raban. Maur., CXI, 89; Bruno Astens., CLXV, 1031, 1037, 1040, 1043; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 540. — Historia translationis reli-

quiarum SS. martyrum Chrysanthi et Darie, Raimond., CXXI, 674. — De translatione martyrum, Hincmarus, CXXVI, 1027.

§ IV. — *Commune confessorum.*

Sermones, S. Augustin., XXXIV, 1237; S. Maximus Taurin., LVII, 893; Berengos. abb., CLX, 1023, 1024; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 927, 966; Petr. Cellens., CCII, 886; Petr. Blesens., CCVII, 706, 709; Innocentius III, CCXVII, 641.

Homiliæ, S. Fulgent., LXV, 719; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1106, 1123; Vener. Beda, XCII, 461, 463, 465, 471; Paul. Winfrid. (ex Haymone), XCV, 1551, 1555; Raban. Maur., CX, 70; Walafrid., Strab., CXLIV, 1085; Haymo, CXVIII, 781, 783; Radolph. Ardens., CLV, 1566, 1573, 1578, 1583, 1586, 1590, 1594, 1598, 1601; Bruno Astens., CLXV, 851, 852, 853; S. Maxim. Taurin., LVII, 415, 417, 887, 889.

Missæ, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 168, 169; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 945.

Officium, S. Isidor., LXXXV, 968; Grimald., CXXI, 817.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1023; sæc. XI Monum. liturgica, CLI, 861, 909.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 877, 878.

Præfatio, *ibid.*, 918.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1228; S. Petrus Damianus, CXLV, 959; Abælard., CLXXVIII, 1811.

De confessoribus, Bruno Astens., CLXV, 1847, 1040, 1054, 1058, 1062, 1064. — Festa confessorum, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 540.

Festa quatuor doctorum semel in anno apud Carthusianos cum capitulo celebrantur, Guigo, CLIII, 1149.

§ V. — *Commune virginum.*

Sermones, S. Petrus Chrysolog., LII, 564; S. Petrus Damian., CXLIV, 889, 892; CXLV, 1029, 1082, 1090, 1111, 1143, 1145, 1148; Innocent. III, CCXVII, 645.

Homiliæ, S. Augustin., XXXVIII, 573; S. Gregorius papa, LXXVI, 1118; Paul. Winfrid. (ex Haymone), XCV, 1561; Apud Chrysostomum inter spuria, operum ejus, VI, 929; Raban. Maur., CX, 71; Haymo, CXVIII, 790; Radolph. Ardens., CLV, 1605, 1609, 1621; Bruno Astens., CLXV, 857, 860.

Missæ, sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 948.

Officium, S. Isidor., LXXXV, 975, 978; Grimald., CXXI, 818.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1024; Godeschalk., CXXI, 1531; sæc. XI Monument. liturg., CLI, 862, 909.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 878.

Præfatio, *ibid.*, 918.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1221; Walafridus Strabus, CXLV, 1086; Abælard., CLXXVIII, 1814.

De Virginibus, Bruno Astens., CLXV, 1075. — Festa virginum, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 540.

Hymnus in communi non virginum, Abælardus, CLXXVIII, 1812.

CAP. III. — *De præcipuis sanctorum festivitatibus in particulari.*

§ I. — *Die XXX Novembris: S. Andreas.*

Natale S. Andreæ apostoli: Liturgia gallica, LXXII, 251; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 151; S. Protadii martyrologium, LXXX, 421; Rabani martyrologium, CX, 1182; Wandalberti, CXXI, 620; Martyrologium Adonis, CXXIII, 183, 408; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1202, 1208, 1255, 1261, 1277. — Festivitas, Lanfranc., CL, 475; Honor. Augustodun., CLXXII, 1031. — Orderic. Vital., CLXXVIII, 139, 142; Belet., CCII, 166; Seward., CXXIII, 406. — Octava, S. Protadii martyrologium, LXXX, 421; Paul. Winfrid., XCV, 1457; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 888. — In festivitate S. Andreæ missa finita omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 635. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 1149.

Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 565; S. Petrus Damian., CXLIV, 822; CXLV, 1023, 1072, 1073, 1074; Hildebert, CLXXI, 712; S. Bernard., CLXXXIII, 503, 509; Petrus Blesens., CCVII, 572.

Homiliæ, S. Augustinus, XXXVIII, 442; S. Gregorius Magn., LXXVI, 1092, 1095; Paul. Winfrid., XCV, 1457; Beda Vener., XCIV, 256, 471; Rabanus Maurus, CX, 65; Haymo, CXVIII, 747; Radolph. Ardens., CLV, 1301, 1305; Bruno Astens., CLXV, 842; Godefridus abb., CLXXIV, 635.

Missæ, S. Isidor., LXXXV, 158; sæc. XI Monumenta liturgica, CLI, 888.

Sequentiæ, Notker., CXXI, 1021; sæc. xi Monum. liturgica, CLI, 833, 857, 957; Adam. a S. Viet., CXCVI, 1469.

Præfatio, Grimald., CXXI, 916.

Hymni, Raban. Maur., CXII, 1663; S. Petrus Damian., CXLV, 942. — Carmen, Beda Vener., XCIV, 632. — Opus metricum in honorem S. Andreæ Flodoard., CXXIV, 497. — Alcuini versus ad aram S. Andreæ, CI, 739, 751, 757, 763.

§ II. — Die XXI Decembris : S. Thomas.

Sancti Thomæ apostoli historia, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 159. — Passio, S. Protadii martyrologium, LXXX, 422. — Festivitas, Martyrolog. Adonis, CXXIII, 177, 183, 416; Usuardi, CXXIV, 853; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1203, 1210, 1256, 1264, 1279; Lanfranc., CL, 475; Beleth., CCII, 165. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 149. — In missa sequentia cantatur Udalric., CXLIX, 653.

Sermo, S. Petr. Chrysolog., LII, 436.

Missæ, S. Isidor., LXXXV, 177; sæc. xi Monum. liturgica, CLI, 888.

Præfatio, Grimald., CXXI, 917. — Alcuini versus ad aram, S. Thomæ, CI, 767. — Opus metricum in ejus honorem, Flodoard., CXXIV, 497.

§ III. — Die XXVI Decembris : S. Stephanus.

S. Stephanus primus martyr, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 103; Adam. Scot., CXCVIII, 265; Stephanus Ius, S. Cyprian., IV, 632; Philipp. de Harveng., CCII, 446. — Ejus martyrium, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 105; Petr. Comest., CXCVIII, 1665. — Dies ejus natalis ferianda, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Ejus festivitas, Kalendarium Hieronymi, XXX, 437; S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 33; S. Protadii martyrolog., LXXX, 422; S. Isidor., LXXXV, 190; LXXXVI, 125; CV, 1275. — Martyrolog., Rabani, CX, 1188; Wandalberti, CXXI, 623; Adonis, CXXIII, 177, 187, 204; Usuardi, CXXIV, 859; Grimald., CXXI, 860. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1191, 1204, 1210, 1257, 1264, 1279; Honor. Augustodun., CLXXII, 646, 755; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 105; Adam. Scot., CXCVIII, 265; Beleth., CCII, 77; Sicard., CCXIII, 407. — Solemnitas S. Stephani in ecclesia, Rothomag. Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 41, 86. — In monasterio Cluniacensi, Udalric., CXLIX, 653.

Officia et processio diaconorum in hac festivitate, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 41, 86, 87, 163. — In nocturnali officio palæstram imitantur in qua pro corona certatur; Honor., CLXXII, 646. Festum suorum quotannis in festo S. Stephani fieri solebat, Petr. Blesens., CCVII, 1168, 1173.

Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 608; S. Maximus Taurin., LVII, 701, 905, 915; S. Fulgent., LXV, 729, 859, 860; S. Petr. Damian., CXLIV, 853; Hildebert., CLXXI, 715, 720; Abälard., CLXXVIII, 569; S. Bernard., CLXXIV, 845; Adam. Scot., CXCVIII, 265, 272, 284, 293.

Homilie, S. Hieronym., XXVI, 172; S. August., XXXIX, 2145; S. Maxima Taurinens., LVII, 579; Fulgent., LXV, 129; Paul. Winfrid. (ex Herico), XCV, 1160; Beda Vener., XCIV, 475; Haymo, CXXVIII, 64; Radulph. Ardens, CLV, 1508, 1515; Bruno Astens., CLV, 757; Godefrid. abb., CLXXIV, 663.

Homilia de miraculis S. Stephani, S. Augustin., XLI, 766.

Sequentiæ, Notker., CXXI, 1006. sæc. xi Monum. liturgica, CLI, 829, 857; Adam. a S. Viet., CXCVI, 1452. Benedictiones, Grimald., CXXI, 860.

Præfatio, *ibid.*, 885.

Hymni, Ennod. episc., LXIII, 529. — Alcuini versus ad aram S. Stephani, CI, 739, 756, 770, 772, 773. — Opus metricum in ejus honorem, Flodoard., CXXIV, 501.

§ IV. — Die XXVII Decembris : S. Joannes evangelista.

S. Joannis historia, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 148. — Encomium, Wolbero, CXC, 1025; Adamus Scotus, CXCVIII, 501. — Ejus præconia, S. Petr. Damian., CXLIV, 874. — Hujus vita imitanda, *ibid.*, 875. Fuit apostolus, evangelista et propheta, *ibid.*, 868. — Joannes præ cæteris discipulis cum Christo familiaris, Adamus Scotus, CXCVIII, 265, 303, 304. — Honoratus a Christo in vita tripliciter, familiaritate, virginitate, intelligentia perspicacitate, *ibid.*, 299. — In morte tripliciter honorandus, *ibid.*, 306. — Dies natalis ejus ferianda, S. Ivo, CLXI,

266, 267; Gratian., CLXXXII, 1781. — Ejus festivitas, Kalendarium S. Hieronymi, XXX, 437; S. Protadii, LXXX, 422; Martyrologium Adonis, CXXIII, 177, 187, 204; Usuardi, CXXIV, 845; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1194, 1204, 1210, 1257, 1264, 1279; S. Gregorius Turon., LXXI, 193; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 33, 54; S. Isidor., LXXXV, 199; LXXXVI, 127; Amalar., CV, 1273; Grimald., CXXI, 860, 883; S. Petr. Damian., CXLIV, 857; Honorius, CLXXII, 646; Beleth., CCII, 77, 153; Sicard., CCXIII, 408. — Solemnis conventus ad ejus festivitatem, S. Petr. Damian., CXLIV, 866. — Ejus festivitas habet octavam, S. Protadius, LXXX, 422. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 149. — Missa finita omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 653. — Processio sacerdotum cum casulis, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 41.

Sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 857, 866; CXLV, 1150; Hildebert., CLXXI, 725, 728; Abälard., CLXXVIII, 535; Adam. Scot., CXCVIII, 299.

Homilie, S. Augustin., XXXV, 1969; Vener. Beda, XCIV, 44; Haymo, CXXVIII, 70; Radulph. Ardens, CLV, 1518, 1521; Bruno Astens., CLXV, 761; Godefrid. abb., CLXXIV, 670.

Missæ, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 33.

Officium, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 156. Sequentiæ, Notker., CXXI, 1007. — Sæc. xi Monum. liturgica, CLI, 831, 837; Adam. a S. Viet., CXCVI, 1427. Benedictiones, Grimald., CXXI, 860.

Præfatio, *ibid.*, 885.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1210; S. Petr. Damian., CXLV, 949; Abälard., CLXXVIII, 553, 1806. — Versus ad aram S. Joannis evang., Alcuini, CI, 751, 365. — Opus metricum in ejus honorem, Flodoard., CXXIV, 497.

§ V. — Die XXVIII Decembris : SS. Innocentes.

SS. Innocentium martyrium, Raban. Maur., CVII, 754; Ernald. abb., CLXXXIX, 1625; Petrus Comestor, CXCVIII, 1545. — Natalitia, Kalend., S. Hieronymi, XXX, 435. — Martyrologium, S. Protadii, LXXX, 422; Rabani, CX, 1188; Wandalberti, CXXI, 623; Adonis, CXXIII, 177, 204; Usuardi, CXXIV, 247. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1204, 1210, 1257, 1265, 1279; S. Isidor., LXXXV, 206; LXXXVI, 131; Christian. Druthmar., CVI, 1296; Honor. Augustodunens., 835; Beleth., CCII, 77; Sicard., CCXIII, 409.

Natalitia Innocentium ferianda, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Habent octavam, S. Protadius, LXXX, 422. In festo Innocentium officium infamium, Joannes Rothomag., CXLVII, 41, 88, 153. — Processio, *ibid.*, 135, 156. — Infantes in capitis regebant chorum, *ibid.* — In festo, finita missa omnia signa pulsantur, Udalric., CXLIX, 655. — Cantica lætitiæ læcantur, Hugo a S. Viet., CLXXVII, 451, 442. — Festum suorum in festo SS. Innocentium quotannis fieri solebat, Petr. Blesens., CCVII, 1168, 1173.

Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 600, 602, 604, 607; S. Fulgent., LXV, 732; Abälard., CLXXVIII, 611; S. Bernard., CLXXXIII, 129; Adam. Scotus, CXCVIII, 502, 520, 528.

Homilie, S. Augustin., XXXIX, 2102; Beda Vener. 50; Paul. Winfrid. (ex S. Severiano), XCV, 1174. (Ex beato Chrysostomo), *ibid.*, 1176; Haymo, CXXVIII, 75; Radulph. Ardens, CLV, 1524, 1528; Bruno Astens., CLXV, 762.

Missæ Innocentium, Amalar., CV, 1074.

Sequentiæ, Notker., CXXI, 1007. Sæc. xi Monum. liturg., CLI, 832, 1005.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 861.

Præfatio, *ibid.*, 885.

Hymni, Hartmann., LXXXVII, 51; Raban., CXXI, 1832; Abälard., CLXXVIII, 1807. — Carmen in honorem SS. Innocentium, Vener. Beda, XCIV, 623. — Opus metricum, Flodoard., CXXIV, 515. — Ode, Alphan., CXLVII, 1242.

§ VI. — Die XVIII Januarii : Festum cathedræ S. Petri Romæ.

§ VII. — Die XXII Februarii : Festum cathedræ S. Petri Antiochiæ.

Tres cathedras in Scripturis specialiter commendatas legimus, Moysi scilicet, Elismi et Petri per quas significantur, doctrina legis, doctrina prophetica, doctrina apostolica, Henric. cardin., CCIV, 340. — Cathedra Petri potius Christi quam Petri dicenda, *ibid.*, 516, 519.

Cathedra S. Petri festività, S. Augustin., XXXIX, 2101; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 50, 634 (n.); S. Protadii martyrol., LXXX, 414. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1199, 1236, 1262, 1275; Honor. Augustodun., CLXXII, 649, 783, 898. — Cathedra natalis ubique celebratur, S. Paulin. Nolan., LXI, 833. — Duplex S. Petri cathedra festum, Liturgia Gallica, LXII, 181, 182, 251, 256; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 50, 634 (n.); Rabanus Maurus, CX, 1127, 1133; Adonis, martyrologium, CXVIII, 147, 149, 317, 331; Beletb., CII, 87. — Utriusque cathedra festum olim die 22 Februarii colebatur, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 503 (n.). Postea solius Antiochenae cultus remansit, *ibid.*; Raban. Maur., CX, 1133. — Martyrologium Adonis, CXXXII, 149, 331; Usuardi, *ibid.*, 785; Notkeri, CXXXI, 1048. — Hanc celebramus eo quod in sede Antiochena S. Petrus fuit locatus episcopus, Sicard., CCXIII, 411.

Festum cathedrae S. Petri Romae videtur recentius, S. Greg. Magn., CLXXVIII, 50 (n.), 305 (n.); Beletb., CII, 87; Raban. Maur., CX, 1127; Martyrol. Adonis, CXXXII, 147, 217; Usuardi, 665; Notkeri, CXXXI, 1057. — Non fuit a Gregorio III institutum, sed forte restauratum, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 480 (n.). — Cathedra S. Petri Romae in mense Januario antiquissima in Gallis, Liturg., Gall., LXXII, 181, 182, 251, 256; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 588. — In Hispania, *ibid.*. — Olim mense Januario Gallis et Februarii Romae celebrari consuevit, *ibid.*, 651 (n.). — Unde occasio duplicis celebrandae festivitatis, *ibid.*. — Quomodo celebratur festum cathedrae S. Petri, si extra Quadragesimam evenit, Udalric., CXLIX, 655. — Quomodo si intra, S. Aug., CLXXII, 2101; Guigo, CLIII, 1143, 1146; Sicard., CCXIII, 410.

Defesto Sermon., S. Leo Mag., LIV, 505; S. Ivo, CLXXII, 595; Petr. Cellens., CII, 817; Odo. abb., CXXXVIII, 709. Homiliae, Venerabilis Bedae, XCIV, 475; Paul. Winfrid., XCV, 1463, 1465; Radulph. Ardens., CLV, 1316; Godefrid. abb., CLXXIV, 731.

Missae S. Isidor., LXXXV, 718.

Sequentia, saeculi XI Monumenta liturgica, CLI, 840.

Præfatio, Grimaldus, CXXI, 907.

Hymnus, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 479.

§ VIII. — Die XIV Januarii: Sancti Pauli conversio.

Conversionis S. Pauli historia, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 105. — Festum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 44; S. Protadii Martyrologium, LXXX, 415; Lanfrancus, CL, 475. — In eo sequentia cantatur, Udalric., CXLIX, 655. De festo Sermones, S. Fulgent., LXV, 723; Abelard., CLXXVIII, 529; S. Bernard., CLXXXIII, 359, 565; Innocent. III, CCXVII, 489, 493.

Homiliae, S. Hieronym., XXVI, 138; S. Aug., XXVIII, 1268, 1275; Radulph. Ardens., CLV, 1332, 1335.

Sequentia, Godeschalck., CXXI, 1523; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1479. — Præfatio, Grimald., CXXI, 906.

§ IX. — Die XXIV Februarii: S. Matthias apostolus.

S. Matthias historia, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 177. — Festum, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 144; Adonis, CXXIII, 149, 186, 252; Usuardi, *id.*, 791; Notkeri, CXXXI, 1048. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1195, 1204, 1216, 1239, 1267. — Solemnitas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 60; Sicard., CCXIII, 411. — Sicut dies Dominicus apud Cluniacenses agitur, Udalricus, CXLIX, 654. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 1149. — Si infra Quadragesimam celebratur, cantica latitiae non supprimuntur, Beletb., CII, 87; Sicard., CCXIII, 410.

De S. Matthias homiliae, Radulph. Ardens., CLV, 1349; Godefrid. abb., CLXXIV, 739.

Præfatio, Grimald., CXXI, 907.

Opus metricum in S. Matthiam, CXXXV, 499.

§ X. — Die XXV Aprilis: S. Marcus.

S. Marci historia, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 181. — Dies natalis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 415; Raban., CX, 1141; Wandalberti, CXX, 597; Adonis, CXXIII, 153, 235; Usuardi, *id.*, 970; Notkeri, CXXXI, 1069; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1196, 1224, 1260, 1269. — Festum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 100, 381; S. Petr. Damian., CXLIV, 572; Sicard., CCXIII, 413. — In eo litania major, S. Protad., LXXX, 415; Beda Vener., XCIV, 537; Bruno Astens., CLXV, 816; Petrus Comest., CXCVIII, 1175. — Processio, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 56, 109, 119, 186. — Psalmi penitentiales, *ibid.*, 119. — Missa de jejunio ad locum stationis, *ibid.*, 117, 163, 186. — Romana consuetudo unum

diem interponit quem vocat in litania majore non in jejunio, Vener. Beda, XCIV, 537. — Litania major a Gregorio instituta, Honor., CLXXII, 680, 681, 911.

Sermones in litania majorem, S. Petr. Damian., CXLIV, 572; CXLV, 1151; Petr. Comest., CXCVIII, 1775.

Homiliae de S. Marco et litania majore, Beda Vener., XCIV, 537; Bruno Astens., CLXV, 816.

Sequentia, saeculi XI Monumenta liturgica, CLI, 849, 874.

Præfatio, Grimald., CXXI, 908.

Hymnus, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 495.

§ XI. — Die prima Maii: Festum SS. Philippi et Jacobi apostolorum.

SS. Philippi et Jacobi historia, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 156, 157. — Dies natalis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 415; Raban., CX, 1142; Wandalberti, CXXI, 597; Adonis, CXXIII, 157, 181, 252; Usuardi, CXXIV, 9; Notkeri, CXXXI, 1075. — Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1196, 1225, 1260, 1269. — Festum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 127; Lanfranc., CL, 475; Honor., CLXXII, 947; Beletb., CII, 37; Sicard., CCXIII, 413. — S. Jacobi festum olim natali S. Joannis evangelistae conjunctum, Liturgia Gallica, LXXII, 232. — Eodem die olim celebrabatur solemnitas omnium apostolorum, Beletb., CII, 87. — Festivitas hac habet sequentiam, Udalric., CXLIX, 655. — Cum capitulo apud Carthusianos celebratur, Guigo, CLIII, 1149. — SS. Philippi et Jacobi laus, Godefrid. abb., CLXXIV, 232. — De hac festivitate homiliae, S. Aug., XXXV, 1812; Beda Vener., XCIV, 528; Raban. Maur., *id.*, 198; Radulph. Ardens., CLV, 1361; Bruno Astens., CLXV, 816; Godefrid. abb., CLXXIV, 842, 849.

Præfatio, Grimald., CXXI, 908.

Opus metricum in honorem SS. Philippi et Jacobi, Flodoardus, CXXXV, 497.

§ XII. — Die III Maii: Inventio S. Crucis.

Crucis dum solemnitas, S. Petrus Damian., CXLIV, 768. — Inventio S. Crucis, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 415; Raban., CX, 1142; Wandalberti, CXXI, 598; Adonis, CXXIII, 157, 256; Usuardi, CXLIV, 15; Notkeri, CXXXI, 1075; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1196, 1225, 1260, 1299; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 101; Anastasius bibliothecarius, CXXVIII, 142; Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVI, 56; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CLII, 960; Bereng. abb., CLX, 933; Honor. Augustodun., LXXII, 911. — Crux ab Helena anno 335 inventa, Raban. Maur., CX, 1142. — Eusebius papa festum solemniter celebrandum ubique terrarum curavit ac precepit, S. Ivo, CLXI, 263; Beletb., CII, 131. — Festum S. Crucis festum generale, *ibid.*, 18. — In eo triplex olim processio, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 56, 116, 186. — Sequentia cantabatur, Udalric., CXLIX, 655. — De inventione S. Crucis Sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 601; CXLV, 1012, 1021, 1022, 1029, 1038, 1081, 1121, 1122, 1123, 1152; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1205; S. Martin. Legionens., CCIX, 29.

Homiliae, Beda Vener., XCIV, 494; Paul. Winfridus (ex S. Augustino), XCV, 1476 (ex S. Chrysostomo), *ibid.*; Raban. Maur., CX, 213; Radulph. Ardens., CLV, 1368, 1372; Bruno Astens., CLXV, 816; Godefrid. abb., CLXXIV, 855.

Missae, S. Isidor., LXXXV, 739.

Sequentia, Adam. a S. Vict., CXCVI, 1484, 1512.

Præfatio, Grimald., CXXI, 909.

Hymnus, Abelard., CLXXVIII, 1796.

Opus metricum de S. Cruce, Flodoard., CXXXV, 515.

§ XIII. — Die VI Maii: Passio S. Joannis evangelistae ante portam Latinam.

Passio S. Joannis evangelistae, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 415; S. Greg. Magn., LXXVIII, 102, 283 (n.); Honor. Augustodun., CLXXII, 688; Sicard., CCXIII, 414. — Huc festo duae missae assignantur, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 290, 647 (n.).

Homilia, Vener. Beda, XCIV, 472.

§ XIV. — Die XXIV Junii: Nativitas SS. Joannis Baptistae.

S. Joannis Baptistae nativitas, Kalendarium S. Hieronymi, XXX, 437; Martyrologium S. Protadii, LXXX, 417; Adonis, CXXIII, 161, 290; Usuardi, CXLIV, 187; Notkeri, CXXXI, 1108; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1189, 1198, 1232, 1261, 1271.

Festivitas, S. Greg. Taron., LXXI, 565, 828; S. Greg., Magn., LXXVIII, 120, 121, 693, 786; Alcuin., CI, 1250; Amalar., IV, 1157, 1304; Raban. Maur., CXII, 1660; Heribert., CXLII, 609; Udalric., CXLIX, 679; Lanfranc., CL, 473; Guido abb., CL, 1319; Honor. Augustodunens., CLXIII, 769, 800, 965; S. Bernard., CLXXXII, 231; Robert. Pull., CLXXXVI, 59; Beleth., CCII, 140; Alan. de Insul., CCX, 243; Sicard., CCXIII, 413. — S. Joannis Baptistæ præconia, S. Petr. Damian., CXIV, 627; Hildebert., Conoman., episc., CLXXI, 658; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 442. — Sanctitas, prærogativæ, S. Bernard., CLXXXII, 984; Gueric. abb., CLXXXIV, 992; Alan. de Insul., CCX, 319. — Sanctificatio in utero, S. Bernard., CLXXXIII, 332; Gueric. abb., CLXXXIV, 992. — Fervor triplex in S. Joanne, S. Bernard., CLXXXIII, 599. — Gaudium inferi, *ibid.*, 401. — Propter opus Domini et matus et defunctus est, S. Ambros., XVII, 706, 707. — Annuntiatio et nativitas ejus quam gloriosa et singularis, Gueric., CLXXXIV, 991. — Conceptio et nativitas ejus a bono angelo nuntiata, Ermengaud., CCIV, 1212. — Nativitas Christi sola et Joannis in Ecclesia celebratur, Gueric. abb., CLXXXIV, 995. — Celebratur secunda nativitas Joannis quia hæc sine peccato fuit, Belethus, CC I, 140. — Læta nativitas quia mundo senescenti gratiam prædicaturus erat renascendi, Guericus abbas, (LXXXIV, 163. — Celebratur morte, S. Bernard., (LXXXII, 231. — Etiam apud infideles sollemnis, *id.*, CLXXXIII, 401. — Ferianda, S. Ivo, CLXI, 263, 267; Gratianus, CLXXXVII, 1781. — Inter festivitates generales deputata, Beleth., CCII, 18. — Non nisi in civitatibus et parochiis celebranda, S. Ivo, CLXI, 266. — Habet jejunium, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 120; Beleth., CCII, 75. — Vigilantia, S. Greg. Magn., LXXVIII, 120; Beleth., CCII, 141; Edwardi III leges ecclesiasticæ, CLI, 1191. — Octavas, S. Protad., LXXX, 417; S. Petr. Damian., CXIV, 351; Udalric., CXLIX, 634; sæc. xi, Monument. liturgica, CLI, 893. — S. Joannis Octavis major quam alicujus alterius sancti reverentia debetur, S. Petrus Damianus, CXLIV, 331. — Sicut dies Dominicus apud Cluniacenses agebatur, Udalric., CXLIX, 634, 653. — Tribus septimanis ante nativitate nuptiæ olim prohibita, Belethus, CCII, 73. — In ea cantabantur duæ missæ, Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 41, 87, 186, 187, 203; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 442. — Tres missæ, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 120, 394, 693; *Credo* cantatur, Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 38. — Regnum pace Dei gaudet, Edwardi III leges eccles., CLI, 1191. — Carthusiani bis habent vinum, Guigo, CLIII, 733.

De S. Joannis Baptistæ nativitate sermones, S. Ambros., XVII, 706, 709; S. Petr. Chrysolog., LII, 441, 444, 446, 450, 452, 455, 456, 636; S. Maxim. Taurinens., LVII, 617, 618, 649, 651, 653, 658, 661, 859, 863; S. Fulgent., LXV, 926; Alito, CXXXIV, 850, 851; Odilo, CXLII, 1019; S. Petr. Damian., CXLIV, 627, 637, 640; Hildebert., CLXXI, 625; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1126, 1199; S. Bernard., CLXXXIII, 397; Oger., CLXXXIV, 991; Gueric. abb., CLXXXV, 163, 167, 169, 173. — Odo abb., CLXXXVIII, 1835; B. Pater Isaac, CXCV, 1845, 1849, 1853; Aelfred., CXCV, 290; Petr. Cellens., CCII, 803, 813; Garner. Lingonens., CCV, 721, 731, 736; Petr. Blesens., CCVII, 641; S. Martin. Legionens., CCIX, 13; Innocent. III, CCXVII, 529, 533, 539, 541.

Homiliæ, S. Maxim. Taurinens., LVII, 583, 587, 590; S. August., XXXVIII, 1319; Beda Vener., XCIV, 44, 200, 202, 494; Raban. Maur., CX, 50, 312, 339; Haymo, CAVIII, 755; Radolph. Ardens., CLV, 1376, 1781; Bruno Astens., CLXV, 821; Godefrid. abb., CLXXIV, 897; Alan. de Insul., CCX, 243.

Missæ, S. Isidor., LXXXV, 758; sæc. xi Monumenta liturgica, CLI, 893.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1013; sæc. xi Monumenta liturgica, CLI, 851, 898; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1189.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 875.

Prælatio, *ibid.*, 909.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1214; Walafrid. Strab., CXIV, 1631. — Poemata, S. Paulin. Nolan., LXI, 440; Beda, XCIV, 627; Flodoard., CXXIV, 495. Alcuini-versus ad aram S. Joannis Baptistæ, CI, 755, 759, 759, 771, 772.

De inventione capitis S. Joannis Baptistæ, Dionys. Exig., LXVII, 419.

§ XV. — Die XXIX Junii: Nativitas SS. Apostolorum Petri et Pauli.

Petrus et Paulus duo præclara divini seminis germina, S. Leo, LIV, 422. — Duo Ecclesiæ Gemelli, Gueric. abb., CLXXXV, 182. — Non mortui sunt sed renati vi-

vunt, S. Ambros., XVII, 712, 714. — Eorum vita et martyrium, Order. Vital., CLXXXVIII, 128, 130. — Festa ubique culta, S. Paulin. Aquil., XCIX, 484, 487 (n.). — Dies natalis, Calendarium, S. Hieronym., XXX, 457. — Martyrologium, S. Protadii, LXXX, 417; Rabani, CX, 1134; Wandaiberti, CXXI, 635; Adonis, CXXIII, 161, 161, 266; Usuardi, CXXIV, 207; Notkeri, CXXXI, 1111; Calendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1189, 1198, 1232, 1261, 1271. — Festum, S. Ambros., XVII, 712, 714; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 121, 125; Udalric., CXLIX, 636; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CL, 1223; Honor., CLXXII, 800, 869; Alan. de Insul., CCX, 244; Sicard., CCXIII, 416. — Nativitatem SS. Petri et Pauli feriandum, S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Habet vigiliam, Beda Vener., XCIV, 214; Godefrid. abb., CLXXIV, 909; Beleth., CCII, 143. — Octavas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 126; S. August., XXXVIII, 479; Udalric., CXLIX, 635; sæc. xi Monumenta liturgica, CLI, 894; Beleth., CCII, 143. — Quomodo celebratum a S. Zacharia papa, Anastas. Biblioth., CXXXVIII, 1653. — Apud Cluniacenses monachos, Udalric., CXLIX, 635; Lanfranc., CL, 481. — Apud Carthusianos, Guigo, CLIII, 733, 1149. — Passio eorum in missa lecta, Liturgical Gallica., LXXII, 208. — In festo oblationes panis et vini, Petr. Blesens., CCVII, 1179.

De SS. Petri et Pauli nativitate sermones, S. Ambros., XVII, 712, 714; S. Petr. Chrysolog., LII, 497; S. Leo Magn., LIV, 422, 429, 453, 511, 512; LVI, 1138; S. Maxim. Taurin., LVII, 663, 663, 669, 671; Faust. Rhegiens., LVIII, 880; S. Fulgent., LXV, 927, 928, 929; Alito, CXXXIV, 852; S. Petr. Damian., CXLIV, 616; Hildebert., CLXXI, 658, 662, 665; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1098; S. Bernard., CLXXXIII, 405, 408, 412; Gueric. abb., CLXXXV, 177, 180, 183; B. Pater Isaac, CXCV, 1856, 1858; Aelfred., CXCV, 294, 298; Garner. Lingon., CCV, 741; Petr. Blesens., CCVII, 644, 648; Innocent. III, CCXVII, 547, 555.

Homiliæ, S. Maxim. Taurin., LVII, 591, 597, 599, 409, 407; S. August., XXXVIII, 479; CXXXIX, 2119, 2124; Beda Vener., XCIV, 214, 219, 495; Paul. Winfrid., XCV, 1471; Raban. Maur., CX, 53; Haymo, CXXVIII, 759; Godefrid. abb., CLXXIV, 909, 918.

Missæ, S. Isidor., LXXXV, 764. — Missæ in Octava, sæc. xi Monumenta liturgica, CLI, 894.

Officium, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 788.

Sequentiæ, Notker., CXXXI, 1014; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1493, sæc. xi Monumenta liturg., CLI, 852, 895, 961, 962.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 875.

Prælatio, *ibid.*, 910.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1215; S. Paul. Aquil., XCIX, 484; Raban. Maur., CXII, 1660; Abælard., CLXXXVIII, 1805.

Carmina, Beda, XCIV, 628; Flodoard., CXXXV, 495.

S. Petri propria, Petrus omnium apostolorum etiam pater, S. Petr., Damian., CXLIV, 822. — Petrus singulariter insignitus et nobilitatus, *ibid.*, 677. — Ejus præconia, *ibid.*, 648. — Anacletus ædem sacram B. Petro dedicat, Anastas., CXXXVIII, 1115. — Denarius Petri ad ejus festum solvebatur, sæc. xi Diplomata, CLI, 1174, 1193.

Sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 646; Abælard., CLXXXVIII, 524; Innocent. III, CCXVII, 543.

Homiliæ, Raban. Maur., CX, 350, 351; Radolph. Ardens., CLV, 1381, 1388; Bruno Astens., CLXIV, 823.

Hymnus, S. Petr. Damian., CXLV, 941, 961.

Sequentia, Adam. a S. Vict., CXCVI, 1491.

Carmina, Alcuin., CI, 740, 743, 748, 756, 757, 763, 770, 772, 774; Alphau., CLXVII, 1231.

S. Pauli propria, commemorationis S. Pauli festum, Udalric., CXLIX, 635; Honor., CLXXII, 859.

De S. Paulo homiliæ: Raban. Maur., CX, 354, 355; Radolph. Ardens., CLV, 1392; Godefrid., CLXXIV, 906.

Hymnus, S. Petr. Damian., CXLV, 942, 961.

Carmina, Alcuin., CI, 758, 764, 770, 775.

§ XVI. — Die XXII Julii: Conversio S. Magdalene.

S. Magdalene festum, Martyrologium Rabani, CX, 1138; Wandaiberti, CXXI, 603; Adonis, CXXIII, 164, 505; Usuardi, CXXIV, 285; Notkeri, CXXXI, 1123; Honor. Augustodunens., CLXXII, 979. — De S. Magdalena sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 460; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1239; Odo abb., CXXXIII, 715; S. Petr. Damian., CXLII, 660; Godefrid. abb., CLVII, 270; Nicolaus Claravallensis, CLXXXV, 215; Petr. Comest., CXCVIII, 1778; Petr. Cellens., CII, 822, 825, 830, 834, 836; Petr. Blesens., CCVII, 660; Innocent. CCXVII, 557.

Homilias, S. August., XXXVIII, 395; Radulph. Ardens., CLV, 1597; Godefrid. abb., CLXXIV, 935.
Officium, sæcul. xi Monumenta liturgica, CLI, 962.
Missa, S. Isidor., LXXXV, 788; sæc. xi Monum. liturgica, CLI, 895.
Sequentia, Godeschalk., CXLI, 1326.
Hymni, Odo abb., CXXXIII, 514; Abalard., CLXXVIII, 1816; Petr. Vener., CLXXXIX, 1019.
Carmen, Flodoard., CXXXV, 509.

§ XVII. — *Die XXV Julii : S. Jacobus major.*

S. Jacobi historia, Ordericus Vitalis., CLXXXVIII, 148. — Passio, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 417; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1194, 1235, 1262, 1275. — Festum, Lanfranc., CL, 475; Guigo, CLIII, 1149; Honor., CLXXII, 981; Beleth., CII, 144; Sicard., CCXIII, 418; S. Jacobi locus, Godefrid. abb., CLXXIV, 841, 845. — Festum ejus non suo tempore celebratur, S. Petr. Damian., CXIV, 245. — In eo apud Hispanos caria regum, S. Ivo, CLXII, 328.
Sermones, Petr. Comest., CXCIII, 1778, 1782.
Homilias, Beda Vener., XCIV, 228; Radulph. Ardens., CLV, 1402; Godefrid., abb., CLXXIV, 944.
Carmina, Alcuin., CI, 765, 766; Flodoard., CXXXV, 497.

§ XVIII. — *Die I Augusti : S. Petrus ad Vincula.*

Festum S. Petri ad vincula, S. Hieronym., XXX, 226; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 699; Martyrologium S. Protadii, LXXX, 418; Adonis, CXXIII, 163, 513; Usuardi, CXXIV, 319; Notkeri, CXXI, 1129; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CL, 1224; Honor., CLXXII, 680, 769, 983; Beleth., CII, 146; Sicard., CCXIII, 418.
Hæc solemnitas celebratur in Kalendis Augusti S. Hieronym., XXX, 226. — A S. Sylvestro papa instituta, *ibid.*, 228. — Ut piscatoris solemnitas imperatoris officaret solemnitatem, Beleth., CII, 146; Sicard., CCXIII, 418, 419. — Nomen accepit a vineis, S. Hieronym., XXX, 228. — Catenam ipso die festi venerant, S. Gregor. Mag., 391 (n.). — Festum non suo tempore celebratur, S. Petr. Damian., CXLV, 245. — Cum maxima solemnitate agebatur, Udalic., CXLI, 636. — In ipsa ecclesiola ex carcere a Joanne Wirzburgensi celebratum, Joannes Wirzburgens., CLV, 1086.
De hoc festo sermones, S. Leo Mag., LIV, 515; S. Gregor. Mag., LXLVIII, 128; Hildebert., CLXXI, 678; Petr. Comest., CXCIII, 1782; Petr. Blesens., CCVII, 633; Innocent. III, CCXVII, 561.
Homilias, S. Augustin., XXXIX, 2102; Vener. Beda, XCIV, 498; Paul. Winfrid., XCV, 1485.

§ XIX. — *Die I Augusti : S. Laurentius martyr.*

S. Laurentii natale, Vetus Kalendarium, XIII, 684; Liturgia Gallica., LXXII, 297; Martyrologium S. Protadii, LXXX, 418; Raban., CX, 1161; Wandalberti, CXXI, 607; Adonis, CXXIII, 163, 322; Usuardi, CXXIV, 349; Notkeri, CXXI, 1156; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1190, 1199, 1206, 1237, 1262, 1275. — Festum, S. Gregor. Turon., LXXI, 175, 578; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 130; Lanfranc., CL, 475; Honor., CLXXII, 987; Sicard., CCVII, 419; Perlandum S. Ivo, CLXI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — S. Laurentii encomium, Gueric., abb., CLXXXIV, 211. — Natalitium ejus festum generale, Beleth., CII, 18. — Habet vigiliam, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 129; Beleth., CII, 148. — Octavas, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 401 (n.). 701; Beleth., CII, 148. — Duas missas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 400 (n.). 700. — Missa finita omnia signa pulsantur, Udalic., CXLI, 635; S. Laurentii reliquias, S. Gregor. Turon., LXXI, 719. — Ecclesia, *ibid.*, 743, 744.
De S. Laurentio sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 565; S. Leo Mag., LIV, 434; S. Maxim. Taur., LVII, 675, 679, 681, 872; S. Petr. Damian., CXIV, 623; Petr. Blesens., CCVII, 635; Innocent. III, CCXVII, 566, 571.
Homilias, S. August., XXXV, 1765; S. Maxim. Taur., LVII, 407, 410, 413; Beda, XCIV, 491; Raban. Maur., CX, 431, 432; Haymo, CXVIII, 763; Radulph. Ardens., CLV, 1415; Bruno Astens., CLXV, 757; Godefrid. abb., CLXXIV, 930.
Officium, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 795.
Missa in Octava, sæcul. xi Monumenta liturgica, CLI, 897.
Sequentia, Notker., CXXI, 1015; sæc. xi Monum. liturgica, CLI, 898; Adam a S. Vict., CXCVI, 1498.
Præfatio, Grimald., CXXI, 911.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1216; Heribert., CXLI, 1571.
Carmina, Alcuin., CI, 759, 748, 770, 773; Dungal. reclusus, CV, 521; Flodoard., CXXXV, 685; Marbod., CLXXI, 1608.
Epistola de S. Laurentio, Hervæus Rhemens., CXXXII, 668.

§ XX. — *Die XXIV Augusti : S. Bartholomæus.*

S. Bartholomæi Natalis, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 134; Martyrologium Adonis, CXXIII, 167, 183, 355; Usuardi, CXXIV, 393; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CLI, 1250; Honor., CLXXII, 993; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 164. — Festum est translatum, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 402 (n.). — In natali sequentia cantatur, Udalic., CXLI, 635. — De translatione corporis, S. Bartholomæi Haymo, CXVI, 51. — De S. Bartholomæo sermones, S. Petr. Damian., CXIV, 722, 729; CXLV, 1026, 1070, 1071, 1073, 1136, 1153.
Petrus Blesensis, CCVII, 669.
Homilias Beda Vener., XCIV, 423, 499.
Raban. Maur., CX, 443; Radulph. Ardens., CLV, 1430; Godefridus abb., CLXXIV, 990.
Missa, S. Gregorius Mag., LXXVIII, 134; S. Isidorus, LXXXV, 826; S. Petr. Damian., CXLV, 944; sæc. xi Monum. liturgica, CLI, 898, 943.
Sequentia, Adam a S. Victore, CXCVI, 1503.
Carmen, Flodoardus, CXXXV, 799.

§ XXI. — *Die XXIX Augusti : Decollatio S. Joannis Baptistæ.*

S. Joannis Baptistæ decollatio, S. Gregor. Turonens., LXXI, 565; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 136; Martyrologium S. Protadii, LXXX, 418; Martyrologium Rabani, CX, 1163; Wandalberti, CXXI, 609; Raban. Maur., CVII, 938; CX, 444; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., CLI, 1250; Honor., CLXXII, 680, 776, 997; Petrus Comestor, CXCIII, 1574; Belethus, CII, 151; Sicard., CCXIII, 421. — Multiplex causa hujus festivitatis instituenda, *ibid.* — In suo tempore non celebratur, S. Petr. Damian., CXLV, 245. — In ea sequentia cantatur, Udalic., CXLI, 635.
De hoc festo sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 648, 650, 653; S. Fulgent., LXV, 924; Auto, CXXXIV, 837.
Homilias, Beda venerab., XCIV, 237; Paulus Winfrid., XCV, 1508; 1519; Rabanus Maur., CX, 444; Radulphus Ardens, CLV, 1435; Bruno Astens., CLXV, 810; Godefrid. abb., CLXXIV, 993.
Missa, S. Isidor., LXXXV, 837.
Sequentia, Godeschalk., CXLI, 1337; Adam a S. Vict., CXCVI, 1510.
Benedictiones, Grimald., CXXI, 876.
Præfatio, *ibid.*, 915.
Carmen, Beda Vener., XCIV, 630.

§ XXII. — *Die XIV Septembris : Exaltatio S. Crucis.*

Exaltatio S. Crucis, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 138; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1191, 1200, 1206, 1241, 1262, 1275; Udalic., CXLI, 684; Lanfranc., CL, 475; Guido, *id.*, 1225; Honorius, CLXXII, 1001. — Exaltata fuit crux ejusque festum institutum quando Heraclius, victo Chosroa crucem in locum restituit, Beleth., CII, 152, 153; Sicard., CCXIII, 421, 422. — Minor festivitas exaltationis quam inventionis, Belethus, CII, 153.
Sermones, S. Petr. Damian., CXLV, 761, 766; CXLV, 998, 1024, 1038, 1039, 1421.
Homilias, Radulph. Ardens, CLV, 1447; Hildebert., CLXXI, 683, 685; Godefrid. abb., CLXXIV, 1030.
Missa, S. Isidorus, LXXXV, 848. — In ea sequentia cantabatur, Udalic., CXLI, 635.

§ XXIII. — *Die XXI Septembris : S. Matthæus.*

S. Matthæi Vita, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 168. — Natalia, Martyrologium S. Protadii, LXXX, 419; Raban., CX, 1170; Wandalberti, CXXI, 611; Adonis, CXXIII, 169, 183, 361; Usuardi, CXXIV, 492; Notkeri, CXXI, 1153; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1191, 1200, 1207, 1243, 1263, 1275. — Festum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 140; Lanfrancus, CL, 475; Honorius, CLXXII, 1005; Belethus, CII, 154. — In festo missa finita omnia signa pulsantur, Udalic., CXLI, 635.
De S. Matthæo sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 278, 306, 309, 312; S. Petr. Damian., CXIV, 777, 783, 788; CXLV, 1026, 1036, 1085, 1100, 1153, 1171, 1172.
Homilias, Beda Vener., XCIV, 419, 249; Radulphus Ardens, CLV, 1450; Bruno Astens., CLXV, 840; Godefridus, CLXXIV, 1033.

Missa, S. Petr. Damian., CXLV, 945.
Sequentia, Adamus a S. Vict., CXCVI, 1515.
Præfatio, Grimaldus, CXXI, 915.
Carmina, Alcuin., Cl, 768, 769; Flodoardus, CXXXV, 497; Alphanus, CXLVII, 1225.

§ XXIV. — *Die XXIX Septembris : Dedicatio basilicæ S. Michaelis.*

Duplex S. Michaelis festum apparitionis scilicet et dedicationis, Beletus, CCII, 151, 151. — Hoc festum angelorum omnium dicitur, *ibid.* — Angelis debemus reverentiam, devotionem et fiduciam, S. Bernardus, CLXXXIII.

Dedicatio S. Michaelis, Martyrologium S. Protatii, LXXX, 419. — Rabani Mauri, CX, 1171; Wandalberti, CXXI 612; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1191, 1201, 1207, 1263, 1275.

Festivitas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 145; Lanfranc., CL, 475; S. Anselm., CLIX, 215, 221; Bruno Astensis, CLXV, 1075; Honorius, CLXXII, 690, 1007; Beletus, CCII, 151, 154; Sicard., CCXIII, 414, 422. — Ferianda, S. Ivo, CLXI, 268, 267; Gratianus, CLXXXVII, 1781 — Festum habet vigiliam, Sæculi xi diplomata, (LI, 1191. — Et jejunium triduanum, *ibid.*, 1167. — In eo pax Dei, *ibid.*, 1191. — *Credo* cantatur, Joannes Rothomagus, archiepisc., CXLVII, 58. — Missa finita signa pulsantur, Uldaricus, CXIX, 635. — Fratres Carthusiani bis habent vinum, Guigo, CLIII, 737.

De S. Michaelis sermones, S. Petr. Damian., CXLIV, 791; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 1169, 1172, 1175; S. Bernardus, CLXXXIII, 447, 451; Petrus Blesensis, CCVII, 677, 681; Martinus Legion., CCIX, 57.

Homilie, S. Maximus Taurin., LVII, 445; Beda Vener., XCIV, 411, 502; Paulus Winfridus, XCV, 1523, 1525; Raban. Maur., CX, 58, 60; Haymo, CXVIII, 770; Radulphus Ardens, CLV, 1458, 1459; Godefridus abb., CLXXIV, 1040.

Missa, S. Isidor., LXXXV, 875. — Missa feriæ secundæ in sanctorum angelorum honore, sæc. xi monumenta liturgica, ClJ, 937.

Sequentia, Notker., CXXXI, 1018. — Sæc. xi monumenta liturgica, ClI, 854, 907; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1525.

Præfatio, Grimaldus, CXXI, 914.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1218; Drepanus Florus, LXI, 1086; Raban. Maur., CXII, 1639.

Versus ad aram S. Michaelis, Alcuin., Cl, 757, 740, 770, 774.

§ XXV. — *Die XVIII Octobris : S. Lucas evangelista.*

S. Lucæ Vita, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 183. — Natalis, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 144; Martyrologium Rabani, 1173; Wandalberti, CXXI, 615; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1201, 1207, 1247, 1263, 1275; Honor., CLXXII, 1015; Beletus, CCII, 153; Sicardus, CCXIII, 422. — In festo sequentia cantatur, Udalric., CXLIX, 635.

Sermones, S. Petrus Chrysolog., LII, 644; S. Petrus Damian., CXLIV, 800; CLV, 1010, 1069, 1070, 1159.

Homilie, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1158; Beda Ven., XCIV, 443; Paulus Winfridus, XCV, 1530; Radulphus Ardens, CLV, 1465.

Præfatio, Grimaldus, CXXI, 914.

§ XXVI. — *Die XVIII Octobris : SS. Simon et Judas.*

SS. Simonis et Judæ natalis, Martyrologium S. Protatii, LXXX, 420; Rabani, CX, 1176; Wandalberti, CXXI, 616; Adonis, CXXIII, 171, 183, 385; Usuardi, CXXIV, 629; Kalendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1188, 1203, 1208, 1248, 1263, 1277. — Festum, S. Gregorius Magn., LXVIII, 145; Lanfranc., CL, 479; Honorius, CLXXII, 1015; Orderic. Vital., CLXXXVIII, 177; Beletus, CCII, 155; Sicard., CCXIII, 425. — Cum capitula celebratur, Guigo, CLIII, 1149. — In missa sequentia cantatur, Udalricus, CXLIX, 635.

Missa, S. Isidorus, LXXXV, 888.

Homilia, Beda Vener., XCIV, 489.

Præfatio, Grimaldus, CXXI, 914.

Carmina, Alcuin., Cl, 768, 769; Flodoardus, CXXXV, 499.

§ XXVII. — *Die I Novembris : Festum omnium sanctorum.*

Festum sanctorum omnium a Gregorio papa III institutum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 409. — Templum Pantheon a Bonifacio in honorem sanctorum omnium

dedicatum, Alcuin., Cl, 1250; Anastasius Bibliothecarius, CXXVIII, 145; Ordericus Vital., CLXXXVIII, 216; Beletus, CCII, 155. — Natalis sanctorum omnium, S. Protadius, LXXX, 415, 420; Martyrologium Rabani, CX, 1171; Wandalberti, CXXI, 617; Adonis, CXXIII, 173, 387; Usuardi, CXXIV, 641; Kalendaria et martyrologia, CXXXVIII, 1249, 1263, 1277; S. Hieronym., XXX, 457; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 146; Alcuin., C, 294; Cl, 1250; Uldaricus, CXLIX, 688; Lanfrancus, Cl, 475; Guido abb., *ibid.*, 1242; Godefridus abb., CLVII, 48, 71, 76; Honorius, CLXXII, 690, 1015; Beletus, CCII, 155, 156; Sicardus, CCXIII, 425. — Ferianda, S. Ivo, CLXI, 268, 267; Gratianus, CLXXXVII, 1781. — Kalendis novembribus celebranda, Regino Prumiens., CXXXII, 265; Sæc. xi Diplomata, ClI, 1191. — Habet litanias, S. Isidorus, LXXXIV. — Vigiliam, XCII, 461. — Jejunium, Alcuinus, C, 496; Beletus, CCII, 1561. — Solemnitate, *ibid.* — Octava, *ibid.* — Hoc festum in Gallia et Germania antiquissimum, Alcuin., C, 296. — Eodem modo quo Assumptio celebratur, CXLVII, 60, 114. — Cum maxima solemnitate, Udalric., CXLIX, 636. — Sanctos de terra comprehendit, S. Bernard., CLXXXVII, 475. — In eo *Credo* cantatur, Joannes Rotomagus, archiepisc., CXLVII, 58; Lanfrancus, Cl, 481. — Terræ primitiæ persolvuntur, Sæc. xi Diplomata, ClI, 1174. — Fit communio, S. Bernard., CLXXXIII, 455. — Distributiones faciebant Rotomagenses archiepiscopi, S. Petr. Blesensis., CCVII, 1179. — De sanctorum festivitatem sermones, Hildebert., CLXXI, 695, 701, 705; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 960, 1082, 1160, 1165; S. Bernardus, CLXXXIII, 453, 462, 468, 471, 475; Godefridus abb., CLXXXV, 205, 210; Isaac, CCXIV, 1689, 1693, 1701, 1704, 1708; Aelrodus, CXCIV, 556, 559; Petr. Comest., CXCIII, 1800, 1806; Petr. Cellens., CCI, 880; Garner. Lingon., CCIV, 798; Petr. Blesens., CCVII, 685, 688, 695, 696, 697, 698, 700, 701, 703; S. Martin. Legion. (ClX, 45; Absalon abb., CCKI, 270, 277, 287; Helinand., CXXII, 668, 678, 687; Innocent. III, CCLXVII, 587, 589. — Homilie, S. Leo Magn., LIV, 461; Vener. Beda, ICII, 401; XCIV, 447, 450; S. Petr. Damian., CXLIV, 811; Radulph. Ard., CLV, 1470, 1475; Godefrid. abb., CXLIX, 1045.

Missa, S. Isidorus, LXXXV, 893.

Sequentia, Notkeri, CXXXI, 1019; Sæculi xi monumenta liturgica, ClI, 854, 875, 899, 900; Adam. a S. Victore, CXCVI, 1526.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 876.

Hymni, Raban., CXII, 1668; Ratramnus, CXXI, 621; Heribertus, CXLI, 1371. — Versus de omnibus sanctis, S. Petrus Damian., CXLV, 960.

§ XXVIII. — *Die II Novembris : Commemoratio omnium fidelium defunctorum.* (S. Protatii martyrologium, LXXX, 420.)

Oblationes pro mortuis offerebantur, Tertullianus, II, 79; S. Cyprianus, IV, 599. — Tempore S. Hieronymi eadem ac hodie lectiones legebantur, S. Hieronymus, XXX, 352. — Sacrificia altaris et elemosynarum pro defunctis, S. Augustinus, XI, 158, 283; S. Gregor. Tur., LXXI, 507, 875. — Sacrificium pro defunctis, S. August., XXXVIII, 336. — In cæmeteriis celebratum, *ibid.*, 771; S. Leo Magn., LVI, 506.

Missa pro defunctis certis diebus fieri solita, Cassian., XLIX, 530. — Defunctorum dies tertia, septima et tricesima celebratur, Alcuin., 1278, 1280; Hincmar., CXXV, 775. — Nec non et anniversaria dies, *ibid.* — Mortuorum anniversarium potius præveniendum quam remittendum, Beletus, CCII, 75. — Variæ missæ defunctorum, S. Isidorus, LXXXV, 1010, 1027. — In omnibus missarum solemnibus pro defunctis oratio fiat, Gratian., CLXVII, 1750. — Vigiliæ solemnes mortuorum, Raban. Maur., CX, 128; Alto, CXXXIV, 974. — Commemoratio fidelium defunctorum post Festum omnium sanctorum, Guigo, CLIII, 635; Hildebertus, CLXXI; Sicardus, CCXIII, 421. — Ollum jejunium in eo, Hildebert., CLXXI, 612. — Proprium recitabatur Completorium, Joannes Rothomagus, archiepisc., CXXVII, 60. — Majus altare et celebrans incensantur, *ibid.*, 126. — Mortuorum officium antecederant horæ diei, *ibid.*, 60, 114.

Homilie in die animarum, S. Augustinus., XXIV, 1746; XXXVIII, 935; XXXIX, 1961.

Officium, S. Isidor., LXXXVI, 977; Joannes Rothomagus, archiepisc., CXLVII, 126. — Beletus, CCII, 156, 158, 161. — De recollectione omnium fidelium, Udalric., CXLIX, 688. — De celebritate defunctorum alque resurrectione mortuorum, Raban. Maur., CX, 150.

Hymnus circa exsequias defuncti, Aurel. Prudent., LIX, 875.

§ XXIX. — Die XI Novembris. S. Martinus.

Natalis S. Martini, Martyrologium S. Protadii. LXXX, 130; Raban., CX, 1178; Wandalbert., CXXI, 618. — Festum, Heribert., CLXI, 609. — Lanfranc., CL, 475 — Beeth., CCH, 161. — Sicard., Cl XIII, 431. — Seminum primitias in eo persolvebantur; Sæc. xi diplomata, CLII, 1171. — Turonibus habet Octavam, S. Protad., LXXX, 420. De S. Martino sermones, Odo abb., CXXXIII, 749. — Alphan., CALVII, 1145.

Sequentia, Notker., CXXXI, 1020.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1217, 1218; Ermod. episc., LXIII, 335; Walafrid. Strab., CXIV, 1086; Odo abb., CXXXIII, 515.

PARS QUINTA.

DE DIE DOMINICA.

CAPUT PRIMUM. — De Dominica in genere.

In veteri lege tria tempora requiei Sabbati consecrata, Aelfred., CXV, 575, 628. — Sabbatum, vacatio dicitur seu requies, Rather., CXXXVI, 557; Raban. Maur., CXI, 304; Hago a S. Vict. CLXXV, 587. Sabbato non vacandum cum Judeis, S. Hieronym., XII, 1221, 1222; S. Leo Mag., LVI, 718; S. Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 827; Humbert., CXLIII, 937; S. Ivo, CLXI, 1121; Gratian., CLXXXVII, 1784. — Sabbati vacatio præcepta, Eugyp., LXII, 725. — Sabbatum cum lege simul ablatum; Rupert. abb., CLXIX, 394, 512. — Judaico Sabbato prælata dies Dominica, S. Isidor., LXXXIII, 761. — Præponitur fide resurrectionis non consuetudine refectio. S. Augustin., XXX, 116. — Dies Dominicus una Sabbati dicitur, id., XXXVI, 532; XXVII, 1192, 1960; Aurel. Cassiodor., LXX, 170; S. Paulin Aquileiens., XCIX, 337 (n.). — Dies Dominica in locum Sabbati cessit, Raban. Maur., CVIII, 507. — Sabbato sanctior, Rupert. abb., CLXIX, 197, 198. — Sanctissima ac celeberrima, Raban. Maur., CVIII, 507. — A Deo sanctus declaratus, S. Bruno, Astens., CLXIV, 279. — Dominica Sabbatum perfectum ab apostolis religiose celebratum, S. Hilari. Pictaviens., IX, 239. — Majorem designat requiem, Rupert. abb., CLXIX, 197. — Huic honor impendendus, Jonas Aurelian. episcop., CVI, 334; Regino abb., CXXXII, 596. — Sabbatum illuminatur a Christo ut in die Dominica luceat in Ecclesia, S. Petr. Chrysolog., LII, 411. — Sabbatum primum est dies Dominicus, secundarium est Judaicus *ibid.*, 417. — Sabbatum Judaicum memoria creationis, prima Sabbati reparationis est, Rupert. abb., CLXIX, 197. — Diei Dominice multiplex nomen et privilegium, S. Paulin., Aquil., XCIX, 335, 336. — Multo privilegio donatur jure divino humanoque *ibid.*, — Dominica diei præconia, Rupert. abb., CLXX, 61. — Dies Dominica dies salutis et lætitiæ nostræ, S. Leo Mag., LIV, 279, 280. — Non Judæis sed Christianis declarata resurrectione, Eugyp., LXII, 760; S. Isidor., LXXXIII, 761.

Dies Dominicus a Domino dictus, Eugyp., LXII, 685. — S. Gregor. Turon., LXXI, 173. — Dies Dominica resurrectionis dicta, S. Leo Mag., LIV, 625, 682; S. Gregor. Turon., LXXI, 808; S. Gregor. Mag., LXXXVIII, 476 (n.). — S. Isidor., LXXXII, 231; Raban. Maur., CXI, 308. — Dominicum diem apostoli religiosa solemnitate sanxerunt quia in eadem Redemptor a mortuis resurrexit, S. Isidor., LXXXIII, 760; Beda Vener., XCIV, 351; Alcuin., Cl, 1226; Rodolph., CXXV, 716; Hunbert., CXLI, 937. — Dies Dominica imago resurrectionis, Atto, CXXXIV, 105. — Dicitur Octava, S. Gregor. Mag., LXXV, 532; LXXVI, 972. — Octavus dies regenerationem significat, Eugyp., LXII, 685. — Dies Dominica tertia a Passione sed Octava a conditione est, S. Gregor. Mag., LXXVI, 1027. — Dies solis dicta, S. Paulin. Aquil., XCIX, 336 (n.). — Sæc. xi monumenta liturgica, CLII, 514, 1175. — Dies Dominicus quia ad Dominum pertinet, Rather., CXCVI, 565. — Ut dies Domini honoranda, *ibid.*, — Omnis dies Dominica paschalis, *ibid.*, 557. — Alios dies Deus fecit imperio suo, hunc sanguine suo dedicavit *ibid.*, — Dominica die et mundus creatus et Christus natus, Rupert. abb., CLXX, 75. — Christus diem Dominicam sanctificavit resurrectione sua, nam Dominica dies prima sæculi et dies Resurrectionis et Pentecostes et Ideo sancta, S. Egberti, Eboracens. episcop., LXXXIX, 384. — Dies Dominica tum propter resurrectionem, tum propter S. Spiritus et cruce missionem, vel quia sic Joannes ipsum nominavit, Beeth., CCH, 17. — Per Dominicam diem gloria resurrectionis ostenditur, Haymo, CXVIII, 634. — Christiani celebrabant diem Dominicam, Tertul., II, 79; Philastr., XII, 1275. — Sanctificatio ab apostolis insti-

tuta, Raban. Maur., CVII, 336; CX, 76. — Fundator Scriptura sacra. — Hanc diem Deus benedixit et sanctificavit, S. Victor martyr, V, 307.

Diem Dominicam observari præcipit Constantinus. Euseb. Pamphil., VIII, 221. — Sabbatum Christianorum in tranquillitate bonæ conscientie, S. Augustin., XXXIII, 1172. — A laboriosa rerum temporalium cupiditate quiescere, S. Petr. Damian., CXIV, 532. — Sabbatum sanctificare, bonis operibus intendere, S. Prosper Aquian., LI, 467. — Et ab illis non cessare, S. Bruno Astens., CLXIV, 277. — Sabbatum sanctum qui bene operatur sanctus *ibid.*, — Sabbati vera sanctificatione occiditur amor sæculi, LXII, 725.

Dies Dominici privilegiati, Beeth., CCH, 94.

Dies Dominica a vespere in vespem celebranda, S. Eutychian., V, 166; S. Benedict. abb., CII, 1144; Regino Prumiens., CXXXII, 190, 260; Udalric., XXXV, 1073; CXXXVIII, 497; Burchard., CXL, 611. — Ab hora pomeri diana diei Saturni usque ad diluculum diei lunæ, Opera ædemoniorum, CXXXVIII, 497; CII, 1175. — A mane ad vespem, id., CXXXVIII, 624, 625.

In diebus Dominicis officium per tres nocturnos distinctum, Sicard., CCVIII, 151. — Omnes matutini vigiliis intersunt, S. Gregor. Turon., LXXI, 807, 978; Aunar., CXXXVIII, 253. — Ante missam comedere illicitum, *ibid.*, 255. — Nocte Dominica hymni et sacra mysteria, Ex Vitis Patrum, LXXIII, 611. — Communio Sabbato et Dominica sub Pachomio, *ibid.*, 1110.

In Dominica die ante missam aqua benedicenda, S. Leo papa IV, CXV, 679; Udalric., CXXXV, 1072; Rather., CXXXVI, 560; Richard., CXL, 634; S. Ivo, CLXI, 193. — Altarium et chori aspersio, Joannes archiepiscopus, CXI, VII, 158.

In die Dominica fiat processio, Hartman., LXXXVII, 32; Joannes Rothomag. archiepiscop., CXLVII, 40, 42; Udalric., CXLIX, 634. — Processio Dominicalis resurrectionem Christi repræsentat, Rupert. abb., CLXX, 130. — Celebratur in ejus memoriam quam Christo in celum ascendenti discipuli exhibuerunt, Beeth., CCH, 20.

Missarum solemnia celebrentur, S. August., XI, 829; Theodulf., CV, 198; Burchard., CXL, 749; Udalric. Cluniacens. monachus, CXLIX, 634. — Solemniter celebratur hora circiter septima, S. Augustinus, XII, 829. — In Cluniacensi monasterio duplex missa, matutinalis et major, Udalric., CXLIX, 634.

Singulis Dominicis diebus aliquid de Evangelio aut Epistola populo annuntiandum, S. Leo papa IV, CXV, 679. — Legendum, Udalric. Augustan. episc., CXXXV, 1072. — Prædicandum, Opera ædemoniorum, CXXXVIII, 502. — Gloria in excelsis cantetur, Anastas. Biblioth. CXXVII, 143; Beruo abb., CXLI, 1059; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 210.

In omnibus ecclesiis omni die Dominica Symbolum recitetur, S. Isidor., LXXXIV, 351. — Cantetur, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 38; Lanfranc., CL, 481. — Eulogiæ post missam plebi distribuendæ, S. Eutychian., V, 166.

Hæc dies observanda, Euseb. Pamphil., VIII, 75; S. Isidor., LXXXIV, 235; S. Paulin. Aquil., XCIX, 335, 336 (n.); Odo abb., CXXXIII, 950; Atto, CXXXIV, 105. — Sanctificanda, S. Gregor. Turon., LXXI, 939, 1159. — A curis mundanis abstinendum, Jonas Aurelian. episc., CVI, 304. — Tota die tantum Deo vacandum, Rodulf. Bituric. episc., CXIX, 716. — Solemnia Dominica S. Martinus semper impollute celebravit, S. Gregor. Turon., LXXI, 917.

Missæ auditiōe, S. August., XXXIX, 2275; S. Martin. Taurin. episc., LVII, 719; Isidor. Mercat., CXXX, 405; Regino Prumiens., CXXXII, 279, 363, 457, 459, 461; Rather., CXXXVI, 565; Burchard., CXL, 638; Opera ædemoniorum, CXXXVIII, 587, 593; Sæc. xi monum. liturgica, CLII, 1246. — Porcharii et bubulci diebus Dominicis et festis ad missam veniant, Regino Prumiens., CXXXII, 279, 363, 457, 459, 461; Rather., CXXXVI, 565; Burchard., CXL, 638. — Dominicis diebus clerici debent missarum solemnibus interesse, Isidor. Mercat., CXXX, 586. — Episcopus diebus Dominicis non deest ecclesiæ, Gratian., CLXXXVII, 1785. — Nullus de ecclesia discedat donec divina mysteria compleantur, S. Augustinus, XXXIX, 2276, 2278. — Ut populus per missas peculiares a publicis non abstrahatur, Theodulf., CV, 205. — Parochiani absentes a divinis officiis in diebus dominicis notentur, Joannes Rothomag. archiep., CXLVII, 251.

Auditiōe verbi sacri, S. Paulin. Aquil., XCIX, 336, 336 (n.).

Communione in singulis Quadragesimæ diebus, Rodulf., CXIX, 718, 719; Burchard., CXL, 749; S. Ivo, CLXI, 193. — Græci omni die Dominica communicant sive laici,

sive clerici, et qui tribus Dominicis non communicaverint, excommunicantur, Theodor. archiepisc., XCIX, 953.

Bona operibus vacando, S. Prosper Aquilan., LI, 467; S. Petr. Chrysolog., LII, 572; S. Paulin. Aquil., XCIX, 535, 536 (n.); Rather., CXXXVI, 557; S. Ivo, CLXI, 266.

Abstinentio ab opere servili, S. Eutychian., V, 166; S. Hieronym., XXII, 1221, 1222; S. Petr. Chrysolog., LII, 572; S. Gregor. Turon., LXXI, 980, 988; S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 255, 610; S. Paulin. Aquil., XCIX, 535, 536, 538 (n.); Theodor. archiepisc., *ibid.*, 954; Alcuin., CI, 1247; S. Benedict. abb., CIII, 1182; Theodulf., CV, 198; Nicolaus papa, CXIX, 985; Regino abb., CXXXII, 251; Odo abb., CXXXIII, 950; Atto, CXXXIV, 37; Udalric. Augustan. episc., CXXXV, 1072; Rather., CXXXVI, 557; Opera ἀδωνοτιχά, CXXXVIII, 587, 595; Burchard., CXL, 641; sæc. xi monument. liturgica, CLI, 1175, 1179, 1246; S. Bruno Astensis, CLXIV, 279. — Opera servilia diebus Dominicis non agantur, nec viri ruralia aut venationes exercent nec feminæ textilia opera, Opera ἀδωνοτιχά, CXXXVIII, 587, 595. — Nullus clericus die Dominica aliquid sæculare negotium audeat vindicare, Atto, CXXLIV, 57.

Abstinentium a peccatis, S. Paulin. Aquil., XCIX, 535, 536, 538 (n.); S. Bruno Astens., CLXIV, 279. — Redarguendi qui propter convivium sæculare prandium cœlestis contemnunt; et Christi mensam deserunt dum hominis mensa delectantur, S. Maxim. Taurinens., LVII, 719. — Die Dominica cibis carnium se ingurgitare improbandum, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1551, 1552.

Abstinentium ab uxorio concubini, S. Gregor. Turon., LXXI, 912; S. Paulin. Aquil., XCIX, 538 (n.); Regino abb. Prumiens., CXXXII, 249; Rather., CXXXVI, 566; Burchard., CXL, 960, 1000, 1013. — Reprehenditur qui nuptias perlicit nocte Dominica, Rather., CXXXVI, 570. — Quatuor dies pœniteat, Theodor., XCIX, 947. — A venatione, Opera ἀδωνοτιχά, CXXXVIII, 587, 595; Canonici leges ecclesiasticæ, CLI, 1175.

In ea non fiant agapæ, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 829. — Carrigationes, Walter. episc., CXIX, 757. — Iudicia et lites, Euseb. Pamphil., VIII, 224; S. Maxim. Taurin., LVII, 719; S. Paulin. Aquil., XCIX, 538 (n.); Isid. e. Mercat., CXXX, 420; Opera ἀδωνοτιχά, CXXXVIII, 585; Burchard., CXL, 898. — Mercata, S. Agobard., CLV, 75; Walter. episcopus, CXIX, 737; Opera ἀδωνοτιχά, CXXXVIII, 706. — Mercatura, Canonici regis leges ecclesiasticæ, CLI, 1175. — Mercatus, S. Ivo, CLXI, 267, 274. — Negotiatio, Opera ἀδωνοτιχά, CXXXVIII, 438, 461. — Nec placitum teneatur, Regino, CXXXII, 516; Opera ἀδωνοτιχά, CXXXVIII, 587, 595; Canonici leges ecclesiasticæ, CLI, 1175; S. Ivo, CLXI, 267, 274. — Nec sacramentum iuretur, Regino, CXXXII, 516. — Nec celebrentur spectacula, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 951; Atto, CXXXIV, 43. — Nunquam in ea iudice occidatur, Alfredi Magni leges, CXXXVIII, 458; Canonici regis leges, CLI, 1179. — Lavacrum non prohibendum, Nicolaus papa, CXIX, 981; Gratian., CLXXXVIII, 1784.

Licita et illicita in die Dominica, S. Ivo, CLXI, 267, 268.

Diem Dominicam violans a Deo ponitur, S. Gregor. Turon., LXXI, 562, 808, 971, 972, 979, 986, 987, 1075. — Aut in ea operans, *ibid.*, 1007, 1040. — A lege humana, Edgardi leges, CXXXVIII, 497, 624.

Qui operantur in die Dominico, Græci prima vice arguunt, secunda tollunt aliquid, tertia tertiam partem de rehus et vapulant vel septem diebus pœniteant, Theod., archiepisc., XCIX, 954. — Si quis die Dominica negotiationem facere præsumat perdat capitale, Alfredi Magni leges, CXXXVIII, 458; mercatus, Edgardi leges, *ibid.*, 461. — Si liber homo labores multum patiat, si servus, vapulet, Canonici leges, CLI, 1179. — Obstinatus vapulet et depulet, Stephani leges, *ibid.*, 1246.

Diei Dominice multiplex privilegium, S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 535, 536 (n.). — Die Dominico lætitiæ indulgebant, Tertull., I, 575. — Diem Dominicam lætum semper transigere solet ecclesia, S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 535, 536 (n.). — Omni ergo Dominica epulamur, Rather., CXXXVI, 557. — In ea non jejunandum, S. Hilar. Pictav., IX, 259; S. Leo Magn., LVI, 886; Dionys. Exig., LVII, 160; S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 204, 615, 634; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 826, 887; Beda Vener., XCIV, 535; S. Benedict. abb., CIII, 1140, 1144, 1353; Anastas. Biblioth., CXXVII, 143; Isidorus Mercat., CXXX, 269, 347, 424; Regino, CXXXII, 574; Atto, CXXXIV, 44, 45; Burchard., CXL, 888; S. Petrus Damian., CXLIIV, 350; S. Ivo, CLXI, 265, 269, 271; Rupert. abb., CLXX, 96, 98; Gratian., CLXXXVII, 1784, 1785; CLXXXVIII, 205. — Propter resurrectionis Dominice lætitiæ, Beda Vener., XCIV, 533; S. Benedict.

abb., CIII, 1353; Rupert. abb., CLXX, 96. — Qui in Dominico die studiosè jejunat non credatur catholicus, S. Leo Magn., LVI, 886; S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 201. — Manichæi in honorem solis et lune die Dominica et feria secunda jejunabant, S. Leo Magn., LIV, 274.

Non genuflectendum, S. Hilar., IX, 249; Dionys. Exig., LXVII, 152; S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 97, 624; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 887; S. Benedict. abb., CIII, 1144; Atto, CXXXIV, 42; Burchard., CXL, 641; S. Ivo, CLXI, 261, 267.

Fit consecratio episcoporum, S. Leo Magn., LIV, 634; S. Gregor. Turon., LXXI, 298; Regino abb., CXXXII, 378; Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 59. — Officium mortuorum non celebrandum nisi in depositione aut anniversario, *ibid.*, 57, 58, 191. — Lucernæ constitutæ in ecclesiis ad sacras lectiones diebus Dominicis et festis, Anastas. biblioth., CXXXVIII, 1227, 1245. — Faustianus a S. Petro die Dominico baptizatus, Orderic., CLXXXVIII, 122. — Dominica a die natali S. Cypriani numerata, Liturgia Gallica, LXXXII, 299.

De die Dominica, Alcuin., CI, 1226; Raban. Maur., CVII, 535; Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 61. — Litanis ad processionem diebus Dominicis, Harman., LXXXVII, 52. — Processioni Dominicis post Pascha, Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 53. — Homilia in diebus Dominicis, Raban. Maur., CX, 76.

CAP. II. — De Dominicis in particulari.

De Dominicis ab Adventu ad Septuag., Lanfranc., CL 448.

§ I. — De Adventu Domini.

Adventus Domini non sine causa celebratur, S. Amb., XVII, 604, 605. — Adventum Domini celebramus ex causa duplici, Sicard., episc., CCXIII, 192; Godefridus, CLXXIII, 21, 36, 42. — Triplici, Honor. Augustodunens., CLXXII, 641. — Adventus Christi a prophetis prænuntiatus, *ibid.*, 643. — Per Isaiam prædicatur, Alanus de Insulis, CCX, 232. — Incepit ab initio mundi in sanctis viris, prophetis et sacrificiis, Adam. Scot., CXCVIII, 151, 152. — Adventus Christi incomprehensibilis, Alanus de Insulis, CCX, 257. — Varii in munus Christi adventus, Hildebert., CLXXI, 351. — Adventus nomen toti mundo novum, sed ratio nominis non ita, S. Bernard., CLXXXIII, 55. — Adventus Christi necessarius, *ibid.*, 53.

Adventus Christi duplex, S. Ivo, CLXII, 565; S. Bernard., CLXXXIII, 46; Petr. Lombard., CXCI, 232; Sicard. episc., CCXIII, 192. — Adventus Christi primus fuit sicut sibilus auræ tenuis, Rupert. abb., CLXXXVIII, 24. — Iste pacificus arcum et gladium conteras, *ibid.*, 50. — Misericordia et veritas, Petr. Lombard., CXCI, 232. — Secundi adventus cum primo comparato, Godefridus abb., CLXXXVIII, 21, 36, 42. — Discrimen, S. Bernard., CLXXXIII, 502. — Primus ad animam spectat, secundus ad corpus, *ibid.*, 52. — Primus fuit in humilitate, secundus erit in majestate, Sicard., episc., CCXIII, 192. — Adventus Christi carnalis exitus vocatur et introitus, Petr. Lombard., CXCI, 965. — Adventum Christi secundum nunc expectat Ecclesia, Guerric. abb., CLXXV, 11.

Adventus Christi triplex, unus in carne, unus in spiritu, unus in claritate, Hugo a S. Vict., CLXXV, 587. — In carne et in infirmitate, in spiritu et in virtute, in gloria et majestate, S. Bernard., CLXXXVIII, 49. — Ad homines, in homines, contra homines, *ibid.*, 41. — Gratia, gloriæ et utriusque simul, Guerric. abb., CLXXV, 16. — In charitate, in carne, in claritate, Alan. de Insul., CCX, 214, 237.

Adventus Christi circumstantiæ, S. Bernardes, CLXXXIII, 34. — Effectus, Aurel. Cassiod., LXX 663; S. Greg. Magn., LXXXIX, 62. — Christus venit ut salvaret et doceret nos, S. Bernard., CLXXXIII, 676. — Non solum instructionis sed et liberationis causa, *ibid.*, CLXXXII, 1070. — Per adventum Christi vocatio gentium declaratur, Honor., CLXXII, 643. — Vulnera mundi curata, Aurel. Cassiod., LXX, 416. — Genus humanum sanctum, *ibid.*. — Diabolus relictus, homo absolutus, *ibid.*, 156. — Ad adventum Domini terra mota est, *ibid.*, 125. — Adventum Christi expectantibus et amantibus præmia præparantur æterna, S. Greg. Magn., LXXIX, 483. — Adventum sponsi expectantis Ecclesiæ pia desideria, *ibid.*, 477, 557. — Christo adventienti cum exultatione occurrendum, Guerricus abbas, *ibid.*, 15; Adamus Scotus, CXCVIII, 97, 98. — Adventus Salvatoris ut sponsi expectandus, *ibid.*, 108. — Tempus adventus, tempus cantandi misericordiam et iudicium Domino, Aelfred., CLXXIV, 817. — Tempus sanctificationis, S. Ambros., XVII, 604, 605, 607, 608. — Sermones ad populum habendi, *ibid.*.

104, 603. — Ter in hebdomada sacrificia vespertina, Liturg. Gall., LXXII, 168, 169, 170. — Cantica lætitiæ facient, Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 40, 168; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 441, 442; Beletb., CCII, 71. — Præter alleluia, *ibid.* — Novem diebus ante Nativitatem aharia incensantur, Joannes Rotomag., archiep., CLVII, 176. — Octo diebus ante Nativitatem antiphonæ, *ibid.*, 123, 159, 184. — In Dominicis Adventus Rotomagi diaconus et subdiaconus casulis induebantur, *ibid.*, 38, 75, 159, 163, 168, 208. — Nulla sit processio Sabbatis ab Adventu usque ad Pascha, *ibid.*, 40, 85.

In Adventu jejuniandum, S. Philastr., XII, 1286; Liturgia Gall., LXXII, 168, 169, 170; Beletb., CCII, 75. — Jejunium olim quadragesima dierum indictum, S. Gregor. Magn., LXXVII, 433 (n.). — Varium pro diversitate temporum et locorum, *ibid.*, 434 (n.). — Quomodo servatum a monachis in Galia, *ibid.*, 434, 531. — A Romanis, *ibid.* — A penitentibus, S. Egbert. Eborac., episc., LXXXIX, 423, 426.

Absinendum a carnibus, Liturgia Gall., LXXII, 168, 169, 170; Rather., CXXXI, 564, 568; Dunstan., CXXXVII, 486. — A nuptiis ab Adventu usque post Octavam Epiphaniæ, S. Eutychian., V, 167; S. Ambros., XVII, 603; S. Ivo, CLXI, 616; Beletb., CCII, 71. — Ab uxoriis, S. Eutychian., V, 167; S. Ambros., XVII, 603; Liturgia Gall., LXXII, 168, 169, 170; Regino, CXXXII, 249; Rather., CXXXVI, 563. — Viginti dies post natale, *ibid.*; Burchard., CXL, 960, 1000, 1015.

Ab Adventu usque ad proximam diem lunæ post Epiphaniam pax sit ubique, sæc. xi, monumenta liturgæ CLII, 1134. — Ordalia et juramenta penitus prohibita, *ibid.*, 1175.

Adventus Domini a quinto Kalendas Decembris usque in tertio Nonas ejusdem mensis celebratur, Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 157. — Viginti et unum diem præter vigiliam Nativitatis habere debet, Beletb., CCII, 72. — Varii modi numerandi Dominicas in Adventu, Berno abb., CXII, 1063. — In missis Ambrosianis sex numerantur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 753 (n.). — In missale et breviario Mozarabum, S. Isidor. Hispal., LXXXV, 159. — Alibi quinque numerantur, S. Gregor. LXXXVIII, 144, 190, 191, 192, 433. — Quatuor, *ibid.*, 189, 433. — Tres integræ septimanæ, Beletb., CCII, 74.

Historia secundæ septimanæ partim ex propheticiis partim ex evangelicis libris assumitur, Sicard., episcop., CCXIII, 206. — Historia tertiæ partim ex prophetis partim ex evangelio compilata, *ibid.*, 207. — In quarta hebdomada communia utriusque Adventus decantantur, *ibid.*, 214.

Hebdomada proxima quæ ante Nativitatem Domini præparatio nominatur, Honor., CLXII, 644.

De Adventu Messias, Amalar., CV, 1158, 1218; Samuel Marochian., CXLIX, 345; Udalric., id., 690; Sæculi xi monument. liturg., CLII, 1003; Odo Cameracens., CLX, 1103; S. Ivo, CLXII, 565; Stephan. abb., CLXVI, 1585; Rupert., CLXX, 55; Honor., CLXXII, 641, 732, 796, 1077. — De jejunio in Adventu Domini, Rupert. abbas, CLXX, 66. — De diversitate quatuor jejunia celebrantium, Berno abb., CXLI, 1087. — De septem antiphonis solemnitibus Adventus Domini, Henric. cardinal., CCIV, 260. — Benedictiones in Adventu, Grimald., CXXI, 857. — Responsorium, Robert. rex, CXLI, 944. — Sermones, S. Ambros., XVII, 603, 607, 608, 665; S. Maxim. Taurin., LVII, 531, 533, 843, 845, 847; Atto, CXXXIV, 833; Werner. abb., CLVII, 733, 751; S. Ivo, CLXXII, 527; Hildebert., CLXXI, 343, 347, 351, 353, 364, 370, 376; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 911; S. Bernard., LXXXIII, 35, 40, 43, 47, 50, 52, 54; Aelred. Rievall., CLXXXIV, 817; CXCIV, 209, 363; Guerric. abb., CLXXXV, 11, 14, 18, 21, 26; Petr. Comest., CXCIII, 1721, 1723, 1732, 1735; Petrus Cellens., CLII, 637, 641, 644, 647, 648, 649; Garnerius Lugonens., CCV, 539, 570, 583, 591; Petrus Blesensis, CCVII, 539, 564, 568; S. Martin. Legton., CCVIII, 31, 37; Alan de Insul., CCX, 214; Absalon abb., 15, 20, 26, 31, 38; Helinand., CCXII, 481. — Homiliæ, S. Maximus Taurinens., LVII, 221, 225, 227, 233, 235; Beda Vener., XCIV, 22; Raban Maur., 10.

§ II. — De Dominicis Adventus et eorum officiis.

Praxis Ecclesiæ, Hugo a S. Vict., CLXXXVII, 875.

De prima Dominica Adventus, S. Greg. Magn., LXXVIII, 190; S. Isidor., LXXXV, 109; LXXXVI, 47; Grimaldus, CXXI, 903; Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 123; Sæc. xi monument. liturgica, CLII, 857, 949; Rupert., CLXX, 56; Honor., CLXXII, 728; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 876; Innocent. III, CCXVII, 313, 319, 323.

Sermones, Werner. abb., CLVII, 729, 1217; Odo abb., CXXXVIII, 1643; Adam. Scot., CXCIII, 102, 106, 111, 119, 127.

Homiliæ, S. Maxim., episc., LVII, 236; Beda Vener., XCIV, 318; Paulinus Winfridus, XCV, 1439; Haymo, CXXVIII, 11; Radulph. Ardens., CLV, 1667, 1671; Bruno Astens., CLXV, 747, 749; Godefrid. abb., CLXXIV, 21, 25, 32, 36, 42, 46.

De Dominica secunda Adventus, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 190; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 121; LXXXVI, 68; Rupert. abb., CLXX, 58; Honor., CLXXII, 643, 7-8; Hugo a S. Vict., LXXXVII, 876; Innocent. III, CXXVII, 527, 535; Sermones, Werner. abb., CLVII, 739; Adam. Scot., CXCIII, 135, 141, 146, 151, 157, 162, 168, 174, 181, 186, 190, 194; Homiliæ, S. Maxim. episc., LVII, 227; S. Gregor. Magn., LXXXVI, 1077; Beda Vener., XCIV, 320; Haymo, CXXVIII, 17; Radulph., CLV, 1673, 1678; Bruno Ast., CLXV, 752; Godefrid. abb., CLXXIV, 51, 53, 60.

De Dominica tertia Adventus, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 191; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 126; LXXXVI, 79; Rupert. abb., CLXX, 60; Honor., CLXXII, 643, 728, 731; Innocent. III, CXXVII, 537, 541; Sermo Werner. abb., CLVII, 749; Homiliæ, S. Maxim. episc., LVII, 534; S. Greg. Magn., LXXXVI, 1095; Beda Venerab., XCIV, 322; Haymo, CXXVIII, 26; Radulph. Ard., CLV, 1681, 1684; Bruno Ast., CLXV, 752; Godefrid. abb., CLXXIV, 66, 72.

De Dominica quarta Adventus, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 192; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 150; LXXXVI, 87; Rupert. abb., CLXX, 66; Honor., CLXXII, 643, 729, 731; Homiliæ, S. Maxim. episc., LVII, 221; S. Greg. Magn., LXXXVI, 1099; Beda Vener., XCIV, 332; Haymo, CXXVIII, 41; Radulph. Ard., CLV, 1688, 1691; Bruno Ast., CLXV, 753; Godefrid., CLXXIV, 82.

De Dominica quinta Adventus, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 191; S. Isidorus Hispalensis, LXXXV, 136; LXXXVI, 97.

De Dominica proxima ante Natalem Domini, S. Isidor., LXXXV, 139; LXXXVI, 107; Honor., CLXXII, 644 — Sermo, Werner. abb., CLVII, 457. — Homiliæ, Beda Ven., CXII, 153. — Sermo. In Vigilia Nativitatis, Werner., CLVII, 765, 767.

§ III. — De Dominicis a Nativitate Domini usque ad Septuagesimam.

De Dominica infra Octavam Nativitatis vel de prima Dominica post Nativitatem, S. Greg. Magn., LXXVIII, 57; Amalarius, CV, 1275; Grimald., CXXI, 802, 861, 886; Honor., CLXXII, 647. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 793; Adam. Scot., CXCIII, 334, 342, 352, 365. — Homiliæ, Paul. Winfrid. (ex Origene), XCV, 1179; Beda Vener., XCIV, 339; Haymo, CXXIII, 83; Radulph. Ard., CLV, 1719, 1721; Godefrid., CLXXIV, 89.

De Dominica ante Epiphaniam, S. Isidor. Hispalensis, LXXXV, 222; LXXXVI, 146; Grimald., CXXI, 802.

De Dominica prima post Epiphaniam, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 50; Amal., CV, 1278; Grimald., CXXI, 803, 862, 887; Honor., CLXXII, 648; Innocent. III, CXXVIII, 543. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 499, 501, 503; Beda Vener., XCIV, 63; Werner. abb., CLVII, 813, 818; S. Bernard., CLXXXIII, 135, 137; B. Pater Isaac, CXCIV, 1713, 1716; Petr. Blesens., CCVIII, 590. — Homiliæ, Haymo, CXXVIII, 420; Radulph. Ard., CLV, 1734, 1737; Bruno Ast., CLXV, 767; Godefrid. abb., CLXXIV, 95, 102.

De Dominica secunda post Epiphaniam, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 41; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 239; LXXXVI, 183; Grimald., CXXI, 803, 862, 887; Sæc. xi monumenta Liturgica, CLII, 933; Beletb., CCII, 80. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 819, 823; Isaac. abb., CXCIV, 1719, 1745; Adam. Scot., CXCIII, 410, 420, 429. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 68; Haymo, CXXVIII, 126; Radulph., CLV, 1740, 1742; Bruno Ast., CLXV, 767; Godefrid. abb., CLXXIV, 108.

De Dominica tertia post Epiphaniam, S. Greg. Magn., LXXVIII, 47; S. Isidor., LXXXV, 246; LXXXVI, 215; Grimald., CXXI, 803, 862, 887. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 825, 830; Hildebert., CLXXI, 416; Isaac. abb., CXCIV, 1726, 1730. — Homiliæ, Beda Vener., XCIV, 74, 342; Paul. Winfrid. (ex Origene), XCV, 1189; Haymo, CXXVIII, 137; Radulph., CLV, 1745, 1748; Bruno Ast., CLXV, 767; Godefrid. abb., CLXXIV, 115.

De Dominica quarta post Epiphaniam, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 48; S. Isidor. LXXXV, 252; LXXXVI, 220; Grimald., CXXI, 803, 863, 887. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 835; Isaac. abb., CXCIV, 1732, 1735, 1738. — Homiliæ, Beda Ven., XCIV, 343; Paul. Winfrid. (ex Origene), XCV, 1196; Haymo, CXXVIII, 147; Radulph., CLV, 1753, 1755, 1758; Bruno Ast., CLXV, 768; Godefrid., CLXXIV, 125.

De Dominica quinta post Epiphaniam, S. Greg. Magn., LXXVIII, 48; S. Isidor., LXXXV, 236; LXXXVI, 224; Grimald., CXXI, 804, 863, 887. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 255, 257; Werner. abb., CLVII, 857. — Homiliae, S. August., LXXVIII, 453; Godefrid., CLXXIV, 125.

De Dominica sexta post Epiphaniam, S. Isid., LXXXV, 265; LXXXVI, 229; Grimald., CXXI, 804, 863, 887. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 469, 471.

De Dominica septima post Epiphaniam (Septuagesima), S. Isidor. Hisp., LXXXV, 268; LXXXVI, 232; Grimald., CXXI, 804.

De Dominica octava post Epiphaniam (Sexagesima), S. Isidor., LXXXV, 273; LXXXVI, 236.

De Dominica nova post Epiphaniam (Quinquagesima), S. Isidor., LXXXV, 278; LXXXVI, 239.

§ IV. — De Dominicis a Septuagesima usque ad Pascham.

De Septuagesima. — De Dominicis a Septuagesima ad Dominicam Passionis, Lanfranc., CL, 452; Honor., CLXXII, 753. — Quadragesima caput dicitur Septuagesima, S. Rupert. abb., CLXX, 508. — Inter quinque principales Dominicas recensetur. Lanfranc., CL, 475. — Varie apud varios celebratur, Alcuin., C, 259, 263; Cl, 1183. — Septuagesimæ varæ interpretationes, Amalar., CV, 993, 994; Raban. Maur., CVII, 546; Nicolaus papa, CXIX, 1207, 1208; S. Ivo, CLXII, 577. — Septuagesima a Septuaginta dicitur, Honor., CLXXII, 652; Beletb., CCII, 82; Sicard., CCXIII, 244. — Non a LXX diebus sed a vii Dominicis ita vocatur, Rupert. abb., CLXX, 87. — Computatur novem hebdomadibus ante Pascha Domini et finitur post Pascha Domini in septima sabbati, Beda Vener., XCIV, 534; Amalar., CV, 993, 994; Alanus, CCX, 210. — Decem hebdomadibus quæ sunt ab ipso die usque ad clausum Pascha, Alcuin., C, 261. — Septenarius numerus in Scriptura perfectus, *ibid.*, 571. — Sacer et mysticus, S. Benedict. abb., CIII, 899. — Septuagesima primæ mundi ætati convenit, Henric. card., CCIV, 361, 362, 365. — Vitæ præsentis typum gerit et figuram, Alanus de Insulis, CCX, 210. — Est rememorativa præteritorum, significativa præsentium, Sicardus, CCXIII, 244.

Tempus fletus et poenitentiae, Anonym., XIII, 641. — Mœroris, Beletb., CCII, 71. — Ab immoderata lætitia cessandum, Anonym., XI, 1, 641. — In ea vita renovanda, S. Ambros., XVII, 631, 632. — Cantica lætitiæ tacentur, Anon., XIII, 641; Joannes Rothomag. archiep., CXLVII, 40, 165; Sæc. xi monum. Diplom., Cl, 1, 1012; Honorius, CLXXII, 651; Beletb., CCII, 71. — Organa non pulsantur, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 165. — S. Purificatio, intra Septuagesimam evenit in ea nihil mutatur præter *Alleluia*, Sæc. xi monum. liturg., Cl, 1, 1012; Sicard., CCXIII, 410. — Item de festis S. Matthiæ, Annuntiationis, Beletb., CCII, 87; Sicard., CCXIII, 410. — Cathedra S. Petri et Dedicationis et patroni specialis et in annotino Paschate, *ibid.* — Septuagesimæ celebratio Rothomagis, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 58, 75, 159, 165, 168, 208. — In monasterio Cluniacensi, Udalric., CXLIX, 655. — In ea pinguedo intermittitur, Dunstan., CXXXVII, 488. — Initium jejunii ecclesiasticorum, S. Gregor., LXXVIII 505. — Addita ad complenda jejunia quadragesimalia, Beda Ven., XCIV, 533; Alcuin., C, 259, 262; Cl, 1184; S. Benedict. abb., CIII, 1200; Beletb., CCII, 84. — A Septuagesima usque ad transactas Octavas Paschæ prohibetur nuptiæ, S. Eutychian., V, 166; S. Ivo, CLXI, 616; Beletb., CCII, 72. — *Uxorius concubitus*, S. Eutychian., V, 166. — *Juramenta et ordinali* usque ad xv diem post Pascha, Sæc. xi Diploma, Cl, 1, 1175. — Pax Dei servatur usque post Octavas Pentecostes, *ibid.*, 1154. — Usque ad transactas Octavas Paschæ, *ibid.*, 1193.

De Septuagesima, S. Ambros., XVII, 631, 632; S. Greg. Mag., LXXVIII, 53; Alcuin., Cl, 1182, 1184; S. Benedict. abb., CIII, 1198; Amalar., CV, 993, 1281; Udalricus, CXLIX, 696; Sæc. xi monum. liturg., Cl, IV, 1012; Stephan., CLXVI, 1585; Rupert. abb., CLXX, 88; Honor., CLXXII, 651, 689, 737, 783, 851; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 443; Beletb., CIII, 81; Henric. card., CCI, 361; Sicard., CCXIII, 243; Innocent. III, CCXVII, 351, 353. — De ratione Septuagesimæ, Alcuin., C, 259, 263; Cl, 1182; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 878.

Sermones, Anonym., XIII, 611; S. Ambros., XVII, 630, 632; S. Petr. Chrysolog., LII, 524; Werner. abb., CLVII, 843, 849; S. Ivo, CLXII, 577; Hildebert., CLXXI, 419; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1043, 1046; Abelard., CLXXVIII, 425; S. Bernard., CLXXXIII, 161, 166; Odo abb., CLXXXVIII, 1649; Isaac abb., CCXIV, 1741, 1915; Garner. Ling., CCV, 657; Petrus Blesens., CCVII, 599;

S. Martin. Legion., CCVIII, 554, 559. — Homiliae, S. Greg. Magn., LXXVI, 1153; Paulin. Winfrid., XCV, 1205; Haymo, CXVIII, 154; Radulph. Ard., CLV, 1759, 1761; Bruno Ast., CLXV, 770; Godefrid. abb., CLXXIV, 151, 159, 141.

Officium, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 124, Benedictiones, Grimald., CXXI, 863.

Præfatio, *ibid.*, 887.

Responsorium, Robert. rex, CXXI, 945. — Hymnus, Walafrid. Strab., CLIV, 1083.

De Sexagesima. — Sexagesimæ nomen et mystica significatio, Hildebert., CLXXI, 421. — Dominica sexta ab ultima Sexagesima vocatur, Rupert. abb., CLXX, 88. — Sexagesima a sexaginta, Alcuin., C, 259, 263; Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 45, 206. — Incipit ab ipso die usque ad medium Paschæ, Beda Vener., XCIV, 534; Alcuin., Cl, 1187; Amalar., CV, 998; Beletb., CCII, 82. — Sexagesimæ typicæ interpretationes, Amalar., CV, 998; Raban. Maur., CVII, 546; Nicolaus papa, CXIX, 1207, 1208. — Senarius numerus significat perfectionem, S. Ambros., XVII, 633. — Afflictionem et poenitentiam, Joannes Rothomag. archiepisc., CXLVII, 46. — Viduitatem, Sicard., CCXIII, 250. — Secundæ mundi ætati convenit, Henric. card., CCIV, 361, 362, 395. — Sexagesima initium Græcorum jejunii, Beda Ven., XCIV, 533; Alcuin., Cl, 1182. — Addita in supplementum Satorum et Dominicarum, S. Greg. Mag., LXXVIII, 365. — A Melchide pap. in supp. Dominicarum et feriæ quintæ, Beda venerab., XCIV, 533; Alcuin., C, 259; Beletb., CCII, 84.

De Sexagesima, S. Ambros., XVII, 631, 632, 633; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 53; Alcuin., Cl, 1182, 1184, 1187; S. Benedict., CIII, 1198; Amalar., CV, 998, 1283; Rupert. abb., CLXX, 93; Honor., CLXXII, 633, 691, 759, 784; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 444, 878; Beletb., CCII, 81; Henric. cardinal., CCIV, 371, 395; Sicard., CCXIII, 250. — De ratione Sexagesimæ, Alcuin., C, 263; Cl, 1182.

Sermones, Werner. abb., CLVII, Isaac abb., CXCV, 1749, 1752, 1756, 1758, 1761, 1765, 1768, 1772, 1774; S. Martin. Legionens., CCVIII, 607.

Homiliae, S. Greg. Magn., LXXVI, 1151; Beda vener., XCIV, 545; Paul. Winfrid., XCV, 1208; Haymo, CXVIII, 163; Radulph. Ard., CLV, 1765, 1768; Bruno Astens., CLXV, 772; Godefrid. abb., CLXXIV, 157.

Benedictio, Grimald., CXXI, 865. — Præfatio, *ibid.*, 887.

De Quinquagesima. — Dominica quæ quinta ab ultima dicitur Quinquagesima, Rupert. abb., CLXX, 88. — Quinquagesima ante Quadragesimam, S. Benedict. abb., CIII, 1198. — Quinquagesimæ interpretationes, Amalar., CV, 999; Raban. Maur., CVII, 546; Nicolaus papa, CXIX, 1207, 1208. — Aliud Pentecoste, aliud quinquagesima, Beletb., CCII, 155, 156; Sicard., CCXIII, 378. Quinquagesima dierum triplex; una poenitentiae et afflictionis, alia lætitiæ, et altera figuræ, *ibid.* — A Quinquaginta diebus dicta, S. Ambros., XVII, 635; Alcuin., C, 259, 264. — Tendit ad ipsum diem Paschæ, Beda Ven., XCIV, 534; Alcuin., C, 259; Cl, 1189; Honor., CLXII, 634, 557; Beletb., CCII, 82. — Septem hebdomade poenitentiae ideo ascribuntur quia septem modis peccata remittuntur, Honor., CLXXII, 657. — Quinquagesimus numerus remissionis est, S. Ambros., XIV, 666; Rupert. abb., CLXXVIII, 693; Sicard., CCXIII, 252. Poenitentiam exprimit, Honor., CLXXII, 654. — Quinquagesima tertiæ mundi ætati convenit, Henric. card., CCIV, 361, 362, 395. — Initium clericorum jejunii, S. Greg. Mag., LXXVIII, 1350; Alcuin., Cl, 1182. — A quibusdam servata, S. Ambros., XVII, 635. — Ab ea quadragesimalem abstinentiam teneant monachi, Dunstan., CXXXVII, 488. — Cur et quomodo celebratur, Alcuin., C, 264; Cl, 1189, 1230.

De Quinquagesima, S. Ambros., XVII, 631, 633; Egipt., LIII, 979; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 54; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 282; LXXXVI, 243; Alcuin., C, 259, 263, 264; Cl, 1182, 1189; Amalar., CV, 999, 1285; Rupertus, CLXX, 94; Honorius, CLXXII, 654, 691, 740, 784, 870; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 445, 879; Beletb., CCII, 81; Henricus card., CCIV, 380, 395; Sicardus, CCXIII, 251.

Sermones, Wernerus abb., CLVII, 849, 853, 859; Isaac abb., CXCV, 1778, 1780, 1784; S. Martinus Legion., CCVIII, 621.

Homiliae, S. Greg. Magn., LXXVI, 1081; Beda vener., XCIV, 547; Paulus Winfrid., XCV, 1210; Haymo, CXVIII, 172; Radulphus Ardens, CLV, 1770, 1775; Bruno Ast., CLXV, 775; Godefridus, CLXXIV, 158.

Benedictiones, Grimaldus, CXI, 861; præfatio, *ibid.*, 868.

De feria quarta cinerum. — Quadragesimæ initium feria quarta ante primam Dominicam vetustum in Ecclesia, S. Maxim. Taurin., LVII, 301. — Debet esse aliquod quod Quadragesimæ diebus addatur. S. Ambros., XVI, 225. — Caput jejunii Quadragesimalis, id est feria quarta quinquagesimæ, cepit in Ecclesia post ætatem Gregorii I. xvi, LXXXIII, 316 (n.).

Feria quarta initium Quadragesimæ, S. Greg. Magnus, LXXXVIII, 949; Alcuin., Cl, 1192; Adrevald., CXXIV, 1077; Anonym., CXXXVIII, 593; sæc. xi monum. liturg., Cl, 1013; Godfridus abb., CLVII, 143; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 443, 880; Sicardus, CCXIII, 253. — In ea imponebatur poenitentia, Alcuin., Cl, 1192; Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 46; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 801. — Plebs ad confessionem hortanda, S. Euthyrius, V, 166. — A feria quarta in capite jejunii usque post octavas Paschæ prohibetur maila vel placita publica, Adrevaldus, CXXIV, 1077; Anonym., CXXXVIII, 595. — Poenitentium ejectio ante processionem, Joannes archiepisc. Rotomag., 47, 91, 131. — Prostratio, *ibid.*, 131. — Psalmi poenitentiales, *ibid.*, 96, 131, 152, 163.

In capite jejunii missa ad Nonam et omnia ut in Quadragesima, sæc. xi monum. lit., Cl, 1013. — Raduntur Carthusiani, Guigo, CLIII, 633. — Nocturna et diuturna mutant et orationes, *ibid.*, 641. — Cruces cooperiunt in Parasceve detegendas, *ibid.*. — De feria quarta in capite jejunii, S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 83, 919; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 238; LXXXVI, 246; Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 125; Udalric., CXLIX, 696; Lanfranc., Cl, 258, 452; sæc. xi monumenta liturg., Cl, 879, 938, 1013; Stephanus, CLXVI, 1393; Honorius, CLXXII, 656, 656, 754, 741, 783, 875; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 443, 880; Sicardus, CCXIII, 253; Innocent. III, CCXVII, 857; Alcuin., Cl, 1192. — Quadragesimalis initii caeremonia, S. Petrus Damian., CXLIV, 432.

Sermones, S. Petrus (hrysolog.), LII, 205, 208, 212, 259, 654, 254, 484; S. Maximus Taurin., LVII, 301; Alto, CXXIV, 839, 889; S. Ivo, CLXII, 579; S. Bernardus, CLXXIII, 167, 171, 173, 176, 178, 181, 183; Petrus Comestor, CXCVIII, 1749; Petr. Celliens., CCII, 677, 680; S. Martinus, CCVIII, 651.

Homiliae, S. August., XXXV, 1287; XXXVIII, 245; S. Maximus Taurinens., LVII, 301; Beda Vener., XCIV, 549, 560; Nudolphus Ard., CLV, 1778, 1782; Bruno Ast., CLXV, 777.

De Quadragesima. — Prima Dominica Quadragesimæ Quadragesima vocatur eo quod habet hic exordium et terminatur in Cœna Domini, Belet., CCII, 82; Sicard., CCXIII, 253. — Ante Paschæ solemnitate Quadragesima tenebitur, S. Isidor. Conc. Aurcl. I, LXXXIV, 277; Isidor. Mercator, CXXX, 410. — Quadragesima una secundum traditionem apostolorum, S. Hieronym., XXII, 475. — In monasteriis quibusdam duplex, S. Petr. Damian., CALV, 530. — Triplex, Thomas Cisterc., CCVI, 150. — Jejunium Quadragesimale ante Paschæ ab Ecclesia Romana antiquitus susceptum et servatum, Nicolaus papa, CXIX, 981. — Velus et sanctum, S. Ambrosius, XIV, 699. — Non ab hominibus constitutum sed divinitus consecratum, *ibid.*, XVII, 661; S. Maximus Taurin., LVII, 309. — Non superstitiose sed divina lege servatur, S. Aug., XL, 492. — Auctoritate utriusque Testamenti roboratur, Eugypsius, LXII, 761. — Consecratur, Beda Ven., XCIV, 533. — Oritur ex divina et apostolica institutione, S. Leo Magn., LIV, 275, 286, 294. — Magnam auctoritatem habet a lege et prophetis et ex Evangelio, Anonym., XIII, 646; Alc., Cl, 530. — Jejunium Quadragesimale non tam instituit, Telesphorus, Ado, CXXIII, 209; Gilbertus, CXXAIX, 537; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 212; Gratianus, CLXXXVII, 36. — Quam sancivit, Anastasius Biblioth., CXXVII, 1175, 1177. — Jejunium enim Quadragesimæ a Domino institutum agnovere Patres, *ibid.*. — Cepit ex jejuniis Moysis et Eliæ et ex jejuniis Quadragesimario Christi, S. Ambros., XVII, 635; S. Hieronym., XXVI, 31; Cassian., XLIX, 1201; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1157; S. Isidorus Hisp., LXXXIII, 771; Alcuin., Cl, 1190, 1191. — Quadragesimale jejunium a Mose et Eliâ figuratum, Raban. Maur., CVII, 333, 779; Hildebertus, CLXXI, 466. — A Christo consecratum, *ibid.*; S. Maximus Taurin., LVII, 310; Belet., CCII, 84; S. Aug., XXXIX, 2025, 2031. — Et exemplis sanctorum, *ibid.*. — Est velut decima anni quam Deo solvimus, Anonym., XIII, 646; Cassianus, XLIX, 1200; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1157; Beda Ven., XCIV, 534; Rupert. abb., CLXX, 96; Honorius, CLXXII, 657; Belet., CCII, 22, 84. — Quadragesima a quadragesima diebus dicitur, Honorius, 653. — Quadragesimæ mystica interpretatio, Raban. Maur., CVII, 333, 779; N-

PATROL. CCXX, INDICUM III.

colaus papa, CXIX, 1207, 1208; S. Ivo, CLXII, 580. — De ejus etymologia variae sententiae, Raban. Maur., CVII, 346. — Quadragesimæ caput dicitur Septuagesima, Rupertus abb., CLXVIII, 430. — Initium Quadragesimæ regulatur et observatur secundum lunam mensis Martii, Rabanus Maur., CVII, 715. — Initium Quadragesimæ feria quarta ante primam Dominicam in Ecclesia antiquissimum, S. Maximus Taur., LVII, 309. — Quadragesimæ caput non a die Cinerum sed a Dominica sequenti ducendum, Liturgia Gall., LXXII, 183; Alcuin., Cl, 1190. — Quadragesima sancta, S. Gregor. Turon., LXXI, 1071. — Sanctissima, S. Leo Magn., LIV, 275, 301. — Dies sacrati, Eginhardus, CIV, 958; Anonym., XIII, 646. — Toto orbe sacratissimi, S. Aug., XXXVIII, 1046, 1051. — Non libidinis cupiditatibus polluentia, Anonym., XIII, 646. — Sed magno cultu et religione veneranda, *ibid.*. — Omni observatione custodienda, S. Ambrosius, XVII, 646; S. Donat., LXXXVII, 285; Theodulf., CV, 203; Rodulf., CXIX, 718; S. Otto abb., CXXXII, 930; Burchard., CXL, 884; S. Ivo, Cl. XI, 271; Gratian., CLXXXVII, 1860.

Quadragesimale tempus est tempus remissionis, S. Amb., XIV, 581. — Redemptionis et celestis quodammodo medicinae, *ibid.*, XVII, 637. — Reconciliationis, *ibid.*, 639. — Remissionis per jejunium et elemosinam, Hildebert., CLXXI, 466. — Salus, CLXXIV, 831.

Quadragesimalium jejuniorum observatio præcepta, S. Aug., XXXIV, 594; XLIII, 700. — Sancta, S. Hieron., XXII, 815. — Jejunium Quadragesimale, Liturgia Gall., LXXII, 258, 259. — Mysticum et sacratissimum, S. Amb., XVII, 649. — Maximum et sanctissimum, S. Leo Magn., LIV, 275, 301. — Christianis utile, necessarium, *ibid.*, 285, 301. — Paschale dicitur, S. Greg. Magn., LXXXVIII, 506 (n.). — Est Paschæ preparatio, S. Leo Magn., LIV, 291, 298; S. Maxim. Taurin., LVII, 309. — Ecclesie consuetudo ad passionem Domini et resurrectionem ut spiritali saginæ jejuniis corporis preparatur, S. Hier., XXVI, 57. — Observandum anni tempus et dierum numerus, S. Aug., XXXVIII, 1047. — Jejunium districtius aliis, S. Hieronym., XXII, 420. — Bonum cunctis temporibus jejunare et melius cum Christo Quadragesimam jejunare, S. Ambrosius, XVII, 647, 648, 649. — Cum ad immolationem Agni preparatur, S. Hieronym., XXX, 525. — Christus jejuniis vobis præbuit exemplum, S. Maximus, LVII, 310. — Quem jejunantem sequi debemus, *ibid.*, LVII, 307. — His dierum quadraginta numero jejuniis reconciliatur Deus, aperitur coeli, inferna reserantur, S. Ambrosius, 639, 650, 654. — Carnalia desideria reprimuntur, diabolus vincitur, S. Maxim. Taur., LVII, 313; Ratherius, CXXXVI, 691. — Nulli debet esse fastidiosus, S. Aug., XXXIX, 2027. — Non tantum a baptizandis sed et omnibus renatis observandum, S. August., XXXIX, 2033. — Etiam ab infantibus olim observatum, Hildebert., CLXXI, 503. — Quadragesimam in totum non observare sacrilegium, S. August., XXXIX, 2032. — Ex parte violare peccatum, S. Ambrosius, XVII, 644, 647, 648; S. August., XXXIX, 2022. — Nisi infirmitas excuset, *ibid.*. — Qui illam una die violaverit totius violator arguitur, S. Ambrosius, XVII, 661. — Dies Quadragesimæ, Rufinus Aquileiensis, XXI, 513. — Jejuniorum dies apud Orientales, Græcos et Latinos quot et quales fuerunt, Alcuin., C, 259. — Jejunium primitivæ Ecclesie prolixius, Rupertus abb., CLXVIII, 430. — Non amplius, xxxvi. dies in eadem abtinentia reperiuntur, Anonym., XIII, 646; Cassian., XLIX, 1204; S. Gregorius Magnus, LXXXVIII, 306 (n.). — Joannes archiepiscopus Rotomag., CXLVII, 46, 91; Hildebert., CLXXI, 466; Beletus, CCII, 84; Sicardus, CCXIII, 253. — Quatuor dies postea fuerunt additi, S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 306 (n.); S. Benedictus abb., ClII, 1146; Joannes archiepiscopus Rotomag., CXLVII, 46, 206; Beletus, CCII, 84. — Quadragesimum tamen jejunare Christiani dicti sunt, S. Greg. Magn., LXXXVIII, 306 (n.). — Dies jejunii quadraginta, S. Ambrosius, XIV, 581; XVII, 639, 640, 654; S. August., XXXVIII, 695, 1048, 1049, 1052, 1147, 1178, 1184; S. Leo Magn., LVI, 719; S. Maxim. Taurin., LVII, 315; S. Greg. Turon., LXXI, 1072; Liturgia Gall., LXXII, 258, 259; S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 303 (n.); LXXXVI, 1157; Theodulf., XCII, 932; Raban. Maur., XCII, 745; Alto, CXXIV, 44, 45; Rather., CXXVI, 563; Gratian., CLXXXVII, 1783; Belet., CCII, 84. — Ideo quadraginta dies jejunamus ut diebus illis quadraginta a Pascha usque ad Ascensionem quos in lætitia acturi sumus non excedamus, *ibid.*. — Per quos quadraginta dies rememoramus quadraginta annos quibus populum ab Ægypto ad patriam redire cognovimus, Sicard., CCXIII, 256.

Quadragesimarii numeri mysterium, S. Hieronym., XXII, 416, 420, 428; S. August., XXXIV, 48; XXXVIII, 582,

695, 1059, 1081, 1177, 1178, 1216, 1239; XL, 40, 96; S. Petr. Damian., CXLIV, 415. — Ecclesiam præsentem figurat, S. Aug., XL, 40, 97. — Mysterium perfectionis insinuat, id., XLII, 895. — Numerus afflictionis et doloris S. Hieronym., XXV, 1010. — Pœnitentie typus, Alcuin., C, 261, 530; Rupertus abb. CLXVIII, 450. — Temporalis vitæ congrue aptatur, Amalar., CV, 1002. — Significat vitæ præsentis cursum, S. Petr. Damianus, CXLV, 1068. — Laborem, S. August., XXXVIII, 1041; Euseppius, LXII, 979. — Humilitatem, S. Augustinus, XXXVIII, 1041. — Mœrorem, id., XXXVII, 1463. — Afflictionem, Haymo, CXVIII, 885; Honorius, CLXXII, 683; S. Bernardus, CLXXXIII, 526. — Convenit peccatoribus, orationi, sacco, S. Hieronym., XXV, 1140. — Jejunio, *ibid.*; Alanus de Insulis, CCX, 205. — Varii modi celebrandi Quadragesimam, S. Ambros., XVII, 632. — Alii sex hebdomadis abstinent, Alcuin., C, 251; Burchardus, CXL, 885; Honorius, CLXXII, 657. — Alii septem, Alcuinus, C, 251, Cl, 1183; Gilbertus, CXXXIX, 537; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 212; S. Ivo, CLXI, 267; Honorius, CLXXXI, 657; Gratian., CLXXXVII, 36; CLXXXVIII, 200. — Telesphorus papa constituit ut clerici septem hebdomadas ante Pascha a carne et aliis deliciis abstineant, S. Ivo, CLXI, 267; Gratian., CLXXXVII, 56; CLXXXVIII, 200. — Septem hebdomadas ideo abstinentiæ adscribantur quia septem modis peccata remittuntur, Honorius, CLXXII, 657. — Isti quadragesima et duo dies mansionibus Israelitarum comparantur, S. Ambrosius, XVII, 640, 641, 642, 643; S. Maxim. Taur., LVII, 511. — Sex septimanas ideo jejunamus quia in sex statibus peccamus et per sex opera Evangelii nunc satisfacere festinamus, Honorius, CLXXII, 657. — Alii octo hebdomadas abstinent, Alcuin., C, 251. — Nunc dies XL jejuni et xlv abstinentiæ. Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 45, 46, 206. — Quia per carnis desideria Decalogi mandata contempsimus dignum ut eandem carnem quater decies affligamur, S. Greg. Magn., LXXVI, 1157. — Pascha jejunium concludit, S. Ambros., XIV, 708; S. Hieronym., XVII, 790. — Observatio Quadragesimæ, Cassian., XLIX, 669, 820. — Varia pro variis locis et temporibus *ibid.*, 1200; Aurel. Cassiodor., LXIX, 1155; Auctor incertus, LXXII, 1115; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 506, 507; Alcuin., Cl, 1190. — Quomodo a monachis observata, Auctor incertus, LXXIII, 1111. — Eadem ab istis diversimodo servata, *ibid.*, 1115. — Quidam solitudinem petebant *ibid.*, 674. — Quomodo a S. Paulino observatum, S. Paulin. Nolan., LXI, 226. — A Ludovico primo, Eginhart., CIV, 967. — Graci præsanctificatis utuntur per totam Quadragesimam, S. Greg. Mag., LXXVIII, 524 (n.). — In Sabbatis Dominicus et festo Annuntiationis consecrant et non jejunant, *ibid.*. — Jejunium Græcorum a Sexagesima inchoatum; clerici jejunium a Quinquagesima, Alcuin., Cl, 1182. — Sexagesima in supplementum Sabbatorum et Dominicalium addita, S. Greg. Mag., LXXVIII, 505 (n.). — Oportet omnibus diebus jejunare aridis vescentes, S. Paulin. Aquil., XCIX, 194. — Omnibus diebus, exceptis Dominicis, clerici post vesperam reficiat, S. Chrodegang., LXXXIX, 1075. — Sabbatis olim a jejunio relaxatum, Liturgia Gall., LXXII, 185; S. Gregor. Mag., LXXVIII, 505, 524 (n.). — A Quadragesimali jejunio Dominicus exceptæ, S. Gregor. Mag., LXXVI, 1156; Radulph., CXIX, 718; Isidor. Mercat., CXIX, 259; Auto, CXXXIV, 44, 48; Rother., CXXXVI, 565; S. Ivo, CLXI, 271; Rupert. abb., CLXVIII, 98; Gratian., CLXXXVII, 1784, 1860; Sicard., CCXIII, 253. — Jejunium nec in Carna Domini solvendum, Burchard., CXL, 886; Gratian., CLXXXVII, 1785. — Gregorius instituit ut in Quadragesimali tempore in feria quinta jejunium et missarum celebratio fierent, S. Abbo, CXXXIX, 570. — Pœnitentes in pane et aqua Quadragesimam jejunabant, S. Egbert. abb., LXXXIX, 425, 426. — Lectores qui in Quadragesima feriam quartam vel Parascevem non jejunaverunt, deponantur, S. Gregor. Mag., LXXVIII, 514 (n.). — Arguuntur qui septem diebus prandunt et septem jejunant, S. Ambros., XVII, 649. — Quidam Quadragesimam facere se mentiuntur, S. Ambros., XVII, 647; S. Aug., XXXVIII, 1044, 1045. — Nullus in ea manducet et bibat ante Nonam, S. Ambros., XXII, 655. — Ante horam vespertinam, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 272. — A carnibus abstinendum, Anonym., XIII, 646; S. Hieronym., XXII, 818; S. Aug., XXXVIII, 1040, 1045; XLII, 491, 493; Raban. Maur., CX, 1194; S. Ivo, CLXI, 267; Gratian., CLXXXVII, 56. — A quibusdam fructibus, S. Aug., XLII, 491, 495. — Qui legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in jejniis, carnum esum repudiant, S. Hieronym., XXII, 818; S. Aug., XXXVIII, 1040, 1145. — Insatiabilem com-

pescunt avaritiam, S. Hieronym., XXII, 818. — Pape-
rum victus omnibus imitandus, S. Aug., XXXVIII, 1055. —
Corpus vilioribus alimentis fulciendum, *ibid.*, 1044, 1045.
Ante omnia jejunandum a vitulis, id., XXXIX, 2025. —
A carnalibus operibus et talis deliciis, Anonym., XII, 646;
S. Ivo CLXI, 267; Gratian., CLXXXVII, 56. — Ab uxori-
bus, S. Aug., XXXVIII, 1040, 1045, 1047, 1052;
Theodor. archiepisc., XCIX, 932. — A nuptiis, S. Leo
Mag., LVI, 719; Dionys. Exig., LXVII, 170; Fulgent.
Ferrand., LXXXVIII, 822; Ratramn., CXI, 772; Gra-
tian., CLXXXVII, 56. — A litibus, S. Aug., XXXVIII,
1040. — A juramentis et ordalibus, sæc. xi Diplom., ClI,
1175. — A malis et placitis, Opera ascetorum, CXXXVIII,
595. — Sit pax Dei ubique, sæc. xi Diplom., ClI, 1154.
Pia opera ferventius exercenda, S. Ambros., XIV, 381;
S. Aug., XXXVIII, 1040, 1041, 1052. — Diligentius Deo
serviendum et sanctius vivendum, S. Leo Mag., LIV,
264, 268, 272, 276, 286, 290, 293, 500, 502, 507. —
Fervor sit major, S. Bernard., CXXXIII, 475. — Singu-
lis Quadragesimæ Dominicis fideles communicare debeat,
Rodulph., CXIX, 718, 719; Burchard., CXL, 749; S. Ivo
CLXI, 167. — In Quadragesima continentia vela pen-
denda, S. Hieronym., XXII, 876. — Restringendæ deliciae,
non mutandæ, S. Aug., XXXVIII, 1045, 1044. — Eleemo-
synæ largiores erogandæ, *ibid.*, 1040, 1043, 1045,
1046, 1047, 1052, 1055. — Finiendæ inimicitie, *ibid.*,
1042, 1045, 1046, 1051. — Totius anni cibaria animæ
nostræ providenda, S. Aug., XXXIX, 2019. — Damna spiri-
tualia reparanda, *ibid.*. — Quadragesimali tempore
sermo habendus, Hugo a S. Viet., CLXXVII, 1087, 1179.
— Sex diebus Paschalis nihil præter panem, sal et
aquam sumendum, S. Paulin. Aquil., XCIX, 194 (n.). —
Solemnitatem Quadragesimæ nullus in villa celebrare
debet, Isidor. Mercat., CXIX, 411; Gratian., CLXXXVII,
1785. — In Quadragesima non fit baptismus, Fulgent.
Ferrand., LXXXVIII, 828. — Initio Quadragesimæ bap-
tizandi parvuli sunt offerendi, S. Aug., XXXIX, 1751.
Quadragesimæ velum appenditur inter nos et sancta
sanctorum, id., XXII, 1457. — Omnes his diebus ad
Vigilias, Tertiam, Sextam et Nonam conveniant, id.,
XXXIX, 2019. — Quadragesimæ legem supergrediuntur
perfecti, Cassian., XLIX, 1207, 1208. — Quadragesimali
tempore maxime tentantur monachi, *ibid.*, 1204. — Insi-
diæ parantur a diabolo, S. Leo Mag., LIV, 265.
Rogationes in Quadragesima habitæ, S. Greg. Turon.,
LXXI, 275, 278. — In Quadragesima tacentur cantica la-
titæ, S. Benedictus, LXXVI, 452, 455, 454; Joannes archi-
episc., CXLVII, 58, 81, 163. — Non offerendus panis nisi
in Sabbato et Dominica, S. Leo Mag., LVI, 719; Dionys.
Exig., LXVII, 169; S. Isidor. Hisp., LXXXIV, 154. — Opera
ascetorum, CXXXIV, 589. — Natalitia martyrum non ce-
lebranda sed eorum memoria faciendæ in Sabbatis et Do-
minicis, S. Leo Mag., LVI, 719; Dionys. Exig., LXVII,
170; S. Greg. Mag., LXXVIII, 524 (n.). S. Isidor. Hisp.,
LXXXIV, 154; Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 822; Auto,
CXXXIV, 44. — Opera ascetorum, CXXXVIII, 589; Bur-
chard., CXL, 886; Joannes archiep. Rotomag., CXLVII,
46, 91. — A Septuagesima usque ad Pascha organa non
pulsantur, Joannes archiepisc. Rothomag., CXLVII, 165. —
Dominicæ primæ apud Cluniacenses monachos celebratio,
Udalric., CXLIX, 654. — Cathedræ S. Petri apud Cris-
tianos celebratio, Guigo, CLIII, 1145. — Quæcumque
festivitas in Quadragesima celebratur, nihil et amplius
ullo modo deferitur quam uni dei Dominicæ, Udalric.,
CXLIX, 656. — Celebrari festum Dedicationis in Quadr-
gesima prohibetur, Lanfranc., Cl, 657. — Annuntiationis
festum in Quadragesima congrue celebratur, Gueric. abb.,
CLXXXV, 115. — Quadragesima confinis Dominicæ
passioni quia significatur hæc vita laboriosa, Eugyp.,
LXII, 761. — Ut intelligamus quia vitæ præsentis afflic-
tio immortalitatem futuram parit, Alcuin., Cl, 1181. —
Congruissime Passioni confinis et contigua, Amalar., CV,
1002. — Symbolum octo dies ante Pascha publice in cœnabis
ecclesiis recitandum, Burchardi CXL, 726. —
De Quadragesima, Eugyp., LXII, 761; S. Phylast.,
XII, 1275; S. Greg. Turon., LXXI, 275, 278, 375, 425,
547, 602, 677, 956, 1035; Beda Ven. XCIV, 554, 555;
Alcuin., Cl, 1182, 1190; Amalar., CV, 1001, 1286; Udal-
ric., CXLIX, 686; Lanfranc., Cl, 452; sæc. xi, monach.
liturg., ClI, 1015; Honor. (LXXII, 667, 685, 695, 713;
Hugo a S. Viet. CLXXVII, 445, 446, 880, 1057; Belet.
CCII, 81; Henric. card., CCIV, 383, 395. — Terminus Quad-
ragesimæ, CXXXIX, 1282. — Argumentum inveniendi
Quadragesimæ initium, *ibid.*, 1299. — Quadragesima
explicatio, S. Ivo, CLXI, 580. — De Dominicis Quad-
gesimæ, Stephan. CLXVI, 1595. — De duabus hebdoma-
dis ante Pascha, *ibid.*, 1596. — De septem hebdoma-

da, Honor., 657. — De Dominicis a Septuagesima usque ad Pascha, *ibid.*, 755.

Sermones, S. Ambros., XVII, 636, 637, 639, 642, 644, 646, 648, 651, 654, 657, 660, 663, 664, 665, 667, 668, 669; Petr. Chrysolog., LII, 219, 222, 226, 287, 514, 517, 520, 551; S. Valerianus, episc., LII, 749; S. Leo Mag., LIV, 263, 267, 272, 274, 281, 285, 289, 291, 294, 297, 301, 303, 446, 490. — Sermones de jejunio, *id.*, LIV, 168, 172, 173, 174, 176, 180, 182, 185, 188, 457, 458, 441, 444, 447, 450, 453, 456, 458; LVI, 1131; S. Maxim., Taurin., LVII, 558, 561, 565, 566, 567, 569, 573; 575, 577, 579, 583, 585, 587; Rainer., CXXXVI, 689; S. Ivo, CLXII, 581; Hildebert., CLXXI, 428, 432, 440, 451, 456, 463, 467, 471; S. Bernard., CLXXXIII, 167, 171, 173, 176, 178, 181, 183; Guerric. abbas, CLXXXV, 91, 96; Petr. Comest., CXCVIII, 1752; Garner. Lingon., CXV, 663; Petr. Blesens., CCVII, 600, 603, 605, 607; S. Martin. Legion., CCVIII, 633; Absalon abb., CCXI, 102, 108, 115.

Homilie, S. Maxim. Taurin., LVII, 503, 507, 511, 513, 518, 519, 525, 525; S. Elig., LXXXVII, 603.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1202, 1211; Aurel. Prudent., LIX, 812, 856; Walafrid. Strab., CXIV, 1083.

Responsorium, Robert. rex, CXLI, 943.

De Dominica et hebdomada prima Quadragesimæ, S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 57; S. Isidor., LXXXV, 296; LXXXVI, 258; Grimald., CXXI, 864, 868; sec. xi monum. liturg., CII, 841; Rupert. abb., CLXX, 96; Honor., CLXXII, 691, 785, 879; Sicard., CCXIII, 265; Innocent. III, CCXVII, 571. — Sermones S. Petr. Chrysolog., LII, 219, 222, 226, 231, 275, 479; S. Leo Mag., LIV, 308; Werner. abb., CLVII, 861, 863, 872; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1179; Isaac abb., CXCV, 1767, 1790, 1793; Petr. Comest., CXCVIII, 1754, 1757; Petr. Cellens., CCII, 692; S. Martin. Legion., CCVIII, 675. — Homilie, S. Leo Mag., LIV, 268; S. Greg. Mag., LXXVI, 1134, 1153; Beda Ven., XCIV, 83, 110, 356, 364; Raban. Maur., CX, 22; Haymo, CXVIII, 190, 208, 217; Radulph. Ard., CLV, 1785, 1788, 1795; Bruno Ast., CLXV, 782; Godefrid. abb., CLXXIV, 165.

De Dominica et hebdomada secunda Quadragesimæ, S. Greg. Mag., LXXXVIII, 62; S. Isidor., LXXXV, 316; LXXXVI, 322; Grimald., CXXI, 861, 869; Rupert., CLXX, 96; Honor., CLXXII, 691, 785, 886; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 881; Sicard., CCXIII, 265. — Sermones, S. Petr. Chrysol., LII, 183, 187, 190, 191, 565, 529, 535, 536, 540; Werner. abb., CLVII, 873; Isaac abb., CXCV, 1797, 1800, 1809, 1812; S. Martin. Legion., CCVIII, 741. — Homilie, S. Leo Mag., LIV, 272; Beda Vener., XCIV, 96, 102; Paul. Winfrid., XCV, 1233, 1248, 1252; Raban. Maur., CX, 22; Haymo, CXVIII, 226, 238, 244; Radulph. Ard., CLV, 1797, 1800; Bruno Ast., CLXV, 789; Godefrid. abb., CLXXIV, 191.

De Dominica et hebdomada tertia Quadragesimæ, S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 65; S. Isidor., LXXXV, 333; LXXXVI, 379; Grimald., CXXI, 865, 890; Rupert. abb., CLXX, 99; Honor., CLXXII, 692, 786, 889; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 881; Sicard., CCXIII, 268; Innocent. III, CCXVII, 581. — Sermones, S. Petr. Chrysol., LII, 216, 572, 647; Werner. abb., CLVII, 877; Isaac abb., CXCV, 1817; S. Martin. Legion., CCVIII, 755. — Homilie, S. Leo Mag., LIV, 275; Beda Ven., XCIV, 106, 380; Paul. Winfrid., XCV, 1267, 1272; Raban. Maur., CX, 21; Haymo, CXVIII, 253, 268, 272; Radulph., CLV, 1803, 1805; Bruno Ast., CLXV, 794; Godefrid. abb., CLXXIV, 210.

De Dominica et hebdomada quarta Quadragesimæ, S. Greg. Magn., LXXXVIII, 69; S. Isidor., LXXXV, 353; LXXXVI, 438; Grimald., CXXI, 865, 891; Honor., CLXXII, 692, 786, 894; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 882; Sicard., CCXIII, 272; Innocent. III, CCXVII, 580, 593. — Sermones, S. Petr. Chrysol., LII, 579, 582, 487; Werner. abb., CLVII, 887; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1015; Petr. Comest., CXCVIII, 1761; Petr. Cellens., CCII, 694, 695, 699; S. Martin. Legion., CCVIII, 769. — Homilie, S. Leo Mag., LIV, 281; Beda Ven., XCIV, 110; Paul. Winfrid., XCV, 1293, 1299; Raban. Maur., CX, 25; Haymo, CXVII, 284, 305, 313; Radulph., CLV, 1815; Bruno Ast., CLXV, 800; Godefrid., CLXXIV, 235.

De Dominica et hebdomada quinta Quadragesimæ, S. Greg. Magn., LXXXVIII, 72; S. Isidor., LXXXV, 370; LXXXVI, 500; Grimald., CXXI, 863; Honor., CLXXII, 707. — Sermones, S. Petr. Chrysol., LII, 460, 467. — Homilie, Raban. Maur., CX, 27; Haymo, CXVIII, 527, 542, 547; Radulph. Ard., CLV, 1820, 1825; Godefrid. abb., CLXXIV, 244.

De Dominica Passionis. — Dies Passionis Domini computantur duabus hebdomadibus ante Pascha Domini, Amalar., CV, 1199. — Congruentissime duabus hebdoma-

dis recolitur memoria Passionis quæ duabus mundi ætatibus scribitur et informatur, *ibid.*

Capitula mutabant Carthusiani, consueta suffragia usque ad secundam post octavas Paschæ feriam intermittentes, Guigo, CLIII, 646. — Gloria in excelsis tacetur, Rupert., CLXX, 122.

Post septem Dominicarum ordinatissimam dispositionem quibus septem ætates mundi quæ omnes sunt Passionis redemptionis, figurantur, ipsius Dominicæ Passionis celebratio inchoatur, Sicard., CCXIII, 287.

Dominica Passionis, S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 75; Amalar., CV, 1199, 1291; Udalric., CXLIX, 698; Rupert. abb., CLXX, 119; Honor., CLXXII, 734, 908; Sicard., CCXIII, 287.

Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 557; Wernerus abb., CLVII, 895; Petr. Cellens., CCII, 725, 728, 751, 754; S. Martin. Legionens., CCVIII, 791, 799; Absalon abb., CCXI, 157, 143.

Homilie, B. Leo papa, LIV, 513; S. Gregor. Magn., LXXXVI, 1149, 1150; Bruno Astens., CLXV, 802. — Homilie in hebdomada Passionis, Paul. Winfrid., XCV, 1517, 1522.

Officium, Hugo a S. Vict., CLXXII, 883.

Responsorium, Robert. rex, CXLI, 943.

Prefatio, Grimald., CXXI, 895.

Hymni, S. Ambros., XVII, 1197, 1203.

De Dominica Palmarum. — Praxis Ecclesie in Dominica Palmarum, S. Gregor. Turon., LXXI, 956; S. Greg. Magn., LXXXVIII, 76; S. Isidor., LXXXV, 588; LXXXVI, 565; Alcuin., CI, 1200; Amalar., CV, 1008; Udalric., CXLIX, 698; Guido abb., CL, 1195; sæculi xi monument. liturgica, CII, 879; S. Ivo, CLXII, 584; Rupert. abb., CLXX, 129; Honor., CLXXII, 658, 662, 734, 744, 913; Sicard., CCXIII, 292.

Varia hujus Dominicæ nomina, Hildebert., CLXXI, 502; Alcuin., CI, 1200. — Festivitas dicitur Palmarum seu Olivarum, S. Ambros., XVII, 667. — Capitilavus dies, Liturgia Gallica, LXXII, 127. — Dominica in Palmis dicta in Symboli traditione, *ibid.*, 263. — Pascha floridum, Sicard., CCXIII, 343.

Festivitatem Palmarum sive Olivarum dicimus quia psallentes ramos palmarum sive olivarum portamus in manibus, S. Ambros., XVII, 667; S. Isidor. Hispalens., LXXXII, 251. — Palmarum Dominica ideo dicitur quia hac die turbæ Domino cum palmis obviaverunt et triumphantem laudibus exceperunt, Raban. Maur., CVII, 347; Honor., CLXXII, 662; Sicard., CCXIII, 295. — Palma significat triumphum Christi, Alcuin., CI, 650. — Significat crucem, Rupert. abb., CLXXVIII, 946. — Sine causa ramum olive portat quem decipiendo diabolus superat, S. Ambros., XVII, 669.

Celebratur quinta die ante Passionem, S. Ambrosius, XVII, 604. — Antiquissima est solemnitas, S. Gregor. Magn., 509 (n.). — In qua fit processio cum ramis benedictis, *ibid.*; Joannes XIX, CXLI, 1129, 1150; Joannes archiepisc., Rotomag., CXLVII, 95, 111, 117, 118; Hildebert., CLXXI, 502; Hugo a S. Victore, CLXXVI, 473; Belet., CCII, 20. — Celebrat Ecclesia processionem cum ramis et floribus, olivas et palmas gerens in manibus, Sicard., CCXIII, 295. — Nec hæc processio inter alias dominicales computanda, *ibid.*

Dominica Palmarum duas habet processiones, Rupert. abb., CLXX, 129; Dunstan., CXXVII, 489. — Eadem die Dominus de Bethania descendit Jerusalem, Anonym., XIII, 652; Amalar., CV, 1008. — Christus in ea gloriosus et confusus exhibetur, Guerric. abb., CLXXIV, 135. — Istius festi cæremonia apud Cluniacenses monachos, Udalric., CXLIX, 651. — In ecclesia S. Petri ante Joannem XIX non fiebat processio cum palmis, Joannes XIX, CXLI, 1129. — Benedictio palmæ et olivæ, Ottonis III edictum, CXXXVIII, 1037; sec. xi monumenta liturgica, CII, 843; Hugo a S. Vict., CLXXVI, 475.

Officium, Joannes archiepisc., Rotomag., CXLVII, 125. Stephanus, CLXVI, 1397. Hugo a S. Victore, CLXXVII, 884.

Missa, sæculi xi monumenta liturg., CII, 843.

Sermones, Atto, CXXXIV, 842; Wernerus abb., CLVII, 899, 903; S. Ivo, CLXII, 586; Bruno Astens., CLXV, 997; Hildebert., CLXXI, 478, 481, 485, 491, 502; Abaelardus, CLXXVIII, 429, 435, 443, 443; S. Bernard., CLXXXIII, 253, 258, 259; Aelred., CLXXXIV, 869; CXCV, 258, 264; Guerric. abb., CLXXXV, 127, 150, 154, 157; Richard. a S. Vict., CXCVI, 1059; Petrus Comestor, CXCVIII, 1761; Petr. Cellens., CII, 735; Garner. Lingon., CCV, 669; S. Martin. Legion., CCVIII, 811, 827, 831; Absalon abb., CCXI, 145; Helmund., CCXII, 514, 554, 561, 572, 580.

Homilie, S. August., LXXXVI, 172; S. Maxim. Taurin., LVII, 327; Beda Vener., XCIV, 120, 121; Raban. Maur.,

C.I. 29. Haymo, CXVIII, 333, 335. S. Petr. Damian., CXLIV, 543. Radolph. Ardens, Cl.V. 1827, 1830. Bruno Astens., CLXV, 805. Godefrid., CLXXIV, 258, 269, 271, 275, 283, 292.

Prefatio, Grimald., CXII, 891.

Hymnus, Walafrid. Strab., CXII, 1083.

Versus a pueris in die Palmarum cantandi. Theodulf., CV, 304.

De triduo ante Pascha — De officiis in noctibus a Cœna Domini usque in Pascha, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 259. — Triduo ante Pascha officium nocturnum de nocte celebratum, Joannes archiep. Rotomag., CXLVII, 168. — Campanæ non pulsandæ, *ibid.*, 50, 170, 206. — Osculum pacis non datur, *ibid.*, 49, 53, 170, 175, 177, 296. — Missæ privatae prohibentur, *ibid.*, 99. — Fit populi et cleri communicatio generalis, Liturgia Gall., LXII, 193; S. Gregorius Magn., LXXVIII, 324, 338 (n.); Rodulfus Dithiricens. episc., CXIX, 718, 719; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 50, 52, 98, 100, 101, 128, 131, 132, 173, 206. — In ordine S. Benedicti defunctus sine lumine et laceno sepelitur, Lanfrancus, CL, 1145.

Biduo ante Pascha non fit consecratio, S. Leo, LIV, 513; S. Gregorius Magn., LXXVIII, 379 (n.); Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 49, 206.

De Cœna Domini. — Feria quinta in Cœna Domini, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 127. — Cœna Domini est feria quinta ultimæ Quadragesimalis septimanæ quando mysterium corporis et sanguinis sui primum apostolis tradidit, S. Isidor., LXXXIII, 764; Raban. Maur., CVII, 347; Honorius, CLXXII, 662. — Cœna vocatur quia hodie Dominus cum discipulis suis cœnasce traditur, *ibid.*, 665. — Dicitur feria magna, S. Greg. Mag., LXXVIII, 81. — Natale calicis, Liturg. Gallica, LXXII, 187. — Quatuor ex causis celebris, Honorius, CLXXII, 662. — Cœna Domini mystica timore et amore præparatur, Godefrid. abb., CLXXIV, 60. — Manducavit Christus pascha quo passurus significabatur antequam pateretur, S. Fulgentius episc., LXV, 431. — In eadem Cœna Judæorum Pascha comedit et nostrum instituit, *ibid.*

In Cœna Domini tres missæ, S. Greg. Magn., LXXVIII, 318 (n.). — Dum in Africa, *ibid.* — Hora missæ anticipatur, *ibid.*, 314 (n.). — Ultima quinta Sabbati alibi offertur tantum ad vespem alibi et mane et ad vespem, S. Aug., XXXIII, 202. — Missa in lætitia et horæ in tristitia peraguntur, Rupert. abb., CLXX, 156. — Psalmi penitentialiter recitantur, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 96, 131, 172, 165. — In ecclesia, S. Petri ante Joannem XII in Cœna Domini Gloria in excelsis non dicebatur, Joannes, CXLI, 1129, 1130. — In Cœna Domini Gloria in excelsis canendum, *ibid.* — Hæc die penitentibus remittendum, Raban. Maur., CX, 482; Isidorus Mercator, CXXX, 696; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 152; Hildebertus, CLXXI, 520; Honor., CLXXII, 662; Gratianus, CLXXXVIII, 1786. — Chrisma consecratur, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 316 (n.); Joannes XII, CXLI, 1129; Rupertus abb., CLXX, 140; Honorius, CLXXII, 662. — Oleum benedicitur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 316 (n.); Ottonis III edict., CXXXVIII, 1063; Honorius, CLXXII, 662. — Fit cleri et populi communicatio, Rather., CXXXVI, 562 (n.); Burchard., CXI, 749, 763; Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 50, 98, 103, 177; Gratianus, CLXXXVII, 1738. — Servato jejuniis usque ad Nonam et cæteris diebus corporis et sanguinis Domini percipiebatur sacramentum, Ratherius, CXXXVI, 697. — Fit processio ad deportandum Christi corpus, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 50, 127, 128. — Omnes olim campanæ ad Vesperas pulsabantur, *ibid.*, 50. — Altaria nudantur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 333 (n.); Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 49, 50, 99, 171. — Incensantur, *ibid.* — Altaria, parietes, pavimenta et vasa sacra lavantur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 333, 334 (n.); S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 764. — Alii nec quinta Sabbati lavant, relaxante jejuniis, secus alii, S. Aug., XXXIII, 202. — Fit ablutio pedum, S. Isidorus, LXXXIV, 556; S. Benedictus CIII, 1201; Rather., CXXXVI, 694, 718; Rupert., CLXX, 143. — Jejunium olim a quibusdam solum, S. Greg., LXXVIII, 318 (n.). — In Cœna non solvendum, Regular. ecclesiast., LXVII, 169; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 154; Fulgent Ferrand., LXXXVIII, 828; Alcuinus, Cl, 559; Rather., CXXXVI, 694; Burchard., CXI, 886; S. Ivo, CLXI, 273; Gratian., CLXXXVII, 1783.

Miraculum circa baptismum a S. Marcelino Ebroduni edificatum quodannis in Natali et Cœna Domini olim contingere solebat, S. Greg. Magn., LXXXVIII, 590 (n.). — Qualiter agatur in Cœna Domini apud farfeuses monachos, Guido. abb., CL, 1197. — Apud Carthusianos, Gulgo, CLIII, 615. — Victor II papa in Cœna

Domini ordinatus fuit, Bertholdus, CXLVII, 313.

De Cœna Domini, S. Greg. Magn., LXXVIII, 81, 381, 1009; Alcuin., Cl, 1203; Amalarius, CV, 1009, 1200; Candanus, CVI, 61, 62, 63, 64, etc.; Udalric., CXIIX, 676; sec. xi monum. liturg., Cl.I, 845, 846; S. Ivo, CLXI, 586; Stephanus, CXVI, 1598, 1599; Rupertus abb., CLXX, 158; Honorius, CLXXII, 735, 745, 787, 921; Ernaldus abb., CLXXXIX, 1641, 1650; Petrus Comestor, CXCVIII, 1615; Beletb., CCII, 95; Sicardus, CCXIII, 301; Innocent. III, CXVII, 597.

Officium ferias quintas in Cœna Domini, S. Isidorus, LXXXV, 406; LXXXVI, 596; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 449, 886, 887, 889.

Benedictio, Grimaldus, CXXI, 863.

Prefatio, *ibid.*, 893.

Versus et orationes in Cœna Domini, Rather., CXXXVI, 1077.

Sermones, Rather., CXXXVI, 714; S. Petrus Damian., CXLV, 1033; Werner. abb., CLVII, 907, 909, 911; S. Ivo, CLXII, 588; Bruno Ast., CLXV, 1001; Hildebert., CLXXI, 505, 510, 521, 531, 534, 558, 545; S. Bernard., CLXXVIII, 271; Ogerius, CLXXXIV, 880, 885, 889, 895, 898, 902, 905, 910, 912, 920, 929, 935, 940, 944, 946, 949; Petrus Comestor, CXCVIII, 1768, 1769; Petrus Cellensis, CCII, 738, 749, 748, 751, 757, 761, 766, 769; Garnerius Ling., CCV, 675; Petrus Blesensis, CCVII, 611, 614; S. Martin. Legion., CCVIII, 837, 843, 863.

Homiliæ, S. Aug., XXXVI, 761; S. Elig., LXXXVII, 607, 611, 612, 614, 629, 630, 638, 639; Beda Venerab., XCIV; Raban. Maur., CX, 50; Haymo, CXVIII, 440; S. Petr. Damian., CXIV, 353; Radolph. Ardens, CLV, 183, 1858; Godefrid. abb., CLXXIV, 780.

Feria sexta in Parasceve. — Dies in quo Christus passus est, S. Philastr., XII, 1275; S. Gregor. Turon., LXXI, 707, 833; Ex vitis Patrum, LXXXII, 467. — Feria sexta in ipso Paschate, Beletb., CCII, 99. — Alium diem passionis, alium resurrectionis celebrandum Veteris Testamenti series ostendit, S. Ambros., XVI, 1035. — Illo jejunamus, isto reficimur, *ibid.*, 1029. — Passionis festum, Ex Vitis Patrum, LXXIV, 32. — Parasceves solemnitas, Alcuin., Cl, 1207. — Passionis Christi tempus nunc totius orbis festivissimum, S. August., XLII, 179.

Dies Passionis et Resurrectionis Christi quo liberati sumus a servitute diaboli celeberrimus est, Rupertus abb., CLXVIII, 29. — Parasceve præparatio interpretatur, Alcuin., Cl, 1207; Rather., CXXXVI, 557; Rupert., CLXX, 153; Honor., CLXXII, 666; Beletb., CCII, 99. — Quare? Hugo a S. Vict., CLXXVII, 450. — Quia Dominus hac die nobis et pro nobis obtulit illud manna dulcedinis quod nobis sufficit ad Sabbatum eternitatis, Sicardus, CCXIII, 311. — Dicitur cœna pura, Sabbatum requiei, Rupert. abb., CLXX, 153. — Phase, Sicard., CCXIII, 313.

Parasceve ideo in solemnitate habetur, quia in eo die Christus mysterium crucis explevit, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 764; Raban. Maur., CVII, 548. — Feria sexta primus homo conditus, eadem deceptus, eadem etiam per Christum reconciliatus est, Hildebert., CLXXI, 504. — Eadem die formatus homo, deformatus, et reformatus, Sicard., CCXIII, 311. — Salvatoris passio vitæ humanæ salus, S. Ambros., XVII, 674. — Quo mense et qua die mensis creditur crucifixus Christus, hoc diverse a Patribus constitutum est, Raban. Maur., CVII, 704, 721. — Passionis Christi memoria fiebat semel in anno, Anastas. Biblioth., CXXVII, 1147. — Hæc ab Alexandro potius scriptis mandata ac decreto roborata quam recens statuta, *ibid.*, 1149. — Hoc die primitivæ Ecclesiæ fideles aut stationem Deo aut jejunium faciebant, S. Victor. martyr., V, 307. — Feriam sextam tam populares quam et ipsos milites servare præcepit Constantin. Euseb. Pamphil., VIII, 73. — Christus in Parasceve a Judæis dehonestatus, Balduin., CIV, 1152.

Dignum ut publice laudetur qui pati pro omnium salute dignatus est, Aurel. Casiodor., LXX, 853. — In passione Christi divinitas non absuit, *ibid.*, 153. — Mors Domini describitur, *ibid.*, 400. — Variæ passionis Domine circumstantiæ, Hugo a S. Victor., CLXXVII, 889, 897. — Crucis et Redemptionis mysterium antiquitas figuratum, S. Leo Magn., LIV, 518. — De crucifixione Christi in qua per latrones electorum et reprobos discretio figuratur, *ibid.*, 522. — Salus nostra in cruce posita, *ibid.*, 525. — Crucis Domine virtus, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 455, 456. — Crux Christi conjungit cœlum et terram, S. Petr. Damian., CXIIV, 762. — Tris in Christi passione consideranda, opus, modus et causa, S. Bernard., CLXXXIII, 262. — Christus in cruce exaltatus omnes creaturas in suæ passionis communionem traxit, S. Leo

Magn., I, IV, 523. — In solemnitate Paschali Christus pail elegit, *ibid.*, 531. — Non nobis vivendum sed Christo pro nobis mortuo, *ibid.*, 537. — Non mœste celebranda Paschalia festa quæ nobis veram pepererunt redemptionem, *ibid.*, 544. — Pascha non rite celebratur nisi a credentibus, *ibid.*, 559. — Crux iugiter ferenda, *ibid.*, 580. — Passio Domini usque ad finem mundi perficitur mortificatione membrorum, *ibid.*

Parasceve in tristitia celebratur, Alcuin., CI, 1210. — Non cum gaudio sicut passiones martyrum, Rupert. abb., CLXI, 52. — Dolore potius quam gaudio celebranda, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 490. — Cum abstinentia et compunctione mœroris in commemorationem Dominicæ passionis, Alito, CXXXIV, 105. — A mane usque ad Noctem tenemus profundum mœroris amicum silentium, recolentes pugnam et opprobria Salvatoris, Sicardus, CXIII, 312.

Jejunium in Parasceve non solvendum, S. Isidorus, LXXXIV, 368. — Jejunium Parasceves sine cibo, Liturg. Gall., LXXII, 137; S. Benedict., CIII, 1202. — In pane et aqua, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 52, 101, 131, 175. — Jejunium religiose et strictè observatum in memoriam jejunii spiritualis Christi, Petr. Lombard., CXI, 352. — Passionis non ad eundem nemper cedit diem, Eugyp., LXII, 752. — Anniversario die cantatur psalmus xxi, S. Aug., XXXVI, 170, 171, 172, 178, 179. — Passio Domini solemniter legitur, *id.*, XXXVIII, 1084. — Sed non nisi secundum Matthæum, *ibid.*, 1107. — Postea ex quatuor evangelistis lecta sed ad diversas horas, Liturg. Gall., LXXII, 187. — Prostratio in Passione, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 129.

Parasceve cæremonia, Beeth., CCII, 103, 108, 109. — Publicæ preces feria sexta hebdomadæ sanctæ fieri solitæ per totum orbem ex traditione apostolica, S. Prosper Aquil., LI, 209, 210; Alcuin., CI, 1210. — Oblationes, Joannes XIX, CXLI, 1129. — Cantari hymni et recitari preces nocturnas solebant, Flodoard., CXXXV, 51. — Psalterium totum olim recitabatur, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 51, 99, 175. — Tractus a quatuor canonicis cantatur, *ibid.*, 129, 175. — Crucem portantibus respondetur Latine et Græce non autem Hebraice, Rupert. abb., CLXX, 165. — Missa non cantatur, *ibid.*, 155. — Crux detegebatur, Guigo, CLIII, 641. — Crux adoranda, Aurel. Cassiodor., LXX, 949. — In Parasceve fit adoratio crucis, S. Greg. Magn., LXXVIII, 85; Alcuin., CI, 1210; Raban. Maur., CVII, 349; Joannes Rotomag. archiepisc., CLVII, 51, 100, 123, 171. — Ad Vesperam, S. Greg. Magn., LXXVIII, 85. — Hora nona, Rupert. abb., CLXX, 157. — Est mos antiquus, S. Greg. Magn., LXXVIII, 332 (n.).

Processio, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 51, 130, 174. — Hostia elevato novissima, *ibid.*, 150. — Celebrans communicat sub unica specie panis, S. Greg. Magn., LXXVIII, 332 (n.); Alcuin., CI, 1211 (n.). — In præsentificatis, Guigo, CLIII, 644. — Quadruplici causa hac die non conficitur corpus Christi, Beeth., CCII, 99. — Luminaria non accenduntur, S. Benedict., CIII, 1203; Raban. Maur., CVII, 349. — Altaria denudantur, *ibid.*; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 450. — Altaria, parietes, et pavimenta templi et vasa sacra lavantur, S. Greg. Magn., LXXVIII, 335, 334 (n.); S. Benedict., CIII, 1205. — Pedes lavantur, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 450. — In ecclesia S. Petri ante Joannem XIX Parasceve irreverenter colebatur, CXLI, 1129. — Qualiter agatur in monasterio Farfensi, Guido, CL, 1201.

De Parasceve, S. Greg. Magn., LXXVIII, 83, 1013; Alcuin., CI, 1207; Amalar., CV, 1021; Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 129; Udalric., CXLIX, 661; sæc. xi monument. liturg., CII, 841, 882; Stephan., CLXVI, 1598, 1401; Rupert., CLXX, 153; Beeth., CCII, 99; Sicard., CCXIII, 311; Innocent. III, CCXVII, 525. — Officium Parasceves, S. Isidorus Hispalensis, LXXXV, 422; LXXXVI, 604; Dunstan., CXXXVII, 493; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 450, 889. — Missæ sicca officium, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 51, 129. — De officio tenebrarum, Beeth., CCII, 105. — De numero candelarum, *ibid.*. — De lotione pavimenti, *ibid.*, 108. — De nudatione altaris, *ibid.*, 109. — Benedictiones in Parasceve, Ottonis III edict., CXXXVIII, 1070. — Versus et orationes in Parasceve, Anonym., 1077.

De Passione Christi, Taio episc., LXXX, 780; Rabanus Maurus, CVII, 1125; CX, 1117; Wandalbert., CXI, 593; Honor., CLXXII, 661, 666, 755, 746, 787; Orderic. Vital., CLXXVIII, 51-58; Ernald. abb., CLXXXIX, 1638; Ermengand., CCIV, 1245. — Liber de Passione Christi, S. Bernard., CLXXXII, 1154. — Opusculum de Passione Domini, Candid., CVI, 57-105. — Expositio in Passionem Dominicam, Christian. Druthmar., *ibid.*, 1471. — De Passione Christi meditatio, S. Anselm. Lucensis episc.,

CXLIX, 601; S. Anselm., CLVIII, 761. — Benedictio de Passione, Grimald., CXXI, 866.

Hymni de Passione, Sedulius, CI, 609; Walafridus Strabus, CXIV, 1085. — Versus de Passione Domini, Theodolph., CV, 579. — De Christo crucifixo, Joannes Scot., CXXII, 1222. — Ad imaginem Crucifixi, Fromund., CXLI, 515. — Rhythmus de Passione Christi, Egihard., CIV, 593. — Rhythmica oratio ad unumquodlibet membrorum Christi patientis et a cruce pendentis, Ogeric. abb., CLXXXII, 1319.

De sancta cruce, Alanus de Insulis, CCX, 223, 324; Sicard., CCXIII, 413. — De crucis Dominicæ virtute, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 453. — De laude S. crucis, S. Petr. Damian., CXLIV, 406, 601, 602; Egbert. abb., CXCV, 103. — De laudibus S. crucis libri duo, Rabanus Maurus, CVII, 135. — De adoratione S. crucis, Amalar., CV, 1028, 1200.

Missæ de S. cruce, Alcuin., CI, 454; sæc. xi monum. liturg., CLI, 907.

Hymni de S. cruce, S. Fortunat., CI, 562; Fulbertus, CXLI, 545; Heribert., *ibid.*, 1369; S. Petr. Damian., CXLV, 950, 951.

Versus de cruce, Venant. Fortunat., LXXXVIII, 87, 89, 95; Joannes Scot., CXXII, 1223. — Ad crucem Bernowin., CV, 416. — Ad aram, S. crucis, CI, 761, 770.

Sermones de Passione, S. Leo Magn., LIV, 515, 517, 518, 522, 523, 528, 531, 537, 542, 548, 549, 553, 557, 561, 564, 568, 572, 575, 580, 491, 492; LVI, 1153; Wera. abb., CLVII, 952; S. Anselm., CLVIII, 675; Hildebert., CLXXI, 547, 551; Oger. abb., CLXXIV, 935.

Homiliæ de Passione, S. Maxim. Taurin., LVII, 331, 333, 335, 339, 341; S. Faust., LIX, 408.

Sermones de S. Cruce, Odilo, CXLI, 1051; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 1205; Abelard., CLXXVIII, 453. — Sermo in Parasceve, Bruno Ast., CLXV, 1007. — Homiliæ in Parasceve, S. Leo Magn., LIV, 537; Radulphus Ard., CLV, 1842; Godefrid. abb., CLXXIV, 788.

Sabbatum sanctum. — Sabbatum in ipso Paschate, S. Greg. Turon., LXXI, 565, 566; Alcuin., CI, 1215. — Celebratum apud veteres Christianos pervigilium Paschæ, Aurel. Prudent., LIX, 818. — Sabbati Paschalis veneratio hinc celebratur pro eo quod eodem die Dominus in sepulchro quievit, S. Isidor., LXXXIII, 766; Rab. Maur., CVII, 350; Beeth., CCII, 110; Sicard., CCXIII, 322. — Sabbatum per excellentiam quia significat requiem Christi ab opere recreationis, Beeth., CCII, 110; Sicard., CCXIII, 322. — Tribus de causis illuminata refugit in deliciis nostris propter redemptionem animarum, resurrectionem corporum et baptismi sacramentum, *ibid.*. — Huic præceptum Sabbati proprie convenit, Raban. Maur., CVIII, 862. — Magna per noctem festivitas et lætabunda celebratio, *id.*, CVII, 350. — Incipit hora secunda post meridiem solemnitas, S. Greg. Magn., LXXVIII, 96. — Sabbato sancto redditur gaudium, canitur hymnus angelicus, Rupert. abb., CLXX, 190. — Omnes campanæ pulsantur ad Gloria in excelsis, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 52, 103, 177, 181. — Incipit officium Paschale, tempus Paschale, Beeth., CCII, 117.

Sabbati Paschalis veneratio sacra et ritus, Alcuin., CI, 1215-1217. — Variæ cæremonia, Amalar., CV, 1032. — Sabbatum sanctum a statione vacat, Hildebertus, CLXXI, 499. — Non celebratur corporis et sanguinis Christi sacramentum, S. Greg. Magn., LXXVIII, 279 (n.). — Missa de nocte celebranda, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 49, 52, 97, 101, 175. — In missa solemniori quædam desunt, Rupert. abb., CLXX, 90. — Non cantatur Introitus, Hugo a S. Vict., CLXXVII, 453. — Credo, Joannes Rotomag. archiepisc., CXLVII, 58. — Agnus Dei, S. Greg. Magn., LXXVIII, 87. — Sabbat, S. jejunium solutum a quibusdam, Alcuin., C, 265. — Vespere apud Alexandrinos, S. Leo Magn., LIV, 1087. — Servatum non modo a Romanis sed et ab Orientalibus, Cassian., XLIX, 1201. — Etiam a parvulis, Joannes diac., LXXV, 65. — Sicut in aliis diebus Quadragesimalibus tenendum, Alcuin., C, 287. — Non solvendum ante noctis initium, Burchard., CXI, 886; S. Ivo, CXLI, 371. — Ante Gallieinum Dominicæ spud Orientales, S. Greg. Magn., LXXVIII, 506 (n.).

In Sabbato sancto fit benedictio ignis et thymiamatis, sæc. xi monum. liturg., CLI, 845, 846; Sicard., CCXIII, 321, 325. — Lucernæ, Liturg. Gall., LXXII, 196, 197; S. Benedict., CIII, 1203. — Cerei, Alcuin., CI, 1218; Grimald., CXXI, 800; Isidor. Merc., CXXX, 467; Sicard., CCXIII, 321, 325.

Agni cerei loco cerei paschalis olim Romæ benedicebantur ab archidiacono populo distribuendi, S. Greg. Magn., LXXVIII, 357, 350 (n.). — Aqua benedicebatur, Ratramn., CXXI, 763. — In quibusdam locis fiebat aquæ

benedictæ usurpativa et inordinata aspersio. Berthold., CXI.VII, 386. — Fit benedictio fontium. S. Greg. Magn., LXXVIII, 87, 338 (n.); Joannes Rotomag. arch., CXLVII, 48, 176. — Celebratur baptismus solemniter. Gratian., CLXXXVII, 374; Sicard., CCXIII, 322. (Vide Vigiliæ.) — Processio ad benedictionem novi ignis et fontium. Joannes Rotomag. archiep., CXI.VII, 48, 176. — Litanis sapientia ad fontes cantatur. S. Greg. Magn., LXXVIII, 87, 338 (n.); S. Eulog., CXV, 1445. — Litanis in Sabbato S. dicuntur. Alcuin., CI, 1477. — Lac in missa benedictur propter recens baptizatos. S. Greg. Magn., 379 (n.). — Lavantur pedes post baptismum. Liturg. Gall., LXXII, 220, 275. — Completorium in Sabb. sancto. Joannes archiep. Rotomag., CXLVII, 53, 178. — Sabbato magno post horam baptismi episcopus valet ordinari. Gratian., CLXXXVII, 374. — Qualiter agatur in Sabbato sancto apud Farfenses monachos. Guido abb., CI., 1203. — De Sabbato sancto. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 87, 1014; Alcuin., CI, 1215; Amalar., CV, 1052, 1200; Dunstan., CXXXVII, 494; Calendaria et martyrologia antiqua, CXXXVIII, 1187, 1203; Udalric., CXLIX, 663; sac. xi monum. liturg., CLI, 1016; Stephan., CLXVI, 1398, 1403; Rupert. abb., CLXX, 164; Honor., CLXXII, 668, 733, 747, 787; Beletth., CII, 109; Sicard., CCXIII, 321. — Officium in Sabbato sancto. S. Isidor., LXXXV, 436; LXXXVI, 614; Hugo a S. Victore, CLXXVII, 889; Beletth., CII, 110. — De cereo Paschali. *ibid.* — Benedictiones in Sabbato sancto, Opera ἀξιοποιεῖα CXXXVIII, 1072; Grimald., CXXI, 866. — Præfatio. Grimald., CXXI, 895. — Lectiones sanctæ pro Sabbato sancto. Anastas. Biblioth., CXXXVIII, 1334. — Hymni de cereo Paschali. Aurel. Prudent., LIX, 818; Drepan. Florus, I.XI, 1087. — Versus et orationes in Sabbato sancto. Anonymus, CXXXVIII, 1077. — Sermo in Vigilia Paschæ. S. Maxim. Taur., LVII, 833. — Homilia in Vigilia Paschæ. Beda Ven., XCIV, 153, 159; Paul. Winfrid., XCV, 1326; Raban. Maur., CX, 53, 133, 157; Haymo, CXVIII, 441; Radulph. Ard., CLV, 1844; Bruno Astens., CLXV, 807.

§ V. — De Dominicis a Pascha usque ad Pentecosten.

De Dominicis post Pascha. — De Dominicis in Albis vel in Octavis Paschæ quæ et prima post Pascha. S. Greg. Magn., LXXVIII, 97; Rupertus, CLXX, 229; Honor., CLXXII, 697; 799, 935; Sicard., CCXIII, 361; Innocent., III, 593. — Sermones. S. Petr. Chrysolog., LII, 456; Petr. Blesens., CCV, 623. — Homilia. S. Aug., XXXIX, 2075; Beda Ven., XCIV, 149; Raban. Maur., CX, 175, 176; Haymo, CXVIII, 487, 489; Radulph., CLV, 1862, 1861; Bruno Ast., CLXV, 810; Godefrid., CLXXIV, 508.

De Dominica secunda post Pascha. S. Greg. Magn., LXXVIII, 103; Grimald., CXXI, 805, 897; Rupertus abb., CLXX, 239; Honor., CLXXII, 698, 799; Sicard., CCXIII, 363; Innocent., III, 405. — Sermones. S. Petr. Chrysolog., LII, 312; Werner. abb., CLVII, 939; S. Anselm., CLVIII, 670; S. Martin. Legion., CCVIII, 977. — Homilia. S. Greg. Magn., CXXVI, 1127; Raban. Maur., CX, 186; Haymo, CXVIII, 498, 499; Radulph. Ard., CLV, 1870, 1875; Bruno Ast., CLXV, 810; Godefrid., CLXXIV, 518, 522.

De Dominica tertia post Pascha. S. Gregor. Magnus, LXXVIII, 104; S. Isidor., LXXXV, 575; LXXXVI, 612; Grimald., CXXI, 806, 897; Rupert., CLXX, 240; Honor., CLXXII, 698, 799; Sicard., CCXIII, 364. — Sermo. Wernerus abb., CLVII, 945. — Homilia. Beda Ven., XCIV, 154; Raban. Maur., CX, 191, 196; Haymo, CXVIII, 506, 508; Radulph., CLV, 1877, 1880; Bruno Ast., CLXV, 813; Godefrid., CLXXIV, 526, 533.

De Dominica quarta post Pascha. S. Gregor. Magnus, LXXVIII, 105; S. Isidor., LXXXV, 579; LXXXVI, 615; Grimald., CXXI, 805, 897; Rupert., CLXX, 241; Honor., CLXXII, 699, 799; Sicard., CCXIII, 365. — Sermo. Wernerus abb., CLVII, 947. — Homilia. Beda Ven., XCIV, 158; Raban. Maur., CX, 207, 209; Haymo, CXVIII, 514, 516; Radulph., CLV, 1884, 1888; Bruno Astens., CLXV, 813; Godefrid., CLXXIV, 538, 547.

De Dominica quinta post Pascha. S. Gregor. Magnus, CLXXVIII, 103; S. Isidorus, LXXXV, 585; LXXXVI, 617; Grimald., CXXI, 897; Rupert., CLXX, 247; Honor., CLXXII, 691, 799; Sicard., CCXIII, 366. — Sermo. Wernerus abb., CLVII, 953. — Homilia. Beda Ven., XCIV, 163, 165; Raban. Maur., CX, 219, 227; Haymo, CXVIII, 520, 522; Radulph., CLV, 1892, 1894; Bruno Astens., CLXV, 816; Godefrid. abb., CLXXIV, 553, 559.

De triduo Rogationum. — Litanis deprecatio vel rogatio dicitur tunc et Rogationes. Alcuin., CI, 1224. — A litanis dicitur, Liturg. Gall., LXXII, 203; Ratherius,

CXXXVI, 735 (n.). — Rogationes vel processiones tres principales. Hugo a S. Victore, CLXXVII, 817. — Processiones publicæ. S. Greg. Turon., LXXI, 886; Joannes Rotomag. archiep., CXLVII, 120, 122. — Solennes. S. Greg. Turon., LXXI, 783, 842. — Litanis non Romanis sed Gallicanæ sunt. Sac. xi monum. liturg., CLI, 1018. — Supplicationes Rogationum et aliorum dierum in Gallia, Liturgia Gall., LXXII, 203, 204, 205.

Rogationes a S. Mamerto Viennensi episcopo institutæ. S. Greg. Turon., LXXI, 225, 231; S. Gregor. Magn., LXXXVIII, 384 (n.); Beda Vener., XCIV, 537; Rather., CXXXVI, 735 (n.); Anonym. CXI.IX, 52; Rupert. abb., CLXX, 248. — Ad implorandum Dei misericordiam et iracundias flagella deprecanda. Raban. Maur., CX, 37, 38; Hildebert., CLXXI, 571. — Ad pestem sedandam, ad luporum rabiem reprimendam. Heribert., CLXXI, 577. — Ante Ascensionem celebrantur. S. Greg. Turon., LXXI, 225, 231; Beda Ven., XCIV, 537; Alcuin., CI, 1225; Burchard., CXL, 886; Anonym., CXLIX, 52; sac. xi monum. lit., CLI, 1018; Honor., CLXXII, 681, 699, 733; Gratian., CLXXXVII, 1783.

Ante S. Mamertum fuerunt litanis, rogationes, processiones, sed non certo die stabiles. S. Greg. Magn., LXXVIII, 383 (n.). — Processiones Romæ a S. Gregorio mandatæ. S. Greg. Turon., LXXI, 528. — Leo III constituit ut ante Ascensionem litanis celebrarentur, Anastasius Bibliot., CXXXVIII, 141, 1243.

Rogationum tres dies feriendæ. S. Ivo, CLI, 266, 267; Gratian., CLXXXVII, 1781. — Dies non tam festi quam penitentialis. Liturg. Gall., LXXII, 170. — In Rogationibus celebrandis eadem auctoritas et habitus fidelibus indicia quæ publice penitentibus imposita. Hildebert., CLXXI, 576, 577, 579. — Psalmi penitentialis recitantur. Joannes Rotomag. archiep., CXLVII, 121, 122, 180. — Dies abstinentiæ. Burchard., CXL, 886. — Jejunium oim in triduo Rogationum. Liturg., LXXII, 580; S. Greg. Magn., LXXVIII, 584, 586 (n.); Amalar., CV, 1066, 1207. — Opera ἀξιοποιεῖα, CXXXVIII, 832; Joannes Rotomag., archiepisc., CXLVII, 56, 110; Anonym., CXLIX, 52. — Jejunium Rogationum in Gallia decimo sæculo inductum. Rather., CXXXVI, 561 (n.).

De Rogationibus et litanis. S. Greg. Magn., LXXVIII, 106; Alcuin., CI, 1221, 1225; Amalar., CV, 1066, 1207; Udalric., CXLIX, 669; Guido abb., CL, 1210, 1212; Stephan., CLXVI, 1406; Honor., CLXXII, 681, 699, 733; Sicard., CCXIII, 367. — De vigilia Ascensionis. Honor., CLXXII, 700, 749. — De missa in vigilia. Rupert., CLXX, 250. — Terminus ad Rogationes. Anonym., CXXXIX, 1283. — Argumentum inventendi Rogationes, *ibid.*, 1299. — Præfatio in feriis Rogationum, Grimald., CXXI, 897, 898.

Sermones. S. Petr. Chrysolog., III, 332; Werner. abb., CLVII, 961, 964; Heribert., CLXXI, 567, 572, 574, 577; Abælard., CLXXVIII, 489; S. Bernard., CLXXVIII, 297; Guericc. abb., CLXXIV, 151; S. Martin., Legion., CCVIII, 1009, 1035.

Homilia. S. Aug., XXXV, 1901; Beda Vener., XCIV, 168, 499; Paulin. Winfrid., XCV, 1339; Raban. Maur., CX, 37, 39, 223, 224, 226, 228; Haymo, CXVIII, 527, 529, 530, 534, 536; Radulph., CLV, 1899, 1902; Bruno Ast., CLXV, 816. — Homilia in vigilia Ascensionis. Radulph., CLV, 1906, 1911; Godefridus abb., CLXXIV, 861.

De Dominica intra Octavam Ascensionis. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 109; S. Isidor., LXXXV, 593, 603; LXXXVI, 630, 658; Grimald., CXXI, 805, 898; Rupert., CLXX, 260; Honor., CLXXII, 700; Sicard., CCXIII, 371. — Sermo. Werner. abb., CLVII, 978. — Homilia. Beda Vener., XCIV, 181; Raban. Maur., CX, 236, 237; Radulph., CLV, 1927, 1933; Bruno Astens., CLXV, 819; Godefrid. abb., CLXXIV, 564.

§ VI. — De Dominicis post Pentecosten.

De Dominicis post Pentecosten in genere. Honorius, CLXXII, 704.

De Dominica in octavis Pentecostes quæ et prima post Pentecosten. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 116; S. Isidorus Hispal., LXXXV, 621; LXXXVI, 695; Grimald., CXXI, 806, 869, 873, 900; Rupert., CLXX, 313; Honorius, CLXXII, 704, 1037. — Sermo. Wernerus abb., CLVII, 1003, 1007. — Homilia. Beda Vener., XCIV, 197; Raban. Maur., CX, 279, 282; Haymo, CXVIII, 578; Bruno Ast., CLXV, 816; Godefrid. abb., CLXXIV, 587, 401. (Vide Trinitatem.) — Ab octavis Pentecostes usque ad primam Dominicam Adventus Domini sunt septimanas viginti octo, quando prolixius est spatium temporis, quando vero brevius, viginti tres. Stephan., CLXVI, 1406.

Dominica de SS. Trinitate. — Festivitas SS. Trinitatis

is. Godefrid. abb., CLVII, 141, 159, 175. — Festum Trinitatis festum generale, Belet., CCII, 18. — In die octava Pentecostes missa cantatur de SS. Trinitate, Udalric., CLXIX, 675. — Dominica in octavis Pentecostes, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 116; Isidor., LXXXV, 621; LXXXVI, 685; Grimald., CXXI, 806; Lanfranc., CL, 475; Guido abb., *ibid.*, 1217; Stephan., CLXVI, 1407; Rupert. abb., CLXX, 293, 314; Honor. Augustodun., CLXXII, 686, 703, 756; Magister Bandin., CXCV, 971; Richard. a S. Vict., CXCVI, 987. — Dominica in octava Pentecostes quae est prima post Pentecosten. De hac Dominica triplex est varietas. Quidam enim cantant de Trinitate, alii de octavis, alii vero de prima Dominica post Pentecosten, Sicard., CCXIII, 585. — Officium de Trinitate ab Alexandro a Gregorio magno approbatur, *ibid.*, 587. — Antiqua in Ecclesia SS. Trinitatis solennitas, *ibid.*

De Trinitate missa, Aleuin., CI, 418; sec. xi monasteria liturgica, CLI, 836, 937.

Officium, Joannes archiepisc. Rotomag., CXLVII, 126; sec. xi monum. liturg., CLI, 1019.

Sequentiae, Notker., CXXI, 1024; Anonym., CLI, 807; Adam. a S. Vict., CXCVI, 1456.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 878, 879.

Præfatio, *ibid.*, 900.

Hymnus, Fulbert., CXLI, 342.

Sermones, S. Leo Magn., LIV, 500; Eleuther., LXV, 87; Werner. abb., CLVII, 993; Hildebert., CLXXI, 593; Garna. Lingon., CCV, 710; Petr. Comest., CXVIII, 1778; Petrus Blesens., CCVII, 637; S. Martin. Legion., CCVIII, 1269.

Homiliae, Paul. Winfrid. (ex Herico), XCV, 1558; Radulph. Ardens., CLV, 1945, 1949, 1953; Bruno Astens., CLXV, 818, 975, 977, 981; Godefrid., CLXXIV, 579.

De Dominica post Pentecosten. — De Dominica secunda post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 174; S. Isidor. Hispal., LXXV, 628; LXXXVI, 699; Grimald., CXXI, 807, 870, 873, 900; Guido abb., CL, 1218; Rupertus, CLXX, 315; Honor., CLXXII, 705, 1015; Sicardus, CCXIII, 599. — Sermones, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1265, 1301; Werner. abb., CLVII, 1015, 1019. — Homiliae; Beda Vener. XCV, 267; Raban. Maur., CX, 292; Haymo, CXVIII, 584, 589; Radulph. Ardens., CLV, 1957, 1962; Bruno Astens., CLXV, 820; Godefrid. abb., CLXXIV, 415, 443.

De Dominica tertia post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 175; S. Isidor. Hispal., LXXV, 630; LXXXVI, 702; Grimaldus, CXXI, 807, 870, 874, 900; Udalric., CLXIX, 677; Guido abb., CL, 1218; Rupert. abb., CLXX, 316; Honor., CLXXII, 706; Sicard., CCXIII, 590. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 639; S. Gregor. Magn., LXXVI, 1266; Werner. abb., CLVII, 1029. — Homiliae, Beda Vener., XCV, 272; Raban. Maur., CX, 303, 305; Haymo, CXVIII, 599, 601; Radulph., CLV, 1966, 1969; Bruno Astens., CLXV, 821; Godefridus abb., CLXXIV, 433.

De Dominica quarta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 176; S. Isid. Hisp., LXXXV, 634; Grimald., CXXI, 807, 870, 874, 900; Rupert., CLXX, 316; Honor., CLXXII, 707; Sicard., CCXIII, 591. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1037; S. Bernard., CLXXXIII, 553. — Homiliae, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1246; Beda Ven., XCV, 274; Raban. Maur., CX, 324, 325; Haymo, CXVIII, 608, 609; Radulph. Ard., CLV, 1972, 1976; Bruno Ast., CLXV, 821; Godefrid. abb., CLXXIV, 440, 449.

De Dominica quinta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 177; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 637; Grimald., CXXI, 808, 870, 874, 901; Rupert., CLXX, 317; Honor., CLXXII, 708; Sicard., CCXIII, 591. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1043. — Homiliae, S. Aug., XXXIX, 1781; Beda Ven., XCV, 276; Paulus Winfrid. (ex Herico), XCV, 1563; Raban. Maur., CX, 333, 334; Haymo, CXVIII, 615; Radulph., CLV, 1979, 1982; Bruno Ast., CLXV, 823; Godefrid., CLXXIV, 459, 467.

De Dominica sexta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 177; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 640; Grimald., CXXI, 808, 870, 874, 901; Rupert., CLXX, 317; Honor., CLXXII, 709; Sicard., CCXIII, 592. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1055; S. Bernard., CLXXXIII, 553, 559, 561. — Homiliae, S. Ambros., XV, 1633; Beda Vener., XCV, 278; Raban. Maur., CX, 343, 344; Haymo, CXVIII, 622, 624; Radulph., CLV, 1986, 1989; Bruno Ast., CLXV, 824; Godefrid., CLXXIV, 472.

De Dominica septima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 177; S. Isidor. Hisp., LXXXV, 643; Grimald., CXXI, 808, 871, 874, 901; Rupert., CLXX, 318; Honor., CLXXII, 710; Sicard., CCXIII, 592. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1061, 1064. — Homiliae, S. Aug., XXXIV, 1259; Rabanus Maurus, CX, 357; Haymo, CXVIII, 629; Radulph., CLV, 1993, 1996; Bruno

Astensis, CLXV, 824; Godefrid., CLXXIV, 483, 491, 498. De Dominica octava post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 178; Grimald., CXXI, 809, 871, 874, 901; Rupert. abb., CLXX, 318; Honor., CLXXII, 711; Sicard., CCXIII, 593. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1073. — Homiliae, S. Aug., XXXIX, 1902; Beda Ven., XCV, 281; Raban. Maur., CX, 374; Haymo, CXVIII, 634; Radulph. Ard., CLV, 2000, 2005; Bruno Ast., CLXV, 826; Godefrid. abb., CLXXIV, 512, 521.

De Dominica nona post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 179; Grimald., CXXI, 809, 871, 873, 901; Rupert., CLXX, 319; Honor., CLXXII, 712; Sicard., CCXIII, 593. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 543, 546; Werner. abb., CLVII, 1083; Innocent. III, CLXXVII, 427. — Homiliae, S. Aug., XXXV, 1304; Beda Ven., XCV, 585; Raban. Maur., CX, 384; Haymo CXVIII, 640; Radulph., CLV, 2007, 2010; Bruno Ast., CLXV, 826; Godefrid. abb., CLXXIV, 524, 529, 526.

De Dominica decima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 179; Grimald., CXXI, 810, 871, 875, 902; Rupert., CLXX, 319; Honor., CLXXII, 713, 1049; Sicard., CCXIII, 593. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1089, 1092. — Homiliae, Beda Ven., XCV, 284; Paul. Winfrid., XCV, 1370; Raban. Maur., CX, 394; Haymo, CXVIII, 646; Radulph., CLV, 2013, 2017; Bruno Ast., CLXV, 826; Godefrid. abb., CLXXIV, 512.

De Dominica undecima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 180; Grimald., CXXI, 810, 871, 875, 903; Rupert., CLXX, 320; Honor., CLXXII, 714, 1053; Sicard., CCXIII, 594. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1099. — Homiliae, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1294; Beda Vener., XCV, 286; Raban. Maur., CX, 405, 406; Haymo, CXVIII, 653; Radulph., CLV, 2020, 2022; Bruno Ast., CLXV, 827; Godefrid. abb., CLXXIV, 542.

De Dominica duodecima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 181; Grimald., CXXI, 810, 871, 902; Rupert., CLXX, 321; Honor., CLXXII, 715, 716; Sicard., CCXIII, 595. — Sermones, Werner. abb., CLVII, 1107, 1110. — Homiliae, S. Aug., XXXVIII, 635; Beda Ven., XCV, 234, 289; Paul. Winfrid. (ex Herico), XCV, 1575; Raban. Maur., CX, 414; Haymo, CXVIII, 661; Radulph., CLV, 2026, 2030; Bruno Ast., CLXV, 827; Godefrid., CLXXIV, 535.

De Dominica decima tertia post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 181; Grimald., CXXI, 811, 871, 902; Rupertus, CLXX, 321; Honorius, CLXXII, 716, 1059; Sicard., CCXIII, 596. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1115. — Homiliae, Beda Vener., XCV, 254, 290; Raban. Maur., CX, 436; Haymo, CXVIII, 664; Radulph., CLV, 2033, 2036; Bruno Ast., CLXV, 827; Godefrid. abb., CLXXIV, 564, 570.

De Dominica decima quarta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 182; Grimald., CXXI, 811, 872, 903; Rupert., CLXX, 322; Honor., CLXXII, 717; Sicard., CCXIII, 596. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1131. — Homiliae, Beda Ven., XCV, 293, 507; Paul. Winfrid., XCV, 1590; Raban. Maur., CX, 446; Haymo, CXVIII, 669; Radulph., CLV, 2039, 2043; Bruno Ast., CLXV, 828; Godefrid., CLXXIV, 575.

De Dominica decima quinta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 182; Grimald., CXXI, 811, 872, 903; Rupert., CLXX, 323; Honor., CLXXII, 719; Sicard., CCXIII, 598. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1159. — Homiliae, Beda Ven., XCV, 296; Paul. Winfrid., XCV, 1591, 1596; Haymo, CXVIII, 673; Radulph., CLV, 2048, 2052; Bruno Ast., CLXV, 828; Godefrid., CLXXIV, 580.

De Dominica decima sexta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 183; Grimald., CXXI, 812, 872, 902; Rupert., CLXX, 324; Honor., CLXXII, 720; Sicard., CCXIII, 598. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 487; Werner. abb., CLVII, 1152. — Homiliae, Beda Vener., XCV, 298; Paul. Winfrid., XCV, 1403, 1407; Haymo, CXVIII, 680; Radulph., CLV, 2056, 2060; Bruno Astens., CLXV, 828; Godefrid., CLXXIV, 585.

De Dominica decima septima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 183; Grimald., CXXI, 812, 872, 902; Rupert., CLXX, 325; Honor., CLXXII, 721; Sicard., CCXIII, 599. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1165. — Homiliae, S. Ambros., XV, 1660; Paul. Winfrid., XCV, 1415; Beda Vener., XCV, 299; Haymo, CXVIII, 684; Radulph., CLV, 2063, 2065; Bruno Astens., CLXV, 828; Godefrid., CLXXIV, 589.

De Dominica decima octava post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 184; Grimald., CXXI, 812, 872, 903; Rupert., CLXX, 326; Honor., CLXXII, 722; Sicard., CCXIII, 599. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1171. — Homiliae, Beda Vener., XCV, 301; Paul. Winfrid., XCV, 1423;

Haymo, CXVIII, 688; Radulph., CLV, 2067, 2070; Bruno Astens., CLXV, 829; Godefrid. abb., CLXXIV, 595.

De Dominica decima nona post Pentecosten, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 185; Grimald., CXXI, 813, 873, 903; Rupert., CLXX, 326; Honor., CLXXII, 724, 1063; Sicard., CCXIII, 400. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1177. — Homiliae, Beda Vener., XCIV, 503; Paul. Winfrid., XCV, 1429; Haymo, CXVIII, 701; Radulph., CLV, 2073, 2076; Bruno Astens., CLXV, 829; Godefrid., CLXXIV, 603, 608.

De Dominica vicesima post Pentecosten, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 185; Grimald., CXXI, 813, 873, 903; Rupert. abb., CLXX, 327; Honor., CLXXII, 724, 1063; Sicard., CCXIII, 400. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1187. — Homiliae, Beda Vener., XCIV, 504; Paul. Winfrid., XCV, 1430, 1432; Haymo, CXVIII, 711, 805; Radulph., CLV, 2085, 2089; Bruno Astens., CLXV, 829; Godefrid., CLXXIV, 611.

De Dominica vicesima prima post Pentecosten, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 186; Grimald., CXXI, 813, 873, 903; Rupert., CLXX, 328; Honor., CLXXII, 724; Sicard., CCXIII, 401. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1199. — Homiliae, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1282; Haymo, CXVIII, 717, 806; Radulph., CLV, 2092, 2095; Bruno Astens., CLXV, 830; Godefrid. abb., CLXXIV, 617.

De Dominica vicesima secunda post Pentecosten, S. Gregor., Magn., LXXVIII, 186; Grimald., CXXI, 813, 873, 903; Rupert., CLXX, 329; Honor., CLXXII, 725, 1067; Sicard., CCXIII, 402. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1201. — Homiliae, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1211; Paul. Winfrid., XCV, 1438; Haymo, CXVIII, 706, 808; Radulph., CLV, 2098; Bruno Astens., CLXV, 831; Godefrid., CLXXIV, 621.

De Dominica vicesima tertia post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 187; Grimald., CXXI, 814, 873, 904; Rupert., CLXX, 329, 1071; Sicard., CCXIII, 403. — Sermo, Werner. abb., CLVII, 1213. — Homiliae, S. August., XXXVIII, 514; Paul. Winfrid., XCV, 1443; Haymo, CXVIII, 728, 812; Radulph., CLV, 2104, 2107; Bruno Astens., CLXV, 831; Godefrid., CLXXIV, 625.

De Dominica vicesima quarta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 188; Grimald., CXXI, 814, 873, 904; Honor., CLXXII, 726; Sicard., CCXIII, 403. — Sermones, S. Petr. Chrysolog., LII, 292, 296, 299, 301. — Homiliae, Beda Vener., XCIV, 507; Paul. Winfrid., XCV, 1448, 1449; Haymo, CXVIII, 733; Radulph., CLV, 2108, 2110, 2115; Bruno Astens., CLXV, 832.

De Dominica vicesima quinta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 188; Grimald., CXXI, 904; Sicard., CCXIII, 405. — Homiliae, S. Ambros., XV, 1682; Beda Vener., XCIV, 508; Paul. Winfrid., XCV, 1453; Haymo, CXVIII, 736; Bruno Astens., CLXV, 832.

De Dominica vicesima sexta post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 189; Grimald., CXXI, 904. — Homiliae, Paul. Winfrid., XCV, 1453; Haymo, CXVIII, 741; Bruno Astens., CLXV, 834.

De Dominica vicesima septima post Pentecosten, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 189. — Homiliae, Bruno Ast., CLXV, 835.

De Dominica vicesima octava post Pentecosten homilia, Bruno Astens., CLXV, 835.

Sermo in Dominica infra Octavam Assumptionis, S. Bernard., CLXXXIII, 429.

Dominica prima mensis Septembris, Guido abb., CL, 1231.

Dominica prima mensis Octobris, *ibid.*, 1237.

In Dominica ante jejunium Calendarum Novembrium, S. Isidor. Hispal., LXXXV, 618; LXXXVI, 705.

Sermo in Dominica prima Novembris, S. Bernardus, CLXXXIII, 343, 346, 349, 351, 353.

De festo Dedicationis ecclesiarum.

Dedicatio ecclesiarum a Veteri Testamento sumpsit exor-

dium, Raban. Maur., CX, 73. — Festivitates annuae dedicationis ecclesiarum ex more veterum celebrari in Evangelio legimus, S. Isidor., LXXIII, 771. — Eorum quae in dedicatione ecclesiae aguntur mystica significatio, Hugo a S. Vict., CLXXVI, 459, 440. — Expositio historica, tropologica, *id.*, CLXXVII, 903. — Analogica, *ibid.*, 907. — Dedicatio ecclesiae, dedicatio cuiusque oratorii ferienda, Gratian., CLXXXVII, 1781. — Solemnitates Dedicationum ecclesiarum per singulos annos sunt celebrandae, *ibid.*, 1711; S. Ivo, CLXI, 203. — Olim per octo dies Dedicationis festum fuit celebratum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 160, 428 (n.); S. Ivo, CLXI, 203. — Antiquum est Ecclesiae institutum basilicas reliquiarum sanctorum unctione et appositione dedicare, S. Gregorius Magn., LXXVII, 285, 540, 812, 832, 834, 906, 961; LXXVIII, 422 (n.). — Dedicatio S. Mariae ad Martyres, *ibid.*, 687. — Romae dedicatio primae ecclesiae a beato Petro apostolo constructae et consecratae, *ibid.*, 399 (n.). — Kalendis Augusti celebrata, Raban. Maur., CX, 1160. — Innocentius Albanus basilicam sanctorum Protasii et Gervasii dedicavit, Orderic. Vital., CLXXXVIII, 207. — Solemnia Dedicationis ecclesiae celebrantes debemus congruere solemnitati ut sicut templum luminibus et cantu ita cordium penetralia necessariis bonorum operum decoramus ornatibus, S. Hilari., X, 879. — Dedicationes ecclesiarum in mentium puritate celebrandas, S. Maxim. Taurin., LVII, 870, 850. — Plurima miracula facta in illis memorantur, *ibid.*, 898. — Epulae in Dedicatione olim ferri solitae, S. Gregor. Magn., LXXVII, 518.

In festivitate Dedicationis *Credo* cantatur, Joannes Rotomag., CXLVII, 38. — Ad maiorem missam, Lanfranc., CL, 481. — Dedicatio si evenierit extra Quadragesimam maxima solemnitate celebratur, Udalric., CXLIX, 656. — In Quadragesima celebrari Dedicationis festum prohibetur, Lanfranc., CL, 657. — In festo Dedicationis si a Septuagesima ad Pascha celebrari contingat, laudes cantica praeter *Alleluia* non supprimuntur, Sicard., CCXIII, 410. — Distributiones quasdam faciebant capitulo Rotomag. archiepiscopi in festo Dedicationis, Petr. Blesens., CCVII, 1179. — In Dedicationis festo fratres Carthusiani his habent vinum, Guigo, CLIII, 753.

Ecclesiarum dedicationes, Leo papa IV, CXV, 56, 57; S. Petr. Damian., CXLIV, 900; Lanfranc., CL, 475; *saec. xi* monum. liturg., CLI, 850; S. Ivo, CLXII, 347; Honor., CLXXII, 690; Thom. Cisterc., CCVI, 179.

Officium in Dedicatione ecclesiarum; *saec. xi* monumenta liturgica, CLI, 969.

Benedictiones, Grimald., CXXI, 882, 883.

Praefatio, *ibid.*, 919.

Responsorium, Robert. rex, CXLI, 944.

Sequentia, Notker., CXXXI, 1017.

Hymni de Dedicatione ecclesiarum, S. Ambros., LVII, 1218; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 497; Abaelard., CLXXVIII, 1799, 1800.

Versus de Dedicatione ecclesiarum et translatione martyris, Egilii Fuldens., CV, 412.

In Dedicatione sermones, S. Maxim. Taurin., LVII, 879, 883, 895, 907; S. Petr. Damian., CXLIV, 897, 904, 906, 908; Werner. abb., CLVII, 1225, 1227, 1230, 1234, 1239, 1242; Berengos. abb., CLX, 1032; S. Ivo, CLXII, 327; Hildebert., CLXXI, 751, 753, 756, 739, 744, 748; Honor., CLXXII, 1099, 1103; Hugo a S. Vict., CLXXVII, 901; Abaelard., CLXXVIII, 551; S. Bernard., CLXXXIII, 517, 521, 523, 526, 529, 535; Petr. Comestor, CXCIII, 1806; Garner. Lingon., CCV, 806, 813; Petr. Blesens., CCVII, 713; S. Martin. Legionens., CCIX, 61, 67; Abaelard. abb., CCXI, 219; Helinaud., CXII, 700; Innocentius III, CCXVII, 435.

Homiliae, S. Hilarius, X, 879; S. August., XXXIX, 2166, 2171; Beda Vener., XCIV, 243, 433, 439; Raban. Maur., CX, 73, 74; Haymo, CXVIII, 741, 815; Bruno Astens., CLXV, 860.

CL.

INDEX DE JEJUNIO ET ABSTINENTIA.

LOGICE REFERENS VARIA SS. PATRUM DICTA
DE ILLIUS NATURA ET NECESSITATE, CONDITIONIBUS, VIRTUTE, ETC.

Hic index in tres partes dividitur; in prima parte sunt per sententias specialia documenta; in secunda quaestionis index datur ordine Patrum chronologico; et in tertia est diffusior in ordine alphabetico.

MONITUM.

Quamvis in Indice CXLVIII De Ecclesiae praeceptis in quinto et sexto praecepto quaedam, etsi pauca, cum ad istum praeceptum indicem lectorem vocavimus, de Jejunio et abstinentia notaverimus, hic praeceptum ex professo quaestio tractatur, ut legenti patebit.

PARS PRIMA.

SENTENTIAE ET PATRIBUS DECEPTAE DE JEJUNIO ET
ABSTINENTIA.

I. — Jejunium in quo consistat.

Quid jejunium Christianum. S. Augustinus, XXXV, 1339; XL, 711. — Jejunium essentialiter voluntarium, id., XXXVI, 476. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 258. — Jejunii etymologia, Rabanus Maurus, CVII, 357. — Jejunium est abstinentia cibi. *ibid.* Radulphus Ardens., CLV, 1743. — Ciborum discretio in jejunio. S. Hieronymus, XXII, 620. S. Leo, LIV, 444. S. Agobardus, CV, 204. — De refectione in diebus jejunii, Cassianus, XLIX, 1198. Joannes Rotomagens., CLVII, 92. Ivo, CLXI, 275. — De hora qua cibum in jejunio sumere licet, S. Agobardus, CV, 204; Rotherius, CXXXVI, 566 *not.* Hildebertus, (CLXI), 449. S. Bernardus, CLXXXIII, 174. Robertus Pullius, CLXXVI, 1144. — In diebus jejunii anum prandium. S. Bernardus, CLXXXVI, 1143, 1144. Petrus Cantor, CCV, 103.

II. — Jejunii excellentia.

Opponuntur gulae mala et jejunii bona. S. Ambrosius, XIV, 700, 701, 1063. S. Hieronymus, XXXIII, 303, 307. S. Petrus Chrysologus, LII, 223. S. Maximus Taurinens., LVII, 561. Julius Pomerius, LIX, 463. S. Gregorius Mag., LXXIX, 315, 316. Alcuinus, CI, 623, 1191. Halitgarius, CV, 677. — Jejunii mirabilis virtus exprimitur. S. Ambrosius, XIV, 698, 704, 710; XVII, 614, 643. S. Hieronymus, XXII, 1116; XXIII, 303, 307, 308. S. Augustinus, XXXII, 1338, 1360; XXXVII, 1108. S. Petrus Chrysolog., LII, 209, 225. S. Maximus Taurinensis, LVII, 577. Julius Pomerius, LIX, 462. Cassiodorus, LXIX, 827, 839. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 776, 848. S. Paulinus, XCIX, 233 *not.* Rabanus Maurus, CVII, 333. CXXXVIII, 434. S. Bernardus, CLXXIV, 1243. — Jejunium exemplo Christi et sanctorum commendabile, S. Ambrosius, XIV, 698, 999; XVI, 1191, 1193, 1194; XVII, 639; XVIII, 72. S. Hieronymus, XXIII, 310. S. Augustinus, XXXIII, 723. S. Maximus Taur., LVII, 575, 576. S. Greg. Magn., LXXIX, 321, 322; LXXXV, 556. S. Eligius, LXXXVII, 605, 606. Haymo, LXVIII, 194. S. Remigius Ant., CXXXI, 882. Rupertus, CLXVIII, 1369, 1436. S. Bern., CLXXXVIII, 167; CLXXXIV, 776. — Jejunium castitatis propugnaculum, S. Ambros., XV, 1618; XVI, 1193; XVII, 639; XVIII, 72. Zach., XX, 1187. S. Hieronymus, XXII, 817, 97. S. Augustinus, XL, 706; LXXXVIII, 1049. S. Leo, LIV, 46. S. Maximus Taurinens., LVII, 571. Julius Pomerius, LIX, 467. Eusebius, LXI, 637. S. Benedictus, LXVI, 35. S. Martinus Damien., LXXII, 25. S. Gregor. Mag., LXXVII, 30; LXXXIX, 324, 325, 324, 325, 364, 397. Tal., LXXX, 942. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 618, 619, 631, 818. Rabanus Maurus, CX, 24, 90. Petrus Cantor, CCV, 332. — Infirmitas ex jejunio non formidanda. S. Ambrosius, XVI, 353. S. Gregorius Magnus, LXXXIX, 317.

— Jejunia Christianis sunt castra. S. Ambrosius, XVII, 611. — Pedes animae pernices sunt odes atque jejunium. *ibid.*, 978, 979. — Diluitur contra jejunii excellentiam oblectio. S. Hieronymus, XXIII, 312. — Jejunandum et in tribulatione et in gaudio. S. Augustinus, XXXVI, 1339. — De ratione et utilitate jejunii, Cassianus, XLIX, 1192. S. Leo, LV, 39. Julius Pomerius, LIX, 502. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 525. S. Bernardus, CLXXXIII, 176. Innocentius III, CCXVII, 557. — De jejunio sermones varii. S. Petrus Chrysologus, LII, 314, 208, 219. S. Maximus Taurinens., LVII, 539. — Jejunium satisfactio peccati, Salvianus, LIII, 183. S. Eligius, LXXXVI, 603. Vener. Beda, XCIV, 24. S. Paulinus, XCIX, 233 *not.* Alcuinus, CII, 120. Burchardus, CXI, 888. — De gulae repressione. Cassianus, XLIX, 229. Eusebius, LXII, 837. S. Paulinus, XCIX, 233. Burchardus, CXI, 888. S. Anselmus, CLVIII, 680. Hildebertus, CLXXI, 1040. — Jejunium amandum. S. Benedictus, LXVI, 319. — Jejunium carnem efficit ancillam, S. Leander, LXXII, 884. S. Benedictus, CIII, 694. S. Petrus Damianus, CXIIV, 520. — Abstinentia bona. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 533. — Abstinentia miraculo approbata, id., LXXVII, 153, 155. — Dapes corpus, jejunium animum saginat. Id., LXXIX, 314. — Jejunium virtutis conditio. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 619. Valerius, LXXXVII, 424. Haymo, CXVIII, 192, 194. — Facilius per jejunium oratio penetrat caelum. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 63. S. Bonifacius Moguntin., LXXXIX, 866; S. Benedictus, CIII, 521. CLIV, 1249. CLX, 876. — Caro jejunio exstincta Dominum sinit. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 651. — Jejunium Deo gratum. Haymo, CXVIII, 114. — Jejunia medelam conferunt vitae perpetuae, *ibid.*, 901. Rupertus, CLXVIII, 760, 761. — Jejunio superatur tentatio, Rotherius, CXXXVI, 691. S. Anselmus, CLVIII, 690. — Jejunium vivis et defunctis utile. Rotherius, CXXXVIII, 434. — In publicis calamitatibus ira Dei jejunio placanda, Burchardus, CXI, 888. — Excellentia jejunii ex Scriptura, Radulphus Ardens., CLV, 1796, 1794. S. Anselmus, CLVIII, 89. — Abstinenti tres gradus, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 548. Alanus de Insulis, CCX, 121. — Jejunio impletur praeceptum abnegationis. Godericus, CLXXIV, 715. — Jejunium refectionis cordis. S. Bernardus, CLXXXIII, 171. — Jejunium impingual, *ibid.* — Jejunii laus, Erualdus, CLXXIX, 1344. — Exhortatio ad jejunium. Adamus Scotus, (CXVIII), 423; CCX, 176, 177. — Jejunium efficax. Id., CXCVIII, 422. Alanus de Insulis, CCX, 176, 177.

III. — Jejunii praeceptum.

A constitutione mundi institutum jejunii praeceptum, S. Ambrosius, XIV, 700. — Christus jejunavit ne praeceptum declinaret, id., XV, 1536. — Praecepto jejunii tenemur, Rufinus, XXI, 1040. S. Leo, LIV, 473. S. Benedictus, LXVI, 639. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIV, 114. Regino, CXXXII, 244. — Jejunii praeceptum ex

Scriptura indicitur, S. Augustinus, XXXIII, 147. S. Leo, LIV, 447. V. Beda, XCI, 714; XCIII, 434; XCIX, 233 not. — In nova lege jejuniū præceptum non abrogatum, sed confirmatum, S. Leo, LIV, 175. — Jejuniū præceptum ex auctoritate Ecclesiæ et apostolorum, S. Leo, LIV, 416, 421. S. Benedictus, LXVI, 53. S. Paulinus, XCIV, 191, 193. Burchardus, CXL, 885. Rupertus, CLXX, 97. — Præceptum jejuniū ante legem, sub lege, sub gratia. Alcuinus, C, 531. — Jejuniū divinæ auctoritatis res, Rupertus, CLXXVIII, 1436. — Triplici auctoritate indicitur jejuniū præceptum, Garnerus, CCV, 660.

IV. — Jejuniū dispensatio.

Quam male quidam a jejuniū sese excusent, S. Ambrosius, XVII, 681. Salvianus, LIII, 32. — Jejuniū dispensationis causa tenerior etas. S. Hieronymus, XXII, 874, 875. S. Benedictus, CIII, 366. — Quomodo, posita dispensatione, jejuniū suppletur, S. August., XXXVIII, 811; XXXIX, 2021. S. Leo, LIV, 440. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 431. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1219. Theodorus Cant., XCIX, 938, 939. Galitarius, CV, 705, 706. Rab. Maur., CX, 22. Ratherius, CXXXVI, 567. — Jejuniū dispensationis causa senectus, Cassianus, XLIX, 210. S. Benedict. CIII, 566. — Jejuniū dispensationis causa infirmitas, S. Leo, LIV, 286, 439. S. Leander Hispal., LXXII, 884. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1219. Theophilus, CV, 204. Joannes Scotus, CXI-VII, 36. — Jejuniū quoniam dispensator. S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 423.

V. — Jejuniū conditiones.

Prima jejuniū conditio, eleemosyna. — Jejuniū et eleemosyna in Scriptura unita, S. Ambros., XVI, 1194. — Jejuniū bonis operibus sanctificatum, S. Hieronym., XXIII, 312. S. Gregor. Magn., LXXXII, 82. Haymo, CXVIII, 193. Rupertus, CLXVIII, 223. V. Hildebertus, CLXXI, 1448. — Jejuniū bonorum operum otium non habeat, S. Hieronymus, XLIV, 35. — Jejuniū eleemosynæ adiungatur, S. August., XXXVI, 482; XXVIII, 88, 598, 811, 1041, 1042, 1046. Taio, LXXX, 861. Rab. Maur., CX, 22. Ivo Carnot., CLXI, 273. — Cibi quos nobis subtrahit jejuniū, pauperibus erogentur, S. Augustinus, XXXIX, 2027. Taio, LXXX, 861. S. Eligius, LXXXVII, 536. Smaragdus, CII, 683. Theodulfus, CV, 204. Galitarius, CV, 688. Ratherius, CXXXVI, 695. Burchardus, CXL, 887. Radulphus Ardens, CLV, 1795. S. Auselmus, CLVIII, 1116. — Jejuniū cum eleemosyna Deo gratum, S. Gregor. Magn., LXXVI, 428; LXXVII, 85, Alcuinus, CII, 1191. Haymo, CXVIII, 194, 195, 902. — Jejuniū sine eleemosyna nullum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1220. Ratherius, CXXXVIII, 454. V. Hildebertus, CLXXI, 443.

Secunda jejuniū conditio, oratio. — Tempore jejuniū orationi vacemus, S. Hieronymus, XXIV, 565. — Junguntur jejuniū et oratio, S. Fulgent., LXV, 321. — Jejunantes spirituali cibo indigent, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 505; LXXIX, 364. — Jejuniū cum oratione perfectum, Alcuinus, CI, 624. Haymo, CXVIII, 901. S. Bern., CLXXIV, 780. Innoc. III, CXXVII, 364. — Jejuniū socianda devotio, S. Bernard., CII, 524. — Virtus jejuniū cum oratione conjuncti ex Evangelio asserta, Raban. Maur., CX, 90. — Jejuniū orationis cælum conscendit, Ratherius, CXXXVI, 696.

Tertia jejuniū conditio, peccati absentia. — Jejuniū inutile absque peccati vitiatione, S. August., XXXIX, 2029. S. Eucherius, L, 842, 845. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1161 et seqq. Haymo, CXVIII, 901. Radulphus Ardens, CLV, 1795. — Ante omnia jejunandum a vitiis, S. Aug., XXXIX, 2025. — Jejuniū animas a vitiis jejuniū corporis a cibis sociandum, Cassianus, L, 307. S. Eucherius, L, 482. S. Leo, LIV, 187; LV, 106, 108. S. Maximus Taur., LVII, 569, 578, 580. S. Columb., LXXX, 254. Raban. Maur., CVII, 359. Haymo, CXVIII, 901. Ratherius, CXXXVI, 567. S. Bruno Astensis, CLXV, 95. S. Bernard., CLXXXIII, 171. — Quid prodent vianum non bibere et iracundia veneno inebriari? S. Maximus Taur., LVII, 569. — Jejuniū insidiantur impatientia et superbia, S. Greg. Magn., LXXVII, 50. Taio, LXXX, 861, 862. Haymo, CXVIII, 195. S. Bern., CLXXXIII, 171. — Peccata proximum insidentia in jejuniū vitanda, S. Gregor. Magn., LXXVII, 89. Ratherius, CXXXVI, 695. — Jejuniū attritione vitiorum sanctificandum, Alcuinus, CI, 1192. Smaragdus, CII, 682, 683. — Jejunantes et peccato indulgentes demones imitantur, Alcuinus, CI, 624. — Jejunantes in consensu munditiam servant, Radulphus Ardens, CLV, 1784, 1789.

Quarta jejuniū conditio, illius dissimulatio. — Jejunium

hilare sit, S. Leo, LIV, 443. — Vana gloria jejunantes non Deo, sed hominibus jejunant, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1234. S. Paschasius, CXX, 303. Rupertus, CLXVIII, 751, 752. — Jejunia sint in abscondito, S. Isid. Hisp. LXXXIII, 631. — Jejunantibus non tristis gerenda facies, S. Isid. Hisp. LXXXIII, 1211. S. Egius, LXXVII, 5-6. Haymo, CXVIII, 182. S. Paschasius, CXX, 302. — Jejunandum pro peccatis non pro gloria, S. Bruno Astensis, CLXV, 777 et seqq. — Quadruplici modo hominibus videtur jejunantes, Petrus Comestor, CXCIII, 1750.

Quinta jejuniū conditio in jejunando prudentia. — Non jejunandum usque ad corporis nimiam debilitatem, S. Hieronymus, XXII, 1116. — Jejuniū perfectus in moderato cibo quam in omnimoda abstinentia, ibid., 404, 555. Dirus Hier., LXXIII, 1028. Ratherius, CXXXVI, 696. Radulphus Ardens, CLV, 1796. S. Bernard., CLXXIX, 716. — In jejuniis servanda discretio, S. Hier. XII, 537. S. August., XXXIII, 960. S. Gregor. Mag., LXXVI, 185. S. Bernard., CLXXXIII, 1095. — Scriptura diuturno jejuniū adversa, Cassianus, XLIX, 1192. — Caro jejuniis non occidenda, S. Greg. Mag. LXXVI, 558. S. Isid. Hisp. LXXXIII, 632. Adamus Scotus, CXCIII, 226.

VI. — Jejuniū varia tempora.

1. *Adventus.* — Agitur de jejuniū Natalis Domini, S. Aug. XXXII, 234. — Vario modo antiquitus observatum Adventus jejuniū, S. Germ. Par., LXXII, 169, 170. S. Gregor. Mag. LXXVIII, 434. — In tempore jejuniū Adventus vigili abstinentia a carnibus et a coitu conjugali, S. Germ. Par. LXXII, 169, 170. Ratherius, CXXXVI, 566. — Jejuniū Adventus inter poenitentia tempora recensetur, V. Beda, XCIV, 534. A anus de Insulis, CXI, 208. — Varia testimonia de jejuniū Adventus, Rather., CXXXVI, 565, not. — Sermo de Iesui et jejuniis Adventus, Beletus, CCL, 72.

2. *Vigiliae.* — De vigiliis sanctorum in genere, S. Aug. XL, 1276. Alcuinus, CI, 1214, 1215. S. Bern., CLXXIII, 501. — De vigiliis quorundam apostolorum, S. Leo, LIV, 144; LXXIV, 1178. S. Bernardus, CLXXXIII, 503. Robertus Pollus, CLXXXVI, 1143. — De vigilia Pentecostes, S. Leo, LV, 615 not. S. Germanus Parisiensis, LXXII, 206, LXXXV, 612. — De vigiliis in genere, Alcuinus, CI, 1275. Regino Prum., CXXXII, 244. Burchardus, CII, 687. Innocentius III, CCXVII, 539, 562. — De vigiliis Epiphaniae et Purificationis, Joannes Rotomagens, CLXXII, 43. — De vigilia Ascensionis, Guido, CI, 1212.

3. *Quatuor tempora.* — In quatuor temporibus jejunium, S. Augustinus, XXXII, 1458. S. Gregorius Magn., LXXVIII, 594. V. Beda, XCIV, 538, 539. — Cur jejunia quatuor temporum instituta, S. Leo, LIV, 185, 186. Alcuinus, CI, 1227. Berno, CXVII, 1090, 1091. Garnerus, CCV, 661. Innocent III, CCXVII, 560. — Jejuniū quatuor temporum origo, S. Leo, LIV, 418, 519. S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 594. Garnerus, CCV, 661. — De quatuor temporibus seorsim sumptis, S. Germanus Parisiensis, LXXII, 165, 170. S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 598; CII, 930, 997, 1000. Rupertus, CLXX, 289. — Usus varii in jejunio quatuor temporum, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 61, 62. Udalricus, CXLIX, 675, 674, 690, 697. — Jejunia quatuor temporum denuntianda, S. Greg. Mag. LXXVIII, 594. Regino, CXXXII, 189. Ratherius, CXXXVI, 562. — Quomodo distribuatur jejunium quatuor temporum, S. Paulinus, XCIX, 235, 236 not. Alcuinus, CI, 1229. Berno, CXLI, 1087. — Concilium Moguntinum decretum de jejuniū quatuor temporum, Regino, CXXXII, 242.

4. *Rogationes.* — In Rogationibus amplectenda jejunium et mortificatio, S. Germ. Par. LXXII, 367. Regino, CXXXII, 245. Ratherius, CXXXVI, 562. Guido, CL, 1212. Joannes Mich. CLXV, 1407. — De institutione Rogationum, Regino, CXXXII, 245. V. Beda, XCIV, 537. Ratherius, CXXXVI, 561 not. Burchardus, CXL, 886. — Sermo in Rogationibus, Wernerus, CLVII, 561. Abelardus, CLXXVIII, 485. S. Bern. CLXXXIII, 297. S. Mart. Leg. CCVIII, 1009, 1035.

5. *Quadragesima.* — Sermones varii pro tempore jejuniū quadragesimalis, S. Ambr. XVII, 636. S. Aug. XL, 1514. S. Petrus Chrysost., LII, 634. S. Maximus Taurin., LIII, 565 et seqq. S. Leo, LIV, 265. S. German. Paris. LXII, 183. S. Bonifac. Mog. LXXXIX, 863. Henr. card. CII, 385. S. Mart. Leg. CCVIII, 631 et seqq. Isaac de Steier, CXCI, 1749. — Gravitas præcepti quadragesimalis vario modo exprimitur, S. Ambr. XVII, 645. S. A. g. XLIX, 594, 2024, 2031; XLII, 492; XXII, 1436. S. Leo, LIV, 501. S. Max. Taur. LVII, 568, 583. Dionys. Exig. LXVI, 76. S. Germ. Par. LXXII, 185. S. Greg. Mag. LXXVIII, 597. S. Isid. Hisp. LXXXIV, 268, 425. S. Paul. XCIX, 194. Theod. CV, 201. Regino Prum. CXXX 20. Burch., CII

884. Innoc. CCXVII. 82^a. — Quadragesima antiquitas
 auditur. S. Amb. XVII. 618. 619. S. Hier. XII. 475;
 XII. 511, 516. S. Aug. XXXII. 1456, XXXIII. 217, XLII,
 492 S. Leo. LIV. 275. S. Max. Taur. LVII. 568. Euyg.
 LXI. 761. Cassiod. LXX. 246. S. Germ. Par. LXXII. 239.
 S. Isid. Hisp. LXXXIII. 258, 359. 771. LXXXV. 287. V.
 B. da. XCII. 18. 366; XCV. 128; XCIX. 804. S. Paul. XCIX.
 194. Afr. CI. 1479. 1183. Rab. Maur. CX. 22. Atto Ver-
 cell. CXXXIX. 840. Ivo. CLXI. 270. S. Ber. Clar. CLXXXIII.
 175. — Observatio quadragesimalis in Ecclesia universa.
 S. Aug. XXXVIII. 1096. 1034. S. Leo. LIV.
 269. S. Isidor. Hispalens. LXXXIII. 255. S. Bernardus.
 CLXXXIII. 185. — Varii usus in observatione Quadrage-
 simali. S. Augustin. XXXII. 1456. S. Gregor. Magnus.
 LXXXIII. 507. 316. Udalricus. CXLIX. 696 et seqq. —
 De numero dierum et quibus coalescit Quadragesima.
 S. Augustin. XXXVIII. 695. Cassian. XLIX. 1204. 1208.
 Euyppius. LXII. 761. 762. S. German. Parisiens. LXVII.
 184. S. Gregor. Magn. LXXXIII. 507. 304. S. Bonifac.
 Moguntin. LXXXIX. 865. Alcuinus. C. 261. Burchardus.
 CXL. 983. Joannes Rotomagens. CXLVIII. 46. Lanfranc.
 CL. 435; CLII. 1015. — Origo Quadragesimæ. Quinquage-
 simæ. Sexagesimæ. Septuagesimæ. S. Augustinus.
 XXXVIII. 1051. S. Leo. LIV. 488 not. S. Maximus Taur.
 LVII. 544. S. Benedict. LXVI. 737. Vener. Beda. XCIV.
 804. Alcuinus. CI. 1183. 1185. Amalaricus. CV. 1002. Ra-
 ban. Maur. CVII. 545. Atto Vercell. CXXXIV. 859.
 Hugo de S. Victore. CLXXVII. 445 et 446. — Numeri
 Quadragesima mystica significatio S. August. XXXVIII.
 1051. 1216. S. Isidor. Hispalens. LXXXIII. 772. S. Boni-
 facius Moguntinus. LXXXIX. 867. Alcuinus. C. 261. 262.
 263. 531. Smaragdus. CII. 124. Raban. Maur. CVII. 219.
 220. 346. Haymo. CXVIII. 193 et 194. S. Petrus Damian.
 CXIIIV. 545. Joannes Rotomagens. CXLVII. 46. Goffrid.
 CLXII. 863; S. Bruno Astensis. CLXV. 93. Alanus de In-
 sulis. CCX. 245. — Utilitas Quadragesimæ. S. Augustin.
 XXXIX. 2019. 2027. S. Leo. LIV. 283. S. Maximus Tau-
 rinens. LVII. 569. 575. 575. — In Quadragesima am-
 plectendum jejunium. S. Augustinus. XXXVIII. 1010.
 1045. 1044. 1047; XXXII. 1261. 1262. S. Leo. LV. 653.
 LVI. 720. S. Maximus Taurinens. LVII. 583. S. Bened.
 LXVI. 473. LXXXIV. 1066. S. Gregor. Magnus. LXXXVIII.
 297. 306. S. Isidorus Hispalens. LXXXIV. 569. Rather.
 CXXXVI. 543 not. 566. Burchardus. CXL. 886. Ivo. CLXI.
 270. Ven. Hildebertus. CLXXI. 503. — In Quadragesima
 abstinentia a carne et vino. S. Aug. XXXVIII. 1040.
 1045; XLII. 491. 492. S. Maxim. Taurinens. LVII. 569.
 S. Germanus Parisiens. LXXII. 184. S. Isidor. Hispa-
 lens. LXXXIV. 154. S. Fructuosus. LXXXVII. 1108. S.
 Chrodangus. LXXXIX. 1073. Ivo. CLXI. 882. Robertus
 Pulvis. CLXXXVI. 426. — In quadragesima custodienda
 continentia. S. August. XXXVIII. 1010; XXXIX. 2051.
 Dionysius Exiguus. LXVII. 76. S. Isidor. Hispalens.
 LXXXIII. 122; LXXXIV. 151. 581. S. Donat. LXXXVII.
 285. S. Bonifac. Moguntin. LXXXIX. 867. Raban. Maur.
 CX. 22. Isidor. Mercator. CXXX. 290. Burchardus. CXL.
 887. — In Quadragesima mortificatio omnimoda am-
 plectenda. S. Augustinus. XXXVIII. 1059. 1040 et seqq.
 S. Benedict. LXVI. 741. S. Paulinus. XCIX. 235. Alcuinus.
 CI. 1215. Smaragdus. CII. 124. Atto Vercell. CXXXIV.
 841. Ivo. CLXI. 274. S. Bernardus. CLXXXII. 230;
 CLXXXIII. 184. — In Quadragesima venatio prohibita. S.
 Augustin. XXXIX. 2029. S. Maxim. Taurinens. LVII.
 581. Raban. Maur. CX. 24. 25. — In Quadragesima bellum
 vitis inferendum. S. Petrus Chrysolog. LII. 226. S. Leo.
 LIV. 276. S. Bonifac. Moguntin. LXXXIX. 867. — In
 quadragesima elemosynæ erogandæ. S. Augustinus.
 XXXVIII. 1040. Raban. Maur. CX. 22. Ven. Hildebert.
 CLXXI. 466. — In quadragesima inimicis donatio inju-
 riarum. S. Augustin. XXXVIII. 1041 et seqq. Theodulfus.
 CV. 203. — In Quadragesima Deo ferventius serviendum.
 S. Augustinus. XXXIX. 2019. 2021. S. Leo. LIV. 276.
 291. S. Maxim. Taurinens. LVII. 569. 577. — In Quadra-
 gesima non celebrandæ nuptiæ. S. Isidor. Hispalens.
 LXXXIV. 151. Isidor. Mercator. CXXX. 290. Ivo. CLXI.
 894 et 895.

6. *Alia jejunii tempora.* — De jejuniis Kalendarum
 Januarii vel Novembris. S. Isidor. Hispal. LXXXIII. 774;
 LXXXV. 226. 673. 1051. Ven. Beda. XCIV. 538. — De
 jejuio quarta ferie. S. Augustinus. XXXIII. 140. 150.
 S. Gregor. Magnus. LXXXVIII. 459. S. Isidor. Hispal.
 LXXXIII. 238. — De jejuniis Sabbati. S. Augustinus.
 XXXII. 157. 136. 150. 150. 281. S. Leo. LV. 627.
 628. 650; LVI. 516. Paulus diaconus. XCV. 1377. Regio.
 CXXXII. 572. — De jejuniis in variis mensibus. S. Leo.
 LIV. 175. 189. 458; LV. 41. 105. 107; LXXXIV. 1153.
 1174. S. Gregor. Magn. LXXXVIII. 591. Rabanus Maurus.
 CX. 57. — De jejuniis Pentecostes. S. Isidorus Hispalen-

sis. LXXXIII. 775. Ven. Beda. XCIV. 538. Rabanus Mau-
 rus. CX. 45. — Ex concilio Eiberitani decreto singulis
 mensibus jejunandum. S. Isidorus Hispalensis. LXXXIV.
 504.

VII. — De abstinentia a carne et vino.

Abstinentia a carne et vino in diebus jejunii. S. Hieronymus. XII. 620. 818. — Abstinentia a carne et vino,
 in tempore cu drageimæ. S. Augustinus. XXXIX.
 2025. 2029; S. Maximus Taurinens. LVII. 567. 578;
 S. Germanus Parisiens. LXXII. 184; S. Isidorus Hispa-
 lens. LXXXIV. 425; Atto Vercellens. CXXXIV. 40;
 Ivo. CLXI. 694. — Explicatur ratio vera abstinentie ab
 his alimentis. S. Augustinus. XXXVIII. 1047. 1052;
 S. Leo. LIV. 279; LVI. 459; Julius Pomerius. LIX.
 469; Euyppius. LXII. 702. 703; S. Isidorus Hispalens.
 LXXXIII. 325. 778. 1261; LXXXIV. 582; LXXXV. 113;
 Alcuinus. C. 1079; S. Bernardus. CLXXXIII. 1096. —
 Abstinentia a carne perantiqua, ante et post legem gra-
 tiæ. Salvianus. LIII. 193; S. Benedictus. LXVI. 681;
 S. Leander Hispal. LXXII. 589; S. Bernard. CLXXXIV.
 718. 719; Robertus Pullus. CLXXXVI. 1144. — Abstinen-
 tia a carne et vino bona et Scriptura approbata. Gennadi-
 us. LVIII. 996; S. Isidorus Hispalens. LXXXIII. 777;
 Rabanus Maurus. CVII. 339; Regino Prumiens. CXXXII.
 189; Ivo. CLXI. 77. — Varia dicuntur de abstinentia
 carnis apud monachos. S. Benedictus. LXVI. 591. 475.
 588. 596. 640. 760; S. Bernardus. CLXXXII. 587; Inno-
 centius III. CCXVII. 1141. — Abstinentia carnis in
 Adventu. S. Germanus Parisiens. LXXII. 163. 170; Ra-
 therius. CXXXVI. 566. — De abstinentia a carnibus in
 sexta feria. S. Bernardus. CLXXXVI. 975. 1144.

PARS SECUNDA.

DE JEJUNIO ET ABSTINENTIA. IN ORDINE PATRUM CHRO- NOLOGICO.

TERTULLIANUS. — In nullo magis procuratur Dei
 elementa quam abstinentia populi. II. 962.

AMBROSIUS. — Jejunium contritio atque humilitatio
 est animæ. XVII. 41.

S. AUGUSTINUS. — Jejunium magnum opus. Christia-
 num opus. XXXVII. 1108. Jejunium Christianum, quod
 XXXV. 1539. Jejunium nostrum sine diversum a je-
 junio paganorum, Judæorum et hæreticorum. XL. 611.
 Jejunium est animæ humilitatio. XXXIX. 2080. Conco-
 rum membrorum est debita satisfactio. XI. 1274. Jeju-
 nium ac cibis duplex. 1064. Jejunium siccis escis. XLII.
 811. 812. Jejunium præcipuum a vitis. XXXIX. 2025.
 2079. Abstinentia duo genera. XXXIX. 2112. Abstinentia
 a vino, carnibus, oleo, balneo. XXXIII. 1111. XL. 768.
 777.

CASSIANUS. — Jejunium aliud spiritale, aliud cor-
 porale. XLIV. 238.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Est jejunium schola
 meritorum, magisterii magisterium, disciplinarum disci-
 plina. LII. 209. Est ecclesiasticæ vitæ vaticinium salutare.
 Est invictus Christianæ militiæ principatus. *ibid.*

S. LEO MAGNUS. — Duplex jejunium carnis et spi-
 ritus. LIV. 458. Spiritale jejunium in quo positum. *ibid.*
 Jejunium corporale absque spirituali non prodest. *ibid.*
 Jejunia Ecclesiæ auctore Spiritu sancto instituta. 415. Je-
 junium Quadragesimæ. 505. Jejunium quatuor temporum
 ab Ecclesia per totum annum descriptum. 186. De jeju-
 nio Sabbati quatuor temporum. LX. 631. Sabbatorum
 Quadragesimæ. 652. Jejunium Quadragesimale. 633. Jeju-
 nium mensis quartu. 41; mensis septimi. 105; mensis deci-
 mi. 106.

S. MARTINUS Legion. — Abstinentia ab esu carnis
 quadragesimalis jejunii tempore vetustissima in Ecclesia.
 LVII. 570. Jejunium Quadragesimæ non ab hominibus
 constitutum, sed celesti majestate præceptum est. 508.
 Ejus initium feria 4, ante primam Dominicam in Quadra-
 gesima, valde vetustum est in Ecclesia. 503.

EUGYPIUS. — Jejunium omnis corporis castigatio.
 LXXII. 1015.

CASSIODORUS. — Jejunium dictum est quasi *inertum*,
 quod abstinentes diutius ad inedia usque perdurat.
 LXX. 246.

Vita Patrum. — Abstinentia a potu. LXXIII. 821; a
 vino, a pane; ab aqua; a pane et aqua; a pane et vino;
 a carnibus; a coctis. 1103.

S. ISIDORUS Hispal. — Jejunium res sancta, opus
 celeste, janua regni, forma futuri, quod qui sancto agi
 Deo unguntur, alienatur mundo, spiritualis efficitur.
 LXXXII. 776.

S. ELIGIUS. — Jejunia sunt gratiæ Dei primordii. re-

concillationis sacrificia, salutis remedia, castitatis fundamenta, I. XXXVII, 605.

S. PAULINUS. — Duplex jejunium corporis et animæ, XCIX, 252.

SMARAGDUS. — De abstinence, CII, 622.

S. BENEDICTUS Anin. — De jejunio, CIII, 807. Jejunium quartæ et sextæ feriæ, 1138. Kalend. Januarii, 1141. Quadragesimæ, 1157, 1198. Hebdomadæ sanctæ, 1202. Paraceves, 1202.

RODULPHUS. — De jejunio quadragesimali et aliis jejunii institutis, CXIX, 718.

REGINO. — Jejunium quatuor temporum, CXXXII, 456. Jejunium vigiliarum, 244. Rogationum, 245.

GOFFRIDUS. — Hoc est spirituale jejunium, per quod sine dubio societates acquirunt civium supernorum, et ille laudabiliter hoc jejunium servat, quem detractio nulla exasperat, quem nec furor nec immoderata ira exagitat, quem superbia gratia Dei non spoliatur, quem maledictis lingua non maculat, quem rancor non cruciat, CLVII, 171.

HONORIUS. — Ob tres causas Ecclesia ante Pascha instituit jejunium: primo, quia ante Pascha Christi passio celebratur, ut ei per afflictionem carnis compatiatur, quatenus ei conregnare mereatur; secundo, ut quia cuncta verio tempore naturali motu in libidinem concitantur, per jejunia ab impetu luxuriæ reprimantur; tertio, quia illo tempore filii Israël terram repositionis intraverunt, vel illi de Babylonia reversi sunt, CLXXII, 656.

HILDEBERTUS. — Duplex est jejunium, corporale et spirituale; corporale est, quo nos contemperamus a cibis; spirituale, quo abstinemus a vitiis, CLXXI, 417.

S. BERNARDUS. — Jejunium quadragesimale, CLXXXIII, 174.

BELETHUS. — Jejunium est communis omnium membrorum satisfactio, ut scilicet membra satisfiant pro peccatis quæ admiserunt, CCII, 20. Aliud carnis, aliud mentis; carnis est, cum quis abstinet a cibis; mentis, quando quis jejunat a vitiis, 22. Aliud etiam institutionis, aliud devotionis, aliud paritatis, aliud dispensationis.

PETRUS. Censuris. — Abstinentia duplex est, abstinentia a cibo, et abstinentia a malo, CII, 681.

GARNERIUS. — De variis jejuniorum speciebus, CV, 660.

ALANUS DE INSULIS. — Est multiplex jejunium, consuetudinis, avaritiæ et cupiditatis, infirmitatis, crapulæ et gulositatis, laudis et apparentiæ, CCX, 177. De variis jejunii circumstantiis. Jejunium est abstinentia a cibo et potu, 822. Dicitur abstinentia a temporalibus bonis: dicitur etiam immunitas peccati, *ibid.*

GUNTHERUS. — Jejunare abstinere est, ex quo jejunium, id est, abstinentia derivatur. Est jejunium spirituale et corporale; spirituale est ab omnibus pravus voluptatibus mentis et corporis humiliter abstinere, CCXII, 207. Jejunium corporis est a cibo et potu corporali ob salutem animæ rationabiliter abstinere, 208.

INNOCENTIUS III. — De triplici solemniori jejunio, videlicet quatuor temporum, Quadragesimæ, et vigiliarum, CXXVII, 360.

I. — De jejunii et abstinentiæ conditionibus.

TERTULLIANUS. — Ut facilius homo ad jejunandum formaretur, paucis et non gloriosis eæcis assuefactus est, et nihil de laetioribus esuriturus, II, 306.

S. AMBROSIIUS. — Jejunium quale debeat esse, XIV, 709 et seqq. Jactantia in jejunio declinanda, 710. Jejunare et abstinere a cibis non multum prodest, nisi addatur pietas, 473. Qui jejunant a cibo, et non se abstinere a malo, similes sunt diabolo, qui non manducat, et tamen a malo non cessat, XVII, 664. Jejunia nostra non debent sæculi actibus occupari, sed sacris Litteris exerceri, 662. Quod vobis subtrahitis jejunando, in celum debetis transmittere in pauperes, 665.

S. HILARIUS. — Jejunantium sit conscientia pura, et bona opera, IX, 945.

JUVENCUS. — Jejunandum est, sed non ad vanam captandam famam, XIX, 153.

S. CHROMATIUS. — Non propter humanam gloriam, sed propter futuram spem, soli Deo jejunemus, XX, 563. Qui ita jejunant, ut magis hominibus quam Deo placeant, habent quidem laborem de corporis afflictione, sed per inanem gloriam mercedem laboris apud Deum habere non possunt, *ibid.* Opus jejunii, et ipsius corporis etque animæ afflictionem vultus hilaritate velemus, 564.

S. HIERONYMUS. — Jejunii tempore a vino et carnibus abstinendum est, XXIII, 616. Fortissimum jejunium quod et quale sit, 251. Jejunia sunt moderata, 575. Superstitiosa vitentur, 251. Nihil est grande simulare

jejunia, possessionum redditibus abundare, et vile facere palliolum, 281. Nihil prodest bido triduoque transmissio vacuum portare ventrem, si compensetur saturitate jejunium, 255. Sint quotidiana jejunia, et reflectio satiætem fugiens, *ibid.* Jejunia tunc proficiunt, cum recedimus a vitiis, et flumus antiqua peccata, XXIV, 772. Jejunium nostrum non sit locum marsupii, 568. Cum jejunas, læta sit facies, XXII, 412. Sic debes jejunare, ut non palpitet, et respirare vix possis, 1117. Jejunantes quomodo peiores non jejunantibus, 421.

S. AUGUSTINUS. — Qui jejunant ut praebeant laetius, negotium ventris agunt, non religionis, XXVII, 1108. Jejunia Deo accepta quænam, XXXVIII, 1012. Jejunium cum oratione et elemosyna, 811. Jejunium sine oratione et elemosyna non sufficit, XXXVI, 482. Oratio jejunantis libera sit a cupiditate et odio, XXVIII, 1014. Jejunium sine misericordia ei nihil est qui jejunat, 1015. Pauperibus erogandum est prandium quod per jejunium intermittitur, XXXVI, 482. Accipiat euriens Christus, quod jejunans minus accipit Christianus, XXXVIII, 1033. Voluntaria copiosi inopia fiat necessaria inopis copia, *ibid.* Quod vobis demittis jejunando, elemosynis addite prærogando, 1010, 1017. Jejunium inutile esse ab iniquitate non recedentibus, aut piis exercitiis non vacantibus, XXXIX, 2029. Quidquid præter Dei mandatum feceris, quamvis abstineas, non jejunas, 2030. Jejunia Deo accepta, 2080. Cum accepta sunt ben, et illi qui necessitate jejunant, reficiantur a nobis, 2038. Sic jejunat, ut in alio manducante, te prandisse gaudes, 2027. Jejunia nostra ut plena sint, elemosyna pia guedine saginentur, *ibid.* Jejunii refectio est oratio, 1887. Jejunii sit comes oratio cum misericordia, XLV, 2564. Jejunium cum elemosyna duplex bonum, sine elemosyna nullum bonum, 2023. Sine elemosyna tale est, qualis sine oleo lucerna, 2024. Jejunium sine elemosyna negotiationis est genus, 2029.

CASSIANUS. — Abstinentia qualis esse debeat ad superandum fornicationis spiritum, XLIX, 274. Abstinentia modus non omnibus uniformis, 158.

S. PETRUS CHRYSOLOG. — Jejunium esurit et sitit, quod non pietatis cibo pascitur, quod potu misericordiæ non potatur, LII, 209. Alget et deficit jejunium quod non elemosynæ vultus tegit, quod non miserationis operit vestimentum. Pietas facit splendere jejunium, et ad totam radiare continentie claritatem. Sicut jubar solis clariorem perficit diem, et totam nubium dispersit obscuritatem, sic elemosyna jejunii sanctificat sanctitatem. Misericordia et pietas jejunii sunt alæ, per quas tollitur et poritur ad cælum, sine quibus jacet et volutatur in terra. Jejunium sine misericordia simulacrum famis est; sine pietate jejunium occasio est avaritiæ, non est propositum paritatis, 210. Jejunium sine misericordia non est veritas, sed figura. Qui non jejunat pauperi, Deo fingit, qui jejunans prandium suum non erogat, sed reponit, cupiditati probatur jejunare, non Christo, *ibid.* Gubernator prudens a littore cum navim solvit, cum mare transiturus intra fluctus, domus, patriæ, conjugis, pignorum curas deponit, et ita totus mente, corpore, sensu, nauticis laboribus occupatur, ut et fluctuum possit superare discrimina, et stationem lucrosi portus periculi victor intrare, 206. Sic nos ingressi iter abstinentiæ, pelagum jejunii, Quadragesimæ viam, navim corporis nostri solamur a littore mundano; sæcularis patriæ renuntiemus curis; in crucis arbore tota mentis vela tendamus; virtutum funibus, sapientiæ remis, gubernaculis disciplina, avigii nostri muniamur incessum. Et subducti terris speculemus cælum, ut ducatu signorum celestium inter liquidos colles latentis viæ inoffensum tramitem tenere possimus; ac si gubernando Christo, flante Spiritu sancto, evictis voluptatum spumis, superatis vitiis, decursis criminum procellis, transrectis scopulis peccatorum, atque omnium delictorum naufragiis evitatis; Paschæ portum, lucrum vitæ, gaudia resurrectionis intremus, 208 et seqq.

S. SALVIANUS. — Jejunium inutile, quod et quale, LIII, 235. Jejunium cum elemosyna bonum, 183. Jejunii longis ei opus est qui tempus satisfactionis amittit, 233.

S. LEO MAGNUS. — Jejunium sine elemosyna non tam purgatio animæ quam carnis afflictio est, magisque ad avaritiam quam ad continentiam referendum est, quando aliquis sic a cibo abstinet, ut etiam a pietate jejunet, LIV, 175. Nostra jejunia abunde fructibus largiatis, et in pauperes Christi benignis sint fecunda muneribus, *ibid.* Jejunio addenda elemosyna, 172. Et oratio, 173. Jejunium quomodo observandum, LV, 106. Non solum a cibis carnalibus

sed etiam a noxiis animi delectationibus jejunandum, 110.

S. MAXIMUS. — Sanctificat ille jejunium cujus cor adulatio potentium amicorum parentumque gratia, clientum parva magnaque munuscula a recti tramite non avertunt. Sanctificat jejunium suum, cujus iustitia cor non vilescebat. Sanctificat jejunium qui flammam saevientis iracundiae mansuetudine mentis placabilitate restinguit; qui lascivientes oculos torpi ab aspectu habentis castitatis avertit; qui convivorum jacula, scuto patientiae repercussa dispergit; qui litigantium tumultus pacifici silentio sermonis, et linguae prudentioris arte compevit; qui consurgentes in semetipso vanarum cogitationum spinas evangelico sulcaute comere, velut quidam pectoris sui arator excidit; qui inopias egenorum pro quantitate substantiae suae miserantis manus humanitate solatur; qui praeceptis divinae legis intentus, diaboli a corde suo respuat tentamenta, I.VII. 507, 508. Si volumus Deo placita exhibere jejunia, stamus in corde fortes, in iudiciis iusti, in amicitia fideles, in injuriis patientes, in contentionibus moderati; refugiamus turpiloquia, adversus iniquos constantes, in conviviis sobrii, in charitate simplices, inter subdolos cauti, condolentes tristes, contumacibus resistentes; in suspitionibus parci, inter maliloquos taciti, inter humiles coaequales, *ibid.*

S. FULGENTIUS. — Voluntarium jejunium esuriem sublevet jejunantium, ut in fructu misericordiae tuorum possit jejuniorum fecunditas apparere, LXV, 331. Jejunium adhibenda temperies, ut corpus nostrum nec saturitas excitet, nec laedia immoderata debilitet, 332.

S. RENEDICTUS. — Jejunium in pane et aqua in poenam ebrietatis, LXVI, 320 — Violata abstinentia, 640. Violari silentii, 363.

VICTOR CAPUANUS. — Occultum sit jejunium, I.XVIII, 271.

Vita Patrum. — Abstinentia cibi et potus quae et qualis sit oportet, LXXIII, 1090. — Jejunia moderata sunt meliora, LXXIV, 29. Jejunii modus optimus, LXXIII, 920.

S. ISIDORUS Hispal. — Hoc est perfectum et rationabile jejunium, quando noster homo exterior jejunit, interior orat, LXXIII, 631. Saepe abstinentia simulata agitur, jejuniaque per hypocrisim exercentur. Quidam incredibiliter abstinent, ut hominibus curiosis sancti appareant. Jejunium et eleemosyna in abscondito esse amant, ut solus Deus, qui inspicit omnia, meritum bonorum operum rependat, 633. Jejunia cum bonis operibus Deo acceptabilia sunt. Qui autem a cibis abstinent, et prave agunt, demones imitantur, quibus esca non est, et nequicia semper est. Qui execrationis studio non abstinentiae voto ab escis carum se suspendunt, hi potius exserendi sunt. Spernitur jejunium quod in vespere repletionem ciborum reficitur. Spernitur, jejunium quod in vespere deliciis compensatur.

SMARAGDUS. — Bene jejunat quicumque esuriem suam refecti pauperis satietate sustentat, CII, 683. Bene jejunat qui divini recordatione iudicii semetipsum refrenat, ab omni se illecebrarum voluptate suspendit. Bene jejunat qui carnem suam vitiorum germina pullulantem, sanctarum meditatione virtutum, et sobrietatis amore castigat. Bene jejunat qui fraternas injurias pacifici pectoris lenitate dimittit. Gratissimum Deo deserti jejunium, qui mentem suam a pravis cogitationibus, oculos a concupiscentia, linguam a manuque a lite custodit. Et de jejunium nostrum sanctificet castitas, ornet patientia, benignitas foveat, misericordia laetificet, commendat humilitas, *ibid.* Quomodo sanctificetur jejunium, *ibid.*

THEODULFUS. — Jejunium Quadragesimae summa cura observandum est, CV, 203. Cum jejunio eleemosyna jungenda est, 204. A quibus abstinendum sit cum jejunatur, *ibid.* Nihil valet jejunium quod conjugali opere polluitur, et quod orationes, vigiliae et eleemosynae non commendant, 205.

HAYMO. — Non est tantummodo jejunandum a concupiscentia ciborum; sed ab omni laetitia temporalium delectationum, CXVIII, 901. — Si corporaliter jejunantes perniciosis animae vitii implicemur, nihil nobis proderit carnalis afflictio pretiosiore parte pollutis, *ibid.* Quia comes jejunii eleemosyna est, dignum est, ut quod corpori nostro subtrahimus per abstinentiam, pauperibus progeremus per misericordiam, 194. Sibi et non Deo jejunat, qui hoc quod corpori subtrahit per abstinentiam, non pauperibus erogat, sed sibi in posterum reservat, 195. Qui autem jejunat et eleemosynam tribuit, necesse est ubi ab omni iracundia et odio atque impatientia cor suum custodiat, *ibid.* Sanctificare jejunium, est cum abstinentia carnis eleemosynam tribuere, et cetera pietatis opera impendere, *ibid.*

S. PASCHASIUS. — Homines ille jejunat, qui favore eorum captus vanam gloriam querit. Ille vero Deo Patri qui propter ejus amorem sese macerat, et quod sibi subtrahit alteri largitur, CXI, 505. In diebus jejuniorum nostrorum, nec caput sufficit misericordiae operibus perungi sine pura conscientia, neque conscientiam sufficit lavare ab operibus peccati, si non bona quae possumus instanter agamus, *ibid.* Ut reliceat caput Spiritus sancti gratia perfusum, purgetur conscientia ab omni laeae peccati, et lavetur fonte lacrymarum, quatenus jejunium acceptabile fiat, et nos Spiritus sancti gratia delibutos candidioresque commendat, *ibid.*

RATHERIUS. — Abstinentia nostra, nisi sit triformis, est per omnia ad perfectionem inutilis, ut primum a meditatione prava, secundo a locutione noxia, tertio ab operatione, pro Dei timore vel amore, perversa cessamus, CXXXVI, 692. Jejunandum a vitis abstinendo, 691. Male jejunant, qui quod subtrahunt ventri, non tribunt pauperibus; sed aut ventri aut mammonae reservant, 695. Reprehensi qui abstinentiae diebus a peccatis non abstinent, *ibid.* Nulla solemnitate amplius delectatur Deus quam illo jejunio, quo cibo abstinetur et a vitis, 567. Cum jejunio jungenda oratio et eleemosyna.

RADULPHUS. — Habenda est recta intentio in jejunio, in mente misericordiae compassio; in conscientia munditia, in celo thesauri depositio, CLV, 1782.

RUPERTUS. — Jejunantium distantia triplex, dum jejunant alii propter Dei regnum; alii propter infamiam memoriam casuum adversorum; alii propter humanam laudis appetitum, ut glorificentur ab hominibus tanquam iusti, quia misera ambitione repleti sunt, CLXVIII, 1458. Qui jejunantes caput suum non unxerunt, nec faciem suam lavarunt, hi sunt quorum thesauri in terra thesaurizatos tinea vel ærugodemolita est, quia valde tineosum caput est et æruginosa facies, ubi totus jejunii fructus est videri et glorificari ab hominibus, dum propter tristitiam tristemque vultus maciem, hypocritae nequam sancti putantur, *ibid.*

HILDEBERTUS. — Ad sanctificandum jejunium non modo a cibis sed a vitis nos continemus, in nos delinquentibus dimittamus, indigentibus bona impendamus, CLXXI, 448. Jejunium sanctificandum oratione et misericordia, 450.

S. BERNARDUS. — Sic debes nutrire corpus tuum, ut non superbiat; et iterum sic debes reprimere, ut non cadat; sic debes relicere carnem tuam, ut serviat, CLXXXIV, 1244. Omni studio debemus despiciere gulam ciborum; speruanda est concupiscentia escarum; cavenda est cura ventris; non debemus comedere ut ventri impleatur, sed ut corpus sustentetur, *ibid.* Cum devotione et fervore suscipiendum est jejunium, CLXXXIII, 175.

PETRUS LOMBARDUS. — Jejunium cum eleemosyna jungendum, CXCI, 1622.

PETRUS COMESTOR. — Jejunantis est sordes querere, in cinere et cilicio sedere, sordidas vestes habere, esse in carnis maceratione, in victus attenuatione, in vultus tristitia et pallore, faciem non lavare, nec ad mensas opulenti capite delibuto sedere, CXCVIII, 1749. Jejunans eligat desertum, id est membra ipsius consuetas desideriorum carnalium deserant officinas, deserant oculi videre vanitatem, desinant aures intendere fabulosis nugationibus; desinat lingua ingurgitari cibo et inebriari vino, et in quo est luxuria; desinant manus innoxium fundere sanguinem; desinant pedes currere post filios alienos, 1760. Actio jejunantis triplex: jejunium, eleemosyna, oratio, *ibid.*

PETRUS Blesensis. — Jejunium sanctificare est jejunare in sanctitate et iustitia coram Deo, non coram hominibus, sicut hypocritae tristes, CCVII, 601. Forma et modus jejunii, *ibid.*

S. MARTINUS Legion. — Jejunandum non propter humanam gratiam, sed propter eternam gloriam; non propter hominum laudem, sed propter celestem bonorum spem; non propter mundum, sed propter Deum; non sicut hominibus placentes, sed sicut Deo servientes, CCVIII, 673. Hypocritae facies suas exterminant, quia non devote propter Deum jejunant, sed ut ab hominibus temporalem mercedem recipiant. Non jejunant ut remissionem peccatorum consequantur, sed ut mortalibus honorentur. Tristes jejunant, non ut peccata redimant, sed ut adulantibus placeant, 674.

ALANUS DE INSULIS. — Non prodest jejunium corporis absque jejunio mentis. Quid enim valet, si os jejunet a cibo, dum lingua resolvitur mendacio, dum oculus epulatur in vanis, aures deliciatur in fabulis, nares olantur in odoramentis? CCX 177.

GUNTHERUS. — Conveniunt hæc jejunanti: mentis constantia, corporis munditia, spiritualis laetitia, in vultu

hilaritas, in verhis et factis maturitas, in cibo et potu sobrietatis, CCXII, 209.

INNOCENTIUS III De modo jejunii, CCXVII, 364.

II. — De jejunii virtute et efficacia.

TERTULLIANUS. — Jejunia non modo naturæ mutationem aut periculorum aversionem aut delictorum obliterationem, verum etiam sacramentorum agnitionem merentur, II, 963. Jejuniis siccitates depulsa, I, 703. Israel statim jejuniis delictum delevit, II, 962.

S. AMBROSIIUS. — Elias jejunus filium viduæ ab inferis resuscitavit; jejunus pluvias ore deposuit; jejunus ignes de coelo eduxit, jejunus curru raptus est ad celum; et quadraginta dierum jejuniis divinam acquisivit presentiam, XIV, 698, 699. — Jejunio ore statuit fluentia Jordanis et redundantem fluminis alveum repente siccatum pulverulentum transmisit vestigio, *ibid.*

Jejunium reflectio animæ, cibis mentis, vita angelorum, culpæ mors, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum castitatis, 699. Jejunium bonum operimentum, quod animam tegit, ne a tentatore deprehendatur, bonum velamen quod tegit culpam. Jejunium a peccato liberat, 701. Jejunium virtutem ignis exstinxit, ora obstruxit leonum, maris fluentia solidavit, petram solvit in fontes aquarum, 704. Jejunium continentiam magisterium est, pudicitia disciplina, humilitas mentis, castigatio carnis, forma sobrietatis, norma virtutis, purificatio animæ, miserationis expensa, lenitatis institutio, charitatis illecebra, senilis gratia, custodia juventutis. Est infirmitatis allevamentum, alimentum salutis. Nemo eruditum jejunando incidit, nullus per continentiam letum sanguinis sensit. Bonum illneris viaticum, bonum totius vitæ, bonum in mari, sedat naufragia, cibum servat, 705. Abstinentiæ potus, cibis parcimoniæ docet vita nascere, qui docet causas nescire vitiorum, XVI, 203. Abstinencia facit etiam juvenutis annos senescere, 1196. Jejuniis spiritali adipe plaguescit anima. Ipsi sancti cum jejunant, tunc sunt prastantiores. Moyses cum jejunaret legem accepit, Petrus edoctus est Novi Testamenti gratiam, Daniel ora clausit leonum, futurorumque temporum vidit negotia, 1193. Venter abstinencia contractus humanos in altum elevat sensus, XVII, 759. Num tam grave delictum est, quod non purgetur abstinencia, elemosynis exstinguatur, 605. Murus est Christiano jejunium, inexpugnabilis diabolo, intransgressibilis inimico, 644.

S. HIERONYMUS. — Possamus per jejunium redire in paradysum, unde per saturitatem fueramus ejecti, XXIII, 307. Elias, quadraginta dierum jejuniis preparatus, Deum vidit in monte Oreb, 308. Congregatus Samuel populum in Nasphat, indicto jejuniis, roboravit, et fecit hostibus fortiores. Achab rex impiissimus, ut sententiam Dei subterfugeret, jejuniis impetravit. Anna uxor Helicanæ inanem cibo ventrem, filio meruit implere, Daniel et tres pueri revelationem merentur jejuniis. Cornelius centurio ut Spiritum sanctum acciperet antequam baptisma, elemosynis meruit crebrisque jejuniis. S. AUGUSTINUS. Jejunium fraudatio carnis et lucrum mentis, XI, 706. Jejuniis virtus, XXXII, 1456. Fructus, XXXIX, 1887. Jejuniis utilitas pluribus exemplis ostenditur, 2025, 2026.

CASSIANUS. — Jejuniis virtus et utilitas, XLIX, 533.

S. PETRUS CHRYSOLOG. — Jejunium est singulare sanctitatis aratum, solit corda, eradicat crimina, evellit delicta, vitia subruit, charitatem serit, copiam nutrit, parat innocentis messem, LII, 288. Est jejunium vitiorum mors, vitia virtutum, pax corporis, membrorum decus, ornamentum vitæ, robur mentium, vigor animarum. Est castitatis murus, pudicitia propugnaculum, civitas sanctitatis, 209.

S. LEO MAGNUS. — Abstinencia Domino viam parat et mentem erigit ad celestia, LIV, 186. Cum a licitis abstinetur, facilius illicitis resistitur, 450. Per abstinenciam vitiorum incentiva trancantur, 416. Jejunia nos contra peccata faciunt fortiores, concupiscentias vincunt, tentationes repellunt, superbiam inclinant, iram mitigant, et omnes bonæ voluntatis affectus ad maturitatem totius virtutis enutrient, 175.

S. MAXIMUS. — Jejunium sanctificat hominem, magnamque ei gratiam præstat, LVII, 314. Quadraginta duabus mansionibus comparatur jejunium Christianorum, quibus præcitis Israelitis ex Ægypto ad terram promissam pervenerunt, 311. Per jejunium quadraginta dierum et quadraginta noctium Moyses scriptas d'gito Dei tabulas meruit accipere, 577.

S. PAULINUS. — Jejunium, quo ab omnibus vitiis abstinemus, est animæ va-tinentum, LXI, 313. Corporis animam saginat, 238. Castitatem fovet, 626.

S. BENEDICTUS. — Jejunium conservanda castitati inservit, LXVI, 534.

S. GREGORIUS TURON. — Jejuniis efficacia, LXII, 193.

Vita Patrum. — Abstinencia hostis domesticus infirmatur, LXXIII, 866. Dæmon fugatur, 436. Jejunium passionis superat, 768. Hostem domesticum debilitat, 866. Frenum est peccati, 868. Monachi coadimentum est; siccit fistulas delectationum, mentem elevat, *ibid.* Jejunium et vigilis animam humiliant, 1014.

S. GREGORIUS MAGN. — Abstinencia sacra fructus et dignitas, LXXIX, 525. Abstinencia multi carnis motus enervantur, 524. Abstinencia cum humilitate potest fornicationem superare, 597.

S. ISIDORUS HISPAL. — Per jejunium ocula mysteriorum celestium revelantur, diviniæque sacramenti arcana panduntur, LXXXIII, 631. Jejunia fortia tela suis adversus tentamenta demoniorum. Cito per abstinenciam devincuntur, *ibid.* Jejunio libido restringitur, luxuria superatur; sequestrata saturitate, non dominatur luxuria, 848. Abstinencia carnem superat, luxuriam frenat, libidinis impetum frangit, sitis et fames carnis luxuriam interimunt, *ibid.* Per jejunium prosternuntur vitia, humiliatur caro, diaboli tentamenta vincuntur, 776.

S. ELIGIUS. — Jejunia vitam imitantur angelicam; his excitantur mentes fidelium, his reficiuntur anime, per hæc moriuntur culpæ, delentur delicta, his gradibus pervenitur ad celestia, his armis dimicamus contra diabolum, LXXXVII, 603.

S. PAULINUS. — Jejunium bonum animæ et corpori, XCIX, 234.

HAYMO. — Sicut fomentum omnium vitiorum est gula, sic nutrit omnium virtutum abstinencia, CXVIII, 194. Quamdiu primi parentes in paradiso manserunt, tandiu a cibo vettio abstinerunt. Postquam gula desideris satisfecerunt, paradisi amoenitatem annos senescere, Daniel et tres pueri, qui in aula regis miræ abstinencia fuerunt, non solum leonum dentes evaserunt, et fornacem ignis non senserunt, sed etiam interpretandi sacra mysteria scientiam acceperunt. Joannes, qui mira abstinencia fuit, Redemptorem non solum vidit, sed etiam baptizare meruit, *ibid.*

GODEFRIDUS. — Jejunium una cum humilitate demonum tentationes superat, CLXXIV, 166. Preparatio ad Christi adventum, 66.

S. BERNARDUS. — Per jejunium fornicatio superatur, luxuria restringitur, CLXXIV, 1243. Abstinencia carnem superat, frangit motum libidinis, dissolvit vitalem fornicationis. Per famem et sitim luxuria destruitur. Abstinencia ædificat in animæ virtutes, et destruit vitia corporis, 1244. Pueri in camino ignis non arserunt, qui abstinentes fuerant. Daniel liberatus est de ore leonum, quia servavit in se abstinenciam ciborum. Jejunium est reflectio cordis, 171. Medetur vulneribus, exasperat conscientias lenit, *ibid.* Jejunium non solum abolitio est peccatorum, sed exstirpatio vitiorum; non solum obtinet veniam, sed et promeretur gratiam, non solum delet peccata præterita quæ commissimus, sed et repellit futura quæ committere poteramus, CLXXXIII, 176. Jejunium orationi devotionem et fiduciam donat, orandi promeretur gratiam, *ibid.*

BELETHUS. — Eva, quamdiu abstinet, virgo fuit incorrupta. Moyses post jejunium cum Deo locutus est. Elias post jejunium igneo curru in celum subductus est. Hierosolyma a Sennacherib tempore Ezechie regis et Isaiæ, centum octoginta quinque milibus civibus una nocte interfectis, viri liberata, et ne inter cleros faterent, sola Sennacherib cum decem tantum aufugit in Ninivem, ubi sexagesimo die post a propriis suis fuit interceptus. Item, Jona iram Dei concionante, Ninivitas in sacco et cinere jejunium penitentis agens consecuti sunt veniam. Josue filius Nave jejunio, dum illud per integrum diem agebat ad Gabaon, solis et lune cursum exhibuit, et hostes suos superavit, CCII, 21.

PETRUS BLESSENS. — Jejunio carnis petulantia refrenatur; fletu et pænetu purgatur anima se in eis mortificans, et quasi complantata similitudini mortis Christi, convertitur in ærumna sua, et ærumna ejus vertitur in gratiam et in gloriam, CCVII, 601.

S. MARTINUS Legion. — Moyses per jejunium quadraginta dierum et noctium a Domino legem accipere meruit, CCVIII, 673. Elias quadraginta dies jejunavit in eremum secessit, atansque in ostio speluncæ magnam Dei visionem vidit. Daufel, angelo revelante, meruit sacramenta mysteriorum cognoscere.

ALANUS DE INSULIS. — Jejunium carnem marcent animam elevat, concupiscentia fomitem refræat, extirpat rationem. Jejunio meruit Moyses Dei colloquium.

Isaël interpretationem somniorum, Elias subsidium, Nivirite remissionem peccatorum, CCX, 177. Jejunium valet ad medicinam corporis et animæ, conservat corpus a morbo, animam a peccato, 178.

GUNTHERUS. — Jejuniorum effectus est: dæmonum expulsio, malarum cogitationum exclusio, peccatorum remissio, vitiorum mortificatio, futurorum bonorum expectatio, celestium gaudiorum perceptio, CCXII, 210.

INNOCENTIUS III. — Valet jejunium ad iram Dei placandam et veniam impetrandam; ad penam vitandam, et nequitiam extirpandam; ad munditiam retinendam, et ignorantiam repellendam; ad victoriam consequendam et gratiam obtinendam, CCXVII, 357 et seqq.

III. — De jejunii necessitate.

S. AMBROSIIUS. — Sicut homo per appetentiam interdicti fructus amisit gratiam, ita per jejunium reparari ejus virtutem oportuit, XIV, 1067. Jejuna, si vis vincere carnis illecebram, XV, 1618. Quadragesima dierum numero jejuniis et orationibus crebrioribus nostrorum Ieremus supplicia peccatorum, XIV, 360. Qui non jejunat, fatiscit est, et nudus, et patet vulnere, XVI, 1127. Quæ salus nobis esse potest, nisi jejunio eluerimus peccata nostra, 1193. Abinentiam et sobrietatis arma sumenda sunt adversus spiritualia nequitia, XVII, 401.

S. AUGUSTINUS. — Jejunium ad carum domandam est necessarium, XI, 709. Jejunandum quando acriore lectamine cum hoste configimus, XXXVIII, 1049.

CASSIANUS. — Abinentia a carnibus necessaria ad frenandam libidinem, LIX, 225. Eius necessitas, 351.

S. LEO MAGNUS. — Jejunium ab omnibus observandum, LIV, 301. Jejunium penitentia necessarium, 447. Per jejunium omnia vitia expellenda, 1458.

S. FULGENTIUS. — Jejunia insistendum, LXV, 321.

S. LEANDER. — Jejuniis valido corpori imponenda sunt; et quas rebellis caro lege vitiorum impugnat, jejunio attenuandi sunt iugi, LXXII, 884. Subjuganda est jejuniis caro rigida, et eatenus refrenanda, ut legi mentis et imperiis animæ subjaceat ut ancilla, 884, 885.

S. ISIDORUS. — Si carnis molestias sentis, si carnis stimulis tangeris, si libidinis suggestione pulsaris, si animum tuum fornicationis titillat memoria, si caro te impugnat, si te luxuria tentat, si libido invitat, adime tibi saturitatem panis, parcimonia tuum corpus castiga, jejunia et abinentiam inservi. Esuri et siti, abstine et arece; non potes tentationes vincere, nisi jejuniis erudiaris, LXXXIII, 848. Eius libido crescit, ciborum saturitas carnis luxuria suscitatur, edacitatis vitio crescit tentatio carnis, *ibid.*

S. ELIGIUS. — Sicut corpori vulnerato medicamenta, sic, et multo amplius, animæ peccatorum vulneribus sauciata necessaria sunt jejunia; maximeque, quia primos parentes nostros, propter gulam, a paradisi gaudiis expulso nos, procurandum nobis est, si ad ea reverit cupimus, ut per abinentiam viam nobis illo redeundi præparemus, LXXXVII, 603.

HAYMO. — Jejunium necessarium est ad superandas diaboli tentationes, CXVIII, 192. Maceremus carnem nostram per abinentiam, 194. Virtutem abinentie toto corde suscipere debemus; ut et futura mala possimus extinguere, et præterita peccata diluere, *ibid.*

ADALGERUS. — Debet corpus affligi per abinentiam, CXIX, 924. Castigandum semper et affligendum est, ut ad malum opus animam non trahat, et ad peragendum bonum sit semper idoneum, *ibid.*

RATHERIUS. — Jejunandum ut a corde expellatur diabolus, CXXVI, 692.

GOFFRIUS. — Ad conquirendam salutem æternam abinentia corporalis sola non sufficit, nisi et animæ quoque jejunium per abinentiam vitiorum fuerit sociatum, CLVII, 171.

S. ANSELMUS. — Adime tibi saturitatem panis; parcimonia tuum corpus castiga: jejuniis et abinentie intentus pallida ora gere, aridum porta corpus. Nisi jejuniis erudiaris, non potes tentationes vincere, CLVIII, 680.

HUGO A. S. VICT. — Maceratio carnis jejuniis attendenda est, ne nova prurigne ad voluptuosam vitam revolet, CLXXVII, 857.

S. BERNARDUS. — Non potest quisquam accipere perfectionem virtutum, nisi prius domuerit in se ventris gulam, CLXXXIV, 1241. Sicut per abinentiam omnes virtutes spirituales radiantur atque ædificantur in animæ,

ita et per suavitatem ciborum omnia vitia nutriuntur et confortantur in corpore. Nemo potest a semelipso tentationes dæmonum expellere, nisi refrenaverit in se appetitum gulæ, *ibid.* Jejunandum et abinentiam a cibis,

aridum portandum corpus. Per cibum et potum crescit luxuria. Si per gulam et ingluviem peccavimus, quid

restat nisi ut per abinentiam reparemur? CLXXXIII, 678. Jejunet oculus qui deprædatus est animam, jejunet auris; jejunet lingua, jejunet manus, jejunet ipsa anima, 178. Jejunet oculus a curiosis aspectibus et omni petulantia; jejunet auris a fabulis et rumoribus, jejunet lingua a distractione et murmuratione, ab inutilibus, vanis atque scurrilibus verbis; jejunet manus ab otiosis signis, et ab operibus omnibus, sed et multo magis anima ipsa jejunet a vitis et propria voluntate sua, *ibid.*

S. MARTINUS LEGION. Jejunet in nobis perniciosa luxuries, jejunet sumptuosa ventris ingluviæ, jejunet omnis iniquitas perversa; jejunet contentio odiosa; jejunemus ab epulis, et maxime a vitis, CCVI, 731.

IV. — De jejunii tempore.

S. AMBROSIIUS. — Dominica die jejunare non possumus, XVI, 1029. Hoc est in resurrectionem Christi non credere, si legem quis jejunii die resurrectionis indicat, *ibid.* Sunt quidam qui quarta feria carnem non edendam statuerunt, sunt qui Sabbatis, sunt iterum qui a Pascha usque ad Pentecosten edant, XVII, 167.

S. AUGUSTINUS. Jejunium ante solemnitatem passionis Christi maxime conveniens, XXXVIII, 1030. Quadragesimo numero cur institutum, 1031. Jejunium Quadragesimæ habet auctoritatem et in veteribus et libris ex Evangelio, XXXIII, 217. Jejunium ante Pascha non celebrabant Manichæi, XLII, 178. Jejunia Christianorum per dies Paschæ perque alias in Christo solemnitates, et eorundem jejunia pro paganis in ipsorum festis profanis, XXXVII, 1261. Jejunium Natalis Domini, XXXIII, 234. Quarta feria jejunatur, quia eo die Judæi ad occidendum Dominum reperiuntur, 150. Plebs Romana quarta et sexta feria et Sabbato jejunare consuevit, 140. Jejunandum quinet, Sabbati Romanis non videtur, *ibid.* Jejunant Sabbato quod Pascha præcedit, etiam qui aliis Sabbatis prædant, 150. Jejunent alii Sabbato propter humilitatem mortis Domini alii jejunium relaxant propter requiem Dei, *ibid.* Sermo eujusdam Urbici, quo probat Sabbato jejunandum, adversus Ecclesiam universam injuriosissimus, 137. Jejunium Sabbati exinde profectum esse, quod Petrus Dominico die cum Simone certaturus, pridie jejunaverit, Romanorum aliqui existimant, alii falsum putant, 146. In observando Sabbato jejunio, sequendus mos episcoporum, 156. Jejunare per nonnullos dies certis de causis mos Ecclesiæ prohibet XXXVIII, 1052. Jejunium maxime festis diebus non agitur XXXIII, 145. Jejunia Christiani relaxant paschali tempore, stantes orant, allucina canunt, quod est signum resurrectionis, 218. Jejunium die Dominico non est illicitum, sed non sine justo scausulo hunc diem quis jejunio decernat, XXXVIII, 144, 150. Apostoli non solebant die Dominico solemnitè jejunare, 249. Dies quibus jejunandum est aut non jejunandum non definitur, 158. Jejunia statuta solemnitè celebrari nolunt Arant, sed cum quis que voluerit, jejunandum, XLII, 40. Jejunium quotidianum suadetur, exceptis his diebus quibus Ecclesiæ prohibet jejunare, XXXVIII, 1052. Excepto Sabbato et Dominico, multi tota vita sua jejunant, maxime in monasteriis constituti XXXIII, 140. Jejunia crebra, quotidiana veletiam incredibilij continuata in catholica communione, XXXIII, 225. Jejunium publice indictum XXXIX, 1865, 1948. Jejunium publicum in Kalend. Januarii, 2002. Jejunia ante Pascha XXXV, 2564. Cur et in nonnullis sanctorum vigiliis instituta XL, 1276. In jejunis quatuor temporum in vigiliis sanctorum, necnon feria quarta et sexta in quadragesimali cibo jejunetur XLII, 1458.

CASSIANUS. — Jejunium Sabbati Romæ et in Ecclesia occidentali cur institutum, XLIX, 147. Jejunium solvendum diebus Dominicis et in Pentecoste, III.

S. LEO MAGNUS. — Quatenus non jejunandum die Dominico, LVI, 886.

S. BENEDICTUS. — Jejunium iv et vi feriæ LXVI, 662. Jejunium feria vi etiam tempore paschali, *ibid.* Jejuni relaxatio tempore paschali diebus Dominicis, 669. Et in præcipuis festis, 668.

S. GERMANUS. — Jejunium quadragesimale LXXII, 257. Jejunium triduum Rogationum, 286. Jejunium in vigilia Pentecostes, 206.

Vita Patrum. — Jejunium iv et vi feriæ, LXXIII, 1161. Jejunium hebdomadariarum in Scythia, 931. Jejunio xxx dierum torquentur martyres Epictetus et Astion, 402. Jejunia hebdomadariarum, 897.

S. ISIDORUS, Hispal. — De jejunio Quadragesimæ, septimi mensis, Pentecostes, Kalendarum Novembrium, Januariarum, triduo, diversorum dierum, LXXXIII, 771.

Liturgia Mozarab. — Jejunium Epiphaniæ, LXXXV, 229. Kalendarum Januarii, *ibid.* Jejunium Sabbati.

S. FRUCTUOSUS. — A Pascha usque ad Pentecosten

observanda sunt jejunia, a Pentecoste usque ad octavo decimo Kalendas Octobris, ab octavo decimo Kalendas Octobris usque ad Pascha sollemniter jejunandum est, et in Quadragesima vino et oleo penitus abstinendum, LXXXVII, 1407, 1408.

S. BONIFACIUS. — De jejuniis Quadragesimæ, LXXXIX, 867.

S. BERTORIUS. — Mensis primi hebdomada prima feria quarta et sexta et Sabbato jejunandum usque ad vespertum, CXXVI, 987. Mensis quartus, id est Junii hebdomada secunda, feria quarta et sexta et Sabbato jejunandum usque ad Nonam. De reliquis jejuniis, 988.

ANASTASIUS. — Jejunium quatuor temporum servare mandavit S. Calixtus, CXXVII, 1517. Jejunium Sabbati imperavit S. Innocentius I., CXXVIII, 147. Jejunium vii hebdomadarum ante Pascham Telesphorus, CXXVII, 1175. Jejunium nulla ratione die Dominica aut fer. v. peragatur, 1499.

S. ISIDORUS. — Jejunandum non est diebus Dominicis, CXXX, 271. Nec feria quinta quæ dicitur Cena Domini, 565. Jejunandum non est mensibus Julii et Augusti, 420. Jejunare die Natalis Domini, hæresim sapit, 894. Jejunans die Dominica habendus est hæreticus, 585.

ATTO. — De jejuniis quadragesimali et quatuor temporum, CXXXIV, 44, 45.

RATHERIUS. — Jejunium quatuor temporum, Rogationum, CXXXVI, 560. Jejunium usque ad Nonam protrahendum, 565. Quadragesimæ tempore quotidie jejunandum, exceptis Dominicis, *ibid.*

Canonum præca collectio. — Quod non est jejunandum die Dominico, CXXXVIII, 154. Quod jejunandum est in quarta et sexta feria, *ibid.*

BURCHARDUS. — De jejuniis, CXL, 885.

JOANNES ROTOMAG. — Jejunium quadragesimale, CXLVII, 212. Quatuor tempora, 207.

PETRUS DE HONESTIS. — Jejunandum est a Kalendis Novembris usque ad Nativitatem Domini, et a Septuagesima usque ad sanctum Pascha, CLXIII, 723. Quarta, et sexta feria, ac Sabbato quatuor temporum et in vigiliis jejunandum, *ibid.*

GRATIANUS. — De temporibus quibus jejunia celebranda sunt, CLXXXVII, 369 et seqq.

S. BERNARDUS. — Jejunium in vigilia S. Andreæ, CLXXXIII, 505. Jejunium Sabbati Romæ observatum, non Medioani, CLXXXII, 402. Jejunia regularia usque ad Nonam, CLXXXIII, 174.

S. MARTINUS Legion. — Est quadruplex ratio quare jejunium nostrum Paschas continuamus. Ideo jejunamus ante Pascha ut passionem statim sequatur resurrectio. Secunda causa est, ut per hoc filios Israel imitemur qui statim post egressum pascha celebraverunt; tertia quoniam fervor libidinis magis so et nos incendere in tempore veris; quarta, quia statim post jejunium debemus corpus Domini accipere.

V. — De mirandis jejuniis et abstinentiæ exemplis.

S. AMBROSIIUS. — Elias ad caput suum collyridam et vas aquæ reperit, et ideo in virtute escæ illius quadraginta diebus jejunavit, XVI, 1197. Patres nostri, cum mare transiret pedibus, aquam, non vinum bibeant. Daniel et Hebræi pueri patrio cibo, et aquæ potu, luctum leonum represserunt, 1197. Niniवेश a morte jejuniis liberavit, 1128.

JUVENUS. — Jejunium Christi, XIX, 115. Discipulorum Joannis et Christi, 176.

RUFINUS. — Abstinentia monachorum Evagrio cohabitantium pane, sale, et aqua tantum utentium, XXI, 449.

CASSIANUS. — Abstinentia antiquorum patrum, XLIX, 164. Abstinentia cujusdam senis sextæ comedentis et adhuc esurientis, 244. Pater abbatis usque ad solis occasum, 245. Abstinentie singularis exemplum, 938.

S. PAULINUS Nolan. — Jejunium quadragesimale quomodo Paulino observatum, I, XI, 226.

Vita Patrum. — Abstinentia Abban ab aqua, LXXIV, 41. Abrahamis, lactucis, intybis et apii vitam ducentis, in autumno vero fructibus, 77. Aepsimæ lente madefacta viventis, *ibid.* Item Danieli, discipuli Polychronii, 95. Adolphi, altero tantum die comedentis, in Quadragesima vero post quintam diem se reficientis, LXXIII, 1191. Ammonii, nihil cotum usquam gustantis, 1103. Item suorum 1175. Ammy, in morbo etiam ciborum incuriosi, 865. Anaxamontis, paucissimo cibo contenti, LXXIV, 159. Antonii, pane, sale et aqua duntaxat utentis, LXXIII, 152. Item Palamonis, 221. Item monachorum Evagrio cohabitantium. Arsenii, paucissimo cibo contenti, 865. Barlaam, aqua et oleis viciantibus, 564. Benjamin, triennio oleum non gustantis, 895. Candidæ, a carnibus, 1211. Cononis, xxx annis semel in hebdomada paucum comeden-

tis, et aquam bibentis, LXXIV, 120. Eliæ jam episcopi a vino abstinentis, 154. Elpidii, Sabbato tantum et die Dominica comedentis, LXXIII, 1192. Esti ante solis occasum cibum non sumentis, 819. Alterius Evagrii aqua et oleis tantum viciantibus, 1185. Eusebii cicere et fabis aqua madefactis se nutrentis, LXXIV, 79. Eusebii, x caricis Quadragesimam transigentis, *ibid.* Hilarionis, in monachatu nihil occisum comedentis, 865.

Joannis, ad decennium omni cibo corporali se privantis 1152. Joannis, a viatico se abstinentis, quia ei senior non benedixerat, LXXIV, 146. Macarii Romani, triennio herbis viventis, LXXIII, 424. Macarii Alexandrini et suorum ab uva, 1112. Annis vii tantum cruda comedit, *ibid.* Macedonii, hordeo madefacto se sustentantis, LXXIV, 65. Marciani, nunquam ad satietatem comedentis aut bibentis 27. Mariæ Ægyptiacæ, septemdecim annis in eremitibus panibus viciantibus, LXXIII, 683. Deinde herbis contentæ, 684. Monachi cujusdam ab omni potu abstinentis, 871. Item alterius senis xi diebus a potu se continentis, 872. Monachi alterius, ab omni potu etiam in ardentissima febre, in agro metentis, et ne spicem quidem sine rebus comedentis, 867. Monachorum circa Jordane commorantium, tempore Quadragesimæ, 675. Forumdem pane non vescuntur, LXXIII, 1193. Monachorum septem, herbis, pomis et rore viventium, 801. Monachorum in Scythia ab omni jussulo abstinentium, 865. Moyses duodecim annis siccis panis viventis, 1120. Onuphrii dactylis et herbarum foliis viciantibus, 215. Pachomii, qui toto conversionis sui tempore nulla unquam fuit creatura satiatas, 262. Palæmonis, pane, sale, et aqua tantum viciantibus, 255. Pauli Galatæ, sextario lentis et parvo vasculo aquæ Quadragesimam transigentis, 1028. Pauli Nazarenensis, quinquaginta annis panis elemosynæ ab Ecclesia ministra viventis, LXXIV, 159. Petri Pyoni, leptæ aqua pro vino utentis, 868. Philoromi, a coctis, 1191. Pior, aqua salata, uno paximatio, et quinque olivis viciantibus, 757. Pityronii, bis tantum in hebdomada comedentis, 1177. Polychronii, septem dies jejunare soliti. Posidonii a pane xi annis abstinentis, LXXIII, 1174. Posthumii, aqua et oleis tantum vescens, 452. Publii, panem ad trutinam comedentis LXXIV, 142. Romani, pane, sale et aqua tantum contenti 62. Veterum Scythiarum, nunquam nisi hospitalitatis ergo cibum sumentium, 147. Senioris cujusdam LXXIII, 740. Alterius etiam in morbo cibum recusantis, 872. Item alterius ægroti, omnis cibi oblitus, *ibid.* Senis cujusdam, xi diebus a potu se continentis, *ibid.* Simeonis Sylicæ, septimo tantum die cibum sumentis, 525. Sissi, a vino abstinentis, *ibid.* Theodori pueri admiranda, 250. Virgini cujusdam Sabbato tantum et Dominica comedentis, 1122. Macarii vini pocula etiam aquæ abstinentia abstinentis, 767.

Jejunium Adolphi videretur, 1192. Cononis xxx annis, semel tantum in hebdomada comedentis, LXXIV, 129. Cyprii portentorum, 112. Davidis, Eusebii discipuli, biuannum 140. Eliæ in juventute hebdomadarum LXXIII, 1153. Elpidii comedentis tantum Sabbatis et Dominicis, 1193. Eronis trium mensium, communionem excepta, et quandoque olere agresti, 1135. Euphrosii triduanum et quadriduanum, 630. Macarii mirandum, 1115. Marci, hebdomadas integras jejunantis LXXIV, 126. Theodori secularis usque vespertam, annis xxii, præter Sabbatis et Dominicis, 198.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Hic erat abstinentia tantæ ciborum, ut infirmato stomacho lacessitus vix subsistere procul dubio videretur, LXXV, 65. Moyses ut legem percipere mereretur, his quadraginta dies numero jejunavit, LXXIX, 321. Elias ut Jezabel manus evaderet, quadraginta diebus in unius cibi fortitudine ad Oreb Dei montem pervenit. Jesus Christus per quadraginta dies in eremo jejunans, nullum cibum sumpsit, *ibid.*

S. ELIGIUS. — Moyses xi dies jejunavit; Danieli trium hebdomadarum, jejunium continuavit, et angelica colloquia promeruit. Elias propheta in fortitudine unius panis subcinerici, cum modico aquæ poculo ambulavit xi diebus et noctibus. Joannis Baptistæ esca erant locustæ et mel silvestre LXXVII, 606.

RABANUS MAURUS. — Leguntur aliqui sanctorum per biuannas, sive per triduanas, sive etiam per totam hebdomadam jejunium extendere; plerique quod nec vinum nec siceram biberunt, nec aliquid manducaverint præter panem siccum et olera; alii quod ab omni carne se abstinerint, alii quod in tantum se abstinerint, quod nec pane in cibo usi sint, sed paucis caricis corpus suum sustentaverint, CVII, 358.

HAYMO. — Christus quadraginta diebus et noctibus jejunavit. Item Moyses et Elias, LXXIII, 193. Mira Danielis et Joannis abstinentia, 191. Item Niniवेशitarum, *ibid.*

S. PETRUS DAMIAN. — Rodolphi abstinencia, CXLIV, 101. S. Venerius non panem comedit, non vinum bibit, non coctum aliquid omnino gustavit; sed solis arborum pomis et herbarum radicibus vixit, 975. Per continuum annum Romualdus nihil aliud in cibum habuit, nisi tantum per singulos dies ex uno pugillo elixi ciceris vixit, 961. Abstinencia Caesaris Augusti quanta, CXLV, 963. Abstinencia quorundam fratrum eremitarum commendatur, 545.

HONORIUS. — Dominus quadraginta diebus absque cibo jejunavit; Moyses bis quadraginta diebus ab omni cibo abstulit; Elias quadraginta diebus jejunus permansit; Daniel tres septimanas absque cibo fuit, CLXXII, 630.

S. BERNARDUS. — Christus prædicaturus jejunat; Elias, ut curru igneo levaretur, jejunat; Ninivitis excidium suum jejunio redimunt; Esther jejunio populum servat, et Assueri indignationem sedat; Joannes Baptista totam vitam jejunio transigit ad viam Evangelio sternendam, CLXXXI, 703. Cujusdam novitii mirabilis abstinencia, *ibid.*

PETRUS CANTOR. — Paulus primus eremita semper jejunavit, quousque de coelis panis sibi mittiretur, CV, 539. Hilario quinque caricis in die per quindecim annos contentus fuit. Sancta Ægyptiaca quadraginta annis vixit de duobus panibus et radicibus. Hieronymus contentus fuit vili olusculo, pane cribrario et aqua, *ibid.*

PARS TERTIA.

QUESTIO DIVERSIMODE EXPLICATA ORDINE ALPHABETICO.

ADALGERUS, monach. — De abstinencia, CXXXIV, 924.

ALANUS DE INSULIS. — De jejunio, CCX, 176.

ALCUINUS, abb. — De jejunio, CI, 624.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. episc. — De jejunio, CLIX, 88.

ANSELMUS, Havelbergens. episc. — De forma jejunii, et abstinencia carniū, CLXXXVIII, 1104. — De jejunio, *ibid.*, 1108.

AUGUSTINUS (S.), Hippomens. episcop. — Non vobis ergo videatur levis res aut superflua, ne quiescam forte hoc faciens Ecclesie consuetudine cogitet apud se, et dicat sibi, aut suggerentem intrinsecus audiat tentatorem: Quid facis quia jejunas? Desfrades animam tuam, non ei das quod eam delectat; tibi ipse ingeris ponam, tui ipsius tortor et cruciator existis. Deo ergo placeat quia te crucias? ergo crudelis est, qui delectatur poenis tuis. Responde hujusmodi tentatori: Exercicio me plane, ut ille parcat; do de me oecas, ut ille subveniat, ut placeam oculis ejus, ut delectem suavitatem ejus: nam et victima excruciat, ut in aram imponatur. Minus premet mentem meam caromea. Et tali dissuasori malo, servo ventris, responde per hanc similitudinem, et dic: Si jumento forte insideres, si equo utereris, qui te gestiendo posset precipitare, nonne ut securus iter ageres, cibaria ferocientius subtraheres et fame domares quem freno non posses? Caro mea jumentum meum est, iter ago in Jerusalem, plerumque me rapt, et de via conatur excludere; via autem mea Christus est; ita exultantem non rohibebo jejunio? Si quis hoc sapit, etiam ipso experimento probat quomodo utiliter jejunetur. Nunquid enim caro ista, quæ nunc domatur, semper domabitur? Dum temporaliter fuit, dum mortalitatis conditione prægravatur, habet exultationes suas manifestas et periculosas menti nostræ. Caro est enim adhuc corruptibilis, nondum resurrexit; nam non semper sic erit; nondum habet statum proprium celestis beatitudinis; nondum enim facti sumus æquales angelis Dei, XC, 709.

Finis nobis jejuniorum nostrorum, ad iter nostrum. Quid sit ipsum iter, et quo tendamus, hoc considerandum est. Namque et pagani jejunant aliquando, nec regionem quo tendimus norunt; et Judæi jejunant aliquando, et viam in qua ambulamus, non apprehenderant. Tale est hoc, ac si aliquis equum domet, in quo erret. Jejunant hæretici; video quales eant, interrogo quo eant: jejunatis, ut cui placeatis? Deo, inquit. Munus, putatis, accipit? Sed prius vide quid dicit: « Relinque munus, et vade prius reconciliare fratri tuo. Nunquid membra tua recte domas, qui Christi membra dilatas? Improbator ergo jejunium tuum si immoderate severus existeres in servum tuum. Approbatur jejunium tuum, cum non agnoscis fratrem tuum? Non ego quero a quo cibo abineas, sed quem cibum diligas. Dic mihi quem cibum diligas, ut approbem quod ab isto cibo te abineas. Diligis justitiam? forte, inquis, diligo. Appareat ergo justitia tua... », XL, 711, 712.

De jejunio XXXVIII, 811; De jejunio et abstinencia,

PATROL. CCXX. INDICUM III.

XXXVIII, 1043; Sermo de utilitate jejunii, XL, 707; De jejunio et ubi fuit institutum, XL, 1276.

BENEDICTUS (S.) Anienens. abb., — qualiter ordo jejuniorum teneatur, CLII, 458; De modo jejunandi, CLII, 534; De jejunis, CLII, 566, 694.

BERNARDUS (S.), Claravallens. abb., — De jejunio, CLXXXIII, 176; de duplici vitio jejunantibus timendo, CLXXXIII, 743; De abstinencia, CLXXXIV, 716.

BRUNO (S.), Signiens. episc., — De abstinencia, CLXV, 956.

BURCHARDUS, Wormacens. episcop. — De jejunio, CLX, 884.

CANUTUS, Anglorum rex. — De jejunis, CLI, 1175.

ELIGIUS (S.), Noviemens. episcop. — De jejunii laudibus, LXXXVII, 605.

EUGYPIUS, African. abb. — De jejunio LXII, 1035.

FRUCTUOSUS (S.), Bracarens. episcop. — De jejunis, LXXXVII, 1107.

GARNERIUS Lingonens. episcop. — De jejunio, CCV, 660.

GUIGO I, Carthusian. prior. — De jejunis, CLIII, 708.

GUNTHERUS, Cisterciens. monach. — Videamus de jejunio, quid illud sit, quot species, cui conveniat jejunanti, quæ sit jejuniorum utilitas vel effectus. Jejunare, ut sicut, abstinere est; ex quo jejunium, id est abstinencia, tam sensu quam voce derivatur. Hujus autem diversæ sunt species. Est enim jejunium spirituale et jejunium corporale. Jejunium spirituale est, ab omnibus pravis voluptatibus mentis et corporis humiliter abstinere. Jejunium vero corporis est, a cibo et potu corporali vel salutem animæ rationabiliter tentare. De jejunio spirituali nihil verius dici posse puto quam quod emet tempore ab omni homine servandum atque tenendum est. De corporali autem jejunio secūndum diversas ejus species certa potest ordinari doctrina... Quæ autem jejunia tempore gratiæ in Ecclesia recepta sunt, aut sunt catholicæ institutionis, aut monasticæ religionis, aut spontaneæ devotionis, aut necessariæ correctionis. Catholicæ institutionis sunt illa, quæ omnibus quos ætas vel ægritudo non impedit observanda proponuntur, veluti jejunium Dominici adventus, vel Quadragesimæ, vel Quatuor Temporum, vel sanctarum Vigiliarum. Monasticæ religionis sunt... Inter quæ jejunia, quoniam illud quod Pascha præcælit famosius est, dicitur de Salvatore: « Cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, etc. »

Conveniunt autem jejunanti hæc, mentis constantia, corporis munditia, spiritualis lætitia, in vultu hilaritas, in verbis et factis maturitas, in cibo et potu sobrietas; mentis constantia quæ gulæ tentantis insidias conculet et reprimat; corporis munditia ne plus jejunanti noceat libido et carnis impuritas quam prosit jejunium; spiritualis lætitia, quæ jam de præmio futuræ beatitudinis certus exsultat et gaudeat. In vultu debet esse hilaritas, ut non sit sicut hypocritæ tristes... in verbis et factis maturitas... Sunt autem quinque modi quibus contra sobrietatem agi solet, videlicet cibum impatienter appetendo, tempus præveniando, laetiores cibos querendo, nimis ambitiose præparando, in nimis quantitate sumendo. Primo modo in cibo peccavit Esau, quando lentis edulenti primogenita commutavit. Eodem modo potu David, quando concupivit aquam de cisterna quæ erat in Bethleem... Secundo modo peccavit Jonas... Tertio modo, est de illis, quibus melius sapiunt quæ pluris emuntur... CCXII, 207-209.

Jejuniorum utilitas vel effectus est dæmonum expulsio, malarum cogitationum exclusio, peccatorum remissio, vitiorum mortificatio, futurorum bonorum certa expectatio, celestium gaudiorum perceptio. Dæmonum expulsio, non tam ab aliis quam a nobis, quia malignus spiritus cum viderit hominem pro peccatis suis affligi, contemnens se videns, ulterius penes eum residere non audet, licet etiam ab obsessis aliorum corporibus virtute jejunii dæmonia frequenter expellantur, sicut dicit Saluator: « Hoc genus dæmonii non ejicitur nisi in oratione et jejunio. » Malarum cogitationum exclusio, quia jejunanti pro peccatis detestabile est de faciendo peccato cogitare. Peccatorum remissio, quia jejunantibus Ninivitis Dominus placatus est; quod utique non esset, si eis peccata dimissa non fuissent. Vitiorum mortificatio, quia mortificata carne assiduitate jejunandi, etiam in ipsa peccati fames exstinguitur. Futurorum bonorum certa expectatio, quia qui pie et pure pro peccatis affligitur, non potest promissa penitentibus præmia non sperare. Celestium gaudiorum perceptio, quia omnes qui pro vita æterna diuturnis jejunis corpus affligunt, mox ut e carne migraverint, ad æternæ satietatis convivia perducuntur, CCXII, 210.

Liber de jejunio, CCXII, 207.

HILARIUS (S.), Pictaviens. episcop. De jejunio, XIV, 697. De origine et antiquitate jejuni, XIV, 700. Sermo de jejunio, XVII, 644.

HILDEBERTUS, Cenomanes. mon. — De jejunio, CLXXI 442.

HILDEGARDIS (sancta) abbatissa. — In abstinencia discretione esse servandam, CXC VII, 519.

HUGO DE S. VICTORE. — De jejunio, CLXXXVI, 891. De tribus gradibus abstinentiæ, CLXXVII, 848. De duplici fructu jejuni, 853.

ISAAC DE STELLA, abb. — De jejunio, CXIV, 1790.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episcop. — De jejunio, LXXXIII, 1211. De abstinentia, LXXXIII, 631, 1241.

IVO Carnotens. episc. — De jejunio, CLXI, 264.

JOANNES BELKTHUS, Parisiens. theolog. — De jejunio, CCII, 20. De jejunio Adventus, CCII, 73.

LEANDER (S.), Hispalens. episc. — De abstinentia, LXXII, 882. De jejuni modo, *ibid.*, 884.

LEO MAGNUS (S.), pap. — Præceptum jejunii, LIV, 172, 180. De abstinentia, LIV, 183. Cur Quatuor Temporum jejunia instituta, *ibid.* Jejunium omnibus præceptum quia omnibus necessarium, *ibid.*, 301. Jejunia ex traditione apostolica indicta, *ibid.*, 409, 418. De fructibus jejuni, *ibid.*, 420. De necessitate jejuni, *ibid.*, 441. Jejunium Christianorum quantum præstet observantia carnali Judæorum, *ibid.*, 444. Dissertatio de jejunio Sabbati, LV.

ODO (S.), Cantuariens. archiepiscop. — De jejunio, CXXXIII, 949.

PAULUS WINFRIDUS, diaconus. — De jejunio, XCV, 1215.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), Ravennatens. archiepiscop. — Sermones de jejunio, LII, 208, 219, 314, 320. De quadragesimali jejunio, LII, 634, 678.

PETRUS BLESSENS. — De jejunio, CCVII, 601.

PETRUS CELLENS. Carnotens. episc. — De abstinentia, CCII, 680.

PETRUSCOMESTOR. — De jejunio, CXCVIII, 1536, 1749.

PETRUS DAMIANUS, cardinal. — De jejunio, CXLV, 347, 795.

PETRUS DE HONESTIS, Ravennat. cleric. — Quæ sunt legitima jejunia, CLXIII, 723.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiens. abb. — De jejunandi modo, CXX, 302.

PETRUS, Cantor. — Jejunio generali abstinetur ab omni peccato mortali; jejunio speciali de quo hic, a cibo et potu. Hoc consecravit Dominus, jejunans in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus, quod præfi-

guratur per jejunium Moysis, et jejunium Eliæ. De hoc ait Propheta in persona Domini : « Humiliabam in jejunio animam meam. » Et Dominus in Evangelio : « Hoc genus demonum non potest ejici, nisi in oratione et jejunio. » Et Apostolus : « Exhibeamus nos sicut Dei ministros, in multa patientia, in jejunio, etc. » Et Dominus : « Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, etc. »

Est autem jejunium avari detestabile, et est jejunium medici indifferens; et est jejunium hypocritæ et superbi execratio... Et est jejunium christianum in maceratione carnis, siccum et sobrium...

Hæc fuit via sanctorum pallidorum et exsanguium tendentium ad patriam. Ut enim testatur S. Hieronymus in *Vita S. Pauli*, Paulus primus eremita semper jejunavit, quousque de caelis sibi panis mitteretur. Qui duplicatus est, cum ad eum veniret Antonius. Cui ille : Eia, frater, comedamus; duplicata est nobis annona. Et quod incredibile vobis videtur, S. Hilario quinque caricis in die per quindecim annos contentus fuit. Sed tunc senex et imbecillis frusto panis borderacem relictus est. Sæcra Ægyptiaca quadraginta annis vixit de duobus panibus et radicibus. S. Hieronymus contentus fuit vili olusculo, pane cribrario et aqua. Sed hoc arctissimum jejunium pro ignavia et corruptione nostra attingere non possumus. Sit ergo nobis jejunium arctum de pane et aqua, ita etiam ut rationabile sit obsequium nostrum..., CCV, 527, 528.

PONTIUS abb. — De jejunio et abstinentia, CLXIII, 1478.

ROBERTUS PULLUS, cardinal. — De jejunio, CLXXXVI, 914. De abstinentia, *ibid.*, 1143.

RADULPHUS ARDENS. — De jejuni modo, CLV, 1782.

RATHERIUS, Veronens. episcop. — De jejunio, CXXVI, 692.

RICHARDUS A S. VICTORE. — De abstinentia, CXCVI, 14. De austeritate abstinentiæ, *ibid.*, 1109.

RUPERTUS, Tuitiens. abbas. — De jejunio in Adventu, CLXX, 63, 525.

SMARAGDUS, abb. — De abstinentia, CII, 622. — Quid sit sanctificare jejunium, CII, 682.

TAIO, Cassaraugustan. episc. — De jejunio, LXXI, 860.

TERTULLIANUS, Carthaginiens. presbyt. — Lib. de jejunio, II, 953.

VICTOR, Capuanus episc. — De occulto jejunio, LXVIII, 271.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episc. — De occulto jejunio, CLXXXVI, 144.

CLI.

INDEX DE MORTIFICATIONE SENSUUM, SEU MENTIS ET CORDIS, ORDINE LOGICO VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS COLLIGENS.

Hic index duas in partes dividitur. Pars prima est secundum ordinem Patrum chronologicum summam enuntiativa; secunda vero, in ordine alphabetico varias Patrum sententias refert in extenso, ut æ prime quæstio capiat ab omnibus.

PARS PRIMA.

LOCA PATRUM IN ORDINE CHRONOLOGICO, SPECIALI PRÆNOTATA SENTENTIA, TANTUM INDICANTUR.

I. — De mortificatione sensuum in genere.

Mortificatio sensuum exemplo Christi comprobata, S. Hilarius, IX, 923; S. Ambrosius, XV, 1768; S. Augustinus, XXXVIII, 275; S. Gregorius Magnus, LXXV, 623, 666; Smaragdus, CII, 284; Rupertus, CLXVII, 1056; Hildebertus, CLXXI, 842; S. Bernardus, CLXXXII, 863.

Mortificatione moriendum sensibus, S. Ambrosius, XIV, 828; XVI, 251, 485; XVII, 24; S. Gregorius Magnus, LXXIX, 85, 86. — Suadet abnegatio sui ipsius, S.

Ambrosius, XVI, 65. — Angetur carnis infirmitate anima fortitudo, S. Ambrosius, XVI, 485; S. Hieronymus, XLII, 557; S. Eucherius, LIII, 166; S. Leo, LIV, 421; S. Paulinus, LXI, 204; S. Bernardus, LXXXIII, 932. — Corpus in servitute redigendum, S. Ambrosius, XVI, 1093; XVII, 233; S. Augustinus, XL, 294; Cassiodorus, LXX, 1085; Beda, XCIV, 113. — Mortificatione caro cum Christo crucifigitur, S. Ambrosius, XVII, 123; Beda, XCII, 157; S. Petrus Damianus, CXI, 350; Joannes Rotomag., CXLVII, 46; Lanfrancus, CL, 283, 284; Radulphus Ardens., CLV, 1536, 1538. — De calice mortificationis, S. Hieronymus, XXII, 480. — Mortificatio grande virtutis meritum, *ibid.*, 531; S. Eucherius, L, 836. — Abstinentia facilius quam temperatus usus, S. Augustinus, XL, 391. — Sensibus tantum utendum ad vitæ necessitatem, *id.*

XXXII, 1537. — Amor rerum sensibilium perniciosa, h., XXXVIII, 646, 1418. — Caro mortificatione domanda, id., XL, 691, 709; XXXVIII, 107, 854; XLIV, 183; XLVII, 1836; XLII, 591; Eugypius, LXII, 968. — De mortificatione, Cassianus, XLIX, 1279; Adalgerus, CLXXIV, 924; Alanus de Insulis, CCX, 140. — Corpus castigandum ut diabolus et mundus vincantur, S. Augustinus, XL, 294; XLII, 285. — Corpori non parcendo et consilium, id., XXXVIII, 1258, 1261. — Delicias contemnenda, id., XXXIII, 396. — Saturiati non cedendum, Cassianus, XLIX, 240. — Sensuum mortificatio perfectionis instrumentum, id., I, 506. — A licitis etiam temperandum, *ibid.*, 311; S. Gregorius Magnus, LXXV, 666; LXXVI, 1256; Theodorus Cantuar., XCIX, 935; Halitgarus, CV, 678; S. Remigius Antissiodor., CXXXI, 885; Radolphus Ardens, CLV, 1795. — Mortificatio interna gratia mitigatur, S. Benedictus, LXVI, 239. — Mortificatus Deus visitat, Cassiodorus, LXX, 1076.

Myrrha symbolus mortificationis in Ecclesia, Cassiodorus, LXX, 1076; S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1115; Haymo, CXVIII, 114; Rupertus, CLXVII, 915. — Inferni cogitatio mortificationis laborem levat; qui gulam edomare non curant, incaute ad spirituales bella insurgunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 535, 556. — Mortificatio thesaurus, id., LXXV, 688. — Effectus mortificationis, *ibid.*, 683; LXXVI, 1137. — Mortificatio carnis nunquam deserenda, id., LXXIX, 820. — Maxima pars regulæ monachorum mortificatio est, S. Columbanus, LXXX, 215.

Mortificatio humilitatis sociis, S. Columbanus, LXXX, 215. — Mortificatio triplex, *ibid.*, 266. — Discumbere super fenum, quid? Ven. Beda, XCII, 72. — Christus mortificationes nostras Deo Patri offert, *ibid.*, XCIII, 53. — Iusti in siti, frigore et auditate vixerunt, S. Paulinus, CXIV, 251. — Juxta vocem Pauli per mortificationem hostia viva sumus, Alcuinus, CI, 1191. — Mortificatio in quo consistat, Smaragdus, CII, 618. — Amarum mortificationis poculum sumamus, ut de subsequente salute gaudeamus, S. Odo, CXXXIII, 631; Atto Vercell., CXXXIV, 841. — Carnis immortificatio horrenda vastatio, S. Petrus Damianus, CXLIV, 239. — Mortificatio penitentibus salutaria, *ibid.*, 231, 351, 609; Joannes Rotom., CXLVII, 45. — Caro non mortificata pigri viri ager habetur, S. Petrus Damianus, CXLIV, 427. — Mortificationis insignia preferamus, *ibid.*, 912. — Mortificatio vitia refrenat, *ibid.*, 758; Ven. Hildebertus, CLXXI, 511. — Carnaliter non vivendum, Lanfrancus, CL, 215, 232. — In mortificatione Deus laudatur, S. Bruno Carthusian., CLII, 819. — Mortificanda membra nostra, Rupertus, CLXVIII, 909.

Locus mortificationis sensuum exteriorum, *ibid.*, 1105. — Carnis mortificatio quam necessaria christianis, V. Hildebertus, CLXXI, 588. — Mortificatio assiduitate mitescit, *ibid.*, 941; S. Bernardus, CLXXXIII, 508. — Mortificatio animam vivificat, Godefridus, CLXXIV, 328, 682. — Castigatione ad mortem paratur, *ibid.*, 25. — Mortificatio Deo dulce ferculum, *ibid.*, 612. — Carni molestum potius eligendum, S. Bernardus, CLXXXIII, 195. — Carnis mortificatio ipsi carni proficit, *ibid.*, 225, 547.

Carnis mortificatio martyrii genus, S. Bernardus, CLXXXIII, 959. — Mortificationis conditiones, *ibid.*, 631; CLXXXIV, 328. — De mortificatione concupiscentie, *ibid.*, 46, 515. — Mortificationis necessitas, *ibid.*, 757. — Carnis mortificatione configuramur Christo, id., CLXXXV, 132. — Stupenda mortificationis exempla, S. Ambrosius, XVI, 494; Juvenius, XIX, 106; Sulpicius Severus, XX, 195; Rufinus, XXI, 449; S. Hieronymus, XXII, 891; XXIII, 504; S. Augustinus, XXXII, 1540; XLII, 23; XXXIII, 149; Cassianus, XLIX, 244, 265; Salvianus, LIII, 193; Iulius Pomerius, LIX, 563; S. Paulinus, LXI, 226, 531; S. Benedictus, LXVI, 623, 650, 740; Cassiodorus, LXXIX, 1105, 1109; LXX, 245; S. Leander, Hispal., LXXII, 882; Ven. Beda, XCI, 753, 666, 780, 804; Alcuinus, CI, 664, 679, 684; Smaragdus, CII, 673; S. Benedictus, CIII, 353; Rabanus Maurus, CVII, 336; Borchardus, CXL, 822; S. Petrus Damianus, CXLIV, 251, 1017; S. Bernardus, CLXXXII, 705; S. Stephanus Grandimontens., CCIV, 1016.

II. — De mortificatione gulæ.

(Vide supra, in integrum Indicem CL. De jejuniis et continentia.)

III. — De mortificatione visus.

Referuntur varia de S. Augustino in visus delectatione cavenda, S. August., XXXII, 799, 800. — In lege evangelica jubetur oculorum mortificatio. Salvianus, LIII, 193. — Commendatur oculorum custodia. S. Maxi-

mus Taur., LVII, 810; S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 1172. — De mortificatione oculorum apud monachos. S. Bened., LXVI, 407. — De refrenanda oculorum concupiscentia. S. Gregorius Magn., LXXVII, 89; Talo, LXXX, 839; V. Beda, XCIV, 57. — Per oculos immortificatos penetrans vitia. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 849; V. Beda, XCI, 68; S. Anselmus, CLVIII, 679; V. Hildebertus, CLXXI, 506.

IV. — De mortificatione auditus.

Delectatio carnis etiam in cantu præcavenda, S. Aug., XXXII, 799. S. Agobardus, CIV, 335. — Cantus illecebræ reprimentæ, Eugypius, LXII, 581. — In monasteriis organa prohibita. S. Bened., LXVI, 475. — Canora musica animam molliens ad vitium disponit. B. Beda, XCIII, 68. — Sepulchræ sunt aures spinis. id., XCIV, 57; S. Agobardus, CIV, 335, 338.

V. — De mortificatione tactus per cilicium.

Cilicium perantiquum penitentiae instrumentum, S. Pictanus, XIII, 1083. S. Paulinus, LXI, 512, 515, 871, 900. V. Beda, XCII, 15; XCIII, 682. — Suedetur usus cilicii. S. Hier., XXIII, 97. S. Paulinus, LXI, 52. — Cilicium penitentibus induendum. Salvianus, LIII, 185. S. Greg. Magn., LXXVIII, 458. S. Fructuosus, LXXXVI, 1126. V. Beda, XCI, 15. Joannes Rotom., CXLVIII, 84. Hugo de S. Victore, CLXXVII, 881. Petrus Cantor., CCV, 349. — Definatur quid sit cilicium. S. Benedict., LXVI, 777. Cassiodor., LXX, 245. Hugo de S. Victore, CLXXVII, 881. — Morientibus cilicium imponitur. S. Gregor. Magn., LXXVIII, 540, 541. Alcuinus, CI, 1277. — Cilicium dicitur vestimentum ecclesie. Regino Prum., CXXXII, 454. — Cilicio sancti assidus tecti. Marbodus, CLXXI, 1357.

VI. — De mortificatione lingue.

Lingua immortificata peccatorum fons, S. Ambr., XVI, 27, 28. S. Hier., XXII, 954. Arnobius Junior, LIII, 580. S. Greg. Magn., LXXVII, 75. Talo, LXXX, 942, 945. Jonas Aurel., CVI, 250. Haymo, CXVIII, 292. Isidorus Mercator, CXXX, 150. S. Bernardus, CLXXXIV, 587, 1239. Alanus de Insulis, CCX, 165. — Ad linguam domandam exhortationes, Zacharias, XX, 1186. S. Aug., XXXVIII, 935, 978; XLIV, 254. XL, 1239. Salvianus, LIII, 65. S. Bened., LXVI, 550. S. Greg. Magn., LXXV, 802. S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 1174. S. Petrus Damian., CXLIV, 912 et seqq. S. Anselmus, CLVIII, 679. V. Hildebertus, CLXXX, 1569. S. Bern., CLXXXIII, 597. — Varie silentii bona. S. Hieron., XXII, 554. S. Aug., XXXVI, 414. XXXVIII, 1146; XL, 1102. S. Greg. Magn., LXXVI, 907. LXXVII, 72; S. Donatus, LXXXVII, 258. S. Odo, CXXXIII, 149. Adalgerus, CXXXIV, 925. S. Petrus Dam., CXLIV, 913. S. Bern., CLXXXII, 589. CLXXXIII, 483, 448; CLXXXIV, 569, 569, 568, 685, 682. Adamus Scotus, CCXVIII, 324, 422. S. Stephanus Grand., CCIV, 1154. — Silentii exempla. S. Hieronymus, XXII, 1057. S. Aug., XXXII, 1450, 1455. S. Bened., LXVI, 560, 565, 569. S. Greg. Magn., LXXVII, 256. LXXXIX, 521, 522. S. Columb., LXXX, 240. S. Isid. Hisp., LXXXIII, 878. S. Donatus, LXXXVII, 281. S. Bern., CLXXXIV, 687. — Silentium natura hominis docet. S. Bened., LXVI, 406, 47. — Elocutio de commodis silentii. Cassiod., LXX, 280, 285, 286. — De verbis otiosis. S. Paulinus, XCIX, 244. S. Bened., CII, 515. Jonas Aurel., CVI, 249. Adalgerus, CXXXIV, 923. — Monachus habet linguam crucifixam quam Christus non habuit. S. Hildebertus, CLXXI, 569.

PARS SECUNDA.

QUÆDAM PATRUM IN ORDINE ALPHABETICO SENTENTIAE IN EXTENSO REFERUNTUR, UT COMMODIUS QUÆSTIO CAPIATUR.

ADALGERUS, episcopus. — Admoneo, inquit in epistola ad Nonsuldam reclusam, dilectionem tuam ut non delicatos cibos quæras, nec ante horam congruam comedere velis, nec dicas in corde tuo: Ecce aliam, ita vel ita facient. Scito pro certo quod unusquisque, quo in hac vita plus in Dei servitio laboraverit, eo majorem post mortem a Domino mercedem recipiet. Ne igitur tam gravis videatur continentie virtus, miraculum hic inseram:

Dorotheus talem vitam ducere curavit, ut quotidie lapides a mari colligeret, et annis singulis hospitium edificaret, et ipsa hospitia dabat illis qui non habebant hospitia; noctibus autem propter eorum cibum faciebat sportellas. Cui cibus erat panis unius sex, et olerum minorum fasciculus unus, et ad bibendum aqua. Sic a

juventute sua vivens, nec in senectute deficit. Nunquam visus est in lectulo soporatus, vel pedes pro requie tetendisse, aut dormire pro voluntate... huic laboranti quidam dixit: « Cur ita perimis corpus tuum? » Cui ille: « Quia me, inquit, illud occidit... » CXXXIV. 920-922. Vix sunt exempla de continentis oculorum, locutionis et vestitus, de abstinencia, de compunctione et de qualitate orationis... *ibid.*, 921-923.

Magnum certamen est vitiorum adversus virtutes. Tunc enim poteris omnia vitia vincere repugnando cum divino adjutorio, si contra vitia singula opposueris virtutes. Solet enim pugna vitiorum adversus virtutes ad profectum hominis venire, quia per illud certamen mens excitatur, et ab elationis vitio purgatur. Contra singula quoque vitia virtutes sunt adhibendæ; contra luxuriam, munditia cordis est adhibenda; contra iracundiam vero patientia, contra timorem mittenda est fiducia; contra teporem vero zelus est opponendus; contra tristitiam quoque malam adhibendam est gaudium spiritale; contra acediam vero fortitudo est assumenda; contra avaritiam assumenda est largitas; contra superbiam autem humilitas est proponenda; contra odium vero charitas virtus assumenda est... Si te somnolentia gravat, stude illam vincere amando vigiliam... Si te delectat balnearum usus, veniat tibi ad memoriam beatus Jacobus frater Domini, qui primus post apostolos Jerosolymorum rexit Ecclesiam, de quo Josephus narrat, quod nunquam carnem comederit, nec balneo usus fuerit unquam, nec lineis vestibus fuerit indutus, non caput suum secundum consuetudinem gentis suo oleo unxerit. Si in delectationem tibi delicias veniant, propone ante oculos tuos Joannem Baptistam, qui fuit in utero matris suæ sanctificatus, et de quo Dominus Jesus dixit, quod major illo inter natos mulierum non surrexit. Narrat enim de eo sanctum Evangelium, quod mel sive et locustas edebat. Si ei, qui in te peccat, qui tibi detrahit, aut maledicit, aut in aliquo lædit non potes ignoscere, sicut via, veniant ad memoriam quanta et qualia passus fuerit pro te Christus: pro te factus est homo, mortalis, corruptibilis, passibilis, qui erat immortalis, impassibilis. Assumpsit pro te carnem ex Virgine, in qua pateretur et moreretur; pro te quoque fuit flagellatus, alapis cæsus, sputis linitus, spinis coronatus, ad extremum etiam crucifixus; pro te hæc omnia sustinuit Christus, ut te a diaboli potestate liberaret. Pendens vero pro te in cruce, quid dicebat? « Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. » Ille ergo qui tuæ peccata occidebatur, pro suis inimicis orabat; et tu, si aliquam molestiam patiaris ab aliquo, non potes ex toto corde dimittere?... Si tibi venerit voluntas vagandi, recolle quod jam mortuus es, quod crucifixus es. Nunquam crucifixo homini venit voluntas vagandi; non, quia nihil cogitat nisi de morte sua... Tu ergo, si vis vivere, mortifica per virtutes omnia vitia. Per charitatem mortifica odium; per gaudium occide tristitiam; per pacem extingue disensionem; per patientiam mortifica impatientiam; per bonitatem occide malitiam; per mansuetudinem extingue ferociam; per continentiam mortifica intemperantiam; per castitatem occide impudicitiam. Si isto modo actus carnis mortificare curaveris, sine dubio perenni lætitia cum angelis frueris, CXXXIV, 929-931.

ÆLREDUS, Rievallens. abb. — Assiduis vigiliis corpus tabefacere, quotidianis laboribus carnem affligere, vilissimis cibis membrorum labefactare vigorem, non solum non modici laboris, sed et ei, quam tantopere niteris commendare adeo charitati constat esse contrarium, ut totam mentis suavitatem evacuans, omni eam spirituali dulcedine reddat effictam. Hæc est illa ridenda quorundam opinio, qui spirituales dulcedinem in carnis quodammodo suavitate constituunt, asserentes corporis afflictionem contrariam esse spiritui, exteriorisque hominis passiones interioris minuere sanctitatem. Cum enim, inquit, caro ac spiritus affectu sibi naturali coherant, necesse est suas invicem communicent passiones. Ac sic impossibile ut non hujus oppressione alterius hilaritas perturbetur, ita ut in illud gaudium spirituale, mœroris quodam anxietate defectus, spiritus nullatenus valeat respirare. Acute hæc vel investigari videntur, vel probari. O rem pudendam! secundum regulas Hippocratis gratta queritur spiritualis. Sic nimirum, sic errant, qui physicis argumentis magis quam præceptis apostolicis innituntur. Ipsius namque sunt hæc, qui super ventrem repit, qui terram comedit, qui sub umbra dormit in locis lumentibus, qui negotium ventris et libidinis sub colore acuit sanctitatis. Sic enim facilius simplices quoque ab apostolica paupertate et angelica puritate exterrandos, si majorem divinæ dulcedinis gratiam in remissione vita sibi æstiment

ad futuram. Plane hæc est sapientia non deorsum descendens sed prorsus terrena, animalis diabolica. Hæc est prudentia verbi, sapientia carnis, quæ cum suavitatem doceat carnis, crucem Christi evacuare contendit; in qua profecto quantum ad carnem nihil est suave, nihil molle, nihil tenerum, nihil omnino delicatum. Sed non illa evacuatur. Illa potius hanc delicatam doctrinam evertit, quam clavi sacris inditi membris expugnant, quam lancea illa dulcibus impressa visceribus acuminis salutariter debellat. Ego prorsus contra sentio, audacterque pronuntio, carnis afflictionem, si sana præcedat intentio, et fuerit servata discretio, quam tamen, non propria conjectura, sed exemplis majorum capere oportet, ac forte remissio et dissolutio sub colore se discretionis oppallient; sic, inquam, carnis afflictionem, non spiritui contrariam, sed necessariam; sed nec divinam minuire consolationem, sed potius sentio provocare; adeo ut hæc duo semper equari in hac duntaxat vita existimes, anteriorem scilicet tribulationem et posteriorem consolationem. Quid enim? forte Deus huic divitiis et deliciis affluentis suam consolationis dulcedinem imperit, quam a pauperculo suo pro se quotidie moriente rigida censura suspendit? Absit hoc de illo dulcissimo, suavissimo, compatientissimo sentire vel credere! Sed si ego dico, potest forsitan dubitare. Si autem Christus dicit, hæreticum est non credere. Quid ergo, inquit? Tuas sententias magis quam propriam credam experientiam? Et quid, si alias longe aliud se testatur experitum? Certe ille, qui magis affligitur, eo majorem divinam dulcedinis gratiam experitur. Plane est vult miseretur, CXC, 634, 635.

Accedat ergo ille athleta fortissimus, testis fidemmus, disputatur egregius, in quo Christus loquitur; qui quotidie pro Christo moritur, qui omnem tribulationem patitur, cui foris pugna, intus timores, qui castigat corpus suum et in servilem redigit; qui non gratis panem suum manducat, sed in fatigatione nocte et die operatur, corpus manus et sibi et qui cum eo sunt, necessaria subministrant; qui denique in labore et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in frigore et nuditate, sub ægis Jesu acerrimas miles insodat; ille, inquam, hæc divinitus questionem, et utrum tanta tribulatio, tam mira fatigatio, consolationem et subtraxerit spirituales, ostendat. Dicit ergo Paulus, utrum suus in præsentis tribulatione, plus ille consolator sine consolatione relinquat... Ergo qui majorem divinam dulcedinis consolationem in carnis servitate quam tribulatione constituunt. Paulum scilicet dicentem: « Benedixit Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, etc. Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. » Sive ergo juvenis maceremur, sive afflictiur juvenilis, sive laboribus alteramur: « Benedixit Deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. » Et lapidibus obruamur, etsi vinculis astringamur, etsi cedamus virgis, etsi carceris toleremus angustias: « Benedixit Deus, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. » Fremat diabolus, aereat mundus, inscetior odiis, aggrediator maledictis, diripiat substantiam, commaculet famam: « Benedixit, etc. » Et hic non hic qui in divitiis et deliciis, sed hic qui in omni pressura suam consolationem promittit. Et nihil questionis reliquens adjecit: « Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra. Quid manifestius? Hoc est plane, duo scilicet hæc conquiri, exteriores passiones et interiores consolationes. Denique Salomon, quibus divina consolatio sit intendenda, mysticis verbis declarat, dicens: « Date sicciam merentibus et vinum his qui amaro animo sunt. Bibant et obliviscantur egestatis suæ, et doloris non recordentur amplius. » Aperte his verbis vinum illud, quod lætificat cor hominis, non otio dissolutis, non diem in echinæ et fabulis expendentibus, sed his qui amaro sunt animo, reponitur; sicciamque illam quæ de pomis novis et veteribus, quæ in sponsi delictis sponsa conservat, conficitur; non epulantibus et potantibus, sed propter angustias hujus vite merentibus, et egestate et dolore laborantibus pronuntiat esse demandam: « Bibant, inquit, et obliviscantur egestatis suæ, laboris videlicet magnitudinem, divina consolatione asserens minuentiam. Cui sententia apertissime concinit Psalmista: « Secundum multitudinem, inquit, dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. » O consolatio quæ infirmos sanat, debiles reborat, aliter desperatos. Ipsa est consolatio gementibus, pausat laborantibus, tentatis proterito, viaticum itinerantibus. Quam quidem consolationem illi sibi adiungunt, qui statim ad primos sudores resistentem, vel in pristinum torporem devolventes, vel viles quasdam consolationes in ordine

confabulatione, vel amicorum visitatione, vel certe in propria voluntatis libertate conquiescent. (Quas consolationum sordes sanctus Propheta contemnit: « Renuit, inquit, consolari anima mea. » Quid ergo? Sine omni consolatione relictus est? Abiit! « Memor fui Dei, et delectatus sum. » Nemo ergo arduam illam viam, quæ ducit ad vitam exhorret. Nemo remissionem quam semel abiecti, timida infelicitate repetat, sed sicut ait S. Bernardus, sustinens non lassescat, nec discedat, sciens, quia secundum multitudinem laborum, quos tolerat pro Christo, consolationes ejus latificabunt animam illius. Verum gustata dulcedine spiritali non statim odio dissolvitur; mox enim latere spiritualis insurget Amalec, non armis, sed orationibus evincendus. Quoniam enim in tentationibus animus plus nimio fatigatur, sollicita orationum devotione ad materna ubera Jesu properandum, ex quorum abundantia lac tibi miræ consolationis effluens, dicas cum Apostolo: « Benedictus Deus, qui consolatur, etc. ...., CCXV, 656, 657...

Sicque probabit expertus, non modo nullius laboris, imo summæ esse jucunditatis, pudicitia suavitatis perfundi, quamquam onerosum sit naturalia incentiva, immundæ desideria, quæ de concupiscentia carnis emergunt freno temperantiæ cohibere. Similiter non solum jucundum, sed insuper gloriosum, cum gulæ fuerit concupiscentia superata; non se servum sui ventris, sed dominum intueri, illa mira exultatione tripudians: « Ego autem didici in quibus sum sufficiens esse. Scio humiliter, scio et abundare; ubique et in omnibus institutus sum, et esurire, et satiari, et abundare et penuriam pati. Sed et amor carnis si fuerit perfectè sopitus, vel certe igne divini amoris absorptus, nullum erit in exterioribus labor, quia non poterit mens ejus afflictione turbari, cujus non potest dilectione dissolvi. Suavitas ergo jugi Domini et levitas oneris ejus in voluptatum contemptu consistit. Nemo ergo aestimet majorem in vitis quam in virtutibus esse delectationem, CCXV, 657, 658.

ALANUS DE INSULIS. — Monet propheta penitentes, in jejuniis, et fletu et placentia esse. Et Dominus ait: « Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. » Gregorius quoque ait quod peccator debet etiam indulgere jejuniis, ut Deus aliquando convertat cor ejus ad penitentiam. Jejunium carnem macerat, animam elevat, concupiscentiæ fomitem refrænat, excitat rationem. Jejunio meruit Moyses Dei colloquium, Daniel interpretationem somniorum. Elias subsidium, Nativitas remissionem peccatorum. Exemplum jejunandi nobis Christus dedit, qui in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus jejunavit. Non tamen prodest jejunium corporis, absque jejunio mentis; aliter fallax est et deceptorium, quid enim valet, si os jejunet a cibo, dum lingua resolvitur mendacio, dum oculus epulatur in vanis, auris delictatur in fabulis, nares otiuntur in odoramentis, tactus decurrit in plantis, manus in rapina, pes extra ordinariam viam? Jejunent ceteri sensus cum gustu, ut qui fuerant comites delectationum, socii sint passionum.

Est autem multiplex jejunium: jejunium consuetudinis, quod non fit ex charitate, sed ex sola consuetudine, ne homo videatur contra publicum navigare. Istud ad hoc solum proficit, ut vitet pravam exemplum, ne præbeat scandalum. Est jejunium avaritiæ et cupiditatis, ubi sic evacuatur stomachus, quod impleatur loculus, et istud est perniciosum. Est jejunium infirmitatis, ut consequatur sanitas; et istud indifferens est, quia nec bonum nec malum. Est etiam jejunium crapulæ et gulositatis, ut affectuosius sumatur cibus, et istud est pessimum. Est jejunium laudis et apparentiæ, quo utantur hypocritæ ut inde laudem humanam consequantur; et istud est malum.

Est jejunium indigentiae et necessitatis, quo jejunant pauperes; et istud est indifferens. Est jejunium coactionis, quo multi utuntur claustrales, et istud est insufficiens. Ceteris ergo omissis jejunis, ad istud est aspirandum, quod est charitatis, quo castigatur corpus, Imperat spiritus, et sic homo vivit ut angelus. Per jejunium enim fit homo spiritus; per mediocre edulium, homo; per superfluum, pecus.

Multas jejunii circumstantias, quæ informant ipsum jejunium, scilicet, a quo, ubi, quando, et quare. A quo, ut a cibis delictiosis abstineat; quid enim prodest jejunare a cibo, si quod amisit in tempore, recuperet delectatione vel quantitate? Tempore enim prandii debet jejunans medioeris cibo uti, ut in pæne subveniat proximo, et sic affligat se ipsum, ut redcat proximam. Considerandum est etiam, ubi; servanda enim est patriæ consuetudo, ut si fueris Romæ, Romano vivito more; unde Augustinus ait: « Cum Romæ sum, in Sabbato non jejunio; cum Mediolani jejunio. Quando, ut in diebus constitutis fiat jejunium. Sunt enim quidam dies in quibus non est jeju-

nandum, ut in diebus dominicis et quibusdam magnis festivitatis, propter scandalum. Quare ut intuitu Dei ex charitate fiat. Quot sunt a carnalibus abstinentiis, tot sunt species jejuniorum diversæ. Est jejunium in continentia, in abstinentia, in humilitate, in mansuetudine, exultatione. De jejunio dicit Augustinus: « Laudant te jejunia, non viscera erectantia. »

Jejunium ad medicinam corporis et animæ valet. Conservat enim corpus a morbo, animam a peccato. In hac medicina, celestis philosophia cum naturali concordat. Hæc enim medicina et stomachum purgat a vitio crapulæ, et animam ab indignatione. Si Adam in paradiso jejunasset ab esu vitæ, non esset damnatus exilio. Si jejunasset Esau a lenticula, non perdidisset primogenitum. Si Noe jejunasset a vino, non denudasset femora vel pudenda. Ergo per jejunium purgatur corpus ut recipiat eucharistiam sacramentaliter; spiritus, ut recipiat spiritualiter. Hæc debet esse præambulum ad Eucharistiæ sumptionem. Contemnat ergo homo in præsentia escam materiale, ne in futuro sentiat ignem gehennalem. Addunt tria ista quæ informant jejunium, bona intentio, elemosynarum elargitio, charitatis inflammatio. Si caro optat delectamenta ciborum, consideret homo quia non refert unde fiat materia stercorum. Si velit caro prævenire horam prandii, confugiat ad asylum exercitii, ne otium gula excitet, appetitum augeat. O homo, si consideres Patres antiquos, qui his tantum aut semel in septimana utebantur tenui esca, nulla vel modica tua tibi viderentur jejunia. Sed, si te non movent antiquorum exempla, saltem moveat beati Nicolai infantia, qui quarta vel sexta feria semel tantum sugebat ubera.

Pudeat non jejunasse adultum, dum videret jejunasse parvulum. In nostri confusionem cedit exemplum parvuli dum nos corrigit infantes et pueri, CCX, 176-178.

Si ad fugam avaritiæ et cupiditatis prædicator voluerit auditorum animos inclinare, sumat initium sermonis ab illa autoritate quæ dicit, avaritiæ esse idolorum servitutem; vel ab illa quæ dicit, tria esse insatiabilia; quartum vero quod nunquam dicit: Sufficit.... Cum cætera certis terminis claudantur, avaritia nullo concluditur. Terra suis limitibus terminatur; cælum suis terminis arcitur, sola avaritia mensura non sistitur....

Audi quid contra te dicat natura! O homo, sine honoribus te genui, sine honoribus ad me redeas; sine divitiis te peperit, sine divitiis ad me venias: sine mundana gloria intrasti, sine illa exees! O homo, quæris facere tua, quæ sunt aliena! Certe a te aliena sunt, quæ tecum nata non sunt; tua esse nequeunt tecum diu, vel semper esse non possunt. Considera illud philosophi: « Honestæ res est ista paupertas.... » Si ad naturam vivas, nunquam pauper eris; si ad opinionem, nunquam dives. Exiguum natura desiderat, opinio immensum.... CCX, 123, 124.

Audi quid dicat contra te charitas: O homo, cur ditas te his quibus indiget proximus? Cur tibi approprias quæ communicanda sunt pauperibus? Cur cibis his lineas et vermes, quibus cibandi sunt pauperes?....

Audi quid contra te dicat proximus: O homo, cur mihi injuriaris, cur mihi pro meis mortem moliris? Cur imponis falsa et commentaris crimina ut meam evacues bursam, ut emungas pecuniam? Si injuriaris mihi, vindicta de te sometur in instanti; si me deprædaveris pecunia, prius te deprædaveris in anima; si me vulneres in corpore, prius vulneraberis in mente, CCX, 124.

AUGUSTINUS (S.), Hipponeus, episc. — *Ut se gerit ad tentationes gulæ.* — Reficimus quotidianas ruinas corporis edendo et bibendo, priusquam escas et ventrem, Domine, destruas, cum occideris indigentiam meam: satietate mirifica, et corruptibile hoc indueris incorruptione sempiterna. Nunc autem suavis est mihi necessitas, et adversus istam suavitatem pugno ne capiar, et quotidianum bellum gero in jejunis, sæpius in servitute redigens corpus meum, et dolores mei voluptate pelluntur. Nam fames et sitis quidam dolores sunt; urunt et sicut febris necant, nisi alimentorum medicina succurrat. Quæ quoniam præsto est, ex consolatione munerum tuorum, in quibus nostræ infirmitati terra et aqua et cælum serviunt, calamitas deliciæ vocantur.

Hoc me docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satietatis ex indigentia molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ. Ipse enim transitus voluptatis est, et non est alius qua translatum quo transire cogit necessitas. Et cum salus sit causa edendi et bibendi adjungit se tanquam pedisequa periculosa jucunditas, et plerumque præire conatur, ut ejus causa fiat, quo salutis causa me facere vel dico vel volo. Nec idem modus utriusque est; nam quod salutis causa est delectationi parum est. Et sape incertum fit utrum adhuc

necessaria corporis cura subsidium petat, an voluntaria cupiditatis fallacia ministerium suppetat. Ad hoc incertum hilarescit infelix anima, et in eo præparat excusationis patrociniū, gaudens non apparere quid satis sit moderationi valetudinis, ut obtentu salutis obumbret negotium voluptatis. His temptationibus quotidie conor resistere, et invoco dexteram tuam ad salutem meam, et ad te refero æstus meos; quia consilium mihi de hac re nondum stat. .... Docuisti me, Pater bone (omnia munda mundis....) et omnem creaturam tuam bonam esse, nihilque rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. .... Didici hæc; gratias tibi, laudes tibi Deo meo magistro meo, pulsatori aurium mearum, illustratori cordis mei; eripe me ab omni tentatione. Non ego immunditiam abscondi timeo, sed immunditiam cupiditatis. Scio Noe omne carnis genus quod cibo esset usui manducare permissum; Etiam cibo carnia relectum, Joannem mirabili obstinuit prædiktum, animalibus hoc est locutis, in escam cedentibus, non fuisse pollutum. Et scio Esau lenticulas concupiscentia deceptum; David propter aquas desiderium a se ipso reprehensum, et Regem nostrum non de carne, sed de pane esse tentatum. Ideoque et populus in eremo, non quia carnes desideravit, sed quia escæ desiderio adversus Dominum murmuravit, meruit improbari.

In his ergo temptationibus positus certo quotidie adversus concupiscentiam manducandi et bibendi; non enim est quod semel præcidere et ulterius non attingere deoerim, sicut de concubitu potui. Itaque freni gutturis temperata relaxatione et constrictione tenendi sunt. Et quis est, Domine, qui non rapiatur aliquantulum extra metas necessitatis? Quisquis est, magnus est, magnificet nomen tuum. .... XXXI, 797-799.

Conficitur ut se habet ad tentationes carnis libidinis. — Jubes certe, Domine, ut contineam a concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum, et ambitione sæculi. .... Sed adhuc vivunt in memoria mea, talium rerum imagines, quas tibi consuetudo me fixit; et occurrant mihi vigilantium quidem carentes viribus, in somnis autem non solum usque ad delectationem, sed etiam usque ad consensionem factumque stultissimum. Et tantum valet imaginis illusio in anima mea et in carne mea, ut dormienti falsa visa persuadeam quod vigilantia vera esse non possunt. Nunquid tunc ego non sum, Domine Deus meus? Et tamen tantum interest inter meipsum et meipsum, intra momentum quo hinc ad soporem transeo, vel huc inde retranseo! Ubi est tunc ratio, quæ talibus suggestionibus resistit vigilans? Et si rea ipsæ ingerantur, inconvulsus manes. Nunquid clauditur cum oculis? Nunquid soporitur cum sensibus corporis? Et unde sæpe etiam in somnis resistimus, nostrique propositi memores atque in eo castissime permanentes, nullum talibus illecebris adhibemus assensum? Et tamen tantum interest, ut cum aliter accidit, evigilantes ad conscientiam requiem redeamus; ipsaque distantia reperimus nos non fecisse; quod tamen in nobis quoquo modo factum esse doleamus.

Nunquid non potens est manu tuas, Deus omnipotens, sanare omnes languores animæ meæ atque abundantiore gratia tua lascivos motus etiam mei soporis extinguere? Angebis, Domine, magis magisque in me munera tua, ut anima mea sequatur me ad te, concupiscentiam visco expedita, ut non sit rebellis tibi, atque ut in somnis etiam, non solum non perpetret istas corruptelarum turpitudines per imagines animales usque ad carnis fluxum, sed ne consentiat quidem. Nam ut nihil late vel tantillum libeat, quantum possit nutu cohiberi, etiam in castis dormientis affectu non tantum in hac vita, sed etiam in hac ætate, non magnum est Omnipotentis, qui valet facere supra quam petimus et intelligimus. Nunc tamen quid adhuc sim in hoc genere mali mei, dixi Domino bono meo, exultans cum tremore, in eo quod domas mihi, et iugens in eo quod inconsummatus sum, sperans perfecturum te in me tuas misericordias usque ad pacem plenariam, quam tecum habebunt interiora et exteriora mea, cum absorpta fuerit mors in victoriam, XXXI, 796, 797.

Ut se gerit ad odorum illecebras. — De illecebra odorum non salago nimis. Cum absunt non requiro; cum adsunt, non respuo, paratos etiam eis semper carera. Ita mihi videor; fortasse fallor. Sunt enim et istæ plangendæ tenebræ, in quibus me latet facultas mea quæ in me est; ut animus meus de viribus suis ipse se interrogans non facile sibi credendum existimet, quia et quod inest, plerumque occultum est, nisi experientia manifestetur. Et nemo securus esse debet in ista vita, quæ tota tentatio nominatur, utrum qui fieri potuit ex deteriore melior, non sit etiam ex meliore deterior. Una spes,

una fiducia, una firma promissio, misericordias, XXXI, 799.

Ut se gerit ad oculorum illecebras. — Pulchras formas et varias, nitidas et amoenos colores amant oculi. Non teneant hæc animam meam; teneat enim Deus qui fecit hæc, bona quidem valde, sed ipse est bonum meum, non hæc. Et tangunt me vigilantem totis diebus, nec requies ab eis datur mihi, sicut datur a vocibus canoris, aliquando ab omnibus, in silentio. Ipsa enim regina colorum lux ista, perfundens cuncta quæ cernimus ubique per diem fuero multimodo allapsu blanditur mihi aliud agentem eam non advertenti. Insinuat autem se ita vehementer, ut si repente subtrahatur, cum desiderio requiratur, et si diu abest, contristat animum.

O lux quam videbat Tobias, cum clausis oculis istis filium docebat vitam. .... Resisto seductionibus oculorum, ne implicentur pedes mei, quibus ingredior vitam tuam. .... Quam innumerabilia, variis artibus et opificis in vestibus, calceamentis, vasibus et cujuscumodi fabricationibus, picturis etiam diversisque figmentis, atque his usum necessarium atque moderatum etiam piam significationem longa transgredientibus, addiderunt homines ad illecebras oculorum, foras sequentes quod faciunt, intus relinquentes a quo facti sunt et exterminantes quod feci sunt! At ego, Deus meus, et decus meum, etiam hæc dico tibi hymnum, et sacrifico laudem sacrificatori meo, quoniam pulchra trajecit per animas in manus artificiosas ab illa pulchritudine veniunt, quæ super animas est, cui suspirat anima mea die ac nocte. Sed pulchritudinum exteriorum operatores et sectatores inde trahunt approbandi modum, non autem inde trahunt utendi modum. Et ibi est, et non vident eum, ut non eant longius et fortitudinem suam ad te custodiant, nec eam spargant in diliciosas lassitudines. Ego autem hæc loquens atque discernens etiam istis pulchris greasum laqueo; sed in evellis, Domine, evellis tu, quoniam misericordia tua ante oculos meos est. Nam et ego capior miserabiliter, et tu evellis misericorditer; aliquando non sentientem, quia suspensus incidarum; aliquando cum dolore, quia jam inhaeseram, XXXII, 800, 801.

Ut se gerit ad voluptates aurium. — Voluptates aurium tenacius me implicaverant et subjugaverant; sed resolvisti et liberasti me. Nunc in sonis quos animant eloquia tua, cum suavi et artificiosa voce cantantur, fateor aliquantum acquiesco, non quidem ut hæream, sed ut surgam cum volo. Attamen cum ipsis sententis quibus vivunt, ut admittantur ad me, quærent in corde meo nonnullius dignitatis locum, et vix eis præbeo congruentem. Aliquando enim plus mihi videor honoris eis tribuere quam decet, dum ipsis sanctis dictis religiosus et ardentius sentio moveri animos nostros in flammam pietatis, cum ita cantantur, quam si non ita cantarentur; et omnes affectus spiritus nostri pro aul diversitate, habere proprios modos in voce atque cantu, quorum nescio quia occulta familiaritate excitantur. Sed delectatio carnis meæ, cui mentem enervandam non oportet dari, sæpe me fallit, dum rationem sensus non ita comitatur ut patienter sit posterior; sed tantum quia propter illam meruit admitti, etiam præcurrere ac ducere conatur, ita in his pecco non sentiens, sed postea sentio.

Aliquando autem hæc ipsam fallaciam immoderatus cavens, erro nimia severitate; sed valde interdum, ut melos omne cantilenarum suavium quibus Davidicum Psalterium frequentatur, ab auribus meis removere velim, atque ipsius Ecclesiæ; tutiusque mihi videtur quod de Alexandrino episcopo Athanasio sæpe mihi dictum commemini, qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem Psalmi, et pronuntianti vicinior esset quam canenti. Verum tamen cum reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiæ tuæ in primordiis recuperatæ fidei meæ, et nunc ipso quo moveor, non cantu, sed rebus quæ cantantur, cum liquida voce et convenientissimam modulationem cantentur, magnam instituti hujus utilitatem rursus agnosco. Ita fluctuo inter periculum voluptatis et experimentum salubritatis, magisque adducor, non quidem irretractabilem sententiam præferens, cantandi consuetudinem approbare in Ecclesiâ, ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat. Tamen cum mihi accidat, ut me amplius cantus, quam res quæ canitur, moveat, penaliter me peccare confiteor, et tunc malle non audire cantantem. Ecce ubi sum; flete mecum, et pro me flete, qui aliquid boni vobiscum intus agitis unde facta procedunt. Nam qui non agitis, non vos hæc movent. .... XXXII, 800.

CASSIANUS, Massiliensis presbyt. — Vita cum omnia hominum genus pulsant, non tamen uno modo impetunt cunctos. In alio namque spiritus fornicationis locum obtingit principalem, in alio supererigit furor, in alio

cenodoxia vindicat tyrannidem, in alio arcem superbia tenet. Et cum constet omnes ab omnibus impugnari, diverso tamen modo et ordine singuli laboramus.

Quamobrem ita nobis adversus hæc arripienda sunt prælia, ut vitium unusquisque quo maxime infestatur explorans, adversus illud arripiat principale certamen, omnem curam mentis ac sollicitudinem erga illius impugnationem observationemque diligens, adversus illud quotidiana jejuniis dirigens spiritalia contra illud cunctis momentis cordis suspiria crebroque gemituum tela contorquens, adversus illud vigiliarum labores ac meditationes sui cordis impendens, indesinenter quoque orationum ad Deum fletus fundens, et impugnationis suæ extinctionem ab illo specialiter ac fugiter poscens. Impossibile namque est de qualibet passione triumphum quempiam promereri, priusquam intellexerit industria vel labore proprio victoriam certaminis semel obtinere non posse, cum tamen ut valeat emundari, necesse sit eum die nocturne in omni cura et sollicitudine permanere. Camque se ab ea senserit absolutum, rursus latebras sui cordis simili intentione perlustret, et exploret quam sibi inter reliquas perspexerit dirorem, atque adversus eam specialius omnia spiritalia arma commoveat, et ita semper validioribus superatis eelerem de residuis habebit faciliorem victoriam, quia et mens triumphorum processu reddetur fortior et infirmiorum pugna succedens promptior et preventum faciet præliorum, ut fieri solet ab his qui coram regibus mundi hujus omnigenis congredi bestis, præmiorum contemplatione, consueverunt, quod spectaculi genus vulgo pancarpum vocatur. Hi, inquam, feras quasunque fortiores robore vel feritatis rabie conspexerint dirores, adversus eas primæ congressionis certamen arripiunt, quibus extinctis reliquas, quæ minus terribiles minusque vehementes sunt, exitu faciliore prosternunt. Ita et vitis semper robustioribus superatis, atque infirmioribus succedentibus, parabitur nobis absque ullo discrimine perfecta victoria. Nec lamen putandum quod principaliter quis contra unum dimicans vitium, et velut incautus aliorum tela prospiciens, inopinato ictu facilius valeat sauciari; quod nequaquam fiet. Impossibile namque est eum qui pro cordis sui emundatione sollicitus erga impugnationem vitii cuiuslibet intentionem suæ mentis armaverit, adversus cætera quoque vitia generalem quandam horrorem et custodiam similem non habere, sed cum principalis cordis nostri intentio velut specialem sibi pugnam adversus unam exceperit passionem, pro ipsa orabit attentius, peculiari sollicitudine ac studio supplicans, ut eam diligentius observare, et per hæc eelerem mereatur obtinere victoriam, XLIX, 630, 651.

PATRICIUS (S.) Hibernorum episcopus. — Fortiter ergo resistendum carnali voluptati; fortiter contra fallaces hujus mundi blanditias pugnandum, contraque multimodas Satanæ suggestiones invigilandum. Omni studio lata sæculi via vitanda est, quæ ducit ad mortem; at vero omni cordis desiderio via angusta quæ ducit ad vitam, assequenda est et appetenda. Via hæc angusta, est via abstinentiæ et castitatis et humilitatis, et omnis religionis, quam viam ante nos Christus attrivit, qua via ad suum regnum migravit. Cujus et vestigia et nos sequamur, donec post eum ad urbem regiam perveniamus in qua ipse regnat... LIII, 833.

PAULINUS (S.) Aquileiensis patriarcha. — Teramus carnis nostræ superbiam, quia caro est quæ animam perdit, et totam superbiam afferit. « et qui in carne seminat, de carne et metet corruptionem. » Caro est quæ recipit diabolum; diabolus enim seminat in carnem nostram semina sua, id est homicidium, fornicationem, concupiscentiam, libidinem, iram, rixam, ebrietatem, superbiam, furtum, et omnem suggestionem malam, dicente Apostolo: « Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus spiritus aeris hujus, adversus spiritalia in coelestibus. » ... Caro est misera bestia, quæ gravat animam, dicente Apostolo: « Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. » ... Caro enim nostra in malitia semper vult potens esse; in abstinentia autem, id est in jejuniis et in vigiliis et orationibus ac bonis operibus infirmam se esse fingit...

Itaque mortificemus carnem nostram per abstinentiam et jejuniis et vigiliis et orationes, ne vobis adducat diabolum cum concupiscentiis malis. Caro autem data est nobis quasi animæ bellum quæ si mortificetur, adducit vitam; si nutritur, præparat se contra animam ad bellum. Laudo autem illum qui carnis suæ potest habere potestatem. Dum infirmitatem carnis nostræ timemus salutem animæ nostræ negligimus... Væ, væ animæ misere quam caro persequitur! Caro nostra quotidie contra animam pugnat, et nos contra carnem

pugnare quotidie debemus... Omnem suggestionem malam caro concupiscit et demonstrat; caro concupiscit omne malum; caro hortatur maleficia; caro provocat iram, homicidium, adulterium et rixam; caro inserit ebrietatem et portat omnem concupiscentiam malam hujus sæculi; et omnia mala desiderat caro. O caro bestia crudelis, quid habes, quid gravas animam, quæ nihil desiderasset nisi Deo servire, si tibi inimicæ non se junxisset? Tu autem caro misera, non solum te ipsam occidis, sed et animam occidis. Non sufficit tibi perdillu tua, sed adhuc animam vis in infernum demergere. Væ tibi, anima quæ carnem accepisti contrariam, quæ nec ipsa intrat, nec te permittit introire in regnum colorum! O caro mala, quid queris, quid desideras? Non vis laborem sustinere; non vis inquietam conquescere; suffocas animam, ut versa vice tu sis domina et illa ancilla... Nec tu effugies penam, dum ipsa anima patitur gehennam; nec enim sine te poterit judicari in die iudicii, XCIX, 374—378.

Est adhuc alia malorum carnis congestio, XCIX, 378, 379.

Oratio animæ ad Deum adversus mala carnis.—Non sit in me obscuro, Domine, concupiscentia libidinis, sed amor pulcherrimæ castitatis. Sim ad malum audiendum tarda, ad verbum tuum festina, ad periculum accelerans. Sim in tuo timore sollicita, in amore perfecta, in fide constans, in spe nullatenus dubitans. Dilectione proximi ferream, odii amore non urar, nec invidia livore tabescam. Sanctum opus in me semper spirat ut cogitem, compelle ut faciam. Suade me ut diligam te, confirma me ut teneam te, custodi me ne perdam te. Non ingrediar te requiescat in domicilio meo, ubi tua debet esse mansio, pes superbiæ nec gula concupiscentiæ, fornicatio, nec avaritia, invidia nec ira, tristitia nec vana gloria. Sed profundam humilitatem posco... Da mensuram abstinentiam, qua superflua ventris refrenetur edacitas, quæ me perimit. Da castitatem cordis, quæ me impollutam reddat. Da munditiam spiritus, quia immunda carnis luxuria me demergit. Da manus largifluos ad erogandum eleemosynas, quo tenax avaritia respuatur. Da dilectionis amorem, quo zelus extinguatur invidia. Concede tolerantiam patientiam, per quam ira crudelis bestia superata deficiat. Tribue æterni gaudii spem, qua tristitia amaritudo demulceatur. Fac intrinsecus mentem de bono opere gloriari in te, ut vanæ gloriæ foras ex me non prodeat jactantia. Dona etiam mihi in omnibus tenere justitiam, magnanimitatem, temperantiam, et fac me cum simplicitate esse prudentem, ut et beatam vitam sinceriter agam, et malum prudenter fugiam; atque fraudulentam atque deceptoriam astutiam diaboli intelligere valeam, ne me per speciem boni fallat; et discernere rationabiliter valeam et providere quid boni agam, vel quid mali refugiam. Fac me post hoc mitem, benevolam, pacificam, mansuetam, sine simulatione esse, omnibus bonis concordem, in vigiliis, in jejuniis, in orationibus constanter strenuam. Da etiam in mansuetudine moderatum sermonem, adipsam silentium, ut loquar quod condecet, taceam quod loqui non oportet, ve quidquid ex virtutum fructu conferre dignaberis. Da sine aliquo errore immaculatam tibi servare fidem, et juxta fidem digna esse opera mea, ut fidem rectam opere pravo non pollnam; et te quem credendo confiteor, male vivendo non denegem; et te quem strenua fide sequor actu, negligentibus operibus non offendam.

Fac me in sancto conversantem proposito sequi justitiam, diligere misericordiam, amare veritatem, refutare mendacium, falsum nihil meditari vel loqui, te indesinenter timere, te amare, te diligere, tua præcepta servare, pacem cum omnibus sine dolo retinere, discordes sine simulatione ad concordiam provocare, charitatem cunctis insinuatam offerre, nullum scandalizare, nulli me præferre, sed omnibus inferiorem judicare, reverentiam et timorem, non propter timorem potentum, sed ob Altissimum exhibere; senioribus obedientiam, et charitatem æqualibus offerre; gratiam opportune dilectionis junioribus ostendere; fraterna onera, sive pericula æquanimiter sustinere; cunctis simul prodosse, non obesse; nulli nocere, nulli adversari, nullum calumniari, nulli offendiculum ponere, nullum judicare, nulli detrudere, nulli injuriosam esse, nullius carpere vitam, nullius explorare semitam; sed de me ipsa tantum esse sollicitam, malum pro malo nequaquam rependere; injuriarum mearum nec memorem esse ultatenus nec vindicem, sed in omni bonitate superare malitiam; maledicenti benedictionem parare, inimicum et amicum diligere; convicia et contumelias irascentium sustinere, non rependere; injurias cito oblivisci, offensori meo ignoscere, ad veniam concedendam semper paratam esse; aliena non concupiscere, nec occasione qualibet auferre; mea vero non habentibus misericorditer erogare; adventum et peregrin-

nam propter te, qui redemisti me, retinere, esurientem reficere, sitientem potare, hospitem colligere, nudum operire, visitare languidum, requirere carceratum, consolari tristem, afflicto et lugenti compati, non habenti præbere necessaria, victum et vestitum dividere cum egeno, amplecti indigenam, fovere domesticum, amare peregrinum, redimere captum, suscipere advenam, tueri pupillum et orphanum, suffragari viduæ, subvenire oppresso, præstare auxilium desolato, ...; vel quæcumque præceptorum tuorum documenta declarant, diligenter credere et audire, ardentem investigare, prudenter scire, festinanter exercere, desideranter implere et coram te humilem semper existere, ut surgam, non deiciar; erigar, non subruar; ascendam, non descendam, quia caro cum qua inhabitio, semper perducere me vult ad peccatum, mecum vult coronari, sed non mecum decernere.

Nullum pessimiorum patior hostem quam corpus meum in quo inhabitio. Est enim quasi leo subversor in domo mea; undique me pestifero morsu dilacerando consumens. Ideo longa trahens suspiria, clamitando dicam; « Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei. » per quem? « Per Jesum Christum Dominum nostrum. » hæc velim, o Jesu salvator bone, redemptor optime; hæc velim quæ hucusque nunc supplicanda deprecata sum; hæc et hæc deprecor, quia pretiosissimo sanguine tuo redempta sum, ut propter carnis corruptionem non peream in æternum, non veniam in mortem secundam, neque in terram oblivionis. Hæc vox mea in auribus misericordiæ tue sonet, ut tuam, non carnis faciam voluntatem; et omnis mens mea te meditetur, in te delectetur, te sequatur, te confiteatur, quia redimendo me in æternam misericordiā tuā est, et in misericordiā tuā revixi perditā peccatis adolescentiæ meæ, et egi penitentiam coram te, quia servasti mihi tempus conversionis, quæ considerans peccata mea compuncta sum, et te inspirante egi penitentiam coram te.

Lætā jam inde tibi nunc et semper innumeras gratias refero, quia ut invenirem te, tu prius quaesisti me; ut redirem ad te, tu compulisti; ut verberarer, tu sicut pius Pater respexisti; ut confiterer, tu es operatus; ut me recognoscens plangerem, tu dedisti mihi. Pone, Domine, lacrymas meas in conspectu tuo, et perveniat ad te in cælum deprecatio mea. Adesto, precor, et subveni, atque in manibus tuis commendatam tibi me ipsam suscipe, libera me de ore saevissimi draconis et de manu atrocissimi inferni. Cum acceperis me, et auferes de medio umbræ mortis, imo deduces in semitam lucis, in clarissimam regionem viventium. Colloca me in caulis tuissimis gregum tuorum, quia tu es pastor bonus, qui requiris et redudis perditam ovem, tu eris et salvas inveniam; sanas et foves languidam. Et tu es misericors Dominus, qui sperantes in te non confundis, requirentes te non derelinquis, revertentes ad te non respicis; sed exultando et laudando suscipis, atque in æterna beatitudine una cum sanctis et electis tuis æternaliter regnare concedis, quia est tibi cum æterno Patre et Spiritu sancto, una deitas, gloria, virtus, imperium et potestas in sæcula sæculorum. Amen, XCIX, 279-283.

PETRUS CANTOR. — *De vitio loquacis.* Male autem loquacitatis, vel garrulitatis quatuor sunt causæ: adulatio, jactantia, cupiditas, incauta loquacitas. Loquacitas illicque contraria est bonæ taciturnitatis, contra quam clamat propheta dicens: « Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis. Non declines cor meum in verba malitiam, » unde abbas Serapion: Non est membrum in corpore meo quod ita timeam sicut linguam; « Si quis putat se esse religiosum, non refrænas linguam suam a malo, sed seducens cor suum, huius vana est religio. » Idem Serapio ait: Diu flevi, multos labores sustinui, et diu in eremo vixi, nunquam tamen ad mensuram humilitatis et taciturnitatis, quam habuit filius meus Zacharias potui pervenire. Item: Nunquam presente sene emisit verbum, sed quod dicebat laudabam. Item idem cuidam querenti: Quomodo quietus habitabo? respondit: Inter quos vivis, vive sicut advena, non dominus, et nunquam potestatem habeat verbum tuum coram te. Item idem: Si vis amari et quietus vivere, multum tace. In multiloquio enim non deerit peccatum. » Lanfrancus ne pro sua litteratura superbiat, semper tacuit, quousque pervenit usque ad fidei periculum. Quidam enim Patrum ne peccaret in lingua fere semper quasi frenum, calculum in ore detulit. Item, sicut lotius est peccare in remissione misericordiæ, quam in rigore justitiæ, sic et in taciturnitate magis quam in loquacitate. Item: « Quis est homo qui vult vitam, etc. », CCV, 196, 196.

Gula quatuor habet satellites: quid, quantum, quale, quando. Quid, consistit et attenditur in genere edulii;

quantum in quantitate; quale in condimento cibi, vel salsamenti, vel etiam utilitate; quando in temporis maturitate et frequentia.

Propter gulam, hinc maris homo scrutatur; hinc terram; alia hamis, alia laqueis, alia retium varis generibus cum magno labore prosequitur. Nullis animalibus, nisi ex fastidio, pax est. Quantum est quod ex istis epulis, quæ per tot comparatis manus, lesso voluptatibus ore bibetis? quantum ex ista periculose capta dominas crudus ac nauseans gustat? quantum ex tot conchyliis tam longe adveclis per istum stomachum inextinguibilem labitur? Dico vos infelices esse, quod non intelligitis, majorem vos famem habere quam ventrem, CCV, 330.

S. Hieronymus ait: Quidam impinguati et dilatati de patrimonio Crucifixi, dapibus et vino ventrem confundunt et distendant, ventris officio disuætu conversum in saccum; maridos cibos et putridos ingerunt et egerunt, stomachumque æstuantem potionibus sedant et relevant, ut Saul aquas bibens singulis noctibus inebriatus est. ... Quod si Apostolus, o filia, castigat corpus suum, et in servitutem redigit, ne aliis prædicans, ipse reprobis efficeretur, quomodo tu juvenula adhuc in fervore juventutis posita, dapibus et vino plena, de castitate eris secura. Quod si Vesuvius ardens, si Olympus ignivomus, si Ætna vaporibus plena caloribus ardet, quanto magis juveniles medullas vino et dapibus plenæ et inflammatae! ....., CCV, 331.

Patet ergo ex sanctorum auctoritatibus abstinendum et sobrietatem collectaneas et nutritices esse continentie, gulam vero luxuriæ. Venter enim mero æstuans de facili labitur in libidinem. Cave tibi, ne prosternaris in convivio inter epulas cum filiabus Job. In majoris fratris convivio filios Job Satan obruit, non quod illi ventri vacabant, sed tamen quia inter convivii intentio mentis deos minus fervet et minus providet. Samson inter epulas Philistæorum prostravit; Nabuchodonosor abutens epulis et vasis Domini audit vices terribiles. .... Diabolus gula primos parentes tentavit. ...., CCV, 332.

Gulam et ebrietatem conjungimus, quia sicut gula, ita et ebrietas ventrem distendit, carnem accendit, libidinem fovet, et nutrit. Unde Lot, quem non vicit Sodoma, vicerunt vina, ut committeret incestum cum filia; Nos etiam, etc., CCV, 330.

Contra pigros. — Evnervantibus autem sacre Scripturæ, peccatorumque pessimis ponderatoribus, adjuncta est, et collectanea pigritia, ob quam nec lecitant, nec per scrutantur sacram Scripturam. Pigritia maximum est peccatum. Quid accusas Salomon, ait: « Unusquisque, piger dormis? quando consurges ex somno tuo? » CCV, 246-249.

Et cum in omni fere genere humano, pigritia redargui possit et inveniri, maxime in clero reperitur, quia magna otia clericorum sunt. Non est quid agatur apud eos, cum tamen dicat Apostolus: « His denuntiatio est panem suum scilicet proprii laboris, manducet. » Sic et illud exponitur: « In labore et sudore vultus tui vesceris pane tuo. » Per panem omne necessarium corpori intelligitur. A parte, totum scilicet corpus latet. Labor enim hominis consistit, non tantum in acquirendo cibum, sed in vestiendo, in ædificando in quo habitat preparando. Est autem labor multiplex, naturæ, gratiæ et culpæ. Labor naturæ duplex, corporalis scilicet et spiritalis; spiritalis in cogitatione, corporalis multiplex. Nec prohibet Dominus laborem naturæ, qui est scilicet ad necessitatem, ubi ait: « Nolite solliciti esse de crastino, » secundum sollicitudinem vitiosum, non necessariam providentiam. Labor gratiæ est ad gratiam et propter gratiam. Qui duplex est, corporalis scilicet et spiritalis, et uterque triplex. Est enim labor penitentialis, ut: « Laboravi in gemitu meo. .... », CCV, 249, 250.

Commendatio solitudinis lecti. — S. Hieronymus a scholis liberalium artium convolans ad eremum, sic scribit eadem, cum ad eremum, et mundi contemptum invitas: O desertam Christi floribus vernans! O solitudo, in qua nascuntur illi lapides de quibus in Apocalypsi civitas magni regis extrahitur! O eremus familiaris Deo gaudens! Quid agis, frater, in sæculo, qui major es mundo? Quamdiu tectorum umbræ te premunt? Quamdiu famosorum urbium carcer includit? Crede mihi, in eremo nescio quid plus lucis aspicio. Licet, sarcina carnis obiecta, ad parum atheris volare fulgorem. Pauperalem times? Sed beatos pauperes Christus appellat. Labore terreris? Nemo athleta sine sudoribus coronatur. De cibo cogitas? Sed fides famem non timet. Supra nudam metuis humanam exarsit jejunii membra collidere? Sed jacet Dominus tecum. Squalidi capitis horret mentis cessaries? Sed caput tuum Christus est. Infelix eremi vastitas terret? Sed tu paradisum mente deambulas.

Quotiescumque illuc cogitatione transcendis, toties in eremo non eris. Scabra sine balneis attrahitur cutis? Sed qui in Christo semel lotus est, non habet necesse iterum lavari. Et breviter ad cuncta audias Apostolum respondentem: « Non sunt condigne passionis huius temporis... » Delicias es miles, si hic vis gaudere in saeculo, et postea regnare cum Christo, CCV, 215, 214. .... Intremus, idem inquit, solitudinem, quasi quendam secreta ruris, ubi cibarios panes et olus manibus nostris irrigatum, lac delicias rusticanae, viles quidem, sed innocentes cibos praebent. Ita viventes, non ab oratione somnus, nec saturitas a lectione revocabit. Si aestus est, secretum arboris umbram praebit. Si autumatus, ipsa aeris temperies et strata subter folia, locum quietis ostendit. Vere ager floribus depingitur, et inter querulas aves psalmi dulcius cantabuntur. Si frigus fuerit et brumales aëres, ligna non enim, calidus vigilabo, vel dormiam certe, quod sciam utilius, non algebo. Habeat sibi Roma suos tumultus, rumoribus vacet, salutationibus gaudeat: « Nobis Deo adherere bonum est.... CCV, 214.

Idem ait: quoties in eremo constitutus, scilicet in horrido monachorum habitaculo, putavi me Romanis interesse deliciis, sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra, deformis et squallida cutis, sicut Aethiopice carnis obduserat; quotidie lacrymae, quotidie gemitus, et si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa haerentia collidebam. Sic ob gehennae metum tali carcere ipse me damnaveram, et socius factus scorpionum et ferarum, saepe choris intereram puellarum. Pallebant ora jejuniis, et mens desideris aestuabat, ad Jesu pedes jacebam, rigabam lacrymis, crine tergebam, et repugnantem carnem vigilis et jejuniis cibo crudo utens et aqua frigida, cum in cocto aliquid ait luxuriae, mihi subjugabam, CCV, 215.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal. — Age, homo, quid est caro ista, quam videlicet tam vigilantia cura vestibus contegis, et tanquam regiam sobolem molliiter patris? Nonne massa puritudo? Nonne vermis, pulvis ac cinis? Nec iste qui nunc est, a sapiente viro attenditur, sed potius dignum ac saltem, virus, fetor et obscenae corruptionis illuvies, quae postmodum futura est, penduratur. Quas ergo gratias tibi referent vermes, qui voraturi sunt carnes quas molliiter ac suaviter enutristi? Age, inquam, cur passus est Christus? An ut proprios reatus ablueret, et excessus sui commissa dederet? Sed audi Petrum de illo dicentem: « Qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. » Ad quid ergo passus est? Ad hoc Petrus ipse respondet: « Christus, ait, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus. » Christus ergo primo passus est, quem protinus apostoli sunt secuti, quorum et nos vestigia praecipimus imitari sicut unius eorum dicit: « Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. » Ad quid ergo Christum legimus passum, nisi ut ejus et vestigio prosequamur exemplum? Obsecro itaque vos, dilectissimi, aures vestras a serpentinis perversa loquentium abillis claudent, easque in simplicitate pauperis et crucifixi Christi Jesu virgines custodite; aureum Babylonis poculum et calicem Ira Dei, qui vobis blande porrigitur, ab ore vestro repellite; pestifera superborum et adulterantium verbum Dei venena vitate. De quibus ad Timotheum Apostolus ait: « Profusa et vaniloqua devota; multum enim proficiunt ad impietatem; sermo eorum ut cancer serpit. » Ne vobis et mihi, quod absti! gemina formido contingat, quam Apostolus diversis ponti in locis: « Vobis quidem timeo, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate quae est in Christo Jesu; mihi autem illud timeo ne sine causa laboraverim in vobis... » Non ergo mens sancta participare crucem Christi metuat, non ejus contumeliam in nuditate corporis erubescat.... Numquam plane de sui corporis nuditate confunditur qui clara mentis aële futurae praemia retributionis contemplantur, nec perhorrescit plagarum sub momento volantem asperitatem qui provide considerat eam quae sibi compensanda est suavitate aeternae dulcedinem.

Quam jucundum, o quam insignis spectaculum! cum supernus iudex de coelo prospectat, et homo secretissimum in inferioribus pro suis delictis mittit! Ubi reus ipse, in pectoris sui tribunalibus praesens, tristitiam tenet officium: in corde se constituit iudicem, reum in corpore, manibus se gaudet exhibere tororem, ac si Deo sanctis poenitens dicat: Non opus est, Domine, ut officio tuo me punire praecipias; non expedit ut me ipse iusti examinis ultione percillas; ipse mihi manus injecto,

ipse de me vindictam capio vicemque meis peccatis reddo. Et hoc est profecto quod Petrus apostolus admonet dicens: « Nemo vestrum patiat quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor; si autem ut Christianus non erubescat. » Enimvero ubi hoc fit, demones fugiunt, et quod ad Christi gloriam earumque fit ignominiam, cernere perhorrescunt. Huic econtra spectaculo assistant angeli, qui gaudent de peccatore converso; et hoc Deo gaudentes annuntiant, cum jam invisibilis iudex id ipsum per se delectabiliter cernat. Haec est hostia quae viva martatur, ad Deum per angelos oblata defertur; et sic humani corporis victima illi unico sacrificio quod in ara crucis oblatum est, invisibiliter permiscetur; et sic in uno thesauro sacrificium omne reconditur, videlicet et quod unumquodque membrum et quod caput omnium obtulit alectorum, (XLV, 684-686).

SMARAGDUS abb. — Jejunia nostra sanctificemus religionis obsequiis. Quid autem est aliud: « Sanctificare jejunium, » nisi jejunia causa sancta velle, iusta facere, iniqua vitare. Sanctificat ille jejunium qui flammam concupiscentiae irascuntiae, mansuetudinis mentis placabilitate restituit. — Sanctificat jejunium, qui lascivientes oculos turpi ab aspectu habentis castitatis avertit. — Sanctificat jejunium, qui convivorum jacula scuto patientiae repercussa dispergit. Sanctificat jejunium qui litigantium tumultus pacifici sermonis et linguae prudentioris arte compescit. Sanctificat jejunium qui consurgentes in semetipso vanarum cogitationum spinas evangelico sulcanti vomere, velut quidam pectoris sui arator excidit. Sanctificat jejunium qui inopias egenorum pro quantitate substantiae suae miserantis manus humanitatis solatur. Apprime sanctificat ille jejunium qui per omnia praeceptis divinae legis intentus diabolica a corde suo repulit tentamenta. Et ideo, si volumus placita exhibere jejunia, simul in fide fortes, in iudiciis iusti, in amicitia fideles, in iniquis patientes, in contentionibus moderati, refugientes larpiliquia, adversus iniqua constantes, in conviciis sobrii, in voluptatibus continentis, in caritate simplices, inter subdolos cauti, condolentes tristibus, contumacibus resistentes, in suspicionibus parci, inter malitiosos taciti, inter homines comaequales. Si huiusmodi virtutibus nostra voluerimus sanctificare jejunia, tribuente Domino ad festivitatem Paschalis gratiae, et ad gaudia coelestium promissionum indubitata fiducia et conscientia laetiore veniemus.

Bene jejunat quicumque esurientem suam refecti pauperis satietate sustentat. Bene jejunat qui divini recordatione iudicii semetipsum refrenans, ab omni se illecebrarum voluptate suspendit. Bene jejunat qui carnis suam vitiorum gemitum pululantem, sanctorum meditatione virtutum et sobrietatis amore comigat. Bene jejunat qui fraternitas injurias pacifici pectoris lenitate dimittit. Gratissimum Deo deferit jejunium qui mentem suam a pravis cogitationibus, oculosa concupiscentia, linguam manibusque a lite custodit. Et sic jejunium nostrum sanctificet castitas, ornet patientia, benignitas foveat, misericordia laetificet, commendat humilitas, ut gemino quodam corporis animique jejunio divina non gratia semper commendemus, CII, 682, 683.

TAIO, Casarangustan. episcop. — Peccata carnis ignorantibus tanto sollicitius ruissim praecipitem metuant, quanto altius stant. Noverint itaque quia quo magis loco prominenti consistant eo crebrioribus sagittis insidiatoris impetuntur, qui tanto ardentius solet erigi, quanto se robustius conspicit vinci; tantoque intolerabilius designatur vinci, quanto contra se videt per integra infirmas carnis castra pugnari. Admonendi sunt castimoniam servantes, ut incessanter praemia suscipiant... Eunuchi quippe sunt, qui, compressis carnis motibus, affectum in se pravi operis abscedunt. Hi sequuntur Agnum quocumque terit; hi cantant canticum quod nemo possit dicere, nisi illa centum quadraginta quatuor millia.... LXXX, 858-860.

Abstinentes solliciti semper aspiciant se cum gula vitium fugiunt, aciora his vita ex virtute generantur; ne dum carnem macerant, ad impatientiam spiritus erumpant, et nulla jam virtus sit quod caro vincitur, si spiritus ab ira superetur. Pensandum est virtus abstinentiae quam parva respicitur, quae non nisi ea alia virtutibus commendatur... Jejunium quippe sanctificare est adjunctis bonis aliis dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Admonendi sunt abstinentiam offerunt, cum ea quae sibi de alimentis subtrahant indigentibus largiuntur..., LXXX, 861, 863.

SERIES DECIMA SEPTIMA.

In Serie præcedenti de præceptis tum Dei tum Ecclesiæ tractavimus, et cum ex illorum observatione oriantur virtutes, Series hæc decima septima vicissim exhibebit Indices de virtutibus theologicis, Fide, Spe, Charitate; de Virtutibus moralibus, quæ sunt multiplices; de Officiis vel muneribus cleri tam regularis quam sæcularis; de Continentia et Cælibatu; de Virginitate et Virginibus; de Monialibus Deo consecratis; de Viduis; de Regibus, etc. Illis præterea subnectimus tres Indices, quorum primus Anecdotalis Lectori proponit præclarissima Facinora quæ in Patrologiæ Cursu referuntur; secundus revocat memorabiles sententias ex SS. Patribus excerptas, quæ præsertim ad virtutes et ad vitæ christianæ informationem attinent; tertius vero memorat Virtutes ethnicorum speciales quas Patres laudibus extulerunt.

CLII.

INDEX DE FIDE,

IN EO SPECTATA QUOD SIT VIRTUS THEOLOGICA,
ET PRÆBENS PATRUM DOCTRINAM DE ILLIUS NATURA ET PRÆSTANTIA, DE
NECESSITATE ET EFFECTIBUS, DE QUALITATIBUS, OBJECTO ET PRÆMIO.

I. — De fidei natura.

Fidei donum, S. Hilarius, X, 258. — Fides animæ et cordis officina est, id., IX, 154. — Fides donum est misericordiæ Dei, S. Ambrosius, XVI, 85. — Fides est a Deo, S. Augustinus, XXXIV, 85. — Est opus Dei, id., XXXV, 1602. — Donum Dei, id., XXXII, 622; XXXVII, 1116; XXXVIII, 254, 750, 911, 915, 915; XLIII, 247; XLIV, 552, 897, 976. — Donum omnino gratuitum, id., XLVI, 309, 616. — Fidei initium Dei donum est, id., XXXVIII, 979; XLIV, 961. — Non solum initium fidei, sed etiam incrementum donum Dei est, *ibid.*, 992, 995. — Fides modo dicta, id., XXXV, 1760; XL, 515. — Fides sic appellata est, quia fit quod dicitur, XXXIII, 285; XXXVIII, 528. — Fides est asperandum substantia, convictio rerum quæ non videntur, id., XXXVIII, 699. — Fides catholica testimonio lectionis collecta, et apostolica veritate fundata, *ibid.*, 556. — Fides titubet, si divinarum Scripturarum auctoritas vacillet, id., XXXIV, 35. — Fides habet quoddam lumen suum in Scripturis, id., XXXVIII, 698. — Fides est credere quod non vides, id., XXXV, 1690. — Fides proprie est rerum quæ non videntur, id., XL, 235. — Fides tollitur si tollatur assensus, *ibid.*, 245. — Ubi defecerit ratio, ibi est fidei ædificatio, id., XXXVIII, 1157. — Fides est recta credulitas, ex qua omne quod non est peccatum est, et sine qua impossibile est placere Deo, S. Fulgentius, LXV, 570. — Fides a Deo datur, *ibid.*, 159, 418, 475. — Fides unde dicta, Cassiodorus, LXX, 865. — Fides est rerum non apparentium argumentum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1202. — Fides illarum rerum argumentum est quæ apparere non possunt, Taio Cæsarug., LXXX, 816.

Fides idipsum est quo fieri credimus id quod nondum videre valeamus, S. Hildephonsus, XCVI, 108. — Fides est ignota rei et miranda certitudo, Aculinus, CI, 972. — Est credere quod non vides, C, 867. — Fides ideo sperandorum substantia est, quia in se omnia illa gerit quæ non videntur, S. Paschasius, CXX, 1594. — Fides maximum Dei donum est, *ibid.*, 1558. — Fides iustitiæ est origo, sanctitatis caput, devotionis principium, religionis fundamentum, *ibid.*, 1589. — Fides ea est per quam vere credimus et confitemur etiam si nondum intelligimus,

ibid., 1593. — Fides est fundamentum tam præsentis quam futuræ vitæ, Isidorus Mercator, CXXX, 27. — Fides est credulitas Dei promiscue accepta, Ratherius, CXXXVI, 594. — Fides quid sit, S. Petrus Damianus, CXLIV, 708. — Quid fides, Guibertus, CLVI, 657. — Fides est virtus quædam per quam ea quæ dicuntur nobis, etsi nondum appareant, certissime tamen credimus et fieri non dubitamus, S. Bruno Sign., CLXV, 903. — Definitio fidei secundum Apostolum, Hildebertus Cen., CLXII, 1068. — Est vera virtus si per directionem operetur, *ibid.*, 1069. — Fides unde dicta sit, eo quod scilicet fiat dictum, *ibid.*, 1022. — Fides prima omnium virtus, *ibid.*, 1215. — Fides est omnium virtutum maxima, Godefridus, CLXXIV, 542. — Compendium veteris et novi Testamenti, *ibid.*, 515. — Fides quid sit, Hugo de S. Victore, (LXXV), 45. — Refellit definitionem fidei, qua dicit Abelardus fidem esse estimationem, S. Bernardus, CLXXXII, 1061. — Fides ab intellectu qui differat, *ibid.*, 790. — Fides ex merito non est, sed Dei donum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 837. — Fides quid sit, Petrus Lombardus, CXCI, 883. — Fides sola gratia nobis donatur, Baldvinus, CCLV, 587. — Deus est consummator fidei, *ibid.*, 592. — Fides ex Deo sola est, Petrus Cantor., CLV, 266.

II. — De variis speciebus fidei.

Fides jacens et pene dormiens, S. Cyprianus, IV, 468. — Fides scabra, id., III, 1191. — Fides certa futurorum, id., IV, 678. — Fides cordis, S. Hilarius, IX, 338; S. Philastrius, XII, 1297. — Fides baptismi, *ibid.*, 1181. — Fides historica et temporalis, fides spiritualis et æterna, S. Augustinus, XXXIV, 166. — Fides duplex, fides quæ credimus et fides in promissis, id., XLIV, 235. — Fides alia vulgaris, alia superior a qua fideles vocantur, id., XXXVIII, 145. — Fides alia humanorum pactorum, alia qua baptizati fideles vocantur, id., XXXIII, 181. — Viva fides est, quæ credit in id quod credi debet, S. Anselmus Cant., CLVIII, 221. — Mortua vero fides quæ tantum credit in id quod credi debet, *ibid.* — Fides perhibetur esse duplex, Rupertus Taht., CLXIX, 435. — Fides triplex, præceptorum, signorum, promissionum, S. Bernardus, CLXXXIII, 668. — Vivida et victoriosa

CLIII.

INDEX DE SPE, UT VIRTUTE THEOLOGICA.

QUA ERIGITUR ANIMUS AD SPERANDAM A DEO ÆTERNAM
BEATITUDINEM EJUS AUXILIO OBTINENDAM,

IN QUO DE ILLIUS NATURA ET CERTITUDINE, DE NECESSITATE, PRÆSTANTIA,
OBJECTO ET EFFECTIBUS,
AC DE PRÆSUMPTIONE ET DESPERATIONE ILLI OPPOSITIS.

I. — De spei natura.

Spei natura, S. Hilarius, X, 638. — Spes ne sit incertorum præsumptio, sed expectatio cognitorum, id., IX, 417. — Spes quid sit nisi futurorum expectatio, S. Ambrosius, XVI, 1081. — Spes non nisi bonarum rerum est, nec nisi futurarum, et ad eum pertinentium qui sperat, S. Augustinus, XI, 235. — Quid spes, Haymo, CXVIII, 875; S. Paschasius Radbertus, CXX, 1435. — Quid sit inter spem et fidem, *ibid.*, 1458. — Spes autem quam videtur non est spes, Lanfrancus, CL, 132. — Spes quam sit, S. Bruno Carth., CLIII, 47, 74, 427. — Quid spes, S. Bruno Sign., (CLXV, 966; Hildebert. Cenoman., CLXXI, 1069; Hugo de S. Victore, CLXXV, 464. — In quo differant spes et fides, id., CLXXI, 1069. — De spe, quid sit, Petrus Lombardus, CXCLII, 811. — Quid sit inter fidem et spem, *ibid.* — Spes quid, Petrus Piot., CCXI, 1091.

II. — De variis speciebus spei.

Spei alia gentium, alia christianorum, S. Augustinus, XXXVIII, 1024. — Spes carnalis, *ibid.*, 34. — Spes bonorum temporalium quam levis et incerta, *ibid.*, 861. — Spes raris in pecunia, in honore, in amico poteste, id., XXXVI, 237, 600. — Spes perversa decipit, sicut homo et recia liberat, id., XXXVIII, 535. — Spes alia est promissionum æternorum, alia divini auxilii, id., XXXVII, 1541. Quotuplex spes, S. Bernardus, CLXXXIII, 608.

III. — De certitudine spei nostræ.

Spei nostra nititur Dei promissis, S. Hilarius, IX, 548. — Maxime nititur Dei misericordia, *ibid.*, 522. — Quantis ad sperandam veniam nos Deus titulis indulgentiarum provocaverit, S. Ambrosius, XV, 1442. — Spei nostræ certitudo, S. Augustinus, XXXVIII, 861. — Spes Christianorum quam solida, id., XXXVII, 1074. — Spes nostra in promissione Dei fundatur, XXXV, 1656. — Spes nostra quibus arrhis salutis a Deo erigitur, XXXVII, 1941, 1942. Spes nobis data salutis, quia certa est, tanquam jam data esset eadem salus loquitur Apostolus, XI, II, 251, 252. — Spes nobis in Christo est, quia jam in illo completum est, quod nobis promissum speramus, XI, II, 251. — Spei certitudo in causa est, ut quod faciendum est, factum dicatur, id., XXXVIII, 180. — Spes quam certa, S. Bernardus, CLXXXIII, 200. — Spes ex Dei cognitione et sui uscitur, id., CLXXXIII, 975. — Iris considero in quibus tota spes mea consistit, charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redemptionis, S. Bernardus, CLXXXIII, 544. — Spes nostra innititur gratuito Dei electioni et bonitati, Adamus Præmonst., CXCIII, 680.

IV. — De necessitate et præstantia spei.

Spei gestis est ostendenda, S. Hilarius, IX, 546. — Spes æternorum bonorum in veterum Patrum vita et gestis continetur, *ibid.*, 651. — Spei futuri secularia continentur, *ibid.*, 941. — Spes ita videtur esse connexa fidei et charitati ut sint aliis aliis necessariis, S. Zeno, XI, 280. — De Domini liberatione non diffidendum et

quare, S. Ambrosius, XIV, 1035. — Spes hic necessaria est, S. Augustinus, XXXVIII, 369. — Comos est fides, *ibid.*. — Spes nequit esse sine fide, sed sine ea fides potest esse, id., XL, 234. — In Dei misericordia spes omnis collocanda est, S. Fulgentius, XLV, 3. — Quantum necessaria spes peccatoribus ad penitendum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1031. — Anima necessaria est spes, Abulcius, CI, 616. — Præter amorem Dei necessaria est spes, S. Anselmus (ant., CLVIII, 219. — Præstantia spei, S. Hilarius, X, 627. — Spei meritum et excellentia in quo sit, S. Leo Magnus, LIV, 397. — Sicut desperatione nihil est deterius, ita firma spe nihil est melius, CLXIV, 794.

V. — De qualitatibus spei.

Spei nostra debet esse patientis, S. Cyprianus, IV, 758. — Spes pertinax, id., IX, 672. — Spes fidelium quæ, S. Hilarius, IX, 681. — Etsi contrarias, etsi affugatis, etc., tamen exspecta Dominum et non te confundet spes, S. Ambrosius, XIV, 1005. — Fides excludit timorem, S. Fulgentius, LXV, 511. — Spem nostram potius committetur timor quam securitas, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 493, 670, 686. — Qualiter spes crescit inter adversa, Haymo, CXVIII, 896. — Quod in præsentiarum nec spes sine timore aliquid agitur, nec timor sine spe ad alia subigitur, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1455.

VI. — De objecto spei.

Spei unica totius orbis, Christus, Tertullianus, II, 760. — Spes Christianorum in eulis, id., I, 200. — Quod speramus, in glorioso Christi corpore spectamus, S. Hilarius, IX, 715. — Spes omnis nostra in Deo, *ibid.*, 320. — Christus spes, *ibid.*, 392, 417. — Spes tota collocanda in Deo, S. Augustinus, XXXVIII, 163. — Insana est spes eorum, qui aliquid a Deo præter ipsum Deum sperant, id., XXXVI, 437, 458. — Speramus angelorum æqualitatem, id., XXXVIII, 834. — Spes nostra in Deo esse debet, S. Leo Magnus, LIV, 154. — De spe non ponenda in homine, Haymo, CXVIII, 896. — Sancta spes est adipsiendi regnum Dei et iustitiam ejus, S. Anselmus Cant., CLVIII, 594. — Ejus bonis inexcogitabilia, S. Bernardus, CLXXXIII, 221. — Speramus non solum in Deo, sed ipsam Deum, CLXXXIII, 220.

VII. — De effectibus spei.

Afflictum spes consolatur, S. Hilarius, IX, 548. — Spes tutissima est contra diabolum munitione, *ibid.*, 592. — Dat vires spes proxima, S. Ambrosius, XV, 1349. — In tempore humilitatis nostræ spes consolatoria est, *ibid.*, 1282. — Quando anxii et solliciti sumus, spes nos futurorum expectatione confirmet, id., XIV, 816. — Spes dilectionem accendere solet, S. Augustinus, XXXVII, 1467. — Reipublicæ divinæ nos adiacet fides, spes, charitas, etc., XXXIII, 533. — Spes salutem et beatitudinem in hac vita nobis obtinet, id., XI, 681. — Spes solatium in hac peregrinatione, id., XXXVIII, 606. — Spes laciat non,

non probata presumere, *ibid.*, 148. — Fidei qualitas de genere conversationis estimari potest, *ibid.*, 56. — Fides habet temptationem et probationem, *ibid.*, 112. — Famen non timet, 1. 678. — Martyrii debitor est, *id.*, II, 128. — Fides nostra debet esse simplex, S. Cyprianus, IV, 760. — Fides una est, *ibid.*, 1136. — Fidel et perfidus non potest esse societas, *id.*, III, 829. — Fides ori atque cordi debet esse connexa, S. Hilarius, X, 397. — Scientia in fide est, ratio in Dei virtute, *ibid.*. — Fides in simplicitate est, in fide iustitia, *ibid.*, 308. — Fidel timor in custodia mandatorum Dei comprobatur, *ibid.*, 859. — Fidei militis est custodire mandata, *ibid.*, 696. — Fidei nostræ maximum opus est humilitas, *ibid.*, 725. — Fidel nullus, *ibid.*, 267. — Fidei natura subiei loquacitate artificia non patitur, *ibid.*, 229. — Fides quam presumpta quæ maxill magis novellæ sive traditioni credi, quam antiquitati, *ibid.*, 283. — Ubi fides modica, illic turbatio, S. Ambrosius, XV, 1633. — Non debet scindi, sed solida permanere, *ibid.*, 1854. — Bonæ fides cum pulchro operum renitit ornato, *id.*, XVII, 662. — Si fides opera non habuerit, mortua est, S. Hieronymus, XIII, 327. — Perfecta est Deum de Deo credere, *ibid.*, 171. — Pura moram non patitur, *ibid.*, 1040. — Non sititiosa, *id.*, XXIV, 660. — Fides non est superborum, S. Aug., XXVII, 650, 874. — Humilitatem habet, *id.*, XXXV, 1670. — Fidei simplicitate laetari oportet, cum parvuli sumus, *id.*, XL, 509. — Fides sine spe et sine charitate pia non est, *id.*, XXXIII, 456. — Fides quæ sit esse debeat, *id.*, XXXIX, 1959. — Fides christianæ quæ et quæ diaboli, *id.*, XL, 1190. — Fides interior et exterior, *ibid.*, 1189. — Fides sola sine operibus non commendat apud Deum, *id.*, XXXV, 2412. — Fides spe nutritur ut corpus cibo, dilectione animatur ut corpus animæ, *id.*, XL, 1025. — Fides nostra ex moribus hominum pendere non debet, *id.*, XXXVII, 1592. — Qui non amat, libenter credit et sperat, *id.*, XLI, 286. — Fides sine charitate mors est, *id.*, XXXV, 1578. — Fides non requirit arbitros, S. Petrus Chrysologus, *id.*, I, II, 9. — Fides stat per orationem, jejunium et elemosynam, *ibid.*, 43. — In corde, non in chartis ponenda, *ibid.*, 87. — Qui fidem querit, rationem non querit, *ibid.*, 38. — Fides tradenda memoria, non libro, *ibid.*, 61. — Fides Christiani quæ et qualis esse debeat, S. Salvianus, LIII, 69. — Caritas robor fidei, fides fortitudo est caritatis, *ibid.*, 229.

Vera salus non erit ubi vera fides non fuerit, S. Fulgentius, LXV, 576. — Consensio bona non est, nisi ubi est fides non facta, *ibid.*, 548. — Fidem sciam Appoloh fidem vocat non secundum rei veritatem, sed secundum opinionem, *ibid.*. — Quod mens credit lingua non taceat, S. Gregorius Magnus, LXXV, 1029. — Fides charitatem præcedit, *id.*, LXXVI, 98. — Quæ signa veram fidem committat debeant, *ibid.*, 1874. — Fides nullis operibus corrupta non solum invenitur indecora, sed etiam mortua, S. Hildephonus, XCVI, 189. — Fides omnium Christianorum una esse debet, Alcuinus, CI, 1546. — Fides sine scientia et fortitudine ubique infirmatur, S. Paschasius, CXX, 800. — Meditandum omni Christiano ut integra sit et fides, et non qualicumque, *ibid.*, 717. — Fides nuda sit virtutibus humanis, nulli unquam defuit victoria, nisi cui talis fides defuit, *ibid.*, 1425. — Fides recta verior quam visio, *ibid.*, 1593. — Fides quomodo vera, Lanfrancus, CL, 115. — Fides mortua est sine Dei dilectione, Godfridus, CLVII, 262. — Sine charitate fides nihil prodest, Rupertus, CLXIX, 869. — Fides sine opere, stella sine luce, Hildebertus Cambrens., CLXXI, 403. — Sola perfecta fides Deo placet, S. Bernardus, CLXXIV, 726. — Fides fides peior et periculosior quam nalla, *id.*, CLXXXV, 111. — Fides otiosa inutilis, *id.*, CLXXXII, 216. — Fides qualis a nobis exigitur, Petrus Lombardus, CXCI, 127.

VII. — De objecto et merito fidei.

Fidel primum et maximum officium est, ut in verum Deum credatur, S. Augustinus, XLI, 127. — Fides in

Deum creatorem non sufficit ad salutem, *id.*, XLIV, 219. Nullus iustorum etiam antiquorum a damnatione totius massæ perditionis salvus esse potuit, nisi per fidem in Christum, *id.*, XXXV, 1918. — Fidei catholicæ quod contrarium est, illud anxia dubitatione falsissimum esse credendum esse, *id.*, XXXIV, 262. — Fides catholica quid tenet, *ibid.*, 221. — Fidel catholicæ expositio, *id.*, XXXIX, 2180. — Fidel nihil addi, nihil minui potest, S. Leo Magnus, LIV, 1062. — Quocumque loco fueris constitutus, principaliter atque indubitanter toto corde retine Patrem Deum et Filium Deum, et Spiritum sanctum Deum, S. Fulgentius, LXV, 675. — Ista est fides catholica ut credamus, etc., S. Bonifacius, LXXXIX, 857. — Credendum est patris in Patrem et Filium et eorum Spiritum, etc., S. Anselmus, CLVIII, 220. — Velle credere quod est credendum est recte velle, *ibid.*, 529. — Quæ de Christo credenda sunt, discrete exponuntur, *id.*, CLXIV, 425.

Secundum fidei merita tantum quisque accipit, quantum se credat accipere, S. Cyprianus, IV, 663. — Fidel meritum, S. Hilarius, X, 184, 195, 627. — Non ex salute fides, sed salus ex fide expectanda, *id.*, IX, 965. — Fide merendum quod petitur, *ibid.*. — Fidel meritis reservatur beatitudo, *ibid.*, 599. — Fidel merito præcedenti quomodo tribuitur misericordia, S. Augustinus, XXXV, 2061. — Fides inchoat meritum, sed etiam fidel meritum est donum Dei, *id.*, XLIV, 965. — Fides est principium meriti, S. Bruno Sign., CLXIV, 736. — Fides ex merito non est, sed Dei donum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 587. — Fides non merito operum præcedentium donatur, Balduinus, CCIV, 587.

VIII. — De fide antiquorum.

Fides ante Christum non erat in terris, Tertullianus, I, 1260. — Ante Domini Passionem salus per nudam fidem debet, *ibid.*, 1215. — Fides Antiqui et Novi Testamenti eadem, S. Leo Magnus, LIV, 319, 354. — Antiqui in fide Christi vivere et placere, *ibid.*, 314, 319, 454, 563, 577. — De fide antiquorum, de perfectione et imperfectione charitatis, Petrus Pictaviensis, CCXI, 1113.

Libri de fide tractantes.

Tractatus de fide, S. Zeno, XI, 269.
De fide libri quinque, S. Ambrosius, XVI, 523.
Liber de fide, Rufinus, XXI, 1124.
De fide rerum quæ non videntur, liber unus, S. August., XL, 472.
De fide et symbolo liber unus, *ibid.*, 181.
De fide et operibus liber unus, *ibid.*, 197.
De fide spe et charitate, *ibid.*, 251.
De fide seu de regula veræ fidei liber unus, S. Fulgentius, LXV, 672.
De fide, Tacio Cæsar., LXXX, 816, S. Hildeg., XCVI, 188.
Homilia de fide spe et charitate, Raban. Maur., CI, 85.
De fide, Raymo Halberst., CXVIII, 896.
De fide, spe et charitate, S. Paschasius Radb., CXX, 1388.
De fide catholica, S. Petrus Damianus, CXLV, 19.
De fide, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 327; Abelardus, CLXXXVIII, 1695.
De fide, S. Bernardus, CLXXXIV, 1200; CLXXXIII, 770.
De fide, Robertus Pullus, CLXXXVI, 816.
De fide, Petrus Lombardus, CXCII, 803, 1082.
Liber de commendatione fidei, Balduinus, CCIV, 571.
De commendatione fidei, defectu fidei, Petrus Cantor., CCV, 268.
Testimonia gentilium de fide, Petrus Bles., CCVII, 869.
De fide, Petrus Pictav., CCXI, 1089.

580. — Quod sola charitas virtus dicenda sit et non, P. Abelardus, CLXXXVIII, 1570. Verè charitatis natura, S. Bernardus, CLXXXI, 188, 500, 508. — Charitatis excellentia demonstratur, Aelfredus abb., CXC, 505. — Charitatis excellentia, *ibid.*, 1078. — Charitate nihil melius et iucundius, Richard. a S. Victore, CXCVI, 917. — De charitate et excellentia charitatis, S. Stephanus Grand., CIX, 108. — Quod charitas sit virtus omnium præstantissima, Petrus Bles., CCVII, 895.

II. — De charitatis necessitate.

Qui charitatem non habet, Deum non habet, S. Cyp., IV, 511; S. Zeno, XI, 275. — Sine qua nullum nec nominari potest vel esse martyrium; sine qua maxima et imperiosa virtus caret effectu; sine qua nihil valet omnium scientia linguarum, etc., S. Optatus, XI, 1019. — Maximum mandatum in lege dilectio Dei, S. Ambrosius, XV, 1280. — Charitatem Dominus exigit, servus timorem, S. Ambrosius, XVI, 1257. — Qui charitatem non habet, sciat se Deum non habere, XVII, 252. — Charitas sine cæteris virtutibus et cæteris virtutes sine charitate esse non possunt, *ibid.*, 821. — Charitatis duo præcepta semper cogitanda, semper meditanda, S. Aug., XXV, 1551. — Charitatis præcepta duo in omnibus Scripturæ sermonibus reperit Augustinus, XXXIII, 225. — Sine charitate nihil est homo, quidquid aliud habuerit, XXV, 1559. — Quod sit sine charitate, nullo modo sit bene, XLIV, 993. — Lex non impletur sine charitate, XXXVIII, 267, 696, 1241. — Ubi charitas est, quid possit deesse? Ubi autem non est, quid est quod possit prodesse? XXXV, 1141, 1151; XXXV, 1845. — Cum charitate omnia habentur, sine illa nihil prodest, quidquid haberi potest, XXIV, 1646; XXXVII, 1637. — Charitatem adde, prosunt omnia, detrahe charitatem, nihil prosunt cætera, XXXVIII, 44, 362, 575, 764, 785. — Sine charitate omnia bona nihil prosunt, XXXIII, 229, 753. — Nec veritas, nec sacramenta, scientia, propheta, aut fides, XLIII, 512, 514, 601. — Charitatem non habent cætera dona auferantur, XXXVII, 1905. — Qui noluerit servire charitati, necesse est ut serviat iniquitati, XXXVI, 163. — Sine charitate cæteræ virtutes non prosunt, S. Prosper Aquit., LI, 697. — Sine ea pereunt, *ibid.*, Sine charitate ex Apostolo nihil prosunt cætera, *ibid.*, 85. — Sine charitate habent cætera pietatis similitudinem, non veritatem, *ibid.* — Præceptum charitatis super omnes libros est, cui militat omnis lingua et omnis doctrina sanctorum, S. Prosper Aquit., *ibid.*, 585. — Duo præcepta charitatis dum penam, quibus animæ ad Deum tendunt, *ibid.*, 289. — Charitatis necessitas, *ibid.*, 478. — Sine charitate nudas esse et infructuosas virtutes, S. Leo Magn., LIV, 299. — Sine charitate cæteræ virtutes ad salutem nihil proficiunt, *ibid.*, 299, 400, 419. — Charitas Christi mundo est præferenda, S. Maximus Taurin., LVII, 711. — Charitas proximi ad omnem virtutem necessaria, *ibid.* — Charitas hic quidem necessaria est, quæ nos separat a diabolo, purificat a peccato, reconciliat Deo, Julianus Pomerius, LIX, 495. — Sine charitate quisquam sonum dare potest, vitam habere non potest, S. Fulgentius Rusp., LXV, 187. — O charitatis debitum bonum, debitum sanctum, debitum cælestibus refertur commodis *ibid.*, 737. — De præcepto charitatis, S. Columbanus abb., LXXX, 250. — Quod sine charitate nulla bona prosunt, Haymo Halberst., CXVIII, 802. — Charitas quibus necessaria, S. Petr. Damian., CXLIV, 66, 521. — Ejus virtus et necessitas, S. Bruno Sign., CLIV, 907. — Charitas est oculus cordis, quo qui caret cæcus est, Rupert. Tuit., CLXX, 95. — Quare non sunt tria præcepta charitatis, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 551. — Sine charitate nihil prosunt reliquæ virtutes, S. Bernardus, CLXXXII, 817. — Duo præcepta charitatis, P. Lombardus, CXCII, 1085. — Absque charitate virtutes cæteræ deficiunt, Petrus Cantor., CCV, 272.

III. — De effectibus charitatis.

Per quam ira, æmulatio, ambitio, iniquitas, luxu cupiditas comprimuntur, S. Hilarius, X, 628. — Charitas rura, urbes ac populos compescit pacemque conservat, S. Zeno, XI, 275. — Hæc bella premit, lites tollit, iura evacuat, fora compescit, odia eradicat, iras exstinguit, *ibid.* Mirabiles effectus charitatis, *ibid.*, 278. — Charitas culpam et omnia peccata mortificat, S. Ambrosius, XV, 1425. — Multam charitatem remittere peccata, XIV, 870. — Excludit omnem perturbationem, XV, 1521. — Nos superioribus necit, cuiusque inserit, XIV, 177. — Libertas liberum facit nomen, charitas amicum Deo, XVI, 1090. — Omnia potest, S. Hieronymus, XXII, 527. — Charitas capaces peccit ad capiendū divina, S. Augustinus, XXXVIII, 705. Charitas reipublicæ divinæ nos addeicit, XXXIII, 535.

— Charitate fideles in uno incommutabili unum sunt, XLIV, 109. — Charitas de multis cordibus hominum facit cor unum, XXXV, 1558. — Charitas occidit quod furimus, ut simus quod non eramus, XXXVII, 1628. — Charitas vincit carnis concupiscentias, XXXV, 2061, 2062. — Charitatis vis, XXXVI, 541. — Persecutionibus sola charitate resistitur, XXXVI, 24. — Quanto magis regnat in quocumque Dei charitas, tanto minus ei dominatur iniquitas, XXVII, 1038. — Charitas facit cives Jerusalem, XXXVII, 773. — Quod charitas non solum de servis filios facit, sed etiam imaginem Dei ac similitudinem ferat, Cassianus XLIX, 855. — Charitas Dei mundum impiorum vincit, S. Prosper Aquit., LI, 702. — Quia charitate multitudo tegitur peccatorum, LIV, 189. — Nil contra diabolum efficacius quam largitas charitatis per quam omne peccatum aut declinatur aut vincitur, *ibid.*, 400. — Charitas fidem et alias virtutes vivificat, easque facit utiles, *ibid.*, 166. — Quantum perfectionis charitas in se fundatis exhibeat, Julianus Pomerius, LIX, 496. — Charitatis effectus remissio peccatorum, S. Fulgentius Rusp., LXV, 737. — Charitatis effectus recensentur, S. Gregor. Mag., LXXVII, 782, 847, 935. — Quæ et quanta bona operatur sit charitas in sanctis Patribus, Haymo Halberst., CXVIII, 891. — Quod ne tantæ virtutis sit charitas, ut omnem legem et universa mandata Dei in ea possumus complere, *ibid.*, 894. — Eius effectus et proprietates, Lanfranc., CL, 199. — Charitas facit homines venire ad Dei similitudinem, Rupert. Tuit., CLXX, 313. — Charitatis duo fructus, affectus et effectus, Hildebert. Caenon., CLXXI, 544. — Charitas longe etiam diastis nobis præsentat et familiariores, CLXXI, 217. — Unam reipublicam facit cælum et terram, *ibid.* Verè charitatis effectus, S. Bernardus, CLXXII, 95. — Est amicitiarum mater, *ibid.*, 109.

IV. — Quibus comparatur charitas.

Charitas cor aquæ comparatur, S. Augustinus, XXXVII, 1555. — Charitas per superiora colla designatur, *ibid.*, 1542. — Charitatis symbolum coccinum, XXIV, 734. — Tabernaculum decem aulæorum, *ibid.*, 634. — Charitas lex civitatis Dei, XXXVII, 1261. — Charitas lux est, XXXIII, 561; XXXV, 1598. — Margarita Evangelii pretiosa, XI, 670. — Charitas quasi navis, XXXVII, 1699. — Charitas est oleum, XXXV, 1455; XXXVIII, 575. — Panis, XXXV, 1342. — Radix nostra, XXXVI, 557, 607. — Charitas sapientia Dei est, XXXIII, 557, 607. — Tunicæ Christi desuper texta, XXXVII, 176. — Charitas vestis nuptialis, XXXVIII, 565; XLIII, 669. — Charitas clavus dicitur, Cassiodorus, LXX, 878. — Per vinum fervor charitatis intelligitur, *ibid.*, 1100. — Charitas vernali pluviam comparatur, *ibid.*, 100. — Per carbones orationes charitatis igne succensæ intelliguntur, *ibid.*, 903. — Charitatis typus est oleum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 595. — Charitas dicitur lex Christi, *ibid.*, 922. — Charitas calori comparatur, *ibid.*, 1160. — Auri nomine charitas intimatur, LXXVI, 732. — Charitas dicitur latitudo spiritalis ædificii, *ibid.*, 953. — Cocco his tincto charitas Dei et proximi significatur, *ibid.*, 975, 1268. — Charitas dicitur ignis, *ibid.*, 1241. — Cur charitas per vestem nuptialem signata, *ibid.*, 1287. — Charitas cocco his tincto quomodo similis, LXXVII, 29, 471. — Charitas per aurum significatur, S. Bruno Carthus., CLII, 832. — Domus vocatur, *ibid.*, 1083. — Charitas per solis splendorem designata, S. Bernardus Clarav., CLXXXIII, 711. — Vino comparata, *ibid.*, 1045. — Quomodo lex Domini dicitur, CLXXXII, 111. — Charitas aurum, Garnerius Can. Reg., CXCIII, 505. — Ignis, *ibid.*, 551. — Charitas Dei et proximi per coccum his tinctum demonstrata, *ibid.*, 429.

V. — De objecto charitatis.

Sequens est, ut etiam proximos eo affectu, quo nos ipsos diligimus, diligamus, S. Zeno, XI, 276. — Quisquis nobilitatis conscientiam retinet, diligit fratrem, *ibid.*, 276. — Videamus unde vera charitas veniat, ubinam consistat, cui vel maxime debeat, *ibid.*, 278. — Si parentes diligimus, quanto magis diligere debemus creatorem parentum auctoremque nostrum? S. Ambrosius, XIV, 574. — Quo sensu Christus præcipiat parentis odisse et inimicos diligere, *ibid.*, XV, 1415. — Charitas circa quæ debeat occupari, S. Augustinus, XXXIX, 1599. — Charitas Dei in tribus consistit, charitas proximi in septem, XXXVI, 281. — Charitas ad inimicos extendi debet, XXXVIII, 561. — Charitas non tantum præsentem sed et toto orbe dispersos fratres compellit, XXXV, 2048. — Charitatem non solum in fratres, sed etiam in eos qui foris sunt, exhibere debemus, XXXVI, 299. — Charitas dicitur amor Dei et proximi, *ibid.*, 260. — Charitate et Deum diligimus, et invicem diligimus, XXXV,

1832. — Caritas est nexus, quo homines invicem sibi et Deo connectantur, *ibid.*, 878. — Quod perfectio charitatis sit pro inimicis orare, Cassianus, XLIX, 857. — Etiam ad infideles et inimicos se extendit caritas, S. Leo Magnus, LIV, 231, 362. — Diligendus Deus toto corde, *ibid.*, 169. — Cum proximus diligitur, Deus diligitur, *ibid.*, 460. — Cui caritas debeat, S. Fulgentius Rusp., LXV, 732. — Etiam ad inimicos extendi debet caritas, *ibid.*, 739.

Caritas a duobus præceptis incipit, et ad innumera se extendit, S. Gregorius Magnus, LXIV, 922. — Caritas erga proximum in duobus consistit, *id.*, LXXVI, 226, 1205. — Caritas a semetipso incipere debet homo, *ibid.*, 123. — Amorem proximi inculcat et concordie studium, S. Paulinus Aquil., XCIX, 216. — Quomodo apparet qui diligit fratrem secundum mandatum et quomodo arguitur qui non diligit, S. Benedictus, CIII, 540. — Qui sunt inimici quos diligere jubemur, *ibid.* — Qualiter per charitatem in Deo diligitur amicus et propter Deum diligitur inimicus, Haymo Halberst., CXVIII, 895. — Quod caritas gemina sit, *id.*, CXX, 1466. — Quod quatuor sint diligenda, *ibid.*, 1467. — Quid sit proximus quem jubemur diligere, *ibid.*, 1469. — Caritas ad inimicorum dilectionem extenditur, Isidorus Mercator, CXXX, 224. — Non solum amici, sed ipsi inimici nostri ex Christi præcepto sunt diligendi, S. Bruno Sign., CLXV, 110. — Quatuor sunt a nobis diligenda, Deus qui supra nos est, nos ipsi qui intra nos, proximus qui juxta nos, corpus nostrum quod infra nos, Hildebertus Cenom., CLXXI, 520. — Caritas duplex videlicet Dei et proximi, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 528, 529 et seqq. — Quod dilectio omnem hominem complectatur et non, Petrus Abaelardus, CLXXXVIII, 1569. — Caritas a seipsa incipit, S. Bernardus, CLXXXII, 735. — Caritas proximi tripliciter exercetur, *ibid.*, 723. — Si illo præcepto jubemur diligere totum proximum et nos totos, Petrus Lombardus, CXCI, 844. — Si melius est diligere amicos quam inimicos, vel e converso, *ibid.*, 818, 1084. — Quod in presenti tempore perfecte non diligitur Deus, *id.*, CCIV, 419. — Quod toto corde diligendus sit Deus in beneficiis suis, *ibid.*, 420. — Totæ animæ diligendus sit in beneficiis suis, *ibid.* — Quod ex omnibus viribus diligendus est Deus in iudiciis suis, *ibid.*, 423. De dilectione hominis erga Deum, S. Stephanus Graud., CCIV, 1099. — Caritas debet a seipso inchoari et in proximo perfici, Petrus Cantor., CCY, 278.

VI. — De qualitatibus charitatis et ejus ordine.

Dotes charitatis, S. Cyprianus, IV, 510, 632; S. Zeno, XI, 573. — Vere diligit qui sine tristitia, sine timore, voluntario potius studio quam coacto præcepta conservat, S. Ambrosius, XV, 1380. — Caritas non potest esse sine fide, *id.*, XVI, 260; XVII, 252. — Perfecta caritas omnem fidem habet, *id.*, XVII, 1268. — Qui charitatem sequitur, omnibus humilis est, *ibid.*, 493. — Nulla illam vincunt tormenta, *ibid.*, 450. — Mensuram non habet caritas, S. Hieronymus, XXII, 483. — Proxa sit ad misericordiam, non insulans peccantibus, *ibid.*, 789. — Caritas acquirit esse sine fide, *id.*, XXXVIII, 564. — Ubi dilectio est, ibi necessario fides et spes, XXXV, 1826. — Caritas de corde puro, et de conscientia bona, et fide non ficta quid sit, *id.*, XXXIV, 36. — Caritas sola semper manet, *id.*, XXXVII, 867. — Caritas major est fide et spe quia adveniente objecto hæc cessant, illa vero crescit, *id.*, XXXVII, 1171. — Caritas latitudo, longitudo, subtilitas et profundum, *id.*, XXXIII, 564, 565, 611. — Caritas duplex severitatis et mansuetudinis, *id.*, XLIII, 65. — Caritas serviens, *id.*, XXXVII, 1735. — Aliquando amicis molesta esse non timeat, *id.*, XXXVIII, 559.

Dilectio Dei sit gratuita, proximi benefica, S. Hieronymus, XXXVIII, 571. — Caritas mittit foras timorem sed servilem, *id.*, XXXIII, 560. — Caritas timorem alium pellit, alium introducit, *id.*, XXXVII, 888. — Caritas semper augeri potest, *id.*, XXXIII, 739. — De charitatis perpetuitate, Cassianus, XLIX, 496. — De gradibus charitatis, *ibid.*, 1028. — Quibus gradibus ad sublimitatem charitatis possit ascendi et quæ sit in ea stabilitas, *ibid.*, 883. — Caritas perfecta et imperfecta, S. Prosper Aquit., LI, 696. — Nullum habet terminum caritas, quia nullo potest claudi sine Divinitas, S. Leo Magnus, LIV, 500. — Dotes charitatis, Julianus Pomerius, LIX, 498. — Laudes charitatis, S. Fulgentius, LXV, 195. — Caritas latitudo qualis, *id.*, LXXVI, 987, 993. — Caritas officia explicatur, *id.*, 923. — Caritas patiens contra mala, benigna, ut amet quos portat, *id.*, LXXVI, 1262. — Caritas descriptio, S. Agobardus Lugdun., CIV, 281. — Quid sit initium charitatis quidve perfectio, L. Paschasius Radbertus, CIX, 1174. — Qualis est chari-

tas, S. Bruno Sign., CLXV, 900. — Characterem charitatis a D. Paulo assignati eximie explanantur, CLXV, 910. — Charitatis elegium, Hildebertus, CLXXI, 521. — Utrum caritas semel habita amittatur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 539; CLXXXVIII, 1574; Petrus Pictav., CXXI, 1125.

Charitatis ordo, S. Augustinus, XLI, 613. — Charitatem ordinare, *id.*, XXVIII, 603. — Non ordinis amandi, sed ordine subveniendi, infirmiores fortioribus anteponi, *id.*, XXXIII, 557. — Ordo charitatis, Julianus Pomerius, LIX, 497. — Caritas ordinari præcipitur ut peccatum vitetur, S. Fulgentius, LXV, 167. — De ordine charitatis, Paschasius Radbertus, CXX, 1472; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 125. — Charitatis ordinatio quid sit, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 15. — Caritas a seipso incipit, S. Bernardus, CLXXXII, 734. — In prælio quomodo recte ordinanda, *id.*, CLXXXIII, 1018. — De ordine diligendi quid prius, quid posterius, Petrus Lombardus, CXCI, 816. — De modo et ordine charitatis, aliæ plura tractantur dubitabilia, Petrus Pictav., CXXI, 1093.

Libri de charitate tractantes, sermones, homilæ, etc.

Tract. de charitate, S. Zeno, XI, 269.
Sermones de charitate, S. Augustinus, XXXII, 1339, 1553, 1586, 1932, 1957, 1959 seqq., 2245.
De charitate, *id.*, XL, 25, 251, 268, 1065.
De diligendo Deo liber unus, *ibid.*, 847.
De quatuor virtutibus charitatis, *id.*, XLVIII, 1128.
De charitate, Cassianus, XLIX, 853.
De laude charitatis, Julianus Pomerius, LIX, 494.
De nutrienda charitate, Engyppius, LXII, 1085.
Sermo de laude charitatis, *ibid.*, 1085.
Sermo de charitate Dei ac proximi, S. Fulgentius, LXV, 737.
Epistola ad Engyppium de charitate et ejus dilectione, *ibid.*, 544.
De diligendo proximo, *id.*, LXVIII, 270.
Sermo de dilectione Dei et proximi, Talo Cassar., LXXX, 761.
De charitate, *ibid.*, 818.
De dilectione Dei et proximi, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1099.
Sermo de fide et charitate, S. Bonifacius Mogunt., LXXXIX, 856.
De charitate et nomine ejus, S. Hildephonsus Tolet., XCVI, 192.
De charitate, Alcuinus, CI, 615; C, 506 seqq.
De charitate, Benedictus Anlan., CIII, 647, 539, 540.
De dilectione Dei, *ibid.*, 686.
De dilectione proximi, *ibid.*, 687.
De charitate, Halitgarius, CV, 672.
De charitate, Jonas Aurelian., CVI, 933.
Homilia de fide, spe et charitate, Rabanus Maurus, CI, 85.
Homilia de charitate, *ibid.*, 85.
De charitate, Haymo Halberst., CXVIII, 887.
Liber de charitate, S. Paschasius Radbertus, CIX, 1432.
De charitate, Adalgerus, CXXXIV, 917.
De dilectione Dei et proximi, Othlonus macthus, CXLVI, 268.
De charitate, Eadmerus Cant., CLIX, 697.
De charitate, S. Bruno Sign., CLXV, 907.
De spe et charitate, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 43.
De dilectione proximi, *ibid.*, 125.
De dilectione Dei, *ibid.*, 126.
De charitate, *ibid.*, 328.
Liber de diligendo Deo, S. Bernardus, CLXXXIV, 1266.
Tractatus de charitate, *ibid.*, 583.
De charitate, *ibid.*, 806, 1206; CLXXXIII, 770.
De diligendo proximo, Zachar. Chrysopol., CLXXXVI, 135.
De dilectione Dei, Robertus Pullus, CLXXXVI, 695.
De perfecta charitate, *ibid.*, 861.
Speculum charitatis, *id.*, CXCV, 501.
De gradibus charitatis, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1195.
De quatuor gradibus violentæ charitatis, *ibid.*, 1266.
De dilectione Dei tractatus, Balduinus Cant., CCIV, 417.
De charitate, Petrus Cant., CCY, 274.
De charitate Dei et proximi tractatus duplex, Petrus Bles., CCVII, 871.
De dilectione Dei, Alanus de Insulis, CCX, 231.
De dilectione proximi, *ibid.*, 435.
De charitate, Petrus Pictav., CXXI, 1093.

CLV

INDEX DE VIRTUTIBUS.

In hoc Indice analogice agemus de virtutibus, scilicet de virtutibus in genere, de virtutibus theologicis, hoc est de fide in se spectata, et de fidei fundamentis, seu de Scriptura sacra, traditione et auctoritate Patrum et conciliorum, in rebus fidei et de fide in actum adducta seu de religione et pietate; deinceps de spe; postea de charitate, seu de amore debito Deo, et proximo et nobismetipsis. Quæ quæstiones adhuc augentur indicationibus ex Patribus deductis, quæ tantum alphabetice notantur, consulendæ.

Deinde agemus de virtutibus moralibus, de donis Spiritus sancti; de præcipuis consiliis evangelicis *isidori* regulis servatis; postea, alphabetice, de quibusdam specialibus virtutibus, et tandem de beatitudinibus evangelicis.

Es virtutes de quibus in hoc indice tractatur :

Abnegatio.
Abstinencia.
Æquitas.
Amor.
Benignitas.
Bonitas.
Castitas.
Charitas.
Clementia.
Compassio.
Compunctio.
Confessio.
Constantia.
Continencia.
Contritio.

Discretio.
Eleemosyna.
Fidelitas.
Fides.
Fletus.
Fortitudo.
Gaudium.
Gratitudo.
Hilaritas.
Hospitalitas.
Humilitas.
Indulgentia.
Innocentia.
Intellectus.
Jejunium.

Liberalitas.
Mansuetudo.
Misericordia.
Modestia.
Mortificatio.
Obedientia.
Oratio.
Parcitas.
Patientia.
Paupertas.
Pax.
Perseverantia.
Pietas.
Pœnitentia.
Probitas.

Providentia.
Prudentia.
Pudicitia.
Religio.
Sapientia.
Simplicitas.
Sobrietas.
Sollicitudo.
Spes.
Taciturnitas.
Temperantia.
Timor.
Vigilantia.
Virginitas.
Zelus.

I. — DE VIRTUTE IN GENERE.

Nomine virtutis intelligitur donum Dei, quo quis ad agnoscenda et implenda officia vitæ Christianæ et facilitatem habet et propensionem. Hæc autem propensio et facilitas a Deo est. Hanc nemo potest propriis viribus acquirere. « Et ut sciri, ait Scriptura sacra, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, et hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum; adii Domini et deprecatus sum illum. » Et alibi : « Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum. »

Sunt aliæ virtutis definitiones quæ ad hanc omnes fere recidunt, ut, Virtus est bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nullus male utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur; aut, Virtus est animi habitus bonum faciens habentem, et opus ejus bonum reddens; vel tandem, Virtus est habitus naturæ modo atque rationi consentaneus, quæ animam facit optimam.

BONIFACIUS, Mogontin. archiepisc. — Considerare nos oportet præsentis vitæ statum, vel qui actus sint nobis omni studio evitandi, vel qui tota virium nostrarum instantia sectandi. Inter omnia quæ hic agi possint, semper aspicere debemus quomodo diabolo deceptor nostro resistamus, et quomodo Deo Jesu redemptori nostro placeamus. In eo illi placemus, si hoc agimus quod ille jussit, et quod ille interdixit refutamus. Peccata vero et iniquitates prohibet nos committere, commissa penitentia medicamine citius curare. Recte itaque vivere et pie, et æterna querere præcepit nobis, et unumquemque locum et conditionem suam diligenter procurare, ne vacuus appareat vel minus utilis in loco suo. Una est enim corpori nostro anima, in qua vita consistit, sed multa sunt membra diversis distincta officiis. Sic in Ecclesia una est fides, quæ per charitatem ubique operari debet, sed diversæ diglitas proprias habentes ministraciones. Nam alius ordo præpositorum est, alius subditorum; alius divitum, alios pauperum; alius senum, alius juvenum; et unaquæque persona habens sua propria præcepta, sicut unumquodque membrum habet suum proprium in corpore officium. Nam episcoporum officium est prava prohibere, pusillanimes consolari, protervos corripere. Deinde regius honor populus debet esse timori

et venerationi, quia non est potestas nisi a Deo. Item, potentes et iudices omnes qui regi adherent fideles sint oportet, et humiles et misericordes, in æquitate judicare et non in muneribus, viduas et pupillos et pauperes defendere, episcopis suis subditos esse, neminem vi opprimere, non iniustis divitiis inhiare, sua magis indigentibus dare quam aliena rapere. Item sunt in populo Dei alii sapientes et alii stulti. Sapientium est bona quæ sciunt et opere complere et aliis prædicare. Quid prodest viatori scire viam, si non vult intrare? Ille vero qui viam Dei scit et intrat, aliosque introducit, similis est firmamento, quod multis splendet sideribus. Qui vero muros ædificat, multorum mercede gloriatur. Debent itaque potentes Deum habere sibi præsentem semper, et licet hominem non timeant, Deum tamen metuant, et potestate sibi concessa in Dei honorem et in salutem animæ suæ fruantur. Qui vero stulti sunt et indocti, discant humiliter a sapientibus, quia qui ignorat, ignorabitur, ne ignorantia se putent excusari posse apud strictum judicem; ille considerat occulta uniuscujusque.

Tres distantia sunt in humano genere; alii sunt qui bene sciunt, et faciunt quæ sciunt; hi sunt optimi hominum ac Deo proximi. Secundus gradus est in hominibus qui per se bona nesciunt, volunt tamen discere a bene scientibus, et implere quæ didicerint, et horum vita utilis est in Ecclesia. Qui bona quæ ignorat discere contemnit, hujus vita omnibus inutilis est et plurimis noxia. Quapropter qui sciat bonum faciat, et qui nesciat discat, ut et file de sua scientia gaudeat, et hic de sua industria proficiat. Alii sunt in Ecclesia divites, alii pauperes. Pauperibus præceptum est humiles esse et sperare in Deum, qui dixit : « Beati pauperes spiritu, » et meliores divitias tanto avidius amare, quanto his terrenis vacui sunt. Divitibus præceptum est sua dare, non aliena rapere, vestire, induere, quia multa sunt quæ divites per abundantiam divitiarum superflua faciunt, vel in cibo, vel in vestitu. Ideo refectio pauperum abluat peccata quæ superfluitas contraxit, quia « Sicut aqua exstinguit ignem, ita eleemosyna exstinguit peccatum. Divites qui parci divitiis, non parci animæ, aut cui largus est qui semetipso tenax est? Cogitet unusquisque quantum pretio ab igne præsentis, si cogatur ardere vel unum diem, velit se redimere, quanto est acrior ignis judicii? »

ignis gehennæ insuper æternus est. Ideo qui habeat divitias, præveniat faciem iudicis, et miseretur miseris, ut ei miseretur Deus, qui pauperi miseretur; feneretur domino, et ipse reddet ei. Senes vero decet religiosos esse. compositis moribus, et cantium ornare sobrietate, et semper de ingressu alterius vitæ cogitare. Adolescentes convenit obedientiæ et subjectioni seniorum operam dare ut proficiant semper in domo Dei, ut meliores ac meliores fiant, nec vanis oblectationibus et noxiis cupiditatibus malignos se spiritus mancipare sinant, sed castos se et immaculatos studeant ad maturam perducere ætatem.

Parentibus quoque præceptum est ut erudiant filios suos in timore Dei. Quid enim parenti prodest, si habeat filium tormentis perpetuis deputatum? Ideo diligentius erudiant in disciplina pietatis filios suos patres, ut benedictione hereditatis hic et in futuro sæculo habeant illos. Sed et illi obediant parentibus suis, nam et ipsemet Christus subditus fuisse parentibus suis legitur. Viri vero diligant uxores suas in castitate et continentia pura, et quasi fragiliori vasculo hominem eis competentem in timore Dei faciant; uxoresque viris suis sint subditæ in timore et fide, scientes a Deo constitutam esse subjectionem uxoris viro. Sunt quoque alia communia in Ecclesia omni dignitati, ætati et sexui, præcepta, ut est diligere Dominum Deum ex toto corde, ex tota mente, totaque virtute, et proximum sicut seipsum, nullusque hoc alteri faciat quod sibi fieri nolit. Patientia quoque omnibus necessaria est et compassionis affectus, et misericordiæ largitas et iustitiæ æquitas, et fidei puritas, et spei firmitas, orationumque instantia et mansuetudo morum. His enim et huiusmodi hostis promeretur divina clementia. Hæc enim salutis præcepta et omnibus conveniunt, et cunctis necessaria esse noscuntur. His passibus iter celeste, et his clavibus supernæ patriæ janua panditur. Per hæc vestigia omnes sancti cursum vitæ præsentis peregrinunt, et qui nunc regnant cum Christo, per has semitas ad eum pervenerunt, nec est hæc via laboriosa, sed valde gloriosa, quæ brevi spatio peragitur, sed perpetua lætitia et gloria coronatur. Qui vero hæc peregrinatio non cessat, angelicæ beatitudinis consors efficitur, et ipsius Domini Dei omnipotentis æterni fruitur aspectu. LXXXIX, 860-862.

Virtutes in genere sunt fides recta et vita immaculata; fides recta, quod est credere in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus, et in Spiritum sanctum, unum omnipotentem Deum in Trinitate perfectum. Sed quia scriptum est: « Fides sine operibus mortua est, » oportet Deum diligere.....; deinde proximum... timor Domini, pax, benignitas, patientia, humilitas, continentia, modestia, iustitia, misericordia... Benefac., episc., LXXXIX, 856.

JULIANUS POMERIUS. — Omnis sancta virtus res est divina, incorporea prorsus atque mundissima; quam mentes inquinatæ non inquinant, sed ipsa inquinatas emaculat; cuius participatione formantur infirmia, suscitantur mortua, sanantur infirma, corriguntur prava, reconciliantur adversa. Hanc non habet nisi Deus, et is cui dederit Deus. Quæ in animo habitat, sed animum corpusque sanctificat; ad quam nullus accedit invitus, quam nullus amittit, nisi propria voluntate deceptus. Nemo eam sibi conferre potest, cum possit auferre; alteri autem nec conferre prævalet nec auferre.

Itaque cum talis ac tanta virtus cuilibet inter voluptates suas adhuc marcescenti refuisset, atque ei ad se concupiscendam desiderium salubre commoverit, protinus in animo ejus duarum delectationum contrariarum rixa consurgit, et mentem voluntas adversum se ancipiti delectatione divisam in diversa ducit ac reducit; modo reprehendendo, quod elegerat, modo quod reprehenderat eligendo; atque ita in alterutrum latus se cogitationum varietate versantem, ipsa velut virtutis ac vitii tepida mediætas, vexat ac lacerat. Quoniam quidem quemlibet hominem, donec se in eo quod elegerit, certa definitione confirmet, quandiu modo non vult quod volebat, modo velle incipit quod nolebat, velut in quodam deliberationis incertæ bivio constitutum, discerpit ipsa diversitas voluntatum. Hinc eum virtus admonet suæ salutis et vocat; inde consuetudo vitiosa descendere a se volentem remorat et revocat, et paulisper a se averso, nec ad virtutem plene converso, usitatæ voluptatis admonitione blanditur, et omnes illecebras quibus oîm perditæ fruebatur ostendit. Turpia quoque desideria quibus vincitur immittit, ac jam pene fastidientem blandum nescio quod mollior insinuat, et supplicat ne præponat mollioribus dura, lætis tristia, certis dubia, præsentis voluptati futura; cogitet quæ possit sit atque difficile dulcibus carere deliciis,

illicebis renuntiare carnalibus, abstinentiæ iugis gratari laboribus, juniorum ac vigiliarum continuatione torqueri, certa carnis afflictione præmium dubiæ remunerationis ambire, contra diabolum decipiendi peritum resistendo arma corripere, insidias ejus ac fraudes vigilantis animi cautione vitare, quam denique miserum sit enormitate tantæ asperitatis evictum, ac diaboli a fraude deceptum, ad repudiata redire, voluptatibus quas abjecerat frui, et omnibus quæ incaute laboriosum suscipiendo propositum contempserat delectari. LIX, 498, 499, 500.

ABELARDUS. PETRUS, CLXXVIII, 1732.

ADAMARUS (S.), monach., LXXXVIII, 743, 766.

ADEMUS. Persenæ, CXXI, 661.

ADRIANUS IV. papa, CLXXXVIII, 1536.

ADSO, Dervensis. monach., CXXVII, 603, 621, 638,

647, 652.

ÆLREDUS, abb., CXC, 200, 577.

AIMOINUS, Floriacensis. monach., CXXXIX, 775.

ALANUS DE INSULIS, CXX, 487, 489, 532, 519, 602,

666, 668.

ALBERICUS, Ostien. episc., CLXVI, 431.

ALCUINUS, abbas, C. 161, 166, 167, 168, 173, 175,

214-217, 252, 254, 260, 261, 266; C. 637, 943, 1234.

ALEXANDER II. papa, CLXVI, 1279.

ALEXANDER III. papa, CC, 1370.

AMBROSILS (S.), Mediolanensis. episc., X^v, 219, 220,

248, 262; XV. 57, 61, 75, 81, 116, 204, 250, 279, 291,

431, 600, 750, 1035, 1200, 1229, 1308, 1310.

ANACLETUS, antipap., CLXIX, 707.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis. archiepisc., CLVIII,

592, 595, 638, 641, 642, 876, 878, 883, 1161.

ARNALDUS, diaconus, CLXIII, 1463.

ARNOBIVS, rhetor, V. 227, 309, 826.

BEDA, Venerabil., XCII, 146.

BENEDICTUS (S.), abbas, CIII, 411, 417, 477.

BERNARDUS (S.), Clervall. abb., CLXXXII, 778,

819; CLXXXIII, 47, 547, 878, 1053, 1116; CLXXXIV,

512, 566, 674, 652, 766; CLXXXV, 503, 514, 437, 452,

660, 1010, 1334.

BERNO, abb., CXLI, 1065.

BONIFACIUS (S.), episc., LXXXIX, 827, 898, 812.

BRUNO (S.), Carthus. ord., CLII, 687, 1072, 1108.

BRUNO (S.), ord. S. Trinit., CLIII, 274, 348.

BRUNO (S.), Signiac. episc., CLXIV, 103; CLXV, 911-

915.

CASSIANUS, presbyt., XLIX, 666, 900.

CASSIODORUS, senat. et Vivariensis. abb., LIX, 708,

1149, 1184, 1185; LIX, 1290, 1291.

CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 52, 272,

410, 469, 1346.

CYPRIANUS (S.), Carthagin. episc., IV, 663.

EADMERUS, monach., CLIX, 579, 663, 682.

ELIGIUS (S.), Noviomensis. episc., LXXXVII, 519.

ETHELWOLDUS, Wintoniens. episc., LXXXVII, 97.

EUGYPIUS, abb., LXII, 570, 571, 879.

GERHARDUS, præposit. Reichersp., CACIII, 632, 881;

CXCIV, 1163, 1271, 1428.

GODEFRIDUS BULLONIUS, Hierosolymit. rex, CLV,

592, 438, 440.

GREGORIUS (S.), Turonensis. episc., LXXI, 445.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 509, 588,

592, 593, 631, 632, 696; LXXVI, 1068; LXXVII, 18, 131;

LXXIX, 26, 599, 141, 597, 481, 514.

GUALBERTUS, abb., CXLVI, 771.

GUIBERTUS, abb., CLVI, 27, 23, 41, 47, 96, 140, 141,

207, 334, 547, 550.

HALITGAMUS, Cameracensis. episc., CV, 673.

HAYMO, Halberstatis. episc., CXVII, 791.

HERVÆUS, Remensis. archiepisc., CLXXXI, 66, 857,

1106.

HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 423, 534, 631,

815, 819, 827, 881, 1112; XXIII, 228, 286, 301, 512.

HILARIUS (S.), Pictaviensis. episc., IX, 75, 74, 961.

HILDEBERTUS, Turonensis. archiepisc., CLXXI, 141,

146, 156, 163, 164, 176, 333, 783, 817, 900, 1009, 1015,

1043.

HILDEGARDIS (S.), abbatissa, CXCII, 151, 182, 191,

272, 770, 783, 785, 941.

HUCBALDUS, monach., CXXXII, 868.

HUGO (S.), Lincoln. episc., CLIII, 948.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 1152; CLXXVI, 121,

273, 311, 525, 997, 1184; CLXXVII, 183, 494, 502, 627, 822.

ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 710, 894.

INNOCENTIUS III. papa, CCXV, 981.

IVO (S.), Carnotensis. episc., CLXI, 793.

JOANNES SCOTUS, Erigena, CXXII, 1156, 1157,

1167.

JOANNES CIRITA, abb., CLXXXVIII, 1668.

JOANNES SARESBURIENSIS, Carnotens. episc., CIV, 492, 497, 518, 612, 651, 740, 954.
 JULIANUS POMERIUS, LIX, 473, 501, 510, 518.
 LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 366, 380, 382, 386, 454, 453, 445, 446, 496, 470, 571, 587, 609, 610, 649, 650, 651, 654, 659, 663, 665, 685, 587, 735, 737, 738, 766, 768, 885; VII, 137, 824.
 LEO MAGNUS (S.), pap., CXI, III, 559.
 LEO MARSICANUS, monach., CLXXIII, 901.
 LUPUS SERVATUS, presbyt., CXIX, 685.
 MARBODUS, Redon. episc., CLXXI, 1475, 1476, 1510.
 MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 302, 398; CCII, 151.
 MATHILDIS (S.), regina, CXXXV, 889.
 NORBERTUS (S.), archiepisc., CLXX, 1391.
 ODO (S.), Cluniacens. abb., CXXIII, 49, 112, 122, 129, 184, 370.
 ORDERICUS, monach., CLXXVIII, 632.
 OSBERNUS, monach., CXLIX, 378.
 OTHILONUS, presbyt. et monach., CXLVI, 119, 290.
 PASCHALIS II, papa, CLXII, 78.
 PASCHASIUS RADBERTUS (S.), CXX, 337.
 PAULINUS (S.), episc., XCIX, 219.
 PETRUS BLESSENSIS, CCVII, 51, 92, 247, 881.
 PETRUS CANTOR, CCV, 505.
 PETRUS DAMIANUS (S.), CXLV, 209, 773.
 PETRUS, Clarevall. abb., CCI, 1402.
 PETRUS LOMBARDUS, CXCI, 1328; CXCH, 84.
 PETRUS, Pictaviens. episc., CCXI, 1039, 1078, 1088, 1133, 1134.
 PHILIPPUS DE HARVENG, abb., CCIII, 103, 147.
 PROSPER (S.), Aquitan., LI, 183, 248, 653.
 RABANUS MAURUS, archiepisc., CVIII, 553, 812, 813; CIX, 14; CX, 1115; CXII, 1148.
 RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 161, 344.
 REGINO, Prumiens. abb., CXXXII, 279.
 REINERUS, Laurentius monach., CIV, 61.
 RICHARDUS A. S. VICTORE, CXCVI, 6, 17, 38, 442, 662, 1098, 1129, 1269, 1291, 1292.
 RICULFUS, Suesonens. episc., CXXXI, 16.
 RUFINUS, presbyt., XXI, 511, 512, 513.
 RUPERTUS, Tulliens. abb., CLXVII, 519, 1595; CLXVIII, 553, 880, 930, 966, 1421; CLXIX, 105, 106, 117, 1327, 1388.
 SIGEBERTUS, Gemblacens. monach., CLX, 665.
 SMARAGDUS, abb., CII, 671, 676.
 STEPHANUS, Tornacens. episc., CCXI, 588.
 STEPHANUS DE MURETO, monach., CCIV, 1071, 1084.
 SULPICIUS SEVERUS, XX, 1175, 1778.
 TAU, Cæsaraugustan. episc., LXXX, 874, 875, 925, 926, 942.
 THOMAS, Cisterciens. CCVI, 88.
 THOMAS DE RADOLFO, monach., CCIX, 1028.
 TERTULLIANUS, presbyt., I, 416, 441, 452, 624, 910, 923, 924; II, 41, 619; III, 111, 138, 535.
 THEODORUS, Cantuariens. archiepisc., XCIX, 941.
 VAFCANDUS, monach., CII, 590.
 VENANTIUS FORTUNATUS, LXXXVIII, 118, 128, 137, 147, 154, 196, 208, 210, 511.
 ZACHÆUS, Christianus, XY, 1079-1082.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach., CXIV, 934, 991, 995.
 WILLELMUS (S.), abb., CCIX, 610.

II. — DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

Virtutes theologice esse sunt quæ ad Deum immediate referuntur, quæ non nisi divina revelatione cognoscuntur, et quæ sunt fides, spes et charitas. Notum est quod sic referantur immediate ad Deum, cum per fidem credimus in Deum; per spem speramus in eum, et per charitatem eum diligimus. Est ergo Deus objectum proprium, et primum, et immediatum virtutum theologiarum.

Virtutes morales plurimæ sunt. Sed omnes reducantur ad quatuor principales, quæ cardinales dicuntur, quia sunt veluti cardines et fundamenta cæterarum; videlicet ad prudentiam, temperantiam, fortitudinem et iustitiam. Istæ non ad Deum immediate, sed ad mores recte componendos primo et directe, et immediate referuntur; qui quidem postea ad Deum referendi sunt. Deus enim est finis ultimus ad quem oportet omnia referri quæ ad mores pertinent. Nec omnino pari mores sunt nisi ad Deum eorum sanctitas referatur. Si vis scire, ait S. Hieronymus, quales ornatus Dominus querat? Habeo prudentiam, iustitiam, temperantiam, fortitudinem. His plagis oculi includere, hæc te quadriga, velut aurigan

Christi, ad metam concita ferat. Nihil hec moniti pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius; ex omni parte decori et ornamento tibi sint et tutamini. Philosophorum sententia est sibi hæere virtutes, et apostoli Jacobi, cui una defuerit, omnes deesse.

PETRUS LOMBARDUS, magister sententiarum. — Fides, spes, charitas et operatio secundum aliquid æqualia sunt in presenti. Unde S. Gregorius: « Fidem, spem, charitatem atque operationem, dum in hac vita vivimus, æquales sibi esse apud nos invenimus, quia quantum credimus, tantum amamus; et quantum amamus, tantum de spe præsumimus. Quiaque enim fidelis tantum credit, quantum sperat et amat; et tantum operator, quantum credit, et amat et sperat. Sed tamen major spe et fide charitas dicitur, quia, cum ad Dei speciem pervenitur, spes et fides transit, sed charitas permanet; et quia charitas mater est omnium virtutum, quæ non idem per fidem et spem ponitur, quod ex eis oritur, sed quia post illa remanebit surta. « Charitas nunquam excidit. » Præmissa autem æqualitas proprie secundum interiorum actuum intentionem consideranda est. Huius vero arilect charitas non est ex fide et spe, sed e converso, videtur obviare quod ait Apostolus: « Finis præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bona et fide non ficta. » Quod S. Augustinus exponens ait: « Cor accipit pro intellectu, et conscientiam pro spe. Qualis, inquit, charitas est finis præcepti procedens de corde puro, id est de puro intellectu, ut nihil nisi Deus diligatur; et conscientia, id est de spe bona et fide non ficta, id est, non simulata. Non ergo charitas fidem et spem, sed fides et spes charitatem præcedere videntur. Hoc ergo ea ratione traditum intellige, non quod fides et spes causa vel tempore charitatem omnium bonorum matrem præcedant, sed quia charitas illis in aliquo esse non potest, sed illæ sine charitate possunt esse, quævis non sit fixa fides vel spes sine charitate. Idem ergo ex fide et spe procedere dicitur charitas, quia nulli provenit sine istis, CXCH, 510, 511.

Idem S. Augustinus: « Fides operans per dilectionem utique sine spe esse non potest; nec amor sine spe, nec sine amore spes, nec utrumque sine fide; et fides sine amore nihil prodest: potest tamen credi aliquid quod non speratur; nihil autem potest sperari quod non creditur. Ideoque credere, quod est actus fidei, naturaliter præcedit sperare, quod est actus spei, quia nisi aliquid credatur non potest sperari. Creditur enim aliquid quod non speratur. Inde est quod in Scriptura plerumque reperitur quod fides præcedit spem, et spes sequitur fidem, non quod virtus fidei præcedat virtutem spei virtute vel causa, sed quia actus fidei naturaliter præcedit actum spei; quod etiam quidam concedunt de ipsa virtute fidei, ut naturaliter præcedat spem, non tempore. Unde et recte ea sola dicitur fundamentum omnium virtutum et bonorum operum, non autem fundamentum est charitatis, quia non ipsa charitatis, sed charitas ipsius virtutis fidei causa est.

Charitas enim causa est et mater omnium virtutum; quæ si desit, frustra habentur cætera; si autem adsit, habentur omnia. Charitas autem Spiritus sanctus est. Ipsa est ergo causa omnium virtutum, non ipsius aliqua virtutum causa est, quia omnia munera excellit. Unde S. Augustinus: « Respice ad munera Ecclesie, et universis excellentius charitatis munus cognosces, quæ, ut oleum, non potest premi in imo, sed superexsiliit. Non ergo eius causa vel fundamentum fides est. » S. Gregorius dicit quia, nisi prius fides teneatur, nullatenus ad spirituales amore attingitur. Non enim charitas fidem, sed fides charitatem præcedit, quia nemo potest amare quod non crediderit, sicut nec sperare. Sed hoc accipi potest dictum de fide, quæ virtus non est. Ipsa enim spes et charitatem frequenter præcedit; vel de actu fidei, qui forte naturaliter actum charitatis præcedit; sicut actum spei, quod verba præmissa diligenter notata innuunt, et ea etiam quæ addit dicens: Nisi ea, inquit, quæ audis credideris, ad amandum ea quæ audis, non inflammaberis; quæ tantum de non visis est. Unde S. Chrysostomus: Fides in anima nostra facit subsistere ea quæ non videntur, de quibus propria fides est; de visis enim non est fides, sed agnitio, CXCH, 807.

De fide.

Hic agemus: 1° de fide in se spectata; 2° de fidei nostre fundamentis; 3° de fide in actum adducta seu de religione et pietate; 4° de fide in actum adducta per orationem.

1. — De fide in se spectata.

Fides est lumen supernaturale a Deo mentibus nostris

infusum, quo in Deum firmiter credimus, itaque omnibus plane assentimus, quæ Deus revelavit, etiamsi illa caplum nostrum superent. Quod explicatur. Est lumen, quia per eam mens nostra irradiatur et cognoscit quæ a Deo revelata sunt. Per hoc lumen firmiter, hoc est sine dubitatione, cum assensu pleno, certissime, credimus Deum existere, ipsique omnino confidimus. Inter ea quæ a Deo revelata sunt, alia intelligentia consequimur, alia ingenii nostri aciem superant, et utraque per fidem credimus. Intelligimus, v. g., cælum et terram fuisse a Deo condita. Non plane intelligimus qui fieri possit, ut Deus unus in tribus personis subsistat; utrumque fide certissima credimus, quia Deus utramque revelavit, cum fidei hujus fundamentum sit Verbum Dei solum. Neque enim aliud fide theologica credimus quam quod dixit et revelavit. Et Deo revelanti credimus, quia Deus nec sapientissimus falli, nec optimus fallere potest; nam impossibile est mentiri Deum.

Cognoscimus autem quæ sunt a Deo revelata, per ministerium Ecclesiæ Christi, cui Deus credidit verbi sui depositum. Quod Ecclesia sumit ex Scriptura sacra et traditione. Quicquid enim Deus revelavit hominibus, quicquid Ecclesia proponit de fide credendum, totum in Scriptura vel traditione continetur. Scripturæ nomine intelligimus Verbum Dei scriptum in iis libris quos canonicos dicimus; traditionis nomine intelligimus Verbum Dei non scriptum in libris canonicis, sed ab apostolis ad nos usque continua successione, ore transmissum et veluti per manus traditum.

Dicimus verbi Dei depositum, nimirum Scripturam et traditionem Ecclesiæ fuisse a Christo commissum, quia ad solam Ecclesiam catholicam ex Christi Instituto pertinet, tum Scripturam, tum traditiones seras et sinceræ a falsis secerare; et interpretari et significare quis alii sensus Scripturarum et traditionis.

Aut S. Augustinus, lib. xiii contra Faustum, c. 4, 5. An Faustus apostolos nostros pro se testes vocabit? Non opinor homines producat, sed libros aperiet, quos non pro se, sed contra se apertos reperiet. Quod si eos infatigatos dixerit, ipse testium sanctorum fidem oppugnet. Si autem alios quos dicat apostolorum nostrorum codices protulerit, quomodo eis ipse auctoritatem dabit quam per Ecclesiam Christi ab ipsis apostolis constitutas non accepit, ut inde ad posteros firmata commendatione transcurreret? Nostorum porro librorum auctoritas, tot gentium consensione, per successiones apostolorum, episcoporum, conciliorum roborata Manichæis adversa est; vestrorum autem nulla est, quia et a tam paucis profertur, et ab iis qui Deum et Christum men-tacem eo vult.

Et in lib. xxviii, c. 2 et 4. Dices illam narrationem non esse Matthæi quam Matthæi esse dicit universa Ecclesia, ab apostolicis sedibus usque ad præsentem episcopos certa successione perducta... Istum librum credite esse Matthæi, quem ex illo tempore quo Matthæus ipse in carne vixit, non interrupta serie temporum Ecclesia certa connexionis successione usque ad tempora ista perduxit. Sed alium forte proferes librum, qui nomen habeat alicujus apostoli, quem a Chri-to constat electum, et ibi Christum natum ex Maria Virgine non esse lecturum es. Cum ergo necesse sit alterum horum librorum esse mentacem, cui nos potius censes fidem accommodare debere? Eine quem illa Ecclesia ab ipso Christo inchoata et per apostolos protracta certa successione serie usque ad hæc tempora, toto terrarum orbe dilatata, initio traditam et conservatam agnoscit atque approbat, an ei quem eadem Ecclesia incognitum reprobat? Si enim prolata fuerint aliquæ litteræ, quæ nulli alio narrante ipsius proprie Christi esse dicantur... quia et illæ litteræ si proferrentur, utique considerandum erat a quibus proferrentur. Si ab ipso, illis primitus sine dubio proferri potuerunt, qui tunc ei cohærebant, et per illos etiam ad alios pervenire. Quod si factum esset, per præpositum et populorum successiones confirmatissima auctoritate clarescerent. Quis est ergo tam demens, qui hodie credat esse epistolam Christi quam protulerit Manichæus, et non credat facta vel dicta esse Christi quam scripsit Matthæus? aut si etiam de Matthæo, utrum ipse ista scripserit dubitat, de ipso quoque Matthæo non potius id credat quod invenit in Ecclesia, quæ ab ipsis Matthæi temporibus usque ad hoc tempus certa successione serie declaratur, et credat nescio cui ex transverso de Per ille. Cum ipse apostolus Paulus post Ascensionem Domini, de cælo vocatus, si non inveniret in carne apostolos, quibus communicando, et cum quibus conferendo Evangelium, ejusdem societatis esse appareret, Ecclesia illi omnino non crederet? Sed cum cognovisset eum annuntiantem quod etiam illi adhibebant, et in eorum communione atque unitate

viventem, ita eum Domino commendante, meruit auctoritatem, ut verba illius hodie sic audiantur in Ecclesia, tanquam in illo Christus locutus audiat. Et putat Manichæus credi sibi debere ab Ecclesia Christi, loquenti contra Scripturas tanta et tam ordinata auctoritate firmatas, per quas ei præcipue commendatum est ut quisquis illi annuntiaverit præterquam quod accepit, anathemasit.

Cum igitur tantum auxilium Dei, pergit idem S. Augustinus in lib. *De utilitate credendi*, c. 17, n. 33. tantum profectum fructumque videamus, dubitabimus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani ab apostolica sede per successiones episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, et partim plebis ipsius judicio, partim conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnatis cultum auctoritatis obtinuit? Cui nolle primas dare vel summæ profecto impietatis est, vel præcipitis arrogantie. Nam si nulla certa ad sapientiam salutemque animis via est, nisi cum eos rationi præpōit fides, quid est aliud ingratum esse opi atque auxilio divino, quam tanto robore prædici auctoritati velle resistere?.... Scripturarum a nobis tenetur veritas, cum hoc facimus quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsam Scripturam commendat auctoritas, ut, quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit, hujus obscuritate questionis eandem ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.

Vincentius Lirinensis in suo Commonitorio ait: Sa-pe igitur magno studio et summa attentione perquirens a quamplurimis sanctitate et doctrina præstantissimis viris, quoniam modo possim certa quædam et quasi generali ac regulari via catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ pravitate falsitate discernere, hujusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli. Quod si ego, si quis vellet exurgens hæreticorum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, et in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam hominibus adjuvante deberet, primum scilicet divinæ legis auctoritate, tum deinde Ecclesiæ catholicæ traditione. Hic forsitan requirat aliquis: Cum sit perfectus Scripturarum canon, sibi que ad omnia satis superque sufficere, quid opus est ut et ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sui a-titudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, sed ejusdem alioqui alius aliter atque alius interpretatur, ut pene quot homines sunt, tot illine sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit; aliter Arius, Eunomius, Macedonius; aliter Photinus, Apollinaris, Priscillianus, aliter Jovinianus, Pelagius, Celestius, aliter postremo Nestorius. Atqui idcirco multum necesse est propter tantos tam varii erroris anfractus, ut prophetica et apostolica interpretationis linea secundum ecclesiasticæ et catholice sensus normam dirigatur.

Sancta Tridentina synodus de ista traditionis questione, decernit, ad coercenda p-utulantia ingenia, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei et morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentiam, sacram Scripturam ad suos sensus contorqueat, contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est indicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore edendæ forent. Consul. Matth. xi, 25; xvi, 18; xviii, 17; xxviii, 20. Luc. x, 16. Rom. i, 14; I Cor. i, 26. Ephes. iv, 14. I Timoth. iii, 15.

Fides prorsus necessaria est ad salutem. Nulla salus iis qui firmiter non credunt quicquid credit et docet Ecclesia. Unde necesse est omnino, ut singuli credant in genere quicquid credit Ecclesia; et ex iis nonnulla capita, quæ præcipua sunt, distincte norint; scilicet, My-steria sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis Verbi, Redemptionis hominum per Christum, quæcumque apostolorum symbolo continentur; præcepta Dei et Ecclesiæ; multa quæ pertinent ad sacramenta, præsertim ad baptismum, Eucharistiam et penitentiam. Quod sic explicamus: Distinctam articulo-rum fidei cognitionem majorem minoremve habere tenetur unusquisque pro ratione status, conditionis, ingenii, temporis et cæterum hujusmodi. Quæ cuique cognitio distincta necessaria sit difficile est certo statuere. Non hic questio est de iis quæ ante Christum essent necessario credenda. Loquimur solum de baptizatis quibus ad-est liber rationis usus. Nullus ex iis salvari potest, quin noverit mysteria sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis et Redemptionis. Teneatur singuli addiscere saltem præcepta Dei et Ecclesiæ, symbolum apostolorum, effectum baptismi, aliaque multa quæ per-

tinent ad sacramenta sive confirmationis, sive Eucharistiae, sive poenitentiae, sive Extremæ-Unionis, et ad status sui atque conditionis rationem et officia.

Hæc dicta intelligantur de rudioribus inter Christianos. Qui enim religionem penitus investigare et cognoscere possunt, nec curant, his periculosior est ignorantia. Nihil enim est, quod nostra pluris intersit, quod ad nos spectet magis, quam singula nosse quæ Ecclesia credit, et omnium Ecclesiae observationum rituumque rationes investigare. Id si ita est, mirum plerosque Christianorum torpere oscitantur supina ignorantia, cuius valde timendus ipsis exitus est in tremendo Dei iudicio. Quod conterunt temporis ludis, nugis, inanibus colloquiis, volupatibus, id si in religionis studio collocarent, esset hæc illis et facilis et secunda et utilis occupatio. Non est quod excusent suam ignorantiam.

PETRUS LOMBARDUS. — Dicendum de sufficientia fidei ad salutem. Illis enim qui præcesserunt adventum Christi et qui sequuntur, videtur profecisse fides secundum temporis processum, sicut profecit cognitio. Fides quippe magna dicitur cognitione et articulorum quantitate, vel constantia et devotione. Est autem quædam fidei mensura sine qua nunquam potuit esse salus. Unde Apostolus: « Oportet accedentem ad Deum credere quia est, et quod remunerat eius sperantium in se. » Sed queritur utrum hoc credere ante adventum et ante legem, ad salutem sufficeret. Nam tempore gratiæ constat certissime hoc non sufficere; oportet enim universa credi quæ in symbolis continentur. Sed nec ante adventum nec ante legem videtur hoc sufficere, quia sine fide Mediatoris nullum hominem vel ante, vel post fuisse salvum sanctorum auctoritates contestantur. Unde S. Augustinus: « Illa fides sacra est qua credimus nullum hominem, sive majoris, sive minoris ætatis, liberari a contagione mortis et obligatione peccati, quod prima natiuitate contraxit, nisi per unum mediatorem Dei et hominem Jesum Christum. » Cujus hominis ejusdemque Dei saluberrima fide etiam illi iusti salvi facti sunt, qui priusquam veniret in carne crediderunt in carnem venturum. Eadem enim fides est et illorum et nostra. Proinde cum omnes iusti sive ante incarnationem sive post, nec vixerint, nec vivant, nisi ex fide incarnationis Christi, profecto quod scriptum est, « non esse aliud nomen sub celo, in quo oporteat salvari nos, ex illo tempore valet ad salvandum genus humanum, ex quo in Adam vitium est. » Item S. Augustinus ait: « Nemo liberatur a damnatione, quæ per Adam facta est, nisi per fidem Jesu Christi. Eadem fides Mediatoris quæ nos salvat, salvos iustos faciebat antiquos, pusillos cum magnis, quos, sicut credimus Christum in carne venisse, ita illi venturum: et sicut nos mortuum, ita illi moriturum; et sicut nos resurrexisse, ita illi et resurrectorum, et nos et illi ad iudicium vivorum et mortuorum venturum.... » CXCLII, 809-811.

Fides est virtus qua creduntur quæ non videntur. Quæ tamen non de omnibus quæ non videntur accipiendum est, sed de his tantum quæ credere ad religionem pertinent. Multa enim sunt quæ si Christianus ignoret, nihil metuendum est, quia non ideo a religione deviat.

Accipitur autem fides tribus modis, scilicet pro eo quo creditur, et est virtus; et pro eo quod creditur, et non est virtus; et pro eo in quo creditur, quod aliud est ab eo quo creditur. Unde S. Augustinus ait: aliud sunt ea quæ creduntur, aliud fides qua creditur. Illa enim in rebus sunt quæ vel esse, vel fuisse, vel futura esse creduntur; hæc autem in animo credentis est, et tantum conspicua cujus est, et tamen nomine fidei censetur virtusque, et illud scilicet quod creditur, et id quo creditur. Id quod creditur dicitur fides, sicut ibi in Symbolo S. Athanasii: « Hæc est fides catholica.... Fides autem qua creditur, si cum charitate est, virtus est, quia charitas mater est omnium virtutum, quæ omnes informat, sine qua nulla vera virtus est. Fides ergo operans per dilectionem virtus est, qua non visa creduntur. Hæc est fundamentum quod mutari non potest, quæ posita in fundamento neminem perire sinit, unde S. Augustinus ait: « Fundamentum est Christus Jesus, id est, Christi fides, scilicet quæ per dilectionem operatur, per quam Christus habitat in cordibus, quæ neminem perire sinit. Fides enim sine dilectione inanis est. Fides cum dilectione Christiani est; alia dæmonis est. Nam et dæmones credunt et contremiscunt. Sed multum interest utrum quis credat Christum, vel Christo, vel in Christum. Non ipsum esse Christum dæmones crediderunt, nec tamen in Christum crediderunt. Aliud est enim credere in Deum, aliud credere Deo, aliud credere Deum. Credere Deo est credere vera quæ loquitur, quod et mali faciunt, et nos credimus homini, sed non in hominem. Credere Deum, est credere quod ipse sit Deus, quod etiam mali faciunt. Credere in

Deum est credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei adherere, et ejus membris incorporari. Per hanc fidem justificatur impius, ut deinde ipsa fides incipiat per dilectionem operari. Ea enim sola bona opera dicenda sunt quæ fiunt per dilectionem Dei. Ipsa enim dilectio, fidei opus dicitur. Fides ergo quam dæmones et falsi Christiani habent, qualitas mentis est, sed informis, quia sine charitate est. Nam et malos fidem habere, cum tamen charitate careant, Apostolus ostendit dicens: « Si habuerio omnem fidem, charitatem autem non habeam, etc. » Quæ fides etiam donum Dei dici potest, quia et in malis quædam Dei dona sunt, CXCLII, 805.

2. De fidei fundamentis quæ sunt, Scriptura sacra, traditio et auctoritas conciliorum et Patrum.

Cum diversis modis dicatur fides, fatendum est tamen unam fidem, ut ait Apostolus: « Unus Dominus, una fides. » Sive enim fides accipitur pro eo quod creditur, sive pro eo quo creditur, recte dicitur fides una. Si enim pro eo quod creditur accipitur, ex hac intelligentia dicitur una fides, quia idem jubemur credere, et unum idemque est quod creditur a cunctis fidelibus. Unde fides catholica dicitur esse, id est universalis. Si vero accipitur fides pro eo quo creditur, ea ratione una dicitur esse fides, non quia sit una numero in omnibus, sed genere, id est similitudine. Unde S. Augustinus: Fides (quam qui habent fideles vocantur, et qui non habent infideles) communis est omnibus fidelibus; sicut plurimis hominibus, facies communis esse dicitur, cum tamen singuli suas habeant. Non enim fides numero est una, sed genere; quæ cum sit in uno, est et in aliis, non ipsa, sed similis, et propter similitudinem magis unam dicimus esse, quam multas. Sicut idem volentium dicitur una voluntas, cum tamen culque sit sua voluntas, et duorum simillimorum dicitur facies una.

Notandum est quod fides proprie de non apparentibus tantum est. Unde S. Gregorius: « Apparentia non habent fidem, sed agnitionem. Unde cum Paulus dicat: fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. » Hoc veraciter dicitur credi, quod non solet videri. Nam credi jam non potest, quod videri potest. Thomas aliud vidit, et aliud credidit, hominem vidit et Deum confessus est.... fidem ipsam videt quisque in corde suo esse, si credit; vel non esse si non credit.... Cum ergo ideo credere jubeamur, quia id quod credere jubemur videre non possumus; ipsam tamen fidem, quando est in nobis videmus in nobis, quia et rerum absentium præsens est fides, et rerum quæ foris sunt, intus est fides; et rerum quæ non videntur, videtur fides, et ipsa temporaliter fit in cordibus hominum, et si ex infidelibus fideles fiant, perit ab eis.... Est ergo fides convictio non apparentium, quia per fidem subsistunt in nobis etiam modo speranda, et subsistunt in futuro per experientiam. Et ipsa est probatio et convictio non apparentium, quia, si quis de his dubitet, per fidem probatur, ut adhuc probatur futura resurrectio, quia ita crediderunt patriarchæ et alii sancti. Vel probatio est et certitudo quod sint aliqua non apparentia. Proprie tamen fides dicitur substantia rerum sperandarum, quia sperandis substati, et quia fundamentum est bonorum, quod nemo putare potest, CXCLII, 805-807.

Cum fides, ex jam allatis testimoniis sit prima virtus quæ subjugat animam Deo, quia cognitio divinitatis et veritatis per fidem descendit est catholicam, quia « Sine fide impossibile est placere Deo, » vere beatus est qui et recte credendo bene vivit, et bene vivendo fidem rectam custodit. Igitor sicut otiosa est fides sine operibus bonis, ita nihil proficiunt opera bona sine fide recta. Ista est fides catholica, etc.

Adhuc de fide in se spectata consulantur Patres sequentes:

ABELARDUS PETRUS, abb. Rug., CLXXVIII, 629; 1349 et seqq., 1385, 1695.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstrat. abb., CXCVIII, 135; 684.

AGAPETUS I, papa, LXVI, 52 et seqq., 45.

AIMONUS, Floriacens. mon., CXXXIX, 655, 749, 775.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 505 et seqq., 428, 539, 541, 545, 615.

ALCUINUS abb., C, 112, 173, 187 et seqq., 190, 195; 200, 505; CI, 597, 615, 918, 1088, 1284, 1515.

ALEXANDER II, papa, CC, 85, 289.

ALGERUS, scholast., CLXXX, 521, 838, 844, 936, 944.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis. episc., XIV, 137, 214, 350, 356, 428, 492, 624, 660, 670, 753, 789, 877, 966, 997, 1012, 1020, 1047, 1061, 1069, 1086, 1097, 1174, 1175, 1219, 1235, 1267, 1279, 1316, 1321, 1355, 1365, 1394, 1419, 1432, 1439, 1441, 1445, 1452, 1481, 1490, 1501, 1520, 1538, 1550, 1559, 1561, 1597, 1599, 1633, 1637

infusum, quo in Deum firmiter credimus, ilisque omnibus plane assentimus, quæ Deus revelavit, etiamsi illa captum nostrum superent. Quod explicatur. Est lumen, quia per eam mens nostra irradiatur et cognoscit quæ a Deo revelata sunt. Per hoc lumen firmiter, hoc est sine dubitatione, cum assensu pleno, certissime, credimus Deum existere, ipsique omnino confidimus. Inter ea quæ a Deo revelata sunt, alia intelligentia consequimur, alia ingenii nostri aciem superant, et utraque per fidem credimus. Intelligimus, v. g., eorum et terram fuisse a Deo condita. Non plane intelligimus qui fieri possit, ut Deus unus in tribus personis subsistat; utrumque fide certissime credimus, quia Deus utrumque revelavit, cum fidei hujus fundamentum sit Verbum Dei solum. Neque enim aliud fide theologica credimus quam quod dixit et revelavit. Et Deo revelanti credimus, quia Deus nec sapientissimus falli, nec optimus fallere potest; nam impossibile est mentiri Deum.

Cognoscimus autem quæ sunt a Deo revelata, per ministerium Ecclesiæ Christi, cui Deus credidit verbi sui depositum. Quod Ecclesiæ sumit ex Scripturæ sacra et traditione. Quicquid enim Deus revelavit hominibus, quicquid Ecclesiæ proponit de fide credendum, totum in Scripturæ vel traditione continetur. Scripturæ nomine intelligimus Verbum Dei scriptum in iis libris quos canonicos dicimus; traditionis nomine intelligimus Verbum Dei non scriptum in libris canonicis, sed ab apostolis ad nos usque continua successione, ore transmissum et veluti per manus traditum.

Dicimus verbi Dei depositum, nimirum Scripturam et traditionem Ecclesiæ fuisse a Christo commissum, quia ad solam Ecclesiam catholicam ex Christi Instituto pertinet, tum Scripturam, tum traditiones seras et sinceræ a falsis secerare; et interpretari et significare quis sit sensus Scripturarum et traditionis.

Aut S. Augustinus, lib. xii contra Faustum, c. 4, 5. An Faustus apostolos nostros pro se testes vocavit? Non opinor homines producet, sed libros aperiet, quos non pro se, sed contra se apertos reperiet. Quod si eos infalatos dixerit, ipse testium suorum fidem oppugnet. Si autem alios quos dicat apostolorum nostrorum codices protulerit, quomodo eis ipse auctoritatem dabit quam per Ecclesiam Christi ab ipsis apostolis constitutam non accepit, ut inde ad posteros firmata commendatione transcurreret? Nostorum porro librorum auctoritas, tot gentium consensione, per successiones apostolorum, episcoporum, conciliorum roborata Manichæis adversa est; vestrorum autem nulla est, quia et a tam paucis profertur, et ab iis qui Deum et Christum mentem co'unt.

Et in lib. xviii, c. 2 et 4. Dices illam narrationem non esse Matthæi quam Matthæi esse dicit universa Ecclesia, ab apostolicis sedibus usque ad præsentem episcopos certa successione perducta... Istum librum credite esse Matthæi, quem ex illo tempore quo Matthæus ipse in carne vixit, non interrupta serie temporum Ecclesia certa connectionis successione usque ad tempora ista perduxit. Sed alium forte proferes librum, qui nomen habeat alicujus apostoli, quem a Chri' constat electum, et ibi Christum natum ex Maria Virgine non esse lecturum es. Cum ergo necesse sit alterum horum librorum esse mentem, cui nos potius censet fidem accommodare debere? Eine quem illa Ecclesia ab ipso Christo inchoata et per apostolos protracta certa successione serie usque ad hæc tempora, toto terrarum orbe dilatata, initio tradita et conservata agnoscit atque approbat, an ei quem eadem Ecclesia incognitum improbat? Si enim prolata fuerint aliquæ litteræ, quæ nullo alio narrante ipsius proprie Christi esse dicantur... quia et illæ litteræ si proferrentur, utique considerandum erat a quibus proferrentur. Si ab ipso, illis primitus sine dubio proferri potuerunt, qui tunc ei cohererant, et per illos etiam ad alios pervenire. Quod si factum esset, per præpositorum et populorum successiones confirmatissima auctoritate clarescerent. Quis est ergo tam demens, qui hodie credat esse epistolam Christi quam protulerit Manichæus, et non credat facta vel dicta esse Christi quæ scripsit Matthæus? aut si etiam de Matthæo, utrum ipse ista scripserit dubitat, de ipso quoque Matthæo non potius id credat quod invenit in Ecclesia, quæ ab ipsius Matthæi temporibus usque ad hoc tempus certa successione serie declaratur, et credat nescio cui ex transverso de Per illa. Cum ipse apostolus Paulus post Ascensionem Domini, de celo vocatus, si non inveniret in carne apostolos, quibus communicando, et cum quibus conferendo Evangelium, ejusdem societatis esse appareret, Ecclesia illi omnino non crederet? Sed cum cognovisset eum annuntiantem quod etiam illi ab... stantibus, et in eorum communione atque unitate

viventem, ita eum Domino commendante, meruit auctoritatem, ut verba illius hodie sic audiantur in Ecclesia, tanquam in illo Christus locutus audiat. Et putat Manichæus credi sibi debere ab Ecclesia Christi, loquenti contra Scripturas tanta et tam ordinata auctoritate firmatas, per quas ei præcipue commendatum est ut quisquis illi annuntiaverit præterquam quod accepit, anathema sit.

Cum igitur tantum auxilium Dei, pergit idem S. Augustinus in lib. *De utilitate credendi*, c. 17, n. 33, tantum profectum fructumque videamus, dubitabimus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani ab apostolica sede per successiones episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, et partim plebis ipsius judicio, partim conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum maiestate damnatis culmen auctoritatis obtinuit? Cui nolle primas dare vel summæ profecto impietatis est, vel præcipitis arrogantiam. Nam si nulla certa ad sapientiam salutemque animis via est, nisi cum eo rationi præpositis fides, quid est aliud ingratum esse opi atque auxilio divino, quam tanto robore prædictæ auctoritati velle resistere?... Scripturam a nobis tenetur veritas, cum hoc facimus quod universam jam placuit Ecclesiæ, quam ipsam Scripturarum commendat auctoritas, ut, quantam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli meluit, hujus obscuritate questionis eandem ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.

Vincentius Lirinensis, in suo Commonitorio ait: Sepe igitur magno studio et summa attentione perquirens a quamplurimis sanctitate et doctrina præstantissimis viris, quoniam modo possum certa quædam et quasi generalia regulari via catholice fidei veritatem ab hæretica pravitate falsitate discernere, hujusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli. Quod sive ego, sive quis vellet exurgens hæreticorum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, et in fide sana sinus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam Domino adjuvante deberet, primum scilicet divinæ legis auctoritate, tum deinde Ecclesiæ catholice traditione. Hic forsitan requirat aliquis: Cum sit perfectus Scripturarum canon, sibi que ad omnia satis superque sufficiat, quid opus est ut ei ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sui altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, sed ejusdem alioqui alius aliter atque alius interpretatur, ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit; aliter Arius, Eunomius, Macedonius; aliter Photinus, Apollinaris, Priscillianus, aliter Jovinianus, Pelagius, Celestius, aliter postremo Nestorius. Aiqui idcirco multum necesse est propter tantos tam varii erroris sufactus, ut prophetice et apostolicæ interpretationis linea secundum ecclesiasticæ et catholice sensus normam dirigatur.

Sancta Tridentina synodus de ista traditionis questione, decernit, ad coercenda præsumptiva ingenia, ut nemo suæ prudentiæ iunxus, in rebus fidei et morum, ad edificationem doctrinæ Christianæ pertinentiam, sacram Scripturam ad suos sensus contorqueat, contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est iudicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore edendæ forent. Consul. Matth. xi, 25; xvi, 18; xviii, 17; xxviii, 20. Luc. x, 16. Rom. i, 14; I Cor. i, 26. Ephes. iv, 14. I Timoth. iii, 15.

Fides prorsus necessaria est ad salutem. Nulla salus fit qui firmiter non credunt quicquid credit et docet Ecclesia. Unde necesse est omnino, ut singuli credant in genere quicquid credit Ecclesia; et ex iis nonnulla capita, quæ præcipua sunt, distincte norint; scilicet, Mystra sanctissimam Trinitatis, Incarnationis Verbi, Redemptionis hominum per Christum, quæcunque apostolorum symbolo continentur; præcepta Dei et Ecclesiæ; multa quæ pertinent ad sacramenta, præsertim ad baptismum, Eucharistiam et penitentiam. Quod sic explicamus: Distinctam articulorum fidei cognitionem majorem minoremque habere tenetur unusquisque pro ratione status, conditionis, ingenii, temporis et cæterorum hujusmodi. Quæ cuique cognitio distincta necessaria sit difficile est certo statuere. Non hic questio est de iis quæ ante Christum essent necessario credenda. Loquimur solum de baptizatis quibus adest liber rationis usus. Nullus ex iis salvæ potest, quin noverit mysteria sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis et Redemptionis. Teneatur singuli addiscere saltem præcepta Dei et Ecclesiæ, symbola apostolorum, effectum baptismi, aliaque multa quæ per-

tinent ad sacramenta sive confirmationis, sive Eucharistiae, sive poenitentiae, sive Extremæ-Unionis, et ad status sui atque conditionis rationem et officia.

Hæc dicta intelliguntur de rudioribus inter Christianos. Qui enim religionem penitus investigare et cognoscere possunt, nec curant, his periculosior est ignorantia. Nihil enim est, quod nostra pluris intersit, quod ad nos spectet magis, quam singula nosse quæ Ecclesia credit, et omnium Ecclesiæ observationum rituumque rationes investigare. Id si ita est, mirum plerosque Christianorum torpere oscitanter supina ignorantia, cujus valde timendus ipsis exitus est in tremendo Dei iudicio. Quod conerunt tempe-ludis, nugis, inanibus colloquiis, voluptatibus, id si in religionis studio collocarent, esset hæc illis et facilis et uccunda et utilis occupatio. Non est quod excusent suam ignorantiam.

PETRUS LOMBARDUS. — Dicendum de sufficientia fidei ad salutem. Illis enim qui præcesserunt adventum Christi et qui sequuntur, videtur profecisse fides secundum temporis processum, sicut profecit cognitio. Fides quippe magna dicitur cognitione et articulorum quantitate, vel constantia et devotione. Est autem quædam fidei mensura sine qua nunquam potuit esse salus. Unde Apostolus: « Oportet accedentem ad Deum credere quia est, et quod remuneratur est sperantem in se. » Sed queritur utrum hoc credere ante adventum et ante legem, ad salutem suffecerit. Nam tempore gratiæ constat certissime hoc non sufficere; oportet enim universa credi quæ in symbolis continentur. Sed nec ante adventum nec ante legem videtur hoc sufficisse, quia sine fide Mediatoris nuli um hominem vel ante, vel post fuisse salvum sanctorum auctoritates contestantur. Unde S. Augustinus: « Illa fides sacra est qua credimus nullum hominem, sive majoris, sive minoris ætatis, liberari a conlagione mortis et obligatione peccati, quod prima natalitate contraxit, nisi per unum mediatorem Dei et hominem Jesum Christum. » Cujus hominis ejusdemque Dei saluberrima fide etiam illi justis facti sunt, qui priusquam veniret in carne crediderunt in carnem venturum. Eadem enim fides est et illorum et nostra. Profunde cum omnes justi sive ante incarnationem sive post, nec vixerint, nec virant, nisi ex fide incarnationis Christi, profectio quod scriptum est, « non esse aliud nomen sub coelo, in quo oporteat salvari nos, ex illo tempore valet ad salvandum genus humanum, ex quo in Adam vitiatum est. » Item S. Augustinus ait: « Nemo liberatur a damnatione, quæ per Adam facta est, nisi per fidem Jesu Christi. Eadem fides Mediatoris quæ nos salvat, salvos justos faciebat antiquos, puillos cum magnis, quia, sicut credimus Christum in carne venisse, ita illi venturum: et sicut nos mortuum, ita illi moriturum; et sicut nos resurrexisse, ita illi et resurrecturum, et nos et illi ad iudicium vivorum et mortuorum venturum..... CXCLII, 809-811.

Fides est virtus qua creduntur quæ non videntur. Quæ tamen non de omnibus quæ non videntur accipiendum est, sed de his tantum quæ credere ad religionem pertinent. Multa enim sunt quæ si Christianus ignoret, nihil metuendum est, quia non ideo a religione deviat.

Accipitur autem fides tribus modis, scilicet pro eo quo creditur, et est virtus; et pro eo quo creditur, et non est virtus; et pro eo in quo creditur, quod aliud est ab eo quo creditur. Unde S. Augustinus ait: aliud sunt ea quæ creduntur, aliud fides qua creditur. Illa enim in rebus sunt quæ vel esse, vel fuisse, vel futura esse creduntur; hæc autem in animo credentis est, et tantum conspicua cujus est, et tamen nomine fidei censetur utrumque, et illud scilicet quod creditur, et id quo creditur. Id quod creditur dicitur fides, sicut ibi in Symbolo S. Athanasii: « Hæc est fides catholica..... Fides autem qua creditur, si cum charitate est, virtus est, quia charitas mater est omnium virtutum, quæ omnes informat, sine qua nulla vera virtus est. Fides ergo operans per dilectionem virtus est, qua non visa creduntur. Hæc est fundamentum quod mutari non potest, quæ posita in fundamento neminem perire sinat, unde S. Augustinus ait: « Fundamentum est Christus Jesus, id est, Christi fides, scilicet quæ per dilectionem operatur, per quam Christus habitat in cordibus, quæ neminem perire sinat. Fides enim sine dilectione inanis est. Fides cum dilectione Christiani habet; alia dæmonis est. Nam et dæmones credunt et commiserant. Sed multum interest utrum quis credat Christum, vel Christo, vel in Christum. Non ipsum esse Christum dæmones crediderunt, nec tamen in Christum crediderunt. Aliud est enim credere in Deum, aliud credere Deo, aliud credere Deum. Credere Deo est credere vera esse quæ loquitur, quod et mali faciunt, et nos credimus homini, sed non in hominem. Credere Deum, est credere quod ipse sit Deus, quod etiam mali faciunt. Credere in

Deum est credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei adherere, et ejus membris incorporari. Per hanc fidem justificatur impius, ut deinde ipsa fides incipiat per dilectionem operari. Ea enim sola bona opera dicenda sunt quæ fiunt per dilectionem Dei. Ipsa enim dilectio, fidei opus dicitur. Fides ergo quam dæmones et falsi Christiani habent, qualitas mentis est, sed informis, quia sine charitate est. Nam et malos fidem habere, cum tamen charitate careant, Apostolus ostendit dicens: « Si habuerim omnem fidem, charitatem autem non habeam, etc. » Quæ fides etiam donum Dei dici potest, quia et in malis quædam Dei dona sunt, CXCLII, 805.

2. De fidei fundamentis quæ sunt, Scriptura sacra, traditio et auctoritas conciliorum et Patrum.

Cum diversis modis dicatur fides, sciendum est tamen unam fidem, ut ait Apostolus: « Unus Dominus, una fides. » Sive enim fides accipitur pro eo quod creditur, sive pro eo quo creditur, recte dicitur fides una. Si enim pro eo quod creditur accipitur, ex hac intelligentia dicitur una fides, quia idem jubetur credere, et nunc idemque est quod creditur a cunctis fidelibus. Unde fides catholica dicitur esse, id est universalis. Si vero accipitur fides pro eo quo creditur, ea ratione una dicitur esse fides, non quia sit una numero in omnibus, sed genere, id est similitudine. Unde S. Augustinus: Fides (quam qui habent fideles vocantur, et qui non habent infideles) communis est omnibus fidelibus; sicut plurimis hominibus, facies communis esse dicitur, cum tamen singuli suas habeant. Non enim fides numero est una, sed genere; quæ cum sit in uno, est et in aliis, non ipsa, sed similis, et propter similitudinem magis unam dicimus esse, quam multas. Sicut idem volentium dicitur una voluntas, cum tamen cuicque sit sua voluntas, et duorum simillimorum dicitur facies una.

Notandum est quod fides proprie de non apparentibus tantum est. Unde S. Gregorius: « Apparentia non habent fidem, sed agnitionem. Unde cum Paulus dicat: fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. » Hoc veraciter dicitur credi, quod non solet videri. Nam credi jam non potest, quod videri potest. Thomas aliud vidit, et aliud credidit, hominem vidit et Deum confessus est.... fidem ipsam videt quisque in corde suo esse, si credit; vel non esse si non credit.... Cum ergo ideo credere jubeamur, quia id quod credere jubemur videre non possumus; ipsam tamen fidem, quando est in nobis videmus in nobis, quia et rerum absentium præsens est fides, et rerum quæ foris sunt, intus est fides; et rerum quæ non videntur, videtur fides, et ipsa temporaliter sit in cordibus hominum, et si ex infidelibus fideles fiant, perit ab eis.... Est ergo fides convictio non apparentium, quia per fidem subsistunt in nobis etiam modo speranda, et subsistunt in futuro per experientiam. Et ipsa est probatio et convictio non apparentium, quia, si quis de his dubitet, per fidem probantur, ut adhuc probatur futura resurrectio, quia ita crediderunt patriarchæ et alii sancti. Vel probatio est et certitudo quod sint aliqua non apparentia. Proprie tamen fides dicitur substantia rerum sperandarum, quia sperandis substat, et quia fundamentum est bonorum, quod nemo putare potest, CXCLII, 805-807.

Cum fides, ex jam allatis testimoniis sit prima virtus quæ subjugat animam Deo, quia cognitio divinitatis et veritatis per fidem discenda est catholicam, quia « Sine fide impossibile est placere Deo, » vere beatus est qui et recte credendo bene vivit, et bene vivendo fidem rectam custodit. Igitur sicut otiosa est fides sine operibus bonis, ita nihil proficiunt opera bona sine fide recta. Ista est fides catholica, etc.

Adhuc de fide in se spectata consulantur Patres sequentes:

ABELARDUS PETRUS, abb. Rug., CLXXVIII, 629; 1349 et seqq., 1385, 1695.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstrat. abb., CXCVII, 135, 684.

AGAPETUS I. papa, LXVI, 52 et seqq., 43.

AIMOINUS, Floriacens. mon., CXXXIX, 655, 749, 775.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 305 et seqq., 428, 559, 541, 545, 615.

ALCUINUS abb., c. 112, 172, 187 et seqq., 190, 195, 250, 505; CI, 597, 615, 918, 1088, 1281, 1315.

ALEXANDER II. papa, CC, 85, 289.

ALGERUS, scholast., CLXXX, 521, 838, 844, 936, 941.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episc., XIV, 157, 214, 550, 556, 428, 492, 624, 660, 670, 753, 789, 877, 966, 997, 1012, 1020, 1047, 1061, 1069, 1086, 1097, 1174, 1175, 1219, 1235, 1267, 1279, 1316, 1321, 1353, 1365, 1394, 1419, 1452, 1459, 1481, 1445, 1452, 1481, 1490, 1501, 1520, 1536, 1530, 1559, 1561, 1597, 1599, 1635, 1637

1638, 1662, 1683, 1724, 1725, 1746, 1836; XV, 103, 113, 161, 166, 268, 278, 291, 331, 340, 420, 428, 432, 485, 500, 516, 529, 550, 548, 562, 588, 581, 671, 706, 711, 819, 827, 882, 887, 905, 921, 964, 976, 980, 981, 1006, 1008, 1011, 1128, 1152, 1209, 1247, 1257, 1267-1269, 1339, 1389, 1390, 1312.

ANASTASIUS, Rom. abb., CXXVII, 1014-1016; CXXXVIII, 431.

ANSELMUS, Havelbergens. episc., CLXXXVIII, 1146, 1159, 1200.

ARMENIUS, monac., LXXIV, 1245, 1246 et seqq.

ARNOBIUS, V, 481 et seqq.

ATTO, Vercellens. episc., CXXXIV, 29.

AUGUSTINUS (S.), Hipponeus. episc., XXXII, 43, 612, 622, 722, 755, 803, 877, 1224, 1304; XXXIII, 144, 184, 285, 338, 374, 375, 386, 447, 448, 453, 456, 457, 482, 525, 533, 549, 574, 593, 598, 681, 768, 819, 820, 845, 859, 875, 877 et seqq., 880, 969, 978, 981, 984, 987, 988, 989, 1042, 1050; XXXIV, 22, 33, 71, 83, 145, 166, 262, 261, 574, 612, 614, 734, 756, 859, 1070, 1101, 1333, 1342, 1400, 1454, 1459, 1568, 1574, 1577, 1578, 1602, 1631, 1670, 1690, 1691, 1724, 1741, 1753, 1753, 1760, 1766, 1778, 1816, 1837, 1850, 1871, 1918, 1927, 1951, 1989, 2034, 2035, 2061, 2066; XXXVI, 31, 32, 34, 36, 72, 87, 103, 127, 136, 144, 145, 190, 218, 219, 236, 277, 240, 247, 248, 251, 254, 257, 258, 320, 321, 335, 337, 339, 368, 399, 421, 436, 504, 541, 564, 571, 620, 627, 649, 653, 656, 669, 698, 700, 708, 727, 730, 781, 786, 787, 788, 808, 851, 874, 911-915, 993, 994, 999, 1008, 1075, 1112, 1116, 1117, 1119, 1126, 1131, 1133, 1143, 1196, 1201, 1278, 1341, 1345, 1362, 1438, 1525, 1537, 1602, 1603, 1614, 1690; XXXVII, 71, 87, 88, 111, 112, 124, 150, 151, 171, 179, 190, 197, 204, 217, 223, 235, 231-238, 286, 287, 293, 299, 316, 332, 341, 345, 368, 370, 376, 513, 521, 561 562; XXXIX, 27, 63, 64, 80, 91, 175, 183, 184, 251, 358, 388, 821, 822, 832, 833, 835, 904, 914, 947, 960, 961, 1014, 1016, 1017, 1058; XL, 501; XLI, 185, 209, 214, 232, 237, 248, 249, 272, 314, 341, 377, 399, 397, 398, 400, 401, 450, 569, 595, 598, 599, 616, 675, 752, 753, 892, 897, 898, 920, 940, 961, 993.

BACHIARIUS, monach., XX, 1015, 1036.

BALDUINUS, Cantuariens. archiep., CCIV, 575 et seqq., 639.

BEDA Venerab., XCII, 45, 175, 259; XCIV, 749; XCV, 57, 97, 104.

BERNARDUS (S.), Clarevall. abb., CLXXXII, 790, 818, 1089; CLXXXIII, 291, 736, 773, 921, 1012; CLXXXIV, 1200; CLXXXV, 111, 419, 1043, 1180, 1382.

BONIFACIUS (S.), episc. et mart., XXXIX, 852 et seqq., 853-858.

BONIFACIUS V, papa, LXXX, 456, 458.

BRUNO (S.), Carthusianor. instit., CLII, 612, 710, 715; CLIII, 309, 325, 327, 337, 351, 532 et seqq., 559, 562.

BRUNO (S.), Herbipol. episc., CXLII, 538, 568.

BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXIV, 163; CLXV, 301-304.

CAROLUS MAGNUS, imperat., XCVIII, 182, 183, 291, 329, 353 et seqq., 387, 388.

De primo fidei fundamento quod est Scriptura sacra.

Scriptura sacra est verbum Dei scriptum in his libris quos canonicos dicimus, hoc est, quod regulam fidei nostrae contineant, et quod horum librorum series contineatur in pluribus Ecclesiarum canonibus. Sic regulas ab Ecclesia positas vocamus.

Libri canonici hi sunt qui apud nos continentur in nostris bibliis, etc., de quibus sic definit synodus Tridentina :

Sacrosancta, oecumenica et generalis Tridentina synodus in Spiritu sancto legitime congregata,..... hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublati erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur; quod promissum ante per prophetas in Scripturis sanctis Dominus noster Jesus Christus Dei Filius proprio ore primum promulgavit, deinde per suos apostolos, tanquam fontem omnis salutaris veritatis, et morum disciplinae, omni creaturae praedicari jussit; perspicuensque hanc veritatem et disciplinam contineri in Libris sacris et sine scripto traditionibus, quae ex ipsis Christi ore ab apostolis acceptae aut ab ipsis apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditae, ad nos usque pervenerunt, orthodoxorum Patrum exempla secuta omnes libros tam veteris quam novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus a Christo, vel a Spiritu sancto dictatas, et continua suc-

cessionem in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit ac veneratur.

At debent Christiani legere Scripturam sacram? Debent profecto. Etenim lectio divinarum Scripturarum, maxime novi Testamenti, Psalmorum et librorum moralium veteris Testamenti deberet esse castae deliciae et quotidiana exercitatio Christianorum, qui pietatem, non vanitatem aut curiositatem alere student. Id maxime probat et peroptat Ecclesia.

Sed fatendum est in Christianis esse plurimos quibus praer ignorantia crassiori, vel praer ingenii tarditate Scripturarum lectio parum prodesset; alios quibus praer superbo et indocili ingenio noceret haec lectio. Agri nimium, non quibus vel ipsum agnitivum remedium mortiferum est. Unde Scriptura sacra debet legi cum mente veneranda, submissa, docili; quae capiantur ea tenenda sunt, quae captum superant credenda et suscipienda. In omnibus obsequendum Ecclesiae iudicio. Deus orandus ante et post lectionem, aperiat nobis sensum ad intellectionem Scripturarum, et verba sua ipse cordibus nostris imprimat. Quidquid legitur, id alte animo indigendum, id jugiter ut sese dat occasio exprimendum in moribus, ne similes simus homini consideranti vultum nativitatis suae in speculo; consideravit enim se et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit.

Quae explananda sunt auctoritate Patrum..... Andriar primus S. Chrysostomus. Obsecro, ait homil. 2 in Math., c. 1, ut haec quae de Scripturis seminata sunt versetur. De tali enim studio, talique cura ingens quoddam animabus bonum ac salutare conquiratur. Nam et Deo placere possumus ista curando et ab injuriosis obscensque sermonibus et conviciis munda ora servabimus, dum spiritualibus exercemur eloquiis, et demonibus terrore esse poterimus, linguam nostram talium armis muniendo verborum, et tunc majorem Dei gratiam valebimus promereri. Hinc enim et mentis vestrae et acumen augeatur et lumen... Non sum ego monachus, uxorem habeo, et filios et curam domus gero. Hoc est quod omnia quod una quadam peste corrumpit; quoniam lectionem divinarum Scripturarum ad solos putatis monachos pertinere, cum multo magis vobis quam illis sit necessaria. (Qui enim versantur in publico et vulnere quotidie accipiunt, magis indigent medicamine. Itaque multo est gravior atque deterior rem superfluum esse legem Dei putare, quam illam omnino non legere.....) Ex Scripturis namque divinus sermo prolatus, ipso igne vehementius animam audientis accendit, atque in omnem illam preparat omnem bonorum. Sic etiam Paulus Corinthos, quos inflatos esse agnovit ac tumentes, castigatione sermonis reddidit mitiores; et David post peccatum, quoniam sermonem audivit Dei ad salutem illam penitentiam contrivit... Non igitur contemnamus audire Scripturas divinas; diabolus enim est mentis, non permittentis nos aspicere thesaurum, ne divitias acquiramus. Propterea ille suadet nihil omnino esse commodi divinas audire leges, quando ex auditu, sequi etiam videat actionem....

Idem, Conc. 5, de Lazaro, ait : Id semper hortor et hortari non desino, ut non hic tantum attendatis in quae dicuntur, verum etiam cum domi fueritis, assidue divinarum Scripturarum lectioni vacetis. Ne quis enim mihi dixerit : Sunt frigida illa verba, multa insunt quae contemni debeant; ego forensibus causis affixus sum, publica gero negotia, artificum exerceo, uxorem habeo, alio liberos, familiae curam gero, mundanus homo sum, non est meum legere Scripturas, sed eorum qui mundo dixerunt vale, qui montium vertices occupant, qui vitam huiusmodi continenter agunt. Quid ait, homo? Non est tui negotii Scripturas evolvere, quoniam innumeris curis distraheris? Imo tuum magis est quam illorum. Neque enim illi perinde Scripturarum egent praesidio atque vos in meditis negotiorum undis jactati. Nam monachi quidem a foro forensibusque negotiis liberi, quique in deserto fixere tuguriola, neque cum quovis habent commercium, sed in illa quieta tranquillitate cum omni securitate philosophantur, ac velut in porto sedentes, rebus vehementer tutis fruuntur. Nos contra velut in medio mari fluctantes, innumerisque, velimus, nolemus, peccatis obstricti, semper opus habemus perpetuo iugiter Scripturarum solatio..... Quia perpetuo stas in se, quia frequentes accipis plagas, ideo magis opus est remediis... Necesse est indesinenter a Scripturis armamentum sumere... Prohibeamus ominus venientia diaboli spicula extinguentes, depellentesque per assiduum Scripturarum lectionem. Neque enim fieri potest, non potest, inquam, fieri ut quicquam salutem consequatur, si perpetuo versetur in lectione spirituali... Nobis autem instrumenta sunt Apostolorum ac prophetarum libri, omnisque Scriptura divinitus inspirata et utilis... Per eos

hincamur animam nostram depravatamque corrigimus, et inveteratam renovamus... Itaque ne negligamus nobis parere libros, ne circa vitalia vulnus accipiamus... Nobis ipsi recondamus thesaurum librorum spiritualium..... Minusque fuerint libri spirituales, illinc omnis expellitur vis diabolica, multisque inhabitantibus accedit consolatio... Ex Libri sacris reddimur tiores firmioresque. Nam simul atque legitur aliquis Evangelium, mox composuit suam ipsius mentem, et a rebus mundanis abduxit, idque ex ipso solo aspectu. Quod si accesserit diligens lectio, non aliter quam in sacris adytis rebus divinis initiata anima, se purgatur, meliorque redditur, Deo cum ipsa per illas Scripturas colloquente. Quid igitur inquirunt, si non intelligamus ea quæ continentur libris? Maxime quidem etiam si non intelligas illic recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia. Quanquam fieri non potest ut omnia ex æquo ignores; propterea quidem Spiritus gratia dispensavit illa temperavitque, quo publicani, piscatores, tabernaculorum opifices, pastores et apostoli, illorum, illiterati, per hos libros salvi fuerunt, ne quis idiotarum ad hanc difficultatis confugere posset excusationem, ut omnibus facilius conspectu essent ea quæ dicuntur, ut et opifex, et famulus et vidua mulier et omnium hominum indoctissimus ex audita lectione aliquid lucri utilitatisque reportaret... Cui enim non sunt manifesta quæcumque in Evangelio sunt scripta? Quis autem audiens beatos esse mites, beatos misericordes, beatos manducordes, ceteraque huiusmodi, desiderabit præceptorem, ut aliquid eorum discat quæ dicuntur? Quin etiam signa, miracula, historię, nonne cuius nota manifestaque sunt? Prætextus iste est et causatio pigritieque velamentum. Non intelligis quæ inveniunt? Quomodo possis aliquando intelligere quæ ne leviter quidem inspicere velis? Sume librum in manus, lege historiam omnem, et quæ nota sunt memoria tenens, ea quæ obscura sunt parumque manifesta frequenter percurrere. Quod si non potueris assiduitate lectionis invenire quod dicitur, accede ad sapientiores, vade ad doctorem, communica cum his ea quæ scripta sunt, declara vehementer studium; et si viderit te Deus tantam animi promptitudinem adhibere, non despiciet tuam vigilantiam ac sollicitudinem. Verum etiam si nullus homo te docuerit quod quæris, ipse sine dubio reserabit... Magna adversus peccatum munio est, Scripturarum lectio; magnum præceptum, profundum barathrum, Scripturarum ignoratio. Magna salutis perditio, nihil scire ex divinis legibus, ea res et hæreses peperit, et vitam corruptam invenit. Nam fieri non potest, non potest, inquam, fieri ut quis sine fructu discedat, qui assidua attentaque Scripturarum lectione fruatur...

Quid igitur, pergit idem in homil. 10 in cap. 1 Joan, a vobis contendimus? ut una dierum in hebdomada vel sætem Sabbato, curas vobis sit evangelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus habere, domi frequenter repetere, earum diligenter sensum disquirere quid clarum, quid obscurum in his sit adnotare velit, quid pugnare videatur, cum non pugnet: Ita omnibus penitus examinatis, vos his concionibus quam attentissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum utriusque emolumenti proveniet... Quod si qui sunt qui negotia, occupationesque et publicorum privatarumque rerum curas causentur, primam in hoc non parum errant quod in tot rebus versantur, et ita semper secularibus negotiis affixi sunt, ut ne minimum quidem in his quæ maxime necessaria sunt studium impendant. Deinde frivolum et nullius momenti excusationem afferunt, cum accusati potius hac in parte eorum cum amicis possent consuetudines, et morum in theatris et censeis, ut equorum certamina speculantur, in quibus sæpenumero diem totum consumunt... Est et his oscitantibus inepta excusatio, librorum scilicet inopia. Et divitiis quidem ad hoc respondere ridiculum est. Verum cum multos pauperes hæc frequenter excusatione uti existimem, cum his perum perlocari, atque ita eos percontari placeat, nonquid omnia artis sæ habeant instrumenta, et si inopia in his comparandis admodum impediuntur?..... Ita Paulum nonnulli ignorant, ut ne Epistolaram quidem numerum plane norint. Hoc vero non ignorantia facit, sed quod nolint huius viri scripta assidue in manibus habere. Neque enim nos quæ scimus ab ingenii bonitate atque acumine scimus, sed quod illi nos viro impense affecti, ab illius lectione nunquam discimus... Quapropter si et vos quoque in animum induxeritis noxas lectioni studiosam ac diligentem operam navare, nihil sane erit quod aliud requirendum vobis sit.

Nunc vero ut quosdam e nostris sanctis Latinis Patribus in medium adducamus, audiamus Hieronymum et Augustinum.

Prior ait, Epist. ad Iulianum: Pro genitis et serio divinos codices amet filia tua, in quibus non auri et pellis Babylonice vermiculata pictura, sed ad fidem placeat emendata et erudita distinctio. Discat primo Psalterium, his se canticis avocet, et in Proverbiis Salomonis eruditur ad vitam. In Ecclesiaste consuecat quæ mundi sunt calcare. In Job virtutis et patientiæ exempla sectetur.

Ad Evangelia transeat, nunquam ea posita de manibus. Apostolorum Acta et Epistolas tota cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriæ prophetas, Heptateuchum, et Regum et Paralipomenon libros, Esdræ quoque et Esther volumina. Ad ultimum sine periculo discat Canticum canticorum, ne si in exordio legerit, sub carnalibus verbis, spiritualium nuptiarum epithalamium non intelligens vulneretur...

S. Augustinus ait, lib. in *Confess.*, cap. 5, n. 9: Itaque institui animum intendere in Scripturas sanctas, ut viderem quales essent. Et ecce video rem non comperitam superbis, neque nudatam pueris, sed incessu humilem, successu excelsam et velatam mysteriis. Tumor meus refugioebat modum eius, et acies mea non penetrabat interiora ejus. Verumtamen illa erat quæ cresceret cum parvulis; sed ego dedignabar esse parvulus, et turgidus fastui mihi grandis videbar.

Ideoque, lib. vi, *Confess.*, cap. 5, n. 8: Quam essemus infirmi ad inveniendam liquidam ratione veritatem, et ob hoc nobis opus esset auctoritate sanctarum Litterarum, jam credere coeperam nullo modo le fuisse tributuram tam excellentem illi Scripturæ per omnes jam terras auctoritatem, nisi et per ipsam tibi credi et per ipsam te queri voluisses... Eoque mihi illa venerabilior et sacrosancta fide dignior apparebat auctoritas, quo et omnibus ad legendum esset in promptu, et secreti tui dignitatem in intellectu profundiore servaret, verbis apertissimis et humillimo genere loquendi se cunctis præbens et exercens intentionem eorum qui sunt levis corde, ut exciperet omnes populari sinu.

Idem, in Joan. Tract. 18, n. 1: Neque enim male sunt hæreses et quantum dogmata perversitatis illaqueantia, animas et in profundum præcipitantia, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non bene, et quod in eis non bene intelligitur, etiam temere et audenter asseritur. Itaque, valde caute hæc audire debemus, ad quæ capienda parvulus sumus, et corde pio et cum tremore hanc tenentes regulam sanitatis, ut quod secundum fidem, qua imbuti sumus intelligere valuerimus, tanquam de cibo gaudemus; quod autem secundum sanam fidei regulam intelligi gero nondum potuerimus, dubitationem suferamus, intelligentiam differamus, hoc est, ut etiam si quid nocivum, bonum tamen et verum esse minime dubitemus.

Idem, in Epist. ad Volustanum, c. 1, n. 3: Tanta est enim Christianarum profunditas Litterarum, ut in eis quotidie prodicerem, si eas solas ab ineunte pueritia usque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addicere, non quod ad ea quæ necessaria sunt salutis, tanta in eis perveniamus difficultate, sed cum quales ibi fidem tenuerit, sine qua certe pieque non vivitur, tam multa tamque multiplicibus mysteriorum umbraculis opacata intelligenda profectibus restant, ut utique non solum in verbis, quibus ista dicta sunt, verum etiam in rebus quæ intelligentiæ sunt, latet altitudo sapientiæ, ut annosissimis, acutissimis, flagrantissimis cupiditate discendi hoc contingat quod eadem Scriptura habet, « Cum consummaverit homo, tunc incipit. »

Modus, cap. 5, n. 18, autem dicendi ipse quo sancta Scriptura contextitur, quam omnibus accessibilis, quamvis paucissimis penetrabilis. Ea quæ aperta continet, quasi amicus familiaris, sine furo ad cor loquitur indoctorum et doctorum. Ea vero quæ in mysteriis occultat, nec ipsa eloquio superbo erigit, quo non audeat accedere mens tardiuscula et inerudita, quasi pauper ad divitem; sed invitavit omnes, humili sermone, quos non solum manifesta pascit, sed etiam secreta exercent veritate, hoc in promptis quod in reconditis habens. Sed ne aperta fastidirent, desiderata quodam modo renovantur, renovata suaviter intimantur. His salubriter et prava corriguntur, et parva nutriuntur et magna oblectantur ingenia. Ille hinc doctrinæ inimicus est animus qui vel errando eam nescit esse saluberrimum, vel odit egrotando medicinam.

Omissis igitur, lib. De vera relig., cap. 51, n. 100, et repudiatis magis theatricis et poeticis, divinarum Scripturarum consideratione et tractatione pascamus animum atque potemus vanæ curiositatis fame ac siti fessum et æstuantem, et inanibus phantasmatis tanquam pictis epulis, frustra recti satiarique cupientem: hoc vere liberali

et ingenio ludo salubriter erudiemur. Si nos miracula spectaculorum et pulchritudo delectant, illam desideremus videre sapientiam, quæ pertendit a fine usque ad finem et disponit omnia suaviter.

— S. Bernardus, *serm. 5 De adventu Domini*, ait : Serva sermonem Dei; nam et ille panis vivus est et cibus mentis..... Custodi Verbum Dei; beati enim qui custodiunt illud. Ergo trahatur in viscera quædam animæ iuxta, et transeat in affectiones tuas, et in mores tuos. Comeda bonum, et delectabitur in crassitudine animæ tuæ. Ne obliviscaris comedere panem tuum, ne arescat cor tuum, sed adipe et pinguedine repleatur anima tua.

De secundo fidei fundamento, quod est auctoritas traditionis in rebus fidei.

Errant omnino qui opinantur unicuique jus et facultatem esse interpretandi et cognoscendi, seclusa auctoritate Ecclesiæ, quis sit legitimus Scripturarum sensus; nam ex hac perversa opinione patet aditus ad omne genus erroris et fraudis et licentiæ. Neque enim fuit unquam ullus hæreticus qui Scripturam sacram, privata sua interpretatione, ad suos sensus, ad sua commenta accommodata non protulerit in medium. Deinde qui sic opinantur, illi adversantur sacræ Scripturæ et rationi : Scripturæ quidem. « Omnis enim prophetia Scripturæ, ait Petrus apostolus, propria interpretatione non fit. » Et certe licitum nunquam fuit singulis Judæis Scripturas sacras pro suo more interpretari, sed in rebus obscuris ad sacerdotes ire teuebantur. « Labia namque sacerdotis custodient scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. »

Nec minus adversantur rationi qui sic sentiunt. Est enim a ratione prorsus alienum id pro certo statuere quod ad praxim revocari nullatenus possit. At ejusmodi est quod illi statuant de privata Scripturarum interpretatione. Quomodo enim interpretabuntur Scripturas homines imperiti et rudes, ad fidem vocati, non secus ac docti, et quidem pars maxima Ecclesiæ; quomodo, inquam, Scripturas interpretabuntur qui nec legere sciunt, nec callent linguam vel Hebræam vel Græcam, quibus sacer testus constat.

Nec refert quod ad hæc respondeatur quod, etiam si rudes nesciant Græce vel Hebræice loqui, nihil vetat eos ex vernaculis Scripturarum translationibus intelligere quia sit legitimus sensus Scripturarum; non antequam de legitimo sensu Scripturarum ex versionibus vernaculis judicent, discernendum illis est prius quænam Scripturæ canonicæ sint, quænam apocryphæ. Quis autem sanæ mentis non videt hanc discretionem ab imperitis fieri non posse?

Esio certi sint de librorum auctoritate, quomodo ceti esse poterunt de translationum fide. Ab hominibus erroribus illis factæ sunt illæ versiones. Quomodo intelligent imperiti num reipsa interpretes erraverint? Arguuntur quotidie et damnantur Scripturarum multæ versiones, ut alienæ a gemino sacri textus sensu, id maxime in Protestantium vel doctissimorum versionibus locum habere certum est. Tollit auctoritatem Ecclesiæ, quæ Christi promissione fulta, dat nobis sine ulla erroris formidine et sacros fontes et sinceram horum versionem, patebunt omnia dubia.

Esio rudes et imperiti, seclusa auctoritate Ecclesiæ, certi sint de fide versionum, non propterea legitimum Scripturarum sensum assequuntur. Ad hoc necesse est testimonium cum testimonio, librum cum libro conferre, præcedentia cum subsequentibus connectere; quod quidem ab imperitis ne tentari quidem potest.

In his adhuc obijciat : Fateor fieri non posse ut singuli Christiani, etiam rudes imperiti legitimum Scripturarum sensum propriis viribus assequantur. Sed si supremo Spiritus sancti lumine illustrentur, si Deus unicuique sensum aperiat ad intelligendas Scripturas, nihil obstat quominus et ipsi Scripturas intelligant. At memini me audisse vel legisse usquam hanc esse Protestantium opinionem, quod velint adesse Spiritum sanctum singulis fidelibus Scripturas vel legentibus vel audientibus, ut ipsis legitimum harum sensum suggerat, juxta id quod Christus promisit, « Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. » Idque continentur Apostolo confirmari, dum se refert hanc Jeremiæ prophetiam : « Hoc est testamentum quod disponam dñi Israel post dies illos, dicit Dominus : Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas, et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum; et non docebi unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum; diceas : Cui agnosce Dominum; quoniam omnes scient me a minore

usque ad majorem. » Quibus verbis videtur non obscure innui hanc esse Ecclesiæ prærogativam, ut omnes omnino Christiani supremo Spiritus sancti afflata illustrentur, ut legem Dei, et prout Scripturas et eorum genuinum sensum intelligant... Respondetur : Non is est eorum Scripturæ sacræ testimonium sensus. Prius enim quod protulisti ad apostolos et ad corpus Ecclesiæ spectat; et si ad singulos fides extendatur sensus est a nemine haberi posse cognitionem omnis veritatis, nisi per Spiritum sanctum; neque enim omnem veritatem norunt omnes omnino Christiani, ut quotidiana experientia per se patet.

Ad alterum testimonium ex Jeremia et ex Apostolo prælatum, quod spectat, certum est quoque non eam esse illius sensum, quod legem Dei et abstrusum Scripturarum sensum singuli Christiani sine magistro intellecturi sint. Is enim sensum et manifesta experientia refellitur, et aliis Scripturæ locis non obscuris confutatur. « Fides, inquit Apostolus, ex auditu. Quomodo audient sine prædicante ? » Id unum ergo colligendum est ex hoc Jeremiæ testimonio ab Apostolo prolato, hanc esse Novi Testamenti prærogativam, quod ita scribenda esset lex Dei in mentibus et cordibus hominum per Spiritum sanctum, ut legem hanc sine magno labore Christiani edocendi sint. Nimirum Deus ipse per gratiam suam sigillorum mentibus et cordibus insinuat quod ipsi a magistro docentur.

Et certe si sensus testimoniorum hujusmodi, qui non pauci in Novo Testamento reperiuntur, is esset quod singuli omnino Christiani superno Spiritus sancti afflata illuminandi essent, ad perspicendum abstrusorem Scripturarum sensum, jam nullus esset modus secularum undique exsurgentium commentis. Se divinitus illustratum contendit Calvinus adversus Lutherum, Lutherus adversus Calvinum. Idem contendunt Anabaptistæ, et quotquot feret orbis fanaticos; contendet, inquam, quisvis fanaticus, sibi divinitus infusus fuisse eum Scripturarum sensum, quo sua secta nititur. Sic patebunt omnia fabulis et erroribus et fallaciis. Nam potest Spiritus sanctus, Spiritus utique veritatis, sibi ipsi contradicere. Non potest revelare Lutherum Christum esse revera præsentem in Eucharistia, et Zwinglio Christum reipsa abesse ab Eucharistia. Ex his collige, agnoscendam esse omnino hominibus auctoritatem supremam, quæ erumpentes de religione quæstiones sine erroris formidine dirimat; alioqui patebunt omnia disputationibus; nihil nisi dubium occurreret in rebus fidei, nec impediri poterit quo minus omnes a simis parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.

Huic incommodo occurrit ineffabili sua sapientia Deus opt. max. Nam jussit Ecclesiam ab omnibus audiri et consuli; promissitque permansuram esse ad finem usque sæculorum Ecclesiam, immaculatam atque et incorruptam, nec futurum unquam ut adversus eam portæ inferi prævaleant.

Traditionis necessitas adhuc probatur ex ipsis heterodoxis qui traditionem parvi se pendere profitentur.

Protestantes ipsi multa credunt, multa observant quæ non nisi traditione novimus. Credunt baptismi infantibus collatum, collatum infusione, collatum ab hæreticis, validum esse; id et nos credimus. Id autem non Scripturis, sed sola traditione constat. Diem Dominicam loco Sabbati sanctificant; festos dies complures celebrant; et in Britannia Majori frequentior est ista festorum dierum observatio. Hæc autem esse facienda sola traditio docet, ut ait S. Augustinus.

Quia et multa sunt in Scripturis præcepta, quorum ab observatione abstinere; nec tamen in eo peccare se suspicantur. Hæc autem non esse necessario observanda sola traditione liquet, hujus rei exempla duo ponere sufficunt.

Primum exemplum. Lotionem pedum omnia prætermittunt Protestantes, licet sic a Christo præcepta sit et sacramentum eo ritu instituere videatur, si species litteralem verborum sensum. Ait enim Christus Petro : « Si non laveris te, non habebis partem mecum » et deinde, « Vos vocatis me, Magister et Domine, et bene dictus sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis. » Quis non his verbis sacramentum institui intelligeret, nisi certissima traditio constaret non esse hæc ea ratione intelligenda.

Alterum exemplum. Solemnis est ea lex ab apostolis in concilio Hierosolymitano sancita, quæ præcipitur abstinencia a suffocatis et sanguine; a quibus tamen nimis abstinemus, uti nec ipsi Protestantes abstinant. Verba ipsa concilii referre juvat : « Visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam

hæc necessaria : ut abstinere vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine et suffocato. » Nemo nisi traditione notum ad tempus illi fuisse ab apostolis præceptum.

Itaque non possunt effugere Protestantes auctoritatem traditionis. Hanc vel inviti sequi tenentur, quicquid in contrarium effulsi.

Nunc testimonia quorundam Patrum de auctoritate traditionis relaturi sumus.

Irenæus, ait Eusebius lib. in *Hist. ecclesiast.*, cap. 36, secundus post Petrum Antiochensem Ecclesiam sortitus, cum per Asiam sub accuratissima sate:litum custodia ductaretur, singularum nihilominus civitatum quas ingrederetur, Ecclesias sermonibus et cohortationibus suis confirmans monebat imprimis, ut alibi a pravi hæreticorum opinioibus cavere, quæ tunc primum in locum emergere cum cœpiissent copiosius pullulabant. Mortuusque est ut apostolorum traditionibus tenaciter læherent; quas quidem ad certioram notitiam posterioris testimonio suo confirmatus scriptis mandare necessarium duxit.

Cum enim ad eam traditionem, ait Irenæus liber III, *Contra hæres.*, cap. 2, quæ est ab apostolis, quæ per successiones presbyterorum, in Ecclesiis custoditur, provocamus eos, adversantur traditioni, dicentes se non solum presbyteris sed etiam apostolis existentes sapientiores, sinceram invenisse veritatem... Evenit itaque, neque Scripturis, neque Traditioni consentire eos.

Traditionem, cap. 5, itaque apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest respicere omnibus qui vera velit videre, et habemus annumerare eos qui ab apostolis instituti sunt episcopi in Ecclesiis et successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt quale ab his deliratur. Item si recondita mysteria scissent apostoli, quæ seorsim ac latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maxime traderent ea quibus etiam ipsas Ecclesias committebant. Valde enim perfectos et irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse quos et successores relinquebant, eorum ipsorum locum magisterii tradentes, quibus emendatæ agentibus daret magna utilitas... Maxime et antiquissimæ et omnibus cognita, a gloriosissimis duobus apostolis Petro et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab apostolis traditionem, et annuatim hominibus fidem, per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos judicantes, commendamus omnes eos, qui quocumque modo, vel per sibi placentem, vel vanam gloriam, vel per cecitatem et malam mententiam, præter quam oportet colligunt.....

Tantæ igitur ostensiones cum sint, non oportet adhuc querere apud alios veritatem quam facile est ab Ecclesia sumere, cum apostoli quasi in depositarium dives plenissime in eam contulerint omnia quæ sint veritatis, uti omnis quicunque velit sumat ex ea potum vitæ... quæ autem sunt Ecclesiæ cum summa diligentia oportet diligere et apprehendere veritatis traditionem. Quid enim et si de aliqua modica questione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus apostoli conversi sunt, et ab eis de præsentis questione sumere quod certum est et re liquidum est? Quid autem si neque apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis quam tradiderunt his quibus committebant Ecclesias. Qui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum eorum qui in Christum credunt sine charta vel stramento scriptum habentes per Spiritum in cordibus suis salutem et veterem traditionem custodientes.

Clemens Alexandrinus, *Strom.*, lib. 1, ait : Sed qui veram quidem beatæ doctrinæ servabant traditionem, istam a Petro, et Jacobo, et Joanne, et Paulo, sanctis apostolis, ita ut filius acciperet a patre, ad nos quoque Deo volente pervenerunt, illa a majoribus data et apostolica deposituri semina. Jam vero non revelavit multis ea quæ non erant multorum, sed paucis quibus sciebat convenire, quiet ea possent accipere, et ex eis informari. Arcana autem sicut Deus verbo creduntur, non scripto..., a nobis quoque audiat, ei qui occulte audit, occultum manifestum iri; et ei qui secrete ea quæ traduntur potest servare apertum iri quod opus est, ut veritas, et id quod multis est occultum fiat paucis manifestum.

Tertullianus, *De corona militis*, cap. 5, ait : Hæc si nulla scriptura determinaverit, certe consuetudo corroboravit, quæ sine dubio de traditione manavit. Quomodo enim usurpari quid potest, si traditum prius non est? Etiam in traditionis obtentu exigenda est, inquit, auctoritas scripti. Ergo queramus, an et traditio nisi scripta non debeat recipi. Plane negabimus recipiendam, si nulla exempla præjudicent aliarum observationum, quas,

sine illius scripturæ instrumento, solius traditionis titule et exinde consuetudinis patrocinio vindicamus; denique ut a baptismo ingrediar, aquam adiuri..... Sed et aliquanto prius in Ecclesia sub antistitis manu contentamur nos renuntiare diabolo, et pompæ et angelis ejus. Dehinc ter mergimur, amplius aliquid respondentem quam Dominus in Evangelio determinavit. Inde suscepti, lavis et mellis concordiam prægustamus, exque illa die lavacro quotidiano per totam hebdomadam abstinemus Eucharistiæ sacramentum, et in tempore victus et omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quam præsentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus. Die Dominico jejunium nefas dicimus, vel de genicis adoramus. Eadem immunitate a die Paschæ in Pentecosten usque gaudemus. Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxie patimur. Ad omnem progressum, atque promotum ad omnem aditum et exitum, ad vestitum et calceatum, ad lavara, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quæcumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Harum et aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expositas Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, et fides observatrix. Rationem traditioni et consuetudini et fidei patetaturam aut ipse perspicies, aut ab aliquo qui perspexit discies. Interim non nullam esse credes, cui debeat obsequium. Ergo non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla ut incerta victoria est, aut par incertæ. Nam etsi non ita evaderet collatio Scripturarum, ut utramque partem sisteret, ordo rerum desiderabat illud prius proponi, quod nunc solum disputandum est. Quibus competat fides ipsa; cæus sint Scripturæ, a quo et per quos, et quando et quibus sit tradita disciplina qua sunt Christiani. Ubi enim apparuerit esse veritatem disciplinæ et fidei christianæ illic erit veritas Scripturarum et expositionum, et omnium traditionum christianarum.

Christus (*De præscript.* cap. 20) quod homini agendum determinaret, quandiu in terris agebat, ipse pronuntiabat, sive populo palam, sive discipulis seorsum. Ex quibus duodecim præcipuos lateri suo allegat destinatos nationibus magistros. Itaque uno eorum decussu, reliquos undecim digrediens ad Patrem post resurrectionem jussit ire et docere omnes gentes, linguendas in Patrem et in Filium et in Spiritum sanctum. Statim igitur apostoli..., assumpto per sortem duodecim Matthei in locum Judææ..., consecuti promissam vim Spiritus sancti ad virtutes et eloquium, primo per Judæam, contestata fide in Jesum Christum et Ecclesiis institutis; dehinc in orbem profecti, eandem doctrinam ejusdem fidei nationibus promulgaverunt, et proinde Ecclesiis apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei et semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt et quotidie mutantur ut Ecclesiæ fiant. Ac per hoc et ipsæ apostolicæ deputantur, ut soboles apostolicarum Ecclesiarum. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima et apostolica, dum una omnes unam probant unitatem, dum est illis communicatio pacis et appellatio fraternitatis, et consensatio hospitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quam ejusdem sacramenti una traditio.

Hinc igitur, cap. 21, dirigimus præscriptionem : Si Dominus Jesus Christus apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos prædicatores, quam quos Christus instituit : quia nec alius Patrem novit, nisi Filius, et cui Filius revelavit. Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, et hic præscribam non aliter probari debere nisi per easdem Ecclesias quas ipsi apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando tam viva, quod sunt, voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis, apostolicis, matricibus et originalibus fidei conspiciat veritati deputandam, sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab apostolis, apostoli a Christo, Christus a Deo suscepti. Reliquam vero omnem doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum et apostolorum, et Christi et Dei. Superest ergo ut demostremus an hæc nostra doctrina de apostolorum traditione censeatur, et ex hoc ipso an cæteræ de mendacio veniant. Communicamus cum Ecclesiis apostolicis, quod nulla doctrina diversa, hoc est testimonium veritatis.

Dogmata, ait S. Basilii, *De Spiritu sancto*, cap. 27, et instituta quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus e doctrina scripto prodita, quædam rursus ex apostolorum traditione in mysterio, id est in occulto, tradita recepimus; quorum utraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sane vel

leniter expertus est quæ sint jura ecclesiastica. Nam si e consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti conemur rejicere, imprudentes gravissimum. Evangelio detrimentum inferemus, imo potius ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus. Quod genus est, ut ejus quod primum est et vulgissimum primo loco commemorem, et signo crucis eos qui spem collocarunt in Christo signemus, quis scripto docuit? ut ad Orientem versi precemur, quæ nos docuit Scriptura? invocationis verba cum conficitur panis Eucharistiæ et poculum benedictionis, quis sanctorum in scripto vobis reliquit? Neque enim his contenti sumus, quæ commemorat Apostolus aut Evangelium, verum alia quoque et ante et post dicimus, tanquam multum habentia momenti ad mysterium, quæ ex traditione citra scriptum accepimus. Consecramus autem aquam baptismalis et oleum unctionis, præterea ipsum qui baptismum accipit, ex quibus scriptis? Nonne a tacita secretaque traditione? Ipsam porro olei inaugurationem, quis sermo scripto proditus docuit? Jam ter immergi hominem, unde e Scriptura haustum? Reliqua autem quæ sunt in baptismo, veluti renuntiare Satanae et angelis ejus, ex qua scriptura habemus? Nonne ex minime publicata et arcana hac traditione? Nonne ex doctrina, quam Patres nostri silentio quieto, minimeque curioso servaverunt? Pulchre quidem illi, nimirum docti arcanorum venerationem silentio conservari. Nam quæ nec intrari fas est non initiatis, qui conveniebat horum doctrinam publicitus circumferri scripto?... Qui in primordiis Ecclesiam certos ritus præscripserunt apostoli et Patres, in occulto, silentioque mysteriis suam servare dignitatem. Neque enim omnino mysterium est quod ad populares ac vulgares aures effertur. Hæc est ratio cur quedam citra scriptum tradita sunt, ne dogmatum cognitio propter consuetudinem vulgo veniret in contemptum. Aliud autem est dogma, aliud edictum; nam dogmata silentur, edicta vero publicantur. Est autem silentii speciei etiam obscuritas qua utilis Scriptura, intellectu difficilem reddens dogmatum sententiam, idque ad utilitatem in Scripturis versantium.... Deficiet modis, si Ecclesiæ mysteria citra scriptum tradita pergam recensere. Omitto cætera, ipsam fidei professionem, quæ credimus in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, e quibus habemus scriptis?

Sufficit enim, ait S. Greg. Nyssenus, cont. Eunomium, ad nostri sermonis demonstrationem, quod habeamus a Patribus venientem ad nos traditionem, velut hereditatem quamdam per successionem ex apostolis per sanctos sequenter transmissam.

Etiamsi, ait S. Hieronymus, *Adv. Lucif.*, cap. 4, Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis... consensus iustar præcepti obtineret. Nam et multa alia quæ per traditionem in Ecclesiis observantur, auctoritatem sibi legis scriptæ usurpaverunt; velut in lavacro ter caput nigrigare; deinde egressos lactis et mellis prægustare concordiam, ad instantis significationem; die Dominico et per omnem Pentecostem, nec de geuiculis adorare, et jejunium solvere; multaque alia quæ scripta non sunt, rationabilis sibi observatio vindicavit.

S. Augustinus, *lib. C. contr. Jul.*, 10, n. 34, ait: Sancti Patres quod invenerunt in Ecclesia tenuerunt; quod didicerunt docuerunt; quod a patribus acceperunt, hoc illis tradiderunt.

Saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, l. *De Baptis.* cap. 7, n. 12, in ipsis quoque schismaticis et hæreticis corrigere quod prævum est, non herare quod datum est, sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex apostolica traditione venientem, sicut multa quæ non inveniuntur in Litteris eorum, neque in conciliis posteriorum, et tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita et commendata creduntur. Quod universa tenet Ecclesia, *lib. iv*, cap. 24, n. 31, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur.

Vincentius Lirinensis, *Com.* 1, cap. 3, ait: In ipsa item Ecclesia catholica magnopere curandum est, ut id teneamus quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est. Hoc est etenim vere propriæ catholicæ, quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet, si sequamur universalitatem, antiquitatem, consensionem. Sequemur autem universalitatem hoc modo: si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia; antiquitatem vero ita, si ab illis sensibus nullatenus recedamus, quos sanctos majores ac patres nostros celebrasse manifestum est; consensionem quoque hanc, si in ipsa vetustate omnium

vel certe pene omnium sacerdotum pariter et magistrorum definitiones sententiasque sectemur. *Christianism.* cap. 4, si se aliqua Ecclesiæ particula ab universali communione præciderit, si contagio totam commaculare Ecclesiam conetur..., provident ut antiquitati inherens, quæ prorsus jam non potest ab ulla novitatis fraude seduci. Omnino curabit ut paucorum temeritati vel incitui si quæ sunt universaliter antiquitus universalis concilii decreta præponat. Operam dabit ut collatas inter se majorum consulas interrogetque sententias, eorum duntaxat quæ diversis licet temporibus et locis, in unius tamen Ecclesiæ catholicæ communione et fide permanentes, magistri probabiles extiterunt; et quidquid non vixit aut duo tantum, sed omnes pariter uno eodemque consensu aperte, frequenter, perseveranter tenuisse, scripsisse, docuisse cognoverit, id sibi quoque intelligat absque ulla dubitatione credendum.

Nihil novandum, cap. 9, nisi quod traditum est.

Annuntiare ergo aliquid Christianis catholicis præter id quod acceperunt nunquam licuit, nunquam licet, nunquam licebit, et aethematizare eos qui annuntiant aliquid præterquam quod semel acceptum est, nunquam non oportuit, nunquam non oportet, nunquam non oportebit.

Christi vero Ecclesia, cap. 32, sedula et cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his nunquam permutat, nihil minuit, nihil addit, non amputat nec saria, non apponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena; sed omni industria hoc unum studet ut reuera fide iter sapienterque tractando, si qua illa sunt antiquitus informata et inchoata accuset et poliat; si qua jam expressa et enucleata consolidet, firmet; si qua jam confirmata et definita custodiat. Denique quid nunquam aliud conciliorum decretis enixa est, nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur; quod antea lentius prædicabatur, hoc idem postea instantius prædicaretur. Antiqua, cap. 39, sanctorum Patrum consensio... præcipue in fidei regula magno nobis studio et investiganda est et sequenda.... Sed eorum duntaxat Patrum sententiæ conferenda sunt, qui in fide et communione catholica sancte, sapienter et constanter viventes, docentes et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt, quibus tamen hac lege credendum est ut quidquid vel omnes vel plures uno eodemque sensu manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consensiente sibi magistrorum consilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certo ratoque habeatur; quidquid vero, quamvis ille sanctus et doctus, quamvis episcopus, quamvis confessor et martyr, præter omnes aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias et occultas et privatas opiniones a communis, publicæ et generalis sententiæ auctoritate secretum sit.

Quæcumque ergo proponuntur nobis Deo credenda necessario, non continentur libris canonicis; nam nulla sunt in his nos scripta et eorum quæ scripta sunt generalem sensum assequi non valeamus, nisi per traditionem. Porro traditionis necessitas patet ex Scripturis, ex omnibus Ecclesiæ Patribus, imo ex ipsis hæreticis qui ipsam parvipendere se profitebantur. 1° Ex Scripturis quidem probatur hoc ex Pauli Epistolis, II Thessal. n. 14; I Col. xi. 2; II Timoth. n. 2; Hebr. v. 11.

2° Ex Patribus. S. Ignatio Petri apostoli discipulo; S. Irenæo qui secundo floruit sæculo; S. Clemente Alexandrino, Tertulliano, Eusebio, S. Basilio, S. Gregorio Nysseno, S. Epiphano, S. Hieronymo, S. Augustino, Vincentio Lirinensi, et aliis qui vel quinque prioribus Ecclesiæ sæculis, vel cæteris deinceps ad nostra usque tempora floruerunt. Omnium una ex de re vox est. In his ne unus quidem fuit qui non agnovit traditionis necessitatem; quorumdam testimonia antequam referamus, quedam notanda sunt.

Eadem scilicet est prorsus traditionis auctoritas cum auctoritate Scripturæ verbum divinum scriptum sit necne perinde est; utrobique verbum divinum est. Id patet ex omnibus sanctis Patribus supra laudatis. Et ratione ad nos usque pervenit verbum illud non scriptum, quod docti a Christo apostoli docuerunt quos constituerunt per civitates episcopos. Illi rursus docuerunt alios sibi successuros, a quibus alii quoque et docti et ordinati sunt. Sic custoditum est in Ecclesia verbum Dei ad nostra usque tempora depositum.

Sed dicitur: Quis certo scit non fuisse adulteratum verbum Dei, dum per tot ora, per tot ætatum successiones ad nos usque transievit? Respondetur quod id fieri non potuisse constat: 1° quia Ecclesia spiritus Dei regitur, nec potest fieri ut erret unquam circa fidem; 2° quia Ecclesia regulam habet certam, quæ verum tradi-

iones a falsis discernantur. Hæc autem in eo posita est, teste, post S. Augustinum, Vincentio Lirinensi, quod solum id habeatur pro tradito ab apostolis quod ubique docet vel servat diffusa per totum orbem Ecclesia, nec tamen aliquo certo tempore institutum fuisse cognoscitur. Et hæc regula vocatur certa quia fieri non potest, ut diffusi per totum orbem Christiani, qui nullam habent inter se basilicorum societatem, qui non minus moribus et ingenio et sensibus (si fidem excipies), quam regionibus a se invicem disjuncti sunt; fieri non potest, inquam, ut in rebus quæ ad religionem pertinent idem omnino doceant, idem servant, nisi id acceperint ab eodem magistro, qui discipulos suos per totum terrarum orbem miserit hædem instructos præceptis et mandatis.

Obijciatur adhuc: Quid si sensim incuria præpositorum seminatum et receptum aliquid per Ecclesiam fuerit contra Christi doctrinam, contra sententias apostolicas, nemine nisi post longa temporum spatia rem adverte-

Respondetur, id fieri nequiasse, si questio sit de re alienis momenti, quod quidem sic demonstratur: 1° Christus promisit nunquam futurum ut Ecclesia erret in fide. 2° Est prorsum alienum ab hominum ratione et moribus, receptam ubique terrarum doctrinam et consuetudinem nemine advertente, nemine contradicente, subverti. Norunt omnes quas turbas, quas contradictiones excitare soleat rerum novarum molitio. 3° Si quis unquam novum dogma, novos in Ecclesiam mores invehere tentaverit, statim huic deprehensum, confutatum, damnatum fuisse docet omnium sæculorum experientia, ut patet ex his hæresibus quæ unumquodque fere sæculo prodierunt. 4° Quod ab apostolis ad nos usque traditione mansit, id scriptum subinde est a sanctis Patribus, qui singulis sæculis floruerunt; refert unusquisque quid suo tempore sentiat, quid observet Ecclesia, hujus quoque rei vel vestigia, vel certa argumenta exstant in conciliis, in libris liturgicis, in aliis ejusmodi antiquitatis ecclesiasticis monumentis, libri illi jam pridem toto terrarum orbem diffusi sunt. Non potest traditio falsa pro vera supponi, quod spectat ad mores vel dogmata, quin simul adulteretur et corrumpantur scripta illa omnia ex quibus eruantur veræ et genuinæ traditiones. Illud autem fieri posse qui in animum induxerit, nō is insanire videatur. Certumque est certissimum ergo est quod quicquid nunc Ecclesia eredit id crediderit jam ab apostolorum temporibus.

Et de observationibus ecclesiasticis, quicquid per totam Ecclesiam sic observatur, ut ignoretur hujus observationis initium, v. gr. jejunium quadragesimale, signum crucis, baptisma per trinum, etc., hoc ab apostolis ad nos traditione mansisse certissimum est. ...

Traditione utitur Ecclesia prorsus in duobus: 1° ut intelligatur qui sint libri vere canonici; 2° ut habeatur legitimus Scripturarum sensus. Neque enim libros alios recipit Ecclesia in canonicam Scripturarum numerum, quam quos certa traditione novit ab apostolis mansisse. Neque Scripturam explicat, nisi juxta eam sensum quem tenuit semper Ecclesia.

De tertio fidei fundamento quod est auctoritas conciliorum et sanctorum Patrum in rebus fidei.

Fidei depositum servat summus Pontifex, servant et episcopi, hi insurgentes controversias iudicio suo dirimunt vel soli, vel in conciliis. Porro concilia congregantur ut plurimum vel cum occurrit controversia de fide dirimenda, vel cum statuendum aliquid est circa disciplinam, ubi rem unus episcopus non posset pari successu definire. Concilia sunt vel generalia, vel nationalia, vel provincialia, vel diocesana. Generalia quæ et idiomate Græco dicuntur œcumenica ex episcopis totius Ecclesiæ congregantur; nationalia ex episcopis unius regni vel nationis; provincialia ex episcopis unius vel aliquot provinciarum; diocesana ex episcopo et clero unius diocesis.

In conciliis sedent episcopi, alii ut iudices, alii ut assertores et vindices canonum, alii vel sedent vel stant ut rerum divinarum et ecclesiasticarum periti, ad ventilandas et discutendas hinc et inde controversias.

Solent episcopi sedent ut iudices de jure. Sunt tamen alii quibus ex primæ consuetudine jus suffragii concessum est ab Ecclesia, puta præpositi generales ordinum religiosorum et abbates, imperatores, reges, principes, vel missi ab his oratores vel magistratus sedent ut assertores et vindices canonum et publicæ tranquillitatis. .... Sedent presbyteri, stant diaconi ceterique rerum ecclesiasticarum periti, ad ventilandas et discutendas hinc inde controversias, ut, rebus mature discussis, et auditis consultorum votis, statuunt iudices quid duxerint esse

definendum. Vetus est in Ecclesia consuetudo congregandi in Ecclesia concilia; etenim jam a temporibus apostolorum invaluit. Ipsi subortas quæstiones graves inter conversos ex Judæis vel ex gentibus fideles habitos Hierosolymis concilio diremerant, his verbis solemnibus: « Visum est Spiritui sancto et nobis. » Et his verbis usi sunt apostoli ut intelligamus sacrosanctis conciliis præesse Spiritum sanctum ipsamque per Patres congregatos loqui.

Conciliorum generalium definitio de fide certa est et erroris expers, quia hæc concilia representant universam Ecclesiam cui promissa a Christo est æterna in rebus fide stabilitas. « Porta inferi non, etc. » Ejusdem auctoritatis est cæterorum conciliorum definitio, si accesserit totius Ecclesiæ consensus, quia ubi constat de totius Ecclesiæ fide, sive Ecclesia sit congregata in generalibus conciliis, sive per totum orbem diffusa, consensus autem præbeat conciliis particularibus, perinde est. Satis est si constet de totius Ecclesiæ fide. Quam enim fidem diffusa per totum orbem Ecclesia tenet; certum est hæc esse consentaneam traditioni, inconvulsam atque fidei nostræ regulam. Hoc ut intelligatur, revocandum in mentem est fidei depositum Scripturæ sacre et traditionis contineri, duplicemque hæc esse fidei nostræ certissimamque normam. Ergo ubi de fide quæstiones excitantur, consilium Ecclesiæ Scripturam et traditionem. Et si questio sit de genuina intelligentia Scripturarum, ut fere semper evenit; nam obscuris Scripturarum sententiis abusi sunt semper hæretici ad suam et aliorum perditionem, inquit Petrus apostolus; tunc Scripturarum sensum genuinum Ecclesia a traditione accipit: nimirum traditio subortis quæstionibus antiquior et ad tempora apostolica continens successione recurrens, una et certa via est intelligendi quem Scripturarum sensum ab apostolis acceperit Ecclesia. Jam diximus id unum haberi pro traditione divina et apostolica quod tenet et tenuit semper Ecclesia per totum orbem diffusa. Variæ sunt rationes certo intelligendi num in unum vel dogma vel usum omnes omnes Ecclesiæ conveniant. Primo si convocentur omnes omnium omnium Ecclesiarum episcopi, quibus ereditum est fidei depositum, ut singuli dicant quæ sit Ecclesiæ suæ traditio circa subortam quæstionem. Id fit in conciliis generalibus. Sed quia non ita facile congregantur ejusmodi concilia, alia via est expeditior juxta et frequentior certo cognoscendi quæ sit Ecclesiæ traditio. Suum fert summus pontifex de proposita quæstione iudicium; accedit singularem Ecclesiarum toto orbe consensus. Aliquando ferunt iudicium episcopi in conciliis vel provincialibus vel nationalibus aggregati, Romam et ad cæteras Ecclesias hæc iudicia referunt, confirmantur a Romano pontifice; accedit omnium Ecclesiarum consensus; agnoscunt singula in hoc iudicio quam profitentur fidem. Consensus hic Ecclesiarum in rem ab uno particulari concilio delatam certissimum est traditionis argumentum eandemque obtinet auctoritatem ac concilium generale. Quamplurima exstant exempla hæreses hac multiplici via proscriptarum sive per concilia œcumenica, sive per summos pontifices, sive per episcopos, sive per concilia particularia, accedente totius Ecclesiæ consensu. Quin et concilia quædam quæ non fuerunt œcumenice convocatione, accedente Ecclesiæ consensu habita sunt pro œcumenicis. Tale fuit concilium primum Constantinopolitanum, in quo proscripta est hæresis Macedonii. Id in œcumenicis secundum numeratur, nec fuit convocatione nisi nationale totius Orientis; sed accedente consensu Occidentis œcumenicum evasit. Contra autem concilium Sardicense œcumenicum fuit convocatione, non exitu, ut asserunt plerique theologi, quia non accessit totius Ecclesiæ consensus. Quod de fide diximus, dictum puta de disciplina et moribus Ecclesiæ. Plures sunt canones circa disciplinam et mores a provincialibus conciliis conditi, qui cum ab universa Ecclesia recepti sint, auctoritatem habent œcumenicam, dicunturque merito « canones Spiritu sancto conditi, et totius orbis reverentia consecrati. »

Scimus omnes Ecclesiam pro hæreticis habere et alios quo expellere eos qui eam delinquentem in fide non audiunt, juxta illud: « Si quis Ecclesiam non audierit, sit, etc. »

Queritur adhuc quæ ratio sit habenda sententiæ sanctorum Patrum in rebus fidei. Ad hæc respondetur Ecclesiam Patres venerari ut testes traditionis suæ quemque sæculo. Si quis eorum omnes a cæteris dissemit, non magis faciendū ejus hæc in re sententia. Maxima faciendū est sententia omnium vel plurimorum idem sententium. Ubi sancti Patres alii aliud sentiant, nihil ut plurimum definit Ecclesia, quia cum traditio ea de re certa nec una sit, non habetur pro traditione divina. Vñ

apostolica. Hinc oritur inter catholicos theologos opinionum varietas de rebus ad fidem non pertinentibus.

At, circa hæc, quædam amplectenda est sententia in rebus ad fidem non pertinentibus, in quibus nihil definit Ecclesia, nec una est theologorum opinio?

Respondetur, quod tunc per Ecclesiam licet ad utramlibet partem se recipere. Quam quisque opinionem veriorum putat eam amplecti tenetur. Sed adhibenda cautio duplex: 1° sic nos affectos esse necesse est, ut opationem deponamus et subijciamus nos ex animo Ecclesie, si forte Ecclesia definiat tandem aliud ab eo quod sentimus; 2° servanda pax et charitas est cum iis qui aliud a nobis sentiunt. Nihil enim debet esse antiquius pace et charitate: « In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas servetur. »

Et de his ad fidem non pertinentibus dicit adhuc sanctus Augustinus: Quod enim necesse contra fidem neque contra bonos mores esse convinctur, indifferenter est habendum, et propter eorum inter quos vivitur societatem servandum est.

Sunt adhuc alia testimonia, quæ sequuntur.

S. Ambrosius, *epist.* 52: Sequor tractatum Nicæni concilii a quo me nec mors, nec gladius poterit separare.

S. Gregorius Magn., *epist.* 24, l. 1, dicit se venerari quatuor prima concilia, sicut quatuor Evangelia.

S. Hieronymus *Dialog. contra Lucif.*: Quomodo, inquit, Athanasius, Hilarius poterant adversus synodum Nicænam facere, propter quam exilia sustinuerunt?

S. Augustinus, *Epist. ad Januar.* cap. 1, n. 1, ait: Illa autem quæ non sunt scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis apostolis vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri.

Beellarminus *carlin., Controv.*, t. II, lib. 1, c. 2, conciliorum necessitatem ad controversias de fide dirimendas astruit his verbis: Quamvis autem generalia concilia non sint absolute necessaria, tamen concilia aliqua sive generalia, sive particularia sunt, omnino necessaria esse ad bonam Ecclesie gubernationem vix in questionem vocari posse dubito. Nam si necesse est, ut veniant scandala, ut ait Dominus, et oportet hæreses esse, ut ait Apostolus, certe necesse est etiam ut in Ecclesia sit certum aliquod iudicium, quo et scandala tolli possint et hæreses dampnari; alioquin brevi tempore Ecclesia universa in partes scinderetur et periret; nam omne regnum in seipsum divisum desolabitur. Etsi vero summus pontifex iudex est..., tamen non debet in controversiis Dei dijudicandis aut solo suo iudicio fidere, aut expectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam, quantum res tanta postulat, et ordinaria media, et tum demum expectare assistentiam Spiritus sancti et directionem divinam. Porro medium ordinarium proinde necessarium esse concilium, magnum aut parvum, unum vel plura, prout ipse iudicaverit, facile probari potest.

Primum ex divina illa promissione: « Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum. » Hunc enim locum de conciliis intelligit synodus Chalcedonensis et alia synodi.

Secundo, ex facto apostolorum, qui cum possent etiam seorsim singuli definire controversias, tamen ne viderentur negligere medium ordinarium et a Christo ipso demonstratum, non sine concilio controversiam de legibus Antiochiæ exortam definire voluerunt.

Tertio, ex consuetudine totius Ecclesie, atque omnium sæculorum. Semper enim fuit in Ecclesia ista consuetudo, ut ad res dubias explicandas concilia episcoporum haberentur. Et ipsi etiam Romani pontifices nullam unquam hæresim novam sine novo concilio damnaverunt, ut cognoscere poterit qui vel tomis conciliorum, vel historias ecclesiasticas evolvere voluerit. Quod autem semper et ab omnibus factum est, quis negare audebit, ordinarium dici posse, et revera esse?

Sed accedat confirmatio ex Patribus. S. Cyprianus, l. II, *epist.* 1, ad Stephanum: « Necesse, inquit, habuimus, convenientibus in unum pluribus sacerdotibus cogere et celebrare concilium. » Gelasius ait: « Si præcessit, in l. *De vinculis anathem.*, consensus pontificis, doceatur a quibus, et ubi ille sit gestus, si secundum Ecclesie regulam celebratus, si paterna traditione profectus, si maiorum more prolatus, si competenti examine depromptus; ubi procul dubio requirendum est, si synodalico congregatione celebratus, quod in receptione damnati, et depulsi catholici, quia nova est causa, fieri certissimum est. » Itaque etsi posset Deus per absolutam suam potentiam Ecclesiam sine conciliis conservare, tamen secundum ordinariam providentiam ejus, necessaria concilia sunt ad bonam Ecclesie gubernationem.

Holden., lib. 1 *De resol. fid.*, cap. 9, ait: Stabilitatem catholicæ traditionis certitudine, eaque in unitate sua præcipue constituta, superest investigandum, qua via quove medio cognoscenda sint divinitus revelata et instituta, quæ huic innotuerunt traditioni. Cum autem universum quid seu catholicum sit quod inquirimus (traditio scilicet universalis) constat evidentissime a nullo particulari et singulari homine sub hac petendum esse ratione. Quidquid enim declarare aut denuntiare valeat quivis particularis, quicumque ille fuerit, traditionis universalis rationem habere nequit sub hoc præciso particularis denuntiationis titulo, licet fortassis ei possit competere hæc ratio, eo quod universum et catholicæ ideæ ipsum sit et unius et totius societatis iudicium. Imo tametsi plurimorum fuerit in concilio congregatorum testimonium, nisi universum et catholicum sit, traditionis certitudinem perfectam non habet. Ex his clare consequitur Ecclesie Christi pastores et rectores, quamcumque alias habeant auctoritatem, veritatem revelationum esse tantummodo custodes et testes; fidelissimos quidem et invictissimos, sive sparsim per orbem universum in suis sigillatim diocæsis et parochiis greges suos docentes et regentes, sive in debitis circumstantiis et conditionibus universim congregatos et consentientes. Verum articulum fidei conditores audeat eos nemo vere catholicos et perspicax asserere. Omnem potestatem revelatæ articulum Dei revelantis auctoritati pernecessario innititur, novas autem communicari Ecclesie revelationes, quæ fidei catholicæ dogma fundent, nullus agnovit catholicus; ac ideo fidei revelatæ et catholicæ articulum numerum augeri posse, vel est ignorantis, vel calumniantis oratio. Christum igitur veritatem revelationum et divinarum institutionum solum et unicum fundatorem ac conditorem fuisse, tanquam axioma indubitabile apud catholicos omnes, præsupponimus. Hanc veritatem subsequitur altera quam habet S. Augustinus, ep. 118 ad Jan.: Quæ Christus præscripsit ea nemo audeat variare, ut patet, sicut nequit Ecclesia novum aliquod divinitus revelatum aut institutum, fidei scilicet catholicæ articulum tradere, condere, aut fidelibus obtrudere, ita neque in totius Ecclesie potestate ac auctoritate situm est veritatem aliquam a Christo revelatam, aut institutionem divinitus editam, vel minime variare aut immutare, sub hoc, inquam, anathemate: « Non præteribit unum iota, aut unus apex a lege. »

Sistendum ergo posse concilium generale certissime et absque omni erroris periculo denuntiare et declarare (quod alii vocant, decernere et definire,) quidquid sit directe et expressè divinitus revelatum aut institutum. Quod non aliud est quam posse hos omnes simul episcopos, et unumquemque seorsum testificari, quid in suis singulis et universis provinciis, vel creditur, vel exercetur, tanquam doctrinæ revelatæ articulum, aut divinitus institutum religionis exercitium... Episcopi et rectores Ecclesie iudicant in concilio generali velut præceptores et doctores, populus vero tanquam discipuli discere et obedire tenentur.

CONCILIA GENERALIA.

Concilia generalia Græcorum.

Anno 325, concilium generale Nicænum I sub Silvestro, papa.

Ann. 381, conc. Constantinopolitanum I, sub Damaso.

Ann. 431, Ephesium, sub Celestino I.

Ann. 451, Chalcedonense, sub Leone I.

Ann. 553, Constantinopolitanum II, sub Vigilio.

Ann. 680, Constantinopolitanum III, sub Agathone.

Ann. 787, Nicænum II, sub Adriano I.

Ann. 869, Constantinopolitanum IV, sub Adriano II.

I. Anno 325, Nicænum I, concilium œcumenicum a Constantino imperatore convocatum, cui profuit Osius Cordubensis episcopus nomine Silvestri pontificis Romani, ibique Arium et impium ejus dogma trecenti decem et octo Patres proscripserunt; contra vero consubstantialitatem Verbi divini cum Patre æterno stabilierunt, et questionem de celebrando Paschate tandiu agitam in Ecclesia definierunt.

II. Anno 381, Constantinopolitanum secundum œcumenicum a Theodosio convocatum concilii Nicæni confirmandi causa, ut sedi suæ Constantinopolitanæ restitueretur sanctus Gregorius Nazianzenus, et ad stabilendam fidem circa divinitatem sancti Spiritus a Macedonio impugnata, convenerunt ibi centum quinquaginta episcopi, qui unanimiter statuerunt ut episcopus Constantinopolitanus post Romanum Pontificem primum obduceret locum.

III. Anno 431, Ephesinum tertium œcumenicum a Theodosio convocatum, cui præfuerunt legati pontificis Romani Cæselsini, celeberrimum fuit ducentorum episcoporum, a quibus Nestorius duas personas in Christo admittens, anathemate percussus fuit, quique virginem Mariam dicendam esse matrem Dei negabat, sed tantum Christi matrem. Vicesima secunda die Junii fuit inchoatum anno 431, in quo iterum proscripta fuit hæresis Pelagii.

IV. Anno 451, celebratum fuit Chalcedonense œcumenicum quartum, sexcentorum triginta episcoporum et quatuor legatorum sanctissimi Patris Leonis, cui interfuit imperator Marcianus cum imperatrice Pulcheria, magno senatorum et magistratum ordine comitante, octava die Octobris inceptum est et in prima Novembria finitis tredecim Actionibus seu sessionibus, absolutum est; in quo concilium Ephesinum, anno 449 habitum cum Dioscuro et Eutyches qui naturas in Christo confundebant vel personas dividebant, condemnatum est.

V. Anno 553, Constantinopolitanum II, quintum œcumenicum a Justiniano convocatum invito Vigilio pontifice Romano, qui postea tamen illud approbavit; et inde inter œcumenica annumeratum fuit; in quo errores Origenis, tum Tris Capitula damnata sunt.

VI. Anno 680, Constantinopolitanum III sextum œcumenicum convocatum, et anno sequenti finitum, in quo quinque priora concilia probata fuere et contra Monothelias definitum duas esse in Christo voluntates, Honorius quoque papa damnatus est.

VII. Anno 787, Nicænum II septimum œcumenicum ab imperatore Constantino Leonis et Irene filio simul et a summo pontifice Adriano convocatum, inceptum Constantinopoli anno 786, sed translatum Nicæam anno 687, trecentorum quinquaginta Ecclesiarum qui cultum sacram imaginum adversus Iconoclastas constituerunt.

VIII. Anno 869, Constantinopolitanum IV octavum œcumenicum ab imperatore Basilio convocatum Adriano II pontifice in schismaticum Photium exsulem factum, et de restitutione sancti Ignatii patriarchæ Constantinopolitani in sua sede patriarchali.

Concilia generalia Latinorum.

Anno 1123, Lateranense I, sub Calixto II.

Anno 1139, Lateranense II, sub Innocentio II.

Anno 1179, Lateranense III, sub Alexandro III.

Anno 1215, Lateranense IV, sub Innocentio III.

Anno 1245, Lugdunense I, sub Innocentio IV.

Anno 1274, Lugdunense II, sub Gregorio X.

Anno 1311, Viennense, sub Clemente V.

Anno 1409, Pisanum, sub Alexandro V.

Anno 1414, Constantiense, sub Joanne XXIII.

Anno 1431, Basileense, sub Eugenio IV.

Anno 1439, Florentinum, sub Eugenio IV.

Anno 1512, Lateranense V, sub Julio et Leone X.

Anno 1545, Tridentinum, sub Paulo III, Julio III et Pio IV.

IX. Anno 1123, Lateranense I, nonum œcumenicum, sedente Calixto pontifice, de recuperanda in Saracenos Terra Sancta congregatum est.

X. Anno 1139, Lateranense II decimum œcumenicum ab Innocentio II convocatum in antipapam Petrum Leonis filium, et de conservandis ecclesiasticis bonis.

XI. Anno 1179, Lateranense III œcumenicum undecimum ab Alexandro III papa in Valdenses, Albigenes et schismaticos ab antipapa Victore IV ordinatos convocatum.

XII. Anno 1215 convocatum fuit Lateranense IV, duodecimum œcumenicum, sedente summo pontifice Innocentio III in Albigenes, in eo damnatus est Joachinus abbas. Primum est concilium in quo verbum illud « transsubstantiatio » reperitur, licet in auctoribus qui centum ante annos debebant legatur. Adhuc Patres ducenti octoginta tres supra mille, inter quos sexcenti septuaginta tres erant episcopi.

XIII. Anno 1245, Lugdunense I decimum tertium œcumenicum ab Innocentio IV convocatum de expeditione in Saracenos ad recuperandam Terram Sanctam. Concilium illud præterea tentavit Fredericum Imperatorem deponere; et ea potestas in principes christianos, nec ad summum pontificem nec ad Ecclesiam pertinet.

XIV. Anno 1274, Lugdunense II decimum quartum œcumenicum sub Gregorio X de recuperanda Terra Sancta. In errores Græcorum et ad recipiendos eos qui in pacem et in sinum Ecclesie redire vellent.

XV. Anno 1311, Viennense, œcumenicum decimum quintum, præside Clemente V. cui interfuerunt reges Castiliarum, Angliæ et Arragoniæ, patriarchæ Alexandrinus, Antiochenus et episcopi plures quam trecenti. Ordo

Templariorum in eo abolitus est, damnata Frairicellorum, Dulcimistarum, Beguardorum et Reguinarum hæresis, et de recuperanda Terra Sancta actum est.

XVI. Anno 1409, Pisanum, habetur in Gallia decimum sextum œcumenicum, eo quod a cardinalium collegio servatis omnibus juris formulis fuerit convocatum, sede vacante propter effectos simul duos pontifices qui sedem Romanam ambiebant, et uterque tum Benedictus XII et Gregorius XII depositi sunt, et in eorum loco successus Alexander V qui concilium illud approbavit et Constantiensem sequentem synodum indixit.

XVII. Anno 1414, Concilium Constantiense habetur in Gallia decimum septimum œcumenicum vocatum, eo quod a Joanne XXIII, Alexandri V legitimo successore convocatum fuerit tanquam appendix et continuatio concilii Pisani, in quo Joannes XXIII sponte pontificatum abdicavit ad sedantem schisma, et in ejus locum Martinus V electus est, qui probavit quæcumque gesta fuerant in concilio. Hæreses Viclei et Joannis Hus proscriptæ sunt, anno 1414 inceptum et 1418 absolutum.

XVIII. Anno 1429, Basileense in agro Ticinensi inceptum, postea Viennæ continuatum, ab Eugenio IV, deinde Basileæ convocatum, qui sexdecim priores sessiones probavit, et alias irritavit a vicesima sexta inclusive, quas etiam Ecclesia Gallicana viginti sex sessiones priores quas ad solam fere Bohemorum condemnationem pertinent approbandas retinuit. quibus decretum de immaculata Virginitate Mariæ Conceptione tricesimæ sextæ sessionis sacræ Theologiæ Parisiensis Facultatis adjunxit. Eam synodum Eugenius IV Ferrariam transtulit, postea Florentiam.

XIX. Anno 1439, Florentinum, Ferrariæ inceptum ab Eugenio IV, anno salutis 1438, ad tollendum schisma Græcorum cum Latinis, cui interfuit Joannes Palæologus Orientis imperator cum patriarcha Constantinopolitano; plurimi theologi doctores decim quatuor sæculi concilium illud tanquam œcumenicum non agnoscebant, nunc autem ab omnibus recipitur.

XX. Anno 1512, Lateranense V, inceptum sub Julio XI et sub Leone X absolutum anno 1517, in synodum Pisanam, de recuperanda Terra Sancta, de disciplina ecclesiastica et abroganda Pragmatica sanctione. De œcumenicitate hujus concilii inter se disputant theologi; et ultramontani doctores ut Bellarminus liberam huc de re dissentienti facultatem præbuerunt, eo quod Leo X acriter nimis Ecclesie Romanæ jura tulit fuerit.

XXI. Anno 1515, Tridentinum, aliis decimum nonum, aliis vicesimum primum, œcumenicum et ultimum anno 1545 inceptum et anno 1563 consummatum, in Lutherum, Zwinglium et Calvinum, et de reformanda disciplina ecclesiastica, Bononiam anno 1517 translatum, et octo post menses demum Tridentum revocatum. Quo in loco ter interruptum fuit, et totius resumptum, hujus tandem canones in Gallia de dogmate venerantur; de disciplina vero respuuntur.

De fide in actum deducta per virtutes religionis et pietatis.

De religione. — Bonum autem ad quod ordinatur religio est exhibere Deo debitum honorem. Honor autem debetur alicui ratione excellentiæ; Deo autem competit singularis excellentia, in quantum omnia in infinitum transcendit secundum omnimodum excessum. Unde ei debetur specialis honor, sicut in rebus humanis vilemus quod diversis excellentiis personarum diversus honor debetur, alius quidem patri, alius regi, et sic de aliis.

Deo reverentiam et honorem exhibemus, non propter seipsam, quia ex seipso est gloria plenus, cui nihil a creatura addici potest, sed propter nos, quia videlicet per hoc quod Deum reveremur et honoramus, mens nostra ei subijcitur, et in hoc ejus perfectio consistit. Quilibet enim res perficitur per hoc quod subditur suo superiori. .... Mens autem humana indiget ad hoc quod conjungatur Deo sensibilium manuductione, quia invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.

Et ideo in divino cultu necesse est aliquibus corporalibus uti; ut eis quasi signis quibusdam mens hominis excitatur ad spirituales actus quibus Deo conjungitur. Et ideo religio habet quidem interiores actus quasi principales et per se ad religionem pertinentes; exteriores vero actus, quasi secundarios, et ad interiores actus ordinatos:

Quæ explanantur in indicationibus quæ sequuntur

ADAMUS SCOTUS, Præmonstr., CXCIII, 334.

ALCUINUS, alb., CI, 945.

AMBROSIIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 862, 1396, 1758; XV, 201, 205, 268, 508, 534, 974, 975, 1179.

AUGUSTINUS (S.), Hipponeus. episc., XXXII, 605, 605, 643, 921, 1080; XXXIII, 575, 577-579; XXIV, 150, 169; XXXVI, 1414; XXXVII, 50, 21, 171, 232; XXXVIII, 76, 111, 134, 136 et seqq., 159, 179, 242, 278, 279, 286, 312 et seqq., 316, 523, 617, 618, 761, 775 et seqq., 791; XXXIX, 75 et seqq., 89, 90, 91, 335; XL, 142, 748.
 BERNARDUS (S.), abb., CLXXXII, 549, 623; CLXXXV, 947.
 CANUTUS, rex, CLI, 1171.
 CASSIANUS, presbyt., L, 270, 296.
 CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 276.
 EUTYCHIANUS (S.), V, 177.
 FELIX IV, pap., LXV, 22.
 FLODOARDUS, canonicus, CXXXV, 491, 493 et seqq., 886.
 GODFRIDUS BULLONIUS, rex Hiern., CLV, 1097.
 GOZPERTUS, abbas, CXXXIX, 368.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXVII, 1161.
 GREGORIUS III, papa, LXXX, 1227.
 GUIBERTUS Venerab., abb., CLVI, 335, 649, 1063.
 HENIGERUS, Lobiens. abb., CXXXIX, 1060.
 HERVÆUS, monach., CLXXXI, 549, 623.
 HIERONYMUS (S.), presbyter, XII, 724, 870; XXVII, 1070.
 HILARIUS (S.), episc. Pictav., IX, 940.
 HILDEBERTUS, Venerab., Turon. archiep., CLXXI, 538, 880, 1021.
 HORMISDA, pap., LXII, 593.
 HUGO (S.), Lincoln., episc., CLIII, 977, 979.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 1033-1035, 1049; CLXXVII, 714.
 ISIDORUS (S.), Hispal., LXVII, 203 et seqq.; LXXIII, 58, 1154.
 ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 111, 445.
 IVO (S.), Carnot., episc., CLXI, 538.
 JOANNES II, pap., LXVI, 17.
 JOANNES SARESBURIENS, episc. Carnot., CXCI, 573.
 JUNILIUS, episc. Agric., LXVIII, 42.
 LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 118, 201, 266, 281, 283, 542, 544, 573, 577, 433, 436, 444, 449 et seqq., 456, 556, 557, 569, 615, 614, 616, 666, 729, 988, 1018, 1061; VII, 95, 97, 114.
 LANFRANCUS, archiep. Cant., CL, 531.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 899.
 MAXIMUS (S.), Taurinens., episc., LVII, 759.
 OTHLONUS, presbyt. et mon., CXLVI, 245.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLV, 223, 506, 1076.
 RABANUS MAURUS, episcop., CXI, 90.
 SEDULIUS SCOTUS, CIII, 296.
 SIGEBERTUS, Gemblacens., CLX, 667.
 STEPHANUS, rex, CLI, 269, 1213.
 URBANUS II, pap., CLI, 87.
 VENANTIUS FORTUNATUS, LXXXVIII, 68, 69, 168.
 WALAFRIDUS STRAB., monach., Fuldens., CXIV, 922.
De pietate. — Homo efficitur diversimode aliis debitor, secundum eorum diversam excellentiam, et diversa beneficia ab eis accepta. In utroque autem Deus summum obtinet locum, qui et excellentissimus est, et est nobis essendi et gubernationis primum principium; secundum vero nostri esse et gubernationis principia sunt parentes et patria, a quibus et in qua nati et nutriti sumus. Et ideo post Deum homo est maxime debitor parentibus et patriæ; unde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundario gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus et patriæ.
 Sed cum Deus sit longe excellentiori modo principium essendi et gubernationis quam pater vel patria, ideo pietas est alia virtus quam cultum Deo exhibet; et ea quæ sunt creaturarum, per quamdam superexcellenciam et causalitatem transferuntur in Deum. Unde per excellentiam pietas cultus Dei nominatur, cum Deus sit nobis excellentior Pater noster.
 Patres sequentes consulantur, si placet:
 ADAMUS SCOTUS, monac. Præmonstrat., CXCVIII, 259, 869.
 ADAMUS, Persen. abb., CCXI, 631.
 ADSO, Dervensis monach., CXXXVII, 632.
 ALCUINUS, abb., C, 362; CI, 945.
 AIMONUS, monach., CXXXIX, 686, 780.
 ALGERUS, scholasticus Leodiens., CLXXI, 863, 871.
 AMBROSIIUS (S.), XIV, 209, 229, 629, 931, 986, 1468, 1615; XV, 77, 575, 1187, 1226, 1281, 1509, 1515.
 ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVII, 1228.
 ANSELMUS (S.), arch. Cantuar., CLVIII, 510, 596.
 ARNOBIUS, V, 1238.

BERENGOSUS, abb., Trevirens., CLX, 975.
 BERNARDUS, abb., CLXXXII, 757; CLXXXIII, 728, 819, 828; CLXXXIV, 315; CLXXXV, 227, 471.
 BRUNO (S.), Carth. institutor, 451.
 BRUNO (S.), Signiacens. episc., LLXIV, 101, 47.
 CALIXTUS II, pap., CLXIII, 1125.
 CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 14, 44 et seqq., 49, 61, 84, 92, 477.
 DROGO, cardin., CLXVI, 1535.
 ERNALDUS, abb., LLXXXIX, 1600.
 GERHOLDUS Venerab., CXCH, 1159.
 GOZPERTUS, abb., CXXXIX, 368.
 GRATIANUS, CLXXXVII, 167.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 494.
 GUIBERTUS, abb., CLVI, 42, 43, 46, 487.
 HAYMO, Halberst. episc., CXVII, 796, 846.
 HERICUS, Antissiodorensis monach., CXIV, 161.
 HERVÆUS, monach., CLXXXI, 141.
 HILDEBERTUS Vener., archiepisc., CLXXI, 333, 478, 1022.
 HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 1230.
 HORMISDA, papa, LXIII, 501.
 INNOCENTIUS III, CXIV, 454, 973.
 ISIDORUS (S.), Hispalensis episcop., LXXXII, 161, LXXXIII, 52.
 JOANNES, Saresb. episc., CXCI, 420.
 LACTANTIUS, I, 575, 580, 595, 597; II, 419, 767.
 NICOLAUS II, papa, CXLIII, 1548.
 ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 707.
 ORDERICUS VITALIS, monach., CLXXXVIII, 876.
 OTHLONUS, presbyt. et mon., CXLVI, 64, 68 et seqq., 72, 78.
 PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb. Corb., CXX 584.
 PAULINUS NOLANUS, episc., LXI, 61, 209, 710.
 PETRUS DAMIANUS (S.), LXLIV, 356, 486, 811; CXLV, 742.
 PETRUS LOMBARDUS, Parisiensis episc., CXCI, 77.
 RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CVIII, 1239; CIX, 30, 32, 33, 43.
 RICHARDUS A. S. VICTORE, CXCVI, 473.
 RUFINUS, episcop., CL, 1626.
 RUPERTUS, abbas Tuit., CLXVII, 516, 554, 728, 1783 et seqq., 1804; CLXVIII, 1386.
 STEPHANUS, Tornac. episc., CCXI, 245.
 STEPHANUS, HUNGAR. rex, CLII, 1218.
 TALIO, Cæsaraugustanus, episc., LXXX, 890, 891.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episcop. Pictaviens., LXXXVIII, 74, 168, 201, 286.

4. — De fide in actum adducta per orationem.

De oratione. — Est exterior adhuc corporis habitus quo significamus Deo interiori animi et cordis nostri affectionem, quod est adoratio exterior; quia cum sumus Dei non solum quoad animam sed quoad corpus, illi debemus cultum externum et corporeum, qui cultus præsertim exhibetur orationis virtute.

Et enim orantes de membris sui corporis faciunt quod supplicantibus congruit, cum genus signat, cum extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo, et si quid aliud visibiliter faciunt, quamvis eorum invisibilis voluntas, et cordis intentio Deo nota sit, nec ille indiget his indicibus, ut humanus ei pandatur animus. Sed hæc magis seipsam excitat homo ad orandum emendandamque humiliter aique ferventius.

Quia ex duplici natura compositi sumus, intellectuali scilicet et sensibili..., duplicem Deo adorationem offerimus, scilicet spirituales, quæ consistit in interioris mentis devotione, hoc est in fide, et in exteriori corporis humilatione, hoc est in oratione, et ipsa exterior adoratio, seu oratio, fit propter interioriorem, ut videlicet per signa humilitatis, quæ corporaliter exhibemus, excitetur noster affectus ad subiiciendum se Deo, quia consuetudine est nobis ut per sensibilia ad intelligibilia procedamus.

Quæ plane evoluntur insequentibus indicationibus, ut evidentissime apparebit his qui hanc questionem omnino capere voluerit. Unde de oratione insequentibus sermo est.

ABELARDUS PETRUS, Rugens. abb. CLXXVII, 489, 611, 1600.
 ADALGERUS, incertæ sedis episc., CXXXIV, 928.
 ADAMUS SCOTUS, ord. Præmonstrat., CXCVIII, 512.
 ALANUS DE INSULIS, CCX, 167.
 ALCUINUS, abbas, C, 101, 144, 188, 446, 447, 865, 906; CI, 462, 463, 468, 471, 482, 488, 493, 493, 502, 503, 506, 507, 543, 544, 548, 550, 552, 579, 585, 589, 596, 598, 601, 603, 606, 607, 611, 773, 807, 1153, 1141, 1209, 1262, 1263, 1267, 1269, 1281.

- ALEXANDER II, papa, CXLVI, 147, 1460, 1461.
 AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episc., XIV, 333-335, 351, 352, 1002, 1016, 1028, 1444, 1222, 1253, 1260, 1291, 1513, 1443, 1472 *et seqq.*, 1479, 1513, 1514, 1516, 1524; XV, 44, 217, 223, 225, 249, 253, 307, 308, 357, 359, 451, 456 *et seqq.*, 460, 517, 1017, 1028, 1082, 1165, 1217, 1514, 1522.
 ANASTASIUS, Roman. abb., CXXVII, 1034; CXXVIII, 109.
 ANSELMUS (S.), episc. Haverbergens., CLXXXVIII, 1107.
 ANSELMUS (S.), Lucens. episc., CXLIX, 569, 570 *et seqq.*, 577, 578 *et seqq.*, 584 *et seqq.*, 590, 594.
 ANSELMUS (S.), taurin. archiepisc., CLXVII, 581, 586, 679, 743, 973; CLXIX, 168.
 ATTO, Verceilens. episc., CXXIV, 39, 41, 42, 48.
 AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc., XXXII, 1195; XXXIII, 87, 218, 497, 499, 500 *et seqq.*, 506, 507, 515, 565, 593, 597, 636, 637, 675, 761, 763, 765, 851, 853, 978, 988, 990, 1025; XXXIV, 528, 1268, 1267, 1274, 1275, 1276, 1277, 1285, 1286, 1468, 1519, 1557, 1821, 1824, 1825, 1826, 1834, 1842, 1852, 1896, 1897, 1985, 2024; XXXV, 74, 85, 175, 224, 248, 253, 254, 404, 436, 438, 478, 482, 483, 604, 604, 664, 1081, 1082, 1086, 1087, 1088, 1236, 1721, 1778, 1809, 1818, 1834, 1849, 1882, 1883, 1899; XXXVI, 120, 127, 195, 267, 299, 326, 377, 379, 383, 398, 400, 410, 411, 482, 494, 497, 498, 618, 619, 634, 635, 794, 806, 820, 895, 915, 914, 915, 983, 1040 *et seqq.*, 1044, 1046, 1032, 153, 1061, 1249, 1419, 1429, 1433, 1566, 1567, 1585, 1685; XXXVII, 127, 143, 144, 234, 265, 283, 397; XXXVIII, 508, 653, 757, 748; XL, 429; XLI, 151, 153, 176, 300, 302, 304, 314, 317, 318, 376, 381, 495, 531, 633, 676, 918, 919, 997, 1901, 1002, 1017, 1032.
 BÉDA Venerab., XCI, 505, 889, 876, 877, 908; XCII, 424, 476; XCIII, 378; XCIV, 559, 562, 738, 749, 752, 781; XCV, 48, 93, 221, 235, 254.
 BENEDICTUS (S.), monach. Pat., LXVI, 479, 480.
 BENEDICTUS, abb., CIII, 442, 443, 449, 478, 527, 621, 623, 692.
 BERNARDUS (S.), Clarnvill. abb., CLXXXII, 105, 369, 543, 969; CLXXXIII, 176, 178, 181, 753; CLXXXIV, 335, 478, 484, 493, 497, 536, 742, 811, 1519, 1525; CLXXXV, 617, 923, 1024, 1025, 1042, 1504, 1518.
 BRUNO (S.), ord. Carthus. institutor, CLII, 642, 808; CLIII, 374, 438.
 BRUNO (S.), Herbipolens. episc., CLXII, 558.
 BRUNO (S.), Signinens. episc., CLXIV, 267, 814.
 CAROLUS MAGNUS, XCVII, 597.
 CASSIANUS, presbyt., XLIX 91 *et seqq.*, 112, 581, 769 *et seqq.*, 817, 851 *et seqq.*, 858.
 CHRODEGANGUS, episc., LXXXIX, 1087.
 CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 41.
 CYPRIANUS (S.), Carthagin. episc., IV, 240, 242, 243, 563, 599, 598, 519, 521, 524 *et seqq.*, 539.
 DONATUS (S.), episc. Vesont., LXXVII, 551, 283.
 DRUTHMARUS, Christian. monac., CVI, 1514.
 EBERHARDUS, abb. Tegernsena., CXLI, 1511.
 ELIGIUS, episc., LXXXVII, 568, 569.
 EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1062.
 EUGENIUS (S.), Toletan. episc., LXXXVII, 593, 598.
 EUGIPIUS, abb., LXII, 687, 1012, 1051, 1054.
 FLORUS, Lugdunens. episc., CXIX, 276.
 FULBERTUS, Carnotens. episcop., CXLI, 850.
 FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 339.
 GERHARDUS, præposit. Reichersberg., CXCLII, 680, 1650, 1769; CXCV, 1549.
 GEZO, Dertoneus. abb., CXXIV, 608.
 GODEHARDUS (S.), episc. Hildesheimensis, CXLI, 1204, 1205, 1206.
 GOFFRIDUS, S. Priscæ cardinalis, CLVII, 234.
 GRATIANUS, CLXXXVII, 200, 1221.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXVI, 400; LXXVII, 811, 984; LXXIX, 231, 332, 813, 862, 632-634.
 GRIMALDUS, Sangalliens. abbas, CXXI, 802, 819 *et seqq.*, 852.
 GUIBERTUS, abbas Gemblacensis, CCXI, 1306, 1307.
 GUIBERTUS, Ven., abbas S. Marie de Novigento, CLVI, 145, 162, 628.
 GUIDO, abbas Farfensis, CL, 1290.
 GUIGO I, Carthusiæ maj. prior gen., CLIII, 691.
 GUIGO II, Carthus. prior gen., CLIII, 785, 864, 869, 871, 875.
 GUILLELMUS, S. Theodoric abb., CLXXX, 203 *et seqq.*, 213.
 GUILLELMUS, Tyrensis archiepisc., CC, 442.
 GUNTHERUS, monach., CCXII, 103 *et seqq.*, 206.
 HARIULFUS, Aldenburg. abb., CLXXIV, 1225.
 HAYMO, Halberst. episc., CXVI, 705; CXVIII, 854 *et seqq.*, 901.
 HERBERTUS DE DOSEHAM, S. Thomæ, cleric. a secretis, CXC, 929.
 HERIGERUS, Lobien. abb., CXXXIX, 1014, 1026.
 HERMANNUS, ex Judæo Christian., CLIX, 825.
 HERRÆUS Venerab., Burgid. monach., CLXXI, 1512.
 HILDEBERTUS Venerab., Turonens. archiepisc., CLXXI, 22, 319, 569, 576, 681, 893, 1159, 1160, 1411.
 HIERONYMUS (S.), Stridonens. presbyt., XXII, 541, 409, 411, 421, 537; XXIII, 32, 564, 585; XXV, 58, 602, 607, 764; XXVI, 394, 544; XXVIII, 126, 198, 3490, 585, 616.
 HILARIUS (S.), Pictaviens. episc., IX, 913, 951.
 HILDEGARDIS (S.), abbatisa, CXCVII, 158, 177, 285, 289, 301, 306, 316, 825.
 HONORIUS, Augustodunens. monac., CLXXII, 536, 565, 574, 575, 580, 582, 628, 687, 1122.
 HUGO V, abbas Cluniac., CCIX, 896.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 487, 767, 774, 777, 788, 824; CLXXVII, 171, 172, 174, 175, 409, 425, 450, 452, 453, 455, 440, 445, 553, 598, 621, 760, 799, 871.
 INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 178.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 3; CCXVII, 10, 815, 814, 897, 898, 899, 960, 901, 902, 905, 904, 905, 912, 917.
 ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXII, 82, 127; LXXXIII, 586, 651, 671, 673, 676, 677, 732, 848.
 ISIDORUS MERCATOR, CXXV, 288, 583, 706.
 IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 214; CLXII, 315, 599.
 JONAS, Anrellan. episc., CVI, 143, 146, 150, 302, 503.
 JOANNES SCOTUS, Erigena, CXXII, 1126.
 JOANNES, Carthusiæ Portarum monach., CLIII, 915, 918.
 JOANNES, Saresberiensis, Carnotens. episc., CXCI, 1025, 1034.
 JOANNES, Michaelensis, CLXVI, 859, 870.
 JOANNES BELETHUS, theologus Parisiensis, CCII, 51.
 JULIANUS, episc., XCXVII, 471, 472.
 LACTANTIUS FIRMICUS, VII, 596, 599.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 171, 172, 175, 439, 442.
 MARCULFUS, monac., LXXXVII, 1099.
 MARBODUS, Redonens. episc., CLXXI, 1649, 1651, 1669, 1675, 1674.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 913.
 ODILO (S.) abbas Cluniacensis, V, CLXII, 1033, 1038.
 ODO (S.), Cluniacens. abb., CXXXIII, 47.
 OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisbonens., CXLVI, 269, 291.
 PAULINUS, Aquil. patriarch., XCIX, 224, 247, 270, 280, 281, 282, 380, 543, 410, 415, 436, 437.
 PETRUS Chrysologus (S.), archiepisc., LII, 520, 521, 530 *et seqq.*, 406, 465 *et seqq.*, 678.
 PETRUS Blesensis, Bathon. archidiacon., CCVII, 502, 555, 575.
 PETRUS Cantor., CCV, 518, 520.
 PETRUS Cellensis, episc. Carnotens., CCII, 1129.
 PETRUS Comestor., CXCVIII, 1302, 1364, 1621.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 337; CXLV, 229, 556, 566, 567, 699.
 PETRUS DE HONESTIS, clericus Ravennas, CLXIII, 758.
 PETRUS Venerabilis, Cluniac. abbas nonus, CLXXXIX, 911.
 PETRUS LOMBARDUS, magist. Sentent., CXCI, 511, 542.
 PETRUS, diaconus, monach. Casinens., CLXXIII, 1088.
 PROSPER (S.) Aquitan., LI, 721.
 PRUDENTIUS (S.), Trecent. episc., CXV, 1456, 1457 *et seqq.*, 901.
 RABANUS MAURUS, Mog. archiepisc., CVII, 93, 332, 821; CIX, 15, 606, 607, 685; CXI, 156, 1262, 1603; CXII, 588, 589, 590, 811.
 RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 734.
 REGINO, Prumiens. abb., CXXXII, 214, 356, 869.
 REINERUS, monach. Leodiens., CCIV, 93.
 REMIGIUS, Antissiodorens. monach., CXXXI, 496.
 RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 451, 476, 1246.
 ROBERTUS PULLUS, cardin. et cancell., CLXXXVI, 915.
 RODULFUS, Bituricens. episc., CXIX, 714.
 RUPERTUS, Tutiens. abb., CLXVII, 416, 668, 1173, 1410, 1518; CLXVIII, 120, 1002, 1424, 1426, 1434; CLXIX, 1368, 1599, 1405, 1439; CLXX, 44, 163, 358, 345, 353.

SIGERERTUS, Gemblacensis, CLX, 761.
 SMARAGDUS, abb., CII, 594, 791, 792, 970.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), ord. Grandimont., CCIV, 1011, 1018, 1025, 1127.
 SYMPHORIS AMALIARIUS, chorepisc., CV, 965.
 TAI0, episc. Casarangust., LXXX, 878, 879.
 THEODORICUS, Paderbrunnensis, canonicus, CXI.VII, 533 seq., 540.
 THEODORUS, Cantuariensis, archiepisc., XCIX, 942, 953.
 THEODULPHUS, Aurelian. episc., CV, 193, 198, 200.
 URBANUS II, papa, CII, 563, 565.
 VALERIUS, abb., LXXXVII, 463.
 VICTOR (S.), Capuan. episc., CXVIII, 271.
 ZACHARIAS, Chrysopolitanus episc., CLXXXVI, 157, 223, 583, 515.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach., CXIII, 923, 925, 954, 953, 992, 1047, 1063.
 WILLELMUS, abbas Hirsauensis, CL, 888, 957, 959, 961, 992.

III. — De spe.

De spe. — Spes est donum Dei quo fit ut exspectemus cum fiducia quicquid nobis a Deo promissum est, scilicet, dicitur donum Dei, quia hanc Deus dat, nec possumus habere a nobismetipsis, juxta illud Pauli, « Quid habes quod non accepisti? » Dicitur, quo fit ut exspectemus cum fiducia. Nilitur enim spes nostra ipsis Dei promissis, dei, inquam, qui nec falli, nec fallere potest; et Christi meritis, qui ad hoc unum venit ut vitam nobis æternam compararet. Hæc autem fiducia timore aliquo temperatur; obstant enim sæpissime peccata nostra, ne perveniamus ad vitam æternam, quæ nobis a Deo promissa est; et nemo scit utrum amore an odio dignus sit, et utrum sit usque ad finem perseveraturus. Dicitur, quicquid nobis a Deo promissum est; quo generali nomine intelligitur et vitæ æternæ et media ad vitam consequendam necessaria, vimirum gratiæ et auxilia divina, quæ per Christum dantur, et necessaria sunt tum ad justificationem, tum ad bonorum operum perfectionem. Quia et ipsa bona temporalia hoc generali nomine intelliguntur; hæc enim et promittuntur et dantur a Deo, et conducunt ad vitam æternam, si quis illis legitime utatur. Unde ea et desiderare vel petere licet, sed quatenus conducunt ad salutem, nec aliter.

Omnino in Deo est sperandum. Qui enim sperat in eo non confundetur unquam. Maledictus autem qui sperat et confidit in aliquo alio; v. gr., in semetipso, in quovis homine, in divitis, in sua vel suorum auctoritate. Et in Deo solo sperandum est quia solus Deus est optimus, maximus, et potentissimus. Solus potest nos vere beatos efficere. Extra Deum nihil nisi fragile, caducum, mendax.

Spes non eadem est in omnibus Christianis; nam quod diximus de fide, illud et de spe dici potest; est in quibusdam spes viva, ut eam vocat Petrus apostolus, nimirum si charitate perficiatur, tuncque dicitur a Paulo apostolo firma anchora, quæ nunquam confundit. Est et spes imperfecta, mortua, non sufficiens ad salutem, nimirum si charitate destituatur.

PETRUS LOMBARDUS, Sententiar. magist. — Spes est virtus qua spiritualia et æterna bona sperantur, id est cum fiducia exspectantur. Est enim spes certa expectatio futuræ beatitudinis, veniens ex Dei gratia et meritis præcedentibus, vel ipsam spem, quam natura præstet charitas, vel rem speratam, id est beatitudinem æternam. Sine meritis enim aliquid sperare, non spes, sed præsumptio dici potest.

At queri potest an descriptio fidei conveniat. Sane concedi potest, vel negari. Si autem dicatur convenire, sunt et alia plura quibus differunt fides et spes; sed non improbe dici potest soli fidei convenire, non spei, quia fides sola fundamentum dicitur, non quia fides virtus possit esse sine spe et charitate, CXII, 887.

Et sicut fides, ita et spes est de invisibilibus. Unde S. Augustinus: « Fidem appellamus earum rerum quæ non videntur. » De spe quoque dicitur: « Spes quæ videtur non est spes. Quod enim videt quis, quid sperat? » Quod attinet ad non videre vel quæ creduntur, vel quæ sperantur, fidei speique commune est. Distinguitur tamen fides a spe, sicut vocabulo ita etiam rationabili differentia. Est enim fides malarum rerum et bonarum; quæ et bona creduntur et mala; et hoc fide bona, non mala.... Spes autem non nisi bonarum rerum est, nec nisi futurarum, et ad eum pertinentiam qui eorum spem gerere perhibetur, CXII, 811.

De hac virtute, spe scilicet theologicæ, consulantur Patres qui infra hic citantur.

ADALGERUS, incertæ sedis episc., CXIX, 951.
 ALANUS DE INSULIS, CCX, 153.
 ALCUINUS, abb., CI, 616, 78.
 AMBROSIIUS (S.), episc. Mediol., XIV, 250, 505, 816, 1005, 1077, 1225, 1282, 1321, 1548, 1418, 1419, 1442, 1475, 1510, 1699; XV, 518, 1081.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 219, 383, 681, 736, 863, 864, 873, 1011.
 ANSELMUS, Havelbergensis episcop., CLXXVIII, 1159.
 ARNOBIUS, V, 491 et seqq., 1092.
 AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXV, 122, 200, 237, 315, 437, 438, 473, 610, 962, 1074, 1140, 1171, 1301, 1389, 1541, 1659, 1679, 1702, 1735, 1773, 1828, 1840, 1841 et seqq., 1890, 1941, 1942; XXXVI, 34, 139, 163, 180, 227, 512, 513, 569, 535, 536, 627, 854, 859 et seqq., 866, 902, 1024, 1110, 1115, 1118, 1120, 1188, 1219, 1456, 1599; XXXVII, 254, 253, 286, 544, 548; XXXIX, 251, 252, 265; XCI, 1028.
 BERNARDUS (S.), abbas Claravall., CLXXIII, 773, 1201.
 BRUNO (S.), ordin. Carthusianorum institutor, CLII, 47, 78, 429.
 BRUNO (S.), Signiensis episc., CLXIV, 808; CLV, 904, 905, 906, 907, 941.
 CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., 758.
 EUGYPPHIUS, abb., LXII, 942, 945.
 FULBERTUS (S.), Carnotens. episc., CXCI, 515, 546.
 GERHONHUS Vener., Reichersp., CXII, 1007, 1008.
 GREGORIUS MAGNUS (S.) papa, LXXV, 749; LXXIX, 532.
 GUIBERTUS Vener., abb. Scis Mariae de Norwige, CLVI, 158, 537.
 HALITGARIUS, Cameracens. episc., 672.
 HAYMO, Halberstatensis episcop., CXVIII, 895, 896, 897.
 HERVÆUS Vener., Burgidolens. monach., CLXXI, 713.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 1095; XIV, 481; XXVII, 1385, 1596.
 HILARIUS (S.), Pictav. episc., IX, 51, 43, 919, 935, 965, 1015, 1016; X, 27, 637, 629.
 HILDEBERTUS Vener., Turon. archiepisc., CLXI, 713, 858, 1069.
 HILDEPHONSUS (S.), Toletan. episc., XCVI, 189, 190.
 HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 124.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 45, 94, 104, 117, 488, 622, 865.
 ISIDORUS (S.), Hispalens. episcop., LXXII, 296, LXXXIII, 92, 563, 603, 1359.
 ISIDORUS MERCATOR, CXX, 49, 59, 888.
 LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 516, 354, 597.
 OTHLOUS, presbyt. monach. Ratisbouens., CXVII, 181, 267.
 PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb. Corbeiens., CII, 83, 1456 et seqq., 1458.
 PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch., XCIX, 255 et seqq., 258.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 481, 739, 835.
 PETRUS BLESSENS., archidiacon., CCVII, 77.
 PETRUS CANTOR, CCV, 271.
 PETRUS LOMBARDUS, magister Sententiar., CIO, 218; CXII, 181, 251, 446.
 PETRUS, Pictav. cancellar., CXXI, 1094.
 RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CXXI, 916.
 ROBERTUS PULLUS, cardin. et cancell., CLXXVI, 816, 817.
 RUPERTUS, abb. Tuitiens., CLXVII, 278, 1181, 1232, 1385, 1404, 1405; CLXVIII, 113, 778; CLXXI, 141, 153 et seqq., 160.
 SMARAGDUS, abbas, CII, 614, 630.
 TAI0, Casarang. episc., LXXX, 817, 903, 904.
 TERTULLIANUS, presbyt., I, 260; II, 760, 886, 1129, 1130.
 THEODULPHUS, Aurelianens. episc., CV, 363.
 THOMAS, Cisterciens., CCVI, 183 et seqq., 729.
 ZENO (S.), XI, 249 et seqq., 279.

IV. — De charitate.

1. — De charitate in se spectata seu de amore Dei.

Licet, Dei amoris, et charitatis nominibus, theologos loquendo, unum intelligatur, nos loquentes Patrum sequentes, ista separamus, et in duobus articulis ea submittimus.

Charitas, seu amor Dei, est donum Dei quo fit ut diligamus Deum propter ipsam super omnia, et proximum propter Deum sicut nos ipsos.

Explicatur, scilicet, est donum Dei. Hanc enim largitur solus Deus; hanc habere nemo potest a semetipso. « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, » inquit Apostolus. Necesse est autem, inquit S. Augustinus, ut parum diligat Deum, qui non ab illo, sed a seipso bonum se arbitratur effectum.

Quo fit, dicimus, ut diligamus Deum propter ipsum, hoc est, ut amemus Deum, nec amoris primum aliud expectamus ullum, nec causam aliam amoris habeamus ullam, quam Deum ipsum.

Super omnia, pergitur, hoc est, amoris Dei praeferamus nihil, non nosmetipsos, non aliud quidquam.

Et proximum, adhuc amamus, propter Deum sicut nos ipsos. Hæc pars altera præcepti charitatis, quæ debitum nobis ipsis et proximo amorem spectat.

Porro diligimus Deum super omnia, quando sic eum diligimus, ut parati simus quilibet pati potius quam peccare, ut ei bonorum, et parentum, et amicorum, et famæ, et vite ipsius iacturam peccato culibet anteposamus. Et ad hanc amorem tenemur ex præcepto divino: « Qui amat patrem aut matrem, inquit Christus, super me, non est me dignus; et qui amat filium aut fratrem super me, non est me dignus. » Et alibi: « Qui amat animam suam, perdet eam, et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. » Et Paulus apostolus hæc habet: « Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius ....? In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque principatus, neque vitutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. »

Neque hoc præceptum novum credatur. Primum omnium est antiquitate et dignitate et necessitate. Fundamentum habet in ipsa hominis natura. Jure quippe naturæ tenemur supremum Deo, utpote Creatori, cultum et honorem exhibere. Non colitur Deus nisi amando, inquit S. Augustinus, quod est coli Deum cultu perfecto non posse nisi per charitatem: « Fide, spe, inquit, et charitate colendus Deus, quia nempe, pergit alibi S. doctor, domus Dei credendo fundatur, sperando erigitur, diligendo perficitur. Non alio sensu hæc intelligi possunt, nisi Deum non coli nisi amando. »

Præceptum hoc jam Judæis cognitum erat. Primum enim hoc est et maximum mandatum in lege, cujus hæc verba sunt: « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua, Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo; et narrabo ea filiis tuis, et meditaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, etc. »

Hoc ipsum mandatum dedit Christus Christianis, atque posse neminem ad vitam ingredi nisi illud servaverit. « Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Præcepta nostri: Diliges... et proximum tuum sicut teipsum. » Et interroganti, quod esset mandatum magnum in lege, ait: « Diliges Dominum Deum tuum.... Hoc est maximum et primum mandatum. » At queritur, quis sit sensus horum verborum, « Diliges Dominum, etc... » Sensus est ad Deum offerri oportere omnia cordis desideria, omnes liberas mentis cogitationes, omnes omnino actus vite. Quomodo voluptarius refert omnia ad voluptatem, et avarus refert omnia ad divitias. Non vult Deus cor nostrum scindi in duas partes, ita ut partem unam Deus, partem alteram creatura possideat. Cor totum pro suo jure postulatur: « Nemo potest duobus dominis servire. »

Et quis est sensus adhuc horum verborum ex Moyse? « Erunt verba hæc.... ligabis ea quasi signum in manu tua? » Respondit: His Moyses verbis non obscure innuitur hoc fuisse Judæis non secus ac Christianis præceptum, ut in omnibus agerent ex intimo amoris in Deum sensu, ut ad Deum omnia referrent, etiam quæ ex innata naturæ propensione ad necessariam vite sustentationem quotidie agimus.

Id ipsum a Paulo apostolo præcipitur Christianis: « Sive manducatis, inquit, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. » Quod quidem non eo sensu ab Apostolo dictum existima, ut quidquid sit sine charitate habituali, vel etiam actuali, proprie ac stricte dicta, eo ipso verum sit peccatum, nullamque in ordine salutis laudem mereatur. Actus quippe fidei, spei, caritatis supernaturalis, et aliarum virtutum moralium, quibus homo peccator, celestis aspirante et adjuvante gratia,

sibi ad justitiam viam parat, vera peccata nec sunt nec dici possunt. Quamvis enim absente charitate plenam, perfectam, ac saluti assequendam parem laudem illa non habeant, habent tamen aliquam etiam in ordine salutis, ex divina scilicet gratia, quæ mediante efficiuntur; quam quidem gratiam S. Augustinus interdum bonam voluntatem appellat et amorem recti. Præceptum scilicet dilectionis, cum affirmativum sit, non obligat semper ac pro semper. Mens igitur Apostoli hæc videtur esse, ut nihil unquam homo faciat, quod sit contra charitatem et legem Dei, ut Deo nihil præferat, ut corejus non scindatur in duas partes, quarum una sit pro Deo et altera pro creatura, ut omnia referat ad Deum saltem indirecte et interpretative. Quidquid porro in homine boni est, totum illud in Deum, boni totius fontem et auctorem, quasi proprio pondere reabitur. Atque hoc sensu præceptum amoris Dei negativum aliquid includere, nec semper, nec pro omni tempore obligare affirmant omnes theologi post S. Thomam, qui ait: Aliquis totum cor suum ponit in Deo, ita scilicet quod nihil cogitet vel velit quod divinæ dilectioni sit contrarium.

ABÆARDUS PETRUS, abbas Rugen-is, CLXXVIII, 1748.

ADAMUS SCOTUS, ordin. Præmonstrat., CXCVIII, 146, 507, 547, 817.

ADAMUS, Persenæ abb., CCXI, 596, 631, 683.

ÆLREDUS, abbas Rievallensis in Anglia, CXC, 508, 566, 579, 583, 591, 592, 594, 595, 598.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 151-153.

ALCUINUS, C, 211, 466, 1000-1002.

ALGERUS, scholast. Leodien., CLXXX, 899.

AMBROSIVS (S.), episc. Mediol., XV (pars I), II, 50, 958, 1113, 1153, 1349.

AUGUSTINUS (S.), episc. XXXII, 152, 158, 674, 701, 745, 782, 783, 796, 806, 848, 1183, 1184, 1186-1190, 1308, 1316, 1322, 1325-1334; XXVIII, 63, 87, 212, 213, 225, 229, 565, 419, 420, 491, 500, 524, 525, 535, 537, 557, 560, 564, 565, 576, 593, 595, 684, 672, 737, 739, 740, 768, 811, 818, 854, 868, 869, 959, 957, 984, 990, 1015, 1072; XXXIV, 27, 28, 29, 34, 160, 161, 741, 1405, 1425, 1497, 1608, 1647, 1691, 1923, 1993, 2056; XXXV, 44, 124, 149, 160, 202, 260, 282, 398, 441, 626, 658, 779, 793, 807, 888, 929, 1064, 1085, 1089, 1170, 1292, 1527, 1534, 1563, 1592, 1612, 1618, 1643, 1667, 1745, 1819, 1887; XXXVI, 81, 143, 199, 207, 210, 211, 444, 482, 501, 566, 568, 584, 585, 633, 678, 694, 883, 903, 923, 963, 1171, 1338, 1366, 1419, 1444, 1449, 1496, 1457, 1483, 1512, 1513, 1531, 1558, 1646, 1653, 1654; XXXVII, 23, 25, 89, 137, 156, 232, 269, 286, 288, 310, 314, 315, 316, 328, 339, 347, 348, 418, 448, 459, 669, 670, 679, 713; XXXVIII, 279, 281, 341, 342, 356, 410, 412, 413, 416, 632; XXXIX, 374, 873, 888, 910, 914, 932, 954, 957, 964, 966, 971; XL, 46; XLI, 217, 256, 237, 266, 290, 297, 302, 303, 370, 374, 586, 788, 901 et seqq., 905, 968, 1105, 1112, 1292, 1296, 1869.

BALDUINUS, Cantuariens. arch., CCIV, 417 et seqq., 425.

BENEDICTUS (S.), Anian. abb., CIII, 686-688.

BERNARDUS (S.), abbas Clareaensis, CLXXXII, 596, 974, 998; CLXXXIII, 620, 1102, 1163, 1181; CLXXXIV, 11 et seqq., 245, 353, 370 et seqq., 379, 393, 548, 1220, 1222; CLXXXV, 190, 203.

CASSIANUS (S.), XLIX, 1015.

COLUMBANUS, abbas et confessor., LXXX, 250, 251.

DODANA, CVI, 111, 113, 115.

EADMERUS, monach. Cantuar., CLIX, 562.

ELIAS DE COXIDA, abb., CCIX, 999, 1000-1006.

EUGENIUS (S.), Tolet. episc., LXXXVII, 595.

EUGYPIUS, abbas, LXII, 572, 573, 929, 1082.

FULBERTUS (S.), episc., CXLI, 545, 546.

GERHOLDUS, præposit. Reichersperg., CXCH, 631; CXCV, 1139.

GREGORIUS MAGNUS, (S.) pap., LXXV, 801; LXXXIX, 126, 127, 149, 282, 295, 338, 481, 542.

GUIBERTUS, abb., CLVI, 96, 707, 1154.

GUIGO I, Carth. prior., CLIII, 624.

GUILLELMUS, abbas sancti Theodorici, CLXXX, 250.

HIERONYMUS (S.), presb., XXII, 539, 541, 547-519, 423, 535, 937, 1056, 1200; LXXIII, 280, 352; XXIV, 1121; XXVIII, 607.

HILARIUS (S.), Pict. episc., IX, 942.

HILDEBERTUS, Turonens. arch., CLXXI, 188, 458.

HILDEBRANDUS JUNIOR, CLXXXI, 1699, 1701.

HILDEGARDIS (sancta), abbatisa, CXCII, 745.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 693; CLXXVI, 125, 126, 527, 619, 874, 875, 876, 987, 1005; CLXXVII, 176, 182, 495, 523, 563, 607, 620, 673, 750, 766.

INNOCENTIUS III, papa, CCXVI, 851.

ISIDORUS (S.), Hispaniensis episcopus, LXXXII, 447; LXXXIII, 9, 92, 623, 688, 696, 1145, 1144.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 507.
 LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 448, 449, 456, 465.
 PAULINUS (S.), Aquil. patriarch., XCIX, 197, 214-217.
 PAULUS (S.), papa, LXXIX, 1147.
 PETRUS, Blesens. archidiacon., CCLVII, 478, 871-874.
 PETRUS DAMIANUS, cardin., CXLIV, 278, 494, 647, 662, 689, 716; CXLV, 309, 769.
 PETRUS, Pictaviensis. cancell., CXXI, 864.
 PETRUS LOMBARDUS, Magist. sent., CXCI, 888, 1611; CXCLII, 290, 328.
 PETRUS DIACONUS, monach. Casin., CLXXIII, 1141.
 RATHERIUS, Veron. episc., CXXXVI, 198, 747.
 REMIGIUS, monach., CXXXI, 297.
 RICHARDUS A. S. VICTORIS, CXCVI, 8, 421, 507, 1083, 1084, 1085, 1200, 1204.
 ROBERTUS PULLUS, cardinalis et cancellarius, CLXXXVI, 693.
 RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVII, 428, 512, 680; CLXXVIII, 135, 145, 335, 817, 895, 958, 1237, 1629; CLIX, 56, 57, 110-113; CLXX, 296.
 SMARAGDUS, abb., CII, 761, 762.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), et alii Præmonstratenses, CCIV, 1098, 1105.
 TALO, Casaraug. episc., LXXX, 761, 762.
 THOMAS, Cisterciens. CCVI, 179, 310.
 VENANTIUS FORTUNATUS, Pictaviensis. episcop., LXXXVIII, 198.
 WALAFRIDUS STRABUS, CXIII, 122, 1152.
 ZACHARIAS, Chrysopolitani episc., CLXXXVI, 135, 610.

2. — De charitate quoad nos spectata seu de amore sui ipsius.

Ex præcepto charitatis tenemur nosmetipsos diligere : « Diliges proximum tuum sicut teipsum. » Quæ quidem impleri nullatenus possunt, nisi nosmetipsos, ut par est, diligamus. Et nosmetipsos debemus diligere propter Deum, hoc est, ad Deum ea dilectio est referenda qua nosmetipsos diligimus. Porro tunc refertur ea dilectio ad Deum, si felicitatem nostram in Deo collocemus; si ad Deum unice tendamus, quia Deus solus summum bonum est, a quo omnia, in quo omnia, propter quem omnia, ad quem omnia. Solus ipse suprema hominum felicitas. At diligere se nihil aliud est quam velle beatum esse, ad veram felicitatem tendere, adeoque ad Deum; et sic non nos diligimus, ut par est, nisi Deum super omnia diligamus. En vera nostri dilectio; alia mala et vetita est. Et nosmetipsos perperam diligimus, quando eo solum tendit ea dilectio, ut affluamus voluptatibus corporeis, divitiis, honoribus; quando sequimur solum concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum et superbiam vitæ. Et quia eo solum tendit corrupta peccato originis natura, ideo tenemur vim continuum nobismetipsis inferre, ut triplicem hanc concupiscentiam superemus.

Cum ergo Christus præcipit ut abnegetur nosmetipsos, ut nobis ipsis moriamur, nihil aliud præcipit, quam ut ab illa inordinata nostri dilectione caveamus. Quoniam autem prava illa dilectio, et novas in dies radices agit, et sequitur naturæ corruptæ propensionem et apprimis accommodatur ad præjudicia hausta ex prava institutione et ex cæterorum hominum exemplo et moribus, idcirco Christus docet vim nobis esse jugiter inferendam, portandam crucem quotidianæ, cavendum ne nos consuetudinibus æstus abripiat, intrandum per angustam portam, gradiendum ardua via, quam pauci admodum sequuntur, alioquin nunquam futurum ut nobis ipsis moriamur, et sic perveniamus ad vitam. Hæc omnia ardua, et difficilia videntur; sed mercas infinita, æterna est. Quin et Christus promisit levandum a se magna ex parte laborem : « Venite ad me, etc., jugum enim meum suave, etc. » Promissi divini fidei et veritatem sentiunt quotidie quicumque sincere Deum colunt, et præcepta evangelica sequuntur. Diffusa in cordibus eorum per Spiritum sanctum charitate, fit ut plus suavitatis et consolationis experiantur in cruce ferenda, quam peccatores in cupiditatibus explendis.

Hæc dilectio, qua nos, ut par est, diligimus, charitas etiam dicitur; est enim pars charitatis; charitas enim Deum, vel nos, vel proximum, respicit.

INNOCENTIUS III, papa. — Sunt autem hæ auctoritates quæ formam præferunt charitatis : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo... et proximum sicut te ipsum... etc. » Augustinus ait : Omnia quæcumque facimus sine charitate, nihil nobis prosunt; fatuum et inane studium expendimus, si non habemus charitatem, quæ Deus est. Item S. Gregorius : Tanto amplius rubigo peccatorum consumitur, quanto igne charitatis crematur cor peccatoris... Unde ex his sic procedendum : Quis

præditus Tu liana eloquentia, quis omniformatus sapientia sufficit laudes charitatis exprimere, ejusque virtutes ad unguem exprimere? Hæc est charitas, quæ docet illecebras fugere, viciat utpote calcare, carnis cohibere concupiscentias, desideria illicita frangere, honores contemnere, postremo universa blandimenta respuere. Dilectio ut mors est fortis. Nam sicut illa sensum carnis, sic ista affectum carnalis concupiscentiæ punit. Dura est sicut infernus æmulatio, quia hos quos intus trahit desiderium æternorum, non solum blanda respuere, sed etiam adversa, pro eo quod diligit adipiscendo, cogit tolerare. Hæc est charitas quæ Abel martyrem fecit, Abraham de terra sua eduxit. Hæc Joseph in Ægypto servavit. Hæc est flamma quæ tribus pueris in fornace flammam extinxit. Hæc est charitas omnium bonorum maxima, cui nihil sapit extraneum, vel asperum, vel confusum, virtutes cæteras munimine suæ perfectionis solidans. Quisquis in ejus radice se inserit, nec a viriditate deficit, nec a fructibus evanescit, quia fecunditatis opus efficaciter non amittit. De hac laudans ait : « Nullum præmium pensatur sine charitatis amore; quamvis recte credat, tamen sine charitate ad beatitudinem pervenire non potest, quia tanta est charitatis virtus, ut etiam prophetia et martyrium sine illa nil esse credatur. Charitas omnium virtutum obtinet principatum. »

Hæc est charitas, quæ tantum in Deum prævaluit, quod eum de sede superius maiestatis ad infirmitatem nostram humanitatis adduxit, vulneravit impassibilem, ligavit insuperabilem, traxit incommuniabilem, æternum fecit mortalem. Si tantum potuit charitas in Deum, quantum homo debet posse in seipsum? Si Deus propter bonum tantam pertulit, quid homo propter Deum tolerare recusabit? Pudeat te, homo, non subijci charitati, quæ sibi subiecit auctorem mundi, non pudeat subijci charitati, quæ sibi subiecit et figulum. Charitas omnium virtutum est origo; charitas mentem hominis illuminat, conscientiam mundat, animam iustificat, Deum demonstrat. Animam in qua charitas habitat, superbia non inflat, invidia non devastat, ira non vexat, avaritia non excæcat, tristitia mala non dissipat, gula non inflammat, luxuria non coquinat. Semper munda est, semper quieta, semper casta, semper iusta, semper pacifica, semper benigna, semper modesta. In adversis securi, in prosperis non elata... CCLXVII, 761-764.

JULIANUS POMERIUS. — Charitas est recta voluntas ab omnibus terrensibus ac præsentibus prorsus aversa, juncta Deo inseparabiliter et unita, igne quondam sancti Spiritus a quo est et ad quem refertur incensa, inquinamenti omnis extranea, corrupti necia, nulli vitio multibitalis obnoxia, supra omnia quæ carnaliter dignatur excelsa, affectionum omnium potentissima, divini contemplationis avida, in omnibus semper invicta, summa actionum bonarum, salus morum, finis præceptorum coelestium, mors criminum, vita virtutum, virtus pugnantium, palma victoriarum, anima sanctarum mentium, causa meritorum bonorum, præmium perfectorum. In peccatis suis mortuos suscitavit, languentes sanat, perditos instaurat, spem desperatis inspirat, pacificas mentes inhabitat; fructuosa in prementibus, læta in proficientibus, gloriosa in perseverantibus, victoriosa in martyribus, operosa in omnibus omnino fidelibus. Quam fides concipit, ad quam spes currit, cui profectus omnium servit, ex qua quidquid est boni operis vivit; sub qua obedientia crescit, per quam patientia vincit; propter quam carnalia blandimenta devotio religiosa contemnit; sine qua nullus Deo placuit, cum qua nec potuit aliquis peccare, nec poterit. Hæc est charitas vera, germana, perfecta, quam excellentiorem viam nominat Apostolus... LIX, 493-497.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episcop. — Charitas est dilectio qua diligitur Deus propter se et proximus propter Deum vel in Deo. Hæc habet duo mandata; unum pertinens ad dilectionem Dei, quod est maximum in lege mandatum, et alterum pertinens ad diligendum proximum illi simile : « Diliges Dominum Deum tuum, etc., et proximum sicut teipsum. » Ex una eademque charitate Deum proximumque diligimus. Una est charitas, et duo præcepta, quia qua charitate Deum diligimus, hoc est propter Deum, eadem proximum diligimus, hoc est propter Deum; duo præcepta sunt, quia duo motus in mente geruntur, cum Deus diligitur et proximus; movetur enim mens ad diligendum Deum, movetur et ad diligendum proximum; et multo magis erga Deum, quam erga proximum.

Consequenter modum utriusque dilectionis advertamus. Hæc regula dilectionis divinitus constituta est, ut Deum propter se ex toto corde, et proximum diligas sicut teipsum, id est ad quod et propter quod te ipsum diligere debes. In bono enim et propter Deum te ipsum

diligere debes; in bono ergo diligendus est proximus, non in malo et propter Deum. Proximum vero, omnem hominem oportet intelligi, quia nemo est cum quo sit operandum male. Qui ergo amat homines, vel quia iusti sunt, vel ut iusti sint, amare debet; hoc est in Deo, vel propter Deum. Sic enim et seipsum amare debet, scilicet in Deo vel propter Deum, id est quia iustus est, vel ut iustus sit. Qui enim aliter se diligit, iniuste se diligit, quia ad hoc se diligit, ut sit iniustus; ad hoc ergo ut sit malus, non ergo iam se diligit... Dilectionis Dei modus est ut omnes cogitationes, et omnem vitam, et omnem intellectum in illum conferas, a quo habes ea quae confers illi. Sic nulla pars vitae nostrae vacare debet, sed quicquid venit in mentem, illuc rapiatur quo dilectionis impetus currit... CXCII, 812, 814.

ABELARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 1569, 1570, 1574, 1695.

ADALGERUS, episc., CXXXIV, 917.

ADAMUS SCOTUS, Praemonstr. ordin., CXCVIII, 41, 259, 265.

ADAMUS, Persensis abb., CCXI, 600.

AELREDUS, Rievallens. abb., CXC, 505, 512, 515, 519, 521, 524, 530, 536, 548, 583, 621 et seqq., 658.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 605, 607, 675.

ALCUINUS, C. 172, 309, 310, 417, 476, 489, 496, 509, 527, 945, 946; Cl. 615.

ALGENUS, scholastic. Leodiens., CLXXX, 835, 898.

AMBROSIIUS (?), Mediol. episc., XIV, 177, 214, 531, 870, 871, 905, 958, 1071, 1144, 1255, 1256, 1257, 1272, 1317, 1578, 1580, 1407, 1415, 1423, 1424, 1478, 1500, 1508, 1511, 1848; XV (part. i), 60, 114, 274, 280, 552, 554, 517, 1065, 1090, 1257, 1265, 1266, 1268; (part. ii), 129, 164, 167, 226, 252, 265, 274, 300, 457, 492, 757, 786, 820, 897, 952.

ANASTASIUS, abb. Roman., CXXVII, 1145.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiep., CLVIII, 558; 587, 593, 651.

ANSELMUS, Havelbergensis episcop., CLXXXVIII, 1159.

ARNOBIUS, V, 850, 851.

AUGUSTINUS (S.), XXXII, 595, 840, 847, 870, 1316, 1317, 1324; XXXIV, 55, 56, 156, 437, 634, 755, 1256, 1312, 1318, 1435, 1459, 1415, 1462, 1598, 1646, 1696, 1812, 1845, 1846, 1852, 1853, 1876, 1977, 1982, 2017, 2025, 2034, 2035, 2057, 2045, 2061, 2074; XXXV, 149, 163, 176, 240, 260, 261, 281, 299, 307, 313, 371, 393, 394, 433, 507, 511, 557, 607, 661, 758, 825, 905, 912, 1022, 1148, 1154, 1171, 1232, 1269, 1343, 1514, 1583, 1518, 1582, 1627 et seqq., 1650, 1650, 1680, 1699, 1721, 1733, 1736, 1791, 1816, 1817, 1837, 1844, 1861, 1905, 1923, 1949 et seqq., 1952; XXXVI, 41, 142, 143, 159, 160, 210, 257, 569, 550, 562, 564, 571, 877, 603, 630, 696, 705, 715, 729, 764, 783, 793, 852, 865, 867, 889, 904, 925, 966, 1046, 1223, 1256, 1241, 1397, 1422, 1462, 1527, 1529, 1530, 1577, 1675; XXXVIII, 410, 645; XXXIX, 272, 557, 864, 895, 896, 960; XL, 149, 519; XLI, 390, 935.

BALDUINUS, Cantuariens. archiep., CCIV, 477, 535, 556.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 488 et seqq., 491, 512, 647.

BERNARDUS (S.), Clarnvall. abb., CLXXXII, 67, 108, 262, 263, 358, 816, 818, 901, 903, 916; CLXXXIII, 745, 773, 967, 1018, 1020; CLXXXIV, 585 et seqq., 711, 806, 1206; CLXXXV, 157 et seqq.

BONIFACIUS (S.), episc. et martyr, LXXXIX, 856 et seqq., 858.

BRUNO (S.), ordin. Carthus. institutor, CLII, 852, 979, 1085, 1306; CLIII, 195, 595.

BRUNO (S.), Signiensis episc., CLXIV, 792; CLXV, 907, 908, 909, 910, 911, 941.

CÆSARIUS (S.), episc. Arelatensis, LXVII, 1151 et seqq., LXVII, 1154.

CASSIANUS, XLIX, 563, 834, 835 et seqq., 861, 1027, 1028, 1029.

CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., IV, 146, 539, 580, 584, 614, 510, 630.

DUNSTANUS (S.), Cantuariens. archiepisc., CXXXVII, 476.

EADMERUS, Cantuariens. monach., CLIX, 686, 687.

EBERHARDUS, Tegernsensis. abb., CXLI, 1311.

ELIGIUS (S.), episc., LXXXVII, 508, 659.

ELPIS, uxor Boetii, LXXIII, 558.

EUGYPIUS, abbas, LXII, 865, 570, 885, 887, 942, 943, 1065, 1068.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis episc., LXV, 518, 519, 555, 757 et seqq., 740.

GELASIUS I (S.), papa, LIX, 60.

GERHOLDUS, Reichersp. præposit., CXCII, 1673.

GONFREDUS, Stabulens. monach., CXLIX, 581.

GRATIANUS, CLXXXVII, 254, 1565.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 505, 416; LXXVI, 846, 1062, 1067; LXXVII, 515, 559, 566, 567 et seqq., 571, 881, 907, 935, 983, 1030; LXXIX, 47, 77, 272, 318, 483, 538, 542, 557, 565, 573.

GREGORIUS (S.), Turonens. episc., LXXI, 494.

GUIBERTUS, abbas Sæ Maris de Novigento, CLVI, 185, 272, 275, 1154.

GUIGO I, Carth. maj. prior. generalis quintus, CLIII, 624.

GUILIELMUS, Tyrens. archiep., CCI, 929.

HALITGARUS, Camerac. episc., CV, 662.

HAYMO, Halberstat. episc., CXVII, 202, 210, 581 et seqq., 590, 808; CXVIII, 849, 895, 896.

HERVÆUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 140, 224, 496, 952 et seqq., 958.

HIERONYMUS (S.), XXII, 527, 558, 559, 483, 484, 602, 742, 789; XXIII, 180, 445; XXIV, 1047, 1156, 1157; XXVIII, 408, 409, 412, 418, 494, 578.

HILARIUS (S.), Pictav. episc., X, 627-629.

HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CLXXI, 216, 217, 241, 459, 461, 477, 520, 521, 534, 558, 512, 612, 688, 771, 855, 854, 853, 900, 1059.

HILDEFONSUS (S.), Tolet. episc., XCVI, 190, 191, 192, 193.

HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 165, 180, 191, 359, 363, 745, 911, 1000.

HINCMARUS, Remens. archiepisc., CXXV, 476.

HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 1259.

HUGO (S.), Lincolnensis in Anglia episc., CLIII, 1022.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 16, 45, 528 et seqq., 543, 875, 881, 969, 970, 971, 1004; CLXXVII, 183, 488, 493, 506, 560, 749.

INNOCENTIUS III, CCXVII, 761 et seqq., 761, 1142.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 260, 936, LXXXIII, 92, 602.

ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 221, 645.

IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 227, 249.

JOANNES II, papa, LXVI, 86, 87, 88.

JOANNES SARESE, Carnot. episc., CXCIX, 971.

JONAS, Aurelianens. episc., CVI, 225, 234, 236, 257, 298.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 293, 296.

LANFRANCUS, Cantuariens. archiepisc., CL, 508.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 160, 256, 242, 289, 299, 325, 345, 400, 425, 455, 460, 755, 1215.

LEO III (S.), pap., CII, 1025.

LEO IX (S.), papa, CLIII, 481, 485.

MARCULFUS, monach., LXXXVII, 1099.

MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 630.

MATHILDIS (sancta), regina, CXXV, 894.

ODO (S.), Cluniacensis abbas, CXXXIII, 66, 94, 539, 703.

OTHLONUS, presbyt. et monach., CXVI, 101, 268.

PASCHALIS II, papa, CLXIII, 510.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corbeiensis abbas, CXI, 83-85, 841, 892, 1041, 1459, 1490.

PAULINUS NOLANUS (S.), episc., LXI, 190 et seqq., 199, 207, 241, 248, 256, 266, 507, 508.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XCIX, 355, 266, 257, 258.

PETRUS, Blesens. archidiaconus, CCVII, 108, 114, 506, 897 et seqq., 955.

PETRUS CANTOR, CCV, 273.

PETRUS CELLENS., Carnot. episc., CCII, 1095.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiep., LII, 352.

PETRUS, Clarnvall. abb., CCI, 1599.

PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1250, 1658.

PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 282, 297, 298, 387, 399, 521, 614, 615, 800, 857, 866, 912; CXLV, 78, 317, 535.

PETRUS DE HONESTIS, clericus Ravennas, CLXIII, 725.

PETRUS LOMBARDUS, Mag. sentent., CXCI, 836, 1586, 1629, 1660; CXII, 87, 156, 158, 189, 191, 222, 262, 285, 328, 575.

PETRUS Pictaviens., cancellar., CCXI, 1096, 1115, 1125, 1184.

PETRUS Vener., Cluniac. abb., CLXXXIX, 194.

PHILIPPUS DE HARVENG, abb. Bonæ Spei, CCIII, 25.

RATHERIUS, Veronens. episc., CXXVI, 178, 418, 606.

RABANUS MAURUS, Mogunt. episc., CIX, 767, 768, 770; CX, 85; CXI, 1370, 1371; CXII, 1455.

REMIGIUS, Antistodori. monach., CXXXI, 104, 112.

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 168, 193, 1207, 1228.

- ROBERTUS PELLUS, cardin., CLXXXVI, 797, 815, 816, 817, 860, 861.
 RUPINUS, sedis incertæ episc., CL. 1625.
 RUPERTUS, abbas Tuitiensis, (LXVII, 278, 679, 772, 1181, 1252, 1267; CLXVIII, 778; CLXIX, 141, 155 et seqq., 160; CLXX, 98, 512, 329).
 SIGEBERTUS, Gemblacensis, CLX, 675.
 SMARAGDUS, abb., CII, 598 et seqq., 601, 722, 764, 765, 935.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimont. abb., COIV, 1073, 1124, 1155.
 SUGERIUS (S.), Sancti Dionysii abb., CLXXXVI, 1435.
 TAILO, Casaraugustanus episc., LXXX, 818.
 TERTULLIANUS, Carthag. presbyt., I, 470, 704, 1245, 1268, 1269; II, 147, 759.
 THEODULFUS, Aurelianens. episc., CV, 202, 565.
 THOMAS, Cisterciens. CCVI, 372, 375, 858.
 VALCANDUS, Mediani monaster. monach., CLI, 624.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pictaviens., LXXXVIII, 140, 146, 148, 157, 169, 176, 256.
 VICTOR, episc. Capuanus, LXVIII, 270.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach., CXIII, 666, 1153.
 WERNERUS, abbas S. Blasii, CLVII, 1172.
 ZENO (S.), XI, 126, 249 et seqq., 270.

5. — *De charitate erga proximum spectata, seu de amore proximi.*

In præceptis vero Dei charitas obtinet principatum. Ideo diligenda est et tenenda, sine cujus perfectione nihil Deo placere posse, Paulus testatur apostolus. Unde et ipse Dominus, a quodam scriba interrogatus quod esset mandatum maximum, respondit: « Diliges... » etc. Si forte quislibet querat quis sit proximus, sciat omnem Christianum recte proximum dici, quia omnes in baptismo filii Dei sanctificamur, ut fratres simus spiritualiter in charitate perfecti. Nobilior est generatio spiritualis quam carnalis. Igitur sicut omnibus aequaliter regni Dei prædicata est beatitudo, ita omni sexui, ætati et personæ aequaliter, secundum meritum dignitatem regni Dei patet introitus, ubi non est distinctio quis esset in sæculo, laicus vel clericus, dives aut pauper, junior vel senior, servus aut dominus, sed unusquisque secundum meritum boni operis perpetuus coronabitur gloria...

Charitatis lege præcipitur, ut et proximum sicut nosmetipsos diligamus. Et per proximum intelliguntur omnes omnino homines, Christiani, hæretici, Judæi, ethnici, quin et ipsi inimici quicunque sint. Sensus autem horum verborum: « Diliges proximum, » etc. est lege charitatis teneri unumquemque, proximi salutem, non secus ac suam et vultis et quantum fieri potest, re consulere et providere; et etiam in bonis temporalibus, sed habita semper ratione Dei et salutis, alioquin non charitas est, sed cupiditas, quod seu proximo seu nobis vel optamus vel querimus. Et fundamentum hujus dilectionis charitas Dei, siquidem in eo charitas Dei posita est, ut Deum summe diligamus. At non possumus Deum summe diligere, quin optemus Deum ab omnibus omnino cognosci, diligere, amari; id si vere optamus, agimus ergo quantum in nobis est ut id fiat. Si quis autem agit quantum in se est ut ab omnibus hominibus cognoscatur, diligatur, colatur, adoretur Deus, is certe proximorum salutem consulit, adeoque proximum amat. Ergo præceptum dilectionis proximi ex præcepto dilectionis Dei necessario pendet et sequitur.

Unde salutem et quidquid ad salutem vel directe vel indirecte confert, proximo non secus ac nobis optare tenemur lege charitatis. Non tenemur autem eadem media ad salutem optare proximo nostro sicut et nobis, nisi omnia sint undequaque paria. Cum enim aliud ab alio postulet Deus, et alia aliorum officia sint, habita ratione status et conditionis, certe non tenemur lege charitatis idem prorsus, quod spectat ad media quæ conferuntur ad salutem, unicuique optare. Id unum omnibus et singulis optare convenit et oportet et satis est, ut quemadmodum nobis sic et cæteris omnibus nemine excepto, largiatur Deus quidquid novit unicuique necesse esse ad salutem, cætera amoveat prorsus.

Cum ea non sit hominum conditio ut omnibus omnino hominibus possint eadem ratione succurrere; solius enim Dei providentia ad omnes et singulos se extendit, satis est pro viribus et facultatibus nostrarum mediocritate, si constitutum et necessarium in his rebus charitatis ordinem servemus. Porro hic ordo charitatis est ut prius succurramus iis qui nobis sunt proximiores, ac deinde cæteris, quantum vires humanæ suppetunt, servato semper ut par est ordine majoris minorive proximitatis. Itaque prius succurrendum parentibus, filiis,

fratribus, aliisque cognatione vel affinitate conjunctis, quam cæteris hominibus; prius Christianis quam infidelibus; prius pastoribus et cæteris qui parentum loco habentur, quam Christianorum vulgo; prius subditis quam extraneis, etc. Notæ vero quibus cognosci potest revera an proximum nos diligamus sunt sequentes:

1° Si nullum ipsi malum vel optemus, vel faciamus, vel queramus; imo si optemus ipsi omne genus boni, habita ratione conditionis ipsius et officiorum; si in omnibus adjuvemus eum pro viribus, serrato ordine charitatis.

2° Si, juxta præceptum Apostoli, alter alterius onera portemus; si proximi vitia et infirmitates feramus patienter et benigne, quantum fieri potest, acripiamus.

3° Uno verbo, si in omnibus faciamus alteri, quod nobis fieri vicissim et æquum est et volumus.

4° Et si exerceamus in proximum opera misericordie quæ vel spiritualia sunt, ut 1° ignaros et rudem docere quæ ad religionem pertinent; 2° peccantes corrigere, arguere; 3° dare consilium indigentibus consilio; 4° consolari afflictos; 5° injurias acceptas et vitia proximorum patienter ferre; 6° offensiones libenter condonare et remittere; 7° orare pro vivis et mortuis et persequi vitia nos.

Vel opera misericordie corporalia, quæ sunt: 1° præbere cibum esurientibus et potum sitientibus; 2° suscipere peregrinos in hospitium; 3° nudos vestire; 4° ægrotos invisere; 5° in carcere positos adire et consolari; 6° captivos redimere; 7° mortuos sepelire.

Quæ plus vel minus in sequentibus de charitate explicantur.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episcopus. — Tobias meruit edicium, ne quis ex filiis captivitatis mortuum sepulturæ daret. At ille interdicto non revocabatur magis quam incitabatur, ne deserere officium pietatis mortis metu videretur; erat enim misericordie pretium, mortis poena. Talis flagitii deprehensus reus, vix tandem per amicum potuit direpto patrimonio egenus et exsul restitui suis.

Iterum in his versabatur officiis; et si quid alimentis foret, peregrinum cum quo cibum sumeret querebat. Itaque cum fessus a sepulturæ munere reverisset, appositis sibi edendi subsidii, misit filio, querebat consortem convivii. Dum conviva accersitur, nuntiatis insepulti corporis reliquiis, convivium desererebat; nec potabat plura, ut ipse cibum sumeret, cum in publico coepus jaceret exanimis.

Hoc illi quodidam opus, et magnum opus, et magnum quidem. Nam si viventes operire audios lex præcipit, quanto magis debemus operire defunctos! Si viantes ad longiora deducere solemus, quanto magis in illam æternam domum profectos, unde jam non revertantur! Nihil hoc officio præstantius, ei conferre, qui tibi jam non possit reddere, vindicare a volatilibus, vindicare a bestiis consortem naturæ...

Tam sancto fessum officio propheta domum requiescit in cubiculo suo, cadente de passerum nido albugine cecidit incidit; nec conquestus ingemuit, nec dixit: Hæc merces laborum meorum. Fraudari magis se doluit obsequiorum quam oculorum munere, nec caritatem poenam, sed impedimentum putabat, XIV, 760, 761.

LACTANTIUS FIRMICUS. — Maximum pietatis officium est peregrinorum et pauperum sepultura; quod antiqui philosophi virtutis justitiæque doctores non attigerunt. Nec enim poterant id videre, qui utilitate omnia officia metiebantur. In cæteris enim, quamvis verum limitem non tenuerint, tamen quoniam commodi aiquid in his deprehenderant, quasi odore quodam veritatis retenti, propius oberrant; hoc autem, quia nihil videre in eo commodi poterant, reliquerunt.

Quin etiam non defuerant, qui supervacaneam facerent sepulturam; nihilque esse dicerent mali jactare inhumatum atque abjectum; quorum impiam sapientiam, cum omne genus respuit, tam divinas voces, quæ id fieri jubent. Verum illi non audent dicere, id non esse faciendum, sed si forte non fiat, nihil esse incommodi. Itaque in ea re non tam præcipientium quam consolantium funguntur officio, ut si forte id sapienti evenierit, ne se ob hoc miserum pati. Nos autem non quid sapienti ferendum sit dicimus, sed quid facere ipse debeat. Itaque non querimus nunc utrumne tota sepeliendi ratio sit utilis, necne; sed hæc, etiam sit inanis (ut illi existimant), tamen facienda est, vel ob hoc solum quod apud homines bene et humane fieri videtur. Animus enim queritur et propositum ponderatur. Non ergo patiemur figuram et fragmentum Dei ferri ac volucris in prædam jacere; sed reddemus id terra unde ortum est; et quamvis in homine ignoto necessarium munus implebimus, in quorum locum, quæ de-

mal, necedat humanitas, ubicunque homo desiderabitur, ibi exigi officium nostrum putabimus. In quo autem magis justitiæ ratio consistit, quam in eo, ut quod præsumus nostris per affectum, præstemus alienis per humanitatem; quæ est multo certior justiorque? Quæ enim sit, jam non homini præstatur, qui nihil sentit; sed Deo soli, cui charissimum sacrificium est opus justum ..., VI, 681, 682.

Captivorum redemptio magnum atque præcariam justitiæ munus est. Quod quidem ipse Tullius approbat: «Atque hæc benignitas, inquit, etiam reipublicæ est utilis, redimit e servitutē captos, locupletari tenuiores. Hanc ego consuetudinē benignitatis largitioni munere longe antepono. Hoc est gravium hominum atque magnorum.» Proprium igitur opus justorum est redimere captivos, cum apud injustos, si qui hæc faciant, graves et magni appellantur. Is enim maximæ laudis est beneficere, quos nemo speravit esse facturos. Nam qui bonum sibi vel consanguineo, vel proximo, vel amico, aut nullam, aut certe non magnam laudem meretur, quia facere debet, sique impius ac detestabilis, nisi fecerit id quod ab eo et natura ipsa, et necessitudo exigit; et si facit, non tam gloriam assequendæ quam reprehensionis vitandæ gratia facit. Qui autem fecit alieno et ignoto, is vero dignus est laude, quoniam ut faceret sola ductus est humanitate. Ibi ergo justitia est, ubi ad benefaciendum necessitatis vinculum nullum est, VI, 679.

Magnum justitiæ opus est pupillos et viduas destitutos, et auxilio indigentes tueri acque defendere. Quod adeo universis divina lex illa præscribit, quando quidem boni quique iudices ad officium suum judicant pertinere, ut eos naturalis humanitas foveant, ac isdem prodesse nitantur. Verum hæc opera propriæ nostræ sunt, qui legem, qui verba ipsius Dei præcipientis accipimus. Nam illi sentiunt quidem natura esse justum tueri eos qui tutela carent, sed cur ita sit, non perspicunt. Deus enim cujus perpetua elementa est, idcirco viduas pupillosque defendi ac foveri jubet, ne quis respectu ac miseratione pignorum suorum retardetur, quominus mortem pro justitiâ fideque suscipiat, sed incunctanter et fortiter subeat, cum sciat se charos suos Deo relinquere, nec his unquam præsidium defuturum. Agros quoque, quibus defuerit qui assistat, curandos fovendosque suscipere, summæ humanitatis et magnæ operationis est..., VI, 680.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. — Curatio funeris, conditio sepulture, pompa exsequiarum, magis sunt vivorum solatia, quam subsidia mortuorum... Sepulture etiam philosophi contempserunt; et sæpe universi exercitibus, dum pro terrena patria morerentur, ubi postea jacerent, vel quibus bestis esca fierent, non curarunt...

Non ideo tamen contemnenda et abjicienda sunt corpora defunctorum, maximeque justorum atque fidelium, quibus tanquam organis et vasis ad omnia bona opera sanctus usus est Spiritus. Si enim paterna vestis et annulus, ac quid hujusmodi tanto charius est posteris, quanto erga parentes major affectus, nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ utique multo familiarius atque conjunctius quam quælibet indumenta gestamus. Hæc enim non ad ornamentum vel adjutorium, quod adhibetur extrinsecus, sed ad ipsam naturam hominis pertinent. Unde et antiquorum justorum funera officiosa pietate curata sunt, et exequiæ celebratæ, et sepultura provisæ; ipsique dum viverent, de sepeliendis vel etiam transferendis suis corporibus filijs mandaverunt; et Tobias sepeliendo mortuos Deum promeruisse, teste angelo, commendatur. Ipse quoque Dominus, die tertio resurrecturus, religiosæ mulieris bonum opus prædicat, prædicandumque commendat, quod unguentum pretiosum super membra ejus effuderit, atque hoc ad eum sepeliendum fecerit. Et laudabiliter commemorantur in Evangelio qui corpus ejus de cruce acceptum diligenter atque honorifice legendum sepeliendumque curarunt. Verum istæ auctoritates non hoc admonent quod insit ullis cadaveribus sensus, sed ad Dei providentiam, cui placent etiam talia pietatis officia, corpora quoque mortuorum pertinere significant, propter fidem resurrectionis astruendum. Ubi et illud salubriter discitur, quanto possit esse remuneratio pro elemosynis quas viventibus et sentientibus exhibemus, si neque hoc apud Deum petit, quod exanimis hominum membris officii diligentia persolvitur, XLI, 26, 27.

4. — De charitate in actum adducta erga proximum seu de elemosyna.

Elemosynæ nomine intelligitur quicquid erga proximum potest exerceri charitatis. Unde elemosyna est

vel spiritualis, vel corporalis; spiritualis si exerceantur opera spiritualia, corporalis autem si corporalia.

Elemosyna est ex præcepto charitatis, I Joan., III, 14, 17, 18, et ex oraculo Christi, Matth., xxv, 41 et seqq. Si quis his Christi oraculis non terreatur et ad exercendam erga pauperes misericordiam non flectatur, eum et corde induratum et pene reprobum non immerito dixeris.

Utilior est elemosyna danti quam accipienti. Læve et transitorium est quod das pauperi munus; æternum est quod accipis a Deo præmium. Ut hoc præcepto satisfiat dandum quicquid dempto necessario superfluit. Necessarium autem duplex est. Nimirum necessarium naturæ et necessarium status. Necessarium naturæ illud est quod ad victum et vestitum requiritur; necessarium status illud est quod ad decentiam status et conditionis omni luxu seposito requiritur.

Rursus variæ sunt pauperum necessitates. Vel enim pauperes patiuntur necessitatem communem, vel necessitatem gravem, vel necessitatem extremam. Necessitas communis est ea quam vulgo patiuntur pauperes omnes. Necessitas gravis est ea quam patitur is qui, nisi adsit amica manus, venit in vitæ discrimen. Necessitas extrema est ea quam patiuntur hi qui sunt in extremo vitæ periculo. His positis, ut elemosynæ præcepto satisfiat, ubi pauperes patiuntur solum necessitatem communem, dandum est omnino quicquid superest dempto status necessario. Ubi patiuntur necessitatem gravem, detrahendum aliquid prudenter de necessario status, plus minus pro majori vel minori pauperum necessitate. Ubi vero urget extrema necessitas, dandum prorsus, si aliter subveniri nequit, quicquid dempto necessario naturæ superest. Qui secus fecerit venit in damnationis æternæ discrimen. Peccat enim plus minus pro majori vel minori superfluo; item pro majori vel minori pauperum necessitate: «Non pavisti pauperem, occidisti,» inquit sanctus Ambrosius.

De his tractatur in indicationibus submissis.

ABELARDUS PETRUS, Rugensis abb., CLXXVII, 564.

AIMOINUS, Floriacens. monach., CXXXIX, 817.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 175.

ALCUINUS, abbas, C, 469; CI, 495, 625, 626, 629, 1199.

ALEXANDER II, pap., CXLVI, 1406.

ALPERTUS, monach., CXL, 465.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episc., XIV, 724, 759, 740, 747, 749, 755, 1031, 1256, 1298, 1503, 1764; XV (part. I), 67, 205, 1015; (part. II), 158, 509, 515, 592, 420, 584, 653, 687, 750.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc., CLVIII, 659, 660, 1112; CLIX, 57, 154.

ARNULPHUS, Lexoviens. episc., CCI, 199.

AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXIII, 503, 675, 1079, 1080, 1092; XXXIV, 2019, 2041; XXXV, 871, 585, 423, 424, 482, 511, 512, 549, 552, 965, 964, 1326, 1337, 1351, 1169, 1660, 1664, 1665, 1769, 1910, 1911, 1922, 1923; XXXVI, 12, 84, 89, 90, 210, 215, 250, 251, 252, 253, 326, 398, 407, 524, 525, 530, 615, 620, 621, 618, 649, 686, 806, 811, 859, 959, 962, 1025, 1041, 1043, 1041, 1128, 1129, 1387, 1402, 1445, 1453, 1557, 1572, 1651, 1671, 1700, 1706; XXXVII, 128, 265, 267, 268; XXXVIII, 25, 27, 740, 747; XLI, 300.

BERNARDUS (S.), Clarevallens. abb., CLXXXII, 125, 642.

BONIFACIUS (S.), episc. Mogunt. et martyr, LXXXIX, 870.

BRUNO (S.), Carthusianorum institut., CLIII, 258.

CAROLUS, cognom. Magnus, imp. August., XCVII, 155.

CIRODEGANGUS (S.), Metensis episc., LXXXIX, 1076.

CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 84.

DUNSTANUS (S.), Cantuariens. archiepisc., CXXXVII, 436.

DRUTHMARUS, Corbeiens. monach., CVI, 1515.

ELIGIUS (S.), episc., LXXXVII, 593, 597.

ETHELWOLDUS, Wintoniens. episc., CXXXVII, 94.

EUGYPPIUS, abb., LXXI, 795, 796, 797, 1026, 1029, 1051.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 520.

GERHARDUS Venerab., CXCI, 1261, 1506, 1513, 1529.

GEZO, Dertonens. abb., CXXXVII, 403.

GRATIANUS, CI, XXXVII, 961, 962.

GREGORIUS MAGNUS, papa, LXXV, 94, 110, 116, 117, 454, LXXVI, 229; LXXVII, 605, 756, 883, 1006; LXXXIX, 480, 647.

GREGORIUS (S.), Turon. episc., LXXI, 559, 505.

- GUIBERTUS Venerab. abb. de Novigento, CLVI, 776, 1086.
 GUIGO I. Carthusian. prior general., CLIII, 775.
 GUNTHERUS, Cisterciens. monach., CCXII, 209 *et seqq.*, 222.
 HAYMO, episc. Halberstatensis, CXVII, 215; CXVIII, 902, 905, 906.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 413, 418, 535, 549, 557, 583, 584, 642, 726, 789, 892, 963, 1118, 1119; XXIII, 56, 546; XXIV, 1039, 1045, 1103; XXV, 207; XXVI, 174; XXXVIII, 41.
 HILDEBERTUS Venerab., Turonensis archiepisc., CLXXI, 180, 189, 448, 569, 838, 841, 1016, 1017.
 HUGO (S.), Lincolnens. episc., CLIII, 1007.
 HUGO Vener., abb. Cluniacens., CCIX, 888, 896.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 189; CCXV, 1125; CCXVI, 156, 500, 564, 860; CCXVII, 747 *et seqq.*, 759, 1145, 1152.
 ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 651, 755, 754, 1182.
 ISIDORUS MERCATOR, CXX, 271.
 IVO (S.) Carnotens. episc., CLXI, 1240; CLXII, 157, 515.
 JONAS, Aurelianensis episc., CVI, 251.
 LANFRANCUS, Cantuariens. arch., CL, 491.
 LAURENTIUS (S.), Novariensis episc., LXVI, 105 *et seqq.*, 116.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 157, 158 *et seqq.*, 164, 175, 176, 188, 287, 505, 587, 445, 446.
 LEO IX (S.), papa, CXLIII, 491, 674.
 LEODEGARIIUS (S.), episc. Augustod., XCVI, 557.
 MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 727-729, 1044.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXV, 894.
 MAXIMUS (S.), Taurinens. episc., LVII, 477, 452.
 ODO (S.), Cluniacens. abb., CXXXIII, 62, 98, 949.
 OSBERNUS, Cantuariens. monach., CXLIX, 578.
 OTHILONIUS, presbyt. monach., CXLVI, 571.
 PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb. Corb., CXX, 272.
 PAULINUS (S.), patriarcha Aquileianus, XCIX, 201, 227.
 PETRUS BLESENSIS, archidiacon., CCVII, 150.
 PETRUS CANTOR, CCV, 286 *et seqq.*, 291.
 PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), LII, 207, 209, 210, 212, 215, 214, 252, 515 *et seqq.*, 521.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLIV, 298, 299, 401, 425, 618; CXLV, 207 *et seqq.*, 222.
 PETRUS LOMBARDUS, Magist. sententiar., CXCH, 166, 256.
 RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CVII, 540; CIX, 783, 808, 845, 846, 877, 888, 896, 975; CX, 22; CXI, 747; CXII, 207, 211.
 RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 150, 151, 180, 182, 187, 273, 274, 275, 276, 278, 655, 654, 667, 688, 669.
 REGINO, Prumiensis abb., CXXXII, 246.
 RUPERTUS (S.), Tulliens. abb., CLXVIII, 895, 897, 1106.
 STEPHANUS, Tornac. episc., CCXI, 518, 553.
 STEPHANUS (S.) de Mureto, monach. Grandim., CCIII, 1077, 1147, 1152.
 SUGERIUS (S.), Sancti Dionysii abb., CLXXXVI, 1453.
 TAILO, CaesarAugustan. episc., LXXX, 891, 892, 895.
 THOMAS, Cisterciens., CCVI, 454.
 VICTOR, episc. Capuanus, LXVIII, 270.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuld. mon., CXIII, 1053.
 WILHELMUS (S.), abb. in Dania, CCIX, 854.
 ZACHARIAS, Chrysopolitan., episc., CLXXXVI, 157.

3. — De charitate in actum adducta erga proximum seu de hospitalitate.

LACTANTIUS FIRMICUS. — Hospitalitas præcipua virtus est beneficentia; quod philosophi quoque alunt; sed eam detorqueant a vera iustitia et ad commodum rapiunt: « Recte, inquit Cicero, a Theophrasto est laudata hospitalitas. Est enim, ut mihi quidem videtur, valde decorum patere domos hominum illustrium hospitibus illustribus. » Eodem modo rursus erravit quo tum, cum idoneis esse diceret largiendum. » Nam illustres illi atque potentes nulli re possunt indigere; quos opulentia sua et munit et honorat. Nihil autem a viro justo facientium est nisi quod sit beneficium. Beneficium autem si refertur, interit atque finitur; non enim possumus id habere integrum, cuius pretium nobis persolutum est. In his itaque beneficiis iustitia ratio versatur, quæ salva et incorrupta permanerint.

Permanent non aliter, quam si præstantur hominibus

his qui prodesse nullo modo possunt. At ille in recipendis illustribus nihil spectavit aliud nisi utilitatem, nec dissimulavit homo ingeniosus, quid ex eo commodi speraret. At enim qui id faciat, potentem apud externos futurum per gratiam principum, quos sibi hospiti et amicitia iure constrinxerit... quomodo ergo defenderet, quominus ambigua illa hospitalitas malitia esset? « Tu mihi, adiecit idem, per omnes portas circumcurris ut adveniendi populorum atque urbium principes domum tuam invisas, ut per eos apud cives eorum potentiam consequare, velique te iustum et humanum et hospitalem videri, cum studeas utilitati tuæ. » En quod palam testificatus est non ad veram iustitiam quam non tenet, præcepta se dare, sed ad umbram imaginemque iustitiae: ignoscendum est igitur umbratice et imaginario præceptori; nec ab eo veritas exigenda est, qui se nescire fateatur. VI, 678, 679.

- ALANUS DE INSULIS, CCX, 181.
 ALCUINUS, C, 541.
 AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 229, 289, 455, 1646, 1685, 1752; XV (1^a parte), 151, 152, 235, 964, 1217.
 ANSELMUS (S.), Cant. episc., CLIX, 57.
 BENEDICTUS (S.), Cluniacensis abbas, CIII, 458, 440, 450, 571, 572, 647.
 BERNARDUS (S.), Clarnval. abb. CLXXII, 458, 597.
 BRUNO (S.), Carthus. inst., CLIII, 202.
 CAROLUS, cogn. Magnus, imper. Augustus, XCVII, 179; XCVIII, 570.
 DUNSTANUS (S.), archiepisc. Cantuar., CL, 490.
 GRATIANUS, CLXXXVII, 1021.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 29; LXXVII, 1154.
 GUIDO, Farsensis abb., IL, 1278.
 HERICUS, Antissiodorens. monach., CXXIV, 1167.
 HERVÆUS, Burgidol. monach., CLXXI, 1481.
 HIERONYMUS (S.), XII, 1060; XIII, 469; LXVIII, 586.
 HILDEBERTUS Venerabilis, Turon. archiep., CLIX, 170, 171, 295, 553.
 HUGO V, abb. Cluniacens., CCIX, 899.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 1146.
 JONAS, Aurelian. episc., CVI, 251.
 LACTANTIUS, VI, 677.
 MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 483, 484, 785, 786, 727.
 NORBERTUS (S.), Magdeb. archiepisc., CLXX, 1356.
 PAULINUS (S.), Nolan. episc., LXI, 155.
 PETRUS, Blesensis archidiacon., CCVII, 98.
 PETRUS CANTOR, CCV, 521.
 PETRUS DE HONESTIS, cleric., CLXIII, 747.
 RABANUS MAURUS, archiepiscopus Mogunt., CIX, 1250.
 RATHERIUS, Veronens. episc., CLXXI, 182.
 REGINO, Prumiens. abb., CXXXII, 195.
 RODULPHUS, Bituricens. episc., CXIX, 708, 709.
 RUPERTUS, Tulliens. abb., CLXVIII, 401, 405, 406; CLXVIII, 1505, 1575.
 SMARAGDUS (S.), abb., CII, 890, 891, 892, 893, 897.
 STEPHANUS (S.) Cisterc. CLXVI, 1462, 1481, 1498.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), monach., CCIV, 1157.
 TAILO CaesarAugustanus episc., LXXX, 906, 907.
 TERTULLIANUS, I, 1295; II, 52.
 THEODULFUS, Aurelian. episc., CV, 199.
 VENANTIUS FORTUNATUS, Pictav. episc., LXIII, 148.
 WALTERIUS, Aurelian. episc., CXIX, 753.
 WILLELMUS, abb., CL, 1114.
 WILLELMUS, Malmesbur. monach., CLXXIX, 1699.

6. — De charitate in actum adducta erga proximum seu de misericordia.

« Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur... » et alii multi textus Evangeliorum adduci possunt... Et Paulus apostolus ait etiam: « Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis... Induite vos, sicut electi Dei, viscera misericordiae, benignitatem... supportantes invicem et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam... »
 Homo, inquit sanctus Ambrosius, quam latas es, si ad amplitudinem præceptorum coelestium sinum meatu tuæ expandas! Quam latum est mandatum charitatis, « Diligite, inquit, inimicos vestros! » Omnes utique in affectu charitatis inclusit, qui non excludit inimicos... Non potest dici iudeis, non gentibus, ut cum omnibus

pacem habeant. Illi vix suos diligunt... Christiano etiam inamicos non licet non amare. Christianum cum dico, perfectum dico. Audi latum mandatum: « Beneficite eos qui persequuntur vos... et nolite maledicere. Iste ipse qui latum dicit esse mandatum, probavit, dicens. « Illi quidem detrahebant, ego autem orabam. »

De varis misericordiis in proximum operibus agitur in indicationibus quæ infra notantur censendæ.

LACTANTIUS FIRMICUS. Tenendum est omni modo, ut ab officio misericordie spes recipiendi absit omnino. Hujus enim operis et officii merces a Deo est expectanda solo; nam si ab homine expectes, jam non humanitas erit illa, sed beneficii feneratio; nec potest videri bene meruisse qui quod facit, non alteri, sed sibi præstat, et tamen res eodem cedit, ut quod alteri quisque præstiterit, nihil ab eo commodi sperans, vere sibi præstet qui mercedem a Deo capiet. Idem Deus præcipit ut, si quando cenam paraverimus, eos in convivium adhibeamus qui revocare non possint et vicem reddere, ut omnis actus vite nostræ non careat misericordie mone. Nec tamen quisquam interdicitum sibi putet aut communionem cum amicis, aut charitatem cum proximis. Sed notum nobis Deus fecit quod sit verum et justum opus, ita nos oportet cum proximis vivere, dummodo sciamus illud ad hominem, hoc ad Deum pertinere, VI, 676, 677.

VALERIANUS (S.), Cemelien. episc. « Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequuntur. » Principatus misericordie est quidem lapsu manum porrigere, erranti viam salutis ostendere, infirmos visitare, in tribulatione positos solatiis inhærare; sed illa est præcipue expectanda, esurientem pascere, nudum vestire, captivum redimere, ad tempus non habenti necessaria commodare. Nemo claudum refugiat, nemo surdum non audisse se fingat, nemo debili manu subtrahat... Ta: ta enim est apud Dominum nostrum cura miserorum, ut sibi præstitum putet quidquid egentibus erogato miseranda contulerit. Si respiciamus ad nostri laboris fructum et coelestis indulgentie pietatis multo plus recipimus quam damus. Ecce pro pastu pauperis in Evangelio celorum nobis regnum promittitur, pro erogatione fracti pauci et hospitii receptaculo, vel nudati corporis vestimentis, opem suam nobis invocantibus per prophetas Dominus pollicetur. Ecce nos damus terrena, ille coelestia; a nobis temporanea offeruntur, ille sempiterna largitur, LII, 713-722.

ABELARDUS PETRUS, Rugens. abb., CLXXVIII, 1584.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens., CXCIII, 798, 828.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 147, 347, 603.

ALCINUS abb., C, 492; CI, 617.

ALGRINUS JOANNES, cardin., CCVI, 23.

ALGERUS, scholastic., CLXXX, 858, 968.

ALEXANDER II, papa, CLVI, 1408.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episc., XV (parte prima), 34, 139, 181, 483, 903, 1391, 1394.

ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVIII, 413.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiep., CLVIII, 233, 377, 593, 736, 738, 869, 870, 872.

BEDA Venerabilis, XCII, 24.

BERNARDUS (S.), Clarevall. abb., CLXXXII, 143, 182, 201, 233, 289, 850; CLXXXIII, 339, 341, 363, 412, 573, 803, 1070; CLXXXIV, 703, 1225; CLXXXV, 418, 471.

BRUNO (S.), Signiac. episc., CLXIV, 373, 393.

CYPRIANUS (S.), episcop., IV, 560, 601.

DROGO, cardinal., CLXVI, 1336.

DRUTHMARUS, Corbeiens. monachus, CVI, 1304.

EUGENIUS (S.), episc. Toletanus, LXXXVII, 396.

EUGYPIUS, abb., LXII, 793, 799, 964.

FLODOARDUS, canonicus Remensis, CXXXV, 408.

GERHARDUS Venerabilis., CXCIII, 1114; CXCIV, 1428.

GERFRIDUS, cardinal., CLVII, 229.

GRATIANUS, CLXXXVII, 1368.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 97, 120, 303; LXXVI, 229; LXXVII, 513; LXXIX, 222, 461, 567, 582, 603, 616, 622, 636, 649, 650.

GUBERTUS Venerabilis., abb., CLXVI, 487.

HARULFUS, abb., CLXXIV, 1315.

HAYMO, Halberstat. episc., CXVII, 16, 22, 202, 443; CXVIII, 903, 912.

HERMANNUS, Tornacens. abb., CLXXX, 38.

HERVEUS, venerab. monach., CLXXXI, 1409, 1410.

HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 694, 881, 1042; XXIII, 36; XXV, 217, 505; XXVI, 83, 1460, 1461; XXVII, 34, 236, 259.

HILARIUS (S.), Pictav. episc., IX, 933.

HILDEBERTUS Venerabilis., Turonens. arch., CLXXI, 332, 540, 1019, 1021.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 606, 773.

INNOCENTIUS III, papa, CXVII, 1145, 1116.

ISIDORUS, Hispalensis episc., LXXXII, 384; LXXXIII, 721, 733, 1141.

IVO (S.), Carnot. episc., CXI, 68.

JONAS, Aurelian. episc., CVI, 251.

LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 423, 666, 668, 671, 680, 696, 1078.

LANFRANCUS, Cantuar. archiep., CL, 507, 578.

LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 141, 166, 167, 168, 177, 178, 183, 188, 267, 271, 274, 281, 283, 289, 297, 303, 307, 446, 461, 813; LV, 527.

MATHIIS (Sia), regina, CXXXV, 917.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episc., LVII, 739.

ODO (S.), abbas Cluniac., CXXXII, 99, 368.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XI, IX, 267, 261, 283.

PAULUS EMERITANUS, diaconus, LXXX, 160.

PETRUS BLESSENS., archidiacon., CCVII, 103.

PETRUS CANTOR, CCV, 273, 280, 282, 283.

PETRUS COMESTOR, CXCIII, 1591.

PETRUS DAMIANUS (S.), CXIV, 761; CXV, 125, 212.

PETRUS LOMBARDOUS, Mag. sent., CXCI, 162, 324, 304, 409, 983, 1167, 1168; CXCH, 332.

RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CX, 23, 23, 94; CXI, 1530; CXII, 1147.

RATHERIUS, Veron. episc., CXXXVI, 188, 246, 405.

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 23.

ROBERTUS PULLUS, CLXXXVI, 772.

RUPERTUS, abb. Tuitiens., CLXVII, 1129; CLXVIII, 67, 92, 94, 163, 176, 321, 324, 632, 927, 1423; CLXIX, 186, 189; CLXX, 182, 547.

SERVATUS LUPUS (S.), abbas Ferrar., CXIX, 612, 613.

SMARAGDUS, abbas, CII, 737 et seqq., 761, 930, 931.

STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandimont. mon., CCIV, 1097, 1121, 1122, 1134.

TAIO, CaesarAugustanus episc., LXXX, 890, 891.

TERTULLIANUS, presbyt., II, 498.

THEODULFUS, episc. Aurelianens., GV, 304.

VALERIANUS (S.), episc., LII, 715 seqq., 722.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldenensis monach., CXIII, 918; XCIV, 1034.

WILLELMUS, abbas Hirsaugiensis, CL, 983.

De istis præfatis virtutibus theologicis, etiam hic abundantius tractentur, jam perque superque multa de illis dicta sunt in Indice de Decalogo, in primo præcepto; et in Indisibus, De dilectione inimicorum, De elemosyna, De correctione fraterna, et in aliis, ut lector facile animadvertet; at cum de istis virtutibus materiam sit amplissima et maximi momenti, nunquam nimis prædicantur; et de illis merito dici posset, « Repetita placent. »

DE QUATUOR VIRTUTIBUS CARDINALIBUS.

Ad consilium impiorum itur quatuor modis. Quidam trahuntur inviti, alii attrahuntur illecti, alii seducuntur ignari, alii sequuntur spontanei. Istis necessaria sunt quatuor virtutes per quas armati resistent, ne in consilio eant. Invitis necessaria est fortitudo, qua resistent usque ad mortem minis, cruciatibus et damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia quæ reprimat illicita desideria, nec cedit promissionibus, nec emollitur blanditiis. Illis qui seducuntur ignari est opus prudentia, quæ ab utilibus inutilia discernit et docet quid tenendum, quidve rejiciendum sit. Justitia indigent illi qui sequuntur spontanei: justitia est rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato consentire. Est autem justitia ordinata hoc modo, scilicet mala respuens, bonis meliora præponens.

Est quippe prudentia ratio docta, scilicet a gratia, vitare contagia injustitiæ propter justitiam... justitia est perfectio animæ rationalis. Alia virtutes sunt ad ejus acquisitionem vel conservationem, fortitudo, temperantia, prudentia quæ justitiam conservant ne amittatur aut minuantur. Postquam vero perfecta est justitia, et transit in affectum cordis, idem est quod illa tria, quia fortis est, prudens, temperata.

Quid hujus sæculi sapientibus cum virtutibus, qui Dei virtutem Christum ignoratis? ubinam, quæso, vera prudentia nisi in Christi doctrina? unde vera justitia, nisi de Christi misericordia? ubi vera temperantia, nisi in Christi vita? ubi vera fortitudo, nisi in Christi passione? Soli ergo qui ejus doctrina imbuti sunt, prudentes di-

cendi sunt; soli iusti, qui de ejus misericordia veniam peccatorum consecuti sunt; soli temperantes, qui ejus vitam inquiri student; soli fortes, qui ejus patientiam documenta fortiter in adversis tenent. Incassum proinde quis laborat in acquisitione virtutum, si aliunde eas sperandas putat quam a Domino virtutum cujus doctrinae seminarium prudentiæ, cujus misericordia opus justitiæ, cujus vita speculum temperantiæ, cujus mors insigne est fortitudinis. — S. Bernardus in serm. 75, De diversis.

Et idem, in lib. De consid. pergit. Ibi etiam advertendum tibi est suavissimum quandam concentum complexumque virtutum, atque alteram pendere ex altera, sicut hoc loco vides fortitudinis matrem esse prudentiam, nec fortitudinem, sed esse temeritatem quemlibet ausum quem non paritavit prudentia. Hæc item est quæ inter voluptates et necessitates media quasi quædam arbitra sedens, utrinque certis limitibus disternat fines, illis assignans et præbens quod sat est; illis quod nimis est demens, et sic ex alterutro tertiam formans virtutem quam dicunt temperantiam, nempe intemperantem ipsa consideratio censet, tam eum qui necessariis pertinaciter demit, quam qui indulget superfluis. Non est ergo temperantia in rebus reserandis superfluis, est et in admittendis necessariis.... Hujus sententiæ Apostolus non fautor tantum, sed auctor esse videtur qui curam carnis nostræ docet non perire in desiderio; in his primis verbis superflua cōhibet, et in istis « in desiderio, » necessaria non excludit. Unde non videtur omnino absurde definire temperantiam qui hanc nec præcedere necessitatem, nec excedere dicat, juxta illud philosophi: « Ne quid nimis. »

Jam de justitia, quæ una ex quatuor est, nunc constat consideratione mentem præveniri, ut se formet in ea? Se enim necesse est prius cogitet, ut ex se normam ducat justitiæ, nec factura utique alteri quod sibi fieri nolit; nec quod sibi velit fieri negatura. In his nempe duobus, liquet integrum esse justitiæ statum. Sed nec ipsa solitaria est. Intuere etenim nunc mecum etiam hujus pulchram connexionem et cōsuecantiam cum temperantia, et item ambarum cum duabus superioribus, id est prudentia et fortitudine. Nam cum justitiæ dicatur portio, quod sibi non vult fieri quid alii non facere; porro perfectio, quod ait Dominus: « Quicumque vult ut faciant vobis homines, et vos facite illis, » neutrum horum erit, nisi ipsa voluntas, de qua tota ducitur forma, sic ordinata fuerit, ut nec velit aliquid superfluum, nec necessarium quid superstitiose nolit; quod quidem temperantiæ est. Denique ipsi justitiæ, ut justa sit, temperantia modum imponit: « Noli nimium esse justus, » ait Sapiens, ostendens per hoc minime approbandam justitiæ quam temperantiæ moderamine non frenetur. Quid quod et ipsa sapientia hoc frenum non respuit, dicente Paulo: « Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem...? » Ergo modum tenere justitia est, temperantia est, fortitudo est.... Itaque justitia quærit, prudentia invenit, fortitudo vindicat, temperantia possidet.

Opus est fortitudine adversus tentamenta peccati, ut rugienti leoni resistamus fortes in fide, et ignita ipsius jacula hoc ipso clypeo viriliter repellamus. Opus est justitia, ut operemur bonum. Opus prudentia, ne cum fatuis virginibus reprobemur. Opus denique temperantia, ne voluptatibus indulgentes audiamus aliquando quod miser ille epularum pariter et vestium splendore finito, dum misericordiam precaretur audivit: « Memento, fili, quod recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. »

Temperantia sit amor integrum se præbens et quod amatur; fortitudo amor facite tolerans omnia propter quod amatur; justitia amor soli amato serviens, et propterea recte dominans; prudentia amor ea quibus adjuvatur, ab eis quibus impeditur sagaciter seligens....

Si enim Deus est summum hominis bonum, sequitur profecto, quoniam summum bonum appetere est bene vivere; ut nihil aliud sit bene vivere, quam toto corde, tota anima, tota mente Deum diligere, a quo existit, ut inco-ruptus in eo amor atque integer custodiatur; quod est temperantia; ut nullis frangatur incommodis, quod est fortitudo; nulli aii serviat, quod est justitia; vigilet in discernendis rebus, ne fallacia paulatim dolusve subrepat, quod est prudentia. Hæc est hominis una perfectio....

Vera est illa philosophorum sententia, quæ quatuor virtutes, velut quosdam virtutum omnium fontes..... definiunt. Principales quatuor esse virtutes non solum philosophi sentiunt, sed etiam nostri consentiunt. Sed quare quatuor, vel quæ sint opera singularum?... Quaternarium numerum perfectioni sacram pene nullus ignorat; siquidem totus orbis Oriente et Occidente,

Aquilone et Meridie, quatuor determinari partibus vel angulis invenitur; et ipse Adam, qui est humani generis pater, vel generale nomen, quod dicitur homo, quatuor litteris explicatur. Corpus autem quatuor elementis exstructum, quaternarii numeri in se continet sacramentum..... Sed et quatuor flumina quæ de paradisi fonte procedunt, vel quatuor Evangelia, divini cursus nam quatuor, et animalia, alæ eorum quatuor ac facies, dignitatem hujus numeri abunde commendat, et ideo virtutes istæ quæ tantum continent perfectionis in numero, sollicite considerare debemus, quantam sanctitatem conferant animo Christiano, et quam nihil perfectionis usquam sit, quod in istis virtutibus non sit. Nam etsi faciat temperantia temperantem, prudentia prudentem, iustitia justum, fortitudo fortem, eo qui temperanter juste et prudenter agit ac fortiter, nescio quid possit esse perfectius. Itaque difficile quidem est nomina virtutum quæ ex illis quatuor oriuntur ostendere; sed cum proprietates et actus earum cœperint aperiri ex ipsis affectionibus singularium apparebit. Verumtamen hoc imprimis nosse et tenere debemus, quod istæ quatuor virtutes, et omnes quæ ex illis existunt, sint dona Dei, et quod nullus eas habet, habuit aut habebit, nisi cui Deus, qui est omnium virtutum proprietas et origo, contulerit, quoniam quicumque, quocunque tempore, in quacunque gente in Deum credentes ex fide vixerunt, illius dono temperantes ac prudentes, iusti ac fortes fieri utique potuerunt. Qui autem nescientes Deum, vel etiam blasphemantes, sine fide vixerunt, nihil earum virtutum a Deo accipere, vel habere potuisse credendi sunt, LIX, 501, 502.

DE VIRTUTIBUS CARDINALIBUS SEORSIM SPECTATIS.

De prudentia.

Prudentia Christiana, sen virtus moralis definiatur a S. Augustino: « Amor bene discernens ex quibus adjungatur in Deum ab iis quibus impediri potest; » vel: « Cognitio rerum appetendarum vel fugiendarum. »

Definitur a S. Thoma post Aristotelem, « Recta ratio agibilium. »

Definitiones illæ eodem recidunt. Sensus enim earum omnium is est, prudentiam esse virtutem qua fit ut discernamus ea quæ ad Deum ducunt ab iis quæ a Deo abstrahunt; hæcque fugiamus, illa sagaciter seligamus.... Unde sanctus Augustinus ait: « Hæc affectio animæ, vel motus quo intelligit æterna, et iis inferiora esse temporaria, etiam in se ipsa, et hæc appetenda potius quæ superiora sunt quam illa quæ inferiora sunt, novit, noane tibi prudentia videtur? »

ALANUS DE INSULIS, CCX, 157, 495, 496, 500, 501, ALCUINUS, abbas, CI, 640, 944.

505, 509, 524, 529, 532, 545, 547, 548.

AMBROSIIUS (S.) XV (1^a parte), 57, 58, 120, 125, 235, 296, 1143, 1212, 1507.

ANACLETUS, antipap., CLXXIX, 699.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis. arch., LVIII, 465.

AUGUSTINUS (S.), XXII, 1189, 1253, 1322; XXIV, 2072, 2075; XXV, 945, 1065; XXXVII, 20, 65; XXXVIII, 629; XXXIX, 125, 526, 1047.

BERNARDUS (S.), Clar. abb., CLXXXIV, 1285.

BRUNO (S.), Signiacensis. episc., CLXIV, 99.

EADMERUS, Cantuariensis. monac., CLIX, 582.

EGBERTUS (S.), Eboracensis. archiepisc., LXXII, 401.

EUGENIUS (S.), episc. Toletan., LXXXVII, 596.

GERHOFUS, Vener. præpos., CXCI, 490.

GRZO, abbas Dertoricensis, CXXXVII, 585, 586.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 505, 553.

429.

GUILBERTUS, abbas Sæ Mariæ de Novigento, CLVI, 44, 64.

HALITGARIUS, Camerac. episc., CV, 674.

HARIULPHUS, abb., CLXXIV, 1296.

HIERONYMUS (S.), XXII, 816, 877; XXIII, 406, 471;

XXV, 61, 87; XXVI, 149; XXXVIII, 452.

HILDEBERTUS Venerab., Tur. arch., CLXXI, 173, 1010, 1011.

HILDEGARDIS (St.), abbat., CXCVII, 214.

HUGO A. S. VICTOR, CLXXV, 789; CLXXVI, 1002.

ISIDORUS, Hispalensis episc., LXXXIII, 95, 91, 801.

JOANNES SARESB., Carnot. episc., CXCI, 1620.

JULIANUS POMERIUS, LIV, 509, 511, 512.

OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisbonæ, CLVI, 547.

PASCHALIS II, papa, CLXIII, 310.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeienis.

CXX, 420, 853.

PETRUS CANTOR, CCV, 506.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLV, 255.
 RAHANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CX, 1115.
 CXII, 1235, 1632.
 RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1290.
 RUPERTUS, Tulliens. abb., CLXXVII, 458, 531, 1705;
 CLXXVIII, 83, 1590, 1591.
 SMARAGDUS, abbas, CII, 605, 945.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), Grandin., CCIV, 1015.
 STEPHANUS, Tornac. episc., CCXI, 485.
 TERTULLIANUS, I, 501; II, 54, 685.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pictav., LXXXVIII, 148, 168, 170, 251, 246.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach., CXIII, 193.

De justitia

Sanctus Augustinus multas justitiæ Christianæ definitiones tradit: « Justitia, inquit, est virtus qua sua cuique tribuantur; » vel, quod idem est: « Justitia est habitus animi, communis utilitate servata suam cuique tribuens dignitatem; » vel: « Est ordinatio animæ qua fit ut nulli serviamus, nisi uni Deo; nulli consequemur nisi purissimis animis; nulli dominari appetamus, nisi naturæ bestiali atque corporeæ; » vel: « Justitia est amor Deo tantum serviens, et ob hoc bene imperans cæteris que homini subjecta sunt. »

Ex his omnibus justitiæ definitionibus, quæ eodem recidunt, potest definiiri justitia: « Virtus qua fit ut anima et Deo, et proximo, et sibi ipsi tribuat quod cuique debetur. »

Sumi potest justitia pro aggregatione virtutum omnium christianarum, et eo sensu, « Justitia est dilectio Dei et proximi. »

Et hæc ratio per justitiam, et Deo, et nobismetipsis et proximo tribuimus quod debemus, dum Deum super omnia, nosque propter Deum, proximumque sicut nos diligimus, adeoque cum reddimus unicuique, sive superiori eni, sive aequalibus, sive inferioribus quod eum est.....

Justitia, inquit S. Ambrosius, lib. *De off. c.* 26, ad societatem generis humani et ad communitatem refertur. Quanta autem justitia sit, ex hoc intelligi potest, quod nec loca, nec personæ, nec temporibus excipitur, quæ etiam hostibus reservatur, ut si constitutus sit cum hoste aut locus aut dies prelio, adversus justitiam putetur aut loco prævenire aut tempore. Si ergo etiam in bello justitia valet, quanto magis in pace servanda est. Sola justitia est quæ omnibus temporibus, aliis potius vana quam sibi, quotidiano usu, et fructu publico, suo damno alienas custodit utilitates; quæ nihil habeat utilitatis, et plurimum laudis; ius est justitia cæterarum virtutum, quæ virtutes alias illuminat. Prudentia enim sine justitia nocet; fortitudo quoque nisi eam justitia temperet, intolerabilis insolentia est, furor quam rationi propior, dominationi quam libertati... justitia sola est quæ virtutes omnes complectitur et commendat omnes...

Quæ evidentius apparebunt ex indicationibus quæ substantur.

Si in hæc vita justitiam consumare implere, ejus justitiæ opus est proprium sua cuique tribuere, Deo nos, a quo sumus facti, reddamus; nec dominari nobis ea quibus sumus naturaliter præpositi permitamus. Dominetur vitæ ratio, subiciatur corpus animo, animus Deo, et impleta est hominis tota perfectio. Ac per hoc, et nos justitiæ facit participes, suum cuique tribuimus, si inferiora mellioribus et virtutibus carnalia oblectamenta subdimus; et sicut viventia vita carentibus, sensibilia viventibus, intellectualia sensibilibus, immortalia mortalibus, rationando præponimus, ita bene vivendo voluptuosos utilia, utilibus honesta, honestis sancta, sanctis perfecta omnia præferamus. Verumtamen nec corpus spiritui, nec appetitus obtemperare poterit rationi, nisi Deus qui ipsum spiritum creavit et corpus, delectatus cogitationibus nostris, requiescat in nobis, ac tanquam verus agricola in agro suo, corde nostro proficiat, ut quicquid in eo fides plantat, devotio rigat, ipse ad incrementum consummatæ maturitatis adducat, atque ita nobis, voluntarie sibi subjectis desideria mala subijciat, ut ex ipsis actibus nostris, qui sit habitator noster et ejus in nobis fiat voluntas, appareat, LIX, 506.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstratensis, CXCIII, 259.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 149, 605, 679.
 ALCUINUS, abb., CI, 629, 640, 651, 944, 960.
 ALGERUS, Scholast., CLXXX, 858, 859, 968.

AMULO, Lugdunens. episc., CXVI, 107 et seqq., 115.

AMBROSIIUS (S.), XIV, 282, 285, 563, 498, 815, 985, 986, 1021, 1129, 1461, 1563, 1651, 1657, 1670; XV, (1^a partie), 57, 60, 61, 65, 111, 128, 295, 910, 1509.

AUGUSTINUS (S.), XXVII, 1189, 1195, 1235; XXVIII, 296, 325, 461, 569, 570, 591, 593, 660, 760, 768, 769, 818, 875, 881; XXXIV, 59, 74, 164, 565, 618, 755, 1557, 1574, 1609, 1760, 1810, 2006, 2010, 2095, 2094, 2095; XXXV, 87, 157, 259, 282, 285, 522, 416, 487, 639, 675, 674, 675, 711, 751, 901, 1001, 1063, 1080, 1511, 1530, 1535, 1570, 1517, 1522, 1577, 1638, 1659, 1827, 1922, 1930, 1958; XXXVI, 36, 694, 700, 755, 768, 789, 790, 831, 864, 868, 869, 870, 871, 872, 877, 898, 915, 918 et seqq., 925, 926, 929, 930, 951, 965, 998, 1170, 1295, 1295, 1325, 1470, 1515, 1648; XXXVII, 20, 61, 99, 121, 350; XXXVIII, 576, 580, 551, 629, 641, 649, 656, 657, 658, 759, 710; XXXIX, 889, 954, 959, 968, 1026, 1024, 1046, 1052; XL, 120, 154, 155, 157, 158, 162, 161, 169, 170, 195, 201, 202, 201, 206, 209, 211, 251, 252, 256, 242 et seqq., 249, 282, 285, 291, 299, 500, 567, 568, 595, 597, 600 et seqq., 606, 616, 622, 629, 631, 632, 634, 690, 746, 895, 896, 913, 1002, 1065, 1061, 1200, 1202, 1209, 1216, 1234, 1249, 1256, 1257, 1265, 1498, 1514, 1512, 1604.

BALDUINUS, Cantuar. archiepisc., CCIV, 509.

BEDA Venerab., XCI, 168.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 582, 585.

BERNARDUS (S.), abbas Claravall., CLXXXIII, 580.

BONIFACIUS (S.), Mog. episc., LXXXIX, 817, 850.

BRUNO (S.), Signiacens. episc., LXIV, 205, 769.

CAROLUS MAGNUS, Imper., XCVII, 155, 178.

CASSIANUS, presbyt., XLIX, 1248.

CASSIODORUS, abb., LIX, 836.

CYPRIANUS (S.), IV, 575, 510, 514, 592.

DONATUS, Vesont., episc., LXXXVII, 595.

EDMERUS, Cant. monach., CLIX, 581.

EUGYPIUS, abb., LXII, 561, 965, 1012.

GODEFRIDUS, Stabulens. episc., CLXIX, 517.

GRATIANUS, CLXXXVII, 1231.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 404; LXXIX, 145, 185.

GREGORIUS VIII, pap., CIII, 1538.

GUIGO I, Carthus. prior, CLIII, 627.

HALITGARIUS, Carn. episc., CV, 674, 675.

HAYMO, episcop., CXVII, 447, 449, 753.

HELINANDUS, Frigid-Montis monach., CCXII, 758.

HERVEUS, monach., CLXXXI, 112, 351.

HIERONYMUS (S.), XXIII, 506, 515, 549, 559, 569; XXV, 56, 597, 625, 621, 806, 879; XXVI, 450; XXVII, 1067, 1142; XXVIII, 54.

HILARIUS (S.), episc., IX, 932, 957.

HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 337, 448, 1009, 1021, 1042.

HILDEGARDIS (Sta), abbatisa, CXCIII, 2, 5.

HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1225.

HUGO (S.), Lincol. episc., CLIII, 1007.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 257, 295, 510, 511, 585, 422, 1005; CLXXVII, 502, 609.

INNOCENTIUS II, papa, CLXXXIX, 658.

INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 163; CCXV, 51; CCXVI, 901; CCXVII, 744.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 95; LXXIII, 1250, 1251.

ISIDORUS MERCATOR, CXXV, 80, 64.

IVO (S.), Carn. episc., CLXII, 475.

JOANNES SCOTUS, CXXII, 1157, 1159.

JOANNES, cogn. Saresberiensis, Carnot. episc., CXCIX, 518, 529, 552.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 505, 609.

LACTANTIUS, VI, 322, 575, 417, 420, 498, 517 et seqq., 572, 659, 662, 663, 679, 698, 720, 729, 780, 1042, 1065, 1070; VII, 198, 505, 626 et seqq., 644.

LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 143, 462.

LUCIUS II, pap., CLXXIX, 861.

MARTINUS (S.), Legionensis presbyt., CCVIII, 119, 410.

MATHILDIS (Sta), regina, CXXV, 899.

MUNIO, episc., CLXX, 1125.

ODO (S.), abb. Clun., CXXXIII, 196.

OTHLONUS, presbyt., CXLI, 182.

NICOLAUS, Clarmavallens. monach., CXLVI, 1652.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb., CXV, 256.

PAULINUS (S.) NOLANUS, episcop., LXI, 83.

PETRUS CANTOR, CCV, 505.

PETRUS DAMIANUS, CXLIV, 515.

PETRUS LOMBARDUS, Magist. sententiarum, CXCI, 79, 440; CXII, 205, 249.

PHILIPPUS DE HARVENG, abb., Bonaspei, CCIII, 707.

- PLACIDUS (S.), episcop., CLXIII, 681.
 HABANUS MAURUS, arch. Mogunt., CVIII, 123; CIX, 17, 769; CXII, 288, 686, 1254.
 RATHERIUS, Veronensis, episc., CXXXVI, 163.
 RODULPHUS, abb., CLXXIII, 199.
 RUPERTUS, Tulliens, abb., CLXVII, 428, 482; CLXVIII, 83, 537, 514, 686, 939, 1412; CLXIX, 82, 175, 166, 1259, 1301, 1389, 1390, CLXX, 180.
 SERVATUS LUPUS, CXIX, 613.
 SMARAGDUS, abb., CII, 947, 948.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), ordinis Grandimontensis, CCIV, 1076, 1112, 1121.
 TERTULLIANUS, I, 1230; II, 104, 299, 303, 315, 747, 890.
 VENANTIUS FORTUNATUS, Pict. episc., LXXXVIII, 170, 203.
 ZENO (S.), XII, 280 et seqq., 288.
 WILLELMUS, monach., CLIX, 886.

De fortitudine.

Fortitudo christiana, seu virtus cardinalis definitur a sancto Augustino: « Amor omnia propter Deum facile perferens; » vel: « Animæ affectio, qua omnia incommoda et damna rerum non in nostra potestate constitutarum contemnimus; » vel: « Firmitas animi adversus ea quæ temporaliter molesta sunt. »

Describi potest ex mente eorum definitionum virtus, qua fit ut nihil nos separare possit a charitate Dei, non persecutio, non gladius, sed omnia pati parati simus potius quam Dei legem et præscripta nobis officia deserere.

Ex his ad praxim advenimus: Cur, ait Origenes, *De divers. hæres.* lib. vi, non habetis fortitudinem? Cur non habetis confidentiam, et fiduciam apud me tenetis? Elsi mors irrueret, nonne eam debuistis constantissime sustinere? Ad omne enim quicquid evenierit fortitudo necessaria est; ad omne periculum, vel tribulationem usque ad exitum animæ. Similiter et circa divitias et delicias, et terrenos honores, animi fortitudo tenenda est, ut neque extollaris, o homo, neque in superbiâ erigaris, non despicias inimicos, nec humilem spernas, neque obliviscaris Dominum, neque derelinquas Creatorem, nec exsistas ingratus. Si ergo in necessitate et in periculis fortitudo necessaria est, ut viriliter cum fide tolereis universa, multo magis circa delicias, et luxurias fortitudo necessaria est, ne in decipulam incidas diaboli.

De fortitudine, inquit S. Augustinus: lib. *De moribus Ecclesiæ*, non multa dicenda sunt. Amor numquam ille, quem tota sanctitate inflammatum esse oportet in Deum, in non appetendis istis temperans, in amittendis fortis vocatur. Sed inter omnia quæ in hac vita possidentur, corpus homini gravissimum vinculum est, justissimis Dei legibus, propter antiquum peccatum, quo nihil est ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum secretius. Hoc ergo vinculum ne concutatur, atque vexetur, laboris et doloris; ne auferatur atque perimatur, mortis terrere animam quat. Amat enim illud vi consuetudinis, non intelligens, si eo bene atque scienter utatur, resurrectionem reformationemque ejus ope ac lege divina sine ulla molestia juri suo subditam fore, sed cum se hoc amore tota in Deum converterit, his cognitis mortem non modo contemnat, verum etiam desiderabit. Quia ergo fortitudine opus est, imploranda ab illo qui jussit ut fortes simus, et nisi fortes ipse fecerit, non erimus quod jussit; ab illo qui dixit: « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, » ne sibi ipsa anima arrogando fortitudinem debilitetur.

Est itaque, ait S. Ambrosius, lib. *De officiis*, c. 35, n. 176, fortitudo velut excelsior cæteris, sed nunquam incomitata virtus; non enim seipsam committit sibi; alioquin fortitudo sine justitia iniquitatis materia est. Quo enim validior est, eo promptior ut inferiorem operietur.

Nunquam David, nisi lacessitus bellum intulit. Itaque prudentiam fortitudinis comitem habuit in prælio. Nam et adversus Goliath immensi mole corporis virum singulari certamine dimicaturus, arma quibus oneraretur respuit; virtus enim suis lacertis magis quam alienis integumentis nititur. Deinde eminus, quo gravior ferret, ictu lapidis hostem interemit.... Postea nunquam nisi consilio Domino bellum adiutus. Ideo in omnibus victor præliis, usque ad summam senectutem manu promptus, bello adversus Titanas suscepto, ferocibus bel-lator miscbatur agminibus, gloriæ cupidus, incuriosus salutis.

Sed non hæc sola præclara fortitudo est; sed etiam illorum gloriosam fortitudinem accipimus, qui per fidem magnitudine animi obstruxerunt leonum ora, exstinxerunt

virescentem ignis, effugerunt aciem gladii, convenerunt de infirmitate fortes; qui non comitatu et legionibus succincti communem cum multis victoriam, sed nuda virtute animi singularem de perfidis toleraverunt triumphum....

Non igitur in viribus corporis et lacertis tantummodo fortitudinis gloria est, sed magis in virtute animi; neque in inferenda, sed in depellenda injuria lex virtutis est. Qui enim non repellit a socio injuriam, si potest, tam est in vitio quam ille qui facit....

Et revera jure, ea fortitudo vocatur, quando unusquisque seipsum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur atque inflectitur, non adversis perturbatur, non extollitur secundis, et quasi vento quodam, varium rerum non circumfertur mutatione. Quid autem excelsus et magnificatus, quam exercere mentem, affligere carnem, et in servitutem redigere, ut obediât imperio, consiliis obtemperet, ut in adjuvantibus laboribus impigre exsequatur propositum animi atque voluntatem.

Hæc igitur prima vis fortitudinis, quousque in duobus generibus fortitudo spectatur animi. Primo, ut externi corporis pro minimis habeat, et quasi superflua despicienda magis quam expetenda ducat. Secundo, ut ea, quæ summa sunt, omnesque res in quibus honestas cernitur, præclara animi intentione usque ad effectum persequatur. Quid enim tam præclarum, quam ut ita animum informes tuum, ut neque divitias, neque voluptates, neque honores in maximis constituas, neque in his studium omne conferas? Quod cum ita affectus animo fueris, necesse est ut illud honestum ac decorum præponendum putes, illique mentem ita intendas tuam, ut quicquid acciderit quo frangi animi solent, aut patrimonii amissio, aut honoris imminutio aut obretractio infidelium, quasi superior non sentias; deinde ut te salutissimam pericula pro justitia suscepta non moveant... Non est igitur mediocris nec discreta a cæteris animi fortitudo, quæ bellum cum virtutibus gerat; sed quæ sola defendat ornamenta virtutum omnium, et judicis custodiat, et quæ inextinguibili prælio adversus omnia vitia decernat, invicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior adversus voluptates, dura adversus illecebras quibus aurem deferre nesciat....

Quæ omnia evolvuntur et tractantur in indicationibus notatis....

Animi fortitudo ea intelligi debet quæ non solum diversis pulsata molestiis inconcussa permaneat, sed etiam nullis voluptatum illecebris resoluta succumbat; alioquin si impetus quidem malorum servientium frangat, si calamitatibus quibuslibet impactis obstet, si inter injuriarum sæva, inter procellas argentium pressurarum, inter inimicitias aut damna præsentis, atque multimodas persecutiones infatigata persistat, et tamen de ipsa se adversariorum sustententia jactet, nec de dono Dei quod illustratur, exsultet, sed carnaliter se de vulgi favore quo prædicatur, oblectet; plusque gaudeat ex eo quod laudatur, quam ex eo quod habet unde laudetur, et per hoc humanam laudem divinis muneribus anteponat, quis dubitet hanc animi intentionem virtutem dici non posse? Quæ si virtus esset, fortiter etiam blandimentis talibus repugnaret, nec acquiesceret mollioribus quæ, adjuvante Domino, dura quæque vel aspera superasset. Quousque namque insuperabiles asperis passionibus facit mundi cupiditas, in quibus non patientia laudanda, sed miranda durities.

Eos vero quos ad tolerantiam passionum fortes Dei charitas reddit, nulla delectatio carnis, nulla voluptas male blanda corrumpit. Quoniam si non quid, sed propter quid patiamur, plurimum refert; non in eis est patientia qui æquanimiter patiuntur argentia, sed in eis tantum quos fortiter facit sustinere justitia....

Is ergo cui Dominus est animi fortitudo, nullis carnalibus desideris cedat, nullis voluptatibus acquiescat, ambitionem ac popularem gloriam vincat. Non enim pecunie amor addicat, non acerbitas passionum damnarumque subijciat. Sit illi Deus laus tota, perfecta gloria, delectatio pura, spes certa, securitas firma, possibilitas sana, sanitas incorrupta, ut ei quicquid carnalibus placeat, in hoc mundo displiceat; quicquid pretiosum videtur esse vilescat; quicquid nitidum futurorum contemplatione sordescat, nec ab his quæ jam per gratiam Dei elisit, se patiatur elidi, quia et turpius videtur animum ab his vitiiis vinci quam vicerat, et nihil ei prodest aliqua superasse, si alicui quod neglexerit superare subijcet, quando non ille fortis haberi solet qui in adjuvantibus laboribus periculisque claruerit, aut frenandis voluptatibus ac domandis institerit; sed ille magnus et sublimis, ille potens, atque dignus, fortitudinis appellatione censendus est, qui nihil sibi vitii rebellare aut dominari

permiserit, modo absit ignavia, ne nos id desperemus posse quod possumus; absit presumptio vitiosa, ne nobis hoc quod per Dei gratiam possumus ascribamus. Quia sive de munere Dei, quo fortes efficiamur desperemus, sive nos de nostra possibilitate jactemus, idonei ad resistendum vitii esse non possumus. Et utique animi fortitudo tam desperandi ignaviam debet excutere quam jactantiam contraire, LIX, 503.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 159.

ALCUINUS, abb., C, 944; CI, 640.

AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 282, 1534, 1818; XV (prima parte) 57, 94 seqq., 246, 295.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiep., CLVIII, 596, 695.

AUGUSTINUS (S.), Hippo. episc., XXXII, 1235, 1322, 1529; XXXIV, 59; XXXV, 437, 477, 1066, 1184, 1388, 1498, 1797; XXXVII, 21; XXXVIII, 127, 629, 651, 671, 675.

BERNARDUS (S.), abb. Clavallensis, CLXXV, 1164.

CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., IV, 246, 321, 350, 558.

DROGO, cardinal. episc., CLXVI, 1556.

EADMERUS, monach., CLX, 582, 590, 650.

EUGYPIUS, abb., LXII, 564.

GERHOLDUS, Praeposit. Reichersperg., CXIII, 967.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 777-779; LXXIX, 46, 559, 596.

GUIBERTUS, Gemblacensis abb., CCXI, 1310.

HALITGARIUS, Cameracensis episc., CV, 675.

HERVÆUS, Burgid. monach., CLXXI, 1118.

HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 811, 820; XXIV, 956; XXVII, 972, 1074; XXVIII, 542.

HILARIUS (S.), Pictav. episc., IX, 934.

HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXII, 1025, 1028.

HILDEGARDIS (sancta), abbatiissa, CXCVII, 151, 201.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 1005; CLXXVI, 607.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 504, 509.

LACTANTIUS Firmic., VI, 579, 593, 594.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 457.

MARTINUS (S.) Legionens. presbyter., CCVIII, 442.

NICOLAUS, Clavallensis monach., CXCVI, 1633.

ODO (S.), Cluniacensis abb., CXXXIII, 523.

PETRUS CANTOR, CCV, 506.

PETRUS LOMBARDO, magister Sententiarum, CXCI, 863.

RABANUS MAURUS, archiep., CX, 1116.

RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 222.

RUPERTUS, abb. Tulliens., CLXXII, 1528, 1739, 1754; CLXXIII, 236, 559, 601, 630 1455; CLXXIX, 1593, 1475, 1478.

TERTULLIANUS, Carth. presbyt., I, 534, 942.

VICTOR Vitens., LVIII, 245, 263.

De temperantia.

Temperantia definitur a sancto Augustino : « Amor sese integrum Deo incorruptumque servans »; vel « Affectio coercens et cohibens appetitum ab his rebus, quae turpiter appetuntur »; vel : « Refrenatio cupiditatis ab his quae temporaliter delectant ».

Ex his definitionibus, quae eodem recidunt describi potest temperantia virtus qua fit ut nihil eorum diligamus quae temporaliter appetuntur et delectant; sed ex his ad vitam hujus atque officiorum necessitatem quantum satis est usurpemus, utentis modestia, non amentis affectu... Per ea quae temporaliter appetuntur et delectant intelliguntur divitiae, voluptates, honores, et quicquid cupiditas appetere potest.

Unde vult sermo divinus, aut Origenes, hom. vii, in I evit., sobrios in omnibus esse Domini sacerdotes, utpote qui ad Dei altare accedentes orare pro populo debeant, et pro alienis intervenire delictis, qui portionem in terra non habeant, sed ipse Dominus eorum portio sit... In ebrietatis aegritudine corpus simul et anima corrumpitur; spiritus pariter cum carne vitatur. Omnia membra debilitat, pedem, manum, linguam resolvit, oculos tenebrat, mentem velat oblitio, ita ut hominem ne nec esse nec sentiat. Habet ergo istud primo dedecoris corporalis ebrietatis. Jam vero si discutiamus quot modis mens inebriatur humana, inveniemus ebrios etiam eos qui sibi sobrii videntur. Iracundia inebriat animam; furor vero eam plus quam ebriam facit, si quid tamen esse ebrietatem amplius potest. Cupiditas et avaritia non solum ebrium, sed et rabidum hominem reddunt. Et obscenae concupiscentiae inebriant animam, sicut e contrario et sanctae concupiscentiae inebriant eam. Sed ebrietate sancta illa de qua dicebat quidam sanctorum : « Et poculum inebrians quam preclarum est... » Vide quanta sunt quae inebriant

animam; et formido inebriat eam, et vana suspicio; invidia autem et livor supra omnem ebrietatem macerant eam. At in temperantia est animi tranquillitas, studium mansuetudinis, moderationis gratia, honesti cura, et decoris consideratio spectatur et queritur.

Temperantia est socia ac familiaris mentis placiditati, proterviae fugitans, ab omni aliena luxu; sobrietatem diligit, honestatem fovet, decorum illud requirit, temperantia resecat cupiditates.

Sed non illa solum laudabilis temperantia quae parva est ciborum, sed etiam illa quae concupiscentiae... Unde Paulus etiam in ipsis conjugis temperantiam docet; est enim] velut quidam adulter incontinentia in matrimonio, qui legem apostolicam praevicatur... Imperas nobis continentiam... Da quod jubes, et jube quod vis... Tamen de hac re gemitum cordis mei et flumina oculorum meorum, S. August., lib. De moribus Eccl.

Temperantia temperantem facit, abstinenciam, parcum, sobrium, moderatum, pudicum, tacitum, serium, verecundum. Haec virtus, si in animo habitat, libidinem frenat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia intra uos confusa ordinat, ordinata corroborat, cogitationes pravas removet, inserit sanctas, ignem libidinosae voluptatis exstinguit, animi teporem desiderio futurae remunerationis accendit, mentem placida tranquillitate componit, et totam semper ab omni vitiorum tempestate defendit. Temperantia intemperantiam nostram ad honestum modum redigit in cibo ipso vel potu, ut contenti simus appositis, ne poscamus impudenter quod aut ille qui poscitur forte non habet, aut alios quod desiderio nostro placet offendat, aut gulae nostrae intemperans appetitus appareat; nec judicemus eos qui volunt cibis, quos ipsi percipimus abstinere, nec eis verecundiam faciamus qui ea quibus ipsi abstinemus forte percipiunt, et Deo gratias agunt, certi quod satis miserum sit aliquos de cibi vel potus perceptione dampnare, aut nobis arrogare per abstinentiam sanctitatem, LIX, 502.

Temperantia est quod reverentiam senioribus exhibemus, aequales germanis honoramus, junioribus gratiam parvae dilectionis impendimus, quod praestamus loquenti seniori silentium, quod ipsis ad loquendum praestolamur imperium, quod non attollimus immoderatum in colloquutionibus sonum, quod risui prorumpere non permittimus in cachinnum, quod nihil detrahimus, nec detrahentes aequanimiter anstinemus, scientes quod tam illi qui detrahunt, quam illi qui detrahentibus acquiescant, vanitatis morbo corrupti sunt; qui ad hoc alios viles videri volunt, ut se commendat eorum comparatione quos carpunt, et videantur ea vitia non habere, quae malitiose in aliis reprehendunt; quod malum temperantia tollit, cui qui servire voluerit, non quod reprehendat in fratribus, sed unde Deum laudet attendit. Ac per hoc ipsa temperantia est, quod non solum temperantes in omnium membrorum officiis sumus, sed etiam quod omnia libenter quae nos moderatos ac sobrios faciant observamus, LIX, 503.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 161, 475.

ALCUINUS, abb., CI, 640.

AMBROSIUS (S.), episc., XIV, 218, 601, 602; XV, (pars prima) 57, 246, 295, 1197, 1198.

ANSELMUS (S.), Havelbergensis, episc., CLXXXVIII, 1110.

AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 711, 964, 1189, 1235, 1222, 1528; XXXIII, 591; XXXV, 1066; XXXVII, 21; XXXVIII, 127, 629.

BERNARDUS (S.), abb., Clavallensis, CLXXXII, 909.

EADMERUS, Cantuar. monach., CLIX, 582.

EUGYPIUS, abb., LXII, 565.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 179.

HALITGARIUS, Cameracensis episc., CVI, 676.

HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 164, 1034, 1044.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 1005, 1032.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 63, 95.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 467, 469, 502, 509.

OTHLONUS, presbyt. et monach. Ratisbonens., XLVI, 264.

PETRUS CANTOR, CCV, 507.

RABANUS MAURUS, archiepisc., Mogunt., CIX, 236, 257; CX, 1117.

RUPERTUS, abb. Tulliens., CLXXIX, 1589.

THOMAS, Cisterciensis, et Joan. Algrinus curdin., CCVI, 117.

DE SEPTEN DONIS SPIRITUS SANCTI.

EADMERUS, Cantuariens. monach. — Septem sunt dona

Spiritus sancti, videlicet timor, pietas, scientia, fortitudo, consilium, intellectus, sapientia. Horum autem donorum timor est primum, aliorumque velut fundamentum. Hunc namque Spiritus sanctus mentis in campo supponit, aliaque dona suo in ordine velut in edificio superimponit. Prius mentem metere facit, ne pro peccatis suis separetur a Deo, et in penis inferni cum diabolo torqueatur. Haic denique timori superimponit pietatem, cum menti sic metuenti sui ipsius aspirat compassionem, pieque recolere facit quam miser erit si a Deo separata, et in inferno cum diabolo fuerit torti. Dehinc vero scientiam superimponit pietati, cum mens quæ sic timet, sibi que compatiatur, quo valeat modo salvari scrutatur, eique Spiritus sanctus huius rei cognitionem largitur. Exinde autem fortitudinem superimponit scientiæ, cum mens pavida, sibi que compatiens, jamque quid agere debeat sciens, fit fortis Spiritus sancti dono ad operandum quæ didicit, quibusque salvari se posse confidit. Post hæc vero consilium fortitudinis superædificat, cum mens iam fortis ad operandum, quæ pie timendo scit esse faciendam, suo experimento didicit Spiritus sancti gratia quid de his omnibus aliis consulere debeat, CLIX, 680.

Hoc autem quinque Spiritus sancti dona ad activam, duo vero quæ sequuntur, id est intellectus et sapientia, ad contemplativam pertinent vitam. Ipse tamen Spiritus sanctus primis quinque superimponit, ut suorum edificium donorum possit omnino compleri. Postquam enim Spiritus sanctus mentem facit paventem sibi que compatiens, et ea quæ scit esse facienda fortiter operantem, et de ipsis sui exemplo alijs consentientem, accendit eandem ad intelligendum cur hæc vel illa Deus præcipiat, cur homo, licet alteri homini benefaciat, nullam ab eo remunerationem exigere debeat. Quorum ut intellectum Spiritus sanctus menti aspirat, ad postremum etiam sapientiam superaccumulat, cum quod videlicet intelligit, fit sibi aspidum atque dulcissimum, soloque rectitudinis amore sequitur quod intelligit esse sequendum. Ab hac tamen sapientia, quam extremam posuimus Spiritus sanctus dona sua dinumerare per Prophetam incipit, et usque ad timorem, a quo cupimus ascendere, dinumerando descendit. Unde notandum quod nobis inuit descendendo quomodo ex istis donis construat in nobis edificium ascendendo. Hoc igitur edificio ita composito, Spiritus sanctus in eo residet, totamque familiam domus interioris, id est omnes animæ sensus regit et ad obsequium disponit, CLIX, 681.

ABELARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 1703, 1722, 1728.

ALCUINUS, abbas, C, 235, 375, 390, 459; CI, 614, 617, 615, 646, 849, 852, 853.

AMBROSIUS (S.), episc., XIV, 462, 857, 1001, 1021, 1044, 1089, 1111, 1132, 1157, 1221, 1261, 1432, 1509, 1539, 1720; XV (pars I), 60, 100, 116, 119, 153, 350, 451, 597, 906, 913, 1052, 1053, 1083 et seqq., 1094, 1219.

ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 265, 593, 684, 859.

AUGUSTINUS (S.), Eccles. doctor., XXII, 607, 631, 851, 880, 881, 905, 913, 914, 916, 995, 1253, 1251, 1257, 1262, 1505, 1507, 1524; XXXIII, 411, 443, 557, 568, 1076; XXXIV, 22-24, 39, 40, 78, 167, 243, 249, 250, 331, 392, 441, 1275, 1308, 1510, 1536; XXXV, 390, 756, 1146, 1161, 1574, 1578, 1466, 1566, 1583, 1586, 1742, 1759, 1760, 1908, 1931; XXXVI, 286, 356, 1132, 1177; XXXVII, 90, 96, 251; XXXVIII, 204, 228, 307, 319, 327, 436, 599, 600, 618; XXXIX, 175, 316, 615, 864, 937, 938, 939, 1010, 1013, 1037, 1048, 1056, 1066, 1069; XL, 130, 214, 255, 485, 745, 821, 980, 981, 1019, 1020, 1420.

BEDA Vener., XCH, 446.

BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CH, 298, 544.

BERNARDUS (S.), abbas, Clarevall., CLXXXIII, 577; CLXXXIV, 403, 404; CLXXXV, 54, 99.

BRUNO (S.), Carthusian. institutor, CLII, 929.

BRUNO (S.), Signiac. episc., CLIV, 205, 359, 369, 759; CLV, 940.

DIONYSIUS, papa, V, 151.

DROGO, cardin., CLVI, 1557.

EADMERUS, monach., CLIX, 593, 634, 682.

EUGENIUS (S.), episc. Toletanus, LXXXVII, 595.

GERHARDUS, prepositus Reichersperg., CXIV, 1165, 1241.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 146; XXXVII, 57.

GUIBERTUS Venerab., CLVI, 37, 41, 45, 49, 219.

HAYMO, episc., CXVII, 520.

HELINANDUS, Frigidus montis monach., CCXII, 758.

HERVÆUS, Burgidolens., monach., CLXXXI, 56.

HIERONYMUS (S.), presb., XXII, 528, 530, 531, 611, 815; XXIV, 1009, 1223, 1226; XXV, 87, 253, 331, 507, 711, 838.

HILDEBERTUS, Tironens. arch., CLXI, 176, 337, 854, 1013, 1088.

HILDEGARDIS (sancta), abbatisa, CXCVII, 180, 363, 979.

HROTSUTHA, monialis, CXXXVII, 1046 et seqq., 1063.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 212, 583, 633, 616, 662, 742, 811, 828, 832; CLXXVII, 491, 580, 584, 586, 610, 706, 775, 852.

INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 741.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 253, 266, LXXXIII, 52, 103, 163, 416, 538, 575, 599, 630, 860.

JOANNES SCOTUS, CXII, 1153-1156.

JOANNES, cognom. Saresberiens. Carnot. episcop., CXCI, 560, 582, 633.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 511, 512.

LACTANTIUS, VI, 116, 117, 287, 286, 506, 376, 577, 585, 451 et seqq., 583, 1018; VII, 119, 352 et seqq., 436, 531, 609, 748, 966.

LEO III (S.), papa, CII, 126.

MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 9, 17, 153.

ODO (S.), abb., CXXXIII, 114, 191, 567.

OTHLONUS, monach., CXLVI, 290.

PASCHASIUS RADBERTUS, CXX, 298, 533.

PAULINUS NOLANUS (S.), episc., LXI, 85.

PETRUS ALPHONSUS, CLVII, 615.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 535, 536, 544, 814, 253, 529, 699, 1170.

PETRUS, diaconus, monach., CLXXII, 1081.

PETRUS LOMBARDUS, magist. Sentent., CXCH, 189, 269.

PETRUS Venerabilis, Cluniacensis abb. ix, LXXXII, 924.

RARANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CVII, 380, 581; CVIII, 612, 615; CVIII, 700, 1133, 1151; CIX, 691, 700, 703, 705, 706, 708, 748, 765 et seqq., 859, 925, 928; CX, 88; CXI, 683, 754, 775, 838.

RADULPHUS Ardens, CLV, 1535, 1532, 1578, 1598, 1614.

REINERUS, monach., CCIV, 56.

RICHARDUS A S. VICTORE, CXCV, 1, 3, 632, 908.

RUPERTUS, abb. Tulliens., CLXVII, 1125, 1162, 1153, 1323, 1591, 1605 et seqq., 1667; CLXIX, 82, 141, 185, 1329, 1475; CLXX, 299.

SMARAGDUS, abbas, CII, 941, 942, 943, 944.

STEPHANUS DE MURETO (S.), ordin. Grandimoensis, CCIV, 1107, 1111.

SULPITIUS SEVERUS, XY, 245, 246, 247.

TAIO, Cassaraug. episc., LXXX, 767, 768.

TERTULLIANUS, presbyt., I, 501; II, 12, 20, 514, 685.

ZACHARIAS, Chrysopolitan. episc., CLXXXVI, 135.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach., CXII, 1176.

WIBALDUS, abb. Stabulens. et Corbeiens., CLXXII, 1591.

WILLELMUS, Gemmat. mon., CXLIX, 899.

De intellectu.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstrat., CXCVIII, 809.

ALCUINUS, abb., CI, 944.

AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 1088, 1337, 1361, 1433, 1513, 1514.

ANSELMUS (S.), arch., CLVIII, 197, 200, 227, 251, 256, 520.

AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXII, 976, 1007; XXXIII, 67, 78, 522, 597, 599, 613, 615, 616; XXXIV, 1516, 1618, 1650; XXXV, 298, 1533, XXXVI, 185, 234, 830, 1152, 1645; XXXVII, 14, 511; XLI, 125.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CH, 511.

BERNARDUS (S.), Clarevall. abb., CLXXXII, 790; CLXXXIII, 504, 506.

CASSIANUS, abb., XLIX, 972.

CONSTANTINUS MAGNUS, imp. VIII, 417.

DROGO, cardinal., CLXV, 1557.

ERNALDUS, abb., CLXXXIX, 1591.

GERHARDUS, Venerab., CXCH, 595, 1812; CXIV, 1090.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXVI, 217, 1185; LXXIX, 564.

GUIBERTUS, abb., CLVI, 159, 237, 295, 500.

GUIGO II, Carth. prior, CLII, 838.

HERVÆUS, Burgidol. monach., CLXXXI, 504.

HINCMARUS, Rhemens. archiepisc., CXXVI, 351, 485.

- HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1183.
HUGO DE S. VICTOR, CLXXVII, 804.
ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 59, 566, 600.
ISIDORUS MERCATOR, CXX, 53, 833.
JOANNES SCOTUS, CXII, 1154, 1158.
MARTINUS (S.), Legion. presb., CCVIII, 137, 835.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLIV, 815.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1116-1118, 1250, 1251.
RUPERTUS, Tutiens. abb., CLXVII, 786, 1591, 1669, et seqq., 1704; CLXVIII, 751, 760, 1569, 1576, 1435, 1437, 1478; CLXIX, 115.
TERTULLIANUS, presbyter., II, 668.
WALAFRIDUS STRABUS, monach., CXIII, 1176.
CASSIANUS, presbyt., XLIX, 943; L, 149, 173.
CASSIODORUS, senat. abb. Vivar., LXIX, 928, 991, 1082.
COELESSTINUS I. papa, L, 538, 544.
CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 53.
CYPRIANUS (S.), Carthaginiens. episcop., IV, 267, 270, 296, 310, 404, 414, 467, 559, 585, 594, 662, 667, 676, 716, 734, 739, 753, 757, 759.
DIONYSIUS, episc. Alexand., V, 91, 119 et seqq.
DIONYSIUS, papa, V, 111, 112 et seqq.
ECKBERTUS, abb., CXC, 21, 23.
ELETHERIUS (S.), LXV, 99.
ETHELWOLDUS, Winton. episc., CXXXVII, 91.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1328.
EUGENIUS (S.), Carthag. episc., LVIII, 769, 776.
EUGYPIUS, abb., LXII, 595, 912, 943.
EUTYCHIANUS (S.), pap., V, 187.
FACUNDUS, episc. Hermianens., LXVII, 527, 532, 583, 588, 867, 878.
FLORUS, diac. Lugd., CXIX, 80, 81, 82 et seqq., 94.
FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 671 et seqq., 719.
GELASII (S.), papa, LIX, 12, 20, 21, 23, 24, 60.
GENNADIUS, Massil. presbyt., LVIII, 979 et seqq., 1000.
GERHONUS Venerab., prap. Reichersp., (CXIII, 499; CXIV, 1147, 1474.
GEZO, abbas Dertionens., CXXXVII, 388.
GRATIANUS, histor., CLXXXVII, 104, 1209.
GREGORIUS (S.), Turon., LXXI, 741, 776, 779.
GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 87, 88, 563, 568, 594; LXXVII, 460, 488, 511, 613, 796, 857, 924, 980, 1213; LXXXIX, 51, 435, 499, 608, 622.
GREGORIUS II (S.), pap., LXXXIX, 493, 503.
GREGORIUS VII (S.), papa, CXLVIII, 809.
GUIBERTUS, abb. sancte Marie de Novigento, CLVI, 26, 353, 507, 548, 612, 656, 662, 1115.
GUILLELMUS DE CAMPELLIS, Catalaun. episcopus, CLXIII, 1045.
GUILLELMUS, abbas sancti Theodorici, CLXXX, 563, seqq., 397, seqq., 440.
HELINANDUS, monach., CCXII, 761.
HALITGARIUS, Camerac. episc., CVI, 671.
HAYMO, episc. Halberstatis, CXVII, 763, 777; CXVIII, 886, 897.
HERMANNUS, ex Judæo christianus, CLXX, 826.
HERVÆUS, Burdig. monach., CLXXXI, 112, 148, 496.
HIERONYMUS (S.), XII, 549, 554, 333, 413, 579, 581, 593, 672, 694, 739, 817, 820, 821, 868, 881, 903, 947, 1039, 1046; XXIII, 90, 91, 164, 166, 169, 170, 340, 346, 337, 362, 366, 374, 380, 387, 400, 466, 534, XXIV, 1060; XXV, 41, 150, 294, 502, 564, 423, 461, 588, 650; 661, 754, 863; XXVIII, 63, 90, 110, 126, 195, 245, 312, 344, 360, 369, 398, 444, 470, 481, 483, 560, 574.
HILARIUS (S.), Pictaviens. episc., X, 479, 481, 516, 600, 696, 697.
HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCII, 48, 743, 923, 977, 1025, 1033.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 418, 456, 514, 564, 677, 691, 712, 751, 851, 919, 922, 1022, 1067, et seqq., 1106, 1213.
HILDEPHONUS (S.), Toletanus episc., CXVI, 119, 120, 127 et seqq., 147, 188, 189.
HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 654, 656, 660.
HORMISDA, pap., LXIII, 593, 401, seqq., 407, 524.
HUCBALDUS, monach. S. Amandi, CXXXII, 829, 832.
HUGO DE S. VICTORE, LXXVI, 45, 43, 70, 327, 341, 445, 494, 1004; CLXXVII, 486, 516, 627, 694, 706, 749, 766, 803.
HUMBERTUS, cardinal., CXLIII, 1049, 1056, 1183, 1215.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 551.
INNOCENTIUS III, pap., CXIV, 2, 910, 936; CCXV, 28, 54, 636, 813, 1514; CCXVII, 51.
ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXVI, 296, 599; LXXXII, 132, 167, 205, 312; LXXXIII, 56, 58, 91, 362, 601, 687, 725, 817, 998.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 27, 43, 49, 52, 88, 189, 194, 196, 261, 417, 445, 482, 486, 501, 536, 563, 601, 674, 686, 688, 788, 903, 1014.
IVO (S.), Carnot. episc., CLXI, 39 et seqq., 154, 1043, 1058.
JOANNES II, papa, LXVI, 20.
JOANNES VIII, papa, CXXVI, 761.
JOANNES IX, papa, CXXXI, 382.
JOANNES SCOTUS, Frigen., CXXII, 1153, 1156.
JOANNES, Saresberiensis, Carnot. episc., CXCIX, 492, 601, 992.
JONAS, Aurelianens. episc., CVI, 302.
LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 334, 663, 1079.
LANFRANCUS, Cantuariensis archiepisc., CL, 521.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 145, 146, 150, 199, 213, 217, 248, 257, 260, 289, 309, 514, 530, 531, 531, 577, 593, 441, 454, 463, 693, 733, 813, 890, 933, 973, 980, 991, 1075; LVI, 582 et seqq., 587.
LEO III (S.), pap., CII, 1025, 1030, 1031, 1047.
LEO IX (S.), pap., CXLIII, 769.
LIBERIUS, papa, VIII, 1366, 1367, 1377, 1384, 1388, 1406.
LUCIFER, Calaritanus, episc., XIII, 1049.
MANEGALDUS, LV, 154, 165.
MARIUS MERCATOR, XLVIII, 417, 418, 506 et seqq., 1156, 1168.
MARTINUS I (S.), papa, LXXXVII, 146 et seqq., 151, 163, 173.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVII, 177, 234, 410.
MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 405.
NICETAS (S.), LI, 847-874.
OTHLONUS, presbyt., CXLVI, 101 et seqq., 108, 202, 205, 206, 263, 266, 267.
PASCHALIS II, papa, CLXIII, 57, 121.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiens., CXX, 32, 349, 560, 563, 566, 584, 497, 547, 528, 593, 596, 1589 et seqq., 1436.
PAULINUS (S.), patriarcha Aquileianus, XCIX, 233, et seqq., 258, 467 et seqq., 472, 597, seqq., 622.
PAULINUS EMERITANUS, diac., LXXX, 140, 141.
PAULUS I (S.), papa, LXXXIX, 1146, 1176.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLIV, 538, 568, 613, 708, 863; CXLV, 19, 40, 260.
PETRUS Blesens. archidisc., CCVII, 834, 869, 1069, 1144.
PETRUS CANTOR, CCV, 266, 268.
PETRUS LOMBARDUS, Paris. episc., CXCI, 1307, 1432, 1447, 1428; CXCI, 33, 150, 154, 195, 197, 243, 1523 et seqq.
PETRUS Pictaviensis Cancellar., CCXI, 1090.
PHOEBADUS (S.) episc. Agnonensis, XI, 51, 52, 33, 49, 50.
PROSPER (S.), Aquit., LI, 262, 691, 713.
PROSPER, Convers., LXV, 23, seqq., 26.
PRUDENTIUS Aurelius, LIX, 719, 720.
RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CVII, 869, 568, 567, 568, 569; CIX, 806; CX, 906, 908; CXI, 90, 1263; CXII, 717, 735, 788, 803, 1325.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 240, 249.
REGINO, abb. Prumiens., CXXXII, 214, 279.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 891.
ROBERTUS PULLUS, cardinal., CLXXXVI, 816, 818, 834, 837, 839.
RODULPHUS, Bisturciens. episc., CXIX, 701, 705.
RUFINUS, presbyt., XXI, 89, 90, 271, 272 et seqq., RUPERTUS, R. D. D. abbas Tutiens., CLXVII, 278, 596, 716, 772, 834, 983, 1010, 1181, 1232; CLXIX, 45, 46, 84, 85, 94, 95, 132, 141, 143, 148, 149, 151 et seqq., 160, 201, 1309; CLXX, 236, 237, 289; 287, 577.
SAMUEL Marochian., CXLIX, 332, 333.
SILVESTER II, pap., CXXXIX, 233.
SMARAGDUS, abbas, CII, 712.
STEPHANUS DE MURETO, monach., CCIV, 1099.
TAIO Caesar, episc., LXXX, 816.
TERTULLIANUS, Cant. presbyt., I, 417, 667, 948, 948, 1215, 1224, 1234, 1236, 1259, 1260; II, 12, 23, 24, 26, 27, 29, 36, 59, 78, 80, 104, 106, 119, 158, 184, 157, 270, 421, 451, 479, 543, 686, 832, 889, 906, 914, 926.
THEODULPHUS, Aurelian. episc., CV, 277, 239, 210 et seqq., 276, 363.
THIOFRIDUS, abbas Eternacensis, CLVII, 517.
VICTOR, Vitens., LVIII, 219, 234, 245.

VICTORINUS MARINUS, Afric., VIII, 1235.
VIGILIUS, pap., I, XIX, 61, 66.
VENANTIUS FORTUNATUS, LXXXVIII, 257, 585, 586, 592.
ZENO (S.), XI, 126, 253, 269, 279, 689, 670, 684.
WERNERUS, abbas Sancti Blasii, CLVII, 1179, 1180.

De iudicio seu consilio.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 803.
ALCUINUS, abb., CI, 782, 928, 929, 1293.
ALGERUS, Scholasticus Leodiensis, CLXXX, 88, 923, 963.
AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 889, 1003, 1286, 1479, 1520.
ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVIII, 62.
ANSELMUS (S.), Lucensis episc., CXLIX, 564.
ATTO, Vercellens. episc., CXXXIV, 54.
AUGUSTINUS (S.), Hipp., episc., XXXIII, 267, 269, 509, 512, 536, 613, 636, 659, 660, 661, 1039; XXXIV, 628, 1280, 1296-1298, 1636, 2083; XXXV, 195, 196, 285, 286, 1045, 1590, 1808, 1921; XXXVI, 92, 108 et seqq., 111, 138, 285, 298, 299, 517, 522, 533, 631, 960, 1020, 1145, 1446, 1449, 1504; XXXVII, 121, 269, 603; XXXVIII, 632, 633; XXXIX, 609; XL, 820; XLI, 700.
AUXILIUS, Francus, presbyter, CXXIX, 1097.
BEDA Venerab., XCI, 408; XCII, 446.
BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 520.
BERNARDUS (S.), abbas Claravallens., CLXXXIII, 803.
BRUNO (S.), Signiensis episc., CLXIV, 614; CLXV, 1006.
CASSIANUS, Massil., XLIX, 246.
DONATUS, episc. Vesont., LXXXVII, 596.
EUGYPIUS, abb., LXII, 1038.
GERHOHUS, Præposit. Reichersperg., CXCIII, 758.
GOTFRIDUS, Sæ Priscæ, cardinalis, CLVII, 251.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 638; LXXIX, 44, 219, 220.
GUIBERTUS, abbas Sæ Mar. de Novigento, CLVI, 501.
GUIGO II, Carthus., maj. prior gen., CLIII, 838.
HAYMO, Halberstatens. episc., CXVII, 189.
HIERONYMUS (S.), eccl. doct. et presbyt., XXII, 778; XXIII, 575; XXV, 41, 63, 538, 816.
HILARIUS (S.), Pictaviens. episc., IV, 930.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 112, 133, 184, 256, 423, 1013, 1020.
HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXI, 568.
HUGO DE S. VICTORE, III, 529, 608.
INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 1145.
ISIDORUS (S.), Hispal., episc., LXXXIII, 40, 621, 701, 721, 723, 1183, 1250, 1251.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 45, 968.
IVO (S.), Carnotensis episc., CLXI, 548.
JOANNES MICHAELIENSIS, CLXVI, 868.
ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 137.
OTHLONUS, presbyt. et mon. Ratisbon., CXLV, 66, 84, 87, 89, 93.
PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1531.
PETRUS DAMIANUS, CXLIV, 398, 530; CXLV, 531.
PETRUS LOMBARDUS, magist. Sentent., CXCI, 836, 1565.
RABANUS MAURUS, archiepisc. Mog., CVII, 810; CVIII, 1119; CIX, 748; CX, 12, 108; CXI, 745; CXII, 975.
ROBERTUS PULLUS, cardinalis et cancell., CLXXX, 863.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVI, 1407, 1411; CLXIX, 88, 173.
SERVATUS LUPUS, abbas Ferrar., CXIX, 613.
SMARAGDUS, abb., CII, 949.
TERTULLIANUS, Carth., presbyt., I, 699, 1253; II, 103, 815.
WILLELMUS, abbas Hirsaugiensis, CL, 983.

De fortitudine.

(*Vide Virtutes cardinales.*)

De discretionis seu scientia.

ALCUINUS, abb., 148.
ALGERUS, Can. et Scholast., Leodiens., CLXXX, 861, 866, 892, 895, 897, 903.
ANSELMUS (S.), Cantuar., archiep., CCVII, 641, 694.
AUGUSTINUS (S.), Eccl. doct., XXXIV, 144.
AUXILIUS, Francus presbyt., CXXIX, 1066.
BENEDICTUS (S.), Anianens., abb., CIII, 631, 632.

BERNARDUS (S.), abbas Claravallens., CLXXII, 129; CLXXXIII, 600, 1016, 1150; CLXXXV, 1146, 1180.
CHRODEGANDUS (S.), Milevit., episc., LXXXI, 1094, 1095.
GRATIANUS, CLXXXVII, 41.
GREGORIUS MAGNUS (S.), I, XIV, 590; LXXIX, 45, 150, 192, 193, 303, 357, 483, 520, 534, 601.
GUIBERTUS, abbas Sanctæ Marie de Novigento, CLVI, 39.
HERVÆUS, Burgid., monac., CLXXXI, 306.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 1013.
HILDEGARDIS (sancta), abbatisa, CXCII, 519, 849, 862, 921.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 261, 309; CLXVI, 708.
ISIDORUS (S.), Hispalens., episc., LXXXIII, 1161.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCIX, 83.
ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 122.
OTHLONUS, presb. monac. Ratisb., CXLVI, 289.
PETRUS DAMIANUS (S.), card., CXLV, 346, 534.
PETRUS DE HONESTIS, cleric. Ravennat., CLIII, 723.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CVII, 332; CIX, 890.
RATHERIUS, Veron. episc., CXXVI, 174.
REMIGIUS, monach. Antistodrens., CXXI, 617.
RICHARDUS A. S. VICTORE, CXCVI, 47 et seqq., 51, 429, 432, 433, 1112, 1133, 1137, 1344.
RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 943; CLXVIII, 915; CLXX, 580.
SMARAGDUS, abbas, CII, 639.
STEPHANUS DE MURETO (S.), Ordinis Grandin., CIII, 1108.
SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metensis chorepisc., CV, 855.
TAIO, Cæsarang., episc., LXXX, 898.
WILLELMUS, abbas Hirsaugiensis, CL, 983.

De Pietate.

(*Vide articulum fidei.*)

De timore.

Timor veniens locum præparat charitati; quippe dum tormenta iudicii timeamus, tormentorum causa culpas evitamus. Sed dum solo timore id agitur, vitia non jam extrinsecus perpetrantur in opere, necdum intrinsecus expelluntur ex mente. Et quoniam mala actu dimittimus, mente amamus, initium sapientiam jam adest, sapientia ipsa adhuc abest, adveniet autem cum male agere noluimus, quamvis impune liceat. Sed voluntas hæc cæcis charitati famulatur. Quicumque autem, largiente Spiritu sancto, præventus facit timore, eo servato propter quem præcessit, ditabitur tandem charitate, per initium sapientiam sapiens factus; nimirum recte amare id demum est sapere. Timor igitur merito initium sapientiam nuncupatur. Unde quasi jacto semine charitas quam sapientia est suboritur. Charitas autem dum augmenta sunt timoræ immittit; ex quo autem perfecta est, mox timor non est, quoniam, teste Joanne, « qui timet non est perfectus in charitate. » Ergo timere potes simul et amare; sed in amore, dum times perfectus esse non potes. Quamobrem, serve Dei, quoniam dum vivis, times; dum vivis perfectus non es. Times Deum dum vivis; propterea ipsi jugiter dicis: « Letatur cor meum ut timeat nomen tuum. » In futuro letaberis absque timore; nunc letaris ut timeas, quoniam ita frueris spe beatitudinis per charitatem, ut re sperata timeas frustrari per fragilitatem; unde Apostolus inquit: « Qui stat videat ne cadat. » Ad justitiam trahit charitas accensa desiderio cæli; ab injustitia retrahit timor punctus horrore inferni. Et quoniam vir bonus non es, nisi declines a malo et facias bonum, merito in te comitantur sese timor et charitas, ut hinc pravorum motuum congressus evitares, hinc bonarum artium studio apprehendas. Quare dum moriturus es, sine intermissione et amas et times, nisi forte tandem revelante Deo, tui salutis certus fias, ut qui ante castigabas corpus tuum et in servitutem redigebas, ne forte reprobus efficereris, tandem scias cui credideris, et certus sis, dicas cum Apostolo: « In reliquo reposita est mihi, etc. »

Et quoniam jam nihil times, sed solum amas, jam in te perfecta est charitas: « Quoniam perfecta charitas formam mittit timorem. » Charitas ergo dum gradibus suis accrescit, timor paribus in hac vita gradibus decrescit, donec charitas post mortem, ad summum proposita, non amplius secum patiatur timorem. Talem quippe naturam habet charitas atque timor, ut quem nimium timeas, nihil diligas, et quem perfecte diligas, nihil timeas. Et quo se-

tem vel ex parte quempiam amaveris, eum statim non nimis timeas, nimirum timorem charitatis adveniens temperat, proveniens rescat. Quocirca quoniam quia infirmat non est perfectus in charitate. Hunc timorem Christus habere non poterat, quoniam perfectioe charitatis præminuebat....., CLXXXVI, 815, 816.

JULIANUS POMERIUS. — Ad poenam quæ peccatis debetur, mens antequam peccet, aspiciat, cruciatus ac dolores, qui solent sequi peccantem carnalibus incentivis opponat; et nihil eam peccati oblectat, nec ad peccandum ultra delectatio corporalis inclinât. Denique non ideo cedimus illecebris ac voluptatibus nostris, quia repugnare non possumus, sed quia securitatem nobis occultandi criminis ipsi promittimus; et dum credimus colorari vel redimi posse quod facimus, spe præsumptæ impunitatis illicite dominatione in nos nostræ voluptati permitimus. Cæterum si eo tempore quo quis peccare deliberat, sana mente consideret quæ poena expectet in suis facinoribus ac flagitiis deprehensos, quod supplicium conviciis excruciet qui tremor membra quatit, pallor ora perfundat, quantum denique humilitis et execrabilis omnibus rediat; etiam ipsæ sordidas opinionis opprobrium nescio an possit quibuslibet vitis accommodare concessum. Quid enim mali operis fieri potest unde nec erubescant etiam illi quos ipsa flagitia sua delectant? Hinc est quod hi qui bona sua vane ac deformiter jactant, delectora quibus remordetur et humiliantur occultant....., LIX, 490.

ABELARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 1452, 1600.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 116.

ADAMUS PERSENIÆ, abbas, CCXI, 612.

ALANUS DE INSULIS, CXX, 203, 605, 606, 671, 677.

ALCUINUS, abb., C, 484; CI, 624.

AMBROSIVS (S.), Mediol. episc., XIV, 128, 357, 982, 1240, 1264, 1265, 1268, 1294, 1317, 1483, 1421, 1450, 1502, 1505, 1518, 1727; XV (prima parte), 23, 115, 691, 1018, 1237, 1258, 1265, 1319.

ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 556, 588, 593, 810, 879, 884.

AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 1337; XXXIII, 186, 558, 559, 595, 594, 801; XXXIV, 39, 156, 625, 653, 655, 792, 1708, 1733, 1849, 1983, 1017, 2049, 2156, 2142; XXIV, 155, 161, 200, 281, 282, 291, 547, 650, 814, 942, 996, 1077, 1119, 1127, 1167, 1190, 1249, 1250, 1262, 1835, 1851, 1912, 1913, 1927, 1945, 1954, 1959; XXXVI, 81, 158, 162, 202, 269, 426, 429, 689, 736, 792, 793, 867, 879, 883, 919, 965, 1534 et seqq., 1535; XLI, 208, 221, 233, 236, 262, 264, 558, 586, 593, 902, 905.

AUXILIUS Francus presbyt., CXXIX, 1087.

BEDA, Venerabil., XCIV, 842; XCV, 71.

BENEDICTUS (S.), abbas Anianensis, CIII, 535.

BERNARDUS (S.), abbas Claravallis., CLXXXII, 107; CLXXXIII, 679, 743, 1038.

BRUNO (S.), ordinis Carthus., institutor, CLIII, 711, 890, 1232.

BRUNO (S.), Signiens., episc., CLXIV, 702.

CASSIANUS, presbyt., XLIX, 495, 861, 862, 863.

DIONYSIVS, papa, 151, 152.

DROGO, cardin. Astiens., episc., CLXVI, 1553, 1554.

EADMERUS, monach. Cantuariensis, CLIX, 693.

ELIAS DE COXIDA, abbas Dunensis, CLIX, 993.

ERNALDUS, abbas Ronavallis, CLXXXIX, 1601.

EUGENIVS (S.), Toletan., episc., LXXXVII, 595.

EUGYPIUS, abb., LXII, 1054.

FELIX IV, papa, LXV, 22.

FULBERTUS (S.), Carnot. episc., CXLI, 345, 346.

GERHOLDUS, præpositus Reicherspergens., CXIII, 634.

GRATIANUS, CLXXXVII, 1571.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 530, 534, 687, 762, 776, 777; LXXIX, 208, 232, 350, 485, 650.

GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 58, 45, 45, 96, 147, 176, 251.

GUIGO II, Carth. majoris prior gen., CLIII, 854, 856.

HAYMO, Halberstatens. episc., CXVIII, 280.

HIERONYMUS (S.), XII, 595, 811, 821; XXIII, 508; XXIV, 587, 588; XXV, 480, 489, 891; XXVII, 939; XXVIII, 536, 541.

HILDEBERTUS, Tronensis. archiep., CLXXI, 1028, 1031, 1144, 1145.

HILDEGARDIS (Sta), abbatisa, CXCVII, 515.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 527, 528; CLXXVII, 506, 675, 802, 860.

INNOCENTIVS III, papa, CCXVI, 831.

ISIDORUS (S.), Hispalensis, episc., LXXXIII, 32, 1154.

IVO (S.), Carnotens. episc., CLXII, 142.

JOANNES, cognom. Saresberiensis, Carnot. episc., CXCIX, 526, 560, 980.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 480.

JULIANUS (S.), Toletan. episc., XCVI, 466, 467, 468.

LACTANTIUS, VI, 456, 593, 694; VII, 114.

MARTINUS (S.), Legionensis, presbyt., CCVIII, 817.

MAXIMUS (S.), Taurinensis, episc., LVII, 454, 463, 466, 477.

ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 111, 114, 118, 148, 865.

PETRUS CELLENSIS, Carnot. episc., CCII, 1094.

PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 477, 566, 799, 814, 834.

PETRUS LOMBARDUS, magister Sentent., CXCI, 311, 515, 514; CXII, 225, 565, 504.

PETRUS PICTAVIENSIS, Paris. Acad., CXXI, 864, 1085.

RAHANIUS MAURUS, archiep. Moguntinus, CVIII, 41; CIX, 767-770; CX, 99; CXI, 681, 845.

RATHERIVS, Veronens. episc., CXXXVI, 175.

RICHARDUS A. S. VICTORE, CXCVI, 1299.

ROBERTUS PULLUS, cardin. et cancell., CLXXXVI, 776, 815, 906.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 545, 575, 837, 1329, 1805 et seqq., 1829; CLXIX, 115, 161.

SMAGAGDUS, abbas, CII, 602, 603, 705, 706, 939, 940, 941.

STEPHANUS DE MURETO (S.), ordinis Grandimont., CCIV, 1117.

TAIO, Cæsaraugustan., episc., LXXX, 905, 904.

TERTULLIANUS, I, 588, 1235, 1256, 1241, 1318; II, 575, 823.

THOMAS, Cisterc., et Joan. Algrinus, card., CCVI, 58, 528.

ZENO (S.), 322 et seqq., 525.

DE CONSILIIIS EVANGELICIS, ET PRÆCIPUE DE CASTITATE, PAUPERTATE ET OBEDIENTIA.

Consilia evangelica spectant perfectionem vitæ christianæ; quæ perfectio, licet constet in perfectione charitatis, facilius acquiritur observatione consiliorum evangelicorum. Scitur quo quis magis alienus est a mundi concupiscentia, et magis adhæret Deo, eo perfectior est, et quo quis magis adhæret mundo, et magis alienus a Deo est, eo pejor est, eo alienior a perfectione; ad charitatem enim referuntur omnia ad religionem pertinentia.

Omnia igitur præcepta divina referuntur ad charitatem, de qua dicit Apostolus: « Finis autem præcepti est charitas, de corde puro, et conscientia bona et fide non ficta. » Omnis itaque præcepti finis est charitas, id est ad charitatem refertur omne præceptum; quod vero ita fit vel timore poenæ, vel aliqua intentione carnali, quod non referatur ad illam charitatem quam diffundit Spiritus sanctus in cordibus nostris, nondum fit quæmodum fieri oportet, quamvis fieri videatur. Charitas ista quippe est Dei et proximi, et utique in his duobus præceptis tota lex pendet et prophetæ; adde Evangelium, adde et apostolos; non enim aliunde vox illa est: « Finis præcepti est charitas, et Deus charitas est, quæcumque ergo mandat Deus ex quibus unum est: « Non morchaberis, » et quæcumque non jubentur, sed spiritali consilio monentur, ex quibus unum est: « Bonum est homini mulierem non tangere, » tunc rectæ sunt, cum referuntur ad diligendum Deum et proximum propter Deum et in hoc sæculo et in futuro, nunc Deum per fidem, tunc per speciem; et ipsum proximum nunc per fidem...

At ad perfectionem vitæ christianæ, et ad perfectam charitatem per consilia evangelica pervenitur; unde dici potest quod charitatis perfectio consistit in præceptis principaliter et essentialiter, et quod secundario et instrumentaliter consistit in consiliis; nam dilectio Dei et proximi non cadit sub præcepto secundum aliquam mensuram; et hoc ideo est quia finis præcepti est charitas. In fine autem non adhibetur aliqua mensura, sed solum in his quæ sunt ad finem; et sic patet quod perfectio essentialiter consistit in præceptis; secundo autem et instrumentaliter perfectio consistit in consiliis, quæ omnia sicut et præcepta, ordinantur ad charitatem; sed aliter et aliter; nam præcepta alia a præceptis charitatis ordinantur ad removendum ea quæ sunt charitati contraria, cum quibus scilicet charitas esse non potest; consilia autem ordinantur ad removendum impedimenta actus charitatis, quæ tamen charitati non contrariantur, sicut

est matrimonium, occupatio negotiorum secularium....; et ideo abbas Moyses, in Colationibus, ait: Jejunia, vigilia, meditatio Scripturarum, nuditas, ac privatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt, quia non in ipsis consistit disciplina illius finis, sed per illam pervenitur ad finem.

Ergo consilia evangelica sunt res quædam eximie, quas fieri a Christianis Christus hortatus est, non præcepit; et interest inter consilia et præcepta, quod præcepta omnibus de necessitate sint salutis; consilia non item, nisi forte quis ad consiliorum observationem se voto obstrinxerit.

Præcipua consilia evangelica sunt castitas, paupertas et obedientia. Castitas evangelica est propositum perpetuæ virginitatis vel continentie; paupertas evangelica est abnegatio voluntaria divitiarum, ut sequamur perfectius vestigia Christi; et obedientia est abnegatio propriæ voluntatis, et propositum subiacendi se in omnibus voluntati superioris alicujus.

Hæc consilia, licet non sint ad salutem necessaria, Christus proposuit ut res ex sua natura eximias quæ ducunt ad perfectionem, et faciliorem reddunt executionem præceptorum. Quod consilia evangelica sint quid eximium, id per se patet. Nemo non intelligit nihil fieri posse Deo gratius quam oblationem et velut sacrificium sui corporis, suæ voluntatis, suæ pecuniæ et fortunæ. Id autem fit per evangelicam castitatem, obedientiam et paupertatem.

Consilia evangelica ducunt ad perfectionem; nam Christiana perfectio in ea posita est, ut diximus, ut alieni ab omni peccato, Deo uni adhæreamus perfecta charitate. At nihil est quod ad hunc statum animi nos ducat felicius quam evangelica castitas, et obedientia et paupertas. Alieni enim efficiuntur per castitatem evangelicam a carnis concupiscentia; per paupertatem evangelicam a concupiscentia oculorum, et per obedientiam evangelicam a superbia vitæ. Hæc autem triplex concupiscentia, fons et origo peccatorum omnium, sola causa est cur non adhæreamus Deo, ut par est.

Tandem consilia evangelica faciliorem reddunt executionem præceptorum, scilicet, omnibus hoc præceptum est, ut uni Deo serviant, nec claudicent in duas partes, ita ut partem unam cordis Deus, partem alteram creatura possideat. Deus toto corde diligendus. Atqui uni Deo servire longe facilius est ei qui vitam agit cælibem qui sine uxore est, quam ei qui matrimonio est implicatus.

Omnibus præceptum est habere cor alienum a divitiis. Atqui illud facilius est cum divitiæ abiciuntur omnino, quam cum conservantur.

Omnibus præceptum est abnegare semetipsos, frenare superbiā, sibi ipsi mori. Atqui illud longe facilius est illi qui superioris alicujus voluntati in omnibus subijctus, quam illi qui in suo arbitrio positus facit quod lubet.

Et illis qui consilia sequuntur evangelica, tria sunt omnino necessaria; alioquin nihil confert ad salutem consilia evangelica amplecti, videlicet: 1. rectus finis; nihil aliud sibi proponendum in animo, quam placere Deo, ipsiusque servire gloriæ; 2. magna humilitas; non propterea esse existimandum se meliores et perfectiores illis qui non amplectuntur consilia evangelica; 3. magna in mandatorum observatione fidelitas; præceptum debet prius observari quam consilium, alioquin inutilis prorsus consilii observatio; nam fieri potest ut qui præcepta sequuntur, non consilia, perfectiores sint illis qui consilia evangelica amplecti sunt, si magis alieni sunt ab omni cupiditate, magis conjuncti Deo per charitatem, magis de præceptorum observatione solliciti, qui sui juris sunt, et copulati matrimonio quam qui consilia evangelica sequi se profitentur quod non raro accidit; tunc perfectiores sunt illi qui non consilia sed præcepta evangelica sequuntur, quam hi qui cum consilia evangelica amplecti sunt, præcepta negligunt. Nam perfectio, non in consiliorum evangelicorum executione posita est, sed in perfectione charitatis, quam absolute sine consiliis evangelicis, licet difficilissimis, assequi possumus.

Quæ omnia explicantur in indicationibus quæ infra notantur.

De virginitate.

ABÆLARDUS PETRUS, abbas Rugens., CLXXVIII, 1563, 1819.

ADHELMUS, Schireburnensis episc., LXXXIX, 103 et seqq., 162, 257 et seqq., 286.

ALCUINUS, abbas, C. 469, 470 et seqq.

AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 153, 233, 434,

677, 1533, 1536, 1539, 1669, 1732; XV (pars I), 187 et seqq., 252, 266, 384.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis archiepisc., CLVIII, 645, 725, 726.

AUGUSTINUS (S.), Hippomens. episc., XXII, 639, 640; XXXIII, 229, 571, 572, 645; XXXIV, 112, 113, 397, 492, 529, 593, 1449, 1459, 2141; XXXV, 161, 493, 513, 967, 1058, 1068, 1280, 1921; XXXVI, 105, 348, 573, 574, 575, 736, 804, 823, 824, 996, 1010, 1011, 1063, 1065, 1093; XXXVII, 394, 593, 596, 597-599, 467, 664; XXXIX, 43, 492; XL, 142, 537, 416, 728, 790, 1418, 1544, 1643.

BAUDUINUS, archiepisc., CCIV, 475.

BENEDICTUS, Ananiensis abbas, CIII, 671 et seqq., 684.

BERNARDUS (S.), Clarnavall., CLXXXII, 778, 813; CLXXXIII, 669, 1008; CLXXXIV, 690, 1043, 1258.

BRUNO (S.), ordin. Carthus. institutor, CLIII, 159, 469.

CÆSARIUS (S.), Arelatensis episc., LXVII, 1133 et seqq., 1138.

CAROLUS MAGNUS, imperator, XCXVIII, 431.

CYPRIANUS (S.), IV, 360, 364, 368, 439, 443, 592, 753.

FADMERUS, monach., CLIX, 192.

EUCHERIUS (S.), Lugdunensis episc., L, 1212.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis episc., LXV, 524 et seqq., 539.

GODESCHALKUS, CXLI, 1351.

GREGORIUS MAGNUS (S.), LXXIX, 337, 339, 533, 415, 457, 517.

GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Norwiche, CLVI, 137, 186, 497, 500, 501, 580.

HENRICUS (S.), imperator, CXL, 49.

HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 508, 402, 406 et seqq., 410, 891, 1050, 1053, 1115, 1123; XXIII, 34, 124, 202 et seqq., 271, 313; XXV, 115, 730; XXVI, 442, 461; XXVIII, 154, 616.

HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 193, 194, 689, 629, 630, 699, 744, 903, 904, 908.

HILDEPHONSUS (S.), Toletan. episc., XCVI, 51 et seqq., 110, 207, 236 et seqq., 284, 285 et seqq., 518.

HONORIUS Augustodunensis, CLXXII, 602.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 799; CLXXVI, 857, 872; CLXXVII, 823, 843.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 19, 806, 1241.

ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 271, 312.

IVO, Carnot. episc., LXI, 549, 553, 1175, 1176 et seqq., 1182.

LACTANTIUS, VII, 283.

LEANDER (S.), Hispalensis episc., LXXII, 873, 894.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 633, 635.

MARTINUS (S.), Legionensis, presbyt., CCVIII, 506.

ODO, abbas Cluniacensis, CXXXIII, 52.

PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis, CXL, 993, 1001, 1057.

PETRUS Blesensis, archidiaconus, CCVII, 114, 166.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLI, 739, 870, 889; CXIV, 226, 370, 600.

PETRUS LOMBARDUS, CXCH, 70.

PETRUS, Pictav. cancellar., CXI, 1127.

PHILIPPUS DE HARVING, CCIII, 1359.

RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CX, 72.

RATHERIUS, Veronensis episc., CXXXVI, 202.

REGINO, abbas Prumliensis, CXXXII, 866.

RICHERUS, monach. Remensis (extra muros), CXXXVIII, 104, 105, 106.

RUPERTUS, abb., CLXVII, 957; CLXVIII, 52, 73, 777, 833, 894, 942; CLXV, 545, 548, 550, 558.

SULPITIUS SEVERUS, XX, 217 et seqq., 242.

TAIO, Cesaraugust. episc., LXXX, 858, 859, 860.

TERTULLIANUS, I, 327, 1181, 1280, 1287; II, 39, 806, 888, 890, 892, 900, 901, 903, 909, 915, 928.

VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pict., LXXXVIII, 266, 284.

VICTORINUS, Afric., VIII, 1343.

De castitate.

ABÆLARDUS PETRUS, Rugens., abbas, CLXXVIII, 553.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstrat. ordin., CXCIV, 553.

ALANUS DE INSULIS, CCK, 472.

ALCUINUS, C, 95, 449; Cl, 626.

AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 281, 664, 1176, 1224, 1275, 1276, 1291, 1580, 1415, 1635; IV

(I part.), 44, 193, 202, 241, 251, 257, 258, 260, 275,

899, 975, 1308.

ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 679.
 AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXII, 681, 797, 989; XXXIII, 427, 850; XXXIV, 405, 639; XXXV, 638, 928; XXXVI, 718, 735, 756, 759, 760, 1459, 1463, 1805; XXXVII, 514, 515, 545; XXXVIII, 50, 52, 41; XXXIX, 121, 225, 515, 516; XLI, 803, 846.
 AVITUS (S.), episc., LIX, 569 *et seqq.*, 582.
 BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 680.
 BERNARDUS (S.), Clarmvall. abb., CLXXII, 816; CLXXIII, 1062; CLXXXIV, 575, 672; CLXXXV, 471.
 BRUNO (S.), Signiens. episc., CLXIV, 236; CLXV, 929, 930, 931, 932.
 CASSIANUS, presbyt., XLIX, 239, 270, 271, 272, 279, 286, 288, 868, 877 *et seqq.*, 897, 1145, 1180.
 COLUMBANUS (S.), abb., LXXX, 211.
 CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., IV, 77, 633, 753, 751.
 FULBERTUS (S.), Carnotens. episc., CXLI, 349.
 GRATIANUS, CLXXVII, 1496.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 507; LXXVI, 189, 202; LXXIX, 322, 323, 327, 398, 412, 413, 416, 569.
 GUINBERTUS, abbas Sanctae Mariae de Novigento, CLVI, 579 *et seqq.*, 608, 810.
 HAYMO, Halberstadiens. episc., CXVIII, 915.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XLII, 504, 508, 532-554, 817, 820, 827, 936, 1050, 1054, 1119; XLIII, 227, 231, XXVI, 745; XXVIII, 156, 579, 582, 683.
 HILDEBERTUS Venerabil., Taron. archiepisc., CLXXI, 506.
 INNOCENTIUS III, papa, CCIV, 225.
 ISIDORUS (S.), Hispanens. episc., LXXXIII, 19, 640, 645, 847, 1145.
 ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 593.
 IVO (S.), Carnot. episc., CLXI, 532, 1149 *et seqq.*, 1160.
 JOANNES SARESBERIENS., Carnot. episc., CXCI, 520.
 JONAS, Aurelianens. episc., CVI, 170, 192.
 LEO IX, papa, CXLIH, 781.
 MARBODUS, Redonens. episc., (LXXI, 1633.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 896.
 MAXIMUS (S.), Taurin. episcop., LVII, 749 *et seqq.*, 762.
 MINUTIUS FELIX, III, 500.
 ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 714.
 PETRUS, Blesensis, CCVII, 113, 114.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardinalis, CXLIV, 423, 432, 491; CXLV, 186.
 PONTIUS, diacon. Carthagin., III, 1493.
 RABANUS MAURUS, archiep. Moguntinus, CIX, 681; CX, 87, 98.
 RATHERIUS, Veronensis episc., CXXXVI, 192, 193, 741.
 REGINO, Premiensis abb., CXXXII, 210, 303 *et seqq.*, 555, 579, 580.
 RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVIII, 941, 1105.
 SMARAGDUS, abbas, CII, 788, 789.
 TERTULLIANUS, Carthag. presb., I, 326, 472, 1285, 1297, 1520; II, 486, 903, 926, 930, 933, 944.
 THOMAS, Alericiensis, (CVI, 181, 465.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episcop. Pictaviens., LXXXVIII, 248.
 VERANUS (S.), LXXII, 701, 702.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuldaensis monach., CXIII, 169.

De continentia.

Si cui forte asperum videtur ac durum quod aduocantur loquimur rem pene contra naturam, jam jamque desinat permoveri, intelligens Christianam virtutis hanc esse maximam gloriam ipsam calcare naturam. Sed quin virtus voluptatis semper offuscat, nihilque unicuique nisi quod amare rectum est, maxime quod uno de, siderio omnes excolunt populi, dubium non est qui aut hostis publicus, aut certe iudicatur insanus quisque nuptias dissuasit. At ego non pertimescam sermonis publici que de me fabulatur invidia; non enim nuptias condemno, sed nuptias meliores praepono, et quidem ipso apostolo hortante Paulo: «Dico autem innuptis et viduis, bonum est illis si sic permanserint, sicut ego; si autem non fuerint continentiales nubent: melius est enim nubere quam uri.» Et per hoc ideo nubere melius quia uri deterius.

Denique si videtur conferamus quae sit inter virginem nuptiamque discretio. Nuptia cogitat quemadmodum placeat marito; virgo, quemadmodum Deo..... XI, 501-511.
 ADALGERUS, incertus sedis episc., CXXXIV, 923 *et seqq.*, 925.

ALCUINUS, abbas, CI, 945, 1079.
 ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1402.
 AMBROSIIUS (S.), Mediolanens. episc., XIV, 273; XV, (i part.), 258.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 1191.
 AUGUSTINUS (S.), episc., XXXII, 706, 729, 761, 796; XXXIII, 487, 677, 852, 997, 1078, 1079; XXXIV, 659, 746; XXXV, 1463, 1969; XXXVI, 139, 253, 256, 575, 735, 756, 850, 1037, 1082, 1201, 1266, 1564, 1565, 1567; XXXVII, 45, 349, 585, 535, 555, 557, 558, 567, 568, 569, 572, 580, 581, 583, 592, 594, 594, 595, 597, 400, 401, 412, 415, 421, 435, 452, 444, 445, 447, 449, 468, 478, 484, 485, 486; XXXVIII, 51, 515; XIX, 502, 697; XLI, 423, 740, 741, 758, 807, 819, 886, 897.
 BEDA, XCH, 106.
 BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 499, 500, 589.
 BERNARDUS (S.), abb., CLXXXIV, 1259.
 BRUNO (S.), ord. Carthus. inst., CLIII, 156.
 CASSIANUS, XLIX, 225, 224, 239, 270, 271, 272, 279, 286, 288.
 CYPRIANUS (S.), Carthag. episc., IV, 599, 647.
 EUGYPIIUS, abb., LXII, 651.
 FULGENTIUS (S.), Ruspensis episc., LXV, 504.
 GRATIANUS, CLXXXVII, 175, 177, 592, 1402, 1645 *et seqq.*, 1681.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 1194; LXXIX, 110, 209.
 HERBERTUS DE BOSEHAM, CX, 1079.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XLII, 504, 808, 816, 820, 821, 874, 926, 927, 1050, 1053; XLIII, 187, 260; XXVII, 1516; XXVIII, 421, 582.
 HILDEBERTUS, archiepiscop., CLXXI, 629, 709, 710, 909.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVIII, 825.
 ISIDORUS (S.), Hispanens. episc., LXXXIII, 19, 645, 644, 1240.
 IVO (S.), Carnot. episc., CLXI, 538, 624, 625, 673, 1149 *et seqq.*, 1160, 1245, 1257 *et seqq.*, 1266, 1292; CLXII, 157, 516.
 LACTANTIUS, VI, 717 *et seqq.*, 721.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 436, 1204.
 MARTINUS (S.), Legionens., CCIX, 23.
 MATHILDIS (S.), regina, CXXXV, 896.
 PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiens., LXX, 634.
 PHILIPPUS DE HARVENG, CCIII, 727.
 POTAMIUS, episc., VIII, 1409.
 RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CIX, 560; CX, 92.
 RATHERIUS, Veronensis episcop., CXXXVI, 193.
 REGINO, Prumiens. abbas, CXXXII, 503 *et seqq.*, 555, 571, 579, 580.
 ROBERTUS PULLUS, CLXXXVI, 949.
 RUPERTUS, abb., CLXXII, 1042.
 SMARAGDUS, abbas, CII, 623, 624.
 SIRICIUS (S.), pap., XIII, 1139, 1160, 1161, 1184, 1186.
 STEPHANUS DE BALGIACO, episc., CLXXII, 1377.
 SYMPHOSIUS ANALARIUS, Metensis chorepisc., CV, 879.
 TERTULLIANUS, presbyt., I, 1283, 1287; II, 486, 903.
 THEODORUS, Cantuar. archiep., XCIX, 948.
 VENANTIUS, Hon. Clem. Fortunatus, episc. Pictav., LXXXVIII, 204.
 ZENO (S.), XI, 301 *et seqq.*, 511.

De obedientia.

ADAMUS SCOTUS ord. Præmonstratens., CXCVIII, 251, 580.
 ADSO, Dervensis monach., CXXXVII, 604.
 ALANUS DE INSULIS, CCX, 145.
 ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1281, 1295.
 ALEXANDER III, papa, CC, 1533.
 AMBROSIIUS (S.), episc., XIV, 156, 219, 303, 909, 1167, 1465, 1647, 1658; XV (part. II), 1253.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 22, 81, 114, 161, 172, 179, 371, 592, 527, 625, 684, 689, 717, 786, 1208.
 AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 690; XXXIV, 577, 584, 400; LXXV, 678, 681, 697, 904, 990, 1566, 1653; XXXVI, 27, 545, 1555; LXXVII, 595, 595, 421; LXXXVIII, 372, 394, 420, 421; XXXIX, 618; XLI, 172.
 BALDWINUS, archiepisc. Cantuar., CCIV, 429, 451.
 BEDA Venerabil., XCIV, 759.

- BENEDICTUS (S.), monach. patr., LXVI, 549, 550, 923, 924.
 BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 518, 519, 532, 649, 650, 815 seq., 824, 1367.
 BERNARDUS (S.), abbas Clarnvall., CLXXXII, 79, 866, 871, 874, 878, 884; CLXXXIII, 439, 633; CLXXXIV, III, 570, 799, 1189, 1232; CLXXXV, 903, 1301.
 BRUNO (S.), Ligniens. episc., CLXV, 933, 934, 935, 936.
 CALIXTUS II, papa, CLXIII, 1222, 1223.
 CASSIANUS, presbyt., XLIX, 27, 88, 189, 190.
 COLESTINUS II, papa, CLXXIX, 801.
 EADMERUS, Cantuar. monach., CLIX, 606, 658.
 ETHELWOLDUS, Veron. episc., CXXXVI, 89.
 EUCHERIUS (S.), Lugdunens. episc., I., 1209-1212.
 EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1506, 1558, 1405, 1488, 1585, 1586.
 FRECUPLHUS, Lexoviens. episc., CVI, 921.
 GODEHARDUS (S.), episc. Hildesheimens., CXLI, 1250.
 GODEFRIDUS BULLONIUS, rex Hierosol., CLV, 1113.
 GRATIANUS, CLXXXVII, 1220.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXIX, 152, 230, 233, 243, 244, 296, 297, 311, 346, 349, 386.
 GREGORIUS II (S.), papa, LXXIX, 503, 501.
 GUIBERTUS, abb. Sanctæ Mar. de Novigento, CLVI, 53, 184, 246, 346.
 GUICHARDUS, Lugdun. archiepisc., CXCI, 1093.
 HAYMO, Halberstadiens. episc., CXLIII, 914, 915, 916, 917.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXVIII, 582, 542, 613.
 HILARIUS (S.), episc., IX, 1069.
 HILDEBERTUS, Turo. archiep., CLXXI, 182, 229, 523, 589, 882.
 HILDEGARDIS (sancta) abbâtissa, CXCII, 163, 329, 519, 750.
 HINCMARUS Rhemens. archiep., CXXVI, 98.
 HONORIUS II, papa, CLXVII, 1224, 1229.
 HUGO (S.), episc. Lincolnien., CLIII, 986.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 689; CLXXVI, 873, 890, 919; CLXXVII, 581, 678, 815, 841, 853, 897.
 INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 96, 115, 131, 279, 347, 369, 305.
 INNOCENTIUS III, CCXIV, 38, 578, 435, 704, 721, 731, 740; CLXXV, 28, 260, 405, 512, 818, 819, 1013, 1130, 1223; CCXVI, 582, 588, 589, 614; CCXVIII, 1150.
 ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 1181.
 IVO (S.), Carnotens. episc., CLXII, 47, 49, 76.
 JONAS, Aurelianens. episc., CVI, 297.
 LANDULFUS JUNIOR, CLXXIII, 1533.
 LEO IX (S.), papa, CXLIII, 727.
 NOVATIUS, catholicus, XVIII, 67, 68, 70.
 OTHLOLUS, presbyt. et monach. Ratisbon., CXLVI, 283.
 PASCHALIS II, papa, CLXXIII, 254, 283, 291, 353.
 PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch., XCIX, 450.
 PETRUS BLESSENSIS, Bathoniens. archidiacon., CCVII, 401.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 280, 412, 466, 549, 978. CXLV, 80, 81, 330, 570, 571.
 PETRUS DE HONESTIS, clericus Ravennat., CLXIII, 714.
 PHILIPPUS DE HARV., abb. Bonæ Spei, CCIII, 839.
 RABANUS MAURUS, Mogunt. arch., CLX, 45, 46.
 RATHERIUS, Veron. episc., CXXXVI, 191.
 REMIGIUS, Antissiodorens. monach., CXXXI, 746.
 REMIGIUS, Carthens. episc., CII, 1095.
 RICHARDUS A. S. VICTORE, CXCVI, 19.
 RUPERTUS, CLXVII, 549, 1367; CLXVIII, 903; CLXIX, 81, 129, 1228.
 SIGEBERTUS, Gemblacensis, CLX, 767.
 SMARAGDUS, abb., 610, 611, 697, 794, 795, 928.
 STEPHANUS DE MURETO, ordin. Gaudimont., CCIV, 1139, 1140.
 TAILO, Cæsaraug. episc., LXXX, 889, 889.
 TERTULLIANUS, presbyt., art., I, 1164, 1165, 1235.
 THOMAS, Cisterciensis, et J. Algrinus, cardin., CCVI, 214.
 URBANUS II, papa, CLI, 546, 362, 578, 443, 443, 471, 496.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach., CXIII, 128.
 WIBALDUS, abbas Stabulens. et Corbelens., CLXXXIX, 1129, 1130, 1360, 1365.
 De paupertate.
 ALANUS DE INSULIS, CCX, 867.
 ALCUINUS, abb., C, 453, 507.
 ALGRINUS, cardin., CXVI, 263.
 AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 216, 230, 236, 263, 264, 910, 1070, 1192, 1226, 1403, 1609, 1713, 1760; XV (a part.), 125, 157, 141, 182, 348, 941, 1017, 1047, 1117, 1215, 1258, 1292, 1509.
 ANSELMUS (S.), arch. Cant., CLVIII, 537, 692.
 AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., LXXIII, 389, 532, 567; LXXVI, 215, 219, 217, 527, 916, 1570, 1572; LXXXIX, 1603.
 BEDA Venerab., XCI, 24.
 BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 533.
 BERNARDUS (S.), Clar. abb., CLXXXII, 128, 257, 841; CLXXXIII, 671; CLXXXIV, 532, 1195, 1260; CLXXXV, 205.
 COLUMBANUS (S.), abb., LXXX, 211.
 CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VII, 16.
 CYPRIANUS (S.), 232, 240, 329, 362, 612.
 DRUTHMARUS, Christian., CII, 1303.
 ELIGIUS (S.), Noviomens. episc., LXXVII, 489.
 GERHARDUS, præposit., CXIII, 775, 1433, 1464, 1625.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVI, 1303, 1306.
 GUIBERTUS, abb., CLVI, 1052.
 GUIGO II, Carthusian. prior, CLIII, 806.
 HERVÆUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 141, 1073, 1077.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 601, 836, 880, 1077, 1089.
 HILDEBERTUS, Taron. arch., CLXXI, 284, 416, 478, 611, 732, 1400.
 HONORIUS, monach., CLXXII, 1240.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 784.
 INNOCENTIUS III, pap., CCXVI, 300, 564, 612, 770.
 ISIDORUS (S.) Hispal. episc., LXXXIII, 29, 55, 1160.
 ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 348, 351.
 LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 461.
 PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb. Corb., CII, 216.
 PAULINUS (S.), Nolan. episcopopus, LXI, 50, 53, 59, 287.
 PETRUS CANTOR, CCV, 65.
 PETRUS DAMIANUS, CXLIV, 425, 443, 484, 494, 532, 621, 622, 806, CXLV, 259, 555.
 PETRUS Blesensis, archidiacon., CCVII, 7, 178.
 PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCI, 340, 400.
 RABANUS MAURUS, Mog. arch., CXI, 775; CII, 1101, 1128.
 RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 180, 187.
 REMIGIUS, Antissiodorens. monach., CXXXI, 191.
 RUPERTUS, abb., CLXVII, 552; CLXVIII, 679, 1394, 1443, 1445, 1499; CLXX, 52, 120.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), monach., CCIV, 1165, 1104.
 SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metens. chorepisc., CV, 896.
 TAILO, LXXX, 862, 863.
 TERTULLIANUS, Carth. presb., I, 476, 1196, 1200.
 THIOFRIDUS, abb., CLVIII, 536.
 ZACHARIAS, episc. Chrysopol., CLXXXVI, 357.
 WALAFRIDUS STRABUS, abb., CXIII, 538; CIV, 1077, 1078.
 DE OCTO BEATITUDINIBUS EVANGELICIS.
 « Besti pauperes. » Habes temperantiam, quæ a peccato abstinet, sæculum calcas, illecebras non querit.
 « Beati qui esuriunt... » Qui enim esurit, esurienti competitur, competendo largitur, largiendo fit iustus, quia iustitia ejus manet in æternum. Unde ibi sitim et famem intelligimus spiritalem, quæ cibis iustitiæ quasi est virtutum, ut festus æqualem eo inferioribus præstat, dolum excludat, veritatem requirat.
 « Beati qui nunc fletis, etc... » Habes prudentiam, cujus est flere occidens, et ea quæ æterna sunt querere, lugere sæcula, quæ seipsa compungunt, Deum pacis inquirere, qui stultia mundi elegit, ut confundat sapientes, et qui ea quæ non sunt destruat, ut quæ sunt possit adipsos.
 « Beati eritis cum vos oderint... » Habes fortitudinem, sed eam quæ non odium mereatur ex crimine, sed patitur ex fide persecutionem; sic enim ad passionis pervenitur coronam, si gratiam hominum negligas, divitiis sequearis. Denique ut acies consummationem esse fortitudinis passionem, secundum hanc, inquit, speciebat prophetæ patres eorum, quia prophetas Judæi usque ad mortem corporis persecuti sunt. Est etiam fortitudinem vincere, indignationemque cohibere, ac per hoc fortitudo animi juxta corpusque confirmat, nec perturbari sinit timore aliquo vel dolore; quibus velut prævia interpretibus plerumque percipimur.
 August. Exposit. in Luc. lib. v, 62.

Cam predicaret Dominus Jesus in quodam loco, et multos laederos curaret, multas turbas convenerunt ad eum, et ascendit excelsores locum, et cepit docere eas, dicens: « Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. » Beatitudinem regni celorum Dominus promisit sua praecepta servantibus, ut primo de humilitate loquitur, dicens:

1. « Beati pauperes spiritu, etc. » Non putemus illos esse beatos quos necessitas et penuria pauperes facit; sed illi sunt vere beati qui humiliantur in spiritu, et licet divitias habeant, non exaltantur in superbiam, sed in humilitate glorificant Deum, qui semper facit bene sperantibus in se. Humilitas enim omnium bonorum est fundamentum, quoniam ipsorum est regnum celorum. Per superbiam et inobedientiam perdidit homo regnum celorum; ideoque per humilitatem et obedientiam debemus acquirere regnum Dei.

2. « Beati mites, etc. » Mitis est nobis Deus, tribuitque nobis cuncta necessaria; quod propterea facit, ut nos mites simus et benigni proximis nostris, et bona semper quae possumus libenter faciamus, sicut ipse Dominus in alio loco admonet, dicens: « Discite a me, quia mitis sum, etc. » Mites possidebunt terram, non istam corruptibilem terram quam corporibus mortuorum plena est, quae saepe per superbiam opprimitur, et per sanguinea bella polluitur; sed illam terram habebunt mites, de qua dicit quidam sanctus: « Credo videre bonos Domini in terra viventium » illa est terra ubi habitant angeli et animae sanctorum, ubi aeterna est laetitia et sine fine felicitas.

3. « Beati qui lugent, etc. » Beati sunt qui in hoc saeculo plangunt sua peccata, ne in aeternis poenis cum diabolo lugeant. Melius est hic parvo tempore poenitere pro delictis, et in aeternum gaudere cum sanctis, quam brevis laetitia saeculi gaudia immoderanter exercere, et post hanc vitam aeternis suppliciis puniri.....

4. « Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam, etc. » Non omnes sunt beati qui esuriunt, et sitiunt, sed illi soli beati qui esuriunt semper iustitiam. Sic vero debemus esurire iustitiam, ut nunquam putemus quod satis iusti simus, sed semper deprecemur Deum ut augeat merita nostra in homo. Qui enim potat se satis habere de iustitia, non esurit iustitiam, sed exaltatur in superbiam et statim cadet. Humilis autem semper ibit de virtute in virtutem, et semper delectatur in melius proficere.

5. « Beati misericordes, etc. » Nos multum optamus ut Deus nostra delicta remittat nobis poenitentibus. Sic et nos debemus proximis nostris rogantibus debita dimittere, sicut ipse Dominus dixit: « Estote misericordes sicut Pater vester caelestis misericors est. » Misericordes etiam misericordiam consequentur, quia si dimiserimus hominibus peccata eorum, remittit nobis et Pater noster caelestis nostra delicta.

6. « Beati mundo corde, etc. » Illi erunt mundo corde qui omnem malitiam, et dolum, et invidiam, et concupiscentiam expellent a corde suo, et emundabunt conscientias suas per charitatem et castitatem, et iustitiam, et per ceteras sanctas virtutes, ut possint videre Deum in caelesti regno. Deus enim non vult habitare in corpore polluto peccatis, ideoque mundemus nos ab omni inquinamento carnis et mentis, ut Deus habitei in cordibus nostris, et dirigat nos ad omne opus bonum. Si enim constebimus peccata nostra et emendabimus, et ad eadem non revertemur, munabit nos Deus a peccatis nostris, et replebit nos virtutibus celestibus, et dignos nos efficit caelestis beatitudinis cum omnibus sanctis. Si autem absconderimus, Deus illa manifestabit, velimus, nolumus. Et melius est uni homini consteri peccata, quam in illo tremendo iudicio coram tribus familiis, caeli, terrae et inferorum publicari, et confundi pro peccatis, non ad emendationem, sed ad poenam perpetuam.

7. « Beati pacifici, etc. » Sic debemus pacem sectari, ut primum inter Deum et nos ipsos pacem efficiamus, sectantes quae ipse praecepit, et fugientes mala quae Deo sunt odiosa. Deinde pacificari debemus inter proximos nostros quoscunque videmus inter se discordiam habere. Per pacem filii Dei vocabimur. Magna est bonitas Dei et ineffabilis clementia conditoris, non sumus digni servi Dei esse, et filii vocari. Studeamus ergo ut nos ipsi per bona opera tantae hereditatis digni esse

mereamur, et non segregemus nos ipsos a tam pio Patre, qui nos in filiorum sortem adnumerare dignatus est.

8. « Beati qui persecutionem, etc. » Christus Filius Dei flagella et opprobria pro nobis sustinuit, et postremo ipsam mortem pro nobis suscepit; debemus ergo et nos pro eius nomine adversa quaecumque tolerare patienter, quia per multas tribulationes intrabimus in regnum Dei, si eas propter iustitiam toleramus. Ergo beatitudo nobis in caelo parata est, ad illam bonis operibus nos preparamus, ad illam toto desiderio curramus. Exspectant nos angeli omnes sancti in caelis et gaudent, ut ad eos venire velimus. Laudemus itaque misericordiam Dei, et ei in omnibus gratias agamus, eumque semper deprecemur, ut qui nos redimere dignatus est, ipse nos emundet ab omnibus peccatis, et sui regni consortes cum omnibus sanctis efficiat.. Bonifacius Mogunti., LXXXIX, 850-852.

De poenitentia.

Nec tamen deficiat aliquis, aut de se ipso desperet, si aut cupiditate victus, aut libidine impulsus, aut errore deceptus, aut vi coactus, ad iniustitiam viam lapsus est. Potest enim reduci ac liberari, si eum poeniteat aeternum et ad meliora conversus, satisfaciat Deo. Quod fieri posse Cicero non putavit, qui ait: « Quod si liceret ut ille qui in itinere deerravissent, sic viam deviam secutus corrigere errorem poenitendo, facilius esset emendatio temeritatis. » Licet plane. Nam si liberos nostros, cum delictorum suorum cernimus poenitere, correctos esse arbitramur, et abdicatos abjectosque rursus tamen suscipimus, fovemus, amplectimur, cur desperemus clementiam Dei Patris poenitendo posse placari? Ergo idem Dominus ac parens indulgentissimus remissurus se poenitentibus peccata promittit, et obliuiscitur omnes iniquitates ejus qui iustitiam deo coepit operari. Sicut enim nihil prodest male vixit anteactam vitam probitas, quia superveniens nequitia iustitiam opera delevit; ita nihil officunt peccata vetera correctio, quia superveniens iustitia labem vitae prioris abolevit. Is enim quem facit sui poeniteat, errorem suum pristinum intelligit; ideoque Graeci melius et significantius iudicant dicunt, quam nos latine possumus respicientiam dicere. Respicit enim ac monem suam quia ab insania recipit, quem errati piget; castigatque seipsum dementiam et confirmat animum suum ad rectius vivendum; tum illud ipsum maxime cavet, ne rursus in eadem laqueos inducatur. Denique muta quoque animalia, cum fraude capiuntur, si aliquo se modo in fugam extricaverint, sunt postmodum cautiora, vigilantque semper ea omnia in quibus dolos insidiasque senserant. Sic hominem poenitentia cautum ac diligentem facit ad evitanda peccata, in quae semel fraude deciderit.

Nemo enim potest esse tam prudens, tam circumspectus ut non aliquando labatur. Et ideoque Deus imbecillitatem nostram sciens, pro sua pietate aperuit hominibus salutis, ut huius necessitati, cui fragilitas nostra subiecta est, medicina poenitentiae subiret. Ergo quicumque aberraverit, referat pedem, seque quamprimum recipiat ac reformet. — VI, 723, 725.

De patientia.

Etsi beata vita diversis virtutibus quaeritur, tamen omnes uno eodemque consensu quae quidam patientiae deferuntur in portum, sine qua nec audiri, nec concepti, nec dici quidquam poterit, nec doceri... Est enim patientia matura semper, humilis, cauta, prudens, provida, omni necessitate contenta, quavis turbationum tempestate tranquilla. Serenitatem suam neholis turbulentare non novit; poenitentiam necit; altercatio quid sit ignorat; omnes aut devitat, aut parat injurias. Incertum est utrum impassibilis iudicetur, aut aliquod passus, quasi nihil passa sit invenitur. Postremo impossibile est ejus antimare virtutem cuius vincit victoria potest. Non illam loco vis nila detorquet, non labor, non fames, non audias, non persecutio, non metus, non periculum, non mors, non tormenta morte ipsa graviora, non potestas, non ambitio, non felicitas. Semper immobilis manet, alia quadam ac divina temperantia robuste librata universas permotiones animorum placida moderatione compensans, et ut omnia non magno opere derineat, se primo vincit..., XI, 311-314.

Jacob per patientiam et benedictionem Ineratus est fratrem; dat iracundiam locum securus, ut redeat domum; patri commendat, sensim mitique discedit, ut probet et meruisse et non ambuisse quod meruit. Ac ne quis hanc patientiam timiditatis nomine obsecret in duceendis

quoque uxoribus talis est conditio. Libens excipit, proflixa tempora observat; omnia socii libens tolerat impetrata; qui si esset impatiens, astu circumscriptus, pro Rachel postmodum tempore nunquam reparato serviret. Similiter Joseph patiens invenitur, e pascuo cum a fratribus raptus; patiens cum in puteum demittitur, patiens dura cum hasta distrahitur, patiens in carcere, in regno patientior, patientissimus desideratos cum fratres agnosceret, et ubi jactantia se non potest continere, positus in honore continuit. Coelestis profecto est ista patientia, quam a suo statu non ærumna, non felicitas, non affectus potuit commovere. — XI, 515.

Adversus Job diabolus, qui non fertur blandus aestimare licet quid moliri potuerit incitatus, maxime cum a Deo acceperit facultatem, ut atrocitatis inveteratæ in examen justis, quibus possit armis, quibus possit viribus niteretur. Igitur novum ac pene incredibile committitur proelium. Ultra morem diabolus pugnat; sed Job dissimulando plus pugnât. Ille ejus magnam atque opulentissimum censum uno momento disperdit; cohortemque florentissimam dulcium liberorum, atrocissimo impulsu, lectis parietum cum ruina confusus, nimia crudelitate festinus sepelit antequam jubeat. Ipsum postremo, quem divitiis exspoliaverat magnis, magnis vestit ulceribus, quibus insuper vermes immittit edaces, ut in tormenta morientis cum homine adventitium vulnus inquilino vulnere finiretur. At Job cunctis viribus adversæ partis expectatione placida profligatis, in semet fortior nimis, omnibus, quæcumque delevit bellum, recuperatis in melius felicitatis pristinae statum dissimulando non perdidit, sed mutavit. Hic ego patientiam Domini non audeo, ne quam Deus inter homines deputatus patientiam injuriam; idonea laus enim non est, cui principatum adimit persequatio... XI, 516, 517.

Sed, o quam vellem te, si possim, rerum omnium regina patientia, magis moribus concelebrare! Scio enim quis libentius in tuis moribus, tuis fundamentis, tuisque consiliis, quam in alienis nudisque sermonibus conquiescit, neque tantam in multiplicandis virtutibus laudem ponis quantum in finiendis. Tu virginitati præstas, ne flos ejus ullo morbo, ullo tempore deflorescat. Tu variarum semper in tempestatum crebris turbinibus constituta fidissimus viduitatis es portus. Tu sanctissimo conjugali jugo radi cervicæ subeuntes, in nisum laboris, vel amoris æqualem, retinaculis blandis, quasi quidam peritus auriga, componis. Tu amicitiam idem velle atque idem nolle docuisti. Tu servituti unica ac fortissima consolatio sæpe libertatem paris. Tu pauperiati præstas, ut habeat totam sui contentam, cum sustinet totum. Tu prophetas provexit; Christo tu apostolos glutinasti. Tu quotidiana maritum et mater es et corona. Tu murus fidei, fructus spei, amica charitatis. Tu specialiter omnem populum, divinasque virtutes, quasi crines effusus in unius verticis nodum, honorem decoremque conducis. Felix, æternamque felix est, qui semper te habuerit in se. — XI, 517, 518.

Cicero ait: « Si quis voluerit animi sui complicitam notionem evolvere, jam se ipse doceat, eum virum bonum esse, qui prosit quibus possit, nisi laceratus injuria. »

(1) quam iste philosophus simplicem veramque sententiam duorum verborum adjectione corruptit! Quid enim opus fuerit adjungere, nisi laceratus injuria. Ut vitium homo vix quasi caudam turpissimam opponeret, patientiaque, quæ omnium virtutum maxima est, faceret expertem? Nociturum esse dixit bonum virum, si fuerit laceratus; jam ex hoc ipso boni viri nomen amittit necesse est, si nocebit. Non minus enim mali est, referre injuriam quam inferre. Nam unde certamina inter homines, unde pugnae, contentionesque nascuntur, nisi quod improbiati opposita impatientia magnas sæpe concitat tempestates? Quod si patientiam, quæ virtute nihil verius, nihil homine dignius invenire potest, improbiati opproveris, exstinguitur proflamas, tanquam igni aquam superfluderis. Sin autem provocatrix illa improbitas impatientiam sibi comparare nata est, tanquam perfusa oleo, tantum exhibet incendium, ut id non flumen aliquod, sed effusio cruoris extinguat. Magna itaque patientiæ ratio est quam sapiens homo ademit bono viro. Ut enim alibi malorum fuit, hæc sola efficit; quæ si detur omnibus, nullum scelus, nulla fraus in rebus humanis erit. Quid igitur bono viro potest esse tam calamitosum, tanque contrarium quam ira frens permittere, quæ illum non modo boni, sed etiam hominis appellatione despoliet? Si quidem nocere alteri, non est secundum hominis naturam... Nam et pecudes si lacerassent, aut calce aut cornu repugnant; et serpentes ac feræ, nisi persequaris ut occidas, negotium non exhibent; et homines imperiti et insipientes, si quando accipiunt injuriam, cuncto et irrationabili furore decernunt, et ita qui

ubi noceat vicem retribuere conantur. In quo igitur sapiens ac bonus vir a malis et insipientibus differt, nisi quod habet invictam patientiam quæ stulti carent, nisi quod regere se ac mitigare iram suam novit quam illi, quia virtute indigent, refricare non possunt? ..

Duobus igitur verbis duas virtutes maximas bono et sapienti viro, innocentiam patientiamque detrahit. Sed quia ipse caninam facundiam exercuit, voluit quoque hominem canino modo vivere, ut remordeat laceratus. Quæ retributio contumeliæ quam perniciose sit, et quæ odere soleat strages, unde opportunus petetur exemplum, quam ex ipsius præceptoris casu tristissimo, qui dum his philosophorum præceptis gestit obtemperare, ipse se perdidit? Quod si laceratus injuria patientiam teneisset, si dissimulare, si ferre contumeliæ boni viri esse didicisset, nec illas nobiles orationes alieno titulo inscriptas impatientia et levitas et insania profundisset, nunquam capite suo rostra, in quibus ante floruerat, cruentasset; nec rem publicam funditus proscriptio illa delesset. Sapientis ergo ac boni viri non est velle certare, ac se periculo committere, quoniam et vincere non est in nostra potestate, et est anceps omne certamen: sed est sapientis et optimi viri, non adversarium velle tollere; quod fieri sine scelere ac periculo non potest; sed certamen ipsum, quod fieri et utiliter et juste potest. Summa igitur virtus habenda patientia est...

Ergo quoniam natura repugnare est impossibile et inutile, ut non commoveatur omnino, prius tamen quam commotio illa proliat ad nocendum, quod fieri potest, maturius sopiatur. Præcepit Deus non occidere solem super iram nostram, ne furoris nostri testis abscedat... VI, 706-707.

De humilitate.

Sapientes, ut videri volunt, Græci viri, præter ceteros curiosi, otioso negotio, cor suum ultra quam licitum est, argumentis insolentibus extulerunt. Hi, cum ascendunt verbis in cælum, cum Deum persuadent hoc esse quod volunt, cum assimulant se nosse rerum naturæ secretis, cum stellis nomina, soli labores imponunt... ac se et alios perdiderunt... David hamillis, abjectus, ignobilis sui jacebat in domo patris, oves semper pascendo, propemodum peregrinus, innocens cum innocentibus deputatus. Hic placuit Deo, unctus in regem, spirales in vatem, insolescit in regno, obumbrat nemitem prophetæ terrore; injurias suas non exsequitur regia potestate; odientes se diligit, inimicis parci; parricidibus filiis ignoscit; persecutorem suum, et, quod magis est, regem aliquoties a Deo in manus traditum sibi, mare semper timere quam occidere, inverso gratas officio, Deo, Dei munus retinendo, placiturus. Rex mansuetus, pater pius, propheta modestus, totum potest, a toto dissimulat, magnis ac mirabilibus sæculi non immutatur, mitem humilemque retinet ubique pastorem... Phariseus et publicanus Dei stant in templo, Phariseus insula manus tendit in cælum, quæ cadis sæpe, sæpe ministris sunt rapinarum; oculos impudenter extollit, quorum lenocinio mundus infelix est. Inanis lingua, caret quæ nunquam veneno serpentis, et quod omni est majus insanis, Deo se laudat. Publicanus autem non meminit Deum, sed totus exorat, quia timore totus est humilis. sua peccata testantur, pectus crebro percussus, quodam modo cor suum manu verecunde castigat, postulatque tantum veniam delictorum taciturnitate, non voce. Quorum quis quid sit consecutus accipite. Qui totum sibi ipse promiserat, inanis; qui nihil præsumpsit, justificatus de templo discessit. — XI, 521, 522.

EADMERUS, Cantuariensis monach. — Humilitas est mons magnus, in cuius summitate lux est non modica, et honestarum personarum, id est sanctarum virtutum pulcherrima turba. Sed quicumque ad hunc pervenire desiderat, necesse est ut per gradus quosdam ascendat, si hunc montem agnoscere et inhabitare affectat (et sequitur relatio et explicatio septem graduum humilitatis). CLIX, 665-669.

BERNARDUS (S.), Clarnvalli. abb. — Humilitas est virtus quæ homo verissima sui agnitione sibi ipsi videtur. Hæc autem convenit his qui ascensionibus in corde suo dispositis, de virtute in virtutem, id est de gradu in gradum proficiunt, donec ad culmen humilitatis perveniant, in quo, velut in Sion, id est in speculatione patrii veritatem prospiciant... CLXXXII, 943 (et sequuntur decem gradus humilitatis, CLXXXII, 943-957) et 590, 601.

De liberalitate.

JULIANUS POMERIUS. De justitia fonte procedit liberalitas, quæ exuberat etiam in eos qui nihil indigere videntur... Beneficentia multa sunt opera quibus necessitati laborantium misericorditer subvenitur et de terreo

censo regni cœlestis hereditas comparatur, si modo absque ulla ostentatione opus beneficentiam fiat; nec nos ad misericordiam faciendam turpis amor gloriæ popularis impellat. Inveniunt quidam, qui diversis quidem diversarum necessitatibus subventrent, sed aut appetitu comparandæ opinionis impulsu, aut carnali pietate commoti, aut spe recipiendi quod darent, aut reddendi quod acceperant necessitate constricti.

Sunt alii quos ad largiendum aliquid in pauperes sola movet versuta cupiditas, qui ad hoc aliquæ erogant, ut hic majora recipiant; et quidquid eis velut pauperum pro stribus datum fuerit erogandum, esurientibus illis pro quibus susculandis accipiunt, totum aut prope totum quod acceperant in suas voluptates expendunt, et, quod est deterius, inter munificos atque misericordes haberi vel etiam præ illis prædicari turpiter concupiscunt. Ab his omnibus et horum similibus longe diversi sunt illi qui non se in operibus suis, sed Deum cupiunt prædicari, quos ad opus bonum spes futuræ remunerationis adduxit; et ipsum solum volunt habere sui operis testem, a quo se recepturos credunt totæ fidei firmitate mercedem, LIX, 506, 507.

ALANUS DE INSULIS, CCK, 474, 575.
BEDA, XCV, 125.
BERNARDUS (S.), Claravall. abb., CLXXII, 478.
GERHOLDUS, Vener. præpos., CXIV, 1428.
GRATIANUS, CLXXXVII, 410.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 146, 291; LXXVI, 204, 103.
GUILLELMUS, archiepisc., CCI, 441.
HILDEBERTUS, Turonens. arch., CLXXI, 1115, 1116, 1117, 1118.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 43.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXII, 50.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 506.
JOANNES, Carnot. episc., CXCI, 719.
PETRUS, Blesens. archid., CCVII, 72.
PETRUS, Claravall. abb., CCI, 1398.
PETRUS DAMIANUS (S.), Tardin., CXIV, 317.
RUPERTUS, abb. Tutlens., CLXVIII, 535.
VENANTIUS FORTUNATUS, Pictaviens. episc., LXXXVIII, 104, 157, 164, 167, 168, 215.
WILLELMUS CALCULUS, monach. Gemmeticens., CLIX, 900.

De mansuetudine.

ADAMUS, Persenæ abb., CCXI, 614.
AMBROSIIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 619, 1153, 1713.
ANSELMUS, (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 593, 679.
AUGUSTINUS (S.), XXXII, 858, XXXIII, 33, 319, 510, 511, 521, 660; XXXIV, 2158; XXXV, 310, 1717; XXXVI, 870, 1584.
BALDUINUS, Cantuar. archiepisc., CCIV, 491, 496, 498.
BERNARDUS (S.), abb. Claravall., CLXXXIII, 170; CLXXXV, 111, 511.
BRUNO (S.), ordinis Carthus. institutor, CLIII, 261.
CASSIANUS, XLIX, 1112.
DRASTANUS, Corbeiens. monach., CVI, 1303.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 76, 881; LXXIV, 57.
HERVEUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 400.
HIERONYMUS (S.), XXVIII, 493, 592.
HILARIUS (S.), episc., IX, 932.
HILDEGARDIS (sancta), abbatisa, CXCVII, 1083.
INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 304.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 1137, 1181.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 702.
OTHLONUS, presbyt. et monach. Sancti Emmeranni Ratisbonnens., CXI, VI, 74.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiens., CXX, 1052.
PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XCIX, 442.
PETRUS Blesens., Bathoniens. archid., CCVII, 458.
PETRUS CANTOR, C, VI, 61.
RUPERTUS, abbas Tutlens., CLXVII, 405.
STEPHANUS DE MURETO (S.), ordinis Grandim., CCIV, 1075.
SULPITIUS SEVERUS, XX, 245, 546.
VENANTIUS FORTUNATUS, episcopus Pictav., LXXXVIII, 148.
WILLELMUS, Malmesburiens. monachus, CLXXIX, 1275.

De equitate.

AMBROSIIUS (S.), Med. episc., XV (pars. 2), 11.
AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXIV, 144.
GERHOLDUS, Venerab., CXIII, 787.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXX, 664.
HELINANDUS, monach., CCXII, 737, 741.
HIERONYMUS (S.), presb., XXVII, 859.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXVIII, 368.
JOANNES, Carnotens. episc., CXCI, 514.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 505.
LACTANTIUS, VI, 597, 598.
NICOLAUS II, papa, CXLIII, 1348.
PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCI, 594.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CIX, 1061, 1065.

DE QUIBUSDAM ALIIS VIRTUTIBUS CHRISTIANIS.

De abnegatione.

AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXV, 538.
BEDA, Venerabilis, LXXII, 554.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVI, 1275.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXVIII, 577.
HILDEBERTUS, Venerab., archiepiscop., CLXXI, 473, 680, 858.
HILDEGARDIS (sancta), abbatisa, CXCVII, 339.
RABANUS MAURUS, CXII, 1173.

De abstinentia.

ADALGERUS, episcop., CXVII, 921.
ADAMUS SCOTUS, Præmonst. monach., CXCVIII, 1519.
ALCUINUS, abb., C, 1079.
ANACLETUS, antipap., CLXXXIX, 715.
ANSELMUS (S.), Cant. arch., CLVIII, 623, 1112.
ANSELMUS, Havelberg. episc., CLXXXVIII, 1104.
AUGUSTINUS (S.), Hippon. episc., XXXII, 1358-1561; XXXIII, 960; XXXIV, 716; XXXVI, 1043, 1047, 1053; XXXVII, 390, 392; XLI, 504.
BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 525.
BERNARDUS (S.), abb., CLXXXII, 782; CLXXXIV, 1245; CLXXXV, 1051.
BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXVI, 956, 910.
CASSIANUS, Massiliens. presbyt., XLIX, 223, 230, 244.
GAUFRIDUS, abb., CCV, 875.
GERHOLDUS, præposit. Reichersp., CXIV, 1241, 1243.
GOZPERTUS, abb., CXVIX, 368.
GRATIANUS, CXXXVII, 56.
GREGORIUS (S.), Turonens. episc., LXXII, 576.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 265; LXXVII, 81; LXXXIX, 514, 515, 521, 522, 564, 597.
GUIBERTUS, Venerabil. abb., CLVI, 126.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 536, 555, 871, 1116; XXIII, 505, 506; XXVIII, 567.
HILDEBERTUS, Venerab. archiep., CLXXI, 1010.
HILDEGARDIS (sancta), abbatisa, CXCVII, 319, 327.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXXVIII, 518.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episcop., LXXXIV, 631; LXXXV, 1142.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 326, 423.
JULIANUS POMERIUS, LIX, 461-170.
LEO MAGNUS (S.), papa, XIV, 105, 266, 272, 470, 440, 457.
MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 1516; CCIX, 49.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXLV, 514-546, 765.
PETRUS DE HONESTIS, Ravennat. cleric., CLXIII, 725.
PETRUS LOMBARDUS, Parisiens. episc., CLCII, 511.
PONTIUS, abb., CLXIII, 1477.
RATHERIUS, Veronens. episc., CXXXVI, 121, 603.
RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 18-20, 1100.
SMARAGDUS, abb., CII, 622.
TAIO, Cæsaraugust. episc., LXXX, 861, 862.

De leniguitate.

AUGUSTINUS (S.), XXXIV, 220.
BERNARDUS, abb. Claravall., CLXXXIII, 679; CLXXXIII, 141.
CONSTANTINUS MAGNUS, VII, 27, 85.
EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1051.
GERHOLDUS, præpos. Reichersp., CXCIV, 1231, 1261.

GREGORIUS MAGNUS, papa, LXXVII, 1014.
 HERVEUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 1192.
 HIERONYMUS (S.), XXVIII, 420.
 HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CLXXI, 1021.
 HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1279.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 227, 585, 811;
 CLXXVII, 662.

INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 427.
 ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 837.
 ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 18.
 LACTANTIUS, VI, 679.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 334.
 NICOLAUS II, papa, CXLIII, 1580.
 O'DO (S.), abb. Cluniacens., CXXXIII, 556.
 RABANUS MAURUS, archiepisc., CX, 97.
 STEPHANUS, Tornacensis, CCXI, 523, 532, 475.
 THOMAS Cisterc. et Algrinus cardin., CCVI, 960.
 TOMELLIUS, monachus Hasnoniensis, CXLVII, 596.

De bonitate.

ABELARDUS PETRUS, abb. Rug., CLXXVIII, 1705-1722, 1729.
 AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 971, 1541;
 XV (prima parte), 111, 163, (secunda parte) 971, 1541.
 BRUNO (S.), Carthus. institut., CLIII, 23, 304, 306.
 CASSIANUS, presbyt., XLIX, 1248.
 EADMERUS, monach., CLIX, 624.
 ELIGIUS (S.), episc., LXXXI, 508.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXXIX, 580.
 HERVEUS, monach., CLXXXI, 1192.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXVIII, 420.
 HONORIUS, monach., CLXXII, 1240.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 208, 925.
 ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., CXXX, 65.
 RABANUS MAURUS, Mog. arch., CXI, 1583.
 ROBERTUS PULLUS, cardinal., CLXXXVI, 801, 806.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), monach., CCIV, 1106.
 TERTULLIANUS, presbyt., II, 271, 287, 290, 299.

De clementia.

ALCUINUS, abb., CI, 943.
 AIMOINUS, monach. Floriacens., CXIX, 686.
 AUGUSTINUS (S.), XXXIII, 659.
 BERNARDUS, abbas Clareauellens., CLXXXII, 445.
 CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 78.
 EUGENIUS (S.), Tolet. episc., CLXXXVIII, 597.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 434.
 HAYMO, Halberstatens. episc., CXV, 202.
 HIERONYMUS (S.), XLII, 794; XLIII, 585; XXIV, 948; XXVIII, 516.
 ISIDORUS, Hispal. episc., LXXXIII, 619, 721.
 ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 844.
 JOANNES GUALBERTUS, abb. et Vallamb. congr. fundator, CXLVII, 710.
 JOANNES, cognom. Saresberiens., Carnot. episcopus, CXCIX, 529.
 MARTINUS (S.), Legionens. presbyt., CCVIII, 695.
 OTHLONUS, presbyt. et monach., CLXVI, 182.
 PETRUS, diac. et monach. Casinens., CLXXIII, 1088.
 RUPERTUS, abb., Tutiens., CLVII, 566; CLXVIII, 176.
 SMARAGDUS, abb., CII, 958, 959.

De compassione.

ADALGERUS, episc., CXXXIV, 927.
 ALANUS DE INSULIS, CCX, 169.
 ALCUINUS, abb., CI, 620.
 ALFREDUS, abb., CXC, 534, 537.
 AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXV, 215, 1410.
 BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CII, 552, 617 et seqq., 620.
 BERNARDUS (S.), abb., CLXXXIII, 706; CLXXXIV, 1216; CLXXXV, 1096.
 BRUNO (S.), Signiacens. episc., CLXIV, 561.
 DIONYSIUS, Alexandr. episc., III, 95.
 FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc., LXV, 539.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXIX, 58, 182, 183, 207, 295, 331, 585, 480, 495.
 HAYMO, episc., CXVIII, 922, 925.
 HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 917.
 HILDEGARDIS (sancta), abbatiissa, CXCVII, 832.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXXVI, 1209.
 ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 613.
 LEO IX, papa, CXLIII, 491.

PETRUS DAMIANUS (S.), card., CXLIV, 290; CXLV, 510, 697.
 RABANUS MAURUS, CVIII, 1414; CX, 101.
 RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1079.
 RUPERTUS, abb., CLXVIII, 958, 944.
 SMARAGDUS, abb., CII, 613, 614.
 WERNERUS, abb., CLVII, 1107.

De confessione (Bdel).

ALCUINUS, abbas, C, 764; CI, 475, 483, 493, 500, 1027.
 AMBROSIIUS (S.), episc., XIV, 1631.
 ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVII, 1019, 1053, 1525; CXXVIII, 21, 29, 51, 64, 186, 187.
 AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXII, 779; XXIV, 1566; XXXV, 108, 225, 226, 512, 1020, 1173, 1218, 1261, 1405, 1464, 1493, 1774, 1814, 1878; XXXVII, 276.
 BEDA, XCII, 475.
 BERNARDUS (S.), Clareauell., CLXXXIV, 717.
 CAROLUS MAGNUS, imp. Aug., XCVIII, 539.
 CASSIANUS, presbyt., L, 60-66, 69, 89, 173.
 CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 236.
 CYPRIANUS (S.), Carth. episc., IV, 90, 262, 273, 271, 314, 549, 550, 551, 558, 653, 792, 799.
 GREGORIUS (S.), Taron. episc., LXXI, 773, 779, 801 et seqq., 1105 et seqq., 1106.
 HERVEUS, Burgidolens. monach., CLXXXI, 297.
 HILARIUS (S.), episc., IX, 508.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXXVII, 516, 540, 673.
 ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXII, 22; LXXXIII, 604.
 ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 447 et seqq., 579.
 LACTANTIUS, VII, 597.
 LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 317, 338, 429, 456, 797; LV, 1005.
 LEO MARSICANUS, card., episc. Ostiens., CLXXXII, 996.
 LEODEGARIUS (S.), Augustod. episc., XCVI, 538, 559, 561, 562, 563.
 LIBERIUS, papa, VIII, 1357.
 MARTINUS (S.), papa, LXXXVII, 163.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 891.
 NAZARIUS, VIII, 589, 590.
 ODILO (S.), abbas Cluniac., CXLII, 1033.
 PATRICIUS (S.), episc., LIII, 801-814.
 PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis, CXX, 87 et seqq., 673.
 PAULINUS (S.), patriarcha Aquileien., XCII, 468.
 PETRUS LOMBARDUS, CXCI, 305, 1207.
 PETRUS COMESTOR, CXCVIII, 1590.
 PETRUS, monach., CXXIII, 607, 608.
 PHILIPPUS DE HARVING, CCIII, 1337, 1519.
 RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CX, 70.
 RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1073.
 RUFINUS, presbyt., XXI, 91, 92.
 RUPERTUS, abbas, Tutiensis, CLVII, 1339; CLII, 196, 1553, 1575.
 SMARAGDUS, abbas CII, 712.
 TERTULLIAN., I, 702; II, 77, 143, 445.
 VALERIANUS (S.), episc., LII, 759.
 VICTOR VITENSIS, LVIII, 244, 245, 262, 263, 265, 373, 579, 580, 391, 429.

De compassionem.

ALGERUS, canon. et scholast. Leodiensis, CLXII, 899.
 AUGUSTINUS (S.), XXXIII, 565; XXXV, 1105, 1699.
 BERNARDUS, abbas Clareauellens., CLXXXIV, 1211.
 CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 40.
 GODEFREDUS, Stabulens. monach., CXIIX, 513.
 GUIGO I, Carthus. maj. Prior gen., CLI, 622.
 GUIGO II, Carth. maj. Prior gen., CLIII, 838.
 HAYMO, Halberstat. episc., CXVIII, 915.
 HINCMARUS, Rhemensis archiepisc., CXXVI, 717.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXXVI, 1053.
 OTHLONUS, presbyt. et monachus, CLXVI, 383.
 PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCI, 1614.

De constantia.

ADAMUS SCOTUS ordinis Pramonst., CXCVIII, 879.
 ALCUINUS, abbas, C, 145.
 AUGUSTINUS (S.), XXXIII, 224, 309.
 BEDA, XCII, 25.
 BERNARDUS, abbas Clareauellens., CLXXXII, 286, 327, 1089; CLXXXV, 1115.

BRUNO (S.), Carth. instit. CLIII, 417.
 GELASIIUS II, papa, CLXIII, 187.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 292, 333, 361, 793.
 GUIBERTUS, abb. Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 41.
 GREGORIUS (S) papa, LXXXIX, 503.
 HELINANDUS, Frigidimontis monach., CCXII, 761.
 HILDEBERTUS, Turon., archiep., CLXXI, 1033.
 HILDEGARDIS, (S) abbatissa, CLXVII, 1177.
 HUGO DE SANCTO VICTORE, CLXXVII, 748.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXVI, 455.
 ISIDORUS (S.), Hispanens. episc., LXXXIII, 1336.
 LACTANTIUS, VI, 697.
 LEO MAGNUS, (S.), papa, LIV, 845.
 LEODEGARIUS, (S.), episc. Augustod., XCVI, 339.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXV, 911.
 PAULUS I, (S.), papa, LXXXIX, 1146.
 PETRUS DAMIANUS, (S.), CXIV, 318.
 PETRUS, Vallis Carnati monach., CCXIII, 607.
 STEPHANUS, Parisiens. episc., CLXXIII, 1114.
 STEPHANUS, Tornacens. episc., CCX, 359.
 THOMAS (S.), Cantuar. archiep., et martyr, CX, 306.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episcop. Pictav., LXXXVIII, 109.
 VICTOR Vitiensis, LVIII, 246.

De contritione.

AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXII, 739; XXIV, 947, 1902, 1903.
 BERNARDUS, (S.), abb., CLXXXII, 819.
 GREGORIUS (S.), MAGNUS, papa, LXXIX, 332, 333, 596.
 ISIDORUS (S.), Hipp. episc., LXXXIII, 637.
 RICHARDUS a S. VICTORE, CXCVI, 1077, 1078.
 RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXVIII, 195, 198, 943.

De fidelitate.

BERNARDUS, abbas Clarnvalliensis, CLXXXII, 380.
 CALIXTUS II, papa, CLXIII, 1213.
 CANUTUS, rex, CLI, 1171.
 GERHOLDUS, præposit. Reichersperg. CXCI, 490.
 HUGO DE SANCTO VICTORE, CLXXVII, 24.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 18, 352, 737, 786; CLXV, 32, 568, 597, 598, 818, 883, 977, 983, 1563; CCXV, 147, 738, 1169.
 IVO (S.), Carnot. episc., CLXII, 513, 533, 386.
 JOANNES, cognom. Saresbertiensis, Carnot. episc., CXCI, 626.
 LANDULFUS junior, sive de Sancto Paulo CLXXIII, 1339.
 LANFRANCUS, Cantuar. archiep., CL, 517, 537.
 LEO MARSICANUS, card., episc., et Petrus Diac., monach., CLXIII, 903.
 PERTULLIANUS, I, 933.
 URBANUS II, papa, CLI, 576, 443.

De pietate.

AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 211; XV, (prima parte), 215, 226.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. episc., CLVIII, 892, 893, 894.
 AUGUSTINUS (S.), XXXII, 697; XXIV, 1763.
 BALDWINUS, Cantuariensis archiepisc., CCIV, 500.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVI, 1068, 1193.
 HIERONYMUS (S.), XXIII, 1042; XXV, 874.
 HILARIUS (S.), episc., IX, 932.
 IVO (S.), episc. Carnotensis, CLXII, 577, 578.
 JOANNES VIII, papa, CXVI, 666.
 PETRUS DAMIANUS (S.), CXIV, 264, 311, 312.
 RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CXI, 872, 873.
 RATHERIUS, Veronensis episc., CXXVI, 537.

De gaudio.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstratensis, CXCVIII, 831.
 ALANUS DE INSULIS, CCX, 138.
 ALCUINUS, abb., C, 44, 957.
 AMEDELUS, Lavasannensis episc., CLXXXVIII, 1331.
 AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 880, 1301.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 638, 721.
 AUGUSTINUS (S.), XXXII, 793, 1189, 1257; XXXIII, 1083; XXXIV, 1306, 1307, 1436, 1502; XXXV, 271, 539, 691, 1083, 1086, 1212, 1640, 1661, 1679, 1761, 1773, 1777,

1796, 1797, 1864, 1870, 1885; XXXVI, 142, 861, 955, 1189; XXXVII, 330.
 BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 515.
 BERNARDUS (S.), abbas Clarnvalliensis, CLXXXIII, 587; CLXXXIV, 261; CLXXXV, 115.
 BRUNO (S.), ord. Carthus. instit., CLIII, 3:7, 338.
 CYPRIANUS (S.), IV, 318, 351, 417, 434, 885.
 EADMERUS, Cantuar. monach., CLIX, 567, 570, 589, 642.
 GREGORIUS MAGNUS, papa, LXXV, 744, 742; LXXIX, 291, 343, 567, 588.
 GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 160.
 HAYMO, Halberstatens. episc., CXVIII, 884, 889.
 HIERONYMUS (S.), XXII, 811; XXVIII, 49.
 HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXI, 676.
 HILDEBRANDUS junior, CLXXXI, 1696, 1697.
 HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 728, 1169, 1210.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 172, 186, 493.
 JOANNES, cognom. Saresbertiensis, Carnot. episc., CXIX, 977.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 397.
 ORDERICUS VITALIS, Auglicena, mon., CLXXXVIII, 686.
 PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis, CXX, 135, 136.
 PETRUS DAMIANUS (S.), CXIV, 858.
 RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CIX, 16.
 RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 417, 1332; CLXVIII, 234, 908; CLIX, 37, 130.
 STEPHANUS de Mureto (S.), ordinis Grandimbat. CCIV, 1115, 1120.
 THOMAS, Cisterciens., CCVI, 673, 860.
 URBANUS II, papa, CLI, 538.
 WIBALDUS, abbas Stabul. et Corbeiensis, CLXXXIX, 1135.

De gratitudine.

ALCUINUS, abb., CI, 469.
 AMBROSIIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 319, 331, 353, 1316, 1636, 1675.
 ANSELMUS (S.), archiepisc., CLVIII, 892.
 AUGUSTINUS (S.), episc., XXVIII, 110, 558, 576, 851, 856, 988; XXV, 571, 498, 562, 583, 1140, 1171, 1172; XXXVI, 439, 908, 950, 1256, 1267; XXXVII, 20, 21; XXXVIII, 231; XXXIX, 624; XLI, 154, 989, 996, 1248.
 BEDA, Venerab., XCI, 509 et seqq., 512.
 BRUNO, Carthusian. institut., CLIII, 20, 293, 435.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 1153; XXVII, 1571.
 HILDEGARDIS (sancta), abbatissa, CXCVII, 293, 297.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 529, 727.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 33.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 243.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXIX, 893.
 MAXIMUS (S.), Taurin. episc., LVII, 456.
 PETRUS DAMIANUS (S.), CXIV, 533.
 REINERUS, monach., CCIV, 143.
 RODULFUS, abb., CLXXIII, 103.
 RUPERTUS, Tuitiens. abb., CLXIX, 171; CLXX, 338.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pictav., LXXXVIII, 117.
 WALAFRIDUS STRABUS, monach., CXIV, 2053.

De humilitate.

ADALGERUS, incertæ sedis episc., CXXXIV, 917.
 ADAMUS PENSENIE, CXI, 644.
 ADAMUS SCOTUS, monach., CXCVIII, 41, 410, 519, 870.
 ALANUS DE INSULIS, CCX, 473, 605, 607.
 ALCUINUS, abb., C, 94, 139, 453; CL, 619, 620.
 ALEXANDER III, CC, 505.
 ALGERUS, scholastic., CLXXX, 910.
 AMBROSIIUS (S.), episcop., XIV, 1237, 1253, 1323, 1329, 1333, 1341, 1353, 1370, 1397, 1398, 1399, 1410, 1463, 1486, 1490, 1777, 1817; XV (prima parte), 120, 127, 139, 253, 280, 600, 884, 1394.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 570, 610, 680; CLIX, 112.
 AUGUSTINUS (S.), XXXII, 674, 701, 826, 1379; XXXIII, 442, 485, 612, 983, 1029; XXXIV, 1604, 1606, 1690, 1787, 1794, 2138; XXXV, 143, 159, 267, 270, 314, 320, 427, 428, 446, 947, 968, 993, 1042, 1119, 1123, 1142, 1163, 1184, 1186, 1203, 1204, 1205, 1229, 1233, 1251, 1280, 1336, 1427, 1429, 1430, 1454, 1462, 1474, 1475,

1493, 1505, 1511, 1550, 1555, 1566, 1589, 1597, 1669, 1670, 1671, 1705, 1719, 1713, 1714, 1715, 1727, 1735, 1751, 1752; XXXVI, 807, 108, 112, 115, 142, 191, 341, 354, 383, 387, 586, 671, 684, 685, 687, 778, 780, 782, 876, 895, 981, 1036, 1278, 1287, 1295, 1322, 1396, 1505, 1535, 1538, 1560, 1561; XXXVII, 82, 185, 516, 415 *et seqq.*, 427; XXXVIII, 421, XXXIX, 887, 937; XLI, 161, 257.
 BEDA, Venerab., XCIV, 759.
 BENEDICTUS (S.), monach., LXVI, 571, 576.
 BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 449, 517, 648, 649, 692, 833 *et seqq.*, 870.
 BERNARDUS (S.), Clarnvall. abb., CLXXXII, 445, 576, 599, 600, 816, 828, 941 *et seqq.*, 955; CLXXXIII, 669, 959, 987; CLXXXIV, 575, 667, 693, 793, 1260.
 BRUNO (S.), ordinis Carthus instit., CLII, 799, 912, 1506.
 BRUNO (S.), Signiens. episc., CLXIV, 809, 1111; CLXV, 915 *et seqq.*, 919, 912.
 CASSIANUS, XLIX, 87, 88, 169, 190, 900, 1004, 1111.
 CHRODEGANGUS (S.), episcop., LXXXIX, 1059.
 DONATUS (S.), episcop., LXXXVII, 285, 287.
 EADMERUS, Cantuar. monach., CLIX, 665, 666, 667, 668.
 ELIAS DE COXIDA, abb., CIX, 995.
 ERNOLDUS, abb., CLXXXIX, 1598, 1606.
 EUCHERIUS (S.), Lugdun. episc., 1209 *et seqq.*, 1212.
 EUGYPIUS, episc., LXII, 850.
 FULGENTIUS, Ruspens. episc., LXV, 521, 539, 530.
 GERHOFUS, præposit., CXCIII, 634; CXCIV, 1304.
 GRATIANUS, CLXXXVII, 441, 450.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 253, 447, 596, 630, 742; LXXVI, 202, 230; LXXVII, 54, 1031; LXXIX, 59, 66, 81, 86, 96, 140, 186, 194, 267, 296, 297, 360, 398, 440, 452, 455, 485, 569, 579, 618, 655.
 GUIBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 63, 115, 168, 215, 338, 540, 546, 590, 591, 592.
 GUIGO I, Carthus. maj., Prior gen. quintus, CLIII, 793.
 GUILLELMUS, archiepisc., CCI, 441.
 HAYMO, Halberstatens. episc., CXXVIII, 901, 905.
 HENRICUS DE CASTRO MARSIACO, cardin., CCIV, 217.
 HERVÆUS, Burgid. monach., CLXXXI, 1035, 1036.
 HIERONYMUS (S.), XXII, 553, 414, 492; XXIII, 551, 557; XXV, 220, 534, 565; XXVI, 418, 511, 1151, 1538; XXVIII, 24, 145, 492, 493.
 HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 149, 171, 295, 431, 516, 517, 539, 641, 669, 900, 902.
 HILDEGARDIS (sancta), abbatissa., CXC VII, 174, 191, 502, 979.
 HINCMARUS, Remensis archiep., CXXVI, 34.
 HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1240.
 HUGO, episc. Lincolnensis in Anglia, CLIII, 917, 1001.
 HUGO DE SANCTO VICTORE, LXXV, 700, 713; CLXXVI, 887, 997, 1002; CLXXVII, 505, 548, 801, 639, 707, 758, 846.
 INNOCENTIUS III, pap., CCXV, 638, 669, 1397.
 ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 704, 849, 864, 1155, 1181, 1201.
 IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 792; CLXII, 586.
 JOANNES, Cantuar. episc., CXCIX, 526, 985.
 JULIANUS POMERIUS, LIX, 478.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 258, 259, 344; LV, 161 *et seqq.*, 181.
 MANEGALDUS, CLVI, 163.
 MARTINUS (S.), presbyt., CCVIII, 544.
 MARTINUS (S.), Dumiensis episc., LXXI, 39, 42.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 889, 893, 894.
 NOVATUS, Catholicus, XVIII, 67, 68, 69, 70.
 ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 123, 160, 431, 533.
 OTHLONUS, presb. monach. Ratib., CXLVI, 269.
 PAULINUS (S.), Nolanus episc., LXI, 53, 54, 74.
 PAULINUS (S.), Aquileiens. patriarch., XCIX, 212, 228, 412.
 PETRUS Blesensis archidiacon., CCVII, 18, 114, 291, 844.
 PETRUS CANTOR, CCV, 43, 53, 61, 181.
 PETRUS COMESTOR, CXC VIII, 1591.
 PETRUS DAMIANUS (S.), card., CXLIV, 537, 535; CXLV, 235.
 PETRUS, Clarnvallens. abb., CCI, 1399.
 PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXCI, 236.
 PLACIDUS, ignotæ sedis episc., CLXIII, 638, 639.
 RABANUS MAURUS, CVIII, 1212; CIX, 85, 850; CXI, 742; CXII, 959.

RATHERIUS, Veron. episc., CXXIV, 167.
 RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 463, 1330, 1346.
 REMIGIUS, Antiesiodorens. monach., CXXII, 73.
 ROBERTUS PULLUS, cardin., CLXXXVI, 1107.
 * RUFINUS, incertæ sedis episc., CL, 1637.
 RUPERTUS, abbas Tulliensis, LXVII, 541, 580, 1135, 1254; CLXIX, 1228; CLXX, 622, 628.
 SIGEBERTUS, Gemblacensis, CLX, 767.
 SMARAGDUS, abb., CII, 607, 608, 805 *et seqq.*, 829, 956, 957.
 STRPHANUS DE MURETO, monach., CCIV, 1019, 1117, 1149.
 SYMPHOSIUS AMALARIUS, chorepisc., CV.
 TALIO, Casaraugust., LXXX, 827, 847, 885, 886.
 THOMAS, Cisterciens., CCVI, 28, 700.
 VALERIANUS (S.), episc., LII, 735, 736, 757, 758.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episcop., LXXXVIII, 115.
 VICTOR, Capuan. episc., LXVIII, 207.
 ZACHARIAS, Chrysopolit., CLXXXVI, 280.
 WERNERUS, abbas Sancti Blasii, CLVII, 1167, 1169.
 WIBALDUS, abb., CLXXIX, 1290.

De modestia.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 351.
 ALCUINUS, abb., CI, 945.
 AMBROSIIUS (S.), episc., XV (prima parte), 44, 45, 46, 88.
 AUGUSTINUS (S.), episc., XXXII, 711, 975.
 AUSONIUS, XIX, 826.
 BERNARDUS (S.), abb., CLXXXII, 828; CLXXXIV, 1196.
 CYPRIANUS (S.), episc., IV, 1110, 1111, 1112.
 HENRICUS DE CASTRO MARSIACO, CCIV, 247.
 HIERONYMUS (S.), presb., XXXVIII, 421.
 HILDEBERTUS, archiep., CLXXII, 1034.
 INNOCENTIUS III, pap., CCXIV, 454.
 ISIDORUS (S.), Hispal. episc., CLXXXIII, 704.
 ROBERTUS DE ARBRISSEL., CLXII, 1079.
 TERTULLIANUS, presbyt., I, 511, 935, 1208, 1315, 1316; II, 891, 911, 915.

De mortificatione.

AMBROSIIUS (S.), episc., XV, (1 part.), 350.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 264.
 AUGUSTINUS (S.), episc., XXXIII, 519, 532, 594, 595; XXXIV, 26, 28, 1804; XXXV, 1628; XXXVI, 855, 924; XXXVII, 370; XXXVIII, 529; XLI, 849.
 BERNARDUS (S.), Clarnvall. abbas, CLXXXV, 478.
 CASSIANUS, XLIX, 194.
 COLUMBANUS (S.), abbas et confessor., LXXX, 215, 233, 254, 235.
 DRUTHMARUS, Corbeiens. monach., CVI, 1352.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXXIX, 85, 850.
 GUIBERTUS, abb. Sanctæ Mariæ de Novigento, CLVI, 95, 535.
 HAYMO, Halberstat. episc., CXXVII, 759.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXVIII, 458.
 HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 588, 941.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 171, 172, 173, 175, 180, 185, 295, 379, 584, 387, 403, 411, 416, *seqq.*, 436, 441, 454; LV, 627.
 MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 459, 460, 461.
 PETRUS DAMIANUS (S.) cardin., CXLIV, 427.
 PRUDENTIUS, LIX, 841, *seqq.*, 875.
 RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 476, 435, 505.
 RUPERTUS, abb., Tulliensis, CLVIII, 906, 998, 1102.
 SMARAGDUS, abbas, CII, 675, 674.

De pace.

ADAMUS SCOTUS, CXC VIII, 821.
 ALANUS DE INSULIS, CIX, 153.
 ALBERICUS Aquensis, CLXVI, 575.
 ALCUINUS, abb., CI, 1249.
 ALEXANDER III, papa, CC, 49, 51, 55, 57, 272, 657, 1245.
 ALGERUS, scholasticus Leodiensis, CLXXX, 873, 925, 924.
 AMBROSIIUS (S.), XIV, 393, 840, 978, 1357, 1509, 1510, 1652.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 602.
 AUGUSTINUS (S.), XXXIII, 808, 1020, 1046; XXXIV, 1223, 1516, 1665, 1901, 1902, 2065, 2142; XXXV, 519, 562, 1075, 1076, 1653, 1656, 1668, 1688, 1922, 1930; XXXVI, 121, 123, 170, 042, 1302, 1586; XXXVII, 66.

261, 262, 550, 560; XXXVIII, 84, 108, 440, 444, 516, 547, 656 *seqq.*, 690, 730; XXXIX, 166; XL, 85, 508, 604.
 BEDA Venerabilis, XCII, 25; XCV, 82.
 BENEDICTUS (S.), abb. CIII, 459, 442, 688.
 BERNARDUS (S.), abb. Clarmvall., CLXXXII, 129, 285, 916, 1106; CLXXXIII, 725, 740.
 BRUNO (S.), Signiens. episc., CLXIV, 121, 226; CLXV, 922, 923, 924, 925, 926.
 CASSIODORUS, Senator, LXIX, 918, 919.
 COELESTINUS III, papa, CCVI, 1178.
 CONSTANTINUS MAGNUS, VIII, 57, 75.
 CYPRIANUS (S.), IV, 249 *seqq.*, 295, 305, 554, 548, 412, 464, 477, 482, 518, 641, 647.
 DROGO, cardin. Ostiensis, episc., CLXVI, 1538.
 DRUTHMARS, Christian, monach., CVI, 1851.
 ELIGIUS, Nov. episc., LXXXVII, 595, 597.
 EUGENIUS (S.), Tolosan. episc., LXXXVII, 590, 590, 597.
 EUGENIUS III, papa, CLXX, 1124.
 FULBERTUS (S.), Carnot. episc., CXLI, 355.
 GERHOLDUS, præposit., CXCLII, 1501.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 458, 758, LXVII, 532, 1262, 1316, 1317; LXXIX, 59, 215, 258, 536, 545, 616, 654.
 GLIBERTUS, abb., CLVI, 165, 1096.
 GUIGO I, Carthusian. prior, CLIII, 601.
 HAYMO, episc., CVI, 74, 506.
 HERBERTUS de Boseham, sancti Thomæ clericus 2 secretis, CXC, 1239, 1251, 1255, 1520.
 HERVEUS, Burgidolensis monach., CLXXXI, 451, 771, 1128.
 HIERONYMUS (S.), XXII, 1080; XXIII, 57; XXV, 580; XXVII, 1201; XXVIII, 54, 252, 524.
 HILARIUS (S.), episc., IX, 935, 958.
 HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 518, 1023.
 HINCMAHUS, Remens. archiep., CXXVI, 454.
 HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 565, 580, 722, 1240.
 HUGO DE SANCTO VICTORE, CLXXVI, 1159; CLXXVII, 457, 620, 767.
 INNOCENTIUS I, papa, XX, 510 *seqq.*, 545.
 INNOCENTIUS II, papa, CLXXXIX, 288.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 426, 1228; CCXVI, 469, 774; CCXVII, 810, 909.
 ISIDORUS (S.), Hispal., episc., LXXXIII, 55, 854, 1218, 1299.
 ISIDORUS Mercator, CXXX, 141.
 IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 814; CLXII, 62, 278, 442, 445.
 JOANNES SCOTUS, CXXII, 1161, 1165-1167.
 JOANNES BELETHUS, CCII, 51.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 215, 216, 287, 465.
 LEO IX (S.), papa, CXLIII, 777.
 LUCIUS III, papa, CCI, 1091.
 PASCHALIS II, papa, CLXIII, 78, 505, 556, 580.
 PASCHASIUS RADBERTUS, abb., CXX, 225, 224.
 PETRUS, Blesens., CCVII, 408.
 PETRUS CANTOR, CCVI, 293-297.
 PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiepisc., XLII, 679.
 PETRUS LOMBARDUS, Magister sententiarum, CXCI, 1145; CXCLII, 126, 285.
 RABANUS MAURUS, archiepisc., CVIII, 911; CIX, 1197, 1246; CXII, 1016, 1256.
 REMIGIUS, Antissiod. monach., CXXXI, 97.
 RUFINUS, episc., CL, 1591 *seqq.*, 1657.
 RUPERTUS, Tulliens. abb., CLXVII, 559, 1314; CLXVIII, 794, 1500; CLXIX, 186; CLXX, 45.
 SMARAGDUS, abb., CII, 609, 710, 764, 957.
 STEPHANUS (S.), abb., Cisterciens., CLXVI, 1432.
 STEPHANUS DE MURETO, CCIV, 1154.
 STEPHANUS, Tornac. episc., CCXI, 516.
 SUGERIUS, abb. Sancti Dionysii, CLXXXVI, 1398.
 SYMPHOSIUS AMALARIUS, CV, 1329, 1350.
 TAI0, Casaraugustanus episc., LXXX, 882, 883.
 TERTULLIANUS, I, 621; II, 56, 155, 891.
 THOMAS (S.), Cantuar. archiepisc., CXC, 298, 503.
 URBANUS III, papa, CCII, 1416.
 VALERIANUS (S.), episc., XLII, 728 *seqq.*, 751.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episcopus Pictaviens., LXXXVIII, 199.
 WIBALDUS, abb. Stabulens. et Corbeiens., CLXXXIX, 1542, 1577, 1578, 1452.

De patientia.

ADALGERUS, incertæ sedis episc., CXXXIV, 932.
 ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 255

ALANUS DE INSULIS, CCX, 140.
 ALCUINUS, abb., C, 545, 546; CI, 152, 550.
 ALEXANDER III, papa, CC, 427.
 AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 1520, 1419; XV (prima parte), 600, 1050, 1515, 1519.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 597, 681, 1121, 1135; CLIX, 91.
 AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXIII, 550, 549, 552, 653, 656, 668; XXXIV, 299, 1259, 1260, 1703, 1955; XXXV, 298, 757, 758, 1276, 1529, 1577; XXXVI, 51, 297, 298, 467, 825, 860, 1253, 1287, 1463; XXXVII, 21, 225, 545, 568, 611 *seqq.*, 662; XLI, 183.
 BEDA, XCII, 281.
 BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 650, 651, 687.
 BERNARDUS (S.), abb. Clarmvall., CLXXXII, 129, 156, 561; CLXXXIII, 959; CLXXXIV, 575, 1261; CLXXV, 509, 674, 801, 1105, 1161.
 BRUNO (S.), ordinis Carthus. institutor, CLIII, 515, 299, 354, 467.
 BRUNO (S.), Signiens. episc., CLXIV, 206, 917; CLXV, 926, 927, 928, 929.
 CASSIANUS, presbyter, XLIX, 201, 556, 1114 *seqq.*, 1128.
 CYPRIANUS (S.), episc., IV, 208, 512, 580, 621 *seqq.*, 675, 999.
 EUGYPPHIUS, abb., LXII, 1081.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 60; LXXIX, 525, 576.
 GUIGO I, Carth. maj. prior generalis quintus, CLIII, 621.
 HAYMO, Halberstat. episc., CXVIII, 907 *seqq.*, 911, 944.
 HERBERTUS DE BOSEHAM, Sancti Thomæ cleric. a secretis, CXC, 1276.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 695, 696; XXIV, 1065, 1066, 1090; XXV, 655; XXVIII, 580.
 HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXXI, 550, 1054.
 HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1259, 1240.
 HUGO (S.), episc. Lincolniens., CLIII, 970.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 897.
 INNOCENTIUS I (S.), pap., XX, 513.
 INNOCENTIUS III, papa, CXX, 145.
 ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 51, 852, 1136, 1180, 1247.
 ISIDORUS Mercator, CXXX, 180, 690.
 IVO (S.), Carnotens. episc., CLXII, 574.
 LACTANTIUS, VI, 625, 691, 700, 701, 702.
 LANFRANCUS, Cantuar. archiep., CL, 522.
 LEO MAGNUS (S.), pap., LIV, 518, 456, 1154.
 LEO IX (S.), papa, CXLIII, 481.
 LEODEGARIUS (S.), episc. August., XCVI, 561, 575, 576.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 901.
 ODO (S.), abb. Cluniac., CXXXIII, 49, 57, 68, 121, 674.
 OTHLOMUS, presbyt. et monach. Ratib., CXLVI, 263.
 PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, 247.
 PETRUS CHRYSOLOGUS, LII, 506.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 217, 475.
 PETRUS, Clarmvall. abbas octavus, CCI, 1402.
 RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CXI, 755, 1490.
 REMIGIUS, Antissiodorensis monach., CXXXI, 179.
 RICHARDUS a S. Victore, CXCVI, 18, 19, 25, 24, 1109.
 RUPERTUS, abbas Tulliens., CLXVII, 514; CLXVIII, 1102, 1594.
 SMARAGDUS, abbas, CII, 606, 607, 947.
 STEPHANUS DE MURETO, (S.) ordinis Grandimont., CCIV, 1075, 1100.
 TAI0, Casaraug. episc., LXXX, 883, 884.
 TERTULLIANUS, presb., I, 595, 1169, 1251 *et seqq.*, 1275.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episcopus Pictav., CLXXXVIII, 151, 157.
 ZENO (S.), XI, 511 *et seqq.*, 518.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuld. monach., CXIII, 656.
 WIBALDUS, abb. Stabulens. et Corb., CLXXXIX, 1555.

De perseverantia.

ADAMUS SCOTUS, ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 259.
 ALANUS DE INSULIS, CCX, 145.
 ALCUINUS, abb., C, 226, 504; CI, 545, 632.
 ALEXANDER III, papa, CC, 80, 96, 109.
 AMBROSIUS (S.), episc., XIV, 1513, 1487.
 ANACLETUS antipapa, CLXXXIX, 696.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 529, 553, 402, 881, 895.
 AUGUSTINUS (S.), Hipp. episc., XXXIII, 956; XXXIV, 175; XXXV, 66, 561, 665, 1809; XXXVI, 221; XXXVII,

21: XXXVIII, 328, 742; XLI, 921 *seqq.*, 1003, 1021, 1024, 1026, 1027.
 BERNARDUS (S.), abb. Clarnvalliēns. CLXXXII, 139, 327, 358, 644; CLXXXIV, 641, 1235.
 CASSIANUS, presbyt., XLIX, 676.
 CYPRIANUS (S.), episc., IV, 651.
 EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1159.
 EUGYPIUS, abb., LXII, 1003.
 GRATIANUS, CLXXVII, 1727.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXIX, 460, 586.
 HAYMO, episc. Halberstat., CXVI, 135; CXVIII, 932.
 HERBERTUS DE BOSEHAM, cleric. sancti Thomae a secretis, CXC, 1322.
 HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CXXVII, 225, 1026.
 HILDEGARDIS (S.), abbatisa, CXCII, 153, 176, 351.
 HONORIUS, Augustodunens. monach., CLXXII, 1241.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVII, 887.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 813, 984; CCXVII, 100; CCXVII, 759.
 ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 53.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 1201.
 OTHLONUS, presb. monach. Ratisbonens., CLVI, 291.
 PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiepisc., LII, 309.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardinal., CXIV, 845.
 PETRUS Blesens., Bathoniens. archidiaconus, CCVII, 114, 166.
 PETRUS Pictaviens., Paris. Academiae cancellarius, CCXI, 1150.
 PROSPER (S.), Aquitan. episc., LI, 162, 676.
 RABANUS MAURUS, archiepisc. Moguntin., CVIII, 1112.
 REMIGIUS, Antissiodorensis monach., CXXXI, 335.
 RICHARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 1546.
 STEPHANUS, episcopus Parisiensis, CLXXII, 1414.
 STEPHANUS DE MURETO (S.), ordinis Grandimontensis, CCIV, 1017, 1162.

De pudicitia.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 55.
 AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 252, 272, 456, 870, 1244, 1550, 1771; XV, (prima parte), 210, 250, 352, 357, 487, 1507.
 ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 870.
 AUGUSTINUS (S.), XXXII, 1228; XXXIII, 1016; XXV, 1000, 1001; XXXVII, 495, 496, 514, 515, 545; XXXVIII, 51, 475; XLI, 404, 415, 416, 724, 742, 745, 756, 762, 765, 799.
 BERNARDUS (S.), abb. Clarnvall., CLXXXIV, 562; CLXXXV, 1551, 1577.
 CONSTANTINUS MAGNUS, imperat., VIII, 24.
 CYPRIANUS (S.), episc., IV, 175, 820 *seqq.*
 GUIBERTUS, abt. Sanctae Mariae de Novigento, CLVI, 415.
 HIERONYMUS (S.), XXII, 400, 401, 506, 535, 538, 750, 1011, 1047, 1109, 1110, 1115, 1122; XXIII, 51, 94, 275, 281, 549, 541; XXVIII, 185, 582.
 HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CLXXI, 1039, 1041.
 ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., CLXXXIII, 51.
 IVO (S.), episc. Carnotens., CLXI, 1247, 1248, 1250; CLXII, 159.
 JULIANUS POMERIUS, LIX, 483.
 LACTANTIUS FIRMICUS, VI, 719.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 325.
 PETRUS DAMIANUS (S.), CXIV, 545.
 REMIGIUS, Antissiodorens. monach., CXXI, 65.
 RUPERTUS, Tutiens. abb., CLXVI, 445.
 TERTULLIANUS, presbyt., I, 518, 535, 1228, 1244, 1516, 1526, 1552; II, 541, 905, 911, 930, 981, 1316.
 VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pictav., LXXXIII, 157, 214.
 ZENO (S.), episc., XI, 268, 269, 301.

De suavitale.

AUGUSTINUS (S.), XXXII, 1190; XXIV, 1563; XXXVI, 831, 920.
 BERNARDUS (S.), abb. Clarnvallens., CLXXXIII, 847; CLXXXIII, 725.
 GUIGO II, Carthus. maioris prior generalis, CLIII, 806.
 HILDEBRANDUS JUNIOR, CLXXI, 1696.
 HUGO (S.), episc. Lincolnens. in Anglia, CLIII, 1029.
 THOMAS Cisterciensis, CCVI, 602.

De taciturnitate.

BENEDICTUS (S.), Anianens. abb., CIII, 652, 653, 831, 851.
 HUMBERTUS, cardinal., CXLIH, 1170, 1177.

INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 1143.
 ODO (S.), abb., CXXXIII, 66, 67.
 PETRUS CANTOR, CCV, 191.
 PETRUS DE HONESTIS, CLXIII, 720.
 PONTIUS, abb., CLXIII, 1477.
 RABANUS MAURUS, arch., CIX, 885; CX, 574.
 RUPERTUS, abb., CLXVIII, 524.
 SMARAGDUS, abb., CII, 801.

De vigilantia.

BERNARDUS (S.), abb. Clarnvallens., CLXXXIV, 1280.
 HILARIUS (S.), episc., IX, 1058.
 HILDEBERTUS, Turonens. archiepisc., CLXII, 746.
 IVO (S.), Carnot. episc., CLXII, 554.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXIV, 49, 521.

De zelo.

ALCUINUS, abbas, C, 411.
 ALEXANDER III, pap., CC, 109, 111, 321.
 AMBROSIIUS (S.), episc., XV (prima parte), 146.
 ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXVII, 1055.
 AUGUSTINUS (S.), XXXIV, 1471, 1472; XXXV, 1128, 1503; XXXVII, 140, 141; XXXVIII, 677; XXXIX, 158, 142, 147.
 BEDA, XCI, 665.
 BENEDICTUS, monach. Occidentium caput et sospitator, LXVI, 927, 928.
 BERNARDUS (S.), Clarnvall. abb., CLXXXII, 108, 129, 358, 365, 444, 476, 549, 778; CLXXXV, 241.
 CASSIODORUS, senator, LXXIX, 1081.
 CHRODEGANGUS (S.), Metensis episc., CLXXXIX, 1075.
 COELESTINUS III, papa, CCVI, 1115.
 CYPRIANUS (S.), episcop., IV, 280, 568, 641, 645.
 EUGENIUS (S.), episc. Toletanus, LXXXVII, 397.
 EUGENIUS III, pap., CLXXX, 1299, 1420.
 GERHOLDUS, praeposit., CXIII, 654.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 54, 776, 975, 1019; LXXIX, 599.
 HERICUS, Antissiodorens. monach., CXXIV, 1146.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 895; XXV, 1225; XXXVIII, 381.
 HILDEBERTUS, Turon. archiepisc., CLXXI, 914.
 HILDEGARDIS (sancta), abbatisa, CXCII, 958.
 INNOCENTIUS III, papa, CCXV, 874.
 ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 70.
 JOANNES GUALBERTUS (S.), abb. Vallumbrosae congreg. primus institutor, XLVI, 805.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 316, 975.
 ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 418.
 PETRUS DAMIANUS (S.), CXIV, 570.
 PETRUS LOMBARDUS, CXI, 753.
 RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CXI, 125; CXII, 1088.
 RUPERTUS, CXLVII, 1514; CXLVIII, 250, 755, 954.
 SEDULIUS SCOTUS, CII, 514.
 SMARAGDUS, abbas, CII, 658, 659, 929, 957, 958.
 SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metensis chorepiscopus, CV, 867.
 THOMAS (S.), Cantuariens. archiepisc., CXC, 296.
 THOMAS Cisterciensis, CCVI, 1115.
 WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach., CXIV, 1035, 1044.
 WIBALDUS, Stabulens. abb., CLXXXIX, 1165, 1334.
 WILHELMUS (S.), abb., CLIX, 599.

De indulgentia.

ALCUINUS, abb., CI, 618.
 ALGERUS, Scholastic., CLXXY, 860.
 AUGUSTINUS (S.), episc., XXXV, 592, 1501, 1877; XXXVI, 141, 245; XXXVII, 225.
 CYPRIANUS (S.), episc., IV, 198, 267, 302, 310, 554, 561.
 HAYMO, episcop., CXVIII, 912.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 506, 654, 67, 1050; XXIII, 264, 329.
 ISIDORUS (S.), Hispal. episc., LXXXIII, 607, 620.
 LACTANTIUS FIRMICUS, VII, 535.
 THOMAS Cisterc., CXC, 296.

De innocentia.

AIMOINUS, monach. Floriacens., CXXXIX, 776.
 AMBROSIIUS (S.), XIV, 521, 649, 789, 959, 1008, 1094; XV (prima parte), 97, 154, 165, 1183.

AUGUSTINUS. XXV, 102, 392, 603, 1008, 1064, 1246, 1517; XXXVI, 1580, 1581; XLI, 1515.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXIX, 327.
HENRICUS (S.), imperator, CXL, 120.
HIERONYMUS (S.), XII, 963.
HILARIUS (S.), episc., IX, 935.
HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 1022.
HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 606.
ISIDORUS (S.), Hispanens. episc., LXXXIII, 1141.
LACTANTIUS, VI, 635.
PETRUS BLESENSIS, Bethoniens. archidisc., CCVII, 143.
PETRUS LOMBARDUS, Magist. sentent., CXCH, 283.
RUPERTUS, abbas Tulliensis, CLXVII, 1087; CLXVIII, 933, 1037.
SMARAGDUS, abbas, CII, 633, 632.
VENANTIUS FORTUNATUS, Pictaviensis episc., LXXVII, 167, 237.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monachus, CXII, 391.

De jejuniis.

ADSO, Dervensis monach., CXXXVII, 604.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 176.
ALCUINUS, abb., C, 165, 353, 456; CI, 24, 151, 153, 156, 406, 471, 473, 474, 511, 513, 609.
ANASTASIUS, abbas Romanus, XXVII, 1177.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiepisc., CLVIII, 660; CLIX, 89, 90.
ANSELMUS, episc. Havel., CLXXXVIII, 1101, 1108.
ARIALDUS, diac., CXLIII, 1445.
ATTO, Vercellensis episc., CXXXIV, 40, 44, 45.
BEDA Venerabil., XCII, 15, 16, 424; XCIII, 443; XCIV, 572.
BENEDICTUS (S.), abb., CIII, 508.
BERNARDUS (S.), Clarevall. abb., CLXXXIII, 175, 176, 501, 745.
BERNO, abbas Augiæ divitis, CXLII, 1073, 1087 et seqq., 1098.
BONIFACIUS (S.), Mogunt. arch., LXXXIX, 887.
BURCHARDUS, Wormatiensis episc., CXL, 885 et seqq., 890.
CAROLUS, cogn. Magnus, imperator, XCVIII, 538.
CASSIODORUS, senator, LXIX, 837.
EGBERTUS (S.), archiepisc. Eborac., LXXXIX, 419 et seqq.
ELIGIUS (S.), episcop., LXXXVII, 484, 485, 611, 612 et seqq., 626.
ERNALDUS, abb., CLXXXIX, 1633.
EUGYPIUS, abbas, LXII, 857, 1012, 1035.
GERHONUS, præposit., CXCH, 1384.
GRATIANUS, CLXXXVII, 56, 1721.
GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 268; LXXIX, 514, 516, 521.
GREGORIUS VIII, papa, CCII, 1539.
GUBERTUS, abbas Sanctæ Mariæ de Novig., CLVI, 839.
GUIGO I, Carthus. majoris prior. gen. quintus, CLIII, 733.
GUILLELMUS, archiepisc., CCI, 322.
GUNTHERUS, monach., CCXII, 207-210.
HAYMO, episcop., CXVII, 202; CXVIII, 928, 932, 951.
HALITGARIUS, episc., CV, 653, 677, 710, 717 et seqq., 730.
HERMANNUS, Christian., CLXX, 818.
HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 412, 448-470, 569, 579, 741.
HILDEFONSUS, episc., XCVI, 116, 117, 120, 160, 170.
HINCMARUS, archiepisc., CXCVI, 454.
HONORIUS, Augustod. mon., (LXXII, 654, 684, 758.
HUGO V. abb. Cluniac., CCIX, 888.
HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 461, 890; CLXXVII, 451, 533.
INNOCENTIUS III, CCXV, 442; CCXVI, 1141.
ISIDORUS (S.), Hispanens. episc., LXXXII, 258; LXXXIII, 653, 771, 848, 881.
ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 176, 547, 572, 580, 591, 599, 474, 489, 554, 754, 892, 1111.
IVO (S.), Carnotens. episc., CLXI, 190, 265, 541, 788; CLXII, 579, 581.
JOANNES, archiep. Rotomag., CXLVII, 269.
JOANNES BELETHUS, theolog., CCII, 20, 25, 90, 137.
LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 171-175, 180, 183, 293, 378, 381, 387, 403, 411, 416, 417 et seqq., 422, 457, 461, 451; LV, 637.
MARCULFUS, monachus, LXXXVII, 1127.
MARTINUS, presbyt., CCVIII, 215, 662; CCIX, 17, 151.

MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 439, 460, 461.
ODO (S.), abbas Cluniacens., CXXXIII, 103, 763, 949.
PASCHALIS II, papa, CLXII, 561.
PASCHASIUS RADBERTUS, abb., CXX, 130, 151, 158, 157, 575.
PAULINUS (S.), Aquileiens. patriar., XCIX, 242, 247, 627, 628.
PETRUS CANTOR, CCV, 527.
PETRUS COMESTOR, CXXXIII, 1536, 1749, 1752.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXLIV, 964, 965; CXLV, 320, 350, 510, 585.
PETRUS, Blebens. arch., CCVII, 1154.
PETRUS DE HONESTIS, clericus Ravennat., CLXIII, 722, 725.
PONTIUS, abb., CLXIII, 1477.
PRUDENTIUS, Aurel., LIX, 841 et seqq., 875.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CIX, 21, 792; CXI, 157, 341; CXII, 820, 1306, 1514, 1515.
RADULPHUS Ardens, CLV, 1778, 1782.
RATHERIUS, Veronensis episc., CXXXVI, 692, 693.
RATRAMNUS, orb. monach., CXXI, 507, 512, 518.
REGINO, Prumiensis abbas, CXXXII, 224, 245, 247, 248, 371, 372, 457.
REMIGIUS, Curienensis episc., CII, 1105.
REMIGIUS, Antiss., monach., CXXXI, 73.
ROBERTUS PULLUS, cardin., CLXXXVI, 914.
RODULPHUS, Bituricens. episc., CXIX, 718, 719.
RUPERTUS, abb. Tulliens., CLXVII, 1215; CLXX, 97, 299, 626, 628.
SMARAGDUS, abb., CII, 611, 612.
STEPHANUS DE MURETO, CCIV, 1158.
STEPHANUS (S.), abb., CLXVI, 1395.
SYMPHOSIUS AMALARIUS, Metens. chorepisc., CV, 879.
TAIO, Carnarug. episc., LXXX, 861, 862.
THEODORUS, archiep. Cantuar., XCIX, 935 et seqq., 910.
THEODULPHUS, Aurelian. episc., CV, 203, 204, 205, 561.
UDALRICUS, Cluniac. monach., CXLIX, 673, 675, 690, 696.
VICTOR, episc. Capuanus, LXVIII, 271.
WALAFRIDUS STRABUS, CXIII, 538.
ZACHARIAS, episc., CLXXXVI, 142.

De paritate.

AMBROSIUS (S.), Mediol. episc., XV (1^a parte), 600.
AUGUSTINUS (S.), XXXVI, 1145.
EUGYPIUS, abbas, LXII, 565, 856.
HILDEBERTUS, Turonens. archiep., CLXXI, 1010.
OTHLONUS, presbyt. et monach. Maillebon., CXLVI, 281.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLV, 317.

De penitentia.

ABELARDUS PETRUS, abbas Rugensis, CLXXVIII, 661, 663, 665, 668.
ADAMUS SCOTUS, abb. CXCVIII, 764.
AIMONUS, monach. Floriacens., CXXXIX, 768.
ALANUS DE INSULIS, CCX, 175.
ALCUINUS, abbas, CI, 624, 1183, 1191, 1227.
ALBERTUS, Aquisgranensis, CLXVI, 571.
ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1386, 1401, 1405, 1408, 1414.
ALEXANDER III, papa, CC, 691.
ALGERUS, canonicus et scholasticus Leodiensis, CLXXX, 911, 912, 913, 914, 917.
AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc., XIV, 349, 355, 889, 1009, 1011, 1014, 1033-1035, 1050, 1208, 1266, 1758, 1760; XV (prima part.), 312, 376, 577 et seqq., 581, 469, 469, 173, 477, 481, 493, 495, 500, 503, 506, 508, 509, 515, 517 et seqq., 521, 1042, 1044, 1116, 1162, 1229, 1230.
ANASTASIUS, abbas Romanus, CXXXVIII, 109.
ANSELMUS (S.), Cantuar. archiep., CLVIII, 679, 757, 758, 766, 872, 971.
ANSELMUS (S.), Lucensis episc., CXLIX, 525, 526 et seqq., 530.
ATTO, Vercellensis episc., CXXXIV, 45, 46.
AUGUSTINUS, (S.) XXXIII, 541, 542, 547, 650, 653, 1088; XXXIV, 128, 775, 879, 1266; XXXV, 80, 81, 284, 314, 357, 556, 689, 1301, 1786, 1933, 1963; XXXVI, 126, 151, 155, 156, 262, 408, 448, 471, 1111, 1152, 1183, 1358, 1359, 1355 et seqq., 1359, 1710, 1771; XXXVII, 18, 205, 220, 251, 262, 263, 271, 421, 505, 636, 690; XXXVIII, 444, 759; XXXIX, 32, 109, 110, 442; XLI, 515, 382, 1422, 1427, 1428.

BEDA, XCI, 669; XCHI, 379, 434; XCIV, 534, 538, 539, 516.
 BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 458, 524, 566, 645, 646, 647, 694.
 BERNARDUS (S.), abbas Clarea Vall., CLXXXII, 168, 180, 644; CLXXXIII, 696; CLXXXV, 434, 993, 1043.
 BRUNO (S.), Signiensis episc., CLXIV, 177, 361.
 BRUNO (S.), ordin. Carthus. institutor, CLIII, 250.
 BURCHARDUS, Wormatiensis episc., CXL, 791.
 CASSIODORUS, senator, LXIX, 1145, 1146.
 COLUMBANUS (S.), Cassaraugustanus episcop., LXXX, 225, 230.
 CYPRIANUS (S.), episc., IV, 219, 255, 260, 273, 276, 292, 296, 314, 338-341, 346, 348, 359, 364, 368, 396, 409, 474, 477, 789, 491, 493, 561, 966.
 DRACONTIUS, LX, 663, 666.
 DUNSTANUS (S.), archiep. Cantuariensis, CXXXVII, 444.
 ELIGIUS (S.), Noviomensis episc., LXXXVII, 603, 606.
 EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1584.
 FAUSTUS, Rheginensis episc., LVIII, 875, 877.
 GERARDUS I, Cameracensis episc., CXLII, 1196, 1298.
 GERHOLDUS, preposit. Reichersperg., CXCH, 712; CXCI, 1286.
 GODEFRIDUS, abbas Admontensis, CLXXIV, 1119, 1169, 1174, 1197.
 GODEFRIDUS, Sanctae Præce cardin., CLVII, 250.
 GRATIANUS, CLXXXVII, 1594 et seqq., 1644.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 40, 458, 661, 683; LXXVI, 1124, 1315; LXXVII, 524; LXXIX, 182, 187, 206, 332, 570, 583, 621, 629, 438, 539, 579, 581, 593, 646.
 GREGORIUS VIII, papa, CCH, 1559.
 GUIBERTUS, abbas Sanctae Mariæ de Novigento, CLVI, 87, 101, 587, 1215.
 GUIGO I, Carthus. majoris prior gen. quintus, CLIII, 593.
 GUIGO II, Carthusianor. prior, CLIII, 862.
 HAYMO, Halberstat. episc., CXVII, 901.
 HENRICUS, Salteriensis, CLXXX, 989.
 HENRICUS DE CASTRO MARSIACO, cardin., CCIV, 217.
 HERBERTUS DE ROSEHAM, Sancti Thomæ clericus a secretis, CXI, 1305.
 HIERONYMUS (S.), presbyt., XXII, 693, 731, 1039, 1043, 1044, 1046, 1302; XLI, 527; XLIV, 1067, 1077, 1109; XXV, 28, 445, 878; XXVI, 318, 319, 330, 431, 540; XXVII, 641, 885, 928, 967, 969, 1037, 1212, 1225; XXVIII, 156.
 HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 876, 879.
 HILDEGARDIS (sancta), abbat., CXCVII, 197, 305, 533, 546, 556, 568, 748, 831.
 HONORIUS, Augustod. monach., CLXXII, 683, 1153.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 307; CLXXVII, 42, 335, 356, 698, 705, 706, 757, 806, 838, 861.
 INNOCENTIUS I (S.), pap., XX, 606.
 INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 127, 195.
 INNOCENTIUS III, CLXIV, 208, 539; CCXV, 39, 301, 683.
 ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 614, 1161, 1187, 1299.
 IVO (S.), Carnotensis, CLXII, 128, 261, 275.
 LACTANTIUS, VI, 684, 1081.
 LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 236, 284, 447, 815, 1011, 1012, 1013.
 LEBODUS, Redonensis episc., CLXXI, 1669.
 MARCELLUS (S.), papa, VI, 21.
 MARTINUS (S.), presbyt., CXXIII, 202.
 MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 531, 439.
 PASCASIUS RADBERTUS (S.), ab., CXX, 313.
 PETRUS CANTOR, CCV, 358, 353.
 PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXLIV, 331, 532, 745, 854; CXLV, 172, 298, 331, 757.
 PETRUS LOMBARDUS, Magister sentent., CXCI, 104, 105, 194, 1167; CXCH, 89.
 PROSPER (S.), Aquitanus, LI, 183.
 RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CVII, 354, 355, 356, 357, 358; CLX, 525; CX, 13, 43, 56, 90; CXI, 126, 127.
 RICARDUS A S. VICTORE, CXCVI, 463, 1526, 1527.
 RICULFUS, episc., CXXI, 18.
 ROBERTUS DE ARBRISSELLO, ord. Fontis-Ebraidi fundator, CLXXII, 1045, 1084.
 RUFINUS, Aquil. presbyt., XXI, 525.
 RUPERTUS, ab., CLXVIII, 1443, 1448, 1499.
 SEDULIUS SCOTUS, CII, 800.
 SMARAGDUS, abbas, CII, 622, 623, 682, 683, 756, 757.

TAIO, Cassaraugustanus episc., LXXX, 904, 905, 907.
 TERTULLIANUS, presb., I, 486, 487, 958, 959, 1228, 1229 et seqq., 1268; II, 511-514, 403, 709, 783, 1001.
 THOMAS (S.), Cantuar. archiepisc. et martyr, CXC, 292.
 THEODORUS, archiepisc., XCIX, 1087.
 URBANUS II, papa, CLI, 75, 538.
 WALAFRIDUS STRABUS, ab., CXIII, 280.

De probitate.

AUGUSTINUS (S.), episc., XXXIII, 73.
 BERNARDUS (S.), ab., Clarea Vall., CLXXIV, 23.
 COSMAS, Pragens., CLXVI, 293.
 LACTANTIUS FIRMIC., VI, 603.
 MATHILDIS (sancta), regina, CXXXV, 829.

De providentia.

ALCUINUS, ab., CI, 329.
 AUGUSTINUS (S.) episc., XXXIII, 575; XXXIV, 208.
 BERNARDUS (S.), Clarea Vall. abbas, CLXXIV, 4, 1363.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 52, 170.
 HILARIUS (S.), episcop., IX, 947, 948.
 HILDEBERTUS, archiepiscop., CLXXI, 1011.
 HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 213; CLXXVII, 591.
 LACTANTIUS FIRMIC., VI, 680.
 RABANUS MAURUS, archiepiscop., CIX, 714.
 ROBERTUS PULLUS, cardinal., LXXXVI, 869.
 RUPERTUS, ab., CLXXVII, 1502; CLXXVIII, 334, 1230, 1443, 1499; CLXIX, 1374.

De reverentia.

ADAMUS SCOTUS, ord. Præmonstrat., CXCVIII, 564.
 AURIANUS IV, papa, CLXXXVIII, 1582.
 ALEXANDER III, papa, CC, 58.
 ALGERUS, scholasticus Leodiensis, CLXXX, 870.
 ANACLETUS, anti-papa, CLXXIX, 699.
 BENEDICTUS (S.), Anianensis abbas, CIII, 619 699, 627 et seqq., 656.
 BERNARDUS (S.), ab. Clar., CLXXXII, 545; CLXXIII, 447, 533; CLXXXIV, 1190, 1191; CLXXIV, 426, 1334.
 BODANA, sive BUODENA, CVI, 112.
 EUGENIUS III, papa, CLXXX, 1506.
 GEZO, abbas Dertionensis, CXXXVI, 464.
 GODEFRIDUS BULLONIUS, Hierosol. rex primus, CLV, 1113.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXVII, 95; LXXIX, 139.
 HAYMO, episc. Halberstat., CXVIII, 698.
 HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXI, 1023.
 HILDEGARDIS (sancta), abbatisa, CXCVII, 287.
 HONORIUS II, papa, CLXXVI, 1229.
 INNOCENTIUS II, papa, CLXXIX, 529, 563.
 ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 762.
 JOANNES, cognom. Saresberiensis, Carnotensis episcopus, CXIX, 541, 544, 628.
 LANFRANCUS, Cantuar. archiep., CL, 537.
 MANEGALDUS, CLV, 172.
 PASCHALIS II, papa, CLXIII, 364.
 PLACIDUS, Iguolæ sedis episc., CLXIII, 670, 681.
 RATHERIUS, Veronensis episc., CXXVI, 301.
 RODULFUS, abbas S. Trudonis, CLXXXIII, 41, 43.
 URBANUS II, papa, CLI, 248, 447.
 WIBALDUS, abbas Stabulens. et Corb., CLXXIII, 1164.
 WILLELMUS, Malmesburiensis monach., CLXXI, 1698.

De simplicitate.

ADSO, Dervensis monach., CXXXVII, 603.
 ALGERUS, scholasticus Leodiensis, CLXXX, 901.
 AMBROSIIUS (S.), Mediol. episc., XIV, 391, 957, 970, 1176, 1785; XV (prima parte), 135, 356.
 AUGUSTINUS (S.), XXXIV, 208, 1426.
 EUGENIUS, episc. Toletanus, LXXXVII, 596.
 GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 520; LXXIX, 603.
 GUIBERTUS, abbas Sanctae Mariæ de Novigento, CLVI, 157.
 HIERONYMUS (S.), XXVII, 878.
 HILARIUS (S.), episc., IX, 1018, 1019.
 HILDEBERTUS, Turon. archiep., CLXXXI, 196.
 HONORIUS, Augustodun. monach., CLXXII, 1240.
 ISIDORUS (S.), Hispalensis episc., LXXXIII, 540, 661.
 JOANNES, cognom. Saresberiensis, Carnot. episcopus, CXIX, 668.
 MANEGALDUS, CLV, 153.

MARTINUS (S.), Legionens. presbyter, CCVIII, 50,
1127; CCIX, 26.
ODO (S.), abbas Cluniacensis, CXXXIII, 179.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbelensis,
CXI, 421, 422.
PETRUS CANTOR, CCV, 333.
PETRUS DAMIANUS (S.), CXV, 164.
RABANUS MAURUS, archiep. Mogunt., CIX, 770, 771.
REMIGIUS, Autissiodorensis monach., CXXXI, 184.
RUPERTUS, abbas Tullien-sis, CLXVII, 1542.
SMARAGDUS, abbas, CII, 603, 606, 946.
TAIO, episc. Cesaraugustanus, LXXX, 886.
TERTULLIANUS, I, 914, 1305, 1306; II, 86, 222, 544.
THOMAS Cisterciensis et JOANNES ALGRINUS, car-
dinalis, CCVI.

De sobrietate.

ADAMUS SCOTUS, CXCVIII, 239.
HILDEBERTUS, archiepisc., CLXXI, 923, 1040.

ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 1299.
MAKEGALDUS, CLV, 153.
PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abb., CIX, 836.
PETRUS Blesens. arch., CCVII, 259.
PETRUS DAMIANUS (S.), cardin., CXV, 516.
PETRUS LOMBARDUS, Mag. Sent., CXII, 514.
RABANUS MAURUS, archiepisc., CIX, 959.
RATHERIUS, episcop., CXXXVI, 326.

De sollicitudine.

GREGORIUS MAGNUS (S.), pap., LXXV, 429, 454,
458.
HIERONYMUS (S.), presbyt., XXIV, 1034.
HILARUS (S.), episcop., IX, 949, 950.
ISIDORUS (S.), Hispalens. episc., LXXXIII, 201, 851.
TERTULLIANUS, presbyt., I, 459.
VENANTIUS FORTUNATUS, episc. Pict., LXXXVIII,
118, 291.

CLVI.

INDEX DE VIRTUTIBUS SACERDOTALIBUS.

LOGICE REFERENS OMNES DEI MINISTRORUM OBLIGATIONES, MUNERA
VEL OFFICIA DE QUIBUS SS. PATRES TRACTARUNT.

Cum jam in INDICE DE SACERDOTIO disserimus de dignitate sacerdotum, de virtutibus sacerdoti con-
gruentibus, de vitiis ab illo vitandis necnon de illius officiis et amentis, Index ille, ne repetita displiceant,
hic tantum memoratur: adeat lector benevolus Indicem LXXXIV, in tomo præcedenti, et desiderata
reperiet.

CLVII.

INDEX DE CONTINENTIA CLERIC. ET MONACHORUM

AC DE CÆLIBATU SACERDOTALI,

EXHIBENS SS. PATRUM SENTENTIAS ET TRADITIONEM DE HAC LEGE IN ECCLESIA CATHOLICA.

MONITUM.

Index quem hodie in locum edimus de *Celibatu ministrorum Dei*, sane omnibus profuturus esse vi-
detur qui hanc gravissimam questionem sibi solutam cupiunt. Sed præsertim utilis erit. — I. his qui
discere volunt quam audax, quam injustus, quam scelestus, uno verbo quam *incontinens* fuerit ille Lutheri,
aliorumque ejusdem *farinæ* hæreticorum impetus contra hanc venerandam Ecclesiæ legem, semper et
undique cunctis spectabilem. — II. Omnibus, tum professoribus et oratoribus sacris, tum forte advu-
catis (ut res evenit admodum recenti tempore), quibus in medium ferendi testimonia Patrum de præsentī
materia occurreret lex juris et officii. — III. Denum, his omnibus sanctis presbyteris qui, si carnalis in-
vehatur hostis, præclaram, audita inter pugnantem voce Matris Ecclesiæ, victoriam reportabunt. Duas
constituimus partes. — I. De continentia. — II. De celibatu.

PARS PRIMA.

DE CONTINENTIA IN GENERE.

(Ann. 160-245.) TERTULLIANUS, presbyter Carthagi-
nensis, I, 1285: Nobis continentia ad instrumentum æ-
ternitatis demonstrata est a Domino salutis, ad testimo-
nium fidei, ad commendationem carnis (et alia). — I,
1286: Aram Dei mundam propoui oportet. — I, 1316:
Cum templum Dei simus, illato in nos et consecrato
Spiritu sancto, ejus templi ædificus et aulæ pudicitia

est. — I, 1325: Ubi Deus, ibi pudicitia. — I, 1332: Pu-
dicitia christianæ satis non est esse, sed videri. Tanta
enim debet esse plenitudo ejus, ut emanet ab animo in
habitum et eruat a conscientia in superficiem. — II,
905: Virginitas gratia constat, continentia vero virtute.
— II, 924: Vani erimus, si putaverimus quod sacerdoti-
bus non liceat, laicis licere. Nonne et laici sacerdotes
sumus! — II, 925: Resumpti enim carnalibus, ut aliquan-
do spiritualia retractemus. — 926: Debemus ita ingredi
in disciplina Domini, ut dignum est, non secundum carnis
calentes concupiscentias. — 980: Pudicitia flos morum,

honor corporum, decor sexuum, integritas sanguinis, fides generis, fundamentum sanctitatis.

(Ann. 258.) S. CYPRIANUS, episcopus Carthaginiensis et martyr, IV, 599 : « Omne quod in mundo est concupiscentiæ carnis est. Mundus transibit et concupiscentia ejus. »

(Ann. 308-324.) LACTANTIUS, VI, 716 : Major in homine quam in ceteris animalibus et vehementior invenitur appetentia, quia Deus soli homini dedit virtutem ut esset laus et gloria in coercendis voluptatibus et abstinentia sui.

(Ann. 353.) S. SYLVESTER papa, VIII, 835 : Nullum autem subdiaconum ad nuptias transire præcipimus ne aliqua prævaricatione præsumperit.

(Ann. 340-397.) S. AMBROSIIUS episc. Mediolanensis, XVI, 257 : Alii dammandos esse qui proprias manus in se converterint; ostendens illud neque utile esse, cum mentis concupiscentiam minime auferat; neque honestum, cum certamini locus non relinquatur. Soli prædicandi sunt qui se ipsos per continentiam vicerint. Sed nemo ad id cogendus, quando nec apostolus, nec Christus ipse præcepto legem continentiam imposuit nemini.

(Appendix ad sæcul. IV.) AUCTOR ANONYMUS, cujus opera prouiderunt sub nomine S. Athanasii, XVIII, 77 : Quantum in celestibus beatitudinem virginitas sancta possideat, præter scripturarum testimonia, Ecclesiæ etiam consuetudine edocemur. — *Ibid.* Grande est et immortale, et pene ultra naturam corpoream, sopire luxuriam, et concupiscentiæ flammam adolescentiæ incibus accensam animi virtute restringere, et spiritali conatu vim genuinæ oblectationis excludere. (*Alia multa.*)

(Ann. 358-420.) S. HIERONYMUS, presbyter Stridonensis, XXII, 258 : Arma vestra pugnaturi sit castitas. — 245 : Aperuerunt in eum clerici lasciuia dediti ora sua, et desperaverunt eum. — 876. Quadragesima continentia vela pendenda sunt, et tota aurigæ retinacula equis laxanda properantibus; quamquam alia sit conditio secularium, alia virginum ac monachorum. — XXIII, 324 : Alios eunuchos natura facit, alios vis hominum. Mihi illi eunuchi placeant, quos castravit non necessitas, sed voluntas. Libenter illos in meo sinu recipio qui se castraverunt propter regna celorum, et ob mei cultum voluerunt esse quod nati sunt. (*Et alia multa.*)

(Ann. 387-430.) S. AUGUSTINUS, episcopus Hippo-nensis, XXXVIII, 736 : Qui vero jam novistis continentiam, corpus arctius castigate, et concupiscentiæ frenos nec ad ipsa quæ permittuntur patiamini relaxare; et non solum a concubitu illicito divertatis, sed etiam licitum continentis aspectum. Mementote, in quocunque sexu stitis, sive mares, sive feminæ, angelorum vitam ducere vos in terra. — 1032. Puto non esse magnum ut tota paschali solemnitate servari possit virginitas. — XI, 580 : Conjugium bonum est non nisi propter aliud expectandum. Conjugio uti debuerunt sancti primis temporibus : Nunc præferenda est continentia, col. 549 et seqq., reperietur liber unus de continentia, quem sequuntur tractatus de sancta Virginitate, et de bono viduitatis. XII, 742 : Conjuges bene utantur quo continentis melius non utuntur. Malum igitur quo conjuges bene utuntur, et inest conjugibus quo bene utantur, inest et continentibus quo melius non utantur.

(Ann. 450-460.) S. SALVIANUS, presbyter Massiliensis, LIII, 197 : Superest de ministris et sacerdotibus quiddam dicere, licet superflui forte aliqua dicantur. Quidquid enim de aliis omnibus dictum est, magis absque dubio ad eos pertinet qui exemplo omnibus esse debent. — 198 : Presbyteris Salvator ipse in Evangelio non ut ceteris voluntarium, sed imperativum officium perfectionis iniecit. (*Et alia.*)

(Ann. 447-461.) OPERA S. Leoni Magno attributa, LV, 129 : Deus castorum corporum benignus habitator.

(Ann. 447-461.) APPENDIX ad S. Leonis magni opera, codex canonum, LVI, 589 : Quod si quis semelipsum sanus abscedit, hic etiam si est in clero, cessare debet, et ex hoc talem nullum oportet ordinari. — 426 : Ut clerici continent ad viduas vel virgines, nisi ex jussu vel persuasione episcoporum vel presbyterorum, non accedant. Nec ipsi episcopi aut presbyteri soli habeant accessum ad hujusmodi feminas. — 525 : Quod dignum et pudicum, et honestum est tenere Ecclesia omnino debet : Ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non coeant, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur, scriptum est enim : *Sancti estote quia ego sanctus sum.* — 524 : Monachi qui diu morantes in monasteriis, postea ad clericatus ordinem pervenire nituntur, non debent a priori proposito deviare, et uxores habere non possunt. — 538 : Christus Ecclesiæ, cujus sponsus est, formam castitatis

voluit splendore radiare, ut in die judicii, cum rursus adveniret, sine macula et sine ruga esse posset, sicut per Apostolum suum instituit, reperire. — 736 : Ut si quis laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum. — *Ibid.* : Præterea, quod dignum et pudicum est et honestum suademos, ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non coeant, quia in ministerio ministri quotidianis necessitatibus occupantur. — 864 : In concilio, Carthagine celebrato, ann. 419, Aurelius episcopus dixit : Cum in præterito concilio de continentia, et castitate nodamine tractaretur; gradus isti tres, qui restrictione quadam castitatis per consecrationes adnexi sunt, episcopi, inquam, presbyteri et diaconi, ita placuit, ut concederent sacerdotes ac Dei sacerdotes, necnon et levitæ, vel qui sacramenta divinis inserviant, continentes esse in omnibus. (*Et alia.*) — 871 : Placuit quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi qui sacra ministeria contrectant, et diaconi, presbyteri, sed et episcopi secundum priora statuta eorum ab uxoribus se continerent, ut tanquam non habentes videantur esse.

(Ann. 466.) S. MAXIMUS episcopus Taurinensis, LVII, 220 : Diligamus præ omnibus castitatem, quia et placere hanc sibi Christus ostenderet, pudicitiam utriusque virginis elegit.

(Ann. 492-500.) JULIANUS POMERIUS, LIX, 435 : Hic legi potest luctuosa descriptio sacerdotis carnaliter viventis.

(Sæculi quinti poetæ.) S. PAULINUS episcopus Nola-nus, LXI, 634 : Sit sancta sacerdotis turris.

(Ann. 521-525.) HORMISDAS papa, LXIII, 424 : Imprehensibiles esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis. *Ibid.* : Qua conscientia absolvat reum qui se peccata sua populo scit teste confessum? Quis enim quem paulo ante vidit iacentem veneret antistitem?

(Ann. 545.) S. BENEDICTUS, monachorum omnium Occidentium caput, LXVI, 306 : Omnes personæ ordinis vitent et fugiant parentum visitationes, et carnales afflictiones; aliquo pro modo culpe puniantur. — 567 : Multi monachorum juxta cujusdam Patris sententiam secularibus actibus et forensibus negotiis involuti, dum propinquitati prodere cupiunt, suas animas perdiderunt. — 508 : Abnegatio nostri est omnimoda præteritorum oblivio, et a nostris desideris secessus. Seipsum abnegare est, ut qui luxuriosus erat sit castus. — 537 : Familiaritatem omnium mulierum, tam parentum quam extraneorum pro custodienda vita, vel caveendis laqueis diaboli, prohibere censemus; neque ulla mulier in interiorum atrium monasterii ingredi audeat. (*Ibid.* multa legi queant de eadem materia.) — 579 : Desideria carnis amputare festinet. — 594 : Omnimodis monachum et episcopos fugere debere mulieres.

(Ann. 510.) DIONYSIUS EXIGUUS, LXVII, 39 : (Codex canonum Ecclesiæ universæ. Concilii Nicæni canonici, canones xx, an. 525.) Si quis sanus seipsum abscedit, hunc, etiam in clero constitutum, abstinere convenit, et deinceps nullum talem promoveri oportet. — 42 : Vetuit omnino magna Synodus, ne liceat episcopo, nec presbytero, nec diacono, nec ulli penitus eorum qui sunt in clero extraneam habere mulierem; nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ omnem suspicionem effugiant. — LXVII, 39 : (Ex concilio Ancyran.) Diaconi quicunque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt et dixerunt oportere se uxores ducere, cum non possint sic manere, si postmodum uxores duxerint, sicut in ministerio; si qui autem tacerint in ordinatione, postea autem ad nuptias venerint, si a diaconatu cessent. — 55 (Ex concilio Neocaesariensi) : Presbyter si uxorem duxerit, ordine suo moveatur. Si autem fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, penitus extrudatur, et ad penitentiam redigatur. — 56 : Presbyter in digamorum nuptiis ne revivatur. — *Ibid.* : Si alienus uxorem, cum esset sacerdos, adulteratam fuisse evidenter fuerit comprobatus, talis ad ministerium venire non potest. — 58 : Si quis discedit presbyterum conjugatum, quasi non oporteat, eo ministrante, ejus oblationi communicare, anathema sit. (Ex concilio Gangrensi) — 72 (Concilii I. adicæneni.) : Non oportet sacerdotes, aut clericos, aut monachos in balneo cum mulieribus lavari. — 94 (Concilium Chalcedonense ecumenicum IV.) : Eos qui rapiunt mulieres sub nomine conjugii, vel auxilium præstant, ac consentiant, ite qui rapiunt, definit sancta synodus, siquidem clerici huius proprio gradu excludere. — 112 : Episcopus, aut presbyter, aut diaconus nequaquam secularibus curas assumant; aliter deiciantur. — 114 : Si quis abscedit semelipsum, id est si quis amputavit sibi virginitatem, non fiat clericus, quia minus homicida est, et Dei conditionis inimicus. — 114 : Si quis, cum clericus fuerit, abscedit semel

ipsum, omnino damnetur. — 147 (Canones Niceni concilii xi.) Si quis a medicis per langorem desectus est, aut a barbaris abscissus, hic in clero permaneat. Si quis autem se sanus abscidit, hunc, et clero constitutum abstinere conveniet, et deinceps nullum debere talium promoveri. — *Ibid.* : Interdixit per omnia Synodus magna, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem : nisi forte matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ auspicioles effugiunt. — 153 (Regula Ancvrani concilii.) : Qui inquit virginitatem promittentes irritam faciunt sponsionem, inter bigamos censentur. Virgines autem quæ conveniunt cum aliquibus, tanquam sorores, habitare prohibemus. — 191 (Synodus habitus Carthagine) : Aurelius ait : Placuit quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi, qui sacra mysteria contrahant, et diaconi, presbyteri, et episcopi, secundum propria statuta, etiam ab uxore se continent, ut tanquam non habentes videantur esse : Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. — 194 : Clerici, vel continentes, ad viduas, vel virgines, nisi ex jussu vel permisso non accedant. — 205 : Episcopi, presbyteri et diaconi debeat se continere ab uxoribus. — 251 (Epistola decretalis papæ Siricii) : Monachi et monachæ gravissime puniuntur, si continentium violaverint. — *Ibid.* : Siricius papa reprehendit clericos incontinentes, eorumque argumenta refellit sumpta ex eo quod in Veteri Testamento lirtum fuerit sacerdotibus uxores ducere, filiosque procreare. (Et alia.) — 256 : Ut clericus qui secundam uxorem duxerit depunatur. — 257 : Quod si per ignorantiam vel penitentiam, vel diuini, aut viduæ maritus, clerici facti fuerint, non puniuntur. — 252 (Collec. Decreta Innocentii papæ.) Ne viduam clericus ducat uxorem, quia ad sacerdotium contendens, hoc impedimento arceretur. — *Ibid.* : Laicus qui viduam duxerit non potest fieri clericus. — 245 : Qui secundam uxorem habuit, clericus fieri nequit. — 245 : Fustus agitur de Incontinentia sacerdotum. — 248 : Si quis volens partem sibi corporis amputaverit, clericus esse non potest : nolens autem potest. — 249 : Quod digami ad clerum admitti non possunt. — *Ibid.* : Laicus qui post baptismum non concubinam, non pellicem noverit, ad clericatus sortem assumi potest. — 250 : Quod hi qui in presbyterio filios genuerint, removeri ab officio debeant. — 258 : Ut si quis cathecumenus habuerit uxorem, et defuncta ea jam post baptismum acceperit alteram, clericus esse non possit. — 307 (Decreta Gelasil papæ.) : De his autem qui semetipsos absciderint patrali canones evidentem sequenda posuerunt. Dicunt enim talia perpetrantes, mox ut agniti fuerint, a munere clericali debere secludi. — 308 : Quod secunda conjugia secularibus non negentur, quibus tamen ad clerum pro hoc facto minime venire conceditur.

(Ann. 512.) S. CÆSARIUS, episcopus Arelatensis, LXVII, 1100 (Regula ad monachos.) : Mulieres in monasterio nunquam ingredientur.

(Ann. 533.) PRIMASIUS, episcopus Adrumetanus, LXVII, 665 (Commentaria in epistolam ad Timotheum.) : Quæritur cur de presbyteris nullam fecerit mentionem : Sed in episcopis etiam presbyteros comprehendit, quia secundus, et pene unus est gradus. *Similiter pudicos, continentes.* — 680 (Commentaria in epistolam ad Titum.) : *Iustum, sanctum, continentem.* Talia eligendas est, qui et exhortari possit, et contradicentes arguere. (Et alia multa.)

(Ann. 553.) MAGNUS AURELIUS CASSIODORUS, senator, abbas Vivariensis, LXIX, 953 (Historia tripartita) : Synodus autem corrigere volens hominum vitam, et in Ecclesiis commemorantium, posuit leges quas canones appellamos. In quorum tractatu videbatur aliquibus introducere legem, ut episcopi, presbyteri, diaconi et subdiaconi cum conjugibus quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, et castitatem esse dicens concubitum cum propria conjugē. (Et alia.)

(Ann. 595.) S. GREGORIUS, episcopus Turonensis, LXXI, 185 : Hic narratur historia de continentia servata inter duos conjuges, ex consensu mutuo. — 461 : Post historiam narratam ejusdem abbatia Incontinentis, addit Gregorius : Ideoque documentum sit hæc causa clericis, ne contra canonum statuta extraneum consortio potiantur mulierum, cum hæc et ipsa lex canonica et omnes scripturæ sanctæ prohibeant. — 883 : Narratur historia in qua nescit castitas uxoris episcopi Simplicii, necnon ipsius episcopi continentia. — 884 : Item agitur de alio episcopo qui, post ordinationem, juxta regulas canonum, fortiter uxori resistit.

(Seculo vi.) *Vita Patrum*, LXXIV, 174 : Narratur hic

vita presbyteri virginis, ejusque uxoris litem virginis. (Ann. 595-601.) S. GREGORIUS MAGNUS, LXXVII, 672 : In epistola ad episcopum Bonifacium, Gregorius illum hortatur ut consulat cleri sui moribus et fama. Id de subdiaconis ejus decernit, quod supra de siculis. — 691 : In epistola ad Constantium episcopum, illum hortatur ut Venantium lunensem episcopum in cleri sui ac ceterorum religiosorum emendatione adjuvet. — 936 : Ne mulieres cum episcopis aut clericis in sacris ordinibus constitutis habitent : ea lege, ut uxores non relinquunt, sed caste regant. — 1089 : Epistola ad Savinum subdiaconum regionarium. Jubeat ut in Sisinnium de Sodomis accusatum inquirat diligentissime. — 1296 : Sacerdotes Nursini habitantes cum extraneis mulieribus coerceri debent.

(Ann. 615.) COLUMBANUS, abbas et confessor, LXXX, 211 : Castitas monachi in cogitatione judicatur. Et quid prodest virgo corpore, si non sit virgo mente?

(Anno incerto vii sæculi.) CRISCONIUS, episcopus Africanus, LXXXVIII, 826 : (e concilio Niceno.) Ut hi qui se absciderunt, de clero eximantur. — 848 : Quod si quis viduam vel ejectam, aut meretricem acceperit, non admittatur in clerum. — *Ibid.* : Ut qui duas sorores habuerit non admittatur in clerum. — *Ibid.* : Ut si quis eunuchizavit clericus non fiat. — *Ibid.* : Ut clericus qui se eunuchizavit abiciatur a clero. — 850 (Ex decretis papæ Innocentii Victorio episcopo Rhinotomagensi, tit. xxi.) : Proponitur quid de his observari debeat, quos in diaconi ministerio, aut in officio presbyterii positis incontinentes reperisti. Et reliqua. — 880 : De monachis et virginibus qui suam professionem non custodiunt. — 883 : Quo mulieres cum episcopo, presbytero, diacono, debeant commemorari. — *Ibid.* : De presbyteris qui habuerint conjugia. Quicumque discernit a presbytero qui uxorem habuit quod non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit. — 884 : Quod non oportet in bigami nuptiis orare presbyterum. — 916 : Quid si quis partem sibi corporis volens amputaverit, clericus esse non possit. — 918 : De cathecumeno qui, priusquam baptizetur, uxorem amittit, et post illam acceperit, quod clericus esse non possit. — 923 : Quod secunda conjugia secularibus non denegentur, quibus tamen pro hoc ipso ad clerum minime convenit aspirare. — 936 : Ut clericus vel continentes ad virgines et viduas non accedant. — 987 : (Canon Aurelianensis.) Si quis abbas castus non fuerit, a suo arceatur honore. — *Ibid.* : Monachus parvulorum incestuose aut adolescentium insectator, publice verberetur, coronam capitis, quam gestat, amittat, decalvatusque turpiter opprobria patitur, vel vinculis arctatus ferreis carcerali angustia maceretur. — 988 (Canon Agathensis.) : Si quis monachus adulterum aut furum fecerit, et reliqua. — 989 (Canon Carthaginensis.) : Presbyter convivio secundarum nuptiarum interest esse non debet. — 403 (S. Egberti penitentialis.) : Si episcopus adulteretur, juxta hunc canonem jejunet duodecim hiemes (Et alia.) — *Ibid.* : Presbyter cum fornicatus fuerit, jejunet tres hiemes, et reliqua. — 405 : Monachus si fornicatus fuerit, jejunet septem hiemes. — 421 : Ministri Dei semper castitatem servare debent. — *Ibid.* : Mulieres arcendo a ministrorum cohabitatione, ne forte per diaboli tentationem cum illo peccatum fiat. — 424 : Si episcopus aliquam fornicationem committat, vel adulteretur, jejunet duodecim annos : presbyter et monachus decem annos, et diaconus septem, et clericus sex annos. — 425 : Si aliquis ordinatus episcopus, vel presbyter, vel monachus, vel diaconus consortem suam habuerit, antequam ordinatus esset, et eam amore Dei deserat, et ordinem suscipiat, et deinde per fornicationem invicem conjungantur, quilibet jejunet juxta ordinem suum, ut supra de homicidio dictum est. — 452 : Si quis clericus lascivus, petulant, turpiloquus fuerit, triduo ponit debet. — 453 : Si quis clericus non cum sola abaque testibus duobus aut tribus loqui præsumpserit, quod antiqua canonum statuta prohibent, acerrime corripitur. — 445 : in paragrapho cui titulus de fornicatione legitur : Si monachus laicam stupraverit, tres annos poeniteat. — 449 : Sub titulo de clericorum poenitentia, multa leguntur quo spectant ad materiam in presenti tabula tractatam.

(Ann. 766.) S. CHRODEGANDUS, episcopus Metensis, LXXXIX, 1083 : Prima quidem tentamenta sunt feminarum frequentes accessus, et reprehensibiles exhibent clericos. Quid tibi revera cum feminis, qui ad altare cum domino fabularis? — *Ibid.* : Numquid in choro apostolorum feminae adfuerunt? — *Ibid.* : Nemo inter serpentes et scorpiones securus ingreditur. — *Ibid.* : Si cum viris feminæ habitaverint, vicarium diaboli non deerit (Et alia multa.) — 1087 : Clerici viduarum ac virginum

visitationes frequentissimas fugiant. Castimoniam quoque involuti corporis perpetuo conservare studeant (*Et alia.*). — 1105 : Si quis clericus de ordine canonico graviores culpas commiserit, id est adulterium, etc., corporali castigationi primitus subiaceat (*Et alia.*).

(Ann. 858.) BENEDICTUS III, papa, XCV, 691 : Hic legitur epistola ad episcopos in regno iaro constitutos adversus Hubertum clericum, ut infra dies triginta veniat Romano, de innumeris adulteriis, fornicationibus et aliis criminibus responsurus.

(Ann. 800-814.) CAROLUS MAGNUS, imperator, XCVII, 275 : (ex Capitulis datis presbyteris.) Ut nullus sacerdos feminas secum habitare permittat, excepto matrem, sororem, vel amitam. — 512 : Ut clerici et monachi in voto permaneant. — 517 : (*De ministris altaris et de schola.*) Sed et hoc flagitium vestram amittam, ut ministri altaris dei suum ministerium bonis moribus ornent (*Et alia.*). — 521 : (*De presbyteris qui in domibus feminas habent.*) Statutum est ab episcopis de presbyteris qui feminas secum indiscrete habitare permittunt, et propter hoc male opinionis suspicione denotantur, ut si deinceps admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum canonica invectione feriuntur. — 620 : Quia etiam compertimus quosdam canonicos et monachos postposito religionis suae pudore monasteria sanctimonialium, tam monacharum quam canonicarum, inconsulto episcopo suo impudenter atque irreverenter adire, quod factum prorsus interdiciamus. — 706 : Si ecclesiastici viri supradicta facinora commiserint, si honorabilis persona fuerit, perdat honorem suum; minores vero vapulentur aut in carcerem mittantur. — 725 : Ut presbyteri secum feminas habendi licentiam non obtineant. — *Ibid.* : Statutum est ab episcopis de presbyteris qui feminas secum indiscrete habitare permittunt, et propter hoc male opinionis suspicione denotantur, ut si deinceps admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum canonica invectione feriuntur. — 743 : Hic legitur eadem prohibitio facta presbyteris. Insuper, episcopi qui correctores esse negligunt consentientes declarantur, ideoque sunt puniendi. — 764 : Lector, subdiaconus, diaconus, presbyter, si clericatus honorem contempserint, curiali conditioni cum suis facultatibus subiciantur. — 821 : Sanctum est de presbyteris, qui feminas secum indiscrete habitare permittunt, et propter hoc male opinionis suspicione denotantur, ut si deinceps admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum canonica invectione feriuntur. — 845 : Admonendi sunt clerici et instruendi, ut primum ipsi ab omni fornicatione et immunditia, et luxuria, et ab omni pollutione carnis sint alieni (*Et alia.*). — 857 : Clerici lege patrum monentur ut a mundi voluptatibus abstineant (*Et alia multa.*). — 899 : Ne mulieres monasterium monachorum ingrediantur. — XCIII, 1384 : De episcopo feminam stupraante.

(Ann. 804-825.) THEODORUS, archiepiscopus Cantuariensis, XII, 931 : Ne mulieres in convivio sedant inter sacerdotes. — 946 : Si quis clericus obtractaverit puellam aut mulieris pectus, vel turpitudinem eorum, quinque dies peniteat. Monachus, vel sacerdos, si quid tale fecerint, viginti dies peniteant. — 918 : Episcopus, aut presbyter, aut diaconus qui in fornicatione lapsus est, deponatur, non tamen communionem privetur. — 957 : Similiter si presbyter fornicationem fecerit deponatur. — 958 : Si quis amputaverit sibi metipsum virillem, omnino non potest esse clericus. Si quis post gradum amputaverit virillem, omnino damnatur. Si quis semetipsum absciderit, tribus annis communionem privetur. — 960 : Monachus faciens fornicationem, et non inveniens, annum unum peniteat et dimidium. Item monachus faciens cum puella, sex annos peniteat. — *Ibid.* : Si quis fornicatus fuerit, sicut sodomitae fecerunt, si episcopus, viginti quinque annos peniteat. Presbyter, quindecim annos peniteat. Diaconus et monachus duodecim annos. — *Ibid.* : Si quis concupiscens fornicari, et non potuerit, aut mulier non suscepit eum, si episcopus, septem annos peniteat; presbyter, quinque; diaconus vel monachus, tres. — 970 : (ex penitentiali Romano, Theodori episcopi, et Bedae presbyteri.) Si canonici sunt et fornicentur, annum unum peniteat illos. Qui in gradu est, annos tres peniteat (et multa alia de eadem materia). — 972 : Presbyter si osculatus fuerit feminam per immundum desiderium, viginti dies peniteat. — *Ibid.* : Si quis clericus cum quadrupede fornicatus fuerit, annos duos, subdiaconus tres, diaconus quinque sicut et monachus, presbyter septem, episcopus decem annos peniteat. — *Ibid.* : De penitentia imponenda clericis sodomitis. — 976 : (Ex Burchardo.) Hic agitur de episcopo qui secundum naturam fornicatus est, et de aliis. — 979 : (Tituli capituli

libri penitentialis Theodori.) De fornicatione clericorum. — 900 : De sodomitis et mollibus, et immundis pollutionibus. — 983 : Ne femina stet inter ordinatos in ecclesia, nec sedeat inter sacerdotes convivio. — 996 : (canones selecti.) Ne quis ex his qui semelipsum impatientia libidinis absciderunt, veniat ad clericum. — 997 : Si cujus uxor adulterium commisit, iste ad ministerium ecclesiasticum penitus admitti non debet. — 998 : Si quis ancilla se miscuerit, non potest accedere ad eos ordines qui cognominantur in clero. — 1004 : Qui episcopus ordinandus est, ante examinatur si vita castus. (Et alia multa). — 1012 : Si quis clericus adulterasse aut confessus vel revictus fuerit, in monasterio toto tempore vite suae retrudatur. — 1046 : (Canon Agathensis.) Nullus clericorum extraneorum mulierum familiaritate jungatur pro quacunque causa. — *Ibid.* : (Canon Apostolorum.) Clericus semetipsum abscidens omnino damnatur. — *Ibid.* : Clericis tantum, et lectoribus atque cantoribus liceat habere uxores. — 1054 : (Canon Augustodunensis.) Ut monachus non habeat familiaritatem mulierum extraneorum. — *Ibid.* : Ut mulieribus in monasterium virorum nullatenus liceat ingredi. — 1054 : In hac columna, necnon in sequenti legi queunt regulæ ad puellas Deo sacras. — 1077 : (Rescripta Beati Gregorii pape ad Augustinum, quem pro se in Saxoniam ad prædicationem misit. *De clericorum stipendiis qui uxores auferunt.*) Si qui vero sunt qui intra sacros ordines constituti se continere non possunt, sortiri uxores debent, quia scriptum est : *Dividebatur, singulis prout cuique opus erat.*

(Ann. 801.) ALBINUS seu ALCUINUS, abbas, Caroli Magni magister, CI, 1079 : Bonas dico nuptias, qui auctore Deo concessas sunt causa filiorum. Sed his meliorem esse continentiam assero, si causa vacandi Deo eligatur, spreto cunctis deliciis. — 1080 : Unde ego martum duxum post baptismum matronarum clericum non ordinandum puto; neque illum qui unam quidem, sed concubinas, non matronam habuit.

(Ann. 820.) SMARAGDUS, abbas monasterii S. Michaelis Virtutensis, CII, 625 et seqq. : Virgines feliciores esse in vita æterna Isaias testatur. Castitas securitas est mentis et sanitas corporis.

(Ann. 820.) SEDULIUS SCOTUS, CIII, 233 : Lege quid dicat post hæc verba epistolæ S. Pauli ad Timoth. Unus uxoris virum.

(Ann. 821.) S. BENEDICTUS, abbas Anianensis, CIII, 445 : Quod si cum consilio vel voluntate abbatis monasterium vel cellulas monachorum quandam mulier fuerit ingressa, merito ipse abbas et nomen abbatis deponatur. — 460 : (Ex tractatu Orsiesii.) Serrate pudicitiam corporis vestri, ut sitis hortus conclusus, fons signatus. — 488 : (Ex regula sancti Basilii episcopi Cappadociæ ad monachos.) Hic legatur responsio ad sequentem interrogationem; utrum oporteat eum qui se pia ac devota vita dederit etiam continentiam observare? 538 : Incontinentia carnis est commisceri cum his qui illicita et nefanda committunt. — 579 : (Ex Grimaldi presbyteri regula solitariorum.) Legatur capitulum de præceptis altioribus monachorum. — 689 : (Ex S. Basilii admonitione ad filium spirituales.) Si ad feminarum domos impetune accesserit clericus vel monachus, et virgo patitur huiusmodi introitus ad se, statim immutant pristina dignitatem, et quod Domino polliciti sunt sua voluntate amittunt.

(Ann. 831.) HALITGARIUS, episcopus Cameracensis, CV, 667 : Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius peili debet. — *Ibid.* : Simili modo etiam diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerii subtrahatur. — *Ibid.* : (De canone apostolorum.) Presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, etc., captus est, deponatur. Non tamen communionem privetur. Dicit enim scriptura : *Non iudicabit Dominus bis in idipsum.* — 688 : Interdicit per omnia magna synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, non sicut omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem. — Deinde ibidem agitur de monachis et virginibus desertibus propositum. — 706 : (Ex concilio magno sub Ludovico rege.) Si quis presbyter vite suæ negligens, etc. et reliqua.

(Ann. 856.) AHTYTO seu HETTO, episcopus Bileecensis, CV, 761 : (Ex capitulari Hethonius), iisdem sacerdotibus iubetur ut non permittant secum mulieres extraneas habitare, juxta Nicænum concilium.

(Ann. 856.) SYMPHOSIUS AMALARIUS, presbyter Metensis et chorepiscopus, CV, 863 : Agitur de his qui bene docent et male vivunt. — 864 : Agitur de presbyteris qui male vivunt. — *Ibid.* : De præpositis carnalibus. — 865 : Hic legitur locutiosa descriptio presbyterorum

male viventium — 874: De subintroductis mulieribus. — 881: De clericis et monachis non manentibus in proposito. (Ann. 836.) RABANUS MAURUS, abbas Fuldensis et archiepiscopus Moguntinus, CXII, 1419: Agitur de continentia clericorum. — 112: Quod episcopus debeat esse coniux uxoris vir. (Ann. 866.) RODULPHUS, episcopus Biterrensis, CXI, 711: De feminis a presbyteris non suscipiendis (Ann. 867.) WALTERIUS, episcopus Aurelianensis, CXII, 732: (Conc. Nic. Theod. phi. epist. ad cler.) Ut iuxta sanctorum interdicta Patrum nullus sacerdotum quamlibet sexus muliebris in domo sua cohabitare permittat; neque sine arbitris, vel testibus idoneis cum aliqua solus loqui presumat. Et reliqua. (Ann. 865.) S. PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis, CXX, 634: « Sunt eunuchi qui de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus; et sunt eunuchi qui seipso castraverunt propter regna caelorum. Qui potest capere capiat. » (Appendix ad saeculum ix. Ann. incert.) ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 236: (Decretalium collectio; canones concilii Nicæni.) Si quis in aegritudine vel a medicis sectus est, vel a barbaris castratus, placuit ut iste maneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscondit, etiamsi est in clero, cessare debet et ex hoc nullum licet oportet ordinari. — 379: (Concil. Arelatense secundum.) Nullus diaconus, vel presbyter, vel episcopus ad cellarii secretum intro mittat puellam, vel ingenuam, vel ancillam. — 581: (Concil. in Arelatense.) Nullus audeat digamum ordinare. — 580: (Concil. Aurel. secundum.) Si qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad clerum pervenire non possunt. — 583: (Concil. Valentinum.) Decet neminem de digamis ordinari. — 593: (Concilium Arelatense.) De his autem qui priusquam ordinati fuerint in hoc ipsum inciderint, Taurinatis synodi sequendam esse sententiam quia iubentur non ulterius promoveri. — 401: (Concil. Agathense.) Ancillas vel libertas a cellario vel secreto ministerio, et ab eadem mansione in qua clericus manet, placuit removere. — 403: Monasteria puellarum longius a monasterio monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocantur. — 404: Clerici nuptias fugere debent propter gravissima incommoda quæ in istius modi coetibus inveniuntur. — 412: (Concilium Aurelianense.) De familiaritate extraneorum mulierum tam episcopi quam presbyteri, vel diaconi præteritorum canonum statuta custodiant. — 416: (Concilium Hispaniæ concil. Elbertinum.) Episcopi, presbyteri, diaconi, si in ministerio positi, detecti fuerint quod sint mœchati, placuit, et propter scandalum, et propter nefandum crimen, nec in hunc eos communionem accipere debere. — *Ibid.*: Episcopus vel quilibet clericus alius, aut sororem, aut illam virginem dicatam Deo tantum secum habeat. — 428: (Concilium Ilerdense.) Si qui altario deservierint, si subito in silentia carnis fragilitate corruerint, et Domino respiciente digni potuerint.... (Et alia multa). — 429: Familiaritatem extraneorum mulierum licet ex toto sancti Patres antiquis monitionibus præceperint ecclesiis evitandam, id nunc tamen nobis visum est, ut qui talis probabitur, si post primam et secundam communionem se emendare neglexerit, officii sui dignitate privetur. (Et alia). — 475: (Concilium Toletanum quartum.) Monachus aut paterna devotio, aut propria professio facit.... His ad mundum intercludimus aditum. — *Ibid.*: Nonnulli monachorum egredientes a monasterio non solum ad saeculum revertuntur, sed etiam uxores accipiunt. (Et reliqua). — 499: (Concilium Toletanum octavum.) Rursus agitur: 1° De episcopis incontinentibus; 2° De incontinentibus presbyteris, ac diaconibus, et feminis quo talibus conjunguntur; 3° De diaconibus incontinentibus. — 568: Si quis clericorum propter matrem aut germanam vel etiam quæ proxima consanguinitate junguntur, alias aliquas quasi adoptivas eminas secum retinent, et cum ipsis habitant, sicut *riscilliani* secta docuit, anathema sit. (Ex conc. Bracarenensi primo). — 581: (Ex libro capite Græcorum synodis collectorem.) De eunuchis qui ab aliis sunt, vel qui sibi auralia abscondunt. — 582: Si quis presbyter aut diaconus fuerit fornicatus aut mœchatus, proficiatur et agat penitentiam. — *Ibid.*: Si qua vidua episcopi, vel presbyteri, aut diaconi maritum acceperit, nullus clericus, ulla religiosa cum ea convivium sumat. Et reliq. — 63: De subintroductis adoptivis mulieribus. — 584: Presbyterum ad secundas nuptias convivium fieri non oportet. Quomodo presbyter ille potest esse qui propter convivium interest tali conjugio? — 597: Quarta actione uniatum est nobis apud Astigitanæ ecclesiam quoddam super ordinationes illicitas extitisse, ita ut quidam vi-

duarum mariti levitarum monasterio sacra rentur; quos quidem convenit a gradu suscepto in irritum devocari, nec ultra provehi ad diaconi ministerium qui contra divina atque ecclesiastica jura instituti reperiuntur. (Ex conc. Spalensi secundo). — 678: Ibi in extenso reperitur decreta Siricij papæ: 1° De monachis et virginibus propositum non servantibus; De ministris incontinentibus; 3° Quales debeant ad clericatus officium pervenire; 4° De clericis qui transeunt ad secundas nuptias ut deponantur; 5° De feminis quæ cum clericis debeant habitare. — 698: (Capitula Innocentij papæ): 1° De uxoribus clericorum, ut virginibus socientur; 2° Ut alius laicus viduam duxerit, clericus non fiat; 3° Ut clericus non sit qui secundam uxorem duxerit; 4° Ut sacerdotes et levites cum mulieribus coherere non debeant. — 702: (Epistola Innocentij ad Exuperium episcopum Tolosanum.) Proposuit quid de his observari debeat, quos in diaconi ministerio, aut in officio presbyterii positos incontinentes esse, aut fuisse generali illi prodiderunt.... ne admittantur ad tale ministerium quod sola continentia potest impleri. (Et alia multa). — 706: (Epistola Innocentij ad Felicem Nucernianum episcopum.) Decernit digamos ad clerum admitti non posse. — 709: (Innocentius Aurelio et Augustino episcopis.) Ut nullus contra ordinationem canonum fiat episcopus. — 720: (Ad synodum in Tolosana civitate constitutam.) De eo qui ante baptismum uxorem habuit, et post baptismum aliam, clericus non fiat.

(Ann. 902.) RICULPHUS episcopus Subasionensis, CXXXI, 16: Ad vos ergo dictum esse scitote: « Mundumini qui fertis vasa Domini. » — 20: Observandum quoque monemus ut presbyteri vel clerici feminis non cohabitent, neque detrahendi se locum donec. (Et multa alia.)

(Ann. 913.) REGINO abb. Prum., CXXXII, 192: Talis existat episcopus quem reprobi mores et conversatio reprehensibilis non reddant contemptibilem. — 210: (Ex verbis S. August.) Ideo nolo ut soror mea mecum sit, quia quæcum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt (et alia multa), seu superius, seu inferius, de materia eadem). — 253: Ut clericus non intersint nuptiis. — 316 (Concil. Carthag.): Ne clerici vel continentes ad virginis ingrediantur. — 331: Si canonici sunt et fornicentur, annum unum poeniteant; si frequenter, duos. — *Ibid.*: Monachus sine gradu, vel canonicus gradum habens, si eum puella laica fornicati sunt, annos tres poeniteant. — *Ibid.*: Si episcopus fornicatus fuerit, octo annos poeniteat (Et alia multa extracta e canonibus). — 333: Si quis clericus cum quadrupede fornicatus fuerit, annos duos, subdiaconus tres, diaconus et monachus quinque, presbyter septem, episcopus decem poeniteat. (Et alia). — 334: Clericus vel monachus adolescentium vel parvulorum insectator, vel qui osculo vel aliqua occasione turpi reprehensus fuerit, publice verberetur, et coronam amittat; decalvatusque turpiter, apertamentis obnitiatur in facie; vinculisque arctatus fereis.... et reliqua. — 395: (Concil. Carth.) Ad reatum episcopi pertinet, vel presbyteri qui parochiam præstat, si sustentandæ vitæ præsentis causa adolescentiores viduæ vel sanctimonialis clericorum familiaritati subiciantur.

(Ann. 922.) HERVÆUS, archiepiscopus Rhemensis, CXXXII, 698: (Acta concilii Troieisani.) Agitur de creaseo et frequentatione ac cohabitatione presbyterorum et clericorum cum feminis.

(Ann. 961.) S. ODO, archiepiscopus Cantuariensis, CXXXIII, 946: Legantur Odonis constitutiones de officio episcoporum, item presbyterorum, item clericorum.

(Ann. 960.) ATTO, episcopus Vercellensis, CXXXIV, 58: Ut nullus clericus mulierem in consortio familiaritatis habeat. — *Ibid.*: Ut clericus nullam conversationem cum muliere post denominationem habeat. — 59: Presbyterum in nuptiis bigami prandere non convenit, quia cum poenitentia bigamus egeat, quis erit presbyter qui propter convivium talibus nuptiis possit præbere consensum?

(Ann. 966-975.) Auctarium Flodoardi; Appendix ad historiam Rhemensis Ecclesiæ; Statuta synodalia, CXXXV, 408: Clerici luceant sicut stellæ. — *Ibid.*: Nec mulieres alloquantur, aut domi retineant.

(Ann. 974-977.) RATHERIUS, episcopus Veronensis, CXXXVI, 496: Agitur de dotibus in ministris Dei invenientibus. — 499: De eadem materia. — 568: De nupta cujusdam illicito. — 588: Memorantur hæc verba concilii Neoc.: « Si quis presbyter uxorem duxerit, deponatur. »

(Appendix ad saeculum x.) Opera ADELPHOTIKI. Canonum prisca collectio. CXXXVIII, 599: Qui concubinam habuit, ad sacrum ordinem non accedat. — 401: Ut digami non admittantur ad clerum. — *Ibid.*: Qui duos duxit uxores quamvis laicus ante baptismum, ad clerum

non promoveatur. — *Ibid.*: Similiter qui secundam duxit uxorem. — *Ibid.*: Quod si quis viduam, vel ejectionem, aut meretricem acceperit, non admittatur ad clerum. — *Ibid.*: Ut si quis se eunuchizavit clericus non fiat. — *Ibid.*: Quod si quis sibi partem corporis volens amputaverit, clericus esse non potest. — *Ibid.*: Ut si digamus, vel viduus maritus, clericus factus fuerit, non promoveatur. (Et alia ejusdem generis). — 415: De poena monachi qui filium genuerit. — 416: De monachis non manentibus in suo proposito. — *Ibid.*: De monacho adultero. — *Ibid.*: Mulieres in monasterium ingredi non debent, nec fieri commatres. — 479: In legibus ecclesiasticis Edmundi Anglorum regis legitur: In primis, qui sacris sunt initiati, atque ex quibus populus Dei virtutis exemplum petere debet ad imitandum, caste, ut eorum feret ordinis ratio, sive viri, sive mulieres fuerint, vitam traducunt: sin minus id fecerint, plectuntur. — 621: (Ludovici II imperatoris capitula ecclesiastica). Nono jubendum est eisdem sacerdotibus, ut non permittant secum habere mulieres extraneas. (*Et reliqua*).

(Ann. 1004.) S. ABBO, abbas Floriacensis, CXXXIX, 485: De monachis non servantibus propositum. Memorantur verba Siricii ad Himerium episcopum Tarracoenensem.

(Ann. 1021 1027.) S. HEINRICUS imperator Augustus, CXL, 227: (S. Heinrici leges Papienses.) Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus subdiaconus, nullus in clero uxorem aut concubinam admittat. Quod si fecerit, secundum Ecclesiasticam regulam deponatur. — *Ibid.*: Episcopus sicut nullam habeat, ita cum nulla penitus habitabit. Quod si fecerit, honore, quo ipse se fecit indignum, abijciatur.

(Ann. 1026.) BURCHARDUS, episcopus Wormatiensis, CXL, 628: Ne ulterius ordinentur filii concubinarum. — 646: (Ex concil. Turonico.) Et quia diabolo nullum locum dare oportet, hoc præcipue custodiendum decrevimus, ut nulli clericus cum extraneis feminis habeant familiaritatem, vel ullum male loquendi vel sentiendi hominibus aditum tribuant, quia frequenter per hanc indecentem occasionem contingit, ut diabolus qui insidiatur sicut leo in cubili suo, de ruinis servorum Dei insultet. Si quis vero clericus post interdictum episcopi sui his inhærere præsumpserit, a communione habeatur alienus. (Et alia multa de materia eadem.) — 645: Ut illi quibus uxores ducere licitum non est, aliorum nuptias devitent. — 805: (Ex concilio Spalensi.) Hæc cautela circa omnes servetur, ut laici remoti a peculiaritate virginum, nec usque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum. Et alia. — 605: Quod non sit permittendum monachos et monachas in uno monasterio simul habitare. — 812: Ex concilio Urbico. Si abbas in monasterium suum mulierem ingredi permiserit, aut festivitatem aliquam ibi spectare, tribus mensibus in alio monasterio retrudatur. — 797: Memoratur epistola Siricii papæ de monachis et monachabus qui se sacrilega contagione miscuerint. — 1068 et seqq.: legantur Statuta canonum de officio sacerdotum, quorum collector remansit incertus.

(Ann. 1069.) S. STEPHANUS Ecclesiæ Romanæ cardinalis, CXLIII, 1410: (concilium Turonense.) De episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, qui mulieris carnali copula detenti ab officio non cessaverint.

(Ann. 1064.) S. PETRUS DAMIANUS, cardinalis, et episcopus Ostiensis, CXLV, 290: Hortatur Gebhardum archiepiscopum Ravennatem ut viriliter deceret contra episcopos Pisaurensem et Fanensem, quos vocat ministros diaboli. — 344: In hujus epistolæ fragmento ex quodam loco Jeremie ostendit, quæ sit detestabilis clericorum impudicitia et intemperantia. — 358: (Epistola ad Capellanos Gothifredi Ducis.) Contra illos fusius probat clericos non posse uxores ducere. — CXLV, 505: Ut ergo stylus ad hoc, unde digressus est, redeat, videtur nobis, si placet, hoc episcopis utendum esse consilio, ut indignos ac turpiter lapsos administratione suspendant.

(Ann. 1075.) ALEXANDER II, papa, CXLVI, 1402: Alexandri II epistola ad Landulphum. Respondet quod non aliter quam cum consensu uxoris suæ monasticam vitam ingredi et votum continentie emittere possit.

(Ann. 1079.) JOANNES Abrincensis primus episcopus, postmodum archiepiscopus Rotomagensis, CXLVII, 225: (De officio pastoralis.) Sacerdotes debeant esse casti, hic multa occurrunt de sacerdote et ad sacerdotem scripta.

(Ann. 1083.) S. GREGORIUS VII, papa, CXLVIII, 786: (Concilium Romanum.) Si qui sunt presbyteri, vel diaconi, vel subdiaconi, qui in crimine fornicationis jaceant, interdicimus eis ex Dei parte omnipotentis et sancti Petri auctoritate introitum, usque dum pœniteant et emendent. (*Et alia*).

(Ann. 1085.) S. ANSELMUS, episcopus Lucensis,

CXLIX, 506. (Collectio canonica.) Ut alie mulieres cum sacerdotibus non habitent nisi quas canones permittunt. — 509: Quod bigamus aut concubinam habens non potest esse episcopus, nec presbyter, nec diaconus, nec cetera. — 511: Ut qui viduam duxerit uxorem seu ante baptismum, seu post baptismum, clericus non fiat. — *Ibid.*: Ut clericus nec viduam nec ejectionem ducat uxorem. — *Ibid.*: Ut qui uxorem non virginem duxerit, ad sacros ordines non aspiret. — 515: De eunuchis qui seipsos absciderunt. — 516: Ut presbyteri et leviti cum uxoribus suis non misceantur. — *Ibid.*: Ut concubina clericorum venundentur, clericis vero pœnitentia imponatur. — 519: Ut presbyteri qui se expurgare de fornicatione non possunt, a ministerio moveantur. (*Et alia ejusdem familiae*).

(Ann. 1115.) D. IVO, episcopus Carnotensis, CLII, 453: Quod filii concubinarum ulterius ordinari non debeant. — 453: De clericis incontinentibus. — 456: Ut clericus qui secundam uxorem duxerit deponatur. — *Ibid.*: Quæ feminæ cum clericis habitare possint. — *Ibid.*: Ut si laicus viduam duxerit, clericus non fiat. Nec is qui secundam duxerit uxorem, clericus fiat, quia scriptum est: *Unius uxoris virum*; et iterum: *Sacerdotes mei semel nubunt*. — *Ibid.*: De incontinentia sacerdotum vel Levitarum quid observari debeat. — 457: Clericus esse non potest qui sibi volens partem corporis abscidit. — 461: De ministris incontinentibus. Gregorius civitas Romæ. Post alia, hæc addit: Neque enim hoc silere debeo (quod cum grandi animi tristitia dico). sacerdotes cum feminis habitare conspicio, quod nefarium est dicere et audire, et contra canonum sancta... Cavere oportet, fratres ab illicitis, ut mundas valeamus ad domum levare manus. (*Et alia*). — 462: De vitanda familiaritate mulierum. — 465: Quid agendum sit de clericis incontinentibus. — Ut Incontines presbyter non ministret. — 478: Ut bigami vel repudiatarum mariti ad sacerdotium non promoveantur. — 479: Si quis de laicis post uxorem aliam cujuscunque conditionis cognoverit mulierem, in clerum nullatenus admittatur. — 487: Hic referuntur verba toties laudata 1º concilii Niceni; 2º it. Neocaesariensis; 3º it. Siricii papæ; 4º it. concilii Agathensis; 5º it. concilii Turonensis; 6º it. concilii Nannetensis. — 537: (Ex concilio Toletano.) De damnatione filiorum sacerdotum. Leguntur hæc: Cum multæ super incontinentia ordinis clericorum hacenus emanaverint sententiae Patrum, et nullatenus ipsorum firmari quiverit correptio morum, usque adeo sententiam judicantium protraxere commissa culparum, ut non tantum feriretur ultio in actoribus scelorum, verum etiam in progenie damnatorum, ideoque quilibet ab episcopo usque ad subdiaconum deinceps vel ex ancilla, vel ex ingenuo detestando connubio in honore constituti filios procreant, illi quidem ex quibus genti probabantur, canonica censura damnantur, proles autem ab hac pollutione non solum parentum hereditatem usquam accipiant, sed etiam in servitute ejus Ecclesiæ, de cujus sacerdotibus vel ministri ignominia nati sunt, jure perenni manebunt. — 548: De monachis propositum non servantibus. (Epist. Siricii). — 549: Quæ pœnitentia purgandus sit monachus qui, relicta professione, ducit uxorem. — 551: Ne duplex monasterium fiat. Hæc et alia leguntur: Non habitent in uno monasterio monachi et monachæ. Adulterium enim intercepti cohabitatio, si habeat aditum monachos ad monacham, vel monacha ad monachum secreto collusionem. — 561: (Ex Registro S. Gregorii.) In nullo loco monachos et monachas permittimus unum monasterium habere; sed nec ea quæ duplicia vocant. — 562: Monachi filios procreantes in carcerem detrudantur lantum facinus continua lamentatione deflentes. — 1112: Filii presbyterorum a sacris prohibentur officiis. — *Ibid.*: Qui de sacerdotibus nati apostolicæ sedis præfuerunt. — *Ibid.*: Filii sacerdotum non prohibentur ab episcopis, si ceteræ virtutes in eis inveniantur. — 1145: Non excluduntur a clero qui a medicis vel a barbaris, vel a dominis suis castrantur. — *Ibid.*: Bigamus non est ordinandus. — 1149: Legitur titulus *De continentia ordinandorum*. — 1151: Sacerdotibus semper castitas servanda præcipitur. — *Ibid.*: Qui divinis sacramentis intersunt continentes esse oportet. — *Ibid.*: Sacerdotes et leviti cum uxoribus suis misceri non debent. — 1161: Non ingrediantur Ecclesiæ presbyteri, diaconi vel subdiaconi qui in crimine fornicationis jacent. — *Ibid.*: Non abitur missa presbyteri concubinam habentis. — *Ibid.*: Non potest restitui in sacerdotium, cujus crimen fuerit manifestum. — *Ibid.*: Qui voluptatem officio præponens, modis omnibus submoveatur.

(Ann. 1155.) VEN. HILDEBERTUS, episcopus Cameracensis, CLXXI, 709: Nobis in sacris ordinibus const-

litis indicta est necessitas continendi. Nihil medium; aut in monte, aut in Sodomis erinus. Lot de Sodomis egressum in montem angeli deducere volebant. — 931: Quomodo istici abhorreant immunditiam carnis, cum audiant quosdam clericos vel quosdam sacerdotes infamia fornicationis respersos?

(Ann. 1142.) VEN. GODEFRIDUS abbas Admontensis, CLXIV, 994: Huius spiritualis *Herodias*, id est concupiscentiae secularis amore decepti, sacerdotes in uxorem sibi eam accipiunt, et eam in thalamo cordis sui delectabiliter collocantes, illicita cum ea connubia illicite exercent.

(Ann. 1142.) HUGO DE S. VICTORE, CLXIV, 666: De sacerdotibus reprobantibus, ex libro *Cursus pastoralis* beati Gregorii.

(Ann. 1153.) S. BERNARDUS, abbas Claravallensis, CLXXII, 833: (Sermo de conversione ad clericos.) Arguit incontinentes qui sacros ordines impudenter temerare non verentur. — 1074: Querebamus virum optimum, multorum liberatorem; et ecce laboramus in inveniendo qui seipsum salvum facere possit. Optimus hodie est qui non est nimis malus. — CLXXXIII, 683: De valle flagitiorum ascenditur ad montem castitatis triplici continentia, membrorum, sensuum, cogitationum. — 1005. Oportet ergo virum, qui ad ornamentum et decorum assumitur domus, bonis ornatum moribus esse. (*Alia multa.*) — 1092: Nonne aperte vobis videtur deprehensa frass, et comprehensa vulpes? Si non amovet feminam, non amovet scandalum. (*Et reliqua.*) — 184, 1239: (Liber de modo bene vivendi.) Legitur capitulum *De continentia*.

(Sæcul. XII.) DECRETUM GRATIANI, CLXXXVII, 194: Nuptiarum conviviis presbyteri interesse non debent. — *Ibid.*: Viduum dicens uxorem, si necessitas existat, subdiaconus fieri potest. — 270: Diaconus aut presbyter in adulterio deprehensi reparari non possunt. — 302: Non producantur ad clerum, qui seipsos abscindunt. — 303: Qui per languorem a melleis desecatur, ad clerum valet admitti. — Licite ordinatur episcopus qui per hominum insidias eunuchizatur. — 304: Non excusantur a clero qui a medicis, vel barbaris, vel a dominis suis castrantur. — 306: Filii presbyterorum a sacris prohibentur officiis. — 311: (Urbanus II papa.) Filii sacerdotum non prohibentur ab episcopatu, si ceteras virtutes in eis inveniantur. — 388: Clericus adulterasse convictus vel confessus in monasterio detradatur. — 389: In crimine captus presbyter vel diaconus deponatur, non tamen communione privetur. — 390: Officio et beneficio privetur episcopus, presbyter, vel diaconus feminam accipiens, vel acceptam retinens. — 391: Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur. — 392: Simul cum mulieribus sacerdotes habitare non licet. — 394: Non habitent feminæ cum clericis, nisi quas necessitudo excusat. — 395: Nisi majorum jussione ad seminarum domicilia clerici non accedant. — 396: Episcopi provideant ne occasione temporalium clericorum familiaritatibus virgines socientur. — 398: Quam penitentia sit imponenda sacerdoti qui de fornicatione convictus fuerit. — 399: Suspendatur episcopus ab officio, clericorum suorum fornicationi consentiens. — 1375: Clericus deponatur qui cum sanctimoniali moechatus fuerit.

(Ann. 1166-1169.) GERHOFUS præpositus Reicherspergensis, CXCIV, 1257: Clerici vitiorum cæno demerit ad vitam apostolicam reformandi sunt, id quod jam Romæ Gerhobus gaudet factum fuisse.

(Ann. 1179.) PETRUS COMESTOR, CXCIII, 1809: Legantur sermones habiti in synodis.

(Ann. 1186.) PHILIPPUS DE HARVENG abbas Ronæ Spei, CCIII, 728: Legatur tractatus de continentia clericorum.

(Ann. 1197.) PETRUS CANTOR, CCV, 181: Non nisi perfectus moribus in sacerdotem et levitam est eligendus.

(Ann. 1203.) HUGO V, abbas Cluniacensis, CCIX, 884: Cunctis liquet quanta ex vicinitate et consortio mulierum, et perniciis animarum, et destructio locorum eveniret. Et ideo decernimus, ut nunquam in alio loco mulier quilibet in monacham, vel conversam, seu præbendam recipiat nisi ad succurrendum. In locis autem ubi jam receptæ sunt a mensa, et omni convictu seu consortio monachorum sint remotæ. Excipiuntur loca forinsecæ, in quibus ex necessitate mulieres oportet haberi. Quæ tamen tales sint, et ejusmodi, de quibus nulla suspicio habeatur, et una tantum in singulis grangiis.

PARS POSTERIOR.

DE MATRIMONIO ET CÆLIBATU, IN QUANTUM HÆC QUÆSTIO AD CUIUSLIBET ORDINIS MINISTROS DEI MONACHOS SPECTAT.

(Ann. 160-215.) TERTULLIANUS, presbyt. Carthagin.,

I, 1286: præscriptio apostoli non sinit digamos præsidere. II, 922: In veteri lege animadverto castratam licentiam. Sæpius nubendi. *Sacerdotes mei non plus nubent.* Sed Christo servabatur, sicut in cæteris, ita in isto quoque legis plenitudo. Inde igitur apud nos plenius atque instructius præscribitur unus matrimonii et se oportere qui allegantur in ordinem sacerdotalem. — *Ibid.*: Si habes jus sacerdotis in temetipso, ubi necesse est; habes oportet etiam disciplinam sacerdotis, ubi necesse sit habere jus sacerdotis.

(Ann. 335.) S. SYLVESTER papa, VIII, 835: Nullum autem subdiaconum ad nuptias transire præcipimus ne aliqua prævaricatione præsumpserit.

(Ann. 340-397.) S. AMBROSIIUS, episcopus Mediolan., XVI, 260: Qui deorum adulteria et stupra venerantur, rælibatus et viduitatis statuere prenas. — 1206: Noster auctor, ad hæc verba *unius uxoris virum*, ait: Qui sine crimine est, unius uxoris vir tenetur ad legem sacerdotii suscipiendi: qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogativa exiit sacerdotis. — *Ibid.*: Non solum Apostolus hoc de episcopo et presbytero statuit, sed etiam Patres in concilio Nicæno addiderunt neque clericum quemquam esse debere, qui secunda conjugia sortitus est.

(Appendix ad sæculum IV.) AUCTOR ANONYMUS, cujus opera prodierunt sub nomine S. Athanasii XVIII, 72: ad hæc verba: *Bonum est nubere, melius est non nubere*, ait: Illicitis cavere, jugum necessitatis est: permixta vincere, munus arbitrii. Malis abstinere, disciplinæ merces est, bona supergredi, libertas meriti est, non finis imperii.

(Ann. 417.) INNOCENTIUS I PAPA, XY, 605: Ut il, qui in presbyterio filios genuerunt, removere ab officio debeant.

(Ann. 338-420.) S. HIERONYMUS, presbyter Sirdonensis, XXII, 636: Sive episcopi, sive presbyteri, quanquam apud veteres iidem episcopi et presbyteri fuerint, quia illud dignitatis nomen est, hoc ætatis, jubentur monogami in clerum eligi. — XXIII, 230: Et quod inivitis extorquendum est, cur non spe præmiorum afferimus Deo? Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Dominus sinit, quomodo placeat Deo. (*et alia*). — 340, de cælibatu clericorum: Proh nefas! Vigilantius episcopos sui æolis dicitur habere consortes: Si tamen episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius uxores duxerint: Nulli cælibi credentes pudicitiam. (*et multa alia*). — XXV, 411: Sacerdotis officium est docere populum quid inter sanctum et pollutum, inter mundum et immundum sit; ut prius referamus ad dogmata, secundum ad opera quæ per carnem efficiuntur. — XXVI, 259: Sicut enim ab ecclesiasticis dignitatibus non solum fornicatio, sed et nuptiæ repellunt, neque enim episcopus, neque presbyter, nec diaconus possunt esse digami: sic forsitan et de cætu primitivorum immaculatumque Ecclesiæ, quæ non habet maculam, neque rugam, ejicietur digamus. — 368: Sit autem episcopus et pudicus, quem Græci *ἀσώπων* vocant. Si autem laicis imperatur, ut propter orationem abstineant se ab uxore coitu, quid de episcopo sentiendum est, qui quotidie pro suis populi peccatis illibatas Deo oblaturus est victimas?

(Ann. 387-430.) AUGUSTINUS, episcopus Hipponensis, XXXIII, 1078: Cum conjuncti matrimonio Deo pari consensu continentiam voverunt, et ad eadem pacta continentiam consenserunt, perseveranter usque in finem reddere debent quod fuit promissum. — XXXIV, 711: Sane si uxores ducere, vel filios gignere non velabantur tunc summi sacerdotes, magna oritur quæstio. Cum lex etiam conjugali concubitu immundum hominem dicat usque ad vespem, etiam cum abluerit corpus suum aqua. — 712: Unde fit consequens ut sacerdos summus aut continens esset, aut diebus aliquibus intermitteretur incensum. — 713: Ablata est omnis dubitatio neminem sacerdotum, vel summorum, vel secundorum, debuisse accedere ad sancta, si immunditia ejus in ipso esset. Erat ergo consequens continentia sacerdotis.

(Ann. 410-461.) S. LEO MAGNUS, papa, LIV, 610: S. Leo scribit ad episcopos per Campaniam, Picenum, Tuscaniam et universas provincias constitutos, ut quicumque ad sacerdotium vel viduarum mariti, vel habentes numerosa conjugia, promoti fuerint, ab ecclesiasticis officiis arceantur. — 612: Viduum maritum et qui fuerit plus quam unius uxoris vir, a sacro ministerio arcendum. — 615: In epistola ad episcopos Metropolitano per Illyricum constitutos, S. Leo jubet digamos, viduarum maritos aut repulsiarum a sacerdote ex canonibus arceri. — 617: In epistola ad Anastasium episcopum Thessalonicensem, canonum observantiam, præsertim in ordina-

tionibus, commendat : A quibus arcentur mariti viduorum et bigami. 672 : Ad hanc questionem : *Quinam a sacerdotio sint arcenti*, scribit Leo Magnus quæ sequuntur : Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc quæ in aliis Ecclesiis membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. — *Ibid.* : Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, et procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectam continentiam puritatem, nec subdiaconis quidem carnale connubium conceditur : *Ut ei qui habent, sint tanquam non habentes*, et qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, in secundo, vel tertio servandum debet? (*Et alia.*) — 1204 : Queritur de his qui altari ministrant et conjuges habent, utrum eis licito miscantur. Responsio. Lex continentiam eadem est ministris altaris quæ episcopis atque presbyteris. Cum ad prædictos pervenerint gradus, coepit eis non licere quod licuit. — 1207 : Scribitur de monacho quod *transgreditur*, meliorum deserendo electionem, cum matrimonio init.

(Ann. 447-461.) *Appendix ad S. Leonis Magni Opera*, Codex canonum, LVI, 413 : Presbyterum qui uxorem duxerit, ab ordine suo deponi debere. — 500 : Ex Epistola Innocentii papæ ad Exuperium episcopum Tolosanum constat diaconos et presbyteros incontinentes ab omni honore ecclesiastico privandos. — 502 : Si quis contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore sacrificare usurpabit? — *Ibid.* : Ne quis credat hoc licere, quia scriptum est : *Unius uxoris virum*. Etenim qui hoc dixit, dixit etiam apertius : *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt.* (*Et alia.*) — 890 : Ut nullus presbyter, diaconus, aut subdiaconus cum mulieribus habitare, aut conversari præsumat; et si inventus fuerit hoc faciens, de gradu ejiciatur. — 895 : Quod si post ordinationem ministro altaris contigerit proprium invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec sacrificii partior fiat, nec altare contingat.

(Ann. 510.) DIONYSIUS EXIGUUS, LXVII, 54 : (Codex canonum. Ex concilio Neocæsariensi.) Presbyter si uxorem duxerit, ordine suo moveatur. — 90 : (Ex concilio Chalcedonensi oecumenico IV.) Quoniam in quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psaltis uxores ducere, statuit sancta synodus nulli eorum licere aliter sectæ uxorem accipere. — 141 : Episcopus, aut presbyter uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abiciat : si vero rejecerit, excommunicetur, sed et si perseveraverit, deiciatur. — 143 : Si quis post baptismum secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit non potest esse episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus ex numero eorum qui ministerio deserviunt. — *Ibid.* : Qui viduam, vel ejeculam, aut meretricem acceperit, non admittatur ad clerum. — *Ibid.* : Qui duas in conjugium sorores acceperit, vel filiam fratris, clericus esse non poterit. — 144 : Innuptis autem qui ad clerum proventi sunt præcipimus ut, si voluerint, uxores accipiant; sed lectores cantoresque tantummodo. — 153 : (Regula prolata in synodo Neocæsariensi XIV.) Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. — 174 : (Regulæ ecclesiasticæ promulgatæ a sancto concilio Chalcedonensi.) Quoniam in quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psaltis uxores ducere, statuit sancta synodus non licere cuiquam ex his accipere sectæ alterius uxorem. — *Ibid.* : Virginem quæ se Deo Domino consecravit, similiter et monachum, non licere nuptialia jura contrahere : quod si hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. — 186 : (Synodus apud Carthaginem.) Aurelii episcopi verba legantur. — 187 : Faustinus episcopus Ecclesiæ Potentinæ dixit : Placeat ut episcopus, presbyter et diaconus, vel qui sacramenta contractant, pudicitiam custodes, ab uxoribus se abstineant. Ab universis episcopis dictum est : Placeat. — 191 : De episcopis, vel sequentibus ordinibus qui sacrosancta mysteria contractant, placuit ab uxoribus contineri. — 215 : (Decreta Innocentii papæ.) Quod sacerdotes et levites cum mulieribus coire non debeant. — 214 : Quod monachus, si clericus factus fuerit, uxorem ducere nequeat. — 215 : Fusius agitur de incontinentia sacerdotum. — 250 : Quod hi qui in presbyterio filios genuerint, removeri ab officio debeant. — 279 : (Decreta Leonis papæ.) Ut quicumque ad sacerdotium, vel viduarum mariti, vel habentes numerosa conjugia, promoti fuerint, ab omnibus ecclesiasticis officiis arceantur. — 288 : Quod diaconi, sicut episcopus et presbyter, cessare debent ab omni opere conjugali : non tamen repudiare conjugia. — 290 : Propositum monachi proprio arbitrio et voluntate susceptum deseri non potest absque peccato; quod enim quis vocat Deo debet reddere. Unde qui re-

lictæ singularitatis professione, ad nuptias devolutus est publicæ penitentiae satisfactione purgandus est, quia, etsi honestum possit esse conjugium, electionem meliorum deseruisse transgressio est. — 293 : Ut a metropolitanis non laici, non bigami, non viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi. — *Ibid.* : Quod subdiaconis carnale connubium denegetur.

(Ann. 512.) S. CÆSARIUS, episcopus Arelatensis, LXVII, 1090 : Nullus digamum, vel innuptiarum maritum in prædictis honoribus audeat ordinare.

(Ann. 518-536.) S. AURELIANUS, episcopus Arelatensis, LXVIII, 390 : (Regula ad monachos.) Mulieres vero, nec religiosæ, nec sæculares, nullæ omnino, nec abbatis, nec cujusquam monachi mater, aut quælibet propinqua aut nota ad salutandum, aut ad orationem ingredi permittitur.

(Ann. 593.) S. GREGORIUS, episcopus Turonensis, LXXI, 181 : (Historia Francorum.) Apud Arvernos vero post Stremonium episcopum prædicatoremque, primus episcopus Urbicus fuit, ex senatoribus conversus, uxorem habens, quæ, juxta consuetudinem ecclesiasticam, remota a consortio sacerdotis religiose vivebat.

(Ann. 593-601.) S. GREGORIUS MAGNUS, LXXVII, 536 : Narratur historia de presbytero jamjam morituro qui uxorem, seu *presbyteram* prohibuit ne aurem naribus apponeret, exclamans : Recede a me, mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle. — 506 : Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, more Ecclesiæ Romanæ, ut nullatenus uxoribus suis miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum continentiam non invenit, compellatur a sua uxore separari. — *Ibid.* : Eos autem qui post prohibitionem factam se a suis uxoribus continere noluerint, nulumus perire ad sacrum ordinem. — 515 : Præterea volumus ut sacerdotes qui in Corsica commorantur prohiberi debeant ne cum mulieribus converseantur, excepta duntaxat matre, sorore, vel uxore, quæ caste regenda est. — 996 : Ne mulieres cum episcopis aut clericis in sacris ordinibus constitutis habitent; ea lege, ut uxores non relinquunt, sed caste regant. — 1033 : Neque ut alie mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi hæc quæ sacra, ut prædictum est, canonibus sunt permixtæ. — 1165 : (Responsio Gregorii.) Si qui vero sunt clerici *extra sacros ordines constituti*, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent. — LXXIX, 95 : Sacerdotium novum nitet splendoribus pudicitiae.

Ann. incerto VII sæculi.) CRISCONIUS, episcopus Africanus, LXXXVIII, 823 : (Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Ecclesiæ Carthaginiensis diaconi.) Ut presbyter, si uxorem duxerit, deponatur. Si autem fornicatus fuerit, etiam penitentiam agere compellatur. — 825 : (Conc. Carth.) Ut lectores, dum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. — *Ibid.* : (concil. Zilens. ex Epistola Syriaci.) Ut mulierem clericus non ducat uxorem; et ut is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum. — *Ibid.* : (concil. Carth.) Ut clerici vel continentes, ad viduas vel virgines, sine jussu vel permissu episcopi vel presbyteri accedant. — 840 : (Breviarium canonice.) Ut episcopus aut presbyter uxorem suam quam debet caste regere, non relinquat. — 846 : Ut digami non admittantur ad clerum. N. B. Hic memorantur canones apostolorum; concilium Laodicense; decreta papæ Siricii; item Innocentii; item Leonis papæ. — 149 : (Ex decretis papæ Siricii ad Himerium episcopum Tarraconensem, Tit. I.) Plurimos enim sacerdotes Christi atque levitas, post longa consecrationis suæ tempora, tam de conjugii propriis quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, et crimen suum hac præscriptione defendere. Et reliqua. — 852 : Innuptis autem qui ad clerum proventi sunt præcipimus, ut, si voluerint, uxores accipiant, sed lectores cantoresque tantummodo. — 877 : De diaconis qui tempore ordinationis de nuptiis attestati sunt. — 882 : De presbyteris qui uxores acceperunt, vel fornicati sunt. — *Ibid.* : Quod sacerdotes et levites cum mulieribus coire non debeant. — 922 : Quod subdiaconis carnale connubium denegetur.

(Ann. 729.) S. EGBERTUS, archiepiscopus Eboracensis, LXXXIX, 582 : (Excerpt. e canonib.) Ut nullus sacerdos extraneorum mulierum habeat familiaritatem, nec in sua domo in qua ipse habitat ullam mulierem aliquam permittat habitare. — 385 : (Ex concilio Nicæno.) Interdicit per omnia magna synodos, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero est, licere subintroduciam mulierem habere. — *Ibid.* : Canones quoque docent ut si quis acceperit viduam vel dimissam mulierem, aut qui bis duxerit uxorem, nunquam fiat diaconus, nunquam sacerdos. — 381 : Episcopus

pue, presbyter, aut diaconus qui in fornicatione captus est, deponatur. — 421 : Si presbyter vel diaconus uxorem ducat, perdat ordinem suum. Et reliqua. — *Ibid.* : Sacerdotes Dei, et diaconi, et alii ministri Dei, semper servare debent castitatem. — *Ibid.* : Sacerdotes, et diaconi, et Dei ministri, qui ipsi nolunt nec possunt coram Deo castitatem servare, quæ ipsius iunctura est, detrudantur a ministerio suo.

(Ann. 766.) S. CHRODEGANGUS, episcopus Metensis, LXXXIX, 1038 : Presbyteri, diacones, subdiacones, vel deinceps quibus *ducendi uxores licentia* non est, alienarum nuptiarum evitent convivia... (Et reliqua). — Hi presbyteri qui in presbyterio suo filios genuerint, removeri ab officio suo debent. — 1095 : Et non damnabitur subdiaconus, exorcista, ostiarius, lector, acolythus, filios habentes et uxorem et omnino Christum prædicantes.

(Ann. 800, 814.) CAROLUS MAGNUS imperator, LXLVII, 275 : (Ex Capitulis datis presbyteris.) Ut nullus sacerdos feminas secum habitare permittat, excepto matrem, sororem, vel amitam. — 509 : Item in eadem synodo interdictum est presbyteris et diaconibus vel omnibus qui in clero sunt, mulierem non habere in domo sua, propter suspicionem, nisi matrem aut sororem, vel eas tantum personas quo suspiciones effugiunt. — 641. De feminis cum presbyteris cohabitantibus placuit eas penitus ejici, nec ulterius cum his quovumodo conversari, et si post primam episcopi sui contestationem, a tribus usque ad septem testibus idoneis convincitur prævaricasse, proprii gradus periculo subiacet. (Et alia.)

(Ann. 804-825.) THEODORUS, archiepiscopus Cantuariensis, LXLIX, 949 : Lex continentie eadem est altaris ministris, quæ episcopis, aut presbyteris, qui cum essent laici, sive leciores, licite et uxores ducere, et filios procreare potuerunt. Sed cum ad prædictos pervenerint gradus, coepit eis non licere quod licuit. Unde et de carnali firsipitali concubium. Oportet eos nec dimittere uxores, et quasi non habeant, sic habere, quo salva sit charitas concubiorum, et cesset nuptiarum. — 956 : Sacerdos tangendo mulierem coquinatus, quadraginta diebus poenitet. — 1012 : (Canones selecti.) Nullus clericorum subdiacono, et supra, cum uxore quam antea habuit miscatur. Quod si fuerit, ab officio deponatur. Quod si sciens ad officium admiserit, tribus mensibus cum poenitentia sit a suo officio sequestratus. — *Ibid.* : Clerici benedictione suscepta si conjugia crediderint eligenda, qui violentes absque ulla reclamazione in etate legitima fuerint ordinati, cum ipsis mulieribus (quas acceperint) communione pellantur. (Et alia.) — 1013 : (Canon Camerariensis.) Presbyter qui uxorem duxerit deponatur. Si fornicatus fuerit, ad adulterium commiserit, ab ecclesia abiciatur inter laicos ad poenitentiam agendam. — *Ibid.* : Episcopus degradetur, si sciens ordinaverit clericum eum qui viduam, aut repudiatam, aut secundam habuit uxorem. — 1014 : (Epist. Hormisdæ papæ per universas provincias.) Si quis diaconus, vel presbyter, post acceptam benedictionem leviticam cum uxore sua incontinens invenitur, ab officio abiciatur. (Et alia multa.) — 1041 : (canon Agathensis.) Presbyteri vel ceteri ministri, quibus licentia non est uxores habere, aliorum convivia nuptiarum evitent, ne auditus aut visus sacris mysteriis deputatus polluat turpium spectaculorum, atque verborum anibagibus (contagione). — *Ibid.* : (canon Africanorum) clericum scurrilem, et verbis turpibus jocularum, ab officio retrahendum. — 1043 : (canon Nicænus.) Ne quis episcoporum, vel ceterorum clericorum cum mulieribus habitet, præter matrem, vel si quæ sunt hujusmodi personæ. — *Ibid.* : (canon Africanorum.) Clericus cum extraneis mulieribus non habitet. — *Ibid.* : (canon Arelatensis.) Nullus episcopus, vel presbyter aut diaconus, ad cellarii secretum intromittat feminam. — *Ibid.* : (canon Agathensis.) Feminas a cellario, vel secreto ministerio, vel ab ea mansione in qua clericus manet, placuit removeri. — *Ibid.* : (canon Maticensis.) Ut nulla mulier in cubiculum episcopi absque duobus presbyteris, aut certe diaconibus ingredi permittatur. — *Ibid.* : (canon Aurelianensis.) Statuimus ne quis antistitem clericorumque omnium licentiam habeat intra domum suam ullam mulierem habere, præter eas quas canones eloquuntur. (Et alia.) — 1044 : (canon apostolorum.) At episcopus, presbyter, vel diaconus, uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abiciat, et si rejecerit, excommunicatur; si perseveraverit, deiciatur. — 1046 : Clericis tantum, et lectoribus, atque cantoribus liceat habere uxores. — *Ibid.* : (canon Carthaginiensis.) Lectores usque ad annos pubertatis legant. Deinceps autem, nisi aut custodia pudicitia, aut uxores duxerint, legere non sinantur. — 1047 : Lectores, cum ad annos pubertatis perve-

nerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

(Ann. 804.) ALBINUS seu ALCUINUS, abbas, Caroli Magni magister, Cl, 1090 : Unde ego maritum duarum post baptismum matronarum clericum non ordinandum puto.

Ann. 540. S. Agobardus episcopus Lugdunensis, CIV, 252 : Unde Patres doceant non posse quemquam ad sacerdotium promoveri, si viduam, etc.

(Ann. 821.) THEODULPHUS, episcopus Aurelianensis, CV, 195 : Nulla femina cum presbytero in una domo habitet. Quamvis enim canones matrem, et sororem, et hujusmodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant, hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio sive occasione illarum veniunt aliæ feminæ quæ non sunt ei affinitate conjunctæ, et eum ad peccandum illicitum.

(Ann. 831.) HALITGARIUS, episcopus Cameracensis, CV, 697 : Presbyter, si uxorem accepit, ab ordine deponatur. — *Ibid.* : Simili modo etiam diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerii subtrahatur. — *Ibid.* : Sacerdotes Dei et diaconi, vel qui sacramenta contractant pudicitia custodes ab uxoribus se abstineant. — *Ibid.* : Præterea, quod dignum et pudicum, et honestum est, tenere Ecclesia omnino debet, ut sacerdotes et levitæ cum mulieribus non coeant.

(Ann. 849.) WALAFRIDUS STRABIS, monachus Fuldensis, CXIV, 628 : *Unius uxoris virum*. .. id est, monogamum post baptismum. Si enim et ante conjugem habuit quo obierit, non ei imputatur, cui prociis novo, nec stupra, nec alia quo ante fuerunt jam obsunt.

(Ann. incerto. — Appendix ad sæculum ix.) ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 257 : (concil. Nic.) Omnibus modis interdixit sancta synodus neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater aut soror, aut avia aut amita, vel matertera sit. Et reliqua. — 267 : (concilium Neocæsariense.) Presbyter, si uxorem duxerit, ab ordine illum deponi debere. Quod si fornicatus fuerit vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abiciat et ad poenitentiam inter laicos redigi oportet. — *Ibid.* : Presbyter non debet interesse nuptiis secularibus. — *Ibid.* : Vir uxoris adulteræ clericus fieri non debet. — 322 : (concil. i Carthag.) Gratus dixit : Nullus igitur nullaque sanctimonis et virginitalis deserviens propter blasphemiam Ecclesiæ, si vobis placeat, in una domo cum extraneis penitus commorari debent. (Et alia.) — 338 : (concil. iii Carth.) Ut cum omnibus omnino clericis extraneas feminas non cohabitent sed solæ mares, aviæ... (Et reliqua.) — 347 : (concil. iv Carth.) Simili sententia subiacebit episcopus, si sciens ordinaverit clericum eum qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam. — 350 : (concilium v Carthag.) Propterea, cum de quorundam clericorum quamvis erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit episcopos et presbyteros et diaconos secundum propria statuta etiam ab uxoribus continere, quod nisi fecerint, ab ecclesiasticis removeantur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi. — 379 : (concilium Arelatense secundum.) Assumi aliquis ad sacerdotium non potest in conjugii vinculo constitutus, nisi fuerit promissa conversio. — *Ibid.* : Si quis de clericis a gradu diaconatus in solatio suo mulierem præter avitam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conversam secum uxorem habere præsumperit, a communione alienus habeatur. — 392 : (concilium Auracense.) Sed præterea ut deinceps non ordinentur diacones conjugati, nisi qui prius conversionis proposito confessi fuerint castitatem. — *Ibid.* : Si quis autem post acceptam benedictionem leviticam cum uxore sua incontinens invenitur, ab officio arceatur. — 393 : De idoneis autem probatisque viris, et clericatui alligatis ipsa vita gratia ita gerit, si forte inciderint in duplicata matrimonio, ut non ultra subdiaconatum vel ecclesiasticas capiant dignitates. — 399 : (concil. Agathense.) Placuit de digamismo... et reliqua. — 401 : Placuit etiam, ut si presbyteri vel diaconi conjugati ad torum uxorum suarum redire voluerint, papæ Innocentii ordinatio, vel Siricii episcopi auctoritas conservetur. (Et alia multa maximi momenti quæ tibi legenda.) — *Ibid.* : At nullus clericorum cum extraneis feminis habitet. — 411 : (concilium Aurelianense.) Si monachus uxori fuerit sociatus, tantæ prævaricationis reus nunquam ecclesiasticis gradus officium sortiatur. — 417 : (conc. Hispaniæ, concil. Elbertinum.) Placuit in totum prohibere episcopis, presbyteris, diaconibus ac subdiaconibus positus in ministerio abstinere se a conjugibus suis, et non generare filios. Quod quicumque fecerit, ab honore clericatus exterminetur. —

423: (concilium Tarraconense.) Si quis lectorum adulteræ mulieris voluerit misceri vel adherere consortio, aut relinquat adulteram, aut a clero habeatur extraneus. Simili sententia ostiariarum punietur lascivia. — 424: (concilium Gerundense.) Ut qui sine uxoribus ordinantur, extraneas in domo non habeant. — 433: De presbyteris et diaconibus, si post ordinationem filios genuerint. (e concilio Toletano I) — 434: (Id concil. Tolet. I.) Item constituit sancta synodus, ut lector fidelis si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus. — *Ibid.*: Subdiaconus autem, defuncta uxore, si uxorem aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, removeatur. (Et alia multa.) — 439: (concilium Toletanum Secundum.) Ut nullus a subdiaconatu et supra extraneam habeat mulierem. — 434: (concilium Toletanum Tertium.) Comptum est a sancto concilio, episcopos, presbyteros et diaconos, venientes ex hæresi carnali adhuc desiderio uxoribus copulari. Ne ergo de cætero hoc fiat præcipitur. (Et alia multa.) — 471: (concil. Tolet. Quartum.) Quicumque in sacerdotio Dei positi sunt, irreprehensibiles esse debent, Paulo attestante. — 474: Cum clericis extraneas femine nullatenus habitent, nisi tantum mater, et soror, filia, amita, in quibus personis nihil sceleris æstimari naturæ fœdus permittit; id enim et constitutio antiquorum Patrum decrevit. — *Ibid.*: De clericis qui non habentes legitimum conjugium extranearum mulierum, vel ancillarum suarum interdicta sibi consortia appetunt. — *Ibid.*: Clerici qui sine consultu episcopi sui uxores duxerint, aut viduam, vel repudiatam vel meretricem in conjugium acceperint, separari eos ab episcopo proprio oportebit. — 475: Nonnulli monachorum egredientes e monasterio non solum ad sæculum revertuntur, sed etiam uxores accipiunt, igitur revocati in eodem monasterio a quo exierant, penitentiam deponentur, quibus debeant crimina sua. — 584: (Liber Capitulum ex Græcorum synodis collectorum.) Lector, si viduam alterius acceperit in uxorem, in lectoris statu permaneat, aut si forte necessitas sit, diaconus fiat, et nihil supra. — 592: (concilium Bracarense tertium.) Ne sacerdotes sive quicumque ex clero sine testimonio cum quibuslibet feminis habitent. Sic incipit canon iste: Quoniam antiqua canonum institutio de huiusmodi præsumptione absolutas et multiplices disciplinas, ... et reliqua.

(Ann. 915.) REGINO, abbas Prumiensis, CXXXII, 190: Ut nullus clericus ad nuptias pergat. — 203: Memorantur verba concilii Neocesariensis de continentia sacerdotum. — 209: Sacerdotes domini et diaconi vel quicumque sacramenta contrectans, pudicitias custodes ab uxoribus se abstineant. — *Ibid.*: (Burchardus, lib. II.) Præterea, quod dignum et pudicum et honestum est, tenere Ecclesia omnino debet ut sacerdotes et levitæ cum mulieribus non coeant. (Et reliqua. — *Ibid.*: (Relata invenies verba concilii Nicæni, Siricii papæ, et concilii Carthaginensis.) — 210: (concil. Wormatiense.) Placuit ut episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi abstineant a conjugibus, ut non generent filios. Quod si hoc decretum violaverint, ab honore clericatus pellantur. — *Ibid.*: (Ex dictis sancti Gregorii papæ.) Qui corpus suum castitati dedicant, habitare secum feminas non permittant. (Et alia multa.) — 392: (concil. Tribur.) Clericus si tonsuram dimissa uxore receperit, si uxorem habere permittitur, iterum tonderi cogatur.

(Ann. 974-977.) RATHERIUS, episcopus Veronensis, CXXXVI, 619, in fine columnæ legitur: Quam perditam tonsuratum universitas tota, si nemo in eis qui non aut adulter, aut sit arsenoquitas? (Id est masculorum concubitor.) Adulter enim nobis est qui contra canones uxorius est. (Et alia multa.)

(Appendix ad sæculum x.) Opera AÆTHOTIKA, CXXXVIII, 401: Qui clerici debeant uxoribus sociari. — 415: De poena monachi qui filium genuerit. — *Ibid.*: De monacho qui duxerit uxorem. 443: (Epistola canonica.) Ut nullus presbyter, diaconus, aut subdiaconus cum mulieribus habitare aut conversari mereatur. — 503: (Canones editi sub Edgardo rege.) Docemus etiam, ut nullus sacerdos mulierum consortium nimis amet, sed diligit legitimam suam uxorem; id est Ecclesiam suam. — 514: (Oratio Edgari regis ad Dunstanum archiepiscopum Cantuariæ.) Clericorum conjugatorum enumerat vitia, ejiciendos decernit, et introducendos monachos. — 520: Charta Edgari regis Malmesburiensis conobio confecta, anno 974.) Se indicat clericos sæculares egerisse, monachosque vitæ regularis induxisse. — 550: (Constitutiones ecclesiasticæ trium Ottonum.) Diaconorum, presbyterorum, episcoporum filios, notarios,

sculdassios, comites, iudices fieri omnibus modis prohibemus.

(Ann. 1024-1027.) HEINRICUS, imperator Augustus, CXL, 227: (S. Henrici leges Papienses.) Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus subdiaconus, nullus in clero uxorem aut concubinam admittat. — *Ibid.*: Episcopus sicut nullam habeat, ita cum nulla penitus habitabit. — *Ibid.*: Filii et filiae omnium clericorum, ex quacunque libera muliere, quocunque modo sibi conjuncta fuerit, geniti, servi erunt Ecclesiæ suæ. (Et alia multa similia.)

(Ann. 1024-1027.) BURCHARDUS, episcopus Wormatiensis, CXL, 645: De presbytero qui, si uxorem ducat, deponi debet; et hic memorantur varii canones quos jam in præsentī tabula adnotavimus, necnon decreta Siricii, Leonis, etc. — 650: Nulli clericorum, ne subdiacono quidem concubium carnale conceditur.

(Ann. 1064.) S. PETRUS DAMIANUS, cardinalis et episcopus Ostiensis, CXLIV, 558: (Epistola ad capellanos Gotthelfredi ducis.) Contra illos fursus probat clericos non posse uxores ducere. — CXLV, 591: Eant igitur clerici molles, incesti, atque a genuina sui ordinis nobilitate degeneres; cum Abimelech arma corripiant. Omnis tamen eorum conflictus hoc fine concluditur, ut post lectum lapidis, armigeri quoque sui gladio perimantur. — 592: Sed dicunt: (Clerici pravi) Nonne dicit Apostolus: «Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque virum suum habeat? Vir uxori debitum reddat, et uxor viro? Ad quod ego: (Et reliqua quæ tibi sunt legenda.) — 414: Qui nimirum, dum corruunt impudici; dum defendere nituntur, merito judicantur hæretici. Unde et clerici uxorati Nicolaitæ vocantur, quoniam a quodam Nicolao, qui hanc dogmatizavit hæresim, huiusmodi vocabulum sortiuntur. — 492: Hic legere potes Damiani opusculum de dignitate sacerdotum. In quo multa reperies ad præsentem materiam spectantia.

(Ann. 1085.) S. ANSELMUS, episc. Lucensis, CXLIX, 516: (Collectio canonica.) Ut presbyteri et levitæ cum uxoribus suis non misceantur. — *Ibid.*: Ut subintroductis mulieribus. — Quod sacerdotes cum mulieribus non habitent propter quas canonum censura permittit. — Quod lex continentia eadem est altaris ministris quæ episcopis atque presbyteris. — *Ibid.*: Quod nec habitare cum mulieribus diaconi debeant. — *Ibid.*: Quod subdiaconi carnale conjugium habere non debeant. — *Ibid.*: Ut clerici soli ad seminarum tabernacula non accedant, nec confabulentur cum eis soli. — 519: A quibus officiis se ministri altaris contineant, si post ordinem cum suis uxoribus misceantur. — *Ibid.*: Quod sacerdotes et levitæ suis uxoribus non misceantur, quia quotidiano ministerio occupantur. (Et alia ejusdem amittit.)

(Ann. 1089-1038.) B. LANFRANCUS, archiepiscopus Cantuariensis, CL, 352: Post hæc verba *Opus episcopum esse unius uxoris virum*, et quædam alia, auctor noster addit: Diaconos similiter oportet pudicos esse. (Sæculo XI.) CANUTI regis ecclesiasticæ leges, CL, 1173: Omnes Dei ministros rogamus et docemus, et præsertim sacerdotes, ut Deo obediant et castitatem amant. Diligentissime sciant quod omnino non debeat colui causa cum femina communicare.

(Ann. 1100.) S. BRUNO, institutor Carthusianorum, CLIII, 156: Ubi Apostolus ait: *Suam uxorem*, excludit eos quibus non licitum est legitime ducere uxorem, at eos qui altari ministrant.

(Ann. 1104.) VEN. GUITBERTUS, abbas S. Mariæ de Novigento, CLVI, 848: Legitur paragr. *De uxorum presbyteris*.

(Ann. 1115.) D. IVO, episcopus Carnotensis, CLII, 365: (Clemens in secunda epist.) Quod si post ordinationem ministro contigerit proprium invadere cubile uxoris, sarrarii non intret limina, nec altare contingat, nec ad Dominici corporis portationem accedat; sed aquam tantum sacerdotum manibus porrigat. (Et alia.) — 467: De castitate sacerdotum et levitarum. Innocentius Victorio. — 474: De subdiacono qui duxit uxorem post ordines. (Stephanus Adoni Viennensi archiepiscopo) legitur: De illo clerico, Alviso nomine, quem per ordines ecclesiasticos usque ad subdiaconatum vixisse dictis, cur vestra auctoritate uxorem duxerit miramur, eo quod nulli unquam exceptis illis quos ecclesiastica regula habere permittit uxorem, ducendi licentiam dederimus. — 572: (Gregorius Antonio subdiacono.) Quid agendum sit de monachis uxores ducentibus. Legitur: quia aliquos monachorum usque ad tantum nefas procluisse cognovimus, ut uxores publice sortiantur, sub omni eos vigilantia requiras. (Et alia.) — 573: Si monachi vel monachæ lapsi fuerint, quid agendum sit? (Pelagius Secundino defensori.) — 646: De clericis qui inconsulto

episcopo uxores ducunt. — *Ibid.* : (Ethereo episcopo Gregorius.) De quodam bigamo requisisti an ad sacrum ordinem potuisset accedere, et juxta canonicam regulam velimus. — 1153 : Quando presbyteri aut diaconi per parochias constituuntur, oportet eos professionem episcopo suo facere, ut caste et pure vivant sub Dei timore, et dom eos tali professione obligaverit, sanctam disciplinam retineant. — 1149 : Sacerdotes, presbyteri, diaconi, subdiaconi Ecclesie orientalis matrimonio copulantur, non autem sancte Romanæ Ecclesie. — *Ibid.* : Disuasus Pannutii Nicæna synodus non constituit quod presbyteri cum suis uxoribus non dormirent. — *Ibid.* : Non in perpetuum, sed tempore oblationis a complexu suarum uxorum sacerdotes abstineant. — 1150 : Diaconi non prohibeantur a ministerio pro nuptiis, si in ordinatione dicunt se continere non posse. — *Ibid.* : Placuit diaconos, si vel integri vel casti sunt, etiam uxores habeant, in ministerio constitui. — 1150 : Qui castitatem non promisit, ab uxore separari non cogatur. — 1151 : Non fiat subdiaconus qui se caste victurum non promisit. — *Ibid.* : Presbyter ducens uxorem, deponatur ab ordine. — 1152 : Qui ab uxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittuntur. — *Ibid.* : Sacerdoti cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum. — *Ibid.* : Diaconus cum uxore sua, aut presbyter incontinens, ab officio remouetur. — *Ibid.* : Subdiaconus continentiam observare oportet. — *Ibid.* : Subdiaconibus carnale concubium interdicatur. — *Ibid.* : Beneficio et officio careant qui post diaconatum uxoribus vacant. — 1153 : Qui uxorem ducere volunt, ante ordinem subdiaconatus hoc faciant. — *Ibid.* : Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo aut probata castitas. — *Ibid.* : In tribus gradibus constituti etiam ab uxoribus abstineant. — *Ibid.* : Ministris altaris cum episcopis et presbyteris est eadem lex continentie. — *Ibid.* : In minoribus ordinibus constituti, uxorem ducant, nisi voto aut religioso habitu prohibeantur. — 1154 : Extra sacros ordines constituti, ducant uxores et exterius stipendia accipiant sua. — *Ibid.* : Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur. — *Ibid.* : Non habitent cum clericis mulieres, nisi quæ naturali fœdere omnem suspicionem excludunt. — *Ibid.* : Presbyter uxorem suam quasi sororem diligat, et quasi hostem fugiat. — 1162 : Officio et beneficio privetur episcopus, presbyter aut diaconus uxorem suscipiens vel suscepam retineas. — *Ibid.* : Clericus adulterasse convictus, vel confessus, in monasterio retradatur. — (CLXII, 222 : Dicitur de clericis ab ordinandis, in die ordinationis : *Hæc est generatio querentium Dominum*, non dicitur querentium conjugum.)

(Ann. 1124.) CALIXTUS II papa; CLXIII, 1363 : (Concilium Lateranense.) Presbyteris, diaconibus et subdiaconibus concubinarum et uxorum contubernia penitus interdiximus, et aliarum mulierum cohabitationem, præter quas synodus Nicæna. (*Et reliqua.*)

(Ann. 1155.) VEN. HILDEBERTUS, episcopus Cennanensis, CLXXI, 770 : Fornicatio, fratres charissimi, ideo nobis interdicitur, quia cum simus ministri Dei, membra ejus sumus. Quam turpe est clericum duci a meretrice captivum, ut efficiatur meretricis membrum ! Si enim conjugium nobis prohibetur, quantum crimen in nobis fornicatio iudicabitur ! (*Et multa alia.*)

Ann. 1142.) HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 598 : Queritur an monogamus debeat dici, et possit ordinari qui ante baptismum habuit uxorem; et ea dimissa renatus est in Christo et post fidelem duxit — Solutio — Dicit Hieronymus quod talis non est bigamus, et quod potest ordinari. Sed Augustinus dicit quod monogamus non est, nec debet ordinari. (*Alia multa.*)

(Ann. 1155.) ROBERTUS PULLUS, cardinalis S. R. E., CLXXXVI, 923 : Citra subdiaconi gradum nuptias celebrare licet : postea autem id fieri censura ecclesiastica prohibet. Ideo namque postremi tres sacri ordines nun-

cupantur, quia quanto altari propinquant, tanto continentiori vitæ se obligant. (*Alia multa.*) — 956 : Iagropotes caput cui titulus : *Quid boni malive afferant nuptiæ.*

(Sæcul. XII) *Decretum Gratiani*, CLXXXVII, 149 : Post baptismum debet esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus — *Ibid.* : Qui ante baptismum habuerit uxorem, et post baptismum aliam, ordinandus non est. Augustinus vero contra testatur, scribens in epistola ad Titum. (*Vid. reliqua.*) — 150 : Bigamus probatur qui ante baptismum alteram. — 153 : Non peccat bigamus, sed prærogativa sacerdotii exuitur. — *Ibid.* : Non ordinetur diaconus nisi castitatem fuerit professus — *Ibid.* : Nubentes post votum non sunt ab invicem separandi. — 154 : Damnable est voventibus virginitatem velle nubere. — 155 : Non fiat subdiaconus qui se caste victurum non promiserit. — Subdiaconus et supra constituti incontinentes, uxorem aut concubinas ducentes, ecclesiastico beneficio et officio careant. — 156 : In sacris ordinibus constituti non ducant uxores : et si duxerint, separentur — CLVII : Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur. — 158 : In conjugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet. — *Ibid.* : Non ordinentur diaconi qui castitatem non profiteantur. — *Ibid.* : Diaconi non prohibeantur a ministerio, si in ordinatione dicunt se continere non posse. — 159 : Presbyter ducens uxorem ab ordine deponatur. — 160 : Cujusdam episcopi ordinatio differtur, quia uxorem habet et filios. — 163 : Presbyter causa religionis non contemnat propriam uxorem — 163 : Ab officio absteat presbyter non legalibus nuptiis detentus. — 170 : Sacerdotibus semper castitas observanda præcipitur. — *Ibid.* : Qui divinis sacramentis inserviunt, continentes esse oportet. — *Ibid.* : Sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis misceri non debent. — 171 : Qui ab uxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittantur. — Sacerdoti, cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum. — 172 : Ministris altaris cum episcopis et presbyteris eadem est lex continentie. — 173 : Episcopus vel presbyter uxorem propriam a cura sua non abiciat. — *Ibid.* : Hic memoratur dissuasus Paphnutii in synodo Nicæna. — 174 : Non in perpetuum, sed tempore oblationis a complexu suarum uxorum sacerdotes abstineant. — 175 : Occidentalis, non orientalis ecclesia castitatis obtulit votum. — *Ibid.* : Neque etiam subdiaconis concubium conceditur. — 177 : Extra sacros ordines constituti ducant uxores, et ab Ecclesia stipendia accipiant. — *Ibid.* : Subdiacono ducere uxorem non licet. — *Ibid.* : Non audiat missa presbyteri concubinam habentis. — 178 : De eadem re tractatur. — 180 : Qui uxorem ducere voluerit, ante ordinem subdiaconatus hoc faciat. — 171 : Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur. — *Ibid.* : Subdiaconos continentiam servare oportet. — *Ibid.* : Excludendi sunt a suorum graduum dignitate subdiaconi, et deinceps, si continentes esse noluunt. — 182 : Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo aut probata castitatis. — 183 : Non habitent cum clericis mulieres, nisi quæ naturali fœdere omnem suspicionem excludunt. — 187 : De quodam episcopo qui ante episcopatus sui apicem concubinam habuit. — 191 : Qui post mortem uxoris habuerit de ancilla filios diaconus fieri permittitur. — *Ibid.* : Non admittatur ad clerum qui præter uxorem aliam cognoverit. — 194 : Inter lectores vel ostiarios deputetur subdiaconus, secundum ducens uxorem. — 1378 : Monachus et virgo Domino consecrata si nupserint, excommunicantur. — 1382 : Monachus et virgo, qui se Deo dedicant, nuptiis jungi non possunt. — 1385 : Monachus uxorem ducens nunquam sacri gradus sortietur officium. — 1387 : In monasterio recludantur monachi uxoribus sociati. — *Ibid.* : Post professam continentiam quisquis uxorem duxerit, ab ea separetur. — 1388 : Conjugia voventium non sunt dissolvenda. (*Ex Augustino.*)

CLVIII.

INDEX DE MONACHORUM OFFICIIS VEL MUNERIBUS.

In hoc indice tractatur : I. De nomine, titulis et variis generibus monachorum, origine et laude vite monasticæ. — II. De vita monachorum et eorum virtutibus. — III. De vitandis a monachis. — IV. De implendis a monachis. — V. De culpis monachorum. — VI. De vestibus monachorum. — VII. De cibo et potu monachorum. — VIII. De dormitione monachorum. — IX. De novitiis. — X. De præcipuis officiis monasterii. — XI. De monasterio. — XII. Regulæ, constitutiones monasteriorum, homiliz, sermones ad monachos.

I. — De nomine, titulis, et variis generibus monachorum.
— Origo et laus vite monasticæ.

Nomen monachi et propositum, S. Hieronymus, XXII, 582, 585. — Quid significat, *ibid.*, 550. — Monachi unde dicti, S. Augustinus, XXXVII, 1732. — De monachorum nomine catholicis insulant hæretici, *ibid.*, 1730. — Monachi unde vocantur, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 50. — De nomine monachorum, *id.*, XCVI, 1296. — Monachi unde dicti, Rabanus Maurus, CII, 93. — Monachi et canonici significatio, S. Petrus Damianus, CXL, 506. — Monachi etymon, S. Bernardus, CLXXXII, 705. — Monachi cur sic appellati, Philippus de Harveng., CCIII, 770. — Monachi vocabulum quid significat, Petrus Cant., CCV, 566; Alanus de Insulis, CCX, 191, 199.

Monachi simpliciter cognominati servi Dei, S. August., XXXIII, 993; XXXVIII, 1070. — Milites Christi in silentio pugnant, etc., *id.*, XXXIII, 997. — Monachi militia christiana, *id.*, XLII, 226. — Monachi, Patres vocantur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 341. — Hic monachorum titulus reperitur apud scriptores Græcos et Latinos, *ibid.*, 719, 720. — Monachi apostolicæ vite sectatores, S. Bernardus Clarey., CLXXXIII, 595. — Domestici Dei, *id.*, CLXXXII, 169. — Monachi sancti dicti, *ibid.*, 278. — Ipsi sanctitatis nomen tributum, *ibid.*, 236. — Item beatitudinis, *ibid.*, 449.

Tria in Ægypto monachorum genera, S. Hieronymus, XXII, 419; XXX, 324. — Genus monachorum Remboth dictum, *ibid.*. — De tribus generibus monachorum quæ intra Ægyptum sunt, Cassianus, XLIX, 1093. — De generibus vel vite monachorum, S. Benedictus, LXVI, 246; S. Valerius abbas, LXXXVII, 437. — De qualior generibus monachorum, *id.*, LXXXVIII, 951; CII, 729, 735, 743. — Eorum varia genera, Rabanus Maurus, CXII, 93. — Monachorum tria genera in Ægypto, Philippus de Harveng., CCIII, 795.

Monasticæ institutionis celebritas, S. Ambrosius, XVI, 1107. — Monachi non erant in Syria ante Hilarionem, S. Hieronymus, XXIII, 34. — Per totam Palestinam innumera bilis monasteria edificantur, *ibid.*, 41. — Monachi apud Alexandriam a S. Marco instituti, Cassianus, XLIX, 79. — Ab apostolis eorum origo, *ibid.*, 1094. — Monachi a S. Eusebio Vercellensi instituti, ut clericorum officia in Ecclesia exercerent. Plura de eorum institutione habentur, S. Maximus Taurin., LVII, 887. — Monachorum primus institutor Elias, Rupertus Tuit., CLXVIII, 885. — Monachi primi fuerunt prophete, et filii eorum, *id.*, CLXX, 527. — Monachorum origo, *ibid.*, 534. — Monasticus ordo primus in Ecclesia fuit, a quo cepit Ecclesia, S. Bernardus, CLXXXII, 912. — Monachorum lous et origo, Philippus de Harveng., CCIII, 769, 770. — Monachorum vitam solitariam Christus instituit, Joannes Baptista commendavit, Petrus Cantor., CCV, 216.

Monachi et virgines flores Ecclesiæ et ornamenta, S. Hieronymus, XXII, 489. — Monachorum, anachoritarum et cœnobitarum institutum laudatur, *ibid.*, 1338. — Laus vite cœnobitæ, *ibid.*, 1077. — Monasticæ vite genus toto orbe notissimum, S. August., XLIII, 572. — Ejus brevis commendatio, *id.*, XXXVII, 1277. — Monachi militia christiana, *id.*, XLII, 226. — Angelorum vitam homines adhuc in terra positi exhibetis, S. Eucherius Lugdun., I, 265. — Monasticæ vite laus, Cassiodorus, LXX, 73. — Vita cœnobitica et eremitica commendatur, *ibid.*, 955. — Multis est ad salutem necessaria professio et vita monastica, Gregor. Magn., LXVII, 663. — O quam felix est vita monachorum, Deo placabilis, angelis amabilis

etc., Alcuinus, C, 298. — De solitaria vite laudibus, S. Petrus Damianus, CXLV, 536. — Monastica institutio fuga sæculi virginitati tuenda optimum remedium, Guibertus de Novig., CLVI, 604. — Professio monastica, velut baptismus, omnia delet peccata, Lanfrancus, CL, 607. — Vita monastica laudibus extollitur, *ibid.*, 558. — Monasticæ vite elogium, Hildebertus Cepom., CLXXI, 542, 669, 750. — Cœnobitarum seu monachorum quantitas jam in hac vite felicitas, *ibid.*, 875. — Monasticus ordo angelicis ordinibus similis, S. Bernardus, CLXXII, 912. — Monasticæ professionis elogium, *id.*, CLXXXII, 716. — Est alter baptismus, *ibid.*, 589. — Vita est apostolica, *ibid.*, 641. — Item vita angelica, et quodam modo prophetica, *ibid.*. — Monastica vita via ad cælum compendiosa, *ibid.*, 595. — Monasticæ vite præclara descriptio, *ibid.*, 663. — Quam sublimis sit eorum professio, Guigo Carth., CLXXXIV, 311.

II. — De vita monachorum, qualis esse debeat, eorum virtutes.

Monachi veri descriptio, S. Hieronymus, XXII, 1075. — Norma vite illius et exercitia, *ibid.*, 1040 et seqq. — Falsi monachi, *ibid.*, 1081. — Monacho præcipitur ac vivere, ut clericus esse mereatur, *ibid.*, 1082. — Adolescentiam suam non la sordē commaculet, *ibid.*. — Ad altare Christi, quasi de thalamo virgo prociat, habens deforis bonum testimonium, *ibid.*. — Vita eorum dura dicitur, *ibid.*, 595. — Summa stultitia est reputare sæculo, patriam deserere, et peræque vivere, quam victoris eras in patria, *ibid.*, 489. — Vita ac conditio veri monachi, *id.*, XLIII, 351. — Monachus ab initio quomodo vitam suam instituere debeat, Cassianus, XLIX, 265. — Monachi finis quis esse debeat, *ibid.*, 775. — Monachi quidam solo habitu et nomine, *ibid.*, 608. — Venire ad eremum summa perfectio est, non perfecte in eremo vivere, summa damnatio est, S. Eucherius Lug., I, 885. — Veri monachi, qui, S. Leo Magnus, LIV, 1015. — Monachus in monasterio, tanquam in portu tuto vivere debet, S. Gregorius Magnus, LXXV, 511. — Frustra monachus vestem religiosam sumit, nisi vitia relinquat, *id.*, LXXVI, 889. — Monachi ad cumulum ceptæ perfectionis ascendunt, *id.*, LXXVII, 861, 865. — Monasticæ vite sanctitas et obsequia, *id.*, LXXIX, 516, 517. — Monachorum virtutis et studii, Alcuinus, C, 298. — Quæ est monachorum vita, sui charitas, humilitas et obedientia, *ibid.*, 288. — Monachus mediocriter perfectus meliorem viro sæculari, etiam pro, S. Petrus Damianus, CXLV, 747. — Monachi quales, *id.*, CXLIV, 901; Rotherius Veron., CXXVI, 586. — (Quia mala infelix anima monachi patitur, cum ad finem reuertitur, *id.*, CXLV, 265. — Monachica conversatio quæ debet esse, S. Anselmus Cant., CLIX, 163. — Clausuralis conversatio monachici propositi, quidam est hujus vite paradisi, *ibid.*, 169. — Mores veri monachi, *id.*, CLIII, 688. — Non tonsura sed virtus facit monachum, *ibid.*, 689. — Monachi virtutes, *ibid.*, 705 et seqq. — Monachorum et clericorum vite distincta, Rupertus Tuit., CLIX, 526. — Monachi docti, S. Bernardus Clarey., CLXXXIII, 550. — Monasticæ vite præclara descriptio, *id.*, CLXXXIII, 663. — Ipsi in congregatione vivendum ordinabiliter sibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo, *ibid.*, 407. — Monachorum virtutes propriæ, Alanus de Insulis, CCL, 262.

De humilitate monachorum. — Quantumcumque te dejeceris, humilior Christo non eris, S. Hieronymus, XLII, 616. — De humilitate, *id.*, XXX, 576. — Humilitas om

aniam virtutum magistra, Cassianus, XLIX, 4015, 1198. — Humilis abbas Joannis, *ibid.*, 1128. — De abbatis Pynophii humilitate, *ibid.*, 190, 1149. — Ad perfectiorem acquirendam necessaria, *ibid.*, 460, 475. — Humilitas vera in quo consistat, *ibid.*, 198. — Quomodo acquirenda, *ibid.*, 475. — Humilitati operam dantes, S. Eucherius Lugd., I, 848. — Benedicta illa Deo anima, cujus humilitas aliter confundit superbiam, *ibid.*, 880. — Plantare humilitatem conentur monachi, *ibid.*. — Hæc lucerna ut clarissimum lumen habeat, implenda est semper oleo misericordiae, humilitatis, etc.; humilitas vero maxime excolenda est, quæ nos justis aequat, angelis jungit, Deo appropinquare facit, *ibid.*, 865, 866. — Monachorum professio humilitatis propositum, S. Leo Magnus, LIV, 793. — Si cui nostrum deest pinguisima gratia humilitatis, veniat ad eos quos magis abundare perspexerit, S. Faustus Rheg., LVIII, 871. — Quomodo potest anima sentiri? utique orando, jejunando, veram humilitatem excolendo, *ibid.*, 875. — Iterum rogo et admono, ut obedientiam et humilitatem, non solum senioribus et coequalibus, sed etiam junioribus exhibere jugiter studeatis, *ibid.*, 875. — Sciendum est quod quanto humiliores et obedientiores fuerimus præpositis et Patribus nostris, in tantum obediit Dominus orationibus nostris, *ibid.*, 888. — Quanto plus proficimus, tanto plus humilemur, *ibid.*. — Humilitas atque obedientia in junioribus adhuc necessaria, in senioribus jam dignitas est, *ibid.*. — De humilitate, S. Benedictus, LXVI, 371 et seqq. — Monachos humilitas maxime decet, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 574. — De humilitate fratrum qualis debeat esse, vel quibus modis acquiratur, vel quomodo acquisita servetur, *ibid.*, LXXVIII, 966. — Dilige humilitatem, et non acquiescas tuo consilio, S. Benedictus Anian., CIII, 429. — De humilitate, *ibid.*, 648, 835 et seqq. — Duodecim gradus humilitatis, *ibid.*, 838 et seqq. — De humilitate, Bernardus Carth., CLIII, 898. — Monachos humilitas ornat, Rupertus Tuit., CLXX, 526. — Necessaria nobis est humilitas, quæ designatur per vestem, Hildebertus Cenom., CLXXI, 872. — De humilitate, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 887. — Humilitatem ante omnia sectamini, S. Bernardus, CLXXXII, 549. — Querenda potio humilitatis, *ibid.*, 551.

De obedientia monachorum. — Si inobediens quis fuerit, decies commonebitur, S. Hieronymus, XXIII, 82. — De obedientia, id. XXX, 321. — Quanta juniorum obedientia, etiam in his quæ naturali necessitate subjecta sunt, Cassianus, XI, IX, 162. — De obedientia abbas Joannis, per quam usque ad prophetiam provectus est gratiam, XLIX, 183, seqq. — Obedientia abbas Musii, *ib.*, XLIX, 186. — De obedientia fratris qui, decem sportas circumferens, publice distraxit ad abbatis imperium, XLIX, 189. — Non obedire et velle discedere, hoc est, dupliciter diaboli voluntatem facere, S. Eucherius Lugd., I, 837. — Inobedientia obdurat animum quem semel ceperit, ut ad suscipiendâ præcepta nec auctoritate nec ratione flectatur, *ibid.*, 838. — De effectibus obedientiae, *ibid.*, 839. — Qui vult tuta esse opera sua vel recta in conspectu Dei, nihil obedientiam præferat, *ibid.*. — In qua obedientia compunctio manifestatur, *ibid.*, 860. — Hanc obedientiam maxime Salvator noster inculcavit nobis, *ibid.*, 867. — Benedicta illa anima est Deo cujus obedientia pigritiam tacite alterius increpat, S. Faustus Rheg., LVIII, 871. — Gaudendum est de monacho in monasterio obedientiam exhibente. — Iugendum e contrario de monacho inobediente, *ibid.*, 874. — Non acceptabilia sunt Domino vel opera, vel jejunia eorum qui suis potius quam seniorum voluntatibus obsequuntur, *ibid.*, 886. — De obedientia, S. Benedictus, LXVI, 319; S. Ferreolus Vat., id., 959; S. Columbanus, LXXX, 209; S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1103. — De obedientia discipuli, qualis debeat esse, *ibid.*, LXXXVIII, 959. — Quomodo invicem obedire debemus, S. Benedictus Anian., CIII, 517. — De obedientia, *ibid.*, 815. — Ut obedientes sibi sint invicem fratres, *ibid.*, 1. 67. — De obedientia, Adalgerus, CXXXIV, 918. — Obedientiam tibi primum, Indictio. Rotherius Veron., CXXXVI, 514. — De promptissima obedientia, ut quodcumque præcipitur serventissime peragatur, S. Petrus Damianus, CXLV, 532. — Obedientia inter virtutes monasticas commendatur, Lanfrancus, CL, 445. — Aut obediens præmia obtinebimus, aut inobedientes supplicia æterna luemus, Joannes Carth., CLIII, 905. — Monachus non est qui obedientiam non facit, Godfridus Vincl., CLVII, 175. — Sine licentia superioris etiam bona patrare non potest, *ibid.*, 170, 279. — Summa quidem virtus monachi parere priori, *ibid.*, 706. — Monachicæ obedientiæ descriptio, Hildebertus Cenom., CLXXI, 589. — Nihil majus obedientia: sicut enim inobedientia nocet, ita obedientia valet; *ibid.*, 882. — Quatuor ordines

ante Deum... quartus eorum qui propter Deum in obedientia subjecti sunt Patribus, *ibid.*, 883. — Necessaria nobis est obedientia, quæ intelligitur per subjectionem, *ibid.*, 892. — Sunt quidam qui crucem obedientie portant, ad similitudinem Christi, obediens ille et suis prælati, *ibid.*, 897. — Super omnia quatuor virtutes necessariae sunt huic ordini: caritas, humilitas, obedientia, disciplina, *ibid.*, 900. — Obedientia est incitatrix virtutis, *ibid.*, 901. — De obedientia, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 919. — Ordo noster abjectio est, humilitas est, obedientia, etc., S. Bernardus, CLXXXII, 297. — Gradus obedientiæ, *ibid.*, CLXXXIII, 656. — Non attendit quale sit quod præcipitur, hoc solo contentus quia præcipitur, *ibid.*, CLXXXII, 100. — Obedientia gradus, et inobedientia gravitas quomodo noscenda, juxta distinctiones præmissas; *ibid.*, 868. — Obedientiam non esse gravem et molestam nisi imperfectis, invitis, et carnalibus; cæteris suavem et facilem; *ibid.*, 874. — Obedientia qualis apud Clarnavallenses; *ibid.*, 712. — Obedientia perfectæ exemplum in Petro et Andrea, S. Bernardus Clarnavall., CLXXXIII, 509. — Qualem regulam requirit, S. Benedictus, Aelredus abbas Rievall., CXCV, 610. — De virtute perfectæ obedientiæ, Adamus Præmonst., CXCVIII, 580. — De obedientia, S. Stephanus Grandimont., CCIV, 1159, seqq.; S. Martinus Legion., CCIX, 101; Alanus de Insulis, CCX, 145.

De charitate monachorum. — Sit unusquisque vestrum in charitate jucundior, S. Eucherius Lugd., I, 836. — Inter omnes fratres, hoc observabitur: habeant patientiam, humilitatem, charitatem, Fastidius, L, 379. — Monachorum professio in fide et charitate maxime consistit; S. Leo Magnus, LIV, 845. — Si cui nostrum deest oleum charitatis, veniat ad eos quos magis abundare prospexerit; S. Faustus Rheg., LVIII, 871. — Iterum atque iterum rogo et admono, fratres, ut obedientiam et humilitatem, et charitatem non solum senioribus et coequalibus, sed etiam junioribus exhibere jugiter studeatis; *ibid.*, 875. — Monachorum mira charitas in pauperes; S. Benedictus, LXVI, 310. — De charitate; S. Ferreolus, *ibid.*, 961. — Omnia nostra cum charitate faci; S. Benedictus, *ibid.*, 990. — De charitate, *ibid.*, LXXIII, 975. — De dilectione Dei et proximi; S. Fructuosus Bracart., LXXXVII, 1099. — De charitate; S. Benedictus Anian., CIII, 441, 488, 512, 647, 686 seqq. — Ubi omnes in communi ad charitatis studium provocat; S. Petrus Damianus, CXIV, 326. — Ordini monastico quatuor virtutes necessariae, caritas, humilitas, obedientia, disciplina; Hildebertus Cenom., CLXXI, 900. — De charitate Dei et proximi, de unitate cordium; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 881. — Charitati subiectus S. Benedicti Regula, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 408.

De paupertate monachorum. — De paupertate; S. Hieronymus, XXX, 530. — Paupertas religiosa; Cassianus, XLIX, 167. — Nemo in cella sua habeat, præterea quæ monasterii lege præcepta sunt, nec paucos nummos nec proprium aliquid; *ibid.*, L, 287. — Vigilis diaconus; *ibid.*, 575. — Peculiariter autem istud ad professionem nostram pertinet, paupertatem studio querere; S. Eucherius Lugd., *ibid.*, 842. — Novæ jam magnæ pars præmii est gloriöse paupertatis sufficientiam cum timore Domini possidere; *ibid.*, 844. — Monachi peculiariter est, paupertatem studio querere; S. Faustus Rheg., LVIII, 870. — Monachi et clerici pauperes sancte viventes divitibus et quantacunque dignitate præditis laicis anteposendi; S. Fulgentius Rusp., LXV, 649. — Nihil possidendum tanquam proprium, et specialiter inter monachos; S. Benedictus, LXVI, 991. — Monachus non est qui in terra possessionem querit; S. Gregorius Magnus, LXXVII, 245. — Aliquid habere proprium monachis non licet; *ibid.*, LXXVI, 420. — De paupertate ac de cupiditate calcanda; S. Columbanus, LXXX, 211. — Habeant monachi omnia communia; S. Benedictus Anian., CIII, 482. — Nihil proprii debet habere monachus; Rotherius Veron., CXXXVI, 412. — Paupertas in vestibus, quibus commendata; S. Petrus Damianus, CXLV, 535. — Monachi omnia sunt relinquenda; *ibid.*, CXLV, 552. — Monachi pecuniam habentes excommunicantur; Joannes Rothomag., CXLVII, 146. — Monachis paupertas laxandi regularem disciplinam præbet ansam; Guibertus de Novig., CLVI, 1055. — Paupertas monastica ab Hildeberto sæpius vocatur communio, quia omnia communia habere debent monachi; Hildebertus Cenom., CLXXI, 892. — Voluntaria paupertas, pro qua sine dubio merces vestra copiosa est in cælis; S. Bernardus Clar., CLXXXII, 550. — De proprietate monachorum; Petrus Cantor, CCV, 566.

De castitate monachorum. — Boni monachi descriptio; S. Hieronymus, XXII, 1075. — Continentia et mansuetudo monachorum Nitriæ, *ibid.*, 756. — De castitate, *ibid.*, XXX,

528. — De spiritu fornicationis; Joannes Cassianus, XLIX, 265. — De castitate; *ibid.*, 869. — Castitas eximia abbatu Sereni, XLIX, 869. — Abbatu Theonem; *ibid.*, 179. — Exemplum castitatis quo docetur non omnia ab omnibus emulanda; *ibid.*, 960. — Quid enim juvat, si sit quispiam corpore castus, et mente pollutus? S. Eucherius Lugd., I, 845. — Sit unusquisque vestrum in castitate purior; *ibid.*, 856. — Castitatis votum in professione Benedictina includi; S. Benedictus, LXVI, 824. — Nec statuitur habere vos oculos pudicos, si geratis animos impudicos; *ibid.*, 984. — Appetere tamen et a feminis appeti velle crimen est; *ibid.*. — De castitate; S. Columbanus abbas, LXXX, 211. — Qui timetis Dominum, armate vos castitate; S. Benedictus Anian., CIII, 460. — De castitate et modis eam tuendi; S. Petrus Damianus, CXLV, 710. — Quae cura tuenda castitatis habenda sit; *ibid.*, 721. — Quod sobrietas est castitatis praesidium; *ibid.*, 723. — Virtutes monachis proprias, Alanus de Insulis, CCX, 262. — Castitas ornamentum virtutum, *ibid.*.

De mortificatione monachorum. — Modicus ac temperatus cibus et carni et animae utilis sit, S. Hieronymus, XXII, 1075. — Tu te arbitris absque lapsu et vulnere posse transire, nisi omni custodia servaveris cor tuum; *ibid.*, 1076. — De abstinence, et praecipue a carnibus; *ibid.*, XXX, 545. — De mortificatione, Cassianus, XLIX, 1279, seq. — Agnosce quod ad salutem perpetuam consequendam abstinentia corporalis sola non sufficit; S. Eucherius Lugd., I, 845. — Ita corpus exerceamus jejuniis, ut mentem purgemus a vitiis; *ibid.*. — Sit unusquisque vestrum in sobrietate purior; *ibid.*, 856. — Mortificatio carnis servandae castitati inservit, S. Benedictus, LXVI, 535. — Mortificatio ad orandum necessaria, *ibid.*, 530. — De mortificatione, S. Columbanus abbas, LXXX, 215. — Mortificatio triplex; S. Benedictus Anian., CIII, 856. — De jejuniis; *ibid.*, 694. — Cur tres dies in hebdomada apud monachos jejunare institutum sit, S. Petrus Damianus, CXLV, 797. — De molestia corporis, Bernardus Carth., CLIII, 897. — Carnem vestram domate jejuniis et abstinentia escæ et potus, quantum valetudo permittit; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 892.

III. — Quæ a monachis vitanda sunt.

Quorundam in monasteriis degentium vitia perstringuntur, S. Ambrosius, XVII, 814. — Quid monachis fugiendum, S. Hieronymus, XXII, 585. — Monachorum vitia quomodo corrigenda, Cassianus, XLIX, 1142. — Monachorum dissolutorum mores eleganter descripti, S. Paulinus Nolanus, LXI, 254. — Monastici defectus describuntur, Hildebertus Cenom., CLXXI, 668. — Quid vitare debet monachus, Rotherius Veron., CXXXVI, 515. — Quosdam vidimus monasteria reliquisse et in servitio quorundam potentium sese tradidisse et ad monasteria rediisse, S. Ambrosius, XVII, 857. — Monachi vagi, S. Augustinus, XL, 575. — Monachi gyrovagi egregie a Paulino depinguntur, S. Paulinus, LXI, 918. — De vagis sive fugitivis monachis, *ibid.*, LXVI, 966. — Revertentes quo ritu et sub quibus penis recipiendi, S. Benedictus, LXVI, 526 et seqq. — Separati a conventu manebunt, *ibid.*, 550. — Habitu monastico privati, *ibid.*. — Monachi fugitivi perquirendi, et ad monasterium reducendi, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 505, 760, 895. — Monachi et monasterio fuga elapsi miraculo deprehenduntur, *ibid.*, 1155 et seqq. — Monachi vagi descripti, S. Benedictus Anian., CIII, 1211. — De monachis assidue discurrentibus, S. Petrus Damianus, CXLV, 260. — Peregrinatio interdita, Goffridus Vindoc., CLVII, 162. — Monachi fugientes quoties recipiendi, Ivo Carnot., CLXII, 446. — Per urbes discurrente nihil turpius, S. Bernardus, CLXXVIII, 716. — De gyrovagis, Hugo Cluniac., CCIX, 889. — Qui monasterium deseruit debet omnino redire, Rotherius Veron., CXXXVI, 417 et seqq. — Quare non decet monachum habitare cum matre sua, S. Hieronymus, XXII, 1078. — Aspectus mulierum debet vitare, *ibid.*, XXIII, 552. — Mulierum conversatio a majoribus improbat, Cassianus, XLIX, 418. — Ne ulla mulier in monasterium ingreditur, *ibid.*, LXVI, 961. — Cum mulieribus colloquutiones absque testibus prohibentur, *ibid.*, 979. — Feminae vestrum non frequentent habitaculum, *ibid.*, 983. — Mulieres penitus nunquam nec in salutatorio videndæ, *ibid.*, LXVIII, 590. — Monachos a monialium colloquio arcebat Equitius abbas, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 168. — Monachi qui uxores duxerint excommunicantur, *ibid.*, 487. — Matrimonium monachi invalidum, *ibid.*. — Monachi feminas in monasterium non introducant, *ibid.*, 717. — Nec sibi eas committas faciant, *ibid.*. — De mulieribus, Guido I Carth., CLIII, 681. — Monachi cupidi divitiarum, etiam his quæ necessaria

sunt probantur indigni, S. Hieronymus, XLII, 1118. — Monachi sub religionis titulo exercebant injusta compendia, *ibid.*, 1082. — Plenis sacculis moriuntur divites, qui quasi pauperes vixerunt, *ibid.*. — Cræta opus minus morte depreheuss, *ibid.*, 1077. — Monachi avari opes matronarum veniantur obsequiis, *ibid.*, 596. — Damnantur qui ditiores facti sunt, quam fuerant seculares, *ibid.*. — Monachus crebro loquens de nummis, insitor est, non monachus, *ibid.*, 584. — Monachis philargyria seu vitium proprietatis summopere detestandum, Cassianus, XLIX, 296. — Avaritia et prodigalitas ex æquo vitanda, S. Benedictus, LXVI, 512. — De avaritia fugienda, *ibid.*, CIII, 691. — Quod minus peccaverunt Ananias et Saphira, quam monachi qui pecunias habent, S. Petrus Damianus, CXLV, 253. — Quod monachus nequeat Christum simul et pecunias possidere, *ibid.*, 254.

Monachi ambientes præfecturas aut decendi munus notantur, Cassianus, XLIX, 355, 412 et seqq. — Monachorum ambitio, Ivo Carnot., CLXII, 53. — Monachi ambitiosi redarguntur, S. Bernardus Clarev., CLXXIII, 832, 855.

Monachus curas seculares fugiat, Cassianus, XLIX, 775. — Ut nullis causis extraneis quisquam se inferat, *ibid.*, LXVI, 952. — De monachis curis secularibus implicatis, Taio Casaraug., LXXX, 849. — Nullus mittatur solus ad aliquod negotium solus, *ibid.*, CIII, 480. — Ne monachi placita secularia adeant, Burchardus, CXL, 809. — Monachis in regis curia prohibetur, S. Anselmus Cant., CLVIII, 1153. — Ne monachi placita secularia adeant, Ivo Carnot., CLXI, 568.

Monachi otiosi, S. Augustinus, XI, 575. — Monachorum otium, *ibid.*, 560. — Contra otiositatem, Regino Prum., CLIII, 895. — Segnes et languidi notantur, S. Bernardus, CLXXIII, 525. — Ab immoderato joco et risu abstinendum, *ibid.*, LXVI, 957. — Ut monachus raro rideat, *ibid.*, 967. — Ut iure monachus desinat, *ibid.*, 967. — Mendacium et juramentum sive verbum otiosum per omne corpus fraternitatis dampnandum est, *ibid.*, 969. — Non jurandum omnino, *ibid.*, LXVIII, 389.

Qui in monasteriis tepidi sunt, non abjiciendi ut mortui, sed medendi ut ægri, S. Gregorius Magnus, LXXII, 246. — De tepiditate monachorum, Taio Casar., LXXI, 850.

Monachis singularitas in congregatione vitanda, Cassianus, XLIX, 64. — Monachi singularitatis amantes notantur, S. Bernardus, CLXXIII, 552. — De monachorum singularitate, Ivo Carnot., CLXV, 544.

IV. — Quæ a monachis implenda.

De orationibus, S. Fructuosus Brac., LXXIVII, 1009. — De reverentia orationis, *ibid.*, LXXXVIII, 1009. — De his qui ad opus Dei tarde occurrunt, S. Benedictus Anian., LXXXVIII, 1009. — De his qui ad opus Dei tarde occurrunt, *ibid.*, CIII, 445, 1151. — De reverentia orationis, *ibid.*, 927. — De fratribus qui longe ab oratorio laborant, aut in via sunt, *ibid.*, 1204. — De oratione communi, Bernardus Carth., CLIII, 896. — Impedimenta orationis, *ibid.*, 897. — De oratione, Hildebertus Cenom., CLXXI, 681. — Ut Psalmi cunctis diebus in ordine psallantur, *ibid.*, LXVI, 964. — Dum psallatur nemo loquatur, nec operetur manibus, *ibid.*, LXVIII, 388. — De cura Psalmorum, S. Columbanus, LXXX, 212. — De officiis divinis in noctibus, *ibid.*, LXXXVIII, 1002. — De officiis divinis in die, *ibid.*, 1004, et seqq. — De disciplina psallendi, *ibid.*, 1008. — De psallendi officio, *ibid.*, CIII, 552. — De regimine monachorum, S. Dunstanus Cantuar., CXXXVII, 479. — Quomodo se frater levelet ad Nocturnos, Udalricus Cluniac., CXLIX, 705. — Quomodo se habeat ad horas regulares, *ibid.*, 705. — Quomodo se internam ligneam portare debeat ad Nocturnos, *ibid.*, 706. — Ordinarium totius anni apud monachos S. Benedicti, Lanfrancus, CL, 446 et seqq. — De officio divino, Guido I Carth., CLIII, 659, 651, 725, 895. — De cæremoniis tam in horis canonicis quam in missarum celebratione observandis, *ibid.*, CLXVI, 1422. — Omni tempore dasibus hora in dispirituali meditationi vacabunt monachi, *ibid.*, LXVI, 981. — De variis spectantibus meditationem, *ibid.*, CIII, 810, 850 et seqq., 856, 838, 810, 845, 855. — Meditatio monachi quadruplex est, Hildebert. Cenom., CLXXI, 681.

De laboribus manuum, S. Hieronymus, XXX, 562. — Opus manuum monachis Egyptiis præscriptum, Cassianus, XLIX, 389, 390. — De opere manuum quotidiano, S. Benedictus, LXVI, 704. — De artibus monasterii, *ibid.*, 801. — Ut in artificio officinis nullus importune non jussus audeat intrare, *ibid.*, 955. — De his qui quælibetque artem discere voluerint, *ibid.*, 756. — In pistrino, vel ad omne opus terrenum unusquisque propriè occurrat, *ibid.*, 956. — De ferramentorum in operibus

emodiis, *ibid.*, 1967. — Ut monachus quotidie operis aliquid faciat, *ibid.*, 969. — Dominica nocte, pro reverentia resurrectionis Dominice, manuum opera conquiescant, *ibid.*, 980. — Quando panes faciunt, vel in omni ministerio corporali laborem suum mutuo relevabunt, *ibid.*, 981. — Cum operantur manibus meditatio sancta de corde non cesset, *id.*, LXVIII, 391. — Non est alienum a monachis hortos colere et agros exercere, Cassiodorus, LXX, 1142. — Opus manuum, S. Gregorius Turon., LXXI, 1053. — De operatione, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1101. — De ferramentis et utensilibus, *ibid.*, 1103; LXXXVIII, 985. — Qualiter fratres debent operari, S. Benedictus Anian., CIII, 458. — De operatione monachorum, *ibid.*, 445. — Operantes nihil loquantur seculari, *ibid.*, 478. — De opere monachorum, *ibid.*, 535, 1175. — De artificibus monasterii, *ibid.*, 1253. — Monachi quotidianum rurale opus faciunt, Regino Prüm., CXXII, 260. — De opere manuum, Udalricus Cluniac., CLIX, 675. — De opere manuum qualiter regulariter fiat, S. Guillelmus, CL, 1105. — De opere manuum, Guido Farf., CL, 1253; CLIII, 880. — Labore manuum tenentur monachi duplici tantum ex causa, Guibertus de Novigento, CLVI, 1053. — Ut monachus semper laboret, Ivo Carnot., CLXI, 544. — De labore, CLXVI, 1450. — De opere manuum perspicuum est quia non est beati Benedicti præceptum, sed tantummodo permixtum, Rupertus Tuit., CLXX, 514. — De exercitatione regulari, Hildebertus Cenom., CLXXI, 682. — Eorum est vivere de manuum labore, S. Bernard. Clar., CLXXXII, 607. — Monachorum vita in labore, *ibid.*, 589. — Ut quotidie usque ad Tertiam monachi legant, *id.*, LXVI, 968. — Ut in manibus monachi frequenter sit lectio, *ibid.*, 966. — Ut nullus monachus litteras ignoret, *ibid.*, 963. — A sexta hora usque ad nonam vacent quieti vel etiam lectioni, *ibid.*, 981. — Libri gentiliu a monachis rarius legendi, *ibid.*, 328. — Litteras omnes monachi discant, *id.*, LXVIII, 391. — Monachi sacræ lectioni non vacantes arguuntur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 605. — Semper vel opus vel libellus sit in manibus, Alcuinus, C, 216. — Sacre Scripturæ studium illis ob grassantes hæreses commendatur, *ibid.*, 298. — De lectione monachorum, *id.*, CIII, 415. — Omnibus erit potestas legendi usque ad horam tertiam, *ibid.*, 480. — De monachis qui grammaticam discere gestiunt, S. Petrus Damianus, CXLV, 206. — De lectione, Bernardus Carth., CLIII, 897. — Monachus studio scholarum vitam non debet impendere, S. Anselmus Cant., CLVIII, 1102. — Qualiter se habeant fratres tempore lectionis, S. Stephanus Astere., CLXVI, 1446.

Monachis professio non licere ad sæculum reverti, S. Benedictus, LXVI, 819. — Monachi, qui claustra monasterii libenter exeunt, sibi et aliis nocent, S. Anselmus Cant., CLIX, 57. — Abbas non concedere debet monachis licentiam exeundi extra claustra, *ibid.* — Monachus manere debet in eo monasterio in quo priorem professionem emisit, S. Anselmus Cant., CLIX, 123. — Qui in uno monasterio votum monachi libere fecit, deinde in altero, tenetur in priori manere, *id.*, CLVIII, 1173. — Stabilitas in monasterio, nisi tale sit ut monachus ibi natum invitum facere cogatur, *ibid.*, 1096. — Qui monachicum habitum publice portavit, etiam non legerit professionem, tenetur coram Deo in sancto proposito et habitu semper vivere, *id.*, CLIX, 191.

Hospitalitas a monachis exercenda, Cassianus, XLIX, 356. — De hospitibus suscipiendis, S. Benedictus, LXVI, 750. — Qualiter clerici hospites suscipiendi sint in monasterio, *id.*, CIII, 440. — De hospitibus recipiendis, *ibid.*, 483, 571, 1215; Guido Farf., CL, 1278; CLIII, 712; CLXVI, 1462.

Qualiter infirmi in monasterio debeant teneri, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1116. — Qualiter infirmitas corporum ab eo qui præest Patre cognoscenda sit, *id.*, CIII, 239. — De infirmis fratribus, *ibid.*, 571, 1083. — De eo qui infirmum fratrem visitare voluerit, S. Guillelmus, CL, 989. — De famulis qui infirmum obsequuntur, *ibid.*, 1127. — Quid agendum est quando ingreditur congregatio ad visitandum infirmum, *ibid.*, 1268. — De cura mortuorum, *id.*, CLIII, 660. — De cura infirmorum, *ibid.*, 714, 715; CLXVI, 1465.

V. — De cu'pis monachorum.

De diversitate culparum, S. Columbanus, LXXX, 216. — De delictis monachorum, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1105. — De culpis, *ibid.*, 1107. — Quid observandum sit de monachis qui a proprio monasterio per viam dilabuntur, *ibid.*, 1127. — De excommunicatione culparum, *id.*, LXXXVIII, 976. — Quomodo debeat frater

excommunicatus tractari, *ibid.*, 976. — Quomodo excommunicatus debet poenitere, *ibid.*, 978. — De monachi delictis, S. Egbertus Ebor., LXXXIX, 122. — Qualiter culpe singulorum emendantur, S. Benedictus Anian., CIII, 440. — De delinquentibus, *ibid.*, 577. — De delictis, *ibid.*, 568. — De excommunicatione culparum, *ibid.*, 973. — De gravioribus culpis, *ibid.*, 999. — De his qui in aliis quibuslibet rebus delinquant, *ibid.*, 1036. — De pueris minore ætate, qualiter corripiantur, *ibid.*, 1039. — Monachus inobediens Adamo similis, S. Petrus Damianus, CXLIV, 421. — De culpa leviori, Udalricus Cluniac., CXIX, 709. — De graviore culpa et aliis generibus culparum, *ibid.*, 721. — De culpis et satisfactionibus, Lanfrancus, CL, 497. — De culpa leviori, *ibid.*, 587. — De culpa graviore, S. Guillelmus, CL, 1045. — Culpa levis tali stringatur in ordine facti, *ibid.*, 1259. — Sua et aliorum peccata revelare debet abbati, Goffridus Viand., CLVII, 179. — Quomodo in capitulo se gerere debeat, *ibid.*, 228, 229. — Similitudo inter monachum peccantem et laicum, *id.*, CLIX, 654. — De monachis propositum non servantibus, Ivo Carnot., CLXI, 548.

VI. — De vestibus monachorum.

Monastica vestis, S. Ambrosius, XVI, 957. — Monachi cujus coloris veste uterentur, *ibid.*, 48. — De vestibus, S. Hieronymus, XXX, 361. — De habitu monachi, Cassianus, XLIX, 59. — De cingulo monachi, *ibid.*, 60. — De veste monachi, *ibid.* — De cucullis Ægyptiorum, *ibid.*, 68. — De melote et pelle caprina, *ibid.*, 73. — De baculo, *ibid.*, 75. — De calcamentis eorum, *ibid.*, 76. — De vestibus monachorum, *ibid.*, 298. — Vestes monachorum, S. Eucherius Lugd., L, 871. — Habitus mutant monachi in ingressu religionis, *id.*, XLIX, 63, 158. — Eorum olim habitus interior, cilicium, S. Paulinus Nolanus, LXI, 513. — De vestimentis monachorum, *id.*, LXVI, 964. — Ut monachis tunica linea uti non liceat, *ibid.*, 970. — Ut vestimenta monachorum odores non habeant exquisitos, *ibid.* — Non sit notabilis habitus vester, nec intendatis vestibus placere, sed moribus, *ibid.*, 981. — Vestimenta alio colore non induantur, nisi laia et lactina et nigra nativa, *id.*, LXVIII, 391. — De habitu et veste monachorum, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1101. — Monachi vitent cultum vestium, Alcuinus, C, 163. — De vestimentis monachorum, CIII, 443. — De habitu monachorum, *ibid.*, 566. — De monachis qui pretiosis vestibus delectantur, S. Petrus Damianus, CXLV, 267. — Monachorum vestimenta ad imitationem seraphim celestium instituta sunt, *ibid.*, 515. — Quomodo vel quando pannos suos induat, *id.*, CXIX, 707. — Quomodo pannos suos lavet, *ibid.* — Quomodo et quando vestimenta sua induat, S. Guillelmus, CL, 975. — Quibus horis et temporibus debeat lavare pannos suos, vel si quid aliud vult de rebus suis, *ibid.*, 977. — Quid unicuique fratri singulis annis de vestimentis tribuatur, *ibid.*, 1095. — Quando et quomodo fratres pannos suos noviter totos recipiant, *ibid.*, 1101. — De vestimentorum mensura, Guido Farfens., CL, 1253. — De vestitu fratrum et utensilibus cellæ, *id.*, CLIII, 738. — Quibus vestibus utendum, Bernardus Carth., CLIII, 894. — De vestibus monachi, *id.*, CLIX, 661. — Monachi S. Benedicti habitu nigri, sed formosi, Rupertus Tuit., CLXX, 514. — Quot vestes habere debeant, *ibid.*, 525. — Monachos quales deceant vestes, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 701. — Luxus in religiosis vestibus notatur, *id.*, CLXXXIII, 85. — Eorum habitus humilitatis insigne, *ibid.*, 912.

VII. — De cibo et potu monachorum.

Plures tota vita sua singulis diebus, excepto Sabbato et Dominico jejunant maxime in monasteriis constituti, S. Augustinus, XXXIII, 159. — Monachi cibis, Cassianus, XLIX, 240. — Apud Ægyptios silentium tempore comestionis, *ibid.*, 176. — Qua hora cibum sumere soliti, *ibid.*, 209. — Nec edere nec bibere extra mensam, *ibid.*, 177. — De mensura ciborum, S. Benedictus, LXVI, 615. — De mensura potus, *ibid.*, 641. — Quibus horis oporteat reficere fratres, *ibid.*, 653. — Ut nullus supra statutum modum in cibo vel potu præsumat, *ibid.*, 951. — Ut reficientes cum quiete audiant quæ leguntur, *ibid.* — Ut ad mensam nullus sibi peculiariter aliquod comedendum procuraret, *ibid.* — Ut ante Tertiam nullus monachus manducet aut bibat, *ibid.*, 969. — Sedentes ad mensam lectionem quæ legitur cum silentio audiant, *ibid.*, 984. — Quando messes et vindemias colliguntur, his in die, id est hora sexta et duodecima, refectioem accipiant, *ibid.*, 981. — Nemo extra monasterium manducet aut bibat, *ibid.* — Caro et vinum sive potus, in quo sit ebrietas, d'neganda sunt monachis, *ibid.*, 990. — Sedentes ad mensam ta-

ceant, id., LXXIII, 393. — Carnes in cibo nunquam sumantur, *ibid.* — Extra mensam communem nihil cibi potiusve gustare liceat, nisi infirmis et infantibus, *ibid.* — De cibo et potu, S. Columbanus, LXXX, 210. — De mensura potus, id., LXXXVIII, 993. — De mensura ciborum, *ibid.*, 991. — De diebus jejuniorum, vel hora refectio, *ibid.*, 997. — De silentio ad mensam, S. Benedictus Anian., CIII, 445. — De mensis, *ibid.*, 564. — De mensura ciborum, *ibid.*, 1112. — De mensura potus, *ibid.*, 1129. — Quibus horis oportet reficere, *ibid.*, 1137. — De his qui ad mensam tarde occurrunt, *ibid.*, 1151. — De diversis generibus ciborum, S. Guillelmus, CI, 912. — De disciplina refectorii, *ibid.*, 993. — De refectioe servitorum, *ibid.*, 996. — Quando fratres intra collationem bibant, *ibid.*, 1036. — De mensura vini et casei, id., CLIII, 707. — Quo tempore vinum fratres habent, *ibid.*, 732. — Quo tempore vescantur avenario pane, *ibid.*, 735. — De silentio ad prandium, *ibid.*, 737. — Monachis carni esus vetitus, Goffridus Vind., CLVII, 57. — De refectioe, id., CLXVI, 1432. — Eorum abusus in cibo et potu, etc., præstringuntur, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 909. — Ciborum observatores notantur, id., CLXXXIII, 938, 939.

VIII. — De dormitione monachorum.

De vigiliis, S. Hieronymus, XXX, 359. — Cumque ad dormiendum se collocaverint, alter alteri non loquatur. Vigiliis diaconus, L, 375. — Clausa cella nullus dormiat nec habeat cubiculum quod claudi possit, *ibid.* — Ut monachi lecta singulariter habeant, id., LXVI, 971. — Candelæ plures in dormitorio accendendæ, S. Benedictus, LXVI, 496 et cur, 498. — Possunt omnibus dormientibus extinguî, *ibid.* — Dormire una hora monacho satis esse censet S. Arsenius, *ibid.*, 421. — Veteres monachi omnes uno dormiebant in loco et quare, *ibid.*, 492, 493. — Veteres monachi dormiebant aut humi, aut in stratis juncis, aut in ciliciis, *ibid.* — Vestiti dormiant monachi, et quibus induti vestibus, *ibid.*, 498, 499. — Dormientes post Nocturnos a celebratione missarum privati, *ibid.*, 415. — Dormire post Nocturnos diebus Dominicis an licitum? *ibid.*, 418. — Dormire post Nocturnos usus apud Benedictinos quam antiquus, *ibid.*, 417. — Dormitorium nocte observatum, *ibid.*, 708. — De tempore dormitionis eorum vel qualiter debeat esse locus, vel quo ordini dormiant, id., LXXXVIII, 999. — Clausa cella nullus dormiat, id., CIII, 478. — De atrato, *ibid.*, 963. — Monachis vestem exuere non licet cum eunt cubitum, Stephanus Baluzius, CXXII, 436. — Qua disciplina recollatus jaceat in lecto, id., CXLIX, 706. — Quomodo surgat mane, vel quod statim faciat, *ibid.*; S. Guillelmus Hirsau., CL, 972. — De fratre dormitorium aspergente, *ibid.*, 998. — De dormitorio, S. Stephanus Cist., CLXVI, 1447.

IX. — De novitiis.

De petente aggregari numero fratrum qualiter recipiatur, S. Hieronymus, XLIII, 70. — Olim diu multumque probati, antequam admitterentur, Cassianus, XLIX, 154, 160, 166. — Novitii obedientia et silentium commendantur, *ibid.*, 246. — Novitii secularia vestimenta deponerent, et ab abbate monasticis induerentur, *ibid.*, 158. — Novitii cogitationes suas celare non debent, *ibid.*, 161. — Novitiorum admittendorum impedimenta, S. Benedictus, LXVI, 806. — Simplicitas et prudentia in novitio suscipiendo requisitæ, *ibid.*, 808. — Novitii quanto tempore probandi antequam admittantur ad novitium, et qualis esset illa probatio, *ibid.*, 809. — Novitii probationem agebant in veste seculari, *ibid.*, 836. — Sed postea alius usus invaluit, *ibid.* — Novitiorum annus probationis quando inciperet, *ibid.*, 818. — Probatio plurium annorum, *ibid.* — Probatio annua, *ibid.*, 816. — Pretium pro monachorum receptione non recipiendum, *ibid.*, 833. — Novitius ante professionem suis possessionibus exuat, *ibid.*, 833. — Novitiorum facultates recusant veteres monachi, *ibid.* — Novitiorum habitus qualis, *ibid.*, 837. — Novitii legenda Regula et exponenda, *ibid.*, 815. — An singulis novitiis singuli prædicendi magistri, *ibid.*, 813. — Novitii a capitulari deliberatione exclusi, *ibid.*, 827. — Novitii adversus tentationes præmunendi, *ibid.*, 241. — In monasterio non minore ætate excipiuntur nisi ab annis decem aut duodecim, id., LXXIII, 390. — Servus non excipitur, libertus tamen si est, et abbati visum fuerit, excipitur, *ibid.* — Monachi per biennium probandi ex Gregorio, id., LXXVII, 1033. — Monachi in laico habitu probandi, *ibid.*, 1337. — Publicis administrationibus implicatos a monastica vita prohiberi, Improbavit Gregorius, *ibid.*, 662. — Servi sine

domini consensu ad habitum conversionis non admittebantur, *ibid.*, 909. — De converso, qualiter debeat suscipi, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1109. — De professione conversi, *ibid.*, 1110. — Quales monachi recipiantur in monasterio, *ibid.*, 1115. — Ut non recipiantur in monasterium nisi qui radicatus omni facultate nudati sunt, *ibid.*, 1021. — Quomodo examinantur qui ex sæculo convertuntur, S. Benedictus Anian., CIII, 435. — De conversis, *ibid.*, 445. — Si quis accesserit ad ostium volens sæculo renuntiare, et fratum aggregari numero, non habeat libertatem intrandi, *ibid.*, 181. — Si oportet omnes qui veniunt ad nos suscipere, aut cum probatione, et qualis ista debeat esse probatio, *ibid.*, 497. — De disciplina suscipiendorum fratrum, *ibid.*, 1261. — Servus in monasterium non recipiatur, nesciente domino suo, Burchardus Wormac., CXL, 797. — De novitiis, S. Petrus Damianus, CXLV, 321. — De diversitate novitiorum, Udalricus Ciantac., CXLIX, 700. — Quomodo se habeant in cella novitiorum, *ibid.*, 701. — De novitiis suscipiendis, Lanfrancus, CL, 500. — De diversitate novitiorum, S. Guillelmus, Hirsau., CL, 930. — Qua lege se novitii ante consecrationem eorum habeant, *ibid.*, 1060. — De iterata novitiorum petitione, *ibid.*, 1001. — De benedictione novitiorum, *ibid.*, 1002. — De habitudine novitiorum in illo triduo post benedictionem, *ibid.*, 1003. — Quod diligenter examinandi sint novitii sacerdotes et leviti antequam officium suum agere permittant, *ibid.*, 1004. — Quomodo agendum sit de novitiis, Guigo abbas, CL, 1231. — De novitio, Guigo Carthus., CLIII, 681, 685. — De ætate suscipiendorum, *ibid.*, 691. — Quomodo se habeat frater postquam susceptus est, *ibid.*, 718. — Excommunicati non admittuntur ad monasticam professionem, S. Anselmus Cant., CLIX, 198. — Monachus ante unius anni probationem non fiat, Ivo Carnot., CLXI, 1173. — Ante probationem triennii nullus in monasterio suscipiatur, *ibid.*, 1174. — Impubes in monasterium ingressus post annum a parentibus revocari non potest, *ibid.* — De novitiis, S. Stephanus Cister., CLXVI, 1481. — Novitiorum tentatio de rigore ordinis, S. Bernardus, CLXXXIII, 719. — Novitiorum primitias ferre nequeunt demones, *ibid.*, 1068. — Novitiorum pericula, *ibid.*, 1083. — Eorum prima tentatio pusillanimitas, *ibid.*, 198. — Novitiorum defecto et ruina describitur, *ibid.*, 1083. — Incurrigibiles ejiciendi, *ibid.*, 530. — Eis necessarius est pædagogus, *ibid.*, 561. — Novitii describuntur, Adamus Præmonst., CXCVIII, 193. — Novitii triplex panis spiritualis necessarius, *ibid.*, 196. — Per flumen Phison novitii significantur, *ibid.*, 616. — Novitiorum cum Lazaro analogia, *ibid.*, 741.

X. — De præcipuis officiis monasterii.

Abbas. — Abbas qualis esse debeat, Cassianus, XLIX, 82. — Abbas quidam mortuus ob meritum obedientie, successorem deiegit, *ibid.*, 188. — Qualis debeat esse abbas, S. Benedictus, LXVI, 263. — Abbas non tam propter malos quam propter bonos instituitur, *ibid.*, 816. — Abbas congregatione et de congregatione eligendus, *ibid.*, 889. — Abbas debent esse sacerdotes, *ibid.*, 884. — Abbas doctus esse debet, *ibid.*, 591, 883, 887. — Abbati necessaria discretio, *ibid.*, 891. — Abbas prudens sit in correptione, *ibid.*, 888. — Misericors, *ibid.*, 887. — In se austerus in alios sit benignus, *ibid.*, 273. — Fragilitatem suam attendat, *ibid.*, 889. — Abbas de subditorum culpis puniendus, *ibid.*, 267. — Ut se gerat erga fratres occultis sibi cogitationes revelantes, *ibid.*, 591. — Abbas duplicem curam debet subditis, *ibid.*, 268. — Abbas plus prosit quam præsit, *ibid.*, 886. — Studeat plus amari quam timeri, *ibid.*, 889. — Abbas verbis et exemplis præluere debet, *ibid.*, 269, 271. — Abbas præ omnibus Regulam observet, *ibid.*, 201, 353, 892. — Abbas cum fratribus dormire debet, ejus lectus in medio dormitorii, *ibid.*, 493, 494. — Abbas a coquina officio an eximendus, *ibid.*, 569. — Abbas quare officii divini tempus significare jubeatur, *ibid.*, 700. — Abbas infirmus visitet, *ibid.*, 591. — Abbatis potestas in tribus sita, *ibid.*, 266. — Imperare supra, infra, aut contra Regulam non potest, *ibid.*, 533. — Abbas an possit universam congregationem in carnis abstinentia dispensare, *ibid.*, 611. — Abbas in deliberatione capitulari quomodo se gerat, *ibid.*, 268. — Abbas non sit litigiosus, *ibid.*, 264. — Ad placita secularia non veniat sine consensu episcopi, *ibid.* — Abbas incens feminas in monasterium deponendus, *ibid.*, 537, 538 et seqq. — Excommunicandus, *ibid.* — Recludendus in alio monasterio tribus mensibus in pane et aqua, *ibid.* — Abbatis electio monachis permittitur, S. Gregorius Mar., LXXVII, 578. — De congregatione eligatur, *ibid.* — Que dotes in abbate requirantur, *ibid.*, 1028, 1341. — Ab episcopo ordinetur, *ibid.*, 1341. — Episcopo suo de

diat, *ibid.*, 374. — Abbas quomodo in monasterio se gerat, *ibid.*, 1126 et *seqq.* — Sacram lectionem et orationem non negligat, *ibid.*, 605. — Nec hospitalitatem et elemosynam, *ibid.* — Quod abbas acquirat, non sibi sed monasterio acquirat, 1067. — Invito abbati monachi nec ad ordines sacros, nec alia ordinanda monasteria tolerantur, *ibid.*, 579. — De ordinando abbate, S. Benedictus Anian., CIII, 755. — Qualis debet esse abbas, *ibid.*, 769. — Abbates qualiter vendere possunt, Isidorus Merrator, CXXX, 406. — Episcoporum potestati subsunt, *ibid.* — Abbas idem duobus monasteriis non potest praesidere, *ibid.* — Abbates in episcoporum potestate consistant, Regino Prum., CXXXII, 576. — Abbatum institutio et depositio in potestate principum, *ibid.*, 401. — Abbas quis, et ejus qualitates, Rotherius Veron., CXXXVI, 514. — Abbas qua ratione subditos castigare debeat, S. Petrus Damianus, CXLV, 515. — Abbatum in praesentibus summa difficultas, *ibid.*, 459. — Benedictio abbatibus monachorum, Joannes Rothomas, CXVII, 145. — De abbate, Lanfrancus, CL, 483, 1049, 1057, 1059, 1155. — Abbas diversis monasteriis qua ratione praefici potest, Guibertus de Novigenio, CLVI, 1115. — De ordinandis abbatibus, *ibid.*, 1125. — Abbatibus episcopalia ornamenta concessa, Gofridus Vindoc., CLVII, 94. — Abbatum professio apud episcopos, *ibid.*, 95, 227. — Abbas potest dispensare vel commutare vota sine juramento facta ante professionem, S. Anselmus Cant., CLIX, 187. — Abbas beatitudinis titulo compellatur, S. Bernardus Clar., CLXXXII, 469. — Item sanctitatis, *ibid.*, 598, 599. — Reverentia, *ibid.*, 518. — Sereñtatis, *ibid.*, 592. — Magnitudinis, *ibid.*, 596. — Coronae, *ibid.*, 599. — Abbas electus professiones monachorum accipiat, *ibid.*, 528. — Non tam propter bonos, quam propter vitiosos institutus, *ibid.*, 187. — Abbatem monachis virtute inferiorem esse turpe est, *ibid.*, 705. — Doctrina ei necessaria, *ibid.*, 509. — Abbates exemptionibus praepostere studentes arguuntur, *ibid.*, 830. — In Regula dispensatio quid ipsi liceat, *ibid.*, 965. — Abbatum luxur et superfluitates notantur, *ibid.*, 915. — Abbas an cum hospitibus cibum sumere debeat, *ibid.*, 407. — Id in Cisterciensi abbate improbat, *ibid.*, 704. — Abbas, auditis in capitulo fratrum sententiis, eorum non consensum tenetur expectare, *ibid.*, 608. — Abbates subesse debent episcopis in cuius sunt diocesi, Petrus Cantor, CCV, 139. — Abbatibus benedictio seu inauguratio simplex est et potest iterari, *ibid.*

Cellerarius. — De cellerario monasterii, qualis sit, S. Benedictus, LXVI, 535. — A coquina excusetur, *ibid.*, 572. — Cellerarius dicitur oronomus, vel etiam praepositus, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1253. — De cellerario monasterii, qualis sit, S. Benedictus Anian., CIII, 1041. — De cellerario, Lanfrancus, CL, 489; S. Guillelmus Hirsang., CL, 1102.

Decanus. — Decanorum nomen prioribus attributum, S. Benedictus, LXVI, 485, 486. — Novitiorum magistris, *ibid.* — Decani nomen apud Cluniacenses inauditum, *ibid.*, 485. — Decani in castris decem militibus praepositi, in claustris decem monachis, *ibid.* — Supra quindecim possunt constitui, *ibid.*, 487. — Decanorum ordinatio per virgine traditionem, *ibid.* — Decani plures in annos in suo officio possunt continuari, *ibid.*, 549. — Decani nocte vigilant in dormitorio, *ibid.*, 496. — Decanorum officium apud monachos quandiu vigerit, *ibid.*, 485. — Quid debeant observare decani, S. Fructuosus Bracar., LXXXVII, 1120. — Decanus quid, S. Benedictus Anian., CIII, 958. — Officium, *ibid.*, 962. — Qualiter eligendus, *ibid.*, 950. — De decano villa, S. Guillelmus Hirsang., CL, 1104. — Decani sint presbyteri, S. Bernardus Clav., CLXXXII, 770.

Hortulanus. — Nullus de horto tollat olera, nisi ab hortulano acceperit, S. Hieronymus, XXIII, 75. — Hortulanus sub cellerario, S. Benedictus, LXVI, 545. — De hortulano, S. Guillelmus Hirsang., CL, 1103; CXLIX, 763.

Ostiarium. — Ostiarium debet esse senex moribus et aetate, S. Benedictus, LXVI, 901. — Ostiarium olim praepositus in monasteriis instituebatur, *ibid.*, 900. — Ostiarium nulli apud Cluniacenses, *ibid.*, 902. — Ostiarium solatium, *ibid.*, 905. — Ostiarium monia, *ibid.*, 904. — Pulsant quid respondeat ostiarium, 905. — De ostiariis monasterii, S. Benedictus Anian., CIII, 1355, 1359; S. Guillelmus Hirsang., CL, 1111; S. Stephanus Cist., CLXVI, 1496.

Praepositus. — De praeposito, S. Hieronymus, XXIII, 67 et *seqq.* — De praeposito monasterii, S. Benedictus Anian., LXVI, 892; *id.*, CIII, 935 et *seqq.*; Cassianus, L, 300.

Prior. — Prior in Regula S. B. quid significet, S. Benedictus, LXVI, 566, 609. — Prior pro abbate, *ibid.*, 557, 655. — Priores decani appellati, *ibid.*, 485, 486. —

De priore, Lanfrancus, CL, 483. — De ordinando priore, S. Guillelmus Hirsang., *ibid.*, 1056. — Quae reverentia priori impendatur, *ibid.*, 1057. — De claustrali priore et ejus adiutore, *ibid.*, 1063. — De ordinatione prioris, Guigo Carth., CLII, 661. — De priore, S. Stephanus Cist., CLIII, 1490. — De subpriori, *ibid.*, 1491. — De electione prioris, S. Stephanus Grandin., CCIV, 1160. — Quod nullus exterior eligatur in priorem, *ibid.* — Quomodo prior erga suos cognatos se habeat, *ibid.*, 1161. — De prioribus, Hugo Cluniac., CCIX, 901, 903, 904.

Nota. Pro aliis officiis vide Regulas et Constitutiones variorum monasteriorum.

XI. — De monasterio.

De varis ejus nominibus. — Monasterium domus Dei, S. Benedictus, LXVI, 546. — Domini ovile, *ibid.*, 258. — Laqueus, *ibid.*, 584. — Officina fullonica, *ibid.*, 530. — Arcem Noc comparatur, *ibid.*, 228. — Monasteria vivaria sunt animarum, S. Petrus Damianus, CXLV, 766. — Monasterium paradisus, S. Bernardus Clav., CLXXXIII, 1083. — Jerusalem, civitas sancta, *id.*, CLXXXII, 169 et *seqq.* — Dei tabernaculum, *ibid.*, 116. — Penitentium locus, *ibid.*, 667. — Lectulus floridus sponsae, *id.*, CLXXXIII, 1004. — Carcer, *ibid.*, 519. — Monasteria stagnis comparata, *ibid.*, 506.

De fundatione, exemptionibus monasteriorum. — In fundandis construendis monasteriis quid observandum, S. Benedictus, LXVI, 906. — Monasteria non construenda nisi de licentia episcopi, *ibid.*, 909. — Monasteria debent esse remota a principum curia, a locis devotionis seu peregrinationis et ab urbibus, *ibid.*, 907. — Monasteria loca regularia quo alia constituenda, *ibid.*, 903. — Monasterium ubi construendum, debet prius crux collocari maxime ubi altare, *ibid.* — Monasterium non potest fundari in alieno praedio, invito domino, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 684. — Monasterium non consecrandum nisi assignata prius donatio legitima, *ibid.*, 1117, 1271.

Præcipua exemptionum causa monasteriorum fuit oppressio subditorum. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 458, 1311. — Vel avaritia praetatorum, *ibid.*, 725. — Exemptiones monasteriorum Gregorio Magno longe antiquiores, *ibid.*, 458. — Monasteria quibuslibet obsequiis secularibus nullo modo subiaceant, *ibid.*, 590, 1542. — Monasterii exemptio ab episcopi jurisdictione, disciplina regulari faveat, non vitiorum impunitati, *ibid.*, 580. — Mortuo abbate res monasterii nec describant, nec administrent episcopi, *ibid.*, 578, 1541 et *seqq.* — Causae si quae oriantur, ad electos abbates et Patres Deum timentes deferantur, *id.*, LXXIII, 579. — De privilegiis monasteriorum, *ibid.* — Missas publicas in cenobio episcopus non celebret, *id.*, LXXVII, 579, 1542. — Cur hoc ipsi interdictum, *ibid.*, 832. — Episcopo non liceat cathedram suam in monasterio collocare, *ibid.* — In monasteriis nullam potestatem imperandi, vel levissimam aliquam ordinationem faciendi habeat episcopus, nisi ab abbate rogatus, *ibid.*, 580, 1542. — Episcopus ad monasteria frequentius non accedat, ne graventur, *ibid.*, 919, 920. — Monasteria a clericis non graventur, *ibid.*, 830, 821. — Exemptio abbatum ab episcopis diocesanis improbat, Petrus Cantor, CCV, 139.

Bona monasteriorum. — Bona communia monasteriorum, S. Hieronymus, XXIII, 57. — Monasteria debent esse sufficienti redditu dotata, sed non divitiis abundare, S. Benedictus, LXVI, 908. — Jure communi conversorum bona in ipsa monachi professione monasterio acquiruntur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 673, 1061. — Monasterio cedebant monachi bona, consequenter et debita, *ibid.*, 663. — Quod semel monasterii dominio est sociatum, alterius acquisitionis jus effugit, *ibid.*, 1067, 1077. — Bona monasterio et xenodochio communia dividi jubentur, *ibid.*, 1076. — Quae abbas acquirat, non sibi, sed monasterio acquirat, *ibid.*, 1067. — Monasteriorum bona ad quid collata, Guibertus, CLVI, 1062.

XII. — Regulae, Constitutiones monasteriorum, Homilies Sermones ad monachos.

Regula S. Pachomii, S. Hieronymus, XXIII, 66. — Praecepta et instituta S. Pachomii, *ibid.*, 78. — Regula monachorum ex scriptis Hieronymi, S. Hieronymus, XIX, 330. — Regula ad servos Dei, S. Augustinus, XXXII, 1577. — De opere monachorum liber unus, *id.*, XI, 548. — De cenobiorum institutis libri duodecim, Cassianus, XLIX, 59. — De monachi intentione ac fine, *ibid.*, 481. — De tribus generibus monachorum, *ibid.*, 1089. — De fine cenobitae et eremitae, *ibid.*, 1125. — Regula monachorum quae vulgo dicitur Regula Orienta-

lia, Vigilius diaconus, L, 574. — Regula S. Pachomii, Cassianus, I, 277. — Homiliae ad monachos, S. Eucherius Lugd., L, 854 et seqq. — Exhortatio ad monachos, *ibid.*, 865, 1207, 1209. — De canonicis cœnobiorum institutis, *ibid.*, 867. — Fausti abbatis Lirinenensis sermones ad monachos, *ibid.*, LVIII, 869. — S. Benedicti Regula commentata, S. Benedictus, LXVI, 246. — Ordo monasticus S. P. Benedicto attributus *ibid.*, 938. — S. Pauli et Stephani abbatum Regula ad monachos, *ibid.*, 949. — S. Ferreoli Regula ad monachos, *ibid.*, 960. — Regula monasterii Tarnatensis, *ibid.*, 977. — Regula ejusdam Patris, *ibid.*, 988. — Regula censoria monachorum, *ibid.*, 995. — Alia Regula incerti auctoris, *ibid.*, 995. — Antiquus ordo Romanus ad usum monasteriorum, *ibid.*, 997. — Regula ad monachos, S. Aurelianus Arelat., LXVIII, 586. — Regula cœnobialis S. Columbani abbatis et confessoris, LXXX, 210. — Regula monachorum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 868. — Regula monachorum, S. Fructuosus Brac., LXXXVII, 1099. — Regula monastica communis, *ibid.*, 1112. — De actu et vita monachorum in cœnobis, *ibid.*, LXXXVIII, 951. — Regula quadragesimalis, *ibid.*, 1011. — Regula monachorum auctore Chrodegango, *ibid.*, LXXXIX, 1057. — Regula ad monachos Isaie abbatis, *ibid.*, CIII, 428. — Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii et alterius Macarii, *ibid.*, 436. — S. Orsiesii abbatis Tabennensis doctrina de institutione monachorum, *ibid.*, 452, 451. — Regula orientalis Orientalium Regulis collecta a Vigilio diacono, *ibid.*, 476, 477. — Regula S. Basilii episcopi Cappadociæ ad monachos, *ibid.*, 487. — Grimalci presbyteri Regula solitariorum, *ibid.*, 574. — S. Athanasii episcopi Alexandriæ de observationibus monachorum, *ibid.*, 660. — Concordia Regularum, S. Benedictus Antan., *ibid.*, 718 et seqq.

Statuta antiqua abbatie S. Petri Corbelensis, S. Adalhardus abbas, CV, 536. — De regimine monachorum, S. Dunstanus Cant., CXXXVII, 479. — Opusculum de perfectione monachorum, S. Petrus Damianus, CXLV,

291. — De ordine eremitarum, *ibid.*, 527. — Opusculum de institutis ordinis eremitarum, *ibid.*, 556. — Opusculum de perfecta monachi informatione, *ibid.*, 721. — Opusculum de vita eremitica et probatis eremitis, *ibid.*, 749. — De bono religiosi status, *ibid.*, 761. — Antiquiores consuetudines Cluniacensis monasterii, Udalricus Cluniar., CXLIX, 615 et seqq. — Decreta pro ordine S. Benedicti, *ibid.*, CL, 445. — Constitutiones Hirsaugienses, S. Guilelmus Hirsaug., *ibid.*, 927. — Disciplina Farfensis et monasterii S. Pauli Romæ, Guido abbas, *ibid.*, 1194. — Gregorius Carthusiæ majoris prioris quinti consuetudines, *ibid.*, CLIII, 651. — Liber de exercitio cellæ, Guigo II Carthus., *ibid.*, 800. — Epistolarum ad Rainaldum inclusum qualiter eorum Domino sit vivendum, Bernardus Carth., *ibid.*, 872. — Carmen de contemptu mundi ad monachum, *ibid.*, CLVIII, 637. — De monachorum singularitate et quiete et de revocatione et penitentia eorum qui continentiam propositum transgrediuntur, Ivo Carnot., *ibid.*, LXXI, 541. — Regula Templariorum, Joannes Michaelens., CLVI, 859. — Usus antiquiores ordinis Cisterciensis, *ibid.*, 1584. — Super quædam capitula Regulæ divi Benedicti abbatis, Rupertus Tuit., CLXX, 477. — Sermones ad monachos, Hildebertus Cenom., CLXXI, 875, 877, 880, 883, 888 et seqq. — De vita claustrali, Honorius Augustod., CLXXII, 1247. — Expositio in Regulam B. Augustini, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 882. — Epistola S. Bernardi ad fratres de S. Anastasio, S. Bernardus, CLXXII, 541. — Speculum monachorum Arnulphi monachi de Becris, *ibid.*, CLXXXIV, 1175. — Epistola seu tractatus Guigonis prioris quinti Majoris Carthusiæ ad fratres de Monte Dei, *ibid.*, 509 et seqq. — Opusculum in verba: Ad quid venisti, *ibid.*, 1189. — Scala claustralium seu tractatus de modo orandi, *ibid.*, 475. — Regula S. Benedicti juxta S. Hildegardem explicata, S. Hildegardis, CXCII, 1053. — De disciplina claustrali, Petrus Cellensis, CCII, 1101. — Regula S. Stephani confessoris, *ibid.*, CCIV, 1158. — Statuta, Hugo Cluniar., *ibid.*, 883.

CLIX.

INDEX DE VIRGINIBUS.

In quo disseritur: I. De natura et excellentia virginitatis. — II. Quibus virgines comparantur — III. De virginitate apud ethnicos. — IV. De consecratione virginum. — V. De officiis virginum. — VI. De virtutibus virginum. — VII. De virginitatis prærogativis et præmio. — VIII. De conservatione et autione virginitatis. — IX. An virginitas sit de præcepto. — X. Objectionum contra virginitatem soluta. — XI. Regulæ, tractatus, homiliae de virginitate.

I. — De natura et excellentia virginitatis.

Virginitas gratia constat, Tertullianus, I, 1287; II, 905, 915. — Jam in terris non nubendo, de familia angelica deputantur, *ibid.*, I, 1281. — Pudicitia flos morum, honor corporum, decor sexuum, integritas sanguinis, etc., *ibid.*, II, 980. — Virginitatis sublimior gloria, S. Cyprianus, IV, 445. — Virginitas flos est ille ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, etc., *ibid.* — Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, *ibid.* — Virginitas sub forma vestis et margaritæ depingitur, S. Hilarius, X, 549. — Ejus commoda et dotes, 550. — Virginitas est spiritale nubendi genus, S. Optatus, XI, 1074. — Virginitas nomen titulus est pudoris, S. Ambrosius, XVI, 190. — Quid est castitas virginalis, nisi experta contagionis integritas? *ibid.*, 194. — Meritum non sola carnis virginitas facit, sed etiam integritas mentis, *ibid.*, 270. — Virginitas vitam angelorum exhibet, *ibid.*, 542. — Non mirum si virgines angelis comparentur, quæ angelorum Domino copulantur, *ibid.*, 191. — Honorabile conjugium, sed honorabilior integritas, *ibid.*, 256. — Bonum conjugium per quod est inventa posterius successione humana, sed melior virginitas per quam celestis hereditas acquiritur, *ibid.*, 1124. — Vis scire quanta pulchritudo ejus quæ amat a Rege, probatur a Judice? etc., *ibid.*, 199. — Nihil est tam præclarum et utile, quam virginitas, *ibid.*, XVII, 221. — Virginitas laus ætatis est, adolescentiam decet, juventutem ornat, amplificat senectutem, XVI, 242. — Excellentia virginitatis, Anonym. auctor, XVIII, 77. — Bonum

virginitatis ostenditur, Sulpitius Severus, XI, 228. — De comparatione virginitatis et nuptiarum, S. Hieronymus, XXIII, 203, 229. — Contra naturam est, et ultra naturam virginitas, *ibid.*, XXII, 1416. — Privilegium virginale in quo positum, *ibid.*, XXV, 442. — Virginitatis laus, *ibid.*, XXX, 165. — Virginitas nomen acceptum ab abstinentia ab illicitis, S. Augustinus, XXXVIII, 574, 575. — Virginitas contestatio vitæ imitatio, *ibid.*, XL, 598. — Angelus portio est, et in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio, *ibid.*, 401. — Virginitas corporis etiam ipsa est spiritalis, *ibid.*, 400. — Virginitas inde honoratur, quia Deo dicata, *ibid.* — Virginitas præferenda conjugio, *ibid.*, XLIV, 142. — Nulla effecunditas conjugalis comparanda, *ibid.*, XL, 599, 400. — Virginitas sic præferatur, ut non nupte damnentur, *ibid.*, 404. — Virginitas nuptis non tamquam malo bonus, sed tamquam bono melius antepositur, XLV, 1418. — Virginitas carnis, corpus intactum; virginitas cordis, fides incorrupta, *ibid.*, XXXVII, 1920. — Virginitas mentis, *ibid.*, XXXIX, 1495. — Virginitas mentis fides, spes, caritas, *ibid.*, XXXV, 1499. — Virginitas, enconomium, XLII, 112. — Virgo nomen integritatis, non ætatis, *ibid.*, 497. — Virgines honorabilis membrum Christi, *ibid.*, XXXV, 1499. — Inter virgines computatur quisquis corruptionem per sensus non admisit, XXXVII, 1920. — Virginitas a cordis et corporis integritate consistit, Cassianus, XI, 1229, 1250. — Quales sunt veri ac incorrupti virgines Christi, etc., *ibid.*, 1250. — Virginitas carnis, corpus intactum, virginitas animæ, fides incorrupta, S. Prosper Aquit., LI, 458, 521. — Virginitas semper cognata angelis, S. Petrus Chrysol., LI, 583. — In carne præ-

carnem vivere non terrena vita est, sed celestis, *ibid.* — Angelicam gloriam acquirere majus est quam habere, *ibid.* — Virginitas emula integritatis angelicae, S. Leo Magnus, LV, 150. — Virginitas utroque bono præcelatur est, Genadius Massil., LVIII, 996, 1037. — Melior virginitas mentis et corporis, quam alia dona, S. Fulgentius Rusp., LXV, 329. — Multiplex inter virginitatem et concubium comparatio, *ibid.*, 329. — Virginitas longe superior concubio carnali, *ibid.*, 330. — Duplex virginitas, *ibid.*, 333. — Quid prodest virgo corpore, si non sit virgo mente, S. Columbanus? LXXX, 211. — Præminentia virginitatis conjugio, Tatō Casarag., *ibid.*, 859. — Unde dicta sit virginitas, S. Isidorus Hispal., LXXXII, 417. — Virginitas atque bono præcelatur est, *ibid.*, LXXXIII, 1241. — Laudetur virginitas, ne nuptias condemnentur, *ibid.*, 805. — Bonum virginitatis gemitum, *ibid.*, 643. — Virginitatis dignitas, Alcuinus, C, 468. — Virginitas mentis, virginitas corporis, S. Agobardus, CIV, 206. — Supra usum naturæ est, Rabanus Maurus, CX, 72. — Vera enim hæc fit Dei imago, respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, *ibid.* — Virgo typice quid, *ibid.*, CXII, 1080. — Virginitas unde, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1000 et seqq. — Virginitas virtus plus quam naturalis, Guibertus, CLVI, 137. — Nil gratius, nil bonæ menti suavius esse potest quam vera virginitas, *ibid.*, 497. — Quam excellens sit virginitas et ardua, *ibid.*, 580. — Virginitas carnis sociata cum virginitate mentis, Rupertus Tuit., CLIX, 1091. — Quid virginitas, Hildebertus Cenom., CLXXI, 629. — Virginitas quædam carnis libertas est, *ibid.*, 195. — De triplici virginitate, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 843. — Virginitas hostia Christi est, cujus nec mentem cogitatio, nec carnem libido maculavit, Hervæus, CLXXXI, 887. — De decore et excellentia veræ virginitatis, S. Bernardus, CLXXXIV, 690. — Quid sit virginitas cordis, Petrus Lombardus, CXCLII, 70. — Quid sit virginitas carnis, *ibid.* — Virginitatis commendatio, CXCL, 1593 et seqq. — Virginitas humanæ naturæ supergreditur, *ibid.* — Species Christi sunt virgines, Richardus S. Victoris, CXCVI, 516. — Virgines angelicæ conversationi vicinatur, Petrus Cantor, CCV, 245.

II. — Quibus virgines comparantur.

Flos est ille ecclesiasticæ germinis, S. Cyprianus, IV, 43. — Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, *ibid.* — Christi lilia sunt virgines, S. Ambrosius, XVI, 327; XV, 1732. — Quæ non nubunt, et qui uxores non ducunt, sicut angeli in terris sunt, *ibid.*, 342. — Apibus comparantur virgines, *ibid.*, 200. — Horti conclusi, *ibid.*, 201. — Sunt sicut lilia myrrha plena, candorem integritatis et mortificationis corporalis illecebæ gloriam præferentes, *ibid.*, 1561; S. Petrus Chrysol., LII, 476. — Virgines utriusque sexus significantur per quadrigam equorum aborum, Rupertus Tuit., CLXVIII, 740. — Sicut in abundantia roris vel imbris temporales et serotini, germina ardent horti bene culti, vernantibus rosis et candentibus liliis, ita per orbem universum spectantur virgines, 773. — Virginitas flos horti, cui familiaris veracundia est, S. Bernardus, CLXXXIII, 1000. — Libano comparata est virginitas, *ibid.*, CLXXXIV, 89, 90. — Quis decor comparabitur lux florenti virginitati, quæ est tuum liliū verum et speciale? *ibid.*, 690.

De institutione, et origine virginitatis.

Virginitas habet auctoritatem vetustatis a sæculo, plenitudinem professionis a Christo, S. Ambrosius, XVI, 192. — Virgines non facile invenimus in terris, nisi postquam Deus in hæc terrena corpora membra descendit, *ibid.* — Virginitas fluxit ex celo, *ibid.* — Ejus auctor immaculatus Dei Filius, *ibid.*, 194. — Christus principium est integritatis, qui docuit virgines integritatem mentis et corporis sancto magis dicere Spiritui quam marito, *ibid.*, 690. — Virginitas a Salvatore virginæ dedicatur, S. Hieronymus, XXII, 406, 510. — Unde ditius virginitatis donum fluxit in feminas, *ibid.*, 408. — Virginitas dignitas quomodo cepit a Matre Domini, XXXVIII, 548. — Virginitas Filius virginitatis auctor et sponsus, S. Fulgentius, LXX, 326. — Ex celo accessit quod imitaretur in terris, Rabanus Maurus, CX, 72. — Ante incarnationem Salvatoris pauci virginitatem suam Deo voverunt et consecraverunt, Godefridus Tuit., CLXXIV, 978. — Virginitatem prima omnium vovit B. Maria, Alanus de Insulis, CCX, 63.

III. — De virginitate apud ethnicos.

Dantur etiam virgines inter ethnicos, apud Romanos, apud Ægium oppidum in Africa, Tertullianus, I, 1284. — Novimus virgines Vestæ, Junonis, Apollinis et Minervæ, Tertullianus, II, 928. — Ad virginitatis professionem vidigebantur, Zeno, XI, 289. — Gentilibus inter aras et

locos venerabilis solet esse virginitas, S. Ambrosius, XVI, 262. — Affectatur a gentilibus, sed consecrata violatur; incursatur a barbaris, necitur a reliquis, *ibid.*, 192 et seqq. — Gentiles non habent sacram virginem, *ibid.*, 193. — Perpetua castitas virginum Vestæ, Apollinis, Junonis, etc., S. Hieronymus, XXIII, 270. — Virgines in honore semper habitæ apud Romanos, *ibid.*, 271. — Inter 12 signa cæli, virginem collocarunt gentiles, *ibid.* — In sacerdotibus ethnicis commendata virginitas, *ibid.*, XXII, 1051. — Apud ethnicos semper tenuit principatum, *ibid.*, XXIII, 270. — A virginibus procreatorum fabulæ, *ibid.*, 275.

IV. — De consecratione virginum.

Quæ semel virginitatem professæ sunt, non debent iterum cogi ut eam profiteantur de novo, S. Optatus, XI, 1071 et seqq. — Puellas adolescentulas virginitatem profiteri posse, S. Ambrosius, XVI, 276. — Sacerdotalis cautionis esse debet, ut non temere puella veletur, *ibid.* — Matres filias suas virginitatem profiteri prohibentes arguantur, *ibid.*, 205. — Illud gloriosius ut virgines reluctantibus parentibus virginitatem amplectentur, *ibid.*, 206. — Memorabile factum nobilis cujusdam ac piæ virginis reluctantibus parentibus virginitatem profiteri volentis, *ibid.*, 206. — Virgo castitatem professæ publice, *ibid.*, 582. — Crinem sacro offerens velamine consecrandum, *ibid.*, 331. — Die Paschæ velabantur virgines, *ibid.*, 548. — Quibus verbis Ambrosius virginem sacram ad altare Deo offerat, *ibid.*, 572. — Populus virginis professioni subscribit, dicens: Amen, *ibid.* — Quæ se apopondit Christo, et sanctum velamen accepit, jam nupsit, jam immortalis juncta est viro, *ibid.*, 375. — Virgo consecrata professione, si voluerit nubere communi lege conjugii, adulterium perpetrat, sociata mortis efficitur, *ibid.* — Virgines sacrandæ veniunt de Placentino, de Bononiensi veniunt, de Mauritania veniunt, ut Mediolani velentur, *ibid.*, 204 et seqq. — Quantas Alexandrina totiusque Orientis et Africane Ecclesiæ virgines sacrare consueverint, *ibid.*, 275. — Virginum tantus numerus, ut plebem pudoris, populum integritatis, concilium virginitatis constituant, *ibid.*, 975. — Virginitas inde honorata quia Deo dicata, S. Augustinus, XL, 400. — Votum virginitatis, *ibid.*, 412. — Virginitatis consignatio, *ibid.*, XXXIII, 229. — Virginitatem ab ineunte ætate quidam voverit, XXXVI, 967. — Virginitatem voverunt amplius in Ecclesia gradus, XXXV, 1459. — Virginitatis professionis laus, XXXIII, 645. — Quanta cura probarentur puellæ, antequam ad virginitatem Deo dicandam admitterentur, S. Nicet., LII, 1086. — Quenam ætas requirebatur in puellis ut ad virginitatis propositum emittendum admitterentur, *ibid.*, 1094. — In velatione solemniter sita erat virginis propositi publica et plena professio, *ibid.*, 1097. — Quid velatio virginum indicaret; et unde sumpta hæc velationis in virginibus caeremonia, *ibid.* — Velationis virginum monumenta primi et secundi sæculi in Ecclesia Romana, *ibid.*, 1098, 1099. — Virginitatem velamen sacrum ac sanctum appellavit antiquitas, et unde illius sanctitas veniebat, *ibid.*, 1099. — Plura de hoc velamine virginum traduntur, quæ formam illius, materiam, qualitatem usumque respiciunt, ex quodam potissimum Tertulliani textu, *ibid.*, 1099, 1100. — Virginitatem velatio, consecratio antiquitas dicebatur; et ita semper appellata fuit, *ibid.*, 1100. — Hæc vero ad divinum altare peragebatur, ac maxime die sancta Dominicæ Resurrectionis, *ibid.*, 1000, 1001. — Die quoque Natali Salvatoris nostri agebatur hæc solemnitas; cui demum aliæ quoque festivitates præstitutæ fuerunt, *ibid.* — Virginitatem oblationes ad sacrum altare, S. Leo Magnus, LV, 49, 50. — Ad ipsum altare earum nomina recitata, *ibid.* — Earum benedictio, *ibid.*, 129. — Virgines quibus diebus velandæ, LVI, 697. — Quæ ætate consecrandæ, *ibid.*, 868. — Virginitatis professio, et quid de prævaricantibus, *ibid.*, 441, 541, 790. — Nondum velatæ quæ in proposito virginitatis se permanere simulaverant, si postea nubere voluerint, subjiciendæ sunt penitentia, *ibid.*, 526. — Virgines Deo sacrari, antiquus mos est Christianorum, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 428. — Episcopi est virgines consecrare, *ibid.*, 175. — Presbyter, inconsulto episcopo, virgines non consecrat, *ibid.* — Quibus diebus virgines consecrari jubentur, *ibid.* — Olim virgines Deo sacratæ pulla veste induebantur, *ibid.*, 175. — Velatio virginis, quæ ætate fiat, LXXVIII, 429. — Professio virginitatis, quo fiat anno ætatis, *ibid.* — Olim virgines Deo sacræ solemniter ritu velabantur, *ibid.*, 571. — In partibus Ægypti et Syriæ olim sanctimoniales, seu virgines, seu viduæ tondebantur, *ibid.*, 431. — Postea apud Latinos et Græcos tonsio sanctimonialium venit in usum, *ibid.* — Quæ ætas requiritur in consecrandis vir-

ginihus, S. Petrus Damianus, CXV, 575. — Virginitas velandis sacrum velamen non ponatur, nisi aut in Epiphania aut in aliis Paschalis, aut in apostolorum Nataliis et non ante viginti quinque annos, Ivo Carnot., CLXI, 1175. — Virgines quæ plurimis annis in monasteriis etatem egerunt, nubere prohibentur, 1178.

V. — Officia virginum.

Virgines quæ se ex fide dicaverunt Christo castæ perseverent, S. Cyprianus, IV, 366. — Virgines cum masculis habitare non debent, *ibid.*, 365. — Trepidare virginum est, et ad omnes viri ingressus pavere, omnes viri affectus vereri, S. Ambrosius, XV, 1535. — Nosse debet Christum quem diligit atque omne in eo, et ingenitæ divinitatis, et assumptæ mysterium incorporationis agnoscere, *id.*, XVI, 201. — Assistat orationibus, et vultus ejus assidua obsecratione pallescat, *ibid.*, 557. — Os ejus resonet laudem Domini, gratiam Sponsi, crucis confessionem, cum Symbolum recenset, psalmos in cubiculo concinit, *ibid.*, 553. — Multæ cum studium castitatis profiteantur, affectant adminicula pulchritudinis plus quam sacras Domini decet, *ibid.*, 360. — Virginem prius gravitas sua nuntiet, pudore obvio, gradu sobrio, vultu modesto, *ibid.*, 225. — Ne ipsam quidem liberiolem lætitiæ in virginibus decet esse, *ibid.*, 558. — Visitationes in virginibus junioribus esse pariores volo, *ibid.*, 222. — Conviviorum devotæ celebritates fugiendæ salutationes, *ibid.* — Pro integritate servanda, mori virgines sunt paratæ, *ibid.*, 272. — Virgo devota virginalem publice professæ ab hominum sæcularium usu et familiaritate deterretur, *id.*, XVII, 881. — Virgines oblata sub specie pietatis munuscula virorum debent recusare, *ibid.*, 705. — Virgo debet fugere matronarum consortium, S. Hieronymus, XXII, 403. — Rarus sit egressus in publicum, *ibid.*, 404. — Virgines elegantiori vestitu placere hominibus studentes reprehenduntur, S. Augustinus, XI, 415. — Virgines Sponsam toto corde ament, *ibid.*, 427, 428. — Virgini nec ad dextram nec ad sinistram deflectendum, S. Fulgentius Rusp., LXV, 551. — Virgo quæ virginitatem vovit, si uupperit, damnationem habebit, Ivo Carnot., CLXI, 1175. — Virgines et viduæ a proposito virginitatis et viduitatis discedentes, damnantur, *ibid.*, 1178. — Virgines quæ plurimis annis in monasteriis etatem egerunt, nubere prohibentur, *ibid.*, 1179. — Virgines sacræ non debent interesse nuptiis, Rupertus Tuit. CLXXI, 278.

VI. — Virtutes virginum.

Quæ debeant esse virginis virtutes, S. Ambrosius, XVI, 330. — Sit in corde ejus simplicitas, in verbis modus, erga omnes pudor, pietas erga propinquos, circa egenos et pauperes misericordia, *ibid.*, 352. — Debet esse mitis, humilis atque mansueta, *ibid.*, 397. — Obvia omnibus virginis modestia, ejus adstipulatur integritati, *ibid.*, 895. — Succingat sacræ virginitatis crimem modestia, sobrietas, continentia, *ibid.*, 552. — Præ cæteris præcellit studium sobrietatis, et cujusmodi, *ibid.*, 360. — Virginem prius gravitas sua nuntiet, pudore obvio, gradu sobrio, vultu modesto, *ibid.*, 225. — In virginibus pudor ornat etatem, taciturnitas commendat pudorem, *ibid.*, 222. — Nihil sanctius in virgine, quam verecundia, *ibid.*, 895. — Quales esse debeant virgines quæ jam votæ sunt, ostendit Ambrosius, S. August., XXXIV, 115. — Virginitas turpis est sine virtutibus, XXXVI, 968. — Virginitas sacræ amor, *id.*, XXXVIII, 884. — Timor ipsis virginibus necessarius, non timor sæcularis aut servilis, sed timor Dei castus, *id.*, XL, 418. — Quid cogitandum virgini, ut veraciter se non audeat mulieri vel conjugatæ præferre, *ibid.*, 422. — Virginitas humilitate tuenda, *ibid.*, 596. — Virginibus humilitas maxime commendatur, *ibid.*, 412, 413, 414 et seqq., 426, 427. — Virgines quantæ magnæ sunt, humilient se in omnibus, *id.*, XXXVIII, 1020. — Quanto sanctiores, tanto sint humiliores, *id.*, XL, 427. — Melius est humile conjugium, quam superba virginitas, *id.*, XXXVI, 968; XXXVI, 1289. — Virginibus qua ratione humilitas exercenda, *id.*, XL, 426, 427. — Virginitatis custos charitas, locus hujus custodis humilitas, *ibid.* Corrupta corde, frustra virgo est corpore, *id.*, XXXVII, 1168. — In fide omnes virgines esse debent, XXXVIII, 1064. — Virginis sanctæ studium seclari justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem, S. Fulgentius, LXV, 555. — Virginitas cum humilitate copulatio est in hac vita summa perfectio, *ibid.*, 825. — Virginitas carnis sine humilitate non potest ad Christum pervenire, *ibid.*, 558. — Vera humilitas, virginitatis est interna virginitas, *ibid.* — Humilitas in virginitate servanda, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 105.

VII. — Virginitatis prærogatæ et præmium.

Regno Dei virginitas destinatur, S. Cyprianus, IV, 441. — Magna vos merces manet, præmium grande virtutis, munus maximum castitatis, *ibid.*, 461. — Angeli propter intemperantiam suam in sæculum ceciderunt de celo, virgines propter castimoniam in celum transierunt de sæculo, S. Ambrosius, XVI, 205. — Meretur angelorum præsidium castitas virginalis, quorum vitam queretur, *ibid.*, 202. — Per virum et mulierem caro ejecta de paradiso per Virginem juncta est Deo, *ibid.*, 1198. — Nulla uberiora quam virginitati Christus deputavit munera, *ibid.*, 517. — Virgines habent in celo præmia cæteris præstantiora, *ibid.*, 541. — Præmium virginitatis quale, Sulpicius Severus, XX, 228. — Merces virginum et pudicitia, S. Hieronymus, XXII, 424. — Virginitas post mortem impetit coronari, *id.*, XXXIII, 241. — Nuptiæ terram replent, virginitas paradysum, *ibid.*, 235. — Virginitas gloria futura major et propria quædam in celis gaudia, S. August., XL, 410. — Sequi Agnum quocunque ierit, proprium est virginum, *ibid.*, 411. — Virginitas, canticum quod nemo alius potest dicere, *ibid.*, 410. — Virgines fructum sexagesimum referunt, *id.*, XXXV, 1325. — A Christo decoratur sancta virginitas, ut permaneat pulchra, et coronatur ut regnet gloriosa, S. Fulgentius Rusp., LXV, 555. — Christus sanctæ virginitatis fructus, decus et manus, *ibid.* — Virginitatis merces magna futura est, *ibid.*, 551. — Virgines singulariter Agno cantant canticum, S. Greg. Magnus, LXXVII, 106; Tajo Caesarag., LXXX, 859. — Quantum in celestibus beatitudinem virginitas sancti possideat, Amalarius Met., CV, 954. — Virginitas res sancta, speciem in regno Dei habens coronam, Rabanus Maurus, CX, 72. — Virginitas tres prærogativas, Hilbertus Cenom., CLXXI, 629. — Virginitatis prærogativa in præsentem et in futuro, S. Bernardus, CLXXII, 257.

VIII. — De conservatione et amissione virginitatis.

Ipsa aspectu virginitatis violatur sanctitas, S. Ambrosius, XVI, 1199. — Virginitas inspectio et visitatio quam incertæ sit fidelis, *ibid.*, 895, 894. — Alia esse examinandæ virginitatis documenta et testimonia, *ibid.*, 895. — Lapsum virginis consecratæ plangitur perquam amarissime, *ibid.*, 867. — Virgini lapsæ quanta et qualis necessaria poenitentia, *ibid.*, 876. — Qui virginem sacram corripit, adulterium ulque perpetravit et sacrilegium, *ibid.*, 573. — Quæ poenitentia illi sabbenda, *ibid.*, 580. — Regula datur ad integritatem virginitatis conservandam, S. Hieronymus, XLII, 410. — Quam difficile servetur integra, *ibid.*, 401. — Virginitas amissa nulla carnis fecunditate compensatur, S. Augustinus, XL, 410. — Virgines sua culpa per vim corruptæ cum incontaminatis se comparare non audeant, S. Leo Magnus, LIV, 655. — Ornatus virginis est virginitatis bonum non minus mente quam carne servare, S. Fulgentius Rusp., LXV, 551. — Ad servandam pudicitiam continuo invigilandum est, Gubertus de Novigento, CLVI, 582. — Quibus modis tueri debet castitatis virtus, *ibid.*, 591. — Quibus modis maculetur virginitas, *ibid.*, 602. — Monastica instituta, fugare sæcularium virginitatis tuendæ optimum remedium, *ibid.*, 604. — Virginitas perditur irrecuperabiliter, quo servari debet interminabiliter, S. Anselmus Cant., CLVIII, 78. — Quæ virginitatem fornicatione amisit, est perdidit Deo, perjuræ Dei, adulteræ Christi, *ibid.*, 736. — Deposita amissa virginitatis, 725 et seqq. — Post amissam virginitatem, plures Deo plus placuerunt per poenitentiam in castitate, quam plures aliæ, quamvis sanctæ in virginitate, *id.*, CLIX, 192. — Virginitas carnis perditur per corruptionem, spiritualis vero virginitas recuperari potest, Rupertus Tuit., CLXVIII, 55. — Virginitas amittitur per Sodomiam, *id.*, CLXX, 546 et seqq. — Virginitas sine judicatur, quandiu corporis integritas retinetur, *ibid.*, 547. — In superbo animo periclitatur, *ibid.*, 550. — Virginitas mentis amittitur per concupiscentiam viri vel femine, 549 et seqq. — An illa de cujus corruptione non constat nec infamis est consecrari possit in monasterio, *ibid.*, 558.

IX. — An virginitas sit de præcepto.

Prima sententia crescere et generare præcepit, secunda continentiam suavit, S. Cyprianus, IV, 463. — Virginitas voluntatis res est, non necessitatis, S. Optatus, XI, 1075 et seqq. — Virginitas non præcipitur, quæ super legem est, S. Ambrosius, XVI, 1199. — Imperari non potest, sed optari, *ibid.*, 195. — Sola est, quæ cunctis potest, imperari non potest, *ibid.*, 541. — Res magis voti est, quam præcepti, *ibid.* — Cur uadeatur et non imperetur, *ibid.*, 255, 259. — Obtinenda virginitas

consilium dat Apostolus non præceptum, Sulpic. Severus, XI, 329. — Quare de virginitate non datur præceptum, S. Hieronymus, XXII, 507. — Virginitas opus est supererogationis, non præcepti, S. Augustinus, XI, 412. — Virginitatem liberam esse Christus voluit, *ibid.*, 598. — Virginitas non præcepto, sed consilio commendata ad promerendam singularem gloriam in vita futura, *ibid.*, 402 et seqq. — Virginitas voluntatis res est, non necessitatis, S. Fulgentius Rusp., LXV, 193. — Non præcepta sed consilium erogat Paulus ad virginitatem, *ibid.* — Virginitas cur non imperata, *id.*, LXXV. — Prima Dei sententia crecere et generare præcepit, secunda continentiam suavit, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 803. — Præcepti veteris est ut terra procreationibus impleretur, novi autem ut continentia atque virginitate cœlum adimpleatur, *ibid.* — Virginitas an præcepta, S. Bruno Carthus., CLIII, 139.

X — Objectiunculae contra virginitatem solutes.

Virginitatis statum nec improbum, nec novum esse probatur, S. Ambrosius, XVI, 373. — Nec esse inutilem, *ibid.*, 375. — Arguantur qui virginitatem ab Ecclesia Dei arcebant, *ibid.*, 269. — In eos qui putant continentiam non prodesse nisi ad præsentem vitam, S. August., XI, 401. — Errores duo contrarii de virginitate et conjugio, *ibid.*, 405. — Objectio de denario omnibus reddendo, contra diversitatem præmiorum, *ibid.*, 410. — Objectiuncula in virtutem pudicitiam fieri solius, occurrunt, Guibertus de Novigento, CLVI, 600.

XI. — Regulae, tractatus, homiliae, sermones de virginitate.

Liber de virginibus velandis, Tertullianus, II, 888.
Liber de exhortatione castitatis, Tertull., II, 914.
Liber de pudicitia, Tertull., II, 960.
Liber de habitu virginum, S. Cyprianus, IV, 410.
De virginibus libri tres, S. Ambrosius, XVI, 187.
De virginitate liber unus, S. Ambrosius, XVI, 239.
De institutione virginis liber unus, S. Ambros., XVI, 505.
De lapsu virginis consecratæ liber, S. Ambros., XVI, 367.
Libellus ad virginem devotam, S. Ambrosius, XVII, 579.
Exhortatio ad sponsam Christi, Auctor anonymus XVII, 77.
De virginitate, Sulpicius Severus, XX, 227.
Sententia ad virgines, Evagrius monachus, XX, 1183.
Epistola de virginitatis custodia, S. Hieronymus, XXII, 391.

Epistola ad Demetriadem de servanda virginitate, S. Hieronym., XXII, 1107.

De sancta virginitate liber unus, S. Augustinus, XI, 396.

Sermo de decem virginibus, S. Augustinus, XXXIX, 1892.

Sermo in festivitate virginum, S. Augustinus, XXXIX, 2164.

De decem virginibus, S. Augustinus, XI, 41.

Admonitio ad virgines, S. Eucherius, I, 1209.

De virginitate atque humilitate, S. Fulgentius Rusp., LXV, 824.

De decem virginibus, Victor Capuanus, LXVIII, 335.

De virginibus et continentibus, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 106.

De virginibus, Taio Casarang., LXXX, 638.

De virginibus, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 801.

Tractatus de laudibus virginitatis, S. Aklhelmus, LXXXII, 103, 238.

Homiliae de virginibus, Paulus diaconus, XCV, 1566.

Liber de institutione virginum, Amalarius Met., CV, 935.

Sermo S. Augustini ad virgines, Amalarius Metens., CV, 935.

Homiliae in natali virginum, Rabanus Maurus, CX, 71.

Homiliae de virginibus, Haymo, CXVIII, 790.

De virginibus, Ratherius, CXXXVI, 202.

De virginibus varia decreta, Burchardus, CXL, 792.

Opusculum de virginitate, Guibertus abbas S. Mariae, CLVI, 579.

Sermo de virginibus, S. Bruno Sign., CLXV, 1075.

De laesione virginitatis, et an possit consecrari corrupta, Rupertus Tull., CLXX, 844.

Epistola de virginitate, Hildebertus Cenom., CLXXI, 193.

De triplici virginitate, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 843.

De virginitatis et humilitatis connexionem, S. Bernardus, CLXXXIII, 609.

De virginitate, S. Bernardus, CLXXXIV, 1238.

De tribus incommodis vite præsentis, quæ evadunt virgines, et totidem commodis vite futuræ quæ eas expectant, CLXXXIV, 698, 699.

De decore et excellentia veræ virginitatis, CLXXXIV, 690.

De verbis piis et fructuosius virginum, CLXXXIV, 682.

Ad virgines, Alanus de Insula, CCX, 194.

CLX.

INDEX DE MONIALIBUS.

Disseruntur in hoc indice quæstiones sequentes : I. De professione, consecratione monialium. — II De obligationibus monialium. — III. De vita monialium, qualis esse debeat, de earum virtutibus. — IV. De vitandis a monialibus. — V. De variis præpositis monialium. — VI. De culpis, confessione monialium. — VII. De refectione, lavacro et dormitione monialium. — VIII. De monasterio monialium. Clausura. — IX. Regulae, libri, sermones, litteræ ad moniales.

I. — De professione, consecratione monialium.

Puellas adolescentulas virginitatem profiteri posse. S. Ambrosius, XVI, 276. — Sacerdotalis cautionis esse debet, ut non temere puella veletur, *ibid.* Matres filias suas virginitatem profiteri prohibentes arguuntur, *ibid.*, 205. Memorabile factum nobilis cujusdam ac piæ virginis, reluctantibus parentibus, virginitatem profiteri volentis, *id.*, 206. Virgo castitatem professam publice, *id.*, 382. Crinem sacro offerens, velamine consecrandum, *id.*, 331. Die paschæ velabantur virgines, *id.*, 348. Quibus verbis Ambrosius virginem sacram ad altare Deo offerat, *ibid.*, 372. — Populus virginis professioni subscribit, dicens: Amen, *ibid.* — Virgines sacrandæ veniunt de Placentino, de Bononiensi veniunt, de Mauritania veniunt, ut Mediolani velentur, *ibid.*, 204, 205. — Quantas Alexandrina, totiusque Orientis et Africæ Ecclesia virgines sacrare consueverit, *ibid.*, 275. — Virginum tantus numerus, ut plebem pudoris, populum integritatis, con-

stitutum virginitatis constituent, *ibid.*, 975. — Monachorum professio et habitatio, S. Augustinus, XXXII, 1539. — Virginalis professionis laus, *id.*, XXXIII, 845. — Illi præfixis diebus virgines sacræ velentur. Dionysius Exiguus, LXVII, 306. — De puellis, quo tempore velentur, Carolus Magnus, XCII, 526, 729. — Ut infantulæ non velentur, *ibid.*, 777. — De puellis virginibus s presbyteris non velandis, *ibid.*, 864. — De abbatissis et sanctimonialibus, quæ contra canones viduis et puellis velum imponunt, *ibid.* — Secundum Græcos presbytero licet virginem sacro velamine consecrare, *id.*, XCIX, 1128. — Ut virgines ante viginti quinque annos non consecrantur. Isidorus Mercator, CXXX, 534. — Qualiter virgines sanctimoniales ordinantur, *ibid.*, 539. — De virginibus quæ infra viginti quinque annos, necessitate cogente, velantur, *ibid.*, 574; CXXXII, 596. — De virginibus sacris quando velentur, *ibid.*, 943. — Quo tempore sacrum velamen sacris virginibus imponi debeat, Burchardus, CXL, 793. — De sanctimonialibus quæ alias

velare præsumunt, *CKL*, 795. — De virginibus quæ ætate velari debeant, *ibid.* — Quo vestitu virginibus ad consecrationem venire debeant, *ibid.*, 796. — De puellis quæ se ante legitimos annos sua sponte sacræ religioni tradiderint, *ibid.*, 812. — De virginibus quæ ante annos 12 insciliis mundiburnis suis velamen sibi imposuerint, Ivo Carnot., *CLXI*, 553. — Quo tempore velamen sacris virginibus imponi debeat, *ibid.* — De monialibus quæ alias velare præsumunt, *ibid.*, 554. — De virginibus quæ ætate velari debeant, *ibid.* — Quo vestitu virginibus ad consecrationem venire debeant *ibid.*, 555. — Ne feminas quarum mariti obierunt, cito se velent, *ibid.*, 559. — Non nisi certis diebus velamen imponitur ipsæ virginibus, *ibid.*, 1175. — Ante vicesimum quintum annum virginibus non consecrentur, *ibid.*; *CLXXXVII*, 1102. — Ante sexagesimum ætatis suæ annum non consecrentur.

II. — De obligationibus monialium.

De monialibus propositum castitatis non servantibus, S. Siricius papa, *XIII*, 1157. — De virgine velata quæ propositum mutavit, quid iudicatum, *ibid.*, 1163. — Quæ se apponit Christo, et sanctum velamen accepit, jam nupersit, jam immortalis iuncta est viro, S. Ambrosius, *XVI*, 275. — Virgo consecrata professione, si voluerit nubere communi lege conjugii, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur, *ibid.* Ut ancillæ Dei velatæ si publice nubendo vel occulte se corruptioni tradiderint, non admittantur ad penitentiam, nisi cui se junxerant de sæculo recesserint, S. Innocentius I., *XX*, 480. — Monacha si nupersit, adultera reputabitur, S. August., *XXXVII*, 1058. — Ut virginis continentiam professæ non nubant, Symmachus papa, *LXI*, 55. — De virginibus nuptialia jura contrahentibus, Dionysius Exiguus, *LXVII*, 174. — De virginibus velatis, si devierint, *ibid.*, 244. — Moniales non nubant, S. Gregorius Magnus, *LXXVII*, 1540. Moniales si nupersit puniendæ, *ibid.*, 752. — De virginibus velatis, si devierint, S. Zacharias papa, *LXXXIX*, 856. — Penas adversus sanctimoniales adulterium facientes, Carolus Magnus, *XCII*, 452; *XCVIII*, 91. — De virginibus propositum non servantibus, Halitgarus, *CV*, 689. De Sanctimonialibus, si a proposito sacro devierint, Burchardus, *CXL*, 794. — Ut non liceat Deo sacratis nuptialia jura contrahere, *ibid.*, 797. — De monachabus quæ se sacrilega contagione miscuerint, *ibid.*, 797. — De virginibus quæ prævaricatæ sunt, *ibid.* — De virginibus propositum non servantibus, Ivo Carnot., *CLXI*, 548. — De virginibus sacratis, si lapsæ fuerint, *ibid.*, 549. — Quid puellæ spontaneum virginitalis propositum deserentes delinquant, *ibid.* — De virginibus sacris quæ prævaricatæ sunt, *ibid.*, 556. — Qualiter monachas penitere debeant in adulterium delapsæ, *ibid.*, 572. — De virginibus quæ cum masculis in eodem lecto deprehensæ corruptionem non fatentur, *ibid.*, 575. — Quod major sit incestus sanctimonialium, quam adulterium, *ibid.*, 574. — De viduis et virginibus quæ a religionis proposito discedunt, *ibid.*, 1178. — Non licet puellis nuptias eligere, quæ spontanea voluntate virginitalis suscepunt propositum, Gratianus, *CLXXXVII*, 1101.

Nosse debet Christum quem diligit, atque omne in eo, et ingenitæ divinitatis, et assumptæ mysterium incarnationis agnoscere, S. Ambrosius, *XVI*, 201. — Insistat orationibus, et vultus ejus assiduis observatione paleat, *XVI*, 357. — Variæ exercitationes virginis, S. Hieronymus, *XXII*, 1119. — Os ejus resonet laudem Domini, gratiam sponsi, crucis confessionem, *XVI*, 353. — De matutina et modo dicendi divinum officium, S. Hieronymus, *XXX*, 419. — De ordine dicendarum horarum primæ, tertie, sextæ et nonæ, *ibid.* Orationibus instate horis et temporibus constitutis, S. Augustinus, *XXXIII*, 960. — Moniales in communi operentur, *ibid.*, 963. — Codices certa hora singulis diebus petant, *ibid.* — Operetur manibus, ornatur verecundia, *ibid.*, 1455. — Virgo semper pavida se ipsa muniat verbi Dei meditatione, *ibid.*, 1461. — Ut omni tempore duabus horis lectioni vacent, S. Casarius Arel., *LXVII*, 1109. — Sic lectioni et orationi debetis incumbere, ut ante omnia etiam manibus possitis aliquid exercere, S. Casarius Arelat., *ibid.*, 1124. — Ut scilicet ad opera, aut meditentur quæ sancta sunt, aut taceant *ibid.*, 1109. — Ut jugiter virgo ore et legat, S. Leander, *LXXII*, 883. — Qualiter ad officium divinum currat, S. Donatus Vesont., *LXXXVII*, 280. — De disciplina psallendi in Oratorio, *ibid.*, 281. — Qualiter silentio studere debeant sorores, *ibid.* — Quomodo vacent lectioni, *ibid.* Quomodo quotidianis diebus manibus sit operandum, *id.*, *LXXVIII*, 1065. — De nutriendis et erudiendis infantibus, *ibid.*, 1070; *CV*, 969. — Quid agere debeant sanctimoniales, *CXXXII*, 516. — De qualitate orationis, Adalgerus, *CXXXIV*, 928.

III. — De vita monialium, qualis esse debeat; de eorum virtutibus.

Quæ debeant esse virginis virtutes. S. Ambrosius, *XVI*, 529, 530. — Sit sancta corpore et spiritu, *XVIII*, 84. — Sponsi tui mores interroga, *ibid.*, 85. — Ornare se et componere virgo debet, *ibid.* Ornatur plane, sed interioribus ornamentis ut spiritualiter, non carnaliter componatur, *ibid.*, 86. — Resplendat auro justitie, gemmis refuleat sanctitatis, *ibid.*, 86. — Age omnia quasi filia Dei, *ibid.* — Ita te exhibe, ut in te celestis nativitas pareat, et ingenuitas divina clarescat, *ibid.* — Christi tibi exemplo vivendum est, *ibid.* — Sancta magis esse quam videri stude, *ibid.*, 88. — Quales esse debeant virginibus quæ jam votæ sunt, ostendit Ambrosius, S. Augustinus, *XXIV*, 115. — Virginitalatem qui voverunt, angelorum vitam decant in terra, *XXXVIII*, 756. — Sanctimonialium communis vita laudatur, *XXXVII*, 1058. — Sanctimonialium vita communis excellenter, *XL*, 425. — De ornamentis virtutum preferenda, *XXXII*, 1462. — Vita sit communis, *ibid.*, 960. — Omnes unanimiter et commoditer vivite, *ibid.* — Non affectis vestibus placere, sed moribus, *ibid.*, 961. — In incessu, in statu, in habitu, in omnibus motibus vestris nihil sit quod illiciti cujusquam libidinem, sed quod vestram deceat sanctitatem, *ibid.* — Qualis esse debeat virgo, S. Fulgentius, *LIV*, 538. — Quantæ estis secum de preteritis, tantis sitis sollicitæ de futuris, S. Casarius Arel., *LXVII*, 1122. — Non sufficit vestes sæculares deponere, mores bonos jugiter retinere, vel contra malas dulcesque voluptates sæculi hujus quandiu vivimus, Christo adjutores laborare debemus, *id.* — Tenete firmiter manus in aratro et nolite respicere retro, *ibid.*, 1123. — Sequimini Christum, tenendo perseveranter quod voluistis arrienter, *ibid.*, 1124. — In hac vita necesse est et nunquam desinat cum vitiis habere conflictum, si vult de hoste referre triumphum, *ibid.*, 1156. — Cogita sine intermissione, quia hujus Ecclesiæ es instituta lucerna, *ibid.*, 1156. — Vita virginis Deo dedicatæ, qualis, *ibid.*, 1157. — Qualiter vita fugiatur privata, S. Leander Hispal., *LXXII*, 890. — Quæ sunt instrumenta bonorum operum, S. Donatus Vesont., *LXXXVII*, 276. — Virgines prudentes, virginibus satue, Hildebertus Cenom., *CLXXI*, 905. — Vanitates hujus sæculi non te moleant, illas illa vel in morte deponent, te tua sanctitas non relinquet, S. Bernardus, *CLXXXII*, 259. — Morum privatis virginitalis titulus obscurabitur, *ibid.*, 260. — Ex hoc jam falsum nomen, et vacuum velamen, portabis, *ibid.*

Debet esse mitis, humilis atque mansueta, S. Ambrosius, *XVI*, 527. — De communitate et humanitate servanda, S. Hieronymus, *XXX*, 536. — Internit vera humilitas, S. Fulgentius Rusp., *LIV*, 558. — Mansuetudo, ut illam possideas viventium terram, in qua se David bona Domini visurum plena credulitate confidit, *ibid.* Abiecta superbia cui Deus resistit, profundæ humilitatis jaciatur fundamentum, S. Casarius Arel., *LXVII*, 1121. — Humilitatem veram quantum possumus conservemus, *ibid.*, 1125. — Præcipue factam humilitatem fugiens, illas seciare quæ vera est, quam Christus docuit, in qua non sit inclusa superbia, *ibid.*, 1127. — Quot sunt gradus humilitatis, S. Donatus Vesont., *LXXXVII*, 285 et seq. — De humilitate, Adalgerus, *CXXXIV*, 917. — Christus voluit habere humilem matrem, vult et habere humilem filiam, Hildebertus Cenom., *CLXXI*, 905. — Sit mens podica, vultus humilis, sermo mitis, *ibid.*, 905.

Nihil tam contrarium, nihil tam execrabile Deo, quam aliquem odisse, aliquem velle lædere; nihil tam probabile, quam omnes amare, Hildebertus, *XVIII*, 67. — De charitate et unitate servanda, S. Hieronymus, *XXX*, 595. — De dilectione Dei et proximi, ac primum ut in proximum exercenda a sanctimonialibus, S. Augustinus, *XXXII*, 1465. — De dilectione Dei concitanda in meditatione mysteriorum Christi, *ibid.*, 1465. — Non autem carnis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio, *id.*, *XXXIII*, 964. — Ita inter vos charitatis dulcedinem conservetis, ut vobis invicem per sancta colloquia medicamenta spiritualia præparetis, S. Casarius Arel., *LXVII*, 1125. — Æqualiter diligas; neve unam minus aliam ames, *ibid.*, 1157. — Quæ præponenda dilectione, *ibid.* — De se invicem diligendo, *id.*, *LXXVIII*, 1058. — Nolo eas animas christianas existimes, quæ ut fratres aut sorores non dico, oderunt, sed quæ proximis toto corde non diligunt, S. Benedictus Anian., *CIII*, 681. — De charitate, Adalgerus, *CXXXIV*, 917. — Hæc est voluntas Dei, quod nulla invidia, nulla detractio sit inter vos, sed sola dilectio, Hildebertus Cenom., *CLXXI*, 904.

De obedientia exhibenda prælatis, S. Hieronymus, *XXX*, 598. — De reverentia et subjectione erga abbates, *ibid.*, 599. — De promptitudine adimplendi m-

data, *ibid.*, 402. — Præposita tanquam matri obediatur, honore servato, ne in illa offendatur Deus, S. August., XXXII, 964. — Multo magis presbyterum qui omnium vestrum curam gerit, *ibid.* — De habitu mutando et obedientia exhibenda, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1107. — De se laicem diligendo, vel sibi invicem obediendo, id., LXXXVIII, 1058. — De obedientia, Adalger., CXXXIV, 918.

De austeritate exquirenda in stratu, S. Hieronymus, XIX, 418. — De sobrietate, *ibid.*, 421. — De cibi et potus qualitate et quantitate, S. Augustinus, XXXII, 1457. — Carnem vestram domate jejuniis et abstinentia escae et potus, quantum valendo permittit, id., XXXIII, 960. — De Quadragesimæ observatione, S. Donatus Vesont., LXXVII, 295. — De ratione mensæ qualiter administrandum vel observandum sit, id., LXXXVIII, 1062. — De abstinentia, Adalgerus, CXXXIV, 921.

De non habendo aliquid proprium, S. Hieronymus, XIX, 394. — Non dicatis aliquid proprium, sed vobis sint omnia communia, S. August., XXXIII, 960. — Non ignoras quanta sacræ virginis debeat paupertas spiritus incense, S. Fulgentius Rusp., LXV, 358. — Nemo sibi aliquid proprium judicet, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1109. — Sicut vobis omnia communia, et nulla suum proprium dicere aut vindicare præsumat, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — Ut nulli liceat rem propriam possidere, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 278. — Si paupertas vos enarctet, communiter patiamini, Hildebertus Cenom., CLXXI, 904.

Obvia omnibus virginis modestia, S. Ambrosius, XVI, 895. — Soccingat sacræ virginitatis crimem modestia, *ibid.*, 532. — Virginem prius gravitas sua nuntiet, pudore obvio, gradu sobrio, vultu modesto, id., XVI, 225. — Roseum verecundia colorem et purpureum ruboris pudorisque possideat, id., XVIII, 86. — Sit in te nova gravitas, honestas admirabilis, stupenda verecundia, virginalis incensus, et vera pudicitia habitus, et sermo semper modestus, *ibid.*, 86. — In incestu, in statu, in habitu nihil fiat quod illiciti cujusquam libidinem, sed quod deceat vestram sanctitatem, S. August., XXXIII, 961. — Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos, *ibid.* — Quando simul estis in ecclesia, et ubicunque ubi et viri sunt, invicem vestram pudicitiam custodite, *ibid.*, 962. — De custodia oculorum, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1110; P. Donatus Ves., LXXXVII, 289. — De continentia oculorum, Algerus, CXXXIV, 921. — Caveat a tentatione oculorum, Hildebert. Cenom., CLXXI, 904.

IV. — A monialibus declinanda.

Vide ne in aliquo humanam gloriam diligas, XVIII, 87. — Non erigant cervicem quia sociantur eis, ad quas fors accedere non audebant, S. Augustinus, XXXIII, 940. — Nec extollantur, si communi vitæ de suis facultatibus aliquid contulerint, *ibid.* — Superbia etiam bonis operibus insidiatur ut pereant, *ibid.* — Virgo superba, Christi sponsa non est, S. Fulgentius Rusp., LXV, 355. — Integritas carnis non diu servatur, ubi animus superbiis tumore corrumpitur, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1123. — In primis contra superbiæ morbum fortiter dimicandum est, quare, *ibid.*, 1126. — Elevat quædam mentes superbia, vel quia sunt doctiores, vel quia nobiliores, vel quia prædilectiores, Hildebertus Cenom., CLXXI, 905. — Nobiles genere ignobilioribus non se præferant, id., CV, 965. — Linguam a mallequo cohibe, et ori tuo frenum legis impone, id., XVIII, 88. — Absentium obretractores quasi malignos Scripturæ auctoritate deterre, *ibid.* — De fictiliis et nocivis sermonibus evitandis, S. Hieronymus, XXX, 409. — De refrenatione lingvæ in loquendo, *ibid.*, 411. — Quicumque convicio, vel maledictio, vel etiam criminis obiectu, alteram læserit, meminerit satisfactione quantocius curare quod fecit, id., XXXIII, 964. — Linguam refrenet, detractionem quasi venenum respuat, verba otiosa non proferat, etc., S. Cæsarius Arel., LXVII, 1122. — Satis sollicitam ori tuo pone custodiam, *ibid.*, 1127. — Ut inter se litigare, vel convicia dicere non debeant, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 289. — De continentia locutionis, Adalgerus, CXXXIV, 923. — Sententia virgines, quæ delectantur confabulationibus vanis, detractionibus et risibus, Hildebertus Cenom., CLXXI, 905.

Illud ante omnia admoceo, ut emulationis, malum, nisi venenum vipereum fugatis, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1125. — Nullum in anima tua invidia inveniat, cum, *ibid.*, 1127. — Virgo debet fugere matronarum consortium et sæcularium virorum, S. Hieronymus, VII, 405, 1121.

Pro conservando virginitatis præmio consilium do, ut militaritatem incongruam a vobis, vel a vestris animis,

totis viribus repellere laboretis, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1124. — Familiaritatis mali effectus enumerantur, *ibid.* — Familiaritates virorum, quantum potest, rarius habeat, *ibid.*, 1130. — Juvenes vero aut nunquam aut difficile videantur, *ibid.* — In familiaritate assidua nec laici unquam nec religiosi suscipiantur, *ibid.* — Ut videntur laicæ mulieres, S. Leander Hisp., LXII, 881. — Ut viri sancti videntur, *ibid.*, 882. — Ut declinare virgo debeat juvenes, *ibid.* — Viros, id., CV, 968.

Ut occulte ab aliquo litteras vel quælibet munuscula non accipiat monialis, S. Aug., XXXII, 962. — Nihil occulte accipiendum, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1111. — Epistolæ nullius hominum, etiam nec parentum, occulte accipiantur, *ibid.*, 1118. — Epistolæ nec dandas nec accipiendas sine scientia aut permissu abbatissæ, S. Aurelianus Arelat., LXVIII, 401.

De detestatione pretiosarum vestium, S. Hieronymus, XXX, 415. — De periculo ambitionis vestium, *ibid.*, 416. — De abiectione exquirenda in vestibus, *ibid.*, 417. — Non sit notabilis earum habitus, non subter legmina capillum retiola appareant, S. August., XXXIII, 961. — De continentia vestitus, Adalgerus, CXXXIV, 923.

Lites aut nullas habeatis, aut quam celerrime finitis, ne ira crescat in odium, et trabem faciat de festura, et animam faciat homicidam, S. Augustinus, XXXIII, 964. — Lites nullas habeatis, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — Discordiarum et litium occasiones subterfuge, S. Benedictus Anian., CIII, 682.

V. — De variis præpositis monialium.

Abbatissa. — De regimine abbatissæ, S. Hieronymus, XXX, 399. — De reverentia et subiectione erga abbatissam, *ibid.* — De officio et potestate abbatissæ, *ibid.*, 403. — De ordine et operibus abbatissæ, *ibid.*, 405. — Præposita tanquam matri obediatur, S. Aug., XXXIII, 964. — Qualiter agere debeat abbatissa, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1115. — Quomodo abbatissa in saluatorium procedere debeat, *ibid.*, 1114. — Ut abbatissa nunquam nisi infirmitate faciente extra congregationem manducet, *ibid.* — De electione abbatissæ, *ibid.*, 1118. — Sancta abbatissa in congregatione maneat, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — Sancta abbatissæ non liceat de facultatibus monasterii vendere aut donare, nec aliquid contra Regulæ instituta agere, *ibid.*, 412. — Sancta abbatissa extra congregationem non recedat, *ibid.*, 405. — Ut sancta abbatissa quidquid necesse fuerit cum sufficientia præbeat, *ibid.*, 404. — Abbatissa quænam eligi debeat, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 641. — Qualis debeat esse abbatissa, S. Donatus Ves., LXXXVII, 273, 277. — Qualiter abbatissa in saluatorium ad salutandum exeat, vel qualiter ancillæ Domini suos parentes debeant salutare, *ibid.*, 291. — De electione abbatissæ, *ibid.*, 297. — Abbatissa monasterii qualis esse debeat, id., LXXXVIII, 1053. — De abbatissæ, Amalarius Met., id., CV, 961, 963 et seqq.

Cellaria. — Qualiter cellaria infirmis debeat obtemperare, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1115. — De electione cellariæ, qualis esse debeat, *ibid.*, 1121. — Infirmarum, infantium, hæcipientium, pauperum cum omni sollicitudine curam gerat, *ibid.* — Omnia vasa monasterii cunctisque substantiam, ac si altaris vasa sacrata conspiciat, *ibid.* — De cellaria monasterii qualiter esse debeat, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 292; LXXXVIII, 1057.

Portinaria. — Portinaria qualis esse debeat, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1121. — Cellam habere debet juxta portam, *ibid.* — Quales ad posticum eligi debeant, S. Donatus Vesont., *ibid.*, 292. — De monasterii portaria id., LXXXVIII, 1055; CV, 971.

Præposita. — Præposita tanquam matri obediatur, S. August., XXXIII, 961. — Qualis in cella infirmarum præposita esse debeat, S. Cæsarius Arel., LXVII, 1113. — Admonitio vel contestatio qualiter præposita infirmis debeat obtemperare, *ibid.*, 1115. — Nulla opera pro suo libitu eligant facienda, sed quod ab abbatissæ vel præposita imperatum fuerit, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — De præposita monasterii, S. Donatus Vesont., LXXXVIII, 277. — Qualis debeat esse præposita monasterii, id., LXXXVIII, 1054.

Præpositus, provisor, ubi etiam de episcopo. — De jurisdictione episcopi in sorores, S. Hieronymus, XXX, 406. — De ordine servando inter episcopum et sorores, *ibid.*, 407. — De præposito presbytero post episcopum sororibus adhibendo, *ibid.* — De auctoritate episcopi et præpositi circa observationes ordinis, id., XXX, 421. — Delinquens secundum arbitrium præpositæ vel presbyteri, vel etiam episcopi, gravius emendetur, S. August., XXXIII, 962. — Qualiter provisor monasterii intra monasterium debeant introire, S. Cæsarius Arel.,

LXVII, 1114. — Si quando autem tibi pro necessitate monasterii seorsim cum provisorie fuerit colloquendum, cum duabus vel certe cum tribus electis sororibus facito, *ibid.*, 1138. — De provisoribus monasterii, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 290.

VI. — De culpis, confessione monialium.

Lapsus virginis consecratae plangitur perquam amarissime, S. Ambrosius, XVI, 367. — Lapsus virginis consecratae Ecclesiam maculavit, et hinc omnis anima christiana grave vulnus accepit, *ibid.* — Virgini lapsae quanta et qualis necessaria penitentia, *ibid.*, 576. — De delinquentibus admonendis et corripiendis, S. August., XXXIII, 962. — Ut peccatum alterius non cefetur, S. Caesarius Arel., LXXII, 1110. — Qualiter distinguatur debeat que aut furtum fecerint aut invicem sibi manus miserint, *ibid.*, 1111. — Qualis debet esse modus excommunicationis, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 294. — De gravioribus culpis, *ibid.*, 295. — De his quae saepius correctae non emendaverint, *ibid.* — De culparum excommunicatione, *id.*, LXXXVIII, 1067. — Qualis debeat esse excommunicatio, *ibid.* — De his quae per sedulam correptionis curam saepius correctae emendare noluerunt, *ibid.* — Correptionis modus circa delinquentes, *id.*, CV, 966.

Qualiter ad confessionem omnibus diebus veniant, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 282. — De assidue danda confessione, *id.*, LXXXVIII, 1059. — De non manifestanda sororum confessionibus, *ibid.*, 1060. — Ama confessionem, si affectus decorem, confessioni jungitur decor, jungitur pulchritudo, S. Bernardus, CLXXXII, 238. — Si peccata sunt, in confessione lavantur: si bona opera, confessione commendantur, *ibid.* — Bonum animae ornamentum confessio, quae et peccatorem purgat, et justum reddit purgatorem, *ibid.*

VII. — De refectione, lavacris, et dormitione monialium.

De cibis et ordine comedendi, S. Hieronym., XXX, 420. — De jejuniis, *ibid.*, 421. — De lectionibus ad mensam, *ibid.*, 422. — De cibi et potus qualitate et quantitate, S. August., XXXII, 1457. — Extra horam prandii aliquid alimentorum non sumat, nisi cum aegrotat, *id.*, XXXIII, 960. — Cum acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu et contentionibus audite, *ibid.* — Infirmas tractantur aliter in victu, *ibid.*, 961. — Ordo convivii, S. Caesarius Arel., LXVII, 1120. — Nulla circa lectum suum, quod manducari aut bibi possit, reponat, S. Aurelianus Arel., LXVIII, 401. — Sedentes ad mensam taceant, *ibid.*, 403. — Carnes in cibis nunquam sumant, *ibid.* — Pulli et reliqua altitia infirmis tantum ministrentur et delicatis; pisces vero certis festivitatibus, *ibid.* — Extra mensam communem nihil cibi potusve gustare liceat, nisi infirmis et infantibus, *ibid.* — De jejuniis modo, S. Leander Hisp., LXXII, 884. — De usu vini, *ibid.*, 885. — De his quae ad lectum suum aliquid occurrere praesumpserint, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 282. — De his quae non custodierint benedictionem ad mensam, et caetera similia, *ibid.*, 283. — De his quae in coquina aliquid effuderint, *ibid.* — Ut sedentes ad mensam taceant, *ibid.*, 281. — Quibus horis reficiant sorores, *ibid.*, 296. — De ratione mensae qualiter administrandum vel observandum sit, *id.*, LXXXVIII, 1062. — Quibus congruentibus horis hymne, vel aestatis tempore, sit reficiendum, *id.*, LXXXVIII, 1063. — De nutriendis infantibus, *ibid.*, 1070. — In refectorio omnes pariter quotidie reficiantur, *id.*, CV, 963. — De quantitate et qualitate cibi, *id.*, CV, 964.

Lavacrum etiam corporum, ususque balnearum non sit assiduus, sed eo quo solet intervallo temporis tribuatur, hoc est, semel in mense, S. Augustinus, XXXIII, 963. — Nisi infirmitatis necessitas cogat corpus saepius non lavandum, *ibid.* — Nec eant ad balnea, sive quocunque tre necesse fuerit, minus quam tres, *ibid.* — Qualiter balneo debeant uti, S. Caesarius Arel., LXVII, 1112. — Quatenus uti virgo lavacro debeat, S. Leander Hisp., LXXII, 885.

Ante summum conscientia exentienda, et dolendum de peccatis, S. Augustinus, XXXI, 1459. — In vigiliis studendum ut nemo dormiat, S. Caesarius Arel., LXVII, 1109; S. Aurelianus Arel., LXVIII, 402. — Quomodo dormire debent, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 283. — Qualiter in schola debeant dormire, LXXXVIII, 1065. — Omnes in dormitorio dormiant, singula scilicet in singulis lectis, *id.*, CV, 963.

VIII. — De monasterio monialium. — Clausura.

De clausura domus, S. Hieronymus, XXX, 414. — Imprimis observandum est ut de monasterio usque ad mortem suam nulla egrediantur, S. Caesarius Arel., LXVII, 1107; S. Aurelianus Arel., LXVIII, 399. — Nec viri nec mulieres in monasterium ingrediantur, *ibid.*, 401. — Ut nec ipsis provisoribus liceat in monasterium introire, nisi pro his utilitatibus quas in hac Regula statuitur, *ibid.* — Qualiter provisoires monasterii, vel reliqui viri, intra monasterium debeant introire, S. Donatus Vesont., LXXXVII, 290. — Ut neque matronae seculares ingredi permittantur, vel puellae, *ibid.* — De clausura monialium, Robertus de Arbrissello, CLXII, 1061. Amalarius Met., *id.*, CV, 963.

IX. — Regulae, libri, sermones, litterae ad moniales.

Regula monacharum, S. Hieronymus, XXX, 391. — De vita eremitica ad sororem liber, S. August., XXXII, 1452. — Regula S. Augustini ad sanctimoniales, *id.*, XXXIII, 958. — Animadversiones in regulam, S. Augustini, XLVII, 528. — Regula S. Caesarii ad virgines, LXVII, 1104. — Regula S. Aureliani Arelat. ad virgines, LXVIII, 399. — Regula sive liber de institutione virginum, a S. Leandro Hispal., LXXII, 874. — Regula S. Donati Vesont. ad virgines, LXXXVII, 273. — Regula cuiusdam patris ad virgines, LXXXVIII, 1055. — Regula sanctimonialium ab Amalario collecta, CV, 935. — Regulae sanctimonialium Fontis Ebraaldi, CLXII, 1079. — Regula sive institutio inclusarum, Aelredus abbas CXCIV, 702. — De habitu virginum, S. Cyprianus, IV, 440. — Epistola S. Cypriani ad Pomponium de virginibus Deo sacratis, IV, 364. — De virginibus libri tres, S. Ambrosius, XVI, 187. — De institutione virginis, liber unus, S. Ambrosius, XVI, 335. — De lapsu virginis consecratae liber, S. Ambrosius, XVI, 367. — Exhortatio ad sponsam Christi, auctor anonymus, XVIII, 78. — Epistola de laude virginitalis, XXX, 163. — Epistola S. Hieronymi ad Eustochium, Paula Giam, XXII, 394. — Epistola S. Fulgentii Rusp. de virginitate, LXV, 324. — Sermo S. Caesarii Arelat. ad sanctimoniales, LXVII, 1121. — Epistola S. Caesarii Arel. ad Caesariam abbatissam ejusque congregationis, LXVII, 1123. — Epistola S. Caesarii Arelat. ad eandem, LXVII, 1125. — Epistola hortatoria S. Caesarii ad virginem Deo dictam, LXVII, 1133. — Exhortationes ad virgines, S. Benedictus Anisa, CIII, 668. — Exhortatio S. Athanasii ad sponsam Christi, CIII, 671. — Admonitio ad Nonuindam reclusam, CXXXIV, 913. — Institutio monialis, ad Blancam ex comitissa sanctimoniali, CXI.V, 731. — De monacharum singularitate et quiete, Ivo Carnot., CLXI, 512. — Sermones ad sanctimoniales, Hildebertus Cenom., CLXXI, 901, 903. — Sermones ad sanctimoniales, S. Bernardus Clarac., CLXXXII, 256, 259.

Nota. — Ad ampliora documenta videre est tabulam de virginibus.

CLXI.

INDEX DE VIDUIS.

In hoc indice tractatur : I. De laude et suasionem viduitatis. — II. De cura et honore viduarum. — III. De professione viduitatis, et de vita viduarum. — IV. De officiis viduarum. — V. De habitu viduarum. — VI. Libri, homilias de viduitate tractantes.

I. — De laude et suasionem viduitatis.

Sacerdotium viduitatis, Tertullianus, I, 1287. — Viduitas laudatur, *ibid.*, 1287; II, 806, 1928, 1952. — Viduitas persuadetur, S. Zeno, XI, 805. — Laudatur ob viduitatem turrit et hoc nomine mulieribus antepositur etiam christianis, S. Ambrosius, XIV, 252. — Discite mulieres, quanta sit viduitatis gratia, *ibid.*, 252. — Viduitatis varia bona, *ibid.*, XVI, 249 et seqq. — Quam viduis gloriosum sit quod ad viduam fuerit Elias destinatus, *ibid.*, 235. — Declaratur viduarum dignitas, quod ob illas ipsas injurias ira gravissime divina moveatur, *ibid.*, 236. — Frustra viduis propter suscipiendos liberos conjugia iteranda videntur, *ibid.*, 261. — Nec vidua praeceptum accipit, sed consilium, *ibid.*, 260. — Bona viduitas, quae toties apostolico iudicio praedicatur, haec enim magistra fidei, magistra est castitatis, *ibid.* — Viduis ita honorificentia larga deferitur, ut etiam ab episcopis honorentur, *ibid.*, 257. — Qui s'at ejus thesauri, *ibid.*, 244. — De viduitate servanda, S. Hieronymus, XXII, 530. — Suadetur viduitas propter nuptiarum angustias, *ibid.*, 531, 558. — Viduitatis bonum excellentius bono conjugii, S. Augustinus, XI, 452. — Exhortatio ad viduitatis bonum, *ibid.*, 445. — Comparatio inter triplices viduas, *ibid.*, 440. — Bonum viduitatis non minuitur laudato bono conjugii, sed augetur, *ibid.*, 455. — Bonum viduitatis majus quam conjugii, quod tamen vere bonum, *ibid.*, 452. — Honestum dici viduitatis bonum quia honestius, non ut turpe patetur conjugium, *ibid.*, 454. — Exhortatur ad viduitatis bonum, *ibid.*, 445. — Vidua ad secundas nuptias non transeat, Alanus de Insulis, CCX, 194. — Viduitatis bona, *ibid.*

II. — De cura et honore viduarum.

Vide quam ex aequo habetur qui viduam benefecerit, Tertullianus, I, 1287. — Viduarum cura commendatur, S. Cyprianus, IV, 527. — Viduas probatas quasque honorandas, *ibid.*, 771. — Viduam protegendam, *ibid.*, 778. — Viduas et pupillos defendere, Lactantius, VI, 680. — Ad quos praecipue cura illa pertineat, *ibid.* — Viduarum et virginum domos qui ecclesiastici et quomodo visitare debeant, *ibid.*, 49, 50. — Viduae quae pascuntur elemosinis Ecclesiae, S. Hieronymus, XXXIII, 252. — Viduas et pupillos Deus custodit, *ibid.*, XXXIV, 1896, 1897. — Viduarum cura ad episcopos pertinet, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 459. — Eorum causas tueri episcopis ab imperatoribus et regibus est concessum, *ibid.*, 607. — Viduas et virgines suis impendiis alebat Ecclesia, S. Paulinus Aquil., XCIX, 327. — Viduarum, pupillorum patres, Alcuinus, C, 157. — Viduae adolescentes debiles a sua Ecclesia aluntur, Isidorus Mercator, CXXX, 548. — De viduis quae Ecclesiae stipendiis sustentantur, Regino Prum., CXXXII, 395. — Ut adolescentiores viduae, vel sanctimonialia, ab episcopo non negligantur, *ibid.*, CXL, 804; Ivo Carnot., CLXI, 565. — Viduarum causas praeter aliis curare debet, S. Bernardus, CLXXII, 741. — Si vere vidua est et desolata, tunc rebus Ecclesiae alatur, Petrus Cant., CCV, 149. — Honora viduas necessaria praebendo, et solatiis forendo, *ibid.*, 148.

III. — De professione viduitatis, et de vita viduarum.

Vidua qualis eligi debeat ad viduitatis professionem, S. Ambrosius, XVI, 237. — Apostolus juniores non putavit a viduitatis affectu revocandas, *ibid.*, 258. — Non sola castitas corporis viduam fortitudo est, sed magna et uberima disciplina virtutis, *ibid.*, 258. — Non abstinence corporis tantum definitur, sed virtute designatur, *ibid.*, 255. — Qualis debeat esse ejus vita, *ibid.*, 241. — Vidua quantum misericors in pauperes et liberalis esse debeat, *ibid.*, 245. — Casta primum debet esse a vino, ut possit

casta esse ab adulterio, *ibid.*, 247. — Vidua quae admittenda sit ad stipendia Ecclesiae, *ibid.*, XVII, 476. — Qualem vitam vidua traducere debeat, S. Hieronymus, XXII, 728. — Quomodo vivere debeat vidua, quae sine liberis derelicta est, *ibid.*, 980. — Viduitatis sancta professio, S. August., XL, 451. — Viduitatis professione non damnari secundas nuptias, *ibid.*, 453. — Vidua debet esse sollicita ut sancta sit et corpore et spiritu, S. Fulgentius, LXV, 513. — Exempla viduarum Judith et Annae, *ibid.*, 519. — Viduae ad ecclesiastica ministeria assumptae quales, Rabanus Maurus, CXII, 619. — Virtutes, *ibid.* — De professione et habitu viduarum sanctimonialium, Isidorus Mercator, CXXX, 526. — De viduis quae viduitatem professae sunt coram episcopo, Regino Prum., CXXXII, 395. — Ut viduae velum sibi imponere non debeant inconsulto episcopo suo, Burchardus CXI, 397. — Quod viduae sub nulla benedictione sunt velandae, *ibid.*, 798. — De viduis, ut nullus eas valere attentet, *ibid.* — De viduis quae professam continentiam praevicacatae sunt, *ibid.*, 799. — Ut viduitatis professio coram episcopo fiat, *ibid.*, 800. — De viduis propositum relinquuntibus, *ibid.*, 801. — De viduis et puellis quae in domibus propriis habitum religionis susceperunt, *ibid.*, 802. — Viduae ut sequantur Agnum, S. Petrus Damian., CXLIV, 490. — Viduae verae quae, S. Bruno Carthus., CLIII, 449. — Viduitatis professionem coram episcopo factam, nulli violare licet, Ivo Carnot., CLXI, 201. — Ut viduae velum sibi non imponant inconsulto episcopo suo, *ibid.*, 556. — Ut nullus viduas velare attentet, *ibid.*, 557. — De viduis quae professam continentiam praevicacatae sunt, *ibid.*, 558. — Ut viduitatis professio coram episcopo fiat, *ibid.*, 559. — Ut viduae a proposito viduitatis discedentes excommunicentur, *ibid.* — Ut viduae velatae ad nuptias non transeant, *ibid.*, 560. — De vidua quae sub obitu religionis velum sibi ad tempus imposuerit, *ibid.* — De viduis quae in domibus propriis habitum religionis susceperunt, *ibid.*, 561. — Professionem viduitatis faciant et habitum sumant religionis quae castitatem servare proponunt, Gratianus, CLXXXVII, 1103. — Professionem viduitatis coram episcopo factam post habitum susceptum nulli violare permittitur, *ibid.*, 1586. — Vidua unde bona aestimetur, S. Bernardus, CLXXXII, 495. — El qualiter vivendum, *ibid.* — Viduam qualem eligi jubet Apostolus, Philippus de Herveng., CCLIII, 754.

IV. — Officia viduarum, quoniam vitanda ab eis.

Ut liberos educet vidua, parentes colat, Deo placere desideret, etc., S. Ambrosius, XVI, 256. — Primum pietatis officium, secundum hospitalitatis studium, et humilitatis obsequium, tertium, misericordiae ministerium, *ibid.*, 258. — Vidua nurus suas instituere debent, quae possint in his maturae subsidium habere senectutis, *ibid.*, 244. — Magis cavere debent ne locum sinistrae relinquunt opinioni et cur, *ibid.*, 242. — Quando honorandi parentes a vidua, S. Hieronymus, XXII, 551. — Semper in manibus tuis sit divina lectio et crebrae orationes, *ibid.*, 730, 731. — Cavendam nutrices et servi, *ibid.*, 651. — Vestium cultus, *ibid.*, 533. — Cavendam juvenum consabulationes, *ibid.*, 556. Viduas quibus operibus debeant incumbere, *ibid.*, 347. — Viduis diligentior orationum cura videtur injuncta, S. Augustinus, XXXIII, 506. — Viduae ab avaritia caveant, *ibid.*, XL, 447, 449. — Vidua vera instat orationibus, S. Salvianus Mass., LIII, 193. — Officium viduae adherere Deo, et instare orationibus, S. Fulgentius, LXV, 518. — Qualiter in cibo et convivio se gerat vidua, *ibid.*, 518. — Viduas clericorum, mortuis conjugibus, velant canones iterum nubere, *ibid.*, LXXVII, 710. — Viduae quae Ecclesiae stipendiis aluntur suis praecibus Ecclesiam debent adjuvare, Isidorus Mercator,

CXXX, 518. — Viduis colloquia carnalia fugienda, S. Petrus Damianus, CXLIV, 493.

V. — *De habitu viduarum.*

Vidualis habitus a matronali distinctus, S. August., XXXIII, 1081. — In nigellis vestibus esse innuitur. *ibid.* — Viduarum fuerunt certa vestimenta temporibus patriarcharum, *id.*, XXXV, 583. — Ornatus et habitus viduarum, S. Fulgentius Rusp., LXV, 517. — Vidua Hispana quo colore velum habuerunt, S. Paulin. Aquil., XCIX, 329. — Suscipientes vel invitæ velum non deponant amplius, *ibid.* — An viduæ velari possint, S. Petrus Damianus, CXLV, 574.

VI. — *Libri de viduitate tractantes, homilia, sermones.*

De viduis liber unus, S. Ambrosius, XVI, 234.

Epistola de viduitate servando, S. Hieronymus, XIX, 550.

Epistola ad viduam : quo modo supersites parvulos educare, qualemque ipsa vitam traducere debeat, edocet, *ibid.*, 724.

Quo modo vivere debeat vidua, quæ sine liberis derelicta est, *ibid.*, 962 et seqq.

Epistola de monogamia, *ibid.*, 1046.

De homo viduitatis liber, seu Epistola ad Julianam viduam, S. Augustinus, XI, 429.

Opusculum de viduitate servanda, S. Casarius Arelat., LXVII, 1094.

Instruit Apostolos Timotheum de viduis, Rabanus Maurus, CXII, 615.

De viduis varia decreta, Regino Prum., CXXII, 379.

De vidua, Alanus de Insula, CXX, 191.

De viduis, Ratherius Veron., CXXXVI, 202.

CLXII.

INDEX DE REGIBUS.

In hoc Indice disseritur : I. De potestate regia in se, et circa res ecclesiasticas considerata. — II. De unctione et titulis regum. — III. De officiis regum. — IV. De virtutibus regum. — V. De officiis nostris erga reges. — VI. Libri de regibus tractantes.

I. — *De potestate regia, in se, et circa res ecclesiasticas.*

Rex in suo solio usque ad Deum, tamen infra Deum, Tertullianus, II, 251. — Imperator solo Deo minor, *id.*, I, 448. — A Deo secundus, *id.*, I, 700. — Græce hoc nomen, et cur., *id.*, I, 449. — Inde imperatoris potestas unde spiritus et vita, *id.*, I, 441. — A Deo est constitutus, *id.*, I, 448. — Illos a Deo electos fuisse christiani credebant, *ibid.* — Regum potestas a Deo per Jesum Christum, S. Hilarius, X, 700. — Super imperatorem nullus nisi Deus, S. Optatus, XI, 1001. — Potestatem ordinatio a Deo, S. Ambrosius, IV, 1631. — Leges imperator ferri, quas primus ipse custodiat, *id.*, XVI, 1005. — Imperator intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est, *ibid.*, 1018. — Ea quæ sunt divina imperatoris dignitati non sunt subjecta, *ibid.*, 996, 999. — Publicorum imperatori momentum jus commissum est, non sacrorum, *ibid.*, 999. — Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesiæ, *ibid.* — Veteri jure a sacerdotibus donata imperia, non usurpata, *ibid.*, 1001. — Videntur divinum humanis auctoritatibus deputatum, *id.*, XVII, 163. — Rex nova præcepta imponere potest subditis, S. Augustinus, XXXII, 690. — Homo rex hominibus ad humana, sed alius rex est ad divina, *id.*, CXXXVI, 647. — Potestas omnis principum ac legum, ex Deo est, *id.*, XL, 76. — Reges melius dicti a regendo, quam a regnando, *id.*, XLI, 154. — Ad imperatorum curam non terrena tantum pertinent, sed et ne quis in res divinas impune peccet, *id.*, XLIII, 749. — Regum potestas ex Dei largitate, S. Fulgentius, LXV, 226. — Rex a regendo dicitur, Alcuinus, C, 159. — Imperatoria potestas maxime ad prædium Ecclesiæ a Deo collata est, *ibid.*, 428. — Quod regnum non ab hominibus sed a Deo in cuius manu omnia regna consistunt, datur, Jonas Aurelianus, CVI, 295. — De imperatoria lege, Bernhardus, CXL, 806. — Quod reges legibus teneantur, *ibid.*, 907. — De disciplina regum in Ecclesia, *ibid.* — Non licere imperatoribus episcopos in Ecclesiam introducere, Placidus, CLXIII, 633. — De potestate regis circa investituras, *ibid.*, 637. — Qua in re potestatem in Ecclesia terreni principes habere debeant, *id.*, CLXIII, 666. — Quomodo Adrianus papa anathematizavit principes electioni præsulum se inascentes, *ibid.*, 667. — Quare permissum sit imperatoribus Ecclesiæ investire, *ibid.* — Potestas ecclesiasticæ et secularis officia invicem discreta, Robertus Pullus, CLXXXI, 906. — Cur potestates a Deo sint constitutæ, et qualiter, *ibid.*, 919. — De terrenis potestatibus, *ibid.*, 921. — Leges principum naturalijura prævalere non debent, Gratianus, CLXXXVII, 48. In ecclesiasticis causis regia voluntas sacerdotibus est postponenda, *ibid.*, 55. — Tribunalia regum sacerdo-

tali sunt potestati subjecta, *ibid.*, 54. — Reges pontificibus pro æternis, et pontifices regibus pro temporalibus indigent, *ibid.* — Potestas omnis a Deo, Petrus Lombardus, CXCI, 1504. — De differentia principis et tyranni, et quid sit princeps, Joannes Saresb., CXII, 515. — Quod princeps minister est sacerdotum, *ibid.*, 515.

II. — *De unctione et titulis regum.*

Uctionem chrismatis regalis confici in captivitate non licere lex jubet, Tertullianus, II, 634. — Uctio triplex, sacerdotalis, regia et prophetica. S. Hieronymus, XIV, 1525. — Reges olim ungebantur et sacerdotes, S. Augustinus, CXXXVII, 1953. — Regum uctio typus Christi, *id.*, XLII, 543. — Uctio sacra ad regiam et sacerdotalem personam maxime pertinebat, XXXII, 637. — Non ungebantur reges et sacerdotes, nisi in illo regno ubi Christus prophetabatur, *id.*, XXXVI, 508. — Prioris temporibus ad duas solas personas regis et sacerdotis pertinebat, *ibid.*, 300. — Per sacram unctionem in Veteri Testamento, sacerdotes et reges constituantur, a prophetis hæc conferebatur. S. Maximus Taurin., XLVII, 778. — Reges Judæorum cur ungebantur, S. Agobardus Lugd., CIV, 171. — Reges olim ut et nunc eligebantur, S. Petrus Damianus, CLXIV, 899. — Mos illos erandi, et inungendi, *ibid.* — Ungebantur in veteri lege reges et sacerdotes in figura Christi, Hildebertus Cenom., CLXII, 797. — Reges et sacerdotes quare olim uncti, Petrus Lombardus, CXCI, 267.

Imperatores Domini appellati, Lactantius, VII, 573. — Ipsis regum nomen quando inditum a Latinis, *ibid.*, 618, 763. — Imperatoris ac principis appellationes promiscue, *ibid.*, 650. — Imperatoribus datur titulus serenitatis, maiestatis, S. Bonifacius papa, XX, 770. — Reges patri appellatio decet, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1164. — Almitatis titulus regi datus, Alcuinus, C, 555. — Excellentie, *ibid.*, 566. Regi datus titulus Celsitudinis, S. Bernardus, CLXXII, 585, 512, 668. — Excellentie, *ibid.*, 465. — Maiestatis, *ibid.*, 529. — Serenitatis, *ibid.*, 590. — Sublimitatis, 462.

III. — *De officiis regum.*

Regum est libertati subditorum excubare, S. Hilarius, X, 557. — Rex etsi leges in potestate habeat, plus tamen Deo subditus est, S. Ambrosius, XV, 1433. — Imperatorum est religionem tueri, *id.*, XVI, 961. — Rectores datus ne malum fiat, *id.*, XVII, 163. — Regum officium exhibetur, S. Hieronymus, XXIV, 811. — Regum christianorum officia, S. Augustinus, XLIII, 527. — Reges Domino servant, et ut homines sunt, et ut reges sunt

est, id., XVI, 1218. — Ubi fames cupiditatum, ubi inextinguibilis appetentia, ibi utique paupertas, *ibid.*, 1098. — Est enim sanctis viris semper dives ipsa paupertas, id., XVII, 734. — Pauperes spiritu, quinam sint, S. Chromatius Aquil., XX, 325. — Qui pauper est cum Christo dives est, S. Hieronymus, XXII, 348. — Pauperes quinam dicendi, S. Augustinus, XXI, 204. — Pauper verus, id., XXXVIII, 115. — Pauper Dei in animo est, non in sacco, id., XXXVII, 1727, 1814. — Pauper si Deum habet, quid non habet, id., XXXVIII, 492, 521. — Vere pauperes cuiusnam rei divites sint, id., XXXVI, 170; XXXVII, 1619. — Multum dimisit, qui non solum dimisit quicquid habebat, sed etiam quicquid habere cupiebat, id., XXXVII, 1371. — Pauperes divitibus instituti laturaril, id., XXXVIII, 130, 210, 406. — Pauperes occulti canales per quos res nostras præcedunt nos in cœlum, id., XXXVI, 424. — Pauperes spiritu, quinam, *ibid.*, 945; XXXVIII, 561. — Paupertas ex se nec beatitudo, nec miseria, id., XXXVIII, 527. — Paupertas voluntaria ad perfectionem christianam pertinet, id., XLIII, 541. — Paupertatis quinque genera, id., XL, 1315. — Pauperum et divitum una est natura, S. Leo Magn., LIV, 167. — Pauper christianus semper dives, *ibid.*, 276. — Qui veri et evangelici pauperes, *ibid.*, 462. — Paupertas spiritus, seu humilitas primus gradus ad beatitudinem, *ibid.*, 461. — Pauper humilem significat, S. Gregorius Magnus, LXXV, 750, 1151; LXXVI, 205, 378. — Vere pauperes qui sint, id., LXXVI, 205. — Minus inops est qui vestem non habet, quam qui humilitatem, id., LXXVII, 208. — Paupertas duplex, S. Paschasius Radbertus, CXX, 216. — Pauper spiritu, quis, S. Petrus Damianus, CXLIV, 481. — Pauperum tria sunt genera, coacti, spontanei et voluntarii, Hildebertus Cernoman., CLXXI, 475. — Paupertas voluntaria, Christi castellum, S. Bernardus Clarmv., CLXXXIII, 671. — Paupertas martyrium, *ibid.*, 462. — Non paupertas, sed paupertatis amor virtus reputatur, *ibid.*, 671. — Paupertas voluntaria universa superflua resecat, *ibid.*, 154. — Vere pauper, quis sit, Richardus S. Victoris, CXCVI, 759. — Paupertas que sit voluntaria et honesta, Adamus Præmonst., CXCII, 379. — Pauperes censu et spiritu, Thomas Cisterc., CCVI, 767. — Paupertas quadruplex, Alanus de Insulis, CCX, 218. — Paupertas spiritus in quo consistat, *ibid.*, 140.

II. — De prærogativis pauperum et excellentia paupertatis.

Pauperes Dominus semper justificat, et divites prædamaat, Tertullianus, I, 1260. — Paupertas prodest homini, exercet corpus, non opprimit, S. Ambrosius, XIV, 265. — Bona si a pietate, et virtutum exercitatione suscipitur, *ibid.*, 1152. — Si beata paupertas cui patet cœlum, terrenas istas divitias negligamus, corporalem redundantiam declinamus, *ibid.* — Est pauperes gloriosa et cur, id., XV, 1715. — Pauperes divitibus quomodo præstantiores sunt, id., XIV, 235. — Est in moribus paupertas bona, *ibid.*, 1069. — Esto pauper spiritu, et eris dives quacunque censu, *ibid.*, 523. — Quanto doctioribus præstat compendia, casta paupertas, id., XVI, 206. — Pauperes in sacerdotibus gloriosa, *ibid.*, 940. — Christus non fastidit in regno suo pauperem, sed exaudivit eum et liberat ex omnibus angustis et molestiis, *ibid.*, 1275. — Lacrymæ pauperum sunt lacrymæ redemptrices, *ibid.*, 1292. — Munera pauperum Deum obligant, *ibid.*, 1017. — Pauperes vere esse thesauros Ecclesie, *ibid.*, 141. — Pauperes pedes Domini, S. Augustinus, XXXIV, 1760. — Pauperes passim in Scripturis benedicuntur, id., XXXIX, 2510. — So. is pauperibus spiritu cœlum promittitur, id., XL, 1084. — Pauperis divitum, id., XXXIX, 1936. — Paupertatis evangelicæ pretium, *ibid.*, 1954, 1955. — Pauperes gemmæ magni pretii, Historia Lausica, LXXIII, 1097; LXXIV, 257. — Paupertas est thesaurus monachi, Vitæ Patrum, LXXIII, 891. — Pauperes in die iudicii mundum iudicaturi, S. Gregorius Magnus, LXXV, 950. — Pauper abiectus et despectus, margarita in sterquilino, id., LXXVI, 1512. — In via ad patriam paupertas est fida comes, *ibid.*, 1021. — Pauperes beati quinam, S. Paschasius Radbertus, CXX, 216. — Pauperes et senes Ecclesie sunt cæteris honoratiores, Isidorus Mercator, CXXX, 518. — Paupertatis evangelicæ fructus, S. Petrus Damianus, CXLV, 258. — Paupertas jure prima virtus ponitur, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 595. — Pauperes prædugantur in pedibus Domini, unguento Mariæ unctis, Rupertus abb., CLXX, 129. — Pauperes beati, S. Bernardus Clarmv., CLXXXIII, 436. — Pauperibus et martyribus eadem repositio facta, *ibid.*, 462. — Pauperes in futuro iudicio securi, *ibid.*, 216. — Paupertas evangelica et cœlestia possidet et terrena, *ibid.*, 875. — Paupertas quædam beata, Phi-

lippos de Harveng, CCIII, 24. — Paupertate emittit Dei regnum, *ibid.*, 411. — Paupertatis voluntaria merces, *ibid.*, 720. — Paupertatis laus, Petrus Cantor, CCV, 56. — Paupertas voluntaria custodia virtutum, *ibid.*, 65. — Paupertas humilitatis nutrit, *ibid.*, 181. — Paupertatis commendatio, Alanus de Insulis, CCX, 184. — Paupertatis commoda, *ibid.*, 124.

III. — De officiis pauperum, et eorum vitia.

Oratio alit pauperes, Tertullianus, I, 1196. — Qui ab Ecclesia aluntur frugioribus cibis contenti sint, S. Cyprianus, IV, 565. — Nemo de paupertate queri debet, citatur exemplum hirundinis quæ abunde industria, S. Ambrosius XIV, 250. — In paupertate et divitiis testamenta sunt, *ibid.*, 264; CCIV, 1509. — Sæpe frangi sanctos inopiam deformitas, quæ mortis formido non frangat, id., XV, 1405. — Pauperem egestas commendabilior non facit, si inter sordes et inopiam peccata non caveat, S. Hieronymus, XXII, 724. — Pauperes quæ vitia cavere oportet, S. Augustinus, XXXVIII, 521. — Cavenda illis cupiditas divitiarum, *ibid.*, 522, 958. — Pauper tranquillus, diviti cupidus præferendus, id., XL, 114. — Pauperes multi cupiditate divites, id., XLVII, 1571. — Pauper cupiditate possessus, divite pejor, id., XXXVIII, 114. — Nihil pauperi prodest si eget fœditate, et ardet cupiditate, id., XXXVI, 609. — Pauper qui cupit divitias et inflatur, inter divites reprobus deputatur, *ibid.*, 545; XXXVII, 1727. — Verus pauper in pauperum turba vix invenitur, id., XXXVIII, 114. — Pauper superbus non ferendus, id., XXXVII, 112, 218. — Pauperes tementer frenare cupiditates, id., XXXVIII, 532. — Pauperes multos, utpote viris et malis moribus locupletis, inopia nihil juvat, id., XXXIX, 2311. — Paupere superbo nihil est stolidius, id., XL, 1081. — Pauperes ab elemosyna facienda non exclusi, S. Leo Magnus, LIV, 160, 190, 277. — Pauperes pro patientia coronandi, *ibid.*, 177. — Pauper cum anxietate appetit bona, quæ dives cum metu habet, S. Gregorius Magnus, LXXV, 1114. — Ad cœnam vocantur pauperes et debiles, non vero pauperes et superbi, id., LXXVI, 1269. — Deus pauperes novit, divites superbos nescit, *ibid.*, 1305. — Plerumque fit ut dives sit humilis, pauper vero superbus, id., LXXVII, 574. — Pauperes quatenus elemosynam facere possint, Ratherius Veron., CXXXVI, 187. — Contra pauperes desides, *ibid.*, 188. — Opera victum acquirant, *ibid.*, 186. — Paupertas grande est instrumentum quo creatura subijcitur Creatori, Rupertus abb., CLIVIII, 1584. — Paupertas vitiarum affectu rerum etiam minimarum, S. Bernardus Clarmv., CLXXXIII, 656. — Paupertas vacat invidia propria et aliens, *ibid.*, 671. — Paupertatem simulat triplicis generis homines, Petrus Cantor, CCV, 152. — Paupertas adulationem non invenit, *ibid.*, 111.

IV. — De officiis christianorum erga pauperes, et de hæc questione, Cur Deus pauperes persequitur.

Lucrum est pietatis nomine facere sumptum, si pauperes adjuvantur, Tertullianus I, 474. — Pauperes pascendi, S. Cyprianus, IV, 541. — Pauperum cura commendatur, *ibid.*, 230, 252, 240, 527, 539. — Pauperibus stantibus in fide major cura et dilectio præbeatur, *ibid.*, 529. — Bonum est in Ecclesia pauperes non eessere, S. Hilarius, IX, 745. — Nemo irridet pauperem et cur, S. Ambrosius, XV, 1785. — Qui irridet pauperem, exacerbat eum qui fecit illum, *ibid.*, 1540. — Qui pauperes præ cæteris juvandi, id., XVI, 125 *segg.* — Videndum ille pauper, qui te non videt, requirendus ille qui erubescit videri, *ibid.*, 134. — Si alas pauperes, laves eorum vulnera illuviemque detergas, terasti utique pedes Christi, *ibid.*, 1117. — Utinam hoc mihi semper crimen ascribant, quia aurum pauperibus erogatur, *ibid.*, XVI, 1017. — Ararii mei pauperes Christi sunt, hunc novi congregare thesaurum, *ibid.* — Noli pauperem contemnere, ille te divitem fecit, *ibid.*, XVI, 1215. — Erga pauperem nemo simulatur, *ibid.*, 182. — Meliores amicitia sunt inopum plerumque quam divitum, *ibid.* — Pauperibus largiri et sibi et suis utile est, S. Gaudenius, XX, 942. — Pauperibus dandum, non locupletibus, non superbis, S. Hieronymus, XXII, 645. — Nonnulli pauperibus paululum tribuunt, ut amplius accipiant, *ibid.*, 535. — Pauper ac dives onera sua vicissim parti et minere quomodo valeant, S. Augustinus, XXXVIII, 892. — Pauperes vestiuntur, id., XXXIV, 471. — Pauperum cura, id., XXXVIII, 435. — Pauperes pascit Ecclesia, id., XLIII, 94. — Pauperum procuratorem episcopus gerit, id., XXXIII, 809. — Fides ambitio in ejus paupertate servanda, id., XXXVIII, 247. — Pauperes non sunt contemnendi, id., XXXIX, 1812. — Sed honorandi, id.,

XL. 1063. — Pauperes inter ac divites commercium, id., XXXIX, 2333. — Pauperum neglectus an venialis sit, S. Leo Magnus, LIV, 165. — Pauperes adjuvandi, maxime modesti et verecundi, *ibid.*, 163. — In pauperibus Christum pascimus, *ibid.*, 163. — Sine misericordia in pauperes nulla virtus prodest, *ibid.*, 163. — Pauperibus eleemosynas distribuere ad quos spectat, S. Benedictus LXVI, 313; S. Gregorius Turon., LXXI, 909. — Pauperes sunt patroni quos rogare debemus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1310. — Pauperes vitiosi corripiendi sunt, et cibandi, *ibid.*. — Honor pauperibus debitus exemplo demonstratur, *ibid.* — Exhortatio ad eulendos et sublevandos pauperes, *ibid.*, 1372. — Pauperes qui monentur sint, id., LXXVII, 52. — Pauperes consolandi, *ibid.*. Utrum pauperi peccatori danda eleemosyna, *ibid.*, 85. — Pauperum res dispensandas habet episcopus, id., 1274. — Pauperes venientes ad ostium et potentes, quomodo dimittimus? Et si debet unusquisque porrigere panem, vel quodcumque aliud, etc., S. Benedictus Anian., CIII, 525. — Pauperum cura commendatur, S. Agobardus Lugdunensis, CIV, 184. — Pauperem de familia sua unusquisque pascat, Regino Prumiensis, CXXVII, 363. — De sublevandis miseris pauperum egregia dicta, Guibertus abb., Cl.VI, 776. — Quomodo pauperi vel diviti sit dandum, Arnulfus Lexov., CCI, 199. — Pauperes viduorum sublevanda, Petrus Cantor., CCV, 148. — De pauperibus requirendis, Innocentius III. papa, CLXXVII, 1208. — De servitio pauperum, *ibid.*, 1146.

Pierumque servos suos, quos potest pascere Deus, ideo facit indigentes ut inveniat operantes, S. Augustinus, XXXVIII, 1128. — Pauperem et divitem cur fecit Deus, id., XXXVII, 1649, 1630; XXXIX, 1980, 2250, 2356, 2541; XL, 1176; S. Leo Magnus, LIV, 176; S. Petrus Damian., CXLIV, 434.

V. — De paupertate Christi, apostolorum et sanctorum.

Christi paupertas, S. Ambrosius, XIV, 834. — Christus in paupere atque despecto mundum redemit, id., XV, 1461. — Ideo pauper huc venit, ne haberet diabolum, quod auferret, *ibid.*, 1624. — Quomodo dives in paupertate, id., XIV, 1070. — Meum paupertas ejus patrimonium, et infirmitas Domini mea est virtus, id., XV, 1568. — Christi paupertas summa, S. Augustinus, XXXVI, 841. — Christus implere venit pauperes, qui pauper effectus est, *ibid.*, 455. — Christi paupertas, divitiarum nostrarum sunt, *ibid.*, 481. — Paupertate Christi saturatus quis dicatur, id., XXXIII, 567. — Paupertas et divitiarum Christi, id., XXVII, 215. — Magnanima paupertas Christi, S. Leo Magnus, LIV, 462. — Christus pauper factus est ut nos citaret, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 179. — Christus parentes pauperes elegit, *ibid.*, 1085. — Christus singularitatem pauper, S. Bruno Heribopol., CLXVIII, 262, 319. — Paupertatem quantum Christus in actionibus suis adamavit, Hilbertus Cenoman., CLXXI, 611. — Quam pauper fuerit Christus, *ibid.*, 732. — Christi paupertas, S. Bernardus Clarev., CLXXXIII, 289. — Paupertatem Christus docuit verbo et exemplo, Petrus Cantor., CCV, 68. — Paupertas Christi maxime apparuit in cruce, *ibid.*, 77.

Beate paupertatis exemplum nobis primi in se apostoli praebuerunt, S. Chromatius, XX, 333. — Toto orbe peregrini et pauperes quid dicere poterant? S. Hieronymus, XXII, 1057. — Non ditavitur sarcina praegravari, poterant ingredi per angustias ovis, *ibid.*. — Quantum ad divitias nihil, quantum ad voluntatem totum mundum reliquerunt, *ibid.*, 646. — Nemo apostolis pauperior fuit, et nemo tantum pro Domino dereliquit, *ibid.*, 1192. — Magnanima paupertas apostolorum, S. Leo Magnus, LIV, 462. — Apostolorum cura in pauperes, S. Petrus Damianus, CXLV, 217.

Amor cujusdam faminae in pauperes, S. Hieronymus, XXII, 880. — Accusatur se publice Caesarius, quod interdum vestimenticula sua pauperibus dare neglexerit, S. Augustinus, XXXIX, 2024. — Pauperibus thesaurus Gunttrani largitur, S. Gregorius Turon., LXXI, 441, 451. — Perpetuus haeredes suos scripsit, *ibid.*, 1151. — Paupertas Joannis Eleemosynarii ex testamento ejus apparet, Historia Lausicana, LXXIII, 379. — Paupertas Agathonis aliquid recipere recusantis, *ibid.*, 773. — Paupertatis studium abbas esse cujusdam majora respicientis, *ibid.*, 627. — Paupertas Arsenii vestimenta non acceptantis, Vita Patr., LXXIII, 883. — Paupertas Juliani nihil habentis praeter cilicium, sagam, vasculum ligneum et librum, id., LXXIV, 145. — Paupertas Messimae unica tunicis otentis, *ibid.*, 73. — Paupertas Pauli in Pheme, qui nihil accepit praeter quod posset eodem die comedere, id., LXXIII, 1123. — Paupertas Serapionis Sindonitae, Evangelium et seipsum vendentis ut pauperibus subveniret, *ibid.*, 773, 869. — Paupertas perfecta docetur ab Antonio egregio dogmate et exemplo, *ibid.*, 771. — Paupertas S. Malachiae episc., S. Bernardus Clarev., CLXXXII, 1096.

VI. — Pars historica pauperum.

Quanta charitate pauperibus subveniebant Christiani, Tertull., I, 470. — Pauperibus collationes ab apostolis institutae, S. Hilarius, IX, 743. — Pauperes templorum foribus astare debent, S. Gaudentius, XX, 938. — Pauperes dimittendi mos per verba: Vade in pace, fiet tibi Deus, S. Augustinus, XXXIX, 2305. — Pauperes Ecclesia olim alebat, S. Prudentius, LX, not. 306. — Ante fores Ecclesiae aderant, *ibid.*, 41. — In carnalibus habitabant, *ibid.*, 168. — Pauperum susceptio in monasteriis, S. Benedictus, LXVI, 765. — In gratiam pauperum erecta xenodochia in monasteriis, *ibid.*, 512. — Pauperibus data monasteriorum decima, *ibid.*, 510. — Pars quinta reddituum monasterii, *ibid.*, 511. — Item tertis pars, *ibid.*. — Pauperibus distribuendae vestes vestitae, *ibid.*, 788. — Tribus pauperibus pedes quotidie lavandi easque eleemosyna tribuenda, *ibid.*, 763. — Pauperes divitum manus osculantur cum aliquid ab eis accipiunt, S. Bernardus Clarev., CLXXXIII, 797.

VII. — Sermones, tractatus, etc., de paupertate.

Sermones de pauperibus, S. Augustinus, XXXVIII, 111, 247; XXXIX, 1934. — Patientiae pauperum Christi merces aeterna, S. Augustinus, XL, 625. — Pauper superbus, pauper spiritu, pauper humilis, nobilis pauper, *ibid.*, 1084. — Paupertatem sectentur, paupertatis felicitas, *ibid.*, XL, 1218. — Sermones de divite et Lazaro, S. Petrus Chrysolog., LII, 529 et seqq. — De vestium paupertate, et vilitate amanda, S. Petrus Damianus, CXLV, 555. — De paupertate voluntaria, S. Bernardus Clarev., CLXXXIII, 671. — De paupertate sectanda, id., Cl.XXXIV, 1193. — De divite et Lazaro, Zacharias Chrysopoiet., CLXXXVI, 537. — De Christi pauperibus, S. Stephanus Grandimont., CCIV, 1104. — De subventionem pauperum, *ibid.*, 1108. — Quod Deus pauperibus sit dispensator providus, *ibid.*, 1143. — De beneficio pauperibus erogando, *ibid.*, 1152. — De paupertate, Petrus Cantor, 61.

CLXIV.

INDEX ANECDOTALIS

ORDINE RERUM ALPHABETICO DISPOSITUS.

LECTORI PROPONENS PRÆCLARISSIMA FACINORA QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU REFERUNTUR.

ABELARDUS PETRUS. — De suo filio Astralabo ex indignatione eunuchus facto, CLXXVIII, 53.

ADAMUS Præmonstratensis. — De ipsius pietate, devotione in Eucharistiam et singulari charitate, CXCVIII, 41.

ATAMUS, Persensis abb. — De abbate de Turpintaco, CCXI, 631. — De Gulielmo nobili adolescente, CCXI, 612.

ADAMUS S. VICTORIS. — De indulgentiis in Terram Sanctam adeuntibus, CCVIII, 1275.

AUD, Viennensis archiepisc. — De Antipatro matrem suam transverberante, CCXIII, 58.

ADRIANUS II, papa. — De Waldrada communioni Ecclesie recepta, CCXII, 1265.

AGOBARDUS (S.), Lugdunensis. episcop. — Anecd. in libr. De imaginib. sanctorum, CIV, 199 seq. De Davidia humilitate, CIV, 161.

ALCUINUS, abb. — De ipsius vita, C, 94.

ALDRICUS. — Anecd. ipsiusmet a discipulis collecta, CXV, 50.

ALEXANDER III, papa. — De ipsiusmet patientia, et scientia in divinis et humanis Scripturis, CC, 12.

AMALARIUS, presbyter., Metens. — De Eucharistia, CV, 1153.

AMBROSIUS (S.), Mediolanensis. episc. — De gula et abstinentia, XIV, 700. — De intemperantia, *ibid.*, 574. — De tempore, duratione et aliis variis circumstantiis diluvium universale comitantibus, XV, 585. — Quam ridicula et odiosa sit ebrietas, XV, 711. — De comparatione, in doctrina, animæ variis seminibus, *ibid.*, 1074. — De anima fidelis comparata Bethleem, etc., XV, 1237. — De mariyribus, certaminibus et beatitudine celesti, *ibid.*, 1597. — De veritate, de iustitia et de virtute, XVI, 59, 206. — De luctu et coronatione in certaminibus, *ibid.*, 1473. — Quod humilitatem didicimus non solum sermone sed actibus Christi, *ibid.*, 1490. — De Dei et hominis opere in poenitentia delictorum, *ibid.*, 1581. — De baptismatis institutione, XVI, 427. — In calumniam et tentationem, *ibid.*, 1448. — De Dei adoratione in veritate, *ibid.*, 795. — Quod laboris mutatio sit quædam quies, *ibid.*, 225. — De virginibus sese morti sponte iralentibus, *ibid.*, 229. — Quod flos humilitatis et simplicitatis sit Christus, *ibid.*, 280. — De Arianis varias in sectas divisis, XV, 534. — De humilitatis servandæ mensura, *ibid.*, 1598. — De Christi et apostolorum humilitate et simplicitate, XVI, 280. — De poenitentia, venia et culpa delictorum, *ibid.*, 505. — De lacrymis, jejuniis et aliis poenitentiam modis, *ibid.*, 491. — De virginis lapsæ poenitentia, *ibid.*, 578. — De bona oratione, *ibid.*, 507. — De ebrietate feminarum, XV, 720. — De titubatione, vacillitate ac fluctuatione inebriorum, XVI, 489. — De converso ad dilectam olim mulierem redeuntis, qui dixit: «Ego non sum ego», *ibid.*, 521. — De luxuria et incontinentia, *ibid.*, 827. — De luxuriosorum insaturatione, *ibid.*, 1062. — De jejuniis jejunescentes fortes efficiunt, *ibid.*, 1195. — De pietate, *ibid.*, 1226. — De pestilentia quam irrationalia et ea cum hominibus conversari videntur, infecti, XIV, 575; XV, 1806. — De pietate, XVI, 1226. — De superbis et culpas effectibus, *ibid.*, 1255. — De otiosis, *ibid.*, 1201. — De charitate omnem fidem possidente, *ibid.*, 1269. — Quod sacerdos sacerdotem debet consecrare et induere virtutibus sacerdotalibus, *ibid.*, 1206. — De perfectione vitæ sacerdotalis, *ibid.*, 1279. — De diaboli tentationibus cavendis, *ibid.*, 1259. — De gradibus in ordine salutis a timore ad hereditatem, *ibid.*, 691, 1258. — De mansuetudine, *ibid.*, 1257. — De effecta mortis martyrum, XIV, 550. — De crucis Christi sacrificio, XV, 1269. — De causis terroris mortis, XIV, 554. — De certis diebus mortuis dedicatis, XVI, 1596.

ANASTASIUS, Bibliothec. — De reconsecratione et reordinatione quorundam, CCXIX, 855. — De loco martyrii B. Petri, juxta palatium Neronianum, in Vaticano, in via Aurelia, CCXVII, 1035. — De ecclesiæ Gothorum dedicatione in urbe Roma, CCXVIII, 649.

ANNEMUNDUS (S.), Lugdunensis. episc. — De ipsius mortis causa, LXXXVII, 471.

ARNO, præposit. Reichersperg. — De Alexandro II papa canonicos regulariter viventes constituit, qui et ipsi ordinem S. Augustini amplexi sunt, CXCI, 1405.

ARNOBIVS. — De miseriis omnis generis que miseros mortales obsident, V, 724. — De diluvio, *ibid.*, 726. — De assumptione et descensione Simonis Magi, *ibid.*, 828. — De ludis Floralibus et Megalensibus, *ibid.*, 1265. — De ludis Circensibus, *ibid.*, 1272. — De diis ethnicis, *ibid.*, 1014. — De Pygmalione, *ibid.*, 1206. — De statua Jovis velamine laneo contexta, *ibid.*, 1204. — De ebriis et rationis expertibus, *ibid.*, 1259.

ANSELMUS, Cantuariensis. archiepisc. — Quomodo Rodolphus rex conquerebatur se a lectione distrabi ob negotia, CLVIII, 1075. — De monachis in Angliam missis, CLVIII, 1152. — De inductis sacrilego concessis, CLIX, 85. — De comitissa per timorem conversa, CLIX, 92.

— De liberalitate Lanfranci archiepisc., CLVIII, 1149. — De Ida comitissa, CLIX, 92.

AUDOENUS (S.), Noviomensis. episc. — De Dagoberto regis amicitia pro sancto Eligio, LXXXVII, 474.

ARNULFUS, Lexoviensis. episc. — De Baudino procuratore domus regis, CCI, 25.

AUGUSTINUS (S.), Angelorum apostolus. — De ipsomet, per regis Æthelberti clementiam, ingresso cum sociis in perpetuam habitationem Doroberniæ ibique vitam angelicam agente, LXXX, 44.

BALDUINUS, Constantinop. imperat. — De legibus contra homicidas, CCIX, 916.

BEDA Vener. — De Nebemia oburgante optimates Judæ ne Sabbati quies violetur, XCI, 921. — De historia Moysis, XCIII, 566. — De Cuthberto angelum in hospitio suscipiente sub pauperis forma, XCIV, 745. — Ignem fantasticum a diabolo immissum quomodo Cuthbertus exstinxit, *ibid.*, 751. — De animalibus marinis Cuthberto obsequium præstantibus, *ibid.*, 747. — De donis a Gregorio Magno papa missis ad Æthelbertum regem, XCV, 72. — De Ædani episcopi virtutibus, *ibid.*, 125. — Quomodo Cuthbertus vidit sancti Ædani animam in cælum ab angelis delatam, *ibid.*, 759.

BENEDICTUS (S.), monach. — Quod in quibusdam non minor sit ardor pro regula monastica, quam in multis, pro dilectione Dei derelictio parentum, patrie, etc., LXVI, 244.

BENEDICTUS (S.), Anianensis. abb. — De continentia laude, CIII, 1125.

BERNARDUS (S.), Caravallensis. abbas. — De titulis sepulchralibus, CLXXXV, 1625. — De vico Fontanarum, *ibid.*, 1655.

BOETIUS. — In Trinitate de numero personarum et de earum singularitate secundum essentiam, hoc est, quod Pater est Deus, Filius est Deus, et Spiritus sanctus est Deus, LXIV, 1262. — De Trinitate, *ibid.*

BRAULIO (S.), Casar-Augustanus. episc. — De translatione S. Vincentii Levitis, sub Carolo Calvo rege, LXXX, 617.

BRUNO (S.), archiepisc. Colonien. — Quod aer serenum se daret tempore ethora quadam notata post eandem obitum, CCXXIV, 936.

BRUNO (S.), Sign. episc. — De mandato Gregorii papæ ut ipse sacram ordinationem susciperet, CLIV, 105.

CAROLUS CALVUS, imperat. — De modo quo Adrianus papa in ipsum regem correctionem fraternam exercuit, CCXIV, 881.

CAROLUS MAGNUS, imperat. — Anecd. de episcopo inter omnes minimo qui se divinis cultibus honoratum gloriabatur, XCVIII, 1545.

CASSIANUS, presbyter. monach. — De fratris coenæ obedientia in sportis circum ferendis, XLIX, 189.

CASSIODORUS, abbas. — De calumniis in sanctum Athanasium in elemosynis pauperibus ab eo collatis, LXXIX, 966.

CHROMATIUS (S.), episcop. Aquileiens. — Quod Dominus inter juramentum et loquelam nostram nullam rem esse distantiam, quia sicut in juramento nullam convenit esse perfidiam, ita quoque in verbis nostris nullam debet esse mendaciam, XX, 352.

COELESTINUS III, papa. — De ipsomet eadem die ad sacerdotium et ad papatum prorecto, CCVI, 865.

COLUMBANUS (S.), abb. — De Deo iudice venturo, LXXX, 247.

CYPRIANUS (S.), Carth. episc. — Ordine regiminis inter se creaturam notatur Deum unicum et unum esse, IV, 576. — De morte Abelis et de immolatione Isaac, *ibid.*, 797. — De statua Nabuchodonosoris, *ibid.*, 555. — De hominum punitione in diluvio universali, *ibid.*, 76. — De Job patientia et Tobie cecitate, *ibid.*, 634. — De coronandis in stadio, *ibid.*, 655. — De Anna vidua die noctuque in templo Deo jejunis et orationibus serviente, *ibid.*, 842. — Quod aqua in baptismo adhibita paschali tempore caleferebat, *ibid.*, 480.

DECIUS AUSONIUS. — De adulatione istius erga Gratianum imperat., XIX, 940.

DESIDERIUS (S.), Cadurcensis. episc. — Quantum ipsomet fuerit misericors ac benignus, LXXXVII, 222.

DEXTER. — De calumniis Pennoti et aliorum in abbatem Joachinum, XXXI, 611.

DIONYSIUS EXIGUUS. — De monachis inconstantibus, LXVII, 244. — De variis sancti Joannis Baptistæ capitulis inventionibus, *ibid.*, 421.

DRACONTIUS. — De ipsiusmet peccatorum confessione et poenitentia, LX, 665.

ERACLIUS, episcop. — De fide ipsiusmet Eracii Lugdunensis. episc., qui fuit tanta ut insigne miraculum in se expertus fuerit, CCXXV, 944.

EUGYPTIUS, abb. — Quod et qnt de tempore originis mundi calumnietur, refelli possint de mundi loco, LXXI, 619.

EUSEBIUS, Verrellens. episc. — De ipsemet populum horante ad salutem operandam, XII, 949.

FALCO, Beneventan. — De Mattheo cardinali, qui a primis annis cum pietate peritiam disciplinarum felici successu conjunxit, CLXXIII, 1231.

FIRMIUS MATERNUS. — De demonibus quod vidit ipse in simulacris nutriti ex assiduis sacrificiis et sanguine hostiarum, LXXI, 1011.

FULGENTIUS (S.), episc. — Quod Romam terrestrem videns tam splendidi ipsemet exclamaverit: «Quanto splendidior erit civitas Dei!» LXX, 105. — Quod eundem fidei spiritum habuerunt et Moyses, et David, et apostolus Paulus, *ibid.*, 201.

GEBUINUS, Lugdunens. archiepisc. — De ipsius commendatione humilitatis, CXLVII, 1210.

GENNADIUS, Massiliens. presbyter. — De Photio patriarcha qui Basilium imperator. homicidam ad sacram admittere noluit, LVIII, 1052.

GERHARDUS, Reichersperg. — De ipsemet a communione episcoporum schismatici recedente, CXIII, 482.

GERMANUS (S.), Parisiens. episc. — De his qui non erant communicaturi olim in missa, et non expectata communione descibebant, LXXII, 150.

GESO, abb. Dertonens. — De quodam monacho qui per salutem hostium supplicium evasit, CXXXVII, 399.

GODEFRIDUS BULLONIUS. — Quod ipse fuerit humilitate et aliis virtutibus insignis, CLV, 369.

GODEFRIDUS, Admontens. abb. — De ipsius prudentia, religione et eruditione, CLXXIV, 9.

GRATIANUS. — De decretis canonum in corpus adiunctis, CLXXXVII, 10.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa. — Quod zelus animarum gratissimum sit Deo sacrificium, LXXIX, 595.

Quomodo sanctus Audolindus se deo vel captivitate ad eundem filium viduae liberandum, LXXV, 804. — De Herulo monacho quod ei apparuit quod ex albis floribus corona de caelo in caput descenderet, *ibid.*, 70. — De tribus papae mitris, LXXXVIII, 1114.

GREGORIUS (S.), Turonens. episc. — Beato Portiano qui domum suam mirabiliter sanavit, LXXI, 1027. — De Aredio qui infirmos curabat crucis vexillo eis imposito, *ibid.*, 561. — De sancto Hospitio caecorum oculos aperiente per sanctam crucis virtutem, *ibid.*, 578. — De eodem e muliere demonia efficiente, sancta cruce fronti ejus ex oleo imposita, *ibid.* — De virtute singulari reliquiarum sancti Sergii martyris, *ibid.*, 455. — De sancti Martini virtute erga unum puerum, post sanctae crucis signum, *ibid.*, 444. — De Verano episcopo, de lavacro Theodorici suscipiente et plerumque sanitate restituerante infirmos per crucis signum, *ibid.*, 485. — De Rotherio Childeberti legato et de ejus agendi ratione in episcopum Massiliensem, *ibid.*, 455. — De Dei vindicta in latrone et incendiarium, juramento falso praestito, *ibid.*, 460. De morte Terentii orbis Lemovicensis comitis, deque vindicta adversariorum de eo, *ibid.*, 467. — De Praetextato episcopo ab homicida percusso, *ibid.*, 470. — De circumstantiis quae dederunt locum inveniendi et delegendi cadavera Merovechi ac Chlodovechi post interitum, *ibid.*, 455. — Quod ejusdem martyris historia vera esset, licet falsa ab episcopo credita, *ibid.*, 765. — De Eberulfo Gregorium occidere machinante, et clericis in basilica Sancti Martini congregatis, *ibid.*, 429. — De Gundovaldi superbia et presumptione, *ibid.*, 440. — De Desiderii Turonici arte necromantica, *ibid.*, 495. — De Buciovaldo abb. in electione episcopi Viridunensis, *ibid.*, 501. — De Bosonis superbia in negotiis Caracassensis, *ibid.*, 509. — De Chpdielidis jactantia et Basinas penitentia, *ibid.*, 517. — De Ranchingo subjectos despiciente nefandaque in eos agente, *ibid.*, 518. — De Ricolemo minitante quod si Guntchramnus a basilica sancta non extraheretur, civitatem subito incendio concremaret, *ibid.*, 519. — De Felicia Nannetice urbis episcopo jactantia et cupiditate, *ibid.*, 520. — De Lendasto fugitivo et Marcovefa regina, *ibid.*, 544. — De Riculfo presbytero episcopatum ambiente et in tantum e promissis elato ut Simonis Magi superbiae aequaretur, *ibid.*, 564. — De Paladio Parthenium episcopum injuriis lacessente, ultione divina suo gladio sese trucidante, *ibid.*, 505. — De Guntchramni regis religione in Massilia pestis calamitate, *ibid.*, 505. — De Childeberto rege Fredegundam maleficam per legatos expostulante, *ibid.*, 421. — De quodam haeretico Ecclesiam Agathensem spoliente, et eorum loci episcopo adducto, *ibid.*, 776. — De sacerdote episcopo obnoxiis et Nestio ei succedente, *ibid.*, 299. — De sancti Fructi cellula tota commota, dum Felix episcopus

transiret, *ibid.*, 580. — De sancti Germani verbis ad Sigebertum fratrem suum obsecrante, *ibid.*, 515. — De aggravatione et alleviatione corporis sancti Germani Parisiensis dum sepeliendum esset, *ibid.*, 524. — De penitentia Patrocli monach., *ibid.*, 525. — De sancto Martino a quodam agro tempestatem amovente, *ibid.*, 937. — De clericis in Aetherium episcopum perversa machinamentis, *ibid.*, 404. — De muneribus Guntchramno regi oblatis a sacerdotibus ut episcopatum eis concederet, *ibid.*, 405. — De sagittario partes Gundovaldi sequente, *ibid.*, 458, 462. — De Catone presbytero se in episcopatum eligente post mortem sancti Galli, *ibid.*, 278. — De Cautini episcopi prava agendi ratione erga Anastasium presbyterum, *ibid.*, 277. — De Rauchingo suos famulos postulante, *ibid.*, 518. — De Senocho presbytero in cellula se includente, *ibid.*, 521. — De Merovecho principe tonsurato et monacho facto, *ibid.*, 527. — De Nantino infeliciter obeunte ob injurias sacerdotibus illatas, *ibid.*, 552. — De Salvii episcopi predicatione de morte duorum filiorum regis ejusdem viri spoliatoris domus, *ibid.*, 570.

De haeretico catholicum alloquente: «Legem Ariam quam non colis blasphemare noli; nos vero quae creditis, etiam non credimus, non tamen blasphemamus», LXXI, 360. — De Transobado presbyt. a multis deriso et contumeliis affecto quod episcopatum ambitet, *ibid.*, 365. — De fame Burgundiam opprimente, *ibid.*, 220. — De Teuderici regis exercitu urbem Arvernensem vastante, *ibid.*, 250. — De Chilperico rege Gundobaldum ad fugam compellente, *ibid.*, 510. — De sancto Gallo nobilitatem mundanam aufugiente, *ibid.*, 1029. — De Lendasto Gregorium iniquis ac nefariis calumniis supplantare cunctante, *ibid.*, 565. — De Riquithe filia Chilperici matri molesta, *ibid.*, 511. — De Chrodio de calumniis se in abbatiam monasterii Pictaviensis, *ibid.*, 548. — De Bonulfo ad S. Martini altare prostrati incongruente oratione, *ibid.*, 952. — De Mummolo abbate succedente Pappolo episcopo Ecclesiae Lingonens., *ibid.*, 525. — De puellula Amalonia caput amputante, *ibid.*, 506. — De Richardo legatos ad Guntchramnum et Childebertum reges mittente, ut, intercedente charitate, inter se federe mutarentur, *ibid.*, 481, 494. — De Childeberto pacem cum Richardo ineunte, *ibid.*, 494. — De Guntchramni clementia erga Garacharium comitem Hurdigalensem, *ibid.*, 455. — De diluvio contra generis humani iniquitates a Deo immisso, *ibid.*, 164, 572, 598, 676. — De inundatione aquarum Tiberis fluvii tanta ut urbem Romam obtexerit, *ibid.*, 527, 551. — De Sedulii amore discendi, *ibid.*, 442. — De Berthefredo ignava et molli religiosa, *ibid.*, 510. — De Tiberio quatuor cruces superpositas extrahi jubente, et post thesaurum in eorum locis inveniende, *ibid.*, 559.

De verbis Fredegundis reginae ad regem: «Diu nos male agentes pietas divina sustentat..... saepe nos febribus et aliis malis nos corripuit, et non emendavimus, quid tu moraris?» LXXI, 580. — De Gundovaldo Deum precante, *ibid.*, 415. — De Genesio Beorritano mendacium in sacramento prolato puniente, *ibid.*, 770. — De sanctae Mariae Virginis nomine ecclesia consecrata in qua ultio divina in perjuriis apparuit in urbe Turonica, *ibid.*, 727. — De Mommolo abbate in episcopatum urbis Lingonens. electum, *ibid.*, 525. — De Chilperico et quodam episcopo de iustitia sermonem habentibus, *ibid.*, 538. — De Simplicii castitate cognita, cum luxuria crimen ei fuerat objectum, *ibid.*, 885. — De Gratiano primo episcopo urbis Turonicae, *ibid.*, 565. — De gentilibus grandinae, imbre et tonitruis ita terribis ut ob haec convertantur, *ibid.*, 806. — De ultione divina contra milites Gundovaldi, qui a demone corripiuntur, *ibid.*, 410. — De episc. Magnulfi sermocinatione. Gundovaldo Tolosano obsecrante, *ibid.*, 452. — De Ennio episcopo nimium vino dedito, *ibid.*, 557. — De Eberulfo assidua ebrietate, *ibid.*, 428. — De presbytero Brittone qui paulisper mox bibens vinum, postmodum ebrius cornebatur, *ibid.*, 474. — De Chlotachario rege tertiam partem fructuum ecclesiarum auferre nitente, *ibid.*, 271. — De Merovecho tonsurato et ad basilicam S. Martini aufugiente, *ibid.*, 529. — De Tiberii Caesaris elemosynis ex Iustini praedecessoris thesauris, *ibid.*, 559. — De pecunia recondita et ab incluso in custodia, qui illam cognovit, revelata, *ibid.*, 540. — De miraculis quae ad B. Martini sepulcrum apparuerunt, *ibid.*, 523.

De patre Judaeo qui Christo Domino ac suis legibus inimico puerum suum in fornacem ardentem projecit, quia ad participationem corporis et sanguinis hominibus cum aliis infantibus accesserat, *ibid.*, 714. — De quodam Judaeo imaginem sanctam in ecclesia parieti affixam tele verberante... *ibid.*, 724. — De Chlodoveo, audita Passionis lectione, exclamante: «Si ego ibidem cum Francis meis fuisset in praetorio, injurias Christi vindicasset, a

ibid., 586. — De Cyrola haereticorum episcopo catholicos verante, *ibid.*, 193. — De alteratione ipsiusmet Gregorii cum Oppila legato Hispanico, *ibid.*, 407. — De Dianae simulacro quod populus adorabat in monte quo Ulislacus basilicam edificavit, *ibid.*, 458. — De Crucifixi imagine apud Narbonam, *ibid.*, 723. — De Chilperici vitis, cum se assereret omnium prudentissimum, *ibid.*, 413. — De intemperantia plurium Tornacensium cum invitati fuissent a Fredegunde, *ibid.*, 358. — De luxuria Aviti imperatoris, *ibid.*, 578. — De dissolutionibus Childerici, *ibid.*, 579. — De intemperantia et libidine Dagoberti regis, *ibid.*, 644. — De Albino provinciae Massiliensis rectore, *ibid.*, 506. — Quod Gundebardus converti voluerit et clam ut chrismaletur pellerit, *ibid.*, 230. — De Avito episcopo perperis Judeos convertente, *ibid.*, 386. — De Richardi regis conversione, *ibid.*, 493. — De quodam Chuno coronam sepulcri S. Martini violenter arripiente, *ibid.*, 915. — De corona velut naturali in capite Nicatii, *ibid.*, 1098.

De Charegisto Nigeberti regis cubiculario qui tam levis fuit opere quam gravis cupiditate, LXXI, 514. — De Chilperico adulatorem Aetium increpante, *ibid.*, 335. — De Chilperico quemdam episcopum adulante, *ibid.*. — De Nantio comite excommunicato et absoluto, *ibid.*, 552. — De quodam clerico Etheurium episcopum occidere machinante, *ibid.*, 403. — De associatione Guntchramni, Childerberti, Brunichildis et Audelai, *ibid.*, 497, 501. — De omnium indifferentia in Chilpericum regem, *ibid.*, 414. — De Justiniani et Etheurii concordia, *ibid.*. — De homine in turri recluso militibus cum ex ea expellentibus, vera eventu praedicente, *ibid.*, 577. — De quodam cive Bituricensis demente facto insidiis diaboli, *ibid.*, 556. — De demone qui per inviam ulcera corporibus humanis immitit, *ibid.*, 459. — De visionibus quibus donati fuerunt abbas Sancti Aviti et Chilpericus rex, *ibid.*, 452. — De S. Martini apparitione cuidam diacono, *ibid.*, 459. — De signis ostensis per duas noctes legati Guntchramni, *ibid.*, 460. — De sanguine qui apparuit in iacula civitati Venetiae proxima, *ibid.*, 463. — De B. Germani apparitione quosdam salvantis in incendio per urbem Parisiacam grassante, *ibid.*, 473. — De prodigiis circa tempus Childerberti, *ibid.*, 483. — De apparitione urbis Antiochiae destructionem nuntiante, *ibid.*, 553. — De Arvatio Tungrorum episcopo responsum e caelo habente de ingressione Chunorum in Gallias, *ibid.*, 577. — De apparitionibus varis miraculosis in caelo sub rege Theoderico, *ibid.*, 617. — De Cantini episcopi avaritia, *ibid.*, 376. — De Etheurio ad episcopatum redeunte, *ibid.*, 404. — De Iudae scelestis ab injurioso interfecto, *ibid.*, 430. — De Claudii avaritia reginam Fredegundam adeuntem, ut ab ea munera obtineat, *ibid.*, 440. — De Chlodovecho baptismum a S. Remigio recipiente, *ibid.*, 226.

De Prisco Iudaeo incredulo, LXXI, 573. — De sancti Martini reliquiis, *ibid.*, 511. — De Maroveo Pictaviensi episcopo clericos in partes Orientis mittente ad conquiendas reliquias ligni Dominicæ crucis, ac sanctorum apostolorum ceterorumque martyrum, *ibid.*, 518. — De reliquiis sanctorum ab urbe Roma allatis a quodam diacono tempore Childerberti regis, *ibid.*, 537. — De Gregorio diacono qui post reliquiarum raptum ad pontificis gratia officium consecutus est, papaque Urbi datus, *ibid.*, 529. — De Radegundae reginae devotione in crucis Dominicæ et sanctorum martyrum reliquiis, *ibid.*, 709. — De miraculis per virtutem reliquiarum sanctae Mariae Virginis et aliarum monasterii Hierosolymitani, *ibid.*, 713. — De sepulcro Joannis apostoli et evangelistae manna in modum farinae eructante ex qua beatae reliquiae salutem morbidis praestant, *ibid.*, 750. — De viro Aridio qui per reliquias S. Clementis episcopi et martyris aquas ad quemdam fontem reverti obtinuit, *ibid.*, 738. — De quadraginta et octo martyribus qui suas reliquias colligi petierunt, quia nullus ex ipsis, ut aiunt, periit, *ibid.*, 751. — De uno militum Chrodieldis qui cum abbatissam famjam gladio occisurus erat ipse ab alio cultro percussus est, *ibid.*, 544. — De sarchophago plumbeo S. Bartholomaei apostoli in mare projecto et in insulam Liparis adducto, *ibid.*, 754. — De Felice Nolano episcopo per telas araneorum divinitus e morte servato, *ibid.*, 796. — De Guntchramno reddi jubente quæ injuste a Chilperico ablata fuerant, *ibid.*, 427. — De Marco referendario qui post congregatos de spoliationibus thesauros subito lateris d'ore detentus, caput totodit et poenitentiam accipiens spiritum exhalavit, *ibid.*, 394.

De poenitentia Praetextati episc. LXXI, 426. — De quadam puella reclusa monasterii Pictaviensis quæ egressa per murum et permultum in abbatissam iracunda, mox omnino conversa rediit et poenitentiam egit, *ibid.*, 520. — De Gregorii diaconi oratione ad plebem

ut agat poenitentiam, *ibid.*, 528. — De poenitentia Chrodieldis et monachibus ejus partium injuncta, *ibid.*, 549. — De Justiniani et Tiberii reconciliatione, *ibid.*, 347. — De Aga qui inter ceteros primates prudentissus agens, cunctis erat praecellior, *ibid.*, 637. — De Sigismundo filium Sigismundi necante, *ibid.*, 244. — De Siagrii et Sirivaldi prava agendi ratione, *ibid.*, 267. — De Leudaste comite insidias Fredegundi tendente ut ejus filios gladio trucidet, *ibid.*, 528. — De Guntchramno duos Magnacharii filios gladio interimente, *ibid.*, 552. — De Salomii et Sagittarii sacerdotum cadibus, homicidiis, sacrilegiisque, *ibid.*, 540. — De Marachario ab inimicis ob praclara facta crudeliter necato, *ibid.*, 531. — De Nantio Maracharii mortem vindicante in quemdam praesbyterum accusatum criminis hujus, *ibid.*, 552. — De assidue Salvii orationis exercitio, *ibid.*, 418. — De Euphronii et aliorum comitantium orationis vi et efficacia, *ibid.*, 436. — De Theodori episcopi sanctitate, *ibid.*, 453. — De viro et muliere orantibus flammam non metuentibus dum cellula combureretur, praemonitis firmissima spe de virtute B. Martini qui eos salvaret, *ibid.*, 473. — De ecclesiis in urbe Parisiaca ab incendio serratis, cum domibus vicinis, *ibid.*, 473. — De Massiliensi episcopo qui, lue grassante, cessationem calamitatis obtinuit intercessionem sancti Victoris Massil. episc. *ibid.*, 501.

De Ingoberga reginae immensis charitatis et pietatis exercitiis, *ibid.*, 503. — De praedicationibus Gregorii diaconi, *ibid.*, 529. — De Chrotechilde regina incessanter ad limina sancti Martini Turonensis orationibus et vigiliis pervicante, *ibid.*, 588. — De beato Columbano episc. et Theoderico rege, *ibid.*, 624. — De quodam sacerdote, qui dum urbs Vassatensis obsideretur, omnes ad orationem hortabatur, *ibid.*, 717. — De Aetio inter hostes pugnante et de uxore sua Dominum pro eo deprecante, *ibid.*, 199. — De sancto Modesto catenis in cippo vincio et oratione ad Dominum facta, basilicam Sancti Medardi mirabiliter introducto, *ibid.*, 567. — De rege Chilperico et Prisco Iudaeo, *ibid.*, 575. — De sancti Hospitalis morte placida, *ibid.*, 578. — De Eulatio a matre reprehendo, *ibid.*, 535. — De odii Chilperici et Francorum, *ibid.*, 685. — De Guntchramno Rosone a regina veniam petente per episcopos, *ibid.*, 487. — De Frontinio episcopo Vinciensis et Leuvichido rege, *ibid.*, 504. — De odio Fredegundae in filiam, *ibid.*, 512. — De Wadone, conjuge et filio, *ibid.*, 515. — De Adalulfo Longobardorum et regina Gundeburga, *ibid.*, 638. — De sancto Ambrosio super altare obdormiente et expurgato respondente: Nolite turbare; Martinus obiit, et ego funeri ejus obsequium praestiturus sum, *ibid.*, 919. — De Maroveo episcopo, qui a Guntchramno captivus factus, unum sacrum calicem aureum in numismata redegit, seque et populum redemit, *ibid.*, 431. — De largitionibus in sancti Martini honorem a parvulo, si quid numismatis in manus haberet, *ibid.*, 457. — De praesagio nativitatibus Childerberti, *ibid.*, 451. — De Childerberto baptizato in sancto Pentecostes die et ad solium erecto in die nativitatibus Domini, *ibid.*, 453. — De morte felici in festo Domini sancti Martini Turonensis episcopi, *ibid.*, 181.

De Clodovei morte apud Parisios, LXXI, 240. — De Marcatrudis concubina calamitatibus, *ibid.*, 288. — De Amato patricio cum Longobardis praelium committente et terga vertente, *ibid.*, 504. — De Chrodoberto rege miserabili exitu, *ibid.*, 512. — De Juliano monacho neque vino neque pulmento utente, *ibid.*, 295. — De Senniulfi monachorum abbatis simplicitate et charitate, *ibid.*, 296. — De monacho, post miraculum suis precibus obtentum verberibus percusso superioris jussu, ad vitam ab eo amovendam gloriam, *ibid.*, 297. — De Guntchramno sanctorum loca et Sancti Aviti abbas basilicam invisente, *ibid.*, 450. — De Chrodieldis arte et fallaciis, *ibid.*, 515. — De monacho ab abbate multis opprobriis reprehendo ne nimis gloriaretur, cum illustris et potens esset in oratione, *ibid.*, 857. — De Augusto abbate duo monasteria gubernante, *ibid.*, 887. — De sanctitate Aridii, *ibid.*, 1122. — De legato Hispanico se catholicum esse dicente et in missa nec pacem cum catholicis faciente, nec cum eis de sacrificio communicante, *ibid.*, 406. — De missis celebratis in urbe Aurelianensi, astante rege Guntchramno, *ibid.*, 449, 455. — De Rauchingi uxore, quæ, ipso interfecto, equo ascenso ad basilicam Sanctorum Crispini Crispinianique properavit, *ibid.*, 488. — De beata Radegundis exsequiis in urbe Pictaviensi, *ibid.*, 906. — De Gregorii diaconi mira abstinencia et inauditis jejuniis ita ut infirmo stomacho vix posset consistere, *ibid.*, 527. — De Joanne Eulapii filio, qui, sua poenitentia omnes in admirationem adduceret, *ibid.*, 536. — De poenitentia Vinnocii Brittonis,

- ibid.*, 512. — De Hospitii monachi catenis ferreis et clirio quibus induebatur, *ibid.*, 576. — De Mariano recluso sub arbore defuncto reperto, *ibid.*, 889. — De Aegidio episcopo, Sigibaldo et aliis, *ibid.*, 424. — Quid cogitaverit rex Gunthramnus de Judaeorum acclamationibus, quando intraret in urbem Aurelianensem, *ibid.*, 449.
- GUIBERTUS Venerab., abb. de Novigento. — De gestis bellicis Christianorum quas gestis gentiliis praecellunt, CLVI, 679.
- GUIBERTUS, Gemblacens. abb. — De ipsomet Guiberto, Martino cognominato ob specialem quamdam devotionem et obsequium in sanctum Martinum Turonens. archiepisc., CCXI, 1281. — De Guiberto Martino qui se praebet memorem erga Philippum archiepiscopum Coloniensem de beneficiis ab eo acceptis, CCXI, 1287.
- GUICHARDUS, Lugdunens. archiepisc. — De concordia restituta inter Ecclesiam Lugdunensem et Guigonem comitem, CCIX, 1089. — De Rachingo et Gunthramno sese obviantibus, LXXI, 487. — De quadam muliere iniuste a marito adulteri accusata quam in flumen projectam Dei pietas sub aquis sustinuit, LXXI, 767.
- GUILLELMUS, abb. S. Arnulfi Meusis. — De ipsomet mira humilitate, CL, 876.
- GUILLELMUS DANDINA. — De Hugone de Lacerta milite, pauperum Christi non immemore, ita ut non habentibus lignones et caetera labori necessaria ministraret, CCV, 1182.
- HALINARDUS, Lugdunens. episc. — De ipsius virtutis humilitatis praxi quam servavit quoad vixit, opere etiam charitatis multiplicato, CXLI, 1333.
- HAYMO, Halberstat. episc. — De sanctis Innocentibus jussu regis Herodis interfecit, CXVII, 75.
- HELINANDUS, Frigidi Montis monach. — De ipsius moribus multis mundanis, CCXII, 477.
- HENRICUS, imperator. — De ipsius praecipuis gestis a regni principio ad fundatam ecclesiam Banbergensem, CXI, 60.
- HENRICUS DE CASTRO, Albanensis episc. — Quomodo Henricus de Campania comite ad bellum sacrum proficiscitur, CCIV, 215.
- HERVEUS, Burdigalens. monach. — De Rainaldo abbate qui exterius tanta dulcedine prominebat ut melius suavitatem vinceret, CLXXXI, 1723.
- HIERONYMUS (S.), presbyter. — Quod solum in praesenti saeculo bonum habemus si Christi carne vescamur et cruce ejus potemur non solum in mysterio sed etiam in Scripturarum lectione, XLIII, 1039. — De Romanorum principum ad fidem Christi transitu, XXIV, 589.
- HILARIUS (S.), Pictaviens. episc. — Quod propheta David et Christus humilitatis exempla praebuerunt, IV, 632. — Ebrietatis miseria graphice depingitur, *ibid.*, 687. — De doctrina novae impietatis Osi, X, 523. — De adoratione quam reddunt in cunis Christo infanti Magi, *ibid.*, 68. — De discrimine inter timorem Dei et timorem hominum, IX, 704. — Quinam sint Arianae haeresis auctores, X, 716. — Arianae haeresis virus quam late diabolus protulerit, *ibid.*, 479 seq. — Quod Ursacius et Valens non cessent Arianam et Eusebianam haeresim spargere, *ibid.*, 611. — Quod haeretici sint viri sanguinum, IX, 814. — Quod haeretici sint inrapaces Spiritus sancti et intelligentiae Scripturarum, X, 507. — Quod sub haeticorum consilio pacem plerique mentuntur, IX, 453. — Quod corona terrae sanctificata sit Dominus sanctorum, IX, 422. — De idololatriae eversione per nominis Dei propagationem inter gentes, *ibid.*, 789. — Quod diluvio prima mundi crimina Filius Dei abluerit, *ibid.*, 412. — Quod haereses nascuntur e Scriptura perperam intellecta, X, 52, 202. — Quod Dei Filius humanam naturam illustraret, *ibid.*, 221.
- HILARIUS. De blasphemis apud Sirmium per Osim et Potamium conscriptis, X, 487.
- HILARIUS (S.), confessor. — Quod crucis virtute, triplici signo facto super aquas, inundationem coerces, XXXI, 1253.
- HILARIUS (S.), Arelatens. episc. — De Christi gratiae efficacia in semetipsum qui Honorati adhortationibus convertitur, L, 1262.
- HILDEGARDIS (sancta). — Quod fuerit inter cenobii montis S. Disibodi caeteras virgines candida pietatis doctrinaeque subtilis exemplum, CXCVII, 139.
- HINCMARUS, Rheimens. archiepisc. — De incantationibus in sponsalia injectis et benedictione ecclesiastica sublatiis, CXXV, 717. — De responsione ab ipsomet data Gunthario archiepisc. Coloniensi de uxore Bosonis quas virum suum reliquerat, CCXVI, 154.
- HUGO, Flaviniacens. abb. — De sancto Petro et Clemente tertio qui sunt functi viginti annis sacerdote, et Romae urbis episcopalem tenuerunt cathedram, ambo eodem annorum numero, CLIV, 21, 26.
- HUGO (S.), Lincolnens. episc. — De ipsius educatione a quodam seniore religioso facta, in saecularibus, ethnicis et ecclesiasticis disciplinis, CLIII, 945.
- HUGO DE S. VICTORE. — De gula, aedia, avaritia, et luxuria, quod sint injuriarum Deo a nobis illatarum ulticia, CLXXV, 778. — Quod viri spirituales de rebus spiritualibus ad invicem colloquantur ad erandam inferni mala, CLXXVII, 186.
- INNOCENTIUS II, papa. — De litteris, mendacis et astutis refertis antipapae Anacleti, CLXXIX, 699.
- INNOCENTIUS III, papa. — De licentia quam ipsemet concessit archiepiscopo Mediolanensi ut in sua Ecclesia ad diaconatum et sacerdotium illos possit promovere qui a summo pontifice ordinem susceperunt, CCXIV, 18. — Qui indulget populo Tarvisino, ut cum parati sint ad satisfaciendum Ecclesiae pro nece episcopi Bellunensis, ab interdicti sententia per Ferrariens. episc. solvantur, *ibid.*, 922. — Quomodo ipsemet hortatur populum Tarvisinum ut redeant ad Ecclesiam et facinorosa sua emendant, *ibid.*, 585. — Quod confirmat foedus initum inter Philippum Franciae regem et Flandriae comitem, *ibid.*, 417. — Quod confirmat constitutionem cujusdem super fructibus beneficii Ivonia, *ibid.*, 158. — Quod confirmat electionem abbatis S. Dionysii, *ibid.*, 162. — Quod confirmat quos redditus capituli Seguntini, *ibid.*, 943. — Item, de dotationibus ecclesiarum Sanctae Mariae de Palenzano, *ibid.*, 1087. — Idem, de concordia inter episcopum Parisiensem et abbatem Sanctae Genovefae inita, CCXV, 33. — De admonitione quam ipsemet fecit abbati, et conventui monasterii Aboen, ut episcopo Lunens. debeant obedientiam et reverentiam exhibere, CCXIV, 38. — De diuturna lite de superioritate et obedientia inter cenobia Montis Sacri et Calanense a semetipso iudicata, *ibid.*, 401. — De admonitione archiepiscopo Arelatensi facta ut abbatem S. Gervasii ad obedientiam atque officium reducat, *ibid.*, 435. — De Friderico Siciliae rege qui hortatur homines de Montefascone ut sint obediunt Summo Pontifici, *ibid.*, 754. — De rege Hungarorum illustri quem Papa hortatur ad devotionem sive obsequium apostolicae sedis, *ibid.*, 971. — De admonitione ad Meganippanum, Servis nobilem virum, ut ad fidem catholicam redeat et archiepiscopo Colosensi obedientiam exhibeat, CCXV, 29. — De admonitione nobili viro Petro et populo Venetorum facta, ut ad obsequium redeant, CCXVI, 88. — De correctione quid sit faciendum monasterio Cluniacensi, de abbate et monachis, *ibid.*, 86. — De monitione data quibusdam ad correctionem faciendam in monasterio de Vaugadilla, *ibid.*, 801. — De correctione clericorum et aliorum, *ibid.*, 1143.
- ISAACUS DE STELLA. — De Alchero, quod artes liberales cum pietate coluerit, in abbatis Clavallensi, fueritque peritissimus, CXCIV, 1687.
- ISIDORUS (S.), Hispanens. episc. — De Redempto clerico poenitentiam agente, LXXXI, 30. — De mira fidei catholicae propagatione, insania Arianorum debellata, reverendo doctore Leandro adjuvante, LXXXII, 29.
- IVO (S.), Carnot. episc. — De ipsomet liberalitate erga Sancti Quintini abbatiam, CLXI, 10.
- JOANNES Belthius, theolog. Parisiens. — Narrator de illo quod fuerit gemma theologorum, CII, 9.
- JOANNES DE BELMEIS, arch. Luglun. — Quod ipse abdicato sponte episcopatu, monasticam vitam in abbatis Clavall. amplexus est, CCIX, 877.
- JONAS, Elnonens. abb. — De Herchantrude quae in tenera aetate tanta sustinuit flagella, ut ipsius patientia in poenis patientiae Jobi aequipari posset, LXXXVII, 1075.
- JONAS, Aurellanens. episc. — De mendacio fugiendo, CVI, 227.
- LACTANTIUS Firmicus. — Quod in adorationis ritu manus ad os admoveri solita sit, VI, 153. — Quod non solum imagines, sed et simulacra gentium urbiumque subactarum praefrantur et exhibentur in funeribus imperatorum, *ibid.*, 539. — Quod inter angelos alii sunt custodes, et alii perditores hominum, *ibid.*, 332. — De sacrilegiis et dictis in Deos jocularibus Dionysii Siciliae tyranni, *ibid.*, 275. — Quod ethnicorum pietas solum falsa esse potuit, *ibid.*, 581. — Quod ludorum celebrationes sunt deorum festa, et ob eorum natales dedicationes templorum sunt, *ibid.*, 712. — De duabus virtutibus, innocentia et patientia, quas praecipue et maximae sunt in viro bono, et sapiente, *ibid.*, 701. — Quod miles quidam recens occisus Pompeii rogatu in vitam sit revocatus, *ibid.*, 778. — De baptismo olim collato in magno Sabbato ante Pascham aut in Sabbato ante Pentecostem, VII, 617. — Quod Christi militibus sint paratae corosae post victoriam, *ibid.*, 704, 705.
- LAMBERTUS, Atrebatens. episc. — De gestis Atreba-

teasium sub Urbano papa, exensio Cambracensium subjectionis iugo, et antiqua dignitate acquisita, CLXII, 627.
LUCIFERUS, Calaritan. episc. — De Constantino imperatore qui sacrilegium exercebat etiam in Christum, eum nugando, VI, 275.

MAMERTINUS. — De istius adulatione erga Julianum Augustum, XVIII, 415.

MARTINUS I (S.), papa. — De Theodoro episcopo qui hæreticorum furorē represserat, LXXXVI, 65.

MARTINUS (S.), Legionens. presbyt. — De ipsomet ad presbyteratū elevato, et in monasterio sub regula B. Augustini vivente, CCVIII, 15.

MAXIMUS (S.), Taurinens. episc. — De Dei amore per fidem et Salvatoris desiderium accendendo, LVII, 676.

MILLO, monachus. — Quod Gaudenses a S. Amando ad fidem sunt adducti, CXXI, 945.

NOTKERUS, S. Galli monach. — De Natali apostolorum Philippi et Jacobi, et de eorum vita, CXXXI, 1074.

NOVATUS, catholicus. — Quod quisque alium sibi esse superiorem credat, non facit nisi perfectam humilitatem habet, XVIII, 67.

ODALRICUS, Rhemens. archiepisc. — De anathemate et excommunicatione contra fures sacrilegos, CXXXIII, 965.

ODO DE SOLIACO, Parisiens. episc. — De Petro præcettore et diacono male sentientibus de modo consecrationis panis et vini in Eucharistia, CCXII, 48. — De festo Fatuorum in Kalendis Januarii, *ibid.*, 49. — De donationibus Ecclesiæ Parisiensis factis, *ibid.* — De ipsomet liberalitate ut concursus major fieret ad festum S. Stephani, *ibid.*, 50.

OPTATUS (S.), episc. — De triplici sacerdotii gradu, quod diaconi in tertio, presbyteri in secundo gradu sint constituti, et quod episcopi apicem sacerdotii teneant, XI, 910.

ORDERICUS VITALIS. — De facinoribus Herodis in Christianos, præsertim in Joannem Baptistam, in Jacobum et Petrum, CLXXXVIII, 112. — De pietate et laudabili agendi modo Guillelmi regis, maximeque in ministros Dei, *ibid.*, 522. — De Rannulfo clerico, qui Rufi regis familiaritatem adeptus est, et super omnes regios officiales ingenuis accusationibus et multifariis adulationibus a rege magistratū consecutus est, *ibid.*, 580. — De variis eventibus in Anglia, Northmannia et Burgundia, *ibid.*, 94. — De variis eventibus aliis inter Francos et Northmannos et præsertim de Roberto qui rebellavit contra Willelmum, ducem Northmannorum, et veneno interfectus delinens est, *ibid.*, 261. — De fulmine in ecclesia plebem prostrante, *ibid.*, 377. — De Guillelmo duce Northmannorum ad Anglos transfretante et sese rege constituente, *ibid.*, 451. — De variis in diversis locis eventibus, *ibid.*, 579, 617, 789.

PALLADIUS (S.), Antissiodor. episc. — De tribus basilicis ab ipsomet extractis cura, LXXXVII, 215.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), Corb. abb. — De passione Rufini et Valerii, CXX, 1490.

PATRICIUS (S.), Hibernorum apostolus. — De confessione veritatis catholicæ ab ipsomet facta in terra alienigena, postquam Dominus aperuisset illi sensum inreducatum et toto corde suo ad Dominum conversus fuisset, LIII, 801 et *seqq.*

PAULINUS (S.), Nolanus episc. — Quod confessionis nomine intelligatur locus quo conduntur apostolorum corpora, LXI, 848.

PAULUS OROSIIUS. — De parricidio Danaïdum deque Perseo Asiam depopulante, XXXI, 718. — De diversorum regnorum collatione et vicissitudine, XXXI, 745.

PAULUS, Viredunens. episc. — De Ecclesia Viredunensi quæ sic rebus destituta erat ut non sufficeret alendis clericis cultui divino necessariis, LXXXVII, 215.

PETRUS, Blesensis episc. — Quod mos lugendi vita defunctos sit pietatis, si sit moderatus, CCVII, 5. — Ipsomet nepotem consolatur de avunculi obitu in incendio, probatque hujus vitæ afflictiones divini amoris in nos esse signa, *ibid.*, 56. — De Anselmo sanctimoniali, ut monasticum institutum complexa expugnet omnes carnis et mundi tentationes, castitatisque thesaurum fortiter tueatur, *ibid.*, 115. — Sanctimonialem quamdam laudat quod castitatem Deo in religione consecratam servaverit, etc., *ibid.*, 114. — De ipsomet monachorum preces implorante, et digne sacerdotio fungi possit causasque reddente cur illud hactenus refugerit, *ibid.*, 415.

PETRUS CANTOR. — De ipsomet quod morum honestate pondus et gravitatem suæ doctrinæ contulerit, cum esset iam iam liliū inter spinas, rosa inter urtica, thus refovens in diebus ætatis, et quasi celestis tuba et Dominici tharista, CCV, 11.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Quod adulation sit postrema demonis tentatio, LII, 276. — De satisfactione ad mortem duratura, *ibid.*, 544.

PETRUS DAMIANUS, cardinal. — De correctione fraternæ non omittenda, CLIV, 276. — De dilectione proximi, *ibid.*, 278.

PETRUS LOMBARDOUS. — De humilitate Philippi Ludovici Crassi filii, CXCI, 9.

PETRUS Venerabil. Cluniacens. abb. — De Petro Mauricio cognitione scientiarum humanarum et divinarum illustri, CLXXXIX, 9.

PETRUS DE RIGA. — De ipsius senectute et ætate, CCXII, 15.

PETRUS BERNARDUS DE CORILO, Grandimontens. abb. — De ipsomet qui fuit prius miles uxoratus, deinde cœnobita, et postea presbyter ordinatus est, CCIV, 1165.

PHILIPPUS DE HARVING, Bonæ Spei abbas. — De Amando in officium prædicationis episcopo ordinato, CCIII, 1246.

PHOEBADIUS, episcop. Eginæ. — De Arianorum blasphemis, XX, 16.

PIBO, Tulleus. episc. — De ipsius institutione in litteris ab Annone Coloniens. archiepiscop., CLVII, 415.

PROSPER (S.), Aquitanus episc. — De modo cognoscendi ecclasiā, cum pavor accedit, LI, 351.

RAHANUS MAURUS, Mozuntin. archiep. — De Paulini ortu, deque ipsiusmet Rahani nativitate, CVII, 9. — De natali B. Mariæ Virginis, CX, 34. — De Jeremia propheta diei suæ natalitatis mædiente, CXI, 962. — De iudicio Salomonis erga mulieres de infantibus disceptantes, CIX, 126. — De Cena Domini, CXII, 31. — De B. Martha quæ sororis suæ animam in cœlos ab angelis ferri vidit, CXII, 1505.

RAVHERIUS, Veronens. episc. — De dapibus paschalis et de agno paschali qui earum figura erat, CXXXVI, 79.

REGINO, Prumiens. abb. — Rex Gunthramnus, cum quodam die venustum in silvam isset, gravi somno depressus obdormivit. Aliquantulum post, e somno excitatus, miram se visionem vilissimæ testatur, asserens se quendam fluvium in ponte ferreo transivisse, etc., CXXXII, 31.

REINERUS, monachus. — De ipsius adulatorum odio, CCIV, 9.

RICHARDUS DE S. VICTORE. — De Achardo Abricensi episcopo, vitæ integritate et eruditione multiplici florante, qui in humanioribus litteris adolescentiam, in philosophia juventutem, et in theologia maiorem ætatem ita collocavit, ut in singulis singulares fecerit progressus, CXCVI, 1571. — De domno Hervasio abbate S. Victoris, in cuius reverentiam monachis Alexander III papa præscripsit, *ibid.*, 1575.

ROBERTUS, Francor. rex. — De tribus Responsoriis ab ipsomet compositis pro Officio Nativitatis B. Mariæ Virginis, CXLI, 901.

RUFINUS, Aquileiens. presbyt. — De viro venerabili, hoc nomine, quod cum ad eum apud Thebaidem demones venissent sub habitu angelorum, is qui cæteris res haberi videbatur ad eum dicebat: « Implesti omnia, sperest ut adores me, » XXI, 406.

RUPERTUS, Tulliens. abb. — De incendio oppidi Tullii ætate ipsomet viso, CLXX, 355. — De blasphemis Arii hæretici presbyt. in papam Alexandrum, CXVI, 1122. — De zelo Dei ad Ecclesiam suam, ut electi petant a Deo cum maiori instantia, CLXVIII, 250.

HUGO DE S. VICTORE. — De Judæis in quantum « confessio » interpretatur, sicut Hierusalem « pacis visio, » CLXXVI, 1152.

SIGEBERTUS, Gemblacens. abbas. — De gestis vel factis abbatum Gemblacensium, CLX, 598. — De liberalitate et generositate Vicherti, qui ecclesiis et pauperibus omnia sua bona erogabat, CLX, 686.

STEPHANUS, abb. et episcop. — De ipsomet a primis juventute ad pietatis exercitia formato, CCXI, 265. — De quodam simoniacæ ordinato, *ibid.*, 544. — De ipsomet suum devotum obsequium de Viviano cardinali, *ibid.*, 534. — De Joannis decani homicidio, de quo placuit magnus fuit in Ecclesia Aurelianensi, *ibid.*, 569. — De obhæte S. Germani a Pratis ab interfectione ejusdem scholasticæ excusato, *ibid.*, 471. — De episcopo Suesoniensi facultatem ei tribuente in sua diocesi ministrandi confirmationis sacramentum, *ibid.*, 475.

STEPHANUS, Tornacens. episc. — Quod petierit ab episcopo Suesoniensi facultatem ministrandi Mariæ confirmationis sacramentum, CCXI, 475.

SULPICIUS SEVERUS. — Quomodo ipse avaritiam vitæ præsentis mala gaudia, et novam vitam amplexatus fuerit, XX, 81.

SYMMACHUS. — De ipsius immenso amore in patriam, XVIII, 512.

TERTULLIANUS, Carthagens. presbyter. — Non scandalizari quemquam oportere, si aliquis fidelis, si etiam martyr lapsus a regula fuerit, quia ex personis non probatur fides sed ex fide personae probantur, II, 14 et seqq. — De coronamentis apud paganos usitatis, nec a Christianis admittendis, *ibid.*, 85. — Quibus et quam variis horrendisque cruciatibus Christiani ab ethnicis torquerentur et trucidarentur, I, 964. — Quod sanguis martyrum habuerit ad persuadendum vim maiorem quam eloquentis oratorum ethnicorum, *ibid.*, 966. — De S. Bonifacii martyrio, I, 619. — De his qui se gladio confecerunt, animo suo ducti, et Lucretia, Mutius, Regulus, etc., I, 625, 626. — De reatu originis ludorum idololatrias imputato cum testimoniis posteritatis subsecutus, I, 656, 657. — De idololatria, I, 666. — Quod angelorum et daemonum nomen cognitum fuerit gentilibus poetis, philosophis et vulgo indoctorum hominum, I, 867. — De gigantibus filias hominum concupiscentibus, I, 870. — Quantum a jejuniis Christianorum aberant pagani, I, 959. — De sacris Christianorum synaxis, I, 948. — Quanta insolentia Romani vendiderint se in deos placare meruisse totius mundi imperium, I, 1121, 1123. — Quod per centum septuaginta et amplius annos Romani sine simulacris deos suos coluerint, I, 1129. — Quam absurde simulacra bestiarum Libero, Cybele, etc., applicata sint, I, 1131. — De ethnicis sacris quibusdam per lavacrum initialis, I, 1204 et seqq. — De poenitentiae necessitate ad salutem lapsis post baptismum, I, 1242. — De patientia exemplis comprobata prophetarum, apostolorum, Iulian et S. Stephani, I, 1270.

THOMAS (S.), Cantuariens. episc. — De ipsius summa humilitate cum ad dominum regem accederet, CX, 26.

THOMAS Cisterciens. cardinal. — De Joanne Algrino, qui ob doctrinam suam doctor theologus factus, probis moribus accedentibus, Ecclesiam Ambianensem decanus factus fuit, CCVI, 11.

URBANUS II, papa. — De Gebardo eolacop., quod fuerit maxime laudandus quod inter episcopales curas regularis vitae fervorem et zelum quem sub Wilhelmo abbate Hirsaugie hauserat, nunquam intermiserit, CL1, 52.

VALERIUS (S.), abb. — De Maximo monacho qui visionem refert de paradisi amoenitate et de inferni lamentis, LXXXVII, 431. — De Bonello monacho cui revelatio inferni facta est, *ibid.*, 433.

VENANTIUS FORTUNATUS. — De Leontio Bardigalensi episcopo qui in basilica S. Vincentii martyr, exstinguenda et oranda tantam liberalitatem ostendit, LXXXVIII, 73.

VICTOR, Turonens. — De Eutychete presbytero et archimandrita haeresim praedicante, LXVIII, 941.

VICTOR II, papa. — De sacrilegio quod commisit quidam subdiaconus, immittendo venenum in sacrum calicem ipsiusmet Victoris papae, CXLIII, 802.

ZACHARIUS CHRYSOPOLITANUS. — De ipsomet nunquam egresso de monasterio Praemonstratensi, ubi studio constanter se dedit, CLXXVI, 10.

ZENO (S.). — De honore habito imaginibus principum, et de poenis in violatores earum latis, XI, 276. — Quod inter ceremonias baptismi denarius tradebatur, *ibid.*, 360. — Quod contra animae immortalitatem disceuerint Epicurus, Democritus, etc., *ibid.*, 373. — Quod gentes ad mortuorum sepulcra libantes animarum immortalitatem significarent, *ibid.*, 572. — De animae Samuelis evocatione, *ibid.*, 576. — De obstetrice quae virginem invenit Desperam, X, 415.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach. — De Gallo abbate demonum phantasmata in specie mulierum expellente, CXIV, 988.

CLXV.

INDEX SENTENTIARUM MEMORABILIUM

EX SS. PATRIBUS EXCERPTARUM,

QUAE PRÆSERTIM AD VIRTUTES ET AD VITÆ CHRISTIANÆ INFORMATIONEM PERTINENT,
ORDINE RERUM CONCINNATUS ALPHABETICO.

(Aliquando lector ad numeros crassiores textul insertos revocatur.)

MONITUM.

Perutile nobis visum est, specialem delineare Indicem, quo exquisitissimæ et breviores SS. Patrum sententiæ, lectoribus christianis, in ædificationem, et informationem vitæ, describerentur. Illud synopticum opus, quasi morale promptuarium quoddam, offerre pergratum habemus. Hinc divini eloquii prædicatores, et quicumque regimen animarum susceperunt, saluberrimæ doctrinæ, fidei et pietatis canisilla, paucis et præclaris verbis deprimere poterunt. Indicem hunc juxta verborum ordinem alphabeticum exhibemus.

A

ABNEGATIO. — Abnegatio sui ad placendum Deo necessaria, S. Bernardus, CLXXXII, 285. — Abnegemus nos ipsos quales peccando non facimus, et maneamus quales per gratiam facti sumus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1567. — Qui se ipsum abnegat, ipse justus, ipse dignus Christi est, S. Ambrosius, XVI, 38.

ABSENTIA. — Non multum perdit absentia qui jugibus literis jungitur, S. Hieronymus, XXII, 937. — Absentia corporum non obest, ubi fuerint corda sociata per fidem, S. Petrus Chrysol., LII, 32. — Absentes non consentur, quorum animus ab alterutra charitate non discrepat, S. Gregorius Magn., LXXVII, 659. — Absentibus non detrahendum est, sed in faciem objurgandi, S. Petrus Damian., CXLIV, 75.

ABSOLUTIO. — Cui absolvi potest, qui nec sibi innocens est? S. Ambrosius, XVI, 38. — Deus reum non ab-

solvit, sed peccata donat converso, S. August., XXVIII, 152. — Absolvitur quisque tanto celerius, quanto a semetipso vivacius damnatur, Cassiodorus, LXX, 359. — Absolutionem non meretur peccatorum, qui spe remissionis peccatis addit peccata, S. Anselmus, CLVIII, 346.

ABSTINENTIA. — In nullo magis procuratur Dei clementia, quam abstinentia populi, Tertullianus, II, 962. — Abstinentia multo melius est quotidie parum, quam raro satis sumere, S. Hieronymus, XXII, 289. — In abstinentia non immunditia ubi non timenda est, sed immunditia cupiditatis, S. Augustinus, XXXII, 798. — Abstinentia rerum terrenarum saepe facilius est quam moderatus usus, id., XXXVII, 390, 392. — Abstinentia est prima hominis medicina, si sit cum elemosyna, S. Petrus Chrysol., LII, 41. — Per abstinentiam, carnis vitia, non caro est exstinguenda, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 675. — Abstinentia hypocritarum insana, *ibid.*, 277. — Abstinentiæ probatio, castitas perfecta, id.,

LXXIX, 268. — Abstinētiā habere non potest corporis, qui mentem non replet spiritibus cibis, *ibid.*, 503. — Abstinētia vitiorum potior quam ciborum, S. Bernardus, CLXXXII, 834. — Abstinētia illa grata est Deo, quæ non solum mala fugit, verum et licita alia cum modo sumit, alia, contemplando Deum, omnino dimittit, Robertus Pullus, CLXXXVI, 84. — Cum a licitis abstinetur, facilius illicitis resistitur, S. Leo Magn., LIV, 535.

ABUNDANTIA. — Abundantia ibi, ubi satietas, S. Ambrosius, XVI, 10. — Abundantia in paradiso vera, abundantia post peccatum quæ est? erumna et calamitas, S. Augustinus, XXXV, 224. — Abundantia terrenarum, mentium oculos premit, V. Gerhobus, CXCLIII, 207.

ABYSSUS. — Abyssus in corde bono et in corde malo, sed hæc Deo nuda sunt, S. Augustinus, XXXV, 1749.

ACCESSIO. — Accedimus ad Deum, vel recedimus ab eo, non loco sed conscientia, non vehiculo sed animo, non pedibus sed affectibus, S. Augustinus, XXXV, 1871.

ACCUSATIO. — Insonem accusare est crimina facere, S. Petrus Chrysost., LII, 175. — Accusatio festiva iniquitatis propriæ post commissum peccatum, signum magni salutis, Adamus Scotus, CXCVIII, 179. — Qui seipsum accusat, et in suam sævit iniquitatem, iustus est, S. Gregorius Magn., CLXXVI, 1254.

ACTIO, ACTUS. — Tota hominis actio bona, est converti ad Deum, S. Augustinus, XXXIV, 582. — In omni motu actionis, et initium et finis debet attendi, *ibid.*, XXXVIII, 200. — Quod fit a te, Deus facit in te; nunquam fit a te, quod non ipse Deus facit in te; sed aliquando facit in te quod non fit a te, *ibid.*, XXXVI, 590. — Activa vita prius et uberius secundatur, *ibid.*, XXXIX, 640. — Nemo melius ordinat quid agat, nisi qui paratior non agere quod divina potestate prohibetur, quam cupidior agere quod humana cogitatione meditatur, *ibid.*, XXXVII, 516. — Quid egeris, bene age, et Deum laudasti, *ibid.*, XXXV, 511. — Actus boni clamorem suum habent, Cassiodorus, LXX, 22. — Dominum laudat qui se probabilis actione commendat, *ibid.*, 585. — Actio bona ut sit dignior, debet videri agentis ipsi indigna, S. Gregorius Magn., LXXVI, 146. — Actionis finem nequius obsidet diabolus, si in exordio non deceperit, V. Gerhobus, CXCLIII, 207. — Actus nostri omnes Christo vel socio vel teste faciendi, S. Maximus Taurin., LVII, 297.

ADHÆSIO. — Adhærere Deo quantum bonum est; beatissimum est, dilectione, amore, caritate, S. Augustinus, XXXII, 1522. — Adhæret Domino qui præcepta voluntatis eius facere semper studet, S. Gregorius Magn., LXXIX, 178. — Adhærere Deo, et ponere in eo spem, semper bonum est, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 622. — Adhærere Deo, unus cum eo spiritus est, S. Bernardus, CLXXXII, 181. — Adhærentis Deo quanta felicitas, *ibid.*, 411, 412. — Adhærentes ei qui semper et beate esse, semper esse et beate esse possumus, *ibid.*, CLXXXIII, 56.

ADJUTOR, ADIUTORIUM. — Deo desistente ab adiutorio, laborare potes, vincere non potes, S. Augustinus, XXXV, 1431. — Adjuvat Deus ut facimus eius iussa a quo speramus promissa, *ibid.*, XXXVI, 1669. — Non est durum et grave quod imperat, qui adjuvat ut fiat quod imperat, *ibid.*, 584. — Adjuvare imbecillum charitatis est, potentem elationis, S. Gregorius Magn., LXXVI, 515. — Ad iutorium alienum requirit, qui intus hostem habet, S. Petrus Chrysost., LII, 171.

ADOLESCENTIA. — Lubricum est adolescentie iter, S. Hieronymus, XXII, 19. — Adolescentie stultitia est copulata, *ibid.*, XXIV, 424. — Adolescentes paucissimi sunt, qui ab ineunte ætate, nulla damnabilia peccata committant, S. Augustinus, XXXVIII, 750.

ADULATIO, ADULATOR. — Adulatores sicut lac in secundis blandi, velut coagulum in adversis acerbis, S. Hilarius Pictav., IX, 553. — Magis amandus oburgator severus quam adulator ungens caput, S. Hieronymus, XXII, 504. — Adulatio malis propter potentiam, et bonos despiciere propter inopiam, vulgatum est vitium, *ibid.*, XXVI, 82. — Adulatio est fallaci laude seductio, S. Augustinus, XXXVI, 1561. — Comes est omnibus malis, *ibid.*, XXXV, 142. — Adulatio oleum peccatoris, *ibid.*, 1824. — Adulationum lingue alligant animas in peccatis; delectat enim facere ea in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur, *ibid.*, 126. — Magis amat oburgator sanans quam adulator ungens caput, *ibid.*, XXXIII, 114. — Adulatores latentes scopuli, *ibid.*, XXXVI, 1835. — Omnes vendunt oleum, *ibid.*, 2350. — Adulatores dicuntur repellere mortuos suos, S. Greg., Magn., LXXVI, 223. — Sunt olei venditores, *ibid.*, 1478. — Adulationes excæcant oculos interiores, S. Petrus Damian., CXLIIV, 76. — Adulari nescit contemptus numerum, Petrus Cantor., CCV, 58. — Adulatio oleum est simul et maledictio, *ibid.*, 114. — Adulatio pauperes fu-

git, divites sequitur, *ibid.*, 115. — Adulator omnis est proditor, *ibid.*, 117. — Adulatores sæpe virtutes in vitam convertunt, et vitia in virtutes, Alanus de Insulis, CLX, 511. — Melior est ævera iusti misericordia quam blanda adulatio peccatoris, S. Prosper Aquit., LI, 507.

ADVERSA, ADVERSITAS. — In adversis agendum sunt Deo gratias, S. Hilarius Pictav., IX, 531. — Sine adversario nulla est corona victoriæ, S. Ambrosius, XVI, 840. — Adversarius occultus grande malum, S. August., XXXVIII, 20. — Adversarius est voluntati tuæ sermo Dei, donec fiat auctor salutis tuæ, *ibid.*, XXXVI, 636. — In adversis magis cogitant amatores huius sæculi evadere unde angantur, quam capere unde curentur, *ibid.*, XXXIII, 938. — Adversitas donum est admonentis Dei, *ibid.*, 967. — Adversitas quælibet temporalis facile toleratur, ut æterna poena vitetur, æterna quies comparatur, *ibid.*, XXXVI, 444. — Adversitas nulla frangit quem sollicitas nulla corrumpit, *ibid.*, XXXV, 1058. — Adversitas et prosperitas, utraque cavenda est, ista ne corrumpat, illa ne frangat, *ibid.*, 1824. — Magis timendum si nullas aut leves patimur adversitates, *ibid.*, XXXVI, 1813. — Adversa vel corrigunt vel probant, S. Leo Magn., LIV, 40. — Adversitas fit prospera iustis, qua tui a vanitate reddantur, S. Gregorius Magn., LXXVI, 251, 831. — Qui recta agit et adversa sustinet, laborat in adversitate, sed in gloria consummabitur, *ibid.*, 551. — Adversa sunt ferenda exterius fortiter, et interius clementer, *ibid.*, 710. — Qui nulla prospera appetit, adversa nulla pertimescit, *ibid.*, 717. — Adversitas aliquando utilis sicut tempestas, *ibid.*, LXXVII, 519. — Studium bonæ operationis ipsa adversitas augeat, *ibid.*, 876. — Eruditi adversitatibus, intellectum Dei subtilius invenimus, *ibid.*, 895. — Spe hereditatis æternæ gaudeant, qui adversitate humiliantur, *ibid.*, 76. — Nec adversitas frangi, nec prosperis debemus elevari, *ibid.*, 663. — Qui ex carnis blandimento nulla peccavimus, ex carnis afflictione purgamur, *ibid.*, 1114. — Adversa sæculi poterit tolerant, qui sola cælestia amant, *ibid.*, LXXIX, 255. — Adversitatum stimulus tangit Deus nolentes volo proprio corrigi, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 264. — In adversis, tanto iudicem expectamus leniorem quanto nunc illum patienter sustinemus severiorem, S. Anselmus, CLVIII, 518. — Adversa compellunt ad Deum, et mentem separant a terrenis, *ibid.*, 181. — Si Deus ferit, clamamus ut parcat; si parcat, iterum provocamus ut feriat, *ibid.*, 251. — Adversa et prospera urgent nos ad cursum amoris, S. Bernardus, CLXXXII, 393. — Adversitati amor non cedit, nec naturæ infirmitati, *ibid.*, 6. — Nulla nocebit adversitas, si nulla dominatur iniquitas, *ibid.*, CLXXXIII, 496, 845, 866. — Adversitas animam purgat, Adamus Scotus, CXCVIII, 181. — Adversis difficile resistitur, nisi fortitudinis prudentia copuletur, Petrus Cantor., CCV, 275. — Adversitas nox, V. Guibertus, CXLIV, 75. — Adversa et prospera Deus in bonum dirigit, *ibid.*, 85. — Fortes non prosternunt adversa, S. Petrus Chrysost., LII, 124.

ÆDIFICATIO. — Ædificamus tanquam semper victuri, S. Hieronymus, XXII, 965. — Audire et non facere, in arena ædificare est; audire et facere, in petra ædificare; nec audire nec facere, nihil ædificare, S. Augustinus, XXXV, 1355. — Nihil amantes præter Christum, ædificant aurum, argentum, etc., *ibid.*, 415.

ÆGER, ÆGRITUDO. — Ægri salubres cibos respuunt, S. Cyprianus, IV, 39, 41. — Sicut ægris desperatis, sic reprobis non negatur quod desiderant, S. Gregorius M., LXXVI, 681. — Ægritudo carnem vulnerat, mentem curat, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 503. — Ægrotus non querit medicum eloquentem, sed prudentem, Petrus Cantor., CCV, 20.

ÆMULATIO. — Proprium patientiæ non æmulari, Tertullianus, II, 1268.

ÆQUALES, ÆQUALITAS. — Æqualitas ipsa vera atque ipsa et prima unitas, non sensu sed mente conspiciatur, S. Augustinus, XXXIV, 116. — Æquali debemus consilium et auxilium, S. Bernardus, CLXXXIII, 725.

ÆQUITAS. — Æquitas sine bonitate, sensu cælesti, sævitia est, S. Petrus Chrysost., LH, 145.

ÆRUMNÆ. — Ubi ærumna æstimatur humana, inde incipit beatitudo, iudicio divino, S. Ambrosius, XVII, 59. — Ærumna afflictionem insinuat penitentiam, S. Gregorius M., LXXIX, 145.

ÆSTUS. — Æstus corporis nescit qui umbra divinis virtutis protegitur, S. Petrus Chrysost., LII, 142. — Æstus alius corporis, alius cordis, Wolbero, CXCV, 39.

ÆTAS. — Nulla ætas ad perdiscendum sera, S. Ambrosius, XVI, 857. — Perferat ætas ubi perfecta virtus, *ibid.*, 1300. — Fides ætatem augeat, *ibid.*, 7. — Lubricam ætatem monuisse, pietatis est, S. Hieronymus, XXII, 504. — Ætas matura errores adolescentiæ cor-

laniat, *ibid.*, 457. — *Ætas*, etsi longa videatur, cum pervenerit, convinctur brevis, quia finitur, S. Augustinus, *XXXV*, 1613. — *Ætate* juniorem non faciunt tempora, sed mores, S. Petrus Chrysost., *LII*, 5.

ÆTERNA, ÆTERNITAS. — *Æternum* nihil, nisi post resurrectionem, Tertullianus, *II*, 880. — Unum tempus Dei est, eternitas, S. Hieronymus, *XXVIII*, 691. — *Æternitati* omne tempus comparatum breve est, *id.*, *XXVI*, 359. — *Æternitas* facta est nobis refugium, ut ad eam de hac temporis mutabilitate fugiamus, S. Augustinus, *XXXV*, 1142. — *Æterna* ad fruendum, temporalia præstat Deus ad utendum, *id.*, *XXXVI*, 413. — *Æternorum* meditatio mentis exercet instabilitatem, *id.*, *XXXVII*, 824. — *Æterna* desiderans lassatur ab amore temporalium, S. Gregorius M., *LXXVI*, 134, 393, 496, 985. — *Locus* noster est lux eterna, *ibid.*, 134. — *Æternis* inhians nihil timet mundo, *ibid.*, 336. — *Æternitas* in intentione, temporalitas in usu nobis esse debet, *ibid.*, 489. — Qui petit ore, et non corde desiderat vitam eternam, clamantacet, *ibid.*, 718. — Ante nos eterna, temporalia sunt post nos, *ibid.*, 1196. — Transientia vilescunt menti eterna sapienti, *ibid.*, *LXXIX*, 33. — *Æternitas* puncto comparatur, S. Anselmus, *CLVIII*, 48, 61. — Tempora cuncta continent, *ibid.*, 125. — *Æternorum* amor terrena vilescere facit, S. Bernardus, *CLXXXII*, 632. — *Æterna* quantum cognoscimus, tantum transitoria despiciamus, Richardus a S. Victore, *CXCVI*, 431. — *Æternitati* vita præsens comparatur, velut punctum est temporis, Petrus Cantor, *CCV*, 330. — Mala temporalia despiciat, qui retributiones æternas considerat, Cassiodorus, *LXX*, 317.

AFFECTIO, AFFECTUS. — *Affectus* tuus nomen imponit operi tuo : quomodo a te proficiscitur, sic æstimatur, S. Ambrosius, *XVI*, 39. — *Affectiones* omnes vita recta rectas habet, perversa perversas, S. Augustinus, *XXXVIII*, 416. — *Affectiones* si nullas sunt, tunc recte non videntur, *ibid.*, 415. — *Affectiones* hujus vite sunt, non futuræ quæ speratur, *ibid.* — *Affectus* nostri pedes nostri sunt in itinere ad Deum, *id.*, *XXXV*, 1217. — *Affectibus* ad Deum curramus, non passibus, *id.*, *XXXVIII*, 681. — *Affectus* pius animo illapsus, lac videtur, S. Bernardus, *CLXXXII*, 89. — *Affectum* meditatio informat si discreta est, reformat si crebra est, *ibid.*, 95. — *Affectio* humana in patria commutatur in divinas, *id.*, *CLXXXIII*, 602. — *Affectus* supplet quod non potest natura, A. anus de Insulis, *CCX*, 328.

AFFLICTIO, AFFLICTIONES. — Temporalis afflictione, non solum frustrantur supplicia eterna poenitentes, sed etiam expungunt, Tertullianus, *I*, 1244. — *Afflictio* in hoc sæculo, materia præmiorum est, S. Hieronymus, *XLII*, 711. — *Affliguntur* homines ut Deum quærant, S. Augustinus, *XXXIV*, 1163. — *Afflictio* malis poena est criminis, bonis corona virtutis, S. Prosper Aquit., *LI*, 821. — Cum fidelis se affligit, iram Dei castigatus evadit, Cassiodorus, *LIX*, 298. — Gravis est afflictio a vicinis accepta, *ibid.*, 148. — Hic affligimur, optimo Dei consilio, ne viam pro patria diligamus, S. Gregorius M., *LXXVI*, 732. — In afflictione Christi præcepta nos consolentur, *id.*, *LXXVII*, 895. — *Afflictio* poenitentis via est vite, *id.*, *LXXXIX*, 95. — Nulla major afflictio quam quæ ex conscientia delictorum oritur, *ibid.*, 336. — *Afflictione* carnis melior est amoris affectio, S. Bernardus, *CLXXXII*, 104. — *Afflictorum* est proprium ut molestiis extimi summam reputent felicitatem, *id.*, *CLXXXIII*, 854. — *Afflictioni* carnis qui non studet, quam misere vivit, Guibertus, *CLVI*, 457.

AGER. — Ager unus est Dei, alter hominis, S. Augustinus, *XXXVI*, 2323. — Male colens agrum, sibi non terram causat malum, S. Petrus Chrysost., *LII*, 7.

ALÆ. — Alæ dæ quibus in cælum tollimur, duo præcepta charitatis, vel etiam charitas et humilitas, S. Augustinus, *XXXVI*, 2312. — Alæ Dei sunt misericordia et charitas, S. Bruno Heribopol., *CXLII*, Psalm. xviii. — Alas perdere, est sublimis contemplandi volatus amittere, Richardus a S. Victore, *CXCVI*, 1353.

ALTARE, ARA. — *Altare* coeleste est, quod nemo tangit indignus, et altare visibile, quod multi tangunt indigni, S. Augustinus, *XXXV*, 195. — *Altare* Domini est cor justum, S. Gregorius M., *LXXIX*, 176. — *Ara* templi Christus est, templum Ecclesia, S. Rupertus, *CLXIX*, 412. — In altari cor nostrum figuratum est, Wolbero, *CXCV*, 12.

AMARE, AMOR. — Amare debemus Deum tanquam *III*, et timere tanquam servi, Lactantius, *VI*, 322. — Amari se a nobis exigit Deus, amore ipso non sibi, sed nobis profuturo, S. Hilarius Pictav., *IX*, 39. — Nihil tam utile quam diligere, nihil tam inutile quam non amari, S. Ambrosius, *XVI*, 77. — Amantium cæca sunt iudicia, S. Hieronymus, *XXVII*, 109. — Amator sui, ipse se deducit, *id.*, *XXVIII*, 522. — Amor sanctus impatientiam non ha-

bet, *id.*, *XXII*, 290. — Nemo potest duobus amoribus possideri : si carnis amator es, amorem spiritus non capis, *id.*, *XXIV*, 505. — Non amamus nisi aliquid pulchrum, S. Augustinus, *XXXII*, 701, 1185. — Amat homo unde se putat esse beatum, *id.*, *XXXVII*, 672. — Qui amat non laborat, *id.*, *XXXIV*, 1741. — Quod amas ad tempus, aut subducetur tibi, aut tu subduceris illi, *id.*, *XXXVI*, 1653. — Sine dolore non pereunt quæ cum amore possessa sunt, *id.*, *XXXVII*, 156. — Amate Deum, nihil mellius invenietis, *id.*, *XXXVI*, 1531. — Amare Deum gratis, pietas est, *ibid.*, 1469. — Amas charitate quidquid bene amas, *id.*, *XXXVI*, 160. — Amando Deum dicimur dii ; amando mundum dicimur mundus, *ibid.*, 678. — Amor pondus est quo animus fertur quocunque fertur, *id.*, *XXXII*, 848. — Amor vacare non potest, *id.*, *XXXV*, 19. — In eo quod amatur, aut non laboratur, aut et labor amatur, *id.*, *XXXVII*, 448. — Quando quisque quod amat habere videtur, felix vocatur ; vere autem felix est, non si habeat quod amat, sed si amet quod amandum est, *id.*, *XXXV*, 202. — Ex amore suo quisque vivit, sive bene sive male, *id.*, *XXXVIII*, 228. — Qui recte amat, recte credit et sperat, qui vero non amat, inaniter, credit aut sperat, *id.*, *XXXVII*, 283. — Modus in amando Deum est eum amare sine modo, *id.*, *XXXIII*, 419. — Amare Deum, justitia et beatitudo, *id.*, *XXXVII*, 1047. — Amare alium non potest, qui Deum non amat, *ibid.*, 845. — Amor Dei est onus, sed tollit peccatorum onus, S. Petrus Chrysost., *LII*, 5. — Amare non potest qui satis timet, *ibid.*, 7. — Amor directus in Deum non debet inter secunda superbire, nec inter adversa deficere, S. Leo M., *LIV*, 42. — Sine amore boni nullus est bonus, *ibid.*, 549. — Amare Deum homini conaturale, S. Benedictus, *LXVI*, 106. — Ab amando Deo nemo excusari potest, *ibid.* — Ubi amor est, ibi non labor sed aspor, *ibid.*, 36, 214. — Amare nemo potest quod non credit, S. Gregorius M., *LXXVI*, 1548. — Amor pigras mentes saepe ad opus excitat, *ibid.*, 208. — Amor nunquam otiosus, *ibid.*, 1576. — Quo plus in amore Dei roboramur, eo magis delicimus a propria virtute, *ibid.*, 154. — Amor Dei tædium vite parit, *ibid.*, 318. — Qui Deum diligit, jam habet ipsum, *ibid.*, 1575. — Modus amandi Deum, amare sine modo, *ibid.*, 1639. — Contra amorem proximi peccant, qui bona occulte agendo, mala de se opinari permittunt, *id.*, *LXXXVII*, 95. — Am tui mandata Dei levia sunt, *id.*, *LXXXIX*, 275. — Amor terrenus oculum cordis sordidat, *ibid.*, 457. — Amanti nihil difficile, S. Petrus Damian., *CXIV*, 152. — Amor proximi scala est ad amorem Dei, *id.*, *CXLIV*, 76. — Amor divinus in nobis, nec adversis nec secundis extingui debet, *ibid.*, 301. — Nihil amatur nisi quod cognoscitur, S. Anselmus, *CLVIII*, 21, 91. — Qui præter Deum aliud diligit, non est charitas Dei in eo, *ibid.*, 259. — Diligere Deum super omnia justum et rationale est, *ibid.*, 191, 267. — Deus solus et sine fine amandus, *ibid.*, 224. — Qui amat Deum plusquam seipsum, jam incipit tenere quod in regno eorum perfecte vult habere, *ibid.*, 549. — Si vis esse rex in cælo, ama Deum et homines propter ipsum, *ibid.*, 511. — Perdit quod vivit qui Deum non diligit, *ibid.*, 228. — Qui Deum amat sit ipse Deus, *ibid.*, 201. — Amanti præmium debetur, non amato, *ibid.*, 418. — Amor Dei vita cordis, Rupertus, *CLXXVII*, 563. — Amandus Deus sine modo, S. Bernardus, *CLXXXII*, 58. — Cum Deus amat, nihil aliud vult quam amari, *ibid.*, 401. — Supra Deum nihil amandum, *ibid.*, 238. — Prohibemus plus sapere quam oportet, sed amare etiam plus quam possumus præcipimur, *ibid.*, 396. — Amare Deum edere est, *ibid.*, 934. — Amanti nihil difficile, *ibid.*, 1050. — Amor est oculus ; amare videre est, *ibid.*, 396. — Non potest amor esse et dulcis non esse, *ibid.*, 104. — Amor seipso satiari non potest, et tamen nisi seipso pasci non potest, *ibid.*, 58. — Deus amor est, quem qui amat amorem amat, *ibid.*, 594. — Amare amorem circumum facit, ut nullus sit finis amoris, *ibid.* — Amoris irritamentum Christus, *ibid.*, 66. — Amor verus præmium non requirit, sed meretur, *id.*, *CLXXXIII*, 591. — Amanti Deum omnia cum Deo communia, *ibid.*, 1427. — Amor Dei et sæculi, duo pedes, V. Gerbohus, *CXCIII*, 511. — Amor ubi est, ibi oculus, Richardus a S. Victore, *CXCVI*, 10. — Amoris vis ratione non compescitur, nulla impossibilitate frenatur, *ibid.*, 1196. — Amoris visitatio delectat, molestat vicissitudo, *ibid.*, 1196. — Amor est porta mortis vel vite ; bonus vel malus est : malus cupiditas, bonus charitas vocatur, Adamus Scotus, *CXCIII*, 459. — Amor et timor duæ alæ ad æterna quærenda, V. Guibertus, *CLVI*, 45.

AMARITUDO. — In amaritudinem Deus mutatur avaris vitis, qui natura sua dulcis ac benignus est, S. Hieronymus, *XXVI*, 30. — Amarecit ubi qui Deus sapit, S.

LXXIX, 266. — Abstinētiā habere non potest corporis, qui mentem non replet spiritibus cibis, *ibid.*, 503. — Abstinētia vitiorum potior quam ciborum, S. Bernardus, CLXXXII, 834. — Abstinētia illa grata est Deo, quā non solum mala fugit, verum et licita alia cum modo sumit, alia, contemplando Deum, omnino dimittit, Robertus Pullus, CLXXXVI, 84. — Cum a licitis abstinetur, facilius illicitis resistitur, S. Leo Magnus, LIV, 535.

ABUNDANTIA. — Abundantia ibi, ubi satiētia, S. Ambrosius, XVI, 10. — Abundantia in paradiso vera, abundantia post peccatum quā est? erumna et calamitas, S. Augustinus, XXXV, 224. — Abundantia terrenarum, mentium oculos premit, V. Gerhohus, CXCLII, 207.

ABYSSUS. — Abyssus in corde bono et in corde malo, sed hæc Deo nuda sunt, S. Augustinus, XXXV, 1749.

ACCESSIO. — Accedimus ad Deum, vel recedimus ab eo, non loco sed conscientia, non vehiculo sed animo, non pedibus sed affectibus, S. Augustinus, XXXV, 1871.

ACCUSATIO. — Insonem accusare est crimina facere, S. Petrus Chrysol., LII, 175. — Accusatio festiva iniquitatis propriæ post commissum peccatum, signum magnum salutis, Adamus Scotus, CXCVIII, 179. — Qui seipsum accusat, et in suam ævit injustitiam, justus est, S. Gregorius Magnus, CLXXVI, 1254.

ACTIO, ACTUS. — Tota hominis actio bona, est converti ad Deum, S. Augustinus, XXXIV, 582. — In omni motu actionis, et initium et finis debet attendi, *ibid.*, XXXVIII, 200. — Quod fit a te, Deus facit in te; nunquam fit a te, quod non ipse Deus facit in te; sed aliquando facit in te quod non fit a te, *ibid.*, XXXVI, 390. — Activa vita prius et uberius fecundatur, *ibid.*, XXXIX, 610. — Nemo melius ordinat quid agat, nisi qui paratior non agere quod divina potestate prohibetur, quam cupidior agere quod humana cogitatione meditatur, *ibid.*, XXXVII, 516. — Quid egeris, bene age, et Deum laudasti, *ibid.*, XXXV, 341. — Actus boni clamorem suum habent, Cassiodorus, LXX, 22. — Dominum laudat qui se probabili actione commendat, *ibid.*, 385. — Actio bona ut sit dignior, debet videri agenti ipsi indigna, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 146. — Actionis finem nequius obsidet diabolus, si in exordio non deceperit, V. Gerhohus, CXCLII, 207. — Actus nostri omnes Christo vel socio vel teste faciendi, S. Maximus Taurin., LVII, 297.

ADHÆSIO. — Adhærere Deo quantum bonum est; beatissimum est, dilectione, amore, charitate, S. Augustinus, XXXII, 1322. — Adhæret Domino qui præcepta voluntatis ejus facere semper studet, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 178. — Adhærere Deo, et ponere in eo spem, semper bonum est, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 622. — Adhærere Deo, unus cum eo spiritus est, S. Bernardus, CLXXII, 181. — Adhærere Deo quanta felicitas, *ibid.*, 411, 412. — Adhærere ei qui semper et beate est, semper esse et beate esse possumus, *ibid.*, CLXXXIII, 56.

ADJUTOR, ADJUTORIUM. — Deo desinente ab adjutorio, laborare potes, vincere non potes, S. Augustinus, XXXV, 1424. — Adjuvat Deus ut facinus ejus jussa a quo speramus promissa, *ibid.*, XXXVI, 1669. — Non est durum et grave quod imperat, qui adjuvat ut fiat quod imperat, *ibid.*, 584. — Adjuvare imbecillum charitatis est, potentem elationis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 515. — Ad utonium alienum requirit, qui intus hostem habet, S. Petrus Chrysol., LII, 171.

ADOLESCENTIA. — Lubricum est adolescentiæ iter, S. Hieronymus, XXII, 19. — Adolescentiæ stultitia est copulsa, *ibid.*, XXIV, 484. — Adolescentes paucissimi sunt, qui ab ineunte ætate, nulla damnabilia peccata committant, S. Augustinus, XXXVIII, 750.

ADULATIO, ADULATOR. — Adulatores sicut lac in secundis blandi, velut coagulum in adversis acerbi, S. Hilarius Pictav., IX, 535. — Magis amandus objugator severus quam adulator ungens caput, S. Hieronymus, XXII, 501. — Adulari malis propter potentiam, et bonos depicere propter inopiam, vulgatum est vitium, *ibid.*, XXVI, 82. — Adulatio est fallaci laude seductio, S. Augustinus, XXXVI, 1561. — Comes est omnibus malis, *ibid.*, XXXV, 142. — Adulatio oleum peccatoris, *ibid.*, 1824. — Adulantium lingue alligant animas in peccatis; delectat enim facere ea in quibus non solum non meliuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur, *ibid.*, 126. — Magis amat objugator ænans quam adulator ungens caput, *ibid.*, XXXII, 114. — Adulatores latentes scopuli, *ibid.*, XXXVI, 1835. — Omnes vendunt oleum, *ibid.*, 2350. — Adulatores dicuntur sepelire mortuos suos, S. Greg., Magn., LXXVI, 225. — Sunt olei venditores, *ibid.*, 1478. — Adulationes excecant oculos interiores, S. Petrus Damian., CXLI, 76. — Adulari nescit contemptus munerum, Petrus Cantor, CCV, 58. — Adulatio oleum est simul et maledictio, *ibid.*, 114. — Adulatio pauperes fu-

git, divites sequitur, *ibid.*, 115. — Adulator omnis est proditor, *ibid.*, 117. — Adulatores sæpe virtutes in vitia convertunt, et vitia in virtutes, Alanus de Insulis, CXX, 511. — Melior est severa justī misericordia quam blanda adulatio peccatoris, S. Prosper Aquit., LI, 507.

ADVERSA, ADVERSITAS. — In adversa agenda sunt Deo gratiæ, S. Hilarius Pictav., IX, 531. — Sine adversario nulla est corona victoriæ, S. Ambrosius, XVI, 840. — Adversarius occultus grande malum, S. August., XXXVIII, 20. — Adversarius est voluntati tuæ sermo Dei, donec fiat auctor salutis tuæ, *ibid.*, XXXVI, 636. — In adversis magis cogitant amatores hujus sæculi eradere unde angantur, quam capere unde curentur, *ibid.*, XXXIII, 958. — Adversitas domum est admonentis Dei, *ibid.*, 957. — Adversitas quælibet temporalis facile toleratur, ut æterna pœna vitetur, æterna quies comparetur, *ibid.*, XXXVI, 444. — Adversitas nulla frangit quem felicitas nulla corrumpit, *ibid.*, XXXV, 1058. — Adversitas et prosperitas, utraque cavenda est, ista ne corrumpat, illa ne frangat, *ibid.*, 1824. — Magis timendum si nullas sui leves patimur adversitates, *ibid.*, XXXVI, 1813. — Adversa vel corrigunt vel probant, S. Leo Magnus, LIV, 40. — Adversitas fit prospera justis, qua tui vanitate reddantur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 251, 851. — Qui recta agit et adversa sustinet, laborat in adversitate, sed in gloria consummabitur, *ibid.*, 551. — Adversa sunt ferenda exterius fortiter, et interius clementer, *ibid.*, 710. — Qui nulla prospera appetit, adversa nulla pertimescit, *ibid.*, 717. — Adversitas aliquando utilis sicut tempestas, *ibid.*, LXXVII, 519. — Studium bonæ operationis ipsa adversitas augeat, *ibid.*, 876. — Erudit adversitas, intellectum Dei subtilius invenimus, *ibid.*, 895. — Spe hereditatis æternæ gaudeant, qui adversitate humiliantur, *ibid.*, 78. — Nec adversis frangi, nec prosperis debemus elevari, *ibid.*, 662. — Qui ex carnis blandimento nulla peccavimus, ex carnis afflictione purgamur, *ibid.*, 1114. — Adversa sæculi potenter tolerant, qui sola cœlestia amant, *ibid.*, LXXIX, 253. — Adversitatum stimulis tangit Deus nolentes voto proprio corrigi, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 264. — In adversis, tanto judicem expectamus leniorem quanto nunc illum patienter sustinemus severiorem, S. Anselmus, CLVIII, 518. — Adversa compellunt ad Deum, et mentem separant a terrenis, *ibid.*, 181. — Si Deus ferit, clamamus ut parcat; si parcat, iterum provocamus ut feriat, *ibid.*, 251. — Adversa et prospera urgent nos ad cursum amoris, S. Bernardus, CLXXXII, 393. — Adversitati amor non cedit, nec natura infirmitati, *ibid.*, 6. — Nulla nocebit adversitas, si nulla dominatur iniquitas, *ibid.*, CLXXXIII, 496, 845, 866. — Adversitas animam purgat, Adamus Scotus, CXCVIII, 181. — Adversis difficile resistitur, nisi fortitudinis prudentia copuletur, Petrus Cantor, CCV, 275. — Adversitas nox, V. Guibertus, CXLIV, 75. — Adversa et prospera Deus in bonum dirigit, *ibid.*, 85. — Fortes non prosterantur adversa, S. Petrus Chrysol., LII, 124.

ÆDIFICATIO. — Ædificamus tanquam semper victori, S. Hieronymus, XXII, 965. — Audire et non facere, in arena ædificare est; audire et facere, in petra ædificare; nec audire nec facere, nihil ædificare, S. Augustinus, XXXV, 1335. — Nihil amantes præter Christum, ædificant aurum, argentum, etc., *ibid.*, 415.

ÆGER, ÆGRITUDO. — Ægri salubres cibos respiciunt, S. Cyprianus, IV, 59, 41. — Sicut ægris desperatis, sic reprobis non negatur quod desiderant, S. Gregorius M., LXXVI, 681. — Ægritudo carnem vulnerat, mentem curat, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 503. — Ægrotus non querit medicum eloquentem, sed prudentem, Petrus Cantor, CCV, 20.

ÆMULATIO. — Proprium patientiæ non æmulari, Tertullianus, II, 1268.

ÆQUALES, ÆQUALITAS. — Æqualitas ipsa vera atque ipsa et prima unitas, non sensu sed mente conspicitur, S. Augustinus, XXXIV, 146. — Æquali debemus consilium et auxilium, S. Bernardus, CLXXXIII, 725.

ÆQUITAS. — Æquitas sine bonitate, sensu cœlesti, ævilitas est, S. Petrus Chrysol., LII, 145.

ÆRUMNÆ. — Ubi ærumna æstimatur humana, inde incipit beatitudo, iudicio divino, S. Ambrosius, XVII, 39. — Ærumna afflictionem insinuat penitentiam, S. Gregorius M., LXXIX, 145.

ÆSTUS. — Æstus corporis nescit qui umbra divinus virtutis protegitur, S. Petrus Chrysol., LII, 142. — Æstus alius corporis, alius cordis, Wolbero, CXCV, 59.

ÆTAS. — Nulla ætas ad perdiscendum sera, S. Ambrosius, XVI, 857. — Perfecta est ætas ubi perfecta virtus, *ibid.*, 1200. — Fides ætatem augeat, *ibid.*, 7. — Lubricam ætatem monuisse, pietatis est, S. Hieronymus, XXII, 504. — Ætas matura errores adolescentiæ cor-

tenet, *ibid.*, 457. — *Ætas*, etsi longa videatur, cum peremerit, convalescit brevis, quia finitur, S. Augustinus, XXXV, 1613. — *Ætate* juniorem non faciunt tempora, sed mores, S. Petrus Chrysol., LII, 5.

ÆTERNA, ÆTERNITAS. — *Æternum* nihil, nisi post resurrectionem, Tertullianus, II, 880. — Unum tempus Dei est, *æternitas*, S. Hieronymus, XXVIII, 691. — *Æternitati* omne tempus comparatum breve est, *id.*, XXVI, 359. — *Æternitas* facta est nobis refugium, ut ad eam de hac temporis mutabilitate fugiamus, S. Augustinus, XXXV, 1142. — *Æterna* ad fruendum, temporalia prestat Deus ad utendum, *id.*, XXXVI, 415. — *Æternorum* meditatio mentis exercet instabilitatem, *id.*, XXXVII, 824. — *Æterna* desiderans lassatur ab amore temporalium, S. Gregorius M., LXXVI, 154, 393, 496, 985. — Locus noster est lux *æterna*, *ibid.*, 154. — *Æternis* inhians nihil timet a mundo, *ibid.*, 356. — *Æternitas* in intentione, temporalitas in usu nobis esse debet, *ibid.*, 489. — Qui petit ore, et non corde desiderat vitam *æternam*, clamantacet, *ibid.*, 718. — Ante nos *æterna*, temporalia sunt post nos, *ibid.*, 1198. — Transientia vilescent menti *æterna* sapientii, *ibid.*, LXXIX, 35. — *Æternitas* puncto comparatur, S. Anselmus, CLVIII, 48, 61. — Tempora cuncta continent, *ibid.*, 125. — *Æternorum* amor terrena vilescent facit, S. Bernardus, CLXXXII, 632. — *Æterna* quantum cognoscimus, tantum transitoria despiciamus, Richardus a S. Victore, LXXVI, 451. — *Æternitati* vita præsens comparata, velut punctum est temporis, Petrus Cantor, CCV, 530. — Mala temporalia despiciat, qui retributiones *æternas* considerat, Cassiodorus, LXX, 217.

AFFECTIO, AFFECTUS. — Affectus tuus nomen imponit operi tuo: quomodo a te proficietur, sic estimatur, S. Ambrosius, XVI, 59. — Affectiones omnes vita recta rectas habet, perversas perversas, S. Augustinus, XXXVIII, 416. — Affectiones si nullæ sunt, tunc recte non vivitur, *ibid.*, 415. — Affectiones hujus vite sunt, non future quæ sperantur, *ibid.* — Affectus nostri pedes vestri sunt in itinere ad Deum, *id.*, XXXV, 1217. — Affectibus ad Deum curramus, non passibus, *id.*, XXXVIII, 681. — Affectus pius animo illapsus, lac videtur, S. Bernardus, CLXXXII, 89. — Affectum meditatio informat si discreta est, reformat si crebra est, *ibid.*, 95. — Affectiones humanæ in patria commutantur in divinas, *id.*, CLXXXIII, 602. — Affectus supplet quod non potest natura, A. anus de Insulis, CCX, 528.

AFFLICTIO, AFFLICTIONES. — Temporalis afflictione, non solum frustantur supplicia *æterna* poenitentes, sed etiam expungunt, Tertullianus, I, 1244. — Afflictio in hoc sæculo, materia præmiorum est, S. Hieronymus, XXII, 711. — Affliguntur homines ut Deum querant, S. Augustinus, XXXIV, 1165. — Afflictio malis poena est criminis, bonis corona virtutis, S. Prosper Aquit., LI, 821. — Cum fidelis se affligit, iram Dei castigatus evadit, Cassiodorus, LXX, 298. — Gravis est afflictio a vicinis accepta, *ibid.*, 148. — Hic affligimur, optimo Dei consilio, ne viam pro patria diligamus, S. Gregorius M., LXXVI, 752. — In afflictione Christi præcepta nos consolentur, *id.*, LXXVII, 895. — Afflictio poenitentium via est vite, *id.*, LXXIX, 95. — Nulla major afflictio quam quæ ex conscientia delictorum oritur, *ibid.*, 556. — Afflictione carnis melior est amoris affectio, S. Bernardus, CLXXXII, 104. — Afflictionem est proprium ut molestiis eximi summam reputant felicitatem, *id.*, CLXXXIII, 854. — Afflictioni carnis qui non studeat, quam misere vivit, Guibertus, CLVI, 457.

AGER. — Ager unus est Dei, alter hominis, S. Augustinus, XXXVI, 2325. — Male colens agrum, sibi non terræ causat malum, S. Petrus Chrysol., LII, 7.

ALÆ. — Alæ dæ quibus in coelum tollimur, duo præcepta charitatis, vel etiam charitas et humilitas, S. Augustinus, XXXVI, 2312. — Alæ Dei sunt misericordia et charitas, S. Bruno Heribol., CXLII, Psalm. xviii. — Alas perdere, est sublimis contemplandi volatus amittere, Richardus a S. Victore, CCXVI, 1553.

ALTARE, ARA. — Altare celeste est, quod nemo tangit indignus, et altare visibile, quod multi tangunt indigni, S. Augustinus, XXIV, 195. — Altare Domini est cor justum, S. Gregorius M., LXXIX, 176. — Ara templi Christus est, templum Ecclesie, S. Rupertus, CLXIX, 412. — In altari cor nostrum figuratum est, Wolbero, CXC, 12.

AMARE, AMOR. — Amare debemus Deum tanquam Nos, et timere tanquam servi, Lactantius, VI, 522. — Amari se a nobis exigit Deus, amore ipso non sibi, sed nobis profuturo, S. Hilarius Pictav., IX, 39. — Nihil tam utile quam diligi; nihil tam inutile quam non amari, S. Ambrosius, XVI, 77. — Amantium cæca sunt iudicia, S. Hieronymus, XXVII, 109. — Amator sui, ipse se deducit, *id.*, XXVIII, 522. — Amor sanctus impatientiam non ha-

bet, *id.*, XXII, 290. — Nemo potest duobus amoribus possideri; si carnis amator ex, amorem spiritus non capis, *id.*, XXIV, 505. — Non amamus nisi aliquid pulchrum, S. Augustinus, XXXII, 701, 1185. — Amat homo unde se putat esse beatum, *id.*, XXXVII, 672. — Qui amat unde se laborat, *id.*, XXXIV, 1741. — Quod amas ad tempus, aut subducitur tibi, aut tu subduceris illi, *id.*, XXXVI, 1655. — Sine dolore non pereunt quæ cum amore possessa sunt, *id.*, XXXVII, 156. — Amare Deum, nihil melius invenietis, *id.*, XXXVI, 1551. — Amare Deum gratis, pietas est, *ibid.*, 1469. — Amas charitate quidquid bene amas, *id.*, XXXVI, 160. — Amando Deum dicimur dii; amando mundum dicimur mundus, *ibid.*, 678. — Amor pondus est quo animus fertur quocunque fertur, *id.*, XXXII, 848. — Amor vacare non potest, *id.*, XXXV, 19. — In eo quod amatur, aut non laboratur, aut et labor amatur, *id.*, XXXVII, 448. — Quando quisque quod amat habere videtur, felix vocatur; vere autem felix est, non si habeat quod amat, sed si amet quod amandum est, *id.*, XXXV, 202. — Ex amore suo quisque vivit, sive bene sive male, *id.*, XXXVIII, 228. — Qui recte amat, recte credit et sperat, qui vero non amat, inaniter, credit aut sperat, *id.*, XXXVII, 285. — Modus in amando Deum est eum amare sine modo, *id.*, XXXII, 419. — Amare Deum, justitia et beatitudo, *id.*, XXXVII, 1047. — Amare alium non potest, qui Deum non amat, *ibid.*, 845. — Amor Dei est onus, sed tollit peccatorum onus, S. Petrus Chrysol., LII, 5. — Amare non potest qui satis timet, *ibid.*, 7. — Amor directus in Deum non debet inter secunda superbire, nec inter adversa dedecere, S. Leo M., LIV, 42. — Sine amore boni nullus est bonus, *ibid.*, 349. — Amare Deum homini connaturale, S. Benedictus, LXVI, 106. — Ab amando Deo nemo excusari potest, *ibid.* — Ubi amor est, ibi non labor sed sapor, *ibid.*, 56, 244. — Amare nemo potest quod non credit, S. Gregorius M., LXXVI, 1348. — Amor pigras mentes sæpe ad opus excitat, *ibid.*, 208. — Amor nunquam otiosus, *ibid.*, 1576. — Quo plus in amore Dei roboramur, eo magis delictum a propria virtute, *ibid.*, 134. — Amor Dei tædium vite parit, *ibid.*, 318. — Qui Deum diligit, jam habet ipsum, *ibid.*, 1575. — Modus amandi Deum, amare sine modo, *ibid.*, 1639. — Contra amorem proximi peccant, qui bona occulte agendo, mala de se opinari permittunt, *id.*, LXXVII, 95. — Amanti mandata Dei levia sunt, *id.*, LXXIX, 273. — Amor terrenus oculum cordis sordidat, *ibid.*, 457. — Amanti nihil difficile, S. Petrus Damianus, CXIV, 153. — Amor proximi scala est ad amorem Dei, *id.*, CXLIV, 76. — Amor divinus in nobis, nec adversis nec secundis extinguere debet, *ibid.*, 501. — Nihil amatur nisi quod cognoscitur, S. Anselmus, CLVIII, 21, 91. — Qui præter Deum aliud diligit, non est charitas Dei in eo, *ibid.*, 259. — Diligere Deum super omnia justum et rationale est, *ibid.*, 191, 267. — Deus solus et sine fine amandus, *ibid.*, 224. — Qui amat Deum plusquam seipsum, jam incipit tenere quod in regno eorum perfecte vult habere, *ibid.*, 549. — Si vis esse rex in celo, ama Deum et homines propter ipsum, *ibid.*, 511. — Perdit quod vivit qui Deum non diligit, *ibid.*, 228. — Qui Deum amat sit ipse Deus, *ibid.*, 201. — Amanti premium debetur, non amato, *ibid.*, 418. — Amor Dei vita cordis, Rupertus, CLXXVII, 563. — Amandus Deus sine modo, S. Bernardus, CLXXXII, 58. — Cum Deus amat, nihil aliud vult quam amari, *ibid.*, 401. — Supra Deum nihil amandum, *ibid.*, 258. — Prohibemur plus sapere quam oportet, sed amare etiam plus quam possumus præcipimur, *ibid.*, 596. — Amare Deum edere est, *ibid.*, 954. — Amanti nihil difficile, *ibid.*, 1050. — Amor est oculus; amare videre est, *ibid.*, 396. — Non potest amor esse et dulcis non esse, *ibid.*, 104. — Amor seipso satiari non potest, et tamen nisi seipso pasci non potest, *ibid.*, 58. — Deus amor est, quem qui amat amorem amat, *ibid.*, 594. — Amare amorem circum facit, ut nullus sit finis amoris, *ibid.* — Amoris irritamentum Christus, *ibid.*, 66. — Amor verus premium non requirit, sed meretur, *id.*, CLXXXIII, 591. — Amanti Deum omnia cum Deo communia, *ibid.*, 1427. — Amor Dei et sæculi, duo pedes, V. Gerhohus, CXIII, 511. — Amor ubi est, ibi oculus, Richardus a S. Victore, CCXVI, 10. — Amoris vis ratione non compositur, nulla impossibilitate frenatur, *ibid.*, 1196. — Amoris visitatio delectat, molestat vicissitudo, *ibid.*, 1196. — Amor est porta mortis vel vite; bonus vel malus est: malus cupiditas, bonus charitas vocatur, Adamus Scotus, CXCIII, 459. — Amor et timor duæ alæ ad æterna querenda, V. Guibertus, CLVI, 45.

AMARITUDO. — In amaritudinem Deus mutatur nostre vitæ, qui natura sua dulcis est benignus est, S. Hieronymus, XXVI, 30. — Amarecit sibi qui Deus sapit, S.

Gregorius M., LXXVI, 1360. — Amaritudo cordis virtutes exercet, non evērit, S. Bernardus, CLXXXII, 150; Richardus a S. Victore, CXCVI, 460. — Amaritudines miscet Deus delectationibus etiam innocentibus, ut amorem non habeamus nisi vitæ æternæ, S. Augustinus, XXIV, 458.

AMICITIA, AMICI. — Amicos diligere omnium est, inimicos autem solum Christianorum, Tertullianus, I, 698. — Amicitia vera non est, ubi fallax adulatio, S. Ambrosius, XVI, 140. Meliores amicitiae sunt in opum plerumque quam divitum, *ibid.*, 140. — Amicitia virtus est, non quæstus; vitæ adiumentum, *ibid.*, 159. Amicus quid est, nisi consors amoris, ita aut unum fieri velis ex duobus, *ibid.*, 140? — Alter ego, *ibid.*, 664. — Amicitia quæ desinere potest, nunquam vera fuit, S. Hieronymus, XXII, 15. — Vera est illa quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, sed Dei timor et Scripturarum studia conciliant, *ibid.*, 270. — Melius est inimicitias subire perpetuas, quam Dei offensam amicitias noxiis provocare, *ibid.*, 719. — Amici rari sunt et fideles, *ibid.*, 756. — Amicus diu queritur, vix invenitur, sed difficile servatur, *ibid.*, 15. — Amicitia similibus moribus constat, S. Augustinus, XXXIV, 245. — Amicitia vera ex charitate æternitatis et veritatis manat, *id.*, XXXIII, 667. — Non est vera amicitia, nisi Deus eam agglutinet inter ipsi hærentes charitate, *id.*, XXXII, 696. — Amicitia nunquam nisi in Christo fidelis est, *id.*, XXXVI, 553. Amicus nullus inter iniquos, *id.*, XXXV, 1177. — Amici non sunt qui in rebus tantum humanis consentiunt, *id.*, XXXIII, 1072. — Amicus non omnis qui parit, nec omnis qui verberat inimicus, *ibid.*, 325. — Amici mors amara, amarior mutatio, *id.*, XXXVIII, 653. — Amicitia vera æterna est, nec desinere potest, *id.*, XXXVII, 853, 857, 859, 1010. Illic inchoatur, in celo perficitur, *ibid.*, 841. — Amicitie nomen falso assumunt, inter quos est convenientia vitiorum, *ibid.*, 833, 836. — Amicus quasi animi custos, S. Gregorius M., LXXVI, 1562. — Amicus Dei est, qui alios facere amicos ejus satagit, *id.*, LXXIX, 226. — Amici in prosperitate multi, in adversitate pauci, B. Alcuinus, C, 224. — Amicitia vera non est, nisi firmum habeat in Deo fundamentum, S. Bernardus, CLXXXII, 402. — Amicitiam faciunt mutua conscientia et eadem voluntas, *ibid.*, 278. — Amicitia vera habet nonnunquam objectionem, adulationem nunquam, *id.*, CLXXXIII, 242. — Amicitia spiritualis semper et ubique sibi constans est, *ibid.*, 66. — Amore indignus qui amico servit contra Deum, *ibid.*, 263. — Amicus, alter ego, *ibid.*, 59. — Amicos pascit gratia Deus, reficit charissimos, Richardus a S. Victore, CXCVI, 500. — Amicitiam divitias et honores ne præponas, Petrus Cantor, CCV, 62. — Amicorum rixæ amoris redintegratio sunt, Alanus de Insulis, CCX, 422. — Amicitia quæ ex toto solvitur, nunquam vera fuit, *ibid.*, 428.

ANIMA, ANIMUS. — Anima est totum quod sumus, Tertullianus, II, 775. — Anima obumbrari potest, extingui non potest, *ibid.*, 720. — Animi omne bonum aut nascitur, aut eruditur; ut cogitur, *ibid.*, 980. — Quidam homo quam anima ejus, S. Ambrosius, XVI, 923. — Animam ex aulom de paradiso invenit Christus, recurso anfractu erroris, foveavit ad paradisum, *ibid.*, 1069. Ubi anima mundavit cor, Verbum reperit, Deum vidit, *ibid.*, 236. — Fides, gratia, misericordia, animæ redemptio, *ibid.*, 770. — In animam tuam totus ingrediaris, atque intra ipsam te colligas, et in ea habites, apud eam commoreris, in ipsa tibi sit omnis conversatio, ut sis non in carne sed in spiritu, *ibid.*, 917. — Perturbatio animæ tollit constantiam, destitutio prodit ignaviam, accusat pigritiam, *ibid.*, 61. — Anima credentis est verum Christi templum, S. Hieronymus, XXII, 524. — Quid pulchrius anima quam Dei filia nuncupatur, et nullos extrinsecus querit ornatus, *ibid.*, 285? — Dominus magis querit animas credentium quam opes, *ibid.*, 433. — Quomodo corpus dicitur sanum, si nullo languore vexetur, ita anima, absque vitio, si nulla perturbatione quatitur, *ibid.*, 794. — Quocumque se converterit anima, in terrenis rebus amaritudinem invenit; unde dulcescat non habet, nisi se levet ad Deum, S. Augustinus, XXXV, 1083, 1086. — Anima sicut se illuminare de se non potest, ita se satiare de se nequit, *id.*, XXXII, 855. — Anima obligata amore terreno, quasi viscum habet in pennis, volare non potest, *id.*, XXXV, 1618. — Animus diligendo corpus fit infirmus, *id.*, XXXIV, 27. — Cujus animus non moritur huic sæculo, is non resurgit ad vitam, sed ad supplicium, *ibid.*, 25. — Animi pabulum veritas, *id.*, XXXVIII, 62. — Animæ nullum bonum sufficit præter summum, *id.*, XXXVII, 982. — Nihil eam implet, nisi Deus, *ibid.*, 837. — Animæ Christi non amantis magna miseria, *ibid.*, 953. — Anima læet in corpore ut in lecto doloris, S. Petrus Chrysol.,

LII, 14. — Non est ab excelsis cæli demergenda in sepulcrum auri, *ibid.*, 22. — Anima tanto fit purgator, quanto substantia carnis infestior, S. Leo M., LIV, 514. — Anima fidelis timore corrigitur, correctione lætatur, S. Maximus Taurin., LIV, 29. — Animus amore Dei læquet, quando ejus dilectioni nihil præponit, Cassiodorus, LXX, 509. — Possumus corpore curvari, non animo, *ibid.*, 129. — Civitas Dei anima pia, *ibid.*, 354. — Anima sine Deo semper captiva, *ibid.*, 390. — Anima vita corporis, anima vita Deus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 153. — Anima eo pretiosior Deo, quo sibi fit despector, *ibid.*, 583. — Anima exultat, cum, contemptis omnibus, solum Deum amat, *id.*, LXXIX, 53. — Anima a Deo divisa, Deum sentire non valet, *ibid.*, 471. — Animam ita molli necat, sicut carnem dura vulnerat, *ibid.*, 490. — Animarum regimen majus est quam imperiale, S. Agostinus, CIV, 299. — Anima in vitiis desertum dicitur, S. Bruno Heribol., CXLII, Psalm. xxviii. — Anima sancta deliciarum hortus, S. Petrus Damian., CXLIV, 66. — Anima sic facta est, ut semper vivat, si semper velit facere ad quod facta est, S. Anselmus, CLVIII, 25. — Animæ otium contra Dei ordinem est, S. Bruno Astensis, CLXIV, 9. — Mens seu cogitatio caput est animæ, *ibid.*, 176. — Anima immortalis est, quæ dum peccat moritur, et a vera vita, quæ Christus est, separatur, *id.*, CLXV, 55. — Animus bonus, hortus voluptatis, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 506. — Animabus, non corporibus tempus præsens assignatur, S. Bernardus, CLXIII, 299. — Pro animarum salute otia dulcia seponenda sunt, *ibid.*, 145. — Anima Deo propinquior fit virtute, *ibid.*, 361. — Verus animæ amor est quæ veritas amatur, *ibid.*, 401. — Anima, etsi corrupta, magnæ gratiæ et felicitatis capax, *ibid.*, 155. — Animæ rationalis duo loca; inferior quem regit caro; superior quem requiescit, Deus, *ibid.*, 552. — Anima vera vita Deus, *ibid.*. — Anima seipsum ad semetipsum colligere quam sit difficile, Richardus a S. Victore, CXCVI, 152. — Anima quæ hic vivens dei similitudinem in se foveavit, quantæ confusione pie ad Deum redibit, *ibid.*, 211. — Anima quæ durus laborabit tentatione, plenius remunerabitur perfectione, *ibid.*, 494. — Anima Deum amans, amore non sistat, *ibid.*, 1200. — Anima in hac vita continua eget emendatione, Adamus Scotus, CXCVIII, 91. — Anima justi domus sapientiæ, Alanus de Insulis, CCX, 166.

ANNI. — Anni æterni, sunt sine annis, unus dies, S. Augustinus, XXXV, 976.

APOSTOLI. — Apostoli salis instar, eternitatis analatores, S. Hilarius Pictav., IX, 682. — Apostoli adhuc ingemiscunt, quia multorum est labor qui adhuc fluctuat, S. Ambrosius, XVI, 927. — Virtutes apostolorum præsinitandæ quam simplicitas verborum, S. Hieronymus, XXII, 518.

ARBOR. — Arborem robustam procella non subvertit, S. Cyprianus, IV, 197. — Arbor non dat fructum, quæ vernali tempore, tota exardescit in flore, S. Petrus Chrysologus, LII, 162. — Arborum ramos nobis incidimus imitando melliorum exempla, S. Gregorius M., LXXIII, 286.

ARROGANTIA. — Arrogantia plusquam ignorantia cavenda, S. Bernardus, CLXXXIII, 585.

ARS. — Ars nulla absque magistro discitur, S. Hieronymus, XXI, 942. — Ars æxeni strepens amatores habet, ars divini temporis languidos, S. Isidorus Hispal., LXXIV, 204.

ASCENSUS. — Ascensus non est facilis ad magnæ, S. Cyprianus, IV, 180. — Ascensus in labore est, descensus in voluptate, S. Gregorius M., LXXVI, 224.

ASPECTUS. — Aspectus fumo obscuratur; aspectus arboris maculavit oculos mulieris; aspectus sepulchri Christi mundat, S. Petrus Chrysol., LII, 77.

ASPIRATIO. — Aspiratio Dei pro æterna felicitate, et inclinatio umbrarum pro indeficiente nocte hujus mortalitatis accipitur, Wolbero, CXCIV, 59.

AURES. — Aurum aperit tribulatio, S. Gregorius M., LXXVI, 843. — Aures diligenter sepiendum sunt, Rabanus Maurus, CLX, 972.

AURUM. — Aurum fecit Deus, et te super aurum, et illius sis dominus, non servus, S. Augustinus, LXXV, 1616. — Aurum multi ut acquirant fidem perierunt, *ibid.*, 1645. — Aurum post te debet ire, non tu post aurum, *id.*, XXXVI, 1417. — Debet duci non ducere, possideri, non possidere, *ibid.*. Aurum ejus proprie est qui bene illi utitur, adeoque veritas Dei est, *ibid.*, 327. Aurum et argentum bonum est, non quod te faciat bonum, sed unde faciat bonum, *ibid.*, 410. — Aurum malis dominum proditor servus, *ibid.*, 1953. — Magis prodest cum temuitur, *ibid.*. — Aurum prodest danti, non possidenti, B. Alcuinus, C, 127. — Aurum sapientiæ associatur et partitione novæ vitæ, Adamus Scotus, CXCVIII, 533.

la auro et argenteo beatam vitam reponere turpissimum. Petrus Cantor, CCV, 45. — Aurum non omne est quod splendat Alanus de Insulis, CCX, 426.

AUXILIUM. — Auxilio Domini suffultus non cadet, Rabanus Maurus, CIX, 1151, 1152. — Auxilium Dei duplex, correctio et consolatio, S. Bernardus, CLXXXIII, 585.

AVARUS. — Avari omnes intus sunt leprosi, S. Augustinus, XXXVI, 1852. — Avarus infirmo est similis, id. XXXVII, 1058. — Avarus compulsi perdidisse quod alter habet, Petrus Chrysol., LII, 7. — In ipsum sacculum se redigit avarus, *ibid.*, 51. — Avarus decipit, cum beneficia prestare dicit, S. Leo Magnus, LIV, 53. — Avarus, ariam more, extra rerum terrenarum devorata, peccati laqueo strangulatur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 65. — Avaro et livido perniciosus sunt divitias, Rabanus Maurus, CIX, 856. — Avarus parce vivendo, opes altiori devorandas congerit, *ibid.*, 843. — Avarus quo magis pecunias augeat, eo magis pecunias stili ardet, S. Anselmus, CLVIII, 188.

AVERSIO. — Aversione a Deo homo tenebatur; conversione ad Deum illuminatur, S. Augustinus, XXXV, 195.

B

BACULUS. — Baculus pastoris boni B. Virgo Maria, Adamus Perseus, CCXI, 25. — Baculus sustentationis, *ibid.*, 175.

BAJULUS. — Bajulus noster Christus est, S. Petrus Chrysol., LII, 15.

BAPTISMUS. — Baptismum qui recipiunt, et saeculo verbis et non factis renuntiant, verum habent baptismum, sed non vivificant, S. Augustinus, XI, 189. — Baptismus tanquam character infusus ornat militem, convincit desertorem, id., XXXV, 455. — Quia in baptismo commortuus Christo sum, accepi lumen vitae a Christo, S. Ambrosius, XVI, 1098. — Qui baptizatus est non sit piger, sed per viam mandatorum Dei tendat ad coelestem patriam, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 176.

BEATI, BEATITUDO. — Beatitudinis spes omnium est gentium, S. Hilarius Pictav., IX, 187. — Beati faciunt innocentia et scientia, S. Ambrosius, XVI, 72. — Vita beata fructus praesentium, vita autem aeterna spes futurorum est, *ibid.*, 74. — Beatitudinis finis cognoscere Deum, S. Hieronymus XXVI, 480. — Beati qui vocantur non propter virtutem, sed propter munera, praecipitabantur in mortem, id., XXII, 141. — Beatitudo est adipisci summum bonum, et non vivere, ut quisque vult, S. Augustinus, XXXII, 1254. — Beata vita non est, nisi aeterna sit, id., XXXVI, 1405. — Beatitudo fallax et falsa, in qua miseria futura aut ignoratur aut timetur, id., XXXVIII, 571. — Beatitudo non est hic quaerenda, *ibid.*, 106. — Beata vita si non amatur, non habetur, *ibid.*, 435. — Beatus nullus nisi justus, *ibid.* — Beatum faciunt duae res, bene velle, et posse quod velis, id., XXXIX, 1020. — Beatus est qui vivit et Deus vult, id., XXXVI, 2159; XXXVII, 735. — Beatitudo iusti a timore incipit, et proficit in desiderium mandatorum Dei, S. Prosper, LI, 461. — Beatus qui vigilat et anteipat dolos hostium, S. Petrus Chrysol., LII, 27. — Beatitudo non otiosis sed laborantibus promissa, S. Leo Magnus, LIV, 150. — Beatitudinem qui hic quaerit, surgit ante lucem, Cassiodorus, LXX, 442. — Beatum facit vita recta cum fide, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 191. — Beatitudinis dilatio fidelibus est causa gemendi, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 218. — In beatitudine tanto major erit requies, quanto hic amore Creatoris nulla requies fuerit, id., LXXVII, 712. — Non potest perfectus et laudabiliter esse beatus qui vult quod nec potest nec debet esse, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 68. — Beatitudo est sufficientia in qua nulla est indigentia, id., CLVIII, 85. — Homini non sufficit nisi Deus, qui est ipse vita beata, *ibid.*, 205, 228. — Beatitudo non est, si non est iustitia, *ibid.*, 69. — Beatitudo est videre Dei claritatem, S. Rupertus, CLXIX, 522. — Beatus hic et in caelo, qui Deo et hominibus dilectus, S. Bernardus, CLXXXII, 974. — Beati vere et perfecte beati, qui vere et perfecte Deum amant, *ibid.*, 210. — Beatus qui angitur ne obruat tam beneficiis quam peccatis, id., CLXXXIII, 870. — Beatitudinem qui amat, omnia terrena parvipendit, V. Gubertus, CLVI, 1151. — Beatitudinis summa est Deum videre, B. Alcinus, C, 158.

BELLUM. — Bellum nunc lum gravior et amarum quam voluntas et passiones, sine ullius victoria, S. Augustinus, XXXVIII, 658. — Bellum magnum nobis est, hostes non videre et vincere, id., XXXV, 1854. — Melius est bellum cum spe aeternae pacis, quam sine ulla liberationis cogitatione captivitas, id., XXXVIII, 729. — Ad bel-

lum sub Christo duce procedentes, hoc opere ostendant quod ore anuntiant, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 991.

BENEDICTIO. — Benedictio Dei vita aeterna est, S. Augustinus, XXV, 1442. — Deus, cum benedicit, facit quod dicit, *ibid.*, 1444. — Benedicunt mali in prosperis, boni etiam in adversis, Cassiodorus, LXX, 163.

BENEVOLENTIA. — Nullus cibis est benevolentia et pietate dulcior, S. Ambrosius, XVI, 412. — Nulla est benevolentia, ubi nulla benevolentia, *ibid.*, 58. — Unusquisque benevolentis se magis quam sapientis credit consilio, *ibid.*, 167. — Tolle ex usu hominum benevolentiam, tanquam solem e mundo tuleris, *ibid.*

BONA, BONI, BONITAS. — Bonitas, nisi iustitia regatur, ut iusta sit, non erit bonitas, si injustitia sit, Tertullianus, II, 298. — Bonum omne quod iustum est, *ibid.* — Nihil bonum quam noitia et fructu Dei, *ibid.* — Boni plus laborant, eos imitare, S. Cyprianus, IV, 261, 305. — Bona nostra egentibus impetientes digni erimus eorum quibus a Deo indigemus, S. Hilarius Pictav., IX, 688. — Bona multa non jucunda, et jucunda non bona, *ibid.*, 517. — Bonum non tam cogitandum quam exsequendum, *ibid.*, 72. — Pulchrius est bonum quod non ex necessitate sit, sed ex voluntate, S. Ambrosius, XVI, 952. — Quod bonum est non vitandum, quod est melius eligendum, *ibid.*, 308. — Boni consuetudo usum pravitatis veteris amisit, *ibid.*, 227. — Vita fons est summum bonum ex quo vivendi substantia ministratur omnibus, *ibid.*, 908. — Bonum omne quod habemus, donum est Domini, S. Hieronymus, XXII, 1034. — Scire bonum iudicii est; facere laboris, *ibid.*, 106. — Vix laborantes et sudantes mala bonis possumus immutare, *ibid.*, 615. — Nisi oderimus malum, bonum amare non possumus, *ibid.*, 941. — Bonum omne aut Deus aut ex Deo est, S. Augustinus, XXXII, 1268. — Bonum summum Deus, bonum magnum anima, parvum bonum corpus, id., XXXVI, 835. — Bona interiora sola diligenda sunt, ceteris autem ad necessitatem utendum, non ad gaudium perfruendum, id., XXIV, 81. — Quando delectat bonum, magnum Dei donum, *ibid.*, 1347. — Nemo habet aliquid boni, nisi ab illo acceperit qui solus bonus est, *ibid.*, 1670. — Bona spiritualia non auferet Deus nisi tu dimiseris: carnalia vero et temporalia ipse auferit, *ibid.*, 201. — Bona habere vis et bonus esse non vis? contraria est vita tua vultis tuis, id., XXXVI, 521. — Bona temporalia concupita inardescunt, adepta vilescent, amissa vaneunt, *ibid.*, 861. — Non cessant inflammare ventura, corrumpere venientia, torquere transeuntia, *ibid.* — Bonus est qui, quando potest mala facere, non facit, id., XXXV, 1190. — Non te laudes et quando bonus es, nam laudando te bonum sis malus: bonum enim te fecerat humilitas, malum te facit superbia, *ibid.*, 1193. — Bonus ad tempus laborat, et malus ad tempus solet, *ibid.*, 1191. — Bonum non facit terrena felicitas, XXXVI, 155. — Bona alia sunt quae faciunt bonum, alia unde fiat bene, id., XXXVII, 2153. — Bona aeterna ardentius diliguntur adepta quam desiderata, secus temporalia, id., XLV, 1876. — Bonos Deus erudit per malos, S. Prosper, LI, 577. — Bonum omne a Deo, *ibid.*, 876, 879. — Bonum cum gaudio faciendum, *ibid.*, *ibid.*, 559. — Bona futura, non praesentia quaerens, non turbatur de malorum felicitate, *ibid.*, 422. — Bona quolibet sine charitate possunt perire, non possunt sine charitate procedere, *ibid.*, 951. — Bona temporalia sunt vaticum iuneris, non illecebrae missionis, S. Leo Magnus, LIV, 552. — Bonus non est qui bonus sit sibi soli, S. Maximus Taurin., LVII, 587. — Sub boni specie nonnunquam latet malum, S. Benedictus, LXVI, 207. — Bonarum rerum nulla satellites, Cassiodorus, LXX, 408. — Bonis fluxus innotuit pravi, cum quibus pereant, despectis veris bonis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 662. — Bona opera ex mundo corde procedere debent, *ibid.*, 112. — Veri boni sunt qui inter malos boni sunt, *ibid.*, 17, 875. — Boni soli nequam sunt, nisi in caelo, *ibid.*, 1637. — Bona nostra Dei sunt opera, *ibid.* — Bonum quod placet non imitari, culpa est, LXXVII, 797. — Bona vana despicies, a veris malis eruitur, *ibid.*, 276. — Bona temporalia mala nostra sunt, S. Valerianus, LII, 5. — Bonum proprie nihil est, nisi quod aeternum est, S. Bruno Herbipol., CXLI, 91. — Non appellimus nisi ea quae bona putamus, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 4. — Nullatenus est bonum, per quod mutatur vel corrumpitur summum bonum, *ibid.*, 10. — Quod est summum bonum est summum magnum, id., CLVIII, 25. — Bona huius saeculi et mala, nec vere bona, nec vere mala sunt, S. Bernardus, CLXXXII, 256. — Deus solus seipso melior esse non vult quia non potest, id., CLXXXIII, 96. — Bonum nosse et velle, perfecta religio et religiosa perfectio, *ibid.*, 915. — Bona temporalia si amantur, illicita, si non amantur licita, sed quovis modo pericu-

loca, *ibid.*, 570. — Bono alieno plus aliquando gaudendum quam suo, *ibid.*, 1457. — Bona opera sine fide, spe et charitate esse non possunt, Wolbero, CXCIV, 157. — Bonum quod ducit ad summum bonum a paucis apprehenditur, *ibid.*, 116. — Bonos quantum quis diligit, tantum bonus efficitur, Richardus a S. Victore, CXCVI, 429. — Bona malis admista Deo non placent, *ibid.*, 416. — Bona prius amittuntur, deinde committuntur mala, *ibid.*, 1537. — Bona temporalia cum labore acquiruntur, cum amore possidentur, cum dolore amittuntur, Adamus Scotus, CXCVIII, 406. — Bona terrena vera bona non sunt, Alanus de Insulis, CCX, 156. — Bonum esse inter malos, maxima corona, Joannes Rothomag., CXLVII, 471. — Bonum nullum ubi Deus abest, V. Guibertus, CLVI, 1151. — BREVITAS. — Brevitas vitæ præsentis in memoria nostra semper debet versari, Petrus Cantor., CCV, 52.

C

CADAVER. — Cadaver sepultum in limo, nescit verum morsus, S. Petrus Chrysost., LII, 121.

CÆCITAS. — Cæcitas interiorum oculorum, est non intelligere. S. Augustinus, XXXV, 1552. — Cæcitas cordis gravis poena simul et peccatum, *id.*, XLI, 238.

CALOR. — Calor terreni amoris cedit, ubi Christiani æternam flammam divinæ voluntatis accenderit, S. Maximus Taurin., LVII, 628.

CALUMNIA. — Qui calumnias nodosas facere quærunt, prius implicantur quam quos implicare contendunt, S. Augustinus, XXXV, 634.

CANITIES. — Canities est reverenda, quæ est canities animæ, in canis cogitationibus et operibus effulgens, S. Ambrosius, XVI, 825. — Non annorum canities laudatur, sed morum, *ibid.*, 7.

CANTUS. — Cantat nemo digna Deo, nisi ab illo acceperit quod cantare possit, S. Augustinus, XXXV, 525. — Qui desiderat, etsi lingua taceat, cantat corde, *ibid.*, 1101. — Cantandum corde, non carne, *ibid.*, 774. — Cantemus voce ut nos exultemus; corde cantemus ut Deo placeamus, *ibid.*, 1917. — Cantat Deo qui vivit Deo, *ibid.*, 814.

CAPTIVITAS. — Captivitas corporis gravis, longe gravior captivitas animæ, S. Hilarius Pictav., IX, 458. — Captivitas vera hæc est, ubi animæ a peccato captivæ ducuntur ad mortem, S. Ambrosius, XVI, 306. — Captivitas populi propter verbum Dei, gloriosior est quam libertas gentium, S. Rupertus, CLXIX, 597.

CAPUT. — Sanctiorum caput Christus, iniquorum diabolus, S. Hilarius Pictav., IX, 590. — Caput languidum doctor agens peccatum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 526.

CARO, CARNALIS, CARNALIA. — Carnis afflictio, hostia Domino placatoria, per humiliationis sacrificium, Tertullianus, I, 1269. — Carnis cruciatus sagittæ Domini sunt, S. Hilarius Pictav., IX, 420. — Si carnis curam geris, anima pecunia est, S. Zeno, XI, 103. — Caro nostra perpetua esse non potest ac diuturna; necesse est ut occidat, ut resurgat, ut resolvatur, ut quiescat, S. Ambrosius, XVI, 3. — Qui carnis voluptate nulla retinetur, non metuit arma, non barbaros, qui etiam mortem non timet, *ibid.*, 865. — Dormiat caro, vigilet fides; dormiant illeceberræ corporis, vigilet cordis prudentia; membra tua redoleant crucem Christi et sepulchræ odorem, *ibid.*, 293. — Quod carnale, servile est, *ibid.*, 1163. — Carnalis non est in Christo, sed si quis in Christo est, nova creatura est, *ibid.*, 945. — Dum peccat, caro dicitur, sicut corpus recte gubernatum spirituale appellatur, *id.*, XVII, 127. — Nisi carnis concupiscentias quis sepelierit, ad æternam beatitudinem pervenire non poterit, *ibid.*, 11. — Carnaliter non vivere in carne, grandis virtutis est, S. Hieronymus, XXII, 287. — Caro fragilis et cinis futura, pugnat sola cum pleribus, *id.*, XXIV, 89. — Carnis amor spiritus amore superatur, *ibid.*, 100. — Animæ vigor sit fortior infirmitate carnis, *ibid.*, 298. — Quod sustinere non potest carnis fragilitas, vincit animus fide colloquens Deo, *ibid.*, 260. — Aliud est in carne esse, et de carne vivere, *ibid.*, 415. — Quæ variati martyria, exilia, et inopiam sustinere, et nihilominus carnis passione superantur, *ibid.*, 684. — Carni deditus homo, gloriæ est immemor, S. Petrus Chrysost., LII, 114. — Carnis desideria qui vincit, facillime vincat tormenta carnis, S. Valerianus, *ibid.*, 25. — Caro unde reficitur, inde deficit spiritus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 358. — In carne non esse, est carnalia non amare, *ibid.*, 485. — Caro mergit quos superba scientia sublevat, *ibid.*, 824. — Carnis desideria, non caro occidenda, *ibid.*, 984. — Hostem nutrit, qui carni plus æquo tribuit, *ibid.*, 1388. — Carnalium gravis labor,

spiritualium nullus, *ibid.*, 188. — Carnalem hominem spiritus insiliens, mutat in virum alterum, *id.*, LXXIX, 245. — Carnales dum celestia loquuntur, velut agri rebus utantur quas sentire prohibentur, *ibid.*, 206. — Carnis suæ rex, spe immortalitatis ornatur, *ibid.*, 809. — Carnali amoris spiritualis amor præferri debet, S. Bruno Astensis, CXLIV, 68. — Caro florida cito deflorescit et putrescit, S. Bernardus, CLXXXII, 106. — Plus est odiosum carnem quam mandum, *ibid.*, 501. — Carnis mortificatio, nota militis Christi, *ibid.*, 991. — Caro nullus vicinior hostis, *id.*, CLXXXIII, 738. — Carnis mortificatio non minus proficit ipsi carni quam spiritui, *ibid.*, 945. — Carnis voluptas malum est, bonum vero afflictio, *ibid.*, 782. — Carnaliter viventes mortui sunt, *ibid.*, 899. — Carnalis vitæ initium suave, ut vinum bonum; finis miser, ut vinum deterius, Adamus Scotus, CXCVIII, 217. — Caro nostra sic dormiat, ut mens in Christo vigilet, Petrus Cantor., CCV, 219. — Caro nostra paries est impediens visionem Dei, Alanus de Insulis, CCX, 15. — Caro ex se sibi parit ruinam, V. Guibertus, CLVI, 511.

CASTIGATIO. — Castigatio religiosa, dulcior est quam blanda remissio, S. Ambrosius, XVII, 419.

CASTITAS. — Castitatem non poena cohibet, sed religio anget, fidesque conservat, S. Ambrosius, XVI, 221. — Castitas solitudinem quærit, prima ejus victoriæ est facultas cupiditates vincere, *ibid.*, 856. — Castitatis virginitalis patria in celo est, *ibid.*, 151. — Castitas supra laborem est præmium, supra usum gratia, supra opus merces, *ibid.*, 208. — Castitas truncat libidinem, et femina vincit viros, S. Hieronymus, XXII, 293. — Castitas præ omnibus diligenda, S. Maximus Taurin., LVII, 58. — Animæ nostræ ornamentum, *ibid.*, 679. — Castitas sine proximi amore vana, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 205. — Nulla est castitas carnis quam non commendat suavitas mentis, *ibid.*. — Castitas superba nihil prodest, *ibid.*, 690, 697. — Castitate homo angelis æquatur, S. Bernardus, CLXXXII, 846. — Cordis paritate magis quam carnis continentia æstimanda est castitas, *ibid.*, 55. — Castitas superba non castitas est, sed ornamentum diaboli prostibulum, *ibid.*, 279. — Castitas sine charitate, lampas sine oleo, *id.*, CLXXXIII, 465. — Castitatem qui colit, Deum imitatur, V. Guibertus, CLVI, 511.

CASUS. — Cadis amando ærculum, ascendis amando Deum, S. Augustinus, XXXV, 546. — Ut non caderet, non audivit sanus medici præceptum, audiat vel ægrotus ut surgat, *ibid.*, 458, 931.

CHARITAS. — Charitatem dominus exigit, servus timorem, S. Ambrosius, XVI, 93. — Libertas liberum facit hominibus, charitas amicum Deo, *ibid.*, 956. — Charitas caput religionis et fundamentum, *id.*, XVII, 153. — Charitas si defuerit, quælibet bona videamur habere, mortui sumus, *ibid.*, 509. — Quos charitas jungit, terrarum longitudo non separat, S. Hieronymus, XXII, 453. — Charitas absentes facit esse præsentem, *ibid.*, 347. — Sola sine labore est, *ibid.*, 498. — Vera charitas et nullo violata, quanto augeatur numero, tanto crescit et robore, *ibid.*, 422. — Charitas vita cordis, S. Augustinus, XXXIII, 564. — Si per charitatem nobiscum Christus est in terra, per eam in celo cum eo sumus, *id.*, XXV, 1630. — Charitas cum impenditur, non deficit, *id.*, XXXIX, 272. — Charitatem tolle, non est quod te moveat ad bonum opus, aut si moves, ut servus moves, *id.*, XXXVI, 369. — Charitate amas quicquid bene amas, *ibid.*. — Charitatem adde, prosunt omnia; detrahe charitatem, nihil prosunt cætera, *ibid.*, 44, 562. — Charitas amat, nec lamen sentitur, *ibid.*, 166. — Charitatem qui habet, conscientiam suam attendat, et ibi videt Deum, *id.*, XXXV, 1961. — Regnat carnalis cup ditas, ubi non regnat Dei charitas, *id.*, XXXVII, 267. — Charitas quanto major est tanto melior in quo est, *ibid.*, 286. — Charitate portamur, S. Petrus Chrysost., LII, 81. — Sine Deo est qui charitatem non habet, *ibid.*, 53. — Charitas nullum habet terminum; charitate homo discernitur a bestia, S. Leo Magnus, LIV, 62, 63. — In dilectione Dei nulla nimis, in dilectione mundi, cuncta sunt noxia, *ibid.*, 352. — Nihil aliud est diligendum quam diligere justitiam, *ibid.*, 570. — Charitas Christi mundo est præferenda, S. Maximus Taurin., LVII, 628. — Charitatis pedibus ad Deum curritur, S. Benedictus, LXVI, 14. — Charitatis igne beata conscientia examinatur, Cassiodorus, LXX, 216. — Qui Deum supra cuncta diligit, ei cum lætitia serviunt, *ibid.*, 551. — Implere debemus facere omne quod potest alteri subvenire, *ibid.*, 585. — Charitas non est vera si minus duobus cibus habet, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1340. — Charitas diversas mentes conflatur in unam, *ibid.*, 1345. — Inter fidem et spem ponendum ad charitatem, *ibid.*, 1421. — Pro charitate

concta despicendi sunt, *id.*, LXXIX, 457. — Cum charitas in corde fervet, clamorem emittit, *ibid.*, 486. — Caritas est unitas animorum, B. Alcuinus, C, 191. — Caritas pedem movet ad perficiendum, superbia ad cadendum, *ibid.*, 577. — Charitatem prestat non habere quam fingere, S. Petrus Damian., LXLIV, 191. — Charitate qui flagrat, non necesse est ut ei præcipiatur, S. Anselmus, CLVIII, 180. — Caritas omnes virtutes alit, promoveat et exornat, S. Bruno Astens., CLIV, 81. — Qui charitatem habent et spem non in incerto divitiarum, sed in Deo ponunt et virtuti operam dant, quamvis in hoc mundo divites sint, mundi tamen amatores non sunt, *id.*, CLXV, 273. — Caritas est vera scientia, S. Rupertus, CLXIX, 308; perfecta et vera gratiarum actio, *ibid.*, 760. — Caritas non tam virtus quam virtutum potentia, S. Bernardus, CLXXXII, 392. — Caritas virtutum via et vita, *ibid.*, 403. — Caritas ubiqueque est, operibus se ostendit, *ibid.*, 475. — Charitate sola Deus tenetur, *ibid.*, 592. — Sine charitate cætera virtutes inanes et insuaves, *ibid.*, 107, 108. — Caritas mortis fortior, *ibid.*, 591. — Gloria charitatis est humiliare se pro amicis, *ibid.*, 1006. — Caritas neminem spoliis omnia rapit, *ibid.*, 391. — Imperfecta est quæ timoris indiget stimulo, *ibid.*, 60, 61. — Caritas offertur omni, suscipitur nulli nisi volenti, *ibid.*, 392. — Caritas est vita fidelis, *id.*, CLXXXIII, 899. — Non est quo se immisceat vanitas, ubi totum occupat charitas, *ibid.*, 1322. — Caritas a seipso incipit, *ibid.*, 411. — Caritas fons est in quo alienus non communicat, Robert. Pull., CLXXXVI, 168, 335. — Caritas virtutum virtus et centrum et plenitudo est, Wolbero, CXCIV, 171, 186. — Caritas ubi est ibi et plenitudo, Richardus a S. Victore, CXCVI, 730. — Charitate nihil melius et jucundius, *ibid.*, 917. — Caritas debet a teipso inchoari et in proximo perfici, Petrus Cantor, CCV, 248. — Charitatem lædit detractio acrius quam cætera vitia, *ibid.*, 33. — Charitatis filie sunt omnes virtutes, *ibid.*, 245. — Charitatis filia specialis est misericordia, *ibid.*, 247. — Caritas forma omnium virtutum, Alanus de Insulis, CCX, 89. — Caritas perfectorum est, salutem spiritalem proximi salutis proprii corporis præferre, Petrus Pictav., CCXI, 218.

CHRISTIANI. — Christiano nomine excluditur qui agit quod non faciunt Christiani, Tertullianus, I, 278. — Finit, non nascuntur Christiani, *ibid.* — Christianus cæli discipulus, vitæ negotiator, rerum edificator, erroris inimicus, veritatis integrator, expressor et custos, *ibid.*, 514. — Christiano carcer est mundus, *ibid.*, 632. — Christianis macies non displicet, nam non ad pondus Deus carnem tribuit, *id.*, II, 978. — Christiani non magna loquuntur sed vivunt, S. Cyprianus, IV, 526. — Christiani non nisi cum ad Deum venerint, Dei promissa capiunt, *ibid.*, 225. — Christianus peccans fit minister sæculi, operarius diaboli, S. Hilarius Pictav., X, 392. — Christiani sunt non nascuntur, S. Hieronymus, XXII, 678. — Esse Christianum grande est, non videri, *ibid.*, 325. — Christianus crimen habere non debet, S. Augustinus, XXXIV, 1697. — Christianus est, qui hic peregrinum se esse cognoscit, *id.*, XXXVI, 612. — Christiani boni tota vita sanctum desiderium est, *id.*, XXXIV, 2008. — Christiano amanti lex non est pondus, sed decus, non tormentum sed ornamentum, *id.*, XXXVI, 207. — Christianus certus de vita, regno, immortalitate, non sit anxius de vestitu, S. Petrus Chrysosol., LII, 163. — Christianus diabolum reuincit, et per alicuiam viam redeat ad cælum, *ibid.*, 159. — Christiani non sunt, nisi Christum imitentur, S. Leo Magnus, LIV, 87. — Vita Christiana, crux perpetua, *ibid.*, 175. — Christiani quanto promptiores ad Christi imitationem, tanto viciniore erunt ad gratiam, S. Maximus Taurin., LVII, 637. — Christianus qui non possidet mundum, hic totum possidet Christum, *ibid.*, 130. — Christiani videri multi appetunt, sed non esse, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 614. — Mali Christiani habent oculos apertos in fide et clausos in opere, *ibid.*, 801, 863. — Ficti Christiani hostes sunt Ecclesie graviores, *ibid.*, 1000. — Christiani omnes sunt unus Christus, S. Agobardus, CIV, 116. — Christiani hic sunt velut oves in deserto, S. Bruno Herbpol., CXLII, Psal. LXXVII. — Christiani veri regie sunt dignitatis; unde Christiano turpe est vivere sub servitute vitiorum, S. Petrus Damian., CXLV, 49. — Christiani qui bonis moribus replete fide Christianæ religioni non conformantur, animo a Christo discessisse videntur, S. Bruno Astens., CLXIV, 74. — Christianos oportet esse oculis pios, S. Rupertus, CLXIX, 350. — Christiani multi nomine, pauci re, S. Bernardus, CLXXXII, 942. — Inter omnia Christianorum certamina, nota duriora sunt prælia castitatis, ubi quotidiana pugna, rara victoria, *ibid.*, 545. — Falsorum Christianorum vita nox, *ibid.*, 583. — Tota Christiani vita crux est et mar-

tyrium, *ibid.*, 480. — Christianus a Christo separatus, fit monstrum, *id.*, CLXXXIII, 815. — Christiani vita debet esse crux et martyrium, Petrus Cantor, CCV, 72. — Christiani probe viventes sunt stellæ cæli, Guibertus, CLVI, 17.

CHRISTUS. — Christus unica spes totius orbis, Tertullianus, II, 760. — Remediator valetudinis, *ibid.*, 375. — Christus illuminator et salvator generis humani, S. Cyprianus, IV, 213, 258, 287. — Christum Deum ignorat, qui ignorat Deum natum, S. Hilarius Pictav., X, 581. — Christi resurrectio spem vincende mortis attulit, e hominem ad præmia immortalitatis admisit, S. Zeno, XI, 94. — Christus maledictus, quia nostra maledicta suscepit; flevit, ne tu, homo, diu feres; ille injurias passus est, ne tu injuriam tuam doleres, S. Ambrosius, XVI, 94. — Cum in via sum, Christi sum; cum pervenero Patri sum, sed ubique per Christum, et ubique cum Christo. Ibi præsidium nostræ salutis ubi Christus, *ibid.*, 169. — Omnia Christus est: si vulnus curare desideras, medicus est; si febribus astuas, fons est; si gravari iniquitate, justitia est; si auxilio indiges, virtus est; si mortem times, vita est; si cælum desideras, via est; si tenebras fugis, lux est; si cibum quæris, alimentum est, *ibid.*, 237. — Christus requies nostra et principium virtutis nostræ, *ibid.*, 979. — Christus pro parvis magnifica, pro terrenis celestia, pro temporibus perpetua præmia cum gloria pollicetur, *id.*, XVII, 74. — Christus una vox est totius mundi, S. Hieronymus, XXII, 354. — Perfectus servus Christi, nihil præter Christum habet, *ibid.*, 55. — Quisquis Christi est, plus noster est, *ibid.*, 782. — Solus Christus omnes languores sanat et infirmitates, *id.*, XXIV, 53. — Christus medicus noster et sanitas, S. Augustinus, XXXIV, 1597; XXXV, 491. — Christus et exemplum et adiutorium nostrum, *id.*, XXXVI, 608. — Christus sit hæres noster: non longe a nobis querendus, in pauperibus est, S. Valerianus, I, 10. — Christus omnibus notus et causa lætitiæ, S. Leo Magnus, LIV, 61. — Christus factus est caro nostra nascendo, nos corpus ipsius renascendo, *ibid.*, 77. — Christi vita, levivendi, *ibid.*, 156. — Christus venit ad nos, ut nos ad eum redeamus, Cassiodorus, LXX, 234. — Ille odit pacem qui non amat Christum, *ibid.*, 450. — Ut ad Christum perveniat, omnes homines pertranseundi, S. Gregor. Magn., LXXXI, 425, 467. — Christum scire, nisi ametur, inutile est, *ibid.*, 309. — Mori Christo quiescere est, *ibid.*, 436. — Christus bonis operibus hominum pascitur, S. Petrus Damian., CXLV, 250. — Christi vulnera sensuum nostrorum medicamenta, *ibid.*, 309. — In Christo crucifixo omnis gloria Christiani, S. Anselmus, CLVIII, 217. — Christus non inhabitat molliter viventibus et voluptatibus deditis, S. Bruno Astens., CLXIV, 269. — Christus solus idoneus fuit ad agendum pro nobis penitentiam, S. Rupertus, CLXIX, 107. — Christus se hominibus in humanitate exhibuit, quia in divinitate comprehendere non poterat, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 519. — Christi nomen lucet prædicatum, pascit recogitatum, unguit lavacrum, S. Bernardus, CLXXXII, 564. — Cum legis, erudieris de Christo, cum oras, familiare cum ipso seris colloquium, *ibid.*, 22. — Christus nobis, non sibi laboravit; Christus fide incipitur, predicatione nascitur, devotione nutritur, amore tenetur, *ibid.*, 312. — Christus instat panis bis cæci, navigantibus in sæculo necessarius, *ibid.*, 489. — Christus via in exemplo, veritas in promisso, vita in premio, *id.*, CLXXXIII, 914. — Christi mors a morte, vita ab errore, gratia a peccato nos liberavit, *ibid.*, 535. — Christus quanto pro nobis vilior, tanto sit nobis carior, *ibid.*, 796. — Christum gestare, non onerari sed honorari est, *ibid.*, 840. — Christum sequenti nihil timendum, *ibid.*, 110. — Christus liber hominum semper legendus, Petrus Lombardus, CXCII, 87. — Ad Christum ascenditur per tres gradus, servitutem, vilitatem et asperitatem, Alanus Scotus, CXCVIII, 387. — Christus, verus dies,

CIBUS. — Ciborum necessitas, calamitas est, et delictum vocatur, S. Augustinus, XXII, 797. — Cibum noster Deus; solus reficit nec deficit, *id.*, LXXV, 1742. — Cibum serpentis si esse non vis, noli esse terra, *ibid.*, 1586.

CIVITAS. — Civitatis supernæ rex veritas, lex charitas, modus eternitas, S. Augustinus, XXXIII, 533.

CLERICATUS, CLERICI. — Clericatus onus est, non honor, S. Hieronymus, XXII, 937. — Clerici per bona opera lucere debent, Joannes Rothomag., CXLVII, 485. — Clericorum vita informis nullum sanctorum habet magistrum, S. Bernardus, CLXXXII, 562. — Clericis indignum principum obsequiis inservire, *id.*, CLXXXIII, 445.

COELUM, COELESTIA. — Cælum non mirabilibus

est, stulti vero odiase, id., CXLV, 735. — Corrumpere seipsum nemo potest sine Deo, S. Anselmus, CLIX, 263. — Corruptus alios sit inculpabilis, S. Bernardus, CLXXXII, 76. — Corruptio certum est Dei amoris testimonium, id., CLXXXIII, 1100.

CREATOR, CREATURÆ. — Creatorum vilitas demonstratur, ut appareat sublimitas Dei, S. Hieronymus, XXII, 601. — Creatore neglecto, omnis creatura consurgit in peccatores, id., XXXVII, 944. — Salus creaturæ lucrum est Creatoris, *ibid.*, 947. — Creaturæ indigentiam explendæ non sufficit nisi Deus, S. August., XXXVIII, 349. — Rationalis creaturæ verus cibus Deus, id., XLI, 255. — Creatura est in continuo fluxu, solius est Creatoris stare, S. Gregorius Magn., LXXVI, 167. — In creatura non est veritas, S. Anselmus, CLVIII, 161. — Creatura rationalis ad vitandum malum facta est, *ibid.*, 65. — Creatura cum non vult quod debet, Deum inhonorat, id., CLIX, 80. — Creaturæ tanquam inferiores homine, sed eo contemnendæ, S. Bernardus, CLXXXII, 415. — Creati efficiuntur nostri, Dei per bonam voluntatem, diaboli per malam, sed utrobique nostri, id., CLXXXIII, 610. — Creaturis non inherendum, sed ex his ad Creatorem ascendendum, S. Prosper, LI, 554.

CREDERE. — Credenti totus mundus divitiarum est, S. Hieronymus, XXII, 281. — Credere non est turpe, in religione, antequam scire, S. Augustinus, XXXIX, 183. — Crede quod nondum vides, ne erubescas cum videris, id., XXXV, 1208. — Credere cito, est cito cadere, S. Petrus Chrysol., LII, 83. — In pace multi credunt in Christo, at in persecutione pauci martyres, *ibid.*, 52. — Credere velle quod est credendum, est recte velle, S. Anselmus, CLIX, 130. — Credere in summam essentiam, est credendo tendere in illam, *ibid.*, 27. — In illam credere, nisi tendat in illam, nulli predest, *ibid.*

CRIMINA. — Criminum amatores, virtutes accusant, S. Petrus Chrysol., LII, 32. — Aves criminum hasta crucis pellendæ, *ibid.*, 171.

CRUCIATUS. — Cruciatibus non delectatur Deus, sed iustitia nostra; nec queritur quid quisque patitur, sed quare, S. Augustinus, XXXVI, 1293. — Qui cruciatur, si nihil inde acquirit boni, dolet damnum salutis, id., XXXVIII, 644.

CRUX. — Crucis virtute nunc Christus ventilat per erucem, postea ventilatur per iudicium, Tertullianus, II, 98. — Crux Christi posita est in medio terræ, S. Hilarius Pictav., IX, 807. — Crucem nudam nudus sequens, expeditior et levior scandit scalam Jacob, S. Hieronymus, XXII, 519. — Cogitemus crucem Christi, et divitias lutum putabimus, *ibid.*, 265. — Vox impis crucem Christi evacuat, *ibid.*, 186. — Crux Christi navis qua transeamus mare huius sæculi, S. Augustinus, XXXIV, 1583, 1590. — Crux mœscipulum quo captus est diabolus, id., XXXVI, 726. — Cruce Domini portemur necesse est, ut ad patriam transeamus, *ibid.*, 47. — Christianus debet perpetuo pendere in cruce, *ibid.*, 1039. — Crux portanda post Deum, non ante, S. Petrus Chrysol., LII, 54. — Crux Christi veri altaris sacramentum, S. Leo Magn., LIV, 1109. — Crux causa spei nostræ, *ibid.*, 212. — Crux in Ecclesia quod arbor in navi, S. Maximus Taurinensis, LVII, 153. — Crucem portare non sufficit, nisi Christum sequamur, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1629. — Crux tempestatum huius sæculi refugium, Isidorus Hispal., LXXXII, 509. — Crucem portans debet mundo mori, *ibid.*, 193. — Crux confederat cælum terris, S. Petrus Damian., CXLV, 15. — Crucis signum virtutes omnes adumbrat, *ibid.*, 199. — Crucem qui portant, a Christo portantur, S. Bernardus, CLXXXII, 507. — Crucis signum, vitæ signum, id., CLXXXIII, 527. — Crux Christi legem dulcem facit, Petrus Lombardus, CXII, 204.

CULPA. — Culpa non punitur sed persona, cum reus acciditur; ubi vero culpa deponitur, absolutio personæ pena est peccati, S. Ambrosius, XVI, 897. — Quo maior est culpa, eo majora sunt querenda suffragia, *ibid.*, 401. — Culpa non facit dignitas sed voluntas, S. Hieronymus, XXII, 459. — Ex culpa perdimus fiduciam vultus, S. Petrus Chrysol., LII, 95. — Culpa sunt graviores quam virtutes imitantur, S. Gregorius Mag., LXXVI, 1207. — Culpa agnoscere et non desistere, nihil peius, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 209. — Culpa eo insensibilior quo apud eius patratore habetur laudabilior, V. Gerhohus, CXIII, 273.

CUPIDITAS. — Cupiditas animi et corporis frangere, maximum spei celestis lapsum, S. Hilarius Pictav., IX, 697. — Cupiditibus qui moderi nescit, is aicut equis raptatus in domum, volvitur, obtritur, laniatur, affligitur, S. Ambrosius, XVI, 175. — Cupiditas nescit ubi finitur necessitas, S. Augustinus, XLI, 773. — Cupiditas frustrata

vertitur in dolorem, id., XXXVIII, 711. — Non tam aetietas est de plenitudine cupiditatum quam pressura, id., XXIV, 258. — Cupiditas nimis impedit iter ad cælum, S. Valerianus, LII, 4. — Cupiditas Christum vendit, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 219. — Cupiditatis humanæ profunditas est locus miserie, S. Anselmus, CLIX, 203, 206. — Cupiditas labore, timore et dolore premit, S. Bernardus, CLXXXII, 556. — Cupiditas ex cordis inedia, accessitas ex carnis infirmitate procedit, id., CLXXXIII, 857.

CURA. — Cura omnis nostra non de presentibus sed de futuris, S. Hilarius Pictav., IX, 688, 694. — Non curare quod feceris, summa inclementia est, S. Ambrosius, XVI, 48. — Cura carnis servat et non principat, S. Gregorius Mag., LXXVI, 356. — Curæ majores viam faciliorem vitæ aperiunt, *ibid.*, 546. — Curis occupatis mundanis, in oculis gestat pulverem quo id quod cupit videre non potest, id., LXXIX, 32. — Cura, non curatio, a pastoribus exigitur, S. Bernardus, CLXXXII, 433. — Cura non minori regitur vita humana in hoc mundo quam navis in mari, Petrus Cantor, CLV, 17.

D

DÆMONES. — Dæmones magistratus sæculi huius, Tertullianus, I, 168. — Diaboli unum opus est, tentare quid intente est, an velis, id., II, 916. — Diaboli hoc est semper opus, ut servos Dei mendacio laceret, S. Cyprinus, IV, 69. — Diabolus non obtinet nisi quos Deus deserit, S. Hilarius Pictav., X, 428. — Diabolus fortibus est pusillus, S. Ambrosius, XVI, 11. — Diaboli amicitia infelix, id., XVII, 548. — Diaboli civitas, omne corpus reproborum, *ibid.*, 505. — Dæmones per vitia coluntur, S. Hieronymus, XXII, 505. — Quidquid peccatur dæmonum imperium, *ibid.*, 935. — Dæmones neminem vincunt nisi societate peccati, S. Augustinus, XXXVIII, 300. — Diabolus fugiendus, non sequendus, S. Prosper, LI, 361. — Melius est eum hostem habere quam principem, *ibid.* — Esca ejus, terrenis cupiditatibus dediti, *ibid.*, 390. — Diabolus rector iniquorum, Christus fidelium, *ibid.*, 609. — Diabolus saturator culpis; promittit superna ut ad inferna detrahat; pacem evellit, et malis nostris gaudet; eo victo, vitia non valent, S. Petrus Chrysol., LII, 11, 13, 19, 55, 97. — Dæmonum ludus est humanas mentes de vitio in vitium rotare, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1076. — Tot dæmonia in cordibus requiescent, quot desideria immunda, id., LXXIX, 164. — Dæmones suscipiunt quos Deus deserit, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 213. — Dæmonum scientia, stultitia est, S. Bruno Heripol., CXLII, 93. — Diaboli cibus et refectio peccatorum; qui plus peccat, majora ei convivia parat, S. Bruno Astensis, CLXV, 522. — Diabolus resistentem sibi non vulnerat sed coronat, S. Bernardus, CLXXXII, 372. — Baculo nostro nos cædit, id., CLXXXIII, 822. — Diabolus in frigidis mentibus securus dormit, Vener. Gerhohus, CXIII, 601.

DELICIÆ. — Deliciis miserie, miseriis delictis commulantur, S. Hieronymus, XXII, 254. — Non poterunt beati qui felicitate istius sæculi et deliciis perfruuntur, *ibid.*, 335. — Vita in deliciis temporalibus, in comparatione vitæ æternæ, non vita sed mors dicenda, S. Augustinus, XXXIII, 225. — Delictis homini converso non subtrahuntur, sed mutantur, id., XXXV, 946. — Delictis sensuum non reddunt felices, et futuras impediunt, S. Bernardus, CLXXXII, 535.

DELICTUM. — Delicti cessatio, radix veniæ, Tertullianus, II, 1001. — Qui ambulat in delictis, in verticem habet diabolum, S. Petrus Chrysol., LII, 105.

DESIDERIUM. — Desiderium est sitis animæ, S. Augustinus, XXXV, 750. — Desiderata dnu dulcius obtineantur, id., XXXVI, 411. — Qui non gemit ut peregrinus, non gaudebit ut civis, quia desiderium non est in illo, id., XXXV, 1940. — Desiderium tuum oratio tua est; si continuum desiderium, continua oratio, *ibid.*, 401. — Ad desideria bona trahant penæ, quos præmia non invitant, S. Gregorius Magn., LXXVI, 839. — Desiderio proprio relinquitur a Deo, gravis pena, S. Bruno Heripol., CXLII, Psal. LXXX. — Desiderium, animæ fames, S. Bernardus, CLXXXII, 591. — Desiderium, clamor ad Deum, *ibid.* — Desideria sæculi sunt umbra mortis et perditionis, *ibid.*, 1028. — Desiderium queritur Deus, non pedum passibus, id., CLXXXIII, 1539. — Desiderium Domini non in carne sed in anima, S. Hieronymus, XXV, 547.

DESPERARE, DESPERATIO. — Desperare nullus debet, in quacunque ætate sit, si ad Dominum converti voluerit, S. Ambrosius, XVII, 410. — De Deo nihil desperandum, S. Augustinus, XXXV, 897. — Ne desper-

toque homines peius viverent, promissit Deus indulgentie portum; rursus, ne spe venia peius viverent, fecit diem mortis incertum, *ibid.*, 1876. — Desperato potest Deus reddere quod promissit, S. Petrus Chrysol., LII, 90. — Non desperet futura, qui praterita munera considerat, S. Gregorius M., LXXVI, 839. — Desperare non debemus in hac vita de salute peccatorum, Robertus Pullus, CLXXVI, 81.

DETRACTIO, DETRACTOR, DETRAHERE. — Detractor dicitur, dum te videt, non libenter audire, non facile detrahere, S. Hieronymus, XXII, 266. — Detractorum audire perniciosum, Cassianus, I, 29. — Detractores, belluarum more, homines devorant, S. Gregorius M., LXXVI, 459. — Detrahere praesentis levius est quam absentis, Petrus Cantor, CCV, 40. — Detractor sibi magis nocet quam alteri, Alanus de Insulis, Cl.X, 91.

DEUS. — Deus non vocis sed cordis est auditor, sicut conspiciat, Tertullianus, I, 1173. — Dei secreta scrutari pium est, sed inscrutabilia confutanda sunt, S. Hilarius Pictav., IX, 491. — Si Deus in nobis regnat, regnat virtus, regnat pudicitia, regnat devotio, S. Ambrosius, XVI, 385. — Deum qui penitus ex suo corde abiecit, ille mortuus, *ibid.*, 509. — Deus cum desinitur, ipse sua desinitione id., creascit, XVII, 352. — Deus medicus percutiendo sanat, mortificando vivificat, *ibid.*, 404. — Deus natura sua bonus, communionem sui efficit sanctos, S. Hieronymus, XXII, 516. — Deus inchoat in tristibus, in laetis desinit, *ibid.*, 756. — Deo reddit anima quod debet, vel patiando vel faciendo, S. Augustinus, XXXII, 1235. — In Deo habitare, vivere est, *ibid.*, 870. — Deus servat seipsum bonis, id., XXXV, 918. — Deus nobis sufficit, sed sine Deo nihil, id., XXXVI, 492. — Deo qui subiectioni, perfectior est, S. Prosper, LI, 957. — Deus, vita animae, S. Petrus Chrysol., LII, 19. — Servi Dei stant, non jaceant, *ibid.*, 15. — Ubi Deus, nullum peccatum, *ibid.*, 44. — Deum attendit corda, non verba, *ibid.*, 142. — Mori non potest cui vita Deus est, *ibid.*, 166. — Deus tolerat malus propter bonos, S. Leo Magnus, LV, 223. — Castigando sanat, relaxando benignus erudit, *ibid.*, 58. — Ad Deum totius vitae nostrae ratio referenda, S. Maximus, LVII, 62. — Deus quanto nobis dulcescit, tanto illi efficitur chariores, Cassiodorus, LXX, 555. — Ubi Deus non est per gratiam, adeat per viaticum, S. Gregorius M., LXXVI, 1241. — Deus tempora mutat non consilia, S. Bruno Heribol., CXLII, Psal. LXXV. — Deum negare factis perire est, S. Petrus Damian., CLXV, 52. — Deo servire regnare est, *ibid.*, 317. — Dei locutio est ejus voluntas, S. Bruno Astens., CLXV, 2. — Deus flagellis aliquando visitat, ut spiritum elationis in nobis avertat, et in humilitate confirmet, *ibid.*, 235. — Peris miserorum non delectatur, Deus, S. Rupertus, Cl.XIX, 537. — Deum esurire, est semper querere, S. Bernardus, CLXXII, 170. — Homo a Deo divinus, est sibi rebellis, *ibid.*, 529. — Deus amat et est amor ipse, id., CLXXIII. — Deus nec laudabilior quam in quo clementior, Ven. Guibertus, CLVI, 507. — Deo qui feueratur centuplum, excipit, Petrus Cantor, CCV, 109. — Dei solium aeternitas, Alanus de Insulis, CCX, 173.

DEVOTIO. — Devotio alacris, festina est fides et spes impigra, S. Ambrosius, XVI, 1046. — Devotio nostra suis viribus fidere non debet, sed divinae gratiae boni sui propositi commendat affectum, S. Leo M., LVII, 571. — Devotionis fervor, animae lingua, S. Bernardus, Cl.XXXII, 461. — Devotio mentem elevat, ut gratia occurrat, cor aperit ut incipiat, affectum dilatat ut plurimum ipsius capiat, *ibid.*, 409.

DIES. — Dies suos non prolongant si qui multo tempore vivunt, sed qui grandes eos faciunt bonorum operum magnitudine, S. Hieronymus, XXIV, 455. — Dies mali semper in saeculo, dies boni semper in Deo, S. Augustinus, XXXV, 517. — Dies ideo mali quia transit unus, ut veniat alius; dies boni aeterni unus dies erunt, id., XXXVI, 1084. — Dies Christi sine nocte, sine fine est, S. Maximus, LVII, 180. — Dies erit cum nullae peccati tenebrae supererunt, S. Gregorius M., LXXVI, 919. — Dies cogitatio mentis, id., LXXIX, 522. — Dies verus qui non novit occasum, aeterna veritas, vera aeternitas, S. Bernardus, Cl.XXXIII, 875. — Dies Domini ipsa aeternitas, Ven. Gerbodus, CXLIII, 521.

DIGNITAS. — Dignitatem perdidisse propensius malum est quam non habuisse, S. Ambrosius, XVII, 79. — Dignitatem ambire nefarium, maxime iniepus peramnis, S. Petrus Damian., CLXV, 168. — Dignitate qui praesent praesent et morum honestate, Petrus Cantor, CCV, 98.

DILECTIO, DILIGERE. — Diligi difficile est ab his quos honore precedas, S. Hieronymus, XXIV, 502. — Quos diligit unusquisque adorat, id., XLV, 953. — Dilige inimicos tuos, ne factus es odieris et amicos, S. Au-

gustinus, XXXVI, 1404. — Dilectio lumen, odium tenebrae, id., XXXV, 635. — Vere se diligit, qui, ut Deum diligit, non se diligit, S. Prosper, I, 603. — Dilectio sine justitia non est, S. Rupertus, CLXX, 140. — Dilectio quo plus bibit, plus sinitur, S. Bernardus, CLXXXII, 610. — Dilectio inimicos magis divinum quam humanum, *ibid.*, 443. — Dilectionis dulcedine nihil dulcius, Richardus S. Victore., CLXVI, 916. — Dilectio viae quatuordecim sit, non potest aequari dilectioni Dei in patria, Petrus Pictav., CLXI, 210.

DISCERE, DISCIPULUS. — Discere multo tempore quod docess, S. Hieronymus, XXV, 945. — Discamus in terris quorum nobis scientia perseverat in coelis, *ibid.*, 281. — Discipulorum salus, praemium magistrorum est, id., XXVI, 560. — Discenda sunt utiliora magis quam mirabilia, S. Augustinus, XXXII, 1034. — Felices qui discunt quam qui docent, id., XXXV, 594. — Discere tutius est quam docere, S. Prosper, I, 599.

DISCIPLINA. — Disciplinam despiciunt qui negant poenam, Tertullianus, II, 408. — Disciplina custos est fidei, S. Cyprianus, IV, 175. — Disciplinae nostrae omnis anima, in misericordia et pietate est, S. Ambrosius, XVII, 297. — Disciplina spernens hostis est animae suae, S. Valerianus, LII, 2.

DIVES, DIVITIAE. — Divitiae non tantum commendae, sed et periculosae, S. Cyprianus, IV, 210. — Divitem illum solum Deus novit, qui sit dives aeternitate, qui non opum sed virtutum fructus recondat, S. Ambrosius, XVI, 941. — Omnis sapiens dives est, *ibid.*, 941. — Justus etiam si alius videatur pauper, dives est, *ibid.*, 100. — Divitiae oneri sunt, si his uti aescias, *ibid.*, 939. — Qui nascit regere suum censum, onere suo mergitur, *ibid.*, 1044. — Qui divitias possidet, valde rarum est, ut ad requiem tendat, id., XVII, 490. — Divitias possidere non laudis est, sed pro Christo eas contemnere, S. Hieronymus, XXII, 692. — Veritas pauperitatem, mendacium divitias parit, *ibid.*, 509. — Divitias habere, egestas aucta est, non potestas, S. Augustinus, XXXVI, 966. — Divitias habere non est censendus, nisi qui bene utitur, *ibid.*, 327. — Dives in conscientia securior dormit in terra, quam dives in purpura, *ibid.*, 216. — Dives quanto plus habet, tanto amplius debet, S. Petrus Chrysologus, LII, 26. — Claudens horrea pauperi, sibi claudat, *ibid.*, 121. — Dives nemo sibi soli factus est, S. Leo M., LIV, 29, 52, 61. — Divitum peccatorum pax, semper cum conscientia rixatur, Cassiodorus, LXX, 353. — Divitum felicitas quatuordecim sit, desinit in aeternam miseriam, S. Gregorius M., LXXVI, 487. — Ex divitiis consolatio quae accipitur, miseria est, id., LXXIX, 537. — Divitiae nostrae virtutes, S. Bernardus, Cl.XXXII, 865. — Divitiae sine virtute nihil prosunt, Ven. Guibertus, CLVI, 457. — Dives qui necessariis contentus non est, hupus est, Petrus Cantor, CCV, 47. — Divitibus nemo veritatem dicit, *ibid.*, 45, 116. — Divitibus dare perire est, *ibid.*, 122.

DOCERE, DOCTOR, DOCTRINA. — Docere quid facias caput est artis, S. Hieronymus, XXII, 425. — Stultissimum est docere quod novit ille quem docet, id., XXV, 109. — Doctrinam suam loqui aliud est, et aliud ea quae conveniunt sanae doctrinae docere, *ibid.*, 713. — Doctor non est qui males est, S. Augustinus, XXXII, 1223. — Qui non facit quae docet alios, si aliquando utilis est, non ipse facit sed Deus, id., XXXIV, 1303. — Doctoris gravis imperitia est velle docere meliorem, S. Gregorius Magn., LXXVI, 212. — Doctores ea quae docent non facientes, sui vastatores sunt, alieni cultores, *ibid.*, 1411. — Audiens doctorem superbum, rosas carpat, spinas caveat, *ibid.*, 855. — Doctrina sordidum sapiens, dicitur lutum, *ibid.*, 1129.

DOLERE, DOLOR. — Quid dolet satis, majori dolore expellitur, S. Hieronymus, XXII, 785. — Dolor hujus vite transit, alterius vero non finitur, S. Augustinus, XXXVIII, 638. — Dolor emanat a conscientia tranquilla loquendo, qui nimis tacendo plus cruciat, S. Gregorius Magn., LXXVI, 210. — Non dolet cor quod non videt oculus, S. Bernardus, Cl.XXXIII, 1010.

DOMUS. — In ea domo nullus versetur in qua necesse habet quotidie aut perire aut vincere, S. Hieronymus, XXII, 785. — In domum tuam intras ut eam inhabites; intra in domum Dei ut inhabiteris, S. Augustinus, XXXV, 1721. — Domus mentis est id quod amando habitat, S. Gregorius Magn., LXXVI, 257.

DONA. — Dona dantem spoliant et accipientem interficiunt, S. Hieronymus, XXVII, 514. — Donis Dei non debemus ita delectari, ut data danti praeferamus, S. Gregorius Magn., LXXVI, 409.

DULCEDO. — Dulcedo simulata, virus pessimum tegit, S. Hieronymus, XXIII, 463. — Dulcedo efflictor duri-

lla, S. Bernardus, CLXXXII, 103, 104. — Dulcedo virtus non est sine iustitia, id., CLXXXIII, 309.

E

ECCLESIAM. — Ecclesiam Deus purgat et exercet quibdam medicinalibus molestiis, S. August., XXXIV, 25. — Ecclesie patientiam exercent tyranni, sapientiam heretici, benevolentiam aut etiam beneficientiam inimici, id., XLI, 613. — Ecclesia nescit loqui, nisi quod expedit credi, Cassiodorus, LXX, 8. — Ecclesia potest fluctibus turbari, mergi non potest, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 160. — Ecclesie cantus vox magna de celo, S. Rupertus ab., CLXIX, 446. — Ecclesiam nihil ita destruit, quam clericis laicos videre meliores, Petrus Cantor, CCV, 39, 151.

EGENUS. — Non eris egenus tribuendo, quia thesaurus celestis certius possidetur, S. Augustinus, XXXVI, 1469.

ELATIO. — Elatio omnis nihil aliud habet quam ruinam, S. Gregorius Magn., LXXVII, 668.

ELEEMOSYNA. — Eleemosyna venditur non donatur, S. Petrus Chrysol., LII, 33. — Eleemosyna nobis aurea domus in celo edificatur, S. Greg. Magn., LXXVII, 433, 436. — Eleemosyna est ignorare his qui nos laeserunt, Alanus de Insulis, CCX, 196.

ELOQUENTIA. — Non eloquentiam peccatricem, sed rusticitatem sanctam melius est habere, S. Hieronymus, XXIV, 261.

EPISCOPI. — Episcoporum et sacerdotum est quotidie se meliores reddere, S. Bruno Astensis, CLXIV, 137. — Episcopalis cathedra ueris est, non honoris operis, non nominis; virtutis, non divitiarum, S. Bernardus, CLXXXIII, 374.

EPULÆ. — Epularum largitas corpus frangit et animam, S. Hieronymus, XXIII, 341. — Epulae terrae hujus, medicamenta quotidiana sunt, S. Augustinus, XXXVII, 469.

ERRARE, ERROR. — Errare humanum est, diabolicum est per animositatem in errore remanere, S. Augustinus, XXXVIII, 901. — Error non modicus est minus bonum praeparare majori, Petrus Cantor, CCV, 216.

ERUBESCERE. — Erubescere si crimen est, ejus est qui alium obicit, non cui obicitur, S. Augustinus, XXXVI, 836.

ESSE. — Esse posse aliud est et aliud esse, S. Hieronymus, XXIII, 701.

EUCHARISTIA. — Eucharistia medicina est, S. August., XXXIX, 1909. — Eucharistia animae et corporis solatium, S. Bernardus, CLXXXIII, 1590.

EVANGELIUM. — Evangelium Christi est libellus perfectionis, Adamus Scotus, CXCVIII, 266.

EXCUSARE, EXCUSATIO. — Ut se excusent impli, accusant Deum, S. Augustinus, XXXVII, 1172, 1691. — Excusatio non poenam removet, sed veniam, id., XL, 367.

EXEMPLUM. — Exemplo docere quam dictis melius est, S. Hilarius, Pict., IX, 606. — Exemplis bonorum Deus ad se nos revocat, S. Gregorius Magn., LXXVI, 329, 768. — Exemplo potius docendum quam verbo, S. Bernardus Clarav., CLXXXIII, 1169.

EXERCITIUM. — Exercitium laboris mentem roborat, Richardus a S. Victore, CXCVI, 506.

EXPERIMENTA. — Experimenta corrigunt quem verba non corrigunt, S. Augustinus, XXXVIII, 403.

EXSUL. — Exsul nusquam est Christianus, id., XLI, 279.

EXTERIUS. — Exterior muniri nihil prodest, si fames sit intus, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 65.

F

FACIES. — Facies a proximo non est avertenda, Rabanus Maurus, CXX, 1061.

FACTA. — Facta dictis probantur, sine factis dicta nihil prosunt, S. Maximus Taurin., LVII, 64.

FACUNDIA. — Facundia obmutescit ubi aegra subest conscientia, Petrus Cantor, CCV, 14.

FAMA. — Fama nemo credit nisi inconsideratus, Tertullianus, I, 510. — Fama nostra necessaria est aliis, et nobis vita nostra, S. Augustinus, XL, 448. — Fama bona merces quaedam virtutis, S. Bernardus Claravallens., CLXXXIII, 128. — Famae stabilitas provenit ex perseverantia virtutis, Alanus Scotus, CXCVIII, 419. — Famam negligens crudelis est sibi et proximo, *ibid.*, 418.

FAMILIARES. — Familiares tibi sint pauci, Alanus de Insulis, CCX, 90.

FAMIS. — Famis dies haec vita est, Petrus Lombard., CCII, 79.

FELICITAS. — Felicitas et beatitudo nostra Deum, S.

Augustinus, XXXVII, 898. — Quo felicit sibi videtur, eo minus infelicit, id., XXXVIII, 1163. — Quem felicitas nulla corrumpit, nulla frangit infelicitas, id., XXXVIII, 1058. — Felicitatis magnae est felicitate non vinci, id., XXXVIII, 485. — Felicitas prima est non peccasse, secunda, peccati veniam invenisse, S. Petrus Chrysologus, LII, 54. — Felicitatis magnae pars est mandum despiciere, Rufinus, XXI, 192. — Nec felicitas saeculi hujus nos beatos facit, nec adversitas miseros, si vera bona diligamus, S. Prosper Aquitanus, LI, 581. — Felix cui praesens felicitas, si arripit, non irripit, S. Bernardus Claravallens., CLXXXIII, 425.

FIDES. — Fides religionis nostrae portus, S. Hilarius Pictav., X, 368. — Fides res cordis, non corporis, S. Augustinus, XLII, 1016. — Fides oculus cordis, id., XXXVII, 1069. — Fides cum dilectione Christiani, sine dilectione fides daemonis, id., XXXV, 2053. — Fideliterra sordet, coelum patet, S. Prosper Aquitanus, LII, 777. — Fidei tempus laboriosum est, Valerianus, LII, 38. — Fides probatur opere, non sermone, non lingua, sed corde, S. Maximus Taurin., LVII, 72. — Ubi fides, ibi libertas; ubi libertas, ibi gratia; ubi gratia, ibi est hereditas, fides thesauris omnibus opulentior, S. Ambrosius, XVI, 489.

FIDUCIA. — Fiduciam in Deum habent, qui de se vilis sentiunt, S. Gregorius Magn., LXXIX, 478.

FINIS. — Finis quod finitur exiguum est, S. August., XXXIII, 1310.

FLAGELLARI. — Flagellari ne timeas, sed exheredari, S. Augustinus, XXXVII, 1793. — Flagella Dei beneficia sunt et remedia, id., XXXIX, 1851. — Flagella Dei spem non auferunt, sed augent, S. Prosper Aquitanus, LI, 443. — Flagella Dei cessabunt, si convertamur ad Deum, S. Petrus Chrysologus, LII, 20. — Per flagellum ad Deum convertimur quando ad pacem revocamur, S. Gregorius Magn., LXXVI, 80.

FLERE. — Flendi non ridendi tempus in hac vita, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 882.

FLETUS. — Fletus praesentium merces est futurorum, S. Ambrosius, XVI, 179.

FORTITUDO. — Fortitudo credentis est perimentis persecutori non cedere, S. Maximus Taurin., LVII, 572. — Fortitudinis est tolerare patienter adversa, Petrus Cantor, CCV, 281.

FUNDAMENTUM. — Fundamentum predicationis est sanctitas vitae et conversatio bona, Petrus Cantor, CCV, 13.

G

GAUDERE, GAUDIA. — Gaudere hic nemo potest cum saeculo, et illic regnare cum Domino, S. Gregorius Magn., LXXVI, 1415. — Gaudii celestis tribulatio est introitus, id., LXXIX, 286. — Gaudium nostrum totum in spe, S. Bernardus, CLXXXII, 51. — Gaudium in tribulatione nos liberat a laqueis diaboli, id., CLXXXIII, 1060.

GEMERE. — Gemere solent miseri ad praeteritum bonorum recordationem, S. Hilarius Pictav., IX, 549. — Qui male gemit vel male gaudent, gemendos se faciunt, S. Augustinus, XXXVII, 1298. — Gemit bene qui suspirat in patriam, non qui praemittit aerumnis, id., XXXV, 1453. — Gemunt boni etiam tempore pacis, mali praevalet, S. Prosper, LI, 787. — Gemere non cessat hic qui se exsulem novit, S. Gregorius Magn., LXXVI, 213. — Gemitus recte lugentium in hoc saeculo magni quidem sed dulces, Rupertus, CLXIX, 22.

GLADIO. — Gladio alieno tolerabilior est quam nostro perire, S. Ambrosius, XVI, 615. — Gladius Dei potredinem abscondit, et membra Christi sanat, S. Augustinus XXXVII, 1866.

GLORIA. — Gloriae cupiditate animus dolorem non sentit, S. Hilarius Pictav., X, 553. — Gloria dilata fugit, nec facile comprehenditur, S. Ambrosius, XVI, 107. — Gloria solida apud Deum in conscientia est, Rufinus, XI, 36. — Tanto quisque est Deo similior, quanto est gloriae cupiditate mundior, S. Augustinus, XLI, 159. — Via ad gloriam virtus, *ibid.*, 156. — Gloriarum in Deo, benedictio Dei est, id., XXXVI, 89. — Glorandum in Deo, et non in meritis, S. Prosper, LI, 58. — Ad gloriam via recta humilitas, S. Bernardus, CLXXXII, 1019. — Gloria summa cedere Deo et Ecclesiae, id., CCXXXIII, 179. — Glorandum in solo Deo, non in ore hominum, *ibid.*, 180. — Glorie celestis felicitas est dies sine vespere, Adamus Scotus, CXCVIII, 81.

GRATIA. — Qui gratiam Dei sperat, ille vincit, non qui de sua virtute praesumit, S. Ambrosius, XVI, 1204. — Gratia et misericordia sunt aures Dei, Rufinus, XI,

70. — Gratia regnum Dei, S. Augustinus, XXXIX, 1908. — Gratia prima virginitas, et secunda penitentia, Rupertus, CCXIX, 578. — Gratia non tam nobis deest quam nos gratia, S. Bernardus, CLXXXIII, 1118.

GRATUS. — Gratum Deo sacrificium toties offerimus, quoties propter Deum nos ipsos humiliamus, Richardus a S. Victore, CXCVI, 424.

H

HABERE. — Habere te agnosce, et ex te nihil habere, ut nec superbus sis, nec ingatus, S. Augustinus, XXXVII, 1081.

HEREDITAS. — Hereditas illa sola est, in quibus est portio Dei, S. Ambrosius, XVI, 899.

HOMO. — Homini nihil magis necessarium quam cura in Deum verum, Tertullianus, II, 265. — Hominis finis est vita aeterna, S. Augustinus, XXXIV, 144. — Homo novus commutat vitia in virtutes, S. Petrus Chrysologus, LII, 114. — Hominis restauratio mirabilior quam creatio, S. Leo Magnus, LV, 151. — Homo deficit, unde se proficere credit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 391. — Homo sibi relictus, cuiusque tentationis aura raptatur, *ibid.*, 325. — Homo per peccatum nascitur, per laborem vivit et per dolorem moritur, Alcuinus, CI, 142. — Hominem perfectum efficiunt virtus et sapientia, Richardus a S. Victore, CXCVI, 379.

HONESTAS. — Honestas, velut bona valetudo est, S. Ambrosius, XVI, 229.

HONOR. — Honor debet te querere, non tu ipsum, S. Augustinus, XXXVIII, 212. — Honorem qui amat Deum imitatur, *id.*, XLII, 595. — Honor quanto maior, tanto laboriosior, S. Isidorus Hispal, *ibid.* — Honor qui de amore non venit, non honor sed adiutio est, S. Bernardus Clav., CLXXXII, 400.

HOSTIS. — Hostis terrenus non praevalet celestibus, S. Petrus Chrysologus, LII, 12.

HUMANA. — Humana natura per gloriam in aeternam substantiam transformatur, S. Hilarius Pictav., IX, 615.

HUMANITAS. — Humanitas flestit saepe quos nec virtus potuit superare nec ratio, S. Ambrosius, XVI, 89.

HUMILIS, HUMILITAS. — Corde humilis, sensu et anima simus excelsi, S. Hilarius, IX, 498. — Humilior quanto quis, tanto sublimior est, S. Hieronymus, XXII, 596. — Humilitatis via, via vitae, S. Augustinus, LXXVI, 145. — Simulatio humilitatis major superbia est, *id.*, XL, 421. — Qui sine humilitate bona opera agit, in ventum pulverem portat, *id.*, XXXIX, 334. — In summo honore summa sit humilitas, *ibid.* — Magis timendum est in gloriam suscipi, quam in humilitate calcari, S. Leo Magnus, LIV, 455. — Humilitate etiam divites ornari possunt, *id.*, LV, 264. — Humiles esse admonemur per omne quod cernimus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 829. — Humilitas a Deo gloriam querit, superbia ab hominibus, Alcuinus CI, 517. — Humilitas ascendit, descendit elatio, S. Bernardus, CLXXXII, 75. — Humilitate regnum eorum emittit, et divina gratia acquiritur, *id.*, CLXXXIII, 767. — Humilitas alienos defectus extenuat, suos incusat, Adamus Scotus, CXCVIII, 200.

I

IGNIS. — Ignis divinus necit erorare misericordem, S. Petrus Chrysologus, LII, 42. — Ignis frigit in lapide, latet in ferro: eorum collisione flammatur, *ibid.*, 100.

IGNORANTIA, IGNORARE. — Ignorare quod credas, non tam veniam habet quam praemium, S. Hilarius Pictav., X, 2191.

IGNOSCERE. — Ignoscens nobis Deus sine modo, vult et nos sine modo aliis ignoscere, S. Hilarius, IX, 760. — Ignosce melius quam agnoscat Deus, S. Augustinus, XXXVI, 947. — Ignoscendo homo nihil perdit, charitate amplior domum reddit, S. Augustinus, XXXVIII, 252. — Ignoscere cum passus es malum, ne duo mali sis, *id.* XXXVI, 658.

IMAGO. — Imago sua Deo reddenda est, S. Augustinus, XXXVII, 1579. — Imaginem Dei vere custodit qui ei semper adheret, *id.*, XXVI, 836. — Imago Dei veritatem querit, non vanitatem, *id.*, XXXVIII, 568.

IMMOLARI. — Immolatur Deo virtutum vita, morte viliorum, S. Petrus Chrysologus, LII, 109.

IMMORTALITAS. — Ad immortalitatem et aeternitatem, non ad mortem Deus nos condidit, S. Hilarius Pictav., IX, 412. — Immortalitas est oneri potius quam onus, nisi aspiret gratia, S. Ambrosius, XVI, 1146. — Immortalitas Dei vere immortalitas est, S. Augustinus, XXXVIII, 128, 1059. — Immortalitas vera sanitas, S. Valerianus episc., LII, 15.

IMPERITIA. — Imperitia non est parva poena hujus vitae, S. Augustinus, XLII, 728. — Imperitiae vitium est, rectum non recte sapere, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 897.

IMPIUS. — Impius ipse sibi poena est, S. Ambrosius, XVI, 11, 16. — Impii horrent in aeternitatis mortem, justi autem gaudent cum perpetuum sperent haereditatem, S. Maximus Taurin., LVII, 651.

IMPOENITENTIA. — Impoenitentia solum crimen est quod veniam consequi non potest, S. Hieronymus, XXII, 1047.

INCENSUM. — Incensum Arabicum non tam libenter odoratur a Deo, quam sanctitas cordis sinceri, S. Petrus Chrysologus, LII, 87.

INCIPIERE. — Incipere non perficienti nihil prodest, S. Petrus Damiani, CXLIV, 152.

INDIGENTES. — Indigentes sumus, tanto verius quanto interior, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 693. — Indiget nemo ex re quam non vult, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 116.

INDUSTRIA. — Industria emendat si quid in natura vitii est, S. Ambrosius, XVI, 21.

INFAMIA. — Infamiam stultum est frustra sustinere, S. Hieronymus, XXIII, 409.

INFELICITAS. — Infelicitas nulla frangit, quem felicitas nulla corrumpit, S. Augustinus, XLV, 1679.

INFERIOR. — Inferior facile facit quod fieri viderit a priore, S. Ambrosius, XVII, 29.

INFERNUS. — In infernum viventes descendunt, qui malum quod faciunt noverunt esse malum, S. Augustinus, XXXVI, 653.

INFIRMUS. — Infirma occulta sua qui considerat, sese in humilitate premit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1008. — Infirmitas est ille qui suam non valet considerare infirmitatem, *id.*, LXXVII, 852. — Infirmitas qui sanus sibi videtur, nemo insanabilior, *id.*, LXXIX, 491.

INGENIUM. — Ingenia liberaliter educata facilius reverentia quam metus superat, S. Hieronymus, XXVII, 597.

INIMICI. — Inimicos nostros, non Dei, amare praecipitur, S. Hilarius Pictav., IX, 557. — Inimicum profectum cavere levius est quam hostem latentem sub amico nomine sustinere, S. Hieronymus, XXIII, 529. — Inimicus ipse sibi certo est qui odit alterum, S. Augustinus, LXXVIII, 283. — Inimici diligendi, ut gentibus et hostibus superiores simus, *id.*, LXXIX, 2258. — Inimicus sibi prius est, qui non indulget inimico, *ibid.*, 1882. — Inimicus cum propter Deum, et amicus cum in Deo diligitur, charitas vera est, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1466. — Inimicos nescit charitas, S. Bernardus Clav., CLXXXII, 391.

INIQUITAS. — Iniquitas eo minus venia digna, quo magis equitas ignorata non fuit, S. Hilarius Pictav., IX, 756. — Iniquitate et impietate nihil est laboriosius, S. Augustinus, XXXVI, 127. — Iniquus non parva sibi poena est, *id.*, XXXVI, 605. — Iniquitatem melius est pati quam facere, *id.*, XXXIX, 1881. — Iniqui laetitia transit ad poenam, innocentis poena ad laetitiam, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 494.

INJURIA. — Injuriam qui contemnit, melior est quam qui dolet, S. Ambrosius, XVI, 7, 22. — Injuriarum oblivio magna virtus est, S. Petrus Damiani, CXI, IV, 183. — Injuriam qui non repellit ubi potest, similem reatum incurrit, Gilbertus, Cl. VI, 2.

INJUSTITIA, INJUSTUS. — Injustitiam ferre melius est quam facere, S. Augustinus, XXXVII, 1654. — Injustus sive sit blandus, sive ferox, et sibi et aliis est noxius, *id.*, XXXVII, 1805. — Injuriam cum amore amplectendus, S. Benedictus abb., LXVI, 215.

INNOCENS, INNOCENTIA. — Innocentem ferire homicidium est, reum ferire aequitas, S. Ambrosius, XVI, 1018. — Innocentiam pressam malis non dolere difficile est, S. Hieronymus, XXIV, 793. — Innocentia periret, si semper nequitiae juncta esset potentia, *id.*, XXIII, 418. — Innocens non est, quamvis non nocet, qui vult nocere, S. Augustinus, XXXVII, 1190. — Innocentia illa vera est quae nec inimico nocet, *id.*, XXXVI, 102. — Innocentia tua, etiam in dormiente, vox est animae tuae, *id.*, XXXVII, 1517. — Innocens sine Christo non habetur in terra, S. Petrus Chrysologus, LII, 30. — Innocentia vita est fundamentum omnis scientiae, Petrus Cantor, CCV, 15.

INTELLECTUS, INTELLIGENTIA. — Intelligentiae fructus est exercere quae cognita sunt, S. Hilarius Pictav., IX, 368. — Intelligentiae spiritalis lucem immananda corda non portant, *id.*, 470. — Intelligere excellens, quam esse aut vivere, S. Augustinus, XXXII, 1244. — Intelligere semper meminisse et amare Deum, hoc est ad eius imaginem esse, S. Anselmus, Cl. IX, 203.

INTENTIO. — Intentio opus bonum facit, S. Augustinus, XXXVI, 259. — Intentio bonæ conscientie, oieum est quo vacentur lampades, id est, bona opera, id., XXXIII, 571. — Ex intentione perversa non sequitur nisi opus pravam, heat rectum esse videatur, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 196.

INVIDIA, INVIDUS. — Invidus ressecandus veluti corporis labe, S. Augustinus, XXXIX, 1950. — Invidia cuncta bona devorat, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 192. — Invidia non est nisi puellorum, S. Bernardus Claræ., CLXXXII, 936. — Non invidere et de aliena virtute gaudere, rara virtus, id., CLXXXIII, 1437.

INVOCARE. — Invocare Deum non decet sine munditia cordis, S. Augustinus, XXVI, 249.

IRA. — Super iram non occidat iste sol, ne deserat ipsum mentem sol iustitiam, S. Augustinus, XXVIII, 1045. — Ira Dei transit super justos, non manet, id., XXXVI, 1119. — Iram vincere majus est quam civitatem sibi subicere, Petrus Cantor, CC, 250.

J

JEJUNIUM. — Jejunat satis dia qui cum voluntate Christi se reficit, S. Ambrosius, XVII, 422. — Jejunantes multo plus accipiunt quam offerunt, S. Hieronymus, XXII, 1020. — Jejunium fraudatio carnis et lumen mentis, S. Augustinus, XL, 706. — Jejunare oportet ab isto seculo, id., XXXVIII, 695.

JESU. — Jesu nomen peccatoris fiducia, S. Augustinus, XL, 946. — Jesu nomen est salus, unctio et gloria, animæ medicina, mel in ore, in aure melos, in corde júbilus, S. Bernardus, CLXXXIII, 150.

JUDEX, JUDICIUM. — Judicio alieno nemo gravior condemnatur quam insipiens qui sibi auctor est malorum, S. Ambrosius, XVI, 1043. — Judicia Dei bonis promittit, malis nocent, S. Augustinus, XXXIV, 605. — Judicis ne sit amara sententia, dulcia nobis sint flagella Patris, S. Augustinus, XLIII, 1793. — Judicium vultu gaudere vir fortis præ conscientie luce contemnit, id., XLV, 1863. — Ne judicemur, judices nostri simus, S. Petrus Chrysologus, LII, 173. — In judicio tanto major erit severitas quanto major nuncce misericordia, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 565. — Judicans seipsum, judicium non exspectat, S. Petrus Damiani, CXLIV, 129.

JUGUM. — Jugum Christi hoc est Christiano, quod penam avi, S. Augustinus, XXXVI, 719. — Jugum Christi amanti suave est, non amanti durum, id., XXXVIII, 1507. — Jugum Christi non premit sed erigit, S. Bernardus Claræ., CLXXXII, 405.

JUSTITIA, JUSTUS. — Justus quandoque quamvis alium quam se equiorem putat, S. Ambrosius, XVI, 1100. — Justitia sibi parior, foris tota est, quicquid habet transfundit in proximos, *ibid.*, 1129. — Justus nunquam solus est qui cum Deo semper est, id., XVI, 109. — Justitiam sunt arma, ut cedendo vincat, id., XVI, 720. — Infelix ubi pax perditur et non est justitia, S. Hieronymus, XXV, 729. — Justitia hominis indiget misericordia Dei, id., XXII, 1068. — Justitia sapientia convenit et injustitia magis stultitia, S. Zeno, XI, 35. — Qui fecit te sine te, non te justificat sine te, S. Augustinus, XXXVIII, 325. — Qui justus, continuo bonus, *ibid.*, XXXVII, 1577. — Justus nemo nisi humilis et pius, id., XXXVI, 585. — Justitia non est aliud quam non peccare, S. Augustinus, XXXIX, 1863. — Justorum nemo sine laboribus ac molestiis in hac vita, S. Petrus Chrysologus, LI, 526. — Justitia magis delectat quam iniquitas, S. Leo Magnus, LIV, 362. — Justitiam defendere amore premii, injustum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 55. — Justus non est qui justitiam in dolore deserit, *ibid.*, 449. — Justus a timore luctuat, in charitate consummat, *ibid.*, 29. — Justitiam aliud est tenere, aliud diligere, S. Bernardus, CLXXXIII, 429.

L

LABOR. — Laboris mutatio induciæ sunt quietis, S. Ambrosius, XVI, 178. — Labor præsentis sæculi finem accipiet, et succedet ei perpetuum gaudium, S. Hieronymus, XXVII, 622. — Labor omnis brevis diei ad desideratam mercedem pervenit, S. Hieronymus, XXV, 219. — Laborandum hominibus, ut semper diabolus nos inveniat occupatos, id., XXII, 959. — Laborem si vis antequam, attende mercedem, S. Augustinus, XXXVI, 572. — Laborem emittit requies, id., XXXVII, 1211. — Laboris finis non erit, nisi diligat quod non possit auferri, id., XLV, 1870. — Labor ubi non est, ibi nec fructus adest, S. Petrus Chrysologus, LI, 14. — Laborem acquisita magis delectant, id., LII, 101. — Laboris remedium est alterius laboris initium, S. Bernardus, CLXXXIII, 430. — Laborem

naturæ convertunt boni in laborem gratiæ, mali autem in laborem culpæ, Petrus Cantor, CCV, 220.

LACRYMÆ. — Lacrymæ paucant frequenter, et mentem allevant, S. Ambrosius, XVI, 1185. — Lacrymæ nocentium dulciores sunt quam gaudia theatrorum, S. Augustinus, XXXVII, 1685. — Lacrymæ Domini, gaudia mundi sunt, id., XXXIX, 1928. — Lacrymæ sunt baptismata peccatorum, S. Petrus Chrysologus, LII, 103. — Lacrymæ abluunt ulcera reatus, id., LII, 167. — Lacrymæ sanguis penitentis, S. Valerianus, LII, 8. — In lacrymis est semper spiritalis seminatio, Cassiodorus, LXX, 410. — Lacrymarum gratia a Deo datur, Rabanus Maurus, CIX, 47. — Lacrymæ vulnerati cordis signs, S. Bernardus, CLXXXII, 98. — Lacrymæ semina justitiæ, id., CLXXXIII, 1402. — Lacrymæ penitentium vinum angelorum, *ibid.*, 1576. — Lacrymæ penitentis calicem altaris faciunt dulciorem, Petrus Cantor, CCV, 81.

LASCIVIA. — Lascivia plerumque latet sub tristi amictu mentis, S. Ambrosius, XVI, 1158.

LAUDARI, LAUS. — Laudis sacrificium ex operum sanctitate descendat, S. Hilarius Pictav., IX, 173. — Laudibus Dei mutum esse magna miseria est, *ibid.*, 552. — Laudabilior nemo est quam qui ab omnibus laudari potest, id., XVI, 147. — Laudari se qui videri, data opera, elaboret ut vera sint que dicuntur, S. Ambrosius, XVII, 106. — Laus Dei vere continuatur, si sine cessatione bene vivitur, S. Prosper, LI, 382. — Laudatio tunc est Domino jucunda, quando in unum vox et vita convenerunt, Cassiodorus, LXX, 492. — Laudare malefacta hominum est ea augere, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 559. — Laudari oportet in Deo, non in se, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 510. — Laudis humane vultus bonos cruciat, malos beatificat, S. Bernardus Claræ., CLXXXII, 389. — Laudandus nemo ante mortem, *ibid.*, 1016. — Laudibus supernis velle addere detrachere est, id., CLXXXIII, 557. — Laudatio nulla secunda, ubi nec ipsa vita secunda est, *ibid.*, 1030. — Laus vera est de recta voluntate que per opus bonum innoscit, Richardus a S. Victore, CXCVI, 21. — Laudari a turpibus illa turpe est sicut laudari ob turpia, Petrus Cantor, CCV, 129.

LEX. — Legis recordatio non patitur peccata generari nec ea crescere, S. Hieronymus, XXVII, 901.

LIBERTAS, LIBER. — Liberum innocentis facit, culpa vernaculum, S. Ambrosius, XVI, 1163. — In libertate nascimur, quam miserum est ut moriamur in servitute, *ibid.*, 958. — Liberum esse a Deo maximum crimen est, id., XVII, 155. — Libertas vera est Christo servire, S. Augustinus, XXXVIII, 128. — Libertatis lex, est charitatis lex, *ibid.*, 740.

LIBIDO. — Libido velut festuca est, cito accenditur, propere consummatur, S. Ambrosius, XVI, 896. — Libido lines suos egressa si fuerit, redundat in vitium, S. Hieronymus, XXII, 287. — Libido cum vincitur, vincitur diabolus, S. Augustinus, XLIV, 801. — Libido dolorem concipit, peccatum parit, generat mortem, id., XLV, 1644. — Libido vincenda est fugiendo, id., XXXIX, 2301. — Libidinis flamma si per cordis munditiam non extinguitur, frustra quælibet virtutes oriuntur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 688. — Libido interficit omnia bona opera, id., LXXXIX, 571. — Libido nostra ad illustrationem Dei quiescit, non deficit, Guibertus, CLVI, 45. — Potius quam libidine maculari mellis est mori, S. Anselmus, CLIX, 191. — Libido eo pius creascit quo plus exercetur, Petrus Cantor, CCV, 247.

LILIA. — Lilia mellis in valle quam in monte crescant, Alano de Insula, CCX, 87.

LINGUA. — Lingua tua menti sit subdita, S. Ambrosius, XVI, 515. — Lingua nihil noverit nisi Christum, S. Hieronymus, XXII, 991. — Qui linguam non frenat concordiam dissipat, S. Gregorius Magnus, LXXXVII, 55. — Lingua vitium gravissimum criminibus æquale est, S. Petrus Damiani, CXLV, 588. — Lingua illius sine labore prædicat ejus vitam moribus prædicat, Petrus Cantor, CCV, 17.

LOCUS. — Locus non facit sanctos, S. Augustinus, XI, 1282.

LOCUTIO, LOQUI. — Non loquendo, sed potius tacendo, culpa facillius relogitur, Cassiodorus, CXI, 152. — Locutionis divinus silentium, est famæ mentis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 204. — Bene loqui novit qui prius benefacere didicit, *ibid.*, 1282. — Loquitur bene qui perfecte vivit, id., LXXXVII, 875. — Potius quam loqui, tutius est silere, S. Bernardus, CLXXXII, 580.

LUCERNA. — Lucerna prodit furem, S. Petrus Chrysologus, LII, 54.

LUCTARI. — Luctari mundo præsentis difficilis sed gloriosius, S. Petrus Chrysologus, LII, 107.

LUDERE. — Ludit nemo securus cum serpente, S. Petrus Chrysologus, LII, 159.

LUMEN. — Lumen sibi omnis homo non potest, S. Valerian., I, 182.
LUX. — Lux rationis in tenebris malae conscientiae etiam lucet, Rupertus, CLXIX, 93.
LUXURIA, LUXURIARI. — Luxuriari ubi quis creperit, incipit deviare a fide vera, S. Ambrosius, XVI, 1818. — Luxuria est ignis usque ad perditionem devorans, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 688.

M

MAGISTER. — Magister fieri non debet qui discipulus non fuit, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 136.
MAGNA. — Magna res magnas vires desiderat, S. Augustinus, XXXII, 909.
MAGNANIMITAS. — Magnanimitas non arrogantes facit, nec humilitas pusillanimes, S. Bernardus Clarav., CLXXXIII, 100.
MAGNITUDO. — Magnitudo in mediocritate probatur, Tertullianus, II, 261.
MAGNUS. — Magnus est qui aeterna concupiscit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 180.

MALA, MALI, MALITIA, MALUM. — Malum ex se nihil sed ex vitio humano, S. Hilarius Pictav., IX, 219. — Malum homini nihil nisi sua culpa, *ibid.*, 789. — Infirmis nostra efficit ut malum esse id quod patimur existimemus, *ibid.*, 363. — Malitia contra se agit, S. Ambrosius, XVII, 96. — Sublato malitiae semine, nequitiae fructus arescent, *ibid.*, 35. — Malorum odium melius est habere quam consortium, *ibid.*, 488. — Malitia nostra inebriat Deum, S. Hieronymus, XXVI, 679. — Malum breve putatur quod finis melior subsequitur, *ibid.*, XXII, 179. — Malum levius est aperte peccare, quam simulare et fingere sanctitatem, *ibid.*, XXV, 277. — Mali quantumcumque potentes sint, despectui sunt viris sanctis, Rufinus, XXI, 65. — Male viventes etsi lingua taceant, vita Dominum maledicunt, S. Augustinus, XXXVII, 1533. — Mala temporalia pati Christianorum est, et bona sperare sempiterna, *ibid.*, XXXVIII, 1536. — Malum opus non fit nisi a malis, *ibid.*, XLI, 421. — Non sunt facienda mala ut eveniant bona, *ibid.*, XLIV, 808. — Malus sua ipse sibi poena, *ibid.*, XXXVIII, 1561. — Malus etiam si regnet, servus est, *ibid.*, XLI, 114. — Mali propter bonos tolerandi, non boni propter malos deserendi, *ibid.*, XXXIII, 529. — Mali hic servantur ut boni inde nascantur, *ibid.*, XXXVIII, 1565. — Mali Christiani plus cavendi quam Judaei et pagani, *ibid.*, XL, 345. — Mala hic superare possumus, non fugere, *ibid.*, XXXIX, 2272. — Mala cavere non sufficit, nisi fiat et bonum, *ibid.*, XL, 1040. — Malorum tempus omne exiguum, S. Prosper, LI, 556. — Malitia convertit homines in viperas, S. Petrus Chrysol., LII, 137. — Mala hujus vitae graviora non sunt aeterna bona cogitant, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 354. — Malos nec desperemus, nec imitemur, *ibid.*, 1514. — Male querens responsum non meretur, Rabanus Maurus, CXI, 727. — Malum in Scriptura non solum peccatum, sed et peccatis supplicium, Hincmarus Remens., CXXV, 56. — Mala nostra solum nostra sunt, bona nostra et Dei sunt et nostra, *ibid.*, 126. — Malorum omnium summa est quod vivamus ad exempla malorum, Petrus Cantor, CCV, 210.

MANDATA. — Mandata Dei non tam in memoria quam in moribus habenda, S. Bernardus, CLXXXII, 621. — Mandata Dei amara malis, dulcia vero bonis, Rufinus, XXI, 87.

MANERE. — Manendum est in eo, qui manet in aeternum, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 510.

MANSUETUDO. — Mansuetudinem habet et non duritiam, qui charus est, S. Ambrosius, XVI, 415.

MARE. — Mare in figura saeculum hoc, salisitate amarum, fluctibus turbulentum, S. Augustinus, XXXVI, 780.

MARTYR, MARTYRIUM. — Martyrum sanguis semen Christianorum, Tertullianus, 535. — Martyr Christi thesaurus est Ecclesiae, S. Ambrosius, XVI, 212. — Ipsa martyrum mors praemium est, *ibid.*, 1071. — Martyres ubicunque sunt, cum Deo sunt, ubi bene est, S. Augustinus, XXXVIII, 1566. — Martyres suos habet pax, *ibid.*, XXXIX, 2301, 2502, 2507. — Martyres morte nascuntur, sine inchoant, et in caelis lucent, S. Petrus Chrysol., LII, 152. — Martyrium durum est iter carni, sed beata est via animae, Cassiodorus, LXX, 225. — Martyrum sanguis clamat vindictam, Christi veniam, S. Bernardus, CLXXXII, 419.

MEDICINA. — Medicina pauperis est dives, et vice versa, S. Petrus Chrysologus, LII, 121.

MEDICUS. — Medici laus est si multos curet, S. Am-

brosius, XVII, 235. — Medicus quem ager decipit, discipulus sanat, S. Valerianus, LII, 6.

MEDITATIO. — Meditatio in tentationibus et argumens non est relinquenda, S. Hilarius Pictav., IX, 22. — Meditatio quotidiana tollit soporem et facit vigilantiam, S. Ambrosius, XVII, 96. — Meditatione assidua homo ad sui cognitionem illuminatur, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 214. — Meditatio parit scientiam, scientia compunctionem, compunctio devotionem, *ibid.* — Meditatio est conscientiae agrotantis medicamentum, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 660. — Meditatio est quasi ignis materia, amor, flamma, *ibid.*, 176. — Meditatione et oratione ascendimus, S. Bernardus, CLXXXIII, 1063.

MENDACIUM, MENTIRI. — Mendacium in verbo turpe est aedum in habitu, S. Ambrosius, XVI, 1061. — Mentiri religionem suam summum nefas, Tertullianus, I, 403. — Mentiri sacrilegium, S. Hieronymus, XXII, 648. — Mentiri est occidere animam, *ibid.*, 118. — Mendacia suos amatores decipiunt, Rufinus, XXI, 69. — Mentiri peius est quam falli, S. Valerianus, I, 153. — Mentientis guttur est mortui sepulchrum, Cassiodorus, LXX, 76.

MENDICUS. — Mendicus est qui Deum non habet, licet bonis omnibus aliis rebus affluat, S. Augustinus, XXXVII, 1883. — Mendici Dei omnes sumus, *ibid.*, XXXVIII, 366, 380.

MENS. — Mens bona, possessio bona, S. Ambrosius, XVI, 11. — Mentis caecitas non sanatur nisi doctrina Christi, S. Hieronymus, XXV, 130. — Mens juncta Deo provocat ejus clementiam, *ibid.*, XXVI, 523. — Mens a luce veritatis exclusa, nihil in se nisi tenebras invenit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 386. — Mens nil mali sibi conscia omnia ridet, Rabanus Maurus, CXI, 911.

MERCES. — Merces te erigat, si opus turbat, S. Augustinus, XXXIV, 1517.

MERITA. — Merita hic comparantur, in caelis praemia redduntur, S. Augustinus, XLV, 1182. — Merita omnia a fide incipiunt, *ibid.*, XLV, 1850. — Merita nostra sunt Dei dona, et pro his recipimus aeterna praemia, S. Prosper, LI, 276.

MICA. — Micam dans pauperi accipit totum, S. Petrus Chrysologus, LII, 8.

MIRACULUM. — Miraculum maximum peccatoris conversio, S. Augustinus, XXXIX, 1919. — Miraculum singulare visa non videre, scita nescire, credita non credere, S. Petrus Chrysologus, LII, 81.

MISERI. — Miseri sunt qui vel non habent quod volunt, vel id habent quod recte non volunt, S. Augustinus, XLV, 1861. — Sub Deo justo nemo miser nisi mereatur, *ibid.*, 1865. — Vera miseria est falsa felicitas, *ibid.*, XXXVII, 1099. — Qui se agnoscit in vera esse miseria erit in vera felicitate, *ibid.* — Tota fata miseria generis humani, dolor medicinalis est, non sententia poenalis, *ibid.*, 1793.

MISERICORDIA. — Misericordiam, sed justitiam misericordiae non tenere, si veniam praestemus illicitis, S. Hilarius Pictav., IX, 596. — Pro misericordia melius est invidiam perpetui, quam pretendere inclementiam, S. Ambrosius, XVI, 102. — Misericordia ipsa justitia est, *ibid.*, 1205. — Redemptio animae misericordia, *ibid.*, 777. — Misericordiam ad praesens non mereri, magnum interduum felicitatis est, S. Hieronymus, XXVI, 81. — Misericordiam vendunt, non donant hypocritae, S. Petrus Chrysologus, LII, 9. — Misericordia est maxima operam Dei, *ibid.*, 62. — Sine misericordiae pluvia, corda nostra sunt sicut terra sine aqua, Cassiodorus, LXX, 319. — Misericordia nomen Dei, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 522. — Misericordia imprudens est quae paucis prodest et multis nocet, Alcuinus, C, 148. — Misericordiam a Deo petere, optima est reorum defensio, S. Bruno Herbipol., CXLII, 203. — Miserendi materiam sumit Deus ex seipso, puniendi ex nobis, S. Bernardus Clarav., CLXXXIII, 186. — Misericordia Christum cruci affixit, Alanus de Insulis, CCX, 157.

MODUS. — Modus virtus, nimietas vitium, S. Hieronymus, XXII, 937. — Modus quidem animi est sapientia, S. Augustinus, XXXII, 975.

MORES. — Mores pravi graviores sunt inimici quam hostes infensi, S. Maximus Taurin., LVII, 512. — Boni mores sunt veluti pennae, quae nos ad caeli altura sus-tollunt, *ibid.*, 438.

MORI, MORS. — Morimur cuncta ut reviviscant, Tertullianus, I, 531. — Mors non est interitus animae, sed discessus ejus a corpore, S. Hilarius Pictav., IX, 320. — Mors malum non est quae libertatem restituit, excludit dolorem, S. Ambrosius, XVI, 1140. — Morimur quotidie, quotidie commutatur, et tamen aeternum nos esse credimus, S. Hieronymus, XXII, 316. — Mors sanctorum summa

est, S. Hieron., XIV, 536. — Hujus nobis amara mors cuius vita dulcia est, S. Augustinus, XXXVIII, 611. — Unde homo moriatur non cures, sed quo iturus sit post mortem, id., XXXVII, 1945. — Mors beatitudinis principium est, id., XXXII, 1471. — Mortis meditatio omni iactantia reprimenda utilis, S. Prosper, I, 610. — Mors animæ est discussus Dei ab ea, S. Petrus Chrysologus, LII, 19. — Cui Deus vita est mori non potest, *ibid.*, 166. — Mori pro Christo regnare cum Christo est, S. Maximus Taurin., LVII, 536. — Quasi moriendum hodie esset, sic vivendum, S. Benedictus abb., LXVI, 139. — Mors martyrum floret in fide viventium, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1637. — Moriendum est mundo ut vivificemur, id., LXXIX, 60, 61. — Mortis imago, fortis clypeus contra mundum, S. Petrus Damianus, XLV, 774. — Tria mortis timorem auferunt, conscientia serenitas, fidei firmitas, spei certitudo, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 235. — Mori incipimus, ex quo incipimus vivere, S. Bernardus, CLXXXIII, 875. — Mortui sunt qui secundum carnem vivunt, *ibid.*, 899. — Mors bona effectus bonæ vitæ, Adamus Scotus, CXCVIII, 69.

MUNDUS. — Mundi vitium acquirendi cupidus, Tertullianus, I, 1285. — Mundus est templum Dei, S. Cyprianus, IV, 227. — Mundus quid est nisi quidam ager plenus certaminum, S. Ambrosius, XVI, 971? — Mundo plus placent qui Christo displicent, S. Hieronymus, XII, 524. — Mundus, cur sedes Dei, S. Augustinus, XXXVIII, 568. — Mundus magnam mare ubi minores pisces a maioribus devorantur, id., XXXVI, 422. — Mundus quasi diluvium est, cui supernat fides, id., XL, 847. — Mundus est bellus campus cum diabolo et vitis, S. Petrus Chrysologus, LII, 94. — Cui mundus fastidio, vita operi, caro dolori, hinc mors est desiderio, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 234. — Mundus habet aurum in cornu, sed fenum in cauda, *ibid.*, 312. — Mundi gloria non est gloria sed ignis vorans, *ibid.*, 358. — Hic mundus velut somnia inanis est, et omnis concupiscentia ejus aceto amarior, id., 220. — Mundi vitia tria calcanda, voluptas, curiositas et superbia, Adamus Scotus, CXCVIII, 230, 231.

N

NASCI. — Non est grande nasci ex viris in sæculo clarissimis, sed contemnere mirabile, S. Hieronymus, XXII, 692. — Nascimur ad dolores, S. Petrus Chrysologus, LII, 87.

NATURA, NATURALE. — Naturæ bonum non sufficit ad justitiam, S. Hieronymus, XXII, 692. — Naturam sonat sola gratia, S. Prosper, I, 855. — Naturale est omnia vitare incommoda, Petrus Cantor, CCV, 240.

NAVIS. — In navi amara quoties Christus dormit, irruit p rocella, S. Petrus Chrysologus, LII, 129. — Navi adversus flumen consentienti anima similis est, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 91.

NEGOTIA. — Negotia hujus vitæ mentem affligunt, Richardus a S. Victore, CXCVI, 305.

NEMO. — Nemo sine crimine vivit, Rabanus Maurus, CX, 702. — Nemini debet fraus sua patrocinari, Petrus Cantor, CCV, 125.

NESCIRE. — Nescire aliquid secure melius est quam cum periculo discere, S. Hieronymus, XXII, 115. — Nesciri a Deo idem est quam perire, Rufinus, XXI, 11. — Nescire minor poena est quam ea quæ noveris non adimplere, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 289.

NOMEN. — Nomen nihil prodest, ubi res non est, S. Augustinus, LXXV, 2007.

NOX. — Nox tempus tentationis, Guibertus, CLVI, 75. — Nox est vita peccatorum, Adamus Scotus, CXCVIII, 445.

O

OBEDIENTIA, OBEDIRE. — Non obedire Deo injustum est et ingratum, Tertullianus, I, 1233. — Obedientia sola tenet palmam, sola inobedientia invenit pœnam, S. Augustinus, XXXVI, 697. — Ubi inobedientia, ibi superbia, id., XL, 121. — Obedire Deo jubenti semper utile homini, non obedire semper inane, S. Prosper Aquitanus, LI, 185. — Obedientia merces vitæ æternæ, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 305. — Obedire sponte est facilius quam imperare discrete, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 268. — Aliud obedire ad litteram, aliud ad meritum, *ibid.*, 422. — Obedientia votum medicina est vitiorum, Adamus Scotus, CXCVIII, 520.

OBLATIONES. — Oblationes nostras Deo acceptabiles reddunt affectus et bona voluntas, S. Bruno Astensis, CLXIV, 86...

OCULI, OCCIDERE. — Occidantur peccatores, dum obsecrant intelligentia, alienantur a vita Dei, S. Augusti-

nus, XXXVI, 1890. — Occidere vult Deus in homine quod homo fecit, et salvare quod ipse fecit, id., 1892.

OCULUS. — Oculi impudicos, impudici cordis est nuntius, S. Augustinus, XXXII, 1391. — Oculi parentum et propinquorum lucernæ sunt filiis, S. Petrus Chrysologus, LII, 1. — Oculi homini falluntur in Dei opera, sine lumine Dei, *ibid.*, 51. — Oculi non behetantur magnitudine lucis, sed propria infirmitate, *ibid.*, 112. — Oculi imperfectis grandiscunt formæ, turbantur species ac falluntur, id., 176. — Oculi duos habet anima, unum quo intelligit, alterum quo inquit, S. Bernardus, CLXXXII, 596. — Oculum simplicem duo faciunt, amor boni et cognitio veri : oculum nequam cæcitas et perversitas, *ibid.*, 185, 515.

ODIUM. — Odiorum causam præbuisse, non sancti est, S. Hilarius Pictav., IX, 488. — Odium tenebræ, dilectio lumen est, S. Augustinus, XXXVI, 635. — Odium mors est, vita nostra dilectio, *ibid.*, 185. — Odium perfectum est homines diligere, et eorum vitia semper horrere, Cassiodorus, LXX, 472.

OFFENSA. — Offensa grandis nolite placare quos offenderis, S. Hieronymus, XXV, 856.

OFFERRE. — Offerentium ac non munera sed voluntatem Deus respicit, id., XXVII, 505.

OLEUM. — Oleum peccatoris adulatio, S. Bruno Herbipol., CXLII, 591.

OMNIA. — Omnia subjiciuntur nobis si nos Deo subjicimur, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 151. — Omnia quæ agit charitas, quamdam habent indefessæ orationis vim et efficaciam, S. Bernardus, CLXXXII, 50. — Omnibus necessitas est quedam carnis loquela, *ibid.*, 185, 595.

OPERA, OPUS. — Opus nostrum, dissimulantibus nobis, aliis eluceat, S. Hilarius, IX, 683. — Opus non sufficit esse bonum probitate facti, nisi sit et voluntatis, *ibid.*, 456. — Opera quæ coacta sunt merito plenæ gratiæ indigent, *ibid.*, 536. — Opera tua fulgeant, ut imaginem Dei præferant ad cuius imaginem factus es, S. Ambrosius, XVI, 536. — Opus sine fide caducum est et infructuosum, S. Hieronymus, XXII, 604. — Opera bona, tanquam filii vitæ nostræ, S. Augustinus, XLII, 1004. — De suis operibus bonis nemo extollatur, nemo desperet de malis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 935. — Opere bono in vacuum laboramus si usque in finem non perseveramus, id., LXXVI, 58. — In operibus qui modica non despicit, non dico paulatim, sed efficaciter proficit, id., CLIX, 20. — In opere salutis negligentes triplex manet malum : horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriæ agni Dei, S. Bernardus, CLXXXIII, 1144. — In opere et in medio negotiorum tranquillitas mens, rara avis in terris, *ibid.*, 551. — Opus sine bona intentione, corpus sine vita, Richardus a S. Victore, CXCVI, 1120.

OPPROBRIUM. — Opprobrium malis boni sunt, S. Bruno Herbipol., CXLII, 256.

ORATIO, ORARE. — Qui orat prope est cælo, Tertullianus, II, 926. — Oratio sicut paupercula, Tertullianus, I, 1196. — In oratione flere virtus est, S. Ambrosius, XVI, 1134. — Ut oratio nostra ad eum ascendat, inclinamur nobis Deus, *ibid.*, 1204. — Oratio optima, vita iusta, S. Augustinus, XLI, 653. — Oratio desiderium etsi lingua taceat, id., XXXVIII, 498, 821. — Oratio actus, et actione oratio fulciatur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 560. — In oratione non verba sed desideria cordis Deus exaudit, id., 718. — Oratio inanis est, ubi prava est actio, id., LXXVII, 1138. — Orare melius est quam legere, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 288. — Oratio curdis est, non laborum, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 536. — Orationis tempore, anima tota pulchra est, *ibid.*, 94. — In oratione sæpe Deus multas non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad salutem, *ibid.*, 357. — Oratori plus fidendum quam suæ industriæ, id., CLXXXIII, 440. — Oratio sapientis debet vitæ concordare, Petrus Cantor, CCV, 19.

ORDO. — Ordo dux ad Deum, Tertullianus, I, 900. — Ordo rerum servandus, ut anima bene agat, S. Augustinus, XXXIII, 539. — Ordine humana convalescant, S. Petrus Chrysologus, LII, 109. — Non ordiatur summo, sed summo labori præmium rependitur, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 231. — Ordinem non habent qui in charitate non sunt, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 463.

OS. — Os nostrum janua nostra est, S. Ambrosius, XVI, 233. — Nugæ in ore sacerdotis blasphemia, S. Bernardus Clarav., CLXXXIII, 425.

OTIUM. — Otium et quietas pusillam reddunt animam, Petrus Cantor, CCV, 286.

P

PACIFICI, PAX. — Qui pacificus est cum Deo, sub huius inimicitiam metuit, S. Ambrosius, XVII, 251. —

- Pax plena non est quandiu vitis repugnator, S. Augustinus, XII, 657. — Pacem hic habemus in spe, id., XXXVII, 1592. — Pacis cum hominibus hic ordo est: primum, ut nulli noceat, deinde ut prosit qui potuerit, id., XII, 645. — Deus pax est, Christus pax est, id., XXXVII, 1656. — Pax non est diuenda quae de radice charitatis non consurgit, id., XXXIX, 1916. — Pacem non servare, Christum spernere est, id., XXXIX, 1838. — Pace nihil melius, Guibertus, CLVI, 606.
- PALMA. — Palma viventis est praeium, S. Ambrosius, XVI, 1192.
- PANIS. — Panis cordis, iustitia, S. Augustinus, XXXV, 562.
- PARADISUS. — Paradisi clavis, tuus est sanguis, Tertullianus, II, 747. — Paradisus in se habet lignum vitae Christum, S. Hilarius Pictav., IX, 24. — Paradisus terra viventium, Cassiodorus, LXX, 90, 479.
- PARENTES. — Parentum vitam sequi unusquisque amat, S. Ambrosius, XVI, 58. — Parentes discant filios magis doceri posse exemplis quam voce, S. Hieronymus, XII, 686.
- PASCHA. — Pascha est quando anima irrationabilem deponit passionem, sumit autem bonam compassionem, S. Ambrosius, XVI, 179. — Pascha vitae a terum hic per fidem incipit, Rufinus, XXI, 102.
- PASSIO. — Passio est solatium quod per eam Dominus assimilatur, S. Hilarius Pictav., X, 715. — Passio Christianis vita est, et persecutio defensio, S. Ambrosius, XVII, 512. — Passiones sunt quae ostendunt meritum ad futuram vitam, *ibid.*, 180. — Passio sibi medicinam invenit in arduis languoribus, S. Petrus Chrysologus, LII, 55.
- PASTOR. — Pastorum culpa et vitium magistrorum est veratio ovium, S. Hieronymus, XXVIII, 53. — Pastor diligendus est, mercenarius tolerandus, cavendus latro, S. Augustinus, XXXVIII, 756. — Pastor anhelans it ad ovem perditam, S. Petrus Chrysologus, LII, 54. — Pastores boni ut periti medici, prius palpant, postea ferunt, S. Gregorius Magnus, LXXXI, 780.
- PATIENTIA. — Patientia efficit ut perseveremus, S. Cyprianus, IV, 252. — Ubi non est patientia, non invenit locum sapientia, S. Augustinus, XXXVIII, 825. — Patientia tanto maior est, quanto maior est charitas, id., XL, 619. — Patientia semper militatur adversa, Cassiodorus, LXX, 516. — Patientia est custos nostrae conditionis, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 45. — Patientia fortitudinis praestantior est, id., LXXIX, 268.
- PATRIA. — Patriam non amat qui peregrinatio dulcis est, S. Augustinus, XXXVI, 1089. — Ad patriam fideles transeunt de mundo, infideles cum mundo, S. Augustinus, XXXV, 1785. — Patria est vita Christi: via mors Christi, id., XXXVI, 1089. — Patria caelum duobus pedibus adiutur, meditatione, desiderio, Adamus Scotus, CXCIII, 248.
- PAUPERTAS, PAUPER. — Pauperum lacrymae sunt lacrymae redemptiores, S. Ambrosius, XVI, 1115. — Noli pauperem contemnere, ille te divitem facit, *ibid.*, 1005. — Ibi ubique paupertas, ubi domes cupiditatum, ubi inextinguibiles appetitus, *ibid.*, 945. — Qui pauper est cum Christo dives est, S. Hieronymus, XXII, 29. — Pauper cupiditate possessus, divite peior, S. Augustinus, XXXVIII, 1019. — Pauperes fraudans vir sanguinis est, Babannus Maurus, CIX, 1011. — Pauperes divitiarum depositarium fidele sunt, S. Petrus Damianus, CXIV, 299. — Paupere superbo nihil detestabilius aut miserabilius, S. Bernardus, CLXXXII, 1043. — Pauper sincerius ridet quam dives, Petrus Cantor, CCV, 42. — Pauper sit clarus in pecunia, dives in conscientia, *ibid.*
- PECCARE, PECCATUM. — Peccando, sine dubio idolatriam admittit, Tertullianus, I, 644. — Peccati dies, dies confusio appellatur, S. Ambrosius, XVI, 425. — Mors peccati lucrum est, et vita poena est, *ibid.*, 1144. — Peccatoris conscientia omnibus sepulcris magis foet, *ibid.*, 15. — Tolle peccata de medio, et Deum tibi proximum fecisti, id., XVII, 420. — Peccare hominis est, insidias tendere diaboli, S. Hieronymus, XXII, 560. — Nec peccator desperet salutem, nec iustus de sua virtute securus sit, id., XII, 912. — Quod peccantibus non irascitur Deus, magna ira est, id., XIII, 412. — Peccantium multitudo sebus non mirat, *ibid.*, 542, 565. — Nihil tam offendit Deum, quam post peccata erecta cervix, id., XII, 223. — Peccatum mortem sonat, id., XXVI, 725. — Peccata nostra ex nobis, bonitas nostra ex Deo, *ibid.*, 805. — Peccatum eo a mors animae, S. Augustinus, XLII, 98. — Peccare si vis, quare ubi te non videat Deus et facquod vis, id., XXXVIII, 756. — Peccatum crescit neglectum, nullum respectu Dei parvum, id., XL, 1119. — Peccata nulla Deus inulta permittit, *ibid.*, 1531. — Peccata amore vincuntur, S. Petrus Chrysologus, LII, 94. — Peccator a se recedit antequam a Deo, *ibid.*, 2. — Peccator transit in bestiam, *ibid.* — Magnus homo qui carne non peccat, maximus qui nec corde, *ibid.*, 89. — Peccata consuetudine vilescent, nec sentiuntur, S. Valerianus, LXI, 45. — Peccati delectatio brevis, poena aeterna, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 225. — Peccatoris praesens prosperitas fumo et rota comparatur, id., LXXVII, 492. — Peccata quae incipientibus levia sunt, perfectis gravia deputantur, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 217. — Peccatum qui defendit, plus delinquit quam qui facit, S. Petrus Damiani, CXIV, 90. — Peccatum nullum impunitum manet, *ibid.*, 595. — Omne peccatum Deum exhonora, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 208. — Poena peccati non debet esse, ubi non est voluntas peccandi, S. Bruno Astensis, CLXIV, 150. — Peccatorum corpora sepulcra mortuorum, S. Bernardus Claraev., CLXXXII, 1043. — Peccator sui homicida, *ibid.*, 507. — Peccatum magis cavendum quam ejus supplicium, *ibid.*, 885. — Peccare grave, gravius non penitere, gravissimum pro peccato et impenitentia aeterna tormenta subire, Richardus a S. Victore, CXCVI, 826. — Peccato consentit qui non corripit cum possit, Petrus Cantor, CCV, 189.
- PECTUS. — Pectus illud sepulcrum est in quo Christus habetur mortuus et sepultus, S. Petrus Chrysologus, LII, 75.
- PECUNIA. — Pecunia rectae spei venenum est, S. Augustinus, XXXII, 1006. — Pecunia ita manum mitte, ut cor unde solvas, id., XXXVIII, 953. — Pecunia est crudele pondus, corda corrumpit, redimit mendaciam, tollit veritatem, S. Petrus Chrysologus, LII, 57.
- PENNAE. — Pennae duae in futuris, amor et spes: in praesentia timor et penitentia, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1203.
- PEREGRINARI, PEREGRINATIO. — Peregrinatio nostra toleranda, non amanda, S. Augustinus, XL, 679.
- PERFECTIO, PERFICERE. — Perfectio omnis in veritate est, S. Ambrosius, XVI, 65. — Perfectum esse nolle, delinquere est, S. Hieronymus, XXII, 54. — Ut perfectionem mereamur, confitemur imperfectionem, S. Aug., XXXVIII, 784. — Perfectus est qui erga imperfectionem proximi impatiens non est, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 153. — Perfectis semper timendum est, S. Bernardus Claraev., CLXXXII, 468. — Ubi perficere desinit quis, ibi incipit delicere, *ibid.*, 505, 215. — Qui proficere studet, semper invenit quo crescat, *ibid.*, 505. — Perfectorum est gloriari in tribulatione, id., CLXXXIII, 45.
- PERICULUM, PERICULOSA. — Periculi conscientia nihil homini est gravius, S. Augustinus, XLIV, 176. — Periculum despicit qui tendit ad regnum, S. Petrus Chrysologus, LII, 22.
- PERSEVERANTIA, PERSEVERARE. — Ad perseverandum opus est misericordia Dei, S. Hilarius Pictav., IX, 581. — Perseverantia non est, cui sum sibi progressus jam sufficit, S. Augustinus, XLV, 1878. — Perseverare est tentatione non vinci, S. Leo Magnus, LV, 206. — Perseverantia non est in potestate hominis sed Dei, Hincmarus archiepisc., CXXV, 74. — Perseverantia aeternitatis imago, S. Bernardus Claraev., CLXXXIII, 458.
- PHILOSOPHIA, PHILOSOPHUS. — Philosophus animal gloriae, Tertullianus II, 647. — Philosophus verborum operator, rerum destructor, erroris amicus et interpellator, id., I, 1255. — Philosophia non est parens nec regula vitae, Lactantius, VI, 382.
- PIETAS. — Pietas vera est quae praeposit divina humanis, perpetua temporalibus, S. Ambrosius, XVI, 1055. — Pietas in Deum culmen est virtutum et corona, S. Hieronymus, XXII, 580. — Pietas et vera religio via regia est, id., XV, 674. — Pietatis exordium est a Deo optime sentire, S. Augustinus, XXXII, 1224. — Pietas sufficit ad veram felicitatem, id., XII, 114.
- PLACERE. — Placere Deo debemus, etiam corpore, S. Hilarius, IX, 196. — Placendum hominibus quantum licet, *ibid.*, 197. — Placere tantum hominibus velle, Deo est displicere, *ibid.*, 102. — Placere nunc Deo quiquis vult, displiceat impiis necesse est, *ibid.*, 400.
- POENITENTIA. — Poenitentia non perit, quia patientiam invenit, Tertullianus, I, 1228. — Poenitentia criminis minor non sit, S. Cyprianus, IV, 192. — Poenitentia vox est lacrymis orare, S. Hilarius, IX, 591. — Nunquam penitere solius Dei est, S. Ambrosius, XVI, 1043. — Nemo potest bene agere poenitentiam nisi qui speravit indulgentiam, *ibid.*, 530. — Tanta est poenitentiae medicina, ut mutare videatur Deus suam sententiam, *ibid.*, 427. — Poena peccati tanto maior, quanto longior est Deo oblitio, S. Hieronymus, XXV, 835. — Poena peccantium est sanctificatio Dei, id., XXVI, 537. — Poenitentia secunda

est post asstragium miseris tabula, S. Hieron., XII, 985. — Penitentia corona textur de floribus Scripturarum, id., XII, 899. — Penitentia vera non aunis, sed cordis contritione censetur, S. Augustinus, XXXIX, 2216. — Penitentia plus de venia surgit quam corrumpit de reatu, S. Petrus Chrysologus, LII, 4. — Penitentia perfecta est peccata futura cavere, et lugere præterita, Cassiodorus, LXX, 170. — Ex penitentium luctu oriuntur virtutes ascetorum, S. Gregorius Mag., LXXVI, 1274. — Per penitentiam rapimus hereditatem justorum, quam non tenuimus per vitam, id., LXXVI, 1325. — Penitentia fervens præponitur innocentia torpenti, id., LXXVII, 85. — Penitentia sternit iter ad cælum, S. Petrus Damianus, CXLV, 228. — Penitentia pro innocentia reputatur, S. Bernardus Claraval., CLXXXIII, 1151. — Penitentiam differens usque ad diem mortis raro vere poenitet, Petrus Cantor, CCV, 317.

POSSESSIO. — Possessio pretiosa homo mundus, S. Ambrosius, XVI, 5. — Quod possidet unusquisque plus laudat, S. Hieronymus, XXII, 207. — Quæ possides non sunt tua, sed dispensatio tibi credita est, *ibid.*, 524. — Possidetur, non possidet qui rerum cupiditate tenetur, S. Augustinus, XXXVI, 544. — Possidetur sine amore quod sine dolore amittitur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1006.

PRÆCEPTA. — Præcepta Dei non solum agenda sunt, sed et diligenda, S. Hilarius, IX, 394. — Præcepta divina continentem, non uno modo errare contenti sunt, Rufinus, XXI, 421. — Præceptis Dei obediendum amore non timore, voluntate non ex necessitate, *ibid.*, 7. — Præceptorum Dei contemptores feno quod super tecta nascitur similes, S. Prosper, LI, 478. — Qui præcepta Dei contemnant, frustra eum rogant, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 510. — Præcepta servare sacrificium est, S. Petrus Damianus, CXLIV, 271.

PRÆDICARE, PRÆDICATIO. — Prædicator gemmarum spiritualium erogator, S. Augustinus, XXIX, 2319. — Prædicator bonus curus est et auriga, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1412. — Prædicator ad cor suum redeat, id., LXXVII, 73. — Prædicator prius opere doceat quam voce, id., LXXVII, 100. — Prædicator qui docet, opère impleat, id., LXXIX, 243, 306. — Prædicator qui non ardet, non accendit, Petrus Cantor, CCV, 14.

PRÆMIA. — Ad præmia magna per magnos labores perveniendum, S. Gregorius Mag., LXXVI, 1647. — Præmia laboribus comparata gratiora sunt, Alanus de Insulis, CCX, 291.

PROFICERE. — Proficiendum semper in via ad Deum, S. Augustinus, XXXVII, 1798. — Qui proficiunt ascendant, descendunt qui deficiunt, S. Anselm. Cantuar., CLIX, 175.

PROGREDI. — Progrediendo semper aut ascendit in cælum bene vivendo, aut descendit in infernum male vivendo, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 415.

PROSPERITAS. — Prosperitas iis non est destitudo, quos torquet mala conscientia, S. Augustinus, XXXVII, 1180. — Prosperitas magis metuenda quam adversitas, id., XLI, 43, 44. — Prosperitatis homo sordescit ut illaqueatur, Guibertus, CLVI, 645. — Prosperitate utendum, ut non sit occasio peccati, sed adiutorium virtutis, S. Bernardus Claraval., CLXXXII, 965. — Prosperitas multo plures extollit, licet multos frangat adversitas, id., CLXXXIII, 766.

PROVIDERE. — Non providere novissima, nihil stultius, S. Hieronymus, XXV, 694. — Providens et bonus Deus ipse sit horreum tuum, ipsa apotheca, ipse marsupium, ipse divitiæ, etc., S. Augustinus, XXXII, 1471.

PRUDENTIA. — Prudentia grandis est, aurum in luto querere, S. Hieronymus, XXII, 688. — Prudentia seipsam aliis impertiendo, magis augetur, Alanus de Insulis, CCX, 310.

PUDICITIA. — Macula in pudicitia, nullo nitro, nulla fulgonum herba elui potest, S. Hieronymus, XXII, 789.

PUGNARE. — Non pugnat sed trahitur qui non iuste vivit, S. Augustinus, XXXVII, 821. — Laboras pugnando, sed letaberis triumphando, *ibid.*

PULCHRITUDO. — Pulchritudo est bonum Dei, S. Augustinus, XLI, 467. — Cujus corpus pulchrum est, et deformis animus, magis dolendus est quam si deforme haberet corpus, id., XXXIV, 119. — Pulchritudo sine virtute nihil prodest, Guibertus, CLVI, 456.

Q

QUÆRERE. — Queritur amore vera sapientia, S. Augustinus, XXXII, 1524. — Qui Deum querunt, jam trans eam et moritur non querunt, id., XXXVI, 122. — Querendus Deus sine fine, quia sine fine amandus, id., XXXVII, 1392. — Querendus in nobis Deus, non

extra, S. Bernardus, CLXXXII, 253, 330. — Querere Jesum dulce, dulcius tenere, *ibid.*, 1. — Nemo querit Deum qui ante non invenit, id., 582.

QUIES. — Quies iustorum de Christo adeoque in Deo requies, S. Hilarius Piclav., IX, 269. — Quies inops quasi vitæ exilium, id., X, 1. — Ubi quies non est, id mens a proposito sæpe deducitur, S. Hieronymus, XIII, 51. — Quies est apud Deum valida et vita imperturbabilia, S. Augustinus, XXXII, 682. — Fecit nos Deos ad se, et inquietum est cor nostrum donec in Deo requiescat, *ibid.*, 661. — Ubi quies, ibi sanctificatio, id., XXXIII, 219. — Quies non est ubi servatur aurum, S. Petrus Chrysologus, LII, 22. — Quiescere nescit dilectio, S. Bernardus, CLXXXII, 7.

R

RARUM. — Rarum charum est, Petrus Cantor, CCV, 455.

RATIO. — Ratio res Dei, Tertullianus, I, 1227. — Ratio sine bonitate, ratio non est, *ibid.*, 291. — Rationem quæ nobis videntur non habere, iustitie plena sunt et rationis, S. Hieronymus, XXV, 910. — Ratione præstantior est virtus, S. Augustinus, XXXIV, 147. — Ratio et amor duo oculi ad videndum Deum, S. Bernardus, CLXXXI, 182. — Ratio mentis oculus est, Alanus de Insulis, CCL, 351.

RECLINATORIUM. — Reclinatorium para conscientia est in qua reclinat se et requiescit Christus, Richardus a S. Victore, CXCVI, 444.

RECTOR, RECTIUS, RECTUM. — Rectum cor cum Deo est, quando propter Deum queritur Deus, S. Augustinus, XLV, 1879. — Recti non sunt, qui hic mala pro bonis æternis perpetui metuunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 154. — Rectius ac tutius est bona agere dum vivimus, quæ speramus per alios agi pro nobis post mortem, id., LXXVII, 472. — Rector animarum sit opère præcipuus, *ibid.*, 508.

REDEMPTIO, REDEMPTUS. — Redemptio hominis etsi potuit, non debuit tamen alio modo quam per crucem fieri, S. Bernardus, CLXXXII, 495. — Christus pius amandus ob opus redemptionis quam creationis, id., CLXXXIII, 869. — Redimi non potest qui suis viribus fudit, Petrus Lombardus, CXCIV, 104.

REGIMEN. — Regimen animarum ars artium, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 5.

RELIGIONE nihil majus, nihil sublimius fide, S. Ambrosius, XVI, 889. — Religionis summa est imitari quem colis, S. Augustinus, XLI, 212. — Religio Christiana, via regalis ad regnum, *ibid.*, 542. — Religionem Christianam professus, et nihilominus honori ejus derogare, abominandum est, Guibertus, CLVI, 264. — Religio humilitate fundatur, paupertate conservatur, munditia decoratur, S. Bernardus Claraval., CLXXXII, 769.

RELINQUERE. — Relinquerunt omnia etiam possidenda, qui in hoc mundo nihil amando possident, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1635. — Reliquit mutuum qui sibi nihil retinuit, S. Bernardus, CLXXXII, 825. — Relinquere mundum magis expedit quam relinqui, *ibid.*, 265.

REPREHENDERE. — Quod reprehendimus in aliis, absit ut faciamus, S. Hieronymus, XIII, 552. — Qui reprehendit, amicus est, S. Gregorius Magnus, LXXIV, 617, 618.

REPROBI. — Reprobi aristarum more nunc eriguntur, electi vero ut grana latent, S. Gregorius Mag., LXXIV, 540. — Reprobi semper justos persequuntur, animam vero ledere non valent, S. Petrus Damianus, CLV, 62.

REQUIES. — Requies nostra in cælo, non in terra est, S. Ambrosius, XVI, 979. — Tantum nos amat Deus, ut quia nos requiescimus, se dicat requiescere, S. Augustinus, XXXVII, 1725. — Requies labore emittit, id., XXXVI, 1212. — Requies animæ bona conscientia est, S. Bruno Herbipol., CXLII, 418. — Requies est Domini plenitudo et beatitudo, Rupertus, CLXXIX, 68.

RESPONDERE. — Respondere si malum est, malis majus est provocasse, S. Hieronymus, XIII, 538. — In respondendo sic moderemur omnia, ut objectis diligamus, et ab injuria temperemus, *ibid.* — Non semper facile est insipienti sapienter respondere, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 75.

RESURRECTIO. — Resurrectionis spes immortalis est, S. Ambrosius, XVI, 1148.

RISUS. — Risus dissolvit ridentem, vix corripit et emendat, S. Hieronymus, XXIV, 457. — Risus brevis, sempiternus mœror, S. Petrus Damianus, CXLII, 144.

ROGARE. — Rogandus ille solus cujus verum eternumque præsidium est, S. Hieronymus, XIV, 201. — Qui rogantem contemnit, forsitan audit objurgantem, id., XIII, 209.

RUINA.—Ruina quæ de alto est graviore casu collidit, S. Ambrosius, XVI, 230. — Ruina aliorum, exempla iustorum sunt, S. Hieronymus, XXII, 301.

S

SABBATUM.—Sabbatum melius est tota die fœderio, quam saltando transigere, S. Augustinus, XXXVI, 281. — Sabbatum vere ille observat qui non peccat, *ibid.*, 1212.

SACERDOTES.—Sacerdotibus meliora damna quam loca sunt sæculi, S. Ambrosius, XVI, 1161. — Grandis sacerdotum dignitas, sed grandis eorum ruina si peccent, S. Hieronymus, XXVI, 585. — Sacerdotium tenere minus est quam mereri, *id.*, XXII, 235. — Sacerdotum linguæ arma sunt quæ iniquitatem destruant, S. Augustinus, XXXVIII, 1815. — Sacerdos limeat peccare, sed magis desperare, *id.*, XI, 1118. — Sacerdotes apibus comparantur, S. Maximus Taur., LVII, 571. — Sacerdotes sunt animarum condimentum, et animæ sunt Domini cibus, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 508. — Sacerdos peccata et exemplo doceat, *id.*, LXXVII, 508. — Sacerdos peccata plebs tanquam propria flere debet, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 334. — Sacerdotis indigni officium est ruina populi, S. Petrus Damiani, CLV, 168. — Sacerdos est medius inter Deum et populum, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 298.

SACRIFICIA.—Sacrificia Deus non querit, sed offerentium animum, S. Hieronymus, XXV, 784. — Sacrificium Deo offert qui seipsum punit, S. Augustinus, XXXVII, 1824. — Sacrificium Deo acceptissimum est seipsum illi offerre et sacrificare, Cassiodorus, LXX, 93.

SÆCULUM.—Sæculum Dei est, sæcularia diaboli, Tertullianus, I, 585. — Sæculi tranquillitas tempestas est, S. Hieronymus, XXII, 32. — Sæculi præsentis omne bonum confusio est, futuri perpetua, *id.*, XXIV, 477. — Qui in sæculi rebus confidit, obliuiscitur Dei, *id.*, XXV, 436. — Sæculum amatores suos vorare novit, non portare, S. Augustinus, XXXVIII, 691. — Sæculi amore debilitato, necesse est ut in nobis solus convalescat amor Dei, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1546.

SALUS.—Quam salutem animæ perire, melius est rem familiarem minui, S. Hieronymus, XXII, 919. — Salutem aliorum fac lucram animæ tuæ, *ibid.*, 522. — Salus est ipse medicus noster Christus, S. Augustinus, XXXVII, 1499. — Salus mentis est corporis infirmitas, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 50. — Salutis initium peccati notitia, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 331.

SANCTI.—Sanctorum vita longum est martirium, S. Hieronymus, XXII, 723. — Sanctorum nemo sine certamine coronatus, *ibid.*, 124. — Sancti nunc stola una, post iudicium erit duplex, S. Augustinus, XXXVIII, 215. — Sanctorum una vita, præmia diversa, *id.*, LXXXIX, 2182. — Sanctorum victoria opus Dei habitantis in celis, S. Prosper, LI, 884, 885. — Sanctitas morum custodita præconium Domini est, Cassiodorus, LXX, 76. — Sanctitas coram hominibus non semper est sanctitas apud Deum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1129. — Sanctorum virtutes tribulationibus clarus innotescunt, *ibid.*, 9. — Quo verius sancti summa cognoscunt, eo sublimius terrena despiciunt, *ibid.*, 264. — Sancti quanto magis Deum cognoscunt, tanto sibi vilescunt, *ibid.*, 396. — A sanctis sumenda est vivendi regula, *ibid.*, 905. — Sanctorum mors vitæ initium, S. Petrus Damiani, CLIV, 1177. — Sanctorum virtus redolet ut aromata in igne, *id.*, CLV, 78. — Sanctorum vita fructuosior quam miracula, *ibid.*, 495. — Sanctorum vita est rerum terrenarum contemptus et studiosa celestium inquisitio, S. Bruno Astensis, CLXIV, 47.

SAPIENS, SAPIENTIA.—Sapientia friget sine gratia, S. Ambrosius, XVI, 361. — Omnis sapiens liber, omnis autem insipiens servus, *ibid.*, 951. — Sapientis est neque cogi neque cohiberi, *ibid.*, 935. — Quidquid sapient homines sine Deo, stultum est, *id.*, XVII, 125. — Sapiens nunquam solus esse potest, S. Hieronymus, XXIII, 315. — Sapientis est, sapientiam præviam sequi et vanos non considerare rumores, *ibid.*, 446. — Sapientia est lignum vite quod nisi in medio virtutum plantetur, ligna cætera siccabuntur, *ibid.*, 598. — Sapiens est qui iuste et prudenter vivit, Tertullianus, I, 1236. — Sapientis est finem vitæ semper frabere præ oculis, S. Prosper, LI, 675. — Sapientia non invenitur nisi apud quietos animas, Cassiodorus, LXX, 568. — Sapiens est amare correptionem, stulti odisse, S. Petrus Damiani, CLV, 755. — Sapere sine Deo desipere est, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 245. — Etsi sapiens sis, deest tibi ad sapientiam, si tibi non fueris, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 417. — Sapientia clausa perit, sparsa rogetur, Petrus Cantor, CCX, 391.

PATROL. CCXX, INDEXUM III.

SATIARI.—Satiari est ars magna, S. Gregorius Mag., I, XVI, 1548.

SCIENTIA.—Scientia imperfecta est sicut et hæc vita, S. Ambrosius, XVII, 155. — Scientia optima est vitia deserere, atque ad Deum tota mente converteri, *ibid.*, 514. — Scientia absque opera infirma est et caduca, S. Hieronymus, XXII, 604. — Scientiæ pars est scire quod nescias, *id.*, XXIV, 510. — Scientiæ veritas de fonte magis quam de rivulis querenda, *id.*, XXVII, 850. — Scire quanto plus cupimus, tanto magis ostendimus vanitatem nostram et veritatem superflua, *ibid.*, 456. — Scientia utilis est illa quæ comes est charitatis, magistra humilitatis, S. Augustinus, XXXVII, 1848. — Scientia boni vera non est, nisi ad hoc sciat ut agatur, *id.*, XI, IV, 166. — Scientia mali pessima est malum esse, et pessima ignorantia boni, bonum non esse, S. Prosper, LI, 359. — Scientia humana cæcatur ex nobis, S. Petrus Chrysologus, LII, 76. — Scire meretur ille qui scire timet, *ibid.*, 145. — Scientiæ primus gradus est intelligere, nos minime nosse, Cassiodorus, LXX, 246. — Scientia sine pietate nociva est, S. Gregorius Magn., LXXVI, 52. — Scientiæ primum studium querere Deum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 690. — Scientia charitate conditur, ne infidel, Guibertus, CLVI, 286. — Scientia damnabilis quam non comitatur dilectio, Adamus Scotus, CXCVIII, 48. — Scientiæ veritatis adsit iustitia operationis, ne sit ruinæ occasio, *ibid.*, 49.

SCISSIONES.—Scissiones parietum, ruinam ædium præcedere solent, Rufinus, XI, 341.

SCRIPTURA.—Scriptura sacra omnis ad id unum tendit, ut fides, spes, charitas, in animo edificentur, S. Augustinus, XLII, 961.

SECURITAS, SECURUS.—Securitas negligentiam, negligentiam contemptum parit, S. Hieronymus, XXVII, 354, 1069. — Securus nullus ingreditur inter serpentes et scorpiones, *id.*, XXII, 59. — Securitas, si interat Deus, S. August., XXXVI, 391. — Securitas in morte, timor in vita, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 367. — Securitas summa nunquam esse securum, *ibid.*, 914. — Securitas nimis pernicioiosa animæ, Adamus Scotus, CXCVIII, 185.

SEMINARE.—Seminare in lacrymis omnium est christianorum, S. Valerianus, LII, 51.

SENECTUS.—Senectus bonæ vitæ immaculata stipendium est, S. Ambrosius, XVI, 94. — Senectus quæ adolescentiam suam honestis artibus instruxit, metit dulcissimos fructus, S. Hieronymus, XXII, 256. — In senectate deserviat, qui in juventute non servit, Alanus de Insulis, CCX, 65.

SENSUS.—Sensus noster ad ejus rei trahitur appetitum, cujus capitur voluptate, S. Hieronymus, XXIII, 358. — Sensualitatem sequens homo, similis est bruti, Guibertus, CLVI, 645. — Sensuum voluptas non reddit felicius, S. Bernardus, CLXXXII, 463. — Quinque sensus, quinque amores, *ibid.*, 250.

SEPARARE.—Separatur a Deo, si a Deo desperatur, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 300.

SEPULCRUM.—Sepulcrum humo est hominis, S. Petrus Chrysologus, LII, 120.

SERMO.—Sermo bonus secreta non querit, quia potius delectatur laudibus suis, et testimonio plurimorum, S. Hieronymus, XXII, 961. — Sermo et ratio et scientia et fides absque opere, cassi sunt et instabiles, *ibid.*, 614. — Sermone et lingua per totum orbem vagari, incongruum est latere corpore, S. Hieronymus, XXII, 782. — Sermo qui sæpe audienti placet, displicet dicenti, S. Augustinus, XXXIV, 1745. — Sermo vanus, vanæ consuetudinis index, S. Bernardus, CLXXXII, 354. — Sermo Dei non in memoria servandus, sed in moribus, *id.*, CLXXXIII, 129.

SERVIRE, SERVITUS.—Quam servire Christo, nulla maior dignitas, S. Ambrosius, XVI, 278. — Qui servit ex animo, talis est foris qualis est intus, *id.*, XVII, 274. — Servitus iustitiæ vera libertas, S. Augustinus, XL, 247. — Servire qui noluerit charitati, necesse est ut serviat iniquitati, *ibid.*, 163. — Libera servitus, ubi non necessitas, sed charitas servit, *id.*, XXXVII, 1278. — Servitum esse Dei magna dignitas et beatitudo, S. Prosper, LI, 814. — Servus Dei stat, servus hominis jacet, S. Petrus Chrysologus, LII, 19. — Servire Deo non onus sed honor, S. Petrus Clarav., CLXXXII, 361. — Servitus Dei suavior omni suavitate, *ibid.*, 1139. — Servire Deo regnare est, Alanus de Insulis, CCX, 436.

SEVERITAS.—Severitas bona, si iusta, si bonus iudex, id est iustus, Tertullianus, II, 362. — Severitas rectoris intus charitate et humilitate conditur, S. Greg., Magn., LXXVI, 1506.

SILENTIUM, SILENE.—Silet Christus ante iudicium, nec tamen silet, S. Augustinus, XLIII, 718. —

T

SILENDIUM, nisi loquendo aliis prodesse possimus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 716. — Silere, sæpe est sapere, *ibid.*, 736. — Non loquendo discendum est tacere, sed tacendo loqui, *ibid.*, 262. — Silentium non est maximum cum multo eloquio cordis, *ibid.*, 240. — Silendo qui linguam refrenat, non mentem, eo periculosius quo securus peccat, *id.*, LXXVII, 135. — Silere nosse difficilius quam loqui, S. Bernardus, CLXXXII, 300.

SIMILITUDO. — Similitudo Dei, perfectio et finis hominis, S. Bernardus Clarev., CLXXXII, 228.

SIMPLEX. — Simplex sibi dives videtur, si suppetat quod alimento satis est, S. Ambrosius, XVI, 295.

SIMULATIO. — Simulatio patrocinium est mendacii, S. Hieronymus, XXXIII, 301. — Nisi simulationis a te ablatum fuerit velamen, non convertetur ad te Jesus, S. Bernardus Clarev., CLXXXII, 155.

SINGULARITAS. — Singularitas cavenda pie viventibus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1045.

SOCIETAS. — Societati nihil prodest proximos sibi esse corporibus, si mente dissident, S. Cyprianus, IV, 145. — Societas iusta est quæ Deo servit, S. Augustinus, XXXII, 691. — Societas hominis innocentis innocentiam docet, perversi ad pravitatem inducit, S. Maximus Taur., LVII, 647.

SPERARE, SPES. — Sperando timebimus, timendo cavebimus, cavendo salvi erimus, Tertullianus, I, 1318. — Spes resurrectionis fastidium est mortis, *ibid.*, 565. — Spes perversa decipit, sicut bona et recta liberat, S. Augustinus, XXXVIII, 535. — Spes sua quisque est in conscientia propria, *id.*, XXXIV, 71. — Spes sine amore esse non potest, nec amor sine spe, *id.*, XL, 235. — Spes laetatur nos, nutrit nos, confirmat nos, etc., *id.*, XXXVIII, 1188. — Qui spem non habent in Deo, cito eorum dissipantur propugnacula, S. Hieronymus, XXV, 875. — Sperare pro certo, quod sæpe sit incertum, ridiculum est, *id.*, XLII, 230. — Spes in Domino, omnia commutat in melius, Cassiodorus, LXX, 144. — Spes futura resurrectionis omnia lenit mala, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1614. — Velle spem solitare in labentibus, est in aquis fluentibus fundamentum ponere, *ibid.*, 696. — Spes persequentium et recuperatio perditorum, *ibid.*, 1090. — Spes seculi sicca est, *ibid.*, 1322. — Spes tertia hominis via, S. Petrus Damiani, CLV, 279. — Spes nulla ubi nulla merita, Guibertus, CLVI, 287. — Sic spera misericordiam, ut metuas justitiam, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 191. — Sperare sine meritis non spes, sed præsumptio, S. Bernardus Clarev., CLXXXII, 598. — Frustra sperat, qui peccare non cessat, *ibid.*, 816. — Speramus non solum in Deo, sed ipsum Deum, *ibid.*, 855. — Sperando et desperando periclitantur homines, Petrus Lombardus, CXII, 11.

SPIRITUS. — Spiritus animæ anruga corporis, Tertullianus, II, 740. — Spiritu qui non ducuntur, sequitur ut carne duantur, S. Augustinus, XXXV, 2139. — Spiritus sanctus de animalibus facit spirituales, *id.*, XXXVIII, 1528. — Spiritus carnis suadet molitia, spiritus mundi vana, spiritus maligni amara, S. Bernardus, CLXXXIII, 1151.

STELLÆ. — Stellæ sancti sunt celesti gratia refulgentes, S. Ambrosius, XVI, 286.

STULTITIA. — Stultitia caruisse, sapientia prima est, stultitia autem carere non potest nisi qui intellexerit eam, S. Hieronymus, XXIV, 595. — Stulti ex suo iudicio universos judicant, *ibid.*, 469. — Quam stultitia nulla alia miseria est, S. Augustinus, XXXIII, 64. — Stultum te dic, sed dic intus et sapiens eris, *id.*, XXXVIII, 436.

SUPERBIA, SUPERBUS. — Nihil sicut superbia impedit hic perfectionem, S. Augustinus, XXXVI, 709. — Bonum te fecerat humilitas, malum te facit superbia, *ibid.*, 193. — Superbum quemcumque diabolus lecerit, vincit, *id.*, XXXV, 2351. — Superbus erigitur, mergit in um Deum, *id.*, XXXVI, 1205. — Superbi fumo comparantur, *id.*, XXXVIII, 440. — Superbia tumor, non magnitudo, non sanitas, *id.*, XXXIX, 1996. — Superbus mutus est etiam psallet, Cassiodorus, LXX, 253. — In superbia culmen ascendere ruinosis, *ibid.*, 449. — Superbia hominum desinit in irredinem, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 581. — Superbia hominem in beluam vertit, *id.*, LXXVI, 6. — Superbia sibi non alius ruinam facit, S. Petrus Damiani, CLV, 124. — Per superbiam, nihil miserius homine qui se de bono opere extoluit, S. Anselmus Cant., CLIX, 248. — Superbia in inferno jacet, humilitas in celo manet, *ibid.*, 249. — Per superbiam præterit Dominus, humiles visitat, S. Bernardus, CLXXXIII, 1455. — Superbia totius salutis spiritualis ruina est, Adamus Scotus, CXCVIII, 163, 164.

TABERNACULUM. — Tabernaculum nostrum cordis secretum est, quod requirit aurum serenitatis cordis, argentum puritatis oris, æs fortitudinis operis, Adamus Scotus, CXCVIII, 417.

TACERE. — Tacere peccata, malum est, S. Bruno Herbipol., CXLII, 157.

TÆDIUM. — Tædium vehemens et amaritudo cordis virtutes exercet, non evertit, S. Bernardus, CLXXXII, 150.

TEMPERANTIA. — Temperantia est regia via totius vite nostræ, Alcuinus, C, 77.

TEMPESTAS. — Tempestas est unicuique sua cupiditas, S. Anselmus, CLVIII, 161.

TEMPLUM. — Templum sanctum Deo, mens pura, S. Augustinus, XLIV, 205. — Templum Dei sumptum, cor fidelis, *id.*, XXXVIII, 158. — Templum Dei bene vivendo ædificamus, *id.*, XLI, 546.

TEMPORALE, TEMPUS. — Tempus omnia a revelat, Tertullianus, I, 510. — Quotiam templum Dei sumus, materiales a nobis sollicitudines abdicemus, S. Ambrosius, XVI, 240. — Tempora nos subsumus, bene vivamus, et bona sunt tempora, S. Augustinus, XXXVIII, 496. — Temporale plus diligitur antequam habeatur, vilescent autem cum advenierit, *id.*, XXXIV, 55. — Temporalia concupis inardescunt, adepta vilescent, amissa vaneant, *id.*, XXXVIII, 861. — Tempora mala facit nobis contemptus Dei, S. Petrus Chrysologus, LII, 45. — Quod tempus, de præteritis penitendum, de presentibus gaudendum, de futuris metuendum, *ibid.*, 46. — Tempus disponit breve, amanti videtur longum, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 455. — Temporalis prosperitas tribulatio est in mundo, *ibid.*, 946. — Tempore nihil pretiosius, et apud homines nihil vilius, S. Bernardus, CLXXXII, 301.

TENTARI, TENTATIONES. — Tentat Deus ut doceat, diabolus tentat, ut decipiat, S. Augustinus, XXXVII, 21. — Tentationes sunt tanquam ignis feno, bonus tanquam ignis auro, *id.*, XXXVII, 1575. — Qui tentationes vincit, non ipse vincit, sed Deus qui in eo est, *ibid.*, 1615. — Tentationibus huius vite eripi, magnum Dei beneficium, S. Prosper, LI, 59. — Tentatio immunda, sicut tinea vestem, carnem hominis consumit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 389. — Tentationes purgant vitia et merita argunt, *ibid.*, 516. — Qui tentatione frangitur, Dei providentiam serio non cogitat, *ibid.*, 822. — Tentationem in corde perpeti humanum est, diabolis, in certamine tentationis superari, LXXVII, 12. — In tentatione sub protectione Dei vigilandum est, *ibid.*, 528. — Inter tentationes nemo subsistit, nisi gratia Conditoris assidue iuratur, Guibertus, CLVII, 190. — Tentatio non capit nisi voluntatem, S. Anselmus, CLVIII, 119, 121, 126. — Nulla tentatio, etiam interior, animam quam Deus defendit, poterit superare, *ibid.*, 256.

TERRA, TERRENA. — Terra provehit ad celum, S. Petrus Chrysologus, LII, 124. — Terram urit invidia, *id.*, LII, 172. — Si terrena despiciamus, semper ei Deo læti sumus, Cassiodorus, LXX, 278. — Terrena non curamus raro invidio, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 180. — In terram cecit lux nostra, cum terrena concupiscimus, *ibid.*, 657. — Quia in terra viventium bona querunt, mala hominis in terra aliena portare debet, *id.*, LXXVI, 1175. — Terra in usu, eterna in desiderio, S. Bernardus Clarev., CLXXXII, 825. — Terræ hæreere homine indignum, *id.*, CLXXXIII, 1548. — Terrena possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant, *id.*, 107.

TESTIS. — Testis de se nemo esse potest, S. Cyprianus, IV, 721.

THESAURUS. — Thesaurus pauperum, voluntas bona, S. Augustinus, XXXVI, 571.

TIMERE, TIMOR. — Timor hominis, Dei honor est, Tertullianus, I, 1241. — Timor ad libertatem perducit, libertas ad adum, fides ad charitatem, charitas acquirit adoptionem, adoptio hereditatem, S. Ambrosius, XVI, 1081. — Timor Dei præstat, ut omnes alios contemamus timores, S. Hieronymus, XXII, 199. — Qui timet Deum, nec prosperis elevatur, nec opprimitur adversis, *id.*, XXII, 415. — Non timeat homo quod non habet in potestate devitare, S. Augustinus, XXXV, 547. — Non aquilo, nec maria timeamus, sed eorum creator Deus, *ibid.*, 1127. — Timere vis a minore, time majorem, *id.*, XXXVII, 1762. — Timere Christum, sed non amanti fides est demonis, *id.*, XL, 1190. — Timor ille est utilis qui spe erigitur, non qui desperatione demergitur, S. Prosper, LI, 526. — Timoris pondus est cordis infelicitas, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 208. — Timor homini sine pietate nullus est pretium ante Deum, *id.*, LXXVI, 1300. — Timeudo laum mala cavemus, et

serviendo bonum agimus, id., LXXIX, 277. — Timor quarta hominis ala, S. Petrus Damiani, CXLV, 279. — Timor Dei, porta ad Deum et ad civitatem cordis, Galbertus, CLVI, 189.

TOLERANTIA. — Tolerantiam qui perdidit, cecidit de caelo, S. Augustinus, XXXVII, 1194. — Qui non tolerat alios non profecisse se ostendit, S. Prosper, LI, 560.

TRIBULATIONES. — Tribulationibus assidue anima purgatur, S. Ambrosius, XVII, 186. — Tribulatur christianus toto tempore vite etiam quando bene est ei, S. Augustinus, XXXVII, 1089. — Tribulationes immitit Deus, ut fervereat fides et exerceatur, id., XXXVII, 1118. — In tribulatione non est magnum quod tempore breve est, id., XXXVIII, 402. — Tribulatur anima stans inter Dei precepta et animae passionem, S. Petrus Chrysologus, LII, 45. — In tribulatione bonum est orare, jejunare, psallere, miseri, S. Maximus Taurin., LVII, 291. — Tribulationibus emundat Deus quos flagellat, ut purgatos recipiat, Cassiodorus, LXX, 504. — Tribulationes lacrymis nostris dulciores sunt, *ibid.*, 539. — In tribulatione accipitur, ut post gaudii fructus colligatur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 536. — Tribulatio signum est et pignus celestis gloriæ, S. Petrus Damiani, CXLIV, 296. — Tribulationes exigunt spiritum pietatis, S. Rupertus, CLXIX, 369. — Tribulatio præsentis est medicina misericordie, S. Bernardus Claravall., CLXXXII, 964, 966. — Tribulatio, via gloriæ, id., CLXXXIII, 878. — In tribulatione spes gloriæ velut messis in semine, *ibid.*, 876.

TRITICUM. — Triticum non rapit ventus, Tertullian., XXXVI, 197.

TRISTITIA. — Tristitia melior est iniqua patientis, quam lætitia iniqua facientis, S. Augustinus, XLIV, 1876.

— Tristitia sæpe gravitatem cordis sequitur, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 535.

TURPIS. — Turpis turpes infamat, S. Cyprianus, IV, 4.

U

UMBRA. — Umbra mortis via peccati, S. Valerianus, LII, 566. — Umbra est mortis, mors carnis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1078.

UNUM. — Unum in Christo sunt fideles omnes, S. Hilarius Pictav., IX, 477.

UTILE, UTILITAS. — Utile nihil invenndum nisi quod in commune prosit, S. Ambrosius, XVI, 114. — Sibi utilis esse non potest qui inutilis est omnibus, S. Ambrosius, XVI, 114.

V

VANITAS. — Vanitati homo subiectus est qui noluit subijci veritati, S. Augustinus, XXXVII, 1532, 1549. — Vanitas mentem obnubilat, iniquitas cæcat, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 549. — Vanitas fallax est quidquid amor huius sæculi parit, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 214.

VELLE. — Velle solum sine operatione, beatitudinem perfectam non oblinet, S. Hilarius Pictav., IX, 22. — Velle et nolle nostrum est, ipsūque quod nostrum est, sine Dei miseratione nostrum non est, S. Hieronymus, XXII, 989. — Velle peccare malum, peccare peius, in peccato perseverare pessimum, nolle puniri mortale, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 542.

VENENUM. — Venenum mors est homini, vita serpentis, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 79.

VENTER. — Venter mero æstuans cito despumat in libidines, S. Hieronymus, XXII, 423.

VERBUM. — Verbum Dei panis noster, sudemus in audiendo, ne moriamur in jejunando, S. Augustinus, XXXVI, 206. — Bene manducat et male digerit qui audit verbum Dei et non facit, id., XXXVIII, 183. — Verba otiosa mentem lædunt, S. Petrus Damianus, CXLV, 537. — Verbis vultus dat gratiam et mentem exornat, S. Bernardus Clarav., CLXXXII, 80.

VERITAS. — Veritas nihil erubescit, nisi solummodo abscondit, Tertullianus, II, 515. — Veritas semper odio est, Tertullianus, I, 354. — Veritas non fallit, non circumscribit iustitiam, non decipit virtutes, S. Ambrosius, XVI, 162. — Veritas ut ait amara, et blanda vitia existimantur, ita se natura habet, S. Hieronymus, XXII, 186. — Veritas laborare potest, vinci non potest, id., XXIII, 821. — Veritas non nisi magno labore invenitur, S. Augustinus, XLII, 174. — Veritas sola possidet cum securitate, *ibid.*, 1261. — Veritas occultari potest ad tempus, vinci non potest, id., XXXVI, 740. — Verus dies qui non novit occasum, æterna veritas, et vera æternitas, S. Bernardus Clarav., CLXXXIII, 873. — Veritati tanto

vicinior quaque efficitur, quanto ab ea se remotiorem arbitrat, id., CLXXXII, 569. — Veritas puritate cordis detegitur, id., CLXXXIII, 17. — Veritatem multi enervando premunt, sed eam vivendo non tangunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 687.

VIA. — In via peccati est quisquis in via Dei non est, S. Hilarius Pictav., X, 299. — Vias Domini sequi debemus, custodire nostras, S. Ambrosius, XVI, 1. — Sit via nostra angustior, virtus exuberantior, irames premior, etc., S. Ambrosius, XVI, 914. — Vias nostras non proprio labore, sed Dei adiutorio et clementia recte sunt, S. Hieronymus, XXV, 791. — In via noli remanere, noli retro redire, noli deviare, S. Augustinus, XXXVIII, 926. — In via melius est claudicare, quam præter viam fortiter ambulare, id., XXXVIII, 778. — Via angusta est laboranti, lata sit amanti, id., XXXVII, 1531. — Via implorum felicitas transitoria; finita via, peccata est felicitas, id., XXXVI, 560. — Via pulchra est de virtute in virtutem ambulare, donec veniatur ad summam virtutem, S. Bruno Astensis, CLXIV, 709. — Viam hominum necessitas et cupiditas, S. Bernardus Claravallens., CLXXXIII, 835.

VICISSITUDO. — Vicissitudo sola placet in creaturis, S. Bernardus Clarav., CLXXXIII, 1109.

VICTORIA. — Victoria nulla certa est in hac vita, S. Hieronymus, XXV, 90. — Victoria cupidinis timere nescit, S. Petrus Chrysologus, LII, 22.

VIDERE. — Videre et videri ejusdem libidinis, Tertullianus, II, 891.

VIGILANTIA, VIGILARE. — Vigilantia et custodia sui in qualibet ætate, omnibus necessaria est, S. Bruno Astensis, CLXIV, 179. — Plus vigilare, plus vivere est, S. Petrus Chrysologus, LII, 24.

VINCERE. — Vincere iram melius est quam capere civitatem, Rufinus, XXI, 53. — Vincere eum qui vincere solet, si habilet in te qui vinci non potest, S. Augustinus, XXXVII, 2006. — Ad vincendum amor Dei omnia sustinet, omnia superat, S. Maximus Taurin., LVII, 112.

VIRGINITAS. — Virginitas in carne paucorum est, omnium debet esse in corde, S. Augustinus, XXXVII, 1920.

VIRTUS. — Virtus dicitur extruatur, mollior destruitur, Tertullianus, I, 624. — Virtutis similitudo non est similitudo naturæ, S. Hilarius, X, 573. — Virtutes honores dies viventi faciunt, vitia malos, S. Hieronymus, XXII, 572. — Virtus ars perveniendi ad immortalem felicitatem, S. Augustinus, XLI, 128, 258, 789. — Virtus ordo est amoris, *ibid.*, 167. — Virtus omnis a Deo manat, S. Prosper, LI, 854. — Virtutes omnes sine misericordia vacillant, S. Petrus Chrysologus, LII, 55. — Virtutes quasi vitia cavere afflicto est, *ibid.*, 132. — Virtus necat eos, qui ex ea superbiunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 223, 1053. — Una virtus sine alia, vel nulla est, vel minima, *ibid.*, 680. — Prima virtus peccata vitare, secunda perpetrata corrigere, *ibid.*, 199. — Si virtus non creverit, oportet ut decreseat, id., LXXVII, 94. — Virtus et voluptas sunt duæ hominis uxores, S. Petrus Damiani, CXLV, 155. — Virtus nulla sine bona voluntate, Galbert., CLVI, 69. — Virtutes labore acquisitis otio amittuntur, S. Bruno Astensis, CLXIV, 178. — Virtus et veritas simul esse volunt, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 181, 182. — Virtutis merces fama bona, S. Bernardus Claravall., CLXXXIII, 907. — Virtus in pace acquiritur, in pressura probatur, in victoria approbatur, *ibid.*, 151. — Virtus vult doceri cum humilitate, queri cum labore, haberi cum amore, id., CLXXXII, 208.

VITA, VIVERE. — Vita mala totum hominem corrumpit, S. Ambrosius, XVII, 128. — Vita hanc congruit fieri et gemere, S. Augustinus, XXXIV, 163. — Vivere ex quo homo incipit, incipit mori, id., XLI, 585. — Bene vivere est toto corde, tota mente, tota anima diligere, S. Augustinus, XXXIII, 1550. — Vivere certe novit qui recte novit orare, S. Augustinus, XXVIII, 1849. — Vita æterna Deus est, vita præsens vapor, S. Valerianus, LII, 502. — Virtus anima ex fide, corpus ex anima, S. Maximus Taurin., LVII, 55.

VITIUM. — Vitia non facilius tolerantur quam demones, S. Ambrosius, XVII, 530. — Vitia non decipiunt nisi sub umbra et specie virtutum, S. Hieronymus, XXII, 684. — Vitia externa facile abijciuntur, sed non ita voluptas, id., XXII, 287. — Vitia in semetipsis abijciuntur et perent, virtutes frugibus redundant, id., XXVI, 505. — Vitium noli propter hominem diligere, nec propter vitium odisse hominem, S. Augustinus, XXXVIII, 525. — Vicia sunt morbi animæ, Cassianus, I, 1008. — Vitia carnis dum incipiunt, facile in Christum eliduntur, non autem cum radicem fixerint, Cassiodorus, LXX, 466. — Vitia adversus nos fedus ineunt, S. Gregorius Magnus, LXXVI,

99. — Vita ex vitis nascuntur et qui minima negligit, paulatim decidit, *ibid.*, 548, 549. — A vitis qui non abstinent, diabolo faciunt deditiōem, *id.*, LXXVII, 49. — Vitis prius exstirpenda quam virtutes inserantur, *ibid.*, 93, 94.

VOLUNTAS. — Qui voluntate immundus est, non mundatur opere, S. Augustinus, XXXVII, 1528. — Voluntatis humane opera sunt sicut tela aranæ, S. Bruno Heribol., CXI, 11, 168. — Voluntate bona nihil felicius, Guibertus, CLVI, 3. — Voluntas non est recta quia vult recte, sed recte vult quia est recta, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 128. — Voluntas sola miseræ vel beatitudinis capax est, S. Bernardus, CLXXXIII, 605. — Voluntas cum sociatur veritati, amor est; cum lactatur a

gratia, dilectio est; cum fruitur, charitas est, S. Bernardus Clarm., CLXXXII, 226.

VOLUPTAS. — Voluptas nulla maior quam fastidium ipsius voluptatis, Tertullianus, I, 639. — Quanto voluptates et divitiæ crescunt, tanto sapientia decet hominibus, S. Hieronymus, XXIV, 297. — Voluptatis prelo, animam peccando quisque diabolo vendit, S. Augustinus, XXXV, 2071. — In voluptate est omnis descensus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 224. — Pauci voluptatum foream et interitum evadunt, *ibid.*, 669.

VULNERA. — Vulnera Christi, victoriæ signa, S. Bernardus, CLXXXIII, 1016. — Vulnere Christi consideratio sanat animæ vulnera, *ibid.*, 1180.

CLXVI.

INDEX DE VIRTUTIBUS ETHNICORUM SPECIALIBUS,

QUAS PATRES LAUDIBUS EXTULERUNT,

ORDINE RERUM DISPOSITUS ALPHABETICO.

ADULATOR. — Ex Terentio depingitur, Joan. Saresb., CXCI.

AFFECTUS. — Circa affectus Peripateticorum recta sententia, Lactant., VI, 694. — Academicorum recta sententia circa enslem animæ affectus, S. Hieronymus, XXII, 1148. — Sententia Ciceronis circa affectus, *id.*, XXIII, 512. — Circa affectus seu passiones Horatius, *id.*, XXII, 1148. — Circa affectus recta sententia Platonis cum Evangelio concors, *id.*, XXVI, 91. — Peripateticorum circa affectus recta sententia, *id.*, XXIII, 542.

AMICITIA. — Recta sententia Pythagoræ circa amicitiam, S. Hieronymus, XXIII, 485, 486. — Cicero de amicitia, S. Aug., XXXIII, 1071, 1072. — Cicero circa amicitiam, Petrus Abelard., CLXXVIII, 608. — Seneca circa amicitiam, *ibid.*, 185. — Quid dicit Cicero de amicitia, Joan. Saresb., CXCI, 570.

ANGELUS. — Angelos admittunt Epicurei, Platonici, Pythagorici, Peripatetici, Stoici, Academici, Rabanus Maur., CXI, 414. — Plato de angelis, Joan. Scot., CXII, 162.

ANIMA. — Animæ unitas ab Heraclito et Parmenide pro pugnat, Tertull., II, 669. — Stant pro vi principali animæ Plato, Strato, Epicurus, Democritus, Empedocles, Socrates, Aristoteles, Herophilus, Erasistratus, Diocles, Hippocrates, Soranus, *ibid.*, 670 et seqq. — Animæ immortalitas ex Platone, Arnob., V, 865, 895. — Xenocratis recta sententia de incorporalitate animæ, Lactant., VII, 68. — S. Augustinus tradit doctrinam Platonis circa illuminationem et beatitudinem animæ et dicit hanc doctrinam esse Evangelio consonam, S. Aug., XLI, 281. — Animæ immortalitatem agnoscit Pythagoras, *id.*, XXXII, 954; XXXIII, 721.

ARBITRIUM LIBERUM. — Circa liberum arbitrium citatur Plato, Arnob., V, 910. — Petrus Abelardus ad probandum liberum arbitrium Aristotelem citat, Petrus Abelard., CLXXVIII, 1215.

ATHEISMUS. — De atheismo recta Stoicorum sententia, Joan. Saresb., CXCI, 975.

AULA. — Aula fugienda juxta Isocratem, Joan. Saresb., CXCI, 400. — *Exeat aula*, inquit Lucanus, qui vult esse pius, Joan. Saresb., CXCI, 586.

AVARITIA. — Circa avaritiam Juvenalis, Petrus Abelard., CLXXVIII, 883. — Ovidius de avaritia, Helian. Frigid. Mont., CCXII, 639.

BONUM et MALUM. — Stoici concordant cum Evangelio circa definitionem boni et mali, S. Hieronymus, XXIV, 147. — Plato in sapientia divina finem boni constituit, S. August., XXXIII, 441.

BONUM SUMMUM. — Recta opinio Euclidis de summo bono, Lactant., XI, 580.

CHARITAS. — Charitas erga pauperes; Seneca, Petrus Abelard., CLXXVIII, 595.

CHRISTIANISMUS. — Plato in multis cum christianis concordat, S. August., XXXII, 412.

CLEMENCIA. — Juxta Ovidium princeps clemens esse debet, Helian. Frigid. Mont. mon., CCXII, 737.

COGNITIO DEI. — Impotentia in qua versatur homo ope solius luminis naturalis perveniendi ad cognitionem Dei, Petrus Abelard., CLXXVIII, 1151, 1152.

CONTEMPTUS DIVITIARUM. — Divitiis contemnit Antisthenes, Joan. Saresb., CXCI, 582. — Divitiis et voluptatibus contemnit Plato, *ibid.*, 759.

CONFESSIO CULPÆ. — Cicero circa confessionem culpæ, Petrus Abelard., CLXXVIII, 445.

CONSUETUDO. — Consuetudinis imperium juxta Hecatum, Joan. Saresb., CXCI, 489.

CONTINENTIA. — Seneca paupertatis et coelestis sectator, Petrus Abelard., CLXXVIII, 297.

CORRECTIO. — Correctio quomodo administranda ex Plutarcho, Joan. Saresb., CXCI, 531.

CREATIO. — Recta sententia Stoicorum circa creationem omnium, Lactant., VII, 115. — Circa creationem mundi recta sententia Platonis consona cum Genesi, S. August., XLI, 256. — Plato circa creationem mundi, Petrus Abelard., CLXXVIII, 766. — Circa creationem recta Anaxagoræ opinio, Joan. Saresb., CXCI, 615.

— Recta sententia Platonis circa creationem, *ibid.*, 616.

CULTUS DEI. — Recta opinio Hermetis Trismegisti circa cultum Deo exhibendum, Lactant., VI, 728, 729.

DEFECTUS SOLIS et LUNÆ. — Defectus solis et lunæ invenit et prædixit Thales Milesius, Joan. Saresb., CXCI, 645.

DESPERATIO. — Circa desperationem recta Stoicorum sententia, Joan. Saresb., CXCI, 975.

DEUS. — Platonis et christianorum consensus circa Deum, Arnob., V, 830. — Antisthenes admisit unum Deum, opificem rerum, Lact., VI, 154. — Aristoteles admisit unum Deum, *ibid.*, 155. — Ciceronis recta opinio circa Deum, *ibid.*, 155, 156. — Epicuri notatur opinio recta de Deo, *ibid.*, 580. — Opinio recta Hermetis Trismegisti circa Deum, *ibid.*, 159. — Orphæi sententia recta de Deo, *ibid.*, 151. — Opinio recta Ovidii circa Deum creatorem, *ibid.*, 153. — Platonis recta sententia circa Deum creatorem, *ibid.*, 153. — Eiusdem recta sententia circa maiestatem Dei, *ibid.*, 155, 154. — Poetarum de Deo recta opinio, *ibid.*, 151, 152. — Pythagoras agnovit unum Deum, *id.*, VII, 113. — Idem constituit Deum opificem et creatorem, *id.*, VI, 502. — Senecæ opinio recta circa Deum, *ibid.*, 157. — Zeno agnovit Dei unitatem, *id.*, VII, 114. — Cicero deos paganorum irridet, S. Aug. XI, 136, 157. — Veritates quas philosophi circa Deum invenerunt, S. August., XXXVIII, 776. — Plato circa Deos paganorum, *id.*, XLI, 239. — Varro Deum unum colendum esse sentit, *ibid.*, 158. — Platonici, Epicurei, Pythagorici, Peripatetici, Stoici, Academici Deum creatorem admittunt, Raban. Maurus, CXI, 414. — Platonici dicunt Deum creatorem, judicem et arbitrum esse, *ibid.*, 415. — Platonici affirmant Deum incorporalem, *ibid.* —

De unitate Dei Platonici recte senserunt, Petrus Abelard., CLXXVIII, 1005. — Plato citatur de Deo conditore, *ibid.*, 1175. — Plato admittit Deum creatorem et gubernatorem, *ibid.*, 1517. — Virgilius de immensitate Dei, *ibid.*, 1127. — Antisthenes omniscientiam in Deo docuit, Joan. Saresber., CXCI, 990.

III Paganorum irrisi. — Irridentur a Seneca, Tertull., I, 513. — Homerus, alii quoque vates.

DIVITIÆ. — Crates divitias contemnit, S. Hieronymus, XII, 590. — Philosophi imprimis Diogenes contempserunt divitias, S. Hieronymus, XIIII, 504, 505; XIIII, 961. — Seneca divitias contemnit, Petr. Abel., CLXXVIII, 590. — A Diogene divitiarum contemptus, Joan. Saresber., CXCI, 583.

DEMONES. — De eorum existentia: Plato, philosophi, poëta; Socrates, Tertull., I, 401. — Hermes Trismegistus circa liberos ab incursibus demonibus, Lactant., VI, 535.

DOLORES et Angustia. — Clitomachus circa dolores et angustias, S. Hieron., XII, 592. — In doloribus modestia philosophorum, *ibid.* — Mætor projiciendus juxta Pythagoram, *ibid.*, XIII, 485, 486.

ELOQUENTIA. — Locus Ciceronis de malis oratoribus, S. Hieron., XIII, 535.

ERRORES MULTITUDINIS. — Errores multitudinis juxta Pythagoram devitandi, S. Hieron., XIII, 485, 486.

EXEMPLA. — Quintilianus circa auctoritatem exemplorum, Petr. Abel., CLXXVIII, 798. — Exemplorum efficacia ex Juvenali, Joan. Saresber., CXCI, 591. — Exemplorum vis, ex Claudiano, Helinand. Frig. Mont. mon., CCXII, 517. — Horatius de eodem, *ibid.*, — Juvenal. de eodem, *ibid.*, 741.

FELICITAS. — Felicitatem ponunt Stoici in virtute, Lactant., VI, 590. — Idem, Raban. Maur., CXI, 411.

FILIUS DEI. — Philosophi perhibuerunt testimonium de Patre et Filio, S. August., XIX, 604, 1590. — Hermes Trismegistus circa Filium Dei, Petrus Abelardus, CLXXVIII, 1060. — Plato de Filio Dei, *ibid.*, 1013.

FRUGALITAS et MODESTIA. — Frugalitas et modestia Pythagoræ, Joan. Saresber., CXCI, 643, 645. — Laus frugalitatis a Quintiliano, *ibid.*, 764.

GRATIA. — Circa operationem gratia in animis, Virgilius, Petr. Abel., CLXXVIII, 1025.

HOMO. — Juxta Aristonem finis hominis est virtutis cultus, Lactant., VI, 760. — Optatio recta Hermæ Trismegisti circa creationem hominis, *ibid.*, 314.

IMMORTALITAS ANIMÆ. — Immortalitatem animæ docuerunt quidam philosophi, S. August., XXXVII, 1154.

INCARNATIO. — Necessitas adventus alicujus Dei ex Platone ad mundum renovandum, Arnob., V, 731, 753. — Circa Filium Dei testimonium Trismegisti, Lact., VI, 461, 469. — Necessitas incarnationis probatur summa morum corruptione, de hac re Seneca citatur, *ibid.*, 579. — De incarnatione citantur Cumæ sibiyllæ versus, S. August., XXXV, 2009; XLI, 790. — Incarnatio Christi prædicta a Cumæa sibiylla, Raban. Maur., CXI, 420, 421. — Circa incarnationem Virgilius, Petr. Abel., CLXXVIII, 247.

INFINITUM. — Cicero circa infinitum, S. August., XXXIII, 454, 441.

INTENTIO. — Aristoteles dicit opus bonum esse intentione, Petr. Abel., CLXXVIII, 602.

INTERPRETATIO. — Interpretationis bonæ regula ab Horatio proponitur, S. Hieron., XII, 571.

IRA. — Græca iram Pythagoræ bonum consilium, S. Hieron., XIII, 485, 486.

JUDÆI. — Philo Pythagoricus de Judæis, Petr. Abel., CLXXVIII, 254.

JUSTITIA. — Pythagoras de justitia, S. Hieronymus, XIIII, 485, 486. — Cicero de justitia, Petrus Abelard., CLXXVIII, 1544.

LEX DEI, LEX NATURALIS. — Quam recte Cicero illas explicat, Lact., VI, 660, 661.

LEX CIVILIS. — Lex civilis implenda juxta Pythagoram, S. Hieron., XIII, 485, 486.

MALUM. — Malum. Vide Bonum.

MATERIA. — Plato cum S. Augustino concordat in definitione materis, Joan. Scot., CXII, 500, 755.

MATRIMONIUM. — Quod circa matrimonium scripsit Aristoteles vera, S. Hieron., XIII, 280.

MIRACULA. — Circa possibilitatem miraculorum Suetonius, Petr. Abelard., CLXXVIII, 1204.

MISERIA. — Miseriam humanam persensit Cicero, epam autem istiusque miseria non agnovit, S. August., CLIV, 778.

MISERICORDIA. — Ex Seneca opera misericordiae exercenda sunt, Petr. Abelard., CLXXVIII, 567.

MODESTIA. — Modestia Academicorum a Joan. Saresber. prædicatur, CXCI, 657.

MORES. — In moribus instituenda Socratis sapientia, CXCI, 641.

MORS. — Mortem non esse timendam docet Virgilius, Tertull., II, 113. — Sententia Anaxagoræ circa mortem, S. Hieron., XII, 592.

MULIERES. — Quæ mala a mulieribus provenire dicit Epicurus, S. Hieron., XIII, 280. — Ex Euripide quæ mala proveniunt ex mulieribus, *ibid.*, XXVI, 279. — Ex Seneca quæ mala proveniunt ex mulieribus, *ibid.*, XXI, 280.

MUNDUS. — Optatio Trismegisti circa finem mundi, Lact., VI, 795.

OPINATIO. — Opinio recte rejecta a Stoicis, Lact., VI, 557.

ORATIO. — Plato de oratione, Petrus Abelardus, CLXXVIII, 1177, 1178.

OTIOSITAS. — Otiositatis periculum juxta Ovidium, Joan. Saresb., CXI, 403.

PATER. — Vide Filius Dei.

PATIENTIA. — Patientia Socratis commendatur, S. Hieron., XIII, 278, 279.

PATRIA. — Socrates docet amorem patriæ, Petrus Abelard., CLXXVIII, 1181.

PERCEPTIO. — Quasdam perceptiones firmas admittit Academicus, S. August., XLI, 646.

PERICULUM. — Periculum vitandum est juxta Senecam, Petr. Abelard., CLXXVIII, 550.

PIETAS. — Pietas quid sit ex Hermæ Trismegiste, Lactant., VI, 556.

POENÆ ÆTERNÆ. — Circa hanc questionem consensus Platonis cum christianis, Arnob., V, 851. — Poenæ æternas docuit Zeno, Lactant., VI, 761.

PRINCIPIUM RERUM. — Circa principium rerum Anaxagoræ recta sententia, S. August., XLI, 226. — Recta Platonis sententia circa causas rerum, S. August., XIII, 441.

PROVIDENTIA. — Ex Aristotele, Petr. Abelard., providentiam probat, Petr. Abelard., CLXXVIII, 1112. — Providentiam saepe defendit Cicero, Lactant., VI, 121. — Stoici pro providentia stant, Lactant., VI, 120, 121. — Providentia creavit omnia animalia utilis ex Plinio, S. Hieron., XIII, 295. — Cicero circa providentiam, Petrus Abelardus, CLXXVIII, 804, 1087. — Cicero de providentia, Joan. Saresber., CXCI, 586.

PRUDENTIA. — Circa prudentiam Ciceronis sententia, Petr. Abelard., CLXXVIII, 804.

PUDICITIA. — Ovidius dicit pudicitiam difficile servari inter epulas, CLXXVIII, 214.

REMUNERATOR. — Remunerator virtutis Deus juxta Platonem, Joan. Saresber., CXCI, 646.

RESURRECTIO MORTUORUM. — Consensus Platonis et christianorum de resurrectione mortuorum, Arnob., V, 850. — Male sensit Plato circa resurrectionem et corporum beatitudinem, S. August., XLI, 775.

RESPUBLICA. — Quid sit respublica secundum Plutarchum, Joan. Saresber., CXCI, 540-560.

REVERENTIA. — Reverentia exhibenda Deo et rebus sacris ex Plutarcho, Joan. Saresber., CXCI, 541.

SALUS. — Quanta pro salute patiunda doceant Ariani et Epictetus, Arnob., V, 956.

SAPIENTIA DEI. — De sapientia Dei Plato, Petrus Abelard., CLXXVIII, 917.

SECRETUM. — Hippocrates circa silentium, S. Hieronymus, XXII, 559. — Pythagoras circa silentium, *ibid.*, 1057.

SOBRIETAS. — Sobrietas Socratis laudatur, Joan. Saresber., CXCI, 758.

SOLITUDINIS AMOR. — Solitudinis amor; affectus exemplum Platonis, S. Hieron., XIIII, 298. — Solitudinis commoda enumerantur ex Seneca, Petr. Abel., CLXXVIII, 151.

SPIRITUS SANCTUS. — Plato de Spiritu sancto, Petr. Abelard., CLXXVIII, 1151, 1152. — Seneca circa Spiritum sanctum, *ibid.*, 1153, 1154.

STUDIU. — Amor studii apud philosophos; exemplum citatur Apollonii, S. Hieron., XII, 541. — Exemplum citatur Homeri et aliorum poetarum et philosophorum, *ibid.*, 529.

SUPERBIA. — Seneca de superbia, Helinand. Frig. mont. monach., CCXII, 473.

TEMPERANTIA. — Temperantia Epicuri, S. Hieron., XIII, 500. — Euripidis temperantia, *ibid.*, 501. — Horatius de temperantia, *ibid.*, 502. — Aristotelis temperantia, Joan. Saresber., CXCI, 758.

TEMPUS. — Recta sententia Pythagoræ circa temporis præteriti et futuri curam, S. Hieron., XXII, 483.

486. — Circa divisionem temporis Eratotheses, Joan. Scot., CXXII, 719.

TRINITAS. — Trinitas apud Platonem, Joan. Saresber., CXCIX, 739.

TYRANNIS. — De tyrannide recta sententia Platonis, Helinand. Frigid. Mont. monach., CCXII, 736, 737.

VERBUM DEI. — Zeno agnovit λόγος, opificem rerum, Lactant., VI, 469. — Recta sententia Platonis de divinitate Verbi, S. August., XXXII, 740, 741.

VERITAS. — Circa cultum veritatis recta sententia Pythagoræ, S. Hieron., XXIII, 485, 486. — Circa vem-

latem quid invenere philosophi, S. August., XLVIII, 776. — Aristoteles recta definitio veritatis et falsitatis, Joan. Saresber., CXCIX, 937.

VINDICTA. — De vindicta Lucanus, Petr. Abelard., CLXXVIII, 1633.

VIRTUS. — Locus Ciceronis circa virtutes, S. Hieron., XXV, 1429. — Stoici circa virtutes, S. Augustinus, XL, 20. — Aristoteles de virtute, Petrus Abelardus, CLXXVIII, 1750. — Virtutis amor et sapientia juxta Platonem, Joan. Saresber., CXCIX, 633.

SERIES DECIMA OCTAVA.

Postquam in præcedenti Serie exposuimus varias virtutes et officia quæ ex mandatorum Dei observatione oriuntur, nunc peccata et vitia varia illis opposita aggredimur; itaque in hac decima octava Serie exhibemus Indices de Peccatis in genere, de Peccato originali et Peccatis capitalibus; de Vitiis alphabetice ordinatis; de Homicidio, Bueho, Suicidio; de Simonia et Usura in clericis; de Voluptatibus profanis et illicitis, ludis, choreis, spectaculis; de Erroribus et vitiis paganorum a SS. Patribus imougnatis, etc.

CLXVII.

INDEX DE PECCATIS.

IN QUO SCILICET LOGICE TRACTATUR DE PECCATI NATURA, GRAVITATE, EFFECTIBUS ET POENIS,

DE PECCATO ORIGINALI ET ILLIUS CONSECTARIIS, ET DE PECCATIS CAPITALIBUS.

MONITUM.

Si propositum nobis fuisset in hoc compendio includere quicquid latius Indicis titulus primo latius amplecti videtur, certe quidem multo magis extensa quam quæ hic exstat præjaceret materia. Cum autem alibi, præsertimque in Decalogo, de pluribus peccatis jam sermo habitus sit, iterum de iisdem loqui supervacaneum duximus. Idecirco, postquam expendimus peccata in genere, de septem peccatis seu vitiis capitalibus verba fecimus. — Verum ante omnia, quo majori consuleremus claritati, præsentem materiam varias in partes distribuimus. Sic in sectione prima diximus: I. De natura, specie et gravitate peccatorum. — II. De eorum subjecto et causa. — III. De effectibus, et poena qua plectuntur. — IV. De necessitate vitandi peccatum mediisque ex eo surgendi; in sectione secunda, de peccato originali ac præcipue de ejus existentia atque consecrariis. Quoad sectionem tertiam, id est, peccata in specie, de iis dicimus juxta theologicum SS. Patrum ordinem: I. enim expositio est de superbia. — II. De avaritia. — III. De luxuria. — IV. De invidia. — V. De gula. — VI. De ira. — VII. De acedia seu tristitia.

Notandum iusuper hic aliqua tantum delibata fuisse peccatorum de remediis; fusiores enim explanationes in Indice analytico de virtutibus reperientur.

His ita præmissis atque intellectis, dicendum superest nos in referendis variis variorum Patrum sententiis omnia sic disposuisse, ut sperare juvet tum oratores sacros, tum theologos, tum pueros catechizantes, largos ex hoc Indice, Domino donante, fructus esse percepturos.

SECTIO PRIMA.

DE PECCATIS IN GENERE.

I. — De peccatorum definitione et gravitate.

Peccati variis traduntur a theologis, maxime ex mente sancti Augustini, definitiones.

Definitur enim, aversio a Deo et conversio ad creaturam. Definitur etiam, quod eodem ferme recidit, inordinatus amor sui et rerum creaturarum.

Alit enim sanctus Augustinus, lib. xxii, c. 27, *cont. Faustulum*: Ergo peccatum est factum, vel dictum, vel concupitum aliquid contra æternam legem. Lex vero æterna est vel ratio divina, vel voluntas Dei ordinem naturalem conservari jubens, perturbari vetans; si nihil delectaret illicitum, nemo peccaret. Peccat ergo, qui de-

lectationem illicitam relaxat potiusquam refrenat. Est autem illicitum quod lex illa prohibet, quæ naturalis ordo servat.

Mitto cæteras peccati definitiones. Hæc una inter alias maxime ardet quæ definitur uno verbo peccatum, transgressio legis Dei. Dicitur peccatum « transgressio », quo generali nomine comprehenditur omne genus pravicationis; tunc enim legem transgredimur, cum vel cogitamus, vel dicimus, vel facimus, vel omittimus aliquid contra legis præceptum. Dicitur « legis Dei », quæ generali item nomine comprehenditur quicquid Deus præcipit vel per se vel per alios. Itaque legis Dei nomine intelligitur lex æterna, naturalis, positiva.

« Lex æterna » hæc lex nihil aliud est quam increata divinaque ratio, vel Dei voluntas, quæ ordinem naturalem conservari jubet et perturbari vetat. Hæc lege tenet-

aut avertere amorem a temporalibus, et eum mundatum convertere ad aeterna. Quod sic explicatur: illa lex quae summa ratio nominatur, ex August. lib. 1 de liber. arbit., c. 6, n. 15, cui obtemperandum est, et per quam mali miseram, boni beatam vitam mereantur; per quam denique illa, quae temporalis vocatur, recte fertur, recteque mutatur, nulli non incommutabilis, non aeterna videtur. An enim potest aliquando injustum esse, ut mali miseri, boni autem beati sint, aut ut modestus et gravis populus ipse sibi magistratus creet, dissolutus vero et nequam ista licentia careat? Simul etiam, in ista mortali vita, videtur nihil esse justum atque legitimum, quod non ex hac aeterna lege sibi homines derivant. Ut igitur breviter aeternae legis motionem, quae impressa nobis est, quantum valeo, verbis explicem, ea est qua justum est, ut omnia sint ordinalissima.

Cum ergo haec sit una lex, ex qua omnes illae temporales ad homines regendos variantur, ipsa variari nullo modo potest; neque ulla vis, ulla casus, ulla rerum labes unquam effecerit, ut justum non sit omnia esse ordinalissima. Quod enim jubere debet lex temporalis, nisi ut haec, quae ad tempus nostra dici possunt, quando eis homines cupiditate inhaerent, eo jure possideant, quo pax et societas humana servetur, quanto in his rebus servari potest? Ea sunt autem primo hoc corpus, et ejus quae vocatur bona, ut integra valeant, acumen sensuum, vires, pulchritudo, et si qua sunt cetera, partim necessaria bonis artibus, et ideo pluris pensanda, partim viliora. Deinde libertas, quae quidem nulla vera est, nisi beatorum et legi aeternae adherentium; sed eam nunc libertatem commemoro, qua se liberos putant, qui dominos homines non habent, et quam desiderant in qui a dominis manumitti volunt. Deinde parentes, fratres, conjux, liberi, propinqui, affines, familiares et quicumque nobis aliqua necessitate sunt adjuncti. Ipsa denique civitas, quae parentis loco haberi solet, honores etiam et laudes, et ea quae dicuntur gloria popularis. Ad extrema pecunia, quo uno nomine continentur universa, quorum iuste domini sumus aut quorum vendendum, aut donandum, habere potestatem videmur. Horum omnium quemadmodum lex illa sua cuique distribuat, difficile et longum esset explicare et plane ad id quod proposuimus non necessarium. Satis est enim videre non ultra porrigi huius legis potestatem in vindicando, quam ut haec vel aliquid horum adimat, atque auferat ei quem punit. Metu coercet ergo, et ad id quod vult torquet et retorquet miserorum animos, quibus regendis accommodata est, dum enim haec amittere timeant, teneant in his utendis quemdam modum aptum vinculo civitatis, qualis ex huiusmodi hominibus constitui potest. Non autem ulciscitur peccatum, cum amantur ista, sed cum aliis per improbitatem auferantur. Lex naturalis est ratio quaedam omnium hominum, cordibus ingentia, qua moventur ad bonum et avocantur a malo. De ea lege loquitur Apostolus his verbis: «Cum gentes quae legem (Moysis) non habent, naturaliter (id est sine lege scripta), ea quae legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex; quia ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddent illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus.» Ea lege novimus alteri non esse faciendum quod nobis fieri nolumus. Ea lex potest obscurari in cordibus hominum, deleri penitus non potest, juxta illud Augustini: «Lex tua scripta est in cordibus hominum: quam ne ipsa quidem delebit iniquitas.»

Explicatur istud, scilicet, legem sive naturalem intelligimus (S. August. epist. ad Hilar., n. 15), quae in eorum apparet actibus, qui jam ratione uti possunt, sive conscriptam, quae data est per Moysen, quia nec ipsa vivificare potuit, et liberare a lege peccati et mortis, quae tracta est ex Adam, sed magis addidit praevagationis augmenta. «Ubi enim lex non est, ait idem Apostolus, nec praevagatio. Proinde quoniam lex est etiam in ratione hominis, qui jam utitur arbitrio libertatis, naturaliter in corde conscripta, qua suggeritur ne aliquid faciat quisque alteri, quod pati ipse non vult; secundum hanc legem praevagatores sunt omnes, etiam qui legem per Moysen datam non acceperunt. De Aug. in Psal. LVII, n. 1, quando quidem manu formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripta: Quod tibi fieri non vis, ne facias alteri. Hoc et antequam lex daretur, nemini ignorare permissum est, ut esset unde judicaretur quibus lex non esset data. Sed ne sibi homines aliquid defuisse quererentur, scriptum est in tabulis quod in cordibus non legebant. Non enim scriptum non habebant, sed legere nolebant. Oppositum est oculis eorum quod in conscientia videre cogebantur, et quasi forinsecus adnota voce Dei, ad interiora sua homo compulsus est. Sed quia bonitas

appetentes ea quae foris sunt, etiam a se ipsis exules facti sunt, data est etiam conscripta lex; non quia in cordibus scripta non erat, sed quia tu fugitivus eras cordis tui, ab illo qui ubique est comprehenderis, et ad te ipsum intra revocaveris. Propterea scripta lex quid clamat eis qui deseruerunt legem scriptam in cordibus suis: «Redite, praevagatores, ad cor.» Quis enim te docuit nolle accedi ab altero ad uxorem tuam? Quis te docuit nolle tibi furtum fieri? Quis te docuit nolle injuriam pati, et quidquid aliud vel universaliter vel particulariter dici poterat? Multa enim sunt de quibus singulis interrogati homines clara voce respondeant, nolle se pati. Age, si non vis pati ista, numquid solus es homo? Nonne in societate vivis generis humani? Qui tecum factus est, socius tuus est; et omnes facti ad imaginem Dei, nisi terrenis cupiditatibus conterant quod ille formavit. Quod ergo tibi fieri non vis, noli alteri facere. Judicas enim malum esse in eo quod pati non vis; et hoc te cogit nasse lex intima, in ipso tuo corde conscripta. Faciebas, et clamabatur inter manus tuas. Quomodo rogeris redire ad cor tuum, cum hoc pateris inter manus alienas? Furtum bonum est? Non. Interrogo: Adulterium bonum est? Omnes clamant, non. Homicidium bonum est. Omnes clamant detestari se. Concupiscere rem proximi tui bonum est? Non, vox omnium est. Aut si adhuc non confiteris, accedi qui concupiscat rem tuam. Placeat tibi, et responde quod vis. Omnes ergo de his rebus interrogati clamant, haec bona non esse. Non ergo immerito praevagatores aestimantur omnes peccatores terrae. Nullus enim est, qui faciat alteri injuriam, nisi qui fieri nolit sibi; et in hoc transgreditur naturae legem, quam non sinitur ignorare, dum id quod facit, non vult pati. Lex positiva ea est quae legislatore vel verbo vel scripto traditur. Haec autem vel est divina vel humana. Divina, ponitur a Deo; humana ab hominibus.

Lex divina dividitur in veterem et novam. Lex vetus Judaeis est scripto tradita per Moysen; lex nova promulgata est per Christum, et per Spiritum sanctum scripta est «non in lapideis tabulis, sed in tabulis cordis carnalibus.»

Lex humana vel est ecclesiastica, vel civilis. Lex ecclesiastica ea est, quae sancitur ab Ecclesia; lex civilis ea est quae fertur a principibus temporalibus.

Lex divina praeceptum est, ut Ecclesiae, imo et principibus temporalibus iuxta jubentibus pareamus, itque non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam; nam qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit ex Apostolo. Ergo et legis humanae transgressio recte ponitur sub generali notione transgressionis legis Dei.

Duplex vero est genus peccatorum, originale et actuale.

Peccatum originale illud est quod ab Adam in posteriores transmissum, a singulis hominibus ipsa origine contrahitur. De illo mox in particulari dicemus.

Peccatum actuale illud est quod actu proprio et propria voluntate libere committitur ab habentibus rationis usum. Et horum multa genera sunt: Nam sunt, 1. vel mortalia, vel venialia; 2. vel sunt omissionis vel commissionis, haec autem vel corde, vel ore, vel opere committuntur; 3. vel sunt spiritualia, vel carnalia; 4. vel laedunt directe Deum, vel proximum, vel ipsum peccantem; 5. vel sunt infirmitatis, vel ignorantiae, vel malitiae; 6. vel sunt propria, vel simul et aliena. Denique solennius ea divisio est, quae revocantur omnia peccata actualia ad capita septem quae dicuntur peccata capitalia. De singulis illis septem peccatis, ex notitia quorum varia genera peccatorum quae nunc indicamus, cognoscuntur, sigillatim agemus post expositionem de his quae ad peccatum originale spectant, de quo mox post quaedam quae adhuc ad peccati in genere questionem referenda sunt.

Peccatum malum factum, Tertull., I, 1250. — Sunt peccata carnalia et spiritualia, *ibid.*, 1252. — Septem peccata capitalia, *id.*, II, 375. — An sint peccata remissibilia et irremissibilia, *ibid.*, 985. — Peccatorum gravium enumeratio, S. Cyprian., IV, 585. — Peccatum est praevagatio legis divinae, et coelestium inobedienciae praepiorum, S. Ambros., XIV, 292. — Peccatorum tres species sunt, cogitationis, operationis, permansionis, *ibid.*, 1929. — Peccata mortalia, *ibid.*, 1694. — Triplex genus peccati, *id.*, XVII, 82. — Peccare ex necessitate et abundantia, quid, Rufin., XXI, 943. — Peccare per ignorantiam, et per inimicitiam, quid distent, *ibid.*, 954. — Peccatum substantiam non habet, S. Hieron., XXII, 776. — Peccati gradus quatuor, *id.*, XXV, 935. — Iniquitas et peccatum in quo differant, *ibid.*, 888. — Peccata carnis et mentis, *id.*, XXVI, 466. — Peccatum quid, S. August., XXXII, 609; XXXIV, 221; XI, 38, 103, 586, 590; XI, 1148, 1464. — Factum vel dictum vel concupitum contra legem aeternam, *id.*, XLII, 118. —

Nei qualitas mala, id., XLIV, 304. — Legis transgressio, id., XXXIV, 1077. — Duobus modis constat, prohibitio-
rum perpetratio, iussorum omisio, id., XLIV, 298.
— Motus defectivus et voluntarius, id., XXXII, 1270. —
Peccati definitio, id., XLV, 1077, 1118. — Peccati genus,
differentia, modus, *ibid.*, 1067. — Peccatum actus est,
non res, id., XLIV, 294. — Est aversio ab æternis, et
conversio ad mutabilia, id., XXXII, 1240, 1269; XL, 964.
— Est conversio aut ad proprium bonum, aut ad dexte-
rius, aut ad inferius, id., XXXII, 1240, 1269. — Pec-
catum est transgressio, cum aliquid amplius homo appet-
tus, iustitiam regulam excedit, id., XXXVIII, 338. — Pec-
catum admittitur, dum immoderata in hac infima inclinatio-
ne, summa bona deseruntur, id., XXXII, 679. — Dum
appetuntur quæ Christus contempsit, aut fugiuntur quæ
Christus sustinuit, id., XXVIII, 456. — Peccatum ipsum non
amatur, sed ipse inordinatus amor creaturæ est pecca-
tum, id., XXXIV, 145. — Peccatorum genus duplex, id.,
XXXVI, 816. — Genus triplex, id., XLV, 1747; XL, 17,
228. — Peccata omnia concludunt hæc tria, voluptas
caralis, superbia, et curiositas, id., XXXVI, 115. — Pec-
care in Deum et peccare Deo quid sit, id., XXXIV, 775.
— Peccata omnia aut ad corruptelam pertinent flagitio-
rum, aut ad heinora nocendi, id., XXXVIII, 87. — Pec-
catum in hominem duobus modis committitur, uno, si
imodatur; alio, si cum potest non adjuvetur, id., XXVII, 1552.
— Peccata alia sunt contra naturam, alia contra mores,
alia contra præcepta, id., XLII, 423. — Peccatum appel-
latur peccati delectatio, id., XXXIV, 417. — Dicitur cor-
ruptiscentia, quia inde cuncta oriuntur peccata, id.,
XXXVIII, 840. — Peccatum appellat Apostolus illicita
desideria languoris originalis, id., XXXVII, 1507. — Pec-
catum ad mortem, quid, id., XXXIV, 1266; XLIV, 958.
— Peccatum aliud tantummodo peccatum est, aliud poena
peccati, id., XXXII, 604 608; XXXIV, 156; XLV, 1467.
— Peccata quot modis sunt, id., XLIV, 563. — Peccata
multa interioribus dictis, quæ non sunt in exterioribus
factis, id., XL, 351. — Sed nulla in exterioribus factis, quæ
non præcedant in interioribus dictis, *ibid.* — Peccata lin-
guæ et peccata cordis quis vitare potest, id., XXXVII,
1700. — Tria sunt quibus impletur peccatum, suggestio-
ne, delectatione, et consensione, id., XXXIV, 307.
— Peccamus non in desiderio pravo, sed in consensione,
id., XXXV, 2068. — Omnis qui peccat, adversus charita-
tem facit: etc., id., XXXIII, 759. — Peccata omnia esse
paria Steti contendunt, id., XL, 530. — Jovianus, id.,
XLII, 45. — Et Neclarius, id., XXXII, 387, 395. — Pec-
catum et crimen quod differant, id., XXXVI, 1507. — Et
utriusque definitio, XXXIV, 681. — Peccata venialia et
crimina, id., XLIV, 563. — Damabilia et venialia, *ibid.*,
503. — Grandia, et minuta, XXXV, 1491. — Quæ levis,
quæ gravis, non humano sed divino sunt pensanda iudi-
cio, id., XL, 369. — Quæ crimina nominantur, id.,
XXXVIII, 1206. — Peccata gravis quibus debetur certa
condemnatio ac sepulchro a pane quotidiano, id., XXVIII,
18, 582. — Peccata quæ exigunt poenitentium laborem ve-
hementer, *ibid.*, 1275. — Multa peccata quædam re-
cessant, *ibid.*, 80, 392. — Peccatorum venialium
exempla, id., XLIV, 268. — Peccatum irremissibile
nullum est, præter perseverantiam in nequitia, cum de-
spiratione indulgentiam Dei, id., XXXV, 2104. — Peccatum
in Spiritum sanctum quod remitti potest in hac vita,
id., XXXII, 814; XXXVIII, 447, 449. — Peccatorum in
Spiritum sanctum irremissibile, *ibid.*, 465; XL, 272. —
Peccare in Spiritum sanctum quid, id., XXXIV, 1267;
XXXIV, 2097, 2098. — Libellus de peccato irremissibili,
id., XL, 272. — Peccatum ad mortem, id., XXXIV, 1239,
1250. — Peccatorum profunditas per abyssam signifi-
cata, id., XXXVI, 548. — Peccata significantur in lege ca-
daveribus moruorum, id., XXXIV, 592. — Et velis unde-
cim operientibus tabernaculum, *ibid.*, 635. — Non solum
vincula sed et criniciuli sunt, id., XXXVI, 677. — Pec-
catum mendacii nomine appellatur, id., XL, 547. — Pec-
catum omne mendacium est, id., XXXVII, 1174; XL,
407. — Peccatum opus servile, id., XLIV, 218. — Et
de-moni sacrificium, id., XXXII, 675. — Quasi acropolis
est, id., XXXVIII, 818. — Peccata appellantur usuræ ac
debita, id., XXXVI, 910. — Vulnera, *ibid.*, 864. — Pec-
care est la veritatis præceptis vel in ipsa non stare ve-
ritate, id., XLII, 1142. — Peccatur, dum aut in concessa
presumimus, aut concessa inordinatè sunt, XXXV, 2213.
— Peccata quæ sint capitalia, quæ minuta, id., XXXIX,
1946. — Peccata lethalia, id., XL, 1121.

Peccata quædam sunt, quæ ille peccata sunt, et poenæ
etiam sunt peccatorum, S. Præp. Aquit. LI, 54. — Pec-
catum nullius substantia est, *ibid.*, 369. — Peccatum ip-
sum malum est, non substantia quæ peccando diligitur,
ibid., 405. — Peccatum est vitium naturæ id appetentis

quod non est ordinis sui, *ibid.*, 409. — Distinctio inter
peccata in Deum, et peccata in fratres, S. Nicolaus, LIII,
1129. — Quid peccata in Spiritum sanctum, *ibid.*, 1131. —
Non omnia peccata sunt æqualia, S. Leo Magnus, LIV,
506. — Peccatum lethale, *ibid.*, 208. — Peccatum ad
mortem quodam sit, et quodam non ad mortem, id.,
LVI, 632. — Peccatum in Spiritum, *ibid.*, 821. — Pec-
catum vocatur opus servile, S. Paulinus Nol., LII, 165.
— Est paries valli separans inter Deum et homines, *ibid.*,
208. — Peccatum actus dicitur, Eusebius, LIII, 1003.
— Peccatum ad mortem varie potest intelligi, *ibid.*, 906.
— Peccati differentia tres, *ibid.*, 1026. — Peccati ini-
tium nihil aliud quam ordinatarum rerum inordinata rati-
onalis creaturæ dilectio, S. Fulgentius, LXV, 167. — Cri-
mina a levioribus peccatis et Scriptura et leges humane
et conscientia discernit, *ibid.*, 497. — Peccata alia gra-
via, alia levia, *ibid.*, 574. — Culpa sanctorum peccata
dicantur non crimina, *ibid.*, 586. — Peccata iniquorum
aut sunt sacrilegia, aut flagitia, aut heinora, *ibid.*, 593.
— Peccata iniquorum tribus modis sunt, *ibid.*. — Pec-
catum et vitium in quo differunt, S. Benedictus, LXVI, 578.
— Peccata omnia non sunt æqualia, *ibid.*, 594. — Pec-
catum omne tribus modis contrahitur, Cassiodorus, LXXI,
283. — Quando per oculos peccamus, *ibid.*, 549. — Pec-
cata graviora, quando eam advertentia sunt commissa,
ibid., 560. — Maximum est vitium post peccatum ad ex-
cusationes confugere, *ibid.*, 1000. — Gravissimum est
peccatum occasionem alicui præbere peccandi, *ibid.*,
822. — Quis alterius peccati particeps, *ibid.*, 354. —
Peccata inter et iniquitates quæ sit differentia, *ibid.*, 319.
— Peccata per spinas intelliguntur, *ibid.*, 830. — Cae-
ribus comparantur, *ibid.*, 710. — Peccare, aliud est de-
motose, aliud malitiose, aliud scienter, aliud ignoranter,
aliud negligenter, aliud arroganter, S. Gregorius Magnus,
LXXVIII, 358. — De discrimine inter iniquitatem et
peccatum, scelera atque delicta, Taio, LXXX, 973. —
Quibus modis peccatum perpetratur, *ibid.*, 950. — De
manifestis occultisque peccatis, *ibid.*, 952. — De leviori-
bus, *ibid.*, 954. — De gravioribus, *ibid.*. — Quatuor me-
dia committitur peccatum in corde, quatuor perpetratur
et opere. Corde, suggestionem demonum, delectatione car-
nis, consensione mentis, defensione rationis, opere,
nunc latenter, nunc palam, nunc consuetudine, nunc
desperatione, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 620. — Pec-
catum omne cogitatione, aut locutione, aut operatione
fit, Alcuinus, C, 291. — Originale et actuale, *ibid.*, 392.
— Peccata opera mortua sunt, *ibid.*. — Tribus modis pec-
catur, cogitatione, locutione et actione, S. Agostinus,
CIV, 385. — Peccati natura, Rabanus, CXI, 1545. — Quo-
modo committatur, id., CVIII, 387; CXII, 1594. — Cog-
itatione et sermone, *ibid.*. — Eius varia genera, *ibid.*,
1506. — Peccatum est duplex, Isidorus Mercat., CLII,
81. — Peccatum originale et actuale, Raderius, CLXXI,
308. — Peccata quotidiana et leviora, *ibid.*, 373. — Pec-
cati gravitas ob præsentiam Dei læsam, *ibid.*, 482. —
Peccatur tribus modis, cogitatione, dicto, et facto,
S. Bruno, CLII, 49. — Peccatum oculum et alicui
differunt, *ibid.*, 100. — Peccatum est transgressio legis,
CLXIV, 950. — Quotuplex est, *ibid.*, 519. — Qui differat
peccatum ab iniquitate, S. Gregorius Magnus, LXXV, 978.
— Peccatum dicitur vix acerbus, *ibid.*, 973. — Mei-
nus sanguis, *ibid.*, 1037. — Peccata rebus comparatur,
ibid., 1016. — Item incendio sulphuris, *ibid.*, 1031. — Per
juniperum designatur peccatum, id., LXXVI, 102.
— Peccati et criminalis differentia, *ibid.*, 301. — Pec-
catum dicitur putens, in quem mergitur peccator, *ibid.*,
587. — Peccatum aut ignorantia, aut infirmitate, aut stu-
dio perpetratur, *ibid.*, 539. — Aliud est precipitatio,
aliud deliberatione peccare, *ibid.*. — Varie peccatorum
species, *ibid.*, 914. — Peccatum actuale mortale quatuor
gradibus in corde, et totidem perficitur in opere, *ibid.*,
681. — Peccare est a Deo fugere, id., LXXVII, 886. —
Aliud est quod ab errante committitur, aliud quod per
scientiam perpetratur, *ibid.*, 461. — Peccata ex infirmi-
tate et peccata ex certa malitia in quo differant, *ibid.*,
115. — Suggestione peccatum agnoscimus, delectatione
vincimur, consensu ligamur, *ibid.*, 107.

Peccatum dicitur diabolus, Lanfrancus, CL, 128. —
Quid per peccata occulta et aperta intelligendum, *ibid.*,
634. — Peccatum dicitur spina, S. Bruno, CLII, 760. —
Iniquitas, *ibid.*, 861. — Duobus modis committitur,
ibid., 1068. — Opus mortuum vocatur, id., CLIII, 538.
— Dicuntur peccata opera tenebrarum triplici ratione,
Radolphus Ardens, CLV, 1670. — Peccandi quatuor
modi, Guibertus, CLVI, 467. — Peccandi consuetudo
quam nociva, *ibid.*, 50. — Aliud est infirmitate aut igno-
rantia peccare, aliud superbia deliberatione, *ibid.*, 167.
— Peccatum est legis transgressio, S. Anselmus, CLVII,

635. — Peccare non est aliud quam non reddere Deo debitum, *ibid.*, 875. — Peccare, mala et amara res est, *ibid.*, 870. — Omne peccatum est iniustitia, *ibid.*, 514. — Peccatum dici potest quoddam corruptio virtutis, *ibid.*, 463. — Uniuscuiusque peccatum est in natura et in persona, *ibid.*, 431. — Peccatum quod quique trahit cum natura in ipsa origine, vocatur originale. Potest etiam dici naturale, *ibid.* — Actiones quas facit iniusta voluntas, vocantur peccata, quia in voluntate, quas sunt, est peccatum, *ibid.*, 458. — Omne peccatum Deum exhorat, 723. — Nullum peccatum debet reputari parvum, *ibid.* — Præter peccatum, quotiescunque scienter aliquid quamlibet parvum contra voluntatem Dei facimus, *ibid.*, 592.

Peccatum hauritur oculis et corde, Rupertus, CLXVIII, 52. — Peccatum committitur eo quod non custodiamus nos, *id.*, CLXIX, 75. — Peccata inveterata gravius puniuntur, *ibid.*, 148. — Peccatum cum fraude peius est, *ibid.*, 155. — Triplex est, per ignorantiam, per superbiam, per infirmitatem, *ibid.*, 459. — Peccatum cordis et operis quatuor modis perpetratur, *ibid.*, 978. — Peccatum esse irreversibile, vel ad mortem intelligitur, nisi penitentiam egerit, *ibid.*, 816. — Læteri in rebus pessimis peccatum gravissimum, *ibid.*, 1050. — Incrementa peccati quæ sunt, *ibid.*, 1235. — Blasphemia est defendere peccatum, *ibid.*, 1119. — Peccatum ex nihilo est, *id.*, CLXX, 456. — Peccatum primum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 44. — Peccatum in foribus, *ibid.*, 44. — Peccatum in Spiritum sanctum quid, an irreversibile, *ibid.*, 447. — Peccare in Deum quomodo gravius quam peccare in proximum, *ibid.*, 524. — Peccatum actuale quid sit, *id.*, CLXXVI, 110. — In generali, *ibid.*, 111. — Quæ sit illius natura, *ibid.*, 112. — Quod proprie dicatur peccatum, Petrus Abaelardus, CLXXVIII, 636 et seqq. — De peccatis spiritualibus vel carnalibus, *ibid.*, 648. — Peccatum non est nisi contra conscientiam, *ibid.*, 653.

Peccatum quot modis committitur, CLXXXIV, 1246. — Peccatum cuius Deus non miseretur quoddam sit, *ibid.*, 556. — Sicut peccatum est perpetratio mali, ita delictum est desertio boni, *ibid.*, 489. — Peccatum grave onus, *id.*, CLXXXIII, 245. — Peccata sunt opera tenebrarum, *ibid.*, 105. — Sunt parietes, quibus a Christo se jungimur, *ibid.*, 1046. — Peccati gravitas non ex eventu, sed ex intentione, *id.*, CLXXXII, 178. — Peccatum veniale et invincibile, Robertus Pullus, CLXXXVI, 855. — Peccatum quomodo committitur, *ibid.* — Peccata mortalia quæ, *ibid.*, 861. — Peccati interni et externi duplex macula, *ibid.*, 865. — Peccata cordis et consuetudinis et operis, *ibid.*, 1075. — Peccata comparata vinculis, Petrus Lombardus, CXCI, 654. — Peccata funes, *ibid.*, 1241. — Peccatum quare aculeus mortis dicitur, *ibid.*, 1706. — Peccatum nihil est, *ibid.*, 1602. — Stimulus mortis, *ibid.*, 1691. — Veluti scorpius, *ibid.* — Peccatum duplex, aliud originale, aliud actuale, Richardus a S. Victore, CXCVI, 690. — Peccare in Patrem, in Filium et in Spiritum S. quomodo intelligendum, *ibid.*, 1148. — Peccatum quoddam sit detestabile, *ibid.*, 1188. — Peccatum esse inexpiabile aliud est ab illo quod peccatum sit irreversibile, et quoddam sit inexpiabile et irreversibile, *ibid.*, 1189. — Peccati mortalis et venialis differentia, *ibid.*, 1191. — Duo in omni peccato sunt consideranda, *ibid.*, 1174. — Peccata, quot modis committantur, Adsmus Scotus, CXCVIII, 625. — Peccati gravitas ex multis titulis ponderatur, *ibid.*, 884. — Peccatum actuale dicitur naufragium secundum, Albertus de Insulis, CCX, 363. — Peccata venialia disponent ad mortale, *ibid.*, 298. — Peccata contra naturam pudice et subtiliter describuntur, *ibid.*, 458. — Peccatorum quoddam sunt carnalia, alia spiritualia, *ibid.*, 288. — Peccatum quid sit, Petrus Pictav., CCXI, 975. — Peccatum, vitium, et delictum quomodo differunt, *ibid.*, 978. — Peccatum quomodo committitur, *ibid.*, 1027.

II. — De peccati subjecto et causa.

Sanctus Augustinus evidentissime docet in lib. *Contra mendac.* cap. 7, omnes actus secundum intentionem et causam iudicandos bonos vel malos, præter quosdam, qui ita sunt mali, ut nunquam possint esse boni, etiam si bonam videatur habere causam. Interest, inquit, plurimum quæ causa, quod finis, quæ intentio quid fiat. Sed ea quæ constat esse peccata, nullo bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nulla veluti bona intentione faciendæ sunt. Et quippe opera hominum, si causas habuerint bonas vel malas, nunc sunt bona, nunc mala, quæ non sunt per se ipsa peccata : sicut victum præbere pauperibus bonum est, si sit causa misericordis cum recta fide ; et concubitus conjugalis, quando sit causa generandi, si eo fine fiat, ut gignantur regnandi, hæc

rursus mala sunt, si malas habeant causas, velut si jactantia causa peccatur pauper, aut læciviam causa cum uxore concumbitur, aut filii generentur non ut Deo sed diabolo nutriantur. Cum vero opera ipsa per se peccata sunt, et furta, stupra, blasphemias, quis dicat causis bonis esse faciendæ, vel peccata non e se ; vel quod est absurdum, iusta peccata esse ? Quis dicat : Furemur divitiibus, ut habeamus quid demus pauperibus, aut. Falsa testimonia proferamus, non ut inde innocentes lædantur, sed potius salventur ? Duo enim bona hic sunt, et innocens non puniatur, et ut inope alatur : Aut quis dicat adulterium esse faciendum, ut per illam cum qua sit homo de morte liberetur ? Testamenta enim vera cur non supprimimus, et falsa supponimus, ne hereditates habeant qui nihil boni agunt, sed hi potius qui indigentes adjuvant ? Cur non fiant illa mala propter hæc bona, si propter hæc bona nec illa sunt mala ? Cur non ab immundis meretricibus quas dant stupratores, rapiat divitias vir bonus, ut indigentibus eas largiatur cum nullo malo sit, si pro bono fiat ? Quis hoc dicat, nisi qui res humanas moresque constatur et leges subvertere ? Quod enim facimus non dicatur recte fieri posse, nec imponere tantum, verum etiam gloriose, ut in eo non timeatur supplicium, sed speretur et præmium, si semel consenserimus in malis actibus, non quid fiat, sed quare fiat esse querendum, ut quæcumque pro bonis fiant causis, nec ipsa mala esse judicentur ? At iustitia merito punit eum qui dicit se subtraxisse superflua diviti, ut præberet pauperi, et salarium qui alienum corruptum testamentum, ut in hæres esset qui faceret elemosynas largas, non ille qui nullas, et eum qui se fecisse adulterium ostendit, ut per illam cum qua fecit, hominem de morte liberaret.

Ex his dignoscitur quis actus sit peccatum, qui scilicet malam habeat causam ; nec ille tantum, qui sunt nonnulli actus qui, etsi bonam habeant causam, tamen peccata sunt, ut ostendimus. Ex quo consequi videtur quia non semper ex fine iudicatur voluntas, sive actio mala, sicut in illis quæ per se peccata sunt. Illa enim cum quis gesserit pro aliqua bona causa bonum videtur habere finem ; nec ex fine voluntas est mala, non ex voluntate actio sit mala, sed ex actione voluntas sit prava. In quibus aliqui ponunt actum Judæorum, qui crucifigendo Christum arbitrabantur se obsequium præstare Deo, quia bonum finem dicunt eos sibi potuisse, scilicet dei obsequium ; et tamen voluntatem eorum et actionem perversam fore asserant.... Omnia ergo hominis opera secundum intentionem et causam iudicantur bona vel mala, exceptis his quæ per se mala sunt, id est quæ sine prævaricatione fieri nequeunt. Ergo simpliciter ac vere sunt boni illi actus qui bonam causam et intentionem, id est qui voluntatem bonam committantur et ad bonum finem tendunt ; mali vero simpliciter dici debent, qui perversam habent causam et intentionem. Unde S. Ambrosius ait : Affectus tuus operi tuo nomen imponit, et S. August. in Psal. xxxi, Nemo computet bona opera sua ante fidem. Illa enim mihi videntur esse ut magnæ vires, et cursus calerrimus præter viam ; quia ubi ipsa fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit ; non valde attendas quid homo faciat, sed quid cum fecit attendat, quo lacertos optimæ gubernationis dirigat.... at iniquus, ex his, ubi non est fides, nec intentio bona, nec opus bonum esse videtur. De hac questione sunt variae opiniones..., S. Augustinus ait : Omnium infidelium vita peccatum est, et nihil bonum est sine summo bono ; ubi deest agnitio æternæ veritatis, falsa virtus est, etiam in optimis moribus. Et Jacobus in Epist. : « Qui offendit in uno (scilicet in charitate), factus est omnium reus. » Qui ergo fidem et charitatem non habet, omnis ejus actio peccatum est, quia ad charitatem non refertur, quod enim ad charitatem non refertur, non sit quemadmodum fieri oportet, ideoque malum est. Non ergo mandata custodit qui charitate caret, quia sine charitate nullum mandatorum custoditur. Unde S. Augustinus ait : Custoditionem legis dicit Apostolus, non inebriari, non occidere, non moechari, et alia hujusmodi ad bonos mores pertinentia, quæ sine charitate, fide et spe impleri non possunt. Nullum ergo mandatum implet, nullum opus bonum facit, qui fidem charitatemque non habet..., CXCLII, 747-749. Hæc patiuntur ex sequentibus indicationibus.

Omne peccatum impatientis adscribendum, Tertullianus, 7, 1258. — Peccatum unde ad hominem pervenerit, Lactantius, VII, 123, 134. — Peccati nobis auctores sunt principes aeris, S. Hilarius, IX, 460. — Peccati incentiva suppeditant demones, et de eo quod per eos gesserimus nos accusant, *ibid.*, 608. — Peccati usus ex appetitu voluntatis et oblectatione vitiorum accipitur, *ibid.*, 475. —

Qui graviora peccaverit, in cetera facile probabitur, S. Ambrosius, XIV, 553. — Tu ipse tibi es causa improbitatis et criminum inceptor, *ibid.*, 140. — Vel exigua scientia peccati, si quo vitiorum fomite fuerit exaltata, incendium grave excitat, *ibid.*, 934. — Peccati auctor non caro, sed affectus, *ibid.*, 604. — Peccantibus lex absens est: si adesset, non delinqueretur, *ibid.*, 522. — Dum sumus in peccandi libidine, oculi mentis famo quodam iniquitatis caligant, ne videant eorum quæ concupiscit deformitatem, *ibid.*, 461.

Peccatorum causa non est Deus, S. Augustinus, XXXII, 670, 1269; XLIV, 731. — Etsi in eum peccata sua refundere soleant peccatores, *id.*, XXXIV, 209. — Peccatum solum a se, non a Deo homo habet, *id.*, XXXVII, 1318, 1848. — Peccata non ex Deo, sed ex voluntate peccantium, *id.*, XXXII, 1271; XLII, 560. — Nisi voluntas sit causa peccandi, nihil remanet iustitiae in legibus, institutis, laudibus, *id.*, XXXIII, 1061. — Peccandi causa ex anima, non ex carne, *id.*, XLI, 405. — Cum quisque peccat, peccat volens, *id.*, XXXII, 1294. — Peccatum omnino voluntarium est, *id.*, XXXIV, 135. — Nec peccatum est et peccatum, si non esset voluntarium, *id.*, XXXII, 605. — Peccati prima causa, sola est voluntas, *id.*, XXXIII, 775. — Peccatum non nisi a voluntate, *id.*, XLII, 105; XLV, 1512. — Peccati originem voluntas habet, *ibid.*, 1477. — Licet peccatum possit esse sine voluntate peccati, non tamen sine voluntate facti, *id.*, XXXII, 609. — Peccatorum originem non libero arbitrio, sed necessitati naturæ contrariæ tribuunt Manichæi, *id.*, XLII, 566. — Peccandi quædam est necessitas, *id.*, XXXII, 753, 759; XLIV, 286, 295. — Peccatum non nisi ex libero arbitrio, *id.*, XLII, 557, 538. — Quod nullo modo caveri potest, peccatum non est, *id.*, XXXII, 1295. — Per liberum arbitrium peccant maxime omnes, qui cum delectatione peccant, et amore peccati, *id.*, XLV, 1110. — Peccati actualis duplex est origo, *id.*, XXXII, 1285. — Duplex causa, *id.*, XLIV, 584. — Peccati causa duplex, ignorantia et concupiscentia, *ibid.*, 565. — Ignorantia et infirmitas, *id.*, XL, 271; XLIV, 153, 167. — Peccatorum causa, aut ignorantia aut fragilitas aut contemptus, *id.*, XXXIV, 729. — Peccata ex infirmitate de truce primi peccati Adam, et de consuetudine mala veniunt, *id.*, XLII, 511. — Peccata quotidiana omnes ex carnis infirmitate contrahimus, *id.*, XXXIX, 1541. — Omnia peccata duæ res faciunt in homine, cupiditas et timor, *id.*, XXXVI, 415. — Peccatum non committitur sine causa, *id.*, XXXII, 679. — Non committitur nisi ob utilitatem aut delectationem, *id.*, XL, 515. — Hominem post baptismum non posse peccare, Jovinian hæresis, *id.*, XLV, 1114, 1116. — Totam Ecclesiam esse absque peccato docuerunt Pelagiani, *id.*, XXXVIII, 980. — Refelluntur, *ibid.*. — Posse hominem, si velit, esse sine peccato, doctrina Pelagii, *id.*, XLIV, 350. — Et dogma Coelestii, *ibid.*, 231. — Nemo in hac vita sine peccato, *id.*, XXXIII, 674; XXXV, 1697, 1780, 1790; XXXVIII, 152, 895, 979; XL, 228, 720. — Quantumvis iustus, *id.*, XLI, 657, 748, 788; XLII, 638; XLV, 1115, 1233. — Excepto uno Mediatore, nemo in hac vita sine ullo peccato, *id.*, XLIV, 135, 245, 651, 726, 753. — Solus sine peccato venit, qui nos peccatores invenit, *id.*, XXXVI, 233. — Nemo hic potest sine peccato vivere, *id.*, XXXVIII, 401. — Aliud est non peccare, aliud non habere peccatum, *id.*, XXXV, 2140. — Nemo ita juste vivit in hac carne, ut nullum habeat peccatum, *id.*, XLIV, 516. — Multi sine crimine, nemo sine peccato, *id.*, XLI, 415. — Cur nemo in hac vita sine peccato, *id.*, XLIV, 167. — Testimonia Scripturarum et exempla, quibus probatur hominem non esse sine peccato, *ibid.*, 268. — Etsi aliquoties in Scripturis inveniantur, homines dictos esse sine querela, non invenitur qui sit dictus sine peccato præter Christum, *ibid.*, 263. — Peccati non est auctor Deus, *id.*, XLV, 1835, 1841, 1848. — Peccatum non fit sine demonis operatione, *id.*, XL, 1177. — Peccatum esse propriæ voluntatis, ipse etiam Manichæus adactus est confiteri, *id.*, XLII, 1141. — Peccatorum omnium duæ origines, error et superbia, *id.*, XXXIX, 2003.

Peccata ex voluntate peccantium, Eusebius, LXII, 1067. — Sine peccato nemo se putet aut jactet, *ibid.*, 665. — Peccatum non est ex Dei prædestinatione, S. Fulgentius, LXV, 174. — Omne peccatum ex corde sumit initium, *ibid.*, 255. — Peccatum sicut non est in Deo, ita nec ex Deo est, *ibid.*, 156. — Mors et peccatum Dei opus non sunt, *ibid.*. — Exceptis parvulis recens baptizatis, ne sancti quidem sine peccato hic vivere possunt, *ibid.*, 704. — Absurda quæ sequuntur eorum sententiam qui negant peccatum in infantibus, *ibid.*, 169. — Omnes vincit summus lege peccati, Cassiodorus, LXX, 436. — Sine levi peccato vita ista non ducitur, *ibid.*, 1074. —

Diabolus non inducit nos in peccatum, nisi volentes, S. Gregorius Magnus, LXXV, 1026. — A diabolo ad peccatum trahi propria voluntate consentimus, *ibid.*, 1106. — Deus ad peccatum non impellit, *id.*, LXVI, 915. — Peccatum ex peccato nascitur, *id.*, LXXV, 783. — Multi vitam sine crimine habere possunt, sine peccato non possunt, S. Isidorus, LXXXIII, 620. — Peccatum Deo non ascribendum, sed homini a Deo condito, libero arbitrio, propositis præceptis quæ servare poterat, Habanus, CLX, 663, 665. — Ejus causa, *id.*, CLII, 1548. — Nusquam est in hominis natura præter voluntatem peccatum, S. Anselmus, CLVIII, 451. — Adm posteri naturali peccant necessitate, *ibid.*, 454. — Duabus ex causis oritur peccatum, ex ignorantia et infirmitate, B. Ivo, CLXI, 1021. — Homo interdum animi motu, carnis in terdum fragilitate peccat, *ibid.*, 870. — Nullus sanctus est iustus caret peccato, *ibid.*, 881.

Omnium vitiorum turpissima est libido, et ad plura peccata impulsus et fomentum præbet, S. Bruno Ast., CLXIV, 266. — Non solum prava intelligentia legis, verum etiam omnis corruptela omnisque depravatio mentis fermentum dici potest, quod plurimorum est causa peccatorum, *ibid.*, 257. — Sunt etiam mœra peccatorum causas, quod exerceant et subvertant animos, *ibid.*, 395. — A tribus immunditia animæ provenire potest; ab hæreticorum, et quorumcumque malorum hominum deceptione et suggestionem, a se ipso, quando in aliquam hæresim, aut in grave peccatum homo propria voluntate precipitatur, *ibid.*, 394. — Peccati auctor Deus non est, Rupertus, CLXX, 212. — Tria nos peccata compellunt, caro, proximus, diabolus sive mundus, Hildebertus, CLXXI, 564. — Animæ tres mortes contingunt, cogitatione, opere, perseverantia, *ibid.*, 471. — Peccatum quam grave sit nos, *ibid.*, 525. — Duobus modis peccatur, cupiditate et timore, *ibid.*, 1142. — Peccati Deus auctor non est, Philippus de Harveng, CLIII, 154. — Peccatorum causa superbia, Petrus Cantor, CCV, 44.

III. — De peccati effectibus, necnon poena quæ peccatis.

Quamvis anima humana veraciter immortalis perhibetur, habet tamen quandam etiam ipsa mortem suam. Nam ideo dicitur immortalis, quia modo quodam qualulocunque non desinit vivere atque sentire; corpus autem ideo mortale, quoniam deserit omni vita potest, nec per seipsum aliquatenus vivit. Mors igitur animæ fit, cum eam deserit Deus, sicut corporis, cum id deserit anima. Ergo utriusque rei, id est totius hominis mors est, cum anima a Deo deserta deserit corpus. Ita enim nec ex Deo vivit ipsa, nec corpus ex ipsa.... Nam in illa poena ultima et sempiterna... recte mors animæ dicitur, quia non vivit ex Deo; mors autem corporis quodammodo, cum vivit ex anima.... Vivit itaque anima ex Deo, cum vivit bene; non enim potest bene vivere, nisi Deo operante in se quod bonum est, S. Augustinus, I. iii, *De civit. Dei*, c. 27.

Quæ sunt, putas, mirabilia Dei? Quid mirabilia inter Dei mirabilia quam mortuos suscitare? Numquidnam, inquis, ego mortuus sum? Si non mortuus esses, non tibi diceretur: Surge, qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus. Mortui sunt omnes infideles, omnes iniqui; corpora vivunt, sed corde extincti sunt. Qui autem suscitavit mortuum secundum corpus, reddidit eum luci huic vidende et huic aeri ducendo, non autem suscitator ejus ipse illi lux et aer est: incipit videre, quem admodum videbat ante. Anima non sic exsuscitatur. Anima enim exsuscitatur a Deo, quanquam et corpus exsuscitetur a Deo; sed Deus quando exsuscitat corpus, mundo reddit; quando exsuscitat animam sibi reddit. Si recedat aer mundi illius, moritur corpus; si recedat Deus moritur anima. Cum ergo animam suscitavit Deus, nisi ad id qui suscitavit, suscitata non vivit. Non enim suscitavit, et dimittit ut vivat sibi... suscitavit illam Deus, moritur, si discescit Deus. Dicam enim audacter, fratres, sed tamen verum: Duæ vitæ sunt, una corporis, altera animæ, sicut vita corporis anima, sic vita animæ Deus, quomodo si anima deserat moritur corpus, sic anima moritur, si deserat Deus. Cum mecum es vivo, et anima mea vita in ea, quæ morietur, si dimittitur sibi. S. Augustinus, enarrat. in Psal. LXX, serm. 2, n. 5.

Qui levi, ait S. Hieronymus, in cap. u Jerem. peccatorum sordē maculatus est levioribus purgatur monitis. Porro peccata gravia quæ ad mortem trahunt, nec nitra, nec herba Borith dilui possunt, sed gravioribus tormentis indigent... Sunt peccata levia, sunt gravia. Aliud est decem millia talenta debere, aliud quadrante. Et de otioso quidem verbo et adulterio rei tenebimur, sed non est idem suffundi et torqueri; erubescere, et longo tempore cruciari. Audi apostolum Joannem: Qui sol

fratrem suum peccare peccatum non ad mortem petat, et dabit ei veniam, peccanti non ad mortem. Qui vero peccaverit ad mortem, quis orabit pro eo? Cernis quod si pro peccatis minoribus deprecemur, impetremus veniam; si pro maioribus, difficilis impetratio sit, et inter peccata et peccata, esse magnam distantiam...

Cum autem peccatum sit quidam infirmitas animæ, peccatum aliquod mortale dicitur ad similitudinem morbi, qui dicitur mortalis, ex eo quod inducit defectum irreparabilem per destitutionem alleuius principii..... Principium autem vitæ spiritualis, quæ est secundum virtutem, est ordo ad ultimum finem,.... qui quidem si destitutus fuerit, reparari non potest per aliquod principium intrinsecum, sed solum per virtutem divinam....., ideoque huiusmodi peccata dicuntur mortalia quasi irreparabilia. Peccata autem quæ habent inordinationem circa ea quæ sunt ad finem, conservato ordine ad ultimum finem, reparabilia sunt; et hæc dicuntur venialia. Tunc enim peccatum veniam habet, quando reatus poenæ tollitur, qui cessat, cessante peccato. Et adhuc dicendum quod ille qui peccat venialiter habet etiam temporalem, non ut fruens, quia non constituit in eo finem, sed ut utens, referens in Deum non actus, sed habitus..... Peccatum veniale a venia dicitur.... non meretur poenam æternam, sed temporalem.... Cum enim voluntas fertur in aliquod quod secundum se repugnat charitati, per quam homo ordinatur in ultimum finem, illud peccatum ex suo objecto habet quod sit mortale. Unde est mortale ex genere, sive sit contra dilectionem Dei, sicut blasphemias, perjurium et huiusmodi; sive contra dilectionem proximi, sicut homicidium, adulterium et similia. Quandoque vero voluntas peccantis fertur in id quod in se continet quendam inordinationem, non tamen contrariatur dilectioni Dei et proximi, sicut verbum otiosum, risus superfluus, et alia huiusmodi; et talia sunt peccata venialia ex suo genere... Quibus venialibus peccatis licet occidit animam non putemus, ita tamen eam velut quibusdam pustulis et quasi horrenda scabie deformem faciunt, ut eam ad amplexus Spousi coelestis, aut vix aut cum grandi confusione venire permittant. Et ideo continuis orationibus, et frequentioribus jejuniis et largioribus elemosynis, et præcipue, per indulgentiam eorum qui in nos peccant, assidue redimentur, ne forte simul collecta cumulum faciant et demergant animam. Quidquid enim de istis peccatis a nobis redemptum non fuerit, illo igne purgandum est de quo dicit Apostolus: « Quia in igne revelabitur; et si cuius opus arserit, detrimentum patietur. » Aut enim dum in hoc mundo vivimus, ipsi nos per poenitentiam fatigamus; aut certe volente aut permittente Deo, multis tribulationibus pro istis peccatis affligimur; et si Deo gratias agimus, liberamur..... Ita peccata ipsa in hoc sæculo purgantur, ut in futuro ille ignis purgatorius non inveniat, aut certe parum inveniat quod exurat. Si autem nec in tribulatione Deo gratias agimus, nec bonis operibus peccata redimimus, ipsi tandem in illo purgatorio igne moras habebimus, quamvis supradicta peccata minuta, tanquam ligna, fenum, stipula consumantur.

Sed dicit aliquis, ait S. Cæsarius serm. 57. Non pertinet ad me quandiu moras habeam, si tamen ad vitam æternam perrexero. Nemo hoc dicat, quia ille purgatorius ignis durior erit, quam quidquid potest in hoc sæculo poenarum aut cogitari aut videri, aut sentiri. Et ideo totis viribus unusquisque laboret ut capitalia crimina possit evadere, et minuta peccata ita operibus bonis redimere, ut de ipsis nihil videatur remanere quod ille ignis possit assumere. Illi autem qui capitalia crimina committunt, si quandiu vivant, ea redimere poenitentis medicamentis noluerint, non ad illum ignem de quo dicit Apostolus: « Ipse salvus erit, sic tamen quasi per ignem; sed in istum ignem, illam duram et irrevocabilem sententiam adiuti sunt, de quo Christus ait: « Discedit a me, maledicti, in ignem æternum. » Hæc explanantur in sequentibus indicationibus ex P. tribus desumptis.

Peccatis amittimus beatam et maximam et Deo proximam, S. Hilarius, IX, 788. — Ab omni, qui in peccatis moratur, vultus Domini est aversus, *ibid.*, 429. — Peccata sunt quædam, quæ ex ore verbum auferunt veritatis, *ibid.*, 514. — Peccata opprobrio sunt digna, *ibid.*, 535. — Semper nobis peccatum nostrum tanquam malus exactor occurrit, vel tanquam improbus generator conveniens debitorum, S. Ambrosius, XIV, 1070. — Bei sumus sine accusatore, sine tortore cruciamur, sine vinculis astrigimur, sine venditore vendimur, *ibid.*, 1032. — Peccata quomodo puniuntur, *ibid.*, 548. — Injusti sicut paleam ventiantur, *ibid.*, 854. — Peccati dies, dies confusionis

appellatur, *ibid.*, XVI, 506. — Nullus major est dolor, quam is qui peccati mucrone vulnerat conscientiam: neque ullum gravius onus, quam peccatorum sarcina, et pondus flagitiorum, *ibid.*, 1235. — Nihil est quod tam summo dolori sit, quam ut unusquisque positus sub captivitate recorderetur unde lapsus sit, atque unde deciderit, *ibid.*, 525. — Peccata interna inquinant hominem, Javencus, XIX, 647. — Mors nostra peccatum est, S. Hieronymus, XXII, 539. — Peccata germinant negligentiam, *ibid.*, 651. — Peccatum murus est, dividens Deum et homines, *ibid.*, XXIV, 576. — Mortem sonat, *ibid.*, XXV, 575. — Peccata nostra causa omnium malorum, I. VII, *ibid.*, 57. — Peccatum mors animæ, *ibid.*, XXVI, 465. — Omnis qui peccat, amat tenebras, *ibid.*, XXIV, 556. — Omnis qui peccat, ex diabolo natus est, *ibid.*, 659. — Qui peccavit et fecit malum mortuus est, *ibid.*, XXIII, 1077.

Peccatum mors animæ, S. Augustinus, XXXV, 1748. — Sola mors animæ, *ibid.*, XI, II, 95. — Iniquitas sola longe a Deo facit, *ibid.*, XXXVII, 1775. — Peccando recedit homo a Deo, *ibid.*, XXXIII, 838. — Peccata sola a Deo separant, *ibid.*, XLI, 500. — Et a salute ac vita æterna, *ibid.*, XLIV, 159. — In peccato tenebræ et frigus, *ibid.*, XXXV, 1579. — Peccata tenebræ sunt animarum, *ibid.*, XLIII, 118. — Peccatum impunitum esse non potest, *ibid.*, XXXVI, 503, 761; XL, 538. — Peccatum aut a Deo aut ab homine puniendum est, *ibid.*, XXXVI, 505. — Peccati merito vindicta est æterna, *ibid.*, XXXIII, 581. — Peccatorum poena et exilis est, ut primo cupiditatem igne vastentur, deinde malorum operum putore a cœtu beatorum abiciantur, postremo abrepti atque submersi ineffabiles poenas luant, *ibid.*, XXXVI, 157. — Peccati poenæ variae sunt, *ibid.*, XXXII, 674. — Deus non de se profert unde peccata puniuntur, sed ipsa peccata sic ordinat, ut quæ fuerunt delectamenta homini peccanti, sint instrumenta Domino punienti, *ibid.*, 107, 108. — Peccati effectus, *ibid.*, XXXIX, 1974, 2224, 2225. — Peccata nulla Deus inulta permittit, *ibid.*, XL, 1350. — Nulla impunita esse possunt, *ibid.*, XLV, 1876.

Peccatum est mors animæ, Gennadius, LVIII, 990. — Peccato natura vitata, Egyptus, LXII, 1017. — Bonum perditum, *ibid.*, 996. — Peccata tenebræ animarum, *ibid.*, 872. — Peccatum generat mortem, *ibid.*, 118. — Peccatum hominis effecit ut dies a tenebris jam computentur, *ibid.*, 135. — Hominem ex paradiso destruxit, *ibid.*, 158. — Homo per peccatum facultatem bonæ cogitationis et bonæ voluntatis amisit, Fulgentius, LXV, 467. — Peccata quanto maiora sunt, tanto longius a Deo repellunt, Cassiod., LXX, 56. — Qui peccat, gratiam Spiritus sancti amittit, *ibid.*, 567. — Peccatum est morbus animarum, *ibid.*, 298. — Peccata sunt vincula, *ibid.*, 836. — Peccatum, mors animæ, Vita Patrum, LXXIII, 509. — Peccatum nullum Deus relinquit inultum, S. Gregorius Magnus, LXIV, 635. — Per ea Deus hominem plectit, quæ peccando suo auctori prætulit, *ibid.*, 608. — Ira divinæ nullum peccatum abscondit, *ibid.*, LXXVI, 27. — Peccatis involuti lumen videre non possunt, *ibid.*, 556. — In sinu Ecclesiæ inique viventes, divina ultio quasi impio percutit, *ibid.*, — Patitur tenebras ultionis, qui hic sponte sustinuit tenebras voluptatis, *ibid.*, 1108. — Peccato anima dum pascitur, panem iustitiæ edere non valet, *ibid.*, LXXV, 975. — Peccati poena in inferno est æterna, *ibid.*, LXXVII, 461. — Cur peccatum quod in se est finitum, poena puniatur æterna, *ibid.* — Peccatum animam occidit, Rabanus, 107, 481; CVIII, 227. — Ejus labe infecti cœli aditu arcendi, *ibid.*, CIX, 634. — Eo polluti frustra in templo fiduciam locant, *ibid.*, CXI, 839. — Peccatores ut lutum debebuntur, S. Bruno, CXLII, 197. — Sicut pulvis projiciuntur, *ibid.*, 147. — Ut fumus deficiunt, 249. — Pacem in conscientia non habent, *ibid.*, 274. — De peccatorum effectibus, S. Petrus Damianus, CXLV, 225. — Peccatum nullum impunitum manet, *ibid.*, 578. — Corpora peccatis subjecta mortua sunt, Lanfrancus, CL, 700. — Peccatis obvoluto nihil prodest hostia, *ibid.*, 398. — Peccatum pondus, *ibid.*, 402. — Peccata mentem excæcant interius, Ridulphus, CL, 1670. — Ad exteriores tenebras pertrahunt, *ibid.* — In peccatis lethalibus voluntarie perseverantes tanquam ebrii et mortui nihil vident, nihil sentiunt boni aut mali, Guibertus, CLVI, 51. — Omnia peccata animam lædunt, S. Anselmus, CLVII, 539. — Iustitia aboleatur justis ruentis, *ibid.*, 877. — Tanto magis ægrotat, quanto licentius quis peccat, *ibid.*, 665. — Peccata dum attrahunt, dulcia promittunt; dum pertrahunt, amaritudinem perliungunt. Dum suadent, ungunt; postquam suaserunt, usque ad mortem animam pungunt, *ibid.*, 1010. — Peccata conscientiam discerpunt, *ibid.*, 930. — Per peccatum moritur homo, etsi aliquatenus vivat, *ibid.*, 875. — Abyssus peccatorum invocat abyssum iudiciorum et suppliciorum,

ibid., 1001. — Humana natura quando primum peccavit, hac poena flagellata est, ut nunquam prolem naturaliter nasci talem, quales videmus infantes nasci, generaret, *ibid.*, 551. — Ac post hanc vitam in inferno a regno Dei ad quod facta est, in perpetuum exsulet *ibid.* — Peccati poena est peccandi necessitas, *ibid.*, 465. — Morbi, mors, etc., poena sunt peccati, *ibid.*, 461. — Mors ex peccato et poena peccati, *ibid.*, 581. — Peccata sunt funes, Rupertus, CLXVII, 1018. — Peccatum in homine attulit, nobis mortem animæ et corporis, *ibid.*, 1330. — Peccatum animam diabolo subiecit, Adamus Scetus, CXCVIII, 457. — Hominem ligat, *ibid.*, 744. — Peccatum destruit in nobis habitaculum Dei, Godefridus, CLXXIV, 27. — Et animam ut funiculum ligat, *ibid.* — Nos facit servos, *ibid.*, 485. — Peccatum mors est animæ, Philippus de Harleug., CCIII, 1157.

IV. — De necessitate vitandi peccatum, mediisque ex eo surgendi.

Ex dictis in precedenti paragrapho de penis peccatis capitalibus et venialibus reservatis, deducimus quod qui a poena perpetua et a purgatorio igne desiderant liberari, crimina capitalia non admittant; aut si jam commiserint fructuosam agant poenitentiam, et illa parva vel quotidiana peccata bonis operibus redimere non desistant.

Quibus tamen operibus, ait sanctus Cæsarius, minuta peccata redimantur, planius vobis insinuare desidero. Quoties infirmos visitamus, in carcere clausos, et positos in vinculis requirimus, discordes ad concordiam revocamus, indicti in Ecclesia jejunio jejunamus, pedes hospitibus abluimus..., eleemosynam ante ostium prætereuntibus pauperibus danus, inimicis nostris, quoties petierunt, veniam indulgemus, istis operibus et similibus minuta peccata redimimus quotidie.

Pro capitalibus vero criminibus non hoc solum sufficit, sed addenda sunt lacrymæ, rugitus et gemitus, continuata et longo tempore pertracta jejunia, largiores eleemosynæ erogandæ, ultro nos ipsos a communione Ecclesiæ removendos, in luctu et in tristitia multo tempore permanentes, et poenitentiam etiam publice agentes, quia iustum est, ut qui cum multorum destructione se perdidit, cum multorum edificatione se redimat.

Est poenitentia, inquit S. Augustinus, Serm. 351, c. 5, a. 5. De utilitat. agendi poenitent., cujus actio per totam istam vitam, qua in carne mortali degimus, perpetua supplicationis humilitatis subeunda est, quia nemo vitam æternam, incorruptibilem immortalemque desiderat, nisi eum vitam hujus, temporaliis, corruptibilis, mortali que præsteat... Quis dubitet in quacunque temporali felicitate versemur, poenitere tamen nos debere hujus vitam, ut ad illam incorruptionem tota aviditate curramus?.... Quis ergo festinat et optat ad patriam remeare, et illam speciem quæ est facie ad faciem contemplari, nisi quam peregrinationis ante poenituerit? Ex quo dolore poenitentis, etiam vox illa miserabilis erumpit et sonat: «Heu me! quoniam peregrinatio mea longinqua facta est.»

Ne quis igitur per baptismum quamvis justificatus sit a prioribus peccatis, tamen superbiere audeat, si nihil committat, unde ab altaris communione separetur, quasi jam de plena securitate se jactans, sed potius servet humilitatem, quæ pene una disciplina Christiana est.... Nec superbiat terra et cinis, donec ista nox tota transeat.... Quis itaque sanæ mentis non ingemiscat? Cui non poenitentiam sic esse displiceat? Quis non tota humilitate supplicans divino adiutorio se exaudibilem præbeat, donec transeat omnis ista tentationum materies atque umbra terrena... Deinde quisque ut mundo crucifixus sit ali omni opere malo, in servitutem membra castigat, ne jam regnet peccatum in ejus mortali corpore, ad obediendum desideris ejus; solum unum verum Deum colat, nulli simulacrorum ritui deditus, nullis sacris demoniorum irretitus, non accipiens in vanum nomen Domini Dei sui, quietem sempiternam certus expectans, debitum honorem parentibus reddens, nec cruentus homicidio, nec fornicatione turpatus, nec furto fraudulentus, nec mendacio duplicatus, nec rei, nec uxoris alienæ concupiscentia cordidus, non in suis etiam rebus aut luxuria diffusat, aut arescat avaritia, non sit contentiosus, non sit contumeliosus, non maledictus, vendat postremo omnia bona sua, et dei pauperibus et sequatur Christum atque thesauro coelesti radicem cordis infingat.... Consulat proximo sicut sensit sibi esse consultum. Versabitur ergo iste in rebus humanis, non carnalis, sed spiritalis acquisitionis devinctus officio, non quidem negotiis secularibus obligatus, sed tamen quia militat Deo, non otio desidians torpidus et abiectus. Det ergo, si potest, suas eleemosynas omnes cum omni hilaritate; non tædio frangatur in difficultatibus rerum, quæ necesse est existant, ut ostendatur

boniam quod homo est. Non ira subrepat in eum, qui aut odioso irruit, aut inopportune inopia coactus petit; aut negotio suo.... Non det quidquam amplius vel minus quam oportet...; non loquatur amplius quam opus est... Sed tamen de terra sticca pulverem contrahunt... Non solum ergo propter ipsam vitam hujus mortalitatem et ignorantiam, et propter dei malitiam... quam jubemus ferro atque portare...; et sustinere, Deum virititer agendo, ut fructum afferamus cum tolerantia; sed etiam propter ipsum pulverem mundi hujus... qui per itinera consulendi consulentium pedibus adhærescit, et damnaque in ipsa negotiosissima dispensationis actione contingunt, quæ Dominus præstet ut cum lucris majoribus compensentur, quotidianam debemus habere poenitentiam.

Quisquis itaque se diligenter attendens, nulla se ipsum adulatione seducat, satis intelligit cum quanto periculo mortis æternæ, et cum quanta poenaria perfecta justitiæ peregrinetur a Domino... Oportet ut oderis in te opus tuum, ait S. Augustinus, tract. in Joan. xii, n. 15, et ames opus Dei. Cum autem ceperit tibi displicere quod fecisti, inde incipit bona opera tua, quia accusas mala opera tua; initium operum bonorum, confessio est operum malorum... Qui autem facit veritatem, accuset in se mala sua, non sibi pareat, non sibi ignoscit ut Deus ignoscat, quia quod vult ut Deus ignoscat, ipse agnoscit.

Christus paratus est noscitur, sed agnoscentibus la dilectione autem ejus et in misericordia ejus qui ambulat, etiam liberatus ab illis lethalibus et grandibus peccatis, qualia sunt facinoræ, homicidia, furta, adulteria, propter illaque minuta videntur esse peccata linguis aut cogitationum, aut immoderationis in rebus concupiscentiæ, facit veritatem confessionis, et venit ad lucem in operibus bonis, quoniam minuta plura peccata, si negligenter, occidunt... Rer autem hujus sæculi molestum est, plenum est tentationibus; in rebus prosperis ne extollat, in rebus adversis ne frangat. Qui tibi dedit felicitatem hujus sæculi, ad consolationem tuam dedit, non ad corruptionem. Rursus qui te flagellat in isto sæculo ad emendationem, non ad damnationem facit. Peto patrum erudientiam, ne sentias judicem punientem.

Omnes tandem sancti qui Deo fideliter servierunt, refectioni et orationi vacare, et in bonis operibus perseverare contendunt, nec capitalia crimina, nec minuta peccata, id est ligna, fenem, stipulam supra fundamentum Christi, sed bona opera, hoc est, aurum, argentum, lapides pretiosos superaddicentes, per ignem illum, de quo dicit Apostolus: «Quia in igne revelabitur, absque ulla violatione transibunt. Illi vero qui quamvis capitalia crimina non admittant, et ad perpetranda minuta peccata sunt faciles, et ad redimenda sunt negligentes, ad vitam æternam pro eo quod in Christum crediderunt, et capitalia peccata non admiserunt venturi sunt; sed prius aut in hoc sæculo per Dei justitiam vel misericordiam, sicut jam dictum est, amarissimis tribulationibus sunt erocquendi, et illi ipsi per multas eleemosynas, et precipue dum inimicis suis elementar indulgent, per Dei misericordiam liberandi, aut certe illo igne de quo dicit Apostolus, longo tempore cruciandi, ut ad vitam æternam sine macula et ruga perveniant. Illi vero qui aut homicidium, aut sacrilegium, aut adulterium, vel reliqua his similia commiserint, sicut etiam jam dictum est, si ea digna poenitentia non subvenerit, non per purgatorium ignem transire merebuntur ad vitam, sed æterno incendio præcipitabuntur ad mortem.

Per ista præfata satis nobis apparent demonstrata et quæ spectant ad necessitatem vitandi peccatum, et ad media apta ad ex eo exsurgendum. Insuper adduc demonstrantur ex sequentibus.

Non facit tantum, sed et voluntatis delicta vitanda, et poenitentia purganda, Tertull., l. 1, 1252. — Munia quæ ad peccatum inducunt, omnino deserenda, *ibid.*, 667. — Peccatis omnibus, seu carne, seu spiritu, seu voluntate commissis, qui poeniam per judicium destinavit, idem et veniam per poenitentiam spopondit, *ibid.*, 1253. — Peccatorum oblationem meretur jejunia, id., l. 65. — Oratio diluit delicta, lapsus erigit, cadentes suspendit, stantes continet, id., l. 1196. — Ad obtinendam peccatorum veniam opus est nobis quotidiana sanctificatione, S. Ipprianus, l. 4, 525.

Peccata nostra quomodo dissimulat Deus, S. Hilarius, IX, 866. — Peccatorum venia, *ibid.*, 785. — Peccatis remissionem per poenitentiam promittit lex et Evangelium, *ibid.*, 789. — Omnium omnino peccatorum veniam per fidem tribuit Deus, post redditam confessionem, suo potius munere quam nostro merito, *ibid.*, 1022. — Peccata humilitate emendantur, *ibid.*, 567.

Peccata magna tollit magna medicina, S. Ambrosius XIV, 721. — Quomodo eorum funes et vincula solvantur

tur, *id.*, XV, 1311. — Influxi vitii non voluntariis, propriis nobis Deum, sequamur quæ jubet, vitiosasque prohibet, sit propitiandæ divinitatis ambitio, sequendæ præceptionis obediitio, interdictæ prævaricationis cautio, *id.*, XIV, 575. — Peccator culpam fateatur, impius ingemiscat, justus non se extollat, *ibid.*, 805. — Ille iustificatur qui proprium peccatum confitetur, *ibid.*, 535. — Peccatum donatur per gratiam, deletur per sanguinem crucis, tegitur per charitatem, *ibid.*, 876. — Justitia remittit iniquitates, fortitudo timorem, temperantia impunitates, ut perpetua fiat remissio peccatorum, *id.*, XV, 1248. — Peccatorum leviorum remissio quomodo haberi possit, *ibid.*, 479. — Peccatum non abscondendum, si velimus nobis remitti culpam, Rufinus, XXI, 803.

Necessitas dimittendi peccata, S. Hieronymus, XXVI, 152. — Pro peccato sanguis proprius digne offertur, *id.*, XXV, 1210. — Non solvuntur peccata nostra, nisi de manu Domini receperimus ea, *id.*, XXIV, 800. — Levia et graviora quibus remedia pergantur, *ibid.*, 693. — Quamvis grave sit peccatum, si quis convertatur, potest sanari, *ibid.*, 100. — Initium salutis est sus intelligere et flere peccata, *ibid.*, 1251. — Peccata diversa, diversis remediis curanda, *id.*, XXV, 677.

Peccata dissolvuntur et abolentur, in Christi clarificatione, S. Augustinus, XXXIV, 595. — Peccata solus Christus auferre potest, 658. — De peccato solus liberare potest, qui sine peccato venit, *id.*, XXXV, 1691. — Peccata tolluntur, dum mors Christi attenditur, *id.*, XXXIV, 489. — Nemo a peccatis liberatur nisi gratiæ Dei per Jesum Christum, *id.*, XXXIII, 885; XL, 1119. — Peccatum propriæ voluntatis etiam solvitur voluntate per Christum, *id.*, XLIV, 120. — Christus peccatum tollit triplici ratione, XLV, 1176. — A peccato homo non fit liber lege, sed gratia, *ibid.*, 896. — Peccatum per gratiam solum auferitur, *id.*, XXXV, 2063. — Peccata quibus modis mundantur, *id.*, XLIII, 475. — Tribus modis dimittuntur, XL, 656. — Peccatorum medicamenta, eleemosynæ, jejunia, oratio, *id.*, XLIII, 65. Peccata oratione expiantur, et Deus placatur, *id.*, XXXIII, 668, 678. — Peccata exhaurienda sunt quotidie per bona opera, ne navem deprimant, *id.*, XXXVI, 819. — Peccata non redimuntur eleemosynæ, nisi vita mutetur, *id.*, XL, 265, 267. — Deleantur graviora peccata per Orationem Dominicam, si penitendo vita in melius fuerit mutata, *ibid.*, 265. — Peccata quamlibet magna remittuntur in Ecclesia per penitentiam, *ibid.*, 262. — Penitentia sola quæ ita vera religio agitur, impetrat veniam, et purgat admissum, XXXIII, 591. — Peccata non dimittuntur, nec dimittuntur a Deo, *id.*, XL, 195, 1275. — Remedium peccatorum, *id.*, XXXVII, 1698; XLIII, 215. — Peccata omnia deleantur, cum ex vero corde et plena fiducia dicimus: *Dimitte nobis, id.*, XXXVII, 1561. — Peccata venialia in Oratione Dominica deleantur, *id.*, XL, 656. — Peccata minuta non contemnenda, *id.*, XXXVIII, 88, 342. — Non negligenda, *ibid.*, 650. — Si negligenter occidunt, *id.*, XXXV, 1492. — Peccata levia si contemnis quando appendis, expavesce quando numeres, *ibid.*, 1963. — Peccata levia simul congregata, quasi scabies, aut necant, aut decus nostrum exterminant, *ibid.*, 1541. — Vitare peccatum quisquis debet levius, *id.*, XL, 499. — Peccata graviora vitanda, minutura triplici remedio curanda, *id.*, XXXVIII, 88. — Peccatorum quotidianorum mundatio, et medicina quotidiana, *id.*, 127, 299, 382, 983, 1207. — Peccare si vis, quære ubi te non videat Deus, et fac quod vis, *ibid.*, 736. — Peccatorum apud Deum confessio spem excitat, *id.*, XXXII, 675, 787. — Peccata melius accusantur, ut pereant, quam excusantur, ut maneant, *id.*, XXXVII, 1410. — Peccata adduntur peccatis, cum peccata quæ facti sunt cooperiuntur aliis peccatis, *id.*, XXXV, 1469. — Peccati excusatio, et perversa defensio, *id.*, XXXVIII, 138, 185, 186. — Peccata non confidentes, sed defendentes, fumo deficienti comparantur, *ibid.*, 153. — Peccata cum excusamus, diabolus triumphat, cum accusamus, genit ac dolet, *ibid.*, 186. — Peccatorum sarcina quam cito deponenda, XXXV, 1474. — Peccata duobus modis, aut morbi, ita et caventur, *id.*, XXIV, 287. — Peccata triplicis generis triplici remedio sananda, *id.*, XL, 287. — Peccare humanum, Christianum a peccato desistere, perseverare diabolicum, *ibid.*, 1153. — Peccatum nullum tam grande, quod penitendo non habeat veniam, *ibid.*, 1179, 1182, 1187, 1199. — Peccata quotidie redimenda, XXXIX, 2221, 2224. — Quoties subrepunt, sine ulla mora his medicamentum provideatur, *ibid.*, 1788. — Peccatis providit Deus medicamenta, quæ divites et pauperes possint adhibere, *ibid.*, 2229. — Peccatorum remedia, *ibid.*, 1877, XL, 1348. — Tria remedia, XXXIX, 1809. — Per charitatem ea redimere possumus, *ibid.*, 1966. —

Peccatorum veniam accelerat fratrum indulgentia, *id.*, XXXIX, 1869. — Peccata iustorum minuta tribulationis igne sunt consomenda, *ibid.*, 1771. — Peccata capitalia per confessiones veraces ac dignos penitentiae fructus sunt explenda, *id.*, XI, 1066.

Non tantum simpliciter illo penitentiae nomine salus æterna repromittitur, sed etiam per charitatis affectum peccatorum moles obruitur, Cassianus XLIX, 1104. — Per eleemosynarum fructum vulneribus nostris medela præstatur, *ibid.* — Per lacrymarum profusionem conquiritur ablutio peccatorum. Necnon per criminum confessionem eorum abolitio conceditur, *ibid.* — Item per afflictionem cordis et corporis, per emendationem morum, *ibid.*, 1161. — Interdum etiam intercessionem sanctorum, et misericordiam ac fidei merito. Per conversionem plerumque et salutem eorum qui nostris monitis salvantur, *ibid.*, 1162 per indulgentiam nostram et remissionem, *ibid.* et seqq.

Omnia peccata, quantalibet fuerint, dimittantur in baptismo, S. Prosper LI, 454. — Peccata remittentes proximis propriis solvunt, *ibid.*, 510. — Peccata confitenda, non excusanda, *ibid.*, 402.

Peccata jejuniis vincuntur, S. Petrus Chrysologus, LII, 251. — Per Christum remittuntur, *ibid.*, 560. — De peccatorum magnitudine non desperandum, *ibid.*, 457. — Homines per homines remittuntur, *ibid.*, 457. — Peccatum civitatis a solo Christo aboletur, *ibid.*, 462. — Multiplex misericordia ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per baptismi gratiam, sed etiam per penitentiae medicinam spes vitæ reparatur æterna, S. Leo Magnus, LIV, 1012. — Peccata tollenda sunt ut Deum nobis propitium faciamus, S. Maximus Taurin., LVII, 566. — Peccatores si peccata sua in confessione laceant, criminiosiores fiunt, *ibid.*, 522. — Peccatis hominum medicina a Deo preparata, LX, 819. — Peccatoribus munera conferi Deus, ut convertantur, *ibid.*, 831. — Peccata eleemosynis superantur, S. Paulinus, LXI, 76. — His nunc moriendum, ne postea poenis vivamus, *ibid.*, 577. — Etiam minima cavenda, ne paulatim decidamus, *ibid.*, 725. — Baptismo deleantur et penitentia, *ibid.*, 332. — Illorum futilis non obeliter perquam periculosum, *ibid.*, 452. — Peccata absque charitate non dimittuntur, Eusebius, LXII, 984. — Peccata operit charitas, *ibid.*, 996. — Peccatis proximis remediis succurrendum, *ibid.*, 662. — Deus tam originale quam actuale peccatum in malla puniatur, S. Fulgentius, LXV, 635. — Supplicii æterni inchoator retributio cum iniquis mercedem quam oportuit erroris sui recipit in semetipso, *ibid.*, 264. — Naturæ quædam homini perniciem propter culpam, *ibid.*, 593. — Remissionem consequi nihil aliud est nisi a peccati damnatione liberari, *ibid.*, 539. — Tria ad remissionem peccatorum, fides, opera bona et tempus, ita necessaria sunt, ut quolibet deficiente salus non possit obtineri, *ibid.*, 551. — Remissio peccatorum in hæc tantum vita, *ibid.*, 571.

Prima remissio est peccatorum, qua baptizamus in aqua, S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1075; secunda, charitatis affectus; tertia, eleemosynarum fructus; quarta, profusio lacrymarum; quinta criminum confessio; sexta, afflictio cordis et corporis; septima emendatio morum; octava intercessio sanctorum; nona, misericordia fidei meritum; decima salus aliorum; undecima indulgentia et nostra remissio; duodecima passio martyrii, *ibid.* — Peccata quomodo deleantur, Cassiodorus LXX, 361. — Multis modis dimittuntur per baptismum, passionem martyrii, eleemosynam; per hoc quod remittimus peccata fratribus nostris; cum converterit quis peccatorem ab errore viæ suæ, *ibid.*, 60. — Singulare remedium quo peccata vitentur, cui præsentia Dei, *ibid.*, 114. Nunquam relinquit peccatum, qui amat quod peccat, *ibid.*, 574. — Peccatorum nostrorum semper memores esse debemus, *ibid.*, 269. — Peccata odio habenda, Vita Patrum, LXXII, 910. — Peccata nostra magis quam aliorum pensanda, *ibid.*, 969. — Peccata qui bonis operibus admiscet, idem facit quod qui aquam in vas pertusum haurit, *ibid.*, 762. — Prima virtus peccata vitare, S. Gregorius Magnus, LXXV, 751. — Peccata præterita perfecti semper deficiant, *id.*, LXXVI, 1058. — Peccata confitenda, non vero, ne gementur, excusanda, *id.*, LXXV, 635. — Confessio peccatorum est ruptio vulnerum, *id.*, LXXVI, 1302. — Peccati medicina est humilitas lamenti, *id.*, LXXV, 621. — Qui minimis, sed crebris culpis sunt obnoxii, quomodo monendi, *id.*, LXXVII, 115. — Qui peccata minima negligit deitare, a statu iustitiæ totus cadit, *id.*, 116. — Peccata eleemosynis redempta non iteranda, *id.*, 85. — Peccata operam quomodo plangenda, *ibid.* — Non prodest peccatum deserere, nisi flibus mundetur, *id.*, 110. — Aliqua peccata remittenda ut nostra remittantur, *id.*, 425. —

Peccata manifesta non sunt occulta correctione purganda, *ibid.*, 1526. — Peccatum, ut ad penitentiam accendatur, mente recogitandum, *id.*, LXXIX, 184. — In peccatum relabi quam cavendum, *id.*, 199. — Peccata non solum confitenda sunt, sed etiam penitentis austeritate delenda, *id.*, 429. — Peccata tegimus, ea per confessionem detegendo, *id.*, 559.

Peccatum admittere cadere est in puteum, consuetudinem peccandi facere, os putei est angustare, ne is qui crecidit valeat exire, S. Isidorus LXXXIV, 624. — Frequenter peccare cavendum est, *ibid.*, 625. — Cogitatio prava delectationem parit, delectatio consensio, consensio actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem, *ibid.*, 624. — Quotidiana levique peccata Romina Oratore purgantur, Halitgarus, CV, 656. — Quomodo contra remittantur, *ibid.* — De septem remissionibus peccatorum, Jonas, CVI, 150, 151. — Peccata elemosynis redimenda, Regino, CXXXII, 212. — Confessio contra lapsus futuros optimum est remedium, Guibertus, CLVI, 604. — Peccatorum recordationes clavi iustitie, *ibid.*, 1153. — Peccatum qui nequaquam deserit propter Deum, non ex dono gratiae, *ibid.*

Peccata nostra indigent confessione et penitentia, Goffridus, CLVII, 200. — Praevenienda, ne ab eis praeviamur, *ibid.*, 209. — Non remittuntur peccata nisi remittenti ex corde in se peccanti, S. Ivo, CXI, 1017. — Quoties ceciderit peccator, toties resurgere debet, *ibid.*, 877. — Peccata non sine condigna penitentia relaxantur, *ibid.*, 880. — Peccatum nostrum, qualiter corrigere debeamus per disciplinam, Rupertus, CLXVII, 854. — Peccatum suum vere cognoscentem Deus nunquam deserit, *ibid.*, 1204. — Peccatum quod non est per malitiam citius dimittitur, *ibid.*, 919. — Peccati confessio meretur veniam, *ibid.*, 766. — Peccatum non defendere cum arguitur peccator, displicet Deo, *ibid.*, 1082. — Peccatori oculo, oleum misericordiae, publico penitentis cauterium adhibetur, *id.*, CLXX, 107. — Peccatorum confessio est damnum vexatio, Hilbertus, CLXXI, 425. — Peccatum post penitentiam non iterandum, S. Bernardus, CLXXXIV, 1249. — Peccata duobus modis plangenda, *ibid.* — Peccati notitia salutis initium, *ibid.*, 529. — Peccatorum remedium sincera confessio, *ibid.*, 530. — Nullam opus delet peccata siue humilitate penitentis, *id.*, CLXXV, 61. — Peccati defensio quantum malum, *id.*, CLXXXIV, 987. — Peccatorum mors mala in mundi amissione, peior in carnis separatione, pessima in vermis ignisque duplici contritione, *id.*, CLXXXII, 240. — Peccandi consuetudine homo in profundum malorum ruit, *ibid.*, 969. — Perseverare in peccato diabolicum, *id.*, CLXXXIII, 40. — Peccati occasio fugienda, Petrus Cantor, CCV, 199.

SECTIO SECUNDA.

PECCATUM ORIGINALI.

De ejus existentia et consecrariis.

Nomen primi hominum parentis fuit Adam et uxoris ejus Eva, quos Deus posuit in paradiso voluptatis, qui erat hortus amoenissimus in quo erat prodruxit Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu et ad vascendum suave; lignum etiam vite in medio paradisi, lignumque scientiae boni et mali: lignum vite ideo dictum fuit, inquit S. Augustinus, quia de eo propterea gustandum erat, ne mors vel senectus hominibus subreperet: lignum scientiae boni et mali, sic dictum fuit ab effectis.

Quod ut planius intelligatur, scire oportet quid praeceperit Deus homini in paradiso posito. « Ex omni ligno paradisi comede, inquit; de ligno autem scientiae boni et mali ne comedas; in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. » Itaque lignum scientiae boni et mali ita dictum fuit, quia futurum erat, ut ipsius occasione, vel bonum vel malum homines experientia dignoscerent; bonum quidem, hoc est vitam beatam, si divino jussui parissent; malum vero, hoc est omne miseriarum genus, si de fructu vitæ comedere non vererentur. Unde hoc lignum natura sua malum non erat; imo na ura sua bonum erat, quemadmodum et cetera omnia... Sed obedientia, inquit S. Augustinus, commendata est in precepto, hoc est, ideo abstinendum ab eo ligno, inquit Deus, ut obedientiam hominum facili precepto experiretur...

At innocentiam primigeniam, prohi dolor! contra Dei preceptum primi parentes peccando perdidere, cum de fructu vitæ comedere non erubuerunt. Quod ita factum est, scilicet, Eva mulier a dæmone seducta comedit, deditque Adamo, qui et ipse comedit. Et statim primi parentes, quia in hoc peccaverant, cognoverunt se esse nudos.... et hinc fuerunt poenae ipsis impositae et aliae quae in posteris derivantur.

De istis ultimis poenis solum agemus. Ea fuerunt eadem prorsus quas ipsi dedere. Hinc nascitur omnimoda infirmitas mortis, ignorantiae, triplici concupiscentia obnoxii, servi peccati et diaboli, inimici Dei, filii irae et gehennae. Et inde æquissimae etsi incomprehensibilis iustitia Dei omnes omnino homines peccati reatu tenentur. Nascuntur omnes ingenta macula, vitia, et æquum est ut illius poenas luan...

De his audiat concilium Tridentinum, sess. 5, decret. de peccat. origin. : 1. Si quis non confitetur primum hominem Adam cum mandato Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam prævaricationis huiusmodi iram et indignationem Dei, atque ideo mortem quam antea illi comminatus fuerat Deus, et cum morte capivitatem sub ejus potestate qui mortis deinde habuit imperium, hoc est diaboli, totumque Adam per illam prævaricationis offensam secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse anathema sit.

2. Si quis Adam prævaricationem sibi soli et non ejus propagini asserit nocuisse, et acceptam a Deo sanctitatem, et iustitiam quam perdidit, sibi soli, et non nobis etiam eum perdidisse; aut inquinatum illum per inobedientiae peccatum, mortem et poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum, quod mors est animae, anathema sit, cum contradicat Apostolo dicenti : « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt. »

3. Si quis hoc Adam peccatum, quod origine unum est, et propagatione, non imitatione transfusum omnibus laet unicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini nostri Jesu Christi, qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo, etc., anathema sit.

Unde uno verbo, cum omnes in primo parente viti in ineffabili concluderemur : in hoc, inquit Apostolus, omnes peccaverunt... et in peccatum originale. At pressus nequit comprehendere quomodo anima unicuiqueque hominis, quæ pura utique et immaculata a Deo creatur, ipsa sua cum corpore vitio conjunctione contrahat vitium corporis et maculam peccati tot ante sæcula commisit. Hoc peccatum originis mysterium est. Captum mentis humanæ superat... Itaque peccati originis veritatem et fide credimus et ratione conicimus, et ingenta miseria experiemur, hoc Deo plane revelavit in Scripturis, hoc semper Ecclesia docuit; hoc veluti fundamentum iuvit tota religionis series; quæ ex sequentibus indicationibus manifeste apparebunt.

Peccatum originale astruitur, Tertullianus, I, 813. — Peccatum originale, S. Cyprianus, IV, 563. — Peccatum originis, S. Hilarius, IX, 599, 601, 976. — Peccato Adæ generositatem primæ et beatæ creationis amissionem, *ibid.*, 614. — Homo sub peccati origine et sub peccati lege natus est, *ibid.* — Homines corporis infirmis et condito originis in peccatis delinet, *ibid.*, 754. — Peccatiles, *ibid.*, 404. — Ex uno in omnes sententia mortis et poenæ labor exiit, *ibid.*, 585. — Peccati labem nullam ex consortio carnis anima contraxit, *ibid.*, 537. — Peccati et lex et origo manet in nobis, *ibid.*, 576. — Peccatum originale, S. Zeno, II, 332. — Peccati originalis effectus labor, gemitus, impietas, dolor, agnitionis miseria, *ibid.*, 540. — Peccatum originis, Philastrius, XII, 1243. — Antequam nasceramur, maculamur contagio, et ante usuram lucis, originis ipsius excipimus injuriam, S. Ambrosius, XIV, 872. — Nisi Dominus ignorat, nemo salvus esse potest quem ipsa noxia conditione hereditas astrinxit ad culpam, *ibid.*, 1053. — Per naturæ successionem, culpæ quoque ab uno in omnes transfusa successio est, *ibid.*, 914. — Adamus vitii hereditatem ad nos usque transmisit, *ibid.*, 1125. — Alia iniquitas nostra, alia calcanei nostri, in quo Adam dentis serpentis est vulneratus, et obnoxiam hereditatem successionis humanæ suo vulnere dereliquit, *ibid.*, 1157. — Hinc peccatum Manasse proditit, tanquam corpore animæque genitoribus, dum corporis natura tentatur, anima male sana compatitur, *id.*, XV, 1537. — Peccati originis per concupiscentiam propagationem transfusum exemplo magnetis lapidis docetur, *id.*, XVI, 1192. — Originis peccati successio, *ibid.*, 1246. — Lapsus sum in Adam, de paradiso ejectionis in Adam, mortuus in Adam, *ibid.*, 1317. — Diabolus redegerat humanum genus in perpetuam captivitatem obnoxiam hereditatis gravi fenore, quod obarratus auctor ad posteros, defenerata successione, transierat, *ibid.*, 1115. — Adam vendidit se prior, et per hoc omne semen ejus subjectum est peccato, *id.*, XII,

110. — Manifestum est omnes in Adam peccasse quasi in massa, *ibid.*, 92. — Per traducem sit omnis caro peccati, *ibid.*, 113.

Peccatum originale, S. Hieronymus, *XXII*, 483. — Nullus est absque peccato parentum, *id.*, *XXVI*, 541. — Peccatum originale, S. Augustinus, *XL*, 278; *XLII*, 1026; *XLIV*, 115, 198, 415, 463, 535, 649, 720, 810, 824, 874; *XLV*, 1055, 1082, 1128, 1174, 1198, 1269, 1249, 1276, 1096, 1426. — Peccatum originale ex primo homine tractum, *id.*, *XXVIII*, 179, 442, 507, 657, 761, 852, 927, 1156, 1315. — Peccatum Adæ non in fonte mansit, sed in omnes pertransiit, *ibid.*, 852. — A tota Adæ stirpe contractum est, *id.*, *XL*, 245. — Hinc reatus ingeneratus et additus, *ibid.*, 262. — Primus homo totam massam damnabilem fecit, *id.*, *XXXVIII*, 909. — Peccato primi hominis universa generis humani massa damnata, *id.*, *XLI*, 727. — Peccatum originale negant Manichæi, *id.*, *XLV*, 1008. — Pelagiani, *id.*, *XXXIII*, 723, 752; *XLI*, 48; *XLIV*, 114, 481, 520. — Juliani sententia de peccato originali, *id.*, 720. — Innocentes aliqui, ad quos Adæ culpa non pervenit, secundum Julianum, *id.*, *XLV*, 1202, 1203. — Capita objectionum Pelagianorum contra peccatum originale, *id.*, *XLIV*, 186, 188, 672. — Ad destruendum peccatum originale Juliani argumenta, *ibid.*, 721. — Catholicorum sententia Pelagianis opposita, *ibid.*, 675. — Peccatum originis ex Adam adstruitur contra Pelagianos, *id.*, *XXXVI*, 591; *XXXVIII*, 906, 1945; *XLIV*, 129, 461, 575, 614. — Peccatum originale tota catholica Ecclesia docet, *id.*, *XLV*, 1280. — Disputatio de peccato originali nova est, *id.*, *XLIV*, 195. — Quandoque de peccato originali conperunt dubitare, non constat, *ibid.*, 192. — Peccato originali parvulus esse obnoxiosus de ille credendum est, *ibid.*, 635. — Peccatum originale et secundum Scripturas sanctas est manifestum, et hoc dimittit favorem regenerationis, fidei catholice auctoritate atque antiquitate firmatum, et clara Ecclesiæ celebritate notissimum est, *ibid.*, 638. — Peccatum originale probatur ex Scripturis, *ibid.*, 613, *XLV*, 1073, 1083. — Per unum hominem peccatum, et per unum reconciliatio, *ibid.*, 1227. — Peccatum unum omnibus commune, non imitatione, sed propagatione, *id.*, *XLIV*, 114, 117, 118. — Peccatum per unum hominem intra se in mundum cum dicit Apostolus, generationem intelligit, non exemplum, *id.*, *XLV*, 1285, 1286, 1287.

Peccatum imitationis per diabolum intravit in mundum, peccatum generationis per hominem, S. Augustinus, *XL*, 1165, 1164. — Peccatum originale asserentibus catholicis, hæresis Manichææ crimen obijciunt Pelagiani, *id.*, *XLIV*, 632. — Peccatum originale qui asserunt non sunt Manichæi, *id.*, *XLV*, 1083, 1227, 1230. — Esi fetus, sexus, corpus, fecunditas ex Deo sit, non tamen qui inde nascitur est sine sorde, *ibid.*, 1345. — Judicium Dei accusat, qui negat peccati originalis merito fieri, ut parvuli permittantur vexari a diabolo, *ibid.*, 1457. — Originale peccatum etsi congenitum, discernendum ab institutione conditoris, *ibid.*, 1442. — Peccati originalis causa, *id.*, *XLIV*, 756. — Et origo, *ibid.*, 1069. — Modus quo trahatur peccatum originale, etsi non facile ratione indagatur, non facile sermone explicatur; non tamen ab Ecclesia non creditur, *ibid.*, 828. — Peccatum originale unde trahatur, aut ex otio discitur, aut sine salutis labe nescitur, *ibid.*, 791. — Per quid inveniatur peccatum in parvulo, *id.*, *XLV*, 1183. — Peccatum originale qua intravit in mundum, *id.*, *XLIV*, 462. — Duo modi contrahendi peccati originalis, *ibid.*, 794. — Peccatum originale qua intraverit in mundum, demonstrat Apostolus, *id.*, *XLV*, 1151 et seqq. — Fuit Adam et in illo fuimus omnes; perit Adam, et in illo omnes perierunt, *ibid.*, 1400. — Quicunque ex Adam sunt, in illo unus erant cum peccavit, *id.*, *XXXIII*, 824. — Peccato originali omnes obnoxii, *id.*, *XLIV*, 123, 131. — Originale peccatum aequaliter omnes colligavit, *id.*, *XLV*, 1225. — Peccato originis subjacent omnes ex Adam carnaliter nati, *id.*, *XXXIII*, 825, 883. — Peccatum originale ex carnali concupiscentia, *id.*, *XLIV*, 406, 728; *XLV*, 1160, 1451, 1605. — Peccatum originale traducitur per libidinem, *ibid.*, 429. — Aut corpus et anima ex homine trahuntur vitiosa, aut unum in altero tanquam vitioso vase corrumpitur, *ibid.*, 794. — Difficultas explicandi quomodo contrahatur peccatum originale, dubitationem ingerit utrum animæ de novo creentur, *id.*, *XXXIII*, 860. — Quæcumque teneatur sententia de animarum origine, nulla tenenda quæ neget peccatum originale, *ibid.*, 587, 752, 865. — Peccato originali subjacent etiam infantes infidelium, *ibid.*, 883. — Peccatum originale in nuptias non refundendum, *id.*, *XLV*, 1459. — Originalis mali causa, non conjugium, sed Adæ peccatum, *ibid.*, 1455. — Peccatum originale etsi remissum in parente, transit ad prolem, *id.*, *XLIV*, 859.

— Parens mortuus peccato, vivens Deus, general peccato mortuum, *ibid.*, 851. — Undenique nascatur homo, sive de conjugio, sive de fornicatione, reus est per originale peccatum, *ibid.*, 729. — Quatenus a parentibus regeneratis in prolem trajicitur peccatum originale, *ibid.*, 1434. — Qui sit ut ex parente, in quo non est peccatum originale, illud contrahatur, *ibid.*, 813, 814. — Peccatum originale de vitio seminis trahitur, *ibid.*, 417. — Peccatum ex propagatione, *ibid.*, 119. — De conjugibus fidelibus rei nascuntur, tanquam ex oliva oleaster, *ibid.*, 855. — Peccatum originale, quod jam remissum est parentibus baptizatis, manere in parvulis, exemplo præputii demonstratur, *ibid.*, 854. — Scut eorum per quos parvuli renascuntur, justitiæ spiritus trajicit in eos fidem, sic eorum per quos nascuntur, caro peccati trajicit in eos noxam, *ibid.*, 187. — Peccatum originale non absurde vocatur voluntarium, *id.*, *XXII*, 604, 608, 610.

Non est in voluntate nascentis, non tamen est sine aliquo primi hominis voluntate, S. Augustinus, *XLV*, 1305. — Peccatum originale etsi trahunt sine propria voluntate nascentes, tamen per voluntatem primi hominis ipsa est origo vitiosa, *ibid.*, 1477. — Peccatum originale vol nati primi parentis factum, ad pueros sine voluntate transit per contagium, *ibid.*, 1596. — Peccato originali omnes præter Christum obnoxii, *id.*, *XLIV*, 165. — Peccatum originale ex pœnis dignoscitur, *id.*, *XLV*, 1877. — Ostendunt miseriam generis humani, *ibid.*, 1177, 1230. — Et mala ac cruciatus quibus et ipsi parvuli gravantur, *ibid.*, 1510. — Miseria hujus vitæ testantur peccato primi hominis universum generis humani massam esse damnatam, *id.*, *XLI*, 781, 787, 788. — Grave jugum super filios Adam injustum esset, si peccatum originale non esset, *id.*, *XLV*, 1061, 1072, 1355, 1457, 1557. — Justitia non est, ut ab ortu suo filii Adam gravi iugo premantur, sine ullo merito peccatorum, *ibid.*, 1147, 1150. — Non erat justum, sine crimine transire in posteros Adæ supplicium, *ibid.*, 1164. — Injuste anima gravatur corpore, si non est originale peccatum, *ibid.*, 1268. — Deus in tot et tantis malis quæ parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam humanarum rerum perdidit, si non est peccatum originale, *ibid.*, 1148. — Peccati originalis rei parvuli demonstrantur, *ibid.*, 1067. — Peccatum et mors per unum hominem in omnes transit, *ibid.*, 1180. — Omnes homines propter peccatum originale justo Dei judicio damnationi obstricti, *id.*, *XLIV*, 935. — Peccatum originale catholica fides credit antiquitus, *ibid.*, 451, 829. — SS. Patrum fides de peccato originali, *id.*, *XLV*, 1074, 1080. — Patrum consensio ad asserendum originale peccatum, *id.*, *XLIV*, 192, 466, 697, 719; *XLV*, 1406, 1411. — Veterum testimonia ad probandum peccato originali parvulos obnoxios nasci, *id.*, *XLIV*, 190, 614. — Cypriani, 191, 635, 644, 718. — Ambrosii, *ibid.*, 409; *XLV*, 1068, 1078. — Pro peccato originali, Hieronymi testimonium, *id.*, *XLIV*, 192. — Peccatum originale docuit Paulinus, *id.*, *XXXIII*, 851. — Agnovit Pelagius, *id.*, *XLIV*, 653. — Et nonnulli hæretici, *id.*, *XLV*, 978. — Peccato Adam genus humanum obnoxium fecit, *id.*, *XXXV*, 2356. — Peccatum originis inest omni homini qui per concubitum viri et mulieris concipitur, *id.*, *XI*, 774. — Peccati legi omnes sine ulla exceptione subjecti, *id.*, *XXXIX*, 1444. — Peccati primi pœna, *id.*, *XLI*, 572, 435. — Effectus, *ibid.*, 729. — Miseria hujus vitæ, *id.*, 729. — Inobedientia concupiscentiæ et moriendi necessitas, *ibid.*, 379. — Peccatum causa mortis est, *id.*, *XXXIII*, 875. — Peccando in moriendi necessitate compulsum est homo, *ibid.*, 547. — Anima post peccatum ordinata regit corpus suum, non omnimodo pro arbitrio suo, sed sicut leges universitatis sinunt, *ibid.*, 587. — Peccati pœnæ, ignorantia et difficultas, *id.*, *XXXII*, 1296. — Inquietudo animi, *ibid.*, 752. — Errores et perversus amor, *id.*, *XLI*, 784. — Peccato originali universa in deterius mutata fuit natura, *id.*, *XLIV*, 752. — Ex peccato originali sit, ut tardi ingenio nascantur, *id.*, *XLV*, 1580. — Ad peccandum proclivior est natura mortalium ex peccato originali, *ibid.*, 1484. — Originalis peccati nomen quinto sæculo quomodo communiter sumptum, Isidor. Mercat., *XLVIII*, 639. — Quare non dicitur naturale, *ibid.*, 124. — Peccatum et mors transierunt ab Adam in posteros, *ibid.*, 135.

Peccati originalis et mortis transfusio, *LF*, 609. — Originalis peccati certum argumentum in seria humani generis, *ibid.*, 466. — Sicut baptismus ita et circumcissionis lex arguunt omnes in Adam damnatione obnoxios nasci. Peccatum originale et ejus pœna, *ibid.*, 280. — Egregia rursus hominis descriptio, peccati originalis trajecio, mentis cecitas, *ibid.*, 125. — Peccatum Adæ non ipsi solum nocuit, sed in posteros peccatum cum morte

transfudit. Peccatum originale negant Manichæi, *ibid.*, 472. — Omnes naturæ nostræ incolumitatem primi hominis prævaricatione perdidimus, *ibid.*, 653. — Inde tracta mortalitas, inde multiplex corporis animique corruptio; ignorantia et difficultas, curæ inutilis, illicitæ cupiditates, sacrilegi errores, timor vanus, amor noxius, in iusta gaudia, possidenda consilia, et non minor miseriorum multitudo quam criminum, *ibid.*. — Per peccatum Adæ non corpus solum, sed animæ libertas læsa, *ibid.*, 607. — Adæ peccatum intravit in mundum per culpam, per hominem, S. Petrus Chrysolog., LII, 504. — Non est natura, neque substantia, sed accidens; et nobis adversatur. — Peccatum est naturæ quod est fumus oculis, febris corpori, dulcissimis fontibus amara salsedo, *ibid.*, 197. — Isti janua mortis. Fera crudelis trino ore devorans. Hereditas parentis Adæ. Per unum in omnes transit. In Adæ, seu ejus peccato omnes peccaverunt, *ibid.*, 501. — Peccatum originale, S. Leo Magnus, LIV, 213, 689. — Ex uno in omnes transiit, *ibid.*, 205. — Infirmitas et mortalitas pœna peccati, *ibid.*, 591. — De originali peccato, S. Avitus, LIX, 329 et seqq. — De peccato primi hominis, et de malis quæ illum peccantem, Deo judicante, secuta sunt, Julianus Pomer., id., 461. — Peccatum originale, Draconius, LX, 799. — Peccati originalis contagium in omnibus, Eusebius, LXII, 1003. — Originalis peccati vinculo nullus est hominum qui non nascatur obstrictus, præter Christum, S. Fulgentius, LXV, 447. — Probatum origines peccatum ex morte infantum, *ibid.*, 468, 469. — Originalis peccati transmissio, *ibid.*, 467. — Originalis peccati macula in conceptu est parvulorum, non in concubitu legitimo nuptiarum, *ibid.*, 607. — Communio peccati originalis omnibus una est, *ibid.*, 618. — Peccatum Adæ non ipse solum nocuit, sed ad posterum quoque transit, S. Caesarius, LXVII, 1142. — Corpus et animam læsit, *ibid.*. — Peccatum originale a-trahit contra Pelagianos, Cassiodorus, LXX, 560. — Quis eorum error circa hoc peccatum, *ibid.*, 753. — An peccatum originale sit per traducem in anima, *ibid.*, 1201. — Quam iuste S. Augustinus de hoc dubitaverit, *ibid.*. — Infantes originali peccato obnoxii sunt, *ibid.*, 1010. — Delicta ignorantis peccatum originale dicitur, *ibid.*, 179. — Peccatum originale, S. Gregorius Turon., LXXI, 353. — Peccatum originale dicitur culpa tradux, id est quæ a protoparente manavit ad posterum, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 416. — Peccati originalis reatu ligatus tenetur, qui baptismum non regeneratur, id., LXXV, 651. — Remedia peccati originalis apud veteres Judæos, et gentiles, et apud Christianos, *ibid.*. — Homo conditus in die justitiæ, sed natus in tempore culpæ, *ibid.*, 630. — Cum culpa simul ab origine pœna propagatur, *ibid.*, 805. — Solius originalis peccati reos Deus damnat infantes, *ibid.*, 876. — Peccatum originale per baptismum aboletur, *ibid.*, 889. — A parentibus trahimus, *ibid.*, 1109. — Per primum hominem omne genus hominum in mortis et corruptionis pœna damnatum, id., LXXVII, 892. — Peccatum originale ex Adæ trahitur, S. Bruno, CXLII, 297. — Originale peccatum olim sacrificiis abolebatur, Guibertus, CLVI, 550. — A peccato originali quinam mundabantur in veteri et nova lege, *ibid.*, 486. — De originali peccato, S. Anselmus, CLVIII, 422, 767. — Est peccatum a naturæ, *ibid.*, 454. — Originale ab origine denominatur, *ibid.*, 452. — Originale peccatum dicitur aut quia ab illis descendit in singulos, a quibus habent naturæ originem; aut ab origine, hoc est ab initio cujusque personæ, quoniam in ipsa trahitur ejus origine, *ibid.*, 454. — De Adæ et Evæ quorum peccatum in omnes homines propagatum est, *ibid.*, 405. — Peccatum Adæ personale in omnes ejus posterum transit, *ibid.*, 455. — Omnes filii Adæ, præter Christum, originalem habent injustitiam, *ibid.*, 451. — Omnes peccatores, et filii iræ, *ibid.*. — Peccatum Adæ in infantes descendit, *ibid.*, 452. — Corruptio naturæ transit in omnes qui paterno gignuntur semine, *ibid.*, 463.

Originale peccatum esse videtur debitum satisfaciendi pro primo peccato, et recuperandi justitiam, S. Anselmus, CLVIII, 454. — Non est nisi in anima et natura rationali, *ibid.*. — Commisso peccato originali, bonis caruerunt, malisque subjecerunt primi parentes, CLXIV, 162. — Ithaboli est, qui contra nos in primo homine pugnavit, et vincit, et non parvam a nobis prædam tulit, *ibid.*, 491. — Sicut mali, ita et boni de massa peccati originem trahunt, *ibid.*, 451. — Originale peccatum unde ortum habuit, et illius radix, Rupertus, CLXVII, 266. — Si non fuisset, tantum nascerentur electi, id., CLXVIII, 292. — Originale peccatum, *ibid.*, 999. — Peccatum originale, Hildebertus, CLXXI, 416. — Omnes contrahunt, *ibid.*, 174. — Ex originali peccato quantæ sordes, *ibid.*, 367. — Per originale peccatum Adæ triplici modo descendit,

ibid., 847. — Peccatum originale quid sit, *ibid.*, 1137, 1138. — Ejus pœna duplex, ignorantia et difficultas, *ibid.*. — Quid sit originale peccatum, Honorius, CLXXII, 1142. — Quomodo peccatum transfundatur etiam a parentibus baptizatis, *ibid.*, 1145. — Peccata patrum utrum omnia transeunt ad filios, Hugo, CLXXVI, 504 et seqq. — Ejus pœna, *ibid.*, 27. — Peccatum Adæ, *ibid.*, 96. — Cur posteris imputetur, *ibid.*, 103. — Peccatum originale quid sit, *ibid.*, 106. — Cur sic dictum, *ibid.*, 107, 108. — Peccatum originale maximum, S. Bernardus, CLXXXIII, 265. — Peccati originalis remedium ante Christum, id., CLXXXII, 1035. — Peccato originali delendo in parvulis ante Christum sufficiebat fides parentum, *ibid.*. — Originale peccatum quibus nominibus vocetur, et quid sit, Petrus Lombardus, CXCI, 1568. — Quomodo per baptismum dimittitur et tamen in posteritate remanet, *ibid.*. — Peccatum originale cur sic appellatur, Philippus de Harveng., CCIII, 20. — In omni homine, *ibid.*, 459. — Quomodo contrahatur, *ibid.*, 569. — Peccatum originale dicitur naufragium primum, Alanus de Insulis, CCX, 353. — Id negant hæretici, *ibid.*, 544. — Peccatum originale omnibus adhaerere ostenditur, *ibid.*, 545. — Quomodo voluntarium, *ibid.*. — Unde in hominem derivetur, *ibid.*. — Peccatum originale quid, et quot modis, dicitur, Petrus Pictav., CCXI, 1014. — Est ipsa concupiscentia, *ibid.*, 1015. — Cur anima imputetur, *ibid.*. — Modus illud traducendi, *ibid.*, 1016.

SECTIO TERTIA.

DE PECCATIS IN SPECIE SEPTÉ DE PECCATIS CAPITALIBUS.

Per septem peccata capitalia intelliguntur capitalis peccata ad quæ reduci solent cætera peccata omnia, quæ possunt ab homine perpetrari. Et explicatio datur, quæ inquit Gregorius Magnus, lib. in *Moral.*, c. 17, plerumque ex bonis per incuriam vitium mala nascuntur, vigilant studio contemplatur justus quo modo ex doctrina, arrogantia; ex justitia, crudelitas; ex pietate, remissio; ex zelo, ira; ex mansuetudine, torpor oritur... Nam cum adipiscendis doctrinæ studiis elaborat, mentem sollicite contra certamen arrogantiae præparat. Cum cupit delinquentium justis ulcisci desiderat, sagacissime erit ne modum justitiæ crudelitas vindictæ transcendat... cum se recti zeli stimulis excitat, summopere providet ne plus quam necesse est iræ se flamma succendat... Cum magna mansuetudinis tranquillitate se temperat, vigilantem observat, ne corpore frigeat... Neque enim culpæ omnes pari accessu cor occupant. Sed dum majores et paucæ neglectam mentem præveniunt, minores et innumerae ad illam se cateratim fundunt. Ipsa namque vitiorum regina superbia, cum devictum plane cor cepit, mox illud septem principalibus vitis, quasi quibusdam suis ducibus devastandum tradit, quos videlicet decem exercitus sequitur, quia ex eis procul dubio impetum vitiorum multitudines oriuntur... Radix cuius mali superbia est... Primæ autem ejus soboles, septem videlicet principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur, scilicet inanis gloria, invidia, ira, tristitia, avaritia, ventris ingluvie, luxuria... Nam de inani gloria inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentiones, pertinacis, discordis, et novitatum præsumptiones oriuntur. De invidia, odium, sorsoratio, detractio, exaltatio in adversis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur. De ira, rixæ, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemis proferuntur. De tristitia, malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa præcepta, vaginatio mentis circa illicita nascitur. De avaritia proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo, violentia, et contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur. De ventris ingluvie, inepta lætitia, accursitas, immundities, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagantur.

De luxuria cæcitas mentis, inconsideratio, incontinentia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus presentis sæculi, horror autem vel desperatio futuri generantur... Ex quibus videlicet septem quinquæ spiritualia, duoque carnalia sunt. Sed unumquodque eorum ita sibi cognitione jungitur, ut non nisi unum de altero proferatur. Prima namque superbia soboles, inanis gloria, quæ dum oppressam mentem corrumperit, mox irridiam gignit, quia vixit dum vult nominis potentiam appetit, ne quis hanc alias adipisci valeat laborem. Invidia quoque iram generat, quia quanto interno livore vulnere animus avariatur, tanto etiam manifestius tranquillitatis amittitur... Ex ira quoque tristitia oritur, quæ turbata mens quo se inordinate concutit, eo adhuc confudit... tristitia quoque ad avaritiam derivatur... post hæc vero duo carnalia vitia, id est ventris et

gluriet et luxuria supersunt, sed cunctis liquet quod de ventris ingluvie luxuria nascitur.

Vitia capitalia, inquit S. Thomas, prima secundae quest. art. 84, in corp., dicuntur, ex quibus alia oriuntur, praecipue secundum rationem causae finalis, huiusmodi autem origo potest attendi dupliciter, uno quidem modo secundum conditionem peccantis, qui sic dispositus est, ut maxime afficiatur ad unum finem, ex quo, ut plurimum in alia peccata procedat; sed iste modus originis sub arte cadere non potest, eo quod influunt sunt particulares hominum dispositiones. Alio modo secundum naturalem habitudinem ipsorum finium ad invicem; et secundum hoc in pluribus unum vitium ex alio oritur, unde iste modus originis sub arte cadere potest. Secundum hoc ergo illa vitia capitalia dicuntur, quorum fines habent quasdam primarias rationes movendi appetitum, et secundum harum rationum distinctionem distinguuntur vitia capitalia.

Peccata vero capitalia sunt, superbia, avaritia, luxuria, invidia, gula, ira et pigritia quam theologi vulgo acedia vocant. Ex his velut ex fonte manant cetera peccata omnia, hinc capitalia dicuntur. At peccata capitalia non sunt omnia mortalia; nam aliquando sunt mortalia et aliquando venialia, seu, quod idem est, vel mortaliter, vel venialiter peccari potest per superbiam, avaritiam, luxuriam et cetera peccata capitalia. Peccatur per ea mortaliter, quando peccatur in re gravi, et cum pleno voluntatis consensu. Peccatur per ea venialiter, cum peccatur in re levi, vel cum imperfecto voluntatis consensu...

Haec clertiora apparebunt cuque subsequentes indicationes perlegenti, singulis peccatis capitalibus proprias. Talis est ordo peccatorum capitalium, scilicet:

1. Superbia. — 2. Avaritia. — 3. Luxuria. — 4. Invidia. — 5. Gula. — 6. Ira. — 7. Acedia.

I. — De superbia.

Superbia est perversa celsitudinis appetitus. Perversa enim celsitudo est, deserto eo cui debet animus inherere principio, sibi quodammodo fieri atque esse principium. Hoc fit, cum sibi nimis placet. Sibi vero ita placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipse sibi.

Superbia est peccatorum omnium et primam, et gravissimum et periculosissimum. «Primum» quidem quia «a superbia initium sumpti omnis perditio», inquit Tobias. Peccatum enim angeli et primi hominis per superbiam. «Maximum», tum quia fons est et origo ceterorum omnium, tum quia nullum aliud est quod Deo magis adversetur, ipsiusque supremum dominum ledat magis. «Periculosissimum», tum quia etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant. Unde etiam in recte factis timenda est, ne illa quae laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur, inquit sanctus Augustinus; tum quia illius peccati fons et radice in nobis ipsis habemus, nihilque vivit in nobis prius et moritur tardius quam superbia; tum quia, si forte dominetur in homine superbia, signum est ut plurimum reprobationis.

Fugite superbiam, inquit S. Bernardus, serm. 1, n. 5, in adv. d. quest., iratres mei, multum fugite. Initium omnis peccati superbia quae tam velociter ipsam quoque sideribus cunctis clarius micantem aeterna caligine obtenebravit Luciferum, quae non modo angelum, sed angelorum primum in diabolum commutavit... Delictum arbitror magnum esse superbiam, ait S. Augustinus, enarrat. in Psal. xviii, n. 15, queritis quam magnum sit hoc delictum, quod deiecit Angelum, quod ex Angelo fecit diabolum, eique in aeternum interclusit regnum caelorum? Magnum hoc delictum est, et caput, atque causa omnium delictorum. Scriptum est enim: «Initium peccati omnis superbia», et quasi leve aliquid ne contemnas: «Initium, inquit, superbiae hominis apostatare a Deo.» Non leve malum est hoc vitium, fratres mei: huius vitio in his personis quas videtis amplex displicet humilitas christiana... Ab hoc vitio, quod est caput omnium vitiorum, quia inde cetera vitia nata sunt, facta est Apostasia a Deo, eunte anima in tenebras, et male utente libero arbitrio, peccatis etiam consecuta... Propter hoc vitium, propter hoc magnum superbiae peccatum, Deus humilitas venit. Haec causa, hoc peccatum magnum, iste ingens morbus animarum omnipotentem medicum de coelo deduxit, unque ad formam servi humilavit, contumelias egit. Igno suspendit, ut per salutem tantae medicinae curaretur hic tumor. Jam tandem erubescat homo esse superbus propter quem factus est humilis Deus.

Quatuor vulgo recensentur superbiae species: 1^a a quis

in semetipso gloriatur propter bona vel animam, vel corporis, vel naturam, vel gratiam; 2^a si quis, quod sibi datum fuisse desuper fatetur, id putet propriis se accepisse meritis, aut sic se gerat quasi existimaret debere sibi aliquid a Deo; 3^a si quis arroget sibi quod non habet, illudque habere se mentitur; 4^a si quis aspernat ceteros.

Prodeunt peccata a superbia velut a radice, inanis gloria, inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentio, pertinacia in propria sententia, discordiae, dissensiones, emulationes, irae, rixae, praesumptio vanit tum in rebus quae ad fidem vel ad mores pertinent, et tandem ambitio, vitium toties a Christo profugatum...

Exempla superbiae et suppliciorum quae Deus superbiae irrogat occurrunt passim in Scripturis, videlicet, Exod. xiv, 4 seqq.; II Reg. xxiv, 1 seqq.; IV Reg. xix, 28 seqq.; Daniel iv, 1 seqq. id. v, 17 seqq.; Esther iii, 1 seqq.; id. v, 8 seqq.; II Machab. ix, 4 seqq. Act. xii, 21 seqq., etc. Quae omnia diffuse evoluntur in indicationibus quae subiunguntur...

Superbia damnatur in christianis, S. Cyprianus, IV, 536. — Superbia humana despicit, S. Hilarius, III, 529. — Inanis reddit opera bona, *ibid.*, 523. — Nullo crimine magis provocatur in nos ira Dei, quam superbia, *ibid.* — Superbiae sibi odentis et in alios insolentis remedium, *ibid.*, 508. — Superbia quid et quantum vitii habeat S. Ambrosius, XV, 1234. — Maximum peccatum in homine superbia est et cur, *ibid.*, 1285. — Nescit stare; et si ceciderit, non novit resurgere, id., XIV, 966. — Superborum descriptio, *ibid.*, 586. — Cor omnis superbus immonduus est in conspectu Domini, id., XV, 1421. — Superbia est alta sapere, id., XVII, 160. — Superbia et elatio peccatum est, *ibid.* — Maximum malum est, horrendum atque pavendum, *ibid.*, 756. — Septem vitia ex ea orta. Referuntur, *ibid.* — Velut insania habetur, *ibid.*, 236. — Omnes superbi filii sunt diaboli, *ibid.*, 476. — Superborum mens fructum non facit Deo dignum, *ibid.*, 195. — Inanis gloria cum pleno mentem ceperit, mox seipsum in illa nequitiam gignit, inobedientiam, jactantiam, hypocrisim, contentionem, pertinaciam, discordiam ac novitatum praesumptionem, id., XVII, 756. — At si vera humilitas huic opponatur, omnis ejus nequitia vacuatur, *ibid.* Jactare nemo se debet, id., XIV, 252. — Non de praelatione jactantia sibi, id., XV, 1619. — Si jactantia declinanda est, quanto magis nemo debet falsa jactare pro veris, id., XIV, 524. — Superbia initium est omnis peccati, Rufinus, XII, 669. — Magnum delictum dicitur, *ibid.*, 715. — Semper Deo exosa, *ibid.*, 1083. — Superbia adversarium habet Deum, S. Hieronymus, XII, 546. — Tumens animas, et cervix erecta, Dei contra se odia provocat, *ibid.*, 688. — Nihil est in hoc mundo deterius et omni vento insanius quam superbia, et sibi placens homo, cui nihil placet, nisi quod ipse fecerit, id., XIII, 1076. — Superbiae vox quid, id., XXIV, 160. — Superbus omnis promptus est ad injuriam, *ibid.*, 212.

Superbia quid, S. Augustinus, II, 356, 430. — Est amor excellentiae propriae, id., XXXIV, 436; XXXIX, 1635. — Superbia est velle videri quod non est, XXXIV, 199. — Superbia omnis propriis suis et quasi privata delectatur, id., XXXIII, 864, 868. — Superbia, tumor, id., XXXIX, 1676. — Non superbiat aliquis, nisi inanis esset; si plenus esset, non inflaretur, id., XXXVII, 1533. — Superbia propositum non vult habere, nec Deum, *ibid.*, 1470. — Nihil propinquius, id., XLI, 421. — Superbiae origo, id., XXXIV, 203. — Ex terrena felicitate, id., XXXVIII, 206. — Superbiam important maxime divitiae, id., XXXVII, 1769. — Superbia nidus colligitur divitiis, id., XXXVIII, 937. — Superbia, vermis divitiarum, *ibid.*, 112, 215, 412. — Superbiae egregia descriptio, id., XXXIII, 1184. — Superbia princeps omnium peccatorum, *ibid.*, 1246. — Caput omnium malorum, id., XXXV, 1605, 1606. — Fons malorum, id., XXXIV, 436. — Primum peccatum, id., XXXVI, 156, 687. — Delictum magnum, et caput atque causa omnium delictorum, *ibid.*, 163. — Superbia omnium vitiorum causa, id., XLIV, 168. — Quantum malum, id., XXXVI, 709. — Nihil eo vitio immanius, id., XXXII, 929. — Superbia morbus quem periculosus, id., XXXVIII, 945. — Superbiae periculo mors nobis propinqua atque transfusa est, id., XL, 416. — Fallax infirmorum est magnitudo, quae ubi mentem possederit, erigendo deiecit, inflando evacuat, distendendo dissipat, id., XXXIX, 1561. — Superbia, caput serpentis, id., XXXVI, 354. — Contra superbiam in primis vigilandum, id., XLIV, 171. Alia quoniamque iniquitas in malis operibus exercetur ut avaritia; superbia vero etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant, id., XXXIII, 960. — Superbia cavenda est devota cupiditate placendi hominibus, id., XL, 26. — Superbia periculum, id.,

XIV, 735. — Superbus est, in quo vivit spiritus suus, S. Aug., XXXVII, 1832. — Et qui spiritum suum sequitur, id., 1886. — Superbi sibi placentes appellantur in Scriptura, id., XL, 421. — Superba anima in conspectu hominum vult placere, id., XXXVI, 163. — Superbus est, qui in se vult laudari, id., 310. — Laudando te bonum, sis malus: bonum enim te fecerat humilitas, malum te facit superbia, *ibid.*, 193. — Superbus est, qui aut non peccata sua confiteatur, aut quæ videtur habere bona, sibi arrogat, id., XXXVII, 1203. — Superbus suam amat sententiam defendere, non quia vera est, sed quia sua est, id., XXXII, 859. — Superbi habent sursum cor, sed contra Dominum, id., XXXVIII, 168. — Superbi casus, unde, id., XXXII, 701. — Ubi superbia de Dei dono, ibi quod acceperas perdis, id., XXXVIII, 751. — Superbum quemcumque diabolus fecerit, vincit, id., XXXV, 2030. — Tanto Deus a te erit altior, quanto tu elatior, id., XXXVIII, 1780. — Superbi fumo comparantur, id., XXXVIII, 440. — Corpus diaboli vocantur, id., XXXVII, 1807. — Superbi, etsi alti sunt, quasi fumus evanescent, *ibid.*, 1184. — Leonibus comparantur, id., XXXIV, 561. — More uris congelascunt et cadunt, *ibid.*, 875. — Per montes figurantur, id., XXXVII, 1245, 1865. — Tenebræ sunt, id., XXXV, 874. — Superbis Deus quomodo resistat, id., XXXVII, 1246. — Regula juris est, ut qui se exaltat humilietur, id., XXXVI, 266. — Superborum sapientia calcet Christus, id., XXXVII, 1210. — Superbus amittit quod impetrat humilis, id., XXXVIII, 108. — Superbi inflantur, ut perficiantur, id., XXXIV, 1444. — Superbia quid sit, id., XL, 1089; XLV, 1884. — Ejus diversæ species, id., XXXII, 1462.

Arrogantia, insolentia, superbia et contumacia proprietates, S. Augustinus, XL, 1236. — Superbia ingenium ac mala, *ibid.*, 1038. — Peccatum omnium pessimum, *ibid.*, 1225. — Superbia tumor qua medicata sanatur, id., XXXVII, 1525. — Superborum elationem nec ipsa humilis mortalitatis edomuit, *ibid.*, 1542. — Adversus superbiā divina medicina, id., XLIV, 168. — Superbiā nostram Christus humilitate sua curat, id., XXXV, 1604. — Propter magnum superbiæ peccatum Deus humilis venit, id., XXXVI, 163. — Magna contra superbiā medicina Deus homo, id., XXXVIII, 487. — Jam tandem erubescat homo esse superbus, propter quem factus est humilis Deus, id., XXXVI, 163. — Superbia venenorum quod non curatur nisi veneno, id., XXXVIII, 893. — Superbiæ effectus, id., XXXII, 1190; XXXIX, 1561. — Hoc vitio facta est apostasia a Deo, id., XXXVI, 163. — Superbia diabolum ejcit, id., XLIV, 265. — Non perisset homo, nisi superbia tumuisset, id., XXXVIII, 884. — Superbia lapel sumus, id., XXXVI, 353. — Per superbiā perit homo a via justa, id., XLIV, 265. — Superbia causa excarnationis Judæorum, id., XXXV, 1778, 1780. — Idololatriæ fons aliorumque peccatorum, id., XXXVIII, 1022. — Superbia mater est invidia, XXXIII, 861; XXXVIII, 1290; XXXIX, 785; XL, 415. — Superbia a Deo receditur, id., XLIV, 206. — Ad ruinam non movet pedem nisi superbia, id., XXXVII, 1603. — Prohibet a fide in Christum, id., XXXVIII, 656, 874. — Superbia pellitur homo in tenebras suas, id., XLIV, 206. — Aure cordis obstruit, *ibid.*, 618. — Exstinguit charitatem, id., XXXV, 1983. — Superbia de vana granditate presumens, non sinit hominem ambulare per arctam viam, et intrare per angustam portam, id., XXXVII, 1471. — Cenodoxia quid, Cassianus, XLIX, 599. — Multiplex et multiformis, *ibid.*, 402. — Omnibus virtutibus insidiatur, *ibid.*, 622. — Cenodoxia duo genera, *ibid.*, 624. — Quomodo purganda, *ibid.*, 593. — Fomites vitiorum omnium et superbia pululant, *ibid.*, 451. — Tantum est malum superbiæ, ut ipsum Deum adversarium habere mereatur, *ibid.*, 451. — Quomodo superanda sit, *ibid.*, 457. — Superbia duplex carnalis et spiritalis, *ibid.*, 424. — Superbiæ deformitas et perniciēs describitur, *ibid.*, 462. — Omnes virtutes pariter aufert, *ibid.*, 424, 425. — Ob superbiā Lucifer de archangelo factus est diabolus, *ibid.*, 426. — Superbia Deo semper odiosa, S. Prosper, LI, 419. — Primum et ultimum hominis vitium, *ibid.*, 441. — Superbiæ plures gradus, *ibid.*, 470. — Superbi gratiam non exquirunt, et non de Deo, sed de se sibi placere volunt, *ibid.*, 560. — Flamma superbiæ quid causet, S. Petrus Chrysologus, LII, 465. — Superbia perdit quod labor acquisierat, *ibid.*, 625. — Superbia omnium peccatorum origo, S. Leo Magnus, LIV, 287. — Duplex genus, id., LV, 167. — Ejus exordium a diabolo, *ibid.*, 168. — Quomodo occiditur, *ibid.*, 178. — Humilitate et charitate excluditur, *ibid.* — Superbia causa est omnium malorum, Jansenius Pomer., LIX, 476 et seq. — Humilitatis virtute vincitur, *ibid.*, 478. — Quibus indicis possit ostendi superbia, *ibid.*, 481, 485. — Vanitas est inflata

quædam circa delectationes varias animi languentis affectio, potiendi honoris avida, morbo excellentiæ inanis afflata, rava, morbida, turbulentia, animum levium domina, anima vitiorum; fomes delectationum carnalium, labes morum, *ibid.*, 488 et seq.

Superbia est bonorum omnium operum dissipatrix, S. Paulinus, LXI, 411. — Quid superbia, Eusebius, LXII, 640. — Initium omnis peccati, *ibid.*, 650. — Superbis janua salutis clausa, *ibid.*, 678. — Superbia unde initium sumpserit, S. Fulgentius, LXV, 164. — Initium peccati, *ibid.* — Ideo initium omnis peccati dicitur ut omne peccatum de ipsa laqueum de radice pullulare monstratur, *ibid.*, 334. — Diabolus superbiā injicit, si virginitatem præcipere non possit, *ibid.*, 335. — Gravius peccant qui se pauperibus quibus erogant præponunt, aut de contemptis divitiis sibi gratulantur, quam qui de possessione earum aliquam servant in corde jactantiam, *ibid.*, 521. — Superbia est perversa celsitudinis appetitus, S. Benedictus, LXVI, 520. — Est superbia cordis, oris, operis, et habitus, *ibid.*, 576. — Superbos permittit Deus in turpe aliquod peccatum incidere, *ibid.* — Superbi qui dicendi, Cassiodorus, LXX, 665. — Superbia vitiorum mater est, *ibid.*, 842. — Maximum est delictum, *ibid.*, 145. — Eam Dominus specialiter exsecratur, *ibid.*, 534. — Deus a superbis faciem suam avertit et gratiam aufert, *ibid.*, 739. — Tanto arrogantes in tartari profunditatem descendunt quanto se altiora contingere putaverant, *ibid.*, 159. — Omnes laudari volunt, Martinus Dumiens., LXXI, 55. — In superbia omnium iniquorum prima ruina, *ibid.*, 56. — Vana gloria generat ex se presumptionem omnium novitatum, adinventiones falsorum dogmatum, questionum torturas, contumeliones, hereses. Superbia parit indignationem, invidiam, contemptum, detractionem, murmurationem, *ibid.*, 58. — Superbia ingressum in coram impedit, *Vita Patrum*, LXXIII, 1034. — Si in cælum ascenderit, in infernum reductur, *ibid.*, 1055. — Superbia et fastu nil perniciosius, *ibid.*, 1090. — Superbia est principium hæresis, S. Gregorius Magnus, LXXV, 621. — Quomodo hominem excruciet, *ibid.*, 668. — Effertentem se de suis virtutibus diabolus vastat et confringit, *ibid.*, 776. — Per cervicem solet designari, *ibid.*, 961. — Superbia hominum desinit in putredinem, *ibid.*, 972. — Superbia et inanis gloria duo sunt principalia vitia, *ibid.*, 1072. — Superbia cordis quasi quædam pinguedo est crassitudinis, *ibid.*, 1113. — Omnem virtutem destruit, *ibid.*, 1134. — Prima superbiæ ostensio in oculis esse solet, *ibid.* — Quatuor superbiæ species, id., LXXVI, 257. — Elationis motus in discipulis comprimit Dominus, *ibid.*, 258. — Propius ad diaboli similitudinem accedit, qui bonum sibi soli vindicat, *ibid.* — Remedium contra superbiā, *ibid.*, 747. — Est luxuria seminario, *ibid.*, 745. — Omni custodia mens est a superbia servanda, *ibid.*, 584. — Exercitus peccatorum dux superbia, *ibid.*, 620. — Vitiorum regina, *ibid.* — Superbiā spiritus sequi solet corruptio carnis, *ibid.*, 618. — Superbia per osales quasi per quasdam fenestras, *ibid.*, 745. — Non unam tantum virtutem, sed omnes expugnat, *ibid.*, 744. — Quanta strages superbia in anima, *ibid.* — Ejus effectus, *ibid.*, 746. — Superborum conditio, *ibid.*, 500, 501. — Vita et finis, *ibid.*, 971. — Eorum gloria luto et cineri comparatur, *ibid.* — Virtutibus non distans, *ibid.*, 1012. — In hoc mundo radicem non habent, *ibid.* — Superbi sibi attribunt quicquid acui, id., LXXVI, 147. — Plus videndo caligant, et cæcitant, *ibid.*, 518. — Ex multiloquio suam doctrinam motuatur, *ibid.*, 572. — Dum se ostentant, pro Deo se loqui fingunt, *ibid.* — Superbia hominem in belluam vertit, id., LXXVII, 18. — Rectitudinis amorem mentitur, *ibid.*, 78. — Quod vulneravit elatio superbiā, caret abjectio humilitatis vitæ, *ibid.*, 111. — Calcanda vanitas, S. Columbanus, LXXX, 211. — Vana gloria et elatio immunda atque superbia, vera humilitate et cordis contritione per Dei timorem vincuntur, *ibid.*, 260.

De superbia et vana gloria, LXXX, 928 et seq. — Superbia triplex, LXXXIII, 97. — De jactantia, *ibid.*, 697. — Qui inflantur superbia, vento pascuntur, *ibid.*, 639. — Superbia, sicut origo est omnium criminum, ita ruina cunctarum virtutum. Est peccatorum maximum, quia tam per virtutes quam per vitia humanam mentem exterminat, *ibid.*, 640. — Grande malum est superbia, quæ diabolum de cælo deposuit, et hominem de paradiso projecit, quæ et quotidie de statu rectitudinis miserum ad infima premit, et post obitum ad inferna demergit, Senaragius, CII, 961. — Prius in cogitatione elevat hominem, et postea cælum extollit in opera, *ibid.* — Vitanda est superbia, S. Benedictus, CIII, 605. — De vitio superbiæ, Mahigarius, CV, 638. — Quibus indicis possit deprehendi, *ibid.*, 660. — Ejus

remedium humilitas, *ibid.*, 661. — Superbia initium est omnis peccati, Jonas, CVI, 259. — Grande est peccatum. Ejus effectus, *ibid.*, 240. — Superbia humilitate Christi premitur. Rabanus, CVIII, 1150. — Eam mortales vix fugiunt, *id.*, CIX, 45. — Rarius vero illi, qui aliis prae-sunt, aut excellunt, *ibid.*. — Quomodo fugienda, *ibid.*: — Gravitas ejus et detestatio, *ibid.*, 827. CX, 110, 649; CXII, 1210, 1581. — Omni vitio deterius superbia, *id.*, 110. — Quidquid boni homo agit, necesse est Deo laudem quaerat, non sibi, *ibid.*, 112. — Cavenda superbia, cui Deus resistit, vitanda jactantia, quae Deo displicet, abominanda arrogantia, quae abominatio est coram Deo, *ibid.*. — Remedium contra superbiam, *id.*, CXII, 1382. — Natura et origo, *ibid.*, 1331. — Duo ejus genera Deo exosa, *ibid.*. — Et magis quam callidissimi serpentes primorum parentum lapsos ascribendus, *id.*, CVII, 486, 487. — Quomodo a Propheta appelleretur radix omnium malorum, *id.*, 829. — Utriusque effectus varii, *ibid.*, 831, 831. — Superbus semper aliena opera despiciat, semper miratur quod facit, Hicmarus CXXV, 872. — Elatio spiritum erigit, *ibid.*, 875. — Superbia delictum maximum, S. Bruno, CXLII, 102. — Superbiae effectus in mente humana, S. Petrus Damianus, CXLIV, 349. — Sibi, non aliis ruinam facit, *ibid.*, 138. — Superbia parem non patitur, S. Bruno (arh.), CLIII, 307. — Delictum maximum est, *id.*, CLII, 715. — Per cornu designata, *ibid.*, 1017. — Vitiolum oculum regina, *ibid.*. — Superbia caritatem reprobi sensus affert, Guibartus, CLVI, 164. — Non fert rectam intentionem, *ibid.*. — Superbi per exteriora effluunt, *ibid.*, 135.

Amator vanae gloriae unde possit semper laudari agere non quiescit, Vernerus, CLVII, 1106. — Sicut solis radius dum conspicitur, scias oculi hebetatur, sic et qui immoderate altiori sibi scrutatur, ab intentione veri obtunditur, *ibid.*, 1107. — Sicut aquila ex alto ad seorsum collabitur, sic homo de alto bonae conversationis per carnalem appetitum ad inferiora demergitur, *ibid.*. — Per superbiam cor inflatur, *ibid.*, 1068. — Superbiam sequitur invidia, *ibid.*. — Superbia ires species, in estimatione, in voluntate, in opere, Lanfrancus, CL, 111, 112. — Quae in sola voluntate, damnabilior. Quae in estimatione, insanabilior, *ibid.*. — Superbia querit laudes, *id.*, CLVIII, 868. — Vel dum laudes fugit, inde gloriatur, *ibid.*. — Superbia illae, ira, impatientia, discordia, indignatio, rancor animi, tedium mentis, voracitas gulae, murmuratio, avaritia, rapacitas, *ibid.*, 869. — Inanis gloria non solum hominem malis operibus maculat, sed etiam de bonis operibus jugulat. Superbis certa damnatio, *ibid.*. — A superbia quaeque vitia originem trahunt. Superbum peccatum Deus primo punivit in angelis praevaricatoribus; 2. in Adam, qui credidit hallucinationibus serpentis; 3. in hominibus turrim usque ad caelos erigere praesumentibus, S. Bruno Ast., CLXIV, 185. — Superbia facit ut peccator sit mortuus et seiat, Rupertus, CLXVIII, 231. — Superbia peccatum est causa quod amittamus donum coeleste et terrestre, *ibid.*, 287. — Superbia est de suis operibus confidere, *ibid.*, 535. — Superbia fons originalis peccati, Godefridus, CLXXIV, 181. — Cor hominis pendit diabolo, *ibid.*, 231. — Est immunditia et ira mater, *ibid.*, 554. — Superbia Deum negat, Hugo a S. Victore, CLXXV, 776. — Ejus origo, *ibid.*, 775. — Superbia est appetitus proprii excellentiae, S. Bernardus, CLXXXII, 821. — Primus ejus gradus est curiositas, *ibid.*, 957 et seq.; secundus, levitas animi; tertius, ineptia laetitia, *ibid.*, 965; quartus, jactantia, *ibid.*, 964; quintus, singularitas; sextus, arrogantia, *ibid.*, 965; septimus, praesumptio; octavus, defensio peccatorum; nonus, simulata confessio, *ibid.*, 966; decimus, rebellio; undecimus, libertas peccandi, *ibid.*, 968; consuetudo peccandi, *ibid.*, 969. — Superbia hoc est, cum major es in oculis, quam apud Deum et in veritate, *id.*, CLXXXIII, 946. — Primum in caelo peccatum, *ibid.*, 689. — Principem angelorum commutavit in diabolum, *ibid.*, 56. — Superbos praeterit Dominus, *ibid.*, 1041. — Superbia detestabilis, *ibid.*, 104. — Cave jactantiam, fuge appetitum vanae gloriae; nihil de te praesumas, non te insolenter extolles, nihil tibi tibi tribuas, de bono opere non gloriaris, non sis inflatus vento floris, *id.*, CLXXXIV, 1259. — Qui vult omnes virtutes suas augere et non perdere, abscondat eas pro electione, fugiat videri quod meruit, *ibid.*. — Superbia fecit philosophos insipientes et obsecratos, Petrus Lombardus, CXC, 1528. — Vitiolum omnium causa est, *id.*, CXVII, 268. — Superbia omnis peccati initium, Garnerius, CXVIII, 148. — Superbia totius infidelitatis spiritualis ruina est, Adamus Sentus, CXCVIII, 549. — Bonis operibus insidiatur, *ibid.*, 458. — Superbia inflat, perit injustitiam, rapit hominem supra se, Petrus Comestor, CXCIII, 1828.

Superbia est causa omnem peccatorum et malorum,

Petrus Cantor., CCV, 44. — Ultimum est peccatum penitentibus, et primum peccantibus, *ibid.*. — Hoc vitium super omnia vitia detestatur Deus, *ibid.*, 45. — Superbia passio Christi non prodest, *ibid.*, 46. — Ex superbia mala omnia oriuntur, S. Martinus Legion., CCV, 721. — Quatuor species habet: prima est, cum bonorum quod quis habet, sibi attribuit; secunda, cum credit a Deo esse datum, sed tamen pro meritis suis; tertia, cum se jactat habere quod non habet; quarta, cum ceteris despectis singulariter, *ibid.*. — Superbia effeminat habitum, perimit obstinatum, deiecit exaltatum, philosophos tradidit in reprobum sensum, Alanus, CCX, 135. — Designatur per aquilonem, novercatu bonis, fructum operis perdit; mentem ligat gelicidio perversitatis, *ibid.*. — Est mater omnis nequitiae. Ventus est qui projicit pulverem a facie terrae; est tumor, qui infusa medicamina depellit, *ibid.*. — Superbia cunctis importabilis, et omnibus odiosa, luter omnia vitia est semper prima, et semper ultima, CCXVII, 729. — Quam detestabilis sit, *ibid.*, 730. De proprietatibus arrogantium, *ibid.*, 731.

II. — De avaritia.

Avaritia est libido habendi, seu inordinatus amor rerum temporalium. Et avaritia est quando cum cupiditate appetuntur vel possidentur bona temporalia. Quod discerni potest: primo, si immoderate vel gaudemus de possessione, vel doleamus de amissione seu privatione divitarum; secundo, si per nefas contra Dei praeceptum eas vel comparemus, vel retineamus; tertio, si avidius eas vel appetamus, vel possideamus et servemus; quarto, si utamur his ultra, vel citra modum necessitatis ad explendam vel superbiam, vel concupiscentiam oculorum, vel concupiscentiam carnis; quinto, si quidquid superfluum expendamus in pauperes.

Et cognosci potest quod animus hominis alienus sit a cupiditate divitarum: primo, si quis neque se earum possessione beatum, neque earum privatione miserum et infelicem existimet; si neque de earum possessione alium gaudeat, neque de earum privatione alium doleat; secundo, si praeferat paupertatem divitis male parvis et contra fas retentis; tertio, si divitis legitime acquisitis non utatur ad cupiditatem, sed ad necessitatem solum; quarto, si quidquid superest et sibi et suis in pia opera expendat.... Quae evidentissime constabant ex indicationibus quae de avaritia sequuntur; sed autemque eas referamus, opportunum nobis videtur quaedam afferre exempla hujus vitii ex Scripturis desumpta, quae ista sunt:

Josue, vii, 11 et seqq.: « Percevit Israel et praevicatus est pactum meum, ait Dominus; tuleruntque de anathemate, et ferati sunt, atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua.... Non ero ultra vobiscum donec conteratis eum qui hujus sceleris reus est. Et quicunque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni, cum omni substantia sua. Quoniam fecit nefas in Israel. » Et ait Josue ad Achan: « Filii mei, da gloriam Domino Deo Israel, et contere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque Achan Josue, et dixit ei: « Vere ego peccavi Domino, Deo Israel, et sic et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium ecclesiarum valde bonum, et ducentos celos argenti, regulamque auream quinquaginta scelerum; et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argenteumque fossa humo operui... Dixit Josue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus, in die hac. Lapidavitque eum (Achan) omnis Israel, et cuncta quae illius erant, igne consumpta sunt.

Est adhuc in veteri lege memorabile exemplum avaritiae et illius punitionis in persona Nabal sponso Abigail. Consule 1 Regum, xxv, 2 et seqq.

Et in Evangelio perplura sunt, Matth., xxvi, 14 et seqq.: Absit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes ad principes sacerdotum. Et ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? at illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quaerebat opportunitatem ut eum traderet. Vespere autem facto discumbebat (Jesus) cum duodecim discipulis suis. Et edentibus illis dixit: Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde, creperunt singuli dicere: Nunquid ego sum, Domine? At ipse respondens ait: Qui intingit mecum manum in atripside, hic me tradet. Respondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum, Rabbi. Ait illi: Tu dixisti... Adhuc inquerente eo (Jesus), ecce Judas unus de duodecim venit, et cum eo turba multa, cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et osculatus osculatus ad Jesum, dixit: Ave, Rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Jesus: Amice, ad quid venisti? Tuque

accesserunt, et manus iniecerunt in Jesum et tenuerunt eum.... Et vinculum adduxerunt eum (Jesum) et tradiderunt Pontio Pilato præditi. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, penitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus, dicens: Peccavi, tradens sanguinem justum... Et projectis argenteis in templo, recessit, et aldeus laqueo se suspendit....

Luc. xvi, 19 et seqq.: Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso; et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendiculus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa divitis. et nemo illi dabat; sed et canes veniebant et lingebant vulnera ejus. Factum est autem ut moreretur mendiculus, et portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus; et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Filii, recordare quia recepti boni in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris....

Act. Apostol., v, 1 seqq.: Vir autem quidam, Ananias nomine, cum Sapphira uxore sua, vendidit agrum. Et fraudavit de pretio agri, concia uxore sua; et afferens partem quandam, ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri? Numne manens tibi manebat, et vendidisti in tua erit potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem. Non es mentitus hominibus, sed Deo. Audies autem Ananias hæc verba, cecidit et expiravit. Surgentes autem juvenes amoverunt eum, et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius nesciens quid factum fuerat, introivit. Dixit autem ei Petrus: Dic mihi, mulier, si tanti agrum vendidisti? At illa dixit: Etiam tanti. Petrus autem ad eam. Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini. Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te. Confestim cecidit ante pedes ejus, et expiravit. Intrantes autem juvenes illum invenerunt mortuum, et extulerunt, et sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in universa Ecclesia, et in omnes qui audierunt hæc.

Avaritia gentiliū, qui pecuniam animæ anteponunt, Tertullianus, I, 1261. — Avaritia caligo, S. Cyprian., IV, 612. — Avarus cariturus semelipso carere timet pecunia, negotiosus, tristis, anxius, sine requie ulla, damni metu semper detinetur; honestatis immemor, amicitiarum inobservans, humanitatis fugax, religionem nescit, bonitatem omnino odit, IX, 687. — Avaritia est inimica justitiæ, XI, 585. — Qui elaborat, ut plus habeat, quam habebat, avaritiæ partes agit, 285. — Avarus est qui querit, quod non habet, et qui putat se non habere quod habet, *ibid.*, 529. — Avaritia fidem frangit, charitatem negligit, justitiam negat, non cognoscit affectus, jura divina contemnit, humanæ versutis argumenta excludit, orbem totum, si possit, ut rapiat, *ibid.*, 557. — Non habentibus divitiis habendi inficit cupiditatem: habentibus adimit satietatem, *ibid.*, 531 et seqq. — Avaritia quantum malum sit, S. Ambrosius, XVII, 581. — Omnis avarus impius est, et sibi et ceteris nocens, *ibid.*, 442. — Avaritia quam vetus et antiqua sit, id., XVI, 158. — Quam ferale et illecebrosus, *ibid.*. — Quam vanum sit opes congregare, *ibid.*, XCIV. — Avare, noli recondere, ne fias nudo quidem nomine christianus, opere Judæus, *ibid.*, 1556. — Præminentem virum thesauri non possideas, sui, nec pecuniis serviat, qui præest liberia, *ibid.*, 120. Avaritiæ possessionum jura, quæ Deus omnibus voluerat esse communia, distribuit, *ibid.*, XVI, 1804. — Magna illecebra delinquendi est rerum affluentia secundarum; in superbiam extollit, oblivionem auctoris infundit, id., XIV, 854.

Avaritia hominum quanta sit, *ibid.*, 217. — Inexplebilis mercatorum avaritia arguitur, *ibid.*, 722. — Inflammarum lucro avaritia, non exstinguitur, *ibid.*, 755. — Quo plura abstulerit, eo magis inopem se esse credit, *ibid.*, 827. — Avari bona non sunt vera bona, *ibid.*, 1162. — Sterilitas illi soli est questuosa, *ibid.*, 740. — Avari lucrum omne ad virtutem dispendium est, ad cupiditatem incendium, *ibid.*, 216. — Servus et mendiculus omnis avarus, 619. — Quid aliud nisi metallum est mens avari, *ibid.*, 857. — Ex avaritia perfectæ septem acquirunt procreantur, proditio, fraus, fallacia, perjurium, inquietudo, violentia, et contra misericordiam obduratio, id., XVII, 758. —

Hæc opponitur contemptus mundi, *ibid.*, Avaritia nutritur est luxuria, id., XIV, 752. — Quæ vitia generalia, *ibid.*, 635. — Justitiam prima infirmat, *ibid.*, 62. — Nihil tam contrarium fortitudini, quam lucro vinei, *ibid.*, 87. — Avaritia plerumque sensus habet humanos, et pervertit opiniones, *ibid.*, 883. — Auri cupiditas materia est perfidia, et avaritiæ studio sacrilegia solent generari, *ibid.*, 858. — Fidem frangit, nec tenet verborum simplicitatem, *ibid.*, 911. — Etiam animam suam venalem habet, *ibid.*.

Avaritia radix omnium malorum, S. Hieronymus, XXII, 418. — Libido, fraus, idololatia est, *ibid.*, 349. — Nullis expletur operibus, *ibid.*, 897. — Quanto amplius habuerit, plus requirit, *ibid.*. Contemnit leges, gehennæ flammam despiciit, 826. — Infernum imitatur. In convitiis non cibos vorat, sed injustitiam, *ibid.*. In iudiciis jurgia miscet atque discordias. Unam habet mensuram, extra mensuram semper inquirere, *ibid.*. — Ardemus avaritia, et contra pecunias disputantes, auro suum expandimus, nihilque nobis satis est, *ibid.*, 1057. — Radix avaritiæ cura gentiliū, *ibid.*, 417. — Avaritiæ occasio est multis nomen operum, id., XXIII, 56. — Delicias et epularum varietates, fomenta avaritiæ sunt, *ibid.*, 531. Avaritia inter idola condemnatur, id., XXIV, 48. — Avari sunt raptores, servi sunt mammonæ, *ibid.*, 476. — Avaritia vitandum est malum, id., XXVII, 417. — Timor Dei losatiabilem avaritiam compescit, *ibid.*, 818. — Hanc quasi leccatorem pessimum declinamus, *ibid.*, 211.

Avaritia quid, S. Augustinus, XII, 556. — Avaritia generalis, quæ plus appetit quicquid, quam sat est, id., XXXVII, 1550. — Avaritia inexplebilis, id., XXXVI, 550, 422, 458; XXXIX, 1651. — Avaritiæ taucæ major pecunia non claudit, sed extendit; non irrigat, sed accendit, *ibid.*. Avaritia grave peccatum, id., XI, III, 89. — Opus est mali hominis, non Dei, XXXVII, 1691. — Avaritiæ erimen est pecunia, id., XXVIII, 959. — Onus, id., 897. Avaritia ratena pedum, id., XXXV, 2057. — Damna eorum, qui ob lucra peccant, XXXVII, 1645. — Avaritia quedam est in libidine et in idololatia, *ibid.*, 630. — Avaritia omnia præcedenda, *ibid.*, 627, 630. — Avaritiæ remedium, *ibid.*, 1636. — Avaritiæ homo servit, non Deo, id., XXXIX, 1205. — Ab avaritiæ iugo Christus liberat, id., XXXVIII, 526. — Ab avaritiæ sordibus purgat amor sapientia, id., XI, 204. — Avarorum adagium: Quantum habebis, tantus eris: frange lunam, et fac fortunam, id., XXXVI, 610; XI, 674. — Avarus est, non solum qui rapit aliena, sed et qui cupido servat sua, id., XXVIII, 628. — Avarus quasi martyr auri, id., XXXIX, 1461. — Non tam habet, quam se crevit habere, id., XI, 674. Philargyria quid sit, et unde nascatur, Cassianus, XI, IX, 500. — Eam non pecunia, sed pecuniam amor facit, *ibid.*, 513. — Ejus tria genera, *ibid.*, 505. — Turpe vitium et ignominiosum, *ibid.*, 295. — Omnes virtutes impellit, *ibid.*, 298. — Multa mala procreat, *ibid.*, 296. — Quomodo superanda sit, *ibid.*, 545. — Nisi neccitate vinci non potest, *ibid.*, 515. — Avaritia est radix omnium malorum, S. Petrus Chrysologus, LII, 626. — Est schola impietatis, *ibid.*, 283. — Generalis penuriam, cognoscitur per aurum, *ibid.*, 518. Avarus est invidus, *ibid.*, 194. — Ex avaritiæ fonte videmus pullulare odiorum causas, hinc evenire criminum pagas, hinc fraternalis acies instrui, hic amicitiarum fœdera destrui, S. Valerianus, LII, 752. — Contentiones, rixas, furor, homicidium, *ibid.*, 755 et seqq. — Avaritia idololatia famula, S. Salvianus, LIII, 188. — Morbus, *ibid.*, 175. — Avaritiæ studentes suas opes in inferno collocat, *ibid.*, 177. — Avaro nihil acolestius, *ibid.*, 182. — Avaritia pernicioza, S. Leo Mag., LIV, 544. — Grande malum est avaritia, S. Maximus, LIV, 476. Qui pecuniam appetit, fidem perdit, qui aurum redigit, gratiam prodigit, id., LVII, 476. — Avarus quanta in congerendis divitiis frustra perferat incommoda, *ibid.*, 711. — Avaritiæ detestatio, Victor Vitens., LVIII, 405. — Cupiditas ita mixta est superbia, ut nihil peccati fiat quod non ex utraque procedat, Julianus Pomer., LIX, 499. — Avari obfurgatio, Dracontius, LX, 854. — Avaritia generalis, Eusebius, LXXII, 642. — Specialis, *ibid.*. — Avaritia diabolus cecidit, *ibid.*, 645. — Avaritia dicitur amor et fames habendi, Arator, LXVIII, 131. — Radix omnium malorum, *ibid.*, 152. — Avaritia tali sorte penita est, et cum multa rapiat, semper eget, Cassiodorus, LIX, 654. — Gladius contemnitur, ubi aurum suscipitur, M., 706. — Avari manus portum claudunt, et cum digitos attrahit, navium simul vela concludunt, *ibid.*, 714. Regnum illam procreant vitiorum avaritiæ fuge, cui cuncta crimina detestabili devotione famulantur, *ibid.*, 854. Dum peccus hominis ingressa fuerit, rogatum maleficus cohortes admittit, *ibid.*. — Avaritia vitium, S. Greg. Tarsus., LXXI, 308. — Fames, *ibid.*, 1029. — Ejus detestatio, *ibid.*, 853.

— Avari semper pauperes, *Vita Patrum*, LXXIII, 513. — Fontibus raras habentibus similes, *ibid.*, 1186. — Avarus pulchra similitudine describitur, a canibus et venaticis avibus desumpta, *ibid.*, 531. — Avaritia debet quod paraverat eleemosyna, *ibid.*, 564. — Avaritie remedium dolobono Macarius docet virginem, et convertit, *ibid.*, 1095. — Avaritia omnium malorum caput, S. Gregorius Magn., LXXV, 1074. — Igni comparata, *ibid.*, 1095. — Nomine plumbi significata, *ibid.*, 1071. — Sublevatur superbia et isani gloria, *ibid.*, 1073. — Subreptit vel per timorem vel per elationem, 1096. — Avaritiae quae sint filiae, *id.*, LXXVI, 621. — Ejus tentationes quales sint, *ibid.*, 622. — Avarum qua ratione cruciet avaritia, LXXV, 666. — Qui hic ardent igne avaritiae, ardebunt etiam in carne ignibus gehennae, *ibid.*, 1016. — Avarorum miseriae, *ibid.*, 1094. — Hic et in aeternum miseri sunt, *ibid.*, 1095. — Impetiginem habet in corpore qui avaritia vastatur in mente, *id.*, LXXVII, 25. — In parvis non refrenata sine mensura dilatur, *ibid.*, Turpe est plus pecuniae quam animam studere, 821. — Avarus, avium more, esca rerum terrenarum devorata, peccati laqueo strangulatur, *ibid.*, 83. — Avaritia quot criminum radix, *ibid.*, LXXIX, 235. — Cupiditas nihil habendo proprium vincit, et omnia communia possidentio, S. Columbanus, LXXIX, 260. — De avaritia, Talo, LXXIX, 931, 932. — Avaritia in gemitum distinguitur poenam, S. Isidorus, LXXXIII, 96. — Avaritiam subjugat eleemosyna, et spes aeternae retributionis, *ibid.*, 98. — Sermo de cupiditate, S. Ambrosius Autpert., LXXXIX, 127 et seqq. — Avaritia est nimia divitiarum acquirendi, habendi, vel tenendi cupiditas, Cl., 631. — Cujus germina sunt laetitia, furta, latrocinia, homicidia, mendacia, perjuria, rapinae, violentiae, inquietudo, injusta iudicia, contemptus veritatis, futurae beatitudinis oblitio, obduratio cordis, *ibid.* — Avari descriptio, *id.*, C, 690. — Illius miseria, *ibid.*, 691, 692.

Avaritia modum ignorat, temperamentum nescit, finem habendi postponit, Smaragdus, CII, 963. — Multa generat mala; inde rugata fronte in conventu inveniuntur falsarii; inde in medio civitatis sicarii; inde in publico venefici; inde aperte crimen similitur; inde scelus publice patrat, *ibid.* — Pecuniarum cupidus animam suam venalem habet, S. Benedictus, CIII, 691. — Propter avaritiam Achan cum suis omnibus lapidatus est; Saul alienus a Domino effectus est, *ibid.* — De avaritia et ejus remedio, Halitgarus, CV, 663, 666. — De vitio avaritiae ejusque effectibus, Jonas, CVI, 245. — Avaritia cur idololatria dicat, Rabanus, CXII, 116. — Ejus detestatio, *ibid.*, 1244, 1245. Hydrophlo assimilatur, *ibid.* — Remedium adversus Hlam, *ibid.*, 1561, 1567. — Ejus natura et origo. Notae, *id.*, CVII, 874; CIX, 214. — Avaritia radix peccati, Haimo, CXVII, 796. — De cavendo avaritiae vitio, Hinemar, CXXV, 870. — De avaritia, Reg., CXXXV, 461. — Avaritia radix omnium malorum, S. Petr. Dam., CXLIV, 251. — Sicut fumus ex igne clihani vaporantis egreditur, ita vitiorum omnium caligo de ramino aestuantis avaritiae generatur, *ibid.* — Avari difficultas in eleemosyna, *id.*, CXLV, 213. — Avarorum triplex genus, *ibid.* — Avaritia omnia aeterna superat, *ibid.*, 533. — Ejus natura, *ibid.*, effectus, *ibid.*, 534. — Finit et intentio, *ibid.*, 531. — Exhortatio contra avaritiam, *ibid.*

Avaritis est omnium malorum radix, Lanfrancus, CI, 359. — Avaritis post diluvium producta, Guibertus, CLVI, 147. — Propagatrix totius malignitatis, *ibid.*, 154. — De avaritia ejusque remedio, Wernerus, CLVII, 1164, 1165. — Avaritia est Deus Judaeorum, Rupertus, CLXVIII, 133. — Causa malorum, *ibid.*, 351. — Mala fuit negotiari in templo, et vendere Christum, *ibid.*, 616. — Avarus congregans divitias acquirit domum suam confessionem, *ibid.* — Avaritia, quae est immoderata habendi cupiditas, animi interno bono carentem, et sibi non sufficientem, ad exteriora appetenda compellit, Hugo de S. Vict., CLXXV, 776. — Avarus homo similis est inferno, S. Bernardus, CLXXXIV, 1266. — Cupiditas grave peccatum est, omnium criminum materia, *ibid.* — Judas per cupiditatem vendidit Christum, *ibid.* — Avaritia impedit purum Dei cultum, Petrus Lombardus, CXCI, 1039. — Aequatur idololatria, *id.*, CXCLII, 280. — Avaritia quid, et quod sit radix omnium peccatorum, *ibid.*, 359. — Avaritia velut amorphosa est, quae os cordis ambitu apertum tenet, Garnerius, CXCLII, 141. — Avaritia fructus, *ibid.*, 153. — Avaritia cruciat, trahit hominem extra se per vagationem, quia facit eum amplectari stercora pro croceis, Petrus Comestor, CXCIII, 1828. — Nullum vitium pejus avaritia, Joannes Saresb., CXCIX, 719.

Avaritia quid sit, Petrus Cantor, CCV, 72, 73. — Est idololorum servitus, *ibid.*, 73. — Difficilius curatur quam libidinis vitium, *ibid.*, 76. — Nihil avaritia gravius cui-

quam imprecari quis potest, *ibid.*, 75. — Avari sanguisugae dicuntur, *ibid.*, 94. — Avarus indiget etiam his quae possidet, *ibid.*, 74. — Omnis avarus immundus est, *ibid.*, 75. — Cupiditas sacerdotum peperit venalitatem missarum, *ibid.*, 102. — Avaritiae rolae, curus, aurige, Thomas Cisterc., CCVI, 116. — Terra suis limitibus terminatur; aqua suis finibus limitatur; aer suo sine concluditur, coelum suis terminis arelatur; sola avaritia mensura non existit, Alanus, CCX, 123. — Avaritiam accusant fortuna, natura, charitas, proximus, elementa, mare, Deus, *ibid.*, 124, 125. — De malitia avaritiae, *ibid.*, 461. — Ubi nummus loquitur, Tulliani eloqui tuba raurescit, ubi nummus committit, Hectorum milibus fulgura conticescunt, ubi pugnat pecunia, victus expugnatur Hercules, *ibid.* — Nummus vincit, nummus mundum regit, nummus imperat universis, *ibid.* — Quid prodest cum Ptolomaeo subterfugientis astronomiae fugas consequi subtilitatis curriculo; cum Euclide, geometricorum enigmatum secreta scrutari; cum Milerio musicarum proportionum consonantes amicitias invenire; cum Pythagora pugnas numerorum virtute multiplicationis inspicere, cum Tullio rhetoricis colorum stellari sideribus, etc., cum sapientia nostris temporibus nullius fructus praemietur stipendia, nullius famae eam aura favorabilis extollat, ipsa vero pecunia honoris titulos et laudis emat praeconia, *ibid.* — Avaritia laxat amicitias, generat odium, parit iras, bella serit, lites nutrit, rumpit foedera, natos in parentis excitat, *ibid.*, 463 et seqq. — Avaritiam bellum, *ibid.*, 573. — Superetur a largitate, *ibid.* — Dicitur furia infernalis, *ibid.*, 564. — Cum toto suo famulitio hominem impugnat, *ibid.*, et 563. — Avarorum misera conditio, *ibid.*, 585.

Insatiabile est cupidorum desiderium, Innocentius III, LXXVII, 719. — Avarus et infernus uterque comedit et non digerit, *ibid.*, 721. — Avarus nec patientibus compatitur, nec miseris subvenit, sed offendit Denm, offendit seipsum, offendit proximum, *ibid.* — Sicut idololatra servit simulacro, sic et avarus thesauro. De aliis avaritiae proprietatibus, *ibid.*, 722. — Quam plures perdidit avaritia. Achan populus lapidavit, quia tulit aurum et argentum de anathemate, Naboth Interemptus est, ut Achab ejus vineam possideret; Judas laqueo se suspendit, quia vendidit et tradidit Christum; Ananiam et Saphiram subitanea mors extinxit, quia de pretio agri defraudaverunt apostolos, *ibid.*

III. — De luxuria.

Luxuria est peccatum quo venerea voluptas contra legem Dei vel appetitur vel percipitur. Luxuria ait S. Augustinus est vitium... animae perverse amantis corporeas voluptates neglecta temperantia, qua rebus spiritaliter pulchrioribus et incorruptibiliter saavioribus coaptatur.

Hujus peccati septem sunt species; nimirum fornicatio simplex, adulterium, stuprum, sacrilegium, incestus, rapus et vitium contra naturam, quo generali nomine intelligitur mollities, sodomitico scelus, bestialitas et alia id genus nefanda... Quae omnia nos connectimus sub nomine Luxuriae.

In hujus peccati materia peccant non solum ii qui reipsa actus malos perpetraverunt, supra relatos, qui vel soli vel cum aliis peccant actu ipso venereo, sed etiam, 1. qui sine necessitate dicunt, canunt, legunt, scribunt, pingunt, fingunt, audiunt ultra res venereas et impudicas; 2. qui sine necessitate et cum voluptatis sensu spectant oculos, vel personas, vel tabulas, vel statuas, vel alia id genus, ex quibus oritur appetitus luxuriae; 3. qui pravis circa luxuriam cogitationibus consentiunt; et 4. qui pravis iis cogitationibus ultra et cum voluptate occupantur, licet non consentiant.

Quæri potest quænam sint quæ ad luxuriam solent hominem provocare. Ad hanc quæstionem respondet: « Hoc fuit iniquitas Sodomæ, verba Dei sunt apud Ezechielem, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus, et manum egeno et pauperi non porrigebant. » Præter hæc sunt et alia incentiva luxuriae, nimirum consortium et familiaritas personarum alterius sexus, spectacula profana, choreæ et saltationes, lectio librorum quibus amatoria describuntur, v. g. comediarum, vel fabularum equestrium, vel aliorum nostris temporibus in foliis publicis nimis diffusorum.

Octo luxuriae filiae, recensentur a S. Gregorio Magno, nimirum cæcitas mentis, inconsideratio, præcipitatio, inconstancia, amor sui, odium Dei, affectus praesentis aëculi, horror vel desperatio futuri. His addere licet ex luxuria ut plurimum sequi obdurationem cordis, detrimentum sanitatis, rei domesticæ confusionem et dissipationem, scurrilitatem, turpiloquias, tarditatem, et stuporem ingenii, denique mortem in peccato nulla prævia poenitentia.

Et luxuriæ vel antidota vel remedia, quæ ab eo peccato vel avocant, vel revocant, sunt : primo, fuga eorum omnium quæ nunc diximus ad luxuriam provocare ut plurimum ; secundo, studium orationis, gemitus cordis ; tertio, sejunctio a frequenti hominum consortio ; quarto, labor continuus ; quinto, mortificatio carnis ; sexto, diligens custodia sensuum, alienusque ab omni curiositate animus ; septimo, frequens usus sacramenti poenitentiae ; octavo, iugis meditatio mortis et eternitatis. Restat quod dicamus quod luxuria grave est peccatum, peccatum ex genere suo mortale et gravissimum... Raro accidit peccatum in genere luxuriæ veniale esse.

De his omnibus dilucidatio habetur, in sequentibus indicationibus.

Cui libido domina est, in quo ceno dederoris voluntur, S. Hilarius, IX, 687. — Pendet ad occasiones delictiorum : anxius circa lasciviam sua facta, oculis, mente, corpore, totus in scoris est, *ibid.* — Videns quotidie atque audiens humanas in adulteros leges, adulterium in ipso foro cogitat ; quod agili timet, et quod timet non fugit, *ibid.* — Luxuria hominum quanta, S. Ambrosius, XIV, 218. — Nec fidem habet nec observantiam disciplinæ : seminarium est et origo vitiorum, *ibid.*, 720. — Luxuria mater libidinis est, id., XVI, 1197. — Quam acerbus fructus luxuriæ, *ibid.*, 381. — Luxuriosi adjuvant domum ad domum, villam ad villam, et effodiunt terram, *ibid.*, 1061. — Opus virtutum detestatur luxuriosos, bello refugit, *ibid.*, 1947. — Ubi coeperit quis luxuriari, incipit deviare a fide vera, *ibid.*, 1181. — Luxuria cæcitatem mentis, inconsiderationem, inconstantiam, præcipationem, amorem sui, odium Dei, affectum præsentis sæculi, horrorem vel desperationem gignit futuri, id., XVII, 760, 1072. — Luxuria insatiabilis est, S. Hieronymus, XXII, 826. — Luxuriam fluctus adversus nos crebrius intumescunt, *ibid.*, 774. — Non possunt suscipere correptionem, qui illius oblectatione capiuntur, *ibid.*, 818. — In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est, *ibid.*, 663.

Luxuria. S. Augustinus, XXXVIII, 326, 329. — Quid, XLI, 536. — Luxuriam esse malum dicit Julianus, non vero concupiscentiam, id., XLV, 1349, 1350. — Luxuria malum, concupiscentiam consentiendo committitur, *ibid.*, 1549. — Luxuria per lubricum significata, id., XXXVI, 528. — Fornicatio duplex, carnis et spiritus, id., XL, 469. — Cordis et carnis, id., XXXVIII, 1063. — Fornicatio divina jure in Scriptura damnatur, id., XLII, 459. — Grande malum, id., XXXIV, 745. — Letale habet culpam, id., XL, 378. — Excludit a regno Dei, id., XXXVIII, 879. — Crimen est injuriosum Deo, *ibid.*, 1314, 878. — Fornicationis vitio corruptitur in homine imago et templum Dei, *ibid.*, LXXXVI, 1271. — Et ut injuria gratia Dei, *ibid.*, 83. — Generis humani in fornicationibus et adulteriis committendis quanta perversitas, *ibid.*, 81. — Fornicatio cordis in omnibus fuit, in paucis carne, in omnibus corde, id., XXXVIII, 1063. — Libido venerea mentem absorbet, id., XLIV, 775. — Non sinit sancta cogitare, *ibid.*, 808. — Totum hominem commovet ac sibi vindicat, id., XLI, 424. — Ne animus in æterna se attollat impedit, *ibid.*, 227. — Fornicatio spiritalis, Cassianus, XLIX, 975. — De principali remedio adversus spiritum fornicationis, *ibid.*, 269. — Carnis puritas sine munditia cordis nequit obtineri, *ibid.*, 281. — Luxuria dicitur contagio, S. Petrus Chrysologus, LII, 563. — Desperationi similis, *ibid.*, 197. — Totam profanat sanctitatem, *ibid.*, 304. — Luxuria petit castitatis interitum, pudicitiae necem, mortem sanctitatis, *ibid.*, 654. — Agresti cibo mundi frenatur luxuria, *ibid.*, 227. — Luxuria impedit iter ad cælum, S. Valerianus, id., 698. — Per luxuriam diabolus sibi totum mundum subiecit, S. Maximus, LVII, 365. — Comes est ebrietatis, *ibid.*, 582. — Luxuria non est vitium pulchrorum suaviumque corporum, sed animæ perverse amanti corporeas voluptates, Eusebius, LXII, 635.

Luxuria carnis luxuria cordis, S. Benedictus, LXVI, 230. — Luxuriam labore superandam agili invento uxorem sibi et proles ingentis dextere docetur, Vita Patrum, LXXIII, 746. — Luxuriam demon accendit, *ibid.*, 302. — Fornicatio mentis, *ibid.*, 874. — Locis humentibus designatur luxuria, S. Gregorius, LXXVI, 674. — Erucæ nomine signatur, *ibid.*, 714. — Peccata carnis sulphuri ferienti et ardenti recte comparantur, id., LXXV, 1051. — Luxuria est ignis usque ad perditionem devorans, id., LXXVI, 301. — Luxuriam tentatione castos animi motus diaboli perturbant, id., LXXV, 112. — Luxuria omnia bona opera exstinguit, *ibid.*, 261. — Quæ sint filiae luxuriæ, *ibid.*, 622. — Quomodo luxuria refrenanda, *ibid.*, 190. — Fletor et nebula carnalem concupiscentiam significat, id., LXXVII, 398. — Ex gula oritur luxuria, *ibid.*,

80. — Per luxuriam virtutes animæ destruantur, *ibid.* — Maxima pars hominum in fornicationem cur præcipua ruat, id., LXXIX, 358. — Luxuria vitium non solum percutiendum, sed etiam eradicandum, *ibid.*, 407. — Ex corde præsertim evehendum, *ibid.*, 408. — Grave Dei odium in luxuriam, *ibid.* — Ut perfecte dometur in carne, et radicitus extirpetur a mente, quid præstendum, *ibid.*, 401. — Ad eam expugnandam producenda sanctorum exempla, *ibid.*

Luxuria per castitatem et continentiam sollicitam, et semper timentem vincitur, S. Columbanus, LXXX, 268. — De luxuria, Talo, id., 945, 948. — Ex corde primum fornicationes sunt auferendæ, et non prorumpunt in opere, S. Isidor, LXXXIII, 612. — Fornicatio carnis adulterium est, fornicatio animæ servitus idolorum, *ibid.* — Maximum scelus, quia templum Dei violat, et tollens membra Christi, facit membra meretricis, *ibid.* — Fornicatione consequi delictus est omni peccato. Luxuria perducit hominem ad penas inferni, *ibid.* — Luxuria a luxu nomen accepit, Alcuinus, CI, 1194. — Est vitium corporale, *ibid.* — De fornicatione nascitur cæcitas mentis, inconstantia oculorum, periculum vitæ, odium mandatorum Dei, mentis enervatio, et injuriosæ cupiditates, negligentia vitæ futuræ, et præsentis dilectio, *ibid.*, 631. — Luxuria est immunditia corporalis, quæ fieri solet ex incontinentia libidinis et molliæ animæ, quæ consentit carni sua percare, Haimarius, CV, 668. — Cum corporis animus ad delectationem carnis inclinaretur, oportet timorem iudicii ad mentem reducere, penamque infernalium sollicitudine cogitare, *ibid.*, 670. — De vitio luxuriæ, Jonas, CVI, 244, 245. — Luxuriæ detestatio et malitia, Rabanus, CVII, 1371. — Contra eam remedium, *ibid.*, 1572. — Ejus natura et origo, *ibid.*, 1570. — Ejus notas, *ibid.* — Corpus pollutum carnalibus operibus, nisi lacrymis lotum et dignis poenitentiae fructibus fuerit expiatum, in æterni ignis combustionem ardebit, Haimarius, CXXV, 874.

Luxuria convalescit epulis, exardescit saturitate nimis ventris, perdit animam stimulo ebrietatis, Hæranus, CXXXII, 705. — Vitam animæ perimit, cor auferit, cæcitatem menti ingerit, ipsum corpus cito debilitat, fractumque in miseram celeriter senectutem præcipiat, et, nisi misereatur Deus, in infernum hominem mergit, in penasque tartari pertrahit, *ibid.*, 704. — Luxuria fomes avaritiæ, S. Petrus Damianus, CXLIV, 252. — De luxuria, S. Bruno, CLIII, 512. — Vitanda fornicatio et omnis immunditia, Radulphus, CLV, 1804. — Voluptate carnis irretitus multis malis coarctatur, Guibertus, CLVI, 605. — Luxuriæ occasiones fugiendæ, *ibid.*, 66. — Luxuria hominem gula seductum servituti subicit, Wernerus, CLVII, 1068. — Fornicatio duplex tam animæ quam corporis, Rupertus, CLXVIII, 75. — Fornicari est recedere a Deo, *ibid.*, 36. — Luxuria et avaritia insatiabiles sunt, *ibid.*, 75. — Significatur per lutum et quomodo ponatur, *ibid.*, 578. — Luxuriæ remedium a Deo petendum, *ibid.*, 776. — Luxuria vitium bestiarum, Hildebertus, CLXXI, 708. — Ab eo servat humilitas et studium, *ibid.*, 709. — Luxuria est vitium turpissimum, Godefridus, CLXXIV, 80. — Similis est equis, *ibid.*, 78. — Fera pessima, *ibid.*, 201. — Caro inflammata per crapulam, continuo ad libidinem effervet, Hugo de S. Victore, CLXXV, 776. — Luxuria est ex immundis descendens desideris lubrica, et effrenata mentis corporisque prostitutio, id., CLXXVI, 1002. — Ejus comites sunt voluptas, lascivia, ignavia, petulantia, titubatio, blanditiæ, delicie, *ibid.* — Inter cætera septem vitia fornicatio maximum scelus est, S. Bernardus, CLXXXIV, 1241. — Non solum maculat corpus, sed et conscientiam.

Fornicatio sola fuga vincitur, Petrus Lombardus, CXCI, 1584. — Maximum potentissimumque flagitium, *ibid.* — Luxuria malum dupliciter perpetratum, Garner., CXIII, 220. — Luxuria cogitatio per pectus significata, *ibid.* — Luxuria enervat, proferit immunditiam, deprimit hominem infra se, quia cum sit factus ad imaginem Dei, ut porcus vivit, Petrus Comestor, CXCVIII, 1828. — De luxuria et libidine, Joannes Saresb., CXCI, 125. — Luxuria homo dignitatem suam et imaginem Dei amittit, adeo ut totus absorbeatur, terræque efficiatur et de rationali mutetur in reptile et jumentum, Petrus Cantor, CCV, 532. — Libidinem abstinentia domat ; nam quanto corpus inedia frangitur, tanto mens ab illicito appetitu revocatur, S. Martinus Legion., CCVIII, 725. — Luxuria est pestis omni monstro damnosior, quæ bursam enervat, corpus enervat, animam ebriat, statum mentis effrenat, animam commaculat, famam perdit, proximum offendit, Deum amittit, Alanus, CCX, 122. — Lucem edit, tenebras appetit, velamen querit, janitorem in porta ponit, *ibid.* — Unguentum est castitas, illud autem corrumpit luxuria, *ibid.* — Ad vitandam luxuriam cavenda

gula quæ est ad luxuriam fomentum, prologus ad incestum, pons ad impudicitiam, præfatio ad incontinentiam, *ibid.*, 123.

Luxuriam semper præcedunt ardor et petulantia, semper comitantur fletor et immunditia, sequuntur semper dolor et penitentia, Innocentius III, CCXVII, 725. — Omnem ætatem corrumpit, omnem sexum confundit, omnem ordinem solvit, omnem gradum pervertit, *ibid.* — Hæc Pentapollim cum adiacente regione subvertit, Sodomitæ et Sichæ cum populo interemit, raptores Dinæ percussit, Ammon in convivio interfecit, Uriam occidit, presbyteros lapidavit, Ruben maledixit, Samsone seduxit, Salomonem pervertit, *ibid.*, 726.

IV. — De invidia ejusque comitatu.

Invidia est tristitia de bono proximi, perinde ac si malum nostrum esset, eo quod illo bono propriam nostram gloriam aut excellentiam minui existimamus.

Ad hujus definitionis intelligentiam adverte non omnem tristitiam de bono proximi invidiam esse; siquidem ex charitate quandoque dolere possumus, si quis his bonis affluat quibus omnino indignus est; unde oritur non invidia, sed indignatio. — Ex timore dolere possumus de bono alterius, nimirum quia veremur ne bonis illis abutatur ad nostram perniciem neque dolor ille invidia dicitur.

In eo ergo proprie posita est ratio invidiæ, quod de bonis proximi, sicut de malis nostris eo maxime deeamus, quod bona illa patemur vergere in detrimentum nostræ gloriæ, nostræ excellentiæ, verbi grat., vir artis alicujus peritus dolet de fama alterius ejusdem artis periti, eo quod putet hæc proximi sui famam vergere sibi in detrimentum. Hoc invidiam dicimus. Vir gratia pollens apud principem dolet alium gratia pollere; hinc enim putat oriturum esse detrimentum suæ auctoritatis. Hæc invidia est. Idem esto iudicium de eloquentia, virtute, scientia, quod sic velimus nobis proprias esse, ut cum alio nemine communicentur, ut forte ista, si in pluribus reperiantur, minuant nostri nominis celebritatem. Item invidia est, si cum simus miseri, doleamus alios esse felices, velimusque eos in eandem nobiscum miseriam trahere.

Et causæ invidiæ sunt: Superbia semper, et quandoque concupiscentia carnis vel concupiscentia oculorum. Superbia quidem. Ideo enim de bonis proximi quasi de malis propriis dolemus, quia nosmetipsos proximo anteponimus, et propriam excellentiam nimis diligimus; quod superbia est. Concupiscentia autem sive carnis, sive oculorum, quia pro nimia rerum temporalium cupiditate dolet invidus, proximum habere divitias quas vellet solus habere.

Quinque recensentur invidiæ filiae a S. Gregorio Magno, nimirum, odium proximi, quo fit ut malum ipsi velimus, susurratio, detractio, exsultatio in adversis et afflictio in prosperis.

Possumus autem alienum servare animum ab omni invidia, si cogitemus attente nullum esse vitium quod nos similiores reddat diabolo. Is enim præ sola invidia nocet nobis; dolet nimirum quod simus ipso beatioribus conaturque ideo omni ratione trahere nos secum in ruinam.

Et grave est invidia peccatum, et ex genere suo mortale, ex apostolo, Gal. V, 19 *seqq.*, et ex Patribus qui infra citantur; attamen potest invidia esse culpa venialis, si agatur de re levi, et si motus invidiæ non sit vehemens, nec perfecte deliberatus. Et remedia invidiæ sunt: animum habere liberum a concupiscentia carnis, a concupiscentia oculorum et a superbia vitæ; qui enim nec superbus est, nec magni facit res caducas, honores, dignitatem, celebritatem nominis, voluptates, divitias, et cætera in genus istorum omnium possessionem invidet nemini.

De his sermo habetur in sequentibus:

Invidia cito prosperitatem sequitur, S. Ambrosius, XIV, 444. — Quomodo placenda, *ibid.*, 461. — Quantum Dominus aspernatur invidiam sit, id., XV, 1625. — De invidia odium, susurratio, detractio, exsultatio in adversis proximi, afflictio autem in prosperis propagatur, id., XVII, 756. — Hinc opponitur charitas, quæ non invidet, sed congaudet; non odit, sed diligit; non susurrat, sed objurgat; non detrabit, sed arguit; non de adversis proximi gaudet, sed mœret; non de prosperis afflictionem contrahit, sed consolationem recipit, *ibid.*, 757. — Invidia mors introit in orbem terrarum, S. Hieronymus, XXI, 585. — Invidia mordax sul, *ibid.*, 482. — Semper sequitur virtutes, *ibid.* — Invidus aliena felicitate torquetur, et potest insidiis gloriosus, id., XXIII, 1043. — Quanto quis fratri invidet, tanto ipse amplius contabescit et

deperit, *ibid.* — Invidiæ natura, id., XXVI, 416. — In duplicem scinditur passionem, *ibid.* — Elegiacum metrum de invidia, *ibid.*, 417. — Invidia similis ærugini et viperis, S. Augustinus, XXXIX, 1769. — Vitium est diabolicum, *ibid.*, 725. — Peccatum ad mortem, *ibid.*, 1970. — Ortum a superbia habet, id., XLV, 1884. — Quid sit, id., XL, 1039. — Invidiæ miseria, id., XXXIX, 1769. — Remedium, XL, 1095. — Invidus resuscandus veluti corporis tabes, id., XXXIX, 1950. — Aut velut membrum nocivum, *ibid.* — Sermo de invidia, id., XL, 1264. — Invidia et amulatio, quo differant, id., XXXV, 2142. — Invidia, odium felicitatis alienæ, id., XXXIV, 456; XXXVII, 1399; XXXIX, 1561. — Superbiæ filia, id., XXVIII, 783; XL, 515, 450. — Invidiæ mater superbiæ, XXXIII, 561; XXXVII, 1290. — Et comes, id., XXXVI, 709. — Invidiæ quantum malum, XLIII, 60. — Invidentiæ Deo est odibilis, XLI, 444. — Invidia nihil miserius, *ibid.*, 268. — Nil adversus charitatem, id., XL, 515. — Peccatum diaboli, id., XXXV, 2017. — Invidia causa est omnium seductionum et supplantationum, id., XXXVII, 1807. — Invidus est qui optat meliorem esse quam alius, id., 2040. — Odium est ira inveterata, id., XLIII, 155; XXXVI, 180, 652; XXXVIII, 524, 597.

Invidentiæ, odium felicitatis alienæ, S. Prosper Aquil., I, 470. — Ex superbia nascitur, *ibid.*, 471. — Invidia nunquam nisi maligna, et malis non salatur alienis, *ibid.*, 278. — Invidia hæreticorum in christianos, S. Petrus Chrysolog., LII, 191 et *seqq.* — Non admittit pietatem nec charitatem. Pellit gaudium. Non patitur socium, *ibid.*, 197. — Dolet de bono alterius, non de proprio suo damno, *ibid.* — Ut jungat, consuevit disjungere, *ibid.*, 257. — Bonum alterius invidio est poena, *ibid.*, 574. — Est morbus. Fax invidiæ est oculus nequam, *ibid.* — Invidia exitialis pestilentis morbus, S. Salvator, LIII, 175. — Quo animi tormento invidus affligat invidia, Julianus Pom., LX, 480. — Quibus signis invidorum declaratur invidia, *ibid.*, 486. — Invidia mulierum peccatorum semen, S. Paulinus, LXI, 725. — Invidia quid, Eusebius, LXII, 610. — Invidentiæ vitium, *ibid.*, 604. — Quidquid ex invidia dicitur, veritas non putatur, Cassiodorus, LXIX, 512. — Mensuram non querit, *ibid.*, 549. — Premittit potiores, *ibid.*, 651. — Invidorum poena, S. Gregorius, LXXV, 328. — Invidiæ mala, *ibid.*, 232. — Invidus eo cui invidet se minorem testatur, *ibid.* — In invidia serpens antiquus totum virus suum concutit, et vomit, *ibid.*, 253. — Invidi descriptio, *ibid.*, 254. — Invidia ad gravissima scelera viam parat, id., LXVII, 65. — Virtutes omnes enecat, invidorum cæcitas quanta sit, *ibid.* — Invidia, Talo, LXXX, 935 et *seqq.*

Invidia duplici afficitur in flamma, S. Isidor., LXXXIII, 96. — Invidus membrum est diaboli, *ibid.*, 700. — Invidia cuncta virtutum germina concremat, cuncta bona ardore pestifero devorat, *ibid.*, 853. — Est animi linea, sensum comedit, pectus urit, cor hominis, quasi quædam pestis, depascit, *ibid.*, 854. — Adversus invidiam charitas præparetur; de bono alterius non dolendum, *ibid.* — Zelare et invidere grande et magnum peccatum, Smaugodus, CII, 961. — Cain per zeli livorem Abel fratrem suum justum occidit; Esau factus est inimicus fratri suo Jacob; a fratribus suis venditus est Joseph, *ibid.* — Per iniquum livoris zelum Dei timor exponitur, magisterium Christi negligitur, *ibid.* — Hinc omne pacis vinculum rumpitur, fraterna charitas violatur, adulteratur veritas, unitas scinditur, *ibid.*, 962. — Invidia tormentum, S. Benedictus, CIII, 732. — Invidorum ingentium, *ibid.*, 977. — De vitio invidiæ ejusque remedio, Halitarius, CV, 662. — Sicut per concordiam puræ res crescunt, ita per odium et invidiam magnæ decrescunt, Jonas, CVI, 241. — Hæc vitia diligenter cavenda esse divina oracula docent, *ibid.*, 242. — Invidia quibus modis committatur, Rabanus, CXII, 1243. — Variæ ejus species. Ejus natura et origo, *ibid.*, 1360. — Qui invidios torqueat. Ejus notes, detestatio, remedium, *ibid.* — De cavendo invidiæ vitio, Hincmarus, CXXV, 876, 877. — De invidia, Regino, CXXXII, 465. — Invidiæ natura, Lanfrancus, CL, 295. — Non invidendum bono alterius, sed exemplum sumendum, *ibid.*, 598. — De invidia, Wernerus, CLVII, 1438, 1037. — Invidiæ effectus, S. Anselmus, CLVIII, 682. — Odium a regno Dei hominem separat, a calo subtrahit, a paradiso ejicit. Litem spernet; fuge rixas, cave contentiones, *ibid.* — Invidia fervidum in dolore reddit animum ob alterius bonum et honorem, ea videre volentem, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1000. — Ejus comites sunt odium, afflictio, exsultatio, malitia, detractio, amaritudo, susurratio, *ibid.* — Invidia, oculus venenatus, S. Bernardus, CLXXXII, 236. — Basilisco similis, *ibid.* — Ejus effectus, id., CLXXXIV, 533. — Invidus dicitur qui alterius felicitate torquetur, Petrus Lombardus, CXCI, 1535. — Perfunditur, et inflatur veneno isto mortifero pectus

invidum, ignescunt oculi, labia tremunt, torquentur viscera, Adamus Scotus, CXCIII, 504. — Invidentia fraterum: typus Cain, *ibid.*, 875. — Invidia mater est superbia, Petrus Cantor, CCV, 51. — Etiam Spiritum sanctum persequitur, *ibid.*, 53. — Quam sit detestabilis, *ibid.*. — In duobus consistit, in gaudio et dolore, *ibid.*, 52. — Oñium fratrum effectus invidia, *ibid.*, 51. — Quam grave peccatum, *ibid.*. — Adversus invidiam preparatur charitas, S. Martinus, CCVIII, 723. — Invidia est tormentum sine relligio, morbus sine remedio, labor sine respiracione, pena sine interpolacione, Alanus, CCX, 129. — Ille est linea quæ purpuramenta virtutum demollitur, arugo quæ thesaurum sapientiæ deprædatur, *ibid.*. — Hæc filios Israel in deserto percussit, contra Joseph fratres armavit, Daniele in lacum leonum destruxit; Caput nostrum patibulo crucis affixit, *ibid.*. — Ejus descriptio, *ibid.*, 468. — Quos impugnare soleat. Remedia, *ibid.*, et 469.

V. — De gula.

Gula est appetitus inordinatus cibi vel potus: « Inordinatus, » quia cibum et potum possumus licite appetere. Tunc licite appetimus, cum ad necessitatem solum et ad sanitatis consecrationem appetimus. Illicite et inordinatè appetimus, cum ultra necessitatem, et ad solam delectationem extenditur appetitus.

Peccatur autem per gulam, 1° quando nimis manducatur vel bibitur. Hoc est quando ultra necessitatem, vel cum sanitatis detrimento; 2° quando avidius; 3° quando lautius; 4° quando studiosius, hoc est quando queruntur cibi nimis accurate preparari; 5° Quando frangitur, vel abstinentia, vel jejunium, diebus quibus ex præcepto Ecclesiæ vel est jejunandum vel abstinendum a carnibus, aut ab aliis cibis.

III in hoc vitio peccant qui cibis et potibus sese ingurgitant usque ad vomitum, vel usque ad ebrietatem. Et ebrietas est peccatum quo quis ex nimio potu rationis usu destituitur; est gravissimum peccatum et periculosissimum. Est etiam grave detrimentum et sanitatis et rei familiaris. Ebrii diu vivere nequeunt; sunt opprobrium hominum et abjectio plebis... Gula illius sunt, inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium et hebetudo mentis... Gula remedia sunt, temperantia, jejunium, carnis afflictio, meditatio mortis.

Quæ clarissime apparebunt ex subsequentibus notationibus.

Gula a primordio homicida in Adam, Tertullianus, II, 958. — Gula comites, libido et luxuria, *ibid.*, 955. — Vitetur malum ebrietatis, Caius, V, 179. — Quid infelicius ebrietatis dominato? ventri ultra capacitatem infundere, officium suum corpori invidere, sensui rationem adimere, non loqui, non meminisse, et mortem quamdam naturæ incolumi imperare, S. Hilarius, IX, 687. — Gula de paradiso regnantem expulit, S. Ambrosius, XIV, 700. — Quas perturbationes in familiam inferre soleat, *ibid.*, 705. — In utero ambulant, qui gula et ventri serviunt, *ibid.*, 512. — Ebrietas in vulgariis hominibus quam ridicula sit et odiosa elegant descriptione exponitur, *ibid.*, 712, 718. — Et maxime in militaribus hominibus, *ibid.*, 715. — Necnon in feminis, *ibid.*, 719. — Ebrietatis effectus. Ebrietatis et vini quanta mala, *ibid.*, 701, 705, 718, 721. — Gula mox ineptam lætitiā, scurrilitatem, immunditiam, multiloquium, sensusque hebetudinem circa intelligentiam parturit, *ibid.*, XVII, 759. — Adam per escam paradisi perdidit; Esau per lentem honorem primatus amisit; Judas per buccellam apostolatus sublime deposuit, *ibid.*, 681.

Ebrietas et crapula exhauriunt thesaurum animarum, S. Hieronymus, XXII, 818. — Vino hominis sensus evertitur, pedes corruunt, mens vacillat, libido succenditur, *ibid.*, XXVI, 417. — Ebrietas nascitur ex variis causis, 416 et seqq. — Et semper jungitur luxuria, *ibid.*. — Ejus effectus, 566, 667. — Ebrui nunquam castus, *ibid.*.

Gula quid, S. Augustinus, XI, 1090. — Gulosi describuntur, *ibid.*, XXXIV, 97. — Ebrietas peccatum, *ibid.*, XLVI, 159. — Ebrui nihil insanius, *ibid.*, XXXII, 1570. — Ebrietas cavenda, *ibid.*, XXXVIII, 1098. — Ebrietatem capit Augustinus, *ibid.*, XXXIII, 46. — Ebrietas quasi inferni puteus, *ibid.*, XXXIX, 2306, 2315. — Nihil aliud est quam manifestissimus dæmon, *ibid.*, XL, 1060. — Ebrietatis effectus et mala, *ibid.*, XXXIX, 2502; XL, 1108, 1111. — Exemplis et verbis Scripturæ declarantur, *ibid.*, 2305. — Ebrietatis mala in feminis, *ibid.*, XL, 1110. — Ebrui velut naufragæ naves, *ibid.*, XXXIX, 2507. — Quasi paludes ex quibus nihil nascitur quod utile sit, nihil quod non horrorem pariat, *ibid.*, 2304. — Ebrui se et sua perdunt, *ibid.*. — Dum putant bibere vinum, bibuntur a

vino, *ibid.*, XL, 1060. — Ebrietas ita est usitata, ut nec peccatum putetur, *ibid.*, XXXIX, 2307. — Huic obnoxii sunt clerici aliqui, *ibid.*, 2306. — Si frequens fuerit, in infernum præcipital, *ibid.*, 2309. — Grave peccatum est et Deo odibile, *ibid.*, 2308. — Gastrimargia, id est gula concupiscentia, Cassianus, XLIX, 205. — Hoc vitium describitur, *ibid.*, 210. — Et fortiter resistendum, *ibid.*, 612. — Gastrimargiæ tria genera, *ibid.*, 240. — Quomodo vincatur, *ibid.*, 229. — Nisi gula vitio fuerimus liberati, nequaquam poterimus ad pugnas interioris hominis pervenire, *ibid.*, 228. — Ebrietas vires enervat, Petrus Chrysologus, LII, 225. — Ebrui comminatur diabolus, *ibid.*, 228. — Est ebrietas sacrilegium in sacerdote, *ibid.*, 273. — Ebrietatis natura et effectus, *ibid.*. — Filios noctis facit, *ibid.*, 491. — Adam e paradiso gula extraxit, *ibid.*, 224. — Gula pretio mulier emit mortem, *ibid.*, 371. — Effectus gula recensentur, S. Valerianus, LII, 750. — Ebrietas carpitur, *ibid.*. — Humanum corpus gravum impedit iter ad cælum, *ibid.*, 698. — Gula flamma et repressio, Eugypius, LXII, 834, 835. — Gula delectamenta fomes libidinis, S. Fulgentius, LXV, 333. — Deum sibi ventrem faciunt qui gulae servant, *ibid.*, 384. — Gula quinque modis nos tentat, S. Benedictus, LXVI, 321. — Gula origo impugnationis diaboli, *Vita Patrum*, LXXIII, 76. — Generator pessimus, *ibid.*, 1179. — Gula incendit, *ibid.*, 867, 868. — Gula victoria continentem esse præsentibus, *ibid.*, 943. — Gula mala, S. Gregorius, LXXVI, 356. — Qui gulam edomare non caruit incaute ad spiritalia bella consurgunt, *ibid.*. — Gula cunctas virtutes obruit, *ibid.*. — Gula illius quæ sunt, *ibid.*, 621. — Ejus tentationes, *ibid.*, 622. — De concupiscentia gula, Talo, LXXX, 946 et seq. — Omnes animæ virtutes edacitates vitio destruantur, S. Isidorus, LXXXIII, 648. — Esca crapulam, potus ebrietatem generat, *ibid.*, 619. — Ebrietas perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis, *ibid.*. — Utile est ravere gulam ciborumque concupiscentiam, *ibid.*, 647. — Gula salutaris animæ aciem mentis obtundit, ingeniumque evanescere facit, *ibid.*, 648. — Vitanda est crapula, S. Benedictus, CIII, 695. — Sicut piscis, cum avidis faucibus properat ut glutiat escam, et repente hamum inter fauces reperit hostem; vel sicut aves cum per escam capiuntur in rebus; ita ebriosus intra se vinum suscipit inimicum, *ibid.*. — Sicut ebrietas mater est omnium vitiorum, ita sobrietas mater est omnium virtutum, *ibid.*.

Vitium ventris ingluviæ atque remedium, Halitgarus, CV, 667. — De vitio gula, Jonas, CVI, 241. — Ejus effectus, *ibid.*. — Gula mala, Rabanus, CXII, 1246. — Parentes primos e paradiso dejecit, *ibid.*. — Quomodo devitanda. Non solum in cibo vinoque, sed detractioe vinoque committitur, *ibid.*. — Remedium contra eam, *ibid.*, 1370. — Detestatio, *ibid.*, 1375. — Ebrietas in quo consistat, *ibid.*, CXI, 770. — Ejus incommoda et effectus a contrariis probantur, *ibid.*, CIX, 627. — Satietaem sæpe denotat, *ibid.*, CVII, 641. — Concupiscentia laetitiae, *ibid.*, CXI, 756. — Sacerdotum quæ, *ibid.*, 1034. — Omnia vitia eam comitantur, *ibid.*, CIX, 888. — Levitatem gignit, *ibid.*, 889. — Caveat qui escarum delectationi incumbit ne luxuriæ ac murrone transigant, Hincmarus, CXII, 878. — De gula, Regino, CXXXII, 464. — Gulae crimina diversa, Ratherius, CXXXVI, 411. — Quod crapula vitium sit christianis contraria, Burchardus, CXI, 889. — Ut malum ebrietatis omnino vitetur, *ibid.*. — Quod vino inebriari non liceat, sed fugiendum sit, *ibid.*, 892. — Fugienda est ebrietas, *ibid.*. — Immoderatam bibendi voluptatem qui vult perdit gratiam, Lanfrancus, CL, 521. — Ebrietas tota imbecillitas primam abolet memoriam, dissipat sensum, negligit mentem, confundit intellectum, concitat libidinem, involvit linguam, implicat sermonem, corrumpit sanguinem, obtundit visum, perturbat venas, infirmat nervos, obturat aures, turbat viscera, subvertit sensum, humectat cerebrum, debilitat membra, frangit somnum, Anselmus I. audin., CLXII, 1591. — Mater flagitiorum est, culparum materia, radix criminum, origo vitiorum, subversio sensus, tempestas lingue, procella corporis, naufragium castitatis, ignominiosus languor, turpitudine morum, dedecus vite, honestatis infamia, anima corruptela, *ibid.*. — Gula vitium pestis maxima est nata ex peccato primi hominis, Rupertus, CLXVIII, 1574. — Ex intemperantia gula multa peccata et mala procedunt, Hildebertus, CLXI, 427. — Ventris ingluviæ est immoderata qualicumque ciborum potuumve hanc concupiscentia satisfactio, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1001. — Ejus comites sunt ebrietas, crapula, mentis hebetudo, languor, delicatio, oblitio, *ibid.*. — Ebrietas mortale crimen est, S. Bernardus, CLXXXIV, 1243. — Corpus debilitat, animam illaqueat; general perturbationem mentis, auget furorem cordis, nutrit flammam tori-

catonius, *ibid.* — Sicut gula, ita et ebrietas ventrem distendit, carnem accendit, libidinem nutrit et fovet, Petrus Cantor, CCLV, 530. — Venter mero intus de facili labitur in libidinem, *ibid.*, 532. — In majoris fratris convivio filios Job Satan obruit; Samson inter epulas Philisthaeos prostravit, *ibid.* — Nabuchodonosor abutens epulis, et vasis Domini, audivit hanc vocem terribilem: *Mune, Techel, Phares*, quam secuta est destructio domus ejus, *ibid.* — Holopherne ebrietate nimia sopito Judith abscondit caput. Ebrietas hominem soli et Dei immemorem facit, infinita monstra parit, consilia detegit, *ibid.*

Gula est mentis sepulchrum, acervus stercorum, origo luxuriae, Alanus, CCLX, 119. — Animam inclinat in vitiorum pompam, in criminum caenam, in lutum peccati, *ibid.* — Febris procedit ex gula, morbus caducus ex crapula, paralysis ex ebrietate, hydropsis ex violentia, *ibid.*, 120. — Per ebrietatem crescit insolenti superbia, crudelitas servo, malignitas invidio. Ebrietas implicat verba, obliquat lumina, stomachi tormenta efficit; ipsam verrecundiam mentis et oris custodiam expellit, sigillum castitatis frangit, *ibid.* — Gulosus non sufficit fructus arborum, non radices herbarum, non pisces maris, non bestiae terrae, non aves coeli, sed quaeruntur pigmenta, comparantur aromata, Innocentius III, CCLXVII, 725. — Quid turpius ebrioso cui fetor in ore, tremor in corpore, qui promittit multa, prodit occultis, cui mens alienatur, facies transformatur, *ibid.*, 724. — Gula paradixum clausit, primogenitum Esau vendidit, suspendit pistorem, decollavit Baptistam, *ibid.* — Ebrietas verenda nudavit, incestum commisit, filium regis occidit, principem exercitus jugulavit, *ibid.*

VI. — De ira.

Ira est immoderatus animi motus, quo quis cum impetu repellit ea quae sibi displicent. « Immoderatus motus. » Est enim et moderatus ratione motus animi, quo quis cum impetu ratione temperato repellit ea quae sibi merito displicent; est ira laudabilis: « Irascimini et nolite peccare, » inquit Propheta regius. Sciendum est, ait S. Gregorius Magnus, quod alia est ira quam impatientia excitat; alia quam zelus iustitiae format. Illa ex vitio, haec ex virtute generatur.

Ira est justa et rationabilis cum excitatur ob causam justam et rationi consentaneam, verb. gr., ad repellendum malum, vel faciendum bonum aliquod, nec immoderatus ferrescit. Hac ira accensus Phinees placavit Dominum. Hanc et Christus ipse in se concitavit, dum eiecit e templo vendentes et ementes. Haec autem ira dicitur zelus.

Ira est peccatum quando excitatur in homine ex pravis affectibus et cupiditatibus, quae sunt, concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum et superbia vitae. Ex hoc triplici fonte, ut scitur, manat omne peccatum genus, atque ideo ira; si quidem sic homo affectus est ut paratus sit cum impetu repellere quicquid suis cupiditatibus adversatur. Ira etiam quando movetur ob justam causam, potest esse peccatum, puta si nimio impetu effervescat vel si absque necessitate, vel praesuperbia moveatur; nam et in rebus justis potest iram superbia concitare, superbi enim nullam possunt ferre contradictionem; hinc citius irae moventur. Tunc solum necesse est ira moveri quando sperare licet hac via malum esse depellendum, vel bonum faciendum. Nec putes fluctitans esse huiusmodi necessitatem; est enim nonnullorum hominum ea infirmitas, ut nunquam vel a malo advocandi sint, vel ad bonum efficaciter excitandi, nisi adversus eos incitatione vehementi et ira salutari moveatis. Hic salutaris impetus quandoque et ad expurgandum peccatorem, et ad addendos justis animos, efficacior est. Sed hic multa opus est prudentia; nisi enim zelus prudentia temperetur, nocet multum nedum prodest.

Iræ sunt contentiones, rixae, inimicitiae, lites, contumeliae, clamores, ultiones, caedes, timor mentis, indignatio et blasphemia.

Ira potest esse peccatum mortale vel veniale. Mortale est, si sit vehementior, si sit inveterata, si adjunctum habeat odium proximi, vel deliberatum ultionis appetitum, si grave scandalum afferat, uno verbo si exstinguat in corde charitatem: veniale vero est peccatum, si levis, si non diuturna, si non exstinguat in corde charitatem.

Remedia iræ sunt, ducem in omnibus sequi rationem et fidem, nihil agere ex cupiditate, nihil ex præcipiti impetu, omnia cum deliberatione gravi, exercitatum habere animam in oratione, in silentio et in patientia.

Quæ indicantur in sequentibus indicationibus.

Ira ex impatientia, Tertullianus, I, 1258. — Ira an sit mala, Lactantius, VI, 695. — Hominum appellatione nos spoliat, *ibid.*, 701. — Ad quem usum a Deo data, *ibid.*, 704. — Iræ gradus et effectus, S. Hilarius, IX, 371. —

Irascendum non est iis a quibus aliquis persequitur, sed sors eorum miseranda, *ibid.*, 712. — Ira sine causa eadem in Evangelio poena est ac in lege homicidio, *ibid.*, 639.

Ira quam gravis passio sit, S. Ambrosius, XIV, 975. — Praclarum est motum temperare consilio; nec minoris virtutis ducitur, cohibere iracundiam, quam omnino non irasci, *id.*, XV, 1630. — Si irascimur, affectus noster motum recipiat secundum naturam, non peccatum præter naturam, *ibid.*, 1204. — Satiis est in indignatione laudem clementiae reperire, quam ira in ultionem excitare, *ibid.*, 1540. — Iracundia cavenda, et quomodo, *ibid.*, 591. — Omni tempore, quantum fieri potest, Christianus vir iracundiam debet temperare, et maxime quando ad orationem accedit, *ibid.*, 457. — Ira motus est naturalis, qui solet ad profectum pertinere delinquentis, *id.*, XVII, 330. — Necesse iratus animus mala cogitet, *ibid.*, 591. — In ira nemo agnoscit quid sit utile, *ibid.*, 599. — Qualis ira esse debeat in delinquentes, *ibid.*, 593. — Deum ultra modum effervuerit, atrociter mentem exulcerat, sensum hebetat, linguam immutat, oculos obumbrat, totumque corpus perturbat, *ibid.*, 757. — Hinc protinus rixae, contumeliae, clamor, indignatio, tumor mentis, et blasphemiae suscitantur, *ibid.* — Ira leonem personam nobis imponit, S. Hieronymus, XXII, 478. — Ira viri de perturbata mente procedit, *id.*, XXIII, 510. — Iustitia est, iram celeri penitudine mitigare, *ibid.* — Tullius est rabiem leonis, quam hominis sustinere, *ibid.*, 58. — Ira pro correptione et eruditione in minores posita, *ibid.*, 1062. — Ira semper juncta superbiam est, et sapiens, si iracundus sit, insipiens arguitur, *ibid.* — Ira natura, *id.*, XXV, 953; XXVI, 516. — Ira quid, S. Augustinus, XI, 140. — Est turbulenter appetitus auferendi ea quae facilitatem actionis impediunt, *id.*, XXXIII, 75. — Motus est animi provocans ad poenam inferendam, *id.*, XXXVI, 92. — Est libido vindictae, *id.*, XXXVIII, 596; XL, 424. — Ira pro vindicta ponitur, *id.*, XLII, 410. — Ira vani prætextus, *id.*, XL, 1096. — Gradus, *ibid.* — Effectus, *ibid.* — Ira quantum noceat, *id.*, XXXIX, 1451. — Est lumen verum iustitia atque sapientia, quod denegit mens videre, perturbatione iracundiae tanquam nobilio superata, *id.*, XXXVIII, 476. — Ira scorpio est, *id.*, XXXIX, 1450. — Nutritur et crescit malis suspicionibus, *id.*, XXXVIII, 597. — Ira inveterata: aut odium, *id.*, XXXIII, 153; XXXVI, 189; XXXVIII, 321, 597. — Ira surculus, nisi cito evellatur, erexit in trabem, *id.*, XXXVI, 652, 597. — Iram servans, inimicum forisaeus devitat, et multo peioram in praecordiis retinet, *id.*, XXXVIII, 1045. — Sicut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit; sic ira corrumpit cor, si in alium diem duraverit, *id.*, XXXIII, 958. — Irati hominis et alterius patienter ferentis descriptio, *id.*, XXXVII, 1211. — Ira etiam brevis cavenda, Cassianus, XLIX, 541, 542. — Quanta mala generet, *ibid.*, 512 et seq. — Quomodo curanda, *ibid.*, 559. — Tri genera, *ibid.*, 626. — Iracundiae virus et natura, *ibid.*, 325. — Iracundiae peccatum quomodo expiandum, *ibid.*, 512, 1050. — Iracundiam retinere in pectore et occultare pestilentissimum, *ibid.*, 540.

Ira cito cohibenda, ne vergat in odium, S. Prosper, LI, 477. — Ira peccatoris quando sera et infructuosa, *ibid.*, 323. — Ira exstinguenda in ipsis scintillis, S. Petrus Chrysologus, LII, 307. — Ira perire novit cum protervis, Cassiodorus, LXX, 753. — Ira quid sit, *id.*, LXX, 61, 259. — Dentibus fremere furentium belluarum est, quas imitatur iracundus, *ibid.*, 261. — Ira habitus audax et minax vultus, tristis frons et torvus intuitus; aestuat ab imis praecordii sanguis; flagrant et micant oculi; tremunt labia, comprimuntur, etc., Martinus Dumius, LXXII, 45. — Quemque obliquaverit, nullus eum meminisse officii sinit. Da eam patri, inimicus est; da filio, parricida; da matri, noverca est; da regi, tyrannus est, *ibid.*, et 44. — De tribus iræ remediis et de causis quibus nascitur, *ibid.* — Quomodo lenienda ira, *ibid.*, 46, 47. — Injuriam vindicare est vitium vitio opponere, *ibid.*, 49.

Via Patrum. — Ira superanda, *id.*, LXXIII, 456. — Ira orationis impedimentum, *ibid.*, 522. — Mentem turbat, *ibid.*, 665. — Animam ab oratione excludit, *ibid.*, 1055. — Quatuor causae, *ibid.*, 773. — Gradus, *ibid.*, 1031. — Iracundus non placet Deo, licet mortuos suscite, *ibid.*, 914. — Ira motus in anima variis, S. Gregorius, LXXV, 723. — Virum stultum occidit iracundia, *ibid.* — Imago irati optimis coloribus exprimitur, *ibid.*, 724, 725. — Gradus quatuor quibus ad iram sumus affecti, *ibid.*, 715. — Duplex modus iram compeccendi, *ibid.* — Ira quid in homine irato agat, *ibid.*, 723. — Ira quanta culpa et quot mala, *ibid.* — Cavendum de ira menti ex zelo com-

motus dominetur, *ibid.*, 727. — Ira duplex species, *id.*, LXXVII, 75. — De iracundia, Taio, LXXIX, 933 et seq. — Iracundia restringenda; temperandus furor, cohibendus animi motus, refrændendus iracundiæ impetus, LXXXIII, 852. — Grande vitium est iracundia, Smaragdus, CII, 963. — Per iram sapientia perditur, iustitia relinquitur, societas amoris dissolvitur, pacis concordia rumpitur, lex veritatis amittitur, *ibid.* — Iracundia stimulis agitata corpus tremit, lingua halbuat, virtus ignescit, cor palpitans tremulat, et oculi turbati caligant, *ibid.*, 963. — Ira est mentis furor, Halitgarus, CV, 663. — Patientia furem omneque iræ vitium superat, *ibid.*, 664. — Quisquis motum animi non regit ratione, maturitatem consilii, modum rectæ discretionis, et honestatem pietatis actionis facile amittit, Jonas, CVI, 245. — Ejus effectus, *ibid.* — Iræ detestatio, Rabanus, CXI, 1558; CXII, 1231. — Serpentinibus confertur. Ejus natura et origo, *ibid.*, 1561. — Tortura notæ. Remedium, *ibid.* — Duo ejus genera, *ibid.*, 767. — Iracundia est janua omnium vitiorum, *ibid.*, 775. — Ejus cum homicidio detestatio, *id.*, CX, 112.

De ira, Regino, CXXXII, 463. — In ira diu non perseverandum, Lanfrancus, CL, 297. — Iræ qui initium non subruit, luxuriæ pondus aliquando ferre non sufficit, CLVI, 591. — Si prævenierit iracundia, restringenda est; si præoccupaverit mitiganda, S. Anselmus, CLVIII, 681. — Temperandus furor, cohibendus animi motus, refrændendus iræ impetus, *ibid.* — Ira est voluntas occidendi, Rupertus, CLXVIII, 1447. — Ira non dicitur qualiscunque, sed quæ prorumpit in odium et mortem, *ibid.* — Iræ flammis cor accensum palpitat, corpus fremit, lingua se protendit, facies ignescit, oculi exasperantur, Hilbertus, CLXXI, 1035. — Ira est strictus concitati animi furor ulsæcendi libidine fervens, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1090. — Ejus comites sunt clamor, blasphemia, contumelia, luctus, temeritas, furor, indignatio, *ibid.* — Ira facit ut propriæ salutis non advertatur periculum, S. Bernardus, CLXXXII, 597. — Excæcat hominem, *ibid.*, 754. — Vitanda est ira, Petrus Lombardus, CXCI, 568. — Iræ motus præcavere prudentia est, comprimere patientia, Adamus Scotus, CXCVIII, 269. — Adversus iram tolerantia dimicat, S. Martinus Legion., CCVIII, 725. — Tres sunt species iræ, Alanus, CCX, 150. — Ira et rancores ex animo evellendi. — Remedia, *ibid.* — Ira multorum malorum origo, *ibid.*, 159.

VII. — De acedia seu tristitia.

Acedia, seu desidia est fastidium boni nobis a Deo præcepti, quo fit ut demissus animus non sese erigat ad illud implendum.

Tenentur peccato acedia: 1, Qui suo non funguntur officio, secundum statum ad quem a Deo vocati sunt; qui nolunt doceri ea quæ necessaria sunt ad salutem; qui cum oblatione detrahant ea munera ad quæ vocantur a Deo; 2, qui oscitantur in otio vivunt; 3, qui tempus in inanibus colloquiis, ambulationibus, visitationibus, vel in ludis et voluptatibus, aliisque id genus nugis et ineptiis conterunt; 4, qui negligunt ea quæ Dei sunt et quæ ad salutem consequendam omnino sunt necessaria, verb. gr. qui segnes sunt ad orationem, aliaque ad quæ tenentur ex officio; 5, qui penitentiam suam procrastinant, qui non laborant jugiter ad vitia sua extirpanda; qui non constant novos in dies profectus facere, et crescere, ut ait Apostolus, in gratia et cognitione Domini nostri Jesu Christi.

Acediæ fontes sunt concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, et superbia vitæ; ideo enim homines acedia se dedunt qui nolunt sibi, suisque cupiditatibus vim facere. Acediæque filii sunt: 1, malitia, qua fit, ut impugnentur bona spiritualia, quorum in detestationem inducit acedia; 2, rancor seu indignatio adversus eos qui ad Deum impellunt; 3, pusillanimitas, seu abjectio mentis, qua fit ut præcepta negligantur quasi nimis ardua; 4, desperatio, qua quis omnem salutis suæ curam abijcit præ nimia diffidentia, salutis assecutionem judicans impossibilem; 5, torpor seu remissio quedam animi circa præceptorum observationem ita, ut vel omittantur penitus, vel negligenter impleantur; 6, evagatio mentis, qua fit ut anima præ lædio rerum spiritualium sese transferat ad exterioriut iis delectetur. His addi potest cujuscunque laboris fuga, somnus nimis, crapula, odium veritatis, cordis obduratio, aliaque id genus.

Acedia peccatum est letale, si gravis sit et charitatem extinguat. « Servum inutilem projicite in tenebras exteriores, » inquit Christus. Ut fugatur acedia, diligenter investigandum et sedula meditatione perscrutandum quid Deus exigit ab omnibus omnino Christianis, quid ab aliis aliter habita ratione status et conditionis,

affectus et indolis; et ubi isthæc omnia comperita sint, omni opere ac studio evitandum ut hæc sedulo et fideliter impleantur. Quod ut perfectius intelligas adverte, præter ea quæ Deus ab omnibus omnino Christianis exigit, præter ea quæ uniuscujusque status et conditionis propria sunt, esse et sua singulis officia, v. g., aliud Deus exigit ab homine peccatore, aliud ab homine ejusdem conditionis, qui non indiget gravi poenitentia; aliud ab homine fervido, aliud a frigidiore; aliud ab ægro, aliud a vegeto; aliud in adversis, aliud in prosperis. Atque ita variantur officia pro varietate indolis, status et affectionis singulorum. Ut quisque affectus est, ut quisque se habet erga cæteros, ut fert conditio, ut fert occasio, ita Deo servire quisque debet. Ergo diligenter investigandum quid Deus velit, quid ab omnibus, quid a singulis exigit, nec minori diligentia id omne faciendum. Peccat per acediam quisquis isthæc vel nosse vel perficere parum curat.

Remedia acediæ sunt, oratio, labor continuus et indefessus, poenitentia, carnis maceratio, lectio piorum librorum; et conducunt maxime ad fugiendam acediam, jugis meditatio mortis et æternitatis, aliarumque rerum quæ ad salutis negotium procurandum solent homines efficere movere atque quidem meditatio, ad cætera omnia peccata fugienda maxime conducit.

De his omnibus amplio remotionem habebit qui sequentium notationum studio incumbere voluerit.

Acedia describitur, Cassianus, XLIX, 560. — Tristitia afflicti solitarii maxime circa meridiem infestat, *ibid.* — Excæcat mentem ab omni contemplatione virtutum, *ibid.*, 569. — Quam pestilentes sint ejus effectus, *ibid.*, 570. — Quomodo superanda est acedia, *ibid.*, 596. — Unde oritur, *ibid.*, 620. — Vitanda est pigritia, S. Benedictus, LXVI, 523. — Acedia initium recedendi a Deo, Vita Patrum, LXXIII, 924. — Quomodo superanda, *ibid.*, 900. — Acediam fugat vel sola cellæ custodia propter Deum, *ibid.* — Item futurorum cogitatio, *ibid.*, 780. — Acediam vitium depellitur, si semper bona cælestia cogitentur, S. Gregorius, LXXIII, 564. — Instabilitas acediæ mansuetudine stabili et unius loci habitatione corrigenda est, S. Columbanus, LXXX, 260. — De torpore animi et pigritia, Taio, *id.*, 947, 948. — Acedia est pestis qua otiosus homo torpescens in desideris carnalibus, nec in opere gaudet spirituali, nec in salute animæ suæ lætatur, Alcuinus, CI, 655. — Multis mentem inficit miseris. De qua nascitur somnolentia, pigritia operis boni, tepiditas laborandi, lædium cordis, *ibid.* — Vincitur per studium lectionis, per assiduitatem boni operis, etc., *ibid.*

De acedia et ejus remedio, S. Benedictus, CIII, 960. — Tristitia pestifera est ea quæ mortem operatur animæ, nihilque in bono operis desiderio valet pericere, *id.*, CV, 664. — Superatur hoc nefas spiritali lætitia, et spe futurorum, et consolatione Scripturarum, vel fraterno in spiritali jucunditate colloquio, *ibid.*, 665. — De vitio acediæ ejusque effectibus, Jonas, CVI, 245. — Per acediam tepor mentis et segnitie noxia oritur, quæ hominem inutilem ad omne opus bonum ac prociorem ad interitum reddit, Rabanus, CXII, 1251. — Ejus effectus, origo ac natura, *ibid.*, 1252. — Qui suos amatores vexet, *ibid.* — Ejus notæ, detestatio, remedia, *ibid.*, 1253. — Acedia est ex nimia confusione animi nata tristitia sive lædium, vel amaritudo animi nimia, qua jucunditas exstinguitur, et quodam desperationis principio mens in seipsa subvertitur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1001. — Ejus comites, *ibid.* — Tristitia unum est ex septem principalibus vitiis, S. Bernardus, CLXXXIV, 1220. — Oratio hominis qui semper est tristis, non habet virtutem, nec potest accedere ad Deum, *ibid.* — Sicut linea comedit vestimentum, et sicut vermis rodit lignum, ita tristitia nocet cordi, *ibid.* — Pigritia est magnum peccatum, Petrus Cantor, CLXV, 247. — Omnis piger redarguitur, *ibid.*, 248 et seqq. — De otio fugiendo, S. Martinus Legion., CCIX, 114 et seqq. — Otiosi stant, qui omni tempore vitæ suæ cessantes a bono opere, in toro vanæ gloriæ torpentes perseverant, *ibid.*, 117. — Oportet nos transire de terra ad terram, de exilio ad patriam, de gente ad gentem, de regno ad populum alterum, de terra morientium ad terram viventium, *ibid.* — Sumendum exercitationis exemplum ab Issachar, *ibid.* — Hæc est acedia qua Christiani manum ab aratro retrahit, quæ cum uxore Lot in Sodoma respicit; quæ facit votum in monacho tepescere; quæ delicatioribus vultu cibariis, mollioribus accumbere stratis, quæ timet aggrædi magna, fastidit incepta, Alanus de Insulis, CCX, 126. — Hæc est quæ clericum accet a studio, vitia nutrit, virtutes secludit, parit luxuriam, detractiones seminat, jurgia procreat, *ibid.* O homo! quid est quod cæteræ creaturæ deputatis tibi officiis indulgent, nol annuum cursum perficit, luna mensibus vicissitudinibus discurret, bruta animalia ad suæ naturæ exercitia non

torpent, tu solus, desidia soporatus, a tuo officio devias, imaginem Dei in te deformas, vivens morieris et moriens vivis? Saltem te ad erubescendum moveat formica in dimetria, *ibid.*, 127. — Quam perniciosa sit segnitia, *ibid.*, 128. — Cum David desedit in palatio, laboravit adulterio. Hæc est ignavia quæ hominem offert diabolo inermem, nudum exposcit suggestioni, debilem tentationi, *ibid.*. — Diabolum vocat ad pugnam, carnem ad lasciviam, os ad gulam, mentem ad negligentiam, *ibid.*.

Triplex est somnus, negligentia, ignorantia, concu-

piscentia, Innocentius III, CCXVII, 322. Ah hoc triplis somno surgendum est, *ibid.*. — Nihil est magis amicum iniquitati, quam negligentia. Ex ignorantia error, hæresis, perfidia, excusatio in peccatis, *ibid.*. — Quid cogitamus, aut quid agimus tota die, *ibid.*, 323. — Araneorum teximus telas, consumimus dies nostros, perdimus tempus nostrum in vanis studiis et operibus pravis et voluptatibus carnis, *ibid.* et *seqq.*

CLXVIII.

INDEX VITIORUM,

LIBIDINUM, CUPIDITATUM ATQUE PASSIONUM HOMINIS,
DUPLICI ORDINE ALPHABETICO CONCINNATUS,

SECUNDUM SCILICET VOCABULA VITIORUM, ETC., ET SECUNDUM NOMINA PATRUM.

MONITUM.

Index iste, qui facilius quam quilibet alter, in immensum protrahi potuisset, ex consilio abbreviatus minoratusque fuit. Permulta omittuntur, vel quæ jam tractata fuere in Indicibus præcedentibus, v. g. De Decalogo, de Dilectione inimicorum, de Virtutibus (contraria contrariis medentibus), de Vitiis, etc. Sic verb. gr., etiam hic remittimus ad Indicem præcedentem, quæ spectant ad septem vitia capitalia, superbiam, avaritiam, luxuriam, invidiam, gulam, iram et acediam, et ita arpe de aliis vitiis et defectibus humanis, licet multa transeamus quæ ad istum Indicem specialiter pertinere videantur.... Lector, omissa animaladvertens, ex mente sua deducetur ad Indices, quæ illa exponunt et facilem veniam nobis concedet.

ADULATIO. — Adulatio est laus vel falsa, vel nimia. Adulator quisquis vel falsis laudibus blanditur proximo, vel excedit modum in veris laudibus.

Adulatio est genus mendacii proximo maxime noxii; adeoque peccatum est.

Adulatio, ait S. Hieronymus, lib. Adv. Pelag., semper invidiosa, callida, blanda est. Pulchreque adulator apud philosophos definitur, blandus inimicus. Veritas amara est, rugosæ frontis ac tristis, offenditque correptos. Unde et Apollolus loquitur: « Inimicus vobis factus sum, veritatem dicens vobis. » Et comicus, obsequium amico, veritas odium parit.

Adulantium Hugues, ait S. Augustinus, in Psal. x, n. 21, aligant animas in peccatis. Delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudatur auditor.

Qui justificat impium et qui condemnat justum, ait S. Gregorius Magnus, lib. xvii Moral., n. 4, uterque est abominabilis apud Deum. Sunt namque nonnulli, qui dum male facta hominum laudibus efferrunt, augent quæ increpare debuerunt. Hinc enim per prophetam dicitur: « Væ qui convolvunt pulvillum sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis. » Ad hoc quippe pulvillum ponitur ut melius quiescat. Quisquis ergo male agentibus adulatur, pulvillum sub capite vel cubito jacentis ponit, ut qui corripit ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus mollior quiescat. Hinc rursus scriptum est: « Ipse ædificat parietem, illi autem liniebant eum. Parietis quippe nomine peccati duritia designatur. Edificare ergo parietem, est contra se quæpiam obstacula peccati construere. — Sed parietem linunt qui peccata perpetrantibus adulantur, ut quod illi perverse agentes ædificant, ipsi adulantes quasi nitidum reddant. Sed ganeus vir, sicut mala de bonis non æstimat, ita iudicare bona de malis recusat.

Adam. Præmonst., CCXVIII, 491, 495; Alanus, CCX, 469, 470; S. Ambros., XVI, 90; S. Anselm., ClVIII, 636, 637; S. Augustin., XXXII, 772; XXXVI, 870; XXXVII, 1824; XXXVIII, 126; XXXIX, 1561, 1824. — Adulatione per quamque homines mentiuntur, 87, 143, 1824; XI, 66; S. Bernard., CLXXXII, 146, 147, 778, 779; CLXXXIII, 1040, 1081; CLXXXIV, 1283, 1284; S. Bruno Astensis., CLII, 1378; Cassiod., LXX, 1001; S. Petrus Damianus

CLXV. — In clericis, Simonia est, 463; S. Eusebius, LXII, 978; Flodoard., CXXXVI, 703, 704; Garner., CXCIII, 102, 103, 421; Gerhobus, CXCIII, de adulatione et odio, Gratian., CLXXXVII, 242; S. Greg. Magn., LXXV, 361, 362, 663; LXXVII, 488; Henricus Septimell., CCIV, 862, 864. — Semper insidiosa, callida, blanda, S. Hieron., XII, 501, 726, 727; S. Hilar., IX, Adulatores sicut lac in secunclis blandi, velut coagulum in adversis acerbis, 552; Gilbert., CLXXI, 507, 527, 528, 1011; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 686; Humbert. card., CXLIII. — Eloquacitate adulatorum, Innocent. III, pap., CCXVII, 734; Joannes Sarisb., CXCIX, 481, 483, 485, 485, 497. — De adulatoribus puniendis, S. Paulus., XCIX, 201, 229; Petr. B. es., CCVII, 72. — De adulatore et calumniatore, *ibid.*, 175, 176. — Seductor, *ibid.*, 318. — De adulatoribus auctis, *ibid.*, 237 et *seqq.*; Petr. Cant., CCV, 140; Philipp. de Harv., CCLII, 931, 934, 1040; S. Prosper., L, 402, 415, 525; Rufin., XXI. — Adulatores sepulchra patentia, *ibid.*, 663, 686; Rupert. CLXVIII, 1459; Smaragd., CL, 964.

ADULTERIA. — « Mulier, ait Apostolus, I Cor. vu, 4, non habet potestatem corporis sui, sed vir; similiter autem et vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier. » Hujus autem fidei violatio dicitur adulterium, cum vel propriæ libidinis instinctu, vel alienæ consensu, cum altero vel altera contra pactum conjugale concumbitur; atque ita frangitur fides, quæ etiam in rebus corporeis et abjectis magnum animi bonum est, et ideo eam saluti quoque corporali quæ etiam vita nostra continetur, certum est debere præponi.

Debent ergo sibi conjugati non solum ipsius æneris sui commiscendi fidem, liberorum procreandorum causa, quæ prima est humani generis in ista mortalitate societas, verum etiam infirmitatis invicem excipiendæ. Ad illicitos concubitus evitandos, mutuam quodammodo servitutem, ut si alteri eorum perpetuo continentia placeat, nisi ex alterius consensu non possit; et ad hoc enim uxor non habet potestatem corporis sui, sed vir; similiter et vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier, ut et quod non filiorum procreandorum, sed infirmitatis et incontinentiæ causa expellit, vel illa de matrimonio, vel illa de marito, non sibi alterutrum negent, ne per hoc iridant in damnabiles corruptelas, tentante Satana, propter incontinentiam vel amorum, vel cujusquam eorum. Conjugalis enim concubitus generandi gratia non habet cul-

pam; concupiscentiam vero salandam, sed tamen cum conjuge, propter tori fidem, venialem habet culpam; adulterium vero sive fornicatio lethalem habet culpam....

De adulterio vide Indicem *De Decalogo* in art. de sexto præcepto, et Indicem præcedentem in artic., *De luxuria*; et in isto *De fornicatione*.

AMBITIO. — Ambitiosus semper est avidus, semper altentus, ne quid dicat vel faciat quod in oculis hominum valeat displicere, humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur et obsequitur, cunctos honorat, universis inclinat, frequenter curias, visitat optimates, assurgit et amplexatur, applaudit et adulatur, Innocent. III, CXXVII, 727.

Ambitio, ait S. Bernardus, serm. 6 in Psal. n. 4. Subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, linea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem, veste spolians nuptiali, et virtutum exercitiis fructu pietatis evacuans. Quantos pestis hæc nequiter supplantat, turpiter quoque deiecit... Hunc vero hunc forat vermem aliud quam mentis alienatio et obliivio veritatis....

AMBITIONIS EXEMPLA. — Matth. xx, 21 et seqq. « Tunc accessit ad eum (Jesus) mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Jesus dixit: « Nescitis quid petatis. Et audientes derem, indignati sunt de duobus fratribus. Jesus autem vocavit eos ad se, et ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum.... etc. »

Luc. xxii, 24 seqq. « Facta est autem et contentio inter eos quis eorum videretur esse major. Dixit autem eis: « Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici vocantur, vos autem non sic. » ut ex his apparet, ambitio peccatum est quo quis honorem inordinate desiderat, vel quem non meretur, vel quem non in Deum, sed ad sui ipsius tantum utilitatem refert. Honor importat quandam reverentiam alicui exhibitam in testimonium excellentiæ ejus. Circa excellentiam autem hominis duo sunt attendenda: primo quidem quod illud secundum quod homo excellit, non habet homo a seipso, sed est quasi quiddam divinum in eo. Et ideo ex hoc non debetur ei principaliter honor, sed Deo; secundo considerandum est quod illud in quo homo excellit, datur homini a Deo, et ex eo aliis prosit. Unde in tantum debet homini placere testimonium suæ excellentiæ quod ab aliis exhibetur, in quantum ex hoc paratur sibi via ad hoc quod aliis prosit. Tripliciter autem appetitum honoris contingit esse inordinatum; uno modo per hoc quod aliquis appetit testimonium de excellentia quam non habet: quod est appetere honorem supra suam proportionem; alio modo, per hoc quod honorem sibi emipit, non referendo in Deum; tertio, per hoc quod appetitus ejus in ipso honore quiescit, non referens honorem ad utilitatem aliorum. Ambitio autem importat inordinatum appetitum honoris. Unde manifestum est quod ambitio semper est peccatum, D. Thom. II-2, q. 151, art. 3 in concl.

De his vide Indicem præcedentem, in art. *De superbia*, in sequentibus indicationibus.

Ahabazarius, CLXXVIII, 180; Absalon, CXXI, 99; Adam, CXCVIII, 505, 598; Albertus, CLXVI, 650; S. Ambrosius, XIV, 525. — Saepè quos vitta nulla delectant, facti ambitio criminosos, S. Ambrosius, XV, 1621; S. Anselmus, CLVIII, 1168; Arnulfus, CCI, 176, 178. — De argumento cæcæ ambitionis, 195. — Ambitosorum miseria, S. Augustinus, XXVII, 724. — Unique pullulat, S. Bernardus, CLXXXIV, 277 et seqq., 1098; Boetius, LXIII, 708, 753, 754. — Boetio male objecta, *ibid.*, 629, 650. — Ejus turpitudine, Cassiodorus, LXIX, 634, 767, 768. — Cæca seniper, S. Petr. Chrysostomus, LII, 221, 605. — Lucana Cadalo, S. Petrus Damianus, CXLV, 414; S. Eusebius, LXII, 884 et seqq.; Gratianus, CLXXXVII, 544; S. Greg. Magnus, LXXV, 153, 282, 283; LXXXVII, 45, 689; Guibertus, CLVI, 152; Helmandus, CXXII, 851; S. Hilarius, X, 610, 611; Hildebertus, CLXVI, 212. — Hypocrisis et improbus facit, *ibid.*, 1049, Humbertus cardinalis, CXLI, 1172; Innocentius III, papa; CXXVII, 727, 728, 734; Joannes Sarisb., CXCIX, 674, 678. — Ejus impudentia, *ibid.*, 690; Juvenius, XIX, 529. — Epi-copi Lambertus, CLXIX, 122; S. Leo Magnus, LV, 1299; Luitprandus, CXXXVI, 841, 843, 851; Matthæus Vindeciensis, CXY, 946, 955. — Cæsar et Pompeii in bello civili, Orosius, XXXI, 1030; Othlonus, CXLVI, 286; S. Paulinus Nolanus, LXI, 153. — Prudiga proprii, sitiens alieni, *ibid.*, 670; Petr. Bles., CCVII, 40, 43, 82. — Summa episcoporum, *ibid.*, 82 et seqq. — Tam clericorum quam

monachorum coercenda, *ibid.*, 92, 125, 150. — Conclivis lacrymabilis præ ambitione inter summos pontifices, (11 et seqq. — Dominus, *ibid.*, 183. — Anxia, 291 et seqq. — Monachi, 386 et seqq.; Petr. Camb., CTV, 163, 168; Petr. Cell., CCII, 730; Philippus de Har., CCIII, 673, 676; Absalon, 1072, 1073; Prudentius, LX, 311 et seqq.; Rabanus Maurus, CVIII, 700, 863; CIX, 812; Terrentius, I, 1240, 1514. — Frequentior est omni superstitione, *ibid.*, II, 671. — ejus repudiatio nulla in egestate, *ibid.*, 264.

ARROGANTIA. — Inius est malum, quo immanescit qui placent sibi de se, quamvis aliis non placeant, vel displiceant, nec placere affectant ceteris. Sed sibi placentes multum Deo displicent, non tantum de non bonis quasi bonis, verum etiam de bonis Dei quasi suis; aut etiam sicut ex sua gratia, non tamen socialiter gaudentes, sed aliis invidentes ea, S. Augustinus, lib. I *Confess.*, c. 39, n. 64.

Neque enim parva condemnatio est, ex eo bono quod communiter datur private gloriari; scire bonum unde acceperit, et nescire quomodo uti debeat quod accepit. Quatuor quippe sunt species quibus omnis tumor arrogantium demonstratur: cum bonum aut a semetipsis habere se estimant; aut si sibi datum desperant credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant; aut certe cum jactant se habere quod non habent. A semetipsis enim bonum se habere jactabat, cui per Apostolum dicitur: « Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? » Rursum ne dari nobis bonum gratia pro nostris præcedentibus meritis crederemus, idem Apostolus admonet dicens: « Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur.... rursum nonnulli jactant se habere quod non habent, sicut divina voce per prophetam de Moab dicitur: « Superbiam ejus et arrogantiam ejus ego novi, et quod non sit iuxta eum virtus ejus. » Et sicut angelo Ecclesiæ Laodicæ dicitur: Quia dicit quod dives sum, et locupletatus, et nullius egego; et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et nudus. » Rursum nonnulli, despectis ceteris, videri appetunt singulariter bonum habere quod habent. Cade et Pharisæus idcirco absque justificatione de templo descendit, quia bonorum operum meritum sibi quasi singulariter tribuens, orant publicanos se prætulit. In hac itaque arrogantia quarta specie crebro homines animus labitur, ut id quod habent, habere se singulariter gloriatur. In qua tamen similitudine diabolice vitiosæ appropinquat, quia quisque bonum se habere singulariter gaudet, quisque videri sublimior ceteris querit, illum videlicet imitatur, qui despecto bono societatis angelorum, Altissimi similitudinem superbe appetens, per iniquum desiderium, quasi ad quoddam calicem conatus est singularitatis erumpere.

De his infra questio habetur.

Absalon, CXXI, 77, Alanus, CCX, 467; Alcuinus, C, 633, 635, 1192, 1193, 1194, 1199. — Divitum quæpiam, S. Ambrosius, XV, 1769; Arnulfus, CCI, 194; S. Augustinus, XXXV, 1712, 1794; S. Bernardus, CLXXII, 314, 565, 946; Petr. Chrysostomus, LII, 567; Dudo, CIII, 632. — Philosophorum, S. Eusebius, LXII, 533, 594 et seqq.; Guibertus, CLXVI, 967. — Prosperitatis, Gerhohus, CXXII, 939; Gratianus, CLXXXVII, 514, 535, 1134 et seqq. — Herici castigata, S. Gregorius VII, papa, CXLVIII, 115; Guibertus, CLVI, 548, 549; S. Hieronymus, XXII, 631. — Judæorum compescenda, Innocentius III, papa, CXY, 801, 694; CXXVII, 730, 731, 754; Isidorus Mercator, CXXI, 192. — Joannes Sarisb., CXCIX, 653; S. Leo Magnus, LV, 882; Luitprandus, CXXXVI, 841; Petr. Bles., CCVI, 75, 76, 293 et seqq.; Petr. Cell., CII, 686; Rupertus, CLXVII, 681, 682; CLXXXVIII, 1141; S. Salvianus, LIII, 83, 84; Vita Patris, LXXIII, 235, 256.

AUDACIA. — Percatur per audaciam quando quis propriis viribus, sine ullo Dei auxilio condidit se posse pervenire ad salutem, vel aliquid boni agere.

Ad virtutis perfectionem quisque, ait sanctus Bernardus, serm. 85 in Cant. cont. n. 5, contendere oritur, sciet profecto quam sit ascensus arduus, et cassus constato absque Verbi adjutorio... quantæ fiducia vox: « Omnis possum in eo cui me confortat. » Ita verbo innixum et iudutium virtute ex alto, nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel stantem dejicere, vel subijcere dominantem.... Denique in veritate non stetit, qui innixus est verbo, qui in sua virtute confusus est. Dicebat enim: « Sedebo in monte testamenti; et deo aliter judicante, cecidi, dicente Domino: « Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem... »

Si animus humanus, ait S. Augustinus, serm. 2 in Psal. xxxi, n. 1, infirmitati propriæ omni ex parte

donaverit, et in hanc cogitationem se inclinaverit ut dicat, quia misericordia Dei omnibus peccatoribus, in quibuslibet peccatis perseverantibus, tantum credentibus, quia Deus liberat, Deus ignoscit, ita in fine parata est, ut nemo pereat fidelium iniquorum, id est, nemo pereat eorum qui dicunt sibi: Quid vis faciam; quibuslibet facinorosis et flagitiis inquinis, quantumlibet peccem, liberat me Deus misericordia sua, quia credidi in eum. Qui ergo dicit neminem perire tallum, cogitatione mala inclinatur in impunitatem peccatorum; et Deus ille iustus... Invenit hominem male de se praesumentem, et ad interitum suum misericordia Dei abutendum et necesse est ut damnet. Talis itaque cogitatio praecipit hominem... quid ergo et tu dicebas, qui spe peccas? Quasdo me convertero, omnia mihi Deus dimittet, faciam quidquid volo... semper expectas, et de misericordia Dei tibi plurimum polliceris. Sperando desipitur qui ait: Bonus est Deus, misericors, faciam quod mihi placeat, quolibet, laxem habenas voluptatibus meis et cupiditatibus, impleam desideria animae meae. Quare hoc? Quia misericors est Deus, bonus est Deus, mansuetus est Deus... Metuendum est ne te occidat spes, et cum multum speras de misericordia, incidas in iudicium.

Eu audacia de qua in sequentibus indicationibus sermo tractatur.

Alcuinus, Cl. 635, 1192, 1194. — Impunitate nutritur, S. Ambros., XIV, 376; S. Augustin., XXXVI, 257, 258, 457, 525, 532, 518, 923. — Petri praesumptio, *ibid.*, 148; S. Bernard., Cl. XXXII, 966; Cl. XXXIII, 227; S. Petr. Chrysolog., LII, 601, 602, 605; S. Cyprian., III, 782, 1117, 1119. — Nuditatis, *ibid.*, 439; Dracontius, LX, 717; Ernald., Cl. XXXIX, 1512, 1563; S. Euseb., LXII, 931. — Magorum a Dario detecta, Freulph., CVI, 991; Henricus card., CCIV, 223; S. Hildegard., CXCII, 785; Humbert., card., CXLIII, 1039. — Feminarum, *ibid.*, 1138; Innocent., III, pap., CCXV, 181; CCXVI, 81, 222, 796, 978; CCXVII, 102; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 63, 1325; Isidor. Mercat., CXXX, 191. — Impudicae mulieris, Joannes Sarisb., CXCIX, 491. — Ceca quorundam philosophorum, *ibid.*, 637; S. Leo Magn., XIV, 145. — Inaudita, S. Leo IX, pap., CXLI, 744; Petr. Bles., CCVII, 478, 805; Petr. Cell., CCII, 614 et seq., 687, 730; Petr. Lamb., CXCI, 1479; Philipp. de Harv., CCIII, 26, 761; S. Prosper, LI, 674; Tertull., I, 1211, 1318; Thomas Cisterc., CCVI, 114; Urban., II, pap., CXI, 179. — Monachorum, Wibald., LXXXIX, 1345.

ANGURIA. — Augurium, quod ad artem magicam pertinet, dictum est ab avibus, si quis conetur futura praenoscere per voces vel motus avium, seu quorumcumque animalium vel per sternutationes hominum, vel membrorum salus. Hoc pertinet generaliter ad augurium quod dicitur a garritu avium; vel ad auspiciu quod dicitur ab inspectione avium. Unde quod pertinet de his ad aures, dicitur augurium, ab avium garritu; et quod pertinet ad oculos, dicitur auspiciu, ab avium inspectione.

Divinare per anguria, ait S. Thomas, praeter naturae aut Providentiae divinae ordinem superstitiosum et illicitum est. Motus vel garritus avium, vel quaecunque dispositiones in huiusmodi rebus considerate, manifestum est quod non sunt causa futurorum eventuum; unde ex eis futuri cognosci non possunt, sicut ex causis. .... « Non ariolabimini, neque captabitis auguria, » ait Scriptura.

Et concilium Ancyranum, I, an. 511, c. 25, ait: Qui auguria, vel auspicia... secundum morem gentium servant, aut in domos suas huiusmodi homines introducunt... confessi quinquennio poenitentiam agant secundum regulas antiquis constitutas...

Ad augurium genus pertinent omnes ligaturae, atque remedia quae medicorum quoque disciplina condemnat, sive in praecantationibus, sive in quibusdam notis quas characteres vocant, sive in quibusdam rebus suspendendis atque illigandis, sive etiam aptandis quodammodo, non ad temperationem corporum, sed ad quasdam significationes, aut occultas, aut etiam manifestas, quae mitiore nomine physica vocant, ut quasi non superstitione implicare, sed natura professe videantur. His adiunguntur, ait S. Augustinus, lib. II de doct. Christ., c. 20, n. 31, millia inanissimarum observationum: v. g., si membrum aliquod sallerit, si junctum ambulantis amicus lapsus, aut canis, aut puer medius intervenit. Atque illuc quoque lapidem calcant, tanquam direptorem amicitiae, minus molestum est, quam quod innocenter puerum colapso percussit, si pariter ambulantis intercurrit. Sed bellum est quod aliquando pueri vindicantibus a canibus; nam plerumque iam superstitiosi sunt quidam, ut etiam canem, qui medius intervenit, ferire audeant, non impune; namque a vano remedio cito ille interdum

percussorem suum ad verum medicum mittit. Hinc etiam illa: limen calcare, cum ante domum suam transit; redire ad lectum, si quis dum se calcit sternutaverit; redire ad domum, si procedens offenderit; cum vestis a sordibus, plus tremere suspitione futuri mali, quam praesens damnum dolere. Unde illud eleganter dictum est (atonis, qui cum esset consultus a quodam, qui sibi a sordibus erosas caligas diceret, respondit non esse illud monstrum, sed vere monstrum habendum fuisse, si sordices a caligis roderentur.

Vide in isto indice, SUPERSTITIONES.

CALUMNIA. — Calumnia quae obreptationis ramus est cujus nomine intelligitur quidquid dicitur contra famam proximi, est quando falsum est quod contra proximum dicitur; nam si verum esset, maledictio esset. At de his obreptationis nomine, seu calumnia agemus. Est plus minusve calumnia; 1^a, cum proximo falsum crimen imponitur; 2^a, cum verum crimen veritas augetur; 3^a, cum occultum evulgatur; 4^a, cum aliena vel facta vel dicta mala in partem temere accipiuntur, si id verbis fiat; 5^a, cum egregie facta verbis minuantur, vel frigide laudantur ubi sese offert laudis occasio; 6^a, quin et silentium quandoque calumniae locum tenet, si quis, v. gr., egregie factum alterius cum omnino laudare debeat, silet prorsus videatque silentium hoc accipendum esse a circumstantibus in proximi offensionem.

Calumnia est omnino grave peccatum. Hac enim proximi fama laeditur; adeoque fit injuria proximo: « Maledicti regnum Dei non possidebunt, » inquit Apostolus.

De his multa dicuntur in sequentibus indicationibus. Abaelard., Cl. XXVIII, 178; Abaelon, CCXI, 25, 28, 67, 140; Adam. Praemonstr., CXCIII, 491, 493; Arianus, CXC, 166; Alexand., III, p. CC, 683, 1457; Albert., CXXXIV, 463; S. Ambros., XVI, 1200, 1201; S. Anselm., CLIX, 648, 646; S. Augustin., XXXIV, 707, XXXVI, 654, 905, 1451; CXXXVII, 582; CXXXVIII, 635; CXXXIX, 1561, 1483; XLIII; S. Benedictus, LXVI, 525, 521, 806, 975, 1072. — Quantum malum, S. Bernardus, Cl. XXXIII, 534 et seq., Cl. XXXIV, 519, 535, 542, 1256. — De susurronibus, *ibid.*, 578; S. Bonifacius, LXXXIX, 853; S. Bruno Carth., CLII, 1297; Cl. III, 27; Burehard., CXI, 909; Carol. Magn., XCVII, 813, 811; Cassiod., LXX, 556, 568, 642; S. P. Chrysost., LII, 470; S. P. Damian., CXI, 965. — Defensor, *ibid.*, LXXXVIII, 671, 672; Ernald., Cl. XXXIX, 1751; S. Engypp., LXII, 725; Garner., CXCIII, 153; Gerard., Cl. XX, 1172; Gotfrid., abbat in monachum suum, Vindocinens., Cl. VII, 110; Gratian., Cl. XXXVII, 724 et seq., 752, 962; S. Gregorius Magn., LXXV, 458, 459, 410, 411; LXXXVI, 360, 361; LXXXVII, 456, 467, 699. — Singlari certamine vincat, S. Gregorius Turon., LXXI, 636; Guillelm., Cl. XXX, 530; S. Hieron., XXIV, 512, 515; S. Hildegard., CXCII, 289. — Inter monachos, *ibid.*, 567. — Graecorum contra Latinos, Humbert., card., CXLIII, 929; S. Isidor. Mercat., CXXX, 59 et seq., 1115; S. Ivo, Cl. XI, 525, 552. — Joannes Sarisb., CXCIX, 630, 701, 825, 931. — Jonas, CVI, 247. — Beatus in Ecclesia Romanam, S. Leo Magn., LV, 381. — Contra Cyrillum, Marius Mercat., 745, 811, 909, 916, 1078; S. Martin. Leg., CCVIII, 687, 92; Notker., CXXXI, 1163; S. Paulin., XLIX, 217, 218; S. Paulin., Nol., LXI, 169, 170, 728, 739, 751; Petr. Bles., CCVII, 72 et seq., 119. — De prelo detractore principum, *ibid.*, 119, 120, 175, 176, 202, 239 et seq. — Apud monachum, *ibid.*, 530, 550 et seq. — Contra Thomam Cantuar., *ibid.*, 557, 583, 584, 518; Petr. Cant., CCV, 54; Petr. Cell., CCII, 614 et seq., 686; Petr. Lomb., CXCI, 1335. — Familiaris etiam religiosus, Philipp. de Harv., CCIII, 298, 1299. — Christianis obiecta, Prudent., LIX, 786 et seq.; Raban. Maur., CVIII, 448, 449. — Detractor duos inficit, *ibid.*, CXI, 757, 758, 761. — De omnimodo excessu linguae, Radulphus, CLV, 1327, 1328. — Graecorum in Ecclesiam Romanam, Raimundus Paris., CXXI, 242 et seq., Regino, CXXXVII, 221; Reiner., CCIV, 121; Richer., CXXXVIII, 83; Rudin., XXI, 789; Rupert., Cl. XVII, 817, 1114; Cl. XVIII, 554. — In Evangelistas, 799 et seq.; S. Salvianus, LIII, 51; Vit. Patr., LXXXII, 91, 93, 217, 569, 930, 951.

BLASPHEMIA. — Blasphemia est verbum injurium et contumeliosum Deo vel sanctis, id est verbum quo tribuuntur Deo defectus aliqui, vel negantur ipsi perfectiones aliquae, v. gr., blasphemus esset qui negaret Deum esse justum, esse omnipotentem, esse veracem; blasphemus esset qui diceret Deum esse auctorem peccati, esse mutationi obnoxium, etc.; quin et verba sanctis contumeliosa inter blasphemias deputantur, quia in Deum ipsum refunditur injuria sanctis irrogata, quemadmodum et ad Deum refertur honos sanctis exhibitus.

Nullum est aliud fere peccatum gravius blasphemia.

Id patet ex penis adversus blasphemos quolibet tempore prepositis. In lege Mosaeica blasphemii lapidibus obrepuntur, Num. xxiv. 10 *seqq.* Centum viginti septem Syrorum milia Deus morti addidit in ultionem verbi blasphemii quod dixerat Beudal rex Syria, III Reg. xx 19, *seqq.* Propter prolatam a Sennacherib Assyriorum rege blasphemiam perierunt una nocte ex ejus exercitu centum octoginta quinque milia ab angelo exterminati, IV Reg. XIX. 22 *et seqq.* Tradidit Apostolus Hymenæum et Alexandrum Sataur, ut discerent non blasphemare, I Tim. i. 20.

Justa veteres Francorum regum sanctiones debent blasphemii exemplari traductione, quam emendam honorariam vocant, in'amari, insuper et post linguam perforatam et labia discissa exilio multari. Juxta canonem ultimi concilii Narbonensis excommunicatione plectendi sunt. De his quædam subijcimus, scilicet, (Ordonnance,) an. 1617 : Et si quæcumque adventuriera se trouvent qui aient un'de..... d'exécrables blasphèmes, nous voulons qu'ils soient punis par justice de telles et semblables peines... à la discrétion de justice; et les dits blasphemateurs exécrables avant souffrir mort, aient la gorge ouverte avec un fer chaud, et la langue tirée et coupée par le dessous; et ce fait, pendus et attachés au gibet ou potence, et étranglés selon leurs démérites : Donné à Lyon le 25 septembre 1523, et de notre règne le 9 (François I.). Henry II, an. 1550. — Le soldat qui blasphemera le nom de Dieu en vain, sera mis en place publique au carquant par trois divers jours, trois heures à chaque fois; et à la fin d'iceux la tête nue demandera pardon à Dieu.

Concilium Narbonense, ait : « Qua pena plecti debeant qui ore sacrilego sacrum Dei nomen et Salvatoris nostri Jesu Christi ac Deiparæ Virginis Mariæ, aut aliorum sanctorum blasphemaverint, ex ipsius Dei verbis liquido constat, cum præcipit blasphemantem extra castra ejectum lapidari debere, ideoque statuimus quod si quis ore puro blasphemaverit... puniatur... a catholicorum cœtu expulsus publice excommunicatus per parochorum declaratur. »

De his vide in indice De Decalogo, art. De secundo Dei mandato.

CUPIDITAS — « Radix omnium malorum est cupiditas. » Nemo potest perfecte spiritualia bella suscipere, nisi prius carnis edomuerit voluptates; non potest mens ad contemplantum Deum esse libera, quæ terrena et transitoria hujus mundi concupiscit. Non potest videre oculus mentis alta, si eum claudit pulvis terreus cupiditatis. Cupiditas grave peccatum est, omnium criminum materia est. Non est mirum si mortentes inferni ignibus deputentur, qui videntes flammam cupiditatis suæ non exstinxerunt. Qui habet cupiditatem habendi, etsi nihil habeat, nihil illi valet; nihil valet corporis nuditas, si nobis est vestimentum cupiditas. Judas per cupiditatem vendidit Christum. Nudi nascimur in hac vita, nudi exituri sumus ex hac vita. Cur ergo concupiscimus terrena et transitoria? Si ergo bona hujus mundi credimus peritura, cur tanto amore diligimus ea? Si terrena et transitoria hujus mundi plus quam oportet diligimus, peccamus. Si igitur cupiditas est radix omnium malorum, necesse est ut eam expellamus a corde nostro; ut ceteræ soboles vitiorum non pullulent, cupiditas perversa non sit in nobis... »

De illa in sequentibus tractatur.

Absalon, CLXXVIII, 135, 721. — Quid de ea juxta ad iudicia humana, Abedec., XCVI, 1515; Absalon., CCXI, 18, 77, 104; Alanus, CCX, 125 *et seqq.*, 465, 466. S. Ambrosius, XIV, 298, 398, 418, 1622. XVI, 221, 661, 1215. XVII, 269, 270. S. Anselmus, (CLVIII, 335, 870; CLIX, 643. — Est improba voluntas, S. Augustinus, XXXII, 1295. — Triplex est, *ibid.*, 807. — Mala non est a Deo, *id.*, XXXV, 399. — Omnium malorum radix, *id.*, XXXVII, 1154; XXXVIII, 817. — Cupiditas et caritas simul esse non possunt, *id.*, XXXIX, 2155, 2215, 2217, 2248, 2261, 2501, 2545. — Natura et consuetudine roboratur, *id.*, XL, 106, 1055, 1057; XLC, 409; XLII, 1237; XLV, 1868, 1870; Beda Venereb., XCIV, 571; S. Bernard., CLXXXIII, 225, 226. S. Bonifacius, LXXXIX, 856; S. Bruno Carth., CLII, 458, 459; Carol. Magn., XCVII, 506. Cassiod., LXIX, 651. S. Petr. Chrysost., LII, 224, 282 *et seqq.*, 452, 490, 491. S. Cyprianus, LXXXVII, 991. — Defensor, *id.*, LXXVIII, 659, 680. S. Fulgentius, LXV, 535, 584, 585, 596; Gerbohus, CXIV, 57; Goffrid. Vindocinens., CLVII, 93. Gratian., CLXXXVII, 254. S. Greg. Magn., LXXVII, 1028. S. Greg. Turon., LXXI, 639. — Amatores suos confundit, 812. Guigo Carth., CLIII, 606, 609. Helinand., (CXII, 531, 540, 561. — Rarum est scelerem animam inveniri, ut nihil ob gloriam cupiditatem faciat, S. Hieron., XLIII, 170; S. Hilarius, IX, 948, 781. — Eius quanta sint mala, Hildebert.,

CLXXI, 138, 159; Hugo Eterian., CCII, 181, 182. Innocent. III, p., (CXVIII, 717, 719, 730, 737. S. Isidor. Hispal., LXXXII, 9, 95, 645, 696, 1139, 1235. Joannes Sarisb., CXCI, 674. Juvenius, XIX, 185.

Fons malorum omnium, Lact., VI, 567. — Mondon regit, *ibid.*, 738; S. Leo Magn., LIV, 401. — Willelmus Bosonius, Luispran I., CXXVI, 863, 864. — Pecandri, Marius Mercat., XLVIII, 667. — Judæ Iscariotus, S. Martin. Leg., CCVIII, 919, 920; Mathæus Vindocinens., CV, 948. — Radix omnium malorum, S. Paulus, XCIX, 225; Petr. Bles., CCVII, 83, 250, 251. — Monachorum, *ibid.*, 152 *et seqq.*, 325; Petr. Cant., CCV, 72, 75; Petr. Comest., CXCIII, 178 *et seqq.* Petr. Lomb., CXCI, 766; CXII, 204, 359; S. Prosp., LI, 342, 445, 472, 504; Radulph. Ardens., CIV, 1580; Regino, CXXII, 302. — Regnandi, Rufin., XXI, 4006; Rupert., CLXVII, 607, 679, 680. — Meretrix, *id.*, CLXIX, 1150, 1151. — Vitium totius generis humani, Salvian., LIII, 142. — Omnium malorum est, *ibid.*, 178, 183. — Per thesauros accretat, *ibid.*, 182, 183. — Ad ducit, Tertull., I, 626; II. — Eius minister est mendacium, *ibid.*, 676. — Est circa Thomas Cister., CCVI, 756; S. Valerian., LII, 696, 739, 750, 753, 754; Vit. Patr. LXXIII, 446, 447; S. Zeno, II, 277, 278.

CURIOSITAS. — Curiositatem sancti Patres confuderunt cum concupiscentia oculorum; nam eam non solum ad exteriorem, sed etiam ad interiorem hominem animant pertinere. Ergo ad exteriorem pertinet curiositas omnis superflua pulchritudo, quam amant oculi in varietatibus, in nitilibus et amoenis coloribus, in diversis opificiis, in vestibus, calcamentis, vasibus, picturis, sculpturis, diversisque figmentis, usum necessarium et modicum transgredientibus; quæ omnia amatores mundi ad illecebras expellunt oculorum; foras sequentes quod faciunt, intus relinquentes a quo facti sunt, et externantes quod facti sunt.

Interior vero curiositas maxime in tribus enast: in appetitu videlicet novæ vel inanis scientiæ; in perversione alienæ vitæ, non ad imitandum, sed ad invadendum sibna est, vel insultandum, si mala; vel certe sola caritate tantum, ut sciatur, sive mala sit, sive bona; postremo in curiosa quadam pro amularum rerum vel actuum agnitione inquietudine. Ex quibus omnibus malis captivitas, non modicus labor innascitur, vel cum intemperate exercentur, vel libenter exercentibus prohibentur. Hinc est quod plerique, qui inani philosophia dederunt animam, quibus etiam moris est cum Evangelio B. colica meditari, Horatium cum prophetis, cum Paulo Tullium lectitare, tunc etiam metro ludere, lasciviosque carnalibus amatoriam texere, vel inlectionibus invicem provocare... Inde est quod cum tota de inanis spectaculis dedit; vel rumoribus audiendis intenti a nobis quodam modo exierimus, revertentes iterum ad nos, vanitatem imagines introducimus, et cor plenum simularum ad locum quoque quietis nostræ ferentes, pro inepiis vanitate noctes ducimus inasomnes; regum prælia, victrias ducum, quasi sub oculis stultissimi presumptionis depingimus, in ipsis orationibus nostris otiosis discursibus ordinamus. Est adhuc aliud curiositatis genus penum, quo tamen hi soli, qui magnarum sibi virtutum consocii sunt attentantur, exploratio scilicet sensus sanctitatis per miraculorum exhibitionem; quod est tentare Deum... etc.

Prius vide tua propria quam aliena delicta... Noli querere quod quisque dicat vel faciat. Cave curiositatem, omite curas alienæ vitæ; nulla curiositas animam tuam decipiat; nulla concupiscentia detestanda curiositatis te subrepat; nulla sit tibi cura sciendi latentia. Cave inquirere eaque non debes scire; prætermittite quasi secretum quod Scripturæ sanctæ auctoritate non didicisti; nihil quæras ultra quam scriptum est; nihil amplius perquiras, quam divinæ Litteræ demonstrant. Scire nunquam desideras quod scire non debes...

De variis curiositatis generibus agitur in sequentibus indicationibus.

Absalon, CCXI, 25; Alanus, CCX, 235; S. Ambrosius, XVII, 750; S. Anselmus, CLIX, 614 *et seqq.* — Quid sit et unde, S. August., XXXII, 802, 1181; XXV, 1596. — Eius plena, *id.*, XLII, 722; XLIV, 832; S. Bernard., CLXXXII, 957, 958; CLXXXIV, 135, 151, 319, 320, 333. — Curiosus circa aliena ignorat sua, *ibid.*, 1579, 1580; S. Bruno Carth., CLIII, 408; S. Petr. Damian., CLIV, 448 *et seqq.* — Defensor, *id.*, LXXVIII, 703, 704; S. Eusebius, LXII, 605, 954; Garner., CXIII, 86; Gerbohus, CXIV, 57; Guibert., CLIV, 892; Helinand., CXII, 513, 531. S. Hieron., XXIII, 1064, 1065, 1066. S. Hilarius, IX, 831. — Quid sit, Hildebert., CLXXI, 1012, 1013; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 613, 614; S. Ivo, CLXI, 265; Jonas, CVI, 329; Lanfranc., CL, 387; Marius

Mercat., XLVHI, 201; Petr. Comest., CACVIII, 1783 et seqq., 1843. — Curiosus circa aliena solet esse negligens, circa sua, Philipp. de Harv., CCIII, 570, 571; Raban., Maur., CIX, 721; CXL, 554, 578; Rupert., CLXIX, 369. — Punitor, Vit. Patr., LXXIV, 74, 75. — In rebus fidei, Zeno, XI, 256. — Remi efficit, non peritum, *ibid.*, 537, 558. DISCORDIA. — Vide indicem De dilectionis amicorum. DOLUS. — Vide indicem De Decebo, in septimo præcepto.

DURITIA. — Vide indicem de Eleemosyna.

EBRIETAS. — Fugiamus ebrietatem, ne crimine luxurie incorramus.... Vinum enim nobis Deus ad lætitudinem cordis, non ad ebrietatem donavit. Bibamus ergo non quantum gula exigit, sed quantum natura imbecillitas postulat. Ne igitur quod ad modum corporis nostri tributum est, ad perniciem depetamus. Avenia, quæso, tuis in domo tua subjectis, quod plerique homicidia et fornicationes perpetraverunt, nec ipsam mortem recusaverunt; alii per vinum a demonibus capti sunt. Nec est aliud ebrietatis quam manifestissimus daemon. Ebriosus putat se aliquid optimum gerere, cum fuerit ad præcipia devolutus. Per violentiam armatur ad maledicta et convicia proximo, et immatur mens ejus, et lingua balbutit. Hujusmodi enim vir, cum se putat bibere vinum, bibitur a vino. Plurimi enim homines per vinum maximum debilitatem contraxerunt, nec potuerunt consequi pristinam firmitatem, quia non temperaverunt gula ardorem. Sicut enim piscis cum avidis faucibus properat, ut glutat escam, repente hamum intra fauces reperit, ita ebriosus intra se vinum suscipit inimicum quod intra cum mox impellit ad omnes opes nefandissimum; et sic homo rationalis capitur ut animal irrationale.

Plutarchus hæc de Pyrrho narrat: «Pyrrhus audierat quoddam adolescentem multis inter picula maledictis ipsum providisse. Eos postmodum universos ad se adduci iussit, primumque ex eis percussit, ut, an de ipso talia dixerant. Omnis respondit his, talia; et plura dixissemus si plus vires nobis fuisset....»

De ebrietate ejusque convictariis tractatur in iudice præcedenti in articulo De gula.

FORMIDO. — Sponte se implicat homo corporum ac vanitatis amor, sed, velit, nolit, cruciatur timore ac dolore pro eorum interitu, sive cum auferuntur ipsa corpora, sive cum ipsa vituperatur. Amor enim peritorum est quasi fons timorum inutilium et dolorum, ac sollicitudinum universalium... Aut exstingue penitus concupiscentiam, aut para te ad conturbandum, id est ad timendum et dolendum unde non debet... Anima humana tandem in se cruciatur quando potest cruciari, id est quando aliquid amat præter Deum...

Sicut ex glacie frigus, ita ex temporalium amore timor inutilis animam invadit, et cætera miseriam. Remove a te universa que tibi timendi causa sunt... Non est enim timendum nisi quod potest et quod expedit vitari, id est peccatum.

Quod aliquo modo cruciari, sive timendo, sive irascendo...., tibi tantum imputa, id est concupiscentiam tuam, ignorantiam vel torpori. Quatuor sunt timores; duo boni et duo mali... Est enim malus timor passio quædam vel perturbatio animi, sed neque ex fide veniens, neque ex Spiritu Dei. Timor ille ideo malus est quia perturbat animum inde, unde perturbari non debuit, scilicet de amittendis opibus sæculi, vel de incumbenibus adversis quæ oportuerat pro utilitatis causa fortiter retinere. Item timor malus est, ex fide quidem, sed non est ex Spiritu Dei, quo interdum turbatur animus, sed se non corrigit... Hunc timorem, qui describitur apud Jacob. II, omnes quidem et semper demones habent, quia credunt et contremiscunt. Homines autem mali non omnes, sed multi desperati habent. Act. XXV, Felix tremefactus est, sed non se corripit... Primus homo timore isto timuit... Neque enim bene timuit qui se abscondit, et culpam coniteri nolit... Boni et mali timores differunt, quia timor malus est passio, perturbatio; bonus vero est pax et requies animi... Bonus timor sed nondum perfectus et optimus timor, quem perfecta charitas mittit foras, est veniens de fide et ex Spiritu Dei; alii, non ita... et tandem de timore quocunque, et isto, et servili, et aliis habetur quæstio in sequentibus indicationibus.

Abelard., CLXXVIII, 721; Abeced., XCVI, 1515. — De mundano timore, S. Ambrosius, XVI. — Ubi nulla, ibi libertas, *ibid.*, 1069; S. Anselm., CLIX, 642, 693; S. Augustinus, XXXI. — Timor poenæ sine charitate, non impedit quominus animus vaslet libido, *ibid.*, XXXVI, 1537. — De timore servili, *ibid.*, 281, 996; XXXVII, 1412; XLIV, 1167, 1190; S. Bernardus, CLXXXIII. — De timore perverso, *ibid.*, 171, 172; Boetius, LXIV. — De timideitate, *ibid.*, 599; S. Bruno Astensis, CLXIV. — De timore,

S. Bruno Herbipol., CXI, 145; S. Petrus Chrysolog., CVII, 11. — De timore servili, Defensor, LXXXVIII, 629, 630, 631; Dracontius, LX. — Quid sit, *ibid.*, 897; Eugen., LXXXVII, 335; S. Euseb., LXII, 891; S. Fulbert., CXL, 343; S. Greg. Magn., LXXVI. — Timor duplex, castas scilicet et servili, *ibid.*, 740, 741; LXXIX, 655, 656; Guibert., CLVI, 59. — Guigo Carth., CLIII, 606, 609; Helinand., CCXII, 540, 541; S. Hieron., XXII, 483; XXIV, 489; XXVI, 556, 557, 541; S. Hilari., IX, 704. — De timore episcopi timorati, Hildeg., XCVII, 278. — Quadruplex, Hugo de S. Vict., CLXXV, 427, 428, 855, 890. — Quid sit, CLXXVI, 527. — De quatuor timoribus, *ibid.*, 528; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 51, 52; S. Ivo, CLXI, 1200; Joannes Saresb., CXCIX, 975; Lact., VI, 456, 695, 694; S. Leo Magn., LV, 165; S. Paschas., CXX, 1457; S. Paulin. Nol., LXI, 566, 767; Petrus Lomb., CXCI, 766; CCII, 201; Petrus monach., CCXIII. — Tolomanorum, Petrus Pictavi., CCXI, 1080. — Timor omne bonum aut malum producti, S. Prosp., LI, 463; Ruin., XI, 795, 796. — Timoris et tremoris differentia, *ibid.*, 861, 862; Rupert., (LXVII, 1808, 1809. — Ejus origo, notitia, Tertull., I, 1241, 623. — Præsumptio impedimentum timoris, *ibid.*, 1518; II, 118, 573; Thomas Cisterc., CCVI, 114, 195.

FORNICATIO. — S. Chrysostomus homil. 18 in Matth., c. 5.... Christus neque solum dixit adulterum puniendum.... sed impudicum quoque coercet aspectum: «Qui enim, ait, viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mochtus est eam in corde suo.» Hoc est dicere, qui dat operam in vanis corpora curiosius intueri, et decoras aucupari facies, talique animam spectaculo pascere, et obscenas pulchris etiam vultibus oculos stigare. Non enim ideo Dominus alienas contentus est, ut solum corpus a malis oculis, sed ut prius animam quoque ab ejusmodi cogitationibus averteret... Quemadmodum, inquit, possumus a concupiscentia liberari? Maximo quidem, si velimus, etiam ipsam mortificare possibile est, atque ne in opus erumpat continere... Qui enim studet e egantes facies inspicere, ipsa præcipue fornicem sibi iuvius passionis accendit, et captivam alienam animam, ad opus quoque celeriter adducit... Non enim simpliciter dixit: Qui concupiverit, potest namque etiam aliquis inter secreta mentium residens concupiscere; sed: «Qui, inquit, viderit mulierem ad concupiscendum, id est, qui concupiscentiam sibi conciverit, quique nullo omnino cogente, quiescenti cogitatione feram subito immiserit. Hoc enim jam non natura est, sed præcipue omnino desidia; quod certe olim etiam veteri lege prohibetur: «Noli, inquit, addiscere pulchritudinem alienam.» Deinde non quis diceret: Quid autem, etsi inspiciam, nec tamen capiar? Cohibuit aspectum, ne hujusmodi licentia fidens, etiam in peccatum quandoque corrueret. Quid autem, inquit, si video, et concupisco quidem, sed tamen nil tunc ago? Et sic quidem jam in adulterorum partem numeraris. Pronuntiavit enim lator legis, nec amplius aliquid hinc oportet scrupulosius et anxie disputare. Nam semel quidem et secundo et tertio sic videns: Forsus quas animam continere; si vero id frequenter feceris, fornicem istam sponte succendas, prolecto capieris. Neque enim extra naturam aleamque humanam consistit. Sicut enim nos cum gladium teneri videmus a pueris, etiam si nondum eum vulneratum ceramus, verberamus tamen, ac interdiciamus ne unquam illum rursus attingat; ita etiam Deus inverecundum coercet aspectum etiam ante factum, ne quando in ipsam quoque inclinas actionem. Qui enim semel flammam cupiditatis accenderit, etiam absente muliere quam vidit, jugiter apud semetipsum turpium rerum simulacra depingit, et ab his sæpe ad ipsum opus progreditur. Illos quoque qui in solo sunt corde complexus, Christus interemit. Quid ergo hic jam respondebunt, qui ausi sunt temere cohabitare virginibus?

Omnis immonda pollutio fornicatio dicitur, quamvis quisque diversa turpitudinis voluptate perfruat. Ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus regnum Dei clauditur... Fornicatio non solum maculat corpus, sed et conscientiam. Qui luxuriatur, quamvis videatur vivens, tamen mortuus est. Fornicatio grave peccatum est... Oculi nuntii sunt fornicationis... Dina, etc.; David, etc.; Samson, etc..

De his habetur in sequentibus.

Absor., CXL, 140; Alanus, CCX, 121, 122; Alcin., CL, 634, 1191. — De Sodomitis, *ibid.*, 1193. — Episcopi, Alexander II, papa, CXLI, 1406. — Sacerdotes, *ibid.*, 1414. — Canonici, Alexander III, papa, CC, 1006; S. Anbrus., XV, 881. — Sodomiticum vitium in Anglia publicum, S. Anselm., CLIX, 95. — De incestu abbatibus et archidiaconi, Arnulf., CCI, 176; S. Augustinus.

XXXII, 745; XXXIV, 745; XXXV, 2105; XXXVIII, 1063. — Grande malum, *ibid.*, 886, 1063, 1079. — Viris putatur licere, non feminis, *id.*, XXXIX, 2016, 2292; XL, 489; Beda Venerabilis, XCIV, 569. — Ejus remedium, S. Benedictus, CIII, 848; S. Bernardus, CLXXXI, 575, 576; CLXXXIV, 1018. — Quadruplex, *ibid.*, 1104, 1105. — De Sodomitica ibidine, *ibid.*, 565. — Omniuoda, S. Bonifacius, LXXXIX, 853, 859. — De incestu, Burchardus, CXL, 779, 815, 919; Canutus rex, CLI, 1180. — Ejus varium turpitudines, Carol. Magn., XI, VII, 726, 882. — Cujusdam episcopi, *id.*, XCVIII, 1586; Cassianus, XLIX, 265 et seqq.; S. Petrus Chrysost., LII, 60. — De incestu Lot, *ibid.*, 225; Constantinus Magn., VIII, 397. — Ejus variae immunda pollutiones, S. Cummianus, CLXXXVII, 993. — De Sodomitis, S. Petrus Damianus, CXLV, 163, 169; Defensor, LXXXVIII, 847 et seqq.; Dracont., LX, 79, 796; Flodoard., CXXXVI, 103. — Jezabel impia femina cum diabolo fornicata, Gerhohus, CXCIII, 949; CXCIV, 18 et seqq. — Fornicationes Jezabel adhuc vigent, *ibid.*, 301; Gratianus, CLXXXVII, 70, 274; S. Gregorius Magn., LXXVI, 351; LXXXII, 1525 et seqq. — Omnimodus, Halitgar., CV, 682, 697, 700, 703; Hieronymus Burdig., CLXXXI, 1503, 1683; Hervaeus Rhemensis, CXXXII, 696; S. Hieronymus, XXV, 210; Hincmar., CXXV, 689, 690. — De Sodomitis, *ibid.*, 689 et seqq.; Hugo de S. Victore, CLXXV, 522, 526. — Sodomia spiritualis, quæ sit, *id.*, CLXXVII, 169; CLXXXVIII. — Triplex; ejus remedium, *ibid.*, 764, 765; Innocentius III, papa, CCXV, 10, 82; CCXVI, 980; CCXVII, 754; Isaac Ling., CXXIV, 1090; S. Isidor., LXXXIII, 11, 57, 60. — Ejus remedia, *ibid.*, 847, 848; Isidor., Mercat., CXXX, 20, 427, 428, 1137; S. Ivo, CLXI, 594, 633, 644. — De Sodomitis, bestialitate, et usu mulieris contra naturam, *ibid.*, 651, 852. — De incestu, *ibid.*, 870, 871, 928, 1243, 1287. — De incestuosis matrimoniis, Joannes VIII, papa, CXXVI, 844; Lanfrancus, CL, 174, 175, 592. — Quadriformis, S. Martinus Leg., CCIX, 513, 583; Orderic., CLXXXVIII, 384. — De Calitis incestu, *ibid.*, 997. — De vitio Sodomorum, Petrus Blesensis, CVII, 25. — De incestu, *ibid.*, 257, 259; Petr. Cant., CCV, 332, 333; Petr. Cell., CCII, 730; Petr. Comest., CXCVIII, 1776; Petr. Lomb., CXCI, 1335, 1574, 1583. — Prophetæ Osee, Philipp. de Harveng, CCIII, 924. — Apud barbaros, *ibid.*, 1073; Rabanus Maurus, CVIII, 933. — Ejus poena et gravitas, CXX, 738; CXI, 707; CXII, 1375; Regino, CXXXII, 303, 309, 310, 319, 325, 326. — Mulierum, *ibid.*, 332. — Quadrupedum, *ibid.*, 333, 334. — De Sodomitarum punitione, Robert. Pull., CLXXXVI, 1089, 1090; Rodulf., CXXIX, 725; Ruffin., XXI, 946, 983 et seqq.; Rupert., CLXVII, 1056, 1057. — Ejus causa, gula, *ibid.*, 1715, 1716; CLXVIII, 75, 98, 99. — De clericis fornicatoribus, *id.*, CLXIX, 295 et seqq.; S. Salvian., LIII, 84, 141, 147, 148; Smaragd., CII, 654; Tertull., II, 987.

FURTUM. — Furti rei habentur qui aliena injuste vel rapiunt vel retinent, et præjudicium afferunt vel damnum proximo bonis. Quod sit vel clam proximo inscio, vel per fraudem proximo decepto, vel invito et vim patiente. Præcatum hoc mirum quam late serpat! In quolibet conditione vix reperiuntur qui ab eo immunes sint. Et quod lugendum magis, vix cuiquam religio est aliena rapere uxores, liberi, servi, mercatores, magistratus, ceterique munerum publicorum administri, litigatores, advocati, procuratores forenses, artifices, operarii, divites non secus ac pauperes, hi omnes in furtum subinde incidunt, vel inscii, vel non satis cauti, vel minus quam par est religiosi, v. gr., mercatores et negotiatores furti rei tenentur: 1º quando falsis utuntur ponderibus et mensuris; 2º quando vel furcosas et fallaces, vel vitiosas merces pro bonis et veris vendunt; 3º quando abutuntur vel necessitate, vel ignorantia proximi ut carius vendant, vel emant villius quam par est; 4º cum exercent monopolia fraudulenta; 5º cum vel in emptione vel in venditione quovis alio modo utuntur malo dolo vel fraude.....

De his et similibus unicuique statui præceptis in Indice De Decalogo, in septimi præcepti articulo.

HOMICIDIA. — Vide De Decalogo in quinto præcepto. **HYPOCRISIS.** — Quid est hypocrisis? species arte composita, quæ aliud in re agi, et aliud promitti in vultu. Hac penes Phariseos per scientiam tumescebat... Erat in eorum facie hypocrisis; erat in eorum mente invidia hydrops; erat in pectore sicciliosus fons, erat ardens unia, quæ suis magis ac magis inflammabatur fluentis, ut bibentis non extingueret sitim, sed augeret incendium...

Vide Invidiam... Insuper de hypocrisis habetur in seqq., Alerius, CI, 656. — Simulationem fallacem in Petro Paulus reprehendit. S. Augustinus, XXXIII, 260, 260. — Ejus origo. — *id.*, XXIV, 208. — De simulatione, *id.*, XXXV,

1525; S. Bernardus, CLXXXIII, 169 et seqq.; CLXXXIV, 581; Cassianus, XLIX, 260; Constantinus Mag., VIII, 85; S. Petrus Damianus, CXLIV, 426. — Alominabile vitium, *id.*, CXLV, 262, 269, 270; Garner., CXCII, 113; S. Gregorius Magn., LXXV, 631, 632, 786, 853, 856; Guibert., CLVI, 81, 151, 326; Henricus Septimell., CLIV, 864. — Simulatio patrocinium est mendacis, S. Hieronymus, 683. — Quandoque utilis et assumenda, *ibid.*, 343. — Quam de testanda, Hildebert., CLXXI, 444, 445. — Ejus mala, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 753; Innocentius III, p., CXXVII, 417 686, 734; S. Isidor. Hispal., LXXII, 379; LXXIII, 699, 1248; Joannes Sarisb., CXCIX, 691, 696, 698. — Quandoque sub habitu regularis vite latet simulatio, etc., 55, 56. — De jejunio hypocritarum, S. Maria Taurin., LVII, 503, 504. — Nebris, S. Paulinus, XCII, 296; Petr. Cell., CCII, 685; Petrus Lombard., CXI, 879, 880; CXCII, 204; Petrus monach., CXCIII, 516; Raban. Maur., CIX, 771. — Pharissæorum, Rupert., CLXVII, 937; CLXVIII, 623, 778. — In concordia, Sigebert., CLX,

929.

IGNAVIA. — Vide Indicem præcedentem ad articulum de Desidia.

IGNORANTIA. — Ignorantia est præceptum Sapientis istud: « Noli insiti prudentiæ tuæ. » Ignorat enim homo quid conducatur sibi in vita sua numero dierum pergrationis suæ, et tempore quod velat umbra præterit. Nisi enim interior oculis caligaret, toties proci dubio in veritatis judicio minime erraret. Unde, queso, contrariis consiliis, tam sepe, tamque diversæ sententiæ, non dicam de diversis, sed de uno eodemque corde et pene à b eodem tempore? Unde, inquam, nisi de cordis caligine et veritatis ambiguitate?

Duobus autem modis in iudicii nostri examine periculis, dum adhuc frequenter sub tantæ ambiguitatis nubilo visum carpinus. Erramus enim modo in discernenda qualitate, modo in examinanda quantitate. Qui dicit bonum malum, vel malum bonum in rerum qualitate errat; et quidem quod majus est esse minus, et quod minus est esse majus in quantitate peccat. Qualitas operum profecto eos fefellerat, quos, propheta arguebat, cum diceret: « Vae qui dicitis, bonum malum, et malum bonum ponentes tenebras lucem et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. » In quantitate examinatione error ille esse deprehenditur, qui per prophetam darguitur, cum dicitur: « Mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi decipi in vanitate. » Ad hoc sane aliquid in statera apprehenditur ut ejus quantitas non ignoretur. Sic auris sic argenti pondus quarimus, ut eorum pretium recte aestimemus. Sed nemo in statera mendax esset, si nemo alium deciperet, si nemo ab alio deceptus fuisset; hinc est illud: « Statera dolosa, pondus et pondus, utramque abominabile vobis. » Quod contra in lege præcipitur: « Si justus molitur, æquosque sextarius. » Hinc est quod filii Israel, cum promissam hereditatem accipiant inter se, nihil in fusticulo distributionis dividunt, ut unaquaque virus in sua actione justæ æquitatis mensuram teneat, et recte discretionis metas minime excedat. Quis mihi inventus hominem, qui nunquam errat in aestimatione qualitas aut quantitas, qui nunquam circumvenitur a legibus perambulante in tenebris? Optimus negotiator, qui in aestimanda rerum qualitate vel quantitate nunquam valeat falli, nunquam velit fallere? Sed quando poterit hie homo involutus tenebris, habitans in regione umbræ mortis? Impossibile sane est hoc omni homini, quando tenebræ sunt super faciem abyssi, donec ille qui erit de tenebris lumen splendescere, emittens lucem suam et veritatem suam incipiat lucem tenebris dividere, et fiat vespere et mane. Knissa namque et accepta intelligentia veritatis, incipit statim homo videre lucem a tenebris, et discernere primo quidem bona a malis et mala a bonis; postea autem bona a melioribus, et mala a pejoribus; tandem vero meliora ab optimis et pejora a pessimis. In hunc sane modum, secundum Sapientis sententiam, semita justorum quasi lumen procedit, et crescit usque ad perfectum diem. Lumen acceptum paupatim procedit, usque ad perfectum diem excrescit, quando accepta proficiat, et quandoque usque ad plenam discretionem pertingit... Debemus itaque certis quibusdam cognitionis gradibus ascendere, si volumus ab hoc infimo ad summum illud ascensionis culmen perfringere.

Et de hac ignorantia et modo ex ea exurgendi habetur questio in sequentibus indicationibus.

Adam., CXCVIII, 285. — Sacerdotum, Alanus, CCI, 193; S. Ambrosius, XIV, 525; XVI, 1363; XVII, 769, 770. — Difficultas bene operandi, S. Anselmus, CLVIII, 715, 719. — Del veri, causa est omnium malorum, Arnob., V, 1149, 1150; Atto, CXXXIV, 29. — Idem, S. Augustinus,

XL, 271, 286. — Ignorantia peccata, id., XLIV, 148, 243, 253, 287, 351; XLV, 1118, 1220 — cum civitates vinei possunt, quomodo, *ibid.*, 288; S. Bernard., CLXXXIII, 963 et seqq.; CLXXXIV, 540, 541, 447. — Sui ipsius duplex, *ibid.*, 423; Bruno Astensis, CLXIV, 586, 693. — Episcopi, Carol. Magn., XCVIII, 1381; Cassiod., LXIX, 631; S. P. Chrysost., LII, 275. — Voluntaria, Constantin. Magn., VII, 435; Dracontius, LX, 792; Ernald., CLXXXIX, 1553, 1707; S. Eugyp., LXII, 767, 768; S. Fulgent., LXV, 471, 538; Gerbohus, CXCLII, 1224. — Sacerdotis, Gratian., CLXXXVII, 1829. — Sui ipsius, S. Gregorius Magnus, LXIV, 833, 836; Helinand., CCXII, 463, 484; S. Hieronymus, XXIV, 820, 821. — Quomodo sit vitium et unde nascatur, Hugo de S. Victor., CLXXVI, 302; Innocent. III, CCXVI, 565, 680; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 382; LXXXIII, 514, 620, 660; Isidor. Mercator., CXXX, 471. — Omnium mater errorum, S. Ivo, CLI, 386. — Sui causa pravitatis, Lactant., VII, 119; Lanfranc., CL, 204, 205, 593, 594. — Cleri, S. Paulin., XCIX, 42. — Excusabilis, Petr. Mes., CCVII, 151; Petr. Comest., CXCVII, 1835; Petr. Lomb. CXCL, 203; Petr. Pictaviens., CCXI, 994. — Philipp. de Harv., CCIII, 696; S. Prosper., LI, 475. — Liberalium disciplinarum, Prudent. Trecens., CXL, 1502; Raban. Maur., CVIII, 270, 369, 677, 678, 681. — Sacerdotum, id., CXI, 812; Robert. Pulli, CLXXXVI, 863, 873 et seqq. — Cordis est obscuritas, Rufin., XXI, 688. — Multiplex, Rupert., CLXVII, 727; CLXVIII, 623. — Affectata non excusat, CLXIX, 327; S. Salvian., LIII, 96; Stephanus Graudimont., CCIV, 1102; Tertull., I, 261 et seqq.; Thomas Cisterc., CCVI, 670. Animus, *ibid.*

IMPIETAS. — Cum virtus ordinatur ad bonum, ubi est specialis ratio boni, ibi esse oportet specialem virtutem. Bonum autem ad quod ordinatur pietas, est exhibere Deo debitum honorem. Honor autem debetur alicui ratione excellentiæ; Deo autem competit singularis excellentia, in quantum omnia in infinitum transcendit secundum omnimodum excessum; unde ei debetur specialis honor.... Et impietas est istius honoris Deo pertinax negatio....

De his habetur, infra, in istis indicationibus:

Pro muneribus justificata, Adam. Pers., CCXI, 667. — Tempore, S. Agobardi, CIV, 187. — Contra naturam est, S. Ambrosius, XIV, 946; XV, 1016, 1110; S. Augustinus, XXXIV, 144, 432, 433, 727, 767, 847. — Incredulitas et infidelitas, id., XXXV, 1755, 1778, 1823, 1862; XXXVI, 595, 597. — Gaudium impiorum quale, id., XXXVII, 1251, 1661, 1777; XXXVIII, 441; XL, 123. — Pœne impiorum interminabiles, id., XLI, 637; XLII, 1068; S. Bernard., CLXXXIII, 676, 677. — Impiorum triplex refugium id., CLXXXIV, 1145, 1146; Cassiod., LXX, 28, 32, 33, 184; Eugyp., LXII, 753. — Hæreticorum, Eulog., CXV, 963; S. Fulgent., LXV, 540. — Non differt a superbia, S. Gregor. Magn., LXXVI, 641. — Impii arbori infructuosæ comparati, *ibid.*, 11. — Impius proprie quis dicatur, *ibid.*, 336, 377, 578. — Judæorum, Helinand., CCXII, 515, 515; Hervæus, CLXXXI, 1498; S. Hieron., XXIII, 521, 719, 725. — Eius aut comes est, aut causa crassitudo, S. Hilari., IX, 830. — Disputationes impiorum quam perniciosæ, *ibid.*, 397. — Nihil in se habet sapientiam et prudentiam, id., X, 146, 147; S. Hildegard., CXCVII, 1015; Humbert. card., CXLIII, 1059, 1170. — Idololatria, Lanfranc., CL, 571. — Impiis non parci Deum, *ibid.*, 511. — Omnium malorum mater, S. Leo Magn., LIV, 376. Ariana, id., LVI, 850, 851; S. Martin. Leg., CCVIII, 54, 60. — De incredulitate, *ibid.*, 107, 108. — Judæorum, *ibid.*, 896; Matthæus Vindocinens., CCV, 934. — De impiis in hora mortis, Maxim. Taurin., LVII, 714. — De infidelitate, S. Paschas., CXX, 1392; Petr. Pictav., CCXI, 1044; Philipp. de Harv., CCIII, 954, 955, 1152; Prudent., LIX, 451, 506, 675, 676, 676. — Omnium vitiorum mater, Raban. Maur., CVIII, 941, 942, 1148, 1149, 1151; CIX, 688 et seq. — De infidelitate Giezi, *ibid.*, 682. — De duplici tædio impiorum, *ibid.*, 722; CX, 563; CXI, 701, 702, 711; CXII, 1258. — Ejus fructus superbia, Rufin., XXI, 1076. — Impiorum nomina a vitis imposita, *ibid.*, 697; Rupert., CLXIX, 879, 880, 1057, 1038. — Impiorum impiissima verba, quas et qualia, S. Salvian., LIII, 80, 82. — De incredulitate, Tertullianus., I, 1201. — De triplici incredulitate, Thomas Cisterc., CCVI, 545.

IMPUDENTIA. — *Vide* virtutem contrariam, *De prudentia* in Indice *De virtutibus*.

IMPUDENTIA. — Attende, obsecro, quam sit bestialis, et pius quam bestialis vita, rejecto humano pudore, ad omnia se præceptum dare, et conspectum divinum, vel vultus hominum, nec in erubescendis erubescere, et tandem aliquando ad omnem se malitiam effrenare.

Quid enim aliud est impudentia quam præceptis et effrenata malitia? Impudentia tollit homini moderationem et circumspicionem sui. Et sæpe qui ejusmodi sunt, multos labores, multos dolores patienter, imo et libenter tolerant, ut alios affligant, et malunt ipsi miseriam sustinere, quam aliis non inferre. Impudentia omnia committit in proximo; non solum enim aliorum infirmitas, sed et fortia carpit, damnat, annihilat. Omnia itaque per diffamationem lacerat, et quod infamare non potest, per despectum calcit, ut autem cætera laceam, in hoc misero peccato mens improba erubescere nescit, et illam quam habere decet cordis sensibilitatem amittit.

Impudentia est mentis effrenatio, quando abaque ulla hesitatione vel retractione pudor calcatur, animus se ad omnem prævaricationem exponit et pudoris ch mo frenoque timoris excusso, præcepta in omnia ruit, et sit de reliquo sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. Et anima sic depravata, cum in profundum malorum venerit post omnia mala, spem etiam respiciendi amittit, et in desperationem cadit.

Si autem audivimus quomodo mens de malo semper in pejus corrumpens, in profundum tandem malorum deicitur, audiamus quomodo vel unde eadem ipsa quandoque, post multa et ultima mala, ad rectitudinis integritatem reformatur; legimus in Apostolo: « Quoniam ubi abundavit iniquitas, superabundavit et gratia. » Ex hoc Scripturæ loco facile advertere est quod nulla nostra malitia divinam misericordiam vincere potest...

De his lege quæ sequuntur indicata:

Abelard., CLXXVIII, 152, 1038. — Antichristi, S. Agobardus, CIV, 28. — Lingua, Arnulf., CCI, 177; S. Bernard., CLXXXIV, 294, 368; Cassiod., LXX, 1001; Gerboh., CXCH, 1224; Gratian., CLXXXVII, 514; S. Greg. Magn., LXXVI, 892. — Summa eorum qui de vitis non erubescunt, id., LXXIX, 357. — In voluptate, S. Hieron., XII, 663; XIV, 164. — Judæi proditores, Hildebert., CLXXI, 486, 487. — Ambitionis, Joannes Sarish., CCXIX, 680. — Clericalis, S. Leo Magn., LVI, 346; Philipp. de Harveng., CCIII, 730. — Libidinis fetori et ardori amica, *ibid.*, 1149. — Rusticorum Flandriæ, *ibid.*, 730.

INCONSTANTIA. — Inconstantia importat recessum quemdam a proposito bono definito.... Sicut enim omnis rectitudo rationis practica pertinet aliquatiter ad prudentiam, ita omnis defectus ejusdem pertinet ad imprudentiam; et ideo inconstantia secundum sui consumptionem ad imprudentiam pertinet; et sicut præcipitatio est ex defectu circa actum consilii, et inconsideratio circa actum iudicii, ita inconstantia circa actum præcepti; ex hoc enim dicitur aliquis esse inconstans, quod ratio deficit in præcipiendo ea quæ sunt conciliata et judicata.

Alcuin., CI, 634; S. Bernard., CLXXXIII, 538, 539; CLXXXIV, 932; S. Petr. Damian., CXLIV, 207, 208. — Rerum, Dracontius, LX, 717 et seq. — Mentis humanæ quantitas et unde, S. Gregor. Magn., LXXVI, 353, 356. — Pidem non meretur, S. Hieron., XLII, 409, 410. — Ebonis, Marius Mercat., XLVIII, 1127. — Nestorii, *ibid.*, 916. — Judæorum, Martin. Leg., CCVIII, 893. — Contra inconstantes, Petr. Cant., CCV, 225; Petr. Celli., CXLII, 686; Prudent., LIX, 259, 260. — Ejus malia, Raban. Maur., CVIII, 28, 1152.

INGRATITUDO. — *Vide* in isto indice ARROGANTIA, JACTANTIA.

INIQUITAS. — *Vide* in isto indice VITIUM.

INJUSTITIA. — *Vide* FURTUM et USURA, in isto indice.

INOBEDIENTIA. — Inobediens voluntas, vel inobedientia dicitur etiam propria voluntas. Propria quippe voluntas est quæ Dei voluntatem sibi advocatam habere non potest, ut si queratur... talis voluntas est diabolica suggestionem nascens... et, proprie loquendo, inobedientia est arrogantiæ, jactantiæ, superbiæ; ad ista ergo vitia recurrit, si inobedientiæ perfectiorem notionem habere velis.

INSANIA. — Insania, non dementia, prout hic accipitur, suam sedem habet in ira, seu ipsamet est ira; nam quidam de sapientibus dixerunt iram brevem esse insaniam. Unde insania, seu ira de qua specialiter tractatur in præcedenti Indice, est habitus auidax et minax vultus, tristis irons et torvus intuitus; faciei aut pallor aut rubor; æstuat ab imis præcordiis sanguis, flagrant et micant oculi, tremunt labia, comprimuntur dentes, crebro et vehementius actio suspirio quatitur pectus, gemitus anxius, rabida vocis eruptio, colla distendit, inquietæ manus, dentes arident, citatus gradus, pulsataque pedibus humus, artus trepidi, et instabili fluctuatione totum concitatum corpus; magnas ex se proferens iras horribilibus insanis, depravat se atque intumescit, ita ut nescias utrum magis detestabile sit vi-

tum, an deforme.... Nihil ergo minus quam irasci prudentem deceat.

Quædam in hoc sensu habentur in sequentibus.

Voti Jephthæ, Abelard., *CLXXVIII*, 129, 189. — Christiana, quid sit, *ibid.*, 1635, 1637, 1861. — De stultitia amatoribus, Absalon, *CCXI*, 18. — De stultiloquiis, *ibid.*, 61; Adam. Pers., *CCXI*, 684 et seqq.; Alcin., *CI*, 1195. — De stultitia et sapientia, S. Anselm., *CI*, 682. — Tenebræ mentis, S. Augustin., *XXII*, 990, 1306, 1807. — Etiam stultorum iudicio miserrima, *ibid.*, 607, 608, 918, 1231, 1507. — Stultitia maximum vitiorum, *ibid.*, 1306; *XXXIII*. — Nulla alia miseria est quam stultitia, *ibid.*, 64. — Avari, *id.*, *XXXVI*, 422, 610. — Idololatriæ, *id.*, *XXXVII*, 1754, 1937. — Idololatriæ, *id.*, *XXXVIII*, 777. — Tenebræ mentis, *ibid.*, 456. — Insana gaudia, non sunt gaudia, *id.*, *XL*, 350; *XLII*, 85; S. Bernard., *CLXXXIV*, 516, 517, 583, 581, 617, 618; S. Bruno Astens., *CLXIV*, 693. — Falsa, S. Bruno Herbipol., *CXLII*, 121, 135, 167, 168, 170, 210; 210; Cassiod., *LXIX*, 785. — Insaniam falsam, quæ sint, *ibid.*, 289. — De stulto et eius consuetudine, *id.*, *LXX*, 281, 344; S. Petr. Chrysol., *LII*, 610. — Herodis, *ibid.*, 652 et seqq. — De stulto, qui turpitudini vitiosque servit, *ibid.*, 514; S. Petrus Damian., *CXLIV*, 415. — Defensor, *id.*, *LXXXVIII*, 651 et seqq.; S. Eugippius, *LXII*, 937. — Superbientium infrenata, Gerhobus, *CXCIX*, 1016. — Insanus non debet clericus fieri, Gennadius, *LVIII*, 997, 1040. — Eorum qui sibi amputant virilia, Gratianus, *CLXXXVII*, 502. — Regis, Guillelm. Tyrans., *CCI*, 812. — Adam, Helinand., *CCXII*, 51; S. Hieron., *XXII*, 519, 590, 908. — Ne ipsa prodit dum adversatur veritati S. Hieron., *X*, 12; Hugo Eterian., *CCII*, 189; Hugo de S. Victore, *CLXXV*, 182, 235. — Stultus ut luna movetur, *id.*, *CLXXVI*, 481; Isidor. Hispal., *LXXXII*, 595; *LXXXIII*, 25, 60, 729; S. Ivo, *CLXI*, 737; Joannes Sarrab., *CXCII*, 674; Lact., *VI*, 195, 602, 608. — Judaica, S. Martin. Leg., *CCVIII*, 1344. — Vituperium stulti, Mathæus Vindocinens., *CCV*, 983, 984. — Paganorum, Maxima Taurin., *LVII*, 782 et seqq. — De insaniis sæculi *ibid.*, 254. — Cujusdam docis in sanctum Emerammum, 979. Heginfred., *CXLI*, 981. — Credula Judeorum, Petr. Alphons., *CLVII*, 88. — Saracenorum, *ibid.*, 597. — Cujusdam doctoris Christiani, Petr. Bless., *CCVII*, 253 et seqq.; Petr. Cell., *CII*, 611, 531, 707, 723; Petr. Lomb., *CXCI*, 858. — Ridicula fabularum, Judeorum, Petr. Venerab., *CLXXXIX*, 602. — Judaica, *ibid.*, 608, 609, 618. — Sectæ Mahumetis, *ibid.*, 649, 650. — Epicurea, S. Philastr., *XII*, 1119. — Amentia percussus, qui, Raban. Maur., *CVIII*, 957; *CXI*, 714, 727, 728, 756, 717. — De stultiloquio, *id.*, *CXI*, 447. — Cujusdam hæretici, Radulf. Cinniacens., *CXII*, 645, 683. — Juliani Apostate, Rufin., *XXI*, 501, 659 et seqq., 1028, 1029. — Stulti et insipientis differentia, *ibid.*, 841, 842. — Principes insaniebant a vino, Rupert., *CLXIX*, 775. — De insipiente et stulto, S. Salvan., *LIII*, 218; Stephanus Grandimont., *CLIV*, 1107, 1108 et seqq., 1133, 1118. — Hæretica, Thomas Cister., *CCVI*, 450.

INTEMPERANTIA. — Intemperantia vitium est oppositum temperantiæ de qua dictum fuit in Indice præcedenti.....

Intemperantia est in divitiis, voluptatibus, honoribus, et in his quæ cupiditas appetere potest.... Intemperantem ipsa consideratio censet tam eum, qui necessariis pertinaciter demit, quam qui indulget superfluis.... Non est ergo temperantia in solis resecandis superfluis. est et in admittendis necessariis.... In ebrietatis ægritudine, corpus simul et anima corrumpitur, spiritus pariter cum carne vitiosus. Omnia membra debilitat, etc.... et sic de aliis actionibus in quibus temperantiæ modum transgredimur....

De his vide Indicem præcedentem, Indicem De virtutibus et Indicem De mortificatione sensuum....

LIBIDO. — Vide LUXURIAM in Indice præcedenti.

LOQUACITAS. — Vide INVICIAM De mortificatione sensuum.

LUXUS. — Primis parentibus fecit Deus tunicas pellereas post peccatum, et a Christo dicitur Christianis: « Non duas tunicas habeatis. » Superbus autem ut magnificus videatur, satagit vestiri duplicibus, indol mollibus, pretiosis ornari.

Attende quid contra superbiam ornatum, comminetur Dominus per prophetam: « Pro eo quod elevatae sunt filiae Sion, et ambulaverunt extenso collo, et nitibus oculorum ibant..., in die illa auferet Dominus ornatum calcamentorum, et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et miliras, et discriminatias, et periacellidas, et murennulas, et olfactorias, et laureas, et annulos et grannas in fronte pendentes, et mutatoria, et pallioli, et linteaminas, et acus et specula, et sindones, et vittas, et theristra. Et erit pro suavi odore fetor, et pro zona

funiculus, et pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium.

Quid ergo superbe phylacteria dilatas et magnificas fimbrias? Dives ille qui ladeebatur porpora et bysso, sepultus est in infernum. Dina filia patriarchæ Jacob, antequam egrederetur, ut emeret ornatum provincialium mulierum virgo pernuasit; cum autem exivit, Sichem eam violenter oppressit. Holophernes, qui sedebat in canopes, quod erat ex purpura, et bysso, et auro, et smaraldo et lapidibus pretiosis intextum, jugulatus est à Judith....

De isto luxu mandamo tractatur in sequentibus.

De luxu, Adam Pers., *CCXI*, 684 et seq. — Mulierum arguitur, S. Ambros., *XIV*, 758, 759. — Vestium in episcopis, S. Bernard., *CLXXII*, 843, 815 et seq. — Prælatorum ac clericorum, *id.*, *CLXXXIII*, 199, 200, 589, 590, 1133, 1136. — Prælatorum, *id.*, *CLXXXIV*, 1095 et seq. — Disconi, Carol. Magn., *CXCIII*, 1390; S. Petrus Chrysol., *II*, 221. — Edax, Henricus Septimell., *CLIV*, 661; Innocent. III, pap., *CCXVII*, 752, 753. — Fœdus, Juvenens, *XIX*, 254. — Feminarum, S. Martinus Legionens., *CXII*, 251, 252; Mathæus Vindocinens., *CCV*, 916. — In cleris detestandus, Othlon, *CXLVI*, 357. — Iners, S. Paulinus Nol., *LXI*, 447, 669. — Superfluitas omnimodi, Petrus Cant., *CCV*, 230, 255. — Clericorum, Petrus Comest., *CXCIII*, 1756. — Inter Judeos, Rufin., *XXI*, 976. — Carthaginiensium, S. Salvan., *LIII*, 156. — Sive Bonorum sive Romanorum, Tertull., *I*, 298, 304, 1314, 1325. — Convivorum, S. Valerian., *LII*, 750.

MAGIA. — Vide SUPERSTITIONES.

MALEFICIA. — *Ibid.*

MAIESTAS. — Boni indigentia, S. Ambros., *XIV*, 538. — Contra se agit, *id.*, *XVII*, 162; S. Anselm., *CLIX*, 701; S. Augustin., *XXXVI*, 291, 329, 330; *XXXVII*, 1315; *XIII*, 87; *XLIV*, 909; S. Bonific., *LXXXIX*, 835. — Cordis, S. Bruno Astens., *CXIV*, 1006. — Ex macie dicta, Cassiod., *LXX*, 515. — Origo vitiorum, S. Petr., Chrys., *LII*, 287; Ernald., *CLXXXIX*, 1557. — Per frigus expressa, Garner., *CXCIII*, 64. — Vitiorum mater, Greg. Mag., *LXXVII*, 61; S. Isidor. Hispal., *LXXXII*, 1171. — Aulicorum, Petr. Bles., *CCVII*, 72 et seq. — Ejus sequaces, *ibid.*, 654 et seq.; Petr. Cell., *CII*, 686, 821; Petrus Comest., *CXCIII*, 1785 et seq.; Petrus Lombard., *CXI*, 1535. — Comitibus Fuxi, Petr. monach., *CCXIII*, 600. — Herodis, Radulph. Ardens., *CLV*, 1329; S. Salvan., *LII*, 64, 92.

MENDACIA. — Mendacium est falsa significatio vocis cum intentione fallendi; mentiri est contra id quod animo sentit quis loqui. Manifestum est ergo quod quicumque mendacium dicit, mentitur, sed non contra: potest enim aliquis verum dicendo mentiri, sicut et falsam dicendo non mentiri. Secundum hoc est dubium quin Judæus mentiator cum dicit Christum esse Deum et hominem, nec tamen mendacium dicit. Sunt autem tria genera mendaciorum: unum quod fit pro salute vel commodo alicujus, qualiter mentis sunt obstetrices; secundum, quod dicitur joco; tertium, quod ex malignitate procedit, et animi duplicitate, causa decipiendi, S. Augustinus tamen distinguit octo genera mendaciorum: primum, quod fit sub doctrina religionis; secundum, quod nulli ohesit, et alicui prodest, quod dividitur in tria, non quia tres habeat species, sed quia tria sunt propter quæ solet dici tale mendacium: Primo, si quis habet pernam injuste auferendam, dicat se nescire ubi sit, cum tamen sciat; secundum, si quis hominem quæsitum ad mortem nolit prodere, et mentiatu dicendo se nescire ubi sit, cum tamen noverit; tertio, si quis mentiendo, alicui vel aliquam a corporali defendat immunditiam. Omne genus mendacii peccatum est. Cum enim sermo sit inventus in eo, quasi quodam vehiculo, ut intellectus ab uno in alium deferatur, et cogitatio nostra in alterius notitiam veniat, si quis abutitur verbis, ad decipiendum ut aliud quam cogitat intelligi faciat, verbis abutitur quasi sunt Dei dona, et ita peccat.

Quod autem mendacium sit veniale peccatum, et quod mortale, et in quo sit veniale, et in quo mortale, servandum prædicta genera est distinguendum. Illud tertium genus mendacii quod ex duplicitate animi procedit et mortale peccatum, tam in perfectis quam in imperfectis. Illud primum genus quod fit pro salute alicujus, et secundum quod fit joco veniale sunt in imperfectis. Ad hoc obstetrices venialiter peccaverunt quando Pharaoni mentum sunt. Item de Rahab dicendum: hoc dicitur et S. Augustino et S. Gregorius aliter sentit, vide Petr., *CCXI*, 1153, 1151. — sunt etiam multa de mendacio joci et indolis; huc similiter recurre...

At de his singulis, vide Indicem De Decalogo, in octavo præcepto.

NEGLIGENTIA. — Vide Indicem precedentem, De accidia.

ODIUM. — Vide Indicem De dilectione inimicorum.

PERJURIA. — Perjurium vel est iurjurandum falsum, iniustumve, vel violatio iurjurandi legitimi.

At si quis vel falso, vel sine necessitate, vel inique iuravit, non tenetur rem sic iurata implere; nam si iniustum est, si malum quod adhibito iurejurando promissit, peccavit iurando, et gravius peccaret adimplendo. Si autem quis sine necessitate iuravit ad rei veram confirmationem, temere iuravit, adeoque iuravit, adeoque percavit iurando, sed tenetur servare iuramentum. Simili ratione si quis non sine necessitate nec pro re iniqua iuravit, sed tamen falso iuravit, quia iurejurando adhibito promissit aliquid cum proposito non adimplendi promissum, in gravissimo perjurii crimine se obstrinxit, et implere tenetur, quod promissit.

Illa perjuria sunt ceteris graviora quae magis laedunt vel Deum vel proximum, vel ipsam peccantem, quae injuriam habent vel imprecationem seu maledictionem, cum, v. gr., quis sese vel alios diris devovet, vel blasphemiam de qua quaedam supra dicta sunt, etsi non sint in isto Indice specialiter denotata.

« Qui iural proximo suo et non decipit, » quid hoc tandem est? Hic iuramentum homini perfecto inter eas virtutes quae illum decet, concedi videtur; in Evangelio vero prorsus prohibetur. Quid igitur dicemus? Quod ubique Dominus tam in veteri quam in nova lege eandem habet preceptionis considerationem. Cupit enim peccatorum effectibus occurrere, et a primis initis malignitatem excidere. Ut enim vetus lex ait: « Non machaberis. » Dominus vero: « Non concipies.... » Sic itaque abit Propheta in hoc loco contentus iuramento quod iustum sit ac rectum; Dominus vero vel occasionem ipsam rescat perjurii.... S. Basiliius, hom. in Psal. xiv.

Homines, ait S. Augustinus, serm. 180, vel 28 de verb. apost. c. 2, u. 2, falsum iurant, vel cum fallunt, vel cum falluntur. Aut enim putat homo verum esse quod falsum est, et temere iurat; aut scit vel putat esse falsum, et tamen pro vero iurat, et nihilominus cum scelere iurat. Distant autem ista perjuria. Fac illum iurare qui verum putat esse, pro quo iurat; verum putat esse, et tamen falsum est. Non ex animo iste perjurat, fallitur, hoc pro vero habet quod falsum est; non pro re falsa scius iuramentum interponit. Da alium qui scit falsum esse et dicit verum esse, et iurat tanquam verum sit, quod scit falsum esse. Videtur quam ista detestanda sit bellua et de rebus humanis exterminanda. Quis enim hoc fieri velit? Omnes homines ista detestantur. Fac alium, putat falsum esse, et iurat tanquam verum sit, et forte verum est.... perjurus est. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguam non facit, nisi mens rea. Quis est autem qui non fallatur, etsi velit fallere? Quis est homo cui non subrepat fallacia? Et tamen iuratio ab ore, non discedit, sequitur; plura sunt plerumque iuramenta quam verba....

De his lege in sequentibus.

Abaslen, CXXI, 60, 77, 110. — Perjuri peccatum degradare non possunt, Agobard., CIV, 504. — Perjuria aut munda finem rebus imponunt apud iudices, *ibid.*, 120; Alcuin., CI, 634, 1195. — Non est indulgendum perjuriis, Alexand. II, pap., CXLVI, 1281; Alexander III, pap., CC, 49; Bandinus, magist., CXCI, 1088; Boda Venerab., XCIV, 575; Benedikt. monach., LXVI, 518; S. Bernard., CLXXXIV, 1256. — Sua est perjurio pena, Boetius, LXIII, 638, 639; S. Bonifac., LXXXIX, 875, 889; Burcard., CXL, 878; Canot. rex, CLI, 1178. — De peccante per S. Benedictum castigato, Carolus Calv. rex, CXXIV, 910; Carol. Magn., XCVIII, 254, 286, 291, 292, 328, 505; S. Cumianus, LXXXVII, 984. — A Christo remouent S. Petr. Damian., CXLIV, 482, 483. — Perjuro nihil prosunt Christi mysteria, *ibid.*, 485, 484. — Defensor, id., LXXXVIII, 663, 666; S. Eligius, LXXXVII, 880, 681, 590. — Quantum malum sint, Flodoard., CXXVI, 163; Gratian., CLXXXVII, 735 *et seqq.*, 1121 *et seqq.*; Guibert., CLVI, 923; Halitgar., CV, 686, 698. — Rogeri haeretici, Henricus card., CIV, 240. — Cohibenda, Hervaeus Rhemens., CXXII, 704; S. Hieron., XXV, 163, 1448. — Quid sint, Hugo de S. Viet., CLXXV, 661; Innocent. III, pap., CXXVII, 717, 734; Isaac., CXXIV, 1101; S. Isidor., Hispal., LXXXII, 891; LXXXIII, 635; Isidor. Mervat., LXXX, 508, 509; Iovencus, XIX, 126; S. Martin. Leg., CCIX, 291. — Quanta pena maneant, Othlon., CXLVI, 366; Petr. Blas., CCVII, 126, 170; Petr. Cell., CCII, 686. — Tolosorum, Petr. monach., (CXIII, 646, 657. — Conitii Tolosani, *ibid.*, 554; Petr. Picav., CCXI, 1157; Radulph. Ardens, CIV, 1597; Regino, CXXXII, 544 *et seqq.*; Radulph. Bituricens., CXIX, 721. — Afro-

rum, S. Salvian., LIII, 151; S. Valerian., LII, 697. — Gerald. Willelmus Calcul., XLIX, 870.

SIMONIA. — Nec solum Simoniacus est qui dat vel accipit de sacris rebus, obsequia vel ordinibus pretium, sed et qui vendit synodum, suffragia in electionibus papae, v. gr., et qui distrabit sacerdotale iudicium. « Juste quod justum est exsequitur, » ait Scriptura, injuste vero quod justum est exsequitur quisquis ad defensionem iustitiae non virtutis emulatione, sed amore praemii temporalis excitatur. Nam injustum quod justum est exsequi jure dicitur, qui iustitiam quam praetendit, vendundam non vereatur; at contrarium de illo dicitur, qui in assertionem iustitiae nihil aliud praeter solam iustitiam querit.

Duo plane Simoniacae haereseos reperiuntur auctores, in Scripturis, unus in Veteri Testamento, alter in Novo, quae etiam duo Simoniacorum genera perfecerunt, venditionum scilicet et ementium. Giezi siquidem donum sancti Spiritus vendidit; Simon Magus comparare lentavit, Giezi, postquam Naaman curatus est, jamque reverens, de dono sancti Spiritus ausus est pecuniam potulare. « Sed ait ei Eliseus: Accipisti argentum et vestes, ut emas oliveta, et vineas, oves et boves, servos et ancillas; sed et lepra Naaman adharebit tibi et semini tuo in sempiternum. » De Simone Mago, scitur quod de illo legitur in Actibus apostolorum: « Pereat tecum pecunia tua, » etc....

De isto nefando crimine tractatur in sequentibus indicationibus.

Abaslen, CXXI, 77. — De Joasolino Simoniaci, non consecrando episcopo, Alexand. II, pap., CXLVI, 1296. — Episcopi, *ibid.*, 1297, 1406. — Gervasi Carnotensis, Ecclesiae inavoria, *ibid.*, 1300. — Extirpanda, *ibid.*, 1297, 1588; Alexand. III, pap., CC, 24, 896, 897. — Algeras, *ibid.*, 945, 948, 951, 967; S. Anselm., CLIX, 135 *et seqq.* — Tempori vetus malum, cupiditati semper novum, S. Bernard., CLXXXII, 811, 812; S. Bruno Ast., CLXIV, 295; S. Bruno Carth., CLIII, 185; S. Petr. Dam., CXLIV, 242, 225; CXLV, 152 *et seqq.*, 335, 336; S. Elig., LXXXVII, 811; Flodoard., CXXVVI, 112, 335; Gerhohus, CXCH, 1161. — Regum, id., CXCV, 25. — Clericorum, id., 97; Gratian., CLXXXVII, 179 *et seqq.* — Ejus genus multiplex, *ibid.*, 555. *et seqq.*; S. Gregor. VII, pap., CXLVIII, 84, 85, 147, 1112. — Episcopi, *ibid.*, 1153. — De emptoribus ecclesiarum, *ibid.*, 1114. — De venditoribus officiorum spiritualium, *ibid.*, 1115; Hildebertus, CLXI, 157, 275, 274, 783, 784. — Ejus auctores, Hugo de S. Viet., CLXXVI, 477, 478; Humbert. card., CXI, 111, 1005 *et seqq.*, 1078. — Simoniacus peior latrone, *ibid.*, 1111, 1205; Innocent. III, pap., CXXIV, 210, 657, 703. — CXXV, 1260; CXXVI, 1232; CXXVII, 195, 618, 754; 1414. — Mercat., CXXX, 17. — Triplex, S. Ivo, CLXI, 353, 1176. *et seqq.* — Principum in conferendis praebendis, *ibid.*, 329, 330; S. Leo Magn., LIV, 597, 508; LVI, 537, 896 *et seqq.*; S. Paschasius, CXX, 709, 710. — Quam dilatata tempore Paulini, XCIX, 296, 297, 309, 310; Petrus Blas., CCVII, 82 *et seqq.*, 352; Petr. Cant., CCV, 93, 97, 99, 120, 128, 132; Robert. Pull., CLXXVI, 931 *et seqq.*; Rodulf. Cluniacensis., CXLII, 608; Rupert., CLXX, 293 *et seqq.* — Grumulanti ejusque iudicium per ignem, Stephanus Parisiens., CLXXIII, 1468. — Episcopi, Willelmus monach., CLXXIX, 1215.

SIMULATIO. — Solent simulatrices mentes et hypocritae deserientes, non solum facitare quas habent, verum etiam simulare se habere bona quae omnino non habent. Solent e contrario manifesta mala callide excusare, occulta autem mala astute dissimulare... Scimus autem quid hypocritarum fraudulentia in omni eo quod actat ad honoris sui promotionem anhelat. Omne enim quod agit, vel agendo intendit, ambitioni deservit.

Quae de ambitione dicuntur, dici possunt de dissimulatione et hypocritis, unde ad illam recurre, et quae ista sint, amice lector invenies art. De hypocrisi.

SUPERSTITIONES. — Superstitio est cultus vel fidei, vel superflua, seu observatio inutilis, vana vel periculosa.

Percutitur per superstitionem quatuor modis: 1° Quando in cultu Dei observantur, vana, superflua, prohibita a Deo, nec probata ab Ecclesia; 2° quando committitur idololatria exterior, id est, cum deferatur creaturae superius latens cultus soli Deo debitus; 3° cum praeter prohibitionem Dei vel Ecclesiae nunguntur media, quod nullam habent connexionem naturalem cum effecta qui fide exspectatur; 4° cum vi alicujus pacti vel expressi, vel taciti initii cum demone, immo sine pacto futura vel abscondita curiose investigantur. Quod dicitur divinitus, multasque habet species: 1° Magia diabolica; 2° sortilegium; 3° maleficium; 4° ars cognoscendi futura cujuslibet rei

inspectione, v. g., apparitione mortuorum, quod necromantia dicitur, inspectione manus quod chiromantia dicitur, inspectione aquae quod hydromantia dicitur; inspectione ignis vel lapidis alteriusve huiusmodi rei, quod geomantia dicitur; inspectione avium quod augurium sive auspicium dicitur; inspectione intestinorum animalis occisi, praeteritum demonis immolati, quod aruspicium dicitur, etc.; 5^a astrologia iudicialis, quae ex consideratione situs et motus siderum futura contingentia praedicatur; 6^a usus virgae lignae vel ferreae ad investiganda occulta, v. g., auri argentique caeterorumve metallorum venas, aquae fontes, thesauros absconditos, furta, homicidia, adulteria, fornicationes caeteraque id genus; 7^a investigatio occultorum per aquam frigidam, vel per ignem, per sortes, etc.

Nec solum eiusmodi superstitionum crimine tenentur qui illas exercent, sed et qui exercentes consulunt; etiamsi nullam eorum responsonibus fidem adhibeant; vel qui altorum superstitioni participant, adjuvando, consulendo, laudando, consentiendo, imo quandoque et tacendo. In rebus enim huiusmodi qui tacet consentire videtur, maxime si superstitionem impedire ex officio tenatur, vel si positus sit in eiusmodi circumstantiis in quibus silentium pro tacita rerum approbatione sumendum esse videatur.

Superstitio ergo, sive magica, falsa professione de veris mentiens, et veraciter ludens, homines seducit a religione divina, cultum demonum suadet, et ad omne nefas suos sequaces impellit. Haec quinque genera maleficiorum continet, magicum, mathematicum, maleficium, sortilegium, praestigium... horoscopia in constellationibus constat; maleficia fiunt per incantationes; sortilegia per sortes; praestigia per phantasticas illusiones. Magica Zoroastres rex Bactrianorum invenit, et post longa tempora Democritus ampliavit; hydromantiam Persae feruntur invenisse; auguria Phryges; praestigia Mercurius...

De his vide in sequentibus indicationibus.
Alcuin., Cl. 1196; Arnob., V. 773, 774; S. August., XXXII, 803; XL, 245, 246, 817, 726; Bedae venerab., XCIV, 573; S. Benedict., CIII, 747; S. Bonifac., LXXXIX, 859; Burchard., CXL, 843; Canut. rex, CLII, 4178; Carol. Magn., XCIV, 756, 882; Constantin. Magn., VIII, 25, 162, 220; S. Cummianus, LXXXVII, 930; Dracontius, LX, 797; S. Eusebius, XLII, 949, 950; Gratian., CLXXXVII, 1569. — Malefici puniendi, S. Greg. Magn., LXXVII, 757, 758; Guilelm. Tyrens., CCL, 812; Halitgar., CV, 683, 686, 700; S. Hieron., XXIV, 517, 618. — Mulierculorum Christianorum, id., XXV, 498, 499, 1256, 1257. — In austeritate vitae, S. Hilarius, IX, 378; S. Hildegard., CXCIV, 1029, 1032; Hincmar., CXXV, 717, 718. — De sortilegiis ex sortibus sanctorum, *ibid.*, 718; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 810 et seqq.; CLXXVII, 205, 207. — Nefanda, S. Isidor. Hisp., LXXXI, 840; LXXXII, 512, 593; Isidor. Mercat., LXXX, 408; S. Ivo., CLXI, 263, 468, 748, 756, 1275. — De magorum praestigiis, *ibid.*, 1317. — De variis speciebus magiae, sortilegiis etc., Joannes Sarrabus, CXCIX, 407, 409, 413, 461. — Aegyptiorum, Lact., VI, 235, 252, 528, 620, 766. S. Leo Magn., LIV, 218 et seqq. — Manichaeorum, id., LV, 874, 875, 912, 915. — Persarum, *ibid.*, 807. — Zosimi, *ibid.*, 975, 976; LVI, 412, 891. — In constitutione Honorii, Marius Mercat., XLVIII, 457; S. Martin Leg., CCVII, 73. — Populi in defectione lunae, S. Maxim. Taurin., LVII, 256 et seqq.; Petr. Bles., CCVII, 190 et seqq. — Iudiciorum ferri candentis, etc., Petr. Cant., CCV, 226, 233, 239. — Quorundam haereticorum, Petr. Monach., CCXIII, 547. — Judaeorum, Petr. Venerab., CLXXXIX, 602. — Basilidis, S. Philast., XII, 1146; Prudent., LIX, 675, 676. — Ethnicorum, id., LX, 456 et seqq.; Raban. Maur., CVIII, 80, 459, 460, 463, 464, 726; LX, 1087 et seqq. CXI, 22, 75, 422; Regino, CXXXII, 349 et seqq.; Robert Pull., CLXXXVI, 1093, 1094. — Ludorum antiquorum, S. Salvian., LIII, 120, 121. — Turpes et otiosae, Tertull., I, 505, 612; II, 401, 747, 748; Vit. Patr., LXXIII, 178, 181.

TRISTITIA. — Vide in indice praecedenti. articul. de INVIDIA.

Abelard., CLXXVIII, 132, 133, 164. — Letalis, Abelard., CXI, 85; Alanus, CCX, 116. — Pestifera ejusque comitatus, Alcuin., Cl. 635; S. Anselm., CLIX, 642. — Impiorum, S. Augustinus, XL, 1198. — Desperationis, S. Bernard., CXXXIII, 975, 974; CLXXXIV, 1248, 1249. — Ejus effectus, id., CLXXXV, 81, 82; Boetius, LXIII, 796, 797. — Duplex, S. Bruno Heribol., CXLI, 181; Cassian., XLIX, 351 et seqq. — Fidelibus inimica, Cassiod., LXX, 506; S. Petr. Chrysolog., LII, 454. — Desperatio et voluptas socias sunt, *ibid.*, 199; S. Petr. Damian., CXLV, 182, 184, 485; Defensor., LXXXVIII, 685. — Judea, S. Fulgent., LXV, 353. — Mortifera, *ibid.*, 290,

291; Garner., CXCIII, 183. — Impiorum, Gerhobus, CXCIII, 1672. — Desperatio vitanda, S. Greg. Taron., LXXI, 228. — Ejus remedium, Halitgar., CV, 634, 665; Henricus, Card., CCIV, 275; Saneus Hildegard., CXCIII, 199, 60. — Cujusdam adolescentis, Grosuila menial., CXXXVI, 1109 et seqq.; Hugo Eriani., CCL 189. — Ejus comites, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 1000 et seqq.; Innocent. III, pap., G. XVII, 443, 754; Joannes Sarrabus, CXCIX, 975; Lanfranc., CL, 150, 151, 258. — Juda, S. Maxim. Taurin., LVII, 566, 367; S. Paschas. Rudbert., CXX, 1450, 1451; Petr. Ce. I, CCL, 685, 686; Petr. Lombard., CACI, 1340. — Mulieris, Philipp. de Harv., CII, 1, 1290 et seqq. — Ejus effectus, *ibid.*, 526; S. Prosper., LI, 439, 454. — Ejus incommodum, Raban. Maur., CIX, 985; CXII, 126. — Ejus natura et origo, *ibid.*, 1562, 1564. — Ejus remedium, *ibid.*, 1577. — Magna non potest diu dissimulari, Rupert., CLXXVII, 538. — Caca, Thomas Cister., CCVI, 756; Vit. Patr., LXXIII, 1633.

ULTIO. — Vide in indice praecedenti. art. De ira, et Indicem de dulatione inuicem.

Abelard., CLXXVIII, 133, 134; S. Agobard., CIV, 265; Alcuin., Cl. 634. — Atrocissima Benjaminitarum, S. Ambros., XVI, 899 et seqq.; S. Anselm., CLVIII, 567, 568; S. Bernard., CLXXXIV, 551; S. Bruno Heribol., CXLII, 217, 218, 297, 343; S. Petr. Chrysol., LII, 507. — Injuriam semper capiti excedere, S. Eusebius, LXII, 687, 688. — De morte comitis Flandriae, Gualbert., CLXVI, 1043. — Sanguinis et malorum, Gerhobus, CXCIV, 11; Gratian., CLXXXVII, 1180 et seqq.; S. Greg. Magn., LXXVII, 61. — Henrici in Gregorium, S. Greg. VII pap., CXLVII, 174; S. Hilarius, IX, 911. — Dei per diluvium, Sancta Hildegard., CXCIII, 1002; Hugo de S. Vict., CLXXXVII, 806. — Plebium, Humbert. card., CXLI, 1164; Isidor. Mercat., CXXX, 457, 158. — Deo reservata, Lact., VI, 639; S. Leo Magn., LIV, 284. — Pia Virginitatis patris virginis Virginis in Appium Claudium, Oros., XXXI, 776. — Horrenda in filios Israel, Petr. Comest., CXCIII, 292; Petr. Lombard., CXCI, 1551; Petr. Monach., CCXIII, 545. — Furti in Achaz, Philipp. de Harv., CCLII, 925, 926; Rab. Maur., CLX, 609, 678. — Electorum de reproba, id., CXI, 742. — Theodostii, Rufin., XXI, 525, 1068, 1069. An querenda de inimicis, *ibid.*, 800, 801. — Eam ne inimicis statim sumere imprudenter est, Rupert., CLXVII, 1636. — Dei in superbos, id., CLXXIX, 539 et seqq. — Inimicorum, Stephan. Grandimont., CCIV, 1112. — De imperio vitiscenda, Suger., CLXXXVI, 1407. — Ejus libere summus impatientiae stimulus, Tertull., I, 1264; II, 573; Vilbald., CLXXXIX, 1402, 1403.

USURA. — Usura est lucrum ex mutuo. Nomine item lucri, hoc loco intelligitur pecunia vel quaecunque alia res temporalis pretio aestimabilia, sive obsequium aut quodvis aliud onus pretio aestimabile injunctum, sive aliquid aliud. Usura est ubi amplius requiritur quam datur, v. g. si dederis solidos decem, et amplius quaesieris; vel dederis frumenti modicum unum, et super aliquid exigeris.

Si feneraveris homini, inquit S. Augustinus in Pal. xxxvi, serm. 3, n. 6, id est mutuum pecuniam (nam dederis, a quo aliquid plus quam dedisti expectas accipere, non pecuniam solum, sed aliquid plus quam dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud; si plus quam dedisti expectas accipere, fenerator es, et in hoc improbandus, non laudandus).

Usuram illicitam esse certum est. Nam ex natura rei est illicitum et contra justitiam commutativam, in re unius commutatione pro alia, plus exigere, aut accipere quam valeat res quae datur, nisi aliquid aliud interueniat, ratione cujus illud amplius, iuste accipiat; sed accipere aliquid ultra sortem pro mutuo est pro commutatione rei mutuo datae, accipere plus quam valeat, nisi interueniat aliud ratione cujus illud iuste accipiat; ergo si solius mutui, nefas est ex natura rei et contra justitiam commutativam aliquid ultra sortem accipere, ac proinde usura illicita est contra commutativam justitiam, restitutioneque obnoxia...

De his lege quae sequuntur.

Alexander III, papa, CC, 196, 757, 904; Amalar., CV, 878. — De inhumanitate feneratorum, Ambrosius, III, 984, 985. — Ab usu dicta, *ibid.*, 775, 777; XVI, 983, 984. — Non accipienda, Alcuin., CLXXXIV, 38; S. Bruno Astruc., CLXIV, 458, 528. — Prohibita, Bruno Heribol., CXLII, 85, 215, 216; Canut. rex, CL, 1196; Carol. Magn., XCIII, 509; Constantin. Magn., VIII, 597, 908; S. Lombardus, LXXXVII, 991. — Clericorum, Gratian., CLXXVII, 244 et seqq., 958 et seqq.; Halitgar., CV, 686. — Ejus iniquitas, S. Hilarius, IX, 507. — Grave et iure forum, Hildebert., CLXXI, 817. — Non repetenda, Innocent. III, papa, CCKV, 572, 1308; CLXVI, 1257; CCKVII, 285; S.

Isidor. Hispal., LXXXII, 287; Isidor. Mercat., CXXX, 517, 868; S. Ivo, CLXI, 423, 489, 803, 806, 1168. — Clericalis, Petr. Bles., CCVII, 82 et seqq.; Petr. Cant., CCV, 155; Petr. monach., CCXIII, 547; Philipp. de Harveng, CCIII, 735. — Usurarius non potest esse clericus, Prudent., LX, 997, 1040; Raban. Maur., CX, 709; Regino, CXXXII, 253 et seqq.; Stephanus Grandimont., CCIV, 1111.

VANITAS. — Vide indicem præcedentem in art. De superbia.

Alanus, CCX, 115; Alcuin., Cl, 635, 656. — Temperantiam est, S. Ambros., XIV, 585, 1249; S. Anselm., CLVIII, 736, 741. — Vanitati subjecta est omnis creatura, S. Augustin., XXXV, 275; XXXVIII, 1095; XXXIX, 1846; S. Bernard., CLXXXII, 908 et seqq., 975, 976; CLXXXIV, 795, 796. — Hominum mundo et carni servientium, *ibid.*, 506; S. Bonifac., LXXXIX, 855; S. Bruno Heibopol., CXLII, 121, 155, 167, 168, 170, 210. — Episcopi, Carol. Magn., XCVIII, 1580. — Episcopi eujusdam, qui voluit adorari, *ibid.*, 1533; Cassiodorus, LXX, 184, 288, 289; Defensor, CXXVMI, 648; Ernald., CLXXXIX, 1535; Garner., CXCIII, 155; Gerhobus, CXCIV, 1011, 1012. — Quod præterire potest, vanum est, S. Greg. Magn., LXXV, 595, 932, 845, 844; Hailtgar., CV, 681; Hervæus Burguol., CLXXXI, 1508; S. Hieronym., XLII, 412 et seqq., 431, 502, 505, 804, 608, 692. — Eius definitiones, *id.*, XLIV, 515. — Omnis perdit opera, *ibid.* — In episcopo, Sancta Hildegard., CXXVII, 174. — Cavenda ab episcopo, *ibid.*, 182. — Si sint omnia, quomodo ipse Salomon non vanitas, Hugo de S. Victore, CLXXV, 120, 123, 151 et seqq. — Triplex, *ibid.*, 118 et seqq. — Mundi, *id.*, CLXXVI, 705. — Eius comites, *ibid.*, 999; Innocent. III, papa, CCXVII, 754. — Quadruplex, Isidor. Hispal., LXXXIII, 96, 97. — Romanorum, Joannes Sarisb., CXLIX, 494, 711, 716, 974, 983; S. Leo Magn., LV, 177; S. Leo IX, papa, CXLIII, 744. — Magicarum artium, S. Martin. Legion., CCVIII, 566, 645; CCIX, 284; Maxim. Taurin., LVII, 254, 303; Othlon., CXLVI, 285; Petr. Cell., CCII, 730. — Eius vicalia sunt septem vitia principalia, Petr. Comest., CACVIII, 1783. — Philosophica, Petr. Lomb., CXCI, 1443. — Paganorum, S. Philastr., XII, 1187, 1216. — Philosophica, *ibid.*, 1119. — Nobilium ac divitum, S. Prosper, LI, 485, 486; Raban. Maur., CIX, 731, 1005. 1006, CXII, 1556, 1580; Rodulf., CXIX, 722. — Fugienda, Rufo., XXI, 576, 419, 689. — Humana, Rupert., CLXVII, 775, 776; CLXXX, 145, 151. — Divitiarum, Smaragd., CII, 936; Tertull., I, 1320; II, 1018. — Triplex, Thomas Cisterc., CCVI, 182. — Hominis quadruplex, *ibid.*, 121; Vit. Patr., LXXIII, 248, 249. — Feminarum, Zeno, XI, 394, 505.

VINDICTA. — Vide Utrio.

VIOLENTIA. — Adam Præmonst., CXCVIII, 598; Alcuin., Cl, 634; Carol. Magn., XCVII, 860. — Virginis, S. Dunstan., CXXXVII, 444. — Tyrannica, Ernald., CLXXXIX, 1617. — De violatoribus Ecclesie, Gerard., CLXX, 1144, 1174, 1216. — Hostis iniqui, Gerhobus, CCIV, 61; Godefred., CXLIX, 329. — Puellarum, Gratian., CLXXXVII, 413, 1411. — Conjugalis, *ibid.*, 1412 et seqq., 1484 et seqq.; S. Gregor. Magn., LXXV, 459, 460; LXXVII, 2, 5; Hailtgar., CV, 683, 684. — Longobardorum, Helinand., CCXII, 971; Henricus, card., CCIV, 222; Hervæus, CXXXII, 698. — De violatoribus fidei matrimonialis, Sancta Hildegard., CXCVII, 749. — Impiorum et aultorum, Hugo de S. Vict., CLXXV, 252 et seqq. — Castigationis in personam presbyteri, Innocent. III, pap., CCXV, 1433; CCXVI, 85. — In clericos, *ibid.*, 613; CCXVII, 220; Isaac, CCXIV, 1095; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 597; Isidor. Mercat., CXXX, 251, 991, 992; S. Ivo, CLXI, 562, 579, 580. — De pudicitia violenter rapta, Joannes Sarisb., CXCIX, 505. — In mulierem, Joannes VIII, papa, CXXVI, 891, 932. — Atrox, Juvenecus, XIX, 191. — De violenta promotione Anthimi, S. Leo Magn., LV, 978; LVI, 442; Orderic., CLXXXVIII, 384. — Raptoris, Petr. Bles., CCVII, 40. — Coniugum comitis, Petr. monach., CCXIII, 602; Philipp. de Harv., CCIII, 1148, 1149. — De raptoribus virginum, Regino, CXXXII, 275, 535, 514, 582. — Tyrannorum non sinit vociferare oppressos, Rupert., CLXVII, 877, 578.

VIS. — Vide Violentia.

VITIA. — Sane sicut aliud est morbus atque aliud est vulnus, sic procul dubio aliud est vitium atque aliud est peccatum. Sicut in corpore videmus, sic et de corde intelligere debemus, quia aliud est ex occulto prodians interna corruptio, at aliud extrinsecus inflicta manifesta contritio. Sic aliud est quando malum in sola cogitatione, etiam ab initio sentitur, atque aliud quod nutu spontaneo ex deliberatione committitur. Illud quasi ab initio nascitur, istud quasi extrinsecus infligitur.

Vitium itaque est ipsa infirmitas naturalis corruptionis; peccatum vero est ipsa prava assensatio tantantis infirmitatis. Vitium est quasi quedam passio naturæ, peccatum vero est spontanea quedam actio industria. Vitium est ipse appetitus mali, qui solet præcedere vel provocare consensum; peccatum autem ipse est consensus mali, qui solet saepe subsequi vel comitari appetitum. Profecto illud est pravum, pravum motum in corde sentire, atque aliud pravo motui consentire. Quod pravum motum sentimus, vitium est; quod pravo motui consentimus, peccatum est. Vitium itaque est in sensu et in affectu; peccatum vero est in sole consensu seu etiam affectu. Quando quod verum est videtur nobis falsum, et quod falsum videtur esse verum, vitium est in sensu. Quando quod justum est videtur nobis amarum, et quod justum est videtur esse jucundum, vitium est in affectu. Sed cum falsam opinionem fidem adhibemus, iam sensus nostri vitium transit in peccatum. Sic cum prave delectationi acquiescimus, affectus nostri vitium similiter transit in reatum. In hunc modum vitia in peccata transeunt, et consentientem reum constituunt. Vitium itaque sensuum fit origo errorum, vitium vero affectuum radix iniquitatum. Sensum autem non corporis, sed cordis hic intelligimus, unde et sententiam dici non ambigimus; hebes itaque sensus et exordiatas affectus omnium malorum origo sunt. In hunc itaque modum vitium dominatur sensui et affectui, et cum consensum allicit, vel etiam in effectum transit, fit causæ peccati. Consensum autem non semper effectus consequitur, sed cum necessitate præpeditur, solo consensu peccati culpa consummatur. Triplex vitium est: fastidium boni, desiderium mali, ambiguitas utriusque discernendi; hoc est quod homo est torpens ad bonum, fervens et inquietus ad malum, et hebes et lippus ad utrumque discernendum. Ecce tria vitia, impotentia, ignorantia, concupiscentia...

Magnus est certamen vitiorum adversus virtutes; tunc enim poteris omnia vitia vincere repugnando cum divino adiutorio, si contra vitia singula opposueris virtutes. Solet enim pugna vitiorum adversus virtutes ad profectum venire hominis; quis per illud certamen meas excitatur, et ab elationis vitio purgatur. Contra singula quoque vitia virtutes sunt adhibendæ; contra luxuriam munditia carnis est adhibenda; contra iracundiam vero patientia; contra timorem mittenda est fiducia; contra teporem vero zelus est adhibendus; contra tristitiam quoque malum adhibendum est gaudium spirituale; contra acediam vero fortitudo est assumenda, contra avaritiam assumenda est largitas; contra superbiam autem humilitas est adhibenda, contra odium vero caritas est assumenda; et sic de aliis... Et hæc sequentibus commemorantur.

Eorum turpitudine, Abelard., CLXXVIII, 1175; Absalon, CCXI, 41, 75, 76, 89. — De eorum pugna, Adalger., CXXXIV, 929; Adam. Pers., CCXI, 664. — Judicium et jurisprætorum, *ibid.*, 666 et seqq. — Septem principalia, eorumque remedia, Alanus, CCX, 174. — Sacerdotum, *ibid.*, 191. — Conjugatorum, *ibid.*, 193. — Viduarum, *ibid.*, 194. — Virginum, *ibid.*, 191, 193. — Somnolentorum, *ibid.*, 195, 196. — Eorum remedia, *ibid.*, 470, 471. — Octo principalia, Alcuin., Cl, 632, 1192. — Prætorum, Alexander III, papa, CC, 869, 870, 1578. — Ministrorum, *ibid.*, 878. — Prima cavenda, S. Ambros., XIV, 935. — Septem ex superbia orta referantur, *id.*, XVII, 756, 882. — Eorum enumeratio et unde sint orta, et quomodo fugienda, S. Anselm., CLVIII, 681 et seqq., 870; Cl. IX, 619, 682, 695. — Eorum malitia et fœditas, *ibid.*, 701; Arnulf., CCI, 176. — Quibus armis expugnentur, Atto, CXXXIV, 29; S. Augustin., XXXII, 674. — Dicantur quod est contra naturam, *ibid.*, 640, 1290. — Radices peccati, *id.*, XXXIII, 561, 571, 736, 737. — Eorum Deus non est auctor, bene tamen ordinator, *id.*, XXXIV, 158, 141, 154, 160, 239. — Vitiosi bene viventibus insulantur, *id.*, XXXVII, 1151, 1152. — Omnia vitia inimica sunt Deo, *id.*, 2082, 2083. — In voluntate ponuntur, *ibid.*, 1936. — Constantiter debellanda, *id.*, XL, 258, 570, 1189, 1191. — Tria timenda, *ibid.*, 1105, 1354. — Naturam bonam testantur, *id.*, XLI, 349, 550. — Vitium naturæ inest, sed vitium naturæ non est, *id.*, XLIV, 249, 570, 690 et seqq., 695, 696, 745, 748, 833, 855. — Vitium non est natura, *id.*, XLV, 1159, 1323, 1357. — Sed contra naturam, *ibid.*, 1424, 1427, 1429, 1870, 1896. — Vitium propagat vitium, *ibid.*, 1167, 1871, 1874, 1885, 1896. — Capitalia, Beda Venerab., XCIV, 571. — Vitium et peccatum in quo differunt, S. Benedict. monach., LXVI, 379. — Citius extirpanda, *ibid.*, 279. — Quid de vitio proprio, *ibid.*, 525, 524; S. Bernard., CLXXXII, 775, 774; CLXXXIII, 741, 742, 1060, 1061, 1085 et seqq.; CLXXXIV, 527. — Fovet vitia qui vitis favet, *ibid.*, 1099. — Vitium est.

virtutis privatio, *ibid.*, 543, 544. — Eorum duplex species, *ibid.*, 580, 581; CLXXV, 155, 156; Boetius, I.XIV, 220, 276. — Eorum patredo, S. Bruno Astens., CLXIV, 578. — Contra ea pugna est vita hominis, *ibid.*, 577. — Eorum potestas, S. Bruno Heribol., CXLII, 298. — Omnia, Carol. Magn., ACVII, 328; Cassian., XI.IX, 280. — Octo principalia, *ibid.*, 609, 611 et seqq. — Sanctorum, *ibid.*, 1216, 1240. — Eorum freditas, 1253, 1258; Cassiod., I.XIX, 583, 783; LXX, 770, 771, 881, 882, 964, 1032; S. Petr. Chrysol., III, 207, 219, 220, 514, 518. — Eorum incendium, *ibid.*, 518; Claud. Mar. Vict., I.XI, 969, 970. — Eorum varietas, S. Cyprian., IV, 535. — Eorum amplissima enumeratio, *ibid.*, 585. — Eorum assertores blandi, *ibid.*, 781. — Forti, *ibid.*, 215, 214. — Cadalo, S. Petr. Damian., CXLIV, 294, 295. — Quando superentur, *ibid.*, 528, 529. — Mundi exsecranda, *ibid.*, 527, 528. — Vitii contra naturam gravitas, *id.*, CALV, 162. — Quomodo mortificanda, *ibid.*, 584, 555, 556, 768, 769 et seqq. — Eorum remedia, *ibid.*, 922, 925. — Defensor, LXXXVIII, 635, 636; S. Eugyp., I.XII, 565, 645 et seqq. — Eorum enumeratio, *ibid.*, 753, 882. — Non pallianda, Flodard., CXXVI, 222. — Capitalia, *ibid.*, 519. — Monachi, S. Pructuosus, LXXXVII, 1105. — Eorum enumeratio, S. Fulgent., I.XV, 554. — Septem principalia, Garner., CXCIII, 153, 154. — Clero exprobrata, Gildas sap., I.XIX, 567 et seqq., 392. — Vitiis christianorum apud Antiochiam videntium enumeratio, Godefrid. Bullon., CLV, 997 et seqq. — Parentum vitiis non imputantur, Gratian., CLXXXVII, 507. — Adversum nos latus inuenit, S. Gregor. Magn., LXXV, 651, 652. — Capitalia, *id.*, LXXVI, 621 et seqq. — Eorum mater, *id.*, LXXVII, 61, 67, 79, 80. — Quomodo curanda, *ibid.*, 111, 112. — Extirpanda priusquam virtutes inserantur, *ibid.*, 117 et seqq., 235, 510, 541. — Ad ea quid necessarium, *ibid.*, 524. — Regine Brunichildis, S. Greg. Turon., LXXI, 594, 595, 605, 621, 622. — Laudensium, Guilbert. abb., CLVI, 921. — Fugienda, *ibid.*, 26, 27. — Eorum origo, *ibid.*, 27. — Pravorum pastorum, Guibert. Gemblac., CXXI, 1288, 1289. — Monachorum, *ibid.*, 1291. — Gravissima, Guillelm. Tyren., CCI, 225, 224. — Octo principalia unde oriuntur, Halitgar., CV, 657. — Sacerdotum, *ibid.*, 692; Henricus Septimell., CCIV, 862. — Causæ sunt calamitatum, S. Hieron., XXII, 410, 600, 875. — Nisi coerceantur superbiunt, et obediētes sibi ad inferna detruunt, *ibid.*, 814. — Eorum principis obviandum, ne crescant, *ibid.*, 598. — Habent bestiarum imagines, *id.*, XXIV, 475. — Uva acerba, *ibid.*, 884, 885. — Denm amarum et crudelem efficiunt, *id.*, XIV, 103. — Dulcia sunt, *ibid.*, 954; XXVI, 63, 577. — In ortu pecanda, S. Hilari., IX, 781. — Eorum strages, *ibid.*, 825. — Pariunt affectum declinandi a Deo, *ibid.*, 327. — Eorum enumeratio, Hildebert., CI.XXI, 428, 517, 818. — Sine his nemo nascitur, *ibid.*, 1023, 1024. — Ex vitiis aliorum nostra sunt corrigenda, *ibid.*, 1034, 1055, 1663, 1666. — Sacerdotum, sancta Hildegard., CXCIV, 269, 272, 568. — Carnis, *ibid.*, 865. — Septem, Hugo de S. Vict., CLXXV, 400, 401 et seqq. — Quæ sint, *id.*, CLXXVI, 525 et seqq.; CLXXVII, 515 et seqq., 583. — Vitiis religionem suffocantem descriptio, *ibid.*, 189, 190, 501, 831 et seqq. — Sacerdotum tria, *ibid.*, 850, 851. — In monasterio corrigenda, Innocent. III, papa, CXXIV, 56. — Gravia in Islandia corrigenda, *ibid.*, 288. — Clericorum libere audacter corrigenda, *ibid.*, 297. — Abbatis, *ibid.*, 820. — Enormia in Ecclesia et in terra, *id.*, CCXV, 189. — Archiepiscopi, *ibid.*, 555. — Canonicorum Portugallensium, *id.*, CCXVI, 248. — Monachorum corrigenda, *ibid.*, 511, 615. — Intrusionis, *ibid.*, 541; CCXVII, 417, 659. — De conflictu vitiis et virtutum, S. Isidorus Hispal., LXXXI, 615; LXXXIII, 634. — Ex vitiis orta, *ibid.*, 634, 635, 642 et seqq. — Octo principalia, *ibid.*, 95, 98, 1178, 1205 et seqq. — Quæ excludunt a sacerdotio, Joannes Rothomag., CXLVII, 225, 226. — Quæ sacerdotibus debent esse aliena, *ibid.*, 224. — Mathematicorum, Joannes Sarisb., CXIX, 440, 455. — Mundana comedia, vel tragœdia, *ibid.*, 488. — Tyranni, *ibid.*, 512, 513, 628. — Septem principalia et sequela eorum, *ibid.*, 711. — Oriuntur ex aliis, *ibid.*, 934. — Magna generat negligentia.

parvorum, *ibid.*, 984. — Non excludit bona, *ibid.*, 1005. — Octo principalia, Jonas Aurelian., CVI, 244. — De vitiis virginibus see monachi, S. Julian., ICVI, 357; Juvenens, XIX, 275. — Egyptiorum, Iart., VI, 255, 282, 528, 620, 786. — Affectus iuxta Stoicos et Peripateticos, *ibid.*, 688. — Juxta Ovidium, *ibid.*, 689. — Colentium deos plurimos, *ibid.*, 575, 583. — Quam nefanda in Anglia, tempore Lanfranci, Lanfranc., CL, 557, 558, 615. — Graviora, S. Leo Magn., LIV, 286. — Mulier septem vitiis repleta, *ibid.*, 1424. — Eorum somnus, S. Martin. Ieg., CCVIII, 61. — Originale et actuale, in matre Christi deleta, *ibid.*, 93. — Eorum fetor, *ibid.*, 122. — Eorum deformitas, *ibid.*, 168. — Septem principalia et comitatus eorum, *ibid.*, 721 et seqq. — Eorum coaccratio, *ibid.*, 981. — In sancta Ecclesia, *ibid.*, 988. — Quibus fere omnes homines ebrii sunt, *ibid.*, 989. — Eorum status, *ibid.*, 17. — Eorum remedia, *ibid.*, 51, 116, 121. — Monachorum, *ibid.*, 151. — Quæ ex concupiscentiis oriuntur, *ibid.*, 203. — Eorum pugna, *ibid.*, 262. — Antichristi, *ibid.*, 560, 569 et seqq. — Ministrorum Antichristi, *ibid.*, 582, 588. — De muliere vitiis et sanguine involuta et ebria, *ibid.*, 587. — Herodis regis, Mattheus Vindocinens., CCV, 298, 811, 930 et seqq. — Judas Scariole, S. Maxim. Taurin., LVII, 506, 587. — Sententiarum philosophorum de anima, Menegaldi., CLV, 154. — Filiorum Ludovici PI, Nithard., CXVI, 45 et seqq. — Eorum rabies, appropinquante tempore Antichristi, grassabitur, Orderic., CLXXXVIII, 575, 576. — Eorum exemplis recta docentur, Othlon., CXI.VI, 78. — Eorum varia medicamenta, *ibid.*, 151, 251, 253. — Eorum enumeratio, S. Paulus, XCII, 226. — Eorum remedia, *ibid.*, 210; S. Paulin. Nol., LXI, 725, 726, 750. — Eorum varietas in singulis hominibus, Petrus Bles., CVII, 37 et seqq. — Horrenda cuiusdam episcopi, *ibid.*, 65 et seqq. — Omnia vitiis alicorum, *ibid.*, 72 et seqq. — A Deo castigata per calamitates, *ibid.*, 329, 350. — De vitiis communi curantur, *ibid.*, 440. — Advocatorum, Petr. Cant., CCV, 159. — Prælatorum, *ibid.*, 185, 189. — Eorum cubile, Petr. Cell., CCII, 609. — Carnis, *ibid.*, 627. — Quæ excluduntur silentio, *ibid.*, 750. — Quæ excluduntur abstinentia, *ibid.*, 650. — Monstra vitiis, *ibid.*, 750, 853; Petr. Comest., CXCVIII, 1760; Petr. Lomb., CXI, 1458. — Clericorum, Petr. monach., CCXIII, 549. — Comitatus Tolosani, *ibid.*, 553, 564, 565, 589. — Secularia, quæ, S. Philastr., XII, 1186. — Absalonis, Philipp. de Harveq., CCIII, 1072, 1075. — Sodomorum punia, *ibid.*, 1149. — Prælatorum blanda, *ibid.*, 698, 699. — Regum, *ibid.*, 1169. — Monachorum, Philipp. rex, CLIX, 837. — Natura, S. Prosper, LI, 446. — Expugnanda, *ibid.*, 472, 473. — Omnia sunt contra naturam, *ibid.*, 491. — Faria dicta, Prudent., LX, 21. — Specie virtutum fallunt, *ibid.*, 65, 64. — Eorum tres species odibiles, Raban. Maur., CII, 945, 946; CX, 590; CXI, 920. — Eorum materia et soboles, *id.*, CXII, 1548, 1582. — Carnalium et spirituum vitiis vitiis discretio, *ibid.*, 586, 1399, 1400. — Evellenda, Radulph. Ard., CLV, 1580; Reinier., monach., CCIV, 92. — Religiosorum, sive claustralium, Robertus Pullas, CLXXVI, 941. — Quibus armis comprimantur, Rodulf., CXX, 707. — Carnis quomodo dormiant, Rufus, XVI, 508, 922, 923, 1089. — Cor est stallo et sedes eorum, *ibid.*, 817. — Ampulanda, Rupert., CLXVII, 1056, 1125, 1804. — Septem, *id.*, CLXVIII, 888, 889. — Eorum causa abundantia rerum, S. Salvian., I.III, 121 et seqq. — Pravitatis apud Christianos, *ibid.*, 70, 71. — Eorum secta fere omnis ceteris Christianorum, hoc tempore, *ibid.*, 66. — Divites, cum divitiis amittunt, desinunt esse vitiosi, *ibid.*, 119. — Diversarum gentium propria, *ibid.*, 142 et seqq. — Civitatum excidiorum causa, *ibid.*, 125. — Possunt emendari per disciplinam, *ibid.*, 119. — De eorum circumcisione, Smaragd., CII, 653. — De eorum rubigine, Stephan. Grandmont., CII, 1096. — De eorum corruptione in cunctis hominibus dupliciter, *ibid.*, 112. — In quadam Ecclesia putulanda, emendanda, Stephan. Tornacens., CCXI, 537; Thomas Cisterc., CCVI, 146. — Eorum genera, *ibid.*, 68, 119, 120, 121; VI. Patr. I.XXIII, 164, 165.

CLXIX.

INDEX DE HOMICIDIO,

LOGICE PROPONENS PATRUM DICTA CIRCA HOMICIDIUM, SUICIDIUM,
DUELLUM, INFANTICIDIUM, ABORTUM, ETC.,

EXHIBENS PRÆTEREA LEGISLATIONEM ET JURISPRUDENTIAM

CIRCA HÆC MEDIA ÆTATE VIGENTES, ET PÆNAS HIS CRIMINIBUS INFLICTAS.

MONITUM PRÆVIUM.

Quantæ utilitatis, forte necessitatis, quanti commodi ac proinde ipsius quidem iuventutis hæc sit tabula synoptica et analytica sanctorum Patrum Ecclesiæ Latinæ circa homicidium et omnes quæstiones ad illud plus minusve attinentes : 1° theologo qui non tantum maioribus traditionis catholice lineamentis, sed ipsis etiam minimis in quibus non raro maxima mirabiliter elucet inspiciendis cognoscendisque acriter incumbit ac studet, eo sine ut tum seipsum tum conceditos et ex officio erudiendos discipulos dogmatis catholici et morales certiores faciat, aut etiam in publicum bonum aliquod ædificium didacticum supra firmam traditionis petram fundatum extollat, vel adhuc quædam specialia puncta, ut duellum, suicidium, etc.; sive historice sive dogmatice altius investiget; 2° doctore et oratori christiano in cathedra veritatis, cuius ibi nervus post Scripturam sacram est certe robustissimus traditio sæculorum christiana continua et universalis, ad illuminandas intelligentias, necnon inclinandas ad veritatis verbum et mulcenda fidelium pectora; 3° cuique tandem Christiano, recte ac coram Deo tutæ agendi rationis quantumcunque diligenti, ne dicam ipsi qui de foris est sapiens, meræ naturali rationi obsequioso, ad enodandas tot justitiæ quæstiones in quibus multi antiqui non minus errarunt quam desudaverunt, ad interrogandos tam profundos, tam obscuros ac proinde lumini humanæ rationis incerto impervios vitæ et mortis abyssos, tu ipse, optime lector, ipse intneberis, oculos in hanc tabellam indigendo et omnes illius rivulos, unum post alterum lento attentoque gradu invisendo et sequendo.

MODUS EA UTENDI.

In illa invenies, non dico omnia verba SS. Patrum ad homicidii materiam spectantia, quod forte nec tibi nec mihi de meliori fuisset bono, sed certo omnes sensus, omnes ideas fundamentales et etiam sæpissime remotiores per duodecim sæcula in Ecclesia occidentali emissas, duplici generatim modo indicatas, primo exprimente utrumque generale, deinde capit et aliquando numerum capituli operis talis vel talis Patria; secundo remittente lectorem ad tomum universæ Patrologiæ et ad columnam huius tomi, sicut utrumque, tomus et columna, in editione nostra occurrunt : ea indicandi ratione his etiam qui nostra non adhuc gaudent editione Patrum, primæ hærentibus notationi, perutilis erit hæc tabella. Unum dictu mihi superest. Nullum occurrit opus in Patrologia Latina quod totum circa materiam præsentem versetur, pauca, tria vel quatuor et hæc breviter majori parte de illa tractant ita ut sæpissime non occurrant nisi loca plus minusve extensa aut accidentales textus. Omnia tamen et hæc et illa, eo sane pretiosiora quo rariora et quasi sententiali brevitate enuntiata accurate collegimus non raro tales describentes breviores textus, longiores autem contractiori forma induentes, adeo ut ipsa nostra tabella tuis occurrat oculis et menti quasi lætus campus, vario ac stupendo idearum numero luxurians et quidquid in Patribus Latinis exstat redolens, et sic pleno jure titulum præferat, ut inscripsimus, tabulæ synopticæ, universalis, uno oris biatu totam occidentalis Ecclesiæ per duodecim sæcula traditionem circa homicidium et consequentia sonantis; quod non impedit quin ipse ad genuinum textum recurras si forte ex humana fragilitate quædam omisimus aut non sat clare expressimus aut etiam alia, nimis in opere prompti, non sat recte intelleximus. Quoad divisionem rerum theologicarum, ordini et claritati pariendam necessariam, de ea sentito quidquid libuerit. Nostra est tota, si defectuosa, nos soli in culpa sumus.

ORDO RERUM DE HOMICIDIO.

CAPUT PRÆVIUM. — Quæstio 1 : Quid est homicidium? — Quæstio 2 : Quotuplex est homicidium?

CAPUT PRIMUM. — 1. De illegitimitate homicidii. — Assertio 1 : Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum. — Assertio 2 : Homicidium directum privatum quacunque de causa perpetratum sive in se sive in alio est graviter illicitum, ubi de suicidio, duello, parricidio, homicidio sacrilego, abortu.

II. De legitimitate homicidii. — Assertio 3 : Homicidium publicum sive directum sive indirectum in semetipso perpetratum non sat demonstratur licitum. — Assertio 4 : Homicidium publicum sive directum sive indirectum, in aliis iusta de causa perpetratum, est omnino licitum. — Assertio 5 : Homicidium privatum indirectum (id est, non in re intentum et primo volitum) sive in nobismetipsis sive in aliis perpetratum rationabili et sufficienter gravi urgente causa, est licitum. — 1° Ubi de defensione famæ et honoris periclitantis; 2° Bonorum fortunæ magni valoris; 3° Proprie vitæ contra injustum aggressorem; 4° Pudicitie invasæ; 5° Juris maritalis per adulterium læsi. — Assertio 6 : Homicidium mediatum (illud ad quod tantum cooperamur) sortem sequitur respectivam homicidii sub multiplici præcedenti respectu consideratum. — Ubi de homicidium inbeate, consulente, illi consentiente, participante. Cuique as-

sectioni annectentur: 1^a poenæ a jure canonico aut etiam civili contra speciale prohibitum crimen lata, prout in Patrologia occurrunt; 2^a facta varia circa materiam quam sive elucidant, sive confirmant.

Caput II. — De jure publico circa homicidium prout in Patrologia latina occurrit.

Caput III. — De mutilatione vel homicidio imperfecto.

Pauca insuper. — Cum in materia de qua agitur prout difficillima et magis abstrusa, non semper sibi concordent SS. Patres, ad invicem collati imo aliquando si sibi inter ipsos in diversis rerum operibus contrarii videantur, nos ubi talis dissonantia contingit, curavimus textus non consonantes separandos et opiniones distinguendas, unam post aliam ponentes. Sic ergo omnibus absol. tit. capitis præti quæstio prima.

CAPUT PRÆVIUM.

QUÆSTIO PRIMA. — Quid est homicidium?

Occidere est carni animam eripere, Tertull., De resurrectione carnis, II, 835. — Homicidium ex homine et eade composuit est, Hervæi Burgidolensis monachi, in Epist. ad Rom. cap. I, CLXXXI, 616. — Homicidium ista invidiæ: invidiæ mater est homicidii et fratricidii. — Hac enim exagitatus Cain fratri ait in dolo: «Eamus in campum.» Hac exagitatus Joab Amasam sic interfecit. Petri Cantoris verbum abbreviat, cap. 11, CCV, 83. — Homicidium est cædes in hominem, parricidium cædes in parentem. S. Isidor., Hispal. episc. Etymolog., lib. IV, cap. 28, LXXXII, 210. — Homicida componitur ex homine et cæde: patricida est qui parentem occidit, Alcuinus, De div. offic., cap. 13, C, 1195.

QUÆSTIO II. — Quotplex est homicidium?

Ad intelligentiam rectam subsecquentium quædam hic nostras divisiones jungimus, plures alias SS. Patrum adjecturi.

Homicidium est: 1^a publica vel privata auctoritate factum sive est publicum et privatum; 2^a directum vel indirectum, directum cum in se primario intenditur, indirectum cum non in se intenditur primario, sed procurator et medium aliquod ad finem quem intendimus; 3^a immediatum vel mediatum, prout illud committitur non a nobismetipsis sine addito, sed per interventum alicujus causæ a nobis diversæ e quam ipsi ad occidendum movemus; 4^a in nobis vel in aliis perpetratum. Hos et plures alios respectus præsupponentes loquuntur SS. Patres specialiter de homicidio spirituali.

Homicidæ spirituales nequiores homicidis corporum, S. August., Evarr. in Psal. civ, XXXVI, 615. — Duplex est homicidium, aliud corporis, aliud multo pejor anime, S. Benedict., Regul. comment. cap. 4, LXVI, 512. — Homicidiorum tria genera esse dicebat B. Petrus et penam eorum pariem fore. Sicut enim homicidas interfecit fratrum, ita et detractores eorum eosque odientes homicidas esse manifestabat. Decret. Gratiani., part. II, causa 33, q. 5, de penitentia, cap. 24, CLXXXVII, 1536; idem habet Ivo Carnot., Decreti p. I, cap. 157, CLXI, 737; et Clemens pap., epist. 4, ad Hierosol., cap. 16.

Homicida qui fratri suo mala persuadet, *ibid.*, cap. 27. Idem habet D. August., tract. 42 in cap. vii Joan.

Homicidium lege vetitum putabatur non aliud esse nisi corporis peremptio. Aperuit autem Dominus omnem iniquum motum ad occidendum fratri, in homicidii genere deputari, Gratiani Decret., part. II, c. 23, cap. 28. Idem habet D. Augustinus, lib. XIX Contra Faustum, cap. 23. Omnis iniquitas et oppressio et injustitia judicium sanguinis est, et licet gladio non occidat, voluntate tamen interficit, Gratiani Decret., p. II, c. 23, q. 3, c. 25. Idem habet S. Hieronym., in Isaiam, cap. XXXIII. — Sunt homicida actus et voluntatis, Petr. Lomb. in Epist. B. Petri ad Rom., cap. I, CXCI, 1535.

Secundum præceptum est: «Non occides, ubi secundum litteram actus homicidii prohibetur, secundum spiritum verum etiam voluntas occidendi, Petri Lomb. Sentent., lib. III, distinct. 57, CXCH, col. 854. — Idem habet magist. Bandini Sentent. lib. III, de Verb. incar. distinct. 57, CXCH, 1088. — De diversis modis quibus aliquis in culpa coram Deo esse potest, cum homicidium perpetrat, Innocent. III, CCXVI, 125. — Homicida spiritualis, S. Greg. Magn., Moralium lib. XVI, in cap. XLIV B. Job., cap. 59, LXXV, 1135.

Interrogandus est a confessorio homicida de circumstantiis sui criminis, an interfecerit ex subito ira tris motu... vel spe pecunie vel vim vi repellendo vel injurias illatas vindicando aut repellendo, Alanus de Insulis, liber penitentialis, CXX, 389. — Nemo implet hoc præceptum: «Non occides,» nisi habeat in proposito non occidere, etiam si sit provocatus, nec omnes qui non occidunt impleant hoc præceptum, Petr. Melav., Sentent.

lib. IV, CCXI, 1150. — Homicidii crimen est in hominis salute peccare, Aureliis Cassiod. varia, LXXIX, 701. — Carnem suam homicida spiritualis necessariis cibis satia et animam suam operibus malis interficit, S. Fulgentius ep. Rusp. De remissione peccat., lib. II, cap. 6, LXV, 556. — Homicidii prima materia est invidia, Primasus, Admet. episc., in Epist. ad Rom., cap. 6, LXVIII, 421. — Primum homicidium est diaboli et Cain de invidia ortum est et adhuc nonnumquam sunt homicidia per invidiam, Hervæus Bardigal. monach., in Epist. ad Rom., cap. I, CLXXXI, 616. — Intentio ipsa in bello iusto juxta D. Bernardum potest mutare naturam actus nempo sub talis vel talis intentionis impulsu fit theologicis culpabilis licet externe irreprehensibilis. Perpende verba doctoris, caput I, n° 2, libri ad milites Temp. CLXXXII, 923, 925, dicit: Ex cordis nempo affectu non belli creta pensatur vel periculum vel victoria Christiani. Si in voluntate alterum occidendi te potius occidi contigerit, moreris homicida, quod si pravales et voluntate superandi vel vindicandi forte occidis hominem, vivis homicida. — Sane de livore invidiæ et de ira et de libidine nec non de avaritia, oriuntur homicidia, Halilgaril episc. Camerac., De penit., lib. IV, CV, 681.

Homicidarum tria genera esse, Clemens sanctus in concilio residens asseruit et penam eorum pariem fore nos docuit. Sicut enim interfectores fratrum, ita et detractores eorum eosque odientes homicidas appellavit, Goffrid. ab. Vindocinensis, epist. 22, lib. IV, CLVII, 166. — Iterum de intentione. Cum minister judicis occidit eum quem iudex jussit occidi, profectio si id sponte facit, homicida est (sublatillge affective, non in re); etiam si eum occidat quem scit a iudice debuisse occidi, Gratiani Decret., p. II, cap. 23, q. 5, cap. 14, CLXXXVII, 1222. Idem habet Ivo Carnot. Decreti par. I, cap. 103, CLXI, 724, et D. August. liber Quæstion. in Exodum, quæst. 39. — Homicidium spirituale caveant episcopi, presbyteri et diaconi, S. Hieronym., Comment. in Jerem., lib. IV, cap. XXIV, 811. — Quod pura sunt homicidarum genera, Burchardus Wormiac., II part., Decret. lib. VI cap. 26, CXL, 771.

Diversos alios respectus et quidem maximi momenti assumpit in homicidio SS. Patres et præsertim jus canonicum, nempo homicidium voluntarium et involuntarium, sponte et non sponte commissum, casu et acta humano, sicut in decursa indicis videbitur.

Irasci est seminarium homicidii, Raban. Maur. arch. Mog., De festis præcipuis hom. 60, CX, 112.

Quotuplici modo homicidium fiat indicat S. Salmasius, lib. III, cap. 2, LIII, 89. — Tertium Adæ peccatum fuit homicidium quia semetipsum peccando interfecit, Vener. Bedæ, XCIV, 556.

CAPUT PRIMUM.

I. — DE ILLEGITIMITATE HOMICIDII.

Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum.

Natura præcepti. — Illud præceptum: «Non occides,» ita se habet ut nec omnino invariabile nominari possit nec inveniat.

ASSERTIO PRIMA. — Cuilibet generi hominum vel statui temporum specialiter assignari, sed et ab initio cunctis est generaliter impositum ut ei qui impositum tantummodo mutare sit licitum, Philip. de Harveng. ab. Bonæ Spei, De obed. cleric., cap. 57, CCIII, 922. — Quod nulli liceat aliquem occidere illo præcepto probatur quo Dominus in lege homicidium prohibuit dicens: «Non occides,» item in Evangelio: «Omnes qui acceperit gladium, gladio peribit, Gr. D. XXIV, cap. 25, q. 5, CLXXXVII. — Jesus prohibuit homicidium, dixit enim Petro: «Qui acceperit gladium, gladio peribit,» Ivo Carnot.: Decreti par. I, cap. 78, CLXI, 717, 718. — Omnes leges tam ecclesiasticæ quam civiles effusionem humani sanguinis prohibent, Ivo Carnot., II part. I, cap. 1, CLXI, 389. — Quicumque hominem occiderit in exilium mittitur ad

quantum tempus nobis placuerit, Isaac Lingon., cap. 11, CLXIV, 1083. — Prohibetur ne nonnulli qui nullo ministerio publico fulciuntur propter sua oña in multis perpetrent quod rex saltem in uno debet facere propter errorem multorum, id., cap. 7, CCXIV, 1086. — Nemo quemquam peccantem clericum eade attingat, S. Synodus pap., in concil. Rom., act. 2, cap. 17, VIII, 839.

Quid de illis dicemus qui interficiunt opus Dei, qui humanum sanguinem fundunt, qui dicunt: « Tollamus iustum quia inutilis est nobis, » S. Ambros., Hexameron lib. vi, cap. 48, XIV, 261. — Gravis homicidii: « Si bestias hominibus nocent, quasi extraneis nocent, ideo gravior homo peccat qui fratri insidiatur, » S. Ambros., De Noe et arca, cap. 26, XIV, 405. — Deus maximus parare cuiquam nescit in uriam: « Meus ille Dominus est qui homicidia vetat et qui bella non concitat, » Verbum silius Brachmanni, id., De morib. Brachmanni, XVII, 1138.

Audistis veteris iussum non deramine legis,
Humano si quis macularit sanguine palmas,
Ille reus ferro persolvit vindicte penas.

Juvenecus, Evang. Historie, lib. 1, versicul. 532, 533, 534, XIX, 124.

Homicidium mors est omnium pessima, S. Hieron., IX, 534. — Omnis homicidii species uno verbo prohibita: « Non occides, » Tertull., 1, 632. — Omne homicidium extra silvam latrocinium est, id., II, 966. — Homicidii vindicta quanta apud homines, *ibid.*, 706.

Omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem, S. August., in Epist. Joan. ad Parth., tract. 5, cap. 5, n° 10, XXXV, 2018. — Voluntarius homicida pena dignus, id., Quæst. in hept., lib. II, cap. 75, XXXIV, 696. — Omnis qui sine ulla legitima potestate auctoritate hominem occidit, homicida est, id., epist. 204, XXXIII, 910. — Occidere alterum volentem et potentem et vivere jam non valentem, satis indicat Scriptura non licere, id., XXXIII, 910. — Homicidium patratum ex metu non vacat culpa, id., De lib. arbit., lib. I, XXXII, 1236. — Occidere quemquam gladio non licet nisi iudici, id., XXXV, 2314. — Vide specialius aliquid magis evolutum in lib. De civitate Dei, lib. I, cap. 16, 17, 18, 19, 20, XXI. — Describitur homicida, id., serm. 8, cap. 6, XXXVIII, 70.

Homicidium damnavit Joannes occisus, S. Petr. Chrysolog., serm. 174, LII, 684, 685. — Homicida valde exosus, Euseb., ab. Afric. Thesaur., cap. 113, LXII, 726. — Lex divina positiva prohibet ne occidamus, Rab. Maur. arch. Mogunt., Hom. de festis præcip., hom. 60, CX, 112. — Homicida regnum Dei non possidebunt, id., hom. 60, CX, 114. — In libris veteris et Novi Testamenti quam abominabilia sint homicidia manifestissime declaratur, id., Penitentiale Præfat., CX, 468. — Homicida sub magna distinctione et correctione sunt corripiendi, Benedicti Capituli. Coll., lib. I, n. 241, ICVII, 731. — Qui voluntarie homicidium faciunt, gravis sententia in Scripturis sacris eade habet, dicente Apostolo: « Qui templum Dei violaverit, disperdet illum Deus, » Nicolai I, CLX, — Reus est non solum contra mandatum inhumanum occidit, Philip. de Harveng., abb. Bonæ Spei, De obed. cleric., cap. 54, CCIII, 924. — Quomodo homicidium sit factum contra legem naturalem secundariam, utiliter consulens operis, De obedient. cleric., Philip. de Harveng., caput tractatus quinti 38, 39, 40. Excellens opus et quasi diabolice scriptum. — Tractatur de præcepto: « Non occides, » Petr. Pictav., Sentent., lib. IV, CCXI, 1150. — Qui iuxta legem non habet potestatem occidendi et acrienter occidit, peccat, Alanus de Insulis, Contr. heret., lib. II, cap. 22, CCX. — Non licet occidere, Petr. Pict., Sentent., lib. IV, (CX), 1150. — Qualiter Deus non occidere (nos vult), Ermengardus, Cont. Valdenses, cap. 19, CCIV, 1272. — In his qui præceptum: « Non occides, » contemnere præsumperunt districtius est punctum sicut notum, quia Cæsar Domitianus graviter reprehendit, et tam illum quam alios occidentes ultio consequens apprehendit, Philip. de Harveng., De obedient. cleric., cap. 38, CCIII, 924. — Nulli licet, excepto iudice, gladio quemquam occidere, Ivo Carnot. episc., Panormia, lib. VII, cap. 25; item D. August., XXXV, 2314. — Plus peccat qui potestati innocentem occidendum livore tradit, quam potestas ipsa si eum timore alterius majoris potestatis occidit, Ivo Carnot. episc., Decret. p. I, cap. 109, CLXI, 722.

ASSERTIO II. — Homicidium directum, privatum, quacunque de causa perpetratum sive in se sive in alio est graviter illicitum.

I. — De homicidio privato in genere.

Licet textus utriusque assertionis, alii de alia, jure et in veritate proferri et affirmari possint, tamen cum quodam delectu sequentes generales adiungimus prout, sicut videtur, hic magis ad rem.

Gladiatores homicidæ maledicti a Christo, Tertullianus, De patientia, cap. 5, I, 1254. — Quanta paga orum stultitia, qui in circo homicidia probant, illa aubi ponis plexuri, id., De spectaculis, *ibid.*, 655. — Ethnici homicidæ se aqua tingebant in impunitatem sui sceleris, id., I, 1205. — Tanta est apud homines homicidæ vindicta quanta ipsa quam vindicatur natura, id., De anima, cap. 35, II, 705, 706.

Agit de homicidio Alcuinus, LIX, 106, 533. — Qui gladio utitur, gladio cadet. Ille autem utitur gladio qui nulla superiore ac legitima potestate vel iubente vel cogente in sanguinem alicujus armatur, Ivo Carnot., Panormia, lib. VII, cap. 44, CLXI, 1514. — Non occidatur homo nisi lege iubente, id., Decret., part. I, cap. 41, CLXI, 702. — Jugi penitentiam se submittant qui voluntarie et per insidias hominem interfecerint, id., Decret., part. I, cap. 141, 142, 143, CLXI, 734. — Quod nulla de causa licet Christianis aliquem interficere, et contra, Petr. Abulardi Theologica et Philosophica: Sic et non, cap. 136, t. CLXXVIII. Illic vide hujusce illustrissimi viri sophismata circa præsens punctum. — Ipsi Judei non sunt interficiendi, D. Bernardus, epist. 563, CLXXXII, 564. — Non expedit sive mortuo, sive vivo, sive victori, sive victo esse homicidam; infelix victoria, qua superans hominem, vitio succumbis, id., Ad militem Templicum, c. I, CLXXXII, 925. — Qui sine aliqua publica administratione maledicunt, furum vel queminibet criminiosum perperam interfecerint, velut homicida judicabitur et tanto acrius quanto non sibi a Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit, Decret. Gratiani, part. II, causa 23, quæst. 8, CLXXXVII, 1262.

Hæc posterioria assertiones textus textibus prioris juncit et sat copiosum tibi effulgebit circa illecebrantem homicidii lumen. Hic proinde, optime lector, sistere possemus gradum si de nihilo alio quam de probanda generali theologia thesi ageretur. Sed ultra extendit se nostrum munus. Integros textus SS. Patrum circa homicidium relaturi et aliunde nimis operis mercede impulsæ reliquas de homicidio in specie, prioribus certe multo numerabiles, illis hic adordinabimus. Inde paucis verbis sic:

Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum, ergo et in specie. Homicidium immediatum, directum, privatum, quacunque de causa sive in nobis, sive in aliis perpetratum, est graviter illicitum. In nobis, ergo suicidium, in aliis quod occurrere potest duplici modo. Vel intus ex pacto certamen inter duos cum vitæ, mutilationis vel gravium vulnærum periculo, loco et tempore designatis vel non. In priori casu est duellum, in posteriori est præsertim præter homicidium generale: 1° homicidium sacrilegum; 2° parricidium; 3° fratricidium; 4° regicidium; 5° infanticidium. Ergo et duellum, et homicidium sacrilegum, et parricidium, et regicidium, et fratricidium, et infanticidium sunt graviter illicita. Certo sufficienter probatum. Sed redeamus, singula de singulis his facinoribus SS. Patrum pandituri oracula; et primo quidem:

Homicidium est ferire etiam damnatum, tu quare sævis, quam potestatem acceptasti? Si homicidium est inordinate perire damnatum, quid est ferire inauditum, ferire non judicatum, ferire nulla accepta potestate hominem malum, D. August., Serm. 302, cap. 14, XXXVIII, 1590.

II. — De suicidio.

Suicida vocabantur a Christianis biathanati, Joan. Cassian., Collationes, collat. 2, De discretionem, cap. 5, XLIX, 550. — Sensus et etymologia hujus vocis biathanati, *ibid.*, 504. — Judas vitam suam biathanati morte coelavit, id., Institut. lib. VII, cap. 14, *ibid.*. — Qui sibi mortem ultro concieverant, eorum memoriam facere in sacris aut pro illis offerre veterum Patrum instituto et ecclesiastica disciplina vetitum fuit, id., collat. 2, De discretionem, cap. 5, *ibid.*, 550. — Concilium Braccarense et concilium Aurelianense statuunt ut pro illis missæ non offeratur nec corpora eorum cum psalmorum cantu ad sepulturam deferantur, *ibid.*, 529, 550. — Multi ex antiquis philosophis sibi ipsi manus intulerunt, narrat Lactantius, VI, 406. — Nihil acceleratius fieri potest, *ibid.*, 447. — Suicidium minus facinus existimandum quam homicidium, *ibid.*. — Exsecrabilis et præsumpta fugienda suicidii doctrina, *ibid.*, 406. — Catoni quænam fuerunt

spontanæ mortis causæ, Lactantius, vi, 408. — Pythagorici et Stoici voluntariam mortem inanimiter persuadent. Quo nihil sce eratius fieri potest; nam si homicida nefarius est quia hominibus existitior est, eidem sceleri constrictus est qui se necat quia hominem necat; imo vero majus esse id facinus existendum est cuius ultio Deo soli subiacet. (Illud vide magis apud ipsum auctorem evolutum); Lactant. Divin. Institut. lib. iii, cap. 8, *ibid.*, 406, 407, 408. — Homicidæ omnes illi philosophi et ipse Romanæ sapientiæ princeps Cato, qui seipsum transverberaverunt, *ibid.*, Divinæ Inst., lib. iii, cap. 18, *ibid.*, 407, 408.

In Africa circitores quos Invenit in via cogunt ut interficiantur ab illis.... Quidam autem moriuntur sese dantes ad præcipitum, diversumque subeunt calamitatis interitum. Qui cum sine causa ita perire properant, honestæ mortis sustinent detrimenta et iudicio Dei futuro se potius implicat quam solvunt, S. Philasterius, De hæres., XII, 1197, 1198. — Expectare debemus, nec quod rex jubet deserere possumus et contemnere, S. Ambros., XIV, 542. — Nullam animam recipio quæ me nolente separatur a corpore, S. Hieronym., XXII, 468. — Tales stulta philosophia habet martyres, Zenonem, Cleombrotum, vel Catonem. — Judæ homicidium omnibus pejus homicidiis, Hieronym., XIV, 1032. — Illicitum est ut ipsi nobis inferamus manus, ut patet exemplo Domini dicentis: « Solvite vos, non ego, tempus corporis mei, » *ibid.*, XXVI, 202. — Suicidium illicitum probatur exemplo Jonæ dicentis: « Tollite me et mittite; » non est nostrum mortem arripere, sed illatam excipere, unde non licet propria perire manu in persecutionibus, *ibid.*, XXV, 1129. — Suicidium Judæ reprobatur, D. August., XLI, 51. — Suicidium illicitum et gravius peccatum, *ibid.*, 50, 51. — Suicidium cur illicitum? Non occides, non alterum neque te, *ibid.*, 55. — Suicidium non nota magnitudinis animi sed potius imbecillitatis, *ibid.*, 55, 56. — Quælibet exempla gentes opponant, manifestum est hoc non licere; exemplum Catonis sensui subijcitur et reprobatur, *ibid.* (Multæ alia de suicidio perquire in insigni opere hujus doctoris, De civitate Dei, *ibid.*: « Hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, velut fugiendo molestias temporales ne incidat in perpetuas; neminem propter aliena peccata, ne hoc ipso incipiat habere gravissimum peccatum proprium, neminem propter sua peccata præterita propter quæ magis hac vita opus est ut possit penitendo salvari, neminem quasi desiderio mellioris vitæ quæ post mortem speratur, quasi reos sue mortis, melior post mortem vita non suscipit, S. August., De civit. Dei, lib. i, cap. 17. — Verba et sententiam hujus sancti doctoris plura post sæcula refert Ivo Carnot. episc. Panormia, lib. viii, cap. 11. — Patisci de nobis nostro jure non possumus: habemus enim Dominum et nostri juris non sumus, S. Prosper Aquit. in sua Confessione, LI, 610. — Occidere homo nocentem non debet, nedum seipsum insontem, S. Aug., XXXIII, 666, 940. — A seipso innocens nullus occiditur, *ibid.*, XLIII, 712. — Exemplo Job ostenditur, *ibid.*, 727. — Mortem sibi inferens, etiam dum ad malam cogetur, in æternum perit, *ibid.*, XXXIII, 755. — Qui sibi mortem infert peior est parricida, *ibid.*, XI, 617. — Mortes duæ maxime viles et usitatæ, eorum qui se interimunt laqueo et per præcipitum, *ibid.*, XLIII, 299. — Donatistæ reprehenduntur quod seipsos occidant, *ibid.*, XXXIII, 797, 798. — Diluitur a D. August. obiectio contra præcedentia ex exemplo Razæ in libris Machabæorum petito. Factum potius judicandum quam imitandum, magnum non tamen bonum, *ibid.*, 941.

Suicidium spirituale, Eugypcius abb. African., LXII, 1081. — Per mortes varias Circumcelliones seipsos necare consueverunt et in istum furorem alios quos potuerint utriusque sexus seducere, aliquando ut occidantur ab aliis mortem, nisi fecerint comminantes, S. August. De hæresib., lib. i, cap. 69, XLII, 43. — Seipsum perire nulla legis auctoritate alicui permittitur, Gratian., Decret., p. 2, causa 23, quæst. 5, CLXXXVII, 1218. — Neminem licet sibi violentas manus injicere, *ibid.*, c. 10, 11, 12, CLXXXVII, 1219; idem apud Ivoem Carnot., Decreti part. ii, cap. 4, CLXI, 691. — Non veneramus nomine martyrum eos qui sibi collum ligaverunt, sunt pseudomartyres qui seipsos occidebant aut præcipitabant, S. Optat., XI, 1010, ad not. 61; *ibid.*, cap. 7, CLXI, 693. — Si homo vexatur a diabolo et nescit quid facit, occidit semetipsum, prodest ut oratur pro eo, Theodor. archiep. Cantuar., Depoenit., XCIX, 932. — Qui suæ vitæ attentavit, istius oblatio non recipiatur, *ibid.*, 945. — Se damnat in mortem qui propria manu se transverberat, ut patet exemplo Pilati, Haymon episc. Halberstatis., CXXVIII, 827. — Qui seipsum occidit,

homicida est, quia dictum est: « Non occides, » *ibid.*, CLXI, 691, 692. — Mens infirma deprehenditur quæ terræ non potest vel duram corporis sui severitatem vel stultam vulgi opinionem, Petrus Abalard., CLXXVIII, 1604. — De suicidio Cleombroti et Catonis et Leontie, *ibid.* — Ipse Plato docet expectandam esse naturam et vetat moriem sibi inferre. Plotinus eadem platonicæ sectæ semina altius exsequitur, *ibid.* — Vetat Pythagoras injussu Dei, de præsidio et statione vitæ decedere, S. August., XLVII, 1044. (Item Cicero, De senectute, n. 75.) — Informatur ut de magno crimine an aliqua diabolo impellente, semetipsum occiderit, S. Regino Prumiensis abb., CXXXII, 282. — Non licet propria manu perire absque ubi castitas periclitatur, Petr. Abalard., CLXXVIII, 1605. — In suicidio animus multo magis infirmus quam magnus deprehenditur, Rabanus Maur., CIX, 1255.

Facta varia. — Patriciani carnem adeo contemnendam censuerunt et modis omnibus abijciendam, ut etiam ultro quidam de eis sibi mortem inferre non dubitavit. Dicitur illum tantum esse perfectum qui se potuerit constanter occidere, S. Philastrius, XII, 1177. — Circitores in Africa quos invenit in via cogunt eos ut interficiantur ab illis, dicentes se desiderare pati martyrium, *ibid.*, 1197. — Idem habetur in Vitæ Patrum, lib. iv, cap. 45, LXXIII, 841. — Hero, postquam in omnibus virtutibus sensisset, semper in eremo vivens, a Satana fœde illusus, seipsum in puteum præcipitem dedit. Unde extrahitur et tres dies post in obstinatione sua mortuus, judicatus est indignus memoria in sacrificio, Joannis Cass. Collationes, collat. 2, De discretionem, cap. 5, XLIX, 529, 559, 551. — Judæ suicidium quantum facinus. Etiam moriendo peccavit: iam perversa fuit ejus conversio et etiam penitendo peccavit. Insurrexit in semetipsum non judicio penitentis sed furore pereuntis, *ibid.*, LIV, 532, 552.

Suicidium Lucretiæ discutitur, S. August., De civit. Dei, XLVII, 1042. — Donatistæ semetipsos interfecerunt, *ibid.*, XXXIII, 797. — Razias excusatur sibi metipsum intulisse, *ibid.*, XLVII, 1041-1046. — Illud Razæ factum elucidatur a Rabano Mauro, arch. Mogunt. Commentarii in libris Machabæorum, lib. ii, cap. 14, CLX, 1234. — Herodas facinoræ qui non tantum filios tres suos, sed etiam semetipsum trucidavit, Haymon Halberstat., Epist. Hist. sacr. lib. i, cap. 8, CXXVII, 820. — Mortes furiosissimas quas quidam Donatistæ ipsi sibi inferunt, S. August. epist., LXXXIII, 204, 940. — Samson, Deo volente, semetipsum occidit, Petrus Abalard., CLXXVIII, 1604. — Propheta Jonas voluit sibi metipsum violentas manus inferre, *ibid.* — Samson in sua morte figura Christi, qui paucos quidem dum viveret, interemit, destructo autem templo hostes innumeros, dum moreretur, occidit, Raban. Maur., CXXVIII, 1197, 1198. — Saul et armiger ejus seipsos trucidant, *ibid.*, Comment. in lib. Reg., CIX, 70. — Quidam frater, omnem recusans cibum, stulta presumptione mortem quam dominus ab eo avertere voluit, ipse sibi conscivit, De Vitæ Pat., lib. iv, cap. 44, LXXIII, 841, 842. — Serrus quidam nequam seipsum interemit, *ibid.*; Pratum spirituale, lib. x, cap. 75, LXXIV, 154. — Juvenala quædam, in annum præceptis, manus tugiendo impudicorum insequentium, jubetur mandari sepulturæ ecclesiasticæ quia, sit innocens illi, non sponte se præcipitem dedit, sed casu cecidit, Innocent., Epist. lib. ix, epist. II, CXXV, 816. — Suicidium Samson excusatur quia Spiritus latenter hoc jussit, D. August., De civit. Dei, XII, 33. — Samson seipsum occidit et sic obediit mandato non olim scripto in tabulis, sed recens intrinsecus inspirato, Philip. de Harveng., De obedient. clerici, cap. 58, CCIII, 926. — Saul qui sibi metipsum intulit non facile excusatur, non obstantibus Davidis ludibus, D. August., XLVII, 1043. — Postquam occidisset filias Saul ipse super ense moriturus irruit, Venerab. Beda, Exposit. in Samuel, cap. 10, XCI, 709. — Poena eorum qui sibi mortem inferunt, privatur sepultura ecclesiastica, Theodor. archiep. Cantuar., Penitentialia, CCXIX, 945. — Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter excipere. Unde etiam in persecutionibus non licet propria manu perire absque eo ubi castitas periclitatur, sed percutiendi colla submittere, Ivo Carnot., CLXI, 1566.

Acta insitata quorundam Christianorum. — Eorum præfecti Romæ christiana fœda, nempè seipsam occidendo ne a Maxentio Romæ tyranno pollueretur, quæ omni voce clarius resonant, cunctis qui nunc sunt et qui posthac erunt mortalibus declaravit predictum peccatum solos christianos invictam atque inexpugnabilem nec morti obnoxiam esse, Eusebius Iamphili., De vita Constantini, lib. i, cap. 54, VIII, 24. — Virgo Apollonia in ignem sponte prosilivit et sic sibi metipsum intulit, P. Abalard.,

lud., Cl. XXVIII, 1605. — Quendam sanctae feminae, tempore persecutionis, ut luscetatoris pudicitiam suae devitarent, in necaturum fluvium aut ignem se sponte projecerunt, probabiliter non humanitus deceptae, sed divinitus missae et obediennes, *ibid.*, 1601. — Christianarum quarundam virginum seipsas propter servandam pudicitiam occidentium exemplum illustratur: hoc fecerunt non humanitus deceptae, sed divinitus iussae, D. August., De civit. Dei, XLI, 39. — Aliunde ut videbitur plures admiserunt licitum esse seipsas occidere ad fragilitatis carnis praecavendos lapsus: se occidere non licet, ait S. Hieronymus, absque ubi castitas periclitatur, S. Hieron., XXV, 1129. — Eadem huiusce sancti doctoris sententia elucet ex exemplis paganarum virginum quae ad virginitatem servandam seipsas necaverunt, de quibus laudans et admirans loquitur, *id.*, XXX, 271, 272, 273. — Non licet, e contra, seipsum perimere propter pudicitiam servandam, S. August., XLI, 50. — Sententia sancti doctoris quae communiter evasit, ea fulcitur ratione, quod pudicitia in mente et non in corpore sedeat. Unde quilibet actio publica illam per se expugnare nullatenus potest. Ad quid ergo occisio sui? *ibid.*

Principium generale. — His exceptis quos vel lex generaliter iusta, vel ipse fons iustitiae Deus specialiter occidi iubet, quisquis hominem vel semetipsum occiderit, homicidii criminis innoxius, et quicumque hoc in seipsis perpetraverint animi magnitudinem fortasse admirandi, non sapientiae sanitate laudandi sunt, Rab. Maurus, Cl. I, 51.

Poenae suadendum. — Cum pro servanda iustitia, poena semper debet crimini proportionari, hic et ubique, ubi de poenis agitur in hac tabella, postquam, quasi in theoria tantum, gravitatem criminis perpexeris, illam etiam, ut ita dicam, optime lector, quasi in actione et sensibili modo palpabis. Cum inspexeris proprio visu quomodo tum Ecclesiae tum potestas civilis sonles utraque exceperit. Nec ergo et similis in sequentibus poenis addito, nova et praecedentibus, pro rudibus praesertim, erit de materia corrente tractatio et dictorum eximia confirmatio.

Qui sibi metipsis manus violentas injiciunt, nulla in oblatione pro illis commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulturam deducantur eorum cadavera. Theodor., archiep. Cantuariensis, cap. 26, XCIX, 545. — Qui se occiderit propria voluntate, missas pro eo facere non licet, sed tantum orare et eleemosynas largiri, *ibid.*, 932. — Qui propriae vitae attentaverit, istius oblatio non recipitur, capitul. 26, *ibid.*, 945. — Eadem omnino refertur suicidii poena apud Halthgarium, episc. Camer., CV, 681, 682. — Item apud Rodulphum, Bituricens. episc., his verbis: « Placeat etiam ut hi qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per praecipitium aut per suspendium vel quolibet alio modo violententer inferunt mortem, nulla illis in oblatione commemoratio fiat neque cum psalmis ad sepulturam deducantur eorum cadavera, Rodulph. Bitur. episc., CXIX, 725; CXXXIII, 506. — Missa et oblationibus caret qui seipsum occidit, Ivo Carnot. episc., CLXI, 695. — Idem statuit concilium Antissiodorensis, CLXI, 695. — Idem statuit concilium Braccarense primum, Ivo Carnot., CLXI, 746; Concilium Aurelianense, XLIX. Eadem refertur poena apud S. Isidor. Hispal., CLXXXIV, 567. — Si quis seipsum occidit diabolico instinctu, non est permissum ut pro tali homine missa canitur vel cum aliqua psalmodia corpus terrae committatur, S. Egbertus Eboracensis archiepisc., LXXXIX, 416.

Libri consulendi. — S. Augustinus, in suo praecelso opere De civitate Dei, quaestione suicidii copiose tractat, lib. 14, XLI, 30, 35, 40. — Petrus Abaelardus multa testimonia antiquitatis refert et de suicidio, pro et contra, disputat, cap. 153, Theologiae et Philosophiae: Sic et non, CLXXVIII, 1603, 1604, 1605. — Utiliter etiam videbis Rabanum Maur., Comment. in lib. II Macch., Cl. I, 1254.

III. — De Duello.

Ex jam dictis, duellum est certamen ex pacto inter duos cum vitae mutilationis vel gravium vulnerum periculo, loco et tempore designatis, initum. Rariora sunt circa illud SS. Patrum testimonia.

Rationes vitandi duelli. — Injuria est saepe bonorum mors, S. Hilarius, IX, 444. Sanctus, dum caditur non suam, sed eam cuius vicem dolet, *ibid.*, 321. — Injurias inferens, miseratione dignus, non ira, *ibid.*, 484. — Oblivione injuria Evangelia exigit, non vindictam, *ibid.*, 637, 686. — Duellum ponitur pro bello quod primitivo sensu significat, Aquilina Juvencus, Hisp. presbyter, XIX, 198. — Duellum vocabatur, Dei iudicium, S. Gregorius Turon., LXXI, 424, 619, 653. — Duellum

proponitur, *ibid.* — Duellum admitteretur eo fine ut cognosceretur utrum alicujus culpa sit quis innocens an fortasse culpabilis, *ibid.*, 638. — Duellum a Gundobado, Burgundiae rege institutum ad definiendas lites, S. Agobardus, episc. Lugdunensis, adversus legem Gundobadam, CIV, 117 et 118. Duellum infamiae sequelae, *ibid.*, 117. — Duellum a Gundobado ineunte saeculo VI institutum, *ibid.* — Quantum legi et christianae charitati repugnet duellum, S. Agobardus, CIV, 118, 119. — Rationes quae urgent fugam duelli, *ibid.* — Ad objectionem pro licitate duelli: Deus providet ut justus non succumbat, S. Agobardus respondet quod Deus ut Providentia non tenetur ad dandam innocentem victoriam, nos enim est in praesenti retributio meritorum, sed in futuro. Non in pugna sed in discussione causarum et subtilitate investigationum quaerenda est iustitia, *ibid.*, 119. — Diluitur obiectio duellistarum ex exemplo Judaeorum petita qui ad ulciscendum inane flagitium non ad legem sed ad arma, Deo volente, currebant, *ibid.*, 120, 121, 122. — S. Avitus, episcopus Viennensis, talia certamina graviter reprehendit et ipsius Gundobadi vesania sapientissime laudabiliterque repressit ac redarguit, rationesque ad illud institutum approbandumque confutavit, *ibid.*, 124, 125 et 251. — S. Agobardus strenue insequitur duellum, *ibid.*, 117, 118, 119... 126. — Apud Gundobados, tempore S. Agobardi fuere certamina singularia frequentiora, *ibid.* — S. Agobardus apud Ludovicum primum, versus annum 820, de duello tractat et pro illo abolendo urget rationes ex benignitate et in charitate unitate in nova lege desumptas, *ibid.* Duella contraria sunt reconciliationi generis humani ac reconciliatori Christo, *ibid.*, 219, 250. — Exploditur denominatio iudicii Dei, duello falso attributa, *ibid.*, 251. — Sexcentis effatis Scripturae sacrae contraria est illa pessima duelli consuetudo, liber Contr. iudicium Dei, *ibid.*, 254-268. — Ita beda vehementer contraria sunt simplicitati et pietati Christianae, *ibid.*, 119. — Ita certamina vetita edictis principum et canonibus conciliorum, *ibid.*, 253. — Conventui honori et est officio principibus dissuasione vel vi totis viribus sese opponere ne fiant duella, S. Bernard. Claraval. abb., Cl. XXII, 581. — Duelli discrimini se dare iuxta S. Bernardum insanum est non virtutis, nec audaciae sed amentiae potius est, *id.*, CLXXXII, 566. — S. Bernardus rogat ut illa duelli malitia, illa tam dira duelli libido cesset, *ibid.*, 566. — Ineunte et medio duodecimo saeculo viguit in Occidente usus duelli ad dignoscendam alicujus facti veritatem aut falsitatem, Vihaldus abb. Stabulensis, CLXXXIX. — Illud certamen tum erat valde honorabile, *ibid.* — Describitur agendi ratio ubi agebatur de inculpato per duelli probationem purgandum, CLXXXIX. — Nulli in casu debent tolerari de la, Clemens III, CCIV, 1501. — Romam mittitur consuetudo de duello, an sit tolerandum, *ibid.*, 1501.

Monomachiam sectantes, Deum solummodo tenere videntur, Ivo Carnot. episc., CLXI, 633. — Monomachiam ut legem nullibi sanxit divina auctoritas, *ibid.* — Pulcherrima figura duelli Christum inter et Antichristum, mortem inter et vitam, Rupertus, abb. Tuitiens. CLXXII, 1099, 1103. — In cruce durum Christus bellum cum forti illo antiquo adversario init, Venerab. Godefrid., abb. Ad Montens., CLXXIV, 834, 835. — Romae tempore Constantini Magni vetita tunc primum monomachiarum spectacula, Aurelius Cassiod., LIX, 892. — Theodoricus rex praecipit ut non ad duellum sed ad iudicem confugiant pro dirimendis litibus, *ibid.*, 589. — Variarum lib. in epist. 24. Tempore Theodorici Gothorum regis, apud Pannoniam Barbaros viguit duelli usus ad finiendas causas, *ibid.*, 589. — Sensus et etymologia vocis duellum, S. Isidorus Hisp. episc., LXXXII, 640. — Ita vocatur quod dum sint partes dimicantium in quoquo bello: Non occides nec te nec alium, Petri Cantoris abb., text. alt. cap. 79, 80, CCV.

De cooperantibus ad duellum. — Gravissime peccat qui pugnaturs in monomachia locat armaturas, pugilatorias et multa in hunc modum sine quibus non fieret, *ibid.* — D. Bernardus supplicat Sugerum, maximum principem in regno, ut omnimodo se opponat ne fiant nundinae (nundinae), ubi singularia certamina fiebant: Opponite vos tantis malis, epist. 576, CLXXXII, 591. — Non expedit sive mortuo sive vivo, sive victori sive victo esse homicidam. Infelix victoria qua superans hominem, vitio succumbis, id. Ad milites Templi, cap. 1 *ibid.*, 925. — Ab Innocentio III vocantur duella prava consuetudo *id.*, lib. XI, epist. 64, CCXV, 1581. — Iterum de duello apud eundem pontificem, *ibid.* — Detestabiles illas mundanas in quibus milites ex conducto coeuvant solent, et ad ostentationem virium suarum et audaciae temere congregantur, unde mortis hominum et animarum pericula

sepe proveniunt, omnimodo fieri interdicimus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura, vaticum tamen negetur, Ivo Carnot. episc., *Panormia*, lib. viii, cap. 148, CLXI, 1544. — Monomachiam in lege non assumimus, quam præceptum fuisse non reperimus, quam Heet inisse quosdam legerimus, sicut sanctum David et Goliath sacra prodit historia, nusquam tamen ut pro lege teneatur alicubi divina sancit auctoritas, Regino, Prumiensis abb. De ecclesiasti. discip., lib. 3, cap. 77, CXXXIII, 500. — Item Nicolaus I, episc. 501; Burchardus, lib. ix, cap. 51. — Circa duellum ad dignoscendam uxoris Thielbirge innocentiam quod adhibendum proposuerat Lotharius rex, sic dicitur: « Quam quantum sint omni divina legi contraria, quisque prudens jam advertit, » Regino Prumiensis abb. De descript. eccles. lib. II, cap. 78, CXXXIII, 500. — Duellum dissuadetur, LXXIX, 589. — In monomachia est mors animæ et corporis, Petr. Pictav., Sententiar. lib. iv, c. CX, 1151. — Decretum regis Rudolphi ut omnes qui jurisdictionem in suo regno habere possint, si iudicant oportunitatem, prorogare diem pro duello præsumunt. Vide hanc sane et miram epistolam in qua, aedum nota perstringatur mala duellum, imo ab episcopo ipso Leodiensi videtur approbatum, Codex Carolinus, lib. iii, epist. 25, anno Dom. 1279, XCVIII, 815 et 816. — Quando aliquis nobis conviciatur, lacescit, ad violentiam provocat, ad iurgium vocat, tunc silentium exerceamus, tunc muti fieri non erubescamus, peccator est enim qui nos provocat, qui injuriam facit et nos similes sui fieri desiderat, S. Ambros., De officiis ministrorum, lib. i, cap. 5, XVI, 28, 29, 30. — Quomodo aliquis se gerere debet ubi per injurias vel alio modo ad duellum provocatur.

Homicidium est ferire etiam damnatum, tu quare avertis, quam potestatem accepisti? si homicidium est inordinate ferire damnatum quid est ferire inauditum, ferire non iudicatum, ferire nulla accepta potestate hominem malum, D. Augustin. serm. 503, cap. 14, XXXVIII, 1590.

Facta varia. — De monomachia David et Goliath, Rab. Maur., archiepisc. Mogunt. Comment. in lib. I Reg., CLX, 51. — Mystice explicatur, S. Augustin., serm. 53, XXXVIII, 196. — S. Bernardus intercedit pro Humberto in duello victi, CLXXXII, 143. — S. Bernard. rogat pro altero infelici in duello, *ibid.*, 147. — Exemplum insigne duelli, CLVI, 1197. — Singularis certaminis Goliath inter et pastorem David exegressa pulcherrima, Rupert., abb. Tuitiens., CLXVII, 1099, 1101, 1102 et 1103. — Inter Allamannum et Vandalum duellum pro utraque gente initum, LXXI, 712. — Item inter Thoeroem et Heraclum, *ibid.*, 638. — S. Gregor. Turon. episc., De Historia Francorum.

Monomachia facta inter duos publice a Longobardis ex una parte et ex altera ab assisipitis deputatos, Paulus Diaconus, De Gestis Longob. lib. i, cap. 43, XCV, 450. — Duellum insigne et alia iudicia Dei perhibentur, CLVI, 1197, 1198, 1199.

Si quis eorum mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura, vaticum tamen negetur, Ivo Carnot. episc. *Panormia*, lib. viii, cap. 148, CLXI, 1544. — Indices duellorum ecclesiastici non nisi dispensatione ad aliquam dignitatem provehebantur, Innocent. III, Epist. lib. xi, epist. 61, CCXV, 1581.

Illis antiquioribus temporibus jurisprudentiam hodiernam gallicam applicans, nempe regulas tantum juris de homicidio generales, sicut recte fieri potest et aliunde jam indicavimus, habebis sane optime testes materiam sat copiosam ad iudicandum, ad arguendum, ad instandum et obsecrandum.

IV. — De homicidio sacrilego, sive ex parte agentis sive ex parte patientis, sive ex parte utriusque.

Archiepiscopus Cantuariensis hortatur episcopos ad tollendum e medio abusum qui in Anglia invaluerat, ut scilicet interfectores secularium capitali poenæ plecterentur, clericorum vero et episcoporum tantum excommunicationis poena, epist. 75, CCVII, 534. — Episcopus in homicidio deprehensus a sacerdote divellatur (canon. apost. 25), S. Agobardus, not. CIV, 804. — Scelus Herodis in occisione S. Joannis Baptistæ describitur, S. Maximus Taurin., De capitulis Evang. cap. 4, LVII, 811. — Malefactores vibrantes in abbate Cononem gladium, manus eorum in sublime suspensionem perstruunt immobiles, De Vitis Patr., lib. x: Prat. spirit., C. 15, LXXIV, 127. — Sarracenus qui anachoretam occiderat in sublime ab ave elatus, inde in terram dimissus, isto lapsu interit, *ibid.*, 129. — Sarracenus alter quemdam monachum jamjam occisurus, ante perpetratum scelus a terra discissus

absorptus est, *ibid.*, 198. — Quidam monachi sat fuerant acies ut suos abbates trucidarent, S. Benedicti Regula Comment. cap. 4, LXVI, 512. — Poena sacerdotum et monachorum homicidarum, *ibid.*

Occisores Nuneti, miri abbatis, demones corripuerunt et vexarunt quousque crudeli morte animas e corporibus excusserunt, P. Emerit. diaconi, De vit. Patrum Emeritensium, cap. 5, LXXX, 128. — Septem hiemes jejuno qui personam sacram occiderit, S. Egbertus, Eborac. archiep., Poenitent. lib. i, cap. 25, LXXXIX, 407. — Si presbyter vel diaconus homicidium fecerit, degradetur et usque ad exitum vite poeniteat, *ibid.* Exemptiones ex edictis et canonib. SS. Patrum, can. 162, *ibid.* — Si ad homicidium clericus consenserit et factum fuerit, septem annos poeniteat, *ibid.*, 400. — Si episcopus vel presbyter hominem occidat, perdat ordinem suum, *ibid.* Poenitent. lib. ii, cap. 1, *ibid.*, 415, 416: item S. Nicolaus, Episc. et Decret. cap. 144, CXIX, 1154. — Vide poenitentiam illi injunctam qui monachum presbyterum occiderat, cap. 147, *ibid.*, 1122. — Wirgildus pro sacerdote occiso episcopo solvatur, Isaac, episc. Lingon., canones, tit. ii, de homicidiis, CXXIV, 1081. — De Wirgildo solvendo et poenitentia explenda pro homicidio in ecclesiis vel earum atris perpetrato, *ibid.*, 1085. — Qui subdiaconum occiderit, ecc solidos componat, qui diaconum ecc solidos, qui presbyterum ecc solidos, qui monachum ecc solidos, *ibid.*, 1085. — Qui occiderit monachum vel clericum arma relinquat Deo in perpetuum in monasterio famulaturus, *ibid.*, 1086. — Clericus homicida septem annis exsulet, Regino, Prumiensis abb. De Eccl. discip. lib. ii, cap. 52, CXXXIII, 236. — De his qui personam Deo dicatam necaverint, Ivo Carnot. episc., Decret., part. x, cap. 8, 9 et 10, CLXI, 695. — De quodam convicto consensum fuisse de eade episcopi sui homicidium plectitur poena, cap. 12, *ibid.*, 695. — De poenitentia presbyteri qui presbyterum occiderat, Isaac, episc. Lingon., CXXIV, 891. — Vide quoque Ivo Carnot. episc. Decret., part. x, cap. 15, CLXI, 691; item cap. 16, *ibid.*, 695. — De aliquibus qui duos suos episcopos occiderant et deinceps episcopo careant, cap. 18, *ibid.*, 696. — De abbate qui servum fuste uno ictu percussit et post sex menses mortuus est servus, cap. 21, *ibid.*, 697. — De poena presbyteri qui diaconum percussit, cap. 21, *ibid.*, 698. — Presbyter homicida sacerdotali caret officio, cap. 29, *ibid.*, 699. Idem habetur capite 36, *ibid.*, 701. — De homicidiis episcoporum et aliorum ordinum, cap. 154 usque ad cap. 140, *ibid.*, 751, 751. — Clericus homicida quantum nimium coactus ab ordine cessare cogatur, cap. 17, *ibid.*, 741. — Mors atrocissima cujusdam archidiaconi et comitum ejus, Alberic. Aq., Historia Hierosol., lib. iii, cap. 55, CLXVI, 468. — Impiæ cædes Thomæ, prioris S. Victoris Parisiensis, Stephan. Paris. episc., epist. 9, CLXXXIII, 1416, 1417. — Sententia excommunicationis fulminatur in auctorem et fautores mortis Thomæ, epist. 8, *ibid.*, CLXXXIII, 1415. — Si quis episcopum, aut presbyterum vel diaconum interfecerit, capite punietur, Caroli Magni Capitularia, XCVII, 145. — Si quis altaris ministrum occidat sit exlex apud Deum et apud homines, nisi per exilium et apud cognatos etiam magis compenset vel purget se a capitali purgatione, Canut. I, rex Angl., CL, 1178. — Si minister altaris homicida fiat, tunc perdat deinde tam ordinem quam honorem. Potest tamen se purgare, quod si non fecerit, sit exlex, *ibid.*, 1178, 1179. — De occasione SS. Innocentium sensu naturali et spirituali intellectus, Radolphus Ardens, hom. 8, CLV, 1528, 1529 et 1530. — S. Bernardus tractat de cæde Archemboldi, subdiaconi Aurelianensis, epist. 161, 162 et 163, CLXXXII, 520, 521. — Miror doctam sententiam tuam, sacerdotem putare post homicidium perpetratum in sacerdotio ministrare, imo (quod est ineptius) nobis suadere velle ut ipsi tali presumptioni præberemus assensum, Gratian. Decret., p. i, dist. 50, cap. 4, CLXXXVII, 256. — Poenitentia diversa clericis homicidis sive sponte sive non, jure canonico imposita, cap. 37, 38, 39, 40, 41, *ibid.*, 276, 277. — De illorum absoluteione qui violentas manus in clericos injiciunt, Innocentii III, epist. 310, CCXIV, 269. — De eodem, *ibid.*, epist. 129 et 161, CCXVI, 645, 940. — Sacerdos quidem qui in eandem culpam relapsus, secundo clerico manus violentas iniecerat, declaratur ab Innocentio III post trium annorum poenitentiam ad officium suum redire posse, epist. 79, *ibid.*, 85. — Innocentii III genitus et epistola de morte episcopi Heribonoensis, procurator, epist. 135, CCXIV, 1167, 1168, 1169. — Quidam clericus homicida ab exercitio ordinis deponebatur, epist. 385, *ibid.*, 561. — Poena pro homicidio clerici ab alio clerico patratum imposita, Alexand. II, Epist., et Diplom., epist. 115, CXLVI, 1404. — Malus præfatus homicida animi-

rum iudicandus est, S. Benedict., abb. Anianens., Concord. Reg., cap. 13, § 19, CIII, 788.

Qui presbyterum occiderit, duodecim annos poeniteat, si liber, septuaginta dies jejuset, si autem servus, super duodecim ferventes vomeres se purget, Theodos. archiepisc. Cantuar., Poenitentiale, cap. 56 et 57, XCIX, 947. — De poena sacerdotis qui diaconum percussit, Nicol. I, epist. et Decret., CXIX, 1131, 1132. — Clericus qui paganus occiderat homicida est, et non oportet prohiberi ad majorem gradum qui etiam carere debet acquisito, *ibid.*, 1129. — Rogerus Tokellus et Guido qui manus violentas in clericos infecerant excommunicantur, Alexander III, epist. 885, C., 792. — Quanta severitate utatur Alexander III in eos non tantum qui Thomam, archiepisc. Cantuariensem, occiderant, sed etiam tantum illos homicidii participes fuerant, *id.*, epist. 1014, C., 894. — Ludovici regis Francorum epistola de caede S. Thomae ad Alexandrum III, epist. 20, *ibid.*, 1378. — Ad quid obligentur qui presbyterum interficiant, Ivo Carnot., CLVI, 1306. — Qui clericum, diaconum, subdiaconum, monachum interficiant, *id.*, Panormius, lib. viii, cap. 6, 7, 8, CLX, 1596 et 1597. — Celestinus III capitulo Tarracensis praecipit ut Vilhelmum Raimundi qui Berengarium archiepiscopum in urbe Gerunda crudeliter interfecerat anathematizatum denuntiet terramque ejus interdicto feriat, epist. 164, CCVI, 1045. — De subdiacono qui puerum invitans interfecerat, Clement. III, epist. 31, CCIV, 1503. — De vere S. Thomae Cantuariensis, Petrus Bernard. Grandimontensis prior, epist. 3, 4, 5, 6, CCIV, 1167, 1168, 1169. — De clericis in homicidio deprehensis, CCVI, 1259.

V. — De parricidio. — Poenae impositae et factae variae.

Parricidium quare detestabile crimen sit, Dominus ipse ostendit in iudicio facto inter Cain et Abel, ipse sententiam protulit: « Maledicta terra... maledictus... », Raban. Maur., CXII, 1410. — *ibid.* — Vide per plura de parricidio, iterum Poenitentiale, cap. 2.

De parricidio Romuli quod dicit non vindicari, D. August., De Civit. Dei, lib. iii, cap. 6, XLI, 82. — Fraternalis muneris, in fratris Cain abelae exitium, et exultat infelix et quod teste caret putat se caruisse facinore, quem Deus vidit, quem conscientia redarguit, quem fratris sanguis accusat, S. Zeno, lib. i, tract. 7, XI, 314 et 315. — Abel a Caino in campo Damasci juxta Hebraeorum traditiones interficitur, S. Hieron., XXIV, 516. — Cain impiissimus pariter et stultissimus ad perpetrandum maximum nefas, credidit sufficere ai aspectus vitaret hominum, fratricidium Deo teste, facturus, S. Salvianus, presbyt. Massil., De gubernatione Dei, lib. i, cap. 6, LIII, 58. — Quomodo Cain punitur qui fratricidium commisit, Petr. Cantor, Verbum abbrev., cap. 11, CCV, 53. — In patris parricidio continentur omnia scelera, S. August. Advers. Academicos, lib. iii, cap. 36, XXXII, 963. — Fratricida et parricida in terra peregrina je unet decem hiemes, S. Egbertus, Eborac. archiepisc., Poenitent., lib. i, cap. 21, LXXXIX, 407. — Parricidium est caedes in parentem, S. Isidor., Hispal. episc., Etymolog. lib. iv, cap. 26, LXXXII, 210. — Parricidarum supplicium. Olim parricidae cum sima et gallo et serpente in sacco ex corio inclusi in mare praecipiti abantur, lib. v, cap. 27, *ibid.*, 214. — Parricidium multum differt ab homicidio, Tertull. I, 516. — Si quis ex propria cognatione sanguinem occisionis effuderit, sacri canones usque ad mortem abjici et inter rebelles reputari sanxerunt, Nicolaus I, Epist. et Decret., CXIX, 921. — De cujusdam poena qui matrem occiderat, *ibid.*, 1120. — De quorundam parricidarum et fratricidarum poenitentia, prohibentur carnali copula jungi, *ibid.*, CXIX, 1128. — Idem pontifex de alio fratricida, *ibid.*, 1119. — Poenitentes fratricidae non debent ultra militiam cingulum sumere et nuptias atque conjugii copula uti, Rab. Maur., Poenitent., cap. 7, CX, 473 et 474. — De eodem, vide Isaac., episc. Liagon., Canones, tit. 4, cap. 5, CXXIV, 1690.

Parricidis quidam canones ad poenitentiam alii septem, alii quatuordecim annos, alii totam vitam assignant, Regino, Prumiens. abb., CXXXIII, 296. — Parricida remoto aliorum tormentorum genere, facto de corio sacco in quo cum illo serpentes includantur, et sic in mare vi inum praecipit deit, *ibid.*, 296, 300. — Poenitentia imposita illi qui nolens fraternam caedis causa fuerat, Alexander II, Epist., CXLVI, 1386. — Rex non debet parricidas et perjuros sinere vivere, Ivo, Carnot. episc., Panormia, lib. viii, cap. 33, CLXI. — Parricidarum et fratricidarum poenitentia multiplex refertur, *id.*, Decret., part. x, cap. 163, CLXI, 738. — Iterum refertur quam

detestabile sit parricidii crimen, cap. 164, 177, *ibid.*, 742. — De eadem re, cap. 178, 179, 180, 185, *ibid.*, 745, 745. — Cain propter homicidium condemnatus, Philip. de Harveng, abbas Bonae Spei, De obedient. cleric., cap. 37, CCIII, 922. — Exemplum insigne fratricidii et poenae tali crimini debita, Freculphi Chronicor. lib. i, cap. 6, CVI, 921. — Homicidium Cain diluvio fuit poeniendum, Raban. Maur., CVI, 509. — Crimini parricidii annumerandum est regicidium de quo ait S. Optatus: Regicidium non committendum a puero Dei David discere debemus, S. Optatus, De schismate Donatist., lib. ii, cap. 25, XI, 980, 981. — Qualiter matricida puniri debet, Ivo Carnot., Decret., part. x, cap. 173, CLXI, 741. — De parricidis et fratricidis, Burchardus, episc. Wormiae, CXL, 1089.

VI. — De infanticidio et abortu.

De abortum procurantibus, S. Hieronym., XX, 97. — Informis puerperium ebigare lex non vult ad homicidium pertinere, quia nondum dici potest anima viva in eo corpore quod sensu caret, S. August., Quaesit. in heptat., lib. ii, cap. 80, XXXV, 626. — Homicidii festinatio est prohibere nasci, Tertull., I, 319. — Infantes in utero trucidati, *id.*, II, 691. — Infantes in utero debilitati a matribus, *ibid.*, 909. — Mulier quaedam quam miserabiliter duos filios suos enecaverat, in profundum maris, jussu superno, demergit, De Vita Pat., lib. x, Prat. spirit., cap. 77, CXXIV, 155. — Quantum crimen sit infanticidium, *ibid.*, 153. — Quali poena plectitur ipius Dei miraculoso interventa et jussu, *ibid.*, 153. — Mulieres quae secum agunt ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio usque ad exitum vitae ab Ecclesia removit, humanius autem nunc definitum ut his decem annorum tempus poenitentiae tribuatur, Colex canon. ecclesiastic. et Consil. S. Sedis apost. cap. 21, LVI, 441.

Abortum procurans quae poena afficiendus, Raban. Maur., CVIII, 112. — Quis mystice abortivus, *ibid.* — Poenitentia eorum qui partus enecant, CXII, 1410. — Herod. rex valde iratus occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, S. Maximus Taurinensis, hom. 28, LVII, 286. — Si mulier abortum promoveat et in quadraginta diebus occidatur id quod semine conceptum est, quasi pro homicidio jejuset tres annos, S. Egbert., Eborac. archiepisc., Poenitent., lib. i, cap. 30, LXXXIX, 404. — Mulieres fornicantes quae parvulos suos necant aut abortu excutunt decem annis poenitentiam agant, Fulgent. Ferrandi, Abbrevisatio canon., can. 152, LXXXVIII, 826. — Idem habet Crisostomus, African. presbyter, Brevariarius canon. 113, LXXXVIII, 881. — Si mater infansem suum occiderit, jejuset quindecim hiemes absque cessatione, exceptis diebus solis, S. Egbert., arch. Eborac., Poenit., lib. i, cap. 31, LXXXIX, 407. — Qui male conceptos vel jam editos necare studuerint, septem annos poeniteant, concilium Ancyran., LXXXIV, 108. — Si qua mulier infansem fornicarium occiderit, si qua studuerit abortum facere vel quod conceptum est necare, aut elaborat ut non concipiat, decem annis poeniteat, S. Isidor. Hisp., Collectio canon., can. 77, LXXXIV, 584 et 585. — Quae mulieres filios ex adulterio necant, nequidem in finem danda est illis communicatio, Concil. Eliberitan., can. 63, CXXIV, 508. — Hujusmodi mulieres, benignius quam prioribus saeculis tractentur, decem tantum annos poeniteant, S. Rodolphus Bituric. episc., cap. 41, CXIX, 725. — De multiplici poenitentia Vimaro impunita qui tres filios suos miserabiliter occiderat, Nicolaus I, Epist. et Decret., cap. 136, CXIX, 1130. — Feminae quae partus suos ex fornicatione enecant decennio poeniteant, S. Angelramni Metensis episc., Collectio canon., cap. 20, XCVI, 1057. — Referuntur statuta concilii Ancyran. et Eliberitani circa mulieres abortui studentes, Raban. Maur., Poenitent., cap. 9, CX, 474. — Qui percusserit mulierem in utero habentem et exierit infans ejus nondum formatus, detrimentum patiat quantum indixerit vir mulieris. Si autem formatus fuerit dabit animam pro anima, Hincmar., Rhemensis archiepisc. de divortio Loth. et Thetbergae, interrog. 12, CXXV, 691. — Abortus putativus Thetbergae, *ibid.*, 689. — Presbyter quidam, cum procurasset abortum declaratur ab Innocentio III posse ministrare si conceptus nondum erat vivificatus, alioquin ab altaris officio debet abstinere, epist. 107, CCXVI, 469. — Si quis infansem necaverit ut homicida teneatur, Isaac. episc. Liagon., Canon. cap. 11, CXXIV, 1087. — Mulier aut vir qui infansem propter incuriam in lecto cum ea vel eo cubantem oppresserit poeniteat, *ibid.*, cap. 14. — De mulieribus partus suos necantibus poenitentia eadem ac supra habetur apud Isidorum Mercat., Decret. Collectio, conc. Ancyranum, can. 21, CXXX, 266, concilium Braccarense ii, can. 78, *ibid.* — Idem habetur apud Regino., Prumiens. abb., De ecclesiastica discipl., lib. ii,

inspectione, v. g., apparitione mortuorum, quod necromantia dicitur, inspectione manus quod chiromantia dicitur, inspectione aquæ quod hydromantia dicitur; inspectione ignis vel lapidis alteriusve huiusmodi rei, quod geomantia dicitur; inspectione avium quod augurium sive auspiciu dicitur; inspectione intestinorum animalis occisi, præsertim demonis immolati, quod aruspiciu dicitur, etc.; 5° astrologia iudicialia, quæ ex consideratione situs et motus siderum futura contingentia prædicuntur; 6° usus virgæ lignæ vel ferreæ ad investiganda occulta, v. g., auri argentique cæterorumve metallorum venas, aquæ fontes, thesauros absconditos, furta, homicidia, adulteria, fornicationes cæteraque id genus; 7° investigatio oculorum per aquam frigidam, vel per ignem, per sortes, etc.

Nec solum ejusmodi superstitionum crimine tenentur qui illas exercent, sed et qui exercentes consulunt, etiam nullam eorum responsionibus fidem adhibeant; vel qui aliorum superstitioni participant, adjuvando, consulendo, laudando, consentiendo, imo quandoque et tacendo. In rebus enim huiusmodi qui tacet consentire videtur, maxime si superstitionem impedire ex officio tenatur, vel si positus sit in ejusmodi circumstantiis in quibus silentium præ tacite rerum approbatione sumendum esse videatur.

Superstitio ergo, sive magica, falsa professione de verum mentiens, et veraciter ladens, homines seducit a religione divina, cultum demonum suadet, et ad omne nefas suos sequaces impellit. Hæc quinque genera maleficiorum continet, manticeum, mathematicum, maleficium, sortilegium, præstigia... horoscopia in constellationibus constat; maleficia fiunt per incantationes; sortilegia per sortes; præstigia per phantasticas illusiones. Magiam Zoroastres rex Bacrianorum invenit, et post longa tempora Democritus ampliavit; hydromantiam Peræ fecerunt invenisse; auguria Phryges; præstigia Mercurius...

De his vide in sequentibus indicationibus.

Alcuin., Cl. 1196; Arnob., V. 773, 774; S. August., XXXII, 802; XI, 245, 244, 286, 817, 728; Bedæ venerab., XCIV, 573; S. Benedict., CIII, 747; S. Bonifac., LXXXIX, 859; Barchard., CXI, 843; (canon. rex, CLII, 4178; Carol. Magn., XCVII, 756, 882; Constantin. Magn., VIII, 25, 162, 220; S. Cummianus, LXXXVII, 990; Dracontius, LX, 797; S. Eusebius, LXII, 949, 950; Gratian., CLXXXVII, 1369. — Malefici puniendi, S. Greg. Magn., LXXVII, 757, 758; Guilelm. Tyrens., CCL, 612; Hildgar., CV, 683, 686, 700; S. Hieron., XXIV, 517, 618. — Muliercularum Christianarum, id., XXV, 498, 499, 1256, 1257. — In austeritate vitæ, S. Hilari., IX, 378; S. Hildgar., CXCVII, 1023, 1032; Hincmar., CXXV, 717, 718. — De sortilegiis ex sortibus sanctorum, *ibid.*, 718; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 810 et seqq.; CLXXVII, 205, 201. — Nefandus, S. Isidor. Hisp., LXXXI, 840; LXXXII, 512, 593; Isidor. Merrat., LXXXI, 408; S. Ivo., CLXI, 263, 168, 748, 756, 1275. — De magorum præstigiis, *ibid.*, 1317. — De variis speciebus magiæ, sortilegiis etc., Joannes Sarisb., CXCIX, 407, 409, 415, 461. — Ægyptiorum, Lact., VI, 235, 282, 328, 620, 766. S. Leo Magn., LIV, 218 et seqq. — Manicheorum, id., LV, 874, 875, 912, 915. — Persarum, *ibid.*, 807. — Zoroastres, *ibid.*, 975, 976; LVI, 412, 891. — In constitutione Honorii, Marius Mercat., XLVIII, 457; S. Martin Leg., CCVIII, 75. — Populi in defectione lunæ, S. Maxim. Taurin., LVII, 256 et seqq.; Petr. Bles., CCVII, 190 et seqq. — Judiciorum ferri candentis, etc., Petr. Cant., CLV, 226, 235, 239. — Quorundam hæreticorum, Petr. Monach., CCXIII, 547. — Judæorum, Petr. Venerab., CLXXXIX, 602. — Basilidis, S. Philast., XII, 1146; Prudent., LIX, 675, 676. — Ethnicorum, id., LX, 456 et seqq.; Raban. Maur., CVIII, 80, 459, 460, 463, 464, 726; CX, 1097 et seqq. CXI, 22, 75, 422; Regino, CXXXII, 349 et seqq.; Robert Pull., CLXXXVI, 1095, 1094. — Ludorum antiquorum, S. Salvian., LIII, 120, 121. — Turpes et otiosæ, Tertull., I, 505, 612; II, 401, 747, 748; Vit. Patr., LXXIII, 178, 181.

TRISTITIA. — Vide in indice præcedent. articul. de INVIDIA.

Abelard., CLXXVIII, 152, 153, 164. — Letalis, Abelard., CCXI, 85; Alanus, CCX, 116. — Pestifera ejusque comitatus, Alcuin., Cl. 653; S. Anselm., CLIX, 642. — Impiorum, S. Augustin., XL, 1198. — Desperatio, S. Bernard., CXXXIII, 973, 974; CLXXXIV, 1248, 1249. — Ejus effectus, id., CLXXXV, 81, 82; Boetius, LXIII, 796, 797. — Duplex, S. Bruno Heribipol., CXLII, 181; Cassian., XLIX, 351 et seqq. — Fidelibus inimica, Cassiod., LXX, 506; S. Petr. Chrysolog., LII, 451. — Desperatio et voluptas sociæ sunt, *ibid.*, 199; S. Petr. Damian., CXLV, 182, 184, 485; Defensor., LXXXVIII, 685. — Judæi, S. Fulgent., LXV, 355. — Mortifers, *ibid.*, 290,

291; Garner., CXCH, 185. — Impiorum, Gerbodus, CXCH, 1672. — Desperatio vitanda, S. Greg. Taron., LXXI, 228. — Ejus remedium, Hildgar., CV, 684, 685; Henricus, Card., CCIV, 275; Sancta Hildgar., CXCVII, 199, 60. — Cujusdam adolescentis, Grosuila monial., CXXXVI, 1109 et seqq.; Hugo Erian., CCII 189. — Ejus comites, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 1000 et seqq.; Innocen. III, pap., CXVII, 443, 734; Joannes Sarisb., CXCI, 975; Lanfranc., CL, 150, 151, 238. — Judei, S. Maxim. Taurin., LVII, 566, 567; S. Paschas. Rudbert., CXX, 1450, 1451; Petr. Cel., CCII, 685, 686; Petr. Lombard., CACI, 1340. — Mulieris, Philipp. de Harv., CII, 1390 et seqq. — Ejus effectus, *ibid.*, 326; S. Prosper., LI, 459, 484. — Ejus incommodum, Raban. Maur., CIX, 985; CXII, 426. — Ejus natura et origo, *ibid.*, 1562, 1564. — Ejus remedium, *ibid.*, 1577. — Magna non potest diu dissimulari, Rupert., CLXXVII, 558. — Cæca, Thomas Clæter., CCVI, 756; Vit. Patr., LXXIII, 1033.

ULTIO. — Vide in indice præcedent. art. De ira, et Indicem de COLLECTIONE INIMICORUM.

Abelard., CLXXVIII, 153, 154; S. Agobard., CIV, 263; Alcuin., Cl. 654. — Atrocissima Benjaminitarum, S. Ambros., XVI, 899 et seqq.; S. Anselm., CLVIII, 567, 568; S. Bernard., CLXXXIV, 531; S. Bruno Heribipol., CXLII, 217, 218, 297, 593; S. Petr. Chrysolog., LII, 507. — Injuriam semper cupit excedere, S. Eusebius, LXII, 687, 688. — De morte comitis Flandriæ, Gualbert., CLXVI, 1045. — Sanguinis et malorum, Gerbodus, CXCI, 11; Gratian., CLXXXVII, 1180 et seqq.; S. Greg. Magn., LXXVII, 61. — Henrici in Gregorium, S. Greg. VII pap., CLXVI, 174; S. Hilari., IX, 911. — Dei per diluvium, Sancta Hildgar., CXCVII, 1002; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 806. — Plebium, Humbert. card., CXLIII, 1164; Isidor. Mercat., CXX, 157, 158. — Deo reservata, Lact., VI, 619; S. Leo Magn., LIV, 284. — Pia Virginitatis patris virginis Virginis in Apollin Claudium, Oros., XXXI, 776. — Horrenda in filios Israel, Petr. Comest., CXCVIII, 292; Petr. Lombard., CXCI, 1551; Petr. Monach., CCXIII, 545. — Furti in Achaz, Philipp. de Harv., CCIII, 925, 926; Rab. Maur., CIX, 600, 678. — Electorum de reprobus, id., CXI, 742. — Theodosius, Rufin., XXI, 525, 1068, 1069. — Au querenda de inimicis, *ibid.*, 800, 801. — Eam ne inimicis statim sumere imprudentia est, Rupert., CLXXVII, 1636. — Dei in superbos, id., CLXXI, 559 et seqq. — Inimicorum, Stephan. Grandimont., CCIV, 1112. — De imperio ulciscenda, Suger., CLXXXVI, 1405. — Ejus libere summus impatientie stimulus, Tertull., I, 1264; II, 573; Vit. Patr., CLXXXIX, 1402, 1403.

USURA. — Usura est lucrum ex mutuo. Nomine autem lucri, hoc loco intelligitur pecunia vel quæcumque alia res temporalis pretio æstimabilis, sive obsequium aut quodvis aliud onus pretio æstimabile inunctum, sive aliquid aliud. Usura est ubi amplius requiritur quam datur, v. g. si dederis solidos decem, et amplius quæsieris; vel dederis frumenti modium unum, et super aliquid exigeris.

Si feneratoris homini, inquit S. Augustinus in Psal. xxxvi, serm. 3, n. 6, id est mutuum pecuniam tuam dederis, a quo aliquid plus quam dedisti expectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus quam dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud; si plus quam dedisti expectas accipere, fenerator es, et in hoc improbandus, non laudandus.

Usuram illicitam esse coram est. Nam ex natura rei est illicitum et contra justitiam commutativam, in rei unius commutatione pro alia, plus exigere, aut accipere quam valeat res quæ datur, nisi aliquid aliud interveniat, ratione cujus l. lud amplius iuste accipiat; sed accipere aliquid ultra sortem pro mutuo est pro commutatione rei mutuo datæ, accipere plus quam valeat, nisi interveniat aliud ratione cujus illud iuste accipiat; ergo si solius mutui, nefas est ex natura rei et contra justitiam commutativam aliquid ultra sortem accipere, ac proinde usura illicita est contra commutativam justitiam, restitutioneque obnoxia...

De his lege quæ sequuntur.

Alexander III, papa, CC, 196, 757, 804; Amalar., CV, 878. — De inhumanitate feneratorum, Ambrosius, XIV, 984, 985. — Ab usu dicta, *ibid.*, 775, 777; XVI, 983, 984. — Non accipienda, Auct. CXXXIV, 38; S. Bruno Astens., CLXIV, 459, 528. — Prohibita, Bruno Heribipol., CXLII, 85, 215, 216; Canut. rex, CII, 1196; Carol. Magn., XCVII, 509; Constantin. Magn., VIII, 597, 968; S. Cummianus, LXXXVII, 991. — Clericorum, Gratian., CLXXVII, 244 et seqq., 958 et seqq.; Hildgar., CV, 686. — Ejus iniquitas, S. Hilarius, IX, 507. — Grave et iuge furta, Hildgar., CLXXI, 817. — Non repetenda, Innocen. III, papa, CCXV, 872, 1308; CCXVI, 1257; CCXVII, 229; S.

Isidor. Hispal., LXXXII, 297; Isidor. Mercat., CXXX, 517, 965; S. Ivo, CLXI, 459, 469, 903, 906, 1168. — Clericalis, Petr. Bles., CCVII, 62 et seqq.; Petr. Cant., CCV, 153; Petr. monach., CCXIII, 547; Philipp. de Harveng, CCIII, 755. — Usurarius non potest esse clericus, Prudent., LX, 997, 1040; Raban. Maur., CX, 709; Regino, CXXXII, 233 et seqq.; Stephanus Grandimont., CCIV, 1111.

VANITAS. — Vide indicem præcedentem in art. *De superbia*.

Alanus, CCX, 115; Alcuin., CI, 635, 656. — Temperantiam est, S. Ambros., XIV, 583, 1249; S. Anselm., CLVIII, 736, 741. — Vanitati subiecta est omnis creatura, S. Augustin., XXXV, 275; XXXVIII, 1095; XXXIX, 1846; S. Bernard., CLXXXII, 908 et seqq., 973, 976; CLXXXIV, 795, 796. — Hominum mundo et carni servientium, *ibid.*, 506; S. Bonifac., LXXXIX, 855; S. Bruno Heribol., CXLII, 121, 155, 167, 168, 170, 210. — Episcopi, Carol. Magn., XCVIII, 1380. — Episcopi cujusdam, qui voluit adorari, *ibid.*, 1333; Cassiodorus, LXX, 184, 288, 289; Defensor, CXXXV, 646; Ernald., CLXXXIX, 1535; Garner., CXCIII, 133; Gerhobus, CXCIV, 1011, 1012. — Quod præterire potest, vanum est, S. Greg. Magn., LXXV, 595, 932, 845, 844; Halitgar., CV, 661; Hervæus Burgund., CLXXI, 1502; S. Hieronym., XLII, 412 et seqq., 459, 502, 505, 504, 608, 692. — Eius definitiones, *id.*, XLIV, 515. — Omnia perdit opera, *ibid.* — In episcopo, Sancta Hildegard., CXCII, 174. — Cavenda ab episcopo, *ibid.*, 182. — Si sint omnia, quomodo ipse Salomon non vanitas, Hugo de S. Victore, CLXXV, 120, 123, 151 et seqq. — Triplex, *ibid.*, 118 et seqq. — Mundi, *id.*, CLXXVI, 705. — Eius comites, *ibid.*, 999; Innocent. III, papa, CCXVII, 754. — Quadruplex, Isidor. Hispal., LXXXII, 98, 97. — Romanorum, Joannes Sarisb., CXLIX, 494, 711, 716, 974, 983; S. Leo Magn., LV, 177; S. Leo IX, papa, CXLIII, 744. — Magicarum artium, S. Martin. Legion., CCVIII, 566, 645; CLIX, 294; Maxim. Taurin., LVII, 254, 303; Othlon., CXLVI, 285; Petr. Cell., CIII, 750. — Eius vincula sunt septem vitia principalia, Petr. Comest., CXCIII, 1783. — Philosophica, Petr. Lomb., CXCI, 1445. — Paganorum, S. Philastr., XII, 1187, 1316. — Philosophica, *ibid.*, 1149. — Nobilitas ac divitum, S. Proseper, LI, 483, 496; Raban. Maur., CLX, 731, 1005, 1006; CXII, 1536, 1580; Rodulf., CXIX, 722. — Fugienda, Rufin., XXI, 576, 419, 669. — Humana, Rupert., CLXVII, 775, 776; CLXIX, 145, 151. — Divitiarum, Smaragd., CII, 956; Tertull., I, 1320; II, 1048. — Triplex, Thomas Cisterc., CCVI, 162. — Hominis quadruplex, *ibid.*, 121; Vr. Patr., LXXIII, 248, 249. — Feminarum, Zeno, XI, 294, 305.

VINDICTA. — Vide *Utrio*.

VIOLENTIA. — Adam Præmonst., CXCIII, 598; Alcuin., CI, 634; Carol. Magn., XCVII, 860. — Virginis, S. Dunstan., CXXXVII, 444. — Tyrannica, Ernald., CLXXXIX, 1617. — De violatoribus *Ecclesiæ*, Gerard., CLXX, 1144, 1174, 1216. — Hostis Iniqui, Gerhobus, CXCIV, 61; Godfred., CXLIX, 329. — Puellarum, Gratian., CLXXXVII, 415, 1411. — Conjugalis, *ibid.*, 1412 et seqq., 1484 et seqq.; S. Gregor. Magn., LXXV, 459, 460; LXXXVII, 2, 8; Halitgar., CV, 683, 684. — Longobardorum, Helinand., CCXII, 971; Henricus, card., CCIV, 222; Hervæus, CXXXII, 696. — De violatoribus fidelis matrimonialis, Sancta Hildegard., CXCII, 749. — Impiorum et aultorum, Hugo de S. Vict., CLXXV, 252 et seqq. — Castigationis in personam presbyteri, Innocent. III, pap., CCXV, 1423; CCXVI, 85. — In clericis, *ibid.*, 613; CXCII, 220; Isaac, CXCIV, 1095; S. Isidor. Hispal., LXXXII, 597; Isidor. Mercat., CXXX, 251, 991, 992; S. Ivo, CLXI, 862, 579, 580. — De pudicitia violenter rapta, Joannes Sarisb., CXCIX, 505. — In mulierem, Joannes VIII, papa, CXXVI, 891, 932. — Atrux, Juvenius, XIX, 191. — De violenta promotione Anthimi, S. Leo Magn., LV, 978; LVI, 442; Orderic., CLXXXV, 384. — Maptoris, Petr. Bles., CCVII, 40. — Cujusdam comitis, Petr. monach., CCXIII, 602; Philipp. de Harv., CCIII, 1148, 1149. — De reprobis virginum, Regino, CXXXII, 273, 335, 514, 582. — Tyrannorum non sinit vociferare oppressores, Rupert., CLXVII, 577, 578.

VIS. — Vide *Violentia*.

VITIA. — Sane sicut aliud est morbus atque aliud est vulnus, sic procul dubio aliud est vitium atque aliud est peccatum. Sicut in corpore videmus, sic et de corde intelligere debemus, quia aliud est ex occulto prodens interna corruptio, atque aliud extrinsecus inflicta manifesta contritio. Sic aliud est quando malum in sola cogitatione, etiam ab initio sentitur, atque aliud quod nunc spontaneo ex deliberatione committitur. Illud quasi ab initio nascitur, istud quasi extrinsecus infligitur.

Vitium itaque est ipsa infirmitas naturalis corruptionis; peccatum vero est ipsa prava assensatio tentantis infirmitatis. Vitium est quasi quedam passio naturæ, peccatum vero est spontanea quedam actio industria. Vitium est ipse appetitus mali, qui solet præcedere vel provocare consensum; peccatum autem ipse est consensus mali, qui solet sæpe subsequi vel comitare appetitum. Profecto illud est pravum, pravum motum in corde sentire, atque aliud pravo motui consentire. Quod pravum motum sentimus, vitium est; quod pravo motui consentimus, peccatum est. Vitium itaque est in sensu et in affectu; peccatum vero est in sole consensu seu etiam affectu. Quando quod verum est videtur nobis falsum, et quod falsum videtur esse verum, vitium est in sensu. Quando quod justum est videtur nobis amarum, et quod justum est videtur esse jucundum, vitium est in affectu. Sed cum falsæ opinioni fidem adhibemus, jam sensus nostri vitium transit in peccatum. Sic cum prava delectationi acquiescimus, affectus nostri vitium similiter transit in reatum. In hunc modum vitia in peccata transeunt, et consentientem reum constituunt. Vitium itaque sensuum sit origo errorum, vitium vero affectuum radix iniquitatum. Sensum autem non corporis, sed cordis hic intelligimus, unde et sententiam dici non ambigimus; habes itaque sensus et exordinatus affectus omnium malorum origo sunt. In hunc itaque modum vitium dominatur sensui et affectui, et cum consensum allicit, vel etiam in effectum transit, fit causa peccati. Consensum autem non semper effectus consequitur, sed cum necessitate præpeditur, solo consensu peccati culpa consummatur. Triplex vitium est: fastidium boni, desiderium mali, ambiguitas utriusque discernendi; hoc est quod homo est torpens ad bonum, fervens et inquietus ad malum, et habes et lippus ad utrumque discernendum. Ecce tria vitia, impotentia, ignorantia, concupiscentia...

Magnus est certamen vitiorum adversus virtutes; iuc enim poteris omnia vitia vincere repugnando cum divino adiutorio, si contra vitia singula opposueris virtutes. Solet enim pugna vitiorum adversus virtutes ad profectum venire hominis; quia per illud certamen mens excitatur, et ab elationis vitio purgatur. Contra singula quoque vitia virtutes sunt adhibendas; contra luxuriam munditia cordis est adhibenda; contra iracundiam vero patientia; contra timorem mittenda est fiducia; contra teporem vero zelus est adhibendus; contra tristitiam quoque malum adhibendum est gaudium spirituale; contra acedam vero fortitudo est assumenda, contra avaritiam assumenda est largitas; contra superbiam autem humilitas est adhibenda, contra odium vero charitas est assumenda; et sic de aliis... Et hæc sequentibus commemorantur.

Eorum torpido, Abelard., CLXXVIII, 1175; Absalon, CCXI, 41, 75, 76, 89. — De eorum pugna, Adalger., CXXXIV, 929; Adam. Pers., CCXI, 664. — Judicium et jurisperitorum, *ibid.*, 666 et seqq. — Septem principalia, eorumque remedia, Alanus, CCX, 174. — Sacerdotum, *ibid.*, 191. — Conjugatorum, *ibid.*, 193. — Viduarum, *ibid.*, 194. — Virginum, *ibid.*, 194, 195. — Somnolentorum, *ibid.*, 195, 196. — Eorum remedia, *ibid.*, 470, 471. — Octo principalia, Alcuin., CI, 638, 1192. — Præceptorum, Alexander III, papa, CC, 869, 870, 1578. — Ministrorum, *ibid.*, 878. — Prima cavenda, S. Ambros., XIV, 935. — Septem ex superbia orta referantur, *id.*, XVI, 756, 882. — Eorum enumeratio et unde sint orta, et quomodo fugienda, S. Anselm., CLVIII, 681 et seqq., 870; Cl. IX, 619, 682, 695. — Eorum malitia et fuditas, *ibid.*, 701; Arnulf., CCI, 176. — Quibus armis expugnentur, Atto, CXXXIV, 29; S. Augustin., XXXII, 674. — Dicantur quod est contra naturam, *ibid.*, 640, 1290. — Radices peccati, *id.*, XXXIII, 561, 571, 756, 737. — Eorum Deus non est auctor, bene tamen ordinator, *id.*, XXXIV, 158, 141, 154, 160, 229. — Vitiosi bene viventibus insultant, *id.*, XXVII, 1151, 1152. — Omnia vitia inimica sunt Deo, *id.*, 2082, 2083. — In voluntate ponuntur, *ibid.*, 1936. — Constante debellanda, *id.*, XL, 258, 570, 1189, 1191. — Tria timenda, *ibid.*, 1105, 1354. — Naturam bonam testantur, *id.*, XLI, 549, 550. — Vitium naturæ inest, sed vitium naturæ non est, *id.*, XLIV, 249, 570, 690 et seqq., 695, 696, 745, 748, 833, 855. — Vitium non est natura, *id.*, XLV, 1159, 1323, 1357. — Sed contra naturam, *ibid.*, 1124, 1427, 1429, 1870, 1896. — Vitium propagat vitium, *ibid.*, 1167, 1871, 1874, 1885, 1896. — Capitalia, Beda Venerab., XCIV, 571. — Vitium et peccatum in quo differunt, S. Benedict. monach., LXVI, 379. — Citius extirpanda, *ibid.*, 379. — Quid de vitio proprio, *ibid.*, 523, 524; S. Bernard., CLXXXII, 775, 774; CLXXXIII, 741, 742, 1060, 1061, 1085 et seqq.; CLXXXIV, 537. — Fovent vitia qui vitis favent, *ibid.*, 1099. — Vitium est

virtutis privatio, *ibid.*, 545, 544. — Eorum duplex species, *ibid.*, 580, 581; CLXXXV, 155, 156; Boetius, I.XIV, 220, 276. — Eorum potestas, S. Bruno Astensis, CLXIV, 578. — Contra ea pugna est vita hominis, *ibid.*, 577. — Eorum potestas, S. Bruno Heribopol., CXLIII, 298. — Omnia, Carol. Magn., ACVII, 328; Cassian., XI.IX, 280. — Octo principalia, *ibid.*, 609, 611 *et seqq.* — Sanctorum, *ibid.*, 1256, 1210. — Eorum fides, 1253, 1258; Cassiod., I.XIX, 683, 785; LXX, 770, 771, 881, 882, 964, 1032; S. Petr. Chrysol., LII, 207, 219, 220, 514, 518. — Eorum incendium, *ibid.*, 518; Claud. Mar. Vict., I.XI, 969, 970. — Eorum varietas, S. Cyprian., IV, 555. — Eorum amplissima enumeratio, *ibid.*, 585. — Eorum assertores blandi, *ibid.*, 781. — Fori, *ibid.*, 215, 214. — Cadalo, S. Petr. Damian., CXLIV, 294, 295. — Quando superentur, *ibid.*, 528, 529. — Mundi execranda, *ibid.*, 527, 528. — Vitii contra naturam gravitas, *id.*, CALV, 162. — Quomodo mortificanda, *ibid.*, 584, 535, 556, 768, 769 *et seqq.* — Eorum remedia, *ibid.*, 922, 923. — Defensor, LXXXVIII, 635, 636; S. Euseb., I.XII, 565, 605 *et seqq.* — Eorum enumeratio, *ibid.*, 755, 882. — Non pallianda, Floard., CXXVI, 222. — Capitalia, *ibid.*, 519. — Monachi, S. Prudentius, LXXXVII, 1105. — Eorum enumeratio, S. Fulgent., I.XV, 554. — Septem principalia, Garner., CXCIII, 153, 151. — Clero exprobrata, Gildas sap., I.XIX, 567 *et seqq.*, 592. — Vitiis christianorum apud Antiochiam viventium enumeratio, Godefrid. Balon., CLV, 997 *et seqq.* — Parentum illis non imputantur, Gratian., CLXXXVII, 507. — Adversum nos sedus ineunt, S. Gregor. Magn., LXXV, 651, 652. — Capitalia, *id.*, LXXVI, 621 *et seqq.* — Eorum mater, *id.*, LXXVII, 61, 67, 79, 80. — Quomodo curanda, *ibid.*, 111, 112. — Existenda priusquam virtutes inserantur, *ibid.*, 117 *et seqq.*, 255, 510, 541. — Ad ea quid necessarium, *ibid.*, 521. — Regine Brunichildis, S. Greg. Turon., LXXI, 594, 595, 605, 631, 632. — Laudensium, Guibert. abb., CLVI, 921. — Fugienda, *ibid.*, 26, 27. — Eorum origo, *ibid.*, 27. — Pravorum pastorum, Guibert. Gemblac., CXXI, 1288, 1289. — Monachorum, *ibid.*, 1291. — Gravissima, Guillelm. Tyren., CCI, 225, 224. — Octo principalia unde oriuntur, Halitgar., CV, 657. — Sacerdotum, *ibid.*, 682; Henricus Septimell., CCIV, 862. — Causæ sunt calamitatum, S. Hieron., XXII, 410, 600, 875. — Nisi coercantur superbiunt, et obediunt sibi ad inferna detrudent, *ibid.*, 814. — Eorum principiis obviandum, ne crescant, *ibid.*, 598. — Habent bestiarum imagines, *id.*, XXIV, 475. — Uva acerba, *ibid.*, 881, 885. — Deum amarum et crudelem efficiunt, *id.*, XXV, 102. — Dulcia sunt, *ibid.*, 954; XXVI, 65, 577. — In ortu necanda, S. Hilari., IX, 784. — Eorum strages, *ibid.*, 825. — Pariunt affectum declinandi a Deo, *ibid.*, 527. — Eorum enumeratio, Hildebert., CLXXI, 428, 517, 818. — Sine his nemo nascitur, *ibid.*, 1025, 1024. — Ex vitiis aliorum nostra sunt corrigenda, *ibid.*, 1054, 1055, 1665, 1666. — Sacerdotum, sancta Hildegard., CXCIV, 269, 272, 568. — Carnis, *ibid.*, 865. — Septem, Hugo de S. Vict., CLXXV, 400, 404 *et seqq.* — Quæ sint, *id.*, CLXXVI, 525 *et seqq.*; CLXXVII, 515 *et seqq.*, 585. — Vitiis religionem suffocantem descriptio, *ibid.*, 189, 190, 501, 851 *et seqq.* — Sacerdotum tria, *ibid.*, 850, 851. — In monasterio corrigenda, Innocent. III, papa, CCXIV, 56. — Gravia in Islandia corrigenda, *ibid.*, 288. — Clericorum libere audacter corrigenda, *ibid.*, 297. — Abbatia, *ibid.*, 820. — Enormia in Ecclesia et in terra, *id.*, CCXV, 189. — Archiepiscopi, *ibid.*, 555. — Canonicorum Portugallensium, *id.*, CCXVI, 248. — Monachorum corrigenda, *ibid.*, 511, 615. — Intrusionis, *ibid.*, 541; CCXVII, 417, 659. — De conflictu vitiis et virtutum, S. Isidorus Hispal., LXXXI, 615; LXXXIII, 634. — Ex vitiis orta, *ibid.*, 631, 635, 642 *et seqq.* — Octo principalia, *ibid.*, 95, 96, 1178, 1205 *et seqq.* — Quæ excludunt a sacerdotio, Joannes Rothomag., CXLVII, 225, 226. — Quæ sacerdotibus debent esse aliena, *ibid.*, 224. — Mathematicorum, Joannes Sarisb., CXIX, 440, 455. — Mundana comedia, vel tragœdia, *ibid.*, 448. — Tyranni, *ibid.*, 512, 515, 625. — Septem principalia et sequela eorum, *ibid.*, 711. — Oriuntur ex aliis, *ibid.*, 934. — Magna generat negligentia

parvorum, *ibid.*, 984. — Non excludit locus, *ibid.*, 1065. — Octo principalia, Joannes Aurelian., CVI, 214. — De vitiis virginibus ac monachis, S. Julian., XCVI, 957; Juvenecus, XIX, 275. — Egyptiorum, Iart., VI, 255, 282, 528, 620, 786. — Affectus iuxta Stoicos et Peripateticos, *ibid.*, 688. — Juxta Ovidium, *ibid.*, 689. — Cœlestium deos plurimos, *ibid.*, 575, 585. — Quam nefanda in Anglia, tempore Lanfranci, Lanfranc., CL, 557, 558, 615. — Graviores, S. Leo Magn., LIV, 286. — Mulier septem vitiis repleta, *ibid.*, 1424. — Eorum somnus, S. Martin. Leg., CCVIII, 61. — Originale et actuale, in matre Christi deleta, *ibid.*, 95. — Eorum fœtor, *ibid.*, 122. — Eorum deformitas, *ibid.*, 168. — Septem principalia et comitatus eorum, *ibid.*, 721 *et seqq.* — Eorum concervatio, *ibid.*, 981. — In sacra Ecclesia, *ibid.*, 988. — Quibus fere omnes homines ebrii sunt, *ibid.*, 989. — Eorum æstus, *ibid.*, 17. — Eorum remedia, *ibid.*, 31, 116, 121. — Monachorum, *ibid.*, 131. — Quæ ex concupiscentiis oriuntur, *ibid.*, 203. — Eorum pugna, *ibid.*, 282. — Antichristi, *ibid.*, 360, 569 *et seqq.* — Ministrorum Antichristi, *ibid.*, 582, 588. — De muliere vitiis et sanguine involuta et ebria, *ibid.*, 587. — Herodis regis, Matthæus Vindocinens., CCV, 286, 811, 950 *et seqq.* — Judæ Cariole, S. Maxim. Taurin., LVII, 586, 587. — Sententiarum philosophorum de anima, Menegald., CLV, 154. — Filiorum Ludovici PI, Nithard., CXVI, 45 *et seqq.* — Eorum rabies, appropinquante tempore Antichristi, grassabitur, Orlend., CLXXXVIII, 375, 576. — Eorum exempla recta doceant, Othlon., CXI.VI, 78. — Eorum varia medicamenta, *ibid.*, 151, 251, 253. — Eorum enumeratio, S. Paulin., CXI, 226. — Eorum remedia, *ibid.*, 210; S. Paulin. Nol., LXI, 725, 726, 750. — Eorum varietas in singulis hominibus, Petrus Blea., CVII, 57 *et seqq.* — Horrenda ejusdem episcopi, *ibid.*, 65 *et seqq.* — Omnimoda alicorum, *ibid.*, 72 *et seqq.* — A Deo castigata per calamitates, *ibid.*, 329, 350. — De vitiis communi curialium, *ibid.*, 440. — Advocatorum, Petr. Cant., CCV, 159. — Prætorum, *ibid.*, 185, 189. — Eorum cubile, Petr. Cell., CII, 609. — Carnis, *ibid.*, 627. — Quæ excluduntur silentio, *ibid.*, 750. — Quæ excluduntur abstinentia, *ibid.*, 650. — Monstra vitiis, *ibid.*, 750, 832; Petr. Comest., CXCIII, 1760; Petr. Lomb., CXCI, 1458. — Clericorum, Petr. monach., CCXIII, 549. — Comitatus Tolosani, *ibid.*, 555, 564, 565, 569. — Secularia, quæ, S. Philastr., XII, 1186. — Absalonis, Philipp. de Harreng., CCIII, 1072, 1075. — Sodomorum punia, *ibid.*, 1149. — Prælatorum blanda, *ibid.*, 688, 689. — Regum, *ibid.*, 1168. — Monachorum, Philipp. rex, CLIX, 857. — Natura, S. Prosper, LI, 446. — Exponenda, *ibid.*, 472, 473. — Omnia sunt contra naturam, *ibid.*, 491. — Furie dicta, Prudent., LX, 21. — Specie virtutum Gallum, *ibid.*, 61, 64. — Eorum tres species odibiles, Raban. Maur., CII, 945, 946; CX, 590; CXI, 920. — Eorum materia et soboles, *id.*, CXII, 1548, 1582. — Carnalium et spiritualium vitiis discretio, *ibid.*, 586, 1599, 1400. — Eveltada, Radulph. Ard., CLV, 1590; Reiner., monach., CCIV, 92. — Religiosorum, sive claustralium, Robertus Pullas, CLXXVI, 941. — Quibus armis comprimantur, Rodulf., CXIX, 707. — Carnis quomodo dormiant, Rufus, XII, 508, 923, 925, 1089. — Cor est statio et sedes eorum, *ibid.*, 817. — Amputanda, Rupert., CLXVII, 1056, 1125, 1804. — Septem, *id.*, CLXVIII, 888, 889. — Eorum crux abundantia rerum, S. Salvian., I.III, 121 *et seqq.* — Pravitatis apud Christianos, *ibid.*, 70, 71. — Eorum sectina fere omnis cæcus Christianorum, hoc tempore, *ibid.*, 66. — Divites, cum divitiis amittunt, desunt esse vitiosi, *ibid.*, 119. — Diversorum gentium propria, *ibid.*, 142 *et seqq.* — Civitatum excidiorum causa, *ibid.*, 125. — Possunt emendari per disciplinam, *ibid.*, 149. — De eorum circumfusione, Smaragd., CII, 653. — De eorum rubigine, Stephan. Grandmont., CCIV, 1096. — De eorum corruptione in cunctis hominibus dupliciter, *ibid.*, 112. — In quadam Ecclesia pululantis, emendanda, Stephan. Tornacena., CCXI, 557; Thomas Cister., CCVI, 146. — Eorum genera, *ibid.*, 68, 119, 120, 121; VII. Patr. I.XXIII, 164, 165.

CLXIX.

INDEX DE HOMICIDIO,

LOGICE PROPONENS PATRUM DICTA CIRCA HOMICIDIUM, SUICIDIUM,
DUELLUM, INFANTICIDIUM, ABORTUM, ETC.,

EXHIBENS PRÆTEREA LEGISLATIONEM ET JURISPRUDENTIAM
CIRCA HÆC MEDIA ÆTATE VIGENTES, ET PÆNAS HIS CRIMINIBUS INFLICTAS.

MONITUM PRÆVIUM.

Quantæ utilitatis, forte necessitatis, quanti commodi ac proinde ipsius quidem jucunditatis hæc sit tabula synoptica et analytica sanctorum Patrum Ecclesiæ Latinæ circa homicidium et omnes questiones ad illud plus minusve attinentes : 1° theologo qui non tantum majoribus traditionis catholice lineamentis, sed ipsis etiam minimis in quibus non raro maxima mirabiliter elucent inspicendis cognoscendisque acriter incumbit ac studet, eo fine ut tum seipsum tum conceditos et ex officio erudiendos discipulos dogmatibus catholici et morali certiores faciat, aut etiam in publicum bonum aliquod ædificium didacticum supra firmam traditionis petram fundatum extollat, vel adhuc quædam specialia puncta, ut duellum, suicidium, etc.; sive historice sive dogmatice alius investiget; 2° doctore et oratori christiano in cathedra veritatis, cujus ibi nervus post Scripturam sacram est certe robustissimus traditio sæculorum christiana continua et universalis, ad illuminandas intelligentias, necnon inclinanda ad veritatis verbum et mulcenda fidelium pectora; 3° cuique tandem Christiano, recte ac coram Deo tutæ agendi rationis quantumcunque diligenti, ne dicam ipsi qui de foris est sapiens, meræ naturali rationi obsequioso, ad enodandas tot justitiæ questiones in quibus multi antiqui non minus errarunt quam desudaverunt, ad interrogandos tam profundos, tam obscuros ac proinde luminis humanæ rationis incerto impervias vias et mortis abyssos, tu ipse, optime lector, ipse intueberis, oculos in hanc tabellam infigendo et omnes illius rivulos, unum post alterum lento attentoque gradu invisendo et sequendo.

MODUS EA UTENDI.

In illa invenies, non dico omnia verba SS. Patrum ad homicidii materiam spectantia, quod forte nec tibi nec mihi de meliori fuisset bono, sed certo omnes sensus, omnes ideas fundamentales et etiam sæpissime remotiores per duodecim sæcula in Ecclesia occidentali emissas, duplici generatim modo indicatas, primo exprimente utulum generalem, deinde caput et aliquando numerum capituli operis talis vel talis Patria; secundo remittente lectorem ad totum universæ Patrologiæ et ad columnam hujus tomi, sicut utrumque, tomus et columna, in editione nostra occurrunt : ea indicandi ratione his etiam qui nostra non adhuc gaudent editione Patrum, primæ hærentibus notationi, perutilis erit hæc tabella. Unum dictum mihi superest. Nullum occurrit opus in Patrologia Latina quod totum circa materiam præsentem versetur, pauca, tria vel quatuor et hæc brevia majori parte de illa tractant ita ut sæpissime non occurrant nisi loca plus minusve extensa aut accidentales textus. Omnia tamen et hæc et illa, eo sane pretiosiora quo rariora et quasi sententiali brevitate enuntiata accurate collegimus non raro tales describentes breviores textus, longiores autem contractiori forma induentes, adeo ut ipsa nostra tabella tuis occurrat oculis et menti quasi lætus campus, vario ac stupendo idearum numero luxurians et quidquid in Patribus Latinis exstat redolens, et sic pleno jure titulum præferat, ut inscripsimus, tabulæ synopticæ, universalis, uno oris hiatu totam occidentalis Ecclesiæ per duodecim sæcula traditionem circa homicidium et consequentia sonantis; quod non impedit quin ipse ad genuinum textum recurras si forte ex humana fragilitate quædam omisimus aut non sat clare expressimus aut etiam alia, nimis in opere prompti, non sat recte intelleximus. Quoad divisionem rerum theologicarum, ordini et claritati pariendam necessariam, de ea sentio quidquid libuerit. Nostra est tota, si defectuosa, nos soli in culpa sumus.

ORDO RERUM DE HOMICIDIO.

CAPUT PRÆVIUM. — Questio 1 : Quid est homicidium? — Questio 2 : Quotuplex est homicidium?

CAPUT PRIMUM. — I. *De illegitimitate homicidii.* — Assertio 1 : Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum. — Assertio 2 : Homicidium directum privatum quacunque de causa perpetratum sive in se sive in alio est graviter illicitum, ubi de suicidio, duello, parricidio, homicidio sacrilego, abortu.

II. *De legitimitate homicidii.* — Assertio 3 : Homicidium publicum sive directum sive indirectum in semetipso perpetratum non sat demonstratur licitum. — Assertio 4 : Homicidium publicum sive directum sive indirectum, in alios justa de causa perpetratum, est omnino licitum. — Assertio 5 : Homicidium privatum indirectum (id est, non in re intentum et primo volitum) sive in nobismetipsis sive in aliis perpetratum rationabili et sufficienter gravi urgente causa, est licitum. — 1° Ubi de defensione famæ et honoris periclitantis; 2° Bonorum fortune magni valoris; 3° Proprie vitæ contra injustum aggressorem; 4° Pudicitie invasæ; 5° Juris maritalis per adulterium lési. — Assertio 6 : Homicidium mediatum (illud ad quod tantum cooperamur) sortem sequitur respectivam homicidii sub multiplici præcedenti respectu consideratum. — Ubi de homicidium jubente, consulente, illi consentiente, participante. Cuique as-

sectioni annectentur : 1^a poenæ a iure canonico aut etiam civili contra speciale prohibitum crimen lata, prout in Patrologia occurrunt ; 2^a facta varia circa materiam quam sive elucidant, sive confirmant.

Caput II. — De iure publico circa homicidium prout in Patrologia latina occurrat.

Caput III. — De mutilatione vel homicidio imperfecto.

Pauca insuper. — Cum in materia de qua agitur prout difficillima et magis abstrusa, non semper sibi concordent SS. Patres, ad invicem collati imo aliquando si sibi in seipsis in diversis rerum operibus contrarii videantur, nos ubi talis dissonantia contingit, curavimus textus non consonantes separandos et opiniones distinguendas, unam post aliam ponentes. Sic ergo omnibus absolutis, capitis prævi quæstio prima.

CAPUT PRÆVIUM.

QUÆSTIO PRIMA. — Quid est homicidium?

Occidere est carni animam eripere, Tertull., De resurrectione carnis, II, 835. — Homicidium ex homine et cæde compositum est, Hervæi Burgidolensis monachi, in Epist. ad Rom. cap. I, CLXXXI, 616. — Homicidium alia invidiæ : invidiæ mater est homicidii et fratricidii. — Hac enim exagitatus Cain fratri ait in dolo : « Eamus in campum. » Hac exagitatus Joab Amasam sic interfecit. Petri Cantoris verbum abbreviat, cap. 14, CCV, 53. — Homicidium est cædes in hominem, parricidium cædes in parentem. S. Isidor., Hispal. episc. Etymolog., lib. IV, cap. 26, LXXXII, 210. — Homicida compositur ex homine et cæde : patricida est qui parentem occidit, Alcuinus, De div. offic., cap. 15, C, 1195.

QUÆSTIO II. — Quotplex est homicidium?

Ad intelligentiam rectam subsequendum quasdam hic nostras divisiones jungimus, plures alias SS. Patrum adjecturi.

Homicidium est : 1^a publica vel privata auctoritate factum sive est publicum et privatum ; 2^a directum vel indirectum, directum cum in se primo intenditur, indirectum cum non in se intenditur primario, sed procurator et medium aliquid ad finem quem intendimus ; 3^a immediatum vel mediatum, prout illud committitur non a nobismetipsis sine addito, sed per interventum alicujus causæ a nobis diversæ e quam ipsi ad occidendum movemus ; 4^a in nobis vel in aliis perpetratum. Hoc et plures alios respectus præsupponentes loquuntur SS. Patres specialiter de homicidio spirituali.

Homicidia spiritualia nequiores homicidia corporum, S. August., Enarr. in Psal. CIV, XXXVI, 615. — Duplex est homicidium, aliud corporis, aliud multo pejus animæ, S. Benedict., Regul. comment. cap. 4, LXVI, 312. — Homicidiorum tria genera esse dicebat B. Petrus et penam eorum parilem fore. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita et detractores eorum eosque odientes homicidas esse manifestabat. Decreti Gratiani, part. II, causa 33, q. 3, de penitentia, cap. 24, CLXXXVII, 1536 ; idem habet Ivo Carnot., Decreti p. I, cap. 157, CLXI, 737 ; et Clemens pap., epist. 4, ad Hierosol., cap. 16. Homicida qui fratri suo mala persuadet, *ibid.*, cap. 27. Idem habet D. August., tract. 42 in cap. VII Joan.

Homicidium lege vetitum putabatur non aliud esse nisi corporis peremptio. Aperuit autem Dominus omnem iniquum motum ad occidendum fratri, in homicidii genere deputari, Gratiani Decret., part. II, c. 23, cap. 28. Idem habet D. Augustinus, lib. XIX Contra Faustum, cap. 23. Omnis iniquitas et oppressio et injustitia iudicium sanguinis est, et licet gladio non occidat, voluntate tamen interficit, Gratiani Decret., p. II, c. 23, q. 3, c. 25. Idem habet S. Hieronym., in Isaiam, cap. XXXIII. — Sunt homicidia actus et voluntatis, Petr. Lomb. in Epist. B. Petri ad Rom., cap. I, CXCI, 1535.

Secundum præceptum est : « Non occides, ubi secundum litteram actus homicidii prohibetur, secundum spiritum verum etiam voluntas occidendi, Petri Lomb. Sentent., lib. III, distinct. 37, CXIII, col. 852. — Idem habet magist. Bandini Sentent. lib. III, de Verb. incar., distinct. 37, CXIII, 1068. — De diversis modis quibus aliquis in culpa coram Deo esse potest, cum homicidium perpetrat, Innocent. III, CCXVI, 125. — Homicida spiritualis, S. Greg. Magn., Moralium lib. XVI, in cap. XXIV B. Job., cap. 39, LXXV, 1135.

Interrogandus est a confessorio homicida de circumstantiis sui criminis, an interfecerit ex subito ira treuoluto... vel spe pecunie vel vim vi repellendo vel injurias illatas vindicando aut repellendo, Alanus de Insulis, liber penitentialis, CCX, 269. — Nemo implet hoc præceptum : « Non occides, » nisi habeat in proposito non occidere, etiam si sit provocatus, nec omnes qui non occidunt impleant hoc præceptum, Petr. Pictav., Sentent.

lib. IV, CCXI, 1150. — Homicidii crimen est in hominis salute peccare, Aurelius Cassiod. varia, LXXIX, 701. — Carnem suam homicida spiritalis necessariis cibis nutra et animam suam operibus malis interficit, S. Fulgentius ep. Rusp. De remissione peccati, lib. II, cap. 6, LXV, 556. — Homicidii prima materia est invidia, Primasus, Admet. episc., in Epist. ad Rom., cap. 6, LXVIII, 421. — Primum homicidium et diaboli et Cain de invidia ortum est et adhuc nonnunquam sunt homicidia per invidiam, Hervæus Burdigal. monach., in Epist. ad Rom., cap. I, CLXXXI, 616. — Intentio ipsa in bello justo juxta D. Bernardum potest mutare naturam actus nempe sub talis vel talis intentionis impulsu fit theologice culpabilis licet externe irreprehensibilis. Perpende verba doctoris, caput I, n° 2, libri ad milites Temp. CLXXXII, 922, 923, dicit : Ex cordis nempe affectu non belli creati pensatur vel periculum vel victoria Christiani. Si in voluntate alterum occidendi te potius occidi contigerit, moreris homicida, quod si pravales et voluntate superandi vel vindicandi forte occidis hominem, vivis homicida. — Sane de livore invidiæ et de ira et de libidine nec non de avaritia, oriuntur homicidia, Halitgarus episc. Camerac., De penit., lib. IV, CV, 681.

Homicidarum tria genera esse, Clemens sanctus in concilio residens asseruit et poenam eorum parilem fore nos docuit. Sicut enim interfectores fratrum, ita et detractores eorum eosque odientes homicidas appellavit, Goffrid. ab. Vindocinensis, epist. 32, lib. IV, CLVII, 166. — Iterum de intentione. Cum minister iudicis occidit eum quem iudex jussit occidi, prolepio si id sponte facit, homicida est (subintellige affective, non in re) ; etiam si eum occidat quem scit a iudice debuisse occidi, Gratiani Decret., p. II, cap. 23, q. 3, cap. 14, CLXXXVII, 1222. Idem habet Ivo Carnot. Decreti par. I, cap. 105, CLII, 724, et D. August. liber Quæstion. in Exodum, quæst. 39. — Homicidium spirituale caveant episcopi, presbyteri et diaconi, S. Hieronym., Comment. in Jerem., lib. IV, cap. XXIV, 811. — Quod piura sunt homicidarum genera, Burchardus Wormiac., II part., Decret. lib. VI cap. 26, CXI, 771.

Diversos alios respectus et quidem maximi momenti assumpit in homicidio SS. Patres et præsertim ius canonicum, nempe homicidium voluntarium et involuntarium, sponte et non sponte commissum, casu et actu humano, sicut in decursu indicis videbitur.

Irasci est seminarius homicidii, Raban. Maur. arch. Mog., De festis præcipuis hom. 60, CX, 112.

Quotuplici modo homicidium fiat indicat S. Salvianus, lib. III, cap. 2, LIII, 59. — Tertium Adæ peccatum fuit homicidium quia semetipsum peccando interfecit, Vener. Beda, XCIV, 556.

CAPUT PRIMUM.

I. — DE ILLEGITIMITATE HOMICIDII.

Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum.

Natura præcepti. — Illud præceptum : « Non occides, » ita se habet ut nec omnino invariabile nominari possit nec inveniri.

ASSERTIO PRIMA. — Cuiuslibet generi hominum vel statui temporum specialiter assignari, sed sic ab initio cunctis est generaliter impositum ut ei qui impositum tantummodo mutare sit licitum, Philipp. de Harveng. abb. Bonæ Spei, De obed. cleric., cap. 37, CCIII, 922. — Quod nulli liceat aliquem occidere illo præcepto probatur quod Dominus in lege homicidium prohibuit dicens : « Non occides, » item in Evangelio : « Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit, Gr. D. XXIV, cap. 23, q. 3, CLXXXVII. — Jesus prohibuit homicidium, dixit enim Petro : « Qui acceperit gladium, gladio peribit, » Ivo Carnot. Decreti par. I, cap. 78, CLXI, 717, 718. — Omnes leges tum ecclesiasticæ quam civiles effusionem humani sanguinis prohibent, Ivo Carnot., D. part. I, cap. I, CLXI, 489. — Quicumque hominem occiderit in exilium mittatur ad

quantum tempus nobis placuerit, Isaac Lingon., cap. 11, CXXIV, 1083. — Prohibetur ne nonnulli qui nullo ministerio publico fuiciuntur propter sua oia in multis perirent quod rex saltem in uno debet facere propter terrorem multorum, id., cap. 7, CXXIV, 1086. — Nemo quemquam peccantem clericum caute attingat, S. Syvester pap., in concil. Rom., act. 2, cap. 17, VIII, 839.

Quid de illis dicemus qui interficiunt opus Dei, qui humanum sanguinem fundunt, qui dicunt: « Tollamus iustum quia inutilis est nobis, » S. Ambros., Hexameron lib. vi, cap. 48, XIV, 261. — Gravis homicidii: « Si bestiae hominibus nocent, quasi extraneis nocent, ideo gravior homo peccat qui fratri insidiatur, » S. Ambros., De Noe et arca, cap. 26, XIV, 405. — Deus maximus parare cuiquam necit in uriam: « Meus ille Dominus est qui homicidia vetat et qui bella non concitat, » Verbum alicujus Brachmanus, id., De morib. Brachman., XVII, 1138.

Audiatis veteris iunum moderamine legis,
Humano si quis maculavit sanguine palmas,
Ille reus ferro personat vindicte penas.

Juvenius, Evang. Historiae, lib. i, versicul. 532, 533, 534, XIX, 124.

Homicidium mors est omnium pessima, S. Hieron., IX, 534. — Omnis homicidii species uno verbo prohibita: « Non occides, » Tertull., I, 632. — Omne homicidium extra solum latrocinium est, id., II, 986. — Homicidii vindicta quanta apud homines, *ibid.*, 706.

Omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem, S. August., in Epist. Joan. ad Parth., tract. 5, cap. 3, n° 10, XXIV, 2018. — Voluntarius homicida pœna dignus, id., Quæst. in hept., lib. ii, cap. 73, XXXIV, 636. — Omnis qui sine ulla legitima potestate auctoritate hominem occidit, homicida est, id., epist. 204, XXXIII, 910. — Occidere alterum volentem et potentem et vivere jam non valentem, satis indicat Scriptura non licere, id., XXXIII, 910. — Homicidium patratum ex metu non vacat culpa, id., De lib. arbit., lib. i, XXXII, 1226. — Occidere quemquam gladio non licet nisi iudici, id., XXXV, 2314. — Vide specialius aliquid magis evolutum in lib. De civitate Dei, lib. i, cap. 16, 17, 18, 19, 20, XXI. — Describitur homicida, id., serm. 8, cap. 6, XXXVIII, 70.

Homicidium damnavit Joannes occisus, S. Petr. Chrysolog., serm. 174, LII, 654, 655. — Homicida valde exosus, Euseb. ab. Afric. Thesaur., cap. 115, LXII, 726. — Lex divina positiva prohibet ne occidamus, Rab. Maur. arch. Mogunt., Hom. de festis præcip., hom. 60, CX, 112. — Homicida regnum Dei non possidebunt, id., hom. 60, CX, 114. — In libris Veteris et Novi Testamenti quam abominabilia sint homicidia manifestissime declaratur, id., Penitentiale Prælat., CX, 468. — Homicida sub magna districtione et correctione sunt corripiendi, Benedicti Capituli Coll., lib. i, n. 241, XCVII, 731. — Qui voluntarius homicidium facit, gravis sententia in Scripturis sacris est de his, dicente Apostolo: « Qui templum Dei violaverit, disperdet illum Deus, » Nicolai I., CXX. — Reus est noxæ qui contra mandatum iohanneus occidit, Philip. de Harveng., abb. Bonæ Spei, De obed. cleric., cap. 58, CCIII, 924. — Quomodo homicidium sit factum contra legem naturalem secundariam, utiliter consules operis, De obedient. cleric., Philip. de Harveng., caput tractatus quinti 38, 39, 40. Excelleus opus et quasi didactice scriptum. — Tractatur de præcepto: « Non occides, » Petr. Pictav., Sentent., lib. iv, CCXI, 1150. — Qui iuxta legem non habet potestatem occidendi et scienter occidit, peccat, Alanus de Insulis, Contr. heret., lib. ii, cap. 22, CCX. — Non licet occidere, Petr. Pict., Sentent., lib. iv, (CX, 1150. — Qualiter Deus non occidere (nos vult), Ermengardus, Cont. Valdens., cap. 19, CCIV, 1272. — In his qui præceptum: « Non occides, » contemnere præsumperunt districtius est puniunt sicut nos, quia Caius Dominus graviter reprehendit, et tam illum quam alios occidentes ultio consequens apprehendit, Philip. de Harveng., De obedient. cleric., cap. 58, CCIII, 924. — Nulli licet, excepto iudice, gladio quemquam occidere, Ivo Carnot. episc., Panormia, lib. viii, cap. 25; item D. August., XXXIV, 2314. — Plus peccat qui potestati innocentem occidendum livore tradit, quam potestas ipsa si eum timore alterius majoris potestatis occidit, Ivo Carnot. episc., Decret. p. x, cap. 109, CLXI, 722.

ASSERTIO II. — Homicidium directum, privatum, quacunque de causa perpetratum sive in se sive in alio est graviter illicitum.

I. — De homicidio privato in genere.

Licet textus utriusque assertionis, alii de alia, jure et in veritate proferri et affirmari possint, tamen cum quodam delectu sequentes generales adiungimus prout, sicut videtur, hic magis ad rem.

Gladiatores homicidæ maledicti a Christo, Tertullianus, De patientia, cap. 5, I, 1251. — Quanta paga orum stultitia, qui in circo homicidia probant, illa aubi ponis plexuri, id., De spectaculis, *ibid.*, 653. — Ethnicus homicidæ se aqua tingebant in impunitatem sui sceleris, id., I, 1205. — Tanta est apud homines homicidæ vindicta quanta ipsa quæ vindicatur natura, id., De anima, cap. 33, II, 705, 706.

Agit de homicidio Alcuinus, LIX, 106, 533. — Qui gladio utitur, gladio cadet. Ille autem utitur gladio qui nulla superiore ac legitima potestate vel jubente vel cogente in sanguinem alicujus armatur, Ivo Carnot., Panormia, lib. viii, cap. 44, CLXI, 1514. — Non occidatur homo nisi lege jubente, id., Decret., part. x, cap. 41, CLXI, 702. — Jugi penitentiae se submittant qui voluntarie et per insidias hominem interfecerint, id., Decret., part. x, cap. 141, 142, 143, CLXI, 734. — Quod nulla de causa licet Christianis aliquem interficere, et contra, Petr. Abmlardi Theologica et Philosophica: Sic et non, cap. 156, t. CLXXVIII. Illic vide hujusce illustrissimi viri sophismata circa præsens punctum. — Ipsi Judæi non sunt interficiendi, D. Bernardus, epist. 563, CLXXXII, 564. — Non expedit aive mortuo, aive vivo, aive victori, aive victo esse homicidam; infelix victoria, qua superans hominem, vitio succumbis, id., Ad milites Templi, c. 1, CLXXXII, 925. — Qui sine aliqua publica administratione maledicum, furem vel quemlibet criminisum perperam interfecerit, velut homicida iudicabitur et tanto acius quanto non sibi a Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit, Decret. Gratiani, part. ii, causa 23, quæst. 8, CLXXXVII, 1262.

Hæc posterioria assertiones textus textibus prioris iungo et sat copiosum tibi effulgebit circa illecebrantem homicidii lumen. Hic proinde, optime lector, sistere possemus gradum si de nihilo alio quam de probanda generali theologia thesi ageretur. Sed ultra extendit se nostrum minus. Integros textus SS. Patrum circa homicidium relaturi et aliunde animæ operis mercede impulsu reliquis de homicidio in specie, prioribus certe multo numerabiliore, illis hic adordinabimus. Iade paucis verbis sic:

Homicidium in genere spectatum est graviter illicitum, ergo et in specie. Homicidium immediatum, directum, privatum, quacunque de causa sive in nobis, aive in aliis perpetratum, est graviter illicitum. In nobis, ergo suicidium, in aliis quod occurrere potest duplici modo. Vel inquit ex pacto certamen inter duos cum vite, mutilationis vel gravium vulnærum periculo, loco et tempore designatis vel non. In priori casu est duellum, in posteriori est præsertim præter homicidium generale: 1° homicidium sacrilegum; 2° parricidium; 3° fratricidium; 4° regicidium; 5° infanticidium. Ergo et duellum, et homicidium sacrilegum, et parricidium, et regicidium, et fratricidium, et infanticidium sunt graviter illicita. Certo sufficienter probatum. Sed redeamus, singula de singulis his facinoribus SS. Patrum panditur oracula; et primo quidem:

Homicidium est ferire etiam damnatum, tu quare sævis, quam potestatem accepisti! Si homicidium est inordinate perire damnatum, quid est ferire inauditum, ferire non iudicatum, ferire nulla accepta potestate hominem malum, D. August., Sermon. 303, cap. 14, XXXVII, 1590.

II. — De suicidio.

Suicidæ vocabantur a Christianis biathanati, Joan. Cassian., Collationes, collat. 2, De discretionem, cap. 5, XLIX, 550. — Sensus et etymologia hujus vocis biathanati, *ibid.*, 504. — Judas vitam suam biathanati morte concludit, id., Institut. lib. vii, cap. 14, *ibid.*. — Qui sibi mortem ultro conciverant, eorum memoriam facere in sacris aut pro illis offerre veterum Patrum Instituto et ecclesiastica disciplina vetitum fuit, id., collat. 2, De discretionem, cap. 5, *ibid.*, 530. — Concilium Braccarense et concilium Aurelianense statuunt ut pro illis missæ non offeratur nec corpora eorum cum pauperum cantu ad sepulturam deferantur, *ibid.*, 529, 530. — Multi ex antiquis philosophis sibi ipsi manus intulerunt narrat Lactantius, VI, 406. — Nihil sceleratius fieri potest, *ibid.*, 407. — Suicidium minus facinus existimandum quam homicidium, *ibid.*. — Exsecrabilis et prorsus ingenienda suicidii doctrina, *ibid.*, 406. — Catoni quenam fuerunt

CLXX.

INDEX DE SIMONIA,

USURA ET AVARITIA IN CLERICIS,
LECTORIS OB OCULOS PONENS VARIAS SS. PATRUM DE HIS SENTENTIAS,
LEGES ET DECRETA ADVERSUS PRÆVARICATORES,
TUM CIVILI TUM ECCLESIASTICA POTESTATE LATA, ET PÆNAS ILLIS INFLICTAS.

MONITUM.

Index noster, ad ordinem temporum et proinde tomorum Patrologiæ accommodatus, continet recursus ad omnia SS. Patrum loca in quibus de Simonia agitur.

Hoc Index uti poterunt præsertim, quibus vel officium incumbet, vel inerit voluntas, in quibusvis adjunctis, loquendi aut scribendi de illa tam edaci animarum æruginæ quæ Simonia nominatur, ejus usura soror, et mater est avaritia.

Unde, cum plenius absolverimus quæcunque nobis de Simonia notanda occurrent, pauca etiam, in omnibus omnes hujus nefariæ et detestabilis familiæ vultus innotescant, de usura et avaritia addemus. Sic totus noster hoc triplici titulo includetur labor: 1º qui præcipuus, de simonia; 2º de usura; 3º de avaritia.

I. — DE SIMONIA.

TERTULLIANUS presbyter Carthag., I, 679: Simon Magnus de fide ejectus est, quia scilicet inter miracula professionis suæ etiam Spiritum sanctum per manum impositionem enundinare voluit. — II, 46: Simonianæ magis disciplina, angelis serviens, et ipsa inter idolatrias deputabatur, et a Petro apostolo in ipso Simone damnabatur.

CONSTANTINUS Magnus imperator, VIII, 95: Decernit contra tabularios pauperibus onera indebita imponentes. — 96: Contra suos procuratores qui alios vexabant. — 101: Ferme agitur de eadem re. — 189: Aliud decretum contra exactiones.

PHILASTRIUS (S.), episcopus Brixie, XII, 1141: Loquitur de Helena, quam de Tyro meretricem vocat, asseritque eam secutam fuisse Simonem Magum. — 1193: Petrus apostolus dixerat Simon Magi: *age penitentiam*, si quo modo dimittatur tibi quod fecisti.

AMBROSIUS (S.), episcopus Mediolanensis, XV, 1628: Cito turpem sequitur lepra mercedem, et pecunia male quasita corpus animamque commaculat. — 1797: Qui sunt nummularii, nisi qui de pecunia domini lucrum querunt, nec bona malique discernunt? — XVII, 913: Tales ergo negotiatores lebant et lugebunt in inferno, quoniam mercedes eorum nemo emet amplius; amittent enim quod tenere videbantur, et incident in malum quod prævidere neglexerunt.

RUFINUS presbyter Aquileiensis, XXI, 475: Ne quis clericus aut usuras accipiat, etc.

HIERONYMUS (S.), presbyter Stridonensis, XXIV, 537: Simon et Elimas magi Petro fuerunt resistentes.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 507: Cathedram pestilentiam acquirere voluit Simon Magus, cum Spiritus sancti gratiam emere conupivit. — LVI: Appendix ad S. Leonis Magni opera, Codex canonum. — 537: Si quis episcopus ordinationem per pecuniam fecerit, et venderit rem quæ nisi gratia non acquiritur, et sub pecunia ordinauerit episcopum, sive presbyterum, vel diaconum, sui gradus periculum sustinebit. (*Et alia*) — 890 et seqq.: Quid episcopi non putent esse venale, qui sancta mysteria subicere commercis?

MAXIMUS (S.), Taurinensis, LVII, 406: Simon Magus se Christum dicebat, assereratque se volando ad Deum patrem suum conscendere posse. Sed Petrus, fixis genibus, precatus est Dominum, et precatione sancta vicit magicam levitatem.

DIONYSIUS EXIGUUS, codex canonum, LXVII, 144: Quod non debent officia ecclesiastica pecuniis obtineri. — 171: Quod non oportet episcopos, aut quemlibet ex clero per pecuniam ordinari. — 306: Ut clerici nullas negotiationes inhonestas et turpia lucra sectentur.

ARATOR (S.) Ecclesiæ Romanæ subdiaconus, LXVIII, 152: Hic leguntur carmina aliquot de amore auri.

M. AURELIUS CASSIODORUS, senator, abbas Viva-

riensis, LXIX, 778: Rex Athalaricus promulgat decreta saluberrima in simoniacos juxta antiqua sanatusconsulta. — 781: Athalaricus rex jubet ut edictum suum et sanatusconsulta de abigenda simonia tabulis marmoreis iactantur, et ante atrium basilicæ sancti Petri collocentur.

GREGORIUS (S.), episcopus Turonensis, LXXI, 175: Auctor noster invehitur in Neronem, qui secum habebat Simonem Magum. — 220: In memoriam revocat Simonem Magum ab arce excelsa in petram delapsam. — 365: Superbiam Simonis Magi revocat. — 406: Tarpe lacrum vitare oportet, ne Simon Magi similes efficiamur. — 728: Petrus, post neronianam ac simoniacam bellam, ad crucem venit.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXXV, 127: Ubi dona superna gratis vanalia judicantur, gloria Dei non queritur. — LXXIX, 610: Sunt qui in verbis habere videntur mansuetudinem, quique in corde furorem gerunt hostilem. Qualis erat ille Simon Magnus ab apostolo baptizatus, sed postea ab apostolorum principibus reprobus propter nefandas vanitatis ambitionem. — ANGELRAMNUS, episc. Metensis, XLVI, 1036, 1037, 1039, simonia damnatur.

CAROLUS MAGNUS, imperator, XCII, 531: De presbyteris, qualiter introitum Ecclesiæ consequantur. — 186: Ut nullus abbas pro susceptione monachi premium querat. — 257: Ut nullus per pecuniam ordinetur. — 448: Ut hæresis simoniaca ita caveatur, ut non solum propter munerum acceptiorem, sed neque consanguinitatis familiaritatis aut cujuslibet amicitie aut obsequii causa, delinqueat ullus præbeat.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, XCIX, 126: Illud decernere curavimus ut nullus domum Spiritus sancti vendere vel emere præsumat.

REMIGIUS, episc. Carisiensis, CII, 1097: Qui pecuniam vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit.

SYMPHOSIUS AMALARIUS, presbyter Metensis, CV, 874: simonia damnatur.

RABANUS MAURUS, archiepisc. Mogunt., CVIII, 901: De non accipiendis muneribus et justis judiciis faciendis.

LEO IV, papa, CXV, 687: Docet episcopos simoniacos in concilio judicandos esse.

SERVATUS LUPUS (B.), presbyter et Ferrariensis abbas, CXIX, 669 et seqq.: Optat ut ecclesiastici honores, qui tantummodo sanctis et eruditis competunt, per pecuniam non obtineantur.

PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis, CXX, 709: Legatur expositio in Matthæum, ad hæc verba: *Notite facere domum Patris mei domum negotiationis.*

ISAACUS, episc. Lingonensis, CXXIV, 1098: Si quis præsumpserit obtinere a rege dignitatem quam non meruit, habeatur sacrilegus.

HINCMARUS, archiepisc. Rhemensis, CXXV, 802: Non idonei ne ad ordinem adducantur pro aliquo munere.

ISIDORUS MERCATOR, Decretalium collectio, CXXII,

17: Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur. (*Et alia.*) — 509: Peruenit in sanctam synodum quia de his qui in clero communerantur, quidam propter turpis lucri gratiam et reliqua. — 423: Observandum quoque decrevimus, ne quis sacerdotum vel clericorum more secularium iudicem auctor accipere pro impensis patrocinis munera. (*Et reliqua.*) — 470: Perniciosa consuetudo simoniaci Ecclesiam perturbavit. (*Et multa adhuc.*) — 475: Avaritia radix est cunctorum malorum, cujus sitis etiam sacerdotum mentes obtinet. — 581: Si quis presbyter aut diaconus inventas fuerit aliquid de ministeriis Ecclesie venundasse, quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione ecclesiastica non haberi.

REGINO, abbas Premiensis, CXXXII, 234: De his qui per pecunias ordinati fuerint. Ipsi et eorum ordinatorum deici debent. — 257: Ne presbyteri per pretium ecclesiasticas obtineant. Ex concilio Moguntiacensi.

RATHERIUS, episc. Veronensis, CXXXVI, 429: Simonis maledictio memoratur. — 512: Qui non intrat per ostium in ovile ovium, ille fur est et latro. — 593: Simoniacum quid quis perpetrans, damnationem Simonis non poterit evadere. — 676: In epistola, RATHERIUS commendat Martino coepiscopo ne citius alicui manus imponat, et ut recorderit verborum Petri ad Simonem Magum.

Canonum prius collectio, CXXXVIII, 400: Quod sacra ordinatio nullatenus vendi debeat. (*Et alia.*)

ABBO (S.), abbas Floriacensis, CXXXIX, 483: Simonis damnatur.

BURCHARDUS, episc. Ecclesie Wormatiensis, CXL, 535: Ne episcopi per simoniacam haereticam regimini locum obtineant. — *Ibid.*: De his qui pretio mercati sunt sacra dignitatem.

JOANNES XIX, papa, CXLI, 1157: Invehitur in simoniacos, et, inter cetera, hic praecleara leguntur sequentia: « Parcite, quaeque, parcite, qui dicimini sal terrae et lux mundi. Sufficit hominibus jam semel Christum fuisse venditum pro communi salute universorum. »

LEO IX (S.), pontifex Romanus, CXLIH, 621: S. Leo in synodo Moguntina quadraginta episcoporum, praesente Henrico imperatore, simoniacam haereticam damnat.

HUMBERTUS, cardinalis, episc. Silvae candidae, CXLIH, a col. 1006 ad col. 1211: Exstant libri tres adversus Simoniacos.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinalis et episcopus Ostiensis, CXLIIV, 222: Simoniaci anathematizantur. — CXLV, 105: Gezi magister fuit vendentium, quemadmodum Simon Magus videtur auctor esse emptorum. (*Et alia multa.*) — *Ibid.*: Quod Balsam simoniacus fuit, et tamen prophetis spiritum non amisit. — 139: Quod usque ad hoc tempus simoniacam haereticam viguit. — 152: Invehitur scriptor in simoniacos. — 156: Hic legi potest opusculum de sacramentis per improbos administratis.

ALEXANDER II papa, CXLVII, 1296: Alexander II Gervasium, Remensem archiepiscopum, prohibet ne consecret Josselinum Sussionensem episcopum de simonia convictum. — 1297: Alexandri II epistola ad Josselinum archidiaconum Parisiensem, de eo qui episcopatum per simoniam acquisivit. — 1298: De simoniaco exstirpandis. — 1362: Alexandri epistola clero Mediolanensi, de archiepiscopo simoniaco. — 1383: Clero Mediolanensi, de simoniaco. — *Ibid.*: Populo Mediolanensi, de presbyteris simoniaco. — 1406: De episcopo simoniaco. — 1388: Alexandri II epistola ad clerum et populum Lucensem contra sacras ordinationes et collationes beneficiorum simoniacas.

JOANNES GUALBERTUS (S.), abbas et Vallumbrosanae congregationis primus institutor, CXLVI, 792: Alios hortatur ad eradicandam haereticam simoniacam.

JOANNES archiepisc. Rothomagensis, CXLVII, 223: De officio pastoralis ad pastores Ecclesie.

GREGORIUS VII (S.), papa, CXLVIII, 54: Agitur de decretalibus epistolis Gregorii contra simoniacos. — 83: Seditio a simoniaco excitata. — 147: De gestis Gregorii contra simoniam. — 293: Epistola ad Beatricem et Mathildem eius filiam. Hortatur ut simoniacos vitent. — 296: Ad omnes Christi fideles in Lombardia. Nuntiat se excommunicasse Golefredum, quod simoniace Mediolanensem Ecclesiam occupaverit. Monet ne ei consentiant, et fidem defendant. — 310: Ad Albertum episcopum Aqueensem. Hortatur ut simoniacos oppugnet. — 312: Henrici regis Romanorum ad Gregorium papam. Supplex veniam petit, quod invaserit res ecclesiasticas, et ecclesias venderit. Rogat ut sua auctoritate simoniacam labem ab omnibus ecclesiis, et imprimis a Mediolanensi, exstirpet. — 317: La Philippum Francorum regem invehitur ecclesiarum venditorem. — 339: Ex-

communicatio ac depositio ejusdem simoniaci. — 543: Ad Guillelmum Diensem comitem, de simoniaca haereticam exstirpanda. — 554: Excommunicatos denuntiat omnes qui detineant bona Augustini monasterii collata ab Alberto simoniaco. — 584: Ad Henricum regem Romanorum. Laetatur quod det operam ut in regno suo simonia eradicetur. — 596: Ad Rodolphum Suevum, Bertholphum Carentanum duces. Invehitur in episcopos qui inobedientes erant in exsequendis apostolicis sedis decretis de simoniaco clericis; quare duces monet ut, quoscunque simoniacos cognoverint, nullatenus recipiant. — 407: Ad Laudenses. Laetatur ipsos eorumque episcopum contra simoniacam haereticam insurgere. — 415: Ad monachos S. Dionysii. Ut eorum abbas, se de simonia purgaturus, ad se veniat. — 417: Ad Annonem archiep. Coloniensem. Exponit se in synodo contra simoniacos statuta confirmasse. — 427: Significat Bambergensem episcopum simoniacum a se depositum fuisse. — 431: Ad Sigefridum archiepiscopum Moguntinum. Praecipit ut inquirat num Straburgensis episcopus simoniacis labis sit reus; eique injungit ut simoniam evellendam curet. — 448: Ad Richerum archiepiscopum Senonensem. Queritur de injuriis ab Aurelianensi episcopo Ecclesie suae illatis, de illius inobedientia et simonia. — 464: Ad Robertum comitem Flandriae, ut persequatur simoniacos. — 467: Ad Carnotenses, ne deinceps recipiant in episcopum Robertum perjurum et simoniacum. — 545: Quil sentendum sit de his qui a simoniaco nescienter et sine venalitate ordinati sunt. — 619: Ad clerum et populum Carnotensem. Praecipit ut episcopum suum de falso simoniaco crimine purgatum debito honore suscipiant, eique ut proprio pastori obediant. — 674: Epistola ad Willemum regem Anglorum, de simonia Joannis Dolensis episcopi, et de ejus depositione. — 758: Concilium Romanum. Fusius agitur de simonia. — 803: De Gregorii VIII zelo adversus simoniacos. — (N. B. Quaedam item de simonia leguntur in col. 1112, 1114, 1115, 1116, 1117, Appendicis ad opera S. Gregorii.)

BERNARDUS, comes Bisuldunensis, CXLIH, 420: Epistola ad Bernardum abbatem Massiliensem, ad eliminandam ex Rivipollensi monasterio simoniam.

URBANUS II (S.), Romanus Pontifex, CLII, 145: Memoratur concilium Placentinum, sub Urbano habitum, in quo septem canones adversus simoniacos coadi sunt. — 169: In concilio Claromontano Urbanus papa confirmat statuta concilii Placentiae. — 362: Urbanus scribit ad clerum et populum Ambienensem, illosque jubet Gervasio episcopo, de simonia purgato, obedire. — 395: Urbanus scribit ad Berthierum abbatem S. Laurentii Leodiensis simoniacorum insectatorem. — 528: Urbani epistola ad vitalem presbyterum, in qua legitur in dignitate servanda simoniaco misericordiam posse impendi, si eam vita commendat. — 551: Urbanus clero et populo Lemovicensi praecipit ut Humbaldo episcopo, de simonia purgato, obediant.

GOFFRIDUS, abbas Vindocinensis, CLVII, 151: Loquendo de quodam, cujus pro indignatione nomen suppressit, dicit illum, ad augmentum iniquitatum suarum, contra sanctam Ecclesiam arte Simonis Magi usum fuisse. — 159: Bernerius, abbas Bonnavallis spiritum reprimere non valuit ab increpatione simoniaco impietatis. — 218: Loquitur de simonia, exponitque cur dicatur haereticum. — 227: Simon Magus haereticus factus est, quia donum Dei se posse aestimavit pecunia possidere. — *Ibid.*: Loquitur auctor de promissionibus quas pro consecratione, sub nomine professionis, abbates faciunt episcopis.

IVO (D.), episc. Carnotensis, CLXI, 216: Legitur quod deponendus est presbyter qui alieni vel presbytero vel laico pro investitura ecclesiae aliquid dederit. — 217: Praedia quae presbyter emerit ecclesiae esse debent, ad quam nihil habens accessit. — 250: Idem fere legitur quod col. 216. — 251: Legitur episcopus nihil sibi vindicare debere injusta ex bonis ecclesiarum. — 257: Episcopus qui res ecclesiae venderit a suo honore privatur. — *Ibid.*: Quid agendum sit de presbyteris, si inventi fuerint de ministeriis ecclesiae vendidisse aliquid? — 255: Quid agendum sit de episcopo qui res ecclesiae venderit? — 351: Ne episcopi per simoniacam haereticam regimini locum obtineant. — *Ibid.*: De his qui pretio sacrae mercati sunt dignitatem. — 352: Erga simoniacos nullam misericordiam servandam Nicolaus Junior synodo praesidens in Constantinopolitana Ecclesia dixit. — *Ibid.*: Quod si Romanus pontifex simoniaco intrusus fuerit, excommunicandus et a sede pellendus. — *Ibid.*: Qualiter judicandi sint qui simoniaco ordines acceperint. — *Ibid.*: Quod ordinatorum simoniacorum simul cum ipsis damnandi sunt. — 353: Ut qui simoniaco a simoniaco munera acceperint, si clerici fuerint, honoris amissione mul-

temur, ad laici, anathemate damnantur. — 333 : Ut nullus pro gradu sacerdotii conferendum, nec antea, nec post munus sine periculo exigat. — *Ibid.* : Quod simonia alia ab obsequio, alia a manu, alia a lingua sit. — 354 : Quod columbas vendunt qui manus impositionem ad pretium distribuunt. — *Ibid.* : De episcopo simoniace ordinato. — 355 : Ut nullus sacros ordines emat. — *Ibid.* : De simoniaca pravitate exstirpanda. — *Ibid.* : Quod episcopus simoniace ordinatus aurum dedit, et animam perdidit; ordinans autem pecuniam accepit, lepram dedit. — 361 : De simoniaca hæresi eradicanda. — *Ibid.* : Ut nihil accipiat pro ordinatione. — 362 : Quod nullum opus simoniaci valeat, et quod iram Dei super populum potius provocat quam placat. — *Ibid.* : De simoniaci. 363 : De simoniaci cunctis ab ordine et dignitate removendis. — 364 : Cui periculo subiacet episcopus vel aliquis de clero per pecuniam ordinatus, vel ad aliquos honores promotus. — *Ibid.* : De eo qui per pecuniam manus impositionem dedit vel accepit. — 366 : Ne quidquam præmi pro divinis sacramentis accipiat. — *Ibid.* : Qua sententia feriendi sint qui simoniace ad episcopatum eliguntur, vel electi simoniace ordinantur. — 367 : Ne episcopus per pecuniam aliquem ordinet. — *Ibid.* : Non esse faciendum episcopum præmio, vel patrocínio personarum. — 368 : Quod inexplabilis sit culpa venditi mysterii. — 1310 : De rebus obtentis, honoribus, ordinibus, etc... per simoniam. — CLXII, 38 et seqq. : Quæritur utrum agere debeant sicut episcopum vel sicut tantummodo clericum illum de simoniaca hæresi violentia principis consecrationem adeptum. — 31 : Ivo scribit Urbano summo pontifici a se inquisitum fuisse utrum Willelmus simoniace ad episcopatum vocatus fuerit. — 62 : Canonici Parisienses, necnon decanus, et Rainaldus archidiaconus jurant in conspectu Ivonis se nullo modo coactos fuisse in electione Willelmi. — 131 : Legitur in epistola Ivonis Richardo episcopo quosdam simoniam alia de causa non reprehendere, nisi quod simoniam esse non possunt.

PASCHALIS II, pontifex Romanus, CLXIII, 100 : In Epistola ad Ivonem episcopum et canonicos Carnotenses, Paschalis vetat ne pro ecclesiasticis beneficiis munus accipiat. — 138 : Scribit Manasti, archiepiscopo Remensi, de abbate S. Medardi per militem inimicum simoniam accusato. — 440 : Scribit ad Conradum archiepiscopum Salsburgensem, ut de causa abbatis S. Emmerami simoniam accusat cognoscat.

PLACIDIUS, monachus cenobii Nonantolani ordinis S. Benedicti, postea ignota sedis episcopus, CLXIII, 653 : Vera et certa comprobatio quia, sicut simoniacus est ille qui per avaritiam pecuniarum ordinatur, ita et ille qui per avaritiam sublimitatis simoniacus certissime comprobatur. — 657 : Simoniacus est qui officia ecclesiastica a laicis accipit. — 660 : De officiis ecclesiasticis non vendendis. — 663 : De eo quod simoniaci peiores sunt quam Ariani. — 669 : Ut in ecclesiasticis officiis habendis nullo modo adhibeatur pecunia. — *Ibid.* : Quod non sint veri episcopi qui per ambitionem ordinantur. — *Ibid.* : Quam grave sit aliqua fraudulentia sacrum ordinem temerare. — *Ibid.* : Qui a multis testimoniis patet quod non oporteat dignitates sacras per ambitionem querere.

CALIXTUS II, papa, CLXIII, 1137 : Decretum a Gaufrido episcopo Carnotensi adversus simoniam latum confirmat papa Calixtus.

BRUNO (S.) episc. Signiensis, CLXIV, 295 : Simon Magnus Romanam plebem seduxit, violavit, corrupit, et ab eo emptio et venditio rerum sacrarum simonia dicitur. — 363 : Simoniaci sacramenta Ecclesiam vendunt. — 483 : Simoniaci et Ecclesiam invasores exemplo punitionis Chore, Dathan et Abiron a tanto scelere deterreantur. — CLXV, 158 : Cum Deus non det nisi gratis, ideo rei sunt simoniam qui sacramenta gratis non conferunt, et qui gratis ea non accipiunt. — 245 : Vehementissime redarguuntur a Christo, atque pelluntur a templo Dei vendentes et ementes in illo, in quibus simoniaci intelliguntur.

FRIDERICUS, archiepisc. Colonienis, CLXVI, 1535 : Epistola Friderici ad Ecclesiam Leodiensem. Mandat ne intrusum per simoniam nominatione regis in sede Leodiensi recipiant.

RUPERTUS, abbas Tulliensis, CLXVII, 469 et seqq. : Simoniaci furantur idola Iaban. — 1030 : Avaritia in prælatis et sacerdotibus damnatur, quasi sit radix simoniam. — CLXIX, 296 : Non debemus facere domum Dei domum negotiationis. — 1024 : Petrus poterat Simoni Magno vendere quod petebat, imo poterat simulare vendentem.

HILDEBERTUS (V.), episc. Cenomanensis, CLXXI,

157 : Ex S. Hieronymo, quia pecuniam accipiebant, prophetia sacerdotum facta est divinatio. — 275 : Hildebertus suspendit ab ordine male suscepto clericum simoniace diaconatum assecutum, et a sacerdotio suscipiendo prohibet. — 769 : Male in dignitates Ecclesiam introit qui introit per pecuniam. Qui Ecclesiam prælationes et promotiones emit, cum Simone Magno damnabitur, cui Petrus dixit : *Pecunia tua tecum sit in perditione*. Simoniacus est qui emit Spiritus sancti dona, et postea vendit. Cumque tanquam fur in domum Domini ingressus sit, tanquam fur a domo Domini repellendus est. — 783 : Sunt quidam in Ecclesia quos simoniaca lepra occupat. Simoniaci omnes illi dicti sunt a Simone Magno qui dona Spiritus sancti pecunia conabatur comparare. — 935 et seqq. : Hildeberti sermo ad pastores contra simoniacos.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXVI, 477 et seqq. : Agitur de quinque questionibus; prima, unde dicitur, et quid est simonia; secunda, de auctoribus simonia; tertia, de his qui spiritualia vendunt aut emunt; quarta, de his qui corporalia in Ecclesia comparando cum eis et in eis spiritualia emunt; quinta demum de eo quod sola corporalia venduntur.

WILLELMUS monach. Malmesburiens., CLXXII, 1294 : Legitur in opere Willelmi, cui titulus *Gesta regum Anglorum*, et Simoniens angustis ita lubricum caput erexerat, ut totus orbis lethali sibilo infectus ecclesiasticos honores corrumpere.

ALGERUS (D.), canonicus et scholasticus Leodiensis, CLXXX, 945 : Quod simoniacus a fide exorbitat. — *Ibid.* : Quod capitale quidem est facinus venundare et comparare Spiritum sanctum. — *Ibid.* et seqq. : Qualiter in utroque testamento punita sit simoniaca hæresis. — 946 : Omnino execrabilis et gravissimum est quod sacri ordines per simoniacam hæresim, quas prima contra Ecclesiam orta est, conferantur. — 947 : Quid aliud est columbas vendere, nisi pretium de manus impositione percipere? — *Ibid.* : Quot modis simoniae pretium impendatur. — 948 : Decernitur omnino ut quicunque deinceps pro accipiendis divini doni dignitate quolibet pretium detectos fuerit obtulisse, ex eodem tempore se noverit anathematis opprobrio condemnatum. — *Ibid.* : Quod proprii honoris periculo subiacet quisque, non dum ordines, sed dispensationem alienius ecclesiastici boni vendiderit vel emerit. — *Ibid.* : Quod Ecclesiam vel decimas vendere aut emere simoniaca sit hæresis. — 949 : Quod simoniaci huius temporis satagunt Spiritum sanctum emere in sacramentis sicut Simon. — Magis in miraculis. — *Ibid.* : Quod simoniaci nullam auctoritatem habeant a Veteri Testamento vendendi vel emendi, quamvis alicubi hoc innui videatur. — 950 : Quod et initio simoniae bonus aliquis fructus non possit provenire. — 951 : Quod Spiritus sanctus in simoniaci non licet sacramentis. — *Ibid.* : Quod Spiritus sanctus nec vendi, nec emi potest. — 952 : Quod nequidem possit elemosina fieri ex pretio simoniae. — *Ibid.* : Ubi placet aurum sacerdotibus placet et vitium. — 953 : Quod deponendus sit qui permittit se ordinari ab eo quem simoniacum esse scit. — *Ibid.* : Quod vehementer contra simoniam sit exadendum. — 954 : Quod persequendi vel rursus sunt simoniaci. — *Ibid.* : Quod simonia sit debellanda. — 957 : Avaritia simoniam gignit. — 958 : Simoniam damnandam omnes scire debent.

BERNARDUS (S.), abbas Clareaensis, CLXXIII, 759 : Abusus iudicium eorumque fraudes graviter perstringit. — 812 : Simonia, malum vetus, sed semper novum, illa est avaritia.

ROBERTUS PULLUS cardinalis et cancellarius, CLXXXVI : Sub titulo. *Quia agendum est in suo gradu bene quis vivat*, Robertus Pullus sumus loquitur de simonia.

GRATIANI *Decretum*, CLXXXVII, 479 : Probat auctoritate multorum quod spiritualia emere peccatum sit. — *Ibid.* : Inaniter sacerdos dicitur qui simoniace ordinatur. — *Ibid.* : Honore spoliari debet qui per pecuniam Ecclesiam obtinuit. — 480 : Partem habebit cum Simone, qui contra simoniacos vehementer non exarserit. — *Ibid.* : Simoniis damnatio dantem et accipientem pariter involvit. — *Ibid.* : Anathematis sententia damnatur qui simoniace ordinatur. — 481 : Damnatur episcopus qui per pecuniam ordinationem facit. — 482 : A sacerdotio est alienus qui per pecunias ordinat vel ordinatur. — *Ibid.* : Nec ordinari, nec promoveri in Ecclesia Dei per pecuniam aliquis valet. — 483 : Simoniaci non possunt esse sacerdotes. — 484 : Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. — 485 : Qui Spiritus perfectionem non habet, ipsam dare non potest. — 487 : Simoniaci fidei integritatem non habent.

— 488 : Simoniacus infidelis se probatur. — 488 : Probat haresim simoniacorum damnabiliorem esse ceteris. — 491 : Et qui dat, et qui accipit, ut ordines sacri præstentur, anathema sit. — *Ibid.* : Mali prophetæ, non boni, prophetiam vendebant. — 494 : Non potest fieri elemosyna ex pecunia simoniaca acquisita. — 495 : Pastor simoniacus nullam ovibus præstat medicinam. — 496 : Simoniacorum sacramenta effecta carent. — 502 : Simoniaci rei sunt infidelitatis eorum qui a se scandalizantur. — 533 : De iis qui non simoniace a simoniacis ordinantur. — *Ibid.* : De eo qui ordinatur ab illo quem scit simoniacum esse. — *Ibid.* : Simoniacis in dignitate servanda nulla est impendenda misericordia. — *Ibid.* : De iis qui inviti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. — 534 : Ordinationes, quæ simoniace sunt, falsæ judicantur. — 535 : De multiplici genere simoniacorum. — *Ibid.* : Aeternam damnationem accipiat qui quolibet munere ad sacros ordines accedit. — 536 : Nec pretio, nec gratia, nec prece, nec supplicatione aliqui ad sacros ordines accedant. — *Ibid.* : Ad episcopalem honorem nullus per ambitum accedat. — 537 : Neque favore, neque venalitate ad sacros ordines quisquam promoveatur. — 538 : Pretio interveniente sacerdotale officium non restituatur. — 541 : Pro dedicandis Ecclesiis nihil exigatur. — *Ibid.* : Ab iis qui ad conversionem accedunt, nihil est exigendum, nec pretio aliquis ad conversionem est invitandus. — 545 : Ab ordinando non debet aliquid exigi, sed nec voluntaria oblata respoi oportet. — *Ibid.* : Quibus sua sufficiunt ecclesiæ alimentis non sustententur. — 547 : De iis qui ecclesiis vel ecclesiastica beneficia vendunt. — *Ibid.* : Ab officio suspendatur episcopus beneficia vel ecclesiastica officia vendens. — *Ibid.* : Nec altaria, nec præbendas episcopis vendere licet. — 548 : Quidquid data vel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur irritum habeatur. — *Ibid.* : Qui ecclesiastica beneficia emerit ecclesiis quoque emere probatur. — 551 : Ministri Ecclesiæ absque ulla venalitate ab episcopis ordinantur. — 553 : Qui dona Dei vendunt vel emunt, pariter a Deo damnantur. — *Ibid.* : Qui gratiam, quam a Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum sunt. — 554 : Simoniacus est episcopus qui decimas et oblationes laicis, non clericis distribuit. — *Ibid.* : Spiritum sanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit. — 555 : Careat honore male acquisito qui ecclesiastica beneficia pro pecunia habere tentaverit. — 562 : De parvulis qui cupiditate parentum ecclesiæ emunt. — *Ibid.* : In dignitate servanda simoniacis misericordia potest impendi, si eos vita commendat. — 564 : De iis qui muneribus ordinationem faciunt. — *Ibid.* : Simoniacus est qui, ut eligatur, præmia largitur. — 565 : De iis qui pro muneribus ordinationem faciunt, et qui rediunt ab hæresi in suis ordinibus recipiuntur. — 571 : In ordine male accepto simoniaci penitentiam agere non possunt. — 599 : De eo qui promissione illicite accusationem deserit. — *Ibid.* : De iis qui accusationem deserunt, ut ordines ecclesiasticos accipiant. — 901 : Qui res ecclesiasticas vendit ad altare non audeat accedere.

GERHOHUS, præpositus Reicherspergensis, CXCIV, 1311 : Episcopi qui in domo et ædificio Dei columnæ quædam et picture sunt, manus ab omnium genere muneribus abstineant. — 1336 : Hic, a col. 1336 ad 1372, legitur tractatus de simonia, seu epistola fratris Gerhohi ad Bernardum abbatem adversus simoniacos.

STEPHANUS (S.), de Mureto ordinis Grandimontensis institutor et fundator, CCIV, 1154 : De simonia penitus vitanda.

PETRUS CANTOR, CCV, 93 : Pactio pecuniæ, sive in absoluteione, sive ante, vel pro absoluteione facta, parit simoniam. — 99 : Agit contra simoniam existentem in substantiis sacramentorum, præcipue Eucharistiæ. — 100 : Petrus accenditur in simoniacos eodem zelo quo Dominus contra vendentes et ementes in templo. — 102 : Contra venalitatem et pluralitatem missarum. — 120 : Contra exteriorem simoniam, scilicet in offitiis, et diglutiis, et redditibus Ecclesiæ. — 128 : Quot modis committitur simonia? — 132 : De pœna simoniacorum. — 417 : Simonie hæresis contagium jam olim in Balaam pullulavit qui, divinationis pretio proposito, ad maledicendum populum Dei perrexit.

PETRUS BLESSENSIS, CCVII, 178 : Amico conquerenti ab episcopis eorum nepotes ex patrimonio Christi diari. — 352 : Rogat decanum Turonensem, ut nepotem suum simoniace multa Ecclesiæ beneficia venautem, corrigat. — 381 : Gravior invehitur in R. Aurelianensem archidiaconum, quod pestem simoniam in Ecclesiam induxerit, eamque multis exemplis ostendit esse execrabilem.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 292 : Si simoniace aliqua acquisierit, ordinans vel ordinatus, reddere tenetur. Sed prælatus, si aliqua simoniace a subditis extorserit, solvere tenetur. (*Et alia.*) — 591 : Auctor noster quedam carmina edit contra scelus simoniam. — 511 : Potestas quæ acquiritur simoniace, in peccato et per peccatum acquiritur, et tamen a Deo est. Similiter, pecunia quæ per usuram acquiritur, in peccato et per peccatum habetur.

INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 657 : Hic legitur pontificis epistola adversus simoniacos, quam scripsit ad archiepiscopum Cantuariensem. — 702 : Epistola ejusdem capitulo Ba nearis, de pœna simoniacorum. — 711 : Asiniani episcopo, de discordia exorta inter archiepiscopum et Hermannum canonicum, prædicto Hermannio archiepiscopum præfectum de simonia accusante. — CCXV, 1260 : Simoniam committit qui bona sua legat Ecclesiæ eo pacto ut in ea præbendam obtineat. — CCXVI, 51 : Utrum liceat bona sua Ecclesiæ dare pro beneficio obtinendo.

II. — DE USURA.

CONSTANTINUS MAGNUS imperator, VIII, 305 : Hic legitur decretum contra usurarios.

HILARIUS (S.), episcopus Pictaviensis, IX, 507 : Quid tam intolerabile, quam ut indigenti ita beneficium tribuas, ut magis egeat? (*Et alia.*)

AMBROSIUS (S.), episcopus Mediolanensis, XIV, 762 : Feneratorum inhumanitatem in pauperes, et eorum artes quibus illos sibi addicunt oculis subjicit. — 775 : Usuræ etymologiam prosequens ostendit illam plantis quibuslibet fecundiores esse, fenerationisque aviditate omnem alium superari. — 792 : Cave ne alieno te obliges debito, ne hoc quoque vendidisse dicaris. — 998 : Duplex est feneratio, una pecuniæ, altera gratiæ. — XV, 1793 et seqq. : De usura agitur. — XVI, 1391 : Item, sed paucis verbis.

RUFINUS, presbyter Aquileiensis, XXI, 475 : Ne quis clericus aut usuras accipiat, aut frumenti vel vini ampliationem, quod solet in novo datum, vel sextuplum, vel etiam duplum recipi : quod si faciat, tanquam turpis lucri reum abiciendum.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiepisc. Ravennatis, LII, 271 : Avare, fac tibi sacculos, sed fac tibi sacculos erogando, quia quidquid pauper acceperit, Pater coelestis suscipit. — 272 : Legitur sermo de fidei dispensatore.

LEO MAGNUS (S.), papa, LVI, 598 : Si quis clericus inventus fuerit usuras accipiens, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectans, abscidatur a clero, et alienus ab ecclesiastico habeatur gradu. — 426 : Ne ullus clericorum amplius recipiat quam cuiquam commodaverit sive pecuniam det, sive quamlibet aliam rem. — 715 : Non licet fenerare ministris altaris, nec usuram accipere. — 868 : Clericus si commodaverit pecuniam, pecuniam recipiat.

GENNADIUS presbyter Massiliensis, LVIII, 997 : Bonum est facultates pauperibus erogare. Melius est pro intentione sequendi Dominum simul donare.

DIONYSIUS EXIGUUS, Codex canonum, LXVII, 46 : Sectantes avaritiam et torpe lucrum Scripturam obliviscuntur. — 151 : Decernitur contra clericos usuram sectantes.

M. AURELIUS CASSIODORUS, senator, abbas Vivariensis, LX, 511 et seqq. : Usuræ appellatæ sunt, quæ creditæ pecuniæ semper augmentum creant, ex usu.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXVII, 729 : De venatore et laqueo animarum. Laqueus diaboli sunt divitiæ hujus mundi. Quam pauci volunt ab isto laqueo liberari! Quam multi sunt qui dolent quod parum sint irretiti!

CUMMIANUS (S.), LXXXVII, 991 : Usura damnatur.

ANGELRAMNUS episc. Metensis, XCVI, 1036 : Episcopus, presbyter, diaconus usurarii, aut desinant, aut damnentur. — 1040 : Ne clerici sint aliquo modo usurarii. — 1049 : Ne clerici sint conductores vel procuratores, nec ullo turpi negotio victum querant.

CAROLUS MAGNUS imperator, XCVII, 205 : Ut nullus presbyter aut alius ex clero usuram exigat. — 296 : Ut presbyter negotiator non sit, nec per ullum turpe lucrum pecunias congreget. — 529 : Usura est ubi amplius requiritur quam datur. — 621 : Contra usuras presbyterorum et laicorum.

SYMPHOSIUS AMALARIUS, presbyter Metensis, CV, 871, 882 seq. : Usura damnatur.

ATTU, episc. Vercellensis, LXXXIV, 58 : Ut clerici, et laici quoque usuras non accipiant (*Cancl. Carth.*). Item placuit ut clericus si commodaverit pecuniam, pe-

onium accipiat; si speciem, eandem speciem quantum dederit accipiat. Similiter quoque laici ab usuris se abstineant; quod si non fecerint, excommunicantur.

Francorum regum capitularia, CXXXVIII, 648 : Qui alieni rapiunt a regno Dei excluduntur, dicente Apostolo : *Rapaces regnum Dei non possidebunt*.

BURCHARDUS, episc. Wormaciensis, CXL, 647 : Usura est ubi amplius requiritur quam datur. Verbi gratia, si dederis solidos decem, et amplius requisieris; vel si dederis frumenti modium unum, et super aliquid exegeris. — 650 : Non licet aliquem ex clero conductorem privatorum fieri.

BRUNO (S.), episc. Heripolensis, CXLII, 84 : Christus operabatur iustitiam, cum eiecit de templo vendentes et ementes. — 215 : Legitur expositio super hæc verba : *Non deficit de plateis ejus usura et dolus*.

JOANNES, Abrincensis episc. primum, postmodum episcopus Rothomagensis, CXLVII, 224 : Vere loquitur iusta, qui iusta facturus est.

Sæcul. II, CLI, 1196 : Edwardus III rex Angliæ prohibet ne qui usurarius remaneat in toto regno suo.

BRUNO (S.), institutor Carthusianorum, CLII, 996 : Usura poenas æternas significat.

IVO, Carnotensis episc., CLXI, 459 : Quod usuras non solum clerici exigere non debeant, sed nec laici. — *Ibid.* : Ut clericus nec suo, nec alieno nomine, fenus exerceat. — 1167 : Degradatur clericus qui usuras accipere detegitur. — *Ibid.* : Diaconus, presbyter, et episcopus exigens usuras, nisi desierit, deponatur. — *Ibid.* : Clericus non accipiat plus quam commodavit. — 1168 : Quidquid supra dictum exigitur, usura est. — *Ibid.* : Quando amplius quam debetur exigitur, usura accipitur. — *Ibid.* : Turpe lucrum sequitur qui minus emit propter cupiditatem, ut plus vendat.

BRUNO (S.), episc. Signiensis, CLXIV, 459 : Sæpe vidimus parva pecunia multata totam subito pauperum substantiam devorari.

RUPERTUS, abbas Tuliensis, CLXIX, 295 : In lege præceptum ut nemo usuras accipiat, et prodesse non potest pecunia feneratoris.

HILDEBERTUS (V.), episc. Cenomanensis, CLXXI, 847 : Prohibetur omnis rapina, et omne genus usurae.

BERNARDUS (S.), Clarevallensis abbas, CLXXXII, 759 : Abusus advocatorum, iudicum, procuratorum, eorumque fraudes graviter perstringit. — 761 : In advocatos et procuratores, qui ex iniquitate quæstum faciunt, severe animadvertendum. — 568 : Omnes qui signum crucis susceperunt, ab usurarum exactione vacare debent.

PETRUS CANTOR, CCV, 156 : Legitur caput *contra feneratorios*. — 453 : Nummus parit usuram. — *Ibid.* : Mos est Ecclesiarum quarundem, cum quis instituit in ecclesiasticum beneficium, jurabit quod non dedit, nec promissit, commodavit, nec alius pro eo, se sciente, pecuniam vel obsequium cum pactione, quo magis hoc beneficium conferatur. Sed mihi videtur addendum esse, nec sine pactione, nec cum pactione.

PERIUS BLESSENSIS, CCVII, 62 : Ostendit clericum negotiatorem non differre ab usurario; ac studium omne cumularum opum vanum esse et perniciosum. — 122 : Arguit præpositum Arcensem, quod electus in Cameracensem episcopum officio episcopi non fungatur, negotiis secularibus se implicet, causas sanguinis agat, tyrannice subditos spoliaret, nec moveri se a quoquam sinat. — 285 : Vehementer invehitur in episcopum Leodiensem ob avaritiam et feneratorium studium, ac in primis quod annonæ tempore horrea non aperuerit pauperibus.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 292 : Si quis confessus fuerit peccatum usurae, consulat ei sacerdos ut ea quæ per usuram rapuit, restituat, si sit facultas restituendi; aliter enim non esset ei salus. — 511 : Potestas quæ acquiritur simoniacæ, in peccato et per peccatum habetur, et tamen a Deo est. Similiter, pecunia quæ per usuram acquiritur, in peccato et per peccatum habetur.

INNOCENTIUS III, papa, CCXIV, 376 : Archiepiscopis, episcopis, et aliis ecclesiarum prælatis in regno Franciæ constitutis, ut usurarii puniantur, non obstante aliqua appellatione.

III. — DE AVARITIA.

HILARIUS (S.), episc. Pictaviensis, IX, 395 : Memorantur hæc verba : *Non sperare in iniquitate;... divitiis si affluant, nolite cor appondere*.

AMBROSIIUS (S.), episc. Mediolanensis, XVI, 80 : Fortitudo adversus omnia vitia dimicare debet, præcipue adversus avaritiam. — 157 : Multis Veteris Testamenti

exemplis demonstratur quam velox malem sit avaritia; hincque præterea patet quam infans sit pecuniarum possessio. — 158 : In pecunia contemptu inest forma iustitiæ. — 159 : Refertur memorabilis vasorum sacrorum in captivorum redemptionem ab Ambrosio factorum historia. — 686 : Discere debemus bonorum operum divitiis querere. — 985 : Scriptum est quod in qui non dabit pecuniam suam ad usuram, habitabit in tabernaculo Dei. — 1236 : Noli, avaro, recondere, ne fas nolo quidem nomine christianus, opere ludas. — XVII, 393 : Benigni in invicem esse debemus. — 454 : Avaritia omnia mala potest admittere; ideo radix omnium malorum vocatur. — 758 : Avaritia sequitur tristitiam quæ in aliquo Testamento pari notatur execratione. — 919 : Contra presbyteros cupidos et negotiatores.

HIERONYMUS (S.), presbyter Stridonensis, XIII, 1035 : Avarus describitur, quod nunquam opibus expletur, et quanto plus habuerit, tanto plus cupiat (*Et alia*). — XXIV, 48 : Dominus præcipit in Evangelio ne thesaurizemus in terra. — XXV, 1297 : Mala dicitur avaritia, ut distinguatur a bona. Vnde ergo ei qui multiplicat sibi avari tam malam. — XXVI, 519 : Sanctus non potest appellari qui invenitur in avaritia. — 521 : Qui fuerit obnoxius avaritiæ, hæreditatem in regno Christi et Dei habere non potest.

PROSPER (S.), Aquitanus, LI, 328 : Argentum et aurum diligentius sunt.

JOANNES CASSINUS, abbas, XLIX, agitur de avaritia in col. 500, 515, 516, 523.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.), archiepisc. Ravennatis, LII, 259 et seq. : Legitur sermo de terrenorum cura, deque servo vigili. — 281 : Legitur sermo de auro. — 518 : Aurum avaritia non est, sed non cognoscitur avaritia nisi per aurum.

SALVIANUS (S.), presbyter. Massiliensis, LIII, 173, 177, 182, 188, multa tibi de avaritia legenda occurrunt.

LEO MAGNUS (S.), papa, LIV, 345 : Videla, dilectissimi, et prudenter inspicite quas germina et quales fructus de avaritiæ stirpe nascantur, quam merito Apostolus radicem omnium malorum esse definiit, quia nihil peccatum sine cupiditate committitur.

MAXIMUS (S.), episc. Taurinensis, LVII, 322 : Vincit diabolus qui in corde suo avaritiam coerces.

JULIANUS POMERIUS, LIX, 458 459 479, multa de avaritia legenti occurrunt.

DIONYSIUS EXIGUUS, Codex canonum, LXVII, 68 : Deponendi sunt a clero qui sectantur avaritiam et lucra turpia. — 187 : Sub titulo de avaritia legitur quod dixit episcopus Aurelius in concilio Carthagine habito. — 306 : Ne clerici negotiationes inhonestas et turpia lucra sectentur.

GREGORIUS (S.), episc. Turonensis, LXII, 291 : Narratur historia triginta monachorum qui perierant propter avaritiam. — 506 : Narratur quoddam furtum. — 758 : De puella quæ, avaritia stimulante, falsum edit sacramentum ad tumulum sancti Eugenii. — 798 : Legitur stupendum miraculum in avaros. — 909 : De negotiatore qui eleemosynam non fecit. — 934 : De homine qui simul et aurum injuste acquisivit, et filium suum unicuique amisit. — 1029 : Prudentius ait :

Auri namque fames procedit major ab euro.

Vitis Patrum, LXXIII, 564 : Hic legitur historia quæ ad divitiarum contemptum inducit. — 1096 : De quadam virgine quæ laborabat amore divitiarum.

GREGORIUS MAGNUS (S.), papa, LXIV, 184 : Nihil bonum parit avaritia, quia mater est omnium malorum. — LXXIX, 255 : Notandum est quia ardor avaritiæ cum est accipiendorum munerum, et acceptio munerum causa est pervertendi iudicii. — 364 : Avaritiæ vitio bonum paupertatis voluntariæ contrarium est, sed pauper spiritus esse non poterit, qui amare adhuc æterios thesauros nescit (*Et alia*).

CAROLUS MAGNUS, imperator, XCVII, 512 : De avaritia.

PAULINUS (S.), patriarcha Aquileiensis, CXIX, 226 : Cupidus vir animam suam venalem habet (*Et alia*).

BENEDICTUS (S.), abbas Anianensis, CII, 781 : Philargyria damnatur.

JONAS, episc. Aurelianensis, CVI, 215 : De his qui propter honores terrenos et caducos adeo extolluntur, ut pauperes, natura sibi similes, non recognoscant.

RABANUS MAURUS, abbas Fuldensis et archiepisc. Moguntius, CX, 117 : Hic legitur homilia contra fraudem et avaritiam.

EULOGIUS (S.), archiepisc. Toletanus et martyr, CI, 802 : De odio suorum adversus regem Mahomad, et de ipsius avaritia, et de tributis Christianis impositis.

ISIDORUS MERCATOR, CXXX, 473 : Avaritia radix est cunctorum malorum ejus aitia etiam sacerdotum mentes obtinet. Deinde agitur de sacerdotibus qui auferbant dona Ecclesiis facta, et illa in usum suum convertebant.

REGINO, abbas Prumiensis, CXXXII, 464 : De avaritia etiam gravissime reum me esse confiteor... (*Et reliqua*.)

RATHERIUS, episc. Veronensis, CXXXVI, 182 : Duo genera divitum sunt, unum bonorum, aliud malorum. (*Et alia*.) — 184 : Avaro, secundum Hieronymum, tam deest quod habet quam quod non habet.

Leges ecclesiasticæ regum Anglo-Saxonum, CXXXVIII, 500 : Docemus etiam ut quilibet sacerdos decenter se gerat, et non sit emptor injustus, nec avarus mercator.

ABBO (S.), abbas Floriacensis, CXXXIX, 495 : Avaritia damnatur.

BRUNO (S.), episcopus Herbipolensis, CXLII, 84 : In cœlum intrabit qui operatur justitiam.

PETRUS DAMIANUS (S.), cardinalis et episcopus Ostiensis, CLIV, 234 : Radix omnium malorum avaritia. — 424 : De eadem re. — CXLV, 212 : Noli fratrem tuum in presenti necessitate despiciere, si Deum tibi desideras in ultimæ necessitatis articulo subvenire. « Feneratur Deo qui miseretur pauperi. » 213 : Præmitte ergo tibi, frater, opes tuas, unde postmodum vivas; præcedent te facultates tuæ, quas in illa semper immortalitate possideas. — 256 : Quod avarus nummicola verius quam Christicola nuncupetur. — 552 : Quod fructus ex divitiis capitur, si dispensentur pauperibus. — 553 : Quid sit avaritia? Avarum esse nihil est aliud quam amare pecuniam. Avaritia quasi biceps est coluber. (*Et alia*.) — 554 : Quam sit perniciosum divitiis appetere.

JOANNES, Abrincensis primus episc., deinde archiep. Rotomagensis, CLVII, 234 : Oportet ut sacerdos non sit turpis lucri appetens. — 227 : Gibbosus sacerdos est quem terrene cupiditatis pondus deprimit.

LANFRANCUS (B.), Cantuariensis archiepiscopus et Angliæ primas, CL, 500, 501 : Misericordes esse debemus invicem. — 328 : Avaritia vitanda est. — 359 : Avaritia omnium malorum radix.

BRUNO (S.), institutor Carthusianorum, CXLIII, 345 : Avarus pecuniam Deum facit.

GUIBERTUS (V.), abbas Sanctæ Mariæ de Norwinto, CLVI, 156 : Avaritia propagatrix est malignitatis. — 1153 : Avaritia post diluvium producta.

IYO (D.), episc. Carnotensis, CLXI, 239 : Legitur quod Ecclesia aurum habeat, non ut servet, sed ut eroget, et in necessitatibus subveniat.

BRUNO (S.), episcopus Signiensis, CLIV, 406 : Hydriopicus, in Evangelio, designat avaros. Avaritia definitur amor insatiabilis habendi.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis, CLXVII, 1020 : Avaritia in prælatis et sacerdotibus damnatur, quasi radix sit Simonia. — CLXVIII, 75 : Cum semel mentem avaritia occupaverit, nihil sufficit : *Comedent et non saturabuntur sacerdotes*. — 157 : Avaritia est Deus Judæorum. — 219 : Avaritia Romanorum. — 335 : Avaritia est causa malorum. — 364 : Avaritiam esse in capite significare esse in omnium intentione. — 507 : Avaritia significatur per ignem. — 615 : Avaritia mala fuit negotiari in templo et vendere Christum. — 1244 : Avarus semper eget. — (CLXIX, 878 : Sub nomine Balaam loquitur de omnibus qui ubivis terrarum, sub nomine vel officio sacerdotii, sectantur avaritiam, et mercedes iniquitatis amant. — 1021 : Petrus poterat Simoni Mago vendere quod petebat, imo poterat simulare vendentem. Ecclesiastici, obstante eorum avaritia, hanc agendi rationem non imitantur.

HILDEBERTUS (V.), episc. Cenomanensis, CLXXI, 156 : Epistola in qua agit cum amico, in aliqua ecclesiastica dignitate recens constituto, de gravitate et periculis avaritiæ, illique eleganter applaudit, quod oblatum aurum et argentum, et alia munera pro Deo generose recusando, pergratum illi sacrificium obtulerit.

GODEFRIDUS, abbas Admontensis, CLXXIV, 1034 : Qui avaritiæ hujus sæculi intendit, more telonarii res alienas accipit.

HUGO DE S. VICTORE, CLXXV, 584 : Avaritia comparatur cum idololatria, quia non est dispar malitia. Sicut enim idololatra colit truncum, sic avarus nummum. — CLXXVI, 1001 : Avaritia est gloriæ, divitiarum, seu quarumlibet aliarum rerum insatiabilis et inhonesta cupiditas. Ejus comites sunt philargyria, perjurium, violentia, usura, fraus, rapina et fallacia.

ALGERUS (D.), canonicus et scholasticus Leodiensis, CLXXX, 967 : Avaritia simoniam gignit.

BERNARDUS (S.), abbas Clareaensis, CLXXXII, 739 : Abusus advocatorum, judicum, procuratorum, eorumque fraudes graviter perstringit. — 741 : In advocatos

et procuratores, qui ex iniquitate quæstum faciunt, severe animadvertendum. — 825 : Ambitionem ecclesiasticorum, promotionem juniorum, et pluralitatem beneficiorum pugnat. — 852 : Graviter perstringit ambitiones qui temere et indigne sacras Ecclesiæ functiones usurpant. — 274 : In epistola ad episcopos Aquitanias contra Gerardum Engolismensem, ubi causam Innocentii, ut legitimi pontificis, egregie tractatur. Bernardus fuscus loquitur de ambitione. — CLXXXIII, 198 et seqq. : Cupiditas, radix iniquitatis; ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, vitulorum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. (Legenda est in extenso hæc eloquens descriptio cupiditatis.) — 311 : Potestatis ambitio angelum felicitate privavit angelica. — 820 : Queritur Bernardus de avaritia eorum qui curam susceperunt regendi animas. — 876 : Avarus esurit ut mendicus. — 979 : Avaritia in partes rapinæ et fraudis sortita est principatum. — 1155 : Pastores Ecclesiæ non possunt diligere Christum, quia diligunt munera, et quia manus dederunt mammonæ. Eos Bernardus redarguit quod incedant nitidi et ornati, circumamicti varietatibus, tanquam sponsa procedens de thalamo suo.

ÆLREDUS, abbas Rievallis, CLXXIV, 1265 et seqq. : Sub titulo de avaritia.

ZACHARIAS, episc. Chrysopolitannus, CLXXXVI, 145 : Non debemus thesaurizare in terra. — 337 : De divite et Lazaro.

PETRUS LOMBARDUS, CXCI, 707 : Avari definiuntur non habentes divitias, sed divitiis studentes. — CXCI, 208 : Avarus non habet hereditatem in regno Christi et Dei. Avaritia æquatur idololatriæ. — 260 : Avaritia, non corpus, sed animam contaminat. — 359 : Radix omnium malorum avaritia, quo proprie est amor pecuniæ.

GARNERIUS, canonicus regularis et superior S. Victoris Parisiensis, CXCH, 141 : Avaritia est velut amara phora quæ os cordis apertum tenet. — 153 : De avaritia oriuntur proditio, fraus, fallacia, perjurium, inquietudo, violentia, et contra misericordiam obturationes cordis. — 318 : In Scriptura sacra aliquando peccatum avaritiæ designatur nomine plumbi.

RICHARDUS S. VICTORIS, CXCVI, 481 : Avaritia peccatum est mortale.

HENRICUS DE CASTRO MARSIACO, abbas Clara-vallensis, postmodum cardinalis et episcopus Albanensis, CCIV, 222 : Epistola ad Alexandrum papam, de Dolemibus monachis qui armata manu decimas extorserant a monachis Domini Dei, ordinis Cisterciensis, et quosdam etiam vulneraverant.

STEPHANUS (S.) DE MURETO, ordinis Grandimontensis institutor et fundator, CCIV, 1140 : De terris non habendis. — 1145 : De quæsta vitando. — 1148 : Quales redditus liceat habere.

PETRUS CANTOR, CCV, 72 : Radix omnium malorum est cupiditas.

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.
(JUVENAL.)

— 74 : Avaritia in ecclesiasticis detestanda. Nihil est scelestius avaro; nihil iniquius quam amare pecuniam. — 75 et seqq. : Avaritia indignos frequenter ad dignitates promovet. — 400 : Avaritia est

Non missura culem, nisi plena cruoris hirudo.
(HORATIUS FLACCUS.)

PETRUS BLESSENSIS, CCVII, 122 : Arguit præpositum Arenæm, quod electus in Cameracensem episcopum, officio episcopi non fungatur, negotiis sæcularibus se implicet, causas sanguinis agat, tyrannice subditos spoliât, nec moneri se a quocumque sinat. — 178 : Amico conquerenti ab episcopis eorum nepotes ex patrimonio Christi ditari. — 249 : Simonem canonicum, deserto litterarum studio, opibus congerendis vacantem hortatur ut studium litterarum, cupiditate opum rescissa, exemplo multorum philosophorum prosequatur. — 283 : Vehementer invehitur in episcopum Lexoviensem ob avaritiam et fenerandi studium, ac in primis quod annonæ tempore horres non aperuerit pauperibus.

ALANUS DE INSULIS, CCX, 125 : Terra suis limitibus terminatur, aqua suis finibus, aer suo fine concluditur; cœlum suis terminis arctatur : sola avaritia mensuram non cognoscit, (*Et alia*, in cap. 6, cui titulus : *Contra avaritiam*.) — 246 : Sacerdotes avari potius habere videntur claves infernorum quam regni cœlorum. — 311 : Potestas quæ acquiritur simoniace, in peccato et per peccatum acquiritur, et tamen a Deo est. Similiter,

pecunia quæ per usuram acquiritur, in peccato et per peccatum habetur. — 465 : Hic leguntur Alani carmina contra avaritiam.

INNOCENTIUS III, papa, CCXVII, 719 : De venditione iustitia. — *Ibid.* : De insatiabili desiderio cupidorum. — 720 : De falso nomine divitiarum. — *Ibid.* : Exempla contra cupiditatem. — 721 : De avaritia. — *Ibid.* : Cur

avaritia sit servitus idolorum. — *Ibid.* : De quibusdam proprietatibus avaritiæ. — 722 : De iniqua possessione divitiarum. — *Ibid.* : De licitis opibus. — 723 : De incertitudine divitiarum. — 727 : De ambizioso. — *Ibid.* : De nimia concupiscentia ambiciosorum. — *Ibid.* : De ambitionis exemplo.

CLXXI.

INDEX

DE PROFANIS ET ILLICITIS VOLUPTATIBUS,

SENTENTIAS, DICTA, SERMONES, TRACTATUS,

ET IPSOS LIBROS SS. PATRUM ET OMNIUM SCRIPTORUM PATROLOGIÆ LATINÆ COMPLECTENS.

MONITUM.

Primo in limine oculis subjicimus rerum capita quæ eo indice tractantur juxta ordinem numerorum infra scriptorum :

I. Amor profanus ex concupiscentia seu libidine procedens. — II. Cantus lascivi, cantilenæ cantiones, turpes fabulæ, poemata erotica, libri obsceni. — III. Corporis cultus inordinatus, luxus vestium et ornamentorum. Pulchritudinis, vultus falsa et inanis æstimatio. — IV. Ebrietas. — V. Epulæ inordinate, seu gula. — VI. Lascivorum consortium et colloquia. Adulatio. — VII. Ludi lucrum sorte facientes ut alea, tesserae, pila, etc. — VIII. Mulierum frequens conversatio et peccata inde derivantia. — IX. Mundi pompæ, luxus domesticus, gloriæ et divitiarum vana cupido. — X. Mundanæ voluptates festa gentilitia, saltationes. — XI. Oculorum petulantia et curiositas picturæ et imagines minus honestæ. — XII. Spectacula, comœdiæ, tragœdiæ, theatra, histriones. — XIII. Vaniloquium, scurrilitas. — XIV. Venationes tumultuosæ, sumptuosæ et indecentes, torneamenta, etc.

L. — Amor profanus ex concupiscentia seu libidine procedens.

TERTULLIANUS. — Nihil amari potest sine eo per quod est id quod est, II, 759. — Dilectio perfecta est fugatrix dæmonum et animatrix confessionis, 147. — Decor naturaliter invitator libidinis, I, 1317. — Non de integra conscientia venit studium placendi per decorem, *ibid.* — Pulchritudinis usus et fructus, luxuria, 1319.

ARNOBIUS. — Mentem excæcat libido, exempla dantur, V, 1207. — Ad libidinem homines prout atque ad voluptatum blanditias naturæ infirmitate proclives, 1044.

LACTANTIUS. — Inflammanitur (juvenes) libidine, quæ aspectu maxime concitatur, VI, 711. — De tactus voluptate et libidine, 716. — Maximiani Herculi abominanda libido, VII, 207. — Multi dum existimant nulli Deo nos esse curæ, aut post mortem nihil futuros, totos se libidinibus addicunt, 554. — De Sodomia exclamat : Non potest hæc res pro magnitudine sceleris enarrari... vincit officium lingue sceleris magnitudo, VI, 707. — Qui voluptatibus indulgent, qui libidini obsequuntur, il animam suam corpori mancipant ad mortemque condemnant, 718.

EUSEBIUS PAMPHILUS. — De Maxentii tyranni libidine insatiabili, VIII, 24. — Nobilis femina Christiana ipsi tradita se gladio perimit, *ibid.* — Hujus tyranni mors tragica, 26.

HILARIUS (S.). Pictav. — Carnis humanæ labes aboleri penitus non potest in hac vita, IX, 842. — Concupiscentia loca in regeneratis, 876, 877. — Caro nostra Babylonis et confusionis est filia, 783. — Carnis villa cruci confingenda, 605. — Del recordatione comprimentur, 405. — Delectatio corporis animam inficiat, 402.

ZENO (S.) Veron. — Necessario unicuique sinceri amoris est noscenda proprietates... lineamento puerili depingitur, lascivo vultu, nudus, pennatus, telis constructus et cæcus, XI, 276. — Iste amor jocular, ludit, suspirat, obsequitur, tentat, decipit, blanditur, furit, 277. — Semper exæstans libidinis turpitudine aut veritate aut imagine perpetratur, 292.

AMBROSIUS (S.). — Libidinis commotiones plerumque excitantur a diabolo, XIV, 1025. — Homo avertere debet oculos animæ, ne videant sentinam libidinis, XV, 1268. — Libidini quisquis subditus est, servus est, XIV, 650. — Carnis natura disciplinæ repugnat, quia voluptati obtemperat, XIV, 363. — Caro semper exæstatur, 568. — Eius fragilitas describitur, 167, 168, 825. — Corde qui uritur, comburetur corpore, 891. — Multa de cavenda libidine, *ibid.* — Sævus criminum stimulus libido est, quæ nunquam quietum manere patitur affectum; nocte fervet, die anhelat, de somno excitat, a negotio abduci, a ratione revocat, aufert consilium, amantes inquietat, lapsos inclinât, castis insidiat, potiendi inflammat, usuque accenditur, 538. — Tenax est amoris titillatio, quæ improvisum affectum excitat, XVI, 1318. — Non est vehementior natura ad diligendum quam gratia, 50. — Quid tam insitum naturæ, quam ut diligentem diligas, 1137. — Lascivia plerumque laet sub tristi amictu mentis, 1318. — Ærugo nostra lascivia est, ærugo nostra luxuria est, 742. — Libido velut festuca, cito accenditur, propere consumitur, 1045. — Juvenilis levitas obnoxia est mundi cupiditatibus, 296. — Voluptas sola nos paradiso eximit, 1195.

HIERONYMUS (S.). — Amor impudicus quid agit, XII, 1195 seqq. — Amare aliquid necesse est, 405. — Verbu dulcia amantium, 532. — Blandas et dulces litterulas sanctus amor non habet, *ibid.* — Amare et amari sæpe evenit magicis artibus, XXVI, 415. — Amor amore expulsum, XXII, 1080. — Illiciti amores in senes evelli difficile, 957. — Libidinosa mens ardentius inbonesta prosequitur, *ibid.* — Nemo potest duobus amoribus possideri, si carnis amator es, amorem spiritus non capis, XXIII, 1121. — Fomenta libidinis, 555. — Amatorum misera conditio, 1071. — Idolis servire, quid, XXII, 350. — Idolum unicuique id quod diligit, 400.

AUGUSTINUS (S.). — Amatores lubrici, ut sint formosi fallaces, non curant reprehensores veraces, XXXI, 282. — Semper se et suum corpus amat homo, XXXIV, 27, 29. — Amor pondus est quo animus fertur, XXXII, 858; XXXIII, 677; XLI, 542. — Amate, sed quid amatis videte, XXXVI, 260. — Amor aut ascendit, aut descendit.

XXXVII, 1039. — Amor, cum pravus est, vocatur cupiditas aut libido, XXXVI, 121. — Est amor qui ad omne recte factum, et amor qui ad omne peccatum ducit, 1036. — Amare non sic debemus homines, quomodo gulosis torcos, XXXV, 2038. — Creatura, si diligatur ab homine qui Deum negligit, sit penalis dilectori suo, XXXII, 158. — Vitia quæ sunt in amore, XLI, 633. — Amor rerum inordinatus, non ipsa res in vitio est, 356. — Inordinatus amor creaturæ est peccatum, XXXVIII, 145. — Amor rerum temporalium viscum est pennarum spiritualium, 646, 1415. — Amor illicitus, XXXIX, 1530. — Amor tartareus, XXXVII, 1816. — Deum esse amorem turpis et vitio favens fingit libido, XLII, 574. — Vis amoris impuri, XXXVIII, 581, 885. — Quantas molestias habeat, XXXVII, 1531. — Amor immundus in ima præcipitat, amor sanctus ad superna levat, 1618. — Quisquis amat carnaliter, peccasse est ut cum zelo pestifero amet, XXXVI, 510.

Libido quid sit, XL, 496. — Voluptas est sensuum. XLIV, 770, 771. — Libido vulgo de obscenis motibus corporis intelligi solet, XLI, 624. — Libidines discernendæ a sensibus, XLV, 1567, 1568. — Libidinis auctor diabolus, XLIV, 801. — Malum peccati originalis, 142. — Mala est libido spiritui resistens, XLV, 1161. — Morbus, XLIV, 469, 765. — Vulnus naturæ, 752. — Pœna peccati, 120, 287. — Latibulum querit, XLI, 426, 427. — Præ cæteris cupiditatibus turpis est, XLIV, 756. — Merito pudet, XLI, 425, 428, 431. — Quare, 431; XLV, 1161. — Libidinis motus cur aliis magis pudendus est, XLI, 427, 430. — Libidinis morbus a nuptiarum negotio distinguendus, XLV, 1090. — Libido non est sibi cæterisque molestiis comparanda, XLIV, 775. — Mentem absorbet, *ibid.* — Non sinit sancta cogitare, 808. — Totum hominem commovet ac sibi vindicat, XLI, 421. — Libido etiam inter conjugis frenanda, XLIV, 716, 717. — Cum vincitur, vincitur diabolus, 801. — Libidinis impetus cæcus gravitate fractus, 798. — Libido pertinet ad naturam pecoris, ad pœnam hominis, XI, V, 1560, 1563, 1572. — Libidinosi describuntur, XXXIV, 97.

JOANNES CASSIANUS. — De collatione carnis et spiritus, XLIX, 591, 600. — De libidine, 870. — Libidinis memoria penitus excludenda, 1146.

PROSPER (S.). — Concupiscentiæ malæ languores animæ, LI, 285. — Concupiscentia carnis adversus spiritum minui vel augeri potest, 549. — Cum ea non pax sed bellum esse debet, 656. — Quomodo homines diligendi, 465. — De diversitate humanæ affectionis, 448. — Creaturis non adhaerendum, 438.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Pulchritudo corporis non est concupiscentia, sed formæ decus concupiscentiæ me rapuit et perduxit ad lapsum, LII, 518. — Luxuria quæ mala parit, 190, 190, 196, 549. — Luxuria desperationi similis, 193. — Qui luxuria ardet, mavult cum ea perire quam redire, 550. — Luxuriosi porci diaboli, 190, Contagio carnis dicitur luxuria, 362. — Vide sermones de filio prodigo, 183, 187, 190, 194; et de impio Herode, 519, 633.

SALVIANUS. — Amor stultus est alterius memor et sui immemor (in rebus salutis), LIII, 215. — Libidinum barathro immorantes se ipsi suis sepeliunt ruinis, 184. — Quomodo quendam illecebræ licebant sub lege, quæ sublatae sunt ab Evangelio, 195.

LEO MAGNUS (S.). — Cum a liciti abstinetur, facillius illicitis resistitur, LIV, 450. — Mens nulli carnali dedit voluptati, nullius sit captiva mendacii, 451. — Insidie diabolicæ inter nostra studia non quiescunt, 449. — Duo amores sunt ex quibus prodeunt omnes voluptates, 448. — Cupiditates diabolo militanti, 400. — Ab æstu terrene concupiscentiæ et ab omni vitiorum illecebræ abstinemus, 506. — Rationabili moderatione sanctoque proposito frenandæ sunt rebelles 459. — Nec concupiscentiis carnis mens principatus sui oblita consentiat, 147.

MAXIMUS (S.) Taurin. — Quisque post acceptam gratiam gustaverit de lascivia seculari, accipit boni mali que discrimen, LVII, 560. — Dominus noster totius turpitudinis emendator.... præcepti vigore incentiva lubricæ carnis anteverit, 750. — Quam longe a corde hominis vult abesse luxuriam, qui tanta cautela lascivientes reprimat et castigat obsequit, *ibid.* — Scorpionis libido nos compungit, 540. *Vide* 810.

PRUDENTIUS (S.). — Insani amoris descriptio, LX, 53.

EUGYPIUS abbas. — Quid præsertim vitare debeant adolescentes, LXII, 603.

BORTIUS. — Ebrio similis est qui bonis caducis adhaeret, LXIII, 724.

FULGENTIUS (S.) Rusp. — Amor inordinatus, initium peccati, LXVII, 167. — Defectus a summo bono ad in-

imum bonum, hoc est peccatoris proprium et voluarium malum, *ibid.* — Amor mundanus cur viliosus, *ibid.*

VITÆ PATRUM. — Amor impudicus amore divino vincitur, LXXIII, 565. — Libido vivit etiam in senibus, 883. — Libidinis tentatio molestiis superanda, 810. — Libidinem demones incendunt, 566.

GREGORIUS (S.) MAGNUS. — Voluptatis perfectio frustra queritur, LXXV, 667. — Omnis descensus est in voluptate, 782. — Deus nos docet carnis voluptates cavere, LXXVI, 565. — Contra mundi voluptates invehitur, 1115. — Diabolus ad tentandum tempus observat, LXXV, 566. — Quanta diaboli in decipiendo astutia, 1047. — Ejus suggestiones variæ, 1063; LXXVI, 716. — Malæ cogitationes, unde procedant interrogandæ et repellendæ, LXXV, 587, 628, 629. — Ab his nemo immunis, 1146. — Ratio instar dominæ, si redeat, ordini redeunt cordis cogitationes et fors deicitur immundus spiritus, 516. — Libido carnem et per hunc omnia bene acta consumit, 201. — Luxuria ignis est usque ad perditionem devorans, *ibid.* — Virus libidinis de radice nascitur elationis, 364. — Concupiscentiæ ossa consensus noster aperuit, unde innumera mala, LXXV, 660. — Cor hominis abyssus, LXXVI, 77. — Custodias cordis et vigilantiam necessitas, 118. — A rebus exterioribus ad cor perditionem, 350. — Humana corda dum terrena appetunt, diabolo conterenda se sternunt, 594. — Luxuriosi cæcitas, quanta, LXXV, 1162. — Luxuriosus tumultuantem cogitationum turpium in se turbam gestat, 667. — Quandiu vivimus concupiscentiam incendium metuendum, LXXVII, 536. — Quid iis qui concupiscentiæ repentina peccant faciendum sit, 115. — Voluptas et adolescentia vana, 524.

TAIO, Casarsaug. episc. — De luxuria, LXXX, 945.

ISIDORUS (S.) Hispal. — Amor vehementior qualis sit, LXXXII, 417. — Libido colebatur ab ethnicis, 524. — Quomodo cavenda, LXXXIII, 640. — Libidinis motus, 616.

BEDA (V.). — Dum concupiscentiis blandientibus caro enervitur subjungatur jam vitiorum exercitus firmiter adversus animum armatur, XCII, 52.

PAULINUS (S.) Aquileien. — Nunquam carnalis amor amorem celestem excludat, nunquam te, quæso, hujus fluctuanti ac mirabilis sæculi dulcedo decipiat, CXIX, 220. — Nulla te seducat corporis pulchritudo, ne intret mors in animam tuam per fenestras oculorum tuorum, *ibid.* — Quando mors venerit, dic mihi quanta remanebit in corpore pulchritudo, 220.

ALCUINUS (B.). — Castitatis tibi conscius esto, non libidinis, continentia, non luxuria, sobrietatis, non ebrietatis, C, 161. — Nulla carnalis concupiscentia beatitudinis tibi vobis intercludat, 146. — Ubi immunditia est corporis, ibi habitatio diabolici spiritus, CI, 626. — Opponat homo desiderio carnis suæ æternorum flammæ tormentorum, *ib.*

SMARAGDUS, abbas. — Adversus concupiscentiam carnis et spiritus invehitur, CII, 415. — Diabolus quando decipere querit, prius naturam unicuiusque intendit, inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum inspexit, 628.

SEDULIUS SCOTUS. — De veterum Romanorum luxuria pruriens, CIII, 20, 21.

AGOBARDUS (S.) Lugd. — De amore visibilium rerum, CIV, 211. — Vita libidini nimis dedita parum apta sit veritati percipiendæ, 220.

HALITGANIUS. — De luxuria, CV, 668. — Remedia adversus luxuriam, 669. — Canonæ adversus luxuriam sectatores, 662. — Descriptio lucrosa sacerdotum carnaliter viventium, 692, 693. — Pastores dicit volumus nec tamen esse contendimus, auditis noster nihil unde profitamur admittit.... Selpso non oves pascent.... Tantum quid foveat et augeat voluptates nostras attendimus.... Quis ad hæc non infremiscat, *ibid.*

JONAS Aurelian. — De immundis cogitationibus vitandis, CVI, 151. — Sicut volutabra suæ palustria, columbæ limpida solent frequentare fluentia, ita cogitationes impuræ mentem immundæ perturbant, castam autem spirituales sanctificant, 154?

RABANUS MAURUS. — De concupiscentiæ origine in peccato primi parentis, CVII, 491. — Iniqui dum corde transire ad æterna negligunt et cuncta præsentia fugitiva esse non intuentur, mentem in amore vitæ præsentia figunt, et quasi longæ habitationis in eos sibi fundamentum construnt, 508. — Malorum consortium vitandum, exemplo Lot docetur, 536, 533. — Quomodo lubrica voluptas in prosperis expellenda sit, 632. — Pro carnis voluptatibus, laboriosa hujus vitæ itinera etiam lacrymis plena concupiscunt multi, CVIII, 685. — Immoderatus usus licitarum voluptatum ab ipso Christo arguitur, CX, 425.

EULOGIUS (S.) Toletan. — De impio Mahumeti dogmate, sic habet: Sic fautor immunditiæ et libidinis

voluptatibus serviens omnes vos perennis luxuria imparitalibus dedicavit, CXV, 767.

HAYMO Halberstat. — Illi ad custodiam animæ sunt eligendi, qui per longa exercitia incentivum libidinis vel cupiditatis ardorem extinguere didicerunt, CXVIII, 125. — Semper nos carnalia trahere conantur ad inferna quibus omnimodis resistere debemus et insistere bonis et iustis laboribus in castitate et continentia, 506.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Discinctus miles ab impudicitia lucentore cito vincitur, CXX, 187, 188.

RINCIMARUS Rhemensis. — Talis frequenter est pietas ex qua nascitur non semel impietas; cum vincente carnis affectu, charitati illi quæ Deus est, charitas præpositur corporalis, CXXV, 835. — Quidam in vano accipiunt animam suam, dum ei curam carnis anteponunt, 850. — Antiquus hostis vel per elationem, vel per luxuriam premit humanum genus, 875. — Luxuria frena, quo liberius laxantur, eo noxius delectatur, *ibid.* — Perpendant luxuriosi qualem inhabitatorem, scilicet diabolum, habeant, qui, Scriptura docente, in locis humentibus, id est in lascivis et luxuria tepentibus cordibus requiescit, quos secum ad æterna tormenta præparat, 875, 874. — Qui ad perversa desideria ex carnis fetore arserunt olim cum sulfure et igne perierunt, 874. — Sic luxuriæ crimen Job definiit (xx, 12): *Ignis usque ad perditionem devorans*, 875.

ODO (S.) Cluniac. — Legendum est præsentis vitæ tempus, in quo omnia confusa ubi nequitia et luxuriæ cuncta plana proscribuntur, CXXXIII, 584. — Visitabit certe Dominus eripiente testis velox adulteris quibus, juxta Amos, fuga non erit, sed si ascenderint ad cælum detrahet eos, et si celeraverint se in profundum maris, ibi mandabit serpenti et mordebit eos, 585.

ATTO Vercell. — Moneantur illi qui ad fidem Christi transeunt ut non solum prava opera a semetipsis repellant, sed et turpes cogitationes extinguant, CXXXIV, 455. — Apostolus videns impatientes et Incontinentes Corinthios concessit licita, ne transirent ad illicita, 581. — Qui servit libidini genua flectit diabolo, 561.

RATHERIUS Veron. — Ipsos iudices et criminis ultores insequitur libido, CXXXVI, 164. — Viri est carnem animæ et animam Deo subigere, cum Dei adiutorio, contra æncili voluptates, contraque carnis illecebras incedere, 190. — Insurgentes adversus spiritum insanos vikiorum voluptatumque tumultus forti mentis vigore mulier studeat devincere, 191. — Nisi præcedat latens superbia, non sequitur manifesta libidinis ruina, 200. — Sicut per superbiam fitur in prostitutionem libidinis, ita a libidine perrenitur ad duritiam cordis, 201. — Luxuriosorum corda, diaboli monumenta, *ibid.* — Carnalia desideria, præsertim abstinentia extinguuntur, 691.

AIMOINUS Floriac. — Miseri clerici ad multa facinora inducti propter libidinem, exemplum terribile cæcitate et ingrati animi, CXXXIX, 728. — Impiæ reginæ Fredegundis illecebre et crimina detecta, 730, 731.

Acto S. *Henrici imper. et S. Cunegundis ejus uxoris.* — Mira utriusque continentia, CXL, 49, 207.

FULBERTUS (S.) Carnot. — Qui per delectationis suæ molliam in cœnum luxuriæ ceciderit, hunc sine dubio diabolus apprehendit, quia eum, libertate castitatis ablata, in servitute libidinis captivavit, CXXI, 287. — Lugendi effectus luxuriæ per quaterniones dispositi, 289, 290.

ODORAMNUS monac. — Audi, filia, et vide, et inclina aurem, et oblitiscere populum tuum (Psal. xlv). Idola tria sive carnis utilitatibus reluctando: et donum patris tui, novum originalis peccati seu delectationes corporis, ne ad consensum usque perveniant, fugiendo, CXLII, 818.

GOZECHINUS, Scholasticus. — Quotidie in pejus pullulat exitialis morum et disciplinæ jactura, adeo ut in vulgo regularis officii regimine liceat uti solemnī majorum censura vel ferula, CXLIII, 893. — Quia de moribus extrema vel nulla questio est: reversi ad suos, excosso ab indomita cervice timoris jugo, et disrupto disciplinæ freno, seipsos perditte vivendo, alios fermento malitiæ corrumpendo, lotos rapiunt in præceps, 900.

ANDREAS, Vallumb. monac. — Saneii Arialdi modestia a teneris, CXLIII, 1440. — Cleri hujus temporis mores dissoluti, 1441.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Certe dignum est ut dilectio spiritualis amorem superet carnis, CXLIV, 346. — Est enim amor inutilis aridus et insulsus, qui sic se occupat circa proximum ut non etiam porrigatur in Deum, 378. — Cum tantopere non exigenti naturæ sed impatienti gulæ deserviant, velint, nolint, libera libidinis frena laxantur, 381. — Arguuntur qui in matrimonio, non gignendæ proli, sed ingenitæ deserviunt voluptati;

qui non tam mariti, quam proleclari, non conjuges, sed potius sunt amatores, 382. — Qui virtutum lapidibus festinat atrium sublime construere, prius necesse est inhorrentia carnalium delectationum cumeta purgare, 436. — Si desideriorum passionumque carnalium sentes in carnis agro pullulare slauantur, fame boni crescentur, tota intus virtutum structura collabitur, 437. — Ager pigri et stulti hominis urticis spinisque repletur, cum carocujuspiam otiosos viveatis, non per disciplinam continui laboris excolitur, sed in voluptatibus atque lasciviis molitur desiderio et enutritur, *ibid.* — Homines pro quibus natus est Virgatus Filius luxuriæ volutabro delectantur, 522. — Incentiva libidinis fomites sunt avaritiæ et materia cupiditatis, 535. — Infelix cor meum, quod evangelica tenere mysteria centies perlerta non sufficit, semel aspectus formæ memoriæ non amittit 458.

BERNOLDUS. — De celibatu sacerdotum utilis altercatio, CXLVIII, 1079.

ANSELMUS (S.) Lucensis. — Canones de clericorum, sacerdotumque continentia, CXLIX, 516, 519. — Canones de conjugatis, 525, 521, 527, 528.

LANFRANCUS (S.). — Illos qui carnaliter se amant, intervalla locorum quo prolixiora sunt, ec a mutuo amore impensius separant; eos vero qui sincera Christianæ religionis jungit charitas, corporalis absentia minime disjungit, CL, 518. — Hanc dilectionem propter Deum indeficientem constitetur, 520. — Vere amicus est qui in misericordia nos increpat, hostis vero qui adulatur, *ibid.*

BRUNO (S.), Carthusianor. pater. — Affectionibus graditur animus, sicut pedibus corpus, CLII, 685, 705. — Item manus dicuntur eo quod per eas debellatur diabolus, *ibid.* — Concupiscentia fomes peccati dicitur, eo quod ab ea delectatio et occupatio maioratur, 795. — Puras manus vocat (Apostolus) mundas affectiones, ut nihil velint sibi dari a Deo, quod Deum dare nefas sit, CLIII, 458.

GUIGO prior Carthus. — De voluptatibus et vitiis delectationibus quinque sensuum, CLIII, 605. — Aut extingue penitus concupiscentiam, aut para te ad conturbandum, id est, ad timendum et dolendum unde non debes, 607. — De cupiditate, amore, et gloriatione terrenorum, 609. — De remediis adversus carnis tentationes, 810.

RADULPHUS ARDENS, Pictav. doctor theol. — De B. Mariæ Magdalensæ imitanda conversione, CLV, 1598. — Terrenæ deliciæ magnæ reputantur quandiu desiderantur, si habeantur vilescent et in festidium vertuntur, 1411. — Opera tenebrarum opera præsertim carnalia dicuntur, 1670. — Luxuriosorum civitas luxuria est, 1702. — Ad quale bravium currendum sit, 1761.

GUIBERTUS de Novigento. — Qui proni sunt ad proprias libidines, nil sciunt nisi quod carni dulce sit querunt, CLVI, 35. — Ubi Deus non est, neque ullum bonum est omen, 311. — Jesu bone! licet majora per te meruerimus, quid munditiæ, quid tranquillitatis in primo parentis perdidimus! 497. — Nunquam nisi per celestis flammæ desiderii mitigari poterunt carnis ardores, 498. — Voluptates virginitalis ingerunt contemptum, 497. — Voluptas etiam senes captivat, 580, 581. — Molities carnis interna corrumpt et externa, 87. — Quomodo ipsi vita austeri in carnis vitium aliquando labuntur, 598. — Quanta circumspectione vitetur, *ibid.*

GOFFRIDUS, Vindoc. abb. — Anima carnem infect, non caro animam, CLVII, 176. — Luxuria non est superbia gravior, sed turpior, 241. — Delicta lascivæ juventutis Deum meminisse non sinit poenitentia, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Nihil amator, nisi quod cognoscitur, CLVIII, 200, 415. — Ea homo diligit quæ sine tristitia non amittit, 1140. — Si adversitas earum rerum quas servus Dei contemnere debet, vos contristat, probatis vos plus quam oportet transitoria diligendo, minus quam decet æterna diligere, 1140. — Duo amores sunt, alter bonus, alter malus; alter dulcis, alter amarus, 897. — Non se simul capiunt in uno pectore, *ibid.* — Concupiscentia, cupiditas, voluntas est, 555. — Est bona et mala concupiscentia sicut est bona et mala voluntas, *ibid.* — Voluptas seu concupiscentia carnis est malum super omnia mala, 870. — Cum homine nascitur, crescit, nec nisi mortuum deserit, *ibid.* — Non sentire appetitus, sed eis consentire peccatum est, 437. — Unicuique sua cupiditas est tempestas, 601. — Infima hæc suas habet delectationes, suos amores, 896. — Quantum distat voluptas carnalis etiam licita a Christi et castitatis delectatione, CLIX, 190. — Quid est latum fecis, nisi fletor carnalis voluptatis? CLVIII, 718. — Non oblectet te hic terrena delectatio, 678. — Melius est mori quam libidine maculari, 679. — Bella libido movet; tu primos cecis ad

ictus, et tua dædo colla premenda iugo! 693, 696. — Debita virtuti frena libido tenet, 709.

IVO Carnol. (B.). — Inordinati populorum mores capillis comparatur pectine egeutibus, CLXII, 16. — In missæ sacrificio satagendum ut, sicut exteriora abluuntur inquinamenta manuum, sic interiora purgentur illecebrosa desideria mentium, 361.

ANSELMUS Laudun. — Quando aperta fuerit porta concupiscentiæ, CLXII, 1297. — Quisquis amorem suum in aliqua terrena applicat, in terra thesaurizat, 1310. — Multi, inventa via veritatis, capiti sæculi voluptatibus, non reverterunt, 1316. — Impiæ comparantur Jezabel qui immunditiam et voluptati subdunt, 1311. — Item Babylon meretrici, 1560 et seqq. — Homo in sensualitate similis est brutis animalibus, 1589.

BRUNO (S.), Astensis. — Beati illi qui sic pugnant, qui omnia vitia, omnes voluptates carniæque concupiscentias in se interdiciunt, CLXV, 754. — Miseri adolescentes quos diabolus perfrat et ventilat, 772. — Non omnes casti virgines, nec omnes virgines casti sunt, 930.

RUPERTUS, Tulliens. abb. — Qui suggestionum turpium blandimentis decipiuntur, per fluxa luxuriæ succumbunt, CLXVIII, 1180. — Varia voluptatis lenocinia in quoque sensibus jacent, CLXIX, 1154. — Libidinosi Balhassaris finis miserimus, CLXIX, 1359.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Luxuria, vitium bestiarum, CLXXI, 708. — Qui libidini frena laxaverit, mortem æternam procul dubio incurrit, 708, 709. — Sunt alii quos retinet carnis voluptas, hi nec curant pecuniam, sed adeo fragiles sunt quod tentationi gulæ et luxuriæ vix possunt resistere, 756. — Tullio si credes, luxuria cum omni ætati sit turpis, tum foedissima est senectuti, 1038. — Qui stimulis libidinis agitur facile corrumpitur in fornicationem et adulterium, 437. — Immundus spiritus soboles habet plurimas, 432. — Opera tenebrarum, quæ, 466. — Voluptates carnis dicuntur quæ per motum illicitum caro appetit, 468. — Tunc ardet libido cum ei resistitur, 470. — Luxuriæ vitium quam perniciosum, 708 et seqq. — Luxuria hominem a Deo separat, diabo sociat, templum Dei violat, 506.

GODEFRIDUS Admontens. — Amor mundanus cor hominis separat a Deo, CLXXIV, 1068. — Sed unde, miserator homine, unde nobis tam inaudita delectatio carnis illecebrosæ? 134. — Qui comparetur sensus hominis carnis, 592. — Concupiscentia etiam electos premit, 593. — In hac vita penitus extinguere non potest, 515. — A celestibus mentem retrahit, 480. — Concupiscentia non tantum luxuriæ est, sed et animæ labor, 152. — In id vitium turpissimum, 80. — Homines equis assimilant, 78.

HUGO A S. VICTORE Paris. — Quod per concupiscentiam diligitur, deorsum quoque trahit necesse est ipsa concupiscentia, CLXXV, 195. — Ambulare, esse, et sapere secundum carnem quid sit, 478. — De concupiscentia, 474. — De luxuria et ejus comitatu, CLXXVI, 1002. — Musica est ut ametur caro, sed plus spiritus; ut lovestur corpus, non perimatur virtus, 757. — Sunt qui amant quædam contra Deum, et in his fundamentum omnino destruitur, quia amor Dei esse non potest, ubi non est vel solus vel summus, CLXXVII, 493. — Caro jumentum est et sensor spiritus qui calcari adhæret, *ibid.* — Erubescenda mutatio nri, cujus scrutante cælos meditatione penetrare, mente superpas mente mansiones circuire... Modo torpi se mancipet corporis servituti, 684. — Dulcedo hominis vermes, 695.

ABELARDUS. — Insani amoris quo arsit principia et incendia et finis, CLXXVIII, 128 et seqq. — Vitæ ejusdem exitus plus apud Cluniacum, 19, 66, 103.

GUILIELMUS, S. Theodorici abbas. — Formæ carnales amore suo nos delinunt, CLXXX, 402. — Carnis tentatio, carnis requirit afflictiones, 378. — Amor exordinatus, omnia exordinat, 515. — Amor homini connaturalis, CLXXXIV, 379.

BERNARDUS (S.) Claravall. — Amor cæteros affectus omnes absorbet, CLXXXIII, 1182. — Magna res amor, si tamen ad suum recurrat principium, 1183. — Suspectus est mihi amor cui aliud quid adipiscendi spes suffragari videtur, *ibid.* — Amor et odium iudicium corrumpunt, CLXXXII, 947. — Amanti nihil difficile, CLXXXIII, 233. — Amor impatiens, 815. — Ubi amor est, non labor est, sed sapor, 1191. — Concupiscentia omnium vitiorum et malorum origo, 611. — Libertatem non perimit, CLXXXII, 1023. — Sed minuit voluntarium, 1174. — Non potest sine consensu, 618. — Ejus motus inde liberati non sunt peccata, 1176. — Concupiscentiæ carnales tollunt compositionis affectum, 698. — Voluptates fugiendæ, CLXXXII, 708. — Quam exiguum et vane sint, 841. — Voluptas modicæ et pietatis non modica jactura, 689. —

Voluptas peccati pertransit, fœditas permanet, 905. — Perversæ et immundæ cogitationes separant a Deo, CLXXXIII, 332. — Carnaliter viventes mortui sunt, 284. — Carnalis affectus vino similis, 819. — Mollior affectus excæcat hominem, CLXXXII, 753.

GILBERTUS de Hoilandia. — Varii amantium affectus, quia casus varii, CLXXXIV, 11. — Affectus in amore loquitur, verba autem interrumpit, *ibid.* — Malus hic dies qui vitiorum denudavit semitas, illicientes species demonstravit, et oculo concupiscentiæ sollicitantem ingessit materiam, 15. — Fides in portu est sed prævæ consuetudinis impetus et cumulus tentationum adhuc est frangendus, 67.

GUERRICUS Cisterc. — Annon vermis luxuria? Nescio si alter nocentior! CLXXXV, 49. — Vermis luxuriæ ingreditur blandiendo, mordet ridendo, transforat delectando, perimit consensu voluntario, *ibid.*

ROBERTUS PULLUS. — Post primi parentis culpam mutua exæstans lascivia ruborem generavit utilitatemque carnis latebras quasivit, CLXXXVI, 752. — Concupiscentiæ motus ut comprimator necesse est, 835.

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. abbas. — Absit a vobis, absit ab omni intellectu tam asinus animus ut æterna corporalibus similia habeatis, CLXXXIX, 510. — Non solum actus sed et cogitatus voluptuosus obviat Christo, 593.

GARNERIUS A S. VICT. — De luxuria seu libidine oriuntur cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror et desperatio futuri, CXCIII, 153. — Quæ ratione propagetur, 151. — Luxuria e gulæ solet oriri, *ibid.* — Libidinis voluptas in rebus, 231. — Inter se vitia per quamdam cognitionem colligantur ut diso utio spiritus, appetitus gulæ et immunditia luxuriæ, 273. — Lumbos accingere est luxuriam restringere, 178. — Delectatio carnis caro est, 203. — Desideria lubrica pravorum aquis similia, 282. — Eruca dicitur luxuria, 134. — Carnis desideria, ignis devorans, 358.

REBERTUS, abbas. — Misera castitas hæreticorum nuptias perimentium, CXCIV, 36. — Horum religio a consilio maligni procedit, *ibid.* — Quænam hominem cōquinent, 58. — Laborat omnis homo sub præcitate quam mundo induxit culpa originalis, 49. — Quid sentiendum sit de parvulis quoque vel septem annos natis qui ad versus castitatem peccant, 177.

ÆLREDUS (B.) abbas. — Quantæ infirmitates animæ, quantæ concupiscentiæ, quantæ tentationes, CXCIV, 211. — Felici peccatores per luxuriam hædis comparantur, 215. — Quo fugiunt qui libidinem extinguere nituntur, 221. — Corpus in servitutem redigendum propter debellantem concupiscentiam, 250. — Corruptio carnis est luxuria, corruptio mentis superbia, 253. — Quæ alia amor non deponat, aut quæ ima non sustinet, ut in se unum faciat, 361. — Amor est animi delectatio, eo dulcior quo castior, 503. — Quanta sit in voluptatum contemptu victoriaque jactantia, 570. — De duplici affectu carni, 590.

RICHARDUS A S. VICTORE. — De vitio imaginationis et sensualitatis, CXCVI, 5. — Quomodo imago sub-serviat rationi et sensualitas affectioni, 4. — Proprium amoris quid sit, 8. — Ubi amor, ibi oculus, 10. — Amor verus et amor vanus aliquando eodem tempore casuali, 58. — Amor difficultatis nomen ignorat, 1202. — Amor terrenorum quid agat, 438. — Peccata carnalia quæ sint, 690, 691. — Approbat quod quisque hoc amat. — Mori amantium, quis, 588. — Delectationes carnales animam excæcant, 411. — Concupiscentia crevit ex contactu infirmitatis carnis, 662. — Sensualitati ratio principetur, motus ignoscat, cogitationes regat, 501. — Paulum postulantem auferri a se stimulum carnis suum melius exaudivit Deus, cum hunc non abtulit, 508. — De infirmitate carnis desiderii, 1119. — De illius inquietudine, 1121. — De inquietatione carnis spiritus, 1122. — De diversis corruptionis gradibus, 1282.

HILDEGARDIS (Sta). — Manum Dei prædicti mox altorum injuriam sibi a pravis moribus sacerdotum illatam, CXCVII, 371. — Quare hoc vobiscum tenetis et petimini qui totam terram in maculis iniquitatis suis polverunt. — Isti enim ebrri et luxuriosi sunt, 250. — Carni suæ resistere et spirituali servire jubetur, 261. — Quibusdam monachis perversis sic invenit: mens vestra est quasi nubes quæ tempestates portat, modo iracundiam in negligentia, moro sordes pecorum in petulantia habent, ubi pacificam hostiam negligitis, 370-371. — Delet propter nimietatem stultorum, perulitatem morum, et inhonestatis strepitum, 374. — Deo abscondi nequeunt studia hominum qui in cordibus et factis suis fingunt in contumelia dormitant, 386.

ADAMUS SCOTUS. — Amor est porta mortis vel vitæ; bonus vel malus est: malus cupiditas, bonus charitas vocatur, CXCIII, 809. — Concupiscentiæ damna, 875. — Figura illius sunt Putipharis uxor et Dallia, 814. — Concupiscentia et ignorantia, duo Satanæ vincula a Christo in electis disrupta, 253. — Libido mentem excecatur, 536. — Voluptatum corporearum appetentia plena est anxietate, 583. — Amori succedit amaritudo ut factum est in insensato Ammone, 584. — Carnalis vitæ initium datur ut vinum bonum, finis autem miser ut vinum deterius, 456. — Caro est refrenanda sed non peragenda, 256.

JOANNES Saresber. — Unde veteres philosophiæ sectatores traditi sint in passionem ignominiam, CXCIX, 479. — Concupiscentia lepra generalis quæ omnes inficit, 490. — Voluptas veneris hirci fetorem habere videtur, 753. — Petulantia in vitis abjectissima, *ibid.* — Luxuriam per se turpem esse nemo ambigit, 762.

ARNULFUS, Lexovien. — Girardo Montis Pessulano episc. et S. Sedis invasoris fautori exprobrat ignominiosam libidinem sparetillam, CCI, 182. — Si quis in majoribus intemperans est et petulans numquid in minoribus temperabit? 177. — Parcendum obscenitati verborum, 179.

PETRUS CELLENSIS. — Laboras si non amas, CCII, 428. — Superflua carnis delectatio multum quasita, multum appetita, multumque a multis amplexata, 429. — Delectatio carnis dicitur radix peccati, totius honestatis linea, fovea villorum, puteus dæmonum, vorago animarum, fœta pessima, 430. — Timenda et cavenda sunt diaboli versutia, 634. — Luxuria familia quæ, 686. — Carnis pruritus et impetus nescit virginitas, 723. — Remedia luxuriæ quæ, 750. — Voluptas carnalis musca est quæ inquietat, contumaciat et perdit unguenti suavitate, 792. — Diabolus et juveniles medullas et mortuos decrepitorum sensus inflamat libidine, 821. — Clibanus libidinis, 1018.

PHILIPPUS DE HARVENG, abbas. — Amor quorumdam inordinatus, CCIII, 292. — Amatorum lascivientium astutia, 983-984. — Amantium in loquendo eclipses, 531, 535. — Adolescentia libidinibus obnoxia, 812.

REINERIUS, S. Laurent. Leod. monach. — Librum cui titulus Speculum penitentiarum seu Vita S. Pelagii peccatricis, CCIV, 51 et seqq.

BALDUINUS, Cantuar. archiepisc. — Homo deficiens ab incommutabili Deo, deficit et ipse per gradus veterat et senescit, CCIV, 516. — Vicissim odit et amat, tractat et retractat, probat et damnat, *ibid.* — Primo crucifigendus est in nobis terrenus homo, deinde carnalis, postea animalis, 521. — Amor naturalis, amor socialis, amor castus, amor divinus, 477, 478. — De triplici statu carnis nostræ, 403. — Turpis servitus in qua ancillæ servit domina seu carni voluntas, 404.

PETRUS CANTOR. — Libidinis nutrix quæ, CCV, 552. — Concupiscentia prima hominis tentatio, 551. — Libido eo pius crescit quo amplius exercetur, 277. — Facilius curatur quam avaritia, 76, 277. — Libidinosus porco assimilatur, 265. — Luxuria consumit quod congregavit avaritia, 403 not. — Voluptates singulæ in singula hominum tormenta convertuntur, 264. — Carnalis affectus est reprobatus, 209.

PETRUS BLESENSIS. — Prælati cujusdam vitæ increpat, CCVII, 66 et seqq. — Spado non nisi libidinis explenda causa virginem opprimit, 89. — Delicia et blanditiæ exinanitio sunt virtutum et subversio honestatis, 156. — Spiritus vertiginis, spiritus abominationis et nausæ quando premit, 158. — Ad Alexandrum puberem dictum est: Ætati tuæ jam regnare convenit, pudeat ergo in corpore regio dominari luxuriæ voluptatem, 176. — Necesse est dolore voluptas, 179. — Turpia ne dixeris paulatim enim pudor per verba dilabatur, 233. — Non durus est sermo Domini, sed tu durus es, terrenus homo, carnalis, animalis, 236. — Hortatur amicis ut frequenter sacras Litteras perlegat si velit carnis tentationes superare, 531. — Eandem commendat lectionem Waltero episc. exulanti, 573. — Cum omni diligentia observandum est ne quid pravam in voluntatibus nostris inveniat, ne quid asperum in moribus vel tenebrosum, vel lubricum aut distortum, 563. — Duo me in præceptum trahunt: inde conditio corrupta: hinc voluntas infirma, 591. — Quot mala sint in voluptate carnis, 902.

MARTINUS (S.), Legion. — Divinitatis intelligentia ab inferiorum amore tanto disjungitur quanto ad sola interna sublevar, CCKIII, 516. — Per abstinentiam renem incentiva et luxuria motus restringuntur, 536. — Cur electis datur stimulus carnis sum, 571. — Dum caro in delectationem rapitur, etiam a sua rectitudine spiritus

infirmatus inclinatur, 595. — Luxuriosa vita cito debilitat, 490. — Concupiscentiæ animæ dicitur laqueus, 677.

ALANUS DE INSOLIS. — Amoris veneris descriptio egregia, CCX, 455. — Mentis est atrox linea, *ibid.* — scelera, eo instigante, perpetrata, *ibid.* — Fuga præsertim vincitur, 456. — Amoris fervor maximus, 280. — Amoris mobile, *ibid.* — Lascivia comes juventutis, 531. — Libidinis malitia, 259. — Remedia contra libidinem, 470, 471. — Luxuriæ descriptio, 121. — Quanta mala importat, *ibid.* — Sterquilinto foedior est, 203. — Luxuria arma, visus, alloquium, contactus, oscula, factum, 122. — Mellius est mori quam libidine maculari, 121. — Qui luxuriatur vivens mortuus est, *ibid.* — Pests est quæ familiarem habet cum gehenna similitudinem, 122. — Bursam evacuat, corpus enervat, animum inebriat, statum mentis effeminat, animum commaculat, famam perdit, proximum offendit, Deum amittit, *ibid.* — Lucem odit, tenebras appetit, velamen querit, *ibid.* — Fugalar fugiendo, recedendo cædit, *ibid.*

ABSALO, abbas. — Quilibet amator castitatis a carnis concupiscentia impugnatur, CCXI, 42. — Caro quotidie machinatur castitati in illicitis desideris, 41-42. — Concupiscentia est quæ docet hominem quæcumque ad carnis pertinent voluptates, 46. — Currunt tria Babylois flumina inter eorum et terram, quæ deorum rapidi ascendere cupientes, quorum primum est inundatio carnalium cupiditatum; secundum spirituum tentationum; tertium imminens molestiarum, 184.

STEPHANUS, Tornac. — Sanctitas hominem interiore perficit et consummat, honestas exteriori disponit et ordinat, CCXI, 572. — Ab ordinibus arcentur, jugem scabiem habentes, fervore libidinis prurientes, 575.

ADAMUS, Peseñen abbas. — Quid asperius esse potest in via qua itur ad Deum quam carnem suam cum vitis et concupiscentiis alligere? CCXI, 586. — Nomen amoris ad longe diversa commone est, 589. — Mores et opera justorum quædam odoramenta virtutum, 590. — Mortificanda est voluptas lubrici corporis, 609. — Nemo sapientiam interesse potest studiis nisi prius, amota insani amoris amentia, factus fuerit compos mentis, 615.

HELINANDUS monac. — Sicut mors animam separat a corpore sic dilectio a carnis voluptate, CCXII, 630. — Inter veram et falsam castitatem quale discrimen, 661. — Vera castitas dentata esse debet, 665.

SICARDUS, Cremonen. — De concupiscentia explicatur hoc poetæ dictum: Nilitur in vetum semper cupissem negata, CCXIII, 175. — Viriliter agentes in judicio statuuntur a dextris, a sinistris vero effeminati virentes, 279.

II.—*Cantus et libri lascivi, cantiones, cantilene amatorie, fabulae, et fœta dramata poetarum.*

TERTULLIANUS. — Cantus veterum Christianorum quales fuere, I, 275, 477. — Poetas quam vani, 609. — Nihil aliud quam cantare amant, II, 707. — Iis nec credendum, *ibid.* — Eos civitate pelleudos Plato censuit, et cur, I, 595. — Fabulae cur a philosophis et poetis exceptæ, 519. — Inventæ quædam fuere ut auctoritatem Scripturarum infirmarent, I, 595, 599.

CYPRIANUS (S.). — Amatoria non sunt cantanda, IV, 449. — Græca illa certamina vel in cantibus, vel in fidibus, vel in vocibus præsides suos habent varia demonia, 765. — Idololatria ludorum oculum mater, ut Christiani ad se veniant, blanditur illis per oculorum et aurium voluptatem, *ibid.* — Fabula Græcæ libidinis, 782. — Virgines peccantis fabula luctuosa, 469.

ARNOBIUS. — Symphoniarum et cantus obsceni in convivis ad corruptelam sollicitant, V, 881. — Voluptas aurium non querenda in seriis, 798. — Ignobiles et obscene fabulae ethnicorum ubique retunduntur, V, 715, 1075 passim.

LACTANTIUS. — De aurium sensu et voluptate, VI, 715. — De sermone compto et suavi, *ibid.* — De his qui non satis eruditi, falsis hæreticorum cavillationibus capiuntur, 514. — In hoc philosophi et oratores et poetas sunt perniciosi, quod incautos animos facile iretibus percussit suaviatate sermonis. — mella venenorum tegunt, 519. — De his qui sacras contemnunt Litteras, 520. — Arguuntur qui S. Cyprianum lacebant tanquam ad aures fabulas sese contulisset, 552.

HILARIUS (S.) Pictav. — Cantu profano curam niorum ante Christum omnis mundus resultabat, IX, 449. — Obscenis turpium spectaculorum fabulis, non amantem spei nostræ divina eloquia cantantur, 540. — Clavis cujusque libri quæ sit, 217. — Philosophorum ad adversam fidem insanis, 411. — Philosophia incipit caelestium mysteriorum, X, 286. — Philosophi forniculi olim gentes detinuit in errore, IX, 415.

ZENO (S.) Veron. — Quid fidei expediat, et detrimentum quid afferat, XI, 887. — Non est vera fides quam factionibus pollet, cuius fabulatorum professa secreta, quae mavult novellas traditioni suae credi, quam antiquitati, 265.

AMBROSIIUS (S.) — Mortiferi cantus et acrosmata scenicoorum mentem emolliunt ad amores, XIV, 157. — Cantus Christianorum quales, XV, 1667 et seqq. — Qui primus philosophiae nomen invenit quotidie priusquam cubitum iret tibicinem iubebat mollia canere, XVI, 225. — Nec versus poeticos refugit Apostolus, ut fabulas destruat poetarum, XV, 1698. — Otiosorum fabulae sunt, quibus obtruncatio seritur, malignitas proditur, XVI, 1201. — Librorum impiorum conditores quae perpetrent mala, XIV, 887 et seqq.

HIERONYMUS (S.) — Turpia verba non intelligat (virgo Christiana); cantica mundi ignoret, XXII, 871. — Cantica idolis servientium, non carmina in Deum, sed ululatus, XXV, 880. — Cantorum vitium inter amicos, ut rogati nunquam cantent, Injussi nunquam desistant, XXII, 338. — Audiant haec adolescentuli, Deo non voce sed corde cantandum, nec in tragædorum modum guttur et fauces dulci medicamine collinendos, ut in Ecclesia theatrales moduli aulantur et cantica... et non introducantur spiritus nequam Saulis in eos qui de Dei domo scenam fecere populorum, XXVI, 528, 529. — Narrant fabulas, cantibus streonarum natus isse in saxa praecipites, XXII, 957. — Lector iniquus quis, 495. — Lector prudens quid agere debeat, 501. — Cito deprehendit cuniculos et insidias quibus veritas subvertitur, 557. — Quid caute legendum, XXVI, 419. — Libri pene omnes eruditiois doctrinaeque secularis sunt pleni, XXII, 689. — Ex stylo et saeva librum auctoris cognoscimus, 850. — Multi ob ignorantiam liberas nensis libris authenticis anteponunt, 712. — Imperitorum libri lectores inveniunt, XXIII, 412. — Libros quos maximo labore componunt homines, sequibus et otio torpentibus saepe tradunt, 1032.

AUGUSTINUS (S.) — Cantare amantium negotium, XXXVIII, 207. — Non valde attendas ad vocem cantantis, sed ad mores operantis, XXXVII, 1950. — Canticum nullum aliud nos docuit Deus nisi fidei, spei et charitatis, 1171. — Canticum amatorum Manicheorum, XLII, 507. — Cantionum vanarum periculosa delectatio, XXXVIII, 79. — Ad cantiones vanas quam ad salutaria monita audienda major hominum propensio, *ibid.* — Cantica profana et salutationes pulsa de ecclesia ubi sepultus est, S. Cyprilianus, 1415. — Cantantes turpia corripuntur, XXXVI, 1. — Cantat ipse in nobis, cuius gratia cantamus, XXXII, 538. — Delectatio carnis cavenda etiam in cantu divino, XXXII, 799. — Peccatur cum cantus amplius delectat quam res, *ibid.* — Cantus gravitate furentium adolescentium petulantia sopita, XLIV, 797. — Cantant Donatistae psalmos humano ingenio compositos miscenque ebrietates, XXXIII, 120, 220. — Musica consonantia nobis insita naturaliter, XLII, 889. — Musicae voluptuarum amatores, XXXIV, 96. — David musicam piam amavit, XXXIII, 569. — Consule opusculum *De musica*, S. Aug., 568. — Cantica diabolica, XI, 1172. — Canticum luxuriosum ex ore ubi corpus Christi ingreditur proferri non est justum, XXXIX, 2259, 2268. — Cantilicorum turpium loco psalmi cantandi, 2323.

Fabula est compositum ad utilitatem delectationemve mendacium, XXXII, 894. — Fabulas suas ad naturam rerum, vel ad mores hominum interpretari conantur pagani, XLII, 574. — Et ad nescio quas physiologias vel theologias referre, 275. — Poetas tanquam adversarios veritatis urbe pellendos censuit Plato, XLI, 58, 257. — Ab omni honore repellentur apud Romanos, 57. — Poetas duodecim tabularum lege prohibentur famam civium laedere, 54, 58. — Poetarum mendacia, XXXII, 1014. — Poetarum fabulae minus obsecra quam deorum sacra, XLI, 55. — Non minus digni infamia quam scentici, 58. — Poetae scenici libidinem inflamman, 69, 60.

Legentium error triplex, XXXVIII, 72. — Lectorum perversum studium reprehenditor, XL, 590. — Libri dulcis in ore, amarus in ventre, XXXVI, 492. — Libri profanorum aequi sunt non omnibus communes, XXXVII, 1360, 1361. — In libris alienigenarum inveniuntur optima praecepta morum, sed non humilitas, XXXVI, 270. — Librorum improprietate lectio quibus possit non obesse, XLIV, 510. — Innocentii papae censura adversus Pelagii librum, XXXIII, 788. — Item Joannis Hierosolymitani patriarchae, 839, et divi Hieronymi, 741, 781.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.) — Luxus absistat, fugetur effusio, saltatricum pestis, lenocinia cantorum, voluptatum fomenta abscondantur, LII, 652. — Chrysologus non abijcit cantilenam honestis verbis confatam et ad laborem sublevandam aptam quam decentem piamque.

supponit, 215. — Hinc nautarum, agricolarum et militum diversae dantur cantilenae in quibus neque mores, neque pietas offenduntur, 214-215. — Quid fecerit concilium impletatis, 522, 535. — Assertio fidei in ore haeretici est venenata, 525. Homines mendaces cognoscere nequeunt veritatem, iudex animos invenire verum non potest inter auitia falsitatum, 559.

PROSPER (S.) — Fabulae vanarum optationum ab iniquis narratae, LI, 350. — In his nihil utile reperitur, *ibid.*

SALVIANUS. — Philosopho nihil turpius obscena vitia sectante, LIII, 84. — Diabolo locus non est dandus, ut qui stantes impellit in ruinam, lapsos praecipitat in mortem, 185. — Omnis error errantis perditione molitur, 250.

LEO MAGNUS (S.) — Nihil dissonum deprehendatur in vocibus, nihil discordabile reperitur in moribus, LIV, 505. — Per invidiosos interdum sonos mollibus ictibus pulsatur auditus, ut animi soliditas illecebrosa modulatione salvatur, et lethallum consuetudine suavitatum incanta et parum sobria corda capiantur, 445. — Dum fabulosis narrationibus incautus delectatur auditus in diaboli laqueos incidit, LIV, 179.

MAXIMUS (S.) Taurin. — Sirenarum fabula utilis ut concupiscentiae oblectamenta compescat, LVIII, 359.

ISIDORUS (S.) Hispal. — Cante meditando, cautoque sensu probanda sunt quae leguntur ut teneamus quam recta sunt, et refutemus quae contraria veritati existant, LXXXIII, 685. — Ideo prohibetur Christianis signenta legere poetarum, quia per oblectamenta inanum fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum, 688. — Omnis saecularis doctrina spumantibus verbis resonans ac se per eloquentiam tumorem extollens per doctrinam simplicem ac humilitatem Christianam evacua est, 687. — In lectione non verba sed veritas est amanda, *ibid.*

PRUDENTIUS (S.) — Num propter lyricam modulationem vana puella, nervorumque sonos, et convivale calentis carmen nequitiae, patulas Deus addidit aures? LIX, 1034.

NICETIUS (S.) Trevir. — Sonus vel melodia consentiens sanctae religioni passatur, non quae tragicae difficultates exclamat, sed quae in vobis christianitatem demonstrat; non quae aliquid theatrale redeolet, sed compunctionem peccatorum faciat, LXVIII, 574.

PAULINUS (S.) Aquileien. — Cantica saecularia negligenda praesertim a clericis, XCIX, 297.

AGOBARDUS (S.) Lugd. — De his quae cantari non deest in Christianorum ecclesiis, et antiphonarii emendatione, CIV, 527, 529.

PASCHASIUS RADBERTUS Corbeien. — Inde saeculares viri sua traxerunt dramata, quatenus in nuptiis ob honorem sponsi ac sponsae, ante thalamum hinc inde vicissim carmen laudis decantarent, CXX, 1010.

REGINO Prumiens. — Quae aetas aut qui sexus musicis non delectatur cantilenis?... Et si sunt nonnulli qui docte ac snariter alitis canere non possunt sibi tamen aliquid insuaviter suare canunt, CXXXII, 489. — Hominum mores per musicam cognoscuntur. Lascivus quippe ac petulans animus lascivioribus delectatur mediis, aut frequenter eos audiens emollitur atque effeminatur. Econtra durior atque ferocior mens vel asperioribus gaudet vel incitur, *ibid.* — Juxta Ciceronem, cum violenti adolescentes, tibiarum cantu illecti, mulieris pudicae fores frangerent, ut ejus pudicitiam violarent, 490.

RATHERIUS Veron. — De luxu scandaloso quorundam sui temporis episcoporum qui cantores, histriones et ipsas saltatrices suis miscebant convivis, CXXVI, 292.

HROTHSWITHA (Ven.). Gandersheim. monialis. — Sacras conclunavit comedias et quendam poemata ut Christianos lectores a profanis et periculosis libris averteret ut ipsa fateretur in Proemio, CXXVII, 971.

GOFFRIDUS Vindocin. — Quod peius est, cantilenam composuit vulgus (adversus papae legatum)... Quod adivimus et dolemus, CLVII, 65. — Ad Ivonem Carnot: De persona vestra nihil unquam inhonestatis vel contumeliae dixi... clericis vpro vestris quoniam ipsi mihi male cantaverunt, bene saltare nec possum, nec potui, 75. — Ad Hildebert. Cenoman: Bene in quantum potuimus, vobis cantavimus, et ut nobis saltaretis, exspectabamus... juxta cantilenam saltum non dedistis, 125-121.

ANSELMUS (S.) Cantuar. — Effunde dum tempus est lacrymas, ne in alio saeculo sine utilitate plangas. Hic enim misericordia, ibi iudicium; hic voluptas, ibi tormenta; hic risus, ibi vero fletus; hic cantus, ibi ignis aeternus, CLVIII, 678. — Ad domini natus urbs parata leves: sexus uterque canit, resonant cytharae lyraeque, et reddunt illic organa dulce melos, 701.

IVO (B.) Carnot. — Canticum torpe vel luxuriosum circa ecclesias atque in atris ecclesiarum fieri omnino inter-

dicimus; quod ubique vitandum est. (Concil. Carth.). CLXI, 1092. — De quadam cantilena adversus clericum Turon. cujus mores suspicabantur, sit mentio, CLXII, 81. BRUNO ASTENSIS (S.). — Meretrices Veneris, luxuriae amatorum plangentes, et amatoria carminis componentes, CLXV, 772.

RUPERTUS Tuliensis. — Damnantur omnia lenocinia voluptatum quae per auditum exercentur, CLXIX, 1154. — Carmen sanctorum in caelo quod sit, 1158. — Idololatria omne genus musicae adhibuit ad alliciendos homines, et ut festiva sonorum suavitate inebriati caderent ante statuas superbis et voluptatis, 1548. — De ore bestiarum spiritus exivit, qui adolando homines figmentis poeticis in deos eiecit, et in coelum translatos fabulosis nuntiis decantavit, 1124.

HUGO A S. VICTORE. — Canticum novum est nova vita; canticum vetus, vita vetus. Qui bene vivit bene cantat, qui male vivit male cantat, quia discordat, CLXXVII, 926. — Non placet vox cujus vita displicet, 927. — Sirenarum seu meretricum cantus lethiferi, 78.

GERHONUS praeposit. — Clericos arguit qui in ecclesia cantabant quasi ore diverso, et multam dissonam, um propter vocis organismos, theatralibus quibusdam modis variatos, CXCIV, 1258.

ALFREDUS abbas. — De vana aurium voluptate, CXCIV, 571. — Ad quid, rogo, terribilis ille solum status, locutus potius fragorem, quam vocis exprimens suavitatem *ibid.* — Nunc vox stringitur, nunc fraugitur, nunc impingitur, nunc diffusiori sonitu dilatatur. Aliquando, quod pudet dicere, in equinos hionitus cogitur, *ibid.* — Stans vulgus sonitum folium, cymbalorum fistularumque tremens et attonitus miratur, sed lascivas cantantium gestulationes, meretricias vocum alterationes et infractiones, non sine cachinno risuque intuetur, ut eos non ad oratorium sed ad theatrum, nec ad orandum, sed ad spectandum assimes convenisse, 571.

JOANNES Saresber. — Phrygius modus in musica ut et caetera corruptionis lenocinia, sanae institutionis non habet usum, sed produunt malitiam abutentis, CXCIX, 402. — Facies meretricis facta est ei (musicæ) quæ viriles animos accendere consueverat ad virtutem, *ibid.* — Convivia nonne per se satis insaniant, nisi carminibus excitentur? 403. — Imperatoris Neronis frivola vanitas qua se in cantu et instrumentorum peritiâ principem aestimari ambivit, 404.

PETRUS BLESSENSIS. — Amicum quemdam dissuadet a carminibus amatoris et aliis ludicris juventutis et ad quem militat cantilenam stylo maturiore concinnatam, CCVII, 172. — Hanc cantilenam de luctu carnis et spiritus vide, 1137. — Item solum ut et ipse Petrus Blesensem dictum et Carotensem canonicum a vanis et turpibus cantilenis deterret 231 *et seqq.* — Ego quidem ausus et cantibus veneris quandoque operam dedi, sed per Dei gratiam hæc omnia rigui a primo limine juventutis, 234. — Omite penitus cantus inutiles et aniles fabulas et nuntios pueriles, 237.

ALANUS DE INSULIS. — Præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta, CCX, 136. — Nemo potest hic gaudere cum saeculo, et illic regnare cum Deo, *ibid.* — Tria perpetuo plangenda, peccatum animæ, insultus miserie, dilatio patriæ, 157. — Neo iis similes simus qui non gaudent vel lugent nisi quando iis fortuna vel prospera vel adversa sit, 158. — Unum servis Dei licet gaudium, felix pura conscientia jucunditas, 159. — Liber diaboli manuscriptus, notis deterrimis deturpatur mens conscientia mali, *ibid.*

ASSALO abbas. — Hamum aureum mittunt in aquam turbidam hi qui signata poetica et caetera ethnicorum scripta discunt et docent dum legem Domini surda aure prætereant, CCKI, 47. — Quidam clerici sunt quos frequentius in foro quam in chore videas, et amplius carmina cantare quam peccata sua plangere audias, 142.

III. — Corporis cultus inordinatus. — Lusus vestium et ornamentorum, vestitus indebitus et trithemius, pulchritudinis et formæ sufficiens.

TERTULLIANUS. — Nunc in feminis præ auro nullam leve et membrum, I, 301. — Vestes purpureas et sericas Deo non placent, 1512. — Cum voce vestis intrat, II, 1039. — Mulierum vestimenta olim qualia, 911. — Matronarum et meretricum vestes olim diversae, postea similes factæ, I, 301. — Carthaginienses mulieres ita velabantur ut neque nudæ, neque lectæ essent, II, 912. — Arabicae feminæ ethnicam faciem totam contegunt, uno tantum oculo liberato, *ibid.* — Muliebris mundus quod, II, 80. — Muliebris vestibus viris non licet se tegere ex lege, I, 655. — Oculos et suspiria adolescentem post se trahant complexus mulieres, 1520.

De capillorum cura, I, 1522, 1523. — In Deum peccant feminæ quæ cutem medicaminibus ungunt, genas rubore maculant, oculos fuligine colligunt, I, 1525. — Oculi mulierum in exordiis nigro polvere ornati, 1506, 1521.

CYPRIANUS (S.). — Cultus pretiosæ vestis induitur, IV, 489. — Accipere pretiosa ornamenta et monilia elaborata cum damno divini ornatus, 498. — Licet auro et gemmis et margaritis te condecores, sine Christi decore, deformis es, *ibid.* — Mulier ornari non debet sæculariter, 755. — Virgines auro et margaritis ornatae ornamenta cordis perdidit, 462. — Virgo non vestium quærat ornamenta sed morum, *ibid.* — Increpantur viri et mulieres qui Dei imaginem adulterant, IV, 454, 456.

HILARIUS (S.). Pictav. — Luxu dissoluti demonum sunt habitatio, IX, 980. — Placendum Deo etiam corpore, 426. — Placendum hominibus quantum licet, *ibid.* — Placere tantum hominibus velle, Deo displicere, 355. — Vestium modestia commendatur, X, 550, 551. — Ornatus mundanus naturæ contumelia, IX, 612, 615.

ZENO (S.). — Lasciva mulier miris excolit artibus sese, faciemque suam in se quam non habet quærit, XI, 291 *et seqq.*

FIRMICUS MATERNUS. — Vehementer arguit ethnicos sacerdotes muliebriter vestitos, XII, 969, 970.

AMBROSIIUS (S.). — Arguitur luxus mulierum, XIV, 758. — Utrum puellæ inanes habere debeant, 453. — Ornamentorum muliebrum vanitas, XVI, 205, 201. — Ornamentorum dispendia, 234. — Corripuntur quæ faciem suam adulterant, 196. — Mulier eo ipso quo placere studet deformior est, 205. — Superbus mulierum ornatus quantum dedecet, XVII, 467. — Capillorum usus quis deceat præsertim feminas, IV, 1673. — Mulier delectat picturam, si vultum suum materiali colore oblinat, et acquisito rubore perfundat, XIV, 260. — Pictus es, o homo, et pictus a Domino Deo tuo. Bonum habes artificem et pictorem; noli bonam delere picturam, *ibid.*

HIERONYMUS (S.). — Illecebras vestium et ornamentorum, XXII, 957. — Vestium cultus, 553. — De monachis et clericis qui sub habitu religionis mores gerunt mundanos, 413, 414. — Vestis tua nec salis munda, nec sordida sit, et nulla diversitate notabilis, 412. — Matronarum studia, quæ, 1115. — Mutatoria et pallia, mulierum ornamenta, XXIV, 70. — Item acus, syndones, specula, villæ, thesauri, zona, fasciæ, etc., *ibid.* — Nuda vestimenta in mundo dimittenda, XXII, 963. — Cernam demittere luxuriosum est; barbarorumve et militum, XXV, 437. — Viros fuge, quibus femine crines, hircorum barba, nigrum pallium, et nudi in patenti frigoris pedes, quæ omnia argumenta sunt diaboli, XVII, 415. — Sunt alii quibus omnis cura de vestibus si bene oleant, si pes, laxa pelle non polleat. Crines calami vestigio rotantur, digiti de annulis radiant; et ac plantis humidior via asperget, vix imprimunt summa vestigia, 414. — Turpanda est facies quam contra Dei præceptum purpuris et cernua et subio saepe depinxit, 891, 1113.

GAUDENTIUS (S.). — Quid vestes sericas quotidie comparas? monilia auro gemmisque pretiosa mercaris, dum sterilitatem causaris, necessitates præterdis, dum temporis angustias queraris? pudet dicere, penitet recordari, XX, 1939. — Quis reatus expectat eos alique ex quibus sericae et purpureæ et auratæ vestes in usu sunt, si nudos qualicunque indumento non tegerint? 911.

AUGUSTINUS (S.). — Vestimenta linea interiora, XXVIII, 234. — Vestimenta lineis purpuram miscere et uti inostina veste, quomodo jam sit peccatum, 257. — Veste muliebris qui se ostentant, iure infames sunt et instabiles habentur, XXXII, 898. — Ornamenta ad illecebram invitantia merito reprehenduntur, XXXIII, 1009. — In mulieribus tamen conjugatis excusatur si exigente marito fiat, 1060. Quæ veniant ad Dei ecclesiam in superbo vestitu corripuntur, XXXVIII, 205.

Corporis humani fabrica quam pulchra et admirabilis, XII, 470, 790. — Corporis structura et compositio, opusculum indicat artificem suum, Deum verum, XII, 324. — Quomodo factum sit ad Dei similitudinem, XL, 52. — Corpus imaginem Dei non capit, XLIV, 557. — Corpore melior quilibet incorpore natura etiam vitiosa et misera, XXXIII, 561. — Corpore præstantissimo animas vilissimas præstantior est, XXVII, 1825. — Corpora diligendo, quomodo peccamus, XLII, 109. — Corpus fidelium, templum Dei, XLIV, 455. — Corpora nostra empta sunt sanguine Christi, XXXVIII, 846. — Ornamenta exterioris hominis, quanto magis appetunt, tanto sunt interioris detrimento, 881. — Corpus nunc onus, post resurrectionem honor; nunc sarcina, tunc levamen, 1209. — Ornatas maxime Christianorum et Christianarum mores boni sunt, XXXIII, 1060. — Auri circumpositio et intorsio cincinni, et caetera hujusmodi, quæ vel ad inanem

pompam, vel ad illerebram formam adhiberi solent, merito reprehenduntur, 1080. — Cogente viro, excusabiles uxores videntur in superbo cultu, si cor humile retineant, 1081. — Pulchritudo est bonum Dei, XLI, 467. — Pulchritudo vera in anima, LXXIII, 65. — Pulchritudo seducit sui consecratos, XXXIV, 159. — Cur saepe fallat, 159. — Quamdiu maie amatur, XLI, 467. — Mulieres candore ac rubore simulato et pigmentis illito vultu viros fallentes, XL, 446.

PROSPER (S.). — Corpus antea nobis ornamentum postea compedes factum, LI, 458. — Nemo est in hac vita cojus animam corruptibile corpus non aggravat, 540.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Terrena indumenta speudent novitate, vetustate sorrescunt, LII, 452. — Terreni terrenis velantur vestimentis, *ibid.* — Dives malis purpura inebuebat et bysso. Quid est, o dives, ab estu byssus nonne defendit? purpura resistit inferno? Remanserunt ista, te deseruerunt, et nunc ipse nudus sudas, aestuas, qui aliquando aestibus insultabas, artificiosa nuditate vestitus, 553. — Contra eos qui simulacrorum habitum et vultum in ludis fingebant sic invehit: Si tanta est de assensione damnatio, quis satis legeat eos qui simulacra faciunt semetipsos? nonne isti auferunt imaginem Dei, similitudinem perdidit, Christi exiti sunt indumento? Ne dicas: Non sunt haec sacrilegiorum studia, vota sunt haec iocorum et hoc esse novitatis iustitiam, non vetustatis errorem... erras, homo, non sunt haec ludicra, sunt crimina, LII, 611. — Si quis sunt viscera pietatis in nobis, si quae fraternae salutis affectio, abstrahamus eos qui sic ad perditionem currunt, rapiuntur ad mortem, trahuntur ad tartara, festini in gehennam. Abstrahat pater filium, servum Dominus, civem civis, homo hominem, qui se bestius comparavit, exequarunt iumentis, aptaverunt pecudibus, daemonibus formaverunt, *ibid.*

MAXIMUS (S.), Taurin. — Viros corripit qui in Kalendis Januarii insantes muliebres ornatus inducunt, LVII, 255 et *seq.*

PRUDENTIUS (S.). — Feminas arguit quoniam in se quasdam exercent pictiones, LIX, 1030, 1035.

PAULINUS (S.). — Mulieres quales capilli doceant, LXI, 735.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Vestri molibus quid sit, LXVI, 1097. — Vestes pretiosas damnantur, 1505. — Vana vestimenta virtuti tribuuntur, *ibid.* — Impius et haereticus sicut adulteri vultum suum operiunt ut securus malitiam effundat, LXXV, 1157.

COLUMBANUS (S.). — Vana est nubilus colorata corporis religio, LXXX, 234. — Ne simus tanquam sepulchra dea-bata, *ibid.* — Vide ejusd. *serm. De non serviendo corpori*, 242. — Unum dicam quod scio: qui hic pascitur, hic saturatur, hic iucundatur, hic ridet, hic inebriatur, hic iudit; illic esuriit, illic sitiit, illic lugebit, illic lamentabit, illic ululabit, 244.

TAIO, Caesarzug. — De cultu vestimentorum, LXXX, 948.

PAULINUS (S.), Aquileiens. — De frivola corporis pulchritudine, XCIX, 220.

ALCUINUS (B.). — Inanis vestimentorum pompa, quam nec secularibus prodest, et multum Deo servientibus obest, C, 166, 168. — Commendatur modestia in vestimentis, 158. — Non te vestimentorum vanitas emolliat, 222. — Insanis est vestimentorum pompa, 245. — Corpus quod tanta cura colimus, postmodum vermium esca erit, 227.

ADO (S.) Vienn. — Quomodo sancta Agnes, etsi adolescens et pulcherrima, superbas vestes et pretiosa ornamenta respuit, ut virgo permanseret, CXIII, 197.

RATHERIUS, Veron. — Luxum describit ridiculum quorundam praesulum sui temporis, CXXVI, 291, 291.

OTHLONUS, mon. S. Emmerami. — Quam detestandus luxus vestium in clericis, CXLVI, 557. — Quibusdam clericis non semel divinitus admonitis de tali busu minuitum est fulmen, dum in ecclesia congregentur, ita ut omnes ludo infirmi remanserent, 558.

GUIGO, prior Carthus. — Pretiosis ornati vestibus, cernimini et griseis confoti pelibus, numerosis et exquisitis refectionibus, piumis lustris Sardana-pali non tam impositi quam immeris molibus, divini indignationem quomodo nostris putamus placandam precibus, CLIII, 96. — Non igitur ejus (animae) vobis curam eripiat aut avor principum, aut altior ornamentorum, aut gloria comparum aut delicia conviviorum; aut oblatorum vanitas ulla donorum, 597.

ANSELMUS (S.) Cantuar. — Effunde, dum tempus est, lacrymas, ne in alto saeculo sine utilitate plangas: hic nimis risus, ibi vero fletus; hic ornatus vestium, ibi cruciatus vermium, CLVIII, 678. — Quid acquies de pre-

tiosi vestimenti cura nisi aeterna supplicia? 679. — Porta semper verecundiam in vultu... pudorem in facie, 680. — Incedite deposita facie, abjecto vultu, moxio ore, percussio corde, lugubri veste, 681. — Despicie temporalia et caduca ut tanquam eximius belligerator, pompam relinquens saeculi, possis bravium post victoriam promereri, 679. — Serva corpus et membra ea dignitate qua decet, 715. — Ipse Christus in te dignatur habitare, seipso vestit te, monit et ornat, *ibid.* — Versus contra corporis et vestium luxum, 701, 702. — Corporis sensu decidentis descriptio, 694.

ANSELMUS, Laudon. — Docet nos vestis Joannis Baptistae ut asperis utamur vestibus ad carnem domandam, CLXII, 1263. — Qui non inquinaverit vestimenta sua, 1515. — Meretrix Babylon in superbo vestitu describitur, 1561.

RUPERTUS, Tuitiens. — Exemplum impiae reginae Jezabel quam audito Jehu introitu, depinxit oculos auro stibio, ornavit caput suum et per fenestram ut seducere prospexit, ex quo dejecta est, CLXIX, 847. — Mulierem Apocalypsoes purpura circumdatam, coctum et aurum, lapidibus et margaritis, tenentem poculum in manu abominacione plenum exponit, 1132.

HILDEBERTUS, Cenoman. — De Joanne Baptista: Cum asperis, ait, induitur, ad domandam carnem laboribus informat, cum pellicea zona lumbos cingit ad castitatem invitat, CLXXI, 657. — Pretiosa vestimenta Deo non placent, 838.

GODEFRIDUS, Admontens. — Corpus est symbolum corruptionis, CLXXIV, 688. — Vestimenta sunt symbolum corporis humani, 785. — Superfluum curae fugienda, 622. — Divitis mollior vestitus et epulonis finis legendus, 588 et *seq.*

HUGO A. S. VICTORE. — Vestes nec ultra modum mundas esse decet, tanto enim quisque polluitur intus, quantum ad iuanem gloriam foris mundatur, CLXXVI, 908. — Multum interest enim inter necessitatem et cupiditatem, *ibid.* — De vestimentis sacerdotalibus, CLXXVII, 937.

BERNARDUS (S.), Claraval. — Carnis deliciae, spiritus corruptelae; pelliciae lenes et calidae, panni subtile et pretiosi, longae manicae, amplum capitulum, operiorum sylvestre et molle stamineum sancium non faciunt, CLXXXII, 77. — Quod otium parit fastidium, hoc exercitium reddit dulce, *ibid.* — Carnis cura punitentiae contraria, 624. — Caro spiritui servire debet, non spiritus carni, CLXXXIII, 600. — Caro, domesticus hostis valde timendus, 545. — Carni quod molestum, hoc praesertim eligendum, 125. — Vestium luxum in clericis vituperandum, CLXXXII, 770, 812, 912. — Vestitum vanitas, lepra luxuriae, CLXXXIII, 289. — Vestium decor vestium non decorat, CLXXXII, 258. — Luxus vestium prohibitus praesertim in monachis, CLXXXII, 85. — Pulchritudo focata damnatur, CLXXXII, 258. — Internae nullo modo comparabilis, CLXXXIII, 915. — Non de altari recipitur ut luxurietis, ut inde tibi compares freno aurea, sellas depietas, varia griseaeque pelliceae, CLXXXII, 86. — Sic ergo et nos contenti simus vestimentis quibus operiamur, non quibus lasciviamus, non quibus superbiamus, non quibus mulierculis vel similari, vel placere studeamus, *ibid.* — Fastus cedit, ubi invalescit affectus, CLXXXIII, 999. — De vera pulchritudine in anima querenda, *ibid.* — Multi fastu vestium et corporis deliciis tantum festa sanctorum concelebrant, 44.

GILBERTUS DE HOILANDIA. — Bona haec indumenta quorum unum ornat, alterum armat, CLXXXIV, 153. Vestimenta animae mystice qualia, 181, 182.

GUERRICUS, Cisterciensis (V.). — Haecine est species pietatis quam in eis videmus, habitus et incessus meretricios, sermo scurrilis, oculus impudicus, venter qui pro Deo collitur, et omnis illa vitae contumelia quam publice pietati irrogatur? CLXXXV, 69. — Non ex habitu semper dijudicanda virtus, *ibid.* — Non unus Naaman, sed innumeri: O divites, et leprosi! superbi, sed arumposi! 61. — Palliam divini amoris in hujus vitae hieme induendum, 50. — Aurum sapientiae, animae pretiosum ornamentum, *ibid.*

GRATIANUS. — Decret. circa habitum cleric. : condemnantur clerici qui clavis fulgidique vestibus luxuriunt, CLXXXVII, 1117. — Item qui secularibus vestibus utuntur, 1118.

PETRUS VENERABILIS Cluniae. abb. — Quorundam usus in vestibus arguit apud Claravallenses solitior, CLXXXIX, 115. — Varietas coloris in monachorum vestibus divisionis schismaticae causa esse non debet nec iactantiae, 553, 554. — Parvi refert utrum albus nigerve sis, 404. — Etiam in sordido habitu diabolus quod suum est querit, et humilitatis vestibus quandoque texturam

superbie intererit, 944. — Christi indumento quæ sint adhibenda? 960. — Statuta ordinis Cluniac. circa vestimenta quibus, molities et fastus præsertim extirpantur, 1050, 1051.

GERHOFUS, præposit. — Sanctimoniales arguit quæ accipiunt de foris pretiosas, seu alia quolibet ornamenta, CXCIV, 1279, 1285.

ÆLREDUS abbas. — Vestimenta cilicina, lanea, lineæ, et purpurea mystice exponuntur de statu animæ, CXC, 558, 559.

RICHARDUS A S. VICTORE. — Corpus statim ut anima exit voluntarium motum et omnem sensum amittit, CXCVI, 210. — Omni hora deberet homo memorari novissima sua, *ibid.* — O cum quanta confusione ad Deum redibit... qui dei in se similitudinem consuevit, fœdavit, obliteravit! 211. — Mulieres cum tortis crinibus auro et veste pretiosa ornatas arguit, 536.

ADAMUS SCOTUS. — Pulchritudinis corporeæ pericula, CXCIII, 581. — Excæcat aspectantium oculos, 545. — In vestitu modestia commendatur, 553.

ARNULPHUS, Lexovien. — Habitus honestas verborum vultusque dignitate augeat, CCI, 183. — Verecundia faciei animi castitatem probat, *ibid.*

REINERUS S. LAURENT. Leod. mon. — Pompa et vanitas tum vestium tum ornamentorum S. Pelagii adhuc meretricis, CCIV, 55. — Ejus pulchritudo qua alliciebantur miseri filii auctori, *ibid.* — Quibus vestimentis jam penitens induta sit, 59. — Pulchritudine vana corporis in jejuniis extincta, pulchritudinem animæ longe pretiosorem consecuta est, 60.

BALDUINUS, Cantuar. archiep. — Oculi sua pulchritudine amorem provocat, et secreta significatione amorem nuntiat, CCIV, 481. — Mulier quæ oculos pingit stibio, speciem quam non habet mentitur, *ibid.*

PETRUS CANTOR. — Curiositas vestium superflua arguitur, CCV, 251. — Improbantur varii opifices harum vanitatum, 253. — Contra molitiem vestium invehitur, 254. — Monachorum vestis non splendeat, 485 not. — Christianum non decet sirmatica vestis, 253.

PETRUS BLESSENSIS. — Fastum et arrogantiam canonici ejusdem insectatur, CCV, 75. — Elias et Joannes de vestium asperitate laudantur, 578. — Respice puerum Jesum pauperis panis involutum, *ibid.* — Discipuli Christi pannosi, 587.

MARTINUS (S.), Legion. — Mundus non relinquitur nisi vestimentorum respuat molities, CCVIII, 631. — Cilicium et cinis corpus penitentis involvunt, *ibid.* — Pulchritudo non est diligenda in creaturis, sed in eo qui hanc creaturis distribuit, 678. — Sit gloria nostra delicias corporales respicere, terrena contemnere, coelestia desiderare, 720.

ALANUS DE INSULIS. — Corpori non indulgendum, CCX, 119. — Corpori non ita providendum ut obliuiscamur spiritus, 588. — Forma fragile bonum est, 117. — Hujus novissima sæpe memoranda, *ibid.* — Eam mors perdit, unus acus exaratio perimit, infirmitas demolitur, senium prædeperat, *ibid.* — Noli jactare insignem habitum, 118. — Hominis speculum triplex scriptura, natura et creatura, *ibid.*

ABSAO, abbas. — Attende quam sit conditio carnis nostræ, misera, utpote necessario mortura, victura brevi, custos sepulchri, socianda vermium, judicio addicta, et nisi misericorditer liberetur in æternum peritura, 24. — Attende miseriam hujus carceris, id est corporis, 42. — Quomodo macula proprietatis per vestimentum diverse contrahitur a monachis, 171. — Luxum quorundam clericorum arguit, 142.

ADAMUS, Persenæ abb. — Non affectat divinas puritas longos vestium tractas ad nihilum aliud necessarios quam ad conciliandos pulveres, et ad gressus festinantium retardandos, *ibid.* — Non erubescant feminæ nostri temporis probrosæ assimilari vulpeculæ post se longam trahenti caudam, 610. — Christianam mulierem decet habitus moderatus, volus verecundus, 611. — Habe pondus, serva numerum, mensuram tene, nec dividi poteris ab auctore, 617. — Modum ignorat superfluitas, *ibid.* — Damnabilis est in vidua curiositas vestium, sumptuum superfluitas, pompa equitantium, 694.

HELIANDUS, abbas. — Quis clericus erubescit compas procedere in publicum? Quis molli et femineo gressu incedere, imo quis mulier esse? CCXII, 633. — Et quid ipsi adhuc desunt ad forum leuocinium sui ordinis et corporis injuriam tota die querentes ad speculum, 635-636. — De cognitione corporis humani, 729. — De ejusdem miseria, 750.

SICARDUS, Ciemonen. — De habitu clericorum tum sacro, tum domestico et ejusdem significatione mystica, CCXIII, 57 et seqq., 72, 81. — Arma non portant, quis

non homines sed demones impugnant, 60. — Cingulo lumbos præcingere est luxuriosos impetus refrænare, 71. — Subdiaconi induunt poderem talarem (l'aube) ut discant munditiam corporis et castitatem induere. Deinde balneo (le cordon) renes accingunt, ut, sub timore Domini, discant carnales concupiscentias refrænare, 83.

Gesta Innocentii III. — Ut videbat magnam regnare superfluitatem in sæculo et maxime in preiatis ut liberior eos possit corrumpere, ad summam reduxit mediocritatem dumtaxat suam, CLXIV, CCXIV. — Pelles hermalinas et grietas commutavit in agnatas, *ibid.*

IV. — Ebrietas.

TERTULLIANUS. — Vini usus olim mulieribus interdictus, I, 302, 305, 1288. — Ebrietatis et libidinis demones duo inter se conspirata et conjuncta, 648.

MILARIUS (S.). Pictav. — Ebrietatis miseria graphice depingitur, IX, 687. — Vinum cor hominis lificat, et vinum cor hominis compungens, 586. — In vino læcivus, *ibid.*

AMBROSIIUS (S.). — Vinum nec suu pepercit auctori, XIV, 701. — Incestus ebrietatis fructus, 702. — De viâ abstinencia, *ibid.* et seqq. — Vini ebrietas fomes libidinis, 527. — Quanta vini est vis, XVI, 203. — Ubi caro inebriatur mens titubat, animus vacillat, cor fluctuat, 414. — Glutones et ebriosi servi sunt ventris et libidinis, XVII, 529.

BACHIARIUS, lib. ad Januar. — Donec municipalem fornicationis evaseris, non te ebrietatis laqueis credas, XX, 1050. — Luxuria atque ebrietati quædam sibi a vitiorum natalitate germanitas est, *ibid.*

HIERONYMUS (S.). — Nunquam vinum redolens, ac illud audias philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare, XXII, 536. — Non Elam igitur non Vulcania cellas, non Vesuvius et Olympus tantis ardoribus aestuant ut juveniles medullas vino plena et dapibus inflammata, 551. — Comicus dixit: *Sine Cere et Libero friget Venus*, *ibid.* — Festivitates non celebrantur in vino, XXV, 1245. — Odit autem Deus... eos qui eos celebrant festivitates Dei, sed festivitates suas, 1053. — Nisi cerebrum sanum fuerit, omnia membra in vitiis erunt, XXII, 662. — Venter mero æstuans cito despat in libidines: in vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est, 663.

AUGUSTINUS (S.). — Ebrietatis peccatum consuetudine viluit et contemnitur, XXXVIII, 125. — Ebrio nihil in animis, XXXVII, 1370. — Ebrietatis et male consuetudinis pugna, XXVIII, 816. — Ebrietas cavenda, 1081. — Frequentissima temporibus Augustini, XXXIII, 563. — Ebrietates in honorem sanctorum martyrum, 91. — Reprehenditur hoc vitium, 116. — Ebrietas inter et ebrium plurimum interest, XI, 11, 427.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Crapula et ebrietas consuetudine viluit et contemnitur, LII, 650. — Arguantur excessus in Kalendis Januarii soliti, 609 et seqq. — Ebrietas est demon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, tentatus hostis, illecebra honestatis, et pudoris injuria, 371. — Ebrietas cadis mater, parentis litium, furoris gessini, petulantia deformiter est magistra. Hanc qui habet, se non habet; homo non est, est ipse peccator, *ibid.* — Ebrietas in Christiano crimen est, in sacerdote sacrilegium, alter animam suam necat vino, sacerdos sacrum sanctitatis exstinguit, 273.

SALVIANUS. — Ebrietas nobilibus ignobilibusque communis, LIII, 142. — Ebrietas Christianorum detestabilior quam Hunnorum et cæterorum barbarorum, 57. — Ebriosi in ebrietatis Deum spernere videantur, 170.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Luxuria comes est ebrietatis, LVII, 750.

PRUDENTIUS (S.). — Ne crapula ferreat cavenus est, LIX, 815.

ISIDORUS (S.), Hispal. — Eca crapulam generalis potus ebrietatem, LXXXIII, 649. — Ebrietas perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis, 649. — Ebrietas sensum rationis captivat, 650. — Vini deditos et luxuriantes arguit Isaias, *ibid.* — Multi beluina consuetudine detenti luxurie tota die epulas inserviunt, *ibid.* — Tota die epulas in cogitatione consumat qui ad explendam gulam vespere sibi deicienda parat, 652.

ALCUINUS (R.). — Quanta mala generalis ebrietas nec est qui nesciat, C, 166. — Sobrietatem in potu commendat, 175. — Ebrietatis assiduitatem maxime devia, et vini calore febrium ardor ingruere solet super incensum, *ibid.* — Ebrietatem sectantes quasi inferni foream devoti 215. — Insania est assidua ebrietatis luxuria, *ibid.*

HINCMARUS Rhem. — Apud multos ex usu ebrietas

non solum tenetur, sed etiam de ea quasi pro virtute se jactant et gloriantur, CXXV, 876.

PETRIUS DAMIANUS (S.). — Luxuriosa res est vinum et tumultuosa ebrietas, ventrem namque vino et epulis assnescere, quid est aliud quam hostibus animæ ut ingrediatur aditus aperire, 428.

RADULPHUS ARDENS. — Ebrietas quid sit, CLV, 1670. — Quæ mala pariat, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Qui vult ebrietatem seu immoderatam bibendi voluptatem, sua culpa perdit gratiam, quam accepit, CLVIII, 525. — Esuri et siti, abstine et aresce: nisi jejunis eruditis, non potes tentationes vincere, 680. — Versibus corripit ebriosos et crapulas delictos, 701.

BRUNO (S.), Astens. — Ab omni vinolentia et ebrietate abstinendum est, CLXV, 939. — Quanta mala a vino procedant, *ibid.* — Et vini et concupiscentie ebrietas mala est: nolum enim secretum est ubi vel hæc vel illa regnat, *ibid.* — Ebrietas sacrilega: Belisazaris regis quomodo punitur, 1359.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Suspectus est aureus calix Babylonis, malo sitire, CLXXI, 452. — Ebrietas dematur, 449. — Ebrietas sensum auferit, corpus debilitat, 468.

CODEFRIDUS, Admont. — Ebrietas et edacitas luxurizans mater, CLXXIV, 1121-1122. — Craticula est corpus nostrum in qua misera anima ignes diversos tentationum patitur, 956.

HUGO A S. VICTORE, Paris. — Ebrietas est per quam menti quædam sui obliuio generatur ex superfluo- rum potuum indulgentia, CLXXVI, 1001.

BERNARDUS (S.), Claravall. — Numquid liquorem illum cyrus et color blande ardebat oculis, et sapor dulcis in palato respondebat, aut scyphos accuso argenteos? CLXXII, 708. — Calix demoniorum ebrietas, 85. — Christus vina sua dulciora super mel et favum propinare non dignatur ubi curiosa est ciborum diversitas, 86. — Vinum raro bibunt cistercienses, eo quod corpori potius quam menti militat, 77. — Illi aquam miscebunt, CLXXIII, 515. — Vina pigmentata eisdem vitella, CLXXII, 911. — Cum venæ vino fuerint ingurgitæ, toto in capite palpitantes, sic surgenti a mensa quid aliud libet, nisi dormire? *ibid.*

GRATIANUS. — Non est vitandum comensationibus et ebrietatibus, CLXXVII, 229.

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. abbas. — Voluptuose et superflue bibere et inebriari vult homo carnalis, cui omnino contradicit Christus, CLXXXIX, 595.

GARNERIUS A S. VICTORE. — Ebrietatis et temulentie fructus in Herode, CXIII, 169.

ECBERTUS abbas. — Vini potus non est per se malus; si temperate et ordine fiat licet, contra Catharros demonstratus, CXC, 39.

JOANNES, Saresber. — Turpes esse solent coepulationem et compotantium cœtus, CXCI, 405.

PETRUS CELLENSIS. — Cum sepelitur aliquis vino, enervatur luxuria, luget natura, CCLII, 450. — Non simus dediti vino in quo est luxuria, 651.

PETRUS CANTOR. — Contra ebrietatem, CCV, 530. — Ebrietas sui et Dei immemorem facit, 552. — Imaginem et Dei similitudinem, quæ refugit in homine, cæca deformavit ebrietas, 762. — Ebrietatibus organa tota delirant, *ibid.* — Si vinolentia te ingurgites, quantalibet lingua tua Dei laudes sonet, vita blasphematur, *ibid.*

MARTINUS (S.), Legion. — Adam cecidit per gulam; Lot per ebrietatem; Salomon per luxuriam, CCVIII, 577.

ALANUS DE INSULIS. — Ebrietatis descriptio, CCX, 120, 462. — Ebrietatis effectus et malitia, *ibid.* — Ad facinora impellit, 255. — Ebriosi fugiendi, 255. — Ipsiis clericis familiaris, 465. — Secreta ebriis committi non debent, 581.

V. — Gula excessus. — Comensationes, conviviorum et epularum deliciae, et crapula.

TERTULLIANUS. — Victus omnem disciplinam aut occidit, aut vulnerat, II, 960. — In primordio hominis tabulum quale fuerit, 938. — Convivia publica ethnicorum ius et quam nefanda, I, 452. — Gulae comites libido et luxuria, II, 953.

CYPRIANUS (S.). — Convivia lasciva vitanda, IV, 457. — Convivia torpida, futilenta in collegio, III, 1030. — Convivia cum malis vitella, 829. — Epule largiores vitandæ, IV, 244. — Epulis atque cœnis inhiere, 591.

HILARIUS (S.), Pictav. — Liber viventium alius est Iherosolustorum, IX, 485.

AMBROSIIUS (S.). — Gula de paradiso regnantem

expulit, XIV, 700. — Mala domus servitur gula, quæ semper expetit, nunquam expletur, 706. — Quæ non propter ventrem pericula? 705. — In utero ambulans qui ventri et gulae serviunt, 512. — Telendit diabolus laqueum gulae, 525. — Plurimos gula sua occidit, nullum frugalitas, 526. — Libido pascitur conviviis, nutritur delictis, vino accenditur, ebrietate inflammatur.

HIERONYMUS (S.). — De exquisitis cibis, XXII, 535. — Convivia secularium fugienda, 536. — Quid prodest oleo non vesci, et molestias quasdam, difficultatesque ciborum querere? 537. — Pinguis venter non genuit sensum tenuem, 557. — Multo melius est corpori imperare quam servire, 479. — Quid nos ventris animalia tale unquam fecimus? quos vel si secunda hora legentes invenerit, oscitamus: manu faciem defrificant, continemus stomachum, 478. — Epularum largitas corpus frangit et animam, XXIII, 501. — Difficile inter epulas podiclitia servatur, XXII, 937. — Plenus venter facile de jejunis disputat, 580.

AUGUSTINUS (S.). — Cibus et potum non nisi gratia conservandæ salutis lex æterna admittit, XLII, 426. — Alimenta sumenda tanquam medicamenta, XXXII, 797. — Magnus ille est qui in cibo non rapitur aliquantulum extra metas necessitatis, 799. — Quod saluti satis est, parum est delectationi, 797. — Cibus sine voluptate non sumitur ut vivatur, XI, 622. — Ciborum necessitas calamiæ est et delictis vocantur, XXII, 797. — In cibo insidiatur laqueus concupiscentiæ, *ibid.* — Cibus qui in ventre jam non sapit, in memoria quasi sapit, 786. — Cibi aviditas major in curis, 924. — Cibi viles et electi, nihil amplius præstant, XXXVIII, 415. — Cibus spiritalis præstantior corporali, XXXVIII, 1181. — Cibus noster Deus; solus reficit nec deficit, XXXVI, 597. — Gulosi describuntur, XXXIV, 97.

JOANNES CASSIANUS. — Spiritui gastrimargiæ seu gulae colluctandum, XLIX, 205, 217, 223, 229, 256, 636 et *seqq.* — Delictis cibi et potus vitandæ, 625.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Consule sermones de divite epulone, LII, 529, 536, 510; et de filio prodigo, 183 et *seqq.* — Jacobus in Herode caro oppressa rapulis, ebrietate captiva, 634. — Ecce quidquid parliunt tota noctibus protracta convivia, *ibid.*

SALVIANUS. — Rusticum cibum et sobrietatem veterum Romanorum laudat, ut excessus sui temporis confundat, LIII, 32, 53. — Demoniorum mensæ participare non possumus et mensæ Domini, 155.

LEO MAGNUS (S.). — Adversarii nostri dolos non solum in illecebris gulae, sed et in ipso jejunio caveamus, LIV, 278. — Per illecebram cibi irrepsit prima causa peccati, 421. — Quotidiano experimento probatur salutate carnis aciem mentis obtundi, et ciborum nimietate vigorem cordis habetari, 186. — Aliibi adversus Manichæos loquens de cibo: Quod si immoderata aviditate sumatur, nimietas edaces et bibaces dedecorat, non cibi neque poculi natura contaminat, 279.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Convivia ebriosæ Kalendarum damnantur, LVII, 270. — Gula vitium, quot afferat detrimenta, 561. — Luxuria semper juncta est saturitati, 575.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Convivia vitæ sine culpa celebrantur, LXXV, 532. — In conviviis etiam moderatis diabolus locum invenit, 568. — Convivium reproborum est delectatio temporalium voluptatum, LXXVI, 709. — Non cibus, sed appetitus in vitio est, 557. — Gulae tentationes, 622. — Quinque modis nos tentat gula, 576. — Gula cunctas virtutes obruit, *ibid.* — Gula antiqua est diaboli tela, LXXVIII, 22. — Ab ea quam timendum sit, 314.

EUTROPIUS (S.). — Gulam seu gastrimargiam primum octo vitiorum principatum computat, LXXX, 9. — De gastrimargia oritur fornicatio seu luxuria, 11. — Triplici genere distinguitur, *ibid.* — De gastrimargia nascuntur comensationes, ebrietates, 12.

TAILO, Cæsaraug. — De gula concupiscentia, LXXX, 940.

ISIDORUS (S.), Hispal. — De gula, quid et quomplex sit, LXXXIII, 647. — Per eam accenditur et nutritur libido. Arguuntur comensationes et sumptuosa convivia, 648. — Non facile expelluntur spiritus immundi nisi per gulae extinctionem et abstinentiam, 649. — Nullus homini tam importunus exactor quam venter, *ibid.*

PAULINUS (S.), Aquil. — Crapula et ebrietas maxime vitandæ præsertim a clericis, XCIX, 297.

ALCUINUS (B.). — Quid conviviorum frequentia quæ animam a religione melioris vitæ avertere solet, C, 166. — Commendatur continentia in cibo et in potu, 158. — Non ta ciborum luxur enervet, 222. — De gula, CI, 635. — De ventris ingluvie, 1194.

HALITGARIUS. — De ventris ingluvie, CV, 667. — De remedio gulæ, *ibid.*

JONAS, Aurelian. — Vehementer arguit eos qui delictis cibis ventribus distensis et diversissimis potionibus irrigatis non ad laudes Dei, sed ad cachinnationes ora dissolvunt, CVI, 161. — Terrendi sunt epulis multiloquioque vacantes damnatione illius purpurati divitis qui micas Lazaro indigeni dare noluit, 165. — Nunc vix sumitur cibus sine detractatione, sine simulatione, sine insultatione, sine histrionum saltatione, et obscena jocatione, et turpiloquiis et scurrilitatibus et ceteris innumeris vanitatibus quæ christianum animum emolliunt, *ibid.*

RABANUS MAURUS. — In luxurioso improque Herodis convivio cruentæ allatæ sunt epulæ, CVII, 960. — Carnalis populus Judæorum, cœlestem cibum spernens, voluptatem carnalium desiderabat, CVIII, 661. — Alia carnis tentatio nascitur dum carni immoderatus in refectione servitur, CX, 937. — De natura, tyrannide et remediis gulæ, CXII, 1367 et seqq.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Per gulam concupiscentiarum fomes nutritur, incentiva libidinum in nobis acris inflammantur, CXX, 188.

HINCMARUS, Rhemensis. — Capitala quibus tabernæ et comessionibus clericis interdiciuntur, CXXV, 780. — Admonendi sunt gulæ dediti, ne in eo quod maxime delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transigant, 875. — Edacitas ad luxuriam protrahit quoniam dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur, 876.

ODO (S.), Cluniac. — Gulæ cultores Apostolus vocat inimicos crucis Christi, ventrem suum pro Deo habentes, CXXXIII, 567; et in *Job* legitur: *Sapientia non invenietur in terra viventium*, 567.

ATTO, Vercell. — Qui frequenter ad alienam mensam convenit, otio deditus, adulterum necesse est pascenti se... quod factum valde abhorret disciplinæ Dominica, talium enim Deus venter est, qui tam fœda cura sibi necessaria provident, 661.

RATHERIUS, Veron. — De mensa et convivio luxu redundantibus quorundam episcoporum sui temporis, CXXXVI, 291. — Quomodo a vitis abstinere, qui gulæ deservit, 696. — Unde dicitur gula triformis, *ibid.*

PETRUS DAMIANUS. — Quomodo de inimicis nostris triumphum possumus obtinere, qui semper in epulis, semper in poculorum affluentium volumus ingurgitatione jacere? CXLIV, 428. — Gulæ reprimatur edacitas, ut sincera valeamus esse castitatis victores conspici, 429. — Qui ventrem pro Deo venerat Deum quodammodo negare convincitur, *ibid.* — Pruritus gulæ cohibeat frenum disciplinæ, 426. — Coquorum princeps jure asseritur venter, cui nimirum a coquis laborioso opere servitur, 427. — Divitis epulonis sæva inhumanitas, 418. — De gula, quid dicam, cum opulenti quique nesciant famem, nunquam præstolentur esurienti? Tumentes ventres, nisi citius per utrumque spiramen effloant, crepitum illibus reformidant, et sic in manibus fistulæ consistit incolumitas vite, 231. — Ora flammantis erupulantur, nec tamen dicere sibi sunt, fastidio prohibente, comedere, sed potius Agnere, *ibid.*

GUIGO, prior Carthus. — Summopere nitendum est ut et mentis superbia prematur humilitate, et carnis luxuria sobrietate, CLIII, 595. — Numerosis et exquisitis relecti dapidus, divinam indignationem quomodo nostris putamus placandam precibus?

RADULPHUS ARDENS. — Stulte et male animam nostram diligimus, si ejus sensualitati in ingluvie, in luxuria, in voluptate satisfacimus, CIV, 1527. — Comessiones et ebrietates opera sunt tenebrarum, 1670. — Comessatio superflua nec frequens et luxuriosa epulatio, nec in mensura nec in tempore, nec in modo modum observans, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Adversus gulæ et crapulæ sectatores carmine invehitur, CLVIII, 701, 702. — Sunt quæ summa putat meretrix, coquus, histrio: nullum his præfert aut par æstimat esse bonum. Quidquid et ad victum mare nutrit, terra, vel aer, querit habetque viri luxuriosa fames. Et modico ventri vastus vix sufficit orbis, 701.

IVO (B.), Carnot. — Mens repleta torpescit et irrigata terra corporis hujus spinas et carduos germinat, CLXI, 1126. — Quosdam Belvacenses clericos increpat qui ventri plus æquo erant dediti, 118. — De qualitate ciborum non curat qui sinit.

ANSELMUS, Laudun. — Gula porta est et latium ceterarum voluptatum, CLXII, 1271. — Per eam præsertim homines tentat diabolus, 1272. — In cibo Joannis Baptistæ docemur ut asperis cibis et naturalibus utamur,

non multum solliciti circa extraneos et remotos cibos, 1263. — Anima plus quam esca, 1312.

BRUNO (S.), Astens. — Crapula et ebrietas sunt peccata quæ corda gravant, corpus corrumpunt, libidinem provocant, mentem evertunt, exteriorem hominem debilem reddunt, CLXV, 936. — Majus est abstinere a vitis quam a cibis, 937.

RUPERTUS, Tuitien. — Lætitia satietatis, prænotia tribulationis, CLXVIII, 968. — Exactor clamans venter est, 1167. — Convivii Balthazaris finis terribilis, 1320 et seqq.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Cives sunt diaboli qui comessionibus, ebrietatibus et luxuriis student, CLXII, 865. — Ex saturitate ad libidinem homo inflammatur, 427. — Asper est cibus, sed salutaris; amarus est gustus, sed cum deglutitus fuerit dulcorabitur super mel et liquum, 431. — In primis mulieris peccato, primum oculi capta est et odoratus, ejus auditum deliniverunt verba sententis, inde tactus ministravit et gustus peccatum consummavit, 842.

HONORIUS, Augustod. — Peccatum est crapula quo quis tantum gulæ illecebris deservit, et omne studium ventri ut porcus impendit, CLXXII, 1010. — Illi quorum corda crapula gravantur, cum divite in flamma ardescunt cruciabantur, *ibid.*

GODEFRIDUS, Admont. — Divitis quotidie epulantis damnatio, CLXXIV, 588 et seqq. — Sicut improperia animæ ita et intemperantia corpori ascribuntur, 111.

HUGO A S. VICTORE. — De ventris ingluvie sex gulae et ejus comitatu, CLXXVI, 1001. — Cibi sumpcio tria habet consideranda: quid, quando et quomodo sumatur, 1051. — Et tria observanda, modus, mensura et numerus, 1055. — Quinque partitæ gulæ vitium, CLXXVII, 83. — Non cibus, sed appetitus vitium est, *ibid.*

BERNARDUS (S.), Clarevall. — Nunquid dapes quotidie festivas, tant incupabiles acutellas redarguo? CLXXXII, 703. — Gulæ voluptas quam vilis et indigna, 842. — Gulæ damna plurima, 985. — Calix demoniorum crapula, 85. — Quomodo ignis et aqua simul esse non possunt, sic spirituales et carnales delicias in eodem se non patiuntur, 86. — Ciborum condimenta nimis in monachis velantur ut libidinum fomenta, 77. — Venter dum nescit oneratur, sed varietas tollit fastidium, 910. — Adversus delicias invehitur, CLXXXIII, 589.

GUERRICUS. — Sicut stomachus, immoderato ut dulcium corruptus, potionem purgatur amara, sic corpus qui suaviter vixerunt in amaricata conscientia, vita et consuetudine curantur austerâ, CLXXV, 48.

ROBERTUS PULLUS. — Quomodo cibi sint sumendi, CLXXXVI, 969, 974. — Non cibi hominem coarctant, sed cupiditas et abusus, 975.

GRATIUS. — De alimentis, CLXXXVII, 217. — De cibo et appetitu, 219. — Non vacandum comessionibus, 229.

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. monac. — Ordinis sui monachos arguit qui, aperta abstinentia, post carnes anhelant, CLXXXIX, 419. — Lustranda sunt membra, venatoribus opus est: aucupum arte fasciani, perdeses, turtures capiendi sunt, ne servus Dei fame pereat, *ibid.* — Monachi gulosis suis horribilis, 421. — Voluptas et superflue vult homo carnis epulari cui Christus penitus contradicit, 593.

GARNERIUS. — De ventris ingluvie oriuntur inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus, CXI, 153. — Qua ratione propagetur, 151. — A dissolutione spiritus procedit appetitus gulæ, 273. — Bruchi nomine designatur ingluvie, 151.

ECBERTUS, abbas. — Etsi bonum et laudabile sit carnibus abstinere, attamen carnis esus sobrius non semper prohibetur ab Ecclesia, CXCV, 56, 59. — Quomodo coarctant hominem, 58.

AELEDREDUS, abbas. — Quomodo fur pessimus scilicet diabolus per sensus et primum per gulæ concupiscentiam nos ignorantes rapit et decipit, CXCV, 223. — Diaboli multum inservit ad frenanda carnis desideria, 245. — Eos qui in sæculo contemnunt divitias, honores et delicias, qui parvi, sobrii, caste et religiose vivunt, Ægyptii seu superbi lapidibus obruunt, id est, duris conviciis insectantur, 244.

RICHARDUS A S. VICTORE. — Gula est velut famulatrix et ministra luxuriæ, CXCVI, 690. — Delectatio potus et cibi, quam est vitiosa, 481. — Delectationes exteriores quanto quis contempserit, tanto plus in Deo delectari poterit, 418. — Sensualitati ratio principatur, 501.

HILDEGARDIS (S.). — Cum homo carnem suam moderate pascit, laetus et mansuetos mores habet; sed

cum in nimietate ciborum et conviviorum vivit, quodlibet aedium vitium pullulare facit, CXCII, 336.

ADAMUS SCOTUS. — Frenanda est gula inhonestas, CXCIII, 256. — Non minus sobrietatis modum excedis cum a corpore tuo necessariis excludis, quam cum superflua impendis, 256. — Cibi voluptas et delicia vitandae sanis, indulgentur aegris, 332.

RADULPHUS, Lexoviensis. — Episcopo cuidam exprobat conviviorum luxum et sumptus nimios, CCI, 181. — Item thuris odorem in epulas transulisse eundem arguit, *ibid.* — Tanta sensualitatis miseri fructus, 182. — Cibi potusque sobrietatem in Alexandro III papa collaudat, 185.

PETRUS CELLENSIS. — Excessibus gulae abstinere gaudet natura, paucis contenta, CCLII, 430. — Monstri huius scilicet gulae facies blanda est ut decipiat, *ibid.* — Sceptum regni carnis delatione obtinente, quae pax super Israel? *ibid.* — Ubi sine licentia comeduntur carnes, noone Adae praevaricatio renovatur? *ibid.* — Gula porta et infusorium ventris, 613. — Epularum abundantia et ciborum repletio fomentum parant utilitacionibus et in entivis carnis, 681. — Gula familia quae, 686. — Remedium gulae diasta seu abstinencia, 730. — Diaboli esca quae, 742.

PETRUS CANTOR. — Gula quid sit, CCV, 73. — De gastrimargia, 328. — Adversus gulam et ebrietatem, 350. — Luxuriam parit, 351. — Gula, concupiscentia carnis et libido vitia sunt adjuncta, 352.

PETRUS BLESSENSIS. — Gravior reprehendit cuiusdam ingluviem quantaque ex ea nascantur mala exemplis declarat, CCVII, 259 et *seqq.* — Fames prodigi, salutare documentum cullibet luxuriose viventi, 603. — Qui esurit in praesenti saeculo satiabitur in futuro, *ibid.* — Gastrimargia est eorum quae odit Deus, 759. — Adversus comensationes et ebrietates invehitur, 762.

MARTINUS (S.), Legion. — Si veraciter mundum vultis relinquere, ciborum delicias et vestimentorum molliem respicite, CCVIII, 634. — Jejunet caro a cibis et mens a vitis, *ibid.* — De gastrimargia nascuntur contumeliones et ebrietates, 721. — Libidine abstinentia domat, 723. — Non exquirenda sunt accuratiora sed communia alimenta, 739.

ALANUS DE INSULIS. — Contra gulam exhortatio insignis, CCX, 119. — Gulae descriptio, 120. — Gulae effectus perniciosi, *ibid.* — Morborum origo, *ibid.* — Gula insatiabilis, 391. — Gula dicitur sulfur et luxuria seminatoria, 248. — De superfluitate ciborum, 461.

ABSAO, abbas. — Gula quotidie machinatur sobrietati, in cibis et potibus superflue appetendis, CCXI, 42. — Per appetitum gulae aequae ac per fluxum luxuriae, corporalis dignitas corrumpitur, 173. — Convivii Adamo a serpente ministrati in paradiso voluptatis fructus fuere, languor naturae, afflictio spiritus, appetitus mali et calamitas supplicii, 191. — Vita spiritualis et cetera bona tum gratia tum naturae consumuntur a gula et luxuria, 136.

ADAMUS, Persenae abbas. — Ciborum delicias et ventris superflue satietas arguuntur, CCXI, 610. — Victus sobrius mulieri convenit Christianae, 611. — Demeabilis est in vidua sumptuum superfluitas, numerositas ferulorum, 684.

HELINANDUS. — Beati qui terrenis evacuantur dapibus, ut repleri celestibus mereantur, CCXII, 501. — Mentita est iniquitas illorum qui dicunt eos bene vivere qui se bene pascent, qui suis voluptatibus obsequuntur, 545. — Quotuplici modo exerceatur sobrietas et reinrenetur gula, 560 561. — Fames et sitis, cibi et potus optimum condimentum, 200-201.

GUNTHERUS, Clatere. — Adversus gulam invehitur, CCXII, 209, 210. — Carnis petulantia jejunando restringitur, 219.

SICARDUS, Cremon. — Theodosius pius imperator, templa gentium omnino destruxit, leges instituit, lascivias in comensationibus prohibuit, CCXIII, 474.

ANONYMUS. — Dialogus de esu volatilium monachis vetito, CCXIII, 931.

Gesta Innocentii III. — Mensam suam tribus ferculis voluit esse contentam, et capellanorum suorum duobus, CCXIV, 226.

VI. — Lascivorum consortium colloquia et consilia prava, adulationes.

TERTULLIANUS. — Verba inimica pudoris per loquacitatem increpant, I, 1288.

CYPRIANUS (S.). — Colloquia cum malis vetitis, III, 829. — Colloquia incesta, IV, 457. — Contagium venenati sermonis, III, 829. — Vitiis blandi assertores, IV, 781.

HILARIUS (S.), Pictav. — Sepe quod pudet dici, non pudet cogitare, IX, 525. — Linguae periculosus et promptissimus lapsus, 826. — Linguae homicidae gladii et splenda, 410.

AMPROSIUS (S.). — Loquacitas innocentiae virtutisque naufragium, atque incentivum prolapcionis et culpa, XIV, 981-982. — Cave ne imprudenter loquaris, 333. — Mella distillabunt a labiis mulieris fornicariae... postea vero amariorum felle inrenies, 324. — Meretrix oculos delectat, aures demulcet, sed mentem inquinat; multa mentitur, falsa adiungit, aufert disciplinam, *ibid.* — Colloquia aequalium plerumque mores bonos corrumpunt, XV, 1210.

HIERONYMUS (S.). — Stultiloquium esse existimo eorum qui aliquis narrant turpia ut risum moveant et stultitate simulata magis illudant in quibus placere desiderant, XXVI, 519. — Magis stultiloquium ad fatuos et ineptas fabulas transfertur, 520. — Fugendum est persuasiones et decipulas fraudulentas quae videtur forem quendam sermonem habere et blandiri peccantibus, 622.

AUGUSTINUS (S.). — Loqui bona non possunt mali, neque mala boni, XXXVIII, 473. — Loqui dolum, quid sit, 123. — Peccatores cum iniquitatem et cum iustitiam loquuntur, falsa loquuntur, XXXVI, 677. — Loquentes vanitatem non audient loquentes veritatem, XXXVII, 1866. — Recte non loquitur homo, nisi quantum Dominus adiuvat, XXXIV, 353. — Adulari, adulatores, XXXIII, 571; XXXVII, 1921; XXXVIII, 879, 1229; XL, 46.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Ex consiliis proditur diabolus, LII, 227. — Consilium impietatis quid fecerit, 324, 490. — Adulatio postrema demonis tentatio, 276. — Scandalum periculosissimum nimis repentius hostis, 275 et *seqq.*

VALERIANUS (S.). — Homilia de oris insolentia attente consulatur, LII, 706.

SALVIANUS. — Impiorum impiissima verba, quae et qualia, LIII, 80, 82. — Improbis aliena nequaquam nos facere debet improbos, 134. — Scandalis in gehennam trahimur, 64.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Diabolus in serpente mutatus fallacibus linguis novorum hominum plam rudemque innocentiam malignitate decepit, LVII, 798. — Remove mollium labiorum turpe mysterium, et nullus simplicibus viris tendatur laqueus adulantium, 751-752. — Opus pessimum maliloquii consuetudo, 752.

PAULINUS (S.). — Colloquia mala honos mores corrumpunt, LXI, 211. — De linguae peccatis Deo veniam petit, 459.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Lingua pravorum bonis quam noxia, LXXV, 751. — Habere sub lingua dulcedinem quid sit, 1087. — Peccatoribus adulari quam noxium, LXXVI, 41. — Linguae adulantium locustarum instar fructus devastant bonorum operum, 600. — Ignis est sermo adulatorius, 1035. — Subtiliter in mentem subrept, *ibid.* — Adulatio statim exstinguenda, 911. — Mole suadentes angeli apostatae dicuntur, LXXV, 618. — Astuta diaboli consilia maxime cavenda, LXXVI, 859.

ISIDORUS (S.) Hispal. — Os diaboli verba ejus sunt, seu occultae inspirationes quibus corda hominum urit cupiditatibus, LXXXIII, 666. — Responde sermones impudicos, fuge inhonesta verba, nulla aures tuas sermonum impudicicia subrepat, 857.

BEDA (V.). — De malis per linguam incontinentiam provenientibus, XCIII, 26 et *seqq.*

ALCUINUS (R.). — Si pro omni otioso verbo reddiderimus rationem, quanto magis pro noxio et fallaci, C, 217. — Melior est suavor veritatis quam mille adulatores falsitatis, *ibid.* — Labia iniqua sunt, quae nos suggerendo ad iniquitatem sollicitare nituntur. Pariter lingua dolosa est, quae nos avertere vult a via iustitiae, C, 619.

JONAS, Aurelian. — Sunt plerique quibus potus cordi est vanis et obscenis confabulationibus, quam lectionibus divinis aures accommodare, CVI, 147.

RABANUS MAURUS. — Confabulatione malorum hominum everitur bonum propositum, CXII, 149.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Si quis scurrilia replicat verba, vel risum moventia seu aliquid turpitudinis, hic non otiosi verbi, sed criminosi tenebitur reus, CXX, 474.

HINC MARUS Rhemensis. — Pastoralis necessitas habet, ne per plures serpentem dira contagia, separare ab ovibus sanis morbidam, CCXV, 713. — Perniciosissima pestis est adulatio; cito mentem subripit, nisi fuerit in ipso remota initio, 862. — Adulatores blandi sunt inimici, et in adventu iudicii inter fatuos et stultos computabuntur, 861.

ODO (S.), Cluniac. — Non est timor Dei ante oculos

eorum, quorum guttur est ut sepulcrum patens, CXXXVIII, 568.

RATHERIUS Veron. — Juvenem derat a conquevorum loquellis se continere, ut parviloquio assuescat, ne se rudis adhuc ætatis, facile ad illicita loquendo labatur, CXXXVI, 210.

FULBERTUS (S.), Carnot. — Omnis sermo malus facit mentem audientis inficit, cum assidua colloquia et diuturnus usus pestem animis infundere soleant, CXLI, 361. — Patet fallacia ætas juvenilis et facile decipitur, cum fraudulentorum insidiis circumvenitur, *ibid.*

PETRUS DAMIANUS (S.). — De falsis amicis dicit: Dum blandiloqui sui suavitate demulcent, dum adulationis oleo caput audientis impinguunt, interiores oculos, ne solita luce perfruantur excecant, 279. — Audiat lingua vaniloqua, audiat lingua otiosa, audiat lingua scabiosa, quæ velut scabiem quandam atque pruritus patitur, nisi semper acuto quodam modo supervacua locutionis ungue scalpatur, 916. — Mala cogitationi prave locutionis janua est aperta, 812. — Lingua, membrum inquietum, membrum mortiferum, *ibid.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Os Christiani est os Christi, CLVIII, 713. — Mentem demulcet favor adulantis, favor autem et laudatio vitiorum maxime damna bilis est, 657. — Cave jactantiam, cave ostentationis appetitum, cave gloriæ inanis studium, 680. — Præpara contra verbum asperum patientiæ clypeum, contra linguæ gladium patientiæ præbe scutum, 681. — Cave gloriæ popularum. Non te favor seducat, nec vituperatio frangat, 683. — Sermones impudicos respue, fuge inhonesta verba, ne garriva verba ianua. Vanus enim sermo cito polluit mentem, *ibid.* — Linguosus homo imperitus; sapiens paucus utitur verbis, *ibid.*

IVO (B.). Carnot. — Colloquia lascivorum vitanda, CLXII, 32, 35. — Sacerdotem quemdam increpat colloquia quædam suspecta foventem, 41, 42.

HILDEBERTUS Cenoman. — Adulatio quam pernicio sa, CLXII, 507, 527, 1012. — Gaudet impij decipere eives suos et se ipsos, 865. — Damnantur sermones qui perlinent ad persuasionem malorum, vel ad dissuasionem bonorum, ut adulationes et turpiloquia, 428.

HUGO A. S. VICTORE. — In quatuor consilium impiorum consistit: malitia, astutia, audacia, imprudentia, quæ peccatorem ducunt ad sepelientem, CLXXVII, 537. — Adulatio quam pernicio sa, 687. — De sirenarum natura quid dicatur vide, 78.

GUILLELMUS, S. Theodorici abbas. — Sicut malus aer assidue statu tractus inficit corpus, ita perversa locutio assidue auditu infirmantem inficit animum, CLXXX, 447.

BERNARDUS (S.), Clarevall. — Confabulationes longæ orationis iniuvæ, CLXXXIII, 545. — Tenerum membrum linguæ, attamen vix teneri potest, *ibid.* — Ita vigilemus super verba nostra, ne in eis vel offendere Deum vel proximum nocere contingat, 586. — Consulescentes non temere adulandi, CLXXXII, 518. — Humanum sequentes consilium, divinum amittunt, CLXXXIII, 150. — Consilij impiorum auctor diabolus, 693. — Ad ipsum iter quatuor viis quibus totidem sunt oppositæ virtutes, *ibid.*

GILBERTUS DE HOILANDIA. — Lingua perversa vitæ nativitas mobilis corruptela per se nimis rotatur ad malum, CLXXXIV, 128. — Lingua mala quæ et quantu, *ibid.*

ROBERTUS PULLUS. — Malorum consortia non in quovis loco et tempore vitanda, CLXXXVI, 969.

GARNERIUS A. S. VICTORE. — Adulatores canibus comparantur, CXIII, 102. — Adulatorum lingua per locustas figurata, 421.

ÆLREDUS (B.), abbas. — Sicut adulteri pruritus libidinis, ita quidam pruritus querunt adulationis, CXCV, 218. — Multi a prælati volunt adulari, 218.

JOANNES Saresb. — Quid adulator assentator et palpo: et quod nihil eo perniciosius, CXCLX, 481. — Adulatores quantum multiplicati sint, et quemque honestum e proprio efficiant, 485. — Eorundem fraus ab exordio vitanda est, 487. — Adulationem cum dolo esse non dubites, 496. — Adulatoris finis est suaviloquio deceptis, 497. — Adulatores ut hostes puniendi, 506.

PETRUS CELLENSIS. — Sunt qui corde loquuntur, qui mollit sermones suos super oleum, cum ipsi sint juncus, CIII, 459.

PETRUS CANTOR. — Adulari nescit contemptus munerum, CCV, 82. — Adulatio oleum est simul et maledictio, 140. — Pauperes fugit, sequitur divites, *ibid.* — Adulatione et detractione homo probatur sicut aurum in fornace, *ibid.* — Adulator omnis cæcus est, 141. — Est prædator, 142. — Adulatorum verba corruptum, 58. — Laudari a turpibus ita turpe est ut laudari ob turpia 153. — Periculosa sunt verba quæ delectabilia, 43.

PETRUS BLESSENSIS. — Multi sunt qui de calice Babilonis bibi proditorum adulationis venena propinant, CCXVII, 115. — Non desunt garruli et loquaces in domibus magnatum, 178. — Lingua dolosa pessime ex depravat, *ibid.* — Corruptum bonos mores prava consortia, 228. — Adversus adulatores, 238.

ALANUS DE INSULIS. — Adulationis descriptio egræta, CCX, 469, 470. — Adulationis malignitas, *ibid.* — Adulatio hominem oppugnat, 573. — Quinam adulatione magis infici soleant, 469. — Consortium quale quis frequentet diligenter attendendum, 592. — Consortia pravi fugienda, 582. — Consortia prava quam periculosa, 492.

ABAILO, abbas. — Criminosus etsi nullam habet sententiam, silentium ei indicitur, eo quod toriosa et nociva frequenter loquatur, impellente affectu pravi voluntatis, 116.

STEPHANUS TORNAC. — Suspexit illud potum, ejus exteriora lita sunt melle, interiora vinum amantur sed venenum, CCXI, 519. — Utere consilio mellorum et majorem, ne sequis vestigia Roborum, 539.

HELINANDUS, mon. — Homines tres tantum loquele notæ sunt: Loquela mundi, carnis et diaboli; prius suggerit sublimis; secunda suavia; tertia maligna, CCII, 503.

VII. — Ludorum cupiditas cum fame sortis sue et diæ temporisque detrimento.

TERTULLIANUS. — Aleas inter majores sui temporis vitia computat: Taceo Nerones et Apiclos et Rufe: Dabo catholicum (medicinam) impuniti Scari, et alio Curil et vitulentie Antonii, II, 1019.

AMBROSIIUS (S.). — Aleas tyrannis inexcusabilis aleatorum conventicula. Variis aors ludit eventus. Spedent pro singulis. Ad diversas sæpe transferitur victoria. Forum vita versatur ut tessera. Fit ludus de periculo et de ludo periculum. Clamor plaudentium, fletus desolatorum. — Interea ut tyrannus inter illos sedet credidit, etc., XIV, 772, 773.

INNOCENTIUS I (S.), pap. — Quidam in montis voluptatibus exhibent quas a diabolo inventas esse non dubium est, et ludorum aut munerum apparatus aut præsent, vel intersunt, XX, 478.

HIERONYMUS (S.). — Non sedet propheta in carceribus ludentium, quod tamen impendendum sibi manus Dei, sive magis gloriosus sit se malorum non habere consortium, XXIV, 779.

AUGUSTINUS (S.). — Ludi primitivis instituti Telisii regi Sicyoniorum, XLI, 562. — Ludi diis inferi sort, 99. — Ludi sæculares Romæ instituti, 98. — Idem continentem, XXXVII, 1046. — Quare diis instituti, XLI, 569. — Ludi esse non debent in humanis, si Romani essent honesti, 112. — Ludi a Platone dammati, 237. — Ludi pompatici, XXXVIII, 148.

SIDONIUS APOLLINARIS. — Ravennæ cives reprobat ubi student piæ senes, aliam juvenes, LVII, 46. — Ludentium descriptio, 418, 449. — Aleatores convolvantur tesseras quatendo, 544. — De ludo piæ, *ibid.*

EUGYPIUS, abbas. — Ludi præscripti a juvenibus vitandi, LXII, 603.

ISIDORUS (S.), Hispal. — Alea quid sit, LXXII, 661. — De aleæ figuris, 661. — De hujus ludi interdictione, 662. — De pyrgis, 661. — De calculis et eorum motu, 661, 662. — De tessaris et eorum jactu, *ibid.* — De piæ, 662.

CRISCONIUS. — Canonibus districte prohibetur se episcopos, presbyter, et quilibet clericus laicisve aleator sit, qui si fuerint communionem privetur, LXXXVIII, 860.

RATHERIUS, episc. Veron. — Vehementer arguit quendam episcopos sui temporis variis ludis deditos, CXXXVI, 290, 291.

IVO (B.), Carnot. — Luxuriosum et salutis animæ contrarium tabulae ludum velut seminarium peccatorum non solum his diebus, sed etiam omni tempore fuge (August., serm. in Litan.), CLXI, 1170. — Clericum quemdam in episcopum indebite electum denuntiat ut illiteratum, aleatorem, mulierumque sortatorem, et sic rejiciendum, CLXII, 110.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Juxta Tallium, Ludo quidem et joco uti licet, sed sicut somno et quiete, cum satisfecerimus seris rebus, (CLXI, 1037. — Duplex jocandi genus, aliud liberale, flagitiosum, et aliud aratum et ingeniosum, *ibid.* — Ludus gemitu trepidum certamen et iram, 1037.

ACTA S. BERNARDI, Clarev. abb. — Sanctus tessera clericum lucratur; altum, data pecunia, qua pro se loquitur, æinoriam a morte liberat et monachum fecit, CLXXV, 891, 892.

GILBERTUS DE HOILANDIA. — Suspecta mihi sunt lucra, quorum incertus proveniens, vicinum propriis periculum salutis, corum internam suavitatis damnum, CLXXXIV, 154.

GERHOLUS præposit. — Arguuntur clerici pravorum sarculi, qui etiam nec inveniuntur in suis officiis interdicti, sunt tamen lascivi, aleatores, venatores, scurrilitati servientes, CXCIV, 1418.

JOANNES SARESB. — De alea et usu et abusu ejus, CXCIII, 398. — Alea, taciturniores nugæ, *ibid.* — Aleator non tam vivit quam perit ex temerarium gratia, 399. — Jucundum quidem et fructuosum numerorum nosse certamina, illis nempe qui depredationi inveniuntur obnoxii, 399. — Quisam olim celebres fuerat aleatores, *ibid.* — Variis hujus ludi genera, *ibid.* — Alea a regione morum jure exterminatur, *ibid.*

PETRUS CANTOR. — Quem detestandum clericorum exemplum in alea ludendum, CCV, 98. — Alea quot mala pariat, 416 not. — Ludus spirituslibus Wiboldi Cameracensis episc., 416 not.

PETRUS BLESSENSIS. — Aleatorum ludes est omnium malorum seminarium, a quo abstinendum est, CCVII, 328. — Juvenem vitiosum esse non miror, cujus pueritiam pater alea dedicavit, *ibid.*

STEPHANUS Tornac. — Laudans regiam Ingelburgensem addit: Aleam nescit, temerem ignorat, CCXI, 524.

ADAMUS, Perennis abb. — Ad comitissam Perticens., scribens ait: Non interest Dei illa ludis alea, non ei est cordi schacorum otiosa sedulitas; ipsius puritati non congruit scurrilitas histrionum, CCXI, 609.

SICARDUS, Cremonens. — Ludi computantur inter pompas et opera diaboli, CCXIII, 379. — Si quis in ludo pilæ vel trochi, choream vel balnei subito moriatur, poterit in cimiterio sepeliri, sed quidam ei negant psalmos et alia mortuorum exsequia, 450.

VIII. — *Mulierum conversatio frequens. — Incontinentia, fornicatio, conjugii legum oblitio, meretricium.*

TERTULLIANUS. — Continentia laboriosior in feminis, II, 903. — Modestia feminarum concedit, I, 501. — Hodie matronarum et luparum discrimen nullum, II, 1044. — Matronis divitiis potius suo indatis sordet ecclesie, I, 1301. — Mulier est diaboli janua, legis prima deseritrix, 1303. — Difficile mulier fit, II, 909. — Raptus virginum apud Romanos, temporibus Tertulliani, justus et licitus habebatur, I, 637. — Continentia omni momento hominibus est necessaria sicut oratio, II, 926. — Continentia, instrumentum eternitatis, I, 1285. — Oculos et suspiria adolescentium post se trahuntempte mulieres, 1320.

CYPRIANUS (S.). — Condemnantur mulieres christianæ quæ cultus mundanos amant, IV, 490. — Femina fortior viris torquentibus, 446. — Plurimas virgines corruptæ per illicitas et periculosas conjunctiones (frequentationes), 566. — Virgo non est quæ sic vivit et amari possit, 448. — Pudica non est quæ suspiria adolescentium post se trahit, *ibid.* — Fornicatio grave delictum, 768. — Vocis prostituta audacia venalis, 214.

LACTANTIUS. — De diabolo loquens ait: His obscenitatibus animas ad sanctitatem genitas, velut in cœni gurgite demersit, pudorem extinxit, pudicitiam profligavit... non potest hæc res magnitudinis enarrari, VI, 717. — Adversus mulierum prostitutiones, VIII 574.

EUSEBIUS PAMPHILIUS. — Constantinus Imper. templum Veneris apud Heliopolim exstructum in quo gentiles sinebant tam mulieres tam virgines stupra impense admittere, et solo erui jussit et in eodem loco ecclesiam vero Deo edificari et sic ad bonos mores populos revocari, VIII, 66. — Lex ejusdem imperatoris adversus raptores et corruptores, VIII, 197. — De concubinis, 235.

HILARIUS (S.). — Adulteri servitus, IX, 687. — Agit quod timet, et quod timet non fugit, *ibid.* — Adulterium morte et penarum questione plectitur, 860. — Continentium oculis captiosi sunt lascivientium mulierum occursum, 886. — Continentis periculum quomodo reaveat, 551.

ZENO (S.), Veron. — Describitur mundana mulier, XI, 292 et seqq. — Inter nuptam et virginem discrimen quale exstiterit, 502.

AMBROSIUS (S.). — De periculis a muliere provenientibus, XIV, 891. — Non est desidia petulantia meretricis, non otiosa lascivia, quæ facit juvenum volare corda, ita ut huc atque illuc fervido amore rapiantur, 892. — Quantum pudor debeat esse mulierum, 438. — Luxuria hominum, quanta, 321. — Luxurioso carcere deliciis pota est, XV, 1770. — Mulieribus periculosa est

copula adolescentis et species juventutis, 1638. — Omnibus modis lascivæ mulieris cavendum occursum, XIV, 891. — Asperiores sunt tentationes quæ fiunt per mulieres, XVI, 999. — Muliere nihil perfidiosius, 987. — Adversus fornicantes, XVII, 218.

GAUDENTIUS (S.). — Stupri amicitias non cohibet luxuriam, sed potius accendit, XX, 941.

HIERONYMUS (S.). — Hospitolum totum aut raro aut nunquam mulierum pedes terant, XXII, 531. — Omnes puellas et virgines Christi aut æqualiter ignora aut æqualiter dilige: ne sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confitas, *ibid.* — Solus cum sola, secreto et absque arbitrio vel teste non sedes, 552. — Quibus in periculis versetur frequenter juvenis mulier, 976 et seqq. — Matronarum colloquia devitanda, 584. — Virgines et viduas quæ otiosas et curiosas domos circumveant matronarum, quasi quasdam pestes abjice, 415. — Caput omnium malorum mulieres, XXIII, 1070. — Samson leone fortior et saxo durior in Dalila mollescit amplexibus, XXII, 401. — Davidis et Salomonis exempla sequuntur, *ibid.* — Quot quotidie virgines ruant, *ibid.*

AUGUSTINUS (S.). — Mulieris aspectus devitandus, XXXVI, 586. — Mulier etiam longe, libido prope, 587. — Mulier ante virum tentata, quia infirmior, XL, 419. — Mulieres, candore ac robore simulato, et pigmentis illito vultu, viros fallentes, XL, 446. — Mulieri major adhibetur custodia, quia major infirmitas, XXXVIII, 84. — Feminarum prostitutio unde prohibita, XLII, 452. — Femina non solo tactu, sed affectu quoque et aspectu appetitur et appetit, XXXIII, 961. — Nil magis ex arce deicit animum virilem quam blandimenta femineæ, 878. — Per feminam mor; per feminam vita, XL, 505. — Per feminam venenum; per feminam salus, XXXVIII, 554. — Fornicatio, grande malum, XXXIV, 743. — Leithalis culpa, XI, 578. — Excludit a regno Dei, XXXVIII, 779, 1462. — Fornicationis vitio corrumpitur in homine imago Dei et templum, 86. — Parca in te Christo; agnosce in te Christum, 878. — Cor fornicantis servum fit corporis, 887, 888. — Meretrices cur tolerat, XXXII, 1000. — Meretricis domus, inferni imaginem tenet, XXXIX, 1643.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Lascivæ mulieres quod bellum egerint, LII, 277. — Mulier prostituta nova bellua, quæ caput Joannis truncat, 551. — Eiusdem rabies, 668 et seqq. — Tactus malæ mulieris urit mæ conatium, parem polluit, suspectum notat, hominem malæ voluntatis informat, 464. — Fit femina mater a totius ruinæ, quæ facta fuerat ad solatium singulare, 597. — Feminarum pericula, si Joannes non evasit, quin inter eas vivens securus evadet. — Orate, fratres, ut et nos moriamur vitia, sepeliatur temporalibus pompis, ut eternitati resurgamus in Christo, 652.

SALVIANUS. — Mulieres apostatæ faciunt a Deo, LIII, 154. — Libidinis et fornicationis excessus in urbe Roma, 144. — Quis non fornicarius, non adulter, et hoc sine cessatione, sine termino, 145. — Una meretrix multos fornicatores facit, 147.

PRUDENTIUS (S.). — Illecebræ mulierum ad decipiendos oculos, LIX, 1030 et seqq.

VITÆ PATRUM. — Mulier dracone circumvolata, LXXIII, 417. — Mulieris aspectus timendus, LXXIV, 129, 148. — Femina viro periculosa, LXXIII, 581. — Femine amor amores aliarum rerum superat, 611. — Feminarum sub specie sæpe insidiantur demones, 876.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Mulier propinatrix dicitur iniquitatis, LXXV, 1005; LXXVI, 1194. — Diabolus per luxuriam utrique hominum sexui plerumque dominatur, LXXVI, 548. — Cogitet luxuriosus quale sit mortuum quod diligit vivum, LXXV, 1162. — Mulieres etiam sanctissimæ a sanctorum virorum consortio removende, LXXVII, 229, 1286. — Spiritus fornicationis continentiam virtute depellitur, LXXVIII, 561. — Cur maxima pars hominum in fornicationem præceps ruat, 886. — Magnum et difficile fornicationis certamen, 408.

EUTROPIUS (S.). — Fornicatio oritur a gastrimargia seu ventris ingluvie, LXXV, 11. — De fornicatione nascuntur turpiloquia, scurrilitates, ludicra ac stultiloquia, 12.

COLUMBANUS (S.). — Consulendus liber *De taxanda penitentia*, LXXX, 225.

ISIDORUS (S.), Hispal. — Mulier et femina unde dictæ, LXXXII, 417. — Nimius amor seu femineus, *ibid.*

ALCUINUS (B.). — Callida molli pretiosas animas virorum rapit, et cum in mentem miscet amatoris incedit, trahit eum in præceps, quasi laqueus et sagena cor adolescentis innecit, C, 698. — Membra nostra Deo dicantur, non fornicationi, C, 626. — De fornicatione, 635. — Omnibus peccatis major est fornicatio, 1194. — Ex ea nascitur cæcitas mentis, inconsideratio, incon-

stantia, precipitatio, amor sui, odium Dei, affectus presentis sæculi, horror sive desperatio futurorum, *ibid.*

SEDULIUS SCOTUS. — In verba Apostoli, *Bonum est homini mulierem non tangere* expositio, CIII, 140. — Adversus fornicationem loquitur, *ibid.* — De mulieris seductione a diabolo, 233.

JONAS Aurelian. — De sanctitate matrimonii, CVI, 167 et seqq. — Adversus fornicationem loquitur, 188 et seqq.

RABANUS MAURUS. — De excarnatione regia Salomonis per mulierum concupiscentiam, CIX, 198. — De Davidis adulterio, 98. — Luxuriam eo erubescunt homines quod eam turpem esse noverunt, 99. — Vide ejusdem *Pœnitentiale* ubi leguntur canones circa varias luxuriam peccata, CXI, 483 et seqq. — Omnes meretrices mercedem ab amatoribus suis accipere solent, 684. — Plenus est furor viri contra uxorem adulteram et nullo pretio redimi potest, 686. — Quenam in eligenda uxore ad amorem impellere virum soleant, CXI, 193. — Fornicatio arguitur, CXII, 49. — Omnis carnalis voluptas a diabolo est, 50. — Vide insuper, 63 et seqq. 1370 et seqq. — Exemplum Mariæ Magdalene ex peccatrice conversæ, 1434.

HAYMO Halberstat. — Ad viduas: Discant, inquit, carnis vitare lasciviam; pudeat in senectute viduas castitatem violare, CXVIII, 88. — Circumcidendi sunt oculi ab illicito visu ne videant mulierem ad concupiscendam eam, 95.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Luxuriæ detestabilis fructus in necesse S. Joannis Baptistæ, CXX, 512.

HINC MARCUS Rhemens. — Exemplum de sanctitate amoris conjugali redditum, CXV, 717. — De illicito clericorum accensu ad feminas, 780.

ODO (S.), Cluniac. — Quanta culpa sit in stupro vel in pollutione, quæ ad solam libidinem explendam patrat, CXXXIII, 569. — Hæc (fornicatio) fortissimum Samson sola vicit; hæc sanctissimum David non præterit; sapientissimum Salomonem penitus suffocavit, 569. — Exemplum monachi ob immunditiam, 570. — Et sacerdotis pagi Abridantini *ibid.*

ATTO, Vercell. — Fornicationis vitium tale est ut filios Dei diaboli faciat, CXXXIV, 345. — Diabolus non virum sed mulierem; vir autem per mulierem est deceptus, 670.

RATHERIUS Veron. — Insanos vitiorum voluptatumque tumultus forti mentis vigore mulier studeat devincere, CXXXVI, 191. — De conjugatorum mutuis officiis, 191 et seqq. — De uxoriibus, 197. — De Mariæ peccatrice addit: Arsit igne divini amoris, quæ prius igne arserat voluptatis, 207. — Periculosa est domus sarcina et ipsi domino onerosa, si moribus vitiosa sit familia, 273.

ABBO, Floriac. — Conjugii ratio sola indulgentia permittitur ne fragilitate carnis in deterius ætas proclivior delabatur, CXXXIX, 463. — Continentium seu viduarum ordo, quam conjugatorum perfectior leio quod experta carnis voluptate, ut aliter gravioris sustinent poenam, 464. — Virginam gloria quanta sit nemo ignorat, ex gratiæ prærogativa habent quod angelus ex natura, *ibid.* — Sirici papæ decretum quo ejciendum jubet monachos et moniales pravis moribus dissolutos, 488.

AIMOINUS Floriac. — Impiæ reginæ Fredegundis dissolutio detecta, CXXXIX, 730, 731.

Acta S. Henrici imp. et S. Cunegundis ejus uxoris. — Mira utriusque continentia, CXI, 49, 207.

FULBERTUS (S.) Carnot. — Bucharii verba refert quibus Salomonis lapsus exprimitur, aureo captus mulierum, CXLI, 253. — Timores pœnitenti sequuntur voluptuosum, 283.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Mulieres corripit quæ in viris corpus tantum diligunt, animam vero parum vel minime attendunt, CXLIV, 448. — Omnes illas delicias quas nunc uxoreculæ de suis conjugibus exhibent, aliis quoque viris necesse est præbeant, 243. — Novi plane virum, dum illatam uxori ulcisci conaretur injuriam, gladiis interemptum, quæ tamen ad secundas migrasse nuptias dicitur antequam anni circulus impleretur, *ibid.* — Si mulier thalamum violat, cum fama jam convicaneorum omnium pervolvitur; vir tamen adhuc solus ignorat, et qui suæ domus opprobrium primus pertulit, vix deprehendit extremum, *ibid.* — Infelix cor meum, quod evangelica tenere mysteria centies perfecta non sufficit, semel suspectæ formæ memoriam non amittit, 458. — Quid sit caro docet ipsa caro (exempla memorabilia mulierum olim in mundo celeberrimæ et morte turpissima extinctarum), CXLV, 743, 744.

URBANUS II, papa. — Non vos demulceant illecebrosa blandimenta mulierum rerumque vestiarum, quin eatis; nec vos deterreat perferendi labores, quatenus romæ patitis, CLI, 568. — Vos nobis qui in hanc tam periculosam temporis descendimus miseriam, occiduntur sacerdotes

et levites, coguntur virgines fornicari aut per tormenta perire, nec matronis ætas maturior suffragatur, 570.

BRUNO (S.), Carthus. institut. — Mulieres, cum orant, velo caput tegant, CLIII, 180. — Mulierem tentat diabolus quam sensit magis seassualitate premi quam ratione erigi, 182. — Mulieris ornamenta quæ sunt, CLIII, 438. — Vidua quæ est in deliciis carnis, virens mundo, mœrtua est Deo, 449.

GUIGO, prior Carthus. — De impudentia sanæ fornicantis, CLIII, 616.

ANONYMUS. — De beata Ida Bullionensi comitissa legitur quod, ejus filias adhuc in cunabulis jacentibus, non sinebat alienis sed propriis lac dari uberibus, timens ne pravis contaminaretur moribus, CLV, 440. — De ejus mirabili castitate in conjugio, 459.

RADULPHUS ARDENS. — Luxuria coinquinatior dicitur, CLV, 1527. — Qui mente corruptus est jam virgo non est, *ibid.* — Vos etiam conjugati beati eritis, si conjugum pudicitiam illibatam servetis, 1528. — Mater manducis et sanctitatis (B. Virgo) mundanorum non refugit, et ita, aduker vel adultera, tu, immonde vel immonde, per purificationem disciplinæ et pœnitentie mundificari lapid 1543. — Solent virgines, quæ vere virgines sunt, semper esse formidolosæ et ad subitum occursum virorum insolitorum trepidare, 1560. — Vide serm. de B. Mariæ Magdalene, 1597. — Impudicitia peccata quæ, 1671.

GOFFRIDUS, Vindocin. — Femineus sexus etiam amicis inimicus, CLVII, 67. — Hic sexus aut omnes quæ allicit aut excludit a vita aut incudit in mortem, 126. — Væ sexui cui nec timor inest, nec verecundia, nec bonitas, nec amicitia, qui magis timeri potest cum amatur, quam cum odio habetur, 168. — Sexus ille suspectos reliquissimos facere solet, 178.

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Femina, dulce malum, CLVIII, 696. — Femineos jocos effuge; virus habet, *ibid.* — S. Loth, si Samsouem, si David, si Salomonem femina dejecit, quis modo tutus erit? 697. — Femina hæc est Salanæ, 686. — Non desperet mulieres se perire ad sortem justorum, 406. — Damnationis initium a femina, *ibid.* — Qui fornicatur Deum offendit, contaminat animam et totam pulchritudinem corporis solet, 559. — Fornicatio continus pœnitentiæ reparanda, 726, 727. — Adulterum lege naturali vetitum, 585.

IVO (B.), Carnot. — De sanctitate matrimonii, CLII, 28, 137, 153, 158. — De sanctimonialium sancta conversatione, 22, 23. — Increpantur qui adulteros defendunt, 15. — Quomodo pudicitiam servare valebitis quæ cum impudicis hominibus colloquia miscere quotidie laborant? 22. — Primum parentem in paradiso mulier seduxit, 7. — Sacerdoti maxime cavenda cum mulieribus privata colloquia; 42. — De gravitate monasterii S. actæ Fara in diocesi Meldensi, 90.

RUPERTUS, Tuitiens. — Qui adulterium perpetrare desiderat tenebras exquirat, CLXVIII, 1066. — De meretrice Babylone et de ejusdem fornicationibus, CLII, 1152. — Per mulierum consortia homines decipere solet diabolus, 1261.

HILDEBERTUS Cenoman. — Quam periculosa mulierum familiaritas, CLXXI, 1428. — Adulterii crimen quam perniciosum, 437. — Adversus fornicatores et adulteros subvehitur, 475.

HONORIUS Augustod. — Austera pœnitentiæ sancta Thaidis olim peccatrix, CLXXIII, 893. — Vana est pudicitudo mulierum, 1057. — Eximium et singulare sanctæ Mariæ exemplum, 1052, 1054. — Adultera et satanica horrendum scelus, 997.

GODEFRIUS Admontensis. — Mulier humane fragilitatis typus, CLXXIV, 152, 361. — Plerumque typus mollis vitæ, 835. — Et infirmitatis, 960. — Continentes vitam celestem agunt in terris, 1112.

HUGO A S. VICTORE Paris. — Fornicatio gravissimum peccatum et quare, CLXXIV, 326. — Multiplicis est generis, 522. — Conjugium propter libidinem contrarium, CLXXVI, 498. — Mulier a serpente quomodo tentata, 3. — Cur de viro facta, 234. — Mulieris commercii et carnalis conjugii detestatio per sacras Scripturas, 1206. — Filii diaboli sunt omnes animæ perversæ et in Scriptura dicuntur illæ Tyri, Sidonis, Babylonis, etc., CLXXVII, 671. — Fornicatio triplex, et de ejus remedio, 761, 763.

ABELARDUS. — Amatrix animus quantum insanat! CLXXVIII, 181 et seqq. — Feminarum infirmitas describitur, 215. — Quomodo admoventur, 215.

ALGERUS Leodien. — Ex Augustino. Pudicitia mulier a violento stupratore eripi nequit, CLXXX, 891. — Virgo ut in persecutione si violentis deloratur, apud evangelicam virgo suscipitur, *ibid.*

BERNARDUS (S.), Clarav. abb. — Mulierum nomine etiam designantur carnes animæ, CLXXXIII, 976. —

Item spiritualis anima dicitur pulchra inter mulieres seu inter animas terrenas et quas non sunt sicut ipsa, *ibid.* — Mulierum cohabitatio quam noxia, CLXXXII, 199, 200. — Cum femina semper esse et feminam non cognoscere, plus est quam mortuum suscitare, CLXXXIII, 1091. — Non aequè comitatio ut cohabitatio suspensio patet, *ibid.* — Quotidie ad latus juvenculæ, in oculis, in colloquio te video; et continens vis potari? esto ut sis, sed ego suspicione non careo, *ibid.* — Heus tu, bone vir! Quænam hæc mulier, et unde tibi? 1092. — Si non vis scandalizare Ecclesiam, ejice feminam, *ibid.* — Guerriuum abbatem gratulatur quod feminas penitus e monasterio arceat, CLXXII, 459. — Monasterium S. Dionysii non probat eo quod feminis interdum pateat, 193. — Fornicationis spiritus injuriis superatus, CLXXXIII, 576. — Fornicationis consuetudo gravis et pernicioosa catena, 575.

ROBERTUS PALLIUS. — De conjugio et ejus officiis, CLXXVI, 845 et seqq.

GRATIANUS. — Decreta circa mulierum consortis, et peccata inde manantia, CLXXVII, 1475 et seqq.

PETRUS VENERABILIS, Cluniac. monac. — Quid sentiendum sit de connubio in quo unus castitatem, alter libidini servit; unus sanctitati, alter impuritati, CLXXXIX, 458.

GARNERIUS A. S. VICTORE. — Mulieris nomine exprimitur infirmitas, CXIII, 141. — Mulieres dicuntur mentes carnalium, *ibid.* — Eodem nomine plurima designantur vitia, 142.

GERHONUS præposit. — Mulier a mollitie dicta, CXIV, 1037. — Dementia eorum qui crucis loco fornicationi et stupris inserviunt, 1061. — Oculi eorum obsecrati, *ibid.* — A spe prima mulier fracta deferit, quando eam malleus tentationis tetigit, 1194. — Mulier non plasmat sed edificatur, *ibid.* — De quibusdam monialium domibus: verendum est dicere quas in occulto faciunt, 1278.

ECBERTUS, abbas. — De bono et legitimitate matrimonii, CXCV, 27.

ALFREDOUS, abbas. — Per mulierem purificatione indigentem post partum significatur humana natura, quam immunda per vitia et peccata projecta est e paradiso, CX, 255. — Mulier cum ita debilis existeret in paradiso, in hoc loco miseriam quis invenire fortem poterit? 535.

RICHARDUS A. S. VICTORE. — Conjugati qui voluptati suæ serviunt non sunt possessio dilecti sed diaboli, CXCVI, 514. — Meretricis impudentia Apocalypses, 853 et seqq. — Babylonis prostituta mundi figura, 840 et seqq.

HILDEGARDIS (S.) — Mulierum seductores callui, CXCVII, 251. — Nunc vis virilitis fortitudinis in muliebrem debilitatem inclinata est: muliebri tempus istud, cum quodam tyranno incipit, cum omne malum exortum est, 254. — Per bianiam et lusoria verba serpens mulierem decept, 526. — Evam primum seduxit, ut ipsa Ad blandiretur quo ei assensum præberet, 592. — Fornicationis et adulterii consecraria, 594. — In his peccatis nec verecundia, nec moderatio libidinis datur, 596. — Abjicitur Dei respectus, 598.

ADAMUS SCOTUS. — Cum muliere periclitatur virtus robustissima, CXCVIII, 534, 815.

PETRUS CELLENSIS. — Cum muliere seu voluptate pugna incessans unicuique sustinenda, CCII, 684. — Sancta Magdalene mulieribus datum exemplar in ejus conversione, 825 et seqq. — A fornicatione, adulterio et odoris immunditiae abstinendum, 885.

REINERUS, monac. — Meretricis illecebræ quibus seducere nititur, CCIV, 53. — Sirenes voracissima dicitur, *ibid.* — Per Dei gratiam conversa in columbam commutatur candidissimam, 54. — Discipulum diaboli sese confitetur, item pelagus peccatorum, et cæcum immanitatis, 55, 57. — Quibus studiis frenabat carnis lenocinia, 59.

BERNARDUS, Fontis calidi abbas. — Mulier plena illecebris vitiorum facile seducit et seducitur, CCIV, 821. — Varia mulierum officia et virtutes, 825, 826.

PETRUS CANTOR. — Matrona munuscula ab amatore recipiens corruptionis suspecta est, CCV, 86. — Meretrix omnia membra venalia habet, 161. — Mulier omnisi sexagenaria admittitur ad custodiam virginum, 185. — Adulterium quod id et quam grave crimen sit, 333. — De fornicatione, 352. — De sodomia, 353. — D. Bernardus monialibus prædicaturus, ab exordio obmutuit propter peccata illarum, 37.

PETRUS BLÆSENSIS. — Diaconum quemdam increpat quod in mulierem dilaberetur affectum et nuptias ipsas ambiret, quarum multa incommoda eidem describit, CCVII, 245 et seqq. — Ciceronis responsum quo declaravit se philosophum et uxori vacare non posse, 246. — Mulier quantumcunque honesta sit et pudica, quam

citius potest deponere vestem, solet abjicere honestatem, 245. — Tale matrimonium seu potius contubernium a diacono Ecclesiam contractum nonnihi infastos habere potest eventus, 26. — Videmus hodie sacerdotes sedentes cum Balthassar in conviviis cum uxoribus et concubinis, 723. — Mulieres, dum curam carnis in desideriis agunt, vitam perdunt æternam pro momentanea voluptate, 744. — Virginitas absque humilitate Deo non placet, 746. — Virgines fatue quas, *ibid.* — Ægyptii musica vobis frequenter insibilat et occulta inimici tentatio redire ad sæculum vos invitat, 749.

MARTINUS (S.), Legionensis. — Per penitentiam Rahab meretrix typus facta est Christi Ecclesie, CCVIII, 44. — Hæretici nuptias ut malas habentes repelluntur, 484. — Mulier quam adultera est non ideo conjux non est, 487. — Mulier a serpente seducitur, et per mulierem vir, 587, 588. — De fornicatione nascuntur turpiloquia, scurrilitas, ludicia et stultiloquia, 721.

ALANUS DE INSULIS. — Mulieribus non est fidendum, CCX, 581. — Ad conjugatos exhortatio, 193. — Grandis inhonestas conjugii violatio, *ibid.* — Fornicatio duplex, 258. — Si mentem plus obiectat delectatio fornicationis quam amor castitatis, adhuc in homine regnat peccatum, 121. — Peccatis est omni monstro damnosior, 122.

ABSALE, abbas. — Mulier in paradiso facta est, vir autem extra paradysum, tamen citius et amplius peccavit mulier quam vir, CCXI, 18. — Eva peccatrix et janua perditionis, 21.

STEPHANUS Tornac. — Regine Ingelburgis nuper a Philippo Francorum rege repudiatae eelogium mirificum, CCXI, 521.

ADAMUS, Persenæ abbas. — Monita salutaria dantur mulieri sub lege conjugii viventis, CCXI, 608 et seqq. — Conjugii opus non exercendum in abominabili luxuria secretorum, 679. — Non quia aliquo modo licet, statim omni modo, omni loco, omni tempore licet, *ibid.* — Se mo de muliere forti, 733.

HELINANDUS, monac. — Varium et mutabile semper femina, CCXII, 648. — Ferrea lascivis mollescent corda sagittis, *ibid.*

SICARDUS. — Amentia Cleopatrarum reginæ quæ vestibus pretiosis et sua pulchritudine seducere cupivit Octavianum et ad libidinem provocare: sed frustrata in spe, sibi mortem accessit veneno viperæ, CCXIII, 445.

Gesta Innocentii III. — Laudat eos qui ut meretrices ab erroris semita reducant ut nubant procurant, CCXIV, 102.

IX. — Mundi et sæculi amor, pompæ vanæ, luxuriosus domesticus, divitiarum superbia, vana gloria, ambitio.

TERTULLIANUS. — Romanorum luxuriosus, qualis, I, 298. — Adversus luxuriam invehitur, 1314, 1325. — Vestibula clarissimis et elatissimis lucernis illuminabantur, 459. — Sumptuosas leges, quæ ambitionem et sumptum comprimebant, spectas, I, 303. — In nullis divitiis invenitur Dominus, 1260. — Dives difficile in d. mo Dei, a quo se si quis difficile cælebs, 1501. — Divitiis matronis nomine suo inflatis sordet Ecclesiam, *ibid.* — Ambitiosi incommoda, 1316. — Ambitionis vires, 1314.

CYPRIANUS (S.). — Mundus una domus in qua boni et mali, IV, 558. — Christianis minime amabilis, 802. — Lex Dei qua omnia in mundo orta occidunt et aetate senescunt, 547. — Mundus senuit, 546. — Notat, 600. — Corruit, *ibid.* — Gloriandum in nullo, 734. — Gloriarum sublime fastigium, 415. — Undas circumpunantes virtus superat 790. — Sapientia mundi non est regnum Dei, 770.

LACTANTIUS. — Expositis variis hujus mundi miseris et flagitiis exclamat: Quam beatus esset, quamque aureus humanarum rerum status, si per totum orbem mansuetudo, et pietas, et pax, et innocentia, et æquitas, et temperantia, et fides moraretur! VII, 674.

HILARIUS (S.), Pictav. — Divitiarum illecebræ et vanitas, IX, 799, 1026. — Opulentia inquieta caret opum fructu, X, 25. — In otio et opulentia non est nisi belluina felicitas, *ibid.* — Mundi istius sedes non est regio viventium, IX, 518. — Mundus omnis plenus insidiis, 852. — Vanum est quidquid transitorium, 847. — Vani homines, qui sint, 599. — Divitiarum cupiditas resecanda, *ibid.*

ZENO (S.). — Venenis ejus (ibidinis) quotidie totus exæstuat mundus, XI, 277. — Omnis caro, quamdiu flagitiosis illecebris hujus mundi, ac tenebris feratibus agitur, profecto pecunia est ac misero, fragili deestabilique versatur in jure (id est statu), 583. — In hoc mundo, semper in tribulatione, semper justus in periculo est, 586.

AMBROSIUS (S.) — De mundi vanitate quam frequenter David disernerit, XIV, 835. — Inane est omne quod magnificum reputat, 582. — Hæc terra captivitatis est, alia terra est libertatis, 987. — Mundum et sæculum fugiendum, 569. — Quid sit fugere mundum, 578. — Cur fugere eum debeamus, 582. — Fugere, quomodo, 590. — Que fugiendum, 587. — Nihil jam debes mundo, cui semel renuntiasti, 485. — Mundum hunc si effugas, et ipse te effugiet, 1007. — Mundum quasi felidum vito, quasi luem caveo, quasi nociturum relinquo, XV, 1098. — Mundi lucia et certamen, XVI, 1130. — Luxuriosi addunt domum ad domum, villam ad villam, et effodiunt terram ut elementum eorum cedat habitaculis, XVI, 1072. — Nemo se luxui committit, nisi qui recedit a veri Dei præceptis, 1182. — Consule lib. De Nabuthe, XIV, 751; XV, 1768.

BACHIARIUS. — Lubrica est via sæculi hujus, XX, 1045. — Ager est hic mundus... sanet seminaut providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus, 1051.

GAUDENTIUS (S.) — Quid quod argentum novum quotidie lucrari moliris? domos marmoribus extruisti, vestes sericas comparas? pudet dicere, poenitet recordari! XI, 959.

HIERONYMUS (S.) — Plus placeat mundo, qui Christo displicent, XXII, 584. — Diabolus mundum extruxit villis, scelerebus condidit, et iniquitate complevit, 487. — Contemptus mundi exempla, 881, 882. — Mundi hujus omnis gloria instabilis, XXV, 41. — Omnia orta in mundo occidunt et aucta senescunt, 75. — Mundus diabolus dicitur, XXVI, 466. — In sæculo nulla securitas, et quomodo, XXII, 559, 551. — Hostium plena sunt omnia in hoc sæculo, 593. — Qui in rebus condidit sæculi, obliviscitur Dei, XXIV, 769. — Vanitas divitum, XXVI, 540. — Instar quadam ac fluctuum, succedentibus sibi dominis occupantur, XXII, 965. — Filius hominis non habet ubi caput reclinet, et in amplis porticus et ingentia tectorum spatia metritis, coheres Christi esse non poteris.

AUGUSTINUS (S.) — Mundus dominatur per illicitas delectationes, per pompas et per curiositatem, XI, 294. — Mundus iste servus est, *ibid.* — Christianus utitur mundo, non servit, XXXVII, 1677. — Mundo mori ut Deo vivatur, sacrificium est, XI, 285. — Aliud ignem mittere in mundum, aliud mundum in ignem mittere, XXXVI, 715. — Mundus pressuris plenus, XXXVII, 1189. — Mundi flores quomodo colligeres qui ab spinis non revocas manum, XXXVIII, 241. — Mundus persequens mundum, 587. — Vult te mundus absorbere, tu absorbe mundum, XXXVI, 541. — Malitia sua scire potest mundus, sed non ultra modum positum a Creatore, XXXVII, 1127. — Mundus blanditur ut decipiat, aut terret ut frangat, XXXVIII, 1256. — Illi nec credere, nec cedere, 235. — Mundi suavitati opponenda suavis Dei, 866. — De mundi contemptu, XXXVIII, 622; XXXIX, 1517. — Mundus quomodo vilesceat sive promittens, sive terrenus, XXXV, 2004. — Divitiarum insanitas et incommoda, XXXVII, 1727. — Quantum sollicitudinem afferant, XXXIX, 1520. — Onus sunt, XXXVIII, 899. — Divitiarum sarcina impedit ne homo Christum sequatur, XXXV, 1655. — Cum superflua querit homo, compedes suas onerare desiderat, XXXVI, 864. — Divitiis flumina sunt quae tollunt quos extollunt, XXXVII, 1769. — In eis spes non ponenda, XXXVIII, 958. — Possidere vine terram, vide ne possidearis a terra, 565. — Possidere omnia quomodo liceat, 781. — Aliud possidere Dei, aliud possidere hominis, XXXVI, 576. — Superfluum est quod nec prodest nec nocet, XXIV, 2118. — Inania si quaeramus, nihil sufficit, XXXVII, 1922. — Inter superflua quid numerandum, XXXVIII, 421. — Superflua gravant non sublevant; onerant non honorant, 525. — Superflua divitum sunt necessaria pauperum, XXXVII, 1922. — Superflua vide cui remaneant ne forte cum servas unde vivas, colligas unde moriaris, XXXVIII, 629.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.) — Difficilius quidem, sed gloriosius mundo præsentem lucrari, LII, 493. — Christum nasci triste mundanis est, 592. — Discutitur a sensibus caligo tota pompæ secularis, 521. — Quem Deus faciens vocavit mundum, inimicus inficiens immundum reddit, 470. — Sapientes sæculi fecit stultos (diabolus), speculatores mundi docuit nihil videre, professores scientiæ, scientiam non habere, 470. — In mundo præcedunt Creatoris bona, mala diaboli postsequuntur, 472. — Terreni luxui copias non querantur, 525. — Magna relinquere, amare minora, Dei potestatis est, non cupiditatis humanæ, 640. — Cede, homo, opibus tuis: sufficit tibi divina paupertas, deponere sarcinas divitiarum tuarum; onustus non potest per angustam viam pervenire, 646. — *Vide serm. de malo divite et Lazaro*, 529, 536, 540.

SALVIANUS. — Luxui sui temporis sobrietatem opponit atque simplicitatem veterum Romanorum, LIII, 32, 55.

LEO MAGNUS (S.) — Felicitas semper est parca temperantia quam profusa luxuria, LIV, 457. — Damnantur qui foris sunt splendidi, intus obacuri; abundantes temporalium, inopes æternorum, 163. — Prudentibus mundi sapientia sua cæcitas facta est, nec potuerunt per illam Deum cognoscere, LIV, 311. — Alijctenda sunt exosa Domino sapientie mundanæ argumenta, 294. — Mundi pax quam periculosa, 583.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Mundi amatores plurima inutiliter perierunt, LVII, 711, 712. — Mundana sollicitudines, suffocant in corde verbum Dei, 688. — In hujus mundi pelago valde nobis pertimescendum est, ne narem nostram aut procella tempestatis abripiat, aut fluctus absorbeat, aut in æternam prædam pirata crudelis abducatur, 419, 420. — Divites viam regni celestis difficile arripiunt, LVIII, 525. — Plerique in domibus auro sat, divites tamen in Ecclesia justitia sunt mendici, 475. — Divitiis insipientibus fomenta sunt improbitatis, sapientibus alimenta salutis, 732.

SIDONIUS APOLLINARIS. — Luxum domesticum describit, LVIII, 447 et seq.

PAULINUS (S.), Nolan. — Mundus hominis hostis, LXI, 295. — Mundus fugiendus ut certum assequamur, 670. — Mundi vitii non sordescere laudabile, 630, 631.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. — Mundi nomine homines mundi dilectores significatur, LXVII, 168. — Dilectio mundi mala non est nisi in quantum a Dei dilectione avertit, *ibid.* — Vere triumphat qui mundum calcit, 519.

Vita Patrum. — Mundus fallax in promissis, LXVIII, 492. — Est tyrannus, 497, 498. — Hæc contemnas, 908. — Mundi amatorum stultitia, 493. — Ejus blandimenta fallacia, 617.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Ebrii sunt qui mundi amore turbati, mala quam patiuntur non sentiunt, LXVI, 715. — Mundi amor sedem evertit iudicii in anima, LXXV, 743. — Aliqui honestatis homine in sæculi rebus illaqueantur, 789. — Vilis Deo est mundus, LXVI, 71. — Stulta mundi sapientia, 162. — Quibus cladibus quotidie affligitur mundus, 1090. — Labenti inherere, quam periculosum, *ibid.* — Mundus ipse ab amore sui nos deterret, LXXVII, 517. — In hoc mundo nihil aliud, sed omnia prospera adversis confunduntur, 617. — A fluctibus mundanis ad quietis christianæ litoris revocamur, 884, 885. — Mundi pompas qui diligit, omnium vigilans videt, 1105. — Ejus pompæ despicienda, 1273. — Divitum felicitas quancunque sit, desinit in æternam miseriam, LXXV, 1104. — Securus et pascua sunt domus eorum, quia peccantes vivunt, *ibid.* — Unde dicit insatiter gaudet, inde pauper inanius affligitur, 1114. — Super avarum divitem pluvium jacula Dei, 1096. — Inquirendis et custodiendis divitiis anxietas æternis præludit suppliciis, 1095. — In rerum opulentia plerumque regnat carnis culpa, LXXVI, 1257.

COLUMBANUS (S.). — Præsens vita potius via dicenda est quam vita, LXXX, 240. — Vita umbra similis, 241. — Vita tua rota est, quotidie currit, non te expectat, vade cum ea, 258. — Mundus iste transiit et quotidie decrescit, 283. — De mundi contemptu, 235.

TAIO, Cassaraug. — De dilectoribus mundi, LXXI, 957. — De terrenis desideris et sapientia sæculi, 959.

BEDA Ven. — Mundus perditionis diligit se utique falsa dilectione, non vera; proinde falso se diligit et vere odit, XCI, 845. — Odit in se naturam, diligit vitium, *ibid.* — Mundus intelligitur qui secundum mundi concupiscentiam vivunt, 859. — Inimici sunt Dei omnes amatores mundi, omnes inquisitores nugarum, XCII, 32.

ALCUINUS (B.). — Omnia hujus sæculi delectamenta ve ut volatilis fugiunt umbra, C, 157. — Quidquid in sæculo amatur, amittitur, 158. — Non subvertat cor tam ambitio sæculi, 241. — Non te decipiant blanditiæ sæculi, non exaltent honores transeuntis; non subvertant favores populi, 245. — In omni usu sæculi temperantiam commendat regi Æthelredo, 158. — Inter temporalia et æterna hoc interest, quod temporale plus diligitur atque habetur, vilesceat autem cum advenit; æternum vero ardentius diligitur adeptum quam desideratum, 211. — In omni re temperantia servanda est quæ est in regia vitæ nostræ, 249.

JONAS, Auralian. — Multi propter dies malos quos, saliente mundi amore, putant esse bonos, perdat dies æternos, CVI, 164.

RABANUS MAURUS. — Hi sunt Dei electi, qui omni mundi hujus oblectamenta tota deserunt volentate, CI, 454. — Nemo simul transitoria et æterna amare potest, 937.

HAYMO, Halberstat. — Hoc patitur corpus huius mundi amatoribus quod passus est a Judæorum murrurionibus, CXVIII, 541. — Mundus appellatur in manu

hominibus, qui toto terrarum orbe diffusi sunt, 391. — Advena et peregrinus aut hospes non cogitat quod in domo sit aliena; sic et nos quantum possumus, Domino lariente. Ista omnino debemus despiciere, 506.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Stella Maris sive illuminatrix Maria inter fluctivagos undas pelagi, fide ac moribus sequenda est, ne mergamur undis diluvii, sed per eam illuminemur, CXX, 94. — Omnis mundus laqueorum tentamenti ubique plenus, 184. — Christus solitudinem peliti ne mundi premeretur angustis, 185. — Quicumque sæculi se dederit voluptatibus curisque latius mundi, panem coelestem et cibum verum non nisi inter spinas comedit, attamen in sudore et labore nimio, 469.

RATHERIUS, Veron. — Luxum scandalosum quorundam sui temporis episcoporum ægre reprehendit, CXXXVI, 291, 294.

PETRUS DAMIANUS (S.). — Dum a contemplationis arce ad terrena vel immunda quælibet exsequenda devolvitur, consequens est ut in Ecclesia probrosæ derisionis obsecrationibus mordeatur, CXLIV, 382. — Anima quælibet quam, suadente diabolo, mundus ad se conatur strahere, ac negotiorum secularium tenebris excæcare, illum contemplationis oculum servat, si omnino resistens, in suæ quietis proposito perseverat, *ibid.* — Mundus totus hoc tempore, nihil est aliud nisi gula,avaritia atque libido, 251. — Vitii totus immersus, *ibid.* — Mundus amatores suos obsecrat, 581. — Contemna hæc omnia, quia omnia contemnenda, et de his omnibus fac sarcinam tuam contemptum mundi, 837. — Mundus similis pelago, 515. — Incentiva libidinis fomites sunt avaritiæ et materia cupiditatis: nam cum luxuria multis sumptum indigere non ambigit expensis, nisi multiplicibus exuberent commodis, fluere nequeunt in oblectationibus voluptatis, CXLIV, 235.

LANFRANCUS (S.). — Tot tantisque tribulationibus terra ista in qua sumus, quotidie quatitur, tot adulteriis aliisque spurcitiis inquinatur, ut nullus fere hominum ordo sit qui vel ætatis suæ consulat, vel proficiendi in Deum salutarem doctrinam saltem audire concupiscat, CL, 539.

URBANUS II, papa. — *Ad Beringer. abbat. S. Laurent. Leod.* Quis murus stare non inconvulsus, quæ mens immobilis in sua firmitate permaneret, ubi crassi sues grunniunt assidue, ubi innocentis simplicitatem turba malignantium obsidet, CLI, 595. — Gaudete, quia rex Israel filios suos vult super flumina Babylonis sedere et flere, et ad reditum in terram promissionis libero cordis affectu suspirare, non in ipsis fluminibus et secularibus studiis implicitis intirire, 597. — Certe via ista pessima est, quoniam a Deo omnino remota est, 597. — Non tenetis vere viam per quam eatis ad salutem et vitam, *ibid.* — Esto ut sit semita itinerantium arcta, plena moribus, suspecta periculis; sed hæc eadem vis amissam ducet ad patriam, per multas enim tribulationes oportet vos ingredi in regnum Dei, 575.

RADULFUS ARDENS. — De mundi contemptu, CLV, 1535. — Flos feni cum pulcher videatur, res parva est et humilis; sic gloria mundi, ira Dei fervescite, decidit, 1525. — Non est finis nostre cupiditatis et ambitionis, 1529. — Mundum quare diligimus? Quare cum cadente cadimus, et cum pereunte perimus? 1679.

GOFFRIDUS, Viadocin. — Mundum qui sequitur a via Christi aberrat, 192, 205. — Mundum ante oportet deserre quam nos deserat, 209.

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Renuntiandum sæculo, CLXIII, 685. — Brevis mundi felicitas, 681. — Odium sæculi legitimum, 1072, 1075. — Nolite credere mundo etiam cum faveat, 1145. — Non faveat ut foveat, sed ut suffocet, *ibid.* — Quos allicit dulcedo sæculi eos occupat æterna amaritudo, 1072. — Mundus irridendus cum ridet, 1066. — Mundi gloria, non est gloria sed ignis vorans, 1145. — Tempestati perpetuæ similis, 598. — Mundi vanitas simul et honoris et divitiarum inanitas carmine exponitur, 687. — Mundus hic spongia inanis, et omnis concupiscentia ejus aceto amarior, 759. — Edificiorum et deliciarum luxur describitur, 700, 701. — Vita quid est præsens? tentatio, pugna molesta, hic acies semper, et hostis adest, 690.

IVO (B) Carnot. — Apud Deum mundi sapientia vel secularis potentia nullius sunt momenti, CLXII, 122.

ANSELMUS, Landun. — Mundus præsentia bona ostendens, et invisibilia deridens homines ad se attrahit, CLXII, 1284. — Solus pauper et mitis mundum non diligit, qui miserum se recognoscit et ideo cælum concupiscit, 1286. — Habitatio ista terrena quam gravis, quam misera, *ibid.*

RUPERTUS, Tulliens. — Mundus Christi mysteria

capere non potest, CLXIX, 756 *et seq.* — Mundi ultimum incendiū miserrimum, 1153, 1154. — Mundus in maligno positus, 1446.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Mundus appellatur et indigne quia mundos non facit nos, sed immundos, CLXXI, 467. — Civitas Dei et civitas diabolus portæ contra portas; portæ Sion contra portas Babylonis, 497. — Mundus iste verum sterquilinum, 585, 696. — Quam vana hujus mundi prosperitas, 837. — In mundo tria sunt odio habenda, concupiscentia carnis et oculorum et superbia vitæ, 848. — Amor mundi ab initio dulcis, in fine amarus, 206.

HONORIUS, Augustod. — Mundus figuratur in Babylone quæ interpretatur confusio, CLXXII, 879. — Mundus quomodo fugiendus, *ibid.* — Mundum fugerunt SS. Paulus, Cyprianus, Theophilus, Sta Maria Magdalena, Maria Egyptiaca, Thais, 841.

GODEFRIIDUS Admont. — Sæculum homini justificato fugiendum, CLXXIV, 145. — Desertum dicitur, 68. — Cor sæculi sepulcro similes, 391. — Privant dulcedine divinæ visitationis, 516. — Sæculi negotia majore curantur solertia quam salutis, 527. — Mundus mari et rapido fluvio similis, 655, 658. — Omnia in ea fluctuant inconstantia, 674. — Omnia fluxa, 914. — Luctum hujus mundi est voluptas carnis, vanitas cordis, et superbia mentis, 715. — Divites in epulone habent quod discant, et quod timeant, 587. — Honores mundani a celestibus nuptiis nos retrahunt, 615. — Sudarium vocari potest sæculum, 777. — Sæculi amatores ocores sunt humilitatis, 698.

HUGO A S. VICTORE. — Mundus unde dicitur in maligno positus, CLXXV, 554. — Amoris Dei et mundi discrimen quale, CLXXVI, 619 *et seq.* — Mundus iste cur penitentis locus dicitur, 28. — Mundi hujus vanitas vel instabilitas, 711, 712. — Ejus contemptus nos provocat ad amorem æternum, 715. — Divitis domus vana affluentia, pericula et casus, 707. — Deliciæ hujus sæculi et pompæ fugientes, CLXXVII, 78.

GUILIELMUS, S. Theodorici abbas. — De mundi et Christi jugo, CLXXIX, 218. — Aperti, Domine, ostium lateris arcæ tuæ, ut ingrediuntur omnes salvandi tui a facie diluvii hujus inundantis super terram, 226. — O patria, patria, quam de longe te video et saluto, ubi mala nulla, bona omnia, 254. — Quousque hic vivemus, necesse est ut viam præsentis sæculi permixti pergamus, 445.

BERNARDUS (S.), Claravall. — Mundus lacrymarum vallis in qua sensualitas regnat, CLXXXII, 789. — Plenus est spinis, CLXXXII, 1012. — Mundi noctes plurimæ, 1149. — Ibi nulla quies, 463. — Mundi bona vana et caduca, CLXXXII, 245. — Miseriæ et pericula, CLXXXIII, 158, 656. — Mundus animas suæ dignitatis immemores merito deludit, CLXXXII, 812. — Mundanæ gloriæ vanitas, 256. — Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ adversitates deiciant, CLXXXIII, 515. — Negotiator prudens, qui videt in divitiis laborem, in honoribus prænam, invidiam in gloria, facit sarcinam suam mundi contemptum et fugit, 665. — Mundi compedes quantumvis aurei relinquendi, 577. — Stimulus vehemens ad mundi fugam, CLXXXII, 258, 259. — Mundo et Deo servire impossibile, 259. — Mundum qui plus amat quam Deum impius est et idololatra, 248. — Mundo mortuus, mundo crucifixus quis, CLXXXIII, 183. — Filiorum hujus mundi infelicitas, CLXXXII, 244. — Sæculum torrens, 555. — Ejus vita, nox, 106. — Sæculi corruptela, 585, 417. — Luxur et deliciæ hominum arguuntur, CLXXXIII, 590. — Maxime prælatorum, 1153, 1156. — Et clericorum, 200.

GILLEBERTUS DE HOILANDIA. — Quidquid hio videmus per speculam et in enigmate, totum in nocte est, CLXXXIV, 14. — Sæculi oblectamenta universaliter præferunt refrigerii speciem sed statim arearunt, quasi torrens raptim transeunt, 196. — Væ habitatoribus terræ ubi rara pax, securitas nulla, jugis labor, et lis egestatem parturiens, 263.

GUERRICUS (S.), abbas. — Quidquid mundus dare potest aut promittere, non modo vile et indignum sed et perniciosum, CLXXXV, 54. — Superbiam istam non damnat Dominus, sed remunerat magister humilitatis si ita magnanimus sis in contemptu mundi ut omnem gloriam ejus quasi de sublimi despicias, 47. — Totus fere mundus constitetur verbis se nosse Deum, facis autem negat, 59. — Quantalibet ingratum tibi tempestas bellorum, quantacumque patiaris in deserto, penuriam etiam victualium, noli pusillanimitate spiritus redire mente in Egyptum, 22.

PETRUS VENERABILIS, Cinniac. abbas. — De mirabili exemplo Henrici Ludovici VII regis fratris qui luxum et pleno cornu fluentes mundi delicias conculeavit, CLXXXIX, 398. — De brevi et fugitiva rerum humana-

rum specie, 404. — Mundus vallis lacrymarum dicitur, 411. — Mundus in quo Satanas princeps de mortalibus sicut de avibus ludit, 416. — Diabolus tentat, mundus illicet, peccatum occidit, 957.

GARNERIUS A. S. VICTORE. — Ebrii vocantur, qui huius mundi amore confusi, mala jam non sentiunt, quæ patiuntur, CXCIII, 134-135. — Mundus præsens Æthiopia dicitur, CXCIII, 354. — Mundi fructus ruina, 358.

GERHONUS præposit. — Equus dicitur hic mundus, cujus ascensor diabolus, CXCIV, 1019. — Arca celestis ædifici quæ in terra fabricatur nequaquam ad altiora sine aquis diluvii sublimatur, 1196. — Quantum interit episcopis non implicari secularibus negotiis, 1266. — Clerus servit non mundo sed altari, 1272. — Magna res est immaculatum se custodire ab hoc sæculo, 1327.

ÆLREUDS (B.), abbas. — Qui mundum periturum diligunt cum mundo peribunt, CXCIV, 212. — Christus signum est cui totus contradixit mundus, 262. — Mundi deflectores consolationem quaerunt in divitiis, in honoribus, in multis curiositatibus, in desideriis carnis et voluptatibus. Miseri quando tristantur, sed multo miseriores quando sic consolantur, 341, 342. — Fortis est illa anima quæ sæculum relinquit; quæ carnis desideria calcet, quæ mundi gloriam spernit, 353. — De superbia vitæ et vanitate, 574. — De domuius-di libidine, *ibid.*

RICHARDUS A. S. VICTORE. — Mundus car desertum dicitur, CXCVI, 430. — Mundus tribus modis accipitur, 795. — Mundus quomodo innovabitur, 859. — Secularibus negotiis se implicans, ab internis se alienat, 690. — In mundi contemptu fit prima virtutis promotio, 1076. — Deinde et externum mali, 1077.

HILDEGARDIS (sancta). — Mundus umbrosus dicitur, CXCVII, 501. — Qui sæculum diligit, in comprehensione morum suorum tempestati similis est, 515. — O gravis labor, o durum pondus quod sustineo in veste huius vitæ, quia nimis grave mihi est contra carnem pugnare, 735.

ADAMUS SCOTUS. — Mundanorum typus Absalon, CXCVIII, 816. — Mundi fallacia et tristis exitus, 435, 438. — Mundi vitia tria calcanda, voluptas, curiositas, superbia, 434. — Disce mundo uti, Deo autem frui, 435. — Amore tuo mundus non est dignus, *ibid.*

JOANNES Saresber. — Si nostra tempora conceplisset spiritus propheticus, egregie diceretur quia comedia est vita hominis super terram, ubi quisque sui oblitus personam exprimit alienam, CXCIX, 488. — Culliet, in hac vita, est causa doloris, 491. — Vanitati subjecta est creatura etiam non volens, *ibid.* — Mundus suos habet Elysios, 492. — Inter insensatos insani habentur qui alienæ insanie nolunt esse participes, 493. — Item qui de alto virtutum culmine theatrum mundi despicunt, ludumque fortunæ contemunt, *ibid.*

PETRUS CELLENSIS. — Breves sunt dies isti ad lucendum, grandes vero et graves ad occupandum, CCII, 421. — Mundus plenus est cucullatis, et pene vacuus monachis, 600. — Dies isti nubes et caliginis, 687. — Petrosa quidem et spinosa hæc via est, sed tribulatione absolvitur patria, 735. — Quo amplius ad lectum fatigatus veneris, eo indulgentius quiescis, *ibid.*

BALDUINUS, Cantuar. — Cupiditas est amor mundi, sicut caritas est amor Dei, CCIV, 490. — Grandescit amore utendi vel habendi, et desiderio possidendi, *ibid.* — O terra, terra quanta vanitate diligeris a filijs hominum! 492. — Sapientia huius mundi et Dei sapientia inter se quantum variant, 500. — De causis lugendi in hoc mundo, 502 et seqq.

STEPHANUS (S.). Grandimont. fundator. — Dum mundus ab homine diligitur, inimicus eum post se trahit ad libitum suum. Cum autem sæculum ab aliquo relinquitur, diabolus multis modis eum insequitur, CCIV, 1090.

PETRUS CANTOR. — Mundi pompæ difficulter caveri possunt, CCV, 46. — In mundi ruinam superbia et invidia simul conspiraverunt, 53. — Mundi laqueos evadet sola humilitas, 59. — Quinam mundum judicabunt, 67. — Cupiditas omnium malorum radix, 73. — Crescit amor mundi quantum ipsa pecunia crescit, 73. — Sanguinosa duæ filiae sunt diaboli incessanter cupidas, 73. — Credenti totus mundus divitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget, 74. — Ambitio profligatur, 163, 168. — Somnium est vita præsens si eternitati comparetur, 352. Superfluitas ædificiorum arguitur, 353.

PETRUS BLESSENSIS. — Mundi pompa et favor populi fumus est et aura subito evanescens, CCVII, 114. — Si esset in sæculo, universa tibi exuberarent ad votum, dum omnis risus, omnis lascivia, omnis sæculi voluptates a te modo relegantur, *ibid.* — Quemdam hortatur ad sarcinam vanæ suppellectilis deponendam, 150. — Mundi sapientia stultitia est apud Deum, 106. — Jam advesperascit vo-

bis et vitæ vestrae inclinati sunt dies, 150. — Divitiæ huius vitæ fallaces et opes proditoriae, 168. — Quemdam arguit monachum quod ambiret amicitias principum et mundi plausus, 386. — Displicet mihi, et, ut mundo placeas, Deo displicere non times, *ibid.* — Pugna est inter nos et mundum, 624. — Vincamus mundum ne vincamur ab eo, 733.

MARTINUS (S.), Legion. — Seminare nos oportet dum in hoc mundo sumus, CCVIII, 62. — Anima fidelis carnalia abiecit, prospera mundi contemnit, transitoria vilipendit, æterna appetit, 81. — Per terram gradiuntur qui in conjugatis implicantur, si vero in terra non ambulant sed ut nubes volant, qui dum celestia appetunt de terrenis desideriis nihil tangunt, 160. — Quidam præponuntur ut regant, contra procellas et turbines sæculi foris laborantes, 352. — Sunt qui in occulto delicias appetunt, dum in publico abstinere volunt, 736.

AIANUS DE INSULIS. — Mundus sæpe accipitur pro mundi amatoribus, CCX, 510. — Mundanorum deliciarum vanitas, 558, 584. — Mundus procellis obnoxius, 582. — Mundus totus in maligno positus, 545, 546. — De mundi contemptu, 114. — Mundanorum multifaria pericula, 466. — Fastus maxime vitandus, 552. — De contemptu timoris mundani, 153.

ABSAO, abbas. — Iugiter monachorum sortem qui memores pristinae conversationis, amatores esse sæculi incipiunt, voluptatesque et honores appetunt, 19. — Hæc vita sæculi procellis perenniter impetita, 67. — In quodam sensu Verbum caro fit in his qui Christi legem negligentes carnis illecebras appetunt, 85. — Ambulant per campum floridum mundi huius amantes divitiis, aurum et argentum possidentes, sed ad Deum pervenire nequeunt, nisi amne transmissio, 90. — Quatuor porta amoris mundi, quæ, 103. — Ut relinquatur mundus exhortatio, 175.

STEPHANUS, Tornac. episc. — Amicum quemdam gratulatur quod mundo valedixerit, CCXI, 447.

ADAMUS, Persenæ abbas. — Nihil asperius quam sibi mundum et mundo seipsum crucifixum exhibere, CCXII, 596. — Abijcienda sunt onera sæculi, honores computandi in nihilum, 600. — Quam felicius est casti amoris astringi vincula quam a theatra mundi petulantia, 605, 604. — Vide insuper epist. xiii, 624. — Mundus miser dictus, 599. — Infelix, 588. — Abyssus, 625.

HELINANDUS, monac. — Dicta mundi inter et Christi dicta discrimen, CCXII, 502. — O stulti filii sæculi qui ponunt fortunæ mensam fortunatos se arbitantes, 682. — Quanta sit potestas principis huius mundi, 687.

SICARDUS, Cremonen. — Ecclesia, quæ militat in terris, se temperare debet æquanimiter in prosperis et in adversis, CCXIII, 17. — Nox est præsens sæculum, 24.

X. — Mundana gentilitiaque festa, saltationes.

ARNOBIUS. — Vehementer ridiculi et impii ethnicorum ritus corripiuntur in lib. ad Gentes, V, 715. — Saltatrices lascivientes inter convivia, 881. — Saltationes theatrales, 1072, 1075, 1265, 1266. — Quid moramini, quid cessatis, quinet ipsos dicatis deos ludere, lascivire, saltare, obscenas compingere cantiones, 1269.

AMBROSIVS (S.). Anibal ipse diu sacris insultant Romanorum, XVI, 875. — In sacris Phrygiis impudica disciplina est, 195. — In orgiis Liberi, religionis mysterium est incentive libidinis, *ibid.* — Cum ad cantum tripudiumque invitatur propheta, non histrionicos sui corporis motus intellexit aut indecoros crepitus viri, plaususque femineos imperavit, non congruat enim resurrectionis revelata mysteria et opprobria saltationis exacta, XV, 1670. — Saltatio lasciva deliciarum comes et luxuriam ludibrium est, XVI, 1179.

LUCIUS DEXTER. — Herodias saltatrix mors tragica, XXXI, 85.

HIERONYMUS (S.). Projecti Deus festivitates eorum qui fugiunt leonem et incurrunt in ursum, qui non celebrant festivitates Dei, sed festivitates suas, XIV, 1055. — Non sacrificiorum multitudinem sed offerentiam merita causasque Deus iudicat, *ibid.* — Impiorum caecitas non dignatur audire, 1054. — Hæreticorum comparsa laudatio, tumultus est Domino et ut ita dicam, gemitus suis et asinorum clamor, *ibid.* — Gravissimum onus in gentibus error fuit idololatriæ, quæ cultores suos deprimebat ad terram et salvare non poterat; quæ animi eorum faciebat diabolo demonibusque captivos, XLII, 451. — Muta simulacra insensibilia sunt, *ibid.* — Plerique demones colunt, ne noceant, 747. — Demones per ritum coluntur, XLVI, 415.

AUGUSTINUS (S.). — Religionis falsæ martyrum passione sublatæ, XLII, 156. — Error ex hoc provenit quod pro Deo colatur creatura, XXXIV, 150. — Van-

lism religionis genera, 169. — Religio vera non est apud paganos querenda, nec apud hereticos, 163. — Superstitium varia genera, 50. — In quo noxia sit superstitio, XXXIII, 577. — Dies observare ad aliquid operandum, grande peccatum, XL, 270. — Pluviae comparatur superstitio, XXV, 1308. — Superstitiosum quid, XXXIV, 50. — Superstitiosi quinam dicebantur, XLI, 157. — Paganorum ludi ritusque sacrorum turpissimi, XXXIII, 415; XLI, 50. — Ludendi et saltandi mos receptus in solemnitatibus paganorum, XXXIV, 475. — Imitatione deorum suorum peiores sunt, XXXIII, 414. — Festi dies paganorum in abundantia epularum et ebrietate, 118, XXV, 572. — Saltandi mos ubi sepultus fuerat S. Cyprianus, diligentia episcopi quasi abusus sublatus, 1415. — Saltatio cum caninis cadaveribus supplicium, XI, III, 579. — Turpes saltationes Primitianistarum, 106, 107.

PETRUS (S.) CHRYSOLOGUS. — Adversus ludos in Kalendis Januarii solitos acerrime invehitur. — Irrisores sunt, non cultores, qui deos quos venerantur illudunt, injuriis afficiunt, LII, 609. — Sed dicit aliquis: Non sunt haec sacrilegiorum studia, sed vota jocorum; erras, homo, non sunt haec ludicia, sunt crimina, 611. — Nemo de impietate ludit aut de sacrilegio jocat, *ibid.* — Saltatricum pestis, lenocinia cantorum, voluptatum fomenta abscindantur, 532. — Joannes Christi praecursor, metator Domini, Dei festis datur inest, traditur adultera, additur saltatrici, 547. — Saltatrices turpissimam descriptio, 654. — Non jam puella dicitur, sed nova bellus, 551.

SALVIANUS. — Per sacrilegas superstitiones majestas divina violatur, LIII, 120. — Qui dii coluntur in theatris, *ibid.* — Ubique universa daemonum monstra, *ibid.*

LEO (S.) MAGNUS. — Varias notantur superstitiones, LIV, 218. — Brevia et caduca sunt terrenarum gaudia voluptatum, quae ad aeternitatem vocatos a semitis ritus conantur avertere, LIV, 147.

MAXIMUS (S.) TAURIN. — Variis condemnantur superstitiones, LVII, 257, 258. — Adversus Saturnalia festa invehitur, *ibid.*, 491.

ISIDORUS (S.) HISPAL. — De saltatoribus, LXXXII, 679. — Quibus sub patronis saltationes exercebantur, *ibid.* — Unde detestandus, *ibid.*

FULGENTIUS FERRANDUS. — Juxta concil. Laodic. tit. 41. nullus christianus ballare vel cantare in nuptiis audeat, LXXXVIII, 827.

CRISOSTOMUS. — Non oportet christianos euntes ad nuptias plaudere vel saltare, sed venerabiliter conare vel prandere sicut christianos decet, conc. Laodic., tit. 53, LXXXVIII, 897.

JONAS, Aurelian. — Improbat obscenas saltationes in convivis solitas, CVI, 164.

PASCHASIUS RADBERTUS. — De caede cruenta, S. Joannis Baptistae, CXX, 512 *et seqq.*

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Quomodo luxuriosorum vita festum fit perenne, CI, VIII, 701, 702. — Mundi deliciis quae sint opponenda, 677 *et seqq.* — Nescit habere modum prodigia luxuries, 702.

CODEFRIDUS, Admont. — Festus dies est, de malo in bonum transire, CLXXIV, 780. — Diem festum agere est, turbis inutilium cogitationum semotis, mentem informare ad requiem disciplinam spiritalem, 96.

HUGO A S. VICTORE. — Sunt Kalendae et festivitates quaedam quas abominatur Deus, CLXXVII, 926, 927. — Qui deliciis bujus saeculi et pompis delectantur, velut gravi somno sopiti adversarii praeda efficiuntur, 78.

BERNARDUS (S.), Clarea. — Abbas. — Festa in vanitatem et delicias verti indignum, CLXXXIII, 44. — Quid tanta ambitione vestes paras in Natale Domini, *ibid.* — Pudeat sub spinato capite membrum fieri delicatum, 480. — Abusus in festorum celebratione arguuntur, 479, 480. — Amatores saeculi, inimici crucis Christi, in vanum accepto nomine christiani, toto hoc tempore quadragesimali ad instantes inhiant dies resurrectionis, heu! ut liberius indulgeant voluptati, 282. — Proh dolor! peccandi tempus, terminus recidendi facit est resurrectio Salvatoris, *ibid.* — Saecularibus id moris est ut diebus festis festiva sibi convivia parent, 453.

GARNERIUS A S. VICTORE. — Herodiadis filiae saltatio quam iniqua apud regem temulentum obtineat, CXCI, 169.

AELREDUS (B.), abbas. — Arguit lascivas cantantium gestulationes, meretricias vocum alternationes et infractiones quas ipse vulgus non sine cachione, risuque iutuetur, CXC, 571. — Ad memoriam pugnarum theatricarum prurientibus auribus immane fastidium iniecit honesta gravitas, 572. — Infantibus spectaculis dedit, vel rumoribus audientis intentis, a nobis eximus, vanitatum imagines postea introducimus, 573.

PETRUS CELLENSIS. — Remotione jocularis

inordinatae, excluduntur vana gaudia, risus, effusio animi. Irreligio et effrenatio sexualitatis, CCII, 750.

PETRUS CANTOR. — Ros arguit qui in diebus festis non nisi propter pecuniam cantant vel ob pastum et refectionem, GCV, 98. — Et eos qui ludis vacant in his diebus, *ibid.*

ABSAO, abbas. — Puella saltatrix in convivio Herodis maxime percavit, minus tamen quam Judas in cena Domini, CXXI, 18. — Religioso haec insufflat asperitas: cum eras in saeculo ambulabas ubi volebas, libere curres ad exitus viarum, ad conventicula chorearum; ubi erat impetus spiritus in luc gradiebaris, 41.

SICARDUS, Cremonens. — Pompe diabolici sunt spectacula, choreae, ludi, lasciviae, uno verbo omnes honores vani et superflui, CCXIII, 279.

XI. — Oculorum immodestia, picturae et imagines minus honestae.

TERTULLIANUS. — Oculos et auspicia adolescentium post se trahunt comitae mulieres, I, 1520. — Oculorum propria tormenta in harathro, quae, II, 845. — Debet adumbrari facies (virginis) tam periculosa, 899. — Videre et videri eisdem est libidinis, 891.

CYPRIANUS (S.). — Oculis admittitur adulterium, IV, 785. — Mulieres quae oculis ad libidinem enervatis pudori ac pudicitiae corpora dicata prostituunt, 458. — Ad corruptelam desideria praesentium sollicitant et lavant, *ibid.*

ARNØBIUS. — Artifices ludunt et lascivunt in fingendis diis, V, 1192. — Simulacrorum officinae descriptio, 1193. — Quae exemplaria fuerint Praxiteles et Phidias in simulacrorum fabricatione, 1190 *et seqq.* — Obscurna et ridicula simulacra, 1198.

LACTANTIUS. — Dæmones sunt qui imagines et simulacra fingere docuerunt, VI, 537. — Quae fuerit prima causa fingendi simulacra, 258.

HILARIUS (S.), Pictav. — Oculum a laqueo liberare rarum est, IX, 819. — Oculi incidentis motus in Evangelio adulterio aequatur, 938, 939. — Oculi tum corporis, tum animae a vanitate avertendi, 810. — Curiositas, quomodo non adest in eum cujus oculi ad Deum intenti, 851. — Laquei animarum quot et quanti, 832. — Quid Christo venienti offerimus, an opum thesauros, an ambiciosos dignitatum titulos, aut veteres delicatae nobilitatis imagines? IX, 1012.

AMBROSIVS (S.). — Fenestra meretricis est oculus, ideo ab omni irreverenti oculo cave, ne per fenestram introeat amor, libidinis penetret, XIV, 891. — Non via amore capti, noli in speciem mulieris intendere, 892. — Pictus es, o homo, et pictus a Domino Deo tuo. Bonum habere artificem et pictorem; non bonam delere, picturam, XIV, 260.

HIERONYMUS (S.). — Periculose tibi ministrat (mulier), cujus vultum frequenter attendis, XXII, 532. — Attende quod nullus sit, etiam in domo, tutus aspectus, 401. — Oculi latentur cordis arana, 534. — Quod oculis videtur, magis mente retinetur, XXIV, 796, 800. — Per oculorum portas illabuntur maxima vitia, XXV, 1548. — Oculis carnis videre, quid, XXVI, 256.

AUGUSTINUS (S.). — Oculi mentis fenestrae, XXXVI, 468. — Oculi sensuum principes, XXXII, 801. — Oculus impudicus, impudici cordis est nuntius, 1591. — XXXIII, 961. — Oculorum petulantia reprimenda, XXXVI, 587. — A viro non fixatur oculus in femina, XXXII, 1591. — Oculorum illecebrae, XLI, 252, 813. — Oculos illecebrare, XXXVIII, 1415. — Oculorum corporis quam animi major jactura aestimatur, sed a caecis, XXXVI, 860. — Oculorum cibus lumen est, XXXVII, 1114; XXXVIII, 185. — Oculos mittere in aliquem, id est amare, XXXIV, 496. — Oculi carnis multum diliguntur, multum negliguntur oculi cordis, XXXVIII, 542. — Interiorum oculorum cecitas est non intelligere, XXXVII, 1552. — Nuditatis post peccatum pudet, XXXVIII, 542. — Nuditatis pudor cum omni homine nascitur, XLIV, 565. — Picturae lascivae, XXXII, 671. — Picturarum et sepulcrorum adoratores, 1542. — Simulacra velut deorum corpora esse asserit Trismegistus, XLI, 247. — Simulacra vitiorum corporaliu consecraverunt Romani, XLII, 374. — Usus simulacrorum unde ortus, 409. — A Seneca reprehenditur, XLI, 190. — Qui simulacra instituerunt non metum depserunt, sed errorem addiderunt, 119, 198. — In simulacris fallacia reddebant oracula dæmones, 581. — Simulacrorum cultores quantum devierunt a veritate, XI, 90. — Simulacris genitum non solum homo sed etiam bestia melior, XXXVII, 1482.

PETRUS CHRYSOLOGUS. — Aspectus illecebratus prostravit mulierem, salutaris levavit, LII, 409. — Aspe-

ctas fumo obscuratur, 410. — Mulieris oculos diabolo claudente, vetitis arboris ipsam maculavit aspectus, 419. — Hypocritis, dum cupit captivare oculos, oculis sit ipsa captiva, 205. — Oculi auctor prævaricationis et alia mala oculorum, 578. — Vagus oculus, lascivus intuitus, improbus aspectus suos non respicit ad ruinas, *ibid.* — Cæcus ad sua crimina, lucidus ad aliena, *ibid.* — Quæ ira, quam ultio sit in Deum de idolis exsequeretur offensam, ut eos quos vetustas aris, incensa, victimis, gemmis, aurum deos esse mentita est, posteritas turpi cultu homines fuisse turpissimos iudicaret, et eorum vitam, mores, actus ipsis eorum signaret in vultibus ac doceret fugiendos esse potius quam colendos... quorum formant adulteria in simulacris, quorum fornicationes imaginibus mandant, quorum titulant incesta picturis, crudelitates commendant libris, quorum obscena ludunt, I, II, 610.

SALVIANUS. — Petulci impudicorum intuitus noxa adulterii non caret, LIII, 61. — Oculi januæ cupiditatum, *ibid.* — Nunc iubentur oculi custodire censuram, 199. — In illis imaginibus fornicationum omnis omnino plebs animo fornicatur, I, III, 112.

LEO MAGNUS (S.). — Tela inimici trahunt oculos ad variâ cupiditates, ut de mundi pulchritudine, aut concupiscentiæ accendantur facies, aut superstitionum gignantur errores, I, IV, 444.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Lascivientes obtutus valde criminosis, I, VII, 750. — Dominus noster totius turpitudinis emendator petulantiam humanorum refrænat aspectum, *ibid.* — Si oculi tuus dexter scandalizat te, hoc est, si intentione illicita delectaris videre quod possit occidere, 810. — Visus divini vigoris frenis subjiciendi, ne miles Christi fluxus vincatur cogitationum illecebris; neve casta femina iudentibus oculis serpentinis nexibus teneatur, *ibid.* — Cautius aspiciamus, ne subripiat otioso cordi nostro circumvagantium luminum indisciplina aspectus, 751.

VITÆ PATRUM. — Aspectus femine causa fit tentationis, LXXIV, 129. — Aspectu virginis sanctæ adolescentis exardescit, 118. — Oculorum custodia singularis quorundam Patrum, LXXIII, 872, 897.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Oculi raptores ad culpam, LXXVI, 190. — Intueri non licet quod non licet concupisci, *ibid.* — Cordi illicita concupiscenti oculus non famuletur, 197. — Amore proprio cordis oculus cæcatur, *ibid.* — Oculi stultorum et oculi sapientum, quantum distant, 14. — Oculi, ut moderantur, 189, 197. — Oculi diaboli, quinam sint, 710. — Oculum non habemus, ubi quædam negligimus, 843. — Quorum oculis obscuratis dorem incursatur, LXXVII, 15.

TAIO, Cæsaraug. — De concupiscentia oculorum, LXXX, 939.

ALCUINUS (B.). — Quomodo et a quo hominis oculi vitiosi fuerint, CI, 923.

AGOBARDUS (S.). — De imaginibus sanctorum non idem dicendum atque de imaginibus deorum, quas adorabant gentiles, CIV, 225.

JONAS, Aurelian. — Si pulchram mulierem non viderit (diabolus) crebro respicere, intelligit cor amoris fœculo vulneratum, CVI, 135.

RABANUS MAURUS. — Ut munda mens in cogitatione servetur a lascivia voluptatis suæ deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores a culpa, CVII, 490. — Oculi lucerna corporis, 835.

HAYMO, Halberstat. — Circumcidendi sunt oculi ab illicito visu, ne videant mulierem ad concupiscendam eam, CXVIII, 95. — Qui claudit oculos suos ne videant malum, i-te in excelsis habitabit, 97. — Tenebræ metuendæ sunt morum, non oculorum, et si oculorum, non exteriorum sed interiorum, 322.

HINCMARUS, Rhem. — Videre et tamen se non videre asseverare, vetere proverbio Gothico exprimitur: *Capra lusca hortum videt, et sepe nusquam*, XXXV, 503.

BERNO, Cluniac. abbas. — Domum nostram solemus sordidare quinque sensibus nostris: illicies formæ intrant per oculos, suspicio mala per aures, odor libidinosus per naves, per os ingluvies polluit, per tactum crudelitatis, CXII, 1082.

PETRUS DAMIANUS (S.). — A venustioribus atque facatis oculis proprios tanquam pueros ab igne custodio, CXLIV, 458. — Infelix cor meum, semel aspectus formæ memoriam non amittit, *ibid.* — In divitiarum contemplatione solas infelicitum oculorum illecebras, cum eas intorquere in nostræ necessitatis impendia non valeamus, 421.

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Peccati pudore oculos tuos atollere arubescere, CLVIII, 680. — Deridentur qui sibi oculos redicere fūco nituntur, 696. — Lascivi risus, ardentis nutus oculi et tua garrulitas displicere mihi,

697. — Quidquid molle juvat, quod visu, quodque decorum est concupiscit libido, 702. — Si speciosa cupis, quis eo (Deo) speciosior? 708. — Oculi tui oculi Christi sunt, 713. — In mortis articulo, clauduntur oculi ad interiora capitis reflexi, quorum saepe vanis et perniciosis vagationibus delectabar, 620. — Oculi a petulantia compece, tolle occasionem, et materiam aufer delinquendi, 681.

IVO Carnot. — De quinque sensuum circumcircione, CLXII, 573.

ANSELMUS, Laudun. — De oculorum concupiscentia, CLXII, 1297. — Oculi præsertim intelligentiam designant, *ibid.*, 1311.

HILDEBERTUS, Cenoman. — Concupiscentia oculorum quam perniciosa, CLXXI, 469. — Quam diligenter præveniat, 710. — Mulier in paradiso visu decepta, 812. Oculorum mortificatio ad servandam castitatem quantum necessaria, 506. — Oculi alius interior, et alius exterior, 813.

HONORIUS, Augustodun. — De oculorum scandalo, CLXXII, 1044. — Oculi qui nos ducit est sacerdos qui nos de tenebris mundi ad lucem vitæ dirigit, *ibid.*

GODEFRIDUS, Admont. — Duo sunt oculi mentis, intellectus scilicet et affectus, CLXXIV, 163. — Sublevantur oculi per intentionem, 626. — Oculi operis attentionem indicant, 923. — Oculi nequam, duas acies habet, ignorantiam et malitiam, 928.

HUGO A S. VICTORE. — Oculi stulti in tenebris sunt, CLXXV, 196. — Oculi visu non saturatur, quare, 110. — Scandalum oculorum tollendum, CLXXVII, 73.

BERNARDUS (S.), Claravall. — Curiositas præsertim oculorum, primis superbibus gradus, CLXXVII, 857. — Viri perversi oculi, *ibid.* — Oculi non levandi nisi ut petatur auxilium, vel impendatur, *ibid.* — (Quid spectare libet quod comedere non licet 858. — Oculi mentis memoria mea, CLXXXIII, 478. — Oculi cordis quadruplex, CLXXXII, 881. — A peccatis mundandus, 851. — Oculo simplici uti, pro optime versari, agere, 406, 407. — Oculi nequam, id est cæcitas et perversitas, 881, 883. — Oculi mentis a triplici inquinamento purgandi ad videndum Deum, CLXXXIII, 460.

PETRUS VENERABILIS. — Oculi mentis a quibus mundandus, CLXXXIX, 397. — Alius spiritualium oculis, alius carnalium, 405.

GERHARDUS (V.), præposit. — Per oculum exprimitur in Scripturis cordis intentio, CXIII, 157. — Oculi simplex et oculus nequam, quid, 158. — Oculorum nomina raro designantur, 168 et seqq.

AELEUDUS, abbas. — De concupiscentia oculorum in curiositate sita, CXV, 572. — In claustris monachorum græves et lepores, damulæ et cervi, picæ et corvi, non quidem Antoniana nec Marhariana instrumenta, sed ne liebria oblectamenta, 572. — Illi arguuntur qui cum Evangelis bucolica meditantur, Horatium cum prophetas, cum Paulo Thullium lectitant, *ibid.* — Tota die nobis spectaculis dediti a nobis quodam modo cum exterius, revertentes iterum ad nos vanitatum imagines introducimus, *ibid.*

RICHARDUS A S. VICTORE. — Ubi amor, ibi oculus, CXCVI, 10.

ADAMUS SCOTUS. — Quanta cura frenanda sit oculorum concupiscentia, CXCVIII, 814. — Aspectus a curiositate retrahendus, 256. — In feminam præsertim figatur, 834. — Oculos sanctus David in feminam tenere jecit, et adulter et homicida factus est, *ibid.* — Juxta poetam os sublime homini dedit Deus, oculumque intus jussit, 447.

PETRUS CELLENSIS. — Venit fatis, venit morti: aufer extollentiam oculorum, o homo, quia fenestre istæ cito clauduntur et non aperientur usque ad diem iudicii, CCII, 678. — Oculi impudici dicuntur sola pulchritudinis admiratione, ideo a theatris Babylicis sedulo advertantur, 676.

REINERUS, monac. S. Laurentii Leod. — Impudicis schemata (habitus) pudicus horret oculus, CCIV, 53. — Avertendi oculi ne videant vanitatem, *ibid.*

BALDUINUS, Cantuar. archiepisc. — Oculi simplices et puri quis sit, CCIV, 480. — Oculi terrena videns quam facile turbatur, 481. — Ubi amor, ibi oculus, *ibid.* — Hic oculus terram respicit et non celum, mundum non Deum; transitoria et non æterna: impurus est et obscurus, 480. — Oculi videre potest et videri, inde et illex amoris esse solet, 481. — Christus verus sponsus oculum amat se avertentem et crebro revertentem, *ibid.*

STEPHANUS (S.), Grandimont. fundator. — Vir religiosus cum aliquod concupiscibile aspexerit, oculos in aere teneat, nec eos ibi defigat, sed visum avertat, CCIV, 1089.

PETRUS CANTOR. — Oculos ante et retro quinam habere debeant, CCV, 74, 117. — Oculorum privato maxime corpus deturpat, 117. — Mortis hora semper oculos habenda est, 553. — Tentatio est hominis concupiscentia oculorum, 551.

ABSAO abbas. — Concupiscentia oculorum abyssus est exterior in quo misere laborant, carnales, CCXI, 230.

ADAMUS. Pensenim abbas. — Qui sinceriter alterum diligit a dilecto respectus sui oculum vix refecit, CCXI, 566. — Famus oculis molestus esse solet et naribus, 599. — Quot te mirantur et dolent id Dei dilectione potius fumare quam flammare, 599.

SICARDUS, Cremon. — Sine collyrio gratia lippus est oculus tam naturae quam litterae, CCXIII, 173.

XII. — *Spectacula theatra, comediae, tragediae, circus, pantomimi, histriones.*

TERTULLIANUS. — Spectaculum nunc sine concupiscentia spiritus non est, I, 617. — Spectaculorum origo de superstitione idololatricae, 466. — Quanta criminibus contaminata, *ibid.*, 639. — An liceat christianis uti spectaculo, I, 495, 663. — Theatrum propriè sacrarium Veneris, 612. — Consistorium impudicitiae, 649. — Ars omnium turpitudinum, *ibid.* — Theatra stuprandis moribus orientis, 299. — Quam obscena et nefanda, 301. — Eorum interdictio ab ipso impudicitiae interdictio, 650. — Mulier quae theatrum adierat, cum damnosae rediit, 637. — Tragedia et comediae sunt libidinum et scelorum suatrices, cruenus et lascivae, impiae et prodigae, I, 650. — Auferimur a circo ubi propriè furor praesidet, I, 648. — Gladiatores, 630. — Maledicti a Christo, 1254. — Innocentes in ludum veniant, ut publice voluptatis hostias fiant, 651. — Gladiatores ab ethnicis laudati, 584. — Ad homicidium flagellis et virgis compellebantur inviti, 654. — Feras hominum sanguine et carne saguitas devorabant, 522, 584. — Bibebant aliorum sanguinem interfectorum sanguinem, 525.

CYPRIANUS (S.). — Theatrorum turpitudine, IV, 206 et seqq. — Circenses consecravimus Romulus ob rapiendas Sabinas, IV, 785. — Paratur gladiatorum ludus et libidinem crudelium luminum sanguis oblectet, 206 et seqq. — Gladiatorium infelicitas, 618. — Liber de spectaculis contra quae fortiter invehitur, 779.

ARNOBIUS. — Qui essent actores theatri, qui spectatores, et quae oculis conspicienda tradantur? V, 1071, 1072. — Ludi horaeque quam flagitiosae, 1261. — Amphitheatra loca sanguinis et publicae impietatis, 875.

HILARIUS, Pictav. — Avertendum est oculos ab his qui theatralibus ludis incubant, qui Circensium certaminibus cernunt, IX, 540. — Oculi theatralibus spectaculis sordidi, 505.

LACTANTIUS. — De oculorum voluptate et spectaculis, VI, 795 et seqq. — Vitanda spectacula omnia ne quid vitiorum pectoribus insidat;... et a Deo atque bonis operibus avertat, 712. — Si quis spectaculis interest, ad quae religionis gratia convenit, discessit a Dei cultu et ad deos se contulit, 713.

AMBRASIUS (S.). — Acroamata scenicoorum mentem emolliunt, XIV, 157. — Vallis est scena, vallis est circus, ubi currit mendax equus ad salutem, 156. — Valentinianus qui primum vehementer ferebatur ludis circensibus delectari, sic istud deteruit ut ne quidem solemnibus principum natalibus circenses putaret esse celebrandos, XVI, 1565, 1564.

HIERONYMUS (S.). — A spectaculis removeamus oculos. Arenae, circi, theatro, et omnibus quae animas contaminant puritatem, dum per sensus ingrediuntur ad mentem, XXV, 189. — Omnes delicias et lepores et risu dignas urbanitates et ceteras amatorum ineptias, in comediis erubescimus, in saeculi hominibus detestamur, XXI, 532. — Poeta quidam cui anachronismi pro nihilo reputantur, multos tamen condiscipulos habuit in theatro aequè imperitos, 585. — Quomodo in theatralibus scenis ursus atque idem histrio, nunc Herculem robustus ostendit, nunc molles in Venerem frangitur, nunc tremulus in Cybele, ita et nos tot habemus personarum similitudines quot peccata, 479.

AUGUSTINUS (S.). — Ludi scenici in rebus divinis positi a Varrone XI, 152, 157. — Ludos scenicos non turpes iudicaverant Graeci, 475. — Iidem scenicos actores in reipublicae administratione receperunt, 55. — Ludi scenici deorum iuxta Romae instituta, quare, 44, 53, 58, 73, 132. — Quam periculosi, 75, 76, 154. — Quam turpes, 60, 51. — Licet turpes eos ibi exhiberi jussuerunt 154, 237. — Quod turpe est dicere, 239. — Ludi scenici, pestis morum, 97. — Ludis scenicis majestas divina non placet quibus humana dignitas inquinatur, 78. — Deos habere qui ludis scenicis delectantur simile est furoris, XI, 187. — Nugatoria iniquitatis ludi et

spectacula vana, XXXVIII, 81, 83, 86. — Poetarum mendacia, XXXII, 1014. — Comediae et tragediae inter opera liberalia, XI, 55. — Poetarum fabulae minus obscenae quam deorum sacra, *ibid.* Poeta non minus digni infamia quam scenici, 58. — Poeta scenici libidinem inflamment, 59, 60. — Spectacula theatrorum illicita, XXXV III, 862. — Quam periculosa, XII, 44, 45. — Et editoribus et intuentibus pernicio, XXXVII, 1918. — Spectacula prohibita fuere persuasione Scipionis Nasicae, XII, 44, 45, 51. — A spectaculis deterrentur christiani, XXXVIII, 548. — Spectaculorum studiis hunt homines demonibus similes, XI, 320, 350. — Spectacula permittere non veripastoris est, XXXVIII, 274. — Spectacula christianique, XXXV, 1440; XXXVI, 439; XXXVII, 1851, 1919, 1925; XXXVIII, 555. — Gladiatores publicae turpitudinis professores, XI, 230.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Herodias scelus quo, impleta turpissima comedia, nefandam illico cecinit tragediam, LII, 653. — Sermo adversus spectacula in principio anni habita, 600 et seqq.

SALVIANUS. — Quomodo, o Christiane, spectaculo post baptismum sequeris quae opus esse diaboli confiteris? LIII, 114. — Rideamus, quae, latetur quamlibet jugiter, dummodo innocenter... Spectacula vero et pompae juxta professionem nostram opera sunt diaboli, *ibid.* In spectaculis non voluptas, sed mors, 115. — Spernitur Dei templum ut curratur ad theatrum, 116. — Cujuslibet civitatis incolae Ravenam aut Romam venerint, pars sunt Romanae plebis in circo, pars sunt populi Ravennatis in theatro, 118. — Carthaginensis Ecclesia insaniebat in circis, luxuriabat in theatris, 122. — Vestigia Salvatoris sequimur in circis, in theatris; tale nobis Christus reliquit exemplum? Quem flevisse legimus, risisse non legimus LIII, 114. — Spernitur Dei templum ut curratur ad theatrum. Ecclesia vacuatur, circus impietur, 116. — Dum in theatris et circis ludimus deperimus, 120.

LEO MAGNUS (S.). — Pudet dicere, plus impeditur demonis quam apostolis et majorem obliunt frequentiam insana spectacula quam beata martyria (tempus), LIV, 453. — Quis hunc urbem salutem reformavit? quis a captivitate eruit? quis a caede defendit? ludus circensium an cura sacerdotum, *ibid.*

MAXIMUS (S.). Taurin. — Vide sermones adversus spectacula in Kalendis Januarii soliti, 255, 291.

PRUDENTIUS (S.). — Amphitheatralis spectacula tristitia pompae, quid sibi vellent? LIX, 151.

ISIDORUS (S.) Hispal. — De spectaculis in genere LXXXII, 651. — De variis spectaculis apud Romanos notis, 652, et seqq. — De ludis circensibus, 653, 654. — De aurigis, quadrigis, de curru et equitatione, 655, 656. — De amphitheatro, 659. — De ludo equestri, de retiariis, secularibus et laqueariis, 659, 660. — De ferarum certamine et horum execratione ludorum, 660.

CRISCONIUS. — Canon. conc. Laod. tit. 54. — Clericis non licet spectaculis ludicris interesse, LXXXVII, 899. — Etiam in nuptiis fierent, *ibid.* — Spectacula edere diebus Dominicis non licet ex conc. Carthag., tit. 28, LXXXVIII, 934.

ALCUINUS (B.). — Spectacula condemnantur, C. 462. — Diabolica fragmenta dicuntur, *ibid.*

RABANUS MAURUS. — Notiones in vetera spectacula, CXII, 547 et seqq. — De ferarum certamine et horum ludorum execratione, 553. — Theatrum prostibulum et lupanar dictum, *ibid.*

ISIDORUS MERCATOR. — Spectaculis turpibus adesse non debent christiani, CXXX, 401.

REGINO. — Spectacula non sunt a christianis spectanda, CXXXII, 255.

ATTO VERCELLENS. — Spectacula ludorum, theatro, die Dominica vel ceteris religionis christianae diebus festivi amoveantur, CXXXIV, 43.

HROTSWITHA (VEN.). monialis Gandersheim. — Comedias sacras eleganter conclinnavit ut a profanis et illicitis scenis lectores christianos averteret, ut ipsa declarat in Proemio, CXXXVII, 971.

HUGO A S. VICTORE. — Qui delictis hujus saeculi, et pompis, et theatralibus voluptatibus delectantur, tragici et comici dissoluti, velut gravi somno sopiti, adversarii praeda efficiuntur, CLXXVII, 78.

BERNARDUS (S.). Clarevall. — Ceterum spectacula vana, rogo, quid corpori praestant quidva animae conferre videntur? CLXXII, 842. — Privola prorsus et inanis ac nugatoria consolatio, spectacula, *ibid.* — Theatrum femineis foedisque anfractibus provocat libidines, actus representans sordidos, 217. — Qui ludus bonus sit *ibid.*

ÆLREDUS abbas. — Cum tota die inanibus spectaculis dedit a nobis quodammodo exierimus, revertentes ite-

rum ad nos, vanitatem imagines introducimus, noctes ducimus insonnes, CXCv, 575.

JOANNES SARESB. — Histriionum professio turpis, CXCIX, 404, 405. — Admissa sunt spectacula et infinita vanitatis tyrocinia, 406. — Variæ histriionum species, *ibid.* — Turpia publice exercentes, *ibid.* — Non tantum histriiones peccant, sed etiam qui eos sustentant et in tali arte confirmant, *ibid.*

PETRUS CELLENSIS. — De sanctorum gloria sic: Celebrantur in foro iudiciæ solennes; et non curris, o peccator? Pulcherrima præparantur spectacula, et oculos claudis? CCII, 882.

ALANUS DE INSULIS. — Spectaculum turpe ad voluptatem turpiter mentem accendit, CCX, 235.

HELINANDUS, monac. — Quod princeps tolerare non debet in regno histriiones, mimos, scurras, aut lenones et meretrices, CCXII, 735.

SICARDUS. — Spectacula, diaboli vocantur pompæ et opera, CCXIII, 279.

XIII. — Stultiloquium, vaniloquium, scurrilitas.

HILARIUS (S.). — Lingua periculosus et promptissimus lapsus, IX, 826. — Ori ostium et sera apponenda, *ibid.* — Lingua stulti et lingua sapientia, 5.3. — Ostentatio, jactantia et verborum blandimenta profligantur, 952, 953. — Apud sanos nil proficit, 399.

AMBROSIIUS (S.). — Exivit multiloquium, peccatum intravit, XIV, 335. — Laudandus ille qui prius vult loquenda cognoscere quam proferre quæ sentiat, XV, 1210. — Philosophi in sermone divites, fidei inopes, veritatis exortites, XIV, 981. — Quam plures vidi loquendo in peccatum lucidare, vix quemquam tacendo, XVI, 25. — Ingredditur mors per ostium tuum, si fasum loquaris, si turpiter, si procaciter, si ubi non oportet loquaris, 286. — Alliga sermonem tuum, ne luxuriet, ne lasciviat, et multiloquio peccata sibi colligat, 27.

HIERONYMUS (S.). — Nolo te declamatorem esse... verba volvere et celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere, indoctorum hominum est, XXII, 534. — Sunt quidam ignorantibus mensuram suam, et tantæ stoliditatis se recordant, ut et in mutum et in incensum et in habitum et in sermonem communi risum spectantibus præbeant, 662. — Stultiloquium esse existimo, eorum qui aliqua narrant turpia, ut risum moveant, et facilitate simulata magis illudant eis, quibus placere desiderant, XXVI, 519. — Stultiloquium sequitur scurrilitas, 820.

AUGUSTINUS (S.). — Vanitas veritate loquacior, XI, 174. — Multiloquium, quid, XXXII, 583; XLIII, 447. — Lingua cohibenda, XXVIII, 635, 978. — Linguam domare causa difficile, XXXVII. Sine gratia adiutorio non possumus, XLIV, 254. — Verborum abusus in omnibus linguis, XLII, 410.

PETRUS CHRYSOLOGUS (S.). — Loqui debemus secundum tempus, LII, 357. — Quod menti contemplantur affectu, ore depromere, effundere labiis, lingua distinguere, et in totum non sufficit evaporare sermonem, 357.

VALERIANUS (S.), Cemelien. — Homil. de otiosis verbis, LII, 709. — De oris incontinentia, 706.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Sermo in disciplina licentia arguitur, multorumque malorum causa comprobatur, LVII, 751.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Multiloquium quot malorum causa, LXXV, 800. — Multiloquio mens exterior sparsa dissipatur, *ibid.* — Loquacitas conviviorum comes, 532. — Hosti nudos nos obicit multiloquium, LXXVII, 72.

TAILO, Casarug. episc. — De multiloquio, LXXI, 942. — De perversa locutione, 943. — De stultitia, 944.

ISIDORUS (S.), Hispal. — Vanus sermo cito polluit mentem, LXXXIII, 836. — Nihil ex ore tuo quod impedire possit, procedat; nihil quod non expedit sonus vocis erumpat, *ibid.* — Quidam per incautam virtutum iactantiam relabuntur ad vitia, 698.

BEDA (Ven.). — De lingua custodienda, XCII, 16, 26.

SMARAGDUS, abbas. — De curiositate nascitur multiloquium, (J), 668, 669. — Graude est vitium quod nec corpus quietum, nec animam dimittit esse sine peccato dum solliciti aliorum domos circuit, vel aliena acta perquirat, *ibid.* — Curiositatis vitium indolensienter comatur et otium, *ibid.* — De multiloquio, 651.

JONAS, Aurelian. — Quod otiosis turpibus colloquiis non sit vacandum præsertim in ecclesiis, CVI, 147.

EULOGIUS (S.), Toletan. — Omnis vaniloquus condemnandus venit in iudicium, CXV, 760.

HAYMO, Halberstatisensis. — Discant viduæ non cir-

citare domos, nec deliciose vivere, non fabulis otiosis occupare linguam, CXVIII, 88. — Circumcidenda ex lingua a maledictionibus, perjuris, falsitatibus, murationibus et a consuetudine otiosi sermonis, 96. — Puer Jesus non reperitur esse vacans otio aut fabulis, sed in templo audiens doctores et interrogans, 123.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Verba nostra otiosa, si, omissis seriis, de rebus frivolis loquamur fabulæque narremus antiquas, CXX, 474.

RATHERIUS, Veron. — Quidam noctibus psalmodia et orationibus instant, diebus vero detractionibus, pravi loquitis, otiositati et desidie vacant, CXXVI, 697.

ANSELMUS (S.), Cantuar. — Ab otioso sermone linguam compesce; ne garras verba inania, vanos enim sermo cito mentem polluit, CLVIII, 685. — Sint verba tua pauca; multiloquium non declinat peccatum, *ibid.*

BERNARDUS (S.), Clarevall. — Scurrilitates vitandæ, CLXXXIII, 584. — Ab otio et nugis cavendum, CLXXXII, 756.

JOANNES, Saresb. — De arrogantia multitudinis imperitæ, et de libris frivolis, CXCIX, 655. — Quid ex brutius, qui ex defectu rationis, et impulsu libidinis, dimissis propriis, aliena negotia carat nec alienis pagter occupatur otiosis, 389.

PETRUS CELLENSIS. — Silentio excluduntur, mendacia, stultiloquia, scurrilitates et omne verbum otiosum, CCII, 756. — Tollenda est multiloquiorum occasio et lingua continenda, 732.

PETRUS CANTOR. — Contra loquacitatem et otiosa verba præsertim prædicantium, suggillatur, CCV, 197.

MARTINUS (S.), Legion. — Assiduus et otiosus sermo est vitandus, CCVIII, 658.

ALANUS DE INSULIS. — Adversus verborum et lingue evagationem, CCX, 162. — Sermo vanus, vana conscientium index, 163. — Lingua mobilis, in adolescentia ad jocosa, in virili ætate ad fraudulem, in senis ad detractoria mentem inflectit, 163. — Verborum quasi cura vitanda, 161.

ABSALO, abbas. — A bona conversatione deterret homines venenatæ detractiones, turpitudine, stultiloquium, et scurrilitas quæ ad rem non pertinent, CIII, 181.

XIV. — Venationis, canum, equorum, avium cultus indinatus.

OPTATUS (S.). — Egredia descriptio accipem qui glutine aves capiunt, hæreticis comparatur, LI, 104.

AMBROSIIUS (S.). — De Valentiniani elogio: Alacris quidam ferarum venationibus eum occupari, atque ab actibus publicis intentionem ejus abduci; omnes tamen uno momento jussit interfici, XVI, 1364.

HIERONYMUS (S.). — Quantum possum mea recolo memoria nunquam venatorem in bonam partem reperi, XXV, 1201. — Venationes regis in Babylone, XLII, 159.

AUGUSTINUS (S.). — Diabolus pessimus venator mundi, XXXVIII, 334. — Venator, XXVIII, 65, 194, 535, 718; XL, 560. — Venatorum labor, XXVIII, 444. — Venatores cum ursis certantes, XL, 639. — Venatorum amatores, et venatores ipsos venatus est Dominus, XXXVIII, 333.

MAXIMUS (S.), Taurin. — Venatio tempore quadragesimæ condemnatur, LVII, 581.

PAULINUS (S.), Aquileien. — Venationes et diabolicæ peragrations omniibus servis Dei interdiciuntur, præsertim clericis, XCIX, 316.

JONAS, Aurelian. — De his qui, propter venationes et amorem canum, causam pauperum negligunt, CVI, 215.

RATHERIUS, Veron. — Quondam arguit sui temporis episcopos qui Germanorum more venationes sectabantur, CXXVI, 591.

ANDRÆAS, Vallumbros. monac. — In Vita S. Ardi moris cleri dissolutos describit, cujus plerique venationibus tam canibus et accipitribus erant dediti, CLIII, 1441.

GERBODUS præposit. — Arguuntur clerici venatores, CXCIV, 1418.

JOANNES SARESB. — De venatione, de sectoribus et speciebus ejus, de illius exercitio licito et illicito, CXCIX, 390. — Nemrod et Esau venatores coram, id est, contra Dominum, 394. — Venatorum exaltatio non mercede vana et ridicula super prædæ caput; regem Capadociæ captum credas, 391. — Venationis et libum affinitas in mente antiquorum poetarum, 390, 391. — Venatio pars eorum qui a Deo peregrinantur, 394, 395. — Ubi autem, ait propheta, qui in avibus cæli iacent? *ibid.* — Venatio voluptatem parit quæ amica epulis est, *ibid.*

tionibus, convivis, modulationibus, et ludis, cultibus operosis exquisitis, stupris et variis immunditiis. Quomodo ratio habenda sit locis, temporibus, modo, et personis ut licita sit venatio, 596.

PETRUS BLESSENSIS. — Walterium episcopum octogenerium hortatur ut a studio venandi cesset, multis rationibus, CCVII, 169. — Item quemdam Saresber. archidiaconum a voluptate aucupii dissuadet, 181. — Non

bone conveniant cilicium et accipiter, afflictio carnis et exercitium voluptatis, 182. — Non decet Christi discipulum currere et clamare post aves voluptuosas, 183.

ABSALO, abbas. — Nonne tibi videtur Verbum caro factum in his qui de patrimonio crucifixi viventes, exiende pascent non pauperes, sed canes, accipitres, histriones? CCXI, 55.

CLXXII.

INDEX

DE VITIIS ET ERRORIBUS ETHNICORUM SPECIALIBUS,

QUÆ SS. PATRES OBTRACTARUNT ET IMPUGNARUNT,

ORDINE RERUM ALPHABETICO EXARATUS.

ADULATIO. — Aristoteles et Platu adultores, Tertull., I, 500.

ADULTERIUM. — Spensippus in adulterio periit, Tertull., I, 500.

ÆQUITAS (égalité). — Æquitas Platonis quæ familiam tolleret, Lactant., VI, 417, 418.

AFFECTUS. — Error Chrysippi et Stoicorum de affectibus, S. Hieronymus, XXIII, 542. — Error Stoicorum de affectibus, S. Augustinus, XXXIX, 1528; XLI, 259; XXXIV, 395, 396. — Error Academicorum circa affectus, Joan. Saresber., CXCI, 641.

ANIMA. — Errores Epicureorum circa animam, Tertull., II, 19. — Circa substantiam animæ errarunt Anaximenes, Anaximenes, Heraclitus, Heraclides, *ibid.*, 660. — Circa animam turbata doctrina Anaxagoræ, *ibid.*, 666.

— Error Archimedis de anima, *ibid.*, 669. — Contra vim principalem animæ stant Messenius, Diemarchus, Andreas, Asclepiades, *ibid.*, 670. — Error Chrysippi de anima, *ibid.*, 655. — Error Cleanthis de anima, *ibid.*, 685.

— Errores circa substantiam animæ Hipparchi, Heracliti, Hippocriti et Thaletis, Criticæ et Empedoclis, Epicuri, Critolai, Peripateticorum, Stoicorum, Zenonis et Democriti, Tertull., II, 655, 667. — Errores circa immortalitatem animæ Epicuri, Senecæ, Pythagoræ et Empedoclis, Tertull., II, 19. — Error Empedoclis de loco animæ, *ibid.*, 671. — Error de statu animarum post mortem ex Acheronticis libris, Arnob., V, 903. — Aristoxenus errone opinio de anima, Lactant., VI, 779. — Cicero infideliter docuit immortalitatem animæ, *ibid.*, 410. — Error Diemarchi circa animam quam dicit perituram cum corpore, *ibid.*, 761. — Argumenta Platonis insufficientia ad probandam immortalitatem animæ, *ibid.*, 762, 763, 764.

— Epicurus dicit animam cum corpore perire, S. Hieronymus, XXIII, 294. — Epicuri error circa immortalitatem animæ, S. Aug., XXXII 1932. — Error Epicureorum de anima quam dicunt cum corpore perituram, *ibid.*, XXVIII, 811. — Error Platonicus circa animas. Plato dicebat animas et cælo lapsas in corpora detrudi, *ibid.*, XXXII, 387; XXXIII, 718. — Error Pythagoræ circa animas. Pythagoras dicebat animas et cælo lapsas in corpora detrudi, *ibid.*, XXIII, 718. — Error Stoicorum circa animam: Stoici dicebant animas esse a propria substantia Dei, XXXII, 718, 725. — Error Zenonis circa animam quam dicebat esse mortalem, *ibid.*, 953. — Stoici dicunt mortalem esse animam, *ibid.*, CXI, 414. — Error Peripateticorum de anima: dicunt quamdam particulam animæ esse æternam, reliquam autem esse mortalem, Raban. Maur., CXI, 415. — Epicurus dicit animam nihil aliud esse quam corpus, *ibid.*, — Varro dicit animam esse ignem mundi, *ibid.*, — Error Anaxagoræ circa animam, Joan. Saresber., CXCI, 582. — Error Epicuri circa animam quam dicit mortalem, *ibid.*, 977. — Error Pythagoræ de animabus, *ibid.*, 923. — Error Socratis circa animam quam credit esse Deum, *ibid.*, 982.

ASTROLOGIA. — Astrologia Mathematicorum reprehenditur, Joan. Saresber., CXCI, 442, 443.

PATROL. CCXX. INDICUM III.

ATOMI. — Atomorum doctrina ab Epicuro propagata, S. Aug., XXXIII, 61. — Juxta Epicurum conflatur in immensum corpusculum casus acervum, Joan. Saresber., CXCI, 977. — Error Peripateticorum circa atomos, *ibid.*, 658.

AULICI. — Aulicorum adulationes reprehenduntur ex Juvenali, Joan. Saresber., CXCI, 482.

BONUM SUMMUM. — Error Aristippi circa summum bonum, Lact., VI, 366, 760. — In quo summum bonum posuerit Aristoteles, et quid per virtutem intelligat, *ibid.*, 370. — Error Dinomachi de summo bono, *ibid.*, 364.

— Error Epicuri circa summum bonum, *ibid.* — Circa summum bonum error Herilli, *ibid.* — Error Hieronymi philosophi circa summum bonum, *ibid.* — Error Peripateticorum circa summum bonum, *ibid.* — Error Zenonis de summo bono, *ibid.*, 423. — Error Academicorum circa summum bonum, S. Aug., XI, 625, 626, 627.

CERTITUDO. — Anaxagoras errat circa certitudinem, Lact., VI, 424, 428. — Circa certitudinem error Arceisæ, *ibid.*, — 359, 361, Nihil certum juxta Carneadem, sicut nulla virtus, *ibid.*, 595, 596.

CONCUPISCENTIA. — Effectus concupiscentiæ ex Ovidio, Joan. Saresber., CXCI, 403.

CORPUS. — Nihil admittebat Zeno nisi existentiam corporum, S. Aug., XXXIII, 953.

CORRECTIO. — Error Archytæ Tarentini circa correctionem, Lactant., VII, 152, 153.

CORRUPTIO. — Corruptor adolescentiæ Socrates, Tertull., I, 500.

CREATIO. — Error Ciceronis de creatione mundi, Lactant., VI, 397. — Error Democriti circa creationem, *ibid.*, 760. — Error Epicuri circa creationem animalium, *ibid.*, 516. — Errores Homeri circa creationem, Lactant., VI, 131.

CRAPULA. — Aristippus nepotatur, Tertull., I, 500.

CULTUS DEO DEBITUS. — Error Ciceronis circa cultum Deo debitum, Lactant., VI, 457. — Lucretii impietas, *ibid.*, 265. — Philosophi eradicarunt cultum et honorem Deo debitum, *ibid.*, VII, 115. — Plato impius, *ibid.*, VI, 457.

CURIOSITAS. — Philosophorum curiositas, S. Bernard., CLXXXIII.

DEUS. — Errores circa Deum. Socratis error de Deo, Tertull., I, 500. — Thales errat circa Deum, *ibid.* — Plato errat circa Deum, *ibid.* — Errores Platoniorum circa Deum, *ibid.*, II, 19. — Stoici errarunt de Deo, *ibid.*

Arnobius probat falsitatem deorum ethnicorum ex eorum historicis et citat Antistatem, Valerium, Antiochum, Arnob., V, 82. — Ex probrois deorum Arnobius falsitatem istorum deorum probat et Apollodorum memorat, *ibid.*, 1050. — Arnobius falsos arguit deos ex ridicula eorum origine et numero et memorat Aristotelem, Granium, *ibid.*, 979; Cæsum, *ibid.*, 994; Ciceronem, *ibid.*, 945; Censium, *ibid.*, 991; Cratem, *ibid.*, 989. — Dii pagani fuerunt homines juxta Evhemerum, Ennium, Nicanorem, Pellæum, Leontem, Theodorum, Hippionem,

Diagoram, Melium, *ibid.*, 1062. — Dissensiones paganorum de Deorum numero ex Ephorbo, *ibid.*, 989. — Plautus, Sophocles, Euripides memorantur de erroribus paganorum circa cultum deorum, *ibid.*, 1265. — Cultus deorum prohibitus ex Heraclito, *ibid.*, 1143. — Errores circa numerum et originem deorum: qua de re citantur Hesiodus, Lucretius, Manilius, Memorialia scripta, *ibid.*, 989, 991, 993, 1185. — Dissidia paganorum circa deorum originem, numerum, probrosa in cultu deorum habita, eorum historiae ridiculae, vanae occupationes et eorum inconstantia ex Mnasea, Myrtillo, Varrone, Nigidio, Homero, Epicharmo, Sophocle, Apollodoro, Panyassi, Polemone, Sosiblo, Patrocle, Thurio, Plutarcho, Philostephano, Posidippo, Pindaro, Timotheo theologo, Valerio, Varro, Constant, *ibid.*, 988, 989, 991, 984, 1121, 1156, 1050, 1206, 1048, 1088, 1096, 993, 1009, 1019. — Anaxagorae error circa Deum, Lactant., VI, 134. — Error Anaximenis circa Deum, *ibid.*, — Error Cleanthis circa Deum, *ibid.*, — Error Diagorae circa deos, *ibid.*, 120. — Ennii de diis historiae ridiculae *ibid.*, 190. — Epicurus negat deos, *ibid.*, VII, 87. — Historiae ridiculae Evhemeri circa deos, *ibid.*, 174. — Ridicula Homeri theologia, *ibid.*, 123. — Insufficiens doctrina Platonis circa Deum, *ibid.*, 597. — Poetarum error circa deos, *ibid.*, 159, 170, 171, 215. — Protagoras deos revocat in dubium, *ibid.*, 120. — Pythagoras pantheista, *ibid.*, 134. — Circa iram Dei Stoicorum error, *ibid.*, VII, 88. — Stoici putant astra esse deos, *ibid.*, VI, 278. — Thales error circa Deum, *ibid.*, 132. — Anaximenes putat aërem esse Deum, S. Aug., XXII, 782; XXXIII, 745; vel Deos ex aëre gigni, *ibid.*, XLI, 226. — Anaxagoras putat mentem esse Deum, *ibid.*, XXXIII, 412. — Error Democriti circa Deum, *ibid.*, 445. — Diagoras atheus, *ibid.*, XLIII, 360. — Epicurus negavit Deos, *ibid.*, XLI, 601. — Plato multorum deorum cultum docuit, *ibid.*, 225. — S. Augustinus notat ridicula quae de diis Varro scripsit, *ibid.*, 178. — Zenonis error circa deos quos dicebat ex igne ortos, *ibid.*, XXXIII, 955. — Theologi inter quos Dionysius Stoicus mundum Deum esse dixerunt, Raban. Maur., CXCI, 415. — Alii, ut Thales Milesius, contenderunt mentem esse Deum, *ibid.*, — Quidam autem animum in omnibus commentem et lucidum, ut Pythagoras, putaverunt esse Deum, *ibid.*, — Quidam mentem solutam putaverunt esse Deum, *ibid.*, — Quidam et spiritum et mentem, ut Maro, putaverunt esse Deum, *ibid.*, Epicuri admittunt Deum otiosum et inexercitatum, *ibid.*, — Stoici affirmant Deum corporalem, *ibid.*, — Epicurus dicebat Deum constare ex atomis, *ibid.*, — Pythagoras dicit Deum constare ex numeris, *ibid.*, — Philosophi non aut imperfecte Deum cognoverunt, *ibid.*, CLXXXIX, 812. — Ciceronis error circa Deum, Joan. Saresber., CXIX, 992. — Varronis error circa Deum, *ibid.*, 990, 991. Varro quot sunt pestes, tot putat esse deos, *ibid.*, — DISSIDIA. — Philosophorum dissidia, Lactant., VI, 556, 557; S. Aug., XXXIV, 122, XLI, 601. — Dissidia Varronis in theologia sua, *ibid.*, XLI, 218. — DIVINATIONES. — Divinationes mathematicorum, S. Aug., XXXII, 757; XL, 29. — DIVITIÆ. — Error Democriti de divitiis, Lactant., VI, 422. — DOLORES. — Error Epicuri circa dolores, S. Hieronym., XXIV, 641. — Circa dolores error Ciceronis, S. Aug., XXXIII, 667, 668. — DUBIUM UNIVERSALE. — Dubium universale Academicorum, S. Aug., XLII, 1019, 1056. — Academicorum dubium universale, Raban. Maur., CXI, 414. — Circa dubium universale, Petr. Abælardus citat Aristotelem, Petr. Abælardus, CLXXVIII, 1319. — Academicorum dubium universale redarguitur, S. Bernard., CLXXXII, 1062. — De omnibus dubitabant Academici, Joan. Saresber., CXIX, 658, 981. — Arcesilas docuit dubium universale, *ibid.*, 990. — Dubium universale Ciceronis, *ibid.*, 992. — Dubium universale Zenonis, *ibid.*, 981. — DURITIA. — Agendi ratio Platonis erga Hermiam, Tertull., I, 500. — EDUCATIO. — Error Stoicorum de educatione mulierum et servorum, Lactant., VI, 429. — ERROR. — Cicero non avertit populos ab errore, Lactant., VI, 263, 261. — Homerus multiplices inter errores versatur, *ibid.*, 131. — Errores plures apud Pythagoram, S. Aug., XXXII, 589. — FATUM. — Fatum mathematicorum, S. Aug., XXXIII, 1061. — Epicuri fatum, Joan. Saresber., CXCI, 977. — Stoici inducunt fatalem necessitatem, *ibid.*, 976. — FELICITAS. — Epicuri exsuperatio ridicula circa felicitatem honorum, Lact., VI, 434. — Erraverunt philosophi felicitatem ponendo in hac vita, S. Aug., XLI, 627, 628; XXXIII, 850, 667. — Error Stoicorum circa felicitatem, S. Aug., XXXVIII, 812. — Zeno beatitudinem po-

nit summam in virtutis ipso cultu, S. Aug., XLII, 1019. — FIDES BONA (*bonae fidei*). — Anaxagoras infidelis depositi custos, Tertull., I, 500. — FORNICATIO. — Fornicator Diogenes, Tertull., I, 500. — Democritus fornicator, *ibid.*, — Aristippus fornicator, Lactant., VI, 593. — FORTUNA. — Error Ciceronis de fortuna, Lactant., VI, 120. — Error Epicuri circa fortunam, *ibid.*, — GULA. — Gulum exprobat Tertullianus Hortensio oratori, Ausidio Lorconi, Asinio Celeri, Tertull., II, 1048. — HÆRESES. — Pythagorae doctrina fons hæreseos, S. Hieronym., XXII, 1148. — De Zenone quoque hæreses manerunt, *ibid.*, — Hæreses a philosophis proveniunt, Raban. Maur., CXI, 415, 416. — HOMO. — Error Anaxagorae circa finem hominis, Lactant., VI, 571. — Error Dicæarchi circa finem hominis, *ibid.*, 404. — HOSPITALITAS. — Error Ciceronis circa hospitalitatem, Lactant., VI, 665, 673. — IDEÆ. — Idem innatæ contra Platonem, Arnob., I, 849. — Error Platonis de ideis, Pet., Abælard., CLXXVIII, 1307. — IGNORANTIA. — Ignorantia philosophorum, Lactant., VII, 736. — Ignorantiam philosophi aluerunt quia Deum ut invenerunt non exposuerunt, Raban. Maur., CXI, 415. — IMPIETAS. — *Vide cultus Dei*. — IMPOTENTIA PHILOSOPHORUM. — Citantur Plato, Cronius et Numenius, Arnob., I, 825, 826. — INSIPIENTIA. — Causa insipientiæ philosophorum, Lactant., VI, 664. — INSOLENTIA. — Insolens Diogenes, Tertull., I, 500. — INVERECUNDIA. — Inverecundia Cynicorum, Lactant., VI, 594; S. Aug., XLI, 428. — Inverecundia Diogenis Cynici, S. Aug., XLI, 428. — Cynicorum inverecundia, Raban. Maur., CXI, 415. — Gymnosophistarum inverecundia qui nudi per Indiam philosophantur, *ibid.*, — IRA. — Non separarunt Stoici iram malam ab ira bona, Lactant., VII, 129. — LIBERTAS. — Error Ciceronis circa libertatem quæ fato consonam facit, Joan. Saresber., CXIX, 992. — MALA. — Error Stoicorum circa mala, S. Aug., XII, 629, 630. — MATERIA. — Errores Zenonis circa materiam, Tertull., II, 19. — Error Peripateticorum de materiali materia Joan. Saresber., CXCI, 858. — MUNDUS. — Aristoteles docuit eternitatem mundi, Lactant., VI, 515, 753, 756. — De mundo errores philosophorum et errorum causa, *ibid.*, 759. — Error Platonis circa eternitatem mundi, *ibid.*, 780. — Error Anaximandri de mundis infinitis, S. Aug., XLI, 226. — Error Epicuri de constitutione mundi. Epicurus dicit mundum et atomis consistere, Sever. Boet., LXIV. — Error Platonis circa animam mundi, Petr. Abælard., CLXXVIII, 1320. — MUTILATIO. — Stoici mutilabant homines ad tollendas voluptates, Lactant., VII, 689. — NATURA. — Error Stoicorum circa naturam, Lactant., VI, 741. — OCCUPATIONES. — Occupationes vanæ philosophorum, S. Hieronym., XVI, 504. — OPTIMISMUS. — Plato docet optimismum, Petr. Abælard., CLXXVIII, 1326. — ORATIO. — Peripateticorum de oratione sententia, Sever. Boetius, LXIV, 406. — PECCATA. — Zeno contendit peccata omnia esse paria, Lactant., VI, 425. — Error Academicorum circa paritatem omnium peccatorum, S. August., XI, 312. — Error Stoicorum de peccatis, *ibid.*, 339. — Error Stoicorum circa paritatem peccatorum, Raban. Maur., CXI, 414. — Peripatetici dicebant omnia peccata esse æqualia, Joan. Saresber., CXCI, 858. — PERCEPTIO EXTERNA. — Errores Academicorum, Heracliti, Dioclis, Empedoclis, Platonis, Stoicorum, Epicureorum, de perceptione externa, Tertull., II, 674. — Error Epicureorum de perceptione veritatis, S. August., XXXIII, 441. — PERIODI. — Error Epicuri circa periodos, S. Hieronym., XXIII, 1020. — PHANTASIA. — Phantasie Stoicorum, Joan. Saresber., CXCI, 641, 643. — PHILOSOPHIA. — Philosophia insufficientis regula ad bene vivendum, Lactant., VI, 117. — Non tradit veram religionem, *ibid.*, 206. — Stultas cogitationes philosophia, *ibid.*, 550. — Philosophia non sapientiam studiosa, *ibid.*, 552, 553, 433. — Philosophia inutilis ad veritatem inquirendam et ad mores informandos, *ibid.*, 433, 523, 601. — Philosophia pernicioosa, *ibid.*, 349. — Philosophia veritatem perturbat, *ibid.*, VII, 77. Nulla felicitas in philosophia, *ibid.*, VI, 585. — Impotentia philosophica ad attingenda

veritatem, *ibid.*, 740. — Philosophia civitatum gubernatrix mala, *ibid.*, 418. — Senecæ error circa philosophiam aëtoritatem, *ibid.*, 390, 391.

POETÆ. — Poetæ sunt perniciosi, Lactant., VI, 549.

PRINCIPIUM RERUM. — Errores circa principium rerum, Heraclitus, Tertull., II, 19. — Error Empedoclis circa principium rerum, Lactant., VI, 320. — Heracliti error circa principium rerum, *ibid.*, 309. — Thaletis error circa principium rerum, *ibid.*, 132. — Error Anaximenis circa principium rerum, S. August., XLI, 226. — Error Anaximandri de principio rerum, *ibid.*. — Error Democriti de principio rerum, *id.*, XXXIII, 443. — Diogenes dicit aërem esse principium rerum, *id.*, XLI, 226. — Error Stoicorum de principio rerum, *ibid.*, 326, 383.

PRODITIO. — Hippas proditor, Tertull., I, 500.

PROVIDENTIA. — Errores circa providentiam Epicuri primum, Tertull., II, 726, Lactant., VI, 120, 401. — Epicurus negavit providentiam, S. August., XLI, 601. — Error Epicureorum de providentia, Raban. Maur., CXI, 415. — Error Aristotelis de providentia, Joan. Saresberiens., CXIX, 932. — Stoicis negant providentiam, *ibid.*, 447.

RATIO PHYSICA STOICORUM. — Lactant., VI, 183.

RELIGIO. — Error Ciceronis circa explicationem vocis religionis, Lactant., VI, 336. — Epicurus tollit omnem religionem, *id.*, VII, 96. — Socrates sustulit omnem religionem, *ibid.*, 415, 416. — Circa religionem errant philosophi, S. August., XXXIV, 126.

RESURRECTIO. — Errores omnium philosophorum circa resurrectionem, Tertull., II, 19. — Negaverunt philosophi resurrectionem carnis, S. August., 1134; XLII, 902, 903.

SAPIENTIA. — Error Ciceronis circa originem sapientie, Lactant., VI, 387. — Error Lucretii circa originem sapientie, *ibid.*, 386, 387. — Philosophia non est sapientia, nec iter ad sapientiam, *ibid.*, 352, 353. — Error Stoicorum qui dicebant sapientiam esse in scientia, S. August., XXXII, 874. — Dicebant quoque hominem nulla sapientia gaudere nisi in ea perfectus sit, *id.*, XXXIII, 758.

SCIENTIA. — Academici scientiam prorsus sustulerunt, Lactant., VI, 333, 360, 604. — Scientiam sustulit Socrates, *ibid.*, 353. — Error academicorum de scientia, S. August., XXXII, 923.

SENSUS. — Error Epicureorum circa sensus exteriores, S. August., XXXIII, 441.

SIDERA. — Plato contendit sidera esse animala, Sever. Boet., LXIV, 123.

SODOMIA. — Sodomitæ philosophi, S. Hieronym., XIX, 47.

SUMMUM BONUM. — Summum bonum in quo consistit juxta Peripateticos, Joan. Saresber., CXIX, 858.

— Virtus summum bonum juxta Stoicos, *ibid.*, 975.

SOPHISTÆ. — Sophistæ philosophi, Lactant., VI, 336.

SUICIDIUM. — Doctrina sui ipsius occisionis tradita a philosophis, Lactant., VI, 407, 408. — Sui ipsius occisionem docuit ipse Plato, *ibid.*, 408, 409.

SUPERBIA. — Superbia philosophorum, S. August., XXXVIII, 777; XXXII, 707. — Superbia Platonis effecit ut non potuerit indicare viam salutis, *id.*, XXXII, 747; XXXIII, 440. — Philosophi superbi, S. Bernard., CLXXXIII, 539.

TYRANNIS. — Pythagoras et Zeno tyrannidem affectant, Tertull., I, 500. — Lycurgus tyrannidem quoque affectat, *ibid.*. — Quid sit oppressio tyrannidis juxta Platonem, Joan. Saresber., CXIX, 534.

VANITAS. — Ciceronis vanitas, S. August., XXXIII, 536. — Vanitas philosophorum, S. Bernard., CLXXXIII, 539.

VERITAS. — Error Democriti circa veritatem quam dicit in puteo inclusam, Lactant., VI, 459. — De veritate error Academicorum, S. August., XXXII, 924. — Philosophi veritatem in iniquitate detinuerunt, *ibid.*, 707. — Philosophi non potuerunt invenire viam veritatis, *id.*, XXXVIII, 776. — Veritas philosophorum ut doctrinæ insanitatem calent, *id.*, XXXIII, 431.

VIRTUS. — Plato omnium virtutum eversor, Lactant., VI, 420.

VITA. — Error Ciceronis circa vitam, Lactant., VI, 412.

VITA FUTURA. — Error Epicureorum circa futuram vitam, S. August., XXXIII, 589; XXXIX, 1528; XXXIII, 668.

VOLUPTATES. — Doctrina Epicuri omnibus voluptatibus favet, Lactant., VI, 393, 404. — Voluptati inserviebant Peripatetici, *id.*, 370. — Doctrina Epicuri circa omnes voluptates et summam felicitatem, Joan. Saresber., CXIX, 673, 977.

SERIES DECIMA NONA.

Cum nemo, nisi divina innitatur misericordia, bonum facere et a malo declinare queat, ad Deum precando confugere necesse est. Itaque in hac Serie decima nona proponimus Indices de oratione in genere, scilicet de illius necessitate, præstantia, effectibus, conditionibus variis, etc., de oratione mentali et vocali: de orationibus in Ecclesia catholica usitatis, et præsertim de Oratione Dominica.

CLXXIII.

INDEX DE ORATIONE IN GENERE,

IN QUO LOGICE DISSERITUR

DE ORATIONIS NECESSITATE ET CONDITIONIBUS, DE EFFECTIBUS, TEMPORE ET LOCO,

DE ORATIONE MENTALI ET VOCALI, ET DE ILLIUS OBJECTIS,

PRO QUIBUS ORANDUM, ETC.

I. — De orationis definitione ac divisione.

HILARIUS (S.) — Oratio officium est infirmitati nostræ conveniens, IX, 578. — Orationis varii gradus, 639. — Orationum triplex genus, 548.

AMBROSIIUS (S.) — Oratio, obsecratio, postulatio,

gratiarum actio quæ sint, XIV, 307. — Orationum varia genera referuntur, XVII, 843.

JUVENCUS. — De oratione, XIX, 64.

HIERONYMUS (S.) — Oratio discursus mentis, XIII, 33.

AUGUSTINUS (S.) — Oratio locutio est hominis ad

Deum, XXXVI, 1028. — Sacrificium est, 575. — Orationis nomine omnes regulæ sanctæ desiderii intelliguntur, XLIV, 300. — Oratio argumentum necessitatis gratiæ, 514. — Clarissima gratiæ testificatio, XXXIII, 766. — Cum oramus, nihil aliud dicimus quam, *Da quod iubes*, 154. — Oratio duplex, interior et exterior, XXXVI, 404. — Orationes obsecrationibus qui differunt, XXXIII, 635. — Finit præcationes antequam id quod est in mensa, incipiat benedici; orationes, cum benedicitur; postulationes, cum populus benedicitur; et post hæc omnia gratiarum actiones, 636. — Oratio quid sit, XXXIX, 1884; XI, 997.

CASSIANUS (S.) — Orationes sunt quibus offerimus aliquid vel vovemus Deo, XLIX, 783, 784. — Quatuor orationum species, obsecratio, oratio, postulatio, gratiarum actio, 785 *et seq.*

PROSPER (S.) — Oratio recta Dei donum est, LI, 349. — Orare Deum gratiæ spiritualis munus, 79.

EUGYPIUS. — Obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, LXII, 867.

FULGENTIUS (S.). — Orandi affectus Dei donum est, LXV, 339. — Nec orare condigne quis potest, nec vigilare, nisi se illi Spiritui sanctus infuderit, 183. — Non potest haberi ipse orationis affectus, nisi divinitus fuerit attributus, 350.

BENEDICTUS (S.) — Oratio est ascensio animæ de terrestribus ad celestia, inquisitio supernorum, iavistibilium desideriorum, LXVI, 529. — Est familiaris conversatio, et conjunctio hominis cum Deo. Est hominis Deo adherentis affectio, et familiaris quedam et pia collocutio, et statio illuminatæ mentis ad fruendum quandiu licet, *ibid.* — Est mentis devotio, id est conversio in Deum per pium et humilem affectum; humilem ex conscientia infirmitatis propriæ; pium ex consideratione clementiæ divini, *ibid.*

CASSIODORUS. — Oratio est oris ratio, quem prout allegamus vota nostra pendentes, LXIX, 703. — Deprecatio est frequens et assidua supplicatio, quæ ab imo pectoris profertur arcano, *ibid.* — Duo sunt genera orationum, 706.

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Oratio et deprecatio qui differant, LXXIX, 639.

ALCUINUS. — Oratio est suavis animi cum compunctione cordis deprecatio, C, 587.

RABANUS. — Oratio petitio dicitur, CXI, 126. — Est ascensio animæ de terrestribus ad celestia, CX, 616. — Obsecratio est petitio pro peccatis, quæ vel pro præsentibus vel pro præteritis admissis suis unusquisque compunctus veniam deprecatur, CXII, 590. — Orationes sunt quibus aliquid offerimus Deo, *ibid.* — Postulationes sunt, quibus pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, supplicamus. Gratiarum actiones quas mens Domino refert cum præteritis Dei recolit beneficia, vel cum præsentia compleantur, aut cum in futuram quæ et quanta præparaverit diligentibus eum prospicit, *ibid.*

BRUNO (S.) — Oratio est oris ratio, quam prout referimus, vota nostra pendentes, CXLII, 169. — Deprecatio est frequens et assidua supplicatio, quæ ab imo pectoris profertur arcano, *ibid.*

JOANNES Carth. — Qui orat contritionem habet et gemitum, maxime quando peccata deflentur; qui laudat, et gratias agit, gaudio et lætitia spirituali perfunditur, CLIII, 721.

BRUNO (S.) Carth. — Quid per obsecrationes, orationes, postulationes et gratiarum actiones sit intelligendum ostenditur, CLIII, 435. — Per incensum significatur oratio, 574.

RADULPHUS. — Oratio tantum fit pro bonis adspiciendis, obsecratio pro malis removendis, CLV, 1690. — Oratio est pius affectus mentis ad Deum, 1901.

Vita Patrum. — Oratio cum Deo colloquium, LXXIII, 520.

HILDEBERTUS. — Obsecrationes sunt, cum per adjurationes nos a malis liberari petimus, CLXXI, 575. — Orationes, cum nobis aliqua bona dari oramus; postulationes, cum pro aliis rogamus, 574. — Gratiarum actiones sunt de collatis beneficiis, 161.

GODEFRIDUS. — Tunc obsecramus, cum pro necessaria virtutum acquisitione assiduis precum singulibus Deo supplicamus, CLXXIV, 72. — Tunc oramus, quando pro adipiscenda peccatorum indulgentia Dei misericordiam imploremus, *ibid.* — Gratiarum actiones persolvimus, cum concessa nobis dona in vera humilitate custodimus, *ibid.*

HUGO DE S. VICTORE. — Oratio est mentis devotio, id est conversio in Deum per humilem et pium affectum, fide, spe, charitate subnixum, CLXXVI, 979. — Tres sunt species orationis, supplicatio, postulatio, insinatio:

supplicatio est sine determinatione petitionis humilis et devota precatio; postulatio est determinatæ petitionis incerta narratio. Insinatio est sine petitione per solam narrationem, voluntatis facta significatio, *ibid.* — Postulatio tribus fit modis, obsecrando, rogando, simpliciter postulando, 980. — Triplex est oratio: vocis sine devotione; devotionis sine voce; vocis cum devotione, 731, 732.

HERVÆUS. — Obsecratio est oratio cum adjuratione vel obsecratione: oratio autem simpliciter facta est oratio, CLXXVI, 1277.

BERNARDUS (S.) — Obsecratio consistit in verecundo affectu, CLXXXIII, 608; oratio, in affectu puro; postulatio, in amplo affectu et fiducia latitudine; gratiarum actio in devotione suavissima, *ibid.*

THOMAS Cisterc. — Obsecrationes sunt pro remittendo peccato, orationes pro acquirendo bono, postulationes pro proximo, gratiarum actiones Deo, CCVI, 306.

GUNTHERUS. — Catholica oratio est regularis et impensa pro salute animæ vel his quæ ad illam prædare valeant divini pietatis imploratio, CCXII, 166.

II. — De orationis conditionibus.

TERTULLIANUS. — Omni animi confusione libera debet esse orationis intentio, I, 1167. — Oratio legitima quæ, 1163, 1193. — Jejuniis preces attende, 1214. — Quidam ante omnem orationem totum corpus absterunt, 1168. — Orationis officia, 1164.

CYPRIANUS (S.) — Orationis conditiones, IV, 210 *et seqq.* — Oratio pacifica et simplex, 521. — Quando patrem Deum dicimus, quasi filii Dei agere debemus, 520. — Oratio inefficax sine operibus, 583. — Cogitemus nos sub conspectu Dei stare, 519. — In sacrificiis non ventibunde preces, 522. — Petitio modeste Deo commendanda, *ibid.* — Precatio cum disciplina quietem continens et pudorem, 518. — Debet non vocis sonus, sed animus et sensus orare, 558. — Cito ascendunt orationes quas merita operum ad Deum imponunt, 539.

HILARIUS (S.) — Orationes ubique audit Deus, sed sola innocentia promeretur exaudiri, IX, 348. — Reprehenduntur qui a Deo quid postulantes, eum tanquam et officio debito conveniunt, 541. — Orationes despicibiles quæ, 548. — Orationis bonæ dotes, 591. — Ne sit impudica, 558. — Oratio pura, 549. — Orat cum fiducia qui in carne a carne est peregrinus, 591. — Cum cordis elevatione, 595.

AMBROSIIUS (S.) — Orandum quomodo, XIV, 331; XV, 1509. — In oratione quæ requirantur virtutes, XV, 350. — Quæ sit præclara illa oratio et gemitas quem non despiciat Deus, 1027. — Humilitas commendat orationem, 528. — Ea divinum sibi precando accipit auxilium, XV, 1429. — Flexis genibus mitigatur offensa Domini, et gratia provocatur, XIV, 271. — Si oramus sermo, compatiamur et mente, XV, 1280. — Volare facit bona vita orationem, et dat alas precibus spirituales, quibus sanctorum ad Deum evehat oratio, 1512. — Oratio fidelium apostolico cibo pasta pinguescit, 351. — Cum oras, magna ora, id est, quæ æterna sunt, quæ divini, quæ celestia, XV, 1472. — Non audit Deus nisi quod dignum autis ducit esse beneficiis, *ibid.* — Cor Deus frequenter non concedat oratus, 1722. — Bonæ orationis ordo, III, 506. — Prima oratio laudem debet habere Dei, secunda supplicationem, tertia postulationem, quarta gratiarum actionem, 459. — Oratio debet inchoari a Dei laude, et in eam desinere, *ibid.* — Ut mens bene possit orare, præcedit Spiritus et ducit eam in viam rectam, ne obrepant carnalia, ne minora, ne etiam majora viribus, 1602. — Si vis operari orationem tuam, leva parvas manus per innocentiam, 458. — Quod oras, mores tui loquantur, fides adjuvet, opera commendent, 538. — Secreto magis orandum quam cum vociferatione, 457. — In oratione multum verecundia placet, et prodest, 44. — Fieri in oratione virtutis est, 1514. — Non locus orationem commendat, sed devotus animus, XVII, 54. — Pacificus animus in oratione esse debet, 469.

CHROMATIUS (S.) — Clamore vocis non est opus in oratione ad Deum, quem scimus secreta cordis intueri, sed clamore fidei, ac religiosæ mentis devotione, II, 558. — Non sit multiloquentia verborum, *ibid.* — Pharisæi se jactantis reprobat oratio; Publicanus humilis et submissus justificatus deprecandis, *ibid.*

HIERONYMUS (S.) — Orandum flexo corpore et mens erigenda ad Dominum, XLII, 592. — Orandum secreto, et clauso pectoris cubiculo, XXIV, 564. — Oratio qualis esse debeat, XXVI, 320. — Perseverantia in oratione commendatur, XXIV, 754. — Oratio perseverans propheta notatur, 604.

AUGUSTINUS (S.) — Oratio optima, vita iusta, *XL*, 653. — Quam celeriter accipiuntur preces bene operantium, *XXXVI*, 483. — Orationem fides precedit, *XXXIII*, 878. — Si fides deficit, oratio perit, *XXXVIII*, 633. — Fides, spes et charitas orantem perducunt ad Deum, *XXXIII*, 801. — Oratio semper jejuna ab odio, semper dilectione pascitur, *XXXVIII*, 1044. — Fides in Christum, ratio impetrandi, *XXXV*, 1538. — In nomine Christi nihil petit, qui de Christo sentit, quod non est sentiendum; vel qui petit aliquid ad salutem non pertinens, 1896. — Petitur in nomine Salvatoris, quod pertinet ad rationem salutis, *XXXV*, 1853. — Oratio non est iusta, nisi per Christum, *XXXVII*, 1456. — Oramus ad illum, per illum, in illo, 1082. — Supplicantes congruens situs, genua figere, extendere manus, solo prosterni, *XL*, 597. — Fronte terram percutere, *XXXVIII*, 1419. — Orandum est perseveranter, *XXXVI*, 801. — Orationis instantia commendatur, *XXXVII*, 1539. — Famelicus Dei esse debemus, ante januam conspectus illius mendicemus in orationibus, 1895, 1896. — Orationes iustorum cum lacrymis et gemitu, *XXXVIII*, 195. — Orantis gemitus, *XXXVI*, 224. — Oratio munda quoniam, *XLIV*, 502, 504. — Orationis alia dux, jejunium et eleemosyna, *XXXVI*, 482. — Oratione sua humiles contingunt Deum, *XXXVIII*, 267. — Oratio sit casta, ut non quod cupiditas, sed quod charitas querit optemus, 1044. — Cor quod recte petit, pulsat et querit, pium esse debet, 568. — Vita pulsat, vitæ aperitur, *ibid.* — Orandum non voce sonante, sed conscientia ad Deum clamante, *XXXIX*, 2281. — Utillius est semper orare breviter, quam semel nimis prolixè, nisi orationi devotio inspirata, ipso nesciente qui orat, prolongaverit, *XXXII*, 1488. — Oratio qualis esse debeat, 1516. — Oranti humilitas necessaria, *XLV*, 1865. — Qualiter ante orationem et in oratione affecti esse debeamus, *XL*, 1057. — Oratio sit perseverans, *XXXIX*, 1909. — Orando quid observandum, *XXXVII*, 1531. — Quomodo orandum, *XXXIV*, 1274. — Quid oremus sicut oportet nescimus, *XLIV*, 551. — Oranti duo cavenda, ne aut quod non debet, aut a quo non debet petat, *XXXVIII*, 578. — Sic orandum est quomodo docuit Christus, *XXXVII*, 1552. — Oratio incipere debet a laude Dei, 1882. — Multiloquium in oratione vitandum, *XXXVIII*, 558. — Orare in clausis cubiculis quid, *XXXII*, 1195. — Quando oras, claude ostium, ne tentator ingrediatur, *XXXVII*, 1834. — Magna in oratione intentio magnum exprimit orantis affectum, 1585. — Qui orationem suam tepidam, frigidam et pene nullam dolet, jam orat, *XL*, 127. — Orantes quoniam Deus exaudit, *XXXVII*, 1580. — Quis fiduciam habere possit, quod accipiat quod petit, *XLIV*, 511. — Qui manent in Christo, accipiunt quod petunt, *XXXV*, 1842. — Deus solos pauperes exaudit, *XXXVIII*, 864. — Qui vult audiri a Deo, prius audiat eum, 126. — Non accipiunt homines quod petunt, quia male petunt, *XXXV*, 1824. — Aliquando Deus iratus dat quod petit, et Deus propitius negat quod petit, *XXXVIII*, 1567; *XLIII*, 429. — Nonnullis impatientibus Deus quod petebant concessit iratus, *XXXIII*, 175. — Exaudiuntur multi et multis modis, non solum Christiani, sed et Pagani, Judæi, Hæretici, *XLIII*, 429. — Preces improborum quomodo exaudiuntur, *XXXV*, 2024. — Multi clauso ore exaudiuntur a Deo, et multi in magnis clamoribus non exaudiuntur, *XXXVII*, 1604. — Deus alios exaudit, alios non, prout cuique novit expedire, 1089. — Superflua petens non propitio Deo exauditur, *XXXVIII*, 205, 498. — Deus non exaudit ad temporalia, ut intelligamus ab ipso desideranda sempiterna, *XXXVI*, 438. — Male usus homo eo quod vult accipere, Deo potius miserante non accipit, *XXXV*, 1824. — Pater est Deus, et quod male cupiunt filii non dat, *XXXVII*, 1899. — Non est petendum aliquid quasi fixum, sed quod nobis Deus expedire scit, *XXXVI*, 624. — Cum id amamus quod vult Deus ut amemus, procul dubio daturus est nobis, 202. — Deus forte aliquid dare differt, sed neminem relinquit esurientem, *XXXV*, 1557. — Deus si non dat horam, exercet querentem, non contemnit petentem, *ibid.* — Vult orationibus desiderium nostrum exerceri, quo possumus capere quod præparat dare, *XXXIII*, 502. — Fidelis multa deprecatur secundum sæculum, et non exauditur, ad vitam autem æternam semper exauditur, *XXXVI*, 718. — Quorum preces Deus exaudiat aut respiciat, *XL*, 1041. — Precibus Saul veniam negat Deus, quam David deprecanti concedit, quia non idem utriusque cordis affectus, *XXXV*, 2325.

CASSIANUS (S.) — Attentio et devotio in oratione quomodo habetur, *XLIX*, 839. — Oratio brevis et frequens Deo accepta, 817, 818. — Altissimum silentium oratio requirit, 99. — Secreto et in abscondito quomodo faciendum, 800. — Qualis esse debeat ex sententia S. An-

tonii, 807. — Orationis perseverantia, seu constantia requiritur, 773. — Orationes nostras cur non semper exaudiantur, 909.

PROSPER (S.) — Oratio quam non sit per Christum, non potest delere peccatum, sed etiam ipsa sit ad peccatum, *LI*, 505. — Quomodo petamus quæ accepimus, *ibid.* — Quod preces Ecclesiæ non exaudiantur pro omnibus, ad occulta Dei iudicia referendum, 665. — Cito oblinentur preces quæ hoc petunt quod vult ille qui petitur, 579.

PETRUS CHRYSOLOG. (S.) — De perseverantia orationis, *LII*, 509, 510, 511. — Oratio optima cum jejunio et eleemosyna. Hæc tria conjunctim esse debent, 519 et *segg.*

SALVIANUS (S.) — Oratio qualis esse debeat, *LIII*, 65.

LEO MAGNUS (S.) — Orationis conditio, *LIV*, 291, 304. — Cui Deus differat exaudire orantes, *LV*, 74.

MAXIMUS (S.) TAUR. — Quibus proprietatibus præstat oratio, quibusne sit socianda virtutibus, *LVII*, 499. — In oratione perseverandum docet exemplum Cananæ mulieris, 745.

LAURENTIUS (S.) NOVAR. — Non strependum in oratione, non confuse atque intemperata voce dispergenda verba, *LXVI*, 122. — Clamandum, non voce, sed mente, nam et tacentes exaudit Deus, 123. — Si fueris in foro publico, ora intra te, si fueris ante iudicem, ora; si iuris in balneo, ora, et ibi templum est. Mare ante te est, et post te sequitur Pharos, ora, *ibid.*

BENEDICTUS (S.) — Ad bene orandum requiritur sincera cordis puritas, *LXVI*, 530. — Sæcularium negotiorum fuga, passionum et affectionum mortificatio, querendus est aptus locus ad orandum, remotus et ab omni tumultu secretus, *ibid.* — Summa requiritur attentio, *ibid.* — Brevis debet esse et pura oratio, 480.

CASSIODORUS. — Quis veraciter Deum invocet, *LXX*, 102. — Quis perfecte oret, 117. — Quomodo ante Deum semper oramus, 1078. — Ad Deum plus clamet causa quam lingua, 220. — Quando sapienter et insipienter petimus, 155. — Oratio ex humili, mansueto et sincero debet corde procedere, 1008. — Aliud est petere tentando, aliud confitendo, 358. — Fidelium clamor est devotus mentis affectus, 887. — Ad Dominum non clamat, nisi qui petitionem suam ad eum toto cordis affectu dirigit, *ibid.* — Vox deprecationis est puritas orationis, 986. — Si Deum invoces indevotes, iudicium postulas, non veniam, 539. — Vitium orantibus commune, et maxime otiosum, 274. — Deus repellit a mandatis subdole rogantes, 840.

GREGORIUS (S.) TURON. — Oratio impertina Deo placet, *LXXI*, 528. — In recessu faciendum, 1068.

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Mens immunda orationi inepta, *LXXIV*, 935. — Oratio execrabilis cuius sit, 936. — Mens in oratione culpæ suæ memoriam lacrymis tergat, *ibid.* — Ante orationem immunda ac terrenæ cogitationes ablegandæ, *ibid.* — Oratio nihil obtinet, nisi injuriarum facta fuerit dimissio, 1107. — Oratio citius fastiditur in qua Deus non queritur, *ibid.* — Oratione actio, et actione oratio fulciatur, *LXXVI*, 42. — Oratio vera quæ sit, 1088. — Oratio grata Deo, quando dicatur, *LXXV*, 915. — Ante orationem conspiciendum est quid in oratione possit reprobare, 936. — Attentio in oratione quantum prosit, *LXXVI*, 258. — Oratio cum bona actione iungenda, *ibid.* — Orari vult Deus importune, 1084. — Constitutioni postulationis conditionem posuit Dominus pietatis, *LXXV*, 360. — Veram orationem efficiunt amari gemitus, non verba composita, 702. — Citius exauditur oratio quæ dilectione proximi, præsertim inimici, conditur, 760. — Orationis lacrymæ sunt victimæ oblationis nostræ, 816. — Compunctio orationis ex amore Dei concepta, fumo ex aromatis comparatur, 1071. — Quampanci orent ut oportet, 1208. — Ante orationem debitoribus dimittendum, 1209. — Oratio, ut ad Deum perveniat, de humilitatis profundo ascendat, *LXXIX*, 652. — Oratio comitetur bona opera, 515. — In oratione perseverandum, 635. — A Deo facile exaudiuntur mundi corde simplices et silentio studentes, *LXXVII*, 260. — Cur Deus in parvis et vilibus rebus exaudiat preces, 197. — Os nostrum a Deo tanto minus exauditur in prece, quanto amplius inquinatur stulta locutione, 236. — Preces nostræ tanto celerius in Dominicæ pietatis aurem sublevantur, quanto eas vicissim pro nobis suas caritatis ardor exauit, 811.

ISIDORUS (S.) — Numquam est sine gemitu orandum, *LXXXIII*, 675. — Mens qualem se in oratione offert, talem post orationem conservet. Nihil proficit oratio, si deus committitur unde jam iterum venia postuletur, *ibid.* — Pura est oratio quam in suo tempore sæculi non interve-

niant curæ, *ibid.* Mens quæ ante orationem vacans a Deo in illicitis cogitationibus occupatur, dum in orationem venerit, confesum illi imagines rerum quas nuper cogitavit occurrunt. *ibid.* — Purgandus est animus, atque a temporalium rerum cogitationibus segregandus, ut pura acies cordis ad Deum vere et simpliciter dirigatur, 674. — Sicut nullum proficit in vulnere medicamentum, si adhuc in eo ferrum sit, ita nihil proficit oratio illius cuius adhuc dolor in mente, vel odium manet in pectore, *ibid.* — Tardius exaudiuntur quorum iam orationes, ut, dum differuntur, fortius exaltatis majoribus præmiis cumulentur, LXXXIII, 677. — Quoties orantes non cito exaudiuntur, nostra nobis facta in oculis proponamus, *ibid.* — Non in multiloquio exaudiuntur homines, 678.

ALCUINUS. — Oratio, ut si efficax, per Christum mediatorem Deo offerri debet, C, 1153.

AGOBARDUS (S.). — Oratio debet fieri cum tota fiducia et spe, CIV, 286. — Sine ira et disceptatione, et hesitatione, *ibid.*

CHRISTIANUS DRUTHMARUS. — Domini est præceptum ut inclusa pectoris cogitatione labiisque compressis, oremus eum, CVI, 1513. — Christianos non est necesse multum loqui in orationibus, 1314.

RABANUS. — Non in multiloquio formemus preces nostras ad Dominum sed in compunctione cordis et effusione lacrymarum nos ab eo exaudiri credamus, CX, 13. — Oratio sine intermissione et cum præparatione peragenda, *ibid.*

WALAFRIDUS STRABUS. — Non in clamorosa voce, sed in lacrymis et intentione cordis nos exaudiri sciamus, CXIV, 932. — Qui in oratione aliud quam debet petit, aut alio modo quam magister humilitatis insinuat deprecatur, vel orare nescit, vel minus quam potuit proficit, *ibid.* — Qui peracta oratione, vel ad malam consuetudinem, vel ad nova facinora, sine respectu mox prosiliit, fructum orationis perdidit, *ibid.* — Quidam in oratione pectus pignis pavimentant, caput contundunt, voces muliebri gracilitate submittunt, et in proximo vel verbis vel factis alios conturbare, et semetipsos non metuunt culpabiles exhibere, I, 933. — In orando prohibetur similis esse hypocritis, 99.

HAYMO. — Quando stamus ad orationem, invigilare et incumbere ad preces toto corde debemus, CXVIII, 898. — Cogitatio omnis carnalis et secularis abscedat; claudatur contra adversarium pectus et soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis adire patiat, *ibid.* — Si cum hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non presumimus nisi cum humilitate et reverentia, quanto magis Domino Deo universorum cum omni humilitate et puritatis devotione supplicandum est, 899. — Est acceptabilis Deo oratio quæ sine odio fraterno funditur, *ibid.*

PASCHASIUS RADBERTUS (S.). — Noli orare ut videaris ab hominibus, sed ora intus, clauso ostio, CXX, 277. — Oratur non strepitu verborum tantum, sed fide ac spe et charitate intus quod querimus impetretur, 275.

ISIDORUS MERCAT. — Orandum est recto vultu, CXXX, 883.

ADALGERUS. — Oratio brevis esse debet, CXXXIV, 928. — Qui in oratione pro remedio animæ suæ, vel pro aliorum peccatis, Dominum deprecatur, iste sine dubio in montem oraturus ascendit, 929. — Sicut impossibile est ut videat quis in aqua turbida faciem suam, sic et anima quæ non purgata fuit a cogitationibus alienis, contemplari non potest Deum, 929.

RATHERIUS. — Male petit qui non petit quod Dominus præcipit, sed quod potius interdicit, CXXXVI, 697. — Orandum indesinenter cum fiducia et nunquam sine gemitu, 689. — Evagationes mentis in oratione sunt valde noxiæ, 697. — Nisi clamantem ad te adjuves pauperem, non te exaudiet Deus orantem, 692.

BRUNO (S.). — Sine ira, id est, sine odio proximi, sine diffidentia orandum, CLIII, 458.

RADULPHUS. — Cum fide, fiducia et simplicitate petendum est, CLV, 1324. — Petamus omnia propter Deum, 1691. — Cum fide, desiderio, perseverantia, humilitate, bonum æternum quod poscimus, Deum potentem dare credamus, 1802. — Non oremus solis labiis, non tepide, non multiloquio, *ibid.* — Cum perseverantia, Deus enim non spernit preces pauperum; cum humilitate reputantes nos immundos canes, et ad vomitum sordium nostrarum sepe reversiones, *ibid.* — Oratio debet esse pia, 1901. — Quæ fit sola corde, etsi non labiis, Deo accepta est. Suranna tacens dicitur clamasse propter vehementem mentis intentionem, et a Deo audita fuisse, *ibid.* — Oratio quæ solis labiis fit, non est ante Deum acceptabilis, *ibid.* Bene vigilamus in orationibus, si non solum corpore, sed etiam mente et operibus vigilemus, 1230. — Qui solo corpore in oratione vigilat, et opere vel mente in peccato

dormit, talis non vigilare, sed dormire dicendus, *ibid.*

GUIBERTUS. — Non verba orationis, sed mentem pensat Deus, CLVI, 628.

GOFFRIDUS. — Qui ore Deum precatur, et cor ejus quæ mundi sunt cogitat, hujus orationem improbat Deus, CLVII, 196.

ANSELMUS LAUD. — Orando removenda falsa intentio gentilium, CLXII, 1304. — Vitandum multiloquium, *ibid.*

BRUNO (S.), Signiens. — Ubiunque ores si ideo oras ut videaris ab hominibus, non suscipitur oratio tua, CLXV, 114. — Si vis bene orare, intra in cubiculum tuum, redi ad cor; hoc est cubiculum in quo oratio continetur et in quo Deus ipse quiescit, *ibid.* — Ibi ora, ibi loquere, ubi et quod dicis et cui dicis præsto sunt. Claude ostium; non enim indiget sono oris, non indiget clamore vocis ille quem oras, *ibid.* — Ad cor respicit, in abscondito videt, non verborum compositionem, sed cordis compunctionem attendit, *ibid.* — Non exauditur oratio quæ longa est, sed quia pio mentis affectu fit, a corde contrito et spiritu contribulato, *ibid.*

RUPERTUS. — Tres sunt orationis modi: primas cum oratio ex affectu divinæ inspirationis protenditur, secundus quod Deus non in clamorosa voce, non in multiloquio, sed in contritione cordis Dominus exaudiat, quodque oratio brevis et pura esse debeat; tertius dum non solum sine clamorosa voce, verum etiam absque motu laborum quis oral intrinsecus oratione clausa, CLXVIII, 1427. — Oratione composita et ornata non flectitur Deus, 1433. — Oratio longa, si fit cum affectu, laudabilis est, 1424. — Oratio fidelis cor tangit Dei fortiter, 420.

HILDEBERTUS. — Oratio vera est amara cum compunctione gemitus, CLXXI, 349. — Non desinit orare, qui non desinit amare, *ibid.* — Orationi præmittenda confessio, 368. — Oratio sine jejuniis et elemosinis non est vera: sunt enim dum ejus alia ad celum, *ibid.* — Instanter et cum perseverantia petendum, 371. — Et impetret oratio, tria debet habere, petere, querere, pulsare, 374. — Male petit, qui petit quæ non sunt ad salutem, *ibid.* — Inimici mortem petere insana oratio, 376. — Injuriarum remissio præcipua orationis conditio, *ibid.* — Ut oratio impetret, tria sunt necessaria, oratio, bona vita, perseverantia, 372. — Oratio debet esse veracunda, pura, ampla, devota, 681. — Cor sursum levetur, ne putrescat in terra, 1160.

GODEFRIIDUS. — Si in tempore orationis cor per multa distentum non recesserit a nobis, imo vox oris concordet labiis cordis, tunc vere a Domino audiri merebimur, et petitionis nostræ effectum consequemur, CLXXIV, 72. — Cum humilitate et patientia a Deo petendum, 356. — Oratio sit bonis operibus intenta, 358. — Fieri debet mente recollecta, 750. — Et attenta, 944. — Reconciliata cum fratre, 945. — Et imprimis pro spiritualibus, 838. — Et celestibus, 945. — Et non pro se solo orante, 946. — Sine intermissione quod per bonam et intentionem, 725.

HUGO A S. VICTORE. — Orandi Deum occasionem et rationem nobis præbent nostræ miseriæ et divinæ misericordiæ, CLXXVI, 977. — Quatuor modis fit oratio: vererundo affectu, CLXXVII, 760. — Puro affectu, quando peccator jam per se accedit, et ore proprio confitetur; amplo affectu, quando fit non solum pro se sed pro aliis; fit cum cordis fiducia, quando sine hesitatione promittitur, *ibid.*

HERVÆUS. — In carne, non spiritu orat qui polluta mente orat, CLXXXI, 1277.

BERNARDUS (S.). — Omnis oratio tepida, quam non prævenit inspiratio, CLXXXII, 987. — Cavendum ne oratio sit nimis timida, temeraria et tepida, CLXXXIII, 178. — Quæ fidelis, et humilis, et fervens fuerit, coram sine dubio penetrabit, *ibid.* — Oranti necessaria puritas intentionis et continentia, 809. — Item recessus et secretum, 985. — Oratio præcipue vigilantiam exigit, 608. — Orationis et jejunii copula, 177. — Oratio perseverans ad gratiam Spiritus sancti necessaria, 322. — Oras ira debet considerare, quid petit, ipsum quem petit, et seipsum qui petit, 734. — Ante orationem præparanda anima, CLXXXIV, 1371. — Veraciter orat, qui aliud in corde non cogitat. Citius ad precem iudex flecti ut, si peccator a pravitate sua corrigatur, *ibid.* — Melius est cum silentio cordis orare, quam solis verbis sine intentione mentis. Oratio sit humilis, lectioni jungatur et operationi, 325, 1252, 176. — Fervor et constantia in oratione necessaria, 59. — Orationem irritam facit trititia, 1280.

ROBERTUS PULLUS. — Oratio corde contrito et humiliato prodire debet, CLXXXVI, 915. — Fit ut cum preces multiplicamus, Deus non exaudiat, ideo quod manus nostræ sanguine plene sint, 916.

ADAMUS SCOTUS. — Necessae est ut cor ab omni phantasmata inanitate, ante ipsum orationis tempus, praearetur, CXCIII, 765. — Si volumus ut oratio nostra suave aliquid Deo redeat, abjicere debemus vanas aut pravas cogitationes, 761. — Orans diligenter in mente attendat quis est ille qui orat, quis ille quem orat, quid sit illud pro quo orat; quomodo orat, *ibid.* — In nos delinquentibus condonandum, 765.

MARTINUS (S.), Legion. — Tam pura, tamque devota et ab omni sterpiti seculari remota sit oratio, ut et mente et corpore infirmis obtinere possit salutem, peccatorum remissionem et cunctis fidelibus aeternam beatitudinem, CCIX, 315. — Qui veraciter ac devote orat, cum Deo loquitur, *ibid.*

ALANUS DE INSULIS. — Inaniter oramus, si spei fiduciam non habemus, CCX, 169. — Petendum pie, ut informetur oratio; perseveranter, ut eradicata sit intentio; non ex rancore animi cavendum ne pravæ cogitationes, sese immisceant, *ibid.*

GUNTHERUS. — Si fidelis non est qui petit, nec orare dicitur, nec exaudiri putandus est, quoniam Deus, præter fidem, nec orari potest, nec orantem exaudire, CCXII, 156. — Orans si aliud quam bonum, nec orare nec exaudiri dignus est, quia oratio non est nisi de bonis, *ibid.* — Parcimonia oranti necessaria est, quia venter saginatus et stomachus turgens subtiliorem et puram orationem non possunt intendere, 206. — Castimoniam, ut pura et munda Deo præsentetur oratio, quia nihil turpius est quam orationis puritatem libidinis feditate pollinere. Humilitas oranti adesse debet, *ibid.*

INNOCENTIUS III. — Quomodo orandum, CCXVII, 565, 566.

III. — De orationis necessitate.

TERTULLIANUS. — Omni momento hominibus necessaria est oratio, II, 926.

CYPRIANUS (S.) — Continua prece opus est, IV, 522.

HILARIUS (S.) — Oratio necessaria est ad passionum tolerantiam, IX, 569. — Ad assequendam celestium mandatorum scientiam, 568. — Contra tentationes, 409.

AMBROSIIUS (S.) — Necessaria est valde oratio, XVII, 139.

JUVENCUS. — Orare oportet, XIX, 139.

HIERONYMUS (S.) — Orationis necessitas, XXV, 599.

AUGUSTINUS (S.) — Orationis necessitas, XLIV, 851, 317, 318. — Asseritur contra Pelagianos, XL, 445.

— Oratio necessaria his qui gratia non aguntur, XLIV, 918. — Homini, non tantum ut ipsi ignoscatur, sed etiam ne peccet, 256. — Ut non intremus in tentationem, XXXIII, 990.

— Oratio admonet quod indigemus adiutorio Domini, ne spem bene vivendi in nobis ponamus, XXXIII, 990. — Invocandum Dei adiutorium, XXXVIII, 895.

— Oratio non propter quod fulmus, sed propter quod erimus necessaria, XLIV, 531. — Oratio et gratiarum actio necessaria, XXXIII, 851, 856.

PROSPER (S.) — Etsi Deus sciat quid nobis sit necessarium, non propterea non orandum, LI, 77.

LEO MAGNUS (S.) — Oratio necessaria contra vim tentationis, LIV, 337. — Deus jubet ut ad eum recurratur, 458. — Orationis necessitas, LVI, 456. — Etiam sancti oratione egent quia petunt: *Dimittite nobis debita nostra*, 488, 489.

EUGYPIUS. — Cur orandum sit, Deo sciente quid nobis necessarium, LXII, 1031.

BENEDICTUS (S.) — Sicut nobis semper necessarium est habitus ad vitam carnis, sic omnino necessaria est continua oratio ad sanitatem mentis, LXVI, 529. — Facilius crederem hominem sine anima, quam religiosum perfectum sine oratione consistere, *ibid.*

SMARAGDUS. — Oratione requirendum est Dei auxilium, CII, 770.

BENEDICTUS (S.), Anian. — Oratione indigemus ad dona Dei obtinenda, CIII, 724.

SEDULIUS SCOTUS. — In quo non sufficit humana fragilitas, auxilium Dei orationibus implorandum est, 115.

JONAS. — Quanto in oratione acrius adversitatibus mundi concutimur, et cogitationum carnalium graviores tumultus patimur, tanto ardentius et vehementius orationi insistere debemus, CVI, 145. — Quantum orationi sit insistendum demonstratur, *ibid.*

HAYMO. — Sicut militi sine armis in bellum ire non convenit, ita homini christiano procedere quoties sine oratione non expedit, CAVIII, 900. — Quidquid Christianus inchoat, antea orationem ad Deum dirigat, quidquid perficit, et hoc cum oratione perficiat, *ibid.*

ISIDORUS MERCATOR. — Orationibus est invigilandum, CXXX, 15.

PETRUS Cellens. — Necessaria oratio ad præterita delenda et futura cavenda, CCII, 1129.

ALANUS DE INSULIS. — Orationibus vacandum, CCX, 168. — Sicut militi sine armis exire ad bellum non convenit, ita Christiano cuilibet sine oratione procedere non expedit, *ibid.*

IV. — De orationis effectibus.

TERTULLIANUS. — Oratio ducit spiritum ad Deum, II, 926. — Qui orat, prope est coelo, *ibid.* — Sola est oratio quam Deum vincit, I, 1195. — Diluit delicta, tentationes repellit, persecutiones exstinguit, pusillanimes consulatur, magnanimos oblectat, peregrinantes deducit, fluctus mitigat, 1196. — Murus est fidei; arma et tela nostra adversus demonem qui nos undique observat, *ibid.*

LACTANTIUS. — Orationum piarum efficacia, VII, 596, 599.

HILARIUS (S.) — Orationis virtus contra ignorantiam, IX, 931. — Orationi fidei indulta Dei protectio, 592. — Oratio ad Deum in tentationibus maxima, pars ac spes est salutis, 616. — Spei nostræ doctrina est, ut Deus oratus et misereatur, et salvet, 544.

AMBROSIIUS (S.) — Ubi adest oratio, adest verbum, fugatur cupiditas, libido discedit, XVI, 252. — Frequenter orationibus et meritis prophetarum coelestia patribus adfuerunt subsidia, 219. — Peccatorum graviorum venia iustorum orationibus reservanda, 482. — Simplex oratio sacrificium est, 1163. — Oratio, lacryma, jejunia debitoris boni census est, 518. — Quam bonum scutum oratio, 1217. — Inclinat se nobis Deus, ut nostra ad eum ascendant oratio, 1395. — Mira orationis potentia, XVII, 21. — Dei comminantis intentio humilium orationis reverentia temperatur, 977. — Sedula preces provocant animum iudicis ad dandam misericordiam, 455.

SEDULIUS. — Vis orationis, XIX, 691.

HIERONYMUS (S.) — Totæ oratio et deprecatio extorquet clementiam Creatoris, XXIII, 579. — Orationis efficacia, XXVI, 616.

AUGUSTINUS (S.) — Orationis fructus, XXXIX, 1889; XL, 1057. — Oratione debellatur et vincitur diabolus, XXXIX, 1797. — Oratio iusti, clavis coeli, 1849. — Orare qui recte novit, vere novit recte vivere, *ibid.*

CASSIANUS. — Oratione magis quam studio ad Scripturarum intelligentiam pertingitur, XLIX, 247.

PROSPER (S.) — Fiduciam habemus exaudiendos nos a Deo, quia Filio suo non pepercit pro nobis, LI, 329.

PETRUS CHRYSOLOG. (S.) — Orantes timet diabolus, LII, 226.

MAXIMUS (S.) — Oratio ad Deum quam efficax, LVII, 465.

PAULINUS NOLAN. (S.) — Oratio pauperis penetrat nubes, LXI, 215.

FULGENTIUS (S.) — Oratio ad Deum diluit peccata iustorum, LXV, 596. — Medelam sanitatis exposcit, 559. — Oratio humilis divinum promeretur auxilium, *ibid.*

BENEDICTUS (S.) — Oratio est mundi conservatio, Dei reconciliatio, mater lacrymarum et iterum illis, propitiatio peccatorum etc., etc., LXVI, 529.

CASSIODORUS. — Per orationem Deo præsentamur, LXX, 897. — Verba orationis quasi quædam persona ad conspectum Domini introeunt, 621. — Contra peccata continua remedium est Domino iugiter supplicare, 999. — Orationem sanctam velut odorem suavissimum suscipit Dominus, 1000. — Per orationem ira Domini suspenditur, venia; procuratur, poena refugitur, et præmiorum largitas impetratur, 645. — Ea cum Domino loquitur, cum Iudice fabulatur, præsentem sibi facit quem videre non prævalet, et illum per eam placat, quem suis actibus vehementer exaggerat, *ibid.* — Sic devotes salvat, ut beatos reddat, dum criminosos accipiat, *ibid.* — Clamat homo, non sileat Deus, 193. — Bonas orationes velut aliquid voluptuosum Deus inspicit, 1005. — Oratio nos a culpis liberat, iudicis animum conciliat, delicta mundat, nec oranti deesse potest misericordia, 999.

GREGORIUS (S.), Turon. — Oranti lumen divinum apparet, LXXI, 841.

Vita Patrum. — Oratio futuræ beatitudinis præludium, LXXIII, 520. — Contra demonem valet, 290. — Remedium contra carnis tentationes, 579. — Turpes cogitationes exstinguit, ut aqua ignem, 806. — Contra phantasmata adhibenda, *ibid.* — Cito corrigit mentem, 942. — Infirmitas in via Dei medicina, 1017. — Tentationes superat, 1055.

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Orationis nostræ efficacia, unde nobis suspecta, LXXVI, 42. — Si id quod præcipit Deus facimus, id quod petimus, obtinebimus, *ibid.* — Non verba, sed desideria cordis exaudit Deus,

268. — Oratio dicitur virgula fumi, 1071. — Orationis instantia Deus in corde agitur, et lux mentis amissa reparatur, 1083. — Vis orationis monachorum qua Theodorus juvenis in extremis a demone oppressus liberatur, 1189. — Orationis effectus mirabiles, LXXVII, 257.

ISIDORUS (S.) — Oratio pro remedio peccatorum effunditur, LXXIII, 679. — Orationibus mundamur, *ibid.*

PAULINUS (S.) — Cogitationes huius seculi male et sordide per orationes puras et vigilas sanctas depelluntur ab anima, XCIX, 325. — Oratio morsio est animæ. Per orationes purissimas omnia nobis utilia tribuuntur a Domino et cuncta noxia effugantur, *ibid.* — Sicut ex carnalibus cæcis aliter caro, ita ex divinis eloquiis et orationibus interior homo nutritur et pascitur, *ibid.*

BENEDICTUS (S.), Anian. — Oratio vitæ nostræ auxiliatrix, conversatio cum Deo, oblitio terrenorum, via ad cælum, CIII, 803. — Est mater omnium virtutum, *ibid.*

WALAFRIDUS STRAB. — Quantum valeat iusti deprecatio astruitur exemplo Eliæ, qui una oratione terris imbris avertit, fructus mortalibus negavit, CXIV, 680.

HAYMO. — Oratio solvit vincula Petri, CXVIII, 898.

— Pauli dilatavit prædicationis fiduciam, caminum ignis extinxit; conculcavit ora leonum; seditionem compescuit, Paradisum aperuit oculi cardines reseravit, sterilem fecundavit, publicanum iustificavit, *ibid.* — Oratio frequens diaboli acula submovet, tela exasperat, flammam vitiorum exstinguit. Grandis est animæ munitio. Per orationes purissimas omnia nobis utilia tribuuntur a Domino, et cuncta noxia procul dubio effugantur, *ibid.*

PETRUS DAMIAN. — Orationis quanta efficacia, CXIV, 250.

RADULPHUS. — Oratio a Deo impetrat veniam peccatorum, collationem gratiarum, aversionem adversitatum, consolationem prosperitatum, CLV, 1901. — Diabolum fugat, iram Dei placat, nostram viam dirigit et ad regnum Dei perducit. Quantum valeat ostenditur exemplo Eliæ, *ibid.* — Per orationem insulsi demonum vel vitiorum fugamus, et virtutes doneque Spiritus sancti, æternamque beatitudinem impetramus, 1929.

GUBERTUS. — Oratione sensualitas vagabunda retinetur, CLVI, 153.

SIGEBERTUS. — Fons per orationem sanctorum prodicitur, CLX, 762.

IYO Carnot. — Oratione vitia comprimuntur, virtutes nutriuntur, CLXI, 486. — Per usum orationis his quibus in charitate quis conjunctus est prodesse valebit, *ibid.*

RUPERTUS. — Oratio facit nos vincere inimicos spirituales, CLXVII, 669. — Oratio hominis firmissimum munimentum, CLXX, 844. — Oratio pii efficax apud Deum, 555.

HILDEBERTUS. — Oratio dulcis in via vehiculum, fidelis præcursor ad Deum, CLXXI, 604. — Oratione vincuntur inimici et acquiritur salus, 575.

GODEFRIDUS. — Oratio omnia reddit dulcia, CLXXIV, 568. — Vera oratio nunquam est sine fructu, et instar teli semper tangit, 602. — Quæ communis est Ecclesiæ, non sinit perire quemquam, 559. — Oratio liberat a tentationibus, 1147. — Dulcedo ejus hominem cælo reddit vicinum, 722. — Et castæ mentis ab angelis Deo offertur, 770. — Similis est incenso, 746. — Fluvio igneo et rapido, 1126.

BERNARDUS (S.). — Oratione facilius invenitur Deus quam disputatione, CLXXXII, 806. — Oratio est remedium contra prava concupiscentiæ motus, CLXXXIII, 460. — Orationi incumbantibus libenter affat Christus, 500. — Oratio nulla infructuosa, 180. — Per orationem mundamur a peccatis, CLXXXIV, 1272. — Oratio frequens diaboli jacula submovet; oratio quotidiana diaboli tela exasperat. Oratio est prima virtus adversus tentationum incursus; superat tentamenta inimicorum, vincit demones, superat immundos spiritus. Per orationem vincuntur demonia, *ibid.* — Oratio vehemens et devota multum habet dulcedinem, 186. — Per orationem innovatur homo, 74. — Orationis usus animum reddit mundum et candidum, 148. — Orationis tempore anima tota pulchra est, 149.

PHILIPPUS DE HARVENG. — Orationis effectus, CCIII, 1185.

BALDUINUS. — Potens est oratio ad omnia quæ in fide petuntur, ut eveniant, CCIV, 602.

PETRUS CANTOR. — Quantum sit orationis effectus, videndum in secretioribus Dei, quæ sola oratione nobis manifestantur et aperiuntur, CCV, 518, 519.

MARTINUS (S.), Legion. — Efficacia orationis ostenditur, CCIX, 212.

ALANUS DE INSULIS. — Oratio sacrificium est boni odoris, CCX, 168. — Penetrat paradisum et ascendit

usque ad Dei thronum, 169. — Dicitur virgula, et directa, quia sicut virga ex directo in altum dirigitur, sic oratio in terrena pop curvatur, sed ad celestia inflexibiliter dirigitur. Comparatur fumo, quia sicut fumus ex igne nascens tendit in altum, sic oratio fructuosa ex camino charitatis, orta, ascendit in altum. Per desertum dicitur ascendere, quia animus per quem oratio talis effunditur, ab omni pravatum cogitationum strepitu separatur, *ibid.*

GUNTHERUS. — Apparet quam sit utilis et efficax oratio, quæ et in hac vita remissionem accipit peccatorum, et futura beatitudinis confert securitatem, et tandem ad vitam perducit æternam, CLXII, 206.

V. — De orationis tempore et loco.

TERTULLIANUS. — Quam temerarium sine oratione diem transigere, I, 1196. — Orandum ante cibum, 1193. — Ante lavacrum; atque in ingressu lucis ac noctis, *ibid.* — Noctu ad orationem surgendum, 1294, 1296.

CYPRIANUS (S.). — Mane orandum, IV, 540. — Recedente die, item nocte. Per totum diem. Mane orandum ut resurrectio Domini celebretur, *ibid.*

HILARIUS (S.). — Sine intermissione orandum, II, 409. — Orandum semper ad Deum, ut in cohibendis peccatis, extinguendisque incensuris eorum, pendula voluntatis nostræ studia confirmet, 785. — Orare in omni loco docemur, 1942. — Oratio quotidiana, I, 735. — Orationis assiduitas quibus verbis significetur, IX, 437. — Ab orationis assiduitate non tribulationes non debet impedire, 834.

AMBROSIIUS (S.). — Orandum quando, XIV, 533. — Quam frequenter orare nobis præceptum sit, XV, 1798. — Continua et iugis debet esse oratio, XIV, 531. — Quomodo semper orandum, XV, 1475. — Non satis est dies ad deprecandum, surgendum est nocte, et media nocte, 1512. — Maxima ejus pars lectio et orationibus deputanda, 1291. — Vis mihi est si non media nocte surrexero ad confitendum Deo, 1579. — Qui orat redimitur, si pie intendat orationibus et in oratione assidus sit, diem præveniat, noctem frequentet, XIV, 1901. — Ubi mens humana turbatur, et certaminum dura atque aspera nos fatigant, Domini auxilium postulandum est, 960. — Quis semper accipit a Deo, cum semper invocet, XVI, 1595. — Deum certis diebus invocare, non omnibus, fastidientis est, non sperantis, *ibid.* — Angelorum militia est semper esse in Dei laudibus, orationibus collare crebris, atque exorare Dominum, 1211. — Orationes sunt deferenda cum gratiarum actione, cum e somno surgimus, cum prodimus, cum cibum paramus sumere, cum sumpserimus, et hora incensi, cum denique cubitum pergitur, 225.

HIERONYMUS (S.). — Die Dominico, et in Pentecoste stantes oremus, XXIII, 165. — Apostolus sine intermissione orare nos jubet, XXII, 409. — In quibus orationis arma sumenda, 421. — Egredientes de hospitio muni oratio. Regredientibus de platea oratio occurrat. Noctibus his terque surgendum ad orationem, *ibid.* — Oratio quotidiana, 347.

AUGUSTINUS (S.). — Oratio sine intermissione certis exauditur, XXXIII, 500. — Orare sine intermissione, et vitam beatam a Deo solo sine intermissione desiderare, 501. — Orationes crebre, sed brevissimæ et rapim jaculatae fratrum qui sunt Ægypto, *ibid.* — Orare diu cum vacat, id est, cura alia bonorum et necessariorum actionum non impediuntur officia, non est improbum nec inutile, *ibid.* — Orare frequenter; non est orare in multiloquio, 502. — Oraudi tempus, tempus gratias Dei, XI, 354. — Orandi tempus post galli cantum, XXXVII, 1567. — De loco orationis, XXIV, 1519.

PROSPER (S.). — Orationi locus aptus cor mundum, LI, 479. — Deus incessanter orari debet, qui oranti adjutor fit et testis, 404. — Semper orandum, etiam cum Deus non exaudierit, 401.

PETRUS CHRYSOLOG. (S.). — Mane orandum, LII, 520. — Deus orandus, dum flagellat, 526. — Fervet oratio in festis sanctorum, 566.

SALVIANUS (S.). — Orationes Deo jagiter offerende, LIII, 56. — Orationibus crebris Dei misericordia quaerenda, *ibid.*

MAXIMUS (S.). — Preces Deo faciendæ mane postquam surreximus, et vespere ante cubitum, ut die nocteque nos incolumes servare dignetur, LVII, 467.

BENEDICTUS (S.). — Ad bene orandum, oratio debet esse frequens et assidua, LXVI, 351.

CASSIODORUS. — Justum est ut jagiter rogetur, LXX, 879. — Nunquam debet a precibus cessare, qui puniunda pravitate peccavit, 611.

GREGORIUS TURON. (S.). — Oratio refectionibus præmittenda, LXXI, 375.

ISIDORUS HISPAL. (S.) — Oratio privatis locis opportunius funditur, majusque obtentum impetrat, dum Deo tantum teste depromitur, LXXXIII, 678.

ALCUINUS. — Cum tribulationes a falsis fratribus patimur, invocemus eum, qui nos ut invocemus hortatur, CII, 481. — Vigilet ad Dominum mane spiritus oretque in ortu surgentis auroræ; ut a luce prima in vespere sint oculi ejus super nos, et aures ejus ad preces nostras; nostrosque dirigat gressus in viam pacis, ut absque omni errorum scandalo gradientes, non dominetur nostri omnis injustitia, *ibid.* — Orandum est nobis quotidie cum lacrymis pro diversis plagis quas patimur, 486. — Non solum diebus singulis, sed et vespere, mane, meridie, imo singulis quibusque horis diei, tota cordis intentione laudem Domino offeramus, 485. — Post decursum totius diei spatium, cum ad lectulos accedimus dormitum, votis omnibus rogemus dormitum, 490.

SMARAGDUS. — Sine intermissione orandum, CII, 631.

BENEDICTUS ANIAN. (S.) — Oratio ante et post cibum, CIII, 1153. — Ante et post opus manuum, 1193. — In exitu monasterii, 1227. — Ante somnum, 911.

AGOBARDUS (S.) — Orandum est in afflictionibus, CIV, 153.

LANFRANCUS. — Orare sine intermissione quid, CL, 338.

RADULPHUS. — Septies Domino laudem dicamus; quidquid facimus, semper oratione nos armemus, ut ex longa consuetudine, etiam dormientes vel morientes, non possumus non orare, CLV, 1930.

ANSELMUS (S.) — Oratio frequens, CLVIII, 679. — Surgere per noctem ad orationes, *ibid.*

IVO (S.) — Singulis diebus qui amplius, non potest, saltem duabus vicibus oret, mane et vespere, CLXI, 481.

BERNARDUS (S.) — Orandum est indesinenter, CLXXIV, 1271. — Orandum jugiter, precandus Deus diebus ac noctibus, *ibid.* — Oratio sit sine cessatione et frequens: ejus arma sint assidua, *ibid.* — Gemendum semper et plangendum; surgendum nocte ad preces, 1272. — Ad modicum clausis oculis, rursus orandum, *ibid.*

PETRUS LOMBARDUS. — Orandum est potissimum noctis tempore, CXCI, 1071. — Oratio quotidie offerenda Deo mane, ut primitiis vocis et cordis, 1115.

GUNTHERUS. — De tempore et loco orationis, CCXII, 163 et seqq.

VI. — Quid petendum, et pro quibus orandum est.

CYPRIANUS (S.) — Pro omnibus orandum, IV, 215. — Pro omnium salute, 526. — Pro lapsis et stantibus, 512. — Preces pro hereticis, III, 808. — Orandum ne quis abstentus procul remaneat a salute, IV, 532.

AMBROSIIUS (S.) — Orandum præcipue pro populo, XIV, 336. — Si pro te roges tantum, solus pro te rogabis; si autem pro omnibus roges, omnes pro te rogabunt, *ibid.*

RUFINUS. — Orandum ne simul tradamur cum peccatoribus, ne pravis moribus corrumpamur et cum operantibus iniquitatem perdamur, XXI, 745.

HIERONYMUS (S.) — Nullus dignus orare pro peccatoribus, XXIV, 775. — Stultum est orare pro peccatoribus ad mortem, 772.

AUGUSTINUS (S.) — Orandum pro persecutoribus Ecclesiam, XXXIII, 637. — Pro inimicis et persequentibus, XXXVIII, 120, 806. — Orare pro inimico tuo si didiceris, ambulas in viam Domini, XXXV, 1985. — Injuriam Deo fecit qui eum orat, ut inimicum suum premat, XXXVI, 436. — Oratio nostra facit eleemosynas, cum pro inimicis ut pro amicis proficiunt, XXXVIII, 1044. — Quare nunc Ecclesia orat pro inimicis, et in novissimo judicio non orabit, XLI, 757. — Gravior est Deo pro fratre deprecatio, ubi sacrificium charitatis offertur, XXXIII, 87. — Orent pro se invicem omnia membra; caput pro omnibus interpellat, XXXV, 1985. — Oratur pro infidelibus ut credant, XXXVIII, 914, 915. — Qui sacerdos stans ad altare exhortetur populum orare pro infidelibus, catechumenis, fidelibus, XXXIII, 978, 988. — Orat sacerdos Deum clara voce ad altare, ut incredulas gentes ad fidem suam venire compellat, 988. — Oratio pro quibus et contra quos impendenda, XXXVI, 218, 438. — Orare contra quemquam non licet, XXXIV, 1265. — Oratio pro mortuis ad altare, XXXII, 780. — Oratio pro defunctis, XLI, 737, 738. — Orationis formula ad Deum per merita omnium sanctorum pro se et universis, XL, 959. — Preces in toto mundo uniformiter celebrant pro idololatriis, Judaïs, etc., XLV, 1759. — Orandum pro omnibus, XXXIV, 2287. — Orandum ut Deus det, quod ut habeamus jubet, XI, 445. — Ut datum

conservet, ac nondum datum suppleat, 444. — Ut Dei dona in vobis augeantur, XXXVII, 1048. — Quod nondum accepimus, nos accepturos esse fidamus, XL, 444. — Nolite aliquid a Deo querere, nisi Deum, XXXVIII, 1481. — Quid erit mihi, quicquid mihi dederis præter te, 1489. — Orationis remedium contra peccata accepimus post integritatem remissionis, 753. — Orandum est a Domino ne peccemus, XXXIII, 775. — Oranda beata vita, cætera propter ipsam, 497, 499, 503, 505. — Beneficia æterna et temporalia quomodo petenda, XXXVIII, 497. — Temporalia a Deo petentes, nihil petunt, 794. — Multi clamant ad Dominum pro temporalibus rebus, vix quisquam propter ipsum Dominum, XXXVI, 1974. — Necessaria corporis a solo Deo petenda, non a demonibus, 753, 755. — Orandum est ut incolumitas, amicitia, sufficientia habeantur, aut si jam adsint, teneantur, XXXIII, 499. — Oremus ut valeamus quod voverimus, cum Deo donante recte aspexerimus, 990. — Quæ mala sunt non postulanda a Deo, XXXV, 1824. — Tota corde, tota mente peccatorum indulgentia et gratia Dei expetenda, XXXIX, 2281. — Pettitur quod Deum audire delectet et nobis expedit, XL, 939.

PROSPER (S.) — Deus vult pro omnibus orari, LI, 664. — Ecclesia pro omnibus orat, *ibid.*

PETRUS (S.) CHRYSOLOGUS. — Orandum ut æterna bona credere, videre, tenere possimus, LII, 574.

SALVIANUS (S.) — Orandum pro inimicis nostris, LIII, 58.

LEO MAGNUS (S.) — Ut possimus impetrare quæ poscimus, semper Deo placita sunt postulanda, LV, 86. — Deus vult orare pro omnibus, 186. — Ecclesia orat pro omnibus, *ibid.*

PAULINUS (S.) Nol. — Orandum esse pro defunctis, exemplo Paulini preces pro demortui fratris sui anima a Delphino et Amando postulantibus ostenditur, LXI, 350.

FULGENTIUS (S.) — Charitatem mutuam reddimus, cum pro eis a quibus instrui mur oramus, LXV, 325. — Oratio debitum est cunctis reddendum et ab omnibus exigendum, *ibid.* — Fideles orationibus fidelium adjuvantur, *ibid.* — Petendum ut ea gratia qua factum est ut Ecclesia Christi corpus fieret, eadem gratia fiat ut omnia membra in unitate corporis perseverent, LXV, 190. — Rogandus Deus ut oculos nostros avertat ne videant vanitatem; ut demonstret viam, ut gressus dirigat et opera manuum nostrarum, 522.

GREGORIUS (S.) MAGNUS. — Orandum pro inimicis ex corde, LXXVI, 1209. — Quid sit petendum a Deo, 1024. — Temporalia, si desint, a Deo requirenda, sed non ultio, 1208. — Quæ sint a Deo in oratione petenda, 1107.

ISIDORUS (S.) — Qui læditur, non desistat orare pro se lædentibus, alioquin peccat qui pro inimicis non orat, LXXXIII, 674.

PAULINUS (S.) Aquil. — Anima poscit a Deo profundam humilitatem, castitatem cordis, munditiam spiritus, dilectionis amorem, tolerantiam patientiam, æterni gaudii spem, justitiam, magnanimitatem, temperantiam, XCVI, 279, 290. — Ut sit miles benevola, pacifica, mansueta, sine simulatione, omnibus bonis courors, in vigiliis, in orationibus constanter strenuus, *ibid.*

ALCUINUS. — Orandum est pro omnibus secundum apostoli præceptum, CII, 487. — Bonum est orare pro fidelibus defunctis, 488. — Oratio pro patre et matre, et omni parentela, 493. — Pro abbate vel congregatione, 494. — Quando nos delectant mala, et non bona, rogare potius debemus Deum, et nos delectent bona, quam ut concedantur mala, ut delectent mala, C, 955.

AGOBARDUS (S.) — Non tantum pro se unusquisque, aut pro sanctis debet sollicitus esse in oratione, sed et pro omnibus hominibus, CIV, 285.

WALAFRIDUS STRABUS. — Pro fratribus orandum est, ut fraterno fœdere nobis scientur, CXIII, 98.

BRUNO (S.), Heribpol. — Pro inimicis orandum, CXLII, 63.

PETRUS DAMIANUS (S.) — Queramus a Deo non quod quilibet pauperes ab hujus mundi divitiis quærunt, non nummum, non cibum, non nudi corporis iudamentum, CXLIV, 621. — Illud flagitemus quod et nobis est præ omnibus necessarium, et ille magis dare petentibus delectatur, 612.

LANFRANCUS. — Orare Dominum propter temporalia, non est orare Deum, CL, 717.

JOANNES Carib. — Petenda est indugentia peccatorum, non eorum tantum quorum nobis concessi sumus, sed in quibus ignorantiter lapsi sumus, CLIII, 911. — Agnitio et operatio divina voluntatis, salus æterna, *ibid.* — Orandum est pro universis Ecclesiarum rectoribus, pro quibuslibet vel in nostro proposito, vel in sancta conversa-

tione degentibus, 918. — Pro universis Ecclesiæ gradibus; pro his qui in spirituali vel corporali tribulatione positi sunt; pro infidelibus, *ibid.*

BRUNO (S.). — Orandum esse pro omnibus demonstratur, CLIII, 457.

RAUULPHUS. — Pro fratribus orandum, CLV, 1901. — Pro hæreticis et infidelibus, et in Spiritum sanctum peccantibus, non ita orare teuemur, *ibid.* — Non petendum nisi quod ad charitatem Dei et ejus mandata pertinet, 1505. — Otiose et male petunt, qui res temporales quibus abundant, sibi multiplicari petunt, et qui res non sibi necessarias, imo sibi inutiles, et honores, et administrationes petunt, 1523. — Postulanda præcipue sapientia, *ibid.* — Petamus non transitoria, sed æterna, non terrenam substantiam, sed tantum animæ nostræ salutem, 1801. — Qui vana postulat et vane, vanus est. Qui mortem vel damnum aut ultionem inimici sui petit, malus est, *ibid.* — Non petamus mala a Domino, nec vana; ut quidam faciunt petentes divitias, gloriam, honores, voluptates, et gaudia mundana, sed potius petamus bonum immutabile, ut gaudium nostrum sit plenum, 1895. — Qui sine conditionis discretione petit temporalia, stulte petit, nec exaudiri meretur, 1896.

ANSELMUS (S.). — Non inconvenienter sunt in Ecclesia preces pro schismaticis et hæreticis, Judeis et Gentilibus, (LVIII, 581.

IVO (B.). — Omnes in commune pro diversis necessitatibus preces fundant ad Dominum, pro rege, pro episcopis, rectoribus ecclesiarum, pro pace, pro peste, pro iuvenis, pro super defunctis, CLXI, 193.

HILDEBERTUS. — Tria sunt in oratione petenda, panis qui charitatem, piscis qui fidem, ovum quod spem designat, (CLXI, 57. — Cælestia petere debemus continue, et etiam importune; temporalia in necessitate, sed non continue, 576.

HERVAÛS. — Pro infidelibus est orandum, CLXXXI, 1278.

BERNARDUS (S.). — Orandum pro bonis hominibus, ut in bono perseverent, CLXXXIV, 1272. — Pro malis, ut de malo ad bonum convertantur, pro amicis et inimicis; pro omnibus fidelibus, vivis et defunctis, *ibid.* — Temporalia et gratia gratis datæ sub conditione petenda; gratia gratum faciens et gloria absolute, CLXXXIII, 608.

MARTINUS (S.) Legion. — Pro invicem oremus, ut salvemur; pro salute proximorum non solum temporali, sed potius æterna Domino devote preces fundamus, CCIX, 213.

ALANUS DE INSULIS. — Ut exaudiat Deus, digna digne petenda, alii petant mala, alii temporalia, (CX, 169.

VII. — De oratione mentali ejusque conditionibus. — Quid de meditatione et contemplatione.

HILARIUS (S.). — Oratio non tam verborum est, quam affectus, IX, 401. — Non est in verbis: opus omne dictus præcellit, 912. — Orationis locus, cor, *ibid.* — In oratione clamor oris, non cordis prohibetur. Orationis tacentis clamor, 824, 622. — Medicationis usus et officium, 312. — In tentationibus et ærumnis non est relinquenda, 578. — Continua esse debet, 46.

AMBROSIIUS (S.). — Est interioris clamor affectus, qui auditur e cælo, XV, 1242. — Apud Deum loquentur non verba, sed cogitationes, XIV, 334. — Non de labiis tantummodo procedat oratio: animo totus intende, intra in recessum pectoris tui, totus ingredere, 456. — In spiritu orare est munda conscientia, et fide integra ad Deum precem dirigere, XVII, 402. — Ad Dominum non tam ore quam corde clamandum est, 684. — Meditatio Scripturæ maxime sacerdotibus necessaria, XV, 1344. — Exerceamur indefesso illius usu, 1570. — Et qui in lege meditatur, semper dies lumen sine defectu, 1579. — Cui lex Dei meditatio est, huic præstosunt misericordias, ut vivat in æternum, 1544. — Meditatio quotidiana tollit soporem et facit vigilantiam, XVII, 159.

AUGUSTINUS (S.). — Orandum in templo mentis, XXXII, 1195. — Non recte oratur, nisi in intimis cordis, XL, 144. — Multorum oratio sonum habet, vocem non habet, XXXVII, 1809. — Orat desiderium, etsi lingua taceat, XXXVIII, 498, 820. — Dignior ex oratione sequitur effectus, quem ferventior præcedit affectus, XXXIII, 502. — Ipsius desiderium, oratio est; et si continuuum desiderium, continua oratio, XXXVI, 404. — Meditatio, quasi mentis dilatio, XL, 987. — Quid sit, 802, 80, 816, 997. — Meditationis officium, 997. — Utilitas, 945. — Effectus, 816. — Quæ nobis sint meditanda, 816, 945. — Meditetur quæ Dei sunt fidelis cum vacat, XLV, 1877. — Meditationem liber, XL, 901. — Contemplationis cum meditatione et oratione collatio, 998, 1002. — Contem-

plationes multæ, 935, 981. — Contemplantis animi vari affectus, 1005. — Contemplationis pennas hic interum anima Deum sitiens postulat, 935, 955. — Contemplatione homo fit totus spiritualis, 1000. — Contemplationis meritum, XXXIX, 1941. — Suavitas, XL, 791, 804, 836, 922. — Gustus ejus non est perpetuus, 1001. — Contemplationis impedimenta, 1004. — Contemplatio, XXXVIII, 925. — Contemplationis rerum cælestium excellentia, XXXIII, 128.

PROSPER (S.). — Qui in secreto cordis orat, in conspectu Dei orat, LI, 404.

LEO MAGNUS (S.). — Meditationibus sacris frequenter vacandum, LIV, 186.

BENEDICTUS (S.). — Oratio mentalis, LXVI, 481.

Vita Patrum. — Meditatio cubitum eustium, LXXII, 270. — Meditationi non prævalet demon, 935. — Meditationes duodecim anachoretarum, 1059.

CASSIODORUS. — Meditatio frequens est mater intelligentiæ, LXX, 1107. — Quid sit cum corde meditari, 548. — Contemplatio Dei spiritualium substantiarum est cibus, 864.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Quæ sint quodlibet Christiano meditanda, LXXVI, 586. — Contemplationi non est apta mens turbata, LXXV, 725. — Divina contemplatio sepulcrum est, in quo mens mundo mortui quiescit, 685. — Ad contemplationem non pervenitur, nisi sopitis carnalibus desideriis, 707. — Mens contemplationi dedita sollicitius resecat cogitationum superflua, 712. — Ad contemplationem requiruntur timor et amor Dei, 763. — Vis contemplationis ad mentem in invisibilia Dei sublevandam, 928. — Culmen contemplationis non attingunt, nisi ab exterioribus curis liberi, LXXVI, 554. — Contemplatio rore cæli signatur, 831. — Contemplationis dulcedo, 953. — Exteriora immoderatus cogitates, contemplationi non apti, 995. — Contemplatio frequens esse debet pastoribus et prædicatoribus, LXXVII, 41. — Mundanis occupatus curis in oculis gestat pulverem, quo id quod cupit videre non potest, 51. — Quomodo pulvis ex oculis abjiciendus, *ibid.* — Frustra contemplationem appetit, qui non solum cordis, sed nequidem custodiam habet corporis, 55. — Fructus divinæ contemplationis, 54. — Gradus quibus ad contemplationem ascenditur, 55. — Bonis operibus eo magis studendum, quo altius in contemplatione ascenditur, *ibid.* — Contemplationem comitetur humilitas, 62. — Os mentis repletur, cum ejus ratio per infusam sibi gratiam in contemplationem attollitur, *ibid.* — Mens in contemplationem divinitatis sui Redemptoris assumpta, sapientia accipit magnitudinem, et plenitudinem charitatis, 79. — Diversi modi contemplationis explicantur, 455. — Ad cælestium contemplationem per quietem operis, silentium oris, et superfluarum cogitationum abjectionem præparatur, *ibid.* — Contemplatione pastri virtutum splendore ornatur, 203. — Quo altius in contemplatione suspendimur, eo nobis fortiores, et proximo utiliores invenimur, 251. — Ad altiora contemplanda qua necessario sit mentis præparatio, 265. — Deus vult nos habere vicinos per contemplationem et orationem, 282. — Contemplatio ut cubiculum domus regie, 483.

ISIDORUS (S.). — Oratio cordis est, non labiorum, LXXXIII, 632. — Neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit; quod si tacita cor uret, et vox sileat, quamvis hominibus lateat, Deo latere non potest, *ibid.*

GUIDO. — Si Deo placitam, et nobis fructuosam nostram esse orationem præcipimus, omni studio contra insolentes et instabiles, contra nocivas et inutiles cogitationes, et ante tempus orationis, et infra quam maxime vigilemus oratione, CLIII, 865. — Habere debemus, cum oramus, intra nos, et unitatem, et quietem, et claritatem, 884. — Ad orationem accedens diligenter studeat, et tota viribus conetur, ut cor mundum per omnia afferat, 898. — Quidquid conscientiam remordet penitentia plena, confessione pura, humili et fideli; satisfactione condigne emendare et a se abjicere stodeat, *ibid.*

ANSELMUS (S.). — Meditatione assidua homo ad sui cognitionem illuminatur, CLVIII, 741. — Meditatio parit scientiam, scientia compunctionem, compunctio devotionem, *ibid.* — Meditatio Dei, cibus suavis, 881. — Orationes sive meditationes ad Dei amorem, ac timorem, et ad sui discussionem scriptas, 709. — Contemplatio Dei, 899. — Anima ad contemplanda interna non perducitur, nisi ab his quæ exterior implicanti, studiose subtrahatur, 612. — Contemplationis præmium, videre Deum, 591.

HILDEBERTUS. — Contemplatio et sacra Scriptura cella vinaria unde spiritaliter animæ inebriantur, CLXXI, 862. — Contemplatio, nisi Deus illam regat, periculosa, 746.

HUGO A S. VICTORE. — Meditatio quid sit, CLXXVI, 599. — Ejus tria genera, 593 *et seq.* — Contemplatio Dei multiplex, CLXXVII, 545, 546. — Contemplativorum ordines tres, 649.

BERNARDUS (S.). — Meditatio doctrinæ evangelicæ commendatur, CLXXXIII, 515. — Meditatione et oratione ascendimus, 509. — Meditari celestia quam jucundum, CLXXXII, 792. — Meditatio mysteriorum Christi, CLXXXIII, 533. — Meditatio quid, CLXXXIV, 475. — Est conscientia ægrotantis medicamentum, 869. — Meditationis pia suspiria coram Deo quam efficacia, 975. — Meditationis officium, 476. — Contemplatio quid, CLXXXII, 744. — Ejus vis et natura, CLXXXIII, 1188. — Ejus objectum, 671. — Reparatio ad contemplationem que necessaria, 1006. — Contemplationis duo genera, 1076. — Impedimenta, quæ, et quomodo removenda, CLXXXII, 950. — Suavitas, CLXXXIII, 170. — Somnus et quies, 62. — Effectus 530. — Utilitas, 497. — Contemplatio triplex, 229. — A contemplatione quæ nos avertant, 483. — Eam impediunt tenebræ peccatorum, recordatio eorum, cura terrenorum, 1005. — Eorum remedia, *ibid.*

WOLBERO. — Contemplatio intellectibilis ad naturam et intelligibilem incomparabilis est, CXC, 1071. — Contemplationis tres sunt partes, *ibid.*

RICHARDUS. — Meditatio quomodo surgat in contemplationem, et contemplatio desinat in meditationem, CXCVI, 62. — Quid sit, 67. — Cur sit ferculum, 499. — Meditatio et contemplatio quæ sint, 1102. — Meditatio quem fructum pariat, 1301. — Contemplationis gratiam obtinere quam sit arduum, 52. — Contemplationum genera duo, 61. — Contemplatio divinorum quam sit suavis et jucunda, 274. — Contemplatio fervorem excitat, 506.

ADAMUS SCOTUS. — Meditationum genera faciunt ad emendationem sensuum interiorum, CXCIII, 437. — Contemplationis secretum, 777. — Triplex genus, et effectus, 838.

ALANUS DE INSULIS. — Contemplatio per montes designatur, CCX, 78. — Contemplationis encomium, *ibid.* — Ejus fructus, *ibid.*

VIII. — De oratione vocali: conspicua orationis vocalis exempla necnon et mirabiles effectus.

TERTULLIANUS. — Orabant Christiani manibus expansis, I, 442, 1171. — Ad regionem Orientis conversi, 570, 579. — Sine monitore de pectore intimo, 445. — Capite nudo, 444. — De carne pudica, anima innocente et de Spiritu sancto, 444. — Quantum eorum precum vis Deo grata, 468. — In publicis synaxibus nocte ad preces fundendas surgebant, 273, 581, 468, 477; II, 79. — Deum orabant pro omnibus, 468. — Et pro mora finis mundi, *ibid.*

HILARIUS (S.). — Orandi exemplum, IX, 538.

JUVENCUS. — Preces quibus veteres veniam pro extremo die judicii a Deo postulabant, XIX, 60.

CHROMATIUS (S.). — Anna, in conspectu Domini fideliter orans, desiderii sui preces effundebat, XX, 338. — Daniel cum tribus pueris orantibus, exauditus est, *ibid.* — Cornelius in cubiculo suo secreta ac fideliter orat; Jonas utero belluæ clausus in tantam orat, ut de profundo maris et de ventre tam immanis belluæ incolumis ac vivus evadat, *ibid.*

AUGUSTINUS (S.). — Egregiæ Augustini orationes ad Deum, XXXII, 869, 868. — Oratio vocalis sine intentione ad Deum inanis est, XXXVII, 1583.

AURELIUS PRUDENTIUS. — Preces oriente sole et ad orientem conversi Christiani fundebant, LIX, 102. — Eorum preces ante somnum, 142. — Post cibum, *ibid.*

PAULINUS (S.) Nol. — Oratio de naufragio periclitantis, LXI, 402. — Matutina Paulini ad Deum, 459.

FULGENTIUS (S.). — Oratio vocalis non tumultuose jactanda, sed modeste Deo commendanda, LXV, 262.

LAURENTIUS (S.). — Perseverantia in oratione mulieris Chananæ, quæ magis asporata insistit, et repulsa importunius obsecrat, nec ante cessavit, quam quod quesivit invenit, LXVI, 123.

Vita Patrum. — Orat jugiter Posthumus, LXXIII, 429, 430. — Orat extensis manibus Josphat, 538. — Certis horis Zosimus, 676. — Orat Arsenius a solis occasu usque ad ortum, 806. — Orat quidam manducans, 911. — Orat centum vicibus flexis genibus in nocte Christophorus, LXXIV, 172. — Orandum quomodo docent Lucius et Macarius, LXXIII, 806. — Oratio Abraham pro gentiliū conversione, 265. — Manum barbari se occidere conantis obrigescens sanitati restituit, LXXIV, 155. — Adelphi monachum liberat, 185. — Apollo reddit idolum colentes cum suo deo immobiles, LXXIII, 1138. — Eosdem solvit, *ibid.* — Antonii diabolum superat, 128. — Astionis et

Epicteti etiam pro inimicis, 404. — Barlaam ad Deum pro Josphat, 599. — Basilii leprosum sanat, 506. —

Besarionis aquam maris dulcem reddit, 808. — Besarionis per quatuordecim dies jugiter orantis manibus in celum extensis, 911. — Cyriaci lasso et æstuanti nubem impetrat, LXXIV, 146. — Eundem amicus quos fugit invisibilem facit, *ibid.* — Davidis ignis exstinguitur, 215. — Jacobi Nisibitis irritas reddit hostium molitiones, 181. — Joanni solvit navem incantatam, 160. — Josphat pro patris animæ, LXXIII, 584. — Eiusdem ad Deum, 599. — Innocentii furum detegit, 1190. — Juliani febrem pellit, LXXIV, 817. — Militis cujusdam septies in die repetita, 154. — Nautæ cujusdam religiosi pluviam miraculosam impetrat, *ibid.* — Nicolai salvat quem Sarraçeni interimere conantur, 1198. — Pachomii pro se affligentibus monachis, LXXIII, 252. — Eiusdem expositatoria cura Deo, 262. — Eiusdem curat letum a scorpione, 268. — Posthumilicateras dæmonum fugat, 458. — Publii diabolum emissarium Juliani sistit, 1003. — Senis pluviam impetrat, 1165. — Idem Simeonis Stylitæ, 530. — Suri navem et secundum ventum impetrat, 1165. — Theodori nobilis adolescentis ad Deum, 218. — Theodosii fontem in scopulo impetrat, LXXIV, 156. — Theoni latrones reddit immobiles, LXXIII, 1151. — Zachæi pestem avertit, LXXIV, 187. — Zebina assidua, 94. — Oratione Theodori aqua maris dulcescit, 207.

Orationes Antonii, LXXIII, 150. — Orationes plurimas omni die Simeon Stylita Deo offert, LXXIV, 103. — Orationes virgo fundit, quotidie dec, LXXIII, 1122. — Orationes facit Macarius eundo xxiv, et totidem redeundo, 1110. — Orationes Paulus de Pherne recitat trecentas et totidem calculis utitur, 1122. — Orationibus vacat Josphat, 558.

ALCUINUS. — Orationes monachorum, CII, 502; S. Augustini, 543; Aurelii Prudentii, *ibid.*; S. Ambrosii, 545; S. Benedicti, 552; S. Cypriani, 567; S. Eugenii Tolatani, 579; S. Gregorii papæ, 585; S. Hieronymi, 603; S. Columbani, 608; Alcuini in nocte; Salomonis, in dedicatione templi, C, 720. — Poetæ ad duodecim apostolos, CII, 769.

RABANUS. — Judith orat Deum prostrata in terram, CX, 618. — Oratio Jeremiæ prophete, III, 1262.

HAYMO. — Dominus Jesus Christus non tantum verbis, sed et factis docuit nos orare, CXVIII, 898. — Ipse orans frequenter et deprecans fuit, per totam noctem jugiter vigilans continuis precibus orabat, *ibid.*

ADALGERUS. — Beatus Arsenius stabat in oratione, CXXXIV, 928, 929. — Dulos permansit faciens jugiter quatuor dies, manibus extensis ad eorum. De Sysio dicebatur quod non cito deponeret manus suas. Quale studium B. Paulus habuerit orandi, in Historia ecclesiastica scriptum habetur, *ibid.*

RADULPHUS. — Sacerdos quidam moriens, qui cum ad 14 devenisset ut nihil in hoc sæculo intelligeret, tamen ex longa quam vivens consueverat consuetudine, etiam moriens divinas laudes non cessabat frequentare, CLV, 1930.

ROBERTUS (S.). — Vir quidam prostratus humi, faciem lacrymis rigans et Deum orans ut non respiceret peccata sua, petiit impetrat, CLVII, 1285. — Languentes, cæci, surdi, aride orationi incumbentes sanitati restituntur, 1286.

RUPERTUS. — Isaac oratione sanata est sterilitas Rebecca, CLXVII, 447. — Orante Moyse Amalec superatur, 669.

GODEFRIDUS. — Exemplar in oratione est B. V. Maria, CLXXIV, 770.

HARIULFUS. — B. Richarius oratione obtinuit ut fons produceretur, CLXXIV, 1225.

GUILLELMUS. — Exemplum præbuit orationis Christus qui aliquando orabat solus, aliquando in turba, aliquando in exultatione spiritus, aliquando in sudore sanguinis, aliquando exaltatus in cruce, CLXXX, 219.

BERNARDUS. — Si bonum semper orare Deum mente est, etiam cum sono vocis eum glorificare, CLXXXIV, 1274.

PETRUS Venerab. — Abraham pro Ismaele deprecans, Isaac pro sterilitate Rebecca, Jacob pro nepotibus, Moyses pro Judæis, CX, 823. — David, Samuel, Isaias, Jeremias, Ezechias, Jonas precibus suis a populo Judaico iram Domini averterunt, *ibid.* — Oravit Elias pro pluvia tollenda, oravit et pro eadem reddenda, et exauditus est; rogant apostoli Dominum pro Chananæ, et exaudiuntur; orant Martha et Maria ut resurgat frater earum Lazarus, et Christo eas exaudiente resurgit, 823.

IX. — De paganorum et hæreticorum precibus.

TERTULLIANUS. — Orabant Judæi ter per diem, I, 193. — Eorum litterales orationes, 579. — Orabant ethnici

deos suos, pravio monitore, 443. — Precabantur expensis manibus, 412. — Ad Orientem conversi, 571. — Sed idolatria et quolibet scelere polluti, 463.

HIERONYMUS (S.). — Quid de Pelagii oratione, XXIII, 585.

AUGUSTINUS (S.). — Orationes quas facit Ecclesia pro infidelibus, ut convertantur, aut pro fidelibus, ut augeatur in eis fides et perseverent, destruant Pelagian, XLII, 748.

RUGYPIUS. — Orationem Dominicam quomodo interpretantur Pelagiani, XLII, 986.

BENEDICTUS (S.). — Circa Orat. Dominicam. Pelagianorum error, LXVI, 448.

ISIDORUS (S.). — Judaeorum et hereticorum oratio non ad purgationis proficit meritum, sed potius mutatur in peccatum, LXXXIII, 676.

BRUNO (S.). Astens. — Ethnici nescio quo errore decepti in multiloquio et longa oratione se exaudire cogitabant, CLXV, 164.

RUPERTUS. — Ethnicorum non parvum circa voces compositio neque verborum fuit studium, CLXVIII, 1424. — Putant quod in multiloquio exaudiantur, Deum que iudicem magis longa et eleganti oratione quam rerum veritate flectere possunt aut vincere, *ibid.*, 1425.

GUNTHERUS. — Non concessum est orare gentilibus et Judæis, imo et hereticis, qui se ab unitate fidei per diversas haeresum pestes abruerunt, CCXII, 153.

X. — Libri de oratione tractantes, sermones, homilic.

Liber de oratione, Tertullianus, I, 1149.

Liber de oratione, S. Cyprianus, IV, 519.

Sermones de oratione, S. Augustinus, XXXIX, 633.

De oratione libellus, S. Augustinus, XLVII, 1113.

De oratione collatio, Passianus, XLIX, 769, 817.

Quo situ corporis ad orandum, S. Augustinus, XI, 141.

Sermo de oratione, S. Petrus Chrysolog., LII, 320.

De oratione, Taio Cassarug., LXXX, 87.

De oratione, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 671.

De oratione, S. Eugenius Toletanus, LXXXVII, 398.

De instantia orationis, Jonas Aurelianus, CVI, 115.

Homilia de orationibus, Rabanus Maurus, CX, 90.

De oratione ejus, Rabanus Maurus Mogunt., CXI, 156.

De oratione, Haymo Halberst., CXVIII, 898, 39.

De modo orandi, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 977.

890; CLXXVII, 760, 751, 799.

Sermones de oratione, S. Bernardus Clar., CLXXXIII, 176, 181, 178.

Officium orationis, S. Bernardus, CLXXXIV, 478, 48, 536.

De oratione, S. Bernardus, CLXXXIV, 1271.

De oratione, Robertus Pollux, CLXXXVI, 815.

Quando sit orandum, Anselmus Havelberg., CLXXXVIII, 1167.

De oratione, Petrus Cantor., CCV, 518, 59.

De oratione libri tredecim, Guntherus Cisterc., CCXII, 103.

CLXXIV.

INDEX DE ORATIONE DOMINICA,

PRÆBENS VARIAS SS. PATRUM DE EADEM EXPLANATIONES.

Ex tribus constituta est Oratio Dominica, ex sermone quo enuntiatur, ex spiritu quo prodest, ex ratione qua docetur, Tertullianus I, 1151. — Propriis orationibus praemittitur Christi oratio, 1165. — Liber de Oratione, Tertullianus I, 1149. — Liber de Oratione Dominica, S. Cyprianus, IV, 519, 1125. — Oratio Dominica per speculum verborum communi usu formam occulti sacramenti ostendit, S. Hilarius, IX, 110. — Oratio Dominica brevis et omnium plena virtutum, S. Ambrosius, XVI, 450. — Orationis Dominicae expositio, *ibid.*, 560. — Oratio Dominica versificata, Juvenius, XIX, 152. Sedacilus, XX, 625. — Oratio Dominica per partes explanatur, S. Chromatius Aquil., XX, 460. — Ex Oratione Dominica, S. Hieronymus, XXIII, 585. — Clausula olim addita in Oratione Dominica, XXVI, 198. — Sermones de oratione Dominica, S. Augustinus, XXXIX, 577, 586, 593, 400. — Oratio Dominica, regula postulandi apostolis a coelesti Jurisperito data, S. Augustinus, XXXVI, 1819. — Hujus expositio, XXXIII, 505; XXXIV, 1277; XXXVIII, 577; XL, 285. — In ea tria ad vitam eternam, quatuor ad temporalem pertinent, XXXIV, 1285. — Oratio Dominica quotidie dicitur ad altare, XXXVIII, 589. — Continet quicquid congruenter orari potest et ad eam ceterae aliae orationes reducuntur, XXXIII, 503. — Est medicina quotidiana, XXXVIII, 127. — Quasi quotidianus baptismus, *ibid.*, 1064. — Hujus expositio, XXXIX, 1907. — Orationis Dominicae apud Matthaeum petitiones septem, S. Augustinus, XL, 285. — Quinque tantum apud Lucam, XI, 284. — De oratione Dominica, Cassianus, XLIX, 788, et *seqq.* — Sermones de Oratione Dominica, S. Petrus Chrysolog., LII, 390, 665, et *seqq.* — De Oratione Dominica, S. Nicolas, LII, 1010. — De petitionibus Dominicae orationis, S. Leo Magnus, LIV, 449. — Oratio quotidiana quam docuit ipse Jesus, delet quotidiana peccata, Eugypsius, LXII, 797. — Oratio Dominica ad Patris personam dirigitur, S. Fulgentius, LXV, 799. — De Oratione Dominica, S. Benedictus, LXVI, 447, et *seqq.* — Oratio Dominica quotidiana oratio vocatur, Cassiodorus, LXX, 584.

Oratio Dominica in missa ab omni populo recitata apud Graecos et Gallos, S. Gormanus, LXXII, 139. — Non apud Romanos, *ibid.*, 140. — Ejus captivatio, 353. — Oratione Dominica amplius ligamus nosmetipsos, si non dimittimus, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1210.

De Oratione Dominica, S. Hildephonsus, XCVI, 166. —

Orationis Dominicae expositio, Alcuinus, CI, 1153. — Ejus septem petitiones, 1267. — Oratio Dominica la Vesperis et Matutinis, S. Benedictus, CIII, 896. — De Oratione Dominica, Amalarius Metensis., CV, 1148. — Orationis Dominicae formula, Christianus Druthmarus, CVI, 1314. — De discretionem Orationis Dominicae, Rabanus Maurus, CVII, 333. — R. Mathewus in ea septem petitiones complectitur, S. Lucas-quinque, ejus explicatio, 817, 886. — Orationis Dominicae explicatio, Walafridus Strabus, CXIV, 100 et *seqq.* — Sermo de Oratione Domini, Haymo, CXVIII, 800 et *seqq.* — De Oratione Dominica, Radulfus Bithurici, CXIX, 714. — De Oratione Domini, Paschasius, CIX, 280 et *seqq.* — Oratio Dominica singulis diebus est dicenda Isidorus Mercator, CXXX, 467. — Post Vesperas et Matutinas debet a sacerdotibus proferri, 424. — Oratio Dominica Christianis insinuanda, Reg. Prum., CXXXII, 189. — Oratio Domini quotidie proferenda, Auto, CXXXIV, 39. — Commentarius in Orationem Dominicam, S. Bruno Heribol., CXLII, 557. — Oratio Dominica demonstrat unitatem nostrae fraternitatis, Joannes Rothomag., CXLVII, 56. — Ejus formam a Christo suscepimus, 196. — Hujus expositio, *ibid.* — Commentarius in Orationem Dominicam, Theodoricus, CXLVII, 531 et *seqq.* — Meditatio in Orationem Dominicam, S. Anselmus, CXLIX, 569 et *seqq.* — Dominicae Orationis expositio, Ivo Carnot., CLXII, 399 et *seqq.* — Orationis Dominicae explanatio, S. Anselmus Laod., CLXII, 1304. — Oratio Dominica exemplar omnium orationum, Rupertus, CLXVIII, 1450. — Orationis Dominicae et septem ejus petitionum explanatio, Hugo de S. Victore, CLXXV, 767 et *seqq.* — De Oratione Dominica quae est oratio actionis tertium, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 453. — Exponitur Oratio Dominicalis, P. Abelardus, CLXXVIII, 492, 611 et *seqq.* — Sermo de Oratione Dominica, S. Bernardus, CLXXXIII, 181. — Orationis Dominicae explicatio, CLXXXIV, 811 et *seqq.* — Expositio de Oratione Dominica, Joannes Luess., CLXXXVI, 1489. — De Oratione Dominica, Hugo Rothomag., CXCII, 1321. — De Oratione Dominica, Petrus Comestor., CXCIII, 1561. — De Oratione Dominica, Beletus Paris., CCII, 54. — De Oratione Domini, S. Martinus Legion., CCVIII, 1074 et *seqq.* — Orationis Dominicae fusior explicatio, Guntherus, CCXII, 171 et *seqq.* — Explanatio Orationis Domini, CCXIII, 719.

SERIES VICESIMA.

Annales historici magnam Patrologiæ partem constituunt, ideo quicquid ad hæc spectat colligentes, in hac Serie vicesima oculis lectorum subicimus Indices circa auctores historicos et varia illorum opera; circa historiam sacram, Judaicam, ecclesiasticam, profanam sive universalem sive specialem, chronica, etc.; Indices abbatiarum et monasteriorum quibus innotescunt illorum fundationes, leges, regulæ, privilegia et monachi sanctitate et scientia illustriores. Præterea alphabetice ordinamus dioceses, urbes, cœnobîa, nunc diruta, quorum memoria tantum superest, eorum nominibus e Latino in Gallicum sermonem translatis. Post hæc duos subjungimus Indices biographicos, qui Vitas Patrologiæ Cursui insertas et earum auctores alphabetice referunt.

CLXXV.

INDEX ALPHABETICUS

HISTORIOGRAPHORUM ET CHRONOGRAPHORUM,

QUI IN PATROLOGIA LATINA CONTINENTUR ILLORUMQUE OPERUM INDICATIO.

ABBO Sangerm. monach. (sæcul. x.) — De bello Parisiaco libri tres: Invasionis Northmannorum sæcul. ix relatio, CXXXII, 721.

ADAMANUS (S.), abbas Hitiensis (sæcul. vii.) — De locis sanctis ex relatione Arculdi episcopi Galli libri tres, LXXXVIII, 780.

ADAMUS BREMENSIS (sæcul. xi) — 1. Historia ecclesiastica, seu gesta Hamburgensis Ecclesiæ pontificum, a Carolo Magno usque ad imperatorem Henricum IV, CXLVI, 457. — 2. Historia et descriptio insularum Aquilonis, seu provinciarum Danorum, *ibid.*, 619. — 3. Norvegiæ historia, de primis ejus episcopis, *ibid.*, 646 *et seqq.*

ADELBOLDUS, Trajectensis episc. (sæcul. xi.) — 1. Fragmentum de rebus gestis, S. Henrici imperatoris, CXL, 88.

ADEMARUS, Cœnobii S. Cihardi Engolismensis monachus (sæcul. xi) — 1. Historiarum libri tres seu Chronicon historiarum Francorum ab anno 420 ad annum 1027, CXLI, 19. — 2. Commemoratio abbatum Lemovicensium, *ibid.*, 80. — 3. De apostolatu S. Martialis, *ibid.*, 88.

ADO (S.) Viennensis, archiep. (sæcul. ix.) — 1. Chronicon in sex ætates divisum, nempe ab origine mundi usque ad diluvium; a diluvio ad Abrahami nativitatem; ab Abraham ad David usque; a Davidis regno ad migrationem Hebræorum in Babyloniam; ab eadem migratione ad Christum Servatorem nostrum; a Christo ad ætatem suam, CXXII, 25. — 2. Martyrologium cum additamentis, *ibid.*, 181 *et seqq.*

AELREDUS, abbas Rievall. in Anglia (sæcul. xi.) — 1. De bello Standarti tempore Stephani regis, CXCv, 701. — 2. Genealogia regum Anglorum, *ibid.*, 711. — 3. Vita S. Edwardi regis et confessoris, *ibid.*, 737.

AGNELLUS, abbas S. Bartholomæi Ravennatis (sæcul. ix.) — Vita Pontificum Ravennatum, a S. Apollinari qui creditur fuisse discipulus S. Petri usque ad Georgium, XLVII episcopum Ludovici Pii contemporaneum, CVI, 476 *et seqq.*

AGOBARDUS (S.), Lugdunensis episc. (sæcul. ix.) — 1. De divisione Imperii Francorum inter filios Ludovici imperatoris, CIV, 258. — 2. Liber apologeticus pro filiis Ludovici Pii imperatoris adversus patrem, *ibid.*, 308.

AIMOINUS, monachus Floriac. (sæcul. xi) — Historiarum Francorum libri quatuor, ab exordio regni Francorum usque ad Pippinum, CXXIX, 626, 793.

ALBERICUS Aquensis (sæcul. xii.) — Historia Hierosolymitanæ expeditionis, libri xii, CLXVI, 389 *et seqq.*

ALPERTUS, S. Symphoriani Metensis monachus (sæcul. xi.) — 1. De episcopis Metensibus libellus, CXL, 445. — 2. De diversitate temporum libri duo, in quibus multa historica, præcipue de rebus in diocesi Trajectensi gestis, *ibid.*, 452.

AMBROSIUS (S.), Mediolan. episc. (sæcul. iv.) — De excidio urbis Hierosolymitanæ, libri quinque, XV, 1962.

AMMONIUS Alexandrinus (sæcul. vi.) — Evangelicæ harmoniæ Ammonii Alexandrini historia sacra, interprete Victore episcopo Capuano, LXVIII, 256.

ANAMODUS, Ecclesiæ Ratispon. subdiaconus (sæcul. ix.) — Traditionum Emmerammensium libri duo, CXXIX, 901.

ANASTASIUS BIBLIOTHECARIUS (sæcul. ix.) — 1. Interpretatio synodi vii generalis, CXXIX, 28. — 2. Interpretatio synodi vii generalis, *ibid.*, 195. — 3. Interpretatio Chronologiæ S. Nicephori, *ibid.*, 512. — 4. Apologia pro Honorio papa, *ibid.*, 561 *et seqq.*

ANDREAS BERGOMAS (sæcul. xi.) — Chronicon ab anno 540 ad annum 877, CLI, 1267.

ANSELMUS, Leodiensis canonicus (sæcul. xi.) — Historia episcoporum Leodiensium, CXXIX, 1068; CXLIII, 861.

ANSELMUS Gemblacensis (sæcul. xi.) — Chronicon ab anno 1112 ad annum 1133, CLX, 240 *et seqq.*

ANSELMUS, monachus S. Remigii Remens. (sæcul. xi.) — Historia dedicationis Ecclesiæ S. Remigii apud Remos, CXLII, 1412.

ANATOL, subdiaconus (sæcul. vi.) — De Actibus apostolorum libri duo carmine scripti, LXVIII, 81 *et seqq.*

ARNULFUS, Mediolanensis episc. (sæcul. xi.) — Gesta archiepiscoporum Mediolanensium ab anno 925 usque ad annum 1077, CXLVII, 286.

AVITUS (S.), Viennensis (sæcul. v.) — De Mosaicæ historiæ gestis libri quinque, LIX, 524.

BALDRICUS, Dolensis archiepisc. (sæcul. xi.) — Hierosolymitanæ historiæ libri quatuor, CLXVI, 1057.

BEDA (Vener.) (sæcul. viii.) — 1. Martyrologia juxta exemplaria Colonienae et Bolland., XCIV, 797. — 2. Chronicon antiquissimum ex Palatinis membranis eductum, *ibid.*, 1161. — Chronicon breve a mundi exordio usque ad annum Christi, DCCCLX. — 4. Historia ecclesiastica gentis Anglorum, libri v, a Julio Cesare qui oritur.

Romanorum Britannos bello pulsavit usque ad annum 731, XCV, 24 *et seqq.*

BENEDICTUS, S. Andreæ monachus (sæcul. xi). — Chronicon ab anno 530, seu a Juliano Apostata usque ad annum 877, CXXXIX, 19.

BERNOLDUS (sæcul. xi). — Chronica de sex ætatibus mundi, CXLVIII, 1299.

BERTARIUS, Viridunensis sacerdos (sæcul. x). — Gesta episcoporum Viridunensium, ab anno 379 ad annum 1047, CXXXII, 501.

BERTHOLDUS, Constant. presbyter (sæcul. xi). — Chronicon ab anno 1054, ad annum 1080, CXLVII, 344.

BERTHOLDUS, discipulus Hermannii (sæcul. xi). — Continuatio Chronici Hermannii ab anno 1054 usque 1066, CXI, 263.

BRUNO, Magdeburgensis clericus (sæcul. xi). — Liber de bello Saxonico ab anno 1056 ad annum 1082, CXLVII, 491.

CAROLUS CALVUS (sæcul. ix). — Libellus proclamationis domini Caroli regis adversus Wenilonem archiepiscopum Senonum, CXXIV, 897.

CASSIODORUS M. Aurel. (sæcul. vi). — Historia ecclesiastica vocata tripartita ex tribus Græcis auctoribus, Sozomeno, Socrate et Theodoro, per Epiphanium Scholasticum versis excerpta, et in compendium a se redacta, libri xii, ab imperatore Constantino, anno 312 ad Valentianum II, anno 435, LXIX, 879. — 2. Chronicon ad Theodoricum regem, reges Assuril, reges Latini, reges Romani, consules, etc., *ibid.*, 1215 *et seqq.*

CLAUDIUS, Taurinensis episc. (sæcul. ix). — Brevis chronica a constitutione mundi ad nativitatem D. N. J. C., CIV, 917.

COSMAS PRAGENSIS (sæcul. xii). — Chronicon Bohemorum, a primis temporibus monarchiæ Bohemorum, ad annum 1125, CLXVI, 58 *et seqq.* — Continuatur Chronicon, *ibid.*, 245.

DEXTER L. (sæcul. v). — Chronicon omnimodæ historiæ ab anno Christi I ad annum Christi 450, XXXI, 56.

DUDO, decanus S. Quintini Viromand. (sæcul. xi). — De moribus et actis primorum Northmanniæ ducum libri tres, CXII, 608.

DULCIDIUS, Salmanticensis episc. (sæcul. ix). — Chronicon Albeldense, ubi ordo regum Romanorum, regum Gothorum, CXXIX, 1125.

EADMERUS, Cantuariensis monach. (sæcul. xi). — Historia Novorum libri vi, et historia Ecclesiæ Britannicæ ab anno 1066 ad annum 1122, CLIX, 348.

EBERHARDUS, Watinensis monasterii canonicus regni. (sæcul. xi). — Chronicon monasterii Watinensis, CXLIX, 1515.

EGINHARDUS, abbas (sæcul. ix). — 1. Annales Eginhardi abbas cum Laurissensibus collati. Continent vitam regum Francorum Pipini, Caroli Magni, Ludovici Pii, ab anno 741 usque ad annum 829, CIV, 568. — 2. Vita et conversatio gloriosissimi imp. Caroli Magni, *ibid.*, 553; XCVIII, 25.

EKKEHARDUS, Uraugiensis (sæcul. xii). — Chronicon Wirzburgense a Cæsare Augusto ad annum 1057, CLIV, 460 *et seqq.* — 2. Chronicon universale a creatione mundi ad annum 1125, *ibid.*, 498.

ERMOLDUS NIGELLUS (sæcul. ix). — Carmen elegiacum de rebus gestis Ludovici Pii ab anno 781 usque ad annum 826, CV, 552.

ERCHENBERTUS, Cassimensis monachus (sæcul. ix). — Historia Longobardorum ab anno 774 ad annum 883, CXXIX, 745.

ERNULFUS, episc. Roffens. (sæcul. xii). — Collectanea de rebus Ecclesiæ Roffensis a prima sedis fundatione ad sua tempora, CLXIII, 1444.

ERCHUMBERTUS, Frisingensis episc. (sæcul. ix). — Erchumberti fragmentum ex Breviario regum Francorum et majorum domuum, CXVI, 53.

ETHELVOLFUS, monach. Ecclesiæ Lindisfarn. (sæcul. vii *et* viii). — Carmen de abbatibus et viris piis cœnobii S. Petri in insula Lindisfarnensi, XCVI, 1329.

EULOGIUS (S.), archiepisc. Tolet. (sæcul. ix). — Memorialis sanctorum libri tres, XCV, 736.

EUSEBIUS Pamphilus (sæcul. iv). — De Vita imperatoris Constantinii, libri quatuor, VIII, 10.

FALCO, Beneventanus (sæcul. xii). — Chronicon Mediolanense ab anno 1102 ad annum 1140, CLXXIII, 1147.

FLODOARDUS, canonicus Remensis (sæcul. x). — Historia Ecclesiæ Remensis libri quatuor, a conditione urbis Remensis et primis ejusdem episcopis, usque ad annum 949, CXXIV, 28. — 2. Annales ab anno 919 ad annum 966, *ibid.*, 417 *et seqq.* — 3. De triumphis Christi sanctorumque Palæstinis libri tres, CXXIV, 492. — 4. De

Triumphis Christi Antiochiæ gestis libri duo, *ibid.*, 519. — De Christi triumphis apud Italiam libri quatuordecim, *ibid.*, 596.

FOLCUINUS, abbas Lanbiensis (sæcul. x). — Gesta abbatum Lanbiensium, CXXXVII, 542.

FORTUNATUS VERNANTIUS, episc. Pictav. (sæcul. vi). — 1. Vita S. Radegundis reginæ duobus libris composita, LXXII, 632. — 2. Vita S. Germani Parisiensis episc., *ibid.*, 56.

FRECULPHUS, episc. Lexov. (sæcul. ix). — Chronicon tomi duo, quorum prior ab initio mundi usque ad Octavianum Cæsaris tempora et Servatoris nostri J. C. nativitatem posterior de hinc usque ad Francorum et Longobardorum regna rerum gestarum historiam continet, CVI, 920 *et seqq.*

FREDEGARII SCHOLASTICUS (sæcul. vi). — S. Gregorii Turon. historia Francorum epitomata per Fredegarium Scholasticum, ab origine Francorum usque ad Chilpericum, LXXI, 574. — 2. Fredegarii fragmenta de historia Francorum, *ibid.* — 3. Chronicon a Guntchramno rege Burgundiæ ad Clodoveum II, ad annum 611, *ibid.*

FULCHERIUS, Carnot. (sæcul. xi). — Historia Hierosolymitana ab anno 1095 ad annum usque 1127, CLV, 822.

GALTERIUS Cancellarius (sæcul. xn). — Antiochen bella, CLV, 994.

GAUFREDUS Malaterra, monach. Bened. (sæcul. xi). — Historia Sicula, libris quatuor, tractatur de acquisitione regni Siciliæ, Calabria, Apuliæ et insule Sicilia per gloriosum principem Robertum Guiscardum et fratres e Northmannia venientes, CXLIX, 1095.

GERHOLDUS, Reichersperg. (sæcul. xn). — Synagoga Gerhohi de statu Ecclesiæ sub Henricis IV et Vimp. et Gregorio VII nonnullisque consequentibus pontificibus, CXCVI, 1445.

GILDAS SAPIENS (sæcul. vi). — De excidio Britannie liber querulus, LXIX, 329.

GILLO Parisiens. (sæcul. xn). — Historia gestorum vite nostri temporis Hierosolymitanæ, CLV, 941.

GODEFREDUS, Stabulensis monach. (sæcul. xi). — Triumphus S. Remadi de Malmundariensi cœnobio, CXI, 287.

GODEFRIDUS Bullonius (sæcul. xn). — Assises de Jerusalem, CLV, 527.

GODEFRIDUS, Viterbiensis (sæcul. xn). — Pantheon sive memoria sæculorum; imperium transferatur ad Græcos, CXCVIII, 830. — Imperium transferatur ad Francos, *ibid.*, 920. — De Anglis et Saxonibus, *ibid.*, 997. — Catalogus omnium pontificum Romanorum et omnium imperatorum Romanorum et etiam omnium regum qui fuerunt ab initio mundi usque ad papam Urbanum III, et usque ad imperatorem Fridericum I et ad filium ejus regem Henricum sextum, *ibid.*, 1012.

GODESCHALCUS (sæcul. ix). — Gesta abbatum Gemblacensium, CLX, 627.

GREGORIUS (S.), Turon. (sæcul. vi). — 1. Historia Francorum libri decem, LXXI, 162. — 2. De gloria mortuum, *ibid.*, 705. — 3. De gloria confessorum, *ibid.*, 828. — 4. Vita Patrum, *ibid.*, 1009.

GUIBERTUS, abbas monasterii S. Mariæ Norwici (sæcul. xn). — Gesta Dei per Francos libri viii, continent expeditionem Hierosolymitanam a concilio Claramontano usque ad Cæsaream obsidionem et expugnationem, CLV, 680 *et seqq.*

GUILLELMUS APULUS (sæcul. xi). — Historica poema de rebus Northmannorum in Sicilia, Apulia et Calabria gestis usque ad mortem Roberti Guiscardi duci scriptum ad filium Rogerium, CXLIX, 1026.

GUILLELMUS, Cabillonensis monachus (sæcul. xi). — De monasterio S. Petri Cabillonensis, CXXIV, 1017.

GUILLELMUS, Tyrensis archiepisc. (sæcul. xn). — Historia rerum in partibus transmarinis gestarum a tempore successorum Mahomet usque ad annum Domini 1184, libri xiiii, CCI, 201.

GÜNDECHARUS, episc. Rischtetensis (sæcul. xi). — Liber pontificalis Echstetensis, CXLVI, 966.

GUNTHERUS CISTERCIENSIS (sæcul. xiii). — 1. Historia Constantinopolis a Latinis capta sub Baldino, circa annum 1204, CLXII, 221. — 2. Ligurinus sive de rebus gestis Friderici Imperatoris Augusti cognomento Enobarbi, *ibid.*, 256.

HARIULFUS, abbas Aldenburg. (sæcul. xi). — Chronicon seu gesta Ecclesiæ Centulensis libri iv, in quibus multa reperiuntur de historia Francorum et eorum regibus, CLXXIV, 1215.

HAYMO, Halberstadiensis episc. (sæcul. ix). — Historia sacræ epitome sive de Christianorum rerum memoria

libri decem, a tempore nativitatæ Christi usque ad imperatorem Theodosium, CXCIII, 817.

HELGAUDUS, Floriacensis monachus (sæcul. xi). — Epitome vitæ Roberti regis, CXL, 904.

HELINANDUS, Frigidimontis monachus (sæcul. xii). — Chronicon ab anno Christi 634 usque ad annum 1204, CCXII, 477.

HENRICUS, archidiaconus Huntingdon. (sæcul. xi). — 1. Historia Anglorum libri octo, ab origine regni Britannici usque ad annum 1154, CXC, 799. — 2. de episcopis et viris illustribus sui temporis, *ibid.*, 980.

HENRICUS, archidiaconus Salzburgerensis (sæcul. xii). — Historia calamitatum Ecclesiæ Salzburgerensis, CXCVI, 1339.

HERBERTUS (sæcul. xi). — Fragmenta ex Herberti libris de miraculis Cisterciensium monachorum, CLXXV, 453.

HERIGERUS, abbas Lobensis (sæcul. xi). — Gesta episcoporum Tugruncensium, Trajectensium et Leodiceusium, CXXXIX, 957.

HERMANNUS CONTRACTUS (sæcul. xi). — Chronicon ab anno Nativitatæ D. N. J. C. usque ad annum 1034, CXLIII, 55 *et seqq.*

HERMANNUS, monachus (sæcul. xi). — 1. De miraculis S. Mariæ Laudunensis, libri tres, CLVI, 961. — 2. Narratio restaurationis abbatiæ S. Martini Tornacensis, CLXXX, 40.

HIERONYMUS (S.) EUSEBIUS (sæcul. iv-vi). — Liber de viris illustribus, LXIII, 601.

HILARIUS (S.), episc. Pictav. (sæcul. iv). — Fragmenta ex opere historico, X, 627.

HILDEPHONSUS, episc. Toletan. (sæcul. vii et viii). — Liber de viris illustribus, XCVI, 196.

HINCMARUS, archiepisc. Rhemens. (sæcul. ix). — 1. De divortio Lotharii et Teiberge, CXXV, 619. — 2. Coronatio Caroli Calvi, *ibid.*, 803. — 3. Coronatio Ludovici II, *ibid.*, 809. — 4. Coronatio Judith Caroli filis, cum rege Anglorum desponsata est, *ibid.*, 811. — 5. Expositiones Hincmari Rhemensis ad Carolum regem pro Ecclesiæ libertatibus defensione, *ibid.*, 1035. — 6. Hincmari annales ab anno 861 usque ad annum 882, CXXV, 1203.

HONORIUS Augustodunensis (sæcul. xii). — 1. De imagine mundi liber tertius, ab Adamo usque ad annum 1197, CLXXI, 126. — 2. Summa totius de omnimoda historia ab anno 784 ad annum 1133. — 3. De luminariis Ecclesiæ sive de scriptoribus ecclesiasticis libelli quatuor, CLXXII, 197. — 4. Catalogus Romanorum pontificum, *ibid.*, 240.

HUBERTUS (S.) Andagin. (sæcul. xi). — Chronicon ab anno 823 ad annum 1106, CLIV, 1541.

HUGO, abbas Flaviniacensis (sæcul. xi). — Chronicon a Nativitate Christi usque ad annum 1102, libri duo, CLIV, 21 *et seqq.*

HUGO DE S. MARIA, Floriacensis monachus (sæcul. xi). — 1. Historia ecclesiastica libris vi divisæ, tractat de Assyriis, Judæis, Scythiis, Parthis, Bactrianis, imperatoribus Romanis, de regibus Francorum, CLXIII, 849 *et seqq.* — Historia Francorum Senonensis, *ibid.*, 853. — Fragmenta historiæ Fossatensis, *ibid.*, 863. — 2. Liber qui modernorum regum Francorum continet actus collata historia Francorum ejusdem scriptoris, *ibid.*, 873.

HUGO P. CAVINUS (sæcul. xi). — Historia Vizellensis monasterii libri iv, CCIV, 1561.

IDATIUS, episc. Aquæflav. (sæcul. v). — Chronicon ab anno primo imperii Theodosii 381, ad annum undecimum regni Leonis, 407. — 2. Descriptio consulum ex quo primum ordinati sunt, LI, 714.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc. (sæcul. vii). — 1. De ortu et obitu Patrum ex Veteri Testamento, et ex Novo, LXXXIII, 129. — 2. Chronicon ab exordio mundi usque in æram 634, hoc est in anno quinto imperatoris Heraclii, *ibid.*, 1017. — Historia de regibus Gothorum Wandalarum et Suevorum, *ibid.*, 1037. — 4. De viris illustribus, *ibid.*, 1081.

ISIDORUS, Pacensis (sæcul. vii et viii). — Epitome imperatorum vel Arabum ephemerides, atque Hispaniæ chronographia sub uno volumine collecta, XCVI, 1253.

IVO, Carnotensis (sæcul. xi). — Chronicon de regibus Francorum a Pharamundo primo rege Francorum usque ad Philippum filium Henrici anno 1061, CLXII, 612.

JOANNES, abbas Biclarensis (sæcul. vi). — Chronicon a Justiniani morte usque ad Marcium imperatorem, LXXII, 863.

JOANNES, monachus (sæcul. xii). — Chronicon Bevacense ab anno 800, usque ad annum 1133, CLXII, 761.

JOANNES, diaconus Venetus (sæcul. xi). — 1. Chro-

nicon Venetum ab anno 810 ad annum 1007, CXXXIX, 876 *et seqq.* — 2. Chronicon Gradense, *ibid.*, 910.

JOANNES, Wirtzburgensis presbyter (sæculi xi). — Descriptio terræ sanctæ, CLV, 1033.

JORNANDES, episc. Ravenn. (sæcul. vi). — De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis, LXIX, 1252.

JULIANUS (S.), episcopus Toletanus (sæcul. vi et vii). — Historia rebelliois Pauli adversus Wambam, XCVI, 764.

JULIUS HILARIANUS (sæcul. iv). Chronologia sive libellus de mundi duratione, XIII, 1097.

JUVENCUS (sæcul. iv). — Historia evangelica libri iv, XIX, 55.

LACTANTIUS (sæcul. iv). — Liber De morte persecutorum, VII, 189.

LAMBERTUS, Atrebat. episc. (sæcul. xii). — De primatu sedis Atrebatensis, CLXII, 627.

LAMBERTUS Hersteldensis (sæcul. xi). — Annales ab anno 101 ad annum 1077, CXLVI, 1053.

LANDULPHUS JUNIOR (sæcul. xi). — Historia Mediolanensis ab anno 1095 ad annum 1137, CLXXXIII, 1437.

LANDULPHUS SENIOR, clericus Mediolan. (sæcul. xi). — Historia Mediolan. a S. Ambrosio usque ad annum 1082, CXVII, 817.

LAURENTIUS DE LEODIO (sæcul. xi). — Gesta Viridunensium episcoporum et abbatum, ab anno 1048 ad annum 1280, CCIV, 919.

LAURENTIUS Veronensis (sæcul. xi). — De bello Balearico sive rerum in Majorica Pisanorum ac de eorum triumpho Pisis habito anno salutis 1115 libri septem, CLXIII, 515.

LEO MARSICANUS, Casinensis monachus (sæcul. xi). 1. Chronica monasterii Casinensis, ab anno 250 ad annum 1097. — 2. Narratio de consecratione et dedicatione Ecclesiæ Casinensis, CLXXII, 997.

LIBERATUS, archidiacon. Ecclesiæ Carth. (sæcul. vi). — Breviarium causæ Nestorianorum et Eutychianorum, LXVIII, 969.

LISIARDUS, Turonensis clericus (sæcul. xi). — Historia Hierosolymitana ab anno 1100 ad annum 1125, CLXXIV, 1589.

LIUTPRANDUS, Cremon. episc. (sæcul. x). — 1. De rebus gestis Ottonis Magni imperatoris, CXXXVI, 897. — 2. Relatio de legatione Constantinopolitana, *ibid.*, 909.

LIUTPRANDUS, Ticinensis diaconus (sæcul. x). — Chronicon ab anno 606 ad annum 960, CXXXVI, 973.

LUPUS, Protospatharius (sæcul. xi). — Chronicon ab anno 605 ad annum 1102, CLV, 123.

MARCELLINUS, comes (sæcul. v). — Chronicon ab anno Christi 379 ad annum Christi 559, LI, 917.

MARIANUS SCOTUS (sæcul. xi). — Chronicon libri tres, a creatione mundi ad annum 1104, CXLVII, 793.

MARIUS, Avenicensis episc. (sæcul. vi). — Chronicon, LXXII, 793.

MAXIMUS CaesarAugustæ episc. (sæcul. vii). — Chronicon ab anno Christi 436 ad annum 606, LXXX, 620.

MUNIO MINDONIENSIS (sæcul. xi). — Historia Compostellana ab anno 920 ad annum 1153 libri tres, CLXX, 876.

NITHARDUS (S.) Richarii abbas (sæcul. ix). — De dissensionibus filiorum Ludovici Pii libri quatuor, CXVI, 45.

NOTKERUS Balbulus, S. Galli monachus (sæcul. ix). — Martyrologium per anni circulum, CXXXI, 1029.

ODO de Diogilo (sæcul. xii). — De Ludovici VII Francorum regis cognomento Junioris protectione in Orientem cui ipse interfuit, opus septem libris distinctum, CLXXXV, 1201.

ODORANNUS monachus S. Petri Vivi Senon. (sæcul. xi). — 1. Chronicon ab anno Incarnationis Domini 675 ad annum 1032, CXLII, 769. — 2. Opuscula xii in quibus multa historica, *ibid.*, 801.

OPTATUS (S.) episcopus Milevitanus (sæcul. iv). — Historia Donatistarum, XI, 772. — 2. De schismate Donatistarum libri vii, *ibid.*, 884.

ORDERICUS VITALIS (sæcul. xi). — Historia ecclesiastica libri xii, ab Incarnatione Salvatoris usque ad annum 1140, CLXXXVIII, 10 *et seqq.*

OROSIUS PAULUS, Hispanus presbyter (sæcul. v). — Historiarum libri septem ab initio mundi usque ad sæculum v, XXXI, 664.

PAULUS Emerit. diaconus (sæcul. vii). — De Vita Patrum Emeritensium, LXXX, 116.

PAULUS diaconus, Historia Miscella ab incerto auctore continuata, XCV, 759.

PETRUS Malleacensis (sæcul. xi). — De antiquitate et commutatione in melius Malleacensis insulæ et translatione corporis S. Rigomeri, CXLV, 217.

PETRUS Bibliothecarius (saecul. xi). — Historia Francorum abbreviata, ab anno Christi 713 ad annum 898, CLI, 1280.

PETRUS diaconus monachus Casin. (saecul. xi). — Chronicon Casinense continuatum usque ad saeculum xii, CLXXIII, 764.

PETRUS COMESTOR (saecul. xii). — Historia scholastica a creatione mundi usque ad mortem Petri et Pauli, CXCVIII, 1056.

PETRUS DIVENSIS (saecul. xii). — Gesta septem abbatum Beccensium, CLXXXI, 1709.

PETRUS SARNENSIS (saecul. xiii). — Historia Albigensium et sacri belli in eos anno 1209 suscepti duca et principe Simone de Monteforti, CXIII, 544.

PHILASTIUS (S.), episcop. Brixianus (saecul. iv). — Liber de haeresibus, XII, 1112.

PROSPER (S.), Aquitanus (saecul. v). — Chronicon integrum in duas partes distributum quarum prima ab ortu rerum ad mortem Valentis. Secunda a morte Valentis imperatoris usque ad obitum Valentianus tertii et Romam a Vandalis captam, LI, 535, 584.

PRUDENTIUS (S.), episc. Trec. (saecul. ix). — Annales sive Annalium Berthinianorum pars secunda, ab anno 835 ad annum 861, CXV, 1371.

RABANUS MAURUS, Mogunt. archiep. (saecul. ix). — Martyrologium, CX, 1121.

RADWODUS, Trajectensis episc. (saecul. x). — Breve Chronicon anni 900, CXXXII, 547.

RADULFUS Cadom. (saecul. xi). — Gesta Tancredi in expeditione Ierosolymitana, CLV, 489.

RAIMUNDUS DE AGILES, canonicus Podiensis (saecul. xi). — Historia Francorum qui ceperunt Jerusalem, CLV, 592.

REGINO PRUMIENSIS, abbas (saecul. x). — Chronicon a temporibus Dominicae incarnationis usque ad annum 907. — Continuatur usque ad annum 967, CXXXII, 16 et seqq.

REINERUS, monachus S. Laurentii Leodiensis (saec. xii). — 1. De clavis scriptoribus monasterii sui libelli tres, CCIV, 16. — 2. Triumphalis Bulonci libelli quinque sive qualiter diebus nostris Ecclesia Leodiensis Bulloniense castrum, pervasoribus triumphatis, divina receperit virtute, *ibid.*, 99. — 3. De casu fulminis super ecclesiam monasterii sui liber, *ibid.*, 157.

RICHERUS, S. Remigii monachus (saecul. x). — Historiarum libri quatuor, a Carolo Magno, 800, 888 ad annum, 997, CXXXVIII, 9.

ROBERTUS, S. Remigii monachus (saecul. xii). — Historia Hierosolymitana, libri ix, seu relatio primae expeditionis cruce signatorum, CLV, 668.

ROBERTUS de Torinneto, abbas S. Michaelis in periculo maris (saecul. xi). — Liber de gestis Henrici I, regis Anglorum, CXLIX, 879; CCII, 1507.

RODULPHUS GLABER, Cluniacensis monachus (saec. xi). — Historiarum libri quinque ab electione potissimum Hugonis Capeti in regem ad annum usque 1046, CLII, 611 et seqq.

RODULPHUS, abbas S. Trudonis (saecul. xii). — Gesta abbatum Trudonensium, libri vii a fundatione monasterii S. Trudonis ad annum 1136, CLXXIII, 53 et seqq. — Continuatio hujus historiae usque ad annum 1366, *ibid.*, 113-425.

ROBICO, Moisiacensis apud Cadurcos monachus (saec. xi). — Gesta Francorum ab ipsius gentis origine ad obitum usque Clodovei I regis, CXXXIX, 589.

RUFINUS, Aquileiensis presbyter (saecul. v). — 1. Historia monachorum seu liber de Vitis Patrum, XLI, 388. — 2. Historiae ecclesiasticas libri duo, ab Ario haeresi usque ad finem Theodosii primi, XXI, 467.

RUPERTUS, abbas Tulliensis (saecul. xii). — 1. De incendio oppidi Tullii sua aetate viso liber aureus, CLXX, 535. — 2. Chronicon S. Laurentii Leodiensis, ab anno 969 ad annum 1095, *ibid.*, 671.

SEBASTIANUS, Salmant. episc. (saecul. ix). — Chronicon Sebastiani Salmanticensis episcopi sub nomine Alphonso III vulgatum, a Wamba rege Gothorum anno 672, usque ad Ordonoium I, anno 806, CXXXIX, 1112.

SEHERUS, abbas (almosiensis) (saecul. xii). — De primordiis Calmosiacensis monasterii ordinis S. Augustini in dioecesi Tullensi libri duo, CLXII, 1120.

SIGARDUS, Cremonensis episc. (saecul. xii). — Chronicon a Julio Caesare ad Constantinum filium Leonis, anno 742, et a Carolo Magno imperatore anno Domini 700, ad annum 1221, CXLIII, 441, 493.

SIGEBERTUS, Gemblacensis monachus (saecul. xi). — 1. Chronicon ab origine Romanorum, Persarum, Francorum, Wandalorum, Anglorum, Langobardorum, Visigothorum, Ostrogothorum, Hunnorum; ab anno 381

ad annum 1113, CLX, 57, 65 et seqq. — 2. Liber de scriptoribus ecclesiasticis, *ibid.*, 547. — 3. Gesta abbatum Gemblacensium, *ibid.*, 691.

STEPHANUS (S.), abbas Cisterc. (saecul. xi). — Historia vulgo inscripta Exordium canonici et ordinis Cisterciensis, CLXVI, 1501.

SULPICIUS SEVERUS, (saecul. iv-v). — Chronicon quae vulgo inscribuntur Historia sacra libri duo a constitutione mundi ad saeculum quartum, XX, 93.

SUGERIUS, abbas S. Dionysii (saecul. xi). — 1. Liber de rebus in administratione sua gestis in quo multa ad historiam Ludovici Grossi et Ludovici Junioris perinetia adnotantur, CLXXVI, 1211. — 2. Libellus de consecratione Ecclesiae a se edificatae et translatione corporum S. Dionysii ac sociorum ejus, *ibid.*, 1259.

THEGANUS, Trevirensis ecclesiae chorepisc. (saec. ix). Vita Ludovici imperatoris, CVI, 403.

TEULPHUS, Mauriniac. monachus (saecul. xi). — Chronicon Mauriniacense ab anno Christi 1108 usque ad annum 1147 quo rex Ludovicus VII in terram sanctam profectus est, CLXXX, 151.

THIETMARUS, Merseburgensis episc. (saecul. xi). — Chronicon, libri vii ab anno Dominicae incarnationis 951, usque ad annum 1018, CXXXIX, 1169 et seqq.

TOMELLUS, monachus Hasnoniensis (saecul. xi). — Historia Hasnoniensis monasterii, CXLVII, 588.

TUDEBODUS PETRUS, sacerdos Siurac. (saecul. xi). — Historia de Hierosolymitano itinere, CLV, 763.

USUARDUS, monachus Sangerman. (saecul. ix). — Martyrologium per anni circulum, CXXXIII, 600.

VICTOR, episc. Capuan. (saecul. vi). — Evangelicarum harmoniarum interpretatio a sacerdote Zacharia ad ascensionem Christi in caelum, LXVIII, 253.

VICTOR Tununensis in Africa (saecul. vi). — Chronicon ab anno 444 ad annum 566, LXVIII, 941.

VICTOR Vitenis (saecul. v). — Historia persecutionis Wandalicæ, LVIII, 180.

VICTORINUS (S.), episcop. Petavien. et martyr (saec. iii-iv). — Fragmentum de fabrica mundi, V, 301.

WIDUKINDUS, monachus Corbeiensis (saecul. x). — Breve gestæ Saxonice, libri tres, ab origine gentis Saxonice, usque ad annum, 973, CXXXVII, 124.

WILLELMUS, Malmesburiensis monachus (saecul. xi). — Gesta regum Anglorum libri quinque ab anno incarnationis Domini 449, quo Angli et Saxones Britanniam expugnaverunt usque ad annum 1121, CLXXIX. — 2. Historiae novellae libri tres ab anno 1126 ad annum 1141, *ibid.*, 1392. — 3. De gestis pontificum Anglorum libri quinque. — 4. Liber de antiquitate Glastoniensis Ecclesiae, *ibid.*, 1681.

WILLELMUS CALCULUS, Gemmeticensis monachus (saecul. xi). — Historia Northmannorum libri octo, a Hastings saeculo ix, ad annum 1137, CXLIX, 780.

WILLELMUS Pictaviensis (saecul. xi). — Gesta Willelmi Conquestoris, CXLIX, 1217.

WILLELMUS (S.), abbas S. Thomae de Paracito (saec. xii). — Genealogia regum Danorum, CLIX, 12. — 2. Revelatio reliquiarum S. Genovefae, *ibid.*, 741.

WINFRIDUS PALLUS, diaconus (saecul. viii). — 1. Historia Longobardica, libri vi. 2. Libellus de ordine episcoporum qui sibi ab ipso predicationis exordio in Britanni civitate successerunt, LCV, 699. — 3. Historia Eutropii historiam quam Paulus diaconus multis additis rogata Adalberga Beneventanae ducissae a Valentini imperio usque ad tempora Justiniani deduxit, et Landolphus Sagax, seu quicumque alius continuavit usque ad annum Christi, 886, libri xxiv, *ibid.*, 739.

ANONYMI.

Saecul. iv. — Monumenta vetera ad Donatistarum historiam pertinentia ab anno Christi 203 ad annum 350, VII, 675. — Monumenta vetera ad Donatistarum historiam pertinentia a reddita sibi a Juliano libertate ad, etc., XI, 1179. — Gesta collationis Carthaginiensis, XI, 1251.

Saecul. viii. — Gesta regum Francorum, partim e Gregorii Turonensis historia cujus et nomen in vetustissimis codicibus praefertur, partim aliunde desumpta et usque ad regem Theodorici II perducta, auctore incerto, sed qui ejusdem Theodorici tempore vixit, XCVI, 1421. — Chronicon episcoporum Metensium, *ibid.*, 1465. — De gestis B. Caroli Magni libri duo scripti a quodam monacho S. Galli, XCVIII, 1569. — Annales veteres Francorum, *ibid.*, 1409. — Annalium de gestis B. Caroli Magni libri quinque, poeta Saxo, X, IX, 684.

Saecul. ix. — Vita Ludovici Pri imperatoris Augusti, CIV, 927. — Chronologia consularis et Caesarea Roman-

rum et pontificia Judæorum ab annis quinquaginta æram Christi proxime præcedentibus usque ad sanctum Sylvestrum ejus nominis primum, (CXXVII, 395. — Chronologia a S. Sylvestro ad S. Gregorium Magnum, CXXVII, 601. — Chronologia a S. Gregorio Magno ad Stephanum III, *ibid.* 829.

Sæcul. x. — Libellus de successoribus S. Hilulphi in Vosago, CXXXVIII, 203. — De gestis episcoporum Antiodorensium, CXXXVIII, 219. — Francorum rerum, Imperatorum, diviso imperio, Capitularia anno 840, 921, CXXXVIII, 525.

Sæcul. xi. — Annales S. Emmerammi Ratispon. ab anno 748 ad annum 1062. — Chronicon Hildesheimense, CXLI, 1233. — Chronicon Peter-busanum, CXLI, 301. — Anonymus Hassereus de episcopis Eichstetensibus, CXLI, 1004. — Chronicon Fiscamense, CXVII, 479. — Gesta pontificum Cameracensium (sæcul. xi), CXLIX, 21. — Gesta pontificum abbreviata per canonicum Camera-

censem, CXLIX, 203. — Chronicon S. Andreae Castri Cameracensis, CXLIX, 259. — Chronicon Beccensis abbatie ab ipsa fundatione ad annum, 1467, CL, 639. — Gest-Treverorum, CLIV, 1091. — Chronicon S. Huberti Andaghenensis, CLIV, 1357. — Gesta episcoporum Tunlensium, CLVII, 443. — Chronicon Polonorum, CLX, 833. — Chronica venerandorum abbatum illustriumque hujus Donatissimi athletæ Christi Benigni Divionensis monasterii benefactorum atque fundatorum, CLXII, 753. — Gesta episcoporum Metensium, CLXIII, 575. — Chronicon Aldenburgense parvum, CLXXIV, 1451. — Chronicon Aldenburgense majus, CLXXIV, 1505. — De scriptoribus ecclesiasticis anonymus Mellicensis, sæculo xii clarus, CXXIII, 939. — Historia Romanorum Pontificum a S. Petro usque ad Celestinum III, id est annum Domini, 1191, CXXIII, 987. — Chronicon S. Benigni Divionensis, CLXII, 753 *et seqq.*

CLXXVI.

INDEX HISTORICUS,

VEL SYNOPSIS QUADRIpartita, VICISSIM EXHIBENS QUIDQUID IN PATROLOGIÆ

CURSU RESPICIT AD HISTORIAM SACRAM,

AD HISTORIAM ECCLESIASTICAM, HISTORIAM PROFANAM UNIVERSALEM,

HISTORIAM SPECIALEM SINGULORUM POPULORUM,

ET HÆC ULTIMA ORDINE NATIONUM ALPHABETICO DISPOSITA.

I. — De historia sacra.

Fragmentum de fabrica mundi, S. Victorinus, martyr, V, 501. — Libellus de duratione mundi, Julius Hilarianus, XIII, 1097. — Historiæ sacræ libri duo, Sulpicius Severus, XX, 96 *seq.* — S. Eusebii Hieronymi interpretatio Chronicæ Eusebii Pamphili, XXVII, 61. — Chronicon cujus in prima parte de ortu rerum tractatur, S. Prosper Aquitanus, LI, 535. — Chronicon, quintæ ætatis primæ de historia sacra tractant, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1019. — Chronicon, in sex ætates divisum, S. Ado Vienn., CXXIII, 25. — Chronicon Ekkehardi Ursang., CLIV, 497. — Chronicon Freculphi Lexoviensis, CVI 919. — Haxameron libri sex, S. Ambrosius Mediolan., XII, 124. — De Paradiso terrestri, *ibid.*, 276. — De patriarchis, *ibid.*, 516. — Liber in Genesim, Juvenius, XIX, 315. — Centones Virgiliani ad testimonium Veteris et Novi Testamenti, *ibid.*, 803. — De Mosaicæ historiæ gestis libri quinque, S. Avitus Vienn., LIX, 324. — De genealogiis patriarcharum, libellus anonymi, *ibid.*, 523. — Quæstiones de Veteri et Novo Testamento, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 129. — Chronica brevis de historia sacra tractans specialiter, Claudius Taurin., CIV, 917. — Historia scholastica, historia cujusque libri Veteris et Novi Testamenti, Petrus Comestor., CXCVIII, 1053. — Evangelicæ historiæ libri iv, Juvenius, XIX, 55. — De Actibus apostolorum, libri ii, Arator S. Ecclesiæ Romanæ subdiaconus, LXVIII, 81 *seq.* — Evangelicarum Harmoniarum interpretatio, Ammonius Alexand., LXVIII, 235. — Gesta Christi versibus exarata, Florus diaconus, CXIX, 264.

II. — De historia ecclesiastica.

1° Historia Ecclesiæ generalis. — I. liber De morte persecutorum, Lactantius, VII, 189 *seq.* — Ex opere historico fragmenta xv, S. Hilarius Pictav., I, 637. — Monumenta vetera ad Donatistarum historiam pertinentia, VII, 675. — Gesta collationis Carthaginensis, XI, 1251. — Historia Albigeniensium, XIII, 544. — De excidio urbis Hierosolymitanæ libri quinque, S. Ambrosius, XV, 1961. — Historiæ sacræ libri duo a constitutione mundi ad sæculum quartum, Sulpicius Severus, XX, 93. — Historiæ

ecclesiasticæ libri duo, ab hæresi Arii ad Arcadium et Honorium, Rufinus Aquil. presb., XXI, 463. — Chronicon ab anno Christi 1, ad annum 430, Flavius Lucius Dexter., XXXI, 58 *seq.* — Excerpta et scripta vetera ad Donatistarum historiam pertinentia, XLIII, 773. — Chronicon integrum S. Prosperi Aquitani, LI, 532 *seq.* — Historia persecutionis Africæ provincie libri v, Victor Vitens., LVIII, 180. — Breviarium causæ Nestorianorum et Eutychianorum, LXVIII, 969. — Historia Ecclesiastica vocata Tripartita ex tribus Græcis auctoribus Sozomeno, Socrate et Theodoro, libri xii, A. Cassiodorus, LXXI, 880. — De viris illustribus liber, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1081. — De locis sanctis ex relatione Arculdi episcopi Galli libri tres, S. Adamanus, abbas, LXXXVIII, 779. — Historia ecclesiastica gentis Anglorum, Bedæ Ven., XCV, 25. — Martyrologia juxta exemplaria Coloniense et Bollandianum, XCIV, 797. — Capitularia Caroli Magni, Ludovici I, et Lotharii, XCVII, 123 *seq.* — Notitia ecclesiarum urbis Romæ, CVI, 1339. — Chronicon Freculphi Lexov., episcopi, CVI, 1117. — Martyrologium, Rabanus Maurus, CX, 1121. — De ecclesiasticarum rerum exordiis et incrementis, Walafrius Strabus, CXIV, 919. — Memorialis sanctorum libri tres, S. Eulogius Tolet., CXV, 732. — Historiæ sacræ epitome, sive de Christianorum rerum memoria a tempore nativitatæ Christi ad Theodosium imperatorem, Haymo Halberstat., CXXVIII, 819. — Chronicon, a Christo ad annum 815, S. Ado Vienn., CXXIII, 75. — Martyrologium cum additamentis, *ibid.*, 140. — Usuardi Martyrologium, *ibid.*, 600; XXIV, 10. — Hincmari annales sive annalium Bertinianorum pars tertia ab anno 861, usque ad annum 882, CXXV, 1203. — De ecclesiasticis disciplinis et religione Christiana, Regino Prum., CXXXII, 185. — Historia Rhemensis Ecclesiæ libri quatuor, Flodoardus canonicus Rhem., CXXXV, 25. — De triumphis Christi sanctorumque Palestinæ libri tres, Flodoardus, *ibid.*, 549. — De Christi triumphis per Italiam libri quatuordecim, *ibid.*, 596. — Trium Quoniam Constitutiones ecclesiasticæ, *id.*, CXXXVIII, 821. — Calendaria et martyrologia antiqua, *ibid.*, 1185. — De persecutione Ecclesiæ libri novem, Boniso Placent., CL, 805. — Constitutiones Henrici III, imper., CLI, 1081. — Constitutiones Henrici IV, imper., *ibid.*, 1125. — Leges ecclesiasticæ Ethelredi II, *ibid.*,

PATROL. CCXX. INDICUM III.

1163. — Chronicon, Hugo abbas Flaviniac., CLIV, 21 — Liber de scriptoribus ecclesiasticis, Sigebertus Gemblac., CLX, 548. — De luminaribus Ecclesiæ sive de scriptoribus ecclesiasticis libelli quatuor, Honorius Augustod., CLXXII, 197. — Liber historiæ ecclesiasticæ gestorumque Romanorum atque Francorum, Hugo de S. Maria, CLXIII, 821. — Historia ecclesiastica in qua res ab incarnatione Salvatoris usque ad annum 1140 gestæ, per seriem imperatorum, regum atque pontificum Romanorum breviter describuntur, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 17 seq.

2^a Historia Ecclesiarum particularis. — Historia ecclesiastica seu gesta Hammaburgensis ecclesiæ pontificum a Carolo Magno usque ad imperatorem Henricum IV, Adamus Brem., CXI.VI, 45. — De primis Norwegicis episcopis, *ibid.*, 646 seq. — Vitæ pontificum Ravennatum a S. Apollinari, etc., Agnelus, CVI, 476. — De episcopis Metensibus libellus, Alpertus Symphor., CXI, 445. — De diversitate temporum libri duo, in quibus multa historica præcipue de rebus in diocesi Trajectensi gestis, Alpertus Metensis, *ibid.*, 452. — Traditionum Emmeramensis libri duo, Anamodus Ratisp., CXXIX, 901. — Historia episcoporum Leodiensium, Anselmus Leod., CXXXIX, 1068; CXLIII, 861. — Historia dedicationis Ecclesiæ S. Remigii apud Rhemos, Anselmus S. Remig., CXLII, 1412.

Gesta archiepiscoporum Mediolan. ab anno 923 usque ad annum 1077, Arnulfus Mediolan., CXLVII, 286. — Gesta episcoporum Virdunensium, ab anno 579 ad annum 1017, Bertarius Virdun., CXXXII, 501. — Historia ecclesiastica gentis Anglorum libri v, Beda Vener., XCV, 24. — Historia Novorum, seu historia Ecclesiæ Britannicæ, ab anno 1066 ad annum 1142, Eadmerus Cantuar., CLIX, 548. — Collectanea de rebus Ecclesiæ Roffensis a prima sedis fundatione ad sua tempora, Ernulfus Roff., CLXIII, 1444. — Chronicon Mediolanense ab anno 1102 ad annum 1140, Faico Benevent., CLXXIII, 1145. — Historia Ecclesiæ Rhemensis libri quatuor, a conditione urbis Rhemensis et primis ejusdem episcopis usque ad annum 949, Flodoardus Rhemensis, CXXXV, 28. — Syntagma de statu Ecclesiæ sub Henrico IV et V imper. et Gregorio VII nonnullisque consequentibus pontificibus, Gerhohus Reichenburg., CXCVI, 1445. — Liber Pontificalis Echstetensis, Gundecharus Eichstet., CXLVI, 986. — Chronicon seu gesta Ecclesiæ Centulensis libri iv Hariulfus abbas Haldenburg., CLXXIV, 1215. — Historia calamitatum Ecclesiæ Saltzburg. Henric. Saltzburg., CXCVI, 1539. — Gesta episcoporum Tungrens., Traject. et Leod., CXXXIX, 957. — De primatus sedis Atrahatensis, Lambertus Atrahat., CLXII, 627. — Historia Mediolanensis a S. Ambrosio usque ad annum 1062, Landolphus Mediolan., CXLVII, 817. — Historia Compostellana, CLXX, 880. — De gestis pontificum Anglorum libri v, CLXXIX, 1442. — De antiquitate Glastoniensis Ecclesiæ, CLXXIX, 1681.

III. — De historia universali, profana.

Chronologia sive libellus de mundi duratione, Julius Hilarianus, XIII, 1097. — S. Eusebii Hieronymi Stridonensis presbyteri interpretatio chronice Eusebii Pamphili cui subjecta sunt continenter fragmenta quæ exstant operis Græci, a creatione mundi usque ad annum Domini 329. — Exordium libri, filii Noe, nationes Sem, nationes Cham, nationes Japhet; regum series et quanto quique regnaverit; regna comparantur, XAVII, 55, 71, 77, 107 et seqq. — S. Hieronymi chronicon ab anno Domini 330 ad annum Domini 381, XXVII, 675. — Prosperi Aquitanici Chronicon ab anno Domini 382 ad annum Domini 449, XXVII, 705. — Abbreviatio chronice, S. Hieronymi, XXII, 871. — Chronicon omnimodæ historiæ ab anno Christi 1 ad annum Christi 450, F. L. Dexter, XXXI, 50 et seqq.

Historiarum Pauli Orosii libri septem ab initio mundi usque ad sæculum v. ... divisio mundi in tres partes, Ægyptii, Æthiopes, Athenienses, Lapithi, Amazones, Scythæ, Trojani, Assyrii, Medi et Persæ, Romani a conditione Romæ, Galli, varii populi Græciæ, varii populi Italiæ, de Carthaginensibus et de eorum cladibus cum Romanis, etc., de imperio Romano usque ad irruptionem et vastationem Alborum, Suevorum et Vandalorum, de Gothis, XXXI, 664 et seqq. — Chronicon integrum S. Prosperi Aquitan. in duas partes distributum.

Prima pars ab ortu rerum ad mortem Valentis tractat de patriarchis, de Hebræis et eorum regibus, de viris illorum illustribus, de Romanis et eorum regibus, de regibus Persarum, Ægyptiorum, Syriæ, de poetis et philosophis et historiographis apud hos populos insignibus, annotantur consules a morte Christi, notantur etiam persecuciones, episcopi variarum sedium, variae hæreses et

concilia a quibus condemnati sunt, Summi Pontifices.

In secunda parte continuatur historia a morte Valentis imperatoris ad obitum Valentiniani tertii et Romani a Vandalis captam, LI, 535 et seqq.

Chronicon Idalii episcopi Aquarflaviensis in qua memorantur varii imperatores Romani a Theodosio, hæretici, episcopi insignes, Alani, Vandalii, Suevi, Gothi et illorum devastaciones, Hunni etc., LI, 873 et seqq.

Chronicon Marcellini comitis ab anno Christi 379 ad annum 538. — Imperatores Romani, Summi Pontifices, hujus temporis aliquoti viri illustres, Vandalii, Parthi, Gothi etc., *ibid.*, 917.

M. A. Cassiodori historiæ tripartitæ, libri xii, reges Assyrii, reges Latini, reges Romani, consules, imperatores Romani a Julio Cæsare ad Anastasium imperatorem, XI.VIII, LXIX, 1215 et seqq. — Victorius Tununensis Chronicon continuans ubi Prosper desinit ab anno 444 ad annum 566, hæretici, concilia, episcopi, Summi Pontifices, imperatores Romani, Hunni, Vandalii, LXVIII, 941. — Joannis abbatis Bictarensis Chronicon continuans ubi Victor desinit, a Justino imperatore anno 450 ad Maritimum imperatorem 559-602 — imperatores Romani, Armeni, Persæ, Iberi, Mauri, Gepidæ, Longobardi, Suevi, Franci, Concilia, etc., LXII, 861. — Marii Aventicensis episcopi Chronicon, annotatio consulum a Majoriano imperatore, anno 457 ad annum 580, imperatores Romani, Franci, Gothi, Saxones, Lombardi, etc., *ibid.*, 793. — Chronicon Maximi Cæsaraugustani episcopi, ab anno 470 ad annum 595, imperatores Romani, Gothi, Britanni, Alani, Hunni, Franci, Vandalii, Longobardi, synodi, episcopi, papæ, etc., LXXX, 619. — Chronicon Eutrandi, ab anno 606 ad annum 630, Mahometus, synodi, episcopi, papæ, *ibid.*, 635.

S. Isidori Hispaniensis episcopi Chronicon in sex ætates divisum, prima ætas sæculi ab Adamo ad Sem 2241 orbis conditi; secunda ætas sæculi ab anno 2241 ad Abraham 3284; tertia ætas sæculi ab anno 3284 ad David 4165; quarta ætas sæculi ab anno 4165 ad Hebræorum captivitatem 4680; quinta ætas sæculi ab anno 4680 ad Octavianum Augustum 5211; sexta ætas sæculi ab anno 5211 ad annum 5814, id est, usque ad Heraclium, ad annum Christi 610, LXXXIII, 1017.

Chronicon breve a mundi exordio ad annum Christi 810, divisum sicut præcedens, XCIV, 1175 et seq. — Isidori Pacensis Chronicon, Epitome imperatorum, Arabum Ephemerides, atque Hispaniæ Chronographia sub uno volumine collecta, XCVI, 1252 et seqq. — Pauli discipuli historia miscella a primo rege Italiane ad Leonem V Michaelis successoris, anno 815, libri xxiv, XCV, 711 et seqq. — Landulphi Sagaci additamentum ad Historiam miscellam, *id.*, 1144 et seqq. — Eginhardi abbas Anasii ab anno 741 ad annum 823, CIV, 368 et seqq. — Abbreviatio Chronice (App. ad Eginhardum), a creatione mundi ad annum Christi 809, *id.*, 608 et seqq. — Freculphi episcopi Lexoviensis Chroniconum tomi duo: prior continens, ab exordio mundi usque ad nativitatem Christi, rerum gestarum historiam apud varios populos, Hebræos, Trojanos, Scythas, Amazones, Assyrios, Medos et Persas, Romanos, Græcos et Gallos, etc., etc. — Chroniconum tomi posterior, ab Octaviano Augusto et Christi nativitate usque ad Francorum et Longobardorum regna, imperatores Romani, apostoli, martyres, hæreses, synodi, doctores, persecuciones, Hyberi, Armenii, Gothi, Hunni, Vandalii, Saxones, Britones, etc., CVI, 917 et seqq.

S. Adonis Viennensis Chronicon in sex ætates divisum nempe. — 1. Ab origine mundi usque ad diluvium, 1657. — 2. A diluvio ad Abraham nativitatem 2185. — 3. Ab Abraham ad David usque 3125. — 4. A David regni ad transmigrationem Hebræorum Babyloniam 4271. — 5. Ab eadem transmigratione ad Christum Serratorem nostrum 4832. — 6. A Christo ad mundi finem, CLXIII, 25 et seqq.

S. Prudentii Trecentis annales sive annalium Bertinianorum pars secunda ab anno 855 ad annum 861, *id.*, CIV, 1576. — Hincmarus Rhemensis, annales sive annalium Bertinianorum pars tertia ab anno 861 usque ad annum 882, *id.*, CXXV, 1203 et seqq. — Chronologia S. Nicephori episcopi Constantinopolitani Anastasio Bibliothecario interprete, patriarchæ, Hebræi, Persæ, Ægyptii, imperatores Romani, Augustæ, reges decem tribuum Israel in Samaria pontifices in Israel, nomina patriarcharum Hierosolymæ post Christi Jesu in celos ascensionem. Expositio nominum episcoporum Romanorum post Christum et Apostolos, Catalogus episcoporum Byzantii post Christum et apostolos, episcopi Alexandrini in Ægypto, episcopi Antiochie, *id.*, CXXIX, 512, 522, 523, 525, 537 et seq. — Chronicon Albeldense auctore forte Dulcicio Salmaticensi episcopo, continuatore autem Vigila, monacho Albeldensi.

ei, ordo regum Romanorum, ordo gentis Gothorum, Saraceni in Hispania, duces Arabum in Hispania, id., 1221. — Reginonis Prümensis abbas Chronicon a nativitate Christi ad annum 967. Judaei, facta evangelica, Romani imperatores, apostoli, primi episcopi, martyres, Golthi, Vandali, A'ni, Franci, Longobardi, Angli, Persae, Saraceni, Romani Pontifices, etc., reges Francorum, id., CXXII, 15 et seq. — Historia gestorum regum et imperatorum sive antapodosis, Luitprandus, CXXXVI, 787 et seq. — Chronicon Luitprandi, *ibid.*, 975 et seq. — Continuator Reginonis, ab anno 907, ad annum 967, *ibid.*, 153 et seq. — Annales Hildesheimenses, Quedlinburgenses, Weisemburgenses et Lamberti; sex aetates mundi, imperatores Romani, facta memorabilia ab anno 702 ad annum 1147, CXLII, 443. — Annales S. Benigni Divionensis ab anno 564, ad annum 1285, id., 875. — Rodulphi Glabri Cluniacensis monachi historiarum sui temporis libri quinque ab electione potissimum Hugonis Capeti in regem ad annum usque 1046, id., CXLII, 611. — Chronicon Hermanni Contracti usque ad annum 1051, CXLIII, 58. — Continuatio Chronici Hermanni ab anno 1051 usque 1066, *ibid.*, 265.

Annales Bertholdi presbyteri Constantiensis, ab anno 1036 ad annum 1080, id., CXI.VII, 515 et seq. — 34. Chronicon Mariami Scoti a nativitate Christi ad annum 1104, id., 635. — Chronica Bernoldi, id., CXLVIII, 1299. — Chronicon Hugonis abbas Flaviniacensis, libri duo, a nativitate Christi ad annum 1099, id., CXLIV, 21 et seq. — Ekkehardi Vraugensis Chronicon Wirzburgense a Christo ad annum 1057, id., CLIV, 460. — Ekkehardi Chronicon universale: Patriarchae, Judaei, Assarii, Aegyptii, Persae, Romani, Galli, Graeci, Syrii, imperatores Romani de origine Francorum, historia Gothorum, de Amazonibus, de origine Hunnorum, historia Longobardorum, descriptio actuum Caroli Magni, de origine Saxonum, etc., etc., id., 497. — Chronicon S. Huberti Andagiae ab anno 823 ad annum 1106, id., 1857. — Chronicon Lupi Protospatrii et annales Barrenses ab anno 782 ad annum 1102, id., 171. — Sigeherti Gemblacensis Chronicon ab anno 551 ad annum 1112, CLX, 81 et seq. — Anselmi Gemblacensis continuatio ab anno 1112 ad annum 1136, *ibid.*. — Continuatio Gemblacensis ab anno 1136 ad annum 1148, *ibid.*. — Auctarium Gemblacense ab anno 771 ad annum 1101, id., 265. — Auctarium Aquicinctense ab anno 651 ad annum 1166, id., 269. — Auctarium Amigemense ab anno 597 ad annum 1162, id., 280. — Continuatio Aquicinctina ab anno 1149 ad annum 1222, id., 295. — Auctarium Hasnoniense, *id.*, 255. — Continuatio Tornacensis ab anno 1114 ad annum 1354, id., 387. — Auctarium Landuense ab anno 928 ad annum 1145, id., 339. — Auctarium Corbienne ab anno 419, ad annum 883, id., 361. — Continuatio Praemonstrat. ab anno 1114 ad annum 1153, id., 364. — Continuatio Burburgensis ab anno 1114 ad annum 1161, id., 579. — Auctarium Beilovacense ab anno 619 ad annum 1165, id., 587.

Chronicon S. Benigni Divionensis auctore anonymo, in quo multa de regibus Francorum ab incarnatione Domini 195 ad annum 1036, CLXII, 735. — Liber Historiae ecclesiasticae, gestorumque Romanorum atque Francorum comprehensus breviter ab Hugone de S. Maria, CLXIII, 821 et seq. — Summa totius de omnimoda historia ab anno 736, Honorius Augustod., CLXII, 187. — Annales Rahenbergensis ab anno 1157 ad annum 1180. — Annales Ensdorfenses ab anno 1184 ad annum 1568. — Annales Augustani minores ab anno 1137 ad annum 1457, CLXXIII, 1564. — Pantheon Godefridi Viterbiensis: (desunt xv partes priores) imperium transfertur ad Graecos, CXCVIII, 880. — Imperium transfertur ad Francos, *ibid.*, 920. — De Anglis et Saxonibus, *ibid.*, 997. — Catalogus omnium Pontificum Romanorum et omnium imperatorum Romanorum et etiam omnium regum qui fuerunt ab initio mundi usque ad papam Urbanum III, et usque ad imperatorem Fridericum primum et ad filium ejus regem Henricum VI, *ibid.*, 1011 et seq. — Chronicon Helinandi Frigidi montis monachi ab anno Christi 634 ad annum 1204. Saraceni, Angli, Saxonae, Franci, Northmanni, Mauri, etc., etc., CCXII, 772. — Sicardi Chronicon ab Octaviano imperatore ad Leonem imperatorem, *ibid.*, 777. — A Carolo Magno imperatore anno Domini 700 ad annum 1221, CCXIII, 441.

IV. — Historia particularis seu singulorum populorum.

Aegyptii. — Aegyptiorum regnum regno Romano antiquius, Tertull., I, 452. — Aegyptii bestias consecrabant, *ibid.*, 418. — Aegyptiorum dii ibis et crocodilus, id., II, 502. — Aegyptii tauri antistites, *ibid.*, 926, 955. — Aegyptiorum hierophanta, *ibid.*, 260. — Ex Aegypto omnis

superstitio provenit, *id.*, I, 640. — De bestis quas enluerunt Aegyptii, Lactantius, VI, 618. — Eorum sacerdotum lotum corpus radebant, *ibid.*, 255. — Annus apud eos qualis fuerit, *ibid.*, 325, 617, 934. — Eorum terra quo nomine olim dicta, *ibid.*, 327. — Primi astra contemplari ceperunt et adorare, *ibid.*, 328. — Apud eos imbres nulli aut rari, *ibid.*, 329, 533. — Primi tradidere metempsychosim, *ibid.*, 405. — Illos et Pharaonis in mari Rubro submersio, *ibid.*, 470, 471, 785. — De cultu animalium apud illos, *ibid.*, 620, 786. — Solem colebant sub Jovis imagine, *ibid.*, 621. — Utrum ab his condiendorum corporum morem Judaei acceperint, *ibid.*, 772. — Aqua cultus apud Aegyptios, Firmicus Maternus, XII, 984. — Apud Aegyptios, cultus idolorum, Ruf. Aquil. XXI, 415. — Habet etiam multos monachos Aegyptus, *ibid.*. — Aegyptiorum reges S. Hieron., XXVII, 94. — Regnum Aegyptiorum aliis comparatum, *ibid.*, 108. — Aegyptii singulae civitates singulas bestias venerantur, id., XXIII, 296. — In Aegypto et Palestina vacca non comeditur, *ibid.*, 295. — Tempore Hieronymi lingua Aegyptiorum dicebatur Ham, *ibid.*, 930. — Aegyptus humilis et jacens de Aethiopia venientibus aquis irrigatur, *ibid.*, 1026, 1027. — Aegyptus quibus rebus fertilissima est, *id.*, XXIV, 182. — Solitudo Aegypti fertilis venenatorum animalium, *ibid.*, 638. — Idola Aegyptiorum quae? *ibid.*, 151, 152. — Nulla gens ita idololatriae fuit dedita quam Aegyptus, *ibid.*, 447. — Aegyptii vocantur muscae, et Assyrii apes, *ibid.*, 111, 112. — Aegyptius ad tauri sacra semel maritus assumitur, id., XII, 1051. — Aegyptii sacerdotes utebantur lineis vestibus, id., XV, 456 not.

Aegyptus superior, et inferior quas provincias habeat, Paulus Orosius, XXXI, 679, 680. — Ex omni fructu quintam partem solvit, *ibid.*, 711. — De sterilitate et fame Aegypti, cui Joseph solertia sua consuluit, et de vanitate Aegyptiorum sacerdotum, *ibid.*, 709. — De populo Dei in Aegypto afflicto. I. plaga Aegyptiorum, et transitu sinus Arabici, ac reliquiis ejusdem, de solis ardore quodam infesto, *ibid.*, 713.

Aegyptii ex semine Cham oriundi, S. Augustinus, XXXVII, 1398. — Aegyptiorum regnum florebat Abraham temporibus, id., XLI, 697. — Aegyptii tradidit litteras Ivis, *ibid.*, 597, 599. — Aegyptiorum sapientiae commentum antiquitas refertur, *ibid.*. Aegyptiorum sapientia, maxime astronomia, *ibid.*, 599. — Aegyptii geometriam dilexerunt, id., XXXIV, 549. — Aegyptiorum mos circa mortuorum corpora, id., XXXIX, 1605. — Aegyptii condiendis corporibus mortuorum praecellunt, id., XXXIV, 502. — Aegyptiorum religionem casuram praedixit Trismegistus, id., XLI, 248, 251. — Et hoc accepit a demonibus, *ibid.*. — Aegyptiis pastores abominabiles, id., XXXIV, 605. — Aegyptiis sacrificia Israelitarum abominabiles sunt, *ibid.*. — Aegyptiorum plaga decem exponuntur, id., XXXVI, 1001; XXXVIII, 67. — Aegyptii cur ranis et muscis domiti sunt, id., XXV, 2059. — Aegyptiorum spoliatio male a Fausto reprehensa, id., XLII, 445. — Aegyptios ab Israelitis in mutua auri et argenti acceptione decipi, quomodo permittit Deus, id., XL, 54. — Aegyptiorum divitiae quas Israelitis abstulerunt, ipsis erant debita, id., XXXVII, 1400. — Aegyptiaci dies, id., XXXIV, 2150. — Aegyptii situs, id., XLIII, 423. — Aegyptus in duas partes dividitur, Joannes Cassianus, XLIX, 79 not. — Nilii fluminis eluvie irrigatur, *ibid.*, 997. — Aegyptus sit provincia Romana, S. Prosper Aquitanus, LI, 549. — Aegyptiorum dii innumeri, S. Paulus Nolan., LXI, 517. — Ipsorum nomen proprium Jupiter Ammon, *ibid.*, 515. — Eorum superstitio in sacris Isiacis, *ibid.*, 518. — Aegyptii dicti Nilecole, S. Gregorius Turon., LXXI, 163. — Eorum demersio, *ibid.*, 806. — Dynastiae *ibid.*, 170. — Reges Pharaones dicti, tum Ptolemaei, *ibid.*, 292 not. — Aegyptus, *ibid.*, 166, 167. — Superior et inferior a Saracenis vastata, *ibid.*, 657. — Ibi celebris est Martinus, *ibid.*, 1008, 1009. — Ejus solitudines et eremitae, *ibid.*, 1021. — Antiochia Aegypti a Persis capta, *ibid.*, 502. — Papyrus et herbae, *ibid.*, 475 not. — Memphis civitas in Aegypto conditur, S. Isidorus Hisp., LXXXIII, 1035. — Reges Aegyptii, Ptolemaei, *ibid.*, 1035. — Sub Heraclio Persae Aegyptum plurimasque provincias tulerunt, *ibid.*, 1056. — Aegyptii geometriam invenerunt, id., LXXXII, 161. — Astronomiam, *ibid.*, 169. — Ex solis cursu diem mensis invenerunt, *ibid.*, 219. — Aegyptiorum regnum quando crepit, *ibid.*, 224. — Aegyptius Romanis subditur, *ibid.*, 226.

Aegyptius quomodo jescua prebeat deficientibus tibi pluviae, Aleuin., C, 557. — Aegyptii in echo am palatii introducti, *ibid.*, 266. — Illosur calceus improbat, *ibid.*, 267, 277. — De rebus gestis a Moysae in Aegypto; Praeulphus Lexoviensis, CVI, 949. — Cambyzes Persarum secundus rex Aegyptum bello obtinuit, *ibid.*, 994.

— *Egyptus imperio Artaxerxis juncta, ibid., 1008.* — *Egyptus ab Alexandro Magno subjugatur ibid., 1015.* — *Construitur Alexandria in Egypto, ibid., 1019.* — *Multi Judæi captivi deducti in Egyptum sub Ptolemæo, Alexandri successore, ibid., 1025.* — *Egyptus ab Antiocho occupata, ibid., 1046.* — *Regnum Egyptiorum destructum est, Egyptus provincia deinceps Romanorum facta est, ibid., 1114.* — *De Egyptiorum mensibus, Rabanus Maurus, CVII, 684.* — *Egyptiorum regnum sumit principium, S. Ado Viennensis, CXXIII, 28.* — *Memphis civitas in Egypto conditur, ibid., 54.* — *Egyptus recessit a Persis, ibid., 52.* — *Ptolemæi, ibid., 59 et seqq.* — *Egyptus in provinciam versa, ibid., 75.* — *Ekkehardi Chronicon universale, in quo multa de Egyptiis, id., CLIV, 497 et seqq.* — *De Egypto, Euxia postea Egyptus dicta, Thebaida, Thebæ, Monachi, Babel, Egypti, Alexandria, Honorius Augustod., CLXXII, 126.* — *De regno Egypti. De regno Egyptiorum post Alexandrum Magnum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 232, 234.* — *Catalogus regum Egypti et Antiochiæ post mortem Alexandri Magni. Catalogus regum Egyptiorum, Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1025, 1026.* — *De plagis Egypti, Petrus Comestor, CXCVIII, 1149.* — *De diebus Egyptiacis, i. id., 1152.* — *De deserto Egypti, ibid., 1156.* — *De Ptolemæi situ, ibid., 1498 et seqq.* — *In expeditione crucesignatorum; Egypti cum infidelibus copias fines ingrediuntur nostros. Rex illis occurrit; incautus pugnat cum eis et vincitur, Guillelmus Tyrensis, CCI, 475.* — *Egypti cum ingentibus copiis regno se infundunt; quibus rex occurrens, captis nonnullis, pluribus interemptis, reliquos in fugam adegit, ibid., 486.* — *Egypti cum in gentibus copiis regnum ingressi sunt; sed occurrentibus nostris manu valida, miserabiliter prosternuntur, ibid., 540.* — *Describitur Egypti regio et qualis sit aperitur, ibid., 770.* — *Salahadinus regnum obtinet Egypti, ibid., 789.* — *Rex in Egyptum descendit cum suis expeditionibus, Græcis quoque, tam navigio quam per terram eum sequentibus, ibid., 791.* — *Damiatum obsessio, ibid., 792.* — *Videre in sequentibus capitulum partem Egypti in hac expeditione.*

Alamanni. — *Alamanni, S. Hieronym., XXII, 1057.* — *Alamanni, S. Greg. Turon., LXXI, 201, 203, 206, 588, 674.* — *Cum Wandalis dimicant, ibid., 704.* — *A Clodoveo victi ipsi subjugantur, ibid., 225, 586.* — *Gallias vastant, ibid., 177, 178.* — *Et Italiam, ibid., 700.* — *Transjuranos fugant, ibid., 629.* — *Pippino et Carolomanno subiecti, ibid., 682, 683.* — *Alamannorum reges, ibid., 177, 203.* — *Duces, ibid., 661, 613, 649.* — *De rebus gestis S. Hurici imperatoris, Adelboldus Traject., CXL, 88.* — *Chronicon, S. Andræ Cast., CXLIX, 239.*

Angli et Britanni. — *Britanni intra Oceani ambitum conclusi sunt, Tertull., II, 611.* — *Britannorum loca, Romanis inaccessibilia, Christo sunt subjecta, ibid., 610.* — *Britanniæ quando fidei, quando Arianis patuerint, S. Hilarius Pictaviensis, X, 479.* — *Eorum episcopi Gallicanis sunt conjuncti, ibid.* — *Britannia fertilis provincia tyrannorum, S. Hieronym., XXII, 1157.* — *Britannia et Mauritania tempore Origenis Christianæ, id., XXV, 725.* — *Britannia a S. Jacobo peragrata, Dexter, XXXI, 155.* — *Et a S. Petro apostolo, ibid., 212 not.* — *Britannia, Paulus Orosius, XXXI, 689, 690.* — *Britanniam invadit Cæsar, ibid., 1014.* — *Britanniæ præfecto P. Galliarum olim subditus, id., XLVIII, 412.* — *Anglicana Ecclesia Pelagiana hæresi quando et a quo infecta, ibid., 567 et seqq.* — *De excidio Britannia liber querulus, Gildas Sapiens., LXIX, 329.* — *Britannia insula descriptio, Casiodorus, LXIX, 1252.* — *S. Gregorius mittit S. Augustinum in Angliam Christianæ fidei exordium in Britannia; Angli idololatriam hanc occupant insulam, S. Gregorius Magus, LXXV, 564.* — *In Diocletiana persecutione martyrum sanguine purpuratur, ibid., 565.* — *Pelagiana hæresi inficitur, ibid.* — *Anglia: status initio pontificatus Gregorii, ibid., 290.* — *Angli et Saxones e Germania advocati Britanniam invadunt, ibid., 566.* — *Angli forma pulcherrimi, ibid., 50, 71.* — *Angli pueri venales in urbe Roma, ibid.* — *Anglorum fana non destrui, sed dedicari in basilicas jussit, ibid., 1120.* — *Britones Ecclesiæ Romanæ doctrinam ritusque suscipiunt, ibid., 587.* — *Quanta et qualia de Anglorum conversione narret Gregorius, ibid., 101, 102, 103.* — *In Anglos Christianos persecutio deservit, ibid., 587.* — *Anglorum conversionem negligebant episcopi Gallicani, id., LXXVII, 843.* — *Angli ante conversionem ligna et lapides colebant, ibid., 952.* — *Angli ad fidem conversi, ibid., 1158 et seqq.*

Historia ecclesiastica gentis Anglorum, libri quinque, a Julio Cæsare qui primus Romanorum Britannias bello pervasit usque ad annum 731, Bedæ Venerabilis, XCV, 24 et seqq. — *Britannia fertilitas et amenitas, Rabanus*

Maurus, CXI, 534. — *Britannorum fines desinit in initium regni Francici, S. Lupus Ferrariensis, CXIX, 560.* — *Severus in Britannias bellum transfert, S. Ado Viennensis, CXXIII, 85.* — *Britanni Romanis auxilium petunt adversus Pictos, ibid., 99, 101.* — *Geas Anglorum Britanniam tribus longis navibus adhibuit, ibid., 102.* — *Hæresis Pelagiana Britannorum turbat fidem, ibid., 103.* — *In Britanniam mittuntur Augustinus, Melitus, et Joannes a S. Gregorio, ibid., 111, 112.* — *De Anglorum seu Britannorum ad fidem catholicam conversione, Aimoinus Floriacensis, CXIX, 748.* — *Dani Angliam devastant, Osbernus Cantuariensis, CXLIX, 580.* — *De victoria Rolloni de Angliis, Willelmus Gemmetic., CXLIX, 730.* — *De Ate'stan rege Anglorum Christianissimo, cum quo initit Rollo fœdus indissolubile amicitia, ibid., 792.* — *Quod Eldredus rex Angliæ, qui Emmam sororem ducis duxerat misit exercitum ad subjugandum sibi Northmanniam, ibid., 825.* — *De crudelitate Eldredi regis Angliæ in Danos, ibid., 826.* — *De Henrico primo rege Anglorum, ibid., 879.*

De gestis regum Anglorum libri quinque, Willelmus Malmesburiensis, CLXXIX, 959. — *Historia novelle libri tres, ibid., 1392 et seqq.* — *De gestis pontificum Anglorum libri quinque, ibid., 1441.* — *Reges Anglorum, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 79.* — *Pantheon Godefridi Viterbiensis; de Angliis et Saxonibus, CXVIII, 997.* — *De bello Staudarti tempore Stephani regis, Aelredus, CXCV, 701.* — *Genealogia regum Anglorum, ibid., 711.* — *Vita S. Edwardi regis et confessoris, ibid., 757.* — *Historia Anglorum libri octo, ab origine regni Britanni usque ad annum 1154, Henricus Huntingdon., CXCV, 799.* — *Invasiones Anglorum, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 77.* — *Reges Anglorum, ibid., 79.* — *Eldredus Anglorum rex, eventus varii in Angliæ, ibid., 94, 285, 293, 505, 508, 511, 529, 578, 787, 796.* — *Grithfridus rex Guallorum Angliam invadit, ibid., 566.* — *Rerum Anglicarum et Normannicarum narratio, ibid., 731.* — *Bella inter gentes regum Franciæ et Angliæ Duo reges inter se colloquium habent et fœdus ineant, ibid., 844.* — *Bella inter Ludovicum Francorum regem et Henricum regem Angliæ. Prodigia varia, ibid., 849 et seqq., 860 et seqq.* — *Pax inter reges Franciæ et Angliæ componitur, ibid., 884.* — *Mors et funera Henrici Anglorum regis Turbationes in Angliæ, ibid., 945.* — *Eventus varii in Angliæ et Northmanniæ, ibid., 949.* — *Pax inter Angliæ et Scotiæ reges, ibid., 971.* — *Stephanus rex captus est in Angliæ ab Andegavensibus, ibid., 977, etc.*

Amazones. — *Amazonum regnum Romano antiquis, Tertull., I, 432.* — *Amazones unde illarum nomen, Lactantius, VI, 158.* — *Amazones totam Asiam subiecerunt, S. Ambrosius, XVII, 436.* — *Virum ita rabidos effecerunt ut carne humana vescenda imbuerentur, ibid.* — *Amazonum origo, mythes et factiora, Paulus Orosius, XXXI, 724.* — *Epilogus historiarum Amazonum in quo presentem Romanorum cecitatem insectatur, ibid., 724.* — *Amazonum regio, ibid., 685.* — *Amazones absentes in prælio maritis, hostium varis incursibus resistent, et diversas Asiæ gentes bello superant, Jornandes, LXIX, 1257.* — *De Amazonum cum vicinis gentibus concubitu earumque partibus, ibid., 1258.* — *De viris Amazonum et eo um rege Telepho, deque ejus orto et rebus gestis, ibid.* — *Amazones, Fredegarius, LXII, 698.* — *Edwardus Uraugiensis, CLIV, 729.* — *Philippus de Harrev., CCIII, 735 et seqq.* — *Freculphus Lexoviensis, CVI, 506.* — *Honorius Augustodunensis, Cl. XXII, 171.*

Arabes. — *Arabum dil qui, Tertull., I, 418.* — *Et Arabia thura educebantur, ibid., 493.* — *Arabice mulieres non caput, sed faciem quoque ita totam contegunt, ut uno oculo liberato, contenta sint dimidiis frui luce, quam totam faciem prostituerent, id., II, 912.* — *Arabes lapidem pro Deo colebant, Lactantius, VII, 494.* — *Arnobius, VI, 1188.* — *Repertum a historia veterum Æthiopum et Arabum et P. conicum aliquos circumcissione erga suos usus, S. Ambrosius, XVI, 1245.* — *Arabes et Saraceni quibus vescuntur, S. Hieronymus, XXIII, 294.* — *Nefas arbitratu vestri carnibus porcorum, ibid.* — *Arabes Iatrocinis deinde obsidebant vias Jericho, S. Hieronymus, XXIV, 689.* — *Arabes feminæ ut et Mesopotamias Iberiis operantur, ibid., 70.* — *Arabia abundat gregebus, S. Hieronymus, XXX, 253, 259.* — *Arabes Septimus Severus superavit, Paulus Orosius, XXXI, 1105.* — *Trajanus Arabiam capit, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1043.* — *Severus Pertinax Arabiam obtinuit, ibid., 1043.* — *Regum series Argivorum, S. Hieronymus, XXVII, 86.* — *Argivorum regnum aliis componitur, ibid., 150 et seqq.* — *Argivis primas regum Inachus, S. August., XL, 597.* — *Argi seu Argivi*

unde sic dicti, *ibid.*, 561. — Series regum Argivorum, *ibid.*, 562. — Argivorum regnum simul cum Abraham nepotibus ortum est, *ibid.* — Argivorum regni occasus, *ibid.*, 572. — De regno Argivorum in Micenas translato, Freculphus Iexovienensis, CVI, 958. — Regnum Argivorum, Honorius Augustodun., CLXXII, 170; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 235; Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1027.

Athenienses. — Athenienses Asiam occupaverunt, Tertull., II, 700. — Athenæ, linguata civitas, *ibid.*, 661. — Sapiendi et dicendi acutissimi Athenis nascuntur, Tertull., II, 685. — Atheniensium reges, S. Hieronymus, XXVII, 88. — Atheniensium civitas idololatriæ dedita, *id.*, XXIV, 805. — Atheniensium aræ inscriptio, *id.*, XXVI, 572. — Athenarum civitas sub Cecrope rege vel instaurata est, vel condita, S. August., XLI, 566. — Athenæ unde dictæ, qua occasione, sub quo rege, *ibid.* — Athenis nihil habuit Græcia clarius, *ibid.*, 567. — Athenienses claruerunt in Græcia plus fama quam re ipsa, *ibid.*, 561. — Athenis loquacissimæ philosophorum hæreses exstiterunt, *id.*, XLIII, 454. — Atheniensium regnum in rempublicam mutatum, *ibid.*, 577. — Athenienses feminæ publicis intererant consultationibus, *ibid.*, 566. — Quare et publicis consultationibus expulsæ, *ibid.*, 567. — Certamen inter Cretenses et Athenienses, Paulus Orosius, XXXI, 722. — Bellum inter Peloponnesienses et Athenienses, *ibid.*, 758. — Bellum Atheniensium contra Lacedæmonios: Peloponnesium et Peloponnesum contra Athenienses, *ibid.* — Darius Athenienses cum vitæ suis multorumque discrimine aggreditur, *ibid.*, 762. — Athenienses bello Lacedæmoniorum, adhortante seseque ob exilium ulciscente Alcibiade, excipiuntur, *ibid.*, 782. — Atheniensium adversus Lacedæmonios prælia gravia, horrendæque calamitates ac strages utrimque acceptæ, *ibid.*, 783. — Atheniensibus certis legibus ac conditionibus pax datur, trigintaque rectores constituuntur, *ibid.*, 786. — De bello servili apud Athenienses, *ibid.*, 956. — Regnum Atheniensium, Honorius Augustod., CLXXII, 171; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 235; Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 514 et seqq.

Assyrii. — Assyriorum primus rex Ninos, Tertull., II, 1034. — Regnum istud Romano antiquius, *id.*, I, 432. — Illud diu eorum non fuit tutum, *ibid.*, 608. — Ab Assyriis patereunt historiæ profanæ, *id.*, II, 1035. — Assyriorum regnum, S. Cyprianus, IV, 571; S. Hieronymus, XXVII, 77, 107. — Assyrii 1300 annis regnum Asiæ, Egypti et Libyæ possiderunt, S. Hieronymus, XXIV, 112. — 70 annis regnum Assyriorum fuit in Jerusalem, *ibid.*, 204. — Enumeratio regum Assyriorum qui populum Israel expugnaverunt, *ibid.*, 581. — Græci auctores descriperunt bella Assyriæ gentis, *ibid.*, 200. — Veteres Assyrii appellantur Syri, *ibid.*, 187. — Tradunt Hebræi Assyriorum corpora cremata fuisse illæsi vestibus, *ibid.*, 158. — Assyrii et Babylonii quas regiones tenuerunt, S. Hieronymus, XXV, 1110. — Assyrii et Babylonii terram Aquilonis occupant, *ibid.*, 1432. — De Nino et Semiramide, eorumque regnis, Paulus Orosius, XXXI, 669. — De Sardanapalo rege Assyriorum, *ibid.*, 735 et seqq. — Assyriorum regnum per 1160 annos per 50 reges actum, *ibid.*, 721. — In Medos transfertur, *ibid.*, 735. — Assyriorum regnum a Nino longe lateque porrectum, S. August., XLI, 116. — Assyriorum regnum Asiæ universæ, excepta India, dominabatur, *ibid.*, 497. — Assyriorum regnum flentissimum, 560. — Florebat Abraham temporibus, 497. — Assyriorum regnum, mille ducentos et quadraginta annos permansit, *ibid.*, 117, 577. — Assyriorum regnum quo tempore desit, *ibid.* — Assyriorum regum series, *ibid.*, 561. — Assyriorum regum monarchia quot annis duraverit, Cassiodorus, LXIX, 1223, 1218. — Quot in ea fuerint reges, quot annis quilibet eorum regnaverit, *ibid.* — Translatio imperii Assyriorum in Medos, S. Ado Vienn., CLXXIII, 45. — Salmanasar rex Assyriorum, *ibid.* — Nabuchodonosor Assyrii regnavit, *ibid.*, 46. — Assyrii, Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 497 et seqq. — De regno Assyriorum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 227. — Catalogus regum Assyriorum, Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1021; Monorius Augustodun., CLXXII, 166.

Babylonii. — Babyloniorum regnum Romano antiquius Tertull., I, 432. — Babylonii primi deum vocaverunt Igmentum Belli cuiusdam, qui principatum in eos dicitur egisse, S. Ambrosius, XVII, 59. — Babylonis muros extruxit Semiramis uxor Nini, S. Hieronymus, XXV, 838. — Medorum et Persarum impetu subversa,

ibid., XXIV, 155. — A Chaldeis condita est, *ibid.*, 454. — Fuit metropolis Chaldeorum, *ibid.*, 153. — Babylonis circuitus, ejusque capitolii altitudo, et rerum, quæ in ea habebantur, magnificentia exponitur, *ibid.*, 161. — Babylon et regio Chaldeorum, montes caliginosi appellantur, *ibid.*, 766. — Babylonii crudeles, *ibid.*, 182. — In Babylone erant venationes regis, *ibid.*, 159. — Babylonem Cyrus evertit, Paulus Orosius, XXXI, 759, 760. — Babylonia a Nemrod condita, a Semiramide reparata, *ibid.*, 758, 759. Babylonis descriptio, *ibid.*, 758, 759. — Babylon a Nemrod condita est, S. August., XLI, 482. — Babylon in intimis Persidis regionibus condita est, *id.*, XXVI, 775. — Babylon caput regni Assyriorum, XLI, 497. — Babylonem condidit aut instauravit Semiramis, *ibid.*, 561. — Babylonis descriptio, S. Gregorius Turon., LXXI, 163. — Turris Babylonica a quo edificata, ejus altitudo, S. Isidorus Hispal., LXXIII, 1022. — Quis primo omnium hominibus dominari et regnum dilatari studuit, Alcuin., C, 535. — An unum opus turris Babylonis et civitatis, *ibid.* — De Nemrod gigante et de confusione linguarum in turris ædificatione, Raban., Maur., CVII, 528. — Babylonis auctor et aversor, *id.*, CXI, 337, 1164. — Magnitudo, *ibid.*, 1164. — Ejus regnum ut in Medos derivatum, CLX, 520. — Babylonii decalogum membranis inscriptum in fronte suspensum cur circumferant, CX, 755; CVIII, 866. — Nabuchodonosor rex Babylonis capit Ierusalem et partem vasorum templi Babyloniam transfert, S. Ado Vienn., CLXXIII, 46. — Judæi captivi ducuntur in Babyloniam, *ibid.* — Successio regum Babylonis, *ibid.*, 49. — A Cyro Persarum rege capta est Babylonia, *ibid.* — A Dario destructa, *ibid.* — De regi bus Babylonis, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 227; Godefridus Viterbiensis, CXCVIII, 1027; Honorius Augustodun., CLXXII, 175.

Bohemi. — Chronicon Bohemorum, a primis temporibus monarchiæ Bohemorum, ad annum 1123, Cosmas Pragensis, CLXVI, 58 et seqq. — Canonici Wisegradensis continuatio Cosmæ, *ibid.*, 245. — Monachi Sazavensis continuatio Cosmæ, *ibid.*, 275 et seqq. — Canonico Pragensi continuationes Cosmæ, *ibid.*, 299 et seqq. — Bellum Bohemis illatum, *id.*, CLX, 947. — Bohemorum et Zbignei clades, *ibid.*, 910. — De Bohemis, *ibid.*, 925, 921.

Carthaginenses. — Carthaginenses, vetustate nobiles, novitate felices, Tertull., II, 1050. — Illorum oim vestium forma, *ibid.* — Carthaginensium agones, *ibid.*, 153. — Carthago urbs studiis asperissima belis, *ibid.*, 1032. — Carthaginis conditrix se rogo cecit, *id.*, I, 532. — Mœnia illi imposita et Sitalio Tauro, *id.*, II, 1031. — Carthaginis scholæ rhetorices, *ibid.*, 853. — Ignis super mœnia Carthaginis pependerit ævo Tertulliani, *id.*, I, 701. — Carthaginem Tyrii condiderunt, S. Ambrosius, XIV, 725. — Carthago condita fuit a Didone, S. Hieronymus, XXIII, 275. — Incenditur, *ibid.* — Carthago putatur esse tharsis, *ibid.*, 936. — Carthago Tyriorum colonia est, *id.*, XXIV, 201. — Fœdus Romanorum cum Carthaginensibus complurium malorum causa, Paulus Orosius, XXXI, 810. — De Carthaginensium origine, variaque fortuna, qua ante bellum Punicum primum sunt usi, *ibid.*, 870. — Regulus, ingentis magnitudinis serpente confectus, de Carthaginensibus victoriam refert, *ibid.*, 875. — Carthaginenses, negata sibi pace, auxilia undique contraxisse, Regulum cepisse, *ibid.*, 878. — Quod Pœni pace sibi negata Regulum crudeliter interemerint, Romanos parum feliciter in Siciliam semel atque iterum pugnantes, tandem vicisse, *ibid.*, 881. — Carthaginenses conditionibus pretioque pacem impetrasse, *ibid.*, 885. — Pœni ægre pacem impetrant, *ibid.*, 884, 885. — De bello Punico secundo, Annibal ingentes strages in Romanos edidit, per Gallos viam aperiens, *ibid.*, 890. — Multa miraque tum prodigiosa passim apparuisse, quod Annibal astu ad interfectionem pene Flamini consulis exercitum ceciderit, *ibid.*, 892. — De miserranda Romanorum clade ad Cannas: de consilio relinquendi Italiam, quomodo Romani respirarint, exercitumque repararint. Item de viris præliis, *ibid.*, 893. — Annibal ad Antennem Romanos terret, nec obruendi copia datur, *ibid.*, 896. De variis cladibus inter Romanos et Pœnos utrinque acceptis, modo huc modo illic victoria inclinante, *ibid.*, 899. — Annibalem in Africam revocatum, a Scipione superatum, fugatumque fuisse, et Carthaginensibus pacem concessisse Romanos, *ibid.*, 905. — De terfio bello Punico. Consules ad delendam Carthaginem perfectos, fugatos fuisse; interim de situ ejusdem, XXXI,

914. — De Carthaginis misera dejectione ac deiectione, *ibid.*, 915. — De Carthaginis restituta, *ibid.*, 942. — Carthago condita a Didone, S. Augustinus, XXXVI, 457. — Regnum deæ cælestis, *id.*, XXXVII, 1270. — Carthaginis regni primordia inter cæteras gentes navigationibus excelluerunt, *id.*, XXXVI, 557. — Carthaginenses inter et Romanos tria bella gesta sunt, *id.*, XLI, 62 *not.* — Carthago a Scipione Africano deleta, *ibid.*, 102. — Carthago atque Roma duæ urbes Latinarum litterarum artifices, *id.*, XXXIII, 456.

Carthago a Didone condita, Freculphus Lexoviensis, CVI, 964. — De diversis inter Romanos et Carthaginenses terra marique præliis, et innumera multitudo ex utrisque partibus hominum interfecta, quæ continuo miserrima bella per annos viginti quinque duraverunt, *ibid.*, 1035. — Quibus dictus infestissimus Romanorum hostis Annibal, cum copioso exercitu de Hispania profectus, in Italiam venit, in qua decem et tres annos continuo perseverans, quam gravia et quam a cum Romanis gesserit bella, Romanosque attriverit usque ad ultimam pene desperationem, *ibid.*, 1059. — Igne ferroque Carthago penitus est eversa, anno postquam condita est sexcentesimo, *ibid.*, 1048. — De reedificatione Carthaginis, *ibid.*, 1060. — Carthaginensium bellum formidolosissimum inchoatum. S. Ado Viennensis, CXXIII, 53. — Varii ejus eventus, *ibid.* et *seqq.*

Brachmani. — De moribus Brachmanorum, XVII, 1132.

Chaldaei. — Chaldaeorum semen in Ægyptum educitur, Tertull., II, 1035. — Chaldaeorum de mundi antiquitate commentum, Lactantius, VI, 780, 781. — Chaldaeorum opinio de mundo superiore, S. Ambrosius, XIV, 459. — Eos superstitioni vanæ intentos esse magis quam cæteros accepimus, *ibid.*, 420. — Siderum cursus vanæ studio superstitionis explorant, et impia serunt gentilitatis errores, *ibid.*, 931. — Chaldaeorum, id est, mathematicorum scientia de hominum nativitate inutilis est, noxia, impossibilis, impia, *ibid.*, 192. — Peritiores in numeris habentur, XVI 1570. — Chaldaei interpretantur *dæmonia*; S. Hieronymus, XXII, 391. — Chaldaei ad regnum Assyriorum pertinebat, S. Augustinus, XLI, 492. — Chaldaei ex astris futura coniciebant, S. Prosper Aquitanus, LI, 631. — Chaldaei geometriæ primi inventores, et ad omnes artes eam esse aptam dixerunt, Cassiodorus, LXIX, 608. — Chaldaei ignem pro Deo coluerunt, Alcuinus, C, 272, 334.

Franci. — Franci ejusdem cum Carpi Gothisque originis, Lactantius, VII, 506. — Eorum limes utrum circa Danubium, *ibid.*, 554, 528. — Victi a Constantino, 529. — Tempore Galerii Galliam totam nondum pervaserant, 766, 767. — Eorum nomen antiquius temporibus utriusque Valentianis, 767. — Franci Germaniam sibi vindicaverunt, S. Ambrosius, XVII, 914. — Franci ab Aetio et Gallis pulsati, S. Prosper Aquitanus, LI, 594. — Francorum gens infidelis, S. Salvianus Massiliensis, LIII, 86. — Franci mendaces, sed hospitales, *ibid.*, 142. — Franci præcipitatis salubris prælia semper gentibus intulerunt, Cassiodorus, LXIX, 825, 826. — Constans eos Romanorum subiecit imperio, *ibid.*, 963. — Annales Franci ab anno 255 ad Carolum Magnum, LXXI, 137. — Historia Francorum libri decem, S. Gregorius Turon., *ibid.*, 161 et *seqq.* — Historia Francorum epitomata per Fredegarium, *ibid.*, 575 et *seqq.* — Chroniclem Fredegarii cum suis continuatoribus, *ibid.*, 603 et *seqq.* — Fredegarii fragmenta de Historia Francorum, *ibid.*, 697 et *seqq.* — Chroniclem Marii Aventicensis episcopi, *ibid.*, 794 et *seqq.* — Franci quia die infantibus nomina imponebant, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 542. — Ritus olim observatus in unctione regum Francorum, *ibid.*, 253. — Primus eorum Clodoveus a sancto Remigio inauguratus est, et coronatus, *ibid.*, 569. — In sua coronatione faciunt fidei professionem, *ibid.* — Unde jus antiquum regibus Francorum in regnum Angliæ, *ibid.*, 572. — In formula coronationis regum Francorum asseritur eis jus in Saxones, Merciones, et Nordanimbro, *ibid.* — Sacrum oleum e celo missum, quo unguntur, chrisma appellatur, *ibid.*, 573. — Regum Francorum unguntur vertex, pectus, scapulae inter scapulas, brachiorum internodia, et manus, *ibid.*, 574.

Bellum Francorum cum Saxonibus Paulus diaconus, XCV, 566. — Quomodo regnum Francorum apud Gallias sub majoribus domus regiæ esse coeperit, *ibid.*, 634.

Gesta regum Francorum partim e Gregorii Turonensis historia, partim aliunde desumpta, et usque ad regem Theodoricum II perducta, auctore incerto, sed qui eisdem Theodorici tempore vixit, Gaeg. Turon., XCVI, 1421. — Capitularia Caroli Magni, XCVII, 122 et *seqq.* — Annales veteres Francorum, XCVIII, 1410. — Francorum nomen eorum in toto orbe, S. Agobardus Lugdunensis,

CIV, 310. — Regnum immensum amplificatum sub Carolo Magno, *ibid.*, 521. — Complectebatur Galliam et Germaniam, *ibid.*, 503. — Lex Francorum, 117, 126. — Annales Eginhardi abbatis cum Laurisensibus collati, ab anno 741 ad annum, 829, CIV, 368. — Erchemberti fragmentum, ex Breviario regum Francorum et majorum domus, CXVI, 34. — De dissensionibus florum Ludovici Pil, libri quatuor, Nithardus Angilberti filius, *ibid.*, 45. — De divisione imperii post mortem Ludovici Pil, Florus diaconus, CXIX, 249. — Hincmari Annales ab anno 861 usque ad annum 882, CXXV, 1205. — De conversione Francorum, Flodoardus Rhemens., CXXXV, 49, 50. — Francorum regum imperatorum Capitularia, CXXVIII, 526 et *seqq.* — Historiarum libri quatuor, Richerus, 3. Remigii monachus, *ibid.*, 18 et *seqq.* — Chroniclem Benedicti monachi, CXXIX, 10 et *seqq.* — Historie Francorum libri quatuor, Aimoinus monachus Floriac., *ibid.*, 627.

Gesta Francorum ab ipsius gentis origine ad obitum usque Clodovei I regis, Horico monachus, CXXIX, 390. — Chroniclem Venetum, *ibid.*, Joannes diaconus, *ibid.*, 875. — Chroniclem Odorani monachi, S. Petri vivi Senensis, CXLII, 770. — Chroniclem Hermannii Contracti Augiensis monachi, CXLIII, 56 et *seqq.* — Historia Francorum abbreviata, Petrus Bibliothecarius, CLI, 1273. — De origine Francorum, Ekkehardus Urspergensis, CLIV, 715 et *seqq.* — Gesta Dei per Francos, sive Historia Hierosolymitana, libri ix, Guibertus abbas, CLVI, 680. — Chroniclem Stieberti Gemblacensis, CLX, 58 et *seqq.* — Anselmi Gemblacensis continuationes et auctaria, 240 et *seqq.* — Chroniclem de regibus Francorum, Ivo Carnot., CLXII, 611 et *seqq.* — Summa totius de omnimoda historia, Honorius Augustodun., CLXXII, 187. — De gente et regibus Francorum ab origine Francorum usque ad Carolum Magnum, et post a Carolo Magno usque ad Caroli Simplicis successores, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 275. — Imperium transfertur ad Francos Godofridus Viterbiensis, CXCVIII, 919. — Catalogus regum Francorum, *ibid.*, 1027 et *seqq.* — Chroniclem Helinandi Frigidi montis monachi ab anno 655 ad annum 1166, CLXII, 771 et *seqq.* — Liber Historie ecclesiasticæ gestorumque Romanorum atque Francorum comprehensus breviter ab Hugone de Sancta Maria, CLXIII, 821. — Historia Francorum Senonensis, *ibid.*, 854 et *seqq.* — Liber qui modernorum regum Francorum continet actus, *ibid.*, 874 et *seqq.* — Historia regum Francorum monasterii S. Dionysii, *ibid.*, 911 et *seqq.* — Historia ecclesiastica Orderici Vitalis, CLXXXVIII, 77 et *seqq.*

Galli. — Galli Mercurio immolabant, Tertull., I, 316. — Galli et Germani mulieres croco capillo, *ibid.*, 132. — Illarum pulchritudini favebant Africanæ, *ibid.* — Galli, Cybelis sacerdotes, gentia sibi prosequant, lacertos lanciabant, *ibid.*, 413, 425 et *seqq.* — Galliarum diversæ nationes Christo jam subditæ, Tertull., II, 610. — Galli Hesum et Teutatem humano cruore placabant, Lactantius, VI, 250. — Sacra illa quando sublata, *ibid.* — Galli Cybelis sacerdotes, Lactantius, VI, 206. — Ubi Galli appellati, *ibid.*, 251. — Eorum situs in sacris dea, *ibid.* — Gallia, immunes persecutionis sub Constantino Chloro, Lactantius, VI, 217, 522, 504, 700. — Gallia, immunitas a persecutione sub Constantino, S. Optatus, XI, 89. — Iudices de Gallia petiti ab Africanis, *ibid.*

Galli cuncta vastant, S. Hieronymus, XXII, 1058. — Gentile Gallorum solum Romano subiecit imperio, *ibid.* — Gallorum agmina strata, *ibid.*, 1110. — Galli a Romanis truncati ad ignominiam, S. Hieronymus, XIV, 851. — Galli a candore corporis Galatæ dicti, S. Hieronymus, XVI, 353. — Galli ab Hilario dicti indociles, *ibid.*, 355. — Oratores futiles sunt, *ibid.* — Galli matris deorum sacerdotes, XXV, 851. — Cur potissimum effeminati, *ibid.* — Galliarum limes, *id.*, XXII, 1058. — Galliarum studia florentissima, *ibid.*, 1075. — In Gallia consederunt Orientis et Occidentis victores, *ibid.*, 1058. — In Gallia evangelizat S. Jacobus apostolus, Dexter, XXXI, 153. — Galli urbem penetrant, senatores irruunt, Paulus Orosius, *ibid.*, 792. — Extincto populo nomen Romanis persequuntur, *ibid.*, 793. — Gallorum multitudo reges juxta fluvium Anienem cædit, *ibid.*, 808. — Irruptu tertia per loca maritima, *ibid.*, 849. — Galli Senones bellum contra Romanos gerunt, *ibid.*, 845. — Galli Cælpini a Romanis ceduntur, 847, 868. — Galli ceduntur a Cæsare, *ibid.*, 1015. — Gallia Transalpina, Cæsar, Comata, *ibid.*, 1006. — Gallorum deditio, *ibid.*, 1015. — Gallorum irruptio in urbem, S. Augustinus, XLI, 108. — Romanis incendunt, remanente solo colle Capitolino, XXXVIII, 1356. — Camillus patriam a Gallis vindicat, XLI, 62. — Abscisi erant Galli, *ibid.*, 185, 215, 311. — Abscisio Gallorum sacerdotum impugnat, *ibid.*, 314, 215. — Galli Senones Romanis occupant, S. Prosper

Aquilanus, L I, 544. — Gallorum 40,000 a Romanis caesa, *ibid.*, 545. — Gallia a Romanis habitata, S. Gregorius Turon., LXXI, 207. — Seniores Galliarum, *ibid.*, 217. — Gallia turbata, *ibid.*, 201. — Variis eadibus vexata, 410. — A Chroco devastata, 177, 704. — A Wandalis, 191. — Ab Hunnis, 197 *et seqq.*, 593. — Ab Aetio salvantur, 702. — Ab Alamannis vexata, 700. — A Danis, 245, 588. — A Longobardis et Saxonibus, 303, 305. — Pars Alamannis aut Alanis subjecta, 216. — Gothia, 467. — Chiodoveo, I, 567. — Ab Aegyptiis mercatoribus frequentata, 376, not. — Fame laborant, 445. — Fame et lue, 556. — Gallus Evangelii predicatione illustrantur, 175. — Episcopi a discipulis apostolorum missi, 886, 887. — Gallia Comata, Domata et Cisalpina, 700, 701. — Ulterior, 1120. — Narbonensis, 678.

Liber de historia Galliae quae temporibus Wambae edita est, S. Julianus Toletanus, XCVI, 764. — Vestes Gallorum, Carolus Magnus, XCVIII, 1391. — Gallorum a Romano imperio defectio, *ibid.* — De Gallis qui Romanam incendunt, vastaverunt ac novissime vendiderunt, Freculphus Lexov., CVI, 1005. — Galli contra Romanos conspirantes, ter devicti sunt, *ibid.*, 1009. — De bellis inter Romanos et Samuites atque Gallos eotempore gestis quo Alexander vastabat Orientem, et de multimodis utrinque confligendo miseris, *ibid.*, 1020. — Gravia bella quae inter Romanos et Gallos atque Histros, Illyriosque gesta sunt, *ibid.*, 1037. — Gallorum 440,000 interfecit Marius, praeter mulieres et parvulos, qui sese necaverunt, *ibid.*, 1062. — Qualiter Caesari Galliarum provinciae a senatu sint distributae, et de praellis diversis in Gallia gestis, *ibid.*, 1081. — Subjectio Gallorum a Caesare, S. Ado Vienn., CXXIII, 69, 70, 71. — De Gallia, Honorius Augustodun., CLXXII, 150. — Mores Gallorum, Richerus S. Remig., CXXVII, 19.

Germani. — Germani limites suos transgredi non sinuntur, Tertull., II, 611. — Christo jam erant subditi, *ibid.* — Germania prima et secunda, S. Hilarius Pictav., X, 479. — In Germaniam urbes plurimae et populi transiit, S. Hieronym., XXII, 1158. — Germani habuit tempore Hieronymi, linguae sanctae cultores, *ibid.*, 858. — Germania nunc Francia dicta, S. Hieronym., XXXIII, 59. — Germani Gallias et Italiam vastant, Dexter, XXXI, 385. — Germani, Alpihus penetratis, Ravennam perveniunt, Paulus Orosius, XXXI, 1118. — Germani a Domitiano invasi, *ibid.*, 1087. — Germani ultiores potiuntur Hispania, *ibid.*, 1119. — Germanorum caedes, *ibid.*, 1008, 1009. — In Germaniam irrupunt Franci, S. Gregor. Turon., LXXI, 203, 204. — Inde p. si, *ibid.*, 578. — Vastat Chroco, *ibid.*, 703. — Ejus uribus parit Attila, *ibid.*, 701. — De translatione imperii ad Germanos, Carolus Magnus, XCVIII, 508.

Gothi. — Gothi, quae loca inolerent, Lactantius, VII, 306, 364. — Sub Diocletiano vicinae provinciae Romanae par em invaserunt, *ibid.*, 364. — Gothorum bella prophetavit Ezechiel, S. Ambrosius, XVI, 387. — Gratiano imperatori victoriam in Gothos spondet Ambrosius, S. Ambrosius, XVI, 387 *et seqq.* — Precibus S. Arhohi e Macedonia pulsi, *ibid.*, 957. — Saviente fame et ardenti pestilentia perturbati ac territi fugerunt, regressi postea p. can. rogaverunt, *ibid.* — Gothi Scythica gens creditur qui in curribus degunt, *ibid.*, 997.

De Gothorum per Thracias irruptione, et Valentis nece, Rufinus Aquileiens., XXI, 522. — Gothi per imperium grassantur, Dexter, XXXI, 433. — Quando in Hispanias venerunt, *ibid.*, 557. — Gothorum reges in Hispania ante Leovigildum, quot, 570 not *et seqq.* — Gothi urbem invadunt, Paulus Orosius, XXXI, 795. — Gothi poscunt sibi mitti doctores Christianos, *ibid.*, 1148. — Quomodo Gothi expulsi; quid Ataulphus rex eorum instituerit. De Segorico et Vallia regibus Gothorum, *ibid.*, 1171. — Gothorum deletio per Constantinum Magnum, *ibid.*, 1157. — Gothorum captivorum vilitas, *ibid.*, 1161. — Quomodo Roma per Gothos irrupta fuerit, depraedata et incensa, solis Christianis tutus et liberis, *ibid.*, 1163. — Gothorum potentia, S. August., XLI, 115. — Gothi comparato exercitu Italianam vastant, *ibid.* — Gothorum irruptio in urbem, *ibid.*, 109. — Gothi pagani Romanam oppugnantes vincuntur, *id.*, XXXVIII, 624. — Gothorum gladiatores, *ibid.*, 90. — Gothos sibi conciliare qui conentur Donatistae, *id.*, XXXIII, 793. — Gothi quo tempore vastarunt urbem, Marius Mercator, *id.*, XLVIII, 195 not. — Gothorum ca. a, octo milia sub Aetio duce, idatus, L I, 881. — Hispanias ingreditantur Gothi, *ibid.*, 885. — Gothi, seu Gothorum pars, ad Christianam fidem perducti, et quomodo, S. Nicetas, LII, 890. — Gothorum Ecclesia ubi iam sita, — Gothi Ariani, *ibid.*, 891. — In Gothorum gratiam, quarto saeculo, quatuor Evangelia in Gothorum linguam translata fuerunt, *ibid.*, 1017. — Gothorum copiae militares ari-

nismo foedate pluries quarto et quinto saeculo et Aquileiam et Aquileiensem agrum occupaverunt, *ibid.*, 1021. — Gothi honorabant catholicos sacerdotes, S. Salvianus, LIII, 137. — Gothorum gens perfida, sed pudica, *ibid.*, 142. — Inter eos non licet esse scortatorem, *ibid.*, 154. — Gothi haereticorum terribili, *ibid.*, 97. — De urbe in urbem transeuntes universa vastarunt, *ibid.*, 139. — De Gothorum exercitu et de eorum roge interempto precibus sanctorum, S. Paulinus Nolanus, LXI, 674. — Gothi in Italia victi anno 403, *ibid.*, 570 not. — De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis; Jornandes, episc. Raveun., LXIX, 1231 *et seqq.* — Quomodo admodum se Gothi contulerint et quomodo ad Gothos pestis ariana pervenerit, Cassiodorus, LXXIX, 1118. — Gothorum rex Romanorum sacramenta suscipiebat, *ibid.*, 757, 758. — Eorum mos in eligendis regibus, *ibid.*, 820. — Gothi Romanam capiunt, *ibid.*, 1245. — Gallias intrant, *ibid.* — Gothi in Hispania, S. Gregor. Turon., LXXI, 837. — Pugnant in Attilam, *ibid.*, 701. — Fugant Britannos, *ibid.*, 215. — Et eos caedunt, *ibid.*, 582. — A Chiodoveo victi, *ibid.*, 588. — Post ejus mortem quam amiserant invadunt, *ibid.*, 260. — Arelatensem ceperunt, 261. — Ab Ecdocio fugati, *ibid.*, 221. — Galliciam et Suevos subjungunt, *ibid.*, 602. — A Francis victi, 587. — Subjuncti Cantabrigiam et urbes complures, *ibid.*, 622. — Irrupit in provinciam Arelatensem, *ibid.*, 486. — Gothos a Waifarico occisis Pippinus rex repetit, 689, 690. — Gothi Ariani, *ibid.*, 864. — Fiunt catholici, *ibid.*, 615. — Mos reges occidendi, *ibid.*, 263, 264, 590. — Reprimuntur, *ibid.*, 658. — Eorum regni in Italia finis, *ibid.*, 591. — Gothorum reges, *ibid.*, 196, 583, 652, 700, 701. — Historia de regibus Gothorum, S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 1057. — Chronologia, et series Gothorum regum ex codice Regio Vaticano, *ibid.*, 1115. — Gothi Italiam templa vastant, Alcuin., CI, 807. — Ad gentem Gothorum carmen exhortatorium, *ibid.*, 798. — Gothi pagani et haeretici simul, S. Agobardus Lugdun., CIV, 119. — De Gothis, qui Valentem erroneum principem bello vicerunt ac demum vivum incendunt, Freculphus Lexov., CVI, 1220. — De alarico Gothorum rege, qui Romanam vastavit, et alio rege Gothorum, qui cum magno exercitu intraus Italiam, cum omnibus copiis perit, *ibid.*, 1256. — De Theodoro, Gothorum rege, qualiter obtinuerit Italiam per Zenonis imperatoris datum, et de gestis ejus, *ibid.*, 1249. — Gothi in Italia contriti, *ibid.*, 1232. — E regno Galliae expulsi, 1234. — Deleti in Italia, *ibid.*, 1233. — De martyrio Herminigildi regis Gothorum filii, 1256. — De Gothorum regum a suis nece, Aimoinus Floriac., CXXXIX, 680. — De origine Gothorum, et ubi primum habitaverunt, Wilhelmus Calculus Gemmet., CXLIX, 783.

Historia Gothorum, Ekkehardus Uraugiensis, CLIV, 725. — Quam Galliae partem occupaverunt, Ivo Carnot., CLXII, 611. — De primo adventu Gothorum in Italiam, tempore Leonis, imperatoris Graecorum, quando Carolus Martellus Italiam a Gothis liberavit, Godefridus Viterb., CXCIII, 923. — De Gothia a quibus Pippinus Ecclesiam Romanam, et totam Italiam liberavit, *ibid.*, 925. — Catalogus regum Gothorum, *ibid.*, 1029.

Graeci. — Graeci sapientiam suam, non Dei quaerunt, Tertull., II, 481. — Graecorum philosophorum dii, *ibid.*, 260. — Graecorum fingendis simulacris ingenia, *id.*, I, 450. — Pellendos ab urbe censebat senex Cato, *id.*, II, 1039. — Graecorum regnum, S. Cyprianus, IV, 571. — Apud Graecos majore in gloria philosophi fuerunt, quam oratores, Lactantius, I, 114. — Montibus et fluminibus hominum nomina indiderunt, *ibid.*, 181. — Idololatria ab his orta, *ibid.*, 181 196. — De illis versus Sibyllarum, *ibid.* — Res levissimas pro maximis semper habuerunt, *ibid.*, 211. — Eorum in consecrandis Cupidinis et amoris simulacris nequitia, 221. — Palliati cur dicti, *ibid.*, 365. — Levitas illorum a Cicerone saepe notata, *ibid.*, 368. — Philosophiam quare excogitaverint, *ibid.*, 397. — Graecorum levitas et vanitas, S. Hieronym., XXII, 344. — Graeci omnes pene insulas, et totius orbis littora terrasque mari vicinas occuparunt, *id.*, XXIII, 952. — Graecia tota a Philippo domita, Paul. Orosius, XXXI, 817. — Perdit libertatem, *ibid.*, 821. — Depopulata a Bruto et Cassio, *ibid.*, 1044. — Inundatione Gothorum deletur, *ibid.*, 1119. — Graeci, Troja deleta, ad propria remeantes ciadibus diversis contriti sunt. S. August., XLI, 573. — Graecorum vana superstitio et consuetudo referendi mortuos in deorum numerum, *ibid.*, 565. — Graecorum lingua in gentibus praeminet, *ibid.*, 235. — Graecorum perjuria, Carolus Magnus, XCVIII, 1394. — De moribus Graecorum et Romanorum, Theodor. Cantuar., XCIX, 931. — De imperatoribus Constantinopolis, Wilhelmus Malmesbury, CLXXIX, 1369. — Pantheon, imperium transfertur ad Graecos, Godefridus

Viterb., CXCIII, 879 et seq. — Catalogus regum Græcorum, *ibid.*, 1021. — Partes Græcorum in expeditione crocesignatorum, Guillelmus Tyrensis, CCI, 213 et seqq. — Chronicon Helinandi Frigidi montis monachi, in quo multa de imperatoribus Græcis, *id.*, CCXII, 771 et seqq. • *Hispani*. — Hispaniarum omnes termini in Christum jam eredeant, Tertull., II, 610. — Hispani unde, et cur ibi nuncupantur, S. Hieronym., XXV, 253. — Hispaniæ quotidie contremiscunt ab hostium incurisibus, *id.*, XXII, 1038. — Hispania, Iberia appellatur et Celtiberia, *id.*, XXIV, 667. — Hispania a quibus primitus nuntium de rebus Christi acceperit, Dexter, XXXI, 96, 97. — Mittunt legatos ad Petrum apostolum et quare, *ibid.*, 97, not. 7. — Hispania prima provinciarum mundi ad Christum conversa, *ibid.*, 105. — Hispani quikiam interfuerunt Hierosolymis in die Pentecostes, *ibid.*, 93, not. 5. — Hispani martyres tempore Diocletiani, quorum nomina non exstant, *ibid.*, 436, not. 40. — Hispanorum regum catholica monarchia, quando fundata, *ibid.*, 570, not. 12. — Cæsar quomodo Hispanias ingressus, Cantabros Asturiosque vicerit, Paulus Orosius, XXXI, 1053. — Hispanorum vitia, S. Salvianus Massil., LIII, 135. — Hispania a Wandalis et Suevis vastata, S. Gregor. Turon., LXXI, 191. Sub Wandalis, Alanis, Suevis, *ibid.*, 704. A Germanis occupata, *ibid.*, 700. — A Saracenis *ibid.*, 678. — Ibi persecutio, *ibid.*, 553, 604, 704. — Hispania a Francis vastata, *ibid.*, 590. — In eam Childeberti I. expeditio, *ibid.*, 249, 891. — Childeberti et Clotharii, *ibid.*, 263. — Guntramni, *ibid.*, 463, 467. — Childeberti II, *ibid.*, 409. — Hispaniæ reges, *ibid.*, 242, 263, 300, 353, 469, 621. — Hispaniæ regniue, *ibid.*, 249, 300, 301, 353, 595, 602. — Hispania unde nomen traxerit, Rabanus Maur., CI, 350, 351. — Ejus divitiæ, amœnitæ, divisio, *ibid.* — Hispaniæ chorographia sub uno volumine collecta, Isidor. Patensis, XCVI, 1254 et seqq. — De Cordubæ urbis origine, situ et antiquitate, *id.*, CXV, 923 et seqq. — De regum Hispanorum rebus, Aimoinus Floriac., CXXXIX, 704. — De regibus Hispaniæ, *ibid.*, 785. — De persecutione catholicorum in Hispania, *ibid.*, 718.

• *Hunni*. — Hunnorum seu Chunnorum populi alem solius legibus obediunt, S. Ambrosius, XIV, 773. — Feneratoribus sunt subjecti, *ibid.* — Omnibus rationibus bellum inferunt, *ibid.* — Hunni in Alanos, Alanis in Gothos, Gothi in Tayfalos, et Sarmatas insurrexerunt, *id.*, XV, 1806. — Hunnorum pax cum Romanis, *id.*, XVI, 1038. — Hunni Pannoniam sibi vindicaverunt, *id.*, XVII, 914. — Hunni eruperunt in Orientem, S. Hieronym., XXII, 695, 696. Juxta Herodotum viginti annis Orientem tenuerunt captivum, et ab Ægyptiis atque Æthiopiis annum exegerunt vectigal, *ibid.* — Discunt Psalterium, *ibid.*, 870. — Vescuntur semicrudis carnibus, *id.*, XXIII, 295. — Hunnorum gens adversus Gothos, Paulus Orosius, XXXI, 1146. — Hunnorum gens impudica, S. Salvianus Massilianus, LIII, 87. — De Hunnorum execranda origine et beneficiorum scilicet cum immundis spiritibus congressu. Et de Hunnorum in Ostrogotos Scythicos expeditione, ubi et de immani et terribili Hunnorum vultu, Jornandes, LXXIX, 1268. — Thraciam devastant, Cassiodorus, LXXIX, 1181. — Ab Italia pelluntur, *ibid.*, 1244. — Hunni ex Pannonia digressi, S. Gregor. Turon., LXXI, 168. — In Gallias irrupunt, *ibid.*, 197, 287, 292, 573, 577, 700, 880. — Fugantur, *ibid.*, 701. — A Langobardis, *ibid.*, 596. — Magia Francos fugant, *ibid.*, 292. — Pacem cum Sigiberto ineunt, *ibid.*, 595. — Constantinopolim obsident, *ibid.*, 1174. — Hunnorum reges, Bleda, Attila, Gaucherius, Gaganus, etc., *ibid.*, 205, not. 198, 700, 701, 717, 718, 656, 1107, 1108. — Gens Hunnorum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1065. — De Hunnis, Carolus Magnus, XCVIII, 1392. — Hunni qui et Avari, in Italiam et Bulgariam irruentes superati et dispersi sunt, Aegin., C, 142. — A Pippino subacti, *ibid.*, 197. — Hunnorum gens fera et formidabilis, *ibid.*, 188. — Ad Christum conversa, *ibid.* — Hunnorum vel Gothorum gladis tota pene Europa evacuata, *ibid.*, 151. — Gallia novem annis exposita, Alcuin., CI, 807. — De præliis Hunnorum regis contra Romanos et alias gentes, Freculphus Lexov., CVI, 1245. — De Hunnorum in Thoringiam irruptione, Aimoinus Floriacensis, CXXXIX, 754. — De Hunnis per totum imperium diffusis, Herigerus, CXXXIX, 1021. — De origine Hunnorum, Ekkehardus Uraugensis, CLIV, 735; Hugo Flaviniac., CLIV, 80 et seqq.

• *Hierusalem historia*. — De excidio urbis Hierosolymitanæ libri quinque, S. Ambrosius, XV, 1962 et seqq. Historiæ de excidio Hierosolymitanæ urbis Anacephalæsis, *ibid.*, 2206 et seqq. — De subversione Jerusalem tractatus, Walafrid. Strab., CXIV, 966. — De locis sanctis ex relatione Arculfi episcopi Galli libri tres, S. Ada-

mam. abbas Hiriens., LXXXVIII, 780 et seqq. — Bernardi Itinerarium factum in loca sancta anno 870, Bernardus monachus Francus, *id.*, 569. — Libellus qui dicitur Hierosolymita oppressione, liberatione ac restauratione sanctæ Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Ekkehardus Uraug., CLIV, 1060. — Monumenta de bello sacro, CLV, 466. — Gesta Tancredi in expeditione Hierosolymitana, auctore Radulfo Cadomensi ejus familiari, CLV, 490 et seqq. Historia Francorum qui ceperunt Jerusalem, Raimundus de Agiles canonici Podiensis, CLV, 592. — Historia Hierosolymitana, libri novem, Robertus monachus S. Remigii, *ibid.*, 665 et seqq. — Historia de Hierosolymitano itinere libri quinque, Tudebodus sacerdos Siuracensis, *ibid.*, 764. — Historia Hierosolymitana ab anno 1035 ad annum usque 1127, libri III, Fulcherius Carnotensis, *ibid.*, 822. Historia gestorum viæ nostri temporis Hierosolymitanæ, libri VI, Gilo Parisiensis, *ibid.*, 912. — Liber locorum sanctorum terræ Jerusalem, Petrus archidiaconus, *ibid.*, 1038. — Descriptio terræ sanctæ, Joannes Wirzburgensis, *ibid.*, 1051. — Brevis narratio belli sacri, Anonymus, *ibid.*, 1090. — De primordiis et inventione sacræ religionis Hierosolymorum, *ibid.*, 1098. — Cartulaire de l'Eglise du Saint-Sépulchre de Jérusalem publié d'après les manuscrits du Vatican, par M. Eugène de Rozière, CLV, 1106. — Gesta Dei per Francos, auctore historia Hierosolymitana, libri novem, Guibertus abbas, CLVI, 681.

• *Historia Hierosolymitanæ expeditionis*, libri duodecim, Albericus Aquensis, CLXVI, 590. — Historia Jerusalem, qualiter Christiani a remotis partibus mundi cum maximo labore eam exquisiverunt, expugnauerunt et tenuerunt, Baldricus Dol., CLXVI, 1064. — Historia Hierosolymitana, Lisiardus Turon., CLXXIV, 1589. — Libri septem de Ludovici VII, Francorum regis cognomento Junioris protectione in Orientem cui ipse interfuit, Odo de Deogilo, CXC, 999. — Historia rerum in partibus transmarinis gestarum a tempore successorum Mahumet usque annum Domini 1181, libri tres et viginti, Guillelmus Tyrensis archiep., CLJ, 210 et seqq. — Guillelmi Tyrensis continuata belli sacri historia, Gallico idiomate, ab antiquo auctore ante annos 1500 conscripta, *ibid.*, 894.

• *Indi*. — Indorum gymnosophistæ, Tertull., I, 260; S. Ambrosius, XVI, 1092. — De captivitate Fromenti et Edesi, et de conversione Indorum per ipsos gentes, Rufinus Aquileiensis, XII, 478. — Indi plurimas uxores habent, S. Hieronym., XXIII, 274. — Apud eos lex est, ut uxor charissima cum viro defuncto cremetur, *ibid.* — Indiarum regna opulentissima, *ibid.*, XXII, 511. — Per Oceanum vix anno perpetuo ad Indiam perveniunt, *ibid.*, 1074. — De India per mare Rubrum pura venient promota, *ibid.*, XXIV, 726. — Indiarum fines et gentes, Paulus Orosius, XXXI, 675, 676. — Indis intulit bellum Semiramis, *ibid.*, 700. — Alexander Indiam domat : Porum regem superat : urbes gentesque subigit, *ibid.*, 833. — De conversione gentis Indorum, Cassiodorus, LXXIX, 915. — India neque plumbum neque æs habet, S. Isidorus Hispal., LXXXII, 589. — Elephantos creat, *ibid.*, 436. — India in tres partes divisa, Alcuin., 768. — India unde dicta, ejusque situs, et fertilitas, Rabanus Maurus, CI, 353. — Ejus divisio, *ibid.* — S. Thomas in India, missio in Indiam, Wilhelmus Malmesburiensis, CLXXII, 1082.

• *Itali, seu Latini*. — Italia, primum Ænoiria ac deinde Saturnia appellata, Tertull., I, 350, 602. — A Phrygiis fuit occupata, *id.*, II, 700. — Ita la quondam magna Græcia dicebatur, S. Hieronym., XXI, 540. — Homines Italiæ, Casæ ab Ennio appellantur, *ibid.*, 342. — De iis qui dixit Cicero, *ibid.* — Eorum mos in scribendis et mittendis epistolis, *ibid.* — Bella civilia in Italia, *ibid.*, 696. — Latinarum regnum, *id.*, XXVII, 271 et seqq. — Italiæ descriptio, Paulus Orosius, XXXI, 687. — Italia Attila devastat, S. Gregorius Turon., LXXI, 201. — Saxones inhabitant, *ibid.*, 304. — Inde egrediuntur, *ibid.*, 597. — Regnum Italiæ, *ibid.*, 1155. — Italia Francis exposita, *ibid.*, 263. — Ab iis capta, *ibid.* — Italica Childeberti expeditio, *ibid.*, 503. — Langobardi invadunt Italiam, *ibid.*, 503, 507. — Reges Latini, Cassiodorus, LXXIX, 1213. — Catalogus regum Italicorum, Godofridus Viterbiensis, CXCIII, 1019. — De regno Latinorum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 257.

• *Judei*. — Judei per Moysen Deum colere didicerunt, Tertull., I, 403. — Regnum eorum floruit quando divinis præceptis paraverunt, *ibid.*, 593. — A Tiberio usque ad Vespasiani tempus, locum penitentiam habuerunt, *id.*, II, 351. — Nunc palatundi per orbem vagantur, *id.*, I, 393. — Judei a Deo recesserunt, S. Cyprilianus, IV, 677. — Prophetas interfecerunt, *ibid.*, 680. — Et ipsum Christum, *id.*, 525, 519. — Gratiam sibi datam perdid-

ruat, *ibid.*, 578. — Judæi mortuos angunt et lavant, Lactantius, VI, 370. — De rebus eorum quinam scripserint, *ibid.*, 459. — Quot annis, sub iudicibus atque regibus vixerint, *ibid.*, 956. — De eorum captivitate in Ægypto, *ibid.*, 470. — Judæi unde dicti, *ibid.*, 475, 958. — Eorum regimen usque ad Christum, *ibid.*, 475. — De more illorum in mortuis humanis, *ibid.*, 512. — De temporibus commorationis eorum in Ægypto et in terra Chanaan, *ibid.*, 267. — Post regiam dignitatem majori dedecore imperio Romano servierunt, S. Zeno, XI, 519, 521. — Conversio Judæorum, S. Philastrius, XII, 1295. — Judæorum populus quibus temporibus reges habuerit, S. Ambrosius, XV, 1695. — Judæorum decem tribus ad Assyrios ductæ sunt, *id.*, XIV, 941. — Populus Judaicus a quibus regitur a Joachim usque ad Christum, S. Hieron., XLIV, 819. — Judæi meruerunt amicitiam Lacedæmoniorum, Atheniensium et Romanorum, *ibid.*, 29. — Non habent proprios iudices, sed Romanos, *ibid.*, 58. — Ultima vastitas sub Vespasiano, Tito, Adrianoque accidit, *ibid.*, 361. — Judæi eorumque magistri Decalogum circumdabant capitibus suis, *id.*, XXV, 250. — Post Dominum oblatum defecit regnum a Judæis, S. Hieronymus, XLV, 545. — Bella Judæorum intestina, *ibid.*, 1501. — Judæorum in Libya rebello, Dexter., XXXI, 503. — Disperguntur ab Adriano, *ibid.*, 307. — Ipse orum rebellio in Palaestina, *ibid.*, 515. — Judæi a Pompejo demitti, Orosius, XXXI, 1004. — Ab Adriano, *ibid.*, 1093. — Eorum cædes in Alexandria et Mesopotamia, *ibid.*. — Compescit eos Septimus Severus, *ibid.*, 1102. — Roma expelluntur, *ibid.*, 1075. — Vespasiani Augusti et Titii imperium quomodo rebellantes Judæos comprescit, adhuc urbem Hierosolymam cum templo solo aquaverit, *ibid.*, 1085. — Judæi captivi ducti in Babyloniā, quo tempore, S. August., XLI, 582. — Post captivitatem Babylonicam Judæi non habuerunt reges, *ibid.*, 596, 607. — Judæorum captivitas resoluta a Cyro, *ibid.*, 582. — Judæi post instaurationem templi non habuerunt prophetas, *ibid.*, 606. — Judæorum regnum et sacerdotum prophetia erat venturi regis et sacerdotis, *id.*, XLII, 409, 417. — Cur eos subjugari a Romanis Deus passus est, XXXIV, 1051. — Tributarii Romanorum facti a Pompejo, *id.*, XLI, 607. — Augustini zate nullus erat Judæus in Jerusalem, *id.*, XXXVI, 759, 1650. — Judæi cur servati et per totum orbem dispersi, *id.*, XLIV, 594; XLI, 140, 221, 608, 610; XXXVIII, 268, 1052; XXXIV, 1061. — Judæis permittitur synagogam reticere et quibus conditionibus, Cassiodorus, LXX, 561. — Judæi Christianos accusant apud Persas, *ibid.*, 945. — Pelluntur Alexandria, *ibid.*, 1195. — De Judæo qui, cum saepe baptizaretur, aqua fontis abcebat, *ibid.*. — Judæi ad Christum in uae convertendi, *id.*, LXX, 415. — Judæi in Oriente conversi, S. Gregorius Turon., LXXI, 715. — Ad baptismum Calpurnicus (Judæus) compellit, *ibid.*, 588. — Judæi diversis calamitatibus opprimuntur, regesque eorum inter Ægyptios et Babylonicos inelici sorte alliguntur, Freculphus Lexov., CVI, 984. — Judæi in Babyloniā captivi sunt ducti, *ibid.*, 986. — Judæi a captivitate relaxantur, *ibid.*, 990. — Hierosolymam revertuntur sub Esdra, *ibid.*, 998. — Muri Hierusalem reconduntur sub Nehemia, *ibid.*. — Qua occasione dedicatum est templum in monte Garzarim, *ibid.*, 1015. — Ptolemæus, Alexandri successor, Hierosolymam dolo capit, multosque Judæorum secum captivos in Ægyptum deducit, *ibid.*, 1025. — Qualiter Ptolemæus Phaulophilus Eleazarum summum sacerdotem Judæorum honoravit muneribus et templum. Captivos etiam Judæorum ultra centum milia relaxavit, *ibid.*, 1029. — Ptolemæo Philopatre regnante, Judæorum 60,000 ab Antiocho sunt interiecti, *ibid.*, 1058. — Quante Matathias resistens Antiochi elictis leges patrias vindicaverit, *ibid.*, 1051. — Qualiter capta Hierosolyma. Antigonus comprehenditur atque occiditur, Herodes ut rex constituitur, *ibid.*, 1096. — Quanta Judæi mala sub Tyberio sunt perpassi ob vindictam Crucis, *ibid.*, 1126. — De ultimaria Hierusalem, et de multitudine interemptorum secundum Josephi supputationem, *ibid.*, 1145. — Quomodo Herodes generis regiam Judæorum delevit, Haymo Halberstat., CXLVIII, 820. — Quomodo Judæis multa mala acciderunt, *ibid.*, 826, 829. — Subversio Hierusalem a Tito, Vespasiano, *ibid.*, 832. — Ultimum excidium Judæorum, *ibid.*, 839. — Quare Judæi sicut in ira Dei, Rabba Samuel, CXLIX, 557. — Ostendit quod Judæi sunt cæci, *ibid.*, 540. — Quod Judæi decipiunt alios et seipsos, *ibid.*. — Quomodo post occasionem lacta est dispersio Judæorum secundum Danielem, *ibid.*, 544. — Reprobatio Judæorum, *ibid.*, 552, 563. — Interfectio Judæorum, *ibid.*, 554. — Reprobatio sacrificii Judæorum, *ibid.*, 558. — Quod Judæi indebitè reprehendunt cantum Christianorum, *ibid.*, 563.

— Historia ab Eszechia usque ad reditum e Babylonia; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 221. — Historia a Cyro usque ad Judam Machabæum, *ibid.*, 222. — Historia a Julia Machabæo ad Christum, *ibid.*, 224. — De Vespasiano et destructione Hierosolymorum, *ibid.*, 245.

• **Lacedæmonii.** — Lacedæmonii primi penulam ludis excogitaverunt, Tertull., I, 302. — Lacedæmoniorum puerorum flagellatio, *ibid.*, 626. — Lacedæmonii Veneri armatæ templum erexerunt, Lactantius, VI, 25. — Lacedæmoniorum fragilitas, S. Hieronym., XXI, 502. — Lacedæmoniorum reges, *id.*, XXVII, 89. — Bellum Atheniensium contra Lacedæmonios, Paulus Orosius, LXXI, 758. — Ne proies deficeret, promiscue omnium feminarum concubitus permittunt, *ibid.*, 710. — De variis bellis Lacedæmoniorum cum Thebanis, *ibid.*, 797. — De Lacedæmoniorum offensione in Arcadia, *ibid.*, 803. — Lacedæmonia matres filios suos ut pro terrenis patrias sanguinem funderent, ardentius in certaminibus bellicis quam signorum sonitus excitabant, S. August., XXXIII, 1057. — Lacedæmoniorum rex Festus, S. Gregor. Turon., LXXI, 170. — De regno Lacedæmoniorum, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 255.

• **Longobardi.** — Longobardi Italiam sibi vindicaverunt, S. Ambrosius, XVII, 914. — Longobardi, unde orti, et sic dicti, S. Gregor. Turon., LXXI, 535. — Eorum deus Wodanus, *ibid.*, 596. — Italiam invadunt, *ibid.*, 303, 301, 596. — Irruunt in Gallias, fugantur, *ibid.*, 301, 306, 307, 596. — Francos proterunt, *ibid.*, 505, 531, 552. — Francorum tributarii, *ibid.*, 535, 636, 689. — Se redimunt, *ibid.*, 656. — Ecclesiam S. Petri incendunt, *ibid.*, 684. — Romanos affligunt, *ibid.*, 686. — A Francis fugati, *ibid.*, 687, 688. — Eorum duces, *ibid.*, 506, 597. — Reges Longobardorum, 271, 635, 637, 653, 657, 649, 689. — Longobardorum regum catalogus, Paulus Diaconus, XCIV, 427. — De gestis Longobardorum, libri vi, *ibid.*, 453 et seq. — De Longobardis Italiani invadentibus, Freculphus Lexov., CVI, 1256. — Historia Longobardorum ab anno 774 ad annum 898, Erchembertus Cassin., CXLIX, 745. — De Longobardorum origine et gestis, Aimoinus Floriac., CXXXIX, 675. — De regibus Longobardorum, *ibid.*, 687. — De Alboino rege Longobardorum, *ibid.*, 690. — De primo rege Longobardorum, *ibid.*, 718. — De tributo quod Longobardi Francis pependerunt, *ibid.*, 771. — De Adalvaldo Longobardorum rege, et ejus successore, deque Gudeberga regina, *ibid.*, 775. — De Grimaldi regis Longobardorum gestis, *ibid.*, 789. — Chronicon Venetum, Joannes Diaconus, CXXXIX, 878. — Historia Longobardorum, Ekkehardus Uraugensis, CLIV, 788. — Historia Lombardorum qui prius Vialui vocabantur, Godofridus Viterb., CXCVIII, 951. — Catalogus regum Lombardorum, *ibid.*, 1050.

• **Lydi.** — Lydi fœsus hausto sanguine inebant, Tertull., I, 541. — Ex Asia transvenæ in Etruria considerunt, duce Thyrræno, *ibid.*, 636. — Lydiorum reges et regnum, S. Hieronym., XXII, 88, 350. — Lydii inter robustissimas gentes reputati, *id.*, XXV, 254. — Lydiorum rex Gyges, S. Gregor. Turon., LXXI, 170. — Lydiorum regni inchoatio, Freculphus Lexov., CVI, 978. — De regno Lydiorum, Hugo de S. Victore, CLXXVII.

• **Macedones.** — Macedones tragœdiam Œdipi auctores, quomodo rei incestus, Tertull., I, 323. — Macedonum reges et regnum, S. Hieronym., XXVII, 82, 341. — Macedonum regnum quot annis permanserit, *id.*, XXV, 557. — Macedoniarum descriptio, Paulus Orosius, XXXI, 686. — Darius Macedoniam vincit, *ibid.*, 762. — Philippi regis Macedoniæ, res gestæ, et quas gentes seu urbes subegerit, *ibid.*, 815, 821, 823. — Alexander Philippo succedens, Thebanos, Illyrios, Thracas, urbesque alias perdomuit, Darium vincit, *ibid.*, 827. — Alexander indiam domat; Porum regem superat: urbes gentesque subigit, *ibid.*, 815. — Omnes provinciæ ad Alexandrum terrarum legatos pacem petentes, miserunt. Alexander veneno interit, *ibid.*, 838. — Legati Alexandri totum inter se orbem diviserunt seseque mutuis bellis consumperunt, *ibid.*, 845. — Macedonia inundatione Gothorum deletur, *ibid.*, 1119. — Macedonum regnum quanto tempore duravit, S. August., XLI, 558. — Macedones nulli subjecti, S. Gregorius Turonens., LXXI, 699. — Origo, reges, Philippus, Alexander, *ibid.*. — Macedonia a Francorum parentibus possessa, *ibid.*, 577. — Darius Persarum rex Asiam Macedoniamque domuit, Freculphus Lexov., CVI, 993. — Philippus Macedonum rex pater Alexandri Magni, bella plurima peregit, civitates evertit, nationes innumeras perdomuit, *ibid.*, 1010. — Alexander Magnus, quanta et qualia intra suam egerit gentem, Partibusque primum bello superaverit, inde autem Ægyptum Syriamque subjugando Hierosolymam pervenit, *ibid.*, 1015. — Constructa Alexandria in Ægypto, destructo Persarum imperio, per quinque annos Alexander monarchiam obtinuit orbis,

ibid., 1019. — Inter quos regnum crudeliter adeptum dividerit, *ibid.*, 1022. — Mortuo Alexandro legali ejus mutuis se bellis consumperunt, *ibid.*, 1023. — Parthi a jugo Macedonum recedunt, *ibid.*, 1037. — Qualiter Philippus Macedonum rex a Romanis victus Demetrium filium suum obsidem dedit, *ibid.*, 1045. — De regno Macedonum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 229.

Medi. — Medorum regnum Romano antiquius, Tertull., I, 432. — Medorum reges et regnum, S. Hieronym., XXVII, 84, 339. — Medorum gentis auctor Madai, id., XXIV, 214. — Medorum et Persarum impetus in Babylonem, *ibid.*, 158. — Medorum et Persarum unum sub Dario et Cyro regnum, XXV, 536. — Medorum regnum majus est quam Persarum, *ibid.*, 523. — Medorum et Persarum regnum a Macedonibus deletum, *ibid.*, 1451. — De Phraorte, Diocle et Astyage regibus Medorum, Paulus Orosius, XXXI, 753. — Finis Medorum imperii, *ibid.*, 756. — Medorum reges, Freculphus Lexoviensis, CVI, 978 et seqq. — De regno Medorum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 227. — Catalogus regum Medorum, Godefrid. Viterb., CXCIII, 1023.

Mediolanensis historia. — Historia Mediolanensis, Landulphus senior, CXVII, 809. — Historia Mediolan., Landulphus junior, CLXXIII, 1499.

Northmanni. — Bellum in Northmannos, Carolus Magn., XCVIII, 1402. — Northmanni piratae, *ibid.*, 1403. — Northmanni baptismum contemunt, *ibid.*, 1408. — Northmannorum strages per Galliam sub Carolo Calvo, sub Ludovico, sub Carolo Simplicio, Odone et Roberto, etc., Aimoinus Floriacensis, CXXXIX, 805. — De moribus et actis Northmanni ducum, Dudo decanus, CXLI, 697. — Historie Northmannorum libri octo, Willelmus Gemmet., CXLIX, 779. — Historicum poema de rebus Northmannorum in Sicilia, Apulia et Calabria gestis, Guillelmus Apulus, CXLIX, 1027. — Chronicon breve Northmannicum (anno 1041-1083), *ibid.*, 1083.

Persæ. — Persæ solem Deum esse credebant et illum adorabant, Tertull., I, 369. — Eum in clypeis depictum habebant, *ibid.*, 370. — Persarum cum matribus incestus, *ibid.*, 345. — Reges Persarum ex tempore Cyri, Anonymus, III, 670. — Persarum regnum, S. Cyprianus, IV, 571. — Persæ quando victi a Galerio, Lactantius, VII, 208. — De more eorum regibus suis serviendi, *ibid.*, 228. — Persæ ad orientem positi, S. Hieronym., XXIV, 470. — Ante Cyrum ignobiles, *ibid.*, 191. — Urbes condiderunt Seleuciam, et Ctesiphontem pro Babylone, *ibid.*, 169. — Persæ gens fortissima, XXV, 251. — Unguentis utuntur pro balneis, 553. — Persarum regnum rigidum et parvioris victus, 529. — Regum series et successio, *ibid.*, 43, 528, 549. — Reges quatuordecim, 549, 550, 558. — Persarum et Medorum unum post Cyri victoriam regnum, *ibid.*, 1428. — Persarum reges et regnum, S. Hieronym., XXVII, 84, 427. — De Cyro rege Persarum, Paulus Orosius, XXXI, 753, 757, 761. — Darius, rex Persarum, Strybas infestus iugatur; Asiam, Macedoniam et Jonas vincit, *ibid.*, 762. — Xerxes, rex Persarum, cum numerosissimo exercitu a Spartanis paucis, duce Leonida, ingentem cladem accipit, astuque vincitur, *ibid.*, 765. — Xerxem Themistocles, dux Atheniensium, bello excipit, 768. — Mardonius, Xerxis prefectus, dum reliqua belli exsequitur, copis amissa, aufugit. Xerxes, dum a suis ut infelicitate contemnitur, occiditur, 770. — Rex Persarum Judæos captivos adducit, 810. — Persæ solos duos deos colebant, S. August., XLI, 169. — Persæ matrimonium nonnullis prohibent, XXXIV, 705. — Persæ eorum Deus, S. Gregor. Turon., LXXI, 165. — Innumeri sunt christiani, *ibid.*, 614. — Imperium vexant, 645. — Fugantur, 616. — A Tiberio, 547, 601. — A Phoca, 618. — Armeniam vastant, *ibid.*, 555. — Antiochiam invadunt, *ibid.*, 502. — Persarum reges, *ibid.*, 676, 613. — De legatis Persarum, Carolus Magnus, XCVIII, 1396. — Munera Caroli ad regem Persarum, 1397. — Reges Persarum, et eorum historia, Freculphus Lexov., CVI, 990, 994, 998, 1001, 1003, 1005, 1008, 1019. — De regno Persarum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 228. — Heraclius Persarum vict., Godefrid. Viterb., CXCIII, 914. — Catalogus regum Persarum, *ibid.*, 1023.

Poloni. — Chronicon et gesta ducum sive principum Polonorum, libri tres, CLX, 844.

Romani. — Romani ex Ænea ducunt originem, Tertull., I, 424. — Phryges eos paritunt, id., II, 1035. — Eorum imperium sceleribus inchoatum et auctum, id., I, 440 et seqq. — Eorum regnum quoque dilatetur, id., II, 611. — Orbem occupant, id., I, 439. — Nec tamen trans Germanos, Briannos, Mauros et Getulos regnum porrexerunt, id., II, 610 et seqq. — Tota illorum religio castrens, id., I, 367. — In ludis publicis humano sanguine provebant Jovi Latiali, *ibid.*, 317; II, 126. — Eorum imperium fundatum antequam ultus deorum cultus Romæ

institutus fuisset, id., I, 429. — Imperatores Romanorum, id., III, 673. — De diis Romanorum propriis et eorum sacris, Lactantius, VI, 216. — Populi Romani petulantia et licentia quanta fuerit, id., VII, 326. — Lites apud Romanos qualis fuerit, et unde illam inciperent, *ibid.*, 383 et seqq. — De more eorum per picturas aut incisos lapides res suas mandandi memorie, *ibid.*, 396, 477. — Lapidibus informibus etiam honorem habuerunt, *ibid.*, 499. — Sub imperatoribus longe minus superstitione, *ibid.*, 802. — Jovem Latialem humano sanguine colere, id., VI, 230. — Qua hora apud eos iudicia exerceri soliti, *ibid.*, 510. — Potestas regnum Assyriorum Persarum et Macedonum ad Romanos transierat, S. Ambrosius, XVII, 842. — Romani imperii destructio designata, *ibid.*, 914. — Romanorum reges, consules et imperatores, S. Hieronym., XXVII, 93, 109, 703. — Romanorum regnum, *ibid.*, 566 et seqq. — Chronicon S. Hieronymi, *ibid.*, 676 et seqq. — Chronicon Prosperi Aquitanici, *ibid.*, 704 et seqq. — In Romano imperio unum facta sunt omnia regna, id., XXIV, 187. — Bella civilia, et externa apud Romanos, id., XXII, 601. — Sanguis Romanus per rigili, et eo amplius annos effunditur, *ibid.*, 600. — Multa Romanorum millia in variis locis occisa, *ibid.*, 1110. — Orosii historiarum libri septem a conditione Romæ ad invasionem Barbarorum, id., XXXI, 749 et seqq. — Roma condita a Trojanis, S. August., XXXVIII, 508. — A postera Æneæ, id., XLI, 80. — A Romulo et Remo, id., XLVIII, 505; XLI, 82. — De tempore urbis Romæ condita inter auctores non convenit, id., XLI, 80. — Quo anno regni Juda et Israel Roma condita est, *ibid.*, 578. — Et quo Numitoris, *ibid.* — Roma a Gothis capta, spoliata et incensa, *ibid.*, 70, 96. — Romæ incendium primum a Galba, et alterum a Nerone, id., XXXVIII, 1336. — Romæ incendium publicum, id., XLI, 92. — Romam Camillus a Gallis liberat, *ibid.*, 117. — Romæ excidium a Gothis, *ibid.*, 469. — Clades aiala populo Romano prima obditione urbis per Alaricum anno 408 exeunte, id., XLIII, 363 et not. — Roma ab Alarico capta et direpta est, id., XLI, 14, 15 et not., 19, 20. — Romæ incendium a Gothis tertium fuit, id., XXXVIII, 1336. — Romani a Trojanis oriundi, id., XLI, 79, 81. — Romani dicti sunt Æneæ et Asaracii domus, id., XXXIV, 533; XLI, 462. — Romanorum vita sub regibus, id., XLI, 92. — Romani imperii primordia sub Numa Pompilio quadraginta annos potius fuerunt, id., XXXIV, 800, 801. — Romanorum reges quam horrendos exitus habuerunt, id., XLI, 92. — Romani regum impatientes, consules creantur, *ibid.*, 154, 155. — Quantum brevi sub consulibus creverit imperium Romanorum, *ibid.*, 154, 155. — Romanorum victoria quales fuerunt a consulum tempore, *ibid.*, 95. — Romanorum foedus fœdum cum Samnitibus, *ibid.*, 97. — Romani leges Solonis ab Atheniensibus mutuati sunt, *ibid.*, 60, 96. — Ordines duo apud eos splendidi, Equestris et Senatorius, *ibid.*, 108. — Quibus malis Respublica Romanorum post initia Consulatus imperii, venia sit, *ibid.*, 95. — Quibus malis Interioribus exagitata, *ibid.*, 104. — Sententia Ciceronis de republica Romanorum, *ibid.*, 66. — De Romanorum reipublica vitii plura Sallustius, *ibid.*, 64. — Romanorum fata, Sibylla cecinit, id., XXXIV, 1054. — Romani nihil nocuerunt gentibus, quibus subjugatis leges suas imposuerunt, id., XLI, 100, 161. — Non solum jugum, sed etiam linguam cum domitis gentibus imposuere, *ibid.*, 634. — Romanorum bellum cum Etruscis, *ibid.*, 94. — Varie contra Romanos conspirationes hostium, *ibid.*, 97. — Quantis cladibus auxilii Romani sub bellis Punicis, *ibid.*, 98. — Et ab Annibale, *ibid.*, 100. — Imperii Romani termini moti sunt sub Adriano et Juliano imperat., *ibid.*, 135. — Et sub Joviano, *ibid.*, 136. — Romana nobilitas idololatriæ dedita, id., XXXII, 750. — Romanorum dii innumeri, id., XLI, 118.

Theodericus rex Vesogothorum Riclarium, Suevorum regem, qui Hispaniam invaserat, bello superat. — Suevi permissu Theoderici Remismundum sibi regem eligunt, Jornandes, LXIX, 1263. — Suevi Saxones proterunt, S. Gregor. Turon., LXXI, 531, 599. — Terræ accipiunt, *ibid.*, 531. — Sub Chroco rege, *ibid.*, 794. — Sub Trasemundo in Hispanias transeunt, *ibid.* — Ariani, *ibid.*, 925. — Fiant catholici, *ibid.*, 925 not. — Wisigothis subjecti, *ibid.*, 602. — Suevorum historia, S. Isidorus Hispal., LXXIII, 1080.

Syrii. — Syriæ reges, S. Hieronym., XXVII, 85. — Syriæ reges post Alexandrum Magnum, id., XXV, 539. — Syriæ quas provincias habeat, Paulus Orosius, XXXI, 678. — Antiochus Syriæ rex, *ibid.*, 903. — De gestu Pompeii in Syriam, *ibid.*, 1001. — De regniis Syriæ, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 1031.

Historia Treverorum. — Gesta Treverorum, CLII.

1064. — Additamentum et continuatio prima, *ibid.*, 1178. — Appendix monumentorum Treverensium, *ibid.*, 1234. *Trojani.* — De rapto Helenæ et Trojæ excidio, cum admonitione ad lectorem, Paulus Orestus, XXXI, 770. — Trojam Neptunus et Apollo a Laomedonte conducti exstirperunt, S. August., XII, 80. — Trojæ eversio a Fimbria, *ibid.*, 85. — A Græcis, *ibid.*, 79, 80, 575. — Trojani belli et excidii origo, *ibid.*, 105. — Trojani Ænea duce profugi Romam condiderunt, *ibid.*, XXVIII, 505; Freculphi Lexoviensis episcopi Chronicon, CVI, 917 et seqq. — Catalogus regum Trojanorum, Godefridus Viterbiensis, (XCVIII, 1021. *Vandali.* — Vandali, S. Hieronym., XXII, 600, 1057. — Gloricius Wandalorum rex Italiam invadit, Romam vastat, Jornandes, LXIV, 1284. — De Wandalorum regum serie in Africa per annos fere centum, *ibid.*, 1274. — Chronicon Idalii episcopi Aquæflaviensis, I, I, 575 et seqq. — Wandali sub Choro Galias vastant, S. Gregor. Turon., LXXI, 703. — Sub Trasamundo in Mauritaniam transeunt, *ibid.*, 191, 192. — In Galias irruunt, *ibid.*,

575. — A Francis devicti, *ibid.*, 205. — Forum regni Ænis, *ibid.*, 704. — Reges eorum, *ibid.*, 191, 196, 703, 704, 205. — Chronicon, Maximi Cæsareugustani episcopi, LXXX, 619. — Historia de regibus Wandalorum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1058; Freculphi Lexoviensis episcopi Chronicon, tomus posterior, CVI, 1238.

Wisigothi. — Wisigothæ, Ostrogothis a Wandalis victis, a Valente imp. Moesiam habitandam appetunt et obtinent, et cum Christiani Berli cuperent, Valens, ut Arianus, prædicatores Arianos ad eos mittit, Jornandes, LXIX, 1269. — Vesegothi Romanorum subditi, ingenti fame pressi et a ductibus Romanis pessime habiti, sese in libertatem vindicant, et Thracias Daciæque Ripensem occupant, *ibid.*, 1270. — Vesegothæ Italiam invadunt, *ibid.*, 1271. — Valla, quartus Vesegotharum rex, Placidiam Romanis reddit, *ibid.*, 1271. — Theodoricus quintus Vesegotharum rex, *ibid.*, 1275, 1283. — Euricus Vesegotharum rex, *ibid.*, 1281, 1285. — Wisigothorum reges, S. Gregor. Turon., LXXI, 199. — Chronica regum Wisigothorum, S. Juliano attributa, XCVI, 809.

CLXXVII.

INDEX DE JUDÆIS.

COMPENDIOSE SCILICET EX PATRIBUS COMPLECTENS ILLORUM HISTORIAM ET LEGES,

HÆRESSES AC SCELERA, NECNON PŒNAS ET PER GENTES DISPERSIONEM,
AC SUB FINEM SÆCULI CONVERSIONEM.

I. — Historia Judæorum.

TERTULLIANUS. — Judæa gens a primordio per tribus et familias distributa fuit, II, 450. — Regnum floruit quando divinis præceptis paruerunt, II, 1595.

LACTANTIUS. — Quot annis sub iudicibus et regibus Judæi vixerint, VI, 489. — De eorum captivitate in Ægypto, *ibid.*, 470. — De Judæorum casibus ac eorum regimine usque ad passionem Christi, *ibid.*, 478. — Tempore persecutionis quomodo se gererent Judæi, VII, 575.

S. AMBROSIIUS Mediol. — Judæos primo gentibus fenerasse, XIV, 784. — Judæorum populus quibus temporibus reges habuerit, XV, 1594. — Judæorum decem tribus ad Assyrios ductæ sunt, dum autem Juda et Benjamin tanquam gravioris reus flagitii in Babyloniam transierunt, XIV, 941. — Cessavit aliquando benevolentia Dei in Judæos, *ibid.*, 962. — Judæi hereditatem propter Vetus Testamentum sibi debitam contententes reselluntur, VI, 1257. — Judæi Romæ habitantes temporibus apostolorum de Christo non bene credebant, XVII, 45 et seqq. — Ex tempore Judæ Machabæi, diel cepervit Judæi, *ibid.*, 55, 56. — Judæi cognomen tripartito genere significatum advertitur, *ibid.*, 69. — Judæorum prærogativæ, *ibid.*, 72 et seqq. — Si qui Dominum interfecerunt et apostolos ejus persecuti sunt, tempore quo visio Apocalypsis Joannis demonstrata est jam a Romanis devastati fuerant, *ibid.*, 915 et seqq.

GAUDENTIUS (S.). Judaica traditio de mundi duratione, XX, 916.

ZACHARIÆUS. — Unde origo Judæorum, XX, 1081. — Quare post egressionem Ægypti in eremum ductæ sunt vel cur lex data sit, *ibid.*, 1087.

RUFINUS AQUIL. — De Judæorum constitutis ad templum in Jerusalem reedificandum, XXI, 505. — Ut terræ motu inibi, et igne divinitus accenso, Judæi illicitis disturbabantur inceptis, *ibid.*, 506. — De lignis et virtutibus terrificis quæ in exitum conversæ sunt Judæorum, *ibid.*, 507. — Judæis Deus solum innotuit, *ibid.*, 1067.

HIERONYMUS (S.). — Nihil avarius Judæorum gente, XXIV, 48. — Judices non habent proprios Judæi, nullum prophetam bellatorem non habent potestatem arma portandi, *ibid.*, 58, 59. — Populus Judaicus a quibus regitur a Joachim usque ad Christum, *ibid.*, 819. — Post mortem Christi epistolas miserunt ad omnes gentes ne suscipe-

rent ejus passionem, *ibid.*, 179. — Jerusalem sola in orbe terrarum legem accepit, *ibid.*, 49. — Romanj Galli a Hispani a Deo vocati ad obsidionem Hierusalem, *ibid.*, 90. — Seditio Jerusalem in tres partes divisa fuit, *ibid.*, 636, XXVI, 178. — Extremæ solitudinis Jerusalem descriptio, XXIV, 572. — Ultima vastitas sub Vespasiano, Tito, Adrianoque accidit, *ibid.*, 561; XXV, 227, 1065, 1335, 1079. — Vincentibus Romanis Judæos Dominus propugnasse monstratur, XXIV, 582. — Vastitas eorum usque ad finem perseverabit, *ibid.*, 54 et 56. — Æternam eorum captivitatem exprimit irremediabilem descriptio vulnere, *ibid.*, 50. — Lege prohibentur ingredi in urbem sanctam, XXIV, 797; XXV, 1531. — Ad comparationem prioris multitudinis vix decima pars remanet, *ibid.*, 101. — In traditionibus Judæorum latitat Antichristus, *ibid.*, 578. — Bella Judæorum intestina, XXV, 1501. — Judæa facta est tributaria post Augustum Cæsarem, XXVI, 161. — Stipendiaria facta, oritur seditio, *ibid.*, 162. — Judæi, quadrifariam dividuntur, *ibid.*, 473.

PAULUS OROSIIUS. — De populo Dei in Ægypto afflictio, XXXI, 715 et seqq. — Rex Persarum captivos Judæos abducit, *ibid.*, 810. — Judæi a Pompeio domiti, *ibid.*, 1005. — Persecutio Judæi Roma expulsi, *ibid.*, 1075. — Quomodo Vespasianus et Titus rebellantes Judæos compreserunt et urbem Hierosolimam cum templo solo æquaverunt, *ibid.*, 1085. — Diversas partes Judæi aggrediuntur bello, eorum cædes in Alexandria et Mesopotamia, ab Adriano ultima cæde affecti, *ibid.*, 1092, et seqq. — Compescuit eos Septimus Severus, *ibid.*, 1102.

AUGUSTINUS (S.). — Judæos cur Deus passus est subjugari, XXXIV, 1051. — De captivitate populi Judæi et Sennacherib veniente in Judæam, XXXV, 2188. — De captivitate Babylonica, *ibid.*. — De hellis præcipuis quæ Domini auxilio peracta sunt, *ibid.*, 191. — Generationes ab Abraham usque ad Christum XXXVIII, 199. — Judæi apud Pilatum agentes de mutando titulo, *ibid.*, 1085. — Judæorum codices fidei nostræ astipulantur, Judæorum secta quare non prorsus deleta, XI, 178. — De regno Judæorum ab uno et vero Deo institutum, servatumque donec in vera religione manserunt, XI, 140. — Quo tempore sit impeta promissio Dei de terra Chanana quam in possessionem etiam Israel carnalis accepit, *ibid.*, 825. — De Judaico sacerdotio et regno quæ cum in æternum dicuntur statuta non permanent, *ibid.*, 556. — De diruptione regni Israelitici, *ibid.*, 37. — De regibus

post Salomonem sive in Juda sive in Israel, *ibid.*, 537. — De vario utriusque regni statu donec ambo populi in captivitate diverso tempore ducerentur, revocato postea Juda in regnum suum quod novissime in Romanorum transit potestatem, *ibid.* — De prophetis qui vel apud Judæos postremi fuerunt, vel quos circa tempus natiuitatis Christi Evangelica prodit historia, *ibid.* — Quo tempore Moyses populum de Ægypto eduxerit, *ibid.*, 568. — Qualem fabularum fragmenta exorta sint eo tempore quo Hebræis iudices præesse cœperunt, *ibid.*, 570. — Qui philosophi enituerint regnante apud Hebræos Sedechia, cum Jerusalem capta est, templumque subversum, *ibid.*, 582.

PROSPER AQUIT. (S.). — Judæorum regnum non diu mansit post crucem Christi, l. I, 314 — Hierosolymis 1,100,000 pereunt, alia 10,000 capitum publice venundantur, *ibid.*, 556. — Quomodo tanta multitudo Hierosolymis reperta, *ibid.* — Judæi, Hierosolymis capitis, Romanorum vectigales facti, *ibid.*, 548. — Alexandria rebellantes reprimuntur, *ibid.*, 558, 559. — Judæi Sa'aminam subvertunt, *ibid.*, 559. — Judæi in Palæstina sævunt et reprimuntur, *ibid.* — Chronicon integrum S. Prosperi Aquitani, *ibid.*, 556 et seqq.

VICTOR VITENS. — Hierosolymitana vasa diripit Gensericius, LVIII, 384. — Recuperauit Justinianus, *ibid.*, 432.

AURELIUS PRUDENTIUS. — Hebræi an solum caput vituli aurei effinxerint, l. IX, 950. — Sub Juliano Apostata lignibus argenteis est, dum templum insituare voluerunt, LX, 173.

EUGYPIUS (D.), Abb. — Judæa gens scriiniaria Christianorum, l. XII, 674.

CASSIODORUS. — Permittitur Judæis synagogam reficere, non vero ampliare, dummodo tamen tricennalis non obstat præscriptio, l. XIV, 561. — Lis inter defensores Ecclesiæ Romanæ et Judæos propter synagogam, *ibid.*, 600. — Judæi conservent jura synagogæ olim concessa, dummodo jurius Ecclesiæ non nocuant, *ibid.*, 669. — Quomodo Judæi Christianos accusaverint apud Persas; qui, et quanti, et quibus modis passi sunt apud Persas, *ibid.*, 943. — De resultatione Judæorum et de tyrannide Galli Cæsaris, *ibid.*, 993. — Qui post Cyrillum Hierosolymorum tenuerunt episcopatum, *ibid.*, 1019. — Quomodo Julianus Judæos armaverit contra Christianos et de templo Hierosolymorum, *ibid.*, 1058. — De seditione et necis Christianorum quæ per Judæos apud Alexandriam proveniunt, *ibid.*, 1193, 1194. — Quomodo Judæi præsumptionis suæ penas exsolverunt, *ibid.*, 1195. — Synagoga Judæorum Romæ concremata est, *ibid.*, 656. — Dunderem tribus Israel sicut in populo Romano erant triginta quinque curiæ, LXX, 911. — Quomodo gentes populum Israeliticum supplantarunt, *ibid.*, 561.

GREGORIUS (S.) Turonensis episcopus. — De filiis Israel in eremo et de ingressu eorum in terram promissionis, l. XXI, 168. — De regibus Judæorum, *ibid.* — Quomodo regnum Israel sit divisum propter avaritiam Robor et de captivitate Babylonica, *ibid.*, 169. — De reditu Judæorum e Babylone usque ad Christi natiuitatem, *ibid.*, 170. — De Judæis per Avitum conversis, *ibid.*, 324. — De Judæis per Chilpericum regem conversis, *ibid.*, 588. — Calamitas sub Vespasiano, *ibid.*, 173. — Hierosolymæ calamitas sub Ezechia, *ibid.*, 178. — Heraclius petit a Dagoberto ut omnes Judæi regni sui ad fidem catholicam baptizando præciperet, *ibid.*, 646. — Hierosolyma a Sarracenis capta, *ibid.*, 657.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Judæa in adventu Christi in quatuor regna divisa, l. XVI, 1100. — Divinitatem Redemptoris negare fidelibus suggererunt, l. XIX, 93.

BEDA (VEN.), Anglo-Saxonis presbyter. — Liber de templo Salomonis, XCI, 735 et seqq. — Cyrus initio regni sui solvit captivitatem populi Dei, *ibid.*, 810. — Numerus eorum qui reversi sunt in Judæam, *ibid.*, 817. — Congregatur populus in Jerusalem mense septimo et altare edificatio faciunt Scenopegia, ceteraque Domini solemnitates, *ibid.*, 825. — Ad exhortationem Aggæi et Zachariæ prophetarum edificatio templi, *ibid.*, 845. — Dedicant domum Dei filii transmigrationis et solemnitate Paschæ celebrant, *ibid.*, 854. — Expositio in Esdras et Nehemias, *ibid.*, 885. — De excidio Jericho et salvatione Rahabæ, l. III, 419. — De extinctis gentibus et terræ divisione. De divisione terræ in duobus et novem semitribibus, *ibid.*, 421. — De Chanaanæ populo extincto, *ibid.*, 422. — De servitute populi et liberatione, *ibid.*, 423. — De

templi adificatione, *ibid.*, 445. — De divisione decem tribuum, *ibid.*, 447. — De transmigratione sub Nabuchodonosor facta, *ibid.*, 449. — De quadraginta annis captivitatis. De reditu populi, *ibid.*, 450.

FRECULPHUS, Lexoviensis episcopus. — Historia Judæorum ab initio mundi usque ad Octavianum Cæsaris tempora, et servatoris nostri Jesu Christi natiuitatem; et ex eo tempore usque ad ultimam ruinam Jerusalem sub imperatore Vespasiano, CVI, 919 et seqq.

RABANUS MAURUS, Fuldensis abbas. — Commentariorum in Genesim, libri quatuor, CVII, 459 et seqq. — Commentariorum in Exodum libri quatuor, CVIII, et seqq. — In librum Josue libri tres, *ibid.*, 999 et seqq. — Commentaria in librum IV Regum, CIX, 9 et seqq. — Commentaria in libros II Paralipomenon, *ibid.*, 279 et seqq. — Expositio in librum Judith, 559 et seqq. — Appendix ad Rabani Mauri expositionem libri Judith. Jacobi Pamelli commentarium in eundem librum, *ibid.*, 593 et seqq. — Expositio in librum Esther, *ibid.*, 653. — Qualiter filii Israel in deserto concupierant carnes et data est illis arithmetra, *ibid.*, 758. — Commentaria in libros Machabæorum, *ibid.*, 1125 et seqq. — De captivitate decem tribuum et de angustia famis, CX, 586. — De captivitate, de dispersione populi, *ibid.*, 610. — Joachim in Babylone captivus, Sedechias et Jerusalem dantur in manibus Nabuchodonosor, *ibid.*, 693. — De Joachim et Jeroniam et filio Joachim captivis; de reliquiis Judæ quod non habuerunt regem, *ibid.*, 714. — Divisio terræ Judæorum, quantum ad intrinsecam, *ibid.*, 1071. — Descriptio adventus Nabuchodonosor et translatio populi propter sacerdotum avaritiam, CXI, 847, 903. — De captione Sedechias et incendio Jerusalem, *ibid.*, 978. — De captivitate septuaginta annorum Judæ, *ibid.*, 992. — De regno Joachim, *ibid.*, 1003. — De captione Jerusalem et de fuga Sedechias, *ibid.*, 1081, 1175.

VALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monachus. — De subversione Jerusalem, CXIV, 965 et seqq.

ANGELONNUS, Luxoviensis monachus. — Commentarium in Genesim, CXV, 112 et seqq. — Enarrationes in libros Regum, *ibid.*, 246 et seqq.

HAYMO, Halberstatensis episcopus. — De destructione Jerusalem, CXVI, 245, 253, 621. — Quomodo genealogiam Judæorum Herodes delevit, CXVIII, 830. — Ultimum excidium Judæorum, *ibid.*, 839. — Episcopi Hierosolymæ ex Judæis, *ibid.*

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeienensis. — Herodes libros omnes, quibus Judæorum genealogia tenebatur, igne cremavit, CXIX, 131. — Judæa tributaria facta post Augustum Cæsarem, *ibid.*, 598. — Quadraginta duæ mansiones populi ex Ægypto redeuntis, *ibid.*, 81.

ADO (S.), archiepiscopus Viennensis in Gallia, Chronicon, ætas prima, ab origine mundi usque ad diluvium, CXXIII, 23; ætas secunda, a diluvio usque ad Abraham, *ibid.*, 25; ætas tertia, ab Abraham ad David usque, *ibid.*, 33; ætas quarta, a Davidis regno ad transmigrationem Hebræorum Babylonicam, *ibid.*, 43; ætas quinta, ab eadem transmigratione ad Christum Salvatorem nostrum, *ibid.*, 49; ætas sexta, a Christo ad mundi finem, *ibid.*, 75.

REGINO, Prumiensis abbas. — Chronicon de temporibus Dominicæ Incarnationis, CXXIII, 16 et seqq.

BRIENO (S.), Herbipolensis episcopus. — Judæi in manus Vespasiani et Titi traditi, CXII, 258 et seqq.

RODULFUS GLABER, Cluniacensis monachus. — De eversione templi Hierosolymorum et cæde Judæorum, CXII, 658.

HERMANNUS CONTRACTUS, monachus Augiæ divitis. — Chronicon, CXIII, 56 et seqq.

PETRUS DAMIANUS (S.), S. E. R. cardinalis. — Quomodo a transmigratione Babylonicæ ad Christum fuerint generationes quatuordecim, CXIV, 206. — Quod populus Israel ecclesiasticæ inter se unitatis regulam tenuit, *ibid.*, 212.

SAMUEL Marochianus ex Judæo Christianus. — De adventu Messie quem Judæi temere expectant liber, CXIX, 338 et seqq.

GUIBERTUS (Ven.), abbas S. Mariæ de Novigento. — Templum Hierosolymitanum quale Guiberti tempore Clvi, 795.

WERNERUS, abbas S. Blasii in Sylva Nigra. — De ruina Jerusalem sub Vespasiano et Tito, CLVII, 1190. — De templo Hierosolymitano, *ibid.*, 1218.

BRUNO (S.), episcopus Signinensis. — Expositio in Exodum, CLXIV, 234 et seqq. — Expositio in Deuteronomium, CLXIV, 508 et seqq.

RUPERTUS, abbas S. Heriberti Traftiensis. — De Quadringentis et triginta annis, quibus habuerunt Cui

Israel in terra Egypti, unde incipiendo debeant comparari, CLXVII, 627. — Liber quartus in Exodum, *ibid.*, 598 et seqq. — Duo libri in Deuteronomium, *ibid.*, 917 et seqq. — Libri Regum, *ibid.*, 1039 et seqq. — De horrenda Judaicæ fame obsidionis, *ibid.*, 1413, 1415. — De Septuaginta annis captivitatis, *ibid.*, 1519. — De Cyro rege, *ibid.*, 153. — De excidio Hierosolymorum et eversione templi, et dispersione Judæorum, quoti cum consilio Dei acta sit, *ibid.*, 1718. — Judæorum seditionis tempore quo capta Jerusalem a Romanis ponuntur, CLXVIII, 652. — De obsessione et expugnatione Jerusalem, CLXIX, 1342. — De Cyro, *ibid.*, 1374. — De Esdra, *ibid.*, 1378. — Quam Antiochus Hierosolymis fecerit, *ibid.*, 1416. — Quod Judæos ad ritum gentilem coegerit, *ibid.*, 1417. — Onias cum multis Judæis ad Egyptum profectus est, ibique templum ædificavit, *ibid.*, 1426. — Quoties et quibus temporibus Judæi Hierosolymis scripserint fratribus in Egypto, *ibid.*. — Herodem, patre Idumæo, matre vero Arabica natum, a senatu Romano regem Judææ decretum fuisse, *ibid.*, 1447. — Discordias inter senatum et populum Judaicum, Herodis regnum peperisse, *ibid.*, 1448. — Herodem, renovando templum, et Davidi et Salomoni impudenter comparari voluisse, *ibid.*, 1452.

HONORIUS, Augustodunensis. — De Mesopotamia. Variæ ejus urbes, CLXXII, 125. — De Syris. Ejus urbes et provinciæ, *ibid.*, 126. — De Palestina. Ejus variæ partes, *ibid.*

HUGO A S. VICTORE. — Patriarcharum nomina et Judicum, CLXXVII, 215. — Reges Jerusalem et Juda recensentur, *ibid.*, 216. — Nomina Pontificum, *ibid.*. — Historia ab Adam usque ad Ezechiam, *ibid.* et seqq. — Historia ab Ezechia usque ad reditum de Babylonia, *ibid.*, 221. — Historia a Cyro usque ad Christum, *ibid.*, 222 et seqq. — De Vespasiano et destructione Hierosolymorum, *ibid.*, 245. — De antiquo Judæorum populo, *ibid.*, 251 et seqq.

GERHOLDUS (Ven.), præpositus Reicherspergensis. — De templo Hierosolymitano, quoties post primam ædificationem destructum et reparatum est, CXCIV, 1444. — Longitudo, latitudo, altitudo templi, *ibid.*, 1447 et seqq., 1478. — De actis Antiochi Epiphani, *ibid.*, 1473. — De abominatione desolationis, *ibid.*. — Cessatio persecutionis per Romanos, principes et reges Babylonicos, *ibid.*, 1475.

GODEFRIDUS, Viterbiensis. — Quomodo diabolus apparuit Judæis in specie Moysi, CXCVIII, 898. — Catalogus regum Hebræorum, *ibid.*, 1025.

PETRUS COMESTOR. — Historia libri Exodi, CXCVIII, 1141 et seqq. — Libri Regum, *ibid.*, 1295 et seqq. — Libri Ezechiel, *ibid.*, 1441 et seqq. — Libri Danielis, *ibid.*, 1447 et seqq. — Libri Judith, *ibid.*, 1478 et seqq. — Libri Machabæorum, *ibid.*, 1505 et seqq. — De nobilibus Judæis occidendis in morte Herodis et de morte Antipatri, *ibid.*, 1548. — De quatuor regibus in Judæa, *ibid.*, 1548. — De divisione regni, *ibid.*, 1549. — De odio Judæorum in Pontium Pilatum, *ibid.*, 1551. — De invidia Sadducæorum in apostolos, *ibid.*, 1656. — De invidia Judæorum in Paulum, *ibid.*, 1704. — Quod Judæi comitaverunt Gallionem in Paulum, *ibid.*. — De schismate orto inter Judæos ex industria Pauli, *ibid.*, 1711. — De seditione inter Judæos et gentiles, *ibid.*, 1713.

PHILIPPUS (D.) de Harveng, abbas Bonæ Spei. — Judicum Israel numerus, CCIII, 1199.

PETRUS BLESSENSIS, Balhoniensis in Anglia archidiaconus. — De ruina Jerusalem, CCVII, 1058 et seqq.

SICARDUS, Cremonensis episc. — De Vespasiano et de vindicta quam fecit de Judæis et de penitentia Judæorum; fame et mortalitate eorum, et aliis gestis, CCIII, 453 et seqq.

II. — De lege et consuetudinibus Judæorum

TERTULIANUS, presbyter Carthaginensis. — Judæi sacras Scripturas palam legebant, I 381. — Quotidie se lavant quia quotidie inquinantur, *ibid.*, 1169.

NOVATIANUS, presbyter Romanus. — De cibis Judaicis epistola, III, 953 et seqq.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis episc. — Cur Deus in Testamento Veteri Circumcisionem instituit et eam abrogavit in Novo, XVI, 1245.

GAUDENTIUS (S.), Brixianus episc. — De observantia Judaicæ Paschæ, XX, 867.

ZACHEUS, Christianus. — Quæ sit Judæis in circumcisione justitia, IX, 121.

RUFINUS, Aquileiensis presbyter. — Judæi quibus diebus læsuri erant, XXI, 977.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis presbyter. — He-

bræorum dies festos edisserit Hieronymus, eosque minime observari debere post Evangelium docet, XXII, 1220. — Sublata religione, omnis eorum festivitas perit, XXIV, 529. — Quomodo fecerunt sibi quidam præputium, *ibid.*, 495. — Sub nomine Spiritus sancti, columbas vendebant in templo, *ibid.*, 542. — Tribus vicibus per annum veniebant Jerusalem, *ibid.*, 473. — Ter per singulos dies anthematizant nomen christianum, *ibid.*, 86, 467, 498, 626. — Azymorum dies et Scenopagiæ solemnitates eorum, XXV, 834. — Quo cibo utuntur, *ibid.*, 48, 843. — Solemnitates Judæorum, XXVI, 577. — Exorcistæ apud Judæos, *ibid.*, 80. — Clerici apud Judæos, *ibid.*, 61. — Mos Judæorum in reos judici tradendos, *ibid.*, 204. — Consuetudo jurandi apud Judæos, *ibid.*, 59, 40. — Quid faciunt his qui blasphemant, *ibid.*, 202.

AUGUSTINUS (S.), Hippnonensis episc. — Judæorum servitus sub signis utilibus, XXXIV, 89. — Quare octavo die circumcidi mandatum est, XXXV, 2252; XXXVIII, 916. — Unde orta sit observatio Pentecostes, *ibid.*, 2284. — De Paschate unde dictum sit et quomodo mystice celebratur per sanguinem, *ibid.*, 2359. — Judæorum abstinentia ab immondis animalibus figurativa erat, XXXVIII, 800. — Circumcisio Veteris Testamenti, crux Novi signum, *ibid.*, 876. — Manna comit Dominica die dari. Quomodo manducandum, XXXIX, 1794. — Repudii usus qualis apud Judæos, XI, 539.

AURELIUS PRUDENTIUS. — De Paschate Judæorum, LIX, 956. — Sepulera in viis publicis collocabant, LX, 152.

EUGYPIIUS (D.), abbas Africanus. — Judæi mensem novorum tantum observant, LXII, 757 et seqq. — Judæorum nova erga legem constantia, *ibid.*, 670 et seqq.

CASSIODORUS, senator. — Hæbræi semper ad Jerusalem conversi orabant, LXX, 194.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Duplex Judæorum sacerdotum ordo, LXXIX, 106. — Judaicum sacerdotium et magisterium quale, *ibid.*, 52. — Synagoga Judæorum unde pulchritudinem trahit, *ibid.*, 525.

TAUS Casar-Augustinus, episc. — De synagoga vel Israelitico sub lege constituto, LXXX, 774.

ISIDORUS (S.), Hispaniensis episc. — De Pascha, LXXXIII, 294. — De ædificatione arce, *ibid.*, 510. — Quæstiones in Vetus Testamentum, *ibid.*, 207 et seqq. — De sacrificiis, *ibid.*, 536.

BEDA (Ven.), Anglo-Saxonis presbyter. — De Pascha, LXXXIII, 369. — De ædificatione arce, de urna aurea, tabulis et virga, XCIII, 581. — De propitiatorio et cherubim De altare. De manna. De candelabro et oleo. De tabernaculo, *ibid.*, 582. — De columnis et basibus De appenso velo. De donariis ad constructionem tabernaculi, *ibid.*, 585. — De quatuor generibus principum oblationum. De figuris hostiarum, *ibid.*, 587. — De igne sacrificii. Quod mel in Dei sacrificio non offeratur, *ibid.*, 588. — Quod sal in omnibus sacrificiis admisceatur. Quod in sacrificiis oleum offeratur, *ibid.*, 589. — De sacerdote magno et cultu ejus, *ibid.*, 592. — De sacerdotibus qui non offerunt sacrificium. De oblatione Aaron et filiorum ejus, *ibid.*, 594. — Quod de pecoribus non offeruntur in sacrificio. De cæteris ceremoniis, *ibid.*, 596. — Pascha secundi mensis, *ibid.*, 597. — Levitæ et custodes vasorum, *ibid.*, 599. — Genera oblationum, *ibid.*, 408.

ALCUINUS, abbas. — De singulis vestibus quibus sacerdotes vel reliqui omnes in Veteri Testamento utebantur, CI, 1258.

RABANUS MAURUS, Fuldenensis abbas. — De canone Hebræorum; quomodo apud eos tripartitus est Ordo divinarum Scripturarum, CVII, 383. — Expositionum in Leviticum libri septem, CVIII, 245 et seqq. — Enarrationum in librum Numerorum libri quatuor, *ibid.*, 587 et seqq. — De dualibus primis solemnitatibus primi mensis quæ non sunt in lege. De oblationibus Paschæ, Pentecostes et Scenopagiæ, CX, 1022. — De sacrificiis Sabbati et Neomeniæ; per quas portas intrare debebunt et exire principes et populi ad orandum Deum; de spontaneo hocœcanto principis, quod princeps possit dare et de destructione conjuvarum, CX, 1040.

PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis. — Uxores dimittere cur Judæis permisit Moyses, CXX, 618.

HUMBERTUS (S.) E. R. cardinalis. — De dignitate sacerdotii veteris legis et præsumptione et pœna regum Juda et Israel, CXLIII, 1160.

PETRUS DAMIANUS (S.), S. E. R. cardinalis. — Disputatio de octo Veteris Testamenti festivitatibus, CLIV, 351 et seqq.

LANFRANCUS (D.), Cantuariensis archiepiscopus. — Circumcisio quid significat, CL, 325. — Quare circumcisio

vocatur, *ibid.*, 514. — Sacerdotes Veteris Testamenti quid promittebant. — Circumcisio Abraham fuit signaculum iustitiae per fidem acceptae, *ibid.*, 56.

BRÜNO (D.), Carthusianorum institutor. — Synagoga ante Christi adventum qualis, CLII, 911. — *Testamentum Vetus umbræ Novi. ibid.*, 1299.

RADULPHUS, Ardens. — De Circumcisione, CLV, 1723. — De consuetudine Judaeorum in templo congregatorum, *ibid.*, 1758. — De Pascha, *ibid.*, 1842.

GUIBERTUS (Ven.). abbas S. Mariae de Novigento. — In Veteri Testamento temporalia tantum Deus promittebat, CLVI, 517.

ANSELMUS (S.), Cantuariensis archiepiscopus. — Judaica quædam connubia cum inter cognatos permixta, CLVII, 557. — Cur prohibitio conjugiorum apud christianos ad ultiores gradus protendatur quam apud Judæos, *ibid.*, 560. — Regum erat apud Judæos consuetudo adoptandi, *ibid.*, 658. — Populus Judaicus sola præsentis vitæ bona stituebat, *ibid.*, 650.

IVO (S.), Carnotensis episcopus. — Circumcisio tollebat peccatum originale apud veteres Judæos, CLXI, 149.

BRÜNO (S.), Signiensis episcopus. — Aaron cum filiis suis sacerdos constituitur et sacris vestibus pro sacrorum administratione vestitur, CLXIV, 535. — Quare Aaron nomina filiorum Israel scripta in rationali Judicii de ferre debuerit et tintinnabula in fimbriis vestimenti sui, *ibid.*, 540. — Ritus omnes et caeremonie, quæ in exercitu sacerdotali observandæ erant a Deo et præscribuntur, *ibid.*, 544. — Expositio in Leviticum, *ibid.*, 578 et seqq. — Expositio in Numeros, *ibid.*, 461 et seqq.

RUPERTUS, abbas S. Heriberti Tulliensis. — De circumcissione, CLXVII, 594. — Cur infans octo dierum iustus est circumciditur, *ibid.*, 596. — De mense paschali quem dicitur primum esse in mensibus anni, *ibid.*, 608. — De decimo die et quatuordecimo ejusdem mensis et de mysterio Agni ejusdem, *ibid.*, 609 et seqq. — De tabernaculis et de duabus solemnitatibus Paschæ et tabernaculorum, *ibid.*, 631. — Duo libri in Leviticum, *ibid.*, 743 et seqq. — Duo libri in Numeros, *ibid.*, 837 et seqq.

HUGO DE S. VICTORE. — De sacrificiis, oblatione et libatione, CXXXV, 74. — De personis a quibus fiunt, *ibid.*, 75. — De temporibus et causis in eis offerendi, *ibid.*, 76. — De tabernaculis filiorum Israel, *ibid.*, 968.

BERNARDUS (S.), Clarevallensis abbas. — De Synagoga Judaeorum, CLXXXIII, 839. — Quo ritu ad templum Jerusalem: num diebus festis Judæi ascenderant, CLXXXIV, 852.

LOMBARDUS (P.) magister Sententiarum. — Pascha, Pentecostes et Xenophegia quid Judæis significabant, CXC, 970. — Psallendi modus apud Judæos, *ibid.*, 85. — Sabbati nomine quilibet dies erat Judæis, *ibid.*, 245. — Circumcisio quomodo et cur octavo die fiebat, *ibid.*, 1371, 1772.

ADAMUS SCOTUS, Canonici Regularis ordinis Præmonstratensis. — De tabernaculo Moysis, CXCIII, 635 et seqq.

PETRUS COMESTOR. — Historia libri Levitici, CXCVIII, 119 et seqq. — Libri Numerorum, *ibid.*, 1217 et seqq. — De Scenopegia, *ibid.*, 1586. — De Pascha et diversis acceptionibus huius nominis, *ibid.*, 1614.

PHILIPPUS DE HARVENG (D.), abbas Bonæ Spei. — Jubilæum apud Judæos, CCIII, 1011. — De vestibus Israelitarum, *ibid.*, 727.

PETRUS PICTAV. Parisiensis academiarum cancellarius. — De Virtute Circumcisionis et differentia ipsius ad baptismum, CCKI, 1140. — De caeremonialibus: utrum essent observandis causa salutis æternæ, *ibid.*, 1145.

III. — De sectis Judaeorum.

PHILASTRIUS (S.), Brixianus episcopus. — Ophitæ, XII, 1115. — Calani, *ibid.*, 1115. — Dorithæus, *ibid.*, 1119. — Sadducei, *ibid.*. — Pharisei, *ibid.*, 1119. — Samaritani, Nazareni, Esseni, *ibid.*, 1120, 1121, 1122. — Helioghosti, *ibid.*, 1123. — Musceaccantonæ, *ibid.*, 1125. — Trogloditæ, *ibid.*, 1126. — Hæresis de fortuna cæli, *ibid.*, 1127. — Basilitæ, *ibid.*, 1127. — Astaritæ, *ibid.*, 1128. — Hæresis de idolo Moloch et Rempham, *ibid.*, 1129. — Hæresis de Arca Tonitru, *ibid.*, 1129. — Putcoritæ, *ibid.*, 1130. — Hæresis ob onem serpentem, *ibid.*, 1131. — Hæresis subterraneis in locis ad omnem turpitudinem apta, *ibid.*, 1132. — Hæresis mulierum cum Thamus simulacro, *ibid.*, 1133. — Belitæ, *ibid.*, 1135. — Hæresis cum Balal idolo, *ibid.*, 1134. — De Pythonissa muliere. Hæresis superstitiosa, *ibid.*, 1135. — De Astar et Astaroth simulacris, *ibid.*, 1137. — Herodiani, 1138. — Basilides, *ibid.*, 1144. — Hæresis ab Juda traditore, *ibid.*, 1150. — Carpocras, *ibid.*, 1151. — Hæresis de Paschate, *ibid.*, 1158. — Cerintus, *ibid.*, 1152. — Ebion, *ibid.*, 1154.

HIERONYMUS (S.), Strydonensis presbyter. — Hære-

tici Judaeorum, XXIII, 178. — Duo hæreses apud Judæos, XXVI, 165.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis episcopus. — Phariseorum exterior mundities, XXXVIII, 625.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episcopus. — De hæresibus Judaeorum, LXXXII, 1597.

REDA (V.), Anglo-Saxonis presbyter. — De Nazareis, XCIII, 594.

RABANUS MAURUS, Fuldensis abbas. — De hæresibus Judaeorum, III, 95.

HAYMO, Halberstatensis episcopus. — De Ebionitis hæreticis, CXVIII, 856. — De hæreticis Cerentianis, *ibid.*. — De Nicolaitis et Nicolao, *ibid.*. — De Basilide et Saturnino hæreticis, *ibid.*, 859. — Blasphemia Saturnini et Carpocratis, *ibid.*, 840.

PASCHASIUS RADBERTUS, abbas Corbeiensis. — De Nazarenis hæreticis, qui et quare dei dicti, CXX, 149. — Phariseorum hæresis, *ibid.*, 752. — Sadduceorum hæresis, *ibid.*, 752.

LANFRANCUS (B.), Cantuariensis archiepiscopus. — De Phariseis, CL, 554. — Samaritani, qui, *ibid.*, 104.

BRÜNO (D.), Carthusianorum institutor. — Pharisei unde dicti, CLII, 565. — Samaritani qui, *ibid.*, 169.

RADULPHUS ARDENS. — De Phariseis, CbV, 1408, 1450, 1597, 2076, 2115. — Justitia Scribarum et Phariseorum non sufficit, *ibid.*, 1995.

PETRUS LOMBARDUS, Magister Sententiarum. — Samaritanorum origo, CXC, 1615.

PETRUS COMESTOR. — De tribus sectis Judaeorum, CXCIII, 1586. — De Samaritanis negantibus hospitium Domino, *ibid.*, 1598. — De invidia Sadduceorum in apostolos, *ibid.*, 1656.

IV. — De scelere, cæcitate et poena Judaeorum.

TERTULLIANUS, presbyter Carthaginensis. — Neque labundi per orbem vagantur, I, 393. — Judæi cur respiciunt Christum, II, 259. — In adventum Christi Judæi spem suam porrigunt, II, 610. — Dispersionem passi sunt propter Christum, *ibid.*, 638.

MINUTIUS FELIX, caudicis et apologeta. — Judæi a Deo propter nequitiam relictos, III, 542.

CYPRIANUS (S.), Carthaginensis episcopus. — Judæi idola sequuntur, IV, 679. — Quod Hierusalem perdituri essent, *ibid.*, 683.

LACTANTIUS. — De Judaeorum religionibus ac eorum odio in Jesum, VI, 499. — De Judaeorum exheredatione et Gentilium adoptione, *ibid.*, 1053.

AMBROSIIUS (S.), Mediolanensis episcopus. — Judaeorum iniquitas magna et deliberata, XIV, 841. — Cur post Christum cessavit eorum oblatio et sacrificium, *ibid.*, 1061. — Judæi jam sunt inexcusabiles, *ibid.*, 802. — Habent cantimoniam et sedulitatem in lectione sed frustra, *ibid.*, 944. — Ingratitudo Judaeorum, *ibid.*, 1064. — Cur apud Judæos non est lex Dei, XV, 1465. — Judæi non in veritatem sed in umbram credidit, *ibid.*, 1482. — Legem spiritalem ignorat, *ibid.*, 1580. — Ex patre diabolo sunt. Non carnis successione sed criminis, *ibid.*, 1628. — Peiores magistro diabolo, *ibid.*, 1630. — Videntur ac Psalmis nec threnis prophetis credidisse, *ibid.*, 1631. — Eorum duritia, *ibid.*, 1836. — Apostolus ostendit Judæos jure esse ab Ecclesiâ corpore separatos, *ibid.*, 1503. — De Judaica periculis, XVI, 585. — Contra Judæos qui Dei Filium emerunt ac vendiderunt, *ibid.*, 804 et seqq. — Quodnam Deus Judæis interminatus fuerit dicens: *Ponam cælum æneum et terram ferream. ibid.*, 1231. — Judaeorum prerogativa, XVII, 72 et seqq. — Judæi apostatæ habeantur necesse est, *ibid.*, 159, 140. — Severitas Dei in eos, XVII, 152. — Illos reprobatum locum fecit gentilibus, *ibid.*, 250, 154. — Gentium vocatio, Judaeorum perditio, *ibid.*, 847 et seqq.

GAUDENTIUS (S.), Brixianus episcopus. — Judæi adhuc umbram sequuntur, XX, 954.

ZACCHÆUS CHRISTIANUS. — Salus et rejectio Judaeorum, XX, 1124, 1125.

RUFINUS, Aquileiensis presbyter. — Judæi crucigendo Christum non impleverunt quod voluerunt, XII, 650. — Nequitia et cæcitas Judaeorum, *ibid.*, 714. — Judaici populi duplex iniquitas, *ibid.*, 1017. — Judaeorum calamitas magna et nimis exponitur, *ibid.*, 1039 et seqq. — Jerusalem cur incendio hostili plectenda, *ibid.*, 1064.

PHILASTRIUS (S.), Brixianus episcopus. — Judaica cæcitas, *ibid.*, 1167. — Crimen et salus, *ibid.*, 1199.

HIERONYMUS (S.), Strydonensis presbyter. — Cum miseriarum et æternæ captivitatis Judaeorum nihil aliud est quam sanguis Christi effusus et execrabile facinus quo mortem ipsi inferre non timuerunt, XXII, 1097. — Judæi Romanis traditi propter scelus, XXIII, 145. — Jerusalem multo peior est Sodoma, *ibid.*, 511. — Frustra de otio Sabbati gloriatur, *ibid.*, 940. — Judæi quo scem

appellati sunt filii Dei et filii iniquitatis, XXIV, 29. — Vota sæculi promissa eis ut saltem presentibus iuvitati facerent quæ præcepta sunt, *ibid.*, 57, 592. — Non habent scientiam Scripturarum nec folia, nec poma Verborum, *ibid.*, 42, 58, 512. — Nihil avarius Judæorum gente, *ibid.*, 48. — Post interfectionem Christi omnes gratiæ et donationes sublatae sunt a Judæis, *ibid.*, 57. — Judæi deleti sunt propter abjectam legem Evangelii, *ibid.*, 90. — Semper increduli fuerunt præceptis Domini, *ibid.*, 434. — Deus Judæis adversarius, *ibid.*, 617. — De idololatria Judæorum, *ibid.*, 590, 800. — Impietates eorum quanti, *ibid.*, 561, 580, 665; XXV, 222, 225, 855, 260, 261. — Duritia Judæorum et cæcitas, *ibid.*, 427. — Reprobatio et tenebræ, *ibid.*, 581. — Reprobata traditio eorum, *ibid.*, 285. — Nituntur subvertere sacramenta Christi et apostolorum, *ibid.*, 564, 478. — Spiritualiter transacta sunt quæ Judæi carnaliter contendunt, *ibid.*, 152; XXIV, 578. — Paulum gloria Domini recedet de Jerusalem et quomodo, XXV, 101. — Multo se oratoria Jerusalem quam Samaria et Sodoma, *ibid.*, 217, 615. — Status Israel in templo posuerunt, *ibid.*, 253. — Pietas Dei ergo illos et eorum impudentia, *ibid.*, 196-182. — Cassa eorum vota, XXIV, 514; XXV, 46. — Uque hodie velamen habent positum in Veteris Testamenti lectione, XXV, 34. — Propter bona hujus sæculi operantur, *ibid.*, 50. — Populi Judaici et Christiani discernunt, *ibid.*, 480. — Si Judæi terram a Deo promissam non receperunt causa est eorum incredulitas, *ibid.*, 188. — Judæi tergiversantur in prophetiis de Christo, *ibid.*, 1473. — Afflictio populi Judaici quæ, *ibid.*, 1555, 1554. — Unum Deum colunt sed Trinitatem non agnoscunt, *ibid.*, 1054. — Judæi licet non idolis serviant non tamen habent Deum, *ibid.*, 843. — Amor Christi in Judæos, *ibid.*, 1122. — Judæi sua sponte divisi sunt a Christo, *ibid.*, 1066. — Rejectione illorum a Deo, *ibid.*, 901. — Corporibus filiorum vesici coacti sunt, *ibid.*, 957. — Post Dominum oblatum, defecit regnum a Judæis, *ibid.*, 1546. — Narrantur eorum crimina et causa iræ Dei, *ibid.*, 1061. — Judæi toto orbe peregrini, *ibid.*, 1067. — Eorum potestas in omni loco, *ibid.*, 847. — Judæi materna cæcitate cooperiti, *ibid.*, 1535. — Magistri eorum occidentem sequuntur litteram, *ibid.*, 997. — Synagoga Judæorum fornicaria simul et adultera, *ibid.*, 650. — Judæi doctibus suis destituti, XXVI, 87. — Eorum obduratio non est naturæ sed voluntatis, *ibid.*. — Ante adventum Christi non plenam sed aliquo ex parte habuerunt justitiam, *ibid.*, 593. — Infelicitas Judæorum, quanta, *ibid.*, 550. — Quomodo inexcusabiles, *ibid.*, 198. — Superficium Judæorum, *ibid.*, 595. — Interpretes eorum persequuntur ecclesiam, *ibid.*, 521. — Judaica fabulæ, *ibid.*, 575. — Cultus impius populi Israel, *ibid.*, 65, 66. — AUGUSTINUS (S.), Hippoensis episc. — Judæos cur Deus passus est subjugari, XXXIV, 1051. — Jesus languidum curat in Sabbato et Judæi scandalizantur, XXIV, 1535, 1536. — De incredulitate Judæorum, *ibid.*, 1535, 1536. — Judæi gratiam Christianam falso sibi debitam jactantes, XXXVIII, 95, 94. — Judæi non impierunt legem, quia timebant non amabant, *ibid.*, 199. — Judæi rejiciunt Christum et gentes recipiunt, *ibid.*, 541. — Judæi audito Petro conversi, *ibid.*, 484. — Eleemosynæ Phariseorum insufficientes, *ibid.*, 626. — Infidelitas Judæorum, *ibid.*, 721, 22. — Judæorum cæcitas calumniam suam sedit Sabatum a Christo, *ibid.*, 751. — Quomodo illa cæcitas Christi adventu aucta fuit, *ibid.*, 752. — Judæi propriæ justitiæ opinionem excæcati, *ibid.*, 872. — De insani cæcitate Judæorum, *ibid.*, 945, 946. — Infidelitas Judæorum et contra lides Magorum, *ibid.*, 1029. — Scripturæ apud Judæos propter Gentium fidem relictæ, *ibid.*, 1052. — Judæi Christum suis ritibus et scripturis ostendunt, *ibid.*, 1054; XXXIX, 1666. — Judæi duri in Stephanum, XXXVIII, 1431. — Judæi ob superbiam præcisi, XXXIX, 1503. — Judæorum et Sadducæorum error circa resurrectionem, *ibid.*, 1696. — In felicitas Judæi fabricæ arce Noe et lapideus militaris persimilis, *ibid.*, 1665. — In pueris Abraham figura Judæorum, *ibid.*, 1750. — Lucatius Jacob Judæos Christum persequentes designat, *ibid.*, 1764. — Fratres Joseph Judæos et peccatores designant, *ibid.*, 1765. — Judæorum et Gentium figura, *ibid.*, 1814. — Ros in vellere tum in aëre, fides primum in Judæa exinde apud gentes, *ibid.*, 1817. — Judæorum reprobationis et electionis gentium figura, *ibid.*, 1821, 1822. — Judæorum insania in passione Domini. Functio eorum per Titum et Vesasianum, *ibid.*, 1827. — Judæi in morte Christi vici, quomodo Christo serviant, *ibid.*, 1956. — Quam miranda sit Judæorum stultitia, *ibid.*, 2008. — Perperam dici Judæos propter solam infidelitatem deletos, XL, 222. — Apud Judæos omnia figurata, *ibid.*, 725. — Quid de Judæis Seneca senserit, XLI, 194. — De præfigurata

commutatione Israelitici regni, *ibid.*, 526. — De ortu Salvatoris et de dispersione Judæorum per omnes gentes sicut fuerat prophetatum, *ibid.*, 608. — Juda i pro se non recti interpretantes. Quæ magis in Judæos quadrant prophetarum voces, XLII, 57. — Judæorum a Deo dimissio per Isaiam prænotata, *ibid.*, 59. — Quæ charitate invitandi Judæi ad fidem, *ibid.*, 63.

CASSIANUS, presbyter Massiliensis. — Pe filia Judæorum judaizantium et confessio illorum qui ad fidem Christi convertuntur probent Christi divinitatem, L, 89.

PROSPERUS (S.), Aquitanus. — Judæi prophetiam Psalmi CV ad regnum suum visibile pertinere putant ideo ab Antichristo seducendi, LI, 506. — Judæi sacramentis et sacrificio privati ad humilitatem gentium transierunt, *ibid.*, 509. — Judæorum Christum crucifigentium insania, *ibid.*, 700. — Obstinatio Judæorum in adventu Christi, *ibid.*, 701.

SALVIANUS (S.), Massiliensis presbyter. — Judæi duo sacrosancta nomina perdidit et quæ, LIII, 71. — Judæorum et Christianorum differentia, *ibid.*, 194, 195.

LEO MAGNUS (S.) pontifex Romanus. — Quanta Judæorum cæcitas Christo nascente, LIV, 242, 250, 523, 529. — Quantum maiorem Judæis origo fuisse clamores quibus Christum morti adixerunt, *ibid.*, 518. — Pilati crudelitatem in Christum ex nonnulla clementia descendere, Judæos toto sceleris gravari, *ibid.*, 539. Judæi sunt inexcusabiles, *ibid.*, 567. — Malitia Judæorum instrumentum decretorum Dei, *ibid.*, 579.

MAXIMUS TAURINENSIS (S.). — Judæi ex suis voluminibus sciebant Christum Dominum redemptorem ex Virgine secundum carnem nasclurum, LVII, 261. — Ideo inexcusabiles, *ibid.*, 279. — Eorum cæcitas, *ibid.*, 265, 286. — Eorum execranda crudelitas qui reatum effusionis sanguinis Christi sibi, filiisque suis addixerunt, *ibid.*, 597. — Eorum consortia vitanda sunt, *ibid.*, 544.

AURELIUS PRUDENTIUS. — Judæi per orbem dispersi, LIX, 966. — Judæorum in Christianos odium, *ibid.*, 956. — Eorum cæcitas, *ibid.*, 950.

PAULINUS (S.) Nolanus episc. — Miraculis Christi non ad credendum sed ad blasphemandum provocabantur Judæi, LXI, 410. — Justo Dei iudicio in omnes gentes dispersi, *ibid.*, 411. — Eorum synagoga in scilicet fructum non ferente ei Christo maledicto percussa mystice designata, *ibid.*, 384.

EUGYPIUS, abbas Africanus. — Judæi cur a Deo excæcati, LXII, 679, 680. — Judæi cur Christianismum renunt, *ibid.*, 599. — Cur Deum colunt, *ibid.*. — Judæi dispersi, *ibid.*, 670. — Judæorum impietates gentilibus salutis fuit, *ibid.*, 764. — Judæorum maledictum omnium pessimum, *ibid.*, 684, 685. — Judæorum cor lapideum, *ibid.*, 846. — Judæorum superbia, *ibid.*, 887. — Judæi carnalis sapiebant, *ibid.*, 975. — Judæis Christum non agnoscentibus, demones agnoverunt, *ibid.*, 1017.

FULGENTIUS (S.), Ruspensis episc. — Judæi nec Christi divinitatem nec Mariæ inconceptam fecunditatem credunt, LXV, 228. — Judæi partes de proximo adducti quia Deum colebant, *ibid.*, 753.

CASSIODORUS, senator. — Judæi Messiam non venisse sed venturum esse credunt, LXX, 36, 37. — Quomodo positi sunt deorsum, *ibid.*, 151. — Cor lapideum Judæorum, *ibid.*, 160, 212, 213. — Infidelitas Judæorum, *ibid.*, 441 et seqq. — Expulsio Judæorum per superbiam provenit, *ibid.*, 774, 415, 545. — Quomodo eos Deus judicaverit, *ibid.*, 966. — Quomodo gentes populum Judæorum supplantarunt, *ibid.*, 561. — Contra Judæorum infidelitatem invehitur Cassiodorus, *ibid.*, 595.

GREGORIUS (S.), Theronensis episc. — Judæi in Christum invidi, LXXI, 707, 708.

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Filius Domini major Judæis populus, LXXV, 578. — Invidia sacerdotum contra Christum, *ibid.*, 579. — Judæi meræ legis litteræ adhaerent, *ibid.*, 580. — Rejectione populi Judaici, *ibid.*, 584. — Judæa Christi venientis et ecclesie nascentis lucem non vidit, *ibid.*, 649. — Stultitia Judæorum, etiam hæreticorum maledictioni ob Christi repulsum obnoxii, *ibid.*, 731. — Judæorum dispersio, *ibid.*, 862. — Prædicatoribus expulsis Judæis lux defuit, *ibid.*, 865. — Evangelium a Judæis repelli permisit Deus ut in omnes gentes diffunderetur, *ibid.*, 864. — Judæorum perfidia et reprobatio, *ibid.*, 885, 1066. — Cæcitas Judæorum et rejectio, *ibid.*, 964, 965; LXXVI, 64, 85, 66, 67, 68. — Invidia Judæorum, LXXVI, 450. — Judæi ab lateris opere prius liberati dum terrena sapiunt, iterum ad lateres redierunt, *ibid.*, 481. — Judæorum duritia et reprobatio, *ibid.*, 508, 509, 511. — Obsessio Judæorum, *ibid.*, 806.

1110, 1161. — Obduratio Judæorum, *ibid.*, 891, 1111. — Judaicus populus Rubo ardente significatur, *ibid.*, 844. — Spiritus prophetis plenus et cæcus Isaac benedicens Jacob similis ille populus, *ibid.*, 1111. — Judaicum populum Simon Pharisæus significat, *ibid.*, 1241, 1242. — Dives epulo typus populi Judaici, *ibid.*, 1502. — Ad scelus Judæorum in Christum, accessit prædicationis contemptus, LXXIX, 100, 101. — Judæorum insaniam Salvatorem, qui Deus non sit, expectantium, *ibid.*, 64, 160. — Persecutio Judæorum Ecclesiæ illata significatur per fuscenulam tridentem pueri sacerdotis, *ibid.*, 92. — Judæorum perfidia sepulcrum custodibus munientium, *ibid.*, 637. — De veteribus patribus, a quorum fide recusserunt, Judæi frustra gloriantur, *ibid.*, 161. — Tenebræ in quibus nunc jacent, *ibid.*, 74-91. — Judæorum cæcitas, *ibid.*, 165, 166. — Judaicorum sacerdotum major ordo luri gratia mortem Christo intulit, *ibid.*, 105. — Judaicorum doctorum superbia, *ibid.*, 166 et seqq. — Judæorum reprobatio, *ibid.*, 91, 146, 153, 172. — Judaicus populus per Phinees, id est, os mutum significatur, *ibid.*, 562. — Judaicus populus, filii Simonis domum Ecclesiæ intrare recusantis, figura significatur, *ibid.*, 611, 612. — Synagogæ repulsio, *ibid.*, 62. — Synagogæ sterilitas, dum Ecclesia prius sterili, fecunditate gaudet, *ibid.*, 71. TALUS, Cæsarius Augustinus episc. — De incredulitate Judæorum erga Christum, LXXX, 778. ISIDORUS (S.), Hispanensis episc. — Judæi non erant Christum agniti, LXXXIII, 476 et seqq. — Crudelitas Judæorum, *ibid.*, 181 et seqq. — Judæi propter peccatum in Christum debellati atque dispersi sunt, *ibid.*, 514. — De ruina Jerusalem et Synagogæ reprobatione, *ibid.*, 515-517. — De cessatione Sabbati et de circumcisionis consummatione, *ibid.*, 522-524. — Quod Judæi nisi credant in Christum, non intelligunt Scripturas, *ibid.*, 529. — De perfidia Judæorum, LXXXIV, 536. — De Judæorum damnatione, *ibid.*, 559. ALCUINUS, abbas. — De incredulitate Judæorum, C, 816-832. — De reprobatione, *ibid.*, 861. AGOBARDUS (S.), episc. Lugduensis. — Liber de insolentia Judæorum, CLV, 70 et seqq. — Epistola de cavenda societate Judaica, *ibid.*, 110. RABANUS MAURUS, Fuldensis abbas. — Consilium impiorum Judæorum adversus Jesum, tractantium de morte sua et accusantium eum quod ipse impropere eis peccata legis, CLX, 679. — Sermo Domini contra Jerusalem vitem infructuosam, CX, 663. — Justificat Dominus Sodomam et Samariam comparatione Jerusalem, *ibid.*, 666. — Sermo Domini contra Jerusalem pro effusione sanguinis et cæteris malis, *ibid.*, 728. — De calamitate Judæorum, CXI, 936. — De quorum obstinatione, *ibid.*, 944-1479. — De passione Christi et ultione Judæorum, *ibid.*, 935. — De vitis Judæorum, *ibid.*, 1031. HAYMO, Halberstadensis episc. — Insania Judæorum, CXVI, 201, 202, 265. — De illorum incredulitate, *ibid.*, 233, 254, 585. — De destructione Jerusalem, *ibid.*, 243, 253, 721. — De angustia Judæorum, *ibid.*, 286, 306, 307, 436, 720, 726. — Quomodo Judæis multa mala acciderunt, CXVIII, 826. — Quæ Judæis acciderunt mala, *ibid.*, 829. — Ultimum excidium Judæorum, *ibid.*, 839. PASCHASIUS RADBERTUS (S.), abbas Corbeiensis. — Locustæ figura Judæorum, CXX, 134. — Viperarum progenies, Judæi dicti quare, *ibid.*, 136, 137. BRUNO, Herbipolensis episc. — Judæus ultor et inimicus dicitur, CXLII, 67. — Judæi sunt sensu corrupti, *ibid.*, 81. — Judæi filii alieni dicuntur et claudicant in fide, *ibid.*, 98. — Iniquitas Judæorum super muros Jerusalem, *ibid.*, 215. — Judæi testamentum Dei contaminant, *ibid.*, 217. — Judæi obstinati sicut apes, *ibid.*, 224. — Judæorum machinationes contra Christum, *ibid.*, 240. — Judæi apposerunt iniquitatem super iniquitatem, *ibid.*, 262. — Judæorum sedes est collis, *ibid.*, 335. — Judæorum instabilitas et mendicitas, *ibid.*, 402. — Judæi, ai apes, non sibi, sed aliis mellificaverunt, *ibid.*, 424. — Scriptura sacra quæ dicitur mensa, Judæis facta in laqueum, 261. PETRUS DAMIANUS (S.), Ecclesie Rom. cardinalis. — Judæi per David concubinas designantur, CXLV, 287. — Judæi cur pueri, *ibid.*, 711. — Judæorum gens cur servata, *ibid.*, 284. — Cur Judæi in Christum male affecti, *ibid.*, 529. — Israelitico populo quæ beneficia concessa, *ibid.*. — Judæi quod, gravius peccatum perpetraverint, *ibid.*, 64. — Christum occidisse peccatum omnium maximum, *ibid.*, 64. LANFRANCUS, Cantuariensis archiepisc. — Judæorum et gentium altercatio, CL, 103. — Judæis non gloriam quod legem non acceperint, electique fuerunt populus a Deo, *ibid.*, 104. — Facilius credere poterant quam gentes, quæ Vetus Testamentum penitus ignorabant, *ibid.*.

111. — Delectum eorum sunt divitias mundi et quare, *ibid.*, 142. — Prædicatio de Christo Judæis scandalum, *ibid.*, 138. — Plurimi legem, non prophetas tenebant, *ibid.*, 514. — Primarii et quasi segregati, *ibid.*. — Regni due, una Judæis promissa, Christianis altera, 584. BRUNO. — Carthusianorum institutor. — Judæorum cum gentilibus expositio, CLIII, 14. — Frustra de lege gloriantur, *ibid.*, 28. — Quomodo Judæi duces cæcorum, *ibid.*, 35. — Per orbem dispersi, *ibid.*, 39. — Romani de Judæorum vastatione gavis, 1009. RADULPHUS ARDENS. — De duritia et perversitate Judæorum, CLV, 1314 et seqq. — Curiositas et duritia Judæorum, *ibid.*, 1692-1715. — De cæcitate Judæorum, *ibid.*, 1733. — De benignitate Christi erga Judæos, *ibid.*, 1823. PETRUS ALPHONS. ex Judæo Christianus. — Quod Judæi verba prophetarum carnaliter intelligunt et ea falso exponunt, CLII, 541 et seqq. — De præsentis Judæorum capivitatibus causa et quandiu durare debeat, CLVII, 667 et seqq. — Ostenditur Judæos de tota lege Moysi, nisi parum observare et illud parum Deo non placere, *ibid.*, 593 et seqq. — Quod voluntate spontanea Judæis crucifixus est Christus et occisus, *ibid.*, 639 et seqq. WERNERUS, abbas S. Blasii in Sylva Nigra. — De cæcitate Judæorum, CLVII, 757, 805. — De incredulitate Judæorum de incarnatione, *ibid.*, 786. ANSELMUS (S.), Cantuariensis archiepisc. Magna gloria est Hebræis credentibus quod ex eorum genere carnem assumpsit Deus, CLVIII, 636. BERENGOSUS, abbas S. Maximi Trevirensis. — Quod litter a Judæis prius lignum fuerit absconditum, CLX, 351. — Quemadmodum de S. Crucis honore etiam nobis quidendum et quid inter Christianos et Judæos interit, *ibid.*, 961. RUPERTUS, abbas S. Heriberti Tuitiensis. — Quod Judæi carnales similes Esau sint qui spirituales benedictionem non quæsiit, deque editio Esau, CLXII, 462. — Quod filii Israel tentati a Domino, in tribus rebus infideles reperti sunt, *ibid.*, 666. — Quod Judæi de suis non gloriantur meritis, *ibid.*, 667. — Quale sit usque hodie opprobrium Judæorum, *ibid.*, 1046. — Sacrificia omnia et festa Judæorum Deo esse odibilia, *ibid.*, 1277. — Peccatum illud maxime sacerdotum Scribarum et Pharisæorum fuisse qui propter traditiones sacras, traditiones Dei reliquerunt, *ibid.*, 1279. — Cur Dominus Judæos proiecit, CLXII, 1281. — De causa desperationis Judæorum, *ibid.*, 1412, 1433, 1518. — Quomodo Judæi primo inclinati et nunc vasa testes sunt, CLXII, 1415. — De idolo atria Judæorum in Ægypto, CLXVIII, 20. — Inflati spiritu superbie facti sunt magistri erroris, *ibid.*, 140. — Judæorum sana spes de futuro imperio, *ibid.*, 246. — Eorum peccatum debuit puniri magis quam gentium, *ibid.*, 289. — Dispersio fuit causa quod fides Christi magis innotesceret, *ibid.*, 584. — Judæi spoliati sunt propter sanguinem Christi, *ibid.*, 615. — Judæi in meridie cæci sunt, *ibid.*, 1011. — Superbia synagogæ, *ibid.*, 1172. — Quare gentilibus electis sint deteriores, *ibid.*, 1516, 1575. — Invidiebant Judæi conversioni gentium, *ibid.*, 1528. — De blasphemis Judæorum contra Spiritum, *ibid.*, 177. — Quare Judæi, an ipse Christus esset, quæsierint et quare ipse ante passionem semper obscure responderit, CLXIX, 1466. GODEFRIDUS, abbas Admontensis. — Judæi irrident gentibus, CLXXIV, 1081. — Arrogantia Judæorum de gratis a Deo acceptis, *ibid.*, 258. — Judæi sunt parentes Jesu, nec tamen in eum credunt, *ibid.*, 32. — Damnantur propter superbiam, *ibid.*, 260. HUGO DE S. VICTORE. — Judæi in Christum non credendo quomodo peccaverunt, si credere non poterunt, CLXXV, 496. — Judæorum infidelitas et exaltatio causa salutis gentium, *ibid.*, 499. — De Abasion significante Judæos, CLXXVII, 1077. BERNARDUS (S.), Clavariensis abbas. — De dispersione Judæorum per totum orbem, CLXXXII, 563. — Judæorum servitute nulla turpius aut gravior, *ibid.*, 732. — Duritia Judæorum, CLXXXIII, 173. — De synagoga Judæorum perditione, *ibid.*, 839. — De incredulitate Judæorum qua compleverunt mensuram patrum suorum occidendo Christum, *ibid.*, 1066. Judæorum cæcitas et reprobatio, CLXXXIV, 61, CLXXXV, 55. — Judæorum traditiones fides Christi evacuavit, CLXXXIV, 52. — Judæi non agnoscunt Christi divinitatem ob carnis infirmitatem, CLXXXV, 55. — Perversitas et malitia Judæorum in Christum, CLXXXV, 68, 123 et seqq. — Peritiam et invidiam, CLXXXV, 159. ROBERTUS PULLUS, cardinalis et cancellarius. — Cur vetus lex tantum Hebræorum et nova sit omnium, CLXXXVI, 770. — Gratia Judæo minor erat quam Christiano, *ibid.*, 775. — Judæi sunt inexcusabiles, *ibid.*.

867. — De alternatione fidei Judæorum et gentilium, *ibid.*, 877.

PETRUS LOMBARDUS, Magister Sententiarum. — Judæorum obsecratio et delectio, CXCI, 223, 231. — Judæorum vastationis deploratio, *ibid.*, 683 *et seq.* — Judaica Synagoga finis, *ibid.*, 685. — Superbia Judæorum confutatur, *ibid.*, 702. — Judæi arena steriles, *ibid.*, 1217. — Jerusalem in summa solemnitate Paschæ destructa, *ibid.*, 685, 686. — Judæi quomodo credere non poterant, *ibid.*, 1476. — Judæos et audivisse et cognovisse quæ de Deo dicta, *ibid.*, 1477. — Judæorum pars aliqua cur excæcata, pars non, *ibid.*, 1488.

GARNERUS, Superior S. Victoris Parisiensis. — Judæa per austrum designata, CXCIII, 58. — Per corvum, *ibid.*, 76. — Per lutum, *ibid.*, 80. — Per bovem, *ibid.*, 89. — Judæus pro Christo expectat Antichristum, *ibid.*, 88. — Judæi cænes Christum persequentes, *ibid.*, 102. — Judæi fideles, oves, *ibid.*, 105. — Judæi infideles et persequentes, onagri, *ibid.*, 120. — Judæi timerunt perdere locum suum non occiso Christo, quem perdiderunt occiso, *ibid.*, 121.

ADAMUS SCOTUS, canonicus Regularis. — Judæorum reprobatio et inventaria quanta, CXCVIII, 159.

PETRUS COMESTOR. — De zelo Judæorum quod Christus Filium Dei se dixit, CXCVIII, 1579. — Quod Judæi et pontifices conspiraverunt in Jesum, *ibid.*, 1593. — De invidia Sadducæorum in apostolos, *ibid.*, 1656. — De invidia Judæorum in Paulum, *ibid.*

PHILIPPUS DE HARVENG, abbas Bonæ Spei. — Judæi verba spiritalia carnaliter attendentes, CCLII, 771.

BALDUINUS, Cantuariensis archiepiscopus. — De Judæorum excæcatione, CCLV, 636 *et seq.* — Quæ in Veteri Testamento contineantur, *ibid.*, 643 *et seq.* — De mutatione legis, *ibid.*, 646. — De veteribus proficiendis, *ibid.*, 649.

PETRUS BLESSENS., Bathoniensis in Anglia archidiaconus. — De perfidia Judæorum, CCVII, 825 *et seq.* — De ruina Jerusalem, 1038 *et seq.*

MANTINUS (S.), Legionensis presbyter. — De incredulitate Judæorum, CCVIII, 76. — Contra perfidiam Judæorum pertinaciter negantium Christum Filium Dei esse, *ibid.*, 106 *et seq.*, 135 *et seq.*, 184 *et seq.* — Post passionem Christi librum Sapientie Judæi respuerunt, *ibid.*, 152.

ADAMUS, Persenim abbas. — De cæcitate Judæorum, CCXI, 654.

PETRUS PICTAV., Parisiensis academie cancellarius. — An voluntas Judæorum qui optabant mortem Christi convenerit secundum rationem cum illius voluntate, CCXI, 1199.

V. — *Leges et decreta de Judæis.*

CONSTANTINUS MAGNUS. — Tulit legem Constantinus de Judæi christianum mancipium habere, VIII, 77, 385. — Decretum adversus Judæos, *ibid.*, 130. — Alia decreta de Judæis, *ibid.*, 330, 365, 384.

THEODOSIUS MAGNUS. — Decreta de Judæis, XIII, 540.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis presbyter. — Imperatorum leges de Judæis, XXVI, 455.

LEO MAGNUS (S.), pontifex Romanus. — Judæi a quibus feriatica non suscipienda nec cum eis festa agenda, LVI, 548. — Nec ab eis azyrna accipienda, nec cum ipsorum impletibus communicandum, *ibid.*, 548.

JUSTINIANUS imperator. — Ne Judæi, Samaritani per causam religionis et cultus sui curiali fortuna liberentur, sed cum curialibus muneribus subdantur, privilegiis eorum non perfruantur, LXXII, 986. — Decreta de Samaritanis, *ibid.*, 1050. — De Hebræis quomodo oporteat eos Scripturas legere, *ibid.*, 1051. — Constitutiones Justiniani de Samaritanis, *ibid.*, 1085 *et seq.*

GREGORIUS MAGNUS (S.). — De Judæorum salute procuranda extrema sollicitudo, LXXV, 108, 109, 407. — Judæos injuste vexari prohibet Gregorius, *ibid.*, 406. — Judæis locum ablatum, quoad solemnitates suas celebrandas conveniebant, restitui jubet, *ibid.*, 505. — Quas dispositiones requireret ad suscipiendum baptismum, *ibid.*, 108. — Judæos tribulis onerari voluit, *ibid.*, 584. — Ad Ecclesiam conversis pensionum onera ex parte relaxari jussit, *ibid.* — Judæis christianos subijci nefas duxit, *ibid.*, 204, 205, 352. — Id leges prohibebant, *ibid.*, 352. — Mancipia Judæorum ad Ecclesiam confugientia libertate donantur, *ibid.*, 303. — Judæorum servi dominos suos ad fidem præcedentes, his, etiam si christiani fuerint, amplius subijci prohibitum, *ibid.*, 306. — Judæorum munera execrabilia judicabat Gregorius, *ibid.*, 206, 207. — De synagoga Judæorum transferenda si ecclesie officia im-

pediat, *ibid.*, 457. — Ad Petrum episcopum terracinaensem ut concessum prius Judæis locum restituit, *ibid.*, 489. — Judæos non esse ad baptismum cogendos, *ibid.*, 509. — Judæorum servi ad Ecclesiam fidei causa fugientes in libertatem vindicentur, *ibid.*, 675. — Christianum mancipium retinere Judæis non licet, *ibid.*, 690. — Judæis qui ad Christum fuerint conversi minuenda pensionum onera, *ibid.*, 729. — Si Judaicum mancipium ad fidem christianam converti desiderat in libertatem vindicetur, *ibid.*, 825. — Ad Fantinum defensorem ut Judæos ad christianam fidem accedentes juvet, *ibid.*, 924. — Constituendum sit ne Judæis christiana mancipia habere liceat, *ibid.*, 1057, 1059. — Non arcendos Judæos a solemnitatibus suis, sed monitis ac blandimentis ad conversionem arcendendos, *ibid.*, 1267.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episcopus. — Ut baptizati Judæi cum episcopis celebrent dies festos, LXXIV, 459. — De Christianorum Judæorumque conjugis, *ibid.*, 586. — Non vi credere Judæi cogantur, *ibid.*, 579. — De his qui contra fidem Christi Judæis munus et favorem præstant, *ibid.*, 580. — De Judæis dudum christianis et postea in priorem ritum conversis, *ibid.* — De Judæis baptizatis qui infidelibus Judæis se sociant, *ibid.*, 581. — De Judæis conversis et post prævaricationibus ut ad testimonium non admittantur, *ibid.* — Ne Judæi officia publica agant, *ibid.* — Ne Judæi mancipium christianum habeant, *ibid.* — De confirmatione legum quæ in Judæorum nequitiam promulgatae sunt, *ibid.*, 477. — Judæi ad Cœnam Domini usque ad secundam Sabbati in Pascha inter Christianos procedere non possunt neque catholicis populis quacunque occasione misceri, *ibid.*, 285. — Christiani ne Judæis matrimonio jungantur, *ibid.*, 291. — Ut Judæis non liceat christianas habere uxores, vel concubinas neque mancipium christianum in usus proprios comparare, *ibid.*, 534. — Judæi qui converti cupiunt qualiter suscipiantur, *ibid.*, 268. — Ut christiani Judæorum convivis vitent, *ibid.*, 269. — Non liceat Judæis corpus deducere psalleudo, sed, ut eorum habuit mos et consuetudo antiqua, corpus deducant et reponant, *ibid.*, 611.

CRISCONIUS, Africanus episcopus. — Ut nullus episcopus vel presbyter, vel diaconus, cum Judæis Pascha celebret, LXXVIII, 822. — Ut nullus a Judæis feriatica accipiat, *ibid.*, 837. — Ut nullus a Judæis azyrna accipiat, *ibid.* — Ut Judæi ad accusationem non admittantur, *ibid.*, 823.

CAROLUS MAGNUS (B.). — Capitala de Judæis, XCII, 369 *et seq.*

AGOBARDUS (S.), episcopus Lugdunensis. — Consultatio de baptismo Judæorum mancipiorum, CIV, 100, 173. — Epistola de cavenda societate Judæica, *ibid.*, 110.

RABANUS MAURUS, Fuldenis abbas. — De his qui se Judæis junxerunt, CX, 490. — De his qui cum Judæis vescuntur, *ibid.*

STEPHANUS VI, pontifex Romanus. — Queritur factam esse Judæis potestatem allodia possidendi, CXXIX, 857.

ISIDORUS MERCATOR. — Judæorum azyrnis non est communicandum, CXXX, 290. — Judæorum benedictiones super fructus non sunt permittendæ, *ibid.*, 418. — De christianis qui cum Judæis vescuntur, *ibid.* — De Judæis ne vi ad credendum cogantur, *ibid.*, 476. — Judæis non licet christianas habere uxores, *ibid.*, 456. — De Judæis baptizatis si postea prævaricati fuerint in Christo, *ibid.*, 477. — De Judæis qui christianas in mulieres conjugio habent, *ibid.*, 477. — Ut Judæi aut qui ex Judæis sunt officia publica nullatenus appetant, *ibid.* — Ut Christianos servos non liceat Judæis habere, *ibid.*, 478. — Decreta de Judæis, *ibid.*, 515. — Ut baptizati Judæi cum episcopis celebrent dies festos, *ibid.*, 526. — De confirmatione legum quæ in Judæorum nequitiam promulgatae sunt, *ibid.*, 531. — De Constitutione Reccardi adversus Judæos quod auri dono non sit corrupti, *ibid.*, 1106. — De Judæis ad fidem venientes, *ibid.*, 404.

REGINO, Prumiensis abbas. — Judæi ne servos alienæ nationis circumcidant, CXXXII, 502. — Ne Judæus christianam ducat uxorem, *ibid.*, 511. — Judæo non licet christianum habere mancipium, *ibid.*

GEZO, abbas Dertonensis. — Judæos ab omni conventu fidelium arcendos, præcipue ubi Christianorum celebratur oblatio, CXXXVII, 390.

ALEXANDER II, pontifex Romanus. — Judæos non esse occidendos, sed servandos, CXLVI, 1387.

EDWARDUS (S), rex Anglorum, confessor. — Diploma de Judæis, CLI, 1195.

IVO, Carnotensis episcopus. — Decretum de Judæis, CLXI, 76. — Ne publica officia Judæis committantur, *ibid.*, 820. — Ne Judæi mancipia christiana emergere præsumant, *ibid.*, 82. — Ne Christiani Judæorum convivis intersint, *ibid.*, 821, 826. — Ne Judæi a Cœna Domini usque ad

secundam feriam in publico appareant, *ibid.* — Judæi benignitate ad fidei unitatem sunt vocandi, *ibid.*, 89, 105, 123, 125. — De servis Judæorum ad Ecclesiam confugientibus, *ibid.*, 83, 824. — Ne Judæi a solemnitatibus suis vi arceantur, *ibid.*, 822. — De mancipiis Judæorum si fieri christiani voluerint, *ibid.*, 825. — Ut Judæi conversi honorentur, *ibid.*, 824. — Qua diligentia examinandum sit de servis Judæorum, *ibid.* — Quod servari debeant Judæi, non occidi, *ibid.* — Ne medicina a Judæis accipiat, *ibid.*, 825. — Judæi ante baptismum examinandi, *ibid.*, 125. — Post jejunium quadraginta dierum die Dominico baptizandi sunt Judæi, *ibid.*, 82. — Filii eorum baptizati a parentibus separandi, *ibid.*, 124. — De Judæis christianis apostatis, *ibid.* — Judæis postponi aut servire non debent christiani, *ibid.*, 125. — Judæus potest baptizare, *ibid.*, 1052. — Baptismum suscipiendi Judæi, debent prius 40 diebus abstinere, *ibid.*, 1054. — Quot mensibus Judæi inter catechumenos habeantur, *ibid.*, 1061. — Sicut non sunt Judæi ad fidem cogendi, ita nec conversi ab ea recedere permittantur, *ibid.*, 1062. — Ut Judæorum filii baptizati cum eis non habitent, *ibid.* — Judæis ad fidem venientibus, cum infideli nulla sit conversatio, *ibid.* — De Judæis pterisque frequenter ad judaismum revertentibus, *ibid.*

BERNARDUS (S.), Clarevallensis abbas. — Docet Judæos non esse persequendos, nedum occidendos, CLXXII, 567. — Rodolphum monachum qui fideles in Judæorum necem armabat, arguit, *ibid.*, 570.

GRATIANUS, CLXXVII, 556. — Nisi ad fidem Judæus accesserit, separetur ab uxore fidei, *ibid.*, 1424. — Filii baptizati a parentibus infidelibus separentur, *ibid.*, 1425. — Cum Judæis nec manducandum, nec habitandum, nec ab eis medicamentum accipiendum est, *ibid.* — Clerici sive laici vitent Judæorum convivia, nec eos ad sua consortia recipiant, *ibid.* — Christiana communione careat qui judaica pravitati conjugali se vinculo sociat, *ibid.*, 1427.

CLEMENS III, papa. — Decreta de Judæis ad fidem christianam conversis, CCIV, 1482, 1495.

INNOCENTIUS III, pontifex Romanus. — Commendat benevolentiam erga Judæos recens baptizatos, CCIV, 754. — Constitutio pro Judæis, *ibid.*, 884. — Ad regem scribit Innocentius commendans ut insolentiam Judæorum in regno commorantium compescat, CCXV, 501-504. — Magistro Petro ne mancipia parochias suæ Judæis colubare sinat, *ibid.*, 507. — Regem Castellæ ob Judæos in honore habitos increpat, *ibid.*, 616. — Quod sacramentum fidei Judæo petenti non denegetur, *ibid.*, 977. — De decimis Judæorum, *ibid.*, 1157. — Epistola adversus Judæos, *ibid.*, 1291. — Philippo illustri regi Francorum ut Judæi remittant usuras cruce signatis, *ibid.*, 1470.

VI. — Polemica adversus Judæos.

TERTULIANUS, presbyter Carthaginiensis. — De Judæis, I, 400 et seq. — Liber adversus Judæos, II, 535 et seq.

CYPRIANUS (S.), Carthaginiensis episc. — Libri tres adversus Judæos, IV, 675 et seq.

ANONYMUS. — Tractatus adversus Judæos, IV, 919 et seq.

CONSTANTINUS MAGNUS. — Epistola Constantini contra Judæos, VII, 501.

SYLVESTER (S.) papa. — Fragmentum operis deperditi adversus Judæos, VIII, 811.

AMBROSIUS (S.), Mediolanensis episc. — Opinio Judæorum circa mysticam benedictionis Simeon et Levi interpretationem confutatur, XIV, 676. — Apologia David adversus Judæos, *ibid.*, 897 et seq.

COELIUS SEDULIUS. — Carmen adversus Judæos, XIX, 741-742.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis episc. — Christum esse Messiam probatur contra Judæos, XXXVIII, 567. — Quæstio facta Judæis de Christo, *ibid.*, 572. — Tractatus adversus Judæos, XLII, 52 et seq. — Contra incredulitatem Judæorum, *ibid.*, 1125, 1124.

MAXIMUS (S.), Taurinensis. — Tractatus contra Judæos, LVII, 795 et seq.

AGOBARDUS (S.), episc. Lugdunensis. — Epistola de Judæis superstitionibus, CIV, 78 et seq. — Consultatio de baptismo Judæorum mancipiorum, *ibid.*, 100-175.

AMULO, episc. Lugdunensis. — Liber contra Judæos, CXVI, 142 et seq.

FULBERTUS (S.), Carnotensis episc. — Tractatus contra Judæos, CXLI, 595 et seq.

PETRUS (S.) DAMIANUS, S. E. R. cardinalis. — Antilogus contra Judæos, CXLV, 42 et seq. — Refutan-

tur errores Judæorum, *ibid.*, 51. — Dialogus inter Judæum et Christianum, *ibid.*, 57. — Cum Judæis qua ratione disputandum, *ibid.*, 41.

SAMUEL, Marochianus, ex Judæo Christianus. — De adventu Messie quem Judæi temere expectant liber, CXLIX, 538 et seq.

RADULPHUS ARDENS. — De adventu Christi adversus Judæos, CLV, 1701. — Adversus quosdam qui ex operibus legis et habere justitiam et salutem opinantur, CLXXV, 2040.

GUIBERTUS, abbas S. Marie de Novigento. — De incarnatione contra Judæos, CLVI, 489 et seq.

GISLEBERTUS CRISPINUS, abbas Westmonasteriensis. — Disputatio Judæi cum Christiano de fide christiana, CLIX, 1005.

ODO, Cameracensis episc. — Disputatio contra Judæum Leonem nomine de adventu Christi Filii Dei, CLX, 1103.

GUILLIELMUS DE CAMPPELLIS, Catalaunensis episc. — Dialogus inter Christianum et Judæum de fide catholica, CLXIII, 1015.

RUPERTUS, abbas S. Heriberti Tuitiensis. — Dialogus inter Christianum et Judæum, CLXX, 559 et seq.

HILDEBERTUS (Ven.), Turonensis archiepisc. — Contra Judæos, de incarnatione, CLXI, 811 et seq.

HUGO DE S. VICTORE. — Apologia de Verbo incarnato, CLXXVII, 515 et seq.

PETRUS ABELARDUS, abbas Ruensis. — Dialogus inter philosophum, Judæum et Christianum.

PETRUS (Ven.), abbas Cluniacensis. — Tractatus adversus Judæos, CLXXIX, 507 et seq.

RICHARDUS A S. VICTORE. — De Emmanuele libri duo in quibus refelluntur objectiones Judæorum quas nobis apponere solent de nostro Emmanuele, CLXII, 601 et seq.

GUALTERUS DE CASTELLIONE. — Tractatus contra Judæos, CCVIII, 426 et seq.

ALANUS DE INSULIS. — Tractatus contra Judæos, CCX, 399 et seq.

ANONYMUS. — Tractatus adversus Judæos, CCIII, 749 et seq.

VII. — De conversione Judæorum in fine mundi.

CYPRIANUS (S.) Carthaginiensis. — Judæi veniam accipere possunt si sanguinem Christi baptismis ejus abluerint et in Ecclesiam transeuntes præceptis ejus obtemperaverint, IV, 694.

PHILASTRIUS (S.), Brixianus episc. — Conversio Judæorum, XII, 1235.

AMBROSIUS (S.), Mediolanensis episc. — Judæi non debent sperare indulgentiam nisi velint agere penitentiam, XV, 1741. — Deus illis, etsi non nolint sanari, reservat indulgentiam, XIV, 842. — Constat illos in fine mundi per prædicationem Eliæ et Ezech ad fidem Christi reversuros, XVII, 869, 872.

HIERONYMUS (S.), Stridonensis presbyter. — Confusio Judæorum quando Christum cognoverint, XIII, 298. — Conversio populi Judaici in consummatione sæculi, XXV, 1532.

AUGUSTINUS (S.), Hipponensis episc. — Conversio interfectorum Christi, XXXVIII, 947. — Judæi habebunt tempus salvationis, *ibid.*, 1427; XL, 359. — De adventu Eliæ ante judicium cujus prædicatione Scripturarum vœta reserantur Judæi convertentur ad Christum, XLII, 52.

CASSIODORUS. — Judæi ad Christum in fine convertendi, LXX, 411, 661, 941.

GREGORIUS MAGNUS (S.). — Christus ad Judæos quibus exivit in fine mundi est reversurus, LIII, 55. — Conversio Judæorum in fine mundi, LXXVI, 761, 768, 919, 1176. — Synagoga de præteritis suis tenebris in fine penitentia, LXXIX, 552, 558.

TAIUS, Caesar Augustinus episc. — De Judaici populi circa finem mundi conversione, LXXX, 978.

ISIDORUS (S.), Hispalensis episc. — In fine mundi Judæi sunt credituri, LXXXIII, 508.

ALCUINUS, abbas. — Eliæ et Enoch prædicaturi ante pedes Ecclesie adoraturi venient, C, 1112.

HAYMO, Halberstatis episc. — De conversione Judæorum in fine mundi, CXVI, 557, 593.

BRUNO (S.), Herlipolensis episc. — Judæi in fine mundi convertentur ad Christum, (CLII), 227.

LANFRANCUS (B.), Cantuariensis archiepisc. — Judæi in fine mundi convertentur, CL, 354.

GODEFRIDUS (Ven.), abbas Admontensis. — In fine sæculi convertentur, CLXXIV, 54, 56, 65, 104, 105, 111, 233, 268, 414, 875.

BERNARDUS (S.), Clarevallensis, abbas. — De con-

versione Iudeorum in fine mundi, CLXXXII, 567; CLXXXIII, 1165.

PETRUS LOMBARDUS, Magister Sententiarum. — Iudei per Eliam et Enoch convertendi, CXCI, 629, 1488.

ADAMUS SCOTUS. — Canonicus regularis ordinis Præ-

monstratensis. — Sub finem Iudei ad Christum convertentur, CXCVIII, 140.

PHILIPPUS DE HARVENG, abbas Bonæ Spei. — Iudei in fine mundi convertentur, CCIII, 473.

CLXXVIII.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM OPERUM HISTORICORUM ET CHRONOLOGICORUM,

QUÆ IN PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU REPERIUNTUR,

JUXTA NATIVUM UNUSCUIUSQUE TITULUM EXARATUS.

Albigensium historia, Petrus Vallis Cernali, CCXIII, 544. — Anglorum gentis historia ecclesiastica, libri v, a Julio Cæsare ad annum 751, Beda Vener., XCV, 24 et seqq. — Anglorum regum gesta, ab anno 449 ad annum 1127, Willelmus Malmesb., CLXXIX, 940. — Anglorum pontificum gesta, libri v, *ibid.*, 1441. — Anglorum regum genealogia, Aelfredus abb., CXCV, 711. — Anglorum historia, libri viii, *ibid.*, 799. — Annales veteres Francorum, *id.*, XCVIII, 1409. — Annales de gestis, B. Caroli Magni, poeta Saxo, XCIX, 684. — Annales Eginhardi abbatis cum Larissensibus collati, Eginhardus abbas, CIV, 368. — Annales ab anno 855 ad annum 861, S. Prudentius Trec., CXV, 1378. — Annales Hincmari ab anno 861 ad annum 888, Hincmarus, CXXV, 1203. — Annales ab anno 919 ad annum 966, Flodoardus canonicus, CXXXIV, 417. — Annales S. Emmerammi Ratispon. ab anno 748 ad annum 1062, CXLI, 1233. — Annales ab anno 1040 ad annum 1077, *id.*, CXLVI, 1053. — Annales, Lambertus, CXLVIII, 1927.

Balearico bello (libri vii de), Laurentius Veron., CLXIII, 513. — Bambergensis annales, Append. ad S. Ottonem, CLXXIII, 1363. — Beccense Chronicon, app. ad Lanfrancum, CL, 639. — Beccense Chronicon (additiones ad) *ibid.*, 763. — Beccensis abbatum catalogus librorum, *ibid.*, 767. — Beccensium abbatum gesta, Petrus monachus, CLXXXI, 1709. — Belli sacri historie libri xxiii, Guillelmus Tyrens., CCI, 209. — Belli sacri continuatio Gallice scripta, Anonymus, CCI, 893. — Bellum Standardi tempore Stephani regis, Aelfredus abb., CXCV, 701. — Bertiniani annales, S. Prudentius Trecens., CIV, 1575. — Bertiniani annales, Hincmarus Rhem., CXXV, 1203. — Besouense Chronicon, Joannes monachus, CLXII, 861. — Bohemorum Chronica, Cosmas Pragense, CLXVI, 57. — Brachmanorum moribus (liber de), S. Ambrosius, XVII, 1151. — Bremense Chronicon breve, Adamus canon., CXLVI, 639. — Breviarium canonicum, Crisconius, LXXXVIII, 829. — Breviarium causæ Nestorianorum et Eutychianorum, Liberatus, LXVIII, 969. — Britannia excidio (liber de), Gildas, LXIX, 329. — Britannica Ecclesiæ historia ab anno 1066 ad annum 1123, Eadmerus, Cantuar., CLIX, 348. — Brixianum Calendarium, Append., ad sæcul. x, CXXXVIII, 1265. — Buloniensium comitum genealogia, App., ad Godfridum Bulonium, CLV, 439.

Cæsaraugustanorum martyrum passio, S. Brantio, LXXX, 715. — Calmo-lacensis monasterii historia, Seherus, CLXII, 1119. — Cameracensium pontificum gesta, Anonymus, CXLIX, 21. — Canusinis principibus (libri ii metrical de), app. ad S. Gregorium VII, CXLVIII, 935. — Caroli Magi gestorum libri ii, App. ad libros Carollos, XCVIII, 1371. — Casinense Chronicon, Leo Marsicanus, CLXXIII, 439. — Casinense Chronicon, Anonymus, *ibid.*, 977. — Casinensibus viris illustribus (opusculum de), Petrus diaconus, *ibid.*, 1004. — Casinensis ecclesiæ consecratio, Leo Marsicanus, *ibid.*, 997. — Centulense Chronicon, Hartulfus, CLXXIV, 1211. — Chronica, Claudius Taurin., CIV, 917. — Chronica, Ekkehardus Uraugiens., CLIV, 435. — Chronica, Sigebertus, CLX, 57. — Chronica Eusebii Pamphili versio,

S. Hieronymus, XXVII, 9. — Chronica abbreviatio, App. ad S. Hieronymum, XXIX, 871. — Chronicon, Anonymus, III, 651. — Chronicon, S. Hieronymus, XXVII, 679. — Chronicon, S. Prosper Aquitanus, *ibid.*, 703. — Chronicon, L. Dexter, XXXI, 50. — Chronicon hoc (commentarii in), Riverius, *ibid.*. — Chronicon, S. Prosper, LI, 535. — Chronicon, Idatius, *ibid.*, 873. — Chronicon, Marcellinus, LXV, 975. — Chronicon, Victor, LXVIII, 941. — Chronicon Aurel., Cassiodorus, LXIX, 1215. — Chronicon, S. Gregorius Turon., LXXI, 603. — Chronicon, Marius, LXXII, 793. — Chronicon, Joannes Belarens., *ibid.*, 865. — Chronicon, Idatius, LXXIV, 678. — Chronicon, Maximus Cæsaraugust., LXXX, 619. — Chronicon, Eutrandus diaconus, *ibid.*, 635. — Chronicon, S. Isidorus H. spal., LXXXIII, 1017. — Chronicon antiquissimum, App. ad Ven. Bedam, XCIV, 1161. — Chronicon, *ibid.*, 1173. — Chronicon, Isidorus Picensis, XCVI, 1251. — Chronicon, Freculphus, CVI, 919. — Chronicon, S. Ado, CXXIII, 23. — Chronicon, Sebastianus, CXXIX, 1114. — Chronicon, Regino abb., CXXXII, 18. — Chronicon, Radbodus Traject., *ibid.*, 547. — Chronicon, Liutprandus, CXXXVI, 963. — Chronicon, Benedictus monach. S. Andree, CXXXIX, 9. — Chronicon Venetum, Joannes diaconus, *ibid.*, 876. — Chronicon, Thietmarus, *ibid.*, 1185. — Chronicon Hildesheimense, CXLI, 1235. — Chronicon, Odorannus, CXII, 769. — Chronicon, Hermannus Contractus, CXLI, 55, 263. — Chronicon, libri iii, (XLVII, 793. — Chronicon, Marius Scotus, *ibid.*, 625. — Chronicon, Bernoldus, CXVIII, 1275. — Chronicon monasterii Watinensis, Ebrardus Watinensis, CXLIX, 1513. — Chronicon, Andreas Bergom., CLI, 1267. — Chronicon, Hugo abb., CLIV, 9. — Chronicon, S. Hubertus Andagin., *ibid.*, 1541. — Chronicon, Lupus protospatharius, CLV, 121. — Chronicon, Faleo Reneventanus, CLXXIII, 1145. — Chronicon, Melinandus monachus, CCXII, 477. — Chronicon, Sicardus Cremon. episc., CCXIII, 441. — Chronicon (libri ii), Sulpleius Severus, XX, 93. — Chronicon S. Isidori continuatio, S. Hildefontus, XCVI, 517. — Chronicon toni duo, Freculphus Lexov., CVI, 920. — Chronologia Ven. Bedæ continuata, Anonymus, XCV, 289. — Chronologia, Hilarianus XII, 1097. — Chronologia consularis et Cæsarea Romanorum pontificum, Anastasius Bibliothec., CXXVII, 395. — Chronologia a Gregorio Magno ad Stephanum III papam, Anastasius Biblioth., CXXVII, 829. — Clarnvillense Chronicon, App. ad S. Bernardum, CLXXXV, 1247. — Compostellana historia, Portucalensis, CLXX, 875.

Donatistarum historia (monumenta ad), Anonymus, VIII, 673. — Donatistarum historia, S. Optatus, XI, 771. — Donatistarum schismate (liber de), *ibid.*, 893. — Donatistarum historie excerpta, S. Augustinus, XLIII, 773. — Fiscannense Chronicon, Append. ad Joannem abbat., CXLVII, 479. — Fiscannensium abbatum catalogus, *ibid.*, 483. — Flandriæ comitum genealogia, App. ad Balduinum imp., CCIX, 927. — Fossatensis historie fragments, Hugo de S. Maria, CLXIII, 863. — Francorum annales, S. Gregorius Turon., LXXI, 157. — Francorum historia, *ibid.*, 161. — Francorum historia epitomata, *ibid.*, 573. — Francorum historia (fragmenta de), *ibid.*, 697. — Francorum regum gesta, Anonymus, XCVI, 1421. — Franco-

rum annales veteres, App. ad lib. Carolinos, CXVIII, 1410. Francorum imperii divisione (epistola de), S. Agobardus, CIV, 287. — Francorum historia, Aimoinus, CXXXIX, 627. — Francorum gesta, Rorico, *ibid.*, 589. — Francorum regibus (Chronicon de), Ivo Carnot., CLXII, 611. — Francorum historia Senonens., Hugo de S. Maria, CLXIII, 853. — Francorum regum historia, *ibid.*, 875. — Francorum historia, App. ad Hugonem de S. Victore, CLXVII, 275. — Francos (historia gestorum Dei per), Ven. Guibertus, CLVI, 679.

Gemblacensium abbatum gesta, Sigebertus, CLX, 591. Hamburgensis Ecclesie gesta, Adamus canonicus, CXLVI, 431. — Hasnoniensis monasterii historia, Tomellus monachus, CXLVII, 585. — Hermanni Contracti Chronicon (dissertatio in), Ussemanus, CXLI, 31. — Hierosolymitana historia, Raimundus de Agiles, CLV, 591. — Hierosolymitana historia, Robertus monachus, *ibid.*, 667. — Hierosolymitana historia, Fulcherius, *ibid.*, 821. — Hierosolymitana historia metrica, Gilo Parisiens., *ibid.*, 911. — Hierosolymitana historia, Albericus, CLXVI, 589. Hierosolymitana historia, Baldricus archiepisc., CLXVI, 1061. — Hierosolymitana historia, Listerius, CLXXIV, 1590. — Hierosolymitana peregrinatione (opuscul. de), Petrus Blesensis, CCVII, 1057. — Hierosolymitani itineris historia, Petrus Tudebodus, CLV, 757. — Hildeshelmense Chronicon, App. ad Godardum, CXLI, 1253. — Hildeshelmenses annales, *ibid.*, 445. — Hispanie chronographia, Isidorus Pagensis, XCVI, 1253. — Historia ecclesiastica, Rufinus, CXI, 461. — Historia tripartita, Cassiodorus, LXIX, 421. — Historia de regibus Gothorum, Wandalorum, etc., S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1057. — Historia ecclesiastica, Ven. Beda, XCV, 25. — Historia ecclesiastica (liber de), App. ad Ven. Bedam, *ibid.*, 291. — Historia miscella, Paulus diaconus, *ibid.*, 759. — Historia miscella (additamentum de), Landolphus Sagax., *ibid.*, 1145. — Historia novorum, libri vi, Eadmerus, CLIX, 348. — Historia ecclesiastica (excerpta ex), Hugo de S. Maria, CLXIII, 821. — Historia ecclesiastica, Ordericus, CLXXXVIII, 9. — Historia scholastica, Petrus Comestor, CXCVIII, 1050. — Historie veteres, App. ad S. Paulinum, XCIX, 625. — Historie sacre epitome, Haymo, CXVIII, 817. — Historie novelle libri iii, Wilhelmus Malmesbur., CLXXIX, 1591. — Historiarum libri vi, Paulus Orosius, XXXI, 663. — Historiarum vii libros (notae in), Havercampus, *ibid.*. — Historiarum libri iv, Richerus monachus, CXXXVIII, 17. — Historiarum libri ii, Ademar monachus, CXLI, 19. — Historiarum libri v, Rodolphus Glaber, CXLI, 609. — Historico opere (fragmenta ex), S. Hilarius Pictav., X, 627. — Historicum poema de rebus Northmannorum in Sicilia, Apulia et Calabria gesta, Wilhelmus Apulus, CLIX, 1026.

Insularum Aquilonis descriptio, Adamus canonic., CLVI, 619.

Kalendarium antiquum, Dionysius Filocalus, XIII, 675. — Kalendarium antiquum, Ptolemaeus Silvius, *ibid.*, 676. — Kalendarium Ecclesie Carthagini., Anonymus, *ibid.*, 1219. — Kalendarium, Annius Silvius, XI, 1293. — Kalendarium Anglicanum, App. ad S. Germanum, LXXII, 619. — Kalendarium antiquissimum, App. ad sec. x, CXXXVIII, 1189. — Kalendarium Mantuanum, *ibid.*, 1257.

Lamberti annales, CXLI, 415. — Langobardica historia, libri vi, Winfridus Paulus, XCV, 699. — Langobardorum historia, Erchembertus, CXXVII, 745. — Langobardorum historia, Erchembertus, CXXIX, *ibid.* — Laurissenses annales, Eginhardus, XIV, 355. — Lausiaca historia, Palladius, LXXIII, 1065. — Leodiensium episc. historia, Anselmus Leodiens., CXXXIX, 1068; CXLI, 861. — Ligurinus sive de rebus gestis Frederici imperatoris Augusti, Guntherus Cisterc., CXII, 256. — Locis sanctis (libri iii de), S. Adamus abb., LXXXVIII, 780. — Ludovici I Pii rebus gestis (metrici libri iv de), Odo de Diogilo, Ermoldus Nigellus, CV, 569. — Ludovici Pii filiorum dissensionibus (libri iv de), Nithardus, CXVI, 45.

Malleacensis insulae relatio, Petrus monach., CXLVI, 1247. — Martyrologia, Ven. Beda, XCIV, 797. — Martyrologium, S. Hieronymus, XXX, 421. — Martyrologium, Wandalbertus, CXLI, 775. — Martyrologium, Rabanus Maurus, CX, 121. — Martyrologium, Usuardus monachus, CXXIII et CXXIV. — Martyrologium, S. Ade,

CXXIII, 145. — Mauriacense Chronicon, Testus, CLXX, 151. — Mediolanensis historia, Landolphus senior, CXLVII, 805. — Mediolanensis urbis historiarum liber, *ibid.*, CLXXIII, 1457. — Mediolanensium archiepisc. acta, Arnulfus, CXLVII, 285. — Mediolanensium archiepisc. catalogus, App. ad Landolphum, CXLVII, 935. — Melitensis diocesis sanctorum catalogus Fulcoius, CI, 1135. — Metensibus episcopis (libellus de), Alpertus, CXI, 445. — Metensium episcoporum Chronicon, Anonymus, XCVI, 1465. — Metensium episcoporum gesta, Anonymus, CLXIII, 579. — Monachorum historia, Rufinus, XXI, 391. — Mundi fabrica (lib. de), S. Victorinus, V, 301. — Mundi duratiōe (lib. de), Hilarius, XIII, 1097.

Northmannicum Chronicon, App. ad Guillemum Apulum, CXLI, 1083. — Northmannorum historie libri vii, Wilhelmus Calculus, CXLI, 779. — Northmannorum rebus (poema historicum de), Guillemus Apulus, *ibid.*, 1027. — Northmannorum durum genealogia, App. ad gesta Wilhelmi Conquest., CXLI, 1270. — Norvegia historia, Adamus Bremensis, CXLI, 648. — Novella historiarum libri iii, Wilhelmus monachus, CLXXIX, 1391. — Novorum historia, Eadmerus, CLIX, 547.

Opere historico (fragmentum de), S. Hilarius, I, 619. — Palestinae sanctorum triumphus, Flodoardus Rheim., CXXXV, 492. — Pantheon, seu memorie sanctorum, Godofridus Viterb., CXCVIII, 880. — Parisiaco bello (libri metrici vi de), Abbo, CXXXII, 725. — Pauli rebellionis adversus Wambam historia, S. Julianus, XCVI, 763. — Polonorum Chronica, Anonymus, CXI, 833. — Pseudochronicon, App. ad S. Prosperum, LI, 839.

Quedlinburgenses annales, CXLI, 445.

Ravennatum pontificum vite, Agnellus, CVI, 476. — Remensis Ecclesie historia, Flodoardus, CXXXV, 25. — Romanorum pontificum catalogus, Anastasius Bibliothec., CXXVII, 155. — Romanorum pontificum xvi vitis (epitome de), S. Abbo, CXXXIX, 535. — Romanorum pontificum catalogus, Honorius Augustodun., CLXXII, 239. — Romanorum pontificum historia, Anonymus, CXXIII, 987. — Rothomagensium archiepiscoporum acta, App. ad Joannem Rothomag., CXLVII, 271.

Salzburgensis Ecclesie calamitatum historia, Heoricus archidiaconus, CXCVI, 1540. — Sancti Laurentii Leodiensis comitis Chronicon, Rupertus, CLXX, 669. — Sancti-Vitonis abbatum gesta, Laurent. de Leodio, CCIV, 915. — Saxonice res geste, Vidukindus, CXXXVII, 115. — Saxonico bello (liber de), Bruno Magdeburg., CXLVII, 495. — Scriptoribus ecclesiasticis (liber de), Gennadius, LVIII, 1483. — Scriptoribus ecclesiasticis (liber de), Sigebertus, CLX, 517. — Scriptoribus ecclesiasticis (libri iv de), Honorius Augustodun., CLXXII, 197. — Scriptoribus ecclesiasticis (liber de), Anonymus, CXXIII, 960. — Scripturae sacre Petrum orto et obitu (liber de), S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 139. — Sicula historia, Gaufridus Malaterra, CLXIX, 1101. — Summa totius de omnimoda historia, Honorius Augustodun., CLXXII, 187.

Terrae sanctae locorum liber, Fretellus archidiaconus, CLV, 1057. — Terrae sanctae descriptio, Joannes presbyt., CLV, 1053. — Tornacensis S. Martini abbatum restauratio, Hermannus, CLXXX, 59. — Trajectensis Ecclesie gesta, Alpertus monachus, CXI, 452. — Triumphus Christi Antiochiam gestis (libri metrici ii de), Flodoardus, CXXXV, 549. — Trojano bello (carmen de), Berno abb., CLXII, 1205. — Trudonensium abbatum gesta, Rodolphus abb., CLXXXII, 11. — Tullensium episcoporum gesta, App. ad Guidonem, CLVII, 445. — Tungrensiū episcop. gesta, Herigerus abb., CXXXIX, 957.

Vabrensis abbatum historia, Agio, CXXXII, 781. — Vandalica historia (commentarius de), App. ad Victorius Vicens., LVIII, 359. — Vandalica persecutionis historia, Victor Vit., LVIII, 245. — Virdunensium episcoporum gesta, Bertarius, CXXXII, 501. — Virdunensium episcoporum et abbatum gesta, Laurentius de Leodio, CCIV, 919. — Viteliacensis monasterii historia, Hugo Pictav., CXCI, 1562.

Watinense Chronicon, Ebrardus, CXLI, 1515. — Weissemburgenses annales, Guido, CXLI, 445. — Wierzburgense Chronicon, Ekkehardus, CLIV, 459. — Wistgothorum Chronica, App. ad S. Isidorum Hispal., LXXXIII, 1115. — Wistgothorum regum Chronica, App. ad S. Julianum, XCVI, 809.

CLXXIX.

INDEX

OMNIUM MONASTERIORUM TUM VIRO-
RUM TUM FEMINARUM,

QUORUM MENTIO FIT IN PATROLOGIA LATINA,

CUJUSQUE LOCUM ET TEMPUS FOUNDATIONIS SEU RESTAURATIONIS,

CCM SS. PONTIFICUM PRIVILEGIIS,

REGUM NOBILIVMQUE VIRO-
RUM DIPLOMATIBUS ET CHARTIS EXPONENS.

ARENDENSIS seu **ROMARICI MONTIS** (Couvent de Remiremont ou Romaricberg, Vosges.) celebris partho-
non ord. S. Bened. a S. Romarico Luxoviensi monacho
et S. Radulpho Melensi episc. conditum circa ann. 620,
LXXI, 644 not. — Charta S. Romarici, LXXX, 461. —
Testament. S. Ansegisii Pontanell. abb., CV, 747. — De
controversia abbatissæ Romarici et abbatis Calmoriac.,
CLXII, 1150 et seq. — Epist. Paschalis II ad Gislam ab-
batissam, ann. 1105, CLXIII, 139, 140, 183, 197, 206. —
Privil. Lucii II, ann. 1114, CLXXIX, 839; Eugenii III,
ann. 1146, CLXXX, 1170; Adriani IV, ann. 1157,
CLXXVIII, 1508; Alexandri III, ann. 1170, CC, 625. —
Epist. Innocentii III, ann. 1202, CCXIV, 1035.

ABENTONENSE seu **ABENDONENSE** S. MARIE
(Sainte-Marie d'Abingdon, comté de Beretast dans le
dioc. de Salisbury, Anglet.), monast. S. Bened. a S.
Æthelwoldo episc. fundatum circa ann. 950, CXXXVII,
88; postea a S. Ælfrico abbate illustratum, CX, 1006;
CXXXIX, 1435. — Epist. Innocentii III ad abbat. ann.
1205, CCXV, 49.

ABERBRUCHOTENSE (Aberbruhot en Irlande), mon.
cujus priori scripsit Innocentius III super quibusdam de-
cimis controversis, ann. 1207, CCXV, 1128.

ABOLENSE (*Aboli*, dioc. de Lunen Etrurie), monast.
ab episc. fundatum et ab Innocentio III confirmatum,
ann. 1198, CCXIV, 37, 53.

ABUNDANTIA (de) S. MARIE (Notre-Dame de l'Abon-
dante, dioc. de Genève), m. ord. Clister. conditum ann.
1157. — Epist. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 479.

ACAPINENSE (Acapui près de Thessalonique en
Turquie), monast. in quo Maria quondam imperatrix se
recepit cum filiis. — Privil. Innocentii III, ann. 1210,
CCXVI, 227.

ACERITANUM seu **ACERETENSE** (Acerra, Etats Pon-
tificaux), monast. de quo mentio est in epistola Coelestini
III ad episc. Faventinum, cui permittit ut illi non subji-
ciatur mon. Gamundiense, ann. 1195, CCVI, 1063.

ACCONESE S. THOMÆ (Saint-Thomas d'Acree ou
Ptolémaïde en Syrie), monast. ord. S. August. exstructum
temporibus cruce signatorum; cuius Innocentius III pri-
vilegia possessionesque confirmavit, ann. 1209, CCXV, 1525.

ACCONESE HOSPITALE (hospitaliers de Saint-Jean
d'Acree), cui Innocentius vetuit ne publice alba deferrent
more militum Templi, ann. 1210, CCXVI, 512.

ACUENSIS S. MARIE (Notre-Dame de l'Aiguille près
de Marseille), parth. cui privilegium concessit Inno-
centius III, ann. 1216, CCXVII, 265.

ADESCANCASTRENSE seu **EXONIENSE** (Excester
en Anglet.) monast. ord. S. Ben. in quo puer susceptus
est Bonifacius qui postea Moguntinus episc. factus est,
ann. 700, LXXXIX, 605, 638.

ADMONTENSE S. BLASII (Saint-Blaise d'Amont dioc.
de Salzbourg), monast. ord. S. Bened. a Gebhardo episc.
fundatum exeunte xi sæc. cui privil. concessit Pa-
schalis II papa, ann. 1104, CLXIII, 1290. — V. Godefridus
abbas floruit, ann. 1142, CLXXIV, 9. — Priv. Innocentii
II, ann. 1159, CLXXIX, 453, 630; Lucii II, ann. 1144,
CLXXIX, 837; Alexandri III, ann. 1171, CC, 718; Lucii III,
ann. 1183, CCI, 1561. — Decretum Urbani III de regula
S. Bened. revivanda, ann. 1187, CCLII, 1513.

ADURANUM S. QUITERIE (Saint-Quittaire sur l'A-
dour, dioc. d'Auch), monast. in Wasconia quodidem esse

videtur ac S. Severi (*Saint-Séver*) cuius abbas est simul
episc., ann. incerto fundatum, sed restauratum, circa
ann. 965 super Aduram flumen, LXXI, 907 not. *Vide* S.
SEVERI.

ÆGIDII (S.) **NEMAUENSIS**. *Vide* S. PETRI.

ÆGIDII. *Vide* SEMENSIS.

ÆGIDII (S.) **TOLOSAENSE** (Saint-Gilles de Toulouse),
monast. ord. S. Bened. cuius Urbanus II possessiones et
jura confirmavit et de restitutione a Raymundo comite
facta congrauet, ann. 1095, CLI, 399. — Ejusd. papæ
privil., ann. 1096, CLI, 477. — Epistolæ Paschalis II de
abbate et monasterio, CLXIII, 158, 159, 202, 203, 223,
242, 243, 416. — Calixti II privil., ann. 1119, CLXIII,
1103, 1105. — Epist. ejusd. pro defensione monast.,
ibid., 1212, 1213, 1214, 1506, 1507. — Epist. qua illud
monast. Cluniasco iterum subijcit, ann. 1125, CLXVI,
1238. — Coelestini III epist. Tolosano comiti de damna
monast. illato et resarciendo, ann. 1196, CCVI, 1155. —
Privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1480.

ÆGYPTIACA ANTIQUA MONASTERIA describuntur,
XXI passim; XLIX, 53; LXXIII, 89.

ÆRENSE (probablement Air ou Ait en Ecosse), mon.
ord. S. Bened. cui Coelestinus III, prioratum abstulit
Bromholmensem, ann. 1194, CCVI, 1031.

ÆMILIANI (S.) celebre monast. in Aragonia conditum
a S. Emiliano, ann. 574, LXXX, 705.

AFFLICHEMENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Affin-
ghem en Brabant), monast. ord. S. Bened. fundatum
ann. 1083 ab Henrico Lovaniensi comite, et illustra-
tum, ann. 1125, CLXIII, 1199. — B. Ida huic monast.
dona fecit circa 1090, CLV, 437. — Privil. Pascha-
lis II, ann. 1105, CLXIII, 142. — Privil. quo Calixtus II
ipsi asserit ecclesiam Bornhemensem, ann. 1121, *ibid.*,
1199. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1324. —
Mirabile prodigium in imagine R. Marie coram S. Ber-
nardo patrum, ann. 1146, CLXXXV, 1827. — Epistol.
Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 544.

AFRÆ (S.) **Augustense** (Sainte-Afre d'Augsbourg),
monast. ord. S. Bened. cuius bona atque privileg. con-
firmavit Adrianus IV, ann. 1156, CLXXVIII, 1465.

AGALIENSE (Agali près de Tolède, Espagne), monast.
ord. S. Bened. in suburbio Toleti exstructum, Gothis
regnantibus, de quo mentio fit in Vita S. Maximi, ann.
641, LXXX, 612. — A rege Athanagildo conditum fuit et
S. Euphemio abbati commissum, ann. 992, *ibid.*, 626. —
In eo vitam monasticam professus est S. Ildephonsus post-
modum episcopus, ann. 634, XCVI, 11.

AGATHÆ (S.) (Sainte-Agathe sur le Tessin en Lem-
bardie), monast. Novum dictum super Ticinam exstructum
a Grimoaldo Langobardi rege, ann. 673, XCV, 613.

AGATHENSE S. TIBERII (Saint-Tibère d'Agde, Hér-
ault), monast. ord. S. Bened. alias dictum *Cassariense*
seu *Cessoronense*, exstructum est, ut erudunt, ann. 770. —
Privil. Paschalis II quo ipsius jura et possessiones con-
firmavit, ann. 1116, CLXIII, 401. — Privil. Innocentii III,
ann. 1216, CCXVIII, 266.

AGATHENSE S. ANDRÆ (Saint-André d'Agde), mon.
a S. Severo abbate conditum circa 502; postea ad cano-
nicos S. Aug. transiit, LXXI, 775 not.

AGAUNENSE S. MAURICII de Mallacena alias de
Buzgeto (Agaune ou Saint-Maurice-en-Vallais), monast.
ord. S. Bened. a rege Sigismundo exstructum, ann. 345;

LXXI, 589; LXXII, 309. — Ibi honorifice susceptus est Stephanus II papa ad Pippinum regem confugiens, ann. 759, CXXVIII, 1091. — Privil. Eugenii, ann. 827, CXXIX, 987. — Pene dirutum, ab imperatrice Adelaida et S. Odilone Cluniac. restauratum est, ann. 1024, CXLII, 854. — Privil. S. Leonis IX. papæ, ann. 1050, (XLIII, 665. — Honorius privilegio confirmat canonicos ibi constitutos, ann. 1129, CLXXVI, 1292. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1212. — Celestini III, ann. 1196, CCVI, 1159. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1156; CCXVI, 615, 939.

AGELLO, S. MARTINI (de) (Saint-Martin d'Agello dans la Marche Trévissine en Italie), parthenon ord. S. Bened. ejus possessiones et jura bulla confirmavit Eugenius III, ann. 1148, CLXX, 1375.

AGENSIS INSULA (de) S. MARTINI (Saint-Martin d'Ains ou d'Ahus, ancien dioc. de Saintes), monast. a Bosone Marchis comite exstructum, circa 997. — Privil. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 218.

AGERENSE S. PETRI (Saint-Pierre près de Saint-Airy, dioc. de Verdun), monast. ord. S. Bened. ab illustri viro Arnolfo et ejus conjuge Arsendi exstructum super Mosam et juxta S. Agerici abbatiam, quam fundacionem privilegio firmavit Nicolaus papa II ann. 1060, CXLIII, 1537.

AGERICI (S.) antea S. MARTINI (Saint-Airy, dioc. de Verdun), monast. ord. S. Bened. ex congregatione S. Vitoni apud Verodunum ubi quiescit S. Agericus, conditum ann. 639, LXXI, 504, not. — Priv. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLII, 667.

AGGERINENSIS (Enger près d'Erfort, dioc. de Mayence), parthenon, ejus fundatio falso tribuitur S. Bonifacio regi Winukindo ab auct. vltæ S. Mathildis, CLI, 1316; idem enim esse videtur ac Erefordensis a rege Dagoberto II conditus ann. 677. Vide Enconodensis parthenon.

AGNANENSE S. MARIE (Sainte-Marie d'Agnano, dans la Terre de Labour, Naples), monast. ord. amaldul. cui ecclesiam S. Christianus de Clano Urbanus III asservit, ann. 1187, CCII, 1561.

AHUSANUS S. MARTINI (Saint-Martin d'Ahus, en Souabe), monast. ordin. S. Bened. ab Adelberto comite et ejus patre Manegoldo exstructum paulo ante, ann. 1125, quo Honorius II papa illud monast. privilegio confirmavit, CLXVI, 1237. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 256. — Celestini II, ann. 1145, *ibid.*, 772. — Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1409.

AIENSE, AIENTENSE sive ANTIMONASTERIUM (Eymoutiers, dioc. de Limoges), monast. ab Hildegario fundatum et paulo post in collegium canonicorum transformatum ab episc. Aidoquo, ann. 1012, CXLII, 52. — Urbanus III compositionem confirmat inter hos monachos et episc. Santonensem, ann. 1186, CCII, 1567.

ALBAMERLA (de) S. MARTINI (Saint-Martin d'Aumale, dioc. de Rouen), monast. ord. S. Bened. exstructum circa ann. 1150. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 263.

ALBANI (S.) (Saint-Alban, dioc. de Vorehester, Anglet), monast. ord. S. Bened. in dioc. Wigorniensis exstructum, cui S. Oswaldus episc. abbatem prefecit S. Alfricum ad illud reformaret, ann. 980, CXLVII, 1194. — Privil. Alexandri III, ann. 1259 (C, 154, 1063. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1203, CCXV, 228, 739, 754, 740.

ALBANI (S.). Vide BASILEENSES.

ALBANIA (de) S. ROMANI (Saint-Romain d'Albane, dioc. de Rouen), collegium clericorum in Ecclesia Rothomagensi fundatum ann. 1245 a Petro antea Albanensi episcopo, tunc vero Rothomag. archiepisc. et cardinali, CXLVII, 911. — Clemens papa horum clericorum (canonicorum), ad 16 sustulit numerum ann. 1350, CXLVII, 218.

ALBARENSE (Albaro, Etats pontificaux), monast. ejus abbas ad Innocentium III querelam direxit super electione abbatis de Monte Albo. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 703.

ALBARIPA (de) (Auberive, dioc. de Langres), abbatia ord. Cist. et Clarevall. orta a Willenco Lingon. episc., condita ann. 1156 super Album fluvium. — Ibi illustravit abbas Garnerius 1198, CCV, 538. — Privil. Innocentii II, ann. 1158, CLXXIX, 553. Donationes collatas a Guidone de Saulza, ann. 1179, CLXXXV, 1456. Donatio Godefridi Lingon. episc. ann. 1158, CLXXXV, 1476.

ALHATERRENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur d'Aubertre, dioc. de Périgueux), monast. ord. S. Bened. a S. Mauro conditum, auct. juxta alios, ann. 785. — Epist. Innocentii III ad abbat. de Tenaila de ejus reformatione, ann. 1203, CCXV, 245, 246, 276.

ALBIENSE (Albeda, près de Logrono, en Espagne),

monast. ord. S. Bened., ejus monachus fuit Vigila Chronici Albaidensis continuator, xi s.-c. CLXXI, 1123.

ALBIENSE S. SALVII (Saint-Sauve d'Albi), collegium canonicorum de quorum controversia scripsit Innocentius III, ann. 1203, CCXVII, 101.

ALBINI (S.) (Saint-Aubin d'Angers), monast. ab eo S. episc. fundatum circa 540 apud Andegavum, juxta reg. S. Bened. quod postea celebre factum est, LXXI, 899 not. Diploma Caroli Magni, ann. 769, XCVII, 916. — Epist. Urbani II, ad abb. Goffridum de ejus controversia cum abb. Vindocinensi, CLI, 555. — Priv. Urbani II, ann. 1096, CLI, 465. — Epist. Paschalis II ann. 1111, CLXIII, 293, 382.

ALBINIACENSE S. CHILIANI (Aubigny près de Saint-Pol), monast. ord. S. Aug. prope Alrebatas xi s.-c., CXLIX, 131.

ALBORKENSE (Albore, dioc. de Montecalvo, royaume de Naples), monast. ord. S. Aug. quod ne vexaretur jussus est episcopus Rossellanus a Calisto II papa, ann. 1124, CLXIII, 1503, 1313.

ALCIACENSE (Anchy-les-Moines, Pas-de-Calais), monast. ord. S. Bened., ab Ingelramno Hesdinensi comite exstructum seu potius restauratum et dotatum, ann. 1072-1079, CLXVI, 911 not. — Epist. Innocentii III de abbatibus electione, ann. 1209, CCXVI, 40; CCXVII, 94.

ALCOBATIENSE S. MARIE (Sainte-Marie d'Alcobaca en Estramadure, Portugal), monast. ord. Cisterc. ab Alphonso I rege exstructum ann. 1148. Cujus abbat. scripsit Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 191, 193, 194, 502, 774.

ALDAHENSE seu ALTAHENSE S. MAURICII (Saint-Maurice d'Ahorich, dioc. de Ratisbonne), monast. ord. S. Bened., quod, potente Godehardo abbate suo iurata sua suscepit S. Henricus II imper. ann. 1004, CXL, 229. — Privileg. ejusdem, 263, 287, 288, 291, 549; — Honorii II, ann. 1126, CLXVI, 1514; — Eugenii III, ann. 1148, CLXIII, 1518, 1556; — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1275.

ALDEMBURGENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Aldebourg, près Ostende, Pays-Bas), monast. ord. S. Bened. a S. Arnulpho Suevionensi episc. fundatum, ann. 1063, CLXXIV, 1481. Arnulphum tertium abbatem habuit, ann. 1142, CLXXIV, 1211. — Chronicon Aldenburghense, auct. Hariulf, 1459. — S. Arnulphi diplomata, 153, 1567. — Diplom. Caroli Flandrie comitis, 1568; Theodoric Flandrie comitis, 1569; Simonis Tornac. episc. 1570; Walteri de Helnes, 1572; Geraldii Tornac. episc. 1573; Adriani II papæ, ann. 1136, CLXXIV, 1574; Philippi comitis 1576, 1577, 1579; Everardi, 1580, 1582; Celestini III papæ, privil., ann. 1195, 1585; Baldulvi comitis 1197; Adriani IV privil., ann. 1156, CLXXVIII, 1488; Celestini III, ann. 1196, CCVI, 1150.

ALDERSPACENSE (Aldersbach ou Aldersbach, dioc. de Passau en Bavière), monast. ord. Cisterc. a nobilitate Bernardo exstructum circa 1060; sed ad Cisterc. transit tantum, ann. 1147. Hoc sibi comparavit Otho Bamberg. episc. circa 1152, CLXIII, 1279. — Eugenii III priv. ann. 1147 quod ad Cisterc. datum est, CLXXIX, 1263.

ALEXANDRI (S.) (Saint-Alexandre de Lehr, près de Wildeshusen, duché de Brême), abbatia in pago Leriave apud Wildeshusen exstructa et canonicis S. Augusti concessa ab illustri viro Walberto, quod privilegio confirmavit Stephanus V papa, ann. 891, CXXIX, 816.

ALEXANDRI (S.). Vide BRACOMACENSE.

ALEXII (S.) DE URBE, vide BONIFACII ET ALEXII inter ROMANA MONAST.

ALMENISCARUM seu ALMONACHARUM (Religieuses d'Almenèches, Orne), parthenon ord. S. Bened. a Rogero de Monte Gomerici exstructus xi s.-c., CCI, 1517.

ALNETENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Anzy, dioc. de Bayeux), monast. ord. Cisterc., conditum ann. 1131 a Jordano de Sageto, et ejus uxore Lucia. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 256.

ALPERSPACENSE S. BENEDICTI (Saint-Brais d'Alpirsbach, duché de Wurtemberg), monast. ord. S. Bened. ab illustribus viris Rothmanno de Husin, Adelberto de Zolro, et Alwico de Solzo fundatum, ann. 1104. — Privil. Paschalis II papæ, ann. 1110, CLXIII, 67.

ALSACIENSE. Vide supra ALZACIENSES.

ALTA BRUGERIA (de). Vide BLANCA LARGA.

ALTACRETA (de) S. MARIE (Notre-Dame de Haute-Grête, près de Patisieux, dioc. de Lausanne), monast. ord. Cisterc. a Guidone Lausann. episc. conditum, ann. 1134, ejus possessiones privilegio confirmavit S. Amedeus Guidonis successor, CLXXVIII, 1291.

ALTACUMBA (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Haute-Combe, sur le lac Bourget en Savoie), monast. ord. Cisterc. ab Anato III Sabaudorum dote conditum, ann. 1123, ejus Amedeus Claravall. monachus scriptus

post Vivianum abbas fuit, exinde Lausannensis episc., CLXXVIII, 1279, 1280.

ALTA RIPA (de) **S. MARIE** (Notre-Dame de Hauterive, à une lieue de Fribourg). monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1157 ab illustri viro Guillelmo de Glana, cui dona contulit Amedeus Lausann. episc., CLXXVIII, 1291.

ALTARENSE vide supra **ALDAHENSE**.

ALTENENSIS (Altena, dans la Basse-Saxe), parthenon ejus abbatissa sese commendat S. Hildegardis precibus, xii^o s^{ec}., CXCVII, 520.

ALTENBERGENSIS S. MARIE (Sainte-Marie d'Altenberg, dioc. de Trèves), parthenon ord. Præmonst. fundatus ante ann. 1151, quo per privilegium confirmatus sunt ipsius possessiones et iura ab Eugenio III, CLXXX, 1480. — Priv. Lucii III ann. 1185, CCI, 1377.

ALTERIACENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Autrey, Vosges), monast. ord. S. August. à Stephano de Barro Metensi episc. fundatum ann. 1150. — Priv. Lucii III, ann. 1182, CCI, 1146.

ALTI-MONTIS SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Haut-Mont, Ardennes), monast. ord. S. August. à B. Vincentio comite postea abbate fundatum prope Melbodium (Maubeuge), ann. 640, CXLIX, 137. De eo fit mentio in testam. S. Ansegisi Fontanelli. abb., CV, 748. — Priv. Innocentii III quo monasterio huc Capellam de Grantrely confirmavit, ann. 1199, CCKVII, 52.

ALTIPALLENENSIS HOSPITALIS (Hospitaliers d'Altopasso, dans la princip. de Lucques), quorum rectori Guidoni scripsit Anast. IV papa, ann. 1154, CLXXXVIII, 1076.

ALTIVILLARENSIS (Haut-Villiers, dioc. de Reims), abbatia ord. S. Bened. à B. Nivardo Remensi episc. fundata, quam S. abbas Berchario commisit, ann. 662. — Priv. Nivardi, LXXXVIII, 1181; CXXV, 107. — Almanus monast. claruit, ann. 868, CXXI, 385, 387. — Ejus monast. initia, CXXVII, 676.

ALTORFENSE SS. STEPHANI ET CYRIACI (Saint-Cyriaque d'Altorf, en Souabe), monast. ord. S. Bened. ab Hugone et Heliwidge, patre et matre S. Leonis IX papæ fundatum et ab ipso dictum in Alsatia, ann. 1049, CXLIII, 637, 689. — Priv. Paschalis II, CLXIII, 153; Coelestini III, ann. 1192, CCVI, 930.

ALTOWICENSIS (Altowich, dioc. de Trèves), parth. ejus abbatissa se commendavit olim precibus S. Hildegardis S. Ruperti abbatissæ xii^o s^{ec}., CXCVII, 521.

ALVERIA (de) **CARTHUSIÆ** (Chartreuse d'Arvières, dioc. de Belley), à Ven. Arthando Carthusiano monacho exstructa in dioc. Bellicensis (Belley), ann. 1164, ejus ipse fundator primus fuit prior, deinde factus est episc. Bellicensis ab ann. 1184 ad 1190, et in eum rediit monast. ubi seorsus obiit ann. 1206, CLIII, 797. Monast. hoc invisit S. Hugo Lincoln. episc., ann. 1199, CLIII, 1088.

AMANDI (S.) monast. in comitatu Trebasino situm cum in ruina laboretur à Lotbario imp. datum est Cluniacensi cœnobio, ann. 960, CXXVII, 779.

AMANDI (S.) seu **ELNONENSE** (Saint-Amand sur l'Elne, dioc. d'Arras), monast. à S. Amando et rege Dagoberto I fundatum in dioc. Atrebat. super Elnonem, ann. 637, LXXX, 548. — Charta S. Amandi, LXXXVII, 1275. Diploma Ludovici Pii. ann. 823, CIV, 1113, 1117. — Ibi Alno monach. floruit, ann. 872, CXXI, 925. — Item Huchaldus monach. et biogr., ann. 93, CXXII, 818. — De statu hujus abbatissæ sec. ix sub abbate Retherio, CXXVI, 159, 140. Guillebertus monach., ann. 1090, CL, 1454. — Priv. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 211; Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1139.

AMANTII (S.) **RUTHENENSIS** (Saint-Chamant de Rodez), quæ abbatia à S. Vitone Verodun. pendebat, ann. 511, LXXI, 1025. — Illud monast. restauravit S. Desiderius Cadurc., LXXXVII, 219.

AMBIACINENSIS (Ambazac, dioc. de Limoges), abbatia in agro Lemovic. ante ann. 593 exstructa, de qua mentio fit apud Greg. Turon., ann. 590, LXXI, 1141.

AMBIANENSIS S. JOANNIS (Saint-Jean-les-Amiens), monast. ord. Præm. fundatum ann. 1121, ab Ewerrando Ambian. episc. et Milone S. Jodoci de Nemore abbate. — Priv. Innocentii II, ann. 1137, CLXXII, 308; Alexandri III, ann. 1163, CC, 222.

AMBIANENSIS S. MARTINI (Couvent des Dames Saint-Martin à Amiens), parthenon in loco exstructus ubi S. antistes pauperum veste propria texti vi^o s^{ec}., LXXI, 928. — Bulla Paschalis II, ann. 1109, CLXIII, 308. — Priv. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1331.

AMBRONIAENSE S. JUSTI (Saint-Juste d'Embrun), monast. ord. S. Bened. ejus abbas fuit S. Barnabus priusquam ad Viennensem Ecclesiam regendam assumeretur, ann. 817. — Epist. Paschalis papæ I, CXXIX, 979. —

Charta Hisionis abb. et Petri Clunias., ann. 1152, CLXXXIX, 1062.

AMELUNGBORNENSE seu **AMELUNIBORNENSE S. MARIE** (Salute-Marie d'Amelungeborn, dans le Hanovre), monast. ord. Cisterc. à Sigefrido Bommeberg. comite, ann. 1129, quo illud priv. ornavit Honorius II, CLXVI, ann. 1299, CLXVI, 1299. — Priv. Coelestini III, ann. 1197, CCVI, 1236.

AMIATINUM seu de **AMIATO**, vide **MORRA**.

ANAGRATENSE (Ainegray, dioc. de Besançon), quod monast. condidit S. Columbanus, circa 570, LXXXVIII, 1019; Testam. S. Ansegisi Fontanelli. abb., ann. 855, CV, 746.

ANASTASII (S.), (Saint-Anastase dans les environs de Pérouse), adversus abb. hujus monast. scripsit S. Gregorius VII papa, ann. 1074, CXLVIII, 576.

ANASTASII (S.) **AD AQUAS SALVIAS**. Vide inter **ROMANA MONAST.**

ANDAGINENSE S. HUBERTI (Saint-Hubert de Chiny dans les Ardennes), monast. ord. S. Bened. à Pippino duce et uxore sua Plectrude exstructum ann. 703, LXXXVIII, 1215 not. — Illud Leodien. episcopo subjecti imperator Henricus II ann. 1006, CXL, 269 not. — Priv. S. Gregorii VII, ann. 1074, CXLVIII, 632. — Urbani II papæ ann. 1098, CLI, 511. — Abbat. Theodorici querela ad Urbanum II contra vexatorem Viretum, 825. — Chronicon S. Huberti ab ejus fundatore, CLIV, 1542. — Innocentii II priv. ann. 1139, CLXXIX, 448.

ANDEGAVENSE S. MAURI, (Saint-Maur sur Loire, dioc. d'Angers). Vide **GLANAPOLITENSE**.

ANDEGAVENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas d'Angers), monast. ord. S. Bened. à comite Fulcone Nerra dicto exstructum ann. 1020. — Priv. Urbani II ann. 1096, CLI, 447. — Charta donationis Fulconis Andeg. comit., CLV, 481, 482. — Priv. Eugenii III ann. 1140, CLXXX, 1419. — Alexandri III ann. 1178, CC, 1176, 1197.

ANDEGAVENSE S. JOANNIS DE ELEMOSYNÆ (Saint-Jean de l'Aumône à Angers), monast. ord. S. August. pro agrotis et peregrinis exstructum, ejus Innocentius III bonæ privilegiaque confirmavit ann. 1208, CCKV, 1379.

ANDEGAVENSE S. STEPHANI (Saint-Étienne sous Angers), monast. in suburbio Andegavi situm de qua mentio fit in diplom. Caroli Magni CXVII, 918, ejus nulli alia exstat mentio, *ibid.* not.

ANDEGAVENSES S. SERGII ET MEDARDI (Saint-Médard d'Angers), monast. sub abbat. Theodeberti regimine privilegium tenuit a rege Childeberto III ann. 705, LXXXVIII, 1103.

ANDEGAVENSE S. VENANTII (Saint-Venance-les-Angers), monast. à Licinio episc. fundatum circa ann. 520, quod postea ad canonicos S. August. transiit, LXXI, 568 not.

ANDEGAVENSE S. ALBINI. Vide **ALBIN**.

ANDELIACENSIS sive **ANDALAGIENSIS S. MARIE** (Couvent de Sainte-Marie à Andelys-sur-Seine), vetus parthenon à sancta Chlothilde conditus super Sequanum apud Andeliacum ann. 526, à Northmannis dirutus est x^o s^{ec}., XCV, 128 not.; CV, 745.

ANDLAVIENSIS SS. FABIANI ET FELICITATIS (Religieuses de Saint-Fabien d'Andlau, diocèse de Strasbourg), parthenon ab imper. Carolo Crasso et Richardo ejus uxore conditum in loco Helione seu Heigone dicto; dioc. Argentini., cui S. Leo IX papa priv. concessit ann. 1019, CXLIII, 635. — Item Victor II, ann. 1053, CXLIII, 816.

ANDOCHEM (S.) **SEDELOCENSE** (Saint-Andoche de Saulieu diocèse d'Autun), monast. in dioc. Augustodun. exstructum ante ann. 722 à Wilerado Flaviniac. abb., LXXXVIII, 1268.

ANDRÉE (S.) Vide **MONTA-SORACTE**.

ANDRÉE (S.) Saint-André del'Isle Vulcano en Sicile), monast. cujus mentio est apud S. Gregorium Magnum, LXXVII, 779.

ANDRÉE (S.) de **ARCE** seu **ARDE** (Saint-André d'Arc ou Ard en Irlande), monast. ejus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III ann. 1204, CCKV, 368.

ANDRÉE, MICHAELIS ET MARTINI (SS.) in Andeono Monte (Saint-André ou S. Michel d'Andan; autrement Saint-André de Villeneuve-les-Avignon), monast. ordinis S. Bened. exstructum ann. 699. — Priv. Greg. V, CXXXVII, 937. — Urbani II, ann. 1096, CLI, 216, 440. — Priv. Gelasii II papa ann. 1118, CLXXII, 642.

ANDRÉE (S.) **IN ARVERNIS** (Saint-André de Clermont): De eo monast. mentio fit apud Gregorium Turon., circa 565, LXXI, 204. — Postea ad Præmonstratenses transiit Alexandri III priv. ann. 1174, CC, 988.

ANDRÉE (S.) super **MASCALAS** (Saint-André de Mascala, dioc. de Taormina en Sicile), monast. in dioc.

Tauromenitana situm cuius meminit S. Gregorius Magnus vi *smc.*, LXXVIII, 657.

ANDRÆ (S.) DE CASTRO S. MARIE (Saint-André ou Notre-Dame du Câteau-Cambresis), monast. ord. S. Bened. a Gerardo episc. inceptum et a S. Liebertio ejus successore perfectum, ann. 1050, CXLVI, 1447. — De eo monast. ut mentio in epist. Alexandri III ann. 1166-1169, C, 515, 619.

ANDRÆS S. SALVATORIS ET SANCTÆ ROTRUDIS (Saint-Sauveur ou Sainte-Rotrade d'André, dioc. de Boulogne), monast. ord. S. Bened. a Baldino I comite fundatum ann. 1084. — Privil. Paschalis II ann. 1118, CLXIII, 453. — Callixt. II ann. 1124, CLXIII, 1301. — Alexandri III ann. 1175, CC, 898. — Decreta et Epist. Innocentii III ann. 1208, CCXV, 1509, 1514, 1515, 1517, 1519; ann. 1211, CCXVI, 403, 525.

ANGELI (S.) DE PLANO (Saint-Ange de la Plaine, dioc. de Fermo dans la Marche d'Ancone, Etats de l'Eglise), monast. cuius abbas expulsus ab episc. e suo monast. institutus est ab Innocentio III, ann. 1212, CCXVI, 628.

ANGELI (S.) DE SPATA (Saint-Ange de l'épée à Viterbe), monast. cuius abbati scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 473.

ANGELI (S.) IN CORNACULA (Couvent Saint-Ange, dioc. de Chieti, en Abruzzi, Naples), de quo mentio est in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVI, 180.

ANGELIACENSE seu ANGELIACENSE S. JOANNIS (Saint-Jean-d'Angély, Indre et Loire), monast. exstructum in Turen. dioc. circa 520, LXXI, 1083. — Monast. S. Eparchi Engolismensis Angericensi subiectur ab Urbano II ann. 1096, CLI, 443; Epist. ab abb. Ansculfum, 445. Epist. Innocentii III ann. 1210, adversus episc. Pict., CCXVI, 283, 758.

ANGELIACENSE S. JOANNIS (Saint-Jean-sur-Angles, dioc. de Poitiers, Vienne), monast. ord. S. August. a Wilhelmo Temporio Pictaviensi episc. exstructum ann. 1192. Epist. Innocentii III ad abbat. Petrum super quodam abusu, ann. 1202, CCXIV, 1165. — (Idem dicitur De S. Cruce, *Vide Cruce.*)

ANIANENSES. SALVATORIS (Saint-Sauveur d'Aniane, Hérault), monast. ord. S. Bened. ab abbate Benedicto exstructum circa ann. 800 in Montispessulana dioc. CII, 351. — Chartæ Anianenses Caroli Magni et Ludovici Pii, CII, 1419. — Dipl. Lotharii ann. 826, CIV, 1153. — Privil. Joannis XV pape ann. 989, CXXXVII, 835. — Magalonensi episc. subiecit Alexander II ann. 1072, CXLVI, 1383. — Urbani II epist. ad episc. Magalon. super abbate Anian. CLI, 431. — Privil. Paschalis II ann. 1115; CLXIII, 520. — Adriani IV ann. 1154; CLXXXVIII, 1361. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 142. — Epist. Innocentii III de sublevanda hujus mon. paupertate, ann. 1212, CCXVI, 770.

ANIANENSE (Saint-Aignan à Orléans), monast. ord. S. Bened. postea vero collegium canonicorum ab abbate Leodebodo conditum ann. 817 ut constat illius charta, LXXXVIII, 1186. — Diploma Caroli Magni ann. 800, CXVII, 935. — Leodebodi testamentum, ann. 625, CXLI, 908. — Privil. Alexandri III ann. 1162, CC, 159, 239 1044, 1246. — Privil. Innocentii III ann. 1207, CCXV, 1190, 1191.

ANIANI ET LAURENTII (SS.) (Saint-Aulien à Nevers), monast. ord. S. Bened. reedificatum ann. 845. Privil. Urbani II pape ann. 1089, CLI, 303.

ANICIENSE seu PODIENSE S. PETRI (Saint-Pierre du Puy-en-Velay), monast. ord. S. August. cuius prior causam commisit Innocentius III canonicorum Brivatensium ann. 1208, CCXV, 1514.

ANISOLANUM seu S. CARILEFI (Saint-Calais Sarthe). — Hæc abbatia admodum insignis jam exstabat in territorio Cenomannensi Merovæi temporibus circa 480, LXXI, 527. — Chartæ Dagoberti regis LXXX, 561, 571. — Diploma Theodorici ann. 674, LXXXVII, 1520; Clodovæi III, LXXXVIII, 1083; Dagoberti III, 1111, 1115; Theodorici IV, 1153. — Præceptum Caroli Magni ann. 774, CXVII, 930; Ludovici Pii ann. 814, CIV, 986, 11146, 1278, 1290. — Charta S. Aldrici episc. CXV, 72, 77, 88 et seqq. — Privil. Nicolai pape, CLIX, 865 et seqq.

ANISIONENSE, *Vide Emilionense.*

ANTHYMI (S.) SENENSIS in Italia (Couvent de Saint-Authyme à Sienna), cuius iura et possessiones confirmat Ludovicus Pius, ann. 814, CIV, 1003. — Priv. Anastasii IV, 994. — Adrianus IV abbatem Wibaldum committit apud imperat. Romanorum in gratiam hujus monast., CLXXXVII, 1437.

ANTIMONASTERIUM, *Vide Aienense seu Aientense.*

ANTISSIONDORENSE S. AMATORIS (Saint-Amateur d'Auxerre, Yonne), monast. a S. Ursio episc. et S. Germani successore conditum, circa 590, CXXXVIII, 229. —

Privil. Innocentii II 1151, CLXXIX, 101. — Alani Antissiod. episc. charta, ann. 1163, CCI, 1589.

ANTISSIONDORENSE S. GERMANI (Saint-Germain d'Auxerre, Yonne), monast. ord. S. Bened. in civitate suburbio a S. Germano episc. fundatum et dotatum sub invocatione SS. Cosme et Damiani, postea transit ad congregat. S. Mauricii, ann. 570, LXXI, 356; CXXXVIII, 226. — Diploma Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1039. — Soh Hugone episc. et abb. multa fundantur cenobia varia de ordinibus in hac diocesi xi *smc.* CXXXVIII, 293. — Urbanus II monast. S. Germani committit B. Hugoni Cluniac. ann. 1098, CLI, 358. — Paschalis II priv. ann. 1107, CLXIII, 221. — Ab eodem Paschali Cluniaci subicitur, 235. — Lucii II decretum de controversia cum monast. Vizeliacensi ann. 1144, CLXXIX, 642. — Anastasius IV jus contulit episc. Antissiod. super abbatem S. Germ. ann. 1154, CLXXXVIII, 1065. — Urbanus III illud iterum subiecit Cluniacensi, ann. 1187, CCLI, 1483. — Epist. et priv. Innocentii III ann. 1198, CCXIV, 164, 241; CCXV, 27; CCXVI, 59, 422, 632. Innocentius illud protigit monast. adv. episcopum, CCXVI, 1243; CCXVII, 253.

ANTISSIONDORENSE APUD QUOTIACUM seu COACUM (probablement Couches, Saône-et-Loire), monast. a S. Germano conditum, sed paulo post dirutum est erumpentibus Hunnis, 570, CXXXVIII, 226, 235.

ANTISSIONDORENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Auxerre), monast. ord. S. Bened. a nobili viro Ribaldo et filio ejus Alberto exstructum extra urbem in loco Brucrolensi dicto et ab Henrico rege confirmatum ann. 1058, CLI, 1036. — Privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 973. — Epist. Innocentii III ann. 1215, CCXVI, 934.

ANTISSIONDORENSIS S. JULIANI (Couvent de Saint-Julien d'Auxerre), parthenon de quo mentio est sub episcopatu Tetrici, vii *smc.*, CXXXVIII, 244. — Decret. Lucii III de transactione quadam inter abbatem et comitem Juvinaci. — Privil. Cælestini III quo ipsius bona confirmavit ann. 1196, CCVI, 1187.

ANTISSIONDORENSIS CANONIA S. EUSEBII ab Alano episc. dotata et ab Adriano IV confirmata ann. 1158, CLXXXVIII, 1547. — Privil. Alexandri III, ann. 1162.

ANTISSIONDORENSIS DIOEC. MONASTERIA, *Vide Decimiacense, Fontanense, Manuacense, Saffiacense et de Varenas, S. Marie Rotunde.*

ANTISSIONDORENSE S. MARIE, extra muros, cui Vigilius episc. plurima concessit ann. 670, LXXXVIII, 1195.

ANTONINI (S.) (Saint-Antonin, dioc. de Rodez), monast. ord. S. Bened., cui Pippinus rex subiecit monast. S. Petri Mornacense ann. 767, CXVI, 1562. — Ibi floruit Henricus monachus ann. 881, CXXIV, 1129. — Epist. Innocentii III super quadam controversia ann. 1203, CCXVII, 101.

ANTURNACENSIS, parthenon Germanie cuius situm non in cæmentis assignatum, ejusque abbatissa quondam scripsit ad sanctam Hildegardem xi *smc.*, CXCII, 336.

APOLLINARIS (S.), *Vide Classense.*

APOSELLANUM S. THOMÆ (Saint-Thomas d'Aposilla, près Ravenne), monast. ord. Camaldul. in dioc. Ravennat. in quo obiit Clemens II papa. — Privil. Nicolai II ann. 1060, CXLI, 1539.

APPANIS (de), monast. in valle Segusina (vallée de Suze) situm. Annexum est sub uno abbate Navaliciensi m. ab imperat. Lothario, ann. 825, CIV, 1151.

APRI (S.) TULLENSE (Saint-Evre de Toul), monast. hoc in Tullensi suburbio exstructum ante Chietarii regnum (622), postea ab abbate Frothario illustratum est ann. 811, LXXI, 640; CVI, 865. — Restauratum est a Leone IX, dum ibi episcopali munere fungeretur ann. 1050, CXLI, 582. — Ejusdem pape privil. 585. — Priv. Pibonis episc. ann. 1072, CLVII, 419. — Epist. Paschalis II de lite cum Molismo ann. 1115, CLXIII, 380. — Privil. Alexandri III ann. 1179, CC, 1232. — Epist. Innocentii III ad abbat. ann. 1203, CCXV, 271. — Privil. ejusdem 1074.

AQUA-BELLA S. MARIE (Noire-Dame d'Aiguebelle, diocèse de S. Jean de Maurienne en Savoie), monast. ord. Cisterc. quod non sumas pro Aquabella ex dioc. Tricastina. — Epist. Innocentii III ann. 1104, CCXV, 191, 815; CCXVII, 206.

AQUA FORMOSA (de) (Aiguebelle, ancien dioc. de Castro dans la Pouille, Naples), monast. ord. Cisterc. Claravall. ortum, exstructum ann. 1200. — Epist. Innocentii III ad abbatem ann. 1203, CCXV, 230.

AQUENSE (Aix-en-Provence), monast. canonicorum S. Augustini cuius monachus fuit Albericus auctor Historia Hierosolym. ann. 1125, CLXVI, 387. — Cælestini II priv. ann. 1144, CLXXIX, 783. — Epist. Clementis III ann. 1188, CCIV, 1578.

AQUENSE (Acqua, évêché des Etats du Pape), colie-

gium canonic. cujus possessiones Adrianus IV privilegio confirmavit ann. 1156, CLXXXVIII, 1480.

AQUINCINCTIENSE seu AQUINCENSE S. ANDRÆ (Saint-André d'Anchin ou Anchin, diocèse d'Arras) monast. a claris viris Sigero de Lohes et Waltero fundatum in Flandria ann. 1079, cum Gerardus Cameracensis esset episc., CXLIX, 270 : hujus monast. primus abbas Waldricus ; ibi quoque claruit Ven. Gerlandus ann. 1117. Charta Gerardi II episc. de hujus monast. fundatione 1092, CL, 1381. — Privil. Paschalis II ann. 1112, CLXIII, 302. — Innocentii II epist. ad abbat. Alvisum, 1151, CLXXIX, 93. — Alexandri III epist. de injuriis monasterio illatis ann. 1171, CC, 147. — Ejusdem epist. adversus abbatem 809.

AQUILEIENSIS (Aquilée dans le Frioul, Italie) parthenon a sancto Niceta episc. conditus ann. 458, LII, 960.

AQUILEIENSIS S. MARIE (Sainte-Marie-d'Aquilée) parthenon ab Engilberto Gorizensi comite et a Tergentino episcopo exstructus, cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 664.

AQUILEIENSE COLLEGIUM CANONICORUM (chanoines de l'Eglise d'Aquilée), congregatio cujus Alexander III possessiones privilegiaque confirmavit ann. 1170, CC, 1077. — Lucii III privil. ann. 1184, CCI, 1500.

AQUISGRANENSE S. ADELBERTI (Saint-Adelbert d'Aix-la-Chapelle) monast. ordin. S. August. a S. Henrico II imp. fundatum ann. 1018, CXL, 540.

AQUISGRANENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Aix-la-Chapelle) monast. ordin. S. August. cujus possessiones privilegio confirmavit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1574.

AQUISTRENSE S. MARIE (Notre-Dame de Gultres, dioc. de Bordeaux) monast. ordin. S. Bened. fundatum ante ann. 1108, prope Liburnium et Cluniacensi subjectum. Privil. Alexandri III, ann. 1171, CC, 727.

ARCE (S.), *Vide S. ANDRÆ.*

ARCHANGELI DE MACHARI (Couvent Saint-Archange à Machari, près de Naples) monast. de quo mentio fit apud S. Gregorium Magn., LXXVII, 1075.

ARCHANGELI DE MORFISA (Saint-Archange de Morfisa, dans Naples) monast. ordin. S. Bened. intra Neapolim exstructum, cujus bona et privilegia confirmavit Paschalis II, pap. ann. 1116, CLXIII, 404.

ARDENA (in) S. MARIE (Notre-Dame d'Ardennes, dioc. de Bayeux) monast. ordin. Præmonst. ab Alulfo Aurensi et ejus uxore Asselina conditum, cujus Gilbertus S. Norberti discipulus primus abbas fuit, ann. 1138. Privil. Lucii II papæ, ann. 1144, CLXXIX, 869. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 594.

ARDURELLENSE (Ardorel, dioc. d'Albi, Tarn) monast. ordin. Cisterc. a vicecomitissa Cæcilia Bernardi Altonis filia exstructum, ann. 1114 ; illud concessit Cadunensi monasterio de Bonis Vallibus sub Adriano IV, ann. 1159, LXXXVII, 1599.

ARELATENSIS S. MARIE (Religieuses de Sainte-Marie d'Arles) parthenon a S. Aureliano episc. institutus, ann. 551, LXXI, 859. — Ibi reclusa est jussu Guntramni regis Theodechidis fratris sui Chariberti vidua, ann. 564, XXI, 291.

ARELATENSIS S. CÆSARII (Saint-Césaire d'Arles, et aussi le Grand-Monastier) parthenon a S. Cæsario pisc. conditus cujus prima abbatissa ipsius soror fuit Aesaria, ann. circiter 501-512. Bulla Cælestini III de ejus monast. reformatione, ann. 1194, CCVI, 1032.

ARELATENSE S. HONORATI (Saint-Honoré d'Arles) monast. ordin. S. Bened. cujus abbati scripsit Innocentius III super causa quadam matrimoniali, ann. 1209, CCVI, 66.

AREMARENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre e Moëtter-Ramey, dioc. de Troyes) monast. ordin. S. Bened. conditum ann. 837 ab Aremaro sacerdote et Aledrano recensente comite. Charta Hugonis Trecentis comitis, ann. 122, CLXXXV, 1477. — Nicolaus primum Aremar. monachus fuit priusquam Clarav. adiret et S. Bernardi a secretis Beret, claruit, ann. 1175, CXVI, 1589. — Abbatissæ testimonium in causa successionis inter comites Campanie et Erardum de Brena agitata sub Innocentio III, ann. 1213, CCXVI, 979.

ARENULENSE S. SPIRITUS (Couvent du Saint-Esprit ou petites Arènes) monast. de cujus situ non satis nobis constat ; sed ex genere tribuit quod eidem ab Innocentio imponitur, videtur apud Constantinopolim collocandum, ann. 1198, CCXIV, 117.

ARETINENSE (Arezzo dans la campagne de Florence) monast. ordin. S. August. cujus bona et privilegia confirmavit Stephanus X papa, ann. 1057, CXLII.

ARETINENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Arezzo) monast. ordin. S. Bened. et Camald. cui priv. concessit Eugenius III, ann. 1188, CCIV, 1255.

ARETINENSE SS. FLORE ET LUCILLÆ (Sainte-Flore d'Arezzo, Toscane) monast. ordin. S. Bened. exstructum ante ann. 1153, quo Innocentius III illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 199. Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1201 ; Lucii III, ann. 1185, CCI, 1208.

ARGENTINENSE S. MARIE (Notre-Dame de Strasbourg) monast. a Dagoberto rege II dotatum ann. 675, LXXVII, 1505. — Præcept. Carolomanni, ann. 769, XCVI, 1575. — Testament. Remigii Argent. an. 778, XCVI, 1582.

ARGENTOLIENSIS S. MARIE (Notre-Dame d'Argenteuil) parthenon quo se receperunt Gisela Caroli Magni uxor et ejus filia Theodadra, ann. 814. — Ibi servata creditur Salvaloris tunica. Illud monast. postea ad Bened. S. Mauri transit, LXXI, 712. — Donatio Childeberti III, ann. 697, LXXXVIII, 1095. — Charta Eginhardi abb. ann. 824, CIV, 604. — S. Dionysii monasterio restituitur a Ludovico Pio et Lothario ann. 825, CIV, 1142. — Epistola Honorii qua illud monast. S. Dionysio restituitur, ann. 1129, CLXVI, 1296. — Diploma Matthei cardina. de eodem argumento, ann. 1129, CLXXIII, 1265. — Innocentii II priv. de eodem, 1150, CLXXIX, 64.

ARGONENSE S. PAULI (Saint-Paul-en-Argonne) monast. ordin. S. Bened. a Gaufrido episc. exstructum cujus bona et privilegia confirmavit Honorius II papa, ann., 1257.

ARGONA (in) S. MARIE (Notre-Dame-en-Argonne, Châlons-sur-Marne) monast. ordin. S. August. a Gaufrido Catalaun. episc. fundatum, charta fundationis, ann. 1134, CLXXIII, 1595.

ARIDAGAMANTIA (de), seu DE ARVASIA alias dictum ARIENSE (Arouaise, dioc. d'Arras) monast. ordin. S. August. exstructum, ann. 1090. Epist. Alexandri III de reddendo capite S. Jacobi, ann. 1168, CC, 544. — Priv. Urbani III, ann. 1186 ; CCI, 1599 ; Cælestini III, ann. 1197, CCVI, 1211.

ARIMINENSE SS. ANDRÆ ET THOMÆ (Saint-André de Rimini, Italie) monast. ordin. S. Bened. a S. Gregorio Magno privilegiis ornatum exeunte sæc. vi, LXXV, 521. — Epist. S. Greg. Magn. ad abbatem S. Andrie, LXXVII, 580.

ARMETWAYTENSIS S. MARIE (Sainte Marie d'Armetwayth, dans le Cumberland, Anglet.) parthenon ordin. S. Bened. cui quadam dona contulit Wilhelmus rex Conquestor dictus circa ann., 1085, CLXIX, 1559.

ARNESBURGENSE (Arensberg, dans le cercle de Westphalie) monast. in Thuringia situm super Wedera (le Wäser), sæc. vii exstructum, quod postea a nepote Frederici Westphalia comitis restauratum circa ann. 1140 ad ordin. Præmonst. transit, LXXXIX, 742 not.

ARNOLDSTEINENSE (Arnoldstein, en Carinthie, Bavière) monast. ordin. Cist. ab Otone Hamberg. episc. exstructum circa 1107, CLXXIII, 1279-1280.

ARNSTEINENSE seu S. MARIE ET S. NICOLAI (Arnenstein dans le dioc. de Trèves) monast. ordin. Præmonst. a Ludovico comite fundatum, an. 1159, quam fundationem confirmavit archiepisc. Adalbero. Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 597.

ARNULFI-AUGIENSE (Suwartzach, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ordin. S. Bened. in Alsatia inferiore situm cui multa donavit Rothardus, ann. 718. Illud monast. transtulit Ludovicus Pius in Ortenaviam ann. 826, LXXXV, 1514.

ARNULFI (S.) METENSIS (Saint Arnould de Metz) monast. ordin. S. Bened. a S. Arnulfo Metensi episc. fundatum in honorem SS. Apostolorum, ann. 625, LXXI, 659, 644. — Charta donationis Chilperici II, ann. 717, LXXXVIII, 1128. — Ch. Piprini et uxoris sum Plectrudis qua Nugaretum cedunt, ann. 691, 1219. Item Drogonis ducts, 1221. Godefridi, 1224. Hugonis Drogonis filii et sacerdotis, 1262. Donatio Hildegardis uxoris Caroli Magni, ann. 783, XCVIII, 971. — Diplom. Caroli Magni, ann. 975. Privil. Roberti episc. ann. 916, CXXXII, 531. — Hic floruit Joannes abbas, CXXXVII, 211. — De hujus monast. fundatione ab Anonymo sæc. x, CXXXVIII, 149. Privil. S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 781. — Guillelm. abbas, 1090, CL, 871. — Pibonis Tuli. episc. charta, ann. 1075, CLVII, 421. — Priv. Paschalis II papæ, ann. 1107, CLXIII, 210. — CLXIII, 210. — Cælestini III, ann. 1192, CCVI, 935.

ARROASIA. *Vide supra ARIDAGAMANTIA.*

ARULENSE S. MARIE (Arles-en-Roussillon) monast. dioc. Helenensis (D'Helu) in valle Aperi-Monasterii (Apremont) conditum sæc. vii. Quod sub sua cepit tutela Ludovicus Pius, an. 820, CIV, 1097. — Privil. Sergii IV, pap. ann. 1011, CXXXIX, 1517.

ARZILLA (de) S. MARIE (Sainte-Marie d'Arzilla dioc. de Fano dans le duché d'Urbino) monast. ordin. Camald. a nobili viro Valero Fanensi comite paulo ante

ann. 1197, quo illud privilegium confirmavit Celestinus II, CCVI, 1230.

ASCHOVENSE S. MARIE (peut-être Aschbach près de Wissembourg Basse-Alsace) monast. quod Remigius Argentineus episc. conobio subiecit S. Marie, ann. 778, XCVI, 1582.

ASINDENSIS SS. TRINITATIS. (La Sainte-Trinité d'Essen, dioc. de Cologne) parthenon ord. S. Bened. ab Matwiga abbatissa reedificatus est sub Odone imperat., ann. 946. Agapeti pap. privil., CLXXXIII, 893.

ASMANIA (de) CELLA, seu prioratus (Amance, Neurthe) a comitissa Sophia conditus sæc. XI. Privil. quo Pibo Tull. episc. illius fundationem confirmavit, an. 1076, CLVII, 422, 426.

ASMIALDENSIS S. MARGARETÆ (Sainte-Marguerite d'Asmalde, in Finlaude, Russie) parthenon ord. S. Aug. cujus Alexander III bona confirmavit, ann. 1178, CI, 1183.

ASMINGIENSIS CELLA (Amélanges eu Lorraine) monasterium abbatissæ S. Michaelis Virdunensi subiectum. Epist. Eugenii III ad episcopum Metensem et Henricum comes de Salinis hanc cellam restituit, 1152, CLXXX, 1524.

ASPACENSIS CELLA (petit couvent d'Aspach dioc. de Batisbonne) quæ ab episcopo Bambergensi perdit, CLXXIII, 1280.

ASPRENSIS (Apremont, Haute-Saône) monast. quo aliate sunt reliquæ et monasterio Gemeticensi a quo pendebat, cum Nortmanni omnia incendio vastabant, CLXIX, 154.

ASTENSE S. PERPETUI (Saint-Perpétue d'Asti, dans la Monterrat, Italie) monast. ord. S. Bened. quod maxime illustravit S. Bruno abbas, postea episc. factus Signienus (Segni, campagne de Rome) ann. 1079, sub Gregorio VII, CLXIV, 99, 103. — Oddo Astensis monachus claruit sub B. Brunone, CLXV, 1141. — Alexandri III privil., ann. 1169, CC, 599. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1165.

ATHANASII (S.) monast. *Vide* MONTE SANCTO.

ATHANENSE S. MARTII seu S. ABEDII (Saint Yreix, dioc. de Limoges) monast. ord. S. Bened. ab Aldeone S. filii fratri fundatum sæc. VII, restauratum autem ab Alduino Lemovic. episc., an. 1012. Epist. Innocentii III ad abbatem, an. 1206, CCXV, 1099.

ATHENACENSE S. MARTINI (Ainay près de Lyon) monast. ord. S. Bened. exstructum sæc. VI in eodem loco quo passi fuerant SS. Martyres Lugdunenses, LXXI, 731. — Privil. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 205. — Epist. Innocentii III ad abbatem de quibusdam litteris subreptis, ann. 1198, CLXIV, 190.

ATREBATENSE S. VEDASTI (Saint-Vaast d'Arras) monast. ord. S. Bened. Nobiliacense primum dictum est a loco in quo exstructum fuerat a S. Auberto ann. 534, CI, 678, 679; 151. — Privil. Joannis VIII papæ, CXXVI, 658. — Ledwicus abbas claruit, ann. 1040, CXXI, 1535. — Idem abbas a fundamento monast. hoc restauravit, *ibid.* — Epist. Paschalis II de ipsius monast. lite cum clero Atreb. ut definitur, ann. 1113, CLXIII, 335. — Innocentii II epist. ad Gualterum abb. de obedientia episcopo debita, ann. 1151, CLXXIX, 98. — Adriani IV communitorium ad abbatem et fratres S. Vedasti, ann. 1157, CLXXXVIII, 1515. — Alexandri III, ann. 1164, CC, 522, 643, 1095, 1245. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 122, 145, ano. 1206, CCXV, 954, 938, 1104, 1509; CCXVI, 64, 494, 717; CCXVII, 181, 102, 266.

ATREBATENSE S. MARIE (Notre Dame d'Arras) monast. canonicorum ord. S. Aug. cujus privilegia et possessiones a Vindiciano episc. confirmantur, an. 690, LXXXVIII, 1200; CLXIX, 150. — Eugenii III epist. de officiis ecclesiast., ann. 1152, CLXXX, 1578.

AUBERTI seu **AUTBERTI (S.) ATREBATENSE** monast. ultra mœnia civitatis exstructum juxta ord. S. Augustini a S. Auberto episc., 580, CLXIX, 128.

AUBECHIENSE (Auchy les Moines) olim parthenon a nobili viro Adalscario in dioc. Camerac. exstructis, circa ann. 700, postea autem monast. Benedicti a Gerardo episc. restauratum, an. 950. Privil. Urbani II, an. 1095, CLJ, 451.

AUDARDI (S.) (Saint-Audard, près de Montauban) monast. ord. S. Bened. cujus abbas queritur apud Eugenium III de injuriis sibi a comite Toisano illatis. Epist. Eugenii, ann. 1145, CLXXX, 1051.

AUDOENI (S.) RUTHOMAGENSE (Saint-Ouen de Rouen) monast. olim S. Petri, nomen mutavit ubi S. Audoeni episc. corpus recepit. Hæc celebris abbatia ord. S. Bened. multos eruditos dedit inter quos Joannes diaconus nuperatur ann. 659, LXXI, 670; Charta Dagoberti regis LXXX, 450; LXXXVII, 173. — Privil. Eugenii

II papæ, ann. 827, CXXXIX, 985. — Theodorici monachus claruit ann. 1090, CL, 1187. — Joannes diaconus S. Audoeni monachus, CLXII, 1151. — Privil. Alexandri III, ann. 1180, CC, 1277. — De primis hujus monast. abbatibus post restaurationem, CLII, 1514.

AUDOMARENSE (Saint-Omer, Pas-de-Calais) monast. ord. S. August. cujus possessiones et jura confirmat S. Gregorius VII, ann. 1085, CLXVIII, 728 — Lambertus canonicus floruit, ann. 1050, CLXIII, 1043. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 623; Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1589.

AUDOMARENSE. *Vide* SITIVENSE.

AUGIENSE seu **AUGLE DIVITIS** (Richman, in Ang. diocèse de Bâle, ow, au. Teutonice pratum designat) monast. ord. S. Bened. Dices dictum propter innumeras ejus possessiones: dicta est quoque hæc abbatia *Sancti Leo Zesavia* a nobili Suevo Sintoas Germanie prelecto, qui fundum S. abbati Pirminio conditori donavit: situm est in dioc. Basiliensi. — Dipl. Ludovici filii ad Hettouem episc., ann. 816, CX, 767; Hatto filii Hottio abbas, CXV, 10; Ermanricus monach., CLV, 5; Purchardus, ann. 1095, CXXXIX, 550. — Beruo Henric imp. protectione abbas eligitur, ann. 1014, CLXII, 108. — Hermannus Contractus claruit, ann. 1051, CLXIII, 9. — Gregorius VII ejus monast. spoliatores excommunicavit, ann. 1074, CLXVII, 551. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 501. — Epist. Innocentii III ad abbas., ann. 1207, CCV, 1286.

AUGUSTINI (S.). *Vide* CANTUARIENSE.

AUGUSTENSE S. URSI (Saint-Urse d'Aoste, en Tarentaise) monast. ord. S. August. cui petente Herberto episc. privilegium concessit Innocentius II, ann. 1152, CLXXIX, 166, 248. — Priv. Lucii II, ann. 1144, CLXII, 854; Eugenii III, ann. 1146, CLXX, 1153, 1166; Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1596; Alexandri III, ann. 1162, CC, 131; Lucii III, ann. 1165, CCI, 125, 1237, 1303; Urbani III, ann. 1187, CCII, 1171.

AUGUSTENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix d'Augsbourg Bavière) monast. cujus præposito scripsit Innocentius III de institutione episcopatus in insula Chioensis, ann. 1213, CCXVI, 868.

AUGUSTENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Augsbourg) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmavit Celestinus II, ann. 1143, CLXXIX, 771.

AUGUSTODUNENSE S. SYMPHORIANI (Saint-Symphorien d'Autun) monast. ord. S. Bened. sæc. V constructum ab Euphronio episc.; hujus monast. invasores excommunicati jussu Joannis XIII. Reformandum de Floriacensi, ann. 971, CXXIV, 967.

AUGUSTODUNENSE S. MARTINI (Saint-Martin d'Autun) monast. ord. S. Bened. ab imp. Carolo restructum, cujus abbatii Gregorio multa concessit privilegia Nicolaus II papa, ann. 1059, CLXIII, 1327. — Priv. Alexandri III, ann. 1165, CC, 516.

AUGUSTOD. S. JOANNIS (Saint-Jean le Grand d'Autun) monast. ord. S. Bened. fundatum circa, ann. 28. Eo quod in maximo ceciderat dejectu, Innocentius II scripsit episcopo et quibusdam vicinis abbatibus de huj. monast. restauratione et reformatione, ann. 1180, CCXIV, 201.

AUGUSTOD. S. MARIE (Sainte-Marie d'Autun) parthenon a Siagrio episc. conditus, cujus discordias rexit S. Gregorius Turonensis. episcopus circa ann. 555, LIII, 519. — Epistola S. Gregori M. ad abbatissam, LIII, 1265. — Anseberti charta, ann. 696, LXXXVIII, 152.

AUREAVALLE (DE) S. PETRI (Saint-Pierre d'Orva au diocèse de Trèves) monast. primum ord. S. Bened. postea S. August., denique ord. Cisterc., fundatum ann. 1070, ab Alberto Chiniensi comite. Hujus monast. origo describitur, XCVIII, 812, 816. Privil. Innocentii II, ann. 1141, CLXXIX, 538.

AUREAVALLE S. PETRI (Saint Pierre d'Altrun, en Poitou) monast. ord. S. August. a vicemonte Hildegarda exstructum, ann. 975. — Priv. Paschalis II, ann. 1112, CLXIII, 308; Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 215; Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 111.

AURELIANENSES S. CRUCIS CANONICI (Sainte-Croix d'Orléans). Privil. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1603.

AURELIANENSE. *Vide* ANIANENSE, SS. EUGENII, MARINI, S. SAMSONIS.

AURIENSIS S. PETRI (Saint-Pierre de Caldas d'Orre en Galice, Espagne) monast. de quo scripsit Innocentius III super ejectione abbatis intrusi, ann. 1212, CII, 607.

AURIANENSIS (Origny-Sainte-Benoite sur Ar. Picardie) parthenon ord. S. Bened. a regina (ar. Calvi uxore fundatus ann. 834. Epistola ad abbatissam 22

et Innocentius III ne beneficia non vacantis promittantur, ann. 1210, CCXVI, 588, 413, 414.

AURILLIANENSE S. GERALDI (Saint-Géraud d'Aurillac, Cantal) monast. ord. S. Bened. in fine IX, seculi fundatum a B. Giraldo Aurillac, comite, CXXXIII, 71, not. — In eo monast. educatus est illustris verberis postea papa factus, Epist. Alexandri III, ann. 1163, CC, 589, 590. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXVII, 20.

AUTISSIODORENSE. *Vide* ANTISSIODORENSIS.

AUXIMENSIS DOMUS TEMPLANIORUM, apud Innocent. III, ann. 1211, CCXVI, 588, 414.

AVELLANENSE seu FONTIS AVELLANE (Fontavellane, dans la Campanie, Italie) monast. ord. S. Bened. Ludolfo fundatum in Eremito, olim S. Andreae, tunc autem S. Crucis dictum, apud Catinam de Sitria in Italia, ann. 1009, CLXIV, 22 et *segg.* — Camalularum et Avellanitarum admittas, *ibid.*, 27, 43. — Vita S. Rodulphi, CLXIV, 1007. — Ibidem floruit Guido Abbas Aretinus dictus, ann. 1034, CXLI, 575. — Privil. Innocentii II, ann. 1129, CLXXIX, 472; Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 856; Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 583; Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1435.

AVENACENSIS (Avenay, diocèse de Reims, Marne) partheuon ord. S. Bened. in Aureavalle exstructus a BB. Gomberto et ejus uxore Bertha, circa 660, qui inter sanctos ascribitur. Epistola Willelmi Remensis archiep. de abbatissarum electione, ann. 1200, CCIX, 359.

AVENDI seu ABENDI. *Vide* ABENDENSE.

AVENIONENSE. *Vide* SS. ANDREAE seu MICHAELIS IN ANDAONO.

AVENIONENSE S. RUFII (Saint-Ruf-lès-Avignon) monast. ord. S. Augustini conditum circa 1090 ab episcopis Rostagno et Gibellino et abbate Alberto. Privil. Urbani II apud Treas datum, ann. 1093, CLI, 127. Postea translatus est apud Valentiam (*Vide* S. Rufi). Priv. Paschalis II papae, 1113, CLXIII, 536. — Oldegarius abbas in archiepisc. Barcinon. eligitur, ann. 111, *ibid.*, 405.

AVENIONENSIS CANONIA tempore Urbani II instituta cujus idem papa bona et possessiones privilegio confirmavit, ann. 1093, CLI, 426.

AVEROBODIENSE S. MARIE (Sainte-Marie d'Averbod, diocèse d'Augsbouurg) monast. ord. Præm. ab Arnulfo comite exstructum paulo ante ann. 1139, quo Innocentius II, precibus Andreæ abbatissæ annuens ejus possessiones confirmavit, CLXXIX, 445.

AVERSANUM S. LAURENTII (Saint-Laurent d'Aversa, entre Naples et Capoue) monast. ord. S. Bened. a S. Sede pendens, cujus abbat Guarino propter laudabilem gestionem usum mitræ et annuli concessit Urbanus II, papa, ann. 1092, CLI, 546. — Priv. Lucii III, ann. 1183, CL, 1188; Coelestini III, ann. 1194, CCVI, 1029. — Epist. Innocentii III, ann. 1202, CCIV, 1181.

AVITI (S.) CASTRODUNENSE (Saint-Avit, près de Théateudun, diocèse de Chartres) monast. ord. S. Benedicti a Clotario I rege exstructum, ann. 521, postea a fortmannis dirutum; illud reedificavit Wanelo S. Martini Curon. thesaurarius in quo moniales introduxit. Epist. Innocentii III de abbatissæ electione, ann. 1210, CCXVI, 255.

AVITI (S.) AURELIANENSE (Saint-Avit d'Orléans, Loiret) monast. ord. S. Bened. quod nonnulli immerito cum Miciacensi confuse habent, exstructum est ann. 530, LXXI, 901 not. et apud S. Fortunatum Pictav. in Vita Leobini, LXXVIII, 549.

AZAICO (de) (Azy-le-Bûlé, près Saint-Maixent, Deux-Sèvres) prioratus a S. Maxentio pendens, qui ob abbatum pravam voluntatem in laicorum manus lapsus est, quod profecto vituperat Innocentius III, ann. 1198, CCIV, 56.

BACKANGENSE S. PANCRAII (Saint-Pancrace de Backtziang, dans le Wurtemberg) monast. a marchione Hermannno donatum in cujus ecclesia sepeliebantur Badenses largavii; Privil. Paschalis II, papa, ann. 1116, CLXIII, 435.

BAIENSIS INSULA (de) (couvent de l'île Baya, sur les îles de la Sicile) monast. ord. S. Bened. prope Siciliam, cujus Stephanus antea patriarcha Antiochenus abbas institutus est sub papa Agathone, ann. 676, CXXVIII, 511.

BAINSONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Bagnaux ou Bagnieu, anc. dioc. de Solésons) monast. ord. S. Bened. a parentibus Urbani II exstructum et Cluniac. monasterio ab eo concessum, ann. 1096, CLI, 430.

BAJONENSE. *Vide* S. VIGORIS.

BALGENTIACENSES. MARIE et S. GENTIANI (Notre-

Dame de Beaugency sur Loire, Loiret) monast. ord. S. Bened. fundatum circa finem VII seculi, ad canonicos S. August. transiit ann. 1104, quorum abbas Joscelinus privil. obtinuit ab Innocentio II papa, ann. 1140, CLXXIX, 505.

BALMENSE (La Baume, diocèse de Besançon) vetus monast. exstructum VI sæc. hodie penitus dirutum, LXXI, 1015. — Cluniacensi subiectum est; Beruo hujus monast. abb. ad Cluniaci regimen evectus est et Odonis institutos factus est. Privil. Urbani II papae, ann. 1089, CLI, 511. — Decretum Eugenii III quo abbatissæ titulo privat illud monast. in penam gravissimi facinoris adversus abbatem Osbertum perpetrati, ann. 1147, CLXXX, 1227. — Similiter Clemens III illud monast. asseruit Cluniaco, ann. 1188, CCIV, 1299. — Epist. Innocentii III qua omnes alienationes revocat et subjectionem Cluniacensibus confirmat, ann. 1198, CCIV, 103; ann. 1205, CCXV, 632.

BALMENSIS PARTHENON (La Baume les Nonains, dioc. de Besançon) ord. S. Bened. inter Veruntionem et Montem Belardi situm, VI sæc., LXXI, 1015 not. — Testamentum S. Ansegisi de eo parthenone mentionem ferit, 813, CV, 717.

BALMENSE S. ROMANI (Saint-Roman de la Baume, autrement La Baume-les-Moines, dans le Jura, diocèse de Lyon) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio v. sæc. refertur, reedificatum ann. 926 a S. Bermundo Gigniacensi abbate. Epist. Innocentii III de controversia cum episc. Eduensi, ann. 1199, CCXIV, 612, 852.

BALMENSE S. MARIE (Sainte-Marie des Bains, diocèse d'Arezzo, Italie) monast. in Emilia ex Aretina dioc. a Joanne Aretino episc. fundatum et confirmatum ab Adriano II, papae, ann. 871, CXXIX, 1015. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 285.

BALNEOLENSE S. MARIE de CLARAVALLE (Notre-Dame de Clairvaux, a Bagnolo près de Milan) monast. ord. Cisterc. ab Anselmo Archynte fundatum, ann. 1115, cui Innocentius concessit monast. S. Petri de Cerreto, ann. 1139, CLXXIX, 486. — Eugenii privil. ann. 1148, CLXXX, 1554.

BALNEOLENSE (peut-être Bagnaux, près de Dozy, Nièvre) monast. dotatum et fortasse conditum ab Hervæo Nivernensi comite ac nobili comitissa Mathilde, cujus bona confirmavit papa Innocentius III, ann. 1211, CCXVI, 548.

BALNEOLENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Bagnolles ou Banolas, près de Bezaudun, diocèse de Gironne, en Catalogne) monast. ord. S. Bened. ab abbate Bonito exstructum, quod postea abbati Mercorali concessit Ludovicus Pius, postulante comite Rampone, ann. 815, CIV, 1024. — Privil. Benedicti VIII, papae, ann. 1017, CXXXIX, 1608; Urbani II, ann. 1096, CLI, 474; Alexandri III, ann. 1175, CC, 1015.

BAMBERGENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Bamberg, Franconie) monast. ord. S. Bened. cui tredecim prædia concessit S. Henricus II imper. ann. 1015, CXL, 520; CLXXIII, 1280. — Charta Ottonis, *ibid.*, 1535. — De donatione capellæ S. Fidis, *ibid.*, 1547. — De nova donatione, 1549. — Abbatissæ epist. ad S. Hildegardem, CXCVII, 284. — Priv. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1273.

BAMBERGENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Bamberg) monast. ord. S. August. extra muros constructum ab Hermanno et Othone episcopis, ab ann. 1071 ad 1108, CLXXIII, 1280.

BAMBERGENSE SS. KILIANI et GEORGII (Saint-Kilian ou Saint-Georges de Bamberg) monast. ord. S. August. cui S. Henricus imp. et hujus monast. fundator largam concessit possessionem, *Furth* cognominatam in pago de Nordgau sitam, ann. 1087, CXL, 276. — Ejusdem alia donatio, 277, 278. — De eo agitur, CLXXIII, 1281.

BANNOCHORENSE (Banchor ou Bangoras, dans le pays de Galles) monast. Britannia quod exstabat ante adventum S. Augustini, cujusque Dinothus abbas hunc adventanti pro episcopis respondit, ann. 601, LXXX, 21. — Illud monast. Ha floruit a Hedæ temporibus et 2000 monachos nutrebat, XCV, 83. — Ibi oratorium instituerat sanctus abbas Malachia cujus vitam scripsit S. Bernardus Clarav. CLIX, 161 not.

BANTENSE S. MARIE (Banti ou Bante, dans la Pouille, Naples) monast. ord. S. Bened. a Rogerio duce et ejus fratre Boamundo exstructum prope Acherontiam (*Cirenza*) in Apulia, cujus Ursio primus abbas fuit. Monasterium hoc ab Urbano II papa consecratum est, ann. 1088, CLI, 55. — Priv. Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 114.

BANTHENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Bantzh ou Bantzen, en Bavière) monast. ord. S. Bened. ab illustri femina Alberada constructum ann. 1071, et ecclesiæ Bamberg. concessum, quod postea reformavit S.

Otto episc., CLXXIII, 1284. — Charta de hujus monast. fundatione, ann. 1127, CLXXIII, 1340.

BANZA (de) S. MARIE monast. quoddam Italie ejus S. Gregorius VII bona et privilegia confirmavit ann. 1073, CXLVIII, 650.

BARALENSE S. GEORGII (Saint-George de Baralles, dioc. d'Arras) monast. ord. S. August. a Chlodovæo rege et S. Vedasto Atrebat. episc. fundatum circa ann. 535, CXLIX, 129. — Illud destruxerunt Northmanni sæc., *ibid.*

BARBARA INSULA (de). *Vide INSULA.*

BARBARÆ (S.) (Sainte-Barbe, au diocèse de Parenzo, en Istrie) monast. de quo mentio est in privil. Alexandri III ann. 1177, CC, 1101.

BARBARÆ (S.) IN ALGIA (Sainte-Barbe-en-Auge, dioc. de Lisieux) monast. ord. S. August. fundatum ann. 1128, in quo claruit subprior Gaufridus circa finem x sæc., CCV, 827.

BARBATI (S.) monast. (Saint-Barbat dans la Sabine, États de l'Eglise) in Pollutrensi territorio exstructum a Haynerio et ejus conjuge Engeltrude, et monachis ord. S. Bened. concessum circa 1043. Privil. Alexandri II papa quo illud annexuit cœnobio Magellanensi (*Magliano*) ann. 1063, CXLVI, 1399. — Demum Ecclesiæ Vaticanæ subjectum est a Gregorio XIII, *ibid.* not.

BARDESLERA (de). *Vide BORDESLEJA.*

BARCINONENSE S. CRUCIS et S. EULALIÆ (Sainte-Croix ou Sainte-Eulalie de Barcelone, Espagne) monast. ord. S. August. ejus Raimundus præpositus privil. obtinet a Paschali II papa ann. 1104, CLXIII, 125.

BARENSE SS. TRINITATIS (Bari en Italie) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmavit S. Leo IX pap. ann. 1053, CXLIII, 735.

BARENSE OMNIUM SANCTORUM (abbaye de la Toussaint, à Bari, Naples) monast. ord. S. Bened. quod fundasse videntur Ursus et Elias, ejusdem civitatis præsules, quod sub sua suscepit protectione Calixtus II pap. ann. 1123, CLXIII, 1396. — Privil. Lucii II ann. 1144, CLXXIX, 911.

BARENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Bari) monast. ord. S. Bened. a ducibus Rogerio et Boamundo exstructum occasione translationis reliquiarum S. Nicolai ex Oriente sub Victore III pap. Privil. Paschalis II ann. 1103, CLXIII, 178.

BARISIACUM, seu PARISIACUM seu FAVEROLENSE (Barisis-au-Bois, Pargny ou Faverolles, dioc. de Laon) monast. S. Amando concessum a regina Inichilde Sigeberti uxore et Childerico Grimoaldi filio circa ann. 664, LXXXVII, 315, 1271. — Childerici diploma, ann. 661, *ibid.*, 1285. — Ludovici Pii, ann. 831, CIV, 1193.

BARNOETENSE (Barnoeit, dioc. d'Ely, comté de Cambridge, Anglet.) monast. ejus abbatii commisit Innocentius III causam quandam matrimonialem, ann. 1205, CCXV, 593.

BARTHOLOMÆI (S.) NOVIOMENSE (Saint-Barthélemi de Noyon, Oise) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1064 a Balduino Noviomeni episc. Epist. Innocentii III ad abbatem ann. 1206, CCXV, 939.

BARTHOLOMÆI (S.) DE CARBONARIA (Saint-Barthélemi de la Charbonnière, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. abbatie S. Mariæ in Pulsuno subjectum, de quo mentio in privil. Alexandri III ann. 1177, CC, 1097.

BARTHOLOMÆI (S.) IN LIPARA INSULA (Saint-Barthélemi, de Lipari, côtes de Sicile) monast. ord. S. Bened. juxta Siciliam situm cui privil. concessit Urbanus II ann. 1091, CLI, 529.

BARTHOLOMÆI (S.) IN PENNA (Saint-Barthélemi du diocèse de Penne, Naples) monast. ord. S. Bened. ejus bona et privilegia confirmavit Paschalis II pap. ann. 1116, CLXIII, 412. — Priv. Innocentii II ann. 1139, CLXXIX, 413. — Eugenii III ann. 1150, CLXXX, 1437.

BARTHOLOMÆI (S.) IN SILICE (S.) LUCANENSE (Saint-Barthélemi de La Pierre, à Lucques) hospitalis domus super cujus rectore scripsit Innocentius III ann. 1208, CCXV, 1464.

BARVENSE monast. quod condidit Winfridus in Anglia et quo se recepit post depositionem suam ab episcopatu, ann. 675, XCV, 184.

BASENVILLA (DE) (Bassèneville, dans le Calvados) prioratus cujus immunitatem confirmat Lucius III pap. ann. 1185, CCI, 1172.

BASILENSE S. ALBANI (Saint-Alban de Râle) monast. ord. S. Bened. a Ven. episc. Burchardo exstructum et postea privilegio Eugenii III confirmatum ann. 1147, CLXXX, 1297. — Privil. papæ Cælestini III ann. 1196, CCVI, 1148.

BASOLI (S.) (Saint-Basle de Verzy, dioc. de Reims) monast. a S. Basolo episc. fundatum circa ann. 870, CXXXV, 97. — Ibi moratus est Ebbo episc. Rhemensis,

CXVI, 17. — Hujus monast. initia describuntur, CXXXVII, 631. — Remilitatum est ann. 980, *ibid.*, 639. — Priv. Urbani II Burchardo abbati ann. 1090, CLI, 321. — Alexandri III epist. in ejus monast. gratiam ann. 1172, CC, 832.

BASSOFONTENSE S. MARIE (Notre Dame de Bassfontaine, dioc. de Troyes) monast. ord. Præmonst. in silva Briennensi exstructum ann. 1145 a Gualtero Briennensi comite. Privil. Eugenii III ann. 1148, CLXII, 1345.

BATHONIENSE (Bath on les Bains, comté de Somerset, Anglet.) monast. a S. Elpego conditum, deservente x sæc. antequam archiepiscopus fieret Cantuar., CXLIX, 375. — Diploma Willelmi Conquest. 1083, CLII, 1535.

BAUGEZEUM seu BAUGERIACUM (Baugerais, die de Tours à trois lieues de Villeloing) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1153. Joannes abbas ad Gaufridum S. Barbaræ subpriorem scripsit circa 1180, CCV, 833, 842. — Charta donationis Henrici II Anglor. regis ann. 1178, CCVII, 1161.

BAUMBURGENSE S. MARGARETÆ (Sainte-Margarete de Baumbourg, dioc. de Salzbourg) monast. ord. S. Bened. a Berengario comite exstructum ante ann. 1114, quo Paschalis II illud privilegio confirmavit, CLXIII, 363. — Privil. Honorii II, ann. 1130, CLVI, 1508. — Innocentii II ann. 1154, CLXXIX, 422. — Lucii II ann. 1144, *ibid.*, 935. — Clementis III, ann. 1189, CII, 1447. — Cælestini III ann. 1195, CCVI, 1079.

BAUMGARTENSE seu BAUMGARTENHERGENSE seu POMARIUM S. MARIE (Notre-Dame du Verger, ou l'abbaye de Pongartenberg, Haute-Autriche, auc. die de Strasbourg) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1111 ab Othone Rauglandensi comite. Eugenii III privil. ann. 1151, CLXXY, 1476. — Eiusdem epist. super controversia cum episc. Passaviensi 1177. Privil. Lucii III ann. 1188, CCI, 1163. — Cælestini III ann. 1195, CCVI, 1157. — Epist. Innocentii III super ecclesia de Westhusa ann. 1205, CCXV, 564; CCXVI, 24.

BAVONIS (S.). *Vide GAUDENSE.*

BAZACENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Bazac, Charente) monast. ord. S. Bened. in dioc. Santonensi exstructum xi sæc. ab illustri viro Guadardo Lorichensi; juxta alios, a Wardrado domino de Jarnac et ejus uxore Rixinde. Epist. Innocentii III ad abbat. super collatione præbendarum, CCXVI, 832.

BEAMFLEDENSE (Beamfield, dioc. de Worcester, Anglet.) monast. ord. S. Bened. in dioc. Wigornensi, ejus reformationem aggressus est S. Oswaldus episc. ann. 980, CXLVII, 1194.

BEBRONNENSE. *Vide JUNIENSE S. RACHBERT.*
BECCENSE S. Mariæ (Le Bec en Normandie) insignis monast. ord. S. Bened. in dioc. Rothomag. conditum ann. 1042 a nobili viro Helliuno qui et primus abbas fuit et maxime claruit in discipulis Lanfranco et Anselmo qui præsules facti sunt Cantuarienses, CL, 21, 31. — Chronicon Beccense ab initio ad ann. 1467, *ibid.*, 638. — Willelmus abbas tertius, 715. — S. Anselmus Beccensis fuit monachus ann. 1060, CLVIII, 34. — Priv. Paschali II ann. 1102, CLXIII, 90. — Epist. Innocentii II ad Beccens. mon. ann. 1136, CLXXIX, 258, 633. — Privil. Eugenii III de ecclesia SS. Trinitatis de Bellouano ann. 1146, CLXXX, 1139, 1225. — Alexandri III ann. 1170, CC, 618. — Cælestini III ann. 1195, CCVI, 1124. — Privil. Innocentii III ann. 1203, CCXV, 46; CCXVII, 33.
BECKEREGIENSIS (Beeskéréck, ou Hongrie) hospitaliorum domus ab illustri viro de Baze et ejus uxore condita ann. 1204 quo Innocentius III eam privilegio ornavit, CCXV, 344.

BEDRICHSUERDENSE (Saint-Edmundsbury, Anglet.) monast. a pio Sigeberto rege conditum in quo ipse recepit abdicata potestate, ann. 650, XCV, 144.

BELGICO (de) S. REMIGII (Saint-Remy de Belge, ancien diocèse d'Arras) monast. ord. S. August. in partem in vico olim celeberrimo a quo Belgica, ut ferunt, nomen sumpsit xi sæc., CXLIX, 132.

BELINENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoit de Belin ou Belino, dioc. d'Aquillee) monast. in dioc. Aquileensi exstructum a Maxentio patriarcha ann. 634; sed postea ob inclementiam aeris derelictum est, et monasterio Gervasii et Protasii Uticensi annexum a Gregorio II, CVI, 50.

BELLACUMBA S. MARIE (Notre-Dame de Bellacumbe, dioc. du Puy) monast. et parthenon ord. Cisterc. a dominis de Calanson (*Chalançon*) exstructum circa 1110, CCIV, 89. — Epistola Henrici Claravall. abbatis, *ibid.*, 250.

BELLÆ-VALLIS S. PETRI (Saint-Pierre de Bellæ-

- vaux, dioc. de Besançon) monast. ord. Cisterc. conditum ann. 1119, quod dotavit Humbertus archiepisc. ann. 1145. Priv. Innocentii II ann. 1158, CLXXIX, 587. — Item Eugenii III ann. 1145, CLXXX, 1073. — Epist. Coelestini III ad abb. de canonizatione S. Petri Tarentasien. episc. quondam abbat. de Bellavalle, ann. 1191, CCVI, 871.
- BELLEVIILLÆ (Belleville-sur-Saône, dans le Beaujolais) monast. ord. S. August. ab Humberto de Bellojoco domino exstructum ann. 1159. — Epist. Innocentii III qua permittit oratoria exstruere, ann. 1198, CCXIV, 121. — Idem monast. eximit a procuracione facienda quotannis fratribus S. Irenæi, *ibid.* — Innocentii III epist. ad abbat. 1215, CCXVI, 1205.
- BELLELAGIENSE S. IMERI (Bellelèy, dioc. de Bâle, en Suisse) monast. ord. Præm. a Sigenando Grandiavallis preposito ann. 1140. Privil. Innocentii II ann. 1142, CLXXIX, 585. — Eugenii I ann. 1148, CLXXX, 1352. — Lucii III ann. 1182, CCI, 1127.
- BELLICENSE (Belley, Ain) monast. ord. S. August. a Guillelmo episcopo fundatum paulo ante ann. 1142 quo Innocentius II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 604.
- BELLOLOCO (de) (Beaulieu, Eure-et-Loir) monast. ord. S. Bened. a Cluniac. monachis exstructum, antiquæ episcopo Ivone, circa 1115. — Charta Ivonis, CLXII, 296.
- BELLOLOCO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Beaulieu-lès-Mans) monast. ord. S. August. cui privilegium concessit Alexander II pap. ann. 1070, CXLVI, 1535.
- BELLOLOCO (de) S. MARIE (Notre-Dame-de-Beaulieu-sur-Aube, Troyes) monast. ord. Præmonst. ab Osberto et Alardo presbyteris conditum circa finem xi sæc. Privil. Innocentii II ann. 1151, CLXXIX, 75. — Item Eugenii III ann. 1147, CLXXX, 1215.
- BELLOLOCO (de) SS. TRINITATIS (Beaulieu près le Loches) monast. ordinis S. Bened. a Fulione III indegav. comite exstructum ann. 1010. — Privil. Joannis VIII, CXXIX, 1491; Item Sergii IV pap. 1525. — S. Gregorii VII epist. ann. 1074, CXLVIII, 578. — Privileg. Paschalis II, CLXIII, 435. — Alexandri III ann. 1173, CCI, 11. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1198, CCIV, 07.
- BELLOLOCO (de) (Beaulieu ou Bellet, dioc. de Bourges) monast. ord. S. Bened. a Rodulfo Bituricensi episc. indatum super Dornoulam circa ann. 840. Priv. quo rhanus II pap. illud concessit Cluniac. monast. ann. 996, CLI, 468.
- BELLI LOCI parthenon. *Vide Pulchri Loc.*
- BELLO (de) (Bâtelle, comté de Sussex, Anglet.) quodmine datur monast. a Wilhelmo Conquest. conditum ad Hastings in Anglia et in Sussexensi agro in honorem SS. Trinitatis et S. Martini, juxta votum quod verat ante pugnam qua Britannicæ regnum obtinuit n. 1061, CXLIX, 1356, 1358. — Epist. Urbani III ann. 87, CCII, 1499, 1511, 1528. — Epist. Innocentii III ann. 08, CCXV, 1504.
- BELLOMONTK (de) (Beaumont, dioc. de Tours) parthenon ab Hermao thessaurario exstructus prope Turo. xi sæc. Antea existit sub nomine S. Marie de riniolo, eo quod intra septa S. Martini concludebatur, CXI, 510. — Innocentii III decretum de immunitate juxta mon. ann. 1212, CCXVI, 764.
- BELLOVACENSE. *Vide* S. QUINTINI, S. LUCIANI, S. STEPHANI, S. LAURENTII.
- BENEDICTI (S.) AD LIGERIM (Saint Benoit-sur-Loire). *de FLORIACENSE.*
- BENEDICTI (S.) SUPER PADUM. *Vide* PADOLINON-ENSE.
- BENEDICTIONIS-DEI (Bénissons-Dien, dioc. de An, Loire) monast. ord. Cist. a Clavavall. ortum, a dovico VII exstructum ann. 1158. Postea vero suctum a Idone et Mathilde de Forez. Epistol. Henrici Clavavall. abbat. ann. 1188, CCIV, 230.
- BENEDICTI (S.) (Saint-Benoit, dioc. de Népi, Etats l'Eglise) monast. ord. S. Bened. quod monasterio S. alii extra Urbem subiecit Innocentius III ann. 1211, KVI, 327.
- BENEDICTI (S.) DE SCALOCLA seu SCALOCEHIA (int-Benoit de Scalocchia, dioc. de Civita Castello, ts de l'Eglise) monast. cujus mentio fit in privil. iani IV. ann. 1158, CLXXXVIII, 1560.
- BENEDICTOBURANUM. *Vide* BURENSE seu BORO-ENSE.
- BENEVENTANUM S. MARIE (Notre Dame de Bénévent) monast. cujus ecclesia a Gardinone abbate exstructa (privil.) obtinuit a rege Arichisio, ann. 769, LXXXVII, 7.
- BENEVENT. S. MODESTI (Saint-Modeste de Bénévent) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et jura confirmavit Coelestinus III, ann. 1195, CCVI, 1245.
- BENEVENT. S. SOPHIE (Le couvent Sainte-Sophie de Bénévent) monast. a Casinensi pendent, cujus bona et privilegia confirmavit Benedictus VIII, pap. ann. 1022, CXXIX, 1625. — Privileg. S. Henrici II imperat., CXI, 565. — S. Leonis IX, 1052, CXLIII, 692. — Urbani II, ann. 1092, CLI, 541. — Paschalis II, CLXII, 75. — Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1186. — Privil. antip. Anacleti. an 1130, CLXXIX, 719, 728, 729.
- BENEVENT. S. VINCENTII. *Vide* VINCENTII.
- BENEVENTANUS S. SOPHIE (Religieuses de Sainte-Sophie à Bénévent) parthenon seu xenodochium feminarum a pio rege Raschisio constructum, ann. 774, LXXXVII, 1418. — Illud multis donis dotavit, *ibid.* — Privil. S. Gregorii VII, ann. 1184, CLXIII, 710. — Gelastii II privil. ann. 1118, CLXIII, 495.
- BENEVENTANUS S. VICTORINI PARTHENON (couvent Saint-Victorin de Bénévent) ord. S. Bened. cujus possessiones et privil. confirmavit Alexander III, ann. 1166, CC, 479.
- BENIGNI (S.) DIVIONENSE (Saint-Bénigne de Dijon) monast. ordinis S. August.; ab eo sacro præsule fundatum creditor sæc. II et S. Eustasio primo abbat. commissum, LXXI, 860 not. — Goylae piæ femine donatio, an. 734, LXXXVIII, 1287. — Pia Ermenora Deo sacra villam dedit de Ruffiac, an. 715, Boholeno tunc abbate et Astorico Lingonensi episcopo, LXXXVIII, 1259. — Diploma Ludovici Pil, an. 828, CIV, 1171. — Privil. Benedicti VIII pap. ann. 1012, CXXXIX, 1581, 1629. — S. Guillelm. abbas fit, ann. 1031, CXLI, 835. — Annales S. Benigni Divion., CXLI, 875. — Privil. S. Gregori VII, an. 1078, CXLVIII, 685. — Epist. Hugonis Lugd. archiep. pro eo mon., CLVII, 516. — Chronica abbatum S. Benigni, CLXII, 755. — Privil. Paschalis II, ann. 1102, CLXIII, 86. — Calixti II, ann. 1124, CLXIII, 1520. — Epist. Honorii II ad Berardum episc. ann. 1126, CLXVI, 1275. — Charta Stephani Augustod. episc. sæc. xi, CLXXII, 1509. — Epist. Innocentii II, an. 1152, CLXXIX, 131. — B. Aleidis S. Bernardi mater sepulta est in monast. S. Benigni, circa, 1106, CLXXXV, 1402. — Privileg. Alexandri III, an. 1177, CC, 1102. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1266. — Coelestini III, 1193, CCVI, 989. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1207, 1207, CCXV, 1185. — De ejus monast. reformatione, ann. 1211, CCXVI, 495.
- BERACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Berac, canton de Vaud) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Rodulfo conditum, ann. 998, in diocesi Lausannensi, et ab Odilone Cluniac. abbate reparatum sæc. xi, CXLII, 888.
- BERARDINGENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Berardingho, dans le territoire de Sienne) monast. ord. Camald. cujus possessiones et jura sub protectione sua suscepit Urbanus III, ann. 1196, CCII, 1575.
- BERBORGENSE (Bewrborg en Irlande) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1583.
- BERCHERSGADONENSE. *Vide* BERCHERSGAMENSE.
- BERCLAVIENSE S. SALVATORIS (Billy-Berclause sur la Deule), Ledwinus abbas monasterium hoc condidit haud procul ab Atrebatu et S. Vedasti monasterio subiectum sæc. vii, CXLIX, 151.
- BERCETO (de) S. ABUNDII postea S. REMIGII (Berzeta, duché de Parme) monast. in Mont? Barlonum in Langobardia (Monte-Bardone), ita a rege Luitprando auctum est ut pro conditore merito habeatur, ann. 718, XCV, 668; CXXIV, 70.
- BERCHDESGAMENSE seu BERCHTESGADENSE et BERCHTOLSGADENSE SS. JOANNIS et MARTINI (Berchtolsgraden, diocèse de Saltzhourg) monast. ord. S. Bened. a comitibus Berengario et Chunone conditum paulo ante ann. 1115, quo illud privilegio confirmavit Paschalis II, CLXIII, 568. — Privil. Calixti II, ann. 1121, CLXIII, 1206. — Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 755. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1057.
- BERGHENSE seu BERGENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Berg ou Bergben, Westphalie) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et jura privilegio confirmavit Eugenius III, ann. 1146, CLXXX, 1093.
- BERGHENSE S. MARIE (Notre-Dame de Berg en Westphalie) monast. ord. Cisterc. ab Adolfo Colonienst comite fundatum paulo ante ann. 1140 quo Innocentius illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 502.
- BERGOMATENSE S. ALEXANDRI (S. Alexandre de Bergame, Lombardie) monast. ord. S. August. institutum ante ann. 1152, quo Innocentius II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 156. — Ejusdem epist. de bonis canonic. residentia suo episcopo, ann. 1154, CLXXIX, 217, 395, 631. — Coelestini II, ann. 1145, CLXXIX, 775.

809. — Lucii, 1144, 857, 839, 898. — Engeni III epist. de hujus monast. controversiis, 1148, CLXXX, 1100. — Anastasius Eugenii sententiam confirmavit, CLXXXVIII, 1058. — Privileg. ejusd., 1068. — Urbani III, ann. 1189, CII, 1549. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1414, 1465.

BERGOMATENSE S. VINCENTII (Saint-Vincent de Bergame) monast. ord. August. cui privileg. concessit Paschalis II, CLXIII, 75. — Privileg. Henrici II, ann. 1125, CLXVI, 1217. — Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 509. — Eugenii III decretum super controversia cum canonicis S. Alexandri, 1145, CLXX, 1059. — Anastasii pap. sententia, *ibid.*, CLXXXVII, 1058. — Privileg. Adriani IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1566. — Alexandri III ann. 1169, CC, 610. — Urbani III, an. 1186, CII, 1429, 1519, 1550. — Clementis III, ann. 1190, CII, 1465.

BERGOMATENSIS S. GRATE (Sainte-Grate de Bergame) parthenon ord. S. Bened. fundatus sub pontificatu S. Leonis IX. Privileg. Urbani III, ann. 1186, CII, 1440, 1517.

BERINENSIS, BERICINENSIS seu BERCINENSIS in Anglia parthenon, quem condidit Erchonwaldus episc. Lundensis propter sororem suam Edilbergam, in quo postea recesserunt Hiltsa seu Hildeina, et regina Oedilberga, ann. 675, XCV, 184.

BERNAYENSE seu BERNACENSE S. MARIE, (Notre-Dame de Bernay, Eure) monast. ord. S. Bened. conditum circa ann. 1025 a Juditha Normanniæ ducissa, cujus abbatem cum Fiscamensi abb. cui obsequium denegabat conciliavit Arnulfus Lexoviensis episc., ann. 1142, CCI, 9. — Epist. ejusdem Arnulfi, *ibid.*, 92. — De hujus monast. fundatore, CCI, 1514.

BERNRIEDENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Bernried, dioc. d'Augsbourg) monast. ord. August. ab Othone imp. et ejus uxore Adelheide exstructum ante ann. 1122, quo ejusdem possessiones confirmavit Calixtus II, pap., CLXIII, 1257.

BERTARI et ATALETI (SS.) (Saint-Berthier ou Berthaire et Saint-Atalen à Bleurville, diocèse de Toul) parthenon apud Blederivillam et dioc. Tullensi exstructum, ann. 1050, cujus bona et privilegia confirmavit S. Leo IX pap. eodem ann., CXLIII, 661.

BERTHOLORSSENSIS (Bertaucourt-les-Dames en Picardie) parthenon fundatus ann. 1063 a S. Gualberto abbate Pontisarensi. Decretum Alexandri III, ann. 1163, CC, 325.

BERTINI (S.). *Vide STRIVENSE.*

BERTINIACENSIS CURTIS (Bertancourt, dioc. d'Amiens) Oratorium a Bruno Tullensi episc., qui papa postea factus est, fundatum et consecratum ann. 1056 cum privileg., CXLIII, 585. — Postea in abbatiam transformatum privileg. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1268.

BERTINÆ-CURTIS S. MARIE (Notre-Dame de Bertancourt, dioc. d'Amiens) parthenon juxta monasterium præcedens exstructus ann. 1035. — Ab illustribus Godelinde et Helewide. De eo mentio fit in privilegio Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1268.

BESSENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Besse ou Bexis, dioc. de Vercelli) monast. ord. S. Bened. a Raynario episc. fundatum cujus bona et privilegia sub protectione sua suscepit Innocentius II, ann. 114, CLXXIX, 521.

BETHLEEM. *Vide FERRARIENSE.*

BETHLEEMITICA MONASTERIA A D. Hieronymo et Joanne Cassiano frequentata, XLIX, 9.

BEZIENSE (Bèze, dioc. de Langres) monast. ord. S. Bened. ab Amalrico Burgundiæ duce fundatum in Hugon. diocesi super Bezuam fluvium, cui proprium filium Waldalenum abbatem dedit, LXXI, 645 not. — Bona Adalrici ducis hujus monast. traduntur a rege Theodorico, ann. 677, LXXXIV, 1524. — Charta Adalsindæ abbatissæ, LXXXVIII, 1166. — Vastatur, ann. 163, 1167. — Lotharii imp. dipl. ann. 850, 1186. — Charta Brunonis Lingon. episc., ann. 1008, CXXXIX, 1539. — Privileg. S. Leonis IX pap., CXLIII, 768. — Chronicon Bezuense, auct. Joann. monacho, CLXII, 861. — Paschalis II privileg. ann. 1145, CLXIII, 142. — Epist. Innocentii III de restauratione hujus monast., ann. 1198, CXXIV, 189.

BEYRONENSE S. MARIE (S. Marie de Beyron ou Byron, en Suabe) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Peregrino exstructum ante ann. 1150 quo Honorius II hanc fundationem confirmavit, CLXVI, 1512.

BIBURGENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Biburch, dioc. de Ratisb.) monast. ord. S. Bened. ab Ottone episc. Bambergensi comparatum, circa 1152, CLXXIII, 1279, 1509. — Innocentii II privileg. ann. 1159, CLXXIX, 397, 427. — Adriani IV epist. ann. 1159, CLXXXVIII, 1601.

BIFURCENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoit de Bifurco

sur le versant des Alpes, vers l'Italie) monast. ordinis S. Bened. quod Henricus II imperator dedit S. Romæ de Camaldularum institutori, ann. 1022, CXL, 362. — Priv. Calixti II, ann. 1121, CLXIII, 1518.

BISENSIS PARTHENON in dire. Toletana a S. Hildefonso fundatus circa an. 635, XCVI, 49.

BISULDUNENSE S. PETRI (S. Pierre de Bezandun, dioc. de Gironne en Catalogne) monast. a Mirone Gerdensi episc. fundatum et ab ejus successore Gauberto Romanæ ecclesiæ concessum, priv. Benedicti VII pap. ann. 979, CXXXVII, 551. — Benedicti VIII, CXXII, 1613.

BISULDUNENSE SS. MICHAELIS ET GENESII (Saint-Michel ou Saint-Ginès de Bezandun) monast. ord. S. Bened. in dire. Gerundensi (*Gironne* sur les confins de la Catalogne) a Bernardo Bisuldunensi comite exstructum, ann. 998 et a Gregorii V privilegio confirmatum, CXXXVII, 924. — Item Benedicti VIII, CXXII, 166.

BISULDUNENSE S. STEPHANI, *Vide supra BALSALENSE.*

BITURICENSE. *Vide S. SCLIPICI.*

BITURICENSIS S. LAURENTII (Religieuses de Saint-Laurent à Bourges) parthenon. ord. Bened. probabiliter ad S. Sulpicii tempora referendus, etsi Carolus Magnus tribuatur illius fundatio, LXXX, 532 not.

BIVORENSE monast. cujus situs videtur in partibus Lombardiæ collocandus, cui Joannes XII papa privilegia concessit, ann. 965, CXXXIII, 1056.

BLACHERNENSE S. MARIE DE PALATIO (Sainte-Marie de Palatiole, dans les environs de Ravenne) monast. exstructum ab Agnello abbate in Valentis regis Odoacri palatio ann. 812, CVI, 450, — servatum annexum est monasterio S. Pauli intra Ravennæ muros, LVI, 442.

BLANCA LAUDA (de) S. MARIE (Notre-Dame de laude ou de la Bruyère dioc. de Coutances) monast. Præmonst. a Ricardo de Hagia conditum ann. 115, — Charta Richardi, CCVII, 1165. — Diploma confirmatum ab Henrico II, Anglor. rege ann. 1157, CCVII, 1165.

BLANDINIENSE S. PETRI (Blandin ou Blandiniers près de Gand) monast. ord. Bened. a S. Amando exstructum ann. 655 cujus invasoribus excommunicatus minatur Alexander II papa a n. 1067, CXLI, 1521. — Privileg. Paschalis II papa ann. 1105, CLXIII, 111. — Innocentii II ann. 1155, CLXXIX, 257. — Eugenii III, CLXXX, 1087.

BLANGIACENSE S. BERTHÆ (Blangy-en-Ternois Pas-de-Calais) ab initio monast. fuit puellarum, postea autem virorum ord. S. Benedicti a S. Berha Rigoberto comitis filia exstructum in Calatensi pago (Calatium 660). — Postmodum Fiscamensi cenobio concessa et a Rogerio comite S. Pauli cujus charta XCLIII, 47. — Epist. Innocentii III ad abbat. ann. 1202, CCVII, 91.

BLASII (S.) IN SYLVA NIGRA seu IN HERCINIA (Saint-Blaise en Forêt-Noire) monast. ord. S. Bened. Radensi ducatu exstructum ann. 965, ab Ottone imp. et eremita Regimberto. Donationem hujus monast. fecit a Mathilde comitissa confirmavit Urbanus II ann. 1054, CII, 371, 541. — Wernerus abbas floruit ann. 115, CII, 719, Privileg. Calixti II ann. 1119, CLXIII, 115, 1536. — Honorii II ann. 1126, CLXVI, 1254. — Innocentii II ann. 1150, CLXXIX, 62, 164, 556, 558, 499, 5. — Adriani IV ann. 1157, CLXXXVIII, 1500, 1514. — Priv. Alexandri III ann. 1179, CC, 1209. — Celestini III ann. 1197, CCVI, 1207.

BLASII (S.) HOSPITALIS (Hospitaliers de Saint-Blas à Mondovi) hujus conventus magistro Adam privilegia concessit Eugenius papa III ann. 1470. — Privileg. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1527.

BLASII (S.). *Vide ADMONTENSE.*

BLASIENSIS S. PETRI (Saint-Pierre de Bled, de S-Flour) parthenon a comitissa Ermengarda, Bonæ comitis uxore exstructus ann. 910. — Privileg. Urbani papæ 537.

BLAUBURENSE seu S. JOANNIS BAPTISTÆ (Saint-Jean de Blaubueren, dioc. de Coulanges) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1095 a comitibus Henrico et Hugone fratribus, cui Urbanus II privileg. concessit ann. 1099, CLI, 540. — Adriani IV privileg. ann. 1159, CLXXXVIII, 1639.

BLAVIENSE S. ROMANI (Blaye sur la Gironde) monast. in pago Burdegalensi situm et abbatia S. Augustini Burdegalensi subjectum a Ludovico Pio, ann. 825, CL, 1171.

BLÉNDEKENSIS S. COLUMBÆ (Sainte-Colombe à Blendecques, Pas-de-Calais) parthenon ord. Cister. a Desiderio Morinensi episc., et Philippo Flandrens

ante exstructum. Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1294.

BLESENSE. Vide S. LAUNOMARI.

BLESENSE S. MARIE (Notre-Dame du Bourg-Moyen-les-Bois) monast. ord. S. August., apud Blesas in loco vulgo dicto Burgum-Medium (Bourg-Moyen), ab Odone comite et Bertha ejus conjuge fundatum. — Privil. Ivonis Carnot. episc., ann. 1105, CLXII, 290. — Priv. Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1271.

BOBBIENSE seu **BAUBIENSE** (Saint-Colomban de Bobbio, dans le Milanais) monast. ordinis S. Bened. a S. Columbano, fundatum in Lombardia, ann. 600, LXXX, 201, 203. — Charta Agilulfi regis, *ibid.*, 521. — Priv. S. Columbani quo suum cessit monast. S. Sedi apostolicæ, *ibid.*, 522. — Chartæ Adiwaldi regis, *ibid.*, 523. — Rachisi reg., LXXXVII, 1576. — Dipl. Caroli Magni, ann. 774, XCVII, 1090. — Gerbertus, qui postea Sylvester II papa fuit, ibi abbas munere functus est, ann. 990, CXXXIX, 57. — Innocent II privil., ann. 1142, CLXXX, 582. — Lucii III, ann. 1144, *ibid.*, 823. — Epist. Innocentii III, circa restaurationem hujus monast., ann. 1199, CCXIV, 782, 783; ann. 1207, CCXV, 1320.

BOCONIENSE S. SALVATORIS, monast. a S. Bonifacio Moguntino ep. exstructum, idem esse videtur quod Fuldense in Buchonia silva exstructum. Vide Fuldense. **BODONIS MONASTERIUM** (Bon-Mottier, anc. dioc. de Strasbourg), monast. ord. S. Bened. a Lodone abbate fundatum juxta Alburn Mootem (Blamont), super Vizudam in dioc. Argent. Dipl. Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1046.

BODUIMENSE (Bodinyn, dans le pays de Cornouaille Anglet.), monast. ord. S. August. Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 132.

BOELTHUMENSE seu **BOLONICENSE** (Boelthum, dans le pays de Lanraströ Angl.) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1203, CCXV, 192.

BOCENSE HOSPITALE. Vide **CRUCIFERORUM HOSPITALE**.

BOLONIENSE SANCTÆ MARIE (Notre-Dame de Boulogne-sur-Mer, Pas-de-Calais) monast. ord. S. August. fundatum XII sæc. ab Eustachio III, Boloniensi comite. Priv. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1429.

BONE-SPEI S. MARIE (Notre-Dame de Bonne-Espérance, dioc. de Cambrai) monast. ord. Præmonst. a Renaldo de Cruce et ejus conjuge Beatrice, eos horante S. Norberto, ann. 1126. — Privil. Innocentii II, ann. 1143, CLXXIX, 632. — Philippus de Harveng hujus monast. II abbas claruit, ann. 1186, CCIII, 9. — Privil. Alexistini III, ann. 1194, CCVI, 1051.

BONEVALLIS S. MARIE (Notre-Dame de Bonneval, dioc. de Vienne) monast. ord. Cisterc. a Guidone Vienn. archiepisc., postea papa Calixti II nomine; prius abbas exstitit Joannes postmodum Valentiniensis episc. Calixti II privil., ann. 1120, CLXIII, 1157. — Priv. Eugenii III, ann. 1117, CLXXX, 1198. — Epist. commendatoria Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1301.

BONEVALLIS S. FLORENTINI (Saint-Florentin de Bonneval, anc. dioc. de Chartres, aujourd'hui de Blois) monast. ord. S. Bened. a Fulcone milite conditum ann. 111. — A Normannis vastatum reedificatum est ab Odone I, Carnot. comite ann. 915. Illustratum est ab Ernaldo abbate ann. 1156, CLXXXIX, 1507. — Alexandri III epist. Theobaldo Blesensi comiti de protectione hujus abbatis ann. 1163, CC, 355. — Epist. Innocentii, ann. 1210, CCXI, 263.

BONARUM VALLIUM S. MARIE (Notre-Dame de Bonnevaux, près de Vivone dioc. de Poitiers) monast. ord. Cisterc. ab Hugone de Lusitiano domino et ejus uxore Saracena exstructum ann. 1119. Decretum drianum IV de transactione quadam cum Cadunensi monast. ann. 1158, CLXXXVIII, 1599.

BONGARTENSE. Vide **BAUMGARTENSE**.

BONIFACII (S.), monast. ord. S. Bened. in Marchia alia situm, ad cujus abbatem scripsit Gregorius VII apud de bonis quibusdam Ecclesiam Pisaurensi restituendis ann. 1073, CXLVIII, 597, 599.

BONIFACII (S.) **AD VOLDAM**, monast. pro Fuldensi in quo Ebo Rhemensis archiepiscopus a Ludovico Pio reclusus est eo quod Lotharii partes secutus erat ann. 833, CXVI, 17. Vide Fuldense.

BONIFAGETENSE S. MARIE (Notre-Dame de Bonifay, Vosges) monast. ord. Præm. a Willelmo de Bernao prope Miram Cartem (Mirecourt) fundatum ann. 1045. Priv. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1507. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1094.

BONIFONTIS S. MARIE (Notre-Dame de Bonnefontaine en Thiérache, diocèse de Reims) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1152 prope Ruminiacum a Nicolo

Ruminiacensi domino. Privil. Alexandri III ann. 1165, CC, 386.

BONIMONTIS (Bonnemont autrement dit Bernon, canton de Vaud, en Suisse) monast. ord. Cisterc. conditum ann. 1131. Privil. Alexandri III ann. 1165, CC, 359. — Waicherius et ejus frater Stephanus hoc mon. exstruxerunt, not., *ibid.* — Epist. Innocentii III ad abbatem de causa episcopi Lausannensis, ann. 1198, CCXIV, 146, 505.

BONIBADII S. MARIE (Sainte-Marie de Bonras, dioc. d'Auxerre) monast. ord. Cisterc. ab Hugone de Tiliaco et monachis Pontiniacensibus exstructum ann. 1119. Privil. Lucii III ann. 1184, CCI, 1272. — Epist. papæ Innocentii III de quadam venditione ann. 1211, CCXVI, 518.

BONONIENSE S. JOANNIS IN MONTE (Saint-Jean du Mont, à Bologne, Etats-Romains) monast. cujus priori scripsit Innocentius III adversus abbat. S. Bartholomæi Ferrariensis ann. 1210, CCXVI, 525.

BONONIENSE S. FELICIS (Saint Félix de Bologne) monast. ord. S. Bened. quod valde illustravit Gratianus monachus, XII insecute sæculo, CLXXXVII, 9. — Epist. Innocentii III ad abbatem ann. 1210, CCXVI, 84.

BONONIENSE. Vide S. VULMARI tum intra muros, tum in nemore.

BONONIENSIS PARTHENON a S. Ambrosio conditus IV sæc., XVI, 204.

BONONIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Bologne) monast. ord. S. August. cui privilegium concessit Honorius II ann. 1129, CLXVI, 1292. — Privil. Alexandri III ann. 1166, CC, 504. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1590.

BONONIENSE S. PROCULI (Saint-Procul de Bologne) monast. cujus abbatem movit Innocentius III adversus quosdam hæreticos *Pauperes* dictos ann. 1206, CCXV, 820.

BONONIENSE S. STEPHANI (Sainte-Étienne de Bologne) monast. ad cujus abbatem scripsit Innocentius III ut quosdam hæreticos *Pauperes* dictos compaceret ann. 1206, CCXV, 820, et insuper circa suspensionem episcopi Alexandrini, ann. 1211, CCXVI, 472.

BONONIENSE HOSPITALE (Les frères Porte-Croix de l'Hôpital de Bologne) quorum domum et ordinem probavit Urbanus III ann. 1187, CCII, 1507.

BONO-SOLATIO (de) **B. MARIE** (Notre-Dame de Bon-Secours, duché de Lucques, Lombardie) monast. ord. S. Bened. cujus Celestinus II possessiones et jura privilegio confirmavit ann. 1144, CLXXXIX, 810.

BORDELSLEJA (de) (Bordesley, dioc. de Worcester, Angleterre) monast. ord. Cisterc. ab imperatrice Mathilde, Henrici regis filia exstructum ann. 1138. Epist. Innocentii III ann. 1205, CCXV, 776.

BORNETO (de) **S. MARIE** (Notre-Dame du Bournet, dioc. d'Angoulême) monast. ord. S. Bened. postea Cisterc., fundatum ann. 1113 a Geraldo de Saliis, seu a Domino de Montemorello paulo ante monasterii de Corona edificationem. Epist. Innocentii III ann. 1202 ad abbatem hujus monast., CCXIV, 1162.

BORNHEIMENSE (Bornhem, Belgique) monast. primum ord. S. August. postea ord. S. Bened. a Weneno Gaudensi castellano fundatum circa ann. 1100 et privilegio Odonis Camerac. episc. confirmatum ann. 1112. Denique factum est prioratus cenobio Afflighem subiectum, CLX, 1158. — Privil. Paschalis II ann. 1104, CLXIII, 129.

BOSCHETTO seu **VALLELUCIDA** (de). Vide **VALLIS LUCENTIS**.

BOSCIANI (S.) (San-Bosciano, dioc. de Lodi) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III super electione abbatis S. Petri de Pado ann. 1203, CCXV, 139.

BOSCODUNENSE S. MARIE (Notre-Dame de Boscaudon, dioc. d'Embrun) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1130. Cujus bona privilegia confirmat Alexander III ann. 1176, CC, 1077. — Privileg. Innocentii III ann. 1198, CCXIV, 504, ann. 1204; CCXV, 366. — Epist. ejusd. ann. 1207, *ibid.*, 1180.

BONONIS VILLA (de) **S. CRUCIS** seu **S. MARIE** (Sainte-Croix ou Notre-Dame de Bouzonville, dioc. de Metz) monast. ord. S. Bened. ann. 1033 a Juditha Adalberti comitis uxore. Cujus abbas scripsit ad S. Hildegardem circa 1145, CXCVII, 289. — Privil. Alexandri III ann. 1179, CC, 1248.

BOTRANENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Botrano, dioc. de Cosenza, dans le Calabre Ulérieure) monast. cujus compositionem quandam cum episcopo confirmavit Innocentius III ann. 1204, CCXV, 434. — Privil. ejusd., *ibid.*, 439.

BOVINGARTENPERGENSE. Vide **BAUMGARTENSE**.

BOXLENSE (Boxell, dioc. de Cantorbéry) monast. de quo Alexander III Thomas archiep. mandavit ut decimas monachi persolverent Ecclesie S. Mariæ ann. 1170, CC, 613.

BOZOWIENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Bozowe, en Thuringe) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 1152, quo Eugenius III illud privilegio confirmat, CLXXX, 1331.

BRADIENSE S. GEORGII monast. dioc. Veronensis ejus prior Innocentius III curam commisit reformandi mon. de Vangadicia pravis deditum moribus, ann. 1212, CCXVI, 801.

BRAJACUM (Brou dioc. de Chartres) monast. in pago Carnot. situm, cui præpositus est S. Leobinus a S. Ætherio, ann. 535, LXXXVIII, 353.

BRAMENSE S. MARIE seu EVODII (Saint-Yvod ou Notre-Dame de Braine, dioc. de Solissons) monast. ord. Præm. conditum, ann. 1150. Privil. Eugenii III, ann. 1157, CLXXX, 1231. — Item Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1578. — Alexandri III, ann. 1172, CC, 753, 754, 755.

BRANTOMENSE (Brantôme) monast. ord. S. Bened. a comite Bosone exstructum in pago Lemovicensi, a Widoue vero vicecomite diu violenter impetum x. sec., CXLI, 83.

BREDA (de) S. Salvatoris (Saint-Sauveur de la Brède, ancien dioc. de Gironne, en Catalogne) monast. ejus abbat delegavit Innocentius III reformationem monasterii S. Cucu atis, ann. 1211, CCXVI, 511.

BREDLINGHAMENSE (Bredlingham, dioc. d'York, Anglet.) monast. ejus abbat curam commisit Innocentius III de reformatione quorundam monast., ann. 1207, CCXV, 1128.

BREMENSE S. ANSCHARII (Saint-Anschaire de Brême, en Saxe) monast. ord. S. August. ejus possessiones privilegio confirmavit Clemens III, ann. 1168, CCIV, 1373.

BREMENSE SS. STEPHANI et VILLEHARDI (Saint-Étienne de Brême, Basse-Saxe) monast. ord. S. August. ab Alberone archiepisc. Bremensi exstructum ante tempora Alexandri III, cujus exstat privil., ann. 1179, CC, 1238. — Epistola Innocentii pro eisdem canonicis, ann. 1203, CCXVII, 104.

BREMETENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Brême) monast. ord. S. Bened. a S. Henrico II imp. et Adalberto marchione apud Bremetum, ubi reciperebantur monachi Novalienses et suo fugati monasterio intra Saracenorum invasionem. — Privil. Benedicti VIII, ann. 1014, CXXXIX, 1391. — Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1504.

BREWNOWIENSE S. SALVATORIS SS. BENEDICTI et BONIFACII (Saint-Sauveur de Brewnow, dioc. de Prague) monast. ord. S. Bened. ab Adelberto Pragensi episc. fundatum circa ann. 980. — Privil. Joannis papæ XV, ann. 993, CXXXVII, 847.

BRIANTINUM (Briançon en Dauphiné) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Udalrico et ejus uxore Bertha, ejus abbas Gebardus privilegium obtinuit ab Innocentio II, ann. 1159, CLXXIX, 418.

BRISACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Brisach, dans la Forêt-Noire en Souabe) monast. ord. S. August. a Brunone Argentina præposito restauratum, ann. 1123, CLXVI, 239.

BRIVATENSE SS. MARTINI et JULIANI (Saint-Julien de Brioude, Haute-Loire) monast. de quo fit mentio apud Gregorium Turon. circa 510, Augustum abbatem habuit, LXXI, 887, 1104. — Diplom. Ludovici PI, ann. 823, CIV, 1149. — Factum est capitulum canonicorum ejus bona confirmavit Calixtus II, ann. 1099, CLXIII, 1094. — Epist. Innocentii III de quadam lite cum episc. Claromont., ann. 1213, CCXVI, 875. — Privileg. ejusdem papæ, *ibid.*, 874.

BRIXELLENSE S. GENESII (Saint Genès de Bresello, dans le duché de Modène) monast. ord. S. Bened. de dominio Romanæ Ecclesiæ, cui Anastasius IV privil. concessit, ann. 1153, CLXXVIII, 1004.

BRIXIENSE S. EUPHEMIÆ (Sainte-Euphémie de Brescia, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. a Landulpho Brixienso episc. fundatum paulo ante Calixti II tempora, qui illud ornavit privilegiis, ann. 1123, CLXIII, 1262.

BRIXIENSE SS. FAUSTINI et JOVITÆ (Saint-Faustin, dans l'un des faubourgs de Brescia, États de Venise) monast. ord. S. Bened. a S. Ramberto episc. fundatum, paulo ante ann. 1152 quo illud privilegio confirmavit Innocentius II pape, CLXXIX, 154. — Epist. Innocentii III pro parthenone S. Petri de Ripa, ann. 1205, CCXV, 632.

BRIXIENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Brescia) mon.

ord. S. August. sub Honorio II papa fundatum. Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXIX, 1366. — Alexandri III, ann. 1175, CC, 1132.

BRIXIENSIS S. SALVATORIS et S. JULIE (religieuses de Saint-Sauveur de Brescia) regius parthenon ejus jura et possessiones simul et quandam commutationem cum Nonantulano abbate confirmavit Ludovicus Pius, ann. 814, CIV, 1907. — Privil. Nicolai II, ann. 1060, CXI (II), 1341, 1345. — Item Alexandri II, ann. 1065, CXLVI, 149. — Paschalis II privil., ann. 1106, CLXIII, 189. — Calixti II, ann. 1125, *ibid.*, 1263. — Innocentii II, ann. 1132, CLXXIX, 156. — Eugenii II, ann. 1148, CLXXX, 1365. — Lucii II, ann. 1184, CL, 1269.

BRIXIENSIS SS. MICHAELIS et PETRI (religieuses de Saint-Michel de Brescia) parthenon ab illustri Azo regina conditus, cujus Anselperga abbatissa fuit, ann. 758, LXXXVII, 1368. — Charta Jobiani subdiaconi pro eodem parthenone, *ibid.*, 1539. — Item Valerianus Leodoaldi, *ibid.*, 1599.

BROBURGENSE. Vide BURBURGENSE.

BROCARIENSE. Vide STAMPENSE PARTHENON.

BROLIO (de) S. STEPHANI (Saint-Étienne de Broglio, dans le Milanais) monast. ord. S. August. cu Innocentius quendam commendat ut recipiatur, ann. 1149, CLXIV, 825; CCXV, 190.

BROMHOLMENSIS prioratus (préure de Bromholm, près d'Aire, en Ecosse) monast. ord. S. Bened. per Coelestinum III exemit a ditione monasterii Ærens, ann. 1194, CCVI, 1031.

BROMIADENSE SS. PETRI LAURENTII et COLUMBANI (Saint Pierre de Bormio, au pays des Grisons, Langobardie monast. ordinis S. Benedicti ejus bona confirmavit S. Henricus II imperator, ann. 1014, CL, 314.

BRONIENSE S. MARIE seu S. GIRARDI (Saint-Girard de Brogne, dioc. de Namur) monast. in comitatu Namocensi, ab abbate Gerardo fundatum, ann. 931. — Privil. Stephani VII, CXXXII, 1035.

BRUENINGENSE. Vide PROPERINGENSE.

BRUGENSE S. DONATIANI (Saint-Donatien de Bruges, Belgique) monast. ord. S. August. cujus Paschalis I papa bona et possessiones confirmavit, ann. 1110, CLIII, 279. — Gualbertus canonicus floruit, ann. 1137, CLVI, 875. — Priv. Eugenii III, ann. 1146, CLXX, 118. — Alexandri III, ann. 1175, CC, 913, 1144. — Coelestinus III de testamento Margarete Flandrensis comitisse, ann. 1195, CCVI, 1069.

BRUGENSE S. ANDRÆ (Saint-André les Bruges) monast. ord. S. Bened. a Roberto Friso et ejus uxor Clementia exstructum, ann. 1098, CLXVI, 896, 891. — Baldricus episc. Noviom. priv., ann. 1105 pro eodem *ibid.* — Thangmari nobilis viri donationes, 893.

BRUGENSIS S. MARIE collegiata ecclesia (Eglise collégiale de Notre-Dame de Bruges) a Balderico episc. Noviomensi fundata sub papa Paschali II. Privil. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1252.

BRUNDUSINUM S. ANDRÆ (Saint-André de Brindis, Naples). Abbatem hujus monast. sicut et archiepiscopum reprehendit Innocentius III ob rebellionis et proditoris crimen, ann. 1203, CCXV, 209.

BRUNDUSINUM S. MARIE DE PARVO PONTE (Sainte-Marie du Petit Pont, de Brindis, Naples) monast. cui confirmavit Innocentius III donationem eidem olim tam a nobili viro de S. Audomaro, ann. 1212, CLVI, 591.

BRUNETESHUSENSIS in Saxia parthenon a duobus Saxonibus Luitolfo et Oda conjuge sua exstructa cum asseu Althridi Gaudersheimensis episc. CLII, 1175.

BRUNSWICENSE S. EGIDII (Saint-Giles de Brunswick) monast. ord. S. Bened. fundatum, ann. 1115 a marchionissa Gertrude Henrici comitis de Northheim viduæ. Episc. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 645.

BRUNWILLARENSE (Brunwillers, près de Colmar) monast. ord. S. Bened. ab Hermann Colonienso archiepisc. et ejus sorore Richeza quondam Poloniarum regina a proprio prædio exstructum et ab Henrico III imp. privilegio ornatum, ann. 1051, CLII, 1111, 1115. — Wolphard abbas floruit circa ann. 1091, CLIV, 403.

BUCCA-LEONIS (DE) S. MICHAELIS HOSPITALIS. Vide CONSTANTINOPOLIT.

BRUXELLENSIS S. MICHAELIS et GUDULE (Saint-Michel de Bruxelles) collegium canonicorum cum possessiones privilegio confirmavit Alexander III, ann. 1178, CC, 1189.

BUCHAVIENSIS, BUCHOVIENSIS et BUCHANGIENSIS (Buchau, en Souabe) parthenon juxta lacum Federw

la dextera Danubii sitam. Diploma Ludovici Pii, ann. 818, CIV, 1093, 1106. — Epist. Innocentii III de electione abbatis, ann. 1212, CCXVI, 803.

BUCILIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Bucilly, Aisne) monast. ord. S. Bened. a comitissa Hersindi seu Certudi, Ebberti comitis uxore exstructum, ann. 950. Sanctimonialibus primum traditum est, postea ad monachos S. Martini de Campis transiit in sec. Priv. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1566.

BULIENSE S. MARIE (Notre-Dame du Beuil, dioc. de Limoges) monast. ord. Cisterc., exstructum ann. 1123, Innocentii III epist. ad abbat., ann. 1206, CCXY, 938.

BULLONIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Bouillon) monasterium a Godofredo Barbato Lotharingia duce fundatum ante ann. 1070, quo mortuus ille Viriduti sepultus est. — Privilegium Godofredi Loth. ducis postea Hierosolymorum regis quo illud m. copiosius dotat, ann. 1094, CIV, 394.

BUNNENSE (Boon ou Bunn, diocèse de Cologne) monast. ord. S. August. exstructum ante ann. 1131, quo Innocentius II ejusdem bona atque privilegia confirmavit, CLXXIX, 83, 222, 495.

BURBURGENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Bourbourg, Nord) parthenon a Clementia Burgundensi et Flandria comitissa exstructus ann. 1099. — Calixti II privil., ann. 1119, CLXIII, 1127; Alexandri III, ann. 1163, CC, 227, 537, 839, 1005.

BURDIGALENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix de Bordeaux) monast. ord. S. Bened. a Chiodoveo II rege exstructum, ann. 650. Urbanus II papa jura et possessiones hujus monast. confirmavit rogante Amato Burdigal. archiepisc., ann. 1099, CLI, 515. — Diploma Amati archiepisc., ann. 1099, CLV, 1647. — Privil. Calixti II super ecclesia S. Macarii quam huc asserit monast., ann. 1123, CLXIII, 1276. — Privilegium Alexandri III, ann. 1163, CC, 341. — Sententia Henrici cardinalis olim Clarav. abb. adversus abbatem S. Severi in gratiam abbatis S. Crucis, ann. 1188, CCIV, 241.

BURDIGALENSE S. SEVERINI (Saint-Seurin de Bordeaux) monast. ord. S. Bened. super Garumnam exstructum. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 984; Lotharii imp., ann. 828, *ibid.*, 1171.

BURENSE (Buren, dans le canton de Berne, Suisse) monast. ord. S. Bened. ab imperiali jure pendens. — Epist. Innocentii II ad episc. Augustensem ne illud molestetur, ann. 1137, CLXXIX, 256. (Forte idem atque Buronense ut infra).

BURGO ACHARDI (DE) S. LAUDII (Saint-Lô de Bourg-Achard, Eure) prioratus ord. S. August. cujus bona privilegiaque tunc Alexander III, ann. 1180, CC, 1315.

BURGO MEDNO (DE) S. MARIE. *Vide ELSENSE.*

BURGULIENSE seu BURGIDOLENSE SS. TRINITATIS ET S. PETRI (Bourguell en Vallée, Indre-et-Loire) monast. ab Emma seu Emmeline Piclavensi comitissa et filio ejus Guillelmo Aquitanie duci hortatu Gausberti abbatis fundatum, cum privilegio Silvestri II, ann. 1003, CXXXIX, 285; CXLI, 821; CXLY, 1235. — Urbani II privil., ann. 1095, CLI, 570. — Baldricus ex abbate fit Doensis archiepisc., ann. 1114, CLXVI, 1049. — Epist. conventus ad Sugeriū ab episc. Andegav., CLXXXVI, 1549, 1550. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 162, 270. Norma vivendi ab eodem traditur, ann. 1207, CCXY, 111, 1115, 1121, 1459, 1460.

BURIO (DE) (Burjo, dans le diocèse de Braga, Portugal) monast. ad cujus abbatem scripsit Innocentius III de causa Hospitaliorum cum Ecclesia S. Christiane de Longos, ann. 1198, CCXIV, 162, 704.

BURONENSE S. MARIE (Sainte-Marie ou Saint-Martin de Buron, diocèse de Constance) monast. ord. S. August. a nobili viro Peregrino exstructum in proprio fundo, ann. 1097, in dioc. Constantiensi super ripam Danubii. Privil. Urbani II, CLI, 498. — Priv. Innoc. II, ann. 1131, CLXXIX, 82. Ejusdem papae epist. 650. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1107, 1512; Adriani IV, ann. 1154, CLXXVIII, 1405.

BURTHONENSE (Burton, dans le comté de Stafford, Angleterre) monast. ord. S. Bened. fundatum xi sec. a Wulfrico Spot amico Ethelredi regis. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1566.

BUSBRUNNENSE monast. cujus abbas Fabigaudus celebri adfuit conventui Atinlacensi a Pippino celebrato, ann. 765. Cujus situm assignare non potuimus, XCVI, 1516.

BUSIACENSE (Boussa ou Bouessay, Mayenne) monast. ord. S. Bened. a Lebegisilo sacerdote fundatum sub Chlotarii regno in pago Cenomaneensi, Hadoinde tunc episc. chart. LXXX, 455. — Charta Chlotarii, 451.

BUTTENBURGENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de

Buttenburch, dans la Flandre Allemande) monast. ord. S. August. cujus Calixtus II possessiones et privilegia confirmavit, petente Joanne Mauriacensi episc., ann. 1124, CLXIII, 1334.

BUXARIIS (DE) (Buxières, ancien diocèse d'Angers ou du Mans) monast. ordinis S. Bened. — Diplom. Ludovici Pii imp., ann. 857.

BUXERIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Bussières, diocèse de Dijon, Côte-d'Or) monast. ord. Cisterc. a Garnerio de Sombernone conditum, ann. 1151, apud Auxerolam. Charta Gautherii Sombernonis domini, ann. 1198, CLXXV, 1421. — Donatio Girardi II Broz., *ibid.*, 1422. — Item Hervei et Galtieri de Sombernone, 1424, 1427. — Charta Blanchae de Sombernone, 1427; Guillelmi de Monte Acuto, 1428; Alexandri de Monte Acuto, 1429. — Episc. Innocentii III de re hereditaria, ann. 1198, CCXIV, 210.

BUXERIENSIS S. MARIE (Religieuses Sainte-Marie de Bussières) parthenon a Gauslino Tullensi episc. fundatus, cui immunitates concessit Stephani VIII papa, ann. 941, CXXXII, 1090. — Pibonis Tull. episc. charta, ann. 1073, CLVII, 421.

BUZANGIA (DE). *Vide Rozowiense.*

CABILONENSE S. MARCELLI. *Vide MARCELLI.*

CABILONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Châlons-sur-Saône) monast. ord. S. Bened. fundatum ante finem vi sec. a Flavio regis Guntramni referendario, postea episcopo, et ix sec. restauratum ab episc. Girboldo. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXY, 590.

CABILONENSE NOVUM-MONASTERIUM (Le Mod-tier-Neuf à Châlons-sur-Saône) monast. ord. S. August. quod videntur construxisse canonici olim saecul. tunc regulam professi sub abbate Alberico, ann. 1100. — Privil. Paschalis II papae, CLXIII, 47. — Adriani decret. de re situatione cujusdam ecclesie Trinorciensi monast. facienda ann. 1154, CLXXXVIII, 1402.

CABILONENSE XENODOCHUM (Couvent des Frères hospitaliers de Châlons) a pio abbate Desiderato exstructum, circa 570, sub S. Agricola episc., LXXXI, 893.

CABLASIO (DE) S. MAURICII. *Vide AGAUNENSE.*

CADOMENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Caen) monast. ord. S. Bened. recens fundatum a Willelmo Conq. et abbati Lanfranco commissum, quodque sub sua tutela assumpsit Alexander II papa, ann. 1083: ejusdem papae privil., ann. 1068, CXLVI, 1539. — Charta Willelmi Conq., CXLIX, 1563; Ch. Baroani, 1567. — Privil. Paschalis II papae, ann. 1103, CLXIII, 86.

CADOMENSIS S. THOMAE HOSPITALIS. *Vide POSTA MILITI.*

CADUNIENSE (Cadouna, dans l'ancien dioc. de Sarlat) monast. ord. Cisterc. instructum a Gerardo de Salis episc. circa 1115. — Charta qua locum concessit B. Robertus de Arbrissello, CLXII, 1088. (*Vide Petragoricenses canonici.*) — Adriani IV decretum de quadam transactione cum monast. Bonarum Vallium, ann. 1158, CLXXXVIN, 1590.

CADURCENSIS S. STEPHANI CANONIA (Saint-Etienne de Cahors) temporarius Urbani II papae instituta, cujus idem bona confirmavit privilegio, ann. 1095, CLI, 425. — Bulla Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1115.

CESARAUGUSTANUM S. MARIE (Sainte-Marie de Saragosse, Espagne) monast. ord. S. August. a Bernardo episc. exstructum et ab Innocentio privilegio confirmatum ann. 1141, CLXXIX, 563.

CESARAUGUSTANUM S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Saragosse) monast. ord. S. Bened. exstructum a rege Alphonso Aragonensi V. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1253.

CAGIA (DE). *Vide CRISPINI ET MARIE.*

CAINONENSE (Chinon en Touraine) monast. ord. S. Bened. a Beato abbate Maximo fundatum et gubernatum, in Turonensi pago, anno 400, LXXI, 816, 817 not.

CAIRATHENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Caltrate en Lombardie) parthenon ab illustri femina Manegundi fundatum super Ticinum, cujus testam. ann. 708, LXXVII, 1597.

CALANENSE (Calane en Pouille, Naples) monast. cujus superioritas disputata fuit a fratribus de Monte-Sacro. — Epist. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 401.

CALARITANUM S. SATURNINI (Saint-Saturnin de Cagliari en Sardaigne) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmantur ann. 1120, CLXIII, 1178.

CALATRAVA (de) (Calatrave en Espagne) ordo militaris in Hispania institutus cujus possessiones et privilegia confirmavit Urbanus III ann. 1187, CCII, 1548. — Privil. Innocentii III ann. 1199, CCXIV 590; ejusdem epist. ann. 1205, CCXY, 666.

CALAVENNENSE SS. PETRI et VITI (Saint-Pierre

de Calavena, dans le dioc. de Verone) monast. ord. S. Bened. cui petente Sincione abbate, privil. concessit Lucius III ann. 1185, CCI 1537.

CALDENBORNENSE. *Vide KALTENBORNENSE.*

CALENSIS S. MARIE (Chelles, Seine-et-Oise) parthenon, illustris abbatia super Matronam quatuor leucis à Parisiis distans a S. Bathilde regina Chlodovei II orore fundata circa 680, LXXI, 663, LXXXVII, 669.

CALETRICI (S.). *Vide ARISOLANA.*

CALMILIACENSE. *Vide S. TROSTPRIM.*

CALMOSIACENSE S. SALVATORIS (Chamouzey ou Chamouzey, anc. dioc. de Saint-Dié) monast. ord. S. August. in veteri dioc. S. Aedeodati, in Vosago ab illustri Theodorico et ejus conjuge Hadwigi exstructum, circa ann. 1099, cujus Seherus primus abbas fuit, 1118, CLXII, 1119. — Hujus monast. historia, *ibid.* — Donationes factæ huic monast. 1142. — Rescriptum Paschalis II, CLXIII, 51, 72 : privil. ejusdem, 554, 264. — Epist. Pibonis episc. ad Paschalem II, CLXIII, 447. — Seheri abb. epistolæ ad Paschalem II, 436, 458.

CALVENSE (Calve ou Calbe dans le Holstein, ancien dioc. de Lunden) monast. ord. S. Bened. quod à priori loco Wenga dicto translatus est a Wolmaro Danorum rege et Eskil archiep. Lundsens. — Privil. Alexandri III ann. 1189, CC, 612, 631.

CALVIMONTIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Chamoula-l'Écluse, dioc. de Reims) monast. ord. Præmonst. à Reginaldo de Roto exstructum ann. 1140. — Privil. Eugenii III ann. 1147, CLXXX, 1220. — Decretum Adriani IV quo interdicti de bona Ecclesiam vendant, ann. 1157, CLXXXVIII, 1535.

CAMALDULENSE S. PETRI DE PETRA PERTUSA (Camaldoli, præd. Arezzo en Toscane) monast. et congregatio a S. Romualdo institutum circa 1040, de quo fusa dissertatur CXLIV, 27 et seq. — B. Petrus Damianus S. Romualdi discipulus, *ibid.*, 50. — Avellanitarum et Camaldulensium affinitas, *ibid.*, 87. — Vita S. Romualdi auctore S. Damiano, CXLIV, 953. — Hujus ordinis approbatio ab Alexandro II, ann. 1072, CXLVI, 1573. — Privil. Gregorii VII papæ, ann. 1074, CXLVIII, 646. — Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 152, 350. — Honorii II, ann. 1125, CLXXI, 1225. — Innocentii II, ann. 1136, CLXXXIX, 272. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1187, 1572, 1604. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1596, 1521, 4576. — Alexandri III, ann. 1176, CC, 1045, 1061. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1263. — Clementis III, ann. 1187, CCIV, 1275. — Celestini III, ann. 1191, CCVI, 825, 965. — Epist. et priv. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 546, 1175; CCXVI, 787, 908.

CAMBUSCHINENSE (Cambuschinell, du diocèse de Saint-André, en Irlande) monast. cujus bona et privilegia confirmavit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1154, 1583.

CAMBONENSE (Chambon, dioc. de Limoges) monast. ord. S. Bened. in pago Lemovic. situm, pro cujus tuitione Armericus quidam pseudomonachus S. Marcialis cenobii arma sumpsit, et castellum impugnavit a sac., CXLII, 45.

CAMERACENSE S. AUBERTI (Saint-Aubert de Cambray) monast. ab episc. Auberto fundatum et a Dagoberto rege dotatum, ann. 637, LXXX, 564. — Canonici regulares qui introduxit S. Liebertus episc. ann. 1078, CXLIV, 1447; CXLIX, 128. — Privil. Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 510. — Innocentii II, ann. 1136, CLXXXIX, 280. — Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1521. — Innocentii III epist. ad abb. hujus monast., ann. 1198, CCXIV, 159, 141; ann. 1206, CCXV, 1022, 1105, 1173, 1549; ann. 1211, CCXVI, 405.

CAMERACENSE S. SEPULCRI (Saint-Sépulchre de Cambray) monast. a S. Lieberto episc. fundatum intra urbis moenia, ann. 1064, CXLVI, 1447. — Epist. Alexandri III de abbate hujus monast. ann. 1166-1169; CC, 515, 516, 619.

CAMERACENSE S. PRÆJECTI (Saint-Pris près de Saint-Quentin, Oise) monast. ord. S. Bened. exstructum circa ann. 800 ab Alberto Veromandensi comite : de eo mentio fit, CLIX, 124.

CAMERACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Cambray) m. ord. S. August. cujus mentio fit CLXXIX, 133.

CAMERACENSE S. GANGERICI (Saint-Géry, près de Cambray) monast. ord. S. August. a S. Gangerico Camerac. episc. exstructum ann. 600, cujus S. Laudo primus fuit abbas, CXLIX, 124. — Epist. Alexandri III ad abb. hujus monast., ann. 1166-1169, CC, 516, 619.

CAMERACENSE S. PETRI seu GISELNI (Saint-Ghislain en Hainaut) monast. ord. S. Bened., cui multa concessa don a ann. 691; cf. charta, LXXXVIII, 1234; CXLIX, 140. — Possessiones ejus et privilegia confirmavit S. Henricus II imp. ann. 1018, CXI, 541. — Odonis

episc. charta ann. 1172, CC, 786, 1086. — Lucii III, ann. 1183, CCI, 1192, 1532. — Urbani III, ann. 1187, CCL, 1502. — Celestini III, ann. 1191, CCVI, 887. — Epist. Innocentii III ad abbat. pro monast. S. Vedasti, ann. 1193, CCXIV, 139, 141.

CAMERACENSE. *Vide DUNENENSE, HAMPTONENSE, ASPERNENSE, DOACENSE, LENENSE, LUCAVIENSE, DE MARACULO HAMALGIENSE, MARCENSE, BARANENSE, VILLA SANCTIS, etc.*

CAMPILLIS (de), *Vide LEODGAR.*

CAMPENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Campen, dioc. de Cologne) monast. ord. Cist. juxta Rhymbergum. exstructum a Frederico Coloniensi archiepisc. ann. 1122. — Privil. Innocentii II ann. 1159, CLXXIX, 444.

CAMPESSENSIS (Campesse, comté de Suffolk, Anglet.) parthenon ord. S. Ben. exstructus ann. 1199 a Theobaldo de Malwine, in gratiam sororum ejus Joanne et Agnetis. — Privil. Innocentii III, ann. 1209, CCXVI, 153.

CAMPIDONENSE (Kempten, dans le Haut Danube, Bavière) monast. ord. S. Bened. pro quo abbas Tatto immunitates et privilegia obtinuit ab imperat. Ludovico Pio, ann. 834, CIV, 1248. — Concambium operatorum cum Wanningo comite. ann. 858, CIV, 1500, 1504. — Chart. Uldarici Augustani episc. ann. 975, CCXXV, 999. — Campidonens. abbas epist. ad Hildegardem, CXCIV, 206.

CAMPIS (de) S. MARTINI. *Vide MARTINI.*

CAMPO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Campo ou Campu, dioc. de Cologne) monast. ord. Cisterciens., alias dictum Vetus Campus (Vieux-Champ) ann. 1122 exstructum. — Privil. Innocentii III ann. 1198, CCXVII, 16.

CAMPO ROTUNDO (de) S. PETRI. *Vide BAZILONENSE.*

CAMPO MARTIO (de) S. MARIE. (Sainte-Marie du Champ de Mars dans la Campagne de Rome) parthenon cui privilegium concessit Urbanus III, ann. 1187, CCII 1469.

CANAWELLA (de) S. AGIDII (Saint-Gilles de Canawell, en Anglet.) monast. ord. S. Bened. cujus Eugenius III bona confirmavit et sub sua protectione suscepit, ann. 1148, CLXXX, 1536.

CAMBIDOBRENSE (Combronde en Auvergne) monast. apud Arvernens in quo S. Quintianus demoniacum liberavi tunc. vi, LXXI, 1025.

CANCELLATENSE S. MARIE (Notre-Dame de la Chancelade, dioc. de Périgueux) monast. ord. S. August. fundatum ann. 1135 a pijs eremitis Fulconis abbatis Celles Fruini discipulis. — Epistola Innocentii III ad abb., ann. 1203, CCXV, 276.

CANIGONENSE S. MARTINI (Saint-Martin du Camignon, dioc. de Perpignan) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1001 a Wilfredo, Cerdanien comite, qui et ipse monachus factus est. — Privil. Alexandri III ann. 1163, CC, 256. — Ab eodem papa excommunicatur abbas ann. 1176, CC, 1641. — Epist. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 609.

CANNETO (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Caneto, dioc. de Mantoue, Italie) monast. ord. S. Bened. cujus bona atque privilegia confirmavit Innocentius III ann. 1199, CCXIV, 650.

CANTAVENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Cantaves, en Espagne) monast. ord. Cisterc. cui Eugenius III prædii cujusdam assertit possessionem ann. 1153, CLXXI, 1587.

CANTOBONENSE seu CATABENNENSE (Chantois, dioc. de Clermont) monast. in agro Claromontano situm, in quo S. Urbicus episcopus sepultus est, circa ann. 380, LXXI, 181.

CANTUARIENSE S. AUGUSTINI (Saint-Augustin ou Saint-Pierre et Saint-Paul de Cantorbéry) celebre monast. a S. Ethelberto et S. Augustino, Dorobernensi episc., fundatum in honorem SS. Petri et Pauli, ann. 601, LXXX, 95. — Privil. S. Aedeodati papæ, ann. 875, LXXXVII, 1143. — Hujus monast. titulus et nomen in S. Augustini mutantur, LCV, 74 not. — B. Petrus primus abbas in Galliam legatus missus est, *ibid.* — Privil. Ethelredi regis 979-1016, CLII, 1170. — Canuti I de translatione corporis S. Mildredæ virgin. ann. 1018, *ibid.*, 1163. — Goseelinus monachus floruit circa ann. 1100, CLV, 9. — Eadmerus item mon. floruit ann. 1121, CLIX, 342. — Epistola ad Paschalem II papam ann. 1109, CLXIII, 462. — Canuti II priv. ann. 1120, *ibid.*, 1191. — Innocentii priv. ann. 1159, CLXXXIX, 497, 532, 533. — Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 925, 926. — Eugenii III, ann. 1149, CLXX, 1582, 1591, 1559. — Adriani IV ad Silvestrum abb. ann. 1156, CLXXXVIII, 1443, 1490, 1491. — Alexandri III epist. de Clerembaldo abbate electo, ann. 1165, CLXXX, 691, 1037, 1090, 1167, 1168, 1228, 1229. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1090, 1091. — Epist. Urbani III, ann. 1187, CCL, 1499, 1511, 1527. — Clementis III, epist. ann. 1188, CCIV, 1401. — Epist. Celestini III, ann. 1191, CCL, 874, 875, 881, 901, 1025, 1026. — Epist. et priv. Inno-

centii III, ann. 1198, CCXIV, 416, 1101, 1185; ann. 1205, CCXV, 729, 734, 831, 1043, 1048.

CANTUMERULÆ S. SERENI (Chantemerle, Marne) monast. ord. S. August. fundatum ann. 1135 a comitibus de Campana — Privil. Alexandri III, ann. 1165, c. 351.

CANUSINUM (Canuse en Pouille) monast. ord. S. Bened. quod illustravit ann. 1150 Donuizo monachus, a clor Vitæ S. Mathildis, CLXVI, 1359. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1498.

CAPEIENSE S. MEDARDI (Saint-Médard de Cappv, dans les environs de Péronne, dioc. d'Amiens) monast. ord. S. Bened. a Petro Capeiensis militis et Rodulfo Viromandensis comite conditum. — Lucii III privil. ann. 1184, CL, 1253.

CAPELLENSE (Capelle, dans l'anc. dioc. de Trèves, près de Coblenz) monast. ord. Præmonst. cujus bona iurque confirmavit privilegio Celestinus III, ann. 1197, CCVI, 1198.

CAPELLENSE seu DE CAPELLA AD BLANCAS S. MARIE (Notre-Dame de la Capelle, près Calais, anc. dioc. de Boulog.) monast. ord. S. Bened. a B. Ida comitissa exstructum ann. 1090, CLV, 454. — Privileg. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1214.

CAPPANULENSIS SS. MARTINI ET QUIRIACI (Saint-Martin de Capanello, dioc. de Lucques) abbatia a quodam sacerdote conjugato fundata et a Talesperiano Lucensi episc. confirmata, ann. 723, LXXVII, 1370.

CAPPENBERGENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Cappenberg, dioc. de Munster) monast. ord. Præmonstrat. a Godofrido comite Capenbergensi fundatum, ann. 1112. — Honorii II papæ privil., ann. 1126, CLXVI, 1251. — Hermannus ex Judæo Christianus canonicus Præmonst. factus, ann. 1135, CLXX, 803. — De eo mentio fit, *ibid.*, 1505. — Privil. Eugenii III, ann. 1115, CLXXX, 1041, 1518. — Celestini III, ann. 1197, CCVI, 1205. — Epist. Innocentii III ad abbatem, de præpositura Ecclesiæ Coloniensis, ann. 1205, CCXV, 58.

CAPUANUS S. MARIE (Sainte-Marie de Capoue) parthenon exstructus ante ann. 1120, quo Calixtus II papa ad Alpherandum abbatiss. scripsit ut dicat quare ecclesiæ S. Mariæ Cingini monast. Casinensis restitueret, CLXIII, 1189. — Eadem abbatissa a Calixto papa excommunicatur, ann. 1122, *ibid.*, 1219.

CARACETO (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Caraceto, anc. dioc. d'Astorga, en Espagne) monast. primum ord. S. Bened. fundatum a Bermundo II Legionensi rege, ann. 990. Regulam Cisterciensem suscepit, ann. 1203, sub Innocentio III, CCXV, 189.

CARADIGUA (de) (Certain couvent de Bénédictins à Burgos en Espagne) prioratus quem reformandum dedit Cluniacensi monasterio Lucius II, ann. 1144, CLXXIX, 928.

CARA INSULA (de). *Vide OMNIA.*

CARALITANUM et melius CALARITANUM S. SATURNINI (Cagliari en Sardaigne) monast. cujus bona, privilegia confirmavit Calixtus II, ann. 1120, CLXIII, 118.

CARALITANUM et CALARITANUM (Cagliari) monast. puellarum a Theodosia religiosissima femina conditum temporibus S. Gregorii Magni, LXXVII, 684, 725.

CARAMAGNENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Carmagnoles, en Piémont) parthenon temporibus Calixti V exstructus, quem Adrianus IV episc. Astensi contulit, ann. 1157, CLXXXVIII, 1491.

CARANNI (S.) (Saint-Chéron-lès-Chartres, hors la ville) monast. S. August. fundatum ann. 539 in S. Caranni mart. honorem. — Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1465.

CARCADI (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Carcadi, dioc. de Coimbre, en Portugal) monast. ad cujus priorem simul et ad decanum Uisbounensem scripsit Innocentius III de controversia inter Coimbric. episc. et monachos S. Crucis, ann. 1198, CCXIV, 502.

CARCASSONENSE S. HILARII (Saint-Hilaire de Carcassonne) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmavit Ludovicus Pius ann. 815 juxta postulationem Monnelli abbatis, CIV, 1057. — Privil. Benedicti VII, ann. 982, CXXXVII, 544. — Item Benedicti XIII, ann. 1024, CXXXIX, 1632.

CARCERE (de) S. MARIE. *Vide MARIE.*

CARDONENSE S. CASTORIS (Saint-Castor de Carlon en Saxe) monast. ord. S. August. cujus Urbanus III papa jura et possessiones confirmavit ann. 1196, CCH, 1457.

CARIACENSE (Saint-Céré, Lot) monasterium quod Amelias Auriliensis (Aurillac) abbas concessit Hugoni Cluniac. abb. ut in meliorem statum restitueret, circa ann. 1080, CLIX, 932.

CARICAMPENSE S. MARIE (Notre-Dame de Chercamp, dioc. d'Arras) monast. ord. Cisterciens. proce-

Headium, exstructum ann. 1157 ab Hugone de Faino Sancti Pauli comite et ejus uxore Beatrice. — Epistol. Alexandri III pro eo monast., ann. 1170, CC, 879.

CARILEFI (S.). *Vide ANISOLANUM.*

CARILOCI, idem atque Caroli Loc seu Caroli Castrense monast.

CARINTHIA (in). *Vide S. PAULI.*

CARISIENSE S. CASSIANI (Saint-Cassien de Carisio, en Toscane) monast. ord. Camald. cujus possessiones et privilegia confirmavit Lucius III papa, ann. 1182, CCI, 1121. — Priv. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1285.

CARITATE (de). *Vide S. MARIE.*

CARMENSIS (Carmes, dioc. de Soissons) parthenon ord. Fontis Ebraudi, de quo mentionem facit Herbertus Torrium Sardinie archiepisc. xi sæc., CLXXXV, 1353.

CARNOTENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Chartres) celebre monast. ord. S. Bened. ab initio monarchia exstructum in suburbio Carnotensi; sed, cum floreret, xi sæc. tota regio vastata est a Northmannis et monast. a fundamentis eversum a monachis supervivis reedificatum adversus avaritiam ejusdem Eliæ episc. obsistere nequivit. Tandem venit episcopus Agano qui in prius statu monast. hoc restitueri curavit ann. 1030. — Chartæ Hildegardis et Richardi filii; item, Ragenardi, Gaufridi, etc., CXLI, 369 et seqq. — Paulus monach. hujus monast. initia et chartularium descripsit ad ann. 1100, CLV, 175, 179. — Epist. Ivonis episc. ad Paschalem II pro S. Petri cenobio, CLXII, 287. — Privil. Paschalis II, CLXIII, 183. — Honorii II papæ, ann. 1127, CLXVI, 1275. — Diplom. Matthæi Alban. episc. et card. da abbatibus Udonis confirmatione, ann. 1128, CLXXIII, 1264. — Privil. Alexandri III, ann. 1161, CC, 291, 339, 355, 362. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 461; CCXVII, 160, 221.

CARNOTENSE S. JOANNIS IN VALLE (Saint-Jean de Chartres-en-Vallée) monast. ord. S. Augustini a B. Ivone institutum qui in prædictum monast. monachos introduxit et monast. S. Quintini accessit, ann. 1099. — Privileg. Paschalis II papæ, CLXIII, 104, 209. — Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1462. — Privil. Innocentii III, ann. 1216, CCXVII, 281.

CAROLI CASTRENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Charlieu, dioc. de Mâcon) monast. ord. S. B. a Roberto Valentiniensi episc. exstructum ann. 876, de quo mentio fit in Vita Petri Ven., ann. 1145, CLXXXIX, 26. — Lucii III privil., ann. 1182, CCI, 1118. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1198, CCXIV, 200.

CAROLILOCI S. MARIE (Notre-Dame de Charlis, anc. dioc. de Senlis) monast. ord. Cisterc. fundatum circa ann. 1136. Prioratus ille transit a monast. Vézeliac. ad Pontinnac. — Charta Guntheri abb. quo sese obligat erga canonicos S. Mariæ Paris., ann. 1114, CCV, 907. — Epist. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1260; ann. 1210, CLXVI, 198.

CAROLILOCI S. MARIE (Sainte-Marie de Charlieu, dioc. de Mâcon) parthenon a Beatrice Cabilon. comitissa exstructus, cujus abbatissa Petronellæ privil. concessit Adrianus IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1501. — Lucius III, ann. 1182, CCI, 1118.

CARPENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Carpi, dans le duché de Modène) monast. ord. S. August. ab Astulpho Longobardorum rege exstructum ann. 750. — Privil. Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1265.

CARRACETO seu CARRAZETO (de) S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Carraceto, anc. dioc. d'Astorga, Espagne) monast. ord. S. Bened. quod fundavit Bermundus II Legionensis rex ann. 990. Postea sub abbate Florentino regulam suscepit Cisterc., circa ann. 1136 et B. Mariæ consecratum. — Privil. Innocentii II, ann. 1159, CLXXXIX, 429. — Privil. Innocentii III de ejusdem monast. unioni cum Cisterc., ann. 1203, CCXX, 189. — De quadam concessione a rege Hispaniarum facta, ann. 1210, CLXVI, 515.

CARRARIENSE (Carrare, dioc. de Padoue) monast. — Epist. Innocentii III ad abbat. hujus monast. de rescripto obreptio, ann. 1215, CCXVI, 896.

CARROFENSE (Carrou ou Charron, dioc. d'Arras) monast. cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1264. — Confirmatio privilegiorum, *ibid.*, 1517.

CARROFENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Charron, dioc. de Poitiers) monast. ord. S. Bened. a Roberto comite fundatum ann. 769, cui immunitates concessit Carolus Magnus, ann. 799, XCVII, 988. — Dipl. Ludovici PI, ann. 814, CIV, 1016; Ludovici et Lotharii, ann. 830, CIV, 1188. — Reformatum a Guillemo Aquitanie duce circa 1013, CXLI, 824. — Privileg. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLIII, 648. — Privileg.

quo Innocentius III eidem confirmat bona quedam in dioc. Bellovac. et Alrebat., ann. 1207, CCXV, 1261, 1517. — Privil. ejusdem pro omnibus bonis, ann. 1211, CXXVI, 393. — Epist. de abbatis electione, *ibid.*, 398.

CARRIONENSE S. ZOILI Hispanum monast. Cluniacensis concessum causa reformationis, in quo Arnulfum abbatem miserunt temporibus S. Odilonis, xi sæc., CXLII, 868.

CARTHAGINIENSIA MONASTERIA temporibus S. Augustini plurima exstiterunt, XXXII, 638.

CARTHUSIÆ MAJORIS (la Grande-Chartreuse près de Grenoble) monasterium et ordinis novi caput a S. Brunone et S. Hugone episc. fundatum ann. 1084. — Privileg. Urbani II papæ, ann. 1092, CLI, 553. — Acta S. Brunonis et Carthusiæ fundationis historia, Cl. II, 9 et seq. — Guigo I primus Carthus., prior generalis, *ibid.*, 582. — Guigo II Carthusian., prior secundus, *ibid.*, 785. — Decretum Hugonis Gratianop. vetans ne mulieres Carthusiam accedant, ann. 1084, CLXVI, 1572. — Privil. Alexandri III, ann. 1161, CC, 295, 949, 1055, 1080, 1128; Lucii III, ann. 1184, C.LI, 1505, 1506, 1531. — De origine Carthus., CCII, 1511. — Priv. Urbani III, ann. 1187, CCII, 1476; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1538, 1462, 1464; Celestini III, ann. 1192, CCVI, 924, 951, 957.

CARTHUSIÆ ARVERIÆ seu ALBERIÆ. *Vide ALBERIA.*

CARTHUSIA MAJOREVI. *Vide MAJOREVUM.*

CARTHUSIÆ PORTARUM (Les Portes, diocèse de Belley) fundatæ ann. 1115 a Bernardo priore cum nonnullis sociis, (LIII, 790. — Qui Bernardus differt a Bernardo de Portis Mauriennensi tum Bellicensi episcopo eiusdem temporibus, *ibid.*, 792. — Celebres habuit priores præter S. Bernardum fundatorem, scilicet Nanthéolium, Stephanum de Chalmeto et Joannem monachum, *ibid.*, 886, 899, 931.

CARTHUSIÆ SQUILLACENSIS monast. *Vide TURRITANA.*

CASA AUREA (de). monast. *Vide S. CLEMENTIS DE PESCARIA.*

CASAURIENSE seu DE CASA AUREA SS. TRINITATIS (La Casa d'Auro en Lombardie) monast. ordin. S. Bened. in Longobardia situm, cuius bona et privilegia confirmavit Henricus III imp., ann. 1047, CLI, 1105, 1106.

CASA DEI. *Vide VICONTIENSE.*

CASA DEI (de) SS. VITALIS et AGRICOLÆ (Chaise-Dieu, dioc. de Clermont) monast. ord. S. Benedicti a B. eremita Roberto Gerardi et Raimgardis filio conditum ann. 1046 super Sequoriam fluvium apud Arvernorum, cuius bona confirmavit S. Leo IX, ann. 1052, CXLIII, 202, 232. — Privil. Calixti II, CLXII, 1110. — Vita S. Roberti auct. Marbodo Redon. episc., CLXXI, 1505. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1102; Lucii III, ann. 1185, CCI, 1215.

CASÆ DEI (Case-Dieu, dans la Basilicate, royaume de Naples) monast. cuius priori scripsit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 320, 515, 836.

CASALI (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Casal en Lombardie) monast. ord. Vallumbrosani ab abb. Andrea conditum, in quo Urbanus II primitivum disciplinam fervorem restituere conatus est, ann. 1098, CLI, 541. — Privil. Paschalis II, ann. 1115, CLXIII, 120.

CASALI (de). *Vide EVASII et S. SALVATORIS.*

CASAMARII (de) SS. JOANNIS et PAULI (Saint-Jean de Casamarie, dioc. de Veroli, Etats-de-l'Eglise) monast. primum ord. S. Bened. quod ad Cisterc. transit temporibus S. Bernardi. — Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 671. — Epist. Innocentii III ad abb., ann. 1203, CCXV, 181, 182, 530.

CASALIS BENEDICTI (Chezal-Benoit, dioc. de Bourges) monast. ord. Cisterc. fundatum ineunte xii sæc. ab abbate Andrea quondam monacho in Valle Brutiarum in Italia, CII, 1512.

CASANOVA S. MARIE (de) (Sainte-Marie de Casanova, dioc. de Gran du Strigonia, en Hongrie) monast. ord. Cisterciensis extractum ann. 1150 a rege Hungariae Bela II — Privil. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 850.

CASEGONGUIDINENSE seu CASÆ CONGIDUNENSES (Cougnon, dioc. de Trèves), monast. ord. S. Bened. in ducatu Luxemburgensi ad amnem Desmarum (*Seamog*) inter Chiniam et Bollonium a B. rege Sigeberto conditum, ann. 660, LXXXVII, 316. — Dipl. ejusdem, *ibid.*, 319.

CASINENSE (le Mont-Cassin, dans la Terre de Labour, Naples) insignis monast. in cacumine Montis Casini inter Apenninos situm a S. P. Benedicto e Sublacense sponte cecedente fundatum circa ann. 625,

LXVI, 152. — Ab ipso Totila invasit, ann. 542, *ibid.*, 160. — A Longobardis vastatur, ann. 575, *ibid.*, 168. — Ab iisdem Longobard. et maxime a Gisulfo duce donis abundat post suam reedificationem, ann. 768, LXXXVII, 1592. — Item donatio Desiderii regis, *ibid.*, 1535. — Diplom. Caroli Magni, ann. 810, CXXII, 1040, 1041, 1044. — Privil. Joannis VIII, ann. 882, CXXXVI, 990. — S. Bertarius Casinensis abbas a Saracenis martyrie coronatus, ann. 881, CXXXVI, 975. — Privil. Marini papæ II, ann. 984, CXXXVIII, 867; Agapeti II, *ibid.*, 929; Benedicti VII, CXXXVII, 326; Benedicti VIII, CXXXIX, 1592, 1627, 1636. — Præcept. S. Henrici II imp., ann. 1015, CXL, 500, 365. — Priv. Benedicti IX, ann. 1057, CXI, 1537; S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 604, 60, 690, 751; Victoris II papæ, ann. 1057, *ibid.*; Nicolai II papæ, ann. 1059, *ibid.*, 1505; Alexandri II, CXLVI, 1325, 1393, 1425. — Guafierius monachus et poeta, ann. 1084, CXLIII, 1282. — Privil. Gregorii VII, et epistol. ann. 1078, CXLVIII, 688, 692. — Desiderius abbas fit papa, ann. 1086, sub nomine Victoris III. — Urbanus II ecclesiam S. Mariæ consecrat, ann. 1093, CLI, 563. — Eiusd. papæ privil., *ibid.*, 492, 512, 515, 519. — Privil. Paschalis II, ann. 1101, CLXII, 65, 77, 141, 291, 295. — Epist. Calixti de donationibus Gunnari, *ibid.*, 1182. — Item Rogerio episc. ut tueatur Cassin. monast., *ibid.*. — Calixtus II privil., ann. 1122, *ibid.*, 1250. — Leo Marsicanus monachus a Brownico scriptis Casinense, ann. 1130, CLXXIII, 459. — Liber de viris illustribus Montis Casini auct. Petro diac. et Casin. monacho, *ibid.*, 1005. — Liber ejusdem de ortu et obitu justorum Casin. monasterii, *ibid.*, 1063. — Catalogus abbatum Casin., *ibid.*, 445. — Privil. Innocentii II, ann. 1157, CLXXIX, 323; Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 995; Alexandri III ann. 1153, CC, 75, 882, 1158, 1161, 1267, 1305; Lucii III, ann. 1182, CCI, 1153, 1223; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1537, 1595. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1193, CCXIV, 585; ann. 1208, CCXV, 1593, 1594; CCXVI, 22, 193; CCXVII, 152, 183, 249.

CASSANIA (de) S. MARIE (Notre-Dame de la Chasagne, dioc. de Lyon) monast. ord. Cisterc. extractum a Stephano Villarensi domino ann. 1145. — Epist. Innocentii III de accusatione adv. archiep. Lugd. ann. 1207, CCXV, 1299.

CASSIANENSIS (Cassan, Hérault) prioratus ord. S. August. in montibus Biterrensis dioc. (*Bésiers*) extractum circa 1080. — Epist. Adriani IV de concordia eum episcopo Biterrensi, ann. 1158, CLXXXVIII, 1545.

CASSIANI (S.). *Vide MONTIS-SCALARI.*

CASTELBERGENSIS (Castelberg dans le Haut-Palatinat, Bavière) monast. ord. S. Bened. a Frederico Castelbergensi comite extractum ante ann. 1105, CXLIII, 549.

CASTELLEENSE (Casel, dans la Hesse et le cercle du Haut-Rhin) monast. ord. S. Bened. fundatum a comitibus Beringero et Frederico ante ann. 1159, quo Innocentius II illud privil. confirmavit, CLXXXIX, 427.

CASTELLIONE (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Castiglione, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. cuius Lucius II pap. possessiones privilegio confirmavit ann. 1144, CLXXXIX, 863.

CASTELLIONE (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Castiglione) monast. ord. S. Bened. prope Lucam in Longobardia ab Aurinando et Godefrido fundatum ann. 725, i XXXVII, 1568.

CASTELIONENSE. *Vide COMMARUM.*

CASTELLO-ABBATIALI (de) (Château-l'Abbaye, dioc. d'Arras) monast. primum ord. S. Augustini extractum ann. 870. — Restauratum et reformatum ann. 1153 a monachis e Præmonstrato ortis. — Privil. Alexandri III ann. 1173, CC, 924.

CASTELLO (de) S. MATTHÆI (Saint-Mathieu de Castello, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cui priv. concessit Lucius III ann. 1183, CCI, 1229. — Priv. Clementis III, ann. 1169, CCIV, 1440.

CASTELLO (de) CAMERACENSIS. *Vide ANDRAN.*

CASTILIONE S. MARIE (de) (Notre-Dame de Castillon, anc. dioc. de Langres, Côte-d'Or) monast. a canonis secularibus fundatum ann. 1157, cuius Aldo primus fuit abbas, quod et postea ord. reg. S. August. factum est. — Epistol. Innocentii II ad abb. Aldonem, CLXXXIX, 550, 620. — Eugenii III, ann. 1145, CLVII, 1050. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 825.

CASTINIACENSIS CILLIÆ (Les Châtenois, en Lorraine) monast. ord. S. Bened. a Theodorici Lotharingi ducis extractum ann. 1115, CLXIII, 468.

CASTRICENSORII. *Vide POTENTIANI.*

CASTRODUNENSIS CANONIA (Chanoine de sécular à Châteaudun, Eure-et-Loir) cuius bona canonicis re-

gularibus assignat Innocentius II ann. 1131, CLXXIX, 79.
CASTRILOCCENSIS parthenon a Walldrudis S. A' de-
 gundis sorore fundatus in montibus Hannonie (*le Hainaut*) circa ann. 610, CXXII, 859. — De eo mon. fit
 mentio in Testamento S. Ansegisi, Fontanellensis abb.
 ann. 853, CV, 746. — Hujus parthenonis ibidia, CCIII,
 1581.

CASTRO BRITTONUM (de). *Vide* MICHAELIS.

CASTROFORTE (de) (Châteaufort, Indre-et-Loire)
 prioratus ord. S. August. a Majori-Monasterio pendens. —
 Ob ejus excessus excommunicatione incurrit. — Epist.
 Alexandri III, ann. 1163, CC, 279.

CASTRO NOVO (de). *Vide* NICKENBERGENS.

CASTRO S. MARTINI (de) (Saint-Martin de Castro, dioc.
 de Brague, en Portugal). — Epistola Innocentii III ut ob-
 dientia præbeatur archiepisc. Bracharensi ann. 1199,
 CCXIV, 704.

CASTRO NAUTONIS (de) S. SEVERINI (Saint-Séve-
 rin de Châteaunaud, dioc. de Sens) monast. ord. S.
 August. exstructum ann. 1151 juxta ecclesiam S. Seve-
 rino dicatam vi. sec. — Epist. Alexandri III ad abba-
 tem ann. 1163, CC, 194.

CATALAUNENSE S. PETRI sive **OMNIUM-SANCTO-
 RUM** (Saint-Pierre de Châlons-sur-Marne) monast. fun-
 datum seu saltem ditatum a Siegebarto rege et S. Ela-
 phio episc. qui ibi requievit sec. vi, LXXI, 356 not. —
 Privileg. Gaufridi episc. ann. 1138, CLXXIII, 1598.

CATANENSE S. AGATHÆ (Sainte-Agathe de Catane,
 en Sicile) monast. ord. S. Bened. a Rogerio comite
 exstructum ann. 1063, cui privileg. concessit Urbanus II,
 CLI, 559.

CAUCIACENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de
 Choisy-le-Roi) celebre olim monast. postea S. Medardo
 Soessionensi subjectum, in quo sepultus est rex Child-
 bertus, ann. 759, LXXI, 672.

CAULIANENSE monast. prope Emeritam in Hispania,
 in quo vitam egisse videtur Tarra monachus, ann. 600,
 LXXX, 19, 122.

CAUNENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Caunes, Aude)
 quod monast. effecit Anianus abbas e duobus veteribus
 abbatibus et subjectum est monast. S. Laurentii de Oli-
 bejo a Carolo Magno, ann. 793, XCVII, 980. — Gelastii II
 priv. ann. 1118, CLXIII, 511.

GAURIENSE (Les Caureix ou Chauray, en Poitou)
 monast. cuius bona suscepit sub protectione sua Inno-
 centius III ann. 1211, CLXVI, 416.

CAVEA seu **CAGIA**. *Vide* MANUS.

CAVENSE SS. TRINITATIS (La Cava, près Salerne)
 monast. ord. S. Bened. in Italia exstructum a pio et
 nobili viro Alfiero, quod privilegiis firmavit Gregorius
 VII pap. ann. 1085, CXLVIII, 790. — Ipsi quædam alia
 annexit monasteria, *ibid.* — Diploma Urbani II ann.
 1089, CLI, 57, 307. — Ejusdem epist. ad abbatem Pe-
 trum, *ibid.*, 517. — Privileg. Rogerii ducis, *ibid.*, 350. —
 Alexandri III, ann. 1169, CC, 563. — Epist. Innocentii III
 ad abbat. de episcopi Polcastrensis electione, ann. 1211,
 CLXVI, 440.

CELLÆ S. EUSITII (Celles-en-Berry, dioc. de Blois,
 autrefois de Bourges) monast. ab abbate Eusitio et
 Childberto rege fundatum ann. 532, LXXI, 890.

CELLÆ NOVÆ (Cella Nova, du dioc. de Caldas d'O-
 rense en Galice, Espagne) monast. cuius abbas noluit
 subijci episcopo, quæ controversia delata est ante Inno-
 centium III ann. 1193, CCXIV, 52.

CELLÆ PAULINÆ (Celle-Sainte-Pauline, dioc. de
 Mayence) monast. ord. S. Bened. a B. Paulina illustri
 matrona exstructum quæ in eodem duodecim monachos
 introduxit ex monast. Hirsaugensi ex quibus erat Wer-
 nherus fundatrix filius, et Gerouzius primus abbas, ann.
 1107. — Priv. Innocentii II, ann. 1156, CLXXIX, 278.

CELLÆ S. SALVATORIS (Celle-Saint Sauveur, près
 d'Arras) monast. in loco Berclaus dicto exstructum a B.
 Ledwino ann. 1040, CXLIX, 131.

CELLÆ VILMARI (VII MARCELLI) (Celle Vilmarcel,
 dans le Brisgau, dioc. de Constance) monast. ord. S.
 Bened. a Cluniac pendens. — Epist. Innocentii III de eo
 monast. ann. 1201, CCXVII, 81, 149.

CELLENSE SUPERIUS S. MICHAELIS (Saint-Michel-
 la-Celle supérieure, près de Wurtzbourg) monast. ord.
 Præmonst. a Joanne præposito et ejus fratre constructum
 ante ann. 1133, quo Innocentius illud privilegio ornavit,
 CLXXIX, 170.

CELLENSE (Celles près Dinant) monast. ord. S.
 Bened. a S. Hadalino abb. conditum super Mosam in
 Belgico, ann. 661. — Quo tempore florebat S. Remacius,
 CXXIX, 1141.

CELLENSE S. PETRI (Monstier-la-Celle) nobile
 monast. a S. Frodoberto primo abbate conditum in

Trecensi suburbio, et loco *Insula Germanica* dicto, ann.
 650, CXXVII, 599. — Ibi claruit Petrus cellensis abbas,
 postea præfectus monasterio S. Remigii Rhem. et denique
 Carnot. episc. ann. 1187, CCLII, 597.

CELLENSE SS. PETRI ET GISELNI. *Vide* CAMER-
 ACENSE.

CELSINIACENSE (Saulxanges, Puy-de-Dôme) mo-
 nast. ord. S. Benedicti in Arvernens quod sub S. Oulonis
 regimine postea Cluniac. abb. aliquandiu fuit ann. 1034,
 CXLII, 864. — Priv. Urbani II ann. 1093, CLI, 432. —
 Adriani IV epistola de protect. monast. adversus Eusta-
 chium Petri abb. Cluniac. fratrem, ann. 1156, CLXXXVIII,
 1477.

CENADIENSE DE AGRIS (Infirmierie, dioc. de Chenad,
 en Hongrie) monast. cui epist. direxit Innocentius III
 de dirimenda decimarum controversia, ann. 1213, CCXVI,
 863.

CENETENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Zénèda,
 Etats de Venise) monast. seu hospitium, quod sub sua
 protectione suscepit Honorius II papa ann. 1289, CLXVI,
 1129.

CENETENSE S. MARTINI DE COLLE (la Côte Saint-
 Martin de Zénèda, en Vénétie) monast. cuius abbat
 scripsit Innocentius III pro Durraciensi archiepiscopo
 ann. 1209, CCXVI, 105.

CENOMANNENSE S. VINCENTII ET LAURENTII
 (Saint-Vincent ou Saint-Laurent du Mans) monast. ord.
 S. Bened. a S. Domnoko episc. fundatum et a B. Ger-
 mano Parisiensi consecratum, ann. 570, LXXII, 650, 649.
 — S. Domnoli testamentum in hujus monast. gratiam,
ibid., 650. — Charta S. Hadouindi, LXXX, 567. — Diplo-
 mata Ludovici Pii ann. 832, CIV, 1317, 1218, 1219. —
 Privileg. S. Domnoli episc., CXV, 40, 41. — Quod actum
 sit sub Aldrico episc., CXV, 105. — Privileg. Innocentii III
 ann. 1204, CCXV, 494.

CENOMANNENSE S. VICTORIS (Saint-Victor-lez-le-
 Mans) monast. ord. S. Bened., *ibid.*, 567. — Dipl. Caroli
 Magni ann. 802, XCVII, 995.

CENOMANNENSE S. PETRI (Saint-Pierre du Mans)
 monast. a S. Bertichramno episc. fundatum per testam.
 ann. 625, LXXX, 386. — Ipsi favit Hadouindus episc.,
ibid., 567. — Diplom. Caroli Magni ann. 802, XCVII,
 995.

CENOMANNENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur
 du Mans) monast. a S. Aldrico episc. fundatum ann. 837,
 CIV, 60. — Diploma Ludovici Pii, CIV, 1271.

CENOMANNENSIS PAGI MONASTERIA. *Vide* S.
 Martini in Pontileuve, S. Victorii, S. Richomeri, S.
 Scholasticæ a Northmannis dirutum, S. Carilephi seu
 Anisolanum, S. Juliani, S. Illidii, Tuasiacense, SS.
 Joannis et Trechii in Buxtolo, canonica de Buxaria, S.
 Martini in Diablenico, S. Marie in Anrionno, monast.
 de Buxedo de Semiliaco. de Caladon. Canonica SS. Ger-
 vasil et Protasii, quorum nomenclatura legitur in dipl.
 Ludov. Pii ann. 83, CIV, 1220. — Et in Vita S. Aldrici,
 CXV, 41, 42 et seqq.

CENTULENSE S. RICHARDI (Ceptule dit Saint-
 Riquier, dioc. d'Amiens) celebre monast. a S. Richardo
 abbate et rege Dagoberto fundatum in Pontivio (*le Pon-
 thieu*) in Silva Crisciensi (*la forêt de Cressy*) super
 Somnam, circa ann. 625, cui diploma concessit Carolus
 Magnus, ann. 790, XCVII, 986. — De hujus abbatibus
 restauratione ab abbate Angilberto, XIX, 836, 841. —
 Diplom. Ludovici Pii ann. 830, CIV, 1182. — Nithardus
 abbas ann. 853, CXVI, 55. — Ven. Angelramus abb.
 claruit ann. 1045, CCLI, 1401. — Monast. hoc pene
 dirutum xi. sec. rursus reedificavit ab abb. Ingelardo cui
 successit Angelramus, *ibid.*, 1401. — Historia Centu-
 lensis, auct. Hariulfus ann. 1142, CLXXIV, 1211. — Epist.
 Alexandri III ad Ambian. episc. super obedientiam
 eidem debitam ab abbate ann. 1171, CC, 744.

CEPHALÆDIENSE (Cefeludi ou Cefaledi, près de
 Messine, en Sicile) monast. ord. S. August. quod in
 episcopatum constituit antipapa Anacletus, ann. 1150,
 CLXXIX, 721.

CERASIENSE S. VIGORIS (Saint-Vigor de Cérasy,
 Manche) monast. ord. S. Bened. a S. Vigore fundatum,
 visum et reedificatum ann. 1050 a Roberto Northmannie
 ducis, CCII, 1515. *Vide* S. Vigoris.

CERISIERS (de) **HOSPITALARI** (maison d'hospita-
 liers à Cérifiers, diocèse de Sens, Yonne). — Epist. Inno-
 centii III de horum compositione cum mon. de Scarleis
 (*Schaalis*) ann. 1202, CCXIV, 1094.

CEROTENSE. *Vide* INFRA CANTUARIENSE.

CERRETENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Cerretti,
 dioc. de Volterra, en Toscane) monast. ord. Camaldul.
 cuius bona privilegiaque confirmavit Lucius III pap. ann.
 1181, CCI, 1079.

CERRETO (de) (Cerretti, dans le dioc. de Lodi, l'igorie) monast. cujus priori scripsit Innocentius III ann. 1203, CCXIV, 159.

CERTESIENSE (Chertsey, comté de Surrey, Anglet.) vetus monast. super Thamesam exstructum ann. 666 a S. Erkonwaldo regis Offe filio et Londoniensi episc. ann. 675, XCV, 184. — Privil. Innocentii III de decimarum confirmatione ann. 1199, CCXIV, 609.

CERVIFRIGIDENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Cerfroid, dioc. de Meaux) Ord. de Mercede captivorum a Joanne de Matha, et Felice de Valesia fundatum ann. 1198. — Privileg. Innocentii III quomonastr. et ordinem confirmavit eodem ann., CCXIV, 216. — Ejusdem pontif. decretum hujus ord. regulam continens et confirmans ann. 1198, *ibid.*, 444; ann. 1203, CCXV, 134.

CESTRENSIS S. WALBURGIS (Sainte-Walburge, de Chester, Angleterre) parthenon a comite Cestrensi in Anglia fundatus, teste Orderico Vitali, ix sæc., CXXIX, 893.

CHALOCHEIO (de) S. MARIE Notre-Dame de Chaloché, dioc. d'Angers monast. ord. Cisterc. cujus abbat commiserat Innocentius III causam prioratus Fontis Giardi in Cenoman. dioc. ann. 1211, CCXVI, 449.

CHAALIS (de). Vide CAROLICOLO.

CHANILLIACENSE (Chalivoy, ancien dioc. de Bourges, Cher) monast. ord. Cisterc. xii sæc. exstructum, cujus abbat scripsit Innocentius III de subjectione cenobii Menatensis inter episcopum Claromont. et Cluniacensem disputata, ann. 1213, CCXVI, 963.

CHARITATE (de) S. MARIE. Vide MARIE.

CHARITATE FULLENSI (de), idem quod FULLENSIS : quod videtur.

CHAURIACENSE (Chauriac, Puy-de-Dôme) monast. ord. S. Benedicti in Arvernâ a Stephano Claromont. episc. exstructum et S. Odiloni Cluniac. abbati commissum, ann. 1034, CLXII, 861.

CHEMINONENSE (Cheminon, dioc. de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. August. fundatum ante ann. 1102 quo illud privilegio confirmavit Paschalis II : postea ad Cistercienses transit, CLXIII, 99. — Privil. Calixti II de hujus mon. lre cum Guillelmo Catalaun. episc., CLXIII, 4152. — Ord. Cisterciensis instituta amplectuntur canonici, ann. 1138. — Privil. Innocentii II, CLXXIX, 346. — Epist. Alexandri III, ann. 1172, CC, 782.

CHIEMSENSE SS. SIXTI ET SEBASTIANI (Saint-Sébastien et Saint-Sixte de Chiensé, dioc. de Salzbourg) monast. ord. S. August. cujus possessiones et iura confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 601.

CHIENSENSIS B. MARIE (Le convent Sainte-Marie de Chiensé, dioc. de Salzbourg) parthenon cui præerat abbatissa Machildis, ann. 1141, qua postulante privil. concessit Innocentius II, CLXXIX, 540.

CHILIANI (S.). Vide PADERSBORNENSE.

CHONA (de) S. MARTINI (Saint-Martin de Cure, dioc. d'Autun) monast. ord. S. Bened. sic dictum a flumine juxta quod exstructum est. — Privilegium Alexandri III pap. ann. 1174, CC, 992.

CHORTATO (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Chortato, dioc. de Thessalonique) monast. in cujus gratiam scripsit Innocentius III, ann. 1213, ad Albanensem episc., CCXVI, 851.

CHREMFANENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Chremo-Munster, en Bavière) monast. ord. S. Bened. a Thasso Bavaris duce exstructum, et a Carolo Magni diplomate confirmatum, an. 791, XCVII, 1065. — Diplom. Ludovici Pii et filii Lotharii, ann. 828, CIV, 1173; CXLI, 1171.

CHREMNENSE, idem ac præcedens.

CHRISTINÆ (S.) DE OLONA (Sainte-Christine aux Sables-d'Olonne, Poitou) monast. ord. S. Bened. cujus abbat Petro privil. concessit Ludovicus Plus, ann. 822, CIV, 1115.

CHRISTOPHORI (S) DE MAGNO VICO (Saint-Christophe du Grand-Vic, Aube) monast. ord. S. Bened. a Widrico seniori Danobriensi (sive de Brienne) et ejus conjuge Gepa exstructum, cui præerat abbas Walterius; cum hujus assensu ab eisdem datum est regendum B. Hugoni Cluniac. abb., 1080, CLIX, 941.

CHRONONENSE. Vide CRONONENSE.

CHRYSOGONI (S.). Vide ROMANUM.

CHUCENSE S. OSITHÆ (Sainte-Osithe de Chuc, dioc. de Londres Angl.) monast. ord. S. Aug. cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1199, CCIV, 240.

CIBARDI (S.) (Saint-Cybar, dioc. d'Angoulême) idem esse videtur monast. ac S. Eparchii, (Saint Eparès ou Eparche) fundatum circa ann. 570, ab Ademaro monacho illustratum, ann. 1029, CXLI, 9. — Canonici reg. hoc tenere usque ad ann. 848, CXLI, 27, 79. — Ange-

riacensi subijcitur ab Urbano II, ann. 1086, CLI, 445. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1196, CCXIV, 185, 209.

CICESTRENSIS (Chichester, comté de Sussex, Anglet.) monast. ord. S. Bened. cujus abbat scripsit Innocentius III super ecclesia de Wdehord, ann. 1202, CCXV, 591, 625.

CIKEDORENSE. Vide STYKEDORENSE.

CILENTIANA MONASTERIA in pago Salernitano et Cilento Monte exstructa, quæ (avensi monasterio annexit S. Gregorius VII; hæc sunt : S. Mariæ de Julia; S. Nicolai; S. Archangeli; S. Magni; S. Fabiani; S. Georgii; S. Matthæi; S. Angeli de Monte Corass; S. Blasii de Ralramno; S. Joannis de Turesino; S. Salvatoris de Nuce; S. Zachariæ de Lauris, quæ amelia effecta est ann. 1083, CXLVIII, 720.

CIMORTERIO (de) S. JOANNIS PAPIENSE (Saint-Jean du Cimetière, aux portes de Pavie) monast. quod Innocentius III sub protectione sua suscepit, cujusque bona quædam confirmavit, ann. 1198, CCXIV, 459.

CINCINNACO (de) (Cessières, dioc. de Laon) monast. a S. Amando episc. et duce Fulcraldo fundatum apud Laudunum, ann. 661, LXXXVII, 1271. — Barisiacensi abbatiæ annectitur. *ibid.*

CIRICI (S) de BERCARIIS Saint-Cyr de Perrières, Seine-et-Oise, de l'ancien dioc. de Paris) parthenon ord. S. Bened. a Roberto III Carnot. episc. fundatum, ann. 1156. — Charta Soucelinæ abbatissæ, 1190, CCV, 912.

CISMARENSE S. MARIE ET S. JOANNIS, idem esse videtur ac LUBACENSE.

CISONIENSE S. CALIXTI (Saint-Calixte de Cioing, dioc. de Tournay) monast. ord. S. August. a Raynaldo Rhemensis archiepisc. fundatum, ann. 853. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1265. — Celestini III, ann. 1197, CCVI, 1236. — Priv. Wilhelmi Rhemens. archiep., ann. 1190, CCIX, 850. — Epistola Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1381.

CISTERCIENSE (S. MARIE) (Cîteaux, dioc. de Châlons-sur-Saône.) celebre monast. et novi ordinis a B. Roberto instituit caput factum, fundatum est in dioc. Cabilon. ab Odone I Burgundis duce, cum Walteri episcopi assensu, ann. 1098, in quo Robertus jam Molmensis abbas venit cum electis quibusdam monachis et ordinis sui fundamenta iniecit, CLVII, 1224. — Notitia foundationis Cistercii, CLX, 1168. — Epistola Gualteri Cabilon. episc. ad Paschaem II, CLXIII, 448. — Calixtus II capitula Cisterc. confirmat, ann. 1119, CLXIII, 1147. — Stephanus Angustod. episc. sæc. XII, CLXXII, 1509. — Privil. Innocentii II, ann. 1152, CLXXIX, 122. — Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1541. — Iter Cisterciense auct. Jacobo Mecklero paracho in Marchia Sutiensi, ann. 1667. *Description des tombeaux de l'abbaye de Cîteaux par deux Benedictins.* — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 540, 390, 292, 594, 966, 979, 1269, 1287. — Lucii III, ann. 1184, CC, 1301. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1472. — Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1454. — Thomas Cisterciensis mon. claruit circa 1180, CCVI, 9. — De fundatione monast. Schardenburgensis in Anglia sub Celestino, ann. 1192, CCVI, 961. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 158, 1031; ann. 1204, CCXV, 353, 683, 1164, 1206, 1546, 1547, 1561; ann. 1210, CCXVI, 285, 410, 411. — Ejusdem decretum ad universos abbat. Cisterc. de evangelizanda Borussia, ann. 1212, CCXVI, 668, 752.

CIVITACULA (DE) S. MARIE (Notre-Dame de la Ciotat, diocèse d'Aix, en Provence) monast. ord. Cisterc. cujus bona privilegiaque confirmavit Urbanus III, ann. 1186, CCII, 1361.

CLARAVALLENSE S. MARIE (Notre-Dame de Clairvaux, ancien diocèse de Langres, Aube) illustre monast. et ord. Cisterc. novum caput, a S. Bernardo abbate optulante Hugone de Campania comite exstructum, ann. 1144. Paucis annis et sub S. Bernardo amplius 70 monasteria peperit hæc abbatia in diversis regionibus. — Justa S. Bernardi petitionem Innocentius III possessiones et iura ejus monast. confirmavit, ann. 1152, CLXXIX, 126. — O. Bernardi vita et scriptis, CLXXXII-CLXXXV. Sancti doctoris canonizatio ab Alexandro III, ann. 1103, CLXIII, 610. — Charta Joacanni Ligon. episc., ann. 1121, *ibid.*, 977. — Guidonis Molisen. abb. 979. — Alphonsi regis Hispaniar., 981; Sancis regis 982. — Theodori Flandrie comitis, 983. — Miroslai Bohemie ducis, 984. — Hatonis episc. Trecent. 985. — Theobaldi comitis Blesensis et Joberti de Firmitate, 986. — Frederici Salvatoris de Sinagor Gundram Hispaniar., 987. — Charit. Garnerii de Pontanis, ann. 1250, CLXXIV, 145. — Charta foundationis ab Hugone Trecent. comite, ann. 1087, *ibid.*, 1147. — De fundatione abbatissæ Claravall. *ibid.*

1533. — Monumenta Clarea Vall., 1530. — *Recherches sur le premier emplacement de Clairvaux*, 1696, 1737. — Charta Roberti de Brus Angli in gratiam Clarea Vall., ann. 1273, *ibid.*, 1739. — Bulla Honorii super relictis a Cardia. Conrado datis Clarea Valli, ann. 1226, *ibid.*, 1709. — Fastredus abbas clareuit, ann. 1163, CLXXXVIII, 1637. — Alexandri III epist. et priv., ann. 1163, CC, 548, 966. — Petrus octavus clareuit abbas, ann. 1186, CCI, 1391. — Henricus de Castro Marsiaco abbas, ann. 1188, CCIV, 211. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1206, CCXV, 1087, 1090; ann. 1212, CCXVI, 635.

CLARETIS (de) S. MARIE (Notre-Dame des Clairets, diocèse de Chartres) parthenon ord. Cisterc., a Mathilde Paticensi comitissa constructus, ann. 1203. — Priv. Innocentii III eod. an., CCXV, 240.

CLARIHOLTENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Clarholten, diocèse de Munster), monast. ord. Præmonst. fundatum ante ann. 1146, quo Eugenius III illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1139.

CLARIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Clairac, diocèse d'Agen) monast. ord. S. Bened. cujus conditor æstimatur Ippius circa finem vni. sæc. — Ab Albigensibus vastatum est sæc. xiii. — Epist. Innocentii III ad abbat. adversus archiepisc. Auxitanum, ann. 1212, CCXVI, 789.

CLARIFONTIS S. NICOLAI (Clair-Fontaine) monast. ord. Præmonst. a Bartholomæo episc. et a B. Norberto fundatum, cui primus abbas præfuit Gerardus, ann. 1121, CLVI, 1001.

CLAROMARISCO (de) (Clairmarais, diocèse de Saint-Omer) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1128 a Fulcone Dunensi abbate. — Epist. Alexandri III ad abbatem de tuenda sorore B. Thomæ Cantuar., ann. 1166, CC, 508. — Epist. Innocentii III ad abbat. de reformatione S. Judoci, ann. 1213, CCXVI, 937.

CLASSENSE SS. JOANNIS ET STEPHANI (Saint Jean de Classe, dans le patriarcat de Ravenne) monast. ab urbe in qua situm est nomen duxit, quæ olim a Julio Cesare exstructa est super Adriaticum mare haud procul a Ravenna. Hujus monast. abbas Claudius familiaris fuit S. Gregorio Magno, ann. 600, LXXVII, 918 not.

CLASSENSE S. SEVERI (Saint-Sévère de Classe) monast. ord. S. Bened., cujus bona et privilegia confirmavit Alexander II papa ann. 1062, CXLVI, 1426.

CLASSENSE S. APOLLINARIIS (Saint-Apollinaire de Classe), monast. de quo mentio agitur apud Agiselum, ann. 669, CVI, 681, 741. — Ad hujus monast. abbatem scribit S. Petrus Damianus, CLIV, 397. — Abbas Classensis juramentum præstat Gerberto tunc Ravennatensi archiepisc., ann. 998, CXXXIX, 269. — Præceptum S. Henrici II imper., ann. 1009, CXL, 286. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 912; Lucii III, ann. 1183, CCI, 1214; Urbani III, ann. 1186, CCII, 1571, 1535.

S. CLAUDII MON. *Vide CONDATESENSE.*

CLAUSTRO-NEOBURGENSE. *Vide NEWBURGENSE.*

CLEMENTIS (S.) monast. in direc. Genuensi situm, cujus mentio fit in Epistola Adriani IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1443.

CLEMENTIS (S.) de PISCARIA. *Vide PISCARIENSE.*

CLIVATENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Clivat, dans la Valteline ou le pays des Grisons) monast. ord. S. Bened. a Desiderio Langobardorum rege exstructum, ann. 753. — De quo mentio fit, CLXXIII, 1472.

CLODOALDI (S.). *Vide NOVIENTENSE.*

CLUNIACENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Cluny, diocèse de Mâcon, Saône-et-Loire) celeberrimum monast. ab illustri Guillelmo Aquitanie duce fundatum et Bernoni primo abbati commissum, ann. 931. — Priv. Joann. XI papæ, CXXXII, 1055, 1058. — Item priv. Leonis VII, ann. 957, *ibid.*, 1068, 1069, 1074, 1082. — S. Odo successit Bernoni, CXXXIII, 15. — Hujus monast. initia, *ibid.*, 91. — Priv. Agapeti II sub S. Aymardo abbate, ann. 950, *ibid.*, 960; Joannis XIII, CXXXV, 990; Benedicti VII, CXXXVII, 352. — Chartularium Cluniac. a S. Aymardo, *ibid.*, 783. — S. Matolus fit abbas, ann. 954, *ibid.*, 707; S. Odilo, 778. — Privil. Gregorii V papæ 932. — Epist. Petri Damiani, CLXIV, 578. — Priv. Silvestri II, ann. 1003, CXXXIX, 283; Benedicti VIII, *ibid.*, 1601. — Joannis XIX quo omnia jura, bona et privilegia confirmat, ann. 1027, *ibid.*, 1133, 1148, 1146. — Rodolphus Glaber monach., ann. 1018, CXII, 609. — S. Odilo abbas, ann. 1019, *ibid.*, 831 — Odilonis præcept. 1039, 1041 — Amadeti comitis charta, 1042. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1049, CLIII, 607; Victoris II, *ibid.*, 893. — Stephani X papæ epist. et priv., *ibid.*, 879; Alexandri II 1063, CXLVI, 1293. — Privil. S. Gregorii VII, ann. 1073, CXLVIII, 661, 539. — Udalricus monach. clareuit, ann. 1086, CLXIX, 653 — Urbanus II papa primum Cluniac. mon. et orior. ann. 1076. — Urbani privil.

CLII, 45, 291, 410, 441, 485, 493. — S. Hugo Cluniac. abbas, ann. 1109, CLIX, 843. — Epist. Clementis Flandriæ comitis ad Hugon. de reformatione monast. S. Bertini, 939. — Chartæ et variæ donationes in gratiam Cluniac. factæ sub S. Hugone abb., 953 et seqq. — Paschalis II privil. et epist., CLXIII, 51, 53, 55, 81, 173, 204, 220, 225, 260, 262, 281, 338, 339, 412. — Gelasii privil., 1118, *ibid.*, 492, 509; Calixti II, ann. 1120, *ibid.*, 1164, 1189. — Petrus Cluniac. abb. gratulatur, 1256. — De Pontio abbate exauctorato, 1314. — Honorii II privil. CLXVI, 1223. — Honorii II breve adversus Pontium quondam Cluniac. abb., ann. 1126, *ibid.*, 1258, 1259. — Petro abbati auctoritas asseritur, 1265. — Innocentii epist. ad Petrum Ven. de pecunia ab Henrico Anglorum rege concessa, ann. 1131, CLXXIX, 96. — Indulgentia 40 dierum penitentibus apud Cluniacum concessa ab eod. Innocentio II, ann. 1132, *ibid.*, 127. — Privil. Innocentii II, 129. — De administratione abb. S. Bertini, 133. — Ejusdem pap. priv. 268, 444, 478, 636; Celestini II, ann. 1144, *ibid.*, 810; Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 867, 888; Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1103, 1272; Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1042, 1070; Adriani IV, ann. 1154, *ibid.*, 1115, 1425. — Petri Vener. abb. scripta, ann. 1158, CLXXXIX, 9. — Chart. Adalberonis Leod. episc., ann. 1121, *ibid.*, 1055. — Raynaldi Rhemensis arch., ann. 1123, *ibid.*, 1058, 1056. — Ludovici VII regis, ann. 1130, 1060, 1061. — Dipl. Stephani Anglor. regis, ann. 1133, *ibid.*, 1063. — Halonis Trec. episc., ann. 1138, *ibid.*, 1066. — Charta Wilhelmi comitis super Manziacensi et Celsiniacensi monasteriis, ann. 1153, *ibid.*, 1067. — Frederici imperator. de monast. Balnensis, 1070. Richardi Constant. episc. super eccles. de Morsalini, 1071. — Alexandri III epist. et privil., ann. 1159, C, 113, 967, 1060, 1093, 1166, 1297, 1316; Lucii III, ann. 1185, CCI, 1326; Urbani III, ann. 1186, CCII, 1361, 1379; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1305, 1307, 1312, 1317; Celestini III, ann. 1191, CCVI, 890, 916, 918, 1179. — Hugo V Cluniac. abb. clareuit ann. 1203, CCIX, 881. — Epist. et priv. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 526, 1338, 1339; CCXVI, 791; CCXVII, 19, 230. — De jure correctionis abbatibus concessa, 234, 242.

CLUNICENSE (Gleinck, dans le duché de Nassau, Bavière) monast. ord. Cisterc. quod Otto Bumberg. episc. comparavit a Leopoldo marchione, ann. 1152, CLXXIII, 1279.

CLUSANIENSE seu CLUSINENSE (Chiuzi, dans le territoire de Sienne) monast. ord. S. Bened. cujus monachis scripsit Celestinus III papa, ann. 1191, CCVI, 896.

CLUSIENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Cluse, en Savoie) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 966 ab Hugone Arvernensi comite, cujus Benedictus primus abbas fuit, CL, 1449 1452. — Vita Benedicti Clusiensis abb. auct. Wilhelmo ejus discipulo, *ibid.*, 1456. — In eo monast. hospitatur S. Anselmus, CLVIII, 98. — Privil. Innocentii III quo confirmavit quendam unionem, ann. 1212, CCXVI, 682.

CLUSINCENSE (Les Clouzeaux, en Vendée) monast. ord. S. Bened. ad cujus abbatem scripsit Innocentius ut se abstineat ab usurpatione cum monasterii detrimento, ann. 1150, *ibid.*, 72.

COACENSE seu QUOTIACENSE. *Vide ANTISSEDORENSE MONASTERIA.*

COLA (de). *Vide S. JOANNIS.*

COLLAUREI. *Vide PAPIENSE.*

COLLE BERTANNI (de) S. JACOBI (Saint-Jacques de Colle Bertanno, Italie) hospitale cujus bona sub sua tuitione suscepit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 509.

COLGESTRIENSE (Colchester, Angleterre) monast. ord. S. August. cujus jura atque possessiones confirmavit Paschalis II, ann. 1099-1118, CLXIII, 413.

COLDIZENSE (Colditz, en Saxe) monast. ord. S. August. quod, petentibus Halberstatensi et Bambergei episcopis, privilegio confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 599. — Privil. Innocentii III, ann. 1108, CLXV, 1463.

COLIMBRIENSE. *Vide CROCIA.*

COLONIENSE S. CUNIBERTI (Saint-Cunibert de Cologne) monast. ordinis S. August. in quo educatus est et canonicus factus S. Bruno Carthusianorum fundator, circa 1076, CLII, 36.

COLONIENSE S. PANTALEONIS (Saint-Pantaléon de Cologne) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et privilegia confirmavit juxta votum fundatorum imperatoris et imperatricis, Benedictus VII papa, ann. 976, CXXXVIII, 526. — Wolbero abbas S. Pantaleonis clareuit, ann. 1167, CXC, 1031.

COLONIENSE S. ANDREÆ (Saint-André de Cologne)

monast. ord. S. August. cujus abbas se precibus commendat sanctæ Hildegardis S. Ruperti abbatissæ xii sæc. CXCII, 510.

COLUDUNENSIS in Anglia situs parthenon, cujus Abba, regis Ælfridi amita, abbatissa fuit, ann. 684, XCVI, 201. — Incendio destructus est, 215.

COLUMBA (S.) MARIE (de) (Sainte-Marie de Colombe, dioc. de Plaisance) monast. ord. Cist. et e Claræv. ortum, quod rogante S. Bernardo, privilegio munivit Innocentius II, ann. 1137, CLXXIX, 511. — Priv. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1041. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXVI, 735; CCXVI, 438.

COLUMBÆ (S.) SENONENSE (Sainte-Colombe de Sens) monast. ord. S. Benedicti. — Præceptum Emmonis episc. de obedientia abbati debita, ann. 659, LXXXVIII, 1168. Idem hujus monast. privilegia confirmavit, 1171. — Epist. Coelestini III de prioratu de Charitate ann. 1196, CCVI, 1181. — Privil. Innocentii III ann. 1206, CCXV, 819; CCXVI, 422. Epist. ejusdem 718; CCXVII, 77, 100.

COLUMBANI (S.) Vide LUXOVIENSIS.

COLUMBANIENSE (S.) PATROCLI (Colombiers dans l'ancien dioc. de Bourges) monast. a S. abbate Patroclio exstructum prope Montem Lucium (Mont-Luçon) circa ann. 541, LXXI, 1054.

COMENSE (S.) ABUNDII (Saint-Abond de Côme, ex Lombardie) monast. ordinis S. Bened. cui bona quædam confirmantur a Ludovico Pio ann. 818, CIV, 1087. — Dipl. ann. 821, CIV, 1136, 1137. — Privil. Urbani II ann. 1085, CLI, 417.

COMENSE S. FIDELIS (Saint-Fidèle de Côme dans le Milanais) monast. ord. S. August. exstructum ante ann. 1116, quo Paschalis II eidem concessit privilegia, CLXIII, 505, 417.

COMODOLIACENSE S. JUNIANI (Saint-Junien-les-Comblès, dioc. de Limoges) monast. a S. Amando et a S. Juniano conditum ad Vigenum (sur la Vienne), in territorio Lemovicensi circa, ann. 500. A mera incipit cellula, quæ paulatim in monast. crevit; postea ad canonicos saeculares transit, LXXI, 903 not.

COMPENDIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Compiègne, Oise) monast. ord. S. Bened. a regina Constantia uxore Roberti regis fundatum prope Vermeriam. — Priv. Roberti regis, ann. 1029, CXXI, 968. — Eugenii III ann. 1150, CLXXX, 1435. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 180, 181, 314, 320, 659, 837, 813, 940, 947. — Epist. Innocentii III ad abbatem qua ipsi iudicem assignat Silvanect. episc. ann. 1198, CCXIV, 406, 435. ann. 1204, CCXV, 504; CCXVII, 161.

COMPENDIENSE XENODOCHIUM (Frères de l'hospice de Compiègne) quod Alexander III præcedenti monasterio coadunavit, ann. 1164, CC, 505, 514.

COMPLUTENSE. Vide S. Petri de Montibus.

CONA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Cône-sur-Loire, dioc. de Nevers) monast. ord. Bened. cujus bona privilegia confirmavit Alexander III ann. 1172, CC, 689.

CONCHENSE DE CASTELLETO (Conches, diocèse d'Évreux) monast. ord. S. Bened. a Rogerio Anglo exstructum ann. 1035, cui Hugo Lugd. archiepisc. concessit ann. 1077 ecclesiam de Castellato (Sainte-Foy de Châtillon-Largentières), CLXVII, 609. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1316. — Innocentii III epist. de abbate hujus monast. ann. 1198, CCXIV, 264, 575.

CONCHENSE seu CONCHARUM (Conques, dioc. de Cahors) monast. ord. S. Bened. in dioc. Cadurcensi, nunc solum Ruthenensi, exstructum, ut videtur, ab Ambrosio episc. ann. 755, LXXXIX, 1208. — Postea in prioratum conversum est, *ibid.* — Diplom. Ludovici Pii ann. 818, CIV, 1090. — A Pippino rege donatum est monasterio Figeacensi, circa eadem tempora, 755, CXLI, 23. — Item a Gregorio VII papa confirmata est hæc donatio, ann. 1080, CXLVIII, 707. — Priv. Eugenii III, ann. 1153, CLXXX, 1601.

CONDAMINA S. MARIE (Notre-Dame de la Condamine, dioc. de Genève) monast. ord. Cist. xii sæc. exstructum, cujus abbat scripsit Innocentius III de quadam accusatione adv. episc. Vesonin. ann. 1211, CCXVI, 479.

CONDATENSE S. MARIE (Notre-Dame de Condé, anc. dioc. de Cambray) ditissimum puellarum monast. super Scaldum in dioc. Cameracensi exstructum, ut erudent, a S. Amando circa 590. — Postea autem decedens transit ad quosdam sæculares canonicos vi sæc. CXLIX, 140.

CONDATENSE S. MARTINI (Candé, dioc. de Tours) monast. ord. S. Ben. ad confluvium Ligeris et Vigeonæ exstructum vi sæc. LXXI, 184, 477.

CONDATESCENSE seu S. EUGENDI JURENSIS (Abbaye de Saint-Oyen du Jura) monast. ord. S. Bened.

quod postea S. Claudii nomen accepit ad montem Jurensis fundatum ab abbate Suspicino et ejus socio Romano circa 520, LXXI, 1042 not. — Ab abbate Eugendo nomen traxit, *ibid.* — Privil. S. Adonis Vienn. episc. ann. 870, CXIII, 443. — Charta Hugonis Treceasis et Barensis comitis ann. 1101, CLXXIV, 1469.

CONDOMENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Condom, dioc. de Bordeaux) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones et jura, postulante abbate Raymundo, privilegio confirmavit Gregorius VII papa ann. 1076, CXLVIII, 686.

CONFLUENTENSE B. MARIE VIRG. postea vero S. FLORIANI (Notre-Dame de Conflans près Trèves) monast. ord. S. August. inter Rhenum et Mosellam situm, quod S. Henricus II imperator dederat Poppo Trevir. episc. ann. 1018, CXL, 358. — Abbat epist. qua se commendat sanctæ Hildegardis precibus, xii sæc. CXCII, 509.

CONFLUENTENSE S. GEORGII (Conflans en-Jarney, dioc. de Metz) monast. in Lotharinga situm cui prædica quædam concessit Childericus rex ann. 673, LXXVII, 1298.

CONFLUENTENSE S. HONORINÆ (Conflans Saint-Honorine) monast. ord. S. Bened. ab Ivone de Bellomont conditum prope Parisiam, in loco ubi Isara Sequas jungitur et Becconsi abbatie concessum ann. 1080, CLVIII, 1165.

CONSIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Coince, dioc. de Soissons) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1072 a Theobaldo Campaniensis comite, postea Cluniac. subjectum. — Privil. Urbani III ann. 1185, CCH, 1535.

CONSTANTIENSIS CANONIA S. STEPHANI (communauté ou église collégiale de Saint-Etienne de Constance, Suisse) cujus bona privilegia confirmavit Adrianus IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1611.

CONSTANTIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Coutances) monast. ord. S. Bened. a Nigello vicomite exstructum, xi sæc., CCH, 1518.

CONSTANTII (S.) DE URBEVETANA (Saint-Constant de Civita Vecchia, Italie) monast. ord. S. August. cujus possessiones privilegia confirmavit Adrianus IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1477.

CONSTANTINOPOLITANUM S. MARIE (Couvent Sainte-Marie de Constantinople) monast. quod exsare xi sæc. nos docet pro monachis Latinis S. Petrus Damian. CXLIV, 596.

CONSTANTINOPOLITANUM HOSPITALE dictum DE BUCCA LEONIS (Hospitaliers de Constantinople), apud Innocentium III, ann. 1207, CCXV, 1564; CCXVI, 77.

CONSTANTINOPOLITANUM STUDIENSE (Couvent de Stude à Constantinople) monast. quod celeberrimum factum est sub abbate Theodoro Stodita dicto, ann. 785, qui Iconoclastas vehementer impugnavit. Ad abb. Nicetam scripsit S. Leo IX, de continentia a subdiaconis serranda ann. 1054, CXLIII, 781.

CONSTANTINOPOL. SS. JOANNIS ET SAMSONIS (Hospitaliers de Saint-Jean de Constantinople). De dona hac fratrem quendam commendat Alexander III Magistro Hierosolym. ano, ann. 1163, CC, 273. — Priv. Innocentii III ano. 1208, CCXV, 1435; CCXVI, 217.

CONVENTENSE (Conwentry, diocèse de Lincoln comté de Warwick) vetus monast. ord. S. Bened. a regibus Angliæ conditum et sæpissime aurum, sed jandudum eversum; de eo restaurando ad archiepiscop. Cantuar. et Lincoln. episc. scripsit Cæcilius III, ann. 1197, CCVI, 1254. — Epist. Innocentii III qua episcopum arguit eo quod monachos e sua ejecisset monast. ann. 1198, CCXIV, 208; ann. 1208, CCXV, 1538.

CONVENTRIENSE B. MARIE (Conventry, dans le comté de Warwick) monast. a Leofrico duce in Angliā conditum, quod privilegia ornavit Alexander II papa, ann. 1063, CXLVI, 1299. — Lucii II priv. ann. 1144, CLXII, 862.

CORBEIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Corbie, dioc. d'Amiens) monast. insignis ord. S. Bened. juxta Senonam exstructum a S. Clothilde et ejus filio Clotario ann. 530, LXXI, 688 not. — Chartularium hujus abbatie apud Adalhardum, CV, 835. — Angelus a S. Clothilde, LXXXVII, 670. — Dipl. Clotarii III, 1200, 1202. — Theodorici, ann. 681, 1550. — Chilperici II, ann. 716, LXXXVIII, 1123. — Charta Berthefredi Ambian. episc. 1178. — Dipl. Caroli Magni, ann. 769, XCVII, 915. — Privil. Nicolai I papæ, CXIX, 815. — Paschasius Radbertus magister fit, deinde abbas, circa 820, CXX, 11. — Privil. concilii Paris. ad Paschasium Radbert., ann. 844, CXL, 27. — Adalhardus ejus prædecessor in Hierienae monast. missus fuerat episc., CXX, 1523. — Ratramnus monast. floruit, ann. 868, CXXI, 9. — Privil. Nicolai I papæ, *ibid.*

887, CXXIX, 794. — Item Benedicti III, CXXIX, 1001. — Adriani II, ann. 870, *ibid.*, 1019. — Christophori antipapae, CXXVI, 45. — Floruit Widukindus monach., ann. 983, CXXVII, 114. — Benedicti VII privil., CXXVII, 539. — Diplom. Roberti regis adversus oppressores Elmedum de Engra, ann. 1018, CXLI, 953. — Privil. S. Leonis IX papae, ann. 1050, CLXIII, 641. — Epist. Alexandri II ad Gervasium Rhemensem archiepisc. pro Corbeie defensione, CXLVI, 1283, 1521. — Charta Guidonis Ambiani episc., ann. 1066, CXLVI, 1507. — Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 456; Paschalis II, CLXIII, 215, 293. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1560, 1332, 1491, 1493. — Wibaldus ex Stabulensi sit Corbeiensis abbas, ann. 1157, CLXXXIX, 1075. — Anastasius IV annuli usum concessit Wibaldo, ann. 1155, CLXXXVIII, 1052. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, petente Wibaldo concessum, CLXXXVIII, 1589. — Idem subiecti monast. Werbenae Corbeiensi, 1434. — Alexandri III, ann. 1172, CC, 758, 847, 861, 1010. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1294. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 450, 455, 478; ann. 1203, CCXV, 205, 1586, 1587; ann. 1310, CCXVI, 193, 503.

CORBEIENSE-NOVUM (Convey on Corbie-le-Nenf, dioc. de Paderborn), monast. ord. S. Bened., a Ludovico Pio, et S. Abbate Adalardo in Saxonia et Paderborn. dioc. multisque bonis dotatum, ann. 823, CIV, 1128, 1129, 1150, 1205, 1228, 1229, 1244, 1245. — Privil. S. Henrici II imper. ann. 1002, CXL, 247. — Dipl. Chonradi II imp., ann. 1025, CLI, 1045, 1052. — Henrici III imp., ann. 1039, CLI, 1083, 1089. — Diploma Frederici Colen. archiepisc., ann. 1120, CLXVI, 1554. — Frederici imp. privil. CLXXXIX, 3502. — Litterae Theoderici abbat., ann. 1537, CLXXXIX, 1506.

CORBINIACENSE S. MARCULFI (Corbeny), monast. seu prioratus in dioc. Laudun. S. Remigii abbatiae subiectus, cujus bona et privilegia confirmavit S. Leo IX, papa, ann. 1049, CXLI, 619. — Urbanus II Ingelranno episc. praecipit ut illud monast. restituit S. Remigio Rhemensi, ann. 1098, CLI, 539. — Paschalis II a subiectione monast. Flaviniacensi illud eximit, ann. 1107, CLXIII, 220. — Epist. Adriani IV de ejus monast. in reformatione, ann. 1153, CLXXXIII, 1412.

CORBIONENSE seu CUBRIONENSE (Saint-Laumer de Corbion, dioc. de Chartres), monast. ord. S. Bened. Ansegisi Fontanelli abb., ann. 833, CV, 744, et in Vita S. Bathildis, 590, LXXXVII, 669, not.

CORBOLIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Corbeil, dioc. de Versailles), monast. ord. S. Bened. a temporibus Ludovici VI fundatum, cujus Henricus et Philippus fratres Ludovici VII abbates fuerunt, privil. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1043.

CORBOLIENSE S. EXUPERII (Saint-Spire de Corbeil, anc. dioc. de Paris), monast. ord. S. Bened. ann. 950 conditum. — Privil. Celestini III, ann. 1199, CCVI, 1199.

CORBOLIENSE S. MARIE DE CAMPIIS (Notre-Dame des-Champs à Corbeil), monast. ord. S. August. exstructum ante ann. 1125. — Privileg. Innocentii III, ann. 1214, CCXVII, 234.

CORBUBENSIA MONASTERIA tempore S. Eulogii: 1^a *Intra urbem*, S. Acisell in cujus ecclesia requiescebat ejusdem corpus; S. Zoili mart. cum ejus tumulo; SS. Fausti, Januarii et Martialis, ubi eorum cineres asservabantur; S. Cypriani, S. Genesii, S. Eulaliae virg.

2^a *Extra urbem*, S. Christophori trans flumen, Cateclarense S. Mariae in montibus Cordubae vicinis; Tabanense monast. a S. Eulogio fundatum in iisdem montibus; Pilemellaricense S. Salvatoris ejusdem temporis et in iisdem locis exstructum; Armitatense, ad Armitat fluminis ripam a S. Zolto conditum; S. Felicis in oppido Froniano situm; S. Martini apud oppidum Royana; SS. Justi et Pastoris ad viculum Leintensem, ann. 859, CCX, 919.

CORMELIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Cormeille, entre Liseux et Pont-Audemer, Normandie), monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1060 a nobili viro Guillelmo, Osberni Preponensis filio. — Privileg. Alexandri III, ann. 1169, CL, 580. — De eo monasterio mentio agit. CCII, 1516.

CORMERICENSE sive CORMARICENSE S. PAULI (Cormery-sur-Iudre), monast. ord. S. Bened. ab Iherio S. Martini Turon. abbate exstructum, ann. 780, cum Caroli Magni subsidio; sic a Majori Monasterio pendebat. Caroli Mag. privil. ann. 800, ICVII, 992, 993. — Ibi tria exstruxit alaria Alcuinus, Iherii successor, CI, 1430. — Primi abbates Jacobus et Odacer, 1431. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 807, CIV, 981, 1010, 1195, 1501. — De eodem mentio fit, CXIX, 561. — Guldo quondam abbas injuste ablata restituit, ann. 996, CXXXVII, 853. — Praecept.

Roberti regis, ann. 1018, CXLI, 987, 989. — Abbates Cormaric. sumere tenentur baculum pastoral. ad sepulcrum S. Martini, bulla Urbani II, CLI, 456. — Concordia abbat. S. Pauli et Roberti de Arbrissello, ann. 1103, LXXII, 1002.

CORONA (de) (La Couronne, diocèse d'Angoulême, Charente), monast. ord. S. Aug. fundatum ann. 1122 a Lamberto Engolismensi clerico. — Epist. Innocentii III, ann. 1202, CCXIV, 1162; CCXV, 318.

CORSARUM. *Vide ROMANUM.*

CORSICENSE (Ile de Corse), monast. virorum a Sabina religiosa femina exstructum temporibus S. Gregorii Magni, LXXV, 301.

CORTENBERGENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Cortenberg, en Belgique), parthenon ord. S. Bened. a B. Columbauo abbate et Godefrido duce conditus inter Bruxellas et Lovanium cui per chartam multa concessit Olo episc. Camerac., ann. 1110, CLX, 1155.

COSMAE (S.) DE VICOVARO (Saint-Côme de Vicovaro dioc. de Pavie), monast. cujus Innocentius III sub protectione sua bona suscepit, ann. 1212, CCXXVI, 633.

COSMAE et DAMIANI (SS.) (Saint-Côme et Saint-Damien, Espagne), monast. ord. S. Bened. de quo mentio fit in Vita S. Maximi, ann. 641, LXXX, 612.

COSMAE et DAMIANI (SS.) DE MONTE (Saint-Côme et Damien du Mont, en Illyrie), monast. cui concessit privil. Innocentius III, ann. 1209, CCXVII, 194.

COSMAE (S.). *Vide TURONENSE.*

COSMAE (S.), parthenon, *vide* TALLACOTTIENSE.

COSTENSE (Costa, dioc. de Brague, en Portugal), monast. cui injungit Innocentius III, ut suo episc. obediat, ann. 1198, CCXIV, 704.

COTUMENSIS (Religieuses de Cotum, dioc. de Lincoln, Anglet), parthenon pro quo Alexander III scripsit ad episc. Eborac. et Lincoln., ann. 1177, CC, 1136.

COWENTRENSE. *Vide CONVENTENSE.*

COXNAO (de). *Vide CUXANENSE.*

CRASSENSE S. MARIE (Noire-Dame de la Grasse, dioc. de Carcassonne), monast. ord. S. Bened. ab abbate Nimfrido exstructum, et a Carolo Magno diplomate confirmatum, ann. 779, XCVII, 962, C, 489 not. — Diplom. Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 992, 963. — Privil. Agapeti II papae, ann. 951, CXXXIII, 908. — Item Gelasii II bulla, ann. 1118, CLXIII, 504. — Calixti II quo conceditur ecclesia de Valeris, *ibid.*, 1114. — Eugenii III episc. de servando Urbani II decreto, ann. 1153, CLXXX, 1594.

CREDONENSE. *Vide infra CROMENSE.*

CREMELLEENSE seu CREMENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Crème, Etats de Venise), monast. feminarum a Robaldo Mediolanensi episc. fundatum de cujus instrumento mentionem facit privilegium Urbani III, ann. 1187, CLII, 1490.

CREMENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoit de Crème, Etats Venitiens), monast. ord. S. Bened. ab Henrico Pergamensi comite exstructum, a Rogerio Volatrensi episc. et ipsius fundatoris filio Sedri apostolice concessum juxta tenorem priv. Calixti II papae, ann. 1123, CLXIII, 1281.

CREMONENSE S. CRUCIS (Sainte Croix de Crémone), monast. ord. S. Bened. quod monachi Nonantulani sibi pertinere contendebant apud Celestinum papam III, ann. 1196, CCVI, 1171.

CREMONENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Crémone), monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 1010 quo Henricus III imp. episcopi voto annuens abbati interdixit ne bona hujus monast. alienentur, CLI, 1090.

CREMONENSE S. GABRIELIS (Saint-Gabriel de Crémone), monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1203, CCXV, 159, 168.

CREMONENSE S. MARIE (Notre-Dame de Crémone), monast. ord. S. August. cujus bona et privilegia Calixtus II post Urbanum II confirmavit, ann. 1123, CLXIII, 1269. — De controversia cum suo episc., *ibid.*, 1516.

CREMONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Crémone), monast. S. August. Decretum Calixti II quo abbas electio conceditur episcopo, inn. 1120, CLXIII, 1177.

CREMONENSE S. THOMAE (Saint-Thomas de Crémone), monast. cujus abbas Innocentius III scripsit ut sibi liceret munus realitendi ob infirmitates ann. 1203, CCXV, 168.

CREMONENSIS S. JOANNIS (Saint-Jean de Crémone), parthenon a comite Bernardo et Bertha ejusdem uxore exstructus paulo ante ann. 1066 quo illum privilegio confirmavit, CLI, 484.

CREUZLINGENSE SS. UDALRICI ET AFRÆ (Saint-Udalric et Sainte Afre de Creuzlinghem, aux portes de Constance, en Suisse), monast. canonicorum regularium cujus bona confirmavit Honorius II, ann. 1125, CLXVI, 1270.

CRISENONENSIS S. MARIE (Criseanon, entre Cravant

et Vermenton sur l'Yonne anc. dioc. d'Auxerre), primum monast. ord. S. Bened. a comitissa Adelaide Roberti regis filia exstructum ann. 1050, factum est postea pueellarum parthenon, sub Guidone Molismensi abbate et in abbatiam transformatum juxta privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 519. — Priv. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1096; Celestini III, ann. 1196, CCVI, 1163.

CRISPIENSE S. ARNULFI (Saint-Arnoul de Crépy, dioc. d'Amiens), monast. ord. S. Bened. a Waltero Albo dicto Ambian. comite exstructum ann. 1008. — Ad Cluniac. transiit ann. 1078. — Charta Godefridi Ambian. episc. ann. 1108, LXIII, 712. — Privil. quo Innocentius II illud asserit Cluniac. monasterio ann. 1150, CLXXIX, 67. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 147. — Lucii III, ann. 1185, CCI, 1213.

CRISPINENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Crispin, entre Mons et Valenciennes), monast. ord. S. Bened. a S. Landelino fundatum, circa ann. 640, CLXIX, 140. — Privil. Urbani II papa, ann. 1099, CLI, 522.

CRISPINI (S.) IN CAVEA seu CAGIA (Saint-Crépin en Chaye, anc. dioc. de Soissons), monast. ord. S. Bened. a v. sæc. exstructum fortasse a SS. episc. Principe et Lupo, quod primum cessere canonicis ord. S. August., sed xi sæc. post restaurationem Regulam suscepit S. Bened., LXXI, 350. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 619. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1086.

CRISPINIENSE (Religieux de Crispino, dans la campagne de Florence), monast. ord. S. Bened., quod olim littem habuit cum S. Laurentii in Bifurco monasterio de quodam hospitali, definitam ab Innocentio II, ann. 1230, CLXXIX, 625.

CRISTA (de) (La Crête, dioc. de Langres), monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1121, a comitibus de Campania. — Epist. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 793.

CRONIENSE alias CREDONENSE et CROVIENSE (Craon), monast. ordinis S. Bened. in agro Andeg. situm, LXXI, 900 not. — Illud monast. causa factum est litigii inter fratres S. Albini Andegav. et Vindocinenses sub Nicolao papa, ann. 1059, qui illud asseruit Vindocinensis, CLXVI, 143; CLXVII, 1213.

CRONENSE alias CHRONONENSE (Cronon seu Cournon), monast. in Arvernia a S. Galio Claromontano episc. fundatum circa ann. 551, LXXI, 505, 1050 not.

CRONCHTALLENIS S. GANGLFI, parthenon Germanie, cujus situs nos laet. Abbatissa olim scriptis S. Hildegardi, precibus ejus se commendans, xii sæc. CXCVII, 329, 338.

CROYLANDENSE (Croyland, lle du comté de Lincoln, Anglet.), monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 716, ab Ethelbaldo Merciorum rege. — Illustratum est a Rogerio monacho, auct. Vitae S. Thomae Cantuar., CX, 257.

CRUCENBERGENSIS MONTIS (Mont-Crucenberg, dans la Hesse), monast. ord. S. Bened. cujus bona confirmavit Celestinus III papa, ann. 1191, CCVI, 898.

CRUCE (de S.) ANGLIENSE (Sainte-Croix d'Angle, dioc. de Poitiers) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1175, a Wilhelmo Tanpisis Pictav. episc. — Privil. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 581. (Idem esse videtur aique Angliacense S. Joannis. Vide ANGLIACENSE.)

CRUCE BURIENSE (de S.) (Sainte-Croix de Buris, près de Metz), monast. ord. Præmonst., prius dictum Sancti Eligii, conditum ann. 1124 ab abbate Justimontensi Zacharia et a quibusdam piis et nobilibus viris dotatum. — Privil. Alexandri III, ann. 1180, CC, 1512.

CRUCE (de) S. LEUFREDI (Croix Saint-Leufroy, près d'Evreux, Eure), monast. ord. S. Bened. ab ipso S. Leufredo conditum ann. 692. Monachi a Northmannis fugati ix sæc. ad S. Germanum de Pratis confugerunt, CLII, 1516. — Privil. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 645.

CRUCIFERARIORUM S. PETRI (Hospice Saint-Pierre des Porte Croix a Boica en Illyrie), monast. cujus rectori Mattheo privilegium concessit Urbanus III, ann. 1186, CCI, 1387.

CRUCIS AVELLANÆ (S.). Vide AVELLANENSE.

CRUCIS (S.) DE LEIRENA (Sainte-Croix de Leyrena, dioc. de Coimbra en Portugal), monast. ord. S. August. quod Innocentius III ad obedientiam episcopo revocat, ann. 1198, CCXIV, 191, 304, 775; CCXV, 232.

CRUCIS (S.). Vide ENGESHIMENSE.

CRUDATENSE (Cruas, près Rochemaure, Ardèche) monast. ord. S. Bened. ab Elpodorio comite fundatum in dioc. Vivariensi super Rhodanum, quod postulante Bonaldo abbate, privilegio confirmavit Ludovicus Pius, ann. 817, CIV, 1065.

CRYPTA FERRATA (Religieux de la Crypte de fer, dans les environs de Rome), monast. cujus Innocentius III causam definit controversam cum militibus Tempit de Oventino, ann. 1211, CCXVI, 456.

CUCUFATIS (S.), alias OCTOVIENSE seu VALIENSE dictum (Couvent de S. Cucufat ou d'Octovio, en Catalogne) monast. ord. S. Bened. æque celebre et opulentum, cujus possessiones confirmavit Urbanus II, ann. 1088, CLI, 513. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1129; Innocentii III episc. de hujus monast. correctione, ann. 1211, CCXVI, 511.

CUISIACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Cuissy, dioc. de Laon), monast. ord. Præmonst. exstructum a Gualtero de Jumiaco et Baribolomæo episc. ann. 1122, CLVI, 1001. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1074. — Epist. Alexandri III adversus canonicos S. Petri Laudunensis in hujus monast. gratiam, ann. 1171, CC, 952. — Epist. Innocentii III de subventionem pro Locis sanctis, ann. 1199, CCXIV, 931.

CULTURA (de) S. PETRI CENOMANENSE (Saint-Pierre de Coulure, au Mans), monast. ord. S. Bened. in suburbio Cenomaneusi exstructum a Bertramno episc. ann. 589, cujus Avegotus abbas factus est, ann. 1074, CLXIII, 1431. — Decretum Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 740.

CUMENSE seu DE INSULA CUMARUM (Cumes-en-l'île, dans la Terre de Labour, Naples), monast. ord. S. August. S. Euphemie dicatum. — Privil. Alexandri III, ann. 1178, CC, 1171.

CUNEGUNDIS (S.) seu MONASTERIUM INFERIUS (Sainte-Cunégonde ou le couvent d'en bas à Paderborn), parthenon cui, postulante abbatissa, privilegium concessit S. Henricus II, imp. ann. 1002, CLX, 242.

CUNIBERTI (S.). Vide COLONIENSE.

CUPERANUM S. VINCENTII (Saint-Vincent de Conversano, dans la Terre de Bari, Naples), monast. ord. S. Bened. quod florentissimum olim fuit. Illud privilegio confirmavit, ann. 1110, CLXIII, 277. — Sed postea relaxata disciplina de eo reformando et restaurando scripsit Celestinus III episcopus Polignanens (Polignano) et Cupersanensi (Conversano), ann. 1194, CCVI, 1054.

CUPRO (de) (Cupers, dioc. de Bréchin, comté d'Angus, en Ecosse), monast. ord. Cisterc. fundatum a rege Malcolmbo III, ann. 1160. — Privil. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 830.

CURATIO (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Corallo, diocèse de Reggio, Naples), monast. ord. Cisterc. a Rogerio de Mortuarano conditum paulo ante ann. 1129, quo Honorius illud privilegio ornavit, CLXVI, 1298. — Epistola Clementis III, ann. 1198, CCIV, 1357. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1205, CCXV, 250.

CURBAFOSSA (de) SS. TRINITATIS. Vide LOCARENSE.

CURBIONENSE. Vide CORBIONENSE.

CURIA-DEI (de) S. MARIE (Notre-Dame de la Cour-Dieu, dioc. d'Orléans), monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1118 a Joanne II episc. Aurei. — Privil. Alexandri III papa, ann. 1162, CC, 155. — Lucii III, privil. ann. 1185, CCI, 1317. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1204, CCXV, 513, 1228, 1271, 1419.

CURIENSE S. LUCII (Saint-Luce de Cuzlo, en Italie), monast. ord. S. August., cujus possessiones et privilegia confirmavit Eugenius III, ann. 1149, CLXXX, 1180.

CURTO RIVO (de) seu MONASTERIUM RIVAD NONNAS (Conrupt ou Montier-Rup-aux-Nonnas, sur la Meuse, dioc. de Toul), parthenon ord. S. Bened. exstructus ann. 1060. — Privileg. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 502.

CUSSANTIENSE S. JOAN. BAPT. (Cosance, dioc. de Besançon), monast. ord. S. Bened. a S. Ermenfrido conditum, vii sæc. Luxoviensi subiectum; postea prioratus factus abbatie S. Claudii annexus est testamento S. Ansegisi Fontanell. abb. ann. 833, CV, 746.

CUSSIACENSE S. MARIE. Vide supra CUSIACENSE.

CUTHBERTI (S.) RADEFORDENSE (Saint-Cuthbert de Redford, Anglet.), monast. ord. S. August. a Wilhelmo de Suvelo fundatum ante ann. 1159, quo Alexander III illud privilegio confirmavit, CC, 103.

CUXANENSE SS. MICHAELIS et GERMANI (Saint-Michel de Cuxan, dioc. de Perpignan), monast. ord. S. Bened. in dioc. Helenensi (d'Hein) exstructum a fratribus Exalataniis, ann. 878. — Ejus possessiones et jura confirmavit Agapetus II papa, juxta petitionem abbatis Gaudfredi, ann. 950, CCXXIII, 903. — Privil. Joannis XIII, CCXXV, 969; Sergii IV, ann. 1011, CCXIII, 1504. — Ibi floruit Garcus monach., ann. 1045, CLII, 1441. — Initia hujus monast. 1443. Privil. Innocentii II, ann. 1150, CLXXIX, 69.

CYPRANI (S.). Vide PICTAVIENSE.

CYRIACI (S.) PARTHENON. Vide GYRONODENSE.

CYRIACI (S.) (Hodie Saint-Cirgues), monast. ord. S. Bened. in Arvernens fundatum ante ann. 500. — Quod S.

Sidonius episc. miraculo quondam illustravit, LXXII, 157, 162.

CZERWINSKENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Czervin près de Plock en Pologne), monast. ord. Præmonst. fundatum ante ann. 1151, quo, potente Guidone priore, Adrianus ejus monast. jura et possessiones privilegio confirmavit, CLXXXVIII, 1104.

DAGUILIACENSIS prioratus (Dentilly) a nobili viro Galterio et ejus uxore Odila fundatus ann. 1044, et a Brunone adhuc Tullensis episc., postea autem papa Leone IX, confirmatus, CXI, 587.

DALONENSE S. MARIE (Notre-Dame de Dalon, dioc. de Limoges), monast. ord. Cl. a Gerardo de Salis exstructum ann. 1114, — Epist. Innocentii III ad abbat. de electione abb. Tutelensis ann. 1212, CCXVI, 613.

DAMIANI (S.) DE DONARIA (Saint-Damien de l'abbati, dans le Milanais), parthenon eidem subjectus abbatissæ atque Farinatensis. — Priv. Alexandri III, ann. 1161, C. 62. Vide FARINATENSIS.

DAMIANI (S.) EREMUS seu SAXENA (Ermîtes de Saint-Damien à Oeri ou Sassena de la province de Ravenne), monast. in quo prior fuit S. Damianus quibusdam impingebat excessibus, constat epist. S. Leonis IX pape, CXLI, 740; CXLV, 15.

DANIELIS (S.) VENETIARUM. Vide VENETIARUM.

DAULEIENSE (S.) MARIE (Notre-Dame de Tholey, dioc. de Trèves), monast. ord. S. Bened. cujus Cælestius III protectionem suscepit, bona privilegiaque confirmavit ann. 1195, CCVI, 1135.

DEARNACENSE. Vide DURNACENSE.

DECIHANENSE (Pent-êre Dians-ans-Orvaune, Seime-et-Marne), monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1216.

DECIHIACENSE S. CIRICI (Pent-êre Dixmont environs de Joigny, Yonne), monast. diocesis Antissiodorensis quod exstabat temporibus S. Aunarii episc., nempè vii sæc., CXXXVIII, 253.

DEENSE (S.) PHILIBERTI (Saint-Philibert de Dée ou Grand-Lieu, dioc. de Nantes), olim monast., postea autem prioratus, in dioc. Nannetensi exstructum in pago Herbaltico (Herbauges) et insula Heri, cujus abbas fuit Arnulfus et privil. assecutus est a Ludovico Pio ann. 818, CIV, 1089, 1505.

DEGARENSE seu TEGERENSE de quo fit mentio, CXLI, 1171 : idem ac Tegernense.

DEMETHRII (S.) Vide THESSALONICENSE.

DENCKENDORFENSE S. SEPULCRI (Saint-Sépulcre de Denzdorf, en Souabe), monast. Canonicor. S. Sepulcri Hiero-vol. ord. ab illustri viro Bertholdo institutum paulo ante ann. 1150, quo illud ornavit privilegio Honorius II papa, CXVI, 1309.

DEODATI (S.) (Saint-Dié-en-Vosges, autrement dit les Jointures et Val-Gallée), monast. ord. S. Benedicti a S. Deodato fundatum ann. 667. — Charta confirmationis a Numeriano Remensi archiepisc., LXXXVIII, 1191. — Priv. S. Leonis IX pape ann. 1049, CXLI, 632. — Vita S. Deodati auct. Valendo, CLI, 611. — Priv. Paschalis II ann. 1109, CLXIII, 256. — Calixti II ann. 1223, CLXIII, 1281. — Innocentii III ann. 1151, CLXXXIX, 105, 255.

DEODATI (S.) BENEVENTANI (Saint-Déodat, du dioc. de Bénévent), parthenon quem Anastasius IV subjecit, ann. 1155, monasterio S. Vincenti ad Vulturum, CLXXXVIII, 1021.

DERFORDENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Derford ou Derford, dans les environs de Londres), monast. ord. Præmonst. exstructum ante ann. 1199, quo Innocentius III ejusdem possessiones privilegio confirmavit, CCXIV, 561.

DERTONENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Tortone dans le Milanais), monast. ad cujus fratres scripsit S. Gregorius VII papa ann. 1073, CXI, VII, 313.

DERTONENSE S. MARTIANI (Saint-Marcien de Tortone), monast. a Gisepando episc. fundatum. Diplom. Ottonis IV imper. ann. 930, CXXXVII, 369.

DERWENTENSIS PARTHENON in Anglia a Derwenta fluviò dictus (hodie Echeater), in quo aliquandiu commorata est Archa quæ postea abbatissa fuit Colindanensis, ann. 680, XCV, 201.

DERWENSE SS. PETRI ET PAULI (Moutier-en-Der, Haute-Marne), monast. in silva Derbo exstructum, in Remensi dioc. ab abbate S. Berchario et rege Childerico, ann. 673, LXXXVII, 1296. — Diploma Theodorici, *ibid.*, 1375. — Charta Bertoendi Catalani. episc. ann. 692, LXXXVIII, 1225. — Diploma Lotharii I ann. 827, CIV, 1162, 1163, 1204. — Admo monachus floruit ann. 992, CXXXVII. — Vita S. Bercharii fundatoris, 667. — Priv. S. Leonis IX pape ann. 1049, CXLI, 613, 614. — Victoris II pape CXLI, 818. — Alexandri II, CXLVI, 1510. — Paschalis II, ann. 1100, CLXIII, 37. — Calixti II privil.

ann. 1124, CLXIII, 1520. — Alexandri III episc. de bonia monast. dilapidatis, ann. 1172, CC, 829, 932, 939. — Priv. Innocentii III ann. inc.

DICKIRCHEN (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Dirkirchen, Moselle), parthenon cujus bona privilegio confirmavit Innocentius III ann. 1211, CCXVII, 311.

DIENSE et DEENSE S. MARCELLI (Saint-Marcel de Die, en Dauphiné), monast. ord. S. Bened. et congreg. Cluniac. vii sæc., LXXI, 878 not.

DIESSENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Dessen, Haute-Bavière), monast. a comitibus Berchtoldo et Ottone exstructum paulo ante ann. 1152, quo illud sub sua tutela Innocentius II suscepit, CLXXXIX, 119.

DIONYSII (S.) PARISIENSE (Saint-Denis près de Paris), celeberrimum monast. ord. S. Bened. a Chlotario II rege inchoatum et filio ejus Dagoberto labuatum et dotatum ann. 632. — Charta Chlotarii, LXXX, 454. — Chartæ regis Dagoberti, *ibid.*, 514, 515, 533, 535, etc. — Chart. S. Landerici, LXXXVII, 299. — Dipl. Chlodovei II regis ann. 640, *ibid.*, 681, 690. — Chlotarii III ann. 688, *ibid.*, 1277. — Theodorici ann. 681, *ibid.*, 1329. — Chlodovei III, LXXXVIII, 1081, 1083, 1086. — Childerici III, *ibid.*, 1059, 1094 *passim*. — Chilperici II, *ibid.*, 1118 et seqq. — Theodorici IV, *ibid.*, 1136. — Chart. Caroli majoris domus de donatione præditi Clippiaci (Cligni) ann. 741, *ibid.*, 1302. — Diplom. Pippini, *ibid.*, 1504.

— Dagobertus rex hoc argento supertextit, XCVI, 1401. — Pippini regis Placitum, ann. 752, *ibid.*, 1530, 1531, 1565, 1567. — Carolomanni reg. ann. 769, *ibid.*, 1572, 1581. — Caroli Magni ann. 769, XCVII, 945, 953, 959, 969, 966. — Charta Gisela ejusdem sororis ann. 798, *ibid.*, 981. — A Carolo Magno confirmatur, *ibid.*, 985. — Dipl. Ludovici PI et Lotharii, ann. 825, CIV, 1141, 1142. — De ejus monast. reformatione sub abbate Hilduino, ann. 832, *ibid.*, 1206, 1211, 1221. — Privil. Nicolai I pape, CIX, 819. — Privil. Leonis III, ann. 708, CXXIX, 967. — Nicolai I, *ibid.*, 1015. — S. Leonis IX pape, ann. 1049, CXLI, 620, 791. — Nicolai II, ann. 1061, *ibid.*, 1351. — Alexandri II, CXLVI, 1506, 1509. — Epist. S. Gregorii VII ad abbat. Hugonem et monachos ann. 1073, CXLVIII, 415. — Privil. Willelmi Conquest., Anglorum regis, CXLIX, 1564. — Paschalis II pape, ann. 1102, CLXIII, 88. — Calixti II, ann. 1119, *ibid.*, 1126. — Epist. Honorii II pape, ann. 1129, CLXVI, 1295. — Diploma Matthæi cardin. de restitutione cenobii Argentol. abbatissæ S. Dion. ann. 1129, CLXXII, 1265. — Privil. Innocentii II, pape, ann. 1151, CLXXXIX, 93, 111. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1542.

Sugerius S. Dionysii abbas et regni procurator, claruit ann. 1152, CLXXXVI, 1151. — Diplomata Sugerii pro S. Dionysii abbati, *ibid.*, 1445 et seqq. — Ludovici VII privileg. ann. 1121, *ibid.*, 1461, 1465 et seqq. — Willelmus Sandionysianus monach. Sugerii discipulus claruit ann. 1152. — Decret. Anastasii IV adversus archiep. Bituric. pro restitutione ecclesiæ de Casa-Majori, CLXXXVIII, 1003. — Privil. ejusdem pape, *ibid.*, 1004. — Adriani IV, ann. 1156, *ibid.*, 1485, 1595, 1594. — Odo de Deogilo abbas claruit, ann. 1108, CXC, 991. — Alexandri III privil. ann. 1170, CC, 629, 1196, 1238, 1288. — Lucii III ann. 1182, CCI, 1166, 1167, 1203, 1519, 1530, 1491. — Clementis III de ecclesiâ de Grandi Puteo S. Dionysio confirmata ann. 1189, CCIV, 1459. — Charta Mauricii de Sullaco ann. 1194, CCV, 905. — Cælestini III, ann. 1492, CCVI, 942, 1083, 1188, 1224. — Privil. et epist. Innocentii III abbati Hugoni concessum ann. 1198, CCXIV, 154, 158, 163; CCXVII, 15, 63, 102, 145, 146, 226, 241, 251, 260.

DIONYSII (S.). Vide REMENSE.

DIONYSII (S.) MEDIOLANENSE (Saint-Denis de Milan), monast. ord. S. Bened. ab episcopis Mediolan. exstructum et dotatum, in suburbio situm, cujus bona privilegiaque confirmavit Eugenius III, ann. 1147, CLXXX, 1194.

DIONYSII (S.) DE PASSU PARISIENSE (Saint-Denis du Pas, à Paris), monast. ord. S. August., cujus bona et privilegia confirmavit Lucius III papa, ann. 1183, CCI, 1176.

DIONYSII (S.) BROCARIENSE (Broqueroy près Mons en Hainaut), monast. a comitissa Flandrâ Richildi fundatum, et ab ipsa S. Geraldo Silvae-Majoris abbati concessum, ut fert ejusdem comitissæ charta ann. 1082, CXLVII, 1015.

DIONYSII (S.) AMBIANENSE (Saint-Denis-sous-Amiens), monast. olim ab Ingulione sacerdote exstructum in Ambianorum suburbio, postea monachis Majoris Monasterii concessum, eidem confirmatur a Gaudefrido Ambianensi episc. ann. 1115, CLXII, 744.

DIONYSII (S.) PARTHENON. Vide MONTE MARTYRUM.

DIONYSII (S.) DE CARCERE (Saint-Denis-la-Châtre, à Paris), monast. ord. S. Bened. ab Ansaldo milite exstructum ann. 1122, quod subjectum est S. Martino de Campis. — Charta Stephani Paris. episc. ann. 1133, CLXXII, 1423.

DIONYSII (S.). Vide NOGENTENSE seu NOVIAGENTENSE.
DISIBODI (S.) DE MONTE (Mont-Saint-Disibod, Disenberg ou Disibodenberg, dans le dioc. de Mayence), monast. ord. S. Bened. a S. Disibodo conditum ann. 674. — Privil. Eugenii III ann. 1148, CLXXX, 1507.

DISIBODI (S.) DE MONTE (Disenberg, diocèse de Mayence) parthenon ab eodem sancto abbate conditus in quo consecrata est sancta virgo Hildegardis, Hildeberti comitis palatini et Mechuldis filia, ann. 1106, CXV, 13. — Julia comitis soror ibi tum erat abbatissa, *ibid.*, 14. — Cui successit S. Hildegardis usque dum fundarit parthenonem S. Ruperti in Bengen. Hujus monast. initia, auct. sancta Hildegardis, CXCII, 1100.

DIVENSE S. PETRI seu S. MARIE (Saint-Pierre-sur-Dive, diocèse de Lisieux), monast. ord. S. Bened. a Lelzina Aucensi comitissa et filia ejus Roberto comite et Hugone episcopo exstructum xi sœc., CCL, 1317.

DIVIONENSE S. STEPHANI, monast. quod postea possedere canonici ord. S. August. et ultimo seculares, conditum est circa ann. 580, LXXI, 1038. — Epistolam Innocentii II, pro Herberto abbate, ann. 1131, CLXXIX, 114, 117, 125, 176. — Eiusd. papæ privil. ann. 439. — Adriani IV, privil. ann. 1156, CLXXXVIII, 1436. — Alexandri III, ann. 1173, CC, 902. — Epist. Innocentii III, aly. quemdam canonicum, ann. 1210, CCXVI, 371, 380.

DIVIONENSE S. BENIGNI. Vide BENIGNI.

DODOSUM. Vide CICINENSE.

DOLENSK (Bourg-de-Deols, Indre), monast. ord. S. Benedicti in agro Castri-Radulfi (*Chateauroux*) exstructum sœc. vi, LXXI, 215. — Alias dicitur Penthole, CV, 741. — Gregorii VII, epist. de abbatis electione, ann. 1079, CXI, VIII, 533. — Eiusdem epist. de monasteriorum restitutione, *ibid.*, 560. — Innocentii III, decretum confirmans concordiam initam cum domino Castri-Radulfi, ann. 1202, CCXIV, 1018, 1137.

DOLENSK seu RHEDONENSE S. MELANII. Vide MELANII.

DOLOGIENSE S. MARIE. Vide DAULEIENSE.

DOLOGIENSE seu THEOLOGIENSE S. MAURICII (Tboley ou Saint-Maurice-ès-Vosges, dioc. de Trèves), monast. ord. S. Bened. a rege Dagoberto fundatum, ann. 623, sub S. Modaldo episc. Huc recesserat S. Paulus eremita, postea factus Virdunensis episc., ann. 650, LXXXVII, 211. — Annectitur Ecclesiam S. Petri Trevirensis, ann. 625, LXXX, 499.

DONFERMELINENSE (Donfermelin, dioc. de Saint-André, Irlande), monast. cuius mentio est in epist. Innocentii, ann. 1207, CCXV, 1194, 1393.

DOMMARTINENSE, alias S. JODOCI-IN-NEMORE (Dommartin, autrement Saint-Josse-au-Bois, près d'Heudicourt, Pas-de-Calais), monast. ord. Præmonstrat. a Milone monac. Præmonstrat., postea Tarwanniensi episc., ann. 1120, CLXX, 1263 not. — Rainaldus archiepisc. Rhem. fundationem hanc confirmavit, ann. 1150, CLXXII, 1343.

DOMO-BEI (de). Vide NICO-LACC.

DONATI (S) DE SCOZULA seu DE STROGULA (Saint-Donat de Scouzele, dans le dioc. de Milan), in cuius gratiam scripsit Innocentius III, adversus archiep. Mediolan., ann. 1198, CCXIV, 28, 337.

DONAVERDENSIS S. CRUCIS (Sainte-Croix de Donawerd, Bavière), parthen. olim exstructus a nobili viro Mangoldo de Werde et a Leone IX pap. consecratus, postea Gebhardus Constant. episc. in illum monachos introduxit. — Privil. Innocentii II, ann. 1133, CLXXIX, 240; Coelestini III, ann. 1194, CCVI, 1058.

DORNIACENSIS (Dornac ou Dorny, Haut-Rhin), parthenon prope Vesuntionem exstructus, cuius Adalsinda ducis Alsagarii filia prima fuit abbatissa, ann. 638, LXXI, 613 not. — Que suam abbatiam dedit Bezueusi monasterio, ann. 667, LXXXVIII, 1166.

DORBERNENSE SS. PETRI ET PAULI. Vide CANTUARIENSE S. AUGUSTINI.

DORTONENSE. Vide DERTONENSE.

DOVERENSE (Douvres, Anglæ.), monast. ord. S. August. de cuius fundatione questio est, ann. 1136, CXII, 1115.

DRIENCURTENSIS DE NOVO CASTRO (Hospitaliers de Newcastle a Driencourt, Angl.), hospitalis domus cuius Innocentius III bona suscepit sub sua protectione, ann. 1206, CCXV, 944.

DUACENSE S. MARIE et SS. MORANTII et AMAT (Saint-Morant de Douai), monast. ord. S. August., ann.

incert. fundatum, CLXIX, 152. — Privil. Paschalis II papæ, ann. 1104, CLXIII, 136.

DUACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Douai, Pas-de-Calais), monast. ord. S. August. a Roberto Atrebatensi episc. fundatum, cui privilegium concessit Alexander III, ann. 1163, CC, 217. — Privil. Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1427.

DUARUM-BASILICARUM S. MARIE et S. PETRI, collegium canonicorum apud Atrebatem fundatum, ann. incert., CXLVIII, 131.

DUDLEYENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Dudley, comté de Worcester/Anglæ.), monast. ord. Cisterc. a plurimis dotatum, cuius bona privilegiaque confirmantur a Lucio III, ann. 1182, CCI, 1144.

DUELLENSE DE MONTIBUS (Hohenwiël, près de Mons, Belgique), monast. aduce Burchardo et ejus uxore Hadwichilde fundatum in suo castello, ann. 973, CLXIII, 319. — Translatum est ab imp. Henrico de Monte Duello ad Rheni ripam in loco Steine dicto, *ibid.* Vide STRASSEN.

DUMIENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Dume, dioc. de Brague, Portugal), monast. ord. S. Bened. a S. Martino abbate et postea episcopo conditum, ann. 572, LXXII, 19.

DUNELMENSE (Durham, comté de Durham Anglæ.), monast. cuius episcopus simul et abbas erat. — Epist. Innocentii III ad monachos, in gravibus rebus consulendus abbas, ann. 1198, CCXIV, 452; ann. 1204, CCIV, 405, 874. — Privil. ejusdem papæ, ann. 1207, *ibid.*, 1259.

DUNENGENSIS (Dunain, entre Douai et Valenciennes), parthenon a beata Rainfreda fundatus cuius et abbatissa fuit, xi sœc., CXLIX, 135.

DUNFERMELIN. Vide supra DONFERMELIN.

DUNIS (de) deinde BRUGIS S. MARIE (Notre-Dame des Dunes, près Dunkerque transféré plus tard à Bruges), monast. ord. Cisterc. a Theodorico Flandrensi comite conditum ante ann. 1163, quo papa Alexander III illud privilegium confirmavit, ann. 1165, CC, 543, 1233. — Elias de Coxida monachus de Dunis fit Cisterciensis optimus abbas, ann. 1203, CCIX, 991. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1208, CCXV, 1559.

DUNSTANI (S.). Vide CANTUARIENSE.

DLODECIM-PONTIBUS (de) xenodochium quod exstructit Alcuinus in pago Tricassinio super Sequanum, circa 780, CI, 1432.

DUORUM-GEWELLORUM (Les Deux Jumeaux, près de Bayeux), monast. ord. S. Bened., apud Rajocas a S. Martino Vertaveni abbate (*Verton*) fundatum circa 760. — De eo mentio fit in S. Ansegisii Fontanelli. abb. testamento, ann. 833, CV, 744.

DURBONENSIS CARTHUSIA (Darbon, dioc. de Gap), a nonnullis monachis a majori Carthusia venientibus exstructa, cuius prior primus fuit Lazarus, ann. 1116, de quo mentio est in statutis hujus ord., CLIII, 1123, 1125. — Guigonis I prioris ad fratres Durbouenens, CLIII, 584, 595.

DURMACENSE alias DEARMACENSE exenobium in Hibernia conditum a S. Columbano vi exente sæculi, XCV, 122.

DUSERENSE S. MARIE (Notre-Dame de Duzère), monast. ordinis S. Bened. super Rhodanum exstructum a Norfrido abbate cum privil. Caroli Magni et a Ludovico Pio confirmatum juxta petitionem Dextri abbatis, ann. 814, CIV, 983. — Eiusdem Ludovici dipl., *ibid.*, 1212.

DYNIACENSE, DYNOCIENSE seu DENONIENSE (Deuain, du dioc. d'Arras), monast. ord. S. Bened., fundatum ann. 764, postea commissum est sanctimonialibus quibus Eugenius III privil. concessit, ann. 1153, CLXX, 1580.

EADMUNDI (S.). Vide infra EDMUNDI.

EBERBACENSE et EBERACENSE (Eberbach dans le Haut-Palatinau du Rhin), monast. ord. S. Bened. de cuius abbate mentio est in epistola Coelestini II, ann. 1144, CLXXIX, 789. — Hi monachi ad S. Hildegardem scribunt, CXCII, 369. — Alexandri III privil., ann. 1178, CC, 1160.

EBERSBERGENSE (Eberberg, dans le Haut-Palatinau du Rhin), monast. canonicorum, cuius abbati scripsit Coelestinus III, in quadam causa monast. Garzeusis, ann. 1197, CCVI, 1188, 1224.

EBERBURDENSE seu EBERDORFENSE (Eberdorf, en Misnie), monast. cuius abbas epist. habuit ad S. Hildegardem, xi sœc., CXCII, 295.

EBERSHEIMENSE. Vide NOVIEMENSE.

EBELHOLTENSE S. THOME DE PARACITO (Saint-Thomas du Paraclet à Ebelholt, en Danemark), monast. canonicorum S. Augustini de congreg. S. Victoris Parisiens., quorum primus prior Wilhelmus, cui Alexander III privil. concessit, ann. 1175, CC, 1039, 1186. — Privil. Coelestini III, ann. 1197, CCVI, 1238. — Vita S. Willelmi abbatis, CCIX, 589. — Charta

Abbas Roskiliensis episc. protectionem suscepit hujus monast., ann. 1171, *ibid.*, 745. — Idem illud Willelmo abbati asseruit, ann. 1174, *ibid.* — Diplomata Willelmi abbatis. *ibid.*, 749, 750, 753. — Privil. Walberti abbatis de Esrom, 752. — Diplomata Canuti regis, 754. — Testamentum Absalonis archiepisc., 755. — Privil. Innocentii III, ann. 1216, CCXVII, 265.

EBORACENSE S. MARIE (Notre-Dame d'York) monast. ord. S. Bened. in quo prima studiorum limina aggressus est Alcuinus sub Hebertio magistro, ann. 732, C. 22, 93. — Privil. Willelmi Conquest. xi sæc., CXLIX, 1363.

EBORACENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'York) re-novatum, de quo charta Willelmi Conquest. x sæc., CXLIV, 1570.

EBORACENSE S. TRINITATIS (Sainte-Trinité d'York) monast. ord. S. August. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 95.

EBORACENSE. *Vide FARNENSE.*

EBRAECENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Ebrich, dioc. de Wurzburg) monast. ord. Cisterc. exstructum, ann. 1126, a nobilibus viris Brunone et Richovio, et imperatore Conrado. — Privil. Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1425. — Epist. Ebraecens. abbat. ad Gerohum prap. Reichersperg. de quodam Folmaro errorem prædicante, circa 1070, CXIV, 1483.

EBROICENSIS S. SALVATORIS (Saint-Sauveur d'Evreux) parthenon a Ricardo comite exstructus, cujus abbatissam Hilariam Eugenius III privilegium concessit, ann. 1153, CLXXX, 1572. — De eo monast. mentio, CCII, 1518.

EBROILENSE S. LEODEGARII (Saint-Léger d'Ebreuille ou d'Ebreuil, en Auvergne) monast. ord. S. Bened. fundatum prope Cannat, ann. 971, sub rege Lothario. — Privil. Paschalis II, ann. 1114, CLXIII, 344.

EBRONIENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Evron, dioc. du Mans) monast. ord. S. Bened. fundatum ab Hadoindo Cenomanensi episc., ann. 630. — A Normannis eversum ix sæc., ab Hugone Turon. archiep. et fratribus Majoris Monasterii restauratum est temporibus Lucii II papæ qui illud privilegio confirmavit, ann. 1144, CLXXXIX, 906.

EBRULFI (S.). *Vide UTICENSIS.*

ECHENBRUNNENSE SS. PETRI ET PAULI (Echenbrunn, en Bavière) monast. ord. S. Bened. cujus iura et possessiones confirmavit Callixtus II papa, ann. 1122, CLXIII, 1240.

EDERENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît, peut-être d'Herrera, près de Burgos, en Espagne) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III, ann. 1194, CCXIV, 92.

EDMUNDI (S.) NORWIKENSE (Edmundsbury, comté de Suffolk, dioc. de Norwich, Anglet.) monast. ord. S. Bened. olim Radices burde seu Radricelmorda dictum et quidem celeberrimum, a rege Canuto I conditum, ann. 1020, postea ab Henrico VIII vastatum et ibi sepulta esset soror ejus Maria Francorum regina. — Canuti I charta qua illud ab omni onere liberum declarat, CLII, 1186. — Privil. Alexandri II, ann. 1071, CXI, 1365. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1205, CCXV, 745.

EDMUNDI (S.) LINCOLNIENSE monast. forte illud de quo scripsit Gregorius VII ad Lanfrancum Cantuar. archiep. ut compescat quendam Arfatum ne molestus sit huic monasterio, ann. 1073, CXLVIII, 514. — Epist. Innocentii III, de restituendis ab episcopo erga fratres S. Edmundi, ann. 1198, CCXIV, 414. — De ecclesiæ consecratione, 451, 608, ann. 1201, CCXV, 298.

EENHAMENSE. *Vide infra EINHAMENSE.*

EPTERNACENSE. *Vide EPTERNACENSE.*

EGMUNDANENSE S. ADELBERTI (Saint-Adelbert d'Egmond, Hollande septentrionale) monast. ord. S. Bened. ab Henrico II Hollandiæ comite exstructum, ann. 925, in Trajectensi dioc. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 504.

EINHAMENSE (Einham, près d'Oudenarde dioc. de Malines) monast. ord. S. August. a Godefrido Viridun. comite conditum, circa ann. 1000, postea illud restauravit Balduinus Flandriæ comes et fratribus ord. S. Bened. concessit, ann. 1065, monast. S. Vedasti deductus a S. Itherto Camerac. episc., CXLVI, 1467. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1325. — Item Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1468.

EINSIDIENSE (Einsiedeln seu Notre-Dame des Ermites, Suisse) alias dictum est *Cella Megiradi* et *Solitariorum*, monast. ord. S. Bened. apud Hevelinas, initium sumpsit a cella quam incoluerat pius eremita Megiradus, ix sæc., CXLII, 1179. — Hujus monasterii abbas princeps erat Romani imperii temporibus Rudolphi,

1274, XCVII, 826. — Thietandus primus fuit abbas regius, ann. 948, CXLIII, 45.

ELANTIENSE seu SLANTIENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Elant, dioc. de Reims) monast. ord. Cisterc. a Witero Registertensi (*Réthel*) comite exstructum, ann. 1154, cujus Rogerus prius abbas fuit. Contra hos monachos scripsit Alexander III ut infensos fratribus S. Nicatii, ann. 1174, CC, 560.

ELBORENSIS (Evora, en Portugal) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1198, super controversia monachorum S. Crucis cum episc. Conimbrien., CCXIV, 193.

ELFECTENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Aleth, Aude) monast. ad cujus abbat. preces concessit Leo IX papa, monasteria S. Pauli Walconensis et S. Marie de Urbione, ann. 1050, CXLIII, 659. — Privil. Callixti II, ann. 1119, CLXIII, 1102. — Alexandri III, ann. 1159, CC, 140.

ELECTENSE S. POLYCARPI (Saint Polycarpe d'Aleth, Aude) monast. ord. S. Bened. ab Atalo abbate et ipsius sociis conditum, ann. 780, Alethensi et postea Crasensi subjectum. — Decret. Paschalis II quod illud Crasensi concessit, ann. 1116, CLXIII, 410; Callixti II, *ibid.*, 1108. — Epist. Innocent. III, ann. 1212, CCXVI, 609.

ELEEMOSYNA (de) S. MARIE (Notre-Dame de l'Aumône, dite le Petit-Citeaux, à Marchenoir, dioc. de Blois) monast. ord. Cist. a Theobaldo IV, Campaniæ et Blesensi comite, rogante Stephano Cisterc. abb. sub Goffrido Carnot. episc., ann. 1121. — Privil. Innocentii II, ann. 1157, CLXXXIX, 516; Alexandri III, ann. 1165, CC, 255. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1201, CCXV, 545; CCXVI, 263.

ELENFORDESMERENSE S. MARGARETÆ (Sainte-Marguerite d'Elenfordesmer, dioc. de Salisbury, Anglet.) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Radulfo de Chedleswurd exstructum paulo ante ann. 1177, quo illud privilegio confirmavit, Alexander III, CC, 1156.

ELEVACENSE. *Vide infra ELWANGENSE.*

ELFSTATENSE (Ilfeld, comté de Hohenstein) monast. ordinis Præmonst. in Thuringia, de quo mentio est inter notas ad S. Bonifacii episc., LXXXIX, 742. — Et in Vita S. Norberti, CLXX, 1306.

ELIGII (S.). *Vide NOVIONENSE.*

ELIGII (S.) PARISIENSIS parthenon quem ob paucos mores dissolvit Galo episcopus Parisiensis juxta mandatum papæ Paschalis II, epist. ann. 1105, CLXIII, et possidendum dedit Fossatensi mon., ann. 1107, 158 not.

ELNONENSE. *Vide S. ANANDI.*

ELYENSE (Ely, comté de Cambridge) monast. Angliæ in diocesi Wigorniensis situm cui juxta petitionem Eduardi regis, Victor II papa privilegia concessit, ann. 1035, CXLIII, 816. — S. Oswaldus episc. eo abbatem misit Brithnotum, ut disciplinam restitueret, ann. 983, CXLVII, 1194.

ELTENHEIMENSIS monasterii fundatio ab Beddone Argentinensi episcopo, ann. 765, XCVI, 1547.

ELWANGENSE (Elwangen, Bavière) monast. ord. S. Bened. exstructum in Augustensi dioc. ab Haricallio Lingonensi quondam episcopo, ann. 761. — Privil. Eugenii III, ann. 1155, CLXXX, 1597.

EMMERAMENSE seu S. EMMERAMMI RATISPO-NENSE (Saint-Emmerau de Ratisbonne) monast. prius fundatum sub titulo S. Salvatoris a comite Ekkiberto et Adalvino episc., ann. 810, monasterium ord. S. Bened. et imperiale, cujus episcopi simul et abbates erant. Multa illi dona contulit Ludovicus Pius, frequentissimas egit commutationes Ambricio episcopo, ut videtur in libro Anamodi : *De traditionibus S. Emmerammi*. Alii ejus monast. initium referunt ad ann. 697, a Theodone Boarim duce, CXXIX, 897. — S. Henricus imp. omnia hujus monast. iura et privil. confirmavit, ann. 1021, CXI, 357, 358, 359. — Arnoldus monachus et postea decanus circa med. xi sæc., CXLI, 985. — Descriptio censuum et possessionum hujus abbat. xi sæc., *ibid.*, 1035. — Othlonus monachus floruit ann. 1073, CXI, 9. — Paschalis II episc. de abbat. restitutione, CLXIII, 441. — Epist. Innocentii III pro tuendo monast., ann. 1157, CLXXXIX, 525. — Epist. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 590; CCXVII, 59.

EMMERODIENSE. *Vide HEMMERODIENSE.*

ENGESHEIMENSE S. CRUCIS, monast. ord. S. Bened. a S. Leone IX constructum in propria hereditate super Rhenum, de quo scripsit Gregorius VII ad episc. Argentin. et Basiliens., ann. 1064, CXLVIII, 576.

ENGELBERGENSE seu MONTIS ANGELORUM S. MARIE (Notre-Dame d'Engelberg, dans le cañon d'Unterwald, en Suisse) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Conrado Soldenburensi domino fundatum, ann.

1120, in Aem fluvium. — *Calixti II* pape, privil. ann. 1124, CLXII, 1517. — *Provinus abbas* Boruit, ann. 1151, CLXIX, 1401. — *Privil. Adriani IV*, ann. 1157, CLXXXVIII, 1514. — *Epist. Innocentii III* ad abbat. de quibusdam bonorum Ecclesie invasoribus, ann. 1205, CCXVII, 99.

BNIXIONENSE, HENSIONENSE et ANSIONENSE.
S. JOVINI DE MARNIS (Vulgo Saint-Jouin, dioc. de Poitiers) monast. ord. S. Bened. in direc. Pictaviensi prope Thoartium (*Thouars*), in quo recessit S. Paternus circa. ann. 422, LXXXVIII, 487.

ENSDORFENSE (Emsdorf, dioc. de Ratisbonne) monast. ord. S. Bened. ab Ottone Bamberg episc. conditum et ab Othone Palatino comite acceptum circa 1159, CLXXXIII, 1279. — *Charta S. Ottonis* de hujus monast. fundacione, ann. 1159, *ibid.*, 1350, 1351. — *Cœlestini II*, ann. 1144, CLXXIX, 808.

EPARII (S.) ENGOLISMENSE. *Vide* CIBARDI.
EPISCOPI-VILLA (de) (Ville-l'Evêque-sur-Marne, Aisne) parthenon in loco Gauciaci dicto (*Gauchy*), conditus a Reolo Remensi episcop. et S. Bernharo abbate, ann. 686, LXXXVIII, 1212.

EPO-JENSE (Ivoi, aujourd'hui Carignan, dioc. de Trèves) monast. ord. S. Bened. in cacumine montis juxta Treviros exstructum a S. Ulfao abbate, ante ann. 595, quo illud inivit S. Gregorius Turon. episc., LXXI, 457.

EPTERNACENSE (Epternac ou Eternac, dioc. de Trèves) monast. ord. S. Bened. a S. Willibrordo episc. Trevir. et S. Irmita Horrensi abbatissa juxta Treviros conditum, ann. 698, LXXXVII, 1309, 1310 et seqq. — *Charta Irmitæ*, LXXXIX, 557. — *Item Hedeni*, *ibid.*, 553, 548; *Arngilbaldi*, *ibid.*, 538; *Pippini* et *Plectrudis*, *ibid.*, 559, 541, 547; *Aengelberti*, *ibid.*, 512, 546; *Bertilindis* abbatissæ, *ibid.*, 515; *Ansbaldi* monachi, *ibid.*, 544, 545; *Caroli filii Pippini*, *ibid.*, 550; *Caroli majoris domus*, *ibid.*, 551, 552; *Robingi*, *ibid.*, 553. — *Testamentum S. Willibrordi*, *ibid.*, 554. — *Dipl. Caroli Magni*, ann. 791, XCVII, 1067. — *S. Henrici imper.* quo ius monestæ ipsi confirmavit, ann. 1023, CXL, 567; *Thioffridus abbas* florebat ann. 1108, CLVII, 293.

EQUITII (S.) monast. in Valeria Italiæ provincia situm cujus Valentinus primo abbas fuit temporibus S. Gregorii Magni, LXXV, 256; LXXVII, 168.

EREMI TURRITANE. *Vide* TURRITANUM.

ERASMI et MAXIMI (SS.) (Saint-Erasme ou Saint-Maxime, Etats de Naples) monast. apud Neapolim de cuius abbate scribit S. Gregorius Magn., LXXVII, 1075. — *Paulo* antea conditum fuerat ab illustri femina Alexandra, *ibid.*

ERFURTENSIS seu **ERPURTENSIS** (Erfurt, en Saxe) parthenon ceteris in Saxia a S. Hithumoda illustratus quæ postea Gandersheimensis abbatissa facta est, ann. 990, CXXXVII, 1170. — *Privil. S. Henrici II* imp. ann. 1002, CXL, 216.

ERFORDIENSE, ERPURTENSE sive **PETRI MONTIS** (Saint-Pierre d'Erfurt, en Saxe), monast. a rege Dagoberto II fundatum in Thuringia, ann. 677, LXXVII, 515. — *Falso* tribuitur Dagoberto III, LXXXVIII, 1104. — *Dipl. Henrici III*, imp. ann. 1039, CLI, 1085, 1089, 1096. — *Privil. Adriani IV*, ann. 1151, CLXXXVIII, 1418. — *Epist. abbatissæ* ad S. Hildegardem, CCXVII, 511. — *Epist. Innocentii III*, ann. 1199, CCXIV, 834.

EREMITARUM S. NEINRADI. *Vide* EINSLIENSE.

ERMINII et URSMARI SS. (Saint-Urmer, près de Lohes en Thiérache, Aisne) monast. ord. S. August. fundatum forte ab ipso S. Urmario episc. circa 657; sed pro certo ante ann. 968, CXLIX, 159. — *Canonicorum excessus* compescuntur ab Alexandro III, ann. 1171, C, 1008.

ERPISFORDIENSE (Erford, en Thuringe) monast. ord. S. Bened. a comitissa Paulina exstructum in Thuringia sub Henrico IV principatu in quo instituit monachos ex Hirsaugiensi adductos sub Gerungi abb. regimine, ann. 1107, CXLI, 1215.

ESLONZANENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Exlonzo, Espagne) monast. ord. S. Bened. cujus bona et possessiones confirmavit Urbanus III, ann. 1186, CCII, 1407.

ESROMENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Esram, dioc. de Rostschid, en Danemark) monast. ord. Cisterciën. ab Eskilto Lundensi episc. fundatum, ann. 1145. — *Privil. Eugenii III*, ann. 1151, CLXXX, 1482; *Clementis III*, ann. 1189, CCIV, 1425; *Cœlestini III*, ann. 1192, CCVI, 980.

ESSEBIENSE (Essby, dioc. de Lincoln, Angl.) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 568.

ESTERNACENSE monast. quod quidam cum Epternacensi confundunt, in pago Trevirensi situm erat. Ipsi

diu præfuit S. Willibrordus episc. in quo et sepultus est, ann. 740, CL, 705, 710.

EUCHARII (S.) VIRDUNENSE monast.; idem esse videtur ac Trevirensis. *Vide* TRUVIRENSE.

EUGENDI (S.) JURENSE. *Vide* CONDATESENSE.

EUGENII (S.) (Saint-Eugène, dioc. de Siene, en Toscane) monast. ord. S. Bened. prope Senensem civitatem in Italia a nobili viro Walfredo conditum, ann. 751, LXXIV, 1403. — *Privil. Henrici IV imper.*, ann. 1081, CLI, 1159. — *Epist. Innocentii III* ad abbat., ann. 1206, CCXV, 975.

EUGUBINENSE S. MARIE (Gubbio, Etats-Rom.) monast. S. August. cujus possessiones confirmavit Innocentius II, ann. 1158, CLXXIV, 354. — *A exandri III*, privil. ann. 1170, CC, 712; *Lucii III*, ann. 1182, CCI, 1115.

EUGUBINENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Gubbio) monast. cujus bona privilegia confirmavit Innocentius III non obstante oppositione episcop. ann. 1198, CCXIV, 624, 852.

EULALIE (S.) BARCHINONENSE (Sainte-Eulalie de Barcelonne, Espagne) monast. ord. S. Bened. de quo agit in Vita S. Maximi, ann. 641, LXXX, 612.

EUMORPHIANÆ INSULÆ S. PETRI (Saint-Pierre de Sainte-Marie) a vi saccul. super Tyrrhenum mare exstabat, LXXVII, 515.

EUPHEMIE (S.) *Vide* MURINENSIS.

EUPHAMIÆ (S.) MILETENSE (Sainte-Euphémie de Mélite, en Calabre) monast. de quo fit mentio in Paschalis II epist., ann. 1104, CLXIII, 124, 137 not.

EUSEBII (S.) (Saint-Eusèbe, ancien dioc. d'Apt, Vaucluse) monast. ord. S. Bened. a sancto eremita Martino conditum circa finem vii sæc. — *Privil. Anastasii IV* quo eius monasterii possessiones confirmavit, ann. 1154, CLXXV, 1071.

EUSITH (S.) *Vide* CELLA.

EUSTACHII (S.) *Vide* NERVESIA.

EVASII (S.) de CASALI (Saint-Evaut de Casal, en Lombardie) monast. ord. S. August. cui multa dona contulit rex Luitprandus, ann. 745, LXXXVII, 1401. — *Privil. Paschalis II* pape, ann. 1108, CLXIII, 237, 353; *Calixti II*, ann. 1120, *ibid.*, 1176; *Innocentii H*, ann. 1145, CLXXIX, 646; *Lucii III*, ann. 1184, CCI, 1278; *Urbanii III*, ann. 1185, CCII, 1351; *Innocentii III*, ann. 1211, CCXVI, 496; CCXVII, 212.

EVANSENSE (Evaut, dioc. de Limoges) monast. ord. S. August. situm in territorio Lemovicensi ann. inc., LXXI, 889.

EVESHAMENSE S. MARIE (Sainte-Marie d'Evesham, dioc. de Worcester, Anglet.) monast. ord. S. Bened. a S. Egwino episc. regibusque Knueto et Offa exstructum in loco ubi apparuit B. Virgo Maria, ann. 714, LXXII, 558, 540. — *Charta Willelmi Conquest.*, CXLI, 1569. — *Privil. Innocentii III*, ann. 1203, CCXV, 781, 1103.

EVORIACENSE seu **EBORIACENSE.** *Vide* FARENSE.

EVURTHI (S.) AURELIANENSE (Saint-Euverte ou Evurte d'Orléans) monast. ord. S. August. cujus ecclesia condita est iv sæc. cui adjunctum est monasterium, ann. 783. — *Transiit* ad canonicos S. Victoris Parisiensis, ann. 1140. — *Id* ad privil. confirmavit Eugenius III, ann. 1146, CLXXX, 1109. — *Rogerus abbas* floruit ann. 1180, CXCI, 1125. — *Epist. Innocentii III* ad abbat., ann. 1208, CCXVII, 172.

EXAQUIENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité d'Essev, Eure) monast. ord. S. Bened. ab Eudone comite conditus xisæc. cujus primus abbas fuit Rogerus Becrensis monachus, CCH, 1518. — *Privil. Urbani III*, ann. 1186, *ibid.*, 1451.

EXCUBIARUM CARTHUSIA (serait-ce Escuyères, près de Queyras dans les Hautes-Alpes?) a S. Gerardo et nonnullis monachis a Carthusia majori profectis extracta circa 1115, de qua mentio est in statutis Carthæ, CLIII, 1125.

EXIDOLIENSIS CELLA (Exe'denil, dioc. de Limoges) monast. ord. S. Bened. a S. Aredio fundat. in dioc. Lemovicensi et ab eo Attanensi monast. (*Saint-Trieux*, datnm, ann. 572).

EXOLDUNENSIS (Issoudun, dioc. de Bourges) prius ord. S. Bened. a Radulfo Exoldun. domino et ejus uxore Bathide exstructum, ann. 947. *Innocentii III* epist. ad priorem ann. 1203; CCXV, 222.

EXONIENSE (Exeter, Anglet.) monast. in cujus gratiam S. Leo IX ad Edwardum Anglorum regem scripsit, ann. 1049, CXLI, 639.

FABARIENSE S. MARIE (Pfäfers, autrement Favières, dioc. de Sinsabourg) monast. exstructum, circa 751, in Rhetica Alpibus super Rhenum et Marienfelden, cujus abbas apud Ludovicum Ium conquestus est de

vexationibus cujusdam Roderici comitis. — Dipl. Ludov. Pii, ann. 851, CIV, 1199. — Paschalis II illud monast. liberat ab episcopi Basileen. potestate, ann. 1117, CLXIII, 597. — Privil. Innocentii II, ann. 1159, CLXXIX, 468.

FABIANI (S.). Vide infra **FABINATENSE.**

FACUNDI (S.). Vide **SABAGUNENSE.**

FALESINENSIS HOSPITALIS (Hospitaliers de Falaise, en Normandie), congregatio a Gonfrido comite fundata sub Henrico Anglorum rege, paulo ante ann. 1131, quo Innocentius II eandem congreg. sub sua suscepit tutela, CLXXIX, 95.

FANENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Fano, Etats-Romains) monast. ord. S. Bened. cui, petente Alberto abbate, privil. concessit Anastasius IV papa, ann. 1153, CLXXXVIII, 1001.

FANENSE (S.) PATERNIANI (Saint-Paternien de Fano, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cui Adrianus IV, privil. concessit, ann. 1156, CLXXXVIII, 1161.

FANENSE S. MARIE (Sainte Marie de Fano, duché d'Urbino, Italie) monast. ord. S. August. cui bullam confirmatorium tribuit Eugenius III, ann. 1153, CLXXIX, 1546.

FANENSE (S.) STEPHANI (Saint-Etienne de Fano, duché d'Urbino, Italie) primum monast. monialium quæ ab episcopo remotæ sunt propter ipsarum malitiam et ipsis substituti sunt canonici regulares quorum priori scripsit Innocentius III, ann. 1201, CCXV, 508, 515.

FARENsis seu EBORIACENSIS parthenon S. Farae (Farmoutier, dioc. de Meaux). Abbatia hæc feminarum ord. S. Benedicti a S. Ferra seu Burgundofara Agnerici filia et S. Faronis sorore fundata est in pago Meldensi et S. Eustasio Luxoviensi abbate circa ann. 623, LXXXVII, 1046, 1070. — S. Bathildis multa dona contulit huic celebri parthenoni ann. 670. — Charta S. Faronis episc., *ibid.*, 1153. — Testamentum S. Burgundofarae, *ibid.*, 1157. — Parthenon ille postea disciplinae et morum immemor a Philippo I rege reformandum traditur Bernardo Majoris Monasterii abbati, CLIX, 857. — Innocentius II controversiam dirimit inter Manasse episc. et Risindam abbatissam, ann. 1159, CLXXIX, 383. — Privil. Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 892; Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1089.

FARENsis S. MARIE (Sainte-Marie di Farfa, dioc. de Sabine, Etats-Rom.) abbatia celebris in Italia a S. Laurentio Illuminatore dicto et Sabiniensi episc. exstructa vi sæc., a B. Thoma Maurinensi restaurata, ann. 715. — Ordinis fuit S. Bened. — Huc Carolus Magnus Childericum misit, ut de rebus hujus monast. informaretur, ann. 797, XCVI, 1023. — Omnia ejus privilegia confirmavit, ann. 803, XCVII, 1027. — Diplomata Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1022, 1097, 1131, 1177. — Privil. Stephani IV, ann. 817, CLXXIX, 973; Paschalis I, *ibid.*, 978. — Epist. Sergii IV, CXIX, 1521. — Privil. Benedicti VIII, 1013, *ibid.*, 1586, 1587, 1597, 1616. — Præc. S. Henrici II imp., ann. 1019, CXL, 347; Gregorii VI, ann. 1045, CXLII, 573; S. Leonis IX, 1049, CXLIII, 591, 678, 740; Nicolai II, *ibid.*, 1845. — Guido abbas, 1090, CL, 1191. — Conradus II dipl. ann. 1027, CLII, 1047; Henrici IV imp., ann. 1084, *ibid.*, 1153. — Adriani IV epist. qua commendat illud monast. Friderico imperat., ann. 1155, CLXXXVIII, 1127; Innocentii III privil. ann. 1208, CCXV, 1344; CCXVI, 401, 103, 953.

FARONIS (S.) MELDENSE (Saint-Faron lès-Meaux, Seine-et-Marne) monast. ord. S. Bened. a S. Farone conditum ann. 659. — Epist. Innocentii III ad abbat. de Crucesignatis, ann. 1212, CCXVI, 724; CCXVII, 229.

FAURESHAMENSE seu FEVERSHAMENSE (Feverham, comit. de Kent, Anglet.) monast. ord. S. Bened. ex congregat. Cluniac., ann. 1148 exstructum a Stephano rege. — Epist. Urbani III, ann. 1187, CCII, 1499, 1511, 1528; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1327.

FARINATENSE SS. FABIANI et DAMIANI (Religieuses de Saint-Fabien à Farinati, dans le Milanais) parthenon ord. S. Bened. cujus possessiones atque privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1169, CC, 603.

FAVENTINUM S. HIPPOLYTI (Saint-Hippolyte de Faenza, Etats-de-l'Eglise) monast. cui epistolam scripsit Innocentius III de excommunicatione cujusdam hæretici, ann. 1206, CCXV, 1057.

FAVENTINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Faenza, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. August. cujus protectionem suscepit Honorius II, bona atque privilegia confirmavit, ann. 1124, CLXVI, 1277. — Innocentii III privil. ann. 1145, CLXXIX, 631; Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 881. — Alexandri III epist., ann. 1176, CC, 1050.

FAVENTINUM S. MARIE-AD-PORTAM (Notre-Dame de la Porte à Faenza, Etats-du-Pape) monast. ord. S.

Bened. cujus abbati Macchabæo Innocentius III privil. concessit, ann. 1202, CCXV, 26.

FAVEROLENSE. Vide **BAMBIACUM.**

FAVERNIACUM alias **FABERNIACUM** et **FAURINIACUM S. MARIE** (Notre-Dame de Favernai) monast. ord. S. Bened. in dioc. Vezuntionensi fundatum circa 747, quatuor leucis a Luxovio distans. Ab initio ad moniales pertinuit, sed postea ad monachos transiit ord. S. Ben., LXXI, 621. — Epist. Innocentii III de electione abbatis, ann. 1198, CCXIV, 89.

FELDUARIENSE (Felduar, dioc. de Funfkirchen ou Cinq Eglises, en Hongrie) monast. a S. Stephano Hungarorum rege fundatum. — Decret. Innocentii III de controversia abb. cum episc., ann. 1198, CCXIV, 497.

FELICIS (S.). Vide **HONORIENSE.**

FELICIS (S.) SAINT-FÉLIX, dioc. de Capo-d'Istria suff. de Venise) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III de Plebanatu de Rivo Alto, ann. 1212, CCXVI, 750.

FELICITATIS (Sancto). Vide **FLORENTINUM.**

FENIOLENSE S. PETRI et PAULI (Saint-Paul-du-Fenouillet) in dioc. Carcassoniensi monast. a Bernardo Feniolesensi comite exstructum, ann. 1011. — Privil. Sergii pape, CXXXIX, 1515.

FERRARIA THEANENSI (de) (Ferrara de dioc. de Téano dans la Capitanate, Naples) monast. ord. S. Bened. fundatum a nobili viro Richardo. — Celestini III privil. ann. 1192, CCVI, 978; item Innocentii III, ann. 1201, CCXVII, 70.

FERRARIENSE S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemi de Ferrare, dans la Romandiole, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmavit Alexander II, ann. 1068, CXLI, 1345; Innocentius II, ann. 1159, CLXXIX, 472; Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1548; Alexander III, ann. 1177, CC, 1152; Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 837. — Epist. ejusdem super abbatis accusatione, ann. 1210, CCXVI, 321.

FERRARIENSE S. MARIE (Ferrières-en-Gâtinais) monast. ord. S. Bened. alias *Bethlehem* dictum, inter Clarem et Lupam (Clair et l'eloing) in pago Wastinensi (le Gâtinais) exstructum, a Chlodoveo Magno conditum sub *Bethlehem* nomine, circa ann. 515, postea a Waudelbert. restauratum. — Ibi floruer. Lupus, Aldricus et Buchinus abbates, CV, 797, CLX, 425. — Privil. Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 119; Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1207. — Epist. Adriani in gratiam hujus monast., ann. 1156, CLXXXVIII, 1456; Alexandri I, 1161, CC, 139, 277.

FERREOLI (S.) (Saint-Ferréol d'Uzès) monast. ab ejusdem nominis sancto episc. fundatum ann. 580 juxta regulam quam ipse scripserat, LXXI, 379 not.

FERNEOLI ET FERRUCHI (SS.) (Saint-Ferjeux, près de Besançon) monast. ex quo Hugoninus episc. ob monachorum excessus ossa SS. Martyrum transtulit ad episcopalem Ecclesiam, ann. 1053, LXXX, 426.

FERNEOLI (S.) (Saint-Ferréol en Bourgogne) monast. a Widerado Flaviniaciensi abb. exstructum in Burgundia, ann. 721, LXXXVIII, 1268.

FERTUM (de) S. PETRI monast. cujus situs nobis ignotus. Decretum Celestini III de obedientia abbati debita, circa 1195, CCVI, 1250.

FESCAVIENSE (Fussiaux, près Avesnes) monast. ord. S. August. a B. Heltone Scotto abbate exstructum in dioc. Camerac., ann. inc., CXLI, 157.

FESSULANUM S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemi de Fiésole, campagne de Florence) monast. ord. S. Bened. cujus Innocentius II possessiones et jura confirmat, ann. 114, CLXXIX, 550; Celestini II, *ibid.*, 815; Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1013.

FESSULANUM S. HILARI (Saint-Hilaire de Fiésole, territoire Florentin) parthenon cujus Celestinus II possessiones et privilegia confirmavit ann. 1114, CLXXIX, 797. — Privil. Eugentii III, ann. 1148, CLXXV, 1573; Lucii III, ann. 1181, CCI, 1083. — Decretum Clementis III, ann. 1184, CCIV, 1542.

FEVERSHAMENSE. Vide supra **FAURESHAMENSE.**

FICHECO (de) S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Fichecho, à Lucques, Lombardie) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmavit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1475, 1477.

FIDELIS (S.). Vide **COMENSE.**

FIDIS (S.). Vide **HERSHAMENSE.**

FIGIACENSE S. SALVATORIS ET S. MARIE (Notre-Dame de Figeac) monast. ord. S. Bened. a S. Ambrosio Cadurc. episcopo et Pippino rege exstructum, ann. 753, LXXXIX, 1200 et seqq. — Ab ipso Stephano papa consecratum, CXLI, 25. — Hoc monast. Conchensi annexit Gregorius VII papa, ann. 1084, CXLVIII, 707; postea separavit Urbanus II, ann. 1096, CLI, 469.

FIMIIS (de) seu FEMNIS S. STEPHANI (Saint-Etienne de Fémy, dioc. de Laon ou de Cambrai) monast. ord. S. Bened., de quo mentio fit apud Innocent. III, ann. 1213, CCXVI, 541.

FIRMI (S.) DE FLORIZANO (Couvent de Saint-Ferme, à Florizano, dioc. de Bergame, États de Venise) parthenon ejus abbatissam Luciam privil. concessit Anastasius IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1046.

FIRMITATE (de) S. MARIE (Notre-Dame de la Ferté-sur-Grande, dioc. de Châlons-sur-Saône) monast. ord. Cisterc. a Savarico duce, Walterio episc. et Stephano Cisterc. abb. III fundatum. — Charta Walteri Cabilon. episc., ann. 1111, CLX, 1170. — Epistol. Innocentii III super causam monast. Balmensis, ann. 1193, CCXIV, 619, 852.

FISCAMNENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Fécamp) monast. ord. S. Bened. a Richardo Wilhelmo ducis filio conditum in quo postea sepultus est, ann. 932, CXXI, 44. — Ibi abbas fuit S. Willelmus ab ann. 1001, *ibid.*, 845. — Primi illud habuere canonicos, sed mox ob eorum negligentiam expulsi sunt. Quibus successerunt Cluniacenses a S. Malolo immixti, *ibid.*, 922. — Joannes seu Joannelinus d'Alve fit abbas, ann. 1028, CXLVII, 445. — Dipl. Roberti regis, ann. 1006, CXXI, 952. — Catalogus abbatum Fiscamniensium, CXLVII, 483. — Dipl. Willelmi Conquest., CXLIX, 1569. — De hujus monast. fundatione, CCL, 1814. — Privil. Urbani III, ann. 1187, *ibid.*, 1479. — Coelestini III, ann. 1192, CCVI, 973, 977, 985, 1173, 1223. — Privil. Innocentii III, ann. 1209, CCXVII, 194.

FISCAMNENSE PARTHENON (Couvent de religieuses à Fécamp) a nobili viro Wadingo fundatus VII aec., CXXI, 844.

FITERIENSE (peut être Fistolet en Espagne) monast. ord. Cisterc. ejus jura et possessiones privilegio ornavit Eugenius III, ann. 1152, CLXXX, 1522.

FLABONIS-MONTIS S. MARIE (Notre-Dame de Flabemont, dioc. de Toul, Vosges) monast. ord. Præmonst. a Guidone de Acrimonte, cum assensu Hugonis Vallimontensis comitis extractum, ann. 1152. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1332. — Clementis III, 1188, CCIV, 1315. — Epistol. Innocentii III, ann. 1209, CCXVI, 170.

FLAVIACENSE S. GEREMARI (Saint-Germer de Flai, dioc. de Beauvais) monast. ord. S. Bened. a S. Geremaro abbate extractum, ann. 860 et postea a rege Carolo Magno privilegio confirmatum, ann. 807. Aliquando S. Ansegismus abbatem possedit, CV, 735. — De hujus monast. fundatione, CLVI, 1086, 1087. — Alexandri III epistol., qua abbati præcipit ut episcopo obediat, ann. 1170, 628, 820. — Ejusd. papæ privi., *ibid.*, 1178.

FLAVINIACENSE S. PRÆJECTI (Saint-Prix de Flavy, Côte-d'Or) celebre monast. ab abbate Widerado fundatum in pago Semurensi, ann. 721, LXXXVIII, 1268. — Præceptum Caroli Magni, ann. 775, XCVII, 948. — Capsam argenteam cum reliquiis S. Jacobi misit idem rex ad Manassem Flaviniac. abb., ann. 798, XCVIII, 910. — Privil. Roberti regis, ann. 1018, CXXI, 956. — Hugo Flaviniac. abbas illustris floruit circa 1104, CLIV, 9. — Anastasii IV privil., ann. 1154, CLXXXVIII, 1063. — Alexandri III, ann. 1161, CC, 127, 152. — Epistol. Innocentii III in ejus monast. gratiam, ann. 1198, CCXIV, 257. — De depositione abbatis, ann. 1207, CCXV, 1187.

FLOIOALDI (S.) pro FULDENSI, videtur scriptum, CXVI, 1516.

FLORÆ (S.). Vide AUSTINENSE.

FLORÉ (de) SS. PETRI ET DOMINICÆ (Saint-Pierre de Flore ou Fleur, dioc. de Tropea dans la Calabre Ulter.) monast. a nobili viro de Mamistra dotatum et forte fundatum cui privil. concessit Coelestinus III, ann. 1196, CCVI, 1185. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 151; ann. 1211, CCXVI, 461.

FLORÉFFIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Fleurus, près de Namur) monast. ord. Præmonst. a comitissa Ermesinda Godefridi uxore extractum, et ab eadem S. Norberto concessum, ann. 1121. Cujus bona confirmavit Honorius II, ann. 1128, CLXVI, 1284. — De eo mentio fit in Vita S. Norberti, CLXX, 1291. — Priv. Innocentii II, ann. 1158, CLXXIX, 581; Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1408.

FLORENSE seu S. FLORI (Saint-Flour) monast. ord. S. Bened. a Stephano Claron. episc. fundatum et ab eo commissum sub regim. S. Odilonis Cluniac. abb., ann. 1034. — In sedem episcopat. transformatum est, ann. 1317, a Raymundo Vebente episc., CXLI, 864.

FLORENTII (S.) SALMURIENSE (Saint-Florent-le-Vieil, près de Saumur) monast. ord. S. Bened. quod initium sumpsit a Cella S. Florentii, S. Martini dist.

puli post ejus mortem in Glonnensem Montem recessit solitariam vitam agens IV aec. Ibi postea Frobertus abbas et Ludovicus Pius monast. extruxerunt, ann. 824, CIV, 1152. — Privil. Joannis XVIII quo ejusdem possessiones et jura confirmavit, ann. 1001, CXXII, 1477. — Diploma Baldrici Dolensis archiepisc., ann. 1109, CLXVI, 1211. — Epistol. Innocentii III ad abbatem, ann. 1207, CCXV, 1121. — De horum canonicorum controversia cum monachis S. Juliani Turon., ann. 1210, CCXVI, 246, 247, 866.

FLORENTINUM SS. TRINITATIS (La Sainte-Trinité de Florence) monast. ord. S. Bened., cui petente Hieronymo abbate, privilegium concessit Lucius III papa, ann. 1185, CCL, 1234. — Epistol. Innocentii III ad abbatem super negotio quodam episcopi Pistoriensis, ann. 1214, CCXVII, 232.

FLORENTINUM S. SALVI (Saint-Salvio de Florence) monast. ord. Vallumbrosani temporibus Urbani II extractum. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 22; Urbani III, ann. 1187, CCL, 1476; Clementis III privil., ann. 1189; CCIV, 1416.

FLORENTINUM S. MARIE (Sainte-Marie de Florence) monast. ord. S. Bened. ad ejus monachum nomine Theuzonem scripsit S. Petrus Damianus XI aec., CXLIV, 422. — Hujus Theuzonis scripta, CXLIII, 845. — Privilegium Alexandri II, ann. 1070, CXLVI, 1558, 1567. — Privil. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 227, 265; Alexandri III, ann. 1176, CC, 1069; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1297.

FLORENTINUM S. AMBROSII (Saint-Ambroise de Florence) parthenon extra urbem in pulchro a Godefrido episc. extractus paulo ante ann. 1141, quo Innocentius illud privilegio ornavit, CLXXIX, 543.

FLORENTINUM S. LAURENTII IN BIFURCO (Saint-Laurent de Florence) monast. ord. S. August. ejus jura et possessiones confirmat Paschalis II papa, ann. 1114, CLXIII, 349. — Privilegium Innocentii II, ann. 1123, CLXXIX, 625, 631; Alexandri III, ann. 1084; Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1571. — Privil. Coelestini III, ann. 1191, CCVI, 876.

FLORENTINUM S. JOANNIS BAPT. (Couvent de Saint Jean-Baptiste) monast. ord. S. August., cui multa dona contulit Speciosus episc. ejus charta, ann. 731, LXXXVII, 1403. — Privil. Benedicti papæ IX ad Rodardum præpositum, ann. 1036, CXXI, 1515. — Epistol. Gregorii VI ad eandem, CXLII, 575; Clementis III, 1188, CCIV, 1537.

FLORENTINUM S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Florence) monast. ord. S. Bened. in suburbio Florentino extractum ante ann. 1144, quo Coelestinus II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 801.

FLORENTINUM S. MINIATIS, monast. ord. S. Bened. ejus jura et possessiones sub suo suscepit tutamine Benedictus IX papa, ann. 1044, CXL, 1367. — Ibi S. Joannes Gualbertus vitam amplexus est monasticam priusquam ad Vallumbrosanum eremum confugeret, ann. 1029, CXLVI, 719. — Privil. Alexandri II papæ, ann. 1063, *ibid.*, 1205. — Privil. Lucii III, ann. 1145, CC, 1545.

FLORENTINUM S. STEPHANI DE PONTE (Saint-Etienne du Pont à Florence) monast. ejus priorem deputavit Innocentius III adv. episcopum Lucensem, ann. 1209, CCXV, 1282.

FLORENTINUM S. FELICITATIS (Religieuses de Sainte-Félicité à Florence) parthenon, quem privilegio ornavit Nicolaus II papa, ann. 1069, CXLII, 1328.

FLORENTINUM S. PETRI MAJORIS (Saint-Pierre le Majeur, à Florence) parthenon in suburbio extractum quem femina illustris Gisla bonis dotavit, et Alexander II privilegio confirmavit, ann. 1067, CXLVI, 1558. — Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1471; Coelestini III, ann. 1192, CCVI, 925.

FLORIACENSE SS. PETRI ET BENEDICTI (Fleury-sur-Loire) celebre monast. in pago Aurélianensi fundatum ab abbate Leodebodo et Joanne de Floriaco dotatum, ann. 667, opulantiis Chlodoveo II rege et regina Bathilde, LXXXVIII, 1186. — Dipl. Ludovici VII, ann. 817, CIV, 1078, 1080, 1264. — De ejusdem fundatione, CCXIV, 901. — Adrevaldes monach. Dorob., ann. 878, *ibid.*, 899. — Privil. Gregorii IV, CXXIX, 825. Leonis VII, ann. 958, CXXI, 1075; S. Abbo abbas egitur, ann. 1004, CXXIX, 575. — Annales Floriacenses, *ibid.*, 581; Almoius monach. claruit, ann. 1008, *ibid.*, 617; Gauslinus abbas, ann. 1037, CXXI, 759. — Privil. Alexandri II papæ, ann. 1072, CXXVI, 1575. — Privil. Willelmi Conquest., ann. 1067, CXLIX, 1371. — Radulfus Fortarius monach. claruit, ann. 1145, CLX, 1271; Hugo de S. Maria monach. claruit, ann. 1119, CXLII,

791. — Dipl. Radulfi Rhem. archiep., quo huc concedit monasterio altare Sorbonnense (*Sorbon*, près Rétel, Ardennes), ann. 1119, *ibid.*, 1427. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXI, 1129; Alexandri III, ann. 1163, CC, 257, 258. — Decretum Innocentii III de revocatione bonorum alienatorum, ann. 1209, CCXVI, 58. — Ejusdem privil. *ibid.*, 57, 58.

FLORINENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Florenne, dioc. de Liège) monast. ord. S. Bened. a B. Gerardo Camerac. episc. exstructum. — Diploma S. Henrici imper., ann. 1013, CXL, 298. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1054, CXLIII, 742.

FLOTINENSE S. MARIE (Notre-Dame de Flotin, en Gâtinais) monast. ord. S. August. a Guillelmo Senon. archiepisc. exstructum paulo ante ann. 1180, quo illud privilegio firmavit Alexander III, CC, 1299. — Charta ejusdem Guillelmi fundatoris, *ibid.*

FLUMINE (de) S. MARIE (Salute-Marie de Fiume, dioc. de Forlì, dans les Etats-Pontificaux) monast. ord. S. Bened. — Coelestini III papae privilegium ann. 1192, CCVI, 945. — Donationes nobilis viri Joannis de Ceccano confirmatæ ab Innocentio III, ann. 1208, CCXV, 1450.

FOGGIANUM S. JACOBI (Saint-Jacques de Foggia, dans la Capitanate, Naples) monast. ord. S. Bened. ab abbatis S. Maris in Pulsano pendens, de quo mentio fit in privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 1097.

FOGGIANUM S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Foggia), ejusdem ord., et eadem mentio ac præcedens.

FOLKESTANENSE (Folkstone, comté de Kent, Anglet.) monast. primum monialium conditum ab ann. 850, postea autem reedificatum a Nigello de Munevilla, et ut videtur monachis traditum, quibus privilegium concessit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 569.

FONS ADLUMENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Fontallume, dioc. d'Ascoli, Marche d'Ancône) parthenon ord. Cisterc. exstructus paulo ante ann. 1212, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III, CCXVI, 599.

FONTANÆ ALBÆ (Fontaines-les-Blanches, dioc. de Tours) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1152, inter Birsas et Turones a Renaldo de Castro Renaldi domine. De eo videtur questio esse in epistola Adriani ad archiep. Turon., ann. 1154, CLXXXVIII, 1421.

FONTANÆ TAONIS S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Fontana Taone, Toscane) monast. ord. S. Bened., cujus bona et privilegia confirmavit S. Henricus II imp., ann. 1014, CXL, 306; S. Joannis Gualberti Regulam suscepit circa 1074, CXLVI, 806. — Coelestini III privil. quo confirmat donationem a nobili viro Aviano factam, ann. 1195, CCVI, 1105. — Charta ejusdem Aviani præced. privil. annexa, *ibid.*

FONTANELLENSE S. MARIE (Notre-Dame de Fontanelles, dioc. de Lugon) monast. ordinis S. August., cui S. Bathildis multa concessit, ann. 681, postea restauratum seu potius reedificatum est a Willelmo de Malelone et ejus uxore Beatrice, ann. 1210, LXXXVIII, 870.

FONTANELLENSE SS. PETRI ET PAULI (Fontanelles-sur-Seine) monast. ord. S. Bened. alias dictum S. Wandregisilli (*Saint-Vandril*) a suo conditore, situm in Northmannia super Sequanum in insula juxta Caudebecum, cujus abbat Calfido diploma concessit Theodoricus rex, ann. 673, LXXXVII, 1319; Childberti III diplom., ann. 704, LXXXVIII, 1101; Chilperici II, *ibid.*, 1122; Ludovici PI, ann. 815, CIV, 1025; S. Ansegisus factus abbas, obijt ann. 835, CV, 744. — Dipl. Willelmi Conquest., CXLIX, 1370. — Illius monast. fundator S. Vandregisillus, CLVII, 1195. — Innocentii II papae epist. ann. 1151, CLXXIX, 117. — De hujus monast. fundatore, CCII, 1514.

FONTANENSE S. MARIANI (Saint-Marien de Fontaines, près d'Auxerre) monast. dioc. Antissiodorensis a S. Germano fundatum, in quo S. Marianus pecora custodivit, ann. 570, CXXXVIII, 226, 253, 254. — Alani Antissiod. episc. charta, ann. 1163, CCI, 1387. — Epistola Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 679.

FONTANENSE S. MARIE (Fontaines-en-Vosges) monast. a S. Columbano exstructum in Vosago, postea in prioratum transformatum, ann. 597, LXXXVII, 1019, 1053 not.

FONTANIS (de) S. MARIE (Notre-Dame des Fontaines, dioc. de Meaux) parthenon cujus Innocentius jura et possessiones privilegio confirmavit, ann. 1155, CLXXI, 170.

ONTANIS (de) (Fontaines-les-Dijon, patrie de S. Bernard) prioratus ord. Cisterc. dict. *des Feuillants*, conditus in domo ipsa qua natus fuerat S. doctor circa ann. 1614, cujus protector factus est Ludovicus XIII rex, CLXXXV, 1637. — Venditus, ann. 1791 et

dirutus; recenter ann. 1811 ecclesia restaurata est a clarissimo Renault vicario generali Divion. 1640. — Diploma Ludovici XIII, 1645. — Item Annæ reginæ, ejusdem regis uxore, ann. 1638, *ibid.*, 1681. — Alia eorundem epistolæ et privil. ann. 1655. — Privil. Innocentii X qua indulgentias huc loco annexit, 1655.

FONTANIDUM (Fontenay-les-Beauvais) monast. ord. S. Bened. in pago Bellocacensi de quo mentio fit in testamento Ansegisi abb., ann. 855, CV, 745.

FONTENETUM seu FONTANETUM S. MARIE (Notre-Dame de Fontenay, Côte-d'Or) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1119, a Raynaldo Montisbarrensi domino, cujus charta, CLXXXV, 1461. — Charta Verrii de Castellione, *ibid.*, 1462. — Diploma Stephani Eduensis episc., ann. 1158, *ibid.*, 1465. — Ch. Theobaudi de Saliva, *ibid.*, 1464. — Donationes Andreæ Montisbarrensis, *ibid.*, 1466, 1567. — Bernardi de Montebarro, *ibid.*, 1468. — Guidonis canonici, *ibid.*, 1469. — Odonis de Yssoduno comitis, *ibid.*, 1471. — Donatio Mathildis Grinionis comitissæ, *ibid.*. — Oliverius Grinionis comes dona patris confirmat, *ibid.*, 1472. — Variorum dona, *ibid.*, 1475. Joannis de Montebarro donatio, *ibid.*, 1474. — Blanchæ viduæ Hervæi de Sombernone, *ibid.*, 1475. — Cujus donationem confirmavit Guillelmus Flaviniacensis abbas, *ibid.*

FONTENETENSE sive FONTANETENSE (Fontenay, dioc. de Bayeux) monast. ord. S. Bened. a S. Evremundo abbate constructum, de quo mentio fit in S. Ansegisi testamento, ann. 855, CV, 744. — De eo monast., CCII, 1519. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 256.

FONTIS-AVELLANÆ. Vide AVELLANENSIS.

FONTIS ANDRÆ (Fontaine-André, près de Neuchâtel en Suisse) monast. ord. Præmonst. a comite Neuchâtellensi conditum ann. 1144, cujus possessiones confirmavit B. Amedæus Lausann. episc., CLXXXVIII, 1290.

FONTIS CALIDI S. MARIE (Notre-Dame de Fontcaude, Hérault) monast. ord. Præmonst. exstructum paulo ante ann. 1164, quo Alexander III illud annexit monasterio de Valle-Crosa, CC, 508, 524. — Bernardus abbas claruit ann. 1190, CCIV, 795.

FONTIS-EBRALDI (Fontevault inter Turones et Pictavos) celebre monast. a B. Roberto de Arbrissello fundatum ann. 1107, in quo segregatim Deo serviebant omnis generis tum viri, tum mulieres sub abbatis regimine, juxta Regulam hujus S. fundatoris, CLXII, 1038. — Dipl. S. Roberti quo suum Fontis-Ebraldi monast. Petro Pictav. episc. commendat, *ibid.*, 1083. — Charta fundationis ab eodem Roberto, *ibid.*, 1077. — Charta confirmationis a Petro episc. Pictav. ann. 1106, *ibid.*, 1069, 1091. — Variæ variorum donationes ad præfatum monast., *ibid.*, 1097 et seqq. — Privil. Paschalis II ann. 1106, CLXIII, 161, 296, 419. — Gelasii II decretum, *ibid.*, 504. — Calixti II papae, ann. 1119, *ibid.*, 1121. — Honorii privil. ann. 1126, CLXVI, 1268. — Innocentii II, ann. 1151, CLXXIX, 72, 106, 118, 301, 520, 634, 655. — Lucii II, privil. ann. 1144, *ibid.*, 864, 924. — Eugenii III, decretum de donatione ejusdem ecclesiæ ab abbate Conchensi, ann. 1145, CLXXX, 1036. — Privil. ejusdem, *ibid.*, 1037. — Decretum de electione Mathildis secundæ abbatissæ, *ibid.*, 1396, 1400, 1415. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 197, 354, 518.

FONTIS-FRIGIDI S. MARIE (Notre-Dame de Fontfroide, anc. dioc. de Narbonne, Aude) monast. ord. Cisterc. e m. Grandissillæ exortum, ab Almerico vicecomite exstructum ann. 1097. — Epist. Innocentii III adversus archiepisc. Narbonensem, ann. 1203, CCXV, 355, 358, 685, 1024, 1080. — Ejusd. epist. adv. homines Montis Pessulani, ann. 1212, CCXVI, 811.

FONTIS GIARDI (Fontaine-Géhard, dioc. du Mans) prioratus ord. S. Bened. a Majori Monasterio pendens. — Privil. quo Innocentius III idem monast. confirmavit ann. 1211, CCXVI, 449.

FONTIS MORINIACENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Fontmorigny, dioc. de Bourges) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1148. — De eo mentio fit apud Herbertum de Turribus, CLXXXV, 1549. — De hujus monast. fundatore, CCII, 1512. — Donatio Henrici II Anglor. regis circa 1170, CCVII, 1162.

FONTIS VIVI S. MARIE (Sainte-Marie de Fonte-Vivo, dioc. de Parme) monast. ord. S. August. a Lanfranco Parm. episc. conditum paulo ante ann. 1144, quo Lucius II papa illud privilegio ornavit, CLXXIX, 900.

FOOTEL (de). Vide MALANOA.

FORMBACENSE (Forbach, au comté de Linange, Bavière) monast. ord. S. Bened. a comitibus Echerio et Udrico exstructum ante ann. 1139, quo Innocentius II illius bona privilegiaque confirmat, CLXXIX, 415.

FORMISELLENSE (Fournies, près Avesnes, Nord) monast. ord. S. Bened. a Balduino seu Baldrico Noviomensi et Tornac. episc. exstructum, ann. 1115, CLXVI, 691.

FOROJULIENSE. Vide **SEXTENSE**, **SALTENSE**, **VALLIS CIVITATIS**.

FOROPOMPIIENSE S. RUFILII (Saint-Ruffin de Forimpopoli, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cui privilegia concessere Benedictus VII, ann. 980, CXXXVII, 356; Alexander III, ann. 1180, CC, 1508.

FOS (de) S. GERVASII (Saint-Gervais de Fos, anc. dioc. d'Arles, Bouches-du-Rhône) vetus monast. ob prava mores penitus dejectum. — Innocentius III sententia de eo reformando, ann. 1198, CCXIV, 410.

FOSCIANO (de) SS. HIPPOLYTI et CASSIANI (Saint-Hippolyte de Fosciano, ducé de Bénévent) monast. S. Bened. cujus possessiones privilegiaque confirmavit Alexander III, ann. 1166, CC, 502.

FOSSÆ-NOVÆ (Fossanova, près de Piperno, Etats-de-l'Eglise) monast. cujus compositionem cum Pipernensibus confirmavit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 976, 982. — Possessio quædam ab eodem confirmatur, *ibid.*, 1053, 1506. — Ejusd. papæ privil. ann. 1363, 1453; ann. 1211, CCXVI, 401.

FOSSATENSE S. MAURI (Abbaye des Fossés Saint-Maur, près de Charenton, dioc. de Paris) celebre monast. ord. S. Benedicti a Chlodoveo II rege et S. Blidegisllo fundatum, sub invocatione S. Mariæ et SS. apost. Petri et Pauli, ann. 640, LXXXVII, 683; cujus nomen mutatum est in S. Mauri ubi reliquias suscepit hujus S. martyris. — Dipl. Chilperici II, ann. 717, LXXXIII, 1126. — Charta fundationis Hildegisilii, ann. 640, *ibid.*, 1157. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1044, 1035. — Donationes Burchardi et Rainaldi rege Roberto confirmatas, ann. 998, CXLI, 947. — Ibi floruit Odo monachus, ann. 1057, CXLI, 846. — Charta Stephani Paris. episc., ann. 1154, CLXXII, 1424. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 268. — Charta Rogeri abbatis, ann. 1163, *ibid.*, 908. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1330.

FOSSENSE SS. GERVASII ET PROTASII (Saints-Gervais-et-Protais des Fossés, dioc. d'Arles) monast. ord. S. Bened. fundatum ante 923, quo Manasses Arelatensis episc. illud cessit Drogoni episc. Massiliensi; postea transit ad Clunias. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1150, CLXXIX, 62.

FOSSENSE S. FURSEI (La Fosse en Hainault) monast. ord. S. Benedicti a SS. Foillano et Ultano fratribus S. abbatis Fursi, ex Hibernia ortis, conditum in dioc. Camerac. circa ann. 455, in quo sepultus est S. Furseus, XCV, 148.

FRACTO PONTE (de) (Couvent du Pont-Rompu, dioc. de Lincoln, Anglet.) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1195, CCVI, 1250.

FRANCARUM - VALLIUM (Franquevaux, dioc. de Nîmes) monast. ord. Cisterciensis a Morimundensi ortum, a Pontio Willelmi et comitibus S. Agidii exstructum, ann. 1145. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CXIV, 501.

FRANCKENTALENSE S. MARIE - MAGDALENÆ (Sainte-Madeleine de Franckental, dioc. de Worms) monast. ord. S. August. a Buggone Wormatiensi episc. conditum, ann. 1155. — Privil. Innocentii II papæ, ejusdem anni, CLXXIX, 198.

FREDELACENSE S. ANTONINI (Saint-Antonia de Frédelay ou Frédelas, anc. dioc. de Pamiers) monast. ord. S. Bened. ante ann. 961 exstructum, et a Rogerio Fuxensi comite concessum B. Hugoni Clunias. abb. ut mores et disciplinam restitueret, circa ann. 1094, CLIX, 940.

FREDEVIDÆ (S.) (Sainte-Fridenvide à Oxford, Anglet.) parthenon ord. S. Bened. a Didano Oxoniensi comite fundatum circa ann. 750, cujus superiori scripsit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1504.

FREMERII (S.) (Saint-Ferre, anc. dioc. de Bazas) monast. ord. S. Bened. abbas S. Florentii subjectum. — Epist. Innocentii II papæ, Auxitano Ausciensi archiepisc. de hujus monast. restitutione legitimis possessoribus, ann. 1145, CLXXIX, 631. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXIX, 1150.

FRIDESELENSE S. BLASII (Saint-Blaise de Friedland, près Northelm, ducé de Brunswick) monast. ord. S. Bened. ab Othone Magno Saxie duce exstructum ann. 1050; igne combustum, reedificatum a Sigfrido Bunnenburgensi comite ann. 1128. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 931. — Eugenii III, CLXXIX, 1142.

FRIDESLARIENSE S. PETRI (Fritzlar-en-Hesse) monast. ord. S. Bened. a S. Bonifacio exstructum in

dioc. Moguntina circa ann. 748, LXXXIX, 617. — Wigbertus primus abbas insutator, CXIX, 684.

FRIGIDIANI (S.) LUCENSE (Saint-Frigidien-de-Lucques) monast. ord. S. August. videtur fundatum a Paulone, cujus fundatio a Felice Lucensi episcopo confirmatur ann. 685, LXXXVII, 1547. — Charta Walprandi episc. ann. 1405. — Privil. Alexandri II, ann. 1068, CXLI, 1516. — Paschalis II, ann. 1104, CLXIII, 131, 192, 193, 256, 253, 592. — Idem papa excommunicationem confirmat ab episc. latam adversus Ubertum presbyt. *ibid.*, 594, 416, 430. — Epist. Gelasii II, ann. 1118, *ibid.*, 487: privil. ejusdem ann. 1118, *ibid.*, 499, 501. — Calixtus II papæ epistola, *ibid.*, 1096, 1146, 1505, 1512. — Privil., 1324, Honorii II, ann. 1127, CLXVI, 1270, 1279, 1510. — Innocentii II privil., ann. 1152, CLXXIX, 156, 160, 220, 221, 503, 535, 509, 639, 646, 657. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXI, 1020, 1205, 1256, 1257, 1401, 1427. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1025. — Alexandri III epist., ann. 1171, CC, 716, 1048. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1082. — Epist. Innocentii III de episcopi electione, ann. 1201, CLXIV, 1150, 1166, 1173. — Ann. 1205, CCXV, 57, 127, 504.

FRISACENSE HOSPITALE S. SPIRITUS (Freysach, archiev. de Salzbouurg, Basse-Carinthie), cui decimas confirmat Innocentius III, ann. 1215, CLXVI, 645.

FRISINGENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Frisingen, Bavière), monast. ord. S. Bened. ab Othone Frisingensi episcopo fundatum, et ab Eugenio III privilegio confirmatum, ann. 1145, CLXXX, 1066.

FRITESLARIENSE. Vide supra **FRIDESLARIENSE**.

FRUCTUARIENSE S. BENIGNI (Saint-Bénigne du Fruitier, ancien dioc. d'Yvrée en Piémont), monast. ord. S. Benedicti a B. Guillelmo abbate conditum intra flumina Orcum et Amalensem in Gallia subalpina et in Eporensi dioc. quod aliquanto tempore rexit, ann. 1024, CXLI, 838. — Privil. Lamberti Lingon. episc. 841. — Privil. S. Guillelmi pro eod. monast. CXLI, 871. — Dipl. Roberti regis, ann. 1023, *ibid.*, 965. — Privil. Alexandri II, ann. 1063, CXLVI, 1288, 1556. — Paschalis II, ann. 1110, CLXIII, 258. — Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1051.

FRIGIDI MONTIS SANCTÆ MARIE (Notre-Dame de Froimont, dioc. de Beauvais, Oise), monast. ord. Cister. exstructum, ann. 1154, a nobilibus viris de Ballis et a comite et comitissa de Claramonte dotatum, ann. 1190, 1218. Illud monast. illustravit Helinandus monachus, ann. 1212, CXII, 477.

FRUTINO (de). Vide S. NICOLAI.

FULDENSE S. SAVATORIS (Saint-Sauveur de Felde, Hesse-Cassel), monast. celeberrimum ord. S. Bened. in Buchonia silva exstructum, ann. 747, a S. Bonifacio Mogunt. episc. LXXI, 258 not.; LXXXIX, 1257; CVII, 9, 80. — Dipl. Pippini regis, ann. 762, XCVI, 1556, 1563. — Donationes Caroli Magni, ann. 774, XCVII, 1051, 1032, 1057, 1063, 1076. — Item Dipl. Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1036, 1110. — S. Sturmus primus abbas, S. Egid quartus, CV, 423. — Fuldensis schola celebris, *ibid.*, 423. — Benedicti III dipl., 761, *ibid.*, Nicolai I papæ, CXIX, 770. — Joannis VII, CXXVI, 657; Stephani V, CXXIX, 815. — Gregorii IV, *ibid.*, 991. — Leonis IV, *ibid.*, 999. — Benedicti III, *ibid.*, 1010. — Nicolai I, *ibid.*, 1011. — Benedicti IV, CXXXI, 45. — Joannis, ann. 917; CXXII, 799. — Leonis VII, ann. 956, *ibid.*, 1066. — Marini II, CXXIII, 865. — Agapeli II, *ibid.*, 889, 897. — Joannis XII, *ibid.*, 1026. — Joannis XIII, CXXIV, 973. — Joannis XV, CXXVII, ann. 849. — Gregorii V, *ibid.*, 912. — Sylvestri II, ann. 999; CXXIX, 272. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1035. — Præcept. S. Henrici II, imp. ann. 1012, CXI, 294, 295, 296, 350, 354, 381. — Privil. Joannis XIX, ann. 1031, CXLI, 1147. — Clementis II, CLXII, 577, 579. — S. Leonis IX, CXLI, 609. — Victoris II, ann. 1057, *ibid.*, 824. — Alexandri II papæ, CXLI, 1501, 1409. — Calixtus II privil., ann. 1122, CLXIII, 1244. — Innocentii II, ann. 1151, CLXXIX, 85, 187, 337. — Sturmus abbas canonizatur, 450. — Ejusd. papæ privil., *ibid.*, 602. — Epist. Eugenii III ad Fuld., CLXXX, 1534, 1442. — Privil. Anastasii IV papæ, ann. 1154, CLXXXVIII, 1177. — Adriani IV, ann. 1150, *ibid.*, 1591.

FULIGNATENSE S. PATERNIANI (Saint-Paternien de Foligno en Ombrie, Etats-de-l'Eglise) monast. cui Innocentius III ecclesiam subjecit S. Christiane, ann. 1206, CCXV, 1038.

FULLIENSE S. MARIE (Notre-Dame-des-Feuillants, diocèse de Rieux, Haute-Garonne) monast. ord. Cisterciensis a Morimundensi ortum, ann. 1145 et postea celebre factum propter reformationem quam superinduxit abbas Joannes de Barrière, ann. 1386 a Sixto V papa

confirmatum : de eo monast. mentio fit, CLXXXV, 1635. — Urbani I^h privil. ann. 1187, CCII, 1546.

FULLINENSE (Abbaye de Feuillants, établie dans la Marche de Trévise) monast. ord. Cisterc. quod Lucius III papa commendavit magnatibus hujus provincie, ann. 1185, CCI, 1318.

FULRADO-VILLARENSE (Villers, Neurthe) monast. ab abbate S. Dionysii Fulrado conditum in Lotharingia in propria hereditate, et Diplomate Caroli Magni confirmatum, ann. 774, CXCII, 957.

FUNDENSE (Fundi, Italie) monast. ord. S. Bened., a B. abbate Honorato fundatum in Samnio (Etats-Rom.). De eo fit mentio in dialogis S. Gregorii Magni vi sæc., LXXVII, 155.

FURNENSIS S. WALBURGIS (Furnes, Pays-Bas) monast. ord. S. Bened. a Gertrude Flandroni comitissa conditum seu notabiliter auctum, ann. 1105. Privil. Paschalis II papæ, CLXIII, 195. — Privil. Calixti II, ann. 1121, *ibid.*, 1204.

FURNENSIS S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Furnes en Flandre) parthenon cui donationem contulit comitissa Maurianensis Gertrudis. — Privil. Urbani III de hujus doni confirmatione, ann. 1187, CCII, 1458.

FURNESCENSE (Furnsey dans le pays de Lancastre, Anglet.) monast. exstructum circa 1127 cui causam matrimoniale commisit Innocentius III, ann. 1205, CCXV, 192.

FURSEI (S.) monast. ordin. S. Bened. apud Anglos Orientales a S. Furseo Hiberno abbate, et rege Sigberto fundatum circa ann. 670, XCV, 145.

FURSEI (S.). *Vide Fossense.*

FUSCIANI (S.) DE NEMORE (Saint-Fuscien-aux-Bois, Somme) monast. ord. S. Bened. haud procul ab Ambianis, conditum ab Ingelramno (de Mondidier) comite, ann. 1105. Charta foundationis Gaudfredi Ambianensis episc., CLXII, 759.

FUSNIACENSE (Foligny, Aine) monast. ord. Cisterc. ex Clarav. a Bartholomæo Laudun. episc. fundatum, ann. 1121; cui monachos dedit ipse S. Bernardus et Raynaldum abb. præfecit, CLVI, 1000. — Privileg. Innocentii II, ann. 1151, CLXXIX, 115. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1204. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 558. — Innocentii III, ann. 1200, CCXVII, 62, 90, 111.

GARALITANUM SS. GERVASII ET PROTASII (Saint-Gervais-et-Protais de Javoux, dioc. d'Auch) monast. ord. S. Bened. a Stephano vicecomite Garalitano et ejus uxore Angelmoda conditum, ann. 1005, CXXXIX, 284. — Monasterio Cluniacensi subiectum est, *ibid.*

GABRIELIS (S.). *Vide CARMONENSE.*

GADITANUM (Cadix) monast. in Gaditana Hispanie insula conditum a S. Fructuoso, ann. 865, LXXVII, 1089.

GAINE S. MARIE (de) (Notre-Dame de Gennes-les-Prés, Maine) monast. de obedientia Fontis Ebraudi a Fulcone comite et a B. P. Roberto de Arbrissello fundatum, ann. 1106, CLXII, 1087, 1097.

GALDO (de) monast. cujus situs incertus. Epist. Innocentii III qua his monachis permisit in alio habitare loco ob vicinorum injurias, ann. 1198, CXIV, 56.

GALEATENSE S. HILARI seu **ELLARI** (Saint-Hilaire de Galaté, dioc. de Populonia en Toscane) monast. ord. S. Bened. a S. Hilario exstructum ante ann. 734, quo Stephanus papa ibidem benigne susceptus est ab abbate Ansauso. Postea sæc. xv transit ad Camaldul., CVI, 732. — Epist. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1267.

GALLI (S.) AD ARBONAM (Saint-Gall-sur-Arbonne, en Suisse) monast. insignis ord. S. Bened. a S. Gallo patria Hiberno fundatum aut valde auctum apud Helvetios, ann. 616, LXXXVII, 9. — Aloiui donatio, ann. 680, LXXXVIII, 1204. — Charta Godefridi ducis, *ibid.*, 1253. — Item Erfronai, *ibid.*, 1268. — Dipl. Ludov. Pii, ann. 817, CIV, 1075, 1076, 1077, 1108, 1174. — Ludovici Germanici, ann. 833, *ibid.*, 1242. — Grimaldus monachus floruit ann. 872, CXXI, 795. — Ratpertus, ann. 890, CXXVI, 1035. — Privil. Sergii III papæ, CXXXI, 971. — Notkerus monac., ann. 911, *ibid.*, 994. — Variorum donationes, *ibid.*, 1165. — Privil. Joannis X, CXXXII, 803. — Innocentii II, ann. 1159, CLXXIX, 451.

GALLIACENSE (S.) QUINTINI (Saint-Quentin de Gaillac, dioc. d'Alby) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 755, quo illud annexit Pippinus Francorum rex monasterio Figeacensi, CXLI, 23. — Forte idem est quod rescripserat Raymundus Pontius Tolosanus comes, ann. 972.

GALLOMONTENSE seu **GALONIS MONTIS ET VALLIS MONTIS S. MARIE** (Notre-Dame de Valmont,

dioc. de Rouen) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1160 a Nicolao de Stotivilla. Privil. Lucii III, ann. 1181, CCI, 1071. — Charta foundationis, *ibid.*

GAMUGNENSE S. BARNABÆ (Saint-Barnabé de Gamugno, en Toscane) monast. ord. Camaldul. ad cujus monachos monita transmisit B. Petrus Damianus, sæc. xi, CXXXIX, 422, 432, 454.

GAMUNDIENSE (Gamondi, dioc. de Faenza) monast. cui Celestinus III servavit libertatem invito episcopo qui illud subicere Aceretensi volebat, ann. 1195, CCVI, 1064.

GANDENSE S. BLANDINI (Saint-Blandin de Gand) monast. forte idem ac S. Bavonis cujus Eginhardus aliquandiu abbas fuit, ann. 850, CIV, 605, 606.

GANDENSE S. BAVONIS (Saint-Bavon de Gand) monast. ord. S. Ben. a S. Amando fundatum vii sæc., in quo translata sunt reliquie SS. Marcellini et Petri, ann. 826, ut fert Eginhardus hujus monast. abbas et testis oculatus, CIV, 583. — Diploma Ludovici Pii, ann. 818, CIV, 1092. — Privil. S. Henrici II imp., ann. 1005, CXL, 252. — Othelbodus 56 abbas, ann. 1040, CXLI, 1538. — Qui fuerint sancti et que possessiones, *ibid.* — Adriani IV privil. ann. 1156, CXXXVIII, 1487.

GANDENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Gand) monast. ord. S. Bened. a S. Amando exstructum cujus S. Florentius primus fuit abbas. In eo diverit S. Livinus episc., ann. 855, LXXXVII, 358. — *Vide BLANDIENSE.* — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1067. — Epist. Alexandri III de quadam compositione et aliis ejusdem loci ecclesiis, ann. 1176, CC, 1064. — Priv. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1459.

GANSWICKENSE S. MARIE (Notre-Dame de Ganswick, dioc. de Malines) monast. ord. S. August. cujus abbas scripsit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1517.

GANDENSHEIMENSIS PARTHENON in Saxonia ab Ottone comite fundatus, ann. 948, et ven. Windigardi abbatissæ commensus. Juxta auctorem vitæ S. Godehardi conditus est, ann. 852, a Luitolfo Saxoniae dace et Oda ejus conjuge, prima autem abbatissa Hathumoda ipsorummet filia, CXLI, 1177. — Privil. Agapeti II papæ, CXXXIII, 496. — Joannis XIII, ann. 968, CXXXV, 959. — Hrothsutha virgo et monialis floruit, ann. 999, CXXXVII, 939. — Dip. om. imp. Ottonis II quo neptis sua Gerhiga esset fundatrix et abbatissa, *ibid.*, 957. — De initis hujus monast. carmen, *ibid.*, 1155. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 598, 603, 919, 1398.

GANGOLFI (S.) CROUCHTALENSE seu **CLAUSTRIA-CENSE** (Saint-Gangolfe de Krauthal, Bas-Rhin) parthenon a Folmaro Juniori conditus, Metensi comite, de cujus reformatione scripsit Innocentius II ad abb. S. Georgii in Silva Nigra, ann. 1158, CLXXIX, 547.

GARDIA (de Monte) S. MARIE (Notre-Dame du Mont-la-Garde, Etats de Venise) monast. cujus bona juraque privilegio confirmat Innocentius III ann. 1206, CCXV, 898.

GARIBERTO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Gariberto, au dioc. de Plaisance) monast. ord. S. August. quod sub sua protectione suscepit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1552.

GARENSE seu **GARSTENSE** (Garst ou Garsten, diocèse de Passau, en Bavière) monast. ord. S. August. exstructum a nobilibus viris Ottakaro de Stiria et Conrado paulo ante ann. 1179, quo eidem monast. privilegium concessit Alexander III, CC, 1221. — Lucius III, ann. 1185, CCI, 1571. — Celestinus III epist. in ejus monast. gratiam, ann. 1197, CCVI, 1188, 1221.

GAVARRENSE S. SEPULCRI (Gavarret, Tarn) monast. ord. S. Bened. a Petro vicecomite et a Girardo Silva Majoris abbate exstructum in Ausciensi dioc. circa ann. 1088, CXLVI, 1010.

GAUDENTII (S.) IN PEDE ALPIS (Saint-Gaudence au pied des Alpes) monast. quod Anastasius IV asservit Ecclesiæ Fesulanæ in Tuscia per privil. ann. 1133, CLXXXVIII, 1016.

GAUGERICI (S.) (Saint-Géry, près de Cambrat) monast. in monte juxta Cameracum a S. Gaugérico episc. constructum, ann. 600, CV, 746; CXLIX, 124.

GAUGIACENSIS parthenon. *Vide Episcopi-Villæ.*

GAVINI et **LUXORII** (SS.) parthenon cujus Cyrica et Gavinia abbatissæ fuere, situs est Turribus in Sardinia. De eo mentio apud S. Greg. Magn., LXXVII, 935.

GEDDERWERDENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Gedewerde, Anglet.) monast. ord. S. August. ab Herberto Glascewensi episc. conditum ante ann. 1209, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III, ann. 1209, CCXVI, 51.

GELLINGENSE (Gillingheim en Thuringe) monast. ord. S. Bened. cujus abbas Arnoldus S. Godehardo sue-

cessit in monast. Hersfeldensi, obiitque ann. 1031, CXLI, 1171, 1172 not.

GELLONENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur-de-Gellone, dioc. de Lodève, surnommé plus tard Saint-Guilhem du Désert) a Guillelmo abb. fundatum cui privil. concessit Ludovicus Pius, ann. 807, CIV, 982. — Privil. Alexandri II, ann. 1066, CLXI, 1311, 1314, 1341. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1154. — Innocentii III epist. de accusatione adversus abbatem, ann. 1202, CCXIV, 1053.

GEMBLACENSE S. SALVATORIS et S. PETRI (Saint-Sauveur, ou Saint Pierre de Gembloirs, Belgique) celeberrimum monast. ord. S. Bened. ab imperatore Ottone et abbate Wierberto fundatum in Namurcensi dioc., ann. 982. — Privil. Bened. VII pap., ann. 983, CXXXVII, 343, 346. — Siebertus eruditus monachus floruit, ann. 1112, CLX, 9. — Item Anselmus, *ibid.*, 239. — Vita B. Wierberti, auct. Sieberto, *ibid.*, 391. — Gesta abbatum Gemblac., *ibid.*, 593. — Abbatis Arnolphi electionem confirmat Innocentius II, ann. 1137, CLXXIX, 341. — Guibertus abbas claruit anno 1203, CCXI, 1281. — Decretum Innocentii III de confirmatione electi abbas, ann. 1199, CCXIV, 720. — Ejusd. papæ privil. ann., 1213, CCXVI, 937.

GEMETICENSE (Jamets-en-Barrois) monast. ord. S. Bened. a S. Philiberto et S. Bathilde exstructum, ann. 684, LXXXVII, 670.

GERMETICENSE S. Petri (Jumièges, dioc. de Rouen) illustre monast. ord. S. Bened. in Nortmannia exstructum circa ann. 633. — Testam. S. Ansegisi, ann. 833, CV, 744. De hujus mon. fundatione, destructione et restauratione carmen, CXXXVIII, 591. — Charta Alberti Miciac. abb., ann. 1004, CXXXIX, 585. — Wilhelmus Calculus claruit, ann. 1087, CXI, 177. — De fundatione et restauratione hujus monast., CCL, 1315. — Alexander abbas claruit, ann. 1200, CCV, 919.

GEMINI (S.) VITERBIENSE (Saint-Gémin de Viterbe) monast. cuius abbat scripsit Innocent. III, ann. 1211, CCXVI, 474.

GENESENSE S. PETRI (Saint-Pé de Gèneses, dioc. de Lescar, Hautes-Pyrénées) monast. S. Bened. a rege Sancio fundatum, ann. 1096. — Lascurensis episcopo asseritur a Paschali II papa, ann. 1114, CLXIII, 334.

GENEROSI (S.) (Saint-Généroux) prioratus haud procul a monast. S. Joivini de Marnis in dioc. Pictaviensi, LXXXVIII, 492.

GENESII (S.) THIGERNIENSIS (Saint-Geniez de Thiers, Auvergne) monast. ord. S. Bened. a S. Avito Claromont. episc. conditum, circa ann. 520, LXXI, 765 not.

GENESII (S.) Saint-Geniès, dans la campagne de Florence, Toscane) monast. ord. S. August. cui privil. concessit Celestinus III, ann., 1193, CCVI, 1083.

GENEVESE. Vide S. Victoris.

GENGENBACENSE (Gegenbach, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ord. S. Bened. a Ruthardo Alsatiensi comite exstructum ann. 712, et auctum a Pirmio Argentin. episc., ann. 742. — Privil. Innocentii II quo ejus monast. possessiones confirmavit, ann. 1158, CLXXIX, 401.

— Innocentii III, ann. 1198, CCXVII, 36.

GENGOLFI (S.). Vide TULLENS.

GENOLIACO (de) (Genolbac, dioc. de Périgueux) monast. exstructum vi sæc. de quo mentio fit apud Greg. Taron. B. Cyprianum abbatem habuit, ann. 585, LXXI, 901.

GENOVEFÆ (S.) PARIISIENSE (Sainte-Geneviève-du-Mont à Paris) illustris abbatia ord. S. Aug. a Chlodoveo et S. Chlotilde fundata vi sæc. primum in honorem SS. Petri et Pauli : a Nortmannis vastata restaurata est a Sugerio S. Dionysii abbate, qui canonicos S. Victoris Paris. ibi introduxit, ann. 1160, LXXI, not. — De ea testamentum S. Ansegisi mentionem egit, ann. 833, CV, 745. — Epistola Innocentii II ad Stephanum Paris. episc. ut abbatiam ab interdicto eximat, ann. 1145, 620. — Nonnulli monachi e S. Martino de Campis ibi instituuntur ab abb. Sugerio, cum assensu Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1547, 1568, 1379, 1563. — Adriani IV decret., ann. 1164, CLXXXVIII, 1361. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 211. — Epist. Clementis III ad abbat. S. Genovefæ, ann. 1188, CCIV, 1367, 1470. — Stephanus abbas claruit, ann. 1203, CCXI, 205. — Epist. Innocentii III ad Joann. abbat., ann. 1202, CCXIV, 1097; CCXV, 31, 386, 1191, 1543, 1563, 1578; CCXVI, 1153, 518. — Idem usum mitræ abbati concessit, CCXVII, 52, 66, 92.

GEORGII (S.) (Saint-George, dioc. du Mans) monast. Pag. Cenoman. — Diploma Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 995.

GEORGII (S.) DE MARATO (Marat, en Sicile) monast. cuius mentio est apud S. Gregorium Magn. vi sæc. LXXVII, 363.

GEORGII (S.) SILVÆ NIGRÆ (Saint-George en la Forêt-Noire) monast. ord. S. Bened. in Constantiensi diocesi exstructum, ann. 824; a nobili viro Hesilone, restauratum est exeunte xi sæc. Illud sub sua protectione suscepit Urbanus II papa, ann. 1093, CLI, 400. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1139, CLXXIX, 457.

GEORGII (S.). Vide BARALENSE, LUCENSE, VENETUM.

GERBACENSE (Gerbach ou Ingerbac, en Thuringe) monast. ord. S. Augustini, ab Henrico episc. Batlepon. fundatum seu valde auctum, quo postulante, illud privilegio firmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 581.

GERBERODENSE (Gerberoy, dioc. de Beauvais) monast. ord. S. August. cui privil. concessit Anastasius IV, ann. 1153, CLXXVIII, 1043. — Alexander III, ann. 1163, CC, 215.

GERBSTADENSIS S. JOANNIS (Saint-Jean de Gerbstaed, comté de Mansfeld, Prusse) parthenon a marchione Chunrado conditus, quo petente, illum privilegio adornavit Innocentius II, ann. 1137, CLXXIX, 333.

GEREMARI (S.). Vide FLAVIENSE.

GERENSHEIMENSIS (Gereusheim, dioc. de Cologne) parthenon pro cuius abbatissa eligenda scripsit Innocentius III, ann. 1200, CCXIV, 940.

GERENDODENSIS (Gerarod, en Saxe) paribear juxta auct. Vitæ S. Mathildis ab ea exstructus, CLI, 21. — Juxta autem Theimarum conditus a Gerone marchione, *ibid.*, not. Vide infra GERANODENSIS.

GERMANI (S.) ANTISIODOR. Vide ANTISIODORENSIS.

GERMANI (S.) ANTISSIOD. PARIISIENSIS (Saint-Germain-l'Auxerrois, à Paris) : illud monast. videtur exstructum ab eodem rege ac sequens et sub S. Vincentii invocatione ; a Nortmannis dirutum a Ludovico Pio reconstitutum est. Aliquando S. Germani Rotundi dicitur. De eo monast. mentio fit in privil. Innocentii III de possessionibus ecclesiarum Parisiensis, CLXXIX, 332. Lucii II papæ epist. de eadem ecclesia, *ibid.*, 913. — Epist. Eugenii III de electione abbat. S. Germani, CLXXI, 1291. — Epist. Innocentii III ad decanum, ann. 1206, CCXV, 980.

GERMANI (S.) A PRATIS (Saint-Germain-des-Prés, à Paris) celeberrimum ord. S. Bened. monast. a S. Germano Parisiensi episc. et rege Childeberto Chlodovei filio fundatum, ann. 538, sub S. Vincentii invocatione ejus reliquias attulerat Childebertus et Hispania, LXXI, 265 not. — Childeberti III dipl. ann. 703, LXXXVIII, 1099. — Item Theodorici IV, ann. 759, *ibid.*, 1146. Charta Vandemiris et Erchemberti, *ibid.*, 1216. — Præcept. Caroli Magni, ann. 772, CXVII, 922, 963, 974. — Ludovici Pii, ann. 817, CIV, 1063, 1173. — Usuardus monachus florebat ann. 838, Aimonius, ann. 888, CXXVI, 1009. — Remigius monach., ann. 906, CXXXI, 47. — Abbo, ann. 923, CXXXII, 721. — Charta Guillelmi abbat. ann. 1028, CCLI, 835. — Privileg. Roberti regis, ann. 1002, *ibid.*, 948. — Privil. Paschalis II, ann. 1107, CLXIII, 207. — Calixti II, 1230, Innocentii II, ann. 1150, CLXXIX, 65. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1030. — Dedicatio ecclesiarum per Alexandrum III tunc in Galliis, ann. 1163, CC, 208. — Privil. Alexandri III, ann. 1176, *ibid.*, 1032, 1085, 1115, 1225, 1292. — Charta Roberti S. Germani abbat., ann. 1194, CCV, 914. — Privil. Innocentii III abbati Roberto concessum, ann. 1198, CCXIV, 151, 163; ann. 1207, CCXV, 1191. — Epist. ejusdem de muris urbis Parisiensis reedificandis, ann. 1210, CCXVI, 281; ann. 1211, *ibid.*, 488; CCXVII, 15, 26. — De compositione inter monast. et episc. Senonen. 28, 51, 64, 123, 145, 168.

GERMANI (S.) IN LAIA (Saint-Germain-en-Laie, près Paris) abbatia a rege Roberto exstructa et ab Henrico I postea ecclesiarum S. Marie Parisiensi concessa, ann. inc. CLI, 1039. — Dipl. Philippi I Francorum regis, ann. 1072, CLIX, 841. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1068.

GERMANI (S.) DE MONTE FALCONE. Vide MONTENSE.

GERMANI (S.) (Saint-Germain sur Sarthe, dioc. du Mans) monasterium ultra Sartham in pagu Cenomanensi. — Dipl. Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 993.

GERNODENSIS seu GERONDODENSIS S. MARIE et S. CYRIACI (Sainte-Marie de Gerunode, dans le principauté d'Anhalt-Bernbourg) celeberr. parthenon ord. S. August. a Gerone de Lusacia Landgravio conditus ann. 950 ad 963; qui postea auctus fuit a Rukro comite de Bilsteino. Privil. Celestini III, ann. 1195, CCVI, 1125. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1200.

GERNODENSE monast. vicorum juxta præced. parthenon exstructum ab eodem Gerone, quod postea

transiit ad Præmonst. Eidem æque refertur privilegium Coelestini III, CCVI, 1123.

GEROLDI. *Vide* MONTE GRADOLII.

GERSTINENSE (Gersteyn, dioc. de Passau, Basse-Bavière) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III super causam monasterii Medlicensis ann. 1208, CCXVII, 178.

GERVASII (S.) PARISIENSIS (Aumônerie Saint-Gervais de Paris) domus quam Alexander III asseruit fratribus de Eleemosyna, ann. 1175, CC, 1031.

GERVASII et PROTASII (SS.). *Vide supra* GARANTANUM et FOSSENSE.

GIARDI. *Vide* FORMIS.

GIFFENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Gif, Seine-et-Oise, anc. dioc. de Paris) parthenon ord. S. Bened. a Mauricio de Sulliac Paris. episc. fundatus ann. 1166. — Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1281. — Annexus est parthenoni Vallis Gratias sub Innocent. III, ann. 1207, CCXV, 1250.

GIGNIENSE seu GIGNIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Gignay, dioc. de Lyon) monast. ord. S. Bened. a Ven. Bernone abbate fundatum, ann. 892. — Privil. Formosi pape, CCXIX, 843. — Gregorius VII illud regendum tradidit Cluniacensi abbati, ann. 1075, CXLVIII, 667. — Epist. Eugenii III adversus monach. Gigniaci eo quod mala inferrent fratribus de Miratorio, ann. 1152, CLXXY, 1517. — Anastasii IV decretum de eadem causa, ann. 1153, CLXXXVIII, 1037. — Privil. Innocentii III, ann. 1200, CCXVII, 61.

GILDASII (S.) DE NEMORE (Saint-Gildas-aux-Bois, dioc. de Nantes) monast. ord. S. Bened. a nobili Armoricano Simone Rocabernardi filio in Nannetensi pagi loco Lampadio dicti fundatum, ann. 1026, cujus Helgotus primus fuit abbas, CXLI, 1281.

GINESII (S.) (Saint-Genève, dioc. de Lucques in Lombardia) monast. ord. S. August. conditum paulo ante ann. 1205, quo Innocentius III illud privilegio confirmavit, CCXVII, 150.

GIRWENSE monast. in Anglia situm; ita vicinum fuit Wirnmodensi ut unum esse cum eo videretur, XC, 10. *Vide* WIRNMODENSE.

GISEBURNENSE (Giseborn, dioc. d'York, Anglet.) monast. cujus abbati curam commisit Innocentius III de quibusdam monast. reformandis, ann. 1207, CCXV, 1128.

GISLENI seu GHISLENI (S.). *Vide* CAMERACENSE S. PETRI.

GIVENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Gif, près de Versailles, Seine-et-Oise) parthenon a Mauricio de Sulliac Parisiensi episc. fundatus — Epist. Alexandri qua confirmat bona collata a parthenone Hedereensi, et ab ipso Mauricio, ann. 1180, CC, 1293.

GIXALENSE (Gixal, dioc. de Barcelonne in Catalogne) monast. ord. S. Bened. cujus iura et possessiones confirmavit Alexander III, ann. 1163, CC, 243.

GLANDORIENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Glandières ou Longueville, dioc. de Metz) monast. ord. S. Bened. exstructum circa 887. — Privil. Innocentii III, ann. 1210, CCXVII, 199.

GLANNAFOLIENSE S. MARIE (N-D. de la Chapelle-Glain, dit plus tard Saint-Maur Glanfeuille, dioc. d'Angers) monast. ord. S. Ben. super Ligerim in pago Andegavensi situm quod vetustate temporum in ruinam evasit, reedificatum est a Roricone comite et privilegio Ludovici Pii subjectum est Fossatensi cenobio ann. 853, CIV, 1230. — Urbani II privil. ann. 1096, CLI, 456. — Bulla ejusd. Urbani qua illud monast. a Fossatensi abjudicat et Cluniacensi restituit, ann. 1096, CLI, 489. — Privil. Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1025. — Innocentius III huic adjunxit monach. S. Petri de Culturis ann. 1208, CCXV, 1557. — Privil. ejusdem pape, ann. 1203, CCXVII, 277.

GLASTONIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Glastenbury, comté de Somerset) monast. a S. Dunstano episc. et rege Edgari in Angliam conditum x sæc. — Privil. Joannis XIII pape, ann. 971, CXXXV, 984. — Ejusdem monast. initia, CXXXVIII, 425, 430; CXXXIX, 1436. — Charta Edgari regis, ann. 970, CXXXVIII, 517. — Item Canuti I qua hujus m. abbas iudex instituitur causarum tum ecclesiasticarum tum secularium, CLI, 1188. — Privil. Calixti II ann. 1123, CLXIII, 1293. — Epist. Innocentii III super horum monast. controversia cum suo episcopo, ann. 1199, CCXIV, 869. — Epist. Innocentii III ann. 1206, CCXV, 827.

GLODESINDÆ (S.) parthenon. *Vide* METENSIS.

GODESAVENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Gottesau, en Souabe) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Bertholdo Hohenburgensi comite exstructum paulo ante

ann. 1123, quo Calixtus II juxta petitionem Burehardi abb. illud privilegio ornavit, CLXIII, 1340.

GOESSENSIS S. ANDRÆ (Saint-André de Gees dans la Haute Styrie) parthenon ord. S. Bened. cujus possessiones et iura confirmavit Eugenius III, ann. 1148, CLXXX, 1333.

GOLDBACENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Goldbach en Souabe) monast. ord. S. August. cujus coelestinus III bona iuraque confirmavit, ann. 1192, CCVI, 913.

GORGONIE INSULÆ S. MARIE (Couvent Sainte-Marie de l'île Gorgone, dans le golfe Adriatique) monast. in Tyrreno mari situm, cujus fit mentio apud Gregorium Magn. vi sæc. LXXVII, 514. — Hujus monast. iura et privilegia confirmavit et auxit S. Leo PP. ann. 1031, CXLIII, 677.

GORZIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Gorze, anc. dioc. de Metz) monast. ord. S. Bened. a S. Chrodegango episc. fundatum et dotatum, ann. 745, Angelramni episc. donationes, ann. 770, XCVI, 1097, 1098. — Dipl. Caroli Magni, ann. 768, XCVII, 915. — Item Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1019. — Roberti Metensis episc., ann. 916, CXXXII, 529. — Joannes abbas floruit ann. 978, CXIXVII, 239. — Privil. Godefridi Bullionensis, postea Hierosolym. regis, ann. 1096, 396. — Popponis episc., ann. 1095, CIV, 1633. — Epist. Alexandri III in gratiam hujus monast., ann. 1174, CC, 974.

GOSLARIENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Goslar, en Saxe) monast. ord. S. Augustini in dioc. Mindensi haud procul ab Hildeshelmo a Theoderico episc. exstructum xi sæc., CXLI, 1218. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 931; Victoris II CXLIII, 823. — Epist. Anastasii IV ad episc. Halberstad. in hujus monast. gratiam, CLXXXVIII, 1076; Adriani IV, ann. 1154, *ibid.*, 1420.

GOTLANDENSE (Gotland in Livonie, Prusse) monast. cujus abbati cura commissa est fratrum Militie Templi, qui ibi constituebantur, ann. 1213, CCXVI, 918.

GOTWICENSE S. MARIE (Notre-Dame de Gotwisch ou Kettwein en Crimée) monast. ord. S. Bened. exstructum a B. Harthmanno Passaviensi (Passau) episc., ann. 1083, cujus et abbas fuit. — Privil. Urbani II, 1088, 1089, CLI, 519. — Privil. Paschalis II, ann. 1104, CLXIII, 129, 432.

GRACIACENSIS S. JOANNIS (Saint-Jean de Grez, dioc. de Tours) prioratus ord. S. August. Epist. Innocentii II de prioris electione, ann. 1203, CCXV, 54.

GRADICENSE (Gradiz, en Moravie) monast. ord. Præm. sub Eugenio III fundatum, cujus epistola existat. CLXXX, 1044.

GRAFFSCHAPP (de) S. ALEXANDRI (Saint-Alexandre de Graffehaft, dioc. de Cologne) monast. ordinis S. Bened. in dioc. Coloniensi fundatum ab archiep. Annone, ut fert ejusdem charta, ann. 1072, CXLIII, 1586. — Diploma Friderici archiepisc., ann. 1120, CLXVI, 1353.

GRANDIGURGITIS S. MARIE (Notre-Dame de Grangoulet; Seine-et-Oise) monast. ord. Præmonstrat. a quibusdam nobilibus viris exstructum quorum nomina vides in privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1298.

GRANDIMONTENSE (Grammont, dioc. de Limoges) monast. et novus ordo cujus institutor fuit S. Stephanus de Mureto circa ann. 1076. — Urbani III epist. et privil., ann. 1166, CCII, 1415, 1416. — De S. Stephano hujus ord. fundatore, CCIV, 997, 1011. — Petrus Bernardi prior quintus claruit ann. 1191; cui successerunt Guillelmus de Trahinaco, ann. 1177, Gerardus Itherii, *ibid.* — Epistolæ Clementis III ad fratres Grand. ann., 1188, *ibid.*, 1375, 1377, 1426. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 496; ann. 1202, *ibid.*, 945, 948; ann. 1207, CCXV, 1141; CCXVII, 216.

GRANDISANBERNARDO (de) (Le grand Saint-Bernard, dans le canton de Vaud, en Suisse) monast. canonicor. reg. S. August. quod in quadam lite conciliavit B. Amedeus Lausann. episc. cum fratribus de Melliradio, ann. 1151, CLXXXVIII, 1322.

GRAVENSE seu DE GRAVACO (Gravac, duché de Plaisance) monast. ord. S. Bened. circa ann. 746 exstructum. Cul ablata quadam ut ipsi redderentur præcepit Ludovicus Pius, ann. 820, CIV, 1093.

GRANDISVALLENSE S. MARIE (Notre-Dame de Grandval) monast. ord. S. Bened. in Argent. dioc. exstructum et sub abbate Gundoldo auctum donationibus Pippini, ann. 770, XCVI, 1579.

GRANDIS SILVÆ. *Vide* SILVÆ MAJORES.

GRASSELLENSE SS. PETRI et VICTORIS (Serait-œ Gréoux, dans les Basses-Alpes ?) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 692, LXXXVIII, 1088. — Privil. Chlo-

domi III, *ibid.* — Charta Aredii, ann. 683, LXXVIII, 1204.
 GRATÆ (S.) monast. in dioc. Urgellana a Poskionio
 episc. reedificatum. — Privil. Ludovici Pil., ann. 822,
 CIV, 1125; CLIX, 487.

GRATIA-DEI (Grâce-Dieu, diocèse de Magde-
 bourg, Allemagne) monast. ord. Præmonst. ab Oltone
 Cruduplensi comite et ipso S. Norberto, ann. 1131. —
 Privil. Innocentii II, ann. 1158, CLXXIX, 577.

GRATTERENSE seu GAZERENSE, monast. ord. S.
 Bened. in Neapoli arce et in loco Plaia dicto exstructum,
 cujus sobati scripsit S. Gregorius Magn., LXVII, 1113,
 1233. — Quod annexit cum S. Sebastiani monast. et alio
 simul de Puteolo, *ibid.*

GREGORII (S.) AD RHENUM (Saint-Grégoire sur le
 Rhin, diocèse de Constance ou de Bâle) monast. a Gebe-
 hardo Constantiensis episc. fundatum, ann. 989, quod
 Joannes XV sub sua tuitione suscepit, CXXVII, 838.
 — Innocentii III decretum de non conferendis præbendis
 ad secularas, ann. 1210, CCXVII, 199.

GREGORII (S.) (Saint-Grégoire d'Alsace, dioc. de
 Strasbourg) monast. ord. S. Bened. cui dona quædam
 contulit Bodalus, ann. 747, LXXVIII, 1211. — Charta
 Sigfridi, ann. 768, XCVI, 1564. — Regis Carolomanni
 dipl., ann. 769, *ibid.*, 1574. — Columbarii silvam (Col-
 mar) tribuit ei Ludovicus Pius, ann. 826, CIV, 1157.

GRENFELDENSI (Religieuses de Grenfeld, comté
 de Lincoln, Anglet.) parthenon a nobili viro Redulfo
 d'Abi fundatus in dioc. Lincoln., cujus donationes
 confirmavit S. Hugo episc. in exsunte sæc., CLIII, 1122.
 GRINBERGENSI (Grinbergent en Brabant, près de
 Bruxelles) monast. ord. Præmonst. a pluribus piis viris
 exstructum et dotatum, de quibus mentio fit in privil. Ru-
 geni III, ann. 1147, CLXX, 1209.

GRISTANENSE S. MARIE (Notre-Dame de Crestain,
 près de Honfleur) monast. ord. S. Bened. ab Her-
 liquio de Courtavilla exstructum, ann. 1030. — Epist. Ar-
 nulfus Lexov. episc. ad abbatem hujus monast. circa 1173,
 CCI, 81; CCII, 1318.

GRONINGENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Gronin-
 gen, près de Courtray, Belgique) parthenon ord. Cisterc.
 exstructus, ann. 1238, a Joana et Agnete filabus Galterii
 Rodenburgensis domini, ann. 1439. Margareta abbâtissa
 pariem reliquiarum quam ibi asservantur largita est abbati
 Clarnval, CLXXV, 1712.

GROFFCHATTENSE. *Vide supra GRAFFCHAPP.*
 GUALDENENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de
 Gualdens, en Italie) monast. ord. Camald. cui Clemens III
 privil. concessit, ann. 1188, CCIV, 1339.

GUASTALLA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Gua-
 stalla, dioc. de Mantoue) monast. ord. S. August. a
 regina Ermingarde et nobili domino Garimano exstruc-
 tum, ann. 1095 et ab Urbano II priv. ornatum, C.I, 412.
 — Privil. Innocentii II papa, ann. 1132, CLXXIX, 159.
 — Eugenii III, ann. 1145; CLXX, 1048. — Adriani IV,
 ann. 1157, CLXXVIII, 1497.

GUÐHEMENSIS (Couvent de Gudhem en Danemark)
 parthenon a rege Canuto V exstructus XI sæc. — Privil.
 Alexandri III, ann. 1176, CC, 1060.

GUILLELMI (S.) DE DESERTIS. *Vide GELLOUNENSE.*
 GUINGAMPENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix de Guin-
 gamp, en Bretagne) monast. ord. S. August. a quibus-
 dam nobilibus viris exstructum XI sæc. — Privil. Clemen-
 tis III, ann. 1190, CCIV, 1487.

GUINTMARI (S.) (Abbaye de Lierre, diocèse de Meaux)
 monast. ord. S. August. haud procul a Meldis, fundatum
 a pio viro Gunthmario, in quo sepultus est, ann. 773,
 CXLIX, 112.

GURTHONENSE ET GUERDONENSE (Notre-Dame
 de Gourdon-en-Charolais) monast. ord. S. Bened. in
 quo monachus vixit pius Desideratus presbyter, ann.
 570, LXXII, 893. *Vide BABILONENSE LEPROSORUM.*

GYRENSIS CARTHUSIA (Chartreuse de Gyren, dioc.
 de Gurch, dans la Basse-Carinthie) monast. ab Henrico
 Gurcensi episc. exstructum temporibus Alexandri III,
 cujus epist. ann. 1174, CC, 949.

HAGUENONENSE SS. PHILIPPI ET WALBURGIS
 (Haguenau, dioc. de Strasbourg) monast. ord. S. Bened.
 a principibus Friderico et Petro constructum ante ann.
 1102, quo Paschalis II illud privilegio confirmavit,
 CLXIII, 97.

HAIDENHEINENSE pro HEIDENHEINENSE.
 HALBERSTATENSE S. JOANNIS (Saint-Jean d'Hal-
 berstadt) monast. ord. S. Bened. cujus Innocentius II
 bona atque possessiones confirmavit ann. 1158, CLXXIX,
 576.

HALBERSTATENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Hal-
 berstadt) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio
 confirmavit Coelestinus II, ann. 1143, CLXXIX, 761.

HALBERSTATENSE. *Vide MICHAELIENSE.*
 HALBERSTATENSE S. THOMÆ (Saint-Thomas d'Hal-
 berstadt) monast. ord. Præm. a Theodorico episc. con-
 ditum paulo ante ann. 1192, quo Coelestinus III illud pri-
 vil. confirmavit, CCVI, 911.

HALLENSE. *Vide REICHENHALLENSE.*
 HALLENSE (Halle, dans le duché de Magdebourg)
 monast. ord. S. August. alias dictum *Ad Novum opus*, id
 est, *Fait à neuf*, cujus bona privilegia confirmavit
 Coelestinus III, ann. 1194, CCVI, 1048.

HAMABURGENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel
 d'Hambourg dioc. de Mayence) monast. ord. S. Bened.
 a S. Bonifacio Mogunt. episc. fundatum circa ann. 748,
 LXXXIX, 617, 693 not.

HAMATGIENSIS S. EUSEBIE (Hamage près Mar-
 chiennes) parthenon ab ipsa Eusebia virgine et abbâtissa
 fundatus, ann. incert., CXIX, 153.

HAMELENENSE (Hamelon ou Hameln dans la Basse
 Saxe) monast. ord. Præmonst. cujus provis. ad sanctam
 Hildegardem Montis S. Ruperti abbâtissam scripsit se
 ejus præcibus commendans in sæc., CXCII, 502.

HAMENSE (Ham, diocèse de Noyons) monast. ord. S.
 August. ad cujus abbatem scripsit Alexander III, ann.
 1172, CC, 761.

HAMENSE S. SALVATORIS. *Vide GERWARENSE.*
 HAMERSLEBENSE S. PANCRAII (Saint-Pancras
 d'Hamersleben, dioc. d'Halberstadt) monast. ord. S.
 August. cujus possessiones et jura confirmat Paschalis II
 ann. 1116, CLXIII, 599. — Privil. quo Honorius II mona-
 steria quædam huic subiecit, ann. 1123, CLXIV, 1503. —
 Privil. Innocentii II, ann. 1158, CLXXIX, 573.

HAMERSLEBENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-
 Pierre d'Hamersleben, dioc. d'Halberstadt) monast. ord.
 S. August. cujus tutelam suscepit Eugenius III ann.
 1145, CLXXX, 1039. — Coelestinus III confirmat donum
 ecclesiæ S. Stephani, ann. 1193, CCVI, 1091.

HANCHIS (de) (Hanches prope Maintenon, dioc. de
 Chartres) monasterium seu prioratus a Pagano archid.
 Carnot. concessus Willelmo Majoris Monasterii abbati,
 ann. 1114, Privil. Ivois episc. Carnot., CLXII, 293.

HARDEHUSANUM seu HERNVITHELESENSE S.
 MARIE (Sainte-Marie de Hardehausen, diocèse de
 Paderborn) monast. ord. Cisterc. Ex Campensi ortum ab
 episcopo Bernhardo fundatum ann. 1040 qui in eo sepu-
 turam elegit. Privil. Adriani IV, ann. 1153, CLXXVIII,
 1429.

HASELACENSE (Haselach, anc. dioc. de Strasbourg)
 monast. ord. S. Bened. a rege Dagoberto et Florentio
 abbate fundatum ann. 633 in dioc. Argentin. (Charta in-
 terpolata LXXX, 524). — Privil. Lucii III, ann. 1184, CC,
 1140.

HASNONIENSE S. PETRI (S. Pierre d'Hasnon)
 monast. duplex ord. S. Bened. in Atrebat. dioc. funda-
 tum ab abbate Joanne et ejus sorore Enliala, ann. 676.
 aliud erat virorum et aliud mulierum, CLXVII, et seqq. :
 sæc. XI in ruina fere cum esset reedificatum est a fun-
 damento ab Hasnoniensi comite, sub Alexandro II papa,
 ann. 1070, CLXVII, 896. — Rolandus abbas insigni probi-
 tate claruit, CLXVII, 598.

HASNUNENSE SS. MARCELLINI ET PETRI (Saint-
 Marcellin et Pierre d'Hasnon, dioc. d'Arras) monast. ord.
 S. Bened. olim opulentissimum dioc. Atrebat. et fuit
 in eodem loco ac præced. a vicinitate nominis. XI sæc.
 minoratum et neglectum reperitur, CLXIX, 153.

HASSARODENSE monast. juxta Meinum flumen in
 dioc. Eistadensi exstructum (apud Raban. M. VII sæc.)
 CVII, 54.

HASTERIENSIS (Hastières, Meurthe) parthenon in
 Metensi dioc. a comitissa Bertha comitis Walerici uxore
 constitutus, ann. 626, LXXXVIII, 1159. — Epistola
 Clementis III ad abbatem, ann. 1490, CCIV, 1578.

HAVERHOLMENSIS (Haverholm, dioc. de Lincoln,
 Anglet.) parthenon de quo mentio fit in epist. Innocentii
 III, ann. 1204, CCXV, 368.

HANNOGIENSE. *Vide HONAVIGIENSE.*
 HAY (de insula) S. COLUMBÆ. *Vide HANNS.*

HEDERENSIS S. MARIE (Notre-Dame d'Herres ou
 Hières près Corbeil) parthenon ord. S. Bened. a Step-
 hano Parisiensi episcopo exstructus. Charta fundationis, ann.
 1138, CLXXIII, 1447. — Privil. Innocentii II, ann. 1144,
 CLXXIX, 541. — Illa moniales opulenter sororibus de
 Glit., ann. 1180, CC, 1292. — Decret. Innocentii III de mo-
 nialium numero, ann. 1208, CCXV, 1368.

HECKLINGENSE SS. GEORGII ET PANCRAII
 (S. George ou Saint-Pancrace d'Eglingen, Souabe)
 parthenon a nobili viro Bernardo comite olim conditus,
 privilegio ditatus ab Innocentio II, ann. 1140, CLXIV,
 496.

HEGENS S. MARIE (Sainte-Marie d'Heyn, dioc. de Mayence) monast. ord. Cisterc. fundatum, ann. 1140 a Hoppone Richenbagen: i comite, et Bertha ejus uxore. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 559.

HEGENENSE, HEGENHENSE seu **HEGENBACENSE** S. MARIE (Notre-Dame d'Heigenbach en Souabe). monast. ord. Cisterc. xii sæc. fundatum, cujus abbas ad sanctam scripsit Hildegardem ut illum apud Deum commendaret, circa medium xii sæc., CXCVII, 298.

HEIDENHEIMENSE (Heidenheim en Souabe) monast. ord. S. Bened. a sancto Winibaldo Richardi filio Anglosaxonum regis exstructum in dioc. Elschadtensi ann. 758, CXXIX, 869, 870. — Illud sub protectione sua suscepit Eugenius III, ann. 1152, CLXXX, 1507, 1509. — Privil. Adriani IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1452.

HEIDENHEIMENSIS (religieuses d'Heidenheim) parthenon ab eodem S. abbate Winibaldo exstructus juxta suum monasterium, cujus S. Walburgis ejus soror abbatissa fuit, circa 780, CXXIX, 869, 870. — Datum est monachi sub Eugenio III ann. 1150, CLXXX, 1459, 1440.

HEILSBROMEN-E seu **DE FONTE SALUTIS S. MARIE** (Notre-Dame d'Heilsbrunn, dioc. de Bamberg, Bavière) monast. ord. Cist. ab Othone Bamberg. episc. conditum ann. 1152, CLXXXIII, 1279, 1508. — Charta Othonis de hujus monast. fundatione, ann. 1152, CLXXXIII, 1516. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX 1503, 1522.

HEINBERGENSIS S. MARIE (Sainte-Marie d'Heinsberg, dioc. de Cologne) parthenon ord. S. Aug., juxta reformat. Præmonst. a Philippo Coloniensi archiepisc. et Radulfo Leodii episc. fundatus, quem priv. confirmavit Cælestinus III ann. 1194, CCVI, 1050.

HEISTERBACENSE S. PETRI DE MONTE (Saint-Pierre du Mont ou du Val, a Heisterbach, dioc. de Cologne) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1188 a Philippo Heinsbergensi Coloniensi archiepisc. — Priv. Cælestini III ann. 1195, CCVI, 1005.

HELDERENSIS PARTHENON. *Vide* **HEDERENSIS.**

HELIONENSE SS. FABIANI ET FELICITATIS, parthenon. *Vide* **ANDLAVIENSIS.**

HELMENSTADENSE S. LUDGERI (Ludger-Clooster, dans le duché de Brunswick) monast. ordinis S. Benedicti a S. Ludgero Munsteriensi episc. fundatum in ducatu Brunswicensi ix sæc., XCIX, 748, 749.

HELMESWARDENSE seu **HELMWARDENHUSENSE** monast. ord. S. B. in Westphalia situm, quod S. Henricus imper. II Paderbornensis episc. concessit ann. 1017, CXL, 335. — Eugenii III privil. ann. 1148, CLXXX, 1517.

HELMSTADENSE seu **MONASTERIUM VALLIS S. MARIE** (Sainte-Marie de Valmoûtier à Helmstadt, duché de Brunswick) monast. ord. Cisterc. fundatum ante ann. 1192, quo Cælestinus III illud privilegio confirmavit, C.VI, 912.

HELVATESHUSENSE monast. cujus abbati scripsit Innocentius III ann. 1206. Non satis de loco constat, CCXV, 921.

HEMMERODIENSE seu **CLAUSTRUM-NOVUM** (Himmelrod dans le comté de Hohensten en Thuringe) monast. ord. Cisterc. exstructum ante tempora Innocentii II, qui illud privilegio confirmavit, ann. 1140, CLXXXIX, 550. — Privil. Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1527. — Epist. Cælestini III, ann. 1196, CCVI, 1188.

HENIMENSE S. MARTINI (Hennin-Liétard) monasterium ord. S. August. a Rotherto Atrebatensi episc. fundatum, ann. 1040 inter Douay et Lens, CXLIX, 132.

HENLIENSE (Henley, comté d'Oxford Anglet.) monast. ord. S. August. — Epist. Innocentii III de re matrimoniali, ann. 1203, CCXV, 46, 81.

HERENIENSE. *Vide* **BLASII**, in *Silva Nigra*.

HERDENSE (Herdou ou Huert, comté de Nesselrode, en Westphalie) monast. quod sancta Hildegardis visitavit, et cujus abbas ad hanc piissimam abbatissam scripsit ut ejus precibus seipsum commendaret, xii sæc., CXCVII, 502.

HERENSE S. PHILIBERTI (Saint Philibert dans l'île d'Herr.) monast. ord. S. Bened. ab episc. Othone exstructum ex beneficiis Caroli Magni, postea confirmatum a Lothario ann. 850, CIV, 1185. — Cui Joannis VIII monasterium adjunxit S. Porciani, ann. 876, CXXVI, 687.

HERFORDENSE. *Vide* **ENFORTHENSE.**

HERIBERTI(S). *Vide* **TORTIKENSE.**

HERINGENSE (Heringen en Thuringe) monast. ord. S. Bened. ab Othone de Castro Iringi (Heringen) exstructum, cum assensu Calixti II, ann. 1121, CLXIII, 1203.

HERIVALLIS S. MARIE (Notre-Dame d'Hérivaux, Seine-et-Oise) monast. ord. S. August., ann. 1158 ex-

structum prope Luzarches ab eremita Ascelino sub auctoritate Parisiensi episc. — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 910. — Clementis III, ann. 1188, CIV, 1284, 1314. — Mauricius de Sulliac fundatorem confirmavit, ann. 1185, CCV, 902.

HERMENRODIENSE, monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de quadam lite inter Coloniam canonicos, CCXIV, 749, quod idem esse videtur ac Hemmerodiensi, ut supra.

HERMERIENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas ou Notre-Dame d'Hermières, dioc. de Paris) monast. ord. S. August. conditum ante ann. 1160. — Privileg. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1220. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1284.

HERRISIENSIS seu **HERTIENSIS** (Herrs ou Hertz, dioc. de Paderborn) parthenon in Paderbornensi dioc. exstructum. — Privil. Stephani papæ, ann. 891, CXXIX, 815. — Epist. Innocentii III de electione abbatissæ, ann. 1205, CCXV, 559.

HERSWELDENSE seu **HERSFELDENSE** (Hersfeld, anc. dioc. d'Halberstadt), monast. ord. S. Bened. a S. Lulco Moguntino archiepisc. fundatum primis Caroli Magni annis, in dioc. Halberstat., CXL, 443, cujus abbas fuit illustris Haymo Alcuini discipulus, postmodum episc., ann. 839, CXVI, 185; CXL, 1170. — Dipl. S. Henrici II imper. ann. 1024, CXL, 380. — Privil. Paschalis II papæ, ann. 1111, CLXIII, 286.

HERUTENSE seu **HERUTENSE**, id est insule Cervi (Hartlepool, comté de Durham) monast. puellarum in Dunelmensi agro fundatum ab Anglorum rege Oswiu cujus filia S. Hilda prima fuit abbatissa, ann. 685, XCV, 156, 208.

HERWETHESHUSENSE monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 921. — Videtur ratione loci incertum.

HESDINENSE (Hesdin, dioc. de Saint-Omer, Pas-de-Calais) monast. ad cujus priorem scripsit Innocentius III, ann. 1202, super canonicis S. Audomari, CCXVII, 94.

HESSENSIS S. MARIE, SS. MARTINI et LAURENTII (Notre-Dame ou S. Laurent en Hesse), parthenon in Alsatia juxta Sarreburgum exstructus a Brunone S. Leonis IX patre cui plurima privilegia concessit Leo IX, olim Tullensis episc., ann. 1054, CLXIII, 740.

HETEWARDENSE (Hetewarden, dioc. de Mayence) monast. cui scripsit Innocentius III super electione abbatissæ Herriensis, ann. 1205, CCXV, 559.

HEYLLSHEMIENSE S. MARIE (Sainte-Marie d'Heiligen, comté de Namur) monast. ord. Præmonst. a nobili viro Rainero de Zetrud exstructum paulo ante ann. 1154 quo Innocentius II illud confirmavit, CLXXX, 220.

HIENSE seu **HYENSE** (L'île d'Hy, vis-à-vis l'Ecosse) cenobium in insula Hiberno Scotica et ejusdem nominis (hodie Colomb) exstructum a S. Columbano, ann. 563, in quo florere SS. Arculfus et Adamanus viii sæc., LXXXVIII, 721, 725, 725. — Plurimorum cenobiorum dicitur caput a V. Beda, XCV, 151. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 195.

HIEROSOLYMITANUM. *Vide* **S. SEPULCRI.**

HIEROSOLYMITANUM S. MARIE monast. temporibus Gregorii Turon. episc. exstabat, ann. 595, LXXI, 715.

HIEROSOLYMITANUS S. MARIE MAJORIS (couvent de Sainte-Marie Majeure à Jérusalem) parthenon a regina de Jérusalem exstructus, et Innocentius III privilegio confirmatus, ann. 1205, CCXV, 150.

HIEROSOLYMITANUM HOSPITALE S. JOANNIS (Hospitaliers de Saint-Jean de Jérusalem) a Geraudo præposito institutum, ann. 1112, pro omnibus peregrinis et diversis regionibus advenientibus Hierosolymam, cujus Raimundus custos factus est, ut constat ex ejusdem charta, CLV, 1257. — et postea Gilbertus cujus exstat epist. ad Ludov. VIII regem 1270. — Privil. Paschalis II ann. 1113, CLXIII, 514. — Privil. Calixti II papæ, ann. 1125, *ibid.* 1261. — Innocentii II, ann. 1131, CLXXXIX, 77, 512. — Epist. Eugenii III ad Raymondum magistrum, ann. 1152, CLXXX, 1530. — Charta Galtheri de Sombernone, ann. 1210, CLXXXV, 1425. — Privil. Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1078. — Epist. Alexandri III, ann. 1167, CC, 524, 536, 950. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1081, 1301. — Urbani III privil. ann. 1187, CCII, 1468. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1444. — Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 521. — Donatio palatii de Manusascha (Manosque) a comite Forcalariensi ante ann. 1209 quo hoc donum confirmavit Innocentius III, CCXV, 145. — Item confirmavit donationem regis Armeniæ, ann. 1210, CCXVI 305. — Celebrare in terris ab Ecclesia interdictis non licet, CCXVII, 57, 149 155.

HIKELINGENSE S. MARIE (Heikling, dioc. de Nor-

wick, Anglet) monast. ord. S. Aug. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1209, CXXVI, 181.

HILARI (S.). *Vide* CARCASSONNENSE GABRIELENSE, PICTAVIENSE.

HILARI (S.) PARTHENON. *Vide* FASSULANUS.

HILDESHEIMENSE S. MICHAELIS (Hildesheim en Saxe) monast. ord. S. Bened. et quidem celeberrimum a B. Bernardo abbate simul et episc. fundatum xi sæc., CXL, 1175, cui sanctus Godebaldus successit, *ibid.* — Viri illustres et episcopi ex eo monast. orit., CXL, 1235. — Priv. Eugenii III, ann. 1155, CLXXX, 1570. — Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 975.

HILLISINEBURGENSE (Helsinbourg, en Suède), monast. ord. S. Bened. ab Arnaldo episc. dotatum, cujus possessiones et jura privilegio confirmavit Eugenius III, ann. 1155, CLXXX, 1609. (*Inter dubia*)

HILSENBURGENSE seu HILLISINEBURGENSE (Hilsenborg, diocèse d'Halberstadt) monast. ord. S. Bened. ab Arnaldo Halbertatensi episc. conditum, cujus jura et possessiones confirmat Innocentius II papa, ann. 1136, CLXXIX, 259.

HIMERII (S) (Saint-Hymer, Calvados) monast. ord. S. Bened. cujus bona privilegiaque confirmavit Lucius III papa, ann. 1185, CCI, 1210.

HIPPOLYTI (S.). *Vide* FAVENTINUM.

HIRSAGIENSE S. AURELI (Hirsauge, dioc. de Spire) monast. celebre ord. S. Bened. a comite Eriafredo in Spirensi dioc. fundatum circa 772 quod et Fuldensi subjecti, CVII, 95. — Maxime floruit ann. 1085, CXI, 538. — Ex eo plurimi monachi exierunt et monast. Petribusanum petierunt ad reformandam disciplinam, circa eadem tempora 359. — De ejus monast. restitutione ad Adelbertum comitem auct. Leone IX, CXLIII, 577. — Priv. Gregorii VII pape, ann. 1085, CXLVIII, 714. — S. Wilhelmus abbas 1091, CL, 889. — Constitutiones Hirsagienses, 927. — Priv. Urbani II, ann. 1095, CLI, 402. — Epist. Cœlestini II de abbatis electione, CLXXIX, 789. — Monachi ad S. Hildegardem scribunt, CXCVI, 567.

HIRSFELDENSE. *Vide* HERSFELDENSE.

HOHENBURGENSIS (Hohenbourg seu Mont-Sainte-Odile, dioc. de Strasbourg) parthenon Argentin. exstructus a S. Odila abbatisa circa 720. Juditha imperatrix multa concessit et privilegia confirmavit, ann. 857, CIV, 1285, 1287. — Priv. S. Leonis IX pape, ann. 1050, CXLIII, 663.

HOIENSIS S. MARIE (Sainte-Marie à Huy, dioc. de Liège) monast. ord. S. August. ab archidiacono Bosone fundatum; postea vero ab episc. Deodulino restauratum et multis possessionibus auctum, ann. 1060, CXLVI, 1445, 1445.

HOLMECOLTRAMENSE S. MARIE (Sainte Marie d'Homecoltran, dans l'île d'Holm, appartenant à l'Anglet.) monast. ord. Cisterc. fundatum a rege Henrico I et Ranulfo Cestriensi comite. — Priv. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1554.

HONAUGIENSE sive HOHENNAUGIENSE ET HONOVIESE S. MICHAELIS (Honau ou Hohenhausen, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ord. S. Bened. in dioc. Argentin. exstructum ab Adalberto S. Odila fratre circa 720; cujus abbati Benedicto privil. concessit Theodoricus IV, ann. 725, LXXXVIII, 1159. — Charta Aichonis donatoris, ann. 725, *ibid.*, 1279. — Item Boroni, 1280, 1312. — Rodoli, ann. 748, *ibid.*, 1318. — Pippini regis, XCVI, 1531, 1533, 1545. — Carolomanni, ann. 770, XCVI, 1577; XCVII, 919, 927. — Caroli Magni, ann. 775; *ibid.*, 953, 957, 961, 967. — Bruno ex monast. factus episc. Argentin., ann. 1150, CLXVI, 1547.

HORNACENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Hornbach, dioc. de Metz) monast. ante ann. 700 fundatum a S. Firmino seu Firmino hujus regionis apostolo, in loco Gamundo dicto, LXXII, 120. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 821, CIV, 1107.

HORRENSIS S. MARIE (Sainte Marie d'Oeren, dioc. de Trèves) parthenon ord. S. Bened. ab Irmina Dagoberti regis filia et sancto Modaldo episc. conditus in Valle Trevirensi circa ann. 675, LXXXVII, 1303, 1309. — Quidam illum pro Epternacensi falso accipiunt eo quod eadem Irmina abbatisa hujus fundationi inuenerit locum concedendo. — Priv. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1595.

HORSHAMENSE S. FIDIS (Sainte-Foi de Horsham, comté de Sussex, Anglet.) monast. ord. S. August. a nobili viro Roberto Waltheri filio exstructum ante ann. 1163, quo Alexander III illud privilegio confirmavit, CC, 225.

HORTENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Huerta, dioc. de Sigüenza) monast. ord. Cisterc. exstructum

ann. 1150 ab Alphonsus I rege. Cujus privilegia et possessiones sub protectione sua suscepit Alexander III, ann. 1164, CC, 512.

HOSPITALARI HIEROSOLYMIT. IN HIBERNIA constituti, quorum Innocentius III bona atque privilegia confirmavit, ann. 1212, CXXVI, 646.

HOSPITALARI HIEROSOL. in Rhemensi dioc. constituti, quibus Innocentius III interdictum excommunicatos sepeliant, ann. 1212, CXXVI, 645.

HOSPITI (S.). *Vide* NIEKESSE.

HUBERTI (S.) IN ARDENNIS (Saint-Hubert, dans les Ardennes) monast. ord. S. Bened. a Pippino dux et ejus uxore Plectrude fundatum in castro Ambra dicto, ann. 687, LXXXVIII, 1215, cujus charta ut spuria habetur. *Vide* ANDAGINENSE.

HUESCENSE JESU NAZARENI (Huesca, dioc. de Pampelune) monast. ord. S. Bened. ab Aragonensi rege Petro exstructum et privilegiis ornatum ab Urbano II papa, ann. 1089, CLI, 501, 501. — Priv. Paschalis II pape, ann. 1102, CLXIII, 82, 126. — Innocentii II privil. ann. 1139, CLXXIX, 435, 477. — Clementis III, ann. 1138, CCIV, 1379.

HUGTHOVIENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Uthenhoffen, Bas-Rhin) monast. ord. S. Bened. a Wernero comite exstructum paulo ante ann. 1135, quo Innocentius II illud privil. confirmavit, CLXXIX, 336.

HUGESHOFFENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Hugeshoffen ou d'Hugoncourt, Bavière) monast. ord. S. Bened. a Wernhero Ortenbergensi comite exstructum, quod precibus comitis Adelbeidis privilegio confirmavit Calixtus II papa, ann. 1133, CLXIII, 1308.

HULMENSE (Hulm seu Hulmen, Anglet.) monast. ord. S. Bened. in Anglia conditum a rege Canuto I, ann. 1036, cujus exstet privil. quo terram quandam eidem concessit, CLI, 1184.

HUMBLERIS seu HUMOLARIIS (de) S. MARIE S. HUNEGUNDIS (Notre-Dame d'Homblières, anc. dioc. de Noyons) monast. ord. S. Bened. a S. Eligio episc. et rege Lothario exstructum, ann. 650, primum pro sanctimonialibus, in quo vixit et obiit S. Hunegundis; sed ann. 948 illud reedificavit Albertus comes Viromandensis et monachis concessit S. Bened. — Priv. Agapeti II, ann. 955, CXXIII, 930. — Joannis XII, *ibid.*, 1015. — Hujus monast. Bernerus fit abbas, ann. 964, CXXVII, 49. — Epist. Alexandri III pro eod. monast., ann. 1174, CC, 935.

HUMILIMONTENSE seu MARSENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Humilimont ou Marsans, près de Wipres dans la Gruyère en Suisse) monast. ord. Præmonst. fundatum, ann. 1137, a tribus e nobili genere viris et fratribus, cujus possessiones et privilegia confirmavit B. Amedæus Lausann. episc., CLXXXVIII, 1290.

HIMERII (S.). *Vide* in tra IMMAN.

HUNTHINGDONIENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Hunthinton sur l'Ouse, Anglet.) monast. ord. S. Bened., postea Burhense dictum, exstructum a S. Ethelwaldo episc., ann. 980, CXXVII, 93. — Priv. Eugenii III, ann. 1147, CLXX, 1286.

HUNULFOCUTENSIS S. PETRI (Saint-Pierre d'Honnecourt, Nord) parthenon super Scaldum (l'Escaut) ab Amalfrido fundatus, ann. 680, quem Theodoricus rex S. Bertino Sithivensi abbati asseruit, ann. 687, LXXXII, 1357; LXXXVIII, 1209. — Auriana Amalfridi filia prima fuit abbatisa, CXLIX, 129.

HUROLEICHESBERGENSE, monast. ord. S. Bened. in Germania, de quo mentio in Vita B. Rabani Mauri, CVII, 60.

HUYSBURGENSE seu HOYENSE (Huy, dioc. de Liège, Belgique) monast. ord. S. August. cujus bona atque privilegia confirmat Innocentius II papa, ann. 1154, CLXXX, 215. — Adriani IV privileg., ann. 1155, CLXXXVIII, 1471.

HYENSE. *Vide* HIKESSE.

IBREIO (de) (Ivry ou Ivrey, dioc. de Winchester, Anglet.) monast. cui Alexander III quasdam decimas asseruit, ann. 1166-1169, CC, 512.

IGNIACI (S.) (Saint-Igny, Haute-Saône) parthenon de quo scripsit Alexander III ad Remens. archiepisc., ann. 1165, CC, 525.

IGNIACENSE (Igny, Marne) monast. ord. Est. de Clamerval fundatum, ann. 1126, a Raynaldo Rhem. archiepisc., cujus charta habetur, CLXXII, 1545, 1550. — Guericus abbas clauit, ann. 1157, CLXXIV, 1; CLXXXVIII, 983. — Epist. Innocentii III ad abb., ann. 1204, CCXV, 1518; CCXVI, 46.

IHAMENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Iham, en Flandre) monast. ordinis S. August. a Godefrido comite et conjuge ejus Mathilde fundatum xi sæc., apud Iham

super Scaldum prope Aquisgranum in dioc. Camerac., CLXIX, 142. — Eorundem illius duo nova monasteria construxit, aliud S. Laurentii et aliud S. Salvatoris fere in eodem loco, *ibid.*

ILBENSTADENSE seu ILSTADENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Ilstadt, Bavière) monast. ord. S. August. a comitibus Godefrido et Adone exstructum paulo ante ann. 1139 quo, petente Antonio prapposito, illud privilegio confirmavit Innocentius II, CLXXIX, 492. — Privil. Lucii II papæ, ann. 1144, *ibid.*, 914. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXIX, 1265.

ILLIDII (S.) (Saint-Alhère, en Auvergne, Puy-de-Dôme) monast. ordinis S. Benedicti, ab eodem episcopo fundatum in urbe Claramontana in Arvernus, LXXI, 1018 not. — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 580.

IMERII (S.) (Saint-Imer, dioc. de Lizieux, Calvados) monast. ord. S. Bened. a comitibus de Monteforti conditum et dotatum, cujus Lucius III possessiones privilegio confirmavit, ann. 1185, CCI, 1210.

INDENSE seu DE SILVA INDA S. SALVATORIS ET S. CORNELII (Saint-Corneille d'Inde), monast. ord. S. Bened. a Ludovico Pio fundatum in Ardennis, cui præsuit abbas Benedictus. — Dipl. ann. 821, CIV, 1105. — A Benedicto abbate Anianensi dicitur fundatum, CLXVI, 1351, not.

INFERIUS MONASTERIUM. *Vide Ratisponense.*

INGELTINGUNENSE, monast. in Anglia situm cujus abbas Trumherus sub Oswiu rege floruit ann. 655, XCV, 157.

INISBONFINDENSE, monast. a Colmano Lindisfarnensi in Scotia episc. exstructum, ann. 667, XCV, 179.

INSULA ARBENSI (de) S. PETRI (Saint-Pierre de l'île ou Presqu'île Arvert, Charente-Infér.) monast. ord. S. Bened. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 610.

INSULA BARBARA (de) S. MARTINI (Saint-Martin de l'île Barbe) monast. ord. S. Bened. super Ararim exstructum iv sec. in quo floruit Maximinus abbas, circa ann. 400, LXXI, 846 not. et Licinius, ann. 640, *ibid.* — Chlodovei II dipl., LXXXVII, 688. — Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1026. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1202.

INSULA BELLOVACENSIS (de) (peut-être Saint-Germer de Flaix), monast. ordinis S. Bened. in territorio Bellovacensi a S. Geremaro fundatum de quo mentio est in epistola Hincmari ad episc. Laudun. et in testamento S. Ansegisi, abb. Fontanelli, ann. 835, CV, 745.

INSULA TRECENTI (de) (l'île, près de Troyes) monast. in pago Trecenti conditum cujus abbas fuit Aveninus, ann. 537, LXXI, 877.

INSULA (de) BARRENSI seu BARRI DUCIS (l'île en Barrois, dioc. de Toul.) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1444. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1209, CCXVI, 170.

INSULA MONTE-CHRISTO (de). *Vide MONTE-CHRISTO.*
INSULANUM S. PETRI (Abbaye de l'île, dans la Flandre française) monast. ord. S. August. a nobili viro Theodorico Flandrensi comite et de consilio episcoporum Noviom. et Morin. exstructum paulo ante ann. 1144 quo, Coelestinus II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 815.

IRINGI (de castro). *Vide Heringense.*

ISSIODORENSE (Issoire) monast. ord. S. Bened. in quo S. Praejectus (*saint Prix*) litteras didicit, ann. 550, LXXI, 765.

IVHEIO (de) (Ivry la Bataille, Eure) monast. ord. S. Bened. a Rogerio de Ivreio conditum, cujus Petrus Columbensis monachus primus abbas fuit, CCII, 1320.

JACOBI (S.) DE COMPOSTELLA (Ordre militaire de Saint-Jacques de Compostelle, en Espagne), ordo institutus ab Alphonso I rege et ab Alexandro III confirmatus, cujus Petrus Ferdinandus (*Pedro Fernandez*) primus magister fuit, ann. 1175, CC, 1024. — Lucii III decretum, ann. 1181-1183, CCI, 1578. — Privil. Innocentii III, ann. 1210; CCXVI, 205.

JACOBI (S.) DE NOVO CASTELLO (Saint-Jacques de Neufchâteau, Vosges) monast. ord. S. Bened. in loco Sionna (*Sionne*) dicto in Vosago, a quodam monacho nomine Erso conditum, ann. 1007, postea multis donis auctum, CLVII, 456.

JACOBI (S.). *Vide Moguntinum, Ratisponense.*

JADRENSE seu JADENTINUM S. CHRYSOGONI (Saint-Chrysogone de Zara, sur la côte de Dalmatie), monast. ord. S. August. cui ecclesiam S. Martini asserit Clemens. III, ann. 1189, CCIV, 1444. — Privil. Coelestini III, ann. 1190, CLVI, 1100.

JANDUENSE S. MARIE (Notre-Dame de Jandure, près de Bar-le-Duc, Meuse) monast. ord. Præmonst. a Gerardo Barrensi Castellano exstructum, ann.

1140. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXIX, 1235.
JANUENSE S. STEPHANI (Saint-Étienne de Gênes, États Sardes) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III pro ecclesia S. Mariæ de Castello, ann. 1209, CCXV, 115.

JANUENSE S. THEODORICI (Saint-Théodoric de Gênes), monast. cujus abbat. scripsit idem pontifex, eadem de causa, *ibid.*

JANURNSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Jano, en Sardaigne) monast. ord. S. Bened. a Mariano Calartano iudice exstructum ante ann. 1120, quo ejusdem possessiones confirmavit Calixtus II, CLXIII, 1194. — Privil. Innocent. II, CLXXIX, 299. — Privil. Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1411, 1562.

JARUNTA (de) S. MARIE (Charron in dioc. Pictav.) monast. a B. Roberto de Arbrissello fundatum et monasterio Fontis Ebraldi subjectum, postea ad Cistercienses transiit xii sec., CLXII, 1087.

JERICHONENSE (Jéricho diocèse de Hambourg) monast. Præmonst. ab Hartwico archiepisc. et matre ejus comitissa Richarde exstructum paulo ante ann. 1159 quo, eo petente, illud confirmavit Adrianus IV, CLXXXVIII, 1018.

JESU NAZARENI. *Vide Hirsingense.*

JETTENSE S. MARIE, postea DILIGHEMIENSE (Notre-Dame de Jettrou Dilghem, dioc. de Malines) monast. ord. Præmonst. exstructum paulo ante ann. 1166 quo Odo Cameracensis episc. donationes confirmavit ab Everaldo Rodulfo Torpacensi et ejus conjuge Helviva factas, CLX, 1151. — Privil. ejusdem Odonis, *ibid.* 1156. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1245. — Charta authentica S. Bernardi Clarmval. super dissensione inter Jettensem et Ninovensem abbates, ann. 1146, CLXXXV, 1825.

JOANNIS et TREGII (SS.) IN BUXIDO (Saint-Jean-de-Bouis, Allier) monast. ord. S. Bened. in Borbonico pago situm; episcopis Cenomanensibus subjectum ex diplomate Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 995.

JOANNIS (S.) DE COLA (Saint-Jean-sur-Cole, dioc. de Périgueux) monast. de cujus priore mentio fit in epist. Innocentii III ann. 207, CCXV, 1102.

JOANNIS (S.) IN ARCLANO (couvent de Saint-Jean au dioc. de Chieti, Abruzzi, Naples); hujus monast. mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 160.

JOANNIS IN EXSTORIO (S.) (Saint-Jean de Clou, dioc. de Carcassonne) monast. ord. S. Bened. fundatum ab Aniano abbate, ut docet præceptum Caroli Magui, ann. 795, XCVII, 980.

JOANNIS (S.) IN LAMIS (Saint-Jean-aux-Lames, dans la Capitanate, Naples) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III ut pacem restitueret inter Fogitanos et Trojanos, ann. 1204, CCXV, 442.

JOANNIS AD TITUM seu AD PINUM (S.) monast. ord. S. Benedicti juxta Classam civitatem in Ravennatensi dioc. cujus abbas Joannes Constantinopolim adiit vii sec., CVI, 696.

JOANNIS (S.) *Vide AUGUSTODUNENSE, GERSTADENSE, HALBERSTADENSE, LUSITANUM, MONTIS-S.-JOANNIS, NCIENSE, PARMENSE, ROMANUM, etc.*

JOANNIS DE PENIA (S.) monast. ord. S. Benedicti in Hispania a Saucio rege exstructum et S. Odiloni Cluniacensi ut disciplinam renovaret observatio commissum, xi sec., CXLII, 868.

JOANNIS (S.) RIVIPUILENSE (Saint-Jean de Rieux, près Aussone, Haute-Garonne) monast. ord. S. August. a Berengario Ausonensi episc. conditum, ann. 1089. — Privil. Urbani II papæ, CLI, 299.

JOANNIS IN VALLEIA (S.). *Vide Carnotense.*

JOANNIS (S.) IN VENERE (Saint-Jean dit in Venero dioc. de Chieti, Naples) monast. ord. S. Bened. a Transmundo Theatino comite exstructum, et a Leone IX, Victore, Nicolao, Urbano II jam approbatum, denique confirmatum privilegio Alexandri III, ann. 1176, CC, 1075. — Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXVII, 125.

JOANNIS (S.) IN VALLE-TURÆ, (Saint-Jean de Thurtal, diocèse de Constance, Suisse) monast. ord. S. Bened. exstructum a Wenceslao seu Wezelio de Ganderswilli, ann. 1152. — Privil. eod. ann. concessum ab Eugenio III papa, CLXXX, 1548.

JOANNIS (S.) A VINEIS (Saint-Jean des Vignes, près de Soissons) monast. ord. S. August. fundatum ab Hugone Castri Theodorici comite et Theobaldo episcopo, cui privil. concessit Urbanus II papa, ann. 1089, CLI, 295. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1585. — Alexandri III epist. pro hujus monast. abbate, ann. 1072, CC, 807, 813, 814, 1278, 1279. — Decretum Coelestini III, ann. 1197, CVI, 1195. — Epistola Innocentii III, de prapositione Castetensi (Calais), ann. 1210, CCXVI, 260.

JODOCI (S.) seu JUDOCI (S.) (Saint-Josse-sur-Mer) ab-

batia in Morinis sita juxta mare in diecesi Ambfanensi cui aliquandiu præfuit Alcuinus viii sæc., Cl, 694, CXIX, 453. — Epist. Innocentii III de hujus monast. reformatione, ann. 1215, CCXVI, 956.

JODOCI (S.) IN NEMORE (Saint-Josse au Bois). *Vide DOMMARTINENSE.*

JOINVILLA (de). *Vide URSINI.*

JOSAPHAT (de) S. MARIE (Notre-Dame de Josaphat dioc. de Chartres) monast. ord. S. Bened. a Gaufrido Carnot. episc. et ejus fratre Gosleano, ann. 1117. — Privil. Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1156.

JOTRENSE (Jouarre-en-Brie, dioc. de Meaux) monast. ordinis S. Benedicti in dioc. Meldensi exstructum ab Adone fratre S. Audoeni qui in illud se recepit cum aliis amicis palatii regis Dagoberti circa ann. 630, pro quo consule numeros articuli seqq.

JOTRENSIS (Jouarre-en-Brie) celebris parthenon ord. S. Bened. ab eodem Adone S. Audoeni fratre conditus in Jotranii sylva, cui S. Bathildis multa dono Jedit, ann. 684, LXXXVII, 670. — Privil. Innocentii III, ann. 1202 abbatissæ Agneti concessum, CCXIV, 1135. — Epist. ejusdem adv. abbatissam, ann. 1208, CCXV, 1639, 1605. — Compositio inter episc. Meldensem et ecclesiam Jotrensem, CCXV, 1606.

JOVIACENSE seu JOYACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Jouy, Seine-et-Marne) monast. ord. Cister. in Briensi territorio fundatum ante ann. 1124 a nobilibus viris Petro Castellensi et Milone Naldensi dominis. — Alexandri III epist. pro quodam ex eo monast. egresso, ann. 1174, CC, 1009.

JOVILLARENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Jovillers, Meuse) monast. ord. Præmonst. fundatum ann. 1141 a Gaufrido de Joinvilla et ejus uxore Felicitate. — Privileg. Lucii III pape, ann. 1181, CCI, 1100.

JOVINI (S.). *Vide ENIXIONENSE.*

JOVINII Carthusia in Bressia. *Vide MAJORVM.*

JOVISVILLA (de) S. LAURENTII (Saint-Laurent de Jouville, Moselle) monast. ord. Præmonst. cujus bona privilegio confirmavit Innocentius III ann. 1207, CCXV, 1122.

JUCELENSE. *Vide infra JUCELLEENSE.*

JUDOCI. *Vide supra JODOCI.*

JUGO DEI (de) B. MARIE (Notre-Dame du Joug-Dieu, dioc. de Lyon, Rhône) monast. ord. S. Bened. a Richardo de Bellojoco et ejus uxore Lucania exstructum, ann. 1118, cujus abbatii injunxit Innocentius pecuniam ne acciperet in matrimoniis et sepulturis, 1198, CCXIV, 191.

JULIACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Juilly, dioc. de Meaux) monast. ord. S. August. a Fulcaldo de S. Dionysio conditum ann. 1182.

JULIACENSIS (Juilly, dioc. de Langres, Côte-d'Or) parthenon a Milone Barensi comite fundatus, cujus li. Petrus Molismensis monachus olim prior fuit, ann. 1178, cujus vita describitur, CLXXXV, 1257. — Charta Milonis, 1408.

JULIÆ (S.). *Vide BAIXIENSIS.*

JULIANI (S.) IN CALABRIA (Saint-Julien en Calabre) monast. ord. S. Bened. de quo mentio fit in epist. Paschalis II pape, ann. 1105-1104, CLXIII, 125, 137. — Forte idem ac S. Juliani de Pereto, monast. cui privil. concessit Alexander III, ann. 1176, CC, 1086. — Epist. Innocentii III, adversus hæreticos, ann. 1204, CCXV, 329.

JULIANI (S.) CENOMANENSE, monast. de quo mentionem facit Carolus Mag. in Dipl. ann. 803, XCVII, 953.

JULIANI (S.) TURONENSE. *Vide TURONENSE.*

JUMERIS (S.), cella cujus sitas nos latet pro cujus ecclesia ornamenta sua et ipsas vestes dedit sancta Radegundis circa 545, LXXII, 655.

JUNANTENSE (Zunault, dioc. de Rodez) monast. ordinis S. Bened. a Chlodovæo rege conditum, postea autem pene eversum datum est a Pippino rege cœnobio Figeacensi, ann. 755, CXLI, 25.

JUNCELLENSE S. PETRI (Joncelssen Jaussez aux environs de Lodève, Hérault), monast. ord. S. Bened. cujus jura et possessiones confirmavit Gregorius VII papa 1085, CLXIII, 717. — Innocentii II pape privil. ann. 1135, CLXXXIX, 251, 471.

JUNTURÆ (abbaye de Jointures). *Vide DROBARI.*

UNGERIACO (de) (Jonchery-sur-Marne, près de Chaumont en Bassigny) monast. cujus causam defendit Alexander III adv. comitem Registensem, ann. 1174, CC, 956.

JUNQUARIA (de) (Joncherias en Galice, Espagne) monast. ord. Cist. e Monte-Ramo exortum et eo ipso a rege et ab Innocentio III huic subditum, ann. 1199, CCXIV, 720.

JUREDNSE S. ANDRÆ (Saint-André de Jan, dioc. d'Elne ou Perpignan) fundatum a Mirone abbate et Gauscelmo comite super flumen Tagidum cui conceduntur bona quædam a Ludovico Pio, ann. 829, CIV, 1179.

JURENSE S. RAGNIBERTI seu REGIMBERTI (Saint-Rambert de Joux, dioc. de Lyon) monast. ord. S. B. alias dictum Bebronense eo quod in torrente Bebronæ exstruatur ad Jurensis montis pedem et Lugdunensi in dioc. conditum. Testament. S. Ansegisi, ann. 853, CV, 748, not. — Privil. Celestini III, ann. 1191, CCVI, 895.

JURENSE S. ROMANI (Saint-Romain de Joux) monast. ord. S. Bened. a S. Romano et ipsius soror fundatum, ann. 460, inter Helvetios et Sequanos, LIII, 1011.

JURENSI LACU (de) S. MARIE MAGDALENÆ (Sainte-Magdeleine du lac de Joux, en Suisse) monast. ord. Præmonst. in dioc. Lausann. exstructum, ann. 1153 a Seilgero Oberoffensi domino. — Privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1150.

JUSTI (S.) BELLOVACENSE (Saint-Just de Beauvais) monast. ord. Præmonst. primo pro feminis conditum ann. 1107, sub Odone episc. transit ad Præmonst. ann. 1117. — Privil. Henrici I, archiepisc. Rhemensis, ann. 1165, CXCVI, 1577. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1208, CCXV, 1600, 1604.

JUSTI (S.) monast. in dioc. Theatina (Chieti, Abruzz, Naples) situm cujus mentio est apud Innoc. III, CCXVII, 180.

JUSTINÆ (S.). *Vide LUCERNÆ parthenon.*

JUSTINÆ (S.) AQUENSE (Sainte-Justine d'Acqui, en Piémont) monast. ordinis S. Bened. cui privil. concessit Celestinus III, ann. 1192, CCVI, 924.

JUSSANENSIS PARTHENON (Joussan, dioc. de Besançon) fundatus a Flavia S. Donati genitrice, circa ann. 650, LXXXVII, 268; LXXX, 425.

JUVENACENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Giovanzo, royaume de Naples) monast. cujus sit mentio in priv. l. ab antipapa Anacleto concessa Juvenacensi episc. ann. 1150, CLXXXIX, 730.

JUVENALIS (S.). *Vide ROMANUM.*

JUVINIACENSIS S. SCHOLASTICÆ parthenon (revent de Juvigny, Meuse) in dioc. Trevirensi conditus a Bathilde imperatrice, Caroli Calvi uxore, ann. 874. — Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 476. — De hie inter abbatissam Hadwidem et abbatem S. Michaelis super ecclesia S. Tyriaci, CLXXXIX, 452.

KALTENBORNENSE S. JOANNIS EVANG. (Saint-Jean de Kaltenbrunn, dioc. d'Halberstadt) monast. ord. S. August. a nobili viro Wimarano exstructum paulo ante ann. 1126 quo illud privilegio ornavit Honorius II papa, CLXVI, 1152. — Privil. Innocentii II ann. 1129, CLXXIX, 494. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXII, 1017, 1984. — Anastasii IV, ann. 1155, CLXXVIII, 1029. — Alexandri III, ann. 1162, 171, 176. — Lucii III, ann. 1183, CCI, 1183.

KAMINATENSIS. *Vide infra KEMNADENSES.*

KAROFENSE S. SALVATORIS seu CARROSSENSE *Vide CARROSSENSE.*

KELCHOVIENSE (Kelchow, dioc. de Saint-André, Irlande) monast. cujus abbatii scripsit Innocentius III de episcopi Aberdiensis electione, ann. 1207, CCXV, 150.

KEMINADENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Kements, dioc. de Brème) parthenon a Gerone comite et ejus uxore Emma et Ven. Frederuna abbatissa fundatus in Brunswicensi ducatu quem sub protectione susceperat S. Henricus II imp. ann. 1004, CXL, 235, 255. — Propter ejus defensionem scripsit Eugenius III, ann. 1148, CLXXX, 1331, 1421, 1491. — Epistola Conradi regis ad Eugenium, CLXXX, 1615. — Epist. Henrici Saxoniæ ducis ad eundem, 1621.

KEMPERLEGIENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix de Kimperley) monast. ord. S. Bened. in Britannia inferiore situm, et a Gurthiano seu Gunthermo duce fundatum circa ann. 550. Ipse fundator prius et abbas fuit. Hujus monast. jura et possessiones confirmavit S. Gregorius III, papa, ann. 1078, CLXVIII, 684. — Epistola Paschalis II ad Rothomenses de restitutione Bellæ Insulæ, ann. 1117, CLXIII, 427. — Girardus Engolim. episc. Conati Britannia ducl excommunicationem minatur nisi satisfaciatur monast. S. Crucis, CLXXII. — Gilberti litteræ ad Cosmum de eodem re, *ibid.* Reddito Bellæ Insulæ Kimperlegiensibus a Conano, 1527.

KENANENSE (Kénan, dans le comté de Teosm, Irlande) monast. cujus abbatii scripsit Innocentius III quædam causam ipse committens, ann. 1205, CCXV, 639.

KENINGENSE (Kealings, comté de Lancastre, près de

Salford. Anglet.) monast. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 1075.

KIRCHANENSE (Kirkcaldy, dioc. d'York, Anglet.) monast. cujus abbatem commisit Innocentius III curam de quorundam monasteriorum reformatione, ann. 1207, CCXV, 1128. — Privil. ejusdem, ann. 1207, CCXV, 1185.

KITZINGENSE SS. KILIANI ET GEORGII (Kissingen, dioc. de Wurtzbourg) monast. ord. S. Bened. quod S. Henricus imp. II donavit archiepiscopo Bambergensi, ann. 1007, CXL, 275.

KITZINGUNENSIS (Kitzingen, dioc. de Wurtzbourg) parthenon cujus abbatissa Sophia ad S. Hildegardem scripsit, ejus precibus se commendans, XII sec., CXCII, 522.

KILIANI (S.). *Vide PADERBORNENSE.*

KLUAYNARDENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Kluaynard, in Anglet.) parthenon ord. S. August. cujus Celestinus III protectionem suscepit, bona privilegiaque confirmavit, ann. 1193, CCVI, 1152.

KNESTEDENSE (Knechtsteden, dioc. de Cologne) monast. ord. Præmonstr., XII sec. conditum, cujus abbas ad sanctum scripsit Hildegardem S. Ruperti abbatissam, CXCII, 515.

LACENSE (Le Lac au diocèse de Trèves) monast. ord. S. Bened. a nobili Henrico palatino comite et ejus uxore Adelheide exstructum, et Gisilberto abbati commissum, quo postulante ejus bona et privilegia confirmavit Innocentius III, ann. 1159, CLXXIX, 409. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1301.

LACU JURIENSI. *Vide JOANNES.*

LACU NIGRO (de) seu NEERLACENSE.

LACU JOVIS (de) S. MARIE, (Notre-Dame du Lac-de-Joux au canton de Vaud, Suisse) monast. ord. Præmonst. ab Ebaldo de Sarroz domino exstructum, ann. 1116. Alias dictum est Locus Pontii (Lieu-Poncel) a quodam Pontio monacho, qui sibi prius cellulam construxerat in eodem loco. — Pro eo monast. tractavit B. Amedeus I. savoniensis cum monachis S. Eugendi, ann. 1154, CLXXXV, 1292. — Lucii III, ann. 1185, CCI, 1525.

LÆTIENSE S. LAMBERTI (Saint-Lambert de Liesies ou Liesses, dioc. de Cambrai), monast. ord. S. Bened. a comite Wicherto et ejus conjuge Ada exstructum prope Avesnes, ann. 751. — Privil. Innocentii, ann. 1151, CLXXIX, 81. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1284. — Adriani IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1461. — Epist. Alexandri III, ann. 1174, CC, 958, 1274. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1254.

LÆSTINGENSE, monast. a Ceddō episc. et rege Oswaldo fundatum in Anglia, sed hujus loci memoria excidit, XCV, 154.

LAMBERTI (S.). *Vide VALLE SEIN.*

LAMBERTI (S.) STIRIENSE (Saint-Lambrecht dans la Haute Styrie), monast. ord. S. Bened. cujus Honorius II papa protectionem suscepit, possessiones atque jura confirmat, ann. 1126, CLXVI, 1238.

LAMIS (in). *Vide JOANNES.*

LANARIACENSIS (Laneray, près de Châteaudun, Eure-et-Loire) prioratus cujus Alexander III causam suscepit adversus monachos de Quinciac, ann. 1174, CC, 1032.

LANCKEIMENSE (Lanckelm, diocèse de Bamberg, Bavière) monast. ord. Cisterciens. a S. Othone Bamberg. ep. fundatum, ann. 1132, CLXXIII.

LANDELINENSE seu WALLARENSE S. PETRI (Waller-en-Faigne) monast. ord. S. Bened. a B. Landelino Cameracensi episcopo et rege Dagoberto fundatum, ann. 1634. In Fania silva et dioc. Camerac. situm erat, LXX, 535. — Charta S. Antiberi episc., *ibid.*, 595.

LANDECURTENSIS (Landécourt, Meurthe) prioratus a domino Bencelino ex Hierosolyma reduce exstructus, ann. 1100. — Privil. Pibonis episc. Tullensis, CLVII, 459.

LANGENHORSTENSIS (Langenhorst, dioc. de Munster) parthenon, cujus Clemens III bona atque privilegia confirmavit, ann. 1189, CCIV, 1418.

LANSPRINGENSIS S. MARIE parthenon (Lansperg, Ravière), cujus jura et possessiones confirmavit Innocentius III, ann. 1158, CLXXIX, 375.

LANTHONIENSE (Lanthon, dioc. de Lincoln, Anglet.) monast. seu prioratus a Roberto Lincoln. episc. fundatus, cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 491.

LAPIDE (de) S. MICHAELIS (La Pierre Saint-Michel, en Saxe). *Vide MICHAELSTEINENSE.*

LATTA (de) S. MARTINI (Siran-la-Latte, près de Sivré, dioc. de Tours) monast. haud procul a Severiaco et Nobiliaco (*Nesilly*), exstructum in agro Turonensi cujus directionem descripsit S. Gregorius Turon., LXXI, 311.

LATERANENSE. *Vide ROMANUM.*

LATINIACENSE S. FURSEI (Lagny sur Marne, Seine-et-Marne) monast. ord. S. Bened. haud procul a Parisiis a pio Erchinoaldo comite fundatum, circa ann. 651, LXXI, 638 not. XCV, 149. — Dipl. Roberti regis pro ejus monasterii restitutione, ann. 1018, CXXI, 960. — Privil. Urbani II papæ, ann. 1088, CLI, 525. — Epist. Innocentii II ad Radulfum abb., ann. 1145, CLXXIX, 621. — Epist. Alexandri III, ann. 1165, CC, 555. — Epist. Innocentii III ad abb. de electione Meldensis episc., ann. 1207, CCXV, 1256, 1599; CCXVI, 195, 198, 729.

LAUBIENSE seu LOBBIENSE (Lobbes, diocèse de Liège) celebre monast. ord. S. Bened. super Sambram exstructum a S. Ursmaro abb. et Pippino seniore post devictum Theodoricum ann. 691, LXXXVIII, 1225, 1238. — Ibi Folcuinus abbas floruit ann. 990, CXXXVII, 529. — De gestis abbatum Laubiensium, 541. — Herigerus abbas, ann. 1008, CXXXIX, 955. — De eo mon. mentio et notitia, CXLIX, 158. — Folcardus abb. floruit, ann. 1137, CLVII, 481. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1151, CLXXIX, 90. — Eugenii III, ann. 1150, CLXXX, 1431.

LAUCONENSE (Saint-Lupicin, dans le Jura, anc. dioc. de Lyon) monast. ord. S. Bened. de quo mentio est in Vita S. Lupicini a Gregorio Turon., ann. 520, LXXI, 1013.

LAUDE (de) S. MARIE. *Vide infra LOXENSE.*

LAUDENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Lodf, dans le Milanais) monast. ord. S. Bened. a regina Anselda et B. Lanfranco fundatum, cui privileg. concessit Paschalis II, ann. 1106, CLXIII, 199.

LAUDI (S.) (Saint-Lô, diocèse de Coutances, Normandie) monast. ord. S. August. Privileg. foundationis ab Innocentio II concessum Algaro episc., ann. 1152, CXXXIX, 126.

LAUDI (S.) Rothomagensis de quo agitur in epist. Eugenii III, CLXXX, 1408. — Idem esse videtur quam præcedens.

LAUDUNENSE S. MARIE seu S. PETRI (Saint-Pierre de Laon) canonicor. collegium antiquissimum, quod olim ditavit S. Remigius Rhemensis episc., CLVI, 995. — Postea Bartholomæus episc. sæc. xi eodem canonicos regulariter viventes multis donis cumulavit, 1067. — Alexandri III episc., ann. 1172, CC, 816, 817.

LAUDUNENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel-en-Thiérache), monast. ord. S. Bened. cujus Fulco abbas fuit xi sæc., CXLIX, 425. — D. Gisbertus fit abbas S. Michaelis et postea transfertur ad abbatiam S. Nicolai de Ribodimonte, CLVI, 1002.

LAUDUNENSE S. VINCENTII. *Vide VINCENTII.*

LAUDUNENSE S. JOANNIS (S. Jean de Laon) monast. ord. S. Ben., a B. Bartholomæo episc. institutum xi sæc., ex parthenone olim florentissimo a B. Salaberga abbatissa fundato, sed in defectione post eam lapsa, CLXI, 1005. — De Balduino abbate, *ibid.*, 1005, 1176. — De abbatis substitutione, 1178. — Abbatum series, 1180. — Vita sanctæ Salabergæ, CLVI, 1225. — Privil. Innocentii II, ann. 1150, CLXXIX, 66. — Innocentii III, ann. 1203, CCVII, 140.

LAUDUNENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Laon), monast. ord. Præmonst., a Ven. Bartholomæo episc. institutum cum nonnullis e monachis S. Norberti quibus Gualterum abbatem præfecit, circa 1124, et mox valde crevit, CLVI, 995, 1185. — Abbatum syllabus, 1184. — Privil. Innocentii II papæ, ann. 1151, CXXXIX, 80, 549. — Lucii II, ann. 1144, *ibid.*, 882. — Eugenii III, ann. 1117, CLXXX, 1210. — Zacharias monach. et commentator claruit ann. 1152, CLXXXVI, 9. — Epist. Alexandri III, ann. 1167-1169, CC, 517, 531, 989. — Epist. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 198.

LAUNOMARI (S.) Saint-Lomer de Clermont) monast. ord. S. Bened. apud Arvernus a Northmannis vastatum restauratur a Willelmo comite, ann. 928. — Privil. Joannis X papæ, CXXXII, 809.

LAUNOMARI (S.) BLESENSE (Saint-Lomer de Blois, ou Lomer-le-Moutier, dioc. de Blois) monast. ord. S. Bened., a Radulfo rege et Ludovico Blesensi comite exstructum, ann. 921. — Privileg. Paschalis II papæ, ann. 1107, CLXIII, 308.

LAURENTII (S.) HESSENSIS. *Vide HESSENSIS.*

LAURENTII (S.) BELLOVACENSE (Saint-Laurent de Beauvais) monast. ord. S. August. in cujus gratiam Alexander III scripsit episcopo Bellovac., ann. 1174, CC, 941.

LAURENTII (S.) LEODIENSIS (Saint-Laurent de Liège) monast. ord. S. Bened. ab Eraclo episc. fundatum in Leodii suburbio in Monte-Publico circa ann. 968. — Abbas Wulpodo e monasterio ejectus ad papam appellavit. Epistola Gregorii VII, ann. 1077, CXLVIII, 475. — Berengerum abbatem gratulatur Urbanus II papa, eo quod adversus simoniacos insurrexerat, et suo expulsus fuerat

monasterio, ann. 1095, CLI, 595. — Joannes monac. et auctor claruit ann. 1147, CLXXX, 177. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1215. — Reynerius monachus claruit ann. 1188, CCIV, 9.

LAURENTII (S.) PARISIENSIS (Saint-Laurent-les-Paris) monast. in suburbio Parisiorum exstructum ann. 591, ejus S. Domnulus aliquando abbas fuit, LXXI, 581.

LAURENTII ET HILARII DE ABBATIA (Saint-Laurent-des-Aubats, dioc. d'Auxerre) monast. ord. S. August. fundatum a S. Ulfino, ann. 578; reformatum autem ann. 1076 ad 1081. — Privil. Eugenii III, ann. 1153, CLXXX, 1553.

LAURENTII (S.) DE OLIBEJO seu MONTIS OLIVI (Mont Oléon, anc. dioc. de Carcassonne) monast. ord. S. Bened. in dioc. Carcassonn. cui subjectum est Caunense monast. a B. Aniano abbate constructum. Præcept. Caroli Magni, ann. 1795, XCVII, 979. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1031.

LAURENTII (S.) CELLA in pago Matisconensi a S. Odilone Cluniac. abb. et Archimbaldo vicecomite fundata ann. 1059, CXII, 866.

LAURENTII (S.). Vide JANUENSE, SPELLENSE, VITERBIENSE.

LAURESHAMENSE S. NAZARII (Lauresheim, Laurisham au Lorch, diocèse de Trèves) monast. ord. S. Bened., ab impetitione EymERICI Cancronis comitis illi evindicatur temporibus Gundelardi abbatis a Carolo Magno, ann. 770, XCVII, 1018. — Ipsi boni ab eodem confirmantur, 1049. — Privil. immunitatis concessit, 1055, 1059. — Charta Eginhardi, CIV, 601. — Joannis XV, CXXXVII, 834. — Præcept. S. Henrici II imper., ann. 1012, CXI, 237, 576. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1049, CXLIH, 624. — Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1514, 1516. — Alexandri III, ann. 1179, CC, 1223, 1233.

LAURIACENSE (forte Lorch, dans le duché de Wirtemberg et du dioc. de Mayence) monast. in Norica situm super Danubium. — Privil. Eugenii II papæ, ann. 827, CXXIX, 989. — Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 276. — Epist. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 824, 875.

LAUSANNENSE CANONICORUM COLLEGIUM (chapitre de l'église de Lausanne) ejus possessiones et privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1182, CCI, 1150.

LAUSIENSE seu DE LAUSIA (Luze, dioc. d'Autun), monast. inter Augustodunum et Ligerim exstructum in quo educatus est S. Germanus Parisiensis episc. sub abbate S. Scopillione ejus propinquo, circa ann. 510, LXXII, 57.

LEBRAHENSIS PRIORATUS (Leber seu Leberaw, anc. dioc. de Strasbourg) monast. ab abbate S. Dionysii Fulrado fundatum circa 774, in dioc. Argent. — Diplom. Caroli Magni, ann. 791, XCVII, 1080, 1081. — Caroli IV imper., ann. 1548, XCVII, 1082.

LEGIONENSE S. ISIDORI (Saint-Isidore de Léon, Espagne) monast. regium ord. S. August. in quo claruit S. Martinus illustris sermoeinorator, ann. 1200, CCVII, 9.

LEHONNENSE seu LEONENSE S. MAGLORII (Saint-Magloire à Saint-Pol-de-Léon, Finistère) monast. ord. S. August. conditum, ann. 849, reedificatum circa ann. 1000. — Epist. Lucii III papæ de ejus lite cum cœnobio S. Maglorii Paris., ann. 1183, CCI, 1234.

LEIUNENSE (Lihons ou Lihu, Somme) monast. ord. S. Bened. cui Robertus Flandrie comes et Robertus Peronensis alodium dedere vulgo dictum (Harbonieres), ann. 1104, ut constat charta Godefridi Ambian. episc. CLXII, 755.

LEMAUSENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Limours, près d'Etampes, dioc. de Sens) monasterium feminarum in pago Stampensi exstructum a Gammone et uxore Adalgode. Subjectum est monasterio S. Vincentii seu S. Germani a Pratis sub Childeberto III, ann. 705, LXXXVIII, 1099. — Charta foundationis ann. 697, LXXXVIII, 1235.

LEMOVICENSE. Vide ATHANENSE, S. MARTIALIS.

LEMOVICENSE S. AUGUSTINI (Saint-Augustin de Limoges) monast. ord. S. Bened. ejus prima fundatio temporibus S. Martialis refertur; illud auxit Allicus quartus episc., ann. 934; reedificatum est ab episc. Turpione. — Privil. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1613.

LEMOVICENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Limoges) monast. a Fulberto S. Martialis abb. exstructum in quo postea ille sepultus est x ineunte sæc.

LENENSE (Leno aux Etats Vénitiens) monast. quod sub sua tutela suscepit Calixtus II ann. 1125, CLXIII, 1271. — Privil. Innocentii II, ann. 1152, CLXXIX, 153.

LENSENSE S. VULGANI (Lens en Artois) monast. ordin. S. August. de quo mentio fit, CXLIX, 152; a S.

Ida et ejus marito Eustachio exstructum circa ann. 1040, CLV, 451. — Multa privilegia obtinuit a S. Lietherto episc. Cameracensi, ann. 1072, CXLVI, 1447.

LEOBARDI (S.). Vide MAURI.

LEOBINI (S.). Vide S. AVITI et BRAJACUM.

LEOCADIE (S.) TOLETANUM, monast. de quo fit mentio in Vita S. Maximi, ann. 644, LXXX, 612.

LEODIENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Liège), monast. ord. S. August. ejus Reimbaldus fuit prepositus, ann. 1115, CLXII, 749. — Urbani III privil., ann. 1186, CCII, 1420.

LEODIENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Liège), monast. ord. S. Bened. a Baldrico episc. fundatum circa ann. 1006, regnante Henrico II imper., CXI, 281 not. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1523.

LEODIENSE. Vide supra S. LAURENTII.

LEODEGARI (S.) DE CAMPELLIS (Saint-Léger-sous-Beuvray), monast. ord. S. August. in dioc. Aconens. exstructum a S. Leodegario, cui dona quedam egit Ansebertus, ann. 696, LXXXVIII, 1251. — Postea factum est de dioc. Lingonensi, cui Hugo et Robertus rex privil. concessere, ann. 994, CXLI, 945.

LEODEGARI (S.) (Saint-Léger ou Saint-Ligaire, près de Niort, Deux-Sèvres), monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 961. — Epistola Innocentii III ad abbat. super quodam abusu in ecclesia S. Mariæ Majoris Pictav. ann. 1202, CCXIV, 1165.

LEONIS (S.). Vide TULLENSE.

LEPROSO (de) S. SILVANI (Saint-Sylvain de Laroche, près de Luçon), prioratus ord. S. Bened. Epist. Innocentii III ad priorem qui papæ subdiaconus dicitur, ann. 1202, CCXIV, 1157, 1154. — ann. 1203, CCXV, 580.

LEPROSORUM DE MONTE. Vide MONTE.

LEPROSORUM DE MISSINO (Les hospitaliers de Missino, dioc. de Faenza, Etats de l'Eglise), monast. a nobili viro Missino fundatum paulo ante ann. 1210 quo Innocentius III illud privilegio confirmavit, CCXVI, 221.

LERINENSE (Abbaye de Lérins, ancien dioc. de Grasse,auj. de Fréjus), monast. olim insignis in insula maris Mediterraneæ exstructum, ut ferunt, a S. Honorio, in quo floruerunt eximii viri Faustus, Eucherius, Salomon, Honoratus, Hilarius, Salvianus, Vincentius, etc. conditum est iv sæc., L, 637; LIII, 967. — Epist. Calixti II ad Forojuli episcopum de damno quodam huic monast. illato, ann. 1125, CXIII, 1261. — Privil. Honorii II papæ, ann. 1135, CLXVI, 1245. — Adriani IV epist. de talione monast. adversus Saracenos, ann. 1158, CLXXXVIII, 1581. — Cælestini III privil., ann. 1192, CCXI, 989. — Innocentii III epist. ad Arelat. arch. de ejus monast. reformatione, ann. 1198, CCXIV, 250. — Idem concordiam confirmat cum episc. Antipolitano (Antibes), ann. 1210, CCXVI, 221, 226, 245, 969.

LESATENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Lézat, dioc. de Pamiers, Ariège), monast. ord. S. Bened. ejus fundatio tribuitur Attoni Biterrensi comiti; ann. 950, S. Adonis abbat. epistola ad Paschal. II de subjectione abbatis S. Petri de Curte, ann. 1104, CLXIII, 456.

LESBURNENSE (Lesburn, dioc. de Mons), monast. ad ejus abbatem scripsit Innocentius III de translatione Osnabrugensis episc., ann. 1210, CCXVI, 534.

LETONENSE S. MARIE, monast. quod in dioc. Gerundensi in Hispania finibus collocandum videtur; de eo agitur in bulla Calixti II, ann. 1124, CLXIII, 1514.

LEUBATHI (S.). Vide SENAPATHIA.

LEUCADIE (S.) (Sainte-Léocadie, dioc. d'Evreux, prov. de Cantorbéry, Angleterre). — Epist. Innocentii III ad abb. hujus monast. CCXVI, 1250.

LEUFREDI (S.). Vide CRUCE.

LEUMENSE monast., ejus abbas querelam exposuit Innocentio III adversus Hospitalarios; in Danis et Lundeni dioc. situm videtur, quod colligitur et titulo epistolæ Innocentii subjecto, CCXVI, 1208, 1209.

LEUTEVENSE seu LUTEVENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Lodève), monast. ord. S. Bened. Fulcrando Lutevensi episc. fundatum, paulo ante Calixti II tempora, qui illud privil. ornavit, ann. 1122, CLXIII, 1254.

LEWENSE seu LEWESENSE. Vide PANCRATH.

LEVENENSIS seu QUIVENENSIS parthenon (Lever ou Quiven, diocèse de Verden en Westphalie) in caput gratiam Clemens III scripsit Lunensi abbati, ann. 1168, CCIV, 1546.

LEXOVIENSIS S. PETRI (Saint-Pierre de Lézai) parthenon a Lézaiensi Aucusi (d'Eu) comitissa exstructum, sæc. xi, CCII, 1517.

LICHSFELDENSE (Lichfield, dans le Stratfordshire, en Angleterre), monast. ord. S. August., a Rogero episc.

Conventriensi (Cowentry) exstructum et dotatum paulo ante ann. 1144, CLXXIX, 862.

LIESBORNENSE (Liesborn, dioc. de Munster), monast. ord. S. Bened. in pago Dreny et comitatu Donensi Herimanni exstructum, ad episcopum pertinebat Mimi-gardelensem. — Privil. S. Henrici II imp., ann. 1019, CXL, 345. — Item Innocentii II pape, ann. 1152-1146, CLXXIX, 251. — Adriani IV. epist. circa controversiam cum episc. Paderb. ann. 1154, CLXXVIII, 1575.

LIEVANENSE S. THURIBII IN HISPANIA (Saint-Thuribe de Liévan) monast. ord. S. Bened. in quo sedem habuisse videtur S. Beatus, vulgo San Bioco, ann. 790, XCVI, 890.

LIGNIACENSE SS. VITI ET MODESTI (Lignière, Somme) prioratus a Godefrido Ambianensi episc. conceditur monast. S. Martini a Campis Parisiensi et Cluniaco a quo pendeat, ann. 1105, CLXII, 737.

LINCEIO (de) (Lancay, anc. dioc. du Mans, aujourd'hui de Blois) prioratus ord. S. Bened. a Majori Monasterio pendens, ejus sit mentio in privil. Innocentii III. ann. 1211, CCXVI, 449.

LINCOLNIENSE S. ALBANI. *Vide ALBAN.*

LINDI-FARNENSE (Lindisfarne ou Holy Island, sur la côte du Northumberland) monast. in insula ejusdem nominis situm, cui praepositus est Rata abbas de Maitros apud Scotos, ab Alcfredo rege ann. 662, XCV, 159. — Ab Æthelwolfo illustratum est, XCVI, 1327.

LINGONENSE. *Vide S. MAMMETIS.*

LINGRARICA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Lingraria in Vénéitie) monast. ejus abbat scripsit Innocentius III super controversia archiepiscopi Duraciensis cum nobili viro Demetrio ann. 1209, CCXVI, 107.

LIPARENSE (Lipari dans l'île du même nom) a rege Rogerio exstructum, et privil. adornatum ab antipapa Anacleto ann. 1151, CLXXIX, 722.

LIRA. *Vide Lira.*

LIRUMENSE pro LIRIENSE. *Vide supra LIRIENSE.*

LISCENSE S. MARIE (Notre-Dame de Licques, Pas-de-Calais) monast. ord. Præmonst. a Roberto Buloniensi comite exstructum ann. 1138, Milone tunc Morinorum episc. — Privil. Alexandri III, ann. 1164, CC, 515, 971.

LISSIENSE. *Vide LATTIENSE.*

LITOMIZLENSE (Litomizl en Moravie) monast. ord. Præmonst. a nobilibus viris hujus regionis exstructum, et postulate Henrico Moraviae episc. ab Eugenio III privilegio confirmatum ann. 1145, CLXXX, 1045.

LIUBANENSIS S. MARIE ET S. ANDREAE (Convent de Sainte-Marie de Leuben ou Loiben, dans la Haute Styrie) parthenon in loco Yoffia dicto et comitatu Liubanensi ab Aribone comite fundatus et Ven. Hungarici abbatissae commissus. — Privileg. Benedicti VIII pape, ann. 1030, CXXXIX, 1035.

LOBBIENSE. *Vide supra LAUBIENSE.*

LOCEDIENSE S. MARIE seu SS. MICHAELIS et JANUARI. *Vide LUCEDIENSE.*

LOECIS (de) super Angerem (Lorhes sur Cher, Indre-et-Loire) monast. ord. S. Bened. a B. Urso abbate fundatum atque rectum ann. 500, quod postea Regulam S. Bened. suscepit, LXXI, 1085.

LOCEDIENSE. *Vide infra LUCEDIENSE.*

LOCHBIENSE. *Vide BELLOLOCO (de) SS. TRINITATIS.*
LOCI DEI (Lieu-Dieu, dioc. de Ripen, dans le Jutland, Danemark) monast. ord. Præm. ab Oméro Ripensi episc. exstructum cum assensu Absalonis Lundensis archiepisc., quod paulo post Cisterciensium Regulam suscepit. Privil. Cælestini III hanc fundationem confirmavit, ann. 1197, CCVI, 1240. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXVII, 134, 276.

LOCI-DEI S. MARIE (Notre-Dame de Lieu-Dieu en Jard, Vendée) monast. ord. Præmonst. fundatum a Ludovico Juniore Francor. rege et Richardo Andegav. comite et Anglor. rege, ann. 1145. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1254.

LOCOCIACENSE seu LOCOCEIACUM (Ligné près Poitiers) monast. a S. Martino conditum IV sæc. juxta Pictavum, S. Hilari temporibus, antequam in sedem Turonensem sublimaretur, quod postea in prioratum mutatum est et ad Patres societatis Jesu denique transit, IX, 164; LXXI, 185; LXXXVIII, 445.

LOCO PONTII (de) (Lieu-Poncet). *Vide Lacu Jovis.*

LOCO-RESTAURATO (de) (L'abbaye de Lieu-Restauré au diocèse de Soissons) monast. ord. Præmonst. exstructum ann. 1138 a Radulfo Viromandensi comite. Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1067.

LOCO SANCTO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Saint-Lien.). *Vide Septem Fontium.*

LOGIENSIS PARTHENON juxta Caudobecum in

Northmannia situm haud procul a Cella Milonis abbat. quod a R. Bathilde dotatum est ann. 680, LXXXVII, 670, 748.

LONDONIENSE. *Vide infra LUNDONIENSE.*

LONGISPONTIS S. MARIE (Notre-Dame de Long-Pont, dioc. de Versailles) monast. ord. S. Bened. monast. Cluniaci datum a nobili viro Guldone de Tro-sello, Montis Iherici domino et ejus uxore Hodierna ann. 1061. — Priv. Innocentii, ann. 1142, CLXXIX, 572. — Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1511. — Anastasi IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1084. — Alexandri III, ann. 1170, CC, 617. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1227. — Cælestini III, ann. 1196, CCVI, 1111. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1208, CCXV, 1518, 1600; ann. 1215, CCXVI, 910.

LONGOGIONENSE S. AGATHAE (Longuyon, dioc. de Trèves) monast. ord. S. Bened. in dioc. Trevir. ab Adalgiselo conditum seu notabiliter auctum sub rege Dagoberto, sæc. VII, LXXXVII, 1345.

LONGOGILO (de) (Longueil près de Dieppe, dioc. de Rouen) monast. ord. S. Bened. in pago Deppensi situm, ejus mentio fit in testamento S. Ansegisi Fontanelli. abbat. ann. 835, CV, 744.

LONGORETO (de). *Vide MILIPECO.*

LONGOVILLACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Longvilliers, Pas-de-Calais) monast. ord. Cisterc. a Stephano Boloniensi comite exstructum ann. 1155. Epist. Innocentii III ad abbatem de reformando monast. S. Jodoci, ann. 1212, CCXVI, 956.

LONGOVILLANUM seu GLANDERIENSE (Longneville, Glandières ou S. Martin-aux-Chênes) monast. ord. S. Bened. in dioc. Metensi a Bodagiselo S. Arnulfi patre olim conditum circa 547, cui multa data et ablata fuere a regibus et denique restituta a Ludovico Pio, ann. 856, CIV, 1283.

LONNICENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Lonneck, dioc. de Trèves) monast. ord. Præmonst. conditum paulo ante ann. 1148, quo Eugenius III. illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1501.

LONGEYENSE SANCTAE MARIE (Notre-Dame de Lonley-l'abbaye, Orne) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 1000 a Wilhelmo Taleatio ejus Wilhelmus Floriac. monachus primus fuit abbas, CCII, 1320.

LORSCH (de) (Lorsch, dioc. de Mayence) monast. ord. S. August. Epist. Innocentii III de quodam Hermanno hujus monast. canonico, ann. 1199, CCXIV, *Vide LAURACENSE.*

LOSENSE seu DE LAUDE S. MARIE (Loos-Notre-Dame, anc. dioc. de Tournay) monast. ord. Cisterc. a Theodorico Flandrensi comite exstructum, ann. 1176. Privil. Innocentii III ann. 1204, CCXVII, 120, 198, 200, 210, 211.

LUBECENSE S. MARIE ET S. JOANNIS (Sainte-Marie en Saint-Jean de Lubeck, en Danemark) monast. ord. S. Bened. ejus bona privilegia confirmavit Cælestinus III, postulante Arnoldo abbate, ann. 1191, CCVI, 872, 873.

LUBBOLD-SBERGENSE parthenon Germanie ejus situs nobis es incertus. Abbatissa sæc. XII ad sanctam scripsit Hildegardem ejus precibus se commendans, CCXVII, 527.

LUCAU (de) S. MARIE (Notre-Dame de Loucheu près de Doullens) monast. ord. S. August. de quo agitur in Gestis episcoporum Cameracens., CXI, 151.

LUCÆ (S.) (Saint Luc de Nègrepont, en Grèce) monast. ejus abbat scripsit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1492.

LUCIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Lucel ou Lutzel, dioc. de Bâle) monast. ord. Cist. fundatum paulo ante ann. 1159, quo Innocentius II privilegio confirmavit ejus jura et possessiones, CLXXX, 409. — Urbani III privil., ann. 1189, CCII, 1545.

LUCEDIENSE SS. MICHAELIS ET JANUARI (Saint-Michel de Locedio, dioc. de Verceil) monast. ord. S. Bened. prope Vercellas situm, postea ad Cistercienses transit. In eo vitam monasticam professus est B. Guillelmus abbas S. Benigni Divioniensis, 1051, CXXI, 835. — Innocentii III epist. ad abbat. ann. 1199, CCXIV, 580. — Epist. Innocentii III ad abbatem dum versaretur in Oriente, ann. 1204, CCXV, 555. — Decret. ejusd., quo confirmat hunc monast. possessiones quasdam et regulæ Cisterc. observantiam ann. 1212, CCXVI, 594.

LUCEDIENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Locedio) monast. ord. S. Bened. a Rainerio Montiserrati marchione exstructum et ab eo Anselmo episc. concessum. Decretum Innocentii II super litteram cum fratribus S. Michaelis ortam ann. 1141, CLXXX, 556. — Privil. Cælestini III, ann. 1192, CCVI, 427.

LUCENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Lucques) monast. ord. S. Bened. a nobili cive Pertuldo fundatum

et dotatum ann. 731, LXXXVII, 1367. — Abbat electio a rege Liutprando confirmatur ann. 738, *ibid.*, 1371.

LUCENSE. *Vide S. FRIGIDIANI.*

LUCENSE S. GEORGII (Saint-Georges de Lucques) monast. ord. S. Bened. Epist. Eugenii III super discordiam cum canonicis S. Frigidiani, ann. 1145, CLXXX, 1089. — Epist. et Decret. Alexandri III quibus irritum declarat pactum Simoniacum ab hujus monast. monachis contractum ann. 1171, CC, 1017, 1018, 1066.

LUCENSE S. ANGELI IN FORO (Saint-Ange du Forum), monast. ord. S. August. Hujus monast. canonicis præcipit Innocentius II ne vexent monachos S. Frigidiani, ann. 1141, CLXXIX, 571.

LUCENSE S. PETRI (Saint-Pierre de L.), monast. a Fortunato et ejus filio Romualdo presbyteris factis fundatum in quo et ipsi monachi ingrediuntur sub Taleasperi abbate et episc., ann. 715, LXXXVII, 1351. — Sichimundi charta, 1375. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1190, sub quo parthenon de venerat.

LUCENSE S. MARTINI (Saint-Martin), monast. canonicorum S. Augustini exstructum ante ann. 1117, quo Paschalis his scripsit monachis supra quadam injuria ab eisdem illata canonicis S. Frigidiani, CLXXX, 451. — Epistola Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 535, 545.

LUCENSE S. PONTIANI (Saint-Pontien), vetus monast. ord. S. Bened. XI ineunte sæc. ab illustri matrona Wille marchionissa restauratum, et postinante Ambrosio abbate privilegio ornatur a rege Conrado II, ann. 1025, CLI, 1046. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 973.

LUCENSE S. REPARATÆ (Sainte Réparate) monast. ord. S. August. cujus priorii privil. concessit Celestinus III ann. 1194, CCVI, 1060.

LUCENSE XENODOCHIUM a rege Sichimundo et quibusdam magnatibus fundatum extra muros in loco Apulia dicto, ann. 729, LXXXVII, 1372. — Charta Walprandi episc., ann. 739, 1405.

LUCENSE XENODOCHIUM S. SILVESTRI a civibus Lucensibus fundatum ann. 718, LXXXVII, 1361.

LUCENSE MONASTERIOLUM. *Vide CAPPUANUM.*

LUCENSE (Lucca ou Lucka, dioc. d'Omiz, en Bohême) monast. ord. Præmonst. ab Ottone Bohemæ duci conditum. — Privil. Celestini VI, ann. 1195, CCVI, 1091.

LUCENSIS S. JUSTINÆ (Couvent de Sainte-Justine, Lucques) parthenon ord. S. Bened. exstructus infra urbem, cui privilegium concessit Alexander III ann. 1176, CC, 1072.

LUCENSIS S. SALVATORIS (Couvent Saint-Sauveur de Lucques) parthenon, cujus abbatissæ Alpergæ privil. concessit S. Henricus II imper. ann. 1015, CXL, 532. — Diplom. Conrad. II regis, ann. 1027, CLI, 1048.

LUCENSIS S. MARIE (Couvent Sainte Marie de L.) parthenon ab Urso clerico exstructus in quo propria filia facta est abbatissa ann. 733, LXXXVII, 1366.

LUCERNA (de) SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de La Luzerne, Manche) monast. ord. Præmonst. exstructum ann. 1145 ab Hasculfo de Suilgnaco. Ad abbatem hujus monast. scripsit Innocentius III ann. 1204, CCXV, 529.

LUCERNENSE DE CURBA-FOSSA SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Courbe Fosse à Lucerne, Suisse) monast. ord. S. Bened. cujus bona sub sua suscepit protectione Eugenius III, ann. 1145, CLXXX, 1017. — Privil. Urbani III, ann. 1183, CCH, 1547.

LUCERNENSE SS. MAURICII ET LEODEGARII (Saint-Maurice ou Saint-Léger de Lucerne) monast. ord. S. Bened. in Helvetia fundatum VII sæc. Primum subjectum est Vivariensis monast., cujuscumque Sigmarus abbas ab imper. Lothario electus est ann. 839, CIV, 1308; postea transit ad Morbacense.

LUCIANI (S.) BELLIOVACENSE (Saint-Lucien de Beauvais) monast. ord. S. Bened. a rege Childberto fundatum ann. 540. Corpus habuit S. Luciani VII sæculo, et reedificatum est a rege Chilperico. Epist. Innocentii pro eo monast., ann. 1151, CLXXIX, 74. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVII, 1540.

LUCO S. PETRI (de) monast. ordinis S. Bened. in dioc. Florentina exstructum, cui privilegium concessit Paschalis II papa, ann. 1107, CLXIII, 228. — Privil. Urbani III, ann. 1186, CCH, 1570.

LUCULLANENSE (Saint Séverin de Lucullano, aux environs de Naples) vetus monast. prope Neapolim situm, cujus S. Euphrypius, natione Afer, abbas fuit sæc. V exeunte, LXII, 549.

LUCUSIANUM (Lucasio ou Lucisiano, à Palerme) monast. ord. S. Bened., unum e sex monasteriis a S. Gregorio Magno fundatis, LXXVII, 1167.

LUDGERI (S.). *Vide WESTPHALIENSE.*

LUFFELDENSE monast. ord. S. Bened. in Anglia, cui

dearum ecclesiarum possessionem confirmavit S. Rago Lincoln. episc. XII sæc. exeunte, CLIII, 1122. — Privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 989.

LUGDUNENSE (Couvent de religieuses à Lyon) parthenon de quo fit mentio apud Gregorium Turon. Jam exstabat ann. 570, LXXI, 556. — A S. Anemondo Lugdunensi episc. dotatur, LXXXVII, 475; LXXXVIII 1164.

LUNÆLACENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Lunelacken ou Manauzer, en Bohême) monast. ord. S. Bened. a Conrado comite et ejus uxore Mathilde exstructum cujus possessiones et jura confirmantur privilegio Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 609. — Epist. Alexandri III, ann. 1175, CC, 1016.

LUNDENSE S. MARIE MAGDALENÆ (Sainte-Magdaleine de London, diocèse d'York, Anglet.) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1186, quo Urbanus III illud privilegio confirmavit, CCH, 1592.

LUNDONIENSE (Londres, Anglet.) monast. ord. S. Augustini secus muros exstructum cui, petente Hermannus prior, privileg. concessit Innocentius II, ann. 1157, CLXXIX, 525. — Privil. Eugenii III, ann. 1161, CLXXX, 1289.

LUNDONIENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Londres) collegium canonicorum quorum possessiones confirmavit Innocentius III, ann. 1201, CCXVII, 69.

LUNDORFENSE S. MARIE (Sainte-Marie de London, Ecosse) monast. a Wilhelmo rege, Leone dicto fundatum paulo ante ann. 1199, quo Innocentius III illud privilegio confirmavit, CCXIV, 540.

LUNENSE (Lune ou Lühne, en Westphalie) monast. cujus abbat scripsit Clemens III ann. 1168, CCV, 1566.

LUPARA (de) S. THOMÆ (Saint-Thomas-du-Loire). *Vide PARISIENSE.*

LUPI (S.). *Vide TARENSE.*

LUPI (S.) (Saint-Loup, dioc. de Clermont) monast. vetus quod videtur exstructum fuisse in Clermont. diocesi; illud usurpaverant Billiomenses canonici de trimento Clunisi a quo pendebat. Iisdem præcipit Urbanus II ut citius hoc restituant, ann. 1094, CLI, 592. — Epist. Innocentii III ad abb. pro Veziliacensibus ann. 1211, CCXVI, 479.

LURA seu LUTHRA (de) SS. MARTINI ET DENCOLÆ (Saint-Martin ou Saint-Desale de Lure, dioc. de Besançon) monast. ord. S. Bened. fundatum ab ann. 611, reedificatum a monachis Boscauduni, ann. 1176, de quo mentio fit in privil. Alexandri III ejusdem ann., CC, 1077.

LUTOSENE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Leuze, dioc. de Tournay) monast. ord. S. August. inter Ath et Tournay a S. Amando fundatum ann. 545, CLXXIX, 140.

LUXOVIENSE (Luxeuil ou plutôt Luxeu, sæc. dioc. de Besançon) monast. ordinis S. Bened. a S. Columbanus origine Hiberno fundatum circa ann. 590, LXXI, 68; LXXX, 205. — Angelomus fit abbas ann. 836, CIV, 106. — S. Waldebertus abbas tertius, CXXVII, 667. — Epistola Honorii II ad Mathæum Alban. card. pro eo monast., ann. 1128, CLXVI, 1278. — Epist. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 480.

LUZILACENSE (Lutzel, dioc. de Bâle, Suisse) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1124 a comitibus de Montfalcone. *Vide supra LUCULLANENSE.*

LYRA (de) S. MARIE (Notre-Dame de Lyre, Eure) monast. ord. S. Benedicti a Wilhelmo Osborni filio et duci Normanniæ dapifero conditum circa ann. 1084, CCH, 1516. — Epist. ad abbat. de electione prepositi Constantiensis, ann. 1210, CCXVI, 577.

MACENEIR (de) in dioc. Visiensis (Viseo en Portugal) monast. cujus abbat scripsit Innocentius ut inquireret super remotione abbatis S. Petri Auriensis ab episc. ann. 1212, CCXVI, 697.

MACERIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Maîtres, monast. ord. Cistercien. a Falcone Reumense exstructum, ann. 1152. Ad abbatem scripsit Innocentius III decessu monast. Flaviniac. cum monast. Sinemurensi, ann. 1158, CCXIV, 257.

MADALHARSTONFENSE S. JOANNIS (Madalharstort diocèse de Ratisbonne, Bavière), monast. ord. S. Bened. ab Henrico viro illustri et ejus filio Ernesto exstructum paulo ante ann. 1139, quo, postulante abbate Episc., illud privilegio confirmavit Innocentius II, 596.

MADIO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Madion, sæc. dioc. de Salines) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1203, quo Innocentius III ad abbatem scripsit de reformatione monasterii Albas Terre, CCXIV, 243.

MAGABRENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Nîmes, dioc. d'Autan) monast. ord. S. Bened. ante ann. 845, CC

ditumquod postea in defectu lapsus datum est a Gualterio Eduensi episc. S. Odiloni Cluniac. abbati ann. 996 qui illud reformavit, CXLII, 856.

MAGALONENSIS CANONIA (Maguelonne) olim urbs episcopalis, nunc solo aquata; in territorio sita erat Montispeulani, cujus clerus vitam regular. professus est, ann. 1095, et Urbanus papa II confirmavit, CLI, 408.

MAGDEBURGENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Magdebourg) monast. ord. S. August. in quo substituantur a Norberto archiepiscopo canonici Præmonst. ord. a se instituti, ann. 1129, quod eodem ann. confirmatur ab Honorio II, CLXVI, 1303. — S. Norberti charta, ann. 1129, CLXX, 1338, 1339. — Clementis III privileg., ann. 1190, CCIV, 1471. — Privileg. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 1094, 1095.

MAGDEBURGENSE S. JOANNIS DE MONTE (Saint-Jean du Mont à Magdebourg) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1108.

MAGEENSE monast. in quadam Hiberniæ insula exstructum a Colmano Lindisfarnensi episc., ann. 667, XCV, 180. — Forte idem ac sequens.

MAGIO (de), (Magy dioc. de Liméry, Irlande) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de annulatione electionis episc. Imlicensis, ann. 1210, CCXVI, 363.

MAGELLANENSE S. SALVATORIS (S. Sauveur de Magliano) monast. ord. S. Bened. in Sabina situm, cui varias immunitates asseruit Alexander II papa, ann. 1063, CXLVI, 1393. — Privileg. Alexandri III, ann. 1074, CC, 1019.

MAGLORII (S.) **PARISIENSIS** (Saint-Magloire à Paris), monast. ord. S. Bened. ab Hugone Capeto et Roberto filio ejus conditum cui multas possessiones diplomate concesserunt ann. 1002, CXL, 950. — Epist. Philippi I de hujus monast. reformatione, CLIX, 840. — Privileg. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1621. — Epist. Alexandri III pro eo monast., ann. 1176, CC, 1087. — Innocentii III epist. de gratuita installatione abbatis, ann. 1211, CCXVI, 504.

MAGNILOCENSE S. SEBASTIANI (Mailieu, près Clermont) monast. ord. S. Bened. a S. Genesio Claramont. episc. fundatum, ann. 636. Heymo abbas privileg. obtulit a Ludovico Pio ann. 818, CIV, 1080.

MAGNI (S.) **SALISBURGENSIS** (Saint-Magne de Salzbouurg, Bavière) monast. ord. S. August., alias dictum Ad Ripas, cujus petente Gebehardo provisorio possessiones confirmantur, ann. 1159, CLXXIX, 482. — Privileg. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 922.

MAGUNZIANI ABBATIA, alias dicta Maguzano, ord. S. Bened., ante ix sæc. fundata in dioc. Veronensi, quæ cum deserta facta fuisset Rutherius episc. in eam clericos, id est canonicos induxit, cujus decretum ann. 970, CXXXVI, 547.

MAILROS (de) Hiberniæ monast. in quo vitam monasticam amplexus est S. Cudbertus, sub abbate Eata, viro illustri, postea Lindisfarnensi episc., ann. 660, apud V. Bedam, XCV, 320.

MAISMACENSE S. MARIE (Maimac, dioc. de Limoges) monast. ord. S. Bened., exstructum ann. 1088. Eugenius III concordiam confirmavit initam ab episcopo inter illud monast. et Fratres Uzercenses ann. 1147, CLXXX, 1242.

MAJELLANUM. Vide S. PETRI IN VALLE.

MAJELLANUM S. SALVATORIS (Saint-Sauveur du désert, ou Magliano dans l'Abruzzo) carthusia fundata sub Paschali II, confirmatur ab Adriano IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1415.

MAJOREVI (Mairieux, dans la Franche-Comté), carthusia a quibusdam eremitis e Majore Carthusia ortis exstructa, ann. 1116, in Franco comitatu, CLIII, 800, 936. — Monasterium hoc invisit S. Hugo Lincolnensis factus episc. ann. 1199, CLIII, 1088.

MAJUS-MONASTERIUM seu **S. MARTINI MONASTERIUM** (Marmoutier ou l'abbaye de S. Martin de Tours), celeberrimum monast. ord. S. Bened. a S. Martino fundatum iv sæc. juxta Turones, postea transit ad congregat. S. Mauri, XX, 166; LXXI, 864 not. — Charta Adeodati papæ, ann. 674, LXXXVIII, 1141. — Item Ebonis episc., ann. 720, LXXXVIII, 1264. — Præcept. Caroli Magni, ann. 774, ICVII, 931, 949, 970, 979, 990. — Caroli Magni epistola ad Albinum (Alcuinum), abbatem S. Martini, ann. 803, XCVII, 921. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 998, 1067, 1069. — A quo tempore videtur transiisse ad regulares canonicos. Dipl. ejusdem, 1201, 1214, 1215. — Privileg. Leonis III, CXXIX, 971. — Sergii III, CXXXI, 980. — Privileg. Leonis VII, CXXXI, 1072. — Gregorii V, CXXXVII, 907. — Charta S. Fulberti Carnot. episc., ann. 1021, CXLI, 333. — Privileg. S. Gregorii VII,

1081, CXLVIII, 700. — Sæc. xi a S. Maiolo Cluniac. abb. reformatur et rursus fit florentissimum sub abbate Bartholomæo, CXLIX, 363. — Dipl. Willelmi Conquest. CXLIX, 1374. — Privileg. Urbani II, ann. 1090, CLI, 334. — Epist. ejusdem ad canonicos S. Martini adv. simoniacos, CLI, 457. — Privileg. ejusd., 518. — Ch. Ivonis Carnot. episc., ann. 1114, CLXII, 293. — Privileg. Paschalis II, ann. 1100, CLXIII, 51, 259. — Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1131. — Honorii II epist. de excommunicatione Fulconis comitis, ann. 1123, CLXVI, 1231. — Privileg. ejusd. papæ, ann. 1129, CLXVI, 1500. — Capella S. Stephani ipsi adjudicatur contra Camillacenses a Gerardo Engolism. episc. CLXX, 1319. — Privileg. Innocentii II papæ, ann. 1151, CLXIX, 106. — Innocentius II huic monast. concessit ecclesiam SS. Rufini et Valerii Basilicensem, 238. — Privileg. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 878, 879. — Ugerit Andeg. epist. ad Lucium II de Odone S. Martini decano, CLXXIX, 936. — Privileg. Eugenii III, ann. 1143, CLXXX, 1022, 1537. — Ugerit epistolæ quibus Odonem decanum S. Martini et Robertum priorem commendat ante ann. 1148, CLXXX, 1635. — Epist. Alexandri III, ann. 1170, CC, 635, 915. — Privileg. ejusdem papæ, 1174, CC, 994, 1044, 1050, 1099, 1289. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1260, 1296, 1321, 1350. — Celestini III decretum ann. 1195, CCVI, 1110, 1233. — Epist. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1121, 1297, 1459, 1575; ann. 1211, CCXVI, 449. — De ejus reformatione epist., CCXVII, 109.

MALA (de) forte pro **MALMUNDARIENSI**. De eo mentio est in testam. S. Ansegisi Fontanell. abbatis, ann. 833, CV, 746.

MALANO seu **MALNODA** et **FOOTEL S. MARIE** (Sainte-Marie ou Saint-Erasme de Malenoue, près Paris, Seine et Marne) parthenon exstructus ann. 1219, in quo partim se receperunt moniales Argentolii expulsæ de concilio Parisiensis auctoritate, ann. 1129. Charta Odonis Paris. episc. super eo parthenone, ann. 1207. — Epist. Innocentii III ann. 1203, CCXV, 791, 793.

MALARDI-VALLIS monast. de quo tantum invenitur mentio in testamento S. Ansegisi Fontanell. abb. ann. 833, CV, 745.

MALBODIENSIS seu **MELBODIENSIS S. MARIE** (Notre-Dame de Maubeuge) parthenon a S. Aldegonde regina et moniali fundatus et dotatus ann. 661, LXXXVIII, 1160; CXXXII, 817; CXLIX, 158. — Alexandri III epist. adversus moniales abbatissæ suæ rebelles, ann. 1172, CC, 825.

MALBURGENSE SS. PHILIPPI et JACOBI. Vide **SILVÆ SACRÆ**.

MALISNACENSE. Vide **MECHLINIENSE**.

MALLEONK (de). Vide **MALO LEUNE**.

MALLESDORFENSE (Mælsdorf, dioc. de Ratisbonne) monast. ord. S. Bened. ab Othone Bamberg. comparatum circa 1152, CLXXIII, 1279, 1309. — Privileg. Innocentii II papæ, ann. 1151, CLXXIX, 110.

MALLIACENSE S. SOLEMNIS (Maille, Lallier, Luynes ou Saint-Sodéin) monast. ord. S. Bened. in pago Turon. situm, in quo diu requievit S. Solemnis episc. corpus a quo videtur fundatum sub Chlodoveo rege, LXXI, 845.

MALLIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Mailleval, Vendée) monast. ord. S. Bened., quod olim existit sub titulo S. Rigomeri, reedificatum est a Guillelmo Aquitano duce et ejus uxore Emma ann. 980, et longe auctum ab eorumdem filio Guillelmo V, ann. 1010, CXLI, 824. — Hujus monast. fundatio describitur a Petro Maliacensi monacho, CXLVI, 1247. — Innocentii II papæ privileg., ann. 1153, CLXXIX, 235.

MALMESBURIENSE seu **MELDUNENSE** (Malmesbury monast. ord. S. Bened. a S. Maudulfo Hiberno abbate exstructum ann. 680, in Angliæ et comitatu Wiltsiensi, ab Edgardo rege restauratum est qui in illud monachos introduxit loco clericorum a quibus occupabatur, ann. 974. Hodie nonnulli ruinæ supersunt, LXXXIX, 66, 309; CXXXVIII, 519. — Diploma Guillelmi Conquest., ann. 1081, CXLIX, 1352. — Abbati Edulfo a regina Mathildi datur, salvo tamen archiepiscopi Anselmi jure ante ann. 1142, CLIX, 156.

MALMUNDARIENSE (Malmédy, dioc. de Liège) monast. ord. S. Bened. exstructum a rege Sigeberto et majores domus Grimoldo. S. Remacius primus fuit abbas, ann. 660, LXXXVII, 511, 515. — Sigeberti Diploma, 821. — Childerici, 1291. — Dagoberti II, 1507. — Theodorici, 1531. — Chlodovei III, LXXXVIII, 1084. — Childerici III, *ibid.*, 1152. — Carlomanni, ann. 747, *ibid.*, 1407, 1510. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 991. — Privileg. Silvestri II, ann. 1003, CXXXIII, 282. — Multa de eo monast. leguntur, CXLIX, 291 et seqq. — Willelmus monachus claruit ann.

1145, CLXXIX, 959. — Fredericus Colon. episc. Mal-mundar. subiecit Stabulensi, ann. 1123, CLXXIX, 1457.

MALOLEONE (de) SS. TRINITATIS (La Sainte Trinité de Mauléon, Deux-Sèvres) monast. ord. S. August. fundatum ante ann. 1079. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1207, CCIV, 1202; CCXVI, 64.

MALTACENA (de). Vide AGANENSE.

MAMILIANI (S.). Vide MONTE CHRISTI.

MAMMETIS (S.) LINGONENSE (Saint-Mamme de Langres) collegium canonicorum cui Alexander III privil. concessit ann. 1170, CC, 661.

MANDANENSE, **MAUDANENSE** et **MALDUINUM** sive **MACLOVIEN-Æ** (Saint-Malo, dioc. de Coutances) monast. ord. S. Bened. in Neustria exstructum circa ann. 520, LXXXV, 11, 496.

MANDI (S.) monast. in dioc. Theatina (Chieti, Abruzzo) situm cujus mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CXVII, 180.

MANNACENSE (peut-être Maincy, arr. de Melun) monast. in dioc. Antissiodor. exstabat temporibus Ananrii episc. vii sec., CXXXVIII, 233, 234.

MANSO AD-Æ (de) (Mazan, dioc. de Viviers, Ardèche) monast. ord. Cisterc. exstructum ante ann. 1137. — Epist. Innocentii III de quodam monacho olim medico, ann. 1209, CCXVI, 66.

MANSUETI (S.). Vide TULLENSE.

MANZENERENSE (Manzenera, du diocèse de Coimbra, en Portugal) monast. cujus fundatio videtur eodem tempore referenda ac Alcobatiensis et Seizensis, scilicet temporibus Alphonsi I regis. — Epist. Innocentii III ad abbatem de jure ecclesiæ Coniubriensis, ann. 1198, CCXIV, 195.

MARACULO (de) (Mareuil, arrondiss. d'Abbeville) monast. ord. S. August. a S. Bertilia et ejus filio Fulberto fundatum in Atrebatensi diocesi, ann. 935, CLXIX, 131. — Vide infra **MAREOLENSE**.

MARBACENSE S. IRENÆI (Marbach, Alsace) monast. ord. S. August. in diocesi. Argentin. conditum a nobili femina Gula, ann. 1089, juxta quosdam a Burchardo Gebilswicensi domino. — Privil. Urbani II, Turonis datum, ann. 1096, CLI, 455. — Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 116. — Calixti privil. *ibid.*, 1130. — Celestini III, ann. 1192, CCVI, 911 : ejusdem privil. (Spurium), 1241. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1212, CCXVI, 812; CCXVII, 209, 217.

MARCELLI (S.) DE FELINIS (Saint-Marcel de Felines, anc. dioc. de Die) monast. in dioc. Diensi (Die) exstructum ante 983, quod ne confundas eum S. Marcello de Salciaco (Sauzet) in comitatu Valentino, ut fit apud auct. Elogii Odilonis Cluniac., CXLII, 865. Vide **DIENSI**.

MARCELLI CABILONENSIS (S.) (Saint-Marcel-les-Châlons ou d'Obiliac) monast. ord. S. Bened. a rege Gunthramno fundatum et dotatum, ann. 579, LXXX, 611. — Præcept. Caroli Magni, ann. 779, XCVII, 964. — Ludovici Pii, ann. 835, CIV, 1261. — Privil. Joannis VIII papæ, 378, CCXVI, 805. — Frigescere disciplina a Theobaldo comite datum est Cluniaco reformandum circa 960, CXXXVII, 780. — Inde ortus est Hugo Lugdun. archiep., CLVII, 487.

MARCELLI (S.) DE SALCIACO (Saint-Marcel-les-Sauzet, dioc. de Valence) monast. ord. S. Bened. in comitatu Valentino et juxta vicum Salciacum (Sauzet) ab Ademaro comite et ejus uxore Rothilde conditum, sed ob negligentiam quorundam abbatum datum est regendum Cluniacensibus sub S. Odilone, ann. 1037, CXLII, 865. — Restauratum est a Lamberto episc., *ibid.* — Eugenius III huic monast. donum ecclesiæ de Salvia confirmavit, ann. 1146, CLXXX, 1106. — De calumnia Hugonis Burgundiae ducis, ann. 1104, CLXXXV, 1400, 1401.

MARCELLI (S.) PARIISIENSE (Saint-Marcel ou Marceau-les-Paris) monast. quod nomen suum suburbio hodierno dedit; ordinis fuit S. Augustini, cujus ecclesia exstructa est a Rolando Caroli Magni nepote. Hos canonicos sub protectione sua suscepit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1371. — Transactio inter Mauricium Paris. episc. et monast. super filiis cujusdam servi, ann. 1163-1196, CCV, 906. — Epist. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 351.

MARCENENSIS S. RICTRUDIS (Marchiennes, entre Douai et Saint-Omer) parthenon in Flandria super Scarpum a S. Amando episc. conditus, cui prima præfuit S. Rictrudis abbatissa, ann. 647, CXXXII, 827. — Ledwinus Atrebat. episc. petente Balduino comite sanctimonialium loco monachos introduxit, ann. 1028, CXLI, 1334; CLXIX, 135.

MARCHTALLENSE S. PETRI (Saint-Pierre de March-

tal, ancien dioc. de Constance) monast. ord. Præn. exstructum ex antiquo collegio ann. 1170 ab Hugone Tubingensi comite. Privil. Celestini III, ann. 1192, CCVI, 966.

MARCI (S.) (Saint-Marc, près de Spolette) monast. ord. S. Bened. juxta muros Spoleti exstructum a temporibus S. Gregorii Magi, LXXVII, 907.

MARCI (S.) (Saint-Marc de Zamora, en Espagne) prioratus a monast. Saltus Novalis pendens, in dioc. Zamorensi in Hispania situs, cujus prior direxit epistolam Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 62.

MARCIANENSE seu **MARCHIANENSE** (S.) PETRI (Saint-Pierre de Marchiennes, Nord) monast. a S. Amando fundatum haud. procul a S. Rictrudis parthenone, cujus primus abbas fuit S. Jonatus ann. 647, CXXXII, 827, 893. — Privil. Innocentii II, ann. 1141, huic monast. ord. S. Bened.; CLXXIX, 534, 590. — Epist. ejusdem, 555.

MARCINIACENSIS (Marcigny, dioc. d'Autun) parthenon a B. Hugone Cluniac. abbate et Gaufrido Hugonis fratre fundatus, ann. 1080, CLIX, 969. — Privil. Urbani II, ann. 1093, CLI, 442. — S. Hugonis adhortatio et communitorium pro sanctimonialibus, CLIX, 947, 949. — Privil. Calixti II, (CLXIII, 1192).

MARENSE (Marra, près de Verdun-sur-Meuse) monast. in cujus gratiam Alexander III scripsit ad Henricum Rhemensis archiepisc. ann. 1171, CC, 740.

MAREOLENSE (Mareuil-les-Arras), monast. ord. S. August. a Fulberto Camerac. episc. exstructum ann. 935. — In abbatis gratiam Alexander III ad Henricum Rhem. archiep. scripsit, ann. 1172, CC, 809.

MARGARETÆ (S.) (Sainte-Marguerite de Beune, dioc. d'Autun), monast. ord. S. August. cujus abbati curam commisit Innocentius III alia reformandi cœnobii, ann. 1198, CCIV, 201.

MARGARETÆ (S.). Vide **OSTERHOVENSE**.

MARIADURA (de) (Mariadura, dioc. de Plaisance), monast. ord. S. August. a nobili viro Gandulfo et ejus uxore Gisia exstructum paulo ante ann. 1199, quo Innocentius III illud privilegio ornavit, CCXIV, 858.

MARIANI (S.) ANTISSIODORENSIS. Vide **FORTA-NENSE**.

MARIÆ (S.) Cenomanense monasteriolum seu reodochium, cujus mentio fit in Caroli Magni diplomate, ann. 802, XCVII, 995.

MARIÆ (S.) AD GRADUS (Sainte-Marie-aux-Degrés à Cologne), monast. 20 canonicorum Colonia Agrippinæ ab archiepisc. Annone fundatum cujus bona et jura privilegio ornavit Stephanus X, ann. 1059, CLIII, 1309.

MARIÆ (S.) AD FINE (Sainte-Marie, dit Ad-Fine-au-Bout, diocèse de Pise, Toscane), monast. canonicorum regul. ab Opithone Pisano archiepisc. fundatum cui privileg. concessit Alexander III ann. 1179, CL, 1241.

MARIÆ (S.) AD ORGANUM. Vide **VERONENSES** (parthenon.)

MARIÆ (S.) AD LIGERIM (Sainte-Marie-sur-Loire) monast. cujus situs nunc pene ignoratur, cui Agerius Carnot. episc. multa bona contulit, ann. 686, LXXVIII, 1228. — Forte idem est monast. ac S. Mariæ de Charnais, ut infra.

MARIÆ (S.) DE AURATÆ. Vide **TOLOSANUM**.

MARIÆ (S.) BOSCO. — Vide infra S. **MARIÆ** DE NOTI.

MARIÆ (S.) DE CAGIA seu CAVEA (Notre-Dame de la gè dans le faubourg de Meaux) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1135 et ab Innocentio II privilegio ornatum, CLXXIX, 244. — Alexandri III, ann. 1144, CL, 1053. — Epist. Innocentii III abbat. super accusatione abbatis S. Dionysii Remensis, ann. 1208, CCIV, 136, CCXVII, 220.

MARIÆ (S.) DE CAMPO (Sainte-Marie du Champ dioc. d'Eln ou Perpignan) prioratus ord. S. August. a Bernardo Elenensi episc. fundatus ante ann. 1164, quo Alexander III eidem privil. concessit, CC, 284.

MARIÆ (S.) DE CARCERE (Notre-Dame des Prisonniers à Padoue) monast. ord. S. August. ab episc. Joanne exstructum, quo petente ejusdem possessiones et jura confirmavit Adrianus IV papa, ann. 1153, CLXXVIII, 1428. — Lucii III privil., ann. 1184, CXI, 1309. — Ricard III, ann. 1186, CCII, 1449.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE (La Charité à Angers parthenon apud Andegavos, ad cujus abbatissam scripsit Cathwallonus Rothomensis abbas (Redon) circa ann. 1035, CXLI, 1283.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE AD LIGERIM (Notre-Dame de la Charité-sur-Loire, Nièvre) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio ad ann. 706 refertur; his everent. his reedificatum est, denique ad monast. Cluniac. translatum non modice floruit. Privil. Paschalis II, ann. 1114, CLI,

357. — Innocentii II privil., ann. 1152, CLXXIX, 154. — Epist. Guillelmi prioris ad Sugerium, ann. 1119, CLXXVI, 1453. — Adriani IV sententia adversus monac., ann. 1050, CLXXXVIII, 1455. — Epist. Innocentii III, ann. 1214, CCXVII, 250, 242.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE (Sainte-Marie de la Charité à Rodrigo, dioc. de Saragoze en Espagne) monast. ord. Præmonstrat. cui privilegium concessit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1343.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE (Notre-Dame de la Charité-les-Lésines, Yonne) monast. ord. Cisterc. a Guillelmo de Lessinis exstructum, ann. 1184, ut prioratus pendebat a monast. Sanctæ Columbe Senonensis. — Epist. Celestini III qua præcipit ut quadam eadem restituantur, ann. 1196, CCVI, 1160. — Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 557.

MARIÆ (S.) DE CHARITATE VENETUM (Sainte-Marie de la Charité à Venise) monast. cujus ecclesiam visitantibus indulgentiarum dies ix concessit Alexander III, ann. 1177, CC, 1116.

MARIÆ (S.) DE CASTRO NOVO seu NUENBURGENSE (Notre-Dame de Newbourg, dioc. de Worms) monast. ord. S. Bened. a comite Anselmo Conrad exstructum, ann. 1154. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1262.

MARIÆ (S.) DE JULIA. Vide CILBERTIANA.

MARIÆ (S.) DE LECTO monast. in dioc. Theatina (rhielt en Abruzzo, Naples) situm, cujus sit mentio in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

MARIÆ (S.) DE LIGNO (Sainte-Marie de Ligno, dioc. de Bisaccia ou de Cosenza en Calabre, Naples) monast. quod pendebat a monast. S. Spiritus in Panormo, de cujus translatione Innocentius III scripsit, ann. 1202, CCXIV, 1167.

MARIÆ (S.) DE MONTANO (Sainte-Marie de Montano) parthenon in pago Mediolanensi situm, cujus sanctimonialis suscepit sub protectione sua Celestinus II adversus canonicos Rosatenses, ann. 1145, CLXXIX, 766.

MARIÆ (S.) DE PARVO PONTE. Vide BAUDOUINUM.

MARIÆ (S.) DE PRATO DONZIACO (Notre-Dame du Pré-les-Donzi, dioc. de Nevers) monast. ord. S. Bened. olim Cluniac. subjectum, cui Anastasius IV papa privil. concessit, ann. 1154, CLXXXVIII, 1053, 1071.

MARIÆ (S.) DE RENO (Sainte-Marie-sur-Reno, dans le Boulonnais, États de l'Eglise) monast. ord. S. August. super fluvium Reno in pago Boloniensi exstructum ante ann. 1136, quo Innoc. II illud confirmavit, CLXXIX, 288, 600. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 920. — Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1415. — Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1072. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1399. — Alexandri III, ann. 1169, CC, 588, 1159. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1158. — Urbani III, ann. 1185, CCII, 1355, 1466, 1467, 1468, 1485. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1317, 1324.

MARIÆ (S.) DE ROTA (Notre-Dame de Rou ou du Bocage, dioc. d'Angers) monast. ord. S. August. a B. Roberto de Ahrissello fundatum in silva asperissima Credonensi (la forêt de Craon), ann. 1102, CLXII, 1049. — Paschalis II concessio ann. 1117, CLXIII, 419. — Innocentii II privil. ann. 1156, CLXXIX, 265.

MARIÆ (S.) DE SCRINOLO (Notre-Dame de l'Ecrin, près de Tours) parthenon in ipso atrio S. Martini ab Ingeltrude regis Guntramni matertera fundatum circa 580, LXXI, 510. — Hoc monasterium postea translatum prope Bellum-Montem xi sec. ab Hervæo Thesaurario, *ibid.*, not. Vide BULLO MORRE.

MARIÆ (S.) DE SOLATO (Sainte-Marie de Soulac, près de Lesparre, Gironde) monast. ord. S. Bened. situm in Bordigalensi dioc. et abbat. S. Crucis subjectum per privil. Benedicti IX pape, ann. 1036, CXL, 1545.

MARIÆ (S.) DE VALLE VEZUNTIONENSI (Notre-Dame du Val, près Poligny, dioc. de Besançon) monast. ord. S. Bened. fundatum seu notabiliter auctum ante ann. 1119, quo Calixtus II ejusdem monast. possessiones confirmavit, CLXIII, 1098.

MARIÆ (S.) DE VOTO (Notre-Dame-du-Vœu, dioc. de Coutances, près Cherbourg) monast. ord. S. August. a Willelmo Normannus duce circa 1050 fundatum et ab imperatrice Mathilde restauratum ann. 1150. — Privil. Urbani III, ann. 1189, CCII, 1512. — Charta Henrici II Anglor. regis, ann. 1178, CCVII, 1160, 1161.

MARIÆ IN ARENA WRATISLAVIENSE (Sainte-Marie des Arènes, en Pologne) monast. cujus bona confirmat privilegium Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1570.

MARIÆ (S.) IN AURIONNO, monast. ord. S. August., e pago Cenomanensi quod episcopo asseritur dipl. Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 993. — Dicitur etiam SS. Gervasi et Protasii et conditum ab episc. Cenoman. Bertichramno circa ann. 620, LXXX, 585.

MARIÆ (S.) IN BASILICA, monast. in civitate Luparelli situm, dioc. Theatinæ (Christi, Naples) de quo mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

MARIÆ (S.) INFRA SARTHAM. Vide CENOMANENSE.

MARIÆ NOVÆ (S.) (Sainte-Marie-Neuve, dans la campagne de Rome) monast. cui Alexander III ecclesiam concessit S. Sebastiani in catacumba, ann. 1161, CC, 126.

MARIÆ NOVÆ (S.) VITERBIENSE (Sainte-Marie-Neuve de Viterbe, États de l'Eglise) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 472.

MARIÆ (S.) IN REGULA (Sainte-Marie à la Règle, à Ravenne) monast. ord. S. Bened. cujus abbat. Rodolph privilegium concessit Eugenius III, ann. 1145, CLXXX, 1085. — Decret. Innocentii III quo seculares judicare nequeunt de decimis ann. 1212, CCXVI, 590.

MARIÆ (S.) IN ROSANO (Sainte-Marie de Rossano en Calabre, Naples) monast. quod Anastasius IV papa Ecclesiam concessit Fessulanæ per privil. ann. 1155, CLXXXVIII, 1016.

MARIÆ (S.) ROTUNDÆ (Sainte-Marie de la Rotonde, dioc. de Ravenne) monast. ord. S. Bened. cui prædia quadam adjudicat Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 293.

MARIÆ (S.) ROTUNDÆ (Notre-Dame de la Rotonde, à Auxerre), monast. ord. S. Aug. cujus abbas Hervæus privilegium obtinuit ab Innocentio II, ann. 1143, CLXXIX, 627. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1097.

MARIÆ (S.) HOSPITALIS IN SAXIA (Hospitaliers de Notre-Dame en Saxe) domus quam univit Innocentius III cum hospitalariis S. Spiritus apud Montem-Pessulanum institutis, ann. 1204, CCXV, 577.

MARIÆ (S.). Vide Ranza, Bono Solatio, Columba, Curatio, Eleemosyna, Flumine, Gardia, Gariberto, Jussanense, Losense, Moncellense, Novi Portus, Portus Suavis, Ravennatense, Rocca Maggiore, Veronense in Organo, etc., etc.

MARIÆ MAGDALENÆ (S.). Vide Lundense, Vallo Fares, Veruntionense.

MARICOLENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Marolles, dioc. de Laon) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 671, cui præfuit et dona quadam contulit abbas Humbertus, LXXXVIII, 1197. — De eo monast. fit mentio, CLXIX, 136. — Epist. Alexandri III propter abbatem, adversus quemdam militem, ann. 1172, CC, 892, 893, 925.

MARII (S.). Vide SISTARKENSE.

MARRATA (de) S. REPARATÆ (Sainte-Réparate de Marrata, du diocèse de Faenza, États de l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cujus bona et privilegia confirmavit Alexander III papa, ann. 1166, CC, 501.

MARSUENSE (Marchiennes, ville près Charleroy, Nord) monast. primum canonic. S. August., postea ord. S. Bened. ab Alexandro Leodiensi episc. S. Remigio Rhem. concessum paulo ante ann. 1136, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III Odoni S. Remigii abbati, CLXXIX, 398.

MARTIALIS (S.) LEMOVICENSE (Saint-Martial de Limoges) celebre monast. ordinis S. Bened. ab initio monarchie fundatum; sed regulam S. Patris Bened. suscepit tantum circa ann. 848; xi sæc. ab Cluniac. transit et denique ad canonicos seculares, LXXI, 850 not.; CXL, 79. — Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 1162.

MARTII (S.) IN ARVERNIS (Saint-Mars de Clermont) monast. ord. S. Bened. a S. Martio episc. prope Clarmontem fundatum, in quo ipse sepultus est ann. 525, LXXI, 1070.

MARTINI (S.) DE CAMPIS PARISIIS (Saint-Martin des Champs, à Paris) monast. ord. S. Bened. de quo mentio est apud Gregor. Turon. ann. 587, LXXI, 384 not. — Cluniac. subjectum est et Urbani privilegio ornatum, ann. 1096, CLI, 470. — Restauratur ab Henrico I rege et canonicis regul. conceditur ann. 1060, CLI, 1037. — Privil. Paschalis II pape, ann. 1107, CLXIII, 209. — Calixti II, ann. 1119, CLXIII, 1142. — Dipl. Mathæi card. ann. 1129, CLXXIII, 1267. — Fundatio anniversarii a Gaufrido Catalaun. episc. ann. 1140, CLXXIII, 1398. — Privil. Innocentii II, ann. 1138, CLXXIX, 557, 648. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 918. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1107, 1259, 1250. — Alexander III concessit prioratum S. Martini de Passo, ann. 1164, CC, 518. — Charta Mauricii de Sulliac, Paris. episc. ann. 1164, CCV, 897. — Epist. Innocentii III qua S. Martinus adjudicatur medietas proventuum ecclesie Sancti Jacobi de Carnulfria (Saint-Jacques de la Boucherie), ann. 1200, CCXVI, 166.

MARTINI (S.) DE LEVIS (Saint-Martin-Lévis, Aveyron) monast. ord. S. Bened. cujus abbat. Segar

quasdam possessiones confirmavit Agapetus II papa, ann. 935, CXXXIII, 929.

MARTINI (S.) DE MONTE (Saint-Martin du Mont, dioc. de Viterbo, Etats de l'Eglise) monast. cui decretum statuit Innocentius III de revocandis alienationibus, ann. 1207, CCXV, 1215. — Privil. ejusdem papæ, 1309.

MARTINI (S.) DE MONTE SACRO (Saint-Martin de Monte Sacro, près de Sabarie, lieu de naissance du saint pontife, en Pannonie) monast. ord. S. Bened. a S. Stephano Hungarorum rege exstructum, cujus S. Ostricus seu Andreas primus fuit abbas, ann. 1001, CLI, 1254. — Privil. Paschalis II papæ, ann. 1103, CLXIII, 105. — Epist. Innocentii III qua litem dirimit cum Vesprimensi episc., ann. 1211, CCXVI, 545.

MARTINI (S.) DE PONTILEUVA (Saint-Martin de Pontileuve, dioc. du Mans) monast. a Berlichramno episc. prope Cenomannos conditum circa ann. 620, LXXX, 386. — Dipl. Caroli Magni, ann. 803, XCVII, 995.

MARTINI (S.) IN AREIS (Saint-Martin des Aires, près de Troyes) monast. ord. S. August. conditum ann. 1104. — Epist. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 506.

MARTINI (S.) Vide Henimense, Laudunense, Majus Monasterium, Murense, Santonense, Tornacense.

MARTINI (S.) IN INSULA BARBARA. Vide insula.

MARTINI (S.) IN DIA BLENTICO, territorio quodam in dioc. Cenomannensi, monasterium de quo mentio fit in diplomate Caroli Magni, ann. 803, XCVII, 995.

MARTINI (S.) IN MAJANO (Saint-Martin de Majano, dioc. de Fiesoli, en Toscane) monast. de quo mentio est in privil. Anastasii IV pro Ecclesia Fessulana, ann. 1153, CLXXXVII, 1016.

MARTINI (S.) FRISINGENSE (Saint-Martin de Frisingen, en Souabe) monast. ord. S. Bened. a monachis Tegernseensibus exstructum, quorum rogatu privilegio confirmatum est a Paschali II papa, ann. 1107, CLXIII, 232.

MARTINI (S.) CAMPANIENSIS seu **DE PRATO** (Saint-Martin des Champs ou de la Prairie, près de Dijon) monasterium ord. S. August. a S. Stephano Divion. exstructum x sæc., CLXXXV, 1635 not. — Joceranensis Lingon. episc. illud confirmavit fratribus S. Stephani, ann. 1150, *ibid.*

MARTINI (S.) IN SICILIA, monast. vi sæc. fundatum, de quo S. Gregorius Magnus scripsit ad Cyprianum diac., LXXVII, 760, 761.

MARTINI (S.) DE PALECTU (Couvent de Saint-Martin, dioc. de Chieti, dans l'Abruzze, Naples) monast. cujus mentio est in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

MARTINI (S.) IN VALLE (Saint-Martin en Vallée, dans le même diocèse que le précédent). Innoc. III, CCVII, 180.

MARTINI (S.) IN HISPANIA, monast. inter Sagunum et Carthaginem Spartariam exstructum ante ann. 585, LXXX, 837.

MARTINI (S.) DE VALLE MAJELLANA (Saint-Martin della Valle en Italie, entre les Alpes et l'Apennin) monast. ord. S. Bened. cujus situs obscure notatur et cui privilegium concessit Paschalis II, ann. 1112, CLXIII, 298.

MARTINI (S.) IN PANNONIA. Vide supra S. MARTIN de Monte Sacro.

MARZIACENSIS S. MARIE (Marsac en Auvergne) parthenon olim Mausacensi monast. subjectus, ann. incert., LXXI, 715.

MASCIACENSE. Vide infra MAUZIACENSE.

MASSÆ DE MONTE NERONIS, S. PETRI (Saint-Pierre de la Masse, Monte Nerone, Italie) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones privilegio confirmavit Clemens III, ann. 1158, CCIV, 1412.

MASSARUM SS. seu S. ENGRATIE-AD-MASSAM-CANDIDAM (Sainte-Engratie de la Masse-Blanche [c'est-à-dire des Vierges] de Sarragosse) monast. ordinis S. Bened. cujus mentio fit in Vita S. Maximi, ann. 614, LXXX, 611; LXXXVII, 547.

MASSILIENSE (Saint-Cassien, à Marseille) vetus monast. a Joanne Cassiano conditum pro viris, circa ann. 425, quodque rexit juxta regulas monachorum tum Egypti tum Palestine quas dederat, XLIX, 9. — Idem postea dicitur S. Victori dicatum fuisse, LXXI, 534 not. — Vide infra.

MASSILIENSE S. MARIE DE YVELINO (Sainte-Marie de Veauve, près Marseille) vetus monast. puellarum ab eodem Joanne Cassiano exstructum, XLIX, 9. — Epist. S. Gregorii Magni ad Respectum abbatissam, LXXVII, 886.

MASSILIENSE S. SATURNINI (Saint-Saturnin de Marseille) monast. ordinis S. Bened. cujus monachi ob

quosdam excessus cum excommunicationem incurrissent, ad meliora reversi a Richardo simul abbate et cardinali absolvuntur, hortante S. Gregorio VII papa, ann. 1053, CXI.VIII, 702.

MASSILIENSE S. VICTORIS (Saint-Victor de Marseille) monast. ord. S. Bened. quod idem esse videtur atque monast. a B. Joan. Cassiano fundatum extra muros Massiliæ, ann. 425; cum reliquias suscepisset S. Victoris, nomen quoque usurpavit. Celebre admodum postea factum est. De eo mentio fit apud S. Gregor. Turon., LXXI, 584. — Præcept. Caroli Magni, ann. 790, XCVII, 978. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 823, CIV, 1116. — Privil. Joannis XVIII papæ, ann. 1009, CXXXIX, 1492. — S. Leonis IX, ann. 1059, CXLIII, 654. — Chara Raimbaldi Arelat. episc., 551. — Epistola ejusd. papæ qua Richardo abbati quorundam monasteriorum curam committit ann. 1081, CXI.VIII, 611, 629. — De monachis S. Saturnini excommunicatis, 701. — Privil. Urbani III, CLI, 48, 296, 425. — Ch. Raimundi S. Agidii Tolosani comitis, ann. 1103, CLV, 485. — Privil. Paschalis II, ann. 1115, CLXIII, 537. — Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1291. — Innocentii II privil., ann. 1136, CLXXXIX, 267. — Lucii II, ann. 1144, CLXXXIX, 815, 844. — Anastasii IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1007, ejusdem epist. ad episc. Tolonensem, 1059.

MATINANTA (de) S. STEPHANI (Saint-Etienne de Matinanta dans la Capitanate, Naples) monast. ord. Cameld. a monach. S. Marie in Pulsano pendens; de quo fit mentio in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

MATHÆI (S.) monast. Vide CLETTIANA.

MATISCONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Mâcon, Saône-et-Loire) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 696, postea transit ad canonicos S. August., ann. 1212, CCXVI, 751.

MAULBRUNENSE (Maulbrunn, diocèse de Spire, dans le Wurtemberg) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1138 a Walthero de Lomesheim, cujus Detho Noviburgensis monachus primus abbas fuit. — Eugenii III privil., ann. 1148, CLXXX, 1516.

MAURI-MONASTERIUM seu **MAURINIACENSE** (Maur-Munster près de Saverne, Bas-Rhin) monast. ord. S. Bened. alias dictum cella S. Leobardi (Saint-Lébard), in dioc. Argent. conditum ann. 599 a SS. Mauro et Leobardo, qui illi præfuerunt. — Dipl. Theodorici IV regis ann. 751, LXXXVIII, 1159. — Igne succensus ab abbate (cælo remediatus est sub Ludovico Pio, ann. 823) et Auniensi subjectum. De eodem mentio fit in Ansegisi S. Wandregisii abbatis testamento, ann. 835, CV, 747. — Theulfus eius monasterii chronicon texiit, ann. 1147, CLXXX, 151.

MAURI MONTIS. Vide MORIMUNDENSE.

MAURI (S.) ANDEGAVENSE. Vide GLANFOLPENSE.

MAURIANENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Maurienne) collegium canonicorum quibus donationem nobilis viri Thomæ comitis Maurianensis, Celestini III confirmavit, ann. 1195, CCVI, 1063.

MAURICII (S.). Vide AGAUNENSE, MEDOLANENSE, DE TURNIBUS.

MAUZIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Mausac, Corrèze) monast. ord. S. Bened. exstructum sæc. II a Calmito seu Calmino senatore et Numada uxore. Ibi sepultus est S. Austremonius, LXXI, 831, not. — Privil. Alexandri III, ann. 1165, CC, 578. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 905.

MAXENTII (S.) PICTAVIENSE (Saint-Maixent de Poitiers) monast. ord. S. Bened., quod primus exstruxit Agapius cum sociis e monast. S. Hilarii profectus, circa 459, sub S. Saturnini invocatione; postea ab Alia eversum remediatus est a S. Maxentio illustri viro, circa 507, Chlodoveo regnante. Ibi claruit S. Leodegarius abbas, postea episc., ann. 678, XCVI, 571. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 815, CIV, 1021. — Diplom. Lotharii imper., ann. 827, CIV, 1160. — Paschalis II privil. ann. 1110, CLXIII, 274, 275.

MAXIMINI (S.) Vide MICIACENSE, TREVIRENSE.

MECHLINIENSE seu **MALISNACENSE S. RUMOLIN** seu **ROMUALDI** (Méchin-sur-Meuse, en Belgique) monast. ord. S. August. vi vel vii sæc. exstructum et regalibus donis valde auctum, CLXIX, 142. — Eugenii III privil., ann. 1155, CLXXX, 1559.

MEDARDI (S.) SUESSIONENSE (Saint-Médard de Soissons) monast. ord. S. Bened. a Chlotario rege fundatum in suburbio, ann. 560, LXXI, 284. — Diplom. Ludovici Pii, ann. 824, Hildulno abbate, CIV, 1135. — Privil. Joannis VIII papæ, CXXVI, 660. — Odilo marchus floruit ann. 920, CXXXII, 575. — Gerardus decanus floruit sæc. x, CXXXVIII, 171. — Dipl. Henrici I regis, ann. 1047, CLI, 1027. — Privil. Innoc. II papæ.

ann. 1151, CLXXX, 102. — Eugeni III, ann. 1146, CLXXX, 1118. — Epist. Alexandri III, pro eo monast. ann. 1172, CC, 756, 815, 904, 935. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1209, CCXVI, 35.

MEDARDI (S.) *Vide* ANDOGAVENSE, TORNACENSE. MEDHAMSTEDENSE (Burch, dioc. de Girwon, Irlande) monast. ord. S. Benedict. a Wulfero rege exstructum in expiationem cædis propriorum filiorum quos interfecerat, sub Sexwulfo episc. apud Hibernos ann. 675, in Girwensi pago, XCV, 184. — Reformatum est a S. Æthevoldo episc., ann. 950, CXXVIII, 93. *Vide* HUNTINGDONIENSE.

MEDIANUM-MONASTERIUM (Moyen-Moutier, diocèse de Saint-Dié, Vosges) monast. ord. S. Bened. in Vosago situm, cujus fundator et primus abbas fuit S. Hidulfus, S. Bonifacii socius, ann. 703, CXXVIII, 303. — De successoribus S. Hidulfi, auctore anonymo, *ibid.* — Vita S. Hidulfi auctore Valcando, CLI, 587. — Donationes huic monast. factæ, *ibid.* 598. — Innocentii II epist. qua curtis Berkeim episcopo Tullensi adjudicatur, ann. 1152, CLXXX, 125. — Eiusdem papæ privileg. ann. 1140, CLXXIX, 522.

MEDIANUM MONASTERIUM (Moyen-Moutier, diocèse de Bourges) monast. ord. S. August. cujus fundatio ad ann. 624 refertur. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 54.

MEDIOLANENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Milan) ab ipso Martino fundatum antequam Gallias ultimo expelleret, iv sæc., IX, 165; XX, 164. — Ex eo ab Arianis expellitur, LXXI, 564.

MEDIOLAN. S. DIONYSII (Saint-Denis de Milan) monast. ord. S. Bened. ab Oberto archiepisc. fundatum et Arialdo abb. commissum, cui privileg. concessit Eugenius III, ann. 1147, CLXXX, 1194. — De eo mentio fit in Decretali epist. Innocentii III, ann. 1207, 1273.

MEDIOLAN. S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemy de Milan) monast. ordin. S. August. cujus concordiam cum monast. S. Dionysii confirmavit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1275.

MEDIOLAN. S. MAURICII (Saint-Maurice dit le Majeur, à Milan) parthenon cujus possessiones confirmavit et protectionem suscepit Eugenius III, per privileg. ann. 1148, CLXXXI, 1360.

MEDIOLAN. SS. TRINITATIS (Abbaye de la Trinité, à Milan) monast. ord. S. August. a presbytero Ipprando exstructum, ann. 1099, sub Urbano II, CLXXIII, 1458.

MEDIOLAN. SS. GERVASII ET PROTASII seu S. AMBROSII (Le couvent Saint-Ambroise de Milan) monast. ordin. S. Bened. in quo Hugo adhuc infans frater imperatricis Hirmingardis sepultus est et propterea ab illa et Ludovico Pio multis donis auctum, ann. 835, CIV, 1268. — Privileg. Gregorii V, CXXVII, 920. — Angelberti archiepisc. privileg. ann. 829, CLI, 1263. — Paschalis II ann. 1102, CLXIII, 82. — Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1358. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 174. — Epist. Innocentii III qua præcepit ut tolleretur interdictum in Bergomensem ecclesiam, ann. 1210, CCXVI, 250.

MEDIOLAN. S. SIMPLICIANI (couvent Saint-Simplicien de Milan) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 700 prope Mediol. in loco ubi solitariam vitam duxerat S. Simplicianus. — S. Anselmi archiep. Mediol. diploma, ann. 1099, CLV, 1657. — Privileg. Alexandri III ann. 1179, CC, 1214.

MEDIOLAN. S. THECLÆ (Sainte-Thècle de Milan) monast. ord. S. August. cui privileg. concessit Anastasius IV papa, ann. 1155, CLXXVIII, 996.

MEDIOLAN. S. VICTORIS (couvent de Saint-Victor) monast. ord. S. Bened., ann. incert. fundatum, LXXI, 746 not.

MEDIOLAN. S. EUSTORGII (hospice Saint-Eustorge, au faubourg dit Porte de Pavie) hospitale exstructum a Galdino Mediolan. archiep. paulo ante ann. 1175, quo illud privileg. confirmavit Alexander III, CC, 907.

MEDIOLANENSE, ordius Claravall. *Vide* BALNEOLENSE.

MEDIOLAN. S. SEPULCRI (Chanotnes du Saint-Sépulcre, à Milan) monast. quod, juxta formam S. Sepulcri Hierosolymitani, instituit Anselmus Mediolan. archiep. circa. ann. 1100, CLV, 1661.

MELICENSE. *Vide* infra MELLICENSE.

MEINRADI seu MEGINHARDI CELLA. *Vide* ERMUTHAUM MONASTERIUM.

MELANII (S.) RHEDONENSE seu DOLENSE (Saint-Mélaine de Redon, en Bretagne) monast. ord. S. Bened. exstructum in Armorica paulo post sancti Melanii decessum, ann. 350, LXXI, 868. — Bertulfus hujus

monast. abbas concilio adfuit Cabillonensi, ann. 630. *ibid.* — Epist. Gregorii VII, ann. 1076, CXLVIII, 458.

MELBODIENSE. *Vide* MALBODIENSE.

MELDONENSE. *Vide* MALBODURIENSE.

MELITENSE (forte Milhau) in Arvernien confinio exstructum et a B. Calupano abbate illustratum, apud Gregor. Turon. ann. 576, LXXI, 526, 1059, de quo nulla exstat alia notio.

MELLICENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Melck, Basse-Autriche) monast. ord. S. Bened. a Leopoldo Austriæ margravo exstructum, in quo primum canonicos introduxit, sed illius successor eis substituit monachos Bened., ann. 1089. — Privileg. Paschalis II, ann. 1110, CLXIII, 270. — Calixti II, ann. 1122, CLXIII, 1253. — Innocentii II, ann. 1157, CLXXIX, 303. (CXVII, 178).

MELLIENSE (Mellio, dioc. de Passau, Basse-Bavière) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III, de institutione episcopatus in insula Chiemensi, ann. 1213, CCXVI, 868.

MELLIRADIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Mellerate, dans le (hablais, Suisse) prioratus ord. S. Augustini a monast. San-Bernardi majoris pendens, in cujus gratiam litem quamdam diremit B. Amedæus, ann. 1154, CLXXXVIII, 1292.

MELLONIS (S.) *Vide* PONTISARENSE.

MELROSENSE (Melross ou Roxburgh, en Ecosse) monast. ord. S. Columbanii sæc. vii fundatum ab abbate Aidano, postmodum Lindisfarnensi episcopo. — Epist. Innocentii III de controversia hujus mon. cum quodam Albano viro nobili, ann. 1204, CCXV, 509.

MELUNDENSE. *Vide* MOLIMENSE.

MEMACUM. *Vide* NONNIACUM.

MEMMI (S.) (Saint-Menge, près de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. August. ante ann. 676 exstructum, de quo mentio fit apud Gregor. Turon. LXXI, 876. — Privileg. Innocentii II, ann. 1131, CLXXX, 79. — Item Alexandri III ann. 1165, CC, 355. — Epist. ejusd. papæ ad abbat. hujus monast. ann. 1168, CC, 549.

MENATENSE seu MANATENSE (Menat, Puy-de-Dôme) monast. ord. S. Bened. in dioc. Claromont. fundatum ab abbate B. Brachione, vi sæc. LXXI, 526 not. 1063. — Epist. Innocentii III de hujus monast. subjectione inter episc. Claromont. et Cluniac. controversa, ann. 1215, CCXVI, 965.

MEREENSE S. MARTINI (Méry-sur-Cher) monast. S. Martino dicatum cujus abbas fuit S. Patroclus ann. 541, LXXI, 1032.

MESSANENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Messine, en Sicile) monast. regulæ S. Basilii a Gullielmo rege Siciliae exstructum, quo petente illud privilegio confirmavit Alexander III, ann. 1174, CC, 1035. — Cælestinus III quasdam eidem monast. decimas asseruit, ann. 1197, CCVI, 1254.

MESSANENSE S. THEODORI (Saint-Théodore de Messine, Sicile), monast. ordinis S. Bened. olim monachos Taurinenses et monasterio suo fugatos benigne suscepit vi sæc. LXXV, 300.

METENSE S. MARIE ET S. THEOBALDI (Sainte-Marie de Metz) monast. ord. S. August. cujus ecclesiæ indulgentias concessit Cælestinus III, ann. 1195, CCVI, 1106. — Privileg. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 219.

METENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Metz) monast. ord. S. August. a Sieberto rege fundatum in Metensi suburbio, in quo postea sepultus est, ann. 641, LXXI, 861; LXXXVII, 516.

METENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Metz), monast. a S. Chrodegango episc. fundatum, ann. 740, LXXIX, 1057.

METENSE S. VINCENTII (Saint-Vincent de Metz) monast. ord. S. Bened. a Theodorico episc. fundatum ann. 968. — Privileg. Joannis XII, ann. 970, CXXXV, 980. — Privileg. S. Leonis IX papæ, ann. 1050, CXLIII, 64. — Item Urbani II, ann. 1096, CLI, 452. — Dipl. Popponis episc., ann. 1094, CLV, 1651. — Privileg. Cælestini III, ann. 1192, CCVI, 939.

METENSE. *Vide* ARBULS, CRUCE de Buris, Symphoriani.

METENSIS S. GLODESINDE (Sainte-Glossinde de Metz) parthenon quem condidit sancta Gindessinda Quintrionis Campaniæ ducis filia, ann. 604, LXXI, 460. — Epist. Alexandri III, ann. 1163, CC, 354.

METENSIS S. PETRI (couvent de Saint-Pierre à Metz) parthenon, cujus abbatissa Euphemia quasdam tractavit commutationes cum Fulrado S. Dionysii abbate, juxta tenorem diplom. Caroli Magni, ann. 782, CXXVII, 968.

MEVENNI (S.) seu S. MACLOVII, (Saint-Méen de

Ghe. en Bretagne) monast. ord. S. Bened. olim i. olinthepse Judiciale in Armorica exstructum, circa, ann. 563. In eo sepultus est S. Mevennius, ann. 617. Et plus rex Judicæ paulo post in eodem monast. quævit, LXXI, 655 not. — Diploma Ludovici Pii, ann. 816, CIV, 1012. — Epistola Innocentii III ad abbat., ann. 1206, CCXV, 1049.

MICHAELIS (S.) DE CASTRO BRITTONUM (Saint-Michel de Castel de Britton, diocèse de Bologne, États-Romains) cujus abbat. Innocentius III scripsit in gratiam monast. Nonantulani (S. Silvestri), ann. 1213, CCXVII, 324.

MICHAELIS (S.) in Domate Bambergense (Saint-Michel du Dôme, à Bamberg) cella seu monasterium in ipsa urbe episcopali, cujus fundator fuit Otto episc., circa, ann. 1120-1132, CLXXIII, 1280.

MICHAELIS (S.) IN-PERICULO-MARIS seu DE MONTE-TUMBA (Saint-Michel de Tombelaine sur mer, Manche) monast. ordinis S. Benedicti a S. Auberto Abrincensi episcopo fundatum cui apparuerat, ut ferunt, S. archangelus Michael, regnante Childberto, ann. 709, XCVI, 1567. — Privil. Adriani IV, ann. 1138, CLXXXVIII, 1889. — Ibi claruit abbas Robertus de Torinneo, ann. 1186, CCII, 1506. — Chronicon ejusdem monast. auctore Roberto, CCII, 1521. — Abbat. S. Michaelis, 1523. — Epistol. Innocentii III de hujus monast. reformatione, ann. 1208, CCXVII, 187.

MICHAELIS (S.) ET S. PETRI (Saint-Michel, en Sicile) monast. ord. S. Bened. ab abbate Andrea fundatum temporibus S. Gregorii Magni papæ, LXXVII, 761.

MICHAELIS (S.) IN-PORCARIANA (Saint-Michel de Portzel ou Boursette, près d'Aix-la-Chapelle) ordinis S. Bened. haud procul ab Aquisgrano conditum ab imperatrice Theophania Ottonis II uxore, ann. 974. Postea transiit ad Cistercienses. Ipsi bona et privilegia confirmavit S. Henricus II Imper., ann. 1014, CXL, 505.

MICHAELIS (S.) IN THIÉRACHIA (Saint-Michel en Thiérache, diocèse de Laon) monast. ord. S. Bened. exstructum super remediis, ann. 910, a B. Malcaleno Sento et S. Cadwini discipulo. — Epist. Innocentii III, ann. 1216, CCXVII, 277.

MICHAELIS (S.) DE VERRUCA (Saint-Michel de Verruque, près de Pise). Vide Pisanum.

MICHAELIS (S.) VIRDUNENSIS (Saint-Michel de Verdun) monast. ord. S. Bened. super Mosam exstructum ann. 709 a Wulfoaldo comite et ejus uxore Adalstina, LXXXVIII, 1254. — Diploma Pipini regis, ann. 753, XCVI, 1528. — Præcept. Caroli Magni, ann. 772, XCVII, 921. — Ab abbate Smaragdo illustratum, ann. 820, CII, 9. — Privil. Urbani II, ann. 1097, CLI, 500. — Innocentii II decret. circa litem inter abbatem hujus monast. et Hadwidem Juviniensem abbatissam, CCXXIX, 452. — Privil. Innocentii III, ann. 1200, CCXVII, 58.

MICHAELIS (S.) Vide Balneolense, Bambergense, Berghense, Clusiense, Cuxacense, Hildesheimense, Huthowiense, de Lapide, de Pisino, de Subterra, de Valle, Orlacariense, Romanum, Tornodorense, etc. etc.

MICHAEL STEINENSE sive DE LAPIDE S. MICHAELIS (Michaelstein ou La Pierre Saint-Michel, dioc. d'Halberstadt, Allemagne) fundatum, ann. 1146, in monte Wolkananno. — Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1460. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1203, CCXV, 605. — Epist. ejusdem, de fundatione hospitalis, CCXV, 1345; CCXVI, 558.

MICHELFELDENSE (Michelfeld, diocèse de Bamberg, Bavière) monast. pro Nigris monachis ab Ottone episc. conditum, ann. 1120, CLXXIII, 1279. — Chartæ Ottonis, CLXXIII, 1328, 1329, 1330. — Idem donationem quamdam confirmat, ann. 1123, CLXXIII, 1338. — Privil. Celestini II, ann. 1144, CLXXIX, 812.

MICACENSE S. MAXIMINI (Saint-My ou Saint-Mesmin, près d'Orléans) monast. ord. S. Bened. a rege Chlodoveo I fundatum in gratiam SS. Maximini et Eusupii circa ann. 507, LXXI, 1158. — Navium usus ei conceditur super Ligerim a Ludovico Pio, ann. 814, CIV, 1014. — Ludovici et filii ejus Lotharii diplom., an. 825, CIV, 1145, 1165. — Ibi floruit Letaldus monachus, ann. 996, CXXXVI, 781. — Diplom. Roberti regis, ann. 1022, CXL, 261. — Privil. Paschalis II, ann. 1117, CLXIII, 417. — Alexandri III decretum quo abbat. et monachis substituantur alii, CCXVII, 57, ann. 1163, CC, 248, 261, 318. — Privil. Innocentii III, ann. 1199.

MIDELBURGENSE (Middelbourg, dans l'île de Walcheren en Zélande) monast. ord. S. Bened. de cujus translatione scripsit Eugenius III, ann. 1149, CLXXX, 1417.

MILEPECO seu LONGORETO (de) (Languav, diocèse d'Auxerre) monast. ab origine ord. S. Bened., postea autem ord. Cisterc., ab abbate Sigiranno et rege Dago-

berto I fundatum; ann. 632, in Brionia silva, LXIX, 519; CXXVIII, 244.

MILETENSE SS. TRINITATIS ET S. MICHAELIS (Saint-Michel de Mileto, États de Naples) monast. ord. S. Bened. a comite Rogerio fundatum ante ann. 1150, quo Eugenius III illud privilegio ornavit, CLXX, 1432.

MILETENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Mileto, Naples) monast. ord. S. Bened., alias dictum de Turri, cui privil. concessit Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 124. — Epist. ejusdem, 137, 438.

MILETENSE S. EUPHEMIE. Vide Euphemiam.

MILIACENSE (Milly-en-Gâtinais) monast. ord. S. Augustini, quod olim controversiam traxit cum abbatissa S. Mariæ Bellovac. super ecclesia de Hanachia (Hanaches, Oise), quæ soluta fuit a Conone card., ann. 1115, CLXIII, 1434.

MILIDUNENSE. Vide S. Petri.

MILZENSIS (Milze, Bavière) parthenon ord. S. Bened. et monast. Fuldensi subjectus ab abbatissa Eilbilde, ann. 783, Carolo Magno imperante, CV, 421.

MILSTADENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Milze, ou Milstadt, en Bavière) monast. puellarum cujus protectionem suscepit Calixtus II, ann. 1122, CLXIII, 1242.

MINDENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Minden, Westphalie) monast. ord. S. Bened. ab episc. Sieberto exstructum, annuente Chonrado imper. II, ann. 1033, CLI, 1062.

MINDENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Minden) monast. ord. S. B. a Brunone episc. exstructum et ab Henrico III imp. privilegio ornatum, ann. 1043, CLI, 1094. — Dipl. Henrici IV imper., ann. 1059, CLI, 1141.

MINIATIS (S.) Vide Florentinum.

MINERVIENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de la Minerve, à Rome). Vide inter ROMANA MONASTERIA.

MIRABELLO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Mirabel, dioc. de Poitiers) canonici a Mauricio episc. Pictar. conditapaulo ante ann. 1203, quo illam confirmavit Innocentius III, CCXVII, 103.

MIRATORIO (de) S. MARIE (Notre-Dame du Miroir, dioc. de Lyon) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1131. Pro eo scripsit ad Cluniac. Eugenius III, ann. 1152, CLXXX, 1517. — Anastasii privil. CLXXXVIII, 1087. — Decretum ejusdem quo confirmat sententiam excommunicationis in abbatem et fratres latam ab episc. 1067.

MISERAYENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Miserey, diocèse de Bourges) monast. ord. S. August. a nobili viro Gisberto et aliis exstructum, ann. 1112. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 507.

MIRÆ-VALLIS (Mirevaux ou Mureau, diocèse de Toul) monast. ord. Præmonst. conditum, ann. 1157, cujus bona et privilegia confirmavit, ann. 1183, Lucius III papa, CLI, 1173.

MISNENSE seu MISINENSE (S. Jean de Mionie ou Meissen, en Saxe) monast. ord. S. Bened. super Albiam flumen exstructum in Talemsi provincia, cujus immunitates confirmavit Joannes XIII, ann. 968, CXXV, 965. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 504.

MITRENSE falso, pro MIRENSENSE.

MODOETIENSE S. BLASII (Saint-Blaise de Mondori, en Piémont) hospitalis ordinis monast. ab Arnolde et sociis fundatum ante ann. 1141, quo illud firmavit Innocentius II per privilegium, CLXXIX, 553. — Celestini II, ann. 1143, *ibid.*, 768. — Alexandri III, ann. 1170, CC, 685.

MODOETIENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Mondori) monast. ord. S. August. a regina Theodelinda tunc sac. exstructum. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1173. — Privil. Innocentii II, ann. 1135, CLXXIX, 246.

MOGENIS (de) (Mougins, anc. diocèse d'Antibes, Var) monast. cujus priori scripsit Innocentius III de causâ quadam matrimoniali, ann. 1210, CCXVI, 245.

MOGUNTINUM S. ALBANI (Saint-Alban de Mayence) monast. ord. S. Bened. a S. Ricolfo seu Ricolfo episc. fundatum, ann. 805, CVII, 101 not. — Ibi habita est synodus sub B. Rabano episc. et rege Ludovico, ann. 847, *ibid.*, 98 not. 100. — In canoniam translatus est ann. 1419, *ibid.*, 101 not.

MOGUNTINUM S. JACOBI (Saint-Jacques de Mayence) monast. olim ord. S. Bened. ad Præmonst. transiit sub Alexandro III post ejectionem aliorum monach. ob suspicionem cædis archiepisc. Moguntini intra monasterium. — Privil. Alexandri III, ann. 1117, CC, 1142.

MOGUNTINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Mayence) monast. canonicorum de quo Celestinus III scripsit ad abbatem Heunerothensem super controversia fratrum cum eorum preposito Sifrido, ann. 1196, CCVI, 1183. —

Idem papa eidem concessit monast. ecclesiam de Alta-villa, 1207.

MOGUNTINUM S. GEORGI. *nide Vallis S. Georgeri.*
MOGUNTINUM S. VICTORIS (Saint-Victor de Mayence) monast. ord. S. August. extra muros situm, in quo Rabanus sapientissime solitudinis delicias degustabat, ann. 847, CVII, 103. — Abbas hujus monast. se precibus commendavit S. Hildegardis S. Ruperti abbatisse, CXCII, 308.

MOGUNTINUS parthenon extra urbem conditus ab illustri femina Bilehilde, ann. 734, LXXXVIII, 1289.

MOISSIACENSE (Moissac, dioc. de Cahors) monast. ord. S. Bened., cui præerat Leotadius abbas, ann. 680. — Plurima emit a quodam Nizezio Tolosano, LXXXVIII, 1202. — Ibi floruit Rorico monachus et historicus, ann. 1004, CXXXIV, 537. — Epistola Urbani II contra expulsionem abbatis Ansgulini, ann. 1094, CLI, 392, 393. — Ejusdem privil., *ibid.*, 466. — Alexandri III, ann. 1170, CL, 626.

MOLIANENSE seu **MULIANENSE S. MARIE** (Sainte-Marie de Mogliano, dans le Trévise) monast. ord. S. Bened. ab Henrico imperat. et ejus uxore Agnete fundatum in dioc. Tarvisiensi (Trévise). — Privil. Victoris II papæ, ann. 1053, CXLIII, 810. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1335.

MOLISMENSE seu **MELUNDENSE S. MICHAELIS** postes S. MARTINI (Molesme, Yonne) monast. ord. S. Bened. in dioc. Lingon. a Chlodoveo Magno exstructum in pago Tornodorensi (Tonnerre) et Melundensi vico vi ineunte sæc. CV, 747 not. — Privil. Eugenii III, ann. 1143, CLXXX, 1062.

MOLISMENSE S. MARIE (Notre-Dame de Molesmes) illustre cenobium ord. S. Benedicti quod a Roberto de Campania conditum est circa ann. 1074, apud Molismum (Molesmes, Côte-d'Or), sed ob equivocata nomina cum præcedenti aliquando confusum habetur, CV, 747 not. — Charta Pibonis episc., ann. 1096, CLVII, 435. — Epist. Hugonis, Lugd. archiep., ad Robertum fundat., CLVII, 523. — Vita S. Roberti primi abbatis, *ibid.*, 1253. — Villa Pauliaci emittur, ann. 1113, CLXXXV, 1399. — Hujus monast. ampliatio ab Hugone Campanie comite, ann. 1104, *ibid.*, 1444. — Epist. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 269, 350, 1535.

MOLONIKENSE S. MARIE (Notre-Dame de Moloy, diocèse de Dijon, Côte-d'Or), parthenon ab Oddone de Sombernone conditus. — Ejusdem Charta, ann. 1143, CLXXXV, 1419. — (b. Bartholomæi de Sombernone, *ibid.*, 1420.

MONASTERIENSE seu **MIMIGARDEFORDENSE** (Münster, alias Mons, Belgique) monast. ord. S. Bened. a B. Ludgero episc. fundatum vii sæc., 748. — Innocentius II bona monasterii alienari vetat, 1141, CLXXXIX, 567, 578, 627. — Privil. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1290.

MONASTERII VALLIS S. MARIE. *Vide HELMSTADENSE.*

MONASTERIOLO (de) S. MARIE. *Vide PUTEOLI LUTOSI.*

MONASTERIUM INFERIUS. *Vide S. CUNEGUNDIS.*

MONCELIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Moncel, dioc. de Châlons-sur-Marne) monast. ordinis Præmonst. prope Vitriacum exstructum, ann. 1433-1442, CCIV, 1318.

MONSTERIOLENSIS S. SALVI (Saint-Sauve de Montreuil-sur-Mer, diocèse d'Arras, Pas-de-Calais) monast. ord. S. Benedicti, videtur exstructum ab ipsomet B. Salvo Ambian. episc., ann. 693-613. — Juxta alios fundatum est ab Hilgodo Pontiniacensi comite, ann. 878. — Privil. Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1060.

MONSTERIOLO (de) S. VERONICE (Montreuil-lez-Dames ou Montreuil-sous-Laon) parthenon a Bartholomæo episc. Laudun. et S. Bernardo Clarævall. exstructus, ann. 1136, cujus prima fuit abbatisa virgo Guiburgis, CLVI, 1001.

MONTE-ACUTO (de) S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Mont-Aigu ou Monte-Acuto, au territoire de Pérouse en Lombardie) monast. ord. Camaldul. cujus abbat Offredo privil. concessit Eugenius III, ann. 1145, CLXXX, 1046.

MONTE-ASTIVO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Montdidier, diocèse de Paris, maintenant Seine-et-Marne) monast. ord. S. August. a Mauricio de Sulliac, Paris. episc., fundatum, ann. 1164. — Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1284.

MONTE-ALBO ou (Mont-Blanc, diocèse de Viterbe, États du Pape) monast. ab Albarensi pendens. — Epist. Innocentii de abbatis electione, ann. 1203, CCXV, 703.

MONTE-ALTO S. AUGUSTINI (Saint Augustin de

Montalto, dans la Marche d'Ancône) monast. ord. S. August., cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1201, CCIV, 341.

MONTE-ALTO (de) S. MICHAELIS (Saint-Michel de Haut-Mont, diocèse d'Aire ou d'Auch) monast. ord. S. Bened. ante ann. 1096 exstructum, Cluniacensi subiectum, cui privil. concessit Urbanus II, cum per has regiones iter faceret, ann. 1096, CLI, 206, 463.

MONTE-AMIATO (de) S. SALVATORIS (Mont-Amiat en Toscane) monast. ord. S. Bened. a Ven. abb. Erpone et Raschisio Langobardorum rege conditum, ann. 747, LXXXVII, 1408. — Dipl. Ludovici PI, ann. 816, CIV, 1049, 1051. — Privil. Gregorii V ad Visizonem abb., ann. 996, CXXXVII, 901. — Privil. S. Leonis IX, ann. 1050, CXLIII, 650. — Diploma Conradi II regis, ann. 1027, CLI, 1047.

MONTE-ANGELORUM (de). *Vide ENGELDRAGENSE.*

MONTE-ARAGONUM (de) JESU-NAZARENI. *Vide HUESCENSE.*

MONTEBELIO (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Montebello, diocèse de Ravenne) monast. ord. S. August. cui privileg. confirmatorium concessit Eugenius III, ann. 1150, CLXXX, 1428.

MONTEBURGENSE (Montebourg, dioc. de Coutances) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1080 a Willelmo I Anglorum rege et Rogerio S. Crucis monacho et primo ejusdem monasterii abbate, CCII, 1319.

MONTE-CASTRILOCENSIS S. WALDRUDIS (Sainte-Waldrude de Mons) parthenon a B. comitissa Walde-drude fundatus, circa ann. 610, CXLIX, 139. — Privil. Lucii III, ann. 1182, CCI, 1116.

MONTE CASTRI LOCO (de) S. GERMANI (Saint-Germain de Mons, en Belgique) monast. ord. S. August. a B. vicecomite Vincentio et S. Walde-drude ejus conjuge fundatum, circa ann. 610, CXLIX, 139.

MONTE-CENISIO (de) (Mont-Cenis, Savoie) monast. seu xenodochium in gratiam peregrinantium fundatum et a Ludovico Pio dotatum, CIV, 1151. — Annectitur cum duobus aliis monasteriis a Lothario imp., ann. 823, *ibid.*

MONTE CHRISTI (de) S. MAMILIANI (Monte-Christo, en Corse) monast. ordinis S. Bened. in insula Corsica ante ann. 595 exstructum, quod invisitur jussu S. Gregorii Magni, LXXV, 302. — Julius hujus monast. abbas de vexationibus Rolandi ducis queritur, ann. 719, LXXXVII, 1364. — Privil. Gelasii II, ann. 1118, CLXIII, 500.

MONTE CORASE (de) S. ANGELI, *Vide CILENTIANA MONASTERIA.*

MONTE CORNELIO (de) S. PETRI (Saint-Pierre du Mont-Cornillon, près de Liège) monast. ord. Præmonst. ab Adalberone episc. exstructum circa 1126, sed postea ad Carthusianos transiit. In eodem fere loco exstabat parthenon in quo floruit B. Juliana quæ prima petiit ut institueretur festum SS. Sacramenti. — Privil. Innocentii II, ann. 1143, CLXXXIX, 635. — Eugenii III, ann. 1168, CLXXX, 1509.

MONTE DEI (de) (Mont-Dieu, entre Rethel et Mouzon, en Champagne) Carthusia celebris ab Odone S. Remigii Rhem. abb. fundatum ann. 1134, cujus primus prior fuit Godofridus, S. Brunonis discipulus, de qua mentio est CLIII, 390, 1125, — ubi editur codex statutorum hujus ord. in eo monasterio asservatus. — Charta fundationis ab Odone priore, ann. 1137, CLXX, 1333. — Privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXXIX, 296. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1072.

MONTE DESIDERIO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Montdidier, dioc. d'Amiens) prioratus ord. S. Bened. conditus, ann. 1119, et Cluniaco subiectus. — Privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 969. — Item Urbani III, ann. 1183, CII, 1538.

MONTE FALCONE (de) S. GERMANI, POSTEA S. BALDRICI (Saint-Baudry de Mont-Faucon, diocèse de Reims) monast. ord. S. Bened. a S. Baldrico fundatum in diocesi Rhemeni, x sæc., CXXXV, 313.

MONTE FERREO (de) S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Mont-Ferrier, en Pannonie) monast. ord. S. Bened. a S. Astrico abbate S. Martini de Monte Sacro exstructum et quidem ex munificentia S. Stephani Hungarorum regis qui eum cum fratribus suis advocaverat ut regnum hoc evangelizaret, ann. 1010, CLI, 1214.

MONTE FORTENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Mont-Fort-la-Cannée, dioc. de Rennes) monast. ord. S. August. exstructum, ann. 1151, a Willelmo comite de Montefort et ejus uxore Amicia. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 1049.

MONTE FRIGIDO (de) (Montefrio, dioc. de Pampelune,

Espagne) monast. cujus abbati Innocentius III causam commisit matrimonii Aragonum regis, ann. 1206, CCXV, 908, 916.

MONTE FERRANDO (de) (Mont-Ferrand, dioc. de Clermont) monast. ord. S. Augustini de quo Innocentius III scripsit ad abbat Mauziac., ann. 1206, CCXV, 903.

MONTE GEROLDI (de) (Mont-Geroult, Seine-et-Marne) monast. cujus abbat scripsit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1216.

MONTE LÆTO (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Monte-Læto, en Espagne) monast. ord. Cisterc. cujus bona privilegiaque confirmavit Alexander III, ann. 1172, CC, 878.

MONTE JOVIS (de) (Mont-Joux ou Mont-Jeux, dioc. de Besançon) prioratus ord. S. August. — Epist. Innocentii III super ipsius pravis moribus, ann. 1212, CCXVI, 615. — Eodem confirmatur domus de Valle-Sussonis, 869.

MONTE LEPROSORUM (de) (Mont-aux-Ladres ou malades, dioc. de Rouen) prioratus ord. S. August. cujus priori scripsit Innocentius III ob litteras a quodam fraudulentè obtentas, ann. 1203, CCXV, 136.

MONTE MAJORE (de) S. PETRI (Saint-Pierre-de-Mont-Major) monast. ord. S. Bened. Videtur conditum ab illustri femina nomine Theacinda circa medium x sæc. apud Arclatum, cujus possessiones et privilegia confirmavit antipapa Leo VIII, ann. 963, CCXXV, 991. — Privil. Gregorii V, CCXXXVII, 927. — Sergii IV, ann. 1012, CCXXXIX, 1520. — Hujus monasterii vexatorem Amalricum archiepiscopum Aquensem reitarguit Sergius, *ibid.* 1321. — Epist. comitis Arelat. ad S. Gregorium VII, de electione novi abbatis, ann. 1081, CXLVIII, 631. — Privil. Innocentii III, ann. 1201, CCXV, 466.

MONTE MARTYRUM (de) PARISIENSES S. DIONYSII (Saint-Denis de Montmartre-Lez-Paris) regius parthenon a Ludovico VI exstructus et dotatus, ann. 1140. — Privileg. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1236.

MONTE MORELLO (de) S. MARIE (Notre-Dame de Mont-Morel, Manche) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1162-1171 a Rodulfo S. Victoris Paris. canonico; abbat hujus monast. scripsit Innocentius III, ann. 1204, CCXV, 529.

MONTENSE S. GERMANI (Saint-Germain de Montfaucon, entre Rheims et Verdun) monast. ord. S. Bened. conditum a Baldrico presbytero, ann. 650. — Privil. Lucii papæ III, ann. 1181, CCI, 1313.

MONTENSE. *Vide* S. QUINTINI.

MONTE OLIVO (de). *Vide* S. LAURENTII.

MONTE PILOSO (de) S. MARIE NOVE (Sainte-Marie-Neuve de Monte Peloso, dans la Basilicate, Naples). — Epistol. Innocentii III ad priorem, ann. 1204, CCXV, 221, 573, 624.

MONTE RAMI (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Monte-Ramo, en Galice, Espagne) monast. ord. Cistercien. fundatum a Sanchia Alfonsi I regis filia, ann. 1153. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 267.

MONTE REGALI (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Montréal ou Monte-Regali, en Sicile) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1174 a rege Guilielmo II Bono dicto, postea Casinensi annexum. — Privil. Alexandri III, ann. 1174, CC, 1000. — In episcopatum constituitur, ann. 1183, CCI, 1178. — Innocentius III illud ut obediat episcopo cogit, ann. 1203, CCXV, 97.

MONTE SACRO (de) SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Monte Sacro, dans la Capitanate, Naples) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones confirmavit post Honorium et Eugenium Adrianus IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1608.

MONTE SACRO (de). *Vide* S. MARTINI.

MONTE SACRO (de) IN APULIA (couvent de Monte Sacro, en Pouille, Naples) monast. quod exstructum est in fundo quodam monasterii Calanenensis, cui postea superioritatem disputavit. — Epist. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 401.

MONTE SANCTO (de) (Monte Sancto, dans le dioc. du même nom suffrag. de Thessalonique, en Macédoine) qui locus *Monts Sanctus* nuncupatus est ob trecenta monasteria quibus occupatur, inter quæ clarebat S. Athanasii cenobium, cujus abbati sicut et ceteris privilegia concessit Innocentius III, 1213, CCXVI, 936.

MONTE (de) SANCTI ROMARICI (Remiremont, dans les Vosges) monast. ordinis S. Bened. a S. Romarico in Vosago prope parthenonem in eodem loco exstructum, ann. 640, LXI, 644 not. — *Vide* ABBONDENSE.

MONTE (de) S. JOANNIS (Mont-Saint-Jean, près Verzins, Aisne) monast. ord. Præmonstrat. fundatum a Walthero de Gymmenich decano S. Gereonis Coloniensis, et fratre eius Roberto in veteri Leodiensi dioc., ann. 1136, alias dicitur Mosacum (Moussy-sur-Aisne). — Privil. Cælestini II, ann. 1144, CLXXIX, 799.

MONTE S. MICHAELIS (de) (Mont Saint-Michel, en Normandie) monast. ord. S. Bened. a Richardo Willelmi ducis filio exstructum, ann. 943, CIII, 44. — Chars Joannis Rothomagi archiepisc., de cujus iuribus pronuntiat sub abbate Ranulfo, ann. 1061, CXLVII, 263. — Robertus de Thorinello (de Thorigny) abbas fuit, circa 1150, Sigeberti Chronici continuator, CLX, 411.

MONTE SCALARIO (de) S. CASSIANI (Saint-Casimir du Mont-Echelle, près de Vallombreuse) monast. ord. S. Bened. haud procul a Vallumbrosano cenobio in Tuscia exstructum, vi sæc., CXLVI, 790.

MONTE SERENO (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Mont-Serein, dioc. de Magdebourg) monast. ord. S. August. a marchione Conrado et ejus filiis Ottone, Theoderico et Dedone exstructum. — Innocentii III privil., ann. 1202, CCXIV, 959, 960.

MONTE-SERRATO (de) S. CECILIE (Mont-Serrat, en Catalogne) monast. ord. S. Bened. conditum circa 838. Ab initio monialibus concessum est, postea ann. 964 ad monachos S. Benedicti transit; hujus monast. jura et privilegia confirmantur ann. 972, CCXXV, 1090.

MONTE SION (de) S. MARIE (Notre-Dame de Mont-de-Sion, à Jérusalem) monast. ord. S. August. a Godefredo Sicilia duce fundatum paulo ante, ann. 1179, quo, Alexander III illud privilegio confirmavit, CC, 1214.

MONTE SORACTE (de) (hodie Monte San Oreste) monast. ord. S. Bened. S. Andrea et S. Silvestro dictum, a Carlomanno rege dotatum, vii sæc., CII, 372. — In quo diu vixit S. Nonnosus. De eo mentio fit apud S. Gregorium Magnum in Dialog. vi sæc., LXXVII, 181, 467 not., et apud Anastas Biblioth., CCXVIII, 1073. — Benedictus hujus monast. monachus floruit ann. 1001, CCXXXIX, 9.

MONTE-SUAVI (de) S. SILVESTRI (Saint-Silvestre de Monte Soave, en Italie) monast. ord. S. Bened. quod præ abbatis negligentia in dejectu lapsum erat et ideo priori Camaldulensi commissum ab Eugenio III, ann. 1153, CLXXX, 1567. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1594.

MONTE THABOR (de) in Locis Sanctis (Abbaye de Mont Thabor, en Terre-Sainte) monast. ord. Cisterc. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1204, CCXV, 535.

MONTE TUMBA (de) S. MICHAELIS. *Vide* MICHAELIS. MORANTII (S.). *Vide* DUACENSE.

MONTHERONE (de). *Vide* THELA.

MONTIS PESSULANI FRATRES TEMPLARI (Maison des Templiers, à Montpellier). Decretum Innocentii III super transactione cum capitulo Magalonensi, ann. 1198, CCXIV, 467.

MONTIS PESSULANI S. MAURICII (Saint-Maurice de Sauret, dans les environs de Montpellier) monast. ord. S. Bened. fundatum a Guilielmo episc., ann. 1115, quod eodem ann. privilegio confirmavit Innocentius II, cujus epist. extat, CLXXIX, 650.

MORBACENSE (Munsterthal, en Alsace) monast. ord. S. Bened. ab Eberhardo comite fundatum in Vosago, et a Widegerno Straburgeensi episc. confirmatum, ann. 728, LXXXVIII, 1281. — Theodoni Venditio eidem monast. 1245. — Præcept. Pipplini regis, ann. 753, XCVI, 1523, 1532. — Præcept. Caroli Magni, ann. 772, XCVII, 923, 925, 947. — S. Simpertus abbas fuit circa ann. 780, XCIX, 737. — Diploma S. Henrici II imp., ann. 1023, CXL, 575. — Epistola Innocentii II de prioro providendo in monast. Uadendorfensi, CLXXIX, 525. — Priv. ejusdem, 426.

MORÉROLA (de) (Morérola, dioc. de Zamora, royaume de Léon, Espagne) monast. cujus abbati curam commisit Innocentius III delegendi et corrigendi quolibet excessus monasteriorum, ann. 1210, CCXVI, 218, 379, 535.

MORFISA (de). *Vide* ARCHANGELI.

MORIMUNDENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Morimond, sur le Tessin, dans le Milanais) monast. ord. Cisterc. fundatum circa ann. 1136 a monachis Morimundensibus et Gallia profectis, prope Coronatum. — Privileg. Alexandri III, ann. 1171, CC, 734.

MORIMUNDENSE S. MARIE (Notre-Dame de Morimond, diocèse de Langres, Haute-Marne) monast. ord. Cisterc. ab Oiderico de Agrimonte et Caseolensi domino (sire de Choiseul) et Adelfina ejus uxore, ann. 1114, de quo plurimæ extierunt monachorum phalanges. Charta fundationis Gaufridi Catalaun. episc., ann. 1142, CLXIII, 1399. — Charta Gullielmi Lingon. episc. ab ann. 1114, CLXXXV, 1441. — Ulrici seu Odalrici dona, ann. 1118, CLXXXV, 1415. — Gerardi Sine terra dicitur frater Rarweri de Acrimonte, *ibid.* — Odo abbas floruit ann. 1144.

CLXXXVIII, 1613. — Alexandri III, ann. 1171, CC, 752, 757, 976. — Urbani III, ann. 1187, 1494. — Epist. et Priv. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 795; ann. 1210, CCXVI, 556, 559, 866, 945.

MORINENSES AUGUSTINI (Saint-Augustin, du diocèse de Moringhen ou Térouane, Pas-de-Calais) monast. ord. Prémonst. ab episc. Milone concessum monachis e congregat. S. Norberti ante ann. 1167, quo Eugenius III illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1295. — Privil. Lucii III, ann. 1181, quo eidem asserit ecclesiam Quaquellensem (de Quesques), CCI, 1104.

MORINENSE S. JOANNIS. *Vide* YPARKSE.

MORRONA (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Morrona, en Toscane) monast. ord. Camaldul. cujus Calixtus II jura et privilegia confirmavit juxta petitionem Gerardi abbatis, ann. 1120, CLXIII, 1179. — Privil. Innocentii II, ann. 1133, CLXXIX, 168. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1577.

MORTUI MARIS S. MARIE (Sainte-Marie de Mortemer, dioc. de Rouen) monast. ord. Cisterciens. ab Alexandro abbate extructum, ann. 1134. — Privil. Innocentii II quo ejusdem bona confirmat, ann. 1142, CLXXIX, 574. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1104.

MOSACUM (Moussy-sur-Aisne). *Vide* MORIS S. JOANNIS.

MOSACENSE monast. ord. S. Bened. in dioc. Aquileiensi fundatum a cancellino comite, circa ann. 1083, sub Frederico patriarcha, CXIX, 641.

MOSOMENSE seu MOSOMAGENSE S. MARIE (Mouzon, diocèse de Rheims) celebre monast. ord. S. Bened. quondam sanctimonialium parthenon. Illud reedificavit Adalbert, archiepiscopus, et Benedict. monachos introduxit circa ann. 980, CXXXVII, 517. — Charta Arnulphi Rhem. archiep. ann. 1015, CXXXIX, 1548, 1549. — S. Henrici, ann. 1023, CXL, 571. — Ebalii Rhemens. archiepisc., ann. 1031, CXLI, 1111. — Item Guidonis archiepisc., ann. 1043, CLIII, 1407.

MOIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Noix, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. cujus bona et possessiones confirmavit Paschalis II papa, ann. 1106, CLXIII, 195.

MOWENHEIMENSES parthenon in dioc. Eickstelen-sis situs, cui preffuit S. Leubinus temporibus S. Walburgis abbatissæ ann. 790, CXXIX, 874.

MULLENBECHANUM (Mullenbach, dioc. de Minden, Electorat de Brandebourg) monast. puellarum a Ven. Hildburge et abbate Fulchario conditum, pro quo abbatissa Bertheidis a S. Henrico privilegium obtinuit ann. 1003, CXL, 251.

MULEBRUNNENSE S. MARIE (Maulbrun, dioc. de Spire) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1138, cujus abbas scripsit sanctus Hildegardi S. Rupertii illustri abbatissæ, CXCII, 283. — Item monachus ejusdem monast. ad eandem abbatissam, 357.

MUNSTERENSE (Münster, dioc. de Cologne) monast. ord. S. Bened. ab Henrico Bavarie duce comparatum et Ottoni Bamberg. episc. concessum ut illud ordinaret, circa ann. 1132, CLXXIII, 1279. — *vide* MONASTERIENSES.

MURBACENSE. *Vide* MORBACENSE.

MURCEDO (de) (Murcedo ou Murdeco, dioc. d'Albano, Etats de l'Eglise) parthenon ab episc. Albanensi extructus cujus statuta confirmavit papa Innocentius III, ann. 1211, CCXVI, 416.

MURELENSES S. MARIE (Notre-Dame de Mourelle, près de Luçon, Vendée) monast. ord. Cisterc. fundatum circa ann. 1169 a domini de Triazio. — Privil. Lucii III, ann. 1182, etc., 1158.

MURENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Mury, en Argovie, Suisse) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1027 a Wernero Argentineni episc. — Comes Hotebodon et ejus uxor Ita multis donis illud insigniere. — Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX. — Adriani IV, ann. 1139, CLXXXVIII, 1626. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1213. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1421. — Epist. Innocentii III ad abb. ann. 1205, CCXVII, 99.

MURIANO (de) S. CYPRIANI VENETUM (Saint-Cyprien de Muriano, a Venise) monast. cujus querelam audivit Lucius III super extructione novæ ecclesiæ a clericis de Rhodigio, ann. 1183, CCL, 1361.

MUSCETANUM S. ANDREÆ (Saint-André de Musciane, du diocèse de Florence) monast. ord. S. Bened. in pago Florentino situm, cujus abbas Radulfus apud S. Joannem Guibertum se recepit, qui et postea huc sancto fundatori successit in regimine sanctæ Vallumbrosanæ congregationis, ann. 1073, CXLVI, 772. — Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 693.

MUTINENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Modène) monast. ord. S. Bened. cujus bona atque privilegia confirmavit Eugenius III, ann. 1149, CLXXX, 1584. —

Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 638, 912. — Urbani III, ann. 1187, CCL, 1476.

MUTINENSE collegium canonicorum cui bullam concessit Urbanus III, ann. 1187, CCL, 1474.

MUTINENSIS S. EUPHEMIE (Sainte-Euphémie de Modène) parthenon cui, petente Mariæ abbatissæ, privilegium concessit Urbanus III ann. 1189, CCLII, 1518.

NABORIS (S.) METENSE (Saint-Avel de Metz) monast. ord. S. Bened. ab S. Fridolino hiberno natione fundatum, sub invocatione S. Hilarii, circa ann. 509, restauratum autem a Sigeberto Metensi episc. ann. 765. — Huic monast. multa concessit Angelianus episc., ann. 787, XCVI, 1100.

NANTENSE S. MARCULPHI. (Saint-Marculte ou Marcou de Nanteuil, dioc. de Coutances) monast. ord. S. Bened. ann. 526, a S. Marculto primo abbate; Vabrensi subjectum est a Paschali II, ann. 1116, CLXIII, 405.

NANTENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Nant, Aveyron) monast. ord. S. Bened., primum merus prioratus ad dignitatem abbatissæ evehitur ab Innocentio IV papa, ann. 1155, CLXXIX, 237.

NANTOLIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Nanteuil-en-Vallée, Charente) monast. ord. S. Bened. a Carolo Magno extructum, et vii eunte sæc. episcopo Burdigalensi subjectum est. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1198, CCXIX, 209.

NANTUACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Nantua) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio ante ann. 757 collocatur, quo sub regimine Siagrii abbatissæ privilegia obtinuit a rege Pipino. Postea transiit ad Cluniac., XCVI, 1529. — Privil. Eugenii III.

NARNIENSE (Narni, ville d'Italie) monast. ord. S. August. quod privilegiis ornavit Alexander II papa, ann. 1069, CXI, 1552.

NARBONNENSE S. PAULI. *Vide* PAULI.

NAVENSE S. SULPICII (Saint-Sulpice-les-Bois ou Notre-Dame de la Nef) monast. ord. S. Bened. a S. Sulpicio Pio dicto sub Clotario II rege, ann. 628, fundatum juxta Biturigas, in quo ipse sepultus est, postea transit ad S. Mauri congregationem, LXXX, 591.

NAZARI (S.) *Vide* LAURESHANENSE, VERONENSE.

NEAPOLITANUM SS. ERASMI, MAXIMI ET JULIANI (Couvent Saint-Erasme, à Naples) monast. ordinis S. Bened. a nobili femina Alexandra conditum et Fusco abbati commissum, tempore Gregorii Magni, ann. circiter 600, LXXVII, 1075.

NEAPOLITANUM S. SEBASTIANI (Saint-Sébastien de Naples) monast. ordinis S. Bened. a nobili viro Romano nomine in domo sua fundatum apud Neapolim sub Gregorio Magno, qui illud univit cum Gratterensi in Plaia, LXXVII, 1113, 1235.

NEAPOLITANUM SS. SEVERINI ET SOSII (Saint-Séverin de Naples) monast. ord. S. Bened. cujus abbatissam usum mitræ concessit Alexander III papa, ann. 1180, CC, 1290. — Privil. Cælestini III, ann. 1194, CCVI, 1031.

NEAPOLITANUM PLELLARUM monast. ab illustri femina Rustica fundatum vi sæc., cujus Gratiosa prima fuit abbatissa, apud Greg. Magn., LXXVII, 660.

NEAS (de), monast. Hierosolymitanum cujus mentio fit apud S. Gregor. Magn. vi sæc., LXXVII, 889.

NEMORE (de) S. MARIE (Notre-Dame du Bois, à Pont-à-Mousson, Meurthe) monast. ord. Prémonst. a Simone Lotharingum duce extructum, ann. 1126. — Privil. Lucii III, ann. 1182, CCL, 1110.

NEOCELLENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Newcell, près Freisingen, en Saxe) monast. ord. Prémonstrat. ab Otone Frisingensi episc. paulo ante ann. 1143, CLXXIX, 659.

NEOTI (S.) (Abbaye de Saint-Not, dans le Lincolnshire, Angleterre) monast. ord. S. Bened. in cujus gratiam Cælestinus III scripsit Lincoln. episc., ann. 1194, CCVI, 1038.

NERANA (de) S. MARIE, monast. ord. S. Bened. in Tuscia quod Vallumbrosanum regimen suscepit, circa ann. 1074, CXLVI, 806.

NERIENSIS PRIORATUS (Néry, en Bourbonnais) cujus initia incerta, de eo mentio ut, LXXI, 1052 not.

NERITONENSE (Nardo, dans la terre d'Otranto, Naples) monast. cujus abbatissam scripsit Innocentius III, ann. 1212, CCXVI, 735.

NERIACENSE. *Vide* NIGRO LACU (de).

NERONIS VILLA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Néronville, Seine-et-Marne) monasterium in dioc. Senonensi situm a nobili viro Disnone concessum est cernobio Silvæ-Majoris, ann. 1052, CXLVII, 1011.

NEVESIA (de) S. EUSTACHII (Saint-Eustache de Nervèze ou Nervoie, dans l'évêché de Trévise, Italie) monast. ord. S. Bened. a comite Rambaldo et ejus matre

Gisla conditum, ejus jura et possessiones confirmavit Calixtus II, ann. 1122, CLXIII, 1238.

NESSINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Nesso, dioc. de Côme, Lombardie) monast. ord. S. August., ejus jura atque privilegia tueretur Lucius III papa, ann. 1184, CCL, 1269.

NEUBURGENSE S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemy de Neubourg, dioc. de Trèves) monast. ord. S. August., privilegio adornatur a Lucio II papa, ann. 1144, CLXXIX, 873.

NEUBURGENSE S. SALVATORIS ET S. MARIE (Closter-Newbourg, Basse-Autriche) monast. ord. S. August., constructum ann. 1054. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 174. — Forte idem ac monast. de Novo Castro (Neuschâtel).

NICHARDELSEHAUSEN. *Vide infra* NITARSCHHAUSEN.

NICKENSE S. JOANNIS BAPTISTÆ (Saint-Jean-Baptiste, à Nice) vetus monast. temporibus S. Hospitalii exstructum (hodie *San-Sospir*), ejus ecclesia tantum superest, et transit monachis S. Pontii, sæc. XI, LXXI, 578 not.

NICOLAI (S.) DE FRUTINO (Saint-Nicolas de Frothington, in Toscanæ) monast. ord. S. Bened. a Monte Casinensi pendens, ejus possessiones non paucæ privilegio confirmantur a Clemente III, ann. 1188, CCIV, 1403.

NICOLAI (S.) DE MONTE (Saint-Nicolas du Mont, près de Narni, Etats de l'Eglise) monast. ord. S. August. cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1198, 317.

NICOLAI (S.) TARACONENSE (Saint-Nicolas de Tarascon) monast. ord. S. Bened. consecratum paulo ante Calixtum II ab abbate monast. S. Victoris Massili. a quo pendebat. — Epist. Calixti II, CLXIII, 1107.

NICOLAI (S.) DE RIBODIMONTE (Saint-Nicolas de Ribemont, Aisne) monast. ord. S. Bened. in veteri dioc. Laudunensi et silva Vosago exstructum ab Anselmo comite, ann. 1065. De Simone hujus monast. abbate, CLVI, 1002. — Privileg. Innocentii III, ann. 1198, CCXVII, 10, 31.

NICOLAI (S.). *Vide* Miserayense, Rigense, Stendalense, Tornacense, Venetum.

NIDI MERLI (de Silva) S. MARIE (Sainte-Marie de Nidoiseau, diocèse d'Angers) parthenon a B. Roberto de Arbrissello fundatus circa 1108. — Privileg. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1150.

NIDRENSE seu NIEDER ALTACENSE (Nider-Altach ou l'inférieur, Bavière, sur le Danube) monast. ord. S. Bened. ab Odilone duce exstructum et a Bened. VII papa privilegiis munitum, ann. 983, CCXXVII, 549. — Privileg. S. Leonis IX, papa, ann. 1054, CXLIII, 781. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1199, CCXIV, 560.

NIENTZABAS (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Nientzabas, en Espagne) monast. ord. Cisterc. ejus possessiones et jura privilegio confirmantur ab Eugenio III, ann. 1147, CLXXI, 1279.

NEUBURGENSE S. MARIE (Notre-Dame de Neubourg, dans le diocèse de Passau) monast. ord. S. August. ab Austriæ marchione Leopoldo conditum paulo ante ann. 1137, quo illud sub sua suscepit protectione Innocentius II, CLXXIX, 539. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1172.

NIGRO LACU (de) seu NERLACENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Nerlac ou Noirac, dioc. de Bourges).

NINOVENSE S. CORNELII (Sainte-Cornélie de Nivore ou Nintve, diocèse de Malines) monast. ord. Præmonstrat. ann. 1157 exstructum a pluribus nobilibus viris hujus loci. — Privileg. Eugenii III ann. 1153, CLXXX, 1561. — Charta D. Bernardi Clarav. super dimensione cum Jettenst monasterio, ann. 1146, CLXXV, 1825. — Privileg. Urbani III, ann. 1188, CCLII, 1487.

NITARSCHHAUSEN (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Nitarschhausen, diocèse de Mayence) parthenon ab Othone Hamberg. episc. fundatus ann. 1120 in pago Tulltefelt, CLXIII, 1180.

NIVERNENSE. *Vide* S. SALVATORIS.

NIVERNENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne de Nevers) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 600, restructum et reformatum ann. 1063. — Privileg. Alexandri III, ann. 1159, CC, 145.

NIVERNENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Nevers) monast. ord. S. August. ante viii sæc. fundatum; sed restauratum foris in sæc. quo dotatum est ab Hervæo Dolciaci domino. — Privileg. Honorii II, ann. 1129, CLXVI, 1297. — Privileg. Innocentii II papa, ann. 1150, CLXXIX, 71.

NIVERNENSE S. VICTORIS (Saint-Victor de Nevers) vetus monast. ord. S. Bened., quod ex florentissimo statu in desolationem et ruinam ceciderat a Willelmo Niver-

nensi comite restauratur et conceditur monast. B. Maria de Charitate, ann. 1053, CII, 1052.

NIVIELLENSIS ou NIVIGELLÆ (Nivelle en Brabant) parthenon canonicarum ab illustribus feminis Ita Pippini Landinensis uxore et ejus filia Gertrude exstructum, ann. 640, in quo ipse Pippinus sepultus est, LXXI, 639, LXXXVII, 309. — Privileg. S. Leonis IX, papa, ann. 1048, CXLIII, 611. — Charta Odonis episc. Camerac., ann. 1112, CLX, 1157.

NOBILIACENSE S. VEDASTI (Neully en Artois) monast. a S. Vedasto Atebat. episc. exstructum. — Diploma (spurius) Theodorici regis, ann. 680, LXXVII, 139; Cl, 677. *Vide* ATRÉBATENSE. — Innocentii II papa priv., ann. 1153, CLXXIX, 327.

NOBILIACENSE. *Vide infra* NOVALIACENSE.

NOCIATENSE S. SEPULCRI (Saint-Sépulcre de Noci, royaume de Naples) monast. ord. S. Bened. cui multa concessit Benedictus VII papa, ann. 1015, CCXII, 128.

NOGARENSE (Nogaro, Gers) monast. ord. S. August. pro ejus defensione scripsit Innocentius bonis hominibus hujus loci, ann. 1141, CLXXIX, 566.

NOLANUM MONASTERIOLUM (Couvent de Saint-Paulin, à Nole) a S. Paulino institutum juxta tumulum S. Felicii mart. exstructum circa ann. 400, LXI, 51.

NOLANUS (Couvent de religieuses à Nole), parthenon de domo Obortiana, de quo mentio est apud S. Gregorium Magn., sæc. VI, LXXVII, 467.

NONANTULANUM SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Nonantola, dioc. de Modène) monast. ord. S. Bened. a Ven. Anselmo abbate et rege Astolfo exstructum ann. 755, in dioc. Mutinensi, LXXVII, 1411. — Donatio Immanis dicta Caroli Magni, ann. 774, XCVII, 1002. — Donatio comitissæ Mathildis, XCVIII, 646. — Ludovici Fil., ann. 814, CIV, 1007, 1103. — Lotharii, ann. 827, IV, 1161, 1289. — Sergii III priv., CXXII, 977. — Paschalis II, ann. 1112, CLXII, 506.

NONANTULANUM S. SILVESTRI (Saint-Silvestre de Nonantola, territ. de Modène) monast. ord. S. Bened. ejus possessiones et privilegia confirmavit, juxta Theodorici abb. petitionem, Marinus II papa, ann. 946, CLXXIII, 878. — Sergius IV abbat. Rodolpho permisit condere parochialem ecclesiam S. Michaeli, CXXII, 1502. — Episcopo concessum est Parmen. i ab Henrico II imp., CXI, 250. — Privileg. Alexandri II, ann. 1067, CXLVI, 1533. — Innocentii II, ann. 1132, CLXXIV, 161, 446. — Anastasii IV episc. de electione novi abbatis, ann. 1153, CLXXVIII, 1045. — Alexandri III, ann. 1166, CC, 495, 667, 668, 750, 1067, 1041. — Celestini III papa, ann. 1191, CCVI, 878. — Privileg. papæ Innocentii III, ann. 1215, CCXVII, 861; CCXVII, 38, 78, 160, 221.

NONANTULANUM S. MICHAELIS COLLEGIUM CANONIC. (Chanoines de Nonantola) monast. ejus abbat. quedam restituenda præcepit Alexander III, ann. 1178, CC, 1187, 1291. — Item Clemens III, ann. 1188, CCL, 1598. — Celestini III admonitio de quibusdam reprehendis, ann. 1197, CCVI, 1223. — Innocentii III episc., ann. 1212, CCXVI, 569.

NONNIACUM seu MEMACUM (Némac, diocèse de Limoges) monast. a S. Aredio fundatum, et ab eodem fratribus S. Martini Turon. concessum, ann. 572, LXL, 1144.

NONUM MONAST. in insula Gadio (Cadix) in Hispania exstructum a S. Fructuoso episc., ann. 685, LXXVII, 1089.

NORTHAMPTONIENSE S. ANDRÆ (Saint-André de Northampton, Angleterre) monast. ord. S. Bened. in Anglia, ejus possessiones et jura confirmavit S. Hugo, Lincoln. episc., xi sæc. exeunte, CLIII, 1120. — Episc. Innocentii III, ann. 1206, CCV, 955.

NORTONIENSE forte idem monast. ac præcedens.

NORTHWICENSE SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Norwick, en Angleterre), monast. ord. S. Bened. ab Herberto episc. fundatum ann. 1096. — Privileg. Paschalis II, ann. 1117, CLIII, 452.

NOSTLATENSE (Nostlat, dioc. d'York, Angleterre) monast. cui privilegium concessit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 637.

NOVA CELLA, ou JUVINIACENSE (Juvincul, arr. de Montpellier) monast. ord. S. Bened. ab abbate Anselmo Benedicto exstructum haud procul a suo monast. et a Carolo Magno confirmatum diplom. ann. 799, ICVII, 968.

NOVALIACENSE seu NOBILIACENSE SS. JUNIANI ET HILARI (Saint-Hilaire ou Saint-Junien de Noailles, diocèse de Poitiers) monast. ord. S. Bened. S. Junianus olim consecratus, ann. 559. — Abbas Otto illud translatit a Mariaco ad Nobiliacum, ann. 779. — Variis deinde eidem contulere Carolus Magnus et Ludovicus Pius.

ann. 795, CIV, 979. — Privil. Gelasii II papæ, ann. 1118, CLXIII, 508.

NOVALICIANENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Novalice, en Piémont) monast. ord. S. Bened. fundatum in valle Segusina ab Abbate, ann. 789, LXXXVIII, 1290. — Caroli Magni dipl., ann. 775, XCVII, 997. — Renovatio testamenti Abbonis a Carolo Magno, *ibid.*, 1036. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 1060. — Lotharii dipl., ann. 825, CIV, 1151.

NOVALIIS (de) S. MARIE. *Vide CRASSENSE.*

NOVARIENSE (Novare, dans le Milanais) monast. ord. S. August. cujus possessiones et iura confirmavit Innocentius II papa, ann. 1152, CLXXIX, 141.

NOVIENSE (Novi ou Novion, ancien diocèse de Reims, Ardennes) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 548, de quo Alexander III archiepisc. Rhemensi scripsit ut illi restitueretur quæ injuste eidem abbas fuerant, ann. 1170, CC, 622, 623. — Innocentius III quandam compositionem cum comite Registense confirmavit, ann. 1210, CCXVII, 200, 221.

NOVEM FONTIUM, S. GILBERTI (Saint-Gilbert de Neuvois, diocèse de Clermont) monast. ord. Præmonst. fundatum circa 1150, a nobili viro Gilberto e Terra Sancta rediit, qui ejusdem monast. primus abbas fuit. — Privil. Clementis III, ann. 1198, CCIV, 1355.

NOVIACENSIS prioratus. *Vide supra NOVIGENTENSE.*

NOVIBURGENSE alias **VALLIS S. GEORGII** (Saint-George de Neubourg ou Georgenthal, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. a Sizzo comite fundatum in Thuringia, ann. 1013. — Epist. qua cardinalis Conon accessit Theogerum hujus monast. abb., ann. 1118, CLXIII, 1435.

NOVIGENTENSE S. MARIE (Notre-Dame de Nogent-sous-Courcy, Aisne) monast. ord. S. Bened. conditum ab Alberico Cocleacensi domino, et Adela ejus uxore, ann. 1076. — Hoc illustravit Guibertus abbas, CLVI, 9. — Abbates hujus monast., CLVI, 1125. — Donatio Hugonis Suesonensis episc. *ibid.* — Alexandri III privileg., ann. 1174, CC, 985, 1036.

NOVIENTENSE seu **EBERSHEIMENSE** (Neu-Vinier en Alsace) monast. ord. S. Bened. in dioc. Argentiniensi fundatum a Sigebaldo episc., vii sac. — Diploma Theodorici regis, ann. 865, LXXXVII, 1534. — Charta Carolomanni regis, ann. 770, XCVI, 1578. — Dipl. Caroli Magni, ann. 810, XCVII, 995, 1060. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 1060, 1082, 1180. — Lucii III privileg., ann. 1185, CCI, 1217.

NOVIGENTENSE S. DIONYSII (Nogent-le-Rotrou) monast. ord. S. Bened. a Goffrido comite de Mauritanica (Mortaigne) exstructum super Iganem (l'Huine) in dioc. Carnot. ann. 1094. — Privil. Urbani II, ann. 1095, CLI, 435. — De hujus monast. fundatione, (CLXXII, 1405. — Privil. Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1472.

NOVIGENTENSE (Saint-Cloud, olim Nogent) monast. a S. Clodoaldo Chlodomeris regis filio qui elapsus e caede fratrum suorum monachus et presbyter factus est, et monast. condidit ann. 560 prope Latetiam, in quo obijt et sepultus est. Sed a Northmannis dirutam collegiata ecclesia nunc in eo exstat loco, LXXVI, 298 not., CXXXVIII, 204.

NOVIOMENSIS PARTHENON a S. Eligio episcopo et rege Dagoberto conditus, ann. 680, LXXVII, 515. — Sancta Godebertha prima fuit abbatissa, CL, 1620. — Parthenon hic transiisse videtur ad monachos xii sac. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1211, CCXVI, 401; CCXVII, 264.

NOVI PORTUS S. MARIE (Sainte-Marie de Porto-Novo, Etats de l'Eglise) monast. ord. S. Bened. cujus possessiones atque privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1177, CC, 1125. — Privil. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1262.

NOVO BURGO (de) (Neuberry, comté de Berk, Angleterre) monast. ord. S. Aug. cui privileg. concessit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 610. — Epist. Innocentii ad abbat., ann. 1207, CCXV, 1128.

NOVO CASTRO (de) **S. MARIE** (Sainte-Marie de Neufchâtel, en Suisse) monast. ord. S. Aug. cujus bona confirmavit Celestinus III, ann. 1119, CCVI, 1119. — Epist. Innocent. III, ann. 1205, CCXV, 174; CCXVI, 822; CCXVII, 176.

NOVUM MONASTERIUM. *Vide Afflighemense, Cabillonense, Pictaviense.*

NUEMBURGENSE. *Vide Maris (S.) de Castro Novo.*

NUGARULENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Nogaroulet, diocèse d'Auch) monast. ord. S. Aug. cujus bona privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1169, CC, 571.

NUGUBIENSE et **NURKIENSE** monasteriola canonici

corum infra Turritanum et Empuritanam dioceses in Neapolitano regno exstructa a Gunario domoicello, ann. 1117. — Privil. Paschalis II, CLXIII, 423.

NUTSCELLEENSE (Nutceil, comte de Southampton, en Angleterre) monast. ord. S. Bened. in quo studiorum causa juvenis missus est S. Bonifacius, ineunte vii sac., LXXXIX, 658.

NUNDRIACENSIS (probablement Nérès, anc. dioc. de Bourges, Allier) prioratus cujus abbat. scripsit Innocentius III, ann. 1205, CCXV, 222.

OBAZINÆ (Obazine ou Aubazine, près de Brives, Corrèze) parthenon de quo mentio fit in Epistol. Innocentii ad abbat. Silvæ Majoris, ann. 1206, CCXV, 1031.

OBERMUNSTERIENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Obermunster, diocèse de Ratisbonne) parthenon a S. Heinrich II imper. conditus apud Ratispon., ann. 1010, CXI, 289.

OBONNENSE S. MARIE seu **S. MICHAELIS** (Sainte-Marie d'Obonne) monast. ord. S. Bened. exstructum in Hispania ab Adelgastro, regis Silonis filio, ann. 780, XLVI, 889.

OCRIENSE. *Vide DAMIANI (S.).*

OFFONIS CELLA. *Vide SCHULTRANKENSE.*

OLLONA (de). *Vide S. CHRISTINÆ.*

OMENSE (Om, en Danemark) monast. ord. S. Bened. ex loco Cara insula dicto translatus, cui privileg. concessit Alexander III, 1174, CC, 1004. — Privil. Urbani III, ann. 1186, CII, 1465.

OMNIUM SANCTORUM IN NIGRA SILVA (abbaye de la Toussaint, en Forêt-Noire, diocèse de Strasbourg) monast. ord. Præmonst. cui privileg. concessit Innocentius III, ann. 1204, CCXVII, 105.

ONIENSE seu **DE ONIA SILVÆ** (abbaye de la forêt d'Heugue, dioc. de Bourges) monast. a S. abbate Liso fundatum, circa ann. 500, LXX, 1085.

ONIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur d'On, diocèse de Burgos, en Espagne) monast. ord. S. Bened. exstructum a rege Saucio, cujus regimen commissum est S. Odiloni Cluniac. abbati xi sac., CXLI, 857. — Privil. Innocentii III ann. 1210, CCXVI, 249, 250.

ORATORIO (de) **S. MARIE** (Notre-Dame de Loroux ou Louroir, anc. dioc. d'Angers) monast. ord. Cisterc. a Fulcone Andegav. comite exstructum ann. 1121. — Charta Henrici II Angl. regis, 1175, CCVII, 1161. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1207, CCXV, 1122.

ORATORIO (de) **S. EBRULFI** seu **S. ANGARIENSE** (Orroer, diocèse de Beauvais) monast. ord. S. Bened., primum S. Ebrulfi (saint Evre), deinde S. Angarium in honorem dictum, de quo mentio fit in testam. S. Ansegisi, Fontanell. abb., ann. 855, CV, 745.

ORBACENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Orbaix, diocèse de Soissons) monast. ord. S. Bened. fundatum a S. Reolo seu Reulo (S. Rigule), Rhemensi archiepisc., ann. 680. — Gottescalcus monac. hic heresim retractavit, ann. 568, CXXI, 545.

ORBIONENSE seu **URBIONENSE**. *Vide CRASSENSE.*

ORDORFENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Ordorf, dioc. de Mayence) monast. ord. S. Bened. a S. Bonifacio Mogunt. episc. conditum, circa 740, LXXIX, 646; CXIX, 686.

ORGANO (in) **S. MARIE**. *Vide VERONENSIS PARTHENON.*

ORICOLI (S.) **DE SENUCO** (Saint-Oriel de Senuc, près de Grand-Pré, Ardennes) parvum monasterium S. Remigio Rhemensi subjectum, cujus prior fuit Robertus quondam S. Remigii abbas. Epist. Calixti II papæ, ann. 1122, CLXIII, 1247.

ORIENTII (S.) **AUSCIENSE** (Saint-Orient d'Auch) ab initio mera fuit ecclesia in qua sepultus est S. Orientius episc. cui postea annexa est abbatia sub eisdem abbatibus nomine, vi sac., LXXI, 907. — Ad Cluniacenses transiit simplex factus prioratus. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1151, CXLI, 745. — Epist. Albertici Ostien. episc. de concordia monast. hujus cum Auscien. episc., ann. 1100, CLV, 1631. — Privil. Paschalis II, ann. 1104, CLXIII, 132.

ORTEGA DE S. JOANNIS (Saint-Jean d'Ortega, dioc. de Burgos, en Espagne) monast. in cujus gratiam scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 254.

ORTICARIENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel d'Orticaria, dans le Pisan, Toscane) monast. ord. S. Bened. Camald. cui privileg. concessit Clemens III papa, ann. 1188, CCIV, 1282.

OSENSE. *Vide AUGENSE.*

OSITHÆ. *Vide CRASSENSE.*

OSPELLENSE S. SILVESTRI (Saint-Silvestre d'Osello, diocèse de Foligno, en Ombrie) monast. ord. Camald. cujus priorem ad obedientiam Camald. monac. revocat Celestinus III, ann. 1195, CCVI, 1076.

OSTERHOLTENSE (Osterholz, diocèse de Brême) monast. ord. S. August. cui privil. concessit Clemens III, ann. 1184, CCIV, 1582.

OSTERHOLTENSIS parthenon, qui præcedenti monast. annexus videtur, de quo idem Clementis privilegium mentionem facit. *Ibid.* — Privilegium Innocentii III, ann. 1216, CCXVI, 258.

OSTERHOWENSE S. MARGARETÆ (Sainte-Marguerite d'Osterhofen, en Bavière) monast. ord. S. Bened. a S. Firminio olim exstructum sub Ottone duce, postea restauratum est ab Odone Bamberg. episc., ann. 1110; et ann. 1127 ad Præmonst. transiit, CLXXIII, 1282. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1167.

OSWALDI (S.) HARDENIENSE monast. ord. S. Bened. in diocesi Lincolnensi cui Hugo episc. multas contulit donationes, ann. 1200, CLIII, 1118.

OTHMARSHIMENSIS S. MARIÆ (Notre-Dame d'Othmersheim, en Alsace) parthenon exstructus a nobili viro Rudolfo sub Leone VIII papa, x sæc. — Privil. Eugenii III, ann. 1153, CLXX, 1597.

OTHONIENSE (Otteubevern, en Souabe) monast. ord. S. Bened. a rege Nicolao et Hubaldo episc. exstructum ante ann. 1138, quo Paschalis II privil. concessit, CLXIII, 459.

PADERSBORNENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Paderborn) monast. ord. S. Bened. in suburbio situm, cui immunitates concessit S. Henricus II imper., ann. 1025, CXL, 378.

PADERSBORNENSE SS. CHILIANI ET LIBORII monast. ord. S. Bened. ab imperatrice Gisla exstructum, et Chonradi II imperat. diplomate ornatum, ann. 1030, CLI, 1054, 1060.

PADERSBORNENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Paderborn) monast. ord. S. Bened. cuius iura et possessiones confirmavit Eugenius III, ann. 1146, CLXXX, 1157.

PADOLIRONNENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Padolirone, diocèse de Mantoue) monast. ord. S. Benedicti in agro Mantuano situm cuius monachus exstitit B. Simeon, x sæc. canonizatus. — Privil. Benedicti VIII, ann. 1024, CXXXIX, 1033. — De consecratione ecclesie S. Simeonis confess. — Privil. Leonis IX, ann. 1051, CXLIII, 739. — S. Gregorii VII, ann. 1045, CXLVIII, 718. — Urbani II privil., ann. 1088-1099, CLI, 527. — Paschalis II privil., ann. 1107, CLXIII, 226. — Honorius hoc subiecit monast. Cluniaco, ann. 1125, CLXVI, 1229. — Innocentii II privil., ann. 1134, CLXXIX, 208. — Idem monast. subiecit Cluniacensi Lucius II, ann. 1144, CLXXXIX, 950. — Epist. Eugenii III de obedientia Cluniac. monasterio, CLXXX, 1506. — Alexandri III præceptum quo abbas huius monast. a Cluniaco eligitur, ann. 1166, CC, 435. — Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1310. — Epist. Innocentii III super electione, visitatione et correctione, ann. 1209, CCXVI, 86.

PALARIA (de). *Vide* S. SEBASTIANI.

PALATIOLO (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Palatiole, en Toscane) monast. ord. S. Bened. in territorio Pisano conditum a S. Valfredo (Valfroi) Lucensi origine, ann. 754, LXXXVII, 1584. — Ipsius fratres parthenon in ejus vicino extruxerunt, *ibid.*

PALATIOLO (de) TREVIRENSI (Palz, près de Treves) parthenon ab Adela Dagoberti filia et abbatisa conditus ann. 690, LXXXVII, 1512. — Adela testamentum in sui monast. gratiam, ann. 752, LXXXVIII, 1286.

PALMI (de), in dioc. Tudensi (Tuy, en Galice, Espagne) monast. cui scripsit Innocent. III, ann. 1213, CCXVI, 852.

PALNATUM S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Pannat, diocèse de Périgueux) monast. ord. S. Bened. ante ix sæc. exstructum, cui præfuit abbas Adalgasius, postea ad Vabrense translatus, CXXXIII, 710.

PANCRATII (S.) DE LEWES (Saint-Pancrace de Lewes, comté de Sussex, Angleterre) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1077 a Willelmo Warena comite et ejus uxore Gundreda. — Epist. Coelestini III, ann. 1196, CCVI, 1162.

PANCRATII (S.) (Saint-Pancrace, à Rome) monast. ord. S. Bened. Romæ exstructum, de quo mentio fit apud S. Gregor. Magn. Nunc seminarium est Carmellitarum Discalceatorum, LXXVII, 657. *Vide* inter Rom. monasteria.

PANCRATII (S.) (Saint-Pancrace, dioc. de Chichester, Angleterre) monast. quod a Cluniaco olim pendebat de quo mentio est in vita Petri Venerab., CLXXXIX, 25. — Guillelmus de Warena illius fundator datur, CXII, 1119. — Priorem habuit aliquandiu Hugonem postea Rhotomag. archiepisc., *ibid.*

PANORMITANUM S. MARIÆ (Sainte-Marie de Pa-

lerme, en Sicile) monast. sanctimonialium cui decimas quasdam ab episc. Mazariensi Justinotraditas confirmavit Alexander III, ann. 1175, CC, 1015.

PANORMITANUM S. SPIRITUS (convent du Saint-Esprit, à Palerme, Sicile) monast. cuius mentio est in epist. Innocentii III super monast. S. Mariæ de Ligo eidem subjecto, ann. 1202, CCXIV, 1167.

PANORMITANUM S. HERMÆ (Saint-Erme de Palerme) monast. hoc ord. S. Bened., unum e sex monast. a S. Gregorio Magno exstructis, circa 596, LXIV 237; LXXVII, 835.

PANORMITANUM S. THEODORI (Saint-Théodore de Palerme) monast. ord. S. Bened. cuius abbatem protezit S. Gregorius Magnus, LXXV, 800.

PAPIENSE S. JOANNIS A CIMITERIO (Saint-Jean de cimetière, faubourg de Pavie) monast. cuius bona confirmavit Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 459.

PAPIENSE S. JUVENCI (Saint-Jouvenne de Prie) collegium canonicorum ad quos scripsit Innocentius III de quodam canonico a se speciatim commendato, ann. 1198, CCXIV, 104.

PAPIENSE S. PETRI COELI AUREI (Saint-Pierre au-Ciel-d'or) monast. ord. S. Bened. prope Papiam a Lombardia a rege Luitprando conditum paulo ante ann. 722, cuius bona privilegiaque confirmavit Joannes IV, ann. 986, CXXXVII, 827. — Diplom. Chonradi II, ann. 1035, CLI, 1063. — Privil. Alexandri II, ann. 1069, CXLVI, 1555. — Paschalis II, ann. 1102, CLXIII, 84, 148, 568.

PAPIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur, à Pavi) monast. ord. S. Bened. ab imperatrice Adélaide fundatum et dotatum juxta Ticinum, cuiusque largas immunitates concessit Joannes XXI, ann. 972, CXXXIV, 993, 995. — Epist. Paschalis II, CLXIII, 200. — Privil. Caius II, ann. 1120, CLXIII, 1174. — Innocentii II privil., ann. 1159, CLXXXIX, 158. — Privil. Eugenii III, ann. 1165, CLXXX, 1026. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 154.

PARACLETIENSE S. THOMÆ. *Vide* ENCASTRUM.

PARACLETIENSIS SS. TRINITATIS (Le Paraclet ou la Sainte-Trinité, à Saint-Aubin, dioc. de Troyes) parth. a Petro Abaelardo conditus ann. 1127 sub Altono episc. in gratiam Heloissæ et ejusdem consortium et suo monast. ejectarum, CLXXXVIII, 15. — SS. Pontificum privilegia pro eo parth., *ibid.*, 1847. — Catalogus abbatissarum Paracleti, *ibid.*, 1849. — Innocentius II eum sub sui suscepit protectione, ann. 1131, CLXXXIX, 114, 259, 568. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXXIX, 850. — Eugenii III, CLXXX, 1291. — Privil. Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1028. — Adriani IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1448, 1529, 1539. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 261.

PARASIO (de) (Paray-le-Moineau, Seine-et-Oise) parth. ord. Cist. cuius Innocentius III bona confirmavit ipse a Roberto de Malovicino collata, ann. 1200, CCXVI, 157.

PARCENSE S. MARIÆ (Notre-Dame du Parc, près de Louvain, Belgique) monast. ord. Præmonst. a Godefrido Barbato, Flandrensi comite conditum, ann. 1129, et Gualtero S. Martini abbati traditum. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXXIX, 602. — Epist. sanctæ Hildegardis abbatissæ ad Philippum abbatem, CXCIII, 271, 277.

PARCI DOMINARUM (Le Parc-aux-Dames, ou le Parc Bouille, près de Crépy, Oise) parthenon ord. Cister. fundatus, ann. 1205, ab Alienora S. Quintini comitissa, et Philippo Augusto rege. — Privil. Innocentii III, ann. 1210, CCXVII, 201.

PARISIACENSE IN ALSACIA (Paris, dioc. de Strasbourg, Alsace) monast. ord. S. Cister. cuius bona privilegiaque confirmavit Lucius III, ann. 1183, CCL 1539. — *Ibi* claruit Guntherus monach., ann. 1212, CCXII, 9.

PARISIENSE COLLEGIUM CANONICORUM S. MARIÆ (Le chapitre de Notre-Dame de Paris) cuius bona confirmavit Joannes XVIII, ann. 1006, CXXXIX, 485. — Charta Stephanii Parisien. episc., ann. 1124, CLXIII, 1421. — Privil. Alexandri III, ann. 1164, CC, 523, 537, 760, 998. — Petrus Cantor claruit ann. 1197, CCV, 9. — Authentica quasdam ejus ecclesie, ann. 1169, CCV, 909, 910, 911. — Coelestini III privil., ann. 1193, CCVI, 1168.

PARISIENSES S. OPPORTUNE (Sainte-Opportune, à Paris) canonici Regulares quorum bona confirmavit Adrianus IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1630. — Privil. Alexandri III, ann. 1178, CC, 1185. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1479.

PARISIENSE S. PETRI (Saint-Pierre) monast. cuius basilica exstructa est a Chlodoveo II et S. Chlodoveo, postea S. Genovefæ dicata est, ann. 545, LXI, 260.

PARISIENSE S. THOMÆ (Saint-Thomas-de-Louvre) monast. ord. Præmonst. ab ipso S. Norberto fundatum.

ut fert privil. Urbani II, ann. 1187, CCII, 1487. — Privil. Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1414.

PARISIENSE S. VINCENTII. *Vide* S. Germani a Pratis. *Vide* insuper monast. S. Dionysii, S. Eligii, S. Genovefæ, S. Germani Antissiod., S. Maglorii, S. Martini de Campis, S. Marcelli, Montis Martyrum, SS. Trinitatis, S. Victoris, etc.

PARISIENSE SS. TRINITATIS (Convent de la Sainte-Trinité, à Paris) monast. a fratre Joanne institutum cujus regula ab Innocentio III memoratur et probatur, ann. 1198, CCXIV, 414.

PARMENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Parme) monast. ord. S. August. cujus possessiones atque privilegia confirmavit Innocentius II, ann. 1141, CLXXIX, 556. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1111.

PARMENSIS S. ALEXANDRI (Saint-Alexandre de Parme) parthenon exstructus ante ann. 1158, quo, rogato piæ Agnetis abbatissæ, privilegium et concessit Innocentius II, ann. 1158, CLXXIX, 587. — Privil. Celestini III, de nova S. Cæcilie ecclesia huic monast. asserta, ann. 1195, CCVI, 1081; alia ejusdem epistolæ, 1219.

PARMENSE SANCTÆ FELICULÆ (Sainte-Félicole ou Félicole de Parme) monast. ord. S. August. quod sub sua suscepit protectione Adrianus IV papa, ann. 1562.

PARMENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Parme) monast. ord. S. Bened. Casinensi subjectum cujus possessiones et jura confirmavit Lucius II papa, ann. 1144, CLXXIX, 835. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1059. — Epist. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 622.

PARMENSIS S. PAULI (religieuses de Saint-Paul, à Parme) parthenon cui Urbanus III parthenonem subjecti S. Marie de Castello Godo, ob sanctimonialium prava mores, ann. 1187, CCII, 1480.

PARRASIO (de). *Vide* supra PARASIO.

PARVA PONTE (de). *Vide* BRUNNUNUM.

PASSENSE S. MARTINI (Saint-Martin du Pas, dont le lieu n'est pas indiqué, et peut-être Saint-Martin du Parc, Eure) prioratus ord. S. August. a Majori Monasterio distractum, et S. Martino de Campis concessum ab Alexandro III, ann. 1164, CC, 518.

PASSINIANUM (Passignano, en Toscane) monast. ord. S. Bened. inter Florentiam et Senas situm, cujus prior Petrus et Rusticus abbas ad S. Joannem Gualbertum confugerunt et suo illi commissio monasterio sub ejus magisterio vixerunt, circa 1045, CXLVI, 775. — Privil. Gregorii VII, ann. 1085, CXLVIII, 721. — Alexandri III, ann. 1179, CC, 1193. — Epist. Celestini III, de S. Joau. Gualberti translatione, ann. 1194, CCVI, 1035.

PASSU (de). *Vide* DIOXYSI.

PATAVIENSIS CANONIA (chapitre de Padoue) cujus bona et possessiones confirmavit Henricus III imper., ann. 1047, CLI, 1102.

PATAVIENSE S. JUSTINÆ (Sainte-Justine de Padoue) monast. ord. S. Bened. fundatum extra civitatem ab Opilio patricio; confirmavit ipsius privilegia Henricus IV imper., CLI, 1164. — Privil. Alexandri III abbati hujus monast. concessum, ann. 1177, CC, 1146.

PATAVIENSIS S. PETRI (religieuses de Saint-Pierre, à Padoue) parthenon qui, juxta petitionem Theophilæ abbatissæ, privilegium obtinuit a Clemente III papa, ann. 1091.

PATERNIACUM (Payerne, diocèse de Lausanne, en Suisse) monast. ord. S. Bened. ab Alaide, Henrici II imper. uxore, et Rodulfo viro nobili exstructum; ab Odilone vero luniac. abb. reedificatum super litus lacus Everdanensis, in episcopatu Lausannensi, ann. 1022, CXLI, 551 not.; CXLI, 858, 75.

PATERNIANI (S.). *Vide* FULIGNATENSE.

PATRICIACUM seu PRINCIACUM S. EUSITH (Presy-sur-Cher) monast. ord. S. Bened. in quo S. Eusitius primum vitam monast. professus est in dioc. Bituricensi situm, ann. 531, LXXI, 890 not. — Ibidem vixit Marianus reclusus sub abbate Faterio, circa ann. 515, LXXI, 889.

PATRICHII (S.) monast. *Vide* YRWYTRINENSE.

PAULI (S.) NARBONNENSE (Saint-Paul, à Narbonne) monast. ord. S. August., ante ann. 1093 institutum. — Epist. Urbani II ad Guillelmum abb. hujus monast., ann. 1095, CLI, 360.

PAULI (S.) IN CARINTHIA (le couvent de Saint-Paul en Carinthie, Allemagne) monast. ord. S. Bened. in dioc. Pataviensi a quodam comite violenter aliquando occupatum sub Rodolpho imper., cui denuntiatur est illud facinus, ann. 1279, XCVIII, 765. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 522.

PAULI (S.) ROMANUM. *Vide* ROMANUM.

PAULI (S.) IN ARGONNA (Saint-Paul en Argonne) monast. ord. S. Bened. prope Verdunum exstructum, a Wicfrido episc. restauratum est ann. 1131, pro

canonicis ord. Præmonst. — Calixti privil., ann. 1120, CLXIII, 1176. *Vide* VIRIDUNENSE.

PAULIACENSE IN ARVERNIS videtur collocandum monast. in quo dñs reconditæ sunt S. Saturnini mart. reliquæ, IV sec., LXXI, 750.

PAUSENSE S. MARIE (Notre-Dame de Pauso, diocèse de Cirenza, Naples) monast. ord. S. Bened. in dioc. Acheruntina exstructum quod Urbanus II privil. ornavit, sed apocryphum est instrumentum, CLI, 111, 565.

PAVILIACENSIS et PAULIACENSIS (Sainte-Austreberte de Pavilly, anc. diocèse de Rouen) parthenon a S. Austreberta abbatissa conditus, in dioc. Rothomagensi, ann. 650, postea translatus est prope vicum vulgo dictum *Montreuil-sur-mer*, XI sec., hortante Urbano II papa, epist. ann. 1091, CLI, 355.

PEGAVIENSE (Pégau, dioc. de Mersebourg, en Misnie) monast. ord. S. Bened. exstructum paulo ante ann. 1104, quo Paschalis II papa illud suscepit sub sua tutela, CLXIII, 128. — Epist. Innocentii III, de controversia inter episc. Merseburg et illud monast., ann. 1198, CCXIV, 279, 283; ann. 1205, CCXV, 603, 645; ann. 1210, CCXVI, 505, 871.

PENNENSE. *Vide* S. BARTHOLOMÆ.

PENSAURIENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Pesaro, Etats de l'Eglise) canonici cujus bona confirmavit Celestinus III, ann. 1197, CCVI, 1217.

PENTALE, sic aliquando dicitur Dolense monast. *Vide* DOLENSE.

PEONENSE seu PHEONENSE monast. in Galletia exstructum a S. Fructuoso, ann. 670, LXXXVII, 1089.

PERCENSE seu PERTICENSE. *Vide* NOVICENTUM.

PEROALLO (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Perallo, dioc. de Gènes, en Piémont) monast. ord. Cisterc. exstructum ante ann. 1211 quo Innocentius III illud sub protectione sua suscepit, CCXI, 514.

PERSENIA (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Peseigne, anc. dioc. du Mans) monast. ord. Cisterc. a Wilhelmo III, Bellismensi comite, fundatum ann. 1145. — Ibi claruit Adamus abbas, ann. 1203, CCXI, 579. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 255, 1560; CCXVI, 620. — De reformatione S. Martini Turonen., CCXVII, 109, 187.

PERSHORENSE (Pershore, diocèse de Worcester, Angleterre) monast. ord. S. Bened. in dioc. Wigornensi exstructum cujus Fulbertus abbas meritis S. Oswaldi salutem debuit, ann. 980, CXLVII, 1194. — Abbas Guido adfuit concilio a B. Anselmo celebrato sub Henrico rege, ann. 1102, in urbe Londoniensi, CLIX, 438.

PERUSINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Pérouse) monast. ord. S. Bened. extra urbem situm, cujus bona et jura confirmat Paschalis II, ann. 1115, CLXIII, 574. — Privil. Innocentii II, ann. 1157, CLXXIX, 514. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 828. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1029. — Epist. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 711.

PERUSINUM. *Vide* S. ANASTASII.

PERUSINUM S. MARIE. *Vide* VALLIS PORTIS.

PERUSINUM S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Pérouse) monast. ord. S. Bened. ad cujus abbatem scripsit S. Gregorius VII super cenobio S. Anastasii cui tunc præerat indignus abbas, ann. 1074, CXLVIII, 375.

PETERSHAUSENSE seu PETERSHUSANUM S. GREGORII (Saint-Grégoire de Petershausen, diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. super Rhenum in Constant. dioc. exstructum a Gebardo episc. et Augiensis m. subditum ann. 985, cujus initia describuntur, CXLI, 506 et seqq. — Charta Joannis XVI, ann. 989, CXLI, 512. — Privil. Gregorii V, 595.

PETIS (de) (Petz ou Pest, diocèse de Vesprien, en Hongrie) monast. cujus abbat scripsit Innocentius III de Græcorum ecclesiis, ann. 1204, CCXV, 352.

PETINGENSE (Petoghen-les-Oudenarde, Belgique) monast. ord. S. August. in quo Rainaldus Rhem. archiep. monachus introduxit ann. 1150, CLXII, 1341.

PETRAGORICENSES CANONICI (chapitre régul. de Périgueux) quorum abbas ipse episcopus erat et S. Fronto patronus. Ann. 1104 concesserunt Eaduali silvæ partem quæ Salvitæ dicitur B. Roberto de Arbrissello pro sustentatione monialium Fontis Ebrahæ, CLXII, 1093.

PETRI (S.) seu EGIDII NEMAUSENSE (Saint-Pierre et plus souvent Saint-Gilles de Nîmes) monast. ord. S. Bened. a B. Egidio fundatum, ante ann. 896. — Epist. Adriani III, ann. 886, CCXVI, 971. — Privil. Urbani II, ann. 1093, CLI, 425. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1202, CCXIV, 1053.

PETRI (S.). *Vide* AUREA VALLIS.

PETRI (S.) DE LANDELINA (Saint-Pierre de Landelin, diocèse de Folligny, en Ombrie) monast. ord. S.

Bened. a comitibus de Monaldo, et Rodolfo Lamberti fundatum et episcopo Fulginesi ab eisdem concessum ann. 1153. — Privil. Anastasii IV, CLXXXVIII, 1043.

PETRI (S.) AD MONTES sive DE MONTIBUS (Saint-Pierre-aux-Monts, de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. Bened. a Roberto I episc. fundatum, ann. 1028. Decret. Alexandri III, ann. 1172, CC, 775.

PETRI (S.) MONASTERIUM (Saint-Pierre-le-Moûtier, diocèse de Nevers) monast. ord. S. Bened. exstructum circa ann. 810. — Epist. Innocentii III ad abbat. de subjectione monast. Menatensis inter episcop. Claromont. et Cluniacenses controversa, ann. 1213, CCXVI, 963.

PETRI (S.) DE MONTIBUS (Saint-Pierre des Monts, diocèse d'Alcala) monast. ord. S. Bened. in pago Complutensi, in Hispania, a S. Fructuoso conditum, ann. 610, cujus S. Valerius abbas fuit, LXXXVII, 417, et ab abbate Genadio restauratum, xi sæc., *ibid.*

PETRI (S.) DE MONTE (Saint-Pierre du Mont, diocèse de Metz) monast. ord. Præmonst. fundatum, ann. 1090, a Mathilde Bonifacii Lotharingis dacia filia. — Adriani IV decretum de gerendo superpelliceo, ann. 1154, CLXXXVIII, 1372.

PETRI (S.) DE REGULA (Saint-Pierre de la Réole, anc. dioc. de Lescar, Béarn) monast. ord. S. Bened. ann. 977 exstructum, episcopo Lascarensi asseritur a Paschali II, ann. 1114, CLXIII, 355.

PETRI (S.) PUELLARIS (Saint-Pierre-le-Puel ler, diocèse de Poitiers) parthenon fundatus a nobili matrona Monægundi, cujus ipse prima fuit abbatissa, LXXI, 1087. — Postea transit ad canonicos sæcul. S. Martini Turon., *ibid.*, 1089 not.

PETRI (S.) IN PIXIDE (Saint-Pierre-au-Bassin, dioc. de Florence) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 975.

PETRI (S.) IN CAMPO (Saint-Pierre del Campo, diocèse de Chieti, Naples) monast. in dioc. Theatina situm de quo mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

PETRI (S.) COELI AUREI. *Vide PAPIENSE.*

PETRI (S.) DE CELLARIA (Saint-Pierre de Cellaria, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. subiectum monasterio S. Mariæ in Pulsano; de eo mentio est in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

PETRI (S.) DE VALENTIS (Saint-Pierre-les-Vallières, dioc. de Narbonne) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Rainardo Amati exstructum ante ann. 1114 quo Paschalis II illud privilegium ornavit, CLXIII, 560.

PETRI (S.) MILIONENSIS (Saint-Pierre de Melun) monast. ord. S. Bened. quod a fundamentis reedificavit Seguinus Senonensis archiepisc. ann. 999, CXLII, 772.

PETRI (S.) VIVI (Saint-Pierre-le-Vif, diocèse de Sens) parthenon a regina Theodechilde exstructus, circa ann. 584, LXXI, 290. — Ingoara monialis multa ei bona contulit, ann. 711, LXXXVIII, 1258. — Diploma Ludovici Pii ann. 822, CIV, 1111. — Cum pene eversus jaceret a Seguinio archiepisc. restauratus est x sæc. qui in eum monachos introduxit ann. 999. — Odorannus ibi floruit ann. 1048, CALII, 766, 775. — Epist. Hgonis Lugd. episc. ad Senon. archiepisc. ann., 1099, CLVII, 522. — Epistola Cononis card. ad Lingon. episc. pro Arnaldo abbate ann. 1119, CLXIII, 1457. — Arnaldi abbat. scripta, 1175. — De S. Abbone abb. et postea episcop. viii sæc., CLXXV, 1397.

PETRI (S.). *Vide* Cabillonense, Carnotense, Gandense, Eugubinese, Faventinum, Florentinum, Heisterbacense, Mellicense, Mutinense, Padersbornense, Papiense, Vienneuse, et alia longe plura.

PETRIBURGENSE (Petersburg, en Anglet.) monast. ord. S. Bened. in Anglia celebre cui multa concessit Edwardus rex et cujus jura et possessiones confirmavit Willelmus Conquestor, ann. 1081, CXLIX, 1333. — Eugenii III privil., ann. 1146, CLXXX, 1160, 1163.

PETRONILLÆ (S.) DE DUOBUS CASTELLIS (Sainte-Pétronille-des-deux-châteaux, du diocèse de Parenzo, en Italie) monast. de quo agitur in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1101.

PETROSA (de) SANCTÆ MARIÆ (Notre-Dame de la Peyrouse, diocèse de Périgueux) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1153; de hujus monast. abbate questio est in epist. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1101.

PHALEMPINO (de) S. CHRISTOPHORI (Saint-Christophe de Phalempin, Pas-de-Calais) monast. ord. S. August. a Rogerio comite et ejus conjuge Ogiva exstructum paulo ante 1110 quo Paschalis II privil. concessit, CLXIII, 370. — Alexandri III, ann. 1159, CC, 110.

PHARENSIS PARTHENON pro PARENSE quod videsis. PHYUTWANGENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Phytwanggen, dioc. d'Augsbourg, en Bavière) mo-

nastr. ord. S. Bened. quod Wigo decanus et abbas fundavit et imperatrici Adheleide commendavit, ann. 970, CXXXVII, 9.

PICTAVIENSE S. HILARII (Saint-Hilaire de Poitiers) monast. ord. S. August. quod privilegiis ornavit S. Gregorius VII papa, ann. 1074, CXLVIII, 631. — Epist. Innocentii III, ann. 1311, CCXVI, 445.

PICTAVIENSIS SS. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Poitiers) parthenon cujus abbatissa Elisabeth privil. concessit Calixtus II, ann. 1119, CLXIII, 1119.

PICTAVIENSIS S. CRUCIS (couvent de Sainte-Croix, à Poitiers) parthenon a S. Radegunde fundatus et dotatus, cum diaconissæ velum e S. Medardi manibus suscepisset apud Noviomagum, ann. 533, LXXI, 522; LXXII, 655. — Privil. Urbani II, ann. 1091, CLI, 528.

PICTAVIENSIS S. RADEGUNDIS (Sainte-Radegonde de Poitiers) monast. ord. S. Bened., vii sæc. exstructum a B. Radegunde regina. — Epist. Innocentii III ad priorem, ann. 1212, CCXVI, 798.

PICTAVIENSE S. CYPRIANI (Saint-Cyprien, près de Poitiers) monast. ord. S. Bened. a Pippino rege exstructum ann. 878, reedificatum est ann. 931, in suburbio super fluvium Clunum. — Privil. Joannis XI, ann. 931, LXXXII, 1062. — Item Urbani II, ann. 1093, CLI, 366, 369.

PICTAVIENSE SS. JOANNIS, SIMONIS ET JUDE (le Moûtier-Neuf ou Saint-Jean de Poitiers) monast. ord. S. Bened. a pio Willelmo Pictaviensi comite conditum in ejusdem civilitatis suburbio et postea ab eodem Cluniacensi regimini subiectum. — Privil. S. Gregorii VII papa, CXLVIII, 666. — Privil. Urbani II, quo ei concessit S. Nicolai ecclesiam ab Agnete comitissa edificatam, ann. 1093, CLI, 367. — Privil. ejusdem, CLI, 461. — Innocentii decretum, ann. 1211, CCXVI, 542.

PIGAVIENSE. *Vide supra* PEGAVIENSE.

PILLERENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Pillero) monast. Italiae cujus situs non notatur. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 50.

PINEROIENSE S. MARIÆ (Notre-Dame de Pignerol, en Savoie) monast. ord. S. Bened. ab Adelata comitissa fundatum in Babaudia, quod privilegiis ornavit S. Gregorius VII papa, ann. 1083, CXLVIII, 705. — Privil. Calixti II papa, ann. 1122, CLXIII, 1261.

PINETA (de) S. MARIÆ (Sainte-Marie de Pineta, en Toscane) monast. ord. S. August. cujus bona privilegia confirmavit Adrianus IV, ann. 1156, CLXXXVIII, 1481.

PINETUM (couvent de Pineto, dans la campagne de Rome) monast. antiquissimum in pago Romano situm, et a Machario et Rufino illustratum iv exeunte sæc. XI, 116.

PINCHONIO (de) HOSPITALIS DOMUS DEI (Frères Hospitaliers de la Maison-Dieu, Hôtel-Dieu de Perquigny, Somme). — Privil. Innocentii III, ann. 1212, CLXVII, 216.

PINNA (de) monast. in dioc. Genensium situm, de quo mentio fit in epistola Adriani IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1445.

PINNA (de) S. JOANNIS monast. in Hispania situm, a rege Sancio restauratum et ab Alexandro II papa privilegio ornatum, ann. 1071, CXLVI, 1362. — Epist. Urbani II ad abbatem de decimis S. Saturnini non auferendis, 1094, CLI, 374.

PINU (de) S. MARIÆ (Notre-Dame du Pin, diocèse de Poitiers) monast. ord. Cisterc., exstructum ann. 1128-1141 a Giraldo de Salis. — Epist. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1360.

PIRO (de) S. PETRI (Saint-Pierre-du-Poirier, dans le comté de Trévise) monast. ord. S. Bened. cui privil. concessit S. Henricus II imper., ann. 1017, CXL, 335.

PISANUM S. MICHAELIS (Saint-Michel de Verruque, près de Pise) monast. ord. S. Bened. quod tuendum suscepit S. Gregorius VII papa et ejus possessiones privilegio confirmavit, ann. 1077, CXLVIII, 681. — Privil. Adriani IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1458. — Innocentii III, ann. 1209, CCXVI, 187.

PISANUM S. ZENONIS (Saint-Zénon de Pise) monast. ord. S. Bened. cujus bona aique jura privilegio confirmavit Gregorius VII papa, ann. 1060, CXLVIII, 698.

PISANUM S. MARIÆ (Sainte-Marie de Pise) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmavit Joannes XVIII, 1007, CXXXIX, 1486. — Privil. Victoris II, ann. 1055, CXLIII, 812. — Alexandri II papa, ann. 1063, CXLVI, 1285. — Innocentii II, ann. 1137, CLXXIX, 521. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 989. — Adriani IV epist., ann. 1161, CLXXXVIII, 998. — Alexandri III epist.,

- ann. 1168, CC, 566, 561, 663, 1032. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1445.
- PISCARIENSE (S.) CLEMENTIS** (Saint-Clément de Pexara, royaume de Naples) monast. ord. S. Bened., sub Leone IX exstructum, cujus iura et possessiones confirmavit Calixtus II, ann. 1121, CLXIII, 1201. — Privil. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1625. — Alexandri III, ann. 1166, CC, 409, 558, 682, 866, 1235, 1266. — Coelestini III, ann. 1191, CCVI, 881.
- PISINO (de) S. MICHAELIS** (Saint-Michel de Pismi, dioc. de Parenzo, en Italie) monast. de quo fit mentio in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1101.
- PISTORIENSE S. ANGELI** (Sau-Angelo de Pistoie) monast. ord. S. Bened. de quo mentio fit in charta Aivaldi sacerdotis sac. viii, LXXXVII, 1450. — Idem monast. reedificatum Vallombrosæ congregationi adhaesit circa ann. 1074, CLXVI, 806. — Privil. Clementis III, ann. 1185, CCIV, 1293. — Item Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 534.
- PISTORIENSE S. BARTHOLOMÆI** (Saint-Barthélemy de Pistoie) monast. ord. S. Bened. cui variz sunt donationes ab ann. 748 ad 784, LXXXVII, 1450, 1452, 1459, 1441. — Dipl. Caroli Magui sub Adalardo abbate, ann. 812, XCVII, 1046.
- PISTORIENSE** (autre convent à Pistoie) monast. ord. S. August. cui Urbanus II papa juxta postulata ab Hugone abbate privil. concessit quo confirmavit ipsius iura et possessiones, ann. 1094, CLI, 390. — Eugenii III privil., ann. 1151, CLXXX, 1480. — Anastasii IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 1032. — Alexandri III, ann. 1174, CC, 999. — Lucii III, CCI, 1347.
- PISTORIENSE S. PETRI** (Saint-Pierre de Pistoie) xenodochium monialium a Ratefrido Gutichisii filio fundatum. Rachisio regnante, ann. 748, LXXXVII, 1377. — Idem videtur reedificatum fuisse a canonicis ejusdem urbis ad usum peregrinorum. — Privil. Urbani II, ann. 1090, CLI, 317.
- PISTORIENSES SS. PETRI ET PAULI** (Religienses de Saint-Pierre, près de Pistoie) parthenon extra urbem conditus ab eodem Ratefrido ann. 748, LXXXVII, 1340. *Vide præced.*
- PLACENTINUM S. ANTONINI** (Saint-Antoine de Plaisance) monast. ord. S. August. cui Innocentius II privilegium concessit juxta petitionem Azonis præpositi, ann. 1152, CLXXXI, 148. — Canonici S. Antonini litem trahunt cum Ecclesia Majori, de cujus compositione scripsit Innocentius, ann. 1153, CLXXXI, 405. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1561. — Alexandri III, ann. 1159, CC, 132. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1126. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1485.
- PLACENTINUM DE MISERICORDIA** (Frères Hospitaliers de la Miséricorde, à Plaisance). — Hospitale cujus bona privilegia confirmavit Anastasius IV papa, ann. 1154, CLXXXVIII, 1062.
- PLACENTINUM S. MARIE ET S. JUSTINÆ** (Sainte-Marie ou Sainte-Justine de Plaisance) monast. ord. S. August. quod juxta petitionem Arduini episc. privilegio confirmavit Calixtus II, ann. 1126, CLXVI, 1255. — Privil. Innocentii II, ann. 1152, CLXXXI, 152, 250.
- PLACENTINUM S. SIXTI** (Saint-Sixte, à Plaisance) parthenon seu xenodochium, quod postea in monast. virorum transit, ab imperatrice Angilberga fundatum circa 876, juxta privil. ipsi concessum a Joanne VIII papa, ann. 877, CXXVI, 757, 821. — Illud monasterium Gisulfo S. Christine abbati commisit, ann. 880. — Privil. Adriani III, ann. 884, CXXVI, 971. — Dipl. Conradii II imp., ann. 1038, CLI, 1074. — Paschalis II privil., ann. 1115, CLXIII, 390. — Innocentii II, ann. 1151, CLXXXI, 148. — Anastasii IV privil. abbati S. Sixti de uso mitræ, ann. 1153, CLXXXVIII, 1026. — Adriani IV decretum quo item dirimit inter monac. et episc. Laudensem (i. odii), ann. 1157, CLXXXVIII, 1490. — Privil. Urbani III, ann. 1185, CCII, 1353. — Coelestini III, ann. 1192, CCVI, 922.
- PLACENTINUM S. SABINI** seu **SAVINI** (Saint-Sabin ou Savin de Plaisance) monast. ord. S. Bened. a Sigefrido episc. exstructum et abbati Wimperio commissum, cum privil. Benedicti VIII papæ, ann. 1024, CXXXIX, 1632. — S. Gregorii VII epistola de abbatis electione, ann. 1074, CXLVIII, 582. — Paschalis II papæ, ann. 1101, CLXII, 52. — Epistola Innocentii II, ann. 1143, CLXXXI, 630. — Alexandri III, ann. 1175, CC, 905, 1054. — Urbani III decretum, ann. 1187, CCII, 1478.
- PLACENTINUM S. SEPULCRI** (Saint-Sépulcre de Plaisance) monast. ord. S. August. a Dionysio episc. placent. exstructum, ante ann. 1186, quo Urbanus III illud privilegio confirmavit, CCII, 1463.
- PLACENTINUM S. BENEDICTI** (Saint-Benoit de Plaisance) monast. ord. S. Bened. et Vallumbrosæ: cui bullam confirmatoriam concessit Eugenius III, ann. 1149, CLXXX, 1411. — Decret. Coelestini III, ann. 1195, CCVI, 1065.
- PLANA SILVA (de)** (Plène-Selve ou Saint-Genès de la Plaine, diocèse de Bordeaux) monast. ord. Præmonst. exstructum ann. 1148, a Gaufrido Bordigalensi episc. — Epist. Innocentii III, a. 1204, CCXV, 300.
- PLORIZANO (de) S. FIRMI** (Saint-Firme de Plorizano, dioc. de Bergame) parthenon cujus bona privilegia confirmavit Anastasius IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1046.
- PODIA. S. MARIE AD PODIAM** (Notre-Dame de la Puye, entre Chauvigny et les Angles, en Poitou) monast. a S. Roberto de Arbrissello fundatum et abbatibus Fontis Ebraldi subjectum, quod Petro episc. Pictaviensi commendavit sicut et alia monasteria quæ instituerat, 1115, CLXII, 1072, 1087. — Charta donationis terræ de Podia, CLXII, 1096. — Forte idem est quæ ecclesia de Roiffaco, 1092.
- POELDENSE** (Saint-Poelten ou Saint-Hippolyte, Basse-Autriche) monast. ord. Præmonst. antea orl. S. Bened. cujus possessiones et privilegia confirmavit Innocentius II, ann. 1153.
- POIENSE SS. MICHAELIS ET EUSEBII** (Saint-Michel de Poji diocèse de Florence) monast. orl. S. August. in dioc. Florent. cujus bona privilegio confirmavit Nicolaus II papa, ann. 1060, CXLIII, 1350.
- POLLINGENSE** (Polling, dioc. d'Augsbourg en Bavière) monast. ord. S. August. olim parthenon VIII sæc. conditum et a Waltero episcopo restauratum simul et canonicis reg. concessum. — Privil. Innocentii II, ann. 1156, CLXXXI, 207.
- POLINIACENSE S. SALVATORIS** seu **S. NICOLAI**, (Polygny en Franche-Comté) vetus monast. ord. S. Bened. a Radulfo Burgundionum rege traditur S. Odiloni Cluniacensi abbati, ann. 1029, CLI, 1024.
- POMARIO (DE).** *Vide BAUMGARTENSE.*
- POMPOSIA INSULA (DE) S. MARIE** (Sainte-Marie de Pomposa, dioc. de Ravenne) monast. ord. S. Bened. cui bona et privilegia asseruit S. Leo IX, ann. 1052, CXLIII, 693. — Calixti II privil., ann. 1124, CLXIII, 1328. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1048. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1401. — Coelestini III, ann. 1192, CCVI, 958.
- POMPOSIANUM S. AURELIANI** monast. ord. S. Bened. in territorio Comacensi et Ravennat. dioc. cujus prima fundamenta posita videntur a S. Aureliano episc., circa ann. 460, CVI, 567, 570. — Epistola S. Petri Damiani, CXLIX, 384. — Item Benedicti VIII, ann. 1022, CXXXIX, 1626. — Epistol. Innocentii III de vita prava abbatis castiganda, ann. 1199, CCXIV, 820.
- PONGARTENBERGENSE S. MARIE** (Notre-Dame de Pongartenberg sur l'Enns, Haute-Autriche) monast. orl. Cisterc. exstructum ante ann. 1151, quo ejusdem possessiones privilegio confirmavit Eugenius III, CLXXX, 1478. — Idem est ac Baumgartense seu Baumgartenbergense, alias dictum Pomarium. *Vide Baumgartenbergense.*
- PONTELEUVA S. MARTINI.** *Vide MARTINI.*
- PONTIANI (S.)** *Vide LOCENSE.*
- PONTIDENSE S. JACOBI** (Saint-Jacques de Pontiglio diocèse de Bergame dans le Milanais) monast. ord. S. Bened. A B. Alberto Cluniac. monac. exstructum, cujus fuit primus abbas, ann. 1087, in quo oblit B. Liprandus presb. Mediolan. ann. 1093, CLXXIII, 1430, 1492. — Adriani IV præceptum de solvendis decimis, ann. 1125, CLXXXVIII, 1586. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1360.
- PONTILEVENSE** (Pontlevoy, autrefois du diocèse de Chartres) monast. ord. S. Bened. a Gildano de Calvo Monte exstructum, ann. 1034, sub Philippo rege I confirmatum, ann. 1075. — Ibi gravem injuriam passi sunt archidiaconus et alii presbyteri a Gaufrido Carnot. episc. deputati propter electionem abbatis, CLXXIII, 1415. — Privileg. Lucii II papæ, ann. 1145, CLXXXI, 853.
- PONTHI (S.)** monast. ord. S. Bened. ad pedes Cemelensis Montis (Cimier) a Carolo Magno fundatum, ann. 777, cujus nepos Siagrius primus abbas fuit. De eo mon. mentio fit in notis ad Gregor. Turon., LXXI, 379. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 372.
- PONTII (S.) TOMERIARUM** (Saint-Pons de Thomières, Hérault) monast. ord. S. Bened. a Raymundo Tolosano comite exstructum, ann. 936. — Privil. Urbani papæ, ann. 1089, CLI, 54, 302. — Ejusdem epist. ad Frothardum abb., CLI, 515.
- PONTINIACENSE S. MARIE** (Sainte-Marie de Pontigny diocèse d'Auxerre) monast. celebre ord. Cisterciensis fundatum ann. 1114 a Thibaldo IV Campanie comite, sub episcopo Humbaldo et in quodam alio canonici Hildeberti; cujus abbas fuit Hugo Matisconensis,

ann. 1151, CLXXIX, 614. — Privil. Innocentii II, ann. 1139, CLXXIX, 413, 614. — Adriani IV, ann. 1157, CLXXVIII, 1500. — Rogerius monac. vitam B. Thomae scripti XII sæc., CXC, 55. — Privil. et epist. Alexandri III, ann. 1159, CC, 83, 568. — Thomas e sede deturbatus in id monast. se recepit, ann. 1166, CC, 414. — Privil. Alexandri III, ann. 1166, CC, 83.

PONTINIACUM pro MONTINIACUM

PONTISSARENSE (Pontoise, Seine-et-Oise) monast. ord. S. Bened. a Beccensi conuobio pendens. — Privil. Urbani II, ann. 1089, quo signa pulsari ipsi permittitur, CSI, 52, 574.

PONTISSARENSE S. MELLONIS (Saint-Mellon de Pontoise) monast. ord. S. August. exstructum, ann. 891, in quo sepultus est S. Mello Rothomag. archiepisc. De eo mentio fit in Vita Urbani II papæ, CLI, 52.

POPULIENSE S. HILARI. Vide GALATENSE.

POPULETENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Poble ou Poblet, diocèse de Tarragone) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1153 a Raymundo Berengario Barcinon. comite. — Privil. Alexandri III, ann. 1162, CC, 166. — Epist. Innocentii III ad abbat. adversus episc. Vicensem, ann. 1206, CCXV, 988.

POPULONIENSE SS. SALVATORIS ET QUIRICI (Saint-Sauveur de Popolo, dans l'Exarchat de Ravenne), monast. ord. S. August. cuius bona juraque confirmavit Celestinus II, ann. 1143, CLXXIX, 777.

PORCARIANA. Vide S. MICHAELIS.

PORCARIUM CANTHUSIA. Vide CANTHUSIA.

PORTENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Porta, en Saxe) monast. ordin. Cisterc. ex Morimundensi ortum, conditum est paulo ante ann. 1137, quo Innocentius II ad abbatem Adelbertum scriptis ne venationes tolerarentur intra monast. rii septa, CLXXIX, 345.

PORTA S. LEONIS (DE) S. MARIE (Notre-Dame de la Porte-Saint-Léon, peut-être à Toul) monast. pro cuius defensione Alexander III scripsit Ludovico regi, ann. 1161, CC, 275.

PORTA MILETI (DE) S. (ANTONII CADOMENSE (Saint-Antoine de la porte Milly à Caen) hospitale m. ord. S. August. cuius possessiones et privilegia confirmavit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 142.

PORTEIANI (S.) (Saint-Pourcain diocèse de Clermont) monast. vetus inter Arvernos et Bourbonnenses exstructum a S. Porciano abbate circa 527, LXXI, 1026. — Epist. Innocentii III de restitutione ecclesiæ de Bayu., ann. 1206, CCXV, 902.

PORTU (DE) monast. ord. S. Bened. (vulgo Le Pont-Saint-Eprit) in dioc. Uceticensi (Uzès) super Rhodanum exstructum cuius aliquanto tempore prior fuit B. Guillelmus qui postea factus est S. Germani a Pratis abbas, ann. 1034, CXLI, 833.

PORTULENSE (Porto, dans les environs de Rome) unum e sex monast. ord. S. Bened. a S. Gregorio Magno exstructis quodque dira peste vastatum est sub eodem papa, circa ann. 598, LXXVII, 560.

PORTEUSE. Vide RAVENNENSE.

PORTUS REGIS seu PORRECHII (Porrois et plus souvent Port-Royal-des-Champs près de Paris, Seine-et-Oise) parthenon ab Odone de Soliaco Parisien. episc. exstructus, circa 1204. — Charta qua eidem quidam concessit, CCXII, 82.

PORTU-SUAVI (DE) S. MARIE (Notre-Dame-du-Poussey) parthenon in diocesi Tullensi conditus ab Hermanno Tullensi episc. et a Brunone ejus successore qui et papa postea factus est (Leo IX) consecratus, ann. 1049. — Privil. S. Leonis IX, CXLIII, 614.

POTENTIANI (S.) CASTRI CENSORII (Saint-Potentien de Chateau Censor diocèse d'Auxerre) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1157, prope Vezellacum. — Epist. Alexandri III super Seguin electione in abbatem, ann. 1173, CC, 851, 856.

PRÆDICATORES PRATRES ex diocesi Helenensi (d'Elne) orti, a Bernardo I instituti in Cremona diocesi. olim ex hæres. Albigen. conversi, quorum instituta confirmavit Innocentius III, 1212, CCXVI, 289, 601, 648, 668.

PRÆJERTI (S.). Vide CAMERACENSE.

PRÆMONSTRATENSE S. MARIE (Prémontré dioc. de Laon) monast. et ordo novus a B. Norberto fundatus sub Ven. Bartholomæo Laudun. episc. in Silvæ Vosagi loco Præmonstratum dicto ann. 1121, cuius fundationis descriptio existat (LVI, 991, et seqq. — Privil. Honorii II papa, ann. 1126, CLXVI, 1249. — Vivianus Præmonst. canonicus claruit ann. 1150, CLXVI, 1519. — Vita S. Norberti ab anonymo, CLXX, 1253. — Bartholomæi Laudun. episc. privil., ann. 1131, CLXX, 1339, 1562. — Privil. Innocentii II, ann. 1131, CLXXIX, 87, 304, 384, 386, 387, 395. — Celestinus II, ann. 1143, CLXXIX, 778, 781. —

Locii II, ann. 1144, CLXXIX, 880. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1076. 1217. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1375, 1575, 1582, 1593, 1632. — Adrianus Scotus floruit ann. 1180, CXCIII, 51. — Alexandri III epist., ann. 1170, CC, 514, 620, 845, 1052, 1103, 1288. — Lucii III, ann. 1185, CCI, 1258. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1486, 1488, 1520, 1521. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1526, 1535, 1585. — Epist. et priv. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 173, 176, 297, ann. 1207, CCXV, 1341; CCXVII, 158.

PRAGENSE S. WENCESLAI (S. Wenceslas de Prague en Bohême) monast. ord. S. August. cuius decas fuit Cosmas Pragensis Chronici Bohemici auctor, 1128, CLXVI, 54.

PRAGENSIS S. GEORGII (Le couvent Saint-George à Prague) parthenon ab Wladislao Bohemorum duci exstructus paulo ante ann. 1145, quo illum privilegio confirmavit Eugenius III, CLXXX, 1032. — Epist. ejusd. papæ, 1470.

PRATALIENSE S. MARIE (Sainte-Marie des Prés, près de Padoue) monast. ord. S. Bened. a Maltravers de Montebello comite exstructum ante ann. 1122 quo Calixtus II illud privilegio ornavit, CLXIII, 1245.

PRATALIENSE S. MARIE (Santa-Maria del Prato) monast. ord. S. Bened. inter Florentiam et Pisorum exstructum super Bizenitii ripam ad radium montis acuti ab Hugone marchione, quod privilegio confirmavit S. Henricus II imper. ann. 1090, CXL, 352. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1543. — Idem hoc m. Camuladensi subiecti, 1851.

PRATEA (DE) S. MARIE (Notre-Dame de la Prés sur-Arnon, diocèse de Bourges) monast. ord. Cisterc. a Radulfo Exoldunensi exstructum, ann. 1128. — Innocentius III epist. ad Evarudum abb., ann. 1203, CCXV, 222.

PRATENSE. Vide S. GERMANI A PRATIS.

PRATELLENSE monast. (Præux diocèse de Lizieux) monast. ord. S. Bened. in Northmannia fundatum viii sæc. CV, 744. — Vastatum a Northmannis, reedificatum est ab illustri Humfrido, ann. 1035, ibi floruit Richardus de Dumellis, ann. 1100, CLV, 1637. — Richardus Pratelli abbas ann. 1147, CLXVI, 1557. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1517.

PRATIS (DE) (abbaye des Prés, diocèse de Bezançon) monast. ord. S. Bened. reedificatus a monachis de Boscoduno, ut fert privileg. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1077.

PRATO (DE) S. MARIE (Sainte-Marie de la Prairie, à Leicester, Angliæ) monast. ord. Cisterc. cui Jadamus quendam conversum commendavit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 792.

PRATO LONGO (DE) S. MARIE (Notre-Dame de Pralon diocèse de Langres, parthenon ord. S. Bened. a Guidone et Hervode Sombornone et S. Bernardo Charvalliensi fundatus ann. 1149, CLXXXV, 1409. — Chart. Garneri de Fontanis, ann. 1210, CLXXXV, 1425, 1426. — Ch. Arvei de Saffra, 1449.

PRATO (DE) STEPHANI (Saint-Etienne de Prato, en Toscane) monast. ord. S. August. ab abbate Hildeprando exstructum et ab Innocentio II confirmatum, ann. 1135, CLXXIX, 178. — Lucii III privil., ann. 1185, CCI, 1144.

PRIFLINGENSE S. GEORGII (Saint-Georges de Priflingen entre Ratisbonne et le Danube, Bavière) monast. ord. S. Bened. cuius abbas Herbo privilegium obtinuit ab Innocentio II, ann. 1136, CLXXIX, 289.

PRINCIACO (DE) (Pressy-en-Berry). Vide PARACIACO.

PROCULI (S.) (Saint-Procule, du diocèse de Bolesne) monast. cuius abbat. respondet Innocentius III super re matrimoniali, ann. 1198, CCXIX, 540.

PROSPERI (S.) Vide ANSOIENSE.

PRUEFNINGENSE S. GEORGII (Saint-George de Pruefningen, entre le Danube et Ratisbonne) monast. ord. S. Bened. cui privilegium concessit Honorius II papa juxta petitionem Ottonis Bamberg. episc., ann. 1150, CLXVI, 1307; CLXXIII, 1279. — Privil. Innocentii II, ann. 1159, CLXXIX, 423. — Eugenii III, ann. 1164, CLXXX, 1165. — Adriani IV, ann. 1159, CLXXVIII, 1628. — Epist. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 58.

PRUEFLINGENSE, idem ac præcedens.

PRULLENSE S. VITI (Saint-Vite de Prull, diocèse de Ratisbonne) monast. ord. S. Bened. exstructum, ann. 1143, ab Henrico episc. cuius Wernherus primus abbas fuit. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXX, 1280. — Privil. Innocentii III, ann. 1213, CCXVII, 219.

PRULLENSE S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemy de Prull) monast. ord. S. Bened. quod videtur a S. Henrico II imper. fundatum in comitatu Ruperti juxta vetum Bonifacii abbat. cui immunitates et privilegia concessit, ann. 1009, CXL, 285.

PRULLIACENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Prull,

Seine-et-Marne) monast. ord. Cisterc. a Cistercio exortum, a Theobaldo Campanie comite conditum, ann. 1118. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1212, 718. Abbat. testimonium in re matrimoniali inter Erardum de Brena et Philippum comitis Henrici filium, ann. 1215, CCXVI, 981.

PRUMIENSE (Prüm ou Prum diocèse de Trèves) monast. ord. S. Bened. a Bertrada seu Berta ducissa et avia Bertæ Pippini uxoris fundatum in Trevirensi dioc., ann. 731, LXXXVIII, 1274. — Pippini regis testamentum in ejus monast. gratiam, ann. 762, XCVI, 1545, 1546. — Charta Egidii viri illustis et hujus monast. monachi, ann. 761, XCVI, 1552. — Dipl. Carolomanni regis, 770, XCVI, 1576. — Privil. Caroli Magni, ann. 775, XCVII, 953, 1053, 1054, 1064, 1068, 1075, 1076. — Dipl. Ludovici Phil. CIV, 1035, 1058, 1059, 1120, 1122, 1158, 1192, 1254, 1265. — Wandalbertus monachus floruit, ann. 870, CXXI, 573. — Regino abbas factus, ann. 915, CXXXII, 9. — Præcept. S. Henrici II imper., ann. 1020, CXL, 534. — Henrici III imper., ann. 1036, CXL, 1123. — Priv. Innocentii II papæ, ann. 1155, CLXXIX, 189.

PRUMIENSE (Prum diocèse de Trèves) monast. ordinis S. August. a Viroldo Prumtensi abbate conditum et privilegiis munitum a S. Henrico II imper., ann. 1017, CXL, 357.

PROVINIENSE S. JACOBI (Saint-Jacques de Provins, Seine-et-Marne) monast. ord. S. August. fundatum, ann. 1146, ab Henrico comite. — Bulla Coelestini III in ejusdem gratiam, ann. 1193, CCVI, 1026. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXVII, 20.

PSALMODIENSE S. PETRI (S. Pierre de Psalmodi) monast. ord. S. Bened. in diocesi Nemausensi exstructum ante ann. 791. A Carolo Magno restauratum est, et Ludovicus Pius ipsius abbati Theodemiro privileg. concessit, ann. 815, CIV, 1050. — Urbani II privil., ann. 1099, CLI, 545. — Privil. Richardi Narbonn. archiep. Bertrando abbati, ann. 1117, CLXII, 1605. — Privil. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 630.

PUELLARE MONASTERIUM (Puelle-Monstier diocèse de Reims) parthenon a nobili femina Mathilde et S. Richario conditus in saltu Dervensi in Rhemensi dioc. haud longe a cenobio cui ipse præerat, ann. 680, CXXXVII, 681.

PULCHICAVELLIS (de) (convent de Frères Hospitaliers près de Magliano dans la Sabine) monast. exstructum a Petro domino de Maliano ann. 1204, cui privilegium concessit Innocentius III, CCXV, 528.

PULCHRI-LOCI (Beaulieu, près de Lyon) parthenon qui videtur in Lugdun. dioc. conditus ab archidiacono Lugdun. Theotardo et aliis quibusdam nobilibus viris. Datus est Petronilla Foutis Ebrardi abbatissæ, juxta privil. Calixti II, ann. 1123, CLXIII, 1156.

PULSANO (in) S. MARIE (Sainte-Marie dite in - Pulsano, diocèse de Pisanze) monast. ord. Camaldul. ex quo pendebant plurima alia monasteria. — Privileg. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

PULTARIENSE (Poultières) monast. ord. S. Bened. in dioc. Lingonensi a Gerardo de Rumillione et uxore ejus Bertha conditum paulo ante 838. Cujus Lambertus abbas fuit ann. 843, CVI, 594. — Privil. Joannis VIII, ann. 879, CXXVI, 879, 880. — Epist. Gregorii XII papæ ad Humbertum Lugd. archiepisc. super hoc monast., ann. 1074, CXLVIII, 575. — De hujus monast. fundatione, CLVI, 1166. — Epist. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 850.

PUTRI DE CHARTARIIS. Vide Rocca Major.

PUTEOLANUS S. PETRI (Saint-Pierre de Pouzolles) monast. ord. S. Bened. in Lucensi territorio conditum ante ann. 1095, quo Urbanus II ei concessit bullam confirmationis, CLI, 598. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1193. — Epist. Coelestini III, ann. 1193, CCVI, 1078, 1079.

PUTEOLANUM monast. Falcidis nomine insignitum, a S. Gregorio Magno annexum est Gratieneri monasterio apud Neapolim sub abbatis Adeodati regimine, circa ann. 600, LXXVII, 1115.

PUTEOLI LUTOSI SS. MAURICII ET MARTINI seu MONASTERIOLUM (Montreuil) monasterium vetus ordinis S. Benedicti prope Dervensem exstructum in dioc. Laudunensi a S. Berchario circa 680, quod postea transformatum in eximium parthenonem ord. Cisterc., CXXXVII, 681, 682.

QUADRAGINTA (de) S. MARIE (Notre Dame de Quarante, anc. dioc. de Narbonne) monast. ord. S. August. ab Ermengaud archiep. consecratum, ann. 982. — Privil. Innocentii II, ann. 1135, CLXXIX, 247.

QUATUOR CORONATORUM CELLA apud Treviros

archiepiscopo Trevirensi asseritur a Benedicto VII papa, ann. 975, CXXXVII, 518. — Item a Leone IX, ann. 1049, CXLIII, 597. — Innocentius III quamvis confirmat concordiam ann. 1210, CCXVI, 567.

QUEDLINBURGENSIS PARTHENON (Quedlinbourg, Haute-Saxe) ab Henrico duce vulgo l'oiseleur dicto, cujus S. Mathildis regina prima facta est abbatissa, ann. 936, CLI, 1519 et seq. — Privileg. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1106.

QUEDLINBURGENSE (Quedlinbourg, Haute-Saxe) monast. a S. Mathilde exstructum haud procul a suo parthenone, x sæc., HCLI, 1524. — Privil. Innocentii III, ann. 1139, CLXXIX, 1185. — De eodem forte agitur apud Eugenium III, CLXXX, 1140. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1169. — Epist. Innocentii III in ejus gratiam, ann. 1209, CCXVII, 195.

QUIMPERLEGIENSE. Vide KIMPERLEGIENSE.

QUINCIACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Quincy, Yonne) monast. ord. Cisterc. exstructum ab Eia de Rubromonte et aliis illustribus viris ann. 1154, quo Innocentius II hanc fundationem confirmavit CLXXIX, 209.

QUINCIACENSE S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Quincy, diocèse de Poitiers) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 634, reedificatum ann. 878. — Epist. Alexandri III qua præcipit abbati decimasolvere priori de Lanariaco, ann. 1175, CC, 1033. — Abbat. testimonium in causa celebri inter comites Campanie et Erardum de Brena agitata sub Innocentio III, ann. 1213, CCXVI, 979.

QUINTINI (S.) BELLOVACENSE (Saint-Quentin-le-Beauvais) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1067, prope Bellovacum, a Guidone episc. — Privil. Urbani II, ann. 1095, CLI, 116, 570. — Epistola Paschalis II, de causa Odonis abbat. solvenda, ann. 1105, CLXIII, 180. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1245. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1450. — Decret. Innocentii III de non promittendis beneficiis non vacantibus, ann. 1211, CCXVI, 404, 411.

QUINTINI (S.) VIROMANDENSE seu MONTENSE (Saint-Quentin-en-Yvermois, autrement Saint-Quentin du Mont près Péronne) monast. ord. S. August. cujus decanus fuit Dudo, auctor Gestorum Northmannicæ gentis, ann. 1026, CXLII, 605. — Bulla Gregorii in concil. Rom., ann. 1044, CXLII, 575. — Chronologia abbatum S. Quintini, CLVI, 1117. — Cononis episc. ann. 1115, CLXIII, 1435. — Epist. Alexandri III, 1169, C, 530, 896, 1046, 1047. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1150. — Coelestini III, ann. 1193, CCVI, 1101.

QUIRICI (S.) de ROSIS (Saint-Cyr-aux-Roses, dans le Milanais) monast. ord. Camald. cujus possessiones confirmavit Eugenius III, ann. 1150, CLXXX, 1466.

QUIRICI (S.) REATINENSE (Saint-Cyr de Rieti, en Italie) monast. ord. S. Benedicti cujus bona a Joseppe abbat. oblata ut ipsi restituantur præcipit S. Gregorius VII, ann. 1074, CXLVIII, 541.

QUIRINI (S.) Vide TEGERNSE.

QUITERIÆ (S.) Vide ARDORENSIS.

RACEBURGENSE (Racembourg en Bavière) monast. ord. S. August. ab Henrico Bavarie et Saxonie duce exstructum paulo ante ann. 1158 quo Adrianus IV illud privilegio confirmavit, CLXXXVIII, 1550.

RADEFORDENSE. Vide S. CUTHBERTI.

RADEGINDIS (S.) Vide PICTAVIENSE.

RADESORFENSE SS. JOANNIS BAPT. ET CÆCILIE (Saint Jean-Bapt. de Radesorf, sur le Roder en Misnie) monast. ord. S. August. cujus bona privilegio confirmat Clemens III, ann. 1169, CCIV, 1456. — Privil. Coelestini, III ann. 1191, CCVI, 867.

RADINGENSE (Reading, comté de Bercks, Anglet.) monast. ord. S. Bened. ann. 1126 exstructum ab Henrico I rege, in quo ducenti monachi sub regula vitam agebant. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 740, 1115.

RADOLIENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Reuil, dioc. de Meaux) monast. ord. S. Bened. exstructum sæc. VII, et postea Cluniac. subjectum. — Privil. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1280. — Thomas monachus claruit in eodem sæc. xiii, CCIX, 1007.

RAGNIBERTI (S.) Vide JURENSE.

RAITENBUCHENSE, in Bavaria, monast. ordinis S. August. a duce Volfone, et ejus conjuge conditum quod Urbanus II sub protectione sua suscepit ann. 1090. — Eugenii III privil., ann. 1150, CLXXX, 1429. — Alexandri III, ann. 1175, CC, 1022.

RAITTENHASELACENSE (abbaye de Raittenhassel, diocèse de Salzbouurg) monast. ord. Præm. ab episc. Conrado exstructum paulo ante ann. 1146, quo Eugè-

nus III illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1186. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1338. — Celestini III, ann. 1193, CCVI, 1072.

RAMESIENSE (Ramsay ou Ramsée en Anglet.) monast. ord. S. Bened. in Huntingdonensi comitatu fundatum a S. Osvaldo episc., ann. 972, in quo floruit Bridfertus Abbonis discipulus ann. 1008, CLXXXIX, 1425. — Huius monast. initia describuntur, CXLVII, 1193. — Ealdevinus abbas concilio Loudinensi sub S. Anselmo et rege Henrico celebrato ann. 1102 adfuit, CLIX, 430.

RAMESLENSE (Ramslo dans la princip. de Zell) monast. ord. S. August. pro cuius abbate scripsit Clemens III, ann. 1188, CCIV, 1581.

RANDANENSE (vulgo Randan) monast. ord. S. Bened. apud Arvernus a pio presbytero Justino illustratum temporibus Gregorii Turon. circa 571, LXXI, 295.

RANINGENSIS cella ab Hugone de Longa Aqua data Cluniacensibus, cuius possessionem S. Leo IX papa Hugoni Cluniacensi confirmavit, ann. 1050, CXLIII, 658.

RASBACENSE. *Vide* RESBACENSE.

RASPERBERGENSE (Raspeberg ou Rapsberg en Saxe-Weimar) monast. cuius abbas summam colebat B. Hildegardis pietatem, CXCVII, 567.

RANSHOVENSE S. PANCRATII (Saint-Pancrace de Rantow, dans le Holstein) monast. ord. S. Augustini, cuius jura et possessiones confirmavit Eugenius III, ann. 1147, CLXXX, 1201. — Privil. item concessit Adrianus IV rogante Henrico Bavarie duce, ann. 1158, CLXXXVIII, 1156. — Privil. Celestini III, ann. 1193, CCVI, 1091.

RASTEDENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Rastedt, près d'Oldembourg) monast. ord. S. Bened. ab Hunone comite et ejus uxore Willa exstructum, ante ann. 1121, quo Calixtus illud privilegio confirmavit, CLXIII, 1324. — Anacleti antipap. privil., CLXXXIX, 692.

RATISPONENSE S. MARIE (Chanoines de Notre-Dame à Ratisbonne) quorum bona confirmavit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1336.

RATISPONENSE INFERIUS-MONASTERIUM S. MARIE (Le Bas-Moutier) parthenon ab imperatrice Juditha conditus, et postulante Oda abbatissa S. Henricus illud sub tuitione suscepit ann. 1002, CXI., 242. — Ejusdem privil., 260. — Abbatissa se commendavit precibus S. Hildegardis vii sæc., CXCVII, 525.

RATISPONENSE S. JACOBI (Le couvent des Ecoles-Saint-Jacques, à Ratisbonne) monast. ord. S. Bened., cuius Eugenius III privilegio confirmavit jura et possessiones ann. 1148, CLXXX, 1378. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1494. — Alexandri III, ann. 1177, CC, 1094. — Lucii III, ann. 1185, CCI, 1349. — Celestini III, ann. 1193, CCVI, 1059.

RATISPONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Ratisbonne) monast. ord. S. August. cuius possessiones privilegio confirmavit Eugenius III, ann. 1145, CLXXX, 1078. — Lucii III privil., ann. 1185, CCI, 1200.

RATISPONENSE S. JOANNIS (Saint-Jean Baptiste de Ratisbonne) collegium canonicorum, fundatum ann. 1127. — Privileg. Urbani III, ann. 1186, CCI, 1418.

RATISPONENSE S. MAGNI. *Vide* S. MAGNI SALSBURGENSIS.

RAWENBURGENSE (Rauschenbourg, Alsace), monast. ord. S. August. a nobili viro Bertulfo et ejus uxore Aldewide exstructum paulo ante ann. 1139 quo Innocentius II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 491.

RAVENNAT. S. MARIE IN PORTU (Sainte-Marie du Port dioc. de Forlimpopoli, exarchat de Ravenne) monast. ord. S. August. cui Paschalis privil. concessit ann. 1114, CLXIII, 357. — Idem regulam imposuit a quodam Petro canonico confectam, ann. 1116, CLXIII, 414. — Ibi claruit Petrus de Honestis, ann. 1119, 669. — Honorii II privil., ann. 1123, CLXVI, 1254. — Innocentii II, ann. 1158, CLXXX, 578. — Privil. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1593. — Celestini III, ann. 1191, CCVI, 867, 1059, 1163.

RAVENNAT. B. THEODORI DIAC. (Saint-Theodore de Ravenne) monast. ord. S. Bened. ab exarcha Theodoro fundatum haud procul a monast. S. Martini, circa 680, CVI, 684.

RAVENNAT. S. JOANNIS EVANGEL. (Saint-Jean de Ravenne) monast. ord. S. Bened. ab archiepiscopis fundatum et dotatum, quod Eugenius III privilegio adornavit, ann. 1145, CLXXX, 1077.

RAVENNAT. S. ANDREÆ (Saint-André de Ravenne)

monast. a S. Petro Chrysologo episc. exstructum, juxta eadem Trico. itaama, circa 450, CXI, 557, 566.

RAVENNAT. S. ANDREÆ (Saint-André de Ravenne) parthenon ord. S. Bened. cuius bona et jura confirmavit Alexander III, ann. 1177, CC, 1125.

RAVENNAT. S. ZACHARIÆ (Saint-Zacharie) monast. ord. S. Bened. prope ecclesiam S. Crucis conditum, v. sæc. a Singledia nepte imperatricis Gailæ Placidie, Valentiniani matris, CVI, 536.

RAVENNAT. S. ADELBERTI (Saint-Adelbert diocèse de Ravenne) monast. pro cuius reformatione Innocentius III ad Hugaldum archiepisc. scripsit, ann. 1209, CCXVI, 24.

RAVENNAT. S. PETRONILLÆ (Sainte-Petronille) monast. vetus, in quo sepultus est S. Florentius episc., iv. exeunte sæc., juxta ecclesiam SS. Apostolorum exstructum, CVI, 506.

RAVENNAT. S. SEVERI (Saint-Sévère) monast. ord. S. Bened. a Petro Seniore exstructum seu restitutum, ann. 578, CVI, 635. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1219.

RAVENNAT. S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemy de Ravenne) monast. ord. S. Bened. cuius Agellus Andreas dictus abbas fuit ann. 842, CVI, 443 et postea Maurus qui papæ resistere ausus est, CVI, 670, 674. — Aliud existit monast. S. Bartholomæi apud Ravennam intra muros, *ibid.*

RAVENNAT. S. VITALIS (Saint-Vital de Ravenne) monast. antiquum a S. Ecclesio episc. et Juliano Argentario conditum circa 480, CVI, 584. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1495.

RAVENNAT. S. PETRI AD VINCULA (Saint-Pierre-aux-Liens à Ravenne) monast. cuius bona privilegio confirmavit Lucius III papa, ann. 1181, CCI, 1071.

RAVENNAT. S. POLLIONIS (Saint-Pollio de Ravenne) monast. vetustissimum haud procul a porta que vocatur conditum, in quo sepultus est S. Liberius episc. circa finem iv. sæc., CVI, 506.

RAVENNAT. S. MARTINI (Saint-Martin de Ravenne) monast. a Theodorico rege fundatum v. sæc., postea S. Apollinaris dictum est et a diversis monachis inhabitatum, LXXI, 627, CVI, 620, 740.

RAVENNAT. S. NAZARII (Saint Nazaire de Ravenne) monast. in quo sepulta est Gaila Placidia, Valentiniani imperat. mater ann. 450, CVI, 537.

RAVENNAT. SS. STEPHANI, GERVASII ET PROTASII (Saint Gervais et Protas de Ravenne) parthenon ab architecto Lauricio exstructum sub imperat. Honorio ann. 450, CVI, 52, 605 not.

RAYGRADENSE monast. in pago Pragensi situm pro cuius defensione ad Ottonem episc. scripsit Lucius III, ann. 1144, CLXXX, 939.

REDONENSE. *Vide* S. SULPICI.

REFLORIENSE (Reflore diocèse de Braga en Portugal) monast. cuius abbat et priori scripsit Innocentius III de sepeliendis excommunicatis qui presentiam aquæ dedere, ann. 1215, CCXVI, 852.

REGIÆ VALLIS S. MARIE (Notre-Dame de Régné, anc. dioc. de Toul, Meuse) monast. ord. Præmonst. ix. sæc. exstructum, cuius bona confirmavit Innocentius II, ann. 1141, CLXXXIX, 545. — Item Lucius III, ann. 1180, CCI, 1107. — Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1528.

REGIENSE (Reggio ducatus de Modène) monast. ord. S. August. cuius bona et jura privil. confirmavit antepapa Clemens III ann. 1092, CXLVIII, 839. — Urbani privil. ann. 1187, CCII, 1474.

REGIENSES MILITES TEMPLI (Templiers de Reggio) in suburbio civitatis constituti, in Motimensi decore, ad ipsorum magistrum Bonifacium scripsit Alexander III, ann. 1179, CC, 613.

REGIENSE S. PROSPERI (Saint-Prosper de Reggio) monast. ord. S. Ben. cuius possessiones confirmavit Stephanus papa, ann. 1059, CXLIII, 576. — Item Alexander II ann. 1072, CXLVI, 1370. — Alexander III, ann. 1166, CC, 195. — Lucius III, ann. 1183, CCI, 1224. — Celestinus III, ann. 1194, CCVI, 1062. — Decretum Innocentii III quo annullat alienationes ab abb. Guidone quodam factas ann. 1198, CCXIV, 44. — Privil. Innocentii III ann. 1208, CCXV, 1589.

REGIENSIS, S. THOMÆ (Religieuses Saint-Thomé de Reggio) parthenon cui. petento Beatrice abbatissa, privileg. concessit Lucius III papa ann. 1184, CCI, 1174.

REGINSBERGENSE. *Vide* WIRZENBURGENSE.

REGNIACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Régné, ancien diocèse d'Autun près Vermenton, Yonne) monast. ordinis Cisterciensis, fundatum ann. 1104, ab eremito Gerardo et Guarino. Ab Cisterciis illud concessit Wilhelmus Nivern. comes ann. 1134. Privil. Innocentii II,

papae ann. 1131, CLXXX, 116. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1369. — Adriani epist. comminatoria adv. Milonem de Nugaro ob quoddam dampnum monasterio ab eo illatum, ann. 1137, CLXXXVIII, 1544. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 356. — Innocentii III, ann. 1199, CCXVII, 47.

REICHENBACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Reichenbach en Saxe) monast. ordinis S. Bened. a marchione Diupoldo et ejus uxore Adelheide fundatum, ejus possessiones et jura confirmavit Calixtus II papa, ann. 1123, CLXIII, 1258. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1151.

REICHENBERGENSE (Reichenberg, près Gozlar en Saxe) monast. ord. S. August. forte idem ac Goslarinense. — Privilegium Innocentii II, ann. 1159, CLXXXIX, 87.

REICHENHALLENSE S. ZENONIS (Saint-Zénon de Reichenhall en Bavière, régence de Munich) monast. ord. S. Augustini a Chunrado Salzburgeus archiepisc. exstructum ann. 1144, CLXXXIX, 830. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1099, 1156. — Celestini III ann. 1195, CCVI, 1073.

REICHERSPERGENSE (Reichersberg sur l'Inn, en Bavière) monast. ord. S. August. a viro illustri Wennero fundatum et dotatum ejus bona et privilegia confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXXIX, 575. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1154. — Adriani, ann. 1159, CLXXXVIII, 1639. — Ven. Gerohus praepositus claruit ann. 1169, CXIII, 462. — Arno item praepositus, ann. 1175, CXIV, 1490.

REINSBURGENSIS (Reidsbourg, dans le Holstein) parthenon a Theodorico comite et ejus uxore Petronilla exstructus et abbat Egmundensi commissus. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXIX, 504.

REINHARSBORNENSE S. MARIE ET S. JOANNIS (Reinhersborn en Thuringe) monast. ord. S. Benedicti a Ludovico comite exstructum in Silva Lufba xi saec. cui privil. concessit Urbanus II, postulante Giselberto abbate, ann. 1093, CLI, 342. — Privil. Paschalis II, CLXIII, 57. — Innocentii II, ann. 1139, CLXXXIX, 425. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1305.

REITENBACENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Reitenbach en Bavière) canonia ord. S. Aug. a Welfone Bavavorum duce et ejus conjuge Juditha condita et Uldarico praeposito commissa cum privileg. Urbani II papae, ann. 1092, CLI, 337.

REMIGII (S.). Vide RHEMENSE.

RENO (de). Vide S. MARIE.

REOMAENSE S. JOANNIS (Modtier Saint-Jean à Reôme, diocèse de Langres) nobile monast. ord. S. Bened. Nomen duxit a fluvio Reoma ad quod exstructum est ann. 442 a Joanne Hilarii senatoris filio de quo mentio fit apud Gregorium Turon. Postea transit ad S. Mauri congregationem. Abbates habuit inter alios celeberrimos Joannem, Mummolum, Silvestrum, Leopardinum, etc., LXXI, 266, 894. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1293. — Alexandri III, ann. 1164, CC, 316. — Lucii III, ann. 1185, CCI, 1321. — Epist. Innocentii III ad abb. adversus exactiones episcoporum, ann. 1211, CCXVI, 421. — Epist. ejusd. de hujus mon. reformatione *ibid.* Privil. ejusd., 423.

REPSHOLTENSE S. MAURICII (Saint-Maurice de Ripsholt en Lucus le diocèse de Brème) monast. ord. S. August. cui Lucius papa III redditum asserit quondam a Liemaro episcopo fundatum, ann. 1182, CCI, 1143.

RESBACENSE seu RASBACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Rebaix, dioc. de Meaux) monast. ord. S. Bened. Jerusalem dictum apud Resbacum (Rebaix) a Dadone fundatum, in Meldensi territorio cum privil. regis Dagoberti, ann. 635, LXXX, 537. — Charta foundationis a S. Farone episc. in synodo episcop. apud Clippiacum (Cliech) confirmatur, LXXXVII, 1134. — S. Agilus hujus monast. primus fuit abbas, CX, 745. — Privil. Innocentii II papae, ann. 1133, CLXXXIX, 194. — Decretum Alexandri III, ann. 1163, CC, 290. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1205.

RESSENSE seu RENSENSE (Rens, dioc. de Cologne) monast. ord. S. August. a B. Irmintrude comitissa et episc. Annone exstructum. — Privil. Adriani IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1637.

RETORTENSE S. MARIE (Notre-Dame de la Retorta à cinq lieues de Valladolid, en Espagne) monast. ord. Præmonst. fundatum a comitissa de Assuris, ann. 1145. — Privilegium Alexandri III, ann. 1263, CC, 201.

RHEDONENSE. Vide S. MELANI.

RHEGENSE. Vide supra REGENSE.

RHEMENSIS S. PETRI (couvent de Saint-Pierre, à Reims) parthenon cui altare S. Stephani dono contulit

Guido de Castellione (Châtillon) archiepisc. Rhem. ann. 1035, CXLII, 1400.

RHEMENSE S. REMIGII (Saint-Reini de Reims) monast. celeberrimum ord. S. Bened. a S. Remigio et Chlodoveo I rege fundatum. ante ann. 533. Remigii testam. consule, CXXXV, 60, 70. — Charta Adonis abb., ann. 715, LXXVII 1261. — Privil. Joannis XIII papae ad Albeionem, ann. 972, CXXXV, 992. — Richerus monac. ibi floruit, ann. 999, CXXXVIII, 9. — Abbates S. Remigii a tempore Rodulphi titulo primatis gaudent et jure sedendi in Clothedrum, fidei tutorii genus, CXXXVIII, 98. — Charta Arnulphi Rhem. arch., ann. 989, CXXXIX, 1547. — Præcept. Henrici Imperat., ann. 1002, CXI, 257. — Ch. Guidonis de Castellione arch., ann. 1053, CXLI, 1408. — Airardus primus fuit abbas regularis, ann. 954, CXLII, 1417, not. — Privil. Leonis IX, ann. 1049, 616. — Paschalis II, ann. 1109, CLXIII, 216, 265, 322. — Calixti II privil., ann. 1119, CLXIII, 1153, 1216. — Dipl. Radulphi Rhem. arch., quo ecclesiam Registensem (Rhege, Meurthe) huic concessit monast., ann. 1118, CLXIII, 1421. — Idem monasterio S. Remigii altare asserit S. Juliani, ann. 1124, CLXIII, 1430. — Privil. Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 169. — Adriani IV epist. ad Hugonem abb., ann. 1154, CLXXXVIII, 1363. — Privil. ejusdem, 1365. — Epist. et priv. Alexandri III, ann. 1165, CC, 350, 351, 568, 620, 954, 968. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1164, 1324, 1390. — Privileg. Willelmi Rhemensis archiepisc., ann. 1182, CCIX, 832, 857. — Epist. Innocentii III ad abb., ann. 1212, CCXVI, 723; CCXVII, 71, 195.

RHEMENSE S. NICASII (Saint-Nicaise de Reims) monast. ord. S. Bened. Incepit a Basilica in honorem S. martyris Agricolae et Vitalis exstructa a Jorino militis praefecto in Gallis, iv saec. ineunte, cui postea adjectum est monasterium S. Nicasio dicatum. Transiit postea ad S. Mauri congregationem, LXXI, 748 not. — Priv. Alexandri II, CXLVI, 1333. — Hujus monast. ipitia et progressus, CLVI, 1142. — Abbatum conspectus chronologicus, *ibid.*, 1146. — Privil. Paschalis II, ann. 1112, CLXIII, 517, 518. — Rainaldi Rhem. archiep. quitatio concessa, ann. 1129, CLXXXII, 1349. — Privil. Innocentii II, ann. 1146, CLXXXIX, 291. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1127. — Alexandri III epist. ad abb., ann. 1172, CC, 778, 960. — Privil. Willelmi archiep. et cardinal., ann. 1196, CCIX, 857.

RHEMENSE SS. DIONYSII, ELEFTHERII ET RUSTICI (Saint-Denis de Reims) monast. ab archiepisc. Gervasio restitutum juxta S. Augustini reg. et ab Alexandro II privilegiis ornatum, ann. 1067, CXLVI, 532. — Diplom. Radulphi Rhem. archiepisc., ann. 1123, CLXIII, 1427. — Alexandri III epist. ad abbatem hujus monast., ann. 1172, CC, 795. — Privil. Willelmi Rhem. arch. et cardin., ann. 1196, CCIX, 857. — Petrus de Riga ibi claruit, circa ann. 1212, CCXII, 9. — Epist. Innocentii III de accusatione adv. abbatem, ann. 1208, CCXV, 1587.

RHEMENSES. THEODERICI (Saint-Thierry de Reims) monast. ord. S. Bened. a sancto abbate Theoderico S. Remigii discipulo fundatum extra urbem circa 530, CXXXV, 85, 86. — Cui auxiliatur Theodericus rex Chlodovei Magni filius, *ibid.* — Ad canonicos regul. transiit x saec., 93. — Privileg. Henrici I regis Franc., ann. 1030, CDI, 1039. — Privil. Honorii II papae, ann. 1126, CLXVI, 1247. — Rainaldi Rhemensis archiep. dipl., ann. 1137, CLXXII, 1333. — Guillelmus abbas claruit ann. 1148, CLXXX, 188. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1338.

RHEMENSE S. SIXTI (Saint-Sixte de Reims) monast. ord. S. Bened. extra muros situm, cui aliquandiu praefuit S. Ansegisus Fontanellensis abbas, ann. 808, CV, 736. — Radulfus archiep. item composuit orlam inter hoc monast. et fratres S. Timothei, ann. 1123, CLXIII, 1430.

RHEMENSE S. SYMPHORIANI (Saint-Symphorien de Reims) collegium canonicorum quorum bona et privilegia confirmavit Radulfus Rhem. archiep., ann. 1119, CLXIII, 1425.

RHEMENSE S. BASOLI. Vide BASOLI.

RHEMENSIS S. MARIE, parthenon a S. Baldrico conditum, x saec., CXXXV, 515.

RHEMENSE S. MAURICII (Saint-Maurice de Reims) monast. ord. S. August., ejus causam olim defendit Alexander III adversus abbatem S. Remigii, ann. 1165, CC, 555.

RHEMENSE SS. TIMOTHEI ET APOLLINARIS (Couvent Saint-Timothee et Apollinaire de Reims) monast. ord. S. August. a Girardo archiepisc. restitutum est ann. 1064, CXLIII, 1401. — Radulfus item exstinguit orlam cum fratribus S. Sixti, CLXIII, 1430.

RHEMENSIS S. PETRI (Couvent de Saint-Pierre à

Reims) parthenon cuius abbatissa ad Alexand. III scripsit, ann. 1170, CC, 692, 797, 836.

RHENAUGENSE S. MARIE seu S. PETRI ET S. OLASII (Rheinau ou Rhinau, canton de Zurich, Suisse) monast. ord. S. Bened. a Vollebardo Kiburgensi comite fundatum ann. 778 et hodie adhuc existat. — Honorii II privil., ann. 1133, CLXVI, 1319. — Ejusdem epist. de vexationibus comitis Rodulphi, ann. 1129, CLXVI, 1283.

RHENO (de) S. MARIE. Vide MANLÆ.

RHODIGIO (de) monast. clericorum in Veneto territorio exstructum, quod cum novam ecclesiam in quodam loco edificare cœpisset, fratres S. Cypriani de Muriano sui detrimento hauc fieri contenderunt. — Epist. Lucii III, ann. 1185, CCV, 1561.

RIBODIMONTE (de). Vide S. NICOLAI.

RICHARII (S.) MON. AMBIANENSE. Vide CANTUENSE.

RICHARII (S.). Vide CONSTANTINENSE.

RICHARII (S.) SCAMELLI-VILLÆ monast. in Northmannia situm cuius abbas nomine Gervinus ab abbatissa Villarensi calumniatus ad Willelmum Conquest. causam suam adduxit, et justitiam obtinuit ann. 1047, CXLI, 1373.

RICMIRI (S.) (Saint-Ricmir sur la Sarthe, diocèse du Mans) monasterium in Cenomanensi pago ultra Sartham exstructum ante ann. 800. — Dipl. Caroli Magni ann. 802, XCVII, 99.

RIESBYARGENSIS (Riesbyarghea en Suède) parthenon cuius possessiones confirmavit Innocentius III, ann. 1216, CCXVII, 263.

RIEVALLENSIS S. MARIE (Sainte-Marie de Riéval ou Ridal, comté d'York, Angleterre) monast. ord. Cisterciensis. fundatum ann. 1131 a nobili viro Walthero Specchio, cum assensu Thorstani, Eborac. archiep. Hoc illustravit Aelredus abbas, ann. 1166, CCXV, 195. — Alexandri III privil., ann. 1153, CC, 92. — Huc monast. deputat Innocentius III quandam ecclesiam, ann. 1210, CCXVI, 574.

RIGALDI (S.) (Saint-Rigaud, diocèse de Mâcon) monast. ord. S. Bened. ab Eustorgio e cenobio S. Austremontii in Arvernis monachi exstructum in Silva adversa vulgo dicta e dioc. Matisconensi, cui Alexander II privilegia concessit, ann. 1071, CXLI, 1360.

RIGENSE S. NICOLAI, (Saint-Nicolas de Riga en Livonie, Prusse) monast. cuius abbati et priori scripsit Innocentius III, ann. 1215, de quibusdam causis eisdem commissis, CCXVI, 916, 919.

RIGNIACENSE Vide REGNIACENSE.

RINGELHEIMENSE (Ringelheim diocèse d'Hildesheim, en Saxe) monast. quod i. em esse nobis videtur ac Gozlarieuse. Hoc vides.

RINGSTADENSE (Ringstadt en Danemark) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 1139, quo, postulante Ormo abbate, Innocentius II privilegio illud confirmavit, CLXXIX, 405. — Celestini III privil., ann. 1192, CCVI, 975.

RIPATORII S. MARIE (Notre-Dame de l'Arivour, diocèse de Troyes) monast. ord. Cisterciensis a monachis Clarav. conditum, sub episcopatu Haltonis, ann. 1140. Ab abbate Albano illustratum est qui postmodum Antiodorensis episc. factus est, ann. 1203, CCX, 9.

RIPENSE (Rippen, dioc. de Worcester, Anglet.) monast. ord. S. Bened. in Northumbria et Wigornien. dioc. ab Alefrido regis Oswui filio exstructum, VII sæc., in quo eruditus est S. Willibrordus sub abbate Wilfrido, CI, 965. Penitus eversum, inter ruinas cum foderetur inventa sunt corpora S. Wilfridi et caterorum abbatum quos S. Oswaldus honorifice sepelivit, ann. 658, CXLVIII, 1196.

RIVIPULLENSE seu RIOPULENSE S. MARIE (Notre-Dame de Rieux, près Aussonne, Haute-Garonne) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 951, quo Agapetus papa II privilegium concessit, CXXIII, 907. — Privil. Sergii IV, ann. 1011 quo enumerantur innumeras ejus monast. possessiones, CXXIX, 11509. — Benedicti VIII, CXXIX, 1630. — Bulla Alexandri II papæ, ann. 1062, CXL, 1282. — Privil. Urbani II, ann. 1096, CLI, 472. — Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 256. — Epist. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1049, 1051.

RIVIPULLENSE. Vide S. JOHANNIS.

ROBERTI (S.). Vide RUPERTI.

ROCCA BOVIS CURTIS (de) (Roche-Beaucourt, diocèse de Périgueux) monast. ord. S. Bened. de quo diu existit controversia inter Cluniac. et canonicos Petragorie. — Epist. Adriani IV ann. 1159, CLXXVIII, 1519, 1620.

ROCCA MAJORE (de) S. MARIE (Notre-Dame de la Roche, dñ. aussi Bois-Guyon, Seine-et-Oise) monast. ord.

S. August. seu S. Victoris Paris. a Guidone de Levis exstructum, ann. 1190. — Diploma Olois de Solico, Parisiens. archiep., hoc donum confirmas, ann. 1204, CCXII, 75. — Innocentii III privil., ann. 1199, CCXII, 631.

ROCCA MATURA (de) (Rocquemur dans le diocèse d'Otrante, Naples) monast. cuius abbaticomendavit Innocentius III quendam monachum, ann. 1212, CCXI, 793.

RODA (de) (Closter-Rath, diocèse de Cologne) monast. ord. S. August. situm inter Juliacum et Trajectum Mosam, floruit XI sæc. — De eo mentio fit in Vita B. Herberti, CLXX, 1269 not.

RODENSE S. PETRI (Saint-Pierre de la Rode, Averron) monast. ord. S. Bened. in comitatu de Petrala (Peyrelatte) subius castrum Verdaram (Verdier) in monte Rodas dicto exstructum ante ann. 974 quo Benedictus VI papa amp'a ei concessit privilegia, CXXII, 1086. — Privil. Bened. VII, CXXVII, 553. — Privi. Joannis XV, CXXVII, 839.

ROFFENSE S. ANDREÆ (Saint-André de Roches, dans le comté de Kent, Angleterre) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 600 ab Ethelberto rege. — Ibi postea instituta est episcopalis sedes. Varis donationes huc factæ monasterio, CLXIII, 1147. — Quid fecerit S. Lanfrancus, 1152. Quid Willelmus rex, ibid. 1153. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXV, 1113.

ROFFIACO seu ROSIACO (de) (Mottier-Rodet, diocèse de Tours) monast. a S. abbate Aredio fundatum et ab eodem S. Martino Turonensi subjectum, ann. 574, LXXI, 1145.

ROGGENBURGENSE S. MARIE (Roggenburg près d'Ulm en Bavière) monast. ord. Præmonst. a comite Sigefredo et Bertholdo exstructum, ann. 1126. — Privileg. Lucii papæ II, ann. 1141, CLXXIX, 908.

ROMANENSE S. BARNARDI (S. Barnard de Romans sur Isère) monast. ord. S. Bened. cuius fundatio originem ducit a S. Barnardo Viennensi episc. ann. 640. — Gregorius VII ad illos monachos scripsit, suam prementens tuitionem si juxta regulam vixerint, ann. 1074, CXLVIII, 411. — Illud monast. retinet Guido Viennensis archiep. invito Urbano II papa, 1097, CLI, 494.

ROMANI (S.) (Saint-Romain près de Blaye, diocèse de Bordeaux) monast. ord. S. Bened. super Garamensem exstructum, ubi S. Romanus sepultus est ann. 580. Postea transit ad canonicos S. Augustini, LXXI, 863.

ROMANI (S.). Vide BALMENSE.

ROMANUM-MONASTERIUM (Romain-Montier in Suisse) monast. ord. S. Bened. in pago Bernensi exstructum a S. Lupicino et S. Romano ejus socio ann. 530, LXXI, 1013 not. — Innocentii II privil., ann. 1129, CLXXIX, 469. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1345.

Romana monasteria.

A temporibus S. Innocentii I papæ ann. 402 multa existere monasteria, uti decarat Anastasius, CXVIII, 115, 119.

ROMANUM S. ADRIANI monast. ordin. S. Bened. juxta Præsepositum de quomentione est in Vita S. Leonis III papæ, ann. 795, CXXVIII, 1233.

AGAPETI (S.) monast. ord. S. Bened. situm juxta titulum Eudoxie, ante ann. 795 exstructum, CXVIII, 1235.

AGATHÆ (S.) monast. super Saburram exstructum ante ann. 793, de quo mentio est in Vita S. Leonis III papæ, CXVIII, 1235.

AGNETIS (S.) monast. alias dictum Inorum-Fernorum Romæ conditum, ante ann. 793, CXXVIII, 1251.

ANASTASII (S.) AD AQUAS SALVIAS monast. ord. S. Bened. Romæ exstructum ante ann. 795, CXVIII, 1235. — Privil. Celestini III papæ, ann. 1191, CCI, 886.

ANDREÆ ET BARTHOLOMÆI (SS.) monast. ord. S. Bened. quod Honori dicitur a S. Gregorio Magno conditum et donum, circa ann. 595, LXXI, 527. — Inde assumptus est S. Augustinus monachus qui Angliæ futurus erat apostolus sub eodem pontifice, LXXV, 366. — A Gregorio II restauratum est, ann. 714 CXXVIII, 975, 1235.

ANDREÆ (S.) monast. ord. S. Bened. quod Massa Julia cognominatur de quo mentio fit in Vita S. Leonis III, ann. 793, CXXVIII, 1233. — Forte idem est quod Clemens dedit Fuldensibus, ann. 1044, CXLII, 578.

AQUÆ FLAVIÆ monast. ord. S. Bened. ann. 793 exstructum. Vide S. Leonis III Vitam, CXXVIII, 1251.

BONIFACII (S.) monast. ord. S. Bened. a S. Bombo IV conditum in propria æde ann. 607, CXXVIII, 607.

BONIFACH ET ALEXII SS. monast. ord. S. Bened. in latere Montis Aventini ad Tiberim respiciente exstructum in quo S. Adelbertus et patria profugus se recepit et vitam inchoavit monasticam, circa ann. 975, CXXXVII, 839.

CÆSARII (S.) Juxta S. Paulum exstructum est illud monast. ord. S. Bened. de quo fit mentio apud Anastas. Bibliothecarium ann. 795, CXXVIII, 1233.

CASSIANI (S.) monast. juxta B. Laurentium extra muros de quo mentio est in eod. loco.

CHRYSOGONI (S.) monast. ord. S. Bened., ante ann. 795 Romæ exstructum, *ibid.*

CORSARUM seu **DE CONSAS** monast. de quo ibidem fit mentio, ante ann. 795 exstructum juxta S. Sixti basilicam, et a Leone IV restauratum, ann. 834, CXV, 635.

COSMÆ ET DAMIANI (SS.) monast. ord. S. Bened. ante ann. 795 conditum Romæ, juxta Præsepe, CXXVIII, 1233.

DONATI (S.) monast. ord. S. Bened., juxta titulum S. Priscæ exstructum, ante ann. 795, CXXVIII, 1234.

ERASMI (S.) monast. in Cœlio-Monte fundatum, et dotatum a S. Adeodato papa, ann. 669, CXXVIII, 791, 1235.

EUGENIÆ (S.) monast. ord. S. Bened. exstructum extra portam Latinam. De eo mentio est in Vita S. Leonis III papæ, ann. 795, CXXVIII, 1231.

EUPHEMIÆ ET ARCHANGELI (SS.) monast. illud exstabat ante ann. 795 juxta titulum Pudentis, CXXVIII, 1234.

EUSTACHII (S.) diaconia ad pauperum solamen instituta, ante ann. 795, *ibid.*

GEORGII (S.) diaconia de qua mentio fit in eadem S. Leonis III Vita, CXXVIII, 1233.

GREGORII (S.) monast. seu oratorium in Campo Martis situm, *ibid.*

GREGORII (S.) monast. ordinis S. Bened. a S. Gregorio Magno in propria sede fundatum, ann. 590, CXXVIII, 645.

HIERUSALEM (de) monast. ord. S. Bened. ad B. Petrum exstructum ante ann. 795. De quo agitur in Vita S. Leonis III papæ, CXXVIII, 1235.

ISIDORI (S.) monast. ejus mentio ut in præcedent. JOANNIS (S.) monast. ord. S. Bened. in Aventino exstructum ante ann. 795, de quo mentio fit apud Anastasium Biblioth. in Vita S. Leonis III, CXXVIII, 1235.

JOANNIS ET PAULI (SS.) monast. ord. S. August. juxta S. Petrum seu basilicam Vaticanam de quo agitur, CXXVIII, 1235. — A S. Leone Magno fundatum est ann. 461, CXXVIII, 502. — Et a S. Gregorio II reedificatum ann. 726, CXXVIII, 975. LXXXIX 870. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1053, CXLIII, 723. — Innocentius II illud monast. asservit ecclesiæ S. Petri ann. 1158, CLXXIX, 581. — Privil. Antipapæ Anacleti, ann. 1115, 692. — Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1537. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Epist. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1353.

JOANNIS EVANG., JOAN. BAPT. ET PANCRAII monast. ord. S. August. juxta Lateranensem basilicam exstructum, et a S. Gregorio II papa reedificatum et donis ditatum, ann. 726, CXXVIII, 1827, LXXXIX, 568. — Privil. Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1019. — Privil. Innocentii III de limitibus ecclesiæ Lateran., ann. 1212, CCXVI, 673.

JUVENALIS (S.) monast. ord. S. Bened. a Belisario patrio fundatum et dotatum sub Vigilio papa in Via Flaminia juxta urbis portam, ann. 540, CXXVIII, 577.

LATERANENSE. *Vide supra* S. JOANNIS LATERAN.

LAURENTII (S.) INTRA-MUROS monast. ad Lunam seu ad locum ubi exstabat vetus templum Lunæ dictum, forte idem qui dicebatur Pallacini (hodie vero Exquilina regio) a S. Hilario papa exstructum ann. 460, CXXVIII, 550, 558, 1235. — Antipapæ Anacleti privil., ann. 1150, CLXXIX, 715.

LAURENTII (S.) EXTRA-MUROS monast. ad Balneum seu prætorium a S. Hilario papa fundatum, ann. 460, CXXVIII, 550, 558.

LUCIÆ (S.) monast. ord. S. Bened. quod alias de Renati dicitur, ejus mentio est in Vita S. Leonis papæ, ann. 795, CXXVIII, 1235.

MARIÆ (S.) seu S. Ambrosii monast. ord. S. Bened., citatur *ibid.*

MARIÆ (S.) AD PRÆSEPE monast. seu gerocomium a S. Gregorio II papa conditum ann. 714, CXXVIII, 975.

MARIÆ (S.) DE JULIA monast. ord. S. Bened. de quo mentio agitur in Vita S. Leonis III papæ, ann. 795, CXXVIII, 1234.

MARIÆ (S.) TRANS TIBERIM monast. ord. S. Bened. ejus abbas fuit Anastasius Bibliothecarius et cardinalis, ann. 888, CXXVII, 9.

MARIÆ (S.) IN MINERVA (Sainte-Marie de la Minerve) parthenon in medio Romæ situm, in loco quo exstabat vetus sanum Minervæ dicatum. — Privil. Innocentii II, ann. 1140, CLXXIX, 535.

MARTINI (S.) monast. ord. S. August. quod S. Petro asservit Innocentius II, ann. 1158, CLXXIX, 361. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1537. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Epist. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1353.

MARTINI (S.) diaconia ord. S. August. exstabat Romæ ante ann. 795, CXXVIII, 1134. — In eodem loco nunc exstat S. Petri Basilica. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1053, CXLIII, 704.

MICHAELIS (S.) monast. ord. S. Bened. ejus fit mentio apud Anastasium Bibliothec., ante ann. 795 exstructum, CXXVIII, 1235.

PANCRAII (S.) monast. ord. S. Bened. juxta basilicam S. Salvatoris exstructum ante ann. 795, CXXVIII, 1234. De eo mentio fit apud S. Gregorium Magnum circa ann. 600, LXXVII, 657. — Postea transit ad canonicos regul. quibus privil. concessit Lucius II papa, ann. 1144, CLXXIX, 934 (aut rectius Lucius III, CCI, 1173).

PAULI (S.) *Vide supra* JOANNIS.

PAULI (S.) EXTRA-MUROS monast. ord. S. Bened. ejus S. Hildebrandus abbas fuit antequam sedem conscenderet pontificalem, ann. 1079, CXLVIII, 9. — Innocentius III eidem concessit Montem Porcium in Agro Tusculano possidendum, ann. 1203, CCXV, 65. — Epist. ejusd. ad abbatem de parochiarum divisione, ann. 1212, CCXVI, 600.

PEREGRINI (S.) monast. seu hospitium subtus palatium Vaticanum conditum est prope urbis portam quæ Angelica dicitur; exstat quoque sub eodem nomine oratorium ad Naumachiam. *Vide* not. ad S. Leonis IX privil., ann. 1053, CXLIII, 717.

SS. PETRI ET LUCIÆ (forte Lucæ) monast. ord. S. Bened. in ejus gratiam testamentum egit abbas Probus, XI sæc., LXXV, 251 not. — Fundatum est V sæc. a S. Leone Magno, CXXVIII, 1414.

PETRI ET PAULI (SS.) collegium canonicorum in Vaticano. Institutum videtur a B. Leone IX, cui privilegium concessit Eugenius III juxta tenorem privilegii Adriani IV, CLXXXVIII, 1582. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Privil. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 254.

PRISCÆ (S.) monast. in monte Aventino exstructum, et monasterio SS. Trinitatis Vindocinensi datum ab Alexandro II, ann. 1066, CXLVI, 1345.

SABÆ (S.) monast. ord. S. Bened. ante ann. 795 exstructum, de quo questio est in Vita S. Leonis III, CXXVIII, 1234.

SALVATORIS (S.) LATERANENSIS monast. ord. S. Bened. quo se receperunt qui partes antipapæ Constantinensi sequi noluerant et monachos se sinnerunt, ann. 768, CXXVIII, 1149. — Paschalis II privil., ann. 1193-1118, CLXIII, 445.

SARDAS (de). *Vide infra* S. VITI.

SERGII ET BACCHI (SS.) monast. seu potius oratorium ante ann. 795 exstructum Romæ in Callinico pro sustentatione pauperum, ann. 740, LXXXIX, 570. — *Vide* quoque CXXVIII, 1235.

SILVESTRI (S.) monast. ord. S. Bened. in ejus causa sententiam protulit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 797.

STEPHANI MAJORIS (S.) monast. ordinis S. August. alias *Catagalla patricia* dictum, id est, in domo Gallæ patriciæ, de quo agitur apud Anastasium Biblioth. in Vita S. Leonis III papæ, ann. 795, CXXVIII, 1235. — Exstabat juxta basilicam Vaticanam S. Petri. — Privil. Leonis IX, ann. 1053, CXLIII, 717. — Hanc canoniam asservit Innocentius S. Petri Ecclesiæ, ann. 1158, CLXXIX, 544. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1457. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Epistol. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1353.

STEPHANI MINORIS (S.) hospitium canonicorum pro Hungaris sic dictum quod forte conditum fuerat a S. Stephano Hungarorum rege vel quod ibi sepultus fuerat; situm erat ad meridiem basilicæ S. Petri. — Privil. Leonis IX, ann. 1053, CXLIII, 714. — Dicebatur etiam S. Stephani Cata Barbara patricia, *ibid* not. — Hoc monast. asservit Innocentius II Ecclesiæ S. Petri, ann. 1158, CLXXIX, 561. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1537. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1402. — Epist. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1353.

STEPHANI LAURENTII ET CHRYSOGONI (SS.) monast. ord. S. Bened. a Gregorio III fundatum, ann. 735, CXXVIII, 1097, 1235.

STEPHANI ET SILVESTRI (SS.) monast. ord. S. Bened. a S. Paulo I exstructum in aede sua, et multis possessionibus ditatum, ann. 756, CXXVIII, 1137; LXXXIX, 1190. — Privil. Agapeti II, ann. 935, CXXXIII, 916.

VICTORII (S.) monast. juxta S. Pancratium situm, cujus mentio est apud Anastasium Bibliothecarium in S. Leonis III Vita, ann. 795, CXXXVIII, 1238.

VITI (S.) sive **DE SARDAS** monast. ante ann. 795 exstructum cujus mentio ut in præced.

VIVIANÆ seu **HIBIANÆ** monast. ante ann. 795 exstructum Romæ, de eo mentio ut in præced.

N. B. Super prædictis monasteriis Romæ, vide Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1557. — *Romana ænodochia* quatuor restaurata fuere a Stephano II pap. et aliud quintum ab eodem pontifice fundatum in loco Plantana seu Platara dicto, ann. 750, CXXVIII, 1983.

ROMARICENSIS MONTIS parthenon Vide **ABENDENSE**.
ROMARICENSIS MONTIS (Remiremont) monast. ordinis S. Bened. hand prociat a parthenone fundatum a S. Arnulfo Metensi episc., circa 650, LXXI, 644, not.

RONCAGLIA (de) (Priore du diocèse de Plaisance) prioratus ab Arduino episc. exstructus et ab eodem concessus canonicis S. Antonini, et ab Innocentio privilegio confirmatus, ann. 1134, CLXXIX, 218.

RORENSE (Rorens, diocèse de Ratisbonne) monast. ord. S. August. ab Henrico episc. conditum ante ann. 1153, quo Innocentius II illud privilegio adornavit, CLXXIX, 273. — Privil. Eugenii III, ann. 1153, CLXXX, 1511.

RONCEVALLENSE (Roncevaux, diocèse de Pampelune) monast. seu hospitale a S. Pampili. episc. exstructum paulo ante ann. 1157, quo Innocentius II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 325.

ROSATENSE (Rosati, dans le Milanais) monast. canonicorum quibus o im scripsit Cælestinus II de sanctimonialibus vexarent S. Mariæ de Montano, ann. 1145, CLXXIX, 768.

ROSENFELDENSE S. MARIE (Notre-Dame de Rosenfeld, duché de Wurtemberg) monast. ord. S. Bened. a marchione Udono, fratre ejus Rudolfo et matre Ota exstructum, ann. 1897. — Privil. Paschalis II, ann. 1102, CLVIII, 88. — Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1409.

ROSEVELDENSE S. MARIE (Notre-Dame de Roseweid, diocèse de Hambourg) monast. ord. S. Bened. ab illustri viro Odono, fratre ejus Rudolfo et matre Oda exstructum, hortante Alberone archiep. ante ann. 1208, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III, CCXV, 1507.

ROSIACO (de). Vide **ROFFIACO** (de).

ROSIS (de). Vide **S. QUINICI**.

ROSSLEBIENSE (Rossleben en Thuringe) monast. ord. S. August. a Ludovico comite et ejus uxore Matilde fundatum ante ann. 1142, quo Innocentius II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 580.

ROSTENSE monast. ord. S. Bened. in consiliis Hispaniæ et Galliarum situm in loco *Rostas* dicto a Sancio Aragonum rege, in quo monachos introduxit e Silva Majori abductos, ann. 1092, CXLVII, 1014.

ROTA (de) seu **ROTENSE S. MARIE**. Vide **MARIÆ**.

ROTENSE SS. MARINI ET ANIANI (Roda, dans la princip. d'Aldembourg, Bavière) monast. ord. S. Bened. cujus, petente Bertrico abbate, possessiones privilegio confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 607. — Ejusdem papæ epist. pro eo monasterio, ibid., 609. — Privil. Cælestini II, ann. 1144, CLXXIX, 789. — Lucius III illud commendat, ann. 1185, CCI, 1535.

ROTHA (de) cella seu monasteriolum, in diocesi Herbipoliensi situm quod Agnes Palatina et ejus soror Adelheida concessere Othoni, Bambergensi episc., ann. 1120-1130, CLXXIII, 1280.

ROTHONENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Redon) monast. ord. S. Bened. in pago Broverocensi et in loco *Bain* dicto conditum a Ven. abb. Convolone cui Ludovicus Pius quasdam confirmavit donationes, ann. 854. — Ibi floruit Cathwallonus abbas ann. 1058. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1049, CXLIII, 596. — Item S. Gregorii VII, ann. 1085, CXLVIII, 715. — Interdictum abbati illatum, ann. 1117, CLXIII, 416. — Calixti episc. ad abbatem de Billa Insula redditione Kimperlegiensi monasterio, CLXIII, 1117. — Paschalis episc. de eodem abbate Rothoni, CLXXII, 1526. — Decretum Innocentii de exemptione huius monast. a jure episcopali, ann. 1210, CCXVI, 202, 204.

ROTNASCENSE S. ERMETIS (Renalt, entre Oudenarde et Grammont) monast. ordin. S. August. a S. Amando fundatum ann. 545, quod postea Ludovicus Pius subiecit Endensi cœnobio prope Aquigranum, CLIX, 141.

ROTTIO (de) **MONASTERIUM** (Munichroth, diocèse de Constance) monast. ord. Præmonst., exstructum ann. 1126. — Privileg. Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1611.

ROTHOMAGENSE. Vide **S. AUDONII**.

ROTHOMAGENSIS S. AMANDI (Religieuses de Saint-Amand dans la ville de Rouen) parthenon a vicecomite Arcacensi Goslino exstructus circa 1041, CCII, 1516.

ROTRUDIS (S.). Vide **ANDREAS**.

RUEGGISBERGENSE S. MARIE (Notre-Dame de Rueggisberg, diocèse de Berne) monast. ord. Cisterc. et Claravallensis ortum ante ann. 1148, quo Eugenius ipsum privilegio confirmavit, CLXXX, 1354.

RUESPERRENSIS (peut-être Rieuperrons près de Pau en Béarn) parthenon cujus bona sub protectione susceperit Innocentius III, ann. 1201, CCXV, 302.

RUFFI (S.) **VALENTIENSE** (Saint-Ruf-lès-Valence, en Dauphiné) monast. ord. S. August. in principio apud Avenionem fundatum, ann. 1050, sed postea ab Abbatibus eversum, translatum est a Raymundo abbate circa 1210, subter Valentiam. — Abbas Liebertus ante tempora hæc floruerat, ann. 1110, CLVII, 711, 715 not. — Innocentius III decretum qua sententiam confirmat la tam ad archiep. Lugdunensi super istius monast. controversia cum Hospitalariis S. Jacobi hujus urbis, ann. 1179, CCXIV, 552. — Privil. Innocentii III, ann. 1206, CCXV, 885.

RUFFI (S.) **AVENIONENSE**, idem quam præced.

RUFFI (S.) **PATRACENSE** (Saint-Ruf de Patras, en Morée) monast. ord. S. August. cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1200, CCXVI, 338.

RUFFI (S.) **VIVARIENSE** (Saint-Ruf de Viviers, Ardèche), monast. ord. S. Bened. cui Leodegarius episc. tradiderat S. Audeoli ecclesiam, quam cum eisdem abstulissent clerici quidam, ut restitueretur epistola præcepit Paschalis II papa, ann. 1210, CLXIII, 2280.

RUFFIACO (de). Vide **ROFFIACO**.

RUFFILLI (S.). Vide **FOROSMOLLENSIS**.

RUFFINIANENSE, **RUFFIANENSE** seu **S. PETRI DE MONTIBUS** Vide **PETRI**.

RUGENSE S. GILDÆ (Saint-Gildas de Ruiz, en Bretagne, près de Nantes) monast. ord. S. Bened. fundatum, ann. 1026, a Simone de Rocca Bernardi, Abbatum abbatem sibi elegit, ann. 1126, CLXXVIII, 15.

RUGGIANENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Ruggiano) monast. ord. S. Bened. ab Elia de Didonia et ejus uxore Avicia in finibus Sanctonum exstructum, ann. 1092, et postea Geraldo Silvæ Majoris abbati subjectum, CXLVIII, 1011.

RUMINIACENSIS seu **RUMILLIACENSIS S. PETRI PRIORATUS** (Saint-Pierre de Rumigny, en Thiérache, anc. diocèse de Rheims) olim exstructus ab Odono Fori dicto; postea Nicolaus hereditario jure eundem cessit Radulfo, Rheimensi archiepiscopo, a quo subjectus est monasterio S. Nicasil, ann. 1112, CLXIII, 1425. — Loca III priv. ann. 1182, CCI, 1135.

RUMERSDORFENSE seu **ROMERSDORFENSE** (Rumersdorf dioc. de Cologne) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III, ut si fieri posset, pacem restitueret inter duos provinciarum comites, ann. 1205, CCXV, 649.

RUPENSE S. MARIE (Notre-Dame des Roches, près de Cosne, Nièvre) monast. ord. Cisterc. a benedictibus de Douziaco exstructum, ann. 1136. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 615. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 545. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1385.

RUPERTI (S.) **SALZBURGENSE**. Vide **SALZBURGENSE**.

RUPERTI (S.) **DE MONTE IN BINGEN** (Convent Saint-Rupert de Bingen, diocèse de Liège) parthenon a sancta Hildegarde abbatissa exstructus ann. 1117, CXCII, 21.

RURICURTENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Ruricourt, diocèse de Beauvais) monast. ord. S. August. in cujus gratiam ad Henricum Beilovæ episc. scripsit Eugenius III, ann. 1152, CLXXX, 1514.

RUTHENENSE. Vide **S. ANTONII**, et **S. AMATI**.

RUTHENENSE (Couvent des Augustins, à Roderi) monast. ord. S. August. conditum et dotatum, ut videtur, ab episcopis ejusdem urbis ante ann. 1099, quo Urbanus II ejus bona et jura confirmat, CII, 546.

RYSEBIARGENSE. Vide **RIZSVARGENSE**.

SABÆ (S.) (Saint-Sabas dans la Marche d'Ancher)

monast. ord. S. Bened. in Marchia Italiae situm, de quo agitur in epist. Gregorii VII, papae ann. 1074, CXLVIII, 397, 399. — Monachis Cluniac. traditum est a Lucio II papa, ann. 1144, CLXXIII, 1501, not.

SABIRII seu SAVINI (S.) PICTAVIENSIS (Saint-Savin, diocèse de Poitiers) monast. ord. S. Bened. exstructum sub Carolo Magno et Ludovico Pio, cujus cura S. Benedicto Anian. commissa est. Postea ab abbate Gervasio restauratum est S. Bernardi temporibus, circa 1156, CLXXII, 1376.

SABINI (S.) *Vide PLACENTINUM.*

SAFFIACENSE. *Vide SESSIACENSE.*

SACIARGIENSE, SS. TRINITATIS monast. ord. Camaldul. in Italia quod Innocentius II privilegio confirmavit, ann. 1137, CLXXIX, 307.

SACRA SILVA. *Vide SILVA SACRA.*

SAGIENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Séez, Eure) monast. ord. S. Bened. a Rogero de Monte Gomerici exstructum xi saec., CCL, 1317. — Epist. Hugonis prioris ad Gaufridum de S. Barbara, ann. 1170, CCV, 874. — Epist. Innocentii III adv. priorem et episcopum, ann. 1212, CCKVI, 620.

SAHAGUNENSE SS. FACUNDI ET PRIMITIVI (Saint Facond de Sahgun, au royaume de Léon, Espagne) monast. ordinis S. Bened. cujus possessiones et iura confirmavit Paschalis II, ann. 1116, CLXIII, 400, 402. — Cluniacensi monasterio subicitur ab Innocentio II papa, ann. 1132, CLXXIX, 166. — Eugenii III privil., ann. 1145, CLXXX, 1352. — Privil. Alexandri III, ann. 1159, CCL, 169, 228, 244. — Celestini III, ann. 1194, CCVI, 1030. — Innocentii III epist. de lite quadam cum capitulo Zamorensi, ann. 1198, CXLIV, 216.

SALCIACO (de) (Sauzet) *Vide S. MARCELLI.*

SALEBIENSE S. MARIE ET S. GERMANI, monast. ord. S. Bened. a Willelmo Conquestore fundatum, in Anglia, exeunte saec. xi, CXI, IX, 1361.

SALEMESE seu SALOMONIS VILLA (Sa mor-schweiler anc. diocèse de Constance) monast. ord. Cisterciens. exstructum ann. 1157, juxta Oberlingen a Guntramno barone Adelsreuttlensi. Hujus monast. abbas scripsit ad S. Hildegardem circa 1150, CXCII, 243. — Epist. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 174, 738; CCXVI, 803, 819, 822.

SALERITANUM S. BENEDICTI (Saint-Benoît de Salerne, au royaume de Naples) monast. Casinensi abbatia subditum florebat xi saec. sub Alphauo archiepiscopo, 1078, CXLVII, 1217.

SALERITANUM SS. TRINITATIS (Convent de la Trinité à Salerne) monast. ord. S. Bened. exstructum ante tempora Urbani II qui illud restituit Alphano archiepiscopo, ann. 1099, CLI, 517.

SALFELDENSE (Salfeld in Thuringe) monast. ord. S. Bened. ab Hannone Coloniensi et Sigefrido Moguntino archiepiscopis fundatum paulo ante ann. 1125, quo Ilmorius II illud privilegio ornavit, CLXVI, 219.

SALIGIENSE. *Vide infra SAMSONENSE.*

SALINÆ-VALLIS S. MARIE (Notre-Dame de Salival, près de Vic, Meurthe) monast. ord. Præm. fundatum ann. 1187 a Mathilde Hamburg. comitissa. — Privil. Urbani III, ann. 1186, CII, 1426.

SALIONE (de) S. MARIE (Sainte-Marie de Saux en Bourgogne) canonica a nobili viro Guidone de Salione domino condita xi saec. quam Celestinus III privilegio confirmavit, CCVI, 1232.

SALIS (de) S. MARIE (Notre Dame de Sales, diocèse de Bourges) canonica condita circa ann. 652, cujus statuta confirmavit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 357.

SALMURIENSE S. FLORENTII. *Vide FLORENTII.*

SALONENSE (Salone en Lombardie) monast. ord. S. Bened. S. Dionysii Parisiensis subjectum est monasterio a Carolo Magno, ann. 777, XCVII, 958.

SALTO (de) S. MARIE (Notre-Dame-du-Sault à Fréjus) parthenon apud Forum Julii (Fréjus) exstructus a nobilibus viris et fratribus Erfone et Zaneio, quorum mater Plitrua ibi prima fuit abbatissa, ann. 768, XCIX, 629.

SALTERIENSE (Salserey comté d'Huntingdon Anglæ terre) monast. ord. Cister. exstructum, ann. 1147, quod illustravit Henricus monachus cui tribuitur tractatus de Purgatorio S. Patricii, ann. 1159, CLXXX, 971.

SALTUS NOVALIS monast. dioc. Zamorensis (Zamora) in Hispania ad cujus abbatem scripsit Innocentius III, 1198, CCKIX, 62.

SALVATORIS (S.) CAPRUIENSE (Saint-Sauveur de Caorla, dans les États de Venise) monast. de quo mentio

fit in epist. Alexandri III ad eplsc. Caprutensem, ann. 1179, CC, 1251, 1289.

SALVATORIS IN CASALI. *Vide CASALI.*

SALVATORIS (S.) (Saint-Sauveur, dans le diocèse de Plaisance) monast. ord. Camald. ab abbacia S. Mariæ in Pulsano pendens, de quo mentio fit in privileg. Alexandri III, ann. 1177, CII, 1097.

SALVATORIS (S.) NIVERNENSIS monast. ord. S. Bened. Cluniaco subjectum est ab Hugone ejusdem urbis episcopo, ann. 1043. Solemniter datum est in sacra synodo Orléani Cluniacensi abbd., ibid.

SALVATORIS (S.) IN RIVO ALTO (Saint-Sauveur du Rialto, à Venise) monast. ord. S. August. ab abbate et ejus fratribus exstructum paulo ante ann. 1141, quo Innocentius II illud sub sua tutela suscepit et privilegio confirmavit, CLXXIX, 744. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1361. — Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1074. — Alexandri III, ann. 1169, CC, 363. — Idem papa concessit indulgentiam 20 dierum his qui visitant ecclesiam S. Salvatoris, ann. 1179, CC, 1342. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1091. — Urbani III ann. 1185, CCLII, 1357, 1352, 1353. — Clementis III ann. 1188, CCIV, 1529, 1532. — Celestini III, ann. 1195, CCVI, 1066, 1181. — Innocentii III epist. qua illud monast. conciliat cum ecclesia S. Bartholomæi, ann. 1198, CCKIV, 253.

SALVATORIS (S.) in Trebia (Saint-Sauveur-sur-la-Trébie, dioc. de Plaisance) monast. ord. S. Ben. sub Alexandro III conditum. — Privil. Urbani III, ann. 1187, CCLII, 1505.

SALVATORIS (S.). *Vide ANDREAS.* Boconlense, de Cella, in Monte Amiato, Ebroiceuse, Miltadense, Virtuenæ.

SALVII seu SALVATORIS (S.) in Brago sive Brjaco ad Sequanum (Bray-sur-Seine entre Nogent et Montreuil) de quo monast. agitur in testamento S. Ansegisi Fontaneillensis abbatis, ann. 835, CV, 746. — Diploma Henrici I Franc. regis, ann. 1042, CLI, 1025.

SALVII (S.) (Saint-Sauve près Valenciennes) monast. ord. S. Bened. sub ipso S. Salvio Ambian. episc. exstructum, ann. 1112, CXLIX, 156.

SALVII (S.) (Saint-Salvio, diocèse de Chiéti, en Abruzzi, Naples) monast. cujus mentio fit in privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXVII, 180.

SALVII (S.). *Vide ALBIENSE, Florentinum, Monasterioleæ.*

SALVINI (S.) *Vide TARBEIENSE.*

SALZBURGENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Salzbourg) monast. ord. S. Bened. a S. Ruperto Wormatiensi episc. fundatum, viii saec. Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1125, 1387. — Epistola Celestini III de resarciendo damno a quibusdam huic monast. illato, ann. 1195, CCVI, 1078. — Alia pro Gurzeensi monast. 1188. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1206, CCXV, 872.

SALZBURGENSE S. RUPERTI (Saint-Rupert de Salzbourg) monast. ord. S. August. a Chunrado Salzburger archiepisc. institutum paulo ante ann. 1123 quo illud privilegio confirmavit Calixtus II papa, CLXIII, 1265. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1329.

SALZENSE B. MARIE (Notre-Dame de Saulz, Côte-d'Or) monast. canonicorum exstructum a Guidone de Saulz, ann. 1197, CLXXXV, 1437, 1438. — Jacobi militis de Saulz donationes eidem monast. 1438. — Marius de Monte Sancti Joannis Dominæ et diversorum fundationes, 1139.

SALZETO (de). *Vide MARCELLI.*

SAMBLERIENSIS PRIORATUS. *Vide S. SEPLICRI.*

SAMBUGIENSE (Sambuci, diocèse de Syracuse) monast. ord. S. Bened. cui luctuosam scripsit epist. Innocentius III, ob Saracenorum victorias super Christianos, ann. 1196, CCKIV, 263, 470.

SAMSONIS ET SYMPHORIANI (SS.) AURELIANENSE (Saint-Samson d'Orléans) monast. ord. S. August. ann. 1067 exstructum, cui privil. concessit Adrianus IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1364.

SAMSONIS (S.). *Vide CONSTANTINOPOLITANUM.*

SANCTIS CRUCIBUS (de) (Saintes-Croix ou Santa-Cruz sur les confins des diocèses de Barcelonne et de Tarragone en Espagne) monast. ord. S. Bened. in cujus gratiam scripsit Urbanus III, ann. 1187, CCLII, 1467.

SANTONENSE seu SALIGIENSE S. MARTINI (Saint Martin de Salignac, diocèse de Saintes) monast. ord. S. Bened. ab abbate Martino S. Martini Turonensis discipulo fundatum et rectum circa ann. 400, LXXI, 869.

SARABURGENSE (Sarrbourg, Electorat de Treves)

monast. ord. S. Bened. a rege Dagoberto II variis bonis dotatur, ann. 577, LXXXVII, 514.

SARIASACIENSIS parthenon (Sarrazac, Lot) prope Cardillac (Cazillac) in pago Cadurcino exstructus a Radulfo Bituricensi episc. cujus soror Emesiana abbatissa prima fuit, ann. 840, CLIX, 701.

SARANO (de) seu DE SARIANIS (Sarians, arrondiss. de Carpentras dans le comtat Venaissin) monast. ord. S. Bened. in dioc. Arelatensi a quodam Leodegario Cluniacensi monacho et Willelmo Provinciae duce conditum et a Regimbardo Arelat. archiep. consecratum xi sæc., temporibus S. Mayoli Cluniac. abbatis, CLXII, 863.

SARENSE (Saren in Galice, Espagne) forte idem monast. ac Mons de Ramo ord. Cisterc. cui Innocentius III subiectum monasterium de Inchari, ann. 1199, CCXIV, 720.

SARESBERIENSE SS. PETRI ET PAULI (Saint-Pierre de Saresbury, Anglietere) monast. ord. S. Bened. reedificatum est multo splendidius a rege Willelmo Conquestore et ejus conjugē Adelaida, xi exsente sæc., CLXIX, 1562.

SARLATENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Sarlat, Dordogne) monast. ord. S. Bened. cujus fundatio tribuitur S. Sacerdoti episc. ann. 720, postea auctum est a Pippino Brevis et Carolo Magno: sed ædibus collapsis illud a fundamento restauravit et dotavit Bernardus, Petragoricensis comes, ann. 936, CLXIII, 981 not. — Eugenii III priv., ann. 1153, CLXXX, 1591.

SATHANACENSIS DAGOBERTI (Stenay en Lorraine) prius a Godefrido Barbato duce et ejus conjugē Beatrice conditus, ante ann. 1070. — Privil. Godefridi Bulioneusis postea regis Hierosolymitani, ann. 1096, CLV, 395.

SATYRI seu SATURI (S.) DE SACRO-CÆSARIS CASTRO (Saint-Satur près de Sancerre, dioc. de Bourges) monast. ord. S. August. exstructum ante ann. 1131, quo Innocentius II papa privit. eidem concessit, ann. 1151, CLXXIX, 112. — Epistola Alexandri III, ann. 1177, CC, 1092. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1212, CCXVI, 718.

SATZAVENSE (Saiz ou Zadeck en Bohême) monast. ord. S. August. cujus monachus quidam Chronici Cosmae Pragensis continuator fuit xii sæc. CLXVI, 273.

SAVINIACENSE seu SAVINIENSE SS. TRINITATIS (Savigny, anc. dioc. d'Avranches, Manche) monast. ord. Cist. a nobili viro Radulfo Silgeriarum domino, ejus uxore Amicia, et pio eremita Vitali fundatum circa 1112, CLXII, 1050. — Priv. Honorii II, ann. 1123, CLXVI, 1. — Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 917, 920. — Eugenius illud concessit Cisterc., ann. 1147, CLXXX, 1282, 1398. — Privil. Anastasii IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1054. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 200. — De hujus monast. fundatore, CCII, 1512. — Charta fundatoris Radulfi, ann. 1112, CCVII, 1163. — Charta confirmationis ab Henrico II Anglor. rege, 1157, CCVII, 1164. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 594; CCXVII, 987.

SAVIGNIENSE seu DE SAVIGNIO (Savigny, sur la Bresse dép. Rhône) monast. ord. S. Bened. cujus S. Maurus dicitur fundator, dirutum fuit a barbaris ann. 934; postea restauratum diu floruit. — Charta Hugonis Lugd. archiep. ann. 1166, CLVII, 527, 528. — Paschalis II interdictum tollit ab Hugone latum in hos monac. ann. 1115, CLXIII, 570. — Epist. Joannis Constantiensis episc. ad Gaufridum abb., ann. 1155, CLXIII, 1479.

SAVILIACENSE (Savignac, dans le Siennois) monast. in cujus gratiam Celestinus III scripsit monachis Cluniac. (de Chizu) ann. 1591, CCVI, 898. — Privil. eiusdem, *ibid.* 901. — Privil. Innocentii III, ann. 1211, CCXVII, 206.

SAVINI (S.) (Saint-Savin près de Barège, diocèse de Tarbes) monast. ord. S. Bened. a S. Salvino exstructum circa ann. 700. — Carolus Magnus seu potius Ludovicus Pius illud reedificavit; sed rursus eversum a Northmannis, reparatum est a Raymundo comite Bigorrensi. — Privil. Alexandri III, ann. 1166, CC, 451, 1049, 1262.

SAVINI (S.) *Vide* PLACENTINUM.

SAVINIENSE (Savio, près Lodi) monast. ord. S. Bened. in Tuscia exstructum ante ann. 833, quo Marinus papa illud privit. ornavit, CXXVI, 968.

SAVINIENSE *Vide supra* SAVIGNIENSE.

SAXENSE *Vide* S. DAMIANI.

SAXO MONTE (de) S. BENEDICTI (Saint Benoît de Sasso-Monte en Italie) monast. ordinis Camaldul., cujus bona confirmavit Eugenius III, ann. 1153, CLXXX, 1605.

SAXO VIVO (de) SANCTÆ CRUCIS (Sainte-Croix de Sassovo, diocèse de Florence, Toscane) monast. ord. S. August. cui adiunxit Innocentius III monast. S. Apollinaris ut reformaretur, ann. 1208, CCXV, 1409. — Epist. ejusd. ad abbat. *ibid.* 490. — De monast. Saxi vivi reformatione, ann. 1210, CCXVI, 575, 717.

SAYNENSE (S.) MARIE (Notre-Dame de Seyne, dio-

cèse de Trèves) monast. ord. Premonst. exstructum ann. 1202. — Privil. Innocentii III ann. 1205, CCXVII, 156.

SAZETANUM. *Idem* esse videtur ac SASSANUS.

SCARIEIARUM seu ESCHALEII S. MARIE (Notre-Dame d'Echallès, diocèse de Sens, Yonne) monast. ord. Cisterc. a nobili viro Viviano de Firmate Loperis exstructum ann. 1151. — Epist. Innocentii III de compositione hujus monast. cum Hospitalariis de Cerisaco, ann. 1202, CCXIV, 1094.

SCELDENSE (Sceldice, dioc. de Paderborn) monast. ab Henrico II imper. concessum Paderbornensi ecclesie ann. 1019, CXL, 546.

SCELESTATENSE S. FIDIS (Sainte-Foi de Schelestadt, Alsace) monast. ord. S. Bened., alias S. Sepulchri dictum, a Friderico duce exstructum et ab eodem subiectum Conchenis abbatissæ ante ann. 1106, quo Paschalis II illud privilegio confirmavit, CLXIII, 183.

SCHAFFNABURGENSE, pro SCHAFFHUSENSE.

SCHAFFHUSENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Schaffouse) monast. ord. S. Bened. de cuius abbate eligendo S. Gregorius VII epistolam scripsit ad Willelmum Hirsauigiensem abbat., ann. 1080, CLXVIII, 56. — Epist. Urbani II de protectione hujus monast. adversus Tatonem, ann. 1092, CLI, 354. — Ejusd. papæ privil., 519. — Calixti II papæ, ann. 1130, CLXIII, 1149, 1150, 1156. — Innocentii III epist. super abbatibus electione, ann. 1199, CCXIV, 660.

SCHARDEBURGENSE (Scharzburg, diocèse d'York, Anglietere) monast. ord. Cisterciensis fundatum a Richardo Anglorum rege, ann. 1192. — Celestini III privil., ann. 1192, CCXVI, 961.

SCHIFFLARIENSE S. DIONYSII (Saint-Denis de Schiffaren, diocèse de Frisinghen, Bavière) monast. ord. Premonst. exstructum præcipue opera Ottonis episc. paulo ante ann. 1110, quo Innocentius II illud privilegio ornavit, CLXXIX, 527.

SCHIEDENSE (Scheiden, Scelden ou Ségor, diocèse de Cologne) monast. ord. Premonst. e Capenberg. exortum. — Epist. Innocentii III ad abbat. circa præposituram ecclesie Coloniensis, ann. 1203, CCXV, 58.

SCHENINGENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent de Scheningen, diocèse d'Halberstadt) monast. ord. S. August. a Reinhardo episc. exstructum ante ann. 1144, quo ipsum privilegio confirmavit Innocentius II, CLXIII, 217.

SCHIRENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Schire, diocèse de Frisinghen, Bavière) monast. ord. S. Bened. cui Eugenius II privit. concessit in quo donationes prius eidem collatas confirmavit, ann. 1145, CLIII, 1034.

SCHOLASTICÆ (S.) (Sainte-Scholastique, dans l'ancien diocèse du Mans, Orne) monast. ord. S. Bened. exstructum ante ann. 802 quo Carolus Magnus illud episcopo Cenom. asseruit, cujus diplom., XCVII, 995.

SCHONAUGIENSE (Schonan, diocèse de Trèves) monast. ord. S. Bened. ab Hildelino abb. conditum et Berperto comite ann. 1124, quod illustraverunt B. Florinus et abbas Eckbertus, ann. 1168, CXCV, 9.

SCHONAUGIENSIS parthenon ord. S. Bened. ab eodem abb. Hildelino exstructum ann. 1124. — *Ibi* claruit sæc. beata Elisabeth abbatissa Eckberti soror, CLXX, 9.

SCHULTERANNENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Schulteren, en Alsace) monast. ord. S. Bened. ab Ottone Anglo exstructum ann. 605, quod postea dotavit rex Dagobertus II, ann. 677. — Privil. Innocentii II, ann. 1156, CLXXIX, 293.

SCHWARTZACHENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Schwartzach, en Franconie) monast. ord. S. Bened. ab ineunte ix sæc. conditum in Wurtzburg. dioc. a Regimbardo hujus regionis præfecto. Ludovicus Pius privit. ipsi concessit sub abbate Waldone, ann. 838, CIV, 116. — Ab Henrico II imper. datum est Argentini. episcopo, ann. 1014, CXL, 517.

SCHLLENSE, ord. Carthus. *Idem* videtur ac SPILLERENSE.

SCIRO (de) S. LUCÆ (Sciro, l'île de l'Archipel, de diocèse de Danellie, dans la Romanie ou Thracie) monast. de cuius subjectione scripsit Innocentius III, ann. 1204, CCXVI, 505.

SCRINIULO (de). *Vide* MARIE.

SCUVILIACENSE (Ecuillé, Maine-et-Loire) monast. rium seu cella quam episcopo Cenom. asseruit Carolus Magnus, dipl. ann. 802, CXVII, 995.

SEBASTIANI ET ZOSIMI (SS.) DE PALARIA, monast. ord. S. Bened. in Italia concessum monast. Cassin. ab Alexandro II, ann. 1051, CLXVI, 1395.

SEGOVIENSE (Segow, dans la Basse-Styrie) monast. ord. S. August. translatum hinc ex Feustrizio sub Werr-

hero praeposito, ann. 1145, cui privil. concessit Innocentius II eod. anno, CLXXIX, 615. — Alexandri III privil., ann. 1171, CC, 717.

SECURETO (de) S. MICHAELIS DE ACU (Saint-Michel de l'Aiguille, à Ségur, près du Puy) monast. ord. S. August. cujus ecclesia condita est ann. 962, monasterium autem nonnisi XII saec., cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1514.

SEDESMEI (de) S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélemi de Sémoy, près d'Orléans) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Teoclineo exstructum et cenobio subjectum Silva-Majoris, cui praerat abbas Geraldus, XI saeculo saec., CLVII, 1012.

SEGESTRENSIS alias S. SEQUANI (Saint-Seine, Côte-d'Or) monast. ord. S. Bened. a S. abbate Sequano conditum ann. 580, quod deinceps transiit ad S. Mauri congregationem, LXXI, 894. — Hujus monast. monachi ab Innocentio II excommunicantur, ann. 1153, CLXXIX, 176. — Epist. Innocentii III super absolutione abbatis in voto transfretandi in Terram sanctam, ann. 1202, CCXIV, 970.

SEGUNTINUM (Signenza dans la Nouvelle Castille, Espagne) monast. cui Innocentius III quosdam redditus asseruit, ann. 1200, CCXIV, 945.

SEGUIXUM S. JUSTI (Sainte-Juste à Suze en Piémont) monast. ord. S. Bened. a Ven. Alrico episc. et Mainfredo marchione conditum ante ann. 1057, quo Conradus II Imper. jura et possessiones illius confirmavit, CII, 1072.

SEILLIENSIS (Sille, Doubs) prioratus ejus priori prohibuit Innocentius III ne pecuniam exigeret in nuptiarum celebratione et pro sepulchris, ann. 1198, CCXIV, 191.

SEITENSTETTENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Seitenstetten, diocèse de Passau, Bavière) monast. ord. Cisterc. a nobili viro Ulschalcho fundatum paulo ante ann. 1186, CCH, 1431.

SEITZENSIS VALLIS S. JOANNIS (Chartreuse du Val-Saint-Jean, à Seitz, en Styrie) abbatia ab Othocharo comite exstructa temporibus Alexandri III, qui illam privilegio confirmavit ann. 1177, CC, 1100. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1535, 1512.

SEIZENSE seu SAZETANUM (Seiza du diocèse de Coimbra, en Portugal) monast. ord. Cisterc. quod videtur ut et Alcobatiense ab Alphonso rege I exstructum et ad cuius abbatem scripsit Innocentius III de jure Confirmatus ecclesiae, ann. 1198, CCXIV, 194.

SELBOLDIENSE (Selboldt en Hesse-Darmstadt, diocèse de Mayence) monast. ord. Præmonst. a Deitmaro comite exstructum paulo ante 1108 quo privil. concessit Paschalis II, CLXIII, 248. — Privil. Innocentii II, ann. 1159, CLXXIX, 451. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1569.

SELIGENSTADIENSE (Seligenstadt, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. in direc. Moguntina conditum ab Eginharde abbate, ann. 836, CXIX, 524.

SELINCURTENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Sélaincourt, arrondiss. de Toul) monast. ord. S. August. Guarino Ambian. episc. fundatum, et a Rainaldo archiep. Rhemens. confirmatum, ann. 1135, CLXXI, 1531. — Innocentii II privil., CLXXIX, 510.

SEMPLINGHAMENSIS CANONIA in direc. Lincolnien. instituta cujus bona confirmat S. Hugo episc., ann. 1200 exeunte, CLIII, 1122.

SENAPARIE (Senevière diocèse de Tours) monast. ord. S. Bened. a S. Urso fundatum in Turonensi territorio circa 560, cujus S. Leobatus primus fuit abbas. Unde postea S. Leobatus dictum est *Saint-Leobasse* ou *Libesse*, LXXI, 1085.

SENENSE. Vide S. EUGEN.

SENOCHI (S.) (Saint-Senoeh, près Loches) monast. ab abbate Senocho fundatum seu reedificatum, circa ann. 576, LXXI, 324.

SENONSENSE S. JOANNIS (Saint-Jean-lès-Sens) monast. ord. S. August. ab Heracio Senonensi episc. fundatum pro feminis in suburbio ann. 496, sed IX saec. reedificatum est et Canonicis S. August. concessum. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 822, CIX, 1111. — Privil. Innocentii II, ann. 1156, CLXXIX, 1. — Innocentii III, ann. 1202, CCXIV, 1064. — Epist. ejusd. ad abbat., ann. 1205, CCXV, 678.

SENONSENSE S. COLUMBÆ (Saint-Colombe-lès-Sens). A rege Clotario II fundatum est hoc monast. ord. S. Bened. circa ann. 620, ubi quiescebat corpus S. Columbae. — Abbat. Sulpicio privilegia concessit Ludovicus Pius ann. 833, CIV, 1227, 1288. — De eo monasterio mentio est, CXIX, 455. — Privil. Innocentii II, ann. 1145, CLXXIX, 615.

SENONSENSE S. REMIGII (Saint-Rémy de Sens) monast. ord. S. Bened. primo S. Mauricio dicatum ann. 633; reedificatum est ann. 555 non intra muros ut antea, sed in Villa Vallitias dicta ab Aldrico Senonensi archiepisc. Dipl. Ludovici Pii, ann. 822, CIV, 1111. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1205, CCXV, 678.

SENONSENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Sens) monast. ord. S. Bened. ann. 505 fundatum, cui Ingosara monialis multa dona contulit. — Charta ann. 711, LXXVIII, 1258. Vide PETRI VIII.

SENONIENSE seu DE SENONA S. STEPHANI (Senones-en Vosges) monast. ord. S. Bened. a S. Gondelberto Senonensi episc. fundatum ann. 661, in quod se recepit, abdicato munere. — Childerici II regis dipl., ann. 661, LXXVII, 1287. — Calixti II privil. quo huic monast. asserit nonnullas ecclesias, ann. 1123, CLXII, 1280. — Innocentii II, ann. 1159, CLXXIX, 461.

SEONENSE sive SEUVA CELLA (Séon, en Bavière) S. Landperti (Saint-Lambert) monast. ord. S. Bened. a comite Aribone fundatum apud Boios sub imperatore Ottone III, ann. 999, CXXXIX, 269. — Privil. Silvestri II, *ibid.*

SEPTEM FONTIUM S. MARIE (Notre-Dame de Sept-Fonts ou de Saint-Lieu, diocèse de Moulins) monast. ord. Cisterc. e Fontenotensi ortum a Wichardo et Wilhelmo de Burbonio exstructum est ann. 1152. — Charta Haymonis de Marmania militis quo locum Pratium Belet dictum ut conderetur dedit, CLXXV, 1479.

SEPTEM FONTIUM S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Sept-Fonts, diocèse de Langres) monast. ord. Præmonst. a Gosherto presbyt. exstructum sub Josceranno episc., ann. 1126. — Privil. Innocentii II, ann. 1158, CLXXIX, 391. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1176.

SEPTEM FONTIUM (Sept-Fonts, diocèse de Rheims, Ardennes) monast. ord. Præmonst. fundatum ann. 1129 ab Elia Macerienti castellano et ejus conjuge Oda in loco Runlaco dicto (Ruguéry). — Privil. Innocentii II, ann. 1158, CLXXIX, 372.

SEPTIMIANENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Septime) monast. ord. S. Bened. fundatum a quodam Ugone qui septem monasteria exstruxerat in Tuscia in praeterita vitae reparationem, postea ann. 1256 ad Cistercienses transiit et celeberrimum evasit. — Hujus monast. jura et possessiones confirmat Gregorius VII papa, ann. 1078, juxta petitionem Azonis abbatis, CXVIII, 682.

SEPULCRI (S.). Vide CAMERACENSE, PLACENTINUM.

SEPULCRI (S.) DE SAMBLERIIIS (Saint-Sépulcre, du diocèse de Troyes) monast. ord. S. August. cujus possessiones privilegiaque sub protectione sua suscepit Innocentius III, ann. 1207, CCXV, 1535.

SEPULCRI S. HIEROSOLYMITANUM (Couvent du Saint-Sépulcre, à Jérusalem) monast. ord. S. August. in cuius gratiam innumerabiles factae sunt donationes et infinita privilegia concesserunt S. Pontifices. Cujus Willelmus primus prior factus est exeunte saec. XI. Vide illius monast. Chartularium, CLV, 1111. — Privil. Calixti II, ann. 1121, CLXIII, 1215. — Honorii II, ann. 1128, CLXVI, 1281. — Epist. Innocentii II, de reverentia debita canonicis S. Sepulcri, ann. 1157, CLXXIX, 529, 570, 548. — Privil. Celestini II, ann. 1144, CLXXIX, 905, 927. — Alexandri III privil., ann. 1159, CC, 75, 471, 472, 473, 554, 695, 1196, 1257. — Celestini III, ann. 1141, CCVI, 1112. — Decretum Innocentii III que confirmatur quedam statutorum compositio, ann. 1212, CCXVI, 605, CCXVII, 59.

SEPULCRI (S.) SULLIENSE (Sully près de Chinon en Touraine) monast. ord. S. Bened. a Galterio de Monteforello fundatum ante ann. 1114, quo composuit cum monachis hujus monast. Robertus de Arbrissello super locum Fontis Ebraidi monast., CLXII, 1087.

SEQUANI (S.). Vide SEGESTRENSIS.

SERENA (de) S. MARIE (Sainte-Marie Soreine, diocèse de Lucques) monast. cujus abbat. scripsit Innocentius III, ann. 1209, CCXVI, 107.

SEROPESBERIENSE. Vide SARESBURIENSE.

SERVANDI (S.) (Saint-Servan ou Servan de Ségovie, dioc. de Tolède) monast. ord. S. Bened. olim a S. Victore Massiliensi pendens, sed vacuum postea factum Paschalis II illud concessit Bernardo Toletano episc., ann. 1116, CLXIII, 595.

SERVATII (S.) monast. ord. S. Bened., cujus exstructio tribuitur S. Manulfo episc. Leodiensi citra Rhenum; ibi aliquandiu munere abbatis functus est Eginhardus, ann. 821, CIV, 607.

SESSIACENSE S. Paterni (Saint-Pair du-Mont, Calvados) forte idem monast. ac S. Michaelis in Monte-

Imbba. A. S. Paterno incepit ann. 485 in direc. Constantiensis (Coutances), LXXXVIII, 490, 498 not.

SERVITANUM S. DONATI (Saint-Donat de Servit) in Valentia provincia in Hispania a S. Donato abbate ex Africa. Cum monachis profugus propter persecutionem a Mauris illatum, auxilio nobilibus feminis Minches nomine hoc monast. extruxit. Ibi paulo post claruit S. Eutropius priusquam Valentiniensis creatus esset episc., ann. 600, LXXX, 9.

SEUMICHENSE S. Egidii de Valleflaviana monast. ord. S. Bened. a rege Ladislao fundatum. in Polonia. Privil. Paschalis II, ann. 1106, CLXIII, 198.

SEVERI (S.). Vide CLASSENSE.

SEVERI (S.) (Saint-Séver de Roustang, diocèse de Tarbes) monast. ord. S. Bened. a S. Severo Sulpicio fundatum, ann. 500, LXXI, 865. (Vide ADURANUM.) — Epist. Gregorii VII de hujus monast. lite cum monachis S. Crucis Oleronensis, ann. 1079, CXLVIII, 532. — Suavii abb. epistola ad Paschalem II papam, ann. 1107, CLXIII, 461. — Epist. Innocentii III, ann. 1204, CCXY, 508. — Privil. ejusdem ann. 1212, CCXVI, 566.

SEVERINI (S.) BURDEGALENSIS (Saint-Seurin de Bordeaux) monast. ord. S. Bened. extructum ante ann. 895; de eo loquitur S. Gregorius Turon.; postea transit ad canonicos S. August., LXXI, 863.

SEXENENSE (Sexena, dioc. d'Huesca, en Espagne) parthenon cuius bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1207, CCXY, 1155. — Privil. Cælestini III, ann. 1193, CCVI, 1001.

SEXTENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur du Sexto, en Italie) monast. ord. Camaldul. quod de jure erat S. Romanæ Eccl. cuiusque Calixtus II abbatem elegit, 1120, CLXIII, 1178.

SEXTENSE seu S. MARIE DE SEXTO (Notre-Dame du Sexto ou Sesto) monast. ord. S. Bened. apud Forum Julii (Fréjus) fundatum ab Erfone et Zaneio fratribus ann. 762, XCIX, 629.

SHERBORNENSE S. MARIE (Notre-Dame de Sherborne, comté de Dorset, Angleterre) monast. ord. S. Bened. conditum a veteribus Angliæ regibus. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 534.

SIBETONENSE (Sibeton, dans les environs de Norfolk, Angleterre) monast. fundatum ann. 1150, de quo mentio fit in Epist. Innocentii ad archiep. Cantuar., ann. 1201, CCXY, 515.

SICHEMENSE seu SICHENSE (Sichem ou Sichen, diocèse d'Halberstadt, Allemagne) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1141 cuius Wulkinus primus abbas fuit. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1206, CCXY, 1101, ann. 1210, CCXVI, 220, 413, 538, 870.

SICILIE MONASTERIA a D. Gregorio Magno fundantur antequam papa fieret, 594, LXXI, 527.

SICLINIENSE S. PIATI (Sclien ou Séclin dans les Pays-Bas) monast. ord. S. Augustini super quo Alexander III scripsit Henrico Rhemensi archiepisc., ann. 1168, CC, 512. — Privil. Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1328. — Epist. super præpositura hujus canonice, ann. 1199, CCXIV, 927. — Decret. Innocentii III, ann. 1211, CCXVII, 207.

SIGEBERGENSE seu SIEGBURGENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Sieberg, diocèse de Cologne) monast. ord. S. Bened. a S. Annoone episc. fundatum et consecratum ann. 1086. — Ibi abbas fuit Reginhardus, ann. 1072, CXLIII, 1517. — Privil. Alexandri II, ann. 1063, CXLVI, 1512. — Paschalis II, ann. 1109, CLXIII, 237, 263. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1077, 1215.

SIGNIACENSE S. MARIE (Notre-Dame, de Signy, diocèse de Reims, Ardennes) monast. ord. Cist. extructum ann. 1155. — Privil. Willelmi Rhem. archiep., ann. 1191, CCIX, 855.

SILVÆ-MAJORIS (Grand-Selve, Saulve-Majeure ou la Séoube, Haute-Garonne) celebre monast. ordinis S. Bened. a B. abbate Geraldo fundatum haud procul ab urbe Tolosa, ann. 1080, juxta ejusdem chartam ann. 1114, CXLVII, 1007. — Charta pro benefactoribus ejusdem monast., CXLVII, 1078. — Dipl. Amati arch. Burdigal., ann. 1099, CLV, 1648. — Privil. Innocentii II, ann. 1143, CLXXXIX, 588. — Pirima de eo monast. narrantur apud Herbertum, CLXXXV, 1535. — Alexandri III, ann. 1162, CC, 145, 769, 912. — Cælestinus III, inter sanctos ascripsit B. Geraldum hujus monast. fundatorem, ann. 1197, CCVI, 1211. — Ejusdem privil., *ibid.*, 1213. — Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXY, 514. — Epist. ejusd., CCXY, 1051, 1168, ann. 1212, CCXVI, 767.

SILVÆ-MUNDÆ, monast. ord. Camald. sub Leone IX extructum a nobili viro Griffone in Arelino comitatu situm, postea autem in alio loco reedificatum confirmavit Innocentius II, ann. 1153, CLXXXIX, 225.

SILVÆ NIGRÆ S. GEORGII (Saint-George en Forêt-Noire) monast. ord. S. Bened. a nobilibus viris Helialone et Hessone extructum et dotatum, cuius abbas Diekerio privilegium concessit Paschalis II, ann. 1103, CLXIII, 172. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1216. — Lucii III, ann. 1183, CCI, 1237, 1328. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1201, CCXVII, 81.

SILVÆ NIGRÆ S. BLASII. Vide BLASII.

SILVÆ NIGRÆ S. PETRI (Saint-Pierre de la Forêt-Noire) monast. ord. S. Bened. a duce Bertholdo extructum in Constantiensi dioc., cui privil. concessit Urbanus II papa, ann. 1078, CLI, 404. — Honorius II præfatum privil. renovat ann. 1123, CLXI, 1253. — Epist. pape privilegium, ann. 1129, CLXVI, 1504. — Privil. Eugenii III, ann. 1188, CLXXX, 1502.

SILVANENSE. Vide SILVÆ MAJORIS.

SILVANECTENSE S. MARIE (Notre-Dame de Senis) collegium canonicorum cuius bona confirmavit Lucius III papa, ann. 1183, CCI, 1151.

SILVANECTENSE S. VINCENTII (Saint-Vincent de Senlis, Oise) monast. ord. S. August. extructum ann. 1039 a regina Anna, Henrici I uxore. — Epist. Innocentii III ad abbat. circa capitulum S. Fraubuldi, ann. 1203, CLXVII, 119. — Idem possessionem ecclesiæ de Alvers assent, *ibid.*, 158, 144.

SILVÆ SACRÆ SS. PHILIPPI ET JACOBI alias WALBURGÆ (Sainte-Walburge d'Heiligsfort, Hant-Rhin) monast. ord. S. Bened. a Frederico duce et nobili viro Petro fundatum ante ann. 1120, quo Calixtus II ejusdem monast. possessiones privilegiaque confirmavit, CLXII, 1197. — Innocentii II privil. ann. 1159, CLXXII, 414.

SILVIANACENSE seu DE SILVIANICO (Sourig, Allier) monast. ord. S. Benedicti, abbatibus Cluniac. subjectum, cum mera adhuc cella esset a paucis monachis frequē. Jara. Ibi obiit S. Maiolus Cluniac. abb. Parisiensis, ann. 931. — Privil. Urbani II papa, ann. 1092, CLI, 511, 450. Paschalis II, CLXIII, 50. — Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1515. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1382.

SIMIGIENSE (Sumegh ou Simegh en Hongrie) monast. fundatum ante ann. 1210, quo illud privilegio confirmavit Innocentius III, CCXVI, 568.

SINE MURO (de) (Samerey, Côte-d'Or) priusquam a monast. Flaviniac. pendens, ad quorum conciliationem scripsit Innocentius III, ann. 1198, CCIV, 257.

SINNINGTHWAITHENSIS S. MARIE parthenon (Sainte-Marie de Sinningthwaithe comté d'York, Angleterre) monast. ordinis Cisterc. cui Alexander III privileg. concessit, ann. 1172, CC, 870.

SINSHEIMENSE (Sintzheim, cercle de Souabe) monast. cui Paschalis II privileg. concessit ann. 1113, CLXIII, 591.

SION. Vide MONTIS SION.

SIRICENSE (Siricken, diocèse des Cinq-Eglises, en Hongrie) monast. cuius abbas abbatem controversiam dimittendum commisit Innocentius III inter episcopum et abbatem de Feldvar agitatum, ann. 1198, CLXIV, 497.

SISTARICENSE S. MARII (Saint-Mary de Sigerca) monast. ord. S. Bened. in dioc. hujus nom. in Provincia finibus extructum circa ann. 500, LXXX, 27.

SITHIVENSE seu DE SITHIU S. BERTINI (Saint-Bertin de Sithiu) monast. celeberrimum ord. S. Bened. in loco ubi vitam solitariam egit S. Winocus extructum a S. Audomaro Tervannensi episc. in quod adduxit S. Mommolinum, Bertinum et Ebertramum e monasterio Luxoviensi qui vicissim abbatibus officia impleverunt, ann. 638. — Fundatio æque tribuitur B. Adrowaldo com. qui multa concessit. — Dipl. Theodorici regis, LXXXIV, 1333; CXLVII, 1185. — Chlodovei, III, LXXXVIII, 163.

— Charta Chilperici II et Theodorici IV, ann. 715, LXXXVIII, 1129, 1152. — Childerici III, ann. 745, 1146.

— Charta Adrowaldi conditoris, ann. 748, LXXXVIII, 1155. — Audomari episc. ann. 662, 1174. — Charta Edeberti, *ibid.*, 248. — Darmundi, *ibid.*, 125. — Felici presb., ann. 745, *ibid.*, 1304, 1305. — Caroli Magni, ann. 769, XCVII, 917, 976. — Dipl. Ludovici Pii et filii ejus Lotharii, ann. 830, CIV, 1190, 1264. — Chartularium S. Bertini ab ann. 748 ad 808, auctore Folquino monast. ann. 978, CXXXVI, 1183. — Privileg. Victoris II papa, ann. 1057, CXLIII, 829. — Folcardus mon. claruit an. 1072, CXLVII, 1081. — Urbani II privil., ann. 1096, CLI, 450.

— Hugoni Cluniac. abb. committitur hoc monast. ab Urbano II, *ibid.*, 522. — Paschalis II epist., ann. 1143, CLXIII, 163, 235, 301, 340, 415. — Calixtus II privil., CLXIII, 1153, 1273, 1327. — Honorii II decretum quo ibi Cluniaco subjecti, CLXVI, 1220. — Innocentii II privil. quod Sithivense a potestate Cluniacensi liberatur, ann. 1132, CLXXXIX, 439, 462. — Privil. antipap. Anacleti, petente Joanne abb. 1130, CLXXXIX, 714. — Privil. Cælestini II

ann. 1141, CLXXIX, 794. — Lucii II papae privill., ann. 1144, CLXXIX, 891. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1031, 1032. — Anastasii IV, ann. 1153, CLXXXVIII, 1021, Avriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1436. — Alexandri III, ann. 1163, CC, 227, 1041, 1207, 1231. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1307, 1316. — Epist. et privill. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 577, ann. 1205, CCXV, 605, 1238; CCXVI, 40, 372, 373; CCXVII, 46, 94, 115, 116, 118, 160, 167, 171, 214.

SIXENENSIS (Sizéna, diocèse d'Huesca en Aragon, Espagne) parthenon cuius bona et privilegia confirmavit Coelestinus III, ann. 1193, CCVI, 1301 (idem ac *SEXENENSE*).

SNIAPENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Sniapp, Allemagne) monast. cuius situs non assignatur, et quod Alexander III papa privilegio confirmavit, ann. 1163, CC, 227.

SOFENENSE S. SALVATORIS monast. ord. S. Bened. in Tuscia. Regulam suscepit et regimen S. Joannis Gualberti circa ann. 1074, CXI, 806.

SOKSARDIENSE (Soksarde en Hongrie, diocèse des Cinq-Eglises) monast. ord. Cisterc. cuius abbat scripsit Innocentius III de lite monac. S. Martini cum Vespriem. episcopo, ann. 1211, CCXVI, 545.

SOLACO (de) CELIA B. MARIE. Vide S. MARIE.

SOLEMNIS (S.) monast. Vide MALLIACENSE.

SOLEMNACENSE SS. PETRI ET PAULI (Solignac, diocèse de Limoges) celebre monast. ord. S. Bened. a S. Eligio et rege Dagoberto fundatum, cuius primus abbas fuit S. Remacius, ann. 631, LXXI, 740 not.; LXXXVII, 492, 637. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 817, CIV, 1061. — Privill. Martini papae, ann. 883, CCXVI, 967. — Ibi abbas Amblardus x s. floruit, CXXXVIII, 187.

SOLENHOFENSE (Solenhofen, diocèse d'Eichstadt) monast. ord. S. Bened. a B. Solo seu Soolone fundatum in diocesi. Eistatensi vii s. et Fuldensi cenobio subiectum, CVII, 51.

SONNEBECCENSE S. MARIE (Notre-Dame de Sonnebeck, diocèse d'Ypres en Belgique) monast. ord. S. August. in pago Yprensi apud Belgas exstructum a Fulboldo nobili viro et Ramburga uxore ejus, postea a Theobaldo eorumdem filio dotatum ante ann. 1110, quo Paschalis illud privilegio confirmavit, CLXIII, 278. — Privill. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 606.

SORENSE seu SOROENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Sora, en Zelande, Danem.) monast. ord. Cisterc. ab Absolone Roskildensi episc. exstructum paulo ante ann. 1181, quo Lucius III illud privilegio confirmavit, CCI, 1164. — Privill. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1461. — Coelestini III, ann. 1197, CCVI, 1193. — Privileg. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 399.

SORICINENSE S. MARIE (Notre-Dame de la Sorèze, diocèse de Lavaur) monast. ord. S. Bened. a Pippino rege fundatum et ab initio De Pace seu Pacense nomen suscepit. — Abbas Bertrandus privill. obtinuit a Ludovico Pio, ann. 817, CIV, 1039.

SOUTHWELLENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Southwell, diocèse d'York, Angleterre) monast. ord. S. August. cui privilegium concessit Alexander III, ann. 1171, CC, 732.

SPANHEIMENSE S. MARIE (Notre-Dame de Spanheim, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1047 ab Everardo Spanheimensi comite. — Joannes abbas elogium dedit V. Ruperti Tuitiens. abb., CLXVII, 11. — De eo agit CXCVII, 15.

SPARMALIA (de) S. MARIE seu Nova Jerusalem apud Hunkewiel (Couvent Notre-Dame ou de la Nouvelle Jérusalem, a Houkewiet, diocèse de Bruges) parthenon ord. Cisterc. exstructus, ann. 1200, a nobili mairoa Gela. — Privill. Innocentii III, ejusd. ann., CCXVII, 63.

SPARNACENSE S. MARTINI (Saint-Martin d'Epernay, Marne) monast. primum secularibus canonicis concessum, postea, procurante S. Bernardo, Raynaldus Rhemens. archiep. his substituit monac. ord. S. August. regulares, ann. 1128, CLXXII, 1549.

SPECU (de) S. BENEDICTI (La Grotte Saint-Benoit, près de Sublaco) monast. ord. S. Bened. cui Innocentius III censum concessit ad monachorum sustentationem, ann. 1203, CCXV, 9.

SPELLENSIS S. LAURENTII (Saint-Laurent de Spello, diocèse de Spolète) prioratus ord. S. August., cuius Innocentius III possessiones confirmavit, ann. 1198, CCXIV, 499.

SPINA (de) PLACENTINUM (l'Epine diocèse de Placentia, Espagne) monast. cuius abbat scripsit Innocentius III de absolutione regis Portugalie, ann. 1213, CCXVI, 833.

SPINALENSE (communauté de chanoines, à Epinal,

diocèse de Saint-Dié) canonicorum collegium cui privilegium concessit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1368.

SPINALENSIS parthenon (Religieuses d'Epinal, diocèse de Saint-Dié) cui Lucius III constitutionem confirmavit a Stephano Metensi episc. traditam quoad hebdomadarios qui officia suat celebraturi, ann. 1185, CCI, 1360.

SPINENSE seu DE SPINETO (l'Epine-au-bois près de Guise, Aisne) monast. ord. Cisterc. a Bartholomæo episc. conditum cui Odonem abbat. præfecit e Fusiaco. monast. ortum, ann. 1122, CLVI, 1000.

SPIRITUS SANCTI HOSPITALES (Hospitalier du Saint-Esprit, diocèse d'Halberstadt) instituti a comite de Blancoburgo ann. 1208 juxta monast. S. Michaelis de Lapide. — Privill. Innocentii III, *ibid.*, 1385.

SPIRITUS (S.) IN SAXIA HOSPITALES (Ordre et Couvent Teutonique du Saint-Esprit, en Saxe) cuius novas constitutiones confirmavit Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 525. — Concessio, ann. 1206, CCXV, 818. — Privill. *ibid.*, 1270.

SPIRITUS (S.) HOSPITALES DE MONTE PESSULI seu MAGALONENSES (Hospitaliers du Saint-Esprit ordre militaire, à Montpellier) ordi fundatus a nobili viro Guldono cui scripsit Innocentius III, ann. 1198, CCXIV, 85; CCXV, 113, 121.

SPISSI CAMPI (Espécamps, Somme), prioratus ord. S. August. ab abbate monast. S. Martini de Gemellis extractus. — Epist. Innocentii III qua præcipit ut disciplina ordinetur inter canonicos, ann. 1198, C. XIV, 221.

SPOLETANUM S. MARIE (Notre-Dame de Spolète) monast. ord. S. August. quod sub sua tuitione suscepit Alexander II papa, cuius bona confirmavit, ann. 1069, CLXVI, 1331. — Privill. Urbani III, ann. 1186, CCII, 1362.

SPOLETANUM S. PETRI (Saint-Pierre de Spolète) monast. ord. S. August. extra portam civitatis exstructum. — Sententia Innocentii III in controversia cum episcopo Spoletano, ann. 1199, CCXIV, 517.

SPOLETANUM S. GREGORII (Saint-Grégoire de Spolète) monast. ord. S. Bened. a monast. S. Juliani pendens. Epist. Innocentii III, ann. 1199, CCXIV, 547, 552; CCXV, 29, 125.

SPOLETANUM S. JULIANI (Saint-Julien de Spolète) monast. cuius abbat scripsit Innocentius III in gratiam prioratus S. Gregorii, ann. 1199, CCXIV, 547.

SPONHEIMENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Spanheim ou Sponheim, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. Fundatum videtur paulo ante Honorii pontificatum qui illud privilegio confirmavit, ann. 1127, CLXVI, 1271.

SPRINKIRSBACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Sprinkirsbac, diocèse de Trèves) monast. ord. S. August. fundatum ann. 1107 ab illustri mairoa Benigna, Rudgeri vidua cuius filius Richardus primus abbas fuit. Epist. Gelasti II ad Richardum, ann. 1118, CLXIII 396. — Calixtus II papa, ann. 1119, CLXIII, 1138, 1298. — Innocentii II privill., ann. 1145, CLXXIX, 642. — Eugenii III, ann. 1145, CLXXX, 1080, 1532. — Absalon abbas claruit ann. 1203, CCXI, 9.

SQUILLACENSIS CARTHUSIA. Vide TURRITANA.

STABLENSE seu DE STABLAUS (Stavelot) monast. celeberrimum ord. S. Bened. in Silva Ardenna, conditum a Sigeberto rege et Grimoaldo majore-domus, ann. 656. S. Remacius primus abbas fuit, LXXXVII, 311, 315. — Diploma Sigeberti, *ibid.*, 521. — Item Grimoaldi, *ibid.*, 525. — Childerici, *ibid.*, 1291, 1293. — Theoderici, *ibid.*, 1331. — Chlodovei III, LXXXVIII, 1081. — Childerici III, ann. 744, *ibid.*, 1152. — Carlomanni majoris-domus, ann. 746, *ibid.*, 1307, 1510. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 991. — Dipl. Brunonis Coloniensis archiepisc., ann. 965, CCXXIV, 987. — Privill. Gregorii V, CCXXVII, 906. — Silvestri II, ann. 1003, 282. — Vita S. Remacii auctore Notgero, CXXXIX, 1147. — Privill. S. Leonis IX, ann. 1049, CXLIII, 611, 618, 678. — Henricus III imper. omnia præced. privilegia confirmat, ann. 1040, CLI, 1031, 1093. — Henrici IV imper., ann. 1065, CLI, 1143, 1163. — Coelestini II decretum adversus hujus monast. spoliatores, ann. 1145, CLXXIX, 784, 785. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1144. — Epist. ejusd. contra raptores bonorum monast., *ibid.*, 1206, 1490. — Privill. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1419. — De possessionibus sub abbate Poppone, ann. 1130, CLXXXIX, 1439. — Lotharii I dipl., ann. 1131, CLXXXIX, 1460. — Charta Wibaldi abb., *ibid.*, 1461, 1162, 1471, 1474. — Charta monasterii, *ibid.*, 1465. — Lotharii imper., *ibid.*, 1463, 1467. — Contra imper., *ibid.*, 1473, 1478 et seqq. — Alberonis Leod. episc., *ibid.*, 1477. — Arnoldi Colon. episc., *ibid.*, 1486.

STAMPENSE B. MARIE (Notre-Dame d'Etampes) monast. ord. S. August. cuius jura et possessiones confirmat Calixtus II, ann. 1119, CLXIII, 1115. — Dipl.

Matthæi Alban. episc. et card. de concordia inter Henricum Senon. episc. et monac., ann. 1127, CLXII, 1261. — Decret. Celestini III, ann. 1191, CCVI, 898.

STAMPENSIS S. MARIE DE BROCARIS (Notre-Dame des Bruyères, à Etampes) parthenon a nobili matrona Chlotidis nomine fundatus ann. 672 sub Clotario III, LXXXVII, 1341.

STAMPENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix d'Etampes) collegium canonicorum, cui privil. concessit Lucius III, ann. 1185, CCI, 1315, 1316. — Decret. Celestini III, ann. 1191, CCVI, 898. — Privil. Innocentii III, ann. 1201, CCXV, 312.

STANFORDENSIS S. MICHAELIS, parthenon in comitatu Lincolnensi in Anglia exstructus subjectusque cœnobio Petroburgensi, de quo mentio est in Vita S. Hugonis episc., ann. 1266, CLIII, 1109. — Charta Hugonis episc., CLIII, 1118.

STEINENSE S. MARIE (Notre-Dame de Stein, diocèse de Mayence) monast. ord. S. Bened. in ducatu Luneburgensi et in dioc. Moguntina fundatum xi sæc., CXL, 261; CLIII, 319.

STEINENSE SS. GEORGII ET CYRILLI (Saint-Georges de Steinen, sur le Rhin, Suisse) monast. ord. S. Bened. e Dwilelo in Hegovia translatus ad Stein super ripam Rheni dexteram juxta Schaafusium, sub S. Henrico II imperatore, ann. 1005, CXI, 261; CLIII, 319. — Idem monast. prædictis ditat, *ibid.* — Ejusdem imperatoris privil., 271.

STEINFELDENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Steinfeld, diocèse de Cologne) monast. ord. S. Bened. a comite Sigebodono inchoatum, postea a S. Wicfrido perfectum. Privil. Honorii II papæ, ann. 1129, CLXVI, 1288. In illud monasterium introducuntur canonici reg. S. August.; privil. Innocentii II, ann. 1136, CLXXIX, 299, 940.

STEINGADENSE S. JOANNIS BAPTISTÆ (Saint-Jean de Steingaden, situé sur les limites des diocèses d'Augsbourg et de Frisingen) monast. a Wellone Bavarie dux exstructum quod sub sua protectione suscepit Alexander III, ann. 1177, CC, 1119.

STEINGADENSE S. MARIE (Notre-Dame de Steingaden, diocèse de Roth, en Bavière) monast. ord. Præmonst., ann. 1147, exstructum a Gualtero VI Bavarie dux, Adriani IV privil., ann. 1136, CLXXXVIII, 463. — Celestini III, ann. 1194, CCVI, 1028, 1229.

STEKEDORENSE seu SIKEDORENSE (Stekedor, dioc. de Chonad, en Hongrie) monast. ejus abbatii Innocentius III causam committit episcopi Quinqueeclesienensis, ann. 1205, CCIV, 667, 931; ann. 1210, CCXVI, 211, 515.

STELLEENSE S. MARIE (Notre-Dame de l'Etoile, diocèse de Poitiers) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1124 ab Isemberto de Lusiniaco, quod illustravit abbas Isaacus, sermoeinator illustris, ann. 1169, CXCLV, 1685.

STENDALENSE S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Stendal, dans la Marche de Brandebourg) monast. ord. S. August. a nobili viro et comite Henrico exstructum paulo ante ann. 1189, quo illud privilegio confirmavit Clemens I, CCIV, 1416, 1448, 1449. — Privil. Celestini III, ann. 1191, CCVI, 895.

STENWELTENSE. *Vide supra STEINFELDENSE.*

STEPHANI (S.) DE PLATEA (Saint-Etienne de Viterbe, dit in Platea) monast. ejus abbatii scripsit Innocentius III, ann. 1211, CCXVI, 472.

STEPHANI (S.) DE VALLIBUS (Saint-Etienne de Vaux, auc. diocèse de Saintes) monast. ord. S. Bened. a fratribus Petro et Arnaldo de Moritania exstructum, ann. 1075, quod mon. sponte se subiecit Malliacensi ann. 1093. Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 688.

STEPHANI (S.). *Vide* Divionense, Nivernense, Romanum, etc.

STEPHANI (S.) DE BOSCO (Saint-Etienne du Bocage, en Calabre) monast. Carthusianorum in eremo Calabrie Turritana dicto exstructum ab ipso S. Brunone et comite Rogerio, ann. 1092, CLI, 585.

STILLANTIS PETRÆ TRIEFFENSTEINIENSE (abbaye de la Pierre-Stillante, à Trieffenstein, près de Wurtzbourg) monast. ejus Folmarus quidam præpositus olim errores prædicavit, circa 1170, CXCLV, 1481.

STIVAGIENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Estival ou Estivay, Vosges) monast. ord. Præmonst. fundatum circa ann. 840: parthenon puellarum primum fuit Andlaviensti subjectus, sed postea transit ad canonicos Præmonst. ann. 1147. Innocentius II privil. concessit ann. 1140, CLXXIX, 524. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1274. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1038.

STOKENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Stock, dans le comté de Norwich, Angleterre) monast. ord. S. Bened.

a variis fundatoribus exstructum, cujus protectionem suscepit Alexander III, ann. 1174, CC, 990.

STOKECURSY (de) S. ANDRÆ (Saint-André de Stokecursy, dans le Devon-hire, Angleterre) prioratus a monast. S. Marie de Lonleyo Cenomanensi pendens, cujus possessiones confirmavit Innocentius III, ann. 1201, CCXV, 370.

STOMENSE, male pro Stovenise ut infra, CLXIX, 1354.

STOVENSE S. MARIE (Sainte-Marie de la Stou) monast. ord. S. Bened. in Anglia quod episcopo Stoveni concessit Wilhelmus Conquestor circa ann. 1082, CLXIX, 1553, 1354.

STRATENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Estrées, près de Dreux, Eure-et-Loire) monast. ord. Cisterc. exstructum, ann. 1144, a Rahiero domino de Muzi. Privil. Alexandri III, ann. 1161, CC, 292.

STRAHOWENSE (abbaye de Strahow, à Prague, en Bohême) monast. ord. Præmonst. conditum ann. 1140 ab Henrico Zúlick Olmutzensi episc. et Joanne episc. Praeensi. Epist. Eugenii III de quibusdam fugitivis fratribus, ann. 1146, CLXXX, 1085.

STREANSHALCENSIS PARTHENON in Anglia exstructus a beata Heiu seu Hilda Herutens abbatisa et regis Oswin filia, in agro Dunelmensi, in quo magistra facta est, ann. 656, XCV, 157, 208; CLXXVII, 917.

STREANSHALCENSE monast. ord. S. Bened. in agro Eloracensi a rege Oswin fundatum ex quo prodierunt multi eximii abbates et episcopi, ann. 658, XCV, 157, 208.

STROMBERCHENSE S. MARIE (Notre-Dame de Stromberg, dans le diocèse de Mons) monast. ord. S. August. ab Arnaldo Colouiensi episc. fundatum et dotatum. Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXIX, 596. — Celestini II, ann. 1145, CLXXIX, 804.

STRUMENSE (Estrun, diocèse d'Arras, Pas-de-Calais) monast. ord. S. Bened. exstructum temporibus S. Joannis Gualberti cujus regulam suscepit ann. 1074, CLXVI, 806. — Andreas monachus vitam scripsit hujus sacri fundatoris, ann. 1080, CLXVI, 766.

STUDIENSE. *Vide* CONSTANTINOPOLITANUM.

SUALENBURGENSE S. MARIE (Sualenbourg, diocèse de Paderborn) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Widekindo conditum paulo ante ann. 1157, quo Innocentius II illud privilegio confirmavit, CLXXIX, 554.

SUANENSE (Suane ou Suana) monast. ord. S. August. in Sinensi territorio, cujus bona per privilegium confirmavit Nicolaus II papa, ann. 1061, CXLIII, 1353.

SUBENENSE S. LAMBERTI (Saint-Lambert de Saben, en Bavière) monast. ord. Præmonst. a Conrado Salzbουργensi episc. conditum paulo ante ann. 1145, quo Eugenius III illud privilegio confirmavit, CLXXX, 1091.

SUBLACENSE (Sublaco ou Sublac) monast. ord. S. Bened. a sancto institutore et sancta scholastica illius sorore, modo tribus, inde duodecim constans monasteriis inter Apenninos montes exstructum, circa ann. 520, LXVI, 128. — Privil. Nicolai I, ann. 860, CLXII, 1015. — Privil. Leonis VII, ann. 956, CXXVI, 1067, 1078. — Hos monachos corripit Joannes XII, ann. 958, CXXXIII, 1019. — Possessiones eorum confirmavit Gregor. V, CXXXVII, 915. — Privil. Joannis XVIII, CXXIII, 1481. — Privil. Paschalis II, ann. 1114, CLXIII, 345, 346. — Alexandri III, ann. 1179, CC, 1263. — Clementis III, ann. 1189, CCIV, 1452. — Epist. Innocentii III de quibusdam emendandis inter hos monachos, ann. 1204, CLII, 1064.

SUBTERRA (de) S. MICHAELIS (Saint-Michel de Souterrain, diocèse de Parenzo, en Istrie) monast. de quo mentio fit in privil. Alexandri III, ann. 1177, C, 1101.

SUESSIONENSIS S. MARIE (Notre Dame de Soissons) parthenon ab Ebroino majore-domus et ejus uxore Ieustrudi fundatus ann. 666 et S. Drausio episc. privil. ornatus, LXXXVIII, 1183. — Sigrada S. Leodegarii (saint Léger) mater in eo recipitur, ann. 668, XCVI, 372. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXIX, 1235. — Epist. Alexandri III, ann. 1176, CC, 1079, 1128. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1077. — Celestini III, ann. 1197, CCVI, 1203.

SUESSIONENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Soissons) monast. ord. S. August. pro quibus canonicis Lucius III scripsit ad abbatissam S. Marie, ann. 1185, CCI, 1322.

SUESSIONENSE SS. CRISPINI ET CRISPINIANI (Saint-Crépin-et-Crépinien de Soissons) monast. ord. S. Bened. *Vide* S. CRISPINI IN CAVA.

SUESSIONENSE. *Vide* S. MEDARDI.

SUFFOLCIENSE S. EDMUNDI (Saint-Edmond de Suffolk, Anglet.) monast. ord. S. Bened. in dioc. Norwicensi exstructum cujus abbatii litem intendit Arstus

episc., sed prevaluit causa abbatis. Charta de hoc iudicio, ann. 1061, CXLIX, 1535.

SULRISIENSIS (Soubise, diocèse de Saintes. Charente) prioratus ord. S. August. jamdudum desertus et semidrudus, cum restauraretur ab episcopo, eisdem privilegium concessit Innocentius III, ann. 1112, CCXVI, 687.

SULLIENSE. *Vide* S. Servat.

SULPICII (S.) prope REDONAS (Saint-Sulpice, près de Rennes) monast. sanctimonialium et ejusdem, ut videtur, instituti ac m. S. Roberti de Arbrisello ad Fontem Ebraidi, a Radulfo Fustelensi (Raoul de la Futaie) cœnobii S. Jovini de Marnis monacho conditum, ann. 1115, CLXII, 1033.

SULPICII (S.) (Saint-Sulpice de Bourges) monast. in suburbio Biturigis exstructum a S. Sulpicio. *Vide* NAVESE.

SUMMAQUENSE (Sommacqua, dans le diocèse de Concordia, duché de Mirandole, Italie) monast. de quo mentionem facit privilegium Urbani III episcopo Concordiensis concessum, ann. 1187, CCII, 1470.

SUNGEIACENSE seu de SONEGII S. VINCENTII (Soignies, en Hainaut) monast. ord. S. Bened. a B. Vincentio comite et monacho exstructum in quo postea sepultus est, ann. 640, CXLIX, 142.

SUPPENTONIA (de) monast. ord. S. Bened. in Etruria in quo floruit S. Anastasius abbas vi sæc., LXXVII, 185.

SURICINENSE. *Vide* SONICINENSE.

SUSTERENSE seu DE SUESTRA (Susteren, duché de Juliers) monast. ord. S. Bened. a S. Willibrordo exstructum in Frisia de donis Pippini Heristelensis ante ann. 714, quo postea a Normannis eversum, parthenon in eodem loco edificatus est ix sæc., CI, 702.

SWERINENSE S. MARIE ET S. JOANNIS (Saint-Jean de Schwérin, duché de Mecklembourg) monast. ord. S. August. ejus bona confirmavit Cœlestinus III, ann. 1191, CCVI, 896.

SWINENSIS (Swine, diocèse d'York, en Angleterre) parthenon pro quo scripsit Alexander III ad archiepisc. Eboracen., ann. 1177, CC, 1158.

SYMPHORIANI (S.) (Saint-Symphorien de Bourges) in suburbio Biturigis a S. Ursino v sæc. fundatum et sæc. sequent. a S. Desiderio episc. auctum, ejus abbas fuit ab initio Augustus, LXXI, 887 not. — Postea annexum est canonicorum collegio, *ibid.*

SYMPHORIANI (S.) (Saint-Symphorien de Metz) monast. ord. S. Bened. extra muros Metenses exstructum a S. Pappolo Metens. episc. ann. 608. — Ibi claruit Constantinus abbas, Vita Adalheronis episc. auctor, ann. 1024, CXXXIX, 1551. — Et Albertus monachus, CXL, 445.

SYMPHORIANI (S.). *Vide* AUGUSTODUNENSE.

SYRACUSANUM S. LUCIE (Sainte-Luce, à Syracuse) monast. ord. S. Bened. ante tempora S. Gregorii Magni exstructum, ejus abbati scripsit illustrissimus pontifex, LXXVII, 605.

TANNÉ IN EGYPTO monasteria. *Vide* Rufinum, t. XXI, et Vitas Patrum, LXXIII et LXXIV.

TALANTO (de) VALLIS S. MARIE (Val-Notre-Dame, près de Talant, autrement dit Bonvaux, Côte-d'Or) monast. ord. Vallis Scholarium Lingonens., cui dona contulit Alexander de Monte Acuto, ejus charta, ann. 1272, CLXXXV, 1451, 1452. — Hujus fundator fuit Garnierus de Fontanis, ann. 1215, CLXXXV, 1478.

TALIACIENSIS S. COSMÆ (Saint-Côme de Tailliacosta, du diocèse de Marsi, Naples) parthenon quem Clemens III papa privilegio confirmavit, ann. 1190, CCIV, 1458. — Privil. Cœlestini III, ann. 1192, CCVI, 948.

TANNIACENSE (Tennebach, grand-duché de Bade, diocèse de Constance) monast. ord. Cisterc. in Silva Nigra exstructum ann. 1156 a comitibus Strelingensi et Barenst. Epist. Innocentii III de confirmatione electi prepositi Constantiensis, ann. 1210, CCXV, 577.

TARASCENSE. *Vide* S. NICOLAI.

TARENTASIENSE (couvent d'Augustins, à Tarente) monast. fundatum a Petro Tarentasiensi episc. ante ann. 1146, quo hanc fundationem confirmavit Eugenius III, CLXXX, 1113, 1114.

TARRETANNENSE monasterium Anglicum de ejus situ et ordine nihil datur. Epist. Innocentii III ad huj. monast. abbatem, ann. 1205, CCXV, 100.

TARTENSIS S. MARIE (Notre-Dame de Tart-l'Abbaye, Côte-d'Or) celebris parthenon ord. Cisterc. ab Arnolfo Cornuto et ejus uxore Amelina fundatus sumptibus Hugonis Burgundie ducis, ann. 1132. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1199. — Charta fundationis, CLXXXV, 1409. — Ch. Mathias Lothar. ducis, ann. 1112, CLXXXV, 1411. — Frederici Tullensis comitis, *ibid.*, 1412. — Guidonis Cisterc. abb., *ibid.*, 1413.

TARVISINUM S. THEONESTI (Trévise, Etat-Vénitien) monast. ord. S. Bened. cœnobio S. Zenonis subiectum, quod sub sua protectione suscepit Chonradus II imper., ann. 1037, CLI, 1070.

TARVISINUM S. PETRI (Saint-Pierre de Trévise) monast. ord. S. August. quod privilegio ornavit Alexander III, ann. 1171, CC, 722. — Privil. Lucii III, ann. 1184, CCI, 1285. — Urbani III, ann. 1187, CCII, 1321.

TARVISINUS S. CHRISTINÆ (Religieuses de Sainte-Christine, à Trévise) parthenon. ord. Camaldul. Epist. Clementis III de hujus monast. reedificatione, ann. 1183, CCIV, 1429.

TAUNIACENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Tonnay, diocèse de Saintes, Charente) monast. ord. S. Bened. a Gaufrido Tauniaci domino exstructum, et ab Urbano II privilegio confirmatum, ann. 1099, CLI, 79.

TAURINENSE SS. SOLUTORIS ET ADVENTORII (Saint-Solutor, à Turin) monast. ord. S. August. ejus bona et privil. confirmavit Henricus III imper., ann. 1047, CLI, 1195. — De eodem mentio est CLXXIII, 1495. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1196.

TAURINI (S.) (Saint-Taurin d'Evreux) monast. ord. S. Bened., vii sæc. conditum, et reedificatum a Richardo II Normannie duce, CCII, 1315.

TAUSIRIACUM seu TAUSILIACUM (Toiselay, en Berry) monast. ord. S. Bened. a S. Urso in dioc. Bituricensi conditum, circa ann. 500, LXXI, 1085.

TAWISLOCIENSE S. MARIE ET RUMONI (Sainte-Marie de Tawislock, dans le Devonshire, Angleterre) monast. ord. S. Bened. ejus abbas Wimundus adfuit concilio Londinensi, sub S. Anselmo et Henrico rege celebrato, ann. 1102, CLIX, 458. — Privil. Cœlestini III papa, ann. 1195, CCVI, 999.

TEGERNSENSE S. QUIRINI (Saint-Quirin de Tegernsee, en Bavière) monast. ord. S. Bened. ab Henrico duce fundatum initio xi sæc., quod Gozperio abbati commisit, CXXXIX, 565. — Præcept. S. Henrici II imperat., ann. 1002, CXI, 240, 292, 545, 544. — Proumundus abbas claruit, ann. 1040, CXLI, 1285. — Circa eadem tempora claruere Eberhardus, Ellingerus, Peringerus, et Udalricus ejusdem monast. abbates, CXLI, 1307 et seqq. — Paulo post Leifridus floruit, LXLII, 719. — Privil. Eugenii III, ann. 1150, CLXXX, 1425, 1484. — Alexandri III, ann. 1177, CC, 1122. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1585, 1560.

TEGRENSENSE idem ac præcedens, CCII, 1560.

TELEQUI (de) monast. quod videtur in prov. Ulteriori Neapolit. collocandum, de cujus reformatione et restauratione scripsit Innocentius III ad abbatem, ann. 1198, CCXIV, 5.

TEMPLI MILITIE domus præcipua Hierosolymitana ejus magnus præceptor seu magister fuit Bertrandus de Blancfort. Scripsit ille ad Ludovicum VII Francorum reg. sæc. xi exeunte, CLV, 1269, 1270, 1272, 1277. — Joannes Michaelensis, qui videtur auctor regulæ hujus ord., claruit ann. 1128, CLXVI, 885. — Ugerius Andeg. episc. milites Templi commendat, 1148, CLXXX, 1655. — Adriani IV epist. ad Rhemen. archiepisc. pro militibus Templi, ann. 1158, CLXXXVIII, 1557. — Alexandri III epist. ad Ludovicum VII qua ipsi commendat Templi milites, *ibid.*, 774. — Oddoni Templi magistro privilegia idem papa concessit, ann. 1163, CC, 919. — Idem Alexander III pacem firmat inter fratres Hospitalis et milites Templi, ann. 1179, CC, 1245. — Milites commendat, *ibid.*, 1296. — Privil. Lucii III, ann. 1185, CCI, 1195. — Donationes Godefridi I et II, Henrici I Bisanthie ducum a Lucio III confirmantur, *ibid.*, 1262. — Urbani III privil. ann. 1187, CCII, 1468. — Epist. Cœlestini III de controversia inter milites et canonicos S. Sepulchri, ann. 1195, CCVI, 1154. — Epist. et privil. Innocentii ab ann. 1198 ad 1216, CCXIV, 61, 467, 521, 614; ann. 1203, CCXV, 861, 1427.

TEMPLI MILITES ARELATENSES. Epist. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 693.

TEMPLI MILITES, in Aventino juxta Romam constituti. Privil. et epist. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 453, 456. — In Hungaria, confirmati ab Innocentio III, ann. 1210, CCXVI, 568. — In Romania. Privil. et epist. Innocent. III, ann. 1210, CCXVI, 527, 529. — In Livonia. Privil. Innocentii, ann. 1210, CCXVI, 527, 919, 921. — S. Philippi de Plano, dioc. Auximane (Osimo, Marche d'Ancone). Epist. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 597. — In Riga (idem qui supra in Livonia). Innocent. III, CCXVI, 509. — In Remensi dioc. Epist. Innocentii III de non sepellendis interdictis seu excommunicatis, ann. 1212, CCXVI, 645.

TENAILLÆ, THENOLÆ, THENILIOTENSE ET THENOLIENSE (Thenailles, près de Vervins, Aisne) monast.

ord. Præmonst. in dioc. Laudon. exstructum a Bartholomæo episc. cui abbatem Walfridum præfecit, ann. 1122, CLVI, 1600.

TENEBACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Tennebuck, dite Porte du Ciel, diocèse de Constance) monast. ord. Cisterc. exstructum XII sæc. Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1201, CCXVII, 81.

TENERÆMUNDÆ (Termonde, Belgique) canonica in diocesi Camerac. a Remigio seu Ringoto Calvo Teneræmundæ domino ejusque conjugis Adelwilde fundata et confirmata privilegio Odardi seu Odonis Camerac. episc., ann. 1108, CLX, 1154.

TEPLENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Tépla, en Bohême) monast. ord. Præmonst. a nobili viro Ibroznata Bohemiæ duce fundatum paulo ante ann. 1197, quo illud privilegio confirmavit Celestinus III, CCVI, 1229.

TERRACINENSE S. STEPHANI (Saint-Étienne de Terracine) monast. ord. S. Benedicti in campo Romano situm ab episc. S. Patre Beneficito fundatum, quod postea Casinensi unitum est, ann. 842, LXVI, 174. — Et iterum distractum a S. Leone IX Casinensibus restituitur, ann. 1052, CXI, III, 691.

TERRASCHENSE S. MICHAELIS. Vide MICHAELIS IN THIERACHIA.

TERRÆ-MAJORIS IN SAMNIO (Terramajor dans le Samnium, Italie) monast. ordin. S. Bened. Controversiam cum Casinensi aliquando habuit quam diremit sententia Paschalis II pape, ann. 1113, CLXIII, 312.

TERTIO (de) S. MARTINI (Saint-Martin du Terzo) monast. juxta Turrim quondam exstructum in Italia, visæc., LXXI, 927.

TERWANENSE S. SALVATORIS ET S. ROTRUDIS (Saint-Sauveur ou Sainte-Rotrade de Téronenne, Pays-de-Calais) monast. ord. S. Bened., quod et *Hanense* dicitur a loco in quo exstructum est ann. 1084. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXV, 1196.

TEUTONICUS. Vide HOSPITALIS.

TEWKESBERIENSE (Tewksbury, dans le Gloucestershire, en Angleterre) monast. ord. S. Aug. cujus Alnus abb. XII sæc. vitam conscripsit B. Thomæ Cantuar., CXC, 193, 1475. — Epist. Clementis ad abbat., ann. 1188, CCIV, 1523. — Innocentii III epist. ad abbat. super ejectione monachorum conventu. e mon. suo, ann. 1198, CCXIV, 208.

THABOR. Vide MONTE.

THANGMARSFELDENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Thangmarsfeld en Saxe) monast. ord. S. Bened. a Gerone archiepisc. et ejus fratre Thietmaro conditum cujus bona privilegiaque confirmavit Joannes XIII, ann. 971, CXXXV, 986.

THARAUCANUM (Tharoga, en Portugal, prov. de Beira) monast. ord. Cisterc. ab Alphonso rege et Joanne Civita cum sociis suis exstructum, ann. 1108, CLXXXVIII, 1661. — Alphonso regis diploma, *ibid.* — De ejusd. monast. fundatione, ann. 1120, CLXXXVIII, 1665. — Privileg. Alphonso Lusitanie regis, ann. 1122, CLXXXVIII, 1675.

THARISIENSE (Tharise près de Wenckheim, diocèse de Würzburg) monast. ord. S. Bened., quod ipse Clemens II antequam ad papatum eveheretur inceperat apud Wenckheim in dioc. Wirzburgensi, postea illud privilegio confirmavit, ann. 1047, CXI, II, 583. — Wigandi abh. epistola ad Ottonem Bamberg. episc., ann. 1127, CLXXIII, 1512.

THEIA (de) S. MARIE (Notre-Dame de Thélia, à deux lieues nord de Lausanne) monast. ord. Cisterc., fundatum ann. 1133 a Guidone Lausann. episc. cui multa concessit B. Amadeus ejusdem successor, CLXXXVIII, 1290.

THEILES (de) S. NICOLAI seu S. MARIE (Saint-Nicolas ou Notre-Dame-du-Thil près de Beauvais) monast. ord. Præmonst. cujus possessiones privilegio confirmavit Eugenius III, ann. 1147, CLXXX, 1221.

THELONIENSE, THENONIENSE seu DE TENALLIIS, S. MARIE (Sainte-Marie de Thensilles Aisne) monast. ord. Præm. a Bartholomæo Virensi, Laudunensi episc., exstructum ann. 1130. Privil. Celestini II, ann. 1145, CLXXIX, 774. — Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1206, 1345. — Alexandri III epist., ann. 1174, CC, 941. — Epist. Innocentii III ad abbatem circa reformationem monast. Albæ Terræ, ann. 1205, CCXV, 245.

THEOBALDI S. PRIORATUS (Saint-Thiébauld de Méréville diocèse de Toul) conditus ab illustri Hugone et ejus fratre Haymone, et cognobio S. Mansueti subditus, ann. 1094. — Privil. Pibonis Tull. episc., CLVII, 455.

THEODARDI (S.) Vide AUDARDI.

THEODORICI (S.) Vide RHEMENSE, VIENNENSE.

THEODOTI (S.) Vide TICINENSE.

THEOKESBRIENSE. Vide TEWKESBERIENSE.

THEOFREDI (S.) CALMICIACENSE (Saint-Chaffre de Chemilly, Allier) monast. ord. S. Bened. in antiqua dioc. Podiensi exstructum a Berengario Reimondo Provincia et Melgoriensi (Melgueil) comite paulo ante ann. 1090 quo illud privilegio ornavit Urbanus II, CL, 822. — Privil. Lucii II, ann. 1144, CLXXIX, 844.

THEOLOGIENSE S. MAURICII. Vide DOLOCIENSE.

THESSALONICENSE S. DEMETRII (Saint-Démétrius de Thessalonique) monast. cujus priori scripsit Innocentius III, ann. 1210, CCXVI, 297, 303, 307.

THIERHAUPTENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Thierhaubten, diocèse d'Augsbourg) monast. ord. S. Bened. sæc. VII exstructum a Thassilone, Bavariæ duce, cujus Ulinus primus abbas fuit. Privil. Lucii III, ann. 1165, CC, 1226.

THOMÆ (S.) DE PARACLITO. Vide ELLENBOLTENSE.

THOMÆ (S.) EDESSENUM monast. Syriæ miraculis clarum, IV exstabat sæc., LXXI, 753.

THORNEGIENSE S. MARIE ET S. ROTULFI (Sainte-Marie de Thorne, comté de Cambridge, en Anglet.) monast. ord. S. Bened. a Seberto rege fundatum ann. 601, reedificatum a S. Ethelwoldo episc. ann. 970. — Privil. Alexandri III, ann. 1163, CC, 190.

THORNENSIS PARTHENON (Thoren ou Tourne, en Belgique) ord. S. Bened. in diocesi Leodiensi fundatus ann. 992 ab illustri Hiltuinde, S. Ansfredi comitis uxore, qui postea episcopus factus est; ille parthenon subjectus est episcopo ab Henrico II Imperat., ann. 1007, CL, 275. — Eidem parthenoni prædia quædam concessit episcopus, *ibid.*

THUREGANUM HOSPITALE (Hospitaliers de Thurn, dans la Carniole supérieure) domus fundata a nobili viro Thuringia duce et ab Innocentio III privilegio ornat., ann. 1204, CCXV, 500.

TURGATONENSIS S. PETRI (Saint-Pierre de Thurgarton, diocèse d'York, Angleterre) monast. ord. S. August. cui ecclesias quædam concessit Innocentius III, ann. 1205, CCXV, 611.

TIRERI (S.) Vide AGATHENSE.

TICINENSIS S. MARIE parthenon (Notre-Dame de Pavie) parthenon Senator dictus; fundatus est ab imper. Ottone III et episcopo commendatus a Silvestro II pape, ann. 1001, CXXXIX, 285. — Privil. Alexandri II, ann. 1061, CXLVI, 1421.

TICINENSIS S. THEODOTI seu DODOSI (Saint-Theodose de Pavie) parthenon intra muros fundatus ann. 986, qui sub Asiæ abbatissæ regimine immunitates obtinuit ab imperat. Lothario, ann. 855, CIV, 1240, 1507.

TICINENSE S. PETRI AD COELUM AUREUM. Vide PAPIENSE.

TILESIENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Tèlèse, dans la principauté Ulter., Naples) monast. cui scripsit Innocentius III de digni electione abbatis, ann. 1194, CCXIV, 266.

TILETO seu TILieto (de) S. MARIE (Notre-Dame du Tilieto, diocèse d'Acqui, États Sardes) monast. ord. Cisterc. ann. 1120 conditum; sub Azone episc. Innocentius II privileg. concessit huic monast., ann. 1152, CLXXIX, 151. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CLX, 777, 848, 1000, 1503; ann. 1209, CCXVI, 25.

TILLIDI (de) (peut être Théligny, près de Marnes, diocèse du Mans) monasterium in dioc. Cenomanensi situm cujus mentio fit in diplomate Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 993.

TINENWAHENSE (Tinenwahe, diocèse de Worcester, Angleterre) monast. a monast. S. Albani pendens a regibus Ricardo et Joanne exstructum et dotatum, cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1208, CCXV, 1526.

TINUMETENSE seu CELLA S. ALBANI (Tinem dans le Northumberland, Angleterre) monast. de cujus controversia scripsit Wigorniensis episc. Innocentius III, ann. 1205, CCXV, 591.

TIRONENSE seu THIRONENSE (Thiron, diocèse de Chartres) monast. ord. S. Bened. ab Yvone episc. et Bernardo abbate et quondam S. Savini priore institutum. Ch. Yvonis, ann. 1110, CLXII, 290, 1035. — De hujus monast. fundatione a comite Rotroco, CLXXII, 1112. — Innocentii II priv., ann. 1152, CLXXIX, 152. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1228. — S. Adjutor hujus monast. monachus, cujus vita describitur, CXC, 1545. — De hujus monast. fundatione, CCII, 1312.

TITAS-MONTE (de) antiquum monast. prope Ariminum situm in Italia de quo mentio fit apud Eusebium abbat., v sæc., LXXII, 1167.

TOLLENSIS S. PETRI (Saint-Pierre de Tolla, diocèse de Plaisance) monast. ord. S. Bened. a B. Tobia exstruct.

tum vii sæc.; postulante Ariberto abbate illud sub sua suscepit tuitione Stephanus VIII papa, ann. 939, CXXXI, 1089. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1356.

TOLOSANUM S. STEPHANI (Saint-Étienne de Toulouse) monast. ord. S. August. abbatias titulum obtinuit ann. 1075. — Privil. Alexandri III, ann. 1162, CC, 129.

TOLOSANUM S. COLUMBÆ (Couvent Sainte-Colombe à Toulouse) monast. ordinis S. Bened. Restituitur ab Amelio episcopo monachis Cluniacensibus, ann. 1110, sub abbate Pontio, CXLI, 866.

TOLOSANUM S. SATURNINI (Saint-Saturnin de Toulouse) monast. ord. S. August., quod sub Urbano II cum episcopo transegit in quadam controversia, ann. 1096, CLI, 478.

TOLOSANUM S. MARIE DEAUATÆ (Notre-Dame de la Dorade à Toulouse) ab initio parthenon in quo se recepit Rigunthis Chilperici regis illa; postea autem transit ad monachos S. Benedicti, deinum ad congregationem S. Mauri; fundatum est circa ann. 583, LXXX, 422. — Privil. Clementis III, ann. 1190, CCIV, 1470.

TOLOSANUM S. ÆGIDII. *Vide ægidii.*

TOMERIARUM S. PONTII. *Vide Pontii.*

TOMOLATENSE (Les-Tombes, dioc. de Périgueux) monast. ord. S. Bened. in agro Petragoreensi exstructum et S. Eparchio Engolismensi subjectum x sæc., CXLI, 53. — Inmerito datur ab abbate Aymerico duci Moledanensi, *ibid.*

TONGERLOENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Tongerlo, diocèse de Bois-le-Duc, en Hollande) monast. ord. Præmonst. conditum ann. 1153 a Guliberto, qui monachus ipse factus est. Privil. Eugenii III, CLXXX, 1120. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1436.

TORGATONA (de) S. PETRI (Saint-Pierre de Torgatona, peut-être Tortone en Lombardie) monast. canonicorum regul. ad ejus priorem scripsit Innocentius III de canonicis institutis in ecclesiis parochia ibus, ann. 1209, CCXVI, 113.

TORNACENSE SS. NICOLAI ET MEDARDI (Saint-Nicolas-des-Près ou S. Médard de Tournay) monast. ord. S. August. a nobili viro Monin conditum, ann. 1125.

TORNACENSE S. MARIE (Chanoines de Notre-Dame, à Tournay). Varia decreta Innocentii III de bonorum gestione, ann. 1198, CCXIV, 1198.

TORNACENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Tournay) monast. ord. S. Bened. a S. Eligio Noviom. episc. conditum ann. 652, LXXXVII, 562. — Postea ad monachos S. August. transit ix sæc. Privil. Ludovici Pii, ann. 817, CIV, 170. — Hermannus monachus claruit ann. 1147, CLXXX, 9.

TORNACI (S.) (Saint-Tornac, diocèse de Bragne en Portugal) monast. cui Innocentius III præcepit ut episcopo suo obediat, ann. 1199, CCXIV, 704.

TORNODORENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Tonnerre, sur l'Armançon, Yonne) monast. ord. S. Bened. conditum circa ann. 800. A Milone Tornodorense comite restauratum, ann. 980, sub Wedrico Lingonensi episc. Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1219. — Privil. Innocentii III, ann. 1211, CCXVI, 427.

TORNUTIENSE S. PHILIBERTI. *Vide infra TRENORCIENSE.*

TRAGURIENSE (Trau, en Dalmatie) monast. ejus abbat scripsit Innocentius III super electione episc. Farenensis, ann. 1199, CCXIV, 862.

TRAJECTO (de) (forte Tréjoux, arrond. de Moissac) monasterium a S. Geraldo Silva-Majoris abb. fundatum super Garumnam, ann. 1081, CXLVII, 1014.

TRAJECTENSE S. MARTINI (Saint-Martin d'Utrecht) monast. hoc ord. S. Bened. videtur fundatum a Pippino rege et Carolo Magno, ann. 770 Quorum diplom., *ibid.*, 1017, 1058. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 823, CIV, 1131, TRANSALIACENSE. *Vide infra* TRESALIACENSE.

TREBIA (de). *Vide* S. SALVATORIS.

TREBICENSE (Trébiz ou Trebnitz, en Moravie) monast. ejus abbatem hortatur Eugenius III ut episcopi hostes puniat, ann. 1145, CLXXX, 1044.

TRECENSE S. LUPÏ (Saint-Loup de Troyes) monast. ord. S. August. duplex exstitit, aliud extra, aliud intra urbem; exstructum est circa ann. 841, LXXI, 877 not. — Regulares canonici constituuntur opera S. Bernardi et Theobaldi Treceus comitis, ann. 1155, CLXXXV, 980. — Donum Hugonis Treceus comitis, ann. 1104, CLXXXV, 1477. — Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 11.

TRECENSE S. JOANNIS DE CASTELLO (Saint-Jean-du-Château-sous-Troyes) monast. cui donationem contulit Hugo comes de Hierosolymis secundo reversus, ann. 1122, CLXXXIV, 1477.

TRECENSE S. MARTINI. *Vide* MARTINI S. IN ARBIS.

TREMENTENSE S. MARIE (Notre-Dame des Iles Tré-

mité, royaume de Naples) monast. ord. St. Bened. exstructum ante tempora Innocentii II. — Privil. Alexandri III, ann. 1172, CC, 880.

TRENORCIENSE S. PHILIBERTI (Tournus, diocèse de Châlons) monast. ord. S. Bened. ab initio S. Valeriano dicatum, sæc. ix. Monachis S. Bened. illud concessit Carolus Calvus et insigne factum est maximis opibus. Privilegio illius possessiones confirmavit Joannes VIII, petente Geilone abbate, ann. 877, CXXVI, 686, 772. — Priv. Urbani II, ann. 1096, CLI, 451. — Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 161. — Calixtus II privil. ad Franconem abb., CLXIII, 1096, 1207, 1208. — Altaria ibi a Calixto II papa consecrata, CLXIII, 1153. — Gerardi Engolism. episc. dipl., ann. 1109, CLXXII, 1317. — Privil. Innocentii II, ann. 1152, CLXXIX, 131, 537. — Lucii II, ann. 1141, CLXXIX, 896. — Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1093, 1600. — Adriani IV decret. de investitura ecclesiarum de Petraficta (Pierrefetti), ann. CLXXXVIII, 1602. — Epist. Alexandri III de debitis solvendis, ann. 1161, CC, 304, 307, 1165, 1197, 1225. — Lucii III de ecclesiis huius monast. subtractis, ann. 1183, CCI, 1171.

TRESSALIACENSE seu TRANSALIACENSE (Trézac ou Trézel, diocèse de Clermont) monast. ord. S. Bened. abbatias Trenorchensi (de Thiers) subjectum ante ann. 1056, LXXI, 1065.

TREVIRENSIA MONASTERIA, de his lege in lib. *De gestis Trevirorum*, CLIV, 1148 seqq.

TREVIRENSE S. BENEDICTI idem ac infra S. MARTINI.

TREVIRENSE S. EUCHARII seu S. MATTHIÆ (Saint-Eucher de Trèves) monast. ord. S. Bened. A rege Dagoberto subjectum ecclesiarum S. Petri Trevirensis, ann. 623, LXXX, 505. — Sigeberti dipl., LXXXVII, 525. — Item Pippini, ann. 761, XCVI, 1534. — Theodoricus monachus floruit, ann. 1006, CLIV, 1235. — Privil. Eugenii III, ann. 1148, CLXXX, 1303. — Epistola abbatis S. Eucharii ad S. Hildegardem, CXCVII, 286, 287. — Innocentii III epist. a l'abbat., ann. 1168, CCXIV, 212.

TREVIRENSE S. JOANNIS, postea vero S. HILARII et denique S. MAXIMINI (Saint-Maximin de Trèves) monast. ord. S. Bened. a S. Maximino fundatum, ejus corpus possedit circa ann. 500, LXXI, 457, 898. — Charta Dagoberti regis, LXXX, 501, 522. — Sigeberti diploma, LXXXVII, 525. — Pippini, XCVI, 1534, 1565. — Diploma Caroli Magni, ann. 779, XCVII, 1061. — Ludovici Pii, ann. 814, CIV, 1005. — Privil. Agapeti papæ II, ann. 950, CXXXIII, 902. — Joannis XIII, CXXXV, 960. — Joannis XV, CXXXVIII, 827. — S. Henricus II imper. prædia quedam suscepit ab abbate, ann. 1023, CXI, 568. — Privil. S. Leonis IX papæ, ann. 1030, CXLIII, 669. — Dipl. Henrici III imper., ann. 1051, CLI, 1110, 1115. — Beringosus abbas claruit, ann. 1112, CLX, 935. — Epistola Innocentii II de malo abbate expellendo, ann. 1156, CLXXIX, 251, 252, 253. — Ejusdem privil., *ibid.*, 511, 514, 529. — Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1212.

TREVIRENSE S. SIMEONIS (Saint-Siméon de Trèves) monast. Ejus Heldericus præpositus ad sanctam Hildegardem scripsit ut ejus consilia capesseret, (CXCVII, 512).

TREVIRENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Trèves) monast. ord. S. Bened. in suburbio Trevirorum a S. Marguerio episc. fundatum, ann. 387, LXXI, 458 not. — Præcept. Pippini regis, ann. 755, XCVI, 1522, 1534. — Reintegrantur monachi S. Benedicti a Benedicto VII papa, ann. 975, CXXXVII, 519, 523. — Præcept. S. Henrici II imperat., ann. 1005, CXL, 266. — Eberwin monac. floruit xi sæc., CLIV, 1243.

TRIEFFENSTEINIENSE. *Vide* STILLANTIS PETRÆ.

TRINITATIS (SS.) DE CURBA FOSSA. *Vide* LUCANENSE.

TRINITATIS (SS.) DE MONTE (Sainte-Trinité du Mont, près de Rouen) monast. ord. S. Bened. a Goscelino Arcacensi vicecomite conditum circa ann. 1040, CCII, 1316.

TRINITATIS SS. *Vide* Cervifrigidense, Lucanense, Parisiense, Pictaviense, Vindociense.

TRISULTO (de) S. BARTHOLOMÆI (Saint-Barthélémi de Trisulto, diocèse de Vérola, Etats-de-l'Eglise) monast. ord. Carthus. ab Innocentio III conditus. Privil. foundationis, ann. 1211, CCXVI, 467.

TRIUM-FONTIUM S. MARIE (Notre-Dame des Trois-Fontaines, diocèse de Châlons-sur-Marne) monast. ord. Cisterc. ab Hugone de Vitricio fundatum, ann. 1116 sub Petro Ven. Cluniac. abbate. Chartæ Gaufridi episc. Catalaun. et Benedicti abbatis S. Petri, CLXXIII, 1397. — Privil. Alexandri III, ann. 1170, CC, 624. — Epistola lu-

nocentii III ad abbat. circa parthenon. Jotrensem, *and.* 1202, CCXIV, 1144; CCXV, 16.

TRIUM-FONTIUM S. ANASTASII (Saint-Athanase des Trois-Fontaines ou des Eaux Salviennes, près Rome) monast. ord. S. Benedicti cui sub Leonis III pontificatu nobile donum contulit Carolus Magnus Ansidonis civitatis cum suis portibus in Tuscia, ann. 803, XCVII, 1031.

TROARNENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Troarn diocèse de Bayeux) monast. ord. S. Bened. a Rogerio de Monte Gomeriac conditum, cuius Durandus Fiscamensis monachus primus abbas fuit, ann. 1060, CXLIX, 1374; CII, 1517. — Privileg. Innocentii III, ann. 1210, CCXVI, 277.

TROCLARENSE (Le Truel, près Chameaux, Tarn) monasterii nomen ord. S. Bened. in diocèse. Albigeni exstructi, circa ann. 770, a Chramlico S. Sigolens genitore. Duplex fuit, aliud pro viris et aliud pro feminis. Ibi floruit Evantius monachus, viii sæc., LXXXVIII, 718.

TRUDONIS (S.) (Saint-Tron ou Truyen, en Belgique) monast. ord. S. Bened. ab ipso S. Trudone, nobili viro Belgicæ regionis, et in honorem S. Quintini consecratum a Theodoro Mæstricensi episc., ann. 662. — Illustratum est ab abbate Rodulfo, ann. 1158, CLXXIII, 9. — Gesta abbatum Trudonensium ab eodem Rodulfo, *ibid.* 11 et seqq.

TRUNCHINIENSE S. MARIE seu **DE TRUNCO BERENGarii** (Drongheim, près de Gand, Belgique) monast. ord. S. August. circa ann. 914 exstruct., opera Simonis Noviomensis episc., transiit ad Præmonst., ann. 1141, quo illud sub sua suscepit tutela Innocentius II, CLXXIX, 551. — Privileg. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1239. — Concordia inter abbat. et Baldinum comitem a S. Bernardo componitur, CLXXXII, 715.

TRUHBERTI (S.) (Saint-Trupt, en forêt Noire, près de Fribourg) monast. ord. S. Bened. ab Otperto et ejus nepote Ramperto comitibus fundatum, ann. 780, *ibid.*, 815. — Privileg. Lucii II, ann. 1141, CLXXIX, 819.

TRUTENHUSENSE (Truttenhausen, diocèse de Strasbourg) monast. et hospitium canonicorum regul., ab Herardi Landsbergensi abbatissa fundatum, ann. 1182, juxta montem S. Odili, circa ann. 1183, quo illud confirmavit Lucius III, CCI, 1350.

TUCKELNHauseNSE monast. ord. S. Bened. quod pendebat ab episcopo Bamberg., ann. 1123, CLXXIII, 1230.

TUCIONENSE (La Touche, près Fontevault, Vienne) monast. virorum a B. Roberto de Arbrissello fundatum, in loco a clarissimo viro Fulcando de Frenicordo concessio. — Dipl. Petri Pictav. episc., ann. 1112, CLXII, 1093.

TUDERTINENSIS SS. JOANNIS ET PAULI (Saint-Jean de Todt, Etats-de l'Eglise) prioratus ord. S. Augustini cui ecclesiam S. Hilarii adjudicavit Innocentius III, ann. 1208, CLXII, 1442.

TUFFIACO (de) (Tuffé, arrond. de Mamers ou Tuffeaux, Maine-et-Loire) parthenon in pago Cenomanensi a Vea. abbatissa Loppa fundatus et a Theodorico rege episcopo Cenomanensi assertus, ann. 678, LXXXVII, 521. — Diploma Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 993.

TUITIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Tuy ou Dutie, diocèse de Cologne) monast. ord. S. Bened. a S. Heriberto Colonensi archiepisc. exstructum, ann. 1002. — Ibi claruit Ven. abbas Rupertus, ann. 1153, CLXVII, 11. — De hujus monast. fundatore auctore Ruperto, Cl. XV, 590, 403. — Privileg. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1248. — Celestini III præceptio de quibusdam hujus monast. restituendis, ann. 1193, CCVI, 1022.

TULBENSE S. LAMBERTI parthenon (Saint-Lambert de Tolba ou Tolna en Autriche) monast. ord. S. Bened. ab illustri viro Gerlaco et ejus uxore Regeline exstructum et Fuldensi monast. traditum ante ann. 1142, CLXXIX, 587.

TULLENSE S. APRI. *Vide Apri.*

TULLENSE S. MANSUETI (Saint-Mansuy-lez-Toul Meurthe) monast. ordinis S. Bened. a S. Gerardo Tullesensi episc. fundatum, ann. 963. — Ipsius bona et privilegia confirmavit S. Leo IX papa, antea Bruno Tullesensis episc., ann. 1030, CLXIII, 631. — Privileg. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1381.

TULLENSE S. LEONIS (Convent Saint-Léon de Toul) monast. ord. S. Bened., fundatum a Luctulfo Tull. canonico et decano et S. Leoni IX pape, quondam Tull. episcopo, dictum ann. 1091, CLVII, 427. — Privileg. Pithonici episcopi Tull., ann. 1091, CLVII, 431. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1203, CCXV, 271.

TULLENSE S. STEPHANI (Saint-Etienne-lez-Toul) monast. ordinis S. August., cuius possessiones et jura

confirmavit S. Leo IX papa, ann. 1030, CLXIII, 631.

TULLENSE S. THEOBALDI. *Vide Theobaldi.*

TULLENSIS parthenon (Religieuses de Toul) ord. S. Dominici ab imper. Rudolfo fundatus in Austria inferiore, ann. 1273, XCVIII, 706, not. 707.

TULLENSE S. GENGULFI (Saint-Gengoux, près de Toul, Meurthe) monast. ord. S. Bened. a Fibone Tull. episc. exstructum, ann. 1103, CLVII, 412.

TURONIUM MONAST. (La Torre, diocèse de Brague) in pago Bracarensi in Hispania exstructum a S. Fructuoso, ann. 665, LXXXVII, 1089.

TURICENSE seu **TIGURINENSE** (Frawen-Münster du diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 823, cuius bona privilegia confirmavit Clemens III, ann. 1188, CCIV, 1414.

TURONENSE S. MARTINI. *Vide Majus-Monasterium.*

TURONENSE S. VENANTII (Saint-Venant de Tours) monast. ante ann. 306 exstructum, in quo Licinius abbas fuit postmodum episc. in collegium canonicorum postea transformatum est, LXXI, 568 not.

TURONENSE S. COSMÆ (Saint-Côme de Tours) monast. cuius priorem Robertum commendavit Lucio papa II Ugerius Andegav. episc. ann., 1141, CLXXIX, 937.

TURONENSE S. JULIANI DE SCALARIIS (Saint-Julien des Echelles, à Tours) monast. ord. S. Bened. exstructum est vii sæc. miraculis illustratum; postea a Northmannis eversum reedificatum est a Theodolo seu Tetolone archiepisc., denique congregatio S. Mauri annexum, LXXI, 820. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1207, CCXV, 1121, 1459, 1575, ann. 1210, CCXVI, 216.

TURONENSE S. RADEGUNDIS (Couvent Saint-o-Bénédicte, à Tours) monast. ord. S. Bened. a Radegonde fundatum in quo servatum est lignum S. Crucis, ann. 535, LXXI, 518.

TURPINIACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Turpigny ou Turpigny, diocèse de Tours) monast. ord. S. Bened. exstructum a dominiis de Insula Boucardi ante ann. 1203, quo Innocentius III quamdam causam commisit priori, Cl. XV, 580.

TURRE (de). *Vide Miletense.*

TURRIBUS (de) **S. MAURICII** (Saint-Maurice de Tour-sur-Marne, près d'Épernay) monast. ord. S. Bened. a Cluniacensi pendens, de quo agitur in epist. Alexandri III, ann. 1174, CC, 949.

TURRITANA seu **SQUILLACENSIS** (Chartreuse de Squillacio, en Calabrie) carthusia a S. Brunone fundata in Calabria et in dioc. Scyllacensi (vulgo *Squillacensi*) opitulante Rogerio comite, ann. 1092, CLII, 538 et seqq. — Primum duo monasteria distincta comprehendit, seu unum B. Mariæ S. Joannis Bapt., aliud S. Stephani, quod de Rosco sive de Nemore dictum est, *ibid.* 583. — Magister Lambertus prior monast. S. Stephani, B. L. nuni successor, floruit ann. 1125, CLIII, 1150. — Privileg. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1189, 1279. — Epist. Innocentii III ex qua prior deputatur in Gallias super quibusdam abnsibus reprimendis, ann. 1203, CCXV, 189.

TURTURIACENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Tourtoirac ou de Tourcy, diocèse de Périgueux) monast. ord. S. Bened. a vicecomite Guidone exstructum, ann. 1023, et Ricardo Uzercensi abbat. ab eodem commissum. — Privileg. Calixti II pape, ann. 1119, CLXIII, 1117.

TUSSIACENSE. *Vide Torsiacum.*

TUSSONIS VALLIS monast. ord. S. Bened. de cuius situ non constat (forte Thoury seu Thusey prope Vincouleurs in Campania) in quo postea celebratum est concilium et curiam habuere Francorum reges; ab abbata S. Dionysii pendebat; sub Childoberto III fundatum erat ab abbate Orderico, ann. 696, LXXXVIII, 1082.

TUTELENSE (Tulle, Corèze) monast. ord. S. Bened. circa ann. 700 exstructum a Calminio comite et Nannidia ejus uxore. — Illud restauravit vicecomes Ademarus ix sæc.; postea factum est sedes episcopalis xiv. — Privileg. Urbani II, ann. 1096, CLII, 411. — Raimundi de Caramonts, ann. 1076, CLV, 483. — Privileg. Paschalis II, ann. 1105, CLXIII, 171, 541. — Privileg. Adriani IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1369. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1207, CCXV, 1181.

TYROENSE. *Vide Timorensis.*

UDALRICI (S.) (Saint Udalric dans l'anc. diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. fundatum ante ann. 1123, quo Honorius II papa privilegio illud donavit, CLXVI, 1240. — Alexandri III privileg., ann. 1177, CLII, 1137.

ULCIENSE (Ulcia du diocèse de Vercell, Etats-Sardes) monast. ord. S. August. cuius Calixtus II papa privilegia confirmavit, ann. 1130, CLXIII, 1153. — Epist. ejusd. de qualiam restitutione eidem petente.

CLXIII, 1189. — Eugenii III decret. quo ipsi concessit Segusiens. eccles., CLXXX, 1192. — Privil. ejusd., 1550, 1558, 1419. — Cælestini concessio, ann. 1192, CCVI, 934, 1156.

ULIXBONENSIS S. VINCENTII (Saint-Vincent de Lisbonne, en Portugal) monast. cujus compositionem quandam cum episcopo confirmavit Innocentius III, ann. 1200, CCXV, 1041; CCXVI, 475.

ULRICI S. AUSTANUM (Saint-Ulric d'Augsbourg) monast. ord. S. Bened. quod illustravit Udascaus, ann. 1135, CLXX, 835.

ULTERIORIS PORTUS S. MICHAELIS (Saint-Michel du Tréport, diocèse de Rouen) monast. ord. S. B. a Roberto Augensi (Eu) comite exstructum, ann. 1056, CLVI, 1133. — Abbates hujus monast., *ibid.*, 1137, CCII, 1318.

ULTRAJECTENSE. *Vide* TRAJECTENSE.

UNDESDORFENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Undersdorf, diocèse de Frisingen, Bavière) monast. ord. S. August. ab Ottone palatino comite exstructum paulo ante ann. 1131, CXXIX, 89.

UNDERSFORDENSE S. MARIE (Sainte-Marie d'Undersford, Bavière) monast. ord. S. August. ab eodem Ottone palatino comite conditum. — Privil. Cælestini II pape, ann. 1144. Forte idem ac præcedens, CLXXIX, 805. — Abbas hujus monast. se precibus commendat S. Hildegardis S. Ruperti abbatissæ, CXXVII, 305.

UNGIAENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Oigny, Côte-d'Or) monast. ord. S. August. exstructum ann. 1106 a Gaudino Bruismensi domino et ejus uxore Adelina. Epist. Innocentii III de rebus ecclesiæ et monasterii ad abbatem, ann. 1198, CCXIV, 201.

URAHENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Aurach ou Hohenaurach, dans le Wurtemberg) monast. ord. S. Bened. a S. Ottone Bamberg. episc. exstructum, ann. 1108, CLXXIII, 1279.

URANENSE (Urano diocèse de Ravenne) monast. ord. Camaldul. cui Lucius III papa injunxit ut archiepiscopi obediret Ravennatensibus, ann. 1155, CCI, 1171.

URATISLAVIENSE S. VINCENTII (Saint-Vincent d'Uratistaw, en Pologne) monast. primum nigris monachis concessum, sed dis propter eorum excessus expulsi, ordinis Præmonstratensis transit. — Privil. Cælestini III pape, ann. 1193, CCVI, 986, 987.

URAGIENSE S. LAURENTII (Saint-Laurent d'Uraige) monast. ord. S. Bened. in diocèse. Herbipolensi (Wurzbourg) exstructum a S. Ottone episc. ann. 1102, super Salain fluvium, cujus Ekkerardus Hirsaugiensis monachus primus abbas fuit, CLIV, 435; CLXXIII, 1279. — Charta Ottonis fundatoris, CLXXIII, 1331.

URBANIS. DE JOINVILLA (Saint-Urbain de Joinville, diocèse de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. Bened., de quo olim extitit controversia cum Dervensi mon. super ecclesia S. Desiderii. — Epist. Alexandri III, ann. 1171, CC, 725, 729.

URGELLENSIS S. SATURNINI (Saint-Saturnin d'Urgel) monast. ord. S. Bened. a Carolo Magno conditum et a Leone papa confirmatum super annem Valeriam in Urgellensi diocesi. Privil. Urbani II, ann. 1099, CLI, 512.

URSANUM S. MARIE (Notre-Dame d'Ourchamp, diocèse de Blois) monast. ejusdem ord. ac Fontis Ebraldi cenob., quo separatim vivebant tum viri tum mulieres sub abbatissæ regimine, in veteri Bituric. dioc. exstructum, nunc autem Biesensi, a B. Roberto de Arbrissello in quo ipse obiit, ann. 1117, CLXII, 1026, 1069. — Charta Leodegarii Bituric. episc., ann. 1113, CLXII, 1103. — Chartæ de eodem prioratu, *ibid.*, 1118.

URSARIENSE (Orsario, diocèse de Caldas d'Orense suff. de San-lago, Espagne) monast. cujus abbati scripsit Innocentius III de absolutione regis Portugaliz, ann. 1213, CCXVI, 855.

URSIKAMPENSE S. MARIE (Notre-Dame d'Orcamp, diocèse de Noyon, Oise) monast. ord. Clisterc. a Simone Noviom. episc. fundatum, ann. 1129. Epist. Alexandri III ad abb. hujus monast., ann. 1168, CC, 544. — Epist. Innocentii III ad abbat., ann. 1208, CCXV, 1559.

URSMARIET ERMINI (SS.) ALNENSE (Saint-Ursmard d'Alno ou Arno, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. in Lombardia apud Alnam villam exstructum, in diocesi Veronensi cujus abbas factus est Rotherius ab episcopatu depositus, ann. 968, CXXXVI, 66.

URSMARI ET ERMINI IN THERASCIA. *Vide* ERMINI.

URSPERGENSE (Ursperga, entre Ulm et Vienne en Autriche) monast. ord. Præmonstr., conditum ann. 1125, a Verniesio nobili sanguine orto, quam foundationem firmavit Hermannus episc. Augustensis, et Innocentius II papa, ann. 1139, CLXXIX, 453.

USENHOFENSE (Husenhow en Autriche, cercle de Bavière) monast. ord. S. Bened. a comitibus Bertholdo, Ottone et illustri femina Azeca fundatum ante ann. 1104, quo Paschalis II illud privilegio ornavit, CLXIII, 134. — Privil. Callisti II, ann. 1125, CLXIII, 1272.

UTERINÆ VALLIS S. MARIE (Sainte-Marie d'Uzerthal, diocèse de Spire) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1148 prope Landavum (Landau) a Stephano de Mertheim et ejus uxore Gutta. — Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1207, CCXV, 1417.

UTICENSE S. EBRULFI (Saint-Evroul d'Ouche, diocèse de Lisieux) monast. ord. S. Bened. ab ipso S. abbate Ebrulfo exstructum ann. 560. Quod S. Petro dedicavit, reedificatum XI sæc., et ann. 1628 ad S. Mauri familiam transit. Illustratum est ab Orderico Vitali describitur, CLXXXVIII, 417. et seqq. — Charta Guillelmi Angliæ regis, 457. — De vita et morte B. Ebrulfi eod. auctore, 172, 481. — Mon. diruitur et reedificatur, 493. — De hujus fundatione, CC I, 1518.

UZERCENSE S. PETRI (Saint-Pierre d'Uzerche, Corrèze) monast. ord. S. Bened. ab Hildegaro Lemovicensi episc. exstructum circa ann. 991. Charta Gerardi Engolism. episc. qua controversiam dirimit inter Bernardum de Comborn et abbatem S. Petri, ann. 1116, CLXXII, 1330. — Decretum Eugenii III de concordia cum monach. Maismac., a. 1147, CLXXX, 1242.

UZNAM (de) S. MARIE (Sainte-Marie d'Huesne, ou Huène, Ile de la mer Baltique, Danem. monast. cujus possessiones et jura confirmavit Cælestinus III, ann. 1195, CCVI, 1077.

VABRENSE S. MARIE ET S. DIONYSII (Vabres près Saint-Alrique, Aveyron) monast. ord. S. Bened. apud Vabrum in dioc. ejusdem nominis sub Carolo Calvo fundatum, ann. 864, a Raimundo Tolosano comite et B. Adalgiso abbati commissum. — Privil. Caroli Calvi, 864, CXXXII, 784. — Ejusdem fundationis historia ab Agione, *ibid.* — Charta Raymundi comitis, 786. — Vide quoque CXXXIII, 709.

VAGIANUM (Veles ou Vagliano, en Toscane) monast. quod Vallumbrosanæ congregationi se adjunxit sub Rodulfo abbatis regimine, ann. 1074, CXLVI, 806.

VAISLIACENSE (Vailiac, diocèse de Cahors, Lot.) monast. cujus bona confirmavit Innocentius III, ann. 1206, CCXV, 1019.

VALCIODORENSE S. MARIE (Notre-Dame de Vaulsor ou Wasor, près Namur en Belgique) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 944. — Privil. Eugenii III, ann. 1151, CLXXX, 1495.

VALENTIA (de) S. RUFFI. *Vide* RUFFI.

VALENTIA (de) S. JACOBI (Saint-Jacques de Valence, Drôme) Hospitalarium domus instituta paulo ante ann. 1199 quo Innocentius II confirmavit sententiam ab archiep. Lugdun latam super litem cum monast. S. Ruffi, CCXIV, 552.

VALENTINI (S.) IN SABINIS cella seu monasteriolum quod abbas Anastasius jussus est reddere episcopo Gaugerico a Joanne VIII papa, ann. 879, CXXVI, 819.

VALENTIANENSE S. JOANNIS BAPTISTÆ (Valenciennes) monast. ord. S. August. ab Arnulfo comite fundatum sub episc. Rothardo IX sæc., CXLIX, 155. — Privil. Odonis Camerac. episc. 1107, CXL, 1151. — Alexandri III, ann. 1173, CL, 926.

VALERICI (S.) AMBIANENSE (Saint Valéry-sur-Mer, Somme) monast. ord. S. Bened. a Chlotario II exstructum ann. 611, cujus primi abbates fuere Valdolenus et Valericus et Luxovioeducti. De hujus monast. privilegiis tractatur, CLVI, 1031. — Privil. Alexandri III, ann. 1166, CC, 477.

VALERIIS (de) PETRI. *Vide* PETRI.

VALLEFARES (de) S. MARIE MAGDALENÆ (Sainte-Marie-Magdeleine de Vulfare, États-Romains) monast. cui ecclesiam concessit Iun centius III, ann. 1204, CCXV, 465.

VALLE FLAVIANA (de) S. ÆGIDII. *Vide* SEUMICHERSE.

VALLE (de) S. MICHAELIS (Saint-Michel du Val, diocèse de Parenzo, en Istrie.) monast. cujus mentio fit in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1101.

VALLEIA (IN) S. JOANNIS. *Vide* JOANNIS.

VALLENSE. *Vide* COCUPHATIS.

VALLIBUS (de) S. STEPHANI. *Vide* STEPHANI.

VALLIS ALTÆ (Alta Valle ou Val Profond du diocèse de Bergame, Lombardie) monast. ord. S. August. a venerabili Gregorio episc. exstructum, paulo ante ann. 1158, quo illud privilegio adornavit Innocentius II, CLXXIX, 503. — Urbani III privil., ann. 1187, CCII, 1494.

VALLIS AUREÆ. *Vide* AUREA VALLE.

VALLIS BONÆ S. PETRI (Saint-Pierre de Valbonne (Vallebona), diocèse de l'Isance) monast. ord. S. Bened. abbatiæ Sanctæ Mariæ in Pulsano subjectum. De eo mentio fit in privil. Alexandri III, ann. 1177, CC, 1097.

VALLIS BONÆ S. MARIE (Notre-Dame de Valbuena, diocèse de Valladolid Espagne) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1144, sub Alphonsus VIII Castellæ, rege. — Privil. Eugenii III, ann. 1155, CLXXX, 1588.

VALLIS BUGNENSIS LEPROSORUM HOSPITALE (Le Val-de-Pouilly-Oise) quod sub protectione sua suscepit Cœlestinus III, CCVI, 1240.

VALLIS CAULIUM (Le-Val-des-Choux, diocèse de Langres, Côte-d'Or) monast. ord. Cist. ab Odone Burgundia duce exstructum, cujus primus abbas fuit eremita Viardus quondam Carthusianus, ann. 1193. — Privil. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 531.

VALLIS-CAVÆ monast. apud Asturicos in Hispania situm, quod aliquandiu rexisse creditur S. Beatus, viii sæc., XCVI, 890.

VALLIS CERNAIL seu SARNAIL (Vaux-Cernai, Seine-et-Oise) monast. ord. Cisterc. a Simone Neaufliensi domum exstructum, ann. 1128. — Epist. Alexandri III ad Henricum Rhem. arch. pro eo monast., ann. 1174, CC, 1098. — Petrus monachus claruit ann. 1218, CCXIII, 541.

VALLIS-CHRISTIANÆ S. MARIE (Notre-Dame de Vauchrétien, diocèse de Soissons) monast. ord. Præm. a Rodulfo Gilberto et Gilia filio exstructum, ann. 1151. — Eugenii III privil., ann. 1147, CLXXX, 1260.

VALLIS CROSÆ S. MARIE (Notre-Dame de Valeros, Var) monast. ord. Præmonst. fundatum ante ann. 1164, quo huic adjunxit Foulis Calidi monast. Alexander III, CC, 508, 394.

VALLIS CLARÆ S. MARIE (Notre-Dame de Vauchclair, ancien diocèse de Laon) monast. ord. Cisterc. exstructum ann. 1134, a Gualtero de Ruciaco et ejus uxore Hermengarde. — Epist. Innocentii III ann. 1209, CCXVI, 46, 366.

VALLIS CIVITATIS AUSTRIÆ S. MARIE parthenon infra muros Fori Juliensis (Fréjus) cujus fundationem confirmare diplomate Ludovicus et Lotharius imper., ann. 829, XCIX, 637; CIV, 1190.

VALLIS DEI (Val-Dieu, diocèse de Mayence) monast. cujus præpositus S. Hildegardis precibus se commendavit, CXCIII, 506. — Idem quam S. Disibodi, quod videsis.

VALLIS GALLIÆ. *Vide* S. DEODATI.

VALLIS S. GEORGII. *Vide* NOYBURGENSE.

VALLIS S. GREGORII (Saint-Grégoire du Val en Alsace) monast. ordinis S. Bened. a Childerico Grimoldi filio fundatum, ann. 661, LXXXVII, 313.

VALLIS GRATIÆ alias VALLIS PROFUNDÆ, (Val-de-Grâce ou Val-profond à Bièvre-le-Châtel près de Paris) parthenon ord. S. Bened. xi sæc. exstructus. Annexus est cum Givensis, ann. 1207, sub Innocentio III, CCXV, 1250.

VALLIS LAURÆ (Valloré entre Tarragone et Barcelonne, en Espagne) monast. Cisterc. ord. de quo inter se contendebant. Barcin. et Tarracon. episcopi. — Alexandri III epist., ann. 1166, CC, 509.

VALLIS LUCENTIS S. MARIE (Notre-Dame de Vaultisant, diocèse de Sens, Yonne) monast. ord. Cisterc. ann. 1129 conditum ab illustri viro Aitaldo de Ansetto et Ludovico VII rege. Epistola Henrici Clarævall., 1188, CCIV, 229. — Abbatis testimonium in causa successione comitum Campaniæ cum Eardo de Brena, ann. 1215, C, XVI, 979.

VALLIS MAGNÆ S. MARIE (Notre-Dame de Valmagne ou Vaugrain, diocèse d'Agde, Hérault) monast. primum ord. S. Bened., postea autem Regulam Cisterc. suscepit, ann. 1158. — Epist. Eugenii III, ann. 1149, CLXXX, 1520. — Hoc Cadunensis abbatia concessit monasterio Bonarum vallium s. b. Adriano IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1599. — Epistola Innocentii III, ann. 1202, CCXIV, 1055; ann. 1205, CCXV, 612.

VALLIS S. MARIE. *Vide* MARIE.

VALLIS S. MARIE (Val-Sainte-Marie ou Marienthal, diocèse d'Halberstadt) monast. ord. S. Bened. fundatum a comite palatino Frederico et piis feminis, cui privileg. concessit Adrianus IV, ann. 1159, CLXXXVIII, 1625.

VALLIS S. MARIE. *Vide* TALANTO.

VALLIS MASSONIS S. LEODEGARII, (Saint-Léger de Massmünster seu Moisevaux) monast. a Massone ducis Lutfridi fratre fundatum, cui immunitatem concessit Ludovicus Pius, ann. 823, CIV, 1126.

VALLIS-MONTIS S. MARIE (Notre-Dame de Valmont). *Vide* GALLOMONTENSE.

VALLIS PONTIS S. MARIE (Notre-Dame du Val-de-Ponte près de Pérouse) monast. ord. S. Bened. quod S. Leo IX ab episcopali jurisdictione exemti, ann. 1049, CXI, III, 593.

VALLIS RICHERIÆ S. MARIE (Notre-Dame du Val-Richer, Calvados) monast. ord. Cisterc. fundatum ann. 1150 a Simone de Bosvilla, cujus possessiones et jura privilegio confirmavit Alexander III, ann. 1164, C, 295.

VALLIS S. PETRI (Val-Saint-Pierre) carthusia in dioc. Laudunensi fundata, ann. 1140, cujus prior Engelbertus primus fuit, qui deinde Cabilouensis episcopus factus est; hanc carthusiam iunxit Hugo Lincoln. episc., ann. 1199, CLIII, 1088.

VALLIS S. PETRI (Val-Saint-Pierre, diocèse de Cologne) monast. ord. Cisterc. *Vide* HEMSTRADENSE.

VALLIS S. SALVATORIS ET S. MARIE (Val-Saint-Sauveur, près de Poligny, Doubs) monast. ord. S. Benedicti in dioc. Vezuntionensi ab Ottone Wilhelmo exstructum et Ciniaco concessum, ann. 1029, a Rodolfo rege, CXII, 863, 864.

VALLIS S. SALVATORIS ET S. MARIE (Notre-Dame du Val Saint-Sauveur, près de Courmoult, Côte-d'Or) monast. ord. Cisterc. a Raynaldo de Granecio et ejus uxore Agnete simul et ab Eviline comite de Salz exstructum inuenta sæc. xiii, CLXXXV, 1434. — Fratres hujus monast. sese dant monast. Albi Ripæ, sub Godofredo Lugon. episc., *ibid*.

VALLIS SECRETÆ S. MARIE (Notre-Dame de Val-Secret, diocèse de Soissons) monast. ord. Præm. ab Odone II Campaniæ comite et ejus uxore Ermengarde exstructum ann. 1060. — Privil. Innocentii II, ann. 1142, CLXXX, 575, 577. — Alexandri III epist., ann. 1172, CC, 771. — Epist. Innocentii III ad abbat. super accusatione adv. abbat. S. Dionysii Rhem., ann. 1208, CCXV, 136.

VALLIS SENI S. LAMBERTI (Saint-Lambert du Val-de-Seine, diocèse de Salzbouurg) monast. ord. S. Bened. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius II, ann. 1139, CLXXIX, 425.

VALLIS SEITZENSIS. *Vide* SEITZENSI.

VALLIS SEREN (Valséry, diocèse de Soissons, Aisne) monast. ord. Præmonst., alias Vivariense dictum a Joachim Rufo exstructum ann. 1124, de quo mentio fit in Vita S. Norberti, CLXX, 1509. — Privil. Adriani II, ann. 1154, CLXXXVIII, 1380.

VALLIS UMBROSÆ (Val-ombreuse dans le territoire de Florence, en Toscane) ordo a S. Joanne Gualberto circa ann. institutus, 1073, CXLVI, 667. Ejus initia, *ibid*.

— Epistola Gregorii VII papæ ad monachos Vallumbrosanos, ann. 1075, CXLVII, 644. — Urbani II privil., ann. 1090, C, 1, 322. — Paschalis II, ann. 1114, CLXIII, 532.

— Privil. Innocentii II, ann. 1150, CLXXIX, 57, 59. — Anastasii IV, ann. 1155, CLXXXVIII, 997. — Privil. Alexandri III, ann. 1169, CC, 569, 1067. — Urbani III, ann. 1186, CCII, 1389, 1415. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1279. — Cœlestini III, ann. 1195, CCVI, 1078.

— Epistol. Innocentii ad abbatem de diocesi Fesulana, ann. 1208, CCX, 746.

VALLENSE S. CLEMENTIS (Saint-Clément de Vair) monast. ord. S. Bened. in Italia. Contra quosdam quæ huic monast. nocebant scripsit Alexander II papa, ann. 1075, CXLVI, 1401.

VANGADIACENSE seu VANDAGITIENSE S. MARIE (Sainte-Marie de Vangadice sur le mont Silicæo dans la Lombardie Vénitienne) monast. ord. Camakul. a nobili Ugone marchione exstructum paulo ante ann. 1125 quo Calixtus II illud privilegio confirmavit, CLXIII, 1267. — Privil. Innocentii II, ann. 1159, CLXXII, 418.

— Alexandri III, ann. 1177, CC, 1112. — Cœlestini III, ann. 1196, CCVI, 1176. — Epist. Innocentii III de reformatione hujus monast., ann. 1212, CCXVI, 891, 908.

VARENAS (AD) S. VALENTIANI, (Saint-Valentin de Varennes) monast. ord. S. Bened. in pago Antisiodorensi quod processionaliter adibant fideles sub Anst. episc. vii sæc., CXXXVIII, 234.

VARIVILLA (de) (Varville, diocèse de Beauvais) parthenon a nobili matrona Adelaide de Bullis exstructum ante ann. 1175, quo Alexander III illum privilegio confirmavit, CC, 1050.

VARLARIENSE S. MARIE (Notre-Dame de Varleau-court, ou Varleau-court, Pas-de-Calais) monast. ord. S. August. cujus bona et jura confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 599. — Eugenii III privil., ann. 1160, CLXXX, 1141.

VASATENSIS (Bazas, diocèse de Bordeaux) parthenon ante xi sæc. exstructus; de eo fit mentio apud S. Gregorium Turonensem episc., LXXI, 588.

VEDASTI (S.). *Vide* ATREBATENSE.

VEDOGIO (de) S. NICOLAI (Saint-Nicolas de Vidou ou Wiège, anc. diocèse d'Arras près de Bapaume) monast. ord. S. Bened. cuius abbatii scripsit Eugenius III super controversia cum presbytero Bapalmi, ann. 1145, CLXXX, 1053.

VENANTII (S.) Vide TURONENSE.

VENERE (in) S. JOANNIS. Vide JOANNIS.

VENETIARUM S. DANIELIS (Saint-Daniel de Venise) monast. ord. S. August. cuius bona privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1165, CC, 308.

VENETUM. Vide S. MARIE DE CHARITATE.

VENETUM S. SALVATORIS IN RIVO ALTO. Vide SALVATORIS.

VENETUM S. GEORGII (le couvent Saint-George le Majeur dans les environs de Venise) monast. ord. S. Bened. fundatum circa finem vii sæc. a Cuniberto Longobardorum rege in eodem loco quo Alachisium ducem vicerat. — Tribuno abbati privil. concessit Calixtus II, ann. 1125, CI XXXIII, 1294. — Privil. Innocentii II, ann. 1152, CLXXIX, 160.

VENETUM S. MARCI (Saint-Marc de Venise) monast. ord. S. August. cuius possessiones et iura in civitatibus Tyrensi et Athonensi confirmavit Alexander III, ann. 1165, CC, 362. — Bulla ejusd. pape, qua indulgentias (nempe septimam partem poenae promeritis) concessit orantibus in S. Marci ecclesia, ann. 1180, CC, 1319.

VENETUS S. ZACHARIE (le couvent de Saint-Zacharie à Venise) parthenon cui, postulante Giseldruda abbatissa, Eugenius III privilegium concessit, ann. 1131, CLXXX, 1479. — Privil. Adriani IV, ann. 1157, CLXXXVIII, 1493. — Alexandri III, ann. 1169, CC, 604. — Lucii III, ann. 1185, CCI, 1215/1320. — Urbani III, ann. 1187, CCI, 1436.

VENUTUM S. NICOLAI DE LITTORE (Saint-Nicolas de Venise au Rialto) monast. ord. S. Bened. a nobili viro Dominico Contarino Venetiarum duce conditum, cooperantibus episcopis Dominico Gradensi et Dominico Olivolensi. — Privil. Urbani III, ann. 1187, CCI, 1492. — Clementis epist., ann. 1188, CCIV, 1390.

VENLOCHIENSIS parthenon. Vide WENLOCHENSIS.

VERCELLENSE S. GEORGII (Saint-George de Vercell) monast. cui Atto Vercell. episc. prædia quædam douavit in suo testamento, ann. 960, CXXXIV, 896.

VERCELLENIS S. MARIE MAJORIS (Sainte-Marie-Majeure) parthenon cuius abbatissa Bertruda prædia nonnulla recepit ab Abbone episc., ann. 960, CXXXIV, 897.

VERCELLENSE S. EUSEBII (Saint-Eusèbe de Vercell) collegium canonicorum quorum possessiones confirmavit Innocentius II, ann. 1142, CLXXIX, 593. — Privil. Lucii III, ann. 1183, CCI, 1177.

VERDENSE pro WERTHENSE, quod videsis.

VERNOLIO (de) SS. TRINITATIS HOSPITALI (Frères de l'hospice de la Sainte-Trinité, à Vernueil, Seine-et-Oise) monast. ab Hervæo Parvo dotatum et ab Innocentio III privilegio ornatum, ann. 1205, CCXV, 662.

VERONENSE SS. NAZARII ET CELSI (Sainte-Nazaire de Vérone) monast. ord. S. Bened. cuius mentio fit in privil. quod concessit Eugenius III episcopo Veronensi, ann. 1145, CLXXX, 1058. — Privil. Adriani IV, ann. 1158, CLXXXVIII, 1567.

VERONENSE collegium canonicorum cuius bona et privilegia confirmaverunt Calixtus II et postea Innocentius II, ann. 1140, CLXXIX, 508. — Privil. Eugenio III de dono castri Ceretensis, CI XXX, 1151. — Lucii III, ann. 1184, CCI, 1302, 1320. — Urbani III, ann. 1187, CCI, 1473.

VERONENSE S. ZENONIS (Saint-Zénon de Vérone) monast. ord. S. Bened. sub regibus Longobardis extructum; postea eversum a Barbaris, reedificatum est a Pippino vii sæc. — Abbas Austrebertus diploma obtinuit a Ludovico Pio quo confirmavit privilegium olim a Pippino concessum, ann. 815, CIV, 1027. — Dipl. Lotharii imper., ann. 835, CIV, 1223, 1238. — Henrici III imper., ann. 1064, C.LI, 1159, 1162. — Eugenio III, ann. 1145, CLXXX, 1058. — Epist. Alexandri de lite quadam cum Ferrariensibus civib., ann. 1176, CC, 770. — Privil. Urbani III, ann. 1187, CCI, 1533. — Innocentii III decretum in hujus monast. gratiam, ann. 1198, CCXIV, 257.

VERONENSIS S. MARIE parthenon (Notre-Dame dite in Organo à Vérone) a nobilibus femilibus Auleunda et Natalia extructus, ann. 744, LXXXVII, 1574. — Privil. Caroli Magni, ann. 805, XCVII, 1030. — Alexandri III, ann. 1177, CC, 1136.

VERONENSIS parthenon a S. Zenone conditus, primus solius Occidentis subæ videtur, XI, 153; XVI, 897.

PATROL. CCXX. INDICUM III.

VERONENSE SS. FIRMI ET RUSTICI (Saint Rustique de Vérone) monast. de quo mentio fit in privilegio ab Eugenio III concessio episcopo Veronensi, ann. 1145, CLXXX, 1058.

VERONENSE (Couvent de Vémagora diocèse de Vérone) monast. Vemagoratum, cuius mentio fit in privil. ab Eugenio III concessio episcopo Veron., ann. 1145, CLXXX, 1058.

VERRUCENSE S. MICHAELIS. Vide MICHAELIS.

VERZIACENSE S. VIVENTII (Saint-Vivant-sous-Vergey, près de Nuits, en Bourgogne) monast. ord. S. Bened. fundatum, ann. 890 seu 924, a Manane comite et Walone, ejus fratre et Augustod. episc. — Præceptio Calixti II, ann. 1117, CLXIII, 1146.

VESSERANUM (Vessera ou Vessa en Franconie) monast. a Goteboldo comite inchoatum et ab Othone Bambergensi episcopo perfectum, ann. 1158, CLXXX II, 1289. — Charta Ottonis de hujus monast. fundatione, ann. 1158, CLXXII, 1550.

VETERINENSE (Vieux, près d'Ambazac) monast. ord. S. Bened. in pago Lemovicensi a Rudolfo Bituricensi episc. extructum, ann. 840, CXIX, 701.

VETUS-MONASTERIUM S. MARIE (Notre-Dame de Montières) monast. ord. S. Bened. extructum in diocesi Terwannensi a S. Annomaro episc. et nobili viro Adrowaldo comite, ann. 682; postea reedificatum ab Ermenfrido episc. et a Leone IX papa consecratum, ann. 1049, qui privilegium eidem concessit, CXLII, 650.

VEZUNTIONENSE S. JOANNIS (Saint-Jean de Besançon) monast. ord. S. August. cuius bona et privilegia confirmavit Calixtus II, ann. 1120, CLXII, 1162, 1235, 1286. — De consuetudinum remissione a Raynaldo comite facta, 1514.

VEZUNTIONENSE S. MARIE MAGDALENÆ (Sainte-Magdeleine, à Besançon) monast. ord. S. Bened. super Dubium flumen, quod privilegio ornavit Alexander II papa, ann. 1075, CXLVI, 1418. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1172. — Celestini II, ann. 1144, CLXXXIX, 814.

VEZUNTIONENSE S. STEPHANI (Chanoines de Saint-Etienne, à Besançon). Cum illud monast. inter et S. Joannis canonicos interesset quædam controversia, soluta est a Calixto II, ann. 1123, CLXIII, 1286.

VICENTINUM SS. FELICIS ET FORTUNATI (Saint-Félix et Fortunat, de Vicence, États de Venise) monast. ord. S. Bened. cuius bona et privilegia confirmavit Alexander III, ann. 1166, CC, 490.

VICHPACENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Wipbach ou Wippach, Carniole) monast. ord. S. Bened. a comitibus Hazica et ejus illis Hecario, Bernardo et Ottone extructum, ante ann. 1102, quo Paschalis II illud privilegio confirmavit, CLXIII, 101.

VICONIENSE S. SEBASTIANI seu DE CASA-DEI (Saint-Sébastien de Vigogne, autrement dit Case-Dieu, Nord.) monast. ord. Præmonstrat. a presbytero Britanno extructum, ann. 1125, prope Valenciennes. — Privil. Innocentii II, ann. 1158, CLXXXIX. — Epistola Alexandri III, ann. 1170, ad Henricum Rhemensium archiep. et comitem Fland. pro eo monast., CC, 666.

VICOVARIO (de) S. COSME (Saint-Côme de Vicovaro, en Lombardie) monast. ord. S. Bened. cuius possessiones et iura sub sua tutela suscepit Innocentius II, ann. 1212, CCXVI, 633.

VICTORIS (S.) IN CALETRICIS (Saint-Victor-en-Caux) prioratus a Rogerio de Mortuomari (Mortemari) extructus, ann. 1055, cuius petitione in abbatiam erectus est et S. Audoeni monasterio annexus a Joanne Rothomagensi archiepisc., ann. 1074, CXLVII, 263. — Privil. Alexandri III, ann. 1179, CC, 1267.

VICTORIS (S.) PARISIENSIS (Saint-Victor-lez-Paris) monast. canonicorum ord. S. August. celeberrimum a Ludovico Crasso rege, et Guillelmo de Campellis fundatum, ann. 1115. Privil. Paschalis II, ann. 1114, CLXIII, 559. — Sententia excommunicationis lata a Stephano Parisiensi episc. adversus occisores Thomæ S. Victoris prioris, ann. 1132, CLXIII, 1415. — Charta Stephani Parisiensis episc., ann. 1124, CLXIII, 1421. — Essai sur la fondation de Saint-Victor de Paris, CLXXV, 9. — Hugo celebris doctor claruit ante ann. 1158, CLXXV; XL. — Decretum Innocentii II de præbenda S. Victorii concedenda, ann. 1145, CLXIX, 620. — Garnerius prior floruit ann. 1166, CXCIII, 9. — Richardus illustris canonicus claruit ann. 1173, CXCVI, 1. — Item circa eadem tempora floruit Guarinus, *ibid.*, 1587. — Odo prior S. Victoris et exinde abbas S. Genovefæ, *ibid.*, 1397. — Godefridus, *ibid.*, 1418. — Adamus, *ibid.*, 1421. — Gualterus, *ibid.*, CXCIX. — 1127. — Alexandri III epist. ad Robertum prior., ann. 1170, CC, 675, 712, 775,

876, 877. — Mauricii de Sulliac charta, ann. 1171, CCV, 989. — Odonis de Soliaco Parisiensis episc., ann. 1197, CCXII, 69, 73. — Epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 791, 793, 823, 980, 1566, 1445; CCXVI, 153, 351, 510, 519, 602.

VICTORIS (S.) GENEVENSI (Saint-Victor de Genève) monast. ord. S. Bened. primo a Seleuba regina sanctæ Chlothildis sorore fundatum, vi sæc., et ab Adelaide imperatrice restitutum, ann. 1024, in quo Cluniac. monachi introducti sunt, CXLII, 838.

VICTORIS (S.). Vide Cenomanense, Massiliense, Mediolanense, etc.

VIENNENSE S. ANDRÆ (Abbaye de Saint-André, à Vienne en Dauphiné) monast. ord. S. Bened. ab Anse-mundo et ejus uxore Ansleubana emptum et statim Bernardo, Viennensi episcopo, datum cum privil. Theodorici et Guntrami regis, et denique a Ludovico Pio confirmatum, ann. 831, CIV, 1194. — Epistola Urbani II papæ ad monachos S. Andræ adversus Guidonem archiepisc., *ibid.*, 1099; CLI, 537. — Raldui, Burgundie regis, diploma, ann. 994, CLI, 1021. — Innocentii III episc., ann. 1212, CCXVI, 825.

VIENNENSE S. FERREOLI (Saint-Ferréol de Vienne, en Dauphiné) monast. ord. S. Bened. a sæc. vi fundatum, postea autem reedificatum a Leodegario Vienn. episc., ann. 1036, CXLIII, 1403, 1406. — Innocentii III episc., ann. 1212, CCXVI, 825.

VIENNENSE S. MARCELLI (Saint-Marcel, du diocèse et près de Vienne en Dauphiné) monast. ord. S. Bened. in quo diverit Paschalis II papa, ann. 1107, CLXIII, 224. — Innocentii III episc., CCXVI, 825.

VIENNENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Vienne) celebre monast. ord. S. Bened. exstructum in urbe a S. Leoniano abbate et S. Aniani Aurelianensis episc. fratre, qui ab initio meram sibi construxerat cellulam, circa ann. 515. — Illud postea restauravit Leodegarius episc., ann. 1036, CXLIII, 1403. — Lucii III privil., ann. 1184, CCI, 1288. — Epist. Innocentii III, ann. 1212, CCXVI, 825.

VIENNENSE S. THEUDERII (Saint Theudère ou Saint-Chef de Vienne) monast. ord. S. Bened. in colle Rupiano exstructum ab ipso S. Theuderio abb. vi sæc. ibi suscepti sunt, ix sæc., Dervenses monachi post sui monast. vastationem a Nortmannis. Privil. Formosi papæ, ann. 892, CXXIX, 857.

VIGORIS (S.) CERASIENSE (Saint-Vigor de Cériy près Bayeux) monast. ord. S. Benedicti, a S. Vigore Bajocensi episc. conditum, in agro a rege Childeberto concessio ann. 538. A Nortmannis eversum, restitutum est ab episc. Odone, et denique transiit ad S. Mauri congregationem; Robertus de Tumbalena dictus abbas fuit S. Vigoris, ann. 1092, CL, 1359. — Urbanus II illud asserit monasterio S. Benigni Divion., ann. 1097, CLI, 500. — Ch. Odonis Bajoc. episc., ann. 1096, CLV, 475.

VILLÆ MAGNÆ SS. MARTINI ET MAJANI (Saint-Martin et Majan de Villemagne, l'Argentière, Hérault) monast. ord. S. Bened. reedificatum est, ix sæc., a Ludovico Pio. Privil. Innocentii III, ann. 1203, CCXV, 140.

VILLÆ MAJORIS S. MICHAELIS (Saint Michel de Villamajor, Espagne) monast. ord. Præmonst. cujus possessiones sub sua suscepit Innocentius III protectione, ann. 1199, CCXIV, 607.

VILLALUPENSE (Villalotin, près de Loches, Indre et Loire) monast. ord. S. Bened. ab Odacro Cormaricensi abbate exstructum seu auctum in Turon. diocesi, et ab Herardo episc. consecratum, ann. 839, CL, 1431. — Guido abbas qui male gesserat, postea injuste ablata restituit, ann. 996, CXXVII, 835. — Concessio hujus monast. in gratiam fratrum Carthusiensium, petente Henrico, Anglor. rege, qui et Andegavensis comes erat, circa ann. 1173, CCVII, 1162.

VILLA LUTOSA (Leuze entre Ath et Tournay, diocèse de Cambrat) monast. ord. S. August. a S. Amando conditum, ann. 645, CXLIX, 140.

VILLA SANCTIS, S. SATURNINÆ (Saints-les-Marquens, anc. diocèse d'Arras) parthenon in diocesi. Atrabateni fundatus, vi sæc., CXLIX, 150.

VILLARENSE. Vide Fulcrado-Villarensis.

VILLARENSIS (Montvillier, diocèse de Rouen) insignis parthenon Benedictinarum in diocesi. Rothomagensi conditus a S. Philiberto ann. 682, CV, 44 not. — Anægus quidam huc monast. largitus est ann. 835, *ibid.*

VILTHINENSE (Vithin, diocèse de Brixen dans le Tyrol) monast. ord. Præmonst. a Regenbarto Brixienensi episc. fundatum, paulo ante ann. 1158, quo illud privilegio ornavit Innocentius II, CLXXIX, 359.

VIMANENSE monasterium Portugallense et diocesi. Bracarensis, cujus prioris scriptis Innocentius III super subjectione episcopo debita, ann. 1199, CCXIV, 704.

VINCENTII (S.) AD VULTURNUM APUD BENEVENTUM (Saint-Vincent-sur-Vulturne) monast. ord. S. Bened. a tribus nobilibus viris et fratribus Faldone, Taso et Tutone fundatum, circa 760, LXXXIX, 1519; XCV, 631. — Ibi floruit S. Ambrosius Autpertus abbas, ann. 774, LXXXIX, 1263. — Dipl. Caroli Magi, ann. 774, ubi de hujus monast. fundatione, XCVII, 1006, 1016. — Dipl. Ludovici Pii, ann. 851, CIV, 1196. — Bulla Paschalis I, ann. 819, CXXIX, 980. — Privil. Stephani VII, ann. 930, CXXXII, 1051. — Marini II, CXXXIII, 869. — Benedicti VII, CXXXVII, 543. — Sergii IV, CXXXIX, 1532. — Nicolai II, CXLIII, 1504. — Dipl. Chonradi II imper., ann. 1058. — Bulla Calixti II, ann. 1128, CLXIII, 1184.

VINCENTII (S.) DE OVETO (Saint-Vincent de Ovédo, Espagne) monast. ord. S. Bened. ab abate Fromista et Maximo ejus consobrinis conditum, ann. 791, XCVI, 889.

VINCENTII (S.) LAUDUNENSIS (Saint-Vincent de Laon), monast. ordinis S. Bened., fundatum, ut ferunt, a regina Brunichilde, Sigeberti uxore, ann. 560, Jam longo temporis spatio derelictum erat, cum ab Adelelm reparatum est, et in eo duodecim canonicos inordinavit, quibus Rorico substituit duodecim monachos ord. S. Bened. e monasterio Floriacensi, ann. 961, CXXXIII, 951. — De Anselmo abbate, CLVI, 1003, 1152. — Charta Widonis de Anco (d'Eu) Laudun. decan., *ibid.*, 1154. Ch. restitutionis a Roricone episc., 1169. — Dipl. Lotharii imper., ann. 975, CLVI, 1171. — Abbatum series, 1172.

VINCENTII (S.) (Saint-Vincent, diocèse de Trivento, dans la Princip. Ultr., Naples) cui decima adjudicatur ab Innocentio III, ann. 1208, CCXV, 1474.

VINCENTII (S.). Vide Cenomanense, Metense, Palsiense, Silvanectense, etc.

VINDICIACENSE (Venzat ou Pansat en Auvergne) monast. ab abbate Bracchione (S. Bravi) et nobili matrona Ragnachilde conditum, circa ann. 538, LXL, 1065, 1065 not.

VINDICIANI (S.) IN MONTE ELIGII (Saint-Vindicien du Mont-Saint-Eloy, diocèse d'Arras) monast. ord. S. August. apud Atrabates de quo mentio est in gestis episc. Camerac. et Atrabat., CXLIX, 151.

VINDOCINENSE S. TRINITATIS (Sainte-Trinité de Vendôme) monast. ord. S. Benedicti, a Goffrido Andeg. comite et Agnete ejus uxore fundatum, et a Clemeate II papa per privilegium confirmatum, ann. 1047, CXLII, 584. — Privil. Victoris II papæ, ann. 1055, CXLIII, 619. — Nicolai II, ann. 1061, CXLIII, 1352. — Alexandri II, ann. 1063, CXLVI, 1291. — Gregorii VII privil., ann. 1085, CXI, VIII, 729. — Urbani II, ann. 1093, CLI, 572, 580, 585, 537. — Goffridus abbas et cardinalis e comite Andegav. ortus, ann. 1107, CLVII, 9. — Privil. Theodori Com. episc., ann. 1040, CLVII, 289. — Privil. Paschalis II, CXLIII, 36. — Calixti II, CLXIII, 1123, 1506. — Honorii II, ann. 1129, CLXVI, 1294. — Privil. Innocentii II, ann. 1135, CLXXIX, 225. — Ejusdem episc. de concord. cum episc. Andegav. Ugerio, *ibid.*, 261. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 747. — Epist. ejusd. 1459, CCXII, 766, 814.

VINEIS (de). Vide S. Joannis.

VIRDUNENSE S. MICHAELIS (Saint-Michel de Verdun) monast. ord. S. Bened. a comite Wulfrido et ejus conjuge Adalsinda fundatum, ann. 709. Pro ejus monast. defensione Gregorius VII ad archiepisc. Trevir. scriptis, ann. 1047, CXLIII, 626. — Privil. Paschalis II, ann. 1106, 163.

VIRDUNENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Verdun) monast. ord. S. Benedicti exstructum ante ann. 1065, quo Nicolaus II papa præcepit Ruthenensi comiti ut quodam ei restitueret prædia injuste detenta, CXLIII, 1546.

VIRDUNENSE. Vide S. Vironi et S. Acanaci.

VIRDUNENSE S. PAULI (Saint-Paul de Verdun) monast. primum ord. S. Bened., postea autem Præmonst. a Wicfrido Vird. episc. exstructum, in suburbio ann. 965, quod reformatum est a S. Norberto, ann. 1157. — Privil. Calixti II, ann. 1120, CLXIII, 1176. — Privil. Innocentii II, ann. 1156, CLXXIX, 277.

VIRDUNENSIS S. MAURI (Saint-Maur de Verdun) parthenon situs in suburbio, ab Heymone episc. reparatus, cujus privilegia et bona confirmavit S. Leo IX, ann. 1049, CXLIII, 626.

VIRIZIACUM. Vide S. Basilii.

VIRTUENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur des Vertus, diocèse de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. Benedicti, CC, 629 not. — Epist. Alexandri III ad Hartm.

Rhem. de controversia abbatis cum quodam presbytero, ann. 1172, CC, 791.

VIRTUENSE S. MARIE (Notre-Dame des Vertus, diocèse de Châlons-sur-Marne) monast. ord. S. August. ante ann. 1153 extructum. — Epist. Alexandri III super hujus monast. abbate ann. 1169, CC, 568, 629, 776, 904.

VIRTUENSE (Les Vertus ou Aubervilliers près Saint-Denis, Seine) monast. ord. S. Augustini, S. Victor Parisiensis subjectum, cui abbatem dedit Stephanus Parisiensis episc., ann. 1152, CLXXIII, 1413.

VIRZILIACENSE, VIRZIIENSE. Vide VIZELIACENSE. VIRZIONENSE S. PETRI (Saint-Pierre, à Vierzon) monast. ord. S. Bened. olim Doverense dictum, conditum est a Radulfo Bituric. episc., IX sœc., postea autem congregationi S. Mauri additum, LXXX, 579.

VISBECIENSIS (Visbec conventu situm in Allemagne, mais dont la position nous est inconnue) parthenon cuius possessiones privilegio confirmavit Adrianus IV, ann. 1154, CLXXXVIII, 1365. An Visberg prædium Fuldeusi monast. pertinens?

VISUMENSE monast. ord. S. Bened. in Hispania Galliciam inter et Bergedum a S. Fructuoso conditum, ann. 660, LXXXVII, 1089.

VITENSE S. MARIE (Notre-Dame des Vignes dans le diocèse d'Orma, Vieille Castille, en Espagne) monast. ord. Præmonst. ab Alphonso rege fundatum paulo ante ann. 1163, quo Alexander III illud privilegio ornavit, (C, 241).

VITERBIENSE. Vide S. GEMINI, S. MARIE NOVE, S. ANGELI DE SPADA, S. STEPHANI DE PLATEA.

VITESCOLENSIS S. MARIE (Notre-Dame des Vignecons, dans le diocèse d'Aarhus, Jutland) monast. ab episc. Eskilo extructum, paulo ante ann. 1164, quo Alexander III scripsit abbati ejusdem monast. CC, 304.

VITI (S.) IN SARDINIA monast. ord. S. Bened. a nobili femina Vitula nomine conditum, IV sœc., temporibus S. Gregorii Magi, de quo mentio est LXXVII, 511.

VITI (S.) (Saint-Vite, près l'Etna, en Sicile) monast. ord. S. Bened. juxta montem Etnam in Sicilia, de quo queritur S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1081.

VITI (S.) Vide PRULLENSIS.

VITTONI (S.) VIRDUNENSIS (Saint-Vanne de Verdun) monast. ord. S. Bened. quod initium sumpit a basilica eodem nomine decorata, eo quod ibi sepultus fuerat S. pontifex, ann. 507, in qua canonicos nonnullos S. August. ipse instituerat. Sæc. X Berengarius in eam abbatiam monachos introduxit ord. S. Bened. — Hujus monast. possessiones et privilegia confirmavit S. Henricus II imper., ann. 1015, CXL, 521. — Charta Guidonis de Castellione Rhemensis archiep., ann. 1010, CXLII, 1407. — Epist. Urbani II in gratiam hujus monast., ann. 1096, CLII, 447. — Paschalis, ann. 1114, CLXIII, 535. — Epist. Honorii II, CLXVI, 1225. — De abbatibus S. Vittoni, auct. Laurentio de Leodio, 1250, CCIV 915. — Privil. Innocentii III, ann. 1207, CCXVII, 161.

VIVARIENSE (Viviers, près d'Esquieu, en Calabre) monast. olim a Cassiodoro jam sene fundatum, in quo se recepit inter fratres, ann. 560, LXXI, 421.

VIVARIENSE monast. quod dicitur peregrinorum indutatu Alsacensi situm cuius abbati Sigimaro scripsit Lotharius Ludovici filius monasterium concedens Lucrentense, ann. 859, CIV, 1508.

VIVARIENSE. Vide VALLIS SERENÆ.

VIVENSE (Vivo, près de Camaldoli en Toscane) monast. ord. S. Bened. quod conciliat Celestinus II cum Camaldulensibus super abbatis electione, ann. 1141, CLXXIX, 806. — Eugentii III privil., ann. 1146, CLXXX, 1185.

VIZELIACENSE S. MARIE (Notre-Dame de Vézelay, diocèse d'Auxerre) primo parthenon a nobili femina Bertha fundatus in Burgundia prope Viziliacum, ann. 867, postea transit ad monachos Benedictinos, CXIX, 1116. — Privil. Joannis VIII papæ, CXXVI, 805. — Item Stephani VI, CXXIX, 858. — Joannis XI, CXXX, 1839. — Marini II papæ, CXXXIII, 865. — Benedicti VI, CXXXV, 1085. — Silvestri II, ann. 1001, CXXXIX, 279. — S. Leonis IX, CLXIII, 642. — De hujus monasterii fundatione, CLVI, 1192. — Paschalis II, ann. 1102, CLXIII, 102, 123. — Eiusdem epist. adversus abbatis interfectores, *ibid.*, 196, 410. — Calixti II privil., ann. 1120, CLXII, 1145. — Cardin. Conon comitem Niverni. excommunicat ob injurias monast. Vizei. illatas, ann. 1120, CLXIII, 1438. — Epist. Innocentii II ad Stephanum abb. ann. 1159, CLXXIX, 591, 653, 657. — Epistola capituli generalis Cisterc. de hujus monast. oppositione episcopo, CLXXIX, 671. — Epist. Lucii II contra interfectores Artaldi abbatis, ann. 1144, CLXXIX, 832, 887, 910. — Eugenii epist., ann.

1146, CLXXX, 1179, et seqq., 1423, 1537, 1550, 1575. — Epist. Anastasii adversus oppressores hujus monast., ann. 1155, CLXXXVIII, 1008, 1009. — Adriani IV epist. de eadem causa, CLXXXVIII, 1425 et seqq., 1438, 1592. — Hugo Pictavinus auctor historiarum Viziliac. clauvit ann. 1167, CXCIV, 1559. — Privil. Alexandri III, ann. 1162, CC, 153, 509, 572. — Lucii III, ann. 1181, CCI, 1094. — Urbani III, quo abbati usum mitræ concessit, ann. 1187, CCII, 1424. — Clementis III, ann. 1188, CCIV, 1292. — Celestini III, ann. 1193, CCVI, 1025. — Privil. et epist. Innocentii III, ann. 1198, CCXIV, 122, 121, 132, 168. — Idem papa indulgentiam concessit quadraginta dierum his qui visitant corpus S. Marie Magdalene in hoc monast. conditum, ann. 1199, CCXIV, 865; ann. 1211, CCXVI, 478, 479, 481, 602, 810, 946.

VOLDARICI (S.) (Saint-Woldaric, diocèse de Mayence) monast. ad cuius abbatem scripsit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 824.

VOLTA (de) (La Voulte, Ardèche) monast. ordinis S. Bened. a S. Odilone Cluniacensi abbate et ejus nepotibus conditum in hæreditate sua, ann. 1024, CXLII, 862.

VOLUSIANI (S.) (Saint-Volusien, dans l'Artois) monast. ord. S. August. in comitatu Fuxensi (de Foix) conditum; primum basilica tantum extructa est, postea ipsi annexum est monast., LXXI, 567.

VOLVICENSE (Volvic, près de Riom, Puy-de-Dôme) monast. ord. S. Bened. in quo translate sunt reliquie S. Austremonii VIII sœc., LXXI, 567.

VOSIDENSE (Le Vigeois, Vienne) monast. ord. S. Bened. in diocesi Lemovicensi fundatum ante ann. 550, LXXI, 1148.

VOTO (de). Vide MARIE.

VULFINI (S.) (Saint-Vulfin d'Auxerre) monast. ord. S. August. in diocesi Autissiodor. quo precedebant fideles in litaniis, temporibus Aunarii episc., VII sœc., CXXXVIII, 233, 234.

VULGANI (S.). Vide LEWENSE.

VULMARI (S.) BONONIENSE (Saint-Vulmer de Boulogne) monast. a R. Ida Bullouienis ducissa restauratum intra muros Bononiæ circa ann. 1070, CLV, 454. — Epist. Paschalis II de abbatis expulsionem a Bononiensi comite, CLXIII, 127.

VULMARI (S.) DE NEMORE (Saint-Vulmer-les-Bois, anc. diocèse de Boulogne-sur-Mer) monast. ord. S. Bened. in pago Bononiensi a quo a B. Ida restauratum, ann. 1070, CLV, 454. — Rainaldi Rhemensis archiepisc. charta, ann. 1152, CLXXII, 1552. — Epist. et privil. Innocentii III, ann. 1199, CCXVII, 49, 41, 208.

VULTENSE. Cum hujus monast. abbate olim concanibium peregrit Henricus II imper., ann. 1015, CXL, 525, 586.

VULTURNENSE. Vide supra S. VINCENTII.

WADEGOZINGENSE S. MARIE (Notre-Dame de Wadegotra ou Wadegasten, au diocèse de Trèves) monast. ord. Præmonst. conditum ann. 1157. Privil. Eugenii III, ann. 1152, CLXXX, 1539. — Abbas se commendat precibus sanctæ Hildegardis S. Ruperti abbatissæ, CXCII, 504. — Privil. Celestini III, ann. 1197, CCVI, 1108.

WALARICI (S.) (Saint-Walric, dans le comté de Witman) monast. ord. S. Benedicti in comitatu Witman fundatum ab Hugone comite; ejus privilegia confirmavit Benedictus VII, ann. 981, CXXXVII, 558. — Privil. Paschalis II, ann. 1106, CLXIII, 184. — Alexandri III, ann. 1165, CC, 552.

WALBURGENSE. Vide HEINRICHENSENSE, CESTRENSE, FURNENSE, SILVASACRA.

WALERICI, seu WALARICI. Vide VALERICI.

WALCHENRIETENSE (Walchenreith, diocèse de Mayence) monast. ord. Cist. ex Campensi exortum, ab Adalalde Lanterbergensi comitissa extructum ann. 1124-1128. — Epistol. Innocentii III de quodam monacho hujus monast., ann. 1199, CCXIV, 741.

WALDEDRUDIS (S.) Vide MONTE CASTILOCHEN (de).

WALDERBACENSE (Walderbach, diocèse de Ratisbonne) monast. contra quod tuetur Innocentius I. ecclesiam Rickofensem, ann. 1199, CCXVII, 39.

WALLARENSE. Vide infra WASLARENSE.

WALTHANENSE S. CRUCIS (Sainte-Croix de Walthan, comté de Berckshire, Angleterre) monast. ord. S. August. cui privil. concessit Innocentius III, ann. 1199, CCXIV, 665, 675 et seqq.

WARDONENSE (Wardon dans le comté de Bedford, Angleterre) monast. fundatum ann. 1136; de quo mentio fit in epist. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 593.

WARIVILLA (de) (Varville, diocèse de Beauvais) parthenon cui petente priorissa Mathilde privilegium concessit Alexander III, ann. 1175, CC, 1030.

WARWICENSE S. SEPULCHI (Saint-Sépulchre de

Warwick, Angletterre) monast. ord. S. Aug. cujus abbatii scripsit Clemens III, ann. 1185, CCIV, 1525.

WASLARENSE (Walers en-Faigne, suc. diocèse de Cambrai) monast. ord. S. Bened. exstructum ann. 657 a B. Landelino; Ratherio quondam episc. Veron. et modo abbati Almensi datum est a Lobienensi monast. a quo pendebat, ann. 968, CXXXVI, 75.

WASTENSE. *Vide infra* WATTINENSE.

WATERFORDENSE S. CATHARINÆ (Sainte-Catherine de Waterford, dans le diocèse du même nom, en Irlande) monast. ejusdem institutionis atque S. Victor Parisiensis, cujus Innocentius bona privilegiaque confirmavit, ann. 1210, CCXVI, 275, 295. — *Vide insuper* CLV, 1454.

WATINENSE seu Wastinense (Wasi, Pas-de-Calais) monast. ord. S. Bened. a V. Alfredo abbate reedificatum est inter Caletum et Audomarum sub S. Michaelis invocatione, ann. 1072, cujus historiam nobis tradidit Ebrardus, ejusdem abbatibus discipulus, CXLIX, 1515.

WATTUNENSIS (Wattun, diocèse d'York, Angletterre) parthenon a Vener. Gilleberto abbate exstructus, de quo mentio est inter Ælredi abb. scripta, xii sæc., CXC, 749.

WAWERLEGENSE S. MARIE (Notre-Dame de Waverley, comté de Surrey, Angletterre) monast. ord. Cisterciens. a Gilberto Gaunt, Lincoln. comite, fundatum ann. 1129. Privil. Eugenii III, ann. 1147, CLXXX, 1226.

WECHTERSWINCKLENSIS parthenon Anglicus cujus protectionem suscepit Eugenius III, ann. 1150, CLXXX, 1425.

WEDINGHUSENSE S. LAURENTII seu S. MARIE (Wedinghausen ou Arnsberg, diocèse de Cologne) monast. ord. Præmonst. a nobili viro Henrico Arnsberg. comite conditum ann. 1157. — Privil. Cælestini III, ann. 1196, CCVI, 1156.

WEINGARTENSE seu DE VINEIS S. MARTINI (Saint-Martin de Weingarten, près de Ravensburg, diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. fundatum ann. 1055 a Welfo Ravarie duce, CLXXIV, 9. — Privil. Innocentii II, ann. 1145, CLXXIX, 649.

WEISSENBURGENSE SS. PETRI ET STEPHANI (Saint-Pierre ou Saint-Étienne de Weissenburg, Bavière) monast. ord. S. Bened. a rege Dagoberto conditum, ann. 623, cui postea thermas concessit Dagobertus II, sub abbatibus Ratefridi regimine, LXXVII, 501. — Privil. Innocentii II, ann. 1141, CLXXIX, 559.

WEISSENOENSE (Weissnau, dans le diocèse de Bamberg) monast. ord. S. Bened. cujus bona possessionesque confirmavit Paschalis II, ann. 1109, CLXIII, 257; CLXXIII, 1522. — Privil. Eugenii III, ann. 1140, CLXXX, 1444.

WELEGRADENSE (Wellehrad, diocèse d'Olmütz, Moravie, États-Autrichiens) monast. ord. Cisterciens. fundatum ab Ottokaro Bohemorum rege, paulo ante ann. 1206, quo possessiones ejus confirmavit Innocentius III, CCXVII, 175.

WELMARI. *Vide* WULMARI.

WENEOCENSE (Venlock, comté de Shrop ou Salop, Angletterre) ab initio parthenon a B. Milburga, e sanguine regio apud Mercios orta, exstructus, postea sæc. xi, a Normanis eversus; illum reedificavit Rogerus de Monte Gomerico qui Cluniacenses monachos eo adduxit. Epist. Innocentii III ad abbatem, ann. 1205, CCXV, 81.

WERBENSE (Werbe dans la Marche de Brandebourg, en Saxe) monast. ord. S. Bened. quod Adrianus IV subjecit Corbeiensi sub Wibaldo abbate facto, ann. 1155, CLXXVII, 1454. — Epist. ejusdem ad Mogunt. archiep. ut illud tueatur monast. adversus Bobbonis comitis injurias.

WERDENSIS S. CRUCIS parthenon ab illustri viro Manegaldo fundatus in Werden in Alsacia cujus abbatibus fuit Gunderada conditoris filia cui S. Leo IX privilegia concessit, ann. 1049, CXI, III, 637.

WERDENSE seu WERTHINENSE S. SALVATORIS (Saint-Sauveur de Werden, diocèse de Cologne) monast. ord. S. Bened. a S. Ludgero fundatum, XCIX, 745. — Subjicitur S. Maria Argentin. a Remigio episc., ann. 778, XCVI, 1582. — Dipl. Caroli Magni, ann. 802, XCVII, 1071. — Chartularium Werthinense, XCI, 795. — Privil. Stephani V pape, CXXIX, 814. — Eugenii III, ann. 1155, CLXXX, 1584. — Epist. Innocentii III, ann. 1204, CCXV, 550, 641.

WESSINSBRUNNENSE S. PETRI (Saint-Pierre de Wesbrunn, Bavière) monast. ord. S. Aug., unum ex oculo quæ exstruxerunt in diocesi Frisingensi comites de Landredo, Waldrammensis et Ellandensis. Epist. Alexandri III de non admittendo abbate schismatico, ann. 1176, CC, 1059.

WESTSBURIENSE seu WESTSBIRIENSE (Westbury,

diocèse de Worcester, Angletterre) monast. ord. S. Bened. a S. Oswaldo episc. fundatum in sua dioc. Wigorniensis, ann. 962, CXLVII, 1193.

WESTMONASTERIUM (Westminster, près de Londres), monast. ord. S. Bened. a Sigberto rege conditum prope Londinensem civitatem; reedificatum est a S. Eduardo Confessore ann. 1061 et privilegiis confirmatum a Nicolao II papa, CXLIII, 1558. — S. Edwardi privil., ann. 1066, CLI, 1195, 1198, 1200. — Suloardus monach. floruit ann. 1100, CLV, 1653. — Hujus monast. fundationem scripsit, 16. S. — Epist. Innocentii II, ann. 1141, CLXXIX, 567, 568. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1115. — De hujus monast. restauratione sub Edwardo conf. auct. Rikredo, CXC, 752 et seqq. — Privil. unius anni et quadraginta dierum Ecclesie S. Edwardi concessum ab Innocentio III, ann. 1208, CCXVII, 177.

WETHERSWINKELE monast. cujus situs non laet, abbatissæ Epistola ad S. Hildegardem, xii sæc., CCXVII, 519.

WEZZINBRUNNENSE. Idem videtur esse ac Weissenburgense. *Vide supra*.

WIBERGENSE seu WIBURGENSE SANCTÆ MARIE (Notre-Dame de Wiberg ou Wibourg, dans le Jutland en Danemark) monast. ord. S. August. fundatum ab episc. Wiburg. Nicolao paulo ante ann. 1170, quo Alexander III illud privilegio confirmavit, CC, 619. — Epist. Clementis III de beatificatione Ketilli quondam hujus monast. prepositi, ann. 1188, CCIV, 1360.

WIBLINGENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Wiblingen, diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. in Silva Nigra exstructum ab Hartmanno comite et ejus fratre Othone paulo ante ann. 1038, quo illud Urbanus II privilegio confirmavit, CLI, 501. — Privil. Honorii II pape, ann. 1126, CLXVI, 1257.

WIDDERGOLDESORFENSIS parthenon in Germania cujus locum assignatum non invenimus. Abbatissa scripsit sanctæ Hildegardi S. Ruperti abbatissæ ejus se precibus commendans, xii sæc., CXCII, 329.

WIGORIENSE S. MARIE (Noire-Dame de Worcester) monast. ordinis S. Bened. in diocesi ejusdem nominis exstructum a S. Oswaldo, juxta sedem episcopalem, ann. 966, CXLVII, 1193. — Hemmingus monach., ann. 1095, CL, 1489.

WILBACENSIS (Wilbach, ou Wilbolden, diocèse de Paderborn) parthenon ord. S. Bened. exstructus ante ann. 1183, quo illud privilegio confirmavit Lucas III, CCI, 1186.

WILFRIDI (S.) (Saint-Wilfrid d'Inhrupp, en Basse) monast. ord. S. Bened., apud Scottos, in loco Inhrupp dicto exstructum a Wilfrido abbate et rege Ælfrido, cujus magister fuit, ann. 652, XCV, 159.

WILICHENSIS (Wilica, diocèse de Cologne) parthenon ord. S. Bened. a Megingoso, Wieldrensi comite conditus, xii sæc. Privil. Cælestini III, ann. 1195, CCVI, 1095.

WILMARI. *Vide* WULMARI.

WILTONIENSIS S. EADGITHÆ seu EDITHÆ parthenon, quem fundavit et illustravit hæc S. abbatissa Edgari regis filia, xii sæc., CLV, 109.

WILZACHARIA (de) SANCTI CÆSARII (Saint-Césaire de Wilzachar près Modène) monast. ord. S. August. a comitissa Mathilde exstructum temporibus Calixti II, pape, et ab eadem canonicis Mutinensibus concessum. Privil. Calixti II, ann. 1125, CLXIII, 1266.

WINDEBERGENSE (Weinsberg, ducé de Wirtemberg) monast. ord. Præmonst. ab Ottone Bamberg. episc. exstructum, circa ann. 1132, CLXXII, 1279. — Privil. Eugenii III, ann. 1146, CLXXX, 1168.

WINDGARTENSE. *Vide* WEINGARTENSE.

WINNBURGENSE seu WINNINBURGENSE parthenon (Winburn, comté de Dorset) cujus fundatrix et abbatissa fuit Eadburga seu Bugga, ann. 740, LXXIX, 711.

WINTONIENSE (Winchester, Angletterre) monast. ord. S. Bened. quod Hyda et Novum dicebatur, a pape rege Edgardo fundatum est, ann. 966, et S. Ethelwoldo episc. ut regeretur traditum. CXXXVII, 92; CXXXVIII, 487, 496. — Privil. Innocentii III, ann. 1205, CCXV, 561.

WINTONIENSIS S. MARIE (Nunnamenster à Winchester, Angletterre) parthenon in quo sanctimonialis congregavit S. Ethelwoldus, ann. 960, CXXXVII, 92. — Alexandri II, privileg., ann. 1075, CLVI, 1416.

WIRMUDENSE (Weremouth, Angletterre), monast. ord. S. Bened. a Naitano Piclorum rege olim in Anglia fundatum ad confluentem Wiri et Tinsæ, circa ann. 614. — Hujus monast. abbas fuit Ceolfridus post Benedictum, ann. 709, CLXXXIX, 547, 349. — Ibidem floruit rector.

Beda, ann. 690, XC, 10, et postea Alcuinus, sec. VIII, *ibid.*

WIRZBURGENSIS CELLA SUPERIOR (Altenreil, diocèse de Vurtzbourg) monast. ord. Præmonstrat. constructum, xii sæc. — Privil. Cælestini II papæ, ann. 1143, CLXXIX, 770. — Eugenii III, ann. 1150, CLXXX, 1566. — Lucii III, ann. 1182, CCI, 1156.

WIRZBURGENSE seu REGINSDORFENSE (Réginstauf, en Bavière) monast. ord. S. Bened. in Halberstat, dioc. et postea ab Henrico imperat. concessum Ottoni Bamberg. episcopo, circa ann. 1130, CLXXIII, 1279. — Cælestini III privil., ann. 1193, CCVI, 1080.

WISEBIKENSE (Wisbeck, en Westphalie) monast. ord. S. Bened. in dioc. Mindensi exstructum, ante ann. 1025, quo imper. Conradus petitioni abbatis Abugæ annuens dipl. concessit, CLI, 1015.

WISSEGRADENSE (Wissegrad, en Bohême) monast. ord. S. August. quod florebat xii sæc. continuatoremque dedit Coem. Pragensi, 1124 ad 1140, CLVI, 24, 215.

WITHEMENSIS (Witteham, comté de Sommerset, Angleterre) carthusia a rege Henrico II fundata, ann. 1154-1189, cujus primus prior fuit Hugo, postea Lincolnensis episc., CLIII, 961. — Hugonis chartæ, *ibid.*, 1115, 1118.

WOFFENHESMENSIS S. CRUCIS (Woffenheim, en Alsace) parthenon exstructus ab Hugone et Heliwigdi, S. Leonis IX papæ parentibus, cujus ipse Leo jura et privilegia confirmavit ann. 1049, CXLII, 636.

WORMATIENSE S. MARTINI (Saint-Martin de Worms) monast. ord. S. Bened. Privil. quo Cælestinus III illud ab episcopi jurisdictione exemit, 1142, CCVI, 955.

WLMARI. *Vide* VULMARI.

WRATISLAWIENSE. *Vide* S. MARIE IN ARONA.

WRIDESHUSENSIS IN GERMANIA parthenon quem sub protectione sua suscepit Alexander III ann. 1162, CC, 172.

YERQUA (Saint-Pierre d'Illegue, Tern) monast. ord. S. Bened. cujus abbat Raymundo privil. concessit Eugenius III, ann. 1147, LXXX, 1278.

YNSWYTRIN (de) (Insuitrin, Iles Britanniques) monast. ord. S. Bened. a SS. Phagano et Diruviano fundatum, sub Eleutherio papa, in ejusdem nominis insula, inter Hiberniam et Britanniam sita; quod monast. postea a S. Patricio illustratum est, ut constat ex illius charta, ann. 425, LIII, 827.

YPRENSE seu MORINENSE S. JANNIS (Saint-Jean du Mont, diocèse d'Ypres ou Thérouane) monast. ord. S. Bened. a Theodorico II rege fundatum, ann. 686. — Privil. Innocentii III, ann. 1208, CCXV, 1345.

ZABERDOWIENSE (Zaberdowiz, en Moravie) monast. ord. Præmonst. cujus bona privilegiaque confirmavit Innocentius III, ann. 1209, CCXVII, 192.

ZACHARIÆ (S.) parthenon. *Vide* VERNUM.

ZELLINGENSIS (Zellinghen sur le Mein) parthenon, cujus mentio fit in Vita Rabani Mauri, et situs prope Reslachium, CVII, 59.

ZENONIS (S.). *Vide* Pisanum, Richenballense, Veronense.

ZURZACENSE (Zurzach sur le Rhin, anc. diocèse de Constance) monast. ord. S. Bened. ad Rhenum situm, Augiensi monasterio subjectum, quod S. Gebehardus episc. in concambio dedit pro Petershusano monast., ann. 983, CXLIII, 507. — Postea ecclesia collegiata factum est, *ibid.* not.

ZWETTALENSE (Zwethl, en Autriche) monast. ord. Cisterciens., ann. 1158, a comite Hadmaro et ejus uxore Gertrude fundatum in Austriæ ducatu. Pro eo monast. abbas Ebri privilegium obtinuit a Rudolpho imper., ann. 1281, XCVII, 829. — Abbatibus hujus monast. epist. ad S. Hildegardem, CXCII, 290.

ZWIFALTENSE S. MARIE (Notre-Dame de Zwifalten, en Souabe) monast. ord. S. Bened. a Liutoldo et Conone comitibus fundatum, ante ann. 1122, quo Calixtus II illud privilegio ornavit, CLXIII, 1239. — Prior scripsit ad S. Hildegardem S. Ruperti abbatissam, CXCII, 570.

ZWIFELDENSIS seu ZWIFALTENSIS parthenon, cujus moniales epistolam conscripserunt ad S. Hildegardem, S. Rupertum Bingis abbatissam, xii sæc., CXCII, 571.

CLXXX.

INDEX DIOCESEON

DE QUIBUS MENTIO FIT IN PATROLOGIÆ CURSU,

IN QUO DIOCESES PER PROVINCIAS ET IN UNAQUAQUE PROVINCIA ALPHABETICE ORDINANTUR.

PRÆVIA ADNOTATIO.

Talis est Indicis de diocesisibus explanatio :

Dioceses per provincias, et in unaquaque provincia alphabetice ordinantur. Singulis diocesisibus speciatim sumptis connectuntur epistolæ, privilegia, bullæ, diplomata ad ipsas spectantia; monasteria, concilia in illis inclusa vel habita; viri sanctitate aut scientia clari ad illas pertinentes; et scripta liturgica, historica, biographica, quæ de illis superviunt. Per numeros romanos ad Patrologiæ totum, per arabicos vero ad columnam revocatur lector. His porro præmissis, neminem fugiet istius Indicis magna utilitas, necnon in evolvendis materiis delectatio. Quid enim sacerdoti utilis vel delectabilis quam traditionis catholicæ documenta ad regiones, in quibus ipse degit, attentius separatim possidere; nosse nomina et gesta sanctorum virorum, qui in primitivis Ecclesiæ temporibus eandem vineam excoluerunt quam ipse nunc sudoribus perfundit; scrutari historiam ecclesiarum et monasteriorum quorum adhuc ruinas ante oculos habet?

I. — DE DIOCESIBUS GALLIÆ.

Dioceses Galliæ in genere.

Epistolæ. — Lucii, papæ, III, 975. — S. Felcis, papæ, V, 148. — Siricii, papæ, XIII, 1181. — S. Augustini, XXXIII, 991. — Cælestini, I, 4, 528. — Hilarii, papæ, I, VII, 24, 29. — Joannis II, LXVI, 15. — Pelagii II, LXXII, 758. — Adeodati, papæ, LXXXVII, 1141. — Joannis XIII, CXXXV, 983. — Rutherii, CXXXVI, 669. — Benedicti VII, CXXXVII, 341. — Nicolai II, CXLIII, 1314. —

Alexandri II, CXLVI, 1295. — Gregorii VII, CXLVIII, 362, 697. — Urbani II, CLI, 538. — Paschalis II, CLXIII, 43, 55, 128, 179, 196. — Gelasii II, *ibid.*, 489. — Gonorii II, CLXVI, 1258, 1306. — Innocentii II, CLXXXI, 118. — Lucii II, *ibid.*, 844, 891. — Eugenii III, CLXXX, 1115, 1535. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1008. — Adriani IV, *ibid.*, 1421, 1641. — Alexandri III, CC, 967, 986. — Innocentii III, CCXIV, 5, 519, 584; CCXV, 525, 423, 636, 1176, 1401, 1469; CCXVI, 827, 884; CCXVII, 58, 90, 198.

Scripta. — Gesta Francorum in quibus haud pauca In-

veniuntur documenta de diocesisus Gallie, LXXXI. — Origo dioceseon in Gallia, CVI, 1149; CXII, 1493. — Gallie concilia, LXXXIV, 237. — Historia Francorum Almon, CXXXIX, 627. — Petri Bibliothecarii Historia Francorum, 641, 1279. — Gesta Dei per Francos, CLVI, 679.

I. — ABRINCENSIS (Avranches, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1339. — Roberti de Tumbalena, CL, 1369. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 273. — Paschalis II, CLXIII, 597, 1120. — Eugenii III, CLXXX, 1398. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1034. — Arnulphi Lexoviensis, CCI, 146. — Celestini III, CCVI, 1116. — Innocentii III, CCXIV, 419; CCXV, 529, 564.

Privilegia. — Alexandri III, CC, 900. — Lucii III, CCII, 1347.

Monasteria. — Lucernensis (La Luzerne) CIV, 1508-CCII, 1341; CCXV, 539. — S. Michaelis in periculo maris (Mont Saint-Michel) CXI.VII, 265; CLXXXVIII, 1589; CCII, 1321, 1305. — Montemorellense (Montmorel), CCXV, 529. — Saviniense (Sainte-Marie de Savigny), CLVII, 537, 538.

Viri clari. — Joannes episc. Abrinc., CXLVII, 9. — Turgedus, episc. Abrinc., CLXII, 597. — Ricardus, episc. Abrinc., CLXXXVIII, 921. — Robertus de Torrioneo, CCII, 1305.

Scripta. — Apparitio S. Michaelis archiepisc. in monte Tumba, XCVI, 1587. — Chronicum Roberti S. Michaelis abbatris, CLX, 411. — Historia monasterii S. Michaelis in periculo maris, CCII, 1321.

II. — AGATHENSIS (Agde, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 273, 612.

Concilium. — Agathense, LXXXIV, 263.

Scriptum. — Historia de miraculis S. Andreae, LXXI, 775.

Monasterium. — S. Tiberti (S. Ubéry), XCVII, 432.

III. AGENNENSIS (Agen, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 710; CCXV, 684; CCXVI, 185, 692, 789.

Monasterium. — S. Macharii, CCXVI, 185.

Viri clari. — S. Phœbadius, episc. Ageoensis, XX, 9. — Vincentius, martyr, LXXI, 797.

IV. — ALBIENSIS (Albi, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 589. — Innocentii III, CCXV, 1246; CCXVI, 282, 692; CCXVII, 101, 102.

Privilegia. — Benedicti VI, CXXXV, 1081. — Lucii III, CCI, 1185.

Monasteria. — Sancti Benedicti, CXXXV, 1084. — Castrense (de Castres), LXXXVIII, 487. — Rodense (La Rode), CCI, 1183.

Scripta. — Historia translationis S. Vincentii ex Hispania in Castrense monasterium, LXXXVIII, 487; CCXVI, 1012. — Historia Albigenium, CCXIII, 542.

Viri clari. — Amandus, martyr, LXXI, 757.

V. — AMBIANENSIS (Amiens, évêché).

Epistolæ. — Benedicti VII, CXXXVII, 114. — Alexandri I, CXLVI, 1283; *ibid.*, 1297. — Urbani II, CLI, 538. — Anselmi, CLIX, 61. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 260. — Gerwini episc. Ambian., *ibid.*, 617. — Lamberti episc. Atrebat., *ibid.*, 711. — Petri Leonis cardinalis, CLXVI, 851. — Eugenii III, CLXXX, 1300, 1306, 1332, 1380. — Sugerii, CLXXVVI, 1399, 1362, 1421. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1371, 1389, 1434. — Petri venerabilis, CLXXXIX, 519. — Hugonis Rothomag., CXCI, 1133. — Alexandri III, CC, 744, 755, 759, 815, 853, 862, 1010, 1011. — Stephani Tornac., CCXI, 469, 483. — Innocentii III, CCXIV, 221, 450, 583, 847; CCXV, 1178, 1413; CCXVII, 80.

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 641. — Lamberti episc. Atrebat., CLXII, 739. — Innocentii II, CLXXXIX, 310. — Eugenii III, CLXXX, 1381. — Alexandri III, CC, 222. — Lucii III, CCI, 1294. — Urbani III, CCII, 1538. — Innocentii III, CCXV, 205, 605.

Chartæ et bullæ. — Adriani II, CXXIX, 1018. — Roberti regis, CXXXVII, 359. — Paschalis II, CLXIII, 1260. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1060. — Alexandri III, CC, 861.

Monasteria. — Abbatisvilla (Abbeville), CLXII, 715; CCVI, 19. — Clarimaris (Clairmarais), CCVI, 544, 956. — Corbeuse (Corbie), LXXXVII, 1282; LXXXVIII, 1223, 1178; XCVI, 915; CV, 533, 535; CVI, 1239; CXV, 693; CXIX, 815; CXX, 1507, 1557; CXXI, 9; CXXXIX, 783, 794, 1001; CXXIX, 1018; CXXXVI, 115; CXXXVII, 114, 121, 359; CXLI, 953; CXLVI, 1283; CXLVII, 1013; CL, 1431; CLX, 361; CLXII, 711; CLXIII, 205; CLXXX, 1260, 1300, 1306, 1332, 1380; CLXXXVIII, 1371, 1380;

1434; CC, 745, 758, 815, 847, 862, 861, 1010; CCI, 1294; CCXI, 483; CCXIV, 450; CCXV, 203. — S. Jodoci (Saint-Josse-sur-Mer), CL, 353. — S. Fusciani de nemore (S. Fuscien-au-Bois), CLXII, 260, 739. — Longuavillars (Longvilliers), CXLVI, 544, 936. — Monasteriense (Saint-Sauve de Montreuil), CLXXXVIII, 1060. — Montedestderii (Montdidier), CCII, 1338. — S. Richarii Centulensis (Saint-Riquier), CXLI, 1402, 1421; CLXXIV, 1212. — Selin-Curtense (Saint-Pierre de Selincourt), CLXII, 310. — S. Walarici (Saint-Valéry-sur-Mer), CC, 477.

Viri clari. — Bertholdfredus, episc., LXXXVIII, 1178; CXX, 1007. — S. Adalhardus, abbas Corb., CV, 333; CXLVII, 1043. — Geasse, episc. Ambian., CV, 778. — Christianus Druthmarus, monach. Corb., CVI, 1230. — Paschasius Radbertus, abbas Corb., CXX (integre). — Venerab. Wala, abbas Corb., CXX, 1557. — Ratramnus, monach. Corb., CXXI, 9. — Angilbertus, abbas Corb., CXII, 9. — Deroldus, episc. Ambian., CXXIV, 440. — Walbertus, abbas Corb., CXXXIV, 444. — Widukindus, abbas Corb., CXXXVII, 114. — Angelramus, abbas S. Rich., CXLI, 1402. — S. Richarius, abbas Cent., CXLI, 1421. — Fulco, episc. Amb., CXLII, 1321, CL, 1452. — Guido episc. Ambian., CXLVI, 1503. — Gervinus, episc. Ambian., CLIX, 64. — S. Goddefridus, episc. Ambian., CLIII, 731. — Theodoricus, episc. Ambian., LXXXVI, 539. — Guarinus, episc. Ambian., LXXXIX, 319. — Theobaldus, episc. Ambian., CC, 1011; CCXIV, 847. — Joannes Agrius cardinalis Abbatisvilla, CCVI, 19.

Scripta. — Statuta antiquissima abbatum Corb. V, 335. — Vita S. Adalhardi, abh. Corb., CXX, 1507. — Vita Venerab. Walae, *ibid.*, 1557. — Codex monasterii Corb., CXXXVII, 121. — Vita S. Richarii Centulensis abbatris, CXLI, 1421. — Vita S. Adalardi, abbatris Corb., CXLVII, 1045. — Auctaria variorum monasteriorum diocesis Ambian., CLX, 325 et seq. — Fundatio monasterii S. Fusciani de Nemore, CLXII, 739. — Tituli primigenii charta communis Ambian., *ibid.*, 747. — Chronicum Centulense, CLXXIV, 1212.

VI. — ANDEGAVENSIS (Angers, évêché).

Epistolæ. — S. Lupi, Trecentis, LVIII, 66. — Paschalis II, CLXII, 382. — Venerab. Gildeberti, CLXII, 211, 215. — Innocentii II, CLXXXIX, 108. — Algerii episc., *ibid.*, 936. — Eugenii III, CLXXX, 1419. — S. Bernardi, CLXXXII, 567. — Sugerii, CLXXXVI, 1540, 1382, 1331, 1364, 1419, 1428, 1429, 1430. — Anastasii IV, CLXXVIII, 1023. — Gilberti Porretani, *ibid.*, 235. — Alexandri III, CC, 269. — Lucii III, CII, 1327. — Eugenii III, CCII, 1342. — Clementis III, CCIV, 1481. — Calistini III, CCVI, 1249. — Petri Blesensis, CVII, 214. — Innocentii III, CCXIV, 182, 270, 486, 987; CCXV, 1119, 1121, 1122; CCXVI, 451, 2197.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1477. — Urbani II, CLI, 463. — Fulconis comitis Andegav., CLV, 423. — Innocentii II, CLXXXIX, 263. — Alexandri III, CC, 1174, 1197. — Innocentii III, CCXV, 1537.

Diplomata. — Fulconis, comitis Andegav., CLV, 423. — Caroli Magni, XCVII, 916, 918. — Baldrici, Doleus archiepisc., CLXVI, 1211. — Venerabilis Gildeberti, CLXXI, 311. — Marbodi, episc. Redonensis, *ibid.*, 1781. — Henrici, Angliæ regis, CCXVII, 1161.

Monasteria. — S. Albini Andegavensis (Saint-Albin d'Angers), XCVII, 916; CLI, 405; CLXIII, 303; CLVI, 311. — Burgulienne (Bourgueuil) CXIV, 184, 21. — CCXV, 1119, 1121, 1459, 1470. — S. Florentii Salmurien. (Saint-Florent de Saumur) CXXXIX, 1477; CLXVI, 121. — CLXXXVIII, 1255; CCXV, 1121; CCXVI, 738. — Glanfoliense (Glanfeuille), CLXXXVIII, 1025. — S. Joannis Andegav., CCXV, 1579. — S. Mariz Andegav., *ibid.*, 157. — S. Mauri Andegav., *ibid.*, 1559. — Nidi-Meriti (N.-d.-d'Oiseau), CLXXX, 1130; CC, 182. — S. Nicolai Andegav., CLXXX, 1419; CC, 1176, 1197. — De Oratorio (de Orléans), CCVII, 1161. — Rotense (N.-d. de la Roze), CLXXX, 1619. — S. Sergii Andegav., CLXXI, 1781.

Viri clari. — Talasius, episc., LVIII, 66. — S. Albrici episc., LXXI, 899; LXXXIII, 479. — S. Mauri episc., *ibid.*, 363 ou 303. — Hodegarius, episc., CLV, 1178. — Ensebius Bruno, episc., CXLI, 1198. — S. Florentius presbyter Andegav., CLXXI, 1579. — S. Lucinius, episc., *ibid.*, 1493. — S. Magnodius episc., *ibid.*, 1547. — Ulgierius, episc., CLXXII, 108. — CLXXX, 1611; CLXXXVI, 1314. — Petronilla, monach. Andegav., CLXXXVIII, 247. — Gaufridus, episc., CL, 279. — Radulfus, episc., CCI, 1527; CCVI, 1249.

Scripta. — Formulæ Andegav., LXXXVII, 837. — Vita S. Albini, episc., LXXXVIII, 479. — Vita S. Mauri, episc., *ibid.*, 363 ou 303. — Vita S. Lucini, episc.,

CLXXI, 1495. — Vita S. Magnobodi, episc. *ibid.*, 1547. — Relatio de monasterio Rotensi, CLXXX, 1649.

VII. — ANTIPOLITANA (Antibes, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 224.

VIII. — ANTISSIODORENSIS (Auxerre, évêché).

Epistola. — Pelagii II, LXII, 708. — Joannis XIX, CXLI, 1151. — Gumbald, episc., CLXII, 101. — Paschalis II, CLXIII, 1152. — Innocentii II, (LXXIX, 116, 842. — Eugenii III, CLXXX, 1178, 1476, 1424, 1456, 1502. — S. Bernardi, (LXXXII, 579, 480, 481, 488, 438, 717. — Sugerii, CLXXXVI, 1575, 1593, 1406, 1415. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1541, 1547. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 588. — Hugonis de Campo Florido, CXCVI, 1508. — Alexandri III, CC, 628, 834, 965, 1406. — Lucii III, CCI, 1098. — Hugonis Eteriani., CCLII, 412. — Innocentii III, CCXIV, 164, 165, 241, 938; CCV, 160, 162, 165, 269, 916, 1157, 1189, 1185, 1500, 1508, 1515, 1585; CCXVI, 576, 577, 520, 619, 620; CCXVII, 358.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 217. — Innocentii II, CLXXXIX, 625, 412, 613, 615. — Eugenii III, CLXXX, 1096. — Alexandri III, CC, 345. — Innocentii III, CCXIV, 163.

Bulle. — Paschalis II, CLXIII, 217, 366. — Innocentii II, CLXXXIX, 207, 616, 625. — Eugenii III, CLXXX, 1548. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1065. — Alexandri III, CC, 975. — Lucii III, CCI, 1272. — Urbani III, CCLII, 1583. — Celestini III, CCVI, 1163, 1187.

Monasteria. — S. Amatoris Antissiodor., CXXIX, 101. — Crisenonense (N.-D. de Crisenon) CLXXIX, 619; CLXXX, 1097; CCVI, 1165. — S. Germani Antissiodor., LXXII, 705; CIV, 1260; CXXXVII, 129; CLXXXIX, 842; CLXXXVIII, 1065; CCXIV, 163, 164, 165, 241; CCXVI, 1245. — Boul radil (Bourras), CCI, 1272. — S. Juliani Antissiodor., *ibid.*, 1098; CCVI, 1187. — S. Maria Antissiodor. extra muros (N.-D. la Dehors), LXXXVIII, 1193. — S. Mariae Rotundæ, CLXXX, 1097. — Pontinlacense (Pontigny), CLXXIV, 412, 614; CLXXI, 158. — Reniacense (Regny), CLXXXIX, 116; CLXXX, 1502. — Rupense (les Roches), CLXXIX, 615; CC, 345; CCLII, 1585. — Quinciacense (Quincy), CLXXXIX, 209.

Viri clari. — Annacharius, episc., LXXII, 705. — Aunarius, episc., *ibid.*, 760. — S. Palladius, episc., LXXXVII, 215. — Vigilius, episc., LXXXVIII, 1193. — Hericus, monach., CCXIV, 1129. — S. Germanus, episc., *ibid.*, 1131; CXXXVIII, 881. — Gumbaldus, episc., CLXII, 101; CLXIII, 217, 366. — Hugo, episc., *ibid.*, 1152; CLXXXIX, 616; CLXXX, 1745. — Gausfredus, episc., CXC, 588. — Guillelmus, episc., CC, 834. — Alanus, episc., CCI, 1581.

Scripta. — Relatio de concilio Antissiodor., LXXII, 760 et seqq. — Vita S. Germani, CXXIV, 1151. — Monasterii S. Germani reformatio S. Maioli, CXXXVII, 729. — De gestis episcoporum Antissiodor., CLXXXVIII, 220 et 222. — Martyrologium Ecclesie Antissiodor., *ibid.*, 1210.

IX. — APTENSIS (Apt, évêché).

Epistola. — S. Eucherii Lugdun., L, 867. — Innocentii III, CCXIV, 384, 585.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 537. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1071.

X. — AQUENSIS (Aix, archevêché).

Epistola. — Sergii IX, CXXXIX, 1522. — Urbani II, CCI, 496. — Paschalis II, CLXIII, 1161, 1211. — Innocentii II, CLXXXIX, 788. — Clementis III, CCIV, 1578. — Innocentii III, CCXIV, 81, 225, 380; CCXV, 560; CCXVI, 692, 955.

Viri clari. — Maria Magdalena, CXII, 1506. — Albericus, canonicus Aqueusis, CLXVI, 585.

XI. — ARAUSICENSIS (Orange, évêché).

Epistola. — Alexandri II, CXLVI, 1584, 1585. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 245. — Innocentii III, CCXV, 474; CCXVI, 651.

Bulle. — Urbani II, CCI, 416. — Paschalis II, CLXIII, 58, 58. — Innocentii II, CLXXXIX, 518.

Concilia. — Concilium Arausican., XLV, 1785; LXVII, 1141. — Concilium Arausican. II, LXXXIV, 255.

Viri clari. — Constantius, episc. Arausic., LXII, 416. — Monasterium. — De Dosora, XCVII, 429.

XII. — ARELATENSIS (Arles, archevêché).

Epistola. — Constantini Imper., VIII, 748. — Zosimi, papæ, XX, 639, 666, 673, 688. — S. Leonis Magni, LIV, 814, 879, 885 et seqq. — Hilarii, papæ, LVIII, 22. — Gelasii, papæ, L, 60. — Hormisdæ, papæ, LXIII, 431. —

Felici IV, LXV, 11. — Bonifacii II, *ibid.*, 31. — Joannis II, LXVI, 23. — Vigili, papæ, LXIX, 26. — Pelagii II, *ibid.*, 401. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 801, 1041, 1172, 1208. — Alexandri II, CXLVI, 1584. — Gregorii VII, CXLVIII, 529. — Urbani II, CCI, 517. — Paschalis II, CLXIII, 1506. — Innocentii II, CLXXXIX, 657. — Celestini III, CCVI, 897. — Innocentii III, CCXIV, 225; 229, 230, 504, 580, 434, 435, 456, 457, 458, 459, 440, 676, 1053; CCXV, 560, 474, 642, 629, 1585; CCXVI, 66, 159, 160, 171, 410, 580, 953, 1265.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 963, 982, 998. — Sergii IV, CXXXIX, 1520. — Innocentii II, CLXXXIX, 63. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1012. — Innocentii III, CCXV, 466.

Bulle. — Celestini III, CCVI, 1032.

Monasteria. — Cæsarii Arelat. (S. Cassaire d'Arles), CCVI, 1032. — S. Gervasii et Protasii, CLXXXIX, 62; CCXIV, 440. — S. Honorati Arelat., CCXVI, 66. — Montis Majoris (Montmajour), CXXXIX, 1520; CCXV, 466.

Viri clari. — Trophimus, primus episc. Arelat., LXXI, 178. — Marcellus, archiepisc., III, 989. — S. Hilarius, archiepisc., L, 1219, 1245. — Julianus Pomerius, presbyt. Arelat., LIX, 411. — S. Casarius, archiepisc., CLXVII, 997. — S. Aurelianus, archiepisc., LXVIII, 585. — Auxanius, archiepisc., LXIX, 26. — Sapaudus, archiepisc., *ibid.*, 401. — Joannes, archiepisc., LXXII, 859. — Virgilius, archiepisc., LXXVII, 581. — S. Martha, CXII, 1495. — S. Maximinus episc. Arelat., CXII, 1506. — Raimbaldus, archiepisc., CXLI, 857, 1595. — Atto, archiepisc., CLXIII, 1506. — Guillelmus, archiepisc., CLXXXIX, 637. — Ubertus, archiepisc., CVI, 897.

Scripta. — Vita S. Hilarii archiepisc., L, 1215. — Litanie Arelatenses, CXXXVIII, 891. — Diptycha ecclesie Arelat., CCI, 735.

Concilia. — Arelatense contra Donatistas, VIII, 749, 815. — Arelatensis plurima, LXXXIV, 287.

XIII. — ATREBATENSIS (Arras, évêché).

Epistola. — Gerardi cujusdam, CXLI, 1319. — Raynaldi, Melensis episc., CL, 1585, 1589. — Urbani II, CCI, 536, 582, 585. — Hugonis, Lugdun. archiepisc., CLVII, 516, 519. — S. Anselmi, CLIX, 264. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 117. — Paschalis II, CLXIII, 268, 282, 291, 297, 355, 355, 356, 352. — Honorii II, CLXVI, 1239. — Innocentii II, CLXXXIX, 97, 98, 271, 283, 567, 459, 462, 533, 616, 629, 767, 799, 922.

Eugenii III, CLXXX, 1020, 1026, 1123, 1458, 1578, 1579, 1580, 1581. — S. Bernardi, CLXXXI, 604. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1535, 1545, 1595, 1604, 1606. — Gerberti Cantuar. CXC, 1435. — Joannis Saresbur., CXCIX, 27. — Alexandri III, CC, 185, 247, 522, 526, 557, 625, 787, 806, 1096, 1207. — Celestini III, CCVI, 1181.

Petri Blesens., CCVII, 186. — Stephani Tornacens., CCXI, 445, 469, 485, 515, 522. — Innocentii, CCIV, 47, 96, 145; CCXV, 605, 934, 938, 1034, 1530, 1609; CCXVI, 58, 40, 169, 671; CCXVII, 160.

Privilegia. — Victoris II, CXLVII, 583. — Urbani II, CCI, 580. — Lambertus episc., CLXII, 605, 706, 709. — Innocentii III, CLXXXIX, 625, 794, 891, 491. — Eugenii III, CLXXX, 1032, 1575. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1031. — Adriani IV, *ibid.*, 1136, 1889. — Alexandri III, CC, 227, 1041. — Lucii III, CCI, 1507, 1516. — Innocentii III, CCXIV, 906.

Bulle. — Paschalis II, CLXIII, 501, 594, 534.

Diplomata. — Chilperici II, LXXXVII, 199. — Theodoricus I, *ibid.*, 1558. — Clodowast III, LXXXVIII, 1079. — Childericus III, *ibid.*, 1148. — Felici presbyteri, *ibid.*, 1305. — Caroli Magni, XCVII, 917.

Monasteria. — Aquinense (Anchin), CLX, 269, a 899. — De Arroasia (Arronaise) CXCIX, 27. — S. Bertini Sithiens. (Saint-Bertin), LXXXVII, 1535; LXXXVIII, 1079. — LXXXVII, 1129, 1130, 1132; LXXXVIII, 1148; LXXXVIII, 1503, 1510; CCXV, 917; CIV, 1190, 1263; CXLVII, 1083; CL, 555; CLXIII, 301, 537; CLX, 555; CLXVI, 1229; CLXXXIX, 715; CLXXX, 1031, 1033; CLXXXVIII, 1021, 1436; CC, 227, 537, 1041, 1207; CCI, 1507, 1516; CCXI, 485; CCXIV, 577; CCXVI, 58, 40; CCXVII, 160, 171. — Dyniacense (Dennin), CLXXX, 1580. — Gannoniense (Saint-Pierre et Saint-Marcellus de Gann), CXLVII, 585; CLX, 553. — Malbodiense (Maubeuge), LXXXVIII, 1160, 1161. — Marcellense (Marchiennes), CXXXII, 827, 893. — S. Mariae Atrebat. (Sainte-Marie d'Arras), LXXXVIII, 1900. — S. Martini Sithiens. (Saint-Martin de Sithin), CLXXXIX, 891. — Ravengrubergerense (Ravensburg), *ibid.*, 491. — Watnense (Sainte-Marie de Waten), CXLI, 1513. — S. Wedasti Atrebat. (Saint-Wast d'Arras), LXXXVII, 1528; CIV, 979; CV, 753; CXLI, 1534; CLXXXIX, 98; CLXXX, 1583; CC, 522, 596;

623, 1095, 1213; CCXIV, 122, 145; CCXV, 954, 958; CCXVI, 61; CCXVII, 181, 182. — Vicouienne (Vicogne), CLXXIX, 382.

Viri clari. — Aldegundis monialis, LXXXVIII, 1160, 1161. — Vindicianus, episc. Atrebat., LXXXVIII, 1200. — S. Wedastus, episc. Atrebat., Cl, 663. — Haimintus monach., CV, 755. — S. Rictrudis abbatissa, CXXXII, 827. — S. Aldegundis Melbodiensis, CXXXII, 860. — S. Jonatus, abbas, CXXXII, 1351. — Ledeinus, abbas S. Wedast., CXLII, 1354. — Thomelius, monach. Hasnon., CXLVII, 585. — Folcardus, monach. S. Bert., *ibid.*, 1093. — Ebrardus, canonic. Watin., CXLIX, 15013. — Lambertus, episc. Atrebat., CLI, 120, 123; CLXII, 618. — Godescalcus, episc. Atrebat., CLXXX, 1438. — Alvisus, episc. Atrebat., CLXXXI, 604. — Robertus, episc. Atrebat., CC, 787. — Petrus, episc. Atrebat., CCVII, 186. — Radulfus, episc. Atrebat., CCXV, 1034.

Concilia. — Acta synodi Atrebat. in Manichæos, CXII, 1269.

Scripta. — Vita S. Wedasti episc. Atrebat., Cl, 663. — Vita S. Rictrudis abbatissæ Marc., CXXXII, 827. — Commentarius historicus de S. Jonato, abbate Marc., *ibid.*, 893. — Notitia de incendio ecclesiæ cathedralis Atrebatensis, CXLII, 1319. — Historia Hasnoniensis monasterii, CXLVII, 585. — Vita S. Bertini abbatissæ Sithienensis, *ibid.*, 1085. — Chronicon Watinense, CXLIX, 1513. — Notitia de separatione Atrebat. ecclesiæ a Cameracensi, CLI, 103. — Relatio de Lamberti episc. Romanæ peregrinatione et intronizatione, *ibid.*, 120, 123. — Auctarium monasterii Aquilein., Cl, 269. — Auctarium monasterii Hasnon., *ibid.*, 355. — Auctarium Sithien., *ibid.*, 355.

XIV. — AUDOMARENSIS (Saint-Omer, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1165. — Innocentii III, CXXVII, 94, 95.

Viri clari. — Lambertus Audomar., CLXIII, 1003.

Monasterium. — Hesdin., CCXVII, 94.

XV. — AUGUSTODUNENSIS (Autun, évêché).

Epistolæ. — S. Ivois Carnot., CLXII, 226. — Paschalis, CLXIII, 410, 1146. — Innocentii II, CLXXIX, 594, 633, 637, 852. — Eugenii III, CLXXX, 1423, 1424, 1461, 1537, 1550. — Sugerii, CLXXXVI, 1371, 1418. — Anastasi IV, CLXXXVIII, 1009. — Adriani IV, *ibid.*, 1125, 1458, 1442, 1532, 1609. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 282, 590, 471. — Herberti de Boveham, CXI, 1468, 1462. — Alexandri III, CC, 172, 371, 572, 586. — Lucii III, CCL, 1161. — Clementis III, CCIV, 1292. — Celestini III, CCVI, 1023, 1080. — Innocentii III, CCXIV, 125, 167, 201, 754; CCXV, 493.

Privilegia. — Joannis XI, CXXXII, 1059. — Marini papæ, CXXXIII, 865. — Sylvestri II, CXXXIX, 279. — Nicolai II, CXLIII, 1327. — Innocentii II, CLXXIX, 531, 260. — Alexandri III, CC, 153, 516. — Innocentii III, CCXIV, 122, 124, 125, 131, 152, 201, 865.

Bullæ. — Joannis VIII, CXXXV, 987. — Paschalis II, CLXIII, 1192, 398, 1553.

Concilia. — Concilium Æduense sub Urbani II pontificatu, CLI, 152, 527. — Concilium Æduense, anno 1077, CLVII, 509.

Monasteria. — Buxerienne (La Bussière), CCXIV, 210. — Corbiniacense (Corbigny), CLXVIII, 1442. — Marcianense (Marcigny-les-Nonains), LIX, 947, 949; LXIII, 1192. — S. Margaritæ Augustodun., CC, 546. — S. Martini Augustodun., CXLII, 854; CXLIII, 1327. — S. Symphoriani (Saint-Symphorien), CXXXV, 987; CCXV, 493. — Ungiacense (Oigny), CCXIV, 21. — S. Viventii de Verzeo (Saint-Vivant-du-Verger), CLXIII, 1146. — Vizeliacense (Vezelay), CXIX, 1116; CXXVI, 803; CXXXIX, 889; CXXXII, 1859; CXXXIII, 663; CXXXV, 1083; CXXXIX, 275; CLXIII, 102, 410, 1135; CLXXXIX, 637, 852; CLXXX, 1180, 1181, 1182, 1425, 1550; CLXXXVI, 1418; CLXXXVIII, 1009, 1423, 1458, 1592; CLXXXIX, 282, 471; CXI, 1462, 1468; CLCIV, 1561; CC, 153, 372; CCI, 1095; CCII, 1484; CCIV, 1292; CCVI, 1023; CCXIV, 122, 124, 125, 131, 152, 168, 868; CCXVI, 481.

Viri clari. — Rheticius, episc. August., LXIII, 101. — Agano, episc. August. (L, 1540, 1541. — Norigaudus, episc. August. CLXIII, 59. — Honorius August., CLXII. — Stephanus de Balgiaco, CLXXII, 1271. — Henricus, episc., CLXXXIX, 637; CLXXXVIII, 1602. — Hugo Pictavinus, CXIV, 1539. — Stephanus, episc. August., CC, 836. — Gualterus, episc. August., CCVI, 1080.

Scripta. — Notitia de episcopis Æduensibus plurimis, CLIV, 19. — Historia Vizeliacens. monasterii, CXIV, 4561.

XVI. — AURELIANENSIS (Orléans, évêché).

Epistolæ. — Gregorii IV, CXXIX, 995. — Gregorii V, CXXXVI, 920. — Gerberti, CXXXIX, 255. — Gregorii VII, CXLVIII, 405, 447, 491. — S. Ivois Carnot., CLXII, 77, 71, 97, 115, 158, 166, 203, 226, 254. — Eugenii III, CLXXX, 1418, 1449. — Bernardi, CLXXXI, 514, 542, 545. — Sugerii, CLXXXVI, 1532, 1554. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1417, 1603. — Alexandri III, CC, 186, 162, 239, 257, 258, 261, 390, 1246, 1289. — Petri Blesensis, CCVII, 355, 381. — Stephani Tornacensis, CCXI, 307, 321, 322, 323, 352, 574, 585, 591, 403, 404, 410, 411, 475, 476, 484, 527, 537, 58, 539, 542. — Innocentii III, CCXIV, 990; CCXV, 544, 830, 1190, 1191, 1228, 1419; CCXVI, 265, 520, 619, 620.

Privilegia. — Leonis VII, CXXXII, 1075. — Roberti regis, CXI, 961. — Alexandri II, CXI, 1375. — Eugenii III, CLXXX, 1017. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1564. — Alexandri III, CC, 153, 157. — Lucii III, CCL, 1213, 1527. — Innocentii III, CCXVI, 56, 57, 58, 59.

Bullæ. — Eugenii III, CLXXX, 1449. — Alexandri III, CC, 1044.

Concilia. — Aurelianense, LXXXIV, 275.

Monasteria. — S. Aniani (Saint-Aignan), LXXXIII, 1186; XCIII, 988, 995. — S. Aviti (Saint-Avit), CCXVI, 263. — S. Benedicti Floriacensis (Saint-Benoît de Fleury-sur-Loire), XCIII, 425; CIV, 1078, 1080; CXXVII, 89, 920; CXXVIII, 1185; CXXXIX, 225, 375, 587, 808, 811, 1490; CXLII, 1263, 1573; CLX, 1171; CLXIII, 791; CC, 257, 258; CCXIV, 1188; CCXVI, 56, 57, 58, 59. — Caridei (N.-D. de la Cour-Dieu), CC, 158; CCI, 1317; CCXV, 544. — S. Evurtii Aurelii (Sainte-Euverte d'Orléans), CXXCIX, 1126; CCIX, 323, 352, 574, 475, 476, 481, 537, 558, 559; CCXVII, 172. — Miciacensis (Saint-Mesmin), CIV, 1145, 1169; CXXVII, 781, 793; CXXXIX, 439; CXLII, 961; CC, 261. — S. Petri Floriac. (Fleury-aux-Choux), LXXXVIII, 1186.

Viri clari. — Arnulphus, episc. Aurelian., V, 281 not. — S. Avitus, LXXI, 901. — S. Marius, LXXX, 25. — Leo Ibandus abbas S. Aniani, LXXXVIII, 1186. — Jonas, scriptor Aurelianensis, XCVI, 848; CVI, 117. — Theodulphus, episc. Aurelian., CV, 187. — Walterius, episc. Aurel., CXIX, 725. — Adrewaldus, monach. Floriac., CXXIV, 899. — Oscharus, monach. Floriac., CXXVII, 89. — Letaldus, monach. Miciac., *ibid.*, 781. — S. Maximinus, abb. Miciac., CXXXIX, 793. — S. Abbo, monach. Floriac., *ibid.*, 575. — Aimoinus, monach. Floriac., *ibid.*, 587. — Helgaudus, monach. Floriac., CXII, 1263. — Rainerius, episc. Aurelian., CXLIII, 447. — Sauzon, episc. Aurelian. CXLVIII, 489. — Joannes, episc. Aurelian., CLXII, 81, 226. — Radulphus Fortius, monach. Floriac., CLX, 1171. — Hugo de S. Maria, abbas Floriac., CLXIII, 791. — Manasses, episc. Aurelian., CLXXX, 1449; CLXXXVI, 1352; CC, 1289. — Rogerus, abbas S. Evurtii, CXCIX, 1123. — Guillelmus, episc. Aurelian., CCXI, 365. — Henricus, episc. Aurelian., *ibid.*, 411. — Hugo, episc. Aurelian., *ibid.*, 537. — Petrus, episc. Aurelian., *ibid.*, 494.

Scripta. — Narratio de miraculis S. Maximini abbatissæ Miciacensis, CXXXVII, 793. — Floriacense Calendarium, CXXXVIII, 1185. — Notitia de abbatum Floriacensium successione, CXXXIX, 808. — Notitia de incendio monasterii Floriacensis, *ibid.*, 811. — Notitia de re mirabili et cujusdam hæresis ortu apud Aurelianos, CXLII, 634 et 659. Sanatio miraculosa cujusdam civis Aurelianensis, *ibid.*, 1102.

XVII. — AUSCIENSIS (Auch, archiévêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 335, 561. — Urbani II, CLI, 463. — Paschalis II, CLXIII, 42, 104. — Alexandri III, CC, 1292. — Innocentii III, 70, 71, 72, 109; CCXV, 300, 522; CCXVI, 408, 789.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 132. — Celestini III, CCVI, 114.

Monasteria. — Cella Fraxilli (Saramon.), XCVII, 457. — De Cimorra, *ibid.*, 457. — Pacianum (Bessan), *ibid.*, 457. — S. Orientii Ausciensis (Saint-Orens d'Auch), CLXIII, 132. — S. Sixti de Pagito, XCVII, 457.

Viri clari. — S. Oriuntius, archiepisc. Ausciensis, LXI, 973. — Odo, Ausciensis, diaconus, CXXXVII, 311. — Garcia, archiepisc. Ausciensis, *ibid.*, 311. — Willelmus, archiepisc. Ausciensis, CXVIII, 861. — Raimundus, archiepisc. Ausciensis, CLI, 461, 494. — Bernardus, archiepisc. Ausciensis, CLXIII, 1091.

XVIII. — AVENIONENSIS (Avignon, évêché).

Epistolæ. — Sylvestri II, CXXXIX, 264. — Urbani II, CLI, 426, 480. — Paschalis II, CLXIII, 312. — Hugonis Eleriani, CCLII, 575. — Innocentii III, CCXIV, 567; CCXV, 346.

Monasteria. — S. Andreæ Avenionensis, CLJ, 480; CLXIII, 322. — S. Rufi Avenionensis (Saint-Rifé d'Avignon), CLXIII, 536. — Notitia de S. Martha in Avenionica civitate, CXII, 1495.

XIX. — BAJOCENSIS (Bayeux, évêché).

Epistola. — S. Anselmi, CLIX, 172. — Honorii II, CLXVI, 1275. — Herberti de Boscum, CX, 1436. — Joannis Saresbur., CXCI, 118, 153, 233. — Alexandri III, CC, 293, 1298. — Arnulfi Lexoviensis, CCI, 1112, 1118. — Lucii III, CCI, 1167. — Celestini III, CCVI, 1116. — Petri Blesensis, CCVII, 148, 451. — Stephani Tornac., CCXI, 373. — Innocentii III, CCXIV, 181, 1183; CCXV, 256, 594, 747, 1443, 1489; CCXVI, 277, 620.

Privilegia. — Alexandri II, CXLVI, 1299, 1839. — Willelmi, Angliæ regis, *ibid.*, 1565, 1266.

Monasteria. — Ardennense (N.-D. d'Ardenne) CCXV, 256, 394. — Alnetense (Aunay), *ibid.*, 256. — Cadomense (S. Etienne de Caen), CXLVI, 1299, 1339; CLXXXVIII, 577; CCIV, 1153. — Fontanetense (Fontenay), CCI, 1319-CCXV, 2-6. — Troarnense (Saint-Martin de Troarn), CXLIX, 1375; CLXXXVIII, 577; CCXIV, 1153. — Vallis Richeris (Val-Richer), CC, 295; CCXIV, 1153. — S. Vigoris (Saint-Pierre de Vigor), CL, 1539.

Viri clari. — Durandus, abbas Troarnensis, CXLIX, 1375. — Robertus de Tumbaleas, abbas S. Vigoris, CL, 1539. — Richardus, episc. Bajoc., CXLVI, 1275. — Odo, episc. Bajoc., CLXXXVIII, 539, 528. — Henricus, episc. Bajoc., CX, 1456; CXIX, 118.

Scripta. — Relatio historica de Odone, episc. Baj., CLXXXVIII, 539. — Funera Guillelmi regis apud Cadomum, CLXXXVIII, 532. — Narratio mortis Durandi, abbatis Troarnensis, CLXXXVIII, 577. — Historia monasteriorum Cadomensis et Fontanetensis, CCI, 1313, 1319.

XX. — BELLOVACENSIS (Beauvais, évêché).

Epistola. — Alberonis, CXXXVII, 513. — Gregorii VII, CXI, 517, 658. — Urbani II, CLI, 76, 127, 378. — S. Anselmi Cantuariensis, CLVIII, 1184; CLIX, 92, 141. — S. Ivonis Carnotensis, CLXII, 98, 118, 135, 153, 179, 202, 282. — Paschalis II, CLXIII, 169. — Innocentii II, CLXXIX, 74. — Eugenii III, CLXXX, 1454, 1455, 1459, 1460, 1493, 1499, 1510, 1511. — S. Bernardi, CLXXXII, 520. — Sugerii, CLXXXVI, 1387, 1397, 1398, 1435. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1407, 1410, 1430, 1534, 1535, 1596, 1598. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 399, 474. — Hiluini, abbatis Parisiensis, CXCVI, 1379. — Alexandri III, CC, 80, 81, 85, 96, 108, 111, 127, 128, 655, 800, 804, 820, 948, 1005. — Petri Cellensis, CCI, 425. — Celestini III, CCVI, 1246. — Petri Blesensis, CCVII, 16. — Innocentii III, CCXIV, 1161; CCXV, 16, 224, 508, 509, 1600, 1604; CCXVI, 404, 414.

Privilegia. — Nicolai, I, CXIX, 813. — Eugenii III, CLXXX, 1458. — Clementis III, CCIV, 1450.

Bullæ. — Nicolai II, CXLIII. — Paschalis II, CLXIII, 180.

Monasteria. — S. Quintini Bellovacensis, CLI, 115; CCIV, 1450; CCXVI, 404, 414. — Flaviacense (Saint-Germain de Ham), CC, 628. — Frigidimontis (Froidmont), CCXII, 477; CCXV, 535, 538. — S. Justi Bellovacensis, CCXV, 1600, 1604.

Viri clari. — Odo, episc. Bellovac., CCXIV, 1109. — Heriveus, episc. Bellovac., CXXXIX, 199. — Notgerus, episc. Bellovac., CXXXIX, 1549. — Drogo, episc. Bellovac., CXLIII, 861. — Fulco, episc. Bellovac., CLI, 76, 127, 578. — Gaufridus, episc. Bellovac., CLXII, 153, 202. — Petrus, episc. Bellovac., CLXXIX, 74. — Odo II, episc. Bellovac., CLXXXVI, 1397; CLXXXIX, 474. — Henricus, episc. Bellovac., CC, 800, 1095. — Bartholomæus, episc. Bellovac., *ibid.*, 628. — Philippus, episc. Bellovac., CCVI, 1216. — Radulfus, episc. Bellovac., CCVII, 16. — Helinandus, episc. Bellovac., CCXII, 477.

Scripta. — Caroli II synodus Bellovac., CXXVIII, 519. — Concilium Bellovacense, CLXIII, 1151. — Litania veteres ecclesiæ Bellovac., CXLIII, 863. — Auctarium Bellovac., CLX, 307.

XXI. — BITURICENSIS (Béziers, évêché).

Epistola. — Eugenii III, CLXXX, 1597. — Synodus Bituricensis, X, 460, 563. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1538, 1543. — Alexandri III, CC, 1203. — Celestini III, CCVI, 1023. — Innocentii III, CCXV, 140, 272; CCXVI, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 741, 743.

Monasteria. — S. Petri Juncellensis (Joncelles), XCVII, 432; CXI, 717. — Villa Magnæ (Villemagne) XCVII, 432, CCXV, 140.

XXII. — BITURICENSIS (Bourges, archevêché).

Epistola. — Roberti regis, CXLI, 935. — Gregorii VII,

CLXVIII, 579, 534. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 156, 181. — Calixti III, CLXIII, 1189. — Innocentii II, CLXXIX, 71, 112, 638. — Eugenii III, CLXXX, 1119, 1511. — Sugerii, CLXXXVI, 1389, 1390, 1391, 1400, 1402, 1415, 1427, 1429. — Anastasi IV, CLXXXVIII, 1005, 1010. — Alexandri III, CC, 329, 368, 582, 646, 1185, 1197. — Clementis III, CCIV, 1379. — Stephani Tornac., CCXI, 317, 544, 548, 561, 574, 588, 590, 411, 419, 427. — Adam, Perrenis abbas, *ibid.*, 614, 672. — Innocentii III, CCXIV, 106, 145, 189, 249, 272, 959, 1019; CCXV, 31, 42, 63, 101, 182, 222, 243, 580, 723, 1581; CCXVI, 48, 257, 285, 320, 606, 639, 643, 614, 637, 718, 968, 1198, 1207; CCXVII, 203, 218.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 905. — Innocentii II, CLXXIX, 253.

Bulla et diplomata. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1506. — Alexandri III, CC, 83, 564, 423. — Alani Antissiodor., CCI, 1389. — Urbani, *ibid.*, CCI, 1475.

Monasteria. — S. Ambrosii Bituric., CCXI, 411. — Dolense (Déols), CXXXV, 905; CLXXXI, 9; CCXVI, 285, 657. — Mallearensis (Mailly), CLXXIX, 253. — Exoldunense (Issoudun), CCXV, 42, 222. — Prateense (La Prée), *ibid.*, 222. — S. Petri de Monasterio, CCXVI, 963. — Pontinnacense (Pontigny), CLXXXVIII, 1500; CC, 85, 968, 423; CCXI, 361, 614. — S. Satyri (S.-Saturus-Sancerre), CLXXIX, 112; CC, 564, CCI, 1589; CCXI, 517, 544, 548, 574, 588, 590, 419, 427; CCXVI, 718. — S. Sulpitii Bituricensis (Saint-Sulpice de B.), CIV, 1109. — de Vernusis (La Vernule), CCI, 672. — Hundiacense, CCXV, 222.

Viri clari. — Leo, arch. Bitur., LXII, 1015. — R. Lusor., LXXI, 896. — Felix episc. Bitur. *ibid.*, 902. — S. Sulpitius, archiepisc. Bitur., LXXV, 575. — S. Ursinus, archiepisc. Bitur., LXXI, 886. — Rodulfus, archiepisc. Bitur., CIX, 699; CXXXVIII, 639. — Gausinus, archiepisc. Bitur., CXLI, 759. — Leodegarius, archiepisc. Bitur., CLXII, 156. — Wulgrinus, archiepisc. Bitur., CLXXIX, 41. — Petrus, archiepisc. Bitur., CLXXX, 1119; CLXXXVIII, 1003, 1011. — Venerabilis Hervens, CLXXXI, 7. — Stephanus, archiepisc. Bitur., CC, 725. — Guarinus, archiepisc. Bitur., CC, 1183. — Henricus, archiepisc. Bitur., CCIV, 1379.

XXIII. — BLESENSIS (Blois, évêché).

Epistola. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 68, 103, 140, 159, 202. — Calixti III, CLXIII, 1506. — Innocentii II, CLXXIX, 261. — Alexandri III, CC, 1201, 1447. — Petri Blesensis, CCVII, 281. — Stephani Tornac., CCXI, 357, 538. — Innocentii III, CCXV, 747, 1163; CCXVI, 814.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1552. — Alexandri H, CXLVI, 1291, 1315. — Gregorii VIII, CXLVIII, 729. — Urbani II, CLI, 124, 572, 584. — Paschalis II, CLXIII, 56. — Calixti III, *ibid.*, 1506.

Bullæ. — Victoris II, CXLIII, 819. — Paschalis II, *ibid.*, 298. — Honorii II, CXLVI, 1291.

Monasteria. — S. Launomari Blesensis (Saint-Lomer-le-Moutier) CLXIII, 208. — S. Mariæ Blesensis, CC, 1201. — Pontilovianense (Pontlevoy), (LXXIX, 852. — Vindocinense (Vendôme), CXLIII, 819, 1352, 1387, 1415; CLXVI, 1291, 1315; CLXVIII, 739; CLI, 124, 572, 584; CLXII, 68, 103, 140, 139, 167, 202; CLXIII, 56, 1506; CLXVI, 1294; CLXXIX, 223; CCV, 925; CCXV, 747; CCXVI, 814.

Viri clari. — Goffridus, abbas Vindocinensis, LVII, 9. — Mattheus Vindocinensis, CCV, 925. — Petrus Blesensis, CCVII (integre).

XXIV. — BONONIENSIS (Boulogne sur-Mer, évêché).

Epistola. — Joannis Fiscampensis, CXLVII, 474. — Gregorii VII, CL, 431. — Alexandri III, CC, 181. — Lucii III, CCI, 2276. — Innocentii III, CCXVII, 40, 41, 94.

Privilegia. — Gregorii VII, CL, 431. — Alexandri III, CC, 971. — Lucii III, CCI, 1133.

Monasteria. — Alciacense (Auchy), CCXVII, 91. — Blangienso (Blangy-en-Ternois), CXLVII, 474. — Lichenso (Ligues), CC, 971. — S. Petri de Rumillaco, CCI, 1133.

Viri clari. — Godefridus Bononiensis, rex Hierosolym., CIV, 309. — Beata Ida, comitissa Bononiensis, CL, 491; CLV, 431.

XXV. — BRIOCENSIS (Saint-Brieuc, évêché).

Epistola. — Lucii II, CLXXIX, 877 et Adriani IV, CLXXXVIII, 1601.

XXVI. — BURDIGALENSIS (Bordeaux, archevêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 361. — Eugenii III, CLXXX, 1132. — Sugerii, CLXXXVI, 1359, 1369, 1412, 1421. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 317. — Alexandri III, CCX 432, 616, 1568. — Stephani Tornac., CCXI,

531, 535. — Innocentius III, CCXIV, 47, 509, 457, 568, 1158; CCXV, 500, 544, 1051, 1548; CCXVI, 184, 282, 789, 867.
Privilegia. — Guillelmi ducis, CXLI, 831. — Benedicti IX, *ibid.*, 1545. — Urbani II, CLI, 545.
Bullæ. — Alexandri III, CC, 371, 727. — Celestini III, CC, 1, 1211.

Monasteria. — Aquistrense (Gultres), CC, 727. — S. Crispi Burdigalensis, CXLI, 831, 1349; CLI, 545; CC, 511. — De Plana Sylva (Plene selve), CCXV, 500. — S. Severi Burdigalensis, CIV, 981; CCXV, 500. — Sylva Majoris (La Sauve-Majeure), CXI, VII, 1004, 1080; CCVI, 1211, 1215; CCXI, 534; CCXV, 344, 1051.

Viri clari. — Ausonius, poeta Burdigalensis, XIX, 817. — Severinus, episc. Burdig., LXXI, 862. — S. Geraldus, Sylva Majoris, CXLVII, 1004; CCVI, 1211. — Godelinus, archiepisc. Burdigalensis, CXLVIII, 961. — Amatus, archiepisc. Burdig., CLI, 115, 545. — Gaufridus, archiepisc. Burdig., CLXXXVI, 1559, 1569, 1412. — Bertrandus, archiepisc. Burdig., CC, 452.

Concilia. — Burdigalense, cui præerat Stephanus card., CXLI, ou CXLI, 1403, 1415. — Burdigalense, sub Amato archiepisc., CLI, 115.

XXVII. CABILLONENSIS (Châlons-sur-Saône, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1577. — Gregorii VII, CXLVIII, 517. — Paschalis II, CLXIII, 47. — Gualteri episcop., *ibid.*, 448. — Calixti III, *ibid.*, 1147. — Stephani, episc. August., CLXXII, 1309. — Innocentii II, CLXXIX, 112, 250, 671. — Eugenii III, CLXXX, 1541. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 170, 174, 356. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1402. — Hugonis Rothomag., CXCL, 1154. — S. Hildegardis, CXCVI, 259, 260. — Alexandri III (C, 394, 307, 967, 1194, 1269, 1510. — Arnulphi Lexoviensis, CCI, 102, 106. — Lucii III, *ibid.*, 21094, 1229. — Petri Cellensis, CCL, 632. — Celestini III, CCVI, 1255. — Petri Blesensis, CCVII, 11, 252. — Innocentii III, CCXIV, 119, 619, 970; CCXV, 506; CCXVI, 541, 732; CCXVII, 285.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 161. — Calixti III, *ibid.*, 1207. — Stephani, episc. Augustodun., CLXXII, 1309. — Innocentii II, CLXXIX, 151, 535. — Joannis VIII, CCXVI, 686, 772. — Eugenii III, CLXXV, 1093, 1600. — Alexandri III, CC, 340, 392, 591, 1271. — Lucii III, CCI, 1501. — Urbani III, CCII, 1442, 1454. — Celestini III, CCVI, 961.

Monasteria. — Cisterciense (Cîteaux), CLVII, 1274; CLX, 1167; CLXIII, 448, 1147; CLXVI, 1561; CLXXII, 1509; CLXXXIX, 123, 671; CLXXX, 1441, 2541, 1125; CLXXXIX, 170, 174, 356; CXCVII, 1154; CXCVII, 360; CC, 540, 592, 594, 967, 1269, 1297; CCI, 102, 106, 1229, 1301; CCII, 632, 1309, 1472; CCIV, 211, 454; CCVI, 9, 961; CCVII, 11, 252; CCXI, 454, 492; CCXII, 95; CCXIV, 119; CCXVI, 157, 752. — (Macerii Matzères), (CCXIV, 967. — S. Marcelli Cabillon. (Saint-Marcel, à Châlons), (CLXXVII, 78; CXCVII, 961; CCXVI, 808. — S. Petri Cabillon., CCXV, 590. — Trencorciense (Tournus), (CCXVI, 686, 772; CXLI, 161, 1207; CCXII, 1517; CLXXXIX, 151, 537; CLXXX, 1053, 1600; CC, 304, 507; CCI, 1094.

Viri clari. — SS. Marcellus et Valerianus, LXXI, 784, 755. — Sylvester episc. Cabillon., *ibid.*, 892. — S. Valerianus martyr, CXIII, 357. — Rodericus, episc. Cabillon., CXLVIII, 815. — Valterus, episc. Cabillon., CLX, 1159. — S. Stephanus, abbas Cisterciens., CLXVI, 1561. — S. Rainardus, abbas, CLXXXI, 1725. — Henricus de Castro Marsiac, cardin. et monac. Cisterciens., CCIV, 211. — Thomas Cisterciens., CCVI, 9. — Robertus, episc. Cabillon., *ibid.*, 1233. — Guntherus, Cisterc., CCXII, 95.
Scripta. — Notitia de fundatione monasterii Cisterciens., CLVII, 1247; CLX, 1167. — Scriptum de origine Cisterciens., CCII, 1509.

XXVIII. CADURCENSIS (Cahors, évêché).

Epistolæ. — S. Desiderii episc., LXXXVII, 217. — Urbani II, CLI, 593, 425. — Sugerii, CLXXXVI, 1404. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 399. — Alexandri III, CC, 389, 626. — Calixti III, CCVI, 1201. — Clementis III, CCIV, 149. — Innocentii III, CCXIV, 1064; CCXV, 101, 140; CCXVI, 692.

Bullæ. — Gregorii V, CXXXVII, 915. — Urbani II, CLI, 425. — Paschalis II, CLXXII, 515.

Monasteria. — Condomense (Condom), CXLVIII, 668. — Figlacenense (Figéac), CLI, 469; CLXXXIX, 1399. — Mussiacense (Moussac), XCVII, 431. — Sublacense (Souillac), CLXIII, 545; CCIV, 1452; CCXIV, 1064; CCXV, 140.

Viri clari. — S. Desiderius, episc. Cadurc., LXXXIV, 217. — S. Ambrosius, episc. Cadurc., LXXXIV, 1197. — Guillelmus, episc. Cadurc., CLI, 503. — Geraldus episc. Cadurcensis, CCIV, 923.

XXIX. CAMERACENSIS (Cambrai, évêché).

Epistolæ. — Alberonis, CXXXVII, 515. — Urbani II, CLI, 406. — Manassis, archiepisc. Remensis, CLXII, 653. — S. Bernardi, CLXXII, 572. — Henrici, archiepisc. Remensis, CXCVI, 1575. — Alexandri III, CC, 54, 515, 618, 752, 764, 809, 1014, 1367. — Urbani III, CCII, 1426. — Petri Blesensis, CCVII, 123. Stephani Tornac., CCXI, 590, 410, 474, 486, 511, 520. — Innocentii III, CCXIV, 54, 96, 155, 159, 140, 141, 405, 586, 587, 971; CCXV, 1022, 1105, 1175, 1549; CCXVI, 404, 670, 889, 1116, 1119, 1122, 1158.

Privilegia. — Theodorici et Amalfridi Sithienais LXXXVIII, 1209. — Pipini senioris, LXXIVIII, 1211. — Gregorii V, CXXXVII, 904. — S. Henrici imper., CXL, 275, 545. — Beati Odonis, episc., CLX, 1151. — Innocentii II, CLXXIX, 280, 612, 622. — Eugenii III, CLXXI, 521, 1519. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1461. — Alexandri III, CC, 1216. — Lucii III, CCI, 1254, 1592. — Urbani III, CCII, 1502. — Celestini III, CCVI, 887, 1051.

Bullæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 675. — Paschalis II, CLXIII, 107, 1154.

Monasteria. — Aubechiense (La Trinité de Cambrai), CLI, 451. — Auberti, CCXV, 1622, 1105, 1175, 1549; CCXVI, 404. — Bergense (Berg-Saint-Vinoc), CLX, 517. — Bonni Spei (N.-D. de Bonne-Espérance), CLXXII, 622; CCII, 1; CCXVI, 1051. — Burburgense (Burbourg), CCL, 579. — S. Gisleini (Saint-Guistain), CCI, 1332; CCII, 1502, 1587; CCVI, 887. — Gualifocurtense (Gonnecourt), LXXXVIII, 1209 ou 1207. — S. Lamberti Latiensis (Saint-Lambert de Liesse), CLXXIX, 51; CLXXX, 1284; CLXXXVIII, 1461; CCI, 1251. — Maricolenne (Marville), LXXIV, 1197. — Valcellense (Sainte-Marie de Vaucelles), CLX, 585. — Walarensis (Walers-en-Faignes), LVX, 586.

Viri clari. — S. Aubertus, episc. Camerac., LXX, 533. — Halitarius, episc. Camerac., CV, 619. — Wiboldus, episc. Camerac. CXXXIV, 1007. — Fulbertus, episc. Camerac., CXXXV, 469. — S. Ursarus, episc. Camerac., CXLI, 545. — Rothradus, episc. Camerac., CXXXII, 504. — Herluinus, episc. Camerac., *ibid.*, 905. — Gerardus, episc. Camerac., CXXXIX, 1549; CXLI, 1267; CL, 1379. — S. Aubertus, episc. Camerac., CXLI, 355. — S. Liebertus, episc. Camerac., CXLI, 1447. — Gualbertus, episc. Camerac., CL, 1406. — Beatus Odo, episc. Camerac., CLX, 1059. — Rogerus, episc. Camerac., CCL, 1436. — B. Gisleus, CCII, 1537. — Philippus ab Harveas, *ibid.*, 1. — B. Landelinus, *ibid.*, 1349. — B. Oda, virgo, *ibid.*, 1559. — Beata Valetudis, *ibid.*, 1575. — Robertus, episc. Camerac., CCVII, 122.

Scripta. — Vita S. Auberti, episc. Camerac., CLII, 535. — Gesta pontificum Camerac., CXLI, 10. — De Chronico Camerac., CL, 1589. — Chronicon plurimorum monasteriorum, in Camerac. diocesi, CLX, 547, 579, 363. — Notitia de Vita S. Lieberti episc., (LXXII, CLXIII, 432. — Relatio de beato Landelino, *ibid.*, 1519. — Vita beati Gisleini, *ibid.*, 1537. — Vita B. Landelini B. Oda virginis, S. Valetudis, *ibid.*, 1549, 1559, 1575.

XXX. CARCASSONENSIS (Carcassonne, évêché).

Epistolæ. — Anastasi IV, CLXXXIII, 1050. — Innocentii III, CCXIV, 457; CCXVI, 409.

Bullæ. — Benedicti VII, CXXXVII, 544. — Paschalis II, CLXIII, 1114.

Monasteria. — S. Hilarii Carcasson., XCVII, 435; CXXXVIII, 544. — Grassense (N. D. de la Grasse), CIV, 992, 993; CXXX, 506; CLXIII, 1114. — Lenense (Saint-Martin de Lez), CXXXIII, 926; CLXXXIX, 153. — Montis Olivii (Montolieu), XCVII, 435; CIV, 1051.

XXXI. CARNOTENSIS (Chartres, évêché).

Epistolæ. — S. Odilonis, CXLI, 939. — Alexandri II, CXLI, 1500. — Gregorii VII, CXLVIII, 515, 467, 619. — Urbani II, CLI, 515, 326. — Hugonis, Lugdun. archiepisc. CLVII, 520. — Philippi regis, CLIX, 843. — S. Ivonis, episc. Carnot., CLXII, 53, 175, 198, 230, 275. — Paschalis II, CLXIII, 53, 56, 100, 292, 298, 357, 564, 567. — Innocentii II, CLXXIX, 163, 195. — Guillelmi S. Theodorici, CLXXX, 249. — S. Bernardi, CLXXXII, 160, 162, 202, 515. — Sugerii, CLXXXVI, 1353, 1356, 1399, 1400, 1401. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 580. — Joannis Saresbur., CXCI, 574, 575, 576, 577. — Lucii III, CCI, 1177. — Petri Cellensis, CCII, 567, 568, 569. — Urbani III, *ibid.*, 1469. — Petri Blesensis, CCVII, 88, 145, 219, 542, 568. — Stephani Tornac., CCXI, 511, 406. — Innocentii III, CCXIV, 40, 461; CCXV, 507, 1554, 1457, 1459; CCXVII, 160, 221.

Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1875. — Innocentii II, CLXXX, 621. — Alexandri III, CC, 291, 915. — Celestini III, CCVI, 1101.

Bullae. — Paschalis III, CLXIII, 104, 183, 421. — Calixti III, *ibid.*, 1156, 1157. — Innocentii II, CLXXXIV, 152. — Eugenii III, CLXXX, 1228, 1462. — Alexandri III, CC, 539, 538, 810. — Urbani III, CCII, 1469.

Monasteria. — De Bello loco (Beaulieu), CLXII, 269. — Bonnavallis (Bonneval), CLXII, 250; CLXXXIX, 1507; CC, 555. — Columense (Colombes), CLXII, 168. — Eleemosynense (l'Aumôner), CLXXXIX, 516. — S. Joannis in Valleia (S. Jean-en-Vallée), CLXII, 285; CLXIII, 104; CLXXX, 1462. — S. Mauricii Carnot., CXXXVIII, 1224. — S. Marini Josephat, CLXIII, 1156. — S. Martini de Valle (S. Martin du Val), *ibid.*, 421. — S. Petri Carnot., CLV, 825; CLXII, 287; CC, 294, 335, 369; CCXIV, 461; CCXV, 160, 224. — Tyronense (Tyron), CLXII, 290; CLXXII, 1563; CLXXXIX, 152; CLXXX, 1228. — Vallis Cernaii (Les Vaux de Cernay), CCXIII, 541.

Viri clari. — S. Leobianus, episc. Carnot., LXXXVIII, 549. — Algeradus, episc. Carnot., *ibid.*, 1228. — S. Fulbertus, episc. Carnot., CXLI, 163. — Araldus, episc. Carnot., CXLVIII, 545. — Gaufridus, episc. Carnot., CLV, 325, 326. — Paulus, S. Petri monac., CLV, 175. — Fulcherius Carnot., *ibid.*, 825. — S. Ivo, Carnot. episc., CLV, (integre) — Gaufridus, episc. Carnot., CLXXXIII, 1412, 1416. — S. Bernardus, Tyron. monast. fundator, CLXXII 1565. — Gualtelmus, episc. Carnot., CLXXXVIII, 90. — Ernaldus abbas Bonnavallis, CLXXXIX 1507. — Willelmus, episc. Carnot., CXI, 1447. — Joannes Salesbur., episc. Carnot., CXCI, 1. — Robertus, episc. Carnot., CC, 473. — Petrus Cellensis, Carnot. episc., CCI, 1177; CCII, 398. — Reginaldus, episc. Carnot., CCI, 1469. — Guillelmus Carnot. episc., CCXI, 311. — Petrus Vallis Cernaii, CCXIII, 341.

Scripta. — Vita S. Leobini, episc. Carnot., LXXXVIII, 549. — Chartularium S. Petri Carnot., CLV, 186. — Notitia de rebus fratrum S. Petri Carnot., *ibid.*, 209. — Gesta abbatum S. Petri Carnot., *ibid.*, 176, et seqq. — Notitia de S. Bernardo, monasterii Tyron. fundatore, CLXII, 1563.

XXXII — CARPENTORACENSIS (Carpentras, évêché).

Concilia. — Carpentoracensis, LXVII, 1287; CLXXXIV, 289.

XXXIII. — CATALAUNENSIS (Châlons-sur-Marne, évêché).

Epistolae. — Victoris II, CXI, III, 818. — Gregorii VII, CXLVIII, 534. — Urbani II, CLI, 447. — Philippi episc. Cat., CLXII, 665. — Paschalis II, CLXIII, 57. — Innocentii II, CLXXXIX, 79, 546. — S. Bernardi, CLXXXI, 163. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 264. — Joannis Sarcaburiensis, CXCLIX, 115. — Alexandri III, CC, 165, 196, 440, 549, 621, 671, 585, 752, 757, 759, 778, 780, 792, 796, 808, 815, 838, 840, 931, 958, 964, 977, 1005, 1006, 1007, 1021. — Innocentii III, CCXIV, 976, 1144; CCXVI, 170, 267; CCXVII, 61.

Monasteria. — Altiavillarensis (Hautvillers), CXXXVII, 667. — Bertiniae Curtis (Bertinlecourt), LXXX, 1268. — Theminonense (Theminon), CLXIII, 99; CLXXXIX, 546. — Dervense (Moustier-en-Der), LXXXVII, 1296, 1535; CXXXVIII, 1221; CIV, 1017, 1162, 1261; CXXXVII, 599; CXLVI, 1510. — S. Memmi (Saint-Meuge), CLXXXIX, 79. — Monasterium in Argonnia (Moustier-en-Argonne), CLXXII, 1395. — Morimontense (Moiraultmont), CLXXXIII, 1393; CC, 752, 757, 977. — S. Petri ad Montes (Saint-Pierre-aux-Monts), CLXXXIII, 1396, 1398. — Populense (Poblet), CC, 166. — Gaugiacense (Ville-Evêque), LXXXVIII, 1212. — Trium-Fontium, CC, 624. — Virtucense (Les Vertus), CC, 777.

Viri clari. — Memmius, episc. Catalaun., LXXI, 876. — Mantio, episc. Catalaun., CXXXI, 23. — Bovo, episc. Catalaun., CXXXV, 415. — Adson, abbas Dervensis, CXXXVII, 599. — S. Bercharius, abbas Altiavillarensis, *ibid.*, 667. — Rotgerus, episc. Catalaun., CXXXIX, 1349. — Philippus, episc. Catalaun., CLI, 447; CLXII, 663; CLXIII, 37. — Guillelmus de Campellis, episc. Catalaun., *ibid.*, 1037. — Gaufridus, episc. Catalaun., CLXIII, 1394. — Bartholomaeus, episc. Catalaun., CLXXXI, 1721. — Ebalus, episc. Catalaun., *ibid.*, 165. — Guido, episc. Catalaun., CXCLIX, 115; CC, 195.

XXXIV. — CAVILLONENSIS (Cavaillon, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 586. — Monasterium S. Petri Cavillon., CXXXVIII, 708.

XXXV. — CENOMANENSIS (Le Mans, évêché).

Epistolae. — Fulberti, CXLI, 201. — Gregorii VI, CXI, VIII, 563. — Beati Bartholomaei, CXLIX, 403. — Hildeberti, episc. Cenoman., CLIX, 84. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 54, 63, 225, 233, 279. — S. Bernardi CLXXXII, 495. — Sugrii, CLXXXVI, 1408. — Adriani IV,

CLXXXVII, 1619. — Henrici, Remensis archiepisc., CXCVI, 1570. — Alexandri II, CC, 500, 421. — Arnulphi Lexov., CCI, 48, 99. — Lucii III, *ibid.*, 1517. — Caesestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXIV, 459; CCXV, 494, 740, 796, 797; CCXVII, 109, 172.

Diplomata. — Dagoberti I regis, LXXX, 561. — Childeberti regis, LXXXVII, 1293, 1295. — Theodorici regis, *ibid.*, 1320, 1325, 1336. — Clodowaci III regis, LXXXVIII, 1085. — Childeberti III regis, *ibid.*, 1150. — Pippini regis, XCVII, 1521. — Caroli Magni, *ibid.*, 950. — Ludovici I, regis, CIV, 983, 986, 1146, 1217, 1218, 1219, 1255, 1256, 1257, 1278, 1293, 1294, 1295, 1297, 1298. — Venerabilis Hildeberti, episc. Cenoman., CLXXI, 315, 317, 318, 320, 321.

Monasteria. — S. Carilei Antioleensis (Saint-Calais), LXXX, 561, 571; LXXXVII, 1320; LXXXVIII, 1083, 1111, 1153, 1150; XCVII, 1521, 930; CIV, 986, 1146, 1278, 1290; CXIX, 845, 863 et seqq. — Ebronense (N.-D. d'Ebrun), CLXXI, 245. — Lonlelense (Lonlay), CCII, 1520. — S. Mariae Cenoman., LXXXVIII, 1228, 1240, 1525. — Perseigne (Perseigne), CCXI, 579. — S. Petri Canturani (Saint-Pierre de Couture), CXLVIII, 1427; CCXV, 740. — S. Victoris Cenoman., CLXXI, 531. — S. Vincentii Cenoman., CIV, 1217, 1218, 1219; CLXXI, 517, 518, 520; CCXV, 494.

Viri clari. — Victorius, episc. Cenoman., LXXI, 869. — S. Domnolus, episc. Cenoman., LXXII, 629. — S. Berthichramnus, episc. Cenoman., LXXX, 585. — S. Hadoinus, episc. Cenoman., *ibid.*, 565. — Angilbertus, episc. Cenoman., LXXXVIII, 12. — Aldricus, episc. Cenoman., CXV, 29. — Luitprandus, episc. Cenoman., CXXXVI, 761. — S. Scholastica, virgo, CXVIII, 503. — Robertus, episc. Cenoman., CXXV, 1215. — S. Julianus, episc. Cenoman., CXXXVII, 781. — Avesgaudus, episc. Cenoman., CXI, 204. — Avesgotus, abbas S. Petri Culturae, CXLI, 1427. — Ernaldus, episc. Cenoman., *ibid.*, 565. — Hoetus, episc. Cenoman., CLXII, 84. — Adelbertus, episc. Cenoman., *ibid.*, 279. — Hildebertus, episc. Cenoman., CLXXI, 243. — Guillelmus, episc. Cenoman., CLXXXVIII, 1619. — Rogerus, comes Cenoman., *ibid.*, 574. — Adamus, Perseigne abbas, CCXI, 579. — Amelius, episc. Cenoman., CCXVII, 109.

Scripta. — Narratio de conversione ejusdam monachi Cenoman., CXXIX, 1265. — Narratio de vita S. Juliani, episc. Cenoman., CXXXVII, 781. — Historia Cenoman. episcopatus, CLXXXVIII, 546. — Notitia de Helia comite Cenoman., *ibid.*, 729, 753. — Bellum Cenoman. contra Normannos, *ibid.*, 557. — Historia monasterii Lonlelensis, CCII, 1520.

XXXVI. — CLAROMONTANA (Clermont, évêché).

Epistolae. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1628. — Urbani II, CLI, 592. — Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 248. — Caesestini II, CLXXXIX, 766. — Eugenii III, CLXXX, 1469. — Alexandri III, CC, 167, 238, 380. — Clementis III, CCIV, 1496. — Caesestini III, CCVI, 1064. — Stephani Tornac., CCXI, 312, 315. — Innocentii III, CCXV, 222, 402, 902, 905, 1181; CCXVI, 875, 968.

Privilegia. — Urbani II, CLI, 592. — Lucii III, CCI, 1244, 1262. — Clementis III, CCIV, 1535.

Bullae. — Joannis X, CXXXII, 809. — S. Leonis IX, CXII, 686. — Paschalis II, CLXIII, 202, 545.

Concilia. — Claromontana plurima, LXXXIV, 291. — Claromontanum sub Urbano II, CLVII, 508; CLXII, 715; CLXXXVIII, 619.

Monasteria. — Boschetense (Bouchet-Vauluisant), CCVI, 954. — Casae Dei (Saint-Robert-la-Chaise-Dieu), CXLI, 686; CLXIII, 202; CLXXI, 1505; CLXXX, 1102; CCI, 1244; CCXV, 575. — Ebroicense (Notre-Dame d'Ebreuil), CLXIII, 715. — S. Gilberti Novemfontium (Neufonts), CCIV, 1535. — S. Iliidi (Sainte-Allyre), CC, 580. — S. Launomari de Magenciaco (Saint-Lomer de Mainsac), CXXXII, 809; XCVII, 431. — Magnilocense (Mailieu), CIV, 1080. — Mauzac, XCVII, 431. — Meneiense (Menet), *ibid.*, CCXVI, 965. — S. Porciani (Saint-Pourcain), CCXV, 902. — Silviniacense (Souvigny), CLXXX, 1515; CCI, 1262.

Viri clari. — Sidonius Apollinaris, episc. Clarom., LVII, 445. — Stremonius primus, episc. Clarom., LXXI, 175, 861. — S. Julianus mart., *ibid.*, 801. — S. Gallus, episc. Clarom., LXXXVII, 211. — Bernowinus, episc. Clarom., CV, 445. — Stephanus, episc. Clarom., CXXXIX, 1628. — Dura dus, episc. Clarom., CI, 1489. — Willelmus, episc. Clarom., CLXXI, 248. — S. Robertus, abbas Casae Dei, *ibid.*, 1505. — Gilbertus, episc. Clarom., CCIV, 1496. — Pontius, episc. Clarom., 206, 17.

Scripta. — Varia documenta de Ecclesia Claromont., LXXI, 852 et seqq. — Notitia de S. Roberto, abbate

Casa Dei, CLXXI, 1505. — Narratio concilii Claromontani, CLXXXVIII, 96. — Passio S. Salvii martyris Claromont, CCIII, 1511.

XXXVII. — CONSTANTIENSIS (Coulances, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 126. — Alexandri III, C, 539. — Urbani III, CCII, 1451, 1512. — Henrici, regis Angliæ, CCVII, 1165. — Innocentii III, CCXIV, 181; CCXV, 261; CCXVI, 620.

Monasteria. — De Blanca Lands (Blanche-Lande), CCVII, 1165. — S. Laudis (Saint-Lô), CLXXIX, 126. — S. Salvatoris Constantiens., CCII, 1519. — S. Severi Constantiens., *ibid.*, 1518. — S. Trinitatis Exaquii (Eysey), *ibid.*, 1512, 1451. — De Voto (N.-D. du Vœu), *ibid.*, 1512.

Scripta. — Notitia de variis monasteriis diocesis Constantiensis, CII, 1518 et 1519. — Epitaphium Algari, episc. Constantiens., CCI, 200.

XXXVIII. — S. DEODATI (Saint-Dié, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 182, 197. — Innocentii II, CLXXIX, 235. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1021. — Innocentii III, CCXIV, 1055.

Privilegia. — Calixti III, CLXII, 1284. — Innocentii II, CLXXIX, 425, 522, 524. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1508. — Lucii III, CCI, 1098, 1359, 1360, 1368.

Bullæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 652. — Paschalis II, CLXIII, 206. — Eugenii III, CLXXX, 1274.

Monasteria. — Calmosiense (N.-D. de Chamozey), CLXIII, 456. — S. Deodati in Vosago (Saint-Dié en Vosges), LXXXVIII, 1191; CXLIII, 652; CLXXXVIII, 1021. — Castellense (Châtellot), CLXXIX, 427. — Masommonasterii (Masmunsteri), CIV, 1126. — Medianum monasterium (Moyen-Moutier), CLI, 587; CLXXIX, 522.

— Romarcense (Rémiremont), CLXIII, 182, 197, 206; CLXXXVIII, 1508; CCXIV, 1035. — Senonense (Sénonne en Vosges), LXXXVI, 1287; CIV, 111. — Spinalense (Spinal), CII, 1359, 1360, 1368. — Stiragii (Estival), CLXXIX, 524, 1274; CCI, 1098.

Viri clari. — Valcandus, Mediant monasterii monachus, CLI, 285. — S. Deodatus, *ibid.*, 605. — S. Hidulfus, Mediant monasterii fundator, *ibid.*, 587. — Baldricus, episc. S. Deodati, CLXVI, 1049.

XXXIX. — DIENSIS (Die, évêché)

Epistolæ. — Gregorii XII, CXLVIII, 594, 476, 497, 512, 516, 610, 695, 744.

Vir clarus. — Ilugo, episc. et card., CXLVIII, 744.

XI. — DIVIONENSIS (Dijon, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 117, 121, 125, 177. — Alexandri III, CC, 152. — Innocentii III, CCXVI, 571, 525.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 459. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1062. — Adriani IV, *ibid.*, 1456. — Celestini III, CCVI, 989.

Monasteria. — Flaviniacense (Flavigny), XCVII, 548, 425; CLIV, 10, 399; CLXXXVIII, 1062; CC, 152.

Concilium. — Divionense, CLVII, 507.

Vir clarus. — Hilarius, senator Divionensis, LXXI, 840.

Scriptum. — Obsidio urbis Divionensis, CLXII, 858.

XLI. — DOLENSIS (Dol, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 618. — Stephani, cardinalis, *ibid.*, 1411. — Gregorii VII, CXLVIII, 455, 533, 560. — Urbani II, CLI, 115, 114, 122, 359, 585. — S. Ivois Carnot, CLXII, 180. — Calixti III, CLXIII, 1249. — Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 259. — Innocentii II, CLXXIX, 105, 876, 210. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1035. — Adriani IV, *ibid.*, 1422, 1459, 1515, 1607. — Stephani Tornac., CCVI, 595, 421. — Innocentii III, CCXIV, 625, et seqq.; CCXV, 575, 594.

XLI. — EBRODUNENSIS (Embron, archevêché).

Epistolæ. — Victoris II, CXLIII, 834. — Urbani II, CLI, 445. — Petri Venerabilis, CLXXIX, 80. — Innocentii III, CCXIV, 225, 580, 504, 566; CCXV, 252, 566, 1534; CCXVI, 457, 502.

Vir clarus. — Marcellinus episc. Ebrod., LXXI, 878.

Monasterium. — Boscaudonense (Boscaudon), CCXIV, 504; CCXV, 566.

XLIII. — EBROICENSIS. (Evreux, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLVIII, et CLIX, passim. — S. Ivois Carnot., CLXII, 157, 227, 249. — Paschalis II, CLXIII, 90, 564. — Innocentii II, CLXXIX, 258, 633. — Eugenii III, CLXXX, 1056. — Alexandri III, CC, 1409, 1411. — Innocentii III, CCXIV, 181, 621, 645; CCXV, 46, 551, 260.

Privilegia. — Alexandri III, CC, 618. — Celestini III, CCVI, 1120.

Bullæ. — Alexandri III, CC, 618.

Monasteria. — Becense (Le Bec), CL, 9, 691, 1431; CLVIII, CLIX, 90; CLXXIX, 258, 633; CLXXX, 1159, 1225; CLXXXI, 1703; CC, 618; CCII, 1509; CCVI, 1120; CCXV, 46. — Bernacense (Bernay), CCI, 22, *ibid.*, 1514. — Conchense (Saint-Pierre de Châtillon), CLXIII, 564; CLXXX, 1601; CCII, 1516. — Gristanense (Grestain), CCI, 81. — De Ibreio (Ivry-a-Chaussée), CCII, 1520. — S. Leuffredi (S. Leuffroy), XCVII, 425; CCII, 1516; CCXIV, 621, 645. — Lirensis (Lire) CCVI, 969. — S. Salvatoris Ebroic., CLXXX, 1572; CCII, 1518. — S. Taurini (Saint-Taurin), *ibid.*, 1515.

Viri clari. — Lanfrancus, Becens. monac., CL, 9. — Rogerius, monac. Becens., *ibid.*, 1431. — Gilbertus, episc. Ebroic., CLXII, 157. — Audenus, episc. Ebroic., *ibid.*, 227. — Rotradus, episc. Ebroic., CLXXX, 1056. — Audinus, episc. Ebroic., CLXXXVIII, 975. — Egidius, episc. Ebroic., CC, 1409, 1411.

Scripta. — Statuta synodi æstivalis diocesis Ebroic., CXI.VII, 240. — Chronicon Becensis ecclesie, CL, 69 et seqq. — Gesta septem abbatum Becens., CLXXI, 1709. — Bellum inter Ebroicenses et Conchenses, CLXXXVIII, 597. — Notitia de civitate Ebroicensi, CLXXXVIII, 586. — Notitia de monasteriis diocesis Ebroic., CCII, 1515, 1516, 1518, 1520.

XLIV. — ELORENSIS (Oléron, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 531. — Innocentii III, CCXV, 500.

XLV. — ENGOLISMENSIS (Angoulême, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 453, 445. — Paschalis II, CLXIII, 426. — Calixti III, CLXIII, 186. — Innocentii II, CLXXIX, 698, 699. — Eugenii III, CLXXX, 1095. — S. Bernardi, CLXXXII, 270, 561. — Innocentii III, CCXIV, 183, 208, 209, 541, 440, 1138, 1162; CCXV, 206, 276, 1180; CCXVI, 64, 832, 860.

Monasteria. — Aureus Vallis (Airvan), CCXIV, 440. — De Borneto (de Bournet), CCXIV, 1162. — S. Cihardi Engolismensis, CXLII, 10. — De Corona, CCXIV, 1164. — Cuxanense (Cussac), CXXXIX, 504. — CXLI, 1441, 1445. — S. Eparchii (Saint-Eparèse), XIV, 209, 341. — Gratia Dei (La Grâce-de-Dieu), CCXVI, 518. — S. Trinitatis de Malolone (Mauléon), *ibid.*, 64.

Viri clari. — Ademarus, monac. S. Cihardi, CXLII, 10. — Rocho, episc. Engolism., CXLII, 115. — Garcus, monac. Cuxan., CXLII, 1441. — Ademarus, episc. Engolism., CLI, 445. — Gerardus, episc. Engolism., CLXIII, 151.

XLVI. — S. FLORI (Saint-Flour, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Auriliac., CXXXIX, 205. — Alexandri III, CC, 723. — Innocentii III, CCXVII, 20.

Monasteria. — Basiliense (Biesle), CC, 725. — Auriliacense (Aurillac), CXXXIX, 85; CCXVIII, 20.

Viri clari. — S. Geraldus, comes Auriliacensis, CXXXIII, 639. — Gerbertus Auriliac., CXXXIX, 85.

XLVII. — FOROJULIENSIS (Fréjus, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 1011. — Gregorii II, LXXXIX, 526. — Benedicti VII, CXXXVII, 533. — Calixti III, CLXIII, 1261. — Honorii II, CLXVI, 1245. — Eugenii III, CLXXX, 1085. — Innocentii III, CCXIV, 574.

Monasteria. — S. Mariæ de Correno (Correns), CXLIII, 1594. — S. Mariæ Foro-Julien., CIV, 1190. — S. Radlii Foro-Julien., CXXXVII, 535.

Concilium. — Foro-Julienne, sub S. Paulino, XCIX, 255.

XLVIII. — GRASSENSIS (Grasse, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1196. — Clementis III, CCIV, 1568. — Innocentii III, CCXIV, 229; CCXVI, 224, 226.

Monasteria. — Arlucense (Arluc), CXXXVII, 532. — Aureavallis (Vallaurie), XCVIII, 812, 815, 816. — Lerinense (Lérins), L, 440; LXXVII, 1126; CCXIV, 955; CLXIII, 1261; CLXVI, 1245; CCXIV, 229; CCXVI, 224, 226.

Viri clari. — S. Vincentius Lerinensis, L, 440. — S. Aigulfus, abbas Lerinensis et martyr, CXXIV, 955.

XLIX. — GRATIANOPOLITANA (Grenoble, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 590. — Paschalis II, CLXIII, 257. — Innocentii II, CLXXIX, 256. — Gaigonia carthusiæ abbas, *ibid.*, 638. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 105, 571, 457, 458, 478. — Alexandri III, CC, 1080. — Clementis III, CCIV, 1558. — Innocentii III, CCXVI, 469.

Privilegia. — Urbani II, CLI, 520. — Lucii III, CCI,

1306, 1331. — Clementis III, CCIV, 1462, 1463, 1464. — Celestini III, CCVI, 952, 954, 957.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 494. — Alexandri III, CC, 1124. — Lucii III, CCI, 1359.

Monasteria. — Carthusia Major (la Grande-Chartreuse, CLII, CLIII; CLI, 501; CLIII, 881; CLXVI, 1571; CLXXXIX, 256, 658; CLXXXIX, 103, 571, 457, 458, 470; CC, 1040, 1128; CCI, 1306, 1351; CCII, 1311, 1476; CCIV, 1358, 1462, 1463, 1464; CCVI, 952, 954, 957; CCXVI, 469.

Viri clari. — Dominus, episc. Gratian., XXI, 448. — Gennadius, episc., LVIII, 1113. — Adalfus, episc. Gratian., CXXXVIII, 526. — Isarnus, episc. Gratian., CLI, 751. — S. Bruno, carthusiæ fundator, CLII, et CLIII (Integre). — Guigo abbas Carthusiæ Majoris, *ibid.*, 581; CLXXXIV, 288. — S. Hugo, episc. Gratian., CLIII, 759; CLXVI, 1561. — Joannes, episc. Gratian., CCI, 1359.

Scripta. — Notitia de lite inter Gratianopolit. et Viennens. ecclesias, CL, 128. — Forma excommunicationis ecclesie Gratianopolit., *ibid.*, 731. — Recensio episcoporum Gratianopolit., *ibid.*, 755. — Vita S. Hugonis, episc. Gratianopolit., CLIII, 759. — Statuta antiqua ordinis Carthusiensis, *ibid.*, 1225. — Chartularium ecclesie Gratianopolit., CLXVI, 1563. — Notitia de origine Carthusiensium, CCII, 1311.

L. — LAUDUNENSIS (Laon, évêché).

Epistola. — Sylvestri II, CXXXIX, 277. — Gerardi CLXII, 1517. — Honorii II, CLXVI, 1219. — Eugenii III, CLXXX, 1033. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1583, 1584, 1585, 1612. — Henrici Remensis archiepisc. CXCVI, 1572. — Alexandri III, CC, 497 et passim. — Innocentii III, CCXIV, 172, 173, 297, 587, 828; CCXV, 581, 944, 945; CCXVI, 196, 429, 858; CCXVII, 10, 51, 140.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXXI, 86, 519, 774, 882. — Eugenii III, CLXXX, 1284, 1206, 1210. — S. Bernardi, CLXXXII, 476. — Sugerii, CLXXXVI, 1417. — Alexandri III, CC, 548, 983. — Lucii III, CCI, 1238. — Urbani III, CCII, 1488, 1521, 1522.

Monasteria. — Fumiacense (Fusigny), CLXXX, 1204; CC, 358. — S. Joannis Laudun., CLVI, 1225. — S. Martini Laudun., CLXXXIX, 88, 519; CLXXX, 210; CC, 551. — Novigentense (Nogent.), CC, 985. — Præmonstratense (Prémontré), CLX, 363; CLXVI, 1519; CLXX, 1235, 1359; CLXXXIX, 350, 359, 778, 781, 880; CLXXXVIII, 1573, 1575, 1584; CXCVIII, 1; CC, 614, 620, 670, 823, 1105; CCII, 1686, 1488, 1532; CCIV, 1526, 1533, 1583; CCVI, 986; CCXIV, 172, 173, 297, 828; CCXVII, 54. — Ribodimontense (Ribemont), CLXII, 1559; CCXVII, 10. — Thenoliense (Thenailles), CLXXIV, 774; CLXXX, 1206. — S. Vincentii Laudun., CXXXIII, 951; CCXVII, 140.

Viri clari. — Hincmarus, episc. Laudun., CCXIV, 967. — Roricus, episc. Laudun., CXXXIII, 951. — Rodulfus, episc. Laudun., CXXV, 469. — Adalbero, episc. Laudun., CXXXIX, 173; CLII, 767. — Azelinus, Laudun., CXXXIX, 277. — Venerab. Guibertus, abbas Novigent., CLVII, 9. — S. Salaberga, abbatissa S. Joannis, CLVI, 1225. — Anselmus scholasticus, canonicus Laudun., CLXII, 1169. — Hugo de Ribodimonte, CLXIII, 831. — Vivianus, Præmonstrat., CLXVI, 1519. — S. Norbertus, Præmonstrat. fundator, CLXXX, 57; CLXX, 1235. — S. Mariæ Laudun., CLXXX, 57. — Bartholomæus, episc. Laudun., *ibid.*, 57. — Guaterrus, episc. Laudun., CLXXXVIII, 1584. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 1.

Scripta. — Notitia de S. Salaberga, abbatissa, CLVI, 1225. — Auctarium Laudun., CLX, 359. — Auctarium Præmonstrat., CLX, 363. — Narratio miraculorum S. Mariæ Laudun., CLXXX, 57. — De gestis Bartholomæi, episc. Laudun., CLXXX, 57. — Notitia de canonicis ordinis Præmonstrat., CXCVIII, 440.

LI. — LEMOVICENSIS (Limoges, évêché).

Epistola. — Amblardi Solemniacensis, CXXXVIII, 187. — Joannis XIX, CXII, 1119. — Jordani, episc. Lemov., *ibid.*, 1154; CXLI, 1342, 1351. — Eugenii III, CLXXX, 1093, 1242. — S. Bernardi, CLXXXII, 534. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 581, 614. — Wibaldi Lendensis, *ibid.*, 1263, 1268. — Petri Cellensis, CCII, 480, 601, 602, 633. — Urbani III, CLII, 1416. — Clementis III, CCIV, 1375, 1376, 1446. — Stephani Tornac., CCXI, 570, 417, 419. — Innocentii III, CCXIV, 266, 297, 341, 496, 943, 916, 1036; CCXV, 99, 101, 102, 121, 928, 1102, 1140, 1184; CCXVI, 369, 371, 504, 505; CCXVII, 216.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 502. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1613. — Clementis III, CCIV, 1376.

Monasteria. — S. Augustini Lemovicens., CLXXXVIII, 1613; CLXXXIX, 581, 444. — Bulliens (Le Beuil), CCXV, 928. — Grandmontense (Grandmont), CCII, 480, 601, 602, 633, 1416; CCIV, 1003, 1163, 1177, 1181, 1376,

1426; CCXI, 570, 417, 419; CCIV, 496, 943, 916, 216. — S. Mariæ Lemovicens., XCVII, 450. — Nobiliacense (Noblet), CLXIII, 502. — Salonen (Salon), XCVII, 958. — Sterpense (Saint-Pierre d'Esterp), CLXII, 1563. — S. Stephani Lemovicens., CIV, 1061, 1062. — Solemniacense (Solignac), CXXXVIII, 187; CLXXXIX, 1267, 1268. — Tutelense (Tulle), CLXIII, 17; CLXXXVIII, 1569; CCXV, 1181.

Viri clari. — Ruricius Senior, episc. Lemovicens., LVIII, 67. — Felix, episc. Lemovicens., LXXXVII, 215. — S. Martialis, episc. Lemovicens., CXLI, 87, 1149, 1158. — Junianus reclusus, et Pelagia, LXXI, 903. — S. Basolus, CXXXVII, 643. — Jordanus, episc. Lemovicens., CXLI, 1347. — Gumbaldus, episc. Lemovicens., CLI, 190. — S. Sacerdos, episc. Lemovicens., CLXII, 975. — Gualterius, abbas Herpensis, CLXXI, 1563. — S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1005. — Stephanus de Liciaro, *ibid.*, 1165. — Petrus Bernardi, *ibid.*, 1165. — Guillelmus de Trahinaco, *ibid.*, 1177. — Gerardus Rherii, *ibid.*, 1177. — B. Hugo de Lacerta, *ibid.*, 1181.

Concilium. — Lemovicensia, CXLI, 111, 115; CXLI, 1553.

Scripta. — Commemoratio abbatum Lemovicens., CXLI, 79. — Fragmentum sermonis in concilio Lemovicensi habiti, *ibid.*, 111. — Acta concilii Lemovicens., CLXII, 1553. — Vita Gualterii, abbatis, CLXXXI, 1563. — Vita S. Sacerdotis, episc. Lemovicens., CLXII, 975. — Notitia de S. Martiali Lemovicens., CLXXXVIII, 185. — Dicta et facta S. Stephani de Mureto, CCIV, 1163. — Vita B. Hugonis de Lacerta, *ibid.*, 1181. — Itinerarium fratrum Grandimontens., *ibid.*, 1221.

LII. — LEXOVIENSIS (Lisieux, évêché).

Epistola. — Joannis Fiscamensis, CLXVII, 461. — S. Anselmi, CLIX, 215. — S. Bernardi, CLXXX, 253. — Arnulfi, episc. Lexovien., CLXXXVI, 452; CXC, 1474. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 613. — Hugonis, archiepisc. Rothomag., CXXII, 1247. — Acharii Parisiensis, CXCVI, 1582. — Joannis Saresbur., CXCIX, 204, 226, 299, 502; CCI, 121, 143. — Alexandri III, CC, 88, 580. — Petri Blesensis, CCVII, 128, 285. — Stephani Tornac., CCXI, 491. — Innocentii III, CCXIV, 180, 181, 196, 205, 206, 261, 1155; CCXV, 564.

Monasteria. — S. Barbara (Sainte-Barbe), CCI, 23. — Cormeliense (Cormelles), CC, 580. — Gresnetense (Gresnain), CCII, 1514. — S. Ebrulfi Uticensis (S. Evroul d'Auche), CLXXXVIII, passim; CLIX, 215; CCI, 105; CCII, 1515. — S. Petri Lexoviensis, CLII, 1517. — Pratellense (Saint-Pierre de Préaux), CLXVI, 1557.

Viri clari. — Freulfus, episc. Lexov., CVI, 917. — Richardus, abbas Pratellens., CLXVI, 1557. — Hildebertus, episc. Lexov., CLXXXVIII, 619. — Joannes, episc. Lexov., *ibid.*, 921. — Arnulfus, episc. Lexov., CXC, 1474; CXCII, 1247; CC, 88; CCI, 9. — Radulfus, episc. Lexov., CVII, 295.

Scripta. — Narratio ejusdam controversie inter monachos et episcopos Lexov., CLXXXVIII, 741. — Vita S. Ebrulfi, *ibid.*, 467. — Miserabilis eventus Lexov. factus, *ibid.*, 577. — Notitia de monasterio S. Petri Lexov., CCII, 1517. — Alia notitia de monasterio Gresnetensi, *ibid.*, 1518. — Varia documenta de diocesi Lexov., CLXXXVIII, 607, 612.

LIII. — LINGONENSIS (Langres, évêché).

Epistola. — Gerberti, CXXXIX, 219. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1029, 1379. — Hugonis, archiepisc. Lugdun., CLVII, 523. — S. Ivonis Carnotensis, CLXII, 528. — Paschalis II, CLXIII, 581. — Calixti III, CLXIII, 120, 1146. — Innocentii II, CLXXXIX, 70, 114, 118, 654. — Eugenii III, CLXXX, 1505, 1504. — S. Bernardi, CLXXXII, 89, 166, 202, 522. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1423, 1544. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 112, 159, 144 et seqq. — Alexandri III, CC, 256, 335, 371. — Lucii III, CCI, 1161. — Petri Cellensis, CCII, 439, 582, 599. — Celestini III, CCVI, 1206. — Innocentii III, CCXIV, 119, 125, 163, 189, 253, 464; CCXV, 269, 530, 551, 850, 869, 976, 982, 1053, 1098, 1097, 1098, 1503, 1506, 1565, 1435; CCXVI, 401, 405, 407, 559, 550, 553, 650, 732, 866; CCXVII, 58, 132.

Privilegia. — Joannis XVII, CXXXIX, 1435. — Brunonis, episc. Lingon., *ibid.*, 1539. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1580. — Hugonis et Roberti, regum Gallie, CXLI, 945. — S. Leonis, CXLI, 788. — Pibonis, Tullensis episc., CLVII, 453. — Gregorii VII, CXLVIII, 685. — Odonis Rajocensis, CLV, 475. — Calixti III, CLXIII, 1350, 1353. — Stephani, episc. Augusti., CLXXII, 1509. — Innocentii II, CLXXXIX, 126, 535, 591. — Eugenii III, CLXXX, 1050, 1062, 1176, 1199, 125. — Alexandri III, CC, 516, 601, 731. — Urbani III, CCI, 1494.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 181. — Innocentii II, CLXXIX, 862.

Monasteria. — A'bae Ripæ (Anberive), CXXIX, 365. — S. Benigni Divionensis, LXXXVIII, 1259; CXXXVII, 750; CXLI, 1185, 1157; CXLVIII, 685; CLVII, 426; CLXII, 1309; CLXXIX, 121; CCVII, 989; CCXIV, 210. — Besuense (la Fontaine-de-Bèze), LXXXVII, 1324; CIV, 1188; CXXXIX, 1359; CXLIII, 788; *ibid.*, 142; CXIV, 189. — Clarmavallensis (Clarmavaux), CLXX-X, 126; CLXXX, 1121; CLXXXVIII, 1657, 1675; CLXXXIX, 112, 159, 443, 444, 446, 448, 451; CXCIV, 1693; CXCVI, 1609, 1626, 1636, 1639, 1643; CCI, 1591; CCXIV, 119. — Fossenovæ (Fosseneuve), CXV, 976, 982, 1083, 1506, 1565, 1435; CCXVI, 401. — S. Joannis Reomensis (Moustier-Saint-Jean), LXXXVII, 1065; CVI, 1251; CXXXVII, 728; CC, 516. — S. Leodegarii de Campellis (Saint-Léger de Campelle), CXLI, 915. — S. Marie de Castillon (Châtillon), CLXXIX, 650, 862; CLXXX, 1050. — Molismense (Molismes), CLVII, 453, 525, 1255, 1274; CLXIII, 1146; CLXXX, 1062; CCII, 459, 582, 599; CCXV, 269, 530. — Morimondense (Morimond), CLXXXII, 89; CLXXXVIII, 1614; CC, 256, 734; CCII, 1494. — Pultariense (Pouthières), CXXVI, 879 *et seqq.*; CLXXXII, 202; CCXV, 850. — Septem-Fontium (Saint-Nicolas des Sept-Fonts), CLXXIX, 591; CLXXX, 1176. — S. Sequani, CXVII, 426. — S. Stephani Divionensis, CLXXIX, 115, 125, 177, 459, CLXXXVIII, 1062; CC, 902. — Cartense (le Cart), CLXXX, 1199. — Tulleiense (Tulley), CCXIV, 253. — Vallis Caulium (Val-des-Choux), CCXV, 551.

Viri clari. — Pappolus, episc. Lingon., LXXI, 522. — Tetricus, episc. Lingon., *ibid.*, 307. S. Warnacharius, presbyter Lingon., LXXX, 185. S. Joannes, abbas Reomensis, LXXXVII, 1065. — Betton, episc. Lingon., CIV, 987. — Albericus, episc. Lingon., *ibid.*, 1249. — Aurelianus, Reomensis monach., *ibid.*, 1521. — SS. Speusippus, Eleusippus, et Meleusippus, CXXIII, 216. — Isaac, episc. Lingon., CXXIV, 1071; CXXXIII, 1075. — S. Malolus, CXXXVII, 728. — Bruno, episc. Lingon., CXXXIX, 249, 1531. — S. Guillelmus, abbas S. Benigni, CXLI, 855; CXLII, 697. — S. Robertus, primus abbas Molism., CLVII, 1253. — Gregorius, episc. Lingon., CLXII, 758. — Eronus, Isaac, Varnerius, Bruno episcopi Lingon., *ibid.*, 785, 801, 505, 811, 815. — Guillelmus, episc. Lingon., CLXXXIX, 114. — S. Bernardus, abbas Clarmavall., CLXXXII, CLXXXIII, CLXXXIV, CLXXXV (integre). — Godefridus, episc. Lagdon., CLXXXVIII, 1423. — Odo, abbas Morimund., *ibid.*, 1644. — Fastredus, abbas Clarmavall., *ibid.*, 1637. — Gaufridus, abbas Clarmavall., *ibid.*, 1675. — Acherus et Petrus, monach. Clarmavall., CXCIV, 1685. — Nicolaus Clarmavall., CXCVI, 1589. — Gualterus, episc. Lingon., CC, 535. — Manasses, episc. Lingon., CCI, 1161. — Petrus, abbas Clarmavall., CCI, 1391. — Henricus de Castro Marsiac, monach. Clarmavall., CCIV, 211. — Garnerius, episc. Lingon., CCV, 553. — Alanus, monach. Clarmavall. (integre).

Scripta. — Liber de miraculis S. Joannis Reomensis, LXXXVI, 1082. — Cœnobii Morimundensis fundatio, CLVII, 1274. — Chronicon Besuense, CLXII, 752. — Vita S. Bernardi Clarmavall., CLXXXIX (integre).

LIV. — LUGDUNENSIS (Lyon, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 518, 549, 575, 578, 650. — Urbani II, CLI, 589, 545. — S. Anselmi, CLIX, 55. — Ivonis Carnotensis, CLXII, 163, 258. — Joannis, archiepisc. Lugdun., *ibid.*, 215. — Honorii II, CLXVI, 1259. — Innocentii II, CLXXIX, 113. — Eugentii III, CLXXX, 1201, 1318. — S. Bernardi, CLXXXII, 124, 532. — Sugerii, CLXXXVI, 1411. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1571, 1401. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 182, 229. — Alani Cantuar., CXC, 1485. — Alexandri III, CC, 980, 1023, 1036. — Clementis III, CCIV, 1495. — Cœlestini III, CCVI, 916. — Innocentii III, CCIV, 121, 165, 190, 191, 285, 1053, 1090, 1098, 1118; CCXV, 215, 1299; CCXVI, 146, 627, 1203, 1243.

Privilegia. — Gregorii VIII, CCII, 1548. — Cœlestini III, CCVI, 893.

Decreta. — S. Annemundi, archiepisc. Lugdun., LXXXVII, 475; LXXXVIII, 1161. — Childerici regis, LXXXVII, 290. — Philippi regis, XCVI, 1521. — Ludovici I, regis, CIV, 1026. — Urbani II, CLI, 458. — Paschalis II, CLXIII, 205, 1195. — Lucii III, *ibid.*, 1163, 1254.

Monasteria. — Ambroniacense (Ambronay), CLXXXIX, 485, 1062. — Athanacense (Ainay), CCXIV, 190. — S. Augustini (Saint-Claude), XCVII, 425. — Balnense (Saint-Romans), CCXIV, 165. — S. Barbaræ (Ile Saint-Barbe), CIV, 1026; CCV, 857. — Bellæ-Villæ (Belleville), CCXIV, 165; CCXVI, 1205. — Cassaniense (La Chassaigne), CCXV,

1299. — De Jugo-Dei (Le Joug-de-Dien), CCIX, 191. — Nantuaense (Nantua), LXXXVII, 290; XCVI, 1029; CLI, 265. — S. Petri Lugdun., LXXXVII, 475; LXXXVIII, 1164. — S. Ragniberti Jurensis (Saint-Rambert de Joux), CCVI, 893. — Savigniacense (Savigny), XCVII, 428; CCII, 1548.

Viri clari. — S. Irenæus, episc. Lugdun., III, 820. — S. Eucherius, archiepisc. Lugdun., I, 685; LVIII, 1096. — Viventiolus, archiepisc. Lugdun., LXVIII, 993. — Photinus, primus episc. Lugdun., LXI, 174. — S. Nicetius, episc. Lugdun., *ibid.*, 872. — Eucherius, archiepisc. Lugdun., LXXXVII, 1175, 1258. — S. Annemundus, archiepisc. Lugdun., LXXXVII, 475. — Leidradus, archiepisc. Lugdun., XCII, 855. — S. Agobardus, archiepisc. Lugdun., CIV, 9. — Amulf., archiepisc. Lugdun., CXVI, 7. — Florus, diaconus Lugdun., CIX, 9. — S. Remigius, archiepisc. Lugdun., CXXI, 985. — S. Justus, archiepisc. Lugdun., CXXXIII, 545. — Hainardus, archiepisc. Lugdun., CXII, 1535. — Bocharus, archiepisc. Lugdun., CXLI, 1147. — Gebuinus, archiepisc. Lugdun., CXII, 1204. — Hugo, archiepisc. Lugdun., CLVII, 481. — Joannes, archiepisc. Lugdun., CLXII, 258, 245. — Ubaldus, archiepisc. Lugdun., CLXIII, 1158, 1198. — Petrus, archiepisc. Lugdun., CLXXIX, 115. — Eracles, archiepisc. Lugdun., CLXXXVIII, 1571. — Guichardus, archiepisc. Lugdun., CXCI, 1085. — Gaufridus S. Barbaræ, CIV, 827. — Joannes de Balmeis, archiepisc. Lugdun., CCIX, 875.

Scripta. — Notitia de dissenatione Lugdunensis presbiteratus, CXLI, 695. — Historia translationis reliquiarum S. Maximi apud Nantuacon, CLI, 265. — Nomina pontificum Lugdunensium ab initio, CLIV, 96. — Charta Ambroniacensis, CLXXXIX, 485. — Epitaphium Raynaldi, archiepisc. Lugdun., *ibid.*, 1022. — Statuta Ecclesie Lugdun., CXCI, 1092.

LV. — LUTEVENSIS (Lodève, évêché).

Viri clari. — Bernardus, episc. Lutevensis, CL, 158.

LVI. — MACLOVIENSIS (Saint-Malo, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 188. — Petri Callensis CCII, 415, 416, 417, 418, 420. — Innocentii III, CCV, 1049.

Monasteria. — S. Mevenni (Saint-Mél), CIV, 102; CCXV, 1049. — De Monteforte (Montfort), *ibid.*

LVII. — MAGALONENSIS (Maguelonne, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 293. — Paschalis II, CLXIII, 44, 1209. — Calixti III, *ibid.*, 1507. — Cœlestini II, CLXXIX, 844. — Eugenii III, CLXXX, 1535. — Alani IV, CLXXXVIII, 1534. — Alexandri III, CC, 595, 451, 453, 521, 522. — Cœlestini III, CCVI, 1160, 1161. — Innocentii III, CCXIV, 223, 467, 494; CLXV, 115, 238, 442; CCXVI, 519, 593, 782; CCXVII, 248.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 408. — Anastasi IV, CLXXXVIII, 1007.

Monasteria. — Anianum, XCVII, 432. — S. Petri Magalouense, CIV, 1068.

Viri clari. — Willelmus, Clusiensis monach., CI, 1447. — S. Benedictus, abbas Clusiensis, *ibid.*, 1438. — Gothofredus, episc. Magalon., CLI, 293, 451. — Gallerus, episc. Magalon., CLVII, 1509. — Raymondus, episc. Magalon., CLXXXIX, 844; CLXXXVIII, 1534. — Joannes, episc. Magalon., CC, 451. — Guillelmus, episc. Magalon., CCVI, 1160.

LVIII. — MASSILIENSIS (Marseille, évêché).

Epistolæ. — Zosimi, papæ, XX, 674. — S. Gregor. Magni, LXXIII, 503. — Gregorii VII, CXLVIII, 521, 612. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1546. — Innocentii III, CCXIV, 225, 637, 610; CCXVI, 445, 580, 607, 816, 823, 1225; CCXVII, 512, 148.

Privilegia. — S. Gregorii Magni, LXVIII, 688. — Caroli Magni, XCVII, 978. — Ludovici I, regis, CIV, 1116. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1494. — S. Leonis, papæ, CXLIII, 652. — Raimbaldi Arelatensis, *ibid.*, 1351, 1394, 1506. — Urbani II, CLI, 48. — Innocentii II, CLXXXIX, 287. — Cœlestini II, *ibid.*, 845. — Anastasi IV, CLXXXVIII, 1069.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 527. — Anastasi IV, CLXXXVIII, 1069.

Monasteria. — S. Cassiani, LXXXVII, 808. — S. Victoris Massiliensis, CXXXIX, 1494; LIII, 632, 1333, 1381, 1596; CXLVIII, 524; CLI, 48; CLXIII, 527; CLXXXIX, 1596; CLXXXVIII, 1007; CCXIV, 225; CCXVI, 445, 580; CCXVII, 152.

Viri clari. — Leporius, episc. Massil., XXII, 1213. — Joannes Cassianus, S. Victoris monach., XLIX, 4. — Salvianus, presb. Massil., LIII, 9. — Gennadius, episc.

Massil., LVIII, 979. — Musæus, presb. Massil., *ibid.*, 1103. — Victor, rhetor Massil., LXI, 935; LXXI, 715. — Theodorus, episc. Massil., LXXVII, 509. — Serenus, episc. Massil., *ibid.*, 1027, 1028. — Petrus, episc. Massil., CLXXXVIII, 1007, 1009.

LIX. — MATISCONEENSIS (Mâcon, évêché).

Epistolæ. — Joannis X, CXXXII, 812. — Alberonis, CXXXVII, 512. — Gerberti, CXXXIX, 221. — Sylvestri, papæ, *ibid.*, 285. — Joannis XIX, CXLI, 1145, 1146. — Stephani I, CXLIII, 879. — S. Petri Damiani, CXLIIV, 571 et seqq. — Alexandri II, CXLVI, 1355. — Gregorii VII, CXLVIII, 296, 538, 875, 699. — Urbani II, CLI, 284, 291. — S. Ivois Carnot., CLXII, 147. — Paschalis II, CLXIII, 51, 201, 220, 235, 442, 1155, 1256, 1504. — Innocentii II, CLXXXIX, 96, 110, 134, 155, 166, 178, 268, 464, 656, 698. — Eugenii III, CLXXX, 227, 1271, 1294. — S. Thomæ Cantuar., CXI, 940. — Alexandri III, CC, 115, 249, 250, 1060. — Lucii II, CCI, 1132. — Petri Celsensis, CCII, 451, 589, 605. — Cælestini III, CCVI, 1235. — Innocentii III, CCXIV, 105, 165, 200, 267; CCXV, 634; CCXVII, 254, 242.

Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 532. — Joannis XIX, CXLI, 1155. — S. Leonis, papæ, CXLIII, 607. — Victoris II, *ibid.*, 805. — Alexandri II, CXLVI, 1295. — Urbani II, CLI, 428. — Paschalis II, CLXIII, 40, 51, 56, 260, 262, 558, 559. — Innocentii II, CLXXXIX, 127, 128, 129, 134, 155. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1057, 1042, 1428. — Urbani III, CCII, 1368, 1577, 1579, 1585. — Clementis III, CCIV, 1501, 1505, 1512, 1515. — Cælestini III, CCVI, 890, 918, 1169. — Innocentii III, CCXIV, 105; CCXV, 497, 526.

Monasteria. — Cluniacense (Cluny), CCXXXII, 812, 1055, 1058, 1068, 1069, 1074; CXXXII, 1082; CXXXIII, 9, 839, 844, 845, 853, 900; CXXXVII, 532, 707, 777, 932; CXXXIX, 221, 285, 1158; CXLI, 1135, 145, 1146; CXLIII, 805, 879; CXLIV, 371; *ibid.*, 923; CXLVI, 1295; CXLVIII, 699; CXLIIX, 653; *ibid.*, 695; CLI, 17, 284; CLVII, 518, 425; CLIX, 40; CLXIII, 51, 56, 201, 220, 260, 262, 558, 559, 1256; CLXVI, 838, 845; CLXIX, 96, 110, 119, 127, 128, 129, 134, 135, 166, 178, 268, 329, 464, 469, 594, 636, 696, 810, 887, 888, 905, 951, 955; CLXXX, 1227, 1274, 1294, 1037, 1042, 1426; CLXXXIX, 1020, 1055; CXI, 940; CC, 115, 249, 250, 967, 969, 1060; CCI, 1152, 1157; CCII, 451, 455, 454, 589, 590, 605, 1565, 1577, 1579, 1585; CCIV, 1501, 1505, 1510, 1512, 1515; CCVI, 890, 918; CCIX, 581; CCXIV, 105; CCXV, 497, 526; CCXVII, 234, 242. — Cariloci (Charlien), CCXIV, 200. — S. Rigaldi (Saint-Rigaud de Ligny), CXLVI, 1560. — S. Petri Matisconense, CCXIV, 105.

Viri clari. — S. Odo, abbas Cluniac., CXXX, 9. — S. Maiolus, abbas Cluniac., CXXXVII, 707. — Magneboldus, episc. Matiscon., *ibid.*, 708. — Gauslenus, episc. Matiscon., CXLI, 1146. — Rodulfus Glaber, Cluniac. monach., CXLIH, 609. — S. Odilo, abbas Cluniac., *ibid.*, 831. — Landricus, episc. Matiscon., CXLVIII, 699. — Udalricus, Cluniac. monach., CXLIX, 633. — Urbanus II, primo Cluniac. monach., CLI, 17. — S. Hugo, Cluniac. abbas, CLIX, 845. — Berardus, episc. Matiscon., CLXIII, 1155, 1504. — Pontius, abbas Cluniac., CLXVI, 835. — Petrus Venerabilis, CLXXXIX, 9. — Hugo V, abbas Cluniac., CCIX, 881. — Raynaldus, episc. Matiscon., CCVI, 1232. *Scripta.* — Synodus Matisconensis, LXXI, 462. — Notitia de electione abbatibus Cluniac., CXXXVII, 707. — Commemoratio mortuorum apud Cluniac., CXXXIX, 1158. — Vita S. Odilonis abbatis, CXLVI, 1560. — Antiquæ consuetudines Cluniac., CXLIX, 635. — Statuta Cluniac., CLXXXIX, 1025. — Dispositio rei familiaris Cluniac., *ibid.*, 1047.

LX. — MELDENISIS (Meaux, évêché).

Epistolæ. — S. Ivois Carnot., CLXII, 28, 89, 257. — Honorii II, CLXVI, 1287. — Innocentii II, CLXXXIX, 595, 485. — Theobaldi, episc., CLXXXVI, 2432. — Adriani IV, LXXXVIII, 1574. — S. Thomæ Cantuar., CXI, 940. — Alexandri III, CC, 240, 241, 290, 454, 512, 553, 716, 784, 1035, 1058, 1197, 1201, 1206. — Lucii III, CCI, 1106. — Innocentii III, CCXIV, 22, 215, 504; CCXV, 134, 781, 1194, 1203, 1256, 1577, 1437, 1566, 1599, 1606, 1611; CCXVI, 45, 729; CCXVII, 53, 75, 220.

Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1506. — Innocentii II, CLXXXIX, 194. — Alexandri III, CC, 188.

Monasteria. — Cervinrigid, (Cerfroy), CCXIV, 215, 504; CCXV, 184. — Jotrens (Jouarre), CIV, 1502; CCXV, 1599, 1606, 1611. — S. Pharonis, CCXVI, 729. — Radobense (Reuil), CLIX, 2007. — Resbaisense (Rebais), LXXX, 537; LXXXVII, 1154; CLXXXIX, 194, CCXV, 1205, 1611.

Viri clari. — S. Faro, episc. Meldens., LXXXVII, 1151.

— Hildegarius, episc. Meldens., CXXXVIII, 663. — Walterius, episc. Meldens., CXLVII, 1212. — Fulcoius, Meldens. subdiac., CL, 1551. — Walterius, episc. Meldens., CLXII, 28. — Burchardus, episc. Meldens., CLXVI, 1287. — Manasses, episc. Meldens., CLXXXIX, 593. — Theobaldus, episc. Meldens., CLXXXVI, 1455. — Stephanus, episc. Meldens., CXI, 615-CC, 188. — Simon, episc. Meldens., *ibid.*, 1197, 1201, 1296. — Thomas, monach. de Radolio, CCIX, 1007.

LXI. — METENSIS (Metz, évêché).

Epistolæ. — Joannis Fiscamensis, CXLVIII, 465. — Gregorii VII, CXLVIII, 552, 553, 475, 514, 594. — Bernandi, presbyteri, *ibid.*, 1255. — Herimannus, episc., CL, 1183. — Eugenii III, CLXXX, 1525, 1525. — S. Bernardi, CLXXXII, 154. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1438, 1587. — Wibaldi, abbas Leodiens., CLXXXIX, 1545, 1546, 1547, 1549. — Stephani, episc., CLXXXIX, 1597, 1451. — S. Hildegardis, CCVII, 210. — Innocentii III, CCXIV, 695, 618, 793, 916, 1105; CCXV, 985, 1317; CCXVI, 52, 555, 709, 756, 1003; CCXVII, 53, 510.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 980. — S. Leonis papæ, CXLIH, 659. — Urbani III, CCII, 1426. — Clemens III, CCIV, 1598. — Cælestini III, CCVI, 945, 958, 1106.

Bullæ. — Calixti II, CLXIII, 1285. — Urbani III, CCII, 1475.

Diplomata. — Chl'perici II, regis, LXXXVIII, 428. — S. Chrodegangi, episc., LXXXIX, 1265. — Caroli Magni, XCVI, 915. — Ludovici I regis, CIV, 1019, 1107, 1285.

Monasteria. — S. Arnulfi, Metensis (Saint-Arnoul-lez-Metz), CXXXVII, 211; CXXXVIII, 211 et seqq.; CL, 871, 1185; CCVI, 955. — Garnavikense, CCXV, 1527. — S. Glodesindis (Sainte Glodesinde), CCXVII, 210. — Gorziense (Gortzia), LXXXIX, 1119; XCVI, 1097, 1098, 912, 1019; CXXI, 1149; CXXXII, 529; CXLVII, 259; CXXXVIII, 209. — Hornebacense (Hornebach), CIV, 1109. — Longo-villarense (Longueville), *ibid.*, 1285. — S. Martini Metensis, CCIV, 1598. — Salinas valis (N.-D. de Salva), CCII, 1426. — Villarense (Villiers-Betmac), CCXVI, 555. — S. Vincentii Metensis, CXXXV, 980; CLXIII, 659; CCVI, 938.

Viri clari. — S. Abbo, episc. Metensis, LXXXVII, 217. Chrodegangus, episc. Metensis, LXXXIX, 1055. — Angelramnus, episc. Metensis, XCVI, 1055. — Symphorinus Amalarius, presbyter Metensis, CV, 815. — Adventus, episc. Metensis, CXXI, 1141. — Robertus, episc. Metensis, CXXII, 527. — Bernon, episc. Metensis, CXXXV, 440. — Adalbero, episc. Metensis, *ibid.*, 469. — S. Glodesindis, abbatissa Metensis, CXXXVI, 211. — Joannes, abbas S. Arnulfi CXXXVII, 211. — Joannes, abbas Gorziensis, *ibid.*, 259. — Adalbero I, II, III, Metenses episcopi, *ibid.*, 261; CXXXIX, 1559. — Hilulfus Metensis archidiaconus, CXXXVII, 275. — Theodoricus, episc. Metensis, *ibid.*, 555. — Drogo, filius Caroli Magni, episc. Metensis, CXXXVIII, 275. — Diedericus, episc. Metensis, CXXXIX, 208. — Alpertus, monach. Metensis, CXI, 445. — Herimannus, episc. Metensis, CXLVIII, 532; CL, 1185. — Guillelmus, abbas S. Arnulfi, *ibid.*, 871. — Clemens, episc. Metensis, *ibid.*, 1182. — S. Theodoricus, episc. Metensis, CLX, 689. — Theogernus, episc. Metensis, CLXIII, 767. — Stephanus, episc. Metensis, CLXIII, 1525; CLXXXII, 132; CXXXVIII, 1458, 1587; CLXXXIX, 1546.

Scripta. — Libellus de ordine et gestis episc. Metensium, XCV, 675. — Chronicon episc. Metensium, XCVI, 1465. — Orationes habitæ in synodo Metensi, CXXI, 1147. — Vita S. Glodesindis abbatissæ Metensis, CXXXVII, 211. — Translatio ad Metensem civitatem plurimorum sanctorum, CXXXVII, 565. — Notitia de Joanne, abbate S. Arnulfi Gorziensis, CXXXVII, 259. — Notitia de fondatione monasterii S. Arnulfi Metensis, CXXXVIII, 190. — Historia synodi Metensis sub Carolo II et Lothario II, *ibid.*, 653. — Expositio synodi Ingelheimensis, *ibid.*, 822. — Gesta episcoporum Metensium, CLXIII, 575. —

LXII. — MIMATENSIS (Mende, évêché).

Epistolæ. — Stephani Tornac., CCXI, 517. — Innocentii III, CCXVI, 609.

Monasterium. — Canonicense (La Cadourgue), CCXVI, 609.

LXIII. — MONSPESULANA (Montpellier, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXXIX, 155, 156, 551, 552, 582, 650. — Lucii II, *ibid.*, 785. — Eugenii III, CLXXX, 1022. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1536. — Alexandri III, CC, 154. — Stephani Tornacensis, CCXI, 575. — Innocentii III, CCXIV, 861, 1150; CCXV, 1558, 1424; CCXVI, 615, 695, 770; CCXVII, 90.

Privilegia. — Joannis XV, CXXXVII, 835. — Alexan-

dei II, CXLVI, 1511, 1515. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1561. — Alexandri III, CC, 143. — Celestini III, CCVI, 905.

Bulla. — Innocentii II, CLXXXIX, 251.

Monasteria. — Anianense (Saint-Sauveur d'Aniane), CIII, 351, 1419; CIV, 1020, 1155; CXXXVII, 835; CLXXXVIII, 1561; CCL, 142, CCXVI, 770. — Carlioci (Saint-Génès), CLXXXI, 1715; CCXI, 575. — Clusiense (Saint Michel de Cluse), CL, 1447, 1449. — Gellonense (Saint-Guillaume-le-Désert), CXLI, 1511, 1515, 1541. — Juncellense (Joncelles), CLXXXIX, 251. — S. Tyberii, CXCII, 1154. — Vallisnagae (Vallemagne), CLXXXVIII, 1599. — Fontis Calidi (Fontchaude), CCIV, 795.

Viri clari. — Willelmus, monach. Clusiensis, CL, 1447. — Guillelmus, episc. Montispeul., CLXXXIX, 552. Guido, monach., CLXXXI, 1719. — Guillelmus, monach. Gellonensis, CLXXXIII, 452. — Bernardus, abbas Fontis Calidi, CCIV, 795.

LXIV. — NANNETENSIS (Nantes, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 44. — Innocentii II, CLXXXI, 121, 201. — Innocentii III, CCXIX, 426.

Monasterium. — Deense (Grandlieu), CIV, 1505.

Viri clari. — SS. Rogatianus et Donatianus mart., et B. Nazarius, LXXI, 760.

LXV. — NARBONENSIS (Narbonne, évêché).

Epistolæ. — Bonifacii I, XX, 772. — Celestini I, 4, 429. — S. Leonis Magni, LIV, 1197. — Joannis X, CXXXII, 811. — Alexandri II, CXLVI, 1587. — Gregorii VII, CXLVIII, 701. — Urbani II, CLI, 65, 516. — Paschalis II, CLXIII, 51, 203, 222. — Calixti II, *ibid.*, 1218. — Innocentii II, CLXXXIX, 70, 571. — Celestini II, *ibid.*, 782. — Eugenii III, CLXXX, 1535, 1594. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1542, 1582, 1604. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 516. — Alexandri III, CC, 165, 944, 327, 557, 597. — Lucii III, CCL, 1170. — Celestini III, CCVI, 886. — Innocentii III, CCXIV, 250, 508, 457, 905; CCXV, 83, 275, 560, 674, 885, 1054, 1554; CCXVI, 151, 171, 256, 608, 615, 691, 692, 744, 1258; CCXVII, 159.

Bulla. — Urbani II, CLI, 560, 418. — Paschalis II, CLXIII, 511. — Innocentii II, 247. — Eugenii III, CLXXX, 1051.

Monasteria. — Caunense vel Exsequariense (Saint-Pierre de Caune), CLXII, 511; XCVII, 980. — S. Eugenii, *ibid.*, 455. — S. Laurentii, *ibid.*, 454. — S. Mariæ Caparionensis, *ibid.*, 455. — S. Mariæ ad Orubionem, *ibid.*, 455. — Quadrangia (les Crantes), CLXXXIX, 247. — S. Theodardi (Saint Audard), CLXXX, 1051.

Viri clari. — Rusticus, archiepisc. Narbon., III, 686; LIV, 1198. — Paulus, primus episc., LXXI, 175. — Ne-fridus, archiepisc. Narbon., CIV, 999. — Agio, archiepisc. Narbon., CXXXII, 779. — Berengarius, viccomes Narbon., CXLI, 837. — Guidfredus, archiepisc. Narbon., *ibid.*, 837. — Dalmatius archiepisc. Narbon., CLI, 65. — Richardus, archiepisc. Narbon., et card. CLXII, 1595. — Berengarius, archiepisc. Narbon., CLXIII, 1318, CLXXXVIII, 1512, 1542. — Arnaldus, archiepisc. Narbon., CLXXXIX, 571. — Pontius, archiepisc. Narbon., CC, 241.

Concilia. — Narbonense I, LXXXIV, 1689. — Narbonense II, CXLII, 607.

LXVI. — NEMAUSENSIS (Nîmes, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLII, 542. — Paschalis II, CLXIII, 159. — Innocentii III, CCXIV, 501; CCXVI, 620, 959.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXXIX, 170. — Celestini II, CLXXXIX, 784. — Nicolai Claravallensis, CXCVI, 1618, 1639, 1640. — Petri Cellensis, CCLII, 587.

Bulla. — Urbani II, CLI, 590. — Calixti II, CLXIII, 1105. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1483.

Concilium. — Nemausense, sub Urbano II, CLI, 210.

Monasteria. — S. Egidii (S. Gilles), XCVII, 452; CCXVI, 792; CLXIII, 159; CLXXXIX, 781; CCL, 987; CCXVI, 680. — Electense (Alais), CLXIII, 1103; CC, 140. — Francorum Vallium (Franquavaux), CCXIV, 501. — S. Mariæ de Fontanis, CLXXXIX, 170. — Psalmodiense (Psalmodii), XCVII, 452; CIV, 1020; CLXII, 1603; CCXVI, 620, 580. — S. Petri Nemausensis, CCXVI, 788. — Pontis Thomeriac (Pont de Thomières), CCL, 302.

LXVII. — NIVERNENSIS (Nevers, évêché).

Epistolæ. — Celestini II, CLXXXIX, 881. — Eugenii III, CLXXX, 1178, 1179, 1525. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 614, 951. — Alexandri III, CC, 509, 569, 640. — Stephani Tornac., CCXI, 528, 529. — Innocentii III, CCXIV, 210, 602, 788, 1157; CCXV, 875, 926, 1228, 1271, 1304, 1348, 1561; CCXVI, 810, 916.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXXIX, 71. — Eugenii III, CLXXX, 1074. — Alexandri III, CC, 148.

Monasteria. — Bellavallis (Bellevaux), CLXXX, 1074. — De Chantilla, CCXVI, 965. — De Chariate, CCXI, 528, 529. — S. Stephani Nivern., CC, 115.

Viri clari. — Rauracus, episc. Nivern., LXXXVII, 215.

— Hugo II, episc. Nivern., CXLI, 1563. — S. Decianus, episc. Nivern., CCL, 605. — Bernardus, episc. Nivern., CC, 640.

LXVIII. — NOVIOMENSIS (Noyon, évêché).

Epistolæ. — Cleri Noviom., CXLI, 1111. — Urbani II, CLI, 141, 404. — Decani Noviom., CLXII, 665. — Baldrici, episc., CLXII, 676. — Godefridi, episc. Ambian., CLXII, 742. — Paschalis II, CLXIII, 510. — Eugenii III, CLXXX, 1628. — S. Bernardi, CLXXXII, 614. — Gregorii, CLXXXVI, 1531, 1552, 1555, 1559, 1571, 1419, 1422, 1423, 1424, 1425, 1435. — Adriani IV, CXXXVIII, 1585. — Petri de Roya, CXCIV, 1896. — Henrici, Remensis archiepisc., CXCVI, 1575, 1574. — Alexandri III, CC, 511, 671. — Arnulfi Lexov., CCI, 90. — Petri Cellensis, CCL, 425. — Stephani Tornac., CCXI, 531, 532, 533, 534, 535, 544, 452, 459, 460, 542. — Innocentii III, CCXIV, 114, 455, 998, 1157, 1161; CCXV, 407, 756, 781, 1129, 1559, 1605; CCXVII, 222, 254.

Privilegia. — Agapeti II, CXXXIII, 950, 1015. — Joannis XII, *ibid.*, 1015. — Joannis XV, CXXXVII, 858. — Eugenii III, CLXXX, 1215. — Alexandri III, CC, 1049, 1047. — Lucii III, CCL, 1150.

Monasteria. — S. Eligii Noviom., CCXVI, 401; CCXVII, 251. — S. Bartholomæi Noviom., CXL, 525, 531, 532, 534, 551, 582, 1414, 459, 460, 542; CCXV, 959. — Humolienense (Homblières), CXXXVII, 50-CC, 959. — S. Medardi, CC, 277. — S. Quintini Montensis (Mont-Saint-Quentin), CLXXX, 1245; CC, 1046, 1047; CCL, 1130. — Ursampi (Ourscamp), CLX 401; CC, 544; CCL, 452; CCXIV, 1157.

Viri clari. — S. Medardus, episc. Noviom., LXXI, 898. — S. Eligius, episc. Noviom., LXXXVII, 475. — S. Medardus, episc. Noviom., LXXXVIII, 534; CL, 1499. — Arieldus, episc. Noviom., CXXXV, 445. — Berneus, abbas Humolar., CXXXVII, 50. — S. Guegodis, virgo Humolar., *ibid.* — Harduinus, episc. Noviom., CXXXIX, 1549. — S. Radbodus, episc. Noviom., CL, 1495. — S. Godeberta, virgo Noviom., CLI, 144. — Baldricus, episc. Noviom., CLXII, 676, 742; CLXIII, 510. — Baldinus, episc. Noviom., CLXXXII, 614; CLXXXIV, 1416; CLXXXVIII, 1598.

LXIX. — PARISIENSIS (Paris, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1509. — Gregorii VII, CLIII, 600. — S. Anselmi, CLIX, 55, 37. — S. Irenæi Carnot., CLXII, 150, 155, 140, 250, 255. — Anselmi, S. Sepulcri cantoris, CLXII, 729. — Paschalis II, CLXIII, 88, 157, 221. — Honorii II, CLXVI, 1296. — Innocentii II, CLXXXIX 64, 111, 620, 621. — Eugenii III, CLXXX, 1285, 1515, 1554, 1568, 1579, 1580, 1595, 1596, 1601, 1409, 1407, 1414, 1415, 1418, 1419, 1441, 1442. — S. Bernardi, CLXXXII, 720. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1406, 1007, 1490, 1536. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 539, 576, 577, 474. — Gilberti Foliot, CXC, 907. — Alexandri III, CC, 228, 235, 281, 507, 518, 539, 546, 555, 760, 999, 1061, 1087. — Lucii III, CCL, 1251. — Petri Cellensis, CCL, 420. — Clementis III, CCIV, 1476. — Petri Cellensis, CCVII, 578, 455. — Guillelmi de Campania, CCL, 826, 827. — Stephani Tornacensis, CCXI, 512, 571, 401, 405, 416, 427, 457, 411, 456, 462, 468, 472, 478, 481, 484, 488, 490, 492, 493, 516. — Innocentii III, CCXIV, 515, 109, 5151, 154, 158, 162, 405, 505, 932, 1097, 1111, 1185, 1187, 189, 1191; CCXV, 490, 586, 637, 659, 791, 795, 814, 866, 980, 991, 1115, 1191, 1248, 1457, 1562, 1585, 1689; CCXVI, 45, 155, 156, 478, 758; CCXVII, 15, 26, 58, 182.

Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 541. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1485. — Roberti, regis, CXLI, 942. — S. Leonis IX, CXLIII, 670. — Alexandri II, CLVI, 1506. — Villelmi, Angliæ regis, CXLIX, 1561. — Paschalis II, CLXIII 68, 559. — Calixti II, *ibid.*, 1186, 1230. — Innocentii II, CLXXXIX, 552, 557, 648. — Stephani episc., *ibid.*, 665. — Celestini II, *ibid.*, 915, 918. — Eugenii III, CLXXX, 1107, 1234, 1239, 1539, 1554. — Adriani IV, *ibid.*, CLXXXVIII, 1002, 1004, 1050, 1084. — Alexandri III, CC, 1562, 1485, 1571, 1621, 1623, 1650. — Alexandri III, CC, 208, 211, 346, 1052. — Lucii III, CCL, 1088, 1104, 125, 1328. — Urbani III, CCLII, 1479, 1487. — Clementis III, CCIV, 1291, 1292, 1367, 1577, 1445, 1470, 1475, 1476. — Celestini III, CCVI, 942, 1085, 1108, 1141, 1160, 1224, 1224.

Bulle. — Callisti II, CLXIII, 1142. — Innocentii II, CLXXX, 65. — Eugenii III, CLXXX, 1256, 1242, 1565. — Alexandri III, CC, 528. — Urbani III, CCL, 1477. — Clementis III, CCIV, 1814.

Monasteria. — Brogariense (Bruyère-le-Château), LXXXVIII, 1511; LXXXVIII, 1166, 1167. — S. Chlodaldi (Saint-Cloud), LXXXVIII, 1554; XCVI, 1578. — S. Dionysii (Saint-Denis), LXXX, 451; *ibid.*, 510, 514, 515, 531, 533, 535, 536, 539, 540; 543, 548, 547, 550, 552, 554, 556, 557, 559, 562; LXXXVII, 681, 1277, 1278, 1280, 1329, 1399; LXXXVIII, 1183, 1186, 1057, 1091, 1166, 1108, 1110, 1116, 1119, 1121, 1125, 1136, 1142, 1302, 1308; LXXXIX, 1011, 1017; XCVI, 1211, 1230, 1524, 1528, 1530, 1561, 1565, 1566, 1570, 1572, 1581, XCVII, 940, 941, 943, 945, 946, 958, 966, 969, 974, 985; CXLI, 620; CXLI, 1364; CXLI, 89; CLXXXIX, 64; CLXXX, 1286, 1243, CLXXXVI, 1151, 1445, 1461, 1468; CLXXXVIII, 1002, 1004, 1467, 1468, 1544, 1593, 1594; CLXXXIX, 320, 474; CXCV, 991; CC, 629, 1196, 1200, 1258; CII, 1166, 1167, 1203, CIV, 1439; CCVI, 942, 1053, 1183, 1220, 1224; CCXI, 416, 495; CCXIV, 151, 128, 162; CCXVII, 63, 145, 228, 241, 254, 260, 261. — S. Genovefæ (Sainte-Genève), CCIV, 1367, 1470; CCXI, 571, 401, 405, 458, 478, 525, 522; CCXV, 586, 1191, 1566, 1576; CCXVI, 518; CCXVII, 52, 92. — S. Germani Auxiliator. (Saint-Germain-l'Auxerrois), CIV, 1039; CXLI, 948; CLXIII, 221; CCXV, 27, 844; CCXVI, 58. — S. Germani a Pratis (Saint-Germain-des-Prés), XCVII, 912, 965, 974; CIV, 1065; CXLI, 853; CLXIII, 201, 1230; CLXXXIX, 63; CLXXXVIII, 1050; CC, 228, 1052, 1155, 1255; CCL, 1068; CCXI, 456, 472; CCXIV, 151; CCXVI, 488; CCXVII, 15, 64. — Giffense (Gif), CCIV, 1284. — Hederense (Notre-Dame d'Hierre), CLXXII, 1427. — Herivalense (Hérivaux), CCIV, 1314; CCV, 908. — Latinianense (Lagny), CXLI, 961; CLXXXIX, 631; CCL, 579; CCXVI, 195, 198, 729. — Longipontis (Long-Pont), CLXXXVIII, 1084; CC, 611; CCVI, 114; CCIX, 826; CCXI, 342; CCXV, 639, 791, 793. — S. Maglorii Parisiensis (Saint-Magloire), CXLI, 950; CLXXXVIII, 1631. — S. Martini de Campis (Saint-Martin-des-Champs), CLXIII, 1142; CLXXXIX, 537, 648, 918; CLXXX, 1107, 1250; CLXXXIX, 377; CC, 318. — S. Mauri Fossatensis (Saint-Maur-des-Fossés), LXXXVIII, 1126, 1159, 1557; CIV, 1044, 1051; CCXXXVII, 750; CXLI, 947; CLXII, 725. — S. Petri Fossatensis (Saint-Pierre-des-Fossés), XCVII, 428. — Roem Boviscurti (Laroche), CLXXXVIII, 1620. — Vallis S. Maris (Notre-Dame du Val), *ibid.*, 1623. — S. Victoris Parisiensis, CLIII, 600; CLXXXII, 720; CXCLII, 9; CXCLIX, 1123; CC, 507, 772, 773, 1267; CCL, 1513; CCXVI, 351, 510, 549.

Concilia. — Synodus Parisiensis, LXXX, 451. — Conveniens Parisiensis de imaginibus, CIV, 1100.

Viri clari. — Dionysius, primus episc. Paris., LXXI, 768. — S. Marcellus Paris., *ibid.*, 895. — Genovefæ, *ibid.*, 896. — S. Germanus, episc. Paris., LXXII, 53. — S. Landericus, episc. Paris., LXXXVII, 287. — S. Rusticus, martyr Paris., LXXXVIII, 577. — S. Eleutherius, martyr Paris., *ibid.* — Aeneas, episc. Paris., CXXI, 651. — Raynaldus, episc. Paris., CXLI, 204 not. — B. Guillelmus I, abbas S. Germ. a Pratis, *ibid.*, 835. — Gilo, Paris., CIV, 941. — Galo, episc. Paris., CLXII, 722. — Stephanus, episc. Parisiensis, CLXXXIII, 1400; CLXXXIX, 620. — Hugo de Sancto Victore, CLXXV, CLXXXVI, CLXXXVII (integre). — Petrus Abailardus, CLXXXVIII (integre). — Sugerius, abbas S. Dionysii, CLXXXIX, 61; CLXXXVI, 1151. — Theobaldus, episc. Paris., CLXXX, 1563; CLXXXVIII, 1490. — Willielmus, S. Dionysii monachus, CLXXXVI, 1468. — Mauricius, episc. Paris., CXC, 907. — Petrus Lombardus, episc. Paris., CXCI, 9. — Garnerus, canonicus S. Victoris, CXCVI, 1599. — Godefridus et Adamus S. Victoris, *ibid.*, 1417. — Gualterus, prior S. Victoris, CXCLIX, 1125. — Odo de Deogilo, abbas S. Dionysii, CXCV, 991. — Richardus S. Victoris, (CXCVI, 1. — Hilduinus, Acharius, Ervisius, Garinus, abbates S. Victoris, *ibid.*, 1365. — Odo, prior S. Victoris, *ibid.*, 1399. — Adamus S. Victoris, CCIV, 1272. — Mauricius de Sullaco, episc. Paris., CCV, 887. — Petrus Cantor., *ibid.*, 9. — Odo, episc. Paris., CCVII, 578, 435. — S. Willielmus abbas, CCIX, 589. — Petrus Pictaviensis, Parisiensis Academiæ cancellarius, CCXI, 779. — S. Stephanus, abbas S. Genovefæ, *ibid.*, 295. — Aegidius Parisiensis, CCLII, 15. — Joannes Beletus, CCLII, 9. — Odo de Soliaco, episc., CCLII, 47. — Petrus Vallis Cernati, CCXIII, 541.

Scripta. — Notitia de factis S. Germani, LXXXIII, 453. — Vita S. Marcelli, episc. Parisiensis, LXXXVIII, 541. — Narratio passionis plurimorum martyrum Parisiensis, *ibid.*, 577. — Historia translationis plurimorum san-

ctorum in urbem Parisiensem, CXXII, 721. — Libris de bello Parisiaco, *ibid.*, 721. — Notitia de nece Thomæ S. Victoris Parisiens., CLIII, 600. — De fundatione in ecclesia S. Martini a Camp. CLXXIII, 1399. — Narratio translationis corporum S. Dionysii et sociorum, CLXXXVI, 1151. — Constitutiones abbatæ S. Dionysii, *ibid.*, 1443. — Historia monasterii S. Victoris, CCLII, 1513. — Statuta et donationes piæ Ecclesiæ Parisiensis, CCLII, 69.

LXX. — PERPINIACENSIS-ELNENSIS (Perpignan, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1181.

Privilegia. — Ludovici I, regis, CIV, 272. — Joannis XIII, CXXXV, 969, 967. — Sergii IV, CXXXIX, 1517. — *Monasteria.* — Arulense (Valespir), CIV, 1097; CXXXV, 967; CXXXIX, 1517. — S. Martini Canigonis (Canigon), CC, 236. — S. Michaelis de Coxano (Cusan), CXXXV, 969. — S. Petri Feniliotensis (Fenouillades), CXXXIX, 1544.

LXXI. — PETROCORIENSIS (Périgueux, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLI, 1590. — Eugenii III, CLXXX, 1153. — Nicolai Clara-vallensis, CXCVI, 1631. — Petri Mesensis, CCVII, 110. — Innocentii III, CCXIV, 128, 421, 435, 709; CCXV, 245, 248, 1274; CCXVI, 609.

Bulle. — Callisti II, CLXIII, 1117. — Eugenii III, CLXXX, 1593.

Monasteria. — Albaterrense (Aubeterre), CCXV, 245, 248. — Brantismuri (Brantôme), XCVII, 450. — Cadu-niense (Cadouin), CCXIV, 128, 709. — Sarlatense (Sarlat), CLXXX, 1593. — Turturiacense (Tourcey), CLXIII, 1117.

Scripta. — Notitia de hæreticis Petragoricis, CLXXXIII, 1721.

LXXII. — PICTAVIENSIS (Poitiers, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 546, 559, 579, 537, 653. — Urbani II, CII, 367, 568. — Paschalis II, CLXIII, 81, 275, 173. — Episcopi Pictaviensis, CLXXXIX, 44. — Vulgrini, *ibid.* — Innocentii II, *ibid.*, 117, 320, 547, 634, 635. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 620. — Gilberti Poilliot., *ibid.*, 907, 967. — Roberti de Roseham, *ibid.*, 1468. — Joannis Saresbur., CXIX, 139, 141, 154, 158, 168, 224, 249, 255, 259, 260, 264, 271, 287, 308, 327, 335. — Arnulfi Lexov., CCL, 69, 94, 105. — Lucii III, *ibid.*, 1341. — Celestini III, CCVI, 1231. — Stephani Tornac., CCVII, 161. — Innocentii III, CCXIV, 56, 63, 77, 126, 201, 394, 449, 456, 457, 545, 710, 741; CCXV, 206, 514, 869, 1250, 1471; CCXVI, 282, 445, 543, 793.

Privilegia. — CXXXVI, 796. — Joannis XI, CXXXII, 1062. — S. Leonis IX, CXLIII, 618. — Gregorii VII, CXLVIII, 666. — Urbani II, CII, 328. — Paschalis II, CLXIII, 164, 419. — Innocentii II, CLXXXIX, 72, 227. — Celestini II, *ibid.*, 864. — Alexandri III, CC, 197, 553, 518.

Monasteria. — Carro-fense (Charroux), XCVII, 450, 989; CIV, 1016, 1188; CXXXVII, 852; CXLI, 648. — S. Crucis Pictav., XCVII, 450; CII, 528. — S. Cypriani Pictav., *ibid.*, 568. — Fontis Ebraldi (Fontevrault), CLXII, 1015, 1079, 1089; CLXIII, 164, 419; CLXXXIX, 72, 320, 634, 635, 864, 924; CLXXX, 1037, 1396, 1400, 1413; CC, 191, 333, 518; CCL, 1312. — Fontnellense (Fontenelle), CLXXIX, 417. — S. Hilarii de Cella (S. Hilaire de la Celle), CCXV, 314; CCXVI, 445. — Locociacense (Ligugé), LXXXVIII, 595. — Malleacense (Maillezais), CXLI, 1217, 1249. — S. Maris et S. Martini Pictav., CXXXII, 1062. — S. Maxentii Pictav., XCVII, 450; CLXIII, 275, 173. — Monasterium Novum (Modter-Neuf), CXLVIII, 666; CII, 367. — Nantolense (Nanteuil), CCXIV, 1683. — Nobiliacense (Noailles), CXLVIII, 516; CLXXXIX, 227. — S. Philiberti, XCVII, 850. — S. Radegundis Pictav., LXXI, 905; CXVI, 789. — S. Savini Puellari, XCVII, 450. — De Stella (de l'Etoile), CXCI, 1683.

Viri clari. — S. Victorinus, episc. Pictav., V, 281. — S. Hilarius, episc. Pictav., IX, X; LXXI, 829; LXXXVIII, 459. — Vincentius, martyr, LXXI, 784. — Pannichius, presbyter Pictav., *ibid.*, 800. — Lupianus, confessor, *ibid.*, 868. — Fortunatus, episc. Pictav., LXXXVIII, 59. — Ebroinus, episc. Pictav., CXXXVIII, 539. — Radulphus Ardens, CLV, 1293. — Petrus, monach. Malleacensis, CXLVI, 1217. — Robertus de Arbrissello, Fontis Ebraldi fundator, CLXII, 1089; CLXVI, 1181. — Petrus, episc. Pictav., CLXIII, 81, 275. — Grimoaldus, episc. Pictav., CLXXXIX, 547. — Gilbertus Porretanus, episc. Pictav., CLXXXVIII, 1247, 1677. — Joannes, episc. Pictav., CXC, 620, 1468. — Isaac, abbas de Stella, CXCI, 1683. — Joannes, episc. Pictav., CXCLIX, 159, 141. — Guillelmus, episc. Pictav., CCI, 1341. — Petrus Pictav., CCXI, 779.

Concilia. — Concilium Carro-fense CXXXVII, 852. — Concilium Pictaviense, CLVII, 1079.

Scripta. — Notitia de S. Hilario, LXXXVIII, 1435. — Historia monasterii Mollescentis, CXLVI, 1219. — Regula sanctimonialis Fontis Ebraldi, *ibid.* — Vita S. Roberti de Arbrissello, *ibid.*, 1181. — Libellus contra Gilbertum Porretanum, episc., CLXXXVIII, 1577. — Notitia de monasterio Fontis Ebraldi, CCII, 1512.

LXXIII. — PODIENSIS ANICIENSIS (le Puy, évêché). *Epistolæ.* — Gregorii VII, CXLVIII, 352, 471. — Innocentii II, CLXXIX, 572. — Stephani Tornacensis, CXXI, 321, 325. — Innocentii III, CCXV, 484, 1181, 1544.

Bulla. — S. Leonis IX, CXLVIII, 681. *Vir clarus.* — Raimundus de Agiles, Podiensis canonicus, CLV, 591.

LXXIV. — REDONENSIS, VENETENSIS (Rennes, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 596. — Gregorii VII, CXLVIII, 715. — Calixti II, CLXIII, 1117, 1157. — Paschalis II, *ibid.*, 1158. — Sugerii, CLXXVI, 1409. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 147. — Innocentii III, CCXIV, 271.

Bulla. — Eugenio III, CLXXX, 1248.

Monasteria. — Rothomense (Redon), CIV, 1295, 1292; CXXI, 1281; CXLVIII, 715; CLXIII, 1117, 1158; CLXXX, 1248. — S. Melanii (Saint-Melaine), CLXIII, 1157. — Vitreense (Vitré), CLXXI, 1781.

Viri clari. — Melanias, episc. Redon., LXXI, 868. — Catwallon, monachus Rothomensis, CXXI, 1281. — Marbodius, episc. Redonensis, CLXIII, 1481; CLXXI, 1457; CLXXX, 1657.

LXXV. — REMENSIS (Reims, archevêché).

Epistolæ. — Hormisdas pape, L XIII, 567. — Benedicti III, CXV, 689. — Joannis XIII, CXXXV, 992. — Gerberti Aurillacensis, CXXXIX, 209. — Gerardi, CXLII, 518. — Stephani I, CXLIII, 869. — Nicolai II, *ibid.*, 1529, 1549, 1549, 1560. — Alexandri II, CXLVI, 1283, 1298, 1509, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522. — Gregorii VII, CXLVIII, 293, 331, 408, 410, 741. — Lanfranci Cantuar., CL, 531. — Guillelmi S. Arnulfi, *ibid.*, 875. — Urbani II, CLII, 309, 351, 445. — S. Ivonis Carnotensis, CLXII, 26, 104, 106, 120, 163, 191, 257; *ibid.*, 265. — Paschalis II, CLXIII, 158, 141, 240, 297. — Calixti II, *ibid.*, 1247. — Innocentii II, CLXXIX, 191, 214, 278, 279, 542, 468, 515, 517, 656. — Ecclesiam Remensis, *ibid.*, 671. — Eugenii III, 1229, 1542. — S. Bernardi, CLXXXII, 156. — Sugerii, CLXXXVI, 1360, 1580, 1588. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1592, 1597, 1557, 1695. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 578, 579. — Henrici, archiepisc. Remensis, CXCVI, 1571. — Nicolai Claraevall., *ibid.*, 1608, 1652. — Alexandri III, CC, 85, et passim. — Arnulfi Lexov., CCI, 82, 145. — Lucii III, *ibid.*, 1178, 1521. — Petri Cellensis, CCII, 562, 567. — Celestini III, CCVI, 1098. — Petri Blesensis, CCVII, 356. — Stephani Tornacensis, CCXI, 339, 350, 535, 579, 594, 401, 407, 415, 425, 451, 465, 467, 508, 525, 525. — Innocentii III, CCXIV, 100, 156, 174, 245, 582; CCXV, 598, 571, 572, 634, 640; CCXVI, 46, 725, 656, 857; CCXVII, 66, 74, 195.

Privilegia. — Adriani I, XCVI, 1212. — Joannis XIII, CXXXV, 991. — Arnulfi, archiepisc., CXXXIX, 1245. — Guidonis, archiepisc., CXLII, 1408. — S. Leonis IX, CXLIII, 617, 619. — Alexandri II, CXLVI, 1550. — Eugenii III, CLXXX, 1071, 1127, 1220, 1558, 1542. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1565. — Alexandri II, CC, 567, 568. — Lucii III, CCI, 1166, 1168, 1524. — Innocentii III, CCXVII, 178.

Chartæ et diplomata. — Ludovici I, regis, CIV, 1057, 1071, 1144. — Ebalii, archiepisc., CXXI, 1111. — Widonis, archiepisc., CXLII, 1406, 1407. — Raynaldi, archiepisc., CLXXII, 1545. — Henrici, archiepisc., CXCVI, 1577. — Guillelmi, archiepisc., CCIX, 852, 855.

Concilia. — Concilium Remense, præsidente Hervæo archiepisc., CXXXII, 1062. — Caroli II, conventus Attiniacensis (Attigny), CXXXVIII, 607, 751. — Concilium Remense, sub Gerberto, CXXXIX, 193, 267. — Concilium Mosanense (Mouzon), *ibid.*, 193. — Concilium Remense, sub Urbano II, CLII, 110. — Concilium Remense sub Innocentio II, CLXXXIX, 675.

Monasteria. — Alivillarensis (Haut-Villiers), LXXXVIII, 1181; CCXI, 465; CCXIV, 878. — Bellavallis (Belval), CCVI, 871, 885. — Calvimontense (Chaumont), CLXXX, 1220; CLXXXVIII, 1535. — Carthusia Montis-Del, CLXXIX, 296; CLXXX, 1071. — Corbiniacense (Corbigny), CXLIII, 619; CL, 875; CLXIII, 220. — Dionysi Remensis, CXLIII, 1408; CXLVI, 1550. — Igniacense (Igny), CLXXII, 1545; CLXXXVIII, 983; CCXVI, 1608; CXLVI, 46. — Mosanense (Mouzon), CXXXVII, 5117; CXLII, 1451. — S. Nicasil Remensis, CXLVI, 1532; CLXIII, 517, 518; CLXXIX, 291; CLXXX, 1127; CLXXXII, 156; CL, 568. — S. Petri

Remensis, CLXXX, 1542. — S. Remigii Remensis, CXXV, 992; CXXXVII, 49; CXLII, 1408, 1409; CXLIII, 616, 617; CXLVIII, 295; CLV, 667; CLXXII, 1551; CLXX, 1069, 1542; CLXXXVIII, 1563, 1565; CC, 274, 578, 292, 300, 550, 551, 555, 455, 567; CCI, 1168; CCXVI, 725; CCXVII, 74, 178, 195. — Signiacense (Signy), CCIX. — S. Theodoric Remensis, CLXXX, 185, 1558; CCXVI, 9.

Viri clari. — S. Remigii, archiepisc. Remens., LIX, 961; LXXXVIII, 527. — Mappinius, archiepisc. Remens., LXVIII, 44. — S. Sommatius, archiepisc. Remens., LXXX, 441. — Nivardus, archiepisc. Remens., LXXIV, 1181. — Hincmarus, archiepisc. Remens., CXXV, 9, 72. — Sigloardus, canonicus Remens., CXXIX, 1145. — Fulco, archiepisc. Remens., CXXI, 9. — Hererus, archiepisc. Remens., CXXII, 639. — Seulfus, archiepisc. Remens., CXXXII, 1063. — Arthaldus, archiepisc. Remens., CXXXIII, 953. — Odalricus, archiepisc. Remens., CXXXIII, 965. — Flodoardus, canonicus Remens., CXXXV, 9. — Bernerus, monach. S. Remigii, CXXXVII, 49. — Adalbero, archiepisc. Remens., CXXIV, 503. — Richerus, monach. S. Remigii, CXXVIII, 28. — Ebo, archiepisc. Remensis, CXXXVIII, 526. — Gerbertus, archiepisc. Remensis, CXXXIX, 193. — Arnulfus, archiepisc. Remensis, CXXXIX, 1544. — Ebalus, archiepisc. Remens., CXXI, 1109. — Guido de Castellione, archiepisc. Remens., CXLII, 1559. — Anselmus, monach. S. Remigii, CXLII, 1409. — Gervasius, archiepisc. Remens., CXLIII, 869, 1529, 1548, 1549, 1560, 1596. — Massenus, archiepisc. Remens., CXLVIII, 295, 590, 591, 741; CL, 851, 875; CLII, 445. — Raynaldus, archiepisc. Remens., CL, 1581. — Radulphus, archiepisc. Remensis, CLIII, 1545. — Samao, archiepisc. Remensis, CLXXII, 656. — Guillelmus, abbas S. Theodoric Remensis, CXXI, 185. — Guericus, abbas Igniacensis, CLXXXVIII, 983. — Ricardus, archiepisc. Remensis, CXCVI, 1559. — Wilhelmus, archiepisc. Remens., CXCVI, 1652, CC, 1064. — Petrus Cellensis, monach. S. Remigii, CXLII, 598. — Wilhelmus de Campania, archiepisc. Remens., CCIX, 817. — Petrus de Riga, CCXII, 9.

Scripta. — Notitia de S. Remigio archiepisc., LXXVIII, 537. — Versus ad tumulum S. Remigii, CXXIX, 1053. — Carmen de morte Fulconis archiepisc. Remens., *ibid.*, 1145. — Historia ecclesie Remensis, CXXIV, 25. — Narratio de Ecclesia Remens. actibus in concilio Pontenensi, CXXXVIII, 767, 763. — Acclamations in ecclesia Remensi decantate, *ibid.*, 901. — Narrator amor Urbani II erga ecclesiam Remens., CLII, 15. — Historia dedicationis ecclesie S. Remigii, CXLII, 1411. — Epitaphium Guidonis, archiepisc., CXLII, 1407. — Testamentum Oldari, prepositi Remensis, CL, 1545.

LXXVI. — ROTHOMAGENSIS (Rouen, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii pape, XX, 468. — Joannis Facannensis, CXLIII, 797; CXLVIII, 465. — Maurili, archiepisc. Rothomagi, CXLIII, 1587. — Wilhelmi Compositaris, CXLIX, 1289. — Lanfranci Cantuar., CL, 521 et seq. — Urbani II, CLII, 555, 574. — S. Anselmi, CLII, 106. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 52, 101, 165, 186, 299. — Paschalis II, CLXIII, 188. — Baldrici Dolensis, CLXVI, 1173. — Cleri Rothomagi, CLVI, 1519. — Innocentii II, CLXIII, 98, 102, 150, 308. — Hugonis archiepisc., *ibid.*, 665. — Henrici, regis, *ibid.*, 669. — Eugenii III, CLXIX, 145. — S. Bernardi, CLXXXII, 129. — Sugerii, CLXIII, 1599, 1450, 1451. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 508, 641, 671. — Gilberti Folliot., *ibid.*, 908. — Joannis Saresbur., CXCIX, 197, 215, 505. — Alexandri III, CC, 204, 417, 657, 659, 644, 646, 647, 658, 705, 709, 733, 1044, 1119, 1400. — Arnulfi Lexov., CCI, 17, 48, 107, 111. — Lucii III, *ibid.*, 1248, 1500, 1525. — Urbani III, CCII, 1479. — Clementis III, CCIV, 1499. — Celestini III, CCVI, 1007, 1117, 1156, 1192, 1225, 1251, 1253. — Petri Blesensis, CCVII, 554, 567, 575, 408, 422. — Innocentii III, CCIV, 93, 195, 219, 223, 420, 453, 597, 868, 984; CCV, 69, 1295; CCXVI, 512, 515, 766; CCXVII, 276.

Privilegia. — Eugenii III, CLXXX, 1104. — Alexandri III, CC, 1277. — Celestini III, CCVI, 930, 974, 977, 1173. *Bulla.* — Eugenii III, CLXXX, 1408. — Celestini III, CCVI, 985, 1098.

Monasteria. — S. Andoens (Saint-Ouen) CL, 1167; CL, 1119, 1277; CCII, 1514. — Fiscampense (Fécamp), CXXI, 992; CXLIII, 1587; CXLVII, 414, 463, 475, 480, 485; CL, 107, 108; CCII, 1479; CCVI, 974, 977, 985, 1173. — Gemeticense (Jumièges), CXLIX, 779; CLXVI, 1151; CL, 219. — S. Marini de Prato, CLXXXVIII, 1065. — S. Martini de Pontia (Pontoise), CCII, 1151. — De Montem Leproso, CXXV, 158. — De Monte Rothomagi, CXC, 64, 1456; CXCIX, 509, 215, 197. — Mortinensis (Mortain),

CLX, 389; CLXXX, 1104; CC, 208. — S. Trinitatis Rothomag., CCII, 1316. — Ulterioris portus (Tréport), CII, 1318. — S. Vandegesi Fontanellense (Saint-Vandril), LXXVII, 1519; LXXXVIII, 1101, 1122; CIV, 1025, 753; CCII, 1314. — S. Victoris in Caletis (Saint-Victor-en-Caux), CXLVII, 363.

Viri clari. — S. Victorinus, archiepisc. Rothomag., XI, 457. — S. Audouenus, archiepisc. Rothomag., LXXXVII, 475. S. Anselmus, abbas Pontanellensis, CV, 733. — Hugo, archiepisc. Rothomag., CXXXVIII, 171. — S. Romanus, archiepisc. Rothomag., *ibid.*, 639. — Maurilius, archiepisc. Rothomag., CXLIII, 1577. — Joannes, archiepisc. Rothomag., CXLVII, 118. — Franciscus II, archiepisc. Rothomag., *ibid.*, 118. — Joannes, abbas Piscamensis, *ibid.*, 444. — Willelmus, Calculus, Gemmetic monach., CXLIX, 779. — Theodoratus, monach. S. Audoueni, CL, 1187. — Willelmus, archiepisc. Rothomag., CLIX, 106; CLXII, 186, 299. — Joannes discipulus, S. Audoueni monachus, CLXII, 115. — S. Hugo, archiepisc. Rothomag., CLXVI, 1163. Mallonus et Avicianus, apostoli Normanniae, CLXXXVIII, 590. — Willelmus, archiepisc. Rothomag., *ibid.*, 845. — Godefredus, archiepisc. Rothomag., *ibid.*, 887. — Rotrodus, archiepisc., Rothomag., CXC, 590, 671; CC, 417. — Alexander Gemmeticensis, CCV, 919. — Walterus, archiepisc. Rothomag., CCI, 1525.

Scripta. — Notitia de S. Romano, archiepisc. Rothomag., CXXXVIII, 171. — Gesta Normanniae ducum, CLI, 619; CXLIII, 1589; CLXXXVIII, 405. — Ordinarium canonicorum Regularium S. Laudi Rothomag., CXLVII, 157. — Historia Normannorum, CXLIX, 779. — Acta archiepisc. Rothomag., CXVII, 275. — Acta concilii Rothomag., *ibid.*, 267. — Notitia de fundatione collegii de Albania, *ibid.*, 211. — Chronicon Fiscamnen, *ibid.*, 130. — Catalogus abbatum Fiscamnen, *ibid.*. — Auctarium monasterii Mortuimaris, CLX, 389. — Narratio translationis capitis S. Valentini Gemmeticum, CLXVI, 1151. — Vita S. Hugonis, archiepisc. Rothomag., *ibid.*, 1163. — Narrator concilium Rothomag., *ibid.*, 541. — Bella inter Normanniae magnates, CLVIII, 501, 600, 625. — Historia abbatum monasteriorum Normanniae, CLXXXVIII, 515. — Notitia de Rothomagensi civitate, *ibid.*, 536. — Historia conciliorum in Normannia habitorum, *ibid.*, 653, 1118, 835. — Disticha in honorem xviii primorum praesulum Rothomag., *ibid.*, 590. — Notitia de pluribus monasteriis diocesis Rothomag., CCII, 1314, 1318, 1318.

LXXVII. — RUTHENENSIS (Rodez, évêché).

Epistolae. — Urbani II, CLI, 546. — Hugonis Lugdun., CLVII, 509. — Alexandri III, CC, 589. — Innocentii III, CCXIV, 575.

Privilegia. — Bernardi Ruthenensis, CL, 1539. — Urbani II, CLI, 519. — Ludovici I, regis, CIV, 1030.

Monasteria. — S. Amandii CLIV, 119. — S. Antonii, XCVII, 431; CLI, 519. — Conchense (Saint-Foi-de-Conques), XCVII, 431; CIV, 1090; CLVII, 509; CCXIV, 575. — Vabrense (Vabre), CXXXII, 781.

Viri clari. — Verus, episc. Ruthenensis, LXXX, 445; LXXXVII, 378. — S. Amandus, episc. Ruthenensis, *ibid.*, 515.

LXXVIII. — SAGIENSIS (Sées, évêché).

Epistolae. — S. Anselmi, CLIX, 163. — Venerabilis Gilberti, CLXXI, 207. — S. Thomas Cantuar., CXC, 621. — Gaufridi, scriptoris ecclesiastici, CLV, 863, 874, 875, 882. — Coelestini III, CCVI, 1116. — Innocentii III, CCXIV, 1038; CCXVI, 69, 824.

Bullae. — Innocentii II, CLXXIX, 93. — Alexandri III, CC, 339.

Monasteria. — S. Martini Sagiensis, CLIX, 163; CCH, 1317; CCV, 863, 874, 875, 882. — S. Petri Divensis, CXLIX, 1423; CLXXXI, 1703. — S. Serentici, CCII, 1507.

Viri clari. — Serlo, episc. Sagiensis, CLXXXVIII, 400, 805, 309.

LXXIX. — SANTONENSIS (Saintes, évêché).

Epistolae. — Joannis XIX, CXLI, 1154. — S. Leonis IX, CXLI, 745. — Eugenii III, CLXXX, 1514. — Urbani II, CCL, 1367. — Innocentii III, CCXIV, 127, 171, 472, 545; CCXV, 245, 889; CCXVI, 285, 297, 570, 687, 738.

Concilium. — Santonense, CII, 90, 367.

Monasteria. — Angeliacense (Saint-Jean d'Angély), CXLI, 1154; CCVI, 285, 738. — De Bezaco, CCXVI, 687. — De Madio, CCXV, 245. — Nigras Insulae (Noirmoutier), CIV, 1183. — Suibienae, CCXVI, 687. — Tenallense (La Tenaille), CCXV, 245.

Viri clari. — Troganus, episc. Santonensis, LXVII, 995. — S. Eutropius martyr, LXXI, 156; CXXIII, 251. —

Martyrius, abbas, LXXI, 869. — Bernardus, episc. Santonensis, CLXXX, 1514.

LXXX. — SENONENSIS (Sens, archidiocèse).

Epistolae. — Gerberti Auril., CXXXIX, 249. — Roberti regis CXLI, 985. — Gregorii VII, CXLVIII, 375, 377, 416, 462, 469. — Urbani II, CLI, 450. — Hugonis Lugdunensis, CLVII, 522. — S. Ivois Carnot., CLII, 61, 68, 97, 111, 129, 130, 135; 156, 145, 151, 170, 206, 428. — Ludovici regis, CLXIII, 1358. — Innocentii II, CLXXXIX, 264, 542, 465, 514, 515. — Eugenii III, CLXXX, 1591, 1594, 1407, 1449, 1551. — S. Bernardi, CLXXXII, 148, 370, 544, 525. — Sugerii CLXXXVI, 1394, 1397, 1402, 1401, 1408. — Anastasi IV, CLXXXVIII, 1019. — Adriani IV, *ibid.*, 1153. — S. Thomas Cantuar., CXC, 584, 674, 675. — Herberti de Boscum, *ibid.*, 1429, 1465, 1475. — Joannis Saresbur., CXCIX, 359, 361, 369. — Alexandri III, CC, 194, 570, 466, 685, 708, 771, 1009, 1075, 1122, 1224. — Lucii III, CCI, 1157. — Petri Celensis, CCII, 410, 414, 566, 596. — Coelestini III, CCVI, 1035, 1098. — Stephani Tornac., CCXI, 320, 321, 324, 326, 360. — Innocentii III, CCXIV, 53, 75, 90, 268, 454, 1064; CCXV, 62, 165, 209, 512, 618, 679, 694, 1163, 1262, 1271, 1277; CCXVI, 587, 417, 514, 766, 835, 1228; CCXVII, 77.

Bullae. — Silvestri II, CXXXIX, 269. — Calixti II, CLXIII, 1145. — Innocentii II, CLXXIX, 502. — Eugenii III, CLXXX, 1538. — Coelestini III, CCVI, 898, 1026, 1151.

Concilia. — Concilium Stampense, CLI, 97 ou 98. — Concilium Senonense, CLXXXII, 549.

Monasteria. — Castrum Nantonense (Saint-Séverin de Château-Randon), CC, 194. — S. Colombae Senonensis (Sainte-Colombe de Sens), LXXVIII, 1168; CIV, 1227, 1280; CLXXXIX, 643; CCXVI, 423; CCXVII, 100. — Geriariense, XCVII, 425. — S. Joannis Senonensis, CCXIV, 1064; CCV, 678. — Joiacense (Jouy), CC, 1009. — S. Lamberti Senonensis, CXXXIX, 269. — Lemausense (Limours), LXXXVIII, 1099, 1235. — Peruvienne (Provins), CCVI, 1026. — S. Petri Senonensis, LXXX, 1171, 1258. — S. Petri Vivi (Saint-Pierre-le-Vif-lès-Sens), CLVII, 522; CLXIII, 853. — S. Remigii Senonensis, CIV, 1267; CCXV, 678. — Scariclarense (Echaals), CCXIV, 1094. — Stampense (Sainte-Marie d'Etampes), CLXIII, 759, 1145. — S. Stephani de Vallibus, CC, 638. — Vallistuentis (Vauluisant), CXXXVII, 599. — Villariense (Villiers), CCII, 586.

Viri clari. — S. Leo, archiepisc. Senonensis, LXVIII, 3. — Emmon, archiepisc. Senonensis, LXXXVIII, 1168. — S. Aldricus, archiepisc. Senonensis, CIV, 795, 1267. — Jeremias, archiepisc. Senonensis, CV, 729. — Audradus, archiepisc. Senonensis, CXV, 15. — Walterius, archiepisc. Senonensis, CXXXII, 717. — Gerlandus, archiepisc. Senonensis, CXXXV, 836. — Venilo, archiepisc. Senonensis, CXXXVIII, 539. — Lethericus, archiepisc. Senonensis, CXLI, 204, 206. — Richerius, archiepisc. Senonensis, CXLI, 1310. — Richerius, archiepisc. Senonensis, CXLVIII, 575. — Dambertus, archiepisc. Senonensis, CLXII, 97; CLXIII, 1168. — Theobaldus Stampensis, *ibid.*, 759. — Arnaldus, abbas S. Petri Vivi, *ibid.*, 1478. — Henricus, archiepisc. Senonensis, CLXXXIX, 264. — Hugo, archiepisc. Senonensis, CLXXX, 1531; CLXXXVI, 1597; CLXXXVIII, 1010. — Willelmus, archiepisc. Senonensis, CXC, 584. — Gunteramus, archiepisc. Senonensis, CC, 1075. — Guido, archiepisc. Senonensis, *ibid.*, 1155. — Michael, archiepisc. Senonensis, CCVI, 1095.

Scripta. — Historia translationis S. Saviani Senonum, CXLI, 777. — Epitaphia plurimorum archiepisc. Senonensis, *ibid.*, 830. — Historia Francorum Senonensis, CLXIII, 853.

LXXXI. — SILVANECTENSIS (Sens, évêché).

Epistolae. — Nicolai I, CXIX, 828. — S. Fulberti, CXLI, 222. — S. Ivois Carnot., CLXII, 273. — Gerberti de Boscum, CXC, 1465. — Alexandri III, CC, 973, 824. — Stephani Tornac., CCXI, 350, 384, 387, 408, 414. — Innocentii III, CCXIV, 179, 406; CCXV, 762, 1605; CCXVI, 193, 198; CCXVII, 119, 138, 144, 262.

Privilegia. — Paschalis II, CLXII, 50. — Innocentii II, CLXXIX, 67. — Alexandri II, CC, 147. — Lucii III, CCI, 1151, 1244.

Bullae. — Calixti II, CLXIII, 1119.

Monasteria. — S. Arnulfi Crispelens. (Saint-Arnoult de Crépy), CLXII, 742; CLXXXIX, 67; CC, 147; CCI, 1245. — Caroli loci (Charlieu), CCXVI, 198. — S. Vincentii Silvanectensis, CLXIII, 50, 1119; CCXI, 408; CCXVII, 119, 138, 144.

Viri clari. — Bernuinus, episc. Silvanectensis, CXXXV, 419. — Odo, episc. Silvanectensis, CXXXIX, 193. — Rodulfus, episc. Silvanectensis, *ibid.*, 1849. — Froilandus, episc. Silvanectensis, CXLIII, 1369.

LXXXII. — Sistaricensis (Sisteron, évêché).

Epistolæ. — Nicolai II, CXLIII, 1346. — Gregorii VII, CXLVIII, 543.

LXXXIII. — Stabulensis (Stavelo, abbaye et évêché).

Bullæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 618. — Kalendarium Stabulense, CXXXVIII, 1193.

LXXXIV. — Strاسبургensis, Argentiniensis (Strasbourg, évêché).

Epistolæ. — Gerberti, CXXXIX, 263. — S. Leonis IX, CXLIII, 635. — S. Hildegardis, CXCIII, 164, 165. — Innocentii III, CCXVII, 19, 23, 546; CCXV, 564, 602; CCXVI, 502; CCXVII, 9, 36, 74, 240.

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 637 et 689. — Victoris II, *ibid.*, 819. — Paschalis II, *ibid.*, 185. — Innocentii II, CLXXXIX, 293. — Lucii III, CCI, 1163. — Celestini III, CCVI, 911, 930, 1141.

Bullæ. — Adriani, S. Leonis IX, CXLIII, 665. — Nicolai II, *ibid.*, 551. — Paschalis II, CLXXXIII, 116, 557. — Calixti III, *ibid.*, 1150. — Innocentii II, CLXXXIX, 468. — Lucii III, CCI, 1140.

Diplomata. — Childerici regis, LXXXVII, 1289. — Dagoberti regis, *ibid.*, 1305. — Childeberti III, regis, LXXXVIII, 1095. — Carolmani regis, XCVI, 1574, 1582. — Ludovici I, regis, CIX, 1180, 1197, 1199. — Paschalis II papæ, CLXIII, 597.

Monasteria. — Andariense (Andlau), CXLIII, 819. — Altorfense (Altorf), *ibid.*, 637, 689; *ibid.*, 155. — Baumgartense (Sainte-Marie de Baumgarten), CII, 1163; CCVI, 1141. — Bongariense (Bongar), CCXV, 564. — S. Crucis Voffenheimensis (Sainte-Croix de Voffenheim), CXLIII, 635. — S. Dionysii Lebrahensis (Saint-Denis de Leber), CXI, 1551. — Ebersheimense (Ebermunster), CIV, 1180. — Fabariense (Pfeters), CIV, 1199; CLXIII, 350, 397; CLXXXIX, 468. — S. Fidis in Schelestadt, CLXIII, 185. — Gargembacense (Gargembach), CCXVII, 56. — SS. Gregorii in Alsatia (Gregorienthal), LXXXVII, 1289; LXXXVIII, 1311; XCVI, 1564, 1574; CIV, 1157. — Hoemburgense (Hoembourg, Mont-Saint-Odile), CIV, 1285; CXLIII, 665; CCXIV, 1557. — Honaugiense (Ile d'Honow), LXXX, 524; LXXXVIII, 1141, 1279, 1280, 1312, 1515, 1518; XCVI, 1531, 1535, 1545, 1577; XCVII, 919, 957, 967. — S. Mariæ Argentinæ, LXXXVIII, 1095. — Marbacense (Marbach), CLXIII, 116; CCVI, 911. — Offewillari, XCVII, 426. — Schutteranense (Schutteren), CLXXXIX, 293. — Schwarzacense (Schwartzach); XCVII, 427; CIV, 1165. — Trutenhusense (Trutenhusen), CCI, 1580.

Viri clari. — Racho, episc. Strasburg., XCVI, 1029. — Waldramm, episc. Strasburg., CXXXII, 575. — Utho, episc. Strasburg., CXXXIV, 1001. — S. Arbogastus, episc. Strasburg., *ibid.*, 1003. — Ratoldus, episc. Strasburg., CXXXVIII, 527. — Vlioderodus, episc. Strasburg., CXXXIX, 263. — Bruno, episc. Strasburg., CLXVI, 1547. — Rillindis et Erradis, abbatiss., CXIV, 1537. — Eberhardus, episc. Strasburg., CACVII, 164, 165; CC, 1374. — Burgundus, episc. Strasburg., CCI, 1140.

LXXXV. — Suessionensis (Soissons, évêché).

Epistolæ. — Adriani II, CXXXII, 1263. — Gerardi, CXLI, 1518. — Alexandri II, CXLVI, 1296, 1500, 1413. — Urbani II, CLI, 524. — S. Ivois Carnot., CLXII, 229, 232, 255, 280. — Paschalis II, CLXII, 767. — S. Bernardi, CLXXXII, 586, 587, 594, 596, 469, 546. — S. Sugerti, CLXXXII, 1437, 1458. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1547, 1625. — Herberti de Beseham, CXC, 1456, 1457. — Henrici, archiepisc. Remensis, CXCIII, 1574. — Alexandri III, CC, 107, 122, 137, 161, 164, 262, 274, 299, 303, 531, 532, 535, 630, 658, 665, 670, 691. — Petri Cellensis, CCII, 518, 551, 552, 592. — Celestini III, CCVI, 1101, 1205. — Stephani Tornacensis, CCXI, 334, 389, 415, 440, 475. — Innocentii III, CCXIV, 48, 175, 406, 453; CCXV, 261, 504, 1038, 1056, 1057, 1082, 1411, 1518; CCXVII, 15.

Privilegia. — Roberti, regis, CXLI, 968. — Innocentii II, CLXXXIX, 619. — Eugenii III, CLXXX, 1067, 1231, 1252, 1259. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1580, 1625. — Lucii III, CCI, 1077, 1086. — Urbani III, CCII, 1553.

Bullæ. — Joannis papæ, CXXVI, 660. — Alexandri III, CC, 180. — Lucii III, 1522.

Concilia. — Concilium Suessionense, LXXXIX, 824. — Capitulare Suessionense, XCVI, 1501. — Concilium Trolesianum apud Suessionas, CXXXII, 675. — Synodus Suessionensis, sub Carolo II, CXXXVIII, 589. — Conventus Carisiacensis (Quiersy), *ibid.*, 642, 651, 681. — Synodus Suessionensis, *ibid.*, 728. — Capitulare Carisiacense, *ibid.*, 791.

Monasteria. — Branense (Sainte-Marie de Bâtrac,

CLXXX, 1231. — S. Crispini Suessionens. (Saint-Crépin), CXXXV, 449; CXC, 1456, 1457; CCI, 518, 551, 553, 592. — Compendiense (Compiègne), CXXXIX, 1371; CXL, 98; CLXII, 766; CLXXX, 1435; CLXXXVIII, 1545; CC, 180, 181, 514, 520, 537, 842; CCI, 502; CXL, 582; CCIV, 408, 455; CCXV, 504. — S. Nicolai Clarifontensis, CLXXXIX, 589. — Locci Restaurati (Lien-Restauré), CLXXX, 1067. — S. Mariæ Longipontis, *ibid.*, 1311. — S. Mariæ Suession., *ibid.*, 1233; CC, 1079; CCI, 1077; CCVI, 1203. — S. Mariæ Vallis Christianæ (Vauchréien), CLXXX, 1260. — Orbacense (Orbaix), CXXXV, 450. — S. Medardi Suession. (Saint-Médard de Solsons), CXXXVI, 660; CXXXII, 575; CXXXVIII, 171; CLXIII, 102; CCI, 592; CCXIV, 435. — Vallisserens (Valsey), CLXXXVIII, 1580.

Viri clari. — Rothadus II, episc. Suession., CLI, 743. — Gotescalcus, monachus, CXI, 546. — Riculfus, episc. Suession., CXXXI, 15. — Odilo, monach., CXLII, 575. — Abbo, episc. Suession., CXXXV, 451. — Gerardus, monach., S. Medardi, CXXXVIII, 171. — Guido, episc. Suession., CXXXIX, 193. — Daimbertus, episc. Suession., CLXII, 229. — Lisiardus, episc. Suession., CLXII, 251; CLXXIV, 1579. — S. Arnulfus, episc. Suession., CLXII, 1568. — Joasenus, episc. Suession., CLXII, 28; CLXXXII, 540; CLXXXVI, 1437, 1475. — Hugo de Campoflorido, episc. Suession., CXCVI, 1535; CC, 107. — Ivelus, episc. Suession., CCXI, 415.

Scripta. — Translatio corporis Cornelli, papæ, apud Compendrium, CXXXI, 9263. — Translatio S. Sebastiani martyris et Gregorii papæ, in monasterium S. Medardi Suession., CXXXII, 575.

LXXXVI. — Tarbensis (Tarbes, évêché).

Monasteria. — S. Savini, CLXXXIX, 1632.

LXXXVII. — Teruannensis, Morinensis (Terrouanne, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 517, 559. — Urbani II, CLI, 483. — S. Ivois Carnot., CLXII, 22. — Gerardi, episc. Teruan., *ibid.*, 657. — Lamberti Altrab., *ibid.*, 658. — Cleri Terruan., *ibid.*, 666. — Paschalis II, CLXIII, 540, 569. — Calixti II, *ibid.*, 1276. — Innocentii III, CLXXXIX, 462. — Lucii II, CLXXXIX, 899. — Eugenii III, CLXXX, 1123. — Joannis Saresbur., 116, 227. — Alexandri III, CC, 98, 550, 980, 1221. — Stephani Tornac., CCXI, 493, 528. — Innocentii III, CCXV, 1545, 1566, 1582; CCXVI, 544, 575, 751.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXXIX, 606. — Alexandri III, CC, 1514. — Lucii III, CCI, 1103, 1284, 1285. — Urbani III, CCII, 1524.

Monasteria. — S. Augustini Tervan., CCI, 1105. — S. Joannis Tervan., CCXV, 1543. — S. Mariæ Tervan., LXXXVIII, 682.

Viri clari. — S. Folcuinus, episc., CXXXVII, 559. — Framericus, episc., CXXXIX, 195. — Baldinus, episc., *ibid.*, 1549. — S. Audomarus, episc., CXLVII, 1178. — Hubertus, episc., CXLVIII, 559. — Gerardus, episc., CLI, 483. — Joannes, episc., CLXIII, 540. — Gualterus, canonic., CLXIII, 873. — Milo, episc., CXCIX, 116, 27; CC, 98. — Desiderius, episc., CC, 1221. — Lambinus, episc., CCXI, 538.

LXXXVIII. — Tolonensis (Toulon, évêché).

Epistolæ. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1039, 1069.

LXXXIX. — Tolosensis (Toulouse, évêché).

Epistolæ. — Innocentii I, IX, 495, 626. — Alexandri II, CXLVI, 1386. — Innocentii II, CLXXXIX, 592. — S. Bernardi, CLXXXII, 436. — Petri Venerabilis, CLXIII, 584. — Hugonis Rothomag., CXCII, 1154. — Alexandri III, CC, 528, 972. — Celestini III, CCVI, 1135. — Innocentii III, CCXIV, 374; CCXV, 682, 683; CCXVI, 108, 126, 134, 171, 183, 356, 754, 833, 835, 836; CCXVII, 139.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1459. — Innocentii II, CLXXXIX, 594, 591. — Alexandri III, CC, 15.

Bullæ. — Urbani II, CLI, 478. — Clementis III, CCV, 1470.

Concilia. — Synodus Caroli II, apud Tolosam, CXXXIII, 531. — Concilium Tolosense, sub Urbano II, CLI, 70. — Concilium Tolosense, sub Calixto II, CLXIII, 1110.

Monasteria. — De Asilo (Mas d'Asil), XCVII, 436. — Bonifontis (Bonnetfont), CC, 586. — Grandisilve (Grand-selve), CLXXXIX, 588. — S. Papuli, XCVII, 516. — Sorreici (Sorreze), *ibid.*, 436. — Venercha (Venerque), *ibid.*, 437.

Viri clari. — Exuperius, episc. Tolos., IX, 495; III, 906. — Saturninus, apostolus, LXXI, 178. — Parados,

episc. Tolos., CXLVI, 1586. — Raymondus, episc. Toms., CLXXX, 592. — Geraldus, episc. Tolos., CC, 826.

Scripturae. — De negotio comitis Tolosani, CCKVI, 853.

XC. — TRECENSIS (Troyes, évêché).

Epistolae. — Alexandri II, CXLVI, 1400. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 100, 263. — Paschalis II, CLXIII, 47. — S. Bernardi, CLXXXII, 125, 361, 511, 571, 651, 655, 655, 636. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 74, 75, 72, 87, 101, 251, 253, 268, 271, 272, 303, 357. — Nicolai Clavallensis, CXCVI, 1597, 1690, 1613, 1619. — Alexandri III, C, 402, 1290. — Petri Cellensis, CCII, 442, 445, 479, 530. — Celestini III, CCVI, 1080. — Stephani Tornac., CCXI, 455. — Innocentii III, CCXIV, 16, 58, 169; CIXV, 11, 261, 991, 1118, 1183, 1298, 1451, 1276; CCXVI, 631; CCXVII, 61.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIV, 114, 259. — Eugenii III, CLXXX, 1215, 1291, 1543, 1549.

Concilia. — Concilium Trecentense, sub Urbano, II, CLI, 60, 107. — Concilium Trecentense, sub Paschalis II pontificatu, CLXIII, 470. — Concilium Trecentense in quo datur regula Templariorum, CLXV, 835.

Monasteria. — Augiensis (Oye), CXXXIX, 347. — Bellilocense (Beaulieu), CLXXX, 1215. — Buriencurtense (Bullenecourt), LXXXVIII, 1104; CCII, 442. — Cellense (Moustier-la-Celle), CXXXVII, 599; CCII, 568, 550. — S. Lupi Trecentis (abbaye de Saint-Loup, à Troyes), CCXIV, 166; CCXV, 11; CCXVI, 1, 29. — S. Mariae Bassofontensis (Basse-Fontaine), CLXXX, 1543. — S. Mariae Trecentis (N.-D. de Troyes), CLXXXII, 261. — S. Martini Trecentis (abbaye de Saint-Martin, à Troyes), CCXV, 991. — Paracletense (Le Paraclet), CLXVIII, 1847, 1848; CLXXXI, 114, 259, 830; CLXXX, 1291; CLXXXVIII, 1028, 1529, 1539; CCXI, 455.

Viri clari. — S. Lupus, episc. Trecentis, LVIII, 61; LXXI, 876; CL, 1425. — S. Prudentius, episc. Trecentis, CIX, 963. — S. Maurus Trecentis, CXV, 1587. — S. Frodobertus, abbas Cellensis, CXXXVII, 599. — Purchardus, monach. Augiensis, CXXXIX, 349. — Hugo, episc. Trecentis, CXLVI, 1510; *ibid.*, 1455. — Stephanus, episc. Trecentis, CXLVI, 1400. — Philippus, episc. Trecentis, CLXII, 100. — Hubertus, episc. Trecentis, CLXIII, 47. — Alto, episc. Trecentis, CLXXXII, 125, 571; CLXXXIX, 74 et seqq. — Henricus, episc. Trecentis, CXCIV, 1619. — Petrus Comestor decanus Trecentis, CXCVIII, 1045. — Petrus Cellensis, CCII, 598. — Garnerius, episc. Trecentis, CCVI, 1080.

XC. — TRECORENSIS (Tréguier, évêché).

Epistola. — Adriani IV, ad episc. Trecorensem, CLXXXVIII, 1600.

XCII. — TRICASTINENSIS (Saint-Paul-Trois-Châteaux, évêché).

Epistolae. — Alexandri II ad Geraldum episc. Triestensem, CXLVI, 1584, 1585.

Viri clari. — Patroclus martyr, LXXI, 762.

XCIII. — TULLENSIS (Toul, évêché).

Epistolae. — Urbani II, CLI, 506. — Paschalis II, CLXIII, 264. — Pibonis, episc. Tullensis, *ibid.*, 447. — Innocentii II, CLXXXIX, 125. — Eugenii III, CLXXX, 1587. — S. Bernardi, CLXXXII, 167. — Alexandri III, CC, 809. — Innocentii III, CCXV, 271, 866, 1074; CCXVI, 251, 233.

Privilegia. — Stephani VIII, CXXXII, 1090. — Benedicti VIII, CXXXIX, 599. — S. Leonis IX, CXLIII, 614, 654, 656, 658, 672. — Urbani II, CLI, 144. — Pibonis, episc. Tullensis, CLVII, 442. — Eugenii III, CLXXX, 1209, 1255. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1584. — Alexandri III, CC, 1252. — Lucii III, CCI, 1107, 1110. — Clementis III, CCIV, 1278, 1515.

Bullae. — S. Leonis IX, CXLIII, 644. — Paschalis II, CLXIII, 61. — Eugenii III, CLXXX, 1532.

Monasteria. — S. Apri Tullensis (Saint-Epire-les-Toul), CLVII, 449; CC, 1252; CCXV, 371, 1074. — Buxerriense (La Bousière-aux-Dames), CXXXV, 1090; CLVII, 421. — Calmosiacense (Notre-Dame-du-Chaumezoy), CLXII, 1119; CLXIII, 264, 447. — Jandurienense (Notre-Dame-de-Jandura), CLXXX, 1253; CLI, 144. — S. Leonis Tullensis, CLXXXVIII, 1584. — S. Mansueti (Saint-Mansuy-les-Toul), CXLIII, 654; *ibid.*, 1581. — S. Mariae Flabonimontis (Flabemont), *ibid.*, 1532; CCIV, 1545. — S. Mariae de Nemore (Sainte-Marie du Bois), CCI, 1112. — S. Mariae Regis vallis (Rangeval), *ibid.*, 1187; CCIV, 1278. — Portus suavis (Pousse), CXLIII, 614. — De Rangis (Rangeval), *ibid.*, 658.

Viri clari. — S. Vincentius Lirimensis, patria Tullensis, L, 623. — S. Auspicius, episc. Tullensis, LXI, 1003. — Frotharius, episc. Tullensis, CVI, 863; CXXXVIII,

533. — Gollenus, episc. Tullensis, CXXXV, 469. — Angilramus, episc. Tullensis, CXXXVII, 275. — S. Mansuetus, primus episc. Tullensis, *ibid.*, 619. — Poppo, episc. Tullensis, CXXXIX, 1599. — Hermannus, episc. Tullensis, CXLIII, 471. — S. Leo IX, papa, primo Bruno episc. Tullensis, *ibid.*, 473. — Bertoldus, episc. Tullensis, *ibid.*, 614. — S. Gerardus, episc. Tullensis, *ibid.*, 614. — Udo, episc. Tullensis, *ibid.*, 672. — Pibo, episc. Tullensis, CLVII, 413. — Seherus, abbas Calmosiacensis, CLXII, 1119. — Riquinus, episc. Tullensis, CLXIII, 264; CLXXXII, 167. — Henricus, episc. Tullensis, CLXXXIX, 125. — Hugo Metellus, canonicus Tullensis, CLXXXVIII, 1269. — Odo, episc. Tullensis, CCV, 914.

Scripta. — Notitia de S. Mansueti, primo Tullensi episc., CXXXVII, 719. — Narratio conventus Caroli II, Lotharii et Caroli fratrum apud Saponarias, CXXXVIII, 719. — Gesta episc. Tullensium, CLVII, 445. — Historia monast. Calmosiacensis, CLXII, 1121. — Notitia de Restauratione monasterii S. Apri, CXLIII, 581; CLXIII, 581. — Passio B. Eliphii martyris, Tullensis, CLXX, 535.

XCIV. — TURONENSIS (Tours, archevêché).

Epistolae. — Joannis VIII, CXXVI, 800. — S. Leonis IX, CXLIII, 648. — Gregorii VII, CXLVIII, 467, 624, 698, 706. — Episcoporum provinciae Lugdun., CL, 1515. — Urbani II, CLI, 387, 449, 457. — Monachorum Majoris monasterii, CLV, 145. — Philippi regis, CLIX, 835. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 14, 92, 236, 237. — Calixti II, CLXIII, 1155. — Honorii II, CLXVI, 1231, 1279. — Innocentii II, CLXXXIX, 116, 542, 618, 879. — Eugenii III, CLXXX, 1392, 1185. — S. Bernardi, CLXXXII, 266, 510. — Cleri S. Martini, CLXXXVI, 1409. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1017, 1054, 1049. — Adriani IV, *ibid.*, 1421, 1439. — Joannis Saresbur., CXCIX, 378. — Alexandri III, CC, 506, 646, 655, 727, 798, 1041, 1191, 1253, 1289. — Urbani II, CCII, 1489. — Clementis III, CCIV, 1498. — Gaudridi, CCV, 827, 831, 847, 853, 855. — Celestini III, CCVI, 1110. — Petri Blesensis, CCVII, 532. — Stephani Tornac., CCXI, 518, 526, 541, 542, 597, 465. — Innocentii III, CCXIV, 144, 822; CCXV, 54, 816, 818, 991, 1118, 1120, 1157, 1297, 1548, 1561, 1584, 1575; CCXVI, 282, 318.

Privilegia. — Joannis VIII, CXXVI, 800. — Urbani II, CLI, 69, 459. — Paschalis II, CLXIII, 259. — Marbodi Redonensis, CLXXI, 1779. — Innocentii II, CLXXXIX, 106. — Lucii II, *ibid.*, 866. — Eugenii III, CLXXX, 1022. — Alexandri III, CC, 994, 1050. — Lucii III, CCI, 1296.

Bullae. — Gregorii V, CXXXVII, 907. — Calixti II, CLXIII, 1131. — Lucii II, CLXXXIX, 878. — Lucii III, CCI, 1159, 1260, 1550, 1521.

Chartae. — Ludovici I, regis, CIV, 1067, 1069. — S. Fulberti, CXL, 535. — Roberti regis, *ibid.*, 934, 957, 959. — Henrici regis Angliae, CCVII, 1161.

Concilia. — Turonense, anno 1060, CXLIII, 1469. — Turonense aliud, CLI, 133, 587. — Turonense sub Alexandro III, CC, 25; CCI, 526.

Monasteria. — Baugerense (Baugerais), CCV, 827, 831, 847, 855. — Bellimontense (Beaumont les Tours), CXLII, 954. — Cainonense (Chinon), CLXXI, 966. — Cormaricense (Cormery et Cormalin), CXCII, 993; CIV, 981, 995, 1040, 1195, 1501; CXXXVII, 835; CCLI, 957, 959; CLI, 456. — S. Juliani, CCV, 54. — Majus Monasterium (Marmoutier), CXLVIII, 698; CLI, 69; CLV, 1145; CLIX, 835; CLXII, 14, 92, 236, 237; CLXIII, 259; CLXXI, 1779; CLXXX, 1022; CCVI, 1233; CCXI, 1290; CLXXV, 1297; CCXVI, 419. — S. Martini Turon. (Saint-Martin de Tours), LXXXVIII, 1261; CXCII, 951, 919, 970, 977, 990; CIV, 1214; CXXXI, 980; CXXXII, 1072; CXXXVII, 907, CLI, 459; CLIV, 1245; CLXIII, 1131; CC, 655, 915, 999, 1044, 1050, 1191; CCI, 1259, 1260, 1298, 1521; CCVI, 1110; CCXI, 518; CCXV, 994; CCXVI, 761. — Prutiense (Preuilly), CCII, 441; CCXVI, 718. — Sullienne (Seuilly), CLXII, 1087. — Turpinlacense (Turpigny), CXXI, 651.

Viri clari. — Perpetuus, episc. Turon., VII, 757. — S. Martinus Turon., XVIII, 9; LXXI, 184; CL, 1426. — Perpetuus, episc. Turon., LVIII, 755. — S. Solennis Turon., LXXI, 844. — Gratianus, primus episc., *ibid.*, 175. — S. Gregorius Turon., *ibid.* (integre). — B. Monegundis Turon., *ibid.*, 844. — Chrodobertus, archiepisc. Turon., LXXXVIII, 1151. — Fredagius, abbas S. Martini Turon., CV, 751. — Gerardus, archiepisc. Turon., CXXI, 761. — Robertus, archiepisc. Turon., CXXXV, 442. — Hervaeus, canonicus Turon., CXXXVIII, 187. — Evarodus, archiepisc. Turon., *ibid.*, 689. — Bartholomaeus, archiepisc. Turon., CXLIII, 1367. — Rodulphus, archiepisc. Turon., CXLVII, 1209; CXLVIII, 467. — B. Bartholomaeus, abbas Majoris monasterii, CXLIX, 593. — Gisle-

bertus, archiepisc. Turon., CXXIII, 1153. — Vener. Hildebertus, archiepisc. Turon., CLXXI (integre). — S. Radegondis, monasterii Canonis fundatrix, *ibid.*, 966. — Lisiardus, clericus Turon., CLXXIV, 1589. — Hugo, archiepisc. Turon., CLXXX, 1185. — Engelbaldus, archiepisc. Turon., CLXXXVIII, 1017, 1049. — Joselinus, archiepisc. Turon., CXCVI, 1535. — Bartholomaeus, archiepisc. Turon., CXCIX, 578. — Joecius, archiepisc. Turon., CC, 616. — Jotho, archiepisc. Turon., CCXI, 536.

Scripta. — Notitia de miraculis S. Martini Turon., I, XXI, 913; CXXIX, 1036. — Aha de schola antiqua Turon., CI, 1428. — Scriptum Alcuini de S. Martino Turon., *ibid.*, 637. — Fragmentum statutorum canonic. Turon., CXXXVIII, 1549. — Historia Magni monasterii, CLXIX, 405. — Notitia de abbata S. Martini Turon., CLIV, 1243. — Vita S. Radegondis, CLXXI, 966. — Documenta historica de concilio Turon., CC, 25; CCI, 151.

XCIV. — UCETICENSIS (Uzès, évêché).

Epistolae. — Paschalis II, CLXIII, 569. — Calixtus II, *ibid.*, 1212. — Innocentius III, CCXV, 580, 1251; CCXVI, 409, 410, 411, 445, 457, 615, 691.

Monasterium. — Uceticense, CLXXXVIII, 3, 196, 250, 485, 650, 844, 957.

Viri clari. — S. Ferreolus, episc. Uceticens., LXVI, 959. — Raymundus, episc. Uceticens., CLXIII, 569. — Oudericus Vitalis, monach. Uceticens., CLXXVIII, 9.

XCVI. — VALENTINENSIS (Valence, évêché).

Epistolae. — S. Bernardi, CLXXXII, 546. — Innocentius III, CCIV, 552.

Monasteria. — Duserense (Douzière), CIV, 983, 1252. — S. Rufi (S. Int-Rufe), CLXVII, 711; CCXIV, 552. — S. Victoris Valentini, CLXIII, 632.

Viri clari. — SS. Felix, Fortunatus et Achilleus martyres, CXXIII, 251. — Ado, episc. Valent., CXXXVIII, 525. — Liebertus, abbas S. Rufi, CLVII, 711.

XCVII. — VAPINCENSIS (Gap, évêché).

Epistolae. — S. Gregorii ad Aregium, episc. Vapincens., 1053, 1151, 1174.

XCVIII. — VASANIENSIS (Vaison, évêché).

Monasterium. — Grasseiense, LXXXVIII, 1098, 1201. *Vir clarus.* — Aredius, episc. Vasaniens., LXXXVIII, 1201.

Concilia Vasaniensis, LXXIV, 259.

XCIX. — VASATENSIS (Bazas, évêché).

Epistola. — Innocentius III, CCXVI, 185.

Scriptum. — Notitia de Vasatensi gemma, LXXI, 417.

C. — VAURENSIS (Lavaur, évêché).

Monasterium. — S. Mariae Soricenis (Notre-Dame de Sorreze), CIV, 1059; CLXIII, 1060, 1108.

CI. — VEROMANDENSIS (évêché).

Viri clari. — S. Quintinus, LXXI, 769. — SS. Rufinus et Valerianus martyres, CXX, 1489. — Dudo, decanus S. Quintini Veromand., CXL, 605.

CII. — VESONTIONENSIS (Besançon, archevêché).

Epistolae. — S. Leonis, CXLIII, 621. — Hugonis, archiepisc. Lugdun., CLVII, 516. — Paschalis II, CLXIII, 554. — Calixtus II, *ibid.*, 1298, 1255. — Eugenius III, CLXXX, 1238, 1535. — S. Bernardi, CLXXXII, 564. — Anastasius IV, CLXXXVIII, 1067. — Innocentius III, CCXIV, 105, 251, 252, 480; CCXV, 68, 652; CCXVI, 1196.

Privilegia. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1658. — S. Leonis IX, CXLIII, 668. — Alexandri II, CXLVI, 1418. — Urbani II, CLI, 421. — Lucii III, CCI, 1150.

Bullae. — Paschalis II, CLXIII, 402. — Calixtus II, *ibid.*, 1162.

Monasteria. — De Balma, XCVII, 426. — Gigniacense (Gignay), CXXIX, 845. — Luxoviense (Luxeuil), LXXX, 201; LXXXVII, 1045; CXV, 105; CXXXVIII, 687; CL, 1575.

Viri clari. — S. Protadius, archiepisc. Vesont., LXXX, 409. — S. Donatus, archiepisc. Vesont., LXXXVII, 267. — S. Eustasius, abbas Luxov., *ibid.*, 1045. — Angelomus, Luxov. monach., CXV, 105. — S. Waldebertus, abbas Luxov., CXXXVII, 687. — Amalvinus, archiepisc. Vesont., CXXXVIII, 535. — Hugo, archiepisc. Vesont., CXLIII, 621, 668; CLVII, 516. — Willelmus, Luxov. archidiacon., CL, 1575. — Guillelmus, archiepisc. Vesont., CLXIII, 554. — Ansericus, archiepisc. Vesont., *ibid.*, 1235. — Humbertus, archiepisc. Vesont., CLXXX, 1228. — Zacharias, archiepisc. Vesont., CLXXXVI, 9.

Scripta. — Vesontionensis Liturgia, LXXX, 411.

Catalogus episcoporum Vesont., *ibid.*, 237. — Vita S. Eustasii Luxov., LXXXVII, 1045. — Liber de miraculis S. Waldeberti, abb. Luxov., CXXXVIII, 687. — Fragmentum de archiepiscopis Bisuntini magnificencia et ceterorum avaritia, CXLIX, 641.

CIII. — VIENNENSIS (Vienne, archevêché).

Epistolae. — Celestini, papa, I, 429. — S. Leonis Magni, LIV, 628. — Viennensis episc., LXIII, 393, 394. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1245. — Zacharias, papa, LXXXIX, 936. — S. Leonis IX, CXLIII, 766. — Alexandri II, CXLVI, 1407. — Gregorius VII, CLI, 516. — Urbanus II, *ibid.*, 406, 537. — Paschalis II, CLXIII, 552, 454. — Calixtus II, *ibid.*, 1167. — Eugenius III, CLXXI, 1391, 1587. — Adrianus IV, CLXXXVIII, 1477. — Petrus Venerabilis, CLXXXIX, 409. — Alexandri III, CC, 1023, 1053, 1197. — Lucius III, CCI, 1505. — Celestini III, CCVI, 921. — Innocentius III, CCXIV, 852; CCXV, 727, 1354.

Privilegia. — Childoberti III, LXXXVIII, 1096. — Ludovici I, regis, CIV, 1014, 1015, 1035. — Nicolaus I, CXIX, 1151. — Sergius III, CXXI, 978. — Calixtus II, CLXIII, 1157. — Eugenius III, CLXXX, 1500.

Bullae. — Urbani III, CII, 1545. — Celestini III, CCVI, 1253.

Monasteria. — S. Andreae Viennensis, CLI, 557. — S. Ferreoli (Saint-Ferréol de Vienne), CXLIII, 1485, 1486. — S. Mariae Bonnavallis (Notre-Dame de Bonnavais), CLXIII, 1157. — S. Petri Viennensis, CCI, 1286. — S. Symphoriani Viennensis (Saint-Symphorien), CXLIII, 1406. — Tarnatense (Ternay), LXVI, 977. — S. Theodori (Saint-Chef), CXXIX, 857.

Viri clari. — S. Lupicinus, episc. Viennensis, III, 686, 859. — Mamertus Claudianus, archiepisc. Viennensis, LXIII, 695. — Salomonus, archiepisc. Viennensis, *ibid.*, 967. — Claudianus, presbyter Viennensis, LVIII, 1106. — S. Avitus, archiepisc. Viennensis, LIX, 191; LXXI, 250. — S. Desiderius, archiepisc. Viennensis, LXXIV, 1245; CXXIII, 435. — Austrobertus, archiepisc. Viennensis, LXXXIX, 956. — S. Theodericus, abbas Viennensis, CXXII, 1445. — S. Severus, presbyter et confessor, CXXIII, 522. — S. Bernardus, archiepisc. Viennensis, *ibid.*, 449. — S. Ferreolus martyr, *ibid.*, 360. — Leodegarius, archiepisc. Viennensis, CXLIII, 786, 1403. — Gudo, archiepisc. Viennensis, CLI, 406; CLXIII, 392, 451. — S. Theutobaldus, archiepisc. Viennensis, CLI, 751. — Crescens, Martinus, Zacharias, episc. Viennensis, CLV, 3. — Hugo, archiepisc. Viennensis, CLXXX, 1391. — Stephanus, archiepisc. Viennensis, CLXXXVIII, 1477. — Robertus, archiepisc. Viennensis, CCI, 1505. — Ayrardus, archiepisc. Viennensis, CCVI, 924.

Concilium. — Viennense, cujus recensenter decretum, CLXIII, 505.

Scripta. — Viennensis institutio Rogationum, XCVI, 157; CLX, 89, CLXX, 248. — Apostolatus S. Mariae Magd. et S. Marthae in provincia Viennensi, CXII, 1497. — Notitia de S. Desiderio, archiepisc. Viennensis, CXXIII, 458. — Translatio S. Bernardi, archiepisc. Viennensis, *ibid.*, 18. — Documentum de moneta Viennensi corrupta, CXLII, 1407. — Series archiepiscoporum Viennensis, CLX, 35. — Forma excommunicationis Ecclesiae Viennensis, CL, 506.

CIV. — VIRDUNENSIS (Verdun, évêché).

Epistolae. — Nicolai II, CXLIII, 1346, 1348. — Alexandri II, CLVI, 1544. — Honorii II, CLXVI, 1225. — S. Bernardi, CLXXXII, 106. — S. Hildegardis, CXXVII, 64. — Innocentius III, CCXIV, 212; CCXVI, 745.

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 627, 628, 629. — Paschalis II, CLXIII, 165.

Monasteria. — S. Michaelis Virdun., LXXXVIII, 1211; CII, 91, 915; CLXIII, 165. — Velas Monasterium (Viel-Moutiers), XCVII, 921. — S. Mariae Virdun., CXLIII, 68. — S. Mauri Virdun., *ibid.*, 626. — S. Petri Virdunensis, *ibid.*, 1546. — S. Vitoni (Saint-Vannes), CCIV, 919, 921; CCXVII, 164.

Viri clari. — Smaragdus, abbas S. Michaelis Virdun., CII, 9. — S. Paulus, episc. Virdun., LXXXVII, 211. — Bertarius, sacrosdos Virdun., CXXXII, 501. — Dudo, episc. Virdun., *ibid.*, 777; CXXXV, 451. — Hugo, episc. Virdun., *ibid.* — Bernuinus, episc. Virdun., *ibid.*, 444. — Bernuarius, episc. Virdun., *ibid.*, 469. — Hatto, episc. Virdun., CXXXVIII, 665. — Henricus, episc. Virdun., CLXVI, 1225.

Scripta. — Notitia de gestis episcoporum Virdunensium, CXXXII, 501; CCIV, 919. — Calendarium Virdunense, CXXXVIII, 1205. — Gesta abbatum S. Vitoni Virdun., CCIV, 919. — Annales S. Vitoni Virdun., *ibid.*, 967.

CV. — VIVARIENSIS (Viviers, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 527, 727.
Diploma. — Ludovici I, regis, CIV, 1020.
Monasterium. — Crudatense (Crudas), XCVII, 428; CIV, 1065.
Viri clari. — Cassiodorus Vivariensis abbas, LXVIII, 421.

II. — DE DIOCESIBUS BELGIE ET BATAVIÆ.

I. — DIOECESIS BRUGENSIS (Bruges, évêché).

Epistolæ. — Stephani Tornacenensis, CCXI, 467, 494, 495, 508.
Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 158, 1211. — Eugeni III, CLXXX, 1158. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1488. — Alexandri III, CC, 545. — Lucii III, CCI, 1252. — Celestini III, CCVI, 1150.
Monasterium. — S. Petri Aldemburgensis (Aldemboorg), CLXIV, 1211, 1565, 1567, 1568, 1569, et seq. — 1451, 1505. — CLXXXVIII, 1484. — CCLVI, 1150.
Viri clari. — Galbertus Brugensis, CLXVI, 875. — Harulfus, abbas Aldemburgensis, CLXIV, 1211. — Elias de Corida, monach., CCIX, 991.

II. — GANDAVENSIS (Grand, évêché).

Epistolæ. — Alberonis, CXXXVII, 507, 514. — Gerberti Auriliacensis, CXXXIX, 212, 226. — S. Hildegardis, CXCVII, 271, 272. — Stephani Tornac., CCXI, 361, 495.
Privilegia. — S. Henrici, imperatoris, CXL, 252. — Eugenii III, CLXXX, 1087. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1487. — Urbani III, CCII, 1459.
Monasteria. — S. Bavonis Gandav. (Saint-Bavon de Gand), CIV, 1092; CXXXVII, 507, CXXXIX, 212; CXL, 252; CXLI, 1537. — Blandiniacense (Blandin), CLXXXVII, 514; CXXXIX, 226. — Haghenhense (Les Hages), CXCVII, 271, 272. — S. Petri Gandavensis, CLXXX, 1087; CCII, 1459.

III. — IPRENSIS (Ypres, évêché).

Monasterium. — S. Nicolai Funensis, CCII, 1468.

IV. — LEODIENSIS (Liège, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Auriliac., CXXXIX, 212. — Gregori VII, CXLVIII, 460, 515, 538, 697. — Urbani II, CLI, 595. — Honorii II, CLXVI, 1285. — Frederici archiepisc. Coloniensis, *ibid.*, 1349. — Innocentii II, CLXXXIX, 241, 247. — Clerici Leodiensis, *ibid.*, 937. — Eugenii III, CLXXX, 1506, 1431, 1434, 1490. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1032. — Adriani IV, *ibid.*, 1492. — Petri Venerabilis, *ibid.*, 277. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1154, 1155, 1158, 1163, 1187, 1188, 1189, et passim. — Nicolai Claravallensis, CXCVI, 7625. — S. Hildegardis, CXCVII, 175. — Celestini III, CCVI, 948. — Innocentii III, CCXIV, 61; CCXV, 242, 901, 4110; CCXVI, 9418.
Privilegia. — S. Henrici, imperatoris, CXL, 261, 281. — Innocentii II, CLXXXIX, 90, 447, 625. — Lucii II, *ibid.*, 905. — Eugenii III, CLXXX, 1144, 1215, 1309. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1419, 1587. — Lotharii II, imperat., CLXXXIX, 1460, 1465, 1467. — Conradi II, imperat., *ibid.*, 1471, 1485, 1489, 1491, 1496. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, *ibid.*, 1464. — Adalberonis, episc. Leodiens., *ibid.*, 1477. — Urbani III, CCII, 420.
Monasteria. — Alnense (Aulne), CXXXVI, 76. — Apostolorum Montis Cornelli Leodiens., CLXXXIX, 655. — Cellensis Dionanti (Celle de Dinant), CXXXIX, 1141. — Dinantiensis (Saint Servatius), CCXV, 901. — Florensis (Fleur en Liégeois), CXLIII, 742; CLXVI, 1284; CLXXXIX, 881. — S. Huberti (S. Hubert en Ardennes), CLIV, 1537; CLVII, 487; CLXXXIX, 447; CCII, 578. — S. Jacobi Leodiensis, CLXXXIX, 1289, 1290; CCI, 1523. — S. Laurentii Leodiensis, CL, 595; CLII, 587; CLXX, 680; CLXXX, 177, 1215; LXXXVIII, 1223, 1238; CLXXXIX, 1416, 1419; CCIV, 915. — Lobliense, CXXXVI, 54, 76; CXXXVII, 529, 541; CLXXXIX, 90; CLXXX, 1451, 1453. — Stabulense (Stavelot), LXXXVII, 521, 525, 1291, 1295, 1351; LXXXVIII, 1153, 1507; CLXXXIX, 784, 909; CLXXX, 1144; CLXXXVIII, 1032, 1428, 1492; CLXXXIX, 1035, et passim. — Suetranse (Susteren), LXXXIX, 549. — Thorensis (Thoren), CXL, 295. — S. Trudonis (Saint-Trond), CLXIII, 9, 11.

Viri clari. — Stephanus, episc. Leodiens., CXXXII, 641. — Heraclius, episc. Leodiens., CXXXIV, 945. — Rotherius, episc. Leodiens., CXXXVI, 65. — Everacius, episc. Leodiens., *ibid.*, 138. — Hartgarius, episc. Leodiens., CXXXVIII, 526. — Folcunus, abbas Lobliens., CXXXVII, 529. — Notkerus, episc. Leodiens., *ibid.*, 951; CXXXIX, 212, 216, 257. — Horigerus, abbas Lobliens., *ibid.*, 955. — S. Hadatinus, abbas Dionanti, *ibid.*,

— Baldricus, episc. Leodiens., CXL, 281. — Vaso, episc. Leodiens., CXLII, 735. — Anselmus, canonicus Leodiens., CXLIII, 861. — Franco, scholasticus Leodiens., *ibid.*, 1378. — Deodinus, episc. Leodiens., CXLVI, 1437. — Henricus, episc. Leodiens., CXLVIII, 460, 515, 558, 697. — Godefridus, Stabulens. abbas, CXLIX, 287. — Reimbaldus, prepositus Leodiens., CLXII, 749. — Adalbero, episc. Leodiens., CLXXII, 1516; CLXXXIX, 247. — Rodulfus, abbas S. Trudonis, CLXXIII, 9. — Joannes, monachus S. Laurentii, CLXXX, 177. — Wibaldus, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1075. — Reinerus, monach. Leodiens., CCIV, 9. — Euraclius, episc. Leodiens., *ibid.*, 117. — Reginardus, episc. Leodiens., *ibid.*, 125. — S. Wolbodo, episc. Leodiens., *ibid.*, 197. — Laurentius de Leodio, *ibid.*, 915. — Albertus, episc. Leodiens., CCLVI, 948.

Scripta. — Notitia de gestis abbatum Laubiens., CXXXVII, 541. — Gesta et nomina episcoporum Leodiens., CXXXIX, 957, 1098. — Chronicon S. Huberti Andagiensis, CLIV, 1557. — Chronicon S. Laurentii Leodiens., CLXII, 749. — Liber de gestis abbatum S. Trudonis, CLXXIII, 11. — Notitia de claris scriptoribus Leodiens. monasterii, CCIV, 15. — Narratio adventus reliquiarum S. Laurentii Leodiens., *ibid.*, 89. — Vita Euraclii, episc. Leodiens., *ibid.*, 117. — Vita plurimorum episcoporum Leodiens., *ibid.*, 125, 197. — Incendium ecclesie S. Lamberti Leodiens., *ibid.*, 153. — Casus fulminis in monasterium S. Laurentii Leodiens., *ibid.*, 157.

V. — MECHLINIENSIS (Malines, archevêché).

Monasteria. — Amigemensis (Amighem), CLX, 279; CLXIII, 142, 199; CLXVI, 277, 278, 815; CCXV, 544. — Averbodiense (Notre-Dame d'Everbeur), CLXXXIX, 445. — Bornheimense (Bornheim), CLX, 1155. — Boscaudunense (Bois-le-Duc), CC, 1077. — S. Corneli Ninovens (Saint-Cornelle de Ninove), CLXXX, 1561; CCII, 1457. — Cortemberghense (N.-D. de Cortenberg), CLX, 1155. — Diligemiense (Dilighem), *ibid.*, 1151; CLXXX, 1285. — Einhamense (Einham), *ibid.*, 1325; CCIV, 1165. — Grimbergense (Grimberg), CLXXX, 1209. — Merbecense (Merbeck), CXXXIX, 1104. — Parcense (Park), CLXXXIX, 610; CXCVII, 275, et seq. — Tongerlense (Tongerlo), CCII, 1456.

VI. — NAMURCENSIS (Namur, évêché).

Monasteria. — Brontense (Saint-Gérard de Brogne), CXXXII, 1055. — Gemblacense (Gemblours), CXXXVII, 545; CLX, 9, 265, 591, 661; CXCVII, 275; CCXI, 1281, et seq. passim. — Moliniacense (Molènes), CXLIII, 810; CCIV, 1535. — Nivellense (Sainte-Gertrude de Nivelle), CXLIII, 611, CLX, 1157. — Valciodorensis, CLXXX, 1495. — Villiarense (Villiers), CCXI, 1294.

VII. — TORNACENSIS (Tournay, évêché).

Epistolæ. — Lamberti Atrabati, CLXII, 657, 697. — Radbodi, episc. Tornac., *ibid.*, 656. — Paschalis II, CLXIII, 1159. — Raynaldi archiepisc. Rhemens., CLXXXII, 1541. — Eugenii III, CLXXX, 1122. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1021. — Alexandri III, CC, 84, 783, 787, 1144. — Stephani, episc. Tornac., CCXI, 466, et passim. — Innocentii III, CCXIV, 78, 96, 137, 158, 555, 721; CCXV, 1096, 1514.

Monasteria. — S. Augustini Tornac., CLXXX, 59. — Burburgense (Bourbourg), CLXIII, 1127. — Cisoniense (Cisoin), CCVI, 1236. — Elmonense (S. Amand en Pévèle), LXXXVII, 209, 1009; CIV, 1453; CCXI, 923; CL, 1453; CLXII, 656; CLXIII, 1159. — De Laude (Loos), CCXI, 491. — S. Martini Tornac., CLXXX, 59; CL, 1535; CLXII, 698. — S. Nicolai et Medardi Tornac., CLXXXIX, 441. — Phalempinense (Phalempin), CC, 110.

Viri clari. — Jonas, abbas Tornac., CL, 1456. — Radbodus II, episc. Tornac., *ibid.*, 1495; CLXIV, 1567. — Errardus, episc. Tornac., CLXII, 654; CLXXXIV, 1580; CC, 1144. — Lambertus, episc. Tornac., CLXXXIX, 1571. — Simon, episc. Tornac., *ibid.*, 1570. — Geraldus, episc. Tornac., *ibid.*, 1573; CLXXXVIII, 1021. — Anselmus, episc. Tornac., CLXXX, 1122. — Galterus, episc. Tornac., CLIX, 419. — Stephanus, episc. Tornac., *ibid.*, 295.

Scripta. — Auctarium Tornacense, CLX, 537. — Notitia de restauratione abbatum S. Martini Tornac., CLXXX, 59.

VIII. — TRAJECTENSIS (Utrecht, évêché).

Epistolæ. — S. Martini, pape, LXXXVII, 155. — Calixti II, CLXIII, 1150. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1209. — S. Hildegardis, CXCVII, 176, 361, 362.

Privilegia. — Caroli Majoris domus, LXXXIX, 551. — Ludovici I, regis, CIV, 1151. — Eugenii III, CLXXX, 1607. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1548, 1636.

Viri clari. — S. Amandus, episc. Traject., LXXXVII, 1267. — S. Willibrordus, episc. Traject., LXXXIX, 555; CI, 635. — S. Gregorius, abbas Traiect., XCIX, 749. — S. Radbodus, episc. Traject., CXXXII, 857. — S. Wlbertus, *ibid.*, 528. — S. Lambertus, episc. Traject. et marivr., *ibid.*, 644; CLX, 749. — Poppo, episc. Traject., CXXXV I, 265. — S. Remacius, episc. Traject., CXXXIX, 1147. — Adelbodus, episc. Traject., CXL, 87. — Wilhelmus, episc. Traject., CXLVIII, 789. — S. Theododus, episc. Traject., CLX, 747. — Godebaldus, episc. Traject., CLXIII, 1150. — S. Amandus, episc. Traject., CCIII, 1233. — Vita S. Amandi, episc. Traject., CXXI, 927.

Scriptum. — Liber de gestis episcoporum Traject., CXXXIX, 957.

IX. — TUNGRENSIS (Tongres, évêché).

Epistolæ. — Caroli III, regis, CXXXVIII, 811.

Viri clari. — Farabertus, episc. Tungr., CXXV, 469. — Remacius, episc. Tungr., CXXXVII, 606. — Franco, episc. Tungr., CXXXVIII, 685.

Scriptum. — Liber de gestis episcoporum Tungren., CXXXVI, 69; CXXXIX, 957.

III. — DE DIOCESIBUS ANGLIÆ, SCOTIÆ ET HIBERNIÆ.

Diœceses Angliæ, Scotiæ et Hiberniæ in genere.

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1183; LXXX, 41. — Joannis IV, LXXX, 601. — Joannis VII, LXXXIX, 65. — Leonis IV, CXX, 667. — Joannis XIII, CXXXV, 989. — Gregorii VII, CXLVIII, 559, 553. — Paschalis II, CLXIII, 407, 417, 1141. — Honorii II, CLXVI, 1272. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 549. — Herberti de Bosciam, *ibid.*, 1434. — Alexandri III, CC, 106, 287, 406, 412, 425, 431, 579, 716, 883, 902, 905, 1274, 1275. — Arnulfi Lexov., CCI, 57. — Urbani III, CCII, 1420, 1510. — Celestini III, CCIV, 921, 970, 1075. — Petri Blesensis, CCVII, 159. — Innocentii III, CCXIV, 595, 597; CCXV, 754, 1251, 1254; CCXVII, 64, 67, 224, 226, 227, 256, 245, 246, 248.

Scripta. — De S. Augustino apostolo Britanniae, LXXX, 41. — Historia ecclesiastica Britanniae, XCV, 25. — Documenta de diœcesibus Angliæ passim contenta in Historia Novorum, CLIX, 546. — Gesta regum Angliæ, CLXXIX, 939. — Liber de diœcesibus Angliæ, *ibid.*, 1441.

I. — DIOECESIS ABERDINENSIS (Aberdeen, Ecosse, évêché).

Epistola. — Innocentii III, papæ, CCXV, 1505.

II. — S. ANDRÆ (Saint-Andrew, Ecosse, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1025. — Innocentii III, CCXIV, 542, 559; CCXV, 4154, 1158, 1248, 1261, 1503, 1585; CCXVI, 43.

Monasteria. — De Cambaschineo, CCXV, 1151. — De Kelchoa, *ibid.*, 1305.

III. — ARMACHANENSIS (Ármaigh, Irlande, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 55, 160, 342, 929; CCXN, 681.

IV. — BANGORENSIS (Bangor, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 589, 590. — Alexandri III, CC, 401, 408. — Petri Blesensis, CCVII, 434. — Innocentii III, CCXIV, 794; CCXV, 49, 81.

Monasteria. — De Abenton, CCXV, 49. — De Heh, *ibid.*, 49, 81.

V. — BATHONIENSIS (Bath, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Willelmi regis, CXLIX, 1355. — Gilberti Foliot, CXC, 795. — Alexandri III, CC, 485. — B. Petri Claravall., CC, 1405. — Urbani III, CCII, 1528. — Celestini III, CCVI, 874. — Petri Blesensis, CCVII, 100, 175, 175, 289, 456, 458.

Monasterium. — S. Petri Bathoniensis, CXLIX, 1353. *Clariora viri.* — Reginaldus, episc., CCII, 1528. — Petrus archidiaconus, CCVII (integre). — Savaricus, episc., *ibid.*, 456.

VI. — BRECHINENSIS (Bréchin, Ecosse, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1505.

VII. — CANDIDÆ CASÆ (Wigorn, Ecosse, évêché).

Epistolæ. — Honorii II, CLXVI, 1242.

Scriptum. — Liber de episcopis Candida Casæ, CLXXIX, 1577.

VIII. — CANTUARIENSIS (Cantorbéry, Angleterre, archevêché).

Epistolæ. — Bonifacii V, LXXX, 455. — Honorii I, *ibid.*, 477. — Vitaliani, papæ, LXXXVII, 1008. — Constantini, papæ, LXXXIX, 555. — S. Leonis III, CII, 1032. — Alexandri II, CXVI, 1415, 1418. — Gregorii VIII, CXLVIII, 514, 621, 645. — Urbani II, CLI, 286. — Lanfranci, archiepisc., CLVIII, 1069. — S. Anselmi, archiepisc., CLIX, 93, 115. — Calixti III, CLXIII, 1191. — Paschalis II, *ibid.*, 119, 154, 186, 219, 576, 421, 462. — Honorii III, CLXIV, 1291. — Vener. Hildeberti, CLXXI, 216. — Innocentii III, CLXXIX, 90, 332, 353. — Eugenii III, CLXXX, 1250, 1582, 1592, 1559, 1510. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1445, 1445, 1491. — S. Thomæ, archiepisc., CXC, 529, 531, 535, 556, 549, 554, 555, 554, 560, 562. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 750, 762, 763, 773, 777, 779, 809, 832, 839, 892, 905, 906, 1065. — Herberti de Bosciam, *ibid.*, 1075, 1428, 1434, 1457, 1458. — Alani, *ibid.*, 1477, 1488. — Henrici Rhemensis, CCXVI, 1571. — Joannis Saresbur., CCXIX, 21, 56, 112, 116, 120, 146, 166, 171, 181, 202, 224, 242, 243, 249, 261, 267, 275, 290, 350, 352, 342, 345, 347, 350, 354, 372. — Alexandri III, CC, 105, 167, 255, 271, 275, 282, 285, 411, 420, 446 et passim. — Arnulfi Lexoviensis, CCI, 55, 113. — Lucii III, *ibid.*, 1090, 1094, 1351, 1375. — Petri Cellensis, CCII, 414, 565, 593. — Urbani III, *ibid.*, 1352, 1425, 4498, 1509, 1527, 1553. — Clementis III, CCIV, 1294, 1484. — Celestini III, CCVI, 1025, 1096, 1074, 1107, 1155, 1165, 1254, 1247. — Petri Blesensis, CCVII, 15. — Willelmi Rhemensis, CCIX, 817. — Innocentii III, CCXIV, 101, 306, 252, 407, 415, 416, 551, 556, 667, 679, 752, 804, 1096; CCXV, 62, 476, 834, 839, 1527, 1408, 1530, 1551; CCXVI, 770, 772, 885, 1195, 1236; CCXVII, 167, 188.

Privilegia. — Adeodati, papæ, LXXXVII, 1145. — Innocentii II, CLXXIX, 497. — Eugenii III, CLXXI, 391, 1197. — Lucii III, CCI, 1090. — Celestini III, CCVI, 875, 894, 906, 907, 1025.

Bullæ. — Calixti III, CLXIII, 1191. — Lucii III, CLXXIX, 925.

Concilium. — Cantuariense, LXXXIX, 45.

Viri clari. — Theodorus, archiepisc., LXXVII, 1008; XCIX, 901. — Brithwaldus, archiepisc., LXXIII, 535. — Athelardus, archiepisc., CCII, 1052. — S. Odo, archiepisc., CXXXIII, 951. — S. Dunstanus, archiepisc., CXXXVII, 407; CXXXVIII, 515; CLXIX, 571; CLXX, 800. — Lanfrancus, archiepisc., CXXXVII, 407; CL, 9. — S. Alfricus, archiepisc., CXXXIX, 1135; CLXIX, 571. — Osbernus, monachus, CXLVIII, 514. — S. Augustinus, monachus, CLV, 15. — Goscelinus, monachus, *ibid.* — S. Laurentius, *ibid.*, 115. — S. Anselmus, archiepisc., CLVIII et CLIX. — S. Bregwinius, archiepisc., CLII, 752. — Radulphus, archiepisc., CLXIII, 576, 1481. — Willelmus, archiepisc., CLXVI, 1291. — Theobaldus, archiepisc., CLXXIX, 555; CLXXVIII, 1445, 1445, 1675. — S. Thomas, archiepisc., CXC, 4. — Baldwinus, archiepisc., *ibid.*, 1075; CCIV, 404. — Alanus, monachus, CXC, 1475. — Richardus, archiepisc., CC, 1469. — Hubertus, archiepisc., CCVI, 1025.

Scripta. — Vita S. Dunstani, CXLIX, 391. — Vita S. Laurentii, CLV, 15. — Vita S. Bregwini, CLIX, 751. — Vita S. Odonis, *ibid.*, 800. — Vita S. Thomæ, CXC, 1075, 1488; CXCIX, 1038. — Historia translationis reliquiarum S. Augustini, CLV, 15. — Testamentum Theobaldi, archiepisc., CXCIX, 56. — Narratio de nece S. Thomæ, archiepisc., CC, 57.

IX. — CASSELLIENSIS (Casshel, Irlande, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 342.

X. — CESTRENSIS (Chester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Roberti, episc., CLIX, 157. — S. Anselmi, *ibid.*, 79. — Gilberti Foliot, CXC, 830, 910. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 55. — Alexandri III, CC, 715. — Petri Cellensis, CCII, 576.

Scriptum. — Vita S. Werburgæ virginis, in Cestria civitate, CLV, 83.

XI. — CICESTRENSIS (Chichester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Lanfranci Cantuar., CXC, 529, 530. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 591. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 937. — Joannis Saresbur., CXCIX, 29, 75. — Alexandri III, CC, 114, 986. — Urbani III, CCII, 1528. — Celestini III, CCVI, 941. — Petri Blesensis, *ibid.*, 415. — Innocentii III, CCXV, 591, 625.

XII. — CORCAIENSIS (Cork, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 565.

XIII. — COVENTRIENSIS (Coventry, Angleterre, évêché).

Epistola. — Paschalis II, CLXIII, 95. — Lucii II, CLXXIX, 862. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 594. — Celestini III, 902. — Innocentii III, CCXIV, 439, 478; CCXV, 1528.

Monasterium. — Coventriense, CXLVI, 1299; CL, 530.

Bulla. — Lucii II, CLXXIX, 861.

XIV. — CLUANFERDENSIS (Cloyne, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 929.

XV. — DORCASTRENSIS (Dorchester, Angleterre, évêché).

Epistola. — Nicolai II, CXLIII, 1256. — Gilberti Foliot, CXC, 743, 758, 761.

Monasterium. — Cerneliense, CXC, 745.

XVI. — DUACENSIS (Kilmadugh, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 929.

XVII. — DUBLINENSIS (Dublin, Irlande, archevêché).

Epistola. — Lanfranci, CL, 534. — S. Anselmi, CLIX, 109, 962. — Innocentii III, CCXV, 61; CCXVI, 925.

XVIII. — DUNELMENSIS (Durham, Angleterre, évêché).

Epistola. — Ven. Gildeberti, CLXXI, 283. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 594. — Herberti de Boseham. *ibid.*, 1472. — Joannis Saresbur., CXCIX, 16. — Alexandri III, CC, 703. — Celestini III, CCVI, 872. — Innocentii III, CCXIV, 95, 403, 432, 433, 437, 1134, 1160; CCXV, 1259.

Monasteria. — Girvense (Jarrow), XC, 9. — Wiramuthense (Wiramuth), CXLVI, 1305.

XIX. — DUNENSIS (Down-Patrik, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 681.

Monasterium. — Ines, CCXV, 681.

XX. — DUNKELDENSIS (Dunkelde, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1595.

XXI. — EBORACENSIS (York, Angleterre, archevêché).

Epistola. — Lanfranci, CL, 516, 517, 518. — S. Anselmi, CLIX, 29, 65, 157, 181. — Paschalis II, CLXIII, 81, 82, 107, 153. — Callixti III, *ibid.*, 1117, 1229, 1230. — Honorii II, CLXVI, 1250. — Ven. Hildeberti, CLXXI, 327. — Innocentii II, CLXXIX, 115. — S. Bernardi Claravall., CLXXXII, 228, 431, 452, 451, 534. — Adriani IV, CXC, 1591. — S. Thomæ Cantuar., CLXXXIX, 570. — Gilberti Foliot, CXC, 804, 819, 820, 822, 909.

— Venerab. Gerhohi, CXCIII, 496; CCXIV, 1485. — Joannis Saresbur., CXCIX, 21, 365. — Alexandri III, CC, 161, 283, 287, 411, 487, 645, 737, 1038, 1071. — Clementis III, CCIV, 1454. — Celestini III, CCVI, 872. — Petri Blesensis, CCVII, 540. — Innocentii III, CCXIV, 442, 598, 1023; CCXV, 58, 95, 546, 593, 629, 1128; CCXVI, 244, 259, 574, 860, 944, 1151.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1359. — Alexandri II, CXLVI, 1564. — Willelmi, regis, CXLIX, 1563. — Honorii II, CLXVI, 1250, 1243. — Alexandri III, CC, 92.

Monasteria. — Salebiense (Salley), CXLIX, 1361. — Berlacense (Beverlay), CXLVII, 1161. — Rievallense (Riéal), CXC, 944; CCXV, 193; CC, 92. — S. Trinitatis Eboracense, CCXV, 95. — De Kirkeham, CCXV, 1128. — De Bredlingam, *ibid.*, 1128. — De Novo Burgo, *ibid.*, 1129. — Rievallense (Riéal), CCXVI, 571.

Viri clari. — S. Eghertus, archiepisc., LXXXIX, 573. — S. Willifridus, archiepisc., CXXXII, 979; CLIX, 709.

— Aldredus, archiepisc., CXLIII, 1359. — S. Joannes Beverlacensis, CXLVII, 1161. — S. Oswaldus, archiepisc., *ibid.*, 1189; CLIX, 701. — Gerardus, archiepisc., CLXIII, 82. — Turstinus, archiepisc., CLXVI, 1250; CLXXI, 507. — Rogerus, archiepisc., CLXXXVIII, 1591; CXC, 570. — Egidius, archiepisc., *ibid.*, 554. — Henricus, archiepisc., *ibid.*, 804. — Beatus Aelredus, CXC, 193. — Gaufridus, archiepisc., CCVI, 872.

Scripta. — Poema de pontificibus et sanctis Ecclesie Eboracensis, XCIX, 812. — Vita S. Willifridi, archiepisc., CXXXIII, 979; CLIX, 709. — Vita S. Joannis Beverlacensis, CXLVII, 1161. — Vita S. Oswaldi, archiepisc., *ibid.*, 1189; CLIX, 761.

XXII. — ELGINENSIS (Elgin, Ecosse, évêché).

Monasterium. — De Kilros, LIX, 565.

XXIII. — ELIENSIS (Ely, Angleterre, évêché).

Epistola. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 595. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 795. — Willelmi Eliensis, *ibid.*, 1474. —

Joannis Saresbur., CXCIX, 36. — Clementis III, CCIV, 1462. — Celestini III, CCVI, 899. — Adami Persenae, CCXI, 621. — Innocentii III, CCXIV, 414, 445, 608, 869, 1029, 1076, 1083, 1088, 1131, 1140, 1160; CCXV, 10, 100, 548, 576, 478, 534, 565, 585, 745, 788, 1085, 1235, 1262, 1422, 1435, 1526, 1552; CCXVI, 21.

Monasteria. — Eliense, CXLIII, 816. — Barneto, CCXV, 593.

XXIV. — EXONIENSIS (Excheater, Angleterre, évêché).

Epistola. — S. Leonis IX, CXLIII, 639. — S. Anselmi, CLIX, 47. — Roberti episc., CLXXV, 1610. — Gilberti Foliot, CXC, 793, 816, 817, 911. — Gerberti de Boseham. *ibid.*, 1461. — Joannis Saresburienis, CXCIX, 32, 81, 121, 153, 146, 173, 206, 272, 277, 281, 293, 331, 334, 337, 352, 364, 368, 368, 371. — Alexandri III, CC, 894, 1079, 1090, 1282, 1461. — Petri Blesensis, CCVI, 253. — Innocentii III, CCXIV, 235, 1031; CCXV, 96; CCXVI, 1228.

Privilegium. — Celestini III, CCVI, 999.

Bulla. — Celestini III, CCVI, 1220.

Monasteria. — Exoniense, CXLIII, 639. — Tawistocken (Tawistok), CCVI, 999.

Scriptum. — Exoniæ civitatis rebellio, CLXXXVIII, 511.

XXV. — FERNENSIS (Ferns, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1231.

XXVI. — GLASCUENSIS (Glasgow, Ecosse, archevêché).

Epistola. — Callixti III, CLXIII, 1250, 1312. — Innocentii II, CLXXIX, 115. — Urbani III, CCII, 1424. — Joannis de Balmeis, CCIX, 879. — Innocentii III, CCXVI, 634, 746.

Monasterium. — Hyense (Hey), LXXXVIII, 723; CCXV, vel CCXIV, 1045.

Viri clari. — S. Patricius, episc., LXXX, 80. — Adamnanus, abbas, LXXXVIII, 723. — S. Blaitmaicus, abbas, CXIV, vel CCXIV, 1043. — Joannes, episc., CLXXIX, 115. — Joscelinus, episc., CCII, 1421.

Scripta. — Vita S. Blaitmaici, abbatis Hyensis, CXIV, vel CCXIV, 1043. — Liber de antiquitate Ecclesie Glasceusis, CLXXIX, 1681.

XXVII. — GLOCESTRIENSIS (Gloucester, Angleterre, évêché).

Epistola. — Gilberti Foliot, CXC, 830, 836, 841, 942. — Petri Blesensis, CCVII, 276, 575.

Monasterium. — Tewchesberienae (Tewkesbur), CXC, 836; CCVII, 276.

Viri clari. — Alanus, abbas Tewkesb., CXC, 1475.

XXVIII. — HEREFORDIENSIS (Hereford, Angleterre, évêché).

Epistola. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 596, 601. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 751, 788, 794, 795, 801, 834, 835, 875, 912, 913, 915, 916. — Alexandri III, CC, 203, 403. — Innocentii III, CCXIV, 957; CCXV, 81, 346, 1262; CCXVI, 780, 800.

Monasterium. — Wenelocense (Wenelok), CCXV, 81.

Scripta. — Capitula concilii Herefordiensis, XCIX, 951.

XXIX. — HOLENSIS (Hols, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 286.

XXX. — KILMORIENSIS, TRIBURNIENSIS (Kilmore, Irlande évêché).

Concilium. — Triburiense, CXXXVIII, 805.

XXXI. — LANDOVENSIS (Landoft, Angleterre, évêché).

Epistola. — Urbani, episc., CLXIII, 1538. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 600. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 751, 761, 778, 792, 917. — Alexandri III, CC, 713.

XXXII. — LAOMENSIS (Killaloe, Irlande, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 512; CCXV, 432.

XXXIII. — LESMORENSIS (Lismore, Ecosse, évêché).

Epistola. — Alexandri III, CC, 885. — Innocentii III, CCXV, 173.

XXXIV. — LETHGIENNENSIS (Lennbig, Irlande évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 544, 790; CCXV, 432.

XXXV. — LICHFELDENSIS (Lichfield, Angleterre, archevêché).

Scriptum. — Charta pro abbatibus archiepiscopatu Lichfeldensi, CH, 1025.

XXIV. — LIMERICENSIS, LUNICENSIS (Limerik, Irlandæ, évêché).

Viri clari. — Gilbertus, Limeric., CLIV, 995.

XXV. — LINCOLNIENSIS (Lincolna, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — Gregorius VII, CXLVIII, 516. — S. Ivo, episc., Carnot., CLXII, 279. — Theobaldi Stampens., CLXIII, 759. — Honorii II, CLXVI, 1236. — S. Bernardi Claramontensis, CLXXXII, 169. — S. Thomas Cantuar., CXC, 601. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 774, 794, 809, 837, 844, 849, 919. — Joannis Saresbur., CXCIX, 70. — Alexandri III, CC, 849. — Arnulfi Lexoviensis., CCI, 20, 79. — Celestini III, CCVI, 969, 1034, 1057, 1059, 1127, 1250. — Petri Blesensis., CCVII, 565. — Innocentii III, CCXIV, 208, 360, 414, 505, 808, 864, 880, 896, 1029, 1160, 1170; CCXV, 100, 342, 362, 368, 740, 745, 1405; CCXVI, 62, 1225.

Privilegia. — Innocentii IV, CLXXXIX, 466. — Eugenii III, CLXXX, 1236.

Monasteria. — S. Andrew Northampton (Saint-André de Northampton), CLIII, 1120. — S. Marise Waverleiese (Waverley), CLXXX, 1226. — Swinhetense, CLXXXIV, 9. — Crulandense (Croyland), CLXXXVIII, 561, 562; CCVII, 505. — Edmundi Lincolnense, CCXIV, 1170. — De Eusebi, CCXV, 740. — S. Albani Lincolnense, *ibid.*, 740.

Concilium. — Grateleanum (Grantham), CXXXVII, 461.

Viri clari. — Remedius, episc., CXLVIII, 516. — S. Hugo, episc., CVIII, 937. — S. Ivo, episc., Carnot., CLV, 80. — Robertus, episc., CLXII, 879. — Alexander, episc., CLXXX, 169. — Gilbertus de Hoilandia, CLXXXIV, 9. — Robertus, episc., CXC, 774, 794, 809, 837, 849, 918, 919. — Colon, episc., CC, 819.

Scripta. — Vita S. Ivo, CLV, 80. — Gesta episc. Lincolnensium, CLXXXIX, 1605. — Notitia historica de Crulandensi monasterio, CLXXXVIII, 561.

XXXVIII. — LINDISFARNENSIS (Lindisfarn, Ecosse, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 509.

Monasteria. — S. Petri Lindisfarn., XCVI, 1527; CXXXVII, 62. — Mailrossense (de Melross), CCXN, 509.

Scripta. — Vita metrice S. Cuthberti, episc. Lindisfarn., XCIX, 575; CLXXXVIII, 85. — Carmen de claris viris canonicis S. Petri Lindisfarn., XCVI, 1527. — Gesta episcoporum Lindisfarn., CLXXXIX, 1581.

XXXIX. — LONDONIENSIS (Londres, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — Nicolai II, CXLIII, 1558. — Innocentii II, CLXXXIX, 588. — Eugenii III, CLXXX, 1248. — S. Thomas Cantuar., CXC, 601, 603, 605, 608, 609, 610, 611, 612. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 784, 838, 841, 844, 847, 921, 923, 925, 824, 925, 926, 927, 928, 929, 930. — Herberti de Boscum, *ibid.*, 1422, 1423, 1432, 1433. — Alexandri III, CC, 206, 265, 272, 397, 415, 615, 715, 872, 1185, 1280, 1281, 1283, 1587, 1401, 1423. — Arnulfi Lexoviensis, CCI, 74, 84. — Petri Blesensis, CCVII, 514, 526, 558. — Joannis de Balmeis, CLIX, 877. — Innocentii III, CCXIV, 804; CCXV, 492, 729, 754, 740, 788, 789, 902, 1115, 1125, 1208, 1235, 1405, 1409, 1422, 1435, 1526, 1529; CCXVI, 21; CCXVII, 69, 177.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXXIX, 525. — Eugenii III, CLXXX, 1289. — S. Bernardi, CLXXXII, 128.

Monasteria. — Westmonasteriense (Westminster), CXLIII, 1558; CLXXXIX, 568; CCXVII, 177. — Radingense (Reading), CXC, 784; CC, 1444; CCVII, 514, 525; CCXV, 1115, 1125. — Stratfordiense (Stratford), CC, 1441.

Viri clari. — Robertus, episc., CXLI, 1441; CLXXX, 1248. — Maurilius, episc., CL, 528. — Gislebertus Crispinus, abb. Westmonast., CLIX, 1005. — Gilbertus Foliot, episc., CXC, 691, 739; CCII, 1145. — Richardus, episc., CXC, 838, 841, 844. — Henricus, archidiaconus Huntingdoniens., CXC, 798.

Concilium. — Londontense, CXXXVIII, 517.

Scriptum. — De gestis episcoporum Londoniensium, CLXXXIX, 1515.

XL. — MENEVENSIS (Ile de Man, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — S. Thomas Cantuar., CXC, 846.

XLI. — NORVICENSIS (Norwich, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — S. Thomas Cantuar., CXC, 619, 620, 932. — Joannis Saresburienensis, CXCIX, 21, 84, 108, 144, 151, 162, 262, 307, 508, 511, 512. — Alexandri III, CC, 928, 929. — Loci III, CCI, 1578. — Petri Cellensis, CCII, 525, 579. — Innocentii III, CCXIV, 1154; CCXV, 110, 516, 854, 745, 925.

Privilegia. — Alexandri II, CXLVI, 1563. — Wilhelmi regis, CXLIX, 1554. — Paschalis II, CLXIII, 452.

Monasteria. — S. Edmundi (Edmonsbury), CXLVI, 1585; CXLIX, 1584; CXCIX, 144, 151, 512; CCII, 679; CXV, 516, 745. — De Camposcelsi (Campease), CCXVI, 185.

XLII. — ORCADENSIS (Orcaades, évêché).

Epistolæ. — Calixti II, CLXIII, 1142. — Honorii II, CLXVI, 1241. — Innocentii III, CCXIV, 189.

XLIII. — PETROBURGENSIS (Péterboroug, Angliæ, évêché).

Confirmatio privilegii Edwardi regis, CXLIX, 155.

XLIV. — RAPHOTENSIS (Rapho, Irlande, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 160.

XLV. — ROCESTRIENSIS, ROFFENSIS (Rochester, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLIX, 120, 219. — S. Bernardi, CLXXXII, 572. — Joannis Saresbur., CXCIX, 226. — Alexandri III, CC, 715. — Celestini III, CCVI, 969. — Stephanii Tornac., CCVII, 169. — Innocentii III, CCXIV, 581; CCXV, 729, 734, 768, 790, 839, 1539; CCXVI, 268.

Privilegium. — Eugenii III, CLXXX, 1115.

Viri clari. — Gundulfus, episc., CLIX, 812, 969. — Erulfus, episc., CLXIII, 1441. — Walterius, episc., CXCIX, 298; CC, 115.

Scriptum. — Collectanea de rebus ecclesiasticis Ecclesie Roffensis, CLXIII, 1457.

XLVI. — SALISBURIENSIS (Salisbury, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — Venerabilis Hildeberti, CLEXI, 219. — Herberti de Boscum, CXC, 1448, 1467. — S. Thomas Cantuar., CXC, 622, 623, 624, 737, 767. — Gilberti Foliot, *ibid.*, 777, 781, 782, 787, 790, 932, 933, 934. — Joannis Saresbur., CXCIX, 58, 59, 145, 239, 259. — Alexandri III, CC, 715, 726, 738. — Arnulfi Lexoviensis, CCI, 88. — Petri Cellensis, CCII, 513, 570, 571, 572, 573, 574. — Petri Blesensis, CCVII, 154, 181, 229, 326, 329. — Innocentii III, CCXV, 740, 759, 1519, 1539; CCXVI, 268, 925.

Monasteria. — Malmesburienae (Malmesbury), CXXXVII, 519; CXC, 1448. — Ambresburienae (Ambresbury), CXCIX, 58, 59.

Viri clari. — Rogerius, episc., CLXXI, 219. — Jorinus, episc., CXC, 622, 623, 757, 767 et seqq. — Joannes Saresbur., CXCIX, 1.

Scripta. — Gesta episcoporum Saresbur., CLXXXV, 1550. — Notitia de eisdem, CLXXXVIII, 975. — Historia calamitatum Ecclesie Saresbur., CXCVI, 1569.

XLVII. — SCHIREBURNENSIS (Schersburn, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — S. Dunstani, CXXXVII, 473.

Viri clari. — S. Adelmus, episc. Schireburn., LXXXIX, 65.

XLVIII. — WINTONIENSIS (Winchester, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — Edgari regis, CXXXVIII, 515. — Alexandri II, CXLVI, 1516. — S. Anselmi, CLIX, 82, 108, 137, 142. — Venerabilis Hildeberti, CLXXI, 501. — S. Bernardi, CLXXXII, 225. — Sugerti, CLXXXVI, 1432, 1434. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 204, 250, 251, 253, 242, 277. — S. Thomas Cantuar., CXC, 632, 747, 786, 882. — Alani Cantuar., *ibid.*, 1476, 1483. — Joannis Saresbur., CXCIX, 89, 90, 91, 501. — Arnulfi Lexov., CCI, 158, 159, 145, 149, 195. — Petri Claramontensis, CCI, 1587. — Innocentii III, CCXIV, 505; CCXV, 561, 582, 671, 722, 757; CCXVI, 925, 961.

Monasteria. — Glastoniense (Glastenbury), CXXXVII, 80. — Eliense (Ely), *ibid.*, 80. — Thoroniense (Thornet), *ibid.*, 80. — Wintoniense (Namenster), CXXXVII, 92; CLIX, 108. — Rumesel (Rumsey), CLIX, 82. — S. Swithuni Winthoniense, CXC, 1483.

Viri clari. — S. Etwoldus, episc. et monach., CXXXVII, 80, 81. — Ellegus, episc., *ibid.*, 108. — S. Oswaldus, episc., CXLVII, 1189. — S. Swithunus, episc., CLV, 47. — Willelmus, episc., CLXXI, 501. — Henricus, episc., CLXXXII, 225; CLXXXVI, 1432, 1434; CLXXXIX, 204. — Joannes Cornubiensis., CXCIX, 1041.

Scripta. — Vita S. Ethelwoldi, episc., CXXXVII, 77 et seqq. — Vita S. Swithuni, episc., CLV, 47.

Concilium. — Wintoniense, CLXXXVII, 453 not.

XLIX. — WATERFORDIENSIS (Waterford, Angliæ, évêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLIX, 216. — Innocentii III, CCXV, 176; CCXVI, 652.

I. — WELLENSIS (Wels, Angleterre, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 672.

II. — WIGORNIENSIS (Worcester, Angleterre, évêché).

Epistolæ. — Lanfranci Cantuar., CXLIX, 519. — S. Anselmi, CLIX, 44. — S. Ivonis Carnot., CLXII, 168. — Gilberti Foliot, CXC, 748, 769, 784, 771, 780, 789, 790, 816, 934. — Herberti de Boscum, *ibid.*, 1154. — Joannis Saresbur., CXCIX, 15, 235, 257, 268, 240. — Alexandri III, CC, 485, 488, 950. — Gaufridi, CIV, 837, 840. — Petri Cellensis, CCII, 596. — Clementis, III, CCIV, 1328. — Stephani Tornac., CCVII, 505, 425. — Innocentii III, CCXIV, 208, 220, 974, 975; CCXV, 59, 70, 362, 591, 625, 791, 784, 1031, 1253, 1262, 1409, 1455, 1522, 1529, 1530.

Monasteria. — Ramesiense (Ramsay), CXXXIX, 1122.

— De Evesham, CXCI, 537; CCVII, 504, 435; CCXV, 788, 1031. — Persorensis (Persora), CXCIX, 238. — Vithellumbense, (Wichilleumb), CCXV, 1031.

Viri clari. — S. Dunstanus, episc., CXXXVII, 89; CXXXIX, 1122. — Florantius Wigorniensis, CXLVII, 795. — Hemmingus, presbyter Wigorniensis, CL, 1483. — S. Wulstanus, episc., *ibid.*, 1489; CCXV, 52. — Sameo, episc., CLIX, 202. — Simon, episc., CXC, 748, 765 et seqq. — Rogerius, episc., *ibid.*, 934, 1434. — Alfredus, episc., CXCIX, 15. — Wilhelmus, episc., CCIV, 1328.

Scripta. — Vita S. Dunstani, CXXXIX, 1122. — Vita S. Wulstani, CL, 1489. — Documenta de Ecclesia Wigorniensis, *ibid.*, 1491.

IV. — DE DIOCESIBUS POLONIÆ ET HUNGARIÆ.

Dioeceses Poloniæ et Hungariæ in genere.

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 227, 473, 871, 971, 1100, 1110; CCXV, 15, 597, 895, 1009, 1063, 1064, 1666, 1067, 1068, 1071, 1231.

Scriptum. — De rebus ecclesiasticis Poloniæ, CLI, 1527.

I. — CENADIENSIS (Chonad, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 436, 497, 560; CCXVI, 863.

II. — COLOCENSIS (Klokza, Hongrie, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 25, 154, 568, 460, 461, 473, 615; CCXV, 58, 29, 463, 515, 598, 610, 1206; CCXVI, 513, 515, 545.

III. — GRACOVENSIS (Cracovie, Pologne, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 1110; CCXV, 1067. *Vir clarus.* — Lambertus, episc., CXXXVII, 515, 514.

IV. — GNEZNENSIS (Gnesen, Pologne, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 1110; CCXV, 618, 1039, 1065, 1066, 1068, 1070, 1073, 1074; CCXVI, 315, 412, 415, 457.

V. — LIVONIENSIS (Livonie, Pologne, évêché).

Epistolæ. — Clementis III, CCIV, 1497. — Celestini III, CCVI, 995. — Innocentii III, CCXIV, 759; CCXVII, 202.

VI. — MORAVIENSIS (Olmutz, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 568. — Innocentii III, CXXXIX, 504, 564, 565. — Eugenii III, CLXXX, 1044 et passim. — Wibaldi, abbatia Leodiensis, CXXXIX, 1315. — Innocentii III, CCXV, 503; CCXVI, 354; CCXVII, 443.

VII. — NITRIENSIS (Nitria, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 204; CCXVI, 863.

VIII. — POŚNANIENSIS (Posen, Pologne, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1066.

IX. — QUINQUECCLESIIENSIS. (Funfkirchen, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 221, 931; CCXVI, 211, 838.

X. — RIGENSIS (Riga, Pologne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 916, 915, 966.

XI. — STRIGONIENSIS (Strigonie, Hongrie, archevêché).

Bulla. — Sylvestri II, CXXXIX, 974. *Epistolæ.* — Gregorii VII, CXLVIII, 481. — Celestini III, CCVI, 905. — Innocentii III, CCXIV, 5, 215, 568, 500, 550; CCXV, 56, 540, 894; CCXVI, 59, 80, 51, 284, 950.

Monasteria de Cassova, CLXII, 550.

XII. — WARADIENSIS (Waradein, Hongrie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 226; CCXVI, 863.

XIII. — WATIENSIS (Vacia, Hongrie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 251, 497.

XIV. — WRATISLAVIENSIS (Breslau, Silésie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 605; CCXVI, 934.

XV. — ZAGABRIENSIS (Agram, Hongrie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 472.

V. — DE DIOCESIBUS SUEVIÆ ET DANIÆ.

Dioeceses Sueviæ et Daniæ in genere.

Epistolæ. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1084, 1086. — Alexandri III, CC, 428, 429, 605, 612, 651, 1259. — Clementis III, CCIV, 1418. — Celestini III, CCVI, 909. — Innocentii III, CCXIV, 363; CCXVI, 919, 1159, 1142.

I. — ARUSIENSIS (Aarhus, Jutland, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1281. — Lucii III, CCI, 1025. — Celestini III, CCVI, 908, 1210, 1211. — Innocentii III, CCXIV, 354; CCXVII, 57, 96, 162.

II. — BERGENSIS (Berghen, Suède, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 189.

III. — ESTIENSIS (Estonie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 919, 926, 921, 922.

IV. — FIONENSIS (Fionie, Danemark, évêché).

Bulla. — Alexandri II, CXLVI, 1281. — Eugenii III, CLXXX, 1482.

V. — LINGACOPENSIS (Linköping, Suède, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 863. — Innocentii III, CCXV, 1485.

VI. — LUNDENSIS (Lund, Suède, archevêché).

Epistolæ. — S. Anselmi, CLIX, 269. — Paschalis II, CLXIII, 138. — Petri Cluniac., CLXVI, 842. — Innocentii III, CLXXXIX, 182. — Eugenii III, CLXXX, 1154. — S. Bernardi, CXXXII, 596. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1525. — Petri Cellensis, CCII, 421, 554, 556, 557, 559, 560. — Clementis III, CCIV, 1360. — Celestini III, CCVI, 908. — Stephani Tornacens., CCXI, 576, 400, 418, 452, 437, 444. — Innocentii III, CCXIV, 595, 598, 599, 425; CCXV, *passim*, CXVI, 200; CCXVII, 82.

Monasteria. — Gellonense, CLXXX, 1134. — De Gotthanda, CCXVI, 918.

VII. — NIDROSIENSIS (Drontheim, Suède, archevêché).

Epistolæ. — Celestini III, CCVI, 1251. — Innocentii III, CCXIV, 560, 562, 563; CCXV, 241; 798, 800, 812, 815; CCXVI, 436.

VIII. — OTONIENSIS (Odensée, Suède, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1221.

IX. — RITUENSIS (Rype, Jutland, évêché).

Viri clari. — Lloptacus et Liesdacus, episc. Ripuens., CXXXV, 469.

Epistola. — Stephani Tornacens., CCXI, 436. — Celestini III, CCVI, 973, 975.

X. — ROSCHILDENSIS (Roschild, Danemark, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCVI, 774.

XI. — STAVENGARENSIS (Staflanger, évêché).

Epistola. — Alexandri III, CC, 832.

XII. — STRANENSIS (Sudermanie, Suède, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 818.

XIII. — UPSALENSIS (Upsal, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 609, 850, 852. — Innocentii III, CCXIV, 334, 420; CCXV, 462; CCXVII, 265.

Privilegium. — Lucii III, CCI, 1373.

Vir magnus. — Joannes, archiepisc., CCI, 1375.

XIV. — WEXONIENSIS (Wexonie, Suède, évêché).

Epistola. — Celestini III, CCVI, 906.

VI. — DE DIOCESIBUS GERMANIÆ.

Dioeceses Germaniæ in genere.

Epistolæ. — Joannis III, LXXII, 13. — Pelagii II, *ibid.*,

758. — Gregorii III, LXXXIX, 579. — Rotheri, CXXXVI, 669. — Benedicti VII, CXXXVII, 541. — Gregorii VII, CXLVIII, 479, 500, 547, 671, 676, 679. — Urbani II, CLI, 299. — Innocentii II, CLXXIX, 53, 56, 226. — Anacleti II, *ibid.*, 689. — Eugenii III, CLXXX, 1520, 1501. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1551. — Lucii III, CCI, 1085, 1224. — Celestini III, CCIV, 1110. — Innocentii III, CCXVI, 1004, 1008, 1010, 1053, 1084, 1091, 1091, 1102, 1148, 1165, 1165; CCXVII, 54.

I. — AQUISGRANENSIS (Aix-la-Chapelle).

Privilegia. — Henrici imperat., CXL, 540. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1574.

Synodi. — Lotharii regis synodi Aquenses, CXXXVIII, 663, 665. — Ludovici et Caroli II pactio Aquensis, *ibid.*, 741.

II. — AUGUSTENSIS (Augsbourg, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 207, 412. — Innocentii II, CLXXIX, 771. — Eugenii III, CLXXX, 1180, 1587. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1463, 1465, 1596. — Alexandri III, CC, 1116. — Lucii III, CCI, 1168. — Urbani III, CCII, 1454. — Innocentii III, CCXIV, 246; CCXV, 171.

Privilegia. — Lucii III, CCI, 1313. — Celestini III, CCVI, 1129.

Monasteria. — S. Afræ August., CLXXXVIII, 1465. — Camplidenense (Kempten), CXXXV, 1074. — Elvangelense (Elvangel), CLXXX, 1587. — S. Martini Ahusani (Ahusan), CLXVI, 1257. — Quedlimburgense (Quedlimbourg), CXXI, 444; CLXXXIII, 1140; CCI, 1168. — Steingadense (Steingaden), CLXXXVIII, 1465; CCVI, 1229.

Viri clari. — S. Udalricus, episc. August., CXXXV, 100; CXLII, 1183. — Liutoldus, episc. August., CXXXVII, 12. — Lauto, episc. August., CXXXVIII, 580. — Hermannus, episc. August., CLXXXIII, 1534. — Walterus, episc. August., CLXXXIX, 326, 395, 788.

Scripta. — De episcopis August., CXXXV, 1075; CXLII, 1298. — Conventus August., CXXXVIII, 854.

III. — BAMBERGENSIS (Bamberg, évêché).

Epistolæ. — S. Henrici imperatoris, CXL, 275. — S. Leonis IX, CXLIII, 597. — Gregorii VII, CXLVIII, 256. — Vlarimari Neuburg., CLIX, 971. — Paschalis II, CLXIII, 180, 191. — Calixti III, *ibid.*, 1281, 1509. — S. Ottonis, episc. CLXXIII, 1515 *et passim*. — Eugenii III, CLXXX, 1118, 1459. — Eberardi, episc. Bamberg, *ibid.*, 1615. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1427. — Wibaldi abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1592, 1595, 1411, 1454. — S. Hildegardis, CXCIII, 167, 168, 284. — Clementis III, CCIV, 1458. — Innocentii III, CCXIV, 506, 845; CCXV, 818, 1028; CCXVI, 149; CCXVII, 59, 129, 150.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1487. — Sergii IV, *ibid.*, 1522. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1585, 1621. — S. Henrici, imper., CXL, 299, 520, 526. — Clementis II, CXLII, 588. — S. Leonis IX, CXLIII, 697, 700. — Innocentii II, CLXXIX, 401, 485. — Eugenii III, CLXXX, 1175, 1503, 1586, 1522. — Lucii III, CCI, 1275.

Monasteria. — Heilsbronnense (Heilsbrunn), CLXXXIII, 1546; CLXXX, 1505, 1522. — S. Michaelis Bamberg., CXCIII, 284; CCI, 1275.

Viri clari. — Hartwigus, episc. Bamberg., CXLII, 700. — Herimannus, episc. Bamberg., *ibid.*, 556. — S. Otto, episc. Bamberg., CLXXXIII, 1268. — Egilbertus, episc. Bamberg., CLXXIX, 485. — Eberhardus, episc. Bamberg., CLXXX, 1459; CLXXXVIII, 1427; CXCIII, 167. — Otto, episc. Bamberg., CCIV, 1438.

Scripta. — Litanie Bamberg. ecclesie, CXL, 54 et 55. — Fundatio ecclesie Bamberg., CXL, 65, 114. — Cantus et officium S. Henrici in ecclesia Bamberg., *ibid.*, 158, 185.

IV. — BREMENSIS (Brême, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 582. — Innocentii II, CLXXIX, 706. — Eugenii III, CLXXX, 1531, 1421, 1491. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1442, 1204, 1257, 1260, 1594, 1594. — S. Hildegardis, CXCIII, 161, 162. — Alexandri III, CC, 1258. — Clementis III, CCIV, 1581. — Celestini III, CCVI, 1067, 1069. — Innocentii III, CCXV, 428; CCXVII, 87, 104, 227, 253, 259, 262, 280.

Privilegia. — Sergii papæ, CXXXI, 974. — Chuonradi, imperat., CLI, 1068, 1107. — Alexandri III, CC, 1258. — Clementis III, CCIV, 1575.

Bullæ. — Nicolai I, CLIX, 876. — Alexandri III, CC, 1175.

Viri clari. — S. Willehadus, episc. Bremensis, CXVIII, 1015. — Adamus, canonicus Bremensis, CXIX, 876. — Ricmarus, archiepisc. Bremensis, CXLVIII, 382. — Hart-

vicus, archiepisc. Bremensis, CLXX, 1421; CLXXIX, 1257, 1260; CXCIII, 161, 162.

Scripta. — Notitia de S. Willehade, archiepisc. Bremensi, CXVIII, 1015. — Chronicon breve Bremense, CXLVI, 661. — Liber de episcopis Bremensibus, *ibid.*, 665.

V. — BRIXINENSIS (Brixen, Tyrol, évêché).

Epistolæ. — S. Henrici, imper., CXL, 241, 244. — Innocentii II, CCXIV, 126; CCXV, 825, 1148; CCXVI, 415.

VI. — CHIEMENSIS (Chiema, Cariole, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 868.

VII. — COLONIENSIS (Cologne, archevêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani, CXLIV, 295. — Gregorii VII, CXLVIII, 552, 417, 658. — Paschalis II, CLXIII, 425. — Eugenii III, CLXXX, 1402, 1486, 1488. — Chuonradi, imper., *ibid.*, 1675, 1634. — Ecclesia Coloniensis, *ibid.*, 1632. — S. Bernardi, CLXXXII, 92, 105, 107, 108. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXII, 1218, 1264, 1281, 1282, 1288 *et passim*. — S. Hildegardis, CXCIII, 163, 164, 183, 207, 208, 245, 244, 354, 356. — Alexandri III, CC, 560, 1176. — Lucii III, CCI, 1077, 1215, 1529. — Petri Cellensis, CCII, 562. — Clementis III, CCIV, 1595. — Celestini III, CCVI, 1010. — Guberti Gemblac., CCXI, 1288, 1509. — Innocentii III, CCIV, 72, 749, 940; CCXV, 548, 550, 678, 755, 784, 1116, 1405; CCXVI, 142, 546, 1003, 1051, 1055, 1073, 1085, 1105, 1119, 1123, 1125, 1128, 1151, 1155; CCXVII, 258.

Privilegia. — Benedicti VII, papæ, CXXXVII, 536. — S. Leonis IX, CXLIII, 687. — Nicolai III, *ibid.*, 1509. — Paschalis II, CLXIII, 263. — Eugenii III, CLXX, 1244. — Lucii III, CCI, 1077. — Celestini III, CCVI, 1005, 1156.

Monasteria. — Brunvillarense (Brunwillers), CLIV, 409; CXCIII, 565; CXLVI, 1512; CLXIII, 263. — Campense (Campen.), CLXXIX, 444. — Esseneuse (Essen), CXXXIII, 895. — S. Heriberti Tullienensis (Tuy), CLXII, 265; CLXXX, 1244. — Hermenrodense (Hermenrod), CCXIV, 749. — De Lacu, *ibid.*, 749. — S. Laurentii Wedinghusense (Wedinghausen), CCVI, 1156. — Malmadiense (Malmédy), LXXXVII, 521, 525, 1291, 1293, 1507, 1551; XXXVIII, 1153, 1307, 1510; CIV, 991; CXLIX, 387; CLXXXIX, 1264, 1457. — S. Marim ad Gradus Coloniensis, CXLIII, 1509. — S. Martini Coloniensis, CXCIII, 207, 208. — S. Pantaleonis, CXXXVII, 526; CLXXVI, 1401; CXC, 1001. — De Rumsdorp, CCXV, 619. — Sigeburgense, CXLVI, 1515; CLXIII, 263; CXCIII, 506; CCI, 1077, 1215. — Stenwelt, CXCIV, 910. — Valin S. Petri (S. P. d'Heisterbach), CC, 560. — Werthense, CXIX, 795; CXLIII, 657; CXCIV, 530.

Viri clari. — Guntharius, episc. Coloniensis, CXL, 577; CXCIV, 1215. — S. Gereon, martyr, CXLIII, 577 et 579. — S. Bruno, archiepisc. Coloniensis, CXXXIV, 157; CXXXVI, 52. — Hicredus, archiepisc. Coloniensis, CXXXV, 469. — S. Heribertus, archiepisc. Coloniensis, CXXXVIII, 186; CXLVIII, 658. — Guntharius, archiepisc. CXXXVIII, 665. — Hermannus, card. et archiepisc. Coloniensis, CXLIII, 687. — S. Anno, archiepisc. Coloniensis, 157, 1517. — S. Remacius, cœnobii Malmadiensis, CXLIX, 257. — S. Wolphelmus, abbas Brunvillarense, CLIV, 405. — Fridericus, archiepisc. Coloniensis, CXLVI, 1549. — Rupertus, abbas Tullien., CLVII, CLXVIII, CLXX, CLXX. — Arnoldus, archiepisc. Coloniensis, CLXXX, 1456. — Bruno, archiepisc. Coloniensis, CLXXXI, 92. — Volbero, abbas S. Pantaleonis, CXC, 1401. — Philippus, archiepisc. Coloniensis, CC, 1176. — Adelpbus, archiepisc. Coloniensis, CCVI, 1070.

VIII. — EICHSTATENSIS (Eichstad, évêché.)

Epistola. — Clementis III, CCIV, 1458.

Monasterium. — Heidenheimense, CLXXX, 1597, 1604, 1509.

Viri clari. — Varii episcopi Eichstataens., CXLII, 469; CXLII, 1569; CXXXVIII, 58; CXLVI, 979, 985, 990, 1005.

IX. — FRANCFORDIENSIS (Frankfort, évêché).

Concilium. — Francfordiense, CXL, 383.

X. — FREISINGENSE (Freisingen, évêché).

Epistolæ. — Othonis episcopi, CLXXXIX, 1398. — Venerabilis Gerhohi, CXCLI, 480, 586. — Clementis III, CCIV, 1578. — Innocentii III, CXC, 865; CCXVI, 50.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 80, 291, 357. — Eugenii III, CLXXX, 1428, 1429, 1484. — Urbani III, CCII, 1383.

Monasteria. — Tegernseense (Tegernsee), CXXXII, 11; CXXXIX, 563, 574; CXI, 210; CXLII, 1229 *et passim*.

1283, 1307, 1313, 1317, 1321; CXLII, 719; CXLVI, 361; CLXXX, 1425; CCLII, 1583. — Pollingense (Polling), CLXXX, 291. — Stephani Freisingensis, CLXXX, 1066.

Viri clari. — Erchembertus, episc. Freising., CXLV, 51. — Gospartus et Thietpaldus, abbates Tegernseens., CXXXIX, 365, 374. — S. Godehardus, monachus, CXLII, 1229. — Fromundus, Eberhardus, Peringerus, Ellingerus, Udalricus, abbates Tegernseens., CXLII, 1290, 1307, 1313, 1317, 1321. — Gotescaulus, episc. Freising., CXLII, 1516. — Egilbertus, episc. Freising., CXLII, 1516. — Seifridus, abbas Tegernseens., CXLII, 719. — Hizo, episc. Freising., CXLIII, 496. — Rilenhardus, episc. Freising., CL, 1307.

XI. — GURCENSIS (Gurk, Carinthie, évêché).

Epistola. — Alexandri III, CC, 949.

XII. — HALBERSTADIENSIS (Halberstadt, Saxe, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXCVI, 1286. — Gregorii VII, CXLVIII, 410 ou 416. — Stephani, episc. Halberstad., *ibid.*, 1441. — Urbani II, CLI, 478, 476. — Paschalis II, CLXIII, 214, 595. — Honorii II, CLXVI, 1377. — Erbonis, decan., CLXXXIX, 668. — Lotharii, imper., *ibid.*, 668. — Eugenii III, CLXXX, 1493. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1076. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1426, 1437. — Alexandri III, CC, 178. — Innocentii III, CCXV, 648, 676, 818, 890, 1101, 1106, 1385; CCXVI, 220, 415, 558, 870, 872.

Privilegia. — Ludovici regis, CIV, 989. — Innocentii II, CLXXIX, 376. — Celestini II, *ibid.*, 784. — Eugenii III, CLXXX, 480. — Celestini III, CCVI, 911.

Monasteria. — S. Joannis Halberstad., CLXXXIX, 376. — Michaelsteneuse, CLXXX, 1460; CCXVI, 538. — Pigaveuse, CCXV, 615. — De Sichen, *ibid.*, 1101; CCXVI, 220, 558, 870.

Viri clari. — Hildegardus, episc. Halberstad., CIV, 989. — Arnoldus, episc. Halberstad., CLXXXIX, 1493. — Burchardus, episc. Halberstad., CXLVI, 1286. — Stephanus, episc. Halberstad., CXLVIII, 1441. — Herrardus, episc. Halberstad., CLI, 478, 476. — Reinhardus, episc. Halberstad., CLXIII, 214. — Otto, episc. Halberstad., CLXVI, 1277. — Ulrichus, episc. Halberstad., CLXXX, 1493; CLXXXVIII, 1076.

XIII. — HAMMABURGENSIS (Hambourg, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLV, 1419. — Callixti III, CLXIII, 1278. — Honorii II, CLXVI, 1299. — Innocentii II, CLXXXIX, 180, 182. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1317. — Lucii III, CCI, 1356. — Clementis III, CCIV, 1381.

Privilegia. — Anastasii III, CXXXI, 1185. — Martini II, CXXXIII, 875. — S. Henrici, imper., CXL, 250, 309. — Clementis II, CXLII, 585. — S. Leonis IX, CXLI, 701. — Victoris II, *ibid.*, 811. — Auralii IV, CLXXXVIII, 1617.

Bullæ. — Nicolai I, CXIX, 876. — Agapeti II, CXXXIII, 893. — Alexandri II, CXLVI, 1281.

Viri clari. — S. Ansharius, episc. Hammaburg., CXVIII, 959. — S. Rembertus, episc. Hammaburg., CXXVI, 991. — Adaladachus, episc. Hammaburg., CXXXV, 469. — Adalbertus, archiepisc. Hammaburg., CXLIII, 665; CXLVI, 1281. — Liemar, archiepisc. Hammaburg., CXLV, 1419. — Adalbero, archiepisc., CLXIII, 1278; CXLVI, 1289. — Hartwigus II, archiepisc. Hammaburg., CCI, 1358.

Scripta. — Liber de gestis episc. Hammaburg., CXLVI, 451. — Series Hammaburgensium pontificum, *ibid.*, 663.

XIV. — HAVELBERGENSIS (Havelberg, Saxe, évêché).

Epistolæ. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1245, 1244, 1319. — Innocentii III, CCXVI, 538.

Viri clari. — Anselmus, episc. Havelberg., CLXXXVIII, 1087; CLXXXIX, 1245, 1417.

XV. — HILDENESHEIMENSIS (Hildesheim, Saxe, évêché).

Epistolæ. — Callixti II, CLXIII, 1113, 1131. — Innocentii II, CLXXXIX, 110, 254. — Eugenii III, CLXXX, 1082, 1370. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1163, 1166, 1219, 1223, 1221, 1225, 1298. — Celestini III, CCVI, 975. — Innocentii III, CCXIV, 327, 393; CCXV, 19, 593; *ibid.*, 626, 840, 919, 922, 1041; CCXVI, 1124, 1227; CCXVII, 105.

Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1299. — Celestini III, CCVI, 975, 1226. — Innocentii III, CCXV, 598, 603; *ibid.*, 871.

Bullæ. — Innocentii II, CLXXXIX, 488. — Celestini III, CCVI, 970.

Monasteria. — Amelungesborneuse (S. Marie d'Amelungesborn), CLXVI, 1299; CCVI, 1226. — Gandersheimense (Gandersheim), CXXXIII, 896; CXXXV, 939; CXXXVII, 940, 1129; CCIV, 598, 605, 922. — SS. Innocentium, *ibid.*, 919. — S. Michaelis Hildenesheimense, CCVI, 975; CCXV, 603.

Viri clari. — Theikardus, episc. Hildenesheimens., CXXXV, 469. — Hrotswitha, monialis Gandersheimens., CXXXVII, 940. — Altfredus, episc. Hildenesheimens., CXXXVIII, 581. — Thangmarus, presbyter Hildenesheimens., CXL, 285. — S. Godehardus, episc. Hildenesheimens., CXLII, 1163.

Scripta. — Notitia de sancta Hrotswitha, CXXXVII, 940. — Carmina de primordiis monasterii Gandersheimens., *ibid.*, 1199. — Annales Hildenesheimens., CXLII, 1235. — Chronicon Hildenesheimense, *ibid.*

XVI. — LUBECENSIS (Lubeck, archevêché).

Epistolæ. — Celestini III, CCVI, 872. — Innocentii III, CCXIV, 598; CCXVII, 202.

XVII. — MAGDEBURGENSIS (Magdebourg, archevêché).

Epistolæ. — Bernonis, monachi, CXLII, 1159. — Urbani II, CLI, 318. — Paschalis II, CLXIII, 233, 596. — Honorii II, CLXVI, 1305. — Innocentii II, CLXXXIX, 451. — Anacleto antipapæ, *ibid.*, 709. — Eugenii III, CLXXX, 1543, 1545. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1422. — Wicmanni archiepisc., CLXXXIX, 1441, 1416. — Urbani III, CCH, 1497. — Celestini III, 1250. — Innocentii III, CCXIV, 69, 203, 261, 331, 737, 828, 957; CCXV, 644, 823, 913, 1058, 1059, 1093, 1094, 1100, 1108, 1109, 1110, 1499, 1570; CCXVI, 303, 322, 511, 559, 1013, 1111, 1148, 1152, 1159, 1166.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXXIX, 167, 335, 489. — Alexandri III, CC, 1115. — Lucii III, CCI, 1288. — Clementis III, CCIV, 1471.

Bullæ. — Joannis XII, CXX (III), 1027. — Joannis XIII, CXXXV, 932, 967; CXXXVIII, 830. — Innocentii II, CLXXXIX, 183.

Viri clari. — Adelbertus, episc. Magdeburg., CXXXV, 951. — Maginfredus Magdeburg., CXLII, 969. — Gero, episc. Magdeburg., CXLII, 1159. — Bruno, clericus Magdeburg., CXLVII, 485. — Wezelinus, archiepisc. Magdeburg., CXLVIII, 520. — Norbertus, archiepisc. Magdeburg., CLXX, 1235. — Conradus, archiepisc. Magdeburg., CLXXXIX, 335. — Wicmannus, archiepisc. Magdeburg., CLXXXVIII, 1432; CLXXXIX, 1441.

XVIII. — MERSEBURGENSIS (Mersebourg, évêché).

Epistolæ. — S. Henrici, imper., CXL, 186. — Paschalis II, CLXIII, 596. — Friderici regis, CLXXXIX, 1320. — Clementis III, CCIV, 1438. — Innocentii III, CCXIV, 279; CCXV, 90, 603, 645, 1110.

XIX. — MINDENSIS (Minden, Westphalie, évêché).

Epistolæ. — Overis, episc. Mindensis, CXXXVI, 429. — Eugenii III, CLXXX, 1420, 1421, 1494. — Innocentii III, CCXV, 644, 676, 840; *ibid.*, 531.

Monasterium. — Corbeienne (Nouvelle Corbie), CIV, 1129, 1150, 1204, 1214; CLXXXIX, *passim*.

XX. — MISSENENSIS (Meissen, Saxe, évêché).

Bullæ. — Joannis XIII, CXXXV, 971.

Epistola. — Innocentii III, CCXVII, 195.

XXI. — MOGUNTINA (Mayence, archevêché).

Epistolæ. — Leonis III, CII, 1030. — Alberonis, CXXXVII, 503, 517. — Gregorii V, *ibid.*, 913. — Gerberti Auriliac., CXXXIX, 211. — Joannis XIX, CXLVI, 1152. — Alexandri III, *ibid.*, 1409. — Gregorii VII, CXLVI, 536, 575. — Clementis II, *ibid.*, 840. — Urbani II, CLI, 294. — Paschalis II, CLXIII, 174, 191, 214, 412, 1093. — Honorii II, CLXVI, 1271. — Innocentii II, CLXXXIX, 325, 657. — Eugenii III, CLXXX, 1399, 1440, 1491. — Conradus, imper., *ibid.*, 1616. — Henrici, regis, *ibid.*, 1618, 1619. — S. Bernardi, CLXXXII, 570. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1454, 1471. — Wibaldi, abbas Stabulens., CLXXXIX, 1163, 1192, 1201, 1293, 1360, 1455. — S. Thomas Cantuar., CXC, 571, 572. — S. Hildegardis, CXCII, 136 et *passim*. — Alexandri III, CC, 770, 991, 1016, 1235. — Petri Clarnavallens., CCI, 1394. — Petri Blesensis, CCVII, 428. — Guiberti Gemblacens., CCXI, 1309, 1310. — Innocentii III, CCXIV, 10, 750, 775, 961, 969, 1093, 1139; CCXV, 43, 44, 45, 46, 174, 336, et *passim*; CCXVII, *passim*.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXXIX, 423. — Eugenii III, CLXXX, 1160, 1307. — Alexandri III, CC, 1142, 1160.

Bullæ. — Honorii II, CLXVI, 1274. — Lucii III, CCI, 1303.

Concilia. — Conventus Moguntinac. CXXXVIII, 589. — Concilium Salegustadiense (Selinkstadt), CXLI, 1109. — Concilium Moguntin., sub S. Leone, CLXIII, 493, 621, 631. — Synodus Moguntin., CXLVIII, 583. — Concilium Moguntin. sub Sigefredo, archiepisc., *ibid.*, 1431.

Monasteria. — Albanense (S. Albano Mavence), CLIX, 87. — Altum Monasterium, LXXXVIII, 1289. — S. Disibodi (Disenberg), CLXXX, 1507; CXCII, 205, 204, 203, 381, 373. — Eberbachense (Erbach), CXXXVII, 120; CXCII, 193, 259, 260, 369; CC, 1160. — Fritslariense (Fritzlar), CXIX, 679; CLXXXIX, 1193, 1293. — Fuldense (Fulda), CXXXV, 979; CXXXVII, 912; CXXXVIII, 581; CXXXIX, 273 1653; CXLI, 1147; CXLI, 577, 579, 721; CXLIII, 609, 824; CXLVI, 1027, 1504; CLXXXIX, 187, 327, 602; CLXXX, 1442; CLXXXVIII, 1077, 1591; CLXXXIX, 1171 et *passim*. — S. Jacobi Moguntin., C, 1142. — Petriburgeuse (Péterborg), CLXXX, 1160. — Reinhardsbornense, CLXIII, 57; CLXXXIX, 423; CCI, 1505. — Spanheimense (Spanheim), CLXVI, 1274. — Vetus monasterium Moguntinum, CXCII, 531.

Viri clari. — S. Bonifacius, archiepisc. Mogunt., LXXXIX, 843; CXLVI, 427. — S. Lullus, archiepisc. Mogunt., CVI, 819. Reginus, archiepisc. Mogunt., CVII. — Rabanus Maurus, archiepisc. Mogunt., CVII. — S. Wigbertus, abbas, CXXX, 679. — Hatto, archiepisc. Mogunt., CXXXI, 679. — Wicfredus, archiepisc., Mogunt., CXXXV, 469. — Willegisus, archiepisc. Mogunt., CXXXVII, 503. — Thietmarus, archiepisc. Mogunt., CXXXVII, 517. — Ganto, abb. Fuldensis, CXXXVIII, on CXXXVII, 581. — Otgarus, archiepisc. Mogunt., CXXXVIII, 525. — Arilo, archiepisc. Mogunt., CXLI, 1109. — Bardo, archiepisc. Mogunt., CXLI, 1152. — Seifridus, archiepisc. Mogunt., *ibid.*, 723; CXLVIII, 538, 1451. — Ruitardus, archiepisc. Mogunt., *ibid.*, 840. — Adalbertus, archiepisc. Mogunt., CLXIII, 1035, 1356; CLXXXI, 1535. — Henricus, archiepisc. Mogunt., CLXXX, 149; CLXXXII, 570. — Arnoldus, archiepisc. Mogunt., CLXXXVIII, 1451, 1471; CXCII, 557. — Conradus, archiepisc. Mogunt., CXC, 571, 672. — S. Hildegardis, monialis, CXCII, 1. — Christianus, archiepisc. Mogunt., *ibid.*, 159. — Siffridus, archiepisc. Mogunt., CXXI, 1509, 1310.

XXII. — MONASTERIENSIS (Monaster, évêché).

Epistola. — Friderich, episc. Monaster., CLXXXIX, 1145. — Lucii III, CCI, 1390. — Celestini III, CCVI, 1067. — Innocentii III, CCXV, 550; CCXVI, 535, 568, 920. *Monasteria.* — Cappenbergense (Cappenberg), CLXX, 1041. — S. Petri et Pauli Monaster., CCI, 1390. — Leoburnense, CCXVI, 324.

XXIII. — NAUMBURGENSIS (Naumbourg, évêché).

Epistola. — Joannis XIX, CXLI, 1153. — Celestini II, CLXXIX, 873. — Eugenii III, CLXXY, 1361. — S. Hildegardis, CXCII, 200, 201. *Monasteria.* — S. Bartholomaei Naumburg., CLXXIX, 873. — S. Maris de Novo-Castro Naumburg., CLXXX, 1262.

XXIV. — OSNABRUGENSIS (Osnabruck, évêché).

Epistola. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1450, 1440, et *seqq.* — Celestini III, CCVI, 1067. — Innocentii III, CCXVI, 203. *Privilegia.* — Caroli Magni, XCVII, 1072; XCVIII, 693. — Urbani II, CII, 1141, 1146. — Alexandri III, CC, 1187. — Lucii III, CCI, 1120, 1121, 1526. — Celestini III, CCVI, 1061.

XXV. — PADERBRUNENSIS (Paderborn, évêché).

Epistola. — Eugenii III, CLXXX, 1492. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1575. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1190, 1191, 1242, 1276, 1419, 1420. *Privilegia.* — Joannis XVIII, CXXXIX, 1419. — Benedicti VIII, *ibid.*, 1593. — S. Henrici, imper., CXL, 248, 253, 303 et *passim*. — Innocentii II, CLXXX, 186. — Eugenii III, CLXXX, 1137. — Celestini III, CCVI, 947. *Viri clari.* — Badaradus, episc. Paderb., CXXXVIII, 526, 531. — Theodoricus Paderbrun. canonicus, CXLVII, 531. — Bernardus, episc. Paderbrun., CLXXX, 180; CLXVIII, 1374; CLXXXIX, 1190.

XXVI. — PASSAVIENSIS (Passau, évêché).

Epistola. — Benedicti VII, CXXXVII, 315. — Paschalis II, CLXIII, 197, 432. — Eugenii III, CLXXX, 1478, 1567. — Alexandri III, CC, 684. — Innocentii III, CCXIV, 500, 598; CCXV, 382, 431, 1145; CCXVI, 25, 368; CCXVII, 178. *Monasteria.* — Alderspacense (Alderspach), CLXXX, 1363. — Bovengardenbergense, CCXVI, 24. — Gersty-

nense (Gerstyn), CCXVII, 178. — Gottwicense (Gofwich), CLXIII, 129, 432. — S. Justinae Passariensis, *ibid.*, 787. — Mellicense (Meleick), *ibid.*, 270; CCXVI, 568. — Osterrevenue (Ostérovén), CLXXX, 1167. *Scriptura.* — Vita S. Altmanni, episc. Passav., CXLIII, 867.

XXVII. — PETAVIENSIS (Pellan, S'tyrje, évêché). Victorinus, martyr, erat episcopus, V, 381.

XXVIII. — PRAGENSIS (Prague, évêché).

Epistola. — Joannis XIII, CXXXV, 997. — Gregorii VII, CXLVIII, 524, 563. — Celestini II, CLXXIX, 929. — Eugenii III, CLXXX, 1044, 1142, 1033. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1516. — S. Hildegardis, CXCIII, 177. — Innocentii III, CCXIV, 981; CCXV, 539. *Monasteria.* — S. Georgii Pragensis, CLXXX, 1032. — Tepleanense (Tepla), CCVI, 1229. *Viri clari.* — Venceslaus, dux Bohemie, CXXXIV, 899. — Jerimorus, episc. Pragens., CXLVIII, 321. — Gebourdis, episc. Pragens., *ibid.*, 363. — Cosmas Pragensis, CLXVI, 9. — Otto, episc. Pragensis, CLXXX, 929.

XXIX. — RATISPOKENSIS (Ratisbonne, évêché).

Epistola. — Leonis III, CCII, 1009. — Paschalis II, CLXIII, 441. — Innocentii II, CLXXIX, 627. — Conradus, imperatoris, CLXXXIX, 1503, 1506. — S. Hildegardis, CXCII, 332, 333. — Clementis III, CCII, 1578. — Celestini III, CCVI, 963. — Innocentii III, CCXV, 171; CCXVI, 53, 55, 390, 906; CCXVII, 59, 146, 249. *Privilegia.* — Lucii II, CLXXXIX, 922. — Eugenii III, CLXXX, 1578. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1494. — Alexandri III, CC, 1094. — Lucii III, CCI, 1200, 1249, 1336, 1349. — Urbani III, CCII, 1418. — Celestini III, CCVI, 1059, 1147.

Monasteria. — S. Emmeranni (Saint-Emmeran), CCII, 1069; CXCIX, 901; CXL, 283, 357, 358; CXLI, 1105; CXLVI, 9, 363; CCXVI, 590; CCXVII, 59. — S. Joannis Ratispon., C, 1091. — S. Jacobi Ratispon., CLXXX, 1578; CLXXXVIII, 1494; CCI, 1349; CCVI, 1039. — S. Magni Ratispon., CLXXXIX, 922. — Pruleuse (Prüll), CXL, 283; CCXVII, 249. — Prievengense, CCXVI, 580. — S. Severi Ratispon., CCI, 1249. — Superioris Monasterium Ratispon., CXCII, 532, 533.

Viri clari. — Ananodus, subdiacon. Ratispon., CXXXIV, 897. — Michael, episc. Ratispon., CXXXIV, 469. — Erchanfridus, episc. Ratispon., CXXXVIII, 581. — Othobonus, monach. S. Emmerann., CXLVI, 9. — S. Wolkanus, episc. Ratispon., *ibid.*, 369. — Gebhardus, episc. Ratispon., CXLVI, 363. — Henricus, episc. Ratispon., CLXXXIX, 627. — Conradus, episc. Ratispon., CCVI, 963.

XXX. — SABIONENSIS (Stében, Tyrol, évêché).

Viri clari. — Lantfridus, episc. Sabion., CXXXVIII, 591.

XXXI. — SALISBURGENSIS (Salzburg, archevêché).

Epistola. — Benedicti VII, CXXXVII, 315. — Alexandri II, CXLVI, 1351. — Gregorii VII, CXLVIII, 313. — Urbani II, CII, 283. — Paschalis II, CLXIII, 254, 440. — Calixti II, *ibid.*, 1504. — Honorii II, CLXVI, 1303. — Innocentii II, CLXXXIX, 251, 561, 629, 630. — Lucii II, *ibid.*, 928. — Celestini II, *ibid.*, 813. — Eugenii III, CLXXX, 1281, 1387, 1427, 1477, 1481. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1587, 1601. — Alexandri III, CC, 101, 169, 197, 288, 461, 482, 996, 997, 1120, 1121. — Lucii III, CCI, 1533. — Celestini III, CCVI, 1076, 1078, 1108. — Innocentii III, CCXIV, 1167; CCXV, 128, 168, 872, 1148; CCXVII, 150, 1075, 1107, 1157, 1119.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXXIX, 534. — Eugenii III, CLXXX, 1186, 1125, 1318. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1529. — Celestini III, CCVI, 1077, 1072.

Bullae. — Agapeti II, CXXXIII, 998, 1027. — Joannis XIII, CXXX, 954. — Calixti II, CLXIII, 1263.

Concilium. — Salisburgense, LXXXIX, 803.

Monasteria. — Altabense, CLXXX, 1318. — S. Lamberti in valle, CLXXXIX, 423. — S. Maris Salisburg., *ibid.*, 344. — S. Petri Salisburg., CLXXX, 1123, 1387; CCVI, 1188. — Reichenhaselense (Reichenhasel), CLXXX, 1186; CCVI, 1072. — Reicherspergense, CXCII, 461.

Viri clari. — Haroldus, episc. Salisburg., CXXXIV, 449, 931. — Fridericus, episc. Salisburg., *ibid.*, 1081. — Gebhardus, archiepisc. Salisburg., CXLVI, 1354; CXLVIII, 313. — Conradus, archiepisc. Salisburg., CLXIII, 254, 1504. — Godefridus, abbas, CLXXXIV, 2. — Eberardus, archiepisc. Salisburg., CLXXX, 1477. — Dietmarus, archiepisc. Salisburg., CLXXXVI, 619. — V. Gerhobus, abbas Reicherspergens., CXCIII, CXCIV. — Atto, praepositus Reicherspergens., CXCIV, 1189. —

Henricus, archidiaconus Salisburg., CXCVI, 1539. — Adalbertus, archiepisc. Salisburg., CC, 997.

XXXII. — SIGNIENSIS (Segna, Croatie, évêché).

Epistolae. — Paschalis II, CLXIII, 291, 291. — Lucii III, CCI, 1158. — Clementis III, CCIV, 1413.

Vir clarus. — S. Bruno Astensis, episc. Signiensis, CLXIV, CLXV.

XXXIII. — SLESWICENSIS (Sleswig, évêché).

Epistolae. — Clementis III, CCIV, 1477. — Stephanus Tornac., CXXI, 454. — Innocentii III, CCXV, 191, 768, 1154, 1483; CCXVI, 69, 815.

XXXIV. — SPIRENSIS (Spire, évêché).

Epistolae. — S. Anselmi Cantuar., CXLVIII, 1448. — Eugenii III, CLXXX, 1316. — S. Hildegardis, CXCII, 179, 199, 283, 357, 558, 567, 568. — Innocentii III, CCXIV, 19; CCXV, 1517; CCXVI, 901, 905, 1157.

Monasteria. — Hirsauensis (Hirsau), CV, 709; CXVI, 25; CXLVIII, 1448; CL, 890, 925. — Limburgense, CLX, 829. — Maulbrunnense (Maulbrunn), CLXXX, 1516; CXCVIII, 283, 357, 558. — Uterius Vallis, CCXV, 1517.

Vir clarus. — Wetinus, monach. Hirsauensis, CV, 709. — Frmaricus, monach. Hirsauensis, CXVI, 25. — Reimbaldus, episc. Spirens., CXXIV, 469. — Gebhardus, episc. Spirens., CXXVIII, 581. — S. Wilhelmus, abbas Hirsauensis, CL, 890.

XXXV. — TINIENSIS (Tines, Croatie, évêché).

Epistolae. — Innocentii III, CCXIV, 863.

XXXVI. — TREVIRENSIS (Trèves, archevêché).

Epistolae. — Adalberonis, Remensis archiepisc., CXXXVII, 505. — Benedicti VII, CXXXVIII, 523. — Gerberti Auriliacensis, CXXXIX, 204, 219, 228, 219. — Benedicti IX, CXLI, 1539. — Alexandri II, CXLVI, 1543, 1414. — Gregorii VII, CXLVIII, 555, 570, 492, 501. — Paschalis II, CLXIII, 254, 1148. — Innocentii II, CLXXIX, 151, 251, 253, 256, 331, 535, 569, 511, 514, 529, 567. — Cleri Trevirensis, *ibid.*, 660. — Lucii II, *ibid.*, 841. — Eugenii III, CLXXX, 1213, 1551. — S. Bernardi, CLXXXII, 539, 542, 545. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1575, 1448, 1598, 1607. — Wibaldi, abbas Leodiensis, CLXXXIX, 1418. — S. Hildegardis, CXCII, 166, 167, 181, 182, 253, 254, 296, 512, 515, 549, 550, 576. — Gregorii VIII, CCII, 1559, 1561. — Celestini III, CCVI, 1223. — Innocentii III, CCXIV, 223; CCXV, 350; CCXVI, 1025, 1061, 1074, 1081, 1126, 1127.

Privilegia. — Dagoberti I, LXXX, 501, 503, 517, 522. — Sigeberti, regis, LXXXVII, 525. — Pipplini, regis, XCXVI, 1534. — Caroli Magni, XCVII, 1070. — Ludovici I, regis, CIV, 1081. — Joannis XIII, CXXIV, 974. — Benedicti VII, CXXXVII, 490. — S. Henrici, imper., CXL, 555, 558. — S. Leonis IX, CXLIII, 591, 597, 669. — Victoris II, *ibid.*, 826. — Innocentii II, CLXXIX, 161, 169, 446. — Eugenii III, CLXXX, 1505, 1525, 1539, 1552. — Sugerii, CLXXXVI, 1561. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1451, 1453. — Alexandri III, CC, 491, 495. — Lucii III, CCI, 1527. — Urbani III, CCII, 1563. — Clementis III, CCIV, 1461. — Celestini III, CCVI, 878, 1188, 1208.

Bailles. — Joannis XII, CXXXV, 960. — Benedicti VII, CXXXVII, 1518. — Benedicti IX, CXL, 1560. — Calixti II, CLXIII, 1158. — Honorii II, CLXIV, 1278. — Eugenii III, CLXXX, 1509. — Clementis III, CCIV, 1412.

Monasteria. — Altembergense (Altemberg), CLXXX, 1480; CCI, 1527. — Arnsteinense (Arnstein), CLXXIX, 597. — Aurea Vallis, CLXXIX, 558. — Cassanoguidinense (Cassignon), LXXXII, 519. — Epternacense (Epternac), *ibid.*, 1509, 1510, 1511; LXXXIX, 539, 541, 549, 550, 554; XCVII, 1067; CXL, 637. — S. Eucharistiae Trevir., CLXXX, 1505; CXCII, 576. — Helmwarteshucense Trevir., CLIV, 1275. — Hemmerodtense (Hemelrod), CLXXIX, 530; CCVI, 1188. — Horreense (Oeren), LXXXVII, 1505; CII, 1067; CLXXXVIII, 1505. — Juveniacense (Juvigny), CLXXIX, 482. — S. Maria Springtrabacense, CLXIII, 1508; CLXXX, 1080, 1552; CXCII, 296; CXXI, 9. — S. Martini Trevir., CXXXVII, 319. — S. Maximal Trevir., LXXXIX, 539; XCVI, 1564; XCVII, 1061; CIV, 1005; CXXIX, 1021; CXXXIII, 965; CLXIII, 669; CLX, 857; CLXXIX, 511, 514, 529, 567. — Nonantulan (Nonantola), LXXXVII, 1411; CIV, 1161, 1289; CXXXI, 977; CXXXIII, 878; CLXIII, 506; CLXXIX, 161, 446, 1509; CLXXXVIII, 1508; CC, 491, 493, 750, 1188; CCII, 1551, 1605; CCIV, 1896; CCVI, 878, 1223. — Palatolense (Paly), LXXXVII, 1512. — Prumiense (Prum), LXXXVIII, 1274; XCVI, 1557, 1558, 1568, 1578; XCVII, 1053, 1054, 1065, 1068, 1075, 1075; CIV, 1035, 1098, 1120, 1123, 1158, 1192, 1248, 1254, 1263; CXXI, 575; CXXXII, 9; CXL, 557; CLXXIX, 189. — Schonaugense

(Schonau), CXC, 9. — Thielogense (Tholey), LXXX, 490. — Wadegozingense (Wadegassen), CLXXX, 1529; CCVI, 1308.

Vir clarus. — S. Nicetius, episc. Trevir., LXXVIII, 561. — Viomadus, archiepisc. Trevir., XCVI, 1554. — Theganus, Trevir. coepisc., CVI, 401. — S. Maximinus, episc. Trevir., CXIX, 665. — Wandelbertus, monac. Prumiens, CXXI, 575. — S. Goar, *ibid.*, 659. — Smaagdus, monac. S. Maximi, CXXIX, 1021. — Regius, abbas Prumiens, CXXXII, 9. — Sigehardus, monac. S. Maximi, CXXXIII, 965. — Rothbertus, archiepisc. Trevir., CXXXV, 469. — Theodoricus, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 796; CXXXVII, 525. — Ecbertus, archiepisc. Trevir., CXXXVII, 505; CXXXIX, 204, 219, 228, 349. — Audax, archiepisc. Trevir., CXXXVIII, 525. — S. Simeon, reclusus Trevir., CXLI, 1560. — Poppo, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 1597. — Udo, archiepisc. Trevir., CXLVI, 1542, 1414; CXLVIII, 565. — Cunon, archiepisc. Trevir., CXLVI, 1455. — S. Hidulfus, archiepisc. Trevir., CL, 587. — Conradus, archiepisc. Trevir., CLIV, 1264. — S. Modoldus, monach. Trevir., *ibid.*, 1275. — Albero, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 1297. — Berengosus, abbas Trevir., CLX, 957. — Bruno, archiepisc. Trevir., CLXIII, 214, 1148. — Mainerus, archiepisc. Trevir., CLXVI, 1278. — Hiluinus, archiepisc. Trevir., CLXXXVIII, 1455, 1418; CLXXXIX, 1418. — Ecbertus, abbas Schonaugensis et S. Elisabeth, CXC, 9. — Folmarus, archiepisc. Trevir., CCII, 1559. — Absalon, abbas Trevir., CCXI, 9.

Scripta. — Notitia de S. Maximo Trevir., CXIX, 665. — Translatio plurimorum martyrum ad Prumiam, CXXI, 675. — Gesta Trevirorum, CLIV, 1063. — Passio Conradi, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 1251. — Historia martyrum Trevir., *ibid.*, 1267. — Narratio miraculorum, S. Modoldi, monach. Trevir., *ibid.*, 1275. — Gesta Alberonis, archiepisc. Trevir., *ibid.*, 1297.

XXXVII. — WEISSEBURGENSIS (Wissembourg, évêché).

Diploma. — Dagoberti I, LXXXVII, 1501.

Annales. — Weissenburgenses, CXLI, 1445.

Epistolae. — Innocentii III, CCXIV, 805, 809.

XXXVIII. — VERDENSIS (Verden, Hanovre, évêché).

Epistolae. — Eugenii III, CLXXX, 1493. — Clementis III, CCIV, 1546.

XXXIX. — VIENNENSIS (Vienne, évêché).

Epistolae. — Patrum concilii Viennensis, CLXIII, 465. — S. Hildegardis, CXCII, 290.

XL. — WORMATIENSIS (Worms, évêché).

Epistolae. — S. Hildegardis, CXCII, 175. — Alexandri III, CC, 1235. — Innocentii III, CCXIV, 19, 39; CCXVI, 1246.

Privilegia. — Dagoberti I, LXXX, 505. — Henrici III, CXL, 245. — Alexandri III, CC, 1253. — Celestini III, CCVI, 952.

Concilia. — Conventus Wormatiensis, CLXIII, 487. — Concilium Wormatiense, *ibid.*, 229. — Concordatus Wormatiensis, *ibid.*, 1559.

Monasteria. — S. Cyriaci, CXXXV, 1503. — Lauresheimense (Lauresheim), XCVII, 1048, 1049, 1053, 1059; CIV, 358; CXLIII, 624; CLXX, 1514, 1516; CC, 1225, 1235.

Vir clarus. — Burchardus, episc. Wormatiensis, CXL, 491.

XLI. — WURTZBURGENSIS (Wurtzbourg, évêché).

Privilegia. — Henrici, regis, CXL, 259, 275, 279, 282. — Eugenii III, CLXXX, 1568. — Lucii III, CCI, 1156. — Celestini III, CCVI, 1080. — Innocentii III, CCXV, 676; CCXVI, 588.

Monasteria. — Kitzingen, CXL, 275. — Niederaltaich (Nieder-Altaich), *ibid.*, 259. — S. Maria Collis superioris, CCI, 1156. — Scriptorum Wurtzburg., CLIV, 486; CCVI, 1080.

Vir clarus. — Poppo, episc. Wurtzburg., CXXX, 490. — Henricus, episc. Wurtzburg., CXXXIX, 1495. — Adalbero, episc. Wurtzburg., CL, 78. — S. Bruno, episc. Wurtzburg., CLXII, 9. — Joannes, episc. Wurtzburg., CLV, 1053.

VII. — DE DIOECESIBUS HELVETIAE.

I. — AVENTICENSIS (Avenche, évêché).

Marius, episcopus Aventicensis, LXXIX, 971.

II. — BASILEENSIS (Bâle, évêché).

Epistolae. — Alexandri II, CXLI, 1408. — Gregorii VII, CXLVIII, 574. — S. Ottonis Bambergensis,

CLXXIX, 1323. — Innocentii II, CLXXIX, 501. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 474. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, *ibid.*, 1306, 1308. — Innocentii III, CCXV, 738; CCXVI, 577, 812; CCXVII, 199.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1491. — S. Henrici Imper., CXL, 375. — Innocentii II, CLXXIX, 435. — Celestini II, *ibid.*, 812. — Eugenii III, CLXXX, 1297, 1352. — Celestini III, CCVI, 1148, 1211.

Monasteria. — Bellilicenses (Belley), CXXXIX, 1491; CLXXX, 1353. — S. Gregorii Basiliensis, CCXVII, 199. — Michelfeldense (Michelfeld), CLXXXIII, 1328; CLXXXIX, 812. — Morbacense (Morbach), LXXXVIII, 1281, 1283; XCVI, 1523, 1532, 923; XCVII, 947; CGLX, 737; CIV, 1049, 1051; CXXXVII, 728; CXL, 575; CLXXX, 1422, 1626; CLXXXIX, 1306, 1308, 1333; CCVI, 1241; CCXVI, 812. — Tannibacense (Tannibach), CXCVI, 577. — Thierbacense (Thierbach), CLXXXIX, 474.

Viri clari. — S. Sempertus, abbas Morbacensis, XCLX, 757. — Ahylo, vel Hetto, episc. Basil., CV, 761, 763; CXV, 9. — Vichardus, episc. Basil., CXXXV, 469. — Berengarius, episc. Basil., CXLVI, 1408. — Burchardus, episc. Basil., CXLVIII, 574.

III. — CONSTANTIENSIS (Constance, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1472, 1519, 1350, 1408. — Gregorii VII, CXLVIII, 412, 615, 635, 1237. — Urbani II, CLI, 206, 297. — Paschalis II, CLXIII, 54, 1149. — Calixti III, CLXIII, 1156, 1336. — Honorii II, CLVI, 1287. — Innocentii II, CLXXIX, 278. — S. Bernardi, CLXXXII, 561. — S. Hildegardis, CXCII, 173, 174, 206, 235, 286. — Joannis Saresburiensis, CXCIX, 232, 234. — Innocentii III, CCXV, 570, 1286; CCXVI, 579, 803, 812; CCXVII, 99.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 67. — Calixti III, *ibid.*, 1239. — Innocentii II, CLXXIX, 336, 588, 431, 437, 479, 500. — Eugenii III, CLXXX, 1403, 1414. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1510, 1514, 1611. — Alexandri III, CC, 1209. — Lucii III, CCL, 1257. — Clementis III, CCIV, 1421. — Celestini III, CCVI, 1207.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 121. — Innocentii II, CLXXXIX, 418. — Eugenii III, CLXXX, 1557.

Concilia. — Synodus Constantiensis. CLI, 120. — Concilium Constantiense generale, CLXIII, 1273.

Monasteria. — Alberspæcense (La Croix d'Alberspach), CLXIII, 67. — Angia dives (Reichnau), CXLII, 1047; CLXIII, 9; CLI, 142. — S. Basilii in Nigra Silva (Saint-Basile en Hyrcinie), CLVII, 1310; CLXIII, 1336; CLXVI, 254; CLXXIX, 258, 336, 338, 499, 500; CLXXXVIII, 1510, 1514; CC, 1209; CCVI, 1207. — Brigantium, CLXXIX, 418. — Campidonense (Kepten), CIV, 1218, 1500, 1505; CXCVII, 206. — Engelbergense (Engelberg), CLXXXVIII, 1514; CLXXVII, 99. — S. Galli (Saint Gall), LXXXVII, 9, 28, 63; CIV, 1072, 1076, 1077, 1108, 1242; CXIV, 1029, CXXX, 805; CXXXI, 983; CXXI, 795; CCXVI, 989, 1057; CLXXIX, 863; CLXXXIX, 431. — S. Georgii in Nigra Silva (Saint-George en Hyrcinie), CLXIII, 172; CLXXIX, 437; CCL, 1237. — Murense (Mury), CLXXXVIII, 1626; CCIV, 1421; CCXVII, 99. — Petershusanense (Petershausen), CXLIII, 271. — S. Petri in Nigra Silva (Saint-Pierre en Hyrcinie), CLXXX, 1504. — Salemense (Salmonsche-weiller), CXCII, 285, 286; CCXV, 570. — Schaffhusense (Schaffhouse), CLXIII, 149, 1156; CCXIV, 560. — Steinense (Stein), CXL, 262. — Weissenauense (Weissenauve), CLXXX, 1414. — Zwillfalten (Zwillfalten), CLXIII, 1239.

Viri clari. — S. Gallus, LXXXVII, 9; CXIV, 975. — S. Othmarus, abbas S. Galli, CXIV, 1029. — Hartmannus, monach. S. Galli, CXVI, 25. — Helpericus, monachus S. Galli, CXXXVI, 16. — Nokterus Balbulus, monach. S. Galli, CXXXII, 983. — Grimaldus, abbas S. Galli, CXXI, 795. — Harmotus, monach. S. Galli, CXXVI, 989. — Ratpertus, monach. S. Galli, *ibid.*, 1057. — S. Tutilo, monach. S. Galli, CXXIX, 863. — Salomon, episc. Constantiensis, CXXXVIII, 580. — Berno abbas Augiae, CXLII, 1047. — Hermannus Contractus monach. Augiae, CXLIII, 9. — Carolus, episc. Constantiensis, CXLVI, 1475. — Rumoldus, episc. Constantiensis, *ibid.*, 1549, 1350. — Bertholdus, presbyter Constantiensis, CXLVII, 339. — Otto, episc. Constantiensis, CXLVIII, 412, 635. — Gerardus, episc. Constantiensis, *ibid.*, 1257. — Gaufridus, episc. Constantiensis, CLI, 296. — Wernerus, abbas S. Basilii CLVII, 1310. — Volricus, episc. Constantiensis, CLXIII, 11149. — Joannes episc. Constantiensis, *ibid.*, 1479. — S. Choonradus, episc. Constantiensis, CLXX, 232. — Richardus de Bohem, episc. Constantiensis, CXCIX, 232.

IV. — CURIENSIS (Coire, évêché).

Epistolæ. — Calixti III, CLXIII, 1193. — Eugenii III, CLXXX, 1445. — Innocentii III, 1145, 1286.

Diploma. — Ladovici I, regis, CIV, 1202.

Monasterium. — S. Lucii Curienensis, CLXXX, 1400.

Viri clari. — Remigius, episc. Curienensis, CLI, 1095. — Esson, episc. Curienensis, CXXXVIII, 580. — Wide, episc. Curienensis, CLXIII, 1198.

V. — GENEVENSIS (Genève, évêché).

Epistolæ. — Lucii III, CCL, 1172. — Innocentii III, CCXIV, 146, 505; CCXV, 257, 1299, 1501; CCXVI, 541, 479, 528, 615, 694, 693, 715, 895.

Privilegia. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1503, 1507. — Alexandri III, CC, 359.

Monasteria. — De Abundantia, CCXVI, 479. — Alta-Cumbæ (Haute-Combe), *ibid.*, 541. — Bonimontis (Bonnemont), CC, 359; CLXIV, 146, 463. — De Condaminis, CCXVI, 479.

VI. — LAUSANNENSIS (Lausanne, évêché).

Epistolæ. — S. Bernardi, CLXXXII, 150. — Nicolai Claravallensis CXCVI, 1623. — Innocentii III, CCXIV, 146.

Privilegia. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1461. — Alexandri III, CC, 908, 1247. — Lucii III, CCL, 1150.

Monasteria. — S. Paterniani (Saint-Paterne), CLXXXVIII, 1461. — Romainum (Mouster-en-Vand), CXLIII, 635.

Viri clari. — David, episc. Lausannensis, CXXXVIII, 526. — Guido, episc. Lausannensis, CLXXXII, 150. — Amadeus, episc. Lausannensis, CLXXXVIII, 1277; CCXVI, 1625.

VII. — SEDUNENSIS (Sion, évêché).

Monasterium. — Agaunense (Saint-Maurice-en-Vallais), L, 828; LXXI, 771; CXXXIX, 987; CXLII, 763; CXLIII, 663; CLXVI, 1292; CCVI, 1159; CCXVI, 959.

Scriptum. — Passio S. Mauricii et sociorum, CLXXI, 1625.

Epistolæ. — Eutychiani papæ, V, 172. — Liberii papæ, VIII, 1372. — Celestini I, L, 427, 456. — Sixti III, L, 616. — S. Leonis Magni, LIV, 695, 1209. — Gelasii, papæ, LIX, 57. — Pelagii I, papæ, LXIX, 597. — Pelagii II, LXIX, 703 et seqq., 755. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 441, 462, 525, 947, 1069, 1243, 1275. — Honorii I, LXXX, 469. — Gregorii III, LXXXIX, 685. — Retharii, CXXXVI, 669. — Alexandri II, CXLVI, 1573, 1407. — Gregorii VII, CXLVIII, 461. — Innocentii III, CCXIV, 75, 356, 588, 589, 590, 510, 514, 516, 517, 519, 716, 729, 780, 848, 974, 993, 1073; CCXV, 23, 32, 47, 211, 317, 392, 975, 1081, 1082, 1447, 1449, 1500, 1505; CCXVI, 1093, 1077, 1401; CCXVII, 185, 232, 233.

VIII. — DIOCESES ITALIÆ.

Dioceses Italiæ in genere.

I. — ACHERUNTINA (Acerenza, Roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1345. — Gregorii VII, CXLVIII, 442. — Paschalis II, CLXIII, 194. — Alexandri III, CC, 1246. — Innocentii III, CCXIV, 316, 711, 712, 713, 715; CCXV, 57, 153, 951; CCXVII, 84.

II. — ADRIENSIS (Hadria, Lombardie, évêché).

Bullæ. — Martini II, papæ, CXXXIII, 876.

III. — AGRIGENTINA (Agrigente, Sicile, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 510. — Innocentii III, CCXIV, 162.

IV. — ALBANENSIS (Albano, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 612. — Gregorii VII, CXLVIII, 602. — Joannis Marciiani, CLX, 107. — Richardi, episc. Alban., CLXII, 141, 182, 220. — Mathwei, episc. Alban., CLXVI, 1517. — Eugenii III, CLXVIII, 1263, 1266, 1267. — S. Bernardi, CLXXXII, 661. — Theobaldi Cantuar., CLXXXVIII, 1675. — Anastasi IV, *ibid.*, 1081. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 62, 199. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 588. — Hugonis, archiepisc. Rothomagi, CXCLII, 1141. — Joannis Saresbur., CXCIX, 220. — Alexandri III, CC, 97. — Arnaldi Lescoviens., CCL, 75. — Lucii III, *ibid.*, 1404. — Innocentii III, CCXVI, 106, 316, 438, 440, 487, 951; CCXVII, 210.

Viri clari. — Gregorius, episc. Alban., CXXXVII, 549. — Joannes, episc. Alban., CXXXVII, 914. — Bonifacius, episc. Alban., CXLVI, 1277. — Richardus, episc. Alban., CLX, 1037; CLXII, 141, 182, 220. — Mathew, card. et episc. Alban., CLXIII, 1261. — Nicolaus, episc. Alban., CLXXXVIII, 1081. — Albinus, card. et episc. Alban., *ibid.*, 1675. — Walterus, episc. Alban.,

CXC, 588; CXCIX, 220; CCI, 75. — Henricus de Castro Marsiaco, episc. Alban., CCIV, 211.

V. — ALBENSIS (Albenga (Piémont), évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV; 449; CCXVI, 320. — Constantini, episc. Albensis, CXXXVII, 914.

VI. — ALEXANDRINA (Alexandrie, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1064, 1272. — Innocentii III, CCXV, 898, 901, 911.

VII. — ALIFANENSIS (Alifa, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 63, 79.

VIII. — AMALPHITANA (Amalfi, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Nicolai II, CXLIII, 1517. — Innocentii III, CCXIV, 1060, 1104.

IX. — ANAGNIENSIS (Anagni, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 261. — Innocentii III, CCXIV, 65.

X. — ANCONITANA (Ancône, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 960, 1017.

XI. — ANGLONENSIS (Anglona, roy. de Naples), évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 470, 713.

Monasterium. — De Sambuccino, CCXIV, 470.

XII. — ANIANENSIS (Aniane, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1585.

Scriptum. — Vita S. Petri episc. Anianensis, CLXV, 1137.

XIII. — APRUTINENSIS (Téramo, roy. de Naples, évêché).

Privilegium. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 999.

XIV. — AQUENSIS (Aqui, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Urbani III, CCIII, 1484. — Innocentii III, CCXV, 898, 901, 909; CCXVI, 25, 687.

Monasterium. — De Tilletio, CCXVI, 25, 687.

XV. — AQUILEIENSIS (Aquilée, Lombardie, patriarchal).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 593, 706, 1156. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 461. — Joannis XIX, CXLII, 1157. — Domini, episc., CXLII, 1455. — Gregorii VII, CXLVIII, 323, 415, 490, 542. — Innocentii II, CLXXIX, 120, 715. — Eugenii III, CLXXX, 1299, 1519. — Alexandri III, CC, 1574. — Clementis III, CCIV, 1489. — Celestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXIV, 667, 677; CCXV, 648, 650, 758, 1148; CCXVI, 11, 81, 1043, 1118, 1156, 1156, 1167.

Privilegia. — Alexandri III, CC, 1077, 1283. — Lucii III, CCI, 1500. — Innocentii III, CCXIV, 661; CCXV, 451.

Bullæ et diplomata. — Caroli Magni, XCVIII, 1044, 1417. — Ludovici I, regis, CIV, 1240. — Clementis III, CXLII, 581.

Viri clari. — S. Chromatius, episc. Aquileiens., XX, 247. — Rufinus, presbyter Aquileiens., XXI, passim. — S. Nicetas, episc. Aquileiens., LII, 847. — Severus, episc. Aquileiens., LXXVII, 461. — S. Paulinus, patriarcha Aquileiens., XCIX, 9. — Maxentius, patriarcha Aquileiens., CIV, 1210; CVI, 49. — Dominicus, patriarcha Aquileiens., CXLVI, 1453. — Sicardus, patriarcha Aquileiens., CXLVIII, 323. — Henricus, patriarcha Aquileiens., CXLVIII, 542. — Peregrinus, patriarcha Aquileiens., CLXXX, 1299. — Ulricus, patriarcha Aquileiens., CC, 1283. — Gotsfredus, patriarcha Aquileiens., CCIV, 1489. — Walterus, patriarcha Aquileiens., CCXVI, 1267.

Scripta. — Gesta concilii Aquileiens., contra Palladium, XVI, 946. — Narratio synodi Aquileiens., tempore Caroli Martelli, CLXXXVIII, 83.

XVI. — AQUINATENSIS (Aquinò, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 250.

XVII. — ARBORENSIS (Arborée, Sardaigne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 294.

XVIII. — ARETINENSIS (Arezzo, Toscane, évêché).

Privilegia. — Stephani X, CXLIII, 874. — Alexandri

PATROL. CCXX, INDICUM III.

II, CXLVI, 1337. — Lucii III, CCI, 1208. — Clementis III, CCIV, 1283. — Innocentii III, CCXIV, 723; CCXV, 505.

Diplomata. — Caroli Magni, XCVII, 1014, 1021. — Lotharii regis, CIV, 1232. — Ludovici I, regis, CIV, 1235.

Monasteria. — SS. Floræ et Lucillæ Aretinens., CCI, 1208. — S. Crucis Avellanæ, CXLII, 575.

Viri clari. — Guido, Aretinens., abbas, CXLII, 575. — Arnoldus, episc. Aretinens., CXLIII, 875. — Constantinus, episc. Aretinens., CXLVI, 1537.

XIX. — ARIMINENSIS (Rimini, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 816, 848, 874. — Paschalis II, CLXIII, 288. — Innocentii II, CLXXIX, 884. — Innocentii III, CCXV, 321; CCXVI, 605.

Concilium. — Ariminense, X, 463, 683 seqq.

Monasterium. — Sancti Juliani, CCXV, 319.

XX. — ASCULANENSIS (Ascoli, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVII, 235.

Privilegia. — Caroli Magni. — S. Leonis IX, CXLIII, 695. — Victoris II, CXLIII, 813. — Alexandri II, CC, 1251.

XXI. — ASSISIATENSIS (Assise, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 716.

XXII. — ASTENSIS (Asti, Piémont, évêché).

Privilegia. — Eugenii III, CLXXX, 1594. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1042. — Adriani IV, *ibid.*, 1491. — Alexandri III, CC, 597.

Viri clari. — S. Bruno Astensis, CLXIV, CLXV, (intègre). — Odo, Astensis monach., *ibid.*, 1142. — Drogo, card. et episc. Astensis, CLXVI, 1515.

XXIII. — ATINENSIS (Atino, roy. de Naples, évêché).

Viri clari. — Leo Atinensis, CXLIII, 1413. — Beatus Marcus, episc. Atinensis, CXLIII, 1423.

Scripta. — Notitia de inventione et translatione B. Marci, martyris et pontificis, CXLIII, 1415. — Donatio sollemnis facta ecclesie Atinensi, CXLIII, 1423.

XXIV. — AUGUSTENSIS TARENTAS (Aoste, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 146, 305.

Privilegia. — Eugenii III, CLI, 576; CLXXX, 1496. — Alexandri III, CC, 151.

XXV. — AUXIMANENSIS (Ossimo, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani, CXLIV, 299. — Leonis IX, CXLIV, 347. — Alexandri III, CC, 1236.

Bulla. — Leonis IX, CXLIII, 759.

XXVI. — AVERSANENSIS (Aversa, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 457. — Callixti III, CLXIII, 1185. — Alexandri III, CC, 910. — Innocentii III, CCXIV, 55, 1181; CCXV, 1450.

Privilegia. — Urbani II, CLI, 546. — Lucii III, CCI, 1188. — Celestini III, CCVI, 1029.

Monasterium. — S. Laurentii Aversani, CLI, 546; CCI, 1128; CCVI, 1029; CCXIV, 1181.

Viri clari. — Guitmundus, archiepisc. Aversanens., CXLIX, 1425.

XXVII. — BALNEENSIS (Bagnarea, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Privilegium. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1472.

XXVIII. — BARENSIS (Bari, roy. de Naples, évêché).

Bulla. — S. Leonis IX, CXLIII, 733.

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 951.

Monasterium. — S. Trinitatis Barensis, CXLIII, 733.

Viri clari. — Lupus Protospatharius, CLV, 121.

Scripta. — Annales Barensis, CLV, 121. Translatio in Barum B. Nicolai Yprensis, CLXXXVIII, 534.

XXIX. — BELLUNENSIS (Bellune, Lombardie, évêché).

Privilegia. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1478. — Lucii III, CCI, 1568.

XXX. — BENEVENTANA (Bénévent, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 709. — S. Gregorii Magni, CXXVI, 1268. — Joannis XXIV, CXXVII, 537. — Gregorii V, CXXVII, 923. — Gregorii VII, CXI, VIII, 570. — Paschalis II, CLXIII, 548. — Innocentii II, CLXXIX, 719, 727. — Alexandri III, CC, 593, 1242. — Coelestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXIV, 217, 218, 325, 785, 795; CCXV, 721, 1478; CCXVI, 171, 1234.

Privilegia. — Arichis principis, LXXXVII, 1417. — Marini II, CXXXIII, 866. — Joannis XIII, CXXXV, 976. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1625. — Henrici imperatoris, CXI, 563. — S. Leonis IX, CXLIII, 692. — Urbani II, CLI, 341. — Paschalis II, CLXIII, 493. — Calixti III, CLIII, 1486. — Innocentii II, CLXXIX, 719, 724, 727. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 992. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1523. — Coelestini III, CCVI, 1243.

Monasteria. — S. Modesti Benevent., CCVI, 1243. — S. Sophis Benevent., CXXXIX, 1625; CXI, III, 692; CLI, 541; CLXIII, 493; CLXXIX, 719, 724, 728, 729. — S. Victoris Benevent., CC, 479.

Viri clari. — Dorus, episc. Benevent., LIV, 709. — Barbarus, episc. Benevent., LXXVII, 1268. — Alpharus, episc. Benevent., LXXX, 325. — S. Ambrosius Autpertus, abbas Benevent., LXXXIX, 1265. — Udalricus, archiepisc. Benevent., CXI, III, per totum. — Landulfus, archiepisc. Benevent., CLXIII, 548. — Fulco Benevent., CLXXIII, 1449. — Roscimannus, archiepisc. Benevent., CLXXIX, 727. — Petrus, archiepisc. Benevent., CLXXXVII, 992. — Lombardus, archiepisc. Benevent., CC, 1243.

Scriptum. — Chronicon in quo frequenter occurrit de dioecesi Benevent., CLXIII.

XXXI. — BERGOMENSIS (Bergame, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 213, 240, 242, 268, 287, 394, 595, 562. — Coelestini III, *ibid.*, 809. — Lucii II, *ibid.*, 859, 898. — Eugenii III, CLXXX, 1059, 1082. — Gregorii VIII, CCII, 1549, 1550. — Clementis III, CCIV, 1335, 1336. — Coelestini III, CCVI, 878.

Privilegia. — S. Henrici imper., CXI, 501. — Paschalis II, CLXXXIII, 75. — Innocentii II, CLXXIX, 156, 143, 509, 502, 631. — Coelestini II, *ibid.*, 717. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1058. — Adriani IV, *ibid.*, 1466. — Alexandri III, CC, 610. — Urbani III, CCII, 1429, 1440, 1517. — Clementis III, CCIV, 1444.

Bullæ. — Honorii II, CLXVI, 1217. — Lucii II, CLXXIX, 857. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1058. — Adriani IV, *ibid.*, 1468. — Clementis III, CCIV, 1465.

Monasteria. — S. Mariz de Bergha, CLXXIX, 509. — S. Gratæ de Bergha, CCII, 1440, 1517.

XXXII. — BOBIENSIS (Bobbio, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Auriliac., CXXXIV, 206, 148. — Coelestini III, CCVI, 1203. — Innocentii III, CCXIV, 785.

Monasterium. — Bobiense, LXXX, 531; LXXXVII, 99; 1035, 1061; XCVII, 1032; CXXXIX, 206, 246.

Viri clari. — S. Altala, abbas Bobiensis, LXXXVII, 1053. — S. Bertinus, abbas Bobiensis, *ibid.*, 1061. — Otto, episc. Bobiensis, CCVI, 1202.

XXXIII. — BONONIENSIS (Bologne, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 483, 500. — Eugenii III, CLXXX, 1365, 1457. — S. Thomas Cantuar., CXI, 504. — Alexandri III, CC, 73, 665, 1057, 1112. — Urbani III, CCII, 1507, 1515. — Clementis III, CCIV, 1502. — Coelestini III, CCVI, 1212. — Innocentii III, CCXIV, 540, 820; CCXV, 820, 1429; CCXVI, 81, 325, 440, 472, 966, 1252, 1246; CCXVII, 160.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 951. — Victoris II, CXLIII, 809. — Paschalis II, CLXIII, 351. — Honorii II, CLXVI, 1295. — Lucii II, CLXXIX, 866. — Alexandri III, CC, 504. — Urbani III, CCII, 1485, 1500, 2522. — Coelestini III, CCVI, 1156, 1248.

Monasteria. — S. Felicis Bononiens., CLXXXVIII, 7. — S. Proculi Bononiens., CCXV, 820. — S. Stephani Bononiens., CCXV, 507; CCXVI, 472.

Viri clari. — Petronius, episc. Bononiens., CLI, 540. — Gerardus, episc. Bononiens., CLXXX, 1363. — Gratianus, monach. Bononiens., CLXXXVII (integre). — Hugo, cardinalis, CXI, 504. — Joannes, episc. Bononiens., CC, 665.

XXXIV. — BRIXIENSIS (Brescia, Lombardie, évêché)

Epistolæ. — Calixti III, CLXIII, 1283. — Gregorii VIII, CCII, 1550. — Innocentii III, CCXV, 635, 763.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1541, 1545. — Innocentii II, CLXXIX, 154, 156. — Eugenii III, CLXXX, 1365, 1366. — Alexandri III, CC, 1032. — Lucii III, CCI, 1260.

Bullæ. — Calixti III, CLXIII, 1262. — Alexandri III, CC, 1082.

Monasteria. — S. Euphemii Brixien., CLXIII, 1262. — S. Faustini Brixien., CLXXIX, 151; CCXV, 635. — S. Iulii Brixien., CXLIII, 1541, 1543; CLXX, 1383; CLXXII, 156; CLXXX, 1663; CCI, 1269. — S. Salvatoris Brixien., LXXXVII, 1589, 1290; CXLIII, 1315; CXLVI, 1419.

Viri clari. — S. Philastrius, episc. Brixien., XI, 1049; LXII, 447. — S. Gaudentius, episc. Brixien., XI, 791. — Albertus, episc. Brixien., CXXXVII, 914. — Rambertus, episc. Brixien., CXXXVIII, 526. — Adelmannus, episc. Brixien., CXLIII, 1277.

Scriptum. — Kalendarium Brixianum, CXXXVIII, 1263. — XXXV. — BRUNDISINENSIS (Brindes, de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Gelasii pape, LIX, 159. — Coelestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXIV, 282, 807; CCXV, 209.

XXXVI. — CÆSENATENSIS (Césène, Etats-de-l'Eglise évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXII, 433

Scriptum. — Vita S. Mauri, episc. Cæsenat., CXLIV, 943.

XXXVII. — CALARITANA (Cagliari, Etats-Sardes, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVIII, 530, 121, 556, 559, 914, 945, 1001, 1087, 1133, 1257. — Innocentii III, CCXIV, 917, 918; CCXV, 589, 801.

Viri clari. — Lucifer, episc. Calaritan., XIII, 691. — Januarius, archiepisc. Calaritan., LXXVII, 520 et seqq. passim.

XXXVIII. — CANNENSIS, Cannes, roy. de Naples, évêché).

Privilegium. — Urbani III, CCII, 1596.

XXXIX. — CANUSINA (Canosa, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Joannis XIX, CXLI, 1125.

XL. — CAPUANA (Capoue, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Liberii pape, VIII, 1571. — Juliani, episc. Capuan., LXXVII, 751. — Gregorii II, CXLVIII, 626. — Calixti III, CLXIII, 1489, 1515, 1249, 1261. — Couradi imperatoris, CLXXX, 1627; CLXXXIX, 1509. — Innocentii III, CCXIV, 15, 810, 513, 738, 803, 841; CCXV, 1457, 1459; CCXVI, 157, 1191.

Monasterium. — S. Mariz Capuanæ, CLXIII, 1189, 1245.

Viri clari. — Vincentius, episc. Capuan., VIII, 1571. — Victor, episc. Capuan., LXVIII, 251. — Otto, archiepisc. Capuan., CLXIII, 1249. — Petrus, archiepisc. Capuan., CLXXX, 1627; CLXXXIX, 1509.

XLI. — CASERTANENSIS (Caserte, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 1092.

XLII. — CATANENSIS (Catane, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1081. — Urbani II, CLI, 359. — Lucii III, CCI, 1178. — Innocentii III, CCXV, 1472.

Femina clara. — S. Agatha martyr, CXIIII, 196.

XLIII. — CENETENSIS (Zénéda, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 543.

XLIV. — CENTUMCELLENSIS (Civita-Vecchia, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 439.

Viri clari. — Epictetus, episc., XIII, 777.

XLV. — CEPHALUDENSIS (Cephale, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCVI, 90.

XLVI. — CLUGIENSIS (Capo d'Istria, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 86; CCXIV, 730.

XLVII. — CLUSINENSIS (Chiuse, Toscane, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1090, 1102.

— Coelestini III, CCVI, 904. — Innocentii III, CCXIV, 750, 808, 1147.

Bullæ. — Alexandri II, CXLVI, 1347.

XLVIII. — COMENSIS (Como, Lombardie, évêché).

Privilegium. — S. Henrici imperatoris, CXI, 338.

XLIX. — COMPSANENSIS (Conza, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 909.

L. — CONCORDIENSIS (Concordia, Lombardie, évêché).

Diploma et privilegium. — Dipl. Caroli Magni, XCVII, 1025. — Privilegium Urbani III, CCII, 1470.

LI. — CORSICÆ (Ile de Corse, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 533, 535. — Gregorii VII, CXLVIII, 487, 489. — Urbani II, CCI, 330. — Calixti II, CLXIII, 1287.

LII. — CREMONENSIS (Crémone, Lombardie, évêché).

Epistola. — Alexandri II, CXLVI, 1515. — Calixti III, CLXIII, 1177, 1516. — Innocentii II, CLXXIX, 521. — Urbani III, CCII, 1541. — Coelestini III, CCVI, 1023, 1171. — Innocentii III, CCXIV, 483; CCXV, 159, 168, 1507; CCXVI, 81, 510, 438, 650, 656, 668, 800.

Privilegia. — Henrici II, regis, CXL, 271, 285. — Calixti III, CLXIII, 1289. — Lucii II, CLXXIX, 851.

Bullæ. — Alexandri II, CXLVI, 484. — Urbani II, CCI, 484. — Eugenii III, CLXXX, 1355.

Monasteria. — S. Joannis Evangelistæ, CXXI, 484. — S. Gabrielis Cremonens., CCXV, 159. — S. Thomæ Cremonens., CCXVI, 168.

Viri clari. — Liutprandus, episc. Cremonens., CXXXVI, 769. — Landulfus, episc. Cremonens., CXL, 871. — Albertus, episc. Cremonens., CLXXX, 1533. — Sicardus, episc. Cremonens., CCXIII, 9. — S. Homobonus, CCXV, 59.

LIII. — CUMANA (Cumes, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 502, 515. — Innocentii III, CCXV, 934; CCXVI, 29.

LIV. — CUSENTINA (Cosenza, roy. de Naples, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 150, 151, 1207.

LV. — DERTONENSIS (Tortone, Lombardie, évêché).

Epistola. — Gerberti Auriliacensis, CXXXIX, 201. — Gregorii VII, CXLVIII, 515. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1453. — Innocentii III, CCXIV, 120; CCXV, 79.

Viri clari. — Gezo, abbas Dertonensis, CXXXVII, 369. — Liutfredus, episc. Dertonens., *ibid.*, 914. — Herebertus, episc. Dertonens., CXXXIX, 201.

LVI. — EPOREDIENSIS (Ivréa, Piémont, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 515; CCXV, 1001, 1125, 1486, 1503; CCXVI, 18.

Monasterium. — Fructuariense, CXXI, 837, 871.

LVII. — ESCULANA (Equilium, Etats de l'Eglise, évêché).

Monasterium. — Fonsaldumum, CCXVI, 499.

LVIII. — ESINENSIS (Giési, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistola. — Alexandri III, CC, 1153. — Lucii III, CCI, 1190. — Innocentii III, CCXIV, 341.

LIX. — EUGUBINA (Eugubio, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1016. — S. Petri Damiani, CXLIV, 309. — Gregorii VII, CXLVIII, 595. — Innocentii III, CCIV, 618, 750, 852; CCXV, 1025.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 351, 763. — Alexandri III, CC, 712. — Lucii III, CCI, 1115. — Coelestini III, CCVI, 917, 918.

Viri clari. — Gaudiosus, episc. Eugub., LXXVII, 1016. — Rodolphus, episc. Eugub., CXLIII, 1068. — Bentivolus, episc. Eugub., CCVI, 918.

LX. — FANENSIS (Fano, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — S. Petri Damiani, CXLIV, 342. — Innocentii III, CCXIV, 939; CCXV, 185, 508, 515.

LXI. — FAVENTINA (Faenza, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — S. Petri Damiani, CXLIV, 352, 355. — Coelestini III, CCVI, 1064, 1250. — Innocentii III, CCXIV, 291; CCXV, 1012, 1057, 1126, 1592.

LXII. — FELTRENSIS (Feltre, Lombardie, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 503.

LXIII. — FERENTINENSIS (Férentino, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 25; CCXVI, 245.

LXIV. — FERETRANENSIS (Monte-Feltro, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 595.

LXV. — FERRARIENSIS (Ferrare, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — S. Petri Damiani, CXLVI, 386. — Alexandri III, CCI, 129. — Innocentii III, CCXIV, 6, 588, 837; CCXV, 509, 935, 864, 1015, 1020, 1582; CCXVI, 15, 525, 456, 954, 1094.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXXV, 956. — Victoris II, CXLIII, 808. — Alexandri II, CXLVI, 1545. — Innocentii II, CLXXIX, 172. — Lucii II, *ibid.*, 816, 825. — Eugenii III, CLXXX, 1207. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1548. — Alexandri III, CC, 1152. — Clementis III, CCI, 1456.

Bullæ. — Victoris II, CXLIII, 817. — Paschalis II, CLXII, 190. — Innocentii II, CLXXIX, 454, 742. — Alexandri III, CC, 578.

Monasteria. — Pomposianum (Pomposa), CXLIV, 386. — S. Mariæ Ferrar., CCXIV, 837. — S. Bartholomæi Ferrar., CCXVI, 525.

Viri clari. — Servatus Lupus, presbyter Ferrar., CXXIII, 423. — Martinus, episc. Ferrar., CXXXVI, 129. — Rolandus, episc. Ferrar., CXLIII, 817. — Landulfus, episc. Ferrar., CLXXIX, 172.

LXVI. — FESULENSIS (Fiesole, Toscane, évêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 409. — Innocentii III, CCXIV, 755; CCXV, 303, 1403.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 211, 550. — Lucii II, CLXXIX, 815. — Anastasi IV, CLXXXVIII, 1015.

Bullæ. — Paschalis pape, CLXIII, 84. — Eugenii III, CLXXX, 1579.

LXVII. — FIRMANA (Fermo, Etats-de-l'Eglise, archevêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1007, 1226; 1271. — S. Petri Damiani, CXLIV, 311. — Gregorii VII, CXLVIII, 570. — Innocentii III, CCXIV, 910, 914; CCXV, 767; CCXVI, 628.

LXVIII. — FLORENTINA (Florence, Toscane, évêché).

Epistola. — Benedicti IX, CXXI, 1545. — Gregorii V, CXLII, 575. — S. Petri Damiani, CXLIV, 349, 422. — Alexandri II, CXLVI, 1400. — Gregorii VII, CXLVIII, 287. — Paschalis II, CLXIII, 152, 227, 991, 397. — Calixti III, *ibid.*, 1178. — Innocentii II, CLXXIX, 550, 625. — Eugenii III, CLXXX, 1062. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1576. — S. Hildegardis, CXCII, 580. — Coelestini III, CCVI, 1018. — Innocentii III, CCXIV, 546; CCXV, 51, 754, 752, 747, 813, 849, 973, 1002, 1085, 1198, 1490, 1583; CCXVI, 82.

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 597, 677. — Alexandri II, CXLVI, 1538, 1567. — Gregorii VII, CXLVIII, 677. — Paschalis II, CLXIII, 268, 572. — Honorii II, CLXVI, 1223. — Innocentii II, CLXXIX, 57, 140, 272, 359, 553, 674, 778. — Lucii II, *ibid.*, 801, 880. — Eugenii III, CLXXX, 1604. — Anastasi IV, CLXXXVIII, 991, 997. — Adriani IV, *ibid.*, 1596. — Alexandri III, CC, 229, 569. — Lucii III, CCI, 1254. — Urbani III, CCII, 1389, 1415, 1476. — Clementis III, CCIV, 1279, 1557, 1542, 1371, 1416. — Coelestini III, CCVI, 876, 985, 925.

Bullæ. — Nicolai II, CXLII, 1334. — Alexandri II, CXLVI, 1330. — Paschalis II, CLXIII, 330. — Lucii II, CLXXIX, 806. — Eugenii III, CLXXX, 1187, 1373.

Monasteria. — S. Ambrosii Florentini, CLXXIX, 845. — S. Anthonii Florentini, CLXXXVIII, 991. — Camaldulenses (Les Camaldules), CLXIII, 162, 550, 1178; CLXXIX, 272, 806; CLXXX, 1187, 1604; CLXXXVIII, 1596, 1521, 1576; CC, 1087; CCI, 1263; CCIV, 1275; CCVI, 883; CCXIV, 516. — Cistellense (Cistello), CXCII, 580. — S. Felicitatis Florentinæ, CXLIII, 1324. — S. Mariæ de Florentia, *ibid.*, 845; CC, 1069; CCIV, 1297. — S. Mariæ in Gorgona Insula, *ibid.*, 677. — S. Petri Majoris Florentini, CLXXX, 1471; CCVI, 925. — S. Salvatoris Florentini, CXLIII, 597; CLXXIX, 801. — S. Salvii Florentini, CC, 229; CCII, 1476; CCIV, 1416. — S. Stephani de Ponte, CCXV, 1228. — S. Trinitatis Florentinæ, CCI, 1254. — Vallumbrosanum (Vallombreuse), CXXXVIII, 280; CLXIII, 372; CLXXIX, 57, 190; CLXXXVIII, 997; CC, 569, 1045, 1064; CCI, 1415, 1599; CCIV, 1279; CCVI, 1018; CCXV, 51, 747.

Viri clari. — Theuzo, monachus Florentinus, CXLIII, 845. — Joannes Gualbertus, abbas Florentinus, CXLVI, 667. — Hugo Eterianus, CCI, 166. — Henricus Septimellensis, CCIV, 841.

LXIX. — FORMIENSIS (Formies, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 431.

LXX. — FOROPOPULENSIS (Forlimpopoli, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Benedicti VII, CXXVII, 333. — Coelestini III, CCVI, 1059.

LXXI. — FULGATONENSIS (Foligno, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii II, CLXXIX, 567. — Coelestini III, CCVI, 1076. — Innocentii III, CCXV, 1058; CCXVI, 583, 747.

LXXII. — FUNDANA (Fundi, roy. de Naples, évêché).

Decretum. — Alexandri III, CC, 882.

LXXIII. — FURCONIENSIS (Forcono, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Alexandri II, CXLVI, 1369. — Innocentii III, 583, 596.

LXXIV. — GENUENSIS (Gênes, Piémont, archevêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 528. — Urbani II, CLI, 594. — Innocentii II, CLXXIX, 174. — Eugenii III, CLXXX, 1411. — S. Bernardi, CLXXXII, 285. — Consuecum Genuensium, CLXXXVIII, 1614. — Alexandri III, CC, 69, 115, 135, 557, 1191, 1192. — Clementis III, CCIV, 1496. — Innocentii III, CCXV, 55, 188, 373, 817, 1210; CCXVI, 15, 61, 173, 508, 608, 687, 887, 988.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 299. — Lucii II, CLXXIX, 845. — Eugenii III, CLXXX, 1562. — Alexandri III, CC, 1293. — Gregorii VIII, CCII, 1564. — Coelestini III, CCVI, 913, 992.

Bulla. — Calixti III, CLXIII, 1191.

Monasterium. — Brugnatese (Brugnato), CLXXIX, 178.

Viri clari. — Joannes, archiepisc. Genuens., CXXXVII, 914. — Hubertus, archiepisc. Genuens., CXLVIII, 328. — Cyriacus, archiepisc. Genuens., CLI, 391. — Henricus, archiepisc. Genuens., CLXXIX, 845. — Syrus, archiepisc. Genuens., CC, 69, 115, 135. — Hugo, archiepisc. Genuens., CC, 537. — Gautherus Ligurius, CCXII, 555.

LXXV. — GRADENSIS (Grado, Lombardie, archevêché).

Epistola. — Gregorii II, LXXXIX, 527, 586. — Joannis XIX, CXLI, 1140. — S. Leonis IX, CXLIII, 727. — Alexandri II, CXLVI, 1405. — Gregorii VII, CXLVIII, 444, 482. — Urbani II, CLI, 116. — Adriani IX, CLXXXVIII, 1581, 1516, 1519. — Alexandri III, CC, 118, 121, 1269. — Innocentii III, CCXIV, 120, 235; CCXV, 270, 551, 579, 1355; CCXVI, 456, 730, 915.

Privilegia. — Caroli Magni, XCVII, 1028. — Innocentii II, CLXXIX, 286. — Alexandri III, CC, 118, 1053, 1231. — Lucii III, CCI, 1153. — Urbani III, CCII, 1397. — Coelestini III, CCVI, 915.

Synodus. — Gradensis, Benedicto IX præsidente, CXLI, 1362.

LXXVI. — HIPIONIENSIS (Hipponium, roy. de Naples, évêché).

Vir clarus. — Blinwarmund, episc. Hipponiensis, CXXXVII, 914.

LXXVII. — HORTENSIS (Horta, Toscane, évêché).

Epistola. — Eugenii III, CLXXX, 1381.

LXXVIII. — HYDRUNTINENSIS (Otrante, roy. de Naples, archevêché).

Epistola. — Coelestini III, CCVI, 1250. — Innocentii III, CCXIV, 288, 748.

LXXIX. — IMOLENSIS (Imola, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 292. — Innocentii III, CCXVI, 590; CCXVII, 213.

Privilegia. — Eugenii III, CLXXX, 1473. — Alexandri III, CC, 1221.

Vir clarus. — S. Petrus Chrysologus, LII (integre).

LXXX. — INSOLENSIS (Isola, roy. de Naples, évêché).

Privilegium. — Alexandri II, CXLVI, 1325.

LXXXI. — JADERTINENSIS (Zara, Dalmatie, archevêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 915. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1583. — Innocentii III, CCXIV, 492, 900.

Vir clarus. — Felix, episc. Jadertin., LXII, 448.

LXXXII. — JUVENNATENSIS (Giovenazzo, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 84.

LXXXIII. — LANCICIENSIS (Lanzano, roy. de Naples, évêché).

Privilegium. — Innocentii III, CCXV, 1068.

LXXXIV. — LAUDENSIS (Lodi, Lombardie, évêché).

Epistola. — Paschalis II, CLXIII, 199. — Eugenii III, CLXXX, 1129. — Innocentii III, CCXIV, 32, 33, 57; CCXV, 139; CCXVI, 672; CCXVII, 119.

Diplomata. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1490. — Urbani III, CCII, 1346. — Coelestini III, CCVI, 1234.

Monasteria. — S. Stephani Laudensis, CLXIII, 199. — S. Rosciari, CCXV, 139. — De Cerreto, *ibid.*

LXXXV. — LICCIENSIS (Leece, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1068.

LXXXVI. — LUCENSIS (Lucques, évêché).

Epistola. — Alexandri II, CXLVI, 1538, 1591. — Gregorii VII, CXLVIII, 501, 487, 519. — Paschalis II, CXLIII, 121, 226, 255, 450, 451, 501. — Calixti III, CLXIII, 1146. — Honorii II, CLXVI, 1287. — Innocentii II, CLXXIX, 54, 66, 145, 221, 303, 535, 544, 545, 604, 631, 639, 657, 792. — Lucii II, CLXXIX, 902. — Eugenii III, CLXXX, 1032, 1062, 1193, 1256, 1267, 1427, 1485. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1018, 1025, 1540. — Alexandri III, CC, 716, 1648. — Lucii III, CCI, 1156. — Clementis III, CCIV, 1501. — Coelestini III, CCVI, 1078, 1250. — Innocentii III, CCXIV, 1150, 1166; CCXV, 57, 59, 127, 137, 301, 303, 972, 1475; CCXVI, 1224; CCXVII, 117, 149.

Privilegia. — Alexandri II, CXLVI, 1546, 1593. — Paschalis II, CXLIII, 192. — Innocentii II, CLXXIX, 136, 220, 221, 535, 509. — Eugenii III, CLXXX, 1020, 1115, 1192. — Alexandri III, CC, 1062. — Lucii III, CCI, 1074. — Urbani III, CCII, 1370. — Coelestini III, CCVI, 927, 951, 985, 1060.

Bulla. — Eugenii III, CLXXX, 1404.

Monasteria. — S. Prigiani Lucensis, CLXIII, 192, 450; CCI, 1116. — S. Ginesii Lucensis, CCXVII, 149. — S. Georgii Lucensis, CLXXX, 1083. — S. Justinæ Lucensis, CC, 1062. — S. Petri Lucensis, CLXXX, 1192; CCII, 1370. — S. Portiani Lucensis, CCXV, 972.

Viri clari. — S. Anselmus, episc. Lucensis, CXLVIII, 905; CXLIX, 453. — Rangerius, episc. Lucensis, CLXIII, 124. — Benedictus, episc. Lucensis, CLXIII, 1146. — Hubertus, episc. Lucensis, CLXXIX, 221. — Otho, episc. Lucensis, CLXXIX, 902. — Gregorius, episc. Lucensis, CLXXX, 1193; CLXXXVIII, 1018, 1025. — Landus, episc. Lucensis, CC, 716. — Guilielmus, episc. Lucensis, CCVI, 927, 951.

LXXXVII. — LUNENSIS (Luni, Piémont, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1101, 1102. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1016. — Innocentii III, CCXIV, 37, 38; CCXV, 306; CCXVII, 92.

LXXXVIII. — MANTUANA (Mantoue, Lombardie, évêché).

Epistola. — Alexandri II, CXLVI, 1407. — Innocentii III, CCXIV, 501; CCXV, 544.

Viri clari. — Gumpaldus, episc. Mantuan., CXXXIV, 919. — Beatus Simeon, monachus, CXXXIX, 1633.

Concilium. — Mantuanum, CXLIII, 494.

Kalendarium. — Mantuanum, CXXXVIII, 1223.

LXXXIX. — MARSENSIS (Marsi, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Paschalis II, CLXIII, 338.

Viri clari. — Pandulphus, episc. Marsensis, CXLIII, 875. — Berardus, episc. Marsensis, CLXIII, 538.

XC. — MARSICANENSIS (Marsico-Nuovo, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 44; CCXV, 154.

XCI. — MATURANENSIS (Martorano, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 250.

XCII. — MAURIANNENSIS (Saint-Jean de Maurienne, Piémont, évêché).

Epistola. — Calixti II, CLXIII, 1293. — Innocentii III, CCXV, 191, 815, 868; CCXVII, 206.

Monasterium. — Aqua Bella (Aiguebelle), 191, 815, CCXVII, 206.

XCIII. — MAZARIENSIS (Mazara, Sicile, évêché).

Epistola. — Paschalis II, CLXIII, 43.

XCIV. — **MEDIOLANENSIS** (Milan, Lombardie, archevêché).

Epistola. — Siricij papae, XVI, 1121. — Simpliciani, episc. Mediolan., LVIII, 1079. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 533, 626, 978, 1003, 1015, 1059, 1086, 1246, 1280. — S. Petri Damiani, CXLIV, 293, 368. — Alexandri II, CXLVI, 1279, 1362, 1383. — Gregorii VII, CXLVIII, 323, 486. — Urbani II, CLI, 358. — Paschalis II, CLXIII, 488. — Frederici, archiepisc. Coloniensis, CLXVI, 1334. — Innocentii II, CLXXIX, 218, 570. — S. Bernardi, CLXXXII, 286, 287, 288, 289, 290. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1527. — Alexandri III, CC, 456, 782, 874, 1033. — Innocentii III, CCXIV, 18, 28, 73, 110, 166, 233, 352, 359, 346, 323, 325, 368, 834; CCXV, 48, 487, 909, 1129, 1197, 1273, 1474, 1486; CCXVI, 29, 622, 635, 710, 932, 1002, 1094, 1101, 1201, 1217, 1221.

Privilegia. — Caroli Magni, XCVIII, 1019, 1938. — Ludovici I, regis, CIV, 1268. — Paschalis II, CLXIII, 82. — Eugenii II, CLXXX, 1194, 1554, 1560. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 996. — Alexandri III, CC, 174, 907, 1214.

Bulla. — Eugenii III, CLXXX, 1403. — Celestini III, CCVI, 1193.

Monasteria. — S. Ambrosii Mediolan., CLXIII, 82; CIV, 1368. — Claramvallis Mediolan., CLXXX, 1334. — De Carreto, CCXIV, 628. — S. Dionysii Mediolan., CLXXX, 1194; CLXXXVIII, 1527. — S. Mauricii Mediolan., CLXXX, 1360. — S. Simpliciani Mediolan., CC, 1214.

Viri clari. — S. Dionysius Mediolan., X, 540, 675; XIII, 880. — S. Ambrosius, archiepisc. Mediolan., XIV, XV, XVI, XVII. — Paulinus, diacon. Mediolan., XX, 703. — Eusebius, archiepisc. Mediolan., LIV, 945. — Laurentius, archiepisc. Mediolan., LXXVII, 535. — Constantius, archiepisc. Mediolan., *ibid.*, 970, 992, 1005, 1009, 1089, 1080. — Deusdedit, archiepisc. Mediolan., *ibid.*, 1248, 1280. — S. Mansuetus, archiepisc. Mediolan., LXXVII, 1275. — S. Benedictus Crispus, archiepisc. Mediolan., LXXXIX, 561. — Arnulfus, clericus Mediolan., CXLVII, 279. — Landulfus senior, clericus Mediolan., *ibid.*, 803. — Angilbertus Pusterla, archiepisc. Mediolan., CLI, 1259. — Anselmus, archiepisc. Mediolan., *ibid.*, 117. — Petrus Chrysolanus, archiepisc. Mediolan., CLXII, 1003. — Jordanus, archiepisc. Mediolan., CLXIII, 488. — Riboldus, archiepisc. Mediolan., CLXXIX, 570. — Obertus, archiepisc. Mediolan., CLXXX, 1403. — Goldinus, archiepisc. Mediolan., CC, 486. — Milo, archiepisc. Mediolan., CCIV, 1455.

Scripta. — Notitia de Constantini iudicio Mediolan. habito, VIII, 750. — Itinerarium ab Hercule usque ad Mediolan., *ibid.*, 783. — Liber de gestis archiepisc. Mediolan., CXLVIII, 285. — Historia Mediolan., CXLVII, 803.

XCV. — **MELPHITANENSIS** (Melfi, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Paschalis II, CLXIII, 75. — Celestini III, CCVI, 1011. — Innocentii III, CCXIV, 539; CCXVI, 625, 777.

Concilium. — Melfitanum, CLI, 56.

XCVI. — **MESSINENSIS** (Messine, Sicile, archevêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 493, 522, 541, 907, 1110, 1220, 2521. — Alexandri III, CC, 1033. — Lucii II, CCL, 1183, 1313. — Innocentii III, CCXIV, 736, 1050; CCXV, 34, 53, 1589.

Privilegia. — S. Henrici imperat., CXL, 521. — Celestini III, CCVI, 1160, 1234.

Bulla. — Lucii II, CLXXIX, 721, 732.

Monasteria. — S. Bartholomaei in insula Lipara, CLI, 529. — S. Salvatoris Messinensis, CC, 1053; CCVI, 1234. — S. Vitonis, CXL, 321.

XCVII. — **MEVANIENSIS** (Bevagna, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 534.

XCVIII. — **MONTEFERETRANA** (Monte-Feltro, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Honorii II, CLXVI, 1232.

XCIX. — **MONTEFASCONENSIS** (Montefascone, Etats-de-l'Eglise, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 339, 734

C. — **MONTISREGALIS** (Mondovi, Piémont, archevêché).

Epistola. — Clementis III, CCIV, 1384, 1385. — Innocentii III, CCXIV, 92, 260, 370, 510, 736, 1073; CCXV, 97, 1172.

CI. — **MUTILENSIS** (Motela, roy. de Naples, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 216.

CII. — **NARNIENSIS** (Narni, Etats-de-l'Eglise, archevêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 839, 1007. — Alexandri II, CXLVI, 1392. — Innocentii III, CCXIV, 536; CCXVI, 894, 915.

Viri clari. — Joannes XII, primo episc. Narniens., CXXIV, 939. — Stephanus, episc. Narniens., CXXXVII, 519.

CIII. — **NEAPOLITANA** (Naples, archevêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 546, 970, 1009, 1015, 1048, 1026, 1068, 1075, 1082, 1083, 1084, 1099, 1114, 1146, 1267. — S. Petri Damiani, CXIV, 371. — Alexandri II, CXLVI, 1402. — Gregorii VII, CXLVIII, 285. — Lucii III, CCL, 1168. — Clementis III, CCIV, 1495, 1497.

Privilegia. — Benedicti VII, CXXVII, 536. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1592, 1627. — Henrici imperat., CXL, 500. — Benedicti IX, CXLII, 1357. — S. Leonis IX, CXLIII, 604, 605, 690, 731. — Nicolai II, *ibid.*, 1505. — Alexandri II, CXLVI, 1395, 1425. — Paschalis II, CLXIII, 65, 144. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 995. — Wibaldi, abbatis Leodiensis, CLXXXIX, 1121, 1125, 1129. — S. Thomae Cantuar., CXIX, 583. — Guariel Parisiensis, CCXVI, 1389, 1594. — Alexandri III, CCLXXV, 1158, 1161, 1290. — Arnulfus Lexoviensis, CCL, 31. — Clementis III, CCIV, 1336, 1393, 1411. — Celestini III, CCVI, 1051. — Stephani Tornacensis, CCL, 322. — Innocentii III, CCXIV, 592, 593, 793, 931, 1106; CCXV, 204, 1199, 1593; CCXVI, 193, 432, 457, 928; CCXVII, 152, 185, 249, 260.

Bulla. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1635, 1636. — Victoris II, CXLIII, 831. — Alexandri II, CXLVI, 1523. — Urbani II, CCL, 549. — Paschalis II, CLXIII, 291.

Monasteria. — S. Archangeli de Morfisa, CLXIII, 404. — Casinense (Mont-Cassin), LXXX, 183; LXXXVII, 1592, 1593; LXXXIX, 1049; CV, 759; CCXVI, 950, 978; CXXIX, 743; CXXXIII, 867, 929; CXXXVII, 326; CXXXIX, 1592, 1627, 1635, 1636; CXL, 120, 500; CXLII, 1537; CXLIII, 604, 605, 690, 731, 831, 1505; CXLIV, 371; CXLVI, 1325, 1595, 1425; CXLVII, 1281; CL, 1560; CLXIII, 63, 144; *ibid.*, 291; CLXXIII, 439, 997, 1003, 1063, 1153, 1143; CLXXIX, 325, 478; CLXXXVIII, 995; CLXXXIX, 1121, 1125, 1130; CC, 75, 1158, 1151, 1267; CCL, 1155, 1168; CCIV, 1336, 1393, 1411, 1495, 1497; CCXV, 204, 1199, 1593; CCXVI, 432; CCXVII, 152, 185, 249, 260.

Viri clari. — S. Benedictus, abbas Casinensis, LXVI, 125. — Cyprianus, monach. Casinensis, LXXXIX, 1049. — S. Bertarius, abbas Casinensis, CCXVI, 973. — Erchembertus, monach. Casinensis, CXXIX, 743. — Cajetan Casinensis, CXLIII, 15. — Guiferius, monach. Casinensis, CXLVIII, 1291. — Guillelmus Apulus, CXLIX, 1027. — Constantinus Africanus, monach. Casinensis, CL, 560. — Joannes cardinalis, CXIX, 885; CCXVI, 1589, 1394.

Scripta. — Carmen de S. Benedicto, LXXX, 183. — Narratio miraculi in Monte Casino, CXL, 120. — Liber de gestis Desiderii, abbatis Casinensis, CXLIX, 917. — Chronicon monasterii Casinensis, CLXXIII, 439. — Narratio consecrationis ecclesiae Casinensis, *ibid.*, 1135. — Liber de ortu et obitu justorum Casinensium, *ibid.*, 1063. — Liber de viris illustribus Casinensibus, *ibid.*, 1003. — Opusculum de disciplina Casinensi, *ibid.*, 1153. — Descriptio Montis Casinensis, *ibid.*, 1445.

CIV. — **NICIENSIS** (Nice, Piémont, évêché).

Epistola. — Innocentii II, CLXXIX, 270. — Innocentii III, CXLV, 1180.

Vir clarus. — S. Valerianus, episcopus, LII, 681.

CV. — **NEOCASTRENSIS** (Nicastro, royaume de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 214.

CVI. — **NOLENSIS** (Noles, roy. de Naples, évêché).

Viri clari. — Quidam episcop. Nolensis, XXXIII, 462. — S. Paulinus, episc. Nolensis, LXI, 15. — B. Felix, XCIV, 789; CXXIII, 214.

CVII. — **NOVARIENSIS** (Novare, Piémont, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 426, 801, 876, 879, 1156; CCXV, 136, 465, 1008; CCXVI, 580, 586, 807, 836.

Privilegia. — S. Henrici, CXL, 311, 382. — Innocentii II, CLXXIX, 139, 141.

Vir clarus. — S. Laurentius, episc. Novariensis, LXVI, 89.

CVIII. — NUCERIENSIS (Nocéra, roy. de Naples, évêc.).
Epistolæ. — Innocentii I, XX, 605. — Anastasii IV, CLXXXVIII, passim. — Innocentii III, CCXIV, 590.

CIX. — ORVIETENSIS (Urbs Vetus, Toscane, évêché).
Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 458.

CX. — OSTIENSIS (Ostie, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 298. — S. Bernardi, CLXXXII, 417. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 271. — S. Thomæ Cantuar., CXC, 504. — Hugonis, archiepisc. Rothomag., CXII, 1265. — Joannis Saresbur., CXCIX, 570. — Alexandri III, CC, 867. — Stephani Tornac., CCXI, 471. — Innocentii III, CCXIV, 556, 887, 894, 898; CCXVI, 1025, 1049, 1142, 1165.

Viri clari. — S. Petrus Damianus, episc. Ostiens., CXLVI, 1277. — Giralduus, episc. Ostiens., CXLVIII, 288. — Leo Marsicanus, card. et episc. Ostiens., CLXII, 1591. — Humbaldus, episc. Ostiens., CXC, 503. — Albericus, CXII, 1255. — Octavius, episc. Ostiens., CCXI, 471.

CXI. — PADUANA (Padoue, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 269, 838; CCXV, 490, 958; CCXVI, 105, 1252.

Monasterium. — S. Justinæ Paduanæ, CXXIX, 993.

CXII. — PANORMITANA (Palerme, Sicile, archév.).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 927, 1018, 1207, 1295, 1502, 1507, 1512. — Gregorii VII, CXLVIII, 702. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1471. — Alexandri III, CC, 97, 591, 1015. — Stephani Tornac., CCVII, 195. — Innocentii III, CCXIV, 15, 510, 521, 756, 996; CCXV, 172, 427, 575; CCXVI, 906.

Viri clari. — Victor, episc. Panormit., LXXVII, 927. — Joannes, episc. Panormit., *ibid.*, 1293. — Acherius, archiepisc. Panormit., CXLVIII, 702. — Hugo, archiepisc. Panormit., CC, 97. — Walterus, archiepisc. Panormit., CCVII, 195.

Monasterium. — S. Mariæ Panormit., CC, 1015.

CXIII. — PAPIENSIS, TICINENSIS (Pavie, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Gerberti Auriliac., CXXXIX, 202, 285. — Alexandri II, CXLVI, 1551. — Gregorii VII, CXLVIII, 294. — Paschalis II, CLXIII, 125, 189, 200, 508. — S. Bernardi, CLXXXII, 289. — S. Thomæ Cantuariensis, CXC, 524, 525, 526, 527, 528. — Gilberti Folliot, *ibid.*, 880. — Joannis Saresbur., CXCIX, 247. — Arnulfi Lexoviensis., CCI, 51. — Stephani Tornacens., CCVII, 141. — Innocentii III, CCXIV, 104, 160, 291, 582, 782; CCXV, 427, 905, 915; CCXVI, 596, 1094, 1114.

Privilegia. — Joannis XIII, CXXIV, 995. — Innocentii II, CLXXIX, 60. — Eugenii III, CLXXX, 1029.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 84, 148. — Calixti II, CLXIII, 1174.

Concilia. — Synodus Papiensis, CXXXVI, 35. — Ludovici II conventus Ticinensis, CXXIVIII, 587, 609, 617. — Caroli II conventus Ticinensis, *ibid.*, 761. — Synodus Papiensis a Benedicto VIII habita, CXI, 225.

Monasteria. — Cæsi Aurei, CXXXVII, 327; CLXIII, 84, 148, 568. — S. Juvenii Papiensis, CCXIV, 104. — De Laredo, CCXIV, 782. — S. Mariæ Ticinensis, CIV, 1507. — S. Salvatoris Papiensis, CXXIV, 995; CLXXIX, 285; CLXIII, 200; CLXXX, 1029; CCXIV, 782. — Senatoria, CXXXIX, 285.

Viri clari. — Lutprandus, XXXI, 654. — Magnus Felix Ennodius, episc. Ticinens., LXIII, 9. — Damianus, episc. Ticinens., LXXXVII, 1259. — Wilhelmus Papiensis, cardinalis, CXC, 880.

CXIV. — PARMENSIS (Parme, évêché).

Epistolæ. — S. Henrici, CXL, 250. — Gregorii VII, CXLVIII, 527. — Alexandri III, CC, 1187, 1291. — Celestini III, CCVI, 878. — Innocentii III, CCXIV, 115, 516, 572; CCXV, 470; CCXVI, 622.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 587, 556. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1497. — Urbani III, CCII, 1480, 1561. — Celestini III, CCVI, 1081, 1084, 1162, 1219.

Monasteria. — S. Alexandri Parmensis, CLXXIX, 557; CCVI, 1081, 1084. — S. Joannis Parmensis, CXXVII, 727; CLXXX, 1059. — S. Pauli Parmensis, CCII, 1480, 1561. — S. Petri de Guastalla, CLXXX, 1048; CLXXXVIII, 1497.

CXV. — PENNENSIS (Penne et Atri, roy. de Naples, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 562, 865, 1021, 1237. — Celestini III, CCVI, 1486. — Innocentii III, CCXIV, 550, 755, 857, 880; CCXV, 979; CCXVI, 1197.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1511. — Alexandri H, CXLVI, 1562. — Eugenii III, CLXXX, 1457. — Celestini III, CCVI, 1110.

Monasteria. — S. Joannis Baptiste, CXLVI, 1562. — S. Bartholomæi, CLXXIX, 15.

CXVI. — PERUSINA (Pérouse, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1251. — Innocentii III, CCXIV, 41, 555, 711, 750; CCXV, 647.

Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 528. — S. Leonis IX, CXLIII, 593, 681. — Stephani X, *ibid.*, 871. — Nicolai II, *ibid.*, 1501, 1524. — Alexandri II, CXLVI, 1504. — Innocentii II, CLXXIX, 514. — Celestini II, CLXII, 828. — Eugenii III, CLXXX, 1029, 1046.

Monasteria. — S. Mariæ Vallis Pontis, CXLIII, 535. — S. Petri Perusini, CXXXVII, 528; CXLIII, 681, 871, 1501, 1524; CLXXIX, 514, 828; CLXXX, 1029; CCXIV, 711. — S. Salvatoris Montis Acuti, CLXXX, 1046.

CXVII. — PESAURIENSIS (Pésaro, Etats de l'Eglise, évêché).

Bulla. — Nicolai II, CXLIII, 1536.

CXVIII. — PINEROLENSIS (Pignerol, Piémont, évêché).

Bulla. — Gregorii VII, CXLVIII, 705.

CXIX. — PISANA (Pise, Toscane, archévêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 520. — Paschalis II, CLXIII, 44. — Damberti archiepisc. Pisani, CLXIII, 448. — Honorii II, CLXVI, 1261. — Innocentii II, CLXXIX, 521. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 989. — Adriani IV, *ibid.*, 1456. — Urbani III, CCII, 1591, 1445. — Celestini III, CCVI, 915, 988.

Privilegia. — Joannis XVIII, CXXXIX, 1486. — Alexandri II, CXLVI, 1283. — Gregorii VII, CXLVIII, 698, 681. — Urbani II, CCI, 95, 544. — Innocentii II, CLXXII, 521. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 989. — Adriani IV, *ibid.*, 1456. — Urbani III, CCII, 1591, 1445. — Celestini III, CCVI, 915, 988.

Monasteria. — S. Michaelis Pisani, CXLVIII, 681; CLXXXVIII, 1456. — S. Salvatoris Pisani, CCII, 1591. — S. Zenonis Pisani, CXLVIII, 698.

Viri clari. — Landulphus, episc. Pisanus, CXLVIII, 520. — Dambertus, archiepisc. Pisanus, CLXIII, 448. — Laurentius Veronensis, diaconus Pisanus, *ibid.*, 515. — Wilhelmus, archiepisc. Pisanus, CLXXX, 1142. — Guido, archiepisc. Pisanus, CLXXXII, 558. — Ubalduus, archiepisc. Pisanus, CC, 1066.

CXX. — PISCHARIENSIS (Peschiéra, Lombardie, évêché).

Privilegia. — S. Leonis IX, CXLIII, 674. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1625. — Celestini III, CCVI, 881.

Monasteria. — S. Clementis Pischariensis, CLXXVIII, 1625. — S. Petri Pischariensis, CCVI, 881.

CXXI. — PISTORIENSIS (Pistoie, Toscane, évêché).

Epistolæ. — Innocentii II, CLXXIX, 192, 576. — Celestini II, *ibid.*, 801. — Celestini III, CCVI, 1053. — Innocentii III, CCXIV, 789, 945; CCXV, 1585; CCXVI, 115, 551, 728, 1207; CCXVII, 225.

Privilegia. — Paschalis II, CLXIII, 176. — Eugenii III, CLXXX, 1480. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1053, 1054. — Adriani IV, *ibid.*, 1595. — Alexandri III, CC, 995. — Lucii III, CCI, 1447. — Clementis III, CCIV, 1292.

Bullæ. — Urbani II, CCI, 517. — Innocentii II, CLXXIII, 576. — Celestini II, CCIV, 1292.

Monasteria. — S. Angeli Pistoriensis, CCIV, 1292; CCXVI, 554. — S. Bartholomæi Pistoriensis, CCVII, 1046. — S. Petri Pistoriensis, LXXXVII, 1577.

CXXII. — PLACENTINA (Plaisance, évêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 581. — Innocentii II, CLXXIX, 480. — Eugenii III, CLXXX, 1569. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1581, 1592, 1555. — Alexandri III, CC, 1054, 1282. — Innocentii III, CCXIV, 111, 165; CCXV, 112, 488, 542, 896, 948, 993, 998, 1104, 1226, 1551; CCXVI, 855, 1094; CCXVII, 210.

Privilegia. — Hildeprandi regis, LXXXVII, 1598. — Ratchii regis, *ibid.*, 1406. — Joannis VIII, CXVII, 751, 821. — Adriani III, *ibid.*, 971. — Paschalis II, CLXIII, 63. — Honorii II, CLXVI, 1255. — Innocentii II, CLXXIX, 146, 148, 155, 218, 250. — Eugenii III, CLXXX, 1556. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1026, 1062. — Adriani IV, *ibid.*, 1550, 1278. — Alexandri III, CC, 152, 245, 905. — Lucii III, CCI, 1126. — Urbani III, CCII, 1565, 1165. — Celestini III, CCVI, 922.

Bullæ. — Paschalis II, CLXIII, 590. — Eugenii III, CLXXX, 1561, 1569. — Lucii III, CCI, 1126, 1166. — Urbani III, CCII, 1478, 1485. — Clementis III, CCIV, 1476. — Cælestini III, CCVI, 1065.

Monasteria. — S. Benedicti Placentini, CCVI, 1065. — Gravense (Gravac), CXLVIII, 581; CIV, 1095. — S. Sabini Placentini, CC, 905; CCII, 1563, 1478. — S. Sepulchri Placentini, CCII, 1463. — De Spina, CCXVI, 858. — Tollense (Tolle), CXXXII, 1089; CLXXX, 1563. — S. Xisti, Placentini, CLXIII, 590; CLXXIX, 146; CLXXXVIII, 1026; CCVI, 922.

Concilium. — Placentinum, CLI, 158 et seqq.

CXXXIII. — POLINIANENSIS (Polignano, roy. de Naples, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCIV, 22.

CXXIV. — PRÆNESTINA (Pallistrina, Etats-de-l'Eglise évêché).

Epistolæ. — S. Jivonis Carnotens., CLXII, 270, 275. — Gelasii II, CLXIII, 492. — S. Bernardi, CLXXXII, 591. — Petri Cellens., CCII, 540. — Stephani Tornac., CCXI, 537. — Innocentii III, CCXIV, 957, 963; CCXV, 905; CCXVI, 1051, 1082, 1089, 1107.

Privilegia. — Eugenii III, CLXXX, 1041. — Cælestini III, CCVI, 910.

Monasterium. — S. Marie de Columba, CLXXX, 1044.

Viri clari. — Leopartus, episc. Præneste., CXLVI, 49. — Conon, card. et episc., CXLIII, 1451. — Stephanus, episc. Præneste., CLXXXII, 591.

CXXV. — PRÆVALENSIS (évêché de Dalmatie).

Epistola. — Episc. Prævalens. ad Horsmidam papam, LXIII, 443.

CXXVI. — RAGUSINA (Raguse, Dalmatie, archevêché).

Epistolæ. — Callisti II, CLXIII, 1184. — Eugenii III, CLXXX, 1485. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1108. — Alexandri III, CC, 462, 465, 468. — Clementis III, CCIV, 1449. — Innocentii III, CXIV, 970; CCXV, 1125.

Privilegia. — Innocentii II, CLXXIX, 985. — Alexandri III, CC, 462. — Clementis III, CCIV, 1568.

CXXVII. — RAVELLENSIS (Ravello, roy. de Naples, évêché).

Privilegia. — Victoris III, CXLIX, 961. — Urbani II, CLI, 125, 325. — Callisti II, CLXIII, 74. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1522. — Lucii III, CCI, 1160. — Clementis III, CCIV, 1547.

CXXXVIII. — RAVENNATENSIS (Ravenne, Etats de l'Eglise, archevêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 1191. — Simplicii pape, LVIII, 53. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 492, 575, 654, 793, 918, 920, 923, 950, 1071 et passim. — Paschalis I, CII, 1089. — Joannis VIII, CXXVI, 635. — Gregorii V, CXXXVII, 919. — S. Petri Damiani, CXLIV, 289, 290, 292. — Gregorii VII, CXLVIII, 286, 294, 498, 518, 586, 587. — Paschalis II, CLXIII, 414, 462. — Gelasii II, CLXIII, 485. — Gualteri, archiepisc. Ravennat., CLXXXIX, 58. — Innocentii II, *ibid.*, 156. — Lucii II, *ibid.*, 901. — Eugenii III, CLXXX, 1514, 1570, 1541. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1579. — Alexandri III, CC, 1272. — Lucii III, 1144, 1171. — Urbani III, CCII, 1377, 1466, 1480. — Cælestini III, CCVI, 1022, 1184. — Innocentii III, CCXIV, 21, 114, 953; CCXV, 523, 1140, 1212, 1553; CCXVI, 24, 439.

Privilegia. — Gregorii V, CXXXVII, 909. — Henrici II, regia, CXL, 286. — Eugenii III, CLXXX, 1077. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1595, 1495. — Alexandri III, CC, 1125. — Lucii III, CCI, 1071. — Urbani III, CCII, 1587. — Cælestini III, CCVI, 1165.

Bullæ. — Clementis II, CXXXIX, 197. — Callisti II, CLXIII, 485.

Concilia. — Concilium Ravennat., sub Joanne XIII, CXXXV, 954. — Aliud Ravennat., CXXXVI, 121; CXXXIX, 197. — Synodus Ravennat., sub papa et imperat., CXXXVI, 773. — Conventus Ravennat. Lamberti imperat., CXXXVIII, 509.

Monasteria. — S. Bartholomæi Ravennat., CVI, 451. — S. Andreas Ravennat., CC, 1123. — Classense, CXL, 586. — S. Vitalis Ravennat., CLXXXVIII, 1495. — S. Petri ad vincula Ravennat., CCI, 1071.

Viri clari. — S. Petrus Chrysologus, episc. Ravennat., I-II (integre). — Neon, episc. Ravennat., LIV, 1191. — Joannes, episc. Ravennat., LVIII, 25; LXXVII, 492, 579, 651. — Marinianus, episc. Ravennat., *ibid.*, 918, 920, 922, 950. — Maurus, archiepisc. Ravennat., LXXXVIII,

105. — Felix, archiepisc. Ravennat., LXXXIX, 587. — Petronacius, archiepisc. Ravennat., CII, 1069. — Andreas, abbas S. Bartholomæi, CVI, 451. — S. Vitalis, martyr., CXXIII, 252. — Petrus, archiepisc. Ravennat., CXXXVI, 775. — Geberhardus, archiepisc. Ravennat., CXLIV, 289, 290. — Henricus, archiepisc. Ravennat., *ibid.*, 290. — Wibertus, archiepisc. Ravennat., *ibid.*, 292. — Petrus de Honestis, clericus Ravennat., CLXIII, 689. — Gualterus, archiepisc. Ravennat., CLXXXIX, 58. — Moyses, archiepisc. Ravennat., CLXXX, 1514. — Gerardus, archiepisc. Ravennat., CCI, 1144. — Guillelmus, archiepisc. Ravennat., CCVI, 1022. — Hubaldus, archiepisc. Ravennat., CCXV, 1533.

Scripta. — Notitia de gestis archiepiscoporum Ravennat., CVI, 451. — Dissensiones in ecclesia Ravennat., CXLIII, 493; CXLIV, 142.

CXXIX. — REGIENSIS (Reggio, duché de Modène, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 553. — Alexandri III, CC, 400, 495. — Urbani III, CCII, 1524. — Innocentii III, CCXIV, 15, 44, 569, 571, 479, 724; CCXV, 696; CCXVI, 801.

Privilegia. — Alexandri II, CXLVI, 1370. — Eugenii III, CLXXX, 1055. — Lucii III, CCI, 1222, 1276. — Urbani III, CCII, 1474. — Cælestini III, CCVI, 1063.

CXXX. — RHISINENSIS (Risinæ, Dalmatie, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 481.

CXXXI. — RAVELLENSIS (Ravello, roy. de Naples).

Privilegia. — Victoris III, CLI, 125. — Urbani II, CLXIII, 74. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1522. — Lucii III, CCI, 1160. — Clementis III, CCIV, 1547.

CXXXII. — ROSANENSIS (Rossano, roy. de Naples, archevêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 822.

CXXXIII. — ROSELLANA (Rosello, Toscane, évêché).

Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 460.

CXXXIV. — SABINENSIS (Sabine, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Marini II, CXXXIII, 872. — Innocentii III, CCXV, 914, 1344; CCXVI, 1021, 1025.

Viri clari. — Joannes, episc. Sabinensis, CXLIII, 907. — Hubaldus, episc. Sabinens., XLVI, 1237.

CXXXV. — SALERNITANA (Salerne, roy. de Naples, archevêché).

Epistolæ. — Gregorii VII, CXLVIII, 581. — Urbani II, CLI, 1407, 528. — Alexandri III, CC, 1264. — Innocentii III, CCXIV, 19, 20, 55, 1033; CCXV, 1449.

Privilegia. — Sergii IV, CXXXIX, 1528. — Benedicti VIII, *ibid.*, 160, 1623. — S. Henrici imperat., CXL, 560. — Clementis II, CXLII, 586. — S. Leonis IX, CXLIII, 676. — Alexandri II, CXLVI, 1555, 1557.

Viri clari. — Michael, archiepisc. Salernit., CXXXIX, 1528. — Benedictus, archiepisc. Salernit., *ibid.*, 1600. — Amatus, archiepisc. Salernit., *ibid.*, 1683. — Alphanus, archiepisc. Salernit., CXLVII, 1215.

CXXXVI. — SALONITANA (Salone, Dalmatie, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 96. — Alexandri III, CC, 122, 124, 627, 1056.

CXXXVII. — SAVONENSIS (Savone, Lombardie, évêché).

Privilegia. — S. Henrici imperat., CXL, 515, 514. — Cælestini III, CCVI, 953.

CXXXVIII. — SCYLLACENSIS (Squillaci, royaume de Naples, évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 575. — Paschalis II, CLXIII, 270.

CXXXIX. — SENENSIS (Sienne, Toscane, évêché).

Epistola. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1455. — Alexandri III, CC, 1198. — Clementis III, CCIV, 1296. — Cælestini III, CCVI, 1033. — Innocentii III, CCXV, 975; CCXVI, 179, 180.

Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1355. — Clementis III, CCIV, 1450. — Cælestini III, CCVI, 1010.

Monasterium. — S. Eugenii, CLI, 1150; CCXV, 973.

CXL. — SENOGAGLIENSIS (Senogaglia, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — S. Petri Damiani, CXLIV, 521. — Lucii III, CCI, 1329. — Cælestini II, CCVI, 1252.

- CXLI. — SEODRITANA** (Scutari, Illyrie, évêché).
Epistolæ. — S. Gregorii Magni, CLXXVII, 1240.
- CXLII. — SIPONTINENSIS** (Siponto, roy. de Naples, archevêché).
Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 815. — Celestini III, CCVI, 1107. — Innocentii III, CCXIV, 576, 483; CCXV, 520.
Concilium. — Sipontinense, CXLIII, 493.
- CXLIII. — SPALATINA** (Spalatro, Dalmatie, archevêché).
Epistolæ. — Alexandri III, CC, 451, 558, 652, 655, 688, 1129, 1143, 1511. — Lucii III, CCI, 1574. — Innocentii III, CCXIV, 863, 1108.
Decreta. — Urbani III, CCII, 1416. — Celestini III, CCVI, 1171.
- CXLIV. — SPOLETENSIS** (Spolète, Etats de l'Eglise, évêché).
Epistolæ. — Liberii pape, VIII, 1549. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 959, 771, 1007, 1280. — Urbani III, CCII, 1532, 1533. — Innocentii III, CCXIV, 90, 352, 952; CCXV, 29, 125, 585, 1056.
Privilegia. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1586, 1596. — S. Leonis IX, CXLIII, 470, 591. — Nicolai II, *ibid.*, 1515. — Urbani III, CCII, 1562.
Monasteria. — Farfense (Farfa), CXXXIX, 1586, 1596; CXLIII, 470, 591, 909, 1515; CL, 1191. — S. Gregorii Spolet., CCXV 29, 129.
Viri clari. — Cæcilianus, episc. Spolet., VIII, 1549. — S. Benedictus, papa, LXVI, 125. — Chrysanthus, episc. Spolet., LXXVII, 959, 971. — S. Gregorius, martyr; S. Concordius, martyr; S. Sabinius, episc., CXLIII, 203, 295, 206. — Guido, abbas Farfensis, CL, 1177.
- CXLV. — SORANA** (Sora, roy. de Naples, évêché).
Epistola. — Paschalis II, CLXIII, 267.
- CXLVI. — SURRENTINENSIS** (Sorrente, royaume de Naples, archevêché).
Epistolæ. — S. Gregorii Magni, CLXXVII, 515. — Clementis III, CCIV, 1505.
- CXLVII. — SUTRINENSIS** (Sutri, royaume de Naples, évêché).
Epistolæ. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1573. — Innocentii III, CCXIV, 30, 751, 831; CCXV, 1038; CCXVI, 59.
- CXLVIII. — SYRACUSANA** (Syracuse, Sicile, évêché).
Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 545, 551, 560, 572, 754, 923, 928, 935, 958, 964 et passim. — Honorii I, LXXX, 69. — Urbani II, CLI, 590. — S. Thomæ Cantuar., CXI, 624, 625. — Petri Blesensis, CCVII, 153. — Innocentii III, CCXIV, 265, 470, 471.
- CXLIX. — TARENTASIENSIS** (Moutier en Tarentaise, Piémont, archevêché).
Epistolæ. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1017. — Innocentii III, CCXIV, 146, 204, 505; CCXVI, 615.
Bulle. — Eugenii III, CLXXX, 1115, 1114. — Celestini III, CCVI, 869.
Viri clari. — S. Lutgerus, episc. Tarentas., XCVII, 1071. — S. Jacobus, episc. Tarentas., CLXIII, 1409. — Audax, episc. Tarentas., CXXXVIII, 525. — S. Petrus, episc. Tarentas., CLXXXVIII, 1017; CCVI, 869.
- CL. — TARENTINA** (Tarente, roy. de Naples, archevêché).
Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1274. — Catwalonis, abbas, CXLI, 1235. — Innocentii III, CCXIV, 749.
- CLI. — TARVISINA** (Trévise, Etats de l'Eglise, évêché).
Privilegia. — S. Henrici imper., CXL, 510. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1002. — Innocentii III, CCXIV, 114, 515, 555, 751, 922; CCXVI, 71, 72, 725, 726, 804, 948.
- CLII. — TAURINENSIS** (Turin, Piémont, évêché).
Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 979. — Zacharias pape, LXXXIX, 957. — S. Petri Damiani, CXLIV, 999. — Gregorii VII, CXLXIII, 387, 419. — Innocentii III, CCXV, 868; CCXVI, 927.
Monasteria. — S. Adventoris Taurin., CLXXX, 1196. — S. Jacobi Taurin., CCVI, 1065.
Viri clari. — Maximus, episc. Taurin., LVII (integre). — Paulinus, episc. Taurin., LXXVII, 979. — Theodorus, episc. Taurin., CLXXXIX, 957. — Claudius, episc. Taurin., CIV, 609. — Cunibertus, episc. Taurin., CXLIV, 299.
- Concilium.* — Tauritanum, LXXIV, 248.
- CLIII. — TAUROMINITANA** (Taormina, Sicile, évêché).
Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1068.
- CLIV. — TEANENSIS** (Téano, roy. de Naples, évêché).
Monasterium. — De Ferrara, CCVI, 978; CCXVII, 70.
- CLV. — TERMULANENSIS** (Termoli, roy. de Naples, évêché).
Epistola. — Innocentii III, CCXV, 442.
- CLVI. — THEATINENSIS** (Chieti, roy. de Naples, évêché).
Privilegia. — Nicolai II, CXLIII, 1512. — Alexandri III, CC, 917.
- CLVII. — TRIBURTINENSIS** (Tivoli, roy. de Naples, évêché).
Epistolæ. — Innocentii I, XX, 606. — Innocentii III, CCXV, 550.
Privilegia. — Benedicti VII, CXXXVII, 350.
- CLVIII. — TRAGURIENSIS** (Trau, Dalmatie, évêché).
Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 27.
- CLIX. — TRANENSIS** (Trani, roy. de Naples, arch.).
Epistolæ. — Urbani II, CLI, 488. — Innocentii III, CCXIV, 16, 81, 1057; CCXVI, 686, 931.
- CLX. — TRIDENTINA** (Trente, Tyrol, évêché).
Vir clarus. — S. Vigilius, episc. Trident., XIII, 545.
Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 670.
- CLXI. — TUDERTINA** (Todi, Etats de l'Eglise, évêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 400; CCXV, 1442.
- CLXII. — TURRITANENSIS** (Torre, Piémont, archevêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 294; CCXV, 50, 51, 54, 591, 592, 595, 450; CCXVI, 421, 463; CCXVII, 578.
- CLXIII. — TUSCANENSIS** (Toscane, Etats de l'Eglise, évêché).
Epistola. — Innocentii III, CCXV, 212.
- CLXIV. — TUSCULANENSIS** (Tusculum, Etats de l'Eglise, évêché).
Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 290. — Stephani Tonnac., CCXI, 545. — Innocentii III, CCXV, 65; CCXVI, 890, 926, 927, 935, 960, 961; CCXVII, 937.
Viri clari. — Bernardus, episc. Tusculan., CXLIII, 695. — Joannes, episc. Tusculan., CXLVI, 1277. — Joannes Marsicanus, episc. Tusculan., CLX, 1033. — Gillo, episc. Tusculan., CLXXXIII, 1586. — Petrus, episc. Tusculan., CCXI, 543.
- CLXV. — TYNDARITANA** (Tyndaris, Sicile, évêché).
Epistola. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 1015.
- CLXVI. — URBEVETANA** (Orviète, Etats de l'Eglise, évêché).
Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1253.
- CLXVII. — VALVENSIS** (Valva, royaume de Naples, évêché).
Bulla confirmatoria. — Leonis IX, CXLIII, 751.
- CLXVIII. — VEGLENSIS** (Veglia, Dalmatie, évêché).
Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 794.
- CLXIX. — VENAFRENSIS** (Zemaro, roy. de Naples, évêché).
Monasterium. — S. Vincentii ad Vulturum, CXLVII, 545; CXXXIX, 1522; CXLIII, 1504.
- CLXX. — VENETA** (Venise, patriarchat).
Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1406. — Gregorii VII, CXLVIII, 391, 485, 613. — Eugenii III, CLXII, 1411. — Adriani IV, CLXXXVIII, 495, 1420. — Alexandri III, CC, 82, 562. — Lucii III, CCI, 1521. — Urbani III, CCII, 1414. — Gregorii VIII, *ibid.*, 1551. — Celestini III, CCVI, 1066. — Innocentii III, CCXIV, 552, 567, 572, 495, 566, 588, 617, 750, 815, 852; CCXV, 501, 510, 511, 519, 521, 957; CCXVI, 750, 965; CCXVII, 60.
Privilegia. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1074. — Adriani IV, *ibid.*, 1445. — Alexandri III, CC, 588, 149, 563, 1116. — Lucii III, CCI, 1091, 1215, 1520. — Urbani III, CCII, 1357, 1499, 1496, 1592. — Gregorii VIII, *ibid.*, 1532.

Bullæ. — Alexandri III, CC, 1519. — Urbani III, CCI, 1542. — Clementis III, CCIV, 1361, 1390; Coelestini III, CCVI, 954.

Monasteria. — Caprariense, XXXIII, 187. — S. Danielis Venetiensis, CC, 388. — S. Felicis, CCXVI, 730. — S. Nicolai Venetiensis, CCH, 1492. — Salvatoris Venetiensis, CLXXXVIII, 1074; CC, 592, 593; CCI, 1091; CCH, 1257, 1532, 1533; CCIV, 1529, 1532; CCVI, 1181. — S. Zachariae Venetiensis, CLXXXVIII, 1493; CCI, 1215, 1520; CCH, 1496, 1532.

CLXXI. — VERCELLENSIS (Verceil, Piémont, évêché).

Epistolæ. — Liberti papæ, VIII, 1549. — Anastasii III, CXXI, 1183. — Coelestini III, CCVI, 1156, 1178. — Innocentii III, CCXIV, 802, 1125; CCXV, 80, 540, 751, 777, 882 et passim; CCVI, 636, 755, 1206.

Privilegia. — S. Henrici imper., CLI, 1118. — Lucii III, CCI, 1177. — Coelestini III, CCVI, 1252.

Synodus. — Vercellensis, CXLIII, 652.

Viri clari. — Eusebius, episc. Vercellensis, XII. — Atto, episc., CCXXIV, 9.

CLXXII. — VERONENSIS (Vérone, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Leonis IX, CXLIII, 606. — Gregorii VII, CXLVIII, 508. — Wiberti antipapæ, *ibid.*, 827. — Eugenii III, CLXXI, 1054, 1150, 1151, 1164, 1296. — Alexandri III, CC, 144, 891, 1270. — Lucii III, 1520. — Innocentii III, CCXIV, 237, 364, 712, 788, 983, 986, 987, 1094, 1128; CCXVI, 804.

Monasteria. — Nazarii et Celsi Veron., CLXXXVIII, 1567. — S. Mariæ in organo Veron., CC, 1126. — S. Zenonis Veron., CCXIV, 237.

Viri clari. — S. Zeno, episc. Veron., XI. — Rathe-rius, episc. Veron., CXXV, 27.

CLXXIII. — VERULANA (Vérolle, Etats de l'Eglise, évêché).

Epistolæ. — Alexandri III, CC, 82. — Innocentii III, CCXV, 1181, 983.

Monasterium. — Casemarii (Casomaria) CCXIV, 1161; CCXV, 989, 1181.

CLXXIV. — VICENTINA (Vicence, Lombardie, évêché).

Epistolæ. — Eugenii III, CLXXI, 1165. — Alexandri III, CC, 1051. — Clementis III, CCIV, 1429. — Innocentii III, CCXIV, 50; CCXV, 225, 282, 1028.

Privilegia. — S. Henrici imper., CXL, 280. — Alexandri III, CC, 499.

CLXXV. — VITERBIENSIS (Viterbe, Toscane, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 26, 537; CCXV, 654, 673, 1086, 1200, 1234.

Vir clarus. — Godefridus Viterbiensis, CXCIII, 872.

CLXXVI. — VOLATERRANA (Volaterra, Toscane, évêché).

Epistolæ. — Gelasii I, LIX, 145. — Calixti II, CLXIII, 1178, 1182. — Innocentii III, CCXIV, 857.

Monasterium. — S. Petri Terretensis, CCI, 1079.

IX. — DE DIOCESIBUS HISPANIÆ ET LUSITANIÆ.

Dioceses Hispaniæ et Lusitaniæ in genere.

Epistolæ. — Lucii papæ, III, 975. — Hormisdæ papæ, LXIII, 435, 459. — Alexandri II, CXLVI, 1386. — Gregorii VII, CXLVIII, 715. — Paschalis II, CLXIII, 307, 321, 385, 408. — Calixti III, CLXIII, 1220 et 1224, 1299. — Innocentii II, CLXXIX, 59, 172. — Lucii II, *ibid.*, 860, 872. — Eugenii III, CLXXX, 1545. — Alexandri III, CC, 518, 870, 952. — Innocentii III, CCXIV, 87, 701; CCXV, 1176, 1243; CCXVI, 583, 407.

Concilia Hispaniæ, LXXXIV, 501. — *Chronicon*, in quo passim haud pauca inventiuntur de diocesis Hispaniæ, CXXXI, 55.

I. — ABULENSIS (Avila, Espagne, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 1207.

II. — ASTURICENSIS (Astorga, Espagne, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 677. — Clementis III, CCIV, 1500. — Innocentii III, CCXIV, 690; CCXV, 227; CCXVI, 545, 667.

Monasterium. — S. Mariæ de Carrazeto, CCXVI, 545.

III. — AUCENSIS (Oca, Espagne, évêché).

Bulla. — Urbani II, CLI, 407.

IV. — AURIENSIS (Orenzo, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 293, 701; CCXV, 14, 15, 18, 833; CCXVI, 684, 853.

V. — AUSONENSIS (Vie d'Osona, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Urbani II, CLI, 353. — Oldegerii, archiepisc. Terracon., CLXXIX, 1559. — Alexandri III, CC, 1047.

Privilegium. — Benedicti VII, CXXVII, 329.

Bulla. — Gregorii V, CXXVII, 928.

Viri clari. — Oliva, episc. Ausonens., CXLII, 590. — Berengarius, episc. Ausonens., CLI, 535. — Raymundus, episc. Ausonens., CLXXII, 1359.

Scriptum. — *Dedicatio ecclesiæ Ausonens.*, CXLII, 605.

VI. — BARBASTRÆSIS (Barbastro, Espagne, évêché).

Bulla. — Paschalis II, CLXIII, 275. — Calixti III, *ibid.*, 1500.

VII. — BRACARENSIS (Braga, Portugal, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 60, 80, 87, 361, 583. — Calixti III, *ibid.*, 1172, 1214, 1299, 1301. — Innocentii II, CLXXIX, 59, 60, 77. — Eugenii III, CLXXX, 1036, 1405. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1055. — Adriani IV, *ibid.*, 1444. — Innocentii II, CCXIV, 109, 182, 657, 665, 689, 691, 693, 705, 704, 705, 745; CCXV, 810, 812, 1491; CCXVI, 852.

Viri clari. — S. Martinus, episc. Bracar., LXXII, 21. — S. Fructuosus, episc. Bracar., LXXXVII, 1087. — Geraldus, archiepisc. Bracar., CLXIII, 60, 80, 86. — Maurinus, archiepisc. Bracar., *ibid.*, 350, 561, 583. — Pelagius, archiepisc. Bracar., *ibid.*, 1214, 1299, 1501; CLXXIX, 59. — Joannes, archiepisc. Bracar., CLXXX, 1036. — Joannes Cirita, CLXXXVIII, 1661. — Martinus, archiepisc. Bracar., CCXIV, 663.

Concilia. Bracar., LVIII, 756.

VIII. — BURGENSIS CASTELLENSIS (Burgos, Espagne, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 128. — Lucii II, CLXXIX, 928. — Innocentii III, CCXIV, 205, 378; CCXV, 227, 622; CCXVI, 249, 262, 1240, 1271.

Viri clari. — Cerealis, episc. Burgensis, LVIII, 736. — Garsia, archiepisc. Burgensis, CLXIII, 128.

IX. — CÆSARAUGUSTANA (Sarragosse, Espagne, évêché).

Epistolæ. — Clementis III, CCIV, 1496, 1502. — Coelestini III, CCVI, 1249. — Innocentii III, CCXV, 945.

Viri clari. — Athanasius, primus episc. Cæsaraugust., XXXI, 127; *ibid.*, 21. — Maximus, episc. Cæsaraugust., LXXX, 609. — S. Braulio, episc. Cæsaraugust., *ibid.*, 659. — Talo, episc. Cæsaraugust., *ibid.*, 719.

Concilia. — Cæsaraugust., LXXXIV, 515.

Acta. — De martyribus Cæsaraugust., LXXX, 715.

X. — COLIMBRIENSIS (Coimbre, Portugal, évêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 590. — Calixti III, *ibid.*, 1170, 1525. — Innocentii III, CCXIV, 191, 490, 506, 529, 775, 790; CCXV, 114, 229, 252, 574; CCXVI, 586, 1245, 1260.

XI. — COMPOSTELLANA (Santiago, Espagne, archevêché).

Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 35, 54, 56, 45, 63, 79, 114, 132, 170, 291, 275, 280, 556, 499, 503, 1093, 1109. — Calixti III, *ibid.*, 1170, 1180, 1210, 1215, 1255, 1521. — Honorii II, CLXVI, 1246, 1269, 1502. — Innocentii II, CLXXIX, 54, 59, 96; 171, 205, 213, 249, 525. — Anacleti papæ, *ibid.*, 696, 725. — Anastasii IV, CLXXXVIII, 1055. — Alexandri III, CC, 267, 1024. — Coelestini III, CCVI, 1067. — Innocentii III, CCXIV, 653, 680, 691, 699, 700, 719, 720; CCXV, 84, 85, 189, 574, 576, 850, 851, 1175, 1491; CCXVI, 50, 548, 585, 425, 475, 475, 875, 1175.

Bulla. — Paschalis II, CLXIII, 78, 272. — Calixti III, *ibid.*, 1168.

Vir clarus. — Didacus, archiepisc. Compostell., CLXIII, 33 et passim; CLXX, 879.

XII. — CORDUBENSIS (Cordoue, Espagne, évêché).

Epistola. — Liberti papæ VIII, 1549.

Concilium. — Cordubense, VII, 1527.

Viri clari. — Osius, episc. Cordub., VIII, 1509. — Alvarus Cordub., CXXI, 3. — Cyprianus, archipresbyter Cordub., CXXXII, 787.

Scripta. — Notitia de statu ecclesiæ Cordubensis sub imperio, CXV, 917. — Memoriale plurimorum sanctorum Cordubens. *ibid.* 765, 833, 939.

- XIII. — DERTONENSIS (Tortose, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCIV, 858, 1231.
 XIV. — DUMIENSIS (Dume, Portugal, évêché).
Vir clarus. — S. Martinus Dumiensis, LXXII, 31.
 XV. — EBORENSIS (Evora, Portugal, évêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCIV, 193, 633, 689.
 XVI. — EGITANIENSIS (Indanda, Espagne, évêché).
Epistola. — Innocentii III, CCIV, 689.
 XVII. — ELIBERITANA (Elvire, Espagne, évêché).
Concilium. — Eliberitanum, LXXXIV, 501.
 XVIII. — EMERITANA (Mérida, Espagne, archevêché).
Vir magnus. — Paulus, Emeritanus diaconus, LXXX, 111.
Scriptum. — Vita Patrum Emeritensium, LXXX, 113. —
Concilium. — Emeritense, LXXXIV, 615.
 XIX. — GERUNDENSIS (Gironne, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Ludovici I, regis, CIV, 1246; CXIX, 840. — Sylvestri II, CXXIX, 281. — Joannis XIX, CXLI, 1145. — Gregorii VII, CXLVIII, 525. — Paschalis II, CLXIII, 371. — Innocentii III, CCV, 97; CCXVI, 511.
Concilium. — Gerundense, LXXXIV, 515.
Scripta. — Pœnitentiale Gerundense, CXXXVIII, 903. —
 Necrologium Gerundense, *ibid.*, 907.
 XX. — HISPALENSIS (Séville, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Simplicii papæ, LVIII, 35. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 496, 1050. — Deidedit papæ, LXXX, 561.
Viri clari. — Zeno, episc. Hispal., LVIII, 35. — S. Leander, episc. Hispal., LXXII, 869. — Gordianus, episc. Hispal., LXXX, 561. — S. Isidorus, episc. Hispal., LXXXI et seqq.
Concilia. — Hispalensia, LXXXIV, 591.
 XXI. — ILERDENSIS (Lérida, Espagne, évêché).
Concilium. — Ilerdense, LXXXIV, 521.
 XXII. — JACCENSIS (Jaca, Espagne, évêché).
Privilegium. — Urbani II, CLI, 526.
 XXIII. — LAMECENSIS (Lamégo, Portugal, évêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCIV, 109, 689.
Monasterium. — S. Joannis de Tarouca, CLXXXVIII, 1665.
 XXIV. — LEGIONENSIS (Léon, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCIV, 63, 216, 673; CCV, 83, 193, 545, 1123; CCXVI, 250.
Vir clarus. — S. Martinus Legionensis, CCVIII, CCLX.
Monasterium. — S. Isidori Legionensis, CCIV, 673.
 XXV. — LUCENSIS (Lugo, Espagne, évêché).
Epistolæ. — S. Leonis IX, CXLIII, 672. — Innocentii III, CCIV, 690.
Monasteria. — S. Michaelis Lucensis, LXXXVII, 1365. — S. Petri Lucensis, *ibid.*, 1351, 1568, 1384.
Scriptum. — De variis donationibus piis, LXXXVII, 1351, 1361, 1372.
 XXVI. — MAJORICENSIS (Ile de Majorque, évêché).
Vir magnus. — Severus, episc. Majoricensis, XX, 751.
 XXVII. — MINDONIENSIS (Mindonédo, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Paschalis II, CLXIII, 115, 170.
 XXVIII. — OSCENSIS (Huesca, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Eugenii III, CLXXX, 1015. — Innocentii III, CCIV, 117, 221, 289; CCV, 70, 78.
Concilium. — Oscense, LXXXIV, 615.
 XXIX. — OVETENSIS (Oviédo, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Ad Ovetensem ecclesiam spectantes, CXXVI, 663; CLXIII, 168; CCIV, 114, 115.
 XXX. — OXOMENSIS (Osma,).
Epistolæ. — Innocentii III, CCIV, 117, 604, 606; CCV, 227.
Vir clarus. — Eterius, episc. Oxomensis, XCVI, 847.
 XXXI. — SALMANTICENSIS (Salamanque, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Calixti II, CLXIII, 1322. — S. Bernardi, CLXXXII, 577. — Alexandri III, CC, 1185. — Innocentii III, CCV, 832; CCXVI, 110.
 XXXII. — SEGOBIENSIS (Ségorie, Espagne, évêché).

- Epistolæ.* — Calixti II, CXLIII, 1290. — Clementis III, CCIV, 1482. — Innocentii III, CCXVI, 162, 262.
Privilegium. — Alexandri III, CC, 717.
Bulla. — Innocentii II, CLXXIX, 645.
 XXXIII. — SEGUNDINA (Sigüenza, Espagne, évêché).
Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 160.
 XXXIV. — TERRACONENSIS (Tarragone, Espagne, archevêché).
Epistolæ. — Siricii papæ, XIII, 1131. — Hilarii papæ, LVIII, 12 et seqq. — Hormisdæ papæ, LXIII, 421. — Urbani II, CLI, 516. — Innocentii II, CLXXIX, 663. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1570. — Alexandri III, CC, 509, 730, 932, 1048. — Urbani III, CCII, 1467. — Celestini III, CCVI, 1045. — Innocentii III, CCXIV, 115, 117, 429; CCXV, 113, 1491, 1513; CCXVI, 74, 274.
Viri clari. — Himerius, episc. Terracon., XIII, 1131. — Paulus Orosius, XXXI (intégrè). — Joannes, episc. Terracon., LXIII, 421. — Berengarius, archiepisc. Terracon., CLI, 546. — Oidegarius, archiepisc. Terracon., 1357; CLXXIX, 663. — Guillelmus, archiepisc. Terracon., CC, 953.
Concilium. — Terraconense, LXXXIV, 509.
 XXXV. — TIRASONENSIS (Tarragona, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 289; CCXVI, 379.
 XXXVI. — TOLETANA (Tolède, Espagne, archevêché).
Epistolæ. — Gundemari regis, LXXX, 181. — Urbani II, CLI, 288, 289, 290, 536. — Paschalis II, CLXIII, 60, 142, 161, 194, 370, 380, 393. — Gelasii papæ, *ibid.*, 491, 503. — Calixti II, *ibid.*, 1223, 1225. — Celestini II, CLXXIX, 811. — Lucii II, *ibid.*, 871. — Eugenii III, CLXXX, 1405, 1472, 1475, 1539, 1584, 1585, 1586, 1603, 1606. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1449, 1451. — Alexandri III, CC, 254. — Stephani Tornacensis, CCXI, 544. — Innocentii III, CCXIV, 606, 701; CCXV, 374, 782, 810, 1042; CCXVI, 262, 423, 555, 943.
Viri clari. — Montanus, episc. Toletan., LXV, 47. — S. Eugenius, episc. Toletan., LXXXVII, 547. — S. Hildefonsus, episc. Toletan., XCVI, 9. — S. Julianus, episc. Toletan., *ibid.*, 427. — Elipandus, episc. Toletan., *ibid.*, 847. — S. Eulogius, archiepisc. Toletan., CXV, 703. — Bernardus, archiepisc. Toletan., CLV, 145.
Concilium. — Toletanum, LXXXIV, 527; XCVI, 679, 894.
Scriptum. — De veteribus Toletanis archiepiscopis, LXXXIII, 1107.
 XXXVII. — TRUDENSIS (Tuy, Espagne, évêché).
Epistola. — Innocentii III, CCXIV, 673.
 XXXVIII. — ULISPONNENSIS (Lisbonne, Portugal, évêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 191, 192, 193, 194, 502, 689, 774, 790.
Monasteria. — De Alcobalia (Alcobaca), CCXIV, 191, et seqq; CCXVI, 475. — S. Maria de Tarçada, CCXIV, 502. — S. Vincentii Ulisponn., CCXVI, 475.
Vir clarus. — Potamius, episc. Ulisponn., VIII, 1469.
 XXXIX. — URGELLENSIS (Urgel, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Agapeti II, CXXXIII, 905. — Joannis XIII, CXXXV, 984. — Sylvestri II, CXXXIX, 378. — Benedicti VIII, CXXXIX, 1582. — Celestini III, CCVI, 1077. — Innocentii III, CCXIV, 428.
Bulla. — Urbani II, CLI, 502, 542.
Monasteria. — S. Grate super Bolegiam, CIV, 1205. — S. Saturni Urgellens., CLI, 542.
Viri clari. — S. Justus, episc. Urgellens., CLXVII, 961. — Felix, episc. Urgellens., XCVI, 847. — Gaudius, episc. Urgellens., CXXXV, 981.
 XL. — VALENTINA (Valence, Espagne, archevêché).
Epistola. — Bonifacii I, XX, 756.
Vir clarus. — S. Eutropius, episc. Valentia, LXXX, 9.
Concilium. — Concilium Valentinum, LXXXIV, 245.
 XLI. — ZAMORENSIS (Zamora, Espagne, évêché).
Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 51, 216, 673; CCXV, 227, 832, 1008, 1154; CCXVI, 248, 250, 252, 254, 262, 270, 535, 782.
Monasterium. — De Morerucla, CCXIV, 216.
 X. — DE DIOCESIBUS GRÆCIÆ.
Dioecesis Græciæ in genere.
Epistolæ. — Eutychiani papæ, V, 167. — S. Damasi I,

XIII, 565. — Innocentii I, XX, 527, 537, 774, 779. — Innocentii III, CCXV, 1030, 1141, 1224; CCXVI, 254, 593, 903.

I. — ACHRIDENSIS (Ochrida, évêché).

Epistolæ. — Hormisdæ papæ, LXIII, 452.

II. — AMICLENSIS (Amyclée, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 579, 588.

III. — ANTIBARENSIS (Antivari, archevêché).

Epistolæ. — Alexandri II, CXLVI, 1525. — Innocentii III, CCXIV, 727, 731, 919.

IV. — ATHENIENSIS (Athènes, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1031, 1432, 1433, 1435, 1468, 1550, 1551, 1559; CCXVI, 301, 215, 216, 222, 323, 471, 576, 612, 619.

V. — AVALONENSIS (Avelonne, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 298, 471.

VI. — BELLESBUDIENSIS (Bellesbugd, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 392, 294.

VII. — CALIDONIENSIS (Colydus, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1433

VIII. — CARDICENSIS (évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1466; CCXVI, 299, 302, 304.

IX. — CASTORIENSIS (évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXV, 1468.

X. — CITONIENSIS (Chitri, Chypre, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 330, 338.

XI. — CITRIENSIS (Chytro, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1453, 1530; CCXVI, 299, 302, 330.

XII. — COENSIS (Ile de Cos, évêché).

Epistolæ. — S. Leonis Magni, LIV, 801, et passim.

XIII. — CONSTANTINOPOLITANA (Constantinople, patriarchat).

Epistolæ et Concilia. — Innocentii I, XX, 494, 501, 515. — Celestini I, L, 485 et seqq. — S. Xysti III, *ibid.*, 612. — S. Leonis Magni, LIV, 715 et seqq. — Felcis III, LVIII, 893, 956, 937. — Hormisdæ, papæ, LXIII, 429, 483 et passim. — Agapeti s., LXVI, 77. — Pelagii II, LXXII, 758. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 447, 468, 1289. — Honorii I, LXXX, 469. — Synodica epistola, LXXXVIII, 75. — S. Leonis IX, CXLIII, 744, 775. — S. Petri Damiani, CXLIV, 896. — Innocentii II, CLXXIX, 354. — Petri Venerabilis, CXC, 260, 262. — Innocentii III, CCXIV, 225, 327, 1123, 756, 758, 765, 769, 772; CCXV, 236, 259, 260, 447, 454, 455, 471, 511, 513, 521, 573, 574, 576, 577, 578, 622, 624, 629, 639, 706, 710, et passim; CCXVI, 78, 83 et passim.

Concilia. — Constantinopolitana, LXVII, 175; LXXXIV, 135, 157; CXXIV, 9.

XIV. — CORINTHIENSIS (Corinthe, évêché).

Epistolæ. — S. Xysti, III, L, 610. — S. Gregorii Magni, LXXVIII, 488, 636. — Innocentii III, CCXVI, 201, 582, 535, 586, 587, 588, 589, 590.

Vir clarus. — S. Dionysius, episc., CVI, 1166.

XV. — CORONENSIS (Coron, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 222.

XVI. — CRETENSIS (Ile de Crète, archevêché).

Epistolæ. — Vitaliani papæ, LXXXVII, 999-1003.

XVII. — GALLIOLIENSIS (Gallipoli, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1533; CCXVI, 250.

XVIII. — HERACLIENSIS (Héraclée, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 228.

XIX. — JACENTENSIS (Zacuthe, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 589.

XX. — LARISSIENSIS (Larisse, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1433, 1468, 1471, 1478, 1550, 1557; CCXVI, 147, 230, 299, 300, 350, 338, 342, 596.

XXI. — MOTHOENSIS (Modon, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1079; CCXVI, 222, 576, 578, 579, 583.

XXII. — NAISSITANA (Ile de Naxos, évêché).

Epistolæ. — Innocentii I, XX, 319 et seqq.

XXIII. — NAZORESCENSIS (Nazoresca, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1505, 1506, 1560, 1552; CCXVI, 269, 301, 302, 304, 331, 897.

XXIV. — NEOPATRENSIS (Néopatras, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1492, 1505; CCXVI, 234, 297, 298, 299, 302, 303, 304, 307, 323, 330, 331, 460.

XXV. — NICOSIENSIS (Nicosie, Ile de Chypre, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 753, 734.

XXVI. — NIGRIPONTENSIS (Négrepont, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1492, 1531.

XXVII. — PATRACENSIS (Patras, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1142, 1151, 1225; CCXVI, 224, 331, 336, 337, 340, 341, 342, 343, 344, 559, 579, 596, 898.

XXVIII. — PHILIPPENSIS (Philippe, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 581, 584, 591, 600.

XXIX. — REDOSTONENSIS (Rodosto, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 647.

XXX. — SALONITANA (Salone, évêché).

Epistolæ. — Zosimi papæ, XX, 670. — S. Augustini, XXXIII, 899. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 484, 466, 552, 1015, 1058, 1093, 1367.

XXXI. — SARDICENSIS (Sardique, évêché).

Concilia. — Synodus Sardicensis, VIII, 919, 1317. — Concilium Sardicense, LXXXIV, 115.

XXXII. — SIDONIENSIS (Zeitoun, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 201, 302, 303, 304, 582, 591, 600.

XXXIII. — THEBANENSIS (Thèbes, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 1354, 1467, 1468, 1478, 1537, 1550; CCXVI, 147, 302, 460, 588, 598.

XXXIV. — THERMOPYLENSIS (Thermopyle, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 229, 330, 336.

XXXV. — THESSALONICENSIS (Thessalonique, Métédoine, archevêché).

Epistolæ. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1580. — Innocentii III, CCXV, 1454, 1467, 1478; CCXVI, 297, 330, 535, 575, 579, 591, 597, 600.

Vir clarus. — S. Acholius, episc. Thessalonicens.; XII, 214.

XXXVI. — TRINOVITANA (Tirnova, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 280, 282, 287, 288, 294, 295.

XXXVII. — ZARATORIENSIS (évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 325, 331, 460, 588, 598.

XI. — DE DIOECESIBUS ASIÆ.

Dioeceses Asiæ in genere.

Epistolæ et Concilia. — Innocentii III, CCXIV, 775, 776, 778, 779, 810, 813, 814, 815, 819, 1003, 1007, 1010; CCXV, 504, 553, 537, 687, 692; CCXVI, 54, 510. — *Concilia Asiæ*, LXXXIV, 95.

I. — ALADENSIS (Mogla, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 548.

II. — ANCYRITANA (Ancyre, évêché).

Concilia. — Ancyritana, LVI, 433; LXVII, 47; LXXIV, 103.

III. — ANTIOCHENA (Antioche, patriarchat).

Epistolæ et concilia. — S. Cornélii papæ, III, 733. — Constantini Magni, VIII, 533. — Julli I, VIII, 875. — S. Damasci papæ, XIII, 534. — Innocentii I, XX, 536, 517. — Xysti III, papæ, L, 391. — S. Leonis Magni, LIV, 1119. — Felcis III, LVIII, 915. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 452, 479, 903, 980. — Domitici episc. Aquileiensis, CXVI, 1456. — S. Leonis IX, CXLIII, 769. — Paschalis II, *ibid.*, 316. — Honorii II, CLXVI, 1281. — Innocentii II, CLXXX, 399. — S. Bernardi, CLXXXII, 599. — Hugonis Eteriani, CCII, 229. — Innocentii III, CCXV, 45, 464; CCXV, 1428; CCXVI, 46 et passim. — *Concilia Antiochena*, LXXII, 59; LXXIV, 121.

Viri clari. — Dorotheus diaconus, XIII, 150. — Theodorus confessor, XXI, 504. — Isaac, presbyter Antioch., t. VIII, 1098. — Nestorius, presbyter Antioch. LXVII, 374. — Joannes, presbyter Antioch., CVI, 1251. — S. Ignatius, episc. Antioch. *ibid.*, 1158. — S. Lucianus et Julianus, CXIII, 211. — S. Babylas, episc. Antioch., CXIII, 210.

Scripta. — Antiochiæ schisma, XII, 189. — Monumenta historica de Antiochiâ, XII, 34. — Antiochiæ Ecclesiæ cunabulum, CXII, 1490, 1491. — Libellus de triumphis Christi Antiochiæ gestis, CXXV, 549. — Bella Antiochena, CLV, 993.

IV. — BERITENSIS (Bérithe, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 476; CCXVI, 1205.

V. — BIBLIENSIS (Biblos, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 476; CCXLI, 1205.

VI. — CÆSARIENSIS (Césarée, archevêché).

Epistolæ. — Firmiliani, episc. Cæsariensis, III, 1153. — Calixti III, CLXIII, 1216. — Innocentii III, CCXVI, 974.

VII. — CHALCEDONENSIS (Chalcédoine, évêché).

Concilia. — Chalcedonensia, LVI, 951 et passim; LIV, 527; LXVII, 85; LXIX, 145; LXXXIV, 161.

VIII. — CYRRENSIS (Cars, évêché).

Epistola. — S. Leonis Magni, LIV, 1045.

IX. — EDESSENA (Edesse, archevêché).

Epistola. — Hugonis, archiepisc. Edesseni, CL, 477.

X. — EPHESINA (Ephèse, évêché).

Epistola. — Cælestini I, L, 505 et seqq. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 865.

Concilia. — Ephesina, L, 505 et seqq.; LXVII, 81; LXXXIV, 181.

XI. — GANGRENSIS (Gangres, archevêché).

Concilium. — Gangrense, LVI, 446; LXVII, 85; LXXXIV, et seqq.

XII. — HIERICHONTINA (Jéricho, évêché).]

Privilegium. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1618.

XIII. — HIERSOLYMITANA (Jérusalem, patriarchat).

Epistolæ. — Anastasii papæ, XX, 68. — S. Leonis Magni, LVI, 1103. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 910, 1164. — S. Iovis Carnotensis, CLXII, 115. — Lamberti Atrabatenis, *ibid.*, 677. — Paschalis II, CLXIII, 289, 516, 408. — Calixti III, *ibid.*, 1217. — Honorii II, CLXVI, 1281. — Innocentii II, CLXXIX, 570, 400. — Anacleti papæ, *ibid.*, 711. — Cælestini II, *ibid.*, 795. — Eugenii III, CLXXX, 1145, 1530. — S. Bernardi, CLXXXII, 556. — Adriani IV, CLXXXVIII, 1440. — Petri Venerabilis, CLXXXIX, 269, 270. — S. Hildegardis, CXCVII, 178, 179. — Alexandri III, CC, 272, 471, 474, 524, 554, 556, 771. — Lucii III, CCI, 1312. — Cælestini III, CCVI, 1089. — Innocentii III, CCXIV, 9, 417, 418, 454; 466, 467, 477, 737, 816, 849; CCXV, 148, 150, 528, 670, 751, 752, 753, 754; CCXVI, 18, 145, 505, 450, 452, 494, 603, 645, 646, 706, 758, 792, 830, 890, 941; CCXVII, 59, 57, 149, 155, 219.

Privilegia. — Honorii II, CLXVI, 1281. — Innocentii II, CLXXIX, 77, 512, 570, 462, 540. — Cælestini II, *ibid.*, 790, 792. — Lucii II, *ibid.*, 905, 927, 929. — Eugenii III, CLXXX, 1548. — Anastasii IV, CLXXXIX, 1078. — Alexandri III, CC, 75, 469, 474, 695, 919. — Lucii III, CCI, 1081, 1564. — Cælestini III, CCVI, 968, 1142.

Bullæ. — Paschalis III, CLXIII, 514. — Calixti III, *ibid.*, 1102, 1215. — Innocentii II, CLXXIX, 547, 479. — Lucii III, CCI, 1061. — Gregorii VIII, CCLII, 1559.

Monasteria. — S. Joannis Hospitalis, XCVIII, 919. — S. Mariæ Majoris Hierosolym., CCXV, 150. — S. Agidii Hierosolym., CCXVI, 145. — S. Sepulcri Hierosolym., CLXIII, 1215; CCXVI, 145.

Viri clari. — Magnus, scriptor Hierosolym., V, 545. — Joannes, episc. Hierosolym., XX, 68; XLV, 1697. — Cyrillus, episc. Hierosolym., XXI, 495. — Juvenalis, episc. Hierosolym., LIV, 1103. — Isacius, episc. Hierosolym., LXXVII, 1164. — Godefridus Bullonius, primus rex Hierosolym., CLV, 589. — Daimbertus, patriarch. Hierosolym., CLXII, 115. — Turemarus, patriarch. Hierosolym., CLXIII, 677. — Arnulfus, patriarch. Hierosolym., *ibid.*, 408. — Wilhelmus, patriarch. Hierosolym., CLXXX, 530. — Marcus, primus episc. Hierosolym., CLXXXVIII, 68. — Germandus, patriarch. Hierosolym., *ibid.*, 921. — Baldulnus, rex Hierosolym., *ibid.*, 1440.

Scripta. — Narratio conventus Hierosolymæ adversus

Pelagium, XCV, 1697. — Libellus de Palestina, CXXIV, 491. — Narratio eversionis templi et cædis Judæorum, CXLII, 657. — Petitio auxilii ab Hierosolym. episcopo redacta, CL, 469. — Collectio historiarum Hierosolymæ, CLV, 591. — Documenta historica de bellis sacris, CL, 589, 598, 489, 1097, 1249. — Liber locorum sanctorum Hierosolym., *ibid.*, 1057. — Descriptio Terræ Sanctæ, *ibid.*, 1055. — Collectio privilegiorum et epistolarum pro Hierosolym., *ibid.*, 1111, 1263. — Historiæ variæ Hierosolym., CLXVI, 589, 1058; CLXIII, 1590. — Expugnatio Hierosolymæ a Crucesignatis, CLXXXVIII, 706. — Narrationes de Hierosolyma variæ, CCI, 215.

XIV. — ICONIENSIS (Icône, évêché).

Concilium. — Iconiense, III, 1152.

Vir clarus. — Amphilocheus, episc. Iconiensis, CLX, 519.

XV. — LAMPACENA (Lampsaque, évêché).

Synodus. — Lampascena, VIII, 1577.

XVI. — LAODICÆNA (Laodicée, évêché).

Concilia. — Laodicæna, LXVII, 67; LXXX, 129.

XVII. — LIDDENSIS (Ludd ou Diospolis, évêché).

Epistolæ. — Stephani Tarasensis, CCXI, 536. — Innocentii III, 517, 737. — Synodus Liddensis, XLV, 1708.

XVIII. — MILETENSIS (Milet, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 251, 268.

XIX. — NEOCÆSARIENSIS (Neocésarée, archevêché).

Concilia. — Neocæsariensia, LVI, 442; LXVII, 85; LXXXIV, 109.

XX. — NICÆNA (Nicée, archevêché).

Concilia. — Nicæna, X, 535; VIII, 832; LIV, 935; LII, 571; LXVII, 59; LXXXIV, 65; CXXIX, 195.

XXI. — NICOMEDIENSIS (Nicomédie, évêché).

Epistolæ. — Constantini Magni, VII, 519. — Innocentii III, CCXVI, 455.

XXII. — NICOPOLITANA (Nicomédie, évêché).

Epistolæ. — Hormisdæ, papæ, LXIII, 587 et passim.

XXIII. — PERGAMENSIS (Pergame, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXV, 201.

XXIV. — SIDONIENSIS (Sidon, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXVI, 689, 1205.

XXV. — SISÆNSIS (Sis, archevêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 1012.

XXVI. — SYNNADENSIS (Said, archevêché).

Epistola. — Gregorii VII, CXLVIII, 571.

XXVII. — TARSSENSIS (Tarse, évêché).

Epistolæ. — Helladii, episc. Tarsensis, ad S. Isidorum III, L, 593.

XXVIII. — TIBERIADENSIS (Tibériade, évêché).

Epistola. — Innocentii III, CCXVI, 1269.

XXIX. — TRIPOLITANA (Tripoli, évêché).

Epistolæ. — Innocentii III, CCXIV, 46, 64, 417, 448, 482; CCXVI, 48, 688, 747.

XXX. — TYANENSIS (Tyana, archevêché).

Epistola. — Eutherii, episc. Tyanensis, ad S. Isidorum III, L, 595.

XXXI. — TYRENSIS (Tyr, archevêché).

Epistolæ. — Constantini Magni, VIII, 543. — Honorii II, CLXVI, 1281. — Innocentii II, CLXXIX, 572, 599, 408. — Innocentii III, CCXIV, 474, 475, 816, 836; CCXV, 161, 148, 149, 956.

Vir clarus. — Guillelmus, archiepisc. Tyrensis, CCL, 201.

XII. — DE DIOCESIBUS AFRICÆ.

Dioeceses Africae in genere.

Epistolæ. — Constantini Magni, VIII, 534. — Zosimi papæ, XX, 649; XLV, 1719, 1721. — S. Leonis Magni, LIV, 645, 1124. — Agapeti I, LXVI, 45. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 151, 1124, 1257, 1452.

Viri clari. — Hermogenes, hæreticus, II, 195. — Commodianus, V, 189. — Lactantius, VI, 77. — Marius Victorinus, VIII, 999. — S. Zeno, XI, 9. — S. Optatus, *ibid.* — Tichonius, XVIII, 15. — Gelasius papa, LIX, 9. — Papius, episc. Africanus, LXVII, 995. — Cresconius, episc. Africanus, LXXXVIII, 815.

Concilia. — Africana, XX, 752; XLV, 1735, 1738; LXXXIV, 179.

Scripta. — Notitia de schismate Donatistarum, VIII, 675, 679, 688; XI, 1179. — Liber de diocesis Africae, *ibid.*, 823 et seqq. — Notitia provinciarum et civitatum Africae. LVIII, 269. — Annales ecclesiae Africae, III, 1417.

I. — **ADRUOMETENSIS** (Adrumette, évêché).

Epistolæ. — S. Augustini, XXXIII, 968.

Vir clarus. — Primasius, episcopus Adrumetanus, LXVIII, 407.

II. — **ALEXANDRINA** (Alexandrie, patriarchat).

Epistolæ. — Constantini Magni, VIII, 507, 539. — Juliani I, papæ, *ibid.*, 907, 929. — Liberti papæ, *ibid.*, 1515. — Felicii II, XIII, 17. — Innocentii I, XX, 493. — Celestini I, L, 501. — S. Leonis Magni, LIV, 621, 1075, 1205. — Bonifacii II, LXV, 43. — S. Gregorii Magni, LXXVII, 930, 951, 1011, 1091, 1096, 1254, 1290, 1291. — Innocentii, III, CCXVI, 506, 509.

Viri clari. — Clemens Alexandrinus, III, 211. — Alexander, episc. Alexandrin., VIII, 211. — Petrus, episc. Alexandrin., XIII, 161. — S. Athanasius, episc. Alexandrin., *ibid.*, 921 et passim. — Georgius, episc. Alexandrin., XXI, 495. — Theophilus, episc. Alexandrin., LI, 589. — Dioscorus, episc. Alexandrin., LI, 601; LVI, 607. — S. Cyrillus, episc. Alexandrin., LI, 880; LVI, 675. — Timotheus, episc. Alexandrin., LVI, 609. — S. Proterius, episc. Alexandrin., LVI, 608 not. — S. Marcus, primus episc. Alexandrin., LIV, 624. — Possidonius, presbyter Alexandrin., LIV, 624. — Paulus Alexandrin., LXVII, 1014. — Didymus, doctor Alexandrin., CVI, 1221. — S. Athanasius, episc. Alexandrin., CIII, 665. — S. Euphrosyna virgo, CXXIII, 209. — Pantanus, CXXIII, 253, 299. — B. Philippus, episc. Alexandrin., CXXIII, 355.

Concilium. — Alexandrinum, X, 702; XIII, 1256.

Scripta. — Ecclesiae Alexandriae vexationes, XIII, 808, 815. — Documenta historica de Ecclesia Alexandria, XXI, 514, 529, 534; LVI, 593, 608, 612, 723; LXVIII, 950.

III. — **APTUNGITANENSIS** (évêché).

Scripta. — Gesta purgationis Felicii, episc. Aptungitan., VIII, 715.

IV. — **BAGAIENSIS** (Béja, province de Constantine, évêché).

Concilia. — Bagaiensis, XXXVI, 645, 685; XLIII, 54, 115, 137, 251, 370, 504, 506, 509, 519, 527, 517, 535, 683, 585, 586.

V. — **CALAMENSIS** (Guelma, Numidie, évêché).

Vir clarus. — Possidonius, episc. Calamensis, LXVII, 222.

VI. — **CAPSENSIS** (Numidie, évêché).

Vir clarus. — Quintasius, episc. Capsensis, XXXVI, 581.

VII. — **CARTENNENSIS** (évêché).

Vir clarus. — Quidam episcopus Cartennensis, XXXIII, 521.

VIII. — **CARTHAGINENSIS** (Carthage, évêché).

Epistolæ. — Innocentii I, XX, 511, 597. — S. Gregorii Magni, LXXVIII, 1115, 1219. — S. Leonis IX, CXLIII, 728. — Gregorii VII, CXLVIII, 306, 307, 449.

Concilia. — Carthaginensis, III, 849, 1011, 1044, 1051; XI, 1197, 1192, 1200, 1219; XX, 584, 582, 1013; XXXIII, 758; XLV, 1691; XLVII, 415, 486; LVI, 486; LXXXIV, 179.

Viri clari. — Tertullianus, I, 75. — Agrippinus, episc. Carthagini., III, 1265. — S. Perpetua et Felicitas, martyres, III, 9. — Minucius Felix, III, 231. — S. Pontius,

diaconus Carthagini. — S. Cyprianus, III, IV. — Aurelius, episc. Carthagini., XX, 511, 1007. — Capreolus, episc. Carthagini. LIII, 481. — S. Eugenius, episc. Carthagini., LVIII, 767. — Fulgentius, Carthagini. diaconus. LXVII, 877. — Liberatus, Carthagini. diaconus, LXVIII, 963. — Licinianus, episc. Carthagini., LXXII, 1115, 1219. — Victor, episc. Carthagini., LXXX, 635. — S. Guddenes virgo, CXXIII, 504. — Cyriacus, episc. Carthagini., CXLVIII, 507.

Scripta. — Annales ecclesiae Carthagini., III, 1417. — Gesta collationis Cathagin. habitæ, XI, 1223. — Calendarium Ecclesiae Carthagini., XX, 1007. — Scripta de Ecclesia Carthagini., III, 728, 611, 506, 257, 232, 839, 710.

IX. — **CATAQUENSIS** (évêché).

Vir clarus. — Bonifacius, episc. Cataquensis, XXXIII, 535.

X. — **CIRTENSIS, MILEVITANA** (Constantine, évêché).

Epistola. — S. Augustini, XXXIII, 450.

Concilia. — Milevitana, VIII, 744; XI, 1199; XX, 568, 588; XXXIII, 762, 783; LVI, 461; LXXXIV, 229.

Viri clari. — Antonius Honoratus, episc. Milevit., I, 565. — S. Optatus, episc. Milevit. XI. — Fronton, Cirtensis orator, III, 386.

XI. — **CRUMMINENSIS** (Bysacène, évêché).

Vir clarus. — Maximinus, episc. Crumminensis, XXX, VI, 581.

XII. — **GUMMITANA** (évêché).

Scriptum. — Lis inter Carthaginensem et Gummitanum episcopos CXLIII, 727, 729.

XIII. — **HIPPONENSIS** (Hippone, évêché).

Epistolæ. — Innocentii I, XX, 511. — Gregorii VIII, CXLVIII, 449.

Concilium. — Hipponense, XI, 1183.

Vir clarus. — S. Augustinus, episc. Hipponens, XXXII et seq; CCIII, 1205.

XIV. — **RUSPENSIS** (Ruspe, évêché).

Vir clarus. — S. Fulgentius, episc. Ruspensis, LXV, 105.

XV. — **SCILLITANA** (évêché).

Epistolæ. — S. Gregorii Magni, LXXXII, 935.

XVI. — **SITIFENSIS** (Setif, Numidie, évêché).

Vir clarus. — Novatus, Sitifensis episcopus, X, 222.

XVII. — **SUFFETALENSIS** (Musti, Bysacène, évêché).

Vir clarus. — Jocundus, episcopus Suffetalensis, X, 222.

XVIII. — **THAGASTENSIS** (Thagaste, évêché).

Vir clarus. — Alypius, episcopus Thagastensis, XXXIII, 114.

XIX. — **TUBYZACENSIS** (Tabyza, évêché).

Scriptum. — Acta Felicii, episcopi Tubyzaceensis, VIII, 679.

XX. — **UZALENSIS** (évêché).

Vir clarus. — Evodius, episc. Uzalensis, XXXIII, 693.

XXI. — **VITENSIS** (Vite, évêché).

Vir clarus. — Victor, episcopus Vitensis, LVIII, 179.

XXII. — **ZERTENSIS** (Zerta, évêché).

Concilium. — Zertense, XXXIII 577.

CLXXXI.

INDEX URBIIUM EPISCOPALIIUM.

ABBATIIARUM, COENOBIIORUM, DE QUIBUS MENTIO IN PATROLOGIA,

GALLICO SERMONE EXARATUS, ET ORDINE NOMINUM LATINORUM DIGESTUS ALPHABETICO.

Abrincensis, Avranches, ville de France (Ménche).
Admontensis, Admont, célèbre abbaye en Allemagne dans la haute Styrie.

Adrumetensis, Adrumète, anc. ville d'Afrique, métropole de la Bysacène. (N'existe plus).

Æduensis, Autun, ville de France (Saône-et-Loire).
Affligemensis, Afflighem, célèbre abb. près de Malines, en Belgique.

Albigensis, Alby, ville de France (Tarn).
Albanensis, Albano, ville d'Italie (États de l'Église).

- Ahlenburgensis*, Altemberg, abbaye et ville d'Allem. (Saxe).
- Aginensis*, Agen, ville de France (Lot-et-Garonne).
- Ambianensis*, Amiens, ville de France (Somme).
- Anginensis* (S.), Saint-Hubert, abb. de Liège (Belgique).
- Andegavensis*, Angers, ville de France (Maine-et-Loire).
- Andreas* (S.), Saint-André, anc. monast. près d'Agde (Hérault).
- Anianensis*, Saint-Sauveur d'Aniane, ancienne abb. de France (Hérault).
- Antiochensis*, Antioche, anc. ville de la Turquie d'Asie.
- Antissiodorensis*, Auxerre, ville de France (Yonne).
- Aquensis*, Bagnières, anc. abb. et ville de France (Hautes-Pyrénées).
- Aquæ Flaviæ*, Chaves, ville du Portugal.
- Argentoratensis*, Strasbourg, ville de France (Bas-Rhin).
- Arelatensis*, Arles, ville de France (Bouches-du-Rhône).
- Arnudius*, Arnheim, ville de Hollande.
- Arnulfus* (S.), Saint-Arnoul, anc. monast. à Metz (Moselle).
- Aquitanaensis*, Aquitaine, partie des Gaules, aujourd'hui la Gascogne.
- Arvernensis*, Clermont, ville de France (Puy-de-Dôme).
- Astensis*, Asti, anc. abb. et ville des Etats Sardes.
- Atrebatensis*, Arras, ville de France (Pas-de-Calais).
- Augustodunum*, Augsbourg, ville d'Allemagne (Bavière).
- Augustodunensis*, Autun, ville de France (Saône-et-Loire).
- Augia Dives*, Reichenau, abb. près du lac de Constance (Suisse).
- Aurelianensis*, Orléans, ville de France (Loiret).
- Ausciensis*, Auch, ville de France (Gers).
- Aventicensis*, Avenches, ville de la Suisse.
- Aquileiensis*, Aquilée, ville d'Illyrie.
- Bambergensis*, Bamberg, ville d'Allemagne (Bavière).
- Barcinonensis*, Barcelone, ville d'Espagne.
- Basileensis*, Bâle, ville de la Suisse.
- Bellovacensis*, Beauvais, ville de France (Oise).
- Beneventanus*, Bénévent, anc. abb. de France (Haute-Vienne).
- Bezuensis*, Beze ou Baize, anc. abb. près de Langres (Haute-Marne).
- Biterrensis*, Béziers, ville de France (Hérault).
- Biclarensis*, Biclär, anc. monast. en Espagne.
- Bituricensis*, Bourges, ville de France (Cher).
- Blankesfortis*, Blankesfort, abb. et ville d'Angleterre.
- Boeris* (de), Bornholm, île de la mer Baltique.
- Bonavallis*, Bonnevaux. Deux abbayes célèbres portaient ce nom en France : une dans le département de la Vienne, et la deuxième dans celui de l'Isère.
- Bracarensis*, Brague, ville du Portugal.
- Bremensis*, Brème, ville libre d'Allemagne.
- Brixienensis*, Brescia, ville d'Italie (Lombardie).
- Brugensis*, Bruges, ville episc. de la Belgique.
- Brunwillanum*, Brunveiller, abb. près de Cologne (Prusse Rhénane).
- Burdigalensis*, Bordeaux, ville de France (Gironde).
- Catellianus*, Cavallion, ville de France (Vaucluse).
- Codurcensis*, Cahors, ville de France (Lot).
- Cæsaraugusta*, Sarragosse, ville d'Espagne.
- Calamensis*, Calama, anc. ville de Numidie, aujourd'hui ruinée.
- Calaritanus*, nom d'une ancienne ville d'Afrique, aujourd'hui inconnue.
- Cameracensis*, Cambrai, ville de France (Nord).
- Canusiensis*, Canosa, ville d'Italie (royaume de Naples).
- Capuanus*, Capoue, ville d'Italie (royaume de Naples).
- Cantuariensis*, Cantorbéry, ville d'Angleterre.
- Carnotensis*, Charres, ville de France (Eure-et-Loire).
- Carthaginensis*, Carthage, ancienne ville d'Afrique.
- Carthusia major*, Grande Chartreuse, célèbre monastère en France, département de l'Isère.
- Carus locus*, Charleu, anc. abb. et ville de France (Loire).
- Catalaunensis*, Châlons, ville de France (Marne).
- Cassinensis*, Mont Cassin, très-célèbre abbaye dans le royaume de Naples.
- Castellensis*, Castellum, ville ruinée de Numidie (Afrique).
- Cemelensis*, Cemèle ou Cimier, anc. ville episc. de France, de la Provence (Bouches-du-Rhône).
- Cenomanensis*, Le Mans, ville de France (Sarthe).
- Cisterciensis*, Cîteaux, anc. et célèbre abb. de France (Côte-d'Or).
- Chrysopolitanius*, Scutari, ville de la Turquie d'Asie.
- Claromontanus*, Clermont, ville de France (Puy-de-Dôme).
- Claravallensis*, Clairvaux, célèbre abb. de France (Aube).
- Cluniacensis*, Cluny, anc. et célèbre abb. de France (Saône-et-Loire).
- Coloniensis*, Cologne, ville de la Prusse rhénane.
- Constantia*, Coutances, ville de France (Manche).
- Constantiensis*, Constance, ville d'Allemagne.
- Corbeiensis*, Corbie, anc. abb. de France (Somme).
- Cordubensis*, Cordoue, ville d'Espagne.
- Cremoneensis*, Cremona, ville d'Italie (Lombardie).
- Curienensis*, Coire, ville de la Suisse.
- Derionensis*, Tortone, ville et anc. abb. dans les Etats Sardes.
- Derrensis*, Monstler-en-Der, anc. abbaye de France (Haute-Marne).
- Dolensis*, Dol, ancienne petite ville episc. de France (Ille-et-Vilaine).
- Dolensis*, Dole, ville et abb. de France (Jura).
- Dumensis*, Dumes, anc. monastère (Portugal).
- Eboracensis*, York, ville d'Angleterre.
- Elnonensis*, Saint-Amand en Pavelle, abb. de France (Nord).
- Engolismensis*, Angoulême, ville de France (Charente).
- Epternacensis*, Epternac ou Eternac, monastère près de Trèves (Prusse rhénane).
- Evurtus* (S.), Saint-Euverte, anc. abb. en la ville d'Orléans (Loiret).
- Farensis* ou *Farsensis*, Faron, anc. abb. de France (Seine-et-Marne).
- Fiscamensis*, Fécamp, anc. abb. et ville de France (Seine-Inférieure).
- Flavinianensis*, Flavigny, une des plus célèbres abb. de France (Côte-d'Or).
- Florentensis*, Florence, ville d'Italie (Toscane).
- Floriacensis*, Fleury-sur-Loire, abb. de France (Loiret).
- Fons Calidis*, Fontcaude, anc. abb. de France (Hérault).
- Fossatensis*, Sainte-Maur des Fossés, célèbre abb. près Paris.
- Frisingensis*, Freisingen, anc. ville episc. de Bavière.
- Fuldensis*, Fulda, célèbre abb. et évêché dans la ville de ce nom (Hesse-Electorale).
- Gemblacensis*, Gembloux ou Gemblour, abb. près la ville de Namur (Belgique).
- Gemmeticensis*, Jumièges, célèbre abb. de France (Seine-Inférieure).
- Ghislensis* (S.), Saint-Ghislain, anc. abb. (Belgique).
- Gradensis*, Grad, ville episc. primat de Hongrie.
- Grandinontensis*, Grand-Mont ou Grammont, abbaye de France (Haute-Vienne).
- Gratianopolis*, Grenoble, ville de France (Isère).
- Halberstatensis*, Halberstadt, ville de la Saxe prussienne.
- Hamburgensis*, Hambourg, ville libre d'Allemagne.
- Havelbergensis*, Havelberg, ville des Etats prussiens.
- Herbipolensis*, Wurtzbourg, ville de la Prusse rhénane.
- Hildesheimensis*, Hildesheim, ville d'Allemagne (Hanovre).
- Hippouensis*, Hippone, anc. ville d'Afrique, siège de saint Augustin.
- Hirsangensis*, Hirsauge, monast. du diocèse de Spire (Bavière).
- Hispalensis*, Séville, ville d'Espagne.
- Huntingdonis*, Hulton, anc. abb. comté de Suffol (Angleterre).
- Huberius* (S.), Saint-Hubert, abb. près de Liège (Belgique).
- Igniacensis*, Igny, abb. de France (Marne).
- Lambianensis*, Labbes, anc. abb. de France (Marne).
- Lanicensis*, Lagenie, anc. comté et ville d'Irlande (Angleterre).
- Laurentius* (S.), Saint-Laurent, anc. abb. de France (An).
- Laurentius* (S.), Saint-Laurent de Liège, abb. de cette ville (Belgique).
- Laudunensis*, Laon, ville de France (Aisne).
- Lausanna*, Lausanne, ville de la Suisse.
- Legionensis*, Léon, ville d'Espagne.
- Lemovicensis*, Limoges, ville de France (Haute-Vienne).
- Leodiensis*, Liège, ville de la Belgique.
- Lexovicensis*, Lisieux, ville de France (Calvados).
- Lilybetus*, Lilybée, aujourd'hui Marsala, ville de Sicile.
- Lincolniensis*, Lincoln, ville d'Angleterre.
- Lingonensis*, Langres, ville de France (Haute-Marne).
- Landonensis*, Londres, ville d'Angleterre.
- Lucensis*, Lucques, ville d'Italie.

- Lugdunensis*, Lyon, ville de France (Rhône).
Ludevensis, Lodève, ville de France (Hérault).
Luxoviensis, Luxeuil, ville de France (Haute-Saône).
Magalonensis, Maguelonne, anc. ville de France (Hérault).
Magdeburgensis, Magdebourg, ville des Etats prussiens.
Malbacensis, Saint-Paul-de-Maillezais, anc. abb. de France (Vendée).
Malmesburiensis, Malmesbury, ville d'Angleterre.
Maria sancta (de), Sainte-Marie, anc. abb. de France (Meurthe).
Martinus (S.), Saint-Martin, prieuré près de Lille (Nord).
Massiliensis, Marseille, ville de France (Bouches-du-Rhône).
Mauriacensis, Morigny, célèbre abb. près d'Etampes (Seine-et-Oise).
Maximianus (S.), Saint-Maximin, anc. abb. près de Trèves (Prusse rhénane).
Mediolanensis, Milan, ville d'Italie (Lombardie).
Meldensis, Meaux, ville de France (Seine-et-Marne).
Merseburgensis, Mersebourg, ville de la Saxe prussienne).
Melensis, Metz, ville de France (Moselle).
Michaelis (S.), Mont-Saint-Michel, anc. et célèbre abbaye, aujourd'hui prison d'Etat (Manche).
Miciacensis, Saint-Mesmin, ville de France (Vendée).
Mileitanus, Millère, anc. ville de Numidie (aujourd'hui ruinée).
Mindoniensis, Mondonédo, ville d'Espagne. — Minden, Allemagne.
Mimigardfordis, Metzford, ville d'Allemagne.
Moguntinus, Mogontiacensis, Mayence, ville de la Prusse rhénane.
Molsanensis, Molesme, célèbre abb. près de Châtillon-sur-Seine (Côte-d'Or).
Mons Angolorum, Engelberg, anc. et célèbre abbaye (Suisse).
Morimundus, Morimond, anc. abb. de France (Haute-Marne).
Narbonensis, Narbonne, ville de France (Aude).
Nivernensis, Nevers, ville de France (Nièvre).
Norenbergensis, Nuremberg, ville de la Bavière.
Novariensis, Novarre, ville d'Italie (Etats Sardes).
Novigentum, Nogent, anc. abb. de France (Marne).
Noviomensis, Noyon, anc. vil. e. episc. de France (Oise).
Octodurensis, Martinach, en Valais (Suisse).
Orbecensis, Orbais, abbaye de France (Marne).
Ostiensis, Ostia, ville à l'embouchure du Tibre.
Paderbrunnensis, Paderborn, ville de Westphalie (Prusse).
Pantaleo, Saint-Pantaleon, anc. abb. près de Pont-Audemer (Eure).
Parmensis, Parme, ville d'Italie (duché de ce nom).
Persennia, Perseigne en Saônois, anc. abb. de France (Sarthe).
Petrus Remensis (S.), Saint-Pierre de Reims, anc. abb. de France (Marne).
Phyluwanensis, nom inconnu.
Pictaviensis, Poitiers, ville de France (Vienne).
Podiensis, Le Puy, ville de France (Haute-Loire).
Pomposianus, Pomposa, célèbre abb. du duché de Ferrare.
Portucalensis, Porto, ville de Portugal.
Portæ, Portes, anc. monastère en Bourgogne.
Præmonstratensis, Prémontré, célèbre abb. de France (Aisne).
Prænæstensis, Palestrine, ville episc. (Etats de l'Eglise).
Pragensis, Prague, ville d'Allemagne (Bohême).
Praetellensis, Préaux, anc. abb. de France (Eure).
Prumiensis, Prum ou Pruim, monastère près de la ville de Trèves (Prusse rhénane).
Quintinus (S.), Saint-Quentin, nom d'une des paroisses de Cambrai (Nord).
Ratisponensis, Ratisbonne, ville d'Allemagne (Bavière).
Ravennatensis, Ravenne, ville d'Italie (Etats de l'Eglise).
Redonensis, Rennes, ville de France (Ille-et-Vilaine).
Reicherspergensis, Reichenberg, anc. abb. en Allemagne (Bohême).
Remensis, Reims, ville de France (Marne).
Remigius (S.), Saint-Rémi de Reims, anc. abb. dans cette ville.
Ribodemonie, Ribemont, petite ville de France (Aisne).
Richarius (S.), Saint-Nicquier, ancienne abbaye de France (Somme).
Rienallensis, Riéval, anc. abb. d'Angleterre.
Rigiensis, Riez, ville de France (Basses-Alpes).
Roffensis, Rochester, ville d'Angleterre.
Roithomagensis, Rouen, ville de France (Seine-Inférieure).
Ruspensis, Ruspes, anc. ville d'Afrique (aujourd'hui ruinée).
Ruthenensis, Rodez, ville de France (Aveyron).
Salernitanus, Salerne, ville de la Sicile.
Salzburgensis, Salzbourg, ville d'Allemagne (Autriche).
Sanctiionysianus, Saint-Denis, célèbre abb. et ville près de Paris (Seine).
Sambertinianensis, Saint-Bertin, anc. abb. de France (Pas-de-Calais).
Sargallensis, Saint-Gall, ville de la Suisse.
Sangermanensis, Saint-Germain-des-Prés, célèbre abb. de Paris.
Santonensis, Saintes, ville de France (Charente-Inférieure).
Senonensis, Sens, ville de France (Yonne).
Severus (S.), Saint-Sever, anc. abb. de France (Calvados).
Silva candida, Porto de la Forêt-Blanche, Sainte-Sauve, ville d'Italie.
Silva major, Saulve-Majeure, ou la Seoule, anc. et célèbre abb. de France (Gironde).
Silvanectensis, Sealis, ville de France (Oise).
Sprinktrabacensis, Sprinkirbach, anc. abb. près de la ville de Trèves (Prusse rhénane).
Stabulensis, Stavelo, anc. abb. près de Liège (Belgique).
Stella (De), l'Étolle, abb. de France (Loir-et-Cher).
Sustrensis, Sutri, ville d'Italie.
Schireburnensis, Sherburn, ville d'Angleterre.
Stampensis, Etampes, ville de France (Seine-et-Oise).
Saessionensis, Soissons, ville de France (Aisne).
Symphorianus (S.), Saint-Symphorien. Plusieurs abbayes en France portaient ce nom.
Tapensis, Tapse, anc. ville d'Afrique (ruinée).
Turraconensis, Tarragone, ville d'Espagne.
Tervannensis, Thérouanne, autrefois ville episc. de France (Pas-de-Calais).
Taurinensis, Turin, ville d'Italie (Etats Sardes).
Tegernensis, Tégernsée, célèbre monast. en Allemagne (Bavière).
Teukesberiensis, Thewkesburg, anc. monastère, comté de Gloucester (Angleterre).
Theodoricensis (S.), Saint-Thierry, abbaye près de Reims (Marne).
Ticinensis, Pavie, ville d'Italie (Lombardie).
Tironensis, Tiron, anc. monast. près de Nogent-le-Rotrou (Eure-et-Loir).
Thomas (S.), Saint-Thomas, anc. abb. en Dannemark.
Toletanus, Tolède, ville d'Espagne.
Tornacensis, Tournay, ville de la Belgique.
Trajectensis, Mâstricht, ville de Hollande.
Trecensis, Troyes, ville de France (Aube).
Trevirensis, Trèves, ville de la Prusse rhénane.
Troarnensis, Troarn, anc. abb. de France (Calvados).
Trudonensis, Saint-Trond ou Trugern, anc. abb. de Belgique.
Tuiliensis, Tuy ou Dulte, anc. abb. près de Cologne, dans la Prusse rhénane.
Toutiensis, Toul, Lorraine (Meurthe).
Tullensis, Tullis, ville de France (Corrèze).
Tununensis, Tunes, anc. ville d'Afrique (ruinée).
Turonensis, Tours, ville de France (Indre-et-Loire).
Tusculanum, anc. ville d'Italie, appelée aujourd'hui Frascati.
Tyrensis, Tyr, ville episc. de la Syrie (ruinée).
Ultrajectensis, Utrecht, ville de Hollande.
Ulyssiponensis, Lisbonne (Portugal), et nom d'une ancienne ville d'Afrique (inconnue).
Upsalensis, Upsal, ville de la Suède.
Uraugiensis, Hirsauge ou Urauge, anc. abb. près de la ville de Spire (Bavière).
Urgellensis, Urgel, ville d'Espagne.
Uticensis, Saint-Evrour, anc. abb. de France (Calvados).
Uzam, Oisma, ville d'Espagne.
Valumbrosanus, Vallombreuse, célèbre abb. d'Italie, grand duché de Toscane.
Venetia, Venise (Italie).
Ventia, Vannes, ville de France (Morbihan).
Vercellensis, Vercell, ville d'Italie (Etats Sardes).
Veronensis, Vérone, ville d'Italie (Lombardie).
Vesontionensis, Besançon, ville de France (Doubs).
Victoris (S.), Saint-Victor. — Portaient ce nom deux célèbres abbayes, l'une à Marseille, l'autre à Paris.

Viennensis, Vienne, ville de France (Isère).
Vindocinensis, Vendôme, ville de France (Loir-et-Cher).
Verdunensis, Verdun, ville de France (Meuse).
Vilensis, nom d'une ancienne ville de l'Afrique, aujourd'hui inconnue.

Vivariensis, Viviers, anc. monastère d'Italie, royaume de Naples.
Vivariensis, Viviers, ville de France (Ardèche).
Wormatiensis, Worms, ville d'Allemagne (Hess-Darmstadt), près du Rhin.

CLXXXII.

INDEX BIOGRAPHICUS

Complectens

Sanctorum et virorum illustrium Vitas quæ in Patrologia sunt recusæ,
 Juxta auctorum initialem litteram.

ARBO (S.), Floriacensis abbas (sæc. x). — 1° Vita S. Eadmundi, regis Anglorum et martyris, CXXXIX, 507. — 2° Epitome de vitis pontificum Romanorum, 536.
ADAMANUS (S.), abbas Hiliensis (sæc. vii). — De vita S. Columbæ libri tres, LXXXV, III 726.
ADELBOLDUS, Traject. episc. (sæc. xi). — 1° Vita S. Henrici imper., CXL, 88. — 2° Vita S. Walpurgis, *ibid.*, 1092.
ADEMARUS, cœnobii S. Cihardi Engolism. monac. (sæc. xi). — 1° Commemoratio abbatum Lemovicens., CXL, 80. — 2° De apostolatu S. Martialis, *ibid.*, 88.
ADO (S.), archiepisc. Vienn. (sæc. ix). — 1° Martyrologium cum additamentis, CXLIII, 181 seq. — 2° Passio S. Desiderii, episc. Viennensis, *ibid.*, 435. — 3° Vita S. Theoderii abbatis Vienn. in Gallia, *ibid.*, 443.
ADREVALDUS, Floriacensis monach. (sæc. ix). — 1° Historia translationis S. Benedicti, CXLIV, 901. — 2° Miracula S. Benedicti patrati in Gallia post translationem ad medium usque sæc. ix, *ibid.*, 909. — 3° Vita S. Aigulii abbatis Lerinensis et martyris, CXLVI, 953.
ADSO, Dervensis abbas (sæc. x). — 1° Vita S. Frodoberti abbatis primi Cellensis, prope Trekas, CXXXVII, 599. — 2° Vita S. Mansueti primi Leucorum urbis pontificis, *ibid.*, 620. — 3° Vita S. Basoli confessoris, *ibid.*, 644. — 4° Libellus de translatione et miraculis S. Basoli confessoris, *ibid.*, 660. — 5° Vita S. Berchari abbatis Altivillarensis et Dervensis primi, *ibid.*, 668. — 6° de miraculis S. Waldeberti abbatis Luxoviensis tertii, *ibid.*, 688.
ÆLREDUS, abbas Rievallensis in Anglia (sæc. xii). — Vita S. Edwardi, regis, CXCV, 737.
AGIO, archiepisc. Narbon. (sæc. x). — Historia abbatum Vabrensis, CXXXI, 781.
AGIO, presb. et monach. (sæc. x). — De obitu S. Hatmodæ, primæ abbatissæ Gandersheimensis, CXVII, 1169.
AGNELIUS, abbas S. Mariæ ad Blachernas, et S. Bartholomæi Ravennatis (sæc. ix). — Vitas pontificum Ravennatum a S. Apollinari, qui creditur fuisse discipulus S. Petri, usque ad Georgium XLVII episcopum, Ludovici Pii contemporaneum, CVI, 450.
ALMOINUS, monach. Floriac. (sæc. ix). — 1° Historia translationis S. Vincentii martyris ex Hispania in Galliam, CXLVI, 1015. — 2° Translatio SS. Martyrum Georgii, Aurelii et Nathalis ex urbe Corduba Parisios, *ibid.*, 1028. — 3° De miraculis S. Germani libri duo, *ibid.*. — 4° Acta translationis S. Savini martyris, *ibid.*, 1049.
ALANUS Antissiodor. (sæc. xii). — Vita S. Bernardi abbatis, CLXXXV, 469.
ALCUINUS Caroli Magni magister (sæc. ix). — 1° Scriptum de Vita S. Martini Turon., CI, 657. — 2° Vita S. Vedasti episcopi Atrebatensis, *ibid.*, 661. — 3° Vita Richardi presbyteri, *ibid.*, 681. — 4° De vita S. Willibrordi Trajectensis episc., *ibid.*, 693. — 5° Poema de pontificibus et sanctis Ecclesiarum Eboracensis, *ibid.*, 812.
ALEXANDER, abbas monasterii S. Augustini Cantuar. (sæc. xi). — Vita S. Hugonis, episc. Lincolnensis, in Anglia, ordinis Carthusiensis, CLIII, 915.
ALPHANUS, Salernitan. archiepisc. (sæc. xi). — 1° De plurimis sanctis carmina, CXLVII, 1220. — 2° Vita et passio S. Christianæ virginis et martyris, 1269.
ALTEFRIDUS, episc. Monast. (sæc. ix). — Vita S. Ludgeri, XCIX, 769.

AMPHILOCHIUS, Iconii episc. (sæc. vi). — Vita S. Basilii, Cæsareæ Cappad. archiepisc., LXXIII, 293.
ANASTASIUS BIBLIOTHEC. (sæc. ix). — Vitas Romanorum pontificum, CXXVII, 1004; CXXXVIII, 9, 809. — 2° Historia scephala SS. Cyri et Joannis, CXXXIX, 705. — 3° Vita Joannis Eleemosynarii, *ibid.*, 714. — 4° Passio S. Demetrii martyris, *ibid.*, 727. — 5° Vita S. Crispiani virginis et martyris, *ibid.*, 727.
ANDREAS Vallumbros. — Vita S. Arialdi, CXLIII, 1437.
ANDREAS, abbas Strumensis (sæc. xi). — Vita S. Joannis Gualberti, CXLVI, 765.
ANGELRANUS, abbas Centulensis, (sæc. xi). — Vita S. Richardi abbatis Centulensis primi, CXLf, 1461.
ANSCHARIUS, episc. Hamburg. — Vita S. Willehadi episc. Remens. primi, CXVIII, 1013.
ANSELMUS, canonicus Leod. (sæc. xi), Vita Vasonis Leodiensis episc., CXLII, 725.
ANTONIUS (sæc. vi). — Vita S. Simeonis Stylite, LXXIII, 325.
ARNOLDUS, S. Emmerammi monach. (sæc. xi). De miraculis et memoria B. Emmerammi, CXLf, 990 et seq.
ARNULFUS, Mediolanens. clericus (sæc. xi). — Geol. archiepisc. Mediolanens. libri quinque, ab anno 925 usque ad annum 1077, CXLVII, 290 et seqq.
ATTO, Pistoriensis episc. quart. (sæc. xii). — Vita S. Joannis Gualberti, CXLVI, 667; CLXXXVIII, 983.
AUDOENUS (S.), Rothomag. episc. (sæc. vii). — Vita S. Eligii, episc. Noviomensis, LXXVII, 477.
AUTPERTUS (S.), Beneventanus abbas (sæc. vii). — Vita SS. Paldonis, Tasonis et Tatonis, LXXIX, 1519.
BALDRICUS, Dolens. archiepisc. (sæc. xi). — 1° Acta translationis capitis S. Valentini martyris Gemmaticus in Gallia, CXLVI, 1152. — 2° Vita S. Hugonis, Rothomag. episc., *ibid.*, 1164. — 3° Vita B. Roberti de Arbrissello, *ibid.*, 1181. — 4° Carmina historica de variis sanctis, *ibid.*. — 5° Acta S. Valeriani martyris, *ibid.*, 1209.
BEDA (S.) (sæc. viii). — 1° Vita metrica S. Cuthberti episc. Lindisfar., XCIV, 526, 729. — 2° Passio S. Junii martyris, *ibid.*, 595. — 3° Vita sanctorum abbatum monasterii in Wiramutha et Gavulmi, Benedicti, Ceofridi, Sigfridi, etc., *ibid.*, 712. — 4° Vita B. Felicis confessoris, XCIV, 789.
BERNARDUS (S.) abbas Clairvaux. (sæc. xi). — Liber de vita et rebus gestis S. Malachii, Hiberniæ episc., CLXXXII, 1075.
BERNARDUS, scholasticus Andegav. (sæc. xi). — De sancta Fide virg., CXLf, 127, 132.
BERNERUS, abbas Humolar. (sæc. x). — 1° De vita sanctæ Hunegundis, virginis Humolariensis, CXXXII, 49. — 2° De translatione corporis sanctæ Hunegundis virg. apud Viromanduos, *ibid.*, 59.
BERNO, abbas Augia Divitiis (sæc. xi). — 1° Vita S. Meginradi, eremitæ et martyris, apud Helvetios, CXLII, 1175. — 2° Vita S. Udalrici, episc. Augustensis, *ibid.*, 1184.
BONIFACIUS (S.) (sæc. vii). — Vita S. Livini, episc. et martyris, LXXXVII, 327; LXXXIX, 871.
BRAULIO (S.), Cæsaraugust. episc. (sæc. vii). — Vita S. Amiliani confessoris, LXXX, 700. — 2° Acta de martyribus Cæsaraugustanis, sive passio SS. innumerabilium Cæsaraugust. martyrum, *ibid.*, 716.

- BRIDPERTUS**, Ramesiensis monac. (sæc. xi). — Vita S. Dunstani, CXXXIX, 1424.
- BRUNO** (S.) Signacensis (sæc. xn). — Vita S. Leonis pape IX, CLXV, 1109.
- CANDIDUS**, monach. Fuldens. (sæc. ix). — S. Egitis vita, CV, 381, 401.
- CAPPIDUS** Stavriensis (sæc. x). — De vita S. Odulphi presbyteri, CXXXIII, 857.
- CARTHUTUS** episc. (sæc. xi). — Vita S. Stephani, Hungarorum regis primi, CLI, 1203.
- CIXILANUS**, Toletan. (sæc. vii, viii). — Vita S. Hildophonsi Toletan., XCVI, 43.
- COGITOSUS** (sæc. vi). — Vita sanctæ Brigide virginis, LXXII, 776.
- CONRADUS**, monach. (sæc. xi). — Vita S. Wolphelmi, abbatis Brunsviller., prope Coloniam, CLIV, 403.
- CONSTANTINUS**, S. Symphoriani Metensis abbas (sæc. xi). — Vita S. Adalberonis, Metensis episc., CXXXIX, 1533.
- CUTHBERTUS**, Bedæ discipulus (sæc. viii). — Vita Bedæ Venerabilis, presbyteri et monachi Girwensis, XC, 53.
- DADO**, episc. Virdun. (sæc. x). — De vita Hattonis et Berhardi, predecessorum suorum, fragmentum historicum, CXXXIII, 780.
- DIONYSIUS EXIGUUS** (sæc. vi). — Historiæ inventionis capitis S. Joannis interpretatio, LXVII, 420.
- DOMNIZO**, presbyter et monachus Canusinus (sæc. xn). — Vita Mathildis comitissæ, CLXVI, 1340; CXLVIII 1039.
- DYNAMIUS**, patricius (sæc. vii). — 1° Vita S. Marii, LXXX, 25. — 2° Vita S. Maximi, *ibid.*, 32.
- EADMERUS**, Cantuar. monach. (sæc. xi). — 1° Vita S. Anselmi, CLVIII, 50; CLIX, 545. — 2° Vita S. Wilfridi, Eboracensis episc., *ibid.*, 709. — 3° Vita B. Bregwini, archiepisc. Cantuar., *ibid.*, 753. — 4° Vita S. Oswaldi, episc. Wigorniensis et archiepisc. Eboracensis, *ibid.*, 781. — 5° Vita S. Dunstani, archiepisc. Cantuar., *ibid.*, 785. — 6° Vita S. Odonis Cantuar. archiepisc., 800.
- ECKBERTUS**, abbas Schonau. (sæc. xii). — Vita S. Elisabeth., CXCIV, 119.
- EGINHARDUS**, abbas (sæc. ix). — 1° Vita et conversatio gloriosissimi imp. Caroli Magni, CIV, 535; XCVII, 25. — 2° Historia translationis B. Christi martyrum Marcellini et Petri, CIV, 537.
- EIGIL** (S.), Fuldensis abbas quartus (sæc. ix). — Vita S. Sturm, abbatis Fuldensis primi, CV, 421.
- ENNODIUS**, episc. Ticinens. (sæc. v). — 1° Vita B. viri Epiphani, episc. Ticinensis Ecclesiæ, LXIII, 207. — 2° De vita B. Antonii, monachi Lerinensis, *ibid.*, 240.
- ERMOLDUS NIGELLUS**, (sæc. ix). — Carmen elegiacum de rebus gestis Ludovici pii ab anno 781 usque ad annum 826, CV, 532.
- ERNALDIUS**, abbas Bonæ Vallis (sæc. xn). — Vita S. Bernardi, CLXXXV, 267.
- EUCHERIUS** (S.), Lugdun. episc. (sæc. v). — Passio S. Mauricii et sociorum ejus, L, 828.
- EUGYPIUS**, (sæc. xi). — Vita S. Severini, Noricorum apostoli, LXII, 1167.
- EULOGIUS** (S.), archiepisc. Tolet. (sæc. ix). — 1° De vita et passione sanctarum virginum Floræ et Mariæ, CXV, 436. — 2° Memorialis SS., *ibid.*, 740.
- EUSEBIUS PAMPHILUS** (sæc. iv). — Libri quatuor de vita Constantini, VIII, 10.
- FARICIUS** (sæc. vii). — Vita S. Aldelmi Schireburn. episc., LXXXIX, 63.
- FELIX**, Toletanus episc. (sæc. vii — viii). — Vita S. Juliani, Toletani episc., XCVI, 443.
- FOLCARDUS**, Sithivens. monach. (sæc. xi). — 1° Vita S. Bertini, abbatis Sithivensis in Morinis, CXLVII, 1084. — 2° Vita S. Joannis Beverlacensis, archiepisc. Eboracensis, *ibid.*, 1161. — 3° Opus dubium, Vita S. Oswaldi episc. Wigorniensis et archiepisc. Eborac., *ibid.*, 1189.
- FOLCUINUS**, abbas Laubiensis (sæc. x). — 1° Vita S. Folcuini episc. Tarvenensis in Gallia, CXXXVII, 530.
- FORTUNATUS** Venant., episc. Pictav. (sæc. vii). — 1° Vita S. Hilarii, LXXXVIII, 439. — 2° Vita S. Radegundis reginæ *ibid.*, 497. — 3° Vita S. Germani episc. Paris., *ibid.*, 453. — 4° Vita S. Albini, Andegav. episc. *ibid.*, 479. — 5° Vita S. Paterni, episc. Abrincensis, *ibid.*, 487. — 6° Vita S. Martini, *ibid.*, 563. — 7° Vita S. Amantii, episc. Ruthen., *ibid.*, 513. — 10° Vita S. Remigii, Rhemens. episc., *ibid.*, 528. — 9° Vita S. Medardi, episc. Noviomensis et Tornac., *ibid.*, 533. — 9° Vita S. Marcelii, Paris. episc., *ibid.*, 541, etc., etc.
- FRIDEGODUS**, Benedictinus monach. (sæc. x). — De vita S. Wilfridi, episc. Eborac. CXXXIII, 979.
- FULBERTUS** (S.), Carnot. episc. (sæc. xi). — Vita S. Auberti, Cameracensis episc., CXLI, 335.
- GALTERUS** (sæc. xi). — Vita S. Anastasi monachi, CXLIX, 421.
- GAUFRIDUS** Grossus, monach. Tironensis (sæc. xii). — Vita B. Bernardi Tiron., LXXII, 1568.
- GENNADIUS** Massil. (sæc. v). — Liber de scriptoribus ecclesiasticis, LVIII, 1060.
- GERALDUS** (S.), abbas Silvæ Majoris (sæc. xi). — Vita S. Adalardi abbatis Corbeiensis, CXLVII, 1045.
- GERARDUS** presbyter (sæc. x). — Vita S. Udalrici, Augustani episc., CXXXV, 1001.
- GERARDUS**, prior Grandimont. septimas (sæc. xn). — Vita S. Stephani Grandimontensis, CCIV, 1005.
- GERHOLDUS**, Reichersberg. (sæc. xi). — Vitæ beatorum abbatum Formbacens. Berengeri et Wirtonis, ord. S. Benedicti, CXIV, 1423.
- GILLEBERTUS**, monach. Elnonens. (sæc. xi). — Historia miraculorum S. Amandi corpore per Franciam deportato, CL, 1458.
- GISLEBERTUS CRISPINUS**, abb. Westmonaster. (sæc. xi). — Vita S. Herluini, fundatoris Beccensis cœnobii, CL, 697.
- GOZBERTUS**, Brugensis (sæc. xu). — De vita et martyrio B. Caroli Boni, CLXVI, 444.
- GOSCELINUS**, Cantuariens. monach. (sæc. xn). — 1° Vita major S. Augustini Anglorum apostoli, LXXX, 44. — 2° Vita minor ejusdem, CL, 743. — 3° Historia translationis S. Augustini episc., Anglorum apostoli, CLV, 15. — 4° Vita S. Swithunki, episc. confessoris, Wintoniæ in Anglia, *ibid.*, 47. — 5° Vita S. Ivoonis episcopi Persæ in Anglia depositi et trium ejus sociorum, *ibid.*, 80. — 6° Vita S. Weroburge virg., regis Merciorum filia, *ibid.*, 93. — 7° Vita S. Eadgithæ seu Edithæ, Eadgari Anglorum regis filia, et sanctimonialis Wintoniensis, *ibid.*, 109.
- GREGORIUS** (S.) Turonensis (sæc. vi). — 1° De gloria beatorum martyrum, LXXI, 703. — 2° De passione, virtutibus et gloria S. Juliani martyris, *ibid.*, 801. — 3° De gloria beatorum confessorum, *ibid.*, 828.
- GREGORIUS** (S.) MAGNUS (sæc. vi). — Vita S. Benedicti, monach. omnium occidentalium capituli, LXVI, 125.
- GUAIFERIUS**, Casinensis monach. (sæc. xi). — 1° Vita S. Secundini episc. Trojani, CXLVII, 1295. — 2° Vita S. Lucii pape et martyris, *ibid.*, 1301.
- GUALTERUS**, Tarvenensis Ecclesiæ canonic. (sæc. xn). — De vita et martyrio B. Caroli Boni, Flandriæ comitis, CLXVI, 875.
- GUIBERTUS**, ord. minor. (sæc. vi). — Vita S. Eleutherii, LXV, 60.
- GUIBERTUS**, abbas monasterii S. Mariæ Novigenti (sæc. xn). — De vita sua libri tres, CLVI, 837.
- GUIGO**, presbyter Carthusiens. (sæc. xn). — Vita S. Hugonis episc. Gratianopolitani, CLIII, 759.
- GUILLELMUS**, Sandionysianus monach. (sæc. xn). — Vita Sugerii abbatis, CLXXXVI, 1193.
- GUMPOLDUS**, episc. Mantuanus (sæc. x). — Vita Venceslavi ducis Bohemiæ, CXXIV, 920.
- HARIULFUS** Aldenburg. abbas (sæc. xn). — 1° Vita S. Arnulfi episc. Suessionensis, CLXXIV, 1367. — 2° Vita S. Madelgisii confessoris et cremitæ in Pontivo, *ibid.*, 1440.
- HELGAUDUS**, Floriacensis monach. (sæc. xi). — Vita Roberti regis Francorum, CXLII, 1267; CXLI, 904.
- HELINANDUS**, Frigidi montis monachus (sæc. xiii). — Passio SS. Gereonis, Victoris, Cassii et Florentii Thebaorum martyrum, CCXII, 759.
- HERBERTUS** de Boscum (sæc. xn). — Vita S. Thomæ archiep., CXC, 1073.
- HERICUS** monach. Antissiodor. (sæc. ix). — 1° Vita S. Germani, episc. Antissiodorens., CXXIV, 1131. — 2° Miracula S. Germani, episc. Antissiodor., *ibid.*, 1207.
- HERIGERUS**, abbas Lobienis (sæc. xi). — 1° Vita Berlandis virg. in Belgia, CXXXIX, 1103. — 2° Vita S. Landvaldi, *ibid.*, 1110. — 3° Vita S. Usmari, *ibid.*, 1123.
- HERMANNUS** monach. (sæc. xu). — De miraculis S. Mariæ Laudunens. — De gestis venerabilis Bartholomæi episcopi et Norberti libri tres, CLVI, 961.
- HEYMO**, monach. Hirsau. (sæc. xi). — Vita B. Wilhelmi Hirsauensis abbatis, CL, 889.
- HIERONYMUS** Radiolensis, monach. Vallumbros. (sæc. x). — Miracula S. Joannis Gualberti, CXLVI, 811.
- HIERONYMUS** (S.) Eus. (sæc. iv-v). — 1° Vita S. Pauli primi eremitæ, XXIII, 17. — 2° Vita S. Illarionis eremitæ, *ibid.*, 29. — 3° Vita Malchi, monachi inclini *ibid.*, 53. — 4° Vita S. Hilarii, IX, 184. — 5° Liber de viris illustribus, XXIII, 601. — 6° Vita B. Fabiolæ,

LXXIII, 696. — 7^a Vita S. Paulæ, *ibid.*, 698. — 8^a Vita S. Marcellæ, *ibid.*, 702.
 HILDEBERTUS, Cenoman. episc. (sæc. xi). — 1^a Vita S. Radegundis reginæ, CLXXI, 963. — 2^a Vita S. Hugonis, abbatiss Cluniac., *ibid.*, 983.
 HILDEGARDIS abbatissa (sæc. xi). — 1^a Vita S. Rupertii, ducis Bingæ, in diocesi Moguntina, CXCII, 1081. — 2^a Vita S. Disibodi, episc. et confessoris, in bysemburg territorio Moguntino in Germania, *ibid.*, 1093.
 HILDUINUS, abbas S. Dionysii (sæc. ix). — Passio S. Dionysii, CLI, 23.
 HINCMARUS, Rhemens. archiepisc. (sæc. ix). — 1^a Vita S. Remigii, Rhemorum archiepiscopi, CXXV, 1129. — 2^a Encomium ejusdem S. Remigii, *ibid.*, 1187.
 HROTSUITHA, monialis Gandersheimensis (sæc. x). — 1^a Historia natalitatis laudabilisque conversationis intactæ Dei Genitricis, CXXXVII, 1066. — 2^a Passio S. Gangolfi martyris, *ibid.*, 1081. — 3^a Passio S. Pelagii pretiosissimi martyris, *ibid.*, 1093. — 4^a Lapsus et conversio Theophili vicedomini, *ibid.*, 1103. — 5^a De conversione Proterii, *ibid.*, 1109. — 6^a Passio S. Dionysii, egregii martyris, *ibid.*, 1118. — 6^a Historia passionis sanctæ Agnetis, virg. et martyris, *ibid.*, 1121.
 HUCBALDUS, monach. S. Amandi (sæc. x). — 1^a Vita Rictrudis, abbatissæ Marcianensis, CXXXII, 888. — 2^a Passio S. Quirici et Julittæ, martyrum, *ibid.*, 851. — 5^a Vita S. Aldegundis virginis, *ibid.*, 837. — 6^a Vita S. Leuwini, presbyteri et confessoris, *ibid.*, 875.
 HUGO de S. Maria, monachus Floriac. (sæc. xi). — Vita S. Sacerdotis, episc. Lemovicenais, CLXIII, 979.
 HUGO, Rothomag. (sæc. xi). — Vita S. Adjutoris, CXCII, 1518.
 JACOBUS, diaconus (sæc. vi). — 1^a Vita sanctæ Pelagiæ meretricis, LXXIII, 663.
 JOANNES Canaparius (sæc. x). — Vita S. Adalberti, episc. Pragensis, CXXXVII, 860. — 2^a Miracula S. Adalberti martyris, *ibid.*, 889.
 JOANNES, monach. (sæc. xi). — Vita S. Petri Damiani, CLXIV, 114.
 JOANNES, diaconus (sæc. vi-vii). — Vita S. Gregorii Magni, scripta libris quatuor, LXXV, 60.
 JOANNES, abbas S. Arnulfi Metensis (sæc. x). — 1^a Vita sanctæ Glodesindis, abbatissæ Metensis, CXXXVII, 211. — 2^a Historia translationis sanctæ Glodesindis, abbatissæ Metensis, *ibid.*, 217. — 5^a Vita Joannis, abbatiss Goriensis, *ibid.*, 210.
 JOANNES, eremita (sæc. xi). — Vita S. Bernardi abbatiss, duobus libris scripta, CLXXXV, 532.
 JOANNES, Saresburiensis (sæc. xi). — 1^a Vita S. Anselmi, archiepisc. Cantuariensis, CXCIX, 1009. — 2^a Vita S. Thomæ, Cantuar. archiepisc., *ibid.*, 1040.
 JOANNES, Guillelmus (sæc. xi). — Vita B. Idæ, CL, 448.
 JONAS, abbas Elnonensis (sæc. vii). — 1^a Vita S. Columbaui, abbatiss, LXXXVII, 1001. — 2^a Vita S. Eustasii, abbatiss Luxoviensis secundi, *ibid.*, 1045. — 3^a Vita S. Altalæ, abbatiss Bobiensis secundi, *ibid.*, 1053. — 4^a Vita S. Bertulfi, abbatiss Bobiensis tertiæ, *ibid.*, 1061. — 5^a Vita S. Burgundofaræ, abbatissæ Eboracensis primæ, *ibid.*, 1069.
 JOSEPHUS, sacerdos (sæc. ix). — Historia translationis corporum SS. Ragnoberti et Genonis, CVI, 891.
 LEO Marsicanus (sæc. xi). — Vita S. Mennatis, CLXXIII, 989. — Acta translationis S. Mennatis, eremitæ et confessoris, *ibid.*, 991.
 LEONTIUS (sæc. vi). — Vita S. Joannis Eleemosynarii, LXXIII, 35.
 LETALDUS, Miciacensis monach. (sæc. x). — 1^a Vita S. Juliani, Cenomanensis antistitis primi, CXXXVII, 781. — 2^a Liber miraculorum S. Maximini, abbatiss Miciacensis, CXXXVII, 796. — 3^a Delatio corporis S. Juliani in synodum Karroloensem circiter anno 988, *ibid.*, 824.
 LUDGERUS (S.), Mimigardfordensis episc. (sæc. ix). — Vita S. Gregorii, abbatiss et rectoris ecclesiæ Trajectensis ad Rhenum, XCIX, 749.
 LUPUS (S.), Ferrariensis (sæc. ix). — 1^a Vita S. Maximini, episc. Trevirensis, CXIX, 665. — 2^a Vita S. Wigberti, abbatiss Frizlariensis, *ibid.*, 619.
 MARBODUS, Redonensis episc. (sæc. xi). — 1^a Vita S. Licinii, episc. Andegavensis, CLXXI, 1493. — 2^a Vita S. Roberti, abbatiss Casæ Dei, *ibid.*, 1503. — 3^a Vita S. Magnobodi, Andegavensis episc., *ibid.*, 1547. — 4^a Vita S. Gualterii abbatiss et canonici Stirpensis, in diocesi Galliarum Lemovicenais, CLXXI, 1564.
 MEGINFREDUS, Magdeburg. magister et præpositus (sæc. xi). — De vita et virtutibus B. Emmerami libris novis, CXLI, 999.

MILLO, monach. S. Amandi (sæc. ix). — Vita metrica S. Amandi, CXXI, 920.
 MILO CRISPINUS, monach. et cantor Beccensis (sæc. xi). — 1^a Vita B. Lanfranci archiepisc. Cantuariensis, CL, 20. — 2^a Vita venerabilis Willelmi, Beccensis tertiæ abbatiss, *ibid.*, 713. — 5^a Vita venerabilis Basonis, abbatiss Beccensis quartæ, *ibid.*, 723.
 NOTGERUS, Leodiensis episc. (sæc. xi). — 1^a Vita S. Hadalini confessoris, conditoris monasterii Cellensis, prope Dionantum ad Mosam, CXXXIX, 1141. — 2^a Vita S. Remacii Trajectensis episc., *ibid.*, 1148.
 ODILO (S.), abbas Cluniac. (sæc. xi). — 1^a De vita beati Majoli abbatiss libellus, CXLII, 944. — 2^a Vita Adalheide imperatricis, *ibid.*, 968. — 5^a Miracula ejusdem, *ibid.*, 985.
 ODILO, monach. S. Medardi Suession. (sæc. x). — De translatione reliquiarum S. Sebastiani martyris et Gregorii pape, in Suessionense S. Medardi monasterium, CXXXII, 576.
 ODO, monach. Fossatensis (sæc. xi). — Vita Burchardi comitis, CXLIII, 847.
 ODORANNUS, S. Petri Viri monach. (sæc. xi). — Historia translationis SS. Saviniani, Potentiani sociorumque martyrum, in Senonense S. Petri cœnobium, CXLII, 777.
 ODO (S.), abbas Cluniacensis II (sæc. x). — De vita S. Geraldii Auriliac. comitis, libri quatuor, CXXXIII, 639.
 ODO de Diogilo (sæc. xi). — De Ludovici VII, Francorum regis, profectioe in Orientem, CLXXIV, 1305.
 OSBERNUS, monach. Cantuar. (sæc. x). — 1^a Vita S. Odonis, archiepisc. Cantuar., CXXXIII, 932. — 2^a Vita S. Dunstani archiepisc. Cantuariensis., CXXXVII, 467. — 3^a Vita S. Elphegi, archiepisc. Cantuar. et martyris (sæc. xi), CXLIX, 571.
 OTHILONUS, monach. S. Emmerami (sæc. xi). — 1^a Vita S. Wolgangi, episc. Ratisbonensis, CXLVI, 386. — 2^a Vita S. Bonifacii, episc. Moguntini, *ibid.*, 427. — 3^a Fragmentum relationis de translatione S. Dionysii e Francia in Germaniam ad monasterium S. Emmerami, *ibid.*, 387.
 PAPHNUTIUS, abbas (sæc. vi). — Vita S. Osmeprii eremitæ, LXXIII, 212.
 PASCHASIUS (S.) RADBERTUS, (sæc. ix). — 1^a De passione S. Rufini et Valerii, CXX, 1489. — 2^a Vita S. Adalhardi, Corbeiensis abbatiss, *ibid.*, 1508. — 3^a Vita Venerabilis Walæ, abbatiss Corbeiensis, CXX, 1557.
 PAULINUS, diaconus Mediolan. (sæc. iv-v). — Vita S. Ambrosii, Mediolan. episc., XX, 711.
 PAULINUS, Petricordiensis (sæc. v). — De vita S. Martini libri sex, LXI, 1008.
 PAULUS, Cassin. (sæc. vi). — Vita S. Gregorii Magni, LXXV, 41.
 PAULUS, Emeritanus diaconus (sæc. vii). — De vita Patrum Emeritensium, LXXX, 116.
 PAULUS, Bernriedensis canonicus regul. (sæc. xi). — Vita S. Gregorii VII, CXLVIII, 40.
 PETRUS PISANUS (sæc. xi). — Vita Paschalis II pape, CLXIII, 13.
 PETRUS (S.) DAMIANUS (sæc. xi). — 1^a Vita S. Odilonis abbatiss Cluniacensis et confessoris, ordinis S. Benedicti, CXLIV, 925. — 2^a Vita S. Mauri, episc. Cameracensis et confessoris, ex ordine S. Benedicti assumpti, *ibid.*, 943. — 4^a Vita S. Romualdi, abbatiss et confessoris institutoris congregationis Camaldulensis, ordinis S. Benedicti, *ibid.*, 935. — 4^a Vita S. Rodulphi episcopi Engubi et S. Dominici Loricati, *ibid.*, 1007. — 5^a Passio sanctæ virginis Floræ et Lucillæ, *ibid.*, 1025. — 6^a Expositio visionum sanctorum martyrum Mariani et Jacobi, *ibid.*, 1031.
 PHILIPPUS de Harveng, abbas Bonæ Spei (sæc. xiii). — 1^a Vita S. Augustini, Hipponensis episc. 1205. — 2^a Vita S. Amandi, Trajectensis episc., *ibid.*, 1233. — 5^a Miracula S. Amandi quæ facta sunt per Gallias, *ibid.*, 1277. — 6^a De passione S. Cyrici et Julittæ, *ibid.*, 1500. — 5^a Passio S. Salvii martyris, *ibid.*, 1512. — 6^a Vita S. Foillani martyris, *ibid.*, 1525. — 7^a Vita B. Gislelmi confessoris, *ibid.*, 1537. — 8^a Vita B. Landelini confessoris, *ibid.*, 1549. — 9^a Vita B. Odæ virginis, *ibid.*, 1560. — 10^a Vita S. Waldevradis, *ibid.*, 1576. — 11^a Passio S. Agnetis martyris, *ibid.*, 1587.
 PHILOTHEUS, monach. (sæc. xi). — De vita et moribus S. Bernardi, abbatiss Clare — Vallensis, CXLXXV, 552.
 POSSIDIUS, Calamensis episc. (sæc. iv-v). — Vita S. Augustini, Hipponensis episc., XXXII, 53; L, 407.

PUNCHARDUS, monach. Augiensis (sæc. xi). — De gestis Witigowonis abbas, CXXXIX, 531.

RABANUS MAURUS (sæc. ix). — 1° Vita B. Mariæ Magdalene et sororis ejus sanctæ Marthæ, CXII, 1432. — 2° Vita S. Galli abbatis, CXIV, 975. — 3° Vita S. Othmari abbas, *ibid.*, 1029. — 4° Vita S. Blaitmalci abbas, *ibid.*, 1045.

RADBODUS (sæc. xi). — 1° Vita S. Medardi Noviomensis et Tornacensis episc., CL, 1500. — 2° Vita S. Godobertæ, virg. Novioduni, in Belgica secunda, *ibid.*, 1517.

RADULFUS TORTARIUS, Floriac. monach. (sæc. xii). — Miracula S. Benedicti, CLX, 1177.

RATHERIUS, Veronensis episc. (sæc. x). — De vita S. Ursari, episc. et abbatis Laubiensis, in Belgio, CXXXVI, 545.

REINERUS, monach. S. Laurentii Leod. (sæc. xii). — 1° Vita sanctæ Pelagiæ, libri duo, CCIV, 52. — 2° Palmarium virginale seu de vita et passione sanctæ Mariæ virginis Cappadocis, libri duo, *ibid.*, 61. — 3° Flos eremi seu de vita S. Tieboldi monachi et eremite libri duo, *ibid.*, 69. — 4° De adventu reliquiarum S. Laurentii martyris Roma Leodium, *ibid.*, 89. — 5° Vita Euracli Leodiensis episc. quadragesimi quinti, *ibid.*, 117. — 6° Vita Regimardi, episc. Leodiensis quinquagesimi, *ibid.*, 125. — 7° Vita S. Wolbodonis, Leodiensis episc., *ibid.*, 197.

REMBERTUS (S.) (sæc. ix). — Vita S. Ansharii, Hamburgensis episc., LXVIII, 960.

RODULFUS GLABER, Cluniacensis monach. (sæc. xi). — Vita S. Guillelmi abbatis Divionensis, CXLI, 697.

RODULFUS, abbas S. Trudonis (sæc. xi). — 1° Vita S. Lietherti Cameracensis episc., CXLI, 1449. — 2° Acta translationis S. Gereonis unius militis legionis Thebæorum, CLXXIII, 435.

RODULFUS monach. (sæc. xi). — Vita Petri Venerabilis, abbatis Cluniacensis noni, CLXXXIX, 15.

RUFINUS, Aquileiensis presbyter (sæc. v). — Vita S. Eugenii, opus Rufini ascriptum, XXI, 1103.

RUOGERUS, cl-ricus Coloniensis (sæc. x). — Vita S. Brunonis, Coloniensis archiepisc., CXXIV, 337.

RUPERTUS, abbas Tuitiensis (sæc. xii). — 1° Vita S. Hereberti, archiepisc. Coloniensis, CLXX, 389. — 2° Passio S. Eliphi martyris, *ibid.*, 428.

SERVATUS LUPUS (B.), presbyter et Ferrariensis abbas (sæc. ix). — 1° Vita S. Maximini, episcopi Trevirensis, CXIX, 655. — 2° Vita S. Wigberti, abbatis Fritzlarensis, *ibid.*, 679.

SIGEBERTUS, monachus Gemblacensis (sæc. xi). — 1° Vita S. Sigeberti regis, LXXXVII, 505. — 2° Vita Wicherti ex laico monachi, fundatoris Gemblacensis canonici, CLX, 661. — 3° Vita Deoderici episcopi Mettensis, *ibid.*, 689. — 4° Vita brevior S. Sigeberti regis, *ibid.*, 725. — 5° Vita S. Maclovii sive Machutii, episcopi et confessoris, *ibid.*, 729. — 6° Vita S. Theodardi, episc. Trajectensis, martyris, *ibid.*, 747. — 7° Vita duplex S. Lamberti, episc. Trajectensis et martyris Leodii, in Belgio, *ibid.*, 759.

SIGEHARDUS, monach. S. Maximini Trevir. (sæc. x). — De miraculis S. Maximini, CXXXIII, 965.

SMARAGDUS (sæc. ix). — Vita S. Benedicti Anianensis, CVI, 393.

SOPHRONIUS Hierosolymit. — S. Maria Ægyptiaca, LXXIII, 671.

STEPHANUS, Leodiensis episc. (sæc. x). — Vita S. Lamberti, episc. Trajecti ad Mosam, et martyris, CXXXII, 645.

SUGERIUS, abbas S. Dionysii (sæc. xi). — Vita Ludovici regis VI, qui Grossus dicitur, LXXXVI, 1253.

SULPICIUS SEVERUS (sæc. iv-v). — De vita B. Martini, XX, 159.

SYRUS, monach. (sæc. x). — Vita S. Maioli, CXXIV, 745.

THANGMARUS, presbyter Hildeshelmensis (sæc. xi). — Vita S. Bernwardi, episc. Hildeshelmensis, CXL, 385.

THEGANUS, Trevirensis Ecclesiæ chorepisc. (sæc. ix). — Vita Ludovici Imperat., CVI, 405.

THEOPHILUS (sæc. vi). — Vita S. Marcelli Romani, LXXI, 416.

THIOFRIDUS, abbas Epternacensis (sæc. xii). — Fragmenta vitæ duplicis S. Willibrordi, CLVII, 411.

THOMAS de Radolfo (sæc. xii). — Vita B. Petri abbatis Clarevallii, CCIX, 1008.

UDALSCALCUS, monach. Augustanus (sæc. xi). — Vita Chounrad, Constantiensis episc., CLXX, 863.

URSINUS, abbas (sæc. vii-viii). — Vita S. Leodegarii, XCVI, 335.

UTHO, episc. Argentin. (sæc. x). — Vita S. Arbogasti, episc. Argentinensis, in Germania prima, CXXXIV, 1005.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldensis monach. (sæc. ix). — 1° Vita S. Galli abbatis in Alamannia, CXIV, 976. — 2° Vita S. Othmari abbatis San-Galleus, *ibid.*, 1029. — 3° Vita S. Blaitmalci, abbatis Hilensis et martyris, *ibid.*, 1045. — 4° Vita S. Mammæ monach., *ibid.*, 1047. — 5° De visionibus et morte Wettini, *ibid.*, 1065. — 6° Vita metrica S. Leodegarii episcopi et martyris, *ibid.*, 1131.

WALCANDUS, Mediani monasterii, in Lotharingia, monachus (sæc. xi). — 1° Vita S. Hildulphi episc. Trevirensis et fundatoris Mediani monasterii, CLI, 587. — 2° Vita S. Drodalt, *ibid.*, 611.

WALRAMUS, episc. Numburg. (sæc. xii). — De vita S. Leonardi confessoris, CLIX, 993.

WANDALBERTUS, Prumiensis monach. (sæc. ix). — Vita S. Goaris, CXXI, 641.

WARNAHARIUS (S.), Lingonensis presbyter (sæc. vii). — 1° Acta SS. martyrum Tergeminorum Speusippi, Elensippi, Melesippi, LXXX, 183. — 2° Vita S. Desiderii, *ibid.*, 196.

WIBERTUS (sæc. xi). — Vita S. Leonis IX, pontificis Romani, CXLIII, 457.

WILLELMUS Malmesbur. (sæc. xii). — De vita S. Wulstani, episc. Wigorniens., CLXXIX, 1735.

WILLELMUS, Pictav. (sæc. xi). — Gesta Willelmi I, ducis Normannorum, CLIX, 1217.

WILLELMUS, monach. (sæc. xi). — Vita ven. Benedicti, abbatis Clusiensis, CL, 1439.

WILLIBALDUS (sæc. vii). — Vita S. Bonifacii, Mogunt. episc., LXXXIX, 605.

WINFRIDUS PAULUS, diaconus (sæc. viii). — 1° Vita S. Gregorii Magi, XCV, 675; LXXV, 42. — 2° Passio S. Cypriani, XCV, 728. — 3° Vita et miracula S. Arnulfi episc., *ibid.*, 731.

WIPPO, presbyter (sæc. xi). — Vita Chunradi Salici imper., CXLII, 1217.

WOLFARDUS, Hasenrietanus presbyter (sæc. ix). — Vita S. Walpurgis, abbatis Heidenheimensis in Germania, CXXIX, 865.

WOLFERUS (sæc. ix). — Vita S. Godehardi, episc. Hildeshelmensis, CXXI, 1160.

WOLSTANUS, monach. (sæc. x). — Vita S. Ethelwoldi, episc. Wintoniensis, CXXXVII, 79.

Anonymi.

Sæculo IV. — Selecta veterum testimonia de S. Philastrio, XII, 1101. — Vita S. Ambrosii ab auctore anonymo scripta, XIV, 45. — Selecta veterum testimonia de S. Ambrosio, *ibid.*, 115.

Sæc. V. — Veterum testimonia de Sulpicio Severo, XX, 81. — Testimonia selecta veterum de S. Chromatio, *ibid.*, 825. — Testimonia de Gaudenzio, *ibid.*, 823.

Sæc. VI. — Vitæ Patrum, LXXI, 1012. — Historia septem dormientium, *ibid.*, 1101. — Vita S. Aridii abbatis, *ibid.*, 1120. — De vitis Patrum varii auctores, LXXIII, 106; LXXIV.

Sæc. VIII. — Gesta domni Dagoberti, regis Francorum, filii Clotarii II, scripta a monacho canonici S. Dionysii, anonymo quidem, sed contemporaneo, XCVI, 1496.

Sæc. IX. — Vita S. Aldrici auctore anonymo, cujus ætas incerta, CV, 797. — Gesta Aldrici a discipulis ejus scripta, CXV, 29. — De vita et præceptis Joannis Scoti Erigenæ, CXXII, 2. — Vita S. Scholasticæ virg., S. Benedicti sororis, CXXVI, 979. — Vita S. Remberti, Hamburgensis episc., *ibid.*, 991.

Sæc. X. — Laudabilis vita gloriosæ reginæ Mathildis, CXXXV, 889.

Sæc. XI. — Vita S. Guillelmi, ex Chronico S. Benigni Divionensis excerpta, CXXI, 851. — Emma reginæ Anglorum, Richardi I ducis Northmannorum filie, Eucolum, *ibid.*, 1575. — Vita S. Annois Coloniensis archiepisc., CXLIII, 1517. — Vita S. Gerald, auctore monacho anonymo subequali, CXLVII, 1004. — Vita et res gestæ S. Altmanni, episc. Passaviensis, CXLVIII, 867. — Vita S. Anselmi, Lucensis episc., *ibid.*, 907. — Gesta Lietherti episc., CXLIX, 177. — Gesta Gerardi II, episc. *ibid.*, 197. — Gesta Manassis et Walcheri excerpta per monach. Sancti Gaugerici, *ibid.*, 195. — B. Idæ vita auctore monacho Wostensi comæ, CLV, 457. — Vita S. Roberti, auctore monacho Molimensi, anonymo, CLVII, 1269. — Passio SS. Guinerti, Fingar, Piale et sociorum, CLIX, 525. — Vita S. Norberti auctore canonico Præmonstratensi comæ, CLXX, 1253.

CLXXXIII.

INDEX BIOGRAPHICUS ALTER,

VEL

SYNOPSIS VITARUM QUÆ IN PATROLOGIA REFERUNTUR,
SERIE PERSONARUM HIERARCHICA,

ET IN UNAQUAQUE SERIE ORDINE NOMINUM CONCINNATUS ALPHABETICO.

Summi Pontifices. — Catalogus Romanorum pontificum sub Liberio descriptus, XIII, 442. — Historia de vitis Romanorum pontificum, Anastasius Biblioth., CXXXVII, 1004; CXXXVIII, 9 seqq. — Pseudo-Luitprandi liber de pontificum Romanorum vitis, CXXIX, 1130 seqq. — S. Abbenis Epitome de Romanorum pontificum vitis, CXXXIX, 556. — Catalogus SS. Romanorum pontificum, Monum. Greg., CXI, VIII, 1291. — Catalogus Romanorum pontificum, Honorius August., CLXXII, 259. — Historia Romanorum pontificum, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 196. — Godefridi Viterbiensis Pantheon, Catalogus omnium pontificum Romanorum, CXCVIII, 1011, 1031. — Anonymi Zwettlensis Historia Romanorum pontificum a S. Petro, usque ad Celestinum III, id est annum Domini 1191, CCXIII, 988.

Episcopi. — De gestis pontificum Anglorum libri quinque, CLXXIX, 1412. — Historia ecclesiastica gentis Anglorum libri V, Beda Ven., XCV, 24 seqq. — Historia Novorum seu historia Ecclesiæ Britannicæ, ab anno 1066 ad annum 1122, Radmerus Cent., CLIX, 548. — De gestis episc. Antissiodor., CXXXVIII, 220. — Catalogus episc. Bisunt. Ecclesiæ, LXXX, 427. — Gesta episc. Camer., CXLIX, 9. — Pontifices et sancti Eborac., CL, 812. — Episcopi Gratiopol., CLII, 735. — Episcopi Lugdun., CLIV, 96. — Episcopi Divion., CLXII, 800. — Antistites Matiscon. Ecclesiæ, CLXXIX, 1441. — Acta archiepisc. Rothomag., CXLVII, 275. — Archiepisc. Vienn., CLII, 735. — Catalogus episc. Metensium XCV, 700 seqq.; XCVI, 1468; CXI, 441; CLXIII, 500. — Gesta episc. Yrduun., CXXII, 506 seqq.; CCIV, 919. — Gesta episc. Tungr. Traject., Leod., CXXXIX, 957. — Episcopi et archiepiscopi Mogunt., Brem., Colon., Trevir., Halberst., Met., Verd., etc., CXLI, 1236. — Pontifices Hammburg., CXLVI, 451, 605. — Liber Pontificalis Echstel., CXLVII, 980. — Episcopi Tull., CLVII, 446 seqq. — Historia episc. Leod., CXXXIX, 1068. — Archiepiscopi Toletani veteres, LXXX III, 1107. — Vitis pontificum Havennatum a S. Apollinari usque ad Georgium xviii episc., Ludovici Pii contemporaneum, CVI, 430. — Gesta archiepisc. Mediolan., CXLVII, 286. — Catalogus episc. Mediolan., CXLVI, 955. — De primis Norvegicæ episcopis, Adamus Bremens., CXI, VI, 646 seqq.

Monachi, abbates. — Gesta septem abbatum Heccensium, CLXXXI, 1710. — Chronica monasterii Casinensis, ubi de abbatibus, CLXXXIII, 440. — Vitis abbatum Formbacensium, CXCIV, 1425. — Gesta abbatum Gemblacensium CLX, 596. — Gesta abbatum Laubiensium, CXXXVII, 541. — Gesta abbatum Lemovicensium, CXLI, 80. — Gesta abbatum Trudonensium CLXXIII, 12. — Historia monachorum, Rufinus, XXI, 392.

Reges. — Genealogia regum Anglorum, CXC, 712. — Genealogia regum Danorum, 951-1199; Willelmus abbas, CCIX, 157. — De gestis regum Anglorum a Wotifigero ad annum 1104, CLXXIX, 959. — Gesta Francorum regum, ab eorum exordio et Pharamundo, 400-708; XCVI, 1421. — Chronicon breve de rebus Francorum, a Pharamundo, ann. 42, ad Philippum I, Henrici filium, CLXII, 611. — Chronica regum Wisigothorum, Juliano tributa, 407-725, XCVI, 809. — Chronologia et series Gothorum regum, LXXXIII, 1115. — Historia de rebus Gothorum, Wandalarum et Suevorum, LXXXIII, 1057.

Duces, comites. — De moribus et actis primorum Normanniæ ducum libri tres, CXLI, 608. — Genealogia comitum Flandriæ, CCIX, 950. — Genealogia comitum Boloniens., CLV, 462. — Gesta ducum sive principum Polonorum, CL, 845.

Sancti. — Natales aliquot sanctorum ex fastis consularibus excerpti, XIII, 688. — Historia monachorum,

Rufinus Aquil., XXI, 392. — De vitis apostolorum, S. Hieron., XXIII, 720. — De gloria beatorum martyrum, S. Gregor. Turon., LXXI, 705. — De gloria beatorum confessorum, *ibid.*, 825. — Vitæ Patrum seu liber de vita quorundam felicissimorum, *ibid.*, 1010. — Vitæ Patrum libri X, LXXIII, 9, seq., LXXIV, 9 seqq. — S. Gregorii papæ Dialogorum libri IV, de vita et miraculis Patrum Italicorum, LXXVII, 120. — De ortu et obitu Patrum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 150, 148. — De viris illustribus liber, *ibid.*, 1082. — Vitæ quorundam sanctorum, Venantius Fortunatus, LXXXVIII, 364. — Martyrologia juxta exemplaria Colonienae et Bollandianæ, Reda, XCIV, 797. — Opuscula hagiographica, Alcuinus, CL, 658. — Martyrologia, Rabanus Maurus, CXII, 418. — S. Eulogii, archiepisc. Toletani et martyris, Memorialis SS. libri tres, CXV, 751. — Martyrologia, Florus diaconus Lugdun., CXIX, 9. — Martyrologia Usuardus monach., CXXIII, CXXIV, 9. — Nober, cognomento Baibuli, Martyrologium, CXXXI, 1050. — Vite SS., S. Petrus Damianus, CXLIV, 925.

Scriptores ecclesiastici. — Liber de viris illustribus, S. Hieronymus, XXIII, 601. — Liber de scriptoribus ecclesiasticis, Gennadius, LVII, 1055. — De viris illustribus liber, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1062. — Liber de viris illustribus, S. Hildephonus Tolet., ann. XCVI, 196. — Liber de scriptoribus ecclesiasticis, Sigebertus CLX, 518, 589. — De scriptoribus ecclesiasticis, Honorius August., CLXXII, 197. — De scriptoribus ecclesiasticis, CCVIII, 962.

SUMMORUM PONTIFICUM VITÆ.

Adrianus. — Vita Adriani papæ I, XCVI, 1167.

Adrianus IV. — Vita Adriani IV. papæ, auctore cardinali de Aragonia, CLXXXVIII, 1352.

Aguho (S.). — Notitia historica in S. Agathensem LXXXVII, 1154.

Alexander III. — Vita Alexandri III papæ, auctore cardinali de Aragonia, CC, 12.

Anastasius I. — Vita S. Anastasii papæ, XI, 52; XCIV, 890.

Calixtus II. — Vita Calixti II papæ, auctore Ludolpho Pisano, CLXIII, 1080.

Constantinus. — Notitia historica in Constantium papam, LXXXIX, 316.

Cornelius (S.). — Historia vitæ S. Cornelii, III, 677.

Damasus (S.). — De S. Damasi papæ opusculis et gestis, XIII, 112 seqq.

Dionysius (S.). — Ejus vitæ historia, V, 100.

Eusebius (S.). — De S. Eusebii opusculis et gestis, V, 400.

Eutychianus (S.). — Notitia historica de S. Eutychiano papa, V, 156.

Felix I (S.). — Notitia historica de S. Felice papa I, V, 135.

Gregorius Magnus (S.). — Vita S. Gregorii Magni, auctore Paulo diacono, monacho Cassinensi, LXXV, 42. — Alia Vita S. Gregorii Magni a Joanne diacono scripta libris quatuor, LXXV, 60. — Alia Vita ejusdem ex ejus potissimum scriptis recens adornata, LXXV, 241.

Gregorius II. — Notitia historica in S. Gregorium papam II, LXXXIX, 451.

Gregorius VII. (S.). — Vita S. Gregorii VII, auctore Paulo Bernriedensi, canonico regulari, CXLVII, 40.

Hilarius (S.). — Vita S. Hilarii papæ, LVIII, 9.

Innocentius II. — Vita triplex Innocentii II papæ, CLXXIX, 25.

Innocentius III. — Vita et gesta Innocentii III papæ, CCXIV, 17 seqq.

Julius (S.). — Notitia historica, critica et litteraria in S. Julium papam, VIII, 858.
Leo IX (S.). — S. Leonis Vita auctore Wiberto aequali, CXLIII, 458; CCX, 1109.
Lucius (S.). Vita S. Lucii papae et martyris, auctore Guafiero, CXLVII, 1501.
Marcellus (S.). — Notitia in S. Marcellum, VI, 20; VII, 1092.
Marcellinus (S.). — Notitia in S. Marcellinum papam, VI, 9.
Martinus (S.). — Notitia historica in S. Martinum, LXXXVII, 105.
Melchior (S.). — De S. Melchiade, VI, 29.
Nicolaus I. — Nicolai papae I vita, CXIX, 753.
Paschalis II. — Vita Paschalis II papae, auctore Petro Pisano, CLVIII, 14.
Paulus I (S.). — Notitia historica in S. Paulum papam I, LXXXIX, 1126.
Siricius (S.). — Vita et regnum Siricii papae, XIII, 1115.
Urbanus II (B.). — Vita B. Urbani II. auctore domno Theodorico Ruinarto, CLI, 9; CLVI, 696 seq.

EPISCOPORUM VITAE.

Anglorum episcopi.

Aldhelmus (S.). — Vita S. Aldhelmi Schireburn. Faricio auctore, LXXXIX, 64. — Alia Vita S. Adhelmi, *ibid.*, 84.
Anselmus (S.). Vita S. Anselmi Cant., auctore Eadmero, CLVIII, 49. — Vita brevior S. Anselmi, *ibid.*, 124. — Vita S. Anselmi Cant., auctore Joanne Saresberiensis, CXCI, 1039.
Augustinus (S.). Anglor. apost. — Vita S. Augustini, auctore Goscelino monacho, LXXX, 44. — Alia vita S. August., CL, 735. — Historia translationis S. Augustini, episc. Anglorum apostoli, CLV, 13.
Bregwinus (B.). — Vita B. Bregwini archiepisc. Cant., auctore Eadmero monacho, CLIX, 754.
Cuthbertus (S.). Lindisfarne. episc. — Vita S. Cuthberti XCIV, 576, 729, 863; CXXI, 1053.
Dunstunus (S.). — Vita S. Dunstani Cantuar. arch. auctore Osberno Cantuar. monacho, CXXXVII, 407. — Vita S. Dunstani, Cantuar. arch., auctore Eadmero monacho, CLIX, 785.
Elphegus (S.). — Vita S. Elphegi archiepisc. Cantuar., auctore Osberno, CXLI, 371.
Ethelwoldus (S.). — Vita S. Ethelwoldi episc. Winton., auctore, ut videtur, Wolstano monacho, ejus discipulo, CXXXVII, 80.
Gundulfus Roffensis. — Vita Gundulfi episcopi Roffensis, auctore monacho Roffensi coetaneo, CLIX, 813.
Hugo Lincoln. — Vita S. Hugonis, episcopi Lincoln., in Anglia, ordinis Carthus., CLIII, 943.
Lanfrancus Cantuar. — Vita B. Lanfranci, archiepisc. Cantuar., CL, 19.
Odo (S.). — Vita S. Oonis Cantuar. archiepisc., auctore, ut videtur, Osberno monacho, Cantuar., CXXXIII, 954.
Oswaldus (S.). Wigorn. episc. — Auctore anonymo incertae aetatis, CXLVII, 1190. — Vita S. Oswaldi Wigorn. auctore Eadmero, CLIX, 762.
Swithunus (S.). — Vita S. Swithuni, episc. conf. Wintonie in Anglia, auctore Goscelino, CLV, 48. — Historia translationis et miraculorum, auctore, ut videtur, Lanfranco, monacho Wintoniensi in Anglia, CLV, 61.
Thomas (S.). — Vita S. Thomae archiepisc. et martyris auctore Herberto de Beseham., CXC, 1074. — Vita S. Thomae ab auctoribus contemporaneis scripta, CXC, 1 seq.
Tiemon (S.). archiepisc. Salisburg. — Vita beati Tiemonis archiepisc. Salisburg., CXI, VIII, 814.
Wulstanus (S.). Wigorn. episc. — Vita S. Wulstani, episc. Wigorniensis, auctore Hemmingo monacho, CL, 1490. — Willemi Malmesbur. libri tres de vita S. Wulstani episc. Wigorn., CLXXIX, 1733.

Francorum episcopi.

Ado (S.). Vienn. archiepisc., CXXIII, 9.
Albinus (S.). Andegav. episc. — Vita S. Albini Andegav. episc., LXXXVIII, 480; LXXI, 899.
Aldricus (S.). Cenom. — Vita Aldrici a discipulis ejus scripta, CAV, 30.
Aldricus Senon. — Vita S. Aldrici, auctore anonymo, cujus aetas incerta, CV, 797.
Ananias (S.). — Vita S. Ananias, Ruthenensis episc., a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 513.
Ambrosius (S.). Cadurc. episc. — Notitia historica in S. Ambrosio Cadurc., LXXXIX, 1198.
Arnulfus (S.). — Vita S. Arnulfi, Suessien. episc., auctore Hariulfo coequali, CLXXIV, 1368.

Andomarus (S.). — Vita S. Audomari, episc. Terwanensis, CXLVII, 1179.
Aubertus (S.). Camer. — Vita S. Auberti Camerac. episc., auctore, ut videtur, sancto Fulberto, CXL, 353.
Caesarius (S.). Arelat. episc. — Vita S. Caesarii episc., auctoribus Cypriano, Firmino, et Vivenzio episcopis, LXVII, 997.
Deodatus (S.). Nivernens. — Vita S. Deodati, primum a Deodatenso monacho scripta, deinde a Mediolanensi abbate interpolata, CLI, 612.
Desiderius (S.). — Vita et passio S. Desiderii a Sisebuto, rege Gothorum, LXXX, 378.
Desiderius (S.). Cadurc. — Vita S. Desiderii, Cadurcensis episc. et confessoris, LXXXVII, 219.
Dionysius (S.). Paris. — Passio S. Dionysii, auctore Hilduino, CVI, 24. — Fragmentum de translatione S. Dionysii e Francia in Germaniam, ad monasterium S. Emmerammi, CXLVI, 587. — De S. Dionysio et sociis ejus, Honorius Augustodun., CLXXII, 101. — De S. Dionysio, Parisiorum episc., S. Gregorius Turon., LXII, 769.
Eligius (S.). — Vita S. Eligii Noviom., a S. Audoueno Rothomag. episc. scripta, LXXXVII, 478.
Eleutherius (S.). — Vita S. Eleutherii, a Guiherio ordinarum ordinata, LXV, 60.
Eucherius (S.). — Notitia historico-litteraria in S. Eucherium, L, 686.
Folcuinus (S.). Tarv. — Vita S. Folcuini, episc. Tarvennensis in Gallia, auctore Folcuino Laubiensi abbate, CXXXVII, 529.
Fortunatus. — Vita Venantii Fortunati Pictav., LXXXVIII, 20.
Germanus (S.). Antissiod. — Vita S. Germani Antissiod. auctore Herico monacho, CXXVI, 1132. — Miracula S. Germani Antissiod., auctore eodem Herico monacho, CXXIV, 1208. — De S. Germano Antissiodor., S. Gregor. Turon., LXXI, 859.
Germanus (S.). Paris. — Vita S. Germani urbis Parisiacae episc., Venantius Fortunatus, LXXXVIII, 453; LXXII, 53.
Halinardus (V.). — Vita ven. Halinardi ex Divionensi abbate archiepisc. Lugdun., auctore anonymo ejus discipulo, CXII, 1537.
Hilarius (S.). Pictav. — Vita S. Hidelarii, ex ipsius scriptis potissimum collecta, IX, 125. — Vita ejusdem, auctore S. Hieronymo, IX, 125. — Vita ejusdem, a Fortunato scripta, IX, 186.
Hilarius (S.). Arelat. — Vita S. Hilarii Arelat., ab auctore ejusdem S. Hilarii discipulo scripta, L, 1220.
Hildebertus (S.). — Vita Hildeberti Cenoman., ex eius scriptis et veterum monumentis adornata, CLXXI, 64.
Honoratus (S.). — De vita S. Honorati, Arelat. episc., L, 1250.
Hugo (S.). — Vita S. Hugonis, episc. Gratianop., auctore Guigone, priore Carthus., CLIII, 760.
Hugo (S.). — Vita S. Hugonis, Rothomag. episc., auctore Hadraro Dolensi, CLXVI, 1165.
Joannes (S.). — Vita S. Joannis Reveriac., archiepisc. Eborac., auctore Folcardo Sithivensi monacho, CXLVII, 1164.
Julianus (S.). — Vita S. Juliani, Cenoman. antistitis primi, auctore Letaldo, Miciacensi monacho, CXXXVII, 781.
Leodegarius (S.). Augustod. — Vita S. Leodegarii, auctore Ursino abbate, ejus aequali, SCVI, 356. — Vita altera ab auctore anonymo, XCVI, 345.
Licinius (S.). — Vita S. Licinii, episc. Andegav., auctore Marbodo archidiacono Andegavensi, ac postea Redonensi episc., CLXXI, 1493.
Lietbertus (S.). Camer. — Vita S. Lietberti Camerac. episc., auctore Rodulpho abbate S. Trudonis, CXLVI, 1449.
Magnobodus (S.). Andegav. — Vita S. Magnobodi, Andegav. episc., auctore Marbodo Redonensi episc., CLXXI, 1547.
Marcellus (S.). Paris. — Vita S. Marcelli, Paris. episc., a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 512.
Martialis (S.). Lemov. — Ademari Epistola de apostolatu Martiali, CXLI, 89.
Martinus (S.). — De vita S. Martini Turon. a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 564. — De vita B. Martini liber unus, a Sulpicio Severo, XX, 160. — De miraculis S. Martini episc. libri quatuor, a S. Gregorio Turon., LXXI, 915. — Scriptum de vita S. Martini Turon. ab Alcuino, CI, 657. — Miracula B. Martini, ab Heberno Turon., CXXIX, 1056. — De reversione B. Martini a Burgundia, CXXIII, 816. — De S. Martino episc., CLXXII, 1021.
Maurilius (S.). Andeg. — Vita S. Maurili Andegav., LXXXVIII, 504.

Maurilius (B.) Rothomag. — Vita S. Maurilii Rothomag., CXLIII, 1576.

Medardus (S.). — Vita S. Medardi, episc. Noviom., et Tornac. a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 533. — Vita S. Medardi Noviom., auctore Radbodo, CL, 1500.

Oswaldus (S.) Eborac. — Vita S. Oswaldi, episc. Wigorniensis et archiepisc. Eboracensis, auctore anonymo incertæ ætatis, CXLVII, 1190. — Vita S. Oswaldi Wigorn. et Eborac., CXIV, 762.

Paternus (S.) Abrinc. — Vita S. Paterni, episc. Abrincensis, a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 487.

Potentianus (S.) Senon. — Historia translationis SS. Saviniani, Potentiani sociorumque martyrum in Senonense S. Petri cenobium, auctore Odoranno S. Petri Vivi monacho, CXLII, 777.

Remigius (S.) Rhem. — Vita S. Remigii Rhemens., a Venantio Fortunato, LXXXVIII, 528. — Vita S. Remigii, Rhemorum archiepisc., scripta ab Hincmaro, æque Rhemensis archiepisc., CXXIV, 1129. — Encomium ejusdem S. Remigii per Hincmarum archiepisc. Rhemens., *ibid.*, 1188.

Sacerdos (S.) Lemov. — Vita S. Sacerdotis episc. Lemovic. ab Hugone de S. Maria, Floriacensi monacho, innovata, CLXIII, 976.

Saturninus (S.) Tolos. — De S. Saturnino, a S. Gregorio Turon., LXXI, 749.

Secundinus (S.) Troj. — Vita S. Secundini episcopi Trojani, auctore Gualferio monacho Casinensi, CXLVII, 1293.

Sidonius Apollinaris. — Vita S. Sidonii Apollinaris Claramont. episc. a Sirmondo adornata, LVIII, 441.

Vedastus (S.). — Vita S. Vedasti episc. Atrebatensis ab Alano, CI, 664.

Wilfridus (S.). — De vita S. Wilfridi episc. Eboracens., a Fridjegodo monacho Benedictino, CXXXIII, 980; CLIX, 709.

Germaniæ episcopi.

Adalbero II Metens. — Vita Adalheronis II Metensis episc., auctore Constantino abbate, CXXXIX, 1532.

Adalbertus (S.) Prag. — Vita S. Adalberti, episc. Pragense. et martyris, auctore forte Joanne Canapario, CXXXVII, 860.

Amandus (S.). — Vita S. Amandi Traject., ab auctore anonymo, LXXXIII, 1267. — Vita metrica S. Amandi auctore Milone, CXXI, 928. — Historia miraculorum S. Amandi, corpore per Franciam deportato, auctore Gilleberto monacho Einonensi, CL, 1456. — Vita S. Amandi Traject., CCLII, 1235. — Miracula S. Amandi quæ facta sunt per Gallias, CCLIII, 1277.

Anno (S.). — Vita S. Annonis Colon. archiepisc. scripta jussu Reginhardi, CXLIII, 1517.

Anscharius (S.) Hamburg. — Vita S. Anscharii Hamburg., auctore S. Remberto ejus discipulo et successore, CXVIII, 960.

Arbogastus (S.) Argent. — Vita S. Arbogasti episc. Argentinensis, in Germania prima, auctore Othone Argent., CXXXIV, 1064.

Bernwardus (S.) Hildesheim. — Vita S. Bernwardi episc. Hildesheimensis, auctore Thangmaro presbytero, CXL, 586.

Bonifacius (S.) Mogunt. — Vita S. Bonifacii Mogunt. auctore Willebaldo, ipsius discipulo, LXXXIX, 603. — Alia Vita S. Bonifacii, auctore Othone, monacho Benedictino, *ibid.*, 635.

Bruno (S.) Colon. — Vita S. Brunonis Colon., auctore Ruotgero, clerico Coloniaensi, CXXXIV, 937.

Burchardus Wormat. — Vita S. Burchardi episc., CXL, 505.

Chounradus Const. — Vita Chounradi Constantiensis episc., auctore Udalscalco, CLXX, 865.

Deodericus Metens. — Vita Deoderici Metensis, auctore Sigeberto Gemblacensi, CLX, 690.

Disibodus (S.). — Vita S. Disibodi, episc. et confess. in DyseMBER, territorii Moguntini in Germania, a S. Hildegarde scripta, CXCVII, 1094.

Euracius Leod. — Vita Euracii, Leodiensis episc. quadragessimis quinti, auctore Reinerio, CCIV, 118.

Godehardus (S.). Hildesheim. — Vita S. Godehardi Hildesheim. episc., auctore Wolfro, ejus æquali et discipulo, ejusdem ecclesie canonico, CXLI, 1160.

Herebertus (S.) Colon. — Vita S. Hereberti, archiepisc. Colon., a Ruperto, abbate Tuiliensi, CLXX, 588.

Hildulphus (S.). — Vita S. Hildulphi episc. Trevir. et fundatoris Mediani monasterii, CLII, 588.

Lambertus (S.). — Vita S. Lamberti, episc. Trajecti ad Mosam et martyris, auctore Stephano episc. Leodiensi, CXXXII, 614. — Vita duplex S. Lamberti Traject., auctore Sigeberto Gemblacensi, CLX, 759.

Ludgerus (S.). — Acta S. Ludgeri Mimigardfordensis episc., auctore Alfrido episc., XCIX, 770.

Maximianus (S.) Trevir. — Vita S. Maximini, episc. Trevirensis, auctore S. Lupo, CXIX, 666.

Norbertus (S.). — Vita S. Norberti, Pramonstrat. ordinis fundatoris, archiepisc. Magdeburg., auctore Pramonstratensi comæ, CLXX, 1253.

Otto (S.). Bamberg. — Vita S. Ottonis Bamberg., CLXXXIII, 1268.

Rabanus Maurus. — B. Rabani Mauri Vita, auctore Rudolfo scholastico, ejus discipulo, CVII, 40. — Rabani Mauri Vita altera, auctore Trithemio, *ibid.*, 67.

Radbodus (S.) Traject. — Vita S. Radbodi, auctore anonymo subæquali, CXXXII, 557.

Rembertus (S.). — Vita S. Remberti, Hamburgens. episc., auctore anonymo, ejus æquali, CXVI, 992.

Remacius (S.). — Vita S. Remacii, Traject. episc., auctore Noigero, CXXXIX, 1147.

Theodardus (S.) Traject. — Vita S. Theodardi, episc. Trajectensis, martyris, auctore Sigeberto Gemblacensi, CLX, 748.

Udalricus (S.). — Vita S. Udalrici Augustani episc., auctore Gerardo presbytero, CXXXV, 1009. — Vita S. Udalrici August., auctore Bernone, abbate Augiensis, CXLII, 1184.

Vaso Leod. — Vita Vasonis Leodiensis, scripta ab Anselmo et Alexandro, canonicis Leodiens., CXLII, 725.

Willehadus (S.). — Vita S. Willehadi, episc. Bremensis primi, auctore S. Anschario, CXVIII, 1014.

Willebrordus (S.). — De vita S. Willebrordi Trajectensis episc. libri duo, ab Alcuino, CI, 695. — Fragmenta Vitæ duplicis S. Willebrordi, CLVII, 411.

Wolbodo (S.). — Vita S. Wolbodonis, Leodiensis episc., auctore Reinerio monacho S. Laurentii Leodiensis, CCIV, 198.

Wolfgangus Ratisbon. — Vita S. Wolfgangi, episc. Ratisbon. auctore Othlono monacho, CXLVI, 598.

Hiberniæ episcopi.

Malachia (S.). — De vita et rebus gestis S. Malachie, Hiberniæ episc. S. Bernardus Clarendon., CLXXXII, 1073.

Hispaniæ episcopi.

Eugenius III (S.). — Vita S. Eugentii III Toletani episc., LXXXVII, 553.

Eulogius (S.). — Vita S. Eulogii archiepisc. Toletani et martyris, auctore Alvaro Cordubensi, CXV, 70.

Fructuosus (S.). — Vita S. Fructuosi Bracaren. episc., LXXXVII, 457.

Hildefonsus (S.). — Vita S. Hildefonsi, Toletani sedis metropolitani episc., a Cixilano ejusdem urbis episc. edita, XCVI, 44. — Alia S. Hildefonsi Vita, per Rodericum Cerratensem scripta, XCVI, 48.

Julianus (S.). — Vita seu Elogium S. Juliani, Toletani episc., auctore Felice, Toletano etiam episcopo, XCVI, 445.

Italiæ episcopi.

Ambrosius (S.) Mediol. — Vita S. Ambrosii Mediolanensis episc., a Paulino ejus notario ad beatum Augustinum conscripta, XIV, 28. — Vita et institutum sancti Patris nostri Ambrosii, Mediolan. episc., ab auctore anonymo, *ibid.*, 45. — Vita S. Ambrosii, Mediolan. episc., ex ejus potissimum scriptis collecta, et secundum chronologicum ordinem digesta, *ibid.*, 66. — De Ambrosio episc., Rufinus, XXI, 521.

Anselmus (S.). — Vita S. Anselmi episcopi Lucensis qui Gregorii VII pontificis maxime familiaris, discipulus et strenuus propugnator fuit, CXCVIII, 906.

Apollinaris (S.). — Vita S. Apollinaris, CVI, 476. — De S. Apollinare, CXLIII, 505.

Bonizo (S.). — Bonizonis, Placentini episc., Vita, res gestæ, scripta, CL, 782.

Bruno (S.). — Vita S. Brunii seu Brunonis, Astensis Signiensium episc. et abbatis Montis Casini, CLXIV, 89.

Epiphanius Ticin. — Vita beatissimi viri Epiphani, episc. Ticin. Ecclesie, ab Ennodio Ticin., LXIII, 206.

Lucifer Calarit. — Luciferi, episc. Calaritani, Vita, XIII, 757.

Maximus (S.) Taurin. — De vita S. Maximi Taurinensis, LVII, 127.

Paulinus (S.) Aquileiensis. — Vita S. Patris nostri Paulini, patriarchæ Aquileiensis, XCIX, 18. — S. Paulini Vita altera, excerpta et prolixiori ms. Marci Antonii Nicoletti, XCIX, 141.

Paulinus Nolanus (S.). — Vita S. Paulini, Nolani episc., ex ipsius scriptis ac veterum monumentis coniectata, LXI, 16. — De S. Paulino Nolanæ urbis episcopo, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 216.

Petrus Chrysologus (S.) Raven. — Vita S. Petri Chrysologi, Ravennatis archiepisc., ex libro Pontificali Agostini, LII, 11.

Petrus Damianus (S.). — Vita B. Petri Cardinalis, per Joannem monachum, ejus discipulum, CXLIV, 113.
Zeno (S.) Veron. — Sermo venerabilis Coronati notarii de vita S. Zenonis, XI, 799. — Historia translationis S. Zenonis subjecta Vitae ejusdem sancti, ab anonymo scripta, XI, 207.

Africae episcopi.

Augustinus (S.) Hippoensis. — Vita S. Augustini, Hippoensis episc., auctore Posidonio, Calamensi episc., XXXII, 33. — Vita S. Augustini, ex ejus potissimum scriptis concinnata, CXXXIII, 63. — Vita S. Augustini, Hi pontensis episc., a Philippo de Harveng, CCIII, 1205.
Cyprianus (S.). — Vita S. Cypriani, episc. Carthaginiensis et martyris, IV, 74. — De vita et passione S. Cypriani per Pontium diaconum, III, 1482. — Acta proconsularia S. Cypriani, episc. et martyris, III, 1497.
Fulgentius (S.). — S. Fulgentii, episc. Ruspensis, Vita a quodam ejus discipulo conscripta, LXV, 117.

Asiae episcopus.

Yvo (S.). — Vita S. Yvonis, episc. Persae, in Anglia depositi, auctore Goscelino, CLV, 80.

SACERDOTUM, DIACONORUM, ETC., VITAE.

Arialdus (S.). — Vita S. Arialdi diaconi et Herombaldi martyrum, auctore B. Andrea Vallumbrosano, sancti discipulo, CXLIII, 1437.

Beda Vener. — Elogium historicum Ven. Bedae, auctore Mabillonio, XC, 9. — Vita Bedae Venerabilis presbyteri et monachi Girvensis scripta partim a Cuthberto ipsius discipulo, partim ab alio qui saeculo XI vixit, *ibid.*, 36. — Vita Bedae Venerabilis, auctore anonymo pervestuto, *ibid.*, 41. — Ven. Bedae vita auctore et collectore Turgoto, priore Dunelmensi, *ibid.*, 59.

Goar (S.). — Vita S. Goaris, auctore Wandalberto, CXXI, 610.

Hieronymus (S.). — Vita S. Hieronymi Stridonensis presbyteri ex ejus potissimum scriptis concinnata, XXII, 5. — Vita divi Hieronymi incerto auctore, *ibid.*, 262. — De morte Hieronymi, ab Eusebio, *ibid.*, 210.

Lebwinus (S.). — Vita S. Lebwin, presbyteri et confessoris, ab Huchaldo, ad Baliricum episcopum scripta, CXXXII, 875.

Martinus (S.). — Vita S. Martini presbyteri Legion. scripta a Luca diacono Legionensi, postea Tudensi episcopo, CCVIII, 10.

Odulphus (S.). — De vita S. Odulphi presbyter., a Cappido Stavriensi, CXXXIII, 857.

Richardus (B.). — Vita beatissimi Richardi presbyteri, Alcuinus, CI, 681.

Rufinus Aquil. — Vita Rufini, presbyteri Aquileiensis, XXI, 75.

Tertullianus. — Vita Tertulliani, Carthag. presbyteri, auctore Jacobo Pamello, I, 40.

MONACHORUM, ABBATUM VITAE.

Abbo (S.). — Vita S. Abbonis, Floriacensis abbatis, auctore Aimoino monacho, CXXXIX, 376.

Adalardus (S.). — Vita S. Adalardi, abbatis Corbeiensis, auctore S. Geraldo, abbate Silvae-Majoris, CXLVII, 1045. — Vita S. Adalardi Corbeien., auctore S. Paschasio Radberto, CXX, 1508.

Adamus Præmonst. — Vita Adami Præmonstratensis, CXCVIII, 20.

Adjutor (S.). — Vita S. Adjutoris, monachi Tironensis, auctore Hugone archiepisc., Rothomagensi, CXII, 1545.

Aelredus (B.). — Vita B. Aelredi, abbatis Rievallensis in Anglia, CXCV, 196.

Aigulfus (S.). — Vita S. Aigulfi abbatis Lerinensis et martyris, auctore Adrevaldo monacho, CXXIV, 955.

Anastasius (S.). — Vita S. Anastasii, monachi et eremite, auctore Gualtero, CXLIIX, 424.

Angelrammus (Ven.). — Vita Ven. Angelramni, abbatis monasterii S. Richardi Centulensis, CXLI, 1484.

Ansegisus (S.). — Vita S. Ansegisi, abbatis Fontanelensis, auctore chronographo Fontanellensi anonymo ejus aequali, CV, 754.

Antonius (B.). — Vita B. Antonii, monach. Lerinensis, ab Ennodio, episc. Ticinensi, LXIII, 248.

Aridius (S.). — Vita S. Aridii, abbatis, a S. Gregorio Turon., LXXI, 1120.

Altala (S.). — Vita S. Altala abbatis Bobiensis secundi, LXXXVII, 1056.

Beda Ven. — Vita Bedae Venerabilis presbyteri et monachi Jirweensis, a Cuthberto scripta, XC, 56.

Benedictus (S.). — Historia translationis S. Benedicti Casini, auctore Adrevaldo monacho, CXXIV, 901. — De

miraculis S. Benedicti, *ibid.*, 910. — Vita S. Benedicti ex librorum Dialogorum S. Gregorii Magni excerpta, LXVI, 125. — De beato Benedicto, et miraculis, et laudibus ejus, XCV, 468; XCLIV, 715. — De miraculis S. Benedicti libri duo, scripti ab Aimoino, monacho Floriacensi, CXXXIX, 801. — Miracula S. Benedicti, auctore Radulfo Toriario, CLX, 1177. — Translatio S. Benedicti abbatis, CLXXII, 977. — Carmen de S. Benedicto, S. Bertarius, CXXVI, 975.

Benedictus (S.) Anian. — Vita S. Benedicti Anianensis, auctore Ardone, seu Smaragdo, ejus discipulo, CIII, 352.

Berengerus Formbac. — Vita Berengeri abbatis Formbac. ordinis S. Benedicti, CXCIV, 1425.

Bernardus (S.) Claravall. — Vita et res gestae S. Bernardi, abbatis Claravallensis, libri septem comprehensa, CLXXXV, 225. — Secunda Vita S. Bernardi abbatis, auctore seu compilatore Alano quondam episcopo Antissiodorensi, *ibid.*, 469. — Fragmenta ex tercia Vita S. Bernardi, auctore, ut videtur, Gaufrido monacho Claravall., CLXXXV, 521. — Vita quarta S. Bernardi abbatis, duobus libris scripta a Joanne cremita, *ibid.*, 552.

Bernardus (B.) Tironiensis. — Vita beati Bernardi fundatoris congregationis de Tironio, in Gallia, auctore Gaufrido Grosso, CLXXII, 1564.

Bertinus (S.). — Vita S. Bertini, abbatis Sithivensis in Morinis, auctore Folcardo, CXLVII, 1084. — Miracula S. Bertini ab eodem auctore, *ibid.*, 1097. — Relatio de inventione et elevatione S. Bertini abbatis, quae facta est anno incarnationis Domini 1052, a Bovone abbate Sithivensi digesta, *ibid.*, 1141.

Bertulfus (S.). — Vita S. Bertulfi, abbatis Bobiensis teriti, LXXXVII, 1081.

Blaitmalcus (S.). — Vita S. Blaitmalci, abbatis Hitiensis et martyris, CXIV, 1044.

Boso Beccensis. — Vita Ven. Bosonis cognomento Sapientis, abbatis Beccensis quarti, CL, 724.

Bruno (S.) Carthus. — Acta S. Brunonis ordinis Carthusianorum institutoris, CLII, 9. — De S. Branon, CLVI, 853.

Columba (S.). — De Vita S. Columbæ libri tres, a S. Adamano abbate, LXXXVIII, 725.

Columbanus (S.). — Vita S. Columban abbatis, auctore Jona, monacho Bobiensis fere aequali, LXXXVII, 1012.

Egil (S.). — Vita S. Egilis, abbatis Fuldensis, auctore Candido, monacho Fuldensi, CV, 581. — Vita metrica auctore eodem Candido monacho, *ibid.*, 402.

Eugyppius abbas. — Vita Eugypii auctore Joanne Herold Acropolita, LXII, 535.

Eustasius (S.) Juxov. — Vita S. Eustasii, abbatis Luxoviensis secundi, LXXXVII, 1045.

Frodobertus (S.). — Vita S. Frodoberti abbatis primi Cellensis, prope Trekas, auctore Adone abbate Dervensi, CXXXVII, 600.

Gallus (S.). — Vita S. Galli abbatis in Alamannia, CXIV, 975.

Geraldus (S.). — Vita S. Gerald, Silvae-Majoris primi abbatis et fundatoris, auctore monacho anonymo subaequali, CXLVII, 1004, 1024.

Gregorius (S.), abbas Traject. — Vita S. Gregorii, abbatis et rectoris Ecclesiae Trajectensis ad Rhenum, auctore S. Ludgero Mimigardelordensis episcopo, ipsius Gregorii discipulo, XCIX, 750.

Gualbertus (S.). — Vita S. Joannis Gualberti, abbatis et Vallumbrosanae congregationis primi institutoris, auctore Attone, ex abbate ejusdem loci quarto episcopo Pistoriensi, CXLVI, 668. — Acta S. Joannis Gualberti, *ibid.*, 705. — Miracula S. Joannis Gualberti, auctore Hieronymo, monacho Vallumbrosano, *ibid.*, 812.

Gualterius (S.). — Vita S. Gualterii, abbatis et canonici Stirpensis, in diocesi Galliarum Lemovicensi, auctore Marbodo, Andegavensi archidiacono, postea episcopo Redonensi in Britannia Armorica, CLXXI, 1564.

Guillelmus (S.), abbas S. Benigni Divion. — Vita S. Guillelmi, abbatis S. Benigni Divion., CXLI, 852. — Vita S. Guillelmi abbatis Divionensis, auctore Glabro Rodulfo monacho, CXIII, 698.

Herluinus (S.). — Vita S. Herluini, primi pastoris et fundatoris Berccensis cenobii, auctore Gilberto Crispino, abbate Westmonasteriensis, CL, 698.

Hermanus Contractus. — Vita seu elogium Hermann Contracti, a Bertholdo ejus discipulo scripta, CXLIII, 25.

Hilarion (S.). — Vita S. Hilarionis eremite, a S. Hieronymo scripta, XXIII, 29.

Honoratus. — De Honorato abbate monasterii Fundensis, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 153.

Hugo (S.) Cluniac. — Vita S. Hugonis, abbatis Cluniac., auctore Hildeberto, Cenomaniensi episcopo, CLIX, 857. — Alia Vita auctore Raynaldo, abb. Verzelicensis.

deinde archiepisc. Lugdunensi, *ibid.*, 894. — Vita metrice, auctore eodem Raynaldo, *ibid.*, 905. — Vita S. Hugonis Cluniac. ab Ezelone et Gilone, monachis Cluniacensibus, *ibid.*, 909.

Hugo (B.). — Vita B. Hugonis de Laceris, discipuli S. Stephani, ordinis Grandimontensis institutoris, auctore Guillelmo Dandina, Grandimontensi, cognomento de S. Salvino, suppari, CCIV, 1185.

Joannes, abbas Gorziensis. — Vita Joannis, abbatis Gorziensis, auctore Joanne abbate S. Arnulfi, CXXXVII, 240.

Joannes Cirita. — Vita Joannis Cirita, abbatis Tharsaucani in Hispania, CLXXXVIII, 1661.

Joannes Scotus. — De vita et præceptis Joannis Scoti Erikenæ, CXXII, 2.

Maiolus (S.). — Vita S. Maioli Cluniac. abbatis, auctore Syro monacho, CXXXVII, 745. — De Vita beati Maioli abbatis, a S. Odilone Cluniac., CXLII, 944.

Malchus. — Vita Malchi monachi inclasi, a S. Hieronymo, XLIII, 55.

Mamma (S.). — Vita S. Mammæ monachi, CXIV, 1047.

Maurus (S.). — Vita S. Mauri, episc. Cæsennæ et confessoris, ex ordine S. Benedicti assumpti, a S. Petro Damiano, CXLIV, 945.

Maximus (S.). — Liber miraculorum S. Maximini, abbatis Miciacensis, auctore Letaldo, monacho Miciacensi, CXXXVII, 795.

Meginradus (S.). — Vita S. Meginradi, eremite et martyris apud Helvetios, auctore Bernone abbate Augiensis, CXLII, 1176.

Mennas (S.). — Acta translationis S. Mennatis, eremite et confessoris, auctore Leone Marsicano, monacho Casinensi, et S. R. E. cardinali Ostiensi, CLXXIII, 991.

Odilo (S.). — Vita S. Odilonis, Cluniacensis abbatis quinti, CXLII, 898. — Vita S. Odilonis, abbatis Cluniacensis et confessoris, ordinis S. Benedicti, a S. Petro Damiano, CXLIV, 925.

Odo (S.). — Vita S. Odonis abbatis Cluniacensis secundi, scripta a Joanne monacho, ejus discipulo, CXXXIII, 43. — Altera vita S. Odonis, auctore Nalgodo, Cluniacensi monacho sæculi xii, *ibid.*, 85.

Othmarus (S.). — Vita Othmari abbatis San-Gail, a Walafrido Strab. CXIV, 1050. — De miraculis S. Othmari, libri duo, ab Isone Sangallensi monacho, CXLII, 780.

Pachomius (S.). — Vita S. Pachonii, LXXIII, 1157; LXXIV, 287.

Paulus (S.). — Vita S. Pauli primi eremite, XXIII, 17.

Petrus Claver. — Vita Petri, abbatis Clavervall., a Thoma de Radolio, CCIX, 1012.

Richarius (S.). — Vita S. Richarii, abbatis Centulensis primi, metricè descripta ab Ingeiramo scholastico, ipsius sancti monacho, CXLII, 1424.

Robertus (S.). — Vita S. Roberti, abbatis Casæ Del, auctore Marbodo, episc. Redonensi, CLXIX, 1505.

Robertus (S.). — Vita S. Roberti, ordinis Cisterc. fundatoris, CLVII, 1269.

Robertus (B.) de Arbrissello. — Vita B. Roberti de Arbrissello, auctore Baldrico, episcopo Dolensi, CLXII, 1044. — Vita altera B. Roberti de Arbrissello, sive extrema conversatio et transitus ejus, auctore monacho Fontis Ebraidi, Andrea, ut creditor, ipsius discipulo et confessorio, CLXII, 1058.

Romualdus (S.). — Vita S. Romualdi, abbatis et confessoris, institutoris congregationis Camaldulensis, ordinis S. Benedicti, a S. Petro Damiano, CXLIV, 954.

Simeon (S.) Stylita. — Vita S. Simeonis Stylitæ, LXXIII, 325.

Stephanus (S.) de Mureto. — Vita S. Stephani de Mureto, ordinis Grandimontensis institutoris et fundatoris, auctore Gerardo, priore Grandimontensi septimo, CCIV, 1006.

Sturmus (S.). — Vita S. Sturmii, abbatis Fuldensis, auctore S. Egile, Fuldensi abbate quarto, CV, 426.

Sugerius, abbas. — Vita S. Sugerii abbatis S. Dionysii, auctore Guillelmo, Sandionysiano monacho, ejus discipulo, CLXXXVI, 1194. — Epistola encyclica conventus Sandionysiani de morte Sugerii abbatis, CLXXXVI, 1208.

Swithunus (S.). — Vita S. Swithuni, episcopi confessoris Wintoniæ in Anglia, auctore Goscelino, CLV, 48.

Theodericus (S.). — Vita S. Theoderici, abbatis Viennensis Gallia, auctore S. Adone ejusdem urbis episcopo, CXXIII, 414.

Thiofridus. — Vita Thiofridi abbatis et domini Eternacensis, CLVII, 305.

Ursmarus (S.). — De vita S. Ursuarii episc. et abbatis Laubiensis in Belgio, a Ratherio Veron., CXXXVI, 516.

Wala (V.). — Vita Venerabilis Walæ, abbatis Corbeiensis in Gallia, a Paschasio Radberto duobus libris scripta dialogico modo, CXX, 1557.

Waldebertus, abbas Luxov. — De miraculis S. Waldeberti, abbatis Luxoviensis tertii, liber, auctore Adone abbate, CXXXVII, 687.

Wicbertus (S.) Gemmel. — Vita S. Wirberti ex laico monachi, fundatoris Gemmelacensis cœnobii, CLX, 662. — Historia elevationis S. Wicberti, auctore anonymo, *ibid.*, 677. — Miracula S. Wicberti, auctore anonymo, *ibid.*, 682.

Wigbertus (S.). — Vita S. Wigberti, abbatis Fritzlarieusis, auctore sancto Lupo, CXIX, 680.

Wilhelmus (S.) Hirsang. — Vita B. Wilhelmi Hirsangiensis abbatis, auctore Heymone monacho Hirsangiensis conquali et beati Wilhelmi discipulo, CL, 1447.

Wilhelmus (V.). — Vita Venerabilis Wilhelmi Successis tertii abbatis, CL, 715.

Willelmus (S.). — Vita S. Willelmi abbatis S. Thomæ de Paracito in Dania auctore anonymo, ejus discipulo, CCIX, 590.

Wirnton, abbas. — Vita Wirntonis Formbac., ordinis S. Benedicti, auctore Gerhobo, præposito Reichersperg., CXCI, 1426.

Witigowon, abbas. — Carmen de gestis Witigowonis abbatis, CXXXIX, 554.

Wolphelmus (B.). — Vita B. Wolphelmi, abbatis Brunwillerensis prope Coloniæ, auctore Conrado ejusdem loci monacho, ac beati Wolphelmi discipulo, CLIV, 428.

REGUM, DUCUM, COMITUM, ETC. VITÆ.

Amalricus, rex Hierosolym. — De Amalrico rege Hierosolym., Guillelmus Tyr., CCI, 748.

Balduinus I., rex Hierosolym. — De Balduino I, rege Hierosolym., *ibid.*, 484 seq.

Balduinus II., rex Hierosolym. — De Balduino II, rege Hierosolym., *ibid.*, 522.

Balduinus III., rex Hierosolym. — De Balduino III, rege Hierosolym., *ibid.*, 640.

Balduinus IV., rex Hierosolym. — De Balduino IV, *ibid.*, 815.

Burchardus, comes. — Vita Domini Burchardi vener. comitis, qui sub regibus Hugone Capeto et ejus filio Roberto floruit, auctore Odone, monacho Fossatensi, CXLIII, 848.

Carolus Magnus. — Vita Caroli Magni imper., auctore Eginhardo, XC.VII, 25.

Carolus Bonus. — De vita B. Caroli Boni, Flandriæ comitis, auctore Gualtero, archidiacono Ecclesiæ Morinorum, CLXVI, 944.

Chunradus Salicus. — Vita Chunradi Salici imperat., auctore Wippono presbytero, CXI.II, 1217.

Constantinus, imper. — De vita B. imper. Constantini, Eusebii Pamphili libri quatuor, VIII, 9. — De Constantino imperatore, CXVIII, 861.

Dagobertus, rex Francorum. — Gesta domni Dagoberti, regis Francorum, filii Clotarii II, scripta a monacho cœnobii S. Dionysii anonymo quidem, sed contemporaneo, XCVI, 1596.

Eadmundus (S.). — Vita S. Eadmundi, regis Anglorum et martyris, auctore S. Abbone, abbate Floriacensi, CXXXIX, 508.

Edwardus (S.). — Vita S. Edwardi, regis et confessoris, auctore beato Aelredo, CXCV, 740.

Geraldus (S.). — De vita S. Gerald, Auriliacensis comitis, libri quatuor, a S. Odone Cluniac., CXXXIII, 639.

Henricus (S.), imper. — Acta S. Henrici, imper. CXL, 9.

Julianus Claud. — Vita Claudii Juliani, XVIII, 429.

Lotharius. — De divortio Lotharii regis et Tetbergæ reginæ, CXV, 620.

Ludovicus, imper. — Vita Ludovici imper. a Thegano, chorepiscopo Trevirensi, CVI, 406.

Ludovicus Pius. — De rebus gestis Ludovici Pii, CV, 870.

Ludovicus VI. — Vita Ludovici regis VI, qui Grossus dictus, auctore Sugerio, abbate B. Dionysii in Francia, CLXXXVI, 1255.

Ludovicus VII. — De Ludovici VII, Francorum regis, cognomento Junioris, protectione in Orientem cui ipse interfuit, CLXXXV, 1205.

Otto Magnus. — De rebus gestis Ottonis Magni imper., CXXXVI, 897.

Mahumetes. — Historia de Mahumete, ab Hildeberto Cenom., CLXXI, 1545.

Robertus Pius. — Vita Roberti Pii, regis Francorum, CXLI, 904.

Rupertus (S.). — Vita S. Ruperti, ducis Bingæ, in diocesi Moguntina, a S. Hildegardæ abbatissa scripta, CXCVII, 1081.

Sigebertus rex Franc. Vita S. Sigeberti regis auctore Sigeberto, monacho Gemblacensi, LXXVII, 504.

Stephanus (S.), Hungar. — Vita S. Stephani, Hunga-

rorum regis primi, auctore Carthuito aut Carthuitio, episc. CII, 1214.

Venceslavus, dux Bohemiarum. — Vita Venceslavi, ducis Bohemiarum, auctore Gumpoldo episc. Mantuano, CXXXV, 920. *Wilhelmus* Conquestor. — Gesta Wilhelmi Conquestoris, a Wilhelmo Pictaviensi Lexoviorum archidiacono contemporaneo scripta, CXLIX, 1217.

VITÆ SANCTORUM ET SANCTARUM

Quorum mentio non habetur in articulis præcedentibus.

Adalheida (S.). — Epitaphium Adalheidæ imperatricis auctore S. Odilone Cluniac., CXLII, 764. — Miracula ejusdem Adalheidis reginæ, CXLII, 984.

Adauctus (S.). martyr. — Passio S. Adaucti metricè descripta a Marbodo Redon., CLXXI, 1634.

Æmilianus (S.). Vita S. Æmiliani confessoris, cognomento Cucullati, a S. Braultone Cesaraug., LXXX, 700.

Afra (B.). Conversio B. Afræ apud provinciam Ariciensem, civitate Augusta, ab Oliva episc. Vic. scripta, CXLII, 594.

Agnes (S.). De S. Agnetæ martyre Carmen, a S. Damaso papa, XIII, 402. — De S. Agnetæ, S. Ambrosius, XVI, 189; XVII, 733. — Historia passionis S. Agnetis virginis et martyris, metricè descripta, a Rothowitha moniali, CXXXVII, 1121. — Passio S. Agnetis martyris metricè descripta a Philippo de Harveng., CCIII, 1387. *Albanus* (S.). martyr. — Passio S. Albani et sociorum ejus, qui eodem tempore pro Domino sanguinem fuderunt, Beda Ven., XCV, 32.

Aldegundis (S.). virgo. — Vita S. Aldegundis virginis, auctore Huchbaldo, CXXXII, 838.

Basolus (S.). confessor. — Vita S. Basoli confessoris, auctore Adone CXXXVII, 611. — Libellus de translatione et miraculis S. Basoli confessoris, auctore Adone abbate, *ibid.*, 660.

Bathildis (S.). — Vita S. Bathildis, uxoris Clodovei II, regis Francorum, ab auctore anonymo ejus æquali scripta, LXXXVII, 663.

Berlindis (S.). — Vita S. Berlindis, virginis Merbeum in Belgia, auctore (ut videtur) Herigero, abbate Lobien- si, CXXXIX, 1104.

Brigida (S.). — De S. Brigida virgine, LXXII, 773.

Burgundofara (S.). — Vita S. Burgundofaræ, abbatissæ Eboracensis primæ, a Jona Elton. abbate scripta, LXXXVII, 1069.

Christina (S.). — Vita et passio S. Christianæ, virg. et martyris, ab Alphano, archiepisc. Salernitano, scripta, CXVII, 1269.

Columba (S.). — De vita S. Columbæ libri tres, a S. Adamano, Benedictino abbate, scripti, LXXXVIII, 726. *Columba* (S.). — De S. Columba martyre, a S. Eulogio, archiepisc. Toletan., CXV, 806.

Crispina (S.). — Acta S. Crispinæ, virg. et martyris, auctore Anastasio Bibliothecario, CXXIX, 728.

Cunegundis (S.). — Vita S. Cunegundis, imperatricis et virginis, ubi de S. Henrico imper., ejus conjugè, CXI, 158.

Cyricus (S.). — Passio SS. martyrum Cyrici et Julitiæ matris ejus, cum sociis eorum, CCIII, 1304.

Cyrus (S.). — Historia acephala sanctorum martyrum Cyri et Joannis, interprete Anastasio Bibliothecario CXXIV, 705.

Demetrius (S.). — Passio S. Demetrii martyris, auctore Anastasio Bibliothecario, CXXIX, 716.

Dominicus (S.). — Vita S. Dominici Loricati, a S. Petro Damiano, CXLIV, 1007.

Eadgitha (S.). — Vita S. Eadgithæ seu Edithæ, Eadgari Anglorum regis filię, et sanctimonialis Wiltoniensis auctore Gotselino, CLV, 109.

Elisabeth (S.). — Vita S. Elisabeth virginis, magistræ sororum ordinis S. Benedicti, Schonaugtæ, in diocesi Trevirensi, partim ab ipsamet dictata, partim ab Eckberto fratre scripta, CXCV, 120.

Emma. — Encomium Emmæ, reginæ Anglorum, Richardi ducis Northmannorum filię, incerto auctore, sed contemporaneo, CXXI, 1373.

Eugenia (S.). — Vita S. Eugeniz, virginis ac martyris, auctore incerto, XXI, 1103.

Euphrasia (S.). Vita S. Euphrasiz, LXXIII, 623.

Fabiola (S.). — Vita B. Fabiolæ, LXXIII, 696; XXII, 691.

Felicitas (S.). — Passio S. Felicitatis martyris, Tertul., III, 14.

Felix (B.). confessor. — Vita B. Felicis confessoris, XCIV, 789.

Fides (S.). — De miraculis S. Fidis liber, auctore Bernardo, scholastico, CXII, 128, 132.

Flora (S.). — De vita et passione SS. virginum Floræ

et Mariz, S. Eulogius Tolet., CXV, 836. — Passio SS. virg. Floræ et Lucillæ, a S. Petro Damiano, CXLIV, 1026.

Foillanus (S.). martyr. — Vita S. Foillani martyris a Philippo de Harveng., CCIII, 1326.

Florentius (S.). — Passio S. Gereonis, Victoris, Cassii et Florentii, Thebaeorum martyrum, ab Helinando scripta, CCXII, 759.

Gangolfus (S.). martyr. — Passio S. Gangolfi martyris, metricè scripta a Hrothsuitha moniali, CXXXVII, 1683.

Genovefa (S.). — Revelatio reliquiarum S. Genovefæ, S. Wilhelmus, abbas S. Thomæ de Paracito CCIX, 742.

Georgius (S.). — De translatione SS. martyrum Georgii, Aurelii et Nathaliæ ex urbe Corduba Parisios, S. Eulog., CXV, 939.

Gervasii (S.). et *Protasii*. — De inventione corporum Gervasii ac Protasii martyrum, S. Ambrosius, XVI, 1019; XVII, 742 seq. — De S. Gervasio et Protasio, S. Gregorius Turon., LXXI, 748.

Gislenus (B.). confessor. — Vita R. Gislens confessoris, a Philippo de Harveng., CCIII, 1338.

Glodesindis (S.). — Historia translationis S. Glodesindis, abbatissæ Melensis, auctore Joanne, abbate S. Arnulphi Melensis, CXXXVII, 217.

Goar (S.). — Vita S. Goaris, auctore Wandalberto, CXXI, 640.

Godeberta (S.). — Vita S. Godebertæ, virg. Noviodunæ Belgicæ secundæ, auctore, ut videtur, Radbodo episc., CL, 1517.

Hadalinus (S.). — Vita S. Hadalini confessoris, conditoris monasterii Cellensis, prope Dionuntum ad Mosam, auctore Notgero Lemliensi episc., CXXXIX, 1112.

Hathumoda (S.). — Vita S. Hathumodæ, primæ abbatissæ Gandersheimensis, auctore Agio, presbytero et monacho cœvo, CXXXVII, 1170. — Dialogus Agii de obitu S. Hathumodæ abbatissæ, *ibid.*, 1184.

Helena (S.). — De Helena Constantinii matre, Rufinus Aquileiens., XXI, 457 seq.

Hermintrudis. — Coronatio Hermintrudis reginæ, Hincmarus Rhemens., CXXV, 814.

Hildegardis (S.). — Natales, res gestæ, scripta S. Hildegardis, CXCVII, 9. — Vita S. Hildegardis auctoribus Godefrido et Theodorico monachis, CXCVII, 92.

Hunegundis (S.). — Vita S. Hunegundis virginis Humolariensis, a Bernero abbate Humol., CXXXVII, 90.

Ida (B.). — Vita B. Idæ comitissæ Bononiæ, regis Godefridi matris, auctore monacho Wastensi cœvo, CLV, 437.

Joannes (S.). *Eleemosynarius*. — Vita S. Joannis Eleemosynarii, LXXIII, 337.

Joannes Baptista. — De inventione capitis Joannis Baptistæ, Dionysius Exiguus, LXVII, 419.

Julitta (S.). — Passio S. Julitiæ martyris, auctore Huchbaldo, CXXXII, 852. — Passio sanctorum martyrum Cyrici et Julitiæ matris ejus, cum sociis eorum, a Philippo de Harveng., CCIII, 1304.

Junianus (S.). — Delatio corporis S. Juniani in synodum Karolensem, circiter annum 988, a Leta de monacho Miciacensi descripta, CXXXVII, 821.

Justinus (S.). martyr. — Passio S. Justinii martyris, metricè descripta a Beda Venerab., XCIV, 596.

Landelinus (B.). — Vita R. Landelini confessoris, a Philippo de Harveng., CCIII, 1330.

Landoaldus (S.). — Vita S. Landoaldi, jussu Notgeri, episcopi Leodiensis, ab Herigero scripta, CXXXIX, 1110.

Livinus (S.). — Vita S. Livini, episc. et martyris, auctore Bonifacio cœvo, LXXXVII, 328. — Vita et martyrium S. Livini, episc. et martyris, opus Bonifacio ascriptum, LXXXIX, 872.

Lucilla (S.). — Passio S. Lucillæ virginis, a S. Petro Damiano, CXLIV, 1026.

Maclovius (S.). — Vita S. Maclovii sive Machutii, episc. et confessor., auctore Siegebarto Gemblacensi, CLX, 730.

Madelgisilus (S.). confessor. — Vita S. Madelgisili confessor., auctore Hariulfo, CXXXVI, 1411.

Mansuetus (S.). — Vita S. Mansueti, primi Leuconum urbis pontificis, auctore Adone CXXXVII, 620; CLIV, 25.

Marcella (S.). — Vita S. Marcellæ, LXXIII, 702. — S. Hieronym., XXIII, 702.

Maria (S.). Dei Genitrix. — Historia Nativitatis laudabilisque conversationis intactæ Dei Genitricis, ab Hrothsuitha moniali, CXXXVII, 1063.

Maria (S.). *Ægyptiaca*. — Vita S. Mariæ Ægyptiacæ, LXXIII, 671; CLXXI, 1322.

Maria (S.). *Magdalena*. — Vita beatæ Mariæ Magdalænæ et sororis ejus sanctæ Marthæ, Rabanus Maurus, CXII, 1432.

Maria (B.). Cappadociæ. — Vita et passio S. Mariæ virginis Cappadociæ, libri duo, auctore Ruenero, CCIV, 62.

Martha (S.). — Vita S. Marthæ a Rabano Mauro, CXII, 1433.

Mathildis comitissa. — Vita comitissæ Mathildis, CXLVIII, 1040.

Mathildis (S.), regina. — Vita S. Mathildis reginæ. — Flodoardus Rhemens., LXXIV, 886. — Vita antiquior S. Mathildis reginæ, CLI, 1511.

Maura (S.) Trecenta. — Sermo de vita et morte gloriose virginis Mauræ, S. Prudentius Trecenta., CXV, 1568.

Mauricius (S.). — Passio Agaunensium martyrum, SS. Mauricii ac sociorum ejus, S. Eucherius Lugdun., L, 828. — Passio S. Mauricii et sociorum ejus metricè scripta, Marbodius Redon., CLXXI, 1626; S. Gregor. Turon., LXXI, 771.

Melensippus (S.). — Acta SS. martyrum Tergemino- rum Speusippi, Eleusippi, Melensippi, a S. Warnahario. Lingonensi presbytero, LXXX, 196.

Nathalia (S.). — De translatione S. Nathaliæ ex urbe Corduba Parisiens., CXV, 940.

Oda (B.). — Vita B. Odæ virginis a Philippo de Harveng., CCIII, 1560.

Paula (B.). — Vita B. Paulæ, LXXIII, 698.

Pelagia (S.), meretrix. — Vita S. Pelagiæ meretricis, LXXIII, 683. — Vita S. Pelagiæ libri duo, auctore Reine- ro, CCIV, 52.

Pelagius (S.). — Passio S. Pelagii pretiosissimi mar- tyris, qui nostris temporibus in Corduba martyrio est coronatus, Hrothsuihi monialis, CXXVII, 1093.

Perpetua (S.), martyr. — Passio S. Perpetuæ mar- tyris, Tertullian., III, 9.

Radegundis (S.), regina. — Vita S. Radegundis reginæ, a Venantio Fortunato, LXXVIII, 498. — Vita S. Radegun- dis reginæ, edita a domino Hildeberto, Cenomanensi episcopo, (LXXI, 968. — Vita et testamentum S. Rade- gundis, LXXII, 632.

Ragnobertus (S.). — Historia translationis corporum SS. Ragnoberti et Benonis, auctore Josepho sacerdote, CVI, 892.

Rictrudis (S.), abbatissa. — Vita S. Rictrudis, abbatis- sæ Marcianensis, auctore Huchaldo, CXXII, 837.

Salaberga (S.). — Vita S. Salabergæ, abbatissæ S. Joan- nis Laudunensis, suppari auctore, (LVI, 1224.

Salvius (S.). — Passio S. Salvii martyris a Philippo de Harveng., CCIII, 1512.

Savina (S.). — Vita S. Savinæ virginis et martyris, LXXI, 627.

Savinianus (S.). — Historia translationis SS. Savi- niani in Senonense S. Petri cenobium, auctore: Odo- rano S. Petri Vivi monacho, CXLII, 778.

Savinus (S.). — Acta translationis S. Savini martyris, auctore Almoine, CXXI, 1050.

Scholastica (S.), Virgo. — Vita S. Scholasticæ virginis, S. Benedicti sororis, CXXVI, 980.

Sebastianus (S.). Liber de translatione reliquiarum S. Sebastiani martyris et Gregorii papæ in Suessionense S. Medardi monasterium, CXXII, 576. — Acta S. Seba- stiani martyris, S. Ambrosius, XVII, 1021.

Taso (S.). — Vita SS. Paldonis, Tasonis et Tatonis, S. Ambrosius Autpertus LXXXIX, 1520.

Thaisis (S.). — Vita S. Thaisidis, Marbodius Redon., CLXXI, 1629.

Valentinus (S.), martyr. — Acta translationis capitis S. Valentini martyris Gemmeticum in Gallia, auctore Baldri- co episc. Dolensi, (LXVI, 1151.

Valerianus (S.). — De S. Valeriano S. Gregorius Turon., LXXI, 755. — Acta S. Valeriani martyris, auctore, ut vi- detur, Baldrico, CLXVI, 1209.

Valerius (S.). — De passione SS. Valerii et Rufini, au- ctore S. Paschasio Radberto, CXX, 1489.

Victor (S.). — Passio S. Victoris, martyris Thebei, ab Helinando scripta, CXXII, 760.

Vincentius (S.). — Historia translationis S. Vinceti, levitæ et martyris, ex Hispania in Castrense Gallie mo- nasterium, ab Almoine monacho S. Germani a Pratis, CXXVI, 1012.

Walburgis (S.). — Vita S. Waburgis ab Adelbo de Traject., (XL, 1092. — Vita S. Walpurgis, abbatissæ Heidenheimensis in Germania, auctore Wolfhardo, pre- sbytero Hasenrietano, CXXIX, 866.

Waldetrudis (S.). — Vita S. Waldetrudis, a Philipo de Harveng., CCIII, 1576.

Wereburga (S.). — Vita S. Wereburgæ virginis, regis Merciorum filia, auctore Goscelino, CLV, 94.

Nota. — Ad ampliora documenta de singulis, vide libros capituli ejusdem tabulæ præfixos. Non loquor tan- tum de sanctis, in ultimo loco citatis, sed etiam de summis pontificibus, episcopis, regibus, etc. — Tabula specialis efficitur de scriptoribus ecclesiasticis.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

Series indicum decima tertia (Continuatio).

Index de Legislatione civili.	10
Index Immunitatum.	59
Index de Potestate S. Pontificis.	111
<i>Series indicum decima quarta.</i>	198
Index de Morte.	198
Index de Judicio particulari post mortem.	211
Index de Cælo.	214
Index de Inferis.	242
Index de Purgatorio.	250
Index de Cultu erga defunctos.	253
Index de Antichristo.	265
Index de Resurrectione mortuorum.	278
Index de Judicio ultimo.	291

Series indicum decima quinta.

Index Moralis.	307
Bibliotheca moralis Patrum.	310
Eadem analogice disposita.	315
Eadem alphabetice disposita.	319
Index Asceticus Patrum.	323
Bibliotheca Patrum Ascetica.	326
Eadem analogice disposita.	334
Eadem alphabetice disposita.	342
Index de Conscientia.	351

Series indicum decima sexta.

Index de Decalogo.	353
Index de Dilectione inimicorum.	422
Index de Eleemosynis.	429
Index de Correctione fraterna.	447
Index de Præceptis Ecclesiæ.	455
Index de Festis.	466
Index de Jejunio.	538
Index de Mortificatione sensuum.	553

Series indicum decima septima.

Index de Fide.	571
----------------	-----

Index de Spe.	572
Index de Charitate.	579
Index de Virtutibus.	583
Index de Virtutibus sacerdotalibus.	674
Index de Continentia clericorum.	674
Index de Officiis monachorum.	693
Index de Virginibus.	707
Index de Monialibus.	713
Index de Viduis.	722
Index de Regibus.	725
Index de Paupertate.	726
Index Anecdotalis.	730
Index Sententiarum memorabilium.	742
Index de Virtutibus ethnicorum.	783

Series indicum decima octava.

Index de Peccatis.	787
Index Vitiolorum.	829
Index de Homicidio.	831
Index de Simonia.	879
Index de Voluptatibus illicitis.	891
Index de Vitiis et Erroribus ethnicorum.	937

Series indicum decima nona.

Index de Oratione in genere.	912
Index de Oratione Dominica.	939

Series indicum vicesima.

Index Historiographorum.	961
Index Historicus.	970
Index de Judæis.	990
Index Chronicorum alphabeticus.	1006
Index Monasteriorum.	1010
Index Dioceseon.	1170
Index Urbium episcopaliū et Abbatiarum.	1249
Index Auctorum Biographorum.	1253
Index Biographicus.	1263

FINIS TOMI DUCENTESIMI VICESIMI, INDICUM TERTII.

Parisii. — Ex Typis J.-P. MIGNON.

